

0067343XXXX

VILLANOVA COLLEGE LIBRARY
Villanova, Pennsylvania

This book was donated

3-4-49

by

Rev. M. Sullivan, O.S.A.

ACTA
SANCTORUM

PARISIIS. — EX TYPIS V. GOUPY, VIA GARANCIÈRE, 5

Dedit illi scientiam
Sanctorum Sap 10

In plenitudine Sanctorum delecto meo

ACTA SANCTORVM
 Quotquot toto orbe coluntur vel a Catholicis Scriptoribus celebrantur
 Quae ex Latinis et Graecis, aliarumque gentium antiquis monumentis
COLLECTA, DIGESTA, ILLUSTRATA
 A GODEFRIDO HENSCHENIO
 & DANIELE PAPEBROCHIO
 operam et studium conferentibus
 FRANCISCO BAERTIO & CONRADO IANNINGO
 E SOCIETATIS IESV PRESBYTERIS THEOLOGIS.

PROPYLAEVM
 AD SEPTEM TOMOS MAIL.

ERUDITIO

VERITAS

ANTICIPA REDVCO

DECURA REVER

PARISIIS & ROMÆ, APVD VICTOREM PALME. M. DCCC. LXVIII

ACTA SANCTORUM

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur

EX LATINIS ET GRÆCIS, ALIARUMQUE GENTIUM ANTIQUIS MONUMENTIS

COLLECTA, DIGESTA, ILLUSTRATA A

GODEFRIDO HENSCHENIO ET DANIELE PAPEBROCHIO

OPERAM ET STUDIUM CONFERENTIBUS

FRANCISCO BAERTIO ET CONRADO JANNINGO

SOCIETATIS IESU PRÆBYTERIS THEOLOGIS.

EDITIO NOVISSIMA, CURANTE JOANNE CARNANDET

PROPYLÆUM

AD SEPTEM TOMOS MAJI

PARISIIS ET ROMÆ
APUD VICTOREM PALME BIBLIOPOLAM

1868

LIBRARY
OF THE
HONORABLE SOCIETY OF
THE
CITY OF LONDON

CHRONOLOGIA
PONTIFICVM
ROMANORVM
HIEROSOLYM.
MEDIOLANEN.
TVNGRENSIV.
TRAIECTEN.

EPHEMER.
GRÆCO
MOSCA
HODGE
PORT
CAN

S. D. N.
INNOCENTIO
VNDECIMO
ROM. PONT.
OPT. MAX.

ACTA
SANCTORUM
MAI
Tomis va
collecta
Jugetta
Hustrata

Studio
Godofridi
Hencheui
&
Danielis
Bupbrochl
Secretarius
1659

ORBIS IN TELA DECUSQUE

Philibertus Beuttats junior fecit Antwerp.

BX
4655
.A2
v.13

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO

PATRI ET DOMINO

INNOCENTIO

UNDECIMO

PONTIFICI MAXIMO.

3-4-49 High of Rev. Mortimer Lubbock an era

Dum saeri contra Tureas foederis fervet opus, in Apostolicæ Sedis, cui SANCTITATEM TUAM præsidere gratulamur, soliditate fundatum; audemus BEATITUDINI TUÆ sistere Aeta Sanctorum Mensis Maji, defuncti nostri Magistri P. Godefridi Henschenii studio nostroque, Tomis septem collecta, digesta, illustrata. Licet enim priores Menses quatuor, totidem Decessoribus Tuis, URBANO, ALEXANDRO, geminoque CLEMENTI fuerint oblatis; atque adeo velut præscripto jam jure, ceteri ex ordine videantur ad apostolicam Sedem deferendi (nam cui potius, cum ei de Sanctorum meritis judicare, et cuique congruos honores decernere unice competat?) sunt tamen huic Mensei perquam multa singulariter propria, quæ suadeant eidem Patronum optare SANCTITATEM TUAM, etiam absque istis exemplis. Ut enim omnibus Ecclesiæ Ordinibus auctoritate et dignitate præpolles, ita eunetis aliis saeri Anni partibus præcellentior haec est Majus Mensis, tam Sanctorum in eo explicandorum multitudinem, quam numero duplicato Tomorum, ex quibus integratur: horum autem singuli præfixum habent Tractatum aliquem, Pontificiæ seu curæ seu historiæ propiorem. Siquidem Ephemerides Græco-Moschæ ante Tomum primum, per totius Anni cursum ex notioribus utriusque Nationis Sanctis contextæ, earundem Gentium reductioni præiudunt, sub Tuo gloriosissimo Pontificatu sperandæ: Hodoeporicum sacrum Joannis Phocæ et Hierosolymitanorum Patriarcharum Chrono-

nologica Series, eo animum vocant, ubi collapsam Religionem Tuis auspiciis resuscitandam ominamur, ex felicissimis sumptorum Te auctore armorum principiis. Ut vero taceamus Archiepiscopos Mediolanenses, Tungrensesque ac Trajectenses Antistites, ante ultimam Maji partem deducendos, quid magis ad PETRI Successorem, INNOCENTIUM XI pertinet, quam omnium, quotquot inter utrumque supremam illam Sedem tenuerunt, ordinata successio? Atqui ut horum tempora, haecenus multiplici ambage confusa, digerere novo conatu tentarem, magnorum et amicissimorum mihi Virorum suasionibus impulsus, eosdem in limine quarti quintique Tomi, tamquam in Propylæo, compluribus vetustæ artis statuis exornato, disposuimus; variisque et curiosis Dissertationibus, eodem spectantibus, velut tabulis amœnius pictis, distinximus; ut in istis, per annorum, dierum, ac mensium calculos, scrupulosius supputatos, deducendis, lassatus Lectoris animus; ante has tantisper quasi respiraturus subsistat. Quid? quod uno hoc in Mense, decem omnino Romanorum Pontificum Sanctorum, quot simul alio in nullo, Acta veniant integre proponenda, Divorum videlicet ALEXANDRI, ELEUTHERII, URBANI, JOANNIS, PASCHALIS, qui omnes Primi ea appellatione fuerunt; LEONIS quoque ac BENEDICTI, tali nomine Secundorum; tum GREGORII VII, CÆLESTINI V, ac PII pariter V; quorum virtutes heroicæ et præclare gesta ac fortiter tolerata tam magnam habent similitudinem ad eximias eas dotes, quas in TUA SANCTITATE miramur, ut singulos seculo nostro in Ipsa revixisse gloriemur, nominatim PIUM V. Quamquam etiam hujus felicitatem, unico navali ad Echinadas prælio memorabilem posteris, longe supergressa est Felicitas Tui Pontificatus, quæ victoriarum Christianarum cursum exorsa solvendo Viennæ obsidionem, et hinc quidem sub Cæsareis Ducibus per utramque Hungariam, inde sub Invictissimo Poloniæ Rege per Podoliam atque Ukrainam, Mari autem Hadriatico atque Jonio toto Socialibus Venetorum classibus hostem terrenis et urgens, pergit triumphos triumphis innectere; nec prius (uti speramus) conquiescet, quam quidquid cis Hellespontum ac Bosphorum est provinciarum, a Mahometica spurcitie expurgatum, una cum ipsa Constantinopoli, Cultui atque Imperio Christiano restituerit, numquam amplius Unioni Romanæ subtrahendum. Quid tamen dico, Conquiescet? Pulsos Europa Barbaros persequentur in Asia Principes Christiani, Tuis excitati monitis, adjuti opibus, benedictione muniti. Dum autem hæc fient, Cælo ac Terra plaudentibus; fulminatricem Clavigeræ Tuæ Potentiæ dexteram sentire pergent vitia: quæ Tu, PATER BEATISSIME, penitus exterminanda confide, fretus eo, cujus in sanctiori ista militia vices geris, Duce ac Capite Ecclesiæ CHRISTO; cui perennis inde gloria, Tibi merces æterna (sed ô! sero) proveniat. Amplius aliquid cum neque apprecari valeat

devotio

devotio nostra, neque optare TUA BEATITUDO, optimorum votorum hic finem facimus : et, una cum hisce septem Tomis, nos nostraque scripta ac sensa omnia, edita atque edenda in lucem, subjicimus censuræ Apostolicæ A. D. M. DC. LXXXV.

SANCTITATIS TUÆ

Humillime provoluti ad Pedes

Daniel Papebrochius

Franciscus Baertius et Conradus Janningus

Societatis Jesu.

AD S. D. N.

INNOCENTIUM XI

PONTIFICEM MAXIMUM

CHRISTIANÆ REIPUBLICÆ PATREM,

AUSTRIACOS, POLONOS, VENETOS,

ALIOSQUE PRINCIPES CHRISTIANOS,

SOLENNI FOEDERE CONJUNCTOS,

CONCITANTEM IN TURCAS,

ATQUE OPIBUS UNDIQUE CONGESTIS JUVANTEM.

Decus Pontificum, Paterque Patrum,
Amor Christiadam, Timor Scytharum,
Immensi Gregis Altor atque Custos,
Et Sanctissime Pastor, INNOCENTI;
Huc aures animumque verte, curis
Oppressum gravibus : juvat levare
Æternos facili Lyra labores.

Musa Te mea, Te referre gestit,
O nostri Pater Orbis INNOCENTI,
Major Cæsare, Regibusque major.
Audax Musa quidem, tamen fidelis;
Impar Musa quidem, tamen parata,
Tamen prompta Tuas per ora laudes
Et transmittere posteris triumphos.
Non hanc syllaba contumax retardat.
Nomen versibus INNOCENTIORUM
His includere, non coacta, novit.

Gaudete Hendecasyllabi : impotentem
Hujus Nominis, hujus incapacem,
Sit audax licet et licet diserta,
Invidens Elegia se fatetur.
Heroum numeri, impares ferendo
Succumbunt oneri : nec æmulatrix
Pindari, licet eloquentioris,
Oda grande valet referre Nomen.

Tu Reges stabili obligare pace,
Tu dextras sociare Christianas
Ardes, foedere sanctiore vinctas.
Tibi se Venetus, tibi Polonus,
Tibi se Austria vindicata debet.

Tu classes reparas, jugoque vastum
Durisque Oceanum eximis catenis.

Tu pugnas precibus, Deumque nobis
Unus concilias. Viden' fugatos
Tandem, Strigonio valere jusso,
Turcos cedere? Pontifex fugavit.

Turei Te trepidant, Tibi precanti
Ferores acies et arma cedunt :
Tuæ plus querimoniæ flagrantes,
Et suspiria blanda, mixta votis,
Plus, quam brachia cuncta nostra possunt.

Nec solis precibus timendus hosti es,
Nec sola pietate bella vindex
Sacra confieis. Undequaque longo
Aggestum studio, profundis aurum ;
Si res dura ferat, paratus Aris
Ipsis detrahere, approbante Cœlo.
At, Te Præsede, nil timemus Aris :
At, Te Vindice, vasa plura Divis
Dantur sospitibus ; nitentque gemmis,
Quas gestavit Arabs et Indus, Aræ.

Tu stipendia militi ministras :
Tu foves Venetos, foves Polonos,
Foves Austriacos, foves Cosaccos :
Armas Allobrogem, incitas Etruscum :
Laudas Bavarici fidem ducatus.
Gallos ad sacra vocibus Paternis
Urges fœdera, provocas Iberos,
Impellis Melitamque Januamque.

Tuis auspiciis Vienna moles
Ridet barbaricas, et arcet hostem.
Tuis auspiciis vetus receptum
Gaudet Strigonium, immemor malorum
Quæ sub Odrysiis tulit Tyrannis.
Tibi se Vicegrada reddit ultro ;
Tibi Vaccia cedit atque Pæstum,
Et regni caput ipsa Buda, tanta
Heu! cur gaudia distulere Divi?
Heu! cur pœnitet irriti laboris?
Ah, ne pœniteat. Redite Budam,
Redite Austriadæ : graves phalanges
Pertinacibus admovete muris,
Crebra grandine verberate turrets
Tormenti ignivomi; impias, superbas
Solo sternite, mœnibus revulsis.
Jam cœlum favet, annuitque votis.
Tantum ostendite bella : Buda vestra est.
Anni præteriti novis sinistras
Pensabunt Superi moras triumphis.

Vestra est arx Novariniana, vestra est ;
Vestra est Agria; Regia Alba, vestra est ;
Vestra est Hungaria, omnis ora vestra est.
Fugit Tekelius, caput rebelle.

Sed nec, quo fugiat pedemque figat,
Exspes atque ope destitutus omni,
Et nulli miserandus, est azylum.

An vano ravior furore Vates?
An fingunt sibi, quæ volunt, amantes
Ipsi somnia? Ludimurne rursus?
Non vano ravior furore Vates :
Non ludor. Deus incitat furentem,
Et Vatis movet ora concitati,
Et per me populis futura pandit.

Nostra est Podolia, omnis ora nostra est.
Janus agmen agit Scythis tremendum ;
Regum maximus ille Janus, ille
Terror Bistonidum, ille victor, illud
Belli fulmen : adest : pavete Turcæ.
Turcæ, Janus adest : Scythæ, migrate.
Ad Jani fugiunt subacta nomen
Ipsis agmina restitura Divis.

Nostra est Moldavia, omnis ora nostra est :
Nostra est Walachia, omnis ora nostra est.
Solis terrificus minis subactas
Janus ducit Jazygum catervas,
Servit Dacia, servit omnis ora.

Bellis denique Gallicis Iberus
Liber, Christiadam juvare causam
Communem parat arduo labore,
Exhausto Americæ feracis auro,
Conducta undique militum caterva.
Junget CAROLUS arma, Cæsarique
Nec terra decrit comes, nec alto.
Classis jam Oceanum volat per omnem,
Qua Crete recipi Cyprusque possit.

En Cælum favet; ite, Marte freti
Secundo; favet æquor, ite Iberi,
Et Creten reparate : Turca pallet
JOANNIS memor, Actiæque eladis.
Pontifex vocat : ite, Creta vestra est.
Ad primam fugiet tremens carinam,
Jovis Barbarus Insula relicta.
Jam stravit Venetus viam, Insulisque
Hinc atque hinc domitis, ovans superbit.
Agnoseat Dominos Rhodus Priores,
Et vicina Cyprus, caputque belli
Longinqui Syria, et superba merces.
Invictis procul hinc abactus armis
Europam fugiat Tyrannus omnem.
Vix tutas Asiatici recessus,
Colchisque ultima præbeant latebras.

Ite, et Hungaricas referte lauros,
Queis terris amor est eicere Martem :
Ite, quo LEOPOLDUS urget : ite.
Hoc interritus auspicante, Divos
Hoc præbente suos, suamque sortem,

Victor CAROLUS arcium ruinis
Insultat. Mora nulla : claustra latam
Pandunt rupta viam ; diesque reddit
Una aut altera, quæ negabat annus
Olim, tractus inutili labore.
Ducit CAROLUS agmen, inclytorum
Genus Lotharidum, nec arte belli
Invictis Proavis minor, nec usu.
Sed et Bojica Maximilianus
Trahens agmina, concitatori
Jam Sponsus rapitur per arva cursu
Rursus Hungarica, et relata gestit
Ostentare novæ trophæa Sponsæ,
Ac dignus Socero Gener videri,
Augusto Socero Gener propinquus.
 Quidquid Sarmata bellicosus armis,
Germanus, Venetusque subjugabit;
Quidquid vincet Iber, tuum INNOCENTI est.
Nil Janus sine te, nec æmulator
Jani CAROLUS, aut uterque possit;
Quamvis Bavaricis uterque turmis
Ad pugnam sociatus augeatur,
Quamvis adsit utrique Cæsar ipse.
Tuo numine pugnat hic et ille;
Tuo numine vincit hic et ille.
Et soli tibi vincit hic et ille.
Lauros Hungaricas Polonicasque
Tuis destinat hic et hic capillis,
Posthac non nisi laureatus ibis;
O Patrum Pater! o Amor bonorum
O nostri Decus Orbis, INNOCENTI!

Accinebat

EMMANUEL VAN OUTERS S. J.

POTENTISSIMO
MONARCHÆ
CAROLO
SECUNDO
HISPANIARUM INDIARUMQUE
REGI CATHOLICO

Illa vere Austriaca Pietas REGIÆ MAJESTATIS TUÆ, coram Augustissimo, nec ab ipsis quidem Angelis digne satis adorando, EUCHARISTIÆ Sacramento, ad infima quæque ministeria dimittentis sese; ejus admiratio totam primum Madritensem civitatem; tum, didita late fama rei gestæ, Hispaniam universam, atque inde Orbem Christianum implevit stupore; nos quoque, minimos omnium Vasallorum Tuorum, intimius quam dicere possimus affecit. Itaque relatricem tantæ Virtutis Epistolam, Teutonice reddidisse, Belgisque omnibus legendam proposuisse non contenti; Chalcographicam quoque et Poëticam advocavimus in subsidium, ut oculis simul et auribus; prosa et versu, subjecta facti præclarissimi notitia, vivaciorem sui speciem imprimeret animis. Opportune autem notitia rei, xx Januarii actæ, ad nos pervenit, quando jam manu tenebatur calamus, exaraturus formam Epistolæ, qua REGIÆ TUÆ CLEMENTIÆ, Acta Sanctorum Maji, offerremus, sub Vestris Sanctissimique Domini nostri INNOCENTII Papæ XI auspiciis, hoc septennio edita atque edenda in lucem, donec septimum Tomum impleverint. Etenim id facturos quærere non oportuit unde ordiremur: quia ceteræ omnes laudes Tuæ, quantumvis multæ maximæque, quasi nullæ nobis videbantur præ ista. Ut vero præsumeremus laborem hunc nostrum et Magistri defuncti, Godefridi Henschenii, ad SACRÆ MAJESTATIS TUÆ Solium præsentare; animos Ipsa nobis fecit, quando tam benigno vultu excepit S. FERDINANDI

Henrikus Cause sculp

D.OM

SE Quellinus del

In Propyleo Ante Dedicationem Regis.

Martin Bouche sculp. Ant.

DINANDI Regis Castellæ ac Legionis Acta, ex voluntate Decani atque Capituli Hispalensis singulari volumine accurate explicata per unum ex nobis, et in septimo Maji Tomo accuratius denuo proferenda. Quomodo enim non adveniret gratus in comitatu plusquam mille quingentorum Sanctorum nominatorum (quam multorum in Majo habentur res gestæ, simili fide diligentiaque conquisitæ) qui solus accedens, gratissimus accidit CLEMENTIÆ TUÆ? Habemus nihilominus hoc ipso in limine, ad Thronum MAJESTATIS TUÆ Introductorem eundem, qui ad SUÆ SANCTITATIS Pedes etiam nos deduxit; Venerabilem Dei servum, Petrum Georgium Odescalcum, nihilo minori Titulo Tuum, quam Illius. In Tua quippe Insurbria et Civitate Comensi natus, in eademque ad Alexandrinam primum Cathedram ex præsentatione PHILIPPI II promotus, deinde ad Viglebanensem Episcopatum translatus nutu PHILIPPI III, Gloriosissimæ utrimque memoriæ Avórum Tuorum, ibidem laudatissimam vitam felici morte conclusit, corporisque sui depositum reliquit. Tantis porro tamque multis Patronis subnixi, coram Rege, qui, ipse insigni sanctimonia pollens, Sancta quæcumque digne novit æstimare; reverenter quidem, sed tamen fidenter, nos nostraque omnia prosternimus ante Thronum Tuum Augustissimum; orando ac supplicando, ut inter amplissimi Imperii, per orbem utrumque extensi, gravissimas curas, dignetur SACRA MAJESTAS TUA etiam cognoscere, quid operis Tuo in Belgio Tuaque in urbe Antverpiensi, ab annis quinquaginta quinque, moliatur minima nostra Societas Jesu. Est illud jam fere ad medietatem deductum Tomis sedecim bene magnis; paulatimque absolvendum speratur, aliis etiam pluribus futuris, per eos quos ipsa nobis successive substituet, ad Dei Sanctorumque honoremque, et publicam universalis Ecclesiæ utilitatem; quibus augendis, cunctas maximæ Tuæ Potentiæ vires, omnesque animi devotissimi affectus impendere agnosceris; nullam pacem volens, nisi quæ illuc serviat; nec bella detrectans, cum opus fuerit, ad tuendam eausam Religionis. Utrumque ut MAJESTATI TUÆ vertat bene, votis omnibus optabant, quotquot extabant uspiam fideles subditi Tui; nunc vero optabunt etiam ardentius, cum viderint Sanctos, Sanctorumque Sanctissimum sic a Rege suo coli; ut ipsos quoque, exemplo instructos suo, faciat ad veram Sanctitatem conniti, æmulatione laudabili. RUDOLPHI HAPSPURGII, unde Austriaci Cæsares, ac deinde Hispani Monarchæ genus ducunt, similis Tuæ Pietas erga Eucharisticum Numen, inter silvarum solitudines, procul ab hominum conspectu exercita, Romanum illi Imperium contulit firmavitque in posteris: eadem, innumero coram populo, patienti demonstrata campo, Tuum Tibi conservet et augeat. Cumque tanta Virtus diu fulserit terris, completo sanctissimæ vitæ

curriculo,

curriculo, Sanctis omnibus deducantibus (ut D. FERDINANDO illi supra memorato accidisse narrat vitæ historia) transferatur ad cœlos, æternum istie rutilatura. Sed olim ista; nec prius quam, Superis bene faventibus, videas, Augustam domum, Prole valida communitam; luxata hinc inde jura Monarchiæ Hispanicæ, restituta in integrum; perdomitos fidei Catholicæ hostes, Turcas, Saracenos, Hæreticos, Infideles; Pacem denique Ecclesiæ universæ constitutam; uti vovent M. DC. LXXXV.

SACRÆ MAJESTATIS TUÆ

Cientes et Vasalli omnium minimi

Daniel Papebrochius,

Franciscus Baertius et Conradus Janningus,

Societatis JESU.

RUDOLPHI HABSPURGII

Erga Sanctissimam Eucharistiam Religio

CAROLI SECUNDI

HISPANIARUM INDIARUMQUE REGIS CATHOLICI

Novo exemplo repræsentata Madriti,

Anno Domini MDCLXXXV, XIII Kalendas Februarii.

Ex Epistola Hispanica, tertio post die Antuerpiam data.

Actiones quædam tam illustres sunt, ut minio aurove depingi potius, quam communi tinctura mereantur describi. Talis fuit ea, quæ Hispanicam Aulam in stuporem rapuit nudius tertius, tam eximiæ religiositatis exemplo edita a Rege ac Domino nostro, vere Catholico, prorsus ut videatur Pater æternus, ipsam Filio suo unigenito in strenam anni novi incipientis reposuisse, ex æterno suo arcanoque consilio, ipsum inter homines identidem novis honoribus extollendi; omnibus quidem sua dignitate inferioribus, ejusmodi tamen, ut nova veteribus semper præcellant, dubiumque faciant, an secuturi post anni majus aliquid digniusque visuros se possint sperare.

Dies xx Januarii, glorioso Martyri S. Sebastiano sacer, tam serenus a nubibus, a ventis quietus, a sole amœnus illuxit Regiæ huic Madriteasi urbi, ut cœlum videretur compensata velle paucis horis prægressa plurimum noctium algidarum frigora. Tam grata aeris temperatissimi opportunitas elicit in campos, ad serenitatem auræ captandam, quidquid erat Rhedarum Nobiliumque: aliis Pardum versus viam tenentibus, aliis per S. Bernardini portam sine numero sese effundentibus, inter quos fuit etiam Rex ipse. Forte contigit ut eadem hora, a S. Marci Vicariali ecclesia, intra Martinianæ Parochiæ terminos constituta, egrederetur Sacerdos cum Venerabili Sacramento, Viaticum administraturus pauperi cuidam olitori, graviter ægrotanti, in vico a Micis-calentibus nomen nacto. Ibat ille, superpelliceum indutus quidem, sed injecto tectum pallio, et Clericello uno dumtaxat ad lumen præferendum comitatus; quemadmodum usus fieri patitur, quoties vel locorum distantia, vel infirmorum urgens necessitas prohibet instructiorem pompam adornari. Ita per S. Bernardini portam egressus, compendium simul quærebat viæ pediti aptioris, simul et occursum vitabat equorum hominumque tam multorum, quot ea hora tractum illum occupabant, sola inclinati humiliter capitis reverentia, ex eo quem occupabant loco, salutantium transeuntem, ne quam oblectationis eo tempore quæsitæ moram patereatur. Sed omnibus religiosior Rex (cujus Rhedæ propinquior erat Sacerdos, quando secundum villam Floridam, per consitas ibi cupressos, decussanda ei publica via erat ituro in locum desigoatam) cognoscensque hunc tali in habitu gestare penes se aliquid Christianorum mysteriorum, quæsivit, Sanctissimumne, an vero sacrum Oleum deportaret. Ut autem ille respondit, Sanctissimum: continuo ejiciens sese e Rheda, humoque stratus, adoravit Dominum suum. Deinde consurgens, et, præter Regiæ suæ Majestatis usum, Mercedis compellatione honorifica Sacerdotem coonestans (veluti qui se conservum crederet habentis secum communem utriusque Dominum; nec æquum censeret, tali jam fungentem ministerio, eodem quo Vasallos loco habere) Sacerdotem, inquam, Rex oravit in suam ut transiret Rhedam, et locum unde cesserat occuparet; Clerico inaudans, insidere portellam, suisque eam manibus

manibus cum quanta potuit reverentia claudens. Tum ipse nudo vertice, et galerum altera manu tenens, altera portellam apprehendens, sequi ex latere Rhedæ pedes, quousque veniretur in locum jacentis infirmi: Ibi rursus Rex portellam aperuit, Presbyterumque cum Domino, velut pedisequus, retro assectans, ingressus ad decumbentem est: et mansit genuflexus nuda in humo, quoad usque officio suo functus esset Sacerdos; vix satis sui compos, præ admiratione tam excellentis Religionis, cum in Regio illo vultu legeret, quanta reverentia deberet ipse sacris Mysteriis operari. Peracto ministerio, quæsit sua Majestas, quis status, quæ conditio infirmi esset: et bene instructus de singulis, congruam eo loci eleemosynam reliquit; spem insuper faciens elocandæ ad matrimonium filiæ, quam pupillam et omni orbam suffragio morte sua is erat relicturus. Hinc rursus itum ad Rhedam est, Presbyterque eodem quo antea modo intra eam locatus. Rex autem, secundariam alteram (quæ Status dicitur, et Regii corporis latricem solet vacua subsequi) ita conscendit et subsequi jussit, quomodo ipsummet foris in Palatia redeuntem assectari solent Nobiles sui. Vulgata hujus novitatis fama eodem contraxit magnam populi rhedarumque multitudinem, stupentibus cunctis, et ex terreno Rege discentibus, quomodo deberent Cœlestem venerari. Ita omnis istæ pompa, per totam quanta est viam ducta usque in urbem est; ventumque ad Fontem Leganitorum, ubi Majestas sua in pedes desiliens, rursusque stratoris officio fungens, Rhedam qua Sacerdos vehebatur aperuit; adoratumque Sacramentum secutus, intra ecclesiam S. Marci deduxit, ea alacritate vultus, reverenti modestiæ admixta, quæ Angelica potius quam humana videbatur: et genu flexus non assurrexit prius, quam finita ceremonia Benedictionem Presbyteri excepisset cum ceteris, petens ut is pro se oraret. Tum demum ad suam se Rhedam recepit, inter festivos applausus creherrimi populi, devotis interpolatos lacrymis; quas spectaculi religiosissimi venustas, per affectum teneræ devotionis, exprimebat. Admirationi quippe in hoc actu erant; non solum supereminens tanti Monarchæ dignitas, coram cœli terræque Domino sese quanta poterat religione humiliantis; sed etiam decor ubique summus, observatus a sua Majestate, neque futuri occursum præscia, neque consilio cujusquam instructa, nec alio Ceremoniarum magistro usa quam interno dictamine Catholicissimi cordis sui assueti spirituales adhibere suggestionibus certissimæ fidei de veritate nostrorum Sacramentorum. Fieri posthac poterit ut multas magnasque Regis nostri victorias Fama annuntiet; sed nescio an ullam allatura sit umquam Hispanicæ Nationi, Regi Deoque fidelissimæ, quæ tot benedictiones accumularet super caput illius, atque actus tam Heroici exemplum. Datum Madriti, xxiii Januarii MDCXLXXXV.

AUSTRIACÆ PIETATIS,

prænarrato actu luculentius demonstratæ,

HYPOTYPOSIS

a R. P. Emmanuele van Outers Flandro-belga S. J. conatu Poetico adornata.

Austriadum pugnas alii, justosque triumphos ;
(Victores seu terra tulit, seu gurgite vasto,
Oceanus, Reges alius dum amplectitur Orbis)
Quo decet ore, canant ; et quo decet ordine, pandant,
Relligio mihi carmen erit : quando hinc sibi laudem
Præcipuam repetunt, et iturum in secula nomen.

Nequidquam sæcunda auri se divite vena
Ingerit Americæ, titulosque affeetat inanes.
Nequidquam centum populi, responsa petentes
Austriadum et vultu venerantes supplicæ nutum,
Solicitant. Major rerum mihi nascitur ordo.
CAROLUS hinc dici renuit. Communia magnam
Nil tangunt mentem veterum præconia Regum.

Imperio late populos tenuisse superbo
Fortunæ, casusque fuit. Submittere Sceptra,
Seque, Suosque Deo, Regalem vincere fastum,
Hoc Virtutis opus : propria hæc victoria Regis,
Hoc solidum decus. Haud illud decerpere miles
Audeat, et pretium vultu jactare feroci
Sanguinis esse sui. Nil Consiliarius, aut Dux,
Expertus belli casusque exercitus omni,
Inde petet. Fortuna tacet, licet invida laudi.

Quid sibi vult populi subitus stupor ? Unde per urbem
Concursus ? Festo resonat cur Mantua plausu,
Mantua, magnorum Sedes celeberrima Regum ?
Quo cupidam rapiunt, et quæ spectacula plebem ?

Et me pompa juvat : juvat ire, et discere causas
Lætitiae, atque oculos mentemque explere tuendo.
In medium celeri cursu feror impiger agmen
Undantis populi : mora nulla retardat euntem.
Huc oculos, atque huc defigo, et singula lustrò
Mente avida. Subito nova res oblata stupentem
Detinet, et pompæ non enarrabilis ordo.
Regali vehitur curru, non divite cultu,
Nec tanto officio par majestate Sacerdos,
Aream gestans et inobservabile Numen,
Exigua quod se cereris sub imagine celat.
Fert puer accensam non magno lumine tædam.
Subsequitur Rex ipse pedes (reverentia vultum
Dejecit, sanctusque occulti Numinis horror)
Vertice nudato, lacrymisque latentibus ignem

Regia quo fervent præcordia. Nullus amantem
Avocet, aut fastus causas obtendat inanes.

Ipse Deus, qualis Superis quantusque videtur,
Desertis cœli templis cœtuque beato,
Si nostras talis terras tantusque revisat :
Haud alio cultu testari possit amorem
Rex pius, et præsens supplex agnoscere Numen.

Mirantur populi, proceres mirantur : et omnes,
Exemplo Regis victi, solvuntur honestas
In lacrymas : omnes pompæ pars esse laborant.
Obsedere vias densa vicosque corona,
Spectandi studio, juvenes avidæque puellæ :
Decepitque senes, facti novitate, trahuntur
Attoniti, gaudentque premi. Res nulla fatigat
Obnixos. Juvat ipse labor. Cognoscere tanti est,
Et Regem spectare pium, exemploque moveri.

Ille, nihil turbam effusam populumque moratus,
Progreditur, funditque preces. et Numen adorat,
Defixis in terram oculis et supplicæ dextra :
Nil tamen inde minor. Talem Te, CAROLE, malint
Hispani vidisse Tui, quam clade superbum
Hostili, et merita redimitum tempora lauro.
Non ita lætetur Tua Gens, si, Marte secundo
Elatus, captos traheres in vincula Reges,
Par Proavo, et versis lugeret Gallia fatis.

Hæc est, hæc rari species et causa triumphii
Nobilior : palmæ hæc longe majoris imago.
Non pubes captiva, et tinctæ sanguine Regum
Exuviae, caesique Duces, aut oppida capta
Afficiant animos, aut fractis cornibus amnes,
Æquorave injectis Neptuno pressa eatenis,
Ut victor Rex ipse sui. Reverentia Divum
Si patitur (certe patitur) cerne ora Tuorum,
Et mentes agnosce pias. Quæ gaudia vultu
Significant ! quo non animorum certior index.
Cerne, precor : digna hæc est Rege et honesta voluptas.
Omnes, ecce, oculi Te, Rex, figuntur in unum,
Lætitiæ testes : solus Tu lumina pascis
Omnia, Tu satias. Quin pascere ipse vicissim ?
Quæque Tuis præbes, ingentia gaudia, gustas ?

Hoc etiam prohibet rigida observantia Divum,
Et nostras audire preces. Immotus eodem
Hæret in obtutu : mortalia negligit ora
Atque oculos, præsentem Deo. Gressu inde modesto
Urget iter ; parvæ dum ventum ad limina sedis
Stramineamque casam. Custos hic pauperis horti
Ægram animam jam supremo languore trahebat,
Christiadum poseens avidis Sacra ultima votis,
Æternæ pignus patriæ mortisque levamen.

Sistit equos, sistit lentas auriga quadrigas.
Rex manibus rhedam, famuli vice functus, amicis
Pandit, et egressum blando excipit ore Ministrum,
Deducitque intro, lectoque affunditur ægri ;

Multa Deum pro se, proque ægro multa precatas,
Et pro commissis Superum sibi munere Regnis.
Nil casa, nil sordes, nil oris luridus horror,
Nil fœtor, morbi nil dira pericula terrent
Numinis inflammatum et Relligionis amore.

Obstupuit subito aspectu conterritus æger :
Illudique diu vana se credidit umbra.
Porrigit admiranti Epulum cœleste Sacerdos,
Et sese indignumque iterum, indignumque vocanti,
Quem Deus, et quem Rex tanto dignentur honore.

Unde amor et pietas tanta est communis utrique,
Et Majestatis supremæ oblivio, vilem
Ut visant animam, et tanto spem pignore firment ?
Deficiens, ait : et grates Regique Deoque,
Quo potuit nutu atque incerto murmure, solvit.

CAROLUS attollentem oculos, lucemque supremam
Quærentem cœlo, suspirantemque reperta,
Muneribus verbisque bonus solatur amicis,
Contractis fugiens dum labris spiritus errat :
Et natæ (quoniam afflictum cura illa remordet
Una patrem) tutelam orbandæ suscipit ultro,
Et victum et justam dotem promittit egenti.

Fortunata nimis tanto Tutore, Puella,
Desine Divorum fata ineusare gemendo,
Et mortem plorare patris. Rex CAROLUS omnes
Dum partes genitoris agit, felieiter orba es.

Quis voces vulgi interea, quis gaudia fando
Explicet, aut possis plausus æquare canendo ?

Illi pompæ causas scitantibus ordine narrant
Austriades de more ibat, fruiturus aperto
Prospectu camporum et tempestate serena.
Numquam intermissæ Regni, solatia, curæ
Debita nempe petunt. Cœlestia sacra ferentem
Ut vidit casu procul, agnovitque Ministrum ;
Desiluit curru citus, et mox poplite flexo
Pronus adoravit Numen, palmasque tetendit.
Inde Sacerdotem, pavidum et nil tale putantem,
Compellans ultro et summo dignatus honore,
Compulit invitum Regalem ascendere rhedam.
Ipse humilis, pedes Ipse, Deum comitatus ovanter est
Captivus, mentemque trahens sensusque revinctos ;
Sæpe rebellantes vano conamine sensus,
Vincula rumpentes, indignantesque teneri.
Quo magis ingenium vinculis effræne repugnat,
Hoc magis Ille domat ; sua per vestigia monstrans,
Quo deceat nos Christiadum Mystéria cultu.
Nos humiles venerari, et Sacra arcana vereri.

Illi, Jessiden supra, memorabile factum
Laudibus extollunt ; sacri dum Fœderis Arcam
Ductis concelebrat choreis, et carmina dicit.

Pars clamat, victum insigni pietate Nepotis
Rudolphum. Generis cedant exordia magni
Ætati robustæ, et jam florentibus annis.

Privato vix major erat Rudolphus, ubi ingens,
Lapsus equo, specimen Divini ostendit amoris.
CAROLUS Imperio quantum terraque marique
Vincit Avum, tantum Pietatem vincit Avitam.

Pars memor Albinii (quem Roma antiqua, sacratum
Fastis, æterna transmisit ad æthera fama)
Comparat Albinio Regem, Austriadæque Quiritem.
Quis tamen Albinus? tanto cur nomine dignus?
Romanus civis, media de plebe Quiritum,
Excipit, uxore et natis descendere jussis,
Æternas curru Flammas Vestamque fugatam.
Dum conjurati cingunt Capitolia Galli.

Albinio Regem, Austriadæ conferre Quiritem
Desinite, et laudem laude extenuare minori,
Albinus tantum Regi, Romanus Ibero,
Inclutus Heroi cedit, quantum impia vero
Vesta Deo. Pudeat minimis componere summa.

Dum loquor, egreditur, puero præeunte, Sacerdos,
Vix memor officii, lacrymis suffusus honestis,
Attonitus victusque, sui: Reverentia Regis
Moverat insolita pietatis imagine mentem.

Agglomerant populi: magis undique et undique vulgus
Densum humeris premit, atque magis: Regemque videre
Primi ardent, primi virtuti applaudere tantæ,
Et coram libare oculis. Arcere satelles
Nititur incassum turbam, et sedare tumultum.

Interclusa via est: dum quisque irrumpere certat,
Et causam præbere moræ. Jam CAROLUS adstat
Ante easam, cunctis manifesta in luce videndus,
Cœlestis similis Genio, se major, et ore
Pulchrior humano. Divinus promicat ignis
Luminibus tacitis, et flamma accensa relucet.
Religio tales oculis afflarat honores;
Majestas tanta est, et dignæ gratia formæ,
Et castigati tam rara modestia vultus.

Omnibus erumpunt lacrymæ, sua gaudia fassis.
Deficiunt voces: oculos pius irrigat imber,
Suspensos tanta specie admonituque supremi
Numinis, Horrorem Rex injicit omnibus, illum
Quo premitur prior; affectumque inspirat eundem.

Fit via: decedunt: spatiis tantisper iniquis
Rex liber, currum rursus deducit ad aureum
Sæpe recusantem, dejecta fronte, Ministrum:
Et relegens iter omne, Deum comitatus ad alta
Templa triumphantem est, et lætis reddidit aris.

Quis nunc ignavum sistat super æthera Vatem,
Sub pedibus nubes atque ignea tecta prementem?
Ut valeam Divorum audire et reddere voces,
Gaudiaque, et totum cantu vulgare per Orbem.

Excelsis, intenti omnes, in nubibus hærent,
Despectantque solum, converso ad Regia vultu
Mœnia, et accensam studiis cœlestibus Urbem.
Abreptas inopina tenent spectacula mentes,

Et seculo pietas haud unquam visa priori.
Gratantur Regi, Genti gratantur Iberæ,
Et Stirpem gaudent non degenerare superbam,
Ast dignis cœlo magis inclarescere factis.

Ante omnes magni Generis clarissimus Auctor
Exultat Rudolphus, et uno in Rege moratur,
Expenditque suæ Sobolis certissima signa,
Et seclis olim non inficianda futuris :
Quemque sibi præfert, prælatum audire, Nepotem,
Gestit, et antiquis Heroem Heroibus addi.

Austriadum late series pulcherrima Regum
Circumstat, pascitque oculos, sua bella recensens,
Nec frustra exhaustos pro Religione labores,
Tam sancta quos Prole Deus pensarit, in una
Ut Proavum studia et mores agnosceret omnes.

Immortalem illie videas longo ordine Gentem :
Illie Albertos geminos, dum vita manebat,
Illustres bellis, quæ causa Deusque juvaret :
Illie Fernandos, et magnanimos Leopoldos,
Nulli armis quondam, nulli pietate secundos ;
Rudolphumque, parem meritis et nomine Primo ;
Matthiamque, Scythis domitis Turcisque ferocem ;
Et geminum juxta Fredericum ; omnesque Philippos,
Quos Reges Dominosque ultro coluistis, Iberi.

Eminet Heroes inter fortissimus omnes
CAROLUS, Herculeas ausus superare Columnas,
Et monstra æternis oppugnare omnia bellis.
Nominis hic magni Virtutumque altius effert
Heredem, et Divis et Cœlo laudibus æquat.

Adsunt et variæ, Generis laus altera, Divæ,
Multiplicis partu et felici prole beatæ :
Nec magnos Lucinæ illas tolerasse dolores
Pœnitet, ut posses quondam, labentibus annis,
CAROLE, Tu nasci, magnæ spes maxima Gentis.

Suspice (nos melior quoniam, et mortalia major
Omnia fastidis) cœlestes suspice sedes,
Et cessura Tuis olim virtutibus astra.
Illic Majorum chorus ingens, ecce, Tuorum,
Tali Te Genito, tali Te Rege triumphant.
Submittunt tinctas uni Tibi sanguine lauros,
Et signa Imperii, et fascas sudore paratos,
Et patriæ defensæ et Religionis honores.
Tota Tibi jam nunc domus omnipotentis Olympi
Panditur : et cœli justa plus parte, recedit
Proxima turba Deo. Victum se quisque fatetur.
Te socium Divi, Te Sidera emeta reposeunt,
Atque indignantur nostros curare triumphos.
Hoc dignum invidia tellus, hoc possidet unum.

Perge tamen : neque nos, quamvis maturus Olympo,
Desere : sed terras Clemens miserare jacentes.
Innumeri circum populi Tibi brachia tendunt ;
Et, ne tam Juvenis Superos audire, vocantes
Ad sua regna, velis, concordii voce precantur.

Nec Tu rejjeies miseros, quibus omnis in uno
Rege salus et fortuna inclinata recumbit ;
Nec Deus, Austriacis æterno lædere junctus.
Perstabit semper fati inviolabilis ordo
Et series immota Tibi ; neque fallere cuiquam est.
Vives, et perges vitiorum excindere monstra,
Et pulchris læte virtutem extendere factis.
Hic finis centum Regnorum, hic terminus esto.

Interea hanc pompam Sanctorum Annalibus addi,
Omniaque inscribi victuris secula Fastis,
Rex, patere ; et fidum non dedignare Clientem
CAROLE, noster Amor, Majorum Gloria, seræ
Posteritatis Honor, Decus immortale Tuorum.

SANCTÆ AC VENERABILIS MEMORIÆ SERVUS DEI

PETRUS GEORGIUS ODESCALCUS

PRIMUM ALEXANDRINUS, TUM VIGLEBANENSIS EPISCOPUS,

Anno MDCXX die VII Maji pientissime defunctus;

INTRODUCTOR AD ACTA SANCTORUM MAJI,

*Primum Italice descriptus a Joanne Baptista Sala, ipsius quondam Secretario,
deinde Ecclesiæ Cathedralis Comensis Canonico Pœnitentiorio,
nunc vero ex ejusdem jam demortui autographo Latine traductus.*

LECTORI AUCTOR.

Scripsi Vitam D. Petri-Georgii Odescalchi, primum Alexandrini per tredecim annos Episcopi, deinde Viglebanensis ad annos circiter decem. Scripsi autem mandante Illustriss. D. Fr. Gabriele Adarzo, cum is adhuc esset Viglebanensis Antistes, vix propter insignia sua merita ad Hydruntinum Archiepiscopatum, notu Catholicæ suæ Majestatis, translatus. Etenim quia ipso Ecclesiam Viglebaneensem gubernante, imo et coram intente, compluribus mirandis signis testari dignatus erat Deus, quam earum in sua gloria habeat verum istum Servum suum; officii proprii esse credidit ille, talis Deccessoris memoriam commendare posteritati, curando ut exemplares ejus virtuosæque actiones scripto traderentur, ab idoneo plurium eorumdem teste. Talem quærenti, meam aliqui tenuitatem suggererant; ut qui extremo sexennio domestica ejus familiaritate usus eram. Quapropter jam dictus Præsul Como transiens, ubi tunc agebam, quam potuit instantissime istud operis faciendum injunxit. Equidem non fui ausus recusare obsequium, tanto tamque dilecto mihi Patrono debitum, recusandoque incurrere notam ingratitudeis. Quapropter, licet per ætatem aliosque defectus, parum habilem me credebam exhaustiando istiusmodi mandato: non præsumpsi, eidem obniti, detrectando commonstrare reapse, quam vivaciter impressam memoriæ servaverim imaginem benedictæ illius Animæ; attenta præsertim obligatione mea multiplici erga optimum Patrem, præter cetera multa in me collata beneficia, dignati tam amanter excusare juventutis meæ minime levia errata. Patrem dixi: talem enim se jugiter erga me gessit, quin et professus est semper, litteris ad me datis subscribere solitus, *tamquam Pater amantissimus.*

Cum primum ascitus in familiam ejus, mirari cœpisssem, quas oculis videbam in eo, virtutes; atque imprimis diligentia Pastoralis sollicitudinem, in regenda Ecclesia sibi commissa, et ar-

dentissimum ejusdem amorem erga Deiparam Virginem Mariam; cœpi etiam cogitare, ex Dei gloria bonoque publico facturum, quisquis tot insignes dignissimi Prælati actiones prohiberet occultas remanere, efferretque in lucem. Quare eum minus cognitum haberem vite totius ab eo actæ cursum, rogavi Doctorem Jacobum Taronem, nunc Valentinum ad ripas Padi Canonicum, qui eidem ministraverat, primum Romæ in minori Prælatura, deinde Alexandria jam Episcopo ordinato; ut mihi scriptum traderet quidquid notatu dignum sciebat. Fecit is promptissime quod rogaveram, et relationem bene longam contexit; quæ, una cum ceteris a meipso notatis, annorum multorum spatio mihi inter manus mansit, nihil minus quam de ea evulgando cogitanti; donec mandatum supra laudati Antistitis adegit illuc animum applicare. Tum vero curavi ut ad priorem instructionem, mediante eodem Illustrissimo Domino, accederent a Reverendiss. Domino Scaglia, nunc Episcopo Alexandrino, quæcumque aliæ indidem possent haberi notitiæ informativæ, pro eo tempore quo istie Episcopus fuerat D. Petrus-Georgius. Missa autem mihi fuerunt hujusmodi instrumenta tria; primum desumptum ex Annalibus ejusdem civitatis, compositis per Abbatem Hieronymum Ghilini; alterum, subscriptum manu propria Michaelis Colli, Archidiaconi Cathedralis ibidem Ecclesiæ, tamquam testis oculati; tertiumque, similiter subsignatum, a Christophoro Ravelli, Canonico S. Petri in ecclesia ejus Abbatiali et Collegiata Alexandria, unius e primis Clericis in Seminario istie per Odescalcum fundato. Cetera desumpsi partim ex scriptis petes me asservatis, partim egomet vidi, vel ex ipsius ore accepi; ingenue aliquando confessi, quod vitæ suæ totius rationem accuratorem mihi; dedisset, quam ulli unquam Confessario suo. Atque hæc dicta sunt ad certiore reddendum Lectorem de veritate eorum, quæ scripturus sum, stylo quam possum purissimo minimeque

quare petitis etiam aliunde documentis instructus,

Jussus a successore postea Hydruntino Archiepisc. scribere,

tamquam defuncto familiaris,

habitusque ut filius, non audeat recusare:

F (quorum auctores nominat)

opus aggreditur:

fucato

EX ITAL.
JO. BAPT.
SALA.

A fucato, ne quæsitus curiose verborum ornatus obfuscet dignitatem actionum, per se et absque illis æstimandarum.

et profitetur
Urbani 8 Decretis inhærere

Hactenus Auctor, antea protestatus de observantia Urbani VIII Constitutionibus Decretisque deferenda; proinde nequaquam mentis meæ est, inquit, ei de quo scripturus sum aliquam Sanctitatis opinionem inducere, vel inductam augere; sed rem totam Apostolicæ Sedis iudicio integram relinquens, aliam nullam fidem postulo quam pure humanam. Quod si quid vel in minimo præscriptos limites excesserim, id totum pro non scripto haberi volo, ut qui sim ac mori velim obedientissimus Ecclesiæ Romanæ et Catholicæ filius, cui soli competit ut appelletur Magistra veritatis. Ita ille: ego vero similis observantiæ studio nolui concedere rogantibus Comensibus, per quos exemplar Vitæ acceperam, atque imprimis amantissimo hujus operis nostri Primo Aloysio de Tattis; Congregationis Somaschæ Præposito, atque Annalium Camensium novissima Conditore, ut ipsa ad diem VII Maji collocaretur ratione quæcumque; sed jam tum in animo habens præsentem mentem, quodcumque vel totus vel majori parte absolutus haberetur, offerre S. D. N. Innocentio XI, Odescalco etiam ipsi, licet ex alia familia (septem enim ejusdem nominis eadem Comensis civitas numerat, nihil nunc habentes commune inter se, præter patriam et personarum claritatem atque insignia gentilitia) censui idoneum illum fore Introductorem, per quem ad Sacratissimos illius Pedes invenirem accessum, et in oculis gratiam. Quod si tali modo Romanæ Curie distinctius cognita virtus Præsulis, omni reverentione dignissimi, sacræ Pontificis Summi menti cogitationes inspiret altiores, de eodem aliquando in Sanctorum numerum referenda; felicem equidem fortunatumque me credam, qui tanti momenti negotia promovendo occasionem aliquam dare, vel adminiculum quantumvis leve potuerim addere. Unum monea, in pauciora capita divisum a nobis hoc opusculum esse quam diviserit Auctor, ea numerans usque ad xxvi; quem numerum etiam in margine notatum inveniet Lector.

quod etiam
hic factum.

C

CAPUT I.

Genus, natiuitas, et vita Petri Georgii usque ad Episcopatum.

CAP. I.
Patria Communis

Arus erga
Capucinos,

Magni voluminis multæque eruditionis opus foret, antiquitatem et nobilitatem familiæ Odescalchæ scribendo explicare; quando etiam nunc eadem habet personas tam multas, virtute ac pietate præstantes, ut omnes pro meritis suis laudare negotium esset eloquentiæ excellentioris. Ego initium pono in Bernardo Odescalco, avo Domini Petri-Georgii. In isto emicuit integritas vitæ, singularis pietas, et zelus ardens Religionis Catholicæ. Primus in civitatem Comensem induxit Patres appucinos; et collata cum duobus Nobilibus Comensibus opera, Conventum S. Bonaventuræ eisdem fabricavit; unum ex primis locis, quæ prædicto Ordini in Statu Mediolanensi obvenerunt. Patribus quoque Societatis (teste eorundem historico Sacchino libro 5 §. 91,

Domum ad habitandum commodavit primo, deinde donavit Bernardus Odescalco, e regione scholarum sitam. Beato insuper Hieronymo Æmilianî, Congregationis Somaschæ Auctori, auxiliata est illius caritas; nam in Vita illius, per Augustinum Turturam scripta, legitur lib. II cap. XII, quod per Hieronymum, Comi morantem, brevi excitata sint duo pauperum derelictorum loca, aditente imprimis et opus egregie adjuvante Bernardo Odescalco, e primaria civitatis nobilitate viro, et Thomæ Odescalchi olim Mediolanensis Senatoris patre, qui Christianam liberalitatem inter ceteras Hieronymi cupit firmavit et auxit, tantumque de spiritu ejus hausit, quod se et sua denique omnia impensa pauperibus voluerit, eoque mortuo bona suppellectilis pars distrahenda fuerit ut creditoribus fieret satis.

D
Jesuitas,

Somaschos
mimificus;

ob zelum
Catholicæ
religionis

2 Pietati singulari eximium Religionis zelum Bernardus junxit, pro qua sollicite vigilans detexit quamdam Hæreticorum Vallis Tellinæ machinam, in totius Italiæ perniciem dolose comparatam. Curaverant illi, in extremo quodam vallis ipsius loco, cui nomen Puscianum, libros nonnullos hæretica doctrina sartos imprimi: eorumque duodecim cistas impleverant, et tamquam alterius generis merces ad varios direxerant mercatores. Hujus fraudis indicium cum ex ipsa Tellina valle delatum fuisset Comum ad Bernardum, continuo detulit ad Inquisitorem Fr. Michaellem Gislerium, postea Papam Pium V. Nec mora, in ipsa Comensi Ripa pestiferas merces attinuit detexitque Inquisitor, et magno cum periculo vitæ opposuit sese volentibus eas promovere per alias ex ordine civitates, nomine sacri Officii libros omnes sequestrans. Hoc casu viriliter se Bernardus pro defensione Inquisitoris exposuit, propriaque in domo occultum et a populari furore protectum habuit, quoad palam facta est omnibus fraus perduellium hæreticorum. Quapropter Inquisitor præfatus, postquam ad Cardinalatus dignitatem, ac denique ad Papatum ascendit, Bernardum semper carum habuit, ejusque filium Paulum Ecclesiasticæ dignitati admovit. Antonius Galutius in Vita Pii V, lib. 1, Cap. 2 ejusdem rei sic meminit: *Ad eam rem opera usus Bernardi Odescalchi, Comensis Patricii: qui a propinquis suis eas valles incolentibus de rebus hæreticorum omnibus certior fiebat. Is erat e Sodalitate Crucis ejus civitatis, vir pius et apud sanctæ Inquisitionis Præfectas valde gratus. Fuit autem vir maguæ prudentiæ, et propterea electus a civitate sua Orator ad Carolum V Imperatorem, tum ut Coronam ei Bononiæ acceptam gratularetur, tum ut negotia quædam in publicæ rei bonum cum eodem tractaret.*

E

delegit fraudes hæreticorum et Inquisitorem juvat,

F

3 Bernardo inter alios filios fuit Joannes Thomas postea Legum Doctor, magnæque æstimationis: qui semper exercuit munera præcipua in Republica Bononiæ Auditorem Turronis egit: Mediolani autem, postquam civitas in dominium transiit Hispanorum, primus ex Comensibus promotus est ad Senatoriam in ea dignitatem. Ibi S. Carolo singulariter carus, eximio plane munere locupletatus ab eodem est, vase inquam cristallino, in quo sacer Dominicæ Crucifixionis clavus usque ad diem istum servatus fuerat. Idem

Ticini

Venerabilis Dei Servus
PETRVS GEORGIVS ODESCALCVS
Patricius Comen ex Alexandrino Viglebanen. Episc.
obit Anno MDCXX VII Maj.

A Ticini magno in prelio habitus fuit a Cardinali Friderico Borromæo, studiis istis vacante, dum ipse eandem civitatem regeret cum dignitate Potestatis. Porro, præter commune seculi istius iudicium, de doctrina et integritate Joannis Thomæ, habemus luculentissimum Stephani Lamberleghi testimonium, super Statut. Mediol. glossa 7 verbo *Consensus* num. 73 sic scribentis, *Thomas Odescalco, Regius Senator, dignissimus vir atque integerrimus ac doctissimus.*

4 Ex prædicto Thoma et Catharina Miglia, natus Cremonæ fuit noster Petrus-Georgius, cum istis ille ageret Potestatem : atque a sacro fonte levatus fuit per D. Emanuelem de Luna, Gubernatorem Cremonensem ; et D. Ludovicam Bergaminam, Comitissam. Intellexi vero constanter dici, baptizatum esse a D. Nicolao Sfondrato, tunc Cremonensi Episcopo, postea Gregorio Papa XIV : quamquam in libro baptismali istorum temporum, nulla baptizatoris fiat mentio, solumque scribatur : Die quinta Augusti Petrus Georgius, filius Ill. Domini Jurisconsulti Thomæ Odescalchi, patrino Ill. D. Emanuele de Luna, matrino Comitissa Bergamina. Videtur autem quod eadem Virgo, quæ diem istum memorabilem reddidit miraculo nivium, quibus signavit locum ædificandi sibi Romæ templi in Esquilino ; similem tunc gratiam contulerit infantulo, ut non solum mos cordis ejus ipsi consecraretur ; sed vivum etiam templum efficeretur, in quo semper resplenderet flamma amoris erga ipsam et jure caperet incrementum. Dici non potest quanta cum sollicitudine educaretur a patre filius, non solum primus, sed etiam unicus, litterisque et pietate imbueretur.

5 Ad hanc quod attinet ei tanto cum affectu se applicuit filius, obsequens paternis monitis, ut mores ejus demiratus Annibal Roccamonata, Pædagogus pueri, quique ministerio ejus exinde adhæsit usque dum factus Episcopus est, ipsi etiam Viglebrani serviens ; ut de devotis pueri sibi commissi actionibus breviculum scriberet ; quod cum in areulam quamdam reposuisset eo mortuo, et nemine quid esset observante, delatum est in domum consanguineorum ipsius Annibalis : quare nihil aliud referre exinde possum, quam quod Doctor Vincentius Taronius in quodam scripto mihi relicto utatur his verbis. Legi res multas memorabiles in scriptura quadam D. Annibalis de Domino suo, ubi continebantur plurimi actus et eventus ejus, a prima juventute usque ad promotionem Episcopalem. In litteris quoque tantum profecit puer ingeniosus, quantum demonstrant ejus sermones et libri quos prælo dedit, elucente ubique doctrina ejus non minus quam pietate.

6 Talis cum esset tamque bene institutus puer, omnem successivis spem in eo collocatam habens pater, non diu cunctatus est requirere eadem parem indole et nobilitate uxorem : sed cum experiretur ipsum alieniorem a statu conjugali, non parum necesse habuit laborare, ut ipsum ei persuaderet. Dixit autem mihi Dominus Episcopus, quod ipso aliquando dormiente in cubiculo vicino cameræ patris sui, hic summomane consurgens de strato, illumque vigilare inveniens, usque adeo exarserit propter obstinationem ejus in proposito, ut denique victas genitori manus

Propylæum Maji

dederit. Tunc statim firmatus est matrimonialis contractus inter adolescentem et virginem quamdam de domo Guizzarda ex nobilioribus familiis Vallis Tellinæ. Cumque ad celebrandas cominodius nuptias transtulissent sese Domasum, Comensi lacui adsitum oppidum, in febrem incidit Petrus-Georgius. Veluit nihilominus pater, ut ad oblectamentum sponsæ agerentur choreæ, similibus in nuptiis solitæ celebrari : ipse vero mihi dixit, quod tripudiantibus aliis, præ febrili rigore subsiliebat tremebundus in lecto. Mox, autem ut cœpit a febre convalescere, ægrotare vicissim exorsa est sponsa, et matrimoniale vinoulum morte sua subsequente dissolvit. Haud diu post, novam filio conditionem quærens pater, cura vellet Ticino, ubi Potestatem agebat, Mediolanum proficisci, ad contractum stabiliendum ; infirmatus etiam ipse Deo animam reddidit.

7 Illius obitu liber Petrus-Georgius, ad id effectui mancipandum quo se impelli divinitus sentiebat, et Romam una cum D. Paulo Odescalco patruo suo profectus, habitum induit Clericalem. Excellebat patruus iste rara, non solum integritate vitæ, sed etiam doctrina, et prudentia tali, ut ejus opera usi Pontifices summi sint ad maxima quæque munia. Fuit enim Referendarius et Decanus utriusque Signaturæ, et a Paulo IV constitutus Auditor generalis Cameræ Apostolicæ : a Pio similiter IV Visitor generalis Status Ecclesiastici, et Governator Piceni : a Pio V creatus Episcopus Pennensis et Atriensis ; missusque ad Regem Catholicum Nuntius, sæpius etiam Legatus ad varios Italiæ Principes : quin etiam mandatum eidem ab eodem est, ut suo Pontificis nomine benedictionem impertiretur confœderatæ contra Turcas classi ; tanto Præsule dignus Nuntius, et cujus, aliena licet vice, benedictis meritis utcumque adscribi possit generositas illa, cuætorum animis inspirata, quæ tam gloriosam peperit Christianis victoriam. Destinatus præterea Genuam fuit, ad pacificandam illius Urbis Nobilitatem, prout magna cum sui commendatione effecit.

8 Sub tanti Prælati disciplina Petrus-Georgius obtulit se Romanæ Curie ministerio : cui suam probans virtutem et dexteritatem, primum factus est a Sixto V utriusque Signaturæ Referendarius, Abbreviator Parcæ majoris, et Protonotarius Participantium. Cujus muneris occasione, fuit, licet omnium Protonotariorum Collegarum junior, assumptus ad formandos processus pro Canonizatione S. Didaci, ab eodem Pontifice celebrata : de ejus Sancti etiam laudibus, coram prædicto Sixto totoque Collegio Cardinalium, pronuntiavit elegantissimam orationem ; postea etiam vitam scripsit, eandemque tum ipsi Pontifici obtulit, tum in Hispaniam destinavit ad Regiam istius Majestatem : exinde ipsi Sancto specialiter consanterque devotus. Nec frustra suam illi impendit operam, sed mercedem minime pœnitendam retulit. Cum enim Episcopus Viglebanensis existens, Mediolani hospitaretur in monasterio S. Angeli Patrum Zoccolantium ; et compositis ad quietem Patribus ac familiaribus suis, se transtulisset ad ecclesiam visiturus altaria (prout jam morem sibi fecerat, observatus etiam a Religiosis rigidas sæpe disciplinas orationi jungere) cumque a Capella S. Francisci trans-

D
cogitur sponsam accipere:

sed hujus morte solutus a nexu,

CAP. III.
assumit habitum Clericalem Romæ,

E

sub disciplina patris insignis Prælati :

F

creatur Utr. Sign. Referendarius

perorat in causa S. Didaci,

CAP. II.
Cremonæ natus Petrus-Georgius,

baptizatur festo S. Mariæ ad Nives,

ita deditus pietati a pueritia,

ut pædagogus actiones ejus scripto notaverit:

a nuptiis alienus,

A iret ad oppositam capellam S. Didaci, invisibili manu sustentatus fuit, ne precipitaret in sepulcrum, quod media in ecclesia, qua transeundum ipsi erat, recens fuerat fabricatum, atque ut opus siccaretur patens relictum, in scio ejus rei Episcopo: quare, cognito deinde periculo, liberatorem quoque suum letus agnovit, et debitas eidem retulit gratiarum actiones.

EX ITAL. JO. BAPT. SALA. per eum deinde servatus a lapsu.

Gubernator Firmi Banditos exterminat,

repellit munera,

9 Gubernatorem deinde Firmanum dixit Gregorius XIV: cujus civitatis statum tranquillum conservavit, vigilantia sua et administrandae justitiae promptitudine, repurgans provinciam sibi concreditam a relegatis, quos Banditos vocant, universae Ecclesiae Patrimonium infestantibus cladesque eis notabiles intulit, ipse contra eos progressus sapiens. Quadam etiam vice captum Nepotem famosissimi exulum Ducis Marci Schiarræ, fecit in carcere decollari; ne forte in executione sententiae tumultus aliquis oriretur in populo, postea vero truncum eadaver per urbis vicos jussit spectandum circumduci in carpento. Eo in regimine contigit ut quidam ejus familiarissimus, oblata grandi pecuniae summa, sollicitare ipsum praesumeret ad relaxandum in aliquo rigorem justitiae: sed ita exceptus est a Petro Georgio jussusque facescere, ut numquam ei permissum fuerit pedem intro ad ipsum ferre.

evadit insidias vitae suae positas,

Helvetios Legatus pacat.

10 Nihilominus peracto sui muneris anno, cum successorem accepisset, vocatus est in suspicionem, quasi quosdam equos frumento onustos, qui praetendebantur ad fiscum devenisse, indebite relaxasset A qua suspicione dum se purgat, et dies aliquot ultra constitutum discessui suo tempus Firmi subsistit; Marcus Schiarra, qui mortem nepotis vindicaturus insidias ipsi tetenderat, in una per quam transiturum sciebat silva; ratus consilium suum fuisse detectum, et proprio suo capiti metuens, inde recessit, iterque expeditum reliquit: quod suum discrimen, et liberationis causam divinitus praedeterminatam postea intelligens, gratias Deo egit. Clemens deinde VIII extraordinarium Legatum destinavit Odescalcum ad Dominos Helveticos, pro componenda quadam praetensione notabilis valde summæ, causa subsidiorum militarium Gregorio XIV in usum Francicae confederationis praestitularum, a Camera Apostolica, ut dicebant, sibi adhuc debitæ Quare profectus Comum, nec multum in ditionem eorum se inferens, dexterime totam rem composuit; effecitque ut libentissimis animis contentos se fore pollicerentur, soluta quarta parte summæ praetensæ, cum maxima satisfactione Pontificis, qui Publico in Consistorio Nuntium suum desuper collaudavit.

CAPUT II.

Episcopatus Alexandrinus susceptus, ordinata familia, Seminarium institutum.

CAP. IV

Renuntiat Episcopus Alexandrinus,

Vix dum Romam redierat Odescalcus, quando Cardinalis Octavius Paravicini in ipsum, annos aegre triginta natum, de consensu Pontificis, transtulit Episcopatum Alexandrinum; cujus possessionem mox ejus nomine adivit Antonius Arnutus, Cathedralis ecclesiae Archidiaconus, cum incredibili gaudio totius civitatis, notissimas habentis praeclaras hujus Praelati qualitates, conjunctam scilicet cum insigni sanguinis nobi

litate integritatem vitae, et famam doctrinae minime vulgaris. Ille autem sacris Ordinibus omnibus initiatus, primum Missae sacrificium obtulit in ecclesia S. Petri de Montorio, ad ipsius Sancti altare: deinde xxix Maji anno mxcix, Alexandriam versus iter instituit. Ubi Lericeam pervenit, conscendit navigium Genuam tendens; sed turbato mari coactus terram repetere, exscendit Sestri, ripae Orientalis oppido.

in itinere ad Sedem suam,

12 Hic dum malaciam operitur, resumenda navigationi idoneam, et per littus obambulat; vidit piscatorium lembum, a cujus epibatis cum requisivisset quam copiosam fecissent capturam, responderunt illi, propter inclementiam maris nihil se capere potuisse, neque etiam sperare. Ille nihilominus, oblato unius jactus pretio, suadere cepit ut fortunam tentarent; aegreque persuasit, cum piscatores et laborem suum et illius pecuniam perditum iri protestarentur. Statuto tamen pretio, potius ut praesentem Praelatum recrearent, quam quod aliquid putarent capiendum, tantam mox attraxerunt piscium copiam, ut ei colligendae soli non sufficientes, coacti fuerint lembum alterum in littore stantem vocare auxilio. Ipse vero bonam capturae partem, una cum pecunia, dimittens utrisque naviculariis; ex altera portionem honestam misit Patribus Dominicanis, vicinum littori monasterium habentibus, Potestati etiam loci, et vectoribus qui sua in navi erant; praeter istud quod ipse cum familia absumpsit vel in viaticum reservavit. Res autem illa non solum piscatoribus miraculo fuit et Patribus Dominicanis, sed omnibus etiam usum aliquem istius plagae habentibus, utpote numquam visa istis in locis, minus autem mari sic agitato.

tempestuoso mari copiosam piscationem facit:

13 Genuam appulsus prohibitus est propter suspicionem pestis in Pedemontio detectae, terram capere: interveniente tamen D. Archiepiscopo Centurione, impetrata exscendendi licentia fuit. Itaque receptus hospitium sumpsit in aedibus Papirii Odescalchi: opportunus autem istoc in casu (qui dum extricaretur opus erat aliqua mora temporis) accidit piscium captorum comitatus, quem ferebant. Genua deinde Boscum appulit Antistes, septem passuum millibus Alexandria dissitum, ubi ad conventum Patrum Praedicatorum divertit; et nonnullorum visitationibus quam secretissime admissis, Alexandriam advenit sub vesperam in Vigilia Corporis Domini. Sequenti mane solatus est urbem instituta solemnissima processione: proxima vero Dominica gregem suum alloquens bonus Pastor, occasione Indulgentiarum sibi in hanc functionem primam concessarum, et contagionis haud procul Alexandria Annone detectae, exhortatus est omnes de suggestu, ut ad eundem actum fructuosius celebrandum quam optime et religiosissime se compararent. Per epistolam deinde Pastoralem absentes totamque diocesim suam salutavit, et propter pestem imminentem constituit expositionem Sanctissimi per horas quadraginta, in praecipuis omnibus civitatis ecclesiis; ubi ipsemet aderat Communionem distribuens, faciens etiam adhiberi musicam et conciones in praedictis ecclesiis. Tantus autem fuit supplicantium fervor, novi sui Episcopi exemplo stimulatus; ut exorari se passus Deus, pestilentiae flagellum a

E

Alexandriam appulsus F

oretenus et per litteras gregem suum alloquitur:

A tota civitate ac diœcesi Alexandrina abstinuerit.

CAP. V
ordinem do-
mum suæ opti-
mum insti-
tuit :

14 Porro cum quærat Apostolus, *si quis domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesie Dei diligentiam habebit?* placet narrando exponere formam regiminiis, qua usus hic Prælati est, tam circa seipsum quam circa domesticam familiam. Surgebat ergo sub auroram a somno, et tam mane quam vesperi signum nota dabatur, convocans omnes in capellam; ubi una cum ipsomet orationi vacabant mentali vocalique, secundum modum ad eo descriptum, deinde etiam prælo vulgatum, sicuti fuerat in Provincialibus Synodis Mediolani constitutum. Finita oratione et Missa celebrata, quam nullo unquam die prætermittebat, audiendis causis studioque se dabat. Præter jejunia Adventus et Quadragesimæ ac Vigiliarum ab Ecclesia præscriptarum, toto reliquo anno servabat abstinentiam omnibus diebus Lunæ, Mercurii, Veneris, et Sabbati. Carnem insuper macerabat, vegeta præsertim ætate, ciliciis ac disciplinis, sed quam poterat secretissime. Cibis plerumque utebatur commu-

crebre jejunit:

B quando habebat tractandos hospites, quod sæpe contingebat (amabat enim, post functiones quascunque publicas, aut cantatam sollemniter Sacram, retinere ad prandium assistentes sibi Canonicos aliosque) curabat ut servaretur decor, invitatorum conditioni aptus; seque et ipsos tractabat aliquanto lautius: quemadmodum etiam fieri volebat in præcipuis anni festivitibus, in quibus familiam suam adhibebat mensæ, propriis manibus distribuens suam cuique portionem. Potus autem tam erat parcus, ut tertiam bibendi vicem raro excederet: condimentum vero mensæ primarium libri sacri erant, et quidem circa finem vitæ non nisi de Virgine Deipara tractantes. A vestitu ejus omnis aberrat superfluitas vanitasque, ex lana communi, nullo addito serico. Et exterior quidem habitus totus decens erat nitidusque, uti et cetera quæ dignitatem ejus spectabant omnia: ast subter utebatur indumentis tam tritis vilibusque, ut quando mutare ea cum novis cogebatur, nulli exinde usui possent esse. Addit Taron; quod nunquam eum C viderit utentem manicis aut chirothecis, neque adjutore ullo ad induendas exuendasque vestes utebatur. Parietes etiam conclavium investes tenebantur, duobus exceptis, quæ in hospitem usum tapetiis satis communibus obduxerat; quæ autem ipsius propriæ habitationi serviebant, ornabantur aliquot Sanctorum imaginibus, lectumque ac mensam habebant lanceo panno levidenso instratam.

modestiam
vestitus sec-
tatur :

15 In familiam nemo admittebatur cujus non esset probata virtus: quicumque autem in ea erant seculares, mane ac vespere communi intererant orationi, sicut dictum esse supra, Missam quotidie audiebant, idque ordinarie in capella. Prima quaque Dominica mensis et festivitibus majoribus, de manu ipsiusmet Prælati communicabant: et post orationem vespertinam, faciebat eisdem omni Dominica, per domesticum Presbyterum aliquem, coram se exponi doctrinam Christianam; cujus materia ex illius præscripto sumebatur de Catechismo Parochiali, quem sic explicari cupiebat, ut quamvis idiota rem capere posset. Procul a domo ista exulabat sermo omnis vanus, nedum obscænis; quod si

familix ce-
rat Catechis-
mum exponi,

lale famulorum etiam infimo per inadvertentiam elaberetur satis hoc erat causæ ut dimissionem commeruisse judicaretur. Quolibet mense singulos accersebat ad examen particulare; et post commendatam cuique animæ suæ curam, interrogabat, numquid bene ei esset in omnibus, quoad victum vestitumque et cetera; deinde num quid advertisset in domo exempli minus boni, num quæ inimicitia, consuetudo prava, vel simile quidpiam domi glisceret. Hac diligentia efficiebat, ut pax et disciplina domi suæ servaretur, unde ipsi obsequium diligens, civitati exemplum, omnibus ad Episcopum accedentibus satisfactio proveniebat. Felices enimvero Domini, quibus contigit ministrari a famulis, Dei timore preeditis! nec minus fortunati famuli, quibus in suis patronis obtigit speculum virtutum Christianarum! Ne qua autem inter domestica ministeria confusio subnasceretur, definivit ea quibusdam a se scriptis regulis: quibus non solum docebat, quid quisque in genere circa seipsum deberet observare, sed etiam cum respectu ad cujusque officium; itaque cognoscuntibus distincte universis, obligationem suam, ordinate ac plene omnia, et cum pace communi agebantur.

D
EX ITAL. JO.
BAPT. SALA.

Avertit
scandala.

regulat di-
sciplinam.

E

16 Composita, sicut dixi, familia, ad res Ecclesie suæ ordinandas applicuit animum, interque primas curas ei fuit, ad Cathedralis ministerium, juxta Concilii Tridentini Decreta, erigere Seminarium Clericorum, eo loco ubi stabat S Mariæ ab Ulmo Parochialis, annexa Episcopatus. Ibi jussit ædes fabricari perquam decentes, et octodecim Clericorum capaces, duodecim scilicet ordinariorum et supernumerariorum sex: quibus non solum Rectorem providit idoneum, sed etiam Magistrum bene in Theologicis versatum, nec non in litteris humanioribus omnique virtute instructum. Augustinus Galea hic fuit Genuensis, Loani natus, postea meritis suis provehentibus factus Theologus Cathedralis. Addidit musicæ artis doctorem, a quo etiam organa pulsare discerent et fidibus ludere, atque ad omnem ecclesiasticam functionem habiles redderentur. Tum etiam bonæ eorundem educationi prospexit scriptis ordinationibus, secundum quas regularentur tempora somni, orationis, refectionis, recreationis, scholarum et cetera necessaria. Istæ ut observarentur exactius, primum grandi in tabula caractere eleganti describi illas fecit, quam et sui nominis subscriptione firmavit; deinde curavit ut horologium ibidem erigeretur, quod præter horarum indicium etiam fungeretur vice excitatoris, atque ita exercitia singula suo quæque tempore obirentur.

F
et bonis le-
gibus instruit :

17 Ipse vero Seminarium illud omni hebdomade visitabat, nunquam id prætermittens, et aliis non paucis vicibus, frequenter per se assistens lectionibus repetitionibusque ordinariis. Postquam autem Deiparæ Lauretane ecclesiam ædificavit, voluit ut omni sabbato primo mane, mox ut aperiebatur porta civitatis, eo se conferrent omnes, audituri Missam istic sibi a suo Magistro dicendam, ut ita illis instillaretur specialis erga magnam Parentem devotio. Extraordinarius porro affectus ipsius erat erga eosdem, quos non solum consueverat Clericos suos, verum et filios nominare; utque eorum sibi obli-

ac veluti pater
curat in
spiritualibus,

garet

EX ITAL. JO.
BAPT. SALA.
CAP. V
et corporali-
bus

A garet animos, non raro submittebat eisdem aliquid lautioris edulii, cordis vere paterni indicium, quo suavius, excitarentur ad studium virtutum ac litterarum: quo autem a ceteris distinguerentur, habitum violaceum ipsis præscripsit. Quin etiam aliquando cum illis manducabat familiariter in communi refectorio: cumque instituebantur horarum quadraginta comprecationes in ista ecclesia, somnum quoque ibidem capiebat; ut certius cognosceret de observatione regularum suarum, ac pietate Clericorum, et bono regimine Seminarii

CAPUT III.

Cura reformando Clero et Diœcesi visitandæ impensa a Petro Georgio.

I nde conversus ad reformandum Clerum, nihil magis sollicitus quam ut Ecclesiasticos omnes videret secundum statum suum vivere, mox a fundato Seminario ita rei isti applicuit animum, ut cognoscerent omnes, decretum firmiter ipsi esse, omnes in viam perfectionis reducere. Etenim factus ipse exemplar veri perfectique Episcopi, vel solo aspectu suo cunctos officii admonebat, ut suam ad formam componerentur: statimque ut Alexandriam intravit, non aliud propositum sibi esse ostendit, quam Dei gloriam ejusque servitiam et animarum salutem. Itaque noluit a D. Laura Colli, cognata Præpositi Plebis Corigensis, recipere capsam lintea veste plenam; a D. Canonico Cantore Cathedralis suæ, vasa quædam argentea; a Capitulo Quargentano, armariola scriptoria Majolientia duo, quibus Odescalchæ gentis insignia studiose inserta erant. Quamvis enim acceptaret omnia sibi sic oblata, ut protestaretur se donatoribus eo nomine obligatum; mox tamen ea restituebat, volens puras manus ab omni munere conservare. Neque solum id servabat ipse, sed etiam observari inviolabiliter voluit ab omni familia sua quoad vixit. Atque pauca hæc sufficiant pro mille aliis exemplis istiusmodi, satisque sit addere, quod Aromataria monasterii S. Claræ Alexandriæ recusaverit acceptare ampollam atramenti, eandemque abstinentiam tenuerit cum ceteris Alexandrinæ et Viglebanensis diœcesis Sanctimonialibus.

recusat
quantumcum-
que exigua
munera.

exemploque
præsit ad
Psalmodyam

Dei verbum,

C 19 His aliisque documentis manifeste patuit, quis esset sui regiminis finis, quamque non intenderet sibi vel consanguineis thesaurizare; sed animas dumtaxat lucrari Deo; seque consumere instar lucernæ, positæ supra candelabrum gradus Episcopalis, dissipandis tenebris avaritiæ et corruptorum morum, subintroducta Evangelicæ perfectionis luce; indefessus et quasi continuus in exercitio curæ Pastoralis. Omni Dominica, tam Alexandriæ, quam Viglebani, intererat ipse cum Canonicis Matutinæ psalmodiæ, sedens in Sede Episcopali in choro; omnibus autem festivitibus etiam Officiis ceteris præsens aderat, nec non prædicationibus, tam per festa eadem quam per Quadragesimam. Accidit autem aliquando Prædicatorem, ipso quo pulpitu erat aditurus tempore, infirmari; cum ille, ne jejuni verbi divini populum abire oporteret, petita stola conscendit Cathedram, dixitque ad concionem, mirantibus omnibus: idque in aliis similibus defectibus plus semel fecit.

20 Omni sabbato, vigiliisque et festis Deiparæ, cum esset Alexandriæ, accedebat vesperi ad Antiphonam quæ de illa canebatur in ecclesia; et Viglebani ad Salve. Aderat autem istic cum tanta devotione tantoque decore, et cuncta tam majestuose peragebat in ecclesia; ut tamquam res plane singularis ab ipsis etiam secularibus notaretur, omnesque intuentes ad devotionem provocaret. Disciebant ab eo Ecclesiastici modam celebrandi religiosius Missam, silentium tenendum in ecclesia, reverentiam compositionemque in choro: in quo si notabat aliquem incuriosum ceremoniæ alicujus, puta in assurgendo de sede, vel inclinando capite; sub digressum e choro moneri eum faciebat, aut etiam mulctari si culpa gravior videbatur. In ultimo Episcopii Viglebanensis conclavi fenestra est cancellata, prospectum habens in chorum Canonicorum: ad quam cum sciretur sæpe se applicare Episcopus, observaturus qua devotione perageretur Officium, unus eorum applicavit ipsi istam Hymni sacri strophem, qua dicitur,

Speculator adstat desuper, qui nos diebus omnibus,

Actusque nostros prospicit, a prima luce in vesperam.

E 21 Factus ergo norma Cleri, ut facilius omnes ad devotionem induceret, studebat exhibere omnibus paternæ viscera affectionis: quatenus facti capaces ejus quam ab ipsis expetebat observantiæ religiosioris, eandem non tam adstricti auctoritate Superioris deferrent, quam filialis affectus vicissitudine spontaneæ exhiberent. Sic dispositis subditis, primo instituit Congregationem specialem Clericorum, cui Spirituales Patres Rectoresque et Officiales delegit bonitatis eximie, quos mutabat identidem, secundum cujusque merita metitus et officia. Huic assistebat, exhortationes ipse faciens ad congregatos, aut alios qui facerent idoneos adducens. Quandoque instituebat spirituales cum ipsis conferentias, modamque docebat eliciendi ex Evangelio currenti motiva opportuna: alacritatem serio ad agentium excitans, etiam præmiolis propositis, quibus devotio foveretur. Hinc fiebat ut inciperent bene administrari Ecclesiæ, cum eæ jam non committerentur aliis, quam qui disciplina ecclesiastica probe essent imbuti. Utebantur omnes decenti habitu, vivebant recollecti ac modesti, nemo conspiciebatur vagus per fora aut plateas; sed occupati studiis aut Dei servitio, civitatem totam ædificationis bonæ perfundeabant odore.

F 22 Hinc facit quod Viglebani frequens esset ad fenestram quandam, ultimam in porticu palatii; unde, quantumvis eminus, patet tamen prospectus in aream quæ ante Cathedralē expanditur, idque præsertim temporibus iis quibus istoc loci solent cives convenire in circulos, aut obambulando tempus fallere. Quod si ibi videbat Ecclesiasticum aliquem, qui se confabulantibus jungeret, moramque cum iisdem traheret; si quidem cognosceret eum, poterat is certissimo expectare monendum se ne id amplius faceret; quod si nequibat hominem discernere, mittebat qui quæreretur diligenter. Nec caruit successu sperato vigilantia talis, quæ omnes reddebat circumspectos persuasosque, minime convenire, ut personæ ecclesiasticæ invenirentur circa officinas

D
et Laudes
B. M.

invigilat
observantiæ
Rituum

E

instituit
Congregationes
Clericorum,

F

observat eorundem
mores in
publico;

A nas aut in plateis otiosi. Curavit etiam extirpare ab usum longioris capillitii et cincinnorum. Cumque apud contumaciorem quempian minus proficerent paterna monita ut eos sibi tonderi faceret; decrevit adhibere potestatem superioris et iudicis, caesariemque ejus prolixam publice reseandam mandare: quo consilio id evicit, ut cognoscerent omnes, vel dimittendum sibi habitum Clericalem, vel ita vivendum sicut decebat ministros Ecclesiae.

tonsuram commendat.

Instituit Congregationem Parochorum

23 Instituit praeterea Congregationem Parochorum quot mensibus habendam, ubi resolverentur casus conscientiae, secundum decreta Provincialium Synodorum: et huic volebat etiam intervenire Clericos Seminarii, quotquot erant in Saeris, et alios Presbyteros civitatis. In hac autem Congregatione, aequae ac in illa Clericorum, exhibebantur testimonia de personis ministerio Ecclesiarum apposisis, circa vitam eorum et mores, doctrinae Christianae frequentiam, Sacramentorum usum, aliaque similia; multum urgente Episcopo observationem decretorum eo conditorum; et deprehensis negligentibus imponebatur mortificationis aliquid, diligentiores e contra referebant pium quodpiam munusculum. Ibidem etiam legebatur ordinarie aliquid vel ex decretis Tridentinis aut Provincialibus, vel ex Auctore gravi, tractante ex professo ea quae spectant officium Parochorum ac Clericorum. Et huic lectioni subjungebat plerumque ipse pro zelo suo id, quod iudicabat utile, ut penitus comprehenderent excellentiam dignitatis, ad quam a Deo vocati erant, et obligationis annexae pondus.

instruit Praedicatores,

obit crebro Pontificalia,

24 Ut cognosceret quod quisque talentum haberet ad agendum cum populo de cathedra, jubebat quandoque ab aliquo eorum sermoem institui: et animans eos quos singulariter dotatos inveniebat, non patiebatur ceteros minus excellentes cadere animis, sed stimulabat ut quam melius possent applicarent se exercitio tam utili; solitus dicere, praesertim gerentibus curam animarum, sufficere ovibus si vocem sui Pastoris audiant. Indefessus porro in cunctis functionibus Pontificalibus, et tam frequens erat, ut passim diceretur Viglebani, D. Odescalcum plura paramenta solum attrivisse, quam septem ejus decessores Episcopos. Quoties Pontificalem Missam celebrabat, addebat eidem sermoem ad populum, conceptibus rationibusque tam efficacibus factum, ut mihi aliquando dixerit Praedicator quidam minime vulgaris, expresse adveniens ut D. Odescalcum audiret concionantem; eatenus neminem praeter ipsum fuisse, qui sibi persuadere aliquid dicendo potuerit. Quis autem non firmiter statuisset vivere ex officio veri Ecclesiastici, cui ob oculos versabantur quotidiana sui Praelati exempla, gregi suo facti norma. Denique ad firmiter radicandam stabiliendamque disciplinam, convocabat quotannis dioecesanam Synodum: et trium sic habitatum Acta fecit imprimi, cum opusculo quo Parochis praescribatur modus publicandi populo festos dies, et quidquid aliud annuntiandum plebi Concilia praecipiant aut Pontificum Bullae.

Synodus celebrat,

25 Ab ordinando Clero ad visitandam dioecsim se convertit, omnium necessitatibus certius prospecturus tam intra quam extra civitatem; et

Propylaeum Maji

per se cogniturus, quis esset status ecclesiarum singularum. Visitationem cujusque loci praecedebat decretum indiciumque temporis, quo illuc venturus Episcopus esset, siquidem extra civitatem locus erat. Idem si populosior, prima vice intrabat eum vestitus Pontificaliter, vocatamque ad concionem plebem conseuso pulpito mox salutabat, exhortans omnes ad Eucharistiae et Chrismatis sacramenta suscipienda. Hospitio Parochi duntaxat utebatur, inviolabiliterque observatum volebat, ut nihil sibi apponeretur in mensa praeter jusculum unum et alias scutellas duas. Somnum capiebat in stramentis, sic tamen ut bonam noctis partem orando traduceret studentove. Cum sacrum Chrisma conferret Castellatii (qui locus frequens est, atque in duas distinctus parochias, quarum alteram Patres Augustiniani, alteram Servitae administraot) rusticorum praesentium quidam appropians ei qui ungebatur, elata manu inpegit alapam, dicens, Recordare, Recordare. Displicuit Episcopo actionis illius importuna presumptio, eamque iudicans procedere ex ignorata Sacramenti dignitate, lotis subito manibus ascendit in suggestum, populoque explicuit mysterium percussione, adhiberi in tali actu solitae, et quam reverenter ea excipi debeat: quod plurimum plebi isti profuit, nec minus quam poena inflicta temerario isti.

D
EX ITAL.
JO. BAPT.
SALA.
CAP. VIII
dioecsim visitat,

sacramenta ministrat,

E

26 Oviliam insigne oppidum lustrans, invenit plebem totam divisam in factiones, cum paulo ante ibidem esset etiam Archipresbyter trucidatus. Non tamen prius inde recessit, quin compositis odiis tam pacatam relinqueret, ac si nihil ibi turbatum fuisset; et mulier quaedam, armis potens incenterique discordiarum, cum flecti nunquam potuisset, paucos intra dies miserabiliter obiit. Omni diligentia curabat rescire, utrum in iis quae visitabat locis essent scandala aliqua, vel publica peccata aut consuetudines perniciosae, quaeque sedulo frequentarentur Confessio, Commuio, Doctrina Christiana; et cunctis curabat opportuno remedio providere. Super omnia autem sollicite inquirebat in vitam moresque Ecclesiasticorum, praesertim animarum Curam habentium; cujusmodi Beneficium si vacare contingeret, nihil praetermittebat quo persequa eligeretur praesenti necessitati aptior. Quam in rem satis fuerit retulisse quod de ipso scribit Abbas Ghilini. Nunquam, inquit ille, curam animarum divisit cum aliquo, ejus non haberet omnino perspectam integritatem doctrinamque sufficientem: atque hoc ei tam sancte firmiterque propositum erat, ut eo in genere aestimaretur inexorabilis; certumque erat, apud eum frustra adhibendam quantumcumque potentis intercessoris commendationem, qui solum intuebatur virtutis doctrinaeque meritum in eo cui esset Beneficium conferendum.

F
beneficia curata cum defectu conferit,

27 Dixi supra, Odescalcum imprimis fuisse sollicitum ut Parochi attenderent tradendae doctrinae Christianae; quodque etiam domi propriae eam curabat explicandam ne quis ejus remaneret ignarus. Sed quia minus dixi, pro magnitudine sollicitudinis quam adferebat tam sancto exercitio; addo quae fecerit ad ipsum promovendum. Viglebani constituerat unum ex domesticis suis Sacerdotem, qui in Cathedrali Catechismum exponeret. Ille ut prius in loco praesens adesset

CAP. IX
doctrinae Christianae attendit,

A Statim ac domum Missa celebrata redierat, illatque erant in mensa cibi, ministrabant ipsi portionem suam, ut sumpto quantocius prandio de mensa surgere, atque in ecclesiam posset confestim redire. Tum personaliter visitabat loca, tam Alexandriae quam Viglebani, ei rei isti destinata: quam ejus sedulitatem ut explicem commodius, utar verbis Archidiaconi Colli. Continuo, inquit, et indesinenter urgebat Doctrinae Christianae tractationem, et quandoque adibat ecclesias in quibus tradebatur, ipsa ex recitii illius hora; tantaque cum caritate et benevolentia explicationi intererat, ut etiam negligentissimos obligaret ad istae comparandum, et huiusmodi Christianae rudimenta percipienda. Ita ille. Fecit praeterea ad conservationem incrementumque rei tam salutaris regulas, circa hoc observandas in unaquaque parochia, quarum typis vulgatarum exempla etiamnum Alexandriae habentur.

28 Quia vero ad officium Patrum familias imprimis attinet filios instruere in fide Christiana, aut eos mittere ubi illam doceantur, jubebat Viglebani bis in anno convenire omnes patres matresque familias; et sermonem ad eos de cathedra instituens, explicabat eisdem obligationem circa istud suam; tum etiam ad hoc, ut cum Dei timore viventes ipsi, liberis suis eundem curarent inculcare; caverentque suis illos exemplis pervertere, ludis, incontinentiae, societati pravae dediti. Apparebat autem fructus ex ejusmodi adhortationibus multiplex, cum zelantis publicum bonum Pastoris oratio alte descenderet in animos illorum, vivamque obligationis tantae imaginem depingeret viva Episcopi vox. Nam suis in actionibus omnibus exinde magis circumspecte se habebant, ne quod forte scandalum praebere liberis; et singulari diligentia invigilabant eorundem instructioni et educationi. Alexandriae autem reperit Congregationem, talem in finem expresse institutam ex patribus familias, quolibet mense in quaque parochia solitis convenire super isto negotio: quorum conventus visitabat identidem, exhortationes in iis ipsemet habens: singulariter autem praesentiam suam exhibebat coetui, in Cathedrali convenienti ad sacellum S. Josephi: cuius regimini regulas aliquas fecit imprimi.

CAPUT IV.

Publica pietas erga Venerabile, sanctam Crucem, Sanctorumque Reliquias, varie aucta a Petro Georgio.

Ordinatae istum in modum Ecclesiae, curam subjunxit ejusdem ornandae particularibus quibusdam devotionibus, velut totidem pretiosis monilibus. Atque incipiens ab eo quod est omnium pretiosissimum, nec tantum monile, sed thesaurus coacervatarum gemmarum, gratiarum inquam divinarum, nobis in hac vita relictus a Christo, Sanctissimum scilicet Eucharistiae Sacramentum; religionem erga ipsum studuit promoveri devota illius expositione. Instituit (verba sunt Archidiaconi Michaelis Colli) devotionem quadraginta horarum, bis instaurandam mense quolibet (ineunte videlicet et dimidio mense) per vias in una ecclesiarum civitatis: et assistebat ipse eidem actioni tam religiose et constanter, ut nunquam se pateretur desiderari; utraque hora,

matutina vespertinaque, praesens communi ibidem precationi. Ordinaverat autem ut bis de die ad concionem populi verba fierent, unum ex dietis sermonibus sibi servans: ad quem maximo cum affectu concurrebat omnis populus, praesertim Nobilitas, tam propter suavam ejus dicendi modum quo auditorem emollebat, quam propter opinionem haud vulgaris ejus sanctitatis apud omnes receptam. Post celebratam ibidem Missam sacra impartiebatur Communionem trecentas aut quadringentas personas, divinum istum cibum de manu ejus praestolantium: quod si deesse contingeret qui aures praebere confitentibus, suas ipse praebat promptissime. Ita Archidiaconus; cujus verbis addo, quod ejusmodi expositionem Sanctissimi comitabatur ut plurimum musica, apta populari frequentiae allicienda.

30 Refert etiam Christophorus Rivelli, quod similiter instituit exponendum Sanctissimum in supradicta civitate cunctis Dominicis; quodque hujusmodi decretum invenitur impressum, hodieque etiam observetur praedicta devotio, tam Dominicarum quam quadraginta horarum. Imo in Adventu, Quadragesima, et Quatuor Temporibus anni, omni etiam Feria quarta, sexta et Sabato faciebat vespere exponi Venerabile cum musica: quam expositionem sequebatur praedictio et cantabatur Miserere. In quatuor autem Temporibus solebat Praesul ex faldistorio, ante altare majus collocato, breviter ad praesentes dicere. Ad haec autem tam frequentem expositionem mandandam, movebatur singulari illa, qua ipsemet erga Sanctissimum ferebatur, devotione et reverentia, ut etiam ipse illud gestaret frequenter. Eadem etiam impellente curabat, ut ad processiones, in quibus erat circumferendum, praesertim in festo Corporis Domini, instruerentur plateae omnes quam speciosissime ac sumptuosissime; ipseque tunc illud portabat discalceatus, per totam quam longa erat viam; per Octavam vero assistebat omnibus officiis in Cathedrali. Cumque idem Sanctissimum tertia quaque Dominica expositum staret Viglebani, ad illud se conferebat cum universa familia sua. una hora ante vespere, genuflexus assistens. Erat etiam tam studiosus servandi ritus, omnia in re quae ad usum ecclesiae, et potissimum ad Missae sacrificium, pertinebat; ut saepius improvisus ingrederetur sacristias; et suppellectilem mundam concinnavitque reperiens, multum laetaretur; negligentiam vero, si quam deprehendisset, acerbis verbis castigaret; quandoque etiam, cum defectus gravior erat, ad poenitentias injungendas proderet.

31 Quia autem in isto divinisissimo mysterio recolitur memoria Passionis Dominicae; curavit insuper, ut memoria eadem gratanter recoleretur, propter sanguinem nostrae redemptionis, in ista Passione effusum. Propterea tam Alexandriae quam Viglebani instituit expositionem et adorationem ligni sanctissimae Crucis Domini nostri cum mox narranda solennitate. Sed prius quam huc veniam, docendus mihi lector est, quod in sacristia quadam Cathedralis Viglebanensis, cui Thesaurus est nomen et ubi servantur argentea vasa omnia et ornamenta Pontificalia, donata a Francisco II Duce, quando Viglebanense oppidum

D
EX ITAL.
JO. BAPT. SATA.

ipsi eidem
semper praesens

imo et Dominicis omnibus,

E

et alias saepe,

et ipse illud circumgestat:

F
curat ritorem in sacristiis servandum,

Item expositionem ligni sanctae Crucis,

potres matresque familias sui officii admonet.

B

C

CAP. V.
Instituit expositionem Venerabilis

bis quot mensibus in naa ecclesiarum urbis:

in

A in civitatem erexit, fundataque ecclesia Cathedrali ornavit; ibi inter alia vasa sacra et ipsa nothecas argenteas, quorum numerus et modus optime declarant magnanimitatem generosi illius Principis, una capsula est, mole minima, sed pignore intus contento pretiosissima, particula, inquam, ligni, mensuram digiti auricularis æquans. Hanc esse de vera Christi Cruce, traditione quidem antiqua tenebatur, et verisimile faciebat Auctor doni Dux ipse Franciscus; quia tamen nulla de eo extabat scriptura, non audebat religiosissimus Præsul publicæ venerationi exponendam permittere, donec rationem ad id commodam hujusmodi reperit. Habebat Viglehani D. Philippus, Infans Africae et Princeps Maroccensis, sic dictus, quia ad fidem Christi conversus, patrinum in baptismo habuerat Philippum II, Hispaniarum Regem. Hic post baptismum Romam profectus, ad exhibendam Christi vicario Paulo V reverentiam, inter alia sacra dona, etiam Sanctissimæ Dominicæ Crucis partem valde notabilem acceperat. Curavit igitur pius Amistes, tantum ex illa impetrare ab eodem Principe, quantum sufficiebat ut, in transversum prioris partis collocatum, Cruculam efformaret, itaque securam redderet adorantium religionem. Tum ordinavit solennitatem, hoc qui sequitur modo peragendam.

32 In diem tertium Maji, publicari fecit instituendam processionem: deinde apparatis rite, tam plateis qua transeundum erat, quam ecclesia Cathedrali ipsiusque majori altari, post Missarum solennia Pontificaliter peracta, pompam duxit per civitatem; qua regressa, et sancta Cruce super aram principem locata, subiit in suggestum, et solita sua facundia ac devotione sermonem habuit ad confertissimum populum. Postea in locum ecclesiæ secretum se recepit, ubi in orationem se dedit, jejunos usque ad vesperam: interiam dum quavis hora a variis Prædicatoribus iterabatur dictio, per mediam horam continuanda, et oratione alterius dimidiæ horæ interpolanda. Fuerunt igitur eo die auditi sermones omnino decem, horis sic partitis, ut unaquaque earum parochiæ singulæ, mutuo sibi succedentes, assisterent, cum suis Parochis et numero justo Discipulorum. Vesperi autem cum tota denno civitas convenisset, nova instituta per ecclesiam processione, dataque benedictione, repositum sacrum lignum est solennitasque finita.

33 Jam supra dixi, quod Alexandria similem antea eodemque ritu devotionem instituerat; occasione scilicet particulae similis, pridem in ea ecclesia asservatæ; cujus custodia, sub novem clavibus, totidem nobilium civium familiis erat concredita; sed absque ea veneratione et cultu, quem ipse judicabat tam pretioso pignori convenire: ideoque ibidem parem per omnia ordinaverat festivitatem, quæ ab Alexandrinis solita cum pietate et promptitudine suscepta, anniversaria religione tali quoque die peragitur. Ut autem non solum die ista Crux honoraretur et sacræ Passionis recoleretur memoria, varias Sanctæ Crucis Congregationes Alexandria instituit, faciens collocari Cruces ipsas aut tabulas, expressum coloribus Crucifixum referentes, in capitibus platearum et locorum frequentiorum, ubi omni vespere congregata vicinia insimul faciebat orationem; ab

ipso ordinatam. Utque ejusmodi institutio perpetua foret, nec possent Cruces amoveri; fecit emi partem murorum in quibus depicti erant; et regulas certas imprimi, a prædictis Congregationibus observandas, quemadmodum videre est in Synodo anni mæxviii. Dietæ etiam Congregationes omni feria sexta ante Ave Maria procedebant ad visitandam Sanctam Crucem. Deinde ad imprimendam profundius animis subditorum recordationem Passionis, voluit ut iisdem sextis feriis, post Ave Maria in meridie, speciale signum daretur timitu campanæ, ad renovandam memoriam Passionis; et majoris instructionis causa jussit imprimi libellos precum atque punctorum meditandorum, qui ipsi quoque leguntur libro Synodorum inserti.

34 Nec prætermisit promovere devotionem erga Sanctos, eos præsertim quorum Reliquiæ aut Corpora habentur Alexandria. Ad ecclesiam namque Deiparæ Lauretanæ, a se fundatam, misit per Clericos Seminarii multas variorum Sanctorum Reliquias inclusas bustis, brachiis aut cruribus, sculptis et inauratis. Annus autem mæci, quemadmodum notat in suis Annalibus Abbas Ghilinus, fuit imprimis memorabilis Translatione SS. Baudelini et Valerii, Protectorum civitatis Alexandrinæ, facta die nona Septembris. Fuerant eorum corpora aquis ab hinc quadringentis condita intra ecclesiam ipsimet S. Baudelino consecratam: quia tamen zelantissimus Pastor majorem iis venerationem optabat, extrahi ipsa de priori loco fecit; et sollemnissima instituta processione, cui ex omni circum regione innumeri homines alluxere, per ornatissimas tapetis aulaisque plateas, circumferri sub Baldachino, quod a Legum Doctoribus portabatur, sequente ipsomet in Pontificalibus Episcopo, et Potestate cum Officialibus ac Deputatis ad regimen. Sic illa dum relata ad eandem ecclesiam, intra priores suas capsas reclusa separatim fuerunt; corpus scilicet S. Baudelini, in ea capella quæ Patrum Dominicanorum hac in urbe residentium usibus servit; S. Valerii in altera, quæ hodie spectat ad Dominicum et Joannem Stephanum Balianos, Nobiles Alexandrinos.

CAPUT V.

Deiparæ cultus a Petro-Georgio promotus erectis restauratisve ecclesiis, peregrinatione in Cream, libris editis.

Inter alias egregii hujus Prælati virtutes eminebat singularis erga beatissimam virginem Mariam devotio, quæ propter hic in unum colligam affectus illius demonstrationes illustriores, tam in variis, quæ ejus honori erexit, ædificiis; quam aliis operibus piis, ad illius honorem dum vixit exercitis. Ad ædificia quod attinet, anno mæci D. Episcopus noster, die xxv Novembris, S. Catharinæ Virgini ac Martyri sacro, dedit initium sanctæ Domui ad similitudinem Lauretanæ, in loco ad medium dumtaxat milliare distanti a civitate, extra portam Astensem, solempnitate primi lapidis marmorei, cui nomen ipsius et numerus anni, mensis atque diei insculptus erat: quem circa tot voluit poni lateres, quod erant Canonici sui, inscripto cujusque nomine; nec non alios, pro numero Clericorum, tam

D
EX ITAL.
JO. BAPT.
SALA.

rarumque
perpetuitati
consulti;

sacras Reli-
quias ornat,

E

et transfert
corpora SS.
Baudelini
et Valerii.

F

CAP. XIII.
Zelusus pro
honore Dei-
paræ

anno 1605
fundat Ale-
xandriæ Do-
mum Laureta-
nam

particulæ ibi
inventæ nec
satis certæ

aliam cer-
tiorum jun-
gendam im-
petrat,

et 3 Maji
sollemniter
circumfert.

Idem fecerat
Alexandriæ

et varias
Crucis congre-
gationes
instituerat,

A tam Seminarii quam familiae suae. Deinde deputavit certos homines qui intendere operi, lustrans illud ipsemet quotidie, donec absolveretur, secundum mensuram ac formam quam Laureto ipse attulerat, una cum transsumpto Virgine statuae exemplo, quod quam simillimum sculpendum curaverat, et anno mdcv die xix Maji, expositum in Cathedrali solemniter benedixerat, postera die designato loco collocandum; quemadmodum et factum est, d. ducentibus sacram imaginem viginti duabus Congregationibus Discipulorum, cum universo Clero, non solum seculari sed etiam regulari.

36 Memini ipsum mihi dixisse, quod in ea processione designati Angelico habitu pueri, bini ac bini deferebant omnem altaris suppellectilem, crucem candelabra, libros, pallia, et cetera, quibus subito instructa stetit ara: ad quam sacram solenne cum cecinisset Episcopus, idem insignem mox sermonem habuit de laudibus Beatae Virginis, exhortans omnes ad conferendas eleemosynas in usum ecclesiae circumducendae, cuius jam factum initium habebatur. Fuerant autem ordinati Clerici, qui finito sermone per populum illum quasi infinitum discurrerent, oblata colligentes; et horum tanta fuit copia, ut facile agnoscere Episcopus posset, hanc sibi mentem inspiratam ab ipsamet Virgine, quae non esset inchoatum opus dimissura imperfectum. Utebatur tamen etiam ipse consueta diligentia, quatenus non solum ecclesiam absolveret, sed etiam habitationem designatam Patribus Jesuitis, quibus pium istum locum deinde commendavit. Duos enim ex primaria Nobilitate civitatis delegit, qui oppidatum circumnentes dioecesim, magnam pecuniae ac frumenti vim ad istum finem attulerunt. Quin etiam cito illud allata apparuit calcis, laterum, lignorum vis ingens, quantam vix aliquis credere possit. Decrevit autem Episcopus quotannis instaurandam solennitatem praedictam, cum Indulgentia plenaria eum in finem obtenta, qua occasione larga similiter eleemosyna corrogabatur a quatuor Clericis Seminarii, inter populum partitis. Quin etiam messis tempore ad portas urbis constituerat duos, qui reciperent offerenda a redeuntibus ex agro spicas in usum fabricae: tantusque erat fervor etiam pauperiorum, ut nullus non aliquid largiretur.

37 Hunc in modum perductus est pius iste locus ad eum, quem hodie videre est, statum: quem quam gratum Deipara habuerit satis demonstravit numerus gratiarum istis miraculose relatarum, de quibus conditi processus habentur. Dicit autem Archidiaconus Colli, quod Episcopus, suo cives exemplo moturus ad frequentandam hanc aedem instituerit omni Sabbato, qualiscumque demum tempestas foret, illuc egredi. Movit hoc ita paulatim universos, ut praedictis diebus Sabbati, utcumque permittentibus transitum lutosus ibidem viis, magna incolarum accolarumque copia eodem se conferret, desiderantium de manibus Episcopi sanctam ibidem Communionem suscipere. Prius autem quam dicta sancta domus extrueretur, fecerat elegantibus picturis ornari fornicem ecclesiae majoris, omni hebdomade opus per se lustrans, et dirigendis pictoribus diligenter intendens. Haec tamen D. Archidiaconus, cujus relationi libens adju-

xero, quod post delatam illuc sanctam Statuam, notatus fuerit pluries per noctem illuc, egredi uno solo famulo Annibale comitante, cum laternula: qui et referebat, discalceatis pedibus iter istud solitum Episcopum emetiri, totamque noctem ibidem orando traducere.

38 Anno etiam mdcv fundavit Alexandria extra portam Marengam ecclesiam alteram, quae dicitur S. Mariae de Bethleem, inter ipsam portam et flumen Bormidam: quae propter structurae elegantiam et loci capacitatem multum commendabilis, commendabilior tamen redditur representatione Stabuli, ad similitudinem tugurii ejus, in quo Christus nasci dignatus fuit (quemadmodum etiam factum videtur in devotis illi sacri montis Verallensis capellis) addito intra ipsum Stabulum altari ad Missam dicendam. Solebat Episcopus ipse hanc adducere causam aedificatarum talibus locis ecclesiarum; quod cum frequens populus spatium consueverit civitate egredi, voluerit illi sic praebere occasionem excursionis istas fructuose et meritorie faciendi, extractis iis locis, in quibus recordarentur beneficiorum, per Verbi incarnationem ibi representatam acceptorum divinitus.

39 Insuper resuscitavit Praesul Odescalcus devotionem, quae jam elanguerat, erga B. Virginem Mariam, a Sanitate cognominatam, extra muros Alexandrinos in hortis suburbanis; collocata ibidem pictura pulcherrima, sumptibus Antonii Mariae Preda; qui etiam pretium imaginis Lauretae: solverat quam deinde ecclesiam erexit in Parochialem; quod et fecit in aliis per dioecesim ecclesiis, simplicem dumtaxat Capellaniam habentibus; videlicet ad Portam-novam, septem miliaribus distantem ab urbe; nec non in Castello-ferreo, quod novem miliaribus distat. In aliis quoque dioecesis ecclesiis veterem formam simili de causa mutavit. Inter cetera autem pia Odescalchi opera praetermittere nequeo, quin meminerim ejus, quod fecit pro orphanis puellis S. Marthae. Manebant haec in loco, non minus remoto ab urbe, quam incommodo ad suam ordinariam functionem, quae erat deducere mortuos ad sepulturam; unde non leve etiam ipsarum personis emergebat periculum. Huic malo occursum volens Episcopus, fabricavit eis conventulum loco magis securo; quod multam deinde utilitatem pauperibus istis attulit. Denique renovavit Alexandriae Academiam Immobilium, cujus jam ipsa pene memoria perierat: assignans conventibus Academicorum aulam in proprio suo palatio, quem circum appensa erant Academicorum symbola, dato iis Principe Annibale Guasco, viro litteratissimo: deque communi assensu omnium Protector perpetuus lectus est ipsemet Episcopus: post cujus translationem perseveravit Academia ista usque ad tempora belli Astensis.

40 Non satis habuit Odescalcus, erecta Alexandriae Lauretae aedis similitudine: dare etiam exemplum voluit Deiparam honorandi, frequenti ecclesiarum ejus visitatione. Itaque decretum habens peregrinationem suscipere ad sanctissimam Dominam nostram de Crea in Monteferrato, iter in hunc modum apparavit. Invitavit Antonium Amuccium, Cathedralis suae Archidiaconum; et Joannem Albertum Invitiati, ejusdem ecclesiae

EX ITAL.
JO. BAPT.
SALA.

eaque solenni
sacre imaginis
collocatione
dedicata,

insignem ecclesiam
circum fabricari
curat,

ex eleemosynis
sedule corrogatis:

quam ipse
omni Sabbato
visitat,

saepe etiam
noctu.

CAP. XIV
Anno 1605
fundat aedem
S. M. de
Bethleem,

E

et aliam
B. M. a Sanitate
cognominatam.

Transfert
conventum
Orphanarum;
F

restaurat
Academiam
Immobilium.

CAP. XV
Peregrinatur
ad B. V. de
Crea in
Monte-ferrato

A ecclesie Canonicum ; cum duobus Patribus Canonicis Regularibus S. Mariæ de Castello, et P. Priore S. Stephani de Borgolio Servita ac socio, ut se comitarentur ; additis familiarium aliquot ut simul omnes essent tredecim. Hi ad iter expediti, sub xxiii horam diei cujusdam Martis, præcedentis quatuor tempora ante festum Corporis Domini, convenientes in sanctam Domum Lauretanam Alexandriæ, post brevem orationem definitamque peregrinationis suscipiendæ regulam, ut scilicet exclusa omni vana cogitatione sanctis dumtaxat Meditationibus et laudibus Marianis intenderent, in viam se dederunt, cantantes hymnum Ave Maris stella : iterque prosequentes semper pedites, inter hymnorum, letaniarum ac psalmorum modulationes, pervenerunt Quirgentum.

41 Illic recepti a Capitulo et populo, deducti in ecclesiam sunt ; unde post orationem ante majus altare factam, omnes ad cœnam in domo Curati sumendam ablegavit Episcopus ; ipse vero in ecclesia remanens, subiit cryptam, salutaturus corpora Sanctorum Dalmatii, Primi et Feliciani, istic reposita. Post cœnam rediit familia ad sui Prælati obsequium, qui eadem dimissa in sum se cubicellum recepit, ad præparatum sibi stratum ; sumptoque panis et aquæ modico, noctem transegit : mane autem sequenti Missam celebravit, et Vinialem versus abiit, cum suis, in duos choros partitis, atque Canonicas horas cum Officio de Diva alternatim recitantibus. Cum autem ventum esset ad amœnum aliquem locum, et quieti nonnulli captandæ idoneum, proponebat meditandum punctum aliquod de Passione Domini ; et post moram temporis interrogabat singulos, quid circa propositum sibi punctum essent meditati. Inter hujusmodi colloquia ventum est Vinialem, ubi capto apud Patres Servitas hospitio, statim se contulit ad visitandam ecclesiam et altare Virginis : auditaque ibidem Missa, comitatum quidem dimisit ad prandium, ipse vero reductus in cameram pane et aqua contentus fuit. Deinde post modicam quietem, actis pro hospitio gratis, sub horam xxi diei resumpto itinere recitarunt Vesperas ; atque inter solita exercitia Cream appulerunt. Hujus loci sacrum montem cum primum habuerunt in conspectu, dimissi in genua, eum salutarunt per Salve Regina.

42 Fornellum ad pedem montis appulsi, remissis ad talos quas succinxerant vestibus, nudipedes omnes, post primæ capellæ S. Eusebio dicatæ visitationem, cœperunt bini et bini subire collem, cantantes Letanias Hymnosque de Diva donec pervenientes ad ecclesie valvas, ibidem a Patribus recepti fuerunt. Ab adoratione Sanctissimi, itum continuo est ad capellam Deiparæ : ubi facta oratione, sacrum illud simulacrum devote contemplatus, osculatusque pedem S. Margaritæ, valedixit Patribus, et jussa se ad cœnulam recipere familia (erat enim feria quarta Quatuor-temporum) ipse mansit in ecclesia, orationem producens coram sacra imagine ; ac tandem ad monasterium se recepit : laudataque apparata sibi collatione, et actis gratis, reduxit sese, solito pano et aqua refocillandus. Noctu deinde, non sine admiratione Patrum, cum iis comparuit ad Matutinas (id quod solitus erat fa-

Propylaum Maji.

tere quoties hospitabatur in monasteriis) nullo suorum id sentiente. Mane facta Missam dixit, et familiaribus suis sacram Communionem impertiit ; visitatisque omnibus sacris illius montis sacellis, reversus ad monasterium, ad consuetam refectorem se recepit, non admissis qui sibi fuerant parati cibus, quantumcumque a Patribus et Archidiacono suo rogaretur.

43 Impensus reliquus dies est lustrandis monasterio et ecclesia ; postero autem die, post præsentiam suam iterum ad matutinale officium exhibitam, atque post dictam Missam, devotionemque finitam, egit debitas Patribus gratias ; et inter recitationem horarum Canonicarum versus Viarigium proficisci cœpit. Cazortium adveoienti obviam se dederunt multi viri Nobiles, nomine Octavii Castellarii, cum Rectore ecclesie aliisque Sacerdotibus ipsum expectantis extra oppidum, ubi ab omnibus magno cum jubilo fuit exceptus, deductusque ad ecclesiam. Peracta devotione, cum inde egrederetur secreto admonitus est, inter prædictum Octavium et quemdam ejus fratrem, eodem in oppido commorantem, gravissimas inimicitias trahi ab anois jam quatuordecim, magno cum vulgi scandalo totiusque loci notabili damno : quod autem deterius erat, neque D. Tullius Caretti Episcopus Casalensis, neque aliæ personæ principales ullæ, potuerunt quidquam ad reconciliationem sæpe tentatam proficere. Pluribus opus non fuit ut Odescalcus ad ejus domum invitatus acquiesceret, cum tam singulari multæ hilaritatis satisfactionisque testificatione, ut bonus Octavius totus liqueceret solatio ; unde inter agendum gratias, pro exhibito sibi honore, protestabatur facere velle quidquid a se postulasset hospes tam gratus.

44 Acceptavit oblationem ille : interrogavit tamen, utrum ex animo an per ceremoniam id protestaretur. Octavio autem affirmante quod ex animo, idque reapse probatum iri si quid imperare dignaretur ; Ergo, inquit Episcopus, hanc unam mihi gratiam, per Dei et Virginis amorem, peto, ut velis reconciliari fratri tuo. Excusabat Octavius gravitatem injuriarum, a fratre receptarum, et dignitatem plurium gravium personarum, quibus id antea negaverat, nec jam poterat iis insciis tale quid facere. Sed non admittens excusationem Episcopus : Ego, inquit, istorum omnium Dominorum personam sustineo, in meque recipio iis facere satis, declarando rem totam ipsorum causa actam esse ; tantum impleret ille quod promiserat, facturumque iterato confirmaverat ; cum unica ea res esset ex qua maximam erat capturus voluptatem ; quamque non solum ab eo peteret, sed etiam oraret ; rem utique licitam et honestam, imo obligationis certæ ex debito hominis Christiani. Igitur, ne fidem semel datam falleret ; alias ægre non ferret, si continuo excederet domo ipsius. Serio agi videns Octavius, et emollitus efficacissima oratione supplicantis Præsulis, expandit brachia in amplexum ; et potius quam talem hospitem a se expelleret quidlibet paratus agere, acquievit reconciliationi faciendæ, aliud nihil postulans, quam ut frater profiteretur, displicere sibi quæcumque contra ipsum fecerat dixeratque. Hæc autem existimata fuit nova ac singularis Deiparæ gra-

VI tia :

D
EX ITAL.
JO. BAPT. SALA.
uti et diem
sequentem,

inde regre-
diens exci-
pitur Ca-
zortii,

a Comte
Castellario,

et quidquid
peteret face-
re pollicitum,

F
jubet cum
fratre in
gratiam re-
dire;

cum sociis
duodecim

in continuo
fere jejuniis
et oratione,

plis medi-
tationibus
et colloquiis
interpolata :

ubi receptus
noctem plen-
tissime agit,

A *tia* ; si enim deveniendum fuisset singillatim ad ea quæ inter ipsos contigerant, haud facile fuisset repertus finis.

45 Tunc amplexu stringens Octavum Episcopum, congruas eidem egit gratias : monitoque de omnibus illius fratre, reconciliationis cupientissimo, eundem fecit accersiri. Introductus is ad præsentiam fratris, data quam fuerat postulatus satisfactione, amplexum dedit recepitque, non sine mutuis lacrymis protestantium quod fraterno deinceps amore inter se victuri essent. Admirationem adstantibus tenerumque lætitiæ spiritualis sensum movit tam felix tamque insperatus successus : tantoque totius populi gaudio exceptus est pacis restauratæ nuntius, ut quidam ad pulsandas campanas accurrentes, signum communis exultationis dederint, quo cunctis innotuit reconciliatio fratrum. Tum itum ad mensam est, solutumque ab Episcopo jejunium, eatenus observatum, sedentibus hinc inde fratribus hilariterque convivantibus. Post prandium vero et actas Deo gratias, eadem etiam actæ fuerunt Deiparæ Virgini cujus intercessioni acceptum ferebatur tantum bonum : atque ita Alexandriam hilaris Episcopus rediit.

46 Nihil non machinari diabolus diebus antecineratibus, ut per crapulam, incontinentiam, ludos et jocos omni generaliter populo offendantur Deus, notum satis est. Ei tamen se opposuit qua valuit Odescalcus, et cum Alexandriam ecclesiam regeret, et cum deinde Viglebanum præsideret ; excogitans spirituales quasdam conversationes, quæ et oblectationi servirent, et animos diverterent ab ejus temporis periculosa relaxatione. Designavit scilicet ecclesias quindecim, quæ vel Deiparæ essent dicatæ, vel aliquam insignem Imaginem aut Confraternitatem Ordinemve religiosum haberent. Inter has divisit totidem Rosarii Mariani mysteria, representanda a Dominica Sexagesimæ, usque ad Dominicam Quinquagesimæ, hoc modo. Procedebat ad designatam ecclesiam chorus musicorum ; quo interludente, recitabatur ibidem, ab una aut pluribus Angelis, poema aliquod vulgare, de eo quod representabatur mysterio. Tum sequebatur eidem appositus sermo, cui inserebatur invectiva aliqua contra licentiam Bacchanalium, et invitatio ad spirituales recreationem ab Episcopo institutam. Unaquæque autem ecclesia dabat operam, ut apparatu numerosi luminis, aut alia quapiam inventione nova, curiositati faceret satis simul et devotioni serviret. In oppidis ubi copia non est plurium ecclesiarum et concionatorum, neque musicæ, Curatus aut alius Sacerdos quispiam convenienti plebi prælegebat aliquid, pertinens ad mysterium, aut ipsum vocaliter representabatur ; tum subdebantur Letaniæ B. Virginis. Fuitque tam promptis populorum animis, tantoque concursu recepta hæc pia institutio ; ut ipsi etiam operarii diurni partirentur vices inter se, quibus possent intervenire devotioni Rosarii.

47 Quando deinde Viglebanum Odescalcus fuit, cupiens magis magisque stabilire hunc usum, composuit quindecim discursus de Beata Virgine ; in quibus legere est ipsius affectum

erga illam, quantumque desideraret ejus honorem quocumque sibi possibili modo promovere. Neque frustratus est intento suo : siquidem quicumque opus istud noverunt, pariter consentiunt, legi a nemine posse, quin amorem erga Deiparam concipiat. Facit eo maxime Discursus undecimus, seorsim etiam imprimi curatus, in eorum gratiam, quibus commodum non est majus opus emere. Illic collectæ leguntur sexaginta tres devotiones erga Virginem, et unicuique additur miraculum, quo illa ipsam sibi esse gratam monstravit. Librum deinde dedicavit Paulo V, sperans a sua Sanctitate obtinere exhortatorium Breve, directum omnibus Episcopis, ad sequelam talis instituti cum illicio plenariæ Indulgentiæ. Quin etiam cogitabat de eodem in linguam Latinam vertendo, ut quam plurimis aliis nationibus devotio illa fieret communis ; atque exemplaria mittere ad quoscumque Antistites, non solum ut usum illum recipereut, sed etiam ut sibi mittere dignarentur delineationes atque origines omnium miraculosarum in unaquaque diocesi Imaginum Deiparæ, ex quibus æri incisis designabat componendum volumen grande. Sed ipsa Virgo, a qua petebat præmium hujus sui laboris Paradisum, hunc ei prius obtinuit, quam absolveret necdum imprimi cœptum, prout in fine hujus Vitæ dicitur. Plura omitto referre de hoc instituto, cum ipse amplam omnium rationem reddat in Præfatione ipsius libri, ac postea ubi præscribit modum ejus exercendæ in urbibus oppidisque. Si quis tamen de istis plenius cupit cognoscere, legit ultimum quod prælo subjecit opus cui titulus Institutum devotionis ad bonorandam beatissimam Virginem Mariam.

CAPUT VI.

Viglebanensis Episcopus factus Diœcesim ordinat. Sacellum Deiparæ aliud fundat, aliud restaurat, utrunque insigni cum solemnitate.

C ontigit interea Ecclesiam Viglebanensem, quæ est de jure Patronatus suæ Catholicæ Majestatis, suo viduari Pastore, per mortem D. Marsilii Landriani. Ad hanc licet aspirarent multi, genere et meritis insignes ; agente tamen Comitè de Fuentes Governatore Mediolanensi, cui Odescalci dotes notissimæ erant, prælatus ille omnibus est a Rege, qui etiam noverat illum et magni faciebat. Placuit supra modum ejusmodi promotio Viglebanensibus omnibus, nec minus displicuit Alexandrinis, tam digno Præsule se privari gravate ferentibus. Anno tamen mox, Dominica præcedente festum S. Ambrosii, civitatis et Cathedralis Patroni titularis, Pontificaliter Viglebanum ingressus receptusque fuit, maxima cum demonstratione honoris et observantiæ. Continuo autem applicuit animum ad acquirendam notitiam illius novæ suæ Diœcesis : et postquam fecisset eadem omnia, quæ notavimus ad ingressum ejus in urbem Alexandriam, mox ad bonum regimen Ecclesiæ ac Diœceseos sequentes Congregationes instituit : primam, super bono regimine Ecclesiæ ; secundam, super visitandæ Diœcesis officio ; tertiam, super administratione Seminarii ; quartam, super Ceremoniis

EX IL. L.
JO. BAPT.
SALA.

quo impetro

hilaris cum
isdem mensæ
accumbit.

CAP. XVI
Ad licentiam
Bacchanalium
corrigendam,

institut de
ceas repræsentationes
mysteriorum
Rosarii :

eodem composuit discursus 15.

quorum 11
colligit 63.
devotiones
erga B. V.

designat
opus grandius
de ejus
magnibus.

CAP. XVII
Ad Viglebanensem
Ecclesiam
translatum
aa 1610,
f

pro cujus regimine
8 congregationes
ordinat :

A Ceremoniis; quintam super regimine Sanctimonialium; sextam, super operibus piis; septimam super casibus conscientiae difficilioribus, ad quam deputati serviebant etiam examini Ordinandorum; ultimam denique, super causis civilibus et ecclesiasticis, praesertim criminalibus. Unicuique autem Congregationi assignavit sex personas, virtute et doctrina praestantiores, ut plurimum Canonicos; quibus iungebat Superiores Ordinum Religiosorum, aliosque Doctores ecclesiasticos, prout congruum magis existimabat, et Congregationis ipsius qualitas exigebat, ipse singulis solitus intervenire.

49 Lustrata deinde diocesi, anno MDCXI die prima Aprilis primam Synodum celebravit; aliam, anno MDCXIII die nona Maji; tertiam, MDCXVII duodecima similiter Maji, in quibus omnibus palam apparuit, quantum haberet experientiam tractandarum animarum, qualisque esset zelus ejus ad promovendam Ecclesiasticam disciplinam, splendorem ac decorem sacrarum aedium, devotionis augmentum, reformationem morum in populo, observantiam sacrorum Canonum et Conciliorum, tam generalium quam provincialium. Nihil diligentiae praetermittebat, quae efficere posset, ut quicumque fungebantur officio aliquo ad suum regimen pertinente, sive ii seculares sive ecclesiastici forent, eidem toto studio conatuque incumbere; atque ut in omnibus unus ipse laboraret, singulis praescriberet modum formamque in officio tenendam. Praeterea bis quotannis convocabat omnes Confessarios, tam saeculares quam regulares; quibus exponebat obligationem suam, ut in tanto munere quam prudentissime versarentur, ad exterminandos publicorum vitiorum pravaruque consuetudinum abusus. Ad concedendam insuper facultatem Confessiones audiendi, fecerat imprimis instructiones speciales, pro civitate oppidisque; et tam hic quam ibi exponendis ad id Sacerdotibus, aliisque omnibus olim admissis, jubebat earum exemplar tradi, ut eos monebat officii sui, et commodi aut necessitatis publicae.

50 Invenio praeterea regulas particulares, eo jubente impressas, alias pro praedicatoribus urbanis, et pro forensibus alias: quibus postquam suum eis officium commendasset, monuissetque intendere emendationi peccatorum in genere; distincte explicabantur ea quae iis in locis specialiter gliscebant, ad quae singuli destinabantur. Sanctimonialium, Confraternitatum et Ecclesiarum forensium Capellanis suas quoque composuerat regulas et circa doctrinam Christianam observationemque festorum conceperat alias speciales. Addebat monita pro audiendis cum fructu Missis atque sermonibus, circa frequentem usum Sacramentorum, reverentiamque habendam ecclesiis, et potissimum sanctissimae Eucharistiae. Exhortabatur ad quasdam devotiones erga Beatissimam Virginem suscipiendas, praesertim Rosarii. Commendabat etiam pietatem erga Custodem Angelum, Sanctumque Tutelarem. Praeterea monebat unumquemque, ut si in executione mandatorum suorum difficultatis aliquid inveniretur; vel aliud ab iis diversum magis profuturum judicaretur, ne omitterent certior se lacere, quatenus vel id fieret quod magis ex bono publico erat, vel sublata difficultate

commodius obtineretur intentus fructus. Omni autem cum suavitate tractabat eos, qui erant in curanda salute animarum occupati, quo animarentur ad laborandum alacriter in vinea Domini: et ipse, tamquam omnium primum mobile, erat omnium norma atque exemplum subeundorum ea causa laborum.

51 Quemadmodum vero Alexandriae fecerat, ad promovendum Deiparae cultum; sic et Viglebanus varias in ejus honorem ecclesias et altaria vel restaurare vel aedificare curavit. Inter alias autem, ejus diligentiae debet Viglebanum, devotum sacellum Dominae nostrae, de Vineis dictum, quod inter vineas haud procul ab urbe situm sit, sub nomine Virginis Elisabetham cognatam visitantis. Ibi inter columnas altaris locus inauratus conspicitur, in quem transferri fecit vetustam statuam magnae Matris, parvulum filium amanter pectori adstringentis, interim dum ille populo videtur benedicere. Steterat haec olim in quodam Cathedralis ecclesiae sacello, sicut et alia quaedam in pariete picta: cumque sacellum istud suburbanum, opere prorsus magnifico exaedificatum fuit, primum quidem, in pervigilio Assumptionis solemniissima supplicatione iustituta, praedictam statuam de capella sua in Cathedrali transtulit. Postera die absolutis Vesperis, ducta per urbem pompa est; qualem nunquam alias illa viderat; cum in pulcherrimum theatrum, e regione portae principalis in area ante ecclesiam erectum, cujus summitas in modum caeli adornata Sanctissimae Trinitatis Personnas habebat, in throno majestatis supremae residentes, inducti Sanctorum Angelorumque chori, progredienti e templo pompae occurrerent, et Divam vario carmine salutarerent; indeque ordinatim descendentes cum Duce suo Gabriele, Angeli; Patriarchae vero atque Prophetae, Adamum Davidemque secuti; Apostoli denique, Martyres, Confessores, Doctores ac Virgines, in suas quique classes distincti, processionem praecederent: quae plenius esset describenda, cum insigni insolitoque totius actionis apparatu, nisi peculiari libello, ea de re impresso, id fecissem.

Mirum autem accidit; primo, quod cum eo tempore vel maxime arderent in regione bella, nihil tamen incommodi tanta in multitudine evenit: deinde, quod caelum, unde primo mane pluvia timebatur, deinceps nebulis obiectum mansit, opportune ad refringendos, qui alias intolerabiles fuissent, mensis Augusti calores. Porro sequenti Dominica, cum jam loco suo aptata staret statua, picta vero imago subtus eam, primam istae Missae cantavit Episcopus: itaque finita sollemnitas est, incredibili cum satisfactione civium advenarumque, quibus diu nullus festivior dies illuxerat, omni ex parte ornatio.

52 Similiter effecit Odescalcus ut restauraretur Aedis Lauretanae similitudo, quae jam inde ab anno MDCXIV, ad avertendam pestilentiam erecta, ex revelatione facta quidam Dominice, Franciscanae Regulae Tertiario; deinde post octennium Patribus tradita Cappucinis, et ab iisdem anno MDLXVIII in consuetam Ordini formam redacta; denique, ipsis circa MDCIV alio transgressis, desolata ac pene destructa jacuerat. Pius enim Praesul, qui circa annum MDCXVIII curaverat, ut in meliorem statum reduceretur ecclesiola

D
EX ITAL. JO.
BAPT. SALA.

CAP. XVIII
Deiparae ecclesias fundat
aut restaurat;

in quarum
unam translatum
relictam
ex sacella de-
structo statuam,
E

insignem
pompa
instruit.

F

CAP. XIX
Eadem Lauretanam tunc
desertuam

tres Synodos
celebrat,

B

quotannis
bis convocat
Confessarios:

Singulis officii
proprias regulas
scribit.

C

A ecclesiola quædam alia, septem Deiparæ doloribus dicata; etiam Lauretanæ isti restituendæ animam applicuit. Jam fabrica aliquo usque promotæ erat, et operarii insistebant labori promovendo; quando me Antistes Mediolanum misit, ad curandam statuam Marianam Lauretanæ similem, de qua deinde sub diem XIX Junii anni MDCXIX scripsit in hæc verba: Ne prætermittas curam ut statim sculpturæ adhibeantur manus, necesse est enim quamprimum absolvere sanctam hanc domum. Dicimus necesse esse, propter revelationem ea de re factam hoc modo.

53 Laborantibus cœmentariis in extruendo illius ædis muro, die Lunæ præterito, quidam octodecim annorum juvenis ex adjutoribus sedebat ante sanctam domum manducans, alii autem duo fabri rediverant in civitatem. Cum ecce puero adstitit subito persona ignota, in habitu Cappucinatorum, absque mantello, in veste quæ videbatur nova, et fune satis grosso adstringebatur, ex qua dependebat Corona: facies autem erat extenuata vehementer, et barba modica atque subrufa. Hic interrogavit puerum, equis istic fabricabat. Dominus Episcopus, reposuit puer. Tum alter, Ubi vero est Magister tuus? In civitatem ivit, ait iste, comparaturus aliqua hæc necessaria. Tandem ille, Dicis, inquit, Magistro tuo, et hic significet Episcopo, curandum esse ut quam primum perficere curet structuram hujus ecclesiæ: quod nisi faciat, sinister aliquis eveniet casus: de quo ne possit postea queri, sciat se fuisse præmonitum: tu vero ne cuncteris magistro tuo referre quæ audisti. Conterritus juvenis, tum propter subitam apparitionem illius Cappucini, tum propter minacem modum loquendi; eundem, mox conversum ad latus sinistrum sanctæ domus, sequi cœpit; sed neminem prope vel circa reperit, quantumvis diligenter lustraret omnia. Dicit autem quod Cappucino humeros avertente, viderit in dorso ejus grande discoloris panni frustrum, quale solent gestare Cappucini: crediturque apparitio vera esse ipsiusmet S. Francisci, volentis hunc suum locum honorari. Cras legitime examinabitur res tota: interim vide an hujusmodi admonitio sit contemnenda: cum dici possit, Deus id imperare. Fac igitur quantum potes, ut statua quam primum elaboretur. Hactenus epistola, tota scripta manu Episcopi propria, quam etiamnum servo penes me. Ipse vero, cum instante me intellexit opus finitum haberi, venit personaliter Mediolanum, ut sacram statuam perveheret Viglibanum.

54 Atque hic Lector notet reverentiam, cum qua ardens ille amator Deiparæ solebat negotia illius tractare. Voluit ipse in propria rheda conducere statuam ad navim, quæ parata stabat extra portam Ticinensem, itura in Biagrassum. Postquam autem ipsam in media rheda collocari fecisset, eandem ibi suis manibus tenebat erectam: in navi vero repooi eam fecit supra mensulam, aptatam in modum altaris, cum luminaribus accensis, ante quam decantabantur Psalmi, et recitabatur Rosarium aliæque laudes Virginis, donec veniretur Biagrassum. Hic bumeros ipse suos supposuit imagini, in proximum Zoccolantium conventum deportandæ; ubi nocte ea hospitium cepit, imagine Mariana intra ecclesiam decenter collocata cum cereis, usque

in diem sequentem arsuris. Sequenti die recepit eandem in rhedam suam, sicut antea fecerat Mediolani, et Viglibanum devectam collocavit in palatio, cum luminaribus et incenso, ubi frequentissime eandem salutabat; mire gaudens, habere in propria domo statuam dilectissimæ Matris suæ, cui posset identidem exhibere reverentiam.

55 Jam absoluta erat ædiculæ totius fabrica, restabat altare construendum; cui cum opus sit petris, sabulo, calce, aqua ad commiscendum cæmentum, vide obsecro quantam curam singulis adhibuerit devotus Prælati. Dicebat; cum ipsa Virgo purissima et sanctissima sit, congruum videri, ut nihil nisi sanctum et mundum operi ejus admoveretur. Itaque petras et terram conferri fecit in eam rem, tum quas ex Hierusalem sanctisque ibi locis attulerant Patres Zoccolantes, tum quas ipse fecerat comportari, præsertim Barbassina, ubi sanctus Petrus Martyr cæsus fuit, unde complures terræ copini allati sunt; et vasa aquæ similiter multa ex fontibus miraculosis, scaturientibus infra altaria Beatæ Virginis, Mediolani, Carvaggii, in Rho, et alibi. Magnum etiam vas aqua plenum adduci fecit Torno, oppido quinque milliariis distante a civitate Comensi, ubi asservatur unus ex clavis Dominicis, et servit aquæ benedicendæ ipse vero eidem sacro ferro devotus, religiose asservabat in suo scriptorio armariolo purificatorium, quod adhibitum fuerat illi post intinctionem tergendo. Habeat etiam integrum laterem ex pariete ejus cubiculi in quo natus erat S. Carolus, indeque acceperat, quando fuit conversum in ecclesiam, invitatus ipse a Cardinali Frederico ad præsentiam consecrationis isti exhibendam. Similiter ex variis altaribus, antehac destructis congregaverat lateres aut petras; et quidquid operi recens adhibebatur, id prius benedixerat, Stolum rite indutus. Ad hæc cœpit etiam ipsemet, suis manibus et invitatorum ad epus pium Sacerdotum, Canonicorum, Cappucinatorum, subigere et temperare calcem, cæmentumque conficere, aquas prædictas affundens terræ, quam dixi e sacris locis allatam.

56 Cum vero jam omnis materies præparata sic esset, deportataque in locum ubi erat construendum altare, suis ipse manibus primum illius lapidem collocavit, illum scilicet laterem, quem ex natali S. Caroli loco attulerat; itaque Sacerdotes alii consequenter prosecuti sunt reliquam altaris fabricam, magistris cæmentariis non alio fine assistentibus, quam ut laborantes dirigerent: noluerat enim permittere ut aliis quam consecratis manibus fieret altare, supra quod in honorem Deiparæ sacrificandum esset corpus et sanguis filii ejus. Finito opere, instituta solemnissima processio est, die VII Septembris, nascenti Virgini dicata; quæ ut ordinatior esset, composuerat Alphabetum encomiorum B. Mariæ Italica lingua; hæc fere forma, quatenus singula licet Latine reddere. *Allegrezza* (.i. Lætitia) *Paradisii*; *Bellezza* (.i. Pulchritudo) *Angelorum*, *Contento* (.i. solatium) *Patriarcharum*, *Desiderium Prophetarum*, *Exemplar Apostolorum*, *Fortitudo Martyrum*, *Gloria Confessorum*, *Honor Virginum*, *Indirizzo* (.i. Directio) *personarum Religiosarum*, *Lux Contemplativorum*, *Majestas*

EX ITAL. JO.
BAPT. SALA.
restituere
intendens.

jubetur opus
propere ab
solvere;

per apparitionem S.
Francisci

destinatam
eo statuam
ipse advehit
Mediolano,

ad altare
eidem struendum res
sacras adhibet,

E

I
ejus primum lapidem religiose ponit.

Tandemque collocat statuam cum devota processione.

A *jestas Activorum, Norma Viduarum, Ornamentum Conjugatorum, Protectio Justorum, Quies Tentatorum præsertim Pœnitentium, Refugium Tribulatorum, Securitas Peregrinorum, Tutela Pupillorum, Victrix Inferni.* Sub hisce encomiis, per pueros personatos prælatis, sequebantur pueri puellæque, in varias et congruas cuique titulo classes Sanctorum Sanctarumque divisi : quibus deducuntibus et sequente Episcopo ceterisque, deducta in locum præparatum est statua : et finita est solemnitas, cantata ibidem Pontificaliter Missa.

CAPUT VII.

Rigor Petri Georgii in urgenda disciplina, et decretis ac juribus Ecclesiæ vindicandis.

Quantumcumque pius ac zelus Pontifex omnibus omnia fieri niteretur : non tamen ita dextere agere cum singulis potuit, quin aliquorum tam ecclesiasticorum quam secularium contradictiones incurreret, sub prætextu majoris boni apparentis, ejus spirituali regimini se opponentium. Ecclesiasticus quidam Viglebanensis, eo colore quod quædam Decreta Synodorum Provincialium Mediolanensium, ac nominatim septimæ, cujus executionem Odescalcus urgebat, non essent Viglebani recepta, adversari Prælato suo cœpit; et, ut erat vehementioris naturæ, nonnullos in eandem secum sententiam traxit. Itaque deliberavit Romam ire, causam istic contra Episcopum acturus. Verum cum res tota innotuisset Mediolani Cardinali Archiepiscopo Frederico, ipsa hora qua inde in viam daturus se erat, illius jussu comprehensus atque in carcerem deductus est. Ibi cum culpam suam agnovisset, liberum quidem recipere optabat Auctores; sed non ita facilis fuit Cardinalis, enjus pariter causa agebatur. Necesse ergo fuit, ut post plures detentionis dies, ipsemet Episcopus intercessor accederet pro suo pœnitente; qui deinde reversus, non solum amanter habitus est, sed variis etiam favoribus cumulatus. Habebat illum secum ad celebrandum Natalem : si hospites ei esse domi suæ peregrinos sciret, mittebat eo vina aliasque delicias : demum quacumque occasione monstrabat eidem signa peculiaris affectus, ad stuporem omnium : ex quibus Carolus Restonis, Præpositus et prima Dignitas in Capitulo, dixit, aliquando; Qui vult amanter haberi ab Episcopo, oportet ut ei fuerit quandoque inimicus. Visa est mihi res eidem non reticenda : ille vero respondit : Memento me Episcopum esse, qui debeam in omnibus bono esse exemplo, præsertim in dilectione inimicorum. Atque hoc satis sit isto in genere, ut persuadeatur lectori, columbam sine fello Odescalcum fuisse.

58 Desiderabat autem non solum communem in civitate pacem, sed etiam particularem unius-enjusque in sua familia : quem in finem ordinavit Congregationem specialem, cui in singulis parochiis tres Nobiles præfecit, invigilatos num uspiam subnascetur aliquid litigii aut controversiæ, sive ex præensione aliqua reali, sive ex alio capite. Ne autem pacificatio tardaretur defectu arbitri, cognitari rationem si qua esset ex alterutra parte, vel quæstio ad conscientiam spectans; unicuique parochiæ deputavit

Doctorem ecclesiasticum, pro eo quod rationis erat; et Patrem Superiorem Barnabitarum, pro eo quod conscientiam attinebat. Ipse vero litigantibus interponebat sese, tam dextere tamque suaviter ut plerumque sequeretur optata concordia. Adeo id male habuit nonnullos, quibus sola ars erat piscari in turbida; ut prætendentes id aliud non esse, quam falcem mittere in messem alienam; seque constituere judicem causarum, ad Episcopalem jurisdictionem non pertinentium; ad disturbandum opus tam sanctum tamque utile publico, ausi sint etiam ad Regios ministros rem deferre, sed frustra.

59 Quidam ex Disciplinatis, qui præter aliorum consuetudinem assumpserant sibi usum recitandi majoris Officii, ut majorem Clericalis quasi professionis speciem præferrent, præsumpserant etiam argenteam Crucem fabricandam curare, eamque in publices processiones efferre, ut Clerus solet. Cumque primum amice, deinde juridice moniti, nihil ad se spectare monitionem crederent; demum Episcopo necesse fuit excommunicationem in eos, velut contumaces, fulminare. Adco acriter id pupugit istos, pene dixeram Indisciplinatos, ut ministros Regios ipsumque Governatorem contra Episcopum appellarint; ea via sperantes jurisdictioni ecclesiasticæ subducere semetipsos. Verum Odescalcus et Ministros Regios ipsumque Præsidentem et omnem Senatum de re tota edocuit : ut autem melius cognoscatur et ipsius diligentia, et Disciplinatorum male fundata causa, liceat mihi eam ipsam epistolam, quam Senatui scripsit, huic Capitulo inserere.

60 Cum in Synodo Provinciali septima constitutum habeatur, sitque a S. D. N. Romano Pontifice confirmatum, ne Confratres recitent Officium majus, sed contenti sint recitando minori B. Mariæ Virginis : et loco deferendæ Crucis supra hastile, portent imaginem Crucifixi; cumque sua Sanctitas, sub gravi præcepto et in virtute obedientiæ, mandet Episcopis, ut ejusmodi Synodale Decretum exequantur; conatus sum obligationi meæ facere satis circa Disciplinatos hujus civitatis. Postquam autem pluries eos rogavi amanter, omnibusque paternis officiis erga ipsos usus sum frustra, quin potius ipsos indies experiret contumaciores; eoactus fui transire ad præcepta, eorumque executionem sub pœnis censurisque mandare. Recurrerunt illi quidem Romam, sed prohibiti nihilominus fuere cœpta prosequi, donec illuc citati per suum Procuratorem fecissent satis; causaque de eorummet consensu revocata ad me, mihi que remissa est. Verumtamen persistentibus illis et continuantibus usum majoris Officii, cum nuper etiam in quadam processione comparuissent cum Crucibus (id quod vetitum iis fuerat sub pœna excommunicationis) necesse habui ea de causa interdictum declarare oratorium unum, propter recitationem prædictam; et aliquos, qui Cruces extulerant, excommunicare. Nunc intelligitur reos istos sollicitare et sperare auxilium protectionemque Excellentissimi Senatus; et sub hac fiducia persistent in sua inobedientia.

61 Verum nec debeo nec possum timere, ne tribunal tam æquum protegat Confratres istos, in causa tam aliena ab omni ratione. Quantum enim

D
EX ITAL. JO.
BAPT. SALA.

Lacos sacra quidam usurpantes excommunicat :

E

appellantes ad regium Senatum,

scripta in signi epistola confutal :

F

CAP. XX
Clericus Episcopo refractarius,

et pœna emendatus,

ab eodem cum lotur benedictis.

Paci Interclives servandæ Congregationem ordinat.

A enim majus Officium attinet, cum illud sit ordinatum pro personis ecclesiasticis, in eoque recitentur Evangelia et Orationes minime congruentia secularibus; non convenit eadem publice ab ipsis in ecclesia pronuntiari aut cani. Eo autem minus id convenit, quo plures errores nati sunt ab illis in eo committi: cum recitatio vel cantus majōris Officii multam attentionem intelligentiamque requirat rubricarum, quæ in prædictis personis inveniri non potest, utpote majori ex parte idiotis et rusticanis. Certas reddo Illustrissimas Dominationes vestras, me particulari diligentia usum, ut cognoscerem quomodo in ea recitatione se haberent; multosque ac graves, errores, quos committunt, deprehendisse. Quinimo eorum nonnulli; dum se putant convenire ad Deum laudandum, videntur eum deridiculo habere. Et seculares quidam mihi affirmarunt, quod cum aliquando illorum Officiis intervenissent, non potuerint continere risum, propter insulsum modum recitandi quo utebantur. Præterquam quod id repugnet ipsorum Regulæ, præcipienti Officium Deiparæ Virginis; observantiæque universali Confraternitatum omnium aliarum, non solum Mediolani et in tota hac Provincia, sed etiam alibi. Sunt et aliæ multæ rationes, propter quas Synodus juste ac prudenter inhibuit recitare Officium majus; et hic etiam Viglebani Oratoria quædam recitant Officium B. Mariæ, atque ita deficit conformitas.

62 Ad Cruces quod spectat super bastili, eæ portantur ab Ecclesiasticis: communis autem usus Disciplinatorum habet deportare Crucifixos; id quod etiam magis convenit cum habitu humilitatis et pœnitentiæ, quam profitentur; cum e contra Crux super bastili indicium sit potestatis ecclesiasticæ. Ob quas causas, itemque ut sit differentia inter ecclesiasticum, et secularem, etiam in signis exterioribus, visum est sacro Concilio ejusmodi Cruces prohibere Confraternitatibus. Adeo ut Illustrissima Dominatio sua cum Excellentissimo Senatu (cui, si opus sit, rogo, ut hanc communicare dignetur ex mea parte) optime possit cognoscere, utrum mereantur Confratres in tali causa ipsorum protectionem. Quin potius confido de multa ipsorum religiositate et prudentia, quod, intellecta facti veritate, auctoritatem suam interposituri sint, ut ipsi ad obedientiam se convertant, et ad implenda mandata suorum Prælatorum, qui nihil cupiunt quam ipsorum et utilitatem spiritualem.

Hinc obligatus manebo vobis, quorum manus deoseulans, omnibus veram felicitatem apprecor. Petiit nihilominus Governator, ad eorum instantiam, ut se conferret Mediolanum: sed loco se non movit Episcopus, nisi post sex menses; quando sibi placuit, propter alia urgentissima negotia, eo ire. Huc ubi appulit, mox, sicut alias solebat facere, ad salutandum Governatorem se contulit. Tum vero qui minus bene ipsi volebant, fore existimabant ut male reciperetur: sed contrarium omnino accidit. Sua enim Excellentia præ eo quam alias consueverat, ipsi obviam processit, humanissimeque cum tractans, in digressu deduxit ultra consuetum sibi terminum, ad magnam confusionem æmulorum. Ita prudentes Principes, usu ipso docti qualitates personarum, eos quos constantes etiam contra

seipsos experiuntur, pluris postea facere solent, neque patiuntur se a male affectis abduci extra limites decori.

63 Non minores offendit difficultates Mortariæ, cum istud oppidum visitaret, in recognoscendis locorum piorum rationibus: quas qui reddere tenebantur, omni industria procrastinabant exhibere ephemerides suas, mille quæsitis prætextibus, negantes insuper Episcopo reddere rationem procurationis suæ. Quia autem solent istiusmodi homines, quæsito colore aliquo fallaci, recursum habere ad Regios ministros, reddendo eis ipsos Prælatos suspectos, quasi nitantur suæ jurisdictionis limites, ultra quam par sit, promoveri; etiam istis ad Excellentissimum Senatum detulerunt querelas: qui cum desuper scripsisset Episcopo, responsum is in hæc verba dedit. Dum visitarem Mortariense oppidum, oblata mihi est epistola, scripta ab Excellentissimo isto Ordine, ut supersederem processu, contra Communitatem istam instituto, in materia procurationis, cujus ratio reddi debet tempore visitationis. Quando epistola ista mihi tradita fuit sub vesperam diei Lunæ, jam declaraveram excommunicatos Consules, necdum tamen affixæ schedulæ erant, quod primum factum est post meum discessum die Mercurii: dixi autem latori epistolæ, non ultra esse tempus intercessioni hujusmodi. Ad id porro motus fui: quia certum est, Episcopo visitanti exhibendam Procurationis gestæ rationem, et circa personas eo obligatas habendam rationem consuetudinis: hæc autem eo loci obtinet, ut rationes reddantur a Communitate, ita enim usitatum ibi fuit, ex quo Viglebani fuit Episcopalis Sedis prærogativa ornatum: estque etiam conforme ei quod in aliis multis locis observatur, quemadmodum ipsemet inveni in diocesi Alexandrino, cum ibi essem Episcopus. Talis autem consuetudo tanto magis valere debet in oppido Mortariensi, quanto Presbyteri pauperiores et mercenarii omnes sunt, ubi nullum Beneficium est præter Præposituram quod unquam venit in partem istiusmodi pensarum.

64 Nihil prætermisi possibilium mediorum ad obtinendum ibi quod æquum erat, adeo ut etiam ea de re egerim cum Domino Senatus Præsidente bonæ memoriæ, et cum, D. Senatore Taverna, cui cura negotii istius commissa fuerat ut ipsum cum quiete terminarem: et ipse videbatur ostendere quod hujus meæ Ecclesiæ jus satis agnosceret. Videns tamen duritiam illius populi, et ulteriorem moram omnem conjunctam esse cum notabili animarum damno; atque gravari conscientiam meam, si diutius differrem visitationem, totis sex annis non factam, qua locus eget quam qui maxime; non potui non procedere ad resolutionem istam, sed quanto cum animi mei dolore, novit Deus. Etenim omnes personas ipsius oppidi amans affectu vere paterno, non possum non sentire censurarum plagas, inflictas dilectissimis filiis. Sed obligatur Episcopus jus procurationis cognoscendæ tueri modis quam potest promptissimis et efficacissimis, eo quod materia non patitur moram, quemadmodum satis novit prudentia istius Excellentissimi Senatus. De qua præsumo, quod ubi de conservandis hujus Ecclesiæ juribus agitur, quæ etiam

EX ITAL. JO.
BAPT. SALA.
ostendens
quam justis
de causis Co-
fraternitati-
bus inhibetur

recitatio
publica majo-
ris officii,

et usus Crucis
super bastili,

et exinde
magis etiam
a Governatore
honoratur.

Mortarienses
rationem
sacræ pecuniæ
reddere de-
tractantes,

E
excommunicat
non obstante
eorum appella-
tione;

post suaviora
ren. edia frus-
tra tentata,

factumque
Senatui
excusat.

A etiam ipsa ad jus Patronatus suæ Majestatis attinet, semper approbatura sit omnem justam resolutionem ea causa sumpta. Atque hic finiens, et devoto affectu manus vestras deosculans, precor Dominum, ut semper vos conservet, et crescere in sua sancta gratia faciat. Quomodo autem prophetia Odescalci supra immorigeros, tam Mortarienses quam Viglebauenses, impleta fuerit, dicetur inferius.

CAPUT VIII.

Quo loco Petrus Georgius fuit apud Prælatos Ecclesiæ, et Regios Ministros.

Quam erat retinens juris sui Odescalcus, tam erat observans alieni. Quapropter Cardinali Frederico Borromæo sanctæ memoriæ maxima erat familiaritate conjunctus, eique plurimum deferrebat: et ille vicissim, per litteras et verbotenus, conferebat cum ipso omnia majora sui regiminis negotia: adeo ut arbitrio ejus committeret controversiam, quam habebat cum nepotibus Cardinalis Taverna, super bonis mensæ Archiepiscopalis. Taverna quoque tantum præsumebat de integritate Odescalci, ut tantumdem fecerit etiam ipse: imo statim atque pervenit ad Episcopatum Novariensem, expedit a se Nobilem quemdam expresse, qui illum suo nomine salutaret, declararetque singularem animi sui voluptatem ex tali vicinia. Borromæus insuper simul cum ipso se consolabatur in iis afflictionibus, quas ambo patiebantur, pro tuenda jurisdictione ecclesiastica, dicens ei hæc formalia verba: Habeamus patientiam, Domine, vult enim Deus ut feramus Crucem hanc usque ad mortem. Invitavit etiam Odescalcum Aronam, consecraturus ibi in ecclesiam cubiculum ubi natus fuerat S. Carolus: quando autem is aderat Mediolani, impendebat eum faciendis pro se Ordinationibus aliisque functionibus Pontificibus: frequentius tamen in visitanda parte diœcesis, sciens quam utilis esset ejus præsentia illis quæ visitabat locis.

66 In Mediolanensi Synodo septima elegit eundem Borromæus, qui in illo consessu Episcoporum sedecim et Cleri primus verba faceret, coram Senatu, Magistratu et Ministris Regiis totaque civitate: Auditus vero fuit non solum cum voluptate sed etiam cum admiratione tanta, ut cum deinde res esset relata Gubernatori Comiti de Fuentes, cui optime nota erat laetitia Odescalci multum se excusari voluerit, quod interesse non potuisset; petieritque, ut prius quam Mediolano discederet, coram se diceret vice altera. Visa opportuna occasio huic rei est solennis Translatio sanctarum Reliquiarum, quas Joannes Baptista Castaldi impetraverat faciebaturque in varias ecclesias distribui, portantibus eas processionaliter Episcopis: itaque placuit Sermo tunc habitus, ut Castaldus rogarit quatenus cum imprimi pateretur, tanquam devotionis et eruditionis plenissimum. Verum ipse, qui rem non habebat ad verbum extensam, sed solum in scheda summam notatam, cetera consuetæ sibi eloquentiæ commiserat, non voluit petenti in hoc morem genere.

67 Veniente Mediolanum Cardinali Odoardo Farnesio, voluit idem Borromæus, ut, qui tunc etiam Mediolani aderat, Odescalcus secum in

lectica procederet, ad illum salutandum. Ecce autem dum veniunt ad palatium, ubi hospitabatur Farnesius; adest veredarius, nuntians obiisse D. Carolum a Basilica Petri, Episcopum Novariensem; rogansque ut Eminentia sua dignaretur præsentia sua exequias dicti Præsulis cohonestare. Displicuit omnibus mors tanti viri, sed quia Borromæus non poterat propter præsentem Farnesium Mediolano discedere, unanimiter Cardinales ambo in præsentem pariter Odescalcum verterunt oculos, eumque oraverunt ut isto caritatis officio pro seungeretur. Cum ergo idem etiam Farnesius seorsim rogasset, et pro visitationis labore assumpto egisset gratias, dimisit eum a se sub horam tertiam, et ad suam ipsius rhedam deduxit abeuntem. Qui nihil cunctatus in viam se dedit, ac mane postero mature adfuit: seque solum Episcopum in ista functione videns, competenti hora processit in pulpitem, et suavissimo eloquio funebrem pronuntiavit orationem. Sumpserat thema, *Requiem æternam etc.* demonstravitque, curam Pastoralem, Episcopo impositam, unam ex laboriosissimis esse quæ alicui possint in hac vita injungi; quia exercetur in procuranda Dei gloria per salutem animarum, præ cunctis hujus mundi thesauris pretiosarum, et quibus maxime insidiatur dæmon. Narravit deinde labores defuncti in regimine commissæ sibi ecclesiæ, cui totum se ipsum impenderat; pedes videlicet itineribus, visitando toties diœcesim; manus, tot libris scribendis et functionibus faciendis; linguam, prædicationibus; et cetera omnia corporis membra, fatigationibus assiduis. Nunc vero cum apparebat a Domino datam requiem illis omnibus, tantopere in Dei causa exercitis; sperandum rationabiliter videri, quod etiam animæ ejus æterna requies obtigisset, quæ corpori unita cum ipso tam utiliter laboraverat. Quia autem nominabatur Carolus, et S. Carolo Patrono suo olim ministraverat; addebat, quod sicut hunc fuerat imitatus in labore Pastoralis, animarum zelo, et probitate exemplaris vitæ; præsumendum quoque esset, quod cum eodem requie fruatur eadem. Fuit cum omnium

68 Quoniam autem mentionem fecimus sepulturæ, Episcopo illi defuncto impensæ; addamus etiam aliud caritatis opus, viventi datum. Multum ille et frequenter impediabatur podagra, allixus lecto: itaque vice quadam Viglebani misit eum Canonico Dolci ducentos et amplius ordinandos ex sua diœcesi, quibus omnibus Odescalcus promptissima caritate manus imposuit, addita ad eorum solatium oratione latina ex faldistorio. Fuit etiam invitatus a D. Gambaro, Episcopo Dertonensi cæco, ad solennem Translationem Reliquiarum Corporumque sanctorum, in veteri Cathedrali detectorum, occasione fulminis, quod supra ipsam cadens totam destruxerat; Missamque celebrans, omnem illum populum cum Episcopo suo recreavit eleganti panegyri.

69 Longissime differebatur fama virtutum ejus, quæ etiam movit aliquos, ut ad ipsum notabiles quasdam personas destinarent, opem eju. imploratos, apud tunc regnantem Paulum V. in

IN PAL. DD.
DAPT. SALA.
Cardinali.
Borromæo et
Farnesio im-
peditis.

adest exequias
Episcopi
Novariensis,

et orationem
funebrem pene
ex tempore
habet:

F

Vicinis Epi-
scopis libenter
se impendit:

CAP. XXII
in causa gravi
utiliter agit
apud Paulum
V.

in

CAP. XXI
Arbiter as-
sumitur inter
Cardin. Bor-
romæum et
Tavernam,

B

ab iisque varie
honoratur.

In Synodo
Mediol. jube-
tur primus
cætonalloqui,

C

quod iterum
facit in Trans-
latione
Reliquiarum.

A in negotiis maximis et sanctæ fidei propagationem concernentibus. Audivit eos benevolentissime Odescalcus; et quoad negotium propositum, cum omni diligentia quærens in veritatem rei, prius quam ipsa suæ Sanctitati repræsentaretur, suggessit quidquid, utile atque opportunum existimabat, ad felicem exitum consequendum. Postea vero misit alium quemdam expresse, licet sub diverso prætextu, ad Pontificem: qui considerata qualitate negotii, pro sua gravitate et prudentia, non solum amittit ut daretur effectui, sed etiam media eodem disposuit. Iterum tamen ad meliorem vitam transit Odescalcus, cum magno optime Pontificis sensu: qui sicut talenta ejus habebat cognita, ita vehementer doluit non posse tanti momenti negotium ipso mediante perducere ad finem.

70 Jam diximus quantam de eo æstimationem habuerint Cardinales Borromæus atque Taverna: huic addo, nihilo minorem fuisse eam, quam alii quoque Cardinales conceperant; qui post consuetam subscriptionem semper in epistolis propria manu addebant aliquid peculiaris demonstrationis erga ipsum. Satis erit unum ex omnibus retulisse Cardinalem Aldobrandinum, nepotem Clementis VIII, sic subscribentem, Januarii anno MDCXX: Admodum recens apud me est memoria nostræ antiquæ amicitiae et meritorum vestrorum. Præter Comitem de Fuentes, qui ipsi promotionem ad Episcopatum Viglebanensem curavit, omnes alii Gubernatores Status Mediolanensis similiter eundem maximi faciebant. Scio autem quod Marchio de Inoyosa eo sit usus, in summæ consequentiæ negotio, pro obsequio suæ Majestatis Catholicæ, nec cuiquam fidendo, nisi maxime familiari. Dux Feriæ ejusque conjux parem semper opinionem de eo præse tulerunt, et hæc cupiebat quam frequentissime ab Odescalco visitari, quoties Mediolani erat, ut posset eum ipso agere de rebus spiritibus, cum sua maxima consolatione nec minori fructu. Quapropter Dux ipse eum impendit, ut Ducissæ suaderet frequentius egredi de Palatio, unde solam bis integro anno prodierat, semel et corpus S. Caroli, alias ut Hospitale majus viseret; insigni certe mulieribus, præsertim istius qualitatis, exemplo modestiæ.

71 D. Petrus de Toletus, in precando felicia festa gaudebat ipsum aliquando prævertere, cum admiratione Episcopi non exigua. D. Alfonsus de Idiaguez, qui primus fuit Magister equitum generalis in hoc Stato, deinde rediit Castellanus Mediolanensis, atque Magister-Campi generalis eum jure successionis in Gubernationem; tantopere Odescalcum amabat æstimabatque, quod Viglebani residens gauderet eum identidem visitare, et vicissim ab eo visitari. Regressus autem Mediolanum ad prædicta munia administranda, cum esset in castro, audiretque D. Odescalcum venire ad se; progrediebatur obviam de cubiculo, usquequo ipsi occurreret propioremq; sibi factum stringebat amplexu brachiorum, cum omni testificatione affectus et reverentiæ. Simili ratione eidem afficiebantur Præsides Senatoresque et primarii quique Officiales, tam togati quam militares. Quadam autem vice, cum copiæ Vercellas ducendæ essent, tanta fuit erga illum devotio Ducem militumque, ut non prius in caui-

pum vellent prodire, quam ejus benedictionem suscepissent. Quapropter necesse fuit ad mensam cui accumbebat eos intromittere, ut suæ satisfacerent Religioni. Denique officia, quæ habuit in Curia Romana, satis ostendunt; quo loco apud summos Pontifices fuerit.

CAPUT IX.

Petri Georgii sanctitas divinitus varie declarata: ejusdem erga omnes benignitas.

Sed et ipse Deus, quanti faceret labores ab Odescalco sua causa toleratos, ostendere volens, dono prophetiæ eundem ornavit, quæ multa futura prædixit; ac nominatim vindictam Viglebanensibus imminuentem, propter eorum erga ipsum inobedientiam. Quod ut certius Lectori innotescat, placeat ei accipere ipsamet verba, quæ mihi per epistolam scripsit, manu propria Illustriss. D. Fr. Gabriel Adarzus, Archiepiscopus Hydruntinus, sub die x Januarii MDCXXVI; ubi post alia quædam, spectantia vitam D. Odescalci, et suo loco relata, hæc subjungit. Nihilo minus explicitè scribendum est, quod multi recognoverint D. Odescalcum variis in occasionibus dotatum spiritu prophetiæ. Paucis autem mensibus ante mortem suam, quadam die de pulpito dixit, id quod multorum animis in civitate Viglebanensi alte hæret infixum, magnoque eum dolore æditum fuit. Prædicans scilicet de culpa inobedientiæ et contumaciæ, quam ostenderant in causa Confraternitatum ita dixit. *Judicatis me esse molestum vobis, qui verè non sum nimisque vos premere præcipiendo inutilia. Utilia utique sunt, filii, quæ a vobis desidero fieri, et non potest non esse utile vobis illud, in quo vestra exercebitur obedientia. Majores nostri Episcopi hanc voluerunt a successoribus præcipi, et a vobis exhiberi. Pareamus Concilio omnibus, ut meritum sit commune; ego in intimando, vos exequendo. Simus vni sub jugo obedientiæ, quod est suave onusque leve. Non recalcitemus contra stimulum, quoniam durum est nobis, dicentque Angeli, Numquid adhæret vobis sedes iniquitatis, qui fingitis laborem in præcepto? Si autem me exhortantem non audiveritis, timeo, timeo, imò video vos tradendos in desideria cordis vestri, cariturosque Pastore et ululatu; et utinam non verificetur in vobis, Parvuli petierunt panem, et non erat qui frangeret eis.*

73 Ita autem revera contigit. Mortuo enim sancto Episcopo, annis aliquot vacavit Sedes. Deinde venit C. Franciscus Romerus, Archiepiscopus Lanzianensis; qui paucis annis resedit, et defectu sanitatis transiit Neapolim, ubi mansit mensibus aliquot, intentus curandæ valetudini; postmodum in Hispaniam rediit, actisque ibidem circiter sex annis obiit. Tunc Episcopatus collatus fuit Illustrissimo D. Julio Gutierrez, Archiepiscopo Scalæ et Oeconomio Apostolico atque Regio hujus Status; qui absque culpa sua totis novem annis mansit expertus Consecrationis, propter accidentia varia, quæ una supra alia et tam inopinata evenerunt, ut solummodo videantur divinitus præordinata fuisse, ad castigandos Viglebanenses et complendam prophetiam sancti sui Prælati. Consecratus autem Episcopus Guiterius ad suam Ecclesiam venit, sed novem so-

CAP. XXIII
Prophetiæ do-
na instructus,

immortis
Viglebanens-
bus prædict,

diuturnam
Sedis vacat-
nem,
T

prout contigit,

A lum mensibus eam rexit; obiitque, magno sui relicto desiderio et dolore de tam subita jactura, hominis usquequaque excellentissimi. Post ejus mortem rursus duobus annis vacavit Sedes, quibus exactis nominavit sua Majestas ad eam Cardinalem Dongium: sed prius quam hic consecraretur, occupavit eum Innocentius X, aliamque Ecclesiam ei commisit; atque ita rursus vacavit Sedes altero biennio, donec ad eam venit an. MDCLIV mense Aprili Illustrissimus D. Fr. Gabriel Adarzus; in ejus solenni introitu compositi fuerunt multi versus, quibus significabatur commune gaudium, judicantium jam cessasse divinam ultionem, quam prænuntiaverat D. Odescalcus, dicendo ipsis, quod in pœnam suæ inobediendiæ carituri essent Prælate multumque eum desideraturi. *O utinam jam cessaverit omnino, et non ultra protrahatur flagellum! Nam quem Viglebanenses receperant læti anno LIV, dolent amissum, ad Archiepiscopatum Hydruntini translatum; adeo ut a VII Maji anni XX usque ad hunc mensem Aprilis anno LIV, quæ intravit in ecclesiam istam D. Fr. Gabriel Adarzus, id est annis XXXIII, non habuerit Viglebanum in Palatio suo Episcopos residentes, ad summum inter omnes sex annis completis, et caruerint Prælate plusquam XXVII annis interpolatim et discontinue. Et ipsi Viglebanenses recognoscunt hoc malum ab Illustriss. Odescalco fuisse comminatum et prædictum, et timent ne diutius protrahatur.*

74 Potest Dominatio vestra etiam dicere, quod hodie dum æstimetur Sanctus, tam in civitate quam in toto diœcesi: eo quod tanta sint prodigia et mirabilia, quæ Deus operatur per ejus intercessionem. Specialiter autem, quod resuscitaverit puerum, viginti septem ab hinc mensibus suffocatum in rivo quodam, ablatumque violentia aquæ decurrentis ad octoginta passus, unde decidit sub rotam molendini circumacti: quapropter D. Episcopus Fr. Gabriel decrevit, ad instantiam Capituli et civitatis, petitionemque Fiscalis sumendam informationem, de gratiis quas Deus est operatus inter fideles, implorantes auxilium prædicti Venerabilis D. Odescalchi, ut ea Romam mittatur. Testificatur autem D. Fr. Gabriel, quod cum multi ipsi dixissent, de sepulchro præfati D. Odescalchi procedere odorem suavissimum, quamvis corpus sub terra sit inclusum arcæ, lapidibus et calce oblecta; ac deinde tabulis ligneis, quibus terra ad sesqui ulnam profunda incumbit; ipse D. Fr. Gabriel ad locum sepulturæ accessit, eo tempore quo nemo in ecclesia aderat, non habens in suo comitatu nisi famulum unum et sacerdotem; jussitque amoveri scamna supra sepulchrum posita: et prostratus in terram applicuit vases euidam rimulæ, in una petrarum invente, et fragrantiam plâne cœlestem percipit. Exurgens itaque, mandavit denuo scamna sellasque reponi, sicut antea steterant.

75 Hactenus manu propria D. Episcopus Adarzus, ad quorum illustrationem libenter adjunxerim, tumulum, in quo repositum fuit corpus Odescalchi et etiamnum requiescet, ipsomet dum viveret mandante elfossum fuisse ante altare Deiparæ Virginis, intra capellam, quam in Cathedrali fabricandam enravit, pro aliquo cui Prapylæum Maji.

devotio suggereret, ut istic vellet sepeliri ante prædictum altare: cumque adhuc vacuus maneret tempore mortis ejus, ipsimet sepeliendo electus est. In eodem sepulchro reposita fuerunt intestina, me præsentem exempla, collectaque intra urnam testaceam, eorumque loco fatus est venter spongiis et myrrha. Quando autem compositurus eram corpus intra capsam, minimum tertio ingressus sum tumulum, thure eum suffumigans, ad dissipandum foetorem, qui ex eo aperto existebat, totaque ecclesia se diffuderat: quare dum a multis jam annis dicitur cœlestis quidam odor in se existere, judicet quilibet equa esse possit illius causa.

76 Tanta erat apud omnes æstimatio bonitatis ejus, tamque nota universis ejusdem affabilitas, nec minus evidens desiderium incensum quoscumque juvandi, ut ad eum in suis necessitatibus nemo non fidenter recurreret consilium vel auxilium requisiturus, utpote certus haud frustra id sibi futurum. Novi ego magnæ conditionis personam, cui cum casus perquam mirabilis obvenisset, uno dumtaxat fido sodali comitatus, media nocte, ne cognosceretur, Episcopium adiit, Odescalchi alloquium postulans. Suspecta familiaribus erat ignoti hominis tali hora accessus: quapropter non nisi multa cum cautione introducendum sibi putaverunt. Verum mox ut in Episcopi præsentiam venit, subito ei se manifestavit; et ipse, dato familiaribus signo, innuit ne ultra quærerent aliquid; auditumque dimisit quam secretissime potuit. Ego vero qui postea cognovi, urgentissimum illum casum extitisse, fidenter lectori assevero, gravissima scandala inde exitura fuisse, si pro sua singulari prudentia consiliique præsentia promptum remedium ei non tulisset Odescalcus.

77 D. Alphonsus Pimentelius, Magister equitum in Statu Mediolanensi, Eques ipse, qualem cuncti norunt, nobilitate, magnanimitate, et bonitate eximius; cum vice quadam Viglebano transiens festinanter ad exercitum, non posset ejus diuturniori colloquio, uti assueverat, gaudere; voluit tamen eo insalutato sine benedictione discedere. Itaque sciens Episcopum eo ipso matutino tempore occupari supplicatione ducenda, conatus est eum ubi posset reperire: atque obvium in publica quadam platea nactus, coram omni populo se provolvitur in genua, neque assurgere prius consensit, quam benedictionem adeptus foret. Quando autem idem Eques postea revertit plumbea glande vulneratus in obsidione Verecellensi, ex quo vulnere etiam obiit; præsentiam suam jugiter eidem exhibuit, assistens atque consolans, et ad bene moriendum disponens, præbito etiam per se sacro Viatico, quoadusque expiravit.

78 Quid vero de pauperibus dicam, et quam præsens in ejus caritate auxilium haberent consiliumque, viri et feminæ pusilli et magni, infirmi ac sani, tribulati et quaecumque necessitate pressi, ejusecumque essent conditionis? Atque hinc extitit universalis ille mœstissimusque planctus per totam Viglebanensem civitatem, cum ad sepulturam efferretur; qui tantam in admirationem rapuit Episcopum Casalensem, exequiis ipsius intervenire dignatum, ut diceret, quod civitas ipsa recte posset vocari Civitas

D
EX ITA. JO.
BAPT. SALA.

CAP. XXIV

E
Magna comitate omnes quovis tempore excipere solitus,

urgenti et secreta necessitati medetur:

F
et amico morienti assistit per se,

hinc totus in ejus funere planctus civitatis.

spatio annorum 27.

Suscitatur puer aquls suffocatus,

odor cœlestis percipitur ex sepulchro

quod antea graviter oluerat.

A flentium. Lacrymabanter enim omnes, eo quod viderent mortuum non solum Episcopum, Pastorem, ac Patrem suum, verum etiam refugium universorum. Quin et in ipso justitiæ vindicativæ exercitio exerebat se caritas erga proximum. Presbyter quidam, seandalosæ omniuo vitæ, qui sub protectione cujusdam Magnatis confidebat impune prosequi effrænem libidinem, post multas frustra adhibitæ correctiones ab Episcopo, tandem jubente eo datus in carcerem erat. Hic ad extremam mendicitatem reducto, ex ipsa domo Episcopali subministrabantur multa gratis : eumque tam ipsa captivitate quam exhortationibus solieiti pro eo Præsulis ad pœnitentiam redisset : accersivit Odescalcus quemdam ejus fratrem secularem, pridem ab illo dissidentem, propter propudiosam et ecclesiastico indignam licentiam ; voluitque ut reconciliatus ipsum denuo in domum reciperet, sub certa ad victum pensione : quod autem supererat de fructibus Beneficii ejus, mandavit consignari eidam mercatori, unde accipi posset quo vestiretur, ne porro cum dedecore status et Ordinis sui, pamosus incedere pergeret : itaque ordinatis omnibus permisit exire de carcere, valde emendatum exterius interiusque. O veram delinquentes puniendi formam ! Ex hoc autem easu conjectura potest fieri de aliis similibus infinitis.

79 In Eleemosynas porro particulares domi ejus, distribuebatur, quotidie post prandium, certa quantitas panis : si quid autem pecuniæ ex causa aliqua, inter manus vel in camera ejus remanserat, totum cedebat egenis primo obviis. Scribit autem Taro, quod cum aliquando non nisi ducatus unicus domi inveniretur, ejus dimidium dari jusserit pauperi peregrino, eleemosynam petenti. Pecuniam vero, quæ inter prædicandum colligebatur, consignabat Canonico eidam, erogandam iis qui schedam a manu sua afferrent : seorsim enim accersitos ad se pauperes interrogabat ipse, quo certius distinctiusque sibi constaret de cujusque indigentia ; et quod collectæ deerat supplebat de suo. Sed et erga infirmos totus caritas erat, ad quos cum invitabatur pro danda iis benedictione cum indulgentia in hora mortis, veniebat promptissime, quantumcumque forent pauperes, atque ipsos per se consolabatur. Nee solum hoc faciebat, quotidie dum quis infirmabatur domi suæ eum adiens ; sed vidi aliquot, quos senis octonisque vicibus uno die reviseret, propriis quandoque manibus medicinas porrigens. Nulli autem expensæ volebat parcitum, qua eis subveniretur. Quod si periculosus morbus erat, conspexi ego ad unius ægroti curam accersiri ab ipso omnes medicos civitatis (tres illi erant) quin et quantum aforis advocari, quem domi suæ excipiebat, ut continue assisteret infirmo, præter medicamentorum pretium, etiam mercedem ei solvens de suo. In ipsa autem eorumdem visitatione, tantam monstrabat affectus tenentudinem, reaptando lectos, et variis commoditatibus ipsorum prospiciendo, ut confunderentur ægri et obstupescerent præsentibus ad tantam demissionem : quemadmodum ipse ergo non solum vidi, sed et in propria persona expertus subinde sum.

CAPUT X.

D

Singularis Petri Georgii devotio erga Deiparam.

Quamquam omnis vita hujus sancti Prælati aliud non esset, quam exercitiæ continuæ variæ erga Christi Matrem devotionis, et perpetua procuratio honoris ejus ; restant tamen multa, minutim notanda in hoc argumento. Cum enim in suo Discursu XI de instituto devotionis istius, eam in rem nolasset sexaginta tres praxes ipsam exercendi, eas omnes ipse in usum verterat quatenus erat possibile. Ac primo quoties per Rubricas licebat, Sacrum de Diva faciebat : quoties sermonem habebat ad populum, inserebat ei quidpiam illuc spectans. Super mensam plerumque prælegebantur ei libri de eadem materia. In itineribus, post recitatum Rosarium Officiumque, ordinarius ejus sermo erat de Maria. Si ex causa aliqua sibi commissa proveniebat quidpiam sportulæ nomine, id continuo inferebatur in truncum eleemosynarium, expositum ante altare Deiparæ. Si veniebat in locum ubi esset ejusdem vel ecclesia, vel sacellum, vel imago aliqua miraculis celebris ; ante omnia procedebat ad eam visitandam dietaque Missa honorandam : ut vero inter visitandum parochias commoditatem haberet in tali quapiam sacrificandi (si ea forte distabat longiuscule a loco ubi pernoctaverat) surgebat ante auroram, eoque se conferebat, ut ad horam, visitationis functionibus designatam, mature adesset ; sæpe prius revertens quam familia tota surrexisset.

81 Anno MDCM quo Romam ivit, statim atque illuc appulit requisivit, quot ibi ecclesiæ essent consecratæ in nomen Deiparæ : intelligens autem viginti duas numerari, ordinate processit ad singulas, et in singulis Missæ sacrificium obtulit. Per nobilem virum, senem ac fidem sibi, curavit vetulæ eidam, infirmæ ac pauperi, cui nomen esset Mariæ, de habitatione provideri. Familiari cuiquam suo Ordinem conferens Presbyteratus, injunxit eidem, ut, in prima quam dieturus esset Missa, peteret ipsi gratiam a Deo tam ardeenter amandi ipsius matrem, quantum sebinde alii exardescunt in amorem mulierum : et quia occasione habuit scribendi eidem Sacerdoti forte absentem, subjunxit Epistolæ hæc fere verba ; Nondum sentimus in nobis inflammatum illum amorem erga Virginem, quem cuperemus : proinde ne cesses in vestris Sacrificiis rogare Deum, ut mihi hanc gratiam faciat : quia ignis, quantumcumque luculentus, *numquam dicit, Sufficit.* Omnibus secum agentibus commendabat devotionem erga eandem. Cum aeris eaptandi causa egrediebatur domo, in rheda aut pedes, terminus exspatianti propositus semper erat aliqua illius ecclesia, capella, vel oratorium. Habuit aliquanto tempore in uno conclavium domus suæ statuam illam Marianam, quam cum descripta superius solennitate postea curavit collocandam supra altare ipsi dicatum in Cathedrali Viglebani : ad istud autem conclave sæpius itabat, necnon præsertim, quando familia cubitum se receperat, ibique insistebat orationi et flagellando corpori, quin et cereos sæpe faciebat ardere.

82 Cum absolveret ultimum opus suum, de Instituto devotionis ad honorandam Virginem ;

Praxes 63 ipse sibi redidit familiares ;

E

omnes ecclesias Virginij sacras Romæ visitat :

jubet orari pro se ut in isto affectu semper proficiat.

F

EX ITAI.
JO BAPT.
AALA.
Etiam in
punitendis
reis benignus,

uni eorum
optimo pro-
spici in fu-
turum.

Eleemosynas
large et pru-
denter dispen-
sat :

infirmos
quoscumque
prompte visitat.

CAP. XXVI
absolvens
ultimum
opus de de-
votione erga
B. V.

A in ultimo ejus discursu, eam petiit gratiam a Maria, tam ardentem pro eadem obtinenda supplicavit, tam prompte fuit exauditus; ut res omnino digna videatur, cui devotus Lector advertat animum. Ita ergo scribit: *Recipe, Benignissima, posillum hoc munus, quod offertur tibi: et, ut es gratissima, gratias ac dona nobis repende. Nos parva Tibi damus, tu reddes nobis grandia, et digna magnitudine vestra. Si tuis intervenientibus precibus desiderarem impetrare vitam prolixam, parum id foret; si postularem honores opesque temporales, quantumcumque hæc maximæ, isti primi essent quos habet mundus, etiam parum; si peterem quidquid pulchrum, bonum, ac pretiosum in creaturis reperitur, etiam parum. Volo a te petere grandia, et amplitudini tuæ proportionata. Quæ autem ista? Culpas nostras exorando excusa. An gratiæ et dona spiritualia? Veniam peccatorum meorum impetra. Excusa quod timemus, quia tu es spes unica peccatorum Per te speramus peccatorum veniam, et in te, Beatissima, est expectatio nostrorum præmiorum.* Tu quæ es anchora suprema rerum, excusa defectus meos apud Deum, quorum causa versor in continuo timore judiciorum ejus magnorum. Per te spero ejusmodi indulgentiam: in te, Beatissima, spem repositam habeo præmiorum æternorum. Sis mihi nominatim advocata fidelis in vita et in morte. Gratiam mihi impetra in præsentem, et gloriam in altera.

petit per eam
veniam delictorum

et vitam æternam,

83 Ellice ut recipiar in paradysum, tecum gavisurus in æternum; ut postquam contemplatus gaudia tua, tuisque doloribus fuero compassus in terra, tuæ tiam particeps gloriæ in cælo. Devotio proposita in quindecim mysteriis, terminatur in mysterio ipsiusmet gloriæ: finis ergo et hujus præsentis et alterius cujuscumque laboris mei sit acquisitio ejusdem gloriæ. Desideravi ego ut, mediante devotione ista honorareris in terris; nunc autem opto interventu patrocinii tui pervenire ad honores cælestes. Obtuli tibi coronam compositam ex quindecim rosis, tu mihi impetra coronam distinctam cælestibus gemmis. Ad majestatem Reginæ pertinet, habere famulum coronatum. Obtuli tibi brevem imperfectamque laudationem, vellem autem semper perfectius perfectiusque apud Superos te laudare. Prædicavi magnalia tua coram hominibus, nunc cuperem te collaudare coram Angelis ac Beatis omnibus. Hæc summa desideriorum meorum: ad hoc præmium adspiro, hoc solum ambio, aliam mercedem nullam volo, nullam postulo, o Mater gratiarum. Equidem indignum me novi qui istud impetrem, sed tu es digna quæ obtineas: concedatur tuo merito, quod juste negaretur demerito meo.

Nil datur, hoc si non detur, licet omnia dentur:

Si datur hoc unum, tunc datur omne bonum. Hanc talem et tantam gratiam ut consequar, flexis humi genibus, corde sursum elevato, linguam affectui, mentem calamo jungens, quam possum humillime pro eadem tibi supplico. Suscipe o benignissima, o dilectissima Domina, orationem meam: præsentem illam dilecto filio tuo: ellice ut eidem gratiose subscribat, brevi hoc, sed efficaci ac pleno energiæ verbo, Amen.

84 Ego, qui sicut primum totius operis exem-

plum scripsi, sic illo dictante addidi etiam extremam istam clausulam; cum dimissus ab eo egredere ex Musæo ejus, audivi illum movere sedem. Ergo curiositate motus, ut viderem quid demum acturus esset; per conniventis ostii rimam observari, quod ingrederetur in cubiculum suum, ubi dormire solebat. Mox autem vidi prostratum in genua, coram imagine Deiparæ marmorea, stante in excavato pariete supra reclinatorium: ibique opus illud manu tenens ac Virgini offerens, de scripto eandem orationem iteravit; cujus effectum etiam cito obtinuit, per gratiosum et desideratum, Amen: Siquidem paucos intra dies infirmatus, vitæ suæ cursum finivit.

CAPUT XI.

Morbus, Obitus, Sepultura Petri Georgii.

Morbus Odescalchi extremus, fuit duplex tertiana continua, ex abundantiori pituita, quam studiorum contentio tantam accumulaverat intra stomachum, ut nullis medicamentis evacuari ea potuerit: quantumlibet conuiterentur non solum medici civitatis, sed etiam peritissimi quique ex civitate Papiensi: qui cum accersiti ad eum venissent, dixerunt, paucas admodum vitæ horas superesse ægroto. His auditis, continuo apprehendi tabellam Deiparæ, accedensque exhibui, rogans ut jam dignaretur opere ipse exercere, quod docuerat alios in hora mortis faciendum; recurrendo ad Virginis patrocinium, ejusque auxilium implorando, in hoc ultimo et tam periculoso transitu: indicans etiam medicos judicare conveniens esse, ut sese disponeret ad suscipiendum Viaticum; atque hoc dicto, cum prosequi ulterius verba non possem supereffluentibus se lacrymis, egressus sum de cubiculo. Ille vero confestim me revocans, interrogavit, num timerem ne cito moreretur. Respondi non alium me habere timorem quam medici incusserant, dicendo paucas vitæ horas superesse. Ast ille rursus, quod ad Communionem quidem attineret, promptissimum ad eam se esse, inquebat; de cetero ne sollicitus essem, Quia (ipsa ejus verba refero) non moriemur tam cito, sed habebimus tempus ut fruamur solatio Patris nostri Confessarii. Erat hic quidam Pater Doria, ex Ordine Zoccolantium qui morabatur Alexandriæ: ad quem licet expeditus esset nuntius velox, non tamen adesse poterat nisi die sequenti. Nihilominus quia medici censuerant ipso vespere moriturum, festinatum est in præbendo ei sacro Viatico. Ergo non nihil temporis dari sibi petiit, quo se ad tantum Sacramentum suscipiendum appararet, solusque relinqui. Interim convocatum est Canonicorum Capitulum, coram quo devotissime Corpus Christi velut moriturus suscepit. Eadem occasione habuit ad eosdem perquam devotum sermonem, cunctisque affirmavit, quod licet nonnulla sententiarum disparitas sibi cum ipsis intercessisset; nunquam tamen omiserit paterno affectu eosdem uti solebat prosequi. Deinde commendavit ipsis quam instantissime potuit servitium divinum, et sedulam pro Ecclesia curam; idque cum verbis tantæ teneritudinis, ut ex omnium oculis ubertim prorumperent lacrymæ.

D
EX ITAL.
JO BART.
SA A.
dimisso
secretario
solus ipsam
affectuose
recitat.

Medicis cito
ei morendum
dicentibus
E

Viaticum
suscepit:

F

Canonicos
suos extre-
mum alloquitur:

A 86 Non tamen, sicut prædixerant medici, ita evenit, ut ipso die moreretur : quoniam potius vesperi notabiliter melius habere cœpit, nocte autem sequenti tam placide dormivit, ut iidem medici, mane regressi, mutata sententia, cœperint etiam sperare de servanda illi vita. Interim advenit qui desiderabatur Pater Confessarius : ego nihilominus, quia dies iste erat febris recurrentis deterior, rogavi ut in alterum meliorem differret consolationem quam ex eo volebat capere. Non, inquit ille, sed hodie id agamus, dum tempus habemus. Neque vana præsentia ea fuit : sequenti enim die increvit morbus et ipse cœpit letargo corripitur : a quo cum singulis lere ternis aut quaternis horis expergisceretur, revocabat semper ad se Confessarium, postulabatque identidem reconciliari, voce semper libera claraque utens : idque fecit ter quaterve. In hoc autem statu me alloquens dixit : Nihil formides, Joannes Baptista : præsentem enim habemus personam, quæ nos vult juvare in hora mortis. Non possum ego nisi pie credere, personam istam fuisse Deiparam sanctissimam, quæ de auxilio suo securum esse jusserat ; licet ipse præ humilitate nolisset eam nominare. Invaluit denique tantum sopor letalis, ut nunquam ultra expergisceretur ; quare collata eidem est extrema Unctio, præsentibus multis Religiosis, die septima Maji ; et circa horam quartam intrantis octavæ reddidit spiritum creatori suo. Fuerat Præsul semper devotissimus erga S. Michaellem, cujus piæ affectionis ego conscius, dixi non moriturum nisi in ipso sancti Archangeli festo, quemadmodum et evenit. Principio hujus suæ infrantatis die quadam inventa est lampas, quæ ante Sanctissimum accensa pendebat in Cathedrali, collapsa in terram : id quod habitum fuit citæ mortis prænuntium.

87 Intellecta mors illa a cunctis fuit cum eo doloris sensu, quem merebatur Episcopus, semper creditus non sibi vivere, sed Deo, atque ad honorem Deiparæ, splendorem Ecclesiæ, commo- dum spirituale ac temporale proximorum. Testamento mandaverat sepeliendum se in ecclesia Virginis Lauretanæ, quam (prout dictum supra est) restaurari fecerat : sed ad extraordinariam Capituli instantiam indulserunt consanguinei, ut in Cathedrali conderetur, justis Canonorum rationibus adversus extremam voluntatem prævalentibus. Ego tamen, ut aliquatenus facerem dispositioni ipsius satis, ad ædem Lauretanam cor detuli, quod, dum corpus aperiretur, in bursam Ormuzini panni violacei condideram : et hanc reposui intra arculam laticam bipartitam, ponens in altero loco fidem authenticam talis depositi : hæc autem capsula postea fuit condita post altare istius sanctæ domus Lauretanæ. Ad exequias celebrandas fuit rogatus D. Scipio Paschalis Episcopus Casalensis, qui cum omni promptitudine functionem istam explevit. Orationem funebrem, quæ deinde typis mandata prodiit, recitavit Pater Fr. Petrus Martyr Minuti ex Ordine Prædicatorum. Quia vero sæpius mihi vivens dixerat quod volebat sepeliendo sibi supra pectus poni librum, quem ultimum composuerat de instituto devotionis Marianæ ; ejus licet necdum integre impressi exemplar, unum aptavi statim juxta desi-

derium ejus, posuique intra sandapilam, Auctori D contumulandum.

88 Finitis exequiis depositum est cadaver in sepulchro novo, quod vacuum reperiebatur ante aram Deiparæ, quodque effodi fecerat pro eo qui ex particulari affectu istic voluisset primus sepeliri ; et ibidem requiescit etiam nunc, ut supra dictum est. Erat perfectæ staturæ beneque dispositæ, colore vivo, facie tam pulchra, hilari ac devota, ut raperet animos omnium se intuentium : oculis claris atque modestis, ore subridenti ; barba et crine, cum moriebatur, nonnihil tendentibus ad canitiem. Anno deinde MDCLVI sequentia composui Epitaphia ; quorum primæ collocatum est in Cathedrali Viglebaniensi, supra columnam Presbyterii vicinam organo, obversaque capellæ Virginis matris ; alterum supra defuncti sepulchrum cum insigniis Odescalcorum, quæ purissimo in marmore exculpi fecit D. Doctor Raymundus Odescalcus, ex proximis defuncti consanguineis unus : qui cum viventem semper observasset, etiam mortuum voluit ea devotissimi affectus testificatione prosequi. Porro cum Taro in fine scriptionis suæ dicat, quod *Multa alia fecit et dixit, quæ non sunt scripta in libro hoc* : faciam et ego locum aliis, scripto meo adjuncturis quidquid deinceps comperietur de hujus sancti Antistitis actis ; quamvis nullam prætermisserim diligentiam, ad colligendam omnem possibilem notitiam eorundem, ad Dei honorem Virginisque sanctissimæ : quibus sit laus et gloria per secula seculorum, Amen.

EPI TAPHIUM

D. O. M.

PETRO GEORGIO ODESCALCO,
PATRITIO NOVOCOMENSI,
THOMÆ REGII SENATORIS FILIO,
ECCLESIAE PATRI ET FAMILIÆ LUMINI
HIC

VTRIVSQVE SIGNITVRÆ REFEREN-
DARI,

PROTONOTARII PARTICIPANTIUM,
LITTERARUM APOSTOL. CORRECTORIS,
FIRMI GVBERNATORIS,
AD HELVETIOS LEGATI,
MVNERA FELICITER OBIIT.
EPISCOPVS ALEXANDRINVS,
POSTMODVM VIGLEVANENSIS,
VBIQVE EXTRVCTVS ARIS.

SCRIPTIS CODICIBVS,
PIISQUE INSTITVTIS,
EXIMIÆ PIETATIS
IN DEVM, DEIPARAM, ET SANCTOS
GLORIOSA EREXIT MONVMENTA.
PASTOR ET PATER

SEMPER VIGILANS ET PIUS.
INTER PIORVM LACRYMAS,
NVMQVAM SATIS LACRYMATVS,
VT COELO DIVTIVS VIVERET
CITIVS TERRIS OBIIT,
NONIS MAII, M. DC. XX.
DEVOTI ANIMI TESTIMONIUM
PARENTI OPTIMO
I. C. RAYMUNDVS ODESCALCVS

P

Supra sepulturam
MARIAM VIRGINEM,
QVAM VIVENS
PETRVS GEORGIVS EPISCOPVS
MIRIFICE COLVIT,
HIC EIVS OSSA DEPOSITA
VENERANTVR.

APPENDIX

EX ITAL.
JO. BAPT.
SALA.
vixit tamen.
ut prædixerat.

usque in ad-
ventu Con-
fessarii sui

Videtur præ-
sentem habuisse
se Deiparam,

et moritur
7 Maji in-
choato jam
festo S. Mi-
chaelis.

Licet man-
set condi in
de Laureta-
na :

sepelitur ta-
men in Cathe-
drali cum
libro suo de
Diva.

Ante ejus
aram a se
erectam :

eidem postea
ponitur Epi-
taphium gem-
inum.

E

F

A

APPENDIX

De quibusdam memorabilibus ante et post mortem D. Odescalchi

Ex iis quæ vitæ tempore acciderunt, primo referam id quod Canonicus Ravellius in suis informationibus narrat, ipsius illius verbis quoniam omni fide mihi digna videntur, utpote viri perquam familiaris in domo Episcopi. Ita venit mulier, dum Antistes ad Missam se parabat habens in brachiis filium deformatum variolis usque ipsos oculos, quos aperire nequibat; ita ut potius frustum tostæ carnis quam creatura humana videretur. Petebat illa magna cum instantia aquam ablutionis manuum ejus, ante, in medio, et sub finem Missæ, porrigens eo in fine vasculum ex argilla Majolicensi. Hanc cum accepisset, domumque tulisset, nescitur quo instinctu, credi tamen potest quod affectu devotionis, lavit ea oculos, faciem, et corpus infantis: qui continuo aperuit oculos, cœpitque toto reliquo corpore ita melius habere, ut intra paucos dies omnino sanus apparuerit; et ipse scriptor eum vidit annos jam sedecim natum.

Auriga quidam Cæsaris Rho, nepotis ipsius Odescalchi, maleficio impediatur ab actu conjugali: cum autem magnam concepisset de sanctitate Episcopi opinionem, curavit, mediante me, habere aliquid aquæ ab ipso benedictæ; per ipsam, ut mihi asserebat, liberaudum se sperans. Ego, licet non sine difficultate, ipsam ei obtinui; et ille eam bibit, bibendamque uxori porrexit; ex eoque tempore liberos se eo impedimento seuserunt. Dederunt etiam ex ea libere cuidam filiæ suæ male habenti: et hæc etiam mutato statim colore, omnis molestiæ expers mansit.

Statim a morte Odescalchi, narravit mihi Mater Antonia Maria Ribera, Superior monasterii Assensionis Viglebani, mulier excellentis, non solum nobilitatis, sed etiam spiritus, casum sequentem. Emerat monasterium istud fundum quemdam horto suo contiguum, quem ea accessione ampliare volebant. Adiverat locum D. Odescalchi, visurus an muri essent æque alti ac alii, quantum requirebat clausura: verum quia prius obierat, quam ipsa usa esset licentia deijcendi murum intermedium, oretenus dumtaxat sibi facta, vehementer auxiliabatur; eo quod materia inde proventura valde egeret, dubitaret autem an concessa facultas non exirasset cum concedente: sed nec electus adhuc erat Vicarius Capitularis, ad quem posset recurrere. Ergo ad defunctum se convertens ait: O anima benedicta quam credere me convenit jam receptam in cælum; tu, quæ tanta cum caritate semper occurristi necessitatibus monasterii hujus, etiam in præsentem perplexitate succurre mihi apud Dominum Deum. Hæc cum dixisset, abiit ad Missam audiendam, ac postea in cellam suam sumptura quidpiam, medicinæ. Interim misit Vicariam suam ad portam carrorum, positam in eadem maceria; ut præsens istic adesset nescio cui rei agendæ. Quæ mox ut eo appulit, percepit haud procul a se jacere lapidem: dumque attonita circumspicit quis eum jecerit, nemine

Propylæum Maji.

vel emiois comparente, vidit ultro cadere murum illum totum, remanente sola porta ubi stabat cum modica parte vicina. Maxima autem consideratione dignum fuit, quod ruina facta sit eam in partem, ubi monasterio erat uti futura, licet in eam non inclinaret sed nec inclinari quidem facile posset, uti referebant ipsæ Matres.

Subjungam hic aliam Epistolam D. Adarzi, qua mihi significat, quid se præsentem acciderit. consideratione minime levi dignum. Hanc, inquit, eo scribo Dominationi vestræ ut præbeam occasionem significandi mihi qualiter valeas (opto enim ut plene) et quo in statu sit Vita D. Odescalchi quam scribis. Ut autem majori cum fervore procedas, volo Tibi referre quid Viglebani acciderit, hum adhuc essem Mediolani. In conventu Cappucinatorum Viglebanensium æger maligna febre tenebatur Frater Circator monasterii laicus, dictus Fr. Augustinus, extra spem vitæ; utpote jam munitus Viatico, et mox extremam Uctionem suscepturus. Ego, qui bono isti Religioso haud mediocriter afficiebar, ad eum visitandum ivi, in festo S. Antoonii Fatavini sub vesperam: cumque aliquamdiu collocutus essem cum P. Guardiauo in horto, dixi quod cuperem infirmum videre. Rogavit ille ut ne irem, quia jam moriebatur. Perstiti nihilominus in proposito, voluique assendere, sicut et feci; atque intravi ad Fr. Augustinum, interrogans qui valeret: ipse vero nihil respondebat et solum fixis oculis me intuebatur. Videns autem eum in summo gradu febrilis æstus vehementer sitire, suggessi P. Guardiano, ut ei potum adferri juberet. Allata ergo ei est aqua, et exhibita infirmo quantitas trium circiter unciarum; quam benedixi dicens: Fr. Augustine, In nomine Dei, et Virginis matris suæ, ac D. Odescalchi, bibe hanc aquam. Bibit Frater, et in terminis mihi dixit: Grande obsequium mihi præstitisti. Tum Guardianus pulsum arteriæ exploravit, et dixit, multo melius infirmum habere: idem fecerunt dixeruntque P. Vicarius, et P. Infirmary cum alio Patre, qui fuerat in seculo medicus. Paulo post interrogavi infirmum, utrum placeret ipsi rursus aquam potare. Respondit, Omnino; allataque est media circiter quantitas prioris, cui similiter benedixi, iisdem usus verbis. Statim autem atque eam gustavit æger; Jam, inquit, persanatus sum. Iterum ergo P. Guardianus cum supradictis Patribus tentavit pulsum ejus, dixeruntque liberatum esse omni febre. Porro eum secunda vice aquam ægro porrigerem, suggessit infirmo Guardiauus, promitteret qua primum vice egredieretur e conventu, visitare sepulcrum D. Odescalchi, id quod libenter facturum se vovit. Recuperata sanitate surgeus de lecto, rogavit instanter P. Guardiauum, liceret sibi spartari foras ad captandam auram. Negabat primum Guardianus facultatem, dicens, quod promiserat primum iter facere ad sepulcrum D. Odescalchi. Verum tanta fuit postulantis importunitas, ut ei fecerit potestatem eundi quo vellet cum assignato socio: ivit autem ad ecclesiam a Domina septem dolorum dictam, modice distantem a monasterio Cappucinatorum. Verum eum domum reverteretur, tanti mox eum invaserunt dolores, ut cogeretur referri in lectum, seque mortuum diceret. Continuo

D

EX ITAL.
JO. BAPT.
SALA.

Cappucinus ex
febri moribundus,

E
sumpta aqua
in Odescalchi
nomine benedicta,

subito convalescit;

F

ob dilatam
deinde votum
relapsus.

Aqua ablutionis sacrificialis sanatur puer confectus variolis,

item maleficio impeditus ab usu uxoris,

quod vivus promiserat,

per miraculum efficit mortuus.

EX ITAL.
JO. BAPT.
SALA.

iterumque
sanatus il-
lud statim
exolvit.

A tinuo ad jacentem accurrens P. Guardianus, monuit intelligere quam salubriter ipsi consulisset, suadens ut prius factum a se votum compleret; formulamque præivit, quam verbatim subsequens veniam a Deo postularet: et cessaverunt una cum verbis dolores. Proximo autem die processit ad visitandum sepulcrum, atque inde ad me veniens, ista omnia mihi narravit. Jamque informationes desuper confectæ habentur, et interrogati medici asseruerunt, impossibile fuisse, ut subito auferretur tota febris: cessaverat enim in instanti, in quod maxima consideratione est digoum. Hæc autem referre tibi volui ad solatium tuum, tum etiam ut Deo gratias reddas, atque ad proseguendum cœptum laborem scribendi Vitam defuncti, magis magisque animeris: confido enim futurum ad Dei gloriam minime vulgarem ipsiusque Sancti Episcopi.

Scripta erat hæc Epistola Mediolani, die XXI Augusti MDCCLII; additaque erat altera ad ipsum eundem D. Adarzum, Viglebano scripta, et sic nuntians. Multi hic sunt infirmi, et moriuntur multi: quotidie etiam videntur quasi infinita

miracula fieri interveniente D. Odescalco: Canonici autem Crux, casum mihi alias narravit perquam rarum. Virum quemdam dicto D. Canonico notum iovaserat febris: cumque ipse Canonicus aliquando esset piscatum egressus extra portam Vallis, factis eidem homini obviam, interrogavit eum quomodo valeret: cui iste respondit, redire sibi febres omni die. Ergo, inquit Canonicus, eamus haud procul hinc ad Dominam nostram de monte Carmeli, seggessitque ut recitaret ter Pater-noster et ter Ave-Maria in honorem sanctissimæ Trinitatis, rogando D. Odescalcum, ut sibi impetraret id quod esset ex majori Dei honore et obsequio: imposuit etiam capiti ejus pileolum quem ipse Canonicus ab eodem D. Odescalco acceperat. Quarto post die iterum viro prædicto factus obviam, interrogavit quomodo exinde valisset; ille vero respondit, quod ex ea hora qua pileolum istum habuit capiti impositum, numquam rediit ad eum febris. Totum vero istud hic retuli, quia scio quod Illustriss. Dominatio tua gratanter ea sit intellectura de nostro illo Beato.

D
Item alius
ad contactum
pileoli.

DANIELIS
PAPEBROCHII
CONATUS
CHRONICO-HISTORICUS
AD CATALOGUM
ROMANORUM
PONTIFICUM
CUM PRÆVIO AD EUNDEM APPARATU
GODEFRIDI HENSCHENII
ATQUE PETRI POSSINI
A S. PETRO USQUE AD PASCHALEM II
DEDUCTUS ANTE TOMUM QUARTUM
DE ACTIS SANCTORUM
MAJI

ILLUSTRISSIMO

AC

REVERENDISSIMO

DOMINO

D. LAURENTIO CASONO

S. D. N. INNOCENTII PAPÆ XI

A SECRETIORIBUS NOTIS ATQUE LATINIS EPISTOLIS ET CARDINALIUM
COETUI QUEM CONSISTORIALEM APPELLANT

SECRETARIO,

ILLUSTRISS. AC REVERENDISS. D. AUGUSTINI FAVORITI,

Viri auctoritate ac gratia et politiori litteratura florentissimi, deque Sanctorum
Actis quoad vixit optime meriti,

. CONSOBRINO ET IN OFFICIIS SUCCESSORI,

Daniel Papebrochius e Societate JESU.

Illustrissime ac Reverendissime Domine

Si æris alieni nexus, moriente creditore, non solvunt civilia Jura, multo minus patitur gratitudo, beneficiorum memoriam simul cum vita Benefactoris aboleri : fortius enim animorum viucula adstringuntur, quam corporum. Quamdiu igitur in Te, dignissimo Consobrino ac Successore suo, vivet AUGUSTINUS FAVORITUS, et quamdiu CASONA FAMILIA stabit, manebit mea erga Hanc tuumque Nomen obligatio : quia ipso commendante eidem insertus jure hospitii, adhuc jucunde æque ac gratanter memini caritatis, mihi et P. Henschenio in Domo Tua paterna exhibitæ, cum Roma in Belgium redituri Hetruriam lustraremus, anno Domini MDCLXI. Sed et Tu vicissim, post Neomagensem pro pace conventum regressus ad Urbem, voluisti recordari quantulicumque mei obsequii, Tibi et Alegato Sabaudico hic Antuerpiæ præstiti : postea etiam dignanter professus, quod amplissimis illis meritissimisque titulis, in quibus FAVORITO successisti, addi quoque eum desideres, quo nos ille sibi obstrinxerat, *Patroni*, quasi Te non satis crederes ejus ex asse heredem, nisi scribentes *Sanctorum Acta* etiam tibi eodem nomine haberes obligatos. Primis enim ad me litteris mandasti, *ut jure hospitii tecum semper agens, Favoritum in Te adhuc viventem agnoscerem*. Perlectis deinde eorum Thesibus Libellisque, qui suas origines, mihi non satis probari visas, ægre

ægre tulerunt, et silentii tenendi constantiam identidem objiciunt ut contumeliam, sapienter re-
scripsisti; *Minime decere virum gravem, evangelicamque disciplinam in sanctissimo Instituto pro-
fessum, tam inanibus triceis disputationibusque distineri, quæ conterminis Belgio hæreticis risum
exeuterent, dum totius Ecclesiæ causa agitur, expurgando Sanctorum gesta a fabulis, quæ in ea
irreperunt priorum temporum credulitate.* Quanti apud me ponderis fuerit istud Tuum pruden-
tissimum consilium, suffragiis Eruditorum ex omni ordine ac natione virorum passim confirmatum,
quavis intelliget vel ex hoc præliminari de Pontificibus Romanis Tractatu, animum advertens fre-
quentissimis, quæ in decursu se offerebant, occasionibus refutandi Librariolos obgannientes; si
tanti erant faciendi, ut propter eorum vitiligationes augenda esset Parergis pluribus præsens Lu-
cubratiō, etiam absque talibus jam prolixior. Hanc vero cur Tuæ potissimum censuræ subijciam,
Tuo inscribam nomini, causam accipe. Viderat enim adhuc viveret FAVORITUS ὁ Μαχαρίτης, ope-
ram a me positam in explicanda Patriarcharum Hierosolymitanorum Chronologica serie, visam-
que probaverat: cum autem ex Romanorum Pontificum vetustioribus Catalogis, ante Aprilem ab
Henschenio productis et quadautenus illustratis, pridem esset persuasus, circa hos quoque haud
parum studii utiliter collocandi superesse, ut Sedis ejusque tempora habeantur accurate definita;
indicavit per nostrum D. Petrum Possinum, sibi Romæ familiarem, optare se, ut huc prius stylum
verterem, quam Patriarchatum Alexandrini et Antiocheni pene oblitteratam historiam niterer e
pulvere suscitare, sicut promississe videbar. Rem ergo, Eruditoribus non paucis desperatam, illo
bortante aggressus, postquam conatu haud pœnitendo visus sum eo perduxisse, quo a tenuitate
mea adduci posse spem faciebant multa ineditorum hactenus monumentorum, propriarumque per
annos sedecim observationum præsidia; cui potuissem prius repræsentare perfectam, quam qui
suscipiendi operis suasor præcipuus fuerat? Eodem autem hæc quoque ratio accedere poterat, quod
ipso in Limine, sive Apparatu ad hunc Conatum prævio, inducendi erant FAVORITI ipsius dilectis-
simi duo, interque se (dum alteri vita manebat) amantissimi, opinionibus tamen diversissimi, *Hens-
chenius* inquam et *Possinus* prænominati, pro sua ejusque decertantes sententia. *Henschenius* qui-
dem, ex ea quam hic consequi studio mortales possumus ambigua prorsus rerum notitia (jam enim
certiorem, ut confidimus, intuetur veritatem) persuadere nitens, ut salutiferæ Crucifixionis annum
credere velimus ipsum fuisse, qui *Coss. duobus Geminis* insignitur, et communem Christianorum
Æram annis quinque prævertit; *Possinus* vero, in contrarium tendens, pro eadem communi Æræ
manutenenda, quasi eam omnino deficiat nihil, quo minus justa sit, qualem totis seculis duodecim
credidimus. Neque, duobus istis sic comparatis, formidasset FAVORITUS invidiam periculosi arbitrii,
quo vel defuncti læderetur fama, vel gratia periclitaretur viventis. Non erant illi disceptaturi affe-
ctibus, rixosis utique disceptatoribus et oppido molestis, sed meris rationibus; itaque a nimati com-
parituri singuli, ut alter alteri optaret victoriam cedere, si salva posset veritate. Quidquid audito
utroque Amicus communis judicavisset, grave accidisset nemini. Ad hæc contingit sæpe, ut in
supputatione temporum, præsentis Conatu inst.uta, fundetur discrimen, reperiendum inter Decreta-
les Bullasque, Pontificiam auctoritatem nomenque ex vero præferentes; et alias complures, sub
tanti tituli quamvis ementiti reverentia diu impune toleratas, nunc vero passim apud peritos pro-
scriptas adicendo in historia Ecclesiastica testimonio. Equis vero de talibus cognosceret potius; quam
ejus proprium munus erat præmeditari epistolas; ad præcipua mundi Capita ab Apostolico Cul-
mine dirigendas, et Actorum Consistorialium scripto consignare tabulas? Verum quod mentis pro-
posito me decuit præstituere, non sic etiam ad affectum deducere licuit, interveniente FAVORITI
morte: Amicis tanto acerbiori, quanto longius aberat a grandiori ætate, ejus maturitas lenire
vnlge solet jacturam decedentium, cum annum vite dumtaxat nonum supra quinquagesimum
ageret, ipso in flore virilis plenitudinis. Senserunt ergo luxeruntque cum quotquot noverant, seque
ei affectibus obligaverant. Sed hos luculentius nemo testatus est, quam præcipuus quoad vixit æs-
timator virtutis ejus, idemque operis nostri Mæcenas munificentissimus, Celsissimus Princeps FER-
DINANDUS FURSTENBERGIUS, erecto defuncti exuviis et memoriæ in Basilica Liberiava Monumento,
quod nulli Pontificiorum ibidem monumentorum pretio aut elegantia cederet, cum hujusmodi Epi-
taphio.

D. O. M.

AUGUSTINO FAVORITO ZARZANENSI,

HVJVS BASILICÆ CANONICO,

Qui illustri ingenio, excellenti doctrina,
 augusta et Sedis Apostolicæ majestate digna eloquentia,
 et imprimis Latinæ orationis copia, nitore ac gravitate;
 Carminum etiam gloria
 florentissimis veteris ævi Scriptoribus æmulus;
 per octo et viginti annos in Palatio claruit,
 ALEXANDRO VII, CLEMENTI IX ET X,
 AC INNOCENTIO XI
 ab Epistolis,
 atque in Cardinalium Cœtu, quem Consistorialem appellant, a Secretis fuit;
 ab eodem Innocentio
 nunc Ecclesiam sancte et feliciter administrante,
 gravissimus negotiis admotus,
 curarum molem invicta constantia,
 fortitudine, fide, ac integritate
 sustinuit:
 prisca sanctimonia,
 et honorum ac pecuniæ, ceterarumque rerum caducarum contemptu,
 et omni Christiana virtute,
 maxime verò caritate erga pauperes,
 quibus vivus et valens quidquid paucis contento supererat assidue distribuebat,
 veras divitias, insontem largitudinem, felicitatem et gloriam
 invenit.

FERDINANDUS

Dei et Apostolicæ Sedis gratia
 Episcopus Paderbornensis et Monasteriensis,
 S. R. I. Princeps, etc. Liber Baro de Furstenberg,
 Amico intimo,
 cui vivo, propter incredibilem ejus abstinentiam nihil unquam largiri potuit,
 mortuo cum luctu mœrens hic posuit:
 Vivit annos LVIII, menses x, dies x.
 Obiit anno MDCCLXXXII die XIII Novembris.

Non licuit Principum optimo, Amicorumque fidelissimo, tamdiu saltem vivere, quoad perfectum opus nuntiaretur: nam et ipsius æque immatura et acerba mors, anno vitæ LVI nobis sustulit, v Kalendas Julii, post septimum a FAVORITI obitu mensem. Licet Vobis conjunctam utriusque in monumento pulcherrimo memoriam quotidie intueri, spirantemque muto in marmore viri præstantissimi vultum recognoscere. Mihi aliud non suppetit in tanta distantia regionum, quam ut eodem mea dirigam pro defuncto vota; dum meum hunc tenuem Conatum, quem FAVORITO dicendum destinaveram, ad Te defero, dignissimum ejus Consobrinum, qui etiam in Officiis Successorem; veluti ea ratione qualemcumque gratiam reddere possim Benefactori mortuo, quam viventi malueram exhibere. Etenim nomen dumtaxat videmini commutasse, non personam; et redivivum in Te habere FAVORITUM, Romanæ Curiaë nobisque Amicis ejus gratulamur. Attamen, ut cetera similes sitis, unum quiddam est in quo (salva utriusque pace) Vos inveniri cupio quam dissimillimos. Annos Ille omnino viginti et octo, in eodem gratiæ et auctoritatis gradu, quatuor ex ordine Romanis Pontificibus adstitit, rara inter Palatinos felicitate, quibus ferme nsuvenit cum Dominis mutare fortunam: Tibi vero contingat opto, non modo nullos a mutanda fortuna suscipere timores (quos facile Tua virtus superaret) aut a mutato Domino experiri luctus (quos tali eventu etiam optimus quisque debet assumere) sed uni INNOCENTIO XI, Optimo Maximoque Pontifici, ad tempora etiam productiora, non minus constanti, quam fideli deservire obsequio. Tantum perge, qua cœpisti benevolentia, nostra respicere ac fovere studia, bonorando in suis Sanctis Deo et Veritati vindicandæ consecrata.

PROTESTATIO

ET PRÆMONITIO

AD QUARTUM ET QUINTUM TOMUM MAJI

Ac præviam de Romanis Pontificibus tractationem ; deque Supplemento Generali, ad to-
mum primum sacri Anni Semestri faciendo post Junium absolutum.

URBANIANAM, circa Sanctorum nomenclaturas, Vitas, Miracula, Constitutionem observare professus jam sæpius, reque ipsa adeo comprobatus, ut non desint qui me nimix hoc in genere severitatis arguendum putent ; idem tamen rursus profiteor, non pro me solum, sed etiam pro Sociis, mihi posthæc collaboraturis in hoc studio colligendi et illustrandi Sanctorum Acta ; videlicet nolle nos cuiquam, per hæc studia nostra, religiosioris cultus adscriptum amplius, quam per Apostolicæ Sedis Decreta sacrosancta liceat ; neque uliam hic collectis fidem petere, quam pure humanam errorique obnoxiam, nisi quibus Auctoritas humana major, et ut talis per Ecclesiam Romanam agnita, suffragatur. Quod autem hinc consequens censuerunt Decessores mei, BOLLANDUS atque HENSCHENIUS, ut erroribus quibuscumque et quacumque occasione sibi obrepentibus in tanta rerum et historiarum tam variarum multitudine veniam postularent et instructionem a melius informatis, promitterentque correctionem, suo quamque tempore faciendam ; id quam non in speciem dumtaxat, et postulaverim, et promiserim ipse, ii solum possunt ignorare, qui Aprilem et Majum, totos a me recognitos et magna ex parte compositos menses, numquam legerunt. Etenim sæpiusculæ, tum ibi, tum in his duobus Maji Tomis, anticipavi tempus præstandæ correctionis, contra quam faciendam putabant Decessores mei ; contenti plerasque ejusmodi excipere adversariis, in spem faciendi aliquando SUPPLEMENTI GENERALIS, vel impressionis novæ totius operis, post medium scilicet aut integrum seculum absolvendi. Ego vero considerans, quantum id excedat augustos vitæ terminos, uni hontiai sperandæ ; nec volens totum illud, quod in jam editis addendum, mutandum, corrigendum vel tradiderunt ipsi, vel egomet observavi, vel alii denique suggererunt committere memoria, diligentix, ac fidei posterorum ; censui ejusmodi SUPPLEMENTUM conficiendum, mox atque absoluto Junio completum fuerit primum sacri Anni Semestre ; simulque colligendos INDICES GENERALES pro Tomis omnibus, tunc ultra viginti futuris ; et prius etiam quam deni essent, præbentibus usum satis difficilem Indicium, per tot volumina dispersorum. Hoc consilium, ætati meæ necdum scilicet, et valetudini ab aliquot annis per Dei gratiam satis firmæ non improportionatum, insuper strenuorum duorum Sociorum fiducia fultum, atque ab HENSCIENIO antequam moreretur vehementer probatum, et ut exequeretur sedulo commendatum, cum eo mortuo pluribus indicassem ; unus inter alios repertus est REV. ADM. D. CLAUDIUS CASTELLANUS, ad Divæ Virginis Parisiis Canonicus, qui, non paucorum quorundam Sanctorum Vitas (uti jam fecerant aliqui) sibi sumeret ex causa peculiari recognoscendas ; sed totum ab initio opus foliatim revolveret, et quicquid vel correctione vel illustratione egere judicabat, annotaret in chartam, nobisque transmitteret, multum ipsi eo nomine obligatis. Equidem vix ausim sperare futuros multos, qui tantum sumere laboris velint ; talemque ejus diligentiam exæquare, nedum superare contendant : non tamen fuerit improbum votum optantis, ut saltem in singulis Regionibus et Professionibus, Urbibus atque Catibus particularibus, inveniantur vel pauci, qui pro Sanctis ad se suosque propius attinentibus solliciti, suæ erga illos obligationi faciant satis ; eoque spectantia curent legere ; et num quid addeandum, demendum, vel mutandum, dispicere ; nosque de singulis amantèr fidentèrque monere ; neminem, qui id obsequii nobis præstiterit, absque grati animi professione dimissuros : nedum alicui vitio versuros quod se a nobis dissentire in re quapiam indicaverit ; modo eo sit animo, ut ferre possit quod ipso audito non in unam semper conveniamus sententiam, neque in suam interpretetur injuriam. Hoc si obtinuerimus, quanto præstantius ad Dei Sanctorumque honorem, quanto ad historicam veritatem exactius evadet opus univèrsum ! Quam multi aut inter Prætermisios relati, aut nec relati quidem, dignum suis meritis locum recipient ; quo nunc carent, quia vel de iis nihil dum innotuit nobis, vel defuit publici Cultus idoneo confirmatio ! Talis enim Cultus nisi ostendatur, non solet nobis esse satis, quod scriptor quispiam, aut etiam plures, vel populariter præsumpta ex pietate licentia indulgeat cuiquam appellationem SANCTI vel BEATI. Multa etiam errata tali ratione emendabuntur haud dubie, in locis, temporibus, personis, ex incidenti commemoratis, quæ tot in libris non esse pauca, satis intelligimus ex numero deprehensorum per nos ipsos, jamque in adversaria relatorum. Eos tamen qui de hujusmodi nos dignabuntur instruere, præmonitos velim, ne eum accipienda statim per litteras gratiarum actione (hanc enim numquam patiemur desiderari) expectent illico responsum ad singula. Fieri enim potest, ut non æque nobis probentur ipsorum omnia ; et experientia docuit, ejusmodi ad singula respondendi sedulitatem alio non servire, quam ad emittendum funem contentionis, quem reciprocando magnum semper dispendium quietis et temporis, sæpe etiam amicitix fiat.

MONTIUNCULA AD LECTOREM

Cum placuisset Michaeli Cnobbaro, suis et typis et sumptibus hos libros imprimendi, Propylæum hoc, sic imprimendum curare, ut seorsim etiam vendi posset; quia nonnullos futuros credebat, qui destituti commoditate aut voluntate totius operis perlegendi vel sibi comparandi, curiosius tamen ea requirerent quæ extra ordinem a Nobis tractantur; necessarium fuit ex Apriliæ Majæ nonnulla recudi sub titulo Prævi Apparatus. Hoc cum ita jussissem fieri, ut nonnulla, quæ fuerat Auctor correcturus si vixisset, ipse ex ejus mente mihi nota corrigerem; visum mihi est eadem sic recognita, non ingrata futura etiam illis, qui empta haberent volumina nostra omnia: ideoque non curavi ea in communi omnibus exemplis editione auferre, sed nec apte potui. Nihil tamen majoris momenti mutatum vel additum volui, quod, hisce notis [] sejunctum a reliquo contextu, non posset Lector curiosus discernere. Addidi autem, de eodem quod Henschenius tractaverat argumento, illius opinioni contrarias Epistolas tres nostri P. Petri Possini; et dissertationem meam unam, ex jam dicti Possini opere quodam acceptam de Christi Genealogia: ut non minus Ecclesiasticæ quam Evangelicæ Historiæ, id est, vitæ ipsius Christi series hic inveniretur ordinata.

PROLOGUS AUCTORIS

De vetustioribus Catalogis MSS.

ROMANORUM PONTIFICUM.

*Mense Aprili
occurrunt Na-
tales Pontifi-
cum Sancto-
rum*

Præmissis Actis Sanctorum mensis Aprilis tractatum de serie et successione Summorum Pontificum Romanorum, qui primis aliquot seculis Ecclesiam rexerunt, eamque martyrio aut vitæ sanctitate exornarunt. Incitarunt nos ad illud studium, tum antiqui Catalogi eorumdem, quos hic damus; tum potissimum dies natales plurium, in eum mensem cadentes; quorum ætates ac res gestæ non satis liquide definiiri et tractari poterant, absque decessorum successorumque exacta notitia, quam cum dictis Catalogis dare intendebamus, ut veritas undequaque stabilita clarius ob oculos poneretur. Ex his, quos dicti, ad Aprilis spectantibus, primo Christi seculi floruit S. Cletus, a Principe Apostolorum et primo Pontifice Petro cum SS. Lino et Clemente ordinatus Episcopus, creditusque post hos Ecclesiam rexisse: qui a successore suo Anacleto, contra quam senserunt Eusebius et plures alii, necessario est cum hisce Catalogis distinguendus. Post hos autem duos traditur, usque ad tempora S. Evaristi superfusse S. Clemens; sed privatus, aut Apostolicus, Episcopus, id est nulli Cathedræ adstrictus. Seculo secundo vixerunt, et jam dicto mense coluntur, SS. Sixtus I, Anicetus et Soter. Inter memoratum Evaristum et hunc Sixtum, præfuit Ecclesiæ S. Alexander: cujus Acta sincerissima videntur universam decessorum et successorum Pontificum chronotaxim posse firmissime stabilire. Eandem corroborant S. Hermes urbis Romanæ Præfectus, et Quirinus Tribunus, aliique ad x Aprilis relati, ab eodem Alexandro conversi et martyrio coronati sub Aureliano Comite; qui ab aliis Judex, Princeps, et Imperator compellatûr: et cujus fa-
Propylæi Majalis Zona I

Cletus,

Sixtus,

cinora a variis ad Aurelianium Augustum, sesqui seculo serius imperantem, fuerunt perperam translata. Successerunt Sixto I Telesphorus et Hyginus; de quibus actum est tomo primo Januarii, sed quomodo tunc agi a nobis potuit, qui sanctæ antiquitatis succum necdum imbiberamus; nunc vero edocti melius, magisque exercitati ad veri falsique discrimen percipiendum, amota ista vellemus omnia, et quæ hic indicabuntur sola eorum loco substitui.

2 Hygino successorem damus S. Anicetum, cui S. Pius subrogatus, fuit annis aliquot verus Pontifex, ante per annos circiter septem SS. Hygini et Aniceti Episcopi Vicarius quo etiam modo fuerunt Episcopi Vicarii Linus, S. Petri Apostoli; Sixtus, S. Alexandri, curceri inclusi; Stephanus, S. Lucii in exilium acti; et aliorum alii. Imo qui Liberio, sub Constantio Imperatore in auxilium acto, præfuit S. Felix II, inter Pontifices Romanos ab Ecclesia numeratur, quamvis non sederit post dicti Liberii mortem. Seculo autem Christi septimo, cum S. Martinus Papa esset ab Exarcho Theodoro Calliopa captus et in exilium oblegatus; mandante Constante Imperatore, in ejus locum constitutus est S. Eugenius, qui prius fuit S. Martini Vicarius, ac dein verus Pontifex, et inscriptus Martyrologio Romano.

3 Pio Pontifici successit S. Soter: in cujus Actis, xxii Aprilis illustratis, demonstramus eum annos circiter novem præfuisse, atque anno Christi CLXXI vita functum esse. Cardinalis Baronius, quia aliter de annis decessorum senserat, coactus tempus Sedis ad non integros quatuor annos contrahere, ejusque obitum anno

Aniceti.

Soteris,

CLXXIX assignare; Si quis, inquit, certiore de annis Soteris invenerit chronographiam, qua tamen Clerus e numero Romanorum Pontificum non ejiciatur, nec litterarum Martyrum Lugdunensium sincerum testimonium contemnatur, haud inviti assentiemur. *Hæc Baronius: cujus desiderio speramus o nobis factum satis solidissima et commodissima methodo, chronographiam istam petendo ex ipsis S. Soteris Actis, nec non ex successione S. Eleutherii, cujus anno VII nota est apud Lugdunenses persecutio, cum hujus Pontificis virtus satis ubique innotuisset. Imo successio Cleti ab Analecto distincti, contra unperos Græcizantes, optime propugnatur. Postea, in persecutione Diocletiani, passi sunt mense Aprili SS. Caius et Marcellinus Pontifices.*

Caii,

Marcellini,

4 Eusebius lib. 7 *Historiæ Ecclesiasticæ* cap. 32 asserit, Caium et Marcellinum sua ætate vixisse. Sed, quod vehementer obstupescendum est, ita aberrat, ut videatur ultro voluisse a veritatis tramite recedere. Caii decessor Eutycheanus sedit annos octo, cui vix decem menses concedit Eusebius: dein inertissima sequitur, SS. Marcellinum et Marcellum ejus Successorem, in annum eundemque hominem conflatur; aut certe, ob nominis similitudinem, Marcello amisso, successores S. Marcellini statuit in Chronico SS. Eusebium, Melchiam et Silvestrum, sub quo suum Chronicon fuit. Quare Eusebio cum suis sequacibus omandato, in iis quæ sunt Romanæ Ecclesiæ, majorem esse adhibendam fidem ejus alumni, quam ceteris, censemus cum Baronio, in Notis suis ad xxvi Aprilis, quo coluntur SS. Clerus et Marcellinus, quos Eusebius a successoribus Analecto et Marcello non distinguerat.

Præ libro Pontificali

5 Latinis igitur potius quam Græcis circa Romanos Pontifices inhærere cum haberemus constitutum, diuturna ac magna solitudine indagavimus quoscumque de Summis Pontificibus tractatus, ab ejusdem Ecclesiæ alumni antiquioribus conscriptos; et anno MDCLX Romanam appulsi, hoc de re cum viris magis eruditis egimus. Commendabant aliqui Librum Pontificalem, ex quo Vitæ Pontificum editæ sunt ab Alogio Lipomano tomo tertio *Vitarum Sanctorum Priscorum Patrum*, usque ad S. Felicem II et tempora Constantii Imperatoris, quæ et in tomis Conciliorum, saltem usque ad tempora S. Gregorii Magni, allegantur, et postmodum ex Anastasio Bibliothecario aliisque auctoribus continuantur, ac passim in *Annalibus Ecclesiasticis* laudantur. Lucas Holstenius, *Bibliothecæ Vaticanæ* tunc Custos (quem nobis Alexander VII Pontifex Maximus, ut virum eruditum et hominem piæ, commendabat) obtulit Catalogum Summorum Pontificum, ex antiquissimis membranarum Palatinarum Vaticanæ bibliothecæ descriptum. Hunc Catalogum ipsi transcripsimus deductum usque ad Stephanum III Papam, sive ad tempora Pipini et Caroli Magni Regum Francorum; eumque constitueramus aliquando alio Catalogo minimo caractere excusum, subjungere. Verum quia ibi non indicantur Consules Romani, vix posset ille ulium usum habere, quam ut ex crebris ejus erroribus disceremus, quam parum fidei dignum sit computari annorum, cui Consules aut anni Imperatorum desunt. Alium Catalogum reperimus in illustri bibliotheca Regiæ Suevicæ, contentum in codice membræno vultu magno sub numero 58, quem, usque ad Felicem IV et tempora Justiniani Imperatoris deductum, descripsimus, et hic damus; sed loco dumtaxat secundo, quia post studiosam longumque meditationem judicavimus, primum locum et majoris characteris prærogativam deferendam alteri, notæ longe optimæ Catalogo, qui penes nos pridem fuit, deductus usque ad initium Liberii Pontificis et tempora Constantii Imperatoris, sive annum Christi CCCLIV, uti ex adjuncto ibidem Catalogo Consulium (qui in Constantio Augusto VII et Constantio Cæsare desinit) manifestum redditur.

et Catalogo MS. Palatini,

probatum alius ex MS. Regiæ:

6 Perplacet opusculum, tum ob summam antiquitatem, tum ob methodum scribendi, qua tempora singulorum Pontificum per Consules, qui tum Reipublicæ Romanæ præfuerunt, accurate designantur: quam Regiam viam esse docet ex Patribus Baronius, in *Prefatione ad Annales suos Ecclesiasticos*; et ad annum LXXIX num. XXXVI ita concludit: Tempora annumerata per Consules libentioribus sunt accipienda annis, cum ceteris illa frequentior, liberalior, et verior noscatur esse chronographia, atque in usum frequentiore accepta, quæ a Fastis deducta est Consularibus. Certe quidem cum vetera monumenta in antiquis scriptoribus interdum invenimus esse Consulibus consignata, magno afficimur gaudio, perinde ac si in tenebris oberranti lux aliqua exoptata præfulgeat. *Hæc Baronius: qui lumen facem illam pro primis Pontificibus sibi non curavit accendere: quod nos in Vita S. Soteris aliorumque Sanctorum Pontificum Actis mense Aprilis, ut supra indicatum est, relatis, facere conati; ad eandem facem alias quoque controversias dirimimus, quemadmodum Baronius seculo tertio et sequentibus facit sæpissime: cujus rei exemplum unicam adduxisse satis erit.*

In hoc Consulibus designantur:

7 Sub Julio I Pontifice, cujus Vitam elucidavimus XII Aprilis, fuit Synodus centum et sexaginta Episcoporum Romæ collecta, imperantibus (ut Acta Synodalia sub initium habent) Constantio et Constante anno quarto, sub die XIX Kalendarum Octobrium, Indictione sexta, et sub finem additur, Data Kalendis Novembris, Feliciano et Maximiano viris clarissimis Consulibus. Baronius anno CCCXXXVII num. LXXVII, primo in locum Maximiani substituit Titianum, qui isto anno collega Feliciani fuit: ac deinde sic loquitur, Quod autem spectat ad Synodum dictis Consulibus annotatam, cum triplici et inter se diversa chronographia signetur, mendum in notas numeri irrepisse facile est intelligere. Primum enim anno quarto dictorum Augustorum, rursus Indictione sexta, atque demum nominatis Consulibus ponitur eadem Synodus celebrata. Si igitur moveatur controversia, quænam harum trium chronographia fidelior habenda sit; mea quidem sententia notatis Consulibus potius inhærendum existimaverim, illa potissimum inter alias ratione persuasus, quod facilius sit in notas numeri errores illabi, quam in ipsa nomina, quod omnes puto justissime concessuros. Hinc enim est quod mos inolevit, ut cum vel anni Imperatoris vel Indictionis, in legibus ab Imperatoribus latis, mentio haberetur, Consulium quoque nomina adderentur: eam nimirum ob causam, ut Factorum soliditate, annorum Imperatorum numerus vel Indictionis semper integer servaretur; vel si librorum vitio corrumpere, ex notatis Consulibus restitui per facile posset. *Hæc Baronius, quæ in dictis Romanorum Pontificum Catalogis necessario sunt observanda: quod subinde ipsi Imperatorum nomina vitio librorum aut sciorum, qui perversam habebant chronologiam, sicut immutata, et restituenda ex Fastis Consulium ibi relictorum, quos nescivit imperitia illorum immutare.*

et per hos controversiæ dirimuntur.

8 His positos progredientes, ad Auctores dicti jam primarii Catalogi perquirendos, pro numero partium illius diversarum, ipsos quoque censemus distinguendos. Prima completur cum S. Urbano Pontifice, anno CCXXX martyrium passio. In hac priore parte nulli Consules bis repetuntur, quamvis sub iisdem, sub quibus sedere inceperunt quidam, fuerint vita functi aut martyrio coronati eorum decessores: [sed ejus Pontificatus, qui potiore anni partem vel incipiens vel finiens tenuit, relinquuntur. Exempli causa: S. Alexander dicitur fuisse temporibus Trajan, a Consulatu Palmæ et Tullii usque Eliano et Vetere. Creatus is est et ordinatus anno CVIII cum Coss. Gallo et Bradua: sed quia

Hujus pars prior deducta usque ad S. Pontianum,

hunc

hunc annum decessor Evaristus tenuit usque ad xxvi Octobris, huic illi relinquuntur; et in designando initio Alexandri primi nominantur Palma et Tullius]. Deinde Aelianus et Vetus fuerunt Consules anno cxvi, quos ultimos toto anno habuit Alexander, et superstit usque ad diem iii Maji anno cxvii, quo Consules erant Niger et Apronianus: qui tamen non attribuuntur S. Alexandro, sed soli S. Sixto ejus successori: interim Acta antiqua S. Alexandri habent, post hujus mortem, nutu Dei, eodem anno, defunctum esse Trajanum, quod certum est contigisse in Cilicia x die Augusti, Nigro et Aproniano Consulibus. Hujus partis (si non scriptor, scribendæ certe auctor) videtur posse statui S. Anterus Papa, qui gesta Martyrum diligenter a Notariis exquisivit, et in ecclesia recondidit. Sedit is solum uno mense in suo Pontificatu, videturque gestu (et quidni potissimum Summorum Pontificum?) exquisivisse necdum Pontifex, sub S. Pontiano successore S. Urbani. Imo Acta SS. Urbani et Callisti hujus decessoris videri a S. Antero scripta, dicemus xxv Maji, quo colitur S. Urbanus; et x Maji, quo coluntur SS. Calpodius Presbyter, Palmatus Consul, Simplicius Senator, aliique Martyres, quorum res gestæ in Actis S. Callisti continentur.

¶ Secunda ergo Pars inciperet a dicto Pontiano, et in hac passim majora Pontificum elogia referuntur, iidem Consules repetuntur, dies ordinationis et mortis Pontificum assignantur. Et hæc Pars [quatuor successive auctores videtur habuisse, nonnulla styli diversitate dignoscendos, quarum primus cum S. Felice finiverit, secundus tres hujus successores adjecerit Eutychianum, Caium et Marcellinum, tertius junxit, Marcellum et Eusebium, quartus a Melchiade usque ad Liberii initia scripturam continuaverit, floruerit autem sub hujus decessore Julio:] in cujus Elogio, præter morem in prioribus Elogiis serratum, habetur accurata basilicarum ab eo extractarum narratio: ex qua xii Aprilis ad hujus S. Julii Vitam confirmamus hujus Catalogi eminentem soliditatem. Liberii vero tempore hunc veterem Indiculum Romanorum Pontificum contextum fuisse, etiam asserit Dionysius Petavius lib. 5 Rationari temporum cap. 5, qui cum penes se habuit. Post obitum Liberii constitutus est Pontifex Romanus S. Damasus, qui rogatus a S. Hieronymo, Gesta Pontificum, quæ potuit reperire in suæ Sedis studio, ad eum direxit, [si qua fides epistolis, quæ sub utriusque nomine præfixæ habentur in nonnullis MSS. Catalogis Pontificalibus: de quibus, licet ad multa posteriora tempora continuatis, ea verba intelligentes plerique, quasi catenus saltem auctorem haberent Damasum, fecerunt ut Damasus liber de Romanis Pontificibus passim ollegetur a scriptoribus superioris ætatis, ex quibus Ptolomæus Lucensis, usque Damasum, inquit, Chronica summorum Pontificum vigorem recipiunt Damaso scribente. Frequens communi litterarum et librarum inter hunc et Hieronymum faciebat non omnino incredibile videri, hunc ipsum antiquiorem Catalogum petiit ab Hieronymo, eique a Damaso missum fuisse: sed quæ ad hoc profundum proferuntur Epistolæ, decurrunt stylo tam hinc et inculto, ut jam pridem viri aliqui eruditi, et nuper Clarissimus Schlestretius, in primo suo illustrandæ Antiquitatis conatu utramque censuerit, auctoribus tam cultis quales umbæ isti sancti fuerunt, non convenire, et ipsi etiam quod a Damaso Hieronymus requisivisse supponitur argumento minus quadrare. Nec vero ante hujus vetustissimi Catalogi exemplaria eas epistolas reperit Henschenius, sed ante posteriorem Catalogum, qui usque ad Felicem IV pertingit, et non uno loco deprehenditur interpolatus. Nullam etiam earum rationem habendam putavit Martius Mulesius Sarazanus J. C. Romanus, Vitam et opera S. Damasus Papæ a se collecta Edens anno 1638, licet præ oculis haberet proferretque alias, qui-

bus Damasus ab Hieronymo petit Psalterium Græcæ fidei reddendum, et hic eidem quod petierat mittit. Illas igitur satis est in nostro Aprilis legi, unde eas jam mallems expunctas].

10 Redeo ad præfatum antiquiorem Catalogum, atque indico quod eum habuit Joannes Cuspianus vir eruditus, et inseruit Commentario suo in Aurelii Cassiodori Consules, incipiens a Consulatu duorum Geminorum, in quo, imperante Tiberio Cæsare, passus est Dominus noster Jesus Christus (quem locum in Digressionem nostram ad idem Proæmium late explicamus) et finit cum Pontificatu S. Julii Pontificis, ut supra indicavimus. Eundem habuit in antiquis membranis Nicolaus Fabricius, Peiresci Dominus et Senator Aquensis, uti testatur Antonius Capellus de Cæna et Passione Christi cap. 5. Onuphrius Panvianus in Commentario in librum secundum Fustorum, incipit citare Damasum in Vita Pontificum a Consulatu Saturnini et Scipionis, quando S. Linus creatus est Episcopus et Vicarius S. Petri, et prosequitur usque ad finem dicti libri et Pontificatum S. Julii sive finem præfati Catalogi. Verum quia immiscet Consules, quorum in aliis Catalogis, libro Pontificali et apud Anastasium nulla fit mentio, opinamur illos aut ex Catalogo præscripto, quem habuerit, excerptos esse, aut ex Cuspiano desumptos. Apographum nostrum communicavit olim Joannes Bollandus noster Ægidio Bucherio, qui illud edidit in Commentario suo in Canonem Paschalei Victorii: sed is non parum fuliginis ipsi adjecit, dum Catalogum illum (quem confusorem et vitiosum judicabat) non satis æstimavit: dixit tamen reliquorum Catalogorum fontem videri, et posse studio industriaque aliorum depurari, atque ad rigandam veteris historiæ sinceritatem adhiberi: quod nos hoc tractatu conamur præstare et judicio eruditæ hominum subijcere, ut quod sincerissimum æstimarint, seligant.

11 Alter Catalogus, quem ut dixi, ex MS. Codice Regiæ acceptum secundo loco damus, ex priore Consules habet desumptos, sed subinde non satis exacte: in hoc tamen est utilis, quod aliquot locis locum prioris Catalogi præclare ex eo suppleantur. Ast hic in iis quæ a temporibus S. Damasus ad Felicem IV et tempora Justiniani Imperatoris traduntur, non habet Consules, præterquam in Joanne I et dicto Felice IV, quando vidit auctor et voluit iactari auctorem primi Catalogi. Postea apud Anastasium ratio Consulum nulli habetur: ideo in reliquis dirigenda sunt tempora per epistolas Pontificum et Concilia sub eis habita, in quibus Consules indicantur; item per Consules apud Prosperum, Marcellinum Comitem, Victorem Tunnenensem attributos initio Pontificatus variorum Pontificum: in quibus tamen auctoribus major diligentia requiritur [quippe qui inter se non concordant et sibimetipsis aliquando contradicunt].

12 Porro historia, in dictis Catalogis contenta, luti explicatur non solum in Libro Pontificali, quem ante indicavimus, sed etiam in aliis codicibus MSS. de Vita Pontificum ad Stephanum III et Pipinum ac Carolum Magnum Reges Francorum deductis: neque illa in altera codice Marquardi Freheri, et alio perveusto Bertiniani monasterii, ac tertio Parisiensi a Philippo Luthro indicato ulterius deductæ habentur. Continuit eas Anastasius Bibliothecarius usque ad Nicolaum Papam sive annum dccclxvii; et Guilielmus Bibliothecarius alique, usque ad obitum Martini V sive annum mccccxxi, et sic continuatas habemus in illustri codice nostro. Has, prout inscriptæ sunt, citamus MSS. Gesta Pontificum. Hisce Gestis supra indicatæ epistolæ SS. Hieronymi et Damasus præponebantur, eodem modo quo ante secundum Catalogum. Post dictas epistolas hic inserebatur titulus. In nomine Domini incipit series Pontificum Romanorum, qui in Sede B. Petri Apostoli ab ipso usque ad hoc tem-

sed invenitur a Cuspiano sparsim edidit hic Catalogus

ab Onuphrio sapius citatus

et per Bollandum Bucherio communicatus.

Vita Pontificum in altero Catalogo

et aliis codicibus deductæ,

quorum unus usque ad Martinum quantum

auctore forsitan Antero:

altera pars plures auctores habet, finiturque in Liberio.

Nihil quidem tale ad Hieronymum Damasus misisse probatur

(utriusque enim ea de re epistolæ putantur suppositivæ esse)

pus sederunt. *Finit autem cum obitu et sepultura Martini V addita hac clausula; Cessavitque Episcopatus diebus XII.* [Antea tamen in Gregorio XII agens de Gabriele Condemerio addit, qui postea Eugenius Papa modernus dictus est, utique post mortem Martini; quin etiam in Innocentio VII meminit Nicolai V post Eugenium ordinati; idque absque ulla characteris diversitate, ut sub Eugenio scriptus primum liber, sub Nicolao rescriptus videatur, prout nos cum habemus]. *Vixit eo tempore Jacobus Zenus, Patricius Venetus, vir in rebus agendis clarissimus, et in omnibus scripturis tam humanis quam divinis disertissimus et doctus, qui his temporibus, ad agitandum ingenium, de Vitis omnium Pontificum Romanorum librum eleganti sermone conscripsit. Ita Jacobus Philippus Bergomensis lib. 15 Supplementi Chronicarum Britiæ anno MCCCCLXXXV excusi. Est dictus Zenus creatus Episcopus Beluuenensis et Feltrensis in Provincia Marchiæ Tarvisinæ XXVI Aprilis anni MCCCCLVII, et postea Episcopus Patavinus anno MCCCCLX renuntiatus. Obiit autem, teste eodem Bergomensi, anno a Natali Christi MCCCCLXXVI, id est annis novem antequam in lucem prodiret Supplementum Bergomensis, quod passim circa Vitas Pontificum a Jacobo Zeno scriptas sequuntur Trithemius, Eysengrenius (asserens optima fide expositas) Gesnerus, Possevinus, Vossius et plures alii. [Hujus ergo opus esse MS. nostrum din fuimus suspicati, subinde etiam asseruimus. Sed conjecturæ primum diffidere nos docuit præcitatæ Martini Milesius Sarozanus, S. Damasi elogium ex Zeno transcriptum exhibens, aliquantoquam nos habeamus contractius: deinde eidem prorsus renuntiavimus, docti genuinum Zeni opus extare in Bibliotheca Vaticana; et compositum quidem esse sub Paula I. adeoque post annum MCCCCLXIV quo is creatus est, sed non perducere ultra Clementem V anno MCCCXIV vita functum.]*

Diversus ab eo quem Jac. Zeno scripsit sub Paulo 2.

latus; Israelitæ, mare Rubrum transgressi. Imo sanctus Latro, cum Christo crucifixus, ad diem XXV Martii etiam hodierno Martyrologio Romano est inscriptus. Idem dies ibidem confirmatur ex Tertulliano, Augustino, Beda, Henricus Philippi, in Quæstionibus Chronologicis de Annis nati et passi Christi Salvatoris cap. 19, addit illustres scriptores SS. Thomam et Antoninum et alios triginta, asserentes Christum XXV Martii passum: imo ait, Marianam sentire temeritati proximum, velle hanc sententiam labefactare. Alphonsus Salméron, tom. I Prolegomeno 38, fere sub finem, ait, inter tractatus Joannis a Turrecremata manuscriptos unum se invenisse, qui inscribitur, In quinque conclusiones Episcopi Abulensis, de mandato Papæ examinatas. Prima inter eas damnata hæc erat: Dominum Jesum passum anno ætatis tricesimo tertio currente. Secunda, nequaquam vigesimo quinto Martii, sed tertio Aprilis mortuum. Sed his obiter indicatis, placet hoc loco addere aliquot antiquorum, in variis regionibus degentium, testimonia de Christo crucifixo duobus Geminis Consulibus, dicto XXV Martii et feria sexta, quod aliis proximis annis non congruit: idque eo tantum fine, ut sua huic de Summis Pontificibus Catalogo debita consistat auctoritas, relicta aliis libertate ulterius rei veritatem inquirendi.

hic de Consulatu Geminorum agitur.

2 Primus itaque prodeat antiquus Tertullianus, qui floruit circa annum Christi ducentesimum et sequentes, et quem S. Cyprianus ob miram doctrinam suam Magistrum appellare solitus est. Hic libro contra Judæos ita disserit: Christi passio perfecta est sub Tiberio Cæsare, Consulibus Rubellio Gemino et Rufino Gemino, mense Martio, temporibus Paschæ, VIII Kalendarum Aprilium, die prima azymorum: quo Agnum ut occiderent ad vesperam, a Moyse erat præceptum. Hæc Tertullianus in sua cum Judæis concertatione. Succedat Severus Sulpitius, S. Martini discipulus, qui suam historiam usque ad Consulatum Stilianonis sive annum cccc deduxit, traditque libro secundo, Dominum crucifixum esse Fusio Gemino et Rebello Gemino.

Hunc adstruunt Tertullianus in Africa,

NOT. 9 Severus Sulpitius in Gallia,

PROEMIUM PRIORIS

CATALOGI.

De anno et die mortis Christi.

Imperante Tiberio Cæsare passus est Dominus noster Jesus Christus, duobus Geminis Consulibus, VIII Kalendas Aprilis: et post ascensum ejus Beatissimus Petrus Episcopatum suscepit. Ex quo tempore per successionem dispositum, quis Episcopus, et quot annis præfuit, vel quo imperante.

EXERCITATIO I.

An recte statuatur Christus passus duobus Geminis Consulibus, et VIII Kalendas Aprilis.

Admirandus plane videtur cum hoc Proæmio consensus vetustiorum Patrum et Scriptorum, attestantium, quod hic dicitur, imperante Tiberio Cæsare, passum esse Dominum nostrum Jesum Christum, duobus Geminis Consulibus, VIII Kalendas Aprilis. Est hic dies XXV Martii, ad quem late deduximus sacram Christi crucifixi memoriam, ex triginta et pluribus antiquis Martyrologiis, quorum vetustissimum S. Hieronymo tribuitur. Ubi etiam ad eundem diem referuntur figuræ Christi crucifixi: ut sunt Michael Archangelus, de dracone triumphans; Adamus creatus, lapsus, mortuus; Abel justus, primus Martyr; Melchisedec, Rex et Sacerdos; Isaac, a Patre Abrahamo immo-

Dies 25 Martii alibi est examinatus,

3 At præ reliquis majoris ponderis testimonium confert S. Augustinus, qui lib. 2 de Doctrina Christiana cap. 28 asserit, ignorantiam Consulatus, quo natus est Dominus et quo passus est, nonnullos coegisse errare. Hunc ergo lib. 18 de Civitate Dei cap. 54 indicat, dum ista scribit, elapsis triginta annis post Consulatum Theodori Mantii; adeoque scimus, annum Christi fuisse quadringentesimum vigesimum nonum, eumque ante obitum ipsius Augustini penultimum, quando dicto Capiti, re bene discussa, ne et ipse aberraret, ista interserit: Mortuus est Christus duobus Geminis Consulibus, octavo Kalendas Aprilis: resurrexit tertia die, sicut Apostoli suis etiam sensibus probaverunt. Hæc ibi S. Augustinus. Vixit eodem seculo Victorius Aquitanus, qui Canonem Paschalem anno quadringentesimo quinquagesimo scripsit, eundemque his verbis auspiciatur: Crucifixio Christi, duobus Geminis Rufino et Rubellio. Habebat Hispania eodem tempore virum eruditum, Idatium in Gallæcia Episcopum, qui Chronicon deduxit usque ad annum quadringentesimum sexagesimum septimum. Huic attribuitur Consulatus descriptio, accuratius a Philippo Labbe sub initium tomi primi Bibliothecæ novæ excusa, in qua traduntur ista Rufo et Rubellione Consulibus passus est Christus. Post Idatium sequitur in eodem tomo Chronicon integrum Prosperi Aquitani, et pag. 44 sub finem in Auctario, ista leguntur. Usitatio traditio habet, Dominum nostrum decimo quinto anno Tiberii Cæsaris, duobus Geminis Consulibus, crucifixum. Similes Catalogos antiquos Consulum Romanorum allegat Cuspinianus in Commentario Consulum Cassiodori, in quibus dicitur passus Dominus Jesus Christus Consulibus duobus

S. Augustinus in Africa,

Victorius Aquitanus in Gallia,

Idatius Episc. in Hispania,

Prosper Aquitanus in Gallia,

antiqui
Catalogi
Consulum,

Evangelium
Nicodemi,

Romani apud
Cedrenum in
Græcia,

et Anton
Capellus,
cum appro-
batione
Romana.

duobus Geminis. *Omittimus Evangelium Nicodemi, quo utebantur Gnostici apud Irenæum lib. 2. cap. 28, in quo dicebatur passus Christus sub Pontio Pilato, anno quinto decimo Imperii Tiberii Cæsaris, sub Consulatu Rufi et Rubellionis. Concludat Georgius Cedrenus historicus Græcus, qui cum Græcis suis assentiens retulisset, ad annum XIX Tiberii passum esse Christum, sub finem adjunxit: Exactius tempus salutaris istius supplicii a Romanis est notatum; evenisse nimirum Geminis Consulibus: innuens apud plurimos Latinos, ad sua usque tempora, hanc perseverasse sententiam, tamquam Ecclesiæ Romanæ. Consensus uliorum antiquorum infra proferetur.*

4 *Eandem sententiam nuper asseruit, ut certiore et constantem Ecclesiæ Catholicæ traditionem, Antonius Capellus, Franciscanus Conventualis, in libro de Cœna Christi suprema, deque præcipuis Vitæ ejus capitibus, edito Parisiis anno MDCXXXV, cum approbatione Vincentii Martinelli socii Magistri sacri Palatii Apostolici, et Nicolai Riccardii Ordinis etiam Prædicatorum Sacræ Theologiæ Magistri et Regentis collegii S. Thomæ super Minervam; qui, mandante eodem Magistro sacri Palatii Apostolici, legit, et auream dissertationem appellavit, præ singulari eruditione, pietate insigni, robusta etiam ratione agendi pro vindicanda Sanctæ Romanæ Ecclesiæ antiquitate et traditione, dignam quæ communem lucem auspiciat, maximo litterariæ Reipublicæ emolumento. In hoc ergo libro cap. 5 plura lector reperiet, quæ hanc sententiam confirmant.*

5 *En, quod in Proæmio propositum est, scilicet passum esse Christum duobus Geminis Consulibus VII Kalendas Aprilis, partim probatum XXV Martii ad Sacram memoriam passionis Christi, partim ceptum hic confirmari, quod plenius fiet sequentibus Exercitationibus. Feriam hebdomadæ sextam fuisse, in confesso apud omnes est. Unica ob aliquibus difficultos apprehenditur, quasi non fuerit a Judæis dies decima quarta mensis Nisan requisita, non concurrente plenilunio astronomico. In hoc autem quontopere aberrent, quærentes id quod minime tunc observabatur, docebit nos Joannes Kepplerus præstans Astronomus, in Eclogis Chronicis anno MDCXV Francofurti excusis, pag. 90 contra Reusnerum et Calvisium ita loquens: In prima controversia de Pasebate hæret uterque in Astronomia, velut mus in pice. Mirum satum. Ipse Astronomus ceteros non Astronomos abstrahit ab Astronomia in actione hujus causæ. Probandum est legitime, Judæos tam bene fuisse Astronomicæ doctos, quantum hodie cognitionem asserunt ad hanc causam. Ego contrarium affirmo, priscos illos Judæos, usque ad Christi fere tempora, in usu Kalendarii nihil ultra vulgi captum sapuisse. Et pag. 64, Valde igitur, inquit decepti sunt nostri Astronomi, his ultimis centum quinquaginta annis, qui, ex sua perfecta Astronomia, pleni-luniam ad Christi tempora; ex Pleni-luniam, festa Judæorum; ex his et concursu Feriæ, annum Passionis ausi sunt determinare alium, quam veteres, ætati Christi proximi, tradiderunt. Si hodie quis, omisso computo Ecclesiastico aberrante, ex Astronomia perfecta, accommodatis decretis Nicænis quæ jactantur, computaret Paschata superiorum seculorum, is celeberrime aberraret ab usuali Paschate, et vix unquam justum historiæ annum assequeretur. Ita Kepplerus, verissime, et ad propositum difficultatem accommodatissime. Hinc nostro adhuc tempore, quando Pascha ex præcepto Synodi Nicænæ celebratur Luna XV, XVI, XVII, tunc qui non admisserunt correctionem Gregorianam Kalendarii, anno MDLXXXII ceptam, celebrant Pascha Luna astronomica XXII, XXIII, XXIV, et quantumque integra Lunatione, ut vocant, serius. Ita anno MDCLXXIV, quo hæc primum prælo parabantur, quando nos celebravimus*

Pascha die XXV Martii, Luna XVII, tunc qui dictam correctionem non admisserunt, suum Pascha celebrarunt mense Aprilii; non tamen XXII Aprilis, quem XII oppellarunt, quamvis esset Luna XVI, sed hebdomade integro serius, die XXIX Aprilis, illis XIX, et Luna astronomica XXIII, quod absurdum esse ipsi fatentur. Quidni etiam, e sententia Keppleri, aliquot diebus post verum pleni lunium celebrarint suum Pascha Judæi; et sic Christum in horto comprehensuri, venerunt cum laternis et facibus, quæ alios minus necessariæ fuissent: cui tamen argumento minus inhære volumus.

6 *S. Epiphanius, cum Hæresi 70 § 2 dixisset, Pascha ante celebrari non posse, quam æquinoctium confectum sit, addit, Judæos illud nequaquam observasse, apud quos depravata ac perturbata erant omnia. Et Constantinus Magnus, epistola ad Ecclesiæ ex Synodo Nicæna data, (quæ refertur pag. 465 editionis Luparææ tomo 2 Conciliorum) de Judæis ait, quod ne hac quidem parte veritatem perspiciant: quippe qui ut plurimum aberrantes, non modo errorem non corrigunt, sed ni eodem anno alterum Pascha celebrant. Imo Beda, Paschasinus Episcopus Lilybitanus, Mariana et Serrarius, a Bucherio in tractatu de Paschali Judæorum cyclo cap. 5 citati, volunt Judæos veteres Pascha indixisse, non ex cursu Lunæ, sed ex Neomeniæ cyclo. Addunt alii, apud Moysen nullam pleni-lunii mentionem fieri, sed solum præscribi diem decimam quartam mensis primi. In simili antiquitate multum eruditus est Samuel Petitus, o cujus calamo habemus quatuor tractatus Parisiis excusos, scilicet Leges Atticas ab eo collectas, digestas et commentario illustratas; Miscellaneorum libros novem et observationum libros tres, in quibus varia veterum loca illustrantur et explicantur; et Eclogas Chronologicas, in quibus de variis annis Judæorum-Samaritarum, Græcorum, Macedonum, Syromacedonum, Romanorum typis, cyclisque veterum Christianorum Paschalibus disputatur. In his Eclogis lib. 1 cap. XI scribit, Christum passum duobus Geminis Consulibus anno Æræ vulgaris XXXIX, quo mensis Nisan cœpit die XI Martii feria sexta: ergo dies XIV Nisan fuit die XXIV Martii, feria quinta. Eo die Pascha celebravit Dominus, et sequenti die XXV Martii feria sexta passus est, quo ipso die vesperi plerique Judæorum, certe illorum Primores et Pontifices, Pascha celebrarunt. Hæc latius ibidem Petitus explicat. Petitus sequitur et exponit tabulis expansis Joannes Vossius in Dissertatione de tempore Dominicæ passionis cap. 16. Et hoc modo sciverunt antiqui Patres et Scriptores, ex similibus tabulis et continua majorum traditione, Christum passum primo die azymorum feria sexta, VII Kalendas Aprilis, et duobus Geminis Consulibus, et consequenter censuerunt tunc habitam esse Lunam XV civilem, licet Astronomica non esset: quod passim reliqui in sua sententia debent admittere. Adidatur et id quoque, quod palam est, veterum Mathematicorum tabulas a Metone olim fuisse correctas, Metonis deinde a Calippo, Calippi ab Hipparcho, Hipparchi a Ptolemæo, et Ptolemæi rursus ab Affleganio esse emendatas. Quas, ceu male tornatas, denuo ad incudem vocat Alphonsus Rex Castellæ; et has, velut mancas et impolitas, Copernicus reddidit limæ. Istus demum Copernici Tycho Brahe eliminavit: idemque alii hæcenus præstare conantur: ut non temere proverbialis tenent sermo, facilius omnia Horologia, quam Astrologos conciliari posse. Quare propter Mathematicorum calculum aut οὐρανολογικὰ γωνόμενα velle a doctrina antiquorum Patrum, unanimes consensu tradita, desciscere, non videtur viri sapientis et eloquii mysticam profitentis; maxime in rebus Judaicis, quod, ut Petavius lib. 12 de Doctrina temporum cap. 12 observat, Judaicus cyclus haud accurate lunaribus vestigiis institerit, sed nonnumquam longius aberravit.*

non potuerunt
veritatem at-
tingere.

Quærentes
Plenilunium
quo Christus
passus sit,

cum judæi
cyclo corrupto
uterentur,

ANNUS
FR. VII. ET. CII.
10 15
11 16 1
14 19 4
15 20 5

oppressus est. Hinc Tiberius Cæsar de sua victoria triumphum agere non potuit, sed cum novo exercitu ad Rhenum profectus, limites Imperii Romani firmavit. Ita Dio et alii.

P. Cornelius Dolabella,
C. Junius Silanus.

Tiberius Cæsar, obrem Romani Imperii contra Germanos præclare gestam, teste Paterculo perpetuus Romani Imperii Patronus habitus.

M. Æmilius Lepidus,
T. Statilius Taurus.

Lege per Consules lata, provincias cum Augusto communiter administravit Tiberius. teste Suetonio, et, ut Tacitus loquitur, filius et collega imperii : et a Germania in Urbem post biennium ingressus, triumphum quem distulerat egit. Dedicavit et Concordiæ sedem, item Pollucis et Castoris suo fratrisque nomine de manubiis. Quæ fere eadem cum indicatis Consulibus referuntur apud Dionem lib. 56. Apud Paterculum vero qui aderat, cap. 121 ista leguntur : Eadem et virtus et fortuna subsequenti tempore ingressa animum Imperatoris Tiberii fuit, quæ initio fuit : qui concussis hostium viribus, classicis peditumque expeditionibus, cum res Galliarum maxime molis, accensasque plebis Viennensium dissensiones, coercitatione magis quam pœna, mollisset; et Senatus populusque Romanus, postulante patre ejus, ut æquum ei jus in omnibus provinciis exercitibusque esset (etenim absurdum erat non esse sub illo, quæ ab illo vindicabantur; et qui ad opem ferendam erat primus, ad vindicandum honorem non judicari parem) in Urbem reversus, jam pridem debitum, sed vindicatione hostium delatum, ex Pannoniis Dalmatiisque egit triumphum. *Hæc ibi. Ab hoc ergo anno, saltem labente, sive ad aliquot menses progresso, principium Imperii Tiberii Cæsaris, nondum Augusti, sed simul cum Augusto regnantis, sumendum est : cujus annum xv ab Evangelista Luca cap. 3. predicatione Joannis Baptistæ et baptismo Christi celebrem, infra referemus. De hac primo Tiberii Imperii epocha consulendi Capellus indicato cap. 5, Herwartus cap. 284, et Bucherius lib. 3 Belgii Romani cap. 3.*

Germanicus Cæsar,
C. Fonteius Capito.

C. Silius Nepos,
L. Munatius Plaucus.

Sex, Pompeius,
Sex. Apuleius.

13 Augustus in Campaniam profectus, Nolæ, die XIX Augusti, vita et Imperio functus est : cui tunc ex integro subrogatus Tiberius, Imperium solum administravit. Et hinc ducitur initium annorum, secundum quos traditum Christus ab antiquis Patribus et scriptoribus mortuus anno xv Tiberii Augusti, Geminis Consulibus : sic ut hujus secundæ Æræ Tiberianæ annos oporteat auspiciari a die XIX Augusti, et ideo singulos eorum, ut bifarium dividendos, duplici notabimus numero.

Drusus Cæsar fil. Tiberii,
C. Norbanus Flaccus.

ANNUS
16 21 6 2
17 22 7 3
18 23 8 4
19 24 9 5
20 25 10 6
21 26 11 7
22 27 12 8
23 28 13 9
24 29 14 10
25 30 15 11
26 31 16 12
27 32 17 13
28 33 18 14
29 34 19 15

T. Statilius Sisen. Taurus.
L. Scribonius Libo.

C. Cælius Rufus,
L. Pompeius Flaccus.

Tiberius Augustus III,
Germanicus Cæsar II.

M. Junius Silanus,
L. Norban. Balbus Flaccus

M. Valerius Messala,
M. Aurelius Cotta.

Tiberius Augustus IV,
Drusus Cæsar fil. Tiber. II.

Quirinus seu Cyrinus, in Evangelio memoratus, mortuus est : cujus sordidam et præpotentem senectam describit Tacitus lib. 4 Annalium.

C. Sulpitius Galba,
D. Haterius Agrippa.

C. Asinius Apollo,
C. Antistius Velus.

S. Cornelius Cethegus,
L. Vitellius Varro.

C. Lentulus Isauricus,
M. Asinius Agrippa.

14 Paulinus Pilatus succedit Grato Valerio Præses Judææ. Agebant in Principatu suo annum xxix Herodes Antipas, Tetrarcha Galilææ (cujus postea jussu S. Joannes Baptista capite plexus et Christus illusus) et Philippus frater ejus, Tetrarcha Ituræ et Trachonitidis regionis; cum Lysania, Abilina Tetrarcha. Factum est autem verbum Domini super Joannem Zachariæ filium, predicantem baptismum penitentiae etc. Luc. 3, cui est hic Tiberii annus xv, at Tertulliano XII.

Cn. Cornel. Lentulus Getulicus,
C. Calvisius Sabinus.

Christus baptizatus a Joanne VI Januarii, Dominica die, annorum ætatis quasi triginta, id est, triginta et dierum tredecim. Post jejunium autem quadraginta dierum incepit se impendere prædicationi.

M. Licinius Crassus,
L. Calpurnius Piso.

Secundus annus prædicationis Christi.

Ap. Junius Silanus,
P. Silius Nerva.

Tertius annus Prædicationis Christi.

C. Rubellius Geminus,
C. Fusius Geminus.

Lazarum Christus suscitavit. Ingreditur Hierosolymam, Dominica Palmarum xx Martii. Ultimam cum discipulis cenam sumit feria quinta xxiv Martii, et die xiv mensis Nisan. At die xxv Martii, feria sexta in Parasceve primo die azymorum, notus annos triginta tres et menses tres, pro redemptione generis humani in Cruce mortuus est.

[Die autem xxvii victor a mortuis resurrexit, ascendit in caelum v Maji, misit Spiritum sanctum xv ejusdem. Deinde, anno verosimiliter ad finem vergente, Visus est plusquam quingentis Fratribus simul, de quibus 1 Cor. 15, 6, fortassis eos animans ad imminentem persecutionem.]

Christus profectus sapientia et ætate et gratia apud Deum et homines. Luc. 2.

incipit æra Imperii cum Augusto administrati

Tiberii solus

cum Augusto

Mortuus Christi

Æra vulgaris

ANNUS		ANNUS		ANNUS		illi annos viginti sex, menses sex et die ^s viginti novem. <i>Consule lib. 1 Stromatum : sed hi anni computantur a tempore, quo simul cum Augusto imperavit, scilicet ab anno Æræ vulgaris xi, ut etiam S. Lucas ejus annos computavit. Tiberio successit Caius Caligula, filius Germanici. Hic Herodem Agrippam, filium Aristobuli, captivum Romæ, liberavit; donavit illi Tetrarchiam Lysaniæ; et imposito capiti ejus diademate, Regem creavit. Josephus historicus nascitur.</i>	
CIBIST. ÆR.	TIBER. imper.	ÆRæ vulgars.	ANNUS a Passione Christi.	CALIGULÆ.	CLAUDII.		
				1			
30	2	20	16 17	38	10	2	<p>C. Cassius Longinus. M. Vinitius Quartinus.</p> <p><i>Facta mense Januario persecutione, visus est Christus Apostolis omnibus, jubens fortassis Hierosolymis remanere toto adhuc biennio, aut Barnabam in numerum Apostolorum recipi; et xxv ejusdem mensis, apparente in via Christo, convertitur Paulus. Sejano Romæ ponuntur statux]</i></p> <p>Tiberius Augustus v, Ælius Sejanus.</p> <p><i>Tiberius Imp. Christum inter Deos honorandum proponit. Impedit cum Senatu Sejanus Consul, qui interficitur. Res infra explicatur.</i></p> <p>C. Domitius Ahenobarbus, A. Vitellius Nepos, etque suffectus Furius Camillus Scribonius. Ser. Sulpitius Galba, L. Cornelius Sulla.</p> <p><i>S. Paulus venit Hierosolymam videre Petrum. Deinde hic Cathedram collocat Antiochiæ.</i></p> <p>Paulus Fabius Priscus, L. Vitellius Nepos.</p> <p>15 Philippus, Herodis Antipæ frater, diem suum obiit, anno Tiberii Principatus vigesimo, cum ipse præfuisset triginta septem annis Trachonitidi et Gaaladitidi ac Batanææ, vir perpetuo modestus, et amator quietis et otii. Ita Josephus lib. 18 Antiquit cap. 6 numerando scilicet annos Præfecturæ ab obitu patris Herodis Ascalonitæ, mortui in Paschate anno quarto ante Æræ vulgarem. Hinc dicto anno Æræ lobentis xxxiv, in Paschate, elapsi erant dicti anni triginta septem (in textu Græco ἐπτά και τριάκοντα) et stebat adhuc annus Tiberii vicesimus usque ad diem xix Augusti: qui Tiberius ditioæta ejus attribuit provinciæ Syriæ.</p>
31	3	21	17 18	39	11	3	<p>M. Aquilius Julianus, P. Nonius Asprenas.</p> <p><i>Herodes Antipas spoliatur Tetrarchia Galilææ, et cum Herodiade mittitur Lugdunum in exilium: ipsa autem Tetrarchia ejus donatur Herodi Agrippæ, Josephus cap. 9.</i></p> <p>Caius Caligula Cæsar ii, L. Apronius.</p> <p><i>Pontius Pilatus in multas incidens calamitates, propria se manu interficit, S. Hieronymus in Chronico.</i></p> <p>C. Caligula Cæsar iii, Suff. L. Gellius Poplicola. M. Cocceius Nerva.</p> <p><i>Hic ponit Henschenius Divisionem Apostolorum, et initium Petri Romæ]</i></p> <p>Caius Caligula Cæsar iv, C. Sentius Saturninus.</p> <p>[<i>Hic annus plura paria Consulum habuit, inter suspectos autem verosimiliter prius fuit a seipso nominatus.</i></p> <p>Tib. Claudius Aug. i</p> <p><i>Hic post Caligulam, occisum xxiv Februarii, Imperator, Herodi regnum paternum auxit, addita ad Galilæam Judæa et Samaria, Jos. lib. 19 cap. 4.</i></p>
32	4	22	18 19	40	12	4	
33	5	23	19 20	41	13		
34	6	24	20 21	42	14	2	<p>Tib. Claudius Aug. ii C. Cæcina Largus.</p> <p>[<i>Hoc anno Romam venisse Petrum scribit Eusebius, ibique xxv annis sedisse, usque ad ultimum Neronis, sed certum est Neroum anno suo xi, vulgaris Æræ lxxv excessisse Roma, nec revertisse ante autumnum an. lxxvii; proinde Petrum, qui eo Romæ præsentem crucifixus est, non habuisse sic annos, qui prætenduntur, xxv]</i></p> <p>16 Anno Vespasiani secundo, vulgaris Æræ anno lxx, excisa Hierosolyma est, annis xlii post Christi Passionem, ut passim Patres tradunt et infra fusiùs explicatur. Solemne namque fuit antiquis scriptoribus calculos annorum supputare a Christi Passione aut Resurrectione, aut etiam (quod il coincideret) a Consulatu duorum Geminorum. Ita Severus Sulpitius a tempore Domini Crucifixi et Consulatu Geminorum usque ad Consulatum Stiliconis, sive annum cccc, enumerat annos ccclxxii, et nostram Chronotaxim confirmat. Similiter in antiqua supputatione (quam Cambdenus, repertam in nonnullis Nini exemplaribus, edidit ante Britanniam a se illustratam in Apparatu de Anglo-Saxonibus) numerantur anni a duobus Geminis Fusio et Rebello usque ad Stiliconem, et sic deinceps usque ad Anglo-Saxonum adventum in Britanniam. Eodem modo a S. Gregorio Turanensi, ad calcem Historiæ Francorum, numerantur anni a transitu maris</p>
35	7	25	21 22				<p>C. Cestius Camerinus, M. Servilius Rufus.</p> <p><i>Herodes Antipas est devictus in bello ab Areta Rege, cujus filiam in uxorem sumptam repudiavit, ut Herodiadem duceret. Josephus cap. 7.</i></p> <p>Q. Plautius Plautinianus, Q. Pappinius Galienus.</p> <p>Cn. Accronius Proculus, C. Pontius Nigrinus.</p> <p><i>Moritur Tiberius Imper. xxv Martii; cum a morte Augusti regnasset anno xxii, menses vi, dies xxviii, Clemens Alexandrinus tribuit Propylæi Majalis' Zona II</i></p>
36	8	26	22 23				
37	9	27	23 24				

Rubri usque ad Resurrectionem Domini, et a Resurrectione Domini usque ad transitum S. Martini. *Apud Canisium tomo 2 Antiquarum Lectionum, Anonymus auctor Chronici, ab Exordio mundi ad XIII Alexandri Imperatoris deducti; lib. 1 cap. 17, A Passione Christi, inquit, usque ad hunc annum, qui est XIII Alexandri, anni CCVI, quot scilicet a Consulatu duorum Geminorum ad annum XIII Alexandri fluxerunt.*

EXERCITATIO III.

Dieta sententia confirmatur e rebus post Christi passionem gestis.

Vides, benevole Lector, usitatiorē traditionem (ut loquitur Prosper Aquitanus) haberi, Dominum nostrum, decimo quinto anno Tiberii Cæsaris, duobus Geminis Consulibus, crucifixum; quod, indicata duplici epocha Tiberii, ostendimus optime cum sacra Scriptura convenire. Hunc eundem decimum quintum Tiberii annum semel iterumque indicat S. Hieronymus, captivans caput IX Danielis Prophetæ de septuaginta annorum hebdomadis; ubi in quæstione difficili antiquorum Scriptorum sententias profert; ac primo Julium Africanum, qui septuaginta hebdomadas Danielis finit ad annum quintum decimum Tiberii Cæsaris, quando passum esse Christum, et compleri hebdomadas septuaginta, juxta lunarem Hebræorum supputationem, asserit. Alter auctor a S. Hieronymo citatur Tertullianus, contra Judæos ita scribens: Imperii Tiberii decimo quinto anno patitur Christus, annos habens quasi triginta tres cum pateretur. Eisdem annos et menses tres Christum natum fuisse, cum pateretur, nos quoque diximus. Simili modo Clemens Alexandrinus lib. 1 Stromatum, annum decimum quintum Imperii Tiberii cum tempore, quo passus est Christus, componit. Et hi tres intra ducentos annos post passionem Christi vixerunt. Jungatur illis Firmianus Lactantius, qui sub Constantino Magno floruit, Crispi Cæsaris filii ejus constitutus Magister. Hic lib. 4 de Vera sapientia cap. x. Sub Herode, inquit, Judæorum Tetrarcha, anno decimo quinto Imperii Tiberii Cæsaris, Judæi Christum cruci affixerunt. Idem caput XIV Zacharias, inquit, adolevit Darii et Alexandri ætate, annis quingentis ante annum decimum quintum Imperii Tiberii Cæsaris, quo Christus crucifixus est. Hæc ibi.

18 Sed progrediamur ad res illustriores, gestas post Christi passionem. Occurrit primo, quod Tiberius Imperator voluerit Christum inter Deos honorari, sed ab Ælio Sejano ac reliquo Senatu impeditus, ipsum Sejanum cum variis Patriciis interfecerit jam tum Consullem anno XXXI, cum post Geminos Consules laboretur secundus annus. Totam historiam præclare describit Paulus Orosius adversus Paganos, præfixa ad S. Augustinum præfatione; et libro VII capite IV ista habet: Postquam passus est Dominus Christus atque a mortuis resurrexit, et discipulos suos ad prædicandum dimisit, Pilatus, Præses Palæstinæ provincie, ad Tiberium Imperatorem atque ad Senatum retulit de passione et resurrectione Christi consequentibusque virtutibus, quæ vel per ipsum palam factæ fuerant, vel per discipulos ipsius in nomine ejus fiebant; et de eo quod certatim, crescente plurimorum fide, Deus crederetur. Tiberius cum suffragio magni favoris retulit ad Senatum, ut Christus Deus haberetur. Senatus, indignatione motus, cur non sibi prius secundum morem delatum esset, ut de suscipiendo cultu prius ipse decerneret, consecrationem Christi recusavit; edictoque constituit exterminandos esse Urbe Christianos; præcipue cum et Sejanus, Præfectus Tiberii, suscipiendæ religioni

obstinatissime contradiceret. Tiberius tamen edicto accusatoribus Christianorum mortem comminatus est... plurimos Senatorum proscripsit, et ad mortem coegit. Viginti sibi Patricios viros consilii causa elegerat, horum vix duos incolumes reliquit, ceteros diversis causis necavit: Sejanum Præfectum suum, res novas molientem, interfecit. Hæc Orosius, quibus consonant, quæ Tertullianus scribit in Apologetico adversus Gentes capite V; Tiberius, inquit, cujus tempore nomen Christianum in seculum introivit, annuntiatum sibi ex Syria Palæstina Christum, quod illic veritatem illius divinitatis revelaverat, detulit ad Senatum cum prærogativa suffragii sui: Senatus, quia non ipse probaverat, respuit: Cæsar in sententia mansit, comminatus periculum accusatoribus Christianorum. Hæc ibi, ad quæ annotat Pammelius, eandem historiam legi apud Eusebium, lib. 2. cap. 2. Nicephorum, Orosium, Cedrenum, posteriores denique historicos omnes: quibus fidem non adhibere tam probatis scriptoribus, vanum foret. Eusebius scribit, a Pilato indicatam Christi resurrectionem, miracula, eumque Deum haberi. His positis, traditur Sejanus suscipiendæ religioni Christi obstinatissime contradixisse. Porro veritus Tiberius ne Sejanus ad ipsum Imperium aspiraret, curavit illum per Senatum condemnari, et Consullem cum magna ignominia occidi die XVIII Octobris anni XXXI; cum pluribus, ut apparet, mensibus ante impedivisset consecrationem Christi a Cæsare propositam, et constituisset Christianos Urbe propelli. Quibus omnibus ut spatium temporis justum detur, et conversi ab Apostolis Judæi aliique e Syria Romam venerint, secundum post Ascensionem Christi decurri annum arbitramur, et ex anno dictæ cædis confirmamus, duobus Geminis passum esse Christum: de anno autem illo, constare potest ex Cornelio Tacito, Dione Cassio, aliisque passim, narrantibus potentissimi hominis subitam eversionem.

19 Interim vera dum Romæ Tiberius Imperator addictus esset Christo Domino et Christianis, eisdem in Palæstina maxime oberant Judæi; a quibus comprehensus Stephanus, cum diceret, se Jesum dexteris Dei stantem videre, lapidibus obrutus obdormivit in Damino Protomartyr. Hujus morte in Actis Apostolorum relata, additur cap. VIII; Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia quæ erat Hierosolymis, et omnes dispersi sunt per regiones Judææ, et Samariæ, præter Apostolos. Hæc ibi: ob quæ verba Baronius ad calcem anni XXXIV movet quæstionem, cur Apostolis, quorum causa turbæ omnes a Judæis fuerant concitata, Hierosolymis manere concessum fuerit: et apte respondet, id non nisi miraculo et illius tantum virtuti tribuendum, qui statuit mare quasi in utro, et posuit terminos ejus arenam exiguanam. Opus, inquam, Christi Salvatoris, qui Apostolis dedit implere quod jusserat, ut inter infensissimos hostes ad duodecim annos, quemadmodum habet Apollonii traditio, versarentur. Hæc pluribus Baronius. Appollonius iste Urbis Romanæ Senator fuit, sub Commodio Imperatore circa annum Christi CLXXXV martyrium passus, cujus Acta damus die XVIII Aprilis. De hoc Eusebius, l. 5 hist. Eccl. c. 18, narrat, quomodo Cataphrygas consulaverit: et enumeratis iis quorum mentionem fecit, sub finem ista habet; Meminit Thræseæ, qui circa hæc tempora Martyr fuit. Ad hæc, tamquam ex veterum traditione, refert: Dominum Apostolis suis præcepisse, ne intra duodecim annos Hierosolymis discederent, id est, ne ultra Syriam et vicinas ditiones abirent. Quæ ultima sunt verba ipsius Apollonii, non S. Thræseæ Martyris, ut aliqui censent. Colitur S. Thræseas V Octobris. Celebratur autem Divisio Apostolorum in pluribus Ecclesiis, et variis Martyrologiis inscribitur ad diem XV Julii. Apostoli namque ante in Syria et aliis vicinis Palæstinæ

eosque impedire niteretur Sejanus Consul,

post passionem Christi anno 2.

Divisio Apostolorum anno 12 a Christi passione

Anno XV Tiberii passum Christum

confirmat apud S. Hieronymum Julius Africanus,

item Clemens Alexandrinus

et Lactantius.

Tiberius Imp. Christum inter Deos honorandum proponit

ob miracula in nomine ejus facta,

cum jam Romæ habitarent Christiani,

Palastina ditionibus Evangelium Christi annuntiarant; et tunc peregre illis per orbem dispersis, in omnem terram exiit sonus eorum et in fines orbis terræ verba eorum. Facta porro est divisio Apostolorum anno *Æræ* vulgaræ quadragesimo, cum laberetur tunc post Ascensionem Christi annus duodecimus, quod jam statuta chronologiæ magnam addit confirmationem.

20 *Discessit tunc S. Petrus Apostolorum Princeps ad Principem orbis urbem Romanam, ibique primam Ecclesiæ universæ Cathedralam collocavit: in qua, testimonio omnium, ut infra ad ejus elogium dicetur, sedit annos quinque et viginti, scilicet usque ad annum LXV, quo eum martyrio coronatum infra demonstramus. Tunc etiam S. Jacobus Apostolus, filius Zebedæi et frater Joannis Evangelistæ, potuit discessisse in Hispanias, ut communis Hispanorum traditio habet: ac potuit tam ipse quam S. Petrus, ob occurrentes causas circa annum XLIII reversus fuisse Hierosolymam, quando Herodes Agrippa, ut affligeret quosdam de Ecclesia, occidit Jacobum fratrem Joannis gladio: videns autem quia placeret Judæis, apprehendit et Petrum, volens post Pascha producere populo. Hæc anno XLIII contigisse infra in elogio S. Petri probamus; cumque sic potuerit S. Jacobus ad tertium usque annum in Hispaniis substituisse, fit ut etiam in hac parte, quæ aliis tam difficulter probatur, non laboremus. Alter Jacobus, Alphæi filius, ex duodenario Apostolorum numero, ab illis in dicta Divisione sejunctus, Gazæ, Eleutheropoli, Ostracine, et in vicinis Ægypti, Arabiæ, ac Palæstinæ locis, imo et in Perside, Evangelium Christi annuntiavit, ac tandem cruci affixus Ostracine Martyr occubuit. Verum quia tam hujus quam aliorum Apostolorum tempus martyrii non fuit a scriptoribus cum anno Passionis collatum, non potest inde statuta chronotaxis confirmari vel infirmari. Tertius autem Jacobus, filius Cleophæ et Mariæ frater Domini, et sicut Paulus ita et ipse Apostolus appellatus, a Duodecim, die XXVII Decembris ordinatus est Episcopus Hierosolymitanus, labente anno *Æræ* vulgaris XXIX duobus Geminis Consulibus, quo fuerat Christus in cruce passus XXV Martii: ad quem diem martyrium ejus celebratur in pervetustis Martyrologiis Hieronymiani apographis, item apud Rubanum atque Notherum, et in quam plurimis antiquis variarum Ecclesiarum Fastis sacris. S. Hieronymus, de Scriptoribus Ecclesiasticis, suum de eo Elogium ita concludit: Triginta annos Hierosolymis rexit Ecclesiam, id est usque ad septimum Neronis annum. Aptissime secundum nostram chronotaxim. Nam annus VII Neronis, phrasi Romanorum a Januario annos incipientium usitatissima, convenit in annum *Æræ* vulgaris sexagesimum; dum primus Neronis, licet non integre regnarit, cum onno LIV absolvitur. S. Jacobus autem anno LIX die XVII Decembris annos Sedis explevit triginta, et superfuernit circiter tres menses usque ad Paschu sequentis anni sexagesimi, quo Hierosolymis e pinnaculo templi dejectus, fullonis ligno percussus, martyrium complevit. Reliqua de utroque Jacobo Alphæi, et Jacobo Cleophæ filio habentur jam edita ad Kal. Maji. Possunt etiam u curiosis hujus questionis indagatoribus legi laudatio S. Jacobi Alphæi Apostoli auctore Niceta Paphlagone, et Commentarius rerum gestarum S. Jacobi fratris Domini per Simeonem Metaphrastem, qui uterque tractatus extat apud Franciscum de Combefis tom. 6 Bibliothecæ Patrum concionatoricæ ad Kal. Maji.*

21 Plura etiam sunt in Actis SS. Petri et Pauli, quæ chronotaxim de Passione Christi, duobus Geminis Consulibus peracta, confirmant, et infra in elogio S. Petri proferuntur: in primis Synodus Hierosolymitana habitu anno Christi XLVII; a conversione S. Pauli (quæ contigit proxime post passionem Christi) anno XVII, et biennio antequam Roma pellerentur Judæi. Sed vel

maxime elucet veritas dictæ chronotaxis, dum SS. Petrus et Paulus traduntur, occisi anno post Passionem Christi XXXVII; quia illarum martyrium contigit Consulibus Nerva et Vestino, anno *Æræ* Christianæ LXV, præsentem tunc Romæ Nerone Imperatore; qui anno sequenti discessit in Græciam, nec reversus est Romam nisi aliquot ante mortem mensibus, et inde fugiens seipsum IX Junii interfecit, cum necdum XIV Imperii annum absolvisset. Atque hæc de S. Petro Apostolo, primo Pontifice Romano: quem istis Consulibus obiisse confirmant, quotquot in Sede sua habuit successores, et maxime proximi, Linus, Clemens, Cletus, Anacleus, Evaristus, Alexander, et alii: proindeque stabiliunt prælaudatam sententiam de Christo in cruce passo, duobus Geminis Consulibus anno *Æræ* vulgaris XXIX. Ad singulorum autem elogia confirmatur temporum ipsis assignatorum ratio, ex veteribus Ecclesiæ Romanæ monumentis; puta ex Catalogis, Vitis et Gestis Summorum Pontificum, manu exaratis et prælocis, ex pervetustis generis utriusque Martyrologiis et Breviariis variarum Ecclesiarum et Actis Sanctorum. Porro arbitramur in iis omnibus quæ ad Romanos Pontifices pertinent, fidem majorem adhibendam Romanæ Ecclesiæ alumnis quam ceteris, uti monet ad XXVI Aprilis Baronius, contra Eusebium, qui Cletum et Marcellum Pontifices omisit, aut certe ab Anacleto et Marcellino non distinxit.

22 Excidium urbis Hierosolymitanæ contigit anno secundo Imperii Vespasiani et septuagesimo *Æræ* Christianæ: fuga autem atque dispersio Judæorum facta est in Sabbato die octava Septembris; de quo excidio hæc Exercitationibus addimus, observari a Dionys. Petavio l. 12 de Doctrina temporum c. 12. quod Clemens Alexandrinus, Origenes et alii quidam ex antiquis, Hierosolymitanæ urbis excidium collocent anno quadragesimo secundo a Passione Christi, nimirum quod anno Tiberii decimo quinto, secundum posteriorem hujus *Æræ*, Geminis duobus Consulibus passum esse putent Dominum. Inter alios antiquos est S. Hieronymus in Sophoniæ c. 1 v. 17. Verba Origenis contra Celsum l. 4 sunt ista τρισάρακοντα ἔτη καὶ δύο οἶμαι, εἴ ποὺ οὐ ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν γεγενῆσθαι, ἐπὶ τῶν Ἱεροσολύμων καθάρσεων. Nam quadraginta duo anni, ut reor, intercesserunt inter Jesu Christi crucem, et eversionem Hierosolymorum. Et hæc sufficiant, ut ostendatur dicta sententia optime coherere cum tota serie vitæ Christi, et rebus post ejus passionem peractis. Advertat porro lector, nullam aliorum sententiam a nobis data opera refutari, sed solum nos proposuisse consensum antiquorum Patrum et hujus primarii Pontificii Catalogi, quantamque is habeat commoditatem ad Evangelicam historiam universam absque ulla violenta torsione explicandum. Suam cuique opinionem relinquimus, quam si probabilior possint argumentando facere, libenter dimittemus disputata hactenus, et majoris certitudinis certiorisque veritatis lucem undecumque oblatam gratanter excipimus: in eumque finem præcipuas aliorum opiniones paucis suggerimus, ob quas ab receptissima duorum Geminorum Consulium, sub quibus passus traditur Christus, nomenclatura recesserint, primum Græci deinde etiam Latini.

23 Eusebius Pamphilus in annum Tiberii Cæsaris XV offendens, neque Epocham illius duplicem supra expositam discernens, et tres solidos annos Christi prædicationi tribuens, passionem ejus assignavit ad annum Tiberii XVII, Consulibus Persico et Vitellio. Verum Vitellio in Magistratu mortuo suffectus est Furius Camillus Scribonius, quem una cum Cn. Domitio Ahenobarbo Consulatum gessisse tradunt Tacitus et Dio Cassius. Ast Eusebius unum annum in duos perperam dividens, Ahenobarbum cum Apruntio in annum sequentem rejicit, visque ad tertium annum subdit Galbam

facta an. 40,

Cathedra S. Petri Romæ, ad 25 annos.

Discedit in Hispan. S. Jacobus Zebedæi,

an. 45 occisus Hierosolymis.

S. Jacobus Alphæi Crucifixus Ostracina.

S. Jacobus Cleophæ frater Domini Episcopus Hierosolymis,

occisus an. 60.

Synodus Hierosolymis habita anno 47.

SS. Petrus et Paulus occisi anno 65.

Hierosolyma excisa an. 70

Scribus Christum passum tradunt Eusebius 3 annis,

Galbam et Syllam: quos Tacitus, Dio olique indicant immediate successisse Cn. Domitio et Camillo Scriboniano: unde apparet quam obscuram horum temporum notitiam habuerit Eusebius. Alter e Græcis est S. Epiphanius, qui hæresi 51 c. 32, nulla habita ratione anni Tiberiani xv, annum ætatis Christi trigesimum primum signavit Consulatu duorum Geminorum, et annum sequentem xxxii Consulatu Rufi et Rubellionis, cum magna inscitia hos a duobus Geminis statuens diversos: et annum xxxiii (quo per dies lxxiv inchoato passum asserit Christum xiii Kal. Aprilis) signavit Consulatu Vinnicii et Longini Cassii, qui revera duos Geminos immediate sunt secuti. Et sic, Epiphanius attribuit Passioni Christi proximum post Consulatum Geminorum annum, aut ex perverso computo secundum, quem tertium statuerat Eusebius.

24 Apud Latinos, usque ad tempora Dionysii Exigui Abbatis Romani, videtur sensus omnium fuisse, Christum duobus Geminis Consulibus passum. De hoc auctore, Beda lib. de Ratione temporum c. 45 ista scribit, Primo decemnovenalis circuli versu, temporum ordo præfigitur: quam Græci calculatores a Diocletiani Principis annis observavere. Sed Dionysius venerabilis Abbas Romanæ Urbis, et utriusque linguæ, Græcæ videlicet ac Latinæ, non ignobili præditus scientia, Paschales scribens circulos, noluit eis, sicut ipse testatur, memoriam impii persecutoris innectere, sed magis elegit ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi annorum tempora prænotare: quatenus exordium spei nostræ notius nobis existeret, et causa reparationis humanæ, id est passio Redemptoris nostri, evidentius eluceret. Ita Beda qui epocham Dionysianam relinquens; Æram Christianam a Kal. Januarii anni sequentis auspiciatur. Hos postmodum ceteri secuti sunt, sed dissimiliter aliquantulum, alii ob Angelica Salutatione sive Paschate ipsam sequente, alii ubi ejusdem in carne notie die primo, alii cum Beda ab octavo (ut qui idem esset anni Romani initium), alii a Paschate natiuitatem sequenti exorsi annos numerare; donec tandem apud omnes prævaluit ultimis hæc sæculis modus is, qui omnium commodissimus erat, et suavitatis Christi annos Romani anni initio a Kal. Januarii ducto aptare. Paulina c. 6 l. 13 indicat, præside Eugenio IV Papa, creato anno mccccxxxi, adhortante Blondo Foroliviensi, Pontificii collegii a secretis Notario, in bullis atque rescriptis Pontificalibus scribi primum cœpisse hanc annorum supputationem, atque a chronographis acceptam usui suo accommodasse, relicta viris eruditis libertate hujus rei veritatem ulterius indagandi. Hanc nos Æram vulgarem annorum

Christi dicimus, licet aliquot ante illam annos Christus natus statuatur.

25 Eodem cum dicto Dionysio seculo vixit Cassiodorus, qui in Chronico ad annum dxx deducto, Tiberio Cæsare v... Consulibus ista scribit: His Consulibus Dominus noster Jesus Christus passus est, viii Kalendas Aprilis: et defectio Solis facta est, qualis antea vel postea nunquam fuit. Gesserunt Consulatum Tiberius Cæsar v et Ælius Sejanus anno Æræ vulgaris xxxi. Idem his novissimis temporibus asseruerunt Deckerius, Petavius, Bucherius, Seneschallus, alique: sed subductis aliter astronomicis calculis, pro viii Kalendas Martii, x Kalendas salutiferæ Passioni destinarunt. Cuspius, mendum in Cassiodoro suspicatus, ad Cn. Domitium et Camillum Scribonianum, a Cassiodoro præteritos Consules, confugit; atque his Consulibus anno Æræ vulgaris xxxiii passum Christum, velut ex ipsius Cassiodori mente, statuens, cum fecit cum Eusebio concordare: quem etiam annum assumpsit Cardinalis Baroni, et annum xxxiv statuit Æræ vulgaris: sed ne perpetuo dissentiret a communi chronologia, postmodum duos annos prætermisit. Jacobus Grandamicus in Chronologia sacra, et Philippus Labbe in Compendio Chronologico Historiæ sacræ et profanæ, asserunt Christum Incarnatum et natum Consulibus Cornelio Lentulo et Calpurnio Pisone; et sic annos Christi nati ab annis Æræ vulgaris non distinguunt, passumque addunt, cum Tostato (cujus sententiam fuisse damnatam supra insinuavimus) anno ætatis et Æræ vulgaris trigesimo tertio, die tertio Aprilis, Sulpicio Galba et Cornelio Sulla Consulibus. Favet plenilunium, in feriam sextam conveniens, atque 5 annis.

Hanc libertatem, et ab Henschenia et a me cuilibet oblatam, rogatus assumere utrique amicissimus Petrus Possinus, Societatis pariter nostræ upud Tolosates in Gallia; ternas in contrarium scripsit Epistolas, ad manu tenendam vulgarem Christianorum Æram: quas in hunc locum conferendas censui, quo certius Lectori constare possit quam portem eligat in quæstione momenti tanti, totiusque Historiæ Ecclesiasticæ basi ac fundamento. Qua autem occasione easdem petierim acceperimque, placeat obsecro prius discere.

AD R. P. PETRI POSSINI S. J.

Epistolas Chronologicas tres de anno Natiuitatis, Baptismi ac Mortis Christi, diversam ab Henscheniana sententiam adstruentes,

DANIELIS PAPEBROCHII PRÆFATIUNCULA

Annus jam duo propemodum effluerunt, quod quarti quintique Tomi Majalis impressione necdum vehementer promotâ, Typographo tamen præsumente se posse et ipsos et reliquos Muji tomos absolvere ante ætatem anni mdclxxxiv, sequentem in hoc Propylæo Chronico-historicum Conatum ad Præla detuli Tomo quarto præliminariter adiungendum, uti hactenus a me factum erat in Martio, Aprilis, ac tribus prægressis Muji Tomis. Detuli autem illum ad præla eo animo, ut totus haberetur impressus prius quam cogeret a me dimittere ad tertie Probatio-

nis consueta inter nos exercitia P. Franciscum Baertiua, Collegam meum; cujus præsentiam mihi necessariam rebar, ad felicem in opere tam difficili et tot tricus implicato successum obtinendum. Et datum quidem tali impressioni initium fuit statim a Paschate anni mdclxxxiii: sed multis magnisque intervenientibus consis factum est, ut tractatus adeo pridem excudi cœptus, non nisi post utriusque Tomi Acta impressa absolveretur. Adhuc autem sub manibus typothetarum erat illius Præfatio, qualis infra legitur initio Partis II Conatus Chronico-historici hujus, cum ad me Parisiis

Cassiodorus 2 annis serius Christum passum asseruit,

Epiphanius 2 aut 1 anno.

Post Æram vulgarem a Dionysio Exiguo constitutam,

Quando et qua occasione scriptæ hæc epistolæ

Parisii perferantur Eruditi in ordine Prædicatorio viri opera aliquot, quorum priori tomo ventilantur quæstiones hic in titulo propositæ; itemque R. P. Petri Passini Dissertationes duæ in Matthæum: ambæ utem primo aspectu persuaserunt, aliquantam moram indicere prælo, et interim ipsa Sanctorum Acta, id est primum opus meum promovere, donec utriusque illius scriptoris argumento cognoscerem aliquatenus, atque conferrem cum iis quibus Henscheniana sententiâ, eatenus certior mihi visa, nitebatur. Nec longa exploratione opus fuit, ut staterem, Romanum S. Petri Pontificatum, vel nullam vel exiguam habere cum prædictis Quæstionibus connexionem, prout mox ostendi Dissertatione eo, quæ nunc in ordine secunda est. Quia tomen videbam prædictum Parisiensem ita pro communi sententiâ stare circa Christi mortem, ut circa ejusdem nativitatem proxime accederet ad sententiam Henschenii, ea in parte ubi ipsa firmior videbatur; nolui statim

totam deseruisse videri; sed ultra mensuram propositi argumenti egressus in gratiam Magistri tam cari, composui etiam Dissertationem primam, qua viam sternere ei cui forte placeret media istæc via. Ita resumptu, quam studium istud interpolaverat impressione, porro pergere præla jussi, ne tractatio de Pontificibus statim a principio allideretur ad scopulos disputationis interminotæ minimeque necessariæ. Intendebam enim, si progredientes lentius operæ (quemadmodum accidit, per supervenientes mox Belgio calamitates communes) spatium mihi justum darent, vel per me ipsum discutere quæstionem universam; vel si minus id possem, aliis occupatus, ipsum P. Possinum exorare ut id faceret pro me. Hoc postremum cum successisset, recendendaque esset aliis ex causis pagina 6, quædam in Henscheniana Exercitatione corrigenda indicavi, et simul Possinianas Epistolas hic requiri jussi.

EPISTOLA I

Negans alteri anno, quam xxxiii vulgaris æræ, posse Christi mortem aplari.

Petis a me novissimis Litteris, xxx Junii Antuerpia Tolosam datis, ut (quoniam quadam Epistola, paulo ante ad te scripta, significassem, haud adhærere me sententiæ τὸ Μαρτυροῦ Νostris Godefridi Henschenii, in Prologomenis, 1 Tomi Aprilis vestri propositæ, qua Christum affirmat) vii Kal. Aprilis Coss. duobus Geminis passum ne gravarer totum meum circa hoc seasum exponere. Facio quod jubes, ita hinc protinus exordiens.

2 Annus quo gessere Consulatum C. Rabellius Geminus, et C. Fusius Geminus, fuit citra ullam dubitationem Æræ Christi vulgaris xxix, annorum qui Juliani dicuntur LXXIV, a morte Augusti et orsi statim ab ea imperare Tiberii xv. per menses quatuor et dies undecim inchoatus; denique Periodi Julianæ MMMMDCCXLII, numerans cyclum solis x cum lit. Dom. B. Cyclum vero Lunæ xi. Talem in annum nego posse conferri (salva fide quam Evangelio debemus) Passionem et mortem Christi. Sic sentiendi causas habeo argumenta tria, quæ singillatim ordine tractabo.

3 I. Quia quintus decimus Tiberii, Lucæ memoratus, fuit ipse annus notatus consulatu Geminorum: Ergo is idem esse non potuit, quo passus est Christus: cum manifeste Christi Passio saltem triennio posterior sit prædicatione Baptistæ, anno isti a Luca imputata. II. Quia Consulatu Geminorum insignitus annus certissime caret iis characteribus, quos partim non necessarios aliqui, partim omnino requisitos Evangelistæ assignant vero anno Passionis. Ergo is talis non fuit. III. Denique quia sese offert annus a Consulatu Geminorum longe diversus, qui præterquam quod notus omnes in se luculenter exhibet, ab Evangelistis anno Passionis inditas, etiam testimonio indubitatissimo signi cœlestis, et prophetiæ perillustris irrecusabili suffragio, verus et unicus Passionis annus manifeste ostenditur: Ergo alius ab eo non est quærendus.

4 Primum argumentum sic formatur. Quintus decimus annus Tiberii, a Luca memoratus, insigniente Prædicationem Joannis Baptistæ, etiam illis auctoribus, quos pro se Henschenius allegat, Christi prædicationem unico anno perperam finiebatibus, ab Augusti decessu numeratus, incidit in Consulatum Geminorum: Ergo idem esse non potuit σταυρώσιμος, Christi crucifissione insignis: nique cum ex omnium Evangelistarum unanimi affirmatione compertissimum habeatur, a Joannis Baptistæ præ-

dicatione, et hanc aliquot intervallo mensium secuto Christi Baptismo, ad ejusdem Passionem et necem saltem triennium intercedere.

5 Vidi, quin et penitus introspexi, diuque momenti omnibus expendi, quid his opposuerit Henschenius. Ait, Annum Quintum decimum Tiberii, memoratum a S. Luca, non anno xxix Æræ Christi vulgaris, aut Consulatu Geminorum competere, sed retro id quadriennium submotum stare: quippe qui principium numeri trahat ab anno Æræ vulgaris undecimo, quo Coss. fuere M. Æmilius Lepidus, et T. Statilius Taurus. Ab hoc enim cœpisse imperare Tiberium, adsciscente ipsum in Collegam Augustum: qui quatuor deinceps annis commune Imperium cum eo gesserit, donec anno demum Æræ Christi vulgaris xiv Coss. duobus Sertis, Pompejo et Apulejo, Augustus, die mensis cognominis xix moriens, Principatum Tiberio in solidum reliquit: unde idem Tiberius, anno post hunc decimo, Æræ vulgaris xxv. respondente Consulatu Cn. Lentuli Isaurici, et M. Asinii Agrippæ, vere quintum decimum numerare annum Imperii cœperit. Cui anno propterea recte congruit quod Lucas refert: Factum est verbum Domini super Joannem Zachariæ filium in deserto; et venit in omnem regionem Jordanis prædicans etc. Paucis post mensibus, eodem currente Tiberii anno, sed Æræ vulgaris inchoato mox sequenti xxvi, et novo ineunte Consulatu Cn. Cornelii Lentuli Getulici, et C. Calvisii Sabini, Christus, annum ætatis xxx a xiii diebus iniens, a Joanae baptizatus vii Idus Januarii, post xl dierum jejuniu. prædicationem inchoavit. Qua in tertium annum producta, Consulibus denique Geminis, anno Æræ vulgaris xxix in crucem actus est. Hæc sic speciose structa, nuda solida sint, arietatio probabit.

6 Aio econtra I. Basim, cui ea moles inædificatur, caducam esse. Quadriennis enim anticipatio iitii annorum, quibus imperaverit Tiberius, vana fictitiæque est. Pura fuit et singulari semper defixa capiti Monarchia Romana, ad exemplum Dictaturæ Sullæ et Julii Cæsaris, a momento saltem Victoriæ Actiæ usque ad Adrianum Imperatorem. Quod autem allegatur ex Suetonio, Tacito, et Velleio de Honoribus extraordinariis Tiberio habiti, quadriennio ante obitum Augusti, tantum probat, designatum tunc fuisse Tiberium in successorem Imperii. Ut ergo designati Consules more Romano Magistratum non inibant nec Fastos signabant ante Kaleadas Januariarum sequentes, post redactos in ordinem deces-

Henschenio dicens id factum an. 25,

qui fuerit Tiberii Cæs. an. 15, respondeat;

honores et habitos ante quadriennium

Annus 29 non convenit

ob tres causas.

I. quia eo anno fuit baptizatus Christus.

non recte assumi pro communicatione Imperii.

sores: sic nec *Tiberius* putandus est ante Augustum decessorem defunctum, desponsi dudum Imperii usum et titulum sumpsisse. Hinc nullus illorum temporum Græcus aut Latinus, vel Historicus vel Chronographus, *Tiberii* annos ab alia numerat Epocham quam Augusti morte; ut monstrant qui eos exscripserunt Christiani vetustissimi Chronologi Africanus et Eusebius; quibus consentiunt illi ipsi Veteres Tractatores Christianarum rerum, quorum magnopere auctoritate Adversarii confidunt, dum ita *Christum passum Coss. Geminis, anno Tiberii xv* affirmant, ut simul diserte fateantur, unicum se annum Christi Prædicationi (revera tamen et certo, saltem triennali) concedere. Quare viderint, quam vere Clementem Alexandrinum, Tertullianum, et si quos alios, in suis numerent; quos clare cernimus, et *Consulatum Geminorum cum Tiberii xv* (utique non nisi ab Augusti obitu ducto) componere; et eatenus tantum *Coss. Geminis passum Christum* velle, quatenus falsæ et contra manifestam Evangeliorum assertionem sentiunt, *Christum* eodem quo baptizatus est anno vitam mortalem in Cruce finivisse: quod æque utrumque cum Henschenius respuat (nam et *Tiberii xv* quadriennio anticipat; et *Christi Prædicationis tres annos* agnoscit) non plus sane istis gloriari fautoribus, quam Ego ipse possum.

7 Ex his patet, vanum, confictum, nulli veterum notum aut probatum usum istum esse annos *Tiberii* ab Epochâ, quadriennio præcedente mortem Augusti, ducentem. Fingamus tamen dicis causa, duas olim fuisse usitatas annos *Tiberii* computandi rationes; priorem a fine Augusti, quam omnes adhibent Chronographi; abstrusiorē alteram, quadriennio majorem. An est credibile S. Lucam, adeo prudentem et Dei Spiritu instinctum Historicum, consignandæ certe ac clare Baptistæ Prædicationi, hanc miram, reconditam et raram, præ illa priorē celebri, notissima, perillustri delegisse? Dissimulare hic non debeo, visum sibi virum quemdam doctum meo me posse hoc loco jugulare gladio. Ait nempe: me quoque in dissertatione de Danielis Hebdomadibus, Annum *Artaxerxis Longimani* vicesimum, a Nehemia cap. 11. Libri sui memoratum, non a morte Patris ejus, sed a quadam assumptione in consortium Regni, qua *Xerxes* multis ante suam mortem annis filium collegam adseverit numerasse. Quidni enim (addit) pari exemplo potuerit Henschenius memoratum a Luca *quintum decimum Tiberii*, non ab Augusti obitu repetere, sed ab anno retro quarto, quo Augustus *Tiberio* collatis illustribus titulis usque ad sui æqualitatem videri potuit eum provehere studuisse? Respondeo: inter rem utramque latum et multiplex observari discrimen. Primum enim Augusti ævo nullus apud Romanos erat usus adsciscendi successores Collegas Imperii: apud Persas, ubi *Xerxes* et *Artaxerxes* regnabant, non usus solum ejus rei, sed et lex quædam erat, qua Patres declarare filios Reges ante suum decessum certis in occasionibus adigebantur. Deinde, cœpisse reipsa imperare ante Augusti finem *Tiberium*, nemo illorum temporum dixit Historicus: regnare orsum *Artaxerxen* longe ante Patris obitum, disertissime affirmarunt Thucydides et Charon Lampsacenus, Historici celebres ejusdem ævi: et ex iis sumptum comprobarunt, Cicero, Nepos, et Philostratus. Denique, si qua Regum fuit Persidis ætate inter Chronologos discrepantia, aliis annos succedentium Filiorum a Parentum decessu numerantibus, aliis annos insuper quibus una cum Patribus regnassent in summam pariter imputantibus; fuisset Nehemiæ causa peculiaris in *Artaxerxe*, cui erat Minister Domesticus Pincerna, eam partem amplectendi,

Sed ejus annos solum numerandos ab obitu Augusti.

Dissimile nimirum esse exemplum *Artaxerxis*

quam magis et honorificam et placitam Hero suo sciret; commemorandi nimirum decus ejus quasi privatum. assumptionis in Collegam a Patre, adhuc vivo et victuro. Quocirca, si, ut Augusto Phædrus, ut Ciceroni Tiro, ut multo posterius Adriano Imperatori Phlegon, ita et *Cæsari Tiberio* aliquis fuisset Libertus Eruditus, qui libros in lucem emitteret; tali per omnes concedendum arbitrarer, ea Heri sui Imperii aunorum utcumque non aliis consueta numeratione uti, qua decus ejus velut domesticum officio Clientis et Familiaris profiteretur. Num esse ulla similis Lucæ potuit excusatio, in hoc contra torrentem Historicorum Chronologorumque nitendi? Hæc cuncta, in mea illa dissertatione certissimis comprobata testimoniis, quisquis æquus Arbitrator legerit, næ illum equidem confido judicaturum, a prolepsi annorum regni *Artaxerxis*, ad similem *Tiberii* Principatus anticipationem in Lucæ Historia, nullam trahi posse legitimam consequentiam.

8 At quorsum hactenus conjecturis nitor ad suadendum, Lucam xv *Tiberii annum* ab Augusti obitu numerasse? cum hoc idem ipse S. Evangelista, pene manifeste declaret: dum quam adhibet Æram annorum *Tiberii*, non qualemcumque, si plures forent, sed eam singulariter se testatur exprimere, in qua ejus annus xv cum Pilati Procuratore Judææ concurrat. Sic enim diserte scribit Evang. Cap. xi. Anno *quintodecimo Imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio Pilato Judæam etc.* Age vero, quando cœpit procurare Judæam Pilatus? Plane non ante annum Æræ Christi vulgaris xxvii: scribit siquidem Josephus in hunc modum Antiquitatum lib. xviii cap. v. *Vitellius, Marcello amico ad Procuracionem Judææ missa, Pilatum jussit Romam proficisci, responsurum apud Cæsorem ad objecta per Julzos crimina. Ita ille decem onnis exactis in sua Provincia, (græcæ Origines sic habent: δέκα ἔτη διατέρας ἐν Ἰουδαίᾳ) cum necesse haberet parere Vitellio, ad urbem iter suscepit: quo priusquam veniret, vita excessit Tiberius.* Hæc Josephus: e quibus verbis tandem liquet, cœsisse Judææ Procuracionem Pilatum transacto in ea decennio, anno Æræ vulgaris xxxvii: tali enim anno *Tiberium* mortuum constans omnium affirmatio est. Et quia dies obitus *Tiberii* notatur xvii Kal. Aprilis, apparet discessum e Judæa Pilati contigisse Martio incunte, quando nondum pervenisse in Judæam potuerat nuntius eventus tam insignis. Ergo non prius quam anno Æræ Christi vulgaris xxvii, per duos jam menses inchoato, capessivit Pilatus Judææ Procuracionem. Ac, quod est inde manifestissime consequens, nondum annis Æræ Christi vulgaris xxv aut xxvi Judææ Procurator esse cœperat. Est igitur evidens, quem annum Lucas vocat *quintum decimum Tiberii Cæsaris*, qui fuerit Baptistæ prædicatione insignis, in Æra Christi vulgari numeratus xxv, non fuisse illum, cujus caput numeri duceretur a quadriennio præcedente obitum Augusti: cum non qualemcumque *quintum decimum Tiberii annum* Lucas memoret, sed talem qui cum *Pilati Procuracione Judææ* concurrat: qualis solus ille est, qui a morte Augusti principium numeri trahit.

9 Alterum Argumentum e tribus prins propositis, quo impugnatur conjunctio *Consulatus Geminorum cum Passione Christi*, breviter hac forma concluditur. Nullus Characterum Chronicorum, quos P. Henschenius partim ex suo sensu, partim ex Evangelistarum affirmatione concordat, confert in annum, quo Christus est passus; quadrat in *Consulatum Geminorum*. Ergo annus quo *Coss. ambo Geminis* fuere nequit, vel ex ipsis P. Henschenii principiis, fuisse verus Passionis annus. Probatio Ante cedentis Mathematica Demonstratione conficitur.

et saltem apud Lucam valere non posse,

qui annum 15 Tiberii componit cum Procuracione Pilati,

anno suo 10 vulg. xxx 37, Romam revocati,

adeoque primum capta an. 27.

2 Argum. contra annum 29 facit character feria 6, concurrentis 15 Nisan.

Est

Est enim ad calculos evidens, Annum, cui nomen dederunt *Coss. C. Rubellius et C. Fusius*, ambo *Gemini* cognominati, fuisse annum in Periodo Juliana *MMMDCCLII*, quo manifestum est fuisse numeratum Cycli quidem solaris annum x, Cycli vero Lunariorum sive aurei numeri annum xi, cum Littera Dominicarum indice B. Atqui ex comparatione et concursu Cyclorum amborum evidenter patet, isto anno Pascha Judaicum, sive diem xv mensis Hebraici *Nisan* dicti, quali oportuit pati Christum ex Evangelistis, fuisse xvi mensis Romani *Aprilis*; feriam autem non sextam, sed septimam, hoc est sabbatum: Igitur ille annus certissime caruit characteribus in eo a P. Henschenio requisitis. En etenim ipsius verba num. 1. Exercitationis i. pag. v. *Passum esse Dominum nostrum Jesum Christum duobus Geminis Coss. viii Kal. Aprilis, hic est Martii xxv.* Tum sub finem ejusdem Paragraphi, sive numeri i; Characteres ejus anni ex sua opinione proprios brevius colligeas, ponit: *Christum Crucifixum duobus Geminis Coss. die xxv Martii, feria sexta.* Characteres igitur, sive notæ distinctivæ et individuæ anni quo Christus est passus, ex P. Henschenio sunt, dies xxv *Martii* in xv mensis *Nisan* incidens, et dies Hebdomadis *Veneris* dictus, sive *Feria sexta*. Cum ergo, ut dixi, mathematice monstretur, isto anno *Consulatus Geminorum*, nec xv *Nisan* incidisse in xxv *Martii*, sed in xvi *Aprilis*; et in *feriam*, non *sextam*, sive diem *Veneris*, sed *septimam*, hoc est sabbatum: clare patet, quod demonstrandum erat, annum quo *Coss.* ambo *Gemini* fuere, characteribus ab ipso P. Henschenio requisitis caruisse.

10 Non me latet, quo scuto nostrum hoc telum excipiant Adversarii. Aiunt per ea tempora Cyclum, quo Judæi utebantur in suo rite celebrando Paschate, fuisse corruptum. Unde hoc habent? Nam æquales aut affines illius ævi Auctores Julæi ambo, Josephus et Philo, plane contrarium affirmant: et quam passim notatam in Evangelistis videmus, nimiam etiam et superstitiosam, Sacerdotum, Scribarum et Pharizæorum diligentiam, in minimis etiam ritibus et ceremoniis sacræ suæ disciplinæ usurpandis et mordicus tenendis, ea idem facile suadet. Intelligitur, inquit, ista Cycli corruptio ex loco quodam Epiphaniæ. Primum trecentis annis posterioris scriptoris: loco deinde tam perplexo, tam ambiguo, ut postquam in eo sanando et ad saltem tolerabilem reducendo sensum, diu multumque Keplerus, Petavius, Bucherius sudarunt, fateri cogantur, vix se quidquam exsculpere sani potuisse. Tali ergo, tam dubio, tot nominibus recusabili testimonio, credetur res tam inopinata? Nimirum, eo commodum quo Christus est passus anno, adeo insuetam, prorsusque insuspicabilem intervenisse perturbationem in rationibus temporum, qua factum sit, ut nec mensis, nec dies, nec feria constaret; æquinoctii quoque verni observatio, proram alioqui (quod aiunt) puppimque faciens in definitione ac constitutione Paschalis festi, funditus negligeretur: denique ut xvi *Aprilis* dies, totis duobus et viginti retro diebus, in xxv *Martii* regrederetur, feria vero *sexta* in locum sabbati succederet. Hæc quæso si tam enormis labe contra Dei legem inolevisset, Christus, qui minores longe defectus sacræ disciplinæ solitus esset reprehendere, tacitus transmisisset? Evangelistæ vero etiam approbassent? An non enim, cum scribit Lucas capite xxii, *Venit dies Azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha, ἐν ἡ ἔδει θυσῆσαι τὸ πάσχα*, non tantum rem ita factam; sed rite ac legitime ut oportuit patratam indicat?

11 Hisce igitur, quæ sine fundamento, sine idoneo auctore allegata, eodem jure, eadem facilitate qua proferuntur, repelluntur, tamquam futilibus

omissis, ad tertium argumentum procedamus. Id tamen priusquam tracto, velim observari, e characteribus anni, mensis, aut diei Passionis, alios esse arbitrarios, alios necessarios. Arbitrarios voco, quos aliqui e populari opinione, divinæ Traditionis falsam famam habente, ipsi affigunt: necessarios autem dico eos solos, quos Evangelistæ diserte commemorant. Hujus ultimi generis sunt: *Pascha Judaicum*, sive xv *Mensis Nisan*, et feria sexta. *Parascève Sabbati*, in eadem xv *Nisan* diem incurrens. Prioris generis arbitrariorum et falsorum est, quod *σταυρωσιμος ἡμέρα* Crucifixionis Christi dies, numerata vere fuerit xxv mensis Romani Martii: id quod etsi multi veterum, ut certum, tenuere; tamen ejus asserti vanitas nunc clare comperta est, et mathematicis demonstrationibus palam evicta, ab Alfonso Tostato Episcopo Abulensi, a Paulo Middelburgensi, a Petavio, et aliis innumeris. Nec magis solidum est, quod non pauci censent, Passionem, si minus die *Martii* xxv contigerit, omnino saltem intra *Martium* mensem evenisse: id enim irrepsit in opinionem vulgi creduli, ex eo quod plerique Latinorum Patrum veterum, mensem Hebræorum *Nisan*, cujus die xv Christum exspirasse certum est, quasi latine interpretando *Martium* vocarent; quia cum Romano Mense *Martio* iste plerumque mensis Hebraicus concurrat, nunquam tamen (ut scholæ loquuntur) adæquate. Nam cum Hebraicus mensis lunaris sit, semper a Novilunio exordiens, et nunquam ad xxx (quod *Martius* numerat) diem perveniens, non poterit *Nisan* Romano solari mense integre exacteque congruere, novilunia vel plenilunia, adulto sæpe aut desinente orbe menstruo, referenti. Sepositis igitur insuperque habitis ejusmodi characteribus arbitrariis, exploremus censeo, in quem vere annum necessarii duo, diei xv *Mensis Nisan*, et *Feria sexta*, Passionis et Mortis Christi Characteres conveniant, ut eum sine dubitatione ulla *σταυρωσιμος*, hoc est, Christi nec insignitum agnoscamus.

12 Ad hoc igitur agendum, et opera eadem ad tertium simul intorquendum argumentum, contra conjunctionem anni *Passionis* cum *consulatu Geminorum*, hinc protinus accingor. Annus numeratus *Æræ* Christi vulgaris xxxiii, *Consulatu Ser. Sulpitii Galbæ et Lucii Corn. Sullæ* notatus, qui fuit Periodi Julianæ *MMMDCCLVI*, habens Cycli solaris xiv cum litera Dominicali D. Cycli lunatis xv, ex concursu Cyclorum ostendit diem xv *Nisan* incidisse in diem iii *Aprilis*; qui dies ex lit. Dominicali D. deprehenditur incurrisse in *feriam sextam*: possidet ergo notas omnes ab Evangelistis inditas anno *σταυρωσιμος*, cui crux Christi et Passio competat: et abunde solus idem est inter annos octo continuos, spatium explentes intra quod necesse est Passionem contigisse, qui characteribus hisce sit præditus. Ergo is ipso annus *Passionis* est, et frustra quæretur alius. Præsertim cum duobus aliis indicis, nihilominus illustribus, talis ostendatur.

13 Prius est horrenda et plane mirabilis solis Eclipsis, contra omnem naturæ ordinem, in Plenilunio patrata; cujus meminerunt Evangelistæ, scribentes, Christo in crucem sublato, *solem fuisse obscuratum et tenebras esse factas super universam terram.* Talem autem solis defectionem Phlegon Libertus Adriani Augusti, Chronographus insignis, testatur accidisse anno iii Olympiadis ciiii, quod tempus exactissime congruit in mensem Aprilem anni *Æræ* Christi vulgaris xxxiii, cujus anni ætate inchoatus est primus annus Olympiadis ciii. Alterum est vaticinium famosissimum Hebdomadum *LXX*, perscriptum libri Danielis cap. ix, quod verum esse non posse, nisi anno quarto Hebdomadis septuagesimæ, qui

Christum 25 Martii aut saltem eo mense passum

non nisi ex fallaci triditione presumitur.

3 Argum. Quia soli anno 33 quadrant necessarii Characteres;

quibus adstipulantur tenebræ notatæ a Phlegonte

et 70 Hebdomades Danielis.

cui frustra obtenditur vitiatos fuisse Judæorum cyclos.

qui est prorsus idem iste in Æra Christi vulgari xxxiii, Christus fuerit occisus, manifeste ostendo in mea de LXX Hebdomadibus Dissertatione, quam habetis. Non fuit igitur Passionis annus, *Consulatus Geminorum*; sed quatuor ab illo *Consulatus Galbæ et Sullæ*: veraque est et exacta Æra Christi annorum vulgaris incipiens a Kalendis Januariis, quibus Christus octiduo ante natus est et circumcisus. Nam tunc nasci Christum, trimestri ante obitum Herodis Magni, debuisse, ut impleretur Jacobi Patriarchæ Prophetia Gen. xlix edita, sat valide probavi alia dissertatione de Genere Judaico Herodis. Hic desino confidens, me per hæc effecisse quæ jussisti. Vale mi Reverende et optime Pater. Scribehæm Tolosæ, vi Idus Augusti anno Christi MDIOCLXXXIII.

Hactenus prima illa Possini Epistola, qua, sicut

præfatus sum, argumentis Natalis Alexandri impulsus jam ante annus, plene concessit in communem sententiam, quoad postremam partem de anno mortis, tamquam longe verisimiliorem Heuscheniana, tantumque non certam. Cum autem primo adductum pro ea argumentum viderem potissime demonstrari ex Josepho, indicante tempus quo Judææ Procuratorem Pilatus gessit; eodemque scribente videretur Herodis obitus Æræ communis initium longe prævertere, non potui non favere prædicto Alexandro, contra eandem communem sustinente, citius natum esse Christum, adeoque diutius vixisse inter mortales quam annis xxxiii. Placuit igitur super hac nova opinione, ejusdem Possini sententiam exquirere: qui conatus est desiderio meo altera Epistola facere satis, in citandis numeris Paganorum Alexandri usus Editione 1, non vero 2 auctiori, quod notare oportet.

EPISTOLA II

Confirmans contra Natalem Alexandrum, Christum anno præcise trigesimo, ut vulgaris Æræ, sic et ætatis suæ, baptizatum fuisse.

*Possinus
laudato
Alexandro,*

Non illibenti mihi, haud operosum, quin et jucundum negotium injungis, Pater, invitans ad legendas Lucubrationes *R. P. Natalis Alexandri*, Eruditi hominis, et non una dote commendabilis scriptoris. Percurri semel, iterum, sæpius; penitusque introspexi tres ejus Quæstiones de Annis totidem Christi, Nati, Baptizati, Mortui Harum alteram et tertiam, quod ad capitale punctum attinet, nempe concursum æræ vulgaris cum Baptismo et morte Christi, pleno suffragio in quantumvis transcribo laudem. Quædam iis duntaxat ad τὸ κρινόμενον injecta sparsim περίσχυτα displicent. In Prima multum est quod excipiam. Dum horum rationes exequor, ad longiusculam te legendi patientiam compara: Tibique quo interim tentaberis tedium imputa, cujus causam, jubenda scriptione necessario proluxa, volens conscivisti. De duabus postremis, rem brevius transigendam, prius aggrediens, paucis expedio.

*non probat
initio prædicantis
Joannis et Christi
baptismo annum
interjici:*

2 Docte ac eleganter in harum priore demonstrat P. Alexander, baptizatum sine dubio dici debere Christum, aliquando post inchoatam prædicationem Joannis Baptistæ: cujus exordium, quod a S. Luca defigitur anno *Quintodecimo Tiberii Cæsaris*, numeri hujus initium necessario ducendum a morte Augusti, illustribus et ἀνεπιφύλακτοις evincit argumentis. Hactenus recte. Illud non probo, quod pag. 202 obiter inducit, callide obrepens ad suam adstruendam de Christo, anno ætatis xxxiv baptizato, sententiam: *solidum interjiciendum annum inter initium Prædicationis Joannis et Baptismum Christi*. Nego enimvero. Tu ede, unde id conficis? Capessit ex professo probationem istius Propositionis pag. seq. nihil tamen adducens aliud, nisi hoc: *Inter vocationem S. Joannis et Baptismum Christi, multa intercessisse quæ spatium saltem unius anni postularent, probabiliter colligitur ex Evangelio Luc. III*. Sic verbis totidem P. Alexander. Contra ego. Quid probabile, quid non; non et inter ipsa probabilia, quid plus minusve sit verisimile, prudentiæ, opinor, definitur arbitrio. Ad hoc te tribunal vador. Cedo, quid affers, quo tua, quam mea contraria probabilior decerni debeat opinio? En verba S. Evangelistæ: *Anno quintodecimo Imperii Tiberii Cæsaris... factum est verbum Domini super Joannem Zachariæ filium in deserto: et venit in omnem regionem Jordanis, prædicans baptismum Penitentia. Mox quibusdam adjectis de concursu populorum ad baptismum Ju-*

annis, tum de argumentis concionum ejus; versu demum xxi ejusdem in Capitulis subjungit: *Factum est autem cum baptizaretur omnis populus, et Jesu baptizato et orante, apertum est caelum. En quæ interponat S. Lucas, inter initium Prædicationis Baptistæ, et Baptismum Christi: egressum multorum e Pagis et Urbibus Judææ ad novitatem istam spectandam Joannis prædicantis; eoque audito, suavis et ministratum a venerabili Oratore baptismum usurpantium; cui se ad extremum turbæ Jesus admiscuit. Quid, per omnium ex æquo bonoque de rebus æstimantium fidem! quid, inquam, hic est cui non recte, more humano consummando vel trimestre solummodo spatium judicetur abunde sufficere?*

3 Ego tamen alterum tantum supererogo: et Christum, item ut Joannem, existimans observare stuidisse, in suis quemque publice fungendi commissio ipsis munere primordiis, tricenariæ principium ætatis, in veteribus Prophetis (prout de Ezechiele constat) teneri solitum; inchoasse ambos arbitror Prædicationes suas anno ineunte trigesimo vitæ ipsorum; ac propterea, Joanne, qui sex mensibus Christo erat senior, a Kalendis mensis Julii, anno ab ortu ejus ineunte trigesimo, prodire ac dicere ad populum exorso; Jesum pariter simili expectata epocha ætatis propriæ, ubi se principio Januarii sequentis ætatem auspicari tricenariam sensisset, suam exequi palam, baptismo suscepto, Missionem cepisse. Velim audire, quid his plausibile queat opponi: cum nihil proferatur; jure meo concludo, falsam istam et incredibilem assertionem esse.

*sex menses
indulget:*

4 Lego præterea, nec laudo, in eadem in Quæstione pag. 205, P. Alexandrum, dum respondere conatur testimonio S. Lucæ, elidenti assertionem, qua ponit, baptizatum Christum xxxiv ætatis annis, contendere, in Evangelistæ verbis particulam quasi, Græce ὡσεὶ, liberam dare facultatem lectori quatuor annos superaccumulandi summæ indicatæ; idque ut evincat, allegare Matthæi locum ex Cap. xvi ubi ait: *Christum post sex dies futuram suam Transfigurationem prædixisse; cum tamen rem eandem narrans Lucas scribat, Transfigurationem contigisse μετὰ τοὺς λόγους ταύτους ὡσεὶ ἡμέραις ὀκτώ: post hos sermones quasi (sive, ut habet vulgata Editio) fere diebus octo*. In quo miror illum non vidisse, per id demonstrari contrarium ejus quod ipse vult: nempe non ad augmentum, sed ad diminutionem potius, apud

*Negat ὡσεὶ,
fere, admittere
annos 4 supra
30.*

A apud Lucam particulam *ὥσει* valere : idque innuentem Vulgatæ auctorem, non quasi, sed fere ibi loci posuisse pro *ὥσει*; quod hoc ultimum adverbium manifestius exprimat quiddam deficiens a plenitudine rotundæ summæ. Profecto enim illic S. Lucas, ad junctione τοῦ ὥσει, innuit, de numero completo dierum octo, detractas velle se duas dierum geminarum partes, primæ unam, octavæ alteram : quas inter, sex solidi a Matthæo memorati dies fluxerint. Quis enim non videt fore, ut haud vere posset Lucas affirmare, *ὥσει ὅσῳ ἡμέρας*, quasi aut fere octo dies, fuisse interfectos inter Christi Sermonem et Transfigurationem, si vera tres quatuorve insuper, hoc est undecim aut duodecim interfluxissent?

5 Debilis etiam mihi videtur et perfunctoria responsio, quam P. Alexander adhibet ibidem pag. 208 ad Canonem xi Concilii Neocæsareensis, in Palæstina celebrati anno Domini cccxiv, in hæc verba formatum : *Presbyter ante annos triginta non ordinetur : Dominus enim Jesus Christus in anno trigesimo et baptizatus est, et capit docere*. Hactenus Canon : ad quem P. Natalis : *Respondeo, sensum concilii Neocæsareensis esse, quod Christus ante annum trigesimum baptizatus non fuerit, non vero quod anno præcise trigesimo advenit ad baptismum*, ita ille.

B Facilis valde sit, qui sibi per hæc satisfactum contrarius Disputator annoat. Enimvero cui non statim appareat, quam inconvenienter decerneretur a Concilio, ideirco quod Christus non ante annum trigesimum baptizatus fuisset, etiamsi baptismum suscepisset non nisi quarto demum post anno ; tamen ut æquum debere sanciri, virum quemlibet, simul attigerit annum trigesimum, sine dubitatione promovendum ad Sacerdotium, gratia illi facta annorum quatuor illam summam excedentium ; per quos etsi Christus expectaverit, baptismum differens, tamen quadriennio prius quam Christo par sit meris hominibus representari apicem Sacerdotalis Ordinis : quasi non potius decuerit, talinm differri evctionem ad eum gradum, aliquot annis, aut saltem mensibus post illam vitæ annorum summam, qua Christus, a conceptu primo virtute omni ac divina sapientia præditus, ad baptismum accessisset. Hæc qui prudens citra præjudicium æqua iudicii lance perpenderit, næ huic confido persuasissimum fore, Patres Concilii Neocæsareensis, dum ita sanxerunt, sine ulla dubitatione credidisse, non quadriennio post trigesimum ; sed, ut diserte expriment, *in anno ipso trigesimo*, Christum et fuisse baptizatum, et cœpisse prædicare.

C 6 Percutit denique me graviter illud, ab eodem P. Alexandro Quæst. iii pag. 221 in Conclusionem secundam positum : *Christus mortuus est anno ætatis xxxvii inchoato*. Quippe vehementer abhorrens ab omni primorum Ecclesiæ seculorum sensu ; in id passim incumbente, ut Christi vitam universam quam minimum ultra trigesimum annum extenderet ; adeo ut eam non pauci conati sint intra istam præcise meram includere ; vi etiam Evangelii illata, dum ad hoc compingunt in annum unicum totam Christi Prædicationem. At errore longe contrario ævi nostri homines, quia Josephu et Dionii, illi Judæo, huic Ethnico, ambobus a Christi et Herodis ætate plus uno seculo distantibus, inconstanter loquentibus, et certo corruptis, plus quam Evangelio deferunt, ultra hos terminos nimium fidenter eruperunt ; Christum, cum est mortuus, propiorem fuisse quadragenario ausi fingere. Sed id confutabo mox uberius. Hic satis erit legi sapientissimam S. Patris Epiphani sententiam, inter ista extrema justum medium Indigitantis. Sic is scribit Hæresi LI Num. *xxxiii εὐρίσκεται ἐν τῷ τριακοστῷ τρίτῳ ἔτει τῆς ἐνοσίχθους παρουσίας πάσχω ὁ μονογενής*. *Compertum est,*

Propylæi Majalis Zona II

anno trigesimo tertio suæ in carne præsentis, passum D *Umgenitum*. Hæc una, proba, sana, omnibus qui recte sapiant tenenda sententia est : prout magis ex modo dicendis apparebit.

7 Venio enim tandem ad caput Controversiæ, quæ mihi proprie hic cum P. Natali est, prima ejus Quæstione tractatum : in qua etsi agatur, non de anno quo passus, sed quo natus est Christus : tamen quia ex constitutione anni Christi vere natalis, unice pendet determinatio *στανρωσίμων*, hoc est, definitio Controversiæ hujus, quoto Christus ætatis mortalis anno crucein subierit ; non falso autumem, nec vane polliceor, tertiam a P. Alexandro propositam Quæstionem, in prima quam idem præmisit discussione decidendam.

8 Antequam autem rem capesso paulisper hæere juvat in Prolegomenis, sive (ut Politicis hodie usitato verbo utar) in *Præliminaribus*, quæ P. Alexander suo huic Tractatui præstruit. Ibi memoriter enumeratis variis Patrum Ecclesiæ veterum de anno Christi Natali sententiis, non omittit ordine suo inserere optimam omnium, sic scribeos pag. 162. *Epocham nativitatis Christi, fixerunt anno Juliano XLVI*

Æræ nostræ vulgaris 1, Julius Africanus in Fragmento quod Petavius recitat Lib. 8 Anctarii, Cap. 4 ; Panodorus Monachus Ægyptius, qui Arcadii Imperatoris ætate floruit, teste Syncello in Chronographia ; Dionysius Exiguus, qui ab hoc anno suam Incarnationis Christi Æram orditur ; Beda, Lib. de Temporum ratione Cap. 45. Ita Natalis ; qui et his quatuor quintum addere potuit S. Epiphaniam, propter locum a me supra num. 6 descriptum. In his mirari subit, cur eam sic propositam sententiam rejecerit, quæ et antiquitate et gravitate Auctorum facile cunctis ceteris antistat. Quod non ægre, opinor, fatebitur qui perspexerit, nullum e tota Ecclesiastica vetustate in rebus Chronologicis (quam artem ex professo factitabat) peritiorum et diligentiorum haberi Julio Africano, scriptore secundi seculi. Huic qui consentiunt alii tres, et, quem ego adjungo, Epiphanius, an non tales omnium consensu sant, qui maxime idonei vel testes vel iudices in hac utriusque causa censeantur ? Panodorus in Ægypto nutritus, ubi rationes temporum accuratius quam alibi aspiciam subducebantur ; et ad idipsum otio abundans ob professionem vitæ monasticæ : Dionysius Exiguus, exercitatissimus in hac Palæstra disquirendorum et ordinandorum temporum, et unum id tota fere vita solum agens. Denique Beda, quo nemo uberius, diuturnius, laboriosius, de rationibus, Ærarum, Epocharum, universaque illa subtilitatis ærumnosissimæ Computorum exquisitione commentatus est. An non hinc dumtaxat argumento, isti quatuor (maxime adjuncto ipsis quinto S. Epiphanio) cur inquam, isti quinque Ecclesiastici Scriptores præferri aliis, etiam Patribus, debeant : idcirco quod SS. Patres, præcipue intenti dogmatibus declarandis, interpretandis Scripturis, vitiis insectandis, constituendæ disciplinæ, Hæresibus confutandis, ad Chronologicas quæstiones fere non nisi obiter, interdum et ex occasione descenderint ? præsertim cum illorum quinque sententiam tertiam universam a mille annis Christianus Orbis eo ipso se amplecti declaraverit, quod Æram sive Incarnationis sive Nativitatis (quæ vel in unam ambæ conflantur ; vel, si discretæ sunt, in unam coincidunt, facili detractatione vel adjectione novem mensium, quibus solis posterior a priori disjungitur) usu hodieque durante fixoque immutabiliter tenet.

9 Verum omissis admirationibus, quæ speciem querelarum habent ; quod suscepimus, agamus. Disceptemus, inquam, legitimo et probo more cum

Istis præmissis transit ad caput Quæstionis,

firmendamque communem sententiam,

quatuor testibus in tali argumento versatissimis et Epiphanio subnixam.

F

et Canonem Neo-cæsareensem tali sententia adversari ostendit,

sensumque totius antiquæ Ecclesiæ.

A P. Alexandro, propugnatore sententiæ, quæ Christum natum ponit, quinto retro prius anno, quam ejus natalem Æra vulgaris signet. Inter Leges æqui certaminis una est, ut paribus commissi Æmuli prælientur armis. Cum duæ sint usitatae hodie altercationum eruditarum formæ; altera presse ac dialectice argumenta stringentium, altera liberius dilatantium allatarum momenta rationum; Ego, etsi ex longo insueveram huic posteriori; tamen ad priorem, quam Adversario plus placere video, accommodare me conabor; et non diducta, digitis extensis, manu; sed in pugnum compressa, ut Zeno aiebat; hoc est, conclusionibus et syllogismis nude propositis, singillatim per partes rigore Scholastico probatis, contra irruentem pari modo pugilem excipiam. Est P. Natalis Alexandri in i Quæst. Dissertationis ii unica his verbis formati Conclusio, pag. 163. *Christus natus est anno Juliano xli, desinente ante Æram vulgarem v, Imperii Augusti xl, a contracto Exercitu, seu a morte Cleopatrarum xxvi, Regni Herodis xxiv a morte Antigoni, vel xxxvii a concessa sibi Regno, Urbis Romæ conditæ dccxliv, Olympiadis cxciii anno iv, a diluvio mmxliiv a Mundi creatione mmm, Coss. Augusto Cæsare undecimo, sive undecimo, et Lucio Sulla secundo.* Hanc Conclusionem ego falsam pronuntio. Veram probat P. Natalis hoc Syllogismo.

B 10 Christi natalis mortem Herodis anno ferme integro antevertit. Atqui Herodes mortuus est anno Juliano xlii ante Æram vulgarem iv. Ergo Christus natus est anno Juliano xli, ante Æram vulgarem quinto. Ita P. Natalis. Ego Majorem propositionem non simpliciter admitto: subest enim ei falsi quidpiam; quatenus affirmat, necessario dicendum, Herodem Christo nato superstitem uno saltem anno, eoque integro fuisse. Id enim nego ex Evangeliiis inferri: et demonstrare paratus sum, trimestre, aut ad summum quadrimestre spatium abunde sufficere ad recte ac verisimillime componenda quæcumque scribunt Evangelistæ, circa concursum Nativitatis et Infantiae Christi, cum adhuc durante Herodis regno.

C 11 Minorem vero plane in solidum totam pernego, falsissimamque esse aio. Probat eam sollicite P. Alexander paginis sex et triginta, a 64 ad 201, unam admodum adducens, et varus intorquens machinis auctoritatem Judæi Historici Josephi. Quare si eum arce ista deiecero, et liquido demonstravero, nullum ad fidem certam poni sat firmum fundamentum posse in testimonio Josephi, una spongia deleturus mihi videor quidquid tot chartis Adversarius ille vit. Nec tamen nunc dicam, adgi summa necessitate Fideles omnes, ad agnoscendam Flavii Josephi pessimam fidem, in suppressione Cædis Infantium, Herodis jussu patrata: in Bethlehem et finibus ejus. An enim ignorare potuit rem omnium illo ævo celeberrimam et decantatissimam? aut cum illam sciret, cur vel uno versu cursim transigere omisit? qui exempla crudelitatis Herodis, infinitis partibus minus insignia, diligentissime collecta congestaque passim accumulavit. Nec reprobam, quod manifeste alias ostendi, Dissertatione de Genere Herodis; Josephum in Herodis genere mentitum scientem volentemque: in eo redargutum non solum a coævis Herodi Scriptoribus summæ fidei; sed etiam a se ipso, vi magna veritatis conscientia, tamquam fidei, adacto ad ingenue fatendum quod improbe negarat. Non denique iterabo, quæ multa veris fulta documentis affirmavi pag. illius dudum editæ Dissertationis 34 et 35, defluxa in universum, merito suspecta, justoque recusabili Scriptoris illius auctoritate. Hæc, inquam, in præsens cuncta prætermitto: et ad unum id quod hic agitur me restrin-

D gens, hunc contra Minorem Syllogismi, a P. Alexandro propositi, et ejus probationem Syllogismum formo.

12 Propositio asserens Herodem mortuum anno xlii Juliano, et Christum natum xli, quinquennio ante principium Æræ vulgaris, præcipuum fundamentum habens in testimonio Josephi, deberet ut falsa rejici, si ostenderetur; primo, contrariam sententiam, aientem, Herodis mortem anno Juliano xlvi accidisse, quam Christi ortus sub anni Juliani xlv finem nati præcesserit, non minus inferri ex testimoniis Josephi: secundo, alia testimonia Josephi ejusdem, quæ P. Alexander pro se allegat, nihil illi prodesse.

Atqui utrumque id clarissime demonstrari potest.

Ergo falsa et rejicienda est ea sententia.

Major est evidens. E partibus Minoris duabus, priorem sic probo.

13 Scribit Josephus lib. xiv Antiquitatum cap. xv, Antipatrum, Herodis patrem, bene meruisse de Julio Cæsare, expeditionem in Ægyptum movente, statim post prælium Pharsalicum: et in ejus remunerationem meriti factum a Cæsare. Antipatrum Ἐπίτροπον, Procuratorem Judææ. Addit cap. xvii, Antipatrum, vi hujus acceptæ Generalis in Judæam Præfecturæ, subdelegasse peculiarem gubernationem Galilææ, quæ erat una ex Provinciis Judææ, filio suo Herodi *ὡς πεντάκαισι ἔτη· ἰὲ γὰρ αὐτῷ ἐγγεγονέη μόνα ἔτη*; Valde adhuc juveni: nam annorum tantum quindecim ætatis erat. Idem porro Josephus sæpe profitetur, multis locis inculcans, Herodem septuagenarium esse mortuum. Ad calculos jam eamus. Bellum Ægyptium certissime a Julio Cæsare confectum est, anno Urbis Romæ conditæ dccvii. Non potuit ergo præfici Herodes Galilææ ante annum Urbis Conditæ dccvii. Igitur, si anno Urb. Cond. dccvii Herodes quindecim erat annorum, idemque postea septuagenarius obiit, vixerit oportet post initam Galilææ Præfecturam annis lv: qui si addantur anno Urb. Cond. dccvii, efficiunt annum a Roma condita dccliii. Fuit hic annus Augusti liv, Julianus lvi, quo dici necesse erit Herodem fuisse mortuum. Res incommoda P. Alexandro, qui mortem Herodis ponit, ut ex ejus supra descripta Conclusionem patet, anno xlii Juliano: hoc est, annis totis antèrius quatuordecim. Quare is pag. 189, libenter assentitur Dekerio, Keplero, et Petavio, contententibus, in paulo ante recitato Josephi locum mendum in notas numerales irrepsisse: legendumque, non ut Josephi codices hodie habent, *ἰὲ*, hoc est, *quindecim*; sed, *xx*, hoc est, *viginti quinque* annorum fuisse Herodem, quando Galilææ a patre præpositus est. Admitto id Ego quoque: et hinc usque ad septuagesimum et ultimum Vitæ Herodis annum, xlv annos expletos numerans, devenio ad annum Urb. Cond. dccliii Julianum xlv, quo Christum pono natum, juxta Æram vulgarem, Herode adhuc ad menses aliquot anni Juliani xlvi superstite. Idque suffragante mihi Josepho, prout ab ipso P. Alexandro emendatus est: qui tamen Pater, ex aliis testimoniis Josephi, confecisse se putabat; necessario conferendam Herodis mortem in annum certo quintum; hoc est, Julianum xlii. Non minus igitur mihi, imo multo magis, hoc quidem loco, mihi, inquam Æram vulgarem tuenti; quam P. Alexandro, eam impugnantem, Josephus favet.

14 En alterum Josephi testimonium pro nobis evidens. Scribit ille lib. Antiq. xiv, cap. viii, captam a Pompeio fuisse Hierosolimam, Antonio et Cicerone Coss. die jejunii tertia Olympiade clxxxix. Et post xxvii annos, eadem anniversaria recurrente jejunii die tertia, captam eandem Urbem a Romanis duce Sosio, Olympiade clxxxv, Agrippa et Gallo

duo contra cum probanda assumit:

1 ex Josepho, ut cum ipse Alexander corrigat,

virisse Herodem usque ad an. Æræ vulgaris;

F

nec non ex aliis ejus locis, inter se collatis;

A Gallo Coss. Tum addit ejusdem libri cap. xviii, post secundam hanc Hierosolymæ Sosianam cladem, vixisse in regno Herodem annis xxxiv, et tunc septuagenarium mortuum: quod idem repetit lib. xvii, cap. viii et x. Ex his sic ratiocinor. Natus est Augustus, ex Suetonio et aliis, anno quo Consules fuere Antonius et Cicero, quo anno Pompeius Hierosolymam cepit. Igitur anno quo consules fuerunt Agrippa et Gallus, quando Sosius iterum Hierosolymam cepit, numerabat Augustus vitæ annos xxvii, quandoquidem, ex Josepho, anni xxvii intercesserunt inter captam primum per Pompeium, et eandem iterum per Sosium expugnatam Hierosolymam. Atqui, ab hac eadem Sosiana expugnatione Hierosolymæ, annos xxxiv explevit Herodes regnando, ut Josephus ait, et tunc est septuagenarius mortuus. Addantur anni xxxiv ad xxvii ætatis Augusti; apparebit, Herodem obiisse, dum Augustus ageret lxi vitæ annum. Quia vero Augustus anno ætatis xviii Imperium est auspicatus, a necesse Avunculi Julii Cæsaris; sive, ut P. Alexander loquitur, a conducto Exercitu: si xviii e lxi deducantur, constabit, anno Imperii Augusti xliii desisse Herodem vivere. At commodum hic ipse annus est Julianus xlvii, quo, in hypothesis nostra et Æræ vulgaris, ponitur mortuus Herodes. Ergo Josephus æque saltem nobis ac Adversariis favet. Hactenus dictis abunde probatam confido priorem meæ Minoris partem. Alteram deinceps non minus luculenter demonstratum eo.

15 Illa sic habet. Testimonia Josephi, quæ P. Alexander affert pro sua sententia, Herodis mortem anno Juliano xlii defigente (unde sequitur, Christum esse natum quinquennio ante initium, Æræ vulgaris) nihil ipsi prosunt. In hujus probationem hunc formo Syllogismum.

Si ex testimoniis Josephi quæ pro sua sententia P. Alexander allegat, non inferatur Herodem obiisse anno xlii Juliano, eclipsi Lunæ a Josepho notata insignito: sed anno xliii Juliano, in quo nulla Eclipsis Lunaris contigit, ejusmodi testimonia nihil illi prosunt.

Atqui res ita se habet.

Ergo vera et certa est meæ Minoris pars altera, affirmans, Josephi testimonia, quæ pro se P. Alexander allegat, nihil illi prodesse.

Major hujus secundi mei Syllogismi videtur evidens. Minorem in hunc modum probo.

16 Sententiæ suæ, Herodis mortem anno Juliano xlii defigentis, fundamentum profert P. Natalis Alexander Josephi locum lib. xvii Antiqu. cap. x, quem sic recitat in fine pag. 164 et initio sequentis: *Defunctus est Herodes post detrusum regno Antigono anno xxxiv, ex quo autem a Romanis Rex declaratus est anno xxxvii.* Ex his Josephi verbis ratiocinans P. Alexander, ita subjungit pag. 165 *Atqui Herodes Rex salutatus est a Romanis circa autumnum anni Juliani 6... et tertio post anno, hoc est anno Juliano nono, devicto interfectoque Antigono, rerum potitus est. Igitur ab hoc anno Juliano nono 34, vel sexto illo 37 numerandi sunt anni, quorum ultimus est, annus Julianus 42.* Ita ibi P. Alexander. Experiamur an recte calculos ponat. Addantur anno Juliano sexto anni xxxvii, ultimus collectæ summæ sine dubio erit non xlii Julianus, sed xliii: similiter adjungantur annos ix Juliano anni xxxiv extremus pariter erit xliii.

17 Non hic tam patens paralogismus tam oculato scriptori citra consilium excidit. Vidit P. Alexan-

der, annum, quo est Herodes mortuus, a Josepho disertissime affirmari insignem fuisse Eclipsi lunari, luculenta, in Judæa clare visa. Talis autem nulla prorsus contigit toto anno Juliano xliii, ut certissime constat ex Tabulis astronomicis. Fuit autem una satis conspicua, iisdem Tabulis expressa die xlii Martii anno Juliano xlii. Quare ad hunc annum detorquere, modica vi addita, numerus oportuit, et annum xlii mordicus tenere. Sed quid faciat, cum hunc illi evidentia omnium maxima, nempe Mathematica et numeralis extorqueat; neque ipsum ad xliii, quo ratio numeri trudit, transire sinat defectus Deliquii lunaris, trimestri fere spatium ante mortem Herodis signatissime a Josepho positi? An non hinc restat manifestissime probatum, quod mea Minor affirmabat: Testimonia, quæ P. Alexander Natalis ex Josepho pro se contra Æram vulgarem allegat, nihil illi prodesse?

18 Ex his summam contrahens sic colligo: cum Æra Christi vulgaris ab annis mille, consensu Christianarum omnium gentium in usum publicam recepta, Christum ponens natum anno xlv Juliano desinente, Circumcisum Kalendis anni Juliani xlvii (unde caput Æræ procedit) superstite adhuc Herode ad menses circiter quatuor. Hæc, inquam, Æra cum habeat Auctores, antiquissimos, gravissimos, summos artifices putandorum et ordinandorum Temporum, supra num. vii nominatos; ad stipulatorem quoque Patrem sanctissimum et eruditissimum Epiphanium, cujus verba sunt descripta num. 6. Cumque juxta illam omnia quæ vel scribuntur in Evangelis, vel ex Traditione veteri habentur, egregie consistant; et inter cetera cum ea præclare constet Mors Herodis, Christo nato ad quadrimestre superstitis, prævia Eclipsi Lunari magna, in Tabulis astronomicis ad xxix Decembris anni Juliani xlv conspicue apparente, cui omnia quæ Josephus notat de Eclipsi Lunæ mortem Herodis precedente, et præ sagisse credita, exacte conveniunt: manifestum videtur, debere nos eam hodie amplecti ac tueri, præsertim si contra eam nihil validius afferatur quibusdam testimoniis Josephi, quæ Adversariis nihil prosunt; cum alia nos ejusdem Auctoris testimonia proferamus, nobis clare suffragantia. Atqui rem sic se habere hic a me scripta ineluctabiliter evinunt. Ergo tenenda cunctis est Æra Christi vulgaris. Multo quæ his adderem se sub calumnia ingerebant. Sed quia per hæc exhaustissem propemodum videor mandatum litteris tuis ante hunc mensem datis, xi Octobris impostum, ne obsequio nimio fiam importunus, verbum non addidi. Vale Pater optime, mei memere, præsertim ad aram. Scribebam Tolosæ xii Novembris anno MDCLXXXIII.

His acceptis solum restare videbatur, ut Henschenianæ sententiæ præcipua quedam munimenta, hactenus Possino intacta, Æræ tamen communi valde in speciem obsistentia, tollerentur de medio. Quare eundem tertius interpellavi litteris, quibus rogabatur tria potissimum capita respondendo dissolvere, prout fecit, decimo post secundam Epistolam mense: nam nec ego multo citius rogaveram, moras longiores quam cupiebam trahente in prosequenda impressione Typographo, propter difficultates temporum, librario Belgarum cum exteris commercio infestorum superiori anno si unquam; per quæ etiam coactus fuit posteriorem Maji partem dividere utpote tanti temporis decursu sic auctam, ut tribus Tomis absolvi non amplius posset. Responsum autem Eruditissimi Viri hujusmodi Epistolæ explicitum fuit.

2. Josephi loca contraria ipsimet, non exigere nisi triennium.

sic autem amittit eclipsin Lunarem assertam.

D
Totius argu-
menti summe-
rii complexio!

E

F

A

EPISTOLA III

Respondens tribus, ex Henscheniana Exercitatione assumptis, contra vulgarem Æram argumentis.

Tribus Henschenii argumentis respondens,

Circa duas ad Te, volentem poscentemque, dudum scriptas a me Dissertationuculas pro veritate Æræ Christi vulgaris; quas ais, non sine successu isthæ visas: scribis x Augusti Anni hujus MDCLXXXIV, cupere Te, et quosdam tecum; ut, si possim, diluam argumenta tria, quæ nonnullos adhuc non nisi ægre avelli sinunt a complexu contrariæ sententiæ, verum Christi natalem in quinto ante initium Æræ vulgaris anno defigentis. Primum horum, ut indicas, ducitur a Censu Saturnini. Alterum, a consensu C. Cæsaris in primo loco, cum Romam venit Archelaus Regnum ex Testamento Patris petiturus. Tertium, ex morte Sejanæ, anno xxxi, quem tamen Orosius dicit, Edicto constituisse, ut Christiani exterminarentur. His totidem verbis argumenta in tua Epistola proponuntur.

B 2 Quibus antequam adæquatissimas, ut Scholæ loqui amant, et nuspium dissimulantes difficultatem, solutiones oppono; placet amoliri a me quamdam irreverentis et inofficiosæ audaciæ speciem, ex eo fortasse cuiquam suspicandam, quod jam tertio venire videar contra voluntatem ac sententiam nostri Henschenii τῷ μακκρίτου, cujus memoriam esse omnibus debere venerabilem æqui pariter et iniqui consentiant. A quo equidem adeo vel negando, vel in dubium vocando remotus sum; ut ultro profitear, in ejus Viri præstantis meritoque laudatissimi, studiis, ingenio, doctrina, industria, religione, admirandis prædicandisque nemini me omnium concedere: sed nego, illum exegisse aut expectasse unquam a sui cultoribus Pythagoræam credulitatem ad quidquid ipse sensisset: quin et eum scio, pro sua insigni modestia, ut ingenti veritatis amore, plenam semper suis Auditoribus aut Lectoribus fecisse potestatem, excogitandi contra si quid possent, et ubi satis explorassent, proferendi quidquid suis etiam scitis ac placitis adversum feliciori forte inquisitione reperire potuissent. En quid in Diatriba Præliminari a Primo Aprilis Tomum, postquam hanc ipsam, de quinquenni anticipatione Natalis Christi supra caput Æræ vulgaris opinionem, quam potuit efficacissime probasset, Exercitatione demum tertia, Pag. xiii, subjungat: *Suam cuique opinionem relinquimus, quam si probabilior possint argumentando facere, libenter dimitemus disputata hætenus, et majoris certitudinis certiorisque veritatis lucem undecumque oblutam gratanter excipiemus.* Tali ejus, tam diserta, tam ingenua, virumque decente vere magnum, præscriptione velut auctoratus, securior accedam ad agendum quod jubes.

C 3 Primum argumentum, ductum e Censu Saturnini, totam suam (si quam habet) vim accipit a duplici Tertulliani testimonio. Utrumque legitur Libro contra Marcionem iv, prius capite vii, his verbis: *De Censu denique Augusti, quem testem fidelissimum Dominicæ Nativitatis Romana Archiva custodiunt.* Alterum extat cap. xix totidem his litteris: *Sed et Censu constat actos sub Augusto nunc in Judæa per Sentium Saturninum, apud quos genus inquirere potuissent.* In priore loco nihil esse quod stabilitæ a me sententiæ incommodet, manifestum arbitrator. Nam Censu ibi memoratus Augusti, sine dubio is ipse est, quem, ut S. Lucas docet, jussu

quantum Auctorem faciat cum honore præfatur,

seque non nisi data sibi ab eo licentia usurum,

et allatis locis 2 Tertulliani, priorem si obesse negat;

Angusti Cyrinus egit in Judæa, quando B. Maria Bethleemi Christum peperit: quod contigisse anno xlv Juliano desinente, die xxv Decembris, qui solo septiduo præcessit Kalendas Januarias anni xlvi Juliani, primi Æræ vulgaris, Dissertationes duæ meæ priores satis, ni fallor, efficaciter adstruunt: Tertulliano nihil hætenus dicente quod his quidquam obstat. Nam et Ego Censum Augusti, per Cyrinum actum in Judæa, fidelissimum testem Dominicæ Nativitatis agnosco et admitto.

E 4 Alter nonnihil præfert infensum mihi, quatenus Censum, Augusti jussu actum, non, ut Ego, Cyrino, sed Sentio Saturnino videtur tribuere. Quod si revera est, nec vereor, nec eunctor, me illi Adversarium objicere; magno utique suffragatore fretus Luca Evangelista; qui clarissime Censum, sive Ἀπογραφὴν Descriptionem, Edicto Augusti præscriptam, cujus occasione Josephus cum Maria uxore prægnante Nazaretho Bethleemum migravit, factam ait primam sub Præsido Syriæ Cyrino, ἡγεμονεύουτος τῆς Συρίας Κυρηνίου, Evang. Luc. cap. 2. Omnino nefas est quemquam dubitare Christianum, quin, si quando Auctor Canonicus, cum scriptore quantævis alioqui dignitatis, non tamen Canonico, committitur; ei palmam auctoritatis deferri oporteat, qui Spiritu instinctus sancto ac Deo dictante scripsit, præ alio qui humani solum ingenii sensu litteris expressit. Quin aio, ne ipsum quidem, si revivisceret, Tertullianum recusaturum Evangelistæ credere, Censum, cujus occasione Christus Bethleemi natus est, a Quirinio, sive, uti scribit, Κυρηνίῳ Cyrenio, actum affirmanti.

E 5 Plus dicam, et dicto fidem adstruam. Existimo Tertullianum, cum id posterius comma ex cap. xix libri iv contra Marcionem chartæ ille vit, de Censu a Luca memorato, de quo egerat priori sententia e libri ejusdem capite viii, minime cogitasse; quod hisce indicibus affirmo. Cap. vii de Censu agit singulari: Cap. xix Censu pluraliter exprimit. Cap. vii Saturnini non meminit. Cap. xix hunc memorat Censum Actorem sub Augusto Cap. vii Censum vocat enim de quo loquitur, fidelissimum testem Dominicæ Nativitatis. Nihil tale de Saturnini Censibus Cap. xix memoratis affirmat. Nec sane ad ejus tunc propositum Cyrenianus ille census faciebat. Non enim de Christi Natali erat illic ipsi cum Marcionitis lis: sed de Matre ac Fratribus Christi, quos ait Lucas cap. viii, 20. *Stetisse foris quærentes eum videre.* At Josum respondisse nuntiantibus id sibi: *quæ est Mater mea? aut qui sunt Fratres mei?* Marcion ex eo inferebat: *Christum non esse natum.* Reddo Tertulliani verba id demonstrantia: *Venimus ad constantissimum argumentum omnium qui Domini Nativitatem in Controversiam deferunt. Ipse, inquit, contestatur se non esse natum, dicendo: Quæ mihi Mater; aut qui mihi Fratres?* Ut istam Hæreticorum argutiam elidat, subjungit mox: *Nos contrario dicimus: Primo, non potuisse illi annuntiori, quod mater et fratres ejus foris starent, quærentes videre eum, si nulla ei mater, et fratres nulli fuissent: quos utique norat qui annuntiaret, vel retro notos, vel tunc ibidem compertos, dum eum videre desiderant, vel dum ipsi nuntium mandant.* Subjicit deinde ac refellit cavillationem Hæreticorum, qua vim infringere

non admissuro alterum, si adversetur Lucæ:

sed negat adversari.

loco enim 2 agi de censibus, quibus censu Mater ac Fratres Christi:

A istius argumenti conabantur, aientes; illos qui nuntiarunt Christo prædicanti, matrem ejus ac fratres foris esse, non hoc ex vero, aut ex sensu proprio fecisse, sed totum id fluxisse *tentandi* gratia. Contra istud effugium Tertullianus excipit. Primo, solere Evangelistas, cum quid *tentandi* causa Christo dictum referunt, id ipsum annotare: quod adductis testimoniis evincit. Deinde figmentum istud evertit, negans ullam habere potuisse, qui talia Christo dixissent, ejus per hæc *tentandi* causam, sic continuo subdens: *Et tamen ex abundantia causus tentationis expostulo: cui rei tentaverint illum per nominationem Matris aut Fratrum? Si ut scirent, natusve esset, an non; quando de hoc fuit questio, quam ex tentatione discenterent? quis autem dubitaret natum, quem videret hominem? quem audisset, se filium hominis professum? quem de conspectu omnis humanæ qualitatis dubitarent Deum aut filium Dei credere, Propheten facilius existimantes, licet magnum aliquem, utique tamen natum. Etiam si in exploratione nativitatibus tentandus, quodcumque aliud argumentum tentationi competisset, quam per eorum personarum mentionem quas potuit etiam natus non habere. Dic mihi, omnibus natis mater advirit? omnibus natis adgenerantur et fratres? non licet patres magis et sorores habere, vel et neminem? sed et Censum constat actos nunc in Judæa per Sentium Saturninum, apud quos genus ejus inquirere potuissent. Adeo nulla constitit ratio tentationis istius. Hæc tam multa ideo descripsi, quia ex his confido æquum et prudentem Lectorem evidenter agniturum, in secundo Tertulliani loco, non agi de illo Censu, quem in priori vocaverat fidelissimum testem Dominicæ nativitatibus, quo nimirum Christus ipse recens natus Bethleemi descriptus sit: sed de aliis anterioribus per Sentium Saturninum actis, quibus Genus ejus: hoc est, mater et fratres ipsius majores natu censeri potuissent, de quorum statu et qualitate tunc disceptabatur: prout mihi quidem, spero et aliis quoque satis attentis, indubitanter persuadent verba, præcedentia mentionem istam Censuum in Judæa per Sentium Saturninum actorum.*

B Non me fugit, nostrum Petavium τὸν πένυ, cap. viii libri xii de Doctrina Temporum, ut suam nostramque sententiam de Extraordinario censu Quirinii, a tribus Ordinariis et celebribus, quot ab Augusto habitos Suetonius scribit, diverso, sententiam cum Tertulliani auctoritate conciliet, existimasse, Quirinii Censum ideo Saturnino tribui, quod dum is Præses esset Syriæ, a misso in Judæam peculiari jussu Augusti Quirinio fit actus; unde contigerit functionem Extraordinarii Ministri, Ordinario et majori assignari Magistratui. Verum præter quam superflua ista cautio deprehenditur ex eo, quod alios quidem Censum anteriores Tertullianus Saturnino imputet, minime autem quem Cyrinus, Luca teste, fecit, ob quem e litus in lucem Bethleemi Christus est, prout superius evicisse me confido: etiam existimo, quando is Censum est actus, jam desiisse Saturninum præesse Syriæ. Cur ita opiner facit, quod apud Josephum lego, libr. Ant. xvii cap. vii, quando Antipator filius Herodis Roma rediit, evocatum ab Herode adfuisse Hierosolymis Quintilium Varum, successorem jam paulo antea Saturnino missum ab Augusto: ἐτύγγανεν δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις μετὰ τοῦτον τὸν καιρὸν Ὀυκρός Κυντίλιος, διάδοχος μὲν Σατορνίνου τῆς ἐν Κυρίᾳ ἀρχῆς ἐπεστραλμένος, ἠγωνιῶν αὐτὸς τε σύμβουλος Ἡρώδῃ περὶ τῶν ἐνεστηκότων αὐτῷ δευθέντι. Forte adfuit Hierosolymis per hoc ipsam tempus Varus Quintilius, successor quidem Saturnino in Syriæ Præfectura missus profectus autem eo ipse rogatu Herodis, ut ei esset urberiter in consilio super instantibus tunc rebus. Nec vero primus ille

fuit in Provinciam ingressus Vari: quasi Roma primum Antiochiam (quæ sedes erat Syriæ Præsidis) tendens, Hierosolyma ex itinere tunc primum diverterit. Nam clara indicat Josephus, oratum eum ab Herode, causam Antipatri jam tractari cœptam decidere volente, ut ne gravaretur ad se venire Antiochia, ubi paulo ante Syriæ Præsidis a Saturnino decedente acceptum Magistratum cepisset exercere. Ait enim infra eodem capite Josephus, Varum arbitrio perfunctum, confestim se recepisse Antiochiam; ubi scilicet residere consueverat. Quod indicio est, eum aliquanto antea possessionem illic Præfecturæ Syriæ decedente Saturnino inivisse. En Josephi verba: τότε δ' ἐξαλαστέως ἀπέει τοῦ συνεδρίου καὶ τῆ ἐξῆς ἐπ' Ἀντιοχείας: ὅπερ δὴ καὶ τὸ πλείστον ἴσαν αὐτῷ ἀδισταρεῖαι διὰ τὸ Σύροις τοῦτο βραδίον εἶναι. Tunc (convicto, ut putabat, per veneni intercepti vim probatam, cogitati parricidii Antipatro) statim egressus e Synedrio, postredie Antiochiam profectus est: ubi scilicet plerumque morabatur, quod illic esset Syrorum Regia. Ex serie rerum gestarum, quam inde digere illo et sequenti capite Josephus, manifeste patet, intercessisse ab hoc de Antipatro judicio usque ad Herodis obitum, menses saltem sex. Cum autem Herodes obierit circa Pascha, hoc est, mense Martio aut Aprili, necesse est judicium de Antipatro fuisse habitum mense circiter Octobri anni præcælestis mortem Herodis, qui fuit Julianus xlv. Oportuit ergo Quintilium Varum, uno saltem aut altero prius mense, nempe Septembri vel Augusto, Saturnino successisse. Cum autem ex Evangelio adjuncta Ecclesiæ Traditione certum sit, Censum Judææ a Cyrino actum, cujus occasione Christus in Bethleem natus est, mense Decembri celebratum; evidenter constat, hunc extraordinarium Cyrini Censum, Sentio Saturnino, tamquam tunc Syriæ Præsidi, imputari nequivisse.

7 Non erit abs re hic obiter occurrere opinioni, facile primo aspectu Lectori oborturæ ex verbis Evangelii, de Cyrino, quasi jam tunc Syriæ Præsidi, quod Lucas ἀπογραφῆς descriptionem illam factam dicat ἡγεμόντος τῆς Συρίας Κυρνήου Præsidi Syriæ Cyrino. Quamquam non respicio quod viri Eruditi probabiliter disputant, et idoneis testimoniis fulciant, tam Latinam Præsides, quam Græcam ἡγεμόνος appellationem Extraordinariis quoque nec supremis communicari Præfectis: puto tamen ad præsentem usum sufficere observationem vocis πρώτη, primar. Non enim Lucas absolute ac simpliciter dicit: αὐτῆ ἡ ἀπογραφῆ ἐγένετο ἡγεμόντος τῆς Συρίας τοῦ Κυρνήου, Hæc descriptio facta est Præsidi Syriæ Cyrino: sed πρώτη, prima facta est. Vox prima respectum signat ad secundam, cum jam is esset ordinarius et supremus Syriæ Præsides, actam. En quid Josephus cap. i lib. xviii Antiq. post narratam Archelai depositionem, et exilium in Galliam de hac secunda Quirinii descriptione scribat: Quirinius Senator Romanus, per omnes honorum gradus ad consulatum usque proventus, et in primis clare, a Cæsare (Augusto) mittitur in Syriam ut jura Populis redderet, facultatesque censeret annuum. Paulo post: Ipse Quirinius in Judæam venit, jam contributam Provinciæ Syriæ, ut percenseret facultates ejus Regionis Civium. Vides secundum Censum a Cyrinio actum in Judæa, non ut priorem, extraordinaria et quasi subalterna potestate: sed auctoritate ordinaria supremi, qualis tunc fuit ab Augusto constitutus, ἡγεμόνος τῆς Συρίας, Præsidis Syriæ. Respectu Censum hujus secundi, ab eo Præsidi Syriæ acti, denominatur ille, decennio antè actus, Primus: et nihilominus idem dicitur actus a Præsidi Syriæ: non quod is, cum primum Censum egit, esset Præsides Syriæ: sed quia talis fuit quando secundum fecit: et quia hinc absolutam appellationem

unde constare possit vere hominem natum qui istos habuerit,

Eum vero quo a Cyrino census ipse Christus

negat contrarie quid habere cum Saturnino,

Addit hunc primum censum a Cyrino actum potestate extraordinaria;

ordinarii vero alium decennio posteriorem

et præsidem eidem Quintilio Varo.

F

A appellationem traxit Syriæ Præsidis, etiam primus ab eo Præsidi Syriæ actus vere dicitur, more loquendi probato et vulgato: quali (exempli causa) Historici Rerum Persicarum dicunt, Dario Histaspis Regi Persarum duos fuisse filios; priorem Artobazanem, alterum Xerxen; nullo illos ideo culpante, quod Patrem Artobazanis absolute Regem Persarum vocent, cum tamen Darius illum genuerit antequam Rex Persarum esset. Hactenus dictis confido me abunde. Quæsito tuo primo satisfecisse, demonstrando, Ex mentione per Tertullianum facta *Censuum Saturnini*, nihil contra meam sententiam, quæ Christum ponit vere natum sub finem anni xlv Juliani, et circumcisum Kalendis Januariis anni xlvi, unde Caput Æræ Vulgaris ducitur, præjudicii trahi.

B 8 Secundi Quæsitæ solutione, ad quam me hinc accingo, perfungar, si possim, brevius; et, ut spero, dilucidius. Id nascitur ex eo quod Josephus scribit Lib. xvii Ant. Cap. xi, profectum Romam paulo post mortem Herodis patris Archelaum, ut ab Augusto impetraret confirmationem Testamenti paterni, quo ipsi Regnum Judææ legabatur, obstantibus quibusdam; auditum, dum pro se in tali negotio diceret, *in actu Amirorum convocato ab Augusto, in quibus erat Caius Agrippæ et Julii Augusti filii filius, ab ipso adoptatus, designatusque successor, primum in consensu locum tenens.* Verba Josephi sunt: *συνήχθη (ὁ Σέβαστος) ἐπὶ παρακλήσιν γνωστῶν τοῖς φίλοις οὖν οἷς καὶ Γόριου, τὸν Ἀγρίππου μὲν καὶ Ἰουλίαν τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς ἦεν, ποικίλων δὲ αὐτοῦ μετὰ τὸν πρῶτον δὲ καθυδούμενον παρέλθε.* Hoc quæso in quem annum conferri commodius potest, quam in xlvi Julianum, primum Æræ Communis, quo consulatum idem Caius gerebat. Nam eo anno ab Urbe Roma condita dccclv Consules in Fastis notantur, hic idem *C. Julius Cæsar, et L. Æmilius Paulus.* Huc eodem anno mortuus est Herodes mense Martio; Aprili, sequente Archelaus ivit Romam; ibique dato sibi ad causæ cognitionem consensu selecto, primam in es post Augustum tenere sedem Caium, ejus anni Consulem, et destinatum Augusti successorem vidit. Quid ibi contrarium assertæ a me sententiæ est? quid non etiam illi favens illamque adstruens?

C 9 Video quo nitantur qui hæc nobis objiciunt. Magnopere ostentant testimonium Dionis, Lib. lv res gestas anno retro sexto, Juliano xl, Urbis Conditiæ dccclviii; quo *Coss. fuere C. Antistius Vetus et D. Lælius Balbus,* ita memorantis, ut iis accensere videatur C. Cæsaris perfectionem in Armeniam, unde cum nunquam redierit Romam, non potuisset Romæ ab Archelao reperiri post mortem Herodis anno Juliano xlvi. Qui sic disputant; errori manifesto Dionis suum inexcusabiliorem accumulunt. Quomodo enim non mendum evidens in Chronologia sit, ponere missum in Orientem Caium Cæsarem, sex totis prius annis, quam is Consulatum Romæ iniret, quod accidisse anno Juliano xlvi, Urb. Cond. cccliv. Fasti publici testantur? cum ex consensu Historicorum constet, eundem C. Cæsarem, quinto suæ in Oriente commorationis anno, diem suum in Cilicia obiisse. Unde consequens foret, enim non solum absentem creatum fuisse Consulem, sed etiam mortuum. Ac Dionis forte indulgere veniam quis posset, suspicando, aut per injurias temporum, quales multas ejus Historia passim lacunis hians perpessa cernitur, aut per exscribentium incuriam, vel imperitiam, vel audaciam, in ejus librum irrepsisse labem istam: excusare tamen ab imprudentia palmari vix quisquam illos poterit, qui maluerint, adhærendo sic labenti Dionis aut corrupto concidere; quam aliorum, veterum et ipsorum, ac gravium, monitu exemploque,

lapsum ejus indicantium et vitantium, in recta via stare.

D 10 Velleius Paterculus, Historicus fidei et accuratioris passim laudatæ; idemque Dion totis saltem ducentis annis antiquior (elidit enim Historiam suam sub Tiberio: et quæ scripsit de Augusti actis, spectasse dum gererentur, oculis suis potuit) diserte consignat Consulatum Augusti Cæsaris xiii, cum Collega suffecto Caninio Gallo, quæ multa de Augusto Dion in Consulatum Antistii et Balbi quinquentennio priorem congerit. Nempe, Magnifica spectacula edita Gladiatorii muneris, Naumachiæ, Dedicationis splendidissimæ Templi Martis; tum detectam Julæ Augusti filiæ libidinem effrænæ: post quod demum C. Cæsar Consul in Orientem missus est. Fuit is annus, ut idem Velleius exerte notat, ante Vinitii Consulatum, cui opus istud suum, copse anno edens, dicabat, trigesimus: qui Vinitii Consulatus cum anno Juliano lxxv, Urb. Cond. dccclxxiii, fastis publicis hodieque extantibus signetur, manifestum est, ignominiam Domus Augustæ, per adulteria Julæ vulgata, pertinere ad annum xliv Julianum, et quidem desinentem; cujus partem potiore antecedentem spectacula quæ dixi occupassent. Inde, cum id negotium lente tractum sit; multis et longis habitis inquisitionibus et quæstionibus adversus adulteros illæ Cæsaris; plerisque horum more tandem vel exilio mulctatis; de pœna quoque ipsius Julæ, ex sententia Senatus a Cæsare rogata; non videtur Julæ relegatio in Insulam ante postremos menses anni Juliani xlv contingere potuisse. En alteram ejus rei probatum quoque ac satis antiquum testem. Macrobius, vir et ipse, non minus quam Dion, Consularis, Theodosii Majoris ævo Romæ scribens, Saturnalium Lib. ii Cap. v ait: *Juliam, antequam Augusti patris gratiam perderet, ætatis annum xxxviii attigisse; quare, cum eam ipse Dion Lib. xlviii clare doceat editam in lucem esse Coss. Lucio Marto et C. Sabino, An. Urb. Cond. dccxy, adjunctis xxxviii annis, fit annus Urb. Cond. dcccliii, qui Julianus xlv est.* Non igitur ante hunc rea peracta Julia est: atque adeo aberravit a vero late Dion, dum Julæ ignominiam ac pœnam sex retro annis anticipat.

E 11 Vides profecto, Pater, quam mihi reformidanda non sit affirmatio Josephi de reperto ab Archelao Romæ Caio Cæsare, primum in selecto Consilio Avi Augusti consessus locum tenente: cum e contrario illa, ut dixi, præcipuam meæ sententiæ probabilitatem adjungat, Deportationem igitur Julæ in Insulam, auctoribus Velleio et Macrobio, in postremos menses anni Juliani xlv confero. Ægritudine animi, ex isto ipsi molestissimo negotio contractam, consolari statim Augustus studuit, designatione in anni mox secuturi Consulem, Nepotis Caii, in filium et Imperii successorem adoptati. Sub idem tempus die xxv Decembris natus est Christus, et Kalendis inde ovi Anni Juliani xlvi, qui idem primus est Æræ vulgaris, circumcisus Jesu nomen accepit: qua eadem die possessionem Consulatus iniiit Caius: in eaque illum nova dignitate Romæ fulgere aliquot mensibus Pater voluit; magnifice ostentare postea illum Orientalibus Imperii Romani partibus parans. Defunctus interim Herodes est, mense circiter Martio ejusdem anni xlvi Juliani, et Archelaus Herodis filius, testamento ejus Regni heres scriptus, cum conditione, si Augustus annueret, quam primum expedire se potuit, ad tam necessarium Cæsaris assensum impetrandum, Romam summa velocitate navigavit. Appulsus eo sub initium Maji, auditusque in consilio, primum ibi occupantem sub Augusto locum Caium vidit: quippe et declaratum a quatuor jam mensibus Consulem, et filium

quia constat ex Velleio Pater. Caium Cæsarem, coram quo res acta.

fuisse Consulatum anno 33,

neq. prius accusatam ejus matrem docet Macrobius:

ipse vero anno isto menses circiter 6 Romæ mansit,

adeoque Archelaum audire commode potuit.

Neq. Archelaum ante an. 33 regnum patris petrisse:

et quidem ex Dionis videri soletur,

sed manifeste corruptum ostendit:

A filium ex nepote adoptatum ab Augusto, præterea-
que successorem Imperii ab eodem designatum. Quid in eo, non dicam infensum meæ sententiæ; sed, non usquequaque accommodatissimum ad rationes meas cernitur?

*Monstratur
cur cum
tamdiu Ro-
mæ destinue-
ri! Augustus,*

12 Nisi forte quis eâsetur, non esse verisimile, destinatum ab Augusto Caium ad expeditionem in Parthos, ultra quatuor a Consulatu inito menses Romæ desedisse. Quid ita vero inverisimile id sit, cum in universa Romana Historia passim occurrant exempla profectorum etiam serius Consulatum, ad expeditiones momenti vel maximi? Certe nefas erat eos exire paludatos, nisi peractis Latinis feriis; quæ plerumque mense Martio, aut Aprili celebrabantur. Quid quod, non sola, nec fortasse vera causa itineris Caio fuit, ex mente Augusti Bellum Parthicum. Augustus anno Imperii XLIV, in senium jam vergens; eoque stimulatus sollicitudine successionis tam opimæ Imperii terrarum in heredes sui sanguinis transmittendæ, id agebat omni arte ac conatu, contra non ignoratam Liviæ uxoris voluntatem, quam tamen vivere concordiissime volebat, ut sensim prolem ex se natam his ad prærogativam successionis in Imperio, honorum rerumque gestarum ac famæ præsidii muniret, quibus hæc aliquando posset prævalere privignis Neronibus, dudum bello claris et ætate adultis. Hoc animo excogitavit hunc Consulatum Caio, duorum e Julia natorum majoris, destinationemque ejus in bellum Parthicum, omnium apud Romanos famosissimam: ex quo, quicumque successus, prout sperari fas erat, prosperi, facile adæquaturi ac superaturi essent Germanicorum et Drusurum adeptam victoriis illustribus gloriam. Tali proposito intentus prudens senex, existimandus utique est, quam plausibilissimam sui filii, tunc incipientis producti, speciem Italiæ primum totique Occiduae parti Imperii, aliquot mensium mora Romæ in splendida functione Magistratus amplissimi ostentare voluisse: ut sic eundem quasi solem in aliud velut Hemisphærium, Asiæ, emitteret: quem et illic expectari, præmissa venturi fama curarat, eo legato aliquanto antè Quirinio, viro spectatissimo et Familiæ Cæsaris fido; quem et Censum in Judæa extraordinarium agere jusserat, quique Caio posterius in Orientem appulsuro, moderator et consiliorum auctor destinatus ab Augusto fuerat. His, ni fallor, in fumum exhalata vanescit exceptio ultimo producta.

*ac de inde
ad Parthicum
bellum di-
miserit:*

C 13 Supermetior jam dictis in cumalium considerationem, meo quidem sensu, sapientem atque laudabilem, Jacobi Grandunici nostri, Auctoris harum rerum optimi, e ejus vulgatis scriptis, si quis has meas tres Dissertationes profecisse plurimum autmet, næ is me ipsum ultro fatentem ac grate prædicantem habeat velim. Is ergo divinæ Providentiæ ductum illustrem in quadam hic eminente comparatione votorum et actuum Cælestis et Terrestris Imperatorum observat. Uterque sub tempus idem propriam prolem promovere in Orbis Imperium studebat: Deus Pater suum ab æterno genitum Verbum, ex integerrima natum Virgine octavo Kal. Januarii, ipsis inde Kalendis nomine Jesu insignitum, Mundo imperaturum ostendit. Eodem die Consulatum auspiciatus Caius Cæsar, Augusti ex nepote adoptivus filius, matre progenitus adulteriis infami, omen designati terrarum Imperatoris tulit (falsum quidem et mendax, nam quadriennio extinctus inglorius perit) interim dum Jesus, tacitis nec interruptis uspiam auctibus, ad supremum, quod hodieque duraturum æterno avo possidet, rerum omnium Regnum profecit.

*Item quam
apte ejus
adoptatio
cum Christi
natiuitate
concurrat.*

14 Procedo ad tertium Argumentum, quo probari Christum passum ante Æræ vulgaris xxxiii, qui-

dam putant; inde vim trahente, quod Tertullianus, et ex eo Eusebius, Paulus Orosius, Cedrenus, et Nicephorus scripserunt: Tiberium, Pilati litteris compta Christi Resurrectione a mortuis, referendum suo nomine ad Senatam curasse de divinis ei honoribus decernendis: Id senatu aspernato, consiliis maxime Sejani tunc Consulis, ob talem repulsam inflummatum ira vehementi Tiberium, Sejano necem Senatoribusque permultis decrevisse. Hactenus narratio, quæ fabulane sit, an vera historia, disquiri jure posset. Tertullianus, qui unus fundus est (nam Eusebius, Orosius, alique ex eo hausere) jactatum in vulgus rumorem qualemcumque, melioribus pro causa, quam Apologetico tractabat, inserere argumentis, e Rhetorum arte, ad cumulum potuit. Erant primis Ecclesiæ seculis Christiani, qui fingere ac mentiri pro Religione pium crederent. Hi multos libros, magnis veterum nominibus insignes a se suppositos, sparserunt; ut magna hodieque, nec injusta, querela multorum est. Talium aliquis forte superstraxit memoriæ vulgatæ interitus tragici Sejani sævitiaeque in Senatores Tiberii, figmentum istud, a facile credulis cupide arreptum; cujus qualemcumque usum in suam rem præsentem Tertullianus non neglexerit. Nam alioqui, quomodo credibile sit, statim a Resurrectione Christi adeo persuasum de ejus Divinitate fuisse Pilatum, ut repente scriptis ad Tiberium litteris, seni ei, cauto, callido, nec nimium religioso, fidem fecerit mysterii quod ipsi Apostoli, ipsi Discipuli, visis etiam signis ingentibus, non nisi ægre ac tarde crediderunt? fidemque tam plenam, ut is confestim ad Senatam de eo Divis aggregando retulerit? Quam vero eassam habere potuit Sejanus in re tali adversandi Principi, cujus e nutu pendebant ejus omnes status ambitionisque rationes? quæ nihil sane connexum cum Christi consecratione habebant. Crederem (et in hoc mihi sperarem nonnullas assensuros, ex iis qui morum Sejani eam informassent ideam, quæ ex Historicorum huic æqualium, Taciti præsertim ac Suetonii, scriptis exhibet sese) si ei Tiberius significasset, cupere se, ut Crocodilus, cultus ab Ægyptiis, a Senatu Romano, jure Romanæ divinitatis donaretur; privilegio pari ei quo serpens Epidaurius, Senatus consulto accersitus e Phrygia, cultum, sedem, et templum in Tiberis Insula jam pridem obtineret; Sejanum, quo erat animo et genio, libenter obsecuturum studio Cæsaris, spe fundandæ semper magis stabiliendæque potentiæ, unico innixa fulero Tiberii gratiæ; cujus, utpote morosi et irritabilis hominis, perdendæ aleam se jacere, ista desiderii ejus ac studii frustratione, non poterat nescire. Quale præterea est; quamque, ut lenissime dicam, non primum creditu, quod ex Orosio refert, *Edicto constituisse Sejanum, ut Christiani exterminarentur? Mira res! Christiani Romæ fuerunt uno statim aut altero a Christi Resurrectione anno: cum in Judæa ipsa et Syria (ubi duodecim Apostoli et septuaginta Discipuli Christum prædicabant, mirabilibus prodigiis passim edendis fidem a se dictis adstruentes) non nisi multis posterius annis esse cœperint; quando nimirum, ut ait Lucas, Act. xi, 26. Primum cognominati sunt Antiochiæ Christiani.* Jam ergo falso tribuitur S. Petro gloria, Christianismi Romanam importati sub Claudio; qui jam illic nomine ac numero stabilitus, multis annis ante finem Tiberii, fuisset. Jam ergo errant et fallunt memoriæ omnes receptissimæ, ac pro indubitatis habitæ tot seculis, Tabularum Ecclesiasticarum, dum primam a Romanis Idololatri Persecutionem Christianismi Neronianam numerant: quam tamen plus annis triginta præcessisset anterior *Sejani Edicto* iudicta; Sejana ideo, vel Sejaniana nominanda. Sed cur,

D
3 *Nrgal
credibile
esse quod
Sejanus se
opposuerit
Tiberio,*

*volenti
Christum
inter Deos
referre,
!*

F

*aut quod
constituerit
Christianos
persequendos,*

ea de causa fuerit a Tiberio necari iussus.

A quæso, nec Suetonius, nec Tacitus, nec Dion, in caosis, quas late disserunt, necis Sejani, odiique in eum Tiberii, memorant offensionem e recusata Christi relatione in numerum deorum Romæ cultorum? Equidem, qua sunt illi tres diligentia, in sensibus, moribus, affectibus, verbis quoque et actis minimis Tiberii notandis, credere nec istud ejus pro Christi gloria inceptum, aut latere ipsos, aut ab iis dissimulari potuisse, si unquam fuisset: præsertim cum ex his duo, maxime priores, quod e scriptis eorum constat, infensissimo in Religionem Christianam animo fuerint. Quare ambos, in perscrutandis et infamandis Tiberii vitiis attente curiosos et acerbe disertos, credibile non est neglecturos occasionem culpandi Principis, populo exosi; super cetera crudelitatis, rapacitatis, infandæ libidinis, quæ late persequuntur, crimina, etiam impietatis et sacrilegii, consciti quodammodo, violanda, quantum in ipso fuit, Romana Religione, per conatum admiscendi ei accersitam præcol barbaram, ipsorum iudicio vanissimam, superstitionem.

Ut tamen ista delectur, occisum esse ait, non anno 31;

B 15 Placet tamen, ne videar astu declinare quod frangere nequeam telum, ultra id factum pro vero transmittere. Sit sane, ut volunt. Statim a Christi Resurrectione motus Pilati litteris Tiberius apothéosin ei decerni a Senatu Romano cupierit nequidquam (quippe Sejano in contrarium nitente) unde in Sejanum et Senatores multos gravis ab irritate tali repulsa Tiberio ultricis iræ procella ingruerit: quid tum postea? Ergone præpterea oportuerit ante annum xxxi Æræ vulgaris mori Christum et resurgere? Minime gentium. Nec enim audiendos qui dicunt, Sejani catastrophien ille anno contigisse, ex ipsis qui pro hoc citantur testibus, comprobo. Fuit annos Æræ Christi trigesimus primus, in Julianorum ordine LXXVI. Urb. Cond. DCCCLXXXIV, quo *Coss. fuere Tiberius Augustus V et Ælius Sejannus*. Non erupisse tali anno in Sejanum Tiberii odium, clarissime docet Dion Cassius lib. LVIII duobus locis. Primo pag. 717 (utelar editione Henrici Stephani anni 1592) ubi ait: Sejanum jam Exconsulem, adhuc incolumem, et specie præcipui favoris apud Tiberium solita cum maxime florentem, *pauituisse quod non in Consulatu aliquid tentasset*. Hoc est, non conatum exprompsisset invadendi Imperii, quod jam dudum machinabatur. Verba Dionis sunt: *μετεγγίνωσκον οτι μηδέν ἐν τῇ ὑπατείᾳ*

sed Memmio Regulo Cos. non quidem ordinario,

C

CONSULTATORIA EPISTOLA

Ad eundem R. P. Petrum Possinum,

Super anno Christi trigesimo apud Lucam, et Evangelicæ Historiæ principio exinde ordinando.

Quartur an salva veritate omnium per tres epistolas demonstratorum,

Q uam ad me dedisti, Pater amantissime et eruditissime, Epistolam ultimam, licet ineunte Octobri scriptam, vix ante Februarium hujus anni MDCI. XXXV accipere merui, variis ex causis inter Parisiensium amicorum manus retentum diutius; adeo ut jam fere inciperem formidare, ne non salis mature adveniret properanti ad finem partis primæ Chronologici hujus mei conatus, cui adjunctam cupiebam una cum prioribus duabus. Nam licet istis Epistolis plenissime exhaustis quidquid litterarii laboris tibi injuxeram, ea quam ipse dederas fiducia usus; doloissem tamen deesse tam illustre Corollarium, quale postrema ista Dissertatione sperabam. Tanto igitur ea advenit gratior, quanto longior expectatio magis accenderat desiderium. Nulla proinde mora inter-

ἐπέγγινωσκον. Deinde pag. sequenti aiens, Nævium D Sertorium Maeronem, Prætorianis cohortibus Præfectum, a Tiberio clam missum ad perdendum Sejanum, arcana *mandata communicasse cum Memmio Regulo, tunc Consule, nam Collega ejus Sejano favebat*: τὰ ἐπιστηλμένα οἱ (ὁ Μάρων) Μερμύρη Ρηγούλω τῆς ὑπατείας (ὁ γὰρ συναρχὼν αὐτοῦ τῶ Σκίανου ἐφρόνει) ἐπεκρωώθησε. Ex his manifeste patet, non fuisse illo anno Consulem Sejanum. Quæratius quo anno fuerit consul Memmius Regulus. Frustra id quidem in Fastis fiet: ubi totis annis circa hæc triginta, nec retro, nec prorsum, in dyade Consulatum reperitur id nomen. Non enim fuit iste Regulus Consul ordinarius, sed suffectus. Quando autem et cui? Opinor Servio Sulpicio Galbæ: qui anno a Sejani Consulatu tertio, Æræ Christi vulgaris XXXIII Juliano LXXVIII. Urb. Cond. DCCCLXXXVI, Consulatum ordinarium gessisse signatur in Fastis cum Luc. Cornelio Sulla. Non toto autem anno perstitisse Gallam in Consulatu, sed sex tantum mensibus, docet nos Suetonius in ejusdem Galbæ postea Imperatoris Vita, sic scribens de illo cap. VI. *Consulatum per sex menses ordinarium gessit*: suffecto ei videlicet in posterius semestre Memmio Regulo. Nec abhorret ab hac conjectura, quod L. Cornelius Sulla, quem collegam ultimis anni sui mensibus habuit in Consulatu Memmius Regulus, hic a Dione indicatur, fuisse Tiberio suspectus favoris in Sejanum. Nam præterquam, Familia Corneliorum et Cæsarum nunquam bona et fida concordia coaluerunt, ex quo Julius Cæsar, auctor claritatis domus Cæsareæ, ægre Sullæ Proscriptoris gladium effugit, uti Suetonius narrat in Vita Julii cap. 1: etiam hic ipse Galbæ primo Collega Cornelius Sulla, bis reperitur fuisse accusatus conjurationis adversus Cæsares; et cum prius periculum propitia forte declinasset, secundo succubuisse, jussu Neronis occisum. Vide Tacitum hæc testantem Annal. XIII et XIV. Indignant hæc nobis veram Epocham exitii Sejani, ultimos menses anni Æræ vulgaris XXXIII, quo passum nos Christum indubitanter credimus, et resurrexisse mense Aprili. Qua de re a Pilato scriptæ litteræ ad Tiberium pervenire potuerunt inense Majo aut Junio. Indeque cuncta cetera facile sequi, quæ nobis obijciuntur immerito, cum nostræ sententiæ novum firmamentum adjiciant.

E verum Suffecto pro Sulp. Galba an 33.

F

posita, tuum istum vere triplicem foniculum, quo Communis Æræ Christianæ auctoritas firmissime adstringitur ne vacillet, adnexui operi jam metam spectanti. Hoc dum ago, nonnulla adhuc mihi occurrit ratio, qua, salvis fere iis omnibus quæ solidissimo ratiocinio affirmasti, videor posse, saltem ut probabilem, sustinere sententiam, pridem mihi placitam, secundum quam in meis ad Ephemerides Græcemoscas observationibus statui, nati in terris Christi Anniversarium diem ipsum esse, quo eundem Bethleemi adoraverunt Magi duce Stella, jam inde a mensibus viginti et uno, aut etiam tribus, videri ipsis in Oriente cæpta; secundum quod tempus, ab iisdem Magis intellectum, occidi Berodes infantis jusserit a himatu et infra, ipse peractæ cæli vix totis tribus mensibus soperstes: juxta quem

sustineri nequeat Christi annus 30, fuisse completus cum baptizaretur.

A quem calculum baptismus Christi contigerit anno ætatis ejus xxx expleto, mors vero ætatis ejusdem xxxiv per tres menses inchoato. Qua de re obsecro, ut, velut Discipulum consultandum cum Magistro, Tecum aliquantisper discurrentem audias; et si aliud nihil, occasionem saltem accipias, Evangelicam Christi nascentis historiam pari felicitate illustrandi, qua apud me affirmasti communem sententiam de anno ejusdem morientis: eaque elucidandi, quæ possint in ultima Maji parte legi, quando angustiis temporis ad hanc editionem reliqui nunc prohibeor responsum expectare.

2 Ordior ab eo Lucæ loco, qui solus, vel nullus, definire potest id de quo dubito: *Et ipse Jesus, cujus baptismum jam retulerat Evangelista, erat incipiens quasi annorum triginta.* *Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ ἡτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος.* Ea verba, absque commate ante ἀρχόμενος sumpta, quomodo videntur sumpsisse vulgaris Æræ auctores, ut intelligatur Jesus tunc annum ætatis trigesimum ingressus, haud dubie rem conficerent: quamvis enim particula ὡσεὶ (ut tu optime nosti) sit ut plurimum dubitativa (affirmative enim diceretur ὡς unde istud Joannis, *δὶξεν ὡς μονογενεῦς, gloriam quasi unigeniti*) adeoque idem valeat quod *circiter*, sive plus minus; satis tamen illius indifferentiam videretur determinasse Evangelista, ad defectum potius, quam ad excessum, si vere τὸ *Incipiens, ἀρχόμενος*, ad annorum numerum retulit. Quæro ergo utrum omnino dicendus sit eo retulisse. Non ita existimavit Martyr Ignatius, vel quisquis sub ejus nomine composuit Epistolam ad Trallianos, ubi ait, *Christum expletis tribus annorum decadibus esse baptizatum.* Sed noio auctoritate incerta niti, ideoque abstineo etiam verbis Justinii Martyris, in Dialogo cum Tryphone dicentis, quod *Jesus triginta plus minus annis mansit, priusquam veniret præco ejus Joannes.* Ipsi me verbis adstringo, et Græcæ linguæ scientissimum interrogo; satisne Græca constructio sit ἀρχόμενος ἡτῶν τριάκοντα, *incipiens annos triginta* pro ἡτῶς τριάκονταῦ *annum trigesimum*; mihi nec Latine sic loqui placeret, nedum dicere *incipiens annorum triginta.* Ast vero utraque in lingua clara constructio fit absque voce ista, *Erat annorum quasi triginta.* Quod igitur istud ἀρχόμενος, *Incipiens?* Fallor, si non ipse se explicat Evangelista, primo Actorum ubi ait de Jesu, *Intravit et exivit inter nos Jesus incipiens (ἀρχόμενος) a baptisate Joannis usque in diem qua assumptus est:* et rursus cap. x *Verbum... incipiens (ἀρχόμενον) a Galilæa post baptismum quod prædicavit Joannes.* Quid autem *incipiens?* Utique *intrare et exire* inter discipulos suos, sive (quod initio dixerat, et forsitan magis apte eo de quo agitur loco intelligitur) *facere et docere.* Ad hunc autem sensum obtinendum, ut idem valeat quod, *Erat Jesus, cum inciperet (facere scilicet et docere) quasi annorum triginta*, aptius in Græco textu postponitur ἢ ἀρχόμενος, quam præponitur in Latino τὸ *incipiens*, cum id eo loco utcumque dubium sensum faciat, non item quando postponitur.

3 Hæc mihi si concesseris, et τὸ *incipiens* permiseris tantisper seponi e textu, velut ad nostram quæstionem impertinens, haud difficulter concessurum etiam Te confido, quod indefinitam locutionem deceat quam minime opus est ampliare: proinde de eo qui trigesimum annum ætatis suæ diebus dumtaxat tredecim excessit, rectius intelligi quod dicatur *annorum quasi triginta*; quam de alio, cui integer pene annus deest ad ætatem istam, quamdiu scilicet nihil magnopere in contrarium obsistit: multo autem magis quando per talem explicationem et sensum laxatur spatium, intra quod,

Propylæi Majalis Zana II.

non item in multo contractiori, ea omnia commode et citra perturbationem ullam digerantur, quæ vel Evangelistæ de Christo, vel Historici de Herode narrant. Videamus ergo an ultimum præstare possit acceptio prior; sic enim suaviter enervabitur vis præjudicii, quo alias præpollet opinio communior quam defendis; non facile flectendus in contrarium, si eam porro velis sustinere, insuper habitis difficultatibus, quæ (quantumcumque magnæ mihi videantur) non sunt tamen etiam me iudice prorsus insuperabiles; et omnino forent tolerandæ, quando certum esset, spatium amplius concedi non posse, quocumque etiam proposito commodo. Quia autem jam pridem tibi consilium est Evangelicum textum doctis tuis Dissertationibus illustrare, patere ut etiam ad reliqua eo contenta mysteria excurret oratio, oboriturum ex chronologicis tricis fastidium piæ nec inutilis meditationis sapore conditura.

4 Ponamus igitur anno Juliano xliiv, ante Epocham Æræ Communis secundo, die xxv Martii, quando missus est Angelus Gabriel ad Mariam, vel xxiii Januarii, quando Josephi et Mariæ desponsationem nuper accepimus recolendam, potius ex aliqua congruentia temporis, ab Annuntiationis die nec remoti nimium, neque justo propinquioris, quam alia aliqua auctoritate: Ponamus, inquam, cœptam a Magis conspici in Oriente Stellam, aut juxta Henschenium xxv Martii, aut potius die xxiii præcedentis Januarii, siquidem per suam desponsationem Virgini jus acquirebatur, ad Regnum Judaicum, in patris simul ac mariti sui caput devolutum, transferendum in eum, quem ipsi paritura erat filium, si non naturalem, certe legitimum; quemadmodum ex tuo, Pater Reverende, eruditissimo Diallectico Theogeneologico alias dedici docuique. Dum autem eam Stellam, sic ut infra dicam, observat illi; Hierosolymis Nazarethum ducta Virgo, post duos continentis matrimonii menses, conceperit Verbum ex se carnem factum die xxv Martii. Tum invitante Paschalis festi proxime celebrandi religione, cum Josepho regressa Hierosolymam, cum bona illius venia, in comitatu notarum sibi e Zachariæ familia personarum, ad idem festum advectarum, excurrerit in Montana Judææ, solis viii P. M. distantia Hierosolymis; visitatura Elisabeth, mansuraque apud eam, quousque ad Pentecosten revertens Josephus, veniret ipsam reducturus domum; ignarus interim arcani ineffabilis, quod fuerat Spiritus sanctus in sponsa sua operatus. Ut vero revertit, atque etiam ipse venit in domum Zachariæ; incredibile est Elisabetham, quæ divinorum magnalium pridem conscia erat, eoque nomine in ipso Mariæ ingressu fuerat ei gratulata, non absimili gaudio hospitem suum perfusum voluisse, aut saltem subobscurè dixisse aliqua, ex quibus paulatim veniret ille in conceptæ prolis notitiam, quam virgineus pudor cunctabatur ei communicare. Quare is, suæ contiaentiæ conscius, nec facile mysterium capiens, quod omnem humanum superabat intellectum, elegerit diutius ibi manere; specie quidem fruentæ hospitalitatis suavissimæ, revera autem visurus quo res evaderet, et animo anceps quid consilii caperet, si vere prægaantem sponsam comperisset. Ad hoc porro nequaquam opus est cum Hieronymo concipere, quod *licentia pene maritali futuræ uxoris omnia noverat*; paulatim enim intumescens sacro pondere fœtus uterus, proditurus ultro erat eam, quam primo suo ingressu fuisse a cognata matrem Domini salutatam, poterat inaudivisse. Jamque tertius mensis graviditatis certiorum illum reddebat de veritate conceptus, quem credere eatenus formidarat: quapro-

4 pter,

textu Græco
Lucæ id non
vetante,

B

sed patius
suadente:

C

itaque com-
modior sequen-
tia Evangelii
huberi.

Sicut stella
cæperit videri
Januario an.
44 Juliano,

E

exente Mar-
tio Virgo visi-
tarit Elisabe-
tham,

mense Junia
reducta sit a
Josepho in
Nazareth
F

A pter, cum pater haberi nollet ejus quam non genuerat proles, nec sponsam traducere, de cujus sanctitate, comperta sibi, nihil audebat nisi honestum præsumere; *cogitavit occulte dimittere eam*, id est, inscia illa Nazarethum redire, indeque clam mittere libellum repudii. Sed ne faceret prohibuit Angelus, monens ne timeret *accipere Mariam conjugem suam*: quia de Spiritu sancto erat, quod conceperat.

excunte Decembri venerit in Bethleem, ubi peperit Christum

5 Tum vero, priusquam impleretur Elisabeth tempus pariendi, ad quod non decebat manere ibi Virginem, cum hac redierit Nazarethum circa xx Junii; ubi nati paulo post Joannis, et mirabilium eam nativitate secutorum nuntium letus acceperit, ac reliquum fere annum manserit, donec *exiit edictum a Cæsare Augusto*, per quod Bethleemum cogeretur proficisci. Hic xxv Decembris Deipara Unigenitum suum peperit, et pannis involutum reclinavit in præsepio, quoniam *deerat locus in diversorio*. Sed hunc fecisse cito debuit adventus Pastorum, Angelico monitu ad visendum infantem recens natum accurrentium, et quæ viderant audierantque annuntiantium. Quomodo enim paterentur Bethleemici cives diutius in stabulari antro permanere puerperam, de qua tanta sibi prædicabantur magnalia? Ut ut sit, novo anno ineunte circumcensus ibi Puer est; *et postquam*, ibidem etiam, *impleti sunt dies purgationis Mariæ*, quadraginta videlicet, *secundum Legem, tulerunt illum in Hierusalem ut siserent eum Domino... Et ut profecerunt omnia, reversi sunt in Galilæam, in civitatem Nazareth*. His deinde verbis Tatianus, seculi 2 scriptor insignis, Harmoniæ Evangelicæ Auctor et in omni historia versatissimus, subtexit narrationem de adventu Magorum, ex Matthæo hinc ordiente, prætermittis omnibus iis quæ usque ad annum xii retulerat Lucas; sicut hic e converso prætermittit quidquid deinde sequitur ex Matthæo, usque ad reditum ex Ægypto. Sed quoniam idem Lucas Cap. iv, narrato Christi baptismo et jejunio, simili fere qua supra phrasi utitur, dicens, *Et consummata omni tentatione... regressus est Jesus in virtute spiritus in Galilæam*; cum tamen ex Joannis i constet, multa et magna intercessisse, quæ ille omittit; dubium hoc loco nascitur, utrum revera Hierosolymis in Nazareth immediate sit itum, an vero solummodo post reditum ex Ægypto; maxime cum oporteat Bethleem reducere matrem et puerum ante fugam.

B *an. Jul. 45 circumcisum et præsentatum in templo.*

6 Equidem eo propædeo, ut tandiu textus Evangelicos secundum rigorem verborum accipiam, quamdiu alius clarior textus non cogit contrarium facere: et satis causæ inveio, cur Parentes Christi, propositum habentes sedem capere Bethleemi (quemadmodum inde colligo, quod rediens ex Ægypto Josephus, propter regnantem in Judæa Archelaum *timuit eo ire*; iturus alias, utique ad domicilium ibi jam ante fixum) causæ, inquam, satis invenio, cur convenerit, imo oportuerit eos prius reverti Nazarethum. Nempe ut Josephus, a sua istic domo et possessiuncula verosimiliter aliqua raptim cum sponsa egressus, urgente Edicto ut Bethleemi profiterentur; longius posthac et forte in perpetuum abfuturus, disponderet omnia ad migrationem, distracta quæ transvehi non poterat supellectile, domoque et agellis elocatis. Causam quoque Bethleemum commigrandi noa unam concipio: nam persuadeo mihi, non tam pauperem fuisse Mariam ut passim Concionatores meditantur, utpote honesta in fortuna natam; si verum est, quod parentes ejus, annorum proventuum partem tertiam sibi servare conteati, alias duas partiri fuerint soliti in ter templum et egenos; item, quod Anna mater ejus, Joachimi conjux, fuerit filia Sacerdotis, unde

Inde parentes ejus regressi sint Nazarethum,

ut familiolam transferrent in Bethleem,

et domum Hierosolymis ipsa habuisse, et agros D maritus ac pascua dicitur; Josephum autem Mariam credo versatos satis in Scripturis, Messiam spectantibus et vulgo decantatissimis, ut scirent illum e Bethleem exiturum apud Isaiam promitti. Cum ergo viderent, Deo sic mirabiliter ordinante, factum esse ut is ibi nasceretur, quia et agnosci utcumque cœpisset, Pastoribus annuntiantibus; ipsique Bethleemici vicini, tum amabili hospitem suorum conversatione, tum spe futuræ aliquando amplitudinis suæ capti, multis verosimiliter institissent ut stabile apud se domicilium figerent; eumque in finem forsitan offerentur eæ ipsæ ædes, quæ olim fuerant Joachimi et Heli plurimumque progenitorum, quas et contingere potuit necdum venditas, sed solum elocatas aliis esse; quare non potuissent commoveri, ad Nazarenam commorationem, familiæ suæ peregrinam, commutandam cum Bethleemica, tanto commodiori ad omne tam spirituale quam corporale solatium, prope Hierosolymam et Templum, ubi et Simeonem justum et Annam Prophetissam habituri essent, mysterii grandis conscios. Et hæc quidem illi cogitare poterant, humano modo res soliti æstimare et gerere, nisi cum diviniore impulsu alio agebantur. Deus autem eo hæc disposuerit, ut ibi haberet eos, ubi adoraretur puer Jesus a Magis, requirereturque ab Herode, et unde foret in Ægyptum brevior transitus.

ubi credi possunt non nullas habuisse possessiones:

7 Neque absonum videatur, quod familiæ Christi facultatalis aliquas (licet non magnas, nec tanto generi pares) præsumam fuisse. Nullam indecentiam, sed congruentiam multam in hoc reperiet, quisquis, sepositis præjudiciis, ad sacram Christi Historiam adverterit animum: et fabrilis professio non excludit omnes omnino facultates; præsertim cum apud Judæos tunc temporis nemo non aliquod officium disceret, sicut patet in Paulo, artem scenopægiæ tractante, licet alias litterato et non ignobili. Præterea nulla necessitas cogit, Evangelicæ paupertatis exemplum, in Christo aut parentibus ejus, statuere ante illius Baptismum; post quem primum cœpit facere et docere, tum alia multa, Judæis nova; tum vendere omnia et dare pauperibus, ad habendum thesaurum in cœlis. Hoc primam fecisse Deiparam, mortuo Josepho jam viduam, libenter dixerim; nec enim par est ratio pro abdicatione honorum in prima juventute faciendâ, quæ pro voto virginitatis, cujus illa vexillum creditur etiam ante pubertatem erexisse; uti facile quivis per se intelliget.

certe nihil suadet omnia abdicasse

ante Christi prædicationem.

C Evangelicos secundum rigorem verborum accipiam, quamdiu alius clarior textus non cogit contrarium facere: et satis causæ inveio, cur Parentes Christi, propositum habentes sedem capere Bethleemi (quemadmodum inde colligo, quod rediens ex Ægypto Josephus, propter regnantem in Judæa Archelaum *timuit eo ire*; iturus alias, utique ad domicilium ibi jam ante fixum) causæ, inquam, satis invenio, cur convenerit, imo oportuerit eos prius reverti Nazarethum. Nempe ut Josephus, a sua istic domo et possessiuncula verosimiliter aliqua raptim cum sponsa egressus, urgente Edicto ut Bethleemi profiterentur; longius posthac et forte in perpetuum abfuturus, disponderet omnia ad migrationem, distracta quæ transvehi non poterat supellectile, domoque et agellis elocatis. Causam quoque Bethleemum commigrandi noa unam concipio: nam persuadeo mihi, non tam pauperem fuisse Mariam ut passim Concionatores meditantur, utpote honesta in fortuna natam; si verum est, quod parentes ejus, annorum proventuum partem tertiam sibi servare conteati, alias duas partiri fuerint soliti in ter templum et egenos; item, quod Anna mater ejus, Joachimi conjux, fuerit filia Sacerdotis, unde

8 Ceterum prima agnoscendi prædicandique Messis, velut jam nati, initia, per Pastores in Bethleem, perque Simeonem et Annam in Templo, dixerim non magnum strepitum fecisse, sicuti non magnum dabant de se fulgorem; propter plebeiam conditionem personarum, ad quarum notitiam pertingebant istiusmodi dicta factaque. Quod si eorum quidpiam in aures oculosque venit potentiorum ac superbiorum Priacipum populi, Ministrorum templi, Herodianæ aulae assecularum, pro somniis ea deliramentisque habuerint dormitantium rusticorum et senum fatuorum, nec digna putaverunt de quibus ad Herodem Regem referret aliquis, aliunde satis ægrum animi, seque rideri credituram tam insulsis humana æstimatione futilibusque narrationibus, quales in superstitiona plebecula Judæorum, ut spargebantur quotidie, sic facile contemnebantur, et contemptæ evanescebant citius, quamdiu nullum ciebant notabilem motum. Ast vero cum *Magi ab Oriente venerunt Hierosolymam, dicentes, Ubi est qui natus est Rex Judæorum? vidimus enim Stellam ejus in Oriente, et venimus adorare eum; audiens id Herodes Rex, turbatus est, et omnis Hierosolyma cum illo: et congregans omnes Principes Sacerdotum*

F

Excunte an. 45 advenerint Magi,

A *dotum et Scribas Populi, sciscitabatur ab eis, ubi Christus nasceretur. Quando autem venerunt illi? Cum natus esset, Jesus in Bethlehem Juda in diebus Herodis Regis, inquit Matthæus. Tantumdem dicere potuisset, si vel decennis jam puer fuisset. Nihil ergo hinc habetur præsidii ad sustinendum, quod vel XIII die a Christi Nativitate, vel mox a Præsentatione in Templo, Magi venerint. Dixi ego, et (siquidem liceat) pergam libenter dicere, ipso anniversario Natalis die factam Adorationem Magorum; quia tali die recolit eam universus fere Oriens, nocturna diurnaque officia inter duo ista mysteria sic disper-tiens, ut nox nascenti, dies adorato Christo in solidum tribuatur.*

et Puerum adorant die anniversario natiuitatis suæ,

conformiter ad mysterii istius p'curas;

B

E

10 Quin et Occidentalis Ecclesia, primi moris eatenus retinens, in tertia Missa legit Evangelium de Magis; de quibus tamen solennius agendum instituit in die Epiphaniæ; sicut et de primo miraculo in Cana; quamvis uoa cum ecclesia Orientali recolat mysterium Manifestationis præcipuæ, iu baptismo factæ et antonomastice Epiphania nominatæ. Non tamen quasi uno die omnia tria facta sint: apparet enim ex S. Maximo, nullam ejusmodi traditionem in Ecclesia fuisse, quantumcumque id nunc vulgo pro traditione habeatur; et certum est, Nuptias in Cana Galilææ factas esse, tertio quartove post baptismum mense. Itaque, sicut ex usu Occidentalis Ecclesiæ, unico cultu tria mysteria confundente, nihil certi haberi in nostram rem potest; ita rectissimo iudicio sequemur in istis Ecclesiarum Orientalium consensum: quem eatenus etiam probare Occidentales videntur, quatenus in recolenda paulo post Natalem memoria puerorum, ab Herode interfectorum, cum iisdem consentit.

idque biennio apparentis stellæ jam fere completo,

11 Conuenit porro genio Herodis, politice prudentis non minus quam sanguinari, talis qualem supra dixi sollicitudo, custodiæ Magis adjungendæ: nec verisimile mihi est, satis habuisse simulare voluntatem inventum Regem etiam per se adorandi. Sed quantumvis cautum fefellit Dei providentia, misso Angelo, qui in somnis et Magos moneret *per aliam viam reverti in regionem suam, et Josephum tollere puerum ac matrem ejus, et fugere in Ægyptum*: quod utrumque eadem ipsa nocte factum est, ut adveniente die speluncarum latebris se tutati sint, frustratique exploratores, orto mox mane ad inse-

alterve dies transierit ipsis in aula Herodis, dum D examinantur studiose ipsi, consulunturque Sacerdotes et Scribæ; die autem xxv Bethleemum dimiserit eos Herodes, non sine comitatu aliquo; specie quidem honoris et ducatus, revera autem explorandi causa et explorata mox referendi. Ibi inventus sit, non jam *infans pannis involutus, sed puer anniculus, in gremio matris ludens, adeoque pro captu illius ætutulæ aptus ad hospites peregrinos blando risu excipiendos, oblataque munera parvularum manuum injectu jucunde palpanda; non in Stabulo, sed in Domo, ut expresse habet sacer Textus. Hanc ætatis differentiam etiam Græcorum libri rituales, præcipuorum mysteriorum figuris æque ac nostrates insigniti, ipsis exprimunt imaginibus, quales, ex Menæis jam semel productas, iterum repræsentare non fuerit importunum.*

quendum egressos. Ex his ad se reversis die xxvii Decembris illum se Herodes intelligens, cepit crudele consilium: furori tamen fraudem admiscens more suo, verosimiliter simulaverit, quasi nihil dubius et valde lætus de nato jam Bethleemi Messia, honorem ei haberi vellet, curareque omnes ejusdem fere ætatis ibi natos pueros simul sumptu regio educandos; et ideo adduci cunctos ad certum locum imperarit, a bimatu et infra, secundum tempus apparentis Stellæ quod exquisierat a Magis; neque illos tantum sed et ceteros ex omnibus finibus Bethleem. Quos tamen fines non magnos debemus nobis fingere, sicut ipsam Hierosolimam imo et Montana Judææ complectantur, sicut faciunt qui numerum occisorum augere volunt, ipsumque Joannem Baptistam vocant in consortium periculi, a quo eum mater Elizabeth in speluncam fugiens liberavit: sed debemus eos abortu et septemtrione perquam exiguos concipere, qua scilicet fines Benjaminicæ tribus oppidum respicit, laxiores autem versus meridiem et occasum, atque ad unam circiter leucam extensos. Ea res facile diem xxvii et viii occupavit; ut verosimilius sit collectorum ea fraude unum in locum parvulorum cædem primum patratam fuisse die xxix, secundum Orientales; licet Occidentales, Natalis Dominici celebritatem augustiorem facturi continuatione festorum, diem xxviii prælegerint. Favet huic explicationi, quod Eugesippus quidam, in tractatu de distantis sacrarum locorum, inter Syriam et Allatiana secundo, sub annum mcl scripto, ex incolarum traditione dicat, *Innocentium, jussu Herodis occisorum, partem maximam, contra meridiem secundo*

Herodes jussu occidit pueros a bimatu et infra.

F

A *secundo milliario a Bethlehem, secundo a Thecoa, septuaginta quiescere.*

12 Nunc vero quod ad *bimatum* attinet, ejus definiendi causam, ex tempore apparentis Stellæ sumptam, adeo manifeste dicit Evangelista, ut, nisi præjudiciu occupatus animus ad tempus contrahendum adstringi se existimet, dubitare nequeat, quin ab initio cœptæ conspici in Oriente Stellæ, usque ad cædem infantium, biennium circiter elapsum sit. Et hoc in Palæstina tam certum habebatur, ut S. Hieronymus, Chronicon Eusebii istuc vertens et interpolando augens, atque indidem natus ibique educatus Epiphanius, Salaminæ in Cypro Episcopus, non satis exploratum habentes quam non longo post occisos infantes tempore vixerit Herodes, integro post natum Christum biennio differant adventum Magorum. Qui vero annum, quem eidem Christo nostra addit opinatio, recusaret admittere; magnas inter angustias temporis hæreat necesse est, non solum ex hoc capite, quod fateri debet, longe majus tempus, quam erat opus, determinatum ab Herode fuisse; sed etiam gravibus illis ipsius morbis, ante mortem extremo circiter Martio obitam, vix quatuor aut sex hebdomadarum tempus inveniet; siquidem non poterit ante Februarium proximum a Christi nativitate cædem prædictam patratam concipere.

13 Josephum de istis audiamus lib. 1 de bello Judaico. Hic cum cap. xx prolixè scripsisset, de accusato, convicto, et vinculis tradito Antipatro, ac mutato testamento, (Quæ omnia ratione quam optima censes, Pater, acta fuisse per autumnum extremi istius anni) caput sequens sic exorditur: *Morbus autem ingravescebat, quod cum senectus pariter ac major urgebat, et annos jam septuaginta natus erat, et filiorum cladibus animo ulco habebat afflictum ut nec bona quidem valetudine quidquam jucunditatis admitteret. Acriorem autem faciebat ægritudinem, quod Antipater viveret: hunc enim, non obiter aut aliud agens, sed cum convalesceret, cogitabat occidere. Ad has etiam calamitates accidit ei populi quidam tumultus... qua Rex commotus, magnitudine quidem iracundiæ morbum speravit; atque in concionem procedens, seditiosos compescuit, ægre exoratus ut solos auctores excarnificare satis haberet... Hunc tamen totum ejus corpus, morbo occupatum, variis doloribus differebatur. Num febris quidem non mediocris erat: prurigo autem intolerabilis habebat omnem corporis superficiem: assiduus quoque vexabatur coli tormentis, et pedes velut ex intercutis vitio tumuerant. Quin et inflatio ventriculi, putredoque virilis membri vermiculos generans, ac præterea creber anhelitus et interruptus, nec non membrorum omnium contractio eum fatigabant; ut qui hæc ad Divinitatem referrent, ultionem esse dicerent Sophistarum (quos scilicet, ob seditionem concitatam in Aquilæ auræ dejectione, vivos incendi fecerat) rectius meo iudicio facturi, si tot innocentium Puerorum dixissent eam fuisse vindictam. Denique cum narrasset Josephus, quomodo, tentatis frustra per Calirrhoes aquas remediis, corpus ejus iisdem ita dissolutum sit, ut etiam lumina quasi mortuus revoluta torqueret; et quomodo Hierichunte decumbens, ibidem Salomæ sorori mandatum dederit de mactandis quam primum expirasset omnibus Judææ Primoribus, seque ipsum frustra esset conatus cultello occidere, et legatos recepisset afferentes Roma potestatem pro arbitrio de Antipatro statuendi, (quod et mox fecit, novo ejus ad evadendum e vinculis conatu irritatus) ac rursus testamentum mutasset; concludit dicens, quod, post interitum filii quinque diebus exactis, moritur.*

14 Hæc ideo placuit referre fusius, ut clarius appareret, quam difficile creditu sit, ea omnia (quæ

tamen adventu Magorum oportet dicere posteriora fuisse) concludi posse intra quinque aut sex hebdomadas, quot scilicet superessent, si solum hi venissent in Februario. At vero in nostra opinione, quæ xxix Decembris necatos Infantes suggerit, longe commodius sese habent singula. Nam et ipsa nocte secutus lunæ defectus, solito grandior, mortem ei visus est præ sagisse: et dici poterit illa morborum Ilias, quæ supra narrata est, tanta irruisse in tyrannum, ut agere cum Magis tam composite tamque ordinate, quemadmodum egisse narratur, non potuisset: nisi antea venissent, nec enim ex Evangelio apparentia ulla est, vel eos ad decumbentem sic Regem admissos, vel consultationem cum Sacerdotibus ante lectum institutam. Denique ex eo quod suggero Stellæ apparentis initio, non nisi xxvi dies supererant ad complendum biennium, quod requiritur, ne vis Evangelio inferatur alieniori acceptione verborum, præter genuinum et cuilibet obvium eorum sensum.

15 Macrobius fortassis mihi objicies, libro II Saturnalium Cap. IV narrantem, quod cum audisset Augustus, inter pueros, quos in Syria Rex Judæorum intra bimatum jussit interfici, filium quoque ejus occisum, ait: *Melius est Herodis porcum esse, quam filium.* Hinc enim aliquis sic posset arguere: *Nullus hic alius quam Antipater signari potest: neque enim filium bimatum aut bimo minorem, Bethleemi aut in ejus finibus natum, Herodes tunc habuit: sed hæc ambar tragœdiarum, quod in idem tempus inciderint, in unius sumæ præconium mixtæ, occasionem talis dicti Augusto dederunt. Si ergo nulla ratione Antipatri cædes potest ultra quinque dies mortem Herodis prævertisse, et Herodes obiit exeunte Martio, nec poterit pariter cædes Infantium nisi mense Martio imperata fuisse.* Si te ita acciderit cogitare, obsecro, animum reflectas ad Sejanum, cui Orosius, ex fama nequaquam tolerabiliter mendaci, causam mortis fuisse scripsit, impeditum Christi cultum, indictamque Christianis persecutionem. Nam Tertullianus, qui primus Orosianæ narrationis fons est, haud diu post annum ducentesimum scribens, minus differt ab ætate Sejanæ, quam ab ætate Herodis Macrobinæ, seculo IV exeunte florens. Nec tam disparata inter se sunt, Sejanus solitus adulari Tiberio, eidemque in una re quapiam contradicens; quam infans bimus, et grandis jam ætatis vir, qualis erat Antipater. Ut nihil dicam de jam probata (ut quidem videtur) temporis differentia; aut etiam de loci diversitate, in qua facile ignosceretur famæ, de longinquo adveniendi. Permite igitur, ut tibi respondeam; fabulatorem quempiam in duas tragœdias supradictas contulisse Augusti dictum; aptius ut ego quidem existimo prolatum ab eo (si prolatum est) quando idem Imperator, qui Herodi postulanti facultatem capitale supplicium statuendi in præstantissimos ipsique Cæsari carissimos adolescentes, filios suos, Alexandrum et Aristobulum, tamquam tentati parricidii reos, eandem invitissimus concesserat; rursus postulabatur ipsam dare, contra eorum accusatorem Antipatrum, æque filium Herodis, ab ipsoque Augusto similiter declaratum successorem Regni: tunc autem istud Augusti dictum, non solum Antipatri, sed et Infantium cædem præcessisset.

16 Nihil porro ex sacra profanaque historia occurrit mihi, quod ejusmodi opinioni adversetur. Nam quod sancti Patres, nusquam ex professo in curam explicandæ Chronologiæ intenti, solumque ut casus ferebat oblata Evangelii loca hinc inde attingentes, et verosimiliori, ut poterant, sed perfunctorio prorsus ratiocinio conciliantes, in ejusmodi cogitationes, quales protuli, nunquam venerint; non magis eis obesse debet, quam id obesse velis tuo isti præstantissimo

Commentario,

D
capere autem sic agrotare ipso die infantidit, Luna eclipsim patiente.

E
Augusti de illo jocus,

F
a Macrobio male aptatus infantiditio;

F
spectavit necem illatam filii s duobus, et tertio inferendam.

Hinc deductio ut nihil magis agnoscere obstat:

sitque aptior ad historiam Herodis,

not. 2

morbosum Iliadem passi ante mortem,

quibus denique extinetus fuit exeunte Martio anno Juliano 46;

A Commentario, quo Christi Genealogiam nobis explicuisti, plaudentibus omnibus, quibus innotuit, Eruditis. Constat etiam tibi tua de septuaginta Hebdomadibus Dissertatio; tota enim illa Prophetia spectat annum; tum eum quo Prædicationem exorsurus, tum eum quo occidendus esset Christus; non eum quo erat nasciturus. De oraculo vero morientis Jacobi, promittentisque non defecturum Sceptrum de Juda neque Ducem de femore ejus, donec veniret qui mittendus erat; non diffiteberis, credo, id æque fuisse adimplendum, si vel decem annis citius natus fuisset Christus quam obiit Herodes. Dici etiam potest, imo debet, istam Sceptri Ducisque ablationem, intelligendam esse paulatim factam, initiumque habere anno Juliani XLII, ante Æram vulgarem IV, in morte prædictorum Alexandri atque Aristobuli, legitimorum Heredum tam ipsius Herodis quam Assamonæorum Regum; quemadmodum finem habuit in Archelao, anno ejusdem vulgari Æræ VI, quando is a fratribus accusatus et regno privatus. Regium quoque titulum secum extulit e Judæa. Denique pulcherrima illa cogitatio Bonamici tui (quem virum et ego maximi facio) nihil de suo splendore deperdit. Si enim non est natus Christus

non Hebdomades Danielis,

non Patriarchæ Jacobi oraculum,

non aliud quidquam.

B Rex Judæorum et cœlestis monarcha futurus, eodem tempore quo Caius Cæsar ab Augusto avo designatus est Consul Romanorum et terreni successor Imperii; eodem tamen tempore ut talis agnitus est et adoratus a Magis, totisque Hierosolymis proclamatus; quin et annuntiatus regnis Orientis per eosdem Magos in propria reversos; et quacumque patebat Romanorum Imperium diffamatus, per tot Infantium crudelem stragem. Hanc tamen supra modum exaggerari jam superius monui, quasi ad plura millia numerus occisorum excreverit; non considerantibus iis, qui sic loquuntur et sentiunt, quam exiguum oppidum *Bethleem* fuerit. Neque prodest quod non in sola *Bethleem*, sed *et in omnibus finibus* sæviisse dicatur persecutoris gladius; hi enim aliud mihi non videntur significare, quam *districtum* seu *territorium* *Bethleemiticum*, extra muros ejus ad unam alterumque milliare extensum et non amplius; in spatio autem tam exiguo, nonne multum fuerit, si centeni aliquot infra biennium nati reperti sint? Exiguum certe exigui oppidi convenit fuisse territorium, paucos scilicet circum vicos, in quibus nati censeri poterant ad *Bethleemum* spectare, et crudeli mandato esse obnoxii.

C Omissis causis biennatis moræ non verisimilibus,

17 Exspectabit nunc a me forsitan aliquis, ut, quando ante Nativitatem Christi integro pene anno apparuisse Stellam dixi; nec nisi vertente se rursus anno, Magos Hierosolymam advenisse; reddam tam longæ moræ rationem congruam. Quid enim? An ex regione adeo remota venerint, vel ex tam dissitis locis sese aggregarint ad invicem, vel tantus erat faciendus apparatus itineris, aut denique tanta tarditas inerat ad obsequendum vocationi divinæ, ut fere biennio opus fuerit! Nihil horum. Ex una Chaldæa (in qua præcipue vigeant astrologiæ studia, et quæ respectu Hierosolymæ Orientalior est, nec nisi ducentis locis dissita, ut eas hebdomadis quatuor commode emetiri quis pedes, paucioribus etiam possit vectus camelo vel dromedario) omnes reor advenisse: quoniam *in regionem suam* reversos singulariter ait Textus sacer; neque magno comitatu vel apparatu instructos mihi imaginor, quidquid alii dicant, Scripturarum oracula de Gentium plena conversione litteraliter intelligentes de Magis; ideoque hisce illarum primitiis aptari solita in sensu accommodatio, de iisdem primario dicta præsumentes; nec animadvertentes, id falsi argui ex ipso Magorum tam occulto recessu, ut nec vestigia quidem depreheadere Herodis emissarii potuerint, ipsis

totum diem in spelunca, quæ etiamnum monstratur, latentibus. Nihil igitur prædictorum pro causa allegaverim. Satis mihi ad solutionem quæstionis est, quod neque Stellæ isti inscriptum legerint, cuius rei index esset; neque sciatur ipsius id statim, revelante intus Deo, didicisse; sed permissi sint velut Astrologi ejus motum et cursum diutius observare, quo denique superveniens revelatio acius stimulare ad requirendum eum, cuius tam singularem nuntium tam diu fuerant cum admiratione contemplati. Nam quod dicuntur Balaami Madianitæ fuisse posteri, qui procul a Syria in Chaldæam delati, illuc secum detulerint aliquam notitiam oraculi ab eo editi de Stella ex Jacob oritura; cuius intellectus per tot secula tam certus inter Magos servatus sit, ut ad primum novæ Stellæ aspectum sciverint eam esse de qua iste prophetaverat, et quidem indicem nati Regis Judæorum, id totum speciose magis quam vere dici existimo, uti et alia multa de ipsis, pleuissima fabulis, quas apud Hermannum Crunbachium nostrum legat qui volet.

D et notitia prophetiæ Balaam,

18 Opinor ego, opinionem meam libenter cessurus alteri, æque aut magis verisimilem proferenti, in sublunari aeris regione per modum cometæ incensum phænomenon, quod omni nocte communi motu cum Lunæ cœlo oriens occidensque, proprio quodam motu deferri videbatur, nunc in hanc, nunc in illam partem, et semper imminere verticaliter loco, aut directo in illum procurrente radio ipsum notare, ubi contigebat agere Virginem, aut parituram Christum aut jam enixam: quo in motu proprio, ab omnibus alias observatis phænomenis diverso, cum aliquid præter naturam agi videretur; curiosius in eum cœperint intendere Chaldaici Astrologi, per varia suæ professionis collegia sparsi; et per deputatos eam in rem aliquos, metiri et describere sibi cœli loca, ex quibus Stella illa despiciebat terram, cum esset in puncto elevationis suæ. His autem observationibus ultro citroque conferendis et coamunicandis cum multum temporis absumeretur, itidem ut inter nostros solet Astrologos fieri; tota regione illa magna haud dubie movebatur expectatio videndi finis, ac tandem etiam cognoscendi, quid illa veluti lingua cœli indicatum Deus vellet, quod esset ipso exitu declarandum. Interim Judæi, credo, nihil ista curabant; curvæ in terras animæ, et cœlestium phaseon observandarum tunc eo minus curiosi, quo magis ab idololatria abhorrebant, a qua non esse satis remotum istud Chaldæorum studium eo facilius opinabantur, quod omnis prisca colendæ Cœlestis Militiæ superstitione inde ortum haberet. Sic, cum ad petitionem ægrotantis Ezechie Isaias *reduxisset umbram, per lineas quibus jam descenderat in horologio Achaz, retrorsum decem lineis*, sole utique retroacto; nun legimus ea re magnopere commotos Judæos, qui soli causam nosse poterant: legimus autem Paralip. II cap. XXXII, advenisse mox *legationem Principum Babylonis, ut interrogarent de portento quod acciderat super terram*, an scilicet verè, sicut fama ferebat, id factum esset ad preces Isaiæ.

E dicentur diu occupati fuisse observando stellæ motu.

pro suo instituto ac more,

F

19 Sic preparatis ex longa observatione animis, et parentibus Christi tandem *Bethleemum* regressis, cum proposito ibidem commorandi, mense circiter Novembri desierit apparere Stella; Deoque placuerit Archimagorum uni aut tribus, *per somnum* revelare (sicut postea quoque in reditu fecit, forte solitis jam pridem consilia ex somniis capere) vel alia quapiam ratione declarare, quid eo signo voluisset indicatum; simulque significare voluntatis suæ esse, ut novum Regem suis illi muneribus honorarent. Tali autem motui continuo obtemperantes illi, vel soli tres, vel paucis aliis in societatem assumptis, cum omni diligentia venerint Hierosolymam civitatem

revelatione denique divina edocui quod indicaret.

A Arane relictas, Jescham, alio nomine Sarai, et Melcham, curandas susceperunt. Verum habemus recentius efficaciusque argumentum simul et exemplum instituti hujus, libro Estheris perscriptum cap. xi his verbis : Erat vir Judæus in Susa civitate, vocabulo Mardocheus... qui fuit nutritius filiae fratris suae Edissæ, quæ altero nomine vocabatur Esther, et utrumque parentem amiserat, pulchra nimis et decora facie; mortuisque patre ejus ac matre, Mardocheus eam sibi adoptavit in filiam : quod ex Hebræo acceptum verbotenus, sed a Rabbiniis in nostro intellectum et explicatum sensu, LXXII Interpretes venerabilis ac sacrosanctæ auctoritatis sic Græce reddiderunt : ἐν δὲ τῷ μεταλλάξει αὐτῆς τοῦς γονεῖς, ἐπίθυσεν αὐτὴν ἐστὴν εἰς γυναικα : defunctis autem ejus parentibus, eruditit eam sibi in uxorem.

et Mardo-
chai exem-
plo:

ut nonobstan-
te castitatis
voto,

25 Ut eximia plane ac singulari ratione, sicut Esther Mariæ, quæ ab humano conjugio ad divinas traducta nuptias vitam et libertatem generi suo contulit; ita Mardocheus figura fuerit Josephi, qui non nisi duplici necessitate atque officio, tum obedientiæ tum caritatis adductus; vim attulit quamdam concepto prius ac religione voti firmato proposito, virginitatis ad extremum spiritum non solum servandæ, sed etiam profuturæ: catenus scilicet, ut Virginem in domum suam sustineret accipere, sponsaliaque et nuptias cum ea celebrare, ad conjunctionem carnalem, nisi expressius jubeat Deus, nunquam processuras, ob simile Beatæ Virginis votum, eidem fortasse divinitus revelatum. Dici certe nihil plausibilis potest, ad conjugium tali voto postrius excusandum, quam ut tempore emissi voti necessitas inciderit improvisa conjugii inveniendi, quæ ex æquo utrumque obstringeret, si Legem vellent, ut profectovolebant, observatam. Eadem ratio majorem Josephi, hactenus calibus ætatem, ab omni creditam antiquitate, ponit extra suspicionem quancumque incontinentiæ, alias in vulgi animos facile descensuram: et, quod caput est, facit ut Genealogica series ab Evangelistis prolata, neque superfluis abundet nominibus ad Virginis filium nihil pertinentibus, neque destituatur necessariis. Etsi enim Virginis pater Joachim reticetur, est tamen qui cum gradum impleat Josephi, non tamquam gener aforis accitus, sed vice patris domi repertus; eodemque omnes Christo adscripturus majores, quos ei adscriberet expresse positus in serie Joachim.

nuptiæ fue-
runt utrimque
necessariæ,

et vera
Christi
Genealogia:

quarum
aliter utrum
deficit in
sententiis
aliorum.

C 26 Quæ in aliorum sententiis non ita se habent. Nam qui gratis Heli volunt esse Heliachim, et utrumvis idem cum Joachim nomine, hunc autem Jacobi Fratrem ut ex iis prognati sponsi patruncles inter se fuerint: si quemcumque eorum, Josepho assignent patrem, extraneum unum in Christi Genealogiam inducunt: plures autem si altius nos velint ascendere, ut ad communem consanguinitatis radicem perveniatur. Cornelius a Lapide super Lucam, rem omnem expedire se credit, si Josephi patrem et matrem Mariæ Annam germanos fecerit: ita ut Lucos paternum, Mariæ genus deduxerit: maternum Matthæus, quod ipsi fuerit cum Josepho commune. Magnam nobis Cornelii nomen est ac merito venerabile: quod tamen pace illius dictum sit, uti ratio abhorret credere, quod Lucas naturalem in aliis omnibus generationem, secutus, in ipso principio pro filio filiaive posuerit generum: sic inanis jactantiæ merito argueretur Matthæus, qui vnam regionum nominum pampam, ex qua Christo nihil juris ad regnum Davidis stemma esset, protulerit Judæis, Messiam, Davidicarum benedictionum heredem, secundum legitimam successionem expectantibus et postulaturis. Quis enim ignorat Judaicas mulieres, quas, nisi paternæ substantiæ essent sine fratre heredes, nulla lex vetabat in alienam familiam enubere, omni prorsus jure paterno eo ipso cedere quo sic enubebant? Adeo ut Anna nupta

Joachimo, orta ex familia, ut supponitur, non regia, non potuerit natam ex eo conjugio filiam in patris sui inferre familiam, nisi ea ex Joachim domo emissa: ad quod faciendum nulla sane, quod oporteret, lex cogebat. Nam quæ potest proferri lex, quæ pupillus heredes proximo materni avi consanguineo obligabat? cum inde manifesta possessionum confusio deberet nasci, quam vitalem omni ratione leges volebant.

D

§ V Josephi Genealogia duplex apud Matthæum et Lucam, et Christi ex utraque processio.

Alter hic nodus, est, a jam dicto Possino non infelici conjectura solutus: cui quidem plurimi Sanctorum Patrum Interpretumque prævivere, dicentes, ab Evangelistarum altero carnalis generationis servari ordinem, ab altero legalis successionis rationem haberi. Sed plerique eorum temere Africanum seculi (a quo alioqui in utriusque lineæ conjunctione desciscunt) nec rationi nec Scripturis satis conformiter videntur adscriptisse Matthæo, ejus quæ secundum naturam est generationis seriem, Lucæ vero alterius quæ secundum legem successionis. Etenim Matthæum, qui Judæis Hebraice scribebat, omnia jura ex legis præscripto metientibus, æquius erat hoc facere quam Lucam, cujus Evangelium Græce conscriptum, ad Gentes potius instruendas dirigebatur, Judaicarum ceremoniarum legumque non adeo curiosas, aut prorsus ignarus. Verum ut Spiritui sancto præscribere huc in parte videamur, potius quid factum sit, quam quid fieri conveniret inquiramus: utrumque autem commode assequemur, utriusque seriei generationes cum Possino expendent, easque cum irrefragabili Scripturarum testimonia conferentes.

Non Matthæus
Judæis scri-
bens,

E
sed Lucas gen-
tium Evan-
gelista

28 Quid igitur Lucas? Cum in principio scriberet, a Christo sursum ascensurus, filium eum dixisset Josephi; expresse addidit, ut putabatur, ne naturalem quis generationem suspicaretur. Putabatur autem, propter conjugium Josephi cum Maria; quod esse neptis cum patre suo, velut vulgo notum supponens. atque ideo nihil dubitari quin hujus avus esset, qui pater illius generatione carnali; absque ulla deinde restrictione sic porro ad ceteros ex ordine recensendos absolute progreditur; qui fuit Heli, qui fuit Mathat: atque ita de reliquis. Nisi enim hi carnaliter fuerint ex invicem procreati, ultra Christum extrinsecus oportet istud, ὡς ἐνομιζέτο: et porro eodem pede concipias Evangelistam pergere, quoties alieni majorum Christi duplex est pater; legalis, alius naturalis. Hoc autem non facit Lucas, sed omnino contrarium, in Obedo; cujus tamen patrem Boozum, libri Ruth cap. 5, audimus palam in concione profitentem: Testes vos estis hodie, quod Ruth Moabitidem, uxorem Mahalon, in conjugem sumpserim, ut suscitarem nomen defuncti in hereditate sua, ne vocabulum ejus de familia et fratribus et populo deleatur. Obed ergo, ex eo conjugio prognatus, Mahalon in imputandum fuisset secundum legem; nisi naturæ ordinem tenuisset Lucas, et tam vere Josephum filium Heli dicere voluisset, quam vere Obed fuit Booz, quamvis legaliter filius Mahalon: nec post aliis ullus gradus assignari, in quo legis, non naturæ rationem habuerit Lucas.

carnalem
Christi gene-
logiam texit,

F

29 Econtra vero Evangelista Matthæus, ubicumque series naturalis deficit, juris sequitur successionem; et crebris potest exemplis ostendi, τὸ genuit ab eo vel simpliciter vel metaphorice accipi, ut sit idem quod, habuit in Davidicæ familiæ principatu, et benedictionibus in ordine ad Messiam Davidi atque ante ipsum Abrahamo datis, successorem. Hac enim videtur innuere soleunis illa propositio: Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham. Quæ de re vide accurate disputantem Possinum, cap. 10, ubi ostendit

Matthæum
siqui repro-
missionis
seriem,

A *astendit, videri concessum Abrahamo jus habendi unum semper in terris, usque ad Christum natum, qui se repræsentaret, repromissionis de Messia ex se nascituro heres. Qui quidem universim is fuerit, qui erat inter fratres ordine nascendi primus (nisi revelatio particularis interveniret; ut in Jacobo, Juda, Davide, et Salomone accidit) idemque recta linea per naturalem generationem propagatus; usque dum Salomonis et Salomonidarum peccatis exigentibus factam est, ut hic ab initio sic provisus ordo turbaretur: stante tamen et suam finem per viam legalis successionis obtinente, primario Dei proposito et promissionis fide, ut in sequentibus declarabitur. Ex quibus hoc quoque consequetur, aut Evangelistarum neminem naturalem prorsus tenere ordinem, quod est absurdum; aut tenere Lucam: qui propterea ad Adamum usque provehatur, cum in Abrahamo sistat Matthæus, ut primo capite repromissionis divinæ, secundum quam natus Messias prædicabatur Judæis, parum curantibus Abrahami antecessores, qui ipsis erant cum multis aliis gentibus, ac demum cum hominibus omnibus communes.*

per legates
successiones
continuatam,

ostenditur
in Ezechia,

B *Ad probandum porro ut quod jam diximus de Matthæo, ipsum scilicet serie naturali deficiente, ad legalem recurrere, primo quidem demonstrat Possinus, sanctissimum Regem Ezechiam non fuisse impiissimi Achaz naturalem filium: demonstrat, inquam: evidenter ex Scriptura docens cap. 53 et 54, omnibus evasionibus oclusis, filium Achazi dici non posse Ezechiam, nisi credatur natus fuisse ex novennis pueri petulanti supra ætatem libidine, et quidem fornicaria: quis enim illi ætutæ legitimam uxorem junxerit? Achazo autem regnanti non nisi unicum fuisse filium, eandemque per sacrilegum furorem in honorem idoli Moloch holocausto consumptum esse, ex eisdem Scripturis haud difficulter colligitur. Ut probule apud Isaiam cap. 14 merito lætari Philisthæa potuerit, quoniam sine liberis moriente Achazo, comminuta fuit virga percussoris sui, Osia videlicet, qui ex Regibus Judææ primus cœperat Philisthæos affligere, et cujus nunc posteritas in Achaz deficiebat. Sed eam lætitiā temperat Propheta: quia de radice colubri egrediens regulus, id est, de eadem stirpe regia ex qua Osias processit (velut coluber per terram repens, et in destruendis extruendisque munitionibus omnem victoriarum fructum consumens) egressurus esset Ezechias; qui velut alatus serpens celeritate maxima longe lateque perniciem spargeret per omnes Philisthææ ditiones. Ipse enim, ut dicitur 4 Regum 18, percussit Philisthæos usque ad Gazam et omnes terminos eorum, a turre custodum usque ad civitatem munitam. Cujus autem filius? Id quidem in obscuro est, satis tamen Scriptura indicat, Osia, consensu ac studio populi erecto in regnum, plures fuisse fratres: nisi enim fuissent, ut quid ita expresse et præter morem popularis favoris sacræ meminissent historiæ? Sin autem altius adscendendum, Josaphatum saltem omnino constat alios sex filios, nominatim 2 Paralip. 21 expressos, genuisse. Demum undecumque natus, si filius non fuit Achaz, quod non fuisse ostenditur; dubitari non debet quin jure successionis, parte regis stirpis extincta, successerit Ezechias, per cognationum gradus sceptro vicinior: quod satis est ad intentum nostrum.*

Achaz sine li-
beris mortui
successore,

ex proxima
agnatione;

2 in Jechonia
legaliter
fratre

C *Alterum legalis successionis a Matthæo relatæ exemplum, sed naturali admixtum, habemus versu 11, ubi dicitur: Josias autem genuit Jechoniam et fratres ejus in transmigracione Babylonis. Nempe Joachimo, Josiæ post Johanan præmortuum primogenito, Babylone extincto, filius ejus Jechonias in cernenda avi Josiæ hereditate, patris suis Sedecia et Sellum fovebat æqualis: qui proinde hic fratres Jechoniæ videntur dici: nisi latius nomen fratrum accipere malis, pro proximis quibusque ex communi avo Josia consanguineis, qui omnes in transmigracione Babylonis extincti Propylæum Maji*

sunt: videlicet eo jam partim abducti, partim dum abducerentur; cum filiis Sedecia, qui fuerat fratri suo Joachim substitutus in regnum a Nabuchodonosore, occisi sunt in Reblatha. Post transmigracionem vero Babylonis, id est, postquam jam omnis populus cum Principibus suis abductus esset in Babylonem, ibidem Jechonias genuit Salathiel.

32 Quomodo autem genuit? Rex quidem Eviltaerodach, ipso anno quo regnare cœpit, captivum Regem levavit de carcere, et posuit thronum ejus super thronum Regum qui erant cum eo: quis tamen negare audeat impletam terribilem istam Dei comminationem, de Jechonia Hieremiæ 22 pronuntiatam? Hæc dicit Dominus: Scribe virum istum sterilem: non quia nullos genuerit filios (paulo enim superius propagati ab eo seminis et in captivitate morituri fit mentio) sed quia non erit de semine ejus vir, qui sedeat super solium David, et potestatem habeat ultra in Juda: quod profecto minime fuisset impletum, si Jechoniæ ex filio nepos fuisset Zorobabel, diuturnus et felix gentis Judæicæ, in sedes patrias restituta, Princeps; multoque minus si per hunc Christus ipse, cujus regni non erit finis, omnium priorum promissionum optatissimum complementum, ex Jechoniæ semine per naturalis generationis seriem fuisset propagatus, ut volunt ii, qui Matthæum faciunt talis seriei auctorem.

D
patruorum
suorum;

3 in Salathie-
le solum lega-
li filio Jecho-
nia.

E

§ VI Repromissiones divinæ a Salomonidis ad Nathanitas translatae: ex his Christi parentes secundum utramque lineam.

Extincto sine liberis, ut dictum est Jechonia, Salomonidarum postremo, in vanam brevemque spem Judæis Babylone captivis paulo ante mortem suam rursus ostenso, prorsus Salomonica stirps exaruit, et, quemadmodum S. Brigittæ revelatum fuit, non est completa in Salomone promissio; sed ab illius posteris transiit ad posteros Fratris ejus Nathan, ex eadem Bethsabæa nati post Salomonem: a quo Nathane carnalis generationis lineam ad Salathielem usque deductam pete sis ex Luca: et concludere, Matthæum in eo ejusque posteris legalem dumtaxat successionem spectasse. Atque huc facit totus Psalmus LXXXVIII, in quo Prophetico spiritu David istam Principatus, a Salomonidis ad Nathanitas una cum promissione sibi de nascituro ex se Messia facta translata, commutationem miserabiliter deplorat, postquam ita magnifice extulisset, Misericordias David fideles, hoc est, Davidi absolute et irrevocabiliter addictas: quales cum sperasset eas quoque fore, quæ fuerant in Salomonem traductæ, nec sibi persuasisset paternæ indignationis flagello, filiis peccantibus intentata, usque ad commutationem Christi processura; rursus sibi facta juramenta repetit: et quasi non intellexisset, Deum de se Davide uno dixisse Misericordiam autem meam non dispergam ab eo; sed eam in aliquo filiorum ejus implebo, nulli nominatim obstrictus, et pro cujusque meritis erga singulos me habiturus; ita dolenter exclamat: Tu vero repulisti et despexisti, regiam scilicet stirpem, catenus a Salomone deductam: Distulisti Christum tuum, sive alio transtulisti. Deinde cetera persequens, quæ sunt in urbis excidio et Salomonidarum interitu lamentabilia: Ubi sunt, inquit, misericordie tuæ antiquæ Domine?.. Memor esto opprobrii servorum tuorum... quod exprobraverunt inimici tui... commutationem Christi tui.

A Salomoni-
dis ad Natha-
nitas transit
repromissia,

F
qua de re
est Psalmus 88

Christi com-
mutationem
prædicens:

34 Gentiles videlicet insultabant post mortem Jechoniæ Judæis, eateus arbitratis spem suam in Salomonidis completum iri, nunc eam demum apparere vanam: sed minime vanam fuisse, quamvis aliter atque ipsi crediderant accipiendam, et in Nathanidarum successione complendam agnoscit, divinæ voluntati in

SCHEMA GENEALOGICUM

JOSEPH FILII DAVID,

ET JESU CHRISTI

FILII DAVID

secundum ordinem

LEGIS

NATURÆ

ex Matthæo.

ex Luca.

DAVID FILIUS ABRAHAM

Salomon
|
Roboam
|
Abias
|
Asa
|
Josaphat
|
|
|
Joram
|
† Ochosias
|
† Joas
|
† Amasias
|
Osias
|
Joathan
|
Achas
*
*
|
Ezechias
|
Manasses
|
Amon
|
Josias
|
† Joakin
|
Jechonias
*
*
* * * * *

Nathan
|
Mathathias
|
Mennas
|
Meleas
|
Eliakim
|
Jonas
|
Joseph
|
Judas
|
Simeon
|
Levi
|
Mathat
|
Jorim
|
Eliezer
|
Jesus
|
Her
|
Elmadan
|
Cosan
|
Addi
|
Melchi
|
Neri
|
|
|

Abiud
|
Eliacim
|
Azor
|

Ab anno primo reducti per Zoro-
babelem e Bobylone populi Israe-
litici usque ad Christum numeran-
tur passim anni DXXXVI: quibus
cum non sufficiant generationes
novem, quot apud Matthæum dum-
taxat numerantur; consequens
est, ut intermedii aliquot (incer-
tum quot et quo loco inserendi, et
forte non omnes naturali serie
prognati) ex sacris templi libris
expuncti fuerint, ob similem con-
suum, ob quam signati † superius
Reges tres, oc denique Joakin
Jechoniæ pater, fuerunt ex iis-
dem erasi; ideoque a Matthæo,
solos illos respiciente, in recensendis
Christi progenitoribus omissi.

Sadoc
|
Achim
|
Eliud
|
Eleazar
|
Mathan
|
Jacob
*
*
* * * * *

JOSEPH

MARIA

JESUS

Resas
|
Joannes
|
Judas
|
Joseph
|
Semei
|
Mathathias
|
Mahath
|
Nagge
|
Hesli
|
Nahum
|
Amos
|
Mathathias
|
Joseph
|
Jannes
|
Melchi
|
Levi
|
Mathat
|
Heli
|
|
|

Joachim

39 *Exposita porro, ut diximus, ista secundum Le-
gem genealogia, Matthæus, tamquam rem facilem Ju-
dæis, juris sui minime ignavis, ipsismet examinandum
reliquit, quomodo successiones illæ legales per genera-
tiones carnales et proximæ consanguinitatis jura nece-
rentur: ut qui satis haberet ostendisse ex ipsorummet
tabulis, factas Abrahamo et Davidi promissiones ad
Christum pertinere: adeoque implevisse Deum id quod
promiserat Geneseos 49. Non auferetur sceptrum de
Juda, et Dux de femore ejus, donec veniat qui mit-
tendus est. Uti enim adhuc durat sceptrum in Franciâ
post tertiam regiæ stirpis mutationem, imo et in An-
glia, etiam postquam illic rerum potiti sunt extranei
penitus Nortmanniæ Duces; ita duravit sceptrum in
Juda, quomdiu Judaicus populus Reges ac Principes
habuit, a quibus suis legibus regetur, ex quacumque
demum tribu aut natione ii vel assumpti vel intrusi
essent. Horum autem postremus fuit Archelaus, statim
post*

*Jacobi ora-
culum decla-
ratur*

SALATHIEL

A *post mortem patris mulctatus a Romanis dimidia parte regni, quod ipso deinde pulso, in Tetrarchias sectum est quadrifariam: et relicta est extra sortem Judæa, Romanis Præsidibus reservata. Atque hoc dictum sit in communi hæcenus opinione, qua Herodes, dictus Ascalonita, postremo regnantis in Judæa stirpis auctor, creditur, ut cognomento, sic etiam genere Alienigena et Idumæus fuisse; nihil autem Jacob, nihil ad Judam pertinuisse. Nam sæpe laudatus Possinus noster, edita nuper Dissertatione erudita, demonstravit contrarium; allegans ex Josepho Nicolaum Damascenum, Antipatro Herodis patri familiarissimum, discrete affirmantem, quod prædictus Antipater fuit genere Judæus, ex primis ortus Judæorum, qui e Babylone in Judæam venerunt. Nec vero apparet qua veri specie tueri se potuisset Herodianorum hæresis, credi volentium ipsum esse promissum Judæis Messiam, licet nequaquam natum ex Davide, si neque ad tribum Judæ, neque ad aliam aliquam Israeliticam ille spectabat: cum Deuterou. XVIII expresse dixerit Moyses, Prophetam de gente tua et de fratribus tuis, sicut me suscitabit tibi Dominus Deus tuus. Addit et alia argumenta, nequaquam futilia; ut quod Costobarus, Idumææ Princeps et Herodis levir ipsique carissimus, clam id agens per Cleopatram apud Antoniam, ut liceret Idumæis excutere Judæicæ Legis juyum, quod Asononæi Principes imposuerant, atque ad ritus avitos redire, passus repulsam sit: excusante Antonio, haud se posse fidelissimo sibi Herodi tantum dolorem inurere; indicio satis claro, quod tam Antonio quam Costobaro constaret, Herodem vere Judæum esse, atque adeo ægerime laturum istam Judæicæ Legis imminutionem. Infert ergo Possinus, quod Herodes et a Patribus et ab Historicis solum Idumæus dicatur, quia in Idumæa, dum istic pater suus Antipater Proregem ageret, natus et educatus fuerit, sicut Paulus Tarsensis, Barnabas Cyprus appellantur, veri nihilominus Judæi: deinde palmari Josephi testimonio contra ipsummet Josephum, alibi aliter loqui visum, rem conficit ex lib. 20 Antiqu. cap. 6, ubi narrat, quomodo extitit Cæsaream inhabitantium Judæorum acris, contra Syros ibidem degentes, contentio, de æqualitate in jure civitatis. Siquidem Judæi primatum in hac parte sibi arrogabant, ea freti ratione, quod Urbis Conditor Herodes Rex de ipsorum fuisset genere. Id porro Syri de Herode quidem ita esse fatebantur, ceterum allegabant, quæ nunc Cæsarea vocaretur, antea Turrin Stratonis fuisse dictam, quo tempore nullus ejus civis Judæus erat.*

B *per Cleopatram apud Antoniam, ut liceret Idumæis excutere Judæicæ Legis juyum, quod Asononæi Principes imposuerant, atque ad ritus avitos redire, passus repulsam sit: excusante Antonio, haud se posse fidelissimo sibi Herodi tantum dolorem inurere; indicio satis claro, quod tam Antonio quam Costobaro constaret, Herodem vere Judæum esse, atque adeo ægerime laturum istam Judæicæ Legis imminutionem. Infert ergo Possinus, quod Herodes et a Patribus et ab Historicis solum Idumæus dicatur, quia in Idumæa, dum istic pater suus Antipater Proregem ageret, natus et educatus fuerit, sicut Paulus Tarsensis, Barnabas Cyprus appellantur, veri nihilominus Judæi: deinde palmari Josephi testimonio contra ipsummet Josephum, alibi aliter loqui visum, rem conficit ex lib. 20 Antiqu. cap. 6, ubi narrat, quomodo extitit Cæsaream inhabitantium Judæorum acris, contra Syros ibidem degentes, contentio, de æqualitate in jure civitatis. Siquidem Judæi primatum in hac parte sibi arrogabant, ea freti ratione, quod Urbis Conditor Herodes Rex de ipsorum fuisset genere. Id porro Syri de Herode quidem ita esse fatebantur, ceterum allegabant, quæ nunc Cæsarea vocaretur, antea Turrin Stratonis fuisse dictam, quo tempore nullus ejus civis Judæus erat.*

C *40 Non igitur ablatum fuit Sceptrum de Juda, quamdiu Herodes iste vixit; ablatum est autem ipso post Christi nativitate extincto et filio Archelao non nisi in partem succedente, ac deinde prorsus abdicato, Non etiam ablatum fuit (sicut supra ostendimus) usque ad natum Messiam, Dux de femore Juda, id est Tribus a Juda deductæ caput, Principatum illum Israelitici populi hereditarium transmissurus ad successorem, eumque suum, si non et naturalem, saltem legalem filium; ablatum est autem temporalis iste Principatus nato eo, qui æternum possideret eundem. Quod ut certius constaret Judæis, scirentque se alium a Christo frustra expectaturos; primum quidem effecit Deus ut primariæ duæ Davidicæ Domus familiæ in Christo terminarentur, annibus earundem familiarum proximis ipsi Christo heredibus in ipsum ut Messiam credentibus, nec alium expectantibus. Supererant quidem ex Davidis domo familiæ plures aliæ, una cum Christo nascituro recensitæ Bethleemi; sed exustis atque deperditis in Hierosolymitanæ urbis templique excidio Genealogicis istis tabulis, ex quibus jus unius præ altera probari debuisset, incerta erat omnis earum inter se de primatu contentio. Hanc vero etiam majori ex parte Vespasianus dispescuit, si vera est fama, apud Ense-*

D *bium lib. 3 cap. 12 relata, quod post expugnatam civitatem, eos qui a Davide genus ducerent, perquiri jussit (facile autem erat ex ipsis Census facti sub Augusto libris familias singulas invenire) ne quisquam apud Judæos ex regia stirpe superesset; eaque ex causa gravissima rursus persecutio Judæis illata fuit: quam præfatos Cleophæ ex Juda filio posteros, cum majore illius filio Simeone, credo non aliter evasisse, quam merito et titulo professionis suæ, omnem venturi Regis spem mentionemque abominantis. Iterum tamen sub Trajano nova persecutione suscitata, nec ipsi quidem Simeoni est parituri, licet Episcopo Christianorum et centum viginti annos nato.*

41 *Neque dicas, quod per repræsentationem jam explicatam, quamdiu Judæi erunt ex Juda carnaliter propugati, tamdiu necessario inveniendus sit aliquis, qui a Judæis, Christi Resurrectionem et perpetuitatem in ea fundatam nolentibus credere, habeatur Dux et caput in familia Juda: et Davidis, quamvis prorsus extincti, eodem jure heres sit, quo Christus Salomonis: quia talis non esset futurus de semine David, adeoque non eodem cum Christo, sed simili duntaxat jure tueretur causam suam. Nec de qualicumque Ducatu intelligenda est Patriarchalis benedictio, sed de eo qui simul cum regno esset sumpturus exordium in Davide, et æternandus in Messia, ex ipsius Davidis semine toties tamque solvaniter promisso. Quod nisi jam factum credere velint pervicaces, ne falso quidem nunc possint faciendum sperare, si vera est opinatio nostra de extincta penitus Davidis Domo et familiis singulis inde deductis. Pertinuit certe ad divinam providentiam, tollere Judæis omni ratione spem illam, quam potuissent in alio quocumque Davidicæ stirpis ramo collocare. Quod si forte ex hodiernis viventibus alii (nemo enim est in illa toto orbe dispersa gente, qui non nominet tribum ex duodecim unam, fortassis etiam et familiam certam, ex iis quas olim fuisse nobiles tenet ipsorum traditio) si forte, inquam, hodiernum aliqui pretendunt genus ducere ex Davide, illis numquam Judæus sapiens certam fidem habebit; cum non possit ignorare, quam impossibile talibus sit, demonstrando evincere prætensam originem; et ut eam possint demonstrare, numquam tamen poterunt definire, ut antea, quis sit successioni proximior: tam multis toto orbe sparsis, qui similiter se jactent a Davide descendere.*

§ VII. Eorum qui Fratres Domini vocantur in Evangeliiis, Sanctique Præcursoris eum eodem Domino consanguinitas vel affinitas.

Nazarethani cives, nati apud se Christi doctrina et miraculis increduli, invidentiæ suæ et perniciæ colorem aliquem daturi, ita inter se contemptim quærant *Matthæi XIII*, Unde huic sapientia hæc et virtutes? Nonne hic est fabri filius? Nonne mater ejus dicitur Maria, et fratres ejus Jacobus, et Joseph, et Simon, et Judas, et sorores ejus nonne omnes apud nos sunt? unde huic ergo omnia ista? et scandalizabantur in eo. Eadem omnia quoad substantiam, sed brevius non nihil, habes *Marci VI*. Hinc variè apud varios extiterunt sententiæ. Et impius quidem *Helvilius* blasphemando præsumpsit detrachere Deiparæ titulum semper Virginis, ac si post Christum, de Spiritu sancto conceptum et salvæ pudicitie claustris effusum in lucem, suo cum Josepho matrimonio usa, istos ei liberos genuisset. Paulo tolerabilius insanverunt nupturientes Græculi, qui Josephum Mariæ conjunxerunt jam viduum, et plurium ex priori thoro liberorum parentem. Nonnulli denique apud Latinos omnia expedita sibi fore existimarunt, si *S. Annæ*, Christi aviæ, plu-

alatus est et am ducatus Tribus Juda addictus Davidi.

cujus certos posteros alios non facile ostendit Judæi.

Fratres ac sorores Christi quomodo dicti, varii variè explicant,

A res maritos junxissent, ex quibus natæ sint illæ quæ passim Sorores Matris Jesu vocantur; unde factum ut eorum filii, consueta Hebræis phrasi, vocentur Fratres: quorum etiam numerum liberaliter augent, addendo eis Joannem et Jacobum filios Zebedæi, ex matre, ut volunt, Salome. Ne autem incertum maneret, quæ ratione ad Christum suis Prodlromus spectaret, ignorantibus quid de eo traderent Græci (quibus tamen ipsis magna fides habenda non erat, congruæ vetustatis auctoritate destitutis, Emerentianam quandam commentum sunt, quæ Stolano nupta, Annam Mariæ et Ismeriam Elisabethæ matres pepererit: quod cum seculi illi essent qui S. Augustino Sermones ad Fratres de cremo, et S. Cyrillo Alexandrino nescio quid de ortu S. Annæ supposuerunt; tot passim sectatores ex neotericis habuerunt, ut pudeat pigeatque recensere eruditos alias viros, clausis veluti oculis eidem fabellæ adhærescentes. Sed de his alias, matrem ego nomina ignorare, quam fingere, aut sine idoneo teste obruta acceptare.

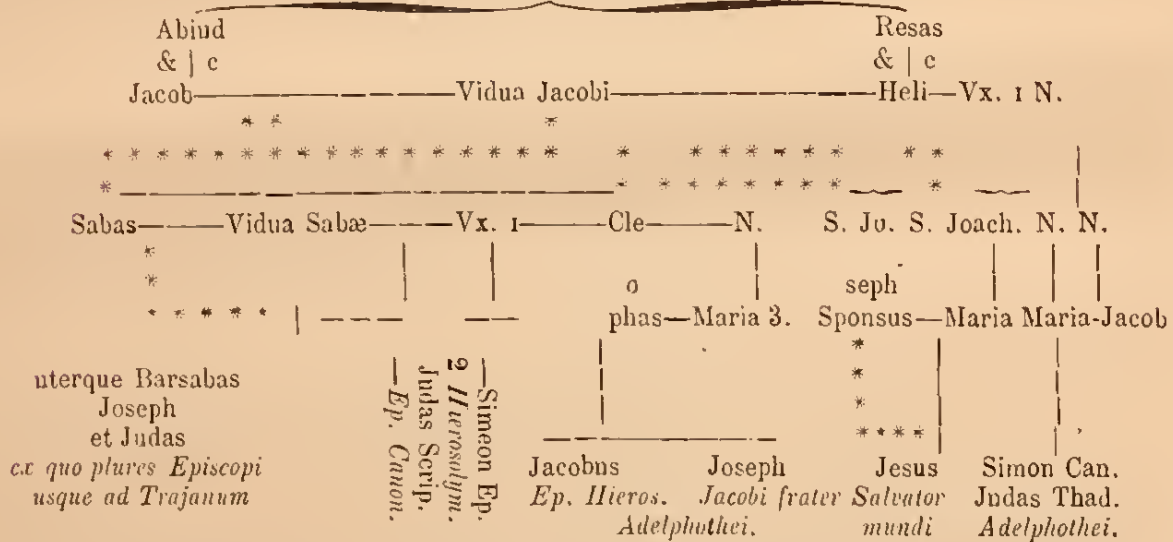
43 Virgineum virisse Josephum ac mortuum esse tota post Hieronymum tenet Ecclesia Latina: Virgineum autem virisse, non quomodocumque, sed deliberato animi in omnem vitam proposito, voti quoque religione firmato, quale etiam ante matrimonium conceperat ipsamet Deipara, satis probari videtur ex hujus tam plena asseverationis certissima interrogatione, Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? minus utique valitura, si integram Josepho suis et matrimonio legitime contracto uti, et sponsæ suæ quaecumque votum irritum facere jure suo contrario. Agit hac de se plenius noster de Josepho Commentarius §. vii quo tractantur Sanctorum Christi parentum desponsatio et continentie votum; pro quo, istis satis legendo et minus ad nostrum nunc argumentum faciente, supposui hic Paragraphum alium, reique, mox fusius explicandæ, præmitto Genealogicum Systema.

D
Systema novum hic proponitur.

SYSTEMA CONSANGUINEORUM CHRISTI

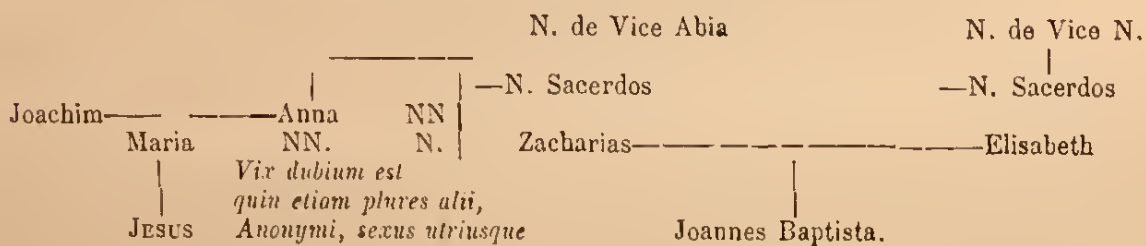
PRINCIPALE EX PARTE JOACHIM SEU POTIUS JOSEPHI.

ZOROBABEL

Ex his conjugii filia aliquot Sorores Jesu dictæ a Nazarenis.

SYSTEMA SACERDOTALE EX PARTE ANNÆ.

non ut certum,

44 Phænomenorum cælestium rationem reddituri, et cursu siderum descripturi Astrologi, varii varia constituunt systemata; non quasi præsumant definire quomodo naturam condiderit Deus; (sciunt enim hunc eundem, qui a nobis cernitur, motum supraæreorum corporum, ab omnipotentissimæ Dei sapientia modis diversis, licet a nobis necdum intellectus, condi potuisse) sed quod, in eo quem ipsi excogitarunt statu rerum, putent se posse explicare omnia, quæcumque in isto suo argumento obijciuntur difficultia: creduntque se verum Systema repperisse, saltem quoad nos; licet aliud forte

Deus constituerit, eosdem omnes effectus habens, quod illi ex et in suo Systemate se putant deprehendere. Idem ergo hic tento, dum constat quod nexus affinitatis vel consanguinitatis possit inter duas personas reperiri ex variis capitibus variis, ut de singulis statuamus aliquid, in quo Evangelii loca omnia vel verificentur reipsa; vel verificata fuissent, si is quem concipio nascendi ordo obtigisset personis, de quibus est quæstio; non repudiaturus, si quid alteri æque verosimile occurrerit; et hæc ipsa etiam retractaturus, mox atque ostensum fuerit esse in his aliquid, quod historiarum Evangelicæ minus congruat.

sed ut aptius ad omnia concilianda.

A quo supponuntur omnes ex Josepho
vel Annæ filius aut sororibus nati.

45 Supponendo ergo, tamquam certum, Mariæ Deiparæ nullos fuisse, non dico filios aut filias præter Jesum, sed neque proprie dictos Fratres aut Sorores, quorum liberis Jesus fuisset Consobrinus, ipsique in latiori acceptione ejus Sorores ac Fratres. Josephum quoque siaturno virginem ob isse, restat ut illi fuerint prognati ex aliquo Josephi et Joachimi, vel etiam Annæ, Fratre aut Sorore; ne in requirendis consanguinitatis titulis longius abeamus quam ipsa verba necessario important. Istis suppositis, primum statuo, Jacobum, Hierosolymorum Episcopum primum ejusque fratrem Joseph, cujus alias in Evangeliiis nulla notitia, Fratres Domini cognominatos, præ ceteris, eæ eodem patre Cleopha quomodumque genitis, habuisse aliquid, quo propius Dominum contingerent quam illi; non a patre (sic enim omnes æquales fuissent) sed a matre, quæ fuerit proxima soror seu consobrina Deiparæ, nata ex hujus Patre vel Amita, cujus nomen Scriptura non expresserit, a nobis autem ut alia similia signatur per litteram N. Cui autem non dico Avunculum vel Materteram, Annæ fratrem aut sororem? Idem sane foret... Sed quia Aaronici generis, non Davidici, fuisse existimo Annam; nollem Cleopha Davidicæ famulus viri, ex alia familia uxorem jungere, nulla causa ad hoc cogente. Ut autem Jacobum et Josephum nominarunt Nazarethani blasphematores; ita similiter ab iis nominatos Simonem et Judam, alius Thaddeum, statuo ex alia simili Deiparæ Sorore, Maria Jacobi a marito cognominata, processisse, diversosque ab ejusdem nominis aliis filiis Cleophae. Istorum unum, si ideo Cananæum cognominatum velis, quod fuerit ille sponsus in Cana, ad cujus nuptias invitatus cum matre et discipulis Christus, aquam vertit in vinum; nolim equidem repugnare. Ambos autem a Cleophae filios jam dictis diversos esse, suadent diversissima cognomenta; quorum accurata apud Evangelistas observatio, non æstimari debet fortuito, sed studiose adhibita, ad personas distinguendas, sicut alibi in mulieribus quoque Evangelicis observamus. Ubi pro regula observo; nomen genitivi casus, alteri masculino nominativi casus absolute additum in Scripturis, specificare filium; feminine vero, uxorem vel filium: nunquam matrem, fratrem, aut sororem. Ita nunquam invenies Mariam Jesu; sed bene, Mariam Joseph; nunquam Jacobum Joannis; sed bene, Jacobum Zebedæi. Igitur juxta hanc regulam recte distinguetur Maria Jacobi, tamquam hujus uxor, a Matre Jacobi et Josephi; et Judas Jacobi, a Juda fratre Jacobi. Quod autem Evangelistas attinet, ut in nominandis ad crucem et sepulcrum præsentibus, alii otiorum defectus suppleant; et singuli nominant certo mulierem aliquam, ab altero præteritam: ut consequens minime sit, eam quæ dicitur Maria Cleophae, alias Jacobi et Josephi Mater, eadem esse quæ alteri est Maria Jacobi, et sic habentur Mariæ duæ, ex diversa matre aut patre Matris Jesu consobrinæ et diversi ex iis liberi, utriusque in gradu propinquiore Fratres Domini per matres.

et ex Josephi fratre Cleopha,

46 Statuo II, ex Hegesippo antiquissimo et Apostolicis temporibus proximo scriptore apud Eusebium, Cleopham ipsum fuisse fratrem Josephi, adeoque et Joachimi; et, quod consequens est, uxoris etiam suæ, ex qua Jacobum Adelphotheum genuit, patrum vel avunculum. Quia tamen Cleophas æque ac ipse Josephi, natus erat ex ea quæ fuerat Jacob, ut supra diximus, sine liberis mortui, ideoque secundum legem arstimabatur et appellabatur filius, non Heli, sed Jacob; et quia mos est Judæis, legulis potius quam carnalis propagationis rationem habere; ideo fit, ut liberi ejusdem Cleophae, aliunde quam ex Maria suscepti, puta Symeon sive Simon Hierosolymorum secundus Episcopus; tum Judas, qui se fratrem Jacobi nominat, velut dignitate, et sinou ætate potioris; denique Cleophas junior, Christi redivivi consortio versus Emauntem dignatus in

et alius Cleophae uxoris alii,

specie peregrini; et plures alix forsitan corua, sorores ex prioriliquo Cleophae matrimonio; fit, inquam ut isti omnes, affines Christi potius quam consanguinei fuerint habiti, nec nisi ratione communis sui fratris Jacobi.

47 Statuo III eundem Cleopham (antequam duceret Mariam, Deiparæ Sororem, ex eaque Jacobum et Josephum juniores gigneret, duas habuisse uxores, ex quarum prima genuerit Syneonem, alias Simonem, successorem quidem fratris sui Jacobi Adelphothei, eo tamen (ut infra apparebit) annis minimum tredecim seniore natu; et Judam, scriptorem Canonice Epistolæ, diversum a Juda Jacobi, scilicet filio, ex duodecim Apostolis uno. Istam porro Epistolam si velimus opinari directam ad fideles Judæos, Hierosolymis sub Jacobo Episcopo manentes, inter quos subintroierant ex contribulibus plures Evangelium adulterantes (quod sane contextus totus credibile reddit) facile intelligemus, quomodo scriptoris frater Jacobus, eandem epistolam in Ecclesia suis prælegere solitus, occasionem dederit eam inter scripta Canonica recipiendi, etsi Auctor Apostolus non fuerit, sicut nec fuerunt Lucas et Marcus, quorum tamen Evangelia in Canonem Scripturarum divinitus inspiratarum Ecclesia recepit. Altera Cleophae uxor, viventi forsitan priori superinducta, non ex libidine, sed lege cogente, fuerit mater Judæ et Josephi Barsabaram, id est, filiorum Sabæ, non natura, sed lege, siquidem Sabbam statuere velis (quod statuere nihil omnino velat) fratrem germanum ipsius Cleophae; qui illi absque liberis defuncto fuerit coactus suscitare ex vidua relicta filios, in nomen patris, tamquam patris, utros, secundum consuetudinem Judæorum.

48 Hoc modo habetur Systema Domus et familiæ David, Christum concernentis, satis commode et absque ulla personarum confusione dispositum, ut mihi quidem videtur. Restat ut alterum Systema componamus Domus et familiæ Aaron; quatenus Christus, qui erat futurus secundum legem filius Josephi, eoque Davidici regni verus successor; secundum carnem ex Maria sumptum, genus etiam duceret ex Sacerdotibus: non per Avam (sic enim oportebat eum, non solum legaliter, sed et carnaliter esse filium David) ergo per aviam, filiam Sacerdotis alicujus Aaronici, et quidem præcipue unius Vices: per Vices enim ministerii distinguebantur familiae Sacerdotales. Non mea hæc sed D. Augustini ratiocinatio est, lib. 2 de Consensu Evangelistarum cap. 1, Mariæ genus Sacerdotale probantis ex Luca, insinuante quod cognata ejus esset Elisabeth, quam dicit de filiabus Aaron. Nihil namque hoc argumentum efficeret, si solum affinitas, et non etiam consanguinitas matrem ejus Annam Sacerdotali generi inveniisset. Igitur, si, prout idem Augustinus ait, firmissime tenendum est, carnem Christi ex utroque genere propagatam, et Regum scilicet et Sacerdotum, in quibus personis apud populum Hebræorum etiam mystica unctio figurabatur, id est Chrisma, unde Christi nomen elucet; eadem firmitudine tenendum est, etiam Annam fuisse de filiabus Aaron, Sororem unius Sacerdotis de Vice Abiæ, et Zachariæ Sacerdotis amitam. Neque obijciatur Justitia Joachim, quæ enim vetuisset aliunde quam ex tribu sua et familia uxorem ducere: jam enim ostensum est, talem nullam legem Judæis fuisse; et Leviticæ tribui, nullam sortem in terra promissionis habenti, liberum fuisse nupti dare et accipere ex et in quacumque tribu, modo nulla inde timenda esset possessionum confusio, uti non erat ex matrimonio Annæ.

49 Cur autem Zachariæ amita Anna potius quam ipsius Elisabeth? cum hæc Maria vocetur Cognata, non autem Cognati uxor. Respondeo quod, licet vocabula Cognatus et Cognata, quodque eis in Græco textu respondet ὁ καὶ ἡ συγγενής, ex vi primæ institutionis, atque secundum purioris latinitatis proprietatem, debeat significare ex eodem genere natos, atque adno non

D

ex prima Symeon Ep. Hieros 2.

et Judas auctor Epistolæ Canonice;

ex secunda Sabæ fratris relicta utriusque Barsabas, Judas et Joseph.

Anna autem probatur ex Augustino

fuisse ex filiabus Aaron, F

amita Sacerdotis Zachariæ et hujus uxor S. Elisabeth

affines

A affines, sed vere ac stricte consanguineos : tamen ex usu vulgari, usque modo in Italia perdurante, cognata dicitur, non quæ alias vocatur consobrina; sed quæ fratris seu consobrini uxor est aut Mariti soror, Gloriam Latini dicunt; cui in masculino genere respondet Levir, id est Sororis seu Consobrinæ maritus, vel uxoris frater. Hinc in Actis S. Cæcilie Virginis ac Martyris, legitur illa sponsi sui Valeriani fratrem Turlurium sic allocuta : Hodie te fateor meum esse cognatum, quia amor Dei te fecit esse contemptorem idolorum. Quod autem Lucas, in hac, non alia significatione utatur voce *συγγενής*, eamque sic intellexerit interpretes, reddens eam Latine Cognata; videtur ex eo satis probari, quod idem Evangelista de consobrinis agens Fratres et Sorores appellet, non Cognatos aut Cognatas; et sic Jacobus Episcopus dicatur Frater, non Cognatus Christi. Porro, examinata tandem et omnem in partem versata hac materia, correctum velim, si quid alibi antea dictum a nobis minus conforme præmissis Systematis : quibus, licet multa nova et nemini priorum distincte exposita contineantur; nullum tamen timeo a novitate doctrinæ præjudicium apud æquos lectores; quando æque nova est, et nihilominus probata illa, quæ Mariæ patrum credi Josephum fecit.

dici cognatam Mariæ quia nupta ejus consobrino.

B Ad neutram tribum spectasse videntur filii Zebedei,

sed ad Zabulon vel Nephthalim;

B 50 Ad filios Zebedæi, Joannem et Jacobum, quod attinet, nullum vel eminus reperio apud Evangelistas vestigium alicujus affinitatis vel consanguinitatis; et Theodoretus Episcopus Cyri, explicans illud Psalmi LXXVII, Principes Juda Duces eorum, Principes Zabulon et Principes Nephthalim; illud inquam, ad litteram explicans; Ex his inquit tribubus ceteri Apostoli originem traxerunt : et illi qui vocantur Fratres Domini ex tribu Judæ : Petrus autem et Andreas et Jacobus et Joannes et Philippus ex Bethsaida fuerunt; Matthæus et Jacobus dicti sunt habitasse Capharnaum; Simon Zelotes Cananæus appellatus est : omnia autem hæc loca Galilææ sunt, Zabulon autem et Nephthalim ibi suam habuerunt sortem. Non est quidem prorsus efficax ea argumentatio; quia passim dicuntur Judæi, e captivitate Babylo-nica reversi, promiscue habitasse, non solum suæ, sed etiam aliarum Tribuum sortes, prædem abductis Israeliticis decem, nec ita solenniter regressis, vacuos. Sic ipsi Fratres Domini, æque ac parentes Jesu, dicuntur

habuisse Nazarethi; neque quia Simon Apostolus a D Cana Galilææ originem traxit, putamus eum ab illorum numero sequestrandum : aliquid tamen causæ est, ut, cum istos omnes dederimus tribui Juda, ceteros, de quibus id non constat, neque positiva aliqua ratione redditur verisimile, duabus aliis tribubus in Psalmo nominatis relinquamus.

§ I Adde quod Zebedæus pauper omnino piscator erat, cui præter naviculam et retia nihil possessionis sancti Patres relinquunt : Maria autem, in utriusque parentis fortuna, sic non amplissima, honestiori tamen nata dotataque venit in manus Josephi : fabri quidem, sed usu potius quam absoluta necessitate : siquidem Judæis, ut constat ex Paulo etiam nobilissimis et satis aliis opulentis, moris erat opificina aliquod et discere et exercere. Ut autem ex fundis hereditariis legalis sui patris Jacobi, divisis inter ipsum et uterinos fratres Cleopham Sabamque, nihil ad Josephum pervenisset quam domus Nazarethana; credendus est tamen, non omnino inferior, adeoque humana æstimatione non indignus sponsa sua fuisse. Hæc autem patris ac matris unica ex asse heres, non potuit non mediocriter dives fuisse; si verum est, quod de iis traditur, consuevisse ipsos proventuum annorum partem unam dicare templo, alteram largiri pauperibus, tertia sufficiente ipsis ad sustinenda familiæ onera; unde et hortos et pascua possedisse referuntur, et Anna etiam domum Hierosolymis, quæ in templum conversa hodieque permanet; in qua domo forsitan et nata et educata Maria fuit, mater saltem tunc habitaverit, quando filia in templo oblata vivebat. Ejusdem etiam Virginis honestiori præ vulgo fortunæ favet, quod inter sacras Deo virgines recepta fuerit; quas omnes non nisi genere ac fortuna præstantes fuisse par est credere. Itaque divino potius consilio, quam parentum paupertate, natus in stabulo Christus, receptum mox aliqua in domo Bethleemi reperit, ubi inveniretur a Magis; dicitque postest ipsum nec Christum Evangelicam paupertatem tunc primum professum opere, quando eam cepit docere verbo; et a vocatis ad suum discipulatum exigere, ut venderent quæ habebant omnia darentque pauperibus : quod consilium mox amplexa Deipara sit, oblatis ultro elemosynis deinceps victura cum Filio.

fueruntque multo tenuioris conditionis,

quam Joseph, licet faber;

E

et Maria satis ampliter dotata,

quoad filius docuit dimittere omnia.

PONTIFICES ROMANI

C

I. S. PETRUS APOSTOLUS.

§ I Elogium ex Catalogo priore, absoluto Liberii Papæ tempore.

PETRUS annis viginti quinque, mense uno, diebus novem. Fuit temporibus Tiberii Cæsaris, et Caii, et Tiberii Claudii, et Neronis, a Consulatu Vinicii et Longini, usque Nervæ et Vestini. Passus autem cum Paulo die tertia Kalendas Julias, Consulibus supradictis, imperante Nerone.

§ II Elogium ex altero Catalogo, tempore Justiniani Imperatoris conscripto.

Beatissimus PETRUS, Antiochenus, filius Joannis, provinciæ Galatiæ, vico Bethsaida, frater Andreae, et Princeps Apostolorum. Primum sedit Cathedram Episcopatus in Antiochia annis decem. Hic Petrus ingressus in urbem Romam Nerone Cæsare, ibique sedit Cathedram Episcopatus annos viginti quinque, menses duos, dies tres. Fuit Temporibus Tiberii Cæsaris et Caii, et Tiberii Claudii et Neronis. Hic scripsit duas epistolas, quæ Canonice nominantur et Evangelium Marci, quia Marcus auditor ejus fuit, filius ejus de baptismo. * Post omnem quatuor Evangeliorum fontem, quæ ad interrogationem Petri firmata sunt, dum alius Græce, alius Hebraice, alius Latine consonent. Hic martyrio cum Paulo coronatur. Hic fecit ordinationes tres, Presbyteros decem, Episcopos tres, Diacouos septem, per mensem Decembrim : qui et sepultus est via Aurelia in templo Apollinis, juxta palatium Neronianum in Vaticano, inter * Zetarium triumphale, tertio Kalendas Julii.

* lege trium

VIDE APP. NOT. 3

EXERCITATIO IV

De tempore Sedis et præeminentia S. Petri, ab Ascensione Christi usque ad diem martyrii.

Post Christi
Passionem et
Ascensionem
anno Æræ
vulgaris 29

In Proæmio hujus Catalogi relatum est, passum fuisse Dominum nostrum Jesum Christum duobus Geminis Consulibus, viii Kalendas Aprilis.

Cujus rei certitudo stabilita est Exercitatione triplici jam proposita: in qua diximus, ex principiis positis, videri Christum pro redemptione generis humani incarnatum, et in utero virgineo sacratissimæ Mariæ Conceptum esse xxv Martii; die autem Decembris pariter xxv natum, D. Lælio Balbo et C. Antistite Vetere Consulibus; et consequenter quinque integris annis Æræ vulgarem præueimus. Deinde quia Christus annos triginta tres ac menses tres in hac vita mansit, statuimus cum antiquis Patribus, eundem (ut jam diximus) duobus Geminis Consulibus, xxv Martii,

B FERIA sexta in Parasceve, in cruce mortuum fuisse; et die xxvii ejusdem Martii, FERIA prima, jam Dominica uicta, resurrexisse. Annus is est Æræ vulgæ vigesimus nonus. Tunc, ut dicitur in citato Proæmio, post ascensum Christi Beatissimus Petrus Episcopatum suscepit, sed nulli certo loco adstrictum: qualem quatuor annis adscribit illi in Oriente codex MS. Anastasii Bibliothecarii, inter libros Cardinalis Mazarini olim adseruatus: et significatur ejus supra alios Apostolos præeminentia, et potestas a Christo collata, pascendi ejus oves et agnos. Princeps ergo Apostolorum constitutus, apud alios peroravit de aliquo in locum Judææ prolixioris sufficiendo, et in duodecimum Apostolum eligendo: ubi præmissis precibus forte electus est Matthias. At post effusum in die Pentecostes supra discipulos Spiritum sanctum, habita publice concione convertit circiter tria milia; deinde claudum in porta templi speciosa sanavit, atque Ananiam et Saphiram morte puniuit. Quo adhuc anno post septem Diaconos electos, S. Stephanus pro fide Christi Protomartyr, die xxvi Decembris est lapidatus.

C 27 Accessit annus Æræ vulgæ tricesimus, quo Consulatum gesserunt C. Cassius Longinus, et M. Vinicius Quartinus, cui consulatus in citato Catalogo adscribitur initium Episcopatus S. Petri, ob duplicem causam; scilicet, ut ob majorem erga Christum reuerentiam, totus duorum Geminorum Consulatus illi etiam post ascensionem relinqueretur, licet adderetur Petrum tunc Episcopatum suscepisse. Altera causa, necessario notanda, est, ut juxta modum procedendi, in priore parte hujus Catalogi semper observatum, sicut supra monuimus, iidem Consules nunquam repetantur. Anno ergo Æræ vulgæ tricesimo, cum post magnam exortam persecutionem dispersi fuissent fideles; Saulus, deinde Paulus vocatus, qui devastabat Ecclesiam; Domini Christi in via Damascena apparentis increpatione conversus est. Qui post tres annos a sua conversione, adeoque anno Æræ vulgæ trigesimo tertio, venit Hierosolyman videre Petrum, ut ipse Paulus in sua ad Galatas Epistola cap. I v. 18 testatur. Quo etiam anno, enim, ex Anastasio Bibliothecario de Vita Pontificum, colligimus collocavisse Cathedralam sui Episcopatus in Antiochia, atque ibidem septem annos sedisse. In cujus rei memoriam solennitas Cathedralæ Antiochenæ quotannis celebratur xxii Februarii. Hos autem septem annos Cathedralæ ejus Antiochenæ annos, non ita quis accipiat, ut in ea urbe ejusve diocesi permansisse Petrum velit; sed permittat ipsum eodem tempore variis regiones, Syria potissimum, peragrasse, et plurimos variis locis

Propylæum Maji

constituisse Episcopos, uti ad diem ejus natalem xxix Junii latius erit ostendendum.

28 Elapso septennio Cathedralæ Antiochenæ, substituto ibidem S. Evodio, primam Ecclesiæ Christianæ Cathedralam in Urbe Romana, Sede Imperatorum et orbis capite, collocavit, anno Æræ vulgæ quadragesimo: a quo anno inchoandi in Catalogo citato sunt anni viginti quinque Sedis hujus. Et hi viginti quinque anni habentur in altero mox proferendo Catalogo, uti et in MS. Palatino, sed a nobis omissio, item in Pontificali Romano, et apud Anastasium Bibliothecarium in manu exaratis et prælo censis codicibus, nec non apud Luitprandum, Abbonem et alios rerum Pontificiarum scriptores, ac tandem in MSS. gestis Pontificum ad Martinum V deductis. Hi autem anni viginti quinque deducuntur a dicto anno vulgæ Æræ quadragesimo, usque ad sexagesimum quintum, et Consulatum Nervæ et Vestini, quo etiam obiisse hunc primum Pontificem cum hoc Catalogo ostendemus. Memoria Cathedralæ Romanæ solenni quotannis cultu renovatur ad diem xviii Januarii: quam cum tenuit, non mansit assiduus Romæ aut in ejus districtu, sed totam sibi ut supremo Pontifici subjectam Ecclesiam, per totum Romanum Imperium dispersam, assumpsit curandam; ejusque præcipuas regiones, atque inter eas etiam Palæstinam, et potissimum Hierosolyman subinde visitavit. Interim Caio Caligula Imperatore, qui anno xxxvii Tiberio successerat, a Chærea et aliis conjuratis, ix

delin Romæ
anno 40

et sedit 25
annis.

E

Sub Herode
Agrippa

29 Hujus Herodis et Claudii Imperatoris tempore, ingens fumes, ab Agabo Propheta prædicta, invaluit, anno vulgæ Æræ xlii; quando SS. Paulus et Barnabas stipem collectam portarunt Hierosolyman. Quare in Actibus Apostolorum Cap. xi relatu, additur Capite sequenti, quomodo Herodes Agrippa, ut affligeret quosdam de Ecclesia, occiderit Jacobum fratrem Joannis glorio. Videns autem quia placeret Judæis, apprehendit et Petrum, volens post Pascha producere eum populo: sed is Angelico eductus est auxilio. Quod arbitramur factum anno xlii. At, prout Cap. xv in iisdem Apostolorum Actibus narratur, orta Antiochiæ seditione, propter Judæos ad Christum conversos, qui volebant Gentes itidem conversas circumcidi; Paulus et Barnabas Hierosolyman profecti sunt; ubi facta conquisitione, post audita SS. Petri et Jacobi suffragia, communi decreto statuerunt, Gentes conversas non obligari lege Moysis.

vinculus Hiero-
solymis
ab Angelo
liberatur:
F

iterum inter-
est Synodo
Hierosolymi-
tanæ

30 Tempus hujus Synodi optime potest colligi ex Epistola S. Pauli ad Galatas, ubi primo, ut supra diximus, scripsit se post annos tres, scilicet a sua conversione, venisset Hierosolyman videre Petrum, anno scilicet Æræ vulgæ xxxiii. Deinde post annos quatuordecim iterum ascendisse Hierosolyman cum Barnaba, ut cum Petro et aliis Apostolis de suborta dissensione ageret. Quod proinde contigit anno xlvii: et sic, teste S. Hieronymo in Caput 2 Pauli ad Galatas, a prima hujus conversione, quæ contigit anno

anno 47,

Æræ vulgæ xxx, numerantur anni septemdecim.

6

Sentiant

S. Petrus
Episcopatum
suscepit 4
annis in
Oriente,

sui Consules
anni 30 tri-
buuntur:

an. 33 cum
Paulo agit
Hierosolymis,

ut Cathedralam
Antiochiæ,
collocat,

A Sentiunt quidam cum Baronio plures, illud Concilium habitum, cum Judæi essent Roma pulsī: sed ex ipsis Apostolorum Actibus et peregrinationibus Pauli interpositis, quæ adhuc Capite xv et tribus sequentibus narrantur, contrarium colligitur. Fuerunt autem teste Orosio lib. 7 c. 6 anno Claudii IX, Christi XLIX, expulsi per Claudium Roma Judæi. Sed num simul expulsi fuerint Christiani, dubitat Orosius. Fueritne tunc Romæ S. Petrus; et si fuit, manseritne in Urbe; aut si discessit, quonam versus iter instituerit, plane latet. Paulus sesquianno Corinthi substitit.

31 Postmodum cum S. Petrus videret Romæ Ecclesiam recte constitutam, velletque majori cum libertate alias quoque regiones lumine fidei illustrare; S. Linum, quem a morte habuit successorem, ordinavit Episcopum et constituit sibi Vicarium. Tempus indicat idem antiquus Catalogus, infra in Lino proferendus, dum assignat Consulatum Q. Volusii Saturnini et P. Cornelii Scipionis, qui illam dignitatem gesserunt anno LVI. Hujus Ordinationis meminerunt etiam Acta SS. Petri et Pauli ex Græcis translata, et a Lipomano et Surio ad xxix Junii edita his verbis. Cum Petrus non diu apud Romanos mansisset, et sancto baptisate multos regenerasset, et Ecclesiam constitueret, et Linum Episcopum ordinasset, venit Tarracinam, in qua Epaphroditum Episcopum ordinavit. Hæc in dictis Actis, ex quibus solis S. Epaphroditus Terracinensis vindicatur, Martyrologio Romano ad diem xxii Martii inscriptus. Inducantur deinde in iisdem Actis variæ S. Petri peregrinationes per Ægyptum, Africam, Hispaniam, Britanniam. Advertit autem Eusebius, lib. 2 Historiæ Ecclesiasticæ cap. 22, Neronem, circa initia Imperii, clementius se gessisse, et defensionem pro fide nostra benigne suscepisse: adeo ut tunc per totum Imperium videatur Christiana religio ac vera fides fuisse late diffusa et propagata. S. Dionysius Episcopus Corinthiorum, cujus Acta illustramus ad diem viii Aprilis, quique cum discipulis Apostolorum potuit vixisse, in sua ad Romanos et S. Soterem Papam Epistola asserit, SS. Petrum et Paulum in urbem suam Corinthum ingressos, sparso Evangelicæ doctrinæ semine eos instituisse; et in Italiam simul profectos, cum Romanos similiter instituissent, eodem tempore martyrium pertulisse.

32 Eusebius deinde loco paulo ante citato subjungit; Cum Nero postea ad teterrima quæque facinora prorupisset, Apostolos quoque cum ceteris sævitiam ejus expertos. Variæ hujus persecutionis causæ proferuntur, quarum primaria fuit Urbs Romana, anno LXIV Consulibus C. Lecanio et M. Licinio incensa; ac videbatur, teste Tacito lib. 15 Annalium, Nero condendæ urbis novæ, et cognomento suo appellandæ, gloriam quærere, et sic jussum incendium credebatur. Ergo abolendo rumori subdidit reos, et quæsitissimis pœnis affecit, quos, per flagitia invisos, vulgus Christianos appellabat. Pereuntibus addita ludibria, ut ferarum tergis contacti, laniatu canum interirent; aut crucibus affixi, aut flammam in usum nocturni luminis urerentur. Hæc etiam Tacitus. Suetonio cap. 16 dicuntur afflictis supplicii Christiani, genus hominum superstitionis novæ ac maleficæ. En tempus captæ persecutionis anno sexagesimo quarto, ejusque motæ primam causam. Accessit in Apostolis altera, ob Simonem Magum devictum, atque e volatu a S. Petro in terram dejectum et extinctum. Additur et tertia causa in Actis Græcis ante indicatis. Imbuerat S. Petrus fide Christiana duas feminas, Imperatoris Neronis pellices, quæ deinceps pudice vivere statuerant (Similia ibidem ex S. Chrysostomo, de aliqua ejus pellice ad fidem a S. Paulo conversa, narrantur) quapropter impudicissimus Nero furebat adversus omnem Ecclesiam, et maxime hos Apostolos,

utpote unctores pudici propositi, quod hæc sen. inæ, in D Christum credentes, conceperant ac tenebant.

33 Habemus igitur annum persecutionis, in Christianos captæ, fuisse Imperii Neronis x, Æræ vulgaris LXIV, quo plurimi Christiani martyrio coronati meruerunt memoriam, Martyrologio Romano inscriptam, ad diem xxiv Junii. S. Leo Papa sermone primo in Natali S. Petri et Pauli, videtur dictis Martyribus Apostolorum Principes præponere aut saltem adungere, dum ita scribit: Duo ista præclara divini germina seminis in quantam sobolem germinarint, beatorum millia Martyrum protestantur, qui Apostolicorum æmuli triumphorum, urbem nostram purpuratis et longe lateque rutilantibus populis amplierunt, et quasi ex multarum honore gemmarum conserto uno diademate coronarunt. Hæc ibi. Verum anno persecutionis secundo Apostolos coronatos, expresse docet Catalogus supra relatus his verbis: Passus est Petrus cum Paulo die tertia Kalendas Julias, Consulibus supra dictis, Nerva et Vestino, imperante Nerone. Is est annus Æræ vulgaris sexagesimus quintus, et u Passione Christi trigesimus septimus: quo, ob detectam in ipsum Neronem conspirationem, plurimi occisi fuerunt; inter quos C. Piso conjurationis caput, Lucomus poeta, Seneca philosophus, et Vestinus Consul, pro quo substitutus fuit Cerealis Anicius.

34 Omnia hæc late prosequitur, dicto lib. 15 Annalium Cornelius Tacitus, qui postea lib. 16 hoc epiphonemate totam istam tragædiam concludit: Tot facinoribus fœdum annum etiam Dii tempestatibus et morbis insignivere: dein post indicatos anni sequentis LXVII, Consules C. Suetonium et L. Telesinum, otque post pauculas res narratas, finit Annales: ut cogamur ex Dione et Joanne Xiphilino reliquas Neronis actiones cognoscere. Ex ipsis autem liquido constat, illum a dicto anno usque ad ultimos menses vitæ suæ, Roma absuisse, neque potuisse martyrio SS. Petri et Pauli adesse, si, quod alii volunt, occisi fuerint anno xiii aut xiv Imperii, et die xxix Junii. Xiphilinus ergo in epitome Disnis post nominatos dictos Consules Suetonium et Telesinum, describit adventum Tiridotis, qui ex Oriente advenerat, petiturus regnum Armeniæ. Subjungit dein iter Neronis in Græciam, qui flagrans cupiditate ludorum eo profectus est cum citharadis et militibus, citharas et theatralia instrumenta ferentibus. Annum vero sequentem insumpsit Nero in magna insaniam, et quascumque personas etiam muliebri ornatu assumpsit, in Olympico certamine currum agitavit, et in omnibus urbibus, in quibus ludi agerentur, certavit. Voluit etiam Isthmum Peloponnesi perfodere, et evocavit eo ex omnibus provinciis multa hominum millia. Vespasianus, qui capto tunc Judaico bello præerat, post partam contra Taricheas victoriam die viii Octobris, anno Neronis xiii, ad Isthmum sex milia lectissimorum juvenum submisit, ut Josephus, qui contra Vespasianum pugnavit, scribit lib. 3 Belli Judaici cap. 19. Consulto etiam Delphis oraculo Apollinis, ut Suetonius scribit, senectam Nero sibi et miram felicitatem speravit. Interim cum multæ Romæ conspirationes contra eum exurgerent, Helius Præfectus Urbis, frustra per litteras monitum ultro adivit, et ut hieme sequente rediret procuravit. Neapoli, cum esset Romam venturus, audivit defectionem Galliarum xxi Martii, ac dein submotis Consulibus Silio Italico et Galerio Turpiliano, scipse Consullem creavit, quosi hac ratione Gallias debellaturus; imo onnem Smatum veneno tollere proposuit; sed desperans de successu, et ab omnibus desertum se videns, fugit, atque seipsum ix Junii interfecit.

35 Passi ergo recte indicantur SS. Petrus et Paulus, Nerone Romæ præsentem, Nerva et Vestino Consulibus, anno Æræ Christianæ LXV; Neronis, si spectetur tempus Imperii captum, anno xi, qui xii solet haberi, licet solum proximo Octobri esset inchoatus.

[Præterea

biennio ante, quam Roma petterentur Judæi.

S. Linum Vicarium statuit anno 56,

peregrinatus per varias regiones,

Nerone sub initium benigno,

postea sæviente in Christianos.

Post incensam Romam anno 64 captæ persecutione.

ob Simonem Magum extinctum,

et feminas baptizatas

passus cum S. Paulo 29 Junii an. 65

13

neque potuit postea absente Nerone in Græcia,

et Isthmum perfodere lente,

qui reversus an. 68

se 9 Junii interfecit.

A [Præterea habetur annus post passionem Christi trigessimus septimus, quem requirit S. Hieronymus de Scriptoribus Ecclesiasticis in elogio S. Pauli, nec non, Honorius, Isidorus, Nicephorus et alii sed ut supra ex S. Augustino monuimus, ob ignorantiam Consulatus, quo Christus passus est, coacti fuere aberrare aliqui. Deum enim serius Christum dixissent passum, et velent S. Petrum in vivis retinere usque addictum annum XXXVIII, etiam hujus mortem serius ponere debuerunt. Nos autem, quia cum S. Augustino et aliis dicimus, passum Christum duobus Geminis Consulibus, id est anno Æræ vulgaris vigesimo nono, annum ab hinc trigessimum septimum inchoatum invenimus, dum S. Petrum passum dicimus Nerva et Vestino Consulibus sive anno LXV Æræ vulgaris.] Atque hoc modo, potuit Petrus tenuisse Cathedram in Oriente annis quatuor, Antiochiæ septem, ac Romæ viginti quinque, ut supra ex MS. Mazariuico diximus. Hunc martyrii annum confirmant successores in Pontificatu, Linus, Clemens, Cletus, Anacletus, Evaristus, Alexander, aliique de quibus deinceps acturi sumus; et ex quibus omnibus (ut supra in primo Prologo diximus) constat Eusebium de tempore, quo quisque Pontifex sedit, fidem non mereri: qui duos, scilicet Cletum et Marcellum, magna cum socordia omisit, et aliis ex mera conjectura ordinavit tempus Sedis: ut merito ab eo dissentiat Baronius in morte S. Petri, et deinceps fere per trecentos annos.

Hactenus Henschenius, qui deinde singulorum Pontificum clogis suas Annotationes subjungit. Hæc in Aprili legi possunt: nobis, certiora jam nactis principia, ad cujusque Pontificatus primum ultimumque diem definiendum, nihil opus est eas nunc repetere: sed utriusque Catalogi verba consequenter exhibemus, pro fundamento futura ei quam probare conabimur Chronologiæ. Dabimus nihilominus adhuc duas Exercitationes, Henschenii eisdem Annotationibus permixtas, nobisque valde necessarias, ne eadem cogamus repetere: unam de S. Clemente, alteram de S. Alexandro, servatis iisdem quibus in Diatriba præliminari ante Aprilis distinguuntur numeris, ne horum discrimen confusionem adferat alterutram impressionem forsitan citaturis. Quin unum etiam eamque ultimum desumemus ex Commentariis, ad dies XXII Aprilis initium positus.

SS. LINUS ET CLEMENS.

C
II **L**INUS annis duodecim, mensibus quatuor, diebus decem. Fuit temporibus Neronis, a Consulatu Saturnini et Scipionis usque Capitone et Rufo.

LINUS natione Italus, regionis Tusciæ, patre Erculano, sedit annos undecim, menses tres, dies duodecim. Fuit autem temporibus Neronis, a Consulatu Saturnini et Scipionis, usque Capitone et Rufo Consulibus. Martyrio coronatus. Hic ex præcepto B. Petri constituit, ut mulier in ecclesiam velato capite introiret. Qui et sepultus est juxta corpus B. Petri in Vaticano, IX Kalendas Octobris.

III **C**LEMENS annis novem, mensibus undecim, diebus duodecim. Fuit temporibus Galbæ et Vespasiani, a Consulatu Trachali et Italici, usque Vespasiano VII et Tito.

D
CLEMENS natione Romanus, de regione Cælio monte, ex patre Faustino, sedit annos novem, menses duos, dies decem. Fuit temporibus Galbæ et Vespasiani, a Consulatu Trachali et Italici, usque Vespasiano VII et Tito... Hic fecit septem Regiones dividi Notariis fidelibus Ecclesiæ qui gesta Martyrum solcite et curiose unusquisque per Regionem suam diligenter perquirerent, et fecit duas Epistolas. Hic fecit Ordinationes tres, Presbyteros decem, Diaconos duos, Episcopos per diversa loca quinque, per mensem Decembrim. Obiit Martyr tertio Trajani, qui sepultus est in Græcia VIII Kalendas Decembris.

EXERCITATIO V.

De Ordinatione, Pontificatu, Abdicatione et tempore obitus S. Clementis.

Cardinalis Baronius, cum in suis Annalibus ad annum LXIX late de S. Clementis Pontificatu disseruisset, ista num. XLIII sub finem habet: Si in ordine et tempore primorum Romanorum Pontificum quempiam errare contigerit, in multos alios errores ferri omnino cogetur. Prudenter ergo hæc exercitatiois causa proposita volumus, utque, ut cum discretione a benevolo lectore excipiantur, rogamus. S. Paulus in sua ad Philippenses Epistola, e vinculis Romanis scripta capite IV commendat Clementem cum ceteris adiutoribus, qui secum laboraverunt in Evangelio. Eum etiam nonnulla Acta S. Petri, quæ sub Lini nomine feruntur, comitem hujus Apostoli fidelem fuisse, ac veritatem totius prædicationis agnovisse, tradunt, proptereoque ab eo Episcopum ordinatum. Confirmantur ista ex Actis Græcis SS. Petri et Pauli supra indicatis, in quibus hæc de S. Petro habentur. Romam reversus ordinavit Clementem ἀπαραιτούμενον, καὶ τὴν προτάσιν παραιτούμενον, recusantem et illam præminentiam non admittentem: quem idoneis rationibus persuasum ac considerare admonitum, in Cathedram divinorum eloquiorum sublimavit. Qua id formula S. Petrus fecerit, tradunt MSS. codices Anastasii Bibliothecarii, Regius, Mazariuicus et alter Freheri cum MSS. Gestis Pontificum in elogio S. Petri his verbis: Petrus vero sentiens diem mortis sibi imminere, Clementem Episcopum consecravit, eique Cathedram et Ecclesiam omnem disponendam commisit, dicens: Sicut mihi ligandi et solvendi tradita est a Domino meo Jesu Christo potestas, ita et ego tibi committo. Addunt dicta Acta Græca: Cum fureret adversus Christianos Nero Imperator, et varii comprehenderentur, parvum fuisse Clementi, ut qui esset de cognatione Cæsaris.

40 S. Hieronymus, lib. 14 Commentariorum in Isaiam Prophetam, ætatis et corporis imbecillitate confectus, uti testatur in Proæmio ad lib. 10, ad caput LII sub finem, ista de Christo et Clemente scribit: Qui cum dives esset, pro nobis pauper factus est, et credentibus dixit: Discite a me quia mitis sum et humilis corde. De quo et Clemens, vir Apostolicus, qui post Petrum Romanam rexit Ecclesiam, scribit ad Corinthios; Sceptra Dei Dominus Jesus Christus non venit in jactantia superbiæ, cum possit omnia, sed in humilitate, etc. Hunc ergo Petri successorem Clementem, non solum virum Apostolicum, sed etiam Apostolum appellat Clericus Alexandrinus lib. 4 Stromatum, ejusdem verba ex citata ad Corinthios Epistola allegans. Idem Hieronymus, cum olim junior, in Chronico et libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, ex sententia Eusebii, et S. Cle-

S. Clemens laboravit cum S. Paulo, E

quin et cum S. Petro:

ab hoc Episcopus ordinatus, F

non post hunc rexit Ecclesiam,

A tum inter Pontifices non recensisset, et secundum indicasset Linum, tertium Anacletum, et post hunc quartum Clementem; seipsum corrigit, dicens, ple-rosque Latinorum secundum post Petrum putare fuisse Clementem. Ubi per Latinos videtur potuisse intelligere ipsum vetustiorum Catalogum Pontificum quem hic dums. Quia autem S. Linus XIII anno Nerone Martyr occubuit; et hunc annum perperam alii martyrio SS. Petri et Pauli adscribebant, non æstimant iis qui hæc credebant, rationem habendam exigui temporis, quo S. Petro superfuisset Linus: imo in Actis Græcis, S. Linus ante mortuus scribitur fuisse, quam S. Clemens a S. Petro ordinaretur Episcopus. Verum inter Pontifices, cum unversa Ecclesia, retinemus S. Linum: juxta cujus certissimam traditionem, Optatus Milevitanus lib. 2 relexens Romanorum Pontificum Catalogum, sic exorditur: Cathedra unica, quæ est prima de dotibus, sedit prior Petrus, cui succesit Linus, Lino successit Clemens etc. Eodem modo enumerat Pontifices Romanos S. Augustinus epistola 165.

anno 67
occiso,

B 41 Mortuo ergo S. Lino XXIII Septembris anni LXVII, S. Clemens, jam ante a S. Petro ordinatus Episcopus, suscepit administrationem Ecclesiæ, et proximum annum integrum habuit in suo Pontificatu, Consulibus supra designatis, C. Silio Italico et M. Galerio Trachalo Turpiliano, et gubernavit Ecclesiam annos IX, menses XI, dies XII, usque ad annum LXXVII, cujus tamen anni Consules tribuuntur successori Cleto, qui tunc fuit in Pontificem assumptus; et Consules supra notantur, Imperator Vespasianus VII et Titus Cæsar V, qui anno LXXVI Rempublicam administrarunt. Imperatores in Catalogis assignantur Galba et Vespasianus, ubi sub nomine Galbæ censentur etiam Otho et Vitellius; quod hi tres solum sesquianno regnarunt. Quo etiam modo Eusebius lib. 3. Histor. Eccl. cap. 5, Cum Galba atque Otho, inquit, anno dumtaxat et sex mensibus reguassent, Vespasianus Imperator renuntiat: omisso Vitellio, qui Vespasianum præcessit. Memorati in utroque Catalogo Consules, cum Galba et Vespasiano Imperatoribus, nominantur etiam apud Anastasium Bibliothecarium, in omnibus editis et ineditis codicibus; item in libro Pontificali et MSS. Gestis Pontificum; apud Luitprandam etiam, et in antiquis Ecclesiæ Romanæ Breviariis supra allegatis.

et præfuit
usque ad
annum 77.

C 42 Collocavimus in secundo elogio aliquot puncta, quia videntur hæc verba [martyrio coronatus] ibi loco non suo perperam intrusa, et temere ab aliis descripto, et melius absunt a MSS. Gestis Summorum Pontificum ad Martinum V deductis: quandoquidem sub finem elogii iterum dicatur, tertio anno Trajani Martyr obiisse VIII Kalendas Decembris. Annus is est Christi centesimus. Quid ergo de viginti et tribus annis interpositis dicendum? Asserunt varii S. Clementem, a S. Petro Episcopum ordinatum, recusato Pontificatu Romano, ipsum non suscepisse nisi post obitum SS. Lini et Cleli. Quidam potius dicamus; S. Clementem anno LXXVII abdicasse Pontificatum, et Episcopum Apostolicum, nulli Sedi assurum, reliquo vitæ tempore vixisse? Godefridus Vendelinus, in suo Commentario ad S. Clementis Epistolam, hanc controversiam ita dirimit: Anno LXXVII, cum Romæ inter fideles orta esset (qualis postea Corinthi) magna dissensio super honore Pontificatus; Clemens, ne quasi ex testamento Petri successisse videretur, ac ne posteris hæc Principatus ambitio perniciosi exempli haberetur, ultro se Pontificatu abdicavit. Porro videtur illud ipse Clemens innuere in epistola ad Corinthios, supra a Clemente Alexandrino et S. Hieronymo laudata, ubi in posteriore parte epistolæ ista habet: Si propter me seditio, contentio, et schismata orta sunt, emigrabo, abibo quocumque volueritis. Certe

abdicato Pon-
tificatu vixit
Episcopus
Apostolicus,
usque ad an-
num

S. Epiphanius Hæresi 27, quæ est Carpocratianorum, asserit a nonnullis tradi S. Clementem ab omni administratione vacasse, et eum in quadam epistola scripsisse, Recedo, exeo, bene stabiliatur populus Dei, nonnullis hoc modo consulens; nam in quibusdam Commentariis ita scriptum reperimus. Hæc Epiphanius. Hoc ergo modo S. Clemens, relicta Ecclesiæ universalis administratione, reliquam vitam peregisset, dum successive Pontifices Romani præerant SS. Cletus, Anacletus, et Evaristus: cujus tempore, jam plenus dierum et meritorum, Clemens obiisset Martyr, anno (ut diximus) Trajani tertio Æræ vulgaris centesimo. Interim epistolam (ut asserit Eusebius lib. 3. cap. 16) ab omnibus uno consensu receptam, eximiam prorsus et mirabilem, nomine Ecclesiæ Romanæ ad Corinthiorum Ecclesiam scripsit, cum apud eos gravis exorta esset dissensio.

43 Videntur etiam assertæ opinioni favere præmemorata Acta antiqua SS. Nerei, Achillei et Domitillæ, in quibus isti dua Clementem invitant, ut S. Domitillæ, suæ consanguineæ, velum virginitalis imponat. Licet, inquit, gloria tua tota in Domino nostro Jesu sita sit, et non de humana, sed de divina dignitate glorieris, quasi tunc ab omni administratione abstractus sibi viveret. Ablegata est non diu post in exilium S. Domitilla, cum dictis Eunuchis, ad insulam Pontiam jussu Domitiani, hujus anno XV, Christi XCV; quo S. Anacletum Martyrem obiisse, constabit ex infra dicendis in ejus elogio. An tunc etiam S. Clemens in exilium actus sit a Domitiano, dubitari posset, quia id Græci in Menologio Basilii Imperatoris et magnis Menæis adstruunt, idemque Trajano odscibitur in MS. Synoxario Græco Collegii Ludoviciani Societatis Jesu Parisiis; cui consentiunt Acta Latina, ex quibus Beda in Martyrologium suum ista transtulit. IX Kalendas Decembris, Romæ natale S. Clementis Episcopi, qui jubente Trajano, missus est in exilium trans Pontum maris. Ubi multis ad fidem vocatis per miracula et doctrinam ejus, præcipitatus est in mare, obligata ad collum ejus anchora. Sed recessit mare orantibus discipulis per tria millia, et invenerunt corpus ejus in arca saxeâ in templo marmoreo, et anchoram juxta. Hæc ibi. At locus trons Pontum maris est Taurica Chersonesus, de qua egimus VII Martii, ad Acta SS. Ephræm, Bosilei et Sociorum Episcoporum, ibidem martyrio coronatorum. Corpus S. Clementis inde Romam transtulit S. Cyrillus Slavorum Apostolus, uti ad hujus et S. Methodii fratris Acta a nobis memoratur IX Martii. Demum hæc laus S. Clementis est, quod is primus gesta Martyrum per Notarios, ad id a se constitutos, salicite et curiose perquiri jusserit, sicuti post eum SS. Anterus et Fabianus Papæ etiam præstiterunt.

D
epistolam no-
mine Ecclesiæ
scribit ad
Corinthios.

Missus in exi-
lium aliis di-
citur a Domi-
tiano, aliis a
Trajano,
E

Sub hoc mer-
sus in mari

ad Tauricam
Chersonesum

F

ALII PONTIFICES IV.

CLETUS annis sex mensibus duobus, diebus septem. Fuit temporibus Vespasiani et Titi et initio Domitiani, a Consulibus Vespasiano VIII et Domitiano VI, usque Domitiano IX et Rufo.

CLETUS natione Romanus, de regione Vico Patricii, patre Æmiliano, sedit annos duodecim, mensem unum, dies undecim. Fuit autem temporibus Vespasiani et Titi et Domitiani, a Consulatu Vespasiani VIII et Domitiani VI, usque Domitiano IX et Rufo Consulibus. Martyrio coronatur. Hic ex præcepto B. Petri viginti quinque Presbyteros ordinavit in Urbe Roma mense Decembri: qui etiam sepultus

est

A est juxta corpus B. Petri in Vaticano, vi Kalendas Majas.

v **A**NACLETUS annis duodecim, mensibus decem, diebus tribus. Fuit temporibus Domitiani, a Consulibus Domitiano x et Sabino, usque Domitiano xvii et Clemente.

ANACLETUS, natione Græcus de Athenis ex patre Antiocho, sedit annos duodecim, menses decem, dies tres. Fuit autem temporibus Domitiani, a Consulatu Domitiani x et Sabini, usque Domitiano xvii et Clemente Consulibus. Hic memoriam B. Petri construxit et composuit (dum Presbyter factus fuisset a B. Petro) ubi Episcopi recondentur: ubi tandem et ipse sepultus est. Hic fecit Ordinationes duas, Presbyteros quinque, Diaconos tres, Episcopos per diversa loca septem: et cessavit Episcopatus dies quindecim.

vi **E**UARISTUS annis tredecim, mensibus septem, diebus duobus. Fuit temporibus novissimis Domitiani et Nervæ et Trajani, a Consulatu Valentis et Veri usque Gallo et Bradua.

EUARISTUS, natione Græcus, Antiochenus, ex patre Juda de civitate Bethleem, sedit annos novem, menses decem, dies duos. Fuit autem temporibus Domitiani et Nervæ et Trajani, a Consulatu Valentis et Veteris, usque Gallo et Bradua Consulibus. Hic Titulos in urbe Roma divisit Presbyteris, et septem Diaconos ordinavit, qui custodirent Episcopum prædicantem propter stylum veritatis. Hic fecit Ordinationes quatuor, Presbyteros septemdecim, Diaconos novem, Episcopos per diversa loca quindecim. Qui et sepultus est juxta corpus B. Petri in Vaticano vi Kalendas Novembris, et cessavit Episcopatus dies novemdecim.

vii **A**LEXANDER annis octo, mensibus duobus, die uno. Fuit temporibus Trajani, a Consulatu Palmæ et Tulli, usque Æliano et Vetere.

C **A**LEXANDER, natione Romanus, ex patre Alexandro, de regione Caput-Tauri, sedit annos decem, menses septem, dies duos. Fuit autem temporibus Trajani... usque Æliano et Vetere. Hic passionem Domini miscuit in prædicatione Sacerdotum. Martyrio coronatur cum eo Eventius Presbyter et Theodolus Diaconus. Hic constituit Aquam sparsionis cum sale benedici in habitaculis hominum. Hic fecit Ordinationes tres, Presbyteros sex, Diaconos duos, Episcopos per diversa loca quinque, per mensem Decembris: qui et sepultus est via Nomentana, ubi decollatus est, ab urbe Roma milliario septimo, v Nonas Maji, et cessavit Episcopatus dies triginta septem.

EXERCITATIO VI

Confirmatio Chronologiæ, in hisce Catalogis fundatæ, ex Actis S. Alexandri Papæ.

Ad Illustrandum SS. Lini, Cleti, Anacleti et Evaristi memoriam, in subjunctis cujusque Elogio Annota-

lis, progressi sumus ex *Vitis Pontificum*, per Anastasium, Luitprandum, aliosque collectis, et ad antiqua Breviaria collatis, quod propria eorum Pontificum Acta non reperiantur seorsim conscripta: qualia habemus de S. Alexandro, illustrata et ob suam antiquitatem veneranda. Edidit ea Surius, sed stylo, ut præfatur, modice mutato. Extant ea primævo stylo in bibliotheca Vaticana in membranis, optima manu, litteris grandiusculis, ante annos, quantum apparet, facile sexcentos exarata; et codex numero 1191 insignitur. Nos eadem habemus, ex variis et admodum præclaris codicibus MSS. desumpta, edituri ad diem tertium Maji, scilicet ex Trevirensi Imperiali monasterii S. Marimini, Rebdorsensi Canonorum Regularium in diocesi Eysteltensi, Andomurensi Ecclesiæ Cathedralis, duobus codicibus nostris, ac tribus Serenissimæ Christianæ Regiæ Succiæ: eademque passim extant in aliis MSS. quæ omnia non lubuit annotare. Extant etiam a Jonino Mombratio, ante annos circiter ducentos, ex MSS. Italicis edita; et ex aliis MSS. Germanicis, inseruntur *Historiis Sanctorum*, anno 1483 Colonix, et anno 1487 Lovanii excusis, sed hinc inde contracta. Hæc placuit præmonere, quod in *Annalibus Ecclesiasticis* ad annum cxxvii dicantur sua antiquitate mendosa: quia in dictis *Annalibus* erant Pontificatus S. Alexandri a tempore per Acta signato valde remotus, quasi anno secundo Hadriani Imperatoris esset creatus, et uno ejus decimotertio martyrium passus. Verum sub Trajano et creatus et passus est.

48 Consules, teste Baronio in *Præfatione* nostra citato, optime controversias dirimunt. Et hi in creatione Alexandri erant A. Cornelius Palma et C. Calvisius Tullus, anno Christi cix, Trajani Imperatoris xii. Ast ultimo integro anno ejusdem S. Alexandri, erant Consules Æmilinus Ælianus (aliquibus Velianus, seu Helianus) et L. Antistius Vetus, anno Christi cxvi, Trajani xix, post quem unum vixit S. Alexander, et fere carceri inclusus, usque ad diem iii Maji anni sequentis; et sic ab anno cix et die ii Martii, præfuit Ecclesiæ annos octo, menses duos, diem unum, recte in priore Catalogo indicatus. Jam, quia cardo totius controversiæ vertitur in ultimo pari Consulatum, observandum est, illud in utroque hic dato Catalogo reperiri, item apud Luitprandum et Anastasium, in omnibus codicibus editis, in libro *Pontificum*, in MSS. *Gestis Pontificum*. Hinc ergo ad prædicta Acta S. Alexandri transimus: in quibus dicitur eodem anno post mortem S. Alexandri, nutu Dei defunctus Trajanus Imperator, scilicet elapsis tribus mensibus et septem diebus, cum ex Oriente rediturus in Italiam, vivere desiit in Cilicia.

49 Verum ulterius ipsa Acta consideremus: in quibus, relatu plurimorum ad Christum conversione, additur: Unde cum hæc ejus opera ad Trajanum Principem venissent, misit, ex Asia quo profectus erat, Aureliannum Comitem utriusque militiæ, de Selencia Isauriæ, ad interfectionem omnium Christianorum. Et sub finem, Aurelianus jussit Eventium et Theodolum decollari, Alexandrum punctim per tota membra transigi. Hæc ibi in omnibus supra citatis codicibus Actorum, quibus adstipulantur antiqua Breviaria Romana MSS. et excusa anno 1479, 1490, 1522 et 1524, quæ penes nos habemus. Consentit genuinum *Martyrologium Bedæ* (quod remur in Ecclesia Romana olim recitatum, prout auctum reperitur in codice Vaticano ecclesiæ S. Petri) ubi legitur: Alexander punctis creberrimis per tota membra peremptus, sub Aureliano Judice, tempore Trajani Principis. Eadem suo *Martyrologio* inscripsit Rabanus, et latius deducunt ex citatis Actis, tum Ado, qui asserit passum sub Trajano Principe, Judice Aureliano, tum Notkerus, qui jubente Trajano Principe ab Aureliano Comite utriusque militiæ. Usuardi exempla variant.

Aliqua

D
Acta illustrata
martyrii
S. Alexandri,

E

Tempus Sedis,

ex Catalogis
ac *Vitis Pon-*
tificum,

et Actis pro-
priis.

F

Occisus jussu
Aureliani
missi a Tra-
jano.

A *Aliqua enim illustria MSS. habent sub Aureliano Principe, et eodem verba leguntur apud Bellinum, anno 1498 excusum secundum morem Romanæ curiæ; itemque apud Molanum in secunda et tertia editione Usuardi. Maurolycus tradit, passum Trajani tempore sub Aureliano Comite. In Breviario Romano jussu Pii V edito, dicitur Trajano Imperatore rexisse Ecclesiam.*

50 *Eisdem S. Alexandri Actis, unis et solis, debent notitiam sui Martyrii, S. Quirinus, Urbis Romanæ Tribunus; S. Hermes, Præfectus; et hujus soror, S. Theodora: tunc passi sub Trajano Cæsare Augusto, et Aureliano, Comite utriusque militiæ in Isauria, ad interfectionem omnium Christianorum misso, cui omnis Senatus ita famulatus est, ut ipsum Principem crederent esse Trajanum. Erat utriusque militiæ Comitatus, summus honoris et dignitatis titulus, qui ad tempora Arcadii et Honorii duravit: et sic in Notitia Imperii tunc facta recensentur duo viri spectabiles. Comites rei militaris per Ægyptum et Isauriam, sub quorum dispositione erant varix legiones et ministri Imperatorum. Hanc ob causam videtur dictus Comes Aurelianus variis titulis honoratus; et appellatus Judex, Præfectus, Præses, Princeps, Imperator. In Lexico Hesychii, Κόμης est ἄρχων, ἡγεμών, Comes idem, qui Princeps et Dux: et apud Suidam, Κόμης ὁ λεγόμενος ἄρχων, Comes est Princeps populi. Erant olim Imperatores dicti, qui aliis, Præfecti copiarum et Duces exercituum habebantur: et Appianus (qui eodem quo hic Aurelianus Comes tempore vixit, testatur lib. 2 Bellorum civilium, Imperatoris nomen suo tempore dari solitum Ducibus exercituum, post victoriam cæsis hostibus reportatam, Hinc commoda jam explicandi ratio datur, quomodo supra apud Usuardum legatur. S. Alexander cum sociis sub Aureliano Principe passus; et xxx Martii, S. Quirinus sub Aureliano Imperatore martyrii coronam consummasse. Quæ verba aliquibus interpositis sic explicat Molanus in 2 et 3 editione: Sub Aureliano [Comite utriusque militiæ et Trajano] Imperatore. At simpliciter Quirinum passum sub Trajano Imperatore scribunt Ado et Notkerus; Petrus vero de Natalibus, in persecutione Trajani, sub Aureliano Comite utriusque militiæ: Maurolycus, Felicius, Canisius, Trajano Imperante, sub Aureliano præfecto. Eodem modo sunt explicandi Ado et Notkerus, dum asserunt S. Hermetem a S. Alexandro Papa conversum, et sub Aureliano Imperatore passum. Iterum melius*

sub eo tunc passus S. Quirinus,

Hermes,

C *Comes scribitur, in Martyrologio anno 1490 Coloniæ et Lubecæ excuso, et a Canisio, sub Trajano Imperatore passus. Simili modo ad Kalendas Aprilis intelligenti Usuardus, Ado, Notkerus, Bellianus et alii, asserentes, S. Theodoram, sororem S. Hermetis, martyrizatam sub Aureliano Principe aut Imperatore. Verum iterum melius, in Martyrologio Coloniæ et Lubecæ dicto anno 1490 excuso, Aurelianus Comes appellatur.*

et Theodora hujus soror.

ALII PONTIFICES VII

viii **SIXTUS** annis decem, mensibus tribus, diebus viginti uno. Fuit temporibus Hadriani, a Consulatu Nigri et Aproniani, usque Vero in et Ambibulo.

SIXTUS natione Romanus, ex patre Pastore, de regione Via-lata, sedit annos decem, menses duos, diem unum. Fuit autem temporibus Adriani... usque Vero et Angulo, martyrio coronatur. Hic constituit ut ministeria sacrata non tangerentur, nisi a ministris. Hic constituit ut quicumque Episcopus evocatus fuerit

ad Sedem Romanam Apostolicam; rediens ad parochiam suam non susciperetur, * nisi confirmata salutationis plebe ad Sedem Apostolicam. Hic constituit, ut infra actionem Sacerdotis, incipiens populus hymnum decantaret Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth etc. Hic fecit Ordinationes tres, Presbyteros undecimo, Diaconos tres, Episcopos per diversa loca quatuor. Qui etiam sepultus est juxta corpus B. Petri in Vaticano in Nonas Aprilis, et cessavit Episcopatus menses duos.

D
* Corrige
nisi cum Formata salutationis plebi per S. A. directa: quid autem sint Formatae, alibi quare.

TELESPIHORUS annis undecim, mensibus tribus, diebus tribus. Fuit temporibus Hadriani, a Consulatu Titiani et Gallicani usque Cæsare et Balbino

TELESPOA, natione Græcus, ex anachoreta, sedit annos undecimum, menses sex, dies viginti unum. Fuit autem temporibus Antonini et Marci. Hic constituit ut septem hebdomadis jejunium celebraretur Paschæ: martyrio coronatur. Hic fecit ut Natali Domini nostri Jesu Christi noctu Missæ celebrarentur, et in ingressu sacrificii hymnus diceretur Angelicus, Gloria in excelsis Deo etc. tantum noctu Natalis Domini. Hic fecit Ordinationes quatuor, Pre-byteros duodecim, Diaconos octo, Episcopos per diversa loca quatuordecim, per mensem Decembris: qui etiam sepultus est juxta corpus B. Petri in Vaticano, iv Nonas Januarii: et cessavit Episcopatus dies sex.

HYGINUS annis duodecim, mensibus tribus diebus sex. Fuit temporibus....

YGINUS natione Græcus, ex Philosopho de Athenis, sedit annos quatuor, dies tres, menses sex. Fuit autem a Consulatu Magni et Camerini, usque Orfito et Prisco. Hic Clerum composuit, et constituit Gradus, et fecit Ordinationes tres per mensem Decemb. Presbyteros quindecim, Diaconos quinque, Episcopos per diversa loca sex: qui etiam sepultus est juxta corpus B. Petri in Vaticano, in Kalend. Januarii, et cessavit Episcopatus dies tres.

ANICETUS annis ... a Consulatu Gallicani et Veteris, usque Præsente et Rufino.

ANICIUS, natione Syrus, ex Patre Joanne, de vico Anisa, sedit annos undecim, menses quatuor, dies tres. Fuit autem a Consulatu Gallicani et Veteris, usque Præsente et Rufino. Hic constituit, ut Clericus comam non nutriret. Hic fecit Ordinationes quinque per mensem Decemb. Presbyteros octo, Diaconos quatuor, Episcopos per diversa loca octo, qui etiam sepultus est juxta corpus B. Petri in Vaticano, xii Kalend. Maji: et cessavit Episcopatus dies vi.

PIUS annis xv, mensibus iv, diebus xx. Fuit temporibus Antonini Pii, a Consulatu Clari et Severi usque duobus Augustis. Sub hujus Episcopatu frater ejus Hermes librum scripsit, in quo mandatur contineturque, quod ei præcepit Angelus, cum venit ad eum in habitu Pastoris.

Pius

A **P**ius, natione Italus, ex patre Rufino, frater Pastoris, de civitate Aquileia, sedit annos octodecim, menses quatuor, dies tres. Fuit autem temporibus Antonini Pii, a Consulatu Clari et Severi. . . . Sub hujus Episcopatu frater ipsius Hermes librum scripsit, in quo mandatum continetur, quod præcepit Angelus Domini, cum venit ad eum in habitu Pastoris, et præcepit ei, ut sanctum Pascha die Dominica celebraretur. Hic fecit Ordinationes quinque per mensem Decembris, Presbyteros octodecim, Diaconos undecim, Episcopos per diversa loca duodecim: qui etiam sepultus est juxta corpus B. Petri, v Idus Julii. *Cessavit Episcopatus dies quatuordecim.*

XIII **S**OTER annis novem, mensibus tribus, diebus duobus. Fuit temporibus. . . .

SOTER, natione Romanus, ex patre Concordio, de civitate Fundis, sedit annos novem, menses sex, dies viginti unum. Fuit temporibus Severi, a Consulatu Rustici et Aquiliani usque Cæthego et Claro. **B** Hic constituit ut nulla Monacha pallam sacratam contingeret, nec incensum poneret intra sanctam Ecclesiam. Hic fecit Ordinationes tres per mensem Decembrem, Presbyteros septemdecim, Diaconos octo, Episcopos per diversa loca undecim, qui sepultus est juxta corpus B. Petri, x Kalendas Maji. *Cessavit Episcopatus dies undecim.*

XIV **E**LEUTHERIUS annis. . . . Fuit temporibus Antonini Commodi, a Consulatu Veri et Erenniani, usque Paterno et Bradua.

ELEUTHER, natione Græcus, ex patre Abundantio, de oppido Nicopoli, sedit annos quindecim, menses tres, dies duos. Fuit temporibus Antonini et Commodi usque Paterno et Bradua. Hic accepit epistolam a Lucio Britanniæ Rege, ut Christianus efficeretur per ejus mandatum; et hoc obtinuit, ut nullus [cibus] repudiaretur a Christianis, maxime fidelibus, quem Deus creavit, qui tamen rationalis sit. Hic fecit Ordinationes tres per mensem Decembris, Presbyteros undecim, Diaconos septem, Episcopos per diversa loca quindecim; qui sepultus est juxta corpus B. Petri, vii Kalendas Junii. **C** *Cessavit Episcopatus dies septemdecim.*

EXERCITATIO VII.

De legatione Martyrum Lugdunensium ad Eleutherium Papam, cum annis novem Soteris concilianda.

Ensebius, lib. 5 *Historiæ Ecclesiasticæ*, persecutionem sub Antonino Vero in Gallia motam descripturus, indicat tempus primo per Pontifices Romanos, et sic incipit Proæmium dicti libri: Igitur Sotere, Romanæ urbis Episcopo, post octavum Episcopatus annum, vita functo; duodecimus (imo, decimus tertius) ab Apostolis Eleutherus in ejus locum succedit. Deinde idem tempus certiori vulgo nota describit his verbis: Quo tempore agebatur annus decimus septimus Imperii Antonini Veri, tunc violentior mota est persecutio, et potissimum, ut Cap. 1 prosequitur, in Gallia, in qua duæ præ ceteris insigoes præstantesque urbium matres celebrantur, Lugdunum et

Vienna. Annus xvii Imperii Antonini Veri incidit in annum Christi clxxvii, quando passi sunt Lugduni secundu Junii, SS. Photianus Episcopus, Sanctus Diaconus, Sancti alii quamplurimi, cum illustri heroina Balbina, quorum mox Acta martyrii ad *Ecclesiæ Asiæ ac Phrygiæ fuerunt transmissa Eusebio, et ab hoc suæ historiæ inserta, latius ad dictum diem secundum Junii illustranda. Notæ erant his Martyribus virtutes S. Eleutherii Papæ, et ideo illorum aliqui S. Irenæum, tunc temporis adhuc Presbyterum Ecclesiæ Lugdunensis, commendarunt memorato Pontifici per epistolam, et catalogum priorum Martyrum expresserunt: de qua epistola agit Eusebius cap. 4.*

2 Hic hærebatur aqua Cardinali Baronio, ut initio iasinuavimus. Videbat Photino mortuo Episcopum susceptum esse Irenæum, et, ut multum differret eam successionem, non tamen ultra annum clxxxix audebat procedere: Soteris autem initium non potuerat in suo calculo invenire ante annum clxxv. Si ergo ei annos viii cum Eusebio tribueret, videbat fieri non posse ut ad Eleutherium Irenæus fuerit destinatus: quippe qui, eo calculo posito, solum cœpisset Ecclesiam regere anno clxxxiii. Ergo coactum se videns ad annos solum quatuor, minus diebus duodecim, Soteri relinquendos, ut hic potuisset obiisse saltem anno clxxxix, et Eleutherii substituti fama in Gallias penetrasse; Si quis, inquit, certiorum de annis Soteris inveaerit Chronographiam, qua tamen Cletus e numero Romanorum Pontificum non ejiciatur, nec litterarum Martyrum Lugdunensium sincerum testimonium contemnatur: haud iaviti assentiamur. Retinemus nos Cletum in numero Romanorum Pontificum, et ab Anacleto alium dicimus, uti ad ejus Acta xxvi Aprilis illustrata, opparet; idque facimus secuti eosdem auctores, ex quibus tempus Sedis S. Soteris jam stabilimus. Præterea litterarum Martyrum Lugdunensium testimonium cum omni veneratione admittimus. Imo hoc testimonio nixi, arbitramur necessario S. Eleutherium, a morte S. Soteris, ante motam in Gallis persecutionem, aliquam diu præfuisse Ecclesiæ, ut potuerint ejus virtutes innotuisse Christianis Lugdunensibus; qui deinde ob fidem in carcerem conjecti, ad eum epistolam miserunt, rogantes ut pax et concordia Ecclesia conservaretur. *Τῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης ἕνεκα προσδεύοντες, ut legitur apud Eusebium lib. 5 Historiæ Ecclesiasticæ cap. 3 sub finem; et cap. 4 indicatur, litteras hasce Ramam fuisse delatas a S. Irenæo.*

3 Nihilominus relinquimus Soteri, non solum octo, sed ipsos integros novem annos, menses tres, duos dies; quia cum Catalogo nostro tenemus, decessorem ejus obiisse anno clxi, duobus Augustis Consulibus: quibus successerunt anno clxii illi, quos primos Soteri idem Catalogus tribuit, Q. Junius Rusticus et Vettius Aquilianus. Sedisse autem Soter dicitur usque ad Cæthegum et Clarum, qui fuerunt anno Christi clxx: et sic susceptus Soteri Eleutherius, jam septimum in Pontificatu annum agebat, quando mota est supradicta in Galliis persecutio. Porro illa duo paria Consulatum memorari in Vita S. Soteris, testatur Onuphrius in Commentario suo in librum 2 *Fastorum*, ad annum Urbis conditæ 915 et 923. Videtur autem S. Soter, ultra hos Consules, vixisse ad diem xxii Aprilis anni sequentis clxxi quando Consules fuerunt Septimius Verus, sive Severus, et Hereanius. quibus Consulibus adscribitur initium Pontificatus S. Eleutherii successoris. Sedit ergo in suo Pontificatu S. Soter annis novem, ab anno Christi clxii usque ad xxi aut xxii Aprilis, anni clxxi. Item novem anni referuntur in altero Catalogo, qui seculo Christi sexto confectus est; nec non in tertio, qui est seculo octavo concinnatus, atque ad Stephanum III Papam deductus: neque ulterius Vitæ Romanorum Pontificum in altero MS. Freheri, et MS. pervetusto Bertiniani

1) *exc tatur anno 177 persecutio Lugduni;*

quæ coegit Baronium abbreviare tempus Soteris.

E *ut locum fieret Eleutherio*

in quo non laboramus,

P

quia ab anno 162 ad 170 plenos 9 annos invenimus,

A *Bertiniani monasterii continuantur. Postea Anastasius Bibliothecarius ad Nicolaum Papam sive annum DCCCLXVII persecutus est Vitae Pontificum, easdemque Guilielmus Bibliothecarius et alii auerunt usque ad Martinum V Papam sive annum MCCCXXXI: ab omnibus autem anni novem Pontifici Soteri assignantur, uti etiam magno consensu fit apud Luitprandum de Vitae Pontificum Romanorum, item in libro Pontificali, et antiquis Breviariis Romanis manuscriptis et excusis anno 1479, 1490, 1522, et 1524, quæ penes nos habemus: ac demum in Breviario jussu Pii V edito, in quo omissa parva Consulium, sub quibus Soter Pontificatum incepit et absolvit; quæ in aliis Breviariis et reliquis tractatibus, maximo iterum consensu, memorantur hisce verbis: Fuit a Consulatu Rustici et Aquilini, usque ad Cethegum et Clarum. Hactenus in Aprili Henschennus, ad XXII diem istius mensis, verbis partim isdem, partim ex eadem sententia scriptis; immutandus enim nonnihil eorum ordo fuit, supplenda quædam, resecauda plura, ut ex duobus ibidem Commentariis, de S. Sotere deque SS. Epipodio et Alexandro, Martyribus etiam Lugdunensibus, anno CLXXVIII passis, commodus unus in rem præsentem contextus haberetur.*

B

RELIQUI PONTIFICES IV

In prima parte vetustioris Catalogi.

XV **V**ICTOR annis novem, mensibus duobus, diebus decem....

VICTOR, natione Afer, ex patre Felice, sedit annos decem, menses duos, dies decem. Fuit temporibus [Commodi, Pertinacis, et Severi] Cæsaris, a Consulatu Commodi v et Glabrionis, usque Laterano et Rufino. Hic constituit, ut Pascha die Dominica celebraretur, sicut Pius. Hic fecit sequentes Cleros: martyrio coronatur. Constituit ut necessitate faciente, ubi inventus fuisset, sive in flumine, sive in mari, sive in fonte aut stagno (tantum Christiana confessione declarata credulitatis) efficeretur integer Christianus, quicumque hominum ex gentilitio veniens ut baptizaretur. Fecit concilium, et interrogatio facta est de Pascha, vel de die prima cum Theophilo Episcopo [Cæsareæ] de luna. Hic fecit Ordinationes duas, Presbyteros quatuor, Diaconos quinque, Episcopos per loca duodecim: qui sepultus est juxta corpus B. Petri, v Kalend. Augusti: *et cessavit Episcopatus dies undecim.*

C

XVI **Z**EPHYRINUS annis.... a Consulatu Saturnini et Galli, usque præsentem et Extricato.

ZEPHYRINUS, natione Romanus, ex patre Abundantio, sedit annus septemdecim, menses sex, dies decem. Fuit temporibus Severi et Antonini, a Consulatu Saturnini et Gallicani usque Præsente et Stricato Consulibus. Hic constituit præsentiam omnibus Clericis et laicis fidelibus, sive Clericus, sive Levita, sive Sacerdos ordinaretur. Et fecit constitutum de Ecclesia, ut patenas vitreas ante Sacerdotes in Ecclesia ministri portarent: dum Episcopus Missam celebraret, ante se haberet Sacerdotes omnes adstantes, sic Missæ celebrarentur; excepto cum jus Episcopi interest, ut tantum Clerus sustineret; omnibus præsentibus, ex ea consecra-

tionem, de manu Episcopi, jam coronam consecratam acciperet Presbyter, tradendam populo. Hic fecit ordinationes quatuor per mensem Decembris, Presbyteros quatuordecim, Diaconos septem, Episcopos per loca tredecim: qui sepultus est in cœmeterio suo, juxta cœmeterium Callixti, via Appia: *et cessavit Episcopatus ejus dies quinque.*

D

CALLISTUS, annos quinque, menses duos, dies decem. Fuit temporibus Maerini et Heliogabali, a Consulatu Antonini et Adventi, usque Antonino III et Alexandro.

XVII

CALLISTUS, natione Romanus, ex patre Domitio, de regione Urbe Ravennatum, sedit annos quinque, menses duos, dies undecim. Fuit temporibus Maerini et Heliogabali, a Consulatu Antonini.... et Alexandri. Hic martyrio coronatur. Hic constituit jejunium die Sabbati ter in anno fieri, frumenti, vini et olei, secundum Prophetam, quarti mensis, septimi et decimi. Qui sepultus est in cœmeterio Calepodii, via Aurelia, milliario tertio, pridie Idus Octobris. Hic fecit Ordinationes quinque per mensem Decembris, Presbyteros quindecim, Diaconos quatuor, Episcopos per loca septem. *Quievit Episcopatus dies quinque.*

E

URBANUS annos octo, menses undecim, dies duodecim. Fuit temporibus Alexandri, a Consulatu Maximi et Æliani usque Agricola et Clementino.

XVIII

URBANUS, natione Romanus, ex patre Pontiano, sedit annos octo, menses decem, dies duodecim. Hic ministeria sacrata argentea constituit, et patenas argenteas viginti quinque: posuitque etiam Clericos. Hic sua traditione multos convertit ad baptismum, etiam Valerianum sponsum S. Cæciliæ: et multi martyrio coronati sunt per ejus doctrinam. Hic fecit Ordinationes quinque per mensem Decembris, Presbyteros octodecim, Diaconos sex, Episcopos per loca septem. Qui sepultus est in cœmeterio Prætextati via Appia, quem sepelivit B. Tiburtius XIV Kalendas Junii, *et cessavit Episcopatus dies triginta.*

F

I CATALOGI PARS II.

De hac divisione egimus in Prologo nostro; et continuo ex stylo ac modo procedendi, apparebit, non solum manifestu partis utriusque diversitas; sed etiam singularem, in quas ipsam dividimus, Sectionum.

SECTIO I.

PONTIANUS annos quinque, menses duos, dies septem. Fuit temporibus Alexandri, a Consulatu Pompejani et Peligniani. Eo tempore Pontianus Episcopus et Hippolytus Presbyter exules sunt deportati in insulam nocivam Sardiniam, Severo et Quintiano Consulibus. In eadem insula discinctus est IV Kalend. Octobris, et loco ejus ordinatus est Anteros XI Kalend. Decemb. Consulibus supra scriptis.

XIX

PONTIANUS

A **P**ONTIANUS, natione Romanus, ex patre Calpurnio, sedit annos octo, menses quinque, dies duos, martyrio coronatur temporibus Alexandri, [sedit] a Consulatu Pompejani et Peligniani. Eodem tempore Pontianus Episcopus et Hippolytus Presbyter exilio sunt deputati ab Alexandro in Sardiniam insulam Bucinam, Severo et Quintiano Consulibus. In eadem insula maceratus, et afflictus fustibus, defunctus est tertio Kalend. Novemb. Hic fecit Ordinationes duas, Presbyteros quinque, Diaconos quinque, Episcopos per loca sex : quem B. Fabianus adduxit navigio, et sepelivit in cœmeterio Calisti via Appia, die depositionis ejus ix Kalend. Decemb.

XX **A**NTEROS mense uno, diebus decem. Dormit in Nonas Januarii, Maximino et Africano Consulibus.

B **A**NTERIUS, natione Græcus, ex patre Romolo sedit annos undecim, mensem i, dies xii, martyrio coronatur temporibus Maximini et Africani Consulium. Hic gesta Martyrum diligenter a Notariis exquisivit, et in ecclesia recondidit, propter quod a Maximo Præfecto Martyr effectus est. Hic ordinavit unum Episcopum : qui sepultus est in cœmeterio Calisti via Appia iv Nonas Januarii, et cessavit Episcopatus dies duos.

XXI **F**ABIANUS annos quatuordecim, menses undecim, dies decem. Fuit temporibus Maximini et Gordiani et Philippi, a Consulatu Maximini et Africani, usque Decio ii et Grato. Passus viii Kalend. Februarii. Hic regiones divisit Diaconibus, et multas fabricas per cœmeteria fieri jussit. Post passionem ejus Moyses et Maximus Presbyteri et Nicostratus Diaconus comprehensi sunt, et in carcerem missi. Eo tempore supervenit Novatus ex Africa, et separavit de Ecclesia Novatianum et quosdam Confessores, postquam Moyses in carcere defunctus est : qui fuit ibi menses undecim, dies undecim.

FABIANUS, natione Romanus, ex patre Fabio, sedit annos quatuordecim, mensem unum, dies undecim, martyrio coronatur. Fuit autem temporibus Maximini et Africani usque Decio ii et * Quadrato, et passus est xiii Kalend. Februarii. Hic regiones divisit Diaconibus, et fecit sex Subdiaconos, qui septem Notariis imminerent, ut gesta Martyrum fideliter colligerent. Post passionem ejus Moyses et Maximinus Presbyteri et Nicostratus Diaconus comprehensi sunt. Eodem tempore Moyses in carcere defunctus est, qui fuit ibi menses undecim, et sic multi Christiani fugerunt. Hic fecit Ordinationes quinque per mensem Decemb. Presbyteros viginti duos, Diaconos septem, Episcopos per loca quatuordecim, qui sepultus est in cœmeterio Calisti via Appia, xiii Kalend. Feb. et cessavit Episcopatus dies sex.

XXII **C**ORNELIUS annos duos, menses tres, dies decem, a Consulibus Decio ii et Decio, usque Propylarum Maji

que Gallo et Volusiano. Sub Episcopatu ejus D Novatus extra Ecclesiam ordinavit Novatianum in urbe Roma, et Nicostratum in Africa. Hoc facto, Confessores, qui se separaverunt a Cornelio, cum Maximo Presbytero, qui cum Moyse fuit, ad Ecclesiam sunt reversi. Post hoc Centumcellis expulsus, ibi cum gloria dormitionem accepit.

CORNELIUS, natione Romanus, sedit annum unum, menses duos, dies tres, martyrio coronatur. Hic temporibus suis, rogatus a quadam matrona, corpora Apostolorum Petri et Pauli de Catacumbis levavit noctu : primum quidem corpus B. Pauli acceptum, B. Luciana posuit in prædio suo via Ostiensi, juxta locum ubi decollatus est. B. Petri Apostoli accepit corpus B. Cornelius Episcopus, et posuit juxta locum ubi crucifixus est, inter corpora Sanctorum, in templo Apollinis, in monte aureo, in Vaticano Palatio Neronis, iii Kalendas Julii. Post hoc factum fecit Ordinationem unam, Presbyteros septem. [Qui etiam decollatus est ad templum Martis : cujus corpus noctu collegit B. Luciana, et sepelivit in crypta juxta cœmeterium Calisti, via Appia, in prædio suo, xviii Kal. Octob.] et cessavit Episcopatus dies sexoginta sex.

LUCIUS annos tres, menses octo, dies decem. Fuit temporibus Galli et Volusiani, usque Valeriano iii et Gallieno ii. Hic exul fuit et postea nutu Dei ad Ecclesiam reversus. [Decessit] tertio Nonas Martii, Consulibus supra scriptis.

LUCIUS, natione Romanus, ex patre Porfirio, sedit annos tres, menses tres, dies tres. Fuit temporibus Galli et Volusiani usque ad Valerianum iii et Gallicianum. Hic in exilio fuit : postea nutu Dei incolumis ad Ecclesiam reversus est. Hic præcepit, ut duo Presbyteri et tres Diaconi in omni loco Episcopum non desererent, propter testimonium Ecclesiasticum : qui etiam a Valeriano capite truncatus est ii Nonas Martii. Hic fecit Ordinationes duas per mensem Decemb. Presbyteros quatuor, Diaconos quatuor, Episcopos per loca sex : qui etiam sepultus est in cœmeterio Callisti, via Appia. Cessavit Episcopatus dies triginta.

STEPHANUS annos quatuor, menses duos, dies viginti unum. Fuit temporibus Valeriani et Gallieni, a Consulatu Volusiani et Maximini usque Valeriano iii et Gallieno ii.

STEPHANUS, natione Romanus, ex patre Julio, sedit annos quinque, menses quinque, dies duos : martyrio coronatur. Fuit temporibus Valeriani et Gallieni et Maximi, usque ad Valerianum iii et Gallienum ii. Hic constituit Sacerdotes et Levitas vestes sacratas in usum quotidianum non uti, nisi in ecclesia. Hic fecit Ordinationes duas per mensem Decembris, Presbyteros quinque, Diaconos quinque, Episcopos per loca duos ; sepultus in cœmeterio Calisti, via Appia, iii Nonas Augusti. Cessavit Episcopatus dies viginti duos.

A
XXXV **M**ARCUS menses VIII, dies XX. Fuit temporibus Constantini, Nepotiano et Faundo Consulibus; ex die XV Kalendas Februarii, usque in diem Nonarum Octobrium, Consulibus supradictis.

MARCUS, natione Romanus, ex patre Prisco, sedit annos duos. Fuit temporibus Constantini, Nepotiano et Secundo Consulibus, ex die Kalendarum Februarii, usque in diem Kalendarum Octobris. Hic constituit ut Episcopus Ostiensis, qui consecrat Episcopum Urbis, pallio uteretur, vel ab eodem Episcopo Urbis Romæ consecraretur. Hic fecit Ordinationes duas per Decembrem, Presbyteros quindecim, Diaconos sex, Episcopos per loca septendecim. Sepultus est in cœmeterio Balbinæ, via Ardeatina, pridie Nonas Octobris: *et cessavit Episcopatus dies viginti.*

B
XXXVI **J**ULIUS, annos quindecim, menses duos, dies sex. Fuit temporibus Constantis, a Consulatu Feliciani et Titiani, ex die VIII Idus Februarii, in diem pridie Idus Aprilis, Constantio V et Constantio Cæsare Consulibus. Hic multas fabricas fecit, basilicam in via Portuensi, milliario III; basilicam in via Flaminia milliario II, quæ vocatur Valentini; basilicam Juliam, quæ est regione VII, juxta forum Divi Trajani; basilicam trans Tiberim, regione XIV, juxta Callistum; basilicam in via Aurelia, milliario III ad Callistum.

JULIUS, natione Romanus, ex patre Rusticio, sedit annos quindecim mensem unum. Fuit temporibus Constantini, [a Consulatu] Feliciani et Maximiani. Hic fecit Ordinationes tres per mensem Decembris, Presbyteros octodecim, Diaconos octo, Episcopos per loca octo: sepultus est in via Aurelia, in cœmeterio Calpodii, milliario III, pridie Idus Aprilis. *Cessavit Episcopatus dies viginti quinque.*

C
XXXVII **L**IBERIUS fuit temporibus Constantii, ex die XI Kalendas Junias, in diem... a Consulibus Constantio V et Constantio Cæsare.

FINIS CATALOGI PRIMI,

PROSECUTIO ALTERIUS.

LIBERIUS, natione Romanus ex patre Augusto, sedit annos quinque, menses tres, dies tres. Fuit temporibus Constantii usque ad Constantium Augustum VII. Hic exilio detruditur a Constantio, eo quod noluit hæresi Arianae consentire, et fecit annos tres. Et congregati Sacerdotes, et cum consilio eorum Liberius, ordinaverunt in loco ejus Felicem Presbyterum Episcopum, venerabilem virum. [Et fecit Concilium Felix, et invenit duos Presbyteros consentientes Constantio Augusto Ariano, nomine Ursatium et Valentem, et damnavit eos in Concilio quadraginta octo Episcoporum.] Post paucos dies zelo ducti Ursatius et Valens, rogaverunt Constantium Augustum, ut revocaret Liberium

de exilio, [ut unam tantum communionem participaret excepto rebaptizare.] Qui Liberius consensit præcepto Augusti, ut unam participationem conveniret communionis. Tunc revocaverunt Liberium de exilio. Eodem tempore Constantius una cum Ursatio et Valente convocaverunt aliquos, qui ex facie Ariana erant, et misit et revocavit Liberium de cœmeterio S. Agnæ, ubi sedebat. Et ingressus Romanam in ipsa hora Constantius, fecit Concilium cum hæreticis; simul Ursatius et Valens: et ejecit Felicem de Episcopatu, qui erat Catholicus, et revocavit Liberium. Ab eodem die fuit persecutio in Clero, ita ut intra Ecclesiam Presbyteri et Clerici necarentur. Qui Felix depositus de Episcopatu, habitavit in prædiolo suo a die III Kalendas Augusti. Ingressus Liberius in Urbem IV Nonas Augusti, consensit Constantio hæretico; [non tamen rebaptizatus est, sed consensus præbuit.] Fecit Ordinationes duas, Presbyteros novendecim, Diaconos quinque, Episcopos per loca octo. Sepultus est in cœmeterio Priscillæ via Salaria V Idus Septembris. *Cessavit Episcopatus dies quinque.*

E
XXXIX **F**ELIX natione Romanus, ex patre Anastasio, sedit annos tres [Hic declaravit Constantium hæreticum, et rebaptizatum secundum. Hic martyrio coronatur.] Hic fecit basilicam in via Aurelia, milliario ab Urbe secundo, ubi et requievit. [Hic fecit Ordinationem per mensem Decemb. Presbyteros XXI, Diaconos quinque, Episcopos per loca XVIII. Qui etiam capite truncatur, cum multis Clericis et fidelibus, occulte juxta muros Urbis, ad latus formæ Trajani, III Idus Novembris: et exinde rapuerunt corpus ejus nocte Christiani cum Damaso Presbytero, et sepelierunt in basilica supradicta XVI Kalend. Decemb. *Cessavit Episcopatus dies XXXVIII.*]

† Verba omnia quæ in Elogiis Liberii et Felicis vides [] reclusa, non esse genuina sed ab Interpolatore adjecta, demonstrabit Dissertatio nostra X, quæ Felicis hujus martyrium merum esse figuratum probabit, ex libello Faustini et Marcellini Presbyterorum schismaticorum: asserunt enim, quod Felix totis septem annis post regressum Liberii vixerit suo in prædiolo, hanc omisuri, ad constandam invidiam Catholico Clero, a quo per schisma sese abjuxerant, exaggerare crudelitatem adversus Felicem exercitam, si quid simile re vera accidisset.

F
XL **D**AMASUS, natione Hispanus, ex patre Antonio, sedit annos septendecim, menses duos, dies undecim... Fecit basilicas duas, unam ad viam Ardeatinam, ubi requiescit. Hic accusatus in crimine de adulterio, facta Synodo purificatur a quadraginta quatuor Episcopis, qui damnaverunt Concordium et Callistum Diaconos accusatores, et jactaverunt de Ecclesia. Hic fecit Ordinationes quinque per mensem Decemb. Presbyteros XXXI, Diaconos XI, Episcopos per loca LI. Sepultus est in Basilica sua III Idus Decembris, cum matre sua et germana. *Cessavit Episcopatus dies XXXVI.*

LI
SIRICIUS, natione Romanus, ex patre Tiburtio, sedit annos XV, dies XXXV. Hic constitutum fecit de Ecclesia, et direxit per provincias. Constituit, ut sine consecrato Episcopi loci cuilibet Presbytero non liceret consecrare. Hic constituit hæreticos sub manus impositione reconciliari. Hic fecit Ordinationes quinque, Presbyteros XXXI, Diaconos XV, Episcopos per loca XXXII. Sepultus est in cœmeterio Priscillæ,

A scillæ, via Salaria, vii Kalendas Martii. *Cessavit Episcopatus dies xx.*

^{*lege IV} XLII **A**NASTASIUS, natione Romanus, ex patre Maximo, sedit annos * iii, dies x. Hic constituit, quoties Evangelia recitantur, Sacerdotes non sederent. Hic fecit Ordinationes duas, Presbyteros quinque, Diaconos quinque, Episcopos per loca undecim. Sepultus est ad Ursum Pileatum, v Kalendas Maji. *Cessavit Episcopatus dies xxi.*

XLIII **I**NNOCENTIUS, natione Albanensis, ex patre Innocentio, sedit annos quindecim, menses unum, dies xxi. Hic constituit Sabbato jejuium celebrari, ideo quia Sabbato Dominus in sepulcro positus est, et discipuli jejunaverunt. Hic fecit Ordinationes quatuor per Decembrem, Presbyteros xxx, Diaconos xii, Episcopos per loca liv. Sepultus est ad Ursum pileatum v Kalendas Augusti. *Cessavit Episcopatus dies xxi.*

^{*lege IV} XLIV **Z**OSIMUS, natione Græcus, ex patre Apronio, sedit annum i, menses ii, dies ii. Hic constituit ut Diaconi lavam tectam haberent de palliis linostinnis, et ut per Parochias cereus benedicatur. Hic fecit ordinationem unam per mensem Decembris, Presbyteros x, Diaconos iii, Episcopos per loca viii. Sepultus est juxta corpus B. Laurentii, via Tiburtina, vi Kalendas Januarii. *Cessavit Episcopatus dies xxi.*

^{*imo IV} XLV **B**ONIFACIUS, natione Romanus, ex patre Jocundo Presbytero sedit annos * iii, menses viii, dies v. Hic sub contentione cum Eulalio ordinatur: et fuit dissensio in Clero menses vi dies xv. Et facta Synodo deponitur Eulalius sub aliis Episcopis, quia juste non fuerat ordinatus: et ex consensu omnium sedit Bonifacius Præsul, et constitutus Eulalius in civitate Neptina Episcopus. Hic constituit ut nulla mulier vel monacha pallam sacratam contingeret aut lavaret, aut incensum poneret in ecclesia, nisi Minister, nec servum Clericum fieri. Hic fecit Ordinationem unam per mensem Decemb. Presbyteros xiii, Diaconos iv, Episcopos per loca xxxv. Sepultus est in cœmeterio S. Felicitatis via Salaria, viii Kalendas Novembris. *Cessavit Episcopatus dies ix.*

XLVI **C**ELESTINUS, patria Campanus, ex patre Prisco, sedit annos viii, menses x, dies xvi. Hic fecit ut Psalmi centum quinquaginta deberent ante sacrificium psalli, quod ante non fiebat, nisi tantum Epistola Pauli Apostoli et sanctum Evangelium, et sic Missæ celebrabantur. Hic fecit ordinationes tres per mensem Decemb. Presbyteros xxxii, Diaconos xii, Episcopos per loca xlvi. Sepultus est in cœmeterio Priscillæ via Salaria, viii Idus Aprilis. *Cessavit Episcopatus dies xxi.*

XLVII **X**ISTUS, natione Romanus, ex patre Xisto, sedit annos vii, dies xviii. Hic a quodam Basso incriminatus, accusatur. Ex præcepto Valentiniani Augusti, cum magna examinatione facta Synodo, purgatur a liv Episcopis, et ejecit Bassum a communione. Hic fecit Ordinationes, Presbyteros xxviii, Diaconos xxii, Episcopos per loca lvi. Sepultus est via Tiburtina, in crypta ad S. Laurentium. *Cessavit Episcopatus dies xxi.*

LEO, natione Tuscus, ex patre Quintiano, sedit annos xxi, mensem i, dies xiii. Hic fecit constitutum de Ecclesia. Hic invenit duas hæreses, Eutychem et Nestorium; et per rogatum Marciani Augusti, orthodoxi Principis, ex hujus præcepto factum est Concilium sanctorum Episcoporum in Chalcedone Orientis, in basilica sanctæ Martyris Euphemie; et congregati cclxvi Sacerdotes; et aliorum chirographus cucurrit ccccv Episcoporum: qui condemnaverunt Eutychem et Nestorium. Et post dies xlii iterum in unum congregati eum chirographis, qui præsentibus fuerunt, exponentes fidem cc Episcopi, cum Augusto Marciano piissimo, qui fidem suam una cum Augusta Placidia * publice ante conspectum sanctorum Sacerdotum Episcoporum declaravit, ubi iterum damnatus est Eutyches. Et postmodum rogat Imperator Marcianus, simul cum Episcopis xiv, et misit Sacram, rogans Leonem Papam, ut fidem expositam fidei Catholice et Apostolicæ ei dirigeret. Beatus vero Leo direxit tomum, et firmavit Synodum sanctam. Hic fecit epistolas multas, exponentes fidem Catholicam rectam, quæ hodie in archivio Ecclesiæ Romanæ tenentur, et decretalem quam per universum mundum spargens seminavit. Hic fecit ordinationes quatuor per mensem Decembrem, Presbyteros octoginta unum, Diaconos triginta unum, Episcopos per loca centum septuaginta quinque. Hic constituit ut monacha non acciperet velaminis capitis benedictionem, nisi probata fuerit in virginitate sexaginta annorum. Sepultus est in basilica B. Petri tertio Idus Aprilis. *Cessavit Episcopatus dies vi.*

HILARUS, natione Sardus, ex patre Crispiniano, sedit annos quinque, menses tres, dies decem. Hic fecit decretalem et per universum Orientem direxit, et Epistolas de fide Catholica. Hic fecit Ordinationem unam per mensem Decembrem, Presbyteros quindecim, Diaconos quinque, Episcopos per loca viginti duos. Sepultus ad S. Laurentium in crypta, juxta corpus B. Xisti. *Cessavit Episcopatus dies decem.*

SIMPLICIUS, natione Tiburtinus, ex patre Castino, sedit annos quindecim, mensem unum, dies sex. Hic constituit ad S. Petrum et ad S. Paulum et ad S. Laurentium hebdomadas, ut Presbyteri manerent, propter baptismum et pœnitentiam petentibus: de regione prima, ad S. Paulum; de regione tertia, ad S. Laurentium; de regione septima, ad S. Petrum. Sub hujus Episcopatum venit relatio de Græcia ab Acacio, qui fuit Episcopus Constantinopolitanus, et affirmabat Petrum Alexandrinum Eutychiannum hæreticum, facta petitione ab Acacio. Tunc fuit Ecclesia exequens. Tunc Simplicius Præsul damnavit Petrum Alexandrinum, de quo Acacius innumera bilia crimina affirmabat. Eodem tempore rescripsit Timotheus Catholicus et Acacius, dicentes, Quia vere in mortem * Presbyteri Catholici Petrus esse mixtus. Tunc Papa Simplicius dissimulans, numquam scripsit Acacio, sed damnavit Petrum. Hic fecit Ordinationes per mensem Decembrem tres. Presbyteros quinquaginta septem, Diaconos undecim, Episcopos per loca octoginta duos. Sepultus est ad B. Petrum v Nonas Martii, et cessavit Episcopatus dies quinque.

FELIX, natione Romanus, ex patre Felice Presbytero, sedit annos viii, menses xi, dies xv. Sub hujus Episcopatum

D
XLVIIIcorrige
Pulcheria

E

XLVIII

XLIX
F*Anast.
Proterii,
idque verius

DANIELIS PAPEBROCHII

E SOCIETATE JESU

CONATUS

CHRONICO-HISTORICUS

AD CATALOGUM

ROMANORUM PONTIFICUM

PARS PRIOR

A SANCTO PETRO

USQUE AD GELASIIUM II

Continet prior hæc Pars Pontifices omnino centum sexaginta, ita ut Parti posteriori solum octoginta duo relinquuntur. Causa divisionis, tali potius loco quam alibi faciendæ, patebit ex Præfatione ad eandem Partem posteriorem : Indicem vero Pontificalem ordine Alphabetico digestum, utrique Parti communem Indicemque Materialium atque Dissertationum, huic operi sparsim interpositarum, require post alios Indices quinti Tomi, unde eos accipere poteris quicumque totum hoc argumentum seorsim ab Actis voles in unum volumen coordinatum habere.

PRÆFATIO

De hujus tractationis occasione ac scopo, servanda Baronio reverentia, et quorundam jurgii silentio prætereundis.

Cum ante hos circiter decem annos, Præliminarem suam ante Acta Sanctorum menses Aprilis Diatribam ad veteres Pontificum Romanorum Catalogos, recognoscendam præloque aptandam, mihi traderet piæ mem. Magister meus, R. P. Godefridus Henschenius; Accipe, inquit, Testamentum hocce meum, quod tibi tuisque post me adiutoribus facultatem præbeat de Romanis Pontificibus, iis qui ante sextum seculum vivere, certius expeditiusque statuendi, quo quisque tempore sedere cœperit desiderique, subsidia antiquiorum Catalogorum, quos paucis visos, nemini vero digne æstimatos, hac mea, extrema fortassis, opera tibi trado illustratos. Accepi ego, a tanta tamque diuturnæ in sacra historia experientia viro commendatum munusculum, velut talentum, non datum, sed creditum, et fidei meæ commissum. Oculo autem in id semper sui exinde intentus, ut ejus usum mihi aliisque expeditiorem redderem; utque ea, quæ ille indefinita reliquerat plurima, determinarem accuratius, ex verosimiliori singulorum Epochâ duccendo etiam mensium ac dierum numerum, et quis cuique Notatus seu primus in Cathedra, quis Funeris extremusque dies fuerit.

2 Rebar equidem, semel per illum posito tam bono Pontificiæ Chronologiæ fundamento, posse et antiquas ejus ruinas malimine non magno reparari, et ipsas coagmentari cum succedentium seculorum serie, quam in Annalibus Baronianis stare satis solidam, neque novæ curæ egere existimabam. Sed utrobique præconcepta opinione falsum me tunc primum cognovi, cum aliquo usque progressus in opere, coactum me vidi revolvi ad caput, viamque relegere, plus una vice; propter nova quæ interdum se offerebant rerum temporumque criteria, neque Henschenio neque ulli priorum animadversa. Quæ dum exploro, et crebra ad opus applicatione fidelia esse cognosco, oportuit resingere identidem quicquid absque iis, velut absque unius antea construxeram. Res enim Chronologiæ sic fere se habent, sicut catena; quarum si anulum unum moveris, proximos etiam et quandoque omnes commoveri necesse est; ac sæpe, propter unum alteramve diem, deficientem abundantemve, longum priorum sequentiumque seriem revocari ad examen. Ad ulteriora deinde progrediens secula, ubi prona mihi promittebam omnia, propter eruditissimi Annalium ecclesiasticorum Conditoris progressum diligentiam; deprehendi majoris momenti retus historiis que ita fere impensam ab eo operam totam, ut, quamvis istis etiam multa optime salideque constituta haberentur ad Chronologiam pertinentia, sicut tamen illius ordinandæ instrumenta idonea deficiebant, ea haud admodum sollicite perquisiverit Auctor; de ingressu eæque plurimorum contentus simpliciter retulisse, quæ vel apud libri Pontificalis scriptorem (Damasum multi errando crediderunt) vel apud Anastasium Bibliothecarium reperiebat; securus, quam ea commode haberent inter se, vel potius desperans reperire viam, eorum agnitos errores corrigendi, vel ad concordiam revocandi dissona nimium testimonia.

3 Hic vero, quod ex Diatriba Henscheniana nosse jam cuperam, certius quotidie clariusque agnovi, fieri scilicet nequaquam posse, ut hanc historiæ Ecclesiasticæ partem pertractaret aliquis, quin ubique fere subduceret calculos a Baronianis diversos: quod ingentia Scriptoris plane eximii merita nota habentibus ut to-

lerabile videretur, verebar equidem. Memineram etenim Joannis nostri Deckerii Verificationem seu Theoremam, de anno ortus ac mortis Domini Græci editam anno MDCV, usque adeo displicuisse nostræ tunc Societatis Generali Præposito R. P. Claudio Aquavivæ, quod de illis longe aliter quam Baronius statuerent, ut nec ipse, nec qui successit ei Mutius Vitellescus, passi sint unquam in lucem venire tres eruditissimos ejusdem Auctoris de eodem argumento Tomos Theologicarum mixtim et Chronologicarum Dissertationum, in Christi Theanthropi Natalem, seu de primario ac palmari divina ac humana Chronographiæ vinculo, iidemque etiam hodie apud nos delitescant. Quamvis autem multis post annis Dionysius Petavius in Gallia, in Belgio Jacobus Tirinus et Ægidius Bucherius, ex disciplina Deckerii fuerint permixti suis quique in operibus Chronologiæ Evangelicæ ordinare; factum id est, cum jam inter Eruditos satis ubique conveniret de insufficientia Baronianæ sententiæ. Non idem adhuc evenerat successioni Pontificiæ ab eo traditæ, et doctissimi illi quos dici viri vix ausi fuerant tam delibare. Quæ autem conatui meo vix stravisse videbatur Diatriba Henscheniana, cum ultra medietatem sexti seculi se non extendere, ac nudum fere Catalogorum veterum conspectum præteret; utcumque cum plausu excepta etiam Romæ fuerit, non tamen securum me reddere poterat, æque feliciter id mihi cessurum, per omnes pariter duodecim scriptaris Illustrissimi Tomæ circumlaturo sententiam. Hærebam ergo animi anxius, nec solis poteram apud me ipsum constituere, expediretne vel captu prosequi, vel productu ad finem in lucem emittere; donec R. P. Petrus Possinus, Societatis nostræ post Orlandinum atque Sacchinum Historiographus, vir ab omni generis eruditione Romæ Urbis toti notissimus, cognita sollicitudine istæ meæ, et exploratis doctiorum virorum sententiis, metum per epistulas non unus excussit, commemorans quid cum præcipua doctrinæ hominibus huc super re tractasset: quarum epistolularum unum alterumve specimen hic quæso ut liceat exhibere.

4 Rusticabatur ille Tusculi per autumnum anni MDCLXXVIII, cum meas forte acciperet excusatorias, quominus fidenter id agerem quod posse videbat; quando eodem appulit purioris aeris captandi causa, Illustriss. Michæ Angelus Riccius, tum quidem Consultor Congregationum S. Officii, Rituum, et Indicis, Secretariusque Congregationis de Indulgentiis, atque Pontifici æstimatus imprimis, nuper vero ab Innocentio Papa XI sacro Cardinalium subscripto Collegio, seu eo in gradu, quem invitissimus susceperat, non diu superstes. Hunc conveniens Possinus, cum mea nomine ageret gratias, pro variis monumentis ad Acta Sanctorum instruenda ultro commentis; et is quædam alia reperisse diceret, ipsi tradenda cum simul Romam rediissent; Inde prono cursu ad opus (ut crebro solebat) commendandum progressus, cum multa perhonorifica congereret; Ecquid, inquit Possinus, etiam probas, quod Patres, dum Vitas Sanctorum illustrant, plerumque proferunt aliqua historiæ emendandæ accommodata? Ut de ceteris taceam, circa obitus ingressusque Pontificum multa illi annotant, haud parum ab hactenus creditis diversa, qualium specimen jam videris in quadam ad Aprilem Præfatione habereque ipsos audio longe plura ejus

Hoc autem
facere formidanti,

E

metum excussit P. Possinus,

F

ex sententia
Card. Riccii,
affirmans

Ex fundamentis in Diatriba Henscheniana positus,

orsus deducere perfectam Pontificum chronographiam,

negotium opinione difficultius reperi,

quoque nequiret recte peragi,

nisi plane recedendo a Baronio.

A generis, adeoque posse conficere integrum ad hunc diem Pontificum Catalogum, cum veris et bene probatis decessionis successioneque ejusque eorum Epochis; sed retardari a tali opere vulgando, metu ne quosdam offendat crebrior a Baronii sententia discessio. Ille vero ad ea: Atqui vana quidem, meo iudicio, et nihil nisi panica formidulosa est. Satis illi sæpe testati sunt, quanti Baronium faciant; nec justa unquam ulli oborietur suspicio, invidere ipsos illius gloriæ: quin et proferre quæ ipsum fugerint, imitari potius sit diligentiam illius et votis obsecundare, quam ulla ex parte debitæ ipsi a cunctis reverentiæ deesse. Audeant igitur me quidem auctore, et quidquid collectum habent ejusmodi argumenti quamprimum in lucem publicam effundant; magnam inuituri ab Eruditis gratiam, sine admixtione ullius a quamlibet piis invidiæ.

et salvo Baronii honore futurum.

Idem urgere D. Jo. Lucium

B *His aliisque ex tali tantoque viro auditis Antuerpianque perscriptis, in Urbem Possinus rediit; ubi mor cum convenit D. Joannes Lucius, editis de Regno Dalmatiae atque Croatiae libris aliisque eo spectantibus monumentis celebris, vita jam functus etiam ipse. Qui cum causa consulendi Henschenium de sua quadam conjectura scriptum aliquod obtulisset quod nobis destinaretur; Venerandus ille Senex, inquit idem Possinus, et assidua cum Eruditis Urbis conversatione sensus publici apprime conscius, extremo mecum sermone tam ardentem incubuit, ut quæ nova lumina circa obitus successionesque Pontificum Romanorum e monumentis non antea visis hausistis, quamprimum ederetis; ut sibi videri diceret, ad id vos officio quodam et conscientiae obligatione cogi. Cumque metum qui vos moraretur exponerem, dejerabat terrorem esse panicum, modo id fiat cum congrua significatione venerationis erga Baronii memoriam. Respondi ego; *Ista amanter prudenterque suggesta, optimo seni nostro Henschenio catenus duntaxat probari posse, quatenus properanti ad prælum Majo mora nulla injiceretur. Quod ipsum in occasionem eadem rursus suadendi trahens jam sæpe dictus Possinus, penultima Decembris cepit amica curiositate interrogare, cequid splendidi plausibilisque argumenti Praefationum loco, paratum haberemus in Tomos Maji singulos, ut factum in Martio atque Aprili; et digitum in id quod cupiebat intendens, Video, inquit, in limine Aprilis vestri marior idoneum struendæ magnifice Portæ speciosæ Majo vestro. Extat ibi delibatio chronologiae Romanorum Pontificum, e monumentis serius repertis emendatæ: delibatio, inquam, et specimem quasi merum. Nam præcipua scribentis opera consumitur tribus Exercitationibus, pereruditis quidem, sed parum admodum ad veram seriem successionesque Pontificum facientibus, utramlibet tandem in partem definiantur spinosæ istæ et horribilibus obseptæ difficultatibus quæstiones, de anno nacentis ac morientis Christi. At Pontificum vel ineuntium vel desinentium veræ Epochæ, certioribus et nondum visis ad indubitabilia monumenta testimoniis aut iudiciis defixæ, res essent quam Summates (qui fere primas solum paginas nuncupatorum sibi voluminum legere solent, intima ne cognoscant curis negotiisque prohibiti) in Prolegomenis perlibenter decurrerent, quam Eruditi cupide scrutarentur, quam omnes avidè spectarent. Ergo quod potestis, ne gravemini promere, integram plenamque illustrationem historiæ Pontificiæ, a mendis quibus scatet innumeris repurgatam.**

et optissime fieri ante Majum posse,

citra ullius offensam periculum,

non vidisse, quæ nondum extabant dum ipse viveret, monumenta? Quod sensum spectat Romæ degentium, scripsi alias quid Illustriss. Michael Angelus Riccius, quid D. Joannes Lucius mihi de hoc dixerint, non ex sua ipsorum solum, sed et omnium qui hic degunt Eruditorum, quibus sunt familiarissimi, sententia. Patrum Oratorii Romani, inter quos vixit scripsitque Baronius, non alia, pro ipsorum sapientia et æquitate dispositio mentis. Id heri mihi diserte confirmavit R. P. Leander Coloredus, cui novissime Congregatio sua partes imposuit provehendæ ulterius continuationis Baronianæ, post Odoricum τὸν Μακρίτην. Equidem arbitror adeo non ista re maculandam Baronii memoriam, ut potius expetendum ejus causa volentibus sit, si quid ei defuerit postea repertum, non ab hæreticis vel aliter infensis insultabunde ostentari (quod, si a vobis omittatur, fiet) sed a benevolis et impense faveantibus, cum ejus defensione ac laudum prædicatione, produci.

atque faventibus Oratorii Rev. Patribus.

7 Ita tunc quidem instabat Possinus; sed Henschenius, jam fere octogenarius, cum intelligeret eorum quæ postulabantur nihil ita paratum haberi a me ut captis perficiendis limandisque quantum necesse erat non requireretur adhuc multum temporis studique; adeo non assensit suadenti, ut nec ad aures quidem ulterius admittere vellet sermonem de re, qua supra vires gravandum me credebatur, si curandæ impressioni tum vel maxime ferventi intentus, et simul supplendis illustrandisque trium qui deinde quatuor facti sunt ultimorum tomorum Actis occupatus, eo insuper onere gravarer, cui ipse per ætatem jam purum admodum posset succurrere; quodque ut bene sustineretur, requirere judicabat hominem totum, et quidem non unum. Cum autem non desperaret fieri posse, ut ante obitum suum videret totos sex Maji tomos absolutos a prælo si modo unum id ego curarem; omnino mandavit deponerem e manibus Tractatum istum, commodius mensi Junio reservandum, ante cujus tres Tomos (nec enim plures futuros apparebat, licet ad sex exereverat Majus) dividi ille perquam apte posset, et solus totidem Prologum constituere.

Mortuo Henschenio qui ad Junium differri volebat, E

8 Interim amicis, præsertim Parisinis suadentibus, emissu in lucem est Maji pars prima, sane perquam feliciter. Vix enim effluerat mensis unus ab editione, accelerata totis meis ac typographi nisibus (etiam cum exclusione diei xvii, qui ad quinque priores dies additus tertium Tomum facturum erat parum secundo ac primo) cum hominem, alias adhuc vegetum inveniunt autumno anni mdcclxxx paralyticis corripuit prostravitque; et simul aperuit quam utile fuerit dimidii Maji emittendi consilium. Factum porro eadem ex causa est, ut nec illis quibus supervexit undecim mensibus, nec etiam altero dimidio anno deduci commode ad prælum potuerit pars secunda Maji, cui restabant etiamnum perficienda prolixiora pleraque, ex Græca et aliis linguis non Latinis, Acta. Ut autem iisdem absolutis mature resumeretur impressio, videbatur omnino non posse absolvi per ætatem anni lxxxiii, sicut fuerat cogitatum; adeo multa nec opinata Typographo supervenerunt impedimenta, quæ cum coegerunt properare lentius. Licuit per huc quasi inducias cogitare de audiendis iterum eorum precibus, qui Pontificiam Chronologiam postulabant quantumvis, uti fecisse se profiteretur Eruditissimus Pater Antonius Pagi, Ordinis Minorum Conventualium in Provincia antehac Provincialis, in Prolegom. num. 2 ante Dissertationem suam Hypoticam, quam hisce jam prælo paratis accepi, anno mdcclxxxiii Lugduni editam. Ergo denuo eam in manus sumpsit; ac propter ablata noviter, ut dixi, criteria quædam, totum a capite redorsus negotium, ad hanc quam vides molem opus adduxi, per limina posteriorum trium Tomorum Maji dividendum, nisi hoc etiam amici dissuasissent, et simul totum legere ante unum eorum maluissent.

et parte Maji lentius prodeunte,

F

datum est tempus absolvendo operi,

A 9 Ceterum libens fateor, quod illud ne nunc quidem commissurus luci fuerim, si non P. Franciscus Baertius, a morte P. Henschenii adjunctus mihi Socius, dum Conradum Janningum, P. Danieli Cardono susceptam ad tempus, Romæ detinent Theologica studia, suscepisset in se omnes et singulos annorum, dierum, ac mensium numeros, litterarum item Dominicalium, ac Paschalium circulatorum characteres, identidem recurrentes, revocare ad scrutinium diligens et accuratum; sine quo sperare humanitus non poteram, quod exerrans calamus aut memoria fallens non subinde peccaret aliquid, etiam iis in locis ubi alienos errores nitor corrigere. Quamcumque enim a se gratiam sperare me jubebant homines cordati et eruditi; videbam tamen, nihilo minus quam accidisse sibi testatur Baronius in Appendice ad Tomum x, etiam mihi paratos esse non solum monitores (quos tamquam insignes benefactores coleudos mihi censeo; sed etiam alios, qui (ut ait ille) seipsos adversariorum loco constituunt, dum nostra infenso animo carpunt, etc. Nam quomodo meo alicui errori parcerent, qui etiam menda manifeste typographica (sine quibus liber nullus editur, quamcumque vigilantiam correctioni impendas) tamquam mala sanæ mentis argumenta exagitant? En tibi unum alterumve exemplum intemperantis istius dicacitatis.

edendoque
in lucem;

licet prævi-
deatur parata
obtrectatio,

omnem car-
pendi ansam
captantium;

B 10 In Appendice ad primum Tomum Maji reperitur annus MCLIV, male compositus cum rebus gestis circa Ansedanum in Lusitania conventum, a Canonicis Regularibus ad Prædicatores translatus, Commendæ loci tenente D. Emauele de Sousa, regnum administrante D. Catharina pro nepote Sebastiano, Provincialatum vero suorum gerente Vener. P. Ludovico Granatensi. Singula nomina lectorem, in historia seculi superioris non omnino rudem, monere poterant, in anni numero sphalma esse typographicum, atque pro C substituendum D: fuit tamen cui cavillari luberet, et velut cum somniantem agere, ac quærere, quomodo filius fuerit ante patrem, et ordo Deminicanus ante S. Dominicum, S. Prochori, unius ex LXX Discipulis Christi, cultus apud Coptos, notatus in margine fuerat ad eam Appendiculam, quæ de ipso est Tomo I Aprilis pag. 910. Contigit ut post ultimam a me factam ejusdem folii recognitionem, jubente Henschenio ponerentur ad Appendiculam præcedentem lineæ paucæ; quarum causa ut sequentia omnia loco mota nonnihil sunt, sic etiam moveri eodem debebat, quæ textui respondebat marginalis synopsis: mota autem per socordiam typhotæ non est: et sic verba illa, Cultus apud Coptos, spectantia vel S. Prochorum,

C inveniuntur nunc opposita loco quicquam nullam habent connexionem. Hoc primo intuitu notare quisvis non cæcus poterat, et tantillum dimittens oculos videre paulo inferius locum quo ista spectabant. Sed oculos passio nulla habet. Unus quidam eorum quos dixi, satis et abunde habere se credidit, quo augetur Elenchum errorum et falsitatum Papebrochii (mirare religiosi scriptoris modestiam) et quoniam volebat dictam interpretari ad sui contumeliam ejusdem Sancti, tota quidem pagina illa nusquam, sed tamen in præcedente nominati, An non scomma? inquit, An idoli loco habet? Infamia Copti colebant idola, canum, felium etc. an hoc vult? Sic autem temere factum seniel convitium, mox in aliorum nihilo moderatorum libellos transiit puginasque implevit. Quid igitur, si S. Petrum cultum habere apud Romanos dicam, scomma id fuerit, quia nempe Romani, adhuc gentiles, infamia Bacchi ac Veneris idola colebant? Commiserationem ista, non iracundiam hamini sensatoremveant; sequimur nos prælaudati Baronii citato supra loco consilium prudens; convertamus in nostrum literum aliena dispendia, et si quid vane objectum, confutemus; si quid ostendatur erratum, corrigamus, si quid obscurum, elucidemus; insuper et si

quia etiam
tates non ni-
hil prosunt.

quid addendum devenerit in manus, pariter adjiciamus.

D 11 Fiet hoc a nobis (nisi alius magis proprius locus citius aliquid retractandum suadeat) in copioso totius semestris primi Supplemento, quod post Junium absolutum paramus. Interim revertor ad Baronium, et quod ante Tomum I Martii in Vita Bollandi num. 41 scripsi, hic iterum dico: Fidenter sæpe, sed semper reverenter, a sententia magni illius Auctoris recedimus, idque absque ulla ipsius nota vel injuria factum accipi volumus. Fatemur enim fieri posse, ut magni alicujus gigantis humeris insidens quantumvis pumilus, prospiciat longius aliquanto, et quæ ipsum latent intueatur: idque nunc etiam fieri facilius, propter tot antiquorum monumentorum millia, partim a nobis recens inventa collectaque partim ab aliis in lucem eruta, postquam Baronius desiit Ecclesiasticam historiam per Annales digerere; quæ ille si videre potuisset, rectius utique certiusque judicasset. Etenim sæpissime accidit, ut in historia aliqua seu quæstione facti occurrant nodi quidam diu inexplicabiles, qui eruderto aliquo veteri testimonio facillime postea resolvantur. Quod cum Catholici ac Religiosi scriptores verecunde faciunt, ipsis quoque quos sic refutant honor suus manet, et heterodoxis occasio tollitur seipsos tumide extolendi, velut super alienorum errorum a se factas ruinas, si quod Chronologicum σφῆρα deprehenderent. Sic ego ante annum MDCLXV, sic iterum hodie intelligi volo nomen Baronii usurpare, velut viri omni encomio majoris, nec unquam siæ honoris præfatione nominandi, nisi id affectationis supertitiosæ plusculum haberet, necessitatis vero nihil, præmonito semel (ut hic fecimus) Lectore; per quem deinceps nobis liceat simpliciter in decursu appellare Baronium, sic ut nominasse laudasse sit, etiam istic ubi corrigitur; cogitando semper quod, ut ait ipse, Nihil cum oritur statim perfectum est, neque in longa ac perdifficili via illæso semper pede conceditur incedere. Nusquam autem ei usuvenit offendere sapius, quam in Pontificum successionibus ordinandis.

Igitur eum
omni quæ de-
betur Baronio
reverentia,

E 12 Annos ille quidem minime paucos, totumque primi sui Tomi laborem, statuendis Christianæ Chronologiæ principis impenderat, et omnes difficultates perripisse credebat, initium vulgaris Æræ trahendo ad duos retro Consulatus, præterquam eatenus factum erat; ut eo successu, cui Chronologi Eruditiores omnes postea indoluerunt, nemine qui sequendam id sibi putaret invento, omnibus autem ad annos vel duplo plures prævertendum æram communem censentibus, vel omnino nullos adsciscendos: quin etiam ipsemet, ubi ad Imperium Probi Soterisque Pontificatum pervenit, ne continuo pergeret a sensu communi dissidere, utrumque contrahere plus æquo coactus, nec obscure professus est, cuicumque alteri chronotaxi haud difficulter se subscripturnum, salvis quas ponebat, quasque Henschenius postea servavit, conditionibus. Tum vero tamquam irrito conatu fatigatus, languidius cæpit Pontificiæ successionis funem contexere, ut supra dixi. Postquam autem etiam Anastasius Bibliothecarius, quo præcipue nixus fuerat, ipsum destituit, ante finem seculi non subsistens; magnas ubique tenebras reperit, quarum discutere tentavit alias, alias nec tentavit quidem; optavit tamen consurgere aliquem qui omnes dissiparet. Id præstitisse me non ausim præsumere, quin potius aliis superesse adhuc reor multam materiam gloriosi non minus quam fructuosi laboris: ideoque huic tractatu, pro titulo Chronographiæ Pontificiæ, qui primus se offerebat quærenti, nomen feci Conatus Chronico-historici. In hac si scapum non attigero, alterque feliciori id faciens successu, meos, si quos invenerit, errores corrigat; adeo non feram il ægre, ut cum animi gratulatione sinceram cessurus ei pulmam

conabor perst-
cere rem,

ab ipso fere
desperatam;

libenter cessu-
rus certiora
docturo.

sim;

A *sim: eademque promptitudine illi assurrecturus, qua eruditissimi Patris Joannis Mabillonii de re Diplomatica opus excepi, et postquam legeram approburi, licet in non paucis contrarium eis, qua in argumento ca-temus intacto, optima quidem voluntate, sed impari ad rem tantam instrumenti necessarii copia, obiter delibari, occasione Trevirensis ejusdem figmenti. Quamvis enim istud satis eversum sit lucubratiuncula prædicta, assentiente ipsamet Mabillonio ad lucem tamen dignioris istius justique operis illa sic mihi ipsi viluit, ut in ea nihil fere amplius inveniam quod placeat, quam quod ex dubiis istis a me fortuito motis tam Insignis Commentarius nasci potuerit, ab eo qui rem ex professo pertractavit. Equidem sic existimo, neminem turpiter vinci, ubi gloriosum fuit certare; si tamen certasse dici possim eum alio, quam cum ipsius argumenti obscuritate originaliumque diplomatum defectu; urmine tum adhuc invento qui speraret inveniri aliquam methodum posse, ad veri falsique discrimen faciendum inter diplomata vetera, etsi constaret multa esse inter ea sublesta fidei, saltem quoad historiam, pro qua soli satagebam. Libenter interim restituo Sanducysiano archivio, quam læsisse inconsultius videor, reverentiam; sub ea quam Mabillonius offert cautela ut quædam istis inveniri non negentur vel omnino falsa, vel interpolata, vel dubia, tum primæ tum secundæ stirpis; quia, bonus ac simplex erat Dubbletus, qui quodlibet incidit in manus, sine dolo malo in publicos oculos producit.*

B *13 Nunc Regulas, quibus Conatam istum meum constringendum putavi, ne per incertum vagaretur, paucis accipe. Primum cum Henschenio statui, certiores nullas esse temporum notas ac minus facile a librariis vitabiles, quam quæ per Consules Romanos definiuntur, quales pro primis tribus seculis suggerit apud eundem antiquior Catalogus, usque ad Liberium Papam deductus. Statui deinde dies illos, quos ejusque Pontificis Sepulturæ adscribit posterior seculi vi Catalogus ac deinde Anastasius Bibliothecarius, non esse dies Obitus, imo nec Sepulturæ uno alterove post obitum die factæ, nisi pro tredecim primis, in ceteris vero ante Silvestrum aut etiam aliquandiu post, esse dies Elevati solemniter corporis in aliquo Romanorum cryptarum; in reliquis vero Translationis, a Basilica Lateranensi ad Vaticanam, sæpe diu post Obitum successorisque Electionem et Ordinationem celebratæ: quamvis tales dies, quibus scilicet erant Diptycho Vaticano adscripti illi, nulla habita ratione dici vere obituali, assumpserint postea Martyrologi medi ævi, cum singulos adscribere Sanctorum Fastis. Interim veram diem Mortis, pro antiquioribus quidem existimavi certius peti non esse quam ex vetustissimo Martyrologio, quod S. Hieronymi esse credimus, aut saltem ejus ætate collectum; pro ceteris vero, indicia historica alia studiose observamus, prout ex decursu apparebit. Porro a die Mortis sic definito, per assignata cuique annorum, mensium ac dierum spatia, nisus ad initia Pontificatum singulorum pertingere, in magna sæpe numerorum discrepantia pro codicum MSS. varietate, eos numeros aliis prætulî, per quos retrogradus perveniebam ad Dominicam diem, qua fuerit Pontificatus Ordinatio, eorum collecta quanta potuit fidelium plebe, ipsis etiam in persecutionibus, celebrata. Persuasus enim eram, talis diei ad istum actum observantiam ab Apostolica traditione fluxisse; et in ista persuasione confirmabar Symmachi Urbis Præfecti testimonio, de electo Pontifice Bonifacio scribentis, quod eo in Patriarchium Lateranense inducto, expectatus fuit dies consuetus quo posset ordinari. Ordinatus namque fuit ipso quo Symmachus scribebat die die III Kal. Januarii seu XXIII Decembris anno cccxxviii: et hic dies tunc Dominicus erat. Vidi deinde Constantinum Pseudo papam, per vim intrusum in*

Patriarchium, ipsa qua Paulus Papa ejus nominis primus abierat Dominica, factumque Clericum, feria autem sequenti Subdiaconum atque Diaconum, non ausum tamen Ordinationi Episcopali suscipiendæ ingerere sese, nisi in Dominica proxima: et alia similia loca plura in Anastasio subinde notavi, cui succedens in vitis Pontificum scribendis Guilielmus, Bibliothecarius etiam ipse, cum ordinationem Hadriani II peractam in Dominica asserit, factum id ait secundum morem.

14 Atqui ab Ordinationis Episcopalis die numerandum tempus cujusque Pontificatus, non a die Electionis; neque hunc, sed illum habitum esse Natalem; tam multis in decursu operis demonstrabitur exemplis, ut certius nihil haberi possit. Tantum enim aberat ut ante characterem Episcopalem cum Ordinatione susceptum, primis duodecim cum dimidio seculis, Pontificem faceret sola electio, et in Patriarchium Lateranense ipso electionis die facta introductio (quod credens Baronius, verorum Pontificum numerum Stephano uno post Zachariam electo, sed nunquam consecrato, ideoque ab aliis omnibus præterito, auxit) ut nequidem primum in Clero Romano locum is teneret, si erat ex gradu inferiori assumptus. Patet hoc ex Epistola, quam post Severini Papæ mortem et Joannis IV electionem anno DCXL Episcopis, Presbyteris, Doctoribusque seu Abbatibus Scoticæ scripserunt. Hilarius Archipresbyter et servans locum Apostolicæ Sedis, Joannes Diaconus et in Dei nomine Electus, item Joannes Primicerius et servans locum Apostolicæ Sedis, et Joannes servus Dei Consiliarium ejusdem Apostolicæ Sedis, velut penes quos, Sede Vacante, juricarium resideret secundum gradus sui ordinem. Tempus ergo cessantis Episcopatus (ut Catalogi loquuntur, sive (ut nunc loquimur) vacantis Sedis, a Morte unius ad Ordinationem alterius supputabit, quisquis ex usu illorum temporum, quibus scripti Catalogi sunt, loqui valet, eosque recte intelligere. Nihil interim horum observandum sibi Baronius sciens, quid mirum si male semper exorsus est, et quid mirum, si inter scriptos diversimode numeros, definiendis Pontificatum atque Interpontificiorum spatiis, nequiverit discernere quosnam reciperet ut verosimiliores, quosnum rejiceret ut alteratos librariorum socordia, quam nimis quam facile intercurrere alioqui notissimum ipsi etiam erat; unde nec solet iis multum fidere, quotiescumque aliunde affulget spes aliqua certioris criterii. Alia ejusmodi plura, a nobis per decursum hujus descriptionis observata, inveniet Lector; agnoscatque, non eodem stylo continuatos semper fuisse Catalogos; sed, prout varii auctores pro seculi eos sunt, sic et stylum in nonnullis mutari: cujus varietatis haud obscura vestigia etiam in Anastasio Bibliothecario videre est, sunt autem accurate notanda, ne in multis laboris. Hinc cum initio XII seculi, quo cæperunt electi Pontifices ab ipso suæ Electionis die numerare annos Pontificatus sui, mutaverit etiam ipse stylum, atque cum stylo phrasim, indigetando tempus Sedis vacantis: qui cessante usque ad diem Ordinationis seu Coronationis Episcopatu, Sedes tamen censebatur impleri per installationem factam ipso die electionis: qua de re pluribus agitur ante Pontificatum Gelasii II sub annum MCMXIII.

15 Multas quoque Epistolas, Romanorum Pontificum falso inscriptas nominibus, doctrina alioqui et sententia veraces ideoque non agnitas; diu illusisse credulitati Christiani orbis, ipsisque ecclesiastici Juris compilatoribus, quin etiam Nicolao Papæ I ejusque deinceps Successoribus, necnon Conciliis tam generalibus quam particularibus, succincte simul et distincte docuit Ecclesiæ nostræ Antuerpiensis decus, nuperque ad Præfecturam Bibliothecæ Vaticanæ, patria plaudente, Romana urbe mirante evocatus, D. Emmanuel a Schelstraten, Antiquitatis illustratæ parte 2 Dissert. 3, cap. 5, ubi videre licebit, quanta ex in veneratione

ab hac, non ab electionis die Pontificatus inchoandos.

E

Observando interim

varietatem subinde stylum Catalogorum veterum;

F

notando etiam Decretales quibusdam Pontificibus affectas,

omnibus

enendæ quædam regulæ circa diem mortis a sepultura distinguendum,

diem Ordinationis in Dominica faciendæ,

A omnibus olim fuerint, quam autem nunc viles historicis habeantur, et quibus ex causis. Quæ causa licet apud Baronium et Bellarminum Cardinales, Antonium Augustinum Tarraconensem et Petrum a Marca Parisiensem Archiepiscopos, Philippum Labbæum, et Gabrielem Cossartium novissimæ compilatorum Conciliorum editores, videri possint; juvat tamen eorumdem Epistolarum convictiones, quatenus Chronologiæ a nobis constituendæ repugnant, interserere huic Tractatui; in quo subinde necesse erit alias quasdam fictiones, historici Ecclesiasticæ nostrique operis perturbativas, notare: propterea quod his sustinendis ita subinde Pontificum quorundam præteratur auctoritas, quasi ipsis totique Ecclesiæ injuriis sit, quisquis eas audet in dubium revocare.

et si qui forte
his obrepse-
runt errores,

16 Non ita sensit Illustrissimus Augustinus Favoritus, quatuor successive Pontificum in scribendis ad viros Principes arcanis litteris et Consistorialibus Dominorum Cardinalium Actis Secretarius, nuper quidem mortuus, sed adhuc in dignissimo consobriño successore suo Laurentio Casouo superstes; cui cum anno MDCLXXX scripsissem, quanta eo nomine esset in Belgio concitata tempestas contra tum editos a me libros, imo contra Societatem nostram universam mei unius causa, non sine minis querelarum ad usque summi Pontificis tribunal deferenturum; ipse xiiii Decembris, visa jam prius parte Miji, nostrisque ad Hierosolymitanos Patriarchas Parergis prolixè apud P. Possinum laudatis, in hunc modum rescripsit: Gratulor tibi, quin imo Ecclesiæ universæ, successus prosperos operis de Vitis Sanctorum, in quo sane juvando ac promovendo debent boni omnes pro viribus allaborare. Ego non deero occasionibus illi suffragandi: atque interim significavi Sanctitati sue, quam injuste de vobis querantur Religiosi nonnulli viri: qui si ad Pontificem querelas detulerint, ne illi rem sibi esse sentiant cum Principe, acri hominum et negotiorum æstimate. Potes Patri Possino mandare, ut, ubi res tulerit, mihi significet quid facto opus sit: omnia enim curabo diligenter, percupidus bene merendi de tam præclaro opera.

B
in causis puri
facti historico
subjectis judi-
cio.

17 Erat tunc Pontifex, idem qui nunc est, eritique (si valeant bonorum preces) in annos multos S. D. N. Innocentius Papa XI, optime intelligens, in iis quæ fidem aut mores non spectant, nec a Theologis vel Canonistis, sed ab Historicis sunt discreta, nihil sibi facultatis competere humani majoris; nec intoligabitur, si quibusdam Decessorum suorum Brevibus subinde dicatur contineri quidpiam, non alia quam qua suggestum a supplicantes est accipiendum fide. Utinam illi, qui pro auctoritate Pontificiorum quorumcumque verborum tantum præferant zelum, eamque trahunt quo ipsa trahi nec potest nec vult; quam ab aliis præpostere exigunt deferendam illis reverentiam, deferrent ipsi in iis rebus, in quibus statuere aliquid, et fideles omnes etiam sub gravibus panis obligare, non solum potest, sed etiam vult! Religiosius observaretur Urbani VIII Constituta, circa formam et habitum sacrarum imaginum, quæ incipit, Sacrosancta Tridentina Synodus, severissime prohibens die xv Martii mdcxxxii, ne quis cujuscumque gradus, qualitatis, Ordinis et causis, imagines D. N. Jesu Christi, et Deiparæ Virginis Mariæ, ac Angelorum, Apostolorum, Evangelistarum, aliorumque Sanctorum et Sanctarum (atque adeo etiam Prophetarum) quorumcumque, sculperet aut pingere, aut antehac sculptas aut pictas et alias quomodolibet effictas tenere seu publico aspectui exponere, aut vestire cum alio habitu et forma, quam in Catholica et Apostolica Ecclesia ab antiquo tempore consuevit, nec etiam cum habitu particularis alicujus Ordinis Regularis. Sed missa ista facio: et securus de æquitate judicis, nihil gratiæ cujusquam contra veritatem æquitatemque cessuri, pergo

certus hoc
Roma non
dispiciturum.

C

tam defunctorum amicorum eruditissimorum votis tum aliorum haud imparis doctrinæ Curialium puriorum etiam viventium desideriis facere satis; et qualem Illustrissimus Favoritus aptare se postea significavit, Romanorum Pontificum seriem terere. Haud tamen (quod fortasse quidam vellet, satis autem superque est in Hierosolymitanis fecisse semel, nullo idonea ad ea hactenus comparente responso) Non inquam etiam hic interam inanissimarum objectionum refutationes. Suvius enim, et fortassis ad animos componendos efficacius erit, alio in argumento, nihilque ad querulos istos spectante, legendum offerre, quam multis, omnium aut plurium judicio nunc fuis, rudiori autem seculo creditis ut veris assentiri et mordicus inhærere necesse nos foret, si eodem quo ipsi ratiocinandi modo uti seu potius abuti deberemus. Habebit nihilominus etiam hic Tractatus digressiones quasdam prolixiores, sed tales omnes, quæ cum ipso quod conor elucidare argumento Chronologico sic connectæ sint, ut vel ex se sponte fluant, vel illud sine ipsis satis nequeant videri explicatum.

Præteritis
autem quo-
rundam
jurgis,

18 Primo autem consilium fuerat Conatum hunc meum in Martino V terminare, quousque scilicet extendebant sese in nostro sæpius laudato Colice manuscripte Pontificum Romanorum Vita. Animadvertens deinde easdem Vitas haud infeliciter continuatas a Joanne Stella Presbytero Veneto, sed continuationem hanc jam pene haberi et videri destisse opus cum illo protulit ad Julium II: eoque consilio ad præsum detulerum jam inde ab Augusto anni MDCLXXXIII. Cum ecce, post impressos duodecim primos ad Soterem Pontifices, causis quibusdam supervenientibus cogor citius quam constitueram dimittere a me ad tempus Socium, consuetis Societati nostræ probationibus præparandum ultimæ solutionum apud nos votorum quatuor Professioni: qui licet fuerit intra non multos menses mihi redditus, Acta tamen S. Ferdinandi Regis Castellæ ac Legionis, rogatu Hispalensis Capituli seorsim imprimi cepta, et propter præteritæ hiemis insuetum duritiamque rigorem levius promotæ, sic occupabant præsum, ut non nisi post Pascha resumere Chronologiæ hujus impressio potuerit. Interim venit mihi in mentem cogitare, quod cum Observationes nostræ et intertexerit eisdem Dissertationes, Annalibus Ecclesiasticis, opera eruditissimorum virorum Cæsaris Baronii atque Oderici Raynaldi usque ad obitum Septimi Clementis deductis, sic aptari possent, ut qui illis recognoscendis supplementisque dare vellent operam (quod sciebam nonnullos meditari) nostro hoc quasi spicilio instructiores redderentur, gratum isdem facturum me quoad singulorum Pontificatum epochas, si et ipse eodem usque progredere; ubique suggerendo aliqua, magnis illis viris et in tam copiosa segete metenda occupatis, inobservata. Sic autem progressu visum denique est non convenire, ut dimissis qui supererant Pontificibus viginti ultimis, non integram omnium seriem darem.

producentur
usque, ad
Præsentem
Pontificem,
E

suggerendo
viri, in
Annalibus
Ecclesiasticis
a Clementem
7 usque
præterita,

F

19 Quid igitur? An falcem mitterem in messem alienam; et amicissimi mei R. P. Leandri Coloredi, in continuandis prædictis Annalibus desudantis, deflorem argumentum, quasi non satis habens quod laborem in proprio? Nolui profecto, neque debui; imo nec potui. Nudam darem nomenclaturam, notato cujusque principio ac fine? Exile id nimium nimisque jejunum; et jam caperem observare, sæpius variasse usum Curie ad hæc nostra tempora, in signandis Bullis Brevibusque Papalibus, quorum ingens copia offerebatur in Ballariis. Hæc ergo diversitas, sicut utiliter fuerit notata in Pontificalibus seculo XVI prioribus, sic non videbatur negligenda in iis qui supererant tam paucis; cum ea res commoditatem habere quotidianam posset; et a me cepta, ab aliis porro continuari ac perfici, etiam istis ubi idonei instrumenti defectu definire non potui (ut potui in plerisque) utrum a die Ordinationis ac Coronationis suæ Pontificalis anni innovandi regulam tenuerit

deinde solas
Epochas anno-
rum Pontifi-
calium
definiendo;

Ante Sanctum

Proprium Mari

SALVATOR MUNDI

1840

in die 1840

A Christi, et quintum ante æram vulgarem omnia hæc refert, velut sub finem ejusdem primi anni facta, cum Christus esset secundum ætatis annum recenter ingressus.

et postremas
Christi
apparitiones.

3 Visis etiam, quæ in Chronologia Patriarcharum Hierosolymitanorum dixi, circa apparitionem Christi, Jacobo Adelphotheo factum, et commemoratam 1 Cor. 15, 6; veluti post Ascensionem Domini ad cælos, imo post Pentecosten; in eandem necum venit sententiam, ut verosimillimum esse crederet, eas omnes quas ibi Paulus commemorat Apparitiones, exceptis fortasse duabus primis, ejusdem posterioris temporis esse; adeoque diversissimas ab iis, quas memorat Evangelisto, factas per die xi. post Resurrectionem. Certe illi plusquam quingenti fratres, quorum isti fit mentio, incommode dicuntur simul convenisse ad Dominum videndum in Monte Galilææ, quo solos undecim adducit Matthæus: neque etiam dixerim fuisse eos in Monte Oliveti, ubi rursus soli undecim, cum Maria tamen

et mulieribus, videntur adfuisse. Et vero quomodo illi D istic plusquam quingenti fuissent, qui post Ascensionem, collectis quotquot poterant aliis, ad subrogandum unum loco Judæ, solum erant turba hominum, virorum scilicet et mulierum, fere centum viginti? Ergo sub Consulatu duorum Geminorum expunges tres ultimas lineas, et postea anni sequentis historiam isti sententia aptabis.

4 Sequens dissertatio procedit ex hypothesi, de anno xxxiii Æræ vulgaris, quo Christus obierit: utrum autem ex hinc sequatur eandem fuisse etiam xxxiii ab Incarnatione et Nativitate Domini, indecisum relinquit. Illa autem jam impressa geminam ob eruditissimo Possino nostro accepti Epistolam, oppositam conciliationi per ipsam Dissertationem tentatæ; quam una cum alia priori, cujus hic aliqua facta mentio, inveniet Lector post Pontificatum Paschalis II, cum quo pars prima nostri hujus Catalogi terminatur.

Possini de
quæstione
sequenti
Epistolæ ad
finem requi-
rendæ.

DISSERTATIO I.

B De annis ante vulgarem æram quinque, componendis cum verosimiliori sententia de E anno xxiii mortis.

E exercitatio Henscheniana in ante Aprilem, duas præcedentes confirmat a rebus, post Possionem gestis; ostenditque antiquos plures, qui numeratis ab ea annis rerum illustrarium memorias quasdam consignarunt, a se stare. Hæc ille cum sic esset commentatus, ita sua acquievit sententiæ, ut crederet eam, saltem ex auctoritate, firmissimam esse, quidquid alii paulo antea in Gallia (quorum tamen lucubrationes non viderat) pro communis Æræ rectitudine asserenda caperant disputare. Cum vera iunius eorum Jacobi Grandamici opus accepit, sub titulo Chronologiæ Christianæ recusum Parisiis anno 1668; viditque eum, omnibus auctoritatibus illis susceque habitis, etiam Josephum, Dionem, et alios a dicenda circa Herodis mortem sententia excludere, tamquam pluries a vera temporum ratione errantes; vicissim non magis faciendum sibi credidit, quod Grandamicus opponebat ex astronomicis rationibus: cum ipse Henschenius earum esset minus peritus, et jam semel ex Epiphonio persuasus, Judæos illas non nisi perturbatas habuisse. Interim quotquot unquam fere habet Gallia istiusmodi disciplinarum scientes viros (habet autem plurimos) judicant, convincentes esse Grandamici demonstrationes; qui autem eas minus capiunt, in eandem tamen sententiam haud difficulter coguntur ratione historica, petita ex Phlegonte, Hadriani Cæsaris Liberto, circa annum cl. scribente, et apud Philoponum dicente, quarto anno Olympiadis ducentesimæ secundæ (quem esse annum æræ vulgaris xxxiii apud omnes in confesso est) factam solis defectionem, omnium quæ ante innotuerint maximam; et noctem hora diei sexta talem, ut stellæ in cælo apparuerint: quem locum ex ipsomet Phlegonte allegant etiam Eusebius, Hieronymus, alique contra Gentiles, pro Christi divinitate in morte ejus ostensa; nihil dubitantes, quin is agat de tenebris, tunc præter ordinem naturæ factis in plenitudo per horas omnino tres, cum naturales eclipses fiant in conjunctione solis ac lunæ, neque diu durent, neque totum prorsus diem auferant, etc.

2 Huc accedere volunt aliqui profundioris speculationis ac stultii demonstrationem aliam ex hebdomadibus Danielis; secundum quas annum vulgaris æræ xxxiii ipsum esse, quo ibi, tamquam septuagesimæ hebdomadis medio id est quarto, prædicatur Christus occidendus, succedenteque sacrificio digniori novæ Legis, de-

fectura figuræ hostiæ veteris Testamenti. Hoc novissime conatus est demonstrare, Dissertatione erudita super Matthæi xxix §. 15, P. Petrus Possinus. Sed non video quomodo ea ratione demonstrari quidquam efficaciter possit pro vel contra alterutram sententiam; dum ipse Dissertationis illius auctor denique fatetur, ex uno quo mortuus est Christus definiendum esse, unde sumendum sit hebdomadam istarum initium. Licet enim ex Propheta constet, numerandos illas ab exitu sermonis ut iterum ædificetur Jerusalem, et licet ipse demonstret, hunc sermonem, a tribus diversorum Regum edictis pro restauratione solius templi valde diversum, esse litteras quas Nehemias (uti scribitur lib. 2 Esdræ cap. 2) anno vigesimo Artaxerxis Regis obtinuit ad Duces Regionis trans flumen, ut traducerent eum donec veniret in Judæam; et ad Asaph Custodem saltus, ut daret ipsi ligna quibus regere posset portas Templi, turres Domus, et muros Civitatis; constat tamen æque certo, annum istum vigesimum non esse numerandum, ut passim historici profani numerant, ab anno III Olympiadis LXXVIII, quando mortua patre Xerxe solus regnare Artaxerxes cepit, anno ante æram vulgarem CCCLV; quia sic Christi mors deberet differri ad annos octo ultra xxxiii; sed quærendum aliud regni principium, ejus scilicet quod communiter cum patre gessit. Dum autem hoc constat, nec constat quoto anno ante obitum patris Artaxerxes iste regnare sic cepit; nihil præter incertam conjecturam Possino restat, qua definiat fuisse Regem a patre dictum, octavo potius, quam duodecimo ante dictum obitum anno; quod tamen necesse est, ut sciamus, mortem Christi, quæ prædicatur futura anno abinde CCCLXXXVII (hic enim est medius hebdomadis LXX) anno potius xxxiii quam xxix vulgaris æræ contigisse. Nam quod pro priori numero assumitur, Artaxerxem solam natam patre jam in Regem coronato, et ætatis annum saltem xvi egisse quando assumptus in regni consortem est; utrumque per solam conjecturam dicitur, proinde nequit certum ullam conclusionem fundere; cum et prius esse natus idem Artaxerxes potuerit, et duodecennis etiam coronari. Quandoquidem ergo coronatus sit scire deberemus, retrogradiendo a morte Christi ad initium hebdomadam septuaginta, et ab hoc initia per annos viginti ad initium Artaxerxis, non illud vulgo notum externis scriptoribus, sed magis domesticum, coque Nehemias atque

F propter incer-
tam initium
Artaxerxis
cum patre
regnantis,

verosimilius
tamen est,

Esdræ

Non obstantibus
Henschenii
argumentis

pergunt hodie
eruditi plures
sustinere,

passum esse
Christum an.
33 æræ vulgari-
ris 3 Aprilis.

Quod licet non
conficiatur ex
Hebdomadibus
Danielis,

A *Esdræ Artaxerxis domesticis, aliisque in Perside natis familiaris. Ceterum ut ista via conficiatur nihil; ea tamen quæ supra notavi, quæque alia alimide adduntur multa, talia sunt, ut pervicacem esse oporteat, qui non fatetur iis se moveri; præfidentem, qui omnia dissolvere posse credat.*

3 *Natalis Alexander, inter Selecta historiæ Ecclesiasticæ capita, quæ suscepit Dissertationibus eruditissimè illustranda, videns hinc sese constrictum teneri, ne ante annum vulgaris Æræ xxxiii Christum mortuum fateretur; inde, ne Herodem statueret obiisse nisi anno ante æram vulgarem quarta; novam et nemini auditam hæcens sententiam adduxit in medium, ut Christum diceret obiisse, anno ætatis suæ xxxviii meoalto annum xxxviii numeraturus, si cum Henschenio posuisset Christum natum, integro anno ac tribus mensibus prius quam moreretur Herodes, quod congruentissimum videtur dicturum fuisse. Sed quid faciet illis verbis Lucæ, asserentis, quod Christus, quando incepit se manifestare, post susceptum a Joanne Baptismum, erat quasi annorum triginta; siis anno xxix æræ vulgaris jam erat ingressus ætatis suæ annum xxxiii, aut etiam xxxiiii? Respondet particulam ὡς, Quasi, idem valere, quod Circiter, seu Plus minusve, et utrumque habere latitudinem, majorem minoremve, pro ratione numeri cui additur majoris vel minoris: Christum autem extremo vitæ suæ anno, quadragesimo quum trigesimo propiorem videri debere, cui Judæi dixerunt, quinquaginta annos nondum habes. Idem observat, persuasionem illam, quod Christus mortuus esset mense Martio, ex eo ortum videri; quod Apostoli primique Christiani, primum Pascha anno vertente celebraverint xxii Martii, cum biduo ante, ipsu Parasceve Pasche Judæorum, recolissent memoriam Passionis Christi; hujus autem anniversarii Paschalis memoriam Græcos in suis Menais usque hodie conservare, idemque in Occidente nostro Hispanos ac Gallos plures antiquitus tenuisse. Ast alii, considerantes Christum esse mortuum feria vi, et annum Duorum Geminorum habuisse litteram Dominicalem B, assumpsisse videntur diem xxv, tunc cum dicta feria concurrentem, idque eo libentius, quod tunc quoque incarnatum Christum fuisse scribit; nihil interim solliciti, quam id bene vel male cum Judaico ejusdem anni Paschale conveniret.*

4 *Ceterum non fuit mens Henschenii (nec porro meo est) in hanc questionum multipliciam perplexitatem altius se inferre, satis habuit magnum primi Catalogi antiquitatem et auctoritatem lectoribus suis proponere, et ostendere quam apte inter se cohæreat proposita istic Chronologia; quæ si forte a vero deviet, in primo anno Petri per Consules Geminus pariter designando, non potuerit tamen errasse in ultimo, aliunde certius demonstrabili Acturus igitur de S. Petri Pontificatu, postquam ejus Chronologiam utrique sententiæ de anno mortis Christi aptaverit, in Dissertatione subjungenda de exilio constituta, primam apud Antiochenus, deinde apud Romanos Cathedræ; tale ponam Pontificis Chronologiæ reliquæ fundamentum, ut quicumque circa Christum sententiam teneas, in Petro tamen necum et cum Henschenio debeat convenire; nec altera repugnet alteri quoad Cathedram Romanam, quomodocumque de Antiochena statueris. Tota enim differentia in eo consistet, quod prout serius citasse passum Christum dices, ita plures paucioresve habiturus sis annos, melius inter dimissionem unius et assumptionem alterius Cathedræ, quos annos predicando Evangelio Ecclesiæque ordinandis Apostolus impenderit.*

5 *Interim non dissimulaverim, Grandamici sententiam, quoad annum Crucifixionis, præ altera longe verosimiliorem mihi videri. Quantumcumque enim ad hanc tuendam apta sit duplex annorum Tiberii Epocha, ab Henschenio exposita: dum tamen constat,*

priorem illam, neque Romanis scriptoribus neque externis fuisse usurpatam in designandis temporibus; omnes autem Fastos Imperium illius solum ordini ubi obitu Augusti; argre mihi possum persuadere, quod Lucas Evangelista, hartatu Apostoli Gentium Pauli, pro Gentilibus, Græcis potissimum, ac Romanis, Evangelium scribens, volensque initium Prædicationis Joannis chronico caractere insignire, notando annum xii Tiberii: pro anno, quem primo auditu omnes erant intellecturi cadere in Consulatum Duorum Geminorum voluerit notare aliam, quadricennio anteriorem, sub Consulatu Lentuli et Asinii, de quo nemo esset cogitaturus, nisi expresse moneretur, aliter quam vulgo soleant annos numerari, scilicet a tempore per patrem communicati Imperii. Hoc enim quid fuisset aliud, quam lectores inducere in periculum præsens id ignorandi, quod Evangelista videbatur velle notissimum esse, totiusque historiæ a se scribende basim?

6 *Possent quidem prætere aliquid, quod sicut Hispanicæ Provinciæ semel apud se inducto usu Æræ propriæ, in honorem Augusti, assumptæ, xxxix annis ante vulgatam nostrum, eundemque constantissime retinuerunt per quatuordecim sæcula: ita Judæi, post depositionem Archelai, proprio jam Rege destituti cuius annos numerarent, ad nuntium communicati ab Augusto cum Tiberio Imperii, per adulatiõis excessum, propriam Æram sibi constituerunt, solique usurpaverunt cum Lucas scriberet. Sed hoc facilius diceretur quam probaretur, nullo talis consuetudinis Judaicæ vestigiõ apud scriptores extante: attento inuper quod Lucas non scripserit Judæis. Alio qui huc faret, tum Persarum exemplum, quibus illa gens diu servavit; tum alia quedam in Scriptura sacra: puta de Jeroboam Rege Israel et Joachin Rege Juda, quorum anni ex duplici epocha fluunt, dum 2 Paralip. 23 et 4 Regum 14 dicitur Amasias Rex Juda obiisse anno xiv Jeroboami, et mox sequenti capite 13 filius ejus Azarias successisse anno xxvii ejusdem Jeroboami; Joachin vero affirmatur 4 Regum 24, decem et octo annorum fuisse cum regnare cepit: 2 autem Paralip. 36, annorum dumtaxat octo: quam discrepantiam explicant Interpætes, Cajetanus, Salianus, Carnelius, et alii, per annos quos idem Reges communes habuerint cum patribus suis.*

7 *Tali autem explicationi, etiam Tiberio aptande, fortassis faret, quod Lucas non designet annum τῆς βρασίδος (qua voce plerumque utuntur scriptores Græci, quando agunt de Imperatoribus Romanis, Augusti successoribus) sed τῆς ἰμπεριῆς; estque en vox, æque ac vox ἰμπεριῶν, inuoliferens ad qualecumque imperium, et de Provinciarum Præsibus ordinarie dicitur, quemadmodum mox idem Lucas subjungit, ἰμπεριῶντος τοῦ Ποντικῶν Ἡδάρτου τῆς Ἰουδαίας, Procurante Pontio Pilato Judæam: vel Judææ Presidente: et in hoc sensu etiam apud Tacitum dicitur, quod Tiberius, lege per Consules lata, provincias cum Augusto communiter administravit: quod Græce, ἰμπεριῶντος diceretur: ideo ut ex vi verborum non necessario debeat locus intelligi de summo absolutoque Imperio.*

8 *Mallem tamen (sicut jam dixi) credere, quod Evangelista voluerit uti annorum numero, per totum Romanum Imperium æqualiter et uniformiter intelligendo; sicut intellexit Interpres vulgatus, quando absolute vertit Imperii Quod si posito sic anno, minime obscuro dubioque, etiam licet nihilominus mortem Herodis eo anno relinquere, quo relinquendam suadent omnes historici, quibus sententia altera nititur; facile apparebit, quomodo alii circa natalem annum Christi, alii circa mortualem erraverint, quæ est nova Natalis Alexandri sententia, sed partibus conciliandis perquam commoda. Hi enim, quibus notum erat, quo anno mortuus esset Herodes, in cuius*

D *Fatemur tamen verosimilius annum 15 Tiberii a morte Augusti numerari,*

(etsi non desit prætextus ad eundem a communicato Imperio deducendum)

E

F

maxime si tenere etiam licent annos 5. a. c. vulg. præcios,

Utramque sententiam nititur quidam conciliare,

asserendo natum quidem ante æram vulg. Christum, sed an. 33, mortuum,

3 Aprilis qui proximo anno fuerit 23 Martii,

pra quo alii elegerint 25 ejusdem.

Nobis satis est si anno 65 n. rtius sit Petrus.

A diebus Christum natum adoratumque a Mogis Mathæus asserebat: cum legerent Christum manifestari capisse dum esset annorum quasi triginta, consequens esse censuerunt, ut mortuus fuerit in Consulatu duorum Geminorum, parum curantes de annis Tiberii. Isti vero, quibus hi erant notiores magisque in oculis, inde retru gradientes per annos triginta, eo natum dixerint, quem modo numeramus *Æræ Christianæ* primum, nihil curantes de Herode. Error autem hic tanto excusabilior fuerit, quanto de annis ab Incarnatione numerandis minus cogitatum erat usque ad Dionysii Exigui tempora, id est ad medietatem seculi VI, cum omnes ubique Christiani satis haberent moribus ac religione a Gentilibus discerni, reliquis vero connectis civilis mediis nequaquam affectarent sequestrari; ideoque sicut legibus, ponderibus, mensuris eisdem, sic et notis temporum uterentur, quia contrarium facere factiositatis potius quam pietatis fuisset.

Anno 33, factus usus inscribendi cereos a Passione Christi,

9 Post Nicænum nihilominus Concilium, quo Paschaliam Circulorum ordinandorum utque Romano Pontifici mittendorum cura Alexandrinis in Ægypto Episcopis commissa fuit; incertum quando, diu tamen ante Dionysium Exiguum, videri potest publice introductus in Ecclesia usus annorum a Passione numerandarum. Testatur enim Beda lib. de ratione temporum cap. 43, Fratres, qui Romæ fuerunt anno juxta Dionysium DCCI, in Natali Domini, in cereis S. Mariæ scriptum vidisse, et inde descripsisse hoc modo; A Passione Domini nostri Jesu Christi anni sunt DCLXVIII. Quod licet ipse eo adducat, ut probet Romanam Ecclesiam, ubi tempus Dominiæ Passionis populis in memoriam revocat annuatim, semper adnotare numerum annorum, tribus et triginta annis minorem, quam ab ejus Incarnatione Dionysius posuit (in quo decipitur, quia Dionysius ab Incarnatione incipiens, totis XXXIII annis prævertit tempus Passionis) videtur tamen id probare quod intendunt illi, qui anno vulgaris *Æræ* XXXIII passum Christum sustinent. Etenim inscriptio cerei, quam Fratres isti viderunt, non pro eo Dionysiano anno, quem tunc numerabant, fuisse videtur; sed pro sequenti, quem nos a proximis Januarii Kalendis auspiciamus; quique retrotrahendo diem ad menses tres, tunc vere secundum istam sententiam numerari poterat DCCI a Passione; siquidem congruum erat, ut ante initium anni explicaretur ratio festorum pro anno sequente, qui proinde inscriberetur cereo, toto isto anno legendus.

adeoque antiquior illo.

10 Cum igitur Dionysius, in suo de Paschatis ratione Epistola, sic loquitur: Quia vero S. Cyrillus primum Cyclum ab anno Diocletiani CLIII cepit (est hic nobis CCCCXVII) et ultimum in CCXLIII terminavit (qui nobis est DXXXI) nos a CCXLVIII anno ejusdem Tyranni potius quam Principis (id est DXXXII) inchoantes nolimus circulis nostris memoriam impij et persecutoris innectere; sed magis elegimus ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi annorum tempora prenotare. Cum, inquam, sic loquitur Dionysius, nec a Passione Domini, sed ad Incarnatione tempora prenotare intendit; apparet eos, qui annua a Passione Monachis Anglis usam, cereis S. Mariæ inscripserunt, ipso ecclesiastici anni exordio, id est in Natali Dominico, pro proxime inchoando anno civili; non fuisse in hoc secutus ritum et calculum, quem Dionysius fuerat conatus inducere; sed quem acceperant a majoribus, adeoque cum diu antea usum saltem Romæ receptiorem fuisse: quidni ab ætate Cyrilli, aut etiam multo citius ceptum? Nam Cyrillus (ut apparet ex verbis Bedæ) annis Diocletiani CXCXLV sive adaptaverat; illi autem acceperant a majoribus inscribere eisdem annos, numeratos a Passione, id est Redemptione humani generis, credo ob eandem causam, ob quam postea elegit Dionysius ab Incarnatione, tamquam a salutis nostræ principio, exordiri. Ab istis porro cereis, quibus ita quotannis inscriberetur vel appendebatur index festo-

Propylæum Maji.

rum cujusque anni, a Dominica Septuagesimæ procedentium et leges Paschæ sequentium, existimo processisse ritum eorundem in Paschate consecrandorum. Licet enim eum Prudentii Poetæ ætate, id est seculo V, notum fuisse negent hæretici, nolentes de eo intelligere ipsius Hymnum, cui titulus, Ad incensum cerei Paschalis; quia alia MSS. solum habent, Ad incensum lucernæ: ipsum tamen Hymnum legenti apparet, non de quocumque cerea vel lucerna agi, sed de eo qui propriis ceremoniis consecratus Christum, et peractis ob redemptionis humanæ mysteria, eorundemque in veteri lege figuras repræsentat. Etsi enim ei hodie non videatur competere, ut dicatur tinctus pacifici chrisimatis unguine, sicut canit Poeta, insinguntur tamen eidem adhuc quinque grano Incensi benedicti, in titulo nominati. Quidni autem in ejus benedictione oliva etiam fuerit adhibitum Chrisma, sicut hodieque adhibetur in benedictione Fontis baptismalis? idque tunc primum cessarit, cum Cerei benedicendi jus, quod primitus a Matribus ecclesiis seu Cathedralibus usurpatum Zozimus Papa ad omnes Parochiales extenderat, communicatum fuit aliis quibuscumque ecclesiis non parochialibus, et jus usurpandi Chrisimatis non habentibus.

D
JESUS
CHRIST.

sicut et consecratio Cerei Paschalis.

VIDE APP.
NOT. 4

11 Atque hæc dicta suato occasione Cereorum, quibus inscribebantur antiquitus anni a Passione Domini, a qua per triennium et tres fere menses retrocedendo, ventur ad initium prædicotæ a Joanne Baptistæ, descriptum a Luca. Et eatenus quidem recte se habuerit illa qualiscumque traditio ecclesiastica, in supputatione annorum; vacillare autem primum cepit, cum Dionysius enim voluit usque ad Christi Incarnationem extendere, per solos triginta annos, quasi Lucas absolute dirisset, totidem et non plures habuisse Christum, cum baptizaretur. Plures autem eum habuisse (quod nos libentius diceremus cura P. Nutuli, quando in anno mortis oporteret omnino recedere ab Henschenii sententia) confirmat etiam S. Irenæus, scribens lib. 2 contra hæres. cap. 39 quod jam in ætatem seniore[m] declinabat Christus quando docebat, sicut inquit, omnes Seniores testantur, qui in Asia apud Joannem discipulum Domini convenerunt, id ipsum tradidisse eis Joannem... Quidam autem non solum Joannem, sed et alios Apostolos viderunt, et hæc ab eis audierunt, et testantur de hujusmodi relatione. Ipse quidem Irenæus, qui cum Senioribus istis egisse junior potuit, indicatum sibi ab illis declinum in ætatem seniore[m] pro suo interpretatus arbitrio, eique aptans verba Judæorum, Quinquaginta annos nondum habes (quod, inquit, de eo dicitur qui jam quadraginta annos excessit, quinquaginta autem nondum attigit, non tamen multum a quinquagesimo abstulit) illud a quadragesimo aut quinquagesimo anno orditur, talemque ætatem habuisse Christum sensit, quod recipere non possumus. Sed si hominis ætatem, quam ille dividit quadragesimam, bisariam partiaris, in juniorem seniore[m]que; cum eam septuaginta annis Regius Psalter circumscriptat, profecto qui annum XXXII agens aut superans prædicabat, et anno XXXIII moriebatur recte dicebatur jam in ætatem seniore[m] declinare: nec plus potuerunt illi Joannis discipuli significatum voluisse. Sic autem non erit opus dicere, quod Apostoli (quos omnes aut plerosque oportet concipere suo magistro juniores) omnes etiam aut plerique infra trigessimum annum vocatisint ad munus Evangelicum, prout consequens esset si tricenarius dumtaxat erat Christus quando eos vocavit.

E

Majorem Christi cum baptizaretur ætatem quam annorum præcise 30

ex S. Joannis discipulis accepit S. Irenæus.

F

12 Nunc quoniam Effigies quoque eorum de quibus agimus, Pontificum Typographo placuit exhibere, sicut ens primus ari invidi curavit Joannes Baptista de Cavalleriis, hujus ad illas Præfationem hic accipe, simulque consilium disce quo collectæ editæque fuerunt.

AD PONTIFICUM EFFIGIES

PRÆFATIO

JOANNIS BAPTISTÆ DE CAVALLERIIS.

Ad confirmandam Catholicæ et Apostolicæ fidei veritatem, quantum momenti adferat legitima Romanorum Pontificum successio, ab ipso Divo Petro Apostolo, cui gregis sui pascendi curam Christus Dominus concredidit, ad hæc usque tempora nostra continuata, vel inde, Christiane Lector, animadvertere potes, quod hostis generis humani diabolus, per membra sua schismaticos et hæreticos, in hoc unum, omne studium suum confert, ut fundamentum hoc, in quo Christus Ecclesiam suam ædificavit, sabraere et ex animis fidelium penitus extirpare possit. Scit enim serpens ille callidus, se tum demum circa Ecclesiæ naufragia atrocius grassaturum, si quando gubernatorem sublatum, et pulcherrimum ordinem Ecclesiæ conturbatum animadvertit. Ceterum divina illa bonitas et sapientia, quæ præsidio suo numquam Ecclesiam destituere solet, inter tot labentium temporum varietates et difficultates, id sanctorum Patrum vigili cura studioque perfecit, ut veluti per manus traditam, integram eorum seriem haberemus, qui post Divum Petrum Apostolorum Principem, Ecclesiæ Dei, ductore Spiritu sancto, ita præfuerunt, ut et sanam a Christo Apostolisque traditam doctrinam illibatam conservarent; et fratres suos in fide confirmantes, hæreticorum errores, quibus plurimorum mentes fascinare diabolus numquam intermittit, everterent ac condemnarent. Qua quidem in re singularem Salvatoris nostri providentiam, et in promissione Petro Apostolo facta veritatem manifeste exhibitam admirari licet; quod cum in plerisque Ecclesiis, quæ ab Apostolis erant fundatæ, Episcoporum continua series sæpius interrupta defecerit, sola Romana Ecclesia tam excellenti divinæ gratiæ privilegio dotata videatur, ut in tantis tyrannorum persecutionibus portæ inferi adversus eam prævalere non potuerint; et fides Petri, pro qua Christus ut ne deficeret oravit, in successoribus Petri, perpetuo salva et nullius erroris labe contaminata, viguerit. Hinc videre licet priscos illos sanctos Patres, cum pro veritate contra falsas hæreticorum opiniones decertarent, ab ipsis Apostolis deductam Romanorum Episcoporum successionem, tamquam validissimum arietem, destruendis illorum erroribus admovisse; et hanc demum certissimam fidei regulam eos judicasse, quæ cum visibili Pastore et Christi in terris Vicario per omnia consentiret.

2 Quoniam autem quod sunt hominibus in litteris versatis Scripturæ, hoc sunt idiotis picturæ; non modo per illas, sed et per istas, pii majores nostri rudioribus insinuare voluerunt, quos veræ fidei duces et magistros sequi, quorumque vestigiis insistere potissimum deberent. Atque hac maxime de causa, in templis Deo dicatis, quæ in hac alma Urbe venerandæ antiquitatis memoriam retinent, sanctorum Pontificum seriem, multis in locis, coloribus expressam reliquerunt; ut vel hac etiam ratione populos in fide confirmarent, et quam doctrinam illis traderent, nimirum eam quæ ab Apostolis eorumque successoribus ubique diffunderetur, omnibus palam facerent. Hæc ego mecum expendens, et quorsum impietatis devenerint perditum quidam homines, qui

a patre suo diabolo edocti, omnes machinas, ad obnubilandam hanc præclaram in Ecclesia Dei lucem, adhibent, diligentius considerans; ut et ipse pro modulo meo aliquid adferrem, ac in Ecclesiæ gazophylacium, tot clarorum virorum, qui perpetuam hanc Pontificum Romanorum successionem scriptis suis egregie defenderunt, thesauris refertum, cum illa paupere vidua, duo minuta immitterem; Pontificum imagines conquirere, et conquisitas in lucem proferre constitui: rem sane arduam et cum primis difficilem aggressus: quæ tamen, per Dei gratiam, adeo non infeliciter cessit, ut licet magnum laborem suscepissem, non tamen nisi re plane perfecta conquiescere potuerim.

3 Multas enim Pontificum effigies, post eas quæ pridem opera F. Onuphrii Panvini in publicum prodierunt, studiosè conquisitas, partim ex sepulchris, pictaris, et musivis antiquis, partim ex numismatibus excerptas, in unum collegi; reliquas autem ex Basilicis sanctorum Petri et Pauli, diversisque in Urbe Ecclesiis depromendas curavi; ea potissimum ratione ductus, ut cum tibi, Christiane Lector, vivas imagines repræsentare non possem; saltem eas exhiberem, quas a multis retro seculis, in antiquioribus urbis Romæ Ecclesiis depictas cernere licet, ut sic antiquitatis nihilominus speciem aliquam, vel in ipsa habitus ratione videre, et ea te oblectare posses. Probabile enim est, quamvis seculum illud politioris picturæ fuerit expertus, in effingendis tamen ejus generis imaginibus, Romæ præsertim, traditionem quamdam secutum fuisse. Nam absurdum videri non debet, in ipso crescentis Ecclesiæ initio, non defuisse multos, qui quod studium in colendis dæmonum idolis antea nefarie ponebant, hi postmodum sacro Baptismatis fonte abluti, illud ad propagandum verum veri Dei cultum, qui in Sanctis suis pie colitur et bonoratur, laudabiliter converterint; et ad devotionem excitandam, eorum imagines, qui pro Christo gloriosam mortem oppetere non dubitarunt, apud se religiose asservaverint: illorum autem maxime, quos vel dignitate Ecclesiastica, vel vitæ sanctimonia, vel miraculorum magnitudine, ceteros superare videbant. Imaginem certe in Ecclesia Dei usum antiquissimum, et ab ipsis Apostolorum temporibus deductum fuisse constat: quo tempore, cum artes istæ passim in urbe flourerint, haud obscure conjectari possumus, eos qui Sanctorum Martyrum aut Pontificum imaginibus asservandis studebant, naturalibus potius lineamentis expressa, quam fictitia aliqua eorum effigie, fuisse delectatos. Hæc et id genus alia, ubi diligentius tecum, benigne Lector, consideraveris, bona spe sum, quod diligentiam hanc nostram non improbabis, qui venerandæ antiquitatis memoriam, quantum licuit, edito hoc libello conservare, omnibusque palam facere studuimus, Romanorum Pontificum successionem, quam nostri temporis hæretici impudenter oppugnant, ita apud nos integram vigere, ut non modo nomina, genus, et patriam singulorum, sed etiam effigies ipsorum, ad vivum expressas ostendere possimus. Bene vale, et labore hoc nostro felix frue.

4 Hactenus Auctor, qui utinam etiam curavisset docere

Romanorum Pontificum continua series;

validum adversus hæreticos telum,

ex vetustis monumentis studiosè collecta,

F non gratis conficta hic proponitur;

ad instructionem rudiorum etiam coloribus expressa,

S. PETRVS.

II. S. LINVVS.

III S. CLEMENS.

IV S. CLETVS.

A docere posteros, quibus in locis ac monumentis singulae effigies spectari potuerint, addito de cujusque vetustate iudicio. Interim pro eo, proque iis quos est secutus pictoribus vel sculptoribus, istius seriei, meam equidem nolim obligare fidem, effigies singulas aequae certa referre lineamenta eorum, quorum inscribuntur nominibus: quin potius suspicor, tum ante S. Silvestrum, tum postea fuisse non paucos, quorum variis ex causis abolita memoria nequiverit in tabulas aliter referri, quam per usurpata permissamque pictoribus simili casu licentiam. Quamdiu tamen discernere nequimus inter veras fictasque, sicut haec gratia antiquitati, ut quales accepimus tales tradamus. De Onuphrio autem, viro religioso, Ordinisque Augustiniani professore ac sacrae antiquitatis reverentissimo; deque Joanne Baptista (cujus etiam antiquarum Urbis Romae statuarum libri duo habentur excusi Venetiis anno 1579) qui Sereuissimo Principi D. Andreae S. R. E. Card. de Austria Pontifices suos dedicans, commemorat Joannem et Antonium Cavallerios, suos consanguineos, quorum alter ipsi Cardinali, alter ejus Sereuissimo Parenti Ferdinando Archiduci, Maximiliani Caesaris Nepoti, a Confessionibus sacris fuit; de Onuphrio, inquam et Joanne Baptista praesumamus, fide optima edidisse quas invenerunt imagines. Displicet tamen, quod ibi post Zachariam Papam inveniuntur duo Stephani; cum eorum tantum unus ordinatus, adeoque solus fuerit in numerum Pontificum relatus. Primus Baroniis utrumque posuit, et contra totius antiquitatis fidem nominavit Tertium, qui aliis Secundus est; itaque ceteros consequenter numero uno auxit. Hujus suggestionem secutus Thomas Treterus, Canonicus S. Mariae Transiberim, in Compendiariis gestis Romanorum Pontificum (quibus, velut Onuphrii supplemento, usus Cavallerius fuisse intelligitur ex Bulla Privilegii, ipsi a Gregorio XIII concessi) necessitatem Baptistae imposuit ejus imaginem aliquam comminiscendi, quae in antiquis nulla erat. Ipse suspicari poterimus de nonnullis, eodem expressis habitu, quo antiquiores ante Silvestrum: id enim praeter morem mediævi erat, quo omnes pingebantur induti Planctum sacrificalem id est Casulam, vel Cappam choralem, quam Pluviale appellant.

B Joanne autem cur Typographo, effigies illas, magno sumptu a se curatas, huic tractatui inserendas offerenti, consensum praebuerim, potissimum fuit; quod animadvertorim eisdem, tum Romae tum alibi identidem sculptas atque resculptas, a primi illius Cavalleriani prototypi lineamentis magis magisque deflectere; confundi que ab ignavis hominibus insignia quaedam Pontificalia, et ad hodierni temporis formas aptari, praeter historiarum fidem; ac nominatim circa tiaras. Cum enim has constet simplici coronamento omnes instructas fuisse

ideoque fidem aliquam merentur effigies haec,

si paucas exceperis:

et merentur in hoc opere conservari,

usque ad Bonifacium VIII, qui ipsum duplicavit; primum vero Urbanum V, addidisse tertium circum, sicuti erudite notavit Nicolaus Alemanni, in Dissertatione Historica de Parietinis Lateranensibus a Francisco Card. Barberino restitutis pag. 129; cumque Cavallerius, id satis accurate observaverit: in istam enim quas nuper accepimus Pontificum figuris, Romae excusis anno MDCLXXII, nullas duplicis coronamenti tiaras spectamus: triplici vero jam inde a tempore Alexandri III, annis fere ducentis citius quam conveniat: et periculum est, ne progressu temporis longius serpat depravatio, cui fideliori hac imitatione prototypi consultum volui. Abstineri autem jussi a tesseri gentilitiis, quas satis liberaliter et audacter addunt aliqui, etiam multis seculis prius, quam esse essent excogitatae, sumptas ab hodierno usu antiquiorum in Italia familiarum, inter quas Pontifices pene singulos dividunt. Explotit hanc vanitatem merito scriptor Italus R. D. Aloysius de Tattis in suis Annulibus Novocomensibus, cujus verba legi possunt ad xxii nostri Maji, ubi de Eusebio Episcopo Comensi pag. 166. Primus ejusmodi tesseri usus fuisse scitur praedictus Bonifacius VIII, gente Cajetanus: secuti subinde, sed inconstanter, alii, qui quidem nobiliter nati erant: ceteri denique omnes easdem sibi delegerunt: quae licet exprimi potuissent pro ultimis hisce seculis, nolui tamen subire aleam invidiosus detectus.

D JESUS CHRISTI quales in prototypo sunt;

scuta gentilitia cur nulli addita.

E

6 Praeterea animadvertens nostrum P. Augustinum Oldoinum monumenta sepulcralia quorundam Pontificum, quae quidem etiamnum Romae supersunt integra, vel ob renovandam Basilicam Vaticanam destructa in parietibus Vaticanarum cryptarum exhibentur depicta, satis accurate studioseque collegisse, novissime Ciacconium edendo; eorum vero quae in reliqua Italia, Gallia, atque Germania, istis ubi Pontifices quidam mortui sepultique sunt locis, inveniuntur, exiguam habuisse rationem; dedi operam per interpositos amicos, ut ea vel omnia vel pluraque nanciscerer, et aeri similiter incubenda curavi, praeteritis quae jam Oldoinus ediderat.

sed monumenta sepulcralia adhuc inedita.

7 Ecce autem, dum haec Praefatio imprimitur, momento temporis, indicatur et promittitur mihi Lrodio a Patribus nostris Anglis, Italice impressa Chronologia summorum Pontificum, continens eorum effigies, nomina, patrias, annos et dies quibus electi fuerant, cum eorumdem vitis, ac tempore vacantis Sedis, et quid sub unoquoque Pontificatu memoria dignius gestum sit, a S. Petro usque ad Urbanum VIII, recognita et expurgata a R. P. Mag. Joanne Brandi de Salome, Doctore Theologo tertii Ordinis S. Francisci, Romae apud Franciscum Corbelletti MDCCXXVII. ex qua si quid forte in decursu profecerim, non omitam Lectori indicare.

F

PRIMUS PONTIFEX ROMANUS

S. PETRUS APOSTOLUS

PETRUS, ante vocationem Simon, ex patre Jona seu Joanne, de Bethsaida Galileus, a Christi Ascensione in celum die u Maji, anno xxix: vel die xiii Maji, anno xxxiii, Universalis ecclesiae primus Pontifex, eandem rexit usque ad annum lxi; crucifixus Romae sub Nerone, xxviii Junii, expletis in supremo illo gradu annis xxxiii, mense diebus xxii; vel annis xxxii, mense I, diebus xiii: Romae vero, saltem ob anno L, annos xu, menses u, dies xii.

Primo indicatos Pontificii universalis terminos Henschelno definiunt Consules anni xxx, Vinitius et Longinius, utque anni lxy, Nerva et Vestinus. Po-

stremi ex Caesarea historia tam certi redduntur, ut nihil haberi certius possit: multos tamen decepit Eusebius; sedisse Petrum affirmans usque ad annum ultimum Neronis, quin sic fortassis legerat apud ul-

quem

Anni extremi definitio certa;

A quem, qui annum, cum intelligebat, quem Romæ ultimum Nero egit, postea digressus in Græciam, nec amplius reversus in Urbem; sed in Campania manu propria interemptus die XIX Junii anno vulgaris xxx LXXVIII, Imperii sui XIV, inchoato a XIII die Octobris; Quod autem non potuerit Nero, aut isto, aut sequenti anno, Apostolum crucifigendum mandasse, patet, quia hic antea ipso inspectante Simonem Magum ex ære terram præcipitavit: et Paulus, abstractis ab hominis impari contubernio mulieribus aliquot illustribus, iram ejus in Christianos vehementius incendit; quæ omnia Neronis in urbe præsentiam requirunt.

2 Quod Pontificatus universalis initium attinet, nemo est qui dubitare possit, quin illud a Christi in cælos Ascensu peti debeat; ejus uitem durationem, uti ex notatis Consulatus satis notam, non curavit

Auctor primi Catalogi definire. Hoc deinde facientes D posteriorum Catalogorum auctores ex Eusebii sententia, sed cum respectu ad solam Romanam Cathedram, omissisque Consulibus, addiderunt assignatis ab illo ejusdem Sedis annis xxv menses II, dies III; sive per quam insulse: cum a die XVIII Januarii, quo festum Romanæ Cathedræ Ecclesia recolat, usque ad XXIX Junii, fluxerit menses V dies X. Anni autem xxv prægressi nequeunt vere reperiri, nisi nno XL Romam adducis Petrum: quod non convenit cum sententia ipsius Eusebii, dicentis anno II Claudii (qui est vulgaris XLII) Romam primum abiisse, dum sic loquitur: Petrus secundo Claudii anno, ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibique viginti quinque annis Cathedram Sacerdotalem tenuit, usque ad ultimum annum Neronis.

Spatium Romanæ Sedis imperite expressum,

primus pendet ex anno mortis Christi.

DISSERTATIO II

De Sede S. Petri Antiochena et Romana, ac utriusque initio.

B Quam certum est, utramque Sedem constituisse ac tenuisse Petrum; tam difficile est certo definire, quo anno utramque occupare ceperit, et quot annis tenuerit. Neutrum, ut jam dixi, indicat antiquus Catalogus: solumque dicit, quod Petrus fuit temporibus Tiberii Cæsaris, et Caii, et Tiberii, Claudii et Neronis. Secundus, defectum illum suppleturus, Primum, inquit, sedit Cathedram Episcopatus in Antiochia annis decem. Hic Petrus ingressus in urbem Romam, Nerone Cæsare; ibique sedit Cathedram Episcopatus annos viginti quinque. Fuit temporibus Tiberii etc, eademque transcribit sic verbotenus Anastasius, nisi quod pro decem annis Antiochenæ Sedis, habeat constanter in omnibus exemplaribus annos septem. In uno autem ejus exemplari, quod fuit Cardinalis Muzarini, hæc in margine scripserunt aliqui, quasi Anastasii defectum supplere vellet: Dominus noster Jesus Christus, I summus Pontifex, nascitur XIII anno Imperii Augusti. Annis XXXIII, mensibus III in hoc* numero vixit. Trigesimo anno baptizatus, reliquum tempus prædicavit. Post ejus Passionem anno sequenti, tenuit Petrus Apostolus in partibus Orientis Cathedram annis II; deinde anno Domini XXXIII venit Antiochiam, ubi sedit annos III, dies III: deinde venit Romam, ubi sedit annis XXII, menses III, dies III. Hæc describere volui, non quia magnæ auctoritatis sint (manifestum enim est vitium in anno Augusti, qui ex mente Auctoris notari debuerat XLIV, et vita Petri protrahitur usque ad annum Domini LXXI) sed quia occasionem dederunt Henschenio quatuor annos vagi per Palæstinam Episcopatus adducendi in suam chronologiam. Nec sane paucioribus annis videtur in Palæstina retinui posse Petrus, quando Paulus dicit se post tres annos a sua conversione venisse Hierosolimam illum videre, tamquam ibi commorantem. Nam tamen aut hos quatuor, aut illos septem plenos sumpsit Henschenius: quia Petrum Romam adduxit anno XL, utique ineunte (nam Cathedræ Romanæ institutio recolat XVIII Januarii) et II Majo anni XXXIX, usque ad Januarium anni XL, solum habentur anni X, menses VIII.

2 Mirum est autem quomodo putaverit, in eodem spatio temporis inveniri posse annos XII, solum inchoatos, aut quos exactos, ex Apollonii Martyris testimonio, tamquam veterum traditioni innixo, scribit Eusebius lib. V cap. 18, Dominum Apostolis præcepisse, ne Hierosolimam excederent. Ut enim ad salvandam traditionem istam frustra se torsit Henschenius, pro Hierosolimam totam Palæstinam substituens; ita frustra sunt, qui eodem nituntur, ad negandam S. Jacobi prædicationem in Hispania, quia is

occisus fuerit Hierosolimam anno XXXIII, quando a Christi morte, abita anno XXXIII vel XXXIV solum effluerant anni X vel IX: Si enim auctores illi subsisteret, corruerent etiam omni XXII, qui ex eodem Eusebio adscribuntur Romani Petri Pontificatus. Est ergo vel Apollonii vel ipsius Eusebii error hic evidens, annos duodecim pro duobus scribentium; quia non multo pluribus videntur Apostoli substituisse Hierosolimam, quando Paulus Apostolus, post tres annos a sua conversione, il est post annos quatuor a morte Christi, venisse se Hierosolimam ait videre Petrum, et mansisse apud eum diebus quindecim, aliorum autem Apostolorum vidisse neminem, præter Jacobum Fratrem Domini. Est ergo hic aliquid quod in Diatriba sua correctum Henschenius vellet, si viveret.

3 Ipsum autem XXV annorum spatium Romani Pontificatus, pro quo stabiliendo istic impegit Henschenius, quamvis possim et ubique legatur in Catalogis, primo et vetustiori posterioribus, ac veluti pro traditione habeatur in vulgo; nullum tamen aliud videtur habere fundamentum, quam hallucinationem Eusebii circa annum morientis Christi; et nescio unde sumptam notitiam de anno II Claudii, quo Romam profectus sit Petrus: inter hoc enim et ultimum annum Neronis videbantur tot anni posse interjici. Porro subverso semel fundamento auctoritatis Eusebianæ circa hoc punctum, æquid supererit causæ ex Scriptura vel Patribus, quo prohibeamur isti exorbitanti numero etiam integrum decennium subtrahere? An forte obstare putabitur prima S. Petri Epistola, quam constat Romæ scriptam esse præsentem Marco? quia hunc Eusebius dicit III Claudii anno directum esse Alexandriam; et quia hujus discipulos asserit Hieronymus, in libro de Scriptoribus, ideo laudatos a Philone fuisse, quod hic sub Imperatore Claudio legatione altera pro Judæis fungens sicut ante sub Caio, Romæ (ut dicitur) est locutus cum Apostolo Petro, ejusque ibi amicitias habuit? Ut hæc omnia demus vel secundum Claudii annum pertinere, solum tamen conficiet, quod revera Petrus isto anno (ut scribit Hieronymus) Romam excurrerit, et inde Epistolam istam scripserit; non autem quod ibi jam tunc habuerit Cathedram constitutam. Imo eam ibi tunc nondum habuisse, verosimile mihi facit ejus præsentia Hierosolimam sequenti mox nno, ubi circa Pascha captus ab Herode, et in vincula est conjectus: item quod Paulus, post annos a sua conversione quatuordecim (ita enim intelligere malim, quam a primo ejus post triennium Hierosolimam adventu) cum Petro, Joanne, Barabba et Jacobo in concilium veniens, adhuc in Syria Petrum reperit, cum eoque venerit Antiochiam.

E

sed bene quod post Liennium,

Non probantur etiam anni 25 Sedis Romanæ,

ab Eusebio male definiti,

F

sumpto initio ab anni 2 Claudii:

Verba Catalogi 2 et Anastasii de utroque,

ac MS. Maz. de quadriennio ambas prægresso,

an mundo?

quod probatur;

non item quod divisio Apostolorum facta sit anni 12 a Passione,

A 4 Dicam igitur, Petrum quidem Romam venisse in anno Claudii (quæ res Eusebium deceperit) sed prevalente apud Imperatorem gratia Simonis Magi, qui ejus jussu jam etiam ut Deus Romæ colebatur, erecta inter duos pontes ara SIMONI DEO SANCTO; mox rediisse in Syriam; ibique mansisse, quoad divino admonitu (si Metaphrasti credimus) vel sua propria sponte, iterum Romam revertit. Causa autem illuc revertendi eadem esse poterat, quæ Judæis ceteris exeundi; Edictum scilicet Claudii, contra eos anno XXXIX promulgatum. Licet enim dubitet Orosius, an cum Judæis expulsi quoque ab Urbe fuerint conversi ad Christum ex Romanis Gentiles; nulla tamen ratio id suadet credere. Justum autem fuit, ut ii qui palam noti erant Christiani indigenæ, advenarum magistrorum jam destituti præsidio, alicujus Apostolici viri, sed Gentibus minus noti quique latere posset, præsentia confirmarentur. Hoc vero periculum ceteris animosior ac Principalior Petrus in se susceperit eo libentius, quod congruum videbatur, ut mundi caput Roma etiam primam Cathedralum Episcopalem haberet; satis autem tutum se credere poterat divino munimine, adversus Claudium, quantumcumque Judæis insensum. Itaque opinari volo, sub initium anni quinquagesimi Romam advolasse Apostolum, et mense Januario ibidem Cathedralam sibi et successoribus suis constituisse.

quo si Romam venit Petrus,

non tamen videtur ibi Cathedralam possesse ante an. 50,

quando dies 18 Jan. incidit in Dominicam;

in Ordinatione successorum postea observatam,

sicut et 22 Febr. an. 39 pro initio Cathedralæ Antiochenæ

et 29 Decemb. quo ordinatus Jacobus pro an. 33.

sententia Henschenii, Consulatu duorum Geninorum Ordinationem Jacobi adscribentis. Sed levia hæc sunt, præ eo commodo quod præbet talis Chronologia de initio utriusque Cathedralæ, ad librum de Actibus Apostolorum aliasque affines historias apte ordinandum, quocumque demum anno mortuus Christus dicitur. Si enim cum Ordinatione Jacobi omnia retrotraheris quæ Antiochenam Cathedralam spectant, sic ut hæc constituta fuerit anno XXXVI; solum mittes Dominicam, quæ fuerit ejus initium (quod pro hac Sede minus curandum, quam pro Romana) et inter utramque habebis longius intervallum temporis, prædicationis Evangelicæ ordinandisque Ecclesiis per eas omnes regiones impensum, quæ deinde Romano Patriarchatu et hinc sumpto Constantinopolitano fuerunt succensite.

D PETRUS nisi hoc retrahere malis od an. 29

Tabella Chronol. Henschenii modo sub finem corrigenda et augenda.

7 His ita deductis, videtur operæ pretium fore, si tabula Chronologica, inserta Exercitat. 2 Henschenianæ, pro parte ultima nonnihil augetur corrigaturque hoc modo:

† Ser. Sulpitius Galba.
L. Cornelius Sulla.

S. Paulus venit Hierosolyram videre Petrum. Alii hoc anno Christum passum dicunt.

Cn. Acronius Proculus.
C. Pontius Nigrinus.

Moritur Tiberius etc. Josephus historicus nascitur. Petrus Antiochiæ Cathedralam collocat. 22 Februarii.

C. Caligula Caesar III.
Suff. L. Gellius Poplicola.
M. Cocceius Nerva.

Petrus relicto Antiochiæ Evodio Romam migrasset, si vere ibi annis XXV sedit: quod non probatur.

C. Caligula Caesar IV.
C. Sentius Saturninus.

Interfecto Caligula VIII Kal. Februarii, successit Kalendis ipsis Tiberius Claudius, qui translato in se ejusdem anni Consulatu, primum se Consulem dixit; morem secutis postea etiam aliis, ut proximis Kalendis a suæ assumptione Consulatum ordinarium assumentes, secundum numerarent. Quin etiam idem Claudius instituit, ut bimestres solum Consulatus essent, sicut in sua Dissertatione Hypatica cap. I num. 2 docet P. Antonius Pagi. Hoc anno Claudius Herodi Agrippæ amplificavit paternum regnum, additis ad Galilæam Judæa et Samaria. Quidni et S. Jacobus frater Joannes fuerit tunc profectus in Hispaniam?

Tib. Claudius Aug. II.
C. Cæcina Largus.

Orta fame, quom Agabus prædixerat Act. XI, Paulus et Barnabas collectam stipem Hierosolyman portant, nisi id potius factum sit anno XXXVIII. Petrus (si Eusebio creditur) Romam tendit contra Simonem Magum; sed ei, summam Claudii gratiam adepto, prævalere pro tunc nequicus Apostolus, in Syriam rediit; a plerisque creditus Cathedralam Romæ collocatam reliquisse, quod nobis modo non probatur.

Tib. Claudius Aug. III.
L. Vitellius II.

Herodes

TIBER. IMPE.	A PASS.	ÆRÆ. VULG.
19 23	5	33
20	1	
23 27	9 5	37
CALIGULA 1		
4		
CLAUDIUS 1	13	41
2	44	42
3	45	43

CLAUD.	A. PASS.	ÆRÆ VULG.		† Ser. Sulpitius Galba Imp. II.	VESP.	41	69
			<i>Herodes occidit Jacobum Fratrem Joannis gladio, videns autem quia placere Judæis apposuit ut apprehenderet et Petrum, volens post Pascha producere eum populo Act. XII.</i>	Titus Vinius Rufus.	1 a Julio		
7	19	47	Tib. Claudius Imp. IV. L. Vitellius III. <i>Petrus, commodiori calculo, Antiochiæ Episcoporum Evodium instituit; et coonere expeditus, tradit se totum prædicationi Evangelicæ utque Ecclesiarum per Asiam Europamque ordinationi.</i>	Fl. Vespasianus Imp. II. Titus Cæsar Vespasianus.	1 2	42	70
8	20	48	A. Vitellius postea Imp.				
9	21	49	L. Vipsanius Poplicola. Q. Pompeius Longinus Gallus. Q. Veranius. <i>Edicto Claudii Roma pelluntur Judæi, teste Orosio.</i>				
10	22	50	C. Antistius Vetus. M. Suillius Rufus Nervilianus. <i>Petrus ad confirmandos Christianos ex Gentilibus, qui Romæ erant destituti Magistris, illuc se confert, nihil veritus edictum, ibique Cathedram supremi Pontificii collocat 18 Januarii.</i>				
14	26	54	C. Asinius Marcellus. M. Acilius Aviola. <i>Moritur Claudius; succedit ei adoptivus Nero 13 Octobris.</i>				
NERON.							
1	27	55	Nero Claudius Imp. Aug. L. Antistius Vetus.				
2	28	56	Q. Volusius Saturninus. P. Cornelius Scipio. <i>Linus a S. Petro, ad visitandas Ecclesias egresso, ordinatur Vicarius, juxta Catalogum Pontificum.</i>				
10	36	64	C. Lecanius Bassus. M. Lucinius Crassus. <i>Nero, post invensam urbem, persecutionem suscitavit in Christianos: redit ad famam nuntii atrocis Petrus.</i>				
11	37	65	P. Silius Nerva. C. Julius Atticus Vestinus. <i>Petrus Cruce, Paulus gladio consummant martyrium, jussu Neronis tunc Romæ presentis xxviii Junii.</i>				
VID. APP. NO. 5							
12	38	66	L. Pontius Telisinus. C. Suetonius Paulinus. <i>Nero, post multum sanguinem, etiam domesticorum, fuscum abiit in Græciam: rediturus in Italiam.</i>				
13	39	67	C. Silius Italicus. M. Galerius Turpilianus. <i>Nero, Romam revertens, suorum defectionem intelligit Neapoli, utque in fuga seipsum inrimuit viii Junii. †</i>				
14	40	68					

6 Hactenus satis fuerit supplere tabulam, ab Henschenio propositam in fine Exercitationis 2; quæ porro ibidem sequuntur num. 16 sic immuta.

Hierosolyma exciuditor, anno post Christi passionem secundum communem xxxviii; secundum Catalogos xxxvii, ut plures numerant. Solenne autem fuit antiquis scriptoribus calculos annorum supputare a Christi Passione aut Resurrectione etc. ut pag. xi ante tomum I Aprilis col. I

Pag. xii sub finem, corrige sphaera memoriale: et ubi SS. Petrus et Paulus dicuntur occisi post Passionem Christi elapsis annis xxxviii, lege, anno post Passionem Christi xxxvii.

Et pag. xiii num. 35 linea 6. ubi consequenter continuatur idem sphaera, post verbum inchoaturus, sic proseguere:

† Præterea habetur annus post Christi Passionem trigesimus septimus, quem requirunt S. Hieronymus et Honorius in scriptoribus ecclesiasticis ad elogium Pauli; Isidorus item in libro de Vita et morte Justorum novi Testamenti, et Nicephorus Callistus lib. I cap. 36, alique: sed ut supra ex S. Augustino monimus, ob ignorantiam Consulatus, quo Christus passus est, coacti fuere aberrare aliqui. Cum enim Christum serius dixissent passum, et vellent S. Petrum in viris retinere usque ad annum postea xxxviii, etiam hujus mortem serius ponere debuerunt. Qui autem, cum S. Augustino et aliis dicunt passum Christum Geminis duobus Consulibus, id est anno vulgaris æræ vigesimo nono, annum abhinc trigesimum septimum inchoatum invenunt, dum S. Petrus passus dicitur Nerva et Vestino Consulibus, sive anno sexagesimo quinto vulgaris æræ.

8 Hæc habebam retractanda in Henschenianis lucubrationibus, quondam Chronologiam S. Petri; cujus Romæ initium quaecumque posueris, non magni refert ad ea quæ prosequimur; modo circa annum mortis, de quo dubium ultra moveri posse non videtur, post hæc convenimus. Quod ad confirmationem vulgaris opinionis de annis xxv dicitur Romano Pontifici accini in die Coronationis suæ, Non visurum annos Petri, non docet quidem Ordo Romanus in ritibus ea occasione servari solitis, qualem habemus impressum Venetiis anno MDLXII; sed neque hodierna praxis, aut aliquis quem legimus auctor: verum tamen esse hæc probavit experientia, siquidem de supremo Ecclesiæ universalis Pontificatu est quæstio. Tantum enim abest, ut annos xxxii vel xxxvi in eo excesserit aliquis, ut in toto numero quem hæc numeramus ducentorum quadraginta quatuor Romanorum Antistitum non nisi septemdecim inveniantur excessisse annos xv, Romanæ Petri Cathedræ assignatos a nobis: ex hisque soli quatuor annum xx superaverunt, scilicet Silvester et Adrianus sui nominis primi, Alexander III et Urbanus VIII: qui autem xxv superaverit, unicus hæc tamen reperit est Benedictus XIII, a verorum Pontificum Catalogo expunctus a plerisque: contro quem hoc etiam nonnulli observant, quod ab assumpto Papali titulo vixerit ultra annos xxxviii, præter eorum consuetudinem in quibus ea dignitas citra controversiam fuit. Præter vero Auctor antiquus Vita S. Monæ Episcopi Mediolanensis, mortui anno circiter cccxxxviii, et tamen crediti quatuor dumtaxat ante se habuisse decessores, quando Ecclesiam Romanam regerat S. Fabianus, qui post Apostolos vigesimus numerabatur: præter, inquam, antiquus iste Auctor monet, pensandum occultum et

Rom. Pontificum sedes, plurimum brevis,

nullus ultra annos Petri producta.

A investigabile Dei iudicium, qui... illis prolixiora vitæ curricula contulerit, summos vero primates et duces spiritalis certaminis, quanto fortius in pro-
cinctu Christianæ fidei dimicantes, tanto ad cæli palatium ocius properantes, victrici laurea redimitos, secum perenniter regnare concesserit. Neque enim aliter, *inquit*, decuit, quam ut in tam præcellentis Pontificalis gratiæ throno, vicissim continuatimque sibi succedentes Ecclesiæ totius Rectores, universum suis orbem monumentis replerent; e quibus et certandi audaciam, et prædicandi constantiam, triumphique quoque reportandi fiduciam ceteri sumerent Ecclesiarum Principes et Magistri.

Iidem quomodo ex SS. Petri et Pauli Auctoritate se agere dicant,

B *9 Licet autem Romani Pontifices, ab annis pluribus quam octingentis, in more habuerint, Petri et Pauli auctoritatem in iis omnibus allegare, quæ faciunt ex Pontificalis potestatis plenitudine: licet etiam Paulus recte dici possit Episcopus Romanus cum Petro fuisse, sicuti erudite ostendit Petrus de Marca in singulari Exercitatione, de singulari Primatu Petri, nuper in lucem data; eorum tamen nomina hic non composuimus: quia utriusque auctoritas non ex æquo (sicuti recentior quidam somniavit, aut potius blasphemavit) neque eodem modo in eorum successores Romanos Pontifices fluxit: sed Episcopalis quidem, ab utroque; a Petro autem singulariter Apostolica, conjuncta cum prærogativa supremi Capitis. Et hoc quidem jure divino penes unum solum necessario statui, Catholicorum omnium est consensus plures autem unius Ecclesiæ Episcopos esse, ita tamen ut unus aliis prævineat, adeo non est*

veteris Ecclesiæ disciplinæ contrarium, ut usque ad Nicæni Concilii tempora, quibus abrogatum id est, duravisse videatur. Certe ad Ephesios scribens Paulus, non unum, sed plures eorum Episcopos alloquitur, dicens: Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ad quem locum apte sic scribit de Marca: Antiquum illud Presbyterium ex pluribus Episcopis conflatum erat, sic exigente temporum ratione, ut mutuis auxiliis suffulti, ad propagandam in suburbanas regiones fidem sufficerent, ita tamen ut unus ceteris præmineret; quod ab Apostolis ipsis introductum; qui tandem solos quoque Presbyteros secundi Ordinis, ad conflandum Presbyterium, seu mavis Ecclesiæ Senatum, adhibuerunt. Distinguit ergo hic auctor pro Apostolorum ætate duplicis ordinis Presbyteros, sicuti sequentia deinde tempora distinxerunt Sacerdotes, quorum uni scilicet Episcopi ordinati, alios quoque poterant ordinare; alii non item; cum hac utriusque nominis differentia, quod Sacerdotis nomen olim frequentius usurparetur pro primis, dictis alias Episcopis et Pontificibus; Presbyteri vero nomen magis ordinari pro secundis.

Act. 20, 28 juxta sententiam Petri a Marca,

10 Porro quod in secundo tertioque Catalogo Petrus dicatur Antiochenus, intelligendum est sicuti Matthæi ix v. 1 dicitur, quod Jesus transfretavit lacum Genesareth seu Mare Tiberiadis, et venit civitatem suam, id est Capharnoum; non quod ibi natus, sed quod ibi tunc habitaret, sicut Antiochiæ commoratus erat Petrus priusquam Romam migraret.

E Petrus cur dicitur Antiochenus?

DISSERTATIO III

De tribus Episcopis a S. Petro pro urbe Roma ordinatis, et Vicariis Pontificalibus tam ipsius quam aliorum Successorum.

Rem aliis desperatam,

C *Illustrissimus atque eximius Dominus Emmanuel a Schelstraten, primo litterarum suarum lucubrationum partem, cui Antiquitas illustrata titulum fecit, præfixurus seriem Chronologicam Romanorum Pontificum usque ad S. Silvestrum, etsi maxime faceret P. Henschenium, non potuit tamen inducere in animum, ut Chronologiam propositam ob ipso, seriem Consulium in Catalogis expressam secuto, sufficere sibi crederet; sed desperato per hanc viam exitu, et alia nulla meliori reperto, maluit in illa serie singulos singulorum Pontificum annos expandere sextupliciter, secundum Catalogos et auctores varios, ut quæ dicturus deinceps erat possent singuli, ad eam quem mallet, quamque meliorem judicarent, Chronologiam applicare. Agnoscit ille primum Catalogum, quo præcipue Henschenius nititur, omnium Catalogorum antiquissimum esse, et fontem videri ex quo alii omnes originem ducunt... atque ut magnum antiquitatis monumentum merito ab Henschenio publicatum, utpote ex quo secundus Catalogus (ac deinceps alii cum Anastasio Bibliothecario ac sequacibus) Consules suos mutuarit; qui si ubique indubitabiles essent, nihil posset haberi in tota ecclesiastica historia certius. Sed Consules ipsos plerisque locis confusos vitiatosque esse credit Bucherio; tum quia additus cuique Pontifici annorum, mensium, ac dierum numerus aliquando major est, quam inter assignata ejusque initio ac fini Consulium puria possit interjici; tum quia sapiens Consules unius pontificatus miscentur cum Consulibus alterius Pontificatus assignatis; unde provenit, quod Henschenio frequenter recurrendum sit ad Vicariatus, ut quo tempore prædecessor adhuc sedebat verus Pontifex, ibi et successor assignaretur Vicariatus. Hunc vero modum explicandi prædictam difficultatem, licet fateatur Schel-*

nec beneficio pastorum Consularium satis explicabilem visam,

stratus esse valde aptum ad justificandos Catalogorum defectus, seu veros seu apparentes: putat tamen in S. Stephano, quem S. Lucii Vicarium aliquamdiu fuisse Henschenius statuit, nullo modo valiturum; manifestam autem perversitatem esse in eo, quod Clemens Cleto, Anicetus Pio in ipso ordine præponantur.

2 Equidem fateor, etiam in hoc, quam primus Henschenius calcare docuit, via, nonnulla occurrere offensuscula, sed ea tam insuperabilia esse non credo, ut rem omnino faciant desperatam: consuloque futurum, ut cum hunc mentem Conatum viderit vir illustrissimus idemque modestissimus, non parum promotum esse cognoscat; ipsique aut alteri, eundem post me viam remitti volenti multo faciliorem redditam, et omnino spem esse, ut viri eruditi paulatim amoliantur ac levigent quidquid ego reliquero difficultatis asperitatis. Fateor præterea, assertorum ab Henschenio Vicariatus nullum esse indicium apud antiquos, nisi quoad Sanctos Linum, Clementem et Cletum; nec deesse qui hos a Petro ordinatos, aut saltem Vicarios fuisse negent. Sed si utrumque probare patuerit, saltem ut perquam simile vero; vix dubito quin verosimilitudine futura sint cetera inde deducta. Cumque tali verosimilitudine accesserit, distinctius cognita Consulatum congruentia singulorum, et quam non incommode in plerumque applicentur annorum, mensium ac dierum numeris in primo Catalogo notatis, multo magis crescat verosimilitudo quaesita, eoque pertinet spero, ut moderata ingenia, nec summam certitudinem requirentia ubi sciant haberi talem non posse (præsertim in argumento ab aliis desperato) velint et valeant acquiescere.

una cum Vicariatus ab Henschenio observatis,

3 S. Petri Elogium in secundo Catalogo Henscheniano sic habet. Hic fecit ordinationes tres, Presbyteros decem, Episcopos tres, Diaconos septem, per mensem

A mensem Decembrim. Omnes hi pro urbe Roma intelliguntur consecrati : nam quod ad vocem *Episcopos* auctor libri *Pontificalis* addit, per diversa loca, merito contemnitur : quis enim ignoret, ab Apostolo Petro longe plurimos per diversa loca, il est, pro diversis locis, ordinatos *Episcopos*. Sciolus igitur aliquis phrasim, Auctori *Catalogi* 2 in sequentibus passim usurpatam, hic quoque crediderit applicandam. Sciendum est interim, in neutra *Catalogi* I parte ullam fieri mentionem *Ordinationum* : unde autem eas acceperit Auctor fere sesquiseculo prioribus posterior, quem deinde alii describere, incertum est. Verosimile tamen puto, eandem anteriorem aliquam notitiam extitisse, et forte ante finem seculi I scribi ceptam. Ut ut sit, de tribus *Episcopis* a Petro ordinatis, pervulgatus extitit antiquitus sermo, teste *Epiphania* *hæresi* 27 cap. 6 ; quamvis id ille opinando potius quam asseverando dicere maluerit, Auctor libri *Pontificalis*, nihil hæsitans, ita scripsit : Hic, scilicet *Petrus*, ordinavit duos *Episcopos* *Linum* et *Cletum*, qui præsentialiter omne ministerium *Sacerdotale* in urbe *Roma* populo vel ad se venientibus exhiberent ; *Beatus* autem *Petrus* orationi populum erudiens vacabat.... Hic *B. Clementem* *Episcopum* consecravit, cui et *Cathedram* vel *Ecclesiam* omnem disponendam commisit, dicens : Sicut mihi tradita est a Domino meo *Jesu Christo* potestas ligandi solvendique, ita et ego tibi committo.... Post hanc dispositionem martyrio cum *Paulo* coronatur.

4 Miratur *Schelstratius*, hanc quæstionem ventilans, quomodo præstantissimi viri hoc de *Clemente* credere potuerint, haustum ex epistola ipsius nomine velut ad *S. Jacobum Fratrem Domini* scriptu, quam nemo, dubitare possit supposititiam esse, tum aliis ex capitibus, tum evidenter ex eo, quod *S. Jacobus* anno *Neronis VII* iuxta *Eusebium* (cui hic saltem credendum) mortem obiit ante *Petrum*, et tamen epistola post martem hujus scriptu fingatur. De *Lino* autem et *Cleto* asserit idem *Schelstratius*, vel a *Petro* omnino ordinatos non esse, vel ordinatos esse pro aliis civitatibus. Verum uni *Sedi* ordinatum *Episcopum*, ad alteram, etiam supremam traduci, adeo primis octo seculis insolens *Romanis* fuit, ut cum sub finem seculi IX gravissima ex causa *Ostiensis* *Episcopus* *Formosus* ad *Pontificatum* fuisset electus, maligni homines satis causæ habere crediderint, non tantum ut persequerentur vivum, sed etiam ut defunctum, veluti *Apostolicæ* *Sedis* invasorem, indignissime tractarent. Non præsumamus igitur tale exemplum datum fuisse in ipsis *Matris* *Ecclesiæ* incunabulis. Alterum non modo gratis negatur factum, sed multimodis ostendi potest fuisse conveniens, ut tantæ urbi non sufficiens solus per se *Petrus*, et quidem longiori tempore in prædicando nationibus *Evangelio* absfuturus subinde (uti persuadebunt quæ de illius excursionibus, vulgo tradita ex antiquis scriptoribus ad *XXVIII Junii* colligimus) institueret relinquereque pro se *Vicarios*, *Episcopali* caractere insignes. Tandem nec sequitur, fictitiam esse *Ordinationem* *Clementis* a *Petro* factam, quia fictitia est quæ illius *Ordinationis* meminit epistola ; cum vera et aliunde certa *Ordinatio* potuerit occasionem præbere ejusmodi *Epistolæ* confingendæ, sicut alias sæpe factum docent tot *supposititiæ* *Decretales*, quibus veri *Canonis* inseruntur.

5 Quare, non dixerim quidem cum *Henschenio*, *Linum* et *Cletum* ideo ordinatos a *S. Petro*, ut sibi successive succederent in *Pontificatu* ; sed primo quidem, ut vicaria opera intra extraque civitatem subleverent ipsum, ordinandis per varia loca *Episcopis*, et per ipsam *Romanam* diocesim omnis gradus *Clericis* ; deinde ut sua, cum res exigeret, absentis vice exhiberent populo ministerium omne *Sacerdotale*, id est *Episcopale* ; tertio, ut se mortuo non haberet opus *Romana* *Ecclesia*, ei quem *Pontificem* sibi elegisset, *Ordinatores* peregrini-

nos querere : quod quanti esset periculi post *Marcellini* *D* *Papæ* excessum præcipue apparuit ; quando, propter persecutionis immunitatem, non potuit successor ordinari nisi post annos quatuor *Sedis* vacantis. Adeo ut non solum utiliter, sed pene etiam necessario provisum fuit, et exemplo *S. Petri*, tempore persecutionis præsertim, usurpata *Ordinatio* *Episcoporum* *Vicariorum*, qui quatenus nulli *Sedi* adhuc adscripti erant, sed aliis ad *Evangelii* prædicandi usum subordinati, vocantur ab *Henschenio* *Episcopi* *Apostolici* : sed, quia *Apostolici* titulus, summo *Pontifici* *Romano* magis est proprius, rectius fortassis vocarentur *Episcopi* *Evangelici*.

6 Tales ergo per mensem Decembrem (quo mense *Ordinationes* faciendas videntur ex *Apostolica* traditione *Romani* *Pontificis* accepisse) per triduanum istius mensis jejunium, conveniente ad communem comprecationem populo, tres ordinavit *Petrus* ; non simul, sed successive, prout crescens paulatim soletium in urbe ac suburbiis numerus suadebat augeri eorum æque ac *Presbyterorum* et *Diaconorum* numerum. Postea vero idem *Petrus* digressurus ob urbe, et forte nunquam reversurus ad eam amplius, proposuerit populo, ut eligeret futurum non solum *Vicarium*, sed (quo modo nunc appellamus) *Coadjutorem* cum jure *successionis* ; adeo ut sic electus *Linus* jam tunc iaceperit censeri et vere esse *Romanus* *Episcopus*, non tamen supremus nisi per *intronizationem*, mortuo *Petro* faciendum : unde factum sit ut *Vicariatus* solius *Lini* sub *Petro* cum *Pontificatu* confusus notetur in *Catalogo*, non item aliorum duorum ; quia scilicet ad hoc non fuerunt vivente *Petro* a *Clero* populoque recepti. Cum autem postea *Petrus*, spectata præsentiori *Ecclesiæ* necessitate, *Clementem* præferens *Lino*, ei tradidisset *successionem*, ut fertur ; merito id recusavit, et juri cuiumque hinc sibi nato renuntiavit *Clemens*, ob eam quam infra dicemus causam ; sicque *Clero* ac populo libertas munxit ejus, quem antea ad hoc elegerat, collocandi in *Apostolicam* *Sedem*. Itaque in *Lino* (quod et de aliis proportionate intelligo) tres quasi *Ordinationes* concipio : primam *Episcopi* *Evangelici*, pro urbe *Roma*, quæ illum faciebat ex principalioribus membris primi in illa ecclesia *Presbyterii*, quod etiam fuerunt, post similem *Ordinationem* *Cletus* et *Clemens* ; secundam, in *Vicarium* cum jure *successionis*, quæ ipsum faciebat totius *Presbyterii* caput post *Petrum*, etiam supra *Cletum* et *Clementem*, anno *LVI* die II *Maji* (et hujus solius ratio a *Catalogis* habetur, nec fiebat nisi urgente aliqua necessitate, puta ob *Pontificis* absentiam longiorem, captivitatem, morbum vel exilium) tertiam *Pontificalem*, præhabito novo *Cleri* populi que consensu, quam a secunda non distinxerunt *Catalogi* veteres. Tali porro distinctione bene intellecta, facile intelligi videtur, cur plerique ex consequentibus *Pontificibus*, solum inveniuntur extremis ritæ annis aut mensibus accepisse *Vicarios*, tales scilicet qui eo ipso censerentur *Romani* *Episcopi* et futuri *Pontifices*, licet iidem antea diu forsitan fuerint ordinati *Episcopi* ad opus *Evangelii*, ut etiam *Vicarii*, sed mutabiles ad nutum ejus qui ipsos assumpsit *Pontificis*.

7 Pars bonæ omnium hæcenus dictorum lucis et confirmationis non parum accipiet ex præcitato *Epiphania* loco *Hæresi* 27 cap. 6, quem vel ideo totum juvat hic transcribere : *Romæ* primum omnium *Petrus* et *Paulus* *Apostoli* pariter et *Episcopi* fuerunt : inde *Linus*, tum *Cletus*, post hunc *Clemens* *Petri* et *Pauli* *synchronus*. Neque vero miretur aliquis, quod ante ipsum, qui *Petri* et *Pauli* æqualis erat, aliquis in *Pontificiam* dignitatem successerit : iisdem enim et ille temporibus vixit. Utrum autem adhuc superstitionibus *Apostolis* a *Petro* *Ordinationem* *Episcopalem* suscepit, et sese abdicans ab administratione cessavit (ita enim in quadam *Epistola* scripsit ; *Recedo*, ex eo, instet populus *Dei* : nonnullis hoc videlicet

PETRUS, prabunt tres Episcopi a S. Petro ordinati,

ex pervertusta opinione,

Linus, Cletus, Clemens:

quod etiam con remens valde fuit:

et multas habebat utilitates.

Erant illi primum Episcopi Evangelici,

E ex quibus electus a Clero et populo Vicarius Linus,

et huic a Petro postea prælati Clemens, Lino cessit.

Locus Epiphaniae hic faciens

CONATUS CHRONICO-HISTORICUS

SYNOPSIS CHRONOGRAPHICA ROMAN. PONTIFICUM

Secundum Catalogos.

Secundum Baronium.

Ordo.	Pontificis Nomen.	Ordination.			Sedis.			Obitus.			Vac.			Electionis.			Sedis.			Obitus.			Vac.		
		An.	Men.	D.	A	M	D	An.	Men.	D.	M	D	An.	Men.	D.	A	M	D	An.	Men.	D.	M	D		
1	Petrus	50	Januarii	18	15	5	12	65	Junii	29	0	9	45	Januarii	18	24	5	11	69	Junii	29	0	1		
2	Linus	65	Julii	7	2	2	17	67	Septemb.	23	0	17	69	Julii	1	11	2	23	80	Septemb.	23	7	24		
3	Clemens.	67	Octobris	11	9	2	12	76	Decemb.	22	4	24		
4	Cletus.	77	Februarii	16	7	2	11	84	Aprilis	26	0	12			
5	Anacletus.	84	Maji	9	11	2	5	95	Julii	13	0	12			
ali- as	3 Cletus.	67	Septemb.	27	6	2	7	73	a Decem.	3	0	1	80	Septemb.	25	12	7	2	93	Aprilis	26	0	21		
	4 Clemens.	73	Decembris	5	9	2	¹² / ₁₀	83	a Novem.	16	0	0	93	Maji	18	9	6	6	102	Novemb.	23	4	10		
	It. Cletus.	83	Novemb.	16	12	2	3	96	Ia. y Sep.	12	0	9	103	Aprilis	3	9	3	10	112	Julii	13	0	13		
	6 Evaristus.	95	Julii	26	13	3	1	108	Octobris	26	0	9	112	Julii	26	9	3	0	121	Octobris	26	0	18		
	7 Alexander.	108	Novembris	5	8	5	29	117	Maji	3	0	27	121	Novemb.	13	10	5	20	132	Maji	3	0	25		
	8 Sixtus.	117	Maji	31	9	10	4	127	Aprilis	3	1	29	132	Maji	28	9	10	8	142	Aprilis	6	0	2		
	9 Telesphorus.	127	Junii	2	10	7	4	138	Januarii	5	0	7	142	Aprilis	9	11	8	28	151	Januarii	6	0	7		
	10 Hyginus.	138	Januarii	13	11	11	30	130	Januarii	11	0	7	154	Januarii	13	3	11	29	158	Januarii	11	0	3		
	11 Anicetus.	150	Januarii	19	4	3	0	154	Aprilis	17	0	18			
	12 Pius.	154	Maji	6	7	1	6	161	Julii	11	0	14			
ali- as	11 Pius	150	Januarii	19	3	5	21	154	Julii	11	0	4	158	Januarii	15	9	5	27	167	Julii	11	0	13		
	12 Anicetus.	153	Julii	16	8	9	2	162	Aprilis	17	0	18	167	Julii	25	8	8	25	175	Aprilis	18	0	17		
	13 Soter.	162	Aprilis	26	8	11	28	171	Aprilis	22	1	11	175	Maji	4	3	11	19	179	Aprilis	22	0	11		
	14 Eleutherius.	171	Junii	3	14	3	4	185	Septembris	6	12	4	179	Maji	3	15	0	23	194	Maji	26	0	5		
	15 Victor.	186	Septemb.	11	10	7	10	196	Aprilis	20	13	21	194	Junii	1	9	1	28	203	Julii	28	0	11		
	16 Zephyrinus.	198	Junii	11	19	6	10	217	Decemb.	20	0	5	203	Augusti	8	18	0	18	221	Augusti	26	0	6		
	17 Callixtus.	217	Decemb.	26	4	9	3	222	Septemb.	28	0	21	221	Septembris	2	5	1	12	226	Octobris	14	0	6		
	18 Urbanus.	222	Octobris	20	8	7	5	231	Maji	24	0	30	226	Octobris	21	6	7	4	233	Maji	25	0	30		
	19 Pontianus.	231	Junii	24	4	3	5	235	Septemb.	28	1	24	233	Junii	24	4	4	27	237	Novemb.	19	0	13		
	20 Anteros.	235	Novemb.	22	0	1	13	236	Januarii	3	11	7	237	Decembris	3	0	1	0	238	Januaru	3	0	13		
	21 Fabianus.	236	Decemb.	11	13	1	10	250	Januari	2	15	6	238	Januarii	16	15	0	4	253	Januari	2		
	22 Cornelius.	251	Aprilis	27	1	3	10	252	Augusti	5	0	66	254	255	Septemb.	14	0	35			
	23 Lucius.	252	Octobris	10	2	4	23	255	Martii	...	1	10	255	Octobris	19	1	4	17	257	Martii	4	0	35		
	24 Stephanus.	255	Aprilis	15	2	3	18	257	Augusti	2	0	26	257	Aprilis	9	3	3	24	260	Augusti	2	0	22		
	25 Sixtus 2.	257	Augusti	23	0	11	15	258	Augusti	6	11	17	260	Augusti	24	0	11	14	261	Augusti	6	0	35		
	26 Dionysius.	259	Julii	24	10	5	3	269	Decemb.	26	0	5	261	Septemb.	12	11	3	14	272	Decemb.	26	0	5		
	27 Felix.	270	Januaru	1	3	11	22	274	Decemb.	22	0	15	272	Decemb.	31	2	5	3	275	Maji	3	0	5		
	28 Eutychianus.	275	Januarii	5	8	11	3	283	Decembris	8	0	7	275	Junii	4	8	6	4	283	Decembris	8	0	9		
	29 Cajus.	283	Decemb.	16	12	4	7	296	Aprilis	22	2	7	283	Decemb.	17	12	4	5	296	Aprilis	22	0	11		
	30 Marcellinus.	296	Junii	30	8	3	25	304	Octobris	24	42	23	296	Maji	3	7	11	23	304	Aprilis	26	7	4		
	31 Marcellus.	308	Maji	18	1	6	30	310	Januarii	18	3	0	304	Novemb.	21	5	1	25	309	Janua.	16	0	20		
	32 Eusebius.	310	Aprilis	16	0	5	11	310	Septemb.	26	0	11	309	Februarii	5	2	7	16	311	Sept.	26	0	7		
	33 Melchiodes.	310	Octobris	8	3	3	3	314	Januarii	10	0	10	311	Octobris	3	2	2	7	313	Decemb.	10	1	21		
	34 Silvester.	314	Januarii	31	21	11	1	335	Decemb.	31	0	17	314	Februarii	1	21	10	1	335	Decemb.	31	0	16		
	35 Marcus.	336	Januarii	18	0	8	20	336	Octobris	7	3	29	336	Februa.	14	0	7	22	336	Octobris	6	0	20		
	36 Julius.	337	Februarii	6	15	2	7	352	Aprilis	12	1	11	336	Octobris	26	15	5	17	332	Aprilis	12	0	25		
	37 Liberius.	352	Maji	23	14	4	0	366	Septemb.	23	0	7	352	Maji	8	15	4	1	367	Septembr.	9	0	6		
	38 Felix 2.	355	3	358	a Julii	29	355	2	356		
	39 Damasus.	366	Octobris	1	18	2	10	384	Decemb.	10	0	25	367	Septemb.	15	17	2	27	381	Decemb.	11	0	31		
	40 Siricius.	385	Januarii	5	13	10	22	398	Novemb.	26	0	8	385	Januarii	12	13	1	14	3	38	Februa.	22	0	20	
	41 Anastasius.	398	Decembris	5	3	0	10	401	Decemb.	14	0	17	398	Martii	14	4	1	13	402	Aprilis	27	0	21		
	42 Innocentius.	402	Januarii	1	14	11	21	416	Decemb.	21	0	15	402	Maji	17	15	1	10	417	Julii	28	0	22		
	43 Zosimus.	417	Januarii	6	1	14	12	418	Decemb.	17	0	11	417	Augusti	19	1	4	7	418	Decemb.	26	0	11		
	44 Bonifacius.	418	Decemb.	9	4	8	7	423	Septembris	4	0	11	418	Decemb.	28	4	9	27	423	Octobris	25	0	9		
	45 Coelestinus.	423	Septemb.	16	8	10	17	432	Augusti	1	0	5	423	Novembris	3	8	5	3	432	Aprilis	6	0	20		
	46 Sixtus 3.	432	Augusti	7	7	11	18	440	Julii	24	1	14	432	Aprilis	27	7	11	1	440	Martii	28	1	11		
	47 Leo.	440	Septembr.	8	21	1	23	461	Octobris	30	0	12	440	Maji	10	20	11	0	461	Aprilis	11	7	0		
	48 Hilarus.	461	Novemb.	12	5	3	10	467	Februar.	21	0	11	461	Novemb.	12	6	9	29	467	Septem.	10	0	10		
	49 Simplicius	467	Martii	5	15	11	6	483	Februar.	10	0	2	467	Septem.	20	15	3	10	483	Martii	2	0	6		
	50 Felix 3.	483	Februaru	31	8	11	18	492	Januarii	30	0	2	483	Martii	8	8	11	18	492	Februarii	25	0	5		
	51 Gelasius.	492	Februarii	2	4	7	7	496	Septembris	8	0	6	492	Martii	2	4	9	20	496	Decemb.	21	0	7		
	52 Anastasius 2.	496	Septemb.	15	1	11	25	498	Septembris	8	0	4	496	Septemb.	15	1	11	25	498	Septemb.	8	0	4		
	53 Symmachus.	498	Septemb.	13	15	6	25	514	Aprilis	6	0	6	498	Novemb.	23	15	7	27	514	Julii	19	0	7		
	54 Hormisdas.	514	Aprilis	13	9	0	18	523	Aprilis	30	0	6	514	Julii	26	9	0	10	523	Augusti	6	0	7		
	55 Joannes.	523	Maji	7	2	9	16	526	a Februa.	22	4	19	523	Augusti	13	2	9	15	526	Maji	27	1	27		
	56 Felix 4.	526	Julii	12	4	2	14	530	Septemb.	25	0	3	526	Julii	24	4	2	18	530	Octobris	12	0	3		
	57 Bonifacius 2.	530	Septemb.	29	2	0	26	532	Octobris	24	1	24													

AD CATALOGUM PONTIFICUM ROMANORUM.

SYNOPSIS CHRONOGRAPHICA ROMAN. PONTIFICUM

Secundum Catalogos.

Secundum Baronium.

Or do	Pontificis Nomen.	Ordination.			Sedis.			Obitus.			Vac.			Electionis.			Sedis.			Obitus.			Vac.						
		An.	Men.	D.	A	M	D	An.	Men.	D.	M	D	An.	Men.	D.	A	M	D	An.	Men.	D.	M	D	An.	Men.	D.	M	D	
59	Agapetus.	535	Aprilis	29	0	11	20	536	Aprilis	17	1	19	535	536	
60	Silverius.	536	Junii	6	1	5	11	537	Novemb.	16	0	5	530	540	Junii	20	0	6	
61	Vigilius.	537	Novemb.	22	17	5	26	555	Maji	17	10	26	540	555	
62	Pelagius.	556	Aprilis	13	4	10	18	561	Martii	2	5	18	555	559	Martii	2	4	25
63	Joannes 3.	561	Augusti	21	12	11	23	574	Augu.	12	10	3	559	Julii	27	12	11	17	572	Julii	13	10	3
64	Benedictus.	575	Junii	16	4	1	28	579	Augu.	12	3	13	573	Maji	16	4	2	15	577	Julii	31	3	10
65	Pelagius 2.	579	Novemb.	26	10	2	10	590	Februarii	4	6	29	577	Novemb.	11	12	2	27	590	Februarii	8	6	24
66	Gregorius.	590	Septembr.	3	13	6	10	604	Martii	12	5	17	590	Septemb.	3	13	6	10	604	Martii	12	5	19
67	Sabinianus.	604	Augusti	30	1	5	9	606	Februarii	7	11	21	694	Septemb.	1	0	5	19	605	Februa.	19	11	26
68	Bonifacius 3.	607	Januarii	29	0	8	22	607	Octobris	20	10	4	606	Februarii	15	0	8	29	606	Novem.	12	10	6
69	Bonifacius 4.	608	Augusti	25	6	8	14	615	Maji	8	7	26	607	Septemb.	18	6	8	13	614	Maji	31	5	12
70	Deusdedit	616	Januarii	4	3	0	23	619	Januarii	26	15	0	614	Novemb.	13	2	11	26	617	Novem.	8	1	16
71	Bonifacius 5.	620	Aprilis	27	5	10	13	626	Martii	11	6	16	617	Decemb.	24	7	10	1	625	Octob.	25	6	18
72	Honorius.	626	Septemb.	28	11	11	17	638	Septemb.	13	19	17	626	Maji	13	12	5	30	638	Octob.	12	19	7
73	Severinus.	640	Maji	1	0	2	4	640	Julii	4	4	28	639	639	Augusti	2	4	29
74	Joannes 4.	640	Decemb.	3	1	9	18	642	Septem.	20	1	13	639	Decemb.	31	1	9	6	641	Octob.	22	1	13
75	Theodorus.	642	Novemb.	3	6	5	18	649	April.	20	1	24	641	Novemb.	25	7	5	20	649	Maji	14	1	16
76	Martinus.	649	Junii	14	6	1	24	654	a Aug.	6	1	1	649	Julii	1	5	4	12	654	Novemb.	12
77	Eugenius.	654	Septem.	7	2	8	25	657	Maji	31	1	29	654	655	Junii	2	1	29
78	Vitalianus.	657	Julii	30	4	5	2	671	Decemb.	31	1	13	655	Augu.	31	14	4	26	669	Januarii	27	2	13
79	Adeodatus.	672	Martii	14	5	2	5	677	Maji	18	4	15	669	April.	9	7	2	17	676	Junii	26	4	6
80	Donus.	677	Octobris	4	1	5	10	679	Martii	13	2	15	676	Novemb.	1
81	Agatho.	679	Maji	29	2	6	3	681	Decembris	1	10	17	677	682	* Janu.	10	19	5
82	Leo 2.	682	Octob.	19	1	7	5	684	Maji	23	11	20	683	Augusti	15	0	10	8	684	Junii	28	1	22
83	Benedict. 2.	685	Maji	14	0	10	12	686	Martii	25	2	15	684	Augusti	2	0	10	8	685	Maji	8	2	15
84	Joannes 5.	686	Junii	10	1	0	11	687	Junii	20	2	18	685	Julii	22	1	0	11	686	Augu.	2	2	18
85	Conon.	687	Septemb.	8	0	11	23	688	Augu.	30	2	21	686	Octob.	20	0	11	23	687	* Octob.	13	2	13
86	Sergius.	688	Novemb.	22	13	8	24	702	Augu.	14	1	23	687	Decemb.	27	13	8	14	701	Septemb.	9	1	20
87	Joannes 6.	702	Octobris	8	2	2	14	704	Decemb.	21	1	17	701	Octob.	29	3	2	12	705	Janu.	10	1	20
88	Joannes 7.	705	Februarii	8	2	7	17	707	Septemb.	24	3	0	705	Martii	1	2	7	17	707	Octob.	18	3	0
89	Sisinnius.	707	Decemb.	25	0	0	20	708	Januarii	13	1	19	708	Januarii	18	0	0	20	708	Februarii	7	0	27
90	Constantin.	708	Martii	4	7	0	15	715	Martii	18	0	40	708	Martii	1	6	1	1	714	Aprilis	9	11	12
91	Gregorius 2.	715	Aprilis	28	15	8	21	731	Januarii	17	0	35	714	Maji	22	16	8	20	731	Febru.	11	0	4
92	Gregorius 3.	731	Februarii	22	10	8	20	741	Novemb.	10	0	8	731	Februarii	16	10	9	12	741	Novemb.	28	0	7
93	Zacharias.	741	Novemb.	19	10	3	14	752	Martii	7	0	15	741	Decembris	6	10	3	10	752	Martii	15	0	12
El.	Stephanus.	752	Martii	6	0	0	5	752	Martii	10	752	Martii	27	0	0	3	752	Martii	29	0	0
94	Stephanus 2.	752	Martii	19	5	0	29	757	Aprijis	16	1	5	752	Martii	30	5	0	28	757	Aprilis	26	1	1
95	Paulus.	757	Maji	22	10	1	0	767	Junii	21	13	16	757	Maji	28	10	1	0	767	Junii	21	13	16
A	Constantin. 2	767	Junii	28	1	1	2	768	Julii	29	0	8	767	768
96	Stephanus 3	768	Augusti	7	3	5	28	772	Februarii	5	0	5	768	Augu.	5	3	5	26	772	Februarii	1	0	7
97	Hadrianus.	772	Februar.	9	23	10	15	795	Decembr	25	0	1	772	Febru.	9	23	10	17	795	Decemb.	26	0	0
98	Leo 3	795	Decemb.	27	20	5	16	816	Junii	11	0	10	795	Decem.	27	20	5	16	816	Junii	11	0	10
99	Stephanus 4.	816	Junii	22	0	7	1	817	Januarii	22	0	2	816	Junii	22	0	7	3	817	Janua.	25	0	2
100	Paschalis.	817	Januarii	25	7	3	17	824	Maji	11	0	24	817	Januar.	28	7	3	17	824	Maji	14	3	4
101	Eugenius 2.	824	Junii	5	3	2	23	827	Augu.	27	0	4	824	Maji	19	3	2	23	827	Augu	11	0	5
102	Valentinus.	827	Septemb.	1	0	0	40	827	Octob.	10	2	25	827	Augu.	11	0	1	10	827	Septemb.	20	0	5
103	Gregorius 4	828	Januarii	5	16	0	7	844	Januarii	11	0	15	827	Septemb.	24	16	0	0	843	Septemb.	24	4	16
104	Sergius 2.	844	Januarii	27	3	0	1	847	Januarii	27	2	15	844	Febru.	10	3	2	13	847	April.	12	0	0
105	Leo 4.	847	Aprilis	12	8	3	6	855	Julii	17	1	15	847	April.	12	8	3	5	855	Julii	17	0	20
106	Benedictus 3	855	Septemb.	1	2	6	10	858	Martii	10	0	14	855	Augu.	6	2	6	10	858	Februarii	16	1	7					

CONATUS CHRONICO-HISTORICUS

SYNOPSIS CHRONOGRAPHICA ROMAN. PONTIFICUM

Secundum Catalogos.

Secundum Baronium.

Ordo	Pontificis Nomen.	Ordination.			Sedis.			Obitus.		Vac.		Electionis.		Sedis.			Obitus.		Vac.					
		An.	Men.	D.	A	M	D	An.	Men.	D.	M	D	An.	Men.	D.	A	M	D	An.	Men.	D.	M	D	
120	Leo 5.	904	Octobris	28	0	0	40	904	Decembris	6	0	2	907	1	10	907							
121	Christophor.	904	Decembris	9	0	6	0	905	a Junii...	0	..	907	7	..	908								
122	Sergius 3	905	Junii	9	7	3	16	912	Decembris	6	0	9	907	3	..	910							
123	Anastasius 3	912	Octobris	4	2	1	22	914	Novemb. 25	0	8	910	2	2	..	012							
124	Lando.	914	Decembris	4	0	4	22	915	Aprilis	25	0	4	912	912							
125	Joannes 10.	915	Aprilis	30	13	2	3	928	a Julii	2	0	3	912	16	..	928							
126	Leo 6.	928	Julii	6	0	6	15	929	Januarii	20	0	11	928	6	15	929							
127	Stephanus 7.	929	Februarii	31	0	1	12	931	Martii	12	0	7	929	2	1	15	931						
128	Joannes 11.	931	Martii	20	4	10	15	936	Februarii	3	0	10	931	5	..	936							
129	Leo 7.	936	Februarii	14	3	6	10	939	Augusti	23	0	8	936	3	6	0	939						
130	Stephanus 8.	939	Septembris	1	3	4	15	943	Januarii	15	0	6	940	3	4	5	943						
131	Martinus 3.	943	Januarii	22	3	6	14	946	Augusti	4	0	4	943	3	6	13	946						
132	Agapetus 2.	946	Augusti	9	9	7	10	956	Martii	18	0	4	946	9	10	10	955						
133	Joannes 12.	956	Martii	23	7	8	13	963	a Decem.	5	0	0	955	9	..	964							
134	Leo 8.	963	Decembris	6	0	2	..	964	a Februa...							
Iter	Joannes 12.	964	Februarii	..	0	2	0	954	Maji	14	0	14							
135	Benedictus 5	964	Maji	19	0	1	..	964	a Junii							
Iter	Leo 8.	964	Junii	..	0	9	..	965	Aprilis							
Iter	Benedictus 5.	965	Maji	..	0	1	..	965	Julii	5	2	25	965	965	Julii	4					
136	Joannes 13.	965	Octobris	1	6	11	6	972	Septembris	6	0	15	965	Octobris	2	6	11	5	972	Septembris	6			
137	Benedictus 6.	972	Septemb.	22	1	6	..	974	Martii	973	1	3	..	974						
A	Bonifacius 7.	974	Martii	1	0	1	0	974	a							
138	Donus 2.	974	Aprilis	..	1	6	..	975	Octobris	972	Octobris	..	0	3	..	973	Januarii	..			
139	Benedictus 7	975	Decemb.	19	8	6	22	984	Julii	10	3	8	975	9	984	Julii	10				
140	Joannes 14.	984	Octobris	19	0	8	..	985	Junii	..	0	..	984	1	985	Augusti	20				
141	Bonifacius 7.	985	Januarii	..	0	11	0	985	Decemb.	..	4	..	985	Augusti	20	0	4	..	985	Decemb.	..			
El.	Jo. F. Rober.	985	Decembris	..	0	4	0	986	Aprilis	..	0	0							
142	Joa. 15 al. 16	985	Aprilis	25	10	0	6	996	Aprilis	30	0	16	985	Decembris	..	10	0	12	996	Maji	7	1	6	
143	Gregorius 5.	996	Maji	17	2	9	2	999	Februarii	18	1	14	996	Junii	14	2	8	4	999	Februarii	18			
A	Joa. 16, al. 17	997	Maji	..	0	10	..	998	Martii	..	0	0	996							
144	Silvest er 2.	999	Aprilis	2	4	1	11	1003	Maji	12	0	24	999	4	1003						
145	Joa. 17, al. 18	1003	Junii	6	0	4	26	1003	Octobris	31	4	18	1003	1003						
146	Joa. 18, al. 19	1004	Martii	19	5	4	0	1009	Julii	18	2	15	1003	Novemb.	10	5	8	8	1009	Julii	18	1	23	
147	Sergius 4.	1009	Octobris	2	2	9	12	1012	Julii	13	0	6	1009	Augusti	31	2	8	13	1012	Maji	13			
148	Benedictus 8.	1012	Julii	20	11	11	21	1024	Julii	10	0	8	1012	11	1024	Februarii	28				
149	Joa. 19 al. 20.	1024	Julii	19	9	3	19	1033	Novembris	6	1	2	1024	Martii	..	9	8	..	1033	Novembris	8			
150	Benedictus 9.	1033	Decembris	9	11	1044	a Decemb.	..	0	..	1033	10	1044						
A	Silvester.	1044	Decemb.	30	0	0	69	1045	a Martii	8	0	0	1044	1044						
Iter	Benedictus 9.	1045	Martii	8	0	1	21	1045	a Aprilis	28	0	0	1044	1044						
151	Gregorius 6.	1045	Aprilis	28	1	7	20	1046	a Decem.	17	0	7	1044	2	8	..	1046	Decembris	..				
152	Clemens 2.	1046	Decemb.	25	0	9	16	1047	Octobris	9	0	29	1046	0	9	16	1047	Octobris	9				
Iter	Benedictus 9	1047	Novembris	8	0	8	10	1048	a Julii	17	0	0	1047	0	8	..	1048						
153	Damasus 2.	1048	Julii	17	0	0	23	1048	Augusti	8	6	3	1048	0	0	23	1048						
154	Leo 9.	1049	Februarii	12	5	2	8	1054	Aprilis	19	11	24	1049	Februarii	12	5	2	8	1054	Aprilis	19	11	24	
155	Victor 2.	1055	Aprilis	13	2	3	16	1057	Julii	28	0	5	1055	Aprilis	13	2	3	16	1057	Julii	28	0	5	
156	Stephanus 9.	1057	Augusti	3	0	7	27	1058	Martii	29	0	6	1057	Augusti	3	0	7	27	1058	Martii	29			
A	Benedictus 10	1058	Aprilis	5	0	9	20	1059	a Januar.	24	0	6	1058	1759						
157	Nicolaus 2.	1059	Januarii	31	2	4	25	1061	Junii	25	3	5	1059	2	1061	Junii	..				
158	Alexander 2.	1061	Septemb.	30	11	6	22	1073	Aprilis	20	2	9	1061	Octobris	1	11	6	22	1073	Aprilis	22	0	0	
159	Gregorius 7.	1073	Junii	30	11	10	26	1085	Maji	25	23	13	1073	Aprilis	22	12	1	3	1085	Maji	24	12	0	
160	Victor 3.	1087	Maji	11	0	4	7	1087	Septemb.	15	5	25	1086	Maji	24	1	3	24	1087	Septemb.	16	5	24	
161	Urbanus 2.	1088	Martii	12	11	4	18	1099	Julii	29	0	15	1088	Martii	12	11	4	18	1099	Julii	29	0	13	
162	Paschalis 2.	1069	Augusti	14	18	5	5	1118	Januarii	18	0	12	1099	Augusti	12	18	5	4	1118	Januarii	19	0	..	

AD CATALOGUM PONTIFICUM ROMANORUM

INSTRUCTIO BIBLIOPEGI

Circa ordinem Tabularum Partis primæ.

Pag. 6	Jesus Christus Pontifex æternus.				
10	1 Petrus.	2 Linus	107	81 Agatho	82 Leo II
	3 Clemens.	4 Cletus		83 Benedictus II	84 Joannes V
17	Synopsis Chronographica.		111	85 Conon	86 Sergius
				87 Joannes VI	88 Joannes VII
21	5 Anacletus	6 Evaristus	117	89 Sisinnius	90 Constantinus
	7 Alexander	8 Sixtus		91 Gregorius II	92 Gregorius III
23	9 Telesphorus	10 Hyginus	121	93 Zacharias	95 Stephanus II
	11 Pius	12 Anicetus		95 Paulus	96 Stephanus III
27	13 Soter	14 Eleutherius	125	97 Hadrianus	98 Leo II
	15 Victor	16 Zephyrinus		99 Stephanus IV	100 Paschalis
29	17 Calixtus	18 Urbanus	129	101 Eugenius II	102 Valentinus
	19 Pontianus	20 Anteros		103 Gregorius IV	104 Sergius II
35	21 Fabianus	22 Cornelius	137	105 Leo IV	106 Benedictus III
	23 Lucius	24 Stephanus		107 Nicolaus	108 Hadrianus II
39	25 Sixtus II	26 Dionysius	142	109 Joannes VIII	110 Martianus II
	27 Felix	28 Eutychianus		111 Hadrianus III	112 Stephanus V
41	29 Cælius	30 Marcellinus	146	113 Formosus	114 Bonifacius VI
	31 Marcellus	32 Eusebius		115 Stephanus VI	116 Romanus
47	33 Melchiades	34 Silvester	150	117 Theodorus II	118 Joannes IX
	35 Marcus	36 Julius		119 Benedictus IV	120 Leo V
51	37 Liberius	37 Felix II	152	121 Christophorus	122 Sergius III
	39 Damasus	40 Siricius		123 Anastasius III	124 Laude
61	41 Anastasius	42 Innocentius	160	125 Joannes X	126 Leo VI
	43 Zosimus	44 Bonifacius		127 Stephanus VII	128 Joannes XI
63	45 Cœlestinus	46 Sixtus III	162	129 Leo VII	130 Stephanus VIII
	47 Leo	48 Hilarius		131 Martianus III	132 Agapetus II
67	49 Simplicius	50 Felix III	164	133 Joannes XII	134 Leo VIII
	51 Gelasius	52 Anastasius II		135 Benedictus V	136 Joannes XIII
69	53 Symmachus	54 Hormisdas	170	137 Benedictus VI	138 Donus II
	55 Joannes	56 Felix IV		139 Benedictus VII	140 Joannes XIV
77	57 Bonifacius II	58 Joannes II	172	141 Bonifacius VII	142 Joannes XV
	59 Agapetus	60 Silverius		143 Gregorius V	144 Silvester II
83	61 Vigilius	62 Pelagius	180	145 Joannes XVII	146 Joannes XVIII
	63 Joannes III	64 Benedictus		147 Sergius IV	148 Benedictus VIII
89	Effigies S. Gregorii Magni ejusque parentum Gordiani et Silvæ.		184	149 Joannes XIX	150 Benedictus IX
				151 Gregorius VI	152 Clemeas II
93	65 Pelagius	66 Gregorius	190	153 Damasus II	154 Leo IX
	67 Sabinianus	68 Bonifacius		155 Victor II	156 Stephanus IX
95	69 Bonifacius IV	70 Deusdedit	198	157 Nicolaus II	158 Alexander II
	71 Bonifacius V	72 Honorius		159 Gregorius VII	160 Victor III
99	73 Severinus	74 Joannes IV	202	161 Urbanus II	162 Paschalis II
	75 Theodorus	76 Martinus		Constantinus	Helena
103	77 Eugenius	78 Vitalianus	210	Absis oratorii S. Nicolai.	
	79 Adeodatus	80 Donus	212	Pallii, Consularis, Imp. et Pont. specimina.	

A cet suadens, quibusdam Commentariis id scriptum habentibus) an potius secundum Apostolos ab Episcopo Cleto sit constitutus, liquido non constat. Quamquam vel hac quidem ratione poterant, viventibus adhuc Apostolis, Petro scilicet ac Paulo, Episcopi alii surrogari; quod iidem illi prædicandi Evangelii gratia in alias urbes regionesque profec-tionem susciperent, carere autem Episcopo Roma non posset: si quidem Paulus in Hispaniam perve-nit, Petrus vero Pontum et Bithyniam sæpe numero peragravit. Ac fieri sane potuit, ut primum Cle-mente constituto, cum is defugeret (si ita tamen contigit, quod ego opinando potius quam asseverando dixerim) postea Lino Cletoque mortuis (qui duode-cim annorum spatio sigillatim Episcopatum obti-nuerunt, post Apostolorum Petri Paulique necem, quæ in duodecimum annum Neronis incurrit) tum demum Episcopatum capessere sit coactus.

8 Ad hunc porro locum annotanda sunt quædam. 1.

Utrumque Apostolum pariter Romanum Episcopum, nominari. II. Clementem ab Epiphanio ordinatum dici ante Linum et Cletum, sed hoc opinando potius quam asseverando. Neque nos de eo statuere quidquam, solum dicere, si prius Episcopus fuit a Petro ordinatus

B Clemens, non tamen nisi circa finem vitæ ab eo fuit designatus Pontifex futurus. II. Ut verosimilius et quasi necessarium ab eo statui, quod discedentes alio Apostoli Episcopum Vicarium unum aut plures Romæ relinquerent. IV. Non liquido ipsi constare, an eorum unus fuerit Clemens: de quo forte non dubitasset, si primum antiquissimumque Catalogum potius quam Eusebii Chronicon præ oculis positum habuisset. V. Ex hoc capite ignoscendum ei esse, quod Clementi præ-ponat Cletum; sicuti ex eodem capite factum ignoscimus, quod Cletum ab Anacleto, non distinxerit. VI. Neronis annum XII, ipso quidem quo Apostoli cæsi sunt anno initium sumere mense Octobri, sed rectius scri-bendum fuisse XI: interim tamen censuisse Epipha-nium, eam cædem non posse ad annum XIII differri. VII. Ignorant Epiphanio fuisse suppositam Clementi epistolam ad Jacobum, alioqui ex ea potius argumen-tum sumpsisset quam ex alia ad Corinthios, obtorto ut dicitur collo huc protractum. VIII. Eundem Epipha-nium, allegando præcitato illius ad tumultuantes Co-rinthios verba, solum indicatum voluisse, quam verosi-militer credi possit, Clementem pro majori Ecclesiæ bono id fecisse, quod suasit postea aliis; non autem sinilem utrinque statuisse causam, sicuti statuit Ven-delinus, magnam inter fideles super Pontificatu dis-sensionem.

9 Observo denique Epiphanium agere de sola illa cessione, quam post Petri mortem Clemeas fecerit, de qua sic egregie Natalis Alexander Hist. eccles. Dis-

sert. 13: Licet Clementem a B. Petro ordinatum D tradant quam plurimi, non sequitur quod Romanam Sedem immediate post illum conscenderit. Designatus quidem fuerat a S. Petro Romanæ et universalis Ecclesiæ Episcopus, sed ad exempli perniciem devitandam, Clero (ut credere par est) consentiente, singulari Spiritus sancti afflatu jure suo cessit.... Enimvero pessimum exemplum præberi animadvertebat, si ex vi ordinationis et designationis de se factæ a S. Petro (quantumvis justa esset) exerceret Pontificium: quia futurum prævidebat, ut si Pontifici liceret sibi designare successorem, plures in Cathedram Petri subvecti, sed Petri vestigia non secuti, revelationem carnis et sanguinis, non sancti Spiritus afflatum attenderent.... sicque summum Ecclesiæ Sacerdotium ab ordine Melchisedech in ordinem Aaronis descenderet; nec dignatio cœlestis gratiæ faceret Antistitem, sed carnalis successio generaret Sacerdotem. Suspicio autem causam ob quam Petrus, præterito Lino, suo jam pridem Vicario in spem successio-nis lecto, ipse auctoritate propria successorem desi-gnavit Clementem, non solum fuisse præcipua ejus merita: sed etiam, quod Romani generis nobilitate sublimis, plus gratiæ et auctoritatis collaturus videretur, ad compescendos Gentilium contra Christianos fu- rorem nuper excitatum; Clementem econtra vel ideo magis ab eo gradu abstinendum tunc sibi credidisse, quod cum Nero nec intimis amicis neque summis capi-tibus parceret, ipse eo facilius esset in tyranni ac mini-strorum ejus oculos odiumque incursum, quo majori esset inter Christianos nomine conspicuus.

14 Porro ut hujus lucubrationis facilius usus sit, ex-hibeo tam nostram quam Baronianam Chronographiam expansam in tabula, ubi Baronianis numeris additus * asteriscus, significat eos inter se non convenire, spa-tiumque Pontificatus istius majus minusve esse quam patiantur notati in Annalibus dies primi ultimique. Talis erroris palpabile prorsus exemplum est in Vita-liano Papa, qui dicitur creatus ultima Augusti MDLII, mortuus XXIII Januarii DCLXIII, sedisse tamen ad-nos quatuordecim et menses quatuordecim minus diebus quatuor, qui ad Januarium anni DCLXX ducerent. Notaturus vero in Margine numeros annorum, mensium atque dierum, quibus unusquisque Pontifex sedit; non eos notabo quales in contextu Synopseos noto, et notan-dos Catalogi proponunt, sic ut tempus Pontificatum confundatur cum tempore Vicariatuum; sed illud seorsim supputabo a tempore summæ potestatis susceptæ, seu die Institutionis Pontificalis, quem nunc Corona-tionis nominarem; usque ad diem mortis seu abdicati-onis, si quando ea ante mortem facta est, uti putamus a SS. Clemente, Fabiano, et paucis aliis.

D

PETRUS.

cur præ hoc eum Petrus successorem optarit?

E

Synopsis Chronographica.

Tempus Pontificatum qualiter hic notandum in margine.

F

expensus et correctus.

Cur Clemens cesserit Lino?

II S. LINUS

Ab an. 65 ad
67, annis 2,
m. 24 dies. 17.

Bar. a 69 ad
20 an. 11, m.
8, dies 23.

LINUS, natione Tuseus, Patre Herculano, ordinatus a Petro Episcopus anno LUI, in Dominica uuu Maji, ejusdem per annos novem Vicarius, summus vero Pontifex post illius Martyrium anno LXU peraetum, a die forsitan uui Julii eademque Dominica, fuit temporibus Neronis, et post annos II, men. II, d. XIII, obiit anno LXIII, xxIII Septembris, cum Ecclesiam qua Vicarius qua Pontifex rexisset annis XI, menses III, dies XU : et vacavit Episcopatus dies XIII.

Annum Ordinationis seu Institutionis prioris, et annum mortis, signant Consules Saturninus et Scipio, Capito et Rufus : inter quos primus Catalogus vetustiorque recte partitur tempus gesti quomodocumque Romani Episcopatus, modo juxta secundum Catalogum anni undecim sumantur, non recte in primo scripti duo. Interim apparet occasio erroris, quo Eusebius Epiphaniusque et alii abducti annos XI vel XII Lino, post mortem Apostolorum, adscripserunt.

Interpontifi-
cia quomodo
notata.

2 Cessantis Episcopatus spatia nusquam primus Catalogus notavit : inveniuntur illa in secundo et deinceps in aliis, incipiendo ab Anacleto. Anastasius Bibliothecarius incipit ea signare in ipsius Lini successoribus. Credibile est hoc coeptum fieri seculo saltem quarto : et Catalogorum illa notantium auctores, cum ipsa non

invenirent expressa monumentis litterarum, praesertim pro primo et secundo seculo, eadem ex sua calculatione definitivisse : sed hic corrupti pluries numeri, eique in variis exemplaribus varii, non possunt certum praebere ductum. Aliunde igitur ii melius definitur ; videlicet ex verosimiliter constituto mortis et ordinationis die, uti jam capimus. Ergo hic notavi dies XIII, quibus opus fuerit ad inducendum successorem Clementem ut Pontificatum suscipere, quod fecerit secunda Dominica Octobris, post Lini mortem Feria III obitum. Plus temporis interjicere si vis, licet : longior post Clementis Abdicationem Vacatio facile se patietur, non tantum hebdomade una alterove, sed etiam mense integro et amplius decurtari.

E

III S. CLEMENS

Ab an. 67 ad
76, abdic. an.
9, m. 2, d. 10.

Bar. a 93 ad
102, an. 9, m.
6, dies 6.

CLEMENS, natione Romanus ex patre Faustino, ordinatus a S. Petro Episcopus, et ante mortem designatus successor, tum quidem prudenter recusavit onus, deinde vero susceptus est Lino anno LXIII, in Dominica XI Octobris. Fuit temporibus Galbae et Vespasiani annos IX, menses II, dies XII : post quos abdicavit Pontificatum anno LXXIII, xxII Decembris : et cessavit Episcopatus mensem I, dies XXIII : ipse vero supervixit Episcopus evangelicus, praedicationi soli intentus, usque ad finem primi seculi factus sub Trajano Martyr in Chersoneso xxII Novembris ; indeque post plura secula Romam relatus ad ecclesiam sui nominis.

Consules hunc
Pontificatum
notantes.

Catalogi veteres relinquunt Lino, Consules anni LXIII, utpote majorem ejus anni partem occupanti ; et primos postea novos Consules anni LXVIII assignant Clementi, quamvis jam inde a praecedenti Octobri Pontificatum exorsus : qui porro progrediens, per annos VIII, menses II, ac dies XII, pervenit usque ad Decembrem anni LXXIII, quo Consules fuerunt, ibidem pro ultimo Clementis anno notati, Vespasianus III et Titus. Verum pro XI mensibus, quos habet primus Catalogus, accepi ex secundo menses II, et retinui dies XII a priori assignatos.

Quomodo po-
stea Clemens
Cletus postposi-
tus in Canone
Missae ?

2 Successionis ordo idem tenetur a S. Augustino et Optato Milevitano : Hieronymus autem, qui junior Eusebium in Chronico erat secutus, tertiumque a S. Petro Clementem fecerat ; senior deinde, agens de eodem in libro de Scriptoribus, fatetur quod plerique Latinorum secundum post Petrum putent fuisse Clementem. Nondum ergo in Canone Missae ad Commemorantes nominabatur Clemens post Cletum ; adeoque nullum est hinc sumptum argumentum : sed solum sequitur, commemorationis istius auctorem vel amplificatorem Damasum vel Gregorium, fuisse Hieronymi vivi aut mortui auctoritate inductum, ut sequeretur Eusebium cum Orientalibus ; hac fortassis sola causa mortis, ut Clementem postponerent Cletus ; quia non videbant, quomodo hic alias potuisset ad Trajani tem-

pora pervenisse, sub quo Martyrium pertulisse omnis antiquitas testatur.

3 Abdicandi causam Vendelinus conjectat aliquam in Ecclesia dissensionem, similem Corinthiacae, cujus causa illuc scribens Clemens, suadebat, ut si quis esset inter eos strenuus, misericors, et caritate plenus ; diceret, Si propter me seditio, contentio et schisma orta sunt, emigrabo ; abibo, quocumque volueritis ; et quae a plebe mandantur faciam ; solum Christi ovile, cum constitutis supra se Presbyteris, in pace degat. Quae verba videtur Epiphanius accepisse tamquam prolata in persona propria, haeresi 27 cop. 6 ; cum recte intellecta, non hanc, sed priorem a morte Petri cessionem confirmant ; ut qui idem fecerit ipse, quod aliis, videlicet Corinthiis, postea suasit. Quod ad ultimam Cessionem attinet, licet ejus nullum clarum ac distinctum exstet in antiquitate testimonium, satis certa tamen nobis videtur, ex communi auctorum omnium veterum consensu, de morte sub Trajano obita, quae absque ejusmodi cessione nequit cum Catalogis conciliari. Ipsa autem secunda Cessio facile persuadetur ei, qui satis fuerit persuasus de prima ; indicat enim animum alienum a summo gradu et unice cupientem Evangelio praedicando vacare.

F
Cur iterum
Clemens abdi-
cavit ?

4 Qui circa annum Christi MCCC, sub nomine Isidori Mercatoris (alii legunt Peccatoris) sonctum Hispaniensem

Afflictae est eptolæ,

V. S. ANACLETVS.

VI S. EVARISTVS.

VII. S. ALEXANDER.

VIII. S. SIXTVS.

A *lensem Antistitem intelligi volentes, more plurium Episcoporum usitato in Conciliis humili istoc titulo usum, consarcinavit Decretales Epistolas, veteribus ante Siricum Pontificibus nonnullisque post eum supponendas, quales Riculfo Episcopus Moguntinus ex Hispania attulit, Galliisque communicavit, tandem auctore Bivio inserendas Collectionibus Conciliorum Generalium, sed ultimæ Lobbeonæ non sine censuris quas merentur; qui, inquam Decretales istas consarsinavit, veritus ne forte Linus obiisset ante S. Petrum, nullas ei assignere ausus est, sicut nec postea Cleto, eundem ab Anacleto non distinguens; initium vero in Clemente fecit; et ex quinque quas eidem jam Romanæ Ecclesiæ Præsuli affinxit, duas primas inscripsit Jacobo Fratri Domini, et Episcopo Episcoporum, regenti Hebræorum sanctam Ecclesiam Hierosolymis, qui tamen ante Petrum obierat, ut supra dictum est.*

5 *Sunt qui existimant, quod, Hincmaro Remensi Episcopo, iisdem Epistolis tandem acquiescere coacto, primus, qui de illis dubium postea movit, fuerit Wicleffus, hæresiarcha turpissimus; inter cujus Propositiones a Concilio Constantiensi damnatas hæc xxxviii fuit; Decretales Epistolæ sunt apocryphæ, et seducunt a Christi fide: et Clerici sunt stulti, qui student iis. Ast verosimile est, eum de omnibus omnino*

Decretalibus ita locutum; merito autem in eo damnatum, etiam quoad supposititias illas, quatenus eas a fide seducere dixit; cum circa fidem moresque nil doceant, quod ab optimis auctoribus acceptum non sit; sicuti licebit videre in margine Labbeonæ editionis, post incredibilem diligentiam in conquirendis fontibus odhibitam a Davide Blondello; heterodoxo illo quidem et Centuriatorum Magdeburgensium partes tenente, contra nostrum Turrianum, frustra ens defendere conatum, cui tamen hoc nomine libenter se debitores agnoscunt Scriptores Catholici, pro eo quo tenentur veritatis studio, etiam a Wicleffo gratanter suscepturi correctionem inveteroti erroris, si primus is impostaram detexisset. Nam illæ Epistolæ, ut ait Labbeus, adeo deformes videntur perspicacibus viris, saltem hodie, ut nulla arte, nulla cerussa aut purpurisso fucari possint. Rejecit eos fidenter Baronius, et ad annum 530 num. 5 stomachabundus: Eant, inquit, procul a fidelium cœtu, qui in Ecclesiam, non babentem maculam neque rugam, ejusmodi conantur iafferre quisquilias: longeque longius a Catholico orbe, qui, quæ corruiere videntur, mendaciis suffulcire nituntur: nam super solidum fundamentum firmamque petram structa est, semper manens, numquam casura sincera fides.

D
CLEMENS.

laudatus
Blondelli circa
eas labor:

censura Baro-
nit.

E

IV S. CLETUS

CLETUS, natione Romanus, Patre Æmiliano, dudum a S. Petro Episcopus Evangelicus ordinatus, vacantem Clementis cessione Cathedram ascendit anno LXXII, die XXI Februarii, in Dominica: eamque tenuit temporibus Vespasiani et Titi, nec non initio Domitiani, per annos III, menses II, dies XI, usque ad XXII Aprilis, anni LXXXIII, quo Martyr obiit: et cessavit Episcopatus diebus XII.

Ab an. 77 ad
84, annis 7,
m. 2, dieb. 11.

* Baron. a 80,
ad 93, an. 12
m. 7, d. 2.

P *ost mortem Clementis vacasse Sedem mensibus IV, diebus X, ponit Baronius, nulla verosimili tantæ moræ allata causa: cum nuntius mortis ex Chersoneso Romanam perferri potuerit duplo breviori tempore. Quin igitur liceat nobis, inter ejusdem quam tenemus abdicationem et institutionem Cleti, menses fere duos interjicere: quibus disceptatum sit, validum et acceptanda esset renuntiatio Clementis; nihilo forsitan sollicitus eidem se opponente Cleto, quam ille humiliter petebat in simplicem Episcopi Evangelici, quem antea tenebat, gradum reponi. Spatium autem istud tanto fiet brevius, quanto serius post Linum facies Clementem succedere, habito semper respectu ad Dominicas, quibus et institutionem et renuntiationem congruit coram populo factas fuisse.*

2 *Hactenus autem non solum primus, sed etiam secundas Catalogus abstinet Interpontificii tempus notare; notavit tamen Anastasius, non quale apud antiquos reperit, sed quale videtur ex suo sibi calculo formavisse: ut scrupulo nobis nulli ducamus ab eo recedere, et procedere ex nostro. Itaque inter Cletum et Anacletum ponimus dies XII, quia hi commode nos adducunt ad Dominicam. Non tamen prohibemus vacationem restringi ad dies II, ut proxima a Cleti obitu Dominica assumptus sit Anacletus, jam antea, ut mox dicitur, ordinatus Vicarius. Porro pro annis III vel XII, quos habent Catalogi, posui III, Consulibus id exigentibus: et ad menses II, primi Catalogi, addidi dies XI, ex Catalogo secundo. Isti autem anni XII, quos habet secundus Catalogus, videntur accepti ab iis, qui Cletum ab Anacleto non distinxerunt, et alterutri attribuerunt annos XII, uti eos tribuit Cleto Epiphanius, Anacleto Eusebius. Porro primus Catalogus Cleti Pontificatum circumscribit Consulibus Vespasiano III et Domitiano III, qui notant annum LXXII; eundem autem finit cum*

Consulatu Domitiani et Rufi: quia, qua ultra illum Cletus vixit, longe minor pars fuit sequentis anni; et ideo istius anni Consules potius adscribendi erant successoribus, quandoquidem propositum erat non iterare nomina Consulium. Dicitur autem in Catalogo 2, quod Cletus ex præcepto Petri viginti quinque Presbyteros ordinavit in urbe Roma, id est, urbem in totidem parochias distinxit, cum scilicet adhuc esset Petri Vicarius, eo quo supra diximus modo, absque jure successionis.

3 *Fertur S. Cletus, in Epistolis suis primus omnium usus illis verbis, Salutem et Apostolicam benedictionem: quod absque ullius veteris auctoris testimonio scriptum a Martino Polono in Chronico, et a Joanne Stella in Pitis Pontificum; indeque transcriptum a Polydoro Virgilio ac Genebrardo et Bernardino Ferrario, hactenus in Breviario Romano, sicut illud Pius V edidit, legitur patienter, sed non ideo probatur. Non probantibus autem haudquoquam indignatur Romana Curia, sed audit eos gratiose; et laudat studium bene merendi de re Christiana, detegendis, si qui videntur obrepisse, erroribus; licet non statim (nec enim convenit, admoveat correctioni ab iis optatæ manum. Quam moderationem utinam particulares etiam Ecclesiæ et Religiosorum cætus tenerent; neque mox atque in suis Breviariis, ab Ecclesia similiter opprobatis ut prætendunt, seu verius toleratis, aliquid notatur correctione dignum, quiritarentur, tum sibi tum Romanis Pontificibus sacræque Congregationi Rituum intolerabilem fieri injuriam: quod sane faciunt, tanto majore cum indignitate, quanto minori cum rigore expenduntur Romæ sic oblata Officia, atque ad unius dumtaxat Cardinalis relationem permittuntur seu approbantur, quam quæ pro totius orbis Catholici usu exercendi jubentur, nec tamen eruditorum censuræ subtrahuntur, velut ambiguitati*

Non instituit
ut litteris ad-
deretur Salus
et Apost. Be-
neditio,

3

etiam ad S.
Jacobum pri-
dem mortuum,

an primum a
Wicleffo cen-
suratæ?

Cur ordinatio
ejus tam diu
dilata post
cessionem Cle-
mentis.

Unde aliqui
dant Cleto an-
nos 12?

A quitati nulli obnoxia. Existimant eruditi hac ætate viri, Gregorium VII induxisse in morem, qui postea obtinuit, ut salutem et Apostolicam benedictionem impertiretur, quibus litteras daret. Ego in Propylæo ante 2 Tomum Aprilis num. 105 dixi Leonem IX, annis xx priorem fuisse, in eo more stabiliter assumendo. Sed et Joannem XIII reperi, qui modo salutem in Christo et visitationem, modo Christianam salutem et Apostolicam benedictionem, modo Apostolicam benedictionem et salutem impertiens, mihi tunc videbatur initium aliquod tali formulæ dedisse seculo Christi decimo, quo ultra medietatem producto sedit. Ast nunc me docet Mabillonus, in suo illo de re Diplomatica præclaro opere, quo tenuem conatum meum longe superavit, multoque certiora veri falsique in ea

sed hoc primo captum est sub Leone 9, aut Joanne 10.

dignoscendi principia dedit, etiam Joannem V et Sergium I, quorum originarias minimeque suspectabiles Bullas profert, seculo vii, salutem et Apostolicam benedictionem, quandoque præmississe. Antiquiora exempla si quis invenerit, haud difficulter recipiam; modo maneat, quod ante Leonem IX vel saltem Gregorium VII formula ista non fuerit stabili usu recepta. Cleto autem tale quid potuisse affingi eo est mirabile magis, quod litterarum ab eo scriptarum nusquam ullum vestigium extet, nedum ejusmodi formulæ ab eo institutæ; quom mox ab hominum memoria exolevisse, et multis demum seculis post resuscitatam, credat qui potest de rebus ante annos MDC gestis aliquid credere absque idoneæ vestutatis teste.

V S. ANACLETUS

Ab an. 84, ad 95. annis 11, m. 2, d. 5.

A NACLETUS, natione Græcus de Athenis, ex patre Antiocho, fuit temporibus Domitiani, jam inde ab anno LXXXIII, die XI Maji, in Dominica ordinatus, Cleti fortassis jam tum captivi, Vicarius; eique successus Pontifex, anno LXXXIII in Dominica, die unius mensis similiter Maji; rexit Ecclesiam universam, qua Vicarius qua Pontifex, E annos XII, menses II, dies III, usque ad XIII Julii Feria II, anni LXXXV. Et cessavit Episcopatus dies XII.

B
* Baron. a 103, ad 112, an. 9, m. 3 d. 10.

A naclati Vicariatum exigit annorum XII numerus inter Consulatus Domitiani X et Sabini, atque Domitiani XIII et Clementis comprehensusque ipsi, ab utroque Catalogo, imo etiam aliis omnibus assignatus; cui ex Anastasio aliisque, menses II, pro X ibidem expressis, substitui Henschenius maluit: quod ideo libentius tenuit, quia ad alios unius menses retrahendo Anacleto Ordinationem, veniret ad XI Septembris anni LXXXII, quæ Feria III hebdomadæ fuit, non Dominica. Tali die ut etiam posset Successor dici ordinatus, notatos in 2 Catalogo dies Vacationis XII, mutui in XII; quoniam facillime a sacerdotibus librariis commutantur II et II. Posui tamen prædictum Vicariatum sub dubio, eo quod primi qui Anacleto tribuuntur Consules, Domitianus X et Sabinus, solum denotent annum, quo ille successit Cleto; sicuti annum quo obiit, signant Consules Domitianus XVII et F. Flavius Clemens, Clementis, olim Papæ et adhuc viventis, frater fortassis

Probatur ejus Vicariatatus sub Cleto,

aut aliter consanguineus, quod spectabilem notabilitatem ejus, superius a nobis assertam, confirmat.

2 Ceterum Anacleto Vicariatum vel ideo teneremus libentius, quod eo posito minus mirum sit, ipsum non fuisse, distinctum a Cleto, non solum apud Græcos, sed etiam apud SS. Irenæum, Augustinum, Optatum Milevitanum. Ceterum distinctionem tam hi Catalogi quam alibi a nobis producta antiquissima Martyrologia tam certam videntur facere, ut dubio locus superesse ægre possit. Dubitat tamen, imo absolute negat distinguendos Natalis Alexander, peritiorum, ut ait, iudicio subnixus. In his Hadrianus Valesius est, Eusebii illustrator, coque in ejus omnes sententias justo proclivior: qui etiam ad cap. 13 lib. 3 observat, Græcis omnibus Ἀνάκλητος, Irenæo Anacleto dici, qui passim Latinis aliis Anacletus est. Plura in eadem sententiam habet noster Halloix, ubi de S. Irenæo, quem consulat cui id operæ pretium erit.

indeque, nata confusio unius cum altero.

Alii Anacleto scribunt.

C

VI S. EVARISTUS

Ab an. 95 ad 108. annis 13, m. 3 d. 1.

E VARISTUS, natione Græcus Antiochenus, ex patre Juda de civitate Bethleem, fuit temporibus novissimis Domitiani, et Nervæ, et Trajani, anno LXXXV, primo Anacleto creatus Vicarius XXII Martii, in festo Annuntiationis Dominicæ, tunc FERIA III, ante Dominicam Passionis; deinde eidem subrogatus successor die XXII Julii in Dominica, præfuit qua Vicarius qua Pontifex, * annos XIII, menses III, dies II usque ad XXII Octobris anni cum: et cessavit Episcopatus unius diebus.

* Baron. a 112, ad 121. an. 9, m. 3.

Consules ei assignati,

des Vac. Sec. dis.

R elictis Anacleto Consulibus anni LXXXV, quia majorem ejus partem vixit, assignantur Evaristo primi Consules anni sequentis Valens et Verus, ultimi autem Gallus et Bradua. Interpontificium dierum XIII, ex secundo Catalogo ab Anastasio aliisque transcriptum, restrinxi ad unum, ut Successoris ordinatio caderet in Dominicam; neque sane circa jam pridem ordinatum Vicarium debebat plerumque longe esse delibatio.

2 Quod attinet Decretales Evaristo suppositas; Primum quidem ad omnes Episcopos Africae, data unius Kaleudas Aprilis, Valente et Vetere Viris Clariss.

Coss. falsitatis convincitur ex loco bene longo Ithacii seu Idacii Clari ad Warimaram Ariannum, hunc epistolæ intertextum; cum Idacius iste anno CCCLXXXII floruerit: secunda vero, omnibus per Ægyptum Dominis conglutinatis Fratribus, data Kalend. Novembris, Gallo et Bradua Viris Clariss. Coss. in simili deprehenditur plagio, dum tacito auctoris nomine proponit prolixum alium locum ex 1 Epist. Clementis Papæ, juxta Latinam ejus interpretationem a Rufino editam, unis circiter trecentis post mortem Evaristi, cujus nomine inscribitur.

Decretales suppositæ.

F

VII S. ALEXANDER

Ab an. 108
ad 117. annis
8 m. 5. d. 29.

* Baron. a 121
ad 132 an. 10,
m. e, d. 20.

ALEXANDER, natione Romanus, ex patre Alexandro, fuit temporibus Trajani, primum Evaristi Vicarius ordinatus anno cum, die 1 Octobris in Dominica; deinde ejusdem successor die 5 Novembris, similiter Dominica erat; et ita qua Vicarius, qua summus Pontifex sedit annos un, menses un, dies 11, non computando diem mortis* martyrio obite in Maji, mensibus et un diebus ante mortem Trajani Imperatoris anno cxii; et cessavit Episcopatus xxiii diebus.

Tempus Sed s.

Relictis, ut antea, decessori Evaristo Consulibus annu cum, Alexandri initio assignantur Consules anni sequentis, Palma et Tullus; accipimus autem ex secundo Catalogo menses un, dies 11, potius quam ex primo menses 11, diem 1, ne cogamur Sedem vacantem relinquere inter Evaristum et Alexandrum plus quam quatuor integris mensibus. Facillime autem potuit librario numerus unus excidere, quem in alio accuratiori cygrapho magis integre scriptum invenerit auctor secundi Catalogi, in eo solum exorbitans, quod (ut suum nescio quem calculum implet) ex un annis fecerit x. Verum quidem est quod, pro mensibus 11 numerando menses un, oporteat Alexandrum fuisse Vicarium institutum ante obitum Evaristi: sed persecutionis tempore quale tunc erat, ideo non potest ul mirari dei, qui contra debeat convenientissimum judicari: ideoque idem mox iterum facimus, sic optime numeros Catalogorum cum die Obitus et Consulam nominibus conciliantes. Consules autem sancti magistratu anni cxii fuerunt Ælianus et Vetus: post quos in alterum annum, cujus Consules Successori reliquuntur, vixit Alexander adhuc quatuor mensibus, id est minori parte anni. Interpontificiam quod Catalogos ex eoque Anastasius ad dies xxxii extendunt, denarium uno decurtari, ut Successor possit in Dominica ordinatus fuisse.

Vicariatus,

et vacati x.

Actu sincera.

2 Quia hujus Pontificis extabant antiquitus descripta Acta, in quibus dicitur, quod ejus ac sociorum Natalitia celebrantur quinto Nonas Maji; idem absque ulla diversitate idem dies notatur, tam in Hieronymiano Martyrologio, quam in Pontificali Catalogo 2, et aliis hanc secutis, quod iterum in S. Sixto, de ejus Natali constabat ex Actis S. Laurentii, ob eundem

causam notare poteris. Acta quidem illa Baronio ad an. 132 videntur sua antiquitate mendosa, mirumque est tanto antiquitatis æstimatori hoc potuisse excidere, cum menda, non libraria, sed historica indicium esse soleant ætatis longius remotæ a tempore quo actum est aliquid. Sed causam tam iniquæ censuræ imo necessitatem ei fecerunt illa ipsa Actorum verba, quibus nostra Chronologia nititur, diciturque, sub Trajano Imperatore et Aureliano Comite utriusque militiæ Alexander punctim per tota membra transfixus, et eodem anno mortuus Trajanus esse. Nempe anno decimo Hadriani, qui Trajano successit, mortuum credebatur Alexandrum: non potuit igitur ea ut sincera recipere, que tum enormi intervallo distabant a calculo suorum Annalium. Omnem adversam suspicionem satis amolitus est Henschenius suo ad illa Acta Commentario: sed corrigi debet, quod ille ex meo tunc sensu, numeris primi Catalogi inhærente, sumpsit interpontificiam quadrimestre; pro eoque substituturas, juxta numeros secundi Catalogi, Vicariatus Alexandri, probabilior mihi nunc visus.

E

Interpontificium.

3 Ex Decretalibus eidem Alexandro suppositis; priores duas redargunt Consules Trajanus et Ælianus, nusquam totis Consulibus Fastis conjuncti, ut impudentis plagiarum furta dissimulent: tertio vero, omnibus divino Sacerdotio fungentibus data Kal. Maji, Æliano et Vetere Cass. etsi contra fastos et Chronologium non peccet, seipsam tamen prodit in loco Mithæ, ex Hieronymi versione accepto: quod vitium omnibus illis figmentis commune est, æque ac stylus ubique idem, et velle alienus a pura adhuc primorum seculorum oreaque proximorum Latinitate.

Decretales affecta.

C

VIII S. SIXTUS

Ab an. 117.
ad 127. annis
9, m. 10, d. 4.

* Baron. a 132
ad 142 an. 9
m. 10, d. 8.

SIXTUS, natione Romanus, ex patre Pastore fuit temporibus Hadriani, ordinatus primum Vicarius Alexandri, xiii Decembris in Dominica, anni cxii, eo deinde sublato successor die xxxi Maji, que anno cxiii similiter Dominica fuit, prima post Pentecosten. Rexit autem Ecclesiam, qua Vicarius qua Pontifex, annos x, menses un, dies xxi,* usque ad 11 Aprilis anni cxiii: et cessavit Episcopatus, mensem 1, dies xxiiii.

Vicariatus;

Spatrium virginis, e primo Catalogo signati, non nisi in Vicariatum scribatur poterat, et scribatur comitate, si eam secundo Catalogo Anastasique et aliis eum secutis, nec non cum Martyrologio Flori, dicitur mortuus et sepultus Sixtus III Nonas Aprilis. Unde autem Liber Pontificalis cum Usuardo, Adamo, aliisque posterioribus Martyrologis, necperiat 11 Aprilis, sicut ac ignorare: quia tamen tali die eum habet etiam Romanicum Martyrologium, ideo de ipso ibi agimus, nihil in alteram partem prejudicando, sed utriusque testimonio preferendo.

Propitium Maji.

2 Cum autem Pontifex factus est Sixtus, Consules erant assignati in Catalogis Niger et Apronianus: et quoniam non nisi minorem partem anni cxiii percurrit; ultimi Consules ejus nominantur, qui precelestem annum notabant, Verus ut atque Ambibulus.

3 Decretales dote Sixto supposita vitiantur Hadriano et Vere Cass. per summum eius fabricantis temeritatem, qui vix Pastos quidem inspirere curavit, ut saltem per aliquod Consulam inde acciperet, quod inveniri posset, et colorem atque dote inheci figmento.

Decretales f.c.c.

diem obitus,
non 6, sed 3
Apr.

IX S. TELESOPHORUS

Ab an. 127
ad 138. an.
10, m. 7,
d. 4.
*Baron. a
142, ad
154, an. 11
m. 8, d. 28.

TELESOPHORUS, natione Græcus, ex Anachoreta, fuit temporibus Hadriani, primum Ordinatus Sixti Vicarius III Octobris, Feria III anno CXXII, deinde illius successor II Junii die Pentecostes anno CXXIII: rexit autem Ecclesiam, qua Vicarius qua Pontifex,* annos XI, menses III, dies III; defunctus anno CXXXIII u Januarii; et cessavit Episcopatus dies III.

Unde nomen
Antonini
pro Hadria-
no?

Annum CXXIII indicant nobis Consules Titianus et Gallicanus: annum vero CXXXIII (post quem solum u dies Telesphorus vixit) Cæsar et Balbius. Quomodo autem in primum Catalogum loco Hadriani irrepserit nomen Antonini Macrini, pro quo in secundo Catalogo legitur Antonini et Marci (quod secutus Anastasius aliique) ignorare me fateor. Nam Hadrianus vixit post Telesphorum usque ad XII Julii; Antoninus vero adoptatus ab Hadriano XXII Februarii ejusdem anni, neque Macrini cognomen habuit, neque Collegam Imperii Marcum sed hunc et ejus fratrem Verum adoptavit cum titulo Cæsarum.

Ordinatio
in carcere
extra Do-
minicam.

B 2 Quod autem ex præscripto annorum, mensium ac dierum numero sequatur, Telesphorum ordinatum esse Episcopum Vicarium Feria III, argumento nobis est, Ordinationem illam factam esse in carcere a Sixto jam captivo et supponere possumus ad hoc electum a populo propositumque fuisse Dominica præcedenti: quod idem valere potest in aliis Vicariis, a Pontifice captivo similiter in carcere ordinatis, iis potissimum quorum Ordinatio non diu præcessit Ordinatoris martyrium, sicut accidit in mox sequentibus Hygino, Callisto, Alexandro.

fictæ Decre-
tates.

3 Afflicta Telesphoro epistola eadem peccat, quæ duæ illæ superius sub decessoris Sixti nomine notatæ: subscribitur autem Antonino et Marco Coss. qui non fuerunt ante annum CXXX; et ex Epistola Damasi ad Illyricos non pauca mutuatur, sicut videre licet in novissima earumdem editione Labbeana ad marginem notatum.

E 4 Vitam ejus a Zegero Paulo conscriptam ab Actis Sanctorum Januarii abesse cur optaverit Bollandus, facile apparet eamdem legenti: in Elogio autem Henschenii explicabo, quomodo et quatenus mensis ille imprimi cœperit, prius quam hic socius accederet operi; cum nempe Bollandus aliud non habebat propositum, quam collectas undecumque Vitæ dare; nihil minus tunc cogitans quam illam accuratioris studii diligentiam et operosum singula examinandi laborem, qualem deinde post socii prædicti accessum, eo suadente et viam præcunte, statuit adhibere, faciendis Notis Commentariisque, a quibus eidem auctoritas omnis apud Eruditos venit, haud ægre ignoscentes tantæ rei principio rudiori, veraque a falsis, verosimilia a magis dubiis non satis discernenti. Hoc vero non debui (sicut optant aliqui) dissimulasse; quia totius operis interest id scribi; ne (quem admodum vulgo solet) præjudicium ei creet imperfectio illi priorum dierum, quæ in progressu fuit tam egregie compensata. Neque mireris si in Appendice Additionum, Retractionum et Annotationum suum istum de Vita illa sensum dissimulavit Bollandus: quando hoc aliud non fuisset quam tenero adhuc novelloque operi concitare tempestatem, in illis nequaquam tolerabilem futuram. Satis habuit de eo, quod corrigi absque strepitu jam amplius non poterat, tenere silentium, cautiusque in talibus postea agere; sicut fecit et ipse et Henschenius, et facere etiam volui ego, fecissemque, si licuisset per eos, quorum maxime intererat non moveri hunc lapidem offensionem, neque publice neque privatim utilis.

Vita quomodo edita in
Januario.

X S. HYGINUS

Ab an. 138
ad 150, an-
nis 11, m.
11, d. 30.
*Baron. a
154 ad
158, an. 3
men. 11,
d. 29.

C HYGINUS, natione Græcus, ex Philosopho de Athenis, fuit temporibus Antonini Pii, primum ordinatus Telesphori Vicarius, anno CXXXII, III Octobris, Feria III; deinde successor anno CXXXIII, XIII Januarii in Dominica; rexit ecclesiam, qua Vicarius qua Pontifex* annos XIII, menses III, dies VI quorum forte ultimos octo in carcere captivus egit, et vixit usque ad XI Januarii anni CL: cessavitque Episcopatus dies III.

Vicariatus
ejus.

Consules, anni CXXXIII qui primi Hygino ascribuntur, sunt Magnus et Camerinus; ultimi, quorum Consulatu solum XI diebus supervixit, Orfitus et Priscus. Et hi satis certos nos faciunt de XII annis ipsi attribuendis, licet Catalogus secundus et alii deinceps, atque etiam Græci post Eusebium, solum quatuor annos ei relinquunt. Quod autem tam pauci ipsius anni ab istis numerentur, existimamus propter captivitatem octennalem factam; cujus calamitatis initio Vicarium jam ante ordinatum forsitan habuerit; et huic circa annum CXXXIII sublato, substituerit alium. Sed de priori illo Vicario cum plus quam conjectura haberi nequeat, nolui aliquid asseverare; de Pio, vel (si mavis) Aniceto, ad Vicariatum Pontificalem assumpto, mox agemus.

2 Vacantis Episcopatus dies III, passim notatos in Catalogis, produxi ad III, ut institutioni Pontificali Successoris Dominicam invenirem. Suppono enim co-

ram populo, saltem in cryptis collecto, factam: de quo sollicitus non fui in Ordinatione Hygini ipsius, quem supposui, in Dominica quidem postulatum a populo in ecclesia collecto, sed consecratum privatim in carcere a Telesphoro, ut primum potuit accessus impetrari iis quos interesse oportebat, et libertas ab interpellatione Gentilium pretio custodibus præbito obtineri.

Vacatio Sedis.

3 Porro suppositæ Hygino Epistolæ, ut alii vitiis multis laborant, non peccant tamen in Chronologiam, subscriptum exhibentes Consulatum Magni et Camerini: hi enim (ut vidimus) primum illius annum signant. Ridiculum tamen se præbet Auctor, quod volens fictas a se Epistolas Consulatum nominibus adnotatis quasi authenticare; eos ut plurimum acceperit ex Catalogis, in quibus tamen notantur solum primi et ultimi, quasi Pontifices nesciverint scribere nisi primis ultimisque suæ Sedis annis.

Epistolæ fictæ.

IX S. TELESPHORVS

X S. HYACINTVS

XI S. ANICETVS

XII S. PIVS

ANAMNESIS

De Cleto et Anacleto, in multorum opinione eodem; et de tertio post S. Petrum loco, dando S. Clementi.¶

Cum quadam ex causa reculenda hæc pagina sit; eadem occasione monitum Lectorem velim, sub isto quo proposui titulo justam Dissertationem dari ad calcem hujus primæ Partis.

NODUS HISTORICUS

Circa duos proximos Hygini Successores.

Hactenus inoffenso pede processisse videmur, ductum sequentes Consulium, in Catalogis Pontificiis concorditer ubique notatorum: hic vero nodus prorsus difficilis ac pene inexplicabilis occurrit. Si enim Catalogos sequimur, iisque inhærentes Hieronymum, Augustinum, Optatum Milevitanum; dimittendum erit nobis auctorum coarvorum, atque adeo hac in parte irrefragabilitium, SS. scilicet Irenæi et Hegesippi testimonium, ut Pium postponamus Aniceto: si illos cum Eusebio duces recipimus, amittimus filium Consulure. In tanta perplexitate ambigens hæsi, fateor, diu multumque, et me

in omnem partem torsi. Tandem tamen incidit ancipitis consilii Divinatio, quæ nodum non solvere, sed scindere videatur; bis gemino Consulium pari inter duos Pontifices aliter digesto, sic tamen ut eorundem nomino serventur intacta, et Pius præponatur Aniceto, levi facta mutatione in antiquissimo omnium Catalogo, unde confusio in ceteros omnes velut ex fonte profluxisse potuit. Prius tamen quam illam proponam, placet Magistri mei Henschenii, nihil temere ausi, sententiam explicare enucleatius.

Impleta
quæstio an
aniceto pri-
or Pius vel
contra.

B

E

XI S. ANICETUS

Juxta Catalogos et Anastasium.

ANICETUS, natione Syrus, ex patre Joanne, de vico Amisa; fuit temporibus Antonini Pii; ordinatus die xiiii Januarii, in Dominica anno CL, usque ad xiiii Aprilis, anni CLIII: adeoque sedit annis iii, mensibus iii, et cessavit Episcopatus dies xiiii.

Ab an. 150
ad 154.
an. 4, m. 3

Primus antiquissimusque Catalogus, jam loco non uno corrosus, ab Hygino Pontifice x, usque ad xiiii Callistum, sicut in Hygino, Sotere, Victore amisit nomen Imperatoris, sub quo quisque eorum sedit, quod tamen facile est supplere; sic in Aniceto, Eleutherio, ac Zephyrino amisit spatium temporis quo sederunt, haud paulo majori cum incommodo nec æque facile ex aliis reparando. Ergo Aniceto juxta Henschenium desinirem cum numerum annorum ac mensium, qui ab altera Dominica post Obitum Hygini, in sabbato mortui, exurgere potuit usque ad diem Mortis propriæ. Hunc vero licet secundus Catalogus notet xii Kalendas Maji, scribendum tamen esse uti scribunt Anastasius aliique xii Kalendas, persuademur ex die Cultus.

Hujus ordi-
nis auctores,

C

et secundum
hoc tempus
Sedis.

Unde huic
anni 11 as-
signati,

2 Sed quid esse dicemus, quod secundus Catalogus annos xi, menses iii, vel iii, dies iii eidem assignat? An fortassis ita olim scriptum, etiam in antiquiori Catalogo erat? Si non erat, dicam cum Henschenio, quod iidem qui Hygino octo annos detraxerant, ipsos in suo calculo invenientes deficere, addiderint successori. Sin antiquior iste numerus est, a die xiiii Aprilis anni CLIII retrocedam per annos xi, menses iii, dies iii, ad xiiii Januarii anno cxxxxiii calentem in Dominicam, qua fuerit Anicetus creatus Hygini Vicarius, triennio citius quam id etiam crearetur Pius: atque hanc dicam fuisse causam, cur mortuo Hygino, cum ad Pontificis

Electionem procederetur, fuerit prælatus Pio, id ipsum forsitan enixius roganti.

3 Quod autem post ordinatum Anicetum, etiam Pium ordinaverit idem Papa Hyginus; causam suspicahor fuisse illius etiam captivitatem exilium vel fugam, a qua tamen ante mortem Hygini rediderit: vix enim poteris assignare aliam causam præferendi, Pio jam ordinato alterum necdum ordinatum. De Pii Ordinatione, anno cxxxxvii facta mox dabimus testes Consules cum antiquo Catalogo: cur similis probatio non habeatur pro Aniceto requirenti, nihil forte commodius occurreret quod opineris, quam id minus necessarium visum esse in immediato, quam mediato Hygini successore.

4 Interpontifici dies xiiii post mortem Aniceti ex MS. nostro nonnullisque exemplaribus Anastasianis excepi; cum alibi solum iii, viii, vel xii legerentur. Consules, qui primum ejus in Pontificatu annum signant, fuerunt Verus et Gallicanus; qui ultimum. Præsens et Rufinus: et his magistratu defunctis supervivisset ille usque ad Aprilem. Epistolam autem Decretalem fingere quidam volens sub ejusdem nomine quasi directam universis Ecclesiis per Gallie provincias constitutis, in subsignandis Consulibus Gallicanum et Ruffianum conjunxit, errore satis ridiculo.

F
et cur præla-
tus Pio ante
ipsum ordi-
nato Vicario?

Consules Ani-
ceto attributi,

et Decretatis.

S. PIUS

XII S. PIUS

Ab an. 154
ad 161 annis
7, m 1, d. 6.

Pius, natione Italus, ex patre Rufino, frater Pastoris, de civitate Aquileia fuit temporibus Antonini Pii, anno cxxxvii, xxi Februarii in Dominica Sexagesimæ, Hygini Vicarius ordinatus: eodemque in munere etiam sub Aniceto ministrans, hoc defuncto summus Pontifex factus est, anno clm, die iii Maji, in Dominica: et sedit, qua Vicarius qua Pontifex, annos xii, menses iii, dies xxi, usque ad xi Julii quo colitur, mortuus, anno clxi: et cessavit Episcopatus, menses ix, et dies xii.

Consules P. o
attributi.

Non dubito quin magnum Lætori scrupulum injiciet hæc tam diuturna vacatio Sedis, quam referre tamen possis in persecutionis fervorem et defectum ordinati mature Vicarii. Hac autem responsione tantisper admissa, circa Consules, quibus hæc nititur chronologia, observo, quod primæ Ordinationis annum in Catalogis signent Clarus et Severus; ultimum vero duo Augu-

sti, per quos sic conjunctos nullo modo liceret Pium præponere Aniceto. Sub prioribus autem fingitur Decretales aliquas edidisse Pius, tanquam Apostolicæ Sedis Archiepiscopus, vel hinc arguendos falsi, si id non satis facerent loca transcripta ex Codice Theodosiano.

B

DIVINATIO

E

Ad Pium sic præponendum Aniceto, ut notati a Catalogis Consules quadamtenus serventur.

Id faciendum
sudent cœxi
duo Hegesip-
pus et
Irenæus,

Hegesippus, hujus omnino temporis scriptor, quem Hieronymus in libro de Scriptoribus cap. 22 ait, omnes a Passione Domini usque ad suam ætatem ecclesiasticorum actuum historias composuisse, ab Eusebio allegatus lib. 4, cap. 21, sic loquitur: Cum essem Romæ, mansi ibi usque ad Pontificis Aniceti tempora, cujus tum quidem Eleutherus Diaconus erat: huic successit Soter, quo morte extincto, Eleutherus munus Episcopale capescit: ubi, quo modo inter Anicetum insereri Pius possit, vix apparet; nisi factearis, Hegesippum, vivente adhuc Aniceto regressum in Orientem, illius Successores obscuro solum relatu cognovisse; quod ægre quisquam obtinebit ab homine qualem me profiteor, reverentissimo auctoritatis eorum, in tali præsertim argumento, cujus notitia vix ullo terrarum intervallo videtur posse obscurari, quamdiu adhuc recens est factum. Clarius tamen adhuc loquitur S. Irenæus, Episcopus Lugdunensis in Gallia, Italiæ tam vicina, ibidem anno cci martyrio coronatus, cujus in lib. 3, cap. 3 hæc sunt verba: Hyginus, post Pius, post quem Anicetus.

C

2 Pro his auctoribus tentandum est aliquid, quod an divinando mihi successerit, eruliti Lectoris judicio relinquitur. Peto igitur ut mihi liceat veteris ac primi Catalogi verba, quæ nunc ita leguntur,

ANICETUS..... a Consulatu Gallicani et Veteris, usque Præsente et Rufino;

PIUS..... a Consulatu Clari et Severi usque Duobus Augustis.

Peto, inquam ut hæc verba liceat hoc modo invertere:

PIUS..... a Consulatu Clari et Severi, usque Præsente et Rufino.

ANICETUS..... a Consulatu Gallicani et Veteris, usque Duobus Augustis.

et transposi-
tionem prius
simplicem,

duplicatam
esse transpo-
sitione Consu-
lum;

Hac mutatione permessa, videor mihi posse sic ordinare omnia, ut continua successione Pontificum Vicariorumque, etiam in his duobus et consequenti Sotere, eo loco ubi alias requireretur Interpontificium plus quam semestre, pauci dies sufficiant, quibus Sedes vacaverit.

3 Quod si interrogas, qui fieri potuerit ut in Catalogis Pontificis omnibus sic inverteretur ordo, non solum Pontificatum, sed etiam Consulatum hoc in loco, et tantos, quos supra nominavi, Doctores ducere in errorem; licet difficile sit singulorum in similibus sphalmatum causam indicare, et plerumque sufficere debeat veritatem eis oppositam nosse: quia tamen (ut supra dictum est) librorum socordia facilius numeros turbat quam verba, præsertim nominum propriorum; excogitanda est ratio quæ difficultatem hanc minuat.

4 Concipiamus ergo Catalogum, qui bipartitus est, sic fuisse confectum, ut, qui parti priori usque ad xiiii Pontificem Pontianum, partis alterius primam sectionem subjunctus usque ad Eutychanum xxviii, invenerit per librarii negligentiam Pii et Aniceti Pontificatus simpliciter commutatos; adscriptis tamen utriusque Consulibus iis, quos Divinatio nostra nobis suggerit. Inde nihil dubitaverit, quin vere post Anicetum sedisset Pius; cumque videret sic non posse consistere quod Anicetus, Duobus Augustis; Pius, Præsente et Rufino Coss. vivere desierint; putaverit Consulibus ultimis utrimque mutatis (nam de prioribus non debuit laborare, conscius styli veteris, quo Vicariatuum tempus adjungitur tempori Pontificatus) putaverit, inquam salva futura omnia, ultimis utrimque Consulibus mutatis. Meliorem explicationem conciliationemque partium, usque adeo discrepantium, si quis suggerat, prompte eam sequar: nunc ex jam præsumpta, et quadamtenus probata correctione, duos in controversiam adductos Pontificatus, sic digero.

quæ quomodo
potuerit indu-
ci in
Catalogum,

F
ab auctor e
partis 2,
divinatum
propnuntur.

XI S. PIUS

Juxta Hegesippum, Irenæum, et alios :

P IUS, natione Italus, ex patre Rufino, frater Pastoris, de civitate Aquileia, fuit temporibus Antonini Pii, ordinatus S. Hygini Vicarius anno cxxxxiii, xxi Februarii in Dominica; successor vero anno cl, proximo vel octavo post mortem illius die, puta xii vel xiii Januarii, similiter in Dominica, sedit temporibus Antonini Pii, qua Vicarius qua Pontifex,* annos iii, menses iii, dies xx, usque ad xi Julii anno clm, et cessavit Episcopatus diebus iii.

Ab an. 150 ad 153. ann 3 m. 5, d. 27.

Baron. a 158 ad 167 an. 9, m. 5, d. 23.

Qui mortem Pii jam retulerat ad Consulatum duorum Augustorum, non numerare annos xii (nam xx scriptos errore amanuensium fuisse, monstrat utriusque Consulatus intervallum) menses autem diesque invariantos reliquit, sicut invenerat. Cur autem secundi Ca-

talogi Auctor dederit Pio annos xiiii, menses iii, dies iii, et Vacanti Sedi dies xiiii, non est opus disquirere : quando licet priori Catalogo, ut majoris antiquitatis sic et fidei, inhærere, non computato extremo die.

Unde anni 152

B

XII S. ANICETUS

A NICETUS, natione Syrus, ex patre Joanne, de Vico Anisa, fuit temporibus Antonini Pii, anno cxxxviiii, xii Decembris in Dominica, capto aut aliter impedito Vicario Pio, factus et ipse pro eodem Vicarius Hygini; quo in munere ministrans, etiam sub Hygini successore Pio, factus est successor anno clm xii Julii etiam in Dominica: atque ita qua Vicarius qua Pontifex, rexit annos xii menses iii dies iii, usque xiiii Aprilis anni clxii. et cessavit Episcopatus diebus iii.

Ab an. 153 ad 162. annis 8, m. 9, d. 2

Baron. a 167 ad 175. an. 8, m. 8 d. 24.

Quot annos attribuerit Aniceto primi Catalogi Auctor, ne legere possimus, erasi numeri fecerunt : sed apparet, quod positus semel aliis quam oportuerit Consulibus ultimis, relictisque ut erant mensibus iii, diebus iii, non plures quam iii anni numerari potuerint, qui alius fuerant numerandi xi, finiendi post Consulatum Duorum Augustorum : cui quia solum superfuit Anicetus usque ad xiiii Aprilis, minori scilicet anni clxii parte, hujus anni Consules, non Aniceto, sed Successori Soteri adscribuntur,

riam B. Petri construxit et composuit, ubi Episcopi sepelirentur (sub terra videlicet, in Vaticano, ubi jam antea sepulti fuerant Linus et Cletus) ac postea dicuntur Anacleto Successores decem proximi, præter Alexandrum, sepulti juxta corpus S. Petri in Vaticano. Sed vereor ut hoc satis certum sit; nam corpus unius eorum, scilicet hujus Aniceti, in cæmeterio Callisti depositum fuisse, non solum tradunt Florus, Rabanus, Anastasius; sed etiam ibidem repertum fuit anno mdciiii sub Clemente VIII, donatumque Duci Altaempsio, in cujus domestico sacello Romæ nunc honoratur. Videri igitur possit auctor Catalogi istius, ex sua conjectura, eos omnes juxta S. Petrum conditos credidisse, quorum sepulturam non reperiebat alteri loco adscriptam, quæ conjectura eum aliquando fefellerit.

Non videtur recte dici sepultus ad S. Petrum.

Chronologic) turbatis Consulibus turbata

2 Secundus Catalogus, cujus jam sæpe meminimus, tempore Justiniani Imperatoris seculo vi confectus, non solum notat, quo die quisque obiit, sed etiam quo loco sepultus fuerit. Dicit autem de S. Anacleto, quod cum Presbyter factus fuisset a Petro, volens utique gratam beneficio vicem jam Pontifex reddere, memo-

F

DISSERTATIO IV

De die Natalis seu Depositionis veterum Pontificum, notata in Hieronymiano Martyrologio, distinguenda a die Elevationis, seu Cultus, seu Translationis, sub nomine Sepulturae notata in secundo Catalogo, et apud Anastasium.

P etierat a Magno Gregorio Eulogius Alexandrinus Cunctorum Martyrum gesta, quæ piæ memoriæ Constantini temporibus ab Eusebio Cæsariensi collecta erant. *Hæc sanctus Pontifex; dum in Romanis Bibliotheci diligenter perquisitu ignorare fatetur, Nos inquit, pene ex omnium Martyrum per dies singulos passionibus collecta in uno Codice nomina habemus, atque quotidianis diebus in eorum veneratione Missarum*

solennia agimus : non tamen in eodem volumine, quis, qualiter sit passus indicatur; sed tantummodo nomen, locus et dies passionis ponitur; unde fit, ut multi, ex diversis terris atque provinciis, per dies, ut prædixi, singulos cognoscantur martyrio coronati. Est hoc Hieronymianum Martyrologium, cujus antiquissimo exemplari Epternacensi plurimum nisi decessores mei in Januario ac Februario, in reliquis deinde mensibus fidentius eo nixi sunt, postquam

Ex Martyrologio Romano cujus S. Gregorius meminit.

A illud cum aliis quatuor exemplaribus MSS. collatum, et auctor nominatur S. Hieronymus, Annotationibus et Dissertationibus eruditissimis illustratum proliit Lucæ, opera amicissimi hospitis nostri Francisci Mariz Florentinii. Auctorem hic requirens, ne minem invenit cui tale opus cum majori verosimilitudine tribueret, quam ipsum, cujus nomini adscribitur, Hieronymum, Eusebii copiosissimis collectaneis ad ejusmodi lucubrationses usum. Idem etiam verosimile ex eo reiditur, quod ultimus Romanorum Pontificum in eodem commemoratus sit S. Bonifacius, plane coævus Hieronymo, cujus non solum Depositio, sed etiam Ordinatio hic exprimitur.

alii dies Depositionis notati quam nunc servantur,

2 Interim plerique eorum, quorum non fuit celebrius martyrium festivumque in populo, aliis prorsus diebus in isto Martyrologio notantur depositi, alio dicuntur sepulti in secundo nostro Catalogo: qui supra nomina Consulium atque Principum (quæ primus expressit) et annorum, mensium ac dierum numerum (quem suo arbitrato non raro refluxit Auctor secundi) post quædam etiam singulorum acta, Ordinationumque a singulis celebratarum calculum, designat locum ac diem Sepulturæ, in quo etiam haud raro contingit ipsum differre a Martyrologio, alium locum indicante, qui primæ Sepulturæ procul dubio fuerit. Cum igitur viderem haud difficulter posse Chronologiam cujusque Pontificatus ordinari, habito anno ac die mortis singulorum; et omnium certum redderent Consules, ex primo Catalogo in omnes post scriptos fideliter translatis; solum restabat dispiciendum de die, standumne esset vetustiori Martyrologio, an recentiori usui, fundato in auctoritate secundi Catalogi, tanto post S. Hieronymum scripti. Fecerunt hoc ultimum, non solum Cardinalis Baronius, cui Hieronymianum istud opus ignotum fuit, sed etiam Henschenius; multum profectum esse existimans, quod primos ultimosque annos opero sua haberet lector definitos, neque magnopere sollicitus de minoribus circumstantiis, ad dirigenda recte tempora plurimum nihilominus facientibus: quare ejus cepta, eatenus imperfecta, porro nisus extendere, coactus nonnunquam sui ab ejus quæ tunc erat sententiæ leviter discedere, ipso non solum id non ægre ferente, sed etiam applaudente hortanteque ut progreverem.

quæ a ex coavis melius confirmantur.

3 Quamvis autem vetustatis gratia Hieronymianum Martyrologium præ Catalogo secundo commendaret; non illa tamen sola causa me movit, cur huic illud præferrem: sed etiam convictio multiplex ex aliorum coævorum auctoritate. Ita S. Innocentium mense Martio, non Augusto obiisse constabat ex Paschasini Lilybætanæ epistola ad S. Leonem; Liberium, exeunte, non ineunte Septembri defunctum, monstrabant coævi Marcellinus atque Faustinus. Qui autem dubitare pos-

sem quin eorum saltem, quibuscum vixit, Pontificum Obitus certius notasset Hieronymus, quam alius quispiam? Cogitanti autem, qui factum esset, ut istius secundi Catalogi auctor, istic ubi certum diem non determinaverat festività major, vel eum notaverat prior Catalogus (sicuti factum videbimus parte 3) semper sere, et magno quidem plerumque temporis intervallo, discrepet a Martyrologio; cur item Sepulturæ (ut appellat) diem notare maluerit, quam diem mortis investigare; utriusque rei hæc causa verosimilior occurrit. Prima quidem, quod ipsius Auctoris ætate moris esset Pontificum nomina in Vaticano Necrologio describere ad illum diem, quo solennes exequiæ fuerant in Vaticana Basilica celebratæ; etsi ex ex causis variis diu aliquando dilata fuissent, corpore defuncti remanente in ecclesia vel sacrario Lateranensis Patriarchii, usque dum in tumulum obibi operosius paratum illud salenni pompa deduceretur. Nam ante Leonem V nemo legitur in Laterano sepultus: et antiquorum Romanorum usus, soltem ad quatuor aut quinque prima secula servatus, tenuit, ut defunctorum corpora efferrentur extra urbem, ibique juxta Viam aliquam publicam conderentur.

4 Porro cum cessantibus persecutionibus, et hortante exemplo præeunte Constantino, Basilicæ per Urbem plures extruerentur, et sepulera Martyrum splendide ornarentur; dies quo corpora Romanorum sub Gentilibus Pontificum vel elevata honestius, vel alio translata sunt, specialiori memoria digni visi fuerint, et sacris ecclesiarum fastis adscripti. Hos vero, ut notatos reperit, sic transcripserit prædicti secundi Catalogi auctor; unde eos accepit libri Pontificalis, Baronio passim laudati, collector; ex hoc vero collectores innovatoresque Martyrologiorum post Bedam; ac denique Romani Breviorii ante secula non multo ordinatores; itaque in hodiernum tempus, exceptis (ut dixi) paucis, veteres sere omnes Romani Episcopi alio coluntur die, quam dicendi sunt obiisse, si præcipuam Hieronymo fidem qualem meretur concedimus. Atque utinam priorum tredecim Pontificum nomina in ejus Martyrologio reperirentur; vix enim ambigo, quin eadem ratione qua ceteri, illorum quoque dies mutati habeantur, præterquam SS. Petri, Clementis et Alexandri, quorum extubant Acta, nequaquam permittentia verum eorum Natalem venire in oblivionem, aut in prædicta Martyrialium nominum sarragine delitescere inobservata, etsi Martyrologium istud vetus quotidie recitaretur. Quia tamen aliud nunc non possum, eorum Chronologiam illis quos Catalogus secundus expressit diebus alligatam reliqui; ex nunc vero aliam viam ingredior, Hieronymum se-

et Catalogus notavit dies translationis potius quam mortis:

hic vero primum instituti sunt in pace ecclesiæ,

ad sic translationum annum cultum.

XIII S. SOTER.

Ad an. 162 ad 171. an. 8, m. 11, d. 28.

SOTER, natione Campanus, ex patre Concordio, de civitate Fundis, anno clxii, xiiii Januarii in Dominica, ordinatus Vicarius Aniceti, Successor vero xxiii Aprilis. similiter in Dominica; fuit temporibus Antonini et Veri, regens Ecclesiam qua Vicarius qua Pontifex annos unum, menses iii, dies ii, usque ad xxii Aprilis anni clxxi,* quando in cæmeterio Callisti via Appia sepultus est; postea vero a Sergio II ad ecclesiam SS. Silvestri et Martini in montibus translatus: et cessavit Episcopatus, mensem i, dies xi.

*Baron, a 175, ad 179. an. 3, m. 1, d. 19.

Consules Soteri assignantur (non quidem in antiquiori Catalogo, unde abrasi, sed in secundo, quo translatis ex primo) priores, Rusticus et Aquilinus; posteriores vero, quorum magistratui usque ad Aprilem ille supervixit, Cethegus et Clarus; exacteque habentur anni ix, menses iii: sed dies ii, non ii pono, ut potuerit prima ejus Ordinatio in Dominicam cadere. Interpontificii etiam diebus xi notatis a secundo Catalogo, mensem i, præpono: quia sic commodius pervenitur ad initium sequentis Pontificatus in Dominica collocandum.

2 Baronius, aquam hic sibi hæere agnoscens (ut in viam quadamtenus redeat unde longius abierat) Soteri solum tribuit annos iii, minus dies xii, eumque mortuum statuit anno M. Annelii Antonini xiiii, vulgaris Æræ clxxviii: haud invitum tamen se assensurum ei profitetur, qui certiore de annis Soteris invenerit chronographiam, qua tamen Cletus e numero Romanorum Pontificum non ejiciatur, nec litterarum Martyrum Lugdunensium sincerum testimonium contemnatur. Utrumque Henschenius præstitit in Aprili,

Ad innovandam chronologiam positæ a Baronio conditiones, impletæ ab Henschenio.

XIII. S. SOTER

XIV. S. ELEUTHERIVS

XV. S. VICTOR

XVI. S. ZEPHYRINVS

A *Aprili, eoque sibi libertatem paravit, recedenti a Baronio, cura omni respectu et reverentia, tam in præcedentibus quam consequentibus Soterem Pontificibus.*

3 *Antiquorum Catalogorum partem habuisse præ oculis debuit, qui hujus et sequentium aliquot Pontificum Decretales commentus, tom apte legit Consules,*

quos ipsis subscriberet : at eos non habuerunt, qui ipsas ideo accusarunt falsi, quia notabatur Consulibus in annum CLXII et CLXX congruentibus. Non desunt tamen alia, propter quæ iis salvandis parum juvare possit in Consulatu signondo non delirasse, puta SS. Leonis et Martini Pontificum verba istic usurpata.

D
SOTER.

XIV S. ELEUTHERUS

ELEUTHERUS, natione Græcus, ex Patre Abundantio, de oppido Nicopoli, anno CLXXI ordinatus Episcopus in Junii in Dominica; fuit temporibus Antonini et Commodi; et sedit annos XIII, menses III dies IV usque ad annum CLXXXV*. mortuus vi Septembris, depositus Via Salaria, et postea translatus juxta S. Petrum in Vaticano, die XXII Maji, quando colitur : et cessavit Episcopatus annum I, dies III.

Ab an. 171,
ad 185. an.
14, m. 3, d. 4.
Baron. a 179,
ad 194, an.
15, d. 23.

B **E**xtritis in primo catalogo numeris annorum, per Consules primos (Severum et Erennium) ultimosque (Paternum et Barduam) non invenimus nisi annos XIII, licet passim Catalogi alii habeant annos XV : et servatis quos Catalogi secundi ecgraphum habet mensibus III, addimus dies, non II, vel V, ut Anastasius vel Catalogus; sed dies III, ut or-

dinatus Eleutherus hic fuerit etiam in Dominica. Interpontificii autem spotium metimur ex die qua Romæ via Salaria, natalem S. Eleutheri Episcopi, notat Hieronymianum Martyrologium, usque in diem, qui indidem et ex notatis Consulibus colligimus Victorem successorem ordinatum.

E

XV S. VICTOR

VICTOR, natione Afer, ex patre Felice, fuit temporibus Commodi, Pertinacis et Severi; ordinatus XI Septembris, in Dominica anno CLXXXII: sedit annos X, menses VII, dies X; depositus XX Aprilis, anni CLXXXVII*, translatus ad corpus S. Petri in Vaticanum XXIII Julii quando colitur; et cessavit Episcopatus menses XIII, dies XXI

Ab an. 186
ad 197. an.
10, m. 5, d.
10
Baron. a 194,
ad 203, aa.
9, m. 1, d. 21.

A **A**nnorum præscriptum numerum, et in Catalogo secundo atque ab Anastasio notatum (licet ecgraphum primi Catalogi solum habeat annos VIII) exigunt Consules primi, Commodus V et Glabrio, secundi Lateranus et Rufinus: menses autem II, nullo in III, ut minus Inter pontificium præcesserit, et in Dominicam Ordinatio ceciderit. Depositionis diem Hieronymus sic notat: Romæ Depositio Victoris Episcopi.

C 2 *Causa tam diuturnæ ante et post Vacationis non*

potest alia concipi, quam quod nullus datus fuerit Eleuthero et Victori viventibus Vicarius, cum Ecclesia tunc alta pace fruere, adeoque illius creandi causa nulla urgeret. Interim (ut fit) cessante persecutione refrigerat verosimiliter fervor caritatis inter Romanos fideles, succreverantque nonnulla zizaniam ambitionis amulationisque Christiana plebe jam minus patienter externos Pontifices ferente et Romanum poscente; Clero econtra liberam sibi electionem permitti volente, aut etiam ipse Clerus inter se discors super hoc puncto erat.

Causa diuturnæ
vacationis,

F

XVI S. ZEPHYRINUS

ZEPHYRINUS natione Romanus, ex patre Abundantio, fuit temporibus Severi et Antonini; ordinatus anno CLXXXVIII, XI Junii in Dominica, sedit annos XIII, menses III, dies X; usque ad XX Decembris anni CCXII*, sepultus postea vel elevatus in cœmeterio Calixti via Appia XXIII Augusti quando colitur: cessavit Episcopatus dies V.

Ab an. 198
ad 217. an.
19 m. 6, d.
10.
Baron. a 203,
ad 221, an.
18, d. 18.

Ratio temporis.

C **C**onsules qui ante ordinatum Zephyrinum magistratum inierant, Saturnius et Gallus; quique eundem tenebant cum obiit, Præsens et Extricatus; certos nos reddunt de annis Pontificatus XIII; licet secundus Catalogus (nam primus hic corrusus est) scribat solum annos XII. Hieronymianum Martyrologium ad XIII Kal. Januarii sic habet, Romæ Zephyrini Episcopo: quem supponens proprium esse Mortis diem, Augustum mensem factæ postea Translationi adscribo.

2 *In secundo Catalogo legitur, et ab Anastasio aliis-*

que transcribitur, quod Zephyrinus fecit Constitutum de ecclesia, ut patenas vitreas ante Sacerdotes in ecclesia ministri portarent: dum Episcopus Missam celebraret, ante se haberet Sacerdotes omnes adstantes, sic Missæ celebrarentur; excepto cum jus Episcopi interest, ut tantum Clerus sustineret, omnibus præsentibus: ex ea consecratione de manu Episcopi jam consecratam coronam acciperet Presbyter, tradendam populo. Omnia hæc obscura satis sunt: videntur tamen explicari quadamtenus sic posse.

Constitutum
Zephyrini.

A
ZEPHYRINUS.
ez; licitum
quod Paten-
nas viticus.

1. Ut patenæ vitreæ, quæ jubentur in ecclesia præferri Sacerdoti, vel Eulogias contineant, vel etiam particulas ad populi Communionem consecrandas, quales paula post a S. Urbano Papa factæ argentæ, ab aliis etiam auræ; ad eam scilicet usum, ad quem nunc servimus nostra quæ vocamus Ciboria. Quare non recte Binius ad vitreos calices hoc loco nos revocat.

posueram altaris,

II. Sic componatur altare, ut sacrificans Episcopus Clerum ante se habeat circum altare, populum a tergo, nisi ubi et quando ex speciali jure contrarium fieri debet. Ad quem duplicem usum sic compositum videmus Basilicarum Romanarum altaria, inter chorum et navim templi, ut si ex una parte quis celebret, populo dorsum vertat; si ex altera, quod solum Pontifici licere nunc dicitur, facie semper versus ad populum, necesse non habeat se convertere cum dicit, Dominus vobiscum, habeatque Clerum sibi a tergo quasi ministrantem totum.

III. Ut de manu consecrantis Episcopi, non Diaconus aliquis, sed Presbyter acciperet tradendam populo consecratam coronam: quo loco uti de ipsa Euchu-

ristia populo exhibenda persuasum mihi est. Panis enim, qui ante consecrationem nominabatur Corona oblationis, post eandem vocatur hic Corona consecrata. Prioris Appellationis testimonium habemus apud S. Gregorium lib. 4 Dialog. cap. 55, ubi Presbyter obsequenti sibi in balneo animæ istic purgandæ, vivum qualis esse videbatur hominem ratus, duas oblationum coronas quas secum attulerat, obtulisse dicitur gratitudinis ergo: illa vero negans sibi licitum vesci eo pane qui Sanctus erat, petiisse ut ipsum panem pro se omnipotenti Deo offerret, eam scilicet in Missa consecranda, ita se a peccatis solvendam piaculari illo sacrificio: cur autem vocetur Corona divinet alius.

3 Mirum est porro, quomodo Tertullianus, in Montanistarum prolepsus hæresim, præsumpserit laudare Zephyrinum, ut eorum approbarem. Sed consuetam hæreticorum fraudem, Romanorum Pontificum approbationes mentientium, etiam in hoc retigit confutatque Natalis Alexander sec. 3 Dissert 1.

Ejusdem defensa fides.

XVII S. CALLISTUS

B

E

Ab an. 217 ad
232. an. 4. m.
9. d. 3

Baron. a 221.
ad 226. m. 5.
m. 1. d. 12

CALLISTUS, natione Romanus, ex patre Dometio, fact temporibus Maerini et Heliogabali, et initiò Alexandri, ordinatus a S. Zephyrino in carcere xiiii Julii, in Sabhato, anno ccxiii, successor autem ejusdem institutus xxvi Decembris in festo S. Stephani, feria vi: sedit quæ Vicarius, quæ Pontifex, annos ii, menses ii, dies x, usque in xxviii Septembris anno ccxxii: * sepultus in cæmeterio Calepodii via Aurelia xiiii Octobris, quando colitur: et cessavit Episcopatus dies xxi.

Dies mortis assumitur ex Actis, quæ habentur, et dicunt, quod corpore Sancti in puteum præcipitato, et superinjectis ruleribus cumulo, post dies decem et septem veniens Asterius cum Clericis noctu ad puteum, levavit corpus B. Calisti Episcopi, et sepelivit in cæmeterio Calepodii via Aurelia pridie Idus Octobris: quæ causa est ipsum tali die colendi, et inscribendi Hieronymiano Martyrologio his verbis: Romæ via Aurelia in cæmeterio Calepodii Caesti Episcopi:

Propter hoc tamen non debemus formidare, ne aliorum etiam, quorum Acta non extant, dies notati in dicto Martyrologio, non sint vere eorum mortuales, sicut hic supponimus. Tempus porro supra indicatum notant Consules novi primo ipsius anno, Christo vero anno ccxiii, Antonius et Adventus: nec uon; ultimi, sub quibus martyrium peritit, Antoninus, non iii, sed iii Consul, et Alexander.

C

XVIII S. URBANUS

F

Ab an. 222 ad
231. an. 8.
m. 7. d. 5.

Baron. a 226,
ad 233
an. 6. m. 7.
d. 4.

URBANUS, natione Romanus, ex patre Pontiano anno ccxxii, xiiii Junii, Feria u, ordinatus in carcere a Callisto Vicarius, eidemque suffectus Pontifex in Dominica xx Octobris, temporibus Alexandri; rexit quæ Vicarius, quæ Pontifex, annos vii, menses xi, dies xii, martyriò coronatus* xxiii Maji, sepelitur in cæmeterio Pretextati Via Appia xxii, ejusdem mensis, anno ccxxxi, et cessavit Episcopatus dies xxx.

Septuaria.

Novi quos Urbanus post Callisti mortem habuit Consules cum ccxxiii, assignentur a Catalogis Maximus et Albius: et cum Consulibus anni ccxxx, quibus aspe in Majum supervixit, confirmant tempus tum Veniatas, quam Pontificatus supra definitam. Acta diem Martijii indicant, tertium post xii Kalendas, id est ix Kalendas Junii, ac sepulturam vii Kalendas: idque in Cæmeterio Pretextati via Appia. Verum hinc postea in oppositam partem Urbis portam translation corpus fuisse videtur, cum in Hieronymiano Martyrologio ad vii Kalen. Junii sic legatur Via Nomen-

tium milliario octavo Natalis Urbani Episcopi. Est autem ibi locus, ubi Petrus baptizabat, ad Nymphas dictus, ubi etiam SS. Papiam et Maerum sepultos in coram Actis legimus, utique de eo Cæmeterio Aringus Romæ subterranea lib. 4, cap. 20.

Hic finitur antiquioris Catalogi Pars I.

Inactenus suavis secuti ductum primi antiquissimique Catalogi, sic contenti ut nunquam illidem Consules his nominentur; Pontificumque annos ex eo digessimus, ut

XVII S. CALLISTUS.

XVIII S. VRBANVS

XIX. S. PONTIANUS

XX. S. ANTERVS

A si prior in suo ultimo anno transcendisset mensem Junium, intelligeremus successori ejus solum adscribi primos Consules, proximo anno Magistratum ingressos; sin autem infra Julium esset mortuus, tunc anni præcedentis Consules claudere censeremus Pontificatum istum, ut sequentis initium notari posset Consulatum illorum nominibus, sub quorum magistratu major anni primi pars erat decursa. Post hæc in eodem Catalogo manifeste mutatur stylus, tum aliis in rebus (quas facile primo intuitu est observare) tum maxime in forma notulorum Consulatum; sub quibus dum prior Pontificatus finitur et inchoatur subsequens, tam in fine unius quam in principio alterius, eadem nomina repetuntur. Prior Pars, finita in Pontiano, merito creditur sub eodem fuisse conscripta, advoque hinc temere maximam ei auctoritatem concessimus, quicumque demum ejus fuerit Auctor: qui si non fuit S. Anterus postea Papa,

distinctionem arguit hujus et sequentis partis:

Mutatus stylus in notandis Consulibus,

(sicut Henschenio visum est posse per verosimilem conjecturam dici) fuit saltem illius æqualis. Quod sequitur a Pontiano usque ad Liberium, uno secundæ Partis nomine comprehendit Henschenius: sed ego ejusdem vestigia relegens, uti facile est alienis inventis oddere aliquid accurationis majoris, sic haud magno superaddito studio deprehendi varios successive Auctores etiam reliquorum; et hanc, quam secundæ Partis Sectionem i voco, solum usque ad Eutyechianum per annos xxxvii pertexi; ut ejus major etiam quam prioris auctoritas esse videatur, tamquam a teste prorsus coævo atque per omnia oculato descriptæ. Patebit hoc, quando in Eutyechiano videbimus novam novi Auctoris diligentiam, notantis primum ultimumque diem ejusque Pontificatus. Interim beneficio hujus secundæ Partis, quicumque eam, composuerit, ex hinc progredimur tanto certius, quanto distinctius invenimus Consules nominatos.

D
URBANUS.
quæ etiam varios habet Auctores.

PARTIS II SECTIO I

XVIII S. PONTIANUS

B PONTIANUS, natione Romanus, ex patre Calpurnio, fuit temporibus Alexandri ordinatus Urbani Vicarius xxii Julii, in Dominica, anno ccxxx; eidemque suffectus Pontifex, anno sequenti xxiiii Junii, Feria quidem vi, sed Natali Joannis Baptistæ solenni: et exul in Sardinia insula se abdicavit, xxiiii Septembris, anno ccxxxii,* cum rexisset Ecclesiam qua Vicarius, qua Pontifex, annos ii, menses ii, dies iii: et cessavit Episcopatus mensem i, dies xxiiii: ipsius vero corpus, martyrio coronati xxx Octobris, fuit Romam relatum a S. Fabiano, ibique colitur die depositionis suæ posterioris in cœmeterio Callistii via Appia, xxiiii Novembris.

Ab an. 231 ad 235 annis 4, m. 3, dieb. 5.

Baron. a 233, ad 237, an. 4, m. 4, d. 27.

Tempora hæc ultro flunt ex designatis in Catalogo Consulibus, primis quidem Pompejano et Peligniano, Magistratum auspiciatis initio anni ccxxxii (quos adhuc scripsisse potuit more suo Auctor primæ Partis) secundis vero, cum reliqua historia post additis a Continuatore, Severo et Quintiano. Solum pro diebus vii, quos notat Catalogus, ponimus iii, numeris pro similitudine characterum facillime inter scribendum alterabilibus, ut fuerit in Dominica Pontianus ordinatus.

Tempus sedis per Consules.

C 2 Renuntiationem Pontificatus nobis indicant hæc verba: In eadem insula discinctus est iii Kalendas Octobris, et loco ejus ordinatus est Anteros: nec enim nunc amplius placet conjectura, pro discinctus suggerens legendum defunctus; cum secundus Catalogus expresse Pontianum dicat defunctum iii Kalendas Novembris. An autem eodem anno? Nihil est quod contrarium cogat dicere, sed nec quod magno opere sua-

Renuntiatio ex Catalogo i probata.

deat id affirmare. Ut ut sit, ordinatus fuerit Anteros, non xi, sed x Kalendas, si id in Dominica factum est: et Depositiō Pontiani Romæ debuit celebrata fuisse, non viii, sed xiii Kalendas Decembris. Corrigendi sunt igitur errores numerorum istorum in Catalogis. Anastasius non assuetus diem Mortis Sepulturæque distinguere (quod tamen post hæc sapius faciendum erit) Obitus quidem diem eundem non tacuit, sed tacuit diem Depositionis: quod autem in illius exemplaribus editis eidem præponatur, Anteros, manifestum est vitium Librariorum: cum hic, ibi æque ac alibi, legatur loco Pontiani ordinatus.

3 Hieronymianum Martyrologium nusquam distincte meminit hujus Pontificis, utpote peregre mortui, solum ad xiii Augusti ibi legitur, Romæ natale SS. Ypolyti Martyris, Pontiani Episcopi, Luciani, Cornelii, Cassiani, Calesti, cum sociis eorum, quod nullo modo videtur huc spectare.

F

DISSERTATIO V

An inter SS. Pontianum et Anterum locus esse possit Cyriaco Ursulano? deque argumenti negativi in ejusmodi questionibus efficacia.

Non sola Hierosolymitanorum Episcoporum Series perturbata reperitur intruso fabuloso quodam Cyriaco, Crucis Dominiæ monstratore, tempora Eusebii Papæ, ac denique sub Juliano martyrium passo, qui hac ratione totis quinquaginta annis Sedem illam tenuisset, suppressis tot aliis quos interim istie scimus præfuisse: sed etiam Romanorum Pontificum Chronologiæ, ejusdem nominis alius inter Pontianum et Anterum immiscetur, qui fere Propyleum Maji

biennio sederit. Inter utrumque hoc solum discrimen est, quod Hierosolymitanus ille vetus seculi quinti sumentum sit, annis fortasse vix centum post Juliani mortem natum; Romanus primum nominari cepit nonnongentis et pluribus annis post ætatem SS. Pontiani et Anteri, quando S. Elisabetha Schonaugiensis anno Incarnati Verbi m.c.lvi divinitus (sicut prætenditur) meruit edoceri, non solum quo tempore passæ sint undecim mille Virgines, verum etiam qui pater S. Ursulæ,

Ex revelationibus B. Elisabethæ Schonaugiensis attributis,

A quæ cognatio ejus, quantis religiosis tam laicis quam ecclesiasticis personis Collegium Virginum fretum fuerit; et qui et quomodo etiam ipsi cum sacris Virginibus Martyrium pertulerunt. Dicit enim quod quidam Papa Urbis Romæ, Cyriacus nomine, decimus nonus post Petrum, passus sit. Fuit siquidem iste Pontiani Papæ successor, et rexit Ecclesiam anno 1, mensibus x: et sic in loco suo virum Sanctum, qui Anteros dictus est, ordinavit: et cum undecim millibus Virginum discedens Sedem suam reliquit. Nam et ipse de Britannia natus plures consanguineas in sanctarum Virginum numero asseritur habuisse: et quia Sedem Apostolicam invito Clero reliquit, nomèn ipsius de Catalogo Romanorum Pontificum idem Clerus erasit. Ipse tamen secure hoc fecit: quia divinitus sibi fuerat revelatum, cum eisdem Virginibus martyrii palmam se percepturum. Passum est autem sanctum Virginum collegium, juxta præfatam Narrationem, circa annum incarnati Verbi cccxxvii.

sub annum
1156 innotuit
hic Cyriacus
ut Pontiani
successor,

B 2 *Hactenus Robertus Autissiodorensis in Chronico, usque ad annum MCC perducto: et his conformia ex eadem Narratione consequenter lego apud scriptores seculi XIII, videlicet Albericum Abbatem trium Pontium in simili chronico ad annum cccxxvii et viii (nisi quod pro x mensibus, ponit hebdomadas xi) Vincentium Bellocense, lib. 20 Speculi historialis cap. 40; Thomam Cantipratanum, lib. 2 de Apibus cap. 33 parte 6; Martinum Polonium in Chronico, et Jacobum de Voragine in Legendu; quibus et aliis passim, citra scrupulum talia tunc recipientibus, nec dubitantibus quin ea sic forent ut prætendebantur isti sanctæ Virgini divinitus revelata, summæ denique auctoritatis pondus et cujusdam veluti canonizationis prærogativam addidisse visus est Auctor Glossæ ordinariæ, in 6 Decretalium lib. 1, Tit. 7, de renuntiatione, quem Baldus appellans Carocium veritatis; eique adhærendum esse docens, promittit quod secundum eum procedendo, in æternum non errabitur. Glossator iste (Joannem Andream fuisse dicit) Addit. 2 ad Titulum prædictum, volens irrefragabili, ut opinabatur, exemplo demonstrare licite ac valide fieri posse renuntiationem Papatus. Datur autem, inquit, certum exemplum de Cyriaco Papa, de quo legitur, quod cum Ursula et undecim millibus Virginum martyrizatus est. Scribitur enim de ipso, quod sibi quondam revelatum, est, quod esset cum illis Virginibus palmam martyrii recepturus. Tunc congregatis Clero ex Cardinalibus, coram ipsis renuntiavit dignitati et officio. Sed iste Cyriacus in Catalogo Romanorum Pontificum non denominatur, quia creditum fuit per Cardinales, quod non propter devotionem, sed propter oblectamenta Virginum Paparum dimisisset. Ita me is ipse oculis legi in editione Parisiensi anni MDLXXI, eademque allegantur ab alio ex editione Lugdunensi anni MDLIII.*

ac tandem
a Glossa
Ordinaria
in 6 Decr.

Scholisque
omnibus,

C 3 Talia cum jam inde ab anno MCCXXX in omnibus studiorum Universitatibus prælegerent Magistri, audirent discipuli, inter certissima Juris Canonici decreta; quid attinet nominare celebres omnis professionis conditionisque scriptores, etiam Archiepiscopi et Cardinalitia dignitate præcellentes, qui seculis immediate sequentibus, cum colligendis undecumque Sanctorum historiis multa opera cepit impendi, discernendis vero perquam exigua, certum istud (ut Glossator appellat) exemplum incunctanter protulerunt laudaveruntque? Et quoniam partitis quaquoversum Ursulanarum Virginium reliquiis, longe lateque propagatus etiam fuerat earum cultus, simul cum earundem Legenda, ecclesiasticis Legendariis inserta; postquam his, propter proliquitatem sepositis, successerunt quæ appellantur Breviaria; antiquiora hujus generis pleraque nihil quidem habent de Cyriaco, quia veteris Legendæ prio-

rem dumtaxat particulam exhibent, quantum uni tribusve Lectionibus satis erat; ubi vero solennior cultus vel plures vel præciores lectiones adhibendus suavit, etiam de illo referunt præcitata. Sic Romanum apud nos Breviarium, anno MCCCXXII excusum Venetus, cum totis novem de ipsa Passione Lectionibus ac reliquo Officio proprio, in earundem Lectionum sexta, narrato Virginum Romam appulsu, dicit, quod ad earum adventum Papa Cyriacus valde lætatus, cum ipse esset de Britannia oriundus, eas summo cum honore suscepit, cum omni Clero et Populo. Angelus autem Domini apparuit Papæ in ipsa nocte, monens eum ut cum eis iret et palmam perciperet Martyrii. Quod apud se celans, coram omnibus Cardinalibus, ipsis licet reclamantibus, et dicentibus non decere Papam post quasdam mulierculas abire, Papatui resignavit... et Lectione VII... Secutus est autem ipsum Vincentius Cardinalis, et Jacobus de Britannia Patriarcha Antiochenus etc. Allegatur etiam aliud anni MDL Breviarium, paulo aliter ordinatum, ubi similibus fere verbis res eadem dicitur; quodque renuntiavit, cum anno uno rexisset Ecclesiam et mensibus circiter tribus, nonus decimus post Petrum Apostolum.

D 4 Verumtamen videtur Romanis ea narratio præquam dubia atque suspecta semper fuisse: nam Bonifacius Papa VIII, auctor sexti Decretalium; cujus (utpote Cœlestino V renuntiante promoti) maximi intererunt, rem adeo inusitatam, multumque an licita esset disputatam, exemplis pluribus confirmare; neminem invenit quem nominare vellet, præter S. Clementem, licet alioqui (sicut vidimus) nominatissimæ tunc essent quæ prætenduntur revelationes. Cum autem Venetum illud, quod divi. Breviarium Romæ comparuit; licet in eo nihil haberetur de expuncto Cyriaci nomine (res profecto incredibilis et exemplo carens, si non etiam impossibilis) ideo narrantio universa displicuit, ut mox expungi jussum sit totum S. Ursulæ Officium, pro eoque vetus S. Hilariionis restitui ad XXI Octobris; ut apparet in eo quid haberent, summa cum diligentia emendatum et castigatum, et in alma Venetiarum urbe expensis D. Lucæ Antonii Junctæ Florentini (ejusdem qui excuderat primum illud anni MCCCXXII) impressum anno MDCCIV. Hic tamen in Kalendario adhuc inveniebatur primo loco notatum nomen Undecim millium Virginum: ast in eo quod Joannes Soter excudebat Coloniae, anno MCCCXXVI, omnibus Clericis atque Presbyteris, juxta exquisitam atque laudabilem sacrosanctæ Sedis Apostolicæ ordinationem, per totam Christianitatem indifferenter commune, ubi Lectiones tam de tempore quam de Sanctis, vel e sacris dumtaxat litteris vel ex probatissimis sunt desumptæ auctoribus, nec mentionem quidem Virginum invenias. Quomodo autem in Breviario præcitato anni MDL (quod non vidi) rursus comparat etiam Cyriacus, equidem nescio: hoc scio non diu sic comparuisse, solumque S. Ursulæ ac Sociarum Virginum Commemorationem, absque ulla propria Lectione deinceps fuisse retentam. Glossam quoque veterem, quæ usque ad annum MDLIII Cyriaci renuntiationem servaverat, Gregorii XIII jussu correctam evanuisse.

relicta sola
commemora-
tione S.
Ursulæ et
sociarum,

E 5 Quid autem mirum, si sagacioribus Romanis, adeo peregrina et primis decem seculis ignota historia, suspecta plurimum fuerit? quando inter ipsosmet Colonienses, sepositis præjudiciis paternisque traditionibus verum animi sensum proferre ausos, non defuerunt, qui saltem Cyriacum Papam expungendum judicarent? Unus pro omnibus sit, Coloniae Agrippinæ natus, Wernerus Rollevinck, ibidemque mortuus anno MDXX. Hic in Fasciculo temporum, quem usque ad annum MCCCXC perduxit, postquam egisset de S. Pontiano, Nota, inquit, quod in quibusdam Historiis habetur, quod

sed ab his
cito expun-
ctus,

F
expunctus
denique etiam
ex Glossa,

nec ipsismet
Coloniensibus
omnibus
cred'us.

A quod Cyriacus immediate successit Pontiano, et Papatum dimisit ut cum Virginibus martyrio coronaretur: sed temporis ratio hoc non permittit. Ita ille, ex solis quæ tunc habere poterat Catalogorum Pontificiorum monumentis. Quid vero dicturum fuisse putamus, si antiquum hunc nostrum Catalogum habuisset, et recte digestos Consulares Fastos, et in illo ab hujus ipsius temporis auctore scriptum legisset, quod Pontianus Episcopatus in Sardiniam deportatus est Severo et Quintiano Consulibus, ibique discinctus iv Kal. Octobris, et loco ejus ordinatus Anteros xi Kal. Decembris, utique intra unum eundemque annum cccxxii, quibus illi Consulatum gesserunt? Prudenter profecto fecerunt Breviariorum Coloniensium tam veterum quam recentium collectores, quod Ursulanæ historiæ epitomen, satis ægre fidem obtinere natam, non putaverint injecta Cyriaci mentione gravandam apud Ecclesiasticæ Historiæ vel leviter peritus.

6 Baronius, licet in sua chronotaxi, citra Consulare filium ducta, Pontiani mortem differat usque in annum cccxxii; Cyriacum tamen velut monstrum eliminat ab Historia Ecclesiastica, hisce verbis: Non audiendi penitus recentiores quidam, qui post Pontianum introducunt Cyriacum quemdam Pontificem, cujus nulla prorsus extat mentio in serie Romanorum Pontificum, vel apud Optatum Milevitanum, vel Augustinum, vel Cresconium, aliosve Indices Vaticanos; nec apud Græcos, ut Eusebium, Nicephorum, vel alios; adeo ut ne digna quidem sit, quæ pluribus confutetur, sententia; quippe quæ nulla penitus nitatur ratione vel testimonio antiquorum. Hoc modo cum aliis infuistis locis argumentetur eruditissimus Annalium parens, velim scire quibus oculis ista legerint, qui quoties eo ratiocinationis genere comminus urgeri se sentiant, difficultatem omnem se devorasse putant, si per contemptum dixerint. Argumenta istæc negativa esse quibus concludatur nihil, straminea, infantilia, sagittas parvulorum, idque sine delectu, sine discrimine, quocumque casu; præcipiendo eruditissimis hominibus certissimum quod haberi potest ratiocinium, ad veritatem discernendam a falsitate in rebus antiquis, ubi de facto vel traditione quaeritur.

7 Stramineus ergo secundum istos argumentator Baronius, infantes Patres, Concilia, Doctores, quotquot, etiam in causis fidei, nedum in historicis quaestionibus, sic fuerint ratiocinati. Specimen ex infuistis unum datur alterumve, Gregorius Nyssenus Orat. 1 contra Eunomium. Unde hanc affirmandi auidaciam quis habet ut dicat, ipsum Dominum, qui est omnis creaturæ opifex et conditor, non esse increatum? Ex qua divinitus inspirata voce? Quis Apostulus, quis Evangelista talem emisit vocem? Quis Propheta, quis Legislator, vel Patriarcha, vel quis alius eorum qui a Spiritu sancto afflati et instructi fuerunt? Catholici Præsentes, in Collatione cum Severianis et Acephalis, Constantinopoli habita anno dxxxii, oppositos sibi ab illis Dionysii Areopagite nomine codices hoc repudiant argumento: Illa testimonia, quæ vos Dionysii Areopagite dicitis, unde potestis ostendere vera esse, sicut suspicamini? Si enim ejus erant, non potuissent latere B. Cyrillum. Quid autem de B. Cyrillo dicimus? quando et B. Athanasius, si pro certo scivisset ejus fuisse, ante omnia in Nicæno Concilio de consubstantiali Trinitate, ealem testimonia protulisset adversus Arii diversæ substantiæ blasphemiam? Si autem nullus ex antiquis recordatus est ea, unde nunc potestis ostendere, quia illius sint, nescimus.

8 Plura exempla qui volet collectu videre, adcat Joannis Launoyi Parisiensis Theologi Dissertationem de vi negantis argumenti; si tamen Dissertatio dici debet, in qua nihil disputatur, concluditur nihil, nisi quod ex sola concervatione scriptorum omnis generis,

in quaestionibus fidei vel historiæ ecclesiasticæ sic ratiocinantium, ultro fluat id, quod in Dedicatoria præfatus erat, eos qui sine ullo discrimine rejiciunt abnutivum omne argumentum, tamquam si nihil difficultatis in eo possit esse; non intelligere quomodo intelligendus sit canon ille, quo ex negativis nihil concludi statuitur. Id quod adeo certum atque evidens est sensato cuivis, ut is, qui istam Launoyi scripturunculam excutiendum suscepit magistellus Caruntensis, ipso statim initio et ante omnia observet, rejiciendas non esse quaslibet argumentationes negativas, neque tenere cum aliqua opponitur exclamandum, ex negativis nihil concludi: quia Scriptores sacros, ipsa Concilia, et Ecclesiæ Doctores bene multos, qua antiquioris, qua medii, qua recentioris ætatis, inficialibus argumentis usos fuisse, satis superque compertum habemus, cum eæ præsertim res agitantur, quæ in facto, usu, et traditione consistunt. Itaque Cyriaci Pontificatum etiam ipse inter fabulas reputat, juxta regulam quam statuit sibi his verbis: Tunc in rebus historicis alicujus erit momenti negativa ratio, cum ex generali gravium, litteratorum, diligentiumque scriptorum, qui ingenii severitati quamdam prudentiam adjunxerint et ad eligendum et ad judicandum, quique se-e invicem per multa secula (si de rebus valde antiquis agatur) subsecuti sunt, reticentia formatur: et alibi. Tunc in materia fidei firmissimum est inziale argumentum, quando ex generali Scripturæ sacræ, Divinæ aut Apostolicæ traditionis, sacrorum Conciliorum et Ecclesiæ Doctorum silentio depromitur. Non existimo hominem, haud satis alioqui constantem sibi nec raro contrarium, adeo excidisse sibi, ut voluerit negativo argumento plus roboris in quaestione fidei quam historiæ inesse. Nihil ergo in hoc discrepat a Launoyo, mentem suam brevius illo, nec minus clare sic explicantem in Dedicatoria: Ut res ex seipsa spectetur, nec admittenda nec rejicienda est quævis abnutiva ratiocinatio: in iis autem quæ ex conditione facti, ex usu et traditione pendent, si quadret in omnem penitus subjectam materiam, firmissima judicari debet; si non quadret (quia potest magis et minus quadrare) aliquando probabilitatis habet aliquid, aliquando nihil, idque sæpius: quo in discrimine regula nulla possit certa constitui, sed quidquid est totum viri sapientis et æquanimi judicio relinquatur, ex quo recte et apposite ratiocinandi leges omnes manarunt.

9 Quamvis enim in rigore Dialectico non sequatur: Non est scriptum vel dictum, ergo non est factum: (nec enim minus fuisset a Christo suscitatus Lazarus, licet hoc Joannes æque ac alii tres Evangelistæ tacuissent, tacuissent etiam Apostolorum discipuli, et his ætate proximi omnes) recte tamen sequitur: Hoc vel illud caret congruæ antiquitatis et auctoritatis testimonio, ergo factum esse non est prudenter credibile; sicut non esset credibilis resuscitatio Lazari in universali omnium eorum silentio, qui rei gestæ vel interfuissent ipsi vel ex præsentibus ucepissent, post centum, ducentos, nedum post septingentos aut mille annos simpliciter asserta; tunc enim locum habet illud Baroni: Quod a recentiori auctore de rebus antiquis sine alicujus vetustioris auctoritate profertur, contemnitur. Tanto autem fit certior et evidentior ex argumento negativo demonstratio, quanto notitia facti, de cujus credibilitate controversatur, ad plures pertinere et a pluribus scripto consiguari debuisset, propter insignem sui claritatem: qualis est Romani Pontificatus assumptio, resignatio, vel mutatio; ut est in casu nostro, ubi et scriptor habetur, ipso quo Pontianus discinctus est Anterosque ordinatus anno, Catalogum ab alio collectum prosequi incipiens pro proximis quadraginta annis; eamque sæculi tot alii, quos non est

D
PONTIANUS

ut extremæ insensibilitatis sit eo numquam moveri,

E

quod cum m generale est aliis videtur firmissimum

F

et saltem rulet ad fidem suspendendam in quaestione facti,

absque congruæ antiquitatis teste propositi.

Baroni de eodem sententia,

B

in argumento negativo fundata;

quasi etiam Patres ut convincunt,

C

quando negatio est univ ersalis,

toties usi inveniantur;

credibile

PONTIANUS. A *credibile non rescituros aliquid de Cyriaco fuisse, etiam illo tacente, si unquam in rerum natura extitisset.*

qualis nor-
est sepul-
chralis titulus
S. Cyriaci,

quem Jacobus
Patriarcha
Antioch. scul-
psisset statim
ab ejus
martyrio.

Nihilo cer-
tius idem
creditur esse
Zebennus,

quam pro
eodem su-
mitur An-
terus et Hi-
larus.

9 *Accedit, quod qui eum primi extulerunt in lucem, eas junxerint circumstantias, quæ socienda fidei adeo nihil prosunt, ut potius obsint vehementer. Tale est, quod Romanæ Urbis ac Europæ pene totius Curiaque Pontificiæ is proponatur sub Pontificatu Cyriaci status, qualis fere est hodie, plenus Regibus, Principibus, Ducibus Christianis; et quidem cum titulis Angliæ, Burgundiæ, Brabantiæ, Constantinopolis; liberrimoque per loca sacra discursu, Cardinalibus quoque et Patriarchis; quorum unus Jacobus, natione Britannus septem annis ecclesiam Antiochenam rexerit; visendi-que gentis sui Cyriaci causa Romam advectus, factus sit itineris Coloniensis socius; et tumultandis caesorum per Hunnos corporibus sic operum dederit, eo quo post ceteros vixit triduo, ut præcipua quæque nomina saxo insculpsit, prout a Gerlaco Abbate Tuitiensi ad B. Elisabeth perscripta fuisse prætenduntur; de Cyriaco autem nominatum sic. S. Cyriacus Papa Romanus, qui cum gaudio suscepit sacras Virgines, et cum eisdem reversus martyrium suscepit. Equa obsecro hic umbra antiquioris styli, et ad seculum Christi tertium referibilis? Quis autem Jacobus iste, ignotus Antiochenorum Episcoporum Catalogis, æque ac Cyriacus Romanorum? Idem, inquit, qui Eusebio olimque Zebennus; vel Zebennus, cui Nicephorus sex annos tribuit. Aucto: sed idem Nicephorus, successori ejus Babylæ Martyri sub Decio solum assignat annos tredecim, proinde successisset is Zebennus primum anno Christi CXXL. Zebennus vero ordinatus Modesto et Probo Coss. id est anno Christi CXXXIII, sedisset annos duodecim integros. Incerta igitur ea ratiocinatio est, et incertior longe conjectura, qua in unam personam conflantur gemina tam diversa nomina: et quidem ut in Antiochenam Cathedrali inducatur homo Britannus, ex alieno Patriarchatu advena, absque ulla vetusti exempli suffragio.*

11 *Neque levior difficultas est circa eum, quem sibi Cyriacus renuntians successorem dicitur. Nam B. Perenx, quæ prætenditur Elisabethæ revelasse renuntiationem ab illo factam quodque is non prius ab urbe regressus sit quam ipsius consilio alter ei nomine Anterus substitutus est, contradicit Anonymus, similem sibi factam revelationem præten- dens, et asserens, quod B. Cyriaco subrogatur in Summum Pontificem Hilarius. An etiam hic dicitur binominis, nullo teste, auctore nemine? Expedita responsio, inquit, Hermannus Crombachius, in Vindictis Ursulanis pag. 553, idem qui Latina voce HILARIUS, Græco et genuino nomine ANTEROS nominatur: nam Græca vox Ἀντίρως Latine idem quod FLORIDUS, seu HILARUS vel HILARIUS significat. Miror responsi promptitudinem, sed mallem laudare soliditatem. Græce enim Ἀντίρως apud Eusebium et alios scribitur, quod est Amor reciprocus, et penultima brevi hæcenus semper dictus est Anterus vel Anteros, non Antherus: unde Nicolaus Maniacutius in metrico Pontificum Catalogo, ad Alexandri III Pontificatum, in quo desinit, proferendo, relatis xiiii decessoribus Pontiani, sic porro canit:*

Post hos succedit, Papatus in arce locatus,
Hinc PONTIANUS, hinc ANTERUS, hinc FABIANUS.

12 *Porro tam multis istiusmodi responsis scætet opus Crombachii, ut verear ne quam tuendam suscepit causam, difficiliorem longe reddiderit: de qua licet nihil- dum volam velimve definire, rem integram successoribus servans in Octobrim; de ipsis tamen qui præten- duntur revelationum libris, non possum non judicare, mera esse figmenta; a quibus quidem conotus sum B. Hermannum Steinfeldensem liberare, ad diem VII Aprilis; nunc autem observa Anonymum præfatum, pro ævi sui consuetudine, nomen proprium exprimere,*

Non ausim
ego talia B.
Elisabethæ
adscribere,

per initialem litteram N. non H. adeoque ab Her- D
manno esse diversissimum, fortassis Nicolaum. An
autem etiam B. Elisabeth; quam Frater N. secutum
se profitetur, possit credi falsa alienæ fictionis invidia
gravari, videbimus ad XIII Junii. Certe cum recordor
Actorum S. Sriberti, in Cæsaris insula non procul
Colonia per tantam fingendi licentiam consarcinatorum,
quantam horror sit vel leviter designatam a Bollando
nostro illa refutante videre ad I diem Martii; cogor
vereri, ne Sribertinis ac Tui iensibus monachis certam-
en fuerit, utri plura fingerent, hi sub nomine B.
Elisabethæ divinitus inspiratæ. isti sub titulo S. Mar-
cellini cœvi ac discipuli: quilibet profecto toleraverim
potius, quam pro cælestibus revelationibus talia sus-
cipiam,

13 *Interim placet illud Augustini lib. 1 de mendacio
ad Consentium cap. 1. Quæstionem istam tam sollicite
tractabimus, ut quæramus eum quærentibus; utrum
autem aliquid inveniamus, nihil nobis temere affir-
mantibus, lectori bene attendenti satis indicabit
ipsa tractatio. in qua si ullus error est, cum ab
omni errore veritas liberet, atque in omni errore
falsitas implicet, numquam errari tutius existimo,
quam cum in amore nimio veritatis et rejectione
nimia falsitatis erratur: qui enim severe reprehendunt,
hoc nimium dicunt esse: ipsa autem veritas
fortasse adhuc dicat, Non est satis. Sanctus quoque
Martinus, ad altare a superioribus Episcopis consti-
tutum cuidam (ut credebatur) Martyri, de quo tamen
nihil certi constans sibi majorum memoria tradi-
disset, grandi se scrupulo permoveri ostendit: et
aliquandiu a loco illo se abstulit; nec derogans
religioni, quia incertus erat; nec auctoritatem
suam vulgo accomodans, ne superstitioni conva-
lesceret; sicut in ejus Vita cap. 8 narrat Severus Sul-
pitiæ. Ipse Crombachius, modestior, quam ut eviden-
tiam argumenti negativi contra Papatum Cyriaci ausit
velitque contemnere; licet fateatur eosdem omnes qui
pro illo stant, sic loqui ac si is rerum supremumque
Pontificatum gessisse; solum petit, ut saltem Pontiani
in exilium relegati Vicarium fuisse patiamur. Sed
neque hoc possumus, constricti auctoritate Catalogi,
ipso tempore capti continuari, affirmantisque, quod
Severo et Quintiano Coss. id est anno CXXII, Pon-
tiani et deportatus in insulam, et in eam III Kal.
Octobris discintus est; loco ejus ordinatus Anteros
Consulibus superscriptis, XI Kal. Decembris. Idem
de Antero postea dicit, quod sedit mense uno die-
bus X, et dormit III Nonas, Maximino et Africano
Coss. id est CXXXII: successitque iisdem Consulibus
Fabianus.*

14 *Satis autem videtur ridiculum, quod Maximinus
(aliis Maximus) et Africanus, Consules anni præfati,
trahantur ad annum aliquem posteriorem, si non ut
Ordinarii (nam alii nominantur in Fastis) saltem ut
Suffecti: quodque non solum primus (qui utique etiam
Imperator erat) sed etiam secundus doctur titulo
Principis, velut Collega in Imperio. De utrisque au-
tem simul dicatur, quod cum explorassent iter San-
cturum, quo perrecturæ erant, miserunt cum festi-
natione legatos ad quemdam cognatum suum no-
mine Julium, qui erat Princeps gentis Hunnorum,
hortantes eum ut educto exercitu suo persecutio-
nem Sanctis inferret, ac deleret eas. Quasi Maxi-
minus, qui mox a sua electione ipsoque anno CXXXII
persecutionem fecit adversus Ecclesiarum Sacerdo-
tes, tam Romæ per se quam alibi per edicta sua, ut
scribit Eusebius; timuisset Romæ et sine milite copioso
aggredi imbellem ejusmodi turbam; et opus habuisset
barbarica exercitu, nescio unde evocando Coloniæ,
quo iter institui intellexerot. Barbarus quidem Maxi-
minus erat, Gotho patre, matre Alanu, rusticanis ho-
minibus natus in Thracia; ex pastore ovium miles
Romanus,*

sed pergam
quætere cer-
tiora, cum
S. Augustino,

E
est S. Martino.

Quin neque
credere pos-
sum Pontiani
Vicarium Cy-
riacum fuisse,
F

aut Maximini
Imp.
ejus ac Virgi-
num necem,

Hannib. Colo-
nia patranda
com-
mendasse.

A Romanus, ex milite autem citra Senatus suffragium ob exercitu acclamatus Imperator: sed hujus cognato Julio (si quis fuit unquam ei cognatus hoc nomine) quis nisi temere parem felicitatem detulerit inter Hunnos, apud Meotidem paludem longe a Thracia commorantes, et integro post hæc seculo ac primum duce Attila in Romanum Imperium progressos. Ferrei capitis ac stomachi sit oportet, qui hæc omnia sustinere atque concoquere sic posse se credat, ut ea pro divinis revelationibus suscipiant alii, et nefus putent vel dubitare.

15 Non est tamen culpandus Hermannus Crombachii, viri omnia optimi et mihi quoad viri amirissimæ, zelus; quo etiam illa, quæ de Breviario Glossæque expuncto circa Cyriacum diximus, defendere ut verum conatus est. Recte enim ac vere sentiebat, ex istiusmodi Ecclesiæ dispositione nequaquam sequi, erroneam esse opinionem quæ Colonia retinebatur; et qua subversa, videbat vacillare fidem sepulchralium, de quibus egimus titulorum, et revelationum earum quis desuper putabatur habuisse B. Elisabetha. Ne tamen vel in hoc argui posset, consulendum sibi credidit Petrum Marionum, Jurisprudentiæ titulo inter Romanæ Urbis Advocatas ab annis nunc quinquaginta reverberrimum; nade etiam responsum accepit, a nostro scopo non alienum, et pag. 124 integre ab eo productum in hæc verba: Non crederem Glossam Joannis Andreae idcirco minime allegari posse, quod e corpore Juris Canonici erasa fuerit, cum minime appareat summi Pontificis auctoritate fuisse improbatam. Nam Gregorius XIII, in priori constitutione, quæ in ipso Decreti a Gratiano compilati vestibula occurrit, verbis utitur. . . ex quibus apparet, non fuisse intentionem summi Pontificis, ut Glossæ Catholicorum virorum, quamvis erroneam aliquid continentes, de medio tollerentur; cum satis esset, brevi aliqua nota apposita, lectorem de recta sententia admonere; id quod videmus in pluribus locis Decreti, tam respectu Glossæ quam ipsius Gratiani, factum fuisse. Verum ut concedamus ab illa sententia appellari posse, et Joannem Andreæ in locum, unde fortassis nimis rigide rejectus fuerat, esse reponendum; non habebit tamen ejus Glossa (de Cyriaco scilicet) eandem vim et efficaciam, quam reliqua ejus scripta obtinent, quæ de Juris Pontificii quæstione tractant, maximam scilicet apud omnes. . . sed eam quam habent Jurisconsulti, de aliena professione tractantes, qualis est historiarum cognitio, quæ, pro temporum conditione, non potuit ad Joannem Andreæ, nec ad ceteros ejus retatis, exacta pervenire.

B Non enim hoc Ecclesia prohibet;

16 Non poterat ipsamet Jurisprudentia aptius respondere in Historicorum favorem, qui non existimant Pontificia auctoritate se constringi, ad habendum

pro canonizato quidquid quomodocumque probatum improbatumve Romæ fuerit. Nec sane quia ex lectionibus de S. Brunone, ad instantiam Academiæ Parisiensis, expuncta est occasio conversionis vulgo jactata, desinit religiosissimus Patruæ Carthusianorum Ordo eandem adhuc ut veram tueri; et Johannes Calumbi noster in capite suorum Opusculorum ponere non dubitavit Dissertationem de eo argumento; doctam sane, sed in qua non satis æquus Adversario suo, nec considerans quo de argumento disputetur, accusat eum irreverentiæ in Apostolicæ Sedem, quod illum damnati Canonici anastasiam, nunc quidem expunctam, olim tamen in Romano Breviario lectam probatamque, subinde ansit appellare Fabulam. Quasi vero Breviariorum collectoribus et recognitoribus historiarum illis contentarum quidquam detrahat, quod ut homines humanis opinionibus ducti potuerint aliquid ut verum recipere, quod posterior atque eruditior ætas plane ut fabulosum explodit.

17 Neque adeo peregrinum videri cuiquam debet, si magnis rationibus adductis aliquis (uti adducti fuerunt illi qui prædictam anastasiam primi vocarunt in controversiam) contra totius Ordinis sensum veniat circa ejus originem. Nunquid enim (ut alios præteream) Sanctus ille Cyriacus, initia hujus Dissertationis nominatus desinat esse modis omnibus fabulosissimus, quia Crucigeri per secularum priorum ignorantiam ceperunt dicere, eum fuisse Fundatorum sui Ordinis; licet certum aliis videatur, eos primum venisse in censum religiosorum Ordinum, sub imperio Latinorum in Syria; et vere Sanctus Hierosolymorum Episcopus Cyriacus, longe antiquior Crucis inventionem demonstretur? Satius igitur fecisset, Columbus si animo et calamo temperans rem suam egisset; ostendissetque prædictam anastasiam non primum audiri et credi ceptam (uti Adversarius dixerat) tribus fere seculis post mortem S. Brunonis, quando ipsam scripto consignavit Joannes Gerson anno MCCCLXX, sed testes habere, quos in prima appellat pagina, ex Ordine Carthusiano ab anno MCCCLXXI, LXXXIII et XIII, imo MCCCLXXXI et XL, sic ut ultimus solum XLVIII annis distet a morte Sancti Fundatoris obita anno MCI. Ita agentium aliis quibuscumque, cupientibus in historica quæstione movere veritatis amatorem ad prudentem assensum; non advocandus Deus e machina; nec si quid forte erravit Pontifex aliquis fatuose jactandum, maxime in ea re quæ notitiam ejus enormi excedit temporis intervallo; multo minus exigendum ut Popalia omnia verba in summo quem aliquis forte pretendere potest intelligantur rigore; sed gratia habenda iis qui tolerabili aliquo sensu eorum conantur salvare veritatem, quando rigor ille teneri nequit; hæc enim summa est quæ illis tali casu debetur reverentia.

D PONTIANUS, sicut neovelut sustineret quæ jussit expungi e Breviario;

E aut contra quæ aliquando in eo fuerint, haberi pro fabulis.

F

XX S. ANTEROS

ANTEROS, natione Græcus, ex Patre Romulo, fuit tempore Maximini, ordinatus anno CCXXXII, xxx Novembris in Dominica: sedit mensem 1, dies xii, usque in Januarii. anni CCXXXII*, sepultus in cæmeterio Callisti via Appia, et cessavit Episcopatus menses xi, dies vii.

Ab an 235
22 Novembris, ad 3
Jan. 236.
Barón a
3 Dec. ad
3 Januar. 238

Causa longioris Vacationis.

Tam diuturnam Vacationem fecerit persecutio, quæ sævissima fuerat excitata, Alexandro Imperatore a militibus occiso, circa medium mensis Martii anno CCXXXII; tum enim quasi sublato obice (nam ipse post mortem Urbani faverat Christianis) crudelitas Gentilium sese exeruit, præsertim Romæ sub Præfecto Ma-

ximo, novi Imperatoris Maximini edictis stimulo: cui etiam Præfecto potius quam absentem Alexandro, adscripsit Pontiani exilium hic illo vivente fuerit in Sardinia deportatus, ut verosimile facit Catalogus, dum Alexandro tribuit relegationem istam. Sed et hic, quantumvis alias benignus in nostros, notus tamen fuisse

ANTEROS. *A* fuisse potuit calumniosis Praefecti delationibus, suggerentis quod plebs Romana, Christianorum increpantis ac libertate pene publica vehementius irritata, in seditionem esset convertenda, nisi a legato saltem illorum capite placaretur.

Pontificatus brevis: **2** *Dedimus ad xiii Maji, Acta S. Pontii Senatoris Romani, circa annum cclvii, Cimellæ in Alpibus maritimis martyrizati, descripta ab ejus alumno et comite Valerio, omnium oculato teste, prout ea ab exceptoribus pecunia redemisse se ait; nec veritatem mentiri persuadet accurata Pontificum Imperatorumque notitia, qualis in non coarctis passim solet deficere. Ibi num. 6 dicitur, quod in ipsis diebus, quibus in Senatum cooptatus fuit Pontius, sanctus Papa Pontianus gloriosa morte migravit ad Dominum: post quem Anteros praefuit Ecclesiae mense non amplius uno Catalogus quoque notans initium Anteri sub iisdem Consulibus, sub quibus in Sardiniam deportatus est Pontianus; martyrium vero, sub Consulatu Maximini et Africani; Chronologiam stabilit, certoque nos reddit, annos xi vel xii, qui ei a secundo Catalogo et Anastasio tribuantur, esse expungendos, ut temere adjectos. Nisi opinari quis velit, Anterum jam olim fuisse ordinatum Episcopum Vicarium Urbani Papae,*

B *sed prius quam hic caperetur captum etiam aut relegatum fuisse, nullo factum sit, ut ejus loco ordinaretur Pontianus, primum Vicarius, deinde Pontifex. Anteri autem nusquam invenit Hieronymianum Martyrologium, nomine fortassis per librarium sacerdotum corrupto aut omisso: quapropter cogimur diem sepulturae notatum a 2 Catalogo pro die mortis accipere, quae fortassis eodem die contigit, si Martyr, ut passim creditur, ille obiit.*

3 *Inter pseudepigraphas Isidori Mercatoris consarinationes, sub nomine Anteri, haletur Decretalis Epistola, ad Episcopos Provinciarum Bæticæ et Toletanæ, de mutatione Episcoporum, data xii Kal. Aprilis, Maximiano et Africano viris clarissimis Consulibus, id est sesquimense post mortem ipsius Anteri, sicut ex dictis constat. Neque ad illum a convictione imposturae erimendam jurare potest Auxilius, qui Formosi Papæ ordinationem defensurus seculo ix exeunte, in capite libri 1 ponit auctoritatem inde acceptam, qua dicitur, non transire de civitate in civitatem, neque de minori civitate ad minorem; qui hoc non suo libitu, non ambitu, non propria voluntate facit; sed aut vi a propria Sede pulsus, aut necessitate coactus, aut electione aut exhortatione Sacerdotum aut populorum ad aliam civitatem transfertur et inthronizatur. Etenim a viris eruditis ostensum est, compilationem illam, quamvis falsum nomen Isidori præservat, fratris scilicet S. Eulogii qui Moguntia aliquamdiu peregrinus sive exul vixit; esse tamen verum seculi ejusdem sætum, circa annum vccc, sub Riculfo Episcopo Moguntiniensi ex Hispaniis allatum, et per Germanos Romanorum captantes gratiam studiose vulgatum, cui diffidere nesciens Auxilius iste, ante omnia usus est tum opportuno in rem suam loco, exemplisque ibi productis Eusebii et Felicis; quorum primus, de quadam parva civitate, Apostolica auctoritate, Alexandriam; secundus, de civitate ad quam ordinatus erat, communi Episcoporum et reliquorum Sacerdotum ac populorum consilio, translatus sit Ephesum, ambo ignoti antiquioribus.*

D
Decretalis
conficta.

E

XXI S. FABIANUS

*Ab an. 236
ad 250. an.
13, n. 1 d. 10
*Baron a
238, ad 253,
an. 15, d. 4.*

FABIANUS, natione Romanus, patre Fabio, fuit temporibus Maximini et Gordiani et Philippi, ordinatus anno cccxxii, xi Decembris in Dominica; seditque annos xii, mensem i, dies x; martyrio coronatus xx Januarii anno ccl*: et cessavit Episcopatus annum i, menses iii, dies iii.

*Cultus cum S.
Sebastiano.*

C *Sepultus est, inquit secundus Catalogus, in Cœmeterio Callisti via Appia xiii Kal. Februarii, nec ab hac die alia mortis dies requirenda videtur: quandoquidem ad eandem Hieronymianum martyrologium ipsum sic habeat, et quidem primo loco Romæ in cœmeterio, Fabiani Episcopi et Sebastiani: cujus posterioris, eodem die anni xxxii post Fabianum sub Diocletiano martyrizati, tanta fuit celebritas, ut licet sancti hujus Pontificis nulla earent Acta conjuncta tamen utriusque commemoratio et forte etiam aliquando corpora, utriusque parem venerationem reddiderit. Postea tamen a Sergio Papæ II translatum corpus, sive pars ejus est ad ecclesiam SS. Silvestri et Martini in montibus.*

Tempus Sedis. **2** *Antiquior Catalogus annos Sedis xiiii, menses xi, dies x numerat: sed annum unum detrahendum docent Consules; iidemque jubent ut pro xi mensibus sumimus annum, qui solus habetur in 2 Catalogo. Fuerunt autem priores, et eodem quo Fabianum ordinatum diximus Decembri magistratum suiverunt, Maximinus et Africanus; posteriores, Decius II et Gratus, eundem inierunt ipso Januario quo ille ad palmam venit. Neque suspecti hi esse possunt æque ac numerari, cum sicut jam sæpe notavimus in numeris facile sit errores obrepere scribentibus, in nominibus non item.*

*Vacatio plus
quam anni i
probat.*

3 *Henschenius quo mensium numerum utcumque salvaret, censuit successorem Cornelium ordinatum circa iii Junii, anni ccl., cum post martyrium S. Fabiani Sedes vacasset mensibus iii, diebus xu.*

Sed iii Junii in feriam iii, non in Dominicam eo anno convenit: et sicut recte observat Schelstravius, in gravi illa sub Decio persecutione, cujus initia passum Fabianum teamus, Sedem ultra quatuor menses vacasse indicant litteræ Cypriani ad Clerum Romanum et hujus ad illum responsa, utique nuntius ultro citroque ter quaterque missis, in quibus aliisque a Clero Romano actis annus facile totus elapsus esse potuit, sicut etiam Card. Baronius exiit ad an. 233 num. 87. Nihil tamen istam durtantatem cessantis Episcopatus efficacias probat, quam ipse primus Catalogus, quando dicit, quod post passionem Fabiani Moyses et Maximus Presbyteri et Nicostratus Diaconus comprehensi sunt, et in carcerem missi: quo tempore supervenit Novatus ex Africa, et separavit de Ecclesia Novatianum et quosdam Confessores, postquam Moyses in carcere defunctus est, qui fuit ibi menses undecim, dies undecim. Atqui Epistola Cypriani 16, ad eosdem necdum schismate divisos scripta est ante creationem Cornelii, et quidem, cum eorum patientia revertentis anni volubilem circulum victricis gloriæ dignitate transgressa esset; unde idem Baronius num. 28 etiam notat, eatenus pace et unitate concordem, in creatione Cornelii primum schismate fuisse divisos causa Novatiani. Est porro longè Annalium jam citato operæ pretium legere, quam multa eo tempore egerit, scripserit, decreverit Clerus, pro incumbente tunc sibi Ecclesiae universalis cura: miraberis enim tam multa uno anno fieri potuisse, adeoque

F

non

XXI S. FABIANVS

XXII S CORNELIVS.

XXIII S. LUCIVS.

XXIV S. STEPHANVS

A non longum videbitur tempus huic vacationi constitutum.

4 Quod Epistola Fabiano supposita attinet, una Kal. Julii, Maximino et Africano Consulibus data,

ordinationem ipsius quinque mensibus prævenit; altera, Africanum et Decium Consules nominat, nusquam simul inveniendos in veris Consularibus Fustis.

D
VIDE APP.
NOT. 6

FABIANUS.
Decretales
fictæ,

Ab an. 251
ad 252. an.
1, m 3, d. 10.
Baron. a 254,
ad 255

XXII S. CORNELIUS

CORNELIUS, natione Romanus, fuit temporibus Decii et Volusiani cum Gallo regnantis, ordinatus xxiii Aprilis, in Dominica anno ccli; atque cum vixisset in Pontificatu annum 1, menses iii, dies x, Centum-cellis gloriosam dormitionem accepit u Augusti, anno ccli; indeque relatus, sepultus est juxta cœmeterium Calisti xii Septembris quando colitur: et cessavit Episcopatus dies lxx.

Dies cultus.

Primi Consules Decius 11 et Decius, cum secundis Gallo et Volusiano satis probant, recte etiam hic ex fide Catalogi 2, sumptum annum 1 pro 11, quos notabat Catalogus prior: quod diem, locum, et modum Mortis attinet mox plenius declarabitur. Quia autem peregre mortuus Cornelius erat, ideo Romana Ecclesia Depositionis apud se factæ diem pro Natali semper habuit; et sic inscriptus reperitur Cornelius Hieronymiano Martyrologio, et quidem primo loco post Exaltationem S. Crucis, postea fortassis adjunctam, Romæ in Cœmeterio via Appia Natalis Cornelii Episcopi.

2 Interpontificii tempus ex secundo Catalogo acceptum die uno imminuimus, quia ejus auctor videtur extremum Cornelii voluisse comprehendere; nec volumus

ipsum strictius intelligendo amittere Dominicam pro institutione successoris. Observo etiam ab eodem auctore, in definiendis vacationibus, eisdem plerumque adnumeratum videri ipsum mortis diem; et hoc etiam ut plurimum fecisse Baronium, quoties institutionem successoris ordinat secundum dies Vacationis notatos in libro Pontificali, quem sibi præ oculis præcipue ponit post Anastasium.

3 Restat ut notes, neutros ex prædictis Consulibus, nec ullum quod in fustis reperitur per Consulium subnotari Epistolis Cornelio mendaciter attributis, quando finguntur datæ Decio et Maximo Consulibus, quorum ultimus non nisi secundo post Decii mortem anno Magistratum iniiit.

E

Decretales
fictæ.

Interpontificii
spatium.

DISSERTATIO VI

De loco, ac tempore, quo obiit S. Cornelius.

Passim quidem creditur sanctus Pontifex, Romæ iate templum Martis, una cum Cereali ejusque familia fustibus occisus: et quia constat Centum-cellas relegatum fuisse, putatur inde ob communicationem litterarum cum S. Cypriano retractus ad Imperatorem Romam esse, et Cereali ad custodiam traditus. Sed quantumvis antiqua ea persuasio fuerit, ex auctoritate 2 Catalogi, quem Beda, Ado, Anastasius sunt secuti; videtur tamen prævalere iis omnibus debere auctoritas antiquioris Catalogi.

2 Nec obsunt S. Cornelii quæcumque Acta; hæc enim tum alius multis laborant vitiis, tum eo imprimis, quod et exilii imperati et mortis Cornelio irrogatæ auctorem faciant Decium: a quo nihil omnino possum Sanctum, Dei ipsum tuentis potentia adscribit S. Cyprianus in Epist. 52, occisis Decii et superstite adhuc Cornelio scripta ad Antonianum: ubi illum laudans, Quanta, inquit, in suscepto Episcopatu virtus? quantum robur animi? quanta firmitas fidei? Sedisse intrepidum Romæ in Sacerdotali cathedra eo tempore cum tyrannus infestus, Sacerdotibus Dei fanda et infanda comminaretur; cum multo patientius et tolerabilius audiret levare adversus se æmulum Principem, quam constitui Romæ æmulum Sacerdotem.... Etiam si majestas Domini protegentis et bonitas Sacerdotem, quem fieri voluit, factum quoque protexit: tamen Cornelius, quantum ad ejus devotionem pertinet, passus est quidquid pati potuit: et tyrannum, armis et bello postmodum victum, prior Sacerdotio suo vicit.

3 Adde quod postquam ab urbe discessit Decius, contra Gothos pugnaturus, quo bello sub finem anni

ccli periiit; et postquam in carcere Moyses obiisset, die xxii Novembris, quando colitur; Cornelius, quasi respirante per mortem tyranni Ecclesia, factus audacior, Syæodum plusquam sexaginta Episcoporum Romæ celebrare non timuit. Hæc porro ejus fiducia, æque ac litterarum ex Africa venientium frequentia, ad Gallum Imperatorem deferri potuit; eique, ut suspicari est omnis nova potentia, scditionem minari visa, causa deinde dare comprehendendi Cornelii; et cæcis quos baptizabat militibus, relegandi Centum-cellas; ubi consolatorius Cypriani acceperit ante mortem, æram in carcere Romano toleratis verosimiliter acceleratam.

4 Quia autem corpus Romam relatum, eodem loco conditum fuit, ubi Cerealem et socios antra tumultuerat B. Lucina; factum videtur ut quorum fuit conjuncta confessio ac deinde sepultura, eorum unus fuisse crederetur exitus, per martyrium uno die ac loco toleratum. Videtur autem et illorum passio et Cornelii expulsio ad initium Martii pertinere: hoc enim suadet dies in Nonas Martii, apud Anastasium, quo dicitur Cornelius omnia bona ecclesie tradidisse Stephano Archidiacono, quasi jam ad mortem damnatus, quæ tamen ipsi sit in exilium commutata. Ex his autem liquet correctione aliqua egerit S. Hieronymum, primo in Vita Pauli Eremitæ, ubi ait, quod sub Decio et Valeriano persecutoribus Cornelius Romæ et Cyprianus Carthagine felici cruce damnati sunt: et rursum in libro de Scriptoribus, ubi dicit de Cypriano, quod Passus est sub Valeriano et Gallieno Principibus, eodem die quo Romæ Cornelius, sed non eodem anno.

ac tandem
relegatus
Centumcella.

F

Fingitur
Romæ cæsus
sub Decio,

cui eum super
fuisse dicit
Cyprianus.

Fuit tamen
sub eo ad
quidem
ferendum
paratus,

A 5 Initium hujus Pontificatus ad mensem Aprilem pertinere, Baronius censet : quia Paschali tempore posteriori fuisse electionem, Maio autem priorem, suadent ante et post acta. Fuit anni CCLI Pascha celebratum xxiii Martii ; ab hoc die quantum remouenda sit Cornelii electio, non potest nisi per conjecturam definiri : quam in debili Catalogi 2 auctoritate debilem plane, donec alia melior ratio occurrat, possumus quomodocumque collocare. Dicitur ibi inter Fabianum et Cornelium cessavisse Episcopatus dies iii. Hunc numerum si retineas, et defectum suppleas additione unius anni ac trium mensium, uti faciendum ostendimus ; a die xx Januarii, quo passus est anno ccl Fabianus ; pervenies ad xxvii Aprilis, quo creatus sit anno sequenti Cornelius. Hinc porro per ann. 1, mense iii, dies x, quibus is sedit progrediens, pervenies ad diem v Augusti, quo Centum-cellis idem obierit.

CORNELIUS,
Pontificatum
inierat mense
Aprili,

mortuus 5
Augusti

B
Ab an. 252 ad
255. an. 2, m
4, d. 23,
Baron. a 255,
ad 257. an. 1
ii. 4, d. 14

Tempus sedis :

Decretalis
Acta :

dies mortis.

sub Valeriano,

Lucius, natione Romanus, ex patre Porphyrio, fuit temporibus Galli et Volusiani ordinatus, Cornelii legati Vicarius, fortasse Centumcellis anno cclii, xxiii Junii, Leria quidem tunc iii, sed in carcere vel exilio, ubi Dominicae ratio habenda non erat : eidem vero successor susceptus x Octobris in Dominica, rexit Ecclesiam, qua Pontifex qua Vicarius, annos ii, menses unum, dies x, usque ad iii Martii, quando obiit anno cclv et sepultus est in cœmeterio Callisti Via Appia : cessavit Episcopatus diebus xxxxi.

Tres quidem annos, præter jam dictos dies ac menses, habent omnes Catalogi : sed evidens, quamvis antiquum et idem universale mendum, redarguunt pari ubique consensu notati nec tertium annum Lucio dari permitteutes, Consules, primi, Volusianus et Gallus ; secundi, Valerianus III et Gallienus II. Interim suppositionis convincitur quæ extat sub nomine ejus Decretalis, data Kal. Aprilis Gallo et Volusiano Coss. quia tunc necdum erat ipse ordinatus, ne quidem ad Vicariatum. MSS. quædam Anastasiana apud Florentinum, Natione Tuscum de civitate Luca ex patre Lucino scribunt ; unde is factum putat, ut postea Umbaldus Alincingus Lucensis anno MCLXXXI creatus Pontifex, Lucii III nomen optaverit.

2 Di. n. Mortis, a primo Catalogo tam distincte notatum, secutus in sua Martyrologio Hieronymus ad iii Nonas Martii, post Natalem Martyrum DCCC vel DCCCC, Romæ, inquit, depositio Julii Episcopi. Verum librorum esse errorem, et legendum Lucii, ex Usuardo et ceteris probari potest, nec non ex antiquissimo ad Bredam genuinum supplemento Divionensi.

3 Inter pontificium autem dierum xxx, quod habet secundus Catalogus ; undecim diebus augendum docet tempus sequentis Pontificatus, sic et non alias recte ordinabile.

4 Baronius miratur, quomodo sub Valeriano ac Gallieno martyria affectus S. Lucius dicatur : De tempore enim indubitata fidem facit Dionysius, inquit, Episcopus Alexandrinus : qui cum his ipsis temporibus vixerit, ad rerum gestarum veritatem probandam, instar omnium esse debet ; imo unum cum ceteris prætermisissis auscultare debemus. Hic autem absque aliqua ambiguitate testatur, Valerianum permultis ab exordio Imperii sui annis de Christianis optime meritum. Quamobrem nihil est quod ad Valeriani Imperium Lucii Martyrium, quod furente persecutione Cypriano auctore factum esse constat, referre jure possimus. præsertim si Eusebio assentiamur dicenti, ipsum vix octo mensibus sedisse. Hac Baronius ad annum 257, more suo et annos Imperatorum et nomina Consulatum biennio retar-

6 Ast xii Septembris colendum Cornelium antiquiora omnia Martyrologia præscribunt. Foteor : Sed dies hic acceptus est ex Actis, unde et secundus Catalogus accepit, ubi dicitur sepultus S. Cornelius in Crypta juxta Cœmeterium Callisti, Via Appia, xviii Kalendas Octobris. Hoc autem omnino verum existimo. Cum enim extra Urbem obierit Cornelius, consequens fuit (sicut supra dixi) ut Corporis juxta urbem depositi dies magis solennis ad posteros haberetur, et fastis adscriberetur. Fucrit igitur facta sancti Corporis Translatio, Centum-cellis Romam, quadragesimo post Sancti mortem die ; et nihil obstat, quo minus censi possit S. Cornelius ordinatus die xxvii Aprilis. Atque ita probata nostraque chronographia optata manet Baronii sententia, quoad mensem initi Pontificatus.

D
depositus
Romæ 14
Septemb.

dans, usque dum ad Probi tempora veniens, illam duorum annorum excrescentiam corrigat duorum Consulatum extinctione. Sed uti ipse non credit Eusebio de octo mensibus, ita nec nos eidem Eusebio credimus de tempore occisi Lucii.

5 Quod autem Baronius irrefragabile putat testimonium Dionysii, et revera tale esset, si inveniretur ; id ego opud Eusebium lib. 7, cap. 9, ubi Dionysii verba referuntur, non invenio ; sed solum quod Valerianus, quamdiu erga Sanctos Dei mansuetus erat animo, nemo fuerit ipso benevolentior : postquam autem se in cujusdam majorum Principis tradidit potestatem, nemo etiam crudelior extiterit. Quamdiu autem mansuetudo Valeriani duraverit, cura nec eminens quidem indicet Dionysius, non recte Baronius de permultis Imperii annis id intellexit, quod nec de primis quidem Imperii diebus necessario debet intelligi : potest enim ille in illius Magi potestatem se tradidisse sub Imperio Decii aut etiam citius, eique ad persequendos Christianos operam hunc vulgarem navasse, ut ideo, teste ipsomet Baronio ad finem anni 253, utriusque nomine dicta sæpius sit Decii et Valeriani persecutio. Cumque Decius in procinctu adversus Gothos Senatui arbitrium detulisset eligendi Censoris, omnium suffragiis electus Valerianus sit, tamquam amicus bonorum, inimicus tyrannorum, hostis criminum, hostis vitiorum (inter quæ vel præcipuum censebatur fidei Christianæ professio) dici potest Valerianus regressus Romam ad munus illud quam severissime exercendum. Quinimo ad x Maji et Acta SS. Alphii, Philadelphii et Cyrini diximus, eum jam inde ab initio Decianæ persecutionis, id est ab anno ccl fuisse illius incertorem et ministrum præcipuum. Non itaque nos premit iste Dionysii locus, qui Valerianum, una cum ipsomet Illustrissimo Baronio, agnoscimus hostem Christianorum ante mortem Deciorum, id est ab anno saltem cclii, sub cuius finem hos interfectos dicimus ; biennio autem post Valerianum exorsum imperare, id est in fine anni ccliii, qui et Consulatus ejus primo adscribitur, adeo ut Lucius tertio demum ejus Consulatu, Christi anno cclv fuerit Martyr factus, et satis sit temporis quo

jam inde ab
an. 250
Christianorum
hoste,

F

vivente adhuc
Declo.

Valeriani

XXIII S. LUCIUS

A Valeriani mens mutari potuerit, etiamsi concederetur (quod nec a Baronio quidem concedi potest) initio Imperii sui benignus erga Christianos fuisse.

6 Quæ vero obijci possent ex Baronio, ad serius inchoandum Valeriani Imperium, de anno tertio et quarto Galli ac Volusiani, quibus biennium dumtaxat tribui solet, nituntur inscriptionibus manifeste corruptis.

Solvitur ob-
jecto ex
Tribunatibus
Decii.

Nam si secundus Tribunitiæ eorum Potestatis annus in aliquibus earum recte componitur cum secundo Consulatu; necessario fallere dicendæ sunt inscriptiones aliæ, quæ cum eodem secundo Consulatu componunt III et IV annum dictæ Potestatis, uti recte observavit Labbæus noster in Epitome chronologica.

D
LUCIUS.

XXIII S. STEPHANUS

STEPHANUS, natione Romanus, ex patre Julio, S. Lucio in exilium ejecto, Vicarius ejus Ordinatus XIII Februarii in Dominica anno CCLIII successor vero ejusdem institutus Anno CCLU, die XU Aprilis similiter in Dominica, temporibus Valeriani et Gallieni, rexit Ecclesiam qua Vicarius Pontifex, annos III, menses U, dies XXI, usque ad II Augusti, quando Martyrio coronatus est anno CCLU*, sepultus in cœmeterio Callisti via Appia, postea autem a Paulo I, translatus ad ecclesiam SS. Stephani et Sylvestri nunc dictam S. Silvestri de Capite. Cessavit Episcopatus dies XX.

Ab an. 25
ad 257 an. 2,
m. 3, d. 19.

Baron. a 257,
ad 260, an. 3,
m. 3, d. 22.

Primi Consules Volusianus et Maximus recte signant annum, quo Vicarium Lucii ordinatum statuimus Stephanum; sed quia secundi notabantur Valerianus III et Gallienus II, atque adeo idem annus quo mortuus fuit Lucius, censuit Heuschenius, vix quinque integros menses Pontificem fuisse Stephanum; et pro eo quod in primo Catalogo ei tribuebantur anni III menses II, dies XXI, credit invertendos numeros dicendosque annos II, menses III. Verum (ut recte observat Schelstratius) S. Stephanum ultra quinque menses contra rebaptizantes egisse ut verum Pontificem, clamat Cypriani auctoritas, dum hac in re eum egisse insinuat tamquam Episcoporum Episcopum; uti et Firmiliani testimonium, de Petra Ecclesiæ fundamentali, in qua eum gloriari solitum manifeste declarat. Addo, ejusdem Firmiliani Epistolam datam esse, cum fere vigesimus secundus annus esset a morte Alexandri Imperatoris, ut notat Baronius ad an. 258 num. 46: ea autem accidit anno CCXXXU; et post istam Epistolam cœpit inter Stephanum et Cyprianum Carthaginensem. Dionysium Alexandrinum, aliosque, vehementius agitari controversia de valore Baptismi ab hæreticis colati; non potuit itaque anno CCLU extinctus fuisse Stephanus.

C 2 Quid ergo? An desperabimus, cum eruditissimo Schelstratio hujus Pontificatus chronologiam obtinere per Consules? Neutiquam profecto; sed servatis eorum nominibus, mutabo numeros facillime exerrantes, et ubi Acta S. Stephani ex iisque Catalogi notant Valerianum III et Gallienum II, scribam Valerianum III et Gallienum III; et habeo annum, quo martyr coronatus sit Stephanus, CCLU: habeo etiam præter annos III primi Catalogi, pro mensibus II, menses U, in secundo Catalogo rectius notatos, quam in primo; et additis ex primo diebus XXI, constitutam habeo Chronologiam, tempusque sufficiens iis omnibus rebus, quæ a Stephano ut summo Pontifice acta esse Historia ecclesiastica docet. Huc porra ratione conveniremus cum Baronio, annum quo occisus est Stephanus assignante Consulatu prædicto, si recte is Consules ordinatos habuisset, et per suam exerrantem Chronotaxim non distulisset Valerianum III et Gallienum III usque ad annum CCLX. De die Mortis controversia nulla est, quin idem sit qui Sepulturæ Stephano datæ in Cœmeterio Callisti via Appia: unde etiam Hieronymus in Martyrologio ad III Nonas Augusti primo loco,

B
Ratio alterata
circa
Stephanum,
sententiæ:

et mutoti in
Catalogis nu-
meri Consula-
ris.

Romæ S. Stephani Martyris: ubi credo ex Auctoris mente legi debere Episcopi et Martyris.

3 Ejusdem Stephani, primum Vicarii, deinde Pontificis summi gradum, in ejus epistolis, nisi supposititiæ essent, liceret observare: dicitur enim quod eorum unam ad Hilarium scripserit, u Kalend. Maji, Valeriano et Gallieno Consulibus, solum ut simplex Episcopus (utique anno CCLIU) Nonis autem Aprilis, iisdem Valeriano et Gallieno, sed Consulibus illo II, hoc III, tamquam jam sanctæ Apostolicæ et universalis Romanæ Ecclesiæ Episcopus, omnibus per diversas provincias constitutis Episcopis. Verum chronologia nostra non debet istiusmodi fymmentis probari, quorum exordia e S. Leonis Papæ epistolis sumpta, satis sunt detegendæ imposturæ. Interpontificium porro invariatum servamus, sicut illud in Catalogo 2 notatur.

4 De Translatione corporis supra notatu agit in libello, quem de ipsa ecclesia edidit, Joannes Giacchetti Serranus; ipsiusque Pauli I Bullam allegat datum Indictione XU, quæ fuit anno ejus VI, Christi DCLXII, ubi dicit se dictam ecclesiam in utriusque Sancti honorem noviter construxisse, in domo quæ sibi parentali successione obvenit; et corpora ex neglectis per Longobardorum impignationes cœmeteriis transtulisse; S. Silvestri quidem XIII Junii, et S. Stephani XIII Augusti: eorumque postea partem Sergius II transtulisse potuit in ecclesiam SS. Silvestri et Martini de montibus. Interim ex iis quæ publice imprimuntur novellis (gazettas vocant) anno MDCLXXXII cum admiratione didicimus, triremes Magni Ducis mense Julio ad nundinas Messanenses solvisse cum multa nobilitate, eo consilio ut in reditu Tranum Apuliæ urbem appellentes, secum advehant prædicti S. Stephani Pontificis corpus; quod et factum esse, postea intelleximus, atque ex voluntate ejusdem Magni Ducis Pisas delatum, ad ecclesiam ejus. Hanc ibi jam inde ab anno MDLXI, instituto a S. Ordini Equestri ejusdem S. Stephani extrui fecit Dux Cosmus, peculiariter Sancto isti devotus, postquam anno MDXXXII die ejus festo II Augusti, in ipso sui regiminis principio, ad Montem-murtum rebelles subjugaverat. Hactenus divinore nequeo, quomodo vel quando corpus istud Tranenses acceperint sed hac occasione spero de utraque Translatione pleniora nos accepturos monumenta, tum etiam quibus argumentis putetur ipsum Stephani I esse.

E
Decretales
suppositæ.

F
Translationes
corporis.

XXV S. SIXTUS II

Ab. an. 257
ab 258. m.
11, d. 15.

Baron. a
260, ad 261,
m. 11, d. 13

SIXTUS, natione Græcus, ex Philosopho, temporibus Valeriani et Gallieni primum ordinatus Vicarius S. Stephani, anno cclui, in Dominica, xxxi Augusti; eidemque suffectus Pontifex anno ccluii, die xxiii Augusti, similiter in Dominica; sedit qua Vicarius, qua Pontifex, annum i, menses xi, dies iii; martyrio coronatus anno ccluii, vi Augusti; sepultusque in cœmeterio Callisti via Appia: et cessavit Episcopatus menses xi, dies xiii.

Ratio tempo-
ris:

B

Acta et dies habentur ex Actis S. Laurentii, post triduum x Augusti, sicut Sixtus prædixerat, martyrio celeberrimo coronati: ex quibus eundem ante omnes sumpsit Hieronymus, scribens in suo Martyrologio, et quidem primo loco, Romæ in cœmeterio Calisti via Appia natalis Xisti Episcopi. Annum vero vulgaris ævæ, pro hujus Pontificatus initio ac fine supra expressum, accuratissime notant Consules primi, Maximus et Glabrio; secundi, Tuscus et Bassus; et ideo pro annis ii, quos habebat primus Catalogus, ex secundo sumpsit annum i, ne contra hujus secunde partis stylum cogar assignatum ejus regimini tempus inchoare ante Consules nominatos, sicuti faciendum fuisset ex stylo primæ partis, nunquam bis nominantis eosdem Consules.

successoris
legendi dilatio
longa,

2 Singulariter autem hoc loco notanda primi Catalogi verba sequentia; Et Presbyteri præferunt a Consulatu Tusci et Bassi usque in diem xii Kal. Augusti, Emiliano et Basso Consulibus anni ccluii, quando scilicet xxii Julii electus Episcopus est S. Dionysius, et vel statim vel proxima Dominica, tunc in xxiii Julii cadente, consecratus.

et dilationis
tantæ causa.

3 Quæres autem cur idem non notetur, accidisse post martyrium SS. Anteri, Fabiani, Felicis et Marcellini; cum etiam tunc totis vi, xi, et xii, ac denique xxxii mensibus Sedes vacavit. Responsio aptior non occurrit, quam, semper quidem moris fuisse, ut, si nullus esset electus consecratusque Vicarius, Presbyteri regerent, usque dum celebraretur novi Pontificis electio, qui postea cum esset opportunum consecraretur: sed huc vice singulariter contigisse, ut propter rabiem persecutionis istius, quæ sub Decio capta continuabatur a Valeriano, totis undecim mensibus nequiverit Clerus in Cœmeteriis vel alibi ad electionem convenire post Sixti mortem, sicut laud diu post mortem Anteri, Fabiani, Felicis et Marcellini convenisse præsumitur.

Electi pote-
stas ante
Consecratio-
nem

4 Ex tunc autem non dicebantur soli Presbyteri regere, sed Electus cum Presbyteris, sicuti in S. Gregorio Magno aliisque deinde pluribus certa auctoritate comprobabitur, quorum etiam habentur Epistolæ cum titulo Electi Romanæ Ecclesiæ Episcopi, usque ad

diem Consecrationis; quæ sicut Gregorio propter alias causas totis vi fere mensibus post Electionem est dilata, sic causa persecutionis, ideoque deficientium qui Electum consecrarent Episcoporum, factum hic credi debet, ut Anteri, Fabiani, Felicis et Marcellini decessores, licet pridem Electi fuerint, tum sero tamen sint consecrati.

5 Ridiculus porro hic esset fabricator Sixtinæ inter Decretales Epistola, dum eam datam scribit Valeriano et Decio Coss. nisi appareret deceptum fuisse ab auctore secundi Catalogi, sicut ab eodem deceptus est Anastasius, ut scriberet Sixtum rexisse Ecclesiam temporibus Valeriani et Decii, quo tempore fuit magna persecutio. Ipsum vero Catalogi Auctorem decepit, præposterus quidem, sed usitatus loquendi modus, quo vocabatur persecutio Valeriani et Decii, quæ sub Valeriano capta, fuerat a Decio continuata. Porro duo illi nunquam simul fuerunt Consules, nisi fortassis Decius anno ccli Consul cum filio Decio juniore movens in Gothos, in gratiam Valeriani, rogatu Senatus instituti Censoris ad persequendos Christianos, Magistratu cesserit eumque in Valerianum transtulerit, jusseritque scribi Valeriano et Decio Coss.

E
Decretales
suppositæ:

6 Hoc autem vel inde credibile fit, quod in Fastis accuratioribus annus notetur Coss. Valeriano ii et Gallieno, atque ita deinceps, usquam tamen inveniatur Consulatus Valeriani primus; utique quærendus inter Suffectos per anni decursum, quales frequentissimi fuerunt, altero vel utroque Consulom (qui Kalendis Januarii magistratura inierant notabanturque soli in fastis) moriente vel obdicare jusso. Notat autem vir eruditissimus Antonius Pagi in sua Dissertat. Hypo-thetica part. I cap. 1, num. 2, tria Nundina suffectorum Consulom fuisse usitata, imo jam inde a Claudio Augusto sex Nundinis creatos bimestres Consules. Verum a solo primo Consulom Nundinio seu Collegio qui et Consules Ordinarii appellantur, annus accipiebat titulum in Fastis aliisque scripturis publicis, saltem ordinariæ. Ceterum errorem commissum ab Auctore Catalogi, in Decii tempore adnotando Pontificatus Sixti, agnoscunt Baronius et ceteri omnes, ut non sit opus eum pluribus refutare.

unde in eis
Valeriano
junctus
Decius?

F

XXVI S. DIONYSIUS

Ab an. 259
ad 269. an.
10, m 5, d. 3.

* Baron. a
261, ad 272,
an 11 m 3,
d. 14.

DIONYSIUS, ex Monacho, ejus generatio non reperitur, fuit temporibus Gallieni sodius et Claudii, anno cclxiiii, die xxiii Julii in Dominica, usque in xxiii Decembris anni cclxiiii, sepultus biduo post in cœmeterio Callisti via Appia, eum sedisset annos x, menses ii, dies iii: et cessavit Episcopatus dies ii Corpus S. Paulus Papa videtur transtulisse ad ecclesiam, a SS. Stephano ac Silvestro primum deinde et Dionysio nuncupatam, vulgo S. Silvestri de capite.

Primus

XXV. S. SIXTVS

XXVI S. DIONISIVS

XXVII S. FELIX

XXVIII S. EVTYCHIANVS

A **P**rimus Catalogus initium ac finem hujus Pontificatus tam accurate determinat, sicut et alios precedentes, ex die xi Kalendarum Augusti usque in diem vii Kalendarum Januarii, ut dubitari nequeat quin mense Decembri sanctus Pontifex obierit, licet in Hieronymiano Martyrologio xiiii Septembris, post relatos Romæ S. Cornelium Episcopum et Saturum, addatur, Et depositio S. Dionysii Episcopi et Confessoris. Puto autem, quia mors inciderat in festa Natalitia, institutum fuisse, quando corpus elevatum fuit, ut Elevationis seu novæ Depositionis tali die factæ omnium memoria potius, quam obitæ Mortis dies proprius inscriberetur Romani istius antiquissimi Martyrologii tabulis. Diem tamen Ordinationis rescribo, non xi, sed ix Kal. Augusti, ut habeatur Dominica qua facta sit: et ex diebus iiii solum retineo dies iii; nisi quis malit pro vii Kalendarum Januarii legere vii, ut Sonctus obierit xxvii Decembris.

Tempus sedis: 2 Pro tempore Pontificatus annos quidem octo solum habet Catalogus prior, posterior u duntaxat; MS. nostrum vi, Anastasiana plerique exemplaria ii: sed numerorum errorem certo corrigunt Consules, per quos non alii quam indicati anni notantur; primi, Æmilianus et Bassus; secundi Claudius et Paternus; tunc vero jam numerabatur Claudii hujus annus i, captus a xxii Martii: et hujus successor Aurelianus solum sumpsit Imperium Martio sequenti. Similiter ubi scribebantur menses ii, reposui u, qui hoc requirunt Kalendæ Au-

B gusti et Januarii, inter quas Pontificatus hic clauditur.

3 Putat tamen Baronius, Aureliani Imperio adscribendam mortem Dionysii, propter Epistolam Antiochenæ Ecclesiæ, tempore Aureliani datam ad illum, ut censet Eusebius. Sed ipsa Epistola Aureliani non meminit; poterit ergo etiam hæc conjectura de tempore Aureliani, ceteris Eusebii circa res Romanas hallucinationibus absque scrupulo adnumerari.

4 Multo minus Baronianæ opinioni suffragari potest, quæ sub Dionysii nomine conficta est Decretalis Epistola, tum quia ipsa nullius est fidei, tum quia notatur data Aureliano et Basso Coss. in Nonas Februarii, qualis Consulatus nusquam invenitur. Licet vero auctor pro Valeriano scripsisset Æmilianum; mensis tamen Aprilis qui adscribitur, ordinationem ipsius Dionysii diu præcessit, ut vidimus. Huic autem Epistolæ similitis est alia, nisi quod felicior fuerit fictio, in notanda data in Idus Septembris Claudio et Paterno Coss. Verum eosdem Consules initio sequentis Felicis adscriptos inveniens idem Compiler, nihil referre censuit, qua anni mense dondas sub ejusdem Felicis nomine Epistolæ comminisceretur, sed, ut fors tulit, primam Nonis Junii, tertiam Nonis Februarii ejusdem Consulatus adscripsit, cum ille duntaxat postridie Nonas Junii dici possit ordinatus, et quidem solum Vicarius.

D
DIONYSIUS

mors male dilata:

Decretales affectæ Dionysio,

et successor Felicis.

E

XXVII S. FELIX

FELIX, natione Romanus, ex patre Constantio, temporibus Claudii et Aureliani primum ordinatus Vicarius exeunte anno cclxxiii, die xxviii Decembris; deinde ipsis Kalendis Januarii anno cclxx successor Dionysii, sedit qua Vicarius, qua Pontifex annos u; menses xi, dies xxv, usque ad xxv Decembris anni cclxxxiii*: sepultus in cœmeterio suo via Aurelia, ac postea a Felice Papa II elevatus in ecclesia, ipsius nomini ibidem erecta xxx Maji, quando colitur: et cessavit Episcopatus dies xii.

Ab an. 270 ad 274. an. 3, m. 11, d. 22

* Baron. a 272, ad 275, an. 2, m. 4, d. 30.

Ecclesia S. Felicis Via Portuensi, quomodo ab aliis adscribatur Viæ Aureliæ?

Sepultum in cœmeterio via Aurelia milliario ii, iii Kalendarum Junii, habet Catalogus secundus, eadem modo quo idem in Felice II postea scribit, quod fecit Basilicam via Aurelia, milliario ab urbe secundo, in qua et sepultus sit; cum constet hunc Ecclesiam ab aliis poni via Portuensi, ad quam etiam ducens Porta habebat nomen S. Felicis. Non aliter autem potest hæc contradictio explicari, quam quod Via Aurelia, concurrerit cum Via Portuensi, istie ubi stabat S. Felicis ecclesia, ut ea nunc huic, nunc illi adscribatur. Nec enim concipi possunt errasse Romani scriptores, quales fuerunt Auctores Catalogorum et Anastasius ex una, ex altera parte S. Hieronymus et mox infra allegandus Æthicus, viarum Romanorum peritissimi. Sed ex diversis portis ductæ Viæ sic ut altera, scilicet Aurelia Centum-cellas, altera Portuensis eo tendat unde nomen accipit, quomodo concurrere uspiam potuerint, explicatum impossibile foret, consideranti tabulam quam suo Latio illustrato Kircherus noster præfixit; nisi succurreret Raphael Fabretus, in imper editis Dissertationibus de Aquis et Aqueductibus veteris Romæ. Hic enim Dissertationi 3, præmittit chartam topographicam, qua Urbs et pagi circumpositi continentur: in eaque distinguit viam Aureliam duplicem, Novam unam, quæ in Portuensem nusquam potuit incurrisse; alteram, simpliciter dictam Aureliam, quæ ab alio longe principio, ad eundem tamen Centum-cellarum terminum ducta, ab Ortu in Occasum Viam Portuensem, quæ a Borea in Meridiem procurrit, intersecare debuit, si hujus

principium duxeris ab ea porta quæ olim S. Felicis nunc S. Pancratii dicitur, sicut et ipsamet Ecclesia; juxta quam Fabretus faciat vias istas decussari. Quod autem suburbana S. Pancratii Ecclesia, supra cœmeterium S. Calepodii sita, eadem fuerit quæ olim S. Felicis dicebatur, censet Octavius Pancirolius, in ejus descriptione; nusquam illam quidem appellans nomine S. Felicis, sed ex Anastasio eam laudans, ut a Felice I conditam, a II amplificatam: quod de alia quam de qua agimus nequit intelligi: est autem milliario ab Urbe secundo. Sed hæc antiquitatum Romanarum scrutatoribus ulterius relinquo disentienda.

2 Ad tempora hic notata venio: ut primo xxx diem Maji appello diem elevati corporis, vel si mavis dedicata Basilicæ: qui deinde præ die Mortis seu Depositionis primæ caperit populo festivo haberi, sub Imperatoribus Christianis. Dies Episcopatus xxii sic sumo ex primo præcipuoque Catalogo, ut cum iis componam annos quos ille habet quinque, menses undecim: qui cum haberi nequeant post obitum Dionysii, propter ultimo notatos Consules anni cccxxiiii Aureliani u et Capitolinum; restat ut Felix illius fuerit integro uno anno Vicarius, eunque annum habuerit cum decessore communem, atque insuper dies quatuor ultimos anni cclxxiii: cujus tamen anni Consules non exprimantur, quia tantillum spatium non merebatur ut ideo alii Consules nominarentur. Hac autem ratione recte post obitum Dionysii, adscriptum xxvii Decembris, et dies u Sedis vacantis, repertos in secundo Catalogo, ipsis Kalendis

E
Tempus Vicariatus et Sedis.

A lenis Januarii anni CCLXX, susceptus Pontifex Felix, FELIX. rexit Ecclesiam adhuc annos III, menses XI, dies XXII. Successio autem ista tam accelerata credibilem magis facit prædictum Vicariatum.

3 Henschenius noster, simile quid de Vicariatu suspicatus, putavit annos U, menses XI, dies XXU, sic inveniendas, si Vicarius ordinatus Felix VI, Junii, vixisset usque ad XXX Maji anni CCLXXU, post ultimos illi assignatos Consules. Sed neque hoc patitur stylus Catalagi in hac secunda sui parte, non reformidans eosdem nominare Consules in fine unius Pontificatus, quos habebit primas initio sequentis, ut apparet in ultimis Dionysii iisdemque primis Felicis Consulibus: et magis etiam tali conjecturæ obstat mors Imperatoris Valeriani, obita post ipsius Felicis mortem mense Martio, anni jam dicti CCLXXU. Quod autem animum huc non reflexerimus, nec ipse, nec ego illius lucubrationem recognoscens, fecit cura servandi diem XXX Maji pro vera Natali. Sed neque placebat anno CCLXXIII ita mortuum Felicem dicere, ut post ejus obitum vacasset Sedes totis un mensibus. Verum neutrum erat necessarium, si tunc scrivissemus, veros antiquorum Pontificum Natales non esse ex Catalogo secundo vel die annui cultus sumendos, sed ex Hieronymiano id est veteri Romano Martyrologio, ubi ad XXII Decembris ita legitur: Romæ via Portuensi depositio S. Felicis Episcopi.

4 Via autem Portuensi, ut supra dixi, fuisse Ecclesiam S. Felicis testatur Æthicus pervetustus Auctor, in sua Cosmographia Tiberis cursum describens, apud Aringum lib. 2 cap. 18, et sic de eo loquens: Ingressus per Divi Apostoli Petri Portam, juxta Ostiensem quæ est Divi Pauli, et viam Portuensem quæ est Felicis Martyris, urbem egreditur. Celebrem profecto oportet fuisse Ecclesiam, quæ etiam nomen dedit uni Portarum Romanarum: ideoque merito dolerent Bosius et Aringus nullum ejus vestigium reperiri, nisi S. Pancrati ecclesia eisdem inædificata videretur, locusque nomen dumtaxat mutasse. Ast mihi neutiquam videtur credibile, quod illi sentiunt, hæc intelligi posse de Felice II, cujus et fictitium Martyrium esse infra docebo, et satis debebo laborare ut sancte probem obiisse, ab Arianis electum et consecratum contra Liberium; mortem vero ejus in diem XXIII Julii incidisse, auctores plane coævi Faustinus et Marcellinus testantur.

5 Imo dubitari potest an corpus illud, quod ab ecclesia illa desolata videtur in urbem fuisse translatum ad eadem SS. Cosmæ et Damiani, quodque sub Gregorio XIII circa annum MDLXXX ibidem in arca marmorea

est repertum, cum titulo dicente, id esse Corpus S. Felicis Papæ et Martyris qui damnavit Constantium; potest, inquam, dubitari, an tale corpus non sit potius hujus primi, atque indubitabiliter Sancti Felicis Papæ et Martyris. Crescit autem ratio dubitandi ex eo, quod ex tempore Gregorii Papæ VII, quando Benedictus Cardinalis restauravit ecclesiam S. Pudentianæ, ibidem cum aliis Reliquiis positum esse legatur corpus:

Martyris et Papæ Felicis, honore secundi. sicut habet marmorea vetus tabula, apud Onuphrium Panvini in libello de 7 Ecclesiis pag. 268.

6 Alterutrum certe primi Felicis esse debet, ejus cujus Portuensi Via depositum corpus, erecto desuper ecclesia honoratum verosimiliter a Felice II, prius quam in Romanum Episcopatum ab Arianis intruderetur, cum adhuc Diaconus esset; in quom ecclesiam postea etiam hujus Secundi, in vicino suo prædiolo mortui, corpus collocatum a Domosa, ambiguum fecit appellationem, cum et Potroni et Conditoris idem nomen esset. Quia autem Primi atque indubitabiliter Sancti, et Pontificis, et Martyris Felicis nulla extabant Acta; extabat autem Passio secundi (fabulosa illa quidem, sed tamen seculo VI verissima credita) hinc factum dixerim (quod in pluralitate corporum uni Sancto attributorum dici solum patet) ut quisquis ex eadem ecclesia corpus alicujus Felicis accipiebat, potius Secundi, utpote per sua Acta famosioris, quam Primi habere se crederet: ex ipsis enim sepulchralibus titulis satis apparet, illorum auctores Actis inhærentes ita scripsisse. Quia tamen voluit Deus, ut ea præcise tempore, quo maxime agebatur de Felice II e numero Pontificum, imo et Sanctorum expungendo, reperiretur corpus quod illius, non Primi, natam qualemcumque habebat; pie præsumi potest hoc esse revera Secundi corpus, Primi autem id quod translatum est ad S. Pudentianam.

7 Idem qui istius Inventionis ad annum CCLXXVII num. 50 meminit Baronius, videns quod sequentis Pontificatus initium ultra jam dictum annum CCLXXU differre non posset; necesse habuit Felicis Episcopatum restringere ad annos II, menses U, uno minus die, et hoc nullo ejusquam veteris auctoris exemplo, nulla alterius generis probatione allata faciens, nisi quam habuit ad Dionysium in tempus Aureliani protrahendum; tacite scilicet nobis annuens, quod palam fecerat in Sotero, ut si salva auctoritate epistolæ Antiochenæ ad illum scriptæ, passimus plus temporis Felici relinquere, id fidenter faciamus, ut facimus, adnumerato etiam tempore Vicariatus juxta stylum Catalogorum.

quorum alterum fuit Primi.

E candidi in ecclesia quam struxit secundus

etiam ipse ibi tumulatus.

Baronii chronologia circa hunc Pontificem.

F

PARTIS II SECTIO II

Novum posthac deprehendo Auctorem, qui Catalogum Pontificum inveniens per textum usque ad Eutyehiani initium, istud uti repererit ita reliquit, nihil addens: sed eundem conclusurus, non fuit contentus solos exprimere Consules, sub quibus is abiit, verum mortis quoque signavit diem. Nam post nomina Consulium Aureliani et Marcelliani, hæc quidem vice tantum subjungit, usque in diem III Idus Decembris, Care II et Carine Coss. deinde sic progreditur, primum ultimumque diem nominans hac formula, ex die... usque in... donec

veniatur ad gravem illam persecutionem, in qua vel captus Auctor, vel in exilium relegatus, aut fuga dilapsus usque ad tempora Melchiadis Papæ, aliis quibuscumque, volentibus Catalogum Pontificum pertexere, libertatem reliquit, in quo vellent mada faciendi; et sic alius, in Marcello, alius in Eusebio stylus invenitur: post quem iterum, vel idem qui tertiam partem cæperat, vel alius sed stylum eundem tenens, perrexit scribere usque ad Liberium: et sic rursus habemus annos LXXVIII ab auctoribus plane coævis pertextos.

bitus anno 274

die 22 Decembris,

Ecclesia prædicta cur ab aliis tributa Felicis 2,

æque ac geminum nunc Romæ corpus?

Sectionum reliquarum Auctores, tres vel quatuor coævi.

XXIX. S. CAIVS.

XXX S. MARCELLINVS

XXXI S. MARCELLVS

XXXII S. EVSFBIVS

XXVIII S. EUTYCHIANUS

EUTYCHIANUS, natione Tuscus, de civitate Lunæ, ex patre Martino, die vi Januarii feria iii, in festo Epiphaniæ ordinatus, anno cclxxii, fuit temporibus Aureliani et Probi et Cari: sedit annos vii, menses xi, dies iii, martyrio coronatus vii Decembris anni cclxxxiii*: et sepultus in cœmeterio Callisti via Appia, unde postmodum ossa Lunam, ac denique Sarzanam translata, et cessavit Episcopatus diebus vii.

Ab an. 275
ad 283. an.
8, m, 11, d
3.

* Baron. a
275, ad 283.

Tempus sedis.

Annos hic signatos pulcherrime firmant, qui tunc Magistratum gessere, Consules primi, Aurelianus iii et Marcellinus; secundi, Carus ii et Carinus: pro die autem vii Idus Decembris (quem habet primus Catalogus, ut Eutyechiani martyrio illustratum) notavi vii Idus; correctionem sumens ab usu Ecclesiæ, commemorationem ejus anniversariam celebrantis; idque eo libentius, quod sic retrogradiendo ad Ordinationem ipsius, veniatur ad festum Epiphaniæ, solitum devotione maxima fidelium etiam sub cryptis degentium celebrari. Correctionem probat Hieronymianum Martyrologium, ubi similiter ad vii Idus Decembris primo loco scribitur Romæ Eutychiani, et incuriosis librariis excidisse videtur titulus Episcopi alias addi solitus.

2 Catalogus 2, et hunc secutus Anastasius aliique, notant vi vel vii Kalend. Augusti, quasi tunc primum sepultus in cœmeterio Callisti fuisset Eutyechianus. Occasionem dederit Elevatio vel Translatio aliqua ibidem facta tali die, seculo v, sub Innocentio I, cum is eo loci ædificavit insignem S. Sebastiani Basilicam ad Catacumbas, super platoniam sub qua SS. Petri et Pauli corpora diu jacuerant: interim tali exemplo confirmatur, quod dixi, de die Natali aliunde querendo ipsum corpus olim in patriam Lunam relatum, nunc invenitur atque a nobis honoratum et anno MDCLXII inspectum fuit Sarzanæ, urbe vicina, quæ Lunæ penitus desolata destructaque in honore Cathedrali successit.

3 Quia tamen Tuscus dicitur Eutyechianus, Strabo autem lib. 4 et Pomponius Mela lib. 2, hic Claudii,

iste Augusti ætate scribentes, Lunam non attribuunt Tuscis sed Liguriæ; idro Franciottus, in suo de Sanctis Lucensibus opere, agens de martyrio S. Romani, cujus corpus S. Eutyechianus creditur Lucensibus donasse; suggerit, in nominanda urbe patria antiquum subesse mendum, cujus beneficio Lunenses hujus Sancti Pontificis corpus obtinuerint, quod potius Lucensibus, unica solum litterula diversis, debebatur. Quin etiam ait extare in Lucensi Archivio antiquum instrumentum (quod sane probatum oportuerat, ut de antiquitate judicium fieret) quo Pontifex hic dicitur natus in Castello Montis-magni prope Sclavam, quod intra territorium, non Lunense, sed Lucense est, solis x. p. m. distans ab urbe. Ego neutri ubi præjudicatum volo: maxime tamen apud me momenti est, ut esse debet, divisio Provinciarum a Strabone et Pomponio indicata: nec puto absque testimonio recipiendum mutationem limitum, quæ facta sit ante hoc tempus.

4 Hic porro in viam nobis redit Illustrissimus Annalium Parens Baronius; utque redire possit, annos Probi Imperatoris vii ad vii restringit, eo securius, quod videbat circa eosdem annos variari ab auctoribus; simul etiam erasit ex fastis anni cclxxxiii et vii Consules, Probum et Paulinum, atque Probum II et Rufum; pro quibus retinendis certat Bucherius in Canonem Paschalem Victorini, cap. 31 finiente. Sed de Fastorum (ut nunc habentur) sinceritate, nemo Eruditorum hodie dubitat.

Patria utrum
Lunæ, an.
Luca?

E

Baronii regressus ad
Chronologiam.

Translatio
Corporis.

XXIX S. CAIUS

CAIUS, natione Dalmata, ex genere Diocletiani Imperatoris, ex patre Caio, fuit temporibus Cari et Carini, Diocletiani et Maximiani, ordinatus Pontifex in Dominica xii Decembris anno cclxxxiii; seditque annos xii, menses iii, dies vii usque ad xxii Aprilis; quando obiit in cryptis latitans, anno cclxxxvii*; et sepultus est in cœmeterio Callisti via Appia, cessavitque Episcopatus menses iii, dies vii.

F
Ab an. 283
ad 296. an.
12, m. 4, d.
7.

* Baron. a.
283, ad
296. an. 12
m. 4, d 5

Dies mortis

Decima Kalendas Maji, quo Caii Pontificium finit primus Catalogus, etiam in Hieronymiano Martyrologio, post Natalem S. Philippi in Hierapoli, sic legitur: Romæ in cœmeterio Callisti S. Gai, vel Gagi Papæ. Quod autem secundus Catalogus alium nullum diem notet, indicio mihi est Elevationem corporis vel Dedicationem Ecclesiæ propriæ (quales dies in isto Catalogo fere observantur) anniversario Passionis die factam fuisse; istius vero Ecclesiæ restaurandæ nostro hoc sæcula occasionem præbuit corpus inventum anno MDCCXII.

2 Initium Pontificatus in eodem primo Catalogo notabatur a xii Kalendas Januarii. Sed vel hic erratum a librario est, detractione unitatis, vel ejusdem additione, in numero dierum vii præter annos xii et

menses iii, Sedi Caii attributorum, Hi enim a x Kalendas Maji, retrotracti perveniunt usque ad xii Kal. Januarii: qui dies cum anno cclxxxiii Dominicus fuerit, potest ratio cur priori numero potius quam posteriori correctionem adhibendam esse statuerimus. Interim ex die mortis indubitato, videmur satis certo progredi posse ad sequentes Pontificatus.

3 Ad Acta ab Henschenio in Aprili collecta addi velim, quod S. Caius Thebæos, ex Oriente accersitos, cum Duce suo S. Mauritio Romæ baptizavit, quamvis eorum martyrio, per Eucherium Lugdunensem Episcopum descripto sub medium sequentis seculi, Marcellini Papæ nomen infarserit aliquis; quod multam perplexitatem historicis attulit, scientibus, Maximianum Diocletiani Collegam anno cclxxxvi triumphasse de

Baptizati
Thebæi.

Ba an ib us

et ordinatio-
nis.

CAIUS.

A *Bagaudibus, contra quos evocati Thebæi fuerant, Fortassis autem in dicto Martyrio, ad xxii Septembris illustrando, aliud nihil peccatum sit, quam quod Pontificis titulus per anticipationem addatur Marcellino, qui illos revera baptizavit, sed jussu Caii, et adhuc Romanæ Ecclesiæ Presbyter in aliquo Urbis titulo.*

4 *Quæ Caio et decessori ejus Eutychemo adscribuntur Decretales, Consulibus quidem hinc sumptis satis*

apte subscribuntur : sed communi eo laborant inter se vitio, quod ex Leonis Papæ Epistolis loca integra, in iisque etiam unum habeant ex libris Hilarii de Trinitate, ab ipso Leone nominatim allegati, ibi vero consueto silentio dissimulati. Sic etiam suppositas Marcellino epistolas meridiana luce clarius coarguit epistola 65 Hormisdæ, pro exordio assumpta.

D
Epistolæ huc et successoribus affectæ.

XXX S. MARCELLINUS

MARCELLINUS, natione Romanus ex patre Projecto, fuit temporibus Diocletiani et Maximiani ordinatus Pontifex, anno cclxxxvii, die xxx Junii, Feria iii propter persecutionem; sedit annos iii, menses iii, dies xxv, usque ad xxiv Octobris* anni ccciii; colitur xxvii Aprilis, quando forte elevatum est corpus ejus in cœmeterio Priscillæ, ubi fuerat sepultum; et cessavit Episcopatus annos iii, menses vi, dies xxvii,

Ab an. 296
ad 304.
an 8, m. 3
d 25.
* Baron. a
296, ad.
304, an. 7,
m. 11. d.
23,

B
Confusio Eusebii circa
Marcellinum
et Marcellum.

Hujus sancti Pontificis Natalis nuspam invenitur in antiquissimo omnium, cujus jam sæpe meminimus, Martyrologio; atque ex hoc defectu magis confirmatur sententia Florentini, assertantis ipsum esse genuinum S. Hieronymi factum, Eusebiana collectanea secuti. Si enim illud Romæ scriptum ab initio fuisset, aut ex alio fonte quam Eusebiano non deesset iste: sed cum Eusebius nescivisset distinguere Marcellinum, a successore Marcello, hujus solius etiam meminuit; et Hieronymo, in Palæstina scribenti, occasionem dedit eundem similiter prætervendi.

Tempus Sedis et diei mortis.

2 Porro in Catalogo primo clare descriptum hujus Pontificatus initium ex die pridie Kalendas Julias, Diocletiano vi et Constantio ii Coss. per numeros annorum, mensium atque dierum ibidem expressos, adeo certo ducit ad diem mortis a nobis indicatum, Diocletiano viii et Maximiano vii Coss. et ab hoc rursus die, per Vacationis præscriptæ tempus, tam commode pervenitur ad initium Successoris Marcelli, ut secure omnino progressuri videamur, licet S. Marcellinus, tanquam sepultus xxvii Aprilis, adeoque ut vel tunc vel paulo ante mortuus, colatur ab Ecclesia, utpote tali die inscriptus Martyrologiis Bedæ ipsiusque sequentium, alium (uti credimus) fontem non habentibus, nam illum textum, de quo ipse Baronius, ipsum alias propugnans quoad lapsam penitentiamque Marcellini, fatetur num. 23, non esse in eo ubi quis tuto pede consistat, quod in multis vehementer depravatus esse videatur.

Vacatio Sedis perquam longa:

3 Ex die autem quo obiit Marcellinus usque cum quo Marcellus capit, inhærendo annis per Consules notatis, consicimus, Episcopatum cessavisse, annos non iii, ut scribitur in egrapho Catalogi i; non etiam vi, ut habet Catalogus 2; vel vii, ut Liber Pontificalis; sed iii annis: et facile fuit transcribentibus inter se variare numeros, iii in vi, vel forsitan rotunde scriptos annos iii in vii. At sicuti jam sæpe monui, non facile fuit, nisi dedita opera, nomina Consulium alterari. Interim insolita, et nusquam alibi usurpata Auctoribus primi Catalogi diligentia, in notando annos, menses, ac dies cessantis Episcopatus; arguit hic plane insolitum quid accidisse, quo tempore fuit persecutio, ab eodem Catalogo indicata. Solum autem menses vi, dies xxvii, quos expunctis annis retinuit Baronius, quid obsecro habent in Ecclesiastica historia, ab ipso hactenus deducta tam insolens ut ita studiose notari meruerint?

quia licet
Constantius
in Britannia
favebat
Christianis,

4 Varia ille congerit ex suo computo argumenta, quæ nihil attinet hic attingere, cum satis sit nostram stabilire chronologiam, ut illa ultra evanescent. Quærit porro ad an. 304 num. 26, quæ tam diuturnæ cessationis causa esse potuit, cum Maximiano perse-

cutore se abdicante, Constantius Christianis favens liberis mox acceperit Imperii habenas. Sed ecce, hujus sæ objectionis oblitus, et sequentem annum 305 inchoans a Martyrio SS. Januarii et Sociorum, contra se pro nobis respondet; quod, Quantumlibet Constantius Imperator Occidentalis orbis regimen administraret; in extremis tamen mundi partibus ipso agente, in Britannia scilicet aliisque oris Occiduis, res Italiæ ex Galerii Maximiani sententia regi potius videbantur: quamobrem ejusdem Constantii filius Constantinus, quod ab eodem Galerio Maximiano appetere insidiis, coactus est veloci fuga sibi consulere. Romæ deinde anno cccvii Imperium sumpsit Maxentius, Maximiani Herculi filius, nihilo minus quam pater in Christianos sævus: atque ita, quæ sub Diocletiano et Maximiano exarserat persecutio, Romæ continuata est usque in annum cccx. Mirum proinde non fuit, quod extinctis omnibus aut fere omnibus Latiæ, Hetruriæ, Umbriæ, ac Piceni Episcopis, tamdiu expectandi fuerint, qui defuncto, nec ordinatum Vicarium relinquente Marcellino, Successorem consecrarent. De hujus autem Vacationis diuturnitate tanto dubitamus minus, quanto clarius agnoscimus Auctorem qui Appendiculam istam attexit creato jam Marcello, ipsius tamen Marcelli Pontificatum non descripsit (existimans forte id commodius ab alio quocunque post mortem illius faciendum) fuisse illi synchronum. Vetus Glossa in 6 Decret. tit. de Renuntiatione, ut eam Romano Pontifici licere probet, assumit quod Marcellinus renuntiavit Papatui, cui substitutus fuit Marcellus. Sed hæc Glossa, nescio unde sumpta, expungi æque merito potuisset, ac illa de fabuloso Cyriaco, ad sequendam S. Ursulam renuntiante, expuncta est.

E
Romæ tyrannidem exercebant Galerius et Maxentius.

5 Quia tamen non dubitamus, quin haud adeo diu post Marcellini mortem electus Marcellus fuerit: et Baronius Pontificatus quosque auspiciatur a die Electionis, non autem a die Ordinationis Episcopalis (a quo tamen annos suos usque in hodiernum diem plerique Pontifices in signandis litteris bullisque auspiciantur) videri possumus hac in parte non nisi quoad modum loquendi discrepare. Libenter enim ei concessero, etiam posita illa quam dixi sævissimæ persecutionis diuturnitate, convenire alicubi Clerum saltem semel sub terra potuisse ad celebrandam electionem, neque multis mensibus ad id opus fuisse: ideoque puto nihil hic notari de diuturno Presbyterorum regimine, sicuti, tanquam de re insolita, notatur post mortem Sixti II, cum totis undecim mensibus fuisset Ecclesia etiam absque Electo. Restat ergo solum reddere rationem, cur Interpontificii dies xxvii, qui præter annos et menses jam dictos notantur in Catalogis, contraxerimus ad xxiii: Ratio autem

F
Sola tamen Ordinatio Marcelli non electio ditata videtur.

autem

A autem est, quod ab initio Marcellini usque initium Marcelli, numeratis annis, mensibus, ac diebus, inveniuntur duo dies abundare; quos malui detrahere ex Interpontificii spatio, circa numerum annorum manifeste vitiatum, quodque similiter in numero dierum posset vitiatum fuisse; quam ex tempore, Pontificatui Marcellini attributo, nec aliunde vitii suspecto. Denique observandum restat in Successore Marcello mutari stylium antiquioris Catalogi, eumque resumere qui fuerat ante Eutyechianum: ut merito hæc censeri debeat nova Portis secundæ Sectio.

6 Porro quæ de Marcellini lapsu apud antiquos inveneramus, dedimus XXVI Aprilis: et quoniam ea valde

suspecta esse eruditus multis viris sciebamus, gavisus sum in appendice ad Tomum 3 invenisse probabilem aliquam eadem defendendi rationem, quam istic proposui, abreptus præjudicio quod adferebat tot seculorum præscriptio, quibus tradita illa et contra sentiente nomine credita fuerunt. Postea vero ad ejusdem opinionis prima initia et fundamenta examinanda progressus, talia esse deprehendi, et contradictionibus tam manifestis implicata, ut vehementer debeat vacillare fides ejus quæ illis nititur opinionis, quantumvis antiquæ et inalteratæ. Sit igitur, ad ante dictorum correctionem, sequens Dissertatio, viris eruditus ad examen proposita.

D
MARCELLINI'S
Retractatio
de lapsu
Marcellini.

DISSERTATIO VII

De S. Marcellini Papæ lapsu et pœnitentia, unde orta et an vera opinio?

Ipsa quo Marcellinus Pontifex creatus est, reverso ex Africa Maximiano, et in honorem Diocletiani Thermas ab eo nominandas extruere aggresso, recruduit contra Christianos persecutio, militibus præsertim ad opus mancipatis. Pro quibus aliisque cum fidenter et publice Imperatorem interpellasset Marcellinus, postquam SS. Papias et Maurus ab eo baptizati, ideoque plumbatis cæsi, spiritum emisissent XXIX Januarii; et S. Apronianus, Præfectus carceris, decollatus esset II Februarii anni cccxii; iratus Maximianus præcepit, ut fustibus cæderetur et expelleretur Marcellinus Episcopus. Bella deinde alia atque alia in diversis orbis partibus emergere: quibus dum occupati Imperatores Roma absunt frequentius, relanguit subinde persecutio, nunquam plane intermissa; poterantque liberius aliquanto Christiani Romæ agere, et Marcellinus officio suo, saltem in latebris et cryptis fungi: adeo ut etiam Ordinationes duas ibidem eum celebrasse dicat 2 Catalogus.

2 Hoc in statu Romæ res manserunt usque ad annum cccxii, quando Diocletianus et Maximianus, felicem rerum suarum progressum et bellorum successum adscribentes Deorum suorum favori, Christianum nomen penitus abolendum decrevere, persecutionique instandum per seipsum; Orientem Diocletiano sibi purgandum assumente, Maximiano Occidentem. Publicata ergo sunt adversus Christianos edicta, die xxiii Februarii, sicuti (contra quam alias statueram in S. Georgio) clare docuit Stephanus Baluzius, in Chronologia Diocletiana, edita post tom. 2 Miscellan. occasione librorum Lactantii Firmiani de Mortibus persecutorum. Paulo post promulgatum est edictum aliud, ut omnes ubique Ecclesiarum Antistites vincti in carceres truderentur. Cumque ii jam capiendæ multitudini, sacrorum præsertim Ministrorum, Presbyterorum, et Episcoporum, nimium essent angusti; subsequutum rursus est edictum aliud, qua præcipiebatur, ut carceribus inclusi, siquidem sacrificassent, libere abire sinerentur; si vero id renuerent, tormentis gravissimis cruciarentur. Hinc jam vix iniri numerus earum potuit, qui in diversis Provinciis Martyrium subierunt. Secundus Catalogus asserit, infra triginta dies quindecim millia hominum promiscui sexus coronata fuisse.

3 Rei gestæ indignitatem et acerbiter, prout Eusebius eam lib. 8 cap. 3 describit, ad clariorem post dicendarum intellectum, lubet hic transcribere: sic ergo loquitur: Tum vero quam plurimi Ecclesiarum Rectores, gravissima supplicia alacri animo perpassi, illustrium certaminum spectacula exhibuerunt: alii non pauci, fracti animis ac debilitati, primo statim impetu præ timore conciderunt: ex reliquis varia quisque tormentorum genera expertus est. Hic fla-

gellis concisus, ille tormentis intolerabilibus et unguis excruciat. quibus in suppliciis nonnulli etiam miserimo mortis genere interierunt: alii item alio modo certamen suum peregerunt. Hic, contrudentibus eum quibusdam, et ad impura ac nefaria sacrificia admoventibus, quasi sacrificasset, dimittebatur, tametsi revera minime id fecisset. Alius vero, cum neque prorsus ad aram accessisset, neque profanum quidquam attigisset, nonnullis tamen ipsum sacrificasse dicentibus, hanc calumniam silentio dissimulans, abscedebat. Hi semivivi correpti atque humeris gestantium sublatis, projiciebantur ut mortui: illi humi jacentes per longissimum spatium pedibus trahebantur, et inter eos qui sacrificaverant computabantur. Alius vero clamabat, et contenta voce testabatur, se sacrificia repudiare; alius Christianum se esse vociferabatur, salutaris hujus nominis confessionem præferens, alius item, se nec sacrificasse, nec sacrificaturum unquam, affirmabat. Sed et hi a numerosa militum manu, pugnis in os cæsi ac silere coacti, genis omnique facie verberibus contusa, violenter expellebantur. Adeo pietatis hostes perimagno utique aestimabant, si id quod volebant, perfecisse saltem viderentur.

4 Inter hæc Marcellinum, qui caput erat omnium, semper latere potuisse, vix est credibile: superfuisse tamen debuit (si huic parti Catalogi credimus, statim post Marcellini mortem scriptæ: quis autem discredere ei sine scrupulo possit?) debuit, inquam superfuisse saltem usque ad xxiii Octobris anni cccxii (quando jam pridem ex Italia discesserat Diocletianus, nunquam rediturus) esto solum colatur S. Marcellinus xxiii Aprilis, quando forsitan anno sequenti translatus est, ad eum quem vivens elegerat suæ sepulturæ locum in crypta juxta corpus S. Crescentionis: interim passim legitur Martyr obiisse jubente Diocletiano, Romæ præsentente. Solum hoc per se potest sufficere, ut suspectum reddatur prætensum Marcellini martyrium. Ast pro Diocletiano substituendum Maximianum ait Cardinalis Baronius. Fateor equidem, in Passionibus plurimum Martyrum sæpe legi Diocletiani nomen scriptum, ubi Maximianus scribi debuisset: sed adda vel hoc ipso indubitabiliter constare, ejusmodi Passiones diu post rem gestam esse descriptas, ex traditione non satis fida potius quam certis monumentis; et talem dico fuisse istam S. Marcellini passionem, cui occasionem dedisse potuit aliqua ejus aut vero aut falso jactata imbecillitas, qualem aliis obrepisse Eusebius scribit, aliis calumniose affectam fuisse. Nam si accepta fuisset ab oculatis testibus vel ex publicis judiciorum Actis, in quibus Maximiani nomen legi infallibiliter debuisset, nemo tam sacros librararius est, qui illud in nomen Diocletiani commutasset, et hunc præ illo loqui fecisset.

E

multi humanum aliquid passi,

multi defectionis falso insinulati)

F

dicitur a Diocletiano ad lapsum protractus,

Marcellinus an. 297 fastibus cæsus

renovata acrius an. 303 persecutione,

præsertim contra Ecclesiarum Antistites et ministros,

(quæ ad infanti fere Martyres facti,

A
MARCELLINUS
et post pu-
blicam in
Synoda pœ-
nitentiam,

5 Ea eadem tam male fidei Passione accepta est alia ejusdem lapsus et pœnitentiæ circumstantia, quam in 2 Catalogo brevius descriptum invenio, sed plenius in MSS nostris Vitis Pontificum, his verbis: Et ipse Marcellinus ad sacrificium ductus est, ut thurificaret: quod et fecit. Et post paucos dies Synodo facta in provincia Campaniæ, in civitate quæ vocatur Sinuessa, se ore suo pœnituit coram cLXXX [Episcopis, cum cinere in capite suo et cilicio vestitus, pœnitentiam agens, et dicens se peccasse. Tunc iratus Diocletianus tenuit eum, compellens ad sacrificium: ille autem clamabat dicens, Pœniteo cum lacrymis de priore ignorantia, quia graviter deliqui. Et cœpit blasphemare Diocletianum et idola dæmoniorum manufacta. Tunc ab eodem Diocletiano pro fide Christi cum Claudio, Cyrino, et Antonio capite sunt truncati et martyrio sunt coronati. Conjuraverat autem Marcellinus Marcellum Presbyterum, dum pergeret ad passionem suam, ut præcepta Diocletiani non impleret. Post hoc factum jacuerunt corpora sancta in platea, ad exemplum Christianorum, diebus xxxvi, ex jussu Diocletiani. Exinde Marcellus Presbyter collegit noctu corpora, cum Presbyteris et Diaconis, cum hymnis; et sepelivit via Salaria, in cœmeterio Priscillæ, in cubiculo claro, quod patet usque in hodiernum diem, quod ipse præceperat dum traheretur ad occisionem, in crypta juxta corpus S. Crescentionis, ut Kalendarum Majorum.

capite ple-
xus, atque
26 Aprilis
sepultus.

B
Synodus au-
tem dicitur
octa Synu-
essa,

6 Hactenus verba, ut ex ampliori aliqua Vitarum Pontificiarum, quam Anastasius habuit, contextu transcripta, hoc solum dempto, quod pro Sinuessa, ex Platina Actisque Conciliorum restituta, legatur Resanna, inauditum hactenus nomen: quo omisso, Luitprandus satis habuit Synodum in civitate Campaniæ actam dicere. Sed scriptum perperam nomen facile imputari librariis potest: nescio an et numerus Episcoporum ibidem collectorum, pro tali tempore prorsus incredibilibus. Si enim in plena Ecclesiæ pace, Constantino Imperatore eminentum et sumptus necessarios præbente, multum fuit, ad Nicænum Concilium colligi potuisse Episcopos cccxviii; quis credet in tam sava persecutione, tam prope urbem Romam, convenisse Episcopos cLXXX: ubi si sex vel octo adfuissent, cum aliquo Presbyterorum numero, multum sane debuisset censeri. Si autem propter Marcellini vulgatum, ut supponitur, lapsum convenerat Synodus; quantum quæso intercedere debebat temporis, ut res ubique inanescere, conspirare ad Synodum contra Pontificem lapsum cogendam Clerus Romanus, Episcopi ipsi possent unde quoque convenire? Et credet aliquis fragilitatis istius lapsum, si quis fuit, non prius quam ista fierent reparatum a Marcellino? Ego sane existimo hunc, si, ut homo, peccavit aliquid; coram proprio Clero et uno alterove ex vicinis aut forte tunc Romæ presentibus Episcopis, confessum culpam ejusque pœnitentiam esse professum in cryptis Romæ; Synodum, foris conventuram, expectatam ad unum vel amplius annum (quod sane consequens foret, pro tanto congregatorum et majori convocatorum numero) non facile credam.

C
ab Episcopis
180, monro
pro tunc
incredibili,

qui ad 300
augentur in
Actis Synodi
plane fabu-
losis,

7 Atque hinc æstimabit Lector, quid iudicii ferendum sit de Actis, sub nomine Concilii Sinuessani vulgatis, ubi ad trecentos augetur numerus Episcoporum, adeo ut nequiverint simul congregari in locum unum, sed quinquageni ac quinquageni successive conventum haberent, et quasi ore omnium trecentorum sua quique vice sententiam ferrent. In his autem Actis narratur, quomodo Marcellinus Christianorum Episcopus, et Urbanus quidam Capitolii Pontifex, de thurificando altercati inter se, convenerint, una nocte simul se sistere Diocletiano et Maximiano (quasi vero hi simul Romæ fuerint) tum ab Urbano deceptus Marcellinus inductusque in templum, visus fuerit ea octodecim testibus

D
thus mittere in ignem; ad quorum relationem convocata Synodo, comparuerit coram ea Marcellinus; factumque excusare volens nec valens, cum nemo damnationem ejus videret pronuntiare, dicentibus cunctis, quoniam prima Sedes non judicabitur a quoquam, scripsit ipse et subscripsit damnationem suam primus omnium; subscribentibus contra ipsum et tres ejus Presbyteros ac Diaconos duos, trecentis Episcopis, triginta Presbyteris, Diaconibus tribus, x Kalendas Septembris, Diocletiano VIII et Maximiano VII, id est anno ccciii. Quo audito Diocletianus, cum esset in bello Persarum, miscrit Romam iratus, et multos Episcopos ad martyrii coronam traxerit. Hæc autem narrantur cum circumstantiis et formulis tam peregrinis, ne dicam fatuis, ut nequeam animo comprehendere, qua ratione potuerint ista Acta in compilationibus Conciliorum absque debita censura tolerari.

8 Ego Romanæ Ecclesiæ prærogativis additum potius aliquid, si possit, quam detractum velim; illam tamen, qua hic prætenditur prima Sedes non judicari a quoquam, eo acceptam sensu quasi persona Pontificis, qua homo singularis est, nullius iudicio subjaceret, non modo falsa est, sed ab ipsamet Ecclesia positive rejecta in Canone, Si Papa, dist. 40, sumpto ex verbis S. Bonifacii Moguntini Archiepiscopi et Martyris, ubi statuitur, ut Papa judicetur a nemine, nisi fuerit a fide devius; quis autem magis ab ea devius quam idololatra, qualem nobis faciunt Marcellinum, qui ejus lapsum tuentur, haud sane prudenter allegantes lapsum S. Petri? Nec enim hic cum Christum negavit Pontifex erat, sed primum id factus est post Christi Ascensionem, licet antea designatus, quando Magistrum suum confessus est Christum filium Dei vivi. Prudenti porro atque erudito Lectori relinquo sigillatim expendendas ponderandasque particulas omnes insulsæ relationis illius. An autem et quantum Marcellinus peccaverit, non desinio: solum dico, tota illa Acta commentitia esse; et, si peccaverit aliquid Marcellinus, id abunde diluisse ea ærumnarum tolerantia, quam tali loco ac tempore ab ea exercitam necesse est credere, ut vel ideo merito reputetur inter Martyres.

falso afferentibus nullo casu Papam a quoquam judicandum.

9 Porro si etiam martyrium per capitis rescissionem jussu absentis Diocletiani aut præsentis Maximiani consummavit Marcellinus, qua ratione id potuit ignorasse Augustinus de tali persona, ejus lapsus (et is forsitan per calumniam confictus) si totam, ut debuit, conturbavit Ecclesiam; æquum fuit diligentia quam potuit maxima vulgari quaquaversum pœnitentiam ejus, insigni martyrio coronatam; ut communi omnibus scandalo communiter oppoueretur majoris ædificationis exemplum. Tale autem nihil factum supponit Augustinus, cum in libro de unico baptismo cap. 16 sic respondet Petiliano: Quid jam opus est ut Episcoporum Romanæ Ecclesiæ, quos incredibilibus calumniis insectatus est, objecta ab eo crimina diluamus; Marcellinus, et Presbyteri ejus Melchiodes et Marcellus et Silvester, traditionis codicum divinatorum et thurificationis ab eo crimine arguantur. Sed numquid ideo convincuntur aut convicti aliqua documentorum firmitate monstrantur? Ipse, sceleratos et sacrilegos fuisse dicit; ego, innocentes fuisse respondeo. Quid laborem probare defensionem meam, cum ille nec tenuiter probare conatus sit accusationem suam.

Quomodo autem, si post lapsum martyr factus esset Marcellinus,

F

utrumque ignorasset Augustinus.

10 Verum quidem est quod Augustinus, peculiariter descendens ad defensionem Melchiodis, qui potissimum impetebatur, ostendat id ei numquam antea, cum maxime opus fuisset, a Donatistis exprobratum, de ceteris autem taceat: manet tamen, quod ut minimum de iis ignoraverit, et manet difficultas quomodo ignorare potuerit lapsum summi Pastoris, tam memorabili pœnitentia reparatum: manet etiam quod Augustini tempore, post Carthaginensem tamen Collationem, in qua altum silentium

A *silentium de lapsu illo: rumor aliquis primus a Petiliano temere jactatus fuerit, non tam Marcellini, quam Melchiadis accusandi ergo; deinde ampliatus ab ejus partiaris Donatistis, omni moda satagentibus, ut hujus contra se latam sententiam elearent, et nullius ponderis esse suaderent. Quem rumorem ut falsus in Melchiade et Compresbyteris ejus fuerit, asserente ul Augustino: verum fuisse in Marcellino, eodem Augustino id non expresse negante, credere non debeo, nisi fortiori aliqua auctoritate convincar quam sit eorum, quos, Acta procul dubio commentitia secutos, secula deinceps est posteritas reliqua, nulla discussione eorumdem Actorum præmissa. In his fuisse Auctorem Catalogi 2 crederem, nisi oliis quoque manifestissimis fabulis interpolatum eum invenirem, quibus omnibus fidem adhibuisse ægre mihi persuodeo: cum videam exemptis interpolamentis istis contextum totum optime sibi cohærere, itaque auctorem excusari posse.*

Natalis Alexander in super expendit,

11 *Hactenus fueram de hoc argumento commentatus jam inde ab anno MDCLXXVIII; cum suspensio Tractatus hujus tunc edendi consilio, tempus mihi dedi secundis tertisque curis eundem elimandi, qui jam ultra seculum XII processerat; et ex Romanis archivis expectandi subsidia quædam, infra suo loco proferenda. Interim prodierunt Parisiis Fratris Natalis Alexandri in selecta Historiæ ecclesiasticæ Capita Dissertationes, quarum viginti sunt pro seculo III, ubi Conclusionem 1, quo Marcellini lapsus commentitius esse definitur, concludit, quærens Cur Donatistæ, qui omnem verterunt lapidem in tot Conciliis et Collationibus, ut unum Cæcilianum traditionis arguerent; Marcellini Pontificis lapsum ac thurificationem sæpius non prodiderunt ac probaverunt? et subjungit: Certe in celeberrima illa mandato Pontificis facta Collatione Carthagine, Catholicos inter et Donatistas, cum sese paratos jactarent hæretici ad convincendum traditionis Melchiadem Romanum Pontificem, et prolixam admodum acta legi petivissent; nihil in eis quod reus probaretur penitus inventum est, ut refert Augustinus in Breviculo Collationis diei tertiæ cap. 18, et libro post Collationem edito cap. 12 et 13. At, si vere lapsus esset Marcellinus, ibi lapsum ejus objicere non omisissent, ad facessendum negotium Melchiadi, qui ejus Presbyter fuerat; sicut ex persona Felicis Aptungitani Cæciliano moverunt quæstionem, quod ab eo fuisset ordinatus, qui fuerat sacrorum librorum traditor.*

Domatistarum Carthagine ea de re silentium;

et in actis prætensi Concilii Sinuessani,

12 *Hinc ad secundam conclusionem suam transiens Alexander, ut probet Concilium Sinuessanum supposititium ac plane fictitium esse, varias illius expendit circumstantias, a nobis dissimulatas, quarum III est, quod in Actis istius Concilii Marcellinus dicitur introductus a Diocletiano in templum Jovis, Vestæ et Isis, sacrificasse Herculi, Jovi, et Saturno. Istud porro verosimile non est, cum cuique Numini proprio in templo nuncupata fuisse vota et oblata sacrificia, omnia Antiquitatis monumenta habeant.*

inter alias eorum in eptias,

iv. Ferunt istiusmodi Acta, Marcellini eodemnationem ad Diocletianum esse perlatam, cum esset in bello Persarum; quod apertæ convincitur falsitatis, cum biennio antequam se Imperio abdicaret Diocletianus (abdicavit autem uti demonstrat Baluzius, Kalendis Maji anni cccv) de Persis profligatis cum Maximiano Collega suo Romæ triumphum egerit.

arguit quod Christiani dicantur turmatim accurrisse ad lapsum Marcellini spectandum,

v. In Actis illis habetur, multitudinem Christianorum ad templum Idolorum perrexisse, ut de rumore qui sparsus erat contra Marcellinum certiores fierent, et testimonium contra ipsum ferre possent, si eum viderent idolis sacrificantem. At in ista narratione multa sunt quæ veri speciem nullam habent. I, quod tempore persecutionis, quo fidei Christianæ

Propylæum Maji

professores delitescabant, tot Christiani catervatim prodierint in publicum. II, quod ad templum idolorum accesserint, sacrificii aut thurificationis sacrilegæ futuri testes, quibus sacrificia et quosvis impiæ superstitionis ritus spectare nullatenus licebat, ut constat ex Tertulliano passim in libro de spectaculis, sed maxime cap. 13: ubi postquam præmisit Christianos ab idolothytis ex horrore idololatriæ, hæc addit: *Stergo guttam et ventrem ab inquinamentis devitamus, quanto magis angustiora nostra, oculos et aures, ab idolothytis voluptatibus abstinemus, quæ non intestinis transiguntur, sed in ipso spiritu et anima digeruntur, quorum munditia magis ad Deum pertinet quam intestinorum.* Quod si spectacula adire Christianis non licebat, quia ex idololatria constabat universa eorum paratura, ut ait Tertullianus, quanto magis ipsis erat illicitum sacrificia ipsa, falsis exhibita numinibus, spectare?

D MARCELLINUS.

vi. Acta illa referunt LXXII testes adductos, fuisse in mediam Synodum, qui Marcellinum sacrilegæ thurificationis convincerent, et nihilominus dixisse ipsi universam Synodum, *Tu eris iudex: ex te enim damnoberis et ex te justificaberis, tamen in nostra præsentia.* Et post depositionem dicitur, *Ore suo condemnatus: Neao enim, inquit aliquis ex fictitiis istis Patribus, unquam judicavit Pontificem, nec Præsul Sacerdotem suum; quoniam prima Sedes non judicatur a quoquam.* Quæ si vera essent, quam ob causam tot prolata essent adversus Marcellinum testimonia? quorsum necessarij testes ad convictionem rei, qui judicari a nemine mortalium potest, et cujus standum iudicio sit etiam in propria causa?

quod testes fuerint 72,

E

vii. Ad quid mysticus ille, LXXII testium numerus?

viii. Quam bella libræ occiduae, LXXII solidis constantis, ad LXXII testium numerum allusio! quam nitida elocutio, *Quoniam in septuaginta duorum libra occidua in reparationem resurgit annus! Ænigma certe quod nullus Oedipus solveret.*

ix. Quam congruum primæ Ecclesiæ moribus, ut ad testimonium ferendum contra Pontificem admittatur publicus adulter! quod tamen factum in Actis prædictis legitur.

quod rem publice actam negaverit in Concilio reus:

x. Verosimile non est, quod Marcellinus, qui palam in templo tanta spectante multitudine thur adolevisse fingitur Herculi, Jovi, Saturno, admissum a se in totius Romanæ civitatis luce facinus inficiari ausus esset: quod tamen Acta præfata testantur.

xi. Pontificem Romanum illo ævo purpura fuisse indutum, nemo sibi facile persuadebit. Porro id supponunt Acta Sinuessana, in quibus unus testium quærenti Marcellino, quo die ipsum thurificantem vidisset, respondisse fertur; *Quo die exuisti purpuram et induisti coccum, et gaudebat super te Diocletianus; et quos paulo ante negabas, eis ante ejus tribunal thurificabas.*

F

13 *Addit deinde adhuc alia Alexander, ac denique sibi objicit auctoritatem Nicolai Papa I, ad Michaellem Imperatorem scribentis, et Breviarii Romani eadem referentis quæ illi de lapsu Marcellini ac responso Synodi. Et de Breviario quidem respondet, non censi debere exploratæ et inconcussæ auctoritatis quæcumque ei sunt inserta: quod illius tot locis antehac factæ correctiones sic probant, ut spem faciant non displiciturum sacræ Rituum Congregationis Præsidentibus, quisquis bona ductus ratione alias subinde adhuc suggeret. Ad Nicolaum quod attinet, cum bona fide allegantem quæ suo tempore referebantur ut certo vera, nunc tamen repudiantur ab Eruditis ut certo falsa, non putat commisisse aliqui quod Pontificis dignitati probro verti magnopere possit: aliaquin enim tanto*

et respondetur objectioni ex auctoritate Nicolai, et Breviarii Rom.

A **MARCELLINUS.** *Justius eidem objiceretur Marcellini thurificatio, quanto gravius foret Pontificem aliquem thus obtulisse, cum idololatris; quam in alicujus rei narratione erravisse, cum vulgo hominum ceterorum, etiam optimorum. Quid autem cunctabimur fateri, in recipiendis Sinuessani Concilii supposititiis Actis, errare potuisse Nicolaum? cum in eadem epistola ad Michaelē paulo ante, inveniamus similiter allegata Acta cujusdam pseudo-Concilii Romani, sub Sixto III, in causa Polychronici Hierosolymitani Episcopi; quem nullum unquam in rerum natura fuisse ad annum 443 agnoscit demonstratque Baronius, et ex nostro de illius Sedis Episcopi Tractatu liquet. Istamen post suam restitutionem sedisse dicitur adhuc annos septem et menses sex; auditus autem in judicio fuisse, Valentiniano septimum et Avieno Consulibus, id est anno x post mortem Sixti. Hæc aliaque cum expentisset Cardinalis Baronius, et quasi objecisset sibi, Acta ea ut legitima citata a Nicolao Romano Pontifice, et a Petro Damiani, atque ab aliis postea recentioribus, de illis minime dubitantibus; tandem concludens, Libenter equidem audirem, inquit, si quis esset (quod idem de Sinuessanis Actis a me dici existima) qui eadem Acta veritati in omnibus redderet consentanea, aut saltem aliqua ex parte verisimilia. Licet enim in his plurimum laboris insumpserim, nihil præterea sum consecutus, nisi ut impossibile esse repererim, ad veritatis lineam eadem revocari aliquo modo posse. Ast, inquires, idem Baronius, qui et ipse Sinuessana Actu in priori sua editione Romana habuerat de sup-*

positione suspecta, in secunda Antuerpiensi conatus est suspicionem detergere, eaque verosimilia facere: non autem id fecit in causa Polychronii. Fateor, sed eatenus tantum id conatus est (ut apparet ex Appendice ad annum 302 post x Tomum) quatenus utcumque satisfaciat vehementissimis virorum doctissimorum querelis, de Martyrologio atque Breviario Romano, quod ista in Ecclesia recitanda contineant; suadeatque Ecclesiam Romanam, quæ ante octingentos annos ita publice lecta reperit, quamvis sibi valde molesta, haud adeo vane leviterque ista hactenus legenda reliquisse. Atqui in hoc libenter Baronio subscribimus: quæ tamen hactenus abolita non sunt, aliquando abeunda non diffidimus, cum scilicet inter omnes convenit de earum falsitate. Dicimus autem Baronium, non nisi paucas ex multis objectionibus solvendas suscepisse, idque languide satis et parum efficaciter per dissimillima valde exempla. Quod autem ait de tempore octingentorum annorum, quibus ita lecta in Ecclesia fuerint, id neque certo aliquo documento probat; nec ut probaret, sufficere posset fidei indubitata Actis Sinuessanis asserenda: cum similiter aut etiam diutius tolerata in Actis S. Silvestri, aliorumque nonnullorum, nunc sine scrupulo examinentur, et fide indigna judicentur. Utrum autem Romana Ecclesia morem assumpserit legendi Sanctorum Acta sub Matutinum Officium, ante annos plures quam quadringentos aut quingentos, equidem dubito vehementer; adeoque privati solum usus, non publici, erant si qua antea extabant in Romanis Basilicis Passionalia vel Legendaria.

PARTIS II SECTIO III.

XXXI S. MARCELLUS

*Ab an. 308 ad 310 an. 1, men. 7, dies 30, * Baron. a 304, ad 309. an. 5 m. 2, d. 25,*

MARCELLUS, natione Romanus, ex patre Marcello, fuit temporibus Maxentii, ordinatus Pontifex anno cccum, die xiiii Maji, Feria in Pentecostali: sedit annum i, menses iii, dies xxx, usque ad xii Januarii anni cccx*: et cessavit Episcopatus menses iii: ipse vero sepultus fuit in cœmeterio Priscillæ via Salaria.

Dies mortis.

Primo Catalogo inhærens S. Hieronymus in suo Martyrologia, vel ante ipsum Eusebius in Collectaneis, diem xiiii Januarii sic exorditur: Romæ via Salaria in cœmeterio Priscillæ, depositio Marcelli Episcopi et Confessoris. Adeoque celebris mansit Romæ hujus diei memoria, ut cum erecta postmodum esset sub ejus nomine nova Romæ ecclesia, in ipsa Lucinæ quam dedicaverat domo, eoque illatum ejus corpus, illius anniversario id factum esse videatur; quo fit ut idem dies etiam in secundo Catalogo notatus inveniatur.

Ratio temporis.

2 Uterque annus, primus scilicet et ultimus Marcelli, ex primo Catalogo, suppletis defectibus, habentur notati a Consulatu [Maximiani Herculei] x et Maximiani [Galerii] vii usque [iterum] post Consulatum x et vii: ubi τὸ iterum necessario addendum, ut habeatur annus cccx. Est autem, ut supra dixi, alius hic stylus, dum dies primus ultimusque tacetur.

Errores notati.

3 Secundus Catalogus eidem annos iv assignat: Anastasius et Auctor MS. nostri annos vi, menses vi, dies xxi, et credi possent voluisse Marcelli Pontificatum ordiri a die, quo cum Cleverus Romanus elegit in locum defuncti absque Vicario Marcellini, nisi simili exorbitantia Eusebio Marcelli Successori iidem tribuerent annos vi, mensem i, dies iii, cujus tamen Pontificatum constat fuisse brevissimum. Nihilominus iidem Auctores in signandis Consulibus exerrarunt, dum scripserunt a Consulatu Maxentii iv et Maximii, usque ad vel usque post Consulatum. Maxentius enim se iv Consulem solum sine Collega dixit au-

cccxi, quo alii nominabant Coss. Constantinum ii et Licinium ii: primum autem Consulatum cum Romulo usurpavit eodem anno, qui fuerot utriusque Maximiani Consulatu x et vii captus notari, id est eodem quo nos Marcelli Ordinationem posuimus cccum.

4 Interim Consulatus Maxentii et Maximii (usurpatur autem nomen Maximii pro nomine Maximiani, uti in Consulibus Victorii sæpe est videre) subscribitur Decretalibus sub nomine Marcellini fabricatis: sed frequentia eorum plagia, in margine a nostro Labbæo notata, manifestius detegunt imposturam, cui alioquin satis essent Consulares Fasti, tali Consulatu nusquam notati.

5 Epitaphium Marcello scriptum a S. Damaso Papa, atque ex Andrea du Chesne relatum, sed non satis intellectum a Bollando in Januario, videtur hic regustandum.

Veridicus Rector,* lapsus quia crimina flere Prædixit miseris, fuit omnibus hostis amarus. Hinc furor, hinc odium sequitur, discordia, lites, Seditio, cædes: solvuntur fœdera pacis Crimen ob alterius, Christum qui in pace negavit Finibus expulsus patriæ,* feritate tyrannus. Hæc breviter DAMASUS voluit comperta referre, MARCELLI ut populus meritum cognoscere posset, Hic notat Bollandus: Nulla alibi (quod sciam) sententio exilii Marcelli. Sed nec hic etiam ulla; quis Marcellus hic non dicitur, Finibus expulsus patriæ. Quia ergo? Idem qui Christum in pace negavit, ob

D

E

F

Epitaphium

* lapsos

* tyranni

cujus

XXXIII. S. MELCHIADES

XXXIV. S. SILVESTER

XXXV. S. MARCVS

XXXVI. S. IVLIVS

MELCHIADES A *Translatioais, forte ad ecclesiam S. Silvestri in Campo Martio, ubi hodie esse corpus dicitur.*

Ratio temporis,

2 Annua Obitus clare notant Volusianus et Anianus Coss. non arque clare etiam initium signat Maximianus unu solus, qui Magistratum istum iniiit anno cccxi. Causa tamen hunc nominandi fuit, quod crasis iubente Constantino tribus Consulatus Maxentii, tanquam tyranni; annus, quo primum ordinatus Melchiales est, vacare vidretur; ob quam etiam causam ad nomen decessoris Eusebii nullus notatur Consulatus: necdum enim usu ceperat frequentari, quod exolescente Consulim majestate postea frequentissimum fuit, ut nominato ultimo Consulatu, vacantes post eum anni scriberentur, iterum, tertio, quarto etc. post Consulatum N. N. Apparet autem quod Eusebius Pontifex, in seipso expertus langioris cessationis periculum, et gravius antea incommodum ex vacatione tot annorum ac mensium post obitum Marcellini; optimum censuerit in usum revocare Antecessorum morem, jam fere exoletum ab annis quinquaginta, ordinandi sibi adhuc viventi, ex Cleri ac populi voto, Vicarium successorem, propter persecutionem Maxentii. Apparet etiam idem vel similis qui in Eutylichiano ceperat stylus, cum resumuntur nomina Consulim, et additur, ex die vi Nonas Julias usque in iii Idus Januarii.

Decretales affectæ.

3 Cessavit Episcopatus xx dies post Melchialis mortem, qua x Januarii adscribitur. Interim Decretalibus Pontificum, a Pseudo Isidoro consarcinatis, miscetur una sub illius nomine ad omnes Hispaniæ Episcopos, data Kalendis Martii Volusiano et Rufino Viris Clarissimis Consulibus, quando scilicet a diebus fere quinquaginta Melchiales obierat: ut vel hinc impostura pateat, non minus quam ex Scripturis juxta Hieronymi versionem allegatis, et prolixo fragmenta sumpto ex Eucherii homilia de Pentecoste, Eusebio Emiseno passim, sed falso tributa; cujus auctor a quibusdam perhibetur Faustus, orator certe antiquus et Gallica eloquentia pollens, sed Melchiale multo junior: qui tamen locus Labbeum movit in nova Conciliorum editione, ut lectorem doceret, aurum latere plurimum in sarcinis Mercatoris, insignia scilicet veterum Patrum testimonia, tacito auctorum nomine transcripta.

4 Priusquam transeo ad S. Silvestrum, finem imponens primæ ætati Christianæ Ecclesiæ, quam sub Ethnicis Imperatoribus egit; placet hic, ex Onuphrii

Pavini Additionibus ad Platinam, Annotationem haud inidoneam nostro argumento subjungere; et simul causam reddere cur Martyrii titulum non dederim variis, quibus posteriores quidam Catalogi eum dare videntur, nonnullis etiam Breviaria ipsa et Martyrologia recentiora. Sic ille habet ad Pontificatum Hygini: A S. Petro Apostolo usque ad Telesphorum, omnes Pontifices, ob Christi confessionem capitis pœnas dedisse Damasus auctor est (huic nempe cum vulgo adscribebat Onuphrius librum Pontificalem) Vulgo etiam traditur, omnes quotquot deinde fuerunt Episcopos Romanos, usque ad S. Silvestrum, martyrio vitam finisse: quod (salva semper veritate) a veteribus historicis traditum non reperio: qui etiam non semper quæstiones capitis in Christianos exercebantur. Trajanus rescripto suo inquisitionem in hos fieri prohibuit. Hadrianus, Pius, et Marcus neminem, quod Christianus esset, in jus vocari voluerunt; ut ex ipsorum rescriptis, quæ adhuc extant, constat. Et quamquam populorum vel Præsidium rabie ejusmodi Decreta, quæ Christianis favere videbantur, sæpe infringerentur, et ipsi in Christianos atrocissime desævirent; non tamen perpetua erat persecutio, nec semper crimen capitale censebatur Christiani nomen. Hyginus et Pius in optimi Principis Antonini Pii tempora inciderunt: quem et persecutiones in nos cohibuisse, et Christianis æquum fuisse refert, in Epitome Dionis, Xyphillinus. Martyrii insuper eorum nulla in Damasi libro mentio est. Insuper extat in Bibliotheca Pontificis Vaticana vetustissimus liber, ante sexcentos annos in membrana scriptus, in quo omnes Romani Pontifices usque ad Silvestrum II exarati sunt, ab accuratissimo quodam scriptore collecti. In his ante Silvestrum Papam Anaæletus, Eleutherus, Zephyrinus, Anterus, Dionysius, et Miltiades aperte et clare Confessores, reliquorum vero pars Martyres appellantur: sunt etiam aliqui, qui neque Martyris neque Confessoris adjectionem habent. Porro autem omnes hi Pontifices forte vocantur Martyres, quod, etsi violenta morte non decesserint, multa tamen pro Christi confessione a furente plebe et iniquis magistratibus, qui perpetuum in Christianos odium retinebant, passi sint.

multo minus usque ad Silvestrum,

E

fuerit A.

XXXIV S. SILVESTER

Ab an. 314 ad 335, an. 21, m. 11, d. 1.

* Baron. ab an. 314 ad 335, an. 21, m. 10, d. 1.

Ratio temporis.

C **S**ILVESTER, natione Romanus, ex patre Rufino, ordinatus Pontifex xxxi Januarii, quæ fuit Dominica, anno cccxiii, sedit annos xxi, menses xi, dies i, usque ad xxxi Decembris, anno cccxxxii*: sepultus in cœmeterio Priscillæ via Salaria indeque a Paulo Papa I, translatus ad ecclesiam S. Silvestri de Capite nunc dictam: Cessavit Episcopatus dies xxii.

T **Tempora** definiunt utrimque nominati Consules, Volusianus et Annianus, atque Constantinus et Albinus, ex die pridie Kalendas Februarii usque in diem pridie Kalendarum Januariarum, sicut expressè notat primus Catalogus, non satis feliciter transcriptus ab aliis. Nullum autem aliam Sepulturae diem præter diem Mortis assignat auctor secundi Catalogi: semper enim prætulit iste, qui et in Martyrologio Hieronymiano post Martyres Carthaginenses atque Romanos, sic legitur, Et depositio S. Silvestri Episcopi.

2 Quod in eodem secundo Catalogo dicitur, in exilio in montem Sorraetem in persecutione Constantini percussus, et postea rediens cum gloria baptizasse Constantinum Augustum, quem curavit Dominus pro baptismo a lepra, examinavimus et reprobavimus ad diem xxi Maji quo colitur Constantinus

Sed et ipse Baronius, qui ista propugnat, Acta S. Silvestri depravata esse agnoscit. Natalis Alexander seculo 4 pag. 18 Apocrypha, ut revera sunt, sine scrupulo appellat, et totam illam fabulam strictim refutat: cui si quis hic iterum objiceret Nicolai Epistolam et Breviarium Romani Lectiones; responderet Alexander eadem, quæ supra ad fabulam de lapsu et penitentia Marcellini.

3 Interpontificii dies nec erit difficile definire, (quicumque demum numerus in Catalogo 2 aliisque, vel apud Anastasium notetur) quamdiu definitum tam certo habebimus, ut nunc habemus, diem quo quisque ordinatus atque defunctus est. Translatio prædicta certa nobis est ex bulla ipsius Papæ Pauli superius in S. Stephano allegata: neque credibile est Sergium Papam II, restaurata ecclesia SS. Silvestri et Martini in montibus, plusquam partem eo detulisse.

Interpontificium

Translatio,

Acta apocrypha.

VIDE APP. NOT. 7

A 4 Quoad imaginem Silvestri hic notaverim, ab antiquo illam pingi cum tiara in capite, quod decessores ejus omnes nudum præferunt. Causam ex opinione vulgi refert Jacobus S. Georgii ad velum aureum Cardinalis, XIX Moji lib. 2 de Coronat. Bonifacii VIII, §. 130 sic canens :

Hoc Romana tenens quondam fastigia Cæsar, Imperitans mundo, magnus pietate monarcha, Constantinus Apex statuit, dum primus in orbe Fonte sacro purgatus Herus, proprium sibi re-

[gnum,

Seu phrygium, manibus Silvestri in vertice pressit, Officiumque humilis gessit stratoris, ab ipso Mundatus lepra, monitus per somnia Princeps.

Sunt hæc (uti apparet) sumpta ex famosa, quod extat sub nomine Constantini edicto, cujus textum suppositum esse nec ipse quidem negat Baronius, qui donationum eo contentarum substantiam nititur veram probare : numquam autem magis conspicuam se exhibet styli, Constantiniano ævo indigni, barbaries, quam hæc in parte, ubi de Phrygio Papali agitur. De onctore figmenti istius variant conjecturæ, mihi nulla prior vero videtur quam Natalis Alexandri, censentis, suppositum esse ab Isidoro Mercatore cum aliis Epistolis pseudepigraphis veterum Pontificum. Conventit

B

liquidem rationi temporis quo primum venundari cœperunt Isidori merces, Landat illud eodem tempore Ilincmarus; stylum denique et characterem plane squallidum scribendi, quo Isidorus iste usus est, ad amussim refert. Interim sicut Leo IX, Ivo, Gratianus, quia auctoritatibus inde sumptis in rem suam usi sunt, fictionis ignari, impostores judicantur a nemine; ita calumnia mera est, viris eruditis impingere, quod Romanos Pontifices faciant Impostores, quæties quid arguant imposturæ, quod illorum aliquis quomodocumque videtur in suis Bullis Brevibusve laudasse.

§ Omissis fabulis dici posse videtur, quod constituta per Constantinum ecclesiastica pace, Silvester vel propria electione, vel ipsius mandato, Pileum sumpserit Romano more, symbolum libertatis; eumque aureo phrygio seu diademate ornatum inferne, qua caput tangit; ad significandum Regale Sacerdotium, Sacerdotum omnium Principi collatum a Christo: cui prædictus Bonifacius VIII alteram coronam imposuit, exprimi eo volens utriusque regni corporalis ac spirituales prærogativam, Pontifici competentem. Triplicis denique coronamenti tiaram, ante annos circiter trecentos, assumpsisse legitur Urbanus V, numeri mystici forsitan causa.

D SILVESTER.

an ut sigus libertatis adpta?

E

DISSERTATIO VIII

De magna tabula Basilicæ Lateranensis in Urbe et adscriptis in ea S. Silvestro Indulgentiis aliisque similibus.

Quid Silvester Papa ad ornatum Basilicarum Romanarum, suo tempore et suasu structarum contulerit, fusissime prosequitur Anastasius; sed nec hic nec alius fide dignus historicus, antiquus aut novus, meminit plenariæ Indulgentiæ quam omnibus ad Lateranensem Basilicam venientibus largitus ille sit, per hæc verba dicta ad Constantinum, ibi (ut prætextitur) baptizatum: Dominius meus Jesus Christus, qui te mundavit a lepra et purificavit te fontis baptismo, per suam misericordiam mundet et purificet omnes huc venientes sine peccato mortali, et auctoritate Apostolorum Petri et Pauli atque nostra sit eis remissio omnium peccatorum, quocumque tempore anni. Allegatur quidem magna tabula, pendens ex columna secunda a latere dextero Basilicæ, sed etiam dicitur, immediate in eadem subjungi. Item S. Gregorius, qui hanc ecclesiam consecravit, post destructionem ejusdem factam per hæreticos, confirmavit Indulgentiam positam per Silvestrum Papam ante dictum. Si quid historica criseos habent, qui, ut suas quasdam opiniones confirmant, nituntur hominibus etiam eruditis suadere, quod formulæ Indulgentiarum, certas ecclesias visitantibus concedi solitarum jam inde a seculo XIII, eo longe fuerint antiquiores: et fidenter dicunt, quod istæ et aliæ similes formæ, de anno uno aut pluribus et totidem Quadragenis, inceperint a temporibus Apostolorum, eoque Tabulam istam allegant, si tales inquam historicæ criseos habent aliquid, Appendicem saltem istam supprimerent silentio, quando nihil potest effecius esse ad demonstrandam temerariam simplicitatem ejus, qui ipsam Tabulam describendam curavit, quam advo abnormis ab anni veri specie fabula. Nam quinam unquam fuerunt hæretici, qui basilicam Lateranensem destruxerunt? aut quis Gregorius eandem legitur consecravisse?

2 Julius Cæsar Rasponus, Basilicæ istius Canonicus, de ipsa et Patriarchio eidem adjuncto quatuor libros scripsit, atque Alexandro VII dedicatos edidit anno MOCXVI. Hic libro I cap. 3 docturus, Quinam aut restituerint Lateranensem Basilicam aut aliquid in eo ædificaverint; ipsum Caput sic orditur: Post

Constantinum primus S. Leo senior in Basilica Constantiniana, uti habetur ex Anastasio Bibliothecario, Cameram fecit, quam Onuphrius Panvinius existimat esse porticum eam rotundam, quæ extat hodieque post absidam Canonicorum. Ceterum a Leonis primi Pontificatu, usque ad tempus Hadriani primi, nihil ego apud scriptores reperi de Lateranensis ecclesiæ structura, deque ruina ejus aut reparatione: ipse autem Hadrianus, ut idem Anastasius auctor est, pene collapsam una cum porticibus ac fontibus restituit; trabesque majores ad quindecim, veteribus amotis, novas reposuit. Sic ille, fuse deinde et authentice docens, quinam et quid præstiterint post Hadrianum alii; nec inter eos comparet Gregorius ullus, usque dum veniatur ad Gregorium XI, aliis passim et merito dictum XII, anno MCCCXI assumptum, qui antequam Pontifex crearetur hujus Basilicæ Archipresbyter fuerat, et portam ejus quæ est versus septentrionem extruxit elegantissimis marmoribus, postquam ex Gallia in Urbem Curiam Pontificiam reducerat.

3 Ab eodem Raspono cap. 4 recensentur ea quæ ex antiquis monumentis, inscriptionibus, et diplomatibus de dignitate hujus Basilicæ habentur, ubi etiam Leonini versus inveniuntur verbotenus, qui Constantinianæ lepræ et baptismatis meminerunt; fidei hec et antiquitatis non magnæ: non tamen allegatur hæc Tabula. Quid ita? Animadverterat vir prudens, si integra exhiberetur, ut cetera illius Captis documenta, mox incursum in oculos manifestam fictionem, Cautius ergo agendum sibi sentiens lib. 2 cap. 14, De Indulgentiis ecclesiæ Lateranensis, ipsa verba quidem Sancto Silvestro superius adscripta recitat; de facto autem Gregorii locuturus, non dicit quod ecclesiam consecravit post destructionem ejusdem factam per hæreticos (uti legebatur in Tabula quam allegat) sed propriis verbis rem emolliens ait, quod violatam et fœdatam ab hæreticis idenuo consecravit. Deinde verosimilitudinem aliquam rei tam inaudite circumdaturus, addit: Existimo autem hunc fuisse Gregorium secundum. Etenim Anastasius Bibliothecarius a Leone Isaurico Imperatore sive ab ejus ministris ecclesias

vel inde probat r falsa, quod nullus Gregorius ante XI quidquam ibi fecerit;

F

quare nec tabula verba allegat Rasponus;

nec eadem, de Gregorio 2 a se intellectæ;

Cur primus cum tiara pingatur Silvester?

Tabula

Indulgentiæ, quam in Laterano Silvester concessisse

et S. Gregorius dicitur confirmasse,

in consecratione Basilicæ illius a se restitauratæ;

A ecclesias Romanas fuisse pollutas tradit, et abolitas sacras imagines, misso non semel in urbem tam Paulo Patricio quam Eutychio, ut Gregorium Pontificem adversantem eorum actionibus interficerent. *Lego et relego Anastasium in Gregorio II, et multas Cesareanarum fraudulentas contra eum molitiones invenio; invenio etiam mandatum, ut vel imagines tollerent, vel gradu dimoveretur: sed nihil invenio quo vel per umbram verosimile fiat totidem unum, nedum imaginem sacram, loco motam fuisse, non solum Romæ, sed vel in tota Italia, excepto fortassis Exarchatu Ravennati. Cognita enim Imperatoris hæresi, ita ad omnia invigilabant tam Romani quam ceteri per circuitum populi, ipsique Longobardi, ut deprehensi insidiatorens identidem periclitati de vita fuerint: populi autem novum voluerint Imperatorem, loco hæretici jam manifesti, creare, nisi Pontifex obstitisset, contentus Urbem suam Italiamque puram ab hæreticorum sordibus præservare.*

magnam fidem habet:

B Porro ipse Rasponus, relaturus verba Silvestro adscripta, satis insinuat, ambigam admodum eorum apud se esse fidem; solaque figmenti vetustate moveri se, ut illud, alibi præteritum, hic non omnino prætereundum censeat. Non enim ea refert, nisi sub hac cautela: Si quid fidei antiquissimo Archivii nostri Codici ac Tabulæ, quam Magnam appellamus, pari antiquitate venerabili habendum sit. Atqui nihil fidei habendum esse utriusque, tam manifeste mendaci, necum credo sentiet, quisquis hæc quæ proposui consideraverit, fortassis nec antiquitatem utriusque, tam speciose exaggeratam, ultra seculum unum credet extendi. Ut nihil de hypothesis dicam, id est, de Constantiano baptismo, cujus vacillantem hoc tempore inter Eruditos fidem, non opus est hic magis conculcere; cum id abunde factum sit ad diem XXI Maji. Opus etiam non est hic tangere generalem illam thesim, qua quidam magni nominis, mihi quæ imprimis venerandi Scriptores sustinent, eum quem alibi negavimus, usum et formam Indulgentiarum, ex more fuisse veteris ante seculum XI Ecclesiæ. Fiet hoc aptius Dissertat. XVI. Hic, ad levandos piorum animorum scrupulos, dico; tam diuturnam tolerantiam Apostolicæ Sedis, sub cujus oculis tum in Lateranensi tum in aliis nonnullis antiquissimis Ecclesiis manent exposita monumenta Indulgentiarum, velut a S. Silvestro eas visitantibus concessarum, sufficientem videri, ad supplendum quemcumque juris ac facti defectum. Quamvis enim nequeat efficere Pontifex, ut a Silvestro data sint, quæ data non fuerunt; facere tamen potest, ut ex revera istis nunc obtineantur, æque ac si ab ipso Silvestro promanassent.

et vera nullam meretur.

C Idem intellige de Indulgentiis quæ in Basilica S. Sebastiani extra muros sic inveniuntur in lapide posituræ atque sculpturæ recentis nostramque ætatem non excedentis, his verbis expressa: In hoc loco, qui dicitur ad Catacumbas, corpora SS. Apostolorum Petri et Pauli aliquamdiu jacerunt: ob quorum venerationem eadem singulis diebus concessa est Indulgentia, quam S. Silvester Papa, in Ecclesiis ipsorum Apostolorum est elargitus: eandemque successores ejus in festis Duplicibus et in Quadragesima duplicarunt. Romanus Basilicæ Vaticanæ Canonicus, sub Eugenio III et circa medietatem seculi XII ipsum describens, exorditur ab ejusdem et Basilicæ Pauline ædificatione, suasu Silvestri Papæ facta a Constantino Augusto, et Caput illud primum sic concludit: Quis itaque Basilicæ B. Silvester Papa una die, ad honorem Jesu Christi filii Dei et ejus Genitricis et beatorum Principum Apostolorum Petri et Pauli, quia una die coronati sunt, solenniter consecravit, convocatis Episcopis et Sacerdotibus et turbis fidelium per universum orbem. Nihil simile apud Anastasium aut antiquiorem aliquem legimus, ideoque non credimus istam convocationem per

Item dici potest de lapide ad S. Sebastianum,

supponente Indulgentias in Vaticana concessas a Silvestro,

universum orbem vere factam esse; prodest tamen hæc ab eo præmitti, ut intelligamus minime parcum futurum Auctorem in exaggerandis Basilicæ suæ magnalibus, quæcumque corradere poterit. Cum autem de Indulgentiis ab eodem Silvestro istis concessis nihil dicat, numquid non merito concludere possumus, nihil de iis adhuc cuiquam tunc in mentem venisse?

6 Agit tamen ille Cap. 2 de Remissione dedicationis hujus Basilicæ, sed ita ut indicet primam, eo loco pro tali die concessam Indulgentiam, datam esse, cum jam Italiæ partem Lombardi tenerent; quorum scilicet nomen non nisi aliquam multis post S. Silvestrum seculis Romæ innotuit, ac ne Anastasii quidem tempore sic usurpabatur, tunc enim adhuc dicebantur Langobardi vel Longobardi, anno primum DLXVIII in Italiam Duce Alboino transgressi. Sed Canonicum ipsum met audiamus. Quia solennitas (Dedicationis scilicet) maxima est, maximam remissionem Apostolica providentia omnibus ad eam devote venientibus condonavit. Quæ videlicet remissio Apostolica providentia sic tripartito distinguitur, ut Romanis et circumadjacentibus, unius anni; Tuscis, Lombardis, et Apulis, et ceteris mare non transeuntibus, duorum annorum; sed et his qui maria transmeare noscuntur, trium annorum maneat remissio peccatorum. Similis eademque remissio facta probatur in hac B. Petri Basilica in Cœna Domini, quando consecratur ibi Sanctum Chrisma; in Ascensione Domini similiter. Auctorem talis Indulgentiæ Pontificem utinam nominare potuisset interim nihil est quod suadcat XI seculo anteriorem fuisse. Captam autem semel tali principio gratia, magnis paulatim accessibus aucta fuit: nam (si verum est quod apud Baronium ait seculi XVI scriptor Maffeus Vegius, in antiquis monumentis Basilicæ S. Petri) beatæ recordationis Calistus Papa II (ordinatus hic fuit anno MEXIX) altare B. Petri, quod nimia vetustate et lapidum percussione quodammodo violatum videbatur, optimis marmoribus vestivit et decoravit: et in festo Annuntiationis B. Mariæ cum toto Concilio lapidem altaris satis honorifice et devote consecravit: in qua videlicet consecratione (ut invenimus in libris nostris scriptum) fecit remissionem trium annorum annualiter ad eam venientibus.

quæ quæ hic antiquis imæ sunt meminerunt Lombardorum.

E

Has nonnihil auxisse dicitur Calistus II.

7 Et hæcenus quidem pauci habebantur dies, ejusmodi Pontificia largitate commendati; procedentibus annis et crescente facilitate concedendæ Indulgentiæ, tantum crevit dierum numerus, ut nullus omnino dies relinqueretur, quo non aliquam Remissionem obtinere possent Basilicam Vaticanam visitantes: quorum summam circa annum MCCXC colligens Nicolaus IV, apud Onuphrium Panvinium in libello de VII ecclesiis pag. 55, suam de iis Bullam sic orditur: Sicut ad nos, tam ex scriptis antiquis in Basilica ipsa repertis, quam ex Seniorum Canonicorum ejusdem Basilicæ relatione pervenit, Prædecessores nostri omnibus vere penitentibus et confessis, ad præfatam ecclesiam venientibus reverenter, videlicet in nativitate Domini. . . . septem annorum et septem quadragenarum: et ab Octavis Pentecostes hinc ad festum ipsius B. Petri. . . . die quolibet trium annorum et trium quadragenarum. . . . a principio Quadragesimæ usque ad festum Paschæ, quolibet die, nec non et in festivitatibus Nativitatis B. M. . . . unius anni et quadraginta dierum; et reliquis singulis anni diebus, quadraginta dierum remissiones suorum peccaminum concesserunt: quas Remissiones, sic per partes, perque dies sigillatim enumeratas, Nicolaus ipse ratas et gratas habens, easdem auctoritate Apostolica approbat; et, ut Christi fideles, ad ipsam basilicam venientes, reddantur de acquirendis talibus remissionibus certiores. . . . de novo, inquit, remissiones hujusmodi misericorditer elargimur. Has

F Magis deinde auxit Nicolaus 4.

sed nemo eorum silve. tri meminuit.

autem

XXXVII. S. LIBERIUS

XXXVIII S. FELIX II.

XXXVIII S. DAMASVS

XL S. SIRICIUS.

A *autem teste præcitato Panvino, Bonifacius VIII, Clemens VI, Urbanus VI, Nicolaus V, et alii Papæ confirmarunt et auxerunt. Ad Panvinium refert sese, qui postea idem argumentum tractavit Paulus de Angelis, in notis ad Romanum Canonicum: atque hæc omnia eo colligere placuit, ut appareat neminem antiquorum fuisse, qui Indulgentias Vaticanæ Basilicæ enumerans, Silvestri meminerit.*

De Basilica S. Sebastiani nihil tale scie'at Onuphrius, circa an. 1566 scribens,

8 *Ut autem ad ecclesiam S. Sebastiani revertar, tractat de eadem prælaudatus Panvinius, et pag. 99 sic expresse loquitur: Sunt in hac Basilica maximæ Indulgentiæ et remissiones peccatorum, ut ex scriptis tabellis apparet: harum deinde duas profert, unam ad altare S. Sebastiani, alteram supra ostium cœmeterii Callisti, absque ullo utrobique mentione S. Silvestri: aliam vero istic tabellam nullam novit, ex qua præsumi possit sculptus esse lapis, qui nunc ibi spectatur. Cum autem Onuphrius ista scripserit circa annum MDLXVIII, plura scripturus de Indulgentiis loci si plura scivisset, præsumere possumus, novitium istud esse figmentum, aut certe non multo antiquius ipso in quo nunc versumur seculo.*

uti nec de tabula Lateranensi.

B *Idem porro argumentum formari potest etiam contra præsumptam Codicis ac Tabulæ Lateranensis vetustatem: siquidem nec hujus meminit Panvinius, alias eam non prætermisurus, qui non omisit tabulam ligneam, aræ maximæ appensam recensque conscriptam, in qua descripta sunt nomina Sanctorum Reliquiarum; neque rigidus censor futurus, qui pag. 108 non dubitavit sic scribere, In Basilicæ Lateranensis anniversario dedicationis die, ex Romanorum Pontificum concessione, magnæ Indulgentiæ concessæ sunt, Romanis quidem et finitimis annorum M, Tuscis et Transpadanis MM, Transalpinis MMM, quæ indulgentia eadem ibidem est Fer. v in Cœna Domini. Eas omnes Indulgentias Basilicæ Lateranensi confirmarunt et auxerunt Alexander IV anno MCLX et Bonifacius VIII Papa anno MCCC. Conser*

hæc cum verbis Romani Canonici; cumque ad instar D Vaticanæ Indulgentiæ istam Lateranensem distingui SILVESTER videris judica utrum verosimile sit, eaq̃tate, qua summa in Vaticano Indulgentia erat onnorum VII (sicut patet ex bulla Nicolai IV, annis XXXVII post Alexandrum IV creati) pro Laterano fuisse auctam illam millecuplum; et utrum hoc sibi persuaderi sivisset Panvinius, si rigidius singula examinasset; vir sane eruditus, sed defunctus ætatis suæ anno XLI; adeoque, si virisset diutius, adhuc multum adjecturus ad veri falsique discernendi facultatem, quæ longo dubitandi usu acquiritur.

10 *His ita positis, ut dubitari merito possit an lapis et tabula, de quibus hic egimus, multo sint antiquiores annis centum: frustraneum videtur monere Lectorem, quod appellatio duplicium festorum primum videatur seculo XIII incepisse. Quotquot enim de Officiis ecclesiasticis scripserunt, et ante annos centum simul impressi habentur Colonix, videlicet Ordo Romanus, Isidorus Hispalensis, Albinus Flacus, Amotarius, Rabanus Maurus, Walofridus Strabo, Beruo Augiensis, Yvo Carnotensis, atque Micrologus (ultimi autem duo florebant anno MLXXX) ejusmodi appellationem ignorant; solumque sciunt Solennitates, Dominicaliaque et Ferialia festa distinguere; festu autem Sanctorum, quæ quidem sunt IX Lectionum, ad modum Officii Dominicalis; quæ vero trium, ad modum Ferialis jubent ordinari. Primus qui hactenus invenitur Duplex appellasse, fuit Bonifacius VIII in 6 Decret. lib. 3, tit. 22 nonnullos Prædecessorum suorum, qui aliquorum festa Sanctorum sub duplici ordinaverunt Officio celebranda, imitari intendens. Unde hoc saltem habetur, a Silvestri ætate longissime, remotos intelligi debere, qui affectas ei Indulgentias prætenderentur pro Duplicibus duplicavisse: quod nec Nicolao quidem IV in mentem venit facere, Vaticanas Indulgentias confirmanti.*

Idem lapis etiam meminit festorum Duplicium

E appellatone aut quioribus ignota.

XXXV S. MARCUS

MARCUS, natione Romanus, ex patre Prisco, fuit temporibus Constantini, ordinatus XIII Januarii anno CCCXXI, in Dominica et festo Cathedræ S. Petri Romæ, sedit menses unu, dies XX, usque in Diem un Octobris, * quo etiam colitur, elevatus die un Octobris, in cœmeterio S. Balbinæ via Ardeatina; inde vero translatus Florentiam ad ecclesiam S. Laurentii. Cessavit Episcopatus menses un, dies XXIII.

An 336, m. 9, d. 20
†
* Bar. m. 7 d. 21.
†

Causa Vacationis diuturnæ post obitum Marci.

Primus Catalogus tempus notat his verbis, quæ nostra probant: Fuit Nepotiano et Facundo Coss. ex die xii Kalendas Februarii usque in diem Nonarum Octobrium iisdem Coss. Causæ diuturnioris Vacationis haud facile oliaai exagitaveris, quam quod Constantino Imperatori, tam bene de universo Ecclesia merito, et tunc Constantinopoli in ædificanda Apostolorum Basilica occupato, deferendam Romanus Clerus censuerit factam a se Electionem, ejusque super ea expectandam consensum; priusquam ad Electi Ordinationem procederetur: et hoc forte exemplum etiam valuisset in favorem posterorum, nisi hi in hæresim Arianam prolapsi, eo se præbuisent ipso stutim principio indignos. Postea certe, cum usu invaluit ut Constantinopoli peteretur Electorum confirmatio, pluribus mensibus vacasse Sedem Apostolicam inveniemus.

Dies mortis.

2 Hieronymianum Martyrologium diem un Octobris sic orditur: Romæ via Appia depositio S. Marcelli et Marci Episcopi, ubi, si non frustra geminatu suat

nomina (quod vehementer suspicor) videri potest indicari aliqua S. Marcelli Translatio, necdum aliunde nota, ob causam supra relatam. Secundi Catalogi Auctor, ex eoque Anastasius et alii, cum dicunt de S. Marco, quod sepultus est in cœmeterio Balbinæ via Ardeatina, pridie Nonas Octobris; videntur notare aliquam corporis elevationem, eo loco factam pridie recurrentis Natalis. Post hunc plus quam XX diebus, ab eodem secundo Catalogo assignatis, vacasse Sedem, liquet ex initio sequentis Pontificatus accuratissime notato.

3 Marco Papæ affectam ad S. Athanasium Epistolam, in qua de LXX capitulis Concilii Niceni ad Silvestrum missis (ne Silvestri quoque Pontificatus absque figmento ejusmodi transiretur) refutavimus in Vita S. Athanasii num. 138. Hic solum indico, eam Epistolam veros quidem habere Consules, sub quibus sedit Marcus, sed datam scribi viii Kalendas Novembris, id est XVIII diebus post ipsius mortem.

Epistolæ factæ.

XXXVI S. JULIUS

Ab an. 337 ad
352 an. 15. m.
2, dies 7.

Bar. a 336 ad
352 an. 15. m.
5, d. 17.

JULIUS, natione Romanus, ex patre Rustico, fuit temporibus Constantii, ordinatus vi Februarii, in Dominica, anno cccxxxii; sedit annos xii, menses ii, dies vii usque in xii Aprilis, quo colitur; defunctus anno cccclii, * sepultus via Aurelia in cœmeterio Calepodii, indeque postea translatus ad Basilicam sui nominis sive S. Mariæ trans-Tiberim. Cessavit Episcopatus mensem i, dies xi.

Dies mortis.

Sic etiam Hieronymianum Martyrologium, post Martyres Pergamens, Carpum Episcopum et socios; Romæ, inquit, in cœmeterio Calepodii tertio milliario depositio Julii Episcopi; cum quo convenit secundus Catalogus, tunc sepultum more suo scribens; nec alius dies cujuscumque alterius cultus invenitur; forte quia corpus illud non ita cito locomotum fuerit. Postea tamen ad ecclesiam S. Mariæ trans Tiberim, una cum corporibus SS. Callisti et Cornelii Pontificum atque Calepodii Presbyteri translatus istud fuisse scimus; tempore verosimiliter Innocentii Papæ II, circa annum mccccx: hoc enim testari videtur absis, musivo opere picta jussu ejusdem Innocentii, ecclesiam istam restaurantis, quod musivum vide sis in ipso Innocentio II.

natio temporis.

2 Consules supra notati, primi, Felicianus et Tullianus; secundi, Constantinus v et Constantius Cæsar, omnino egrege confirmant xii annorum numerum,

qui etiam in Anastasianis MSS. Barberino, Mazari-
no, ac duplici Thuano notatur: similiter ex viii Idus Februarii, in diem pridie Idus Aprilis (assumptis utrimque extremis) præter menses ii, numerantur dies, non iii, sed viii, quod hic sequimur.

3 Extant in operibus Athanasii, inde ad Concilia Epistolæ aff-
tractæ, genuinæ Julii pro S. Athanasio Epistolæ, Consule nullo signatæ, quia id forte Romanis Pontificibus necdum in usu erat. Eas cum ignoraret fabricator Decretalium, de quibus sæpius, nefas duxit tam illustre argumentum, quale Athanasii historia suggererat, prætermittere quin ei manum injiceret. Consarcinavit igitur ex variis Latinorum scriptorum aut Latine red- E
ditorum fragmentis epistolas duas, ad Orientales, tamquam Kalendis Octobris et Novembris datas, Feliciano et Maximiano Coss. ex vitiatò Anastasio acceptis: ejusdem autem farinae est Epistola Orientalem ad ipsum Julium, quæ inter utrasque medio collocatur.

XXXVII S. LIBERIUS

Ab an. 357 ad
366 an. 14, m.
4.

*Bar. a 362 ad
367 an. 15. m.
4. d. 1.

LIBERIUS, natione Romanus, ex patre Augusto, ordinatus xxiii Maji, anno cccclii, in Dominica, Ecclesiæ præfuit usque in diem xxiii Septembris, anno cccclxii temporibus Constantii, Juliani, et Joviniani; complexus universim annos xiiii et menses viii; * et cessavit Episcopatus dies vii: ipse vero sepultus in cœmeterio Priscillæ via Salaria, inde translatus fuit xxiii Aprilis, fortassis in Basilicam Liberianam.

Catalogo I
hic deficienti,

Hic nos destituit primus optimusque Catalogus, postquam Liberii initium notasset, a Consulibus Constantio v et Constantio Cæsare, ex die x Kalendas Junias in diem.... spatio scilicet vacuo relicto, ad diem numerum notandum, quando Pontifex moreretur. Ubi lego ix Kalendas Junias, pro xi, quod nostrum ceographum habet: quia etsi de primo secundoque seculo dubitare vellet aliquis, aut etiam de tertio, utrum Ordinationes Episcopales et Institutiones Pontificales fuerint semper factæ in Dominica, aut aliqua primarum Solennitatum: dubitari id non potest de seculo in quo versamur viii, quando videmus eas omnes Ordinationes, quibus expresse sunt dies in Catalogo additur, planissime in Dominicis cadere: quod est magnum firmamentum Chronologiæ, fundatæ in Consulibus a Catalogo prædicto notatis; cum in alia omni supputatione nihil ejusmodi valeat inveniri.

succurrunt
Marcellinus et
Faustinus
Presb.

2 Quod porro ad finem Liberii attinet, deficientis principalis Catalogi vicem abunde suppleant cœvi scriptores, schismatici licet, in suo precam libello; mendacissimo quidem in iis quæ schisma ipsorum spectant; quoad tempora vera, quorum vitiatio nihil poterat malæ causæ prodesse, omni acceptatione dignissimo: Faustinus, inquam et Marcellinus, Presbyteri partis Ursini adversus Damasum, inter alia præfantes; Octavo Kalendas Octobris, Gratiano et Daglaido Coss. (hic est ipse annus cccclxii) Liberius humanis rebus eximi-

tur, qui deinde, non vi Idus Septembris (ut habet secundus Catalogus) sed vi Idus Octobris, id est xi die credi potest solennibus exequiis tumultus in cœmeterio Priscillæ via Salaria, post expulsam Ursinum seu Ursicinum Antipopam quia id citius fieri non potuerat.

3 S. Hieronymus in suo Martyrologio, ad diem viii Kalendas Octobris supra notatum, ultimo loco, Romæ, inquit, depositio S. Liberi Episcopi: expresse addens titulum Sancti, quod alias ei in Pontificum Natalibus ratum, posthæc tamen frequentius, pro usu scilicet illius temporis quo omnes Episcopi, etiam vi-
ventes, dicebantur Sancti, sicut nunc Pontifices vocantur Sanctissimi. Sequuntur Wandelbertus in suo Martyrologio metrico, et eandem lectionem confirmant vetera ad genuinum Bedæ Martyrologium addimenta ex MSS. Vaticano et S. Cyriacæ. Quare non solum in Suppositio Bedæ, sed in ipso etiam Marcellini et Faustini libello, auferem nono pro octavo Kalendas legendum substituere. Iterum vero refertur nomen ejusdem S. Liberii in veteri MS. Barberino, pictoque Aventini montis Calendario ad viii Kal. Maji, una cum S. Benedicto Papa II; verosimiliter occasione communis utriusque Translationis, curatæ a Sergio Papa II circa annum dcc.

Cultus in
Mrolis.

4 Græci in suis Synaxariis MSS. nec non in Menæis excusis, recolunt eundem Liberium, ut Sanctum,

A **XXVIII Augusti**, cum honesto elogio; in quo, laudata ejus constantia atque exilio, dissimulatur ejus lapsus, solumque dicitur Romanorum precibus victus Constantius, Throno suo eum restituisse, ἐν ᾧ γεόμενος καὶ τὸ λαιπόμενον τῆς ζωῆς αὐτοῦ καλῶς καὶ θεαρέστως βιώσας, ἐν Κυρίῳ ἀνεπέσχετο, in quo residens, et vitæ reliquum laudabiliter secundum bene placitum Dei transigens, obdormivit in Domino. Denique Liberii nomen, etiam Martyrologio eisdem Coptico, ad vi Octobris, inscriptum reperitur.

5 In Conciliis Generalibus post alias hujus Pontificis Epistolas, habetur una, quasi eam scripserit, respondens Dilectissimo filio Athanasio, et omnibus in unum congregatis et de Trinitatis fide recte sentientibus Ægyptiorum Episcopis, Liberius Papa: quæ quia data fingitur viii Kalendarum, Asclepio et Deodato viris clarissimis Consulibus, nusquam per omnes Fastos reperendis et ad libitum excogitatis, non potuit eam non habere suspectam etiam ipse Binius, alias minime scrupulosus talium mercium propola Plura eaque graviora auctoritatis vitæ manifesta que plagia alii notant; unum observo cum Cantelio antiquiori in usu Episcoporum, etiam Romanorum fuisse, ut alios Episcopos non minori titulo, quam Coepiscopi aut Fratris appellarent. Primus Gregorius II invenitur seculo viii ineunte scripsisse, ut Dilectis filiis, Donato Patriarchæ et Episcopis, atque Marcello Duci, et Plebi Venetiæ et Istriæ. Hoc exemplum secutus est nemo ante finem seculi x; quando Silvester II scripsit Dilecto in Christo filio, Arnulfo sanctæ Remensis Ecclesiæ Archiepiscopo: neque ulteriorem progressum id scitur habuisse, mansitque prior et antiquior usus.

Hic finitur primus Catalogus, et præogreditur secundus ad annos CLXXVI.

Cum primo Catalogo extinguitur nobis quasi lumen solare, illo præcise tempore, quo velut ad plenam chronologiam meridiem proVectum erat; præter Consules, cuique Pontificatui ineunti exeuntique assignatos, etiam diem definiens, a quo et in quem unusquisque duravit; unde facillimum fuit prægressis centum annis, non solum Interpontificiorum singulorum spatia numerare, sed etiam corrigere quidquid forte in numeris annorum, mensium, ac dierum peccavit oscitantia librorum.

C Ex tanta luce prolapsuris in tenebras pene nocturnas, relinquitur solus secundus Catalogus, ultra primum per annos CLXXVI ductus ab auctore, tam fidei, ut non fuerit ausus ex proprio calculo adscribere Consulatus, solis contentus annorum, mensium, ac dierum numeris, quales repererat ab antiquis notatos, qualesque a librariis facillime depravari jam sæpe inculcatum a nobis est.

2 Huic incommodo accedit, quod cum satis vicina sæculi ætati scribenti valde magna fides haberi potuisset; sciolus aliquis præsumpsit interpolare textum, ex apocryphis Sinuessanæ Synodi, inventæ Crucis, atque SS. Silvestri et Felicis mox nominandi Actis: quæ interpolatione nesciens a contextu genuino discernere Anastasius, ceterique post eum Pontificiæ historiæ scriptores, fecerunt, ut turpissimæ et iniles fabulæ fere in veritates indubitabiles transierint ante non multa secula, quando, abolitis diffusæ prolixitatis Legendariis et Homiliariis, composita ordinataque primum fuerunt Lectionum de Sanctis et de Tempore ad Matutinum recitandarum Breviaria; eumque usum amplexa etiam Romanæ Ecclesiæ Breviarium quoque componi sibi fecit; quod, propter commendationem Tridentini Concilii et prælii multiformis commoditatem, factum est omnibus

serme Ecclesiis multisque Religiosis Ordinibus commune, obrogatis, quæ dioceses pene singulæ sigillatim sibi scribi et imprimi fecerant, Breviariis aliis.

3 Sed difficile fuit, in tanta veterum historiarum et apocryphorum multitudine, Breviarium istud sic ordinare, ut non multa perquam incerta irrepererent, ex male jam vulgatis receptisque opinionibus; quædam etiam successu temporis communi Eruditorum consensu proclamarentur falsa. Quapropter variorum Pontificum cura in id incubuit, ut ea saltem tollerentur mutarenturque, quæ maxime in oculos incurrebant, reliquis tamdiu relictis Eruditorum disputationi et examini, donec Apostolicæ Sedi videretur iterum mutare aliquid; sicuti in particularibus quibusdam casibus etiam hoc seculo nonnulla mutata scimus; plura mutanda credimus, præsertim circa Sanctos, quando totum hoc opus, non absolutum dumtaxat per omnes menses, sed etiam iterato studio fuerit recognitum. Nimia profecto simplicitate peccant, qui scandalizantur, quoties audiunt aliquid ex jam olim creditis, et juxta Breviarii præscriptum hodiernum recitandis, in disputationem adduci. Id enim si male nunc fieret, factum etiam male fuisset ante hac, in iis quæ postea mutata expunctaque fuerunt: nec via patuisset ad veritatem, stante irrefragabili quam tales Breviario tribuunt auctoritate. Nec minus nimis sacrositatis sunt arguendi, qui cum aliquid audiunt passim ab Eruditoribus reprobari, indignantur id non statim auferri de melio: nec animadvertunt ad mutationes, quantumcumque justas, non nisi lentissime procedere Ecclesiam.

4 Quod ad Lectiones de vita Antiquiorum Pontificum attinet, ex, saltem usque ad Felicem IV (qui cæpit anno DXXVI) sumuntur ex Libro Ponticali, quem identidem allegat Baronius; deinde vero ex Anastasio Bibliothecario, in multis dictum librum secuto. Postquam vero idem Cardinalis Baronius, Annualium Ecclesiasticorum opus, plurimis fidelium commoditatibus utilissimum et adversus hæreses præsertim laudatissimum, ultra medietatem perduxerat sub Fel. record. Clemente Papa VIII, a quo fuerat donatus Purpura; idem Congregationi Sacrorum Rituum præsidere cum Collegis jussus, facile persuasit, Breviarium, anno MDLXXVI jussu Pii V recognitum, nova correctione egere. Hæc, ut in multis felix atque utilis fuerit, minus id fuisse videtur circa veteres Romanos Pontifices Sanctos, dum antiquæ de ipsis Lectiones ad novam ipsius Baronii chronologiam aptantur, quæ melius ut erant relictæ fuissent: quemadmodum liquere potest ex Bollandi Henschenique Commentariis ad eorum Vitæ, qui in primos quinque anni Menses cadunt: cum ea tamen qua decuit erga Illustrissimum Auctorem reverentia; quam et ego ubique salvam cupio; non ideo magnum quid me esse existimans, quia ipsius aliorumque doctissimorum brachiis humerisque sublatus, paulo ulterius fortassis quam ipsi prospiciam.

5 Porro (ut ad propositum a satis longa digressionem redeam) pro ablata nobis meridiana claritate, modicam faculam accendere conati sunt, nobiles sexto seculo Chronographi duo, Marcellinus Comes et Prosper Aquitanus; qui ambo Eusebiani Chronici continuatores Hieronymum, in anno Christi cccclxxiii desinentem, prosecuti sunt simili fere stylo, Prosper usque ad annum cccclxxxv, Marcellinus usque ad DXXXIII, et curaverunt Consulium nomina cuique novo Pontificatui assignare. His accedit lucerna fidelior, aota, inquam, ejus diei quo obiit quisque sequentium sex Liberii successorum, non adnumerando iis Felicem, cujus qualiscumque Episcopatus, totus sub Liberii Pontificatu clauditur. Lucerna, inquam, sub modio Hieronymiani Martyrologii hactenus abscondita, quæ utinam posset ad plura secula prorogari!

D LIBERIUS.

etiam Romanum,

non ideo dissimulanda, quia adhuc ab Ecclesia tolerantur.

Lectiones de Sanctis Pontificibus

ad Baronii Chronologiam quomodo aptat.?

f

unde post-hac sumenda Consulium nomina.

itemque apud Græcos et Coptos.

Epistola ad S. Athanasium ei afflata.

Catalogus 2 nunc omittit notare Consulatus,

estque ex apocryphis nonnullis interpolatus,

quæ inde in Breviaria transierunt,

XXXVIII S. FELIX II

Ab an. 355
ad 358.

FELIX, natione Romanus, ex patre Anastasio, Archidiaconus Liberii, hoc in exilium deportato Episcopus ordinatus ab Arianis, anno ccllu; deinde, cum consilio Liberii, vero aut ficto, susceptus a Clero Romano, sedit annos plus minus tres, usque in diem xxviii Julii, anni ccllxii, mortuus et sepultus in prædiolo suo xx Novembris, anno ccllxii: corpus vero translatum postea in ecclesiam, ab ipsomet conditam sub nomine Felicis I, translatum postea intra urbem, repertum denique est in ecclesia Sanctorum Cosmæ et Damiani.

Obiit an.
365. 20
Novembris.

Abdicatus
30 Julii.

Rationem temporis, certam nobis reddunt iidem qui supra Marcellinus et Faustinus in Præfatione, cum, narratu gemina Felicis expulsionem ab Urbe, subjungunt, Post annos octo, Valentiniano et Valente Cess. x Kalendarum Decembrium, defunctus est Felix, Diem vero Abdicationis ejus accipere, siue magno scrupulo, licet ex Catalogo, quamvis turpiter interpolato, qui in Liberio ait, quod Felix, depositus de Episcopatu, habitavit in prædiolo suo, a die iii Kalendarum Augusti.

B 2 Quod neque Optatus Milevitanus, neque Augustinus, Romanorum Pontificum successionem hæreticis

objectantes, Felicis meminerint, sed immediate faciunt Julio Liberium, Liberio Damasum succedere, ad quæstionem mox examinandam nihil in alterutram partem (meo quidem iudicio) facit: cum in Liberii Pontificatu Felicis qualiscumque Episcopatus includatur, sicut jam dixi. Et hoc animadvertens auctor Catalogi, post primi defectum nunc antiquissimi, videtur Liberio annos x, menses iii, dies iii dedisse, annos iii eoque amplius Felici relicturus; sed librorum errore factum esse, ut vitium irreperet in numeros nostri cægraphi, quos magis integre descriptos invenerit Anastasius, nisi quod facili lapsu pro mensibus iii legerit vii.

Augustino
et Optato
cur præterit-
tus?

E

DISSERTATIO IX

De S. Felicis Episcopatu Romano.

Marcellinus
et Fausti-
nus Presb.

Dissertationi huic certissimum fundamentum præstruere videntur, mendacissimi alias contra Damasum Presbyteri, Marcellinus et Faustinus, ea narrantes, quæ in conspectu Urbis totius gestu non potuissent, vel si voluissent, mentiendo corrumpere. Mendacissimi ostamen eos dico, quatenus Cleri Romani consilium in suscipiendo Felice, perjurium scelestissimum sunt interpretati, eosdem deinceps non alio quam perjurorum notantes vocabulo; in odium Damasi, ab eodem Clero electi, qui antea Felicem suscepserat; cum ipsi paucique alii, post Liberii relictum verosimiliter ordinati (unde nec cum Felice quidquam commune se habuisse jaetabant, nec hæreticorum communionem unquam se fuisse pallutos) Ursinum elegissent. Infelices, quod ambitione excrevit non prospicerent, communionem cum Arianis etiam a Liberio susceptam fuisse, in eoque partes ambas fuisse æquales. Quod si Liberius culpam postea poenitentia eluit, eluisse etiam supponendus est Felix, cum summa quiete, totis octo quibus supervixit annis, se continens in prædiolo suo. Super hac cautela relationem ipsorum legendam exhibeo, quæ sic incipit.

in hac parte
non sus-
ceptibiles,

C 2 Temporibus Constantii Imperatoris, filii Constantini, durior orta est persecutio Christianorum ab impiis hæreticis Arianis, annente Constantio, qui et Athanasium resistentem hæreticis persecutus est, et ut damnaretur ab omnibus Episcopis imperavit: quod etiam metu Principis facere tentaverunt omnes ubique Pontifices, inauditum innocentemque damnantes. Sed Liberius Romanus Episcopus, et Eusebius Vercellensis, et Lucifer Calaritanus, et Hilarius Pictavensis dare sententiam noluerunt: hi ergo mittuntur in exilium pro fide servanda. Cum Liberio Damasus Diaconus ejus, se simulat proficiscisci, unde fugiens de itinere Roman rediit, ambitione corruptus. Sed eo die, quo Liberius ad exilium proficisciebatur, Clerus omnis, id est, Presbyteri, et Archidiaconus Felix, et ipse Damasus Diaconus, et cuncta Ecclesie Officia, omnes pariter, præsentem

asserunt Li-
berii abducti
comitem
Damasum

ex illorum
regressum
suscepisse
Felicem,

populo Romano, sub jurejurando firmaverunt, se vivente Liberio Pontificem alterum nullatenus habituros. Sed Clerus, contra fas, quod minime decebat, cum summo perjurii scelere, Felicem Archidiaconum, ordinatum in locum Liberii, receperunt.

3 Hactenus illi, ubi involuta quædam videntur posse explicari, et antiquorum omnium diversissime in speciem sententiæ circa Felicis Ordinationem sic componi, ut gravissimo illi quod impijgitur sceleri Clerus ac Damasus eximantur. Dico ergo et suppono verissimum esse, quod (sicut in Epistola ad Solitarios scripsit S. Athanasius) Epicteto ministro utens Constantius, pro abducto Liberio subrogatus alterum, in locum Ecclesie Palatium suum succedere voluerit, et pro conventu populi ac jure comitorum tres Eunuchos presentes esse jusserit, tresque item * κατασκοπούς (non enim tres Episcopos dixeris) ut ipsi Felicem quemdam Episcopum in Palatio crearent, dignum profecto talibus suffragatoribus. Ceterum populi omnes, cognita hæreticorum pravitate, non permiserunt eos ecclesiam intrare, proculque ab iis recesserunt.

ante ab Aria-
nis sacrilege
ordinatum,

F
* exploratores

4 Non attinet quærere, diene Dominica facta hæc Ordinatio sit: mirum enim, si hujus habendam sibi rationem credidissent, qui Canonum annuum jura perverterunt. Tamen sicut collatus ab hæreticis Baptismus validus est, ita quin valida quoque sit Ordinatio, etiam Episcopalis, in qua essentialia Sacramenti servantur, pro nunc quidem uestus sit dubitare; dubitant pro primis seculis, imo et negant, ex recentioribus Morinus et Cabassutius; contra quos R. P. Joannes Pollenter, S. J. sacre Theologiæ Professor emeritus, in MSS. suis publice Dictatis conclusionem probat.

valide tamen:

1 Quod, licet per varia Conciliorum decreta in contrarium allegata, dicatur quod ordinati ab hæreticis nihil acceperint, non sint Episcopi, non Presbyteri, sed Laici, imo jubeantur reordinari; pleraque tamen sic possunt intelligi, ut fictione quadam juris jubeantur id non censeri, cujus officio et privilegio fungi et frui velantur.

quia Con-
cilia et Canones
id in speciem
negantia,

A *vetantur. Ratione autem ita intelligendi sunt : I, quia non liquet quid illa Sacramenta reddidisset irrita, nullo concurrente defectu ex parte materiæ aut formæ : II, quod Ordines, quorum exercere munus non licet, quodammodo nulli sunt; et qui privilegio Clericali privatur, quodammodo laicus manet : III, quia moris erit in Ecclesia, ut non rite ordinati, quamvis valide, haberentur quoad honorem et exercitium Ordinis tomquam non ordinati, ut potest ex Innocentio I Epist. 18, ipsoque Concilio Nicæno et aliis apud Morinum : IV, quia nonnulli ex illis quorum Ordines erant declarati irriti, deinde ab Ecclesia permisi sunt Ordines exercere, nulla facta Sacramenti iteratione : ita præceperunt recipiendos, ordinatos licet ab hæreticis Nestorianis, Gregorinis; a Monothelitis et Iconoclastis, Synodus VII; factumque scimus cum iis quos ordinaverant Donatistæ in Africa, et alibi alii. Photius, exempli causa a Synodo VIII declaratur nec esse nec fuisse Episcopus, declarantur non esse Sacerdotes quos ipse ordinaverat, quin plures Pontifices declaraverunt ipsum esse laicum; et tamen Joannes Papa VIII, nulla præscripta reordinatione; sed aliis quibusdam conditionibus obiectis, recipit cum in gratiam pristinumque gradum, ut patet ex Epistolis ejusdem Joannis, ac specialiter ex 199, 200, 201 ad Basilium Imperatorem, ad Clerum Constantinopolitanum, ad ipsummet Photium datis. Neque plus quam dictum est hactenus conficitur, vel ex epistola Concilii Sardicensis ad Alexandrinam Ecclesiam apud Athanasium, vel ex Cau. 4 Synodi II et VIII, vel ex Epistola Leonis Papæ I ad Rusticum Narbonensem Episcopum.*

II *Cum jubentur reordinari, qui servata quidem debitu materia et forma, sed contra præscripta Canonum, ordinati fuerunt; videri potest præcipi Ordinatio, non formalis et Sacramentalis, sed ceremonialis dumtaxat, qualem præscribit Toletanum IV capitulo 28. Episcopus Presbyter aut Diaconus, si a gradu suo injuste dejectus in secunda Synodo innocens reperiatur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat coram Altario, de manu Episcopi; Orarium, Annulum et Baculum; si Presbyter, Orarium et Planetam; si Diaconus, Orarium et Albam; si Subdiaconus, Patenam et Calicem, etc. Concilia autem atque Pontifices, cum plus præcepisse aut exegisse videntur, et repetitionem formalem ordinationis Sacramentalis; dici possunt, non definitive supposuisse priores ordinationes ab hæreticis fuisse invalidas; sed an essent validæ dubitavisse, et quod securius erat in hoc Sacramento servari voluisse. Et hoc nemini mirum videri debet, quandoquidem de ipsius baptismi ab hæreticis collati valore tanta fuerit inter Catholicos dubitatio, sub Pontificatu SS. Stephani et Cornelii.*

III *His positis revertor ad historiam nostram: ac primum voto, haud satis certum videri, utrum, cum Felicem, ordinatum in locum Liberii, a Clero receptum, dicunt Marcellinus et Faustinus, intelligant primum illius ab Arianis factam ordinationem, vereque Catholicis merito execratam veluti nullam, etsi alioqui validam: an vero de nova ac saltem ceremoniali ordinatione loquantur. Postremum suadet secundus Catalogus, in Liberio sic loquens. Et congregati Sacerdotes, et cum consilio eorum Liberius, ordinaverunt in loco ejus Felicem, venerabilem virum, Presbyterum et Episcopum; sic enim legendum puto, non autem ordinaverunt Felicem Presbyterum, Episcopum, venerabilem virum: nec enim antequam ordinaretur Felix Presbyter erat, sed solum Diaconus; adeoque (nisi per saltum promotum quis intelligat) successive eum ordinari oportuit, primo Presbyterum, deinde Episcopum, sicut etiamnum fit in ordinatione Pontificum, incipiendo ab eo gradu qui primus Electo deficit. Quod autem attinet ad Liberii circa hujusmodi ordinationem consilium, id in variis exemplaribus varie*

exprimitur. Codices, unde sumpta editio Regia Anastasii, omnes sic habent. Et congregantes se Sacerdotes cum consilio Liberii: MS. nostrum et Codex Regius ad calcem dictæ editionis, Congregatis itaque Sacerdotibus cum consilio ejus, utique Liberii: duplex Codex Freherianus, ibidem ad calcem; Congregans Sacerdotes cum consilio ejus, vel, eorum Liberius. Sed ultima hæc lectio omnino non placet: significat enim ipsummet Liberium, priusquam Roma excederet, ordinasse Felicem, atque adeo prius quam hic ab Arianis sacrilegam ordinationem acciperet, ut ejus loco Pontifex esset.

IV *Ceterum libens futeor, quod totus ille de Liberio et Felice locus in secundo Catalogo, et ex hoc translatus ab Anastasio aliisque, parum me commoveret; nisi refugeret animus, totum Clerum Romanum, cum iisque sanctissimum virum Damasum, execrabilis accusare perjuri, sicut impostores impudentissimi Marcellinus et Faustinus faciunt: ex quorum ipsismet verbis, ubi calumniantur quod Damasus fugiens de itinere, quo cum Liberio proficisci simulabat, Romam rediit ambitione corruptus, idoneam perplexo huic nodo solutionem videor mihi posse elicere. Ivisse enim Damasum cum Liberio credo; credo etiam ex itinere Romam rediisse: sed rediisse inscio invitoque Liberio, rediisse ambitione corruptum, non credo. Quid ergo? Censeo Liberium ipsummet, videntem serio ab Imperatore et Arianis agi, neque ullam sibi relinqui spem reditus quamdiu persisteret in proposito, in quo persistere usque ad mortem elegerat; mandasse Damaso, ut rediret, congregatisque Sacerdotibus prospiceret Ecclesiæ, luporum furori expositæ per absentiam suam; idque vel designando expresse Vicarium Felicem (quod vix crediderim, magis tamen sonant verba Catalogorum) vel liberum Clero electionem personæ remittendo; Clerus vero considerans presentis confusiois miserabilem statum, nihil invenerit expedientius, quam dissimulata Felicis communiione cum Arianis, eumdem ipsum assumere quem illi ordinaverant; quia publice constabat ipsum esse Nicænz fidei etiam in illa communiione tenacem; quod tamen Liberius ægre tulit.*

V *Tale autem consilium duplici modo proficisci a Liberio potuit, scilicet, vel ita ut ultro abdicante illo, alius Pontifex eligeretur; vel more majorum, in persecutionibus frequentatissimo, jubente, ut pro se ordinaretur Episcopus Vicarius cum jure successionis, si mori ipsum in exilio contingeret. Ex his duobus modis minus placet primus, quia sic non fuisset amplius Pontifex Liberius, nec nisi sacrilege potuisset Sedem suam repetere, invito qui successus erat Felice; quin etiam hoc mortuo opus habuisset per novam electionem Clerique consensum in pristinam restitui dignitatem. Secundus modus istud commodi habet, quod, licet non faciat ut Felix Pontifex fuerit indubitatus ac certus, pro toto eo quo Liberius absuit tempore; facit tamen ut valde excusabiliter et apparenter potuerit a Clero ipsi adhærente talis haberi, post lapsum Liberii Romæ nuntiatum. Post hunc enim poterat is civiliter mortuus censerit, quando etiam Pontificem a fide devium iudicio Ecclesiæ subjacere ipsa tenet, ut supra vidimus. Numquam tamea Romanus populus persuaderi potuit, ut vel opprobaret electionem Felicis, quem noverat communicare cum Arianis; vel Liberium crederet excidisse a fide: a qua reveru eum non excidisse conatur probare Alexander Natalis, distinguens duplicem fidei formulam Sirmii propositam, quarum prima et a Liberio subscripta, fuerit in terminis Catholica, non item secunda.*

VI *Nolim hic de lapsu Liberii disputare, quatenus ille processerit. Lapsum quodamtenus saltem esse dubitat nemo, et lapsum testificatur epistola ad omnes Orientales, qua fatetur se, quoad Athanasium, quem juste ab illis damnatum cognoverit, eorum sententiis com-*

modavisse

D
FELIX II

Indicato per
Damasum,
Romam re-
missum,

E

si non ad
Pontificem,

F
saltem ad
Vicarium
Ordinandum

in quem, Ro-
mano populo
reclamante,

crediderit
Clerus, post
lapsum Liberii

explicari
possunt per
actionem
juris,

collatos ab
hæreticis Or-
dines pro
nullis haberi
jubentis

nec reordi-
nationem
præcipiunt
nisi ceremo-
nialem,

aut pro ma-
jori securitate.

Sic reordina-
tus videtur
Felix,

VIDE APP.
NOT. 8

et quidem
de consilio
Liberii

FELIX II.

A modavisse coaseasum suum; coque semoto, cum omnibus ipsis pacem et unitatem habere; et libenti animo suscepisse fidem, a pluribus Fratibus tractatam, expositam, et susceptam Sirmii, in nullo contradicendo; quæ profecto, satis esse potuerunt Romano Clero, scienti omnia Sirmii ad Arianorum voluntatem agi, ut, absque scrupulosa distinctione primæ secundæque formulæ Sirmii expositæ, lapsum in hæresim Liberium judicaret, sicut forte judicavit Hieronymus in Chronico, asserens, quod tædio victus exilii in hæreticam pravitatem subscripsit. *Econtra de Felice possumus opinari, eum, proposita sibi a Damaso Cleroque conditione, quod cum essent Episcopum Vicarium assumpturi, si polliceretur, Athanasii condemnationi non subscripturum se (quod fortassis ab eo postulatum non fuit) et Nicænam fidem integram inviolatamque servaturum, conditionem esse amplexum, itaque ab iis reordinatum; cum autem a fide defecisse nuntiaretur Liberius, pro summo legitimoque Pontifice agnatum fuisse. Jure an injuria, viderint alii, quando indecisam causam reliquit Ecclesia, suum Felici locum inter Romanos Episcopos relinquens. Nec video quid optius concipi possit ad excusationem, hinc* quidem ipsius Felicis et Cleri tatus Romani ipsi adhaerentis, inde vero populi Romani illius communionem aversantis, quod neque de Liberii ad ordmandum Vicarium mandato aut consensu satis in principio constoret, neque postea de causa sufficienti ad Pontificatum illi abrogandum, quo vivente alium neminem suscepturos se omnes promiserant.*

Papatum devolutum fuisse.

Reposcentibus deinde Romanis redditur Liberius,

Episcopatum simul gesturus cum Felice:

sed is a populo bis expellitur;

9 Narrat porro Theodoretus lib. 2 cap. 17, quomodo elapso biennio Romam profectus Constantius, rogatusque a matronis Romanis Liberium restituere, ipsis primum responderit, urbem alio Pastore non egeri, habere enim Antistitem idoneum qui illius curam gereret, Felicem videlicet. Sed cum illæ exponerent, quod nemo ex civibus Romanis ecclesiam ingrediebatur dum ille iatus esset, eo quod libere communicabat cum iis qui fidem a Nicænis Patribus expositam labefactabant; flexus Imperator, Liberium redire ab exilio jussit; ambos vero, ipsum scilicet et Felicem, in commuæ Ecclesiam administrare. Hac vero Imperatoris Epistola in Circo recitata, inquit idem Theodoretus, cum eam idonea similitudine explosissent; omnes una voce acclamarunt, unus Deus, unus Christus, unus Episcopus; itaque reversus est admirandus ille Liberius, Felix vero recedens ad aliam urbem se contulit. Marcellinus et Faustinus eadem de re sic loquuntur. Post annos duos venit Romam Constantius, pro Liberio rogatur a populo, qui mox annuens ait; Habetis Liberium, qui qualis a vobis profectus est melior revertetur; hoc autem de coasensu ejus, quo manus perfidiæ dederat, indicabat. Tertio anno redit Liberius, cui obvians cum gaudio populus Romanus exivit; Felix notatus a Senatu et populo de Urbe propellitur; et post parvum temporis, impulsu Clericorum qui perjuraverant, irrupit in Urbem, et Stationem in Julii Basilica dare præsumit; quem omnis multitudo fidelium et Procere de Urbe iterum cum magno dedecore projecerunt. Post annos octo..... defunctus est Felix, et Liberius misericordiam fecit in Clericos qui pejeraverant, eosque in locis propriis suscepit.

10 Hactenus ergo Felici adhæserant iidem qui ipsum assumpserunt, neque Liberio se adjungere curaverant, propterea quod Felicem crederent verum Pontificem, lapso Liberio rite suffectum, deponi de Sede non posse, quoad viveret, nisi ultro cederet. Non cessisse autem, ex hac Clericorum ejus ad extremum usque perseverantia apparet. Atque quidem Philostorgius lib. 4 num. 3, quod ipse reducto Liberio ad sua se recepit, Episcopi quidem dignitatem retineas, nulli tamen præsidens Ecclesiæ: sed hoc, de actuali præsentia intellectum, non facit, ut censeri debeat jure etiam suo, seu vero seu putatio, se abdicasse. Tullis porro Clericorum cum Felice perseverantia, sicut laudem Damasi non obfuscauit; sic neque detrahit quidquam Sanctitati Felicis, quod se pro Pontifice perrexerit gerere; commendationi vero ejus multum addit quod tam longo tempore nihil moverit, ad recuperandam Sedem, quamvis occasio ad hoc non desset, modo vellet iterum communicare cum Arianis; tunc scilicet, cum anno CCCLVIII, conceptæ Arimini ab Ursacio et Valente fidei formulæ subscribere recusantes Episcopos ecclesiis suis exturbavit Valens, ac primum omnium Liberium Episcopum Urbis Romæ. Ita scribit Sozomenus lib. 14 cap. 19, hanc ultimum Liberii vexationem accurate distinguens a prima, quam fuscè narraverat cop. 11; simul etiam securus nos faciens, quod haud ita diu post reditum Liberius, sciens aliter Romanæ plebi satisfieri non posse, Arianorum communioni renuntiaverit. Quod si hoc fecit Liberius, ipsorum Arianorum beneficio abstrictus, quanto promptius id fecisse credendus est Felix, tanta ab iisdem affectus injuria.

11 Liberio mortuo recrudit schisma, quod per Felicis obitum extinctum videbatur. Num (uti malitiose in suæ factionis favorem referunt Marcellinus et Faustinus) Presbyteri et Diacones. Ursinus, Amantius et Lupus, cum plebe sancta quæ Liberio fidem servaverat in exilio coæstituto, cœperunt in Basilica Julii procedere; et sibi Ursinum Diaconum Pontificem, in locum Liberii, ordinari deposcunt: perjuri vero in Lucinis Damasum sibi Episcopum, in loco Felicis, expostulant. Ursinum Paulus Tiburtianus Episcopus benedicit: Damasus post dies septem.... Lateraneasem basilicam tenuit, et ibi ordinatus Episcopus id egit.... at Ursinus, vir venerabilis, qui prius Pontifex fuerat ordinaus, cum Amantio et Lupo Diaconibus in exilium mitteretur.... Presbyteros quoque numero septem detentos, per Officium nititur ab Urbe propellere. Dissimulant vafre a se primis factum schisma, qui quos in loca propria receperat Liberius, perrexerunt pro excommunicatis habere; et decem dumtaxat numero, longe majori partis alterius numero se opponere; in quibus ut minimum erant Presbyteri octodecim, ex viginti quinque Titulis, in quos Marcellus Papa initio seculi iv distinxerat Urbem; præter Diaconos, quos æque convenit numero superiores tribus Ursinianis fuisse; nec dubito quin pro uno Episcopo Tiburtino, cui nullatenus competeat Pontificem ordinare, ex parte Damasi convenerint Ostiensis, Portuensis, Sabinaensis, Prenestinus, Tusculanus et Albanensis. Mendaciter quoque fingi existimo, quod ii qui cum vivente Liberio redierant in gratiam, ejus jam mortui Pontificatum abnegantes, non ipsi, sed Felici, successorem eligere, professi sint.

D Clerum tamen sibi adhærentem retinet,

qui primum co mortuo ad Liberium rediit,

E pridem abstractum a communione Ariana.

Novum post mortem Liberii schisma,

F et schismaticorum fraudes in eo narrando.

DISSERTATIO X.

Martyrium S. Felicis II, quam parum verosimiliter narretur credaturque.

Acta apocrypha antiqua,

Quod ad mortem S. Felicis attinet, nullum ei certum unum assignant qualiacumque Acta apud Mombrinium, cui ineptus quispiam videtur B. Bonifacii Papæ et Martyris (qualis nullus unquam fuit) nomen ut auctaris appinxisse : sic enim is reperit, qui ipsu in magnam insulsamque extendit prolixitatem, sub ejusdem Bonifacii Papæ et Martyris titulo, quolia ex Archivio Basilicæ S. Petri jam olim nobis communicaverat Jacobus Sirmundus, et nuper denuo transcribi fecit æque noster Petrus Possinus. Sunt ea proorsus luce indigna, non solum quia Liberium prosciunt ut invasorem, æternaque idcirco morte damnatum ; sed quia præter insulsam battalogiam nihil habent substantiæ, quod opud Boninum non reperitur. Nec mirum : tantum enim abest ut auctor fuerit, quem præfert titulus, Papa aliquis Bonifacius (quo nomine primus si scripsisset aliquid, esset fide dignissimus, utpote annis duntaxat **LU** post Liberium ordinatus) ut omnino videatur longe posterioris temporis auctor, et Hieronymo, Orosio, Gregoria quos allegat tanto posterior, quanto posterior vis est expressa mentio Angeli Custodis, vix soliti sic antiquitus nominari, ante omnes Sanctos occurrentis ad excipiendam Felicis animam. Ceterum ex Epilogo satis intelligitur, quod auctor, qui se Cacondulum vocat, id est Servum inutilem, oratque pro Archypresbytero, fortassis ecclesiæ instauratore Benedicto, Ecclesiæque Presbytero, qui scribere jusserat et scripta flammis abolere prohibuerat; non aliter usurpet in titulo nomen Bonifacii Papæ, quam ut sua opinione primi Auctoris apocryphorum quæ dixi Actorum : hæc vero quam fidem mereantur, circa vulgo hominum creditum S. Felicis II Martyrium, restat examinandum.

B et ab auctore sec. II amplificata sub nomine Bonifacii P. M.

2 In pace sepultum Felicem dirit ejus Vita apud Anastasium. Octavo anno post dejectionem suam x Kalendas Decembrium defunctum, simpliciter scribunt Marcellinus et Faustinus. Hi autem sicuti non omiserunt narrare, et forte non sine calumniosa exaggeratione, quomodo Felix post parum temporis a sua ejectione, impulsu Clericorum qui perjuraverant (ut scilicet ipsi calumniantur) irrupit in Urbem, et stationem in Julii Basilica trans Tiberim dare præsumpsit, iterumque cum magno dedecore projici meruit : sicut, inquam, id non omiserunt Marcellinus et Faustinus ; multo magis, ad invidiam Damaso qui Felici faverat conciliandam, voluisse ut exponere, quomodo idem Felix ; etiam post annos octo, profecto in Gallias Valentiniano Augusto, novus res moliri aggressus fuerit, seque et Clerum ac populum sibi adherentem Imperialium ministrorum gladiis mactandos objecerit, reus tentatæ seditionis. Atqui nihil tale dicunt illi : nihil etiam istius aut sequentis seculi scriptores, Theodoretus, Philostorgius, Sozomenus, alique, ubi depositi Felicis meminere. Uade igitur antiqua penitusque inolita de Felicis Martyrio opinatio ? Si mihi dicere licet quod sentio, ex simili, unde Marcellini Martyrium, officina. Illud fabricaverunt Donatistæ hæretici, Melchiadis Papæ famam conspurcaturi per infamationem Marcellini ; hoc imputare velim Luciferianis schismaticis, per Liberii infamationem Romanorum omnium Pontificum eversam auctoritatem cupientium. Quia enim in hujus reditu persecutionem aliquam Clero motum constabat, ita ut intra ecclesiam Presbyteri et Clerici necarentur, sicuti habetur in Vita Liberii ; visum est illis augere persecutionis atrocitatem

contra fidem testium coarborum.

Sunt illa confecta a Luciferianis

C

carde ipsiusmet Felicis : sed quam infelici commento tuuc intelliges, cur ejus Synopsis ex Anastasio cognoveris. Sic ergo ille in Felice.

3 Hic declaravit Constantium [filium Constantini] (lege Constantinum [filium Constantii] nam de hoc apparet esse sermonem) hæreticum et secundo rebaptizatum [ab Eusebio Nicomediensi juxta Nicomediam in Aquilone villa :] et [propter hoc declaratum, ejusdem Constantii Augusti, filii Constantini, præcepto] Martyrio coronatur, [et capite truncatur] Hic fecit Basilicam via Aurelia, [cum Presbyterii honore fungeretur : et in eadem Basilica emit agrum circa locum, quem obtulit Ecclesiæ quam fecit,] milliario ab urbe [Romana] secundo. Qui etiam passus est [in civitate Corana] cum multis Clericis et fidelibus, juxta muros urbis, ad latus formæ Trajani, in Idus Novembris : et exinde raptum est corpus ejus noctu a Presbyteris et Clericis cum Damaso Presbytero, et sepultum est in basilica supradicta **xii** Kalendas Decembris. Eadem iisdem verbis, sed stic ubi [] signavi decurtatis (ut appareant ex uno eodemque antiquiori fonte accepta) leguntur in **2** Catalogo, nisi quod ultima sic leviter mutantur : et exinde raptum est corpus ejus noctu a Presbyteris et Clericis cum Damaso Presbytero, et sepultum est in supradicta ejus Basilica, **xvi** Kalendas Decembris.

4 Vides, Constantio (quem constat vita sanctum Juliano IV et Salustio Coss. anno **ccclxiii**) imputari Martyrium Felicis, usque annum **ccclxv** superstites, juxta irrefragabile testimonium scriptorum coarborum, et quidem Romanorum Presbyterorum, ad Romanos Imperatores scribentium ? Habes igitur fictionis totius æque manifestum elenchum, quam habueras contra Marcellini Passionem, ex personâ Diocletiani, ut Romæ existentis eo tempore, quo certum erat absuisse. Satis hoc unum foret : persequamur tamen etiam cetera. Hic declaravit Constantium, seu potius Constantinum, hæreticum et secundo rebaptizatum ab Eusebio Nicomediensi. Jam negaveras ad **xxi** Maji, agentes de Constantino Imperatore ut Sancto, eum ante finem vite baptizatum unquam fuisse : negavimus etiam baptizatum ab Eusebio, negavimus rebaptizationem Arianis tunc fuisse usurpatam ; Constantium denique, loco patris hic substitutum a librariis, ab Eusebio quidem Ariano baptizatum esse constat, sed Antiochiæ, prius et immediate ante mortem, anno **ccclxi**, quarto anno post dejectionem Felicis. Demus autem ab Eusebio, necdum se Arianum professo, baptizatum fuisse Constantinum ; demus etiam tam indiscretum fuisse Felicem, ut eum baptismum propterea putaverit improbandum, quia postea manifeste patuit Eusebii illius hæresis : quis tamen prudens credat, hunc suum sensum ausum fuisse aperire contra defunctum, de tota Ecclesia optime meritum, honoratumque ab ea passim ut Sanctum, et ejusmodi declarationem pulam evulgare, ea in urbe, quam ille fecerat Christianam, et tot Basilicis constructis exornaverat ? Quæ autem fuisset hujusmodi declarationis utilitas ? Si simpliciter dixisset auctor, quod Felix declaravit Constantium ipsummet hæreticum, quia scilicet Arianis palam studebat, dixisset aliquid vix credibile, respectu ejus temporis quo Romæ Constantius cum suis Arianis poterat omnia. Nunc vero omnem speciem tolerabilis mendaciæ excedit fabula.

5 Similis alia apud Anastasium et in Catalogo **2**, ex eisdem Passionis Felicionæ Actis, Elogio Liberii ipsius inseritur, ab eadem (ut credimus) manu : Et fecit

(quorum est epitome opud Anastasium et in **2** Catalogo)

E

et eadem Felicis Constantio adscribunt,

quasi Constantinum declaravit hæreticum, **F**

FELIX II.
et in Concilio
48 Episcoporum
damnarit
Arsacium et
Valentem;

A cit concilium Felix, et invenit duos Presbyteros consentientes Constantio Augusto Ariano, nomine Ursacium et Valenteo: et damnavit eos in Concilio quadraginta octo Episcoporum. Primum Ursacius et Valens non fuerunt Presbyteri Romani, ut hic supponi videtur, sed Episcopi Pannonii, hic Mursiæ, iste Singidonis: similis vero error erratur in ipsis Felice ac Damaso, qui Presbyteri hic vocantur, cum fuerint dumtaxat Diaconi, uti ex Marcellino et Faustino nec non ex Theodoro constat. Deinde vigilabatur intentissime in omnes Catholicorum Episcoporum, damnationi Athanasii subscribere recusantium, actiones: ac forte vix unus alterve in Italia supererat, ceteris in exilium actis, qui impiæ sententiæ non subscripsisset: quomodo igitur ad Concilium contra Arianos habendum convenissent Romam Episcopi quadraginta octo? Quomodo etiam Constantius, ad Episcoporum, etiam Romanorum, captivitates jam exercitatus, distulit usque in annum saltem LXVIII istius seculi ultionem injuriæ tam publice suis Arvanis illatæ? qui tamen Romæ fuerat mense Julio præcedentis anni.

Locum autem
martyrii su-
tis remotum
notant.

B Quid autem de civitate Corana scribam, in qua martyrium passus S. Felix dicitur, indeque ad sepulchrum delatus in Basilicam quam struxerat Via Aurelia? Est Cora antiquam in Hernicis oppidum, Felitris vicinum, distans ab Urbe xxii P. M. haud procul a via Appia, quæ ab Urbe in Ortum tenditur, cum Aurelia ab eadem Urbe porrigitur in Occidentem. Hoc intelligens Baronius, Cæras in Faliscis, xvi P. M. solum distans, eo libentius hic accepit, quod ibi S. Felicis Reliquiæ asservari dicantur, et Natalis solenni memoria celebrari. Litem decideret Forma Trajani, si alterutro reperiretur loco: sed litem, de lana (ut dicitur) caprina; quando jam monstratum est, non subsistere martyrium de quo agitur. Sive autem via Aurelia Basilicam ædificavit Felix, et istic a Damaso sepultus est; sive Portuensi, de quo supra; oportet eam Basilicam plane suburbanam fuisse, nilroque procul Carritium civitate, et duplo longius a Corana. Ut ergo martyrium S. Felicis omnem apud me verisimilitudinem amisit: sic nihil invenio fidei propius, quam quod prædilectum illud, in quo privatam vitam Felix egit, fuerit juxta ipsam Basilicam in qua primum tumultus

Corpus an.
1582 in-
ventum.

est, et ex qua deinde post plura secula translatum fuit in Urbem corpus ad Diaconiam SS. Cosmæ et Damiani, repositumque sub ultari sub quo deinde anno MDLXXXII, pridie quo festum ejus annuum recurrit, inventum est. Verosimiliter enim dicitur ipsius conditoris esse, quod ibidem, ut supra ait Baronius quasi miraculose revelatum fuit, in arca marmorea, cum hoc titulo. CORPVS S. FELICIS PAPÆ ET MARTYRIS, QVI DAMNAVIT CONSTANTIVM.

7 Verum Titulus iste haud dubie acceptus est ex Catalogo Pontificali qualem jam inde a seculi VI initio, cum istis figmentorum laciniis descriptum fatemur: quoadmodum ex eodem, bona similiter fide, accepit Usuardus hoc elogium: Romæ via Aurelia natalis B. Felicis Papæ, qui a Constantio Augusto ob Catholicæ fidei defensionem a Sede sua dejectus et gladio necatus, gloriose occubuit. Dicatur sane et Sanctus et Papa, et Martyr Felix; sed dicatur eo sensu quo alii plures Antecessores ejus in carcere vel exilio mortui: ita enim dici persuadet ejus cultus, in Martyrologio Usuardi non eorum dierum aliquo, quo vel mortuus vel sepultus fuisse scribitur; sed quo S. Damaso aliisque sibi adherentibus visus est præcipuam passus injuriam, privatione ejus Sedis quam triennio obtinuerat. Dicatur, inquam Sanctus Papa et Martyr Felix: singularis enim ipsius ad obitum usque per annos plusquam octo modestia, qua sese continuit in humili recessu, oblati quas dixi recuperandæ Sedis occasionibus nunquam usus, postquam il sine fidei Catholicæ periculo fieri non posse cognovit, oracem a grata posteritate venerationem commeruit. Nec est quod istum ei laudem quisquam vercat adscribere, cum nec in tempore qua obiit falli potuerint Marcellinus et Faustinus, neque causa appareat cur fallere voluerint. Constituto autem firmiter mortis istius anno, ruit omnis verosimilitudo martyrii undecumque et quantumque facta. Regnante enim Valentiniano nulla excogitari potest honesta causa mortis, quæ Martyrem fecisset; sed uti initio diximus, credi deberet ex mera ambitione Romam regressus, et in ipso rerum novandarum conatu oppressus justissimam pœnam incurrisse; quod omnem, quam pro eo servavit Ecclesia, venerationem subverteret.

cum titulo
Martyris
sed ex Actis
sumpto.

XXXVIII S. DAMASUS

Ab an. 366
ad 384, an.
18, men. 2,
dies 10.
* Baron. u
367, ad
384, an. 17
m. 2, d. 27

C DAMASUS, natione Hispanus, ex patre Antonio, fuit temporibus Valentiniani et Valentis, Gratianique cum Theodosio magno imperantis, a 1 die et Dominica Octobris anni cccclxii, usque ad x Decembris anni cccclxxxiii*, per annos xiiii, menses ii, dies x, sepultus in Basilica sua cum matre et sorore die xi sequenti, quo colitur, et cessavit Episcopatus dies xxii.

Quomodo
Damasus
Hieronymo
dicatur 35
a S. Petro.

Hieronymus in Chronico, ubi Cletum ab Anacleto, Marcellinum a Marcello Eusebii exemplo non distinxerat; et primum a Petro nominans Linum, ceteros consequenter numero eo designarat in quo Petrus non comprehenditur, Felicem autem ut intrusum prætermittebat; Damasus, inquit, xxxii videlicet a Petro, Romanæ Ecclesiæ Ordinatur Episcopus, qui nobis, Petrum atque alios tres adnumerantibus, est xxxiiii. Marcellinus autem Comes, non satis Hieronymi mentem hic capiens, Mense, inquit, Octobri Damasus Romanæ Ecclesiæ (exceptis Liberio et Felice) xxxii Episcopus, anno Pontificatus sui xiiii in Domino requievit: quo ostendit se Cletum ab Anacleto non distinguere: et ut Marcellum a Marcellino distinguat, ut nihilominus numerum in quo Hieronymus desiderat servet, Liberium præsumit expungere e Cata-

logo, quod alius nemo tentavit. Hæc porro notare oportuit, propter Martyrologia et sanctos Patres, ad nomina Pontificum quandoque juxta Eusebii et Hieronymi calculum, in Romanorum Pontificum appellatione, definiendes, quotus quisque post B. Petrum Romanam rexit Ecclesiam.

2 Ceterum nequeo dubitare, quin erraverit Marcellinus aut librarius ejus, mortuum Damasum scribendo in mense Octobri, quo fortassis Ordinatio ejus alicubi notato legebatur: nam familiarissimus, Damaso Hieronymus in suo Martyrologio, post plures Martyres x Decembris relatos, Romæ, inquit, depositio S. Damasi Episcopi. Nec refert quod in eodem Martyrologio etiam dies ii Julii inchoetur ab his verbis, Romæ Damasi: legendum enim esse Romæ [in cœmeterio] Damasi, Processi et Martiniani, ex Adonis auctori-

Dies mortis,

tate

A *tate et ex aliis rationibus demonstrat Florentinus.*

DAMASUS
Inter ponti-
ficium.

3 Interpontificii dies, qui xxxiii numerabantur in secundo Catalogo ad xxii restrinxi; quia sic optime

digeri videbatur initium et finis sequentis Pontificatus, alioqui satis conturbati, propter variantes in exemplaribus numeros, nec in ullo satis sanos.

DISSERTATIO XI

De anno mortis S. Damasi, et quibusdam ei attributis epistolis.

Marcellinus Comes, Chronicon suum digestum per Consules, dum his optare nititur finem Damasi, initium ejus invenerat a Hieronymo adscriptum, anno ii Valentiniiani et Valentis, quem ceperant numerare, senior a xxii Februarii, junior ab exitu Martii anni ccclxxii, uno utique anno citius quam obiit Liberius. Non animadvertit autem librorum id culpa factum esse, haud satis accurate distinguendum marginales annorum Imperii numeros, et numerum in pontificum e regione nominis Imperialis Valens, qui debuerat poni e regione tertiae lineae hanc praecedentis, quae incipit, Romanae ecclesiae Episcopus ordinatus. Annos ergo Damasi, quos cum ceteris xiiii numerat jam dictus Marcellinus, finit in Consulatu Antonii et Siagrii anno ccclxxxii, et utrumque extremum videm pro anno imputat.

Annos Damasi Marcellinus biennio citius

B Ad hoc porro faciendum videtur motus Marcellinus alio Catalogorum mendo, quo adscribebantur successori Siricio anni xii pro xii, additis xi mensibus et diebus aliquot, finiendi Honorio iii et Eutychiano Coss. anno ccclxxxiiii. E contra Prosper, Siricii Successoris Pontificatum ceptum in Januario, Damasi mortem secuto, inchoat cum Consulatu Ricimeris et Clearchi anno ccclxxxiiii et finit in eodem quo Marcellinus Magistratu. Neque hoc prorsus bene, cum fere totus hic annus fuerit relinquendus Damaso, si is annos xiiii sedit, et initium Siricii sequenti anno ponendum.

finit quam Prosper;

2 In hac controversia Marcellinum sequi elegit Henschenius, et Damaso solum annos xii reliquit: ego, ut xiiii annos retineam, non tam moveor argumentis Baronii (quamvis et his movear, ac ceteris paribus eum sequar libentius) quam quod videam Marcellinum hærere perplexum, dum neque annos xiiii diminere audeat, neque eos plenos potest invenire, quos tamen aliquot mensibus excessisse omnes fere Catalogi concorditer asserunt: quodque etiam sic manifeste hallucinatum videam in Damasi Electione, uno anno citius quam par erat collocanda, Diri, Fere, quia cographum nostri secundi Catalogi solum habet annos xiiii.

huic inhæremus cum Baronio;

quia Marcellinus sibi non satis constat.

C 3 Baronii argumentum primum sumitur ex Symmacho Praefecti Epist. 34 lib. 10, scripta Divis Augustis, Valentiniiano, Theodosio et Arcadio, qui Arcadius solum factus est consors paterni Imperii anno ccclxxxiiii in hac autem Epistola Symmachus, de male tractatis Christianis accusatus, innocentiae suae testem appellat Damasum Christianorum Episcopum, utique adhuc viventem. Sed incerta mihi est ejusmodi inscriptio: et editio Jureti, omisso Valentiniiano (quem, utpote Mediolani regnantem primum ac potissimum oportuerat appellare) solum habet Divis Theodosio et Arcadio semper Augustis. Interim ipse Symmachus satis manifeste indicat alloqui se vel Gratianum vel Valentiniianum juniorem, sub quorum Patre Valentiniiano seniore Urbis Praefectura functus erat annis ccclxiiii et lxii: ita namque ex Ammiani Marcellini libro 27, docet Gothofredus in Notitia dignitatum subjuncta Codici Theodosiano per ipsum illustrato. Dicit enim: Jam dudum Divus genitor Numinis tui praecipuo me honore dignatus, ille meritorum arbiter singularis, cujus Imperium cum moribus receperis. Paternum sequere, tuum tuere iudicium: qui Praefecturam sine ambitu meruimus, sine offensa ponamus. Cum autem ex Indiculo Praefectorum urbis apud Bucherium a temporibus Gullieni usque ad au-

Alioqui putamus ad an. 384 non cogere Praefecturam Symmachi an. 383 gestam:

nam is, sicut an. 365 eo functus est munere,

num ccclv protracto, intelligamus, secula iv aera Christiana, uno eodemque anno plures successive solitos Praefectos creari, qui anno ccclii quinque omnino diversi nominantur; quis nos securos faciet, non ante annum ccclxxxiiii eodem munere semel aut saepius functum Symmachum? Nec refert quod aliarum vicium non meminerit agens de Symmacho Ammianus: haudquaquam enim proficitur omnes Urbis Praefectos enumerare; sed prout occasio fert eorum facit mentionem. Nihil igitur prohibet etiam circa annum ccclxxii mortuo Valentiniiano Juniore, vel annum ccclxxxii mortuo etiam Gratiano, et sola Valentiniiano Juniore in Italia dominante Praefectum fuisse Symmachum. Ad Theodosium et Arcadium nihil pertinebat cognitio administrati a Symmacho muneris: et ideo dubium non est, quin titulus epistolae praecitatae spurius, vel additamento peregrino adulteratus sit.

potest eodem functus esse etiam an. 375 vel 382.

4 Minus etiam premit secundum Baronii argumentum, ex Epist. 99 S. Hieronymi ad Asellam, ubi is ait, vixisse se Romae pene triennium, priusquam Hierosolymam proficisceretur Paulam atque Melaniam; et quam ibi irreprehensibiliter imo laudabiliter vixerit indicans, Beatae, inquit, memoriae Damasus sermo meus erat. Dabo hac de toto triennio intelligi: sed non dabo quod supponit Baronius, non ante annum ccclxxxii Romam advenisse Hieronymum: quin imo biennio citius Paulam appulisse in Palaestynam, anno saltem ccclxxxiii, demonstravi in Chronologia Patriarcharum Hierosolymitanorum; ut Damasus mortuus fuerit Decembri eum annum praegresso, paucis post eam martem mensibus Roma cum Paulam discesserit Hieronymus, jam pene triennium ibi versatus, atque ideo a Quadragesima anni ccclxxx.

E Minus eodem cogit triennium Romae actum ab Hieronymo,

5 Fortius stringere videtur argumentum Baronii tertium, sumptum ex Siricii successoris Epistola ad Himerium Tarraconensem Episcopum, data in Idus Februarii, Arcadio et Bautone Viris Clarissimis Coss. id est anno ccclxxxii, sic enim incipit: Directa ad decessorem nostrum sanctae recordationis Damasum Fraternitatis tuae relatio, me jam in Sede ipsius constitutum invenit... et quia necesse erat nos in ejus laboribus curisque succedere, cui per Dei gratiam successimus in honore, facto, ut oportebat, primitus meae promotionis indicio, ad singula consultationi responsum competens non negamus. Gravis sane Epistola est tota, veteris Scripturae loca juxta septuaginta Interpretes allegat, et plagis, quibus Mercatoris aliae merces seant, nullis cuiquam suspecta redditur: suspecta tamen est subscriptio ex duplici capite. I, quia aliae hujus Pontificis Epistolae, aliunde eratae, earent Consule; nec in praegressis aliorum Pontificum germanis Epistolis, neque in iis quas Episcopi alii ad Romanos Pontifices imo et ad hunc Siricium dedere, notatur hactenus datum diei vel Consulatus; ut omnino videatur necdum usus iste in signantibus epistolis obtinuisse. II suspectus merito est communis utrique Consuli titulus: nemo enim ea arte sic scripserit, sed bene: Arcadio Aug. et Bautone Viro Clar. Coss.

denique suspectus est Consulatus additus Epistolae Siricii successoris, F

6 Quidquid tamen de his sit, malo credere, revera usque ad Decembrem anni a Prospero indicati vixisse Damasum, ob causam initio propositam, et suum Baronii argumentis quantam habere possunt, salva certiori aliunde veritate, vim relinquere.

tenetur tamen annus 384

A 7 Venio ad Epistolas, tomquam Hieronymi ad Damasum, Damasi ad Hieronymum, ab Henschenio præmissas antiquiori ac primo Pontificum Romanorum Catalogo, ad verosimile faciendum, quod ipsum a Damaso acceperit Hieronymus. De his, cum bona Magistri mei venia, libenter subscribo eruditissimo Schelstratio, asserenti, neque in iis utriusque Scriptoris stylum apporere, sed meram barbaricam transcribentium socordiae haud facile imputabilem; neque huiusmodi Catalogum respondere potuisse desiderio petentis Actus gestorum, a B. Petri principatu usque ad Damasi tempora, quatenus eos sentiens, recognoscat, quis meruerit de Episcopis supradictæ Sedis martyrio coronari, vel siquis contra Canones Apostolorum excessisse cognoscatur. Sed neque Catalogus iste (ut palam est consideranti) implet fidem responsi; cum quo Damascus mittere fingitur Gesta Pontificum, quæ potuit reperire in suæ Sedis studio. Nihil enim minus hic habemus quam gesta: et talia ut summum exhibet Catalogus secundus, cui, ut est in libro Pontificali descriptus auctoritatem oddere volens ineptus quispiam, epistolas istas fabricavit, infelici commento. Manet interim Catalogo primo, prout a nobis est explicatus in suasque distributus partes, nihilo minus pretium, quam si a Damasco missus Hieronymo fuisset.

alia æque spuria ad Episcopos Africæ.

B 8 Porro qui S. Damasi opera collegit et elidit Martius Milesius Zarucianus, inter Epistolas octavam ponit, quam is dederit Stephano Archiepiscopo Concilii Mauritaniæ et universis Episcopis Africanæ provin-

ciæ, sub hisce titulis, nulli alteri ejus Epistolæ prænotis, Damasus, servus servorum Dei atque per gratiam ejus Episcopus sanctæ Catholice Ecclesiæ Urbis Romæ: in quibus *υοθεία* facile deprehendet, qui noverit ante Martinum I vix semel iterumve inveniri aliquem qui servum servorum Dei se scripserit: magis vero ipsam arguit, Data Flavio et Stilicone. VV. CC. Coss. cum Flavius Stilico unus vir sit, qui anno cccc cum Aureliano, et ccccu cum Anthemio Consulatum gessit, annis xxvii et xxxii post mortem Damasi.

9 Restat liber Pontificalis, seu Pontificale, quod Damaso ut auctori pridem fuit adscriptum, dicente Ptolomæa Lucensi opud Milesium pag. 21 Usque Damasum Chronica summorum Pontificum vigorem recipiunt, Damaso scribente. Hanc opinionem secuti Sabellius, Panvinius, aliique, sub ejus nomine passim citant elogia, quæ nunc tomis Conciliorum inserta, ad cuiusque locum leguntur: sed eorum continuatio, usque ad Sabinianum, successorem S. Gregorii, ejusdem cum priori parte styli, clamat ejusdem quoque esse auctoris; sive hic Anastasii Bibliothecarii primus conatus fuerit, quem deinde accuratiori resumens studio ad sua usque tempora in majus opus produxerit; sive alius ab eo seculi vii scriptor, Anastasio antiquior. Damasi certe non esse uno consensu viri omnes eruditi nunc sentiunt: nec puto opinionis ejus, qua illi adscripta fuerunt Pontificum Chronica, aliud esse fundamentum, quam commentitias ac supra rejectas epistolas.

uti et liber Pontificalis,

E

XL S. SIRICIUS

Ab an. 385., ad 398, un. 13, men. 10 dies 22.
* Baron. an. 13, m 1, d. 14.

Siricius, natione Romanus, ex patre Tiburtio, fuit temporibus Valentiniani Junioris, Theodosii, Arcadii et Honorii, a Vigilia Epiphaniæ eademque Dominica, u Januarii, Anno cccclxxxii; usque ad xxvii Novembris anni cccclxxxviii; per annos xiii, menses x, dies xxii*, sepultus in cæmeterio Priscillæ via Salaria xxv Februarii: et cessavit Episcopatus dies un.

Ratio temporis.

A Annum hujus Pontificatus primum, Consulatu Arcadii et Bautois insignem, correctis Prosperi et Marcellini calculis, sumo ex jam definito ultimo anno Damasi: et Siricii annos, passim notatos xv, nullo in xiii, quibus additos in Catalogo nostro dies xxxii, conflatos puto ex numero mensium et dierum, omisso per sacerdotiam librorii verbo menses, male auctorum: atque illos x relinquens, quos Anastasius sumpserat xi; et pro xxv residuis legens xxii, pervenio, præcise ad diem Depositionis, signatum in Martyrologio Hieronymiano.

Dies martis

2 Dies hic juxta antiquissimum Epternacense exemplar sic inchaatur. Romæ depositio Sirici Episcopi. Ad quem diem Martyrologii illius illustrator Florentinus insignem habet Exercitationem, qua Sanctitatem Siricii asserit contra Bavonium; qui licet illum invenit in veteri S. Cyriaci Martyrologio, unde hodiernum Romanum pluribus Sanctis auxit; neglexit tamen, multa in ipso non laudanda suggerens, quæ Florentinus accurate discutit, et ad extremum adducit epistolam 8, lib. 10 S. Ambrosii, blandiri nescientis, qua respondet perscriptæ sibi ab illo Joviani damnationi, et ait: Recognovimus litteris Sanctitatis tuæ boni Pastoris exubias, qui fideliter commissam tibi januam serves, et pia sollicitudine Christi ovile custodias, dignum quem oves Domini audiant et sequantur.

et vera sanctitas.

Dies sepulture,

3 Annum porro Siricii ultimum Prosper et Marcellinus, jam pariter gradientes, faciunt Successoris primum: cujus creationi licet Catalogus noster dies xxxvii, Anastasius xx præmittant, invenio tamen unum sufficere. Denique in varietate codicum, adscribentium sepulture Siricii un; vel unum Kalendas Martii, elegi un; quia tali die de eo inter Prætermisissos prolaxe egit

Bollandus noster; si autem unum Kalendas malis, fuerit sepultura hæc facta in Dominica, quod minus probò.

4 Ut autem promptius credas, facillime fieri potuisse, ut Pontificum solennes exequiæ in Vaticano, non tantum sicut hic ad unum mensem, sed etiam ad plures differrentur; observatum velim, quod Romani Pontifices, jam inde ex quo Constantinus Basilicam Lateranensem fundavit, habitare soliti sint in Patriarchio (ut vocabant) Lateranensi: ubi tamen eorum nemo sepulturam habuit ante Leonem V anno dcccvi. Quoties porro accidebat (quod accidebat sæpissime) ut neque promptum esset ea qua par erant pompa, statim efferre defuncti Pontificis corpus, ad Vaticanum aut alibi, in tumultum, sæpe primum a morte parari cœptum; neque congruum tamdiu corpora retinere extra locum, sacrificiis pro defuncto offerendis aptum; primum fuit ut in Lateranensi Basilica, Palatio contigua, tantisper illa deponerentur, cum temporaria aliqua ceremonia, usque dum iis in locum designatum transferendis Successori Pontifici otium tempusque suppeteret. commoda aliqua die, quæ pro sua maxima solemnitate ad memoriam posteroram deinceps adnotatur (ut credimus) in hoc Pontificum Catalogo.

ejusque differendæ causa.

F

5 De seculo quo facta Translatio corporis, ex cæmeterio Priscillæ via Salaria ad ecclesiam S. Præcedis in montibus, conjectura fieri potest ex Anastasio, asserente hanc ecclesiam, ex parte ruentem, ab Adriano Papa renovatam, et a Paschali Papa, cum ruitura prævideretur, in alium translata locum, et in meliorem quam dudum fuerat statum erectam fuisse. Ab alterutro igitur factam Translationem, seculo viii vergente ad finem aut

Translatio corporis ad ecclesiam S. Præcedis.

XLI S ANASTASIVS

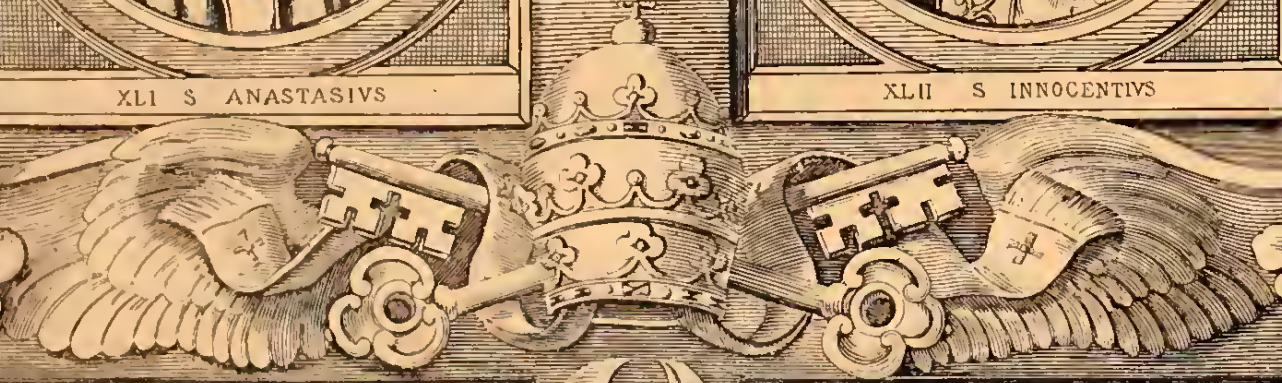
XLII S INNOCENTIVS

XLIII S ZOSINVS

XLIV S BONIPACIVS

A IX adolescente, verosimile est : eandemque aetatem aut etiam majorem sapit hoc ejus Epitaphium, a Ludovico Jacob in Bibliotheca Pontificia descriptum.

Epitaphium,

LIBENIUM Lector, mox et Levita secutus,
Post DAMASUM, claros totos quos vixit in annos,
Ponte sacro magnus meruit sedere Sacerdos,
Cunctis ut populis pacem tutam * solidaret.
Hic pius, hic justus felicia tempora fecit :
Multos horribiles defensor magnus ut ausus
Regi subtraheret, defendens Ecclesiae * aulam
Misericors, largus meruit per secula nomen,
Ter quinos populum in annos qui rexit amore :
Nunc requiem sentit caelestia regna potitus.

Unde in eo
anni 15
Pontificatus ?

6 Annos regiminis ter quinos, ex vulgatis tunc Catalogi secundi exemplaribus sumptos esse praesumimus ; si enim posset aliquis persuadere ipso Sepulturae primae tempore compositos esse versus, eadem opera persuaderet nobis veram esse Marcellini Comitis de Damaso sententiam, deque numero annorum, ejus Pontificatus ab illo tributorum, detrahendos esse annos duos, et Siricio relinquendos. Ceterum corruptum misere versus 4, in cujus sine legebatur apud Ludovicum, pacem tunc solidam daret, in genuinam (ut reor) formam restitui levi correctione. Versus etiam 6, 7 et 9, reductis in ordinem metra congruum verbis, reformavi, unde eos librarius sic detorserat, ut nulla species versuum esset, ita legi fociens.

B

Defensor magnus multos ut horribiles ausus,
Regi subtraheret Ecclesiae aulam defendens
Ter quinos populum qui rexit in annos amore.

Libertas eccle-
siastica a Siri-
cio defensa.

7 Ausus vero illos, Siricii auctoritate repressos, credo spectare ad immunitatem ecclesiasticam, per Stiliconem Honorii Imperatoris torem anno CCCLXXXVI Mediolani graviter laesam, uti ad annum istum num. narrat Baronius ex Paulino in Vita Ambrosii. Licet enim injuriam tentatam tunc, vindicaverit Deus, immisissis in sacrilegos bestiis amphitheatri ad preces Ambrosii ; credibile tamen est ab hoc admonitum de re tota Siricium, apud Stiliconem jam poenitentem facti instituisse, ut Honoriam induceret ad ozyli ecclesiastici jura Decretis Imperialibus confirmanda ; quae tamen in Codicem Theodosianum relata non sint, cum sufficeret Lex jam antea lato ab Imperatorum parente Theodosio, Arcadio II et Rufino Coss. anno CCCLXXXI. Sed Siricio mortuo, ipso quo obiit anno, instigante Eutropia Eunuchio, die XVI Kal. Augusti, Honorio III et Eutychiano Coss. atrocior multo sanctio prodiit ab Arcadio

Constantinopoli, jubens ad ecclesiam confugientes extrahi, quam ejus condendae suasar mox in sese ipso expertus est anno sequenti.

D
SIRICII

8 Ad Epistolas Siricii Papae quod attinet, de earum una supra egimus, diximusque expressione Consulium auctam videri. Ut autem tali expressione, quae ab originali credi potest omnino absuisse, amittit Epistola illa, alioquin proba, tandem integræ undequaque sinceritatis ; sic eadem laude novo titulo justius privatur ultima, ad Episcopos Africae, data Romae in concilio Episcoporum octoginta, sub die VIII Idus Januarii, post Consulatum Arcadii Augusti et Bautoonis Viro- rum Clarissimorum Consulium id est anno CCCLXXXVI. Insolens enimvero formula, eoque difficiliter recipienda quod annus per priorem Consulatum signetur, quo tamen anno Magistratum illum invisisse sciebantur Honorius N. P. (Nobilissimus Puer, Theodosii Imperatoris secundo-genitus anno CCCLXXXIII natus) et Fl. Eodius : quanto enim major fuit hujus Consulatus letitia per Imperium, tanto minus debuerunt haec nomina sileri. Neque dubites utrum Romae sciri tam cito potuerit, quinam Constantinopoli declarati fuerint Consules ; cum soliti fuerint pluribus mensibus antea nominari et publicari, qui erant cum novo anno Magistratum initiuri ; ex eoque die glorioso Designati Consulibus titulo honestari. Accedit quod ultimus hujus Epistolae locus non unus inveniatur postea in epistola Innocentii Papae : et quod articulus VIII plane videatur suppositivus, utpote praeterformam praecedentium octo articulorum, qui brevissimi sunt, longe sententiarum ambitu descriptus, in hunc modum. Praeterea quod dignum est et pudicum suademus, ut Sacerdotes et Levitae cum uxoribus suis non coeant, quia in ministerio divino quotidianis necessitatibus occupantur. Concepto in hunc modum decreto, quod plusquam satis esse debuerat, accumulatur et expenduntur Scripturae, quin et refelluntur quae possent contra objici : interim vero iteratur obsecratio his verbis : Qua de re hortor, moneo, rogo, tollatur hoc opprobrium, quod potest jure etiam gentilitas accusare. Numquam arbitrarium fuit in Romano Patriarchatu, ad quem etiam Africa pertinebat, continentia Sacerdotalis, ut adhortatione, monitione, supplicatione fuerit impetranda ; quare Epistolam illam non modo in subscriptione, sed in ipso etiam textu interpolatam esse censeo per ejusmodi lacinias, veris fortassis Siricii Papae responsis attestatas.

Epistolae ipsi
falso adscriptae,

E
uti et alia ad
Episcopos
Africos.

VIDE APP.
NOT. 9

C

XLI S. ANASTASIUS

ANASTASIUS, natione Romanus, ex patre Maximo, fuit temporibus Arcadii et Honorii, a die u Decembris et Dominica II Adventus anni CCCLXXXVIII usque in XIII Decembris anni cccci*, per annos III, dies X : et sepultus ad Ursum-Pileatum atque a Sergio II translatus ad ecclesiam SS. Silvestri et Martini in montibus, colitur XXIII Aprilis : cessavitque Episcopatus diebus XIII.

F

Ab an. 398
ad 401. an
3, d. 10.
* Baron. a
398, ad 402,
an. 4, m. 1,
d. 13.

Dies mortis
14 Decemb.

Consules, a Marcellino et Prospera nominati, Honorius III et Eutychianus, signant hujus Pontificatus initium : cujus annos et dies suggerit antiquus Catalogus, ducentes ad eundem diem, quo Martyrologium Hieronymianum, post relatos Antiochenos Martyres, nunc quidem sola haec verba habet ; Et S. Anastasii sed olim plus habuisse, legique potuisse, Et Romae S. Anastasii Episcopi, tanta certius mihi persuadeo, quo ex pluribus Anastasiis ibidem relatis nemo est alius, in quem suspicio cadere possit, quod fuerit Romanus Episcopus, nec tamen ullatenus verosimile est, omissum hunc ab Hieronymo suo coevo fuisse.

2 Si porro sequenti Pontifici, praeter annos et dies in quibus amnes conveniunt, dandi solum essent menses Propylaeum Maji

I, aut II ; oporteret vacuam Sedem relinquere totis X, aut VIII mensibus ; cujus rei cum nulla appareat justa causa, mutavi et auxi numerum dictionum mensium ; atque ita satis mihi est Interpontificium dierum XIII.

ratio inter-
pontificii :

3 Extat hujus Pontificis germana Epistola una, ad Joannem Hierosolymitanum Episcopum, sed sine Consule, ut haecenus censemus in usu fuisse : quam, inquit Labbaeus noster, compone cum duabus praecedentibus, sub ejusdem Anastasii nomine in tomis Conciliorum, et senties aliter olere catulos. Stylus certe diversissimus est, et ut eas excusare conetur Binius, aut seltem non totas reprobare audeat ; fatetur tamen adulterinam esse Datam, qua primae subnotantur Arcadius et Bauto Viri clariss. Coss. II anno CCCLXXXV, annis

epistolae
confectae :

A scilicet tredecim antequam Anastasius Pontifex fieret ; **ANASTASIUS.**
XI secunda: Theodosius VII et Palladius Viri Clariss. Coss. qui fuerunt anno ccccxi, annis nempe xiii post Anastasii mortem. Adde quod prima Epistola pro magna parte sumpta sit ex Leonis Papæ Epistola 2 : et quod cunctis Germaniæ et Burgundiæ Regionis Episcopis data illa fingatur, tot scilicet annis citius, quam Burgundia suam haberet nomen a Burgundionibus, de quibus Hieronymus in Chronico ait, quod Anno Valentiniani IX (est is Christi ccccxxxiii) eorum octoginta ferme millia, quot numquam antea ad Rhenum descenderunt, Regem habentes Gundicarum ; unde intelligas eos qui teste Prospero, Lucio Consule, id est anno ccccxi, partem Galliæ propinquam Rheno obtinuerunt, non adeo numerosos fuisse, ut nomen Regno facere potuerint, quod accessu plurimum paulatim

Provinciarum, per dicti Gundicarii successores acquisitarum, factum fuit Amplissimum, et Burgundiæ nomen accepit ; ut dictum ad Acta S. Sigismundi, primi inter eos Regis Christiani, anno nxxxiii, Maji.

4 Ludovicus Jacob in Bibliotheca Pontificia aliquod ejusdem Anastasii Epitaphium habet, unde intelligitur, *Translatio et Epitaphium.*

eum de cryptis cœmeterii prædicti sublatum translatumque fuisse ad vestibulum alicujus ecclesiæ : quam fuisse ecclesiam S. Silvestri in montibus indicat Bibliothecarius in Sergio II : ipsum vero est hujusmodi :

Limina nunc servo, tenui qui culmina Sedis,

Hic merui tumulum Præsul ANASTASIVS.

Presbytero genitus, delegi dogmata vitæ,

Militiæque Dei natus in officiis ;

Pontificum casto famulatus pectore jussis,

Obtigni magnum nomen Apostolicum.

XLII S. INNOCENTIUS

Ab an 402
 ad 416. an.
 14, m. 11, d.
 21.

Baron. a 402.
 ad 417, an. 16
 m. 1, d. 10.

Ratio tempo-
 ris et obitus
 an. 416

INNOCENTIUS, natione Albanensis, ex patre Innocentio, fuit temporibus Arcadii et Honorii et Theodosii Junioris, a Kalendis Januarii festo Circumcisionis anno ccccii, usque **B** ad XXI Decembris anni ccccxi, per annos xiii, menses xi, dies xxi ; sepultus ad Ursum Pileatum xxviii Julii, quando colitur, translatus autem a Sergio II ad ecclesiam SS. Silvestri et Martini in montibus et cessavit Episcopatus dies xii. **E**

Initium hujus Pontificatus, apud Marcellinum et Prosperum signant anni supranotati Consules. Arcadius V et Honorius V. Finem accipio ex die XII Kal. Januariæ, qua in Hieronymiano Martyrologio notatur, Romæ depositio S. Innocentii Episcopi. Cum autem constet Successorem creatum fuisse saltem ante finem Martium anni ccccxi ; necesse est ut præcedenti anno obierit Innocentius, adeoque Episcopatus ejus non fuerit annorum xii et mensium aliquot, sed xiii. Quia tamen ad complendum alterum annum solum decurrant dies x, plerique videntur rotando numero scripsisse annos xii ; quos servatos cupientes Catalogorum Auctores, ex xi mensibus, unum solum putaverint retinendum.

2 Nec obstat, quæ prætextitur, Epistola Innocentii ad Concilium Milevitana, quatenus illa dicitur data vi Kalend. Februarii Honorio Aug. et Constantio

V. C. Coss. id est anno ccccxi ; quia ejusmodi Data, præter reliquarum Innocentii Epistolarum morem, quibusdam ejus Epistolis additæ eo tempore, quo ceteræ ad ipsum etiam ex Conciliis directæ inveniuntur scriptæ sine Consule, multum nobis de suppositione suspectæ sunt, etsi ipsæ Epistolæ probæ alioqui viderentur et germanæ. Talis certe est nota temporis addita rescripto præcedenti ad Concilium Carthaginense, seu i. seu ii, habitum anno ccccxi et ccccxi quasi datum foret vii Kalend. Februarii post Consulatum Honorii Aug. ii et Junii Quarti V. C. Theodosius enim Junior Consulatum ii gessit anno ccccxi et Junium Quartum, neque tunc, neque alias unquam Collegam habuit. Non vuleo igitur, quod ex sic temere et mala fide adjectis Consulatibus statui aliquid in Chronologia possit.

Rejicitur data
 epistolæ pro
 anno sequenti.

XLIII S. ZOSIMUS

Ab an. 417 ad
 418 an. 1, m.
 11, d. 12.
 *Bar. an. 1 m.
 4, d. 7.

Ratio tempo-
 ris,

ZOSIMUS, natione Græcus, ex patre Apronio, vel Abramio, fuit temporibus Honorii et **F** Theodosii Junioris, à die vi Januarii in Sabbato festo Epiphaniæ anni ccccxi, usque in diem xii Decembris* anno ccccxi : per annum i, menses xi, dies xii, sepultus juxta corpus B. Laurentii via Tiburtina, xxvi vel xxvii Decembris : et cessavit Episcopatus dies xi.

Primus Pontificatus hujus annum ponit Marcellinus, sub Consulatu Honorii xi et Constantii ii, qui cum Chronologia nostra melius convenit, quam Consulatus præcedens ; sub cujus exitu mortuum fortassis Anastasium inveniens Prosper, consequens credidit, ut sub eodem ordinatum Successorem statueret. Nescio autem quomodo Marcellinus Zosimo dederit annos iii : ceteri omnes in anno i conveniunt, eique addunt menses et dies aliquot. Egraphum quidem nostrum mensem i, dies ii ; Prosper, menses iii, dies iii ; Anastasius, in unis exemplaribus, menses iii, dies xxv ; in aliis, menses iii, dies xii ; MS. nostrum menses iii dies xi. In hac tanta diversitate nihil est quod eligas, quando nec maximus quidem ex assignatis numerus mensium sufficit ; dum inveniuntur epistolæ illius, hæcenus a nomine vocatæ in controversiam, una quidem data xi Kal.

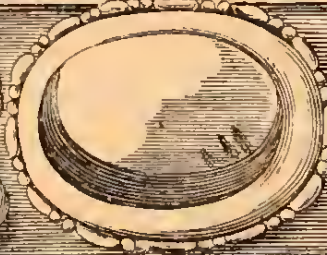
Apriles, Honorio xi et Constantio ii Coss. universis Episcopis per Gallias et septem Provincias constitutis ; ultima vero ad Episcopos per Byzantium constitutos, xvi Kalendas Decembris, Honorio xii et Theodosio iiii Coss. Itaque ex omnibus præfatis calculis nihil mihi videtur commodius, quam secundi Catalogi numero liberiorum socordia defectuosos supplere, addito utrobique denario. Sic a certissime noto ordinati successoris Natali xxviii Decembris, per dies vacationis xi ob Anastasio et Auctore MS. nostri descriptos, venimus ad xii Decembris, quo Zosimus obierit ; indeque ad festum sollemnissimum Epiphaniæ, quo fuerit ordinatus. Ceterum mirandum et dolendum est, quod Zosimi Episcopi nomen exciderit ex Hieronymiano Martyrologio : omissum enim ab ipsomet collectore non est credibile ; et quos alios Zosimos hic plures nominat, omnes fuerunt Martyres,

XLV S CAELESTIVS

XLXVI S SIXTVS III

XLVII S LEO

XLVIII S HILARVS

A *Martyres, nec ullus eorum Romæ adscribitur. Noster quidem Catalogus dies vacationis numerat XXI, sed merito suspectus vitii est numerus, post sex continuos Pontificatus quinquies idem recurrens. Locum et diem Depositionis seu Sepulturæ solemnis Anastasius suggerit hic et deinceps; quem secuti in Sanctis Sancti Martyrologi sunt: quod porro dictum puta in simili casu cum Auctor alius non allegabitur.*

2 Quotum vero aberroverit Baronius, Zosimi initium differens usque ad XXIII Augusti ejus anni, cujus principio creatum nos dicimus; demonstratur ex Epistola Paschasini Lilebytni Episcopi, S. Leonem sic alloquentis: Tempore recordationis Domini mei prædecessoris vestri Zosimi, anno Consulatus Honorii Augusti XI et Constantii II, cum declinaretur de X Kal. Maji dies Paschæ teneretur, celebratum est die III Kalendas Aprilis. Epistolam hanc accuratissimo studio emaculavit notisque illustravit Paschalis Quesnel, in nova operum S. Leonis editione; descriptus autem supra locus, verbis nonnihil diversus, sensu

correctionis
necessitas ex
Epistola Pa-
schasini.

tamen idem, lectus a Baronio in Chronico Mariani Scoti aut olibi, quomodo non incurrerit in oculos ipsius ad talia attentissimi, et mentionem illius Epistolæ simili occasione facientis, satis mirum est.

3 Idem Baronius, consuetus Sedis Vacationem in novi Episcopi Electione terminare, cum Romani Pontifices (ut alibi dixi) solerent a suæ Ordinationis die exordiri annos Pontificatus, non amplius una die, non undecim, Sedem vacasse ait, idque ex Symmochi Epistola demonstrari putat. Sed hæc tantum dicit, Eulalium, de exequiis prioris Episcopi adductum ad ecclesiam Lateranensem, electum esse; ibique per biduum substituisse, ut expectaretur dies consuetus quo posset solenniter ordinari. Quæ verba, ut ad illius sententiam parum aut nihil faciunt, ita diei Dominicæ vel aliter festivæ expectandæ consuetudinem, quæ nobis pro regula fuit hactenus eritque deinceps, egregie confirmat; quod et facient similes aut etiam clariores auctoritates nonnullæ, ex Anastasio Bibliothecario suo loco observandæ.

D
ZOSIMUS.

Interpontifici
probatio.

VIDE APP.
NOT. 10

XLIV S. BONIFACIUS

B

BONIFACIUS, natione Romanus, ex patre Secundo Presbytero, fuit Temporibus Honorii et Theodosii Junioris, a die XXIII Decembris, Dominica ultima anni ccccxxiii, contra quem ordinato eadem die ab aliis Eulalio, fuit schisma per menses VII dies XII, usque ad XII Augusti sequentis, quando reprobata Synodaliter ordinatione Eulalii, confirmatus Bonifacius, fuit indubitatus Pontifex, usque ad III Septembris, ccccxxiii, * per annos universim III, menses III; sepultus in Cæmeterio S. Felicitatis via Salaria XII Octobris: et cessavit Episcopatus dies XI.

E
Ab an. 418 ad
423 an. 4 m.
8 d 7.

*Bar an. 4 m.
9 d. 7.

Ornaverat scilicet ipse vivens sepulcrum S. Felicitatis, in ejusque cæmeterio oratorium fecerat: quore credibile est ibidem et sepeliri valuisse, exindeque tali die colitur: et ibi hactenus videtur requiescere: nam qui in Vaticano quiescit Bonifacius, est potius, hujus nominis secundus. Epitaphium ejus hoc recitatur.

Sedis Apostolicæ primævis miles ab annis,
Post etiam toto Præsul in orbe sacer,
Membra beata senex BONIFACIUS hic sua clausit,
Certus in adventu glorificanda Dei.
Mitis adunavit divisum Pastor ovile,
Vexatos refovens hoste cadente greges.
Iram supplicibus miti de corde remisit,
Debellans cunctos simplicitate dolos.
Egit ne sterilis Romam consumeret annus,
Nunc orando fugans, nunc miserando, famem.
Quis te, sancte Pater, cum Christo nesciat esse,
Splendida quem Rectum vita fuisse probat?

Epitaphium.

2 Est autem undequaque certissima hujus Pontificatus Chronologia: non ipso genuinæ Ordinationis die, III Kal. Januarii, reperitur signata Epistola Symmachi, absque mora informare Imperatorem studentis de eo quod actum fuerat, idque in favorem Eulalii; et eodem die in Martyrologio Hieronymiano, incansueta olios diligentia, sic scribitur ultimo loco. Et Romæ Felicis et Bonifacii Episcopi de Ordinatione quæ verba sane constructioni et Hieronymo non indignæ, sic reddere velim: Et Romæ Felicis et Bonifacii Episcoporum die ordinationis eorum. Nam et S. Felicem Papam I tali die ordinatum fuisse vidimus; et quia felicissimi omnino erat eadem ordinari Bonifacium, propterea singulariter id creditum est perpetua dignum memoria.

Certa dies or-
dinationis, 29
Dec.

3 Similiter certa satis est dies confirmati Bonifacio Pontificatus a Synodo, quandoquidem supplicatio Papæ Bonifacii ad Honorium Augustum, jam inde a

confirmations
12 Augusti

X Kal. Julii Ravenaræ egentem, pro extinguendo per ejus providentiam schismate (quod Eulalii, licet pridem ejecti, causa adhuc vigeat) Kalendis Julii invenitur data; nec multum est, si post rescriptum Imperatoris mensis unus insumptus fuerit, antequam evocati ad Synodum Episcopi Italici convenirent. Quapropter ubi nostrum egraphum antiqui Catalogi solum habet ut mentes schismatis, ex Anastasio et MS. nostro fidenter rescripsi III. Annum vero ccccxxiii indubitabilem nobis reddidit proximus Consulatus Monaxii viri clarissimi subscriptus ipsius Bonifacii Epistolæ ad Episcopos Galliarum: cui Consulatu Bonifacii Ordinationem etiam Prosper præmisit; ut curandum nobis non sit, quod Marcellinus ad postsequentem Consulatum eam differat.

4 Quoad annum denique et diem mortis, conveniunt in assignatum a nobis annum, qui in eundem Cælestini successoris initium conferunt Marcellinus et Prosper, nominatis Consulibus Asclepiodoto et Mariniano: diem vero definit Hieronymianum Martyrologium, et simul Romanorum Pontificum nominandorum finem facit, II Nonas Septembris, his verbis, Romæ, in cæmeterio Maximi, via Salaria, depositio Bonifacii Episcopi. Atque ita extinguitur nobis etiam sæc ista, meridiana jam solis æmula, dum prima ultimumque diem suggerit ejus de quo tractandum erit Pontificis. Palpandum igitur post hac aliquandiu erit, viam querendo inter Consularia nomina, a Marcellino et Prospero signata, spatium Pontificatum et Interpontificiorum notata ab auctoribus Catalogorum: dum neque incertis nimium numeris fidere omnia audeamus; et diem Sepulturæ, cui inhærendum Baronius Henscheniusque crediderant, deprehendimus nihil habere cum Mortis die commune. Auxilium tamen aliquod dare incipient Pontificum Epistolæ, post hac satis certæ, suisque Consulibus ac die mensis notatæ.

F

obitus 4 Se-
ptembris.

Chronologia
ex Epistolis
PP. firmanda.

S. CÆLESTINUS

XLV S. COELESTINUS

Ab an. 423
ad 432 an.
8 men. 10
dies 17.

COELESTINUS, patria Campanus, ex patre Prisco, fuit temporibus Theodosii Junioris et Valentiniani, in a die xvi Septembris, eademque Dominica, anno ccccxxiii. Sedit annos viii, menses x, dies xvi, usque in diem i Augusti anno ccccxxxii * ; sepultus in cœmeterio Priscillæ via Salaria iii vel iii Aprilis, quibus diebus notatur in Martyrologiis; postmodum a Paschali Papa, post annum dccccxxiii, translatus ad ecclesiam S. Praxedis: et cessavit Episcopatus dies vi.

* Bar. an. 8
m. 5, d. 3.

Tempus
Sedis.

Creatum post dies ix Sedis vacantis omnes Catalogi et Codices consentiunt (excepto libro Pontificali qui habet dies xx) Neuter autem numerus in Dominicam ducit, utroque pro ix posui xi. Quinque etiam Anastasii exemplaria MSS. et nostrum conveniunt in numero annorum, mensium, atque dierum; a quibus Catalogus noster unum solum diem detrahit. Post mortem vero ipsius Cœlestini solum vi dies Vacantiæ pono, quia ad ordinandum chronologiam iisdem abunde sufficiunt, ut

Successor (quod necessarium esse mox apparebit) obierit ante finem Julii. Illius annum primum signant Consules, communiter notati Marcellino et Prospero, Asclepiodotus et Marinianns; ultimum, quem habuit communem cum Successore, Valerius et Actius; sub quibus etiam ultima Cœlestini Epistola data legitur Idibus Martii; posteriores aliæ desiderantur, dum primæ Successoris litteræ notantur datæ xvi Kal. Octobris, iisdem Consulibus.

E

XLVI S. SIXTUS III

Ab an. 432
ad 440 an.
7 men. 11
dies 18.

SIXTUS, natione Romanus, ex patre Sixto, temporibus Theodosii Junioris et Valentiniani iii, ordinatus vii Augusti anni ccccxxxii in Dominica, Sedit annos viii, menses xi, dies xviii vel xxiii; usque ad xxiii vel xxv Julii, anni ccccxxxx * ; sepultus via Tiburtina in crypta ad S. Laurentium xxviii Martii, quando inseribitur Martyrologiis, et cessavit Episcopatus diebus xxxiiii vel xxxv.

* Bar. an. 7
m. 11, d. 1.

Dies sepul-
turæ 28
Martii:

Diem sepulturae, deficientem in Catalogo nostro et Anastasiani plerisque ac MS. nostri exemplaribus, unus Card. Barberini Codex suggerit, sed non sine antiquo teste, videlicet Adone: qui, sicut et interpolatores Usuardi, cum debuerant in Pontificalibus Catalogis vel Anastasio reperisse; et hoc sequitur in hodierno Romano Baronius: in Annalibus vero Tom. 6 Allegit Prosperum, quasi is dicat in Chronico Kalendis Aprilis obiisse Sixtum. Ast nihil tale reperit Pontanus Episcopus Vazatensis, ejusdem Chronici illustrator, Ego, ut apte cuncta digererem, videns Sixto saltem annos viii attribui a Catalogo nostro, a Prospero vera et Marcellino annos viii; pro ultimo anno sumpsit xi menses, eosdemque quos Catalogus et Prosper notabant dies xviii, vel secundum plura Anastasii exemplaria xxiii: itaque potui ipsum perducere usque ad exeuntem Julium; et ordinationem Leonis in Septembrem differre; quod omnino necessarium esse ex tempore Mortis, aliunde certius quam ex Sepulturae die definiendo, probabimus.

et tempus
Sedis,

2 Testatur Prosper, quod Valentiniano et Anatolio Coss. id est anno ccccxl defuncto Sixto Episcopo, quadraginta amplius diebus Romana Ecclesia sine Antistite fuit, mirabili pace atque patientia adventum Diaconi Leonis expectans. Ex quo apparet quam merito suspectus nobis sit numerus xxi aut xxii dierum Interpontificii, toties hoc tempore iteratus, per socordiam ut existimamus, librarii, transcribentis antiquum Catalogum, quem deinde secutus Anastasius est.

Interpontificium.

3 Hic porro mihi objici nolim Concilii ejusdem Romani Acta, Coss. Valentiniano v et Anatolio, Pontificique Sixto adscripta, et in aut vii Kalendas Septembres finita, quando non amplius in vivis fuisset Six-

tus, juxta nostrum calculum dies circiter xii prius vita functus. Ista namque Acta additis temere Consulibus nomine esse obscurata, cogimur ex Anastasianorum omnium exemplarium consensu judicare; quia illa dicunt litem et calumniam, a Bosso Exconsule anni ccccxxxii et Mariano, fuisse Pontifici intentatam, post annum primum et menses viii a suscepto munere; adeoque in fine anni ccccxxxiii vel initio sequentis. Sed hæc difficultas substitutis veris eorum annorum Consulibus, ac mensis nomine mutato, qualidanteus tolli posset ab eo qui dicta Acta vellet pro legitimis habere.

4 Minus excusabili mendo laborant Acta, de Synodali accusatione et expurgatione Polychronii, Hierosolymitani Episcopi, Romæ habita sub Pontificatu Sixti III; qua extant, ut ab Archidamo Presbytero collecta. Nam, præterquam quod notent Consules anni ccccl, quando jam a decennio Sixtus obierat; non potest excusari ipsius Polychronii persona, qui ab octo Apostolicæ Sedis Legatis reductus Hierosolymam, ibidem sederit an. vii et men. vi: cum in toto Hierosolymitanorum Episcoporum apud antiquos Catalogos tale nomen nusquam inveniatur: ac ne in posterioribus quidem, quos nos undiquaque collegimus: ut nihil dicam de obsidione urbis Hierosolymitanæ, in qua bona Ecclesiæ distribuens pauperibus Polychronius, novæ contra se accusationi apud Pontificem locum dedisset, quamvis nulla talis obsidionis usquam mentio fiat. Fertasse quæ postmodum simili in necessitate fecit S. Sophronius, cujus nomen aliquatenus accedit ad Polychronium, commentum illius occasionem dederunt.

F
alla prorsus
spuria in cau-
sa Polychro-
nii.

5 Nonnulla Anastasii exemplaria, a Sixto III ad mox sequentem Leonem I transitum sic faciunt: A morte Silvestri usque ad hunc primum Leonem sunt

anni

Acta Synodi
Rom. Coss.
adscriptis
vi. ta.

tempus a Silvestro ad Leonem.
A anni nonaginta novem, menses quinque, dies viginti sex : quæ certo Anastasii verba non sunt, sed ineptum alicujus scioli interpolamentum. Quidquid enim sit de iis quos Anastasius ipse scripsit numeris, quosque ob codicum diversitatem difficile est ex ejus certa

mente colligere ; constat obiisse Silvestrum anno Dcccxxii, xxxi Decembris : nec est qui dubitet de Leone quin ordinatus sit anno ccccxxxx ; habemus ergo annos sex, supra eos quos Calculator iste subduxit, ut de mensibus ac diebus taceam.

XLVII S. LEO

LEO, natione Tuscus, ex patre Quintiano S. R. E. Diaconus, fuit temporibus Theodosii Junioris, Marciani et Leonis in Oriente, vero Valeriani II, Aviti et Majoriani ; electus xxiiii Julii, sedit a die Ordinationis suæ, viii Septembris, eademque Dominica et Nativitati B. V. M. sacra, anno ccccxL, usque ad xxx Octobris, anni ccccxI per annos XXI, mensem I, dies xxii ; sepultus in * Basilica S. Petri xi Aprilis, quando colitur ; ad alium vero locum in eadem Basilica translatus xxiiii Junii, quando antiquius colebatur, prius tamen in Octobri ; et cessavit Episcopatus dies xii,

Ab an. 440 ad 461 an. 21, men. I, dies 23

** Bar. an. 20, m. II.*

Ex 1 Serm. ejus
B Ipsa Ordinationis die, non autem in ejusdem Anniversario, habitum esse primum Sancti Pontificis Sermonem, nuper observavit Vir eruditus ; nec dubitare potest quisquis hoc ejus initium consideravit : Laudem Domini loquatur os meum : quia non verecundæ, sed ingratae mentis indicium est, beneficia tacere divina ; et satis dignum est, a sacrificiis Pominiæ laudis obsequium consecrati Pontificis inchoari : quia in humilitate nostra memor fuit nostri Dominus, et benedixit nobis : quia fecit mirabilia magna solus, ut præsentem me cerneret vestrae sanctitatis affectio, quem fecit necessitas longæ peregrinationis absentem. Ago igitur Deo gratias, et semper acturas sum, pro omnibus quæ retribuit mihi. Vestri quoque favoris arbitrium debita gratiarum actione concelebro ; evidenter intelligens, quantum mihi possint, reverentiæ, amoris, et fidei studia vestrae dilectionis impendere.... qui tam sanctum de me...., judicium protulistis..... Honorabilem igitur mihi hodiernum diem fecit divina dignatio, quæ dum humilitatem meam in summum gradum provehit, quod neminem suorum sperneret demonstravit..... qui mihi oneris est auctor, ipse mihi fiet administrationis adjutor : et ne sub magnitudine gratiæ succumbat infirmus, dabit virtutem, qui contulit dignitatem.

habito ipso die Ordinationis ;

non autem ejus Anniversario,

C 2 Non convenit Anniversario ut dicatur in eo obsequium consecrati Pontificis inchoari : illa autem longa peregrinatio, quæ alia potest hic intelligi, quam qua absuit in Gallis, missus a Sixto decessore ad Actium et Albinum Romanos Duces reconciliandos ? Tum gratiarum actio pro sua electioe, et imploratio divini auxilii, cum verbo præsentis temporis provebit ; qui aliud quam recentem Ordinationem indicant ? Ut quid ergo, inquit, dicit ; recurrente per suum ordinem die, quo me Dominus Episcopalis officii voluit habere principium ? Nonne hæc Anniversarium notat, sicut et titulus Sermoni illi præfixus ? Titulum nihil moratur Auctor observationis prædictæ, cujuscumque alterius manu præfixum, qui verbis istis inductus fuerit, ut Anniversarium putaret indicari : recurrentem autem diem a sua electione dicit, quia scilicet ordinatus sit eadem hebdomadæ die, qua ante hebdomadas septem electus fuerat. Hinc vero colligimus, diem istam fuisse Dominicam, post mortem decessoris elapso triduo, atque adeo xxiiii Julii. Auctor quidem Observationis prædictæ, tam Electionem quam Ordinationem factam censet Feria vi : sed non animalvererat Dominicæ diei ad Ordinationes Episcopales constantem eam ætate observantiam : causa autem definiendi Feriam vi eidem fuit, quia xxiiii Martii, diem Sepulturæ Sixti adscriptam ab

intelligitur electus in Dominica 28 Julii.

Anastasio, eam credidit quæ primum funebre officium Electionemque mox secutam præcessit, nec de solenni in Vaticano Sepultura (Translationem alii dicent) diu post facta, et tamen ab Anastasio notari solita non cogitavit : uti nec de Dominica, ad Ordinationes consuetæ expectari. Interim ex jam dictis manet, quod idem Auctor etiam alibi statuit, Electiones Pontificias plerasque, excepto casu schismatis, intra triduum aut quadriduum a morte prioris fuisse peractas ; convenientibus ad eandem, statim ab officio funebri ad S. Joannem Lateranensem persoluto, iis penes quos jus erat eligendi.

3 Idem vir eruditus observat, quod et sequentibus exemplis pluribus post hac poterit (nam de præcedentibus cura non fuit Auctoribus Catalogorum notare, ex quo Cleri gradu quisque ad Pontificatum assumptus fuerit) pluries occidisse ut Diaconi, qualis Leo fuit, quam ut Presbyteri ad Ecclesie supremum regimen assumerentur. Primo quia Diaconi Ecclesie res, non temporales tantum, sed etiam spirituales penitus noverant : est enim Diaconus Episcopi oculus et adjutor. Deinde, notiores erant omnibus civitatis ordinibus. Postea, cum haberent omnia in potestate, devinciebant sibi facile Clericorum animos. Denique ut plurimum plus dignitatis asseriebant quam alii : siquidem Archidiaconi (qui nomine Diaconorum hic intelligendi) si bene se gessissent, ostenderant, omnibus se animi dotibus, ad animorum regimen utilis, excellere.

cur ex Diacono potius quam Presbytero ?

4 Diem mortis (quem alioqui ab initio Novembris non longe posse removeri, nobis probabat initium Successoris, ex ejus Epistola certo cognitum) primus ex Calendario : reperto in tom. 10 spicilegii Acheriani, et ante annos octingentos scripto, eruit Puschasius Quesnel, in Dissertatione de Vita ac rebus gestis S. Leonis Magni, ubi sic legitur in Kal. Novembris depositio S. Leonis Papæ : idemque fuse probat, incipiendo a veteri Romano Calendario, sub medium sæculi viii scripto, quod Translatio corporis B. Leonis in Kalendas Julii, a posteris quam pluribus scriptoribus perperam dicta Natalis, hujus primi Leonis sit non secundi (quamvis hic eodem die mortuus, nunc eodem solus colitur) quoque annua veneratio Primi ab initio affirmata fuerit mensi Octobris, postmodum tamen translata ad mensem Aprilem : cujus diem xi quia multi Natalem Sancti vocant, putat ipse Ordinationis diem esse, eo modo quo is Pontificum Natalis passim vocatur. Ego secundæ in Vaticano depositionis, uti etiam sæpe vocatur, diem esse censeo, ideo sepulturæ adscriptum ab Anastasio ex antiquioribus Catalogis. Cur Leonem hunc Græci colendum suscepierint xiiii Februarii ;

Dies obiit 28 Octobris.

Translationis secundæ 28 Junii

primæ 11 Aprilis.

A *Febuarii causam invenia, quod tali die signaverit sanctus Pontifex Epistolam, qua Chalcedonensem Synodum approbavit, Opilione V. C. Cos. id est anno ccccliii.*

LEO.
apud Græcos
18 Februarii.

Ratio tempo-
ris.

5 *In numero annorum unoque mense consentiunt : et Consules Valentinianus v et Anatolius, a Prospero et Marcellino concorditer nominati, annum primum distincte signant. sicuti ultimum Dagalaifus et Severinus, ad successoris Hilari ingressum nominati a jom dicto Marcellina. Codices plerique numerant dies xiii. cum Anastosiani multi etiam habrant xxii facile in xxiii commutabiles. Hos prælegi, ut haberem Dominicam, in qua de more facta sit Leonis Ordinatio. Denique Interpontificii dies vii, quos habet liber Pontificalis, facile judicabis ex imperfecte scriptis xii nasci potuisse.*

Deficiente
Chronico Pro-
speri,

6 *Hic nos destituit Prosperi Chronicon : nec satis idoneus est, qui solus nos dirigat, Marcellinus Comes, etsi ad centum annos ulterius progrediens. Cum enim Felici, post S. Leonem tertio, cui ceteri non integros novem annos concedunt, undecim ipse dedisset, itaque cum eo longius quam pariterat proventus esset; coactus fuit exerrare in ceteris, ne denique paulatim aliquid iis detrahendo redire in viam. Marius, Episcopus Lausannensis sive Aventicensis in Gallia, Prosperi Chronicon sic præsequitur, ut successionis Pontificæ nullam habeat rationem, itaque is nos juvare non potest.*

B

7 *Alter Prosperi Continuator in Africa, Victor Episcopus Tunnunensis, usque ad annum dLxii, secundum Consulares Fastos procedit quidem, circa Romanos tamen Pontifices mire perplexus, eos non studiose digerere, sed temere in chartam videtur accumulare, haud satis servata temporum ratione. Sic ad Consulatum Leonis vi et Probinii, qui aliis est Leonis iii et Probiani, anno cccclxxi, nulla facta mentione de morte Leonis aut Hilari successione, scribit quod Romanæ Ecclesiæ Episcopus, post Hilarum, Simplicius ordinatur, post Hilarum Felix. Rursum cum, Anastasio et Rufo Coss. anno cccclxxxii dixisset, quod Felici succedit Gelasius, Gelasio Anastasius; hujus Pontificatum fuit in Consulatu Anastasii Augusti solius anno ccccxciii, uno anno citius quam par fuerat; dicens, quod Anastasio Romano Episcopo mortuo succedit Symmachus, et ex alia parte Laurentius ordinatur. Rursumque sub Consulatu Justinii Augusti et Apionis, anno dxxiiii pont. quod Romanæ Ecclesiæ in Episcopatu, mortuo Symmacho, succedit Hormisdas, quando jam ipse Hormisdas octenni Pontificatu defunctus pridem erat. Magis deinde exerrat ad annum dxxxiiii, Joanne V. Cl. Cos. scribens, Romanæ Ecclesiæ post Hormisdam Joannes, post Felicem Bonifacius, post Bonifacium alius Joannes, et post Joannem Agapitus Episcopus ordinatur.*

ejus continua-
tor Victor
Tunnunensis
parum pro-
desse potest,

confusus ni-
mis indigen-
dis annis,

C

8 *Ex his liquet, quod, quibuscumque habuerit Consulares Fastos Victor iste (qui anno post Consulatum Basili xv, Christi dLvi, variis exiliis pro defensione trium Copulorum se multatum narrat, adeoque hoc tempore vivebat) non tamen valde distinctam habuerit rationem Romanorum Episcoporum, qui eodem ævo præcesserant, ut cujusque initia secundum annorum numeros posset sub proprio Consulatu notare. Sed, quod stupendum est, etiam Silverii, Vigilii ac Pelagii historiam (quæ sibi, propter fidei causam cui implicitus erat, debuisset fuisse notissima) perquam turbate explicat, nihil apte suis Consulibus applicans. Omittit deinde Joannem III ac Benedictum; et denique annua Justiniani Imperatoris xxxiii, qui cepit in Aprili anni dLxiii, componens cum anno P. C. Basili xxii, qui est Christi dLxiii; eodem ponit ordinatum Pelagium : qui tamen secundum alios obiit anno dLiiii, secundum nos vero saltem anno dLxi; et cujus ordinationem ipsemet retulerat ante quinquennium, sic ut hic videatur non ordinatum scripsisse, sed mortuum. Tales autem*

etiam Pontifi-
cum sibi cox-
vorum.

errores cum nequeant cadere in cœvum scriptorem, D omnino mihi dicendum videtur, numeros annorum P. C. Basili, et Justiniani Imperatoris ab ipsomet oratore prætermisissos, ab olio perperam prænotatos fuisse.

9 *Romans Canonicus, tempore Eugenii Papæ III Basilicom Vaticanam describens, postquam egit de oratorio S. Mauritii, in quo Imperatores et Imperatrices ungi consueverunt : num. xi, Ante altare S. Mauritii, inquit, juxta aditum qui vadit ad S. Martinum, post S. Petrum, est oratorium S. Leonis Papæ IV : in quo (sicut sæpe a nostris majoribus accepimus, videlicet a D. Presbytero Centin Priore et D. Christiana) sanctæ recordationis D. Paschalis Papa II, corpus B. Leonis Papæ I, et II, et III, et IV recondidit, sicut etiam multi nostrorum viderunt. Refert deinde dona, Vaticanæ Basilicæ a Leone I facta rursusque ait : Hujus sanctissimum corpus requiescit in altari suo, quod est juxta aditum ut supra diximus, et iterum meminit aliorum trium sub eodem altari quiescentium. Sed prius quom hi istie componerentur, jocnerat S Leo I ad ingressum Basilicæ, loco paulatim fere occultato inter aliorum Pontificum ibidem postea magnificentius collocatorum speciosiora sepulcra; quod indignum astimans Sergius Papa, secundum Anastasium primum, transtulit corpus ad alium magis liberum locum, ubi solus coli posset; eundem verosimiliter qui postea etiam aliorum duorum Leonum corporo excepit. Translationis istius a Sergio factæ testimonium habemus in Epitaphio, primum quidem apud Gruterum et in Appendice Baroniana ad Tom. 12, deinde vero haud paullo correctius ex MS. Oxoniensi apud Quesnellium Tom. 2 pag. 351 hoc te-
nere.*

S. Leonis cor-
pus sub altari
cum aliis tri-
bus positum a
Paschali I,

antea a Ser-
gio 2 transla-
tum,

E

10 *Hujus Apostolici primum est hic corpus lu-
matum,*

Quod foret et tumulo dignus in arce Petri.

Hinc Vatum Procerumque cohors, quos cernis
adesse,

Membra sub egregia sunt adoperta domo.

Sed dudum, ut Pastor magnus Leo, septa gregem-
que

Christicolam servans, janitor arcis erat;

Commonet e tumulo quod gesserat ipse superstes,
Ne lupus insidians vastet ovile Dei.

Testantur missi pro recto tramite libri,

Quos pia corda colunt, quos mala turba timet.

Rugit, et pavida stupuerunt corda ferarum,

Pastorisque sui jussa sequuntur oves.

Hic tamen extremo jacuit sub marmore templi,

Quem jam Pontificum plura sepulcra regunt.

Sergius Antistes, divino impulsus amore,

Hunc in fronte sacræ transtulit inde domus,

Exornans rutilam specioso marmore tumbam,

In quo poscentes mira stupenda vident.

Et quia præmicuit miris virtutibus olim,

Ultima Pontificis gloria major erit.

11 *Joannes Mabilionus idem Epitaphium reperit in quodam Codice Virdunensi monasterii S. Vitoni, continente historiam Eusebii, in quo post versus Damasii referuntur quædam Epitaphia sub hoc titulo: Ista Epitaphia inventa sunt in ecclesia S. Petri, primum autem S. Leonis Magni est, jam relatam; et quidem cum additamento quodam Chronico, alibi non expresso : quod in Tom. 3 Analectorum ejus pag. 431 sic proponitur : Sedit in Episcopatu annos XXI, mensem I, dies xiii. Depositus est in Idus. . . et iterum translatus huc a Beato Sergio iv Kal. Jul. Indict. 1. Si Stylum Epitaphii totius considero, ipsumque confereo cum aliis similibus a Sergio II compositis, hunc quoque illius auctorem dixerim; non tamen ipsius Translationis, sed Sergium I; tum quia huic ipsam adscribit Anastasius, utique ex monumentis Ecclesiæ Vaticanæ sic edoctus; tum quia Beati titulus nomini addi-
tus*

de congerie
plurium se-
pulcrorum,

ab ingressu
ad caput Ba-
silicæ,
F

idque non an-
no 703,

XLVIII S. SIMPLICIUS

L S FELIX III

LI S CALLIASIUS

LII S. ANASTASIUS

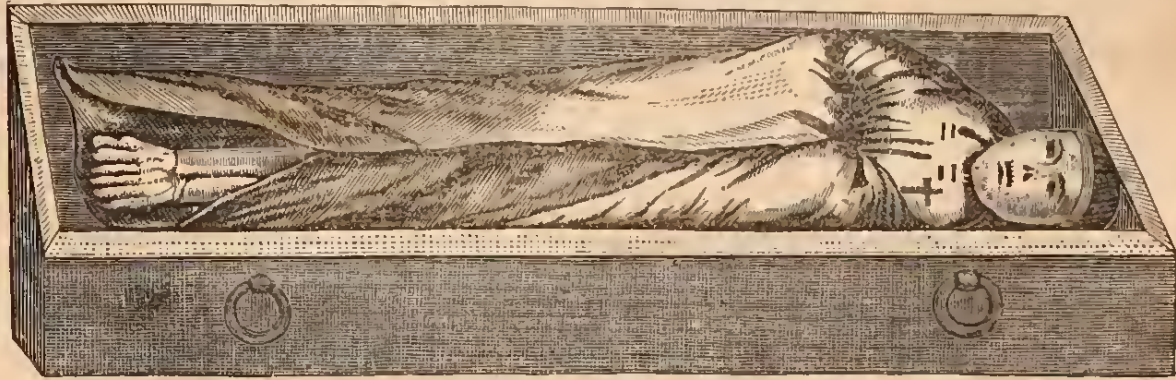
A tus, defunctum potius quam viventem indicare videtur. **LEO.** Sed difficultas est in numero Indictionis I : talem enim in toto suo quatuordecim fere annorum Pontificatu non habuit Sergius Primus in nostra Chronologia, Sergius vero Secundus ex calculo neminis. Mabillonus vult annum DCCIII intelligi : qui sane Indictione I notatus fuit : sed hujus anni Junius Sergius I non attingit, defunctus anno precedenti : annum autem DCLXXXVIII notabatur quidem Indictione I etiam ipse, et anno isto sedere idem Sergius cœpit; sed in nostra sententia cœpit solum XXII Novembris, inchoata jam Indictione II, cujus mensis Junius pertinebat ad annum OCLXXXVIII. Sicut igitur extritum in Codice Vitoniano fuit nomen mensis, quo Deposito seu prior Translatio facta fuerat; et in numero dierum, quibus Leo sedit, videtur omissus denarius unus; sic judicari potest extrita vel omissa littera in numero Indictionis, et reponendum II, vel po-

sed 689 vel 698.

tuis XI, habeatur ut annus DCLXXXVIII. Interim haud otiose dictum accipio, iterum translatus, ut ex Auctoris sensu intelligatur secunda ista fuisse Translatio, dicta tamen ex stylo Vaticani Necrologii Deposito.

12 Dedimus ad diem XI Aprilis historiam aliquam reserati altaris supramemorati, sub Gregorio Papa XIII anno MDLXXX; et translationis prædictorum corporum, factæ sub Julio II anno MDCIII; eaque occasione transcripsimus ex Vaticanæ Ecclesiæ monumentis ipsam formam, qua repertum est intra arcam adhuc integrum, sed cæcæ corpus : addita etiam, quibus tunc curata fuit, delineatione ejusdem. Sed chalcographus, dum elegantia majorem gerit curam quam assimilandi prototypi, diversum prorsus a vero expressit vultum; pedum etiam Palliique reliquias magis integras quam erant : quare operæ pretium censui eatenus correctam lamellam iterum adhibere. Cetera istic legi possunt.

relectum anno 1580 et translatum 1607.

E

XLVIII S. HILARUS

HILARUS, natione Sarduus, ex patre Crispiniano, fuit temporibus Leonis in Oriente, Severi in Occidente imperantium, à die XII Novembris, in Dominica anno CCCCLXI, usque in XXI Februarii CCCCLXII, per annos II, menses III, dies X; sepultus ad S. Laurentium in crypta, juxta corpus B. Sixti, X Septembris, quo colitur : cessavit Episcopatus dies XI.

Ab an. 461 ad 467, an. 3, dies 10. * Bar. an. 6 m. 9, d. 29.

Cur olim rati ordinatum Hilarum 17 Novembris,

Agentes de S. Leone XI Aprilis, credidimus Natalem Hilari Successoris diem, id est Ordinationis Episcopalis Anniversarium, fuisse XIII Novembris; eo quod tali die celebratum sit anno CCCCLXII Concilium quadraginta octo Episcoporum ipso præside, qui etiam in epistola uni data III Nonas Decembris, ad Episcopos diversarum Provinciarum Galliarum, mentionem facit sententiæ a se latæ contra Hermem Narbonensis Ecclesiæ Episcopum, cum inquit : Præsidente Fratrum nostrorum numero Concilio, et ex diversis Provinciis ad diem Natalis nostri in honorem B. Petri Apostoli per Dei gratiam congregato, præsidentibus Fratribus et Coepiscopis nostris Fausto et Auxanio... id a nobis est pacis causa constitutum. Ubi, nihil dubitantes, quin verbum, Præsidente et Præsidentibus; pro Præsente et Præsenti obrepissent, quia apparebat præsedisse ipsum S. Hilarum; eademque epistolam (nam Consules nulli aderant in Bini, quæ sola tunc ad manum erat, editio) datam rati eodem tempore quo et Epistola II, ad Ascanium et universos Episcopos Terraconensis Provinciæ, data III Kalendas Januarii, Basilisco et Hermenirico Viris Clarissimis Consulibus, id est anno CCCCLXII, in qua similiter dicebatur, lectis in conventu Fratrum, quos Natalis mei festivitas congregavit litteris vestris : hæc, inquam, omnia inter se conferentes, omnino persuasimus nobis, et de Concilio, die XIIII Novembris celebrato, in his epistolis agi; et eundem diem indicari fuisse ipsi Pontifici Natalem.

2 Neque vero etiam nunc ab hac sententia multum discedendum putamus, sed eatenus nobis illustrandam, quatenus opus est. Nam primum non dicitur ipso Natalis die factam esse Synodum, sed ab iis factam qui ad Natalem conveuerant. Præcesserit ergo hilaritas diei istius seriam de negotiis ecclesiasticis consultationem, et sic dicitur hæc sententia, ut non in seriam vi cadat Ordinatio Episcopalis, sed in Dominicam. Præterea ex nova Conciliorum editione Labbæi nostri disco, Epistolam II datam esse G. L. P. (id est Gloriosissimo Principe) Severo Augusto Consule, id est anno CCCCLXII, quando Consulatum in Oriente gerebat Imperator Leo, et in fastis scribatur Leone II et Severo Coss. Respicit ergo Epistola illa non ad jam dictam Synodum, ejus extant Canones, tamquam biennio post habitæ; sed ad aliud similem conventum, simili occasione et tempore ante celebratum. Neque existimet aliquis non ideo sequi, quod etiam Synodus ipsa, ejus Canones extant, habitæ sit occasione Natalis; eo quod possit illi esse diversa a conventu Natalitio ejus meminit Epistola 8, et hic illam pluribus mensibus præcessisse. Continet enim sententiam, in Natalitio conventu latam, sicuti et prior Epistola : et cum sint ambæ datæ mense Decembris, consequens est conventum, in quo utraque lata sententia est, recenter fuisse habitum; adroque Natulem Hilarii apte referri in XII Novembribus.

nunc ponamus 12 ejusdem?

F

3 Confirmans hoc idem Marianus Scotus in Chronico, II Idus Novembris ordinatum Hilarium Papam scribit, auctor alias in tam antiquis fidei notæ magnæ : sed hanc

Baronti error correctus :

HILARUS. **A** hanc ei hic commodant Acta, quibus etiam motus Baronius fuit, ut Mariani teneret sententiam. Sed dum capta semel via progreditur, pergitque diem Cultus pro Mortuali accipere, primum quidem Catalogos arguit quod inter Leonem (quem xi Aprilis defunctum credit) et Hilarum solum vi dies Sedis vacantis notent: deinde statuit Hilarum obiisse x Septembris, adeoque sedisse annos vi, menses x, minus ii diebus; calculo utique proprio. Anastasiani quidem Codices in numeris variant, et annos vii, menses iii numerant: sed in annis convincuntur errore per designationem Consulium.

D Interpontificium mensium vii admittere Baronius cogitur, ne discedat a certius noto Hilarii Natali, cum tantæ cessationis neque necessitas, neque causa ulla verosimilis occurrat. Hinc apparet quanto aptius chronologia nostra quom illius procedat, quibus xi dies sufficiunt, temere a Catalogi transcriptore conversi in vii vel vii (sicut habet MS. nostrum et quædam Anastasii exemplaria) in libro Pontificali rectius notati x.

et interpontificium contractum.

XLIX S. SIMPLICIUS

Ab an. 467 ad
483 an. 15
men. 11 dies
6.
* Ear an. 15
m. 5 d. 10.

SIMPLICIUS, natione Tiburtinus, ex patre Castino, fuit temporibus Anthemii et successorum in Occidente, atque Odoaceris Regis, Leonis item et Zenonis Augustorum in Oriente, à die ii Martii Dominica ii Quadragesimæ anni cccclxvii usque ad x Februarii anni cccclxxxiii, per annos xv, menses xi, dies vi *, sepultus ad B. Petrum ii Martii, quando colitur: et cessavit Episcopatus dies ii.

B Marcellinus Comes hætenus recte hujus quoque Pontificis initium signat. Puseo et Joanne Coss. sed rotundis dumtaxat numeris utens, et solum xv annos Simplicio adscribens, Successorem ei dat uno anno citius, quam id patiantur ipsius Epistola, datæ Idibus Julii et vii Idus Novembris, Severino V. C. Consule, id est anno cccclxxxiii: quod fieri non potuisset si supra annos xv solum sedisset ille, ut Anastasiana

exemplaria excusa habent paucos dies; ut vero manuscripta et codex noster cum nostro Catalogo, mensem i. Ergo præfixo, qui excidisse videtur, denario, usque in sequentem annum prorogo ei Pontificatum, nihil quo id veletur (quod quidem videam) obstante: et Interpontificii dies ii into in ii ut pro Successoris ordinatione Dominica habeatur: quod iterum post sequentem Pontificatum judico faciendum.

E

L S. FELIX III

Ab an. 483 ad
492 an. 8,
men. 11, dies
18.

FELIX, natione Romanus, ex patre Felice Presbytero, Odoaceris Regis temporibus et Zenonis Augusti, à Dominica Sexagesimæ anni cccclxxxiii, xiii Februarii; usque ad xxx Januarii anni cccclxxxvii, per annos vii, menses iii, dies xviii, sepultus ad B. Paulum xxv Februarii: et cessavit Episcopatus dies ii

Dies Sepulturæ nullus uspiam invenitur signatus: quare quod olim in Romano Martyrologio, ante recognitionem factam sub Urbano VIII, sic legebatur, die xxx Januarii, Romæ S. Felicis Papæ, qui pro fide Catholica plurimum laboravit, quodque Felici III applicavit Baronius, indicans iterum de eodem agi xxv Februarii, omnino putamus retinendum fuisse; nec ejus loco substituendum Felicem IV, et alterum illum diem Sepulturæ vel Translationis esse. Nam Felicem IV obiisse xxv Septembris, et sepultum xv Octobris infra docebimus. Nec me movet, quod in notis ad dictum diem dubitet Baronius, satisne certo ibi de Felici III agatur, cum iterum de eo agatur in Februario: utrumque vero ex antiquis Romanæ Ecclesiæ aut etiam Paulinæ Basilicæ monumentis in Martyrologion, quo illæ ante Baronium utebantur, venisse reor.

neque ætas serunt, ut Quartus Felix fuerit atavus Gregorii, ipso Pontificatum gerente nati, aut etiam ante; cum contra anni lxxxviii, qui inter mortem Tertii Felicis et obitum Gregorii intercesserunt, non sint nimis longum tempus generationibus quæque explicandis. Et rursus qui natione Romanus fuisse scitur, uti scitur fuisse Felix III, congruentius dicitur ejus Gregorii atavus, quem constat spectabili Senatorum (utique Romanorum) prosapia duxisse originem, quam Felix IV qui natione Samnis, fuisse dicitur, ex Urbe Beneventana natus.

F

propter errorem Joannis Diaconi in Vita Gregorii abnepolis.

3 Porro quoad spatium hujus Pontificatus, in numerandis vii annis, mensibus xi, omnes conveniunt; variant in diebus: et in hac varietate sumpsit dies xvii a MS. nostro et Anastasii MSS. exemplaribus quinque oblatos, eisque addidi ipsum diem mortis ut sint xviii.

4 Sub hoc Pontifice Odoacer, Herulorum Rex, Arianus quidem, sed Catholicis non modo non molestus verum etiam benevolus atque beneficus, priores omnes suas laudes obscuravit condita lege, prætextu pacis ecclesiasticæ conservandæ, qua Pontificis Romani electio sine consensu Regis rata esse velabatur. Sed qui Ecclesiam subjugavit servituti, sub qua deinde diutius genuit, suam ipse libertatem omisit, obsessus Ravennæ; regnumque vatenus gloriosum, et a mari Adriatico usque ad Balthicum patens, cum Theodorico Gothorum Rege partiri in Italia coactus est; ac paulo post

Confirmatio Pontificum quomodo ad Reges devoluta.

Martyrologio ad 25 Feb. incertus velut Quartus,

2 Ad xxv Februarii addebatur antiquitus ad nomen, Felicis Papæ quarti, quod S. Gregorii Magni atavus fuit etc. sed hoc recte Baronius correxit, scribens, tertii: non facit autem ut diversos esse credam, aut aliquid in Januario mutandum fuisse, ibique intelligendum Quartum, cui melius dies suis propriis assignatus in Septembri fuisset. Veterem in Februario errorem causaverat error Joannis Diaconi, dicentis in Vita Gregorii, quod ejus atavus fuit quartus Felix, Apostolicæ Sedis Pontifex. Lapsus utique hic est memoriæ aut calami: nam (ut recte in notis ad Februarium prædictum observat Baronius) neque genus

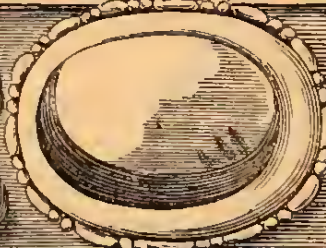
ab

LII S SYMMACHVS

LIV S HORMISDAS

LV S IOANNES

LVI S FELIX IV

A ab eodem occisus, Italiam Gothis tenendam reliquit : quorum Reges id, quod ipse sibi fecerat, in Pontifices juris usurparunt. Hoc tamen non obstitit, quo minus, Pontifice mortuo, conveniret Clerus et populus statim ad Electionem, et Episcopum ordinaret, quam citissime poterat ; ne scilicet a Rege prævenirentur : quod haud diu post, mortuis Felicis successoribus Gelasio et Aua-

stasio, schismati formando occasionem dedit ; dum constaret in Regis manu esse Ordinationem sic factam irritare. Hoc tamen ne faceret, prohibuit singularis Dei providentia, Rege barbaro, pro potiori parte suffragiorum et prioritate Ordinationis Romæ factæ, delatam ad se causam decidente in favorem Symmachi, sic ordinati a Romanis.

D
FELIX III.

VIDE APP.
NOT. II.

LI S. GELASIUS

GELASIUS, natione Afer, ex patre Valerio, fuit temporibus Theodorici Regis et Anastasii Augusti, à die II Februarii, festo Purificationis eademque Dominica, anni CCCCLXXXII ; usque ad VIII Septembris, natæ Virgini sacram, anno CCCCLXXXIII ; per annos III, * menses VII, dies III, sepultus XXI Novembris, apud B. Petrum, quo die inscriptus est Martyrologiis, et Præsentationem B. M. V. in templo Orientalis Ecclesiæ ab antiquo celebrabat. Cessavit Episcopatus dies VI.

Ab an. 492 ad
496 an. 4, m.
7, d. 7.

* Bar. ad. 4 m.
8 d. 9.

B *Ordinatus, mortuus, sepultus festo D. Virginis.*
Non est otiose præmittendum, quod tam generosus Deiparæ propugnator contra Nestorium, quique eidem invenitur apud Anastasium ædificasse Basilicam, in fundo Crispini via Laurentina, milliario ab urbe Roma XX, sic ultro ferente Chronologia, inveniatur ordinatus Episcopus, defunctus, et tumultus tribus Deiparæ ejusdem festis. Hoc autem quia non puto casu,

sed consilio divino occidisse ; ideo magis confirmor in ea quam teneo ratione ordinandorum temporum : quod utinam ipsa Θεοτόκος favente porro pergat succedere. Erimias ipsius Gelasii laudes vide in epistola Dionysii exiguæ ad Julianum Presbyterum, edita in Collectione Romana Holsteati ad calcem partis I pag. 268.

E

LII S. ANASTASIUS II

ANASTASIUS, natione Romanus, ex patre Petro, fuit temporibus Theodorici Regis et Anastasii Imperatoris, à die XII Septembris, in Dominica eademque octava Natæ Virginis, anni CCCCLXXXIII ; usque in ipsum diem Natalem Deiparæ, VIII Septembris, anno CCCCLXXXIII ; per annum I, menses XI, * dies XXII : et cessavit Episcopatus dies III : ipse vero sepultus fuit ad S. Petrum XIII Novembris.

Ab an. 496 ad
498 an. 1, m.
11, dies 25.

* Bar. d. 23

Baptismus Clodovæi.
C Interpontificii dies III (ex quibus Auctor MS. nostri fecit VII et liber Pontificalis XX) habemus ex Anastasio Bibliothecario, per eosque ducimur ad Dominicam, commodam ordinando Successori. Baronius ad sequentem Pontificatum retulit baptismum Chlodovæi, primi inter Francorum Reges Christiani ; non ul facturus, si tunc in manibus fuisset ipsiusmet Anastasii ad eundem Epistola, ea super re gratulatoria ; quæ nunc in Labbeana

Conciliorum editione habetur inscripta Cludoccho Anastasius, usuique erit ad I Octobris illustrandæ Vitæ S. Remigii, gentis Apostoli, a quo baptismus iste peractus fuit.

2 Parro idem Marianorum festorum concursus in hoc quoque Pontifice, verosimile nobis reddit, ipsum etiam fuisse Gelasio supparem in affectu erga cultum Deiparæ Virginis.

Concursus festorum D. V.

F

LIII S. SYMMACHUS

SYMMACHUS, natione Sardinus, ex patre Fortunato, fuit temporibus Theodorici Regis et Anastasii Augusti, à die XIII Septembris, anno CCCCLXXXIII, secunda Dominica mensis ; usque ad VI Aprilis, anni DXIII : per annos XII, menses III, * dies XXII ; sepultus apud B. Petrum XIII Julii : et cessavit Episcopatus dies VI.

Ab an. 498 ad
514 an. 15,
m. 6, dies 25.
* Bar. m. 7,
d. 27.

Interpontificii definiendi
Hos VI dies facile fuit a transcribente Catalogum veterem converti in III, eosque male Anastasius alique auferunt ad VII ; cum præcise VI dies successorem Symmachi ducant ad Dominicam. Facile nihilominus potuit unius diei differentia ipsis etiam auctoribus obrepere, tum maxime, cum nocte moriens Pontifex, ipsam quoque insequentem diem videtur vacuum reliquisse, et Interpontificii spatio adnumerabilem : quod tamen sa- Propylæum Maji

ciendum nobis non putamus, ut uniformiter progrediamur, sed quacumque hora diei alicujus naturalis, nocturna seu diurna, obierit Pontifex (de hoc autem constare nihil nobis potest in silentio antiquorum) ipsam diem Pontificatui ejus relinquimus. Interpontificium a die sequenti inchoantes, et terminantes ante diem qua Successor est ordinatus.

2 Nescio quis in libro Pontificali ex suo calculo hic præsumpsit

in hoc tractatu servata.

SYMMACHIUS.
Dies mortis
perperam nota-
tus.

præsumpsit inserere, quod Symmachus sedit a die x Kal. Decembris, usque in xiii Kal. Augusti, hoc ipso indicans diem Sepulturæ u se confundi cum die Mortis. Spurium hoc vitulum esse adeoque nullius auctori-

tatis, prodit uniformis totius libri stylus, ab initio usque S. Gregorium et finem seculi ut inclusive; ubi nusquam definiuntur dies Pontificatum terminantes, nec alius quam Sepulturæ dies exprimitur.

LIV S. HORMISDAS

Ab an. 514 ad
523 an. 9, d.
18.

* Bar. d. 10

HORMISDAS, natione Campanus, ex patre Justo, de civitate Frusinone, fuit temporibus Theodorici Regis, Augustorumque Anastasii et Justinii, a die xiii Aprilis, Dominica post Pascha anni dxxiii, usque xxx Aprilis dxxiiii, per annos unum, dies xiiii*, sepultus ad Beatum Petrum vii Augusti: et cessavit Episcopatus dies vi.

Novennium
Sedis.

B

Catalogi nostri seu potius egraphi errorem, qui etiam libro Pontificali obrepit, ut corrigendum esse juxta concordem Anastasianorum omnium exemplarium consensum cum Marcellino Comite, et scribendos unum, luculenter probat Auctor MS. nostri, nescio qua felicitate accuratius exemplar nactus, ubi non minus quam in duobus sequentibus, Joanne et Felice, nominantur Consules ab Auctore corvo, hic tandem redeunte ad stylum primæ vetustissimæque partis Catalogi primi in S. Urbano desinentis, non repetendo scilicet nomina Consulium, sub quibus desiit unus, alter capit; sed semel duntaxat singulos nominando. Sic autem scribit, Sedit Hormisdas annis unum, dies xiiii. Fuit temporibus Theodorici Regis et Anastasii Augusti, a Consulatu Senatoris, id est ab anno dxxiii, ad Consulatum Symmachi et Boetii, id est annum dxxii: post quem sequenti anno adhuc vixerit Hormisdas, siquidem idem MS. nostrum initium successoris ponit a Consulatu Maximi, id est anno dxxiii, usque ad consulatum Olibrii, anno dxxvii; et Felicis IV a Consulatu Mavortii anno dxxviii usque ad Consulatum Lampadii et Orestis anno dxxx. Qui Consulatus, a corvo Auctore sic scripti, certissimum Chronologiæ fundamentum substernere videntur.

Anni notati
per Consules.

Mendum in
epistolis indi-
catum.

2 Quod ad Hormisdæ Epistolam attinet, hic notatum relin, cum quidem quæ xli in ordine est, ad Germanum et Socius Constantinopolim legatos, jubens inter alia scribere, ubi aut sub qua festivitate Resurrectionis Dominicæ egerint diem (erat autem hæc Eutharico V. CL. Cos. id est anno dxxviii, celebranda xxxi Martii) non recte signatam scribi vii Kalendas Majas; sed neque sequenti, qua miratur non venire responsum circa litteras a se directas Constantinopolim,

quod crediderat se posse suscipere ante diem Ascensionis Dominicæ, occurrentis die viii Maji, bene subnotatur dies iii Kalendas Maji. Prior enim ante Pascha data fuit, altera post Ascensionem, justumque incedere debuit spatium, quo ire Constantinopolim litteræ et responsum ad eas venisse potuerit. Sub prima censeo legendum vii Kalendas Martias; sub secundis vero, iii Idos Maji.

3 Hincmarus in Vita S. Remigii, composita annis circiter cccclx post mortem Hormisdæ, ex libro Pontificali, eadem qua Anastasius Bibliothecarius credulitate, transcripsit, quod eodem tempore (Hormisdæ scilicet) venit Regnum, id est Tiara Pontificia, unius ætate illa coronamenti, cum gemmis pretiosis, a Rege Francorum Clodovæo Christiano, donum B. Petro Apostolo: et nihil dubitans idem Hincmarus de hujus textus sinceritate, eidem consequenter subnectit epistolam, veluti ab Hormisdæ Papa scriptam ad S. Remigium, Clodovæi (quem Ludovicum vocat) baptizatorem, qua is Sedis Apostolicæ Vicarius constituitur per universum illius regnum. Verum obierat Clodovæus anno dxx, quinquennio citius quam Hormisdas Pontifex crearetur: et veteris Catalogi Auctor solum hæc verba habet: Eodem tempore venit corona aurea, cum gemmis pretiosissimis, donum a Rege Francorum: non addens quo Regnum autem Francorum quadripartitum tunc erat in totidem Clodovæi filios, Theodoricum, Chlodomerem, Childebertum et Clotharium: qui cum omnes Hormisdæ supervixerint, non est facile istius doni auctorem nominare. Igitur Clodovæi nomen perperam intrusum est textui illi; et ipsa epistola, si non tota, eatenus saltem suspecta manet, quatenus Hormisdæ attribuitur.

Alia ad S.
Remigium
conficta.

F

LV S. JOANNES

Ab an. 523 ad
526 abdicat
post an. 2,
m. 9, d. 16.

JOANNES, natione Tuscus, ex patre Constantio, fuit temporibus Theodorici Regis et Justinii Augusti, a die vii Maji, Dominica iii post Pascha anni dxxviii: sedit annos ii, menses unum, dies circiter xii, usque ad diem circiter xxii Februarii anno dxxvii; quando Constantinopoli redux, Theodorico Rege conjectus est in carcerem Ravennensem: ejusque ærumnis maceratus, ibidem extinctus est die xiiii Maji, et sepultus Romæ in Basilica S. Petri xxiiii* Maji: itaque dicendus esset post suam Ordinationem vixisse, annos iii, dies xii: et cessavit Episcopatus a die mortis ejus mensem i dies xxiii; mortuusque est interim Theodoricus, die xxxiiii post obitum Joannis, id est vi Julii.

* Bar. tunc
mortuum
putat

Tempus Sedis
ear finatur
cum die capti-
vitatibus?

Hac ratione existima optime conciliari tempora cum verbis antiqui Catalogi maximeque fide digni, sed non satis intellecti ab iis, qui tempus captivitatis Abdicatio-

nisque injustæ non distinxerunt a die Mortis, et hanc confulerunt cum die Sepulturæ Romanæ, verosimilius non nisi post obitum successoris factæ. Si enim anno, immediate

A *immediate mortem Joannis secuto, facta fuisset sacri corporis translatio; non omisisset Auctor, eo tempore scribens, diem locumque annotare, sicuti postea eum notavit Auctor Libri Pontificalis, atque post eum Anastasius, unde ceteri diem cultus omnino retinuerunt. Quia tamen nihil obest quo minus, intra decem dies, Ravenna Romam deferri corpus potuerit, indulgente id Theodorico, quia etiam fieri potuit, ut verba hæc: Cujus corpus translatum de Ravenna sepultum est in Basilica S. Petri Apostoli vi Kal. Junii Olybrio Consule, id est ipso anno obitus oxxxi. Quia inquam fieri potuit ut hæc verba ipsius veteris Auctoris sint, et solum per socordiam librarii exciderint; ex eo quod unicuique dumtaxat vidimus MS. ideo non ausim certo affirmare longiore transferendi corporis moram, licet non levem congruentiam videam in Bonifacio Papa II, origine Gottho, ac proinde apud Gothos gratioso, ut ipse fuerit auctor ejusmodi Translationis.*

2 *Credibile est autem, quod Rex Barbarus, positum in vinculis Joannem Pontificem abdicare se coegerit, vel ipsemet pro tyrannico imperio illum eo privatum denuntiaverit, ac Romano Clero scripserit, mandans ut eligerent alium, nominatimque illis designavit Felicem:*
 B *quod cum illi facere constanter, recusassent, quoad viveret Joannes; ac ne deinde quidem vellent agere, sed prætenderent Electionem liberam esse debere; ortum sit schisma inter partes quarum una diuturnioris vocationis ratio Regi obediendum sustinebat, quando jam licite pareri ipsi poterat. Cum vero etiam Theodericus*

excessisset e vivis, eaque mors Romæ esset nuntiata; et appareret, Regios ministros nepotem successorem facile impulsuros, ut paternum judicium tueretur; tum vero omnes, facta ex necessitate virtute, in Felicem, alias tanto gradu dignissimum, conspirasse: Hæc autem ut sic esse gesta appareat, lubet ipsam Athalarici Regis Epistolam, super ea re urbis Romæ Senatui directam, hic apponere.

3 *Gratissimo nostro profitemur [accepisse] animo, quod gloriosissimi Domini avi nostri respondistis in Episcopatus electione judicio. Oportebat enim arbitrio boni Principis obediri, qui sapienti deliberatione pertractans, quamvis in aliena religione, talem visus est Pontificem delegisse, ut nulli merito debeat displicere: ut agnoscat illud hoc optasse præcipue, quatenus bonis Sacerdotibus Ecclesiarum omnium religio pullularet. Recepistis igitur virum, et divina gratia probabiliter institutum, et Regali examinatione laudatum. Nullus adhuc pristina contentione teneatur: pudorem non habet victi, cujus votum contigit a Principe superari: ille quinimo suum efficit, qui eum sub puritate dilexerit: nam quæ sit causa doloris, quando hoc et in isto reperit, quod alteri in partem ductus optaverit? Civica sunt ista certamina, pugna sine ferro, rixa sine odio: clamoribus non doloribus res ista peragitur: nam etsi persona submota sit, nihil tamen a fidelibus amittitur, cum optatum Sacerdotium possidetur.*

D
 JOANNES.
 nec nisi post
 Theoderici
 mortem susceptus
 Felix?;

gratanter id
 accipiente
 ejus nepote
 Athalarico.

E

DISSERTATIO XII

De quibusdam huic Joanni Papæ minus verosimiliter affectis.

Paulus de Angelis, in Annotatis ad veterem descriptionem Basilicæ Vaticanæ, propter ea quæ de donariis hujus S. Joannis scribuntur in ejus elogio, ipsi quoque adscribit titulum, ibidem repertum: quem et Baronius in Addendis retulit, et Oldoianus in supplemento Ciacconii. his versibus conceptum;

Martyribus Christi Domini, pia vota JOANNES
 Reddidit Antistes, sanctificante Deo.

Ac sacri fontis simili fulgente metallo,

C *Providus Antistes nunc copulavit opus:
 Quo quisquis gradiens et Christum prænus adorans,
 Effusasque preces mittat ad astra suas.*

Verum fateor non videre me, quo argumento, Primi potius, quam Secundi, vel alterius posterioris Joannis Titulus iste munificentium commendet. Æque incertum esse puto quod Jugurta Tomasius lib. i Hist. Senensis, Maccabrunus de Laudibus Hetruriæ, Petrus Castrucci Florentinus in Hebdomade historica, aliique ab Auctoribus Fastorum Senensium allegati, Joannem hunc Papam faciunt Senensem, ejusque natales in vico Fontis-blandi statuunt. Viderint ipsi quomodo suam istam seu traditionem seniorum, seu juniorum inventionem verosimilem reddant.

2 *Idem porro qui pluribus aliis Romanis Pontificibus antiquis temere consarcinatas Decretales supposuit Isidorus Mercator sive Peccator, etiam huic Sancto ausus est affingere unam, cum omni temporum ratione, et certiorum Auctorum relationibus pugnantem. Etenim datam finxit in Idus Junii, Maximo et Olybrio Consulibus: cum seorsim singuli Consules fuerint. Maximus anno dxxiii, quando in Idus Junii adhuc vivebat Hormisdas Papa; Olybrius anno dxxvii, quando Joannes xiiii Maji obiit, odeoque ad in Idus Junii vivendo non pervenit. Sed leve est istud; posset enim in-*

terpolatori alicui imperito adscribi tum male notatus Consulatus et dies: substantiam ipsam videamus. Figitur ergo, ut alia præteream, Episcopus adhortari Joannes, ut armentur gladio Spiritus sancti contra Arianorum perfidiam: et Ecclesias, inquit Arianorum ubicunque inveneritis, Catholicas eas divinis precibus et operibus absque ulla mora consecrate. Quia et nos, quando sumus Constantinopoli, tam pro religione Catholica, quam et pro Regis Theoderici causa negotii, suadente atque hortante, Arianosque extirpante, piissimo atque Christianissimo Justino orthodoxo Imperatore, quascunque illis in partibus eorum ecclesias reperire potuimus, Catholicas eas, Domino opem ferente, consecravimus.

3 *Et quamquam prædictus Theodericus Rex, eorum peste tactus intrinsecus, et obvolutus extrinsecus, nos et omnem regionem nostram perdere, et gladio et igne consumere minetur, nolite tamen propterea deficere, sed viriliter in agro Dominico elaborare studete. Hæc ibi. At in Catalogo dicitur Justinus Augustus Joanni omnem concessisse petitionem, et propter sanguinem Romanorum reddidisse hæreticis ecclesias, secundum voluntatem Theoderici Regis hæretici, ne Christiani, maxime Sacerdotes, ad gladium mitterentur. Quæ paucis apud Anastasium et in antiquis Breviariis ita leguntur: Joannes Papa et Senatores omnia meruerunt, et liberata est Italia a Theodorico Rege hæretico. Theophanes, ne Ariani ab hæresi sua per vim abducerentur. Paulus Diaconus lib. 15 Historiarum Miscellæ videtur hanc rem cum ista moderatione exponere. Postulant, inquit, ut Augustus suæ legationis seriem, quamvis esset injusta, libenter exciperet, Italia quoque peritura consuleret. Quorum fletibus Justinus per-*

dicit eum
 Constantino-
 poli ecclesias
 Arianorum
 consecrasse
 Catholicas.

F

cum potius
 fecerit ut illis
 redderentur,

Titulus in Va-
 ticano cujus
 Joannis sit
 non constat;

neque quod
 hic fuerit na-
 tus Senis.

Decretalis ipsi
 afficta,

JOANNES

A motus, eis quod petebant concessit, Arianosque sui juris reliquit. Joannes vero Pontifex revertens a Constantinopoli, cum quibus erat profectus, cum ad Theodoricum Ravennam venisset, Theodoricus malitia commotus, quod cum Justinus Catholicae pietatis defensor honorifice suscepisset, eum simul cum sociis carceris afflictione peremit.

Grego II
Turon. de
eodem relatio,

4 Aliquod quidem fabulatore isti fundamentum praebuisse videtur Gregorius Turanensis; eodem seculo sexto, quo fuerat S. Joannes, extinctus, librum de Miraculis et gloria Martyrum scribens; dum cap. 40 de Joanne Episcopo sic loquitur: Multi quidem sunt Martyres apud Urbem Romam, quorum historiae passionis nobis integræ non sunt delatæ. De Joanne tamen Episcopo, quoniam agon ejus ad nos usque non accessit scriptus, quæ a fidelibus comperi, tacere noqui. Ille cum ad Episcopatum venisset, summo studio hæreticos execrans, Ecclesias eorum in Catholicas dedicavit. Quod cum Theodoricus Rex comperisset, furore succensus, quia esset sectæ Arianæ deditus, jussit gladiatores per Italiam dirigi, qui universum quotquot invenissent Catholicum popu-

lum, jugularent. Ita Gregorius, sed cum fateatur, solo relatu ita se audivisse, opparet cum accepisse Justinii Imperatoris factum, perperam confusum cum plane contrario facto Joannis. Hinc, nulla etiam facta Constantinopolitanæ legationis mentione, narrationem suam sic prosequitur:

3 Hæc audiens B. Joannes, ad Regem ne hæc fierent, deprecaturus accessit. A quo cum dolo susceptum alligavit eum, et posuit in carcerem, dicens; Ego te faciam ne audæas contra sectam nostram amplius mussitare. Positus vero sanctus Dei in carcere, tantis attritus est injuriis, ut non post multum tempus spiritum exhalaret, obiitque in carcere cum gloria apud urbem Ravennam. Domini autem misericordia statim ultionem super Regem improbum irrogavit: nam subito a Deo percussus, plagis magnis exinanitus interiit, suscepitque protinus perpetuum gehennæ flammantis incendium. Sed etiam hæc ex S. Gregorio Magno accuratius inveniet Lector deducta ab Henschenio ad diem xxvii Maji, quo Acta ejus dantur.

minus accurate.

B

LVI S. FELIX IV

E

Ab an. 526 ad
530 an. 4,
men. 2, dies
14.
* Baron. d.
18.

FELIX, natione Samnita, ex patre Castorio, fuit tempore Athalarici Regis, a die xii Julii Dominica u post Pentecosten anni dxxvii, usque ad xxv Septembris anni dxxx; per annos iii, menses ii, dies xiii; sepultus xii Octobris, verosimiliter ad S. Petrum: et cessavit Episcopatus dies iii.

Erratum a
transcribente
Catalogum,

In hoc Pontifice finit secundus ille Catalogus, quem ante tomum i Aprilis Henschenius edidit, et quatenus tunc potuit eum priore antiquiorque illustravit, numeros in originalibus per litteras Romanas scriptos ad longum exprimens: quod nobis hic non putavimus faciendum, ut citius appareret quid et quam facile in iis alterari potuerit vitio transcribentium, videlicet u pro ii et contra. Et sane librorum sacordia magna factum oportet agnoscere, ut in hoc ultimo Pontifice, in quo accuratio summa videbatur promitti, notatis non solum nominibus Consulibus, sed etiam primo ultimoque die, plus turbatum fuerit in transcribendo. Nam primo solum scribuntur anni iii, dies xiii; ubi interponendos menses ii, clamat consensus Anastasianorum omnium exemplarium, Anastasium autem æque ac Auctorem MS. nostri multum hoc Catalogo usum scimus. Eisdem mensibus ii etiam habet Catalogus iii, de quo infra, Anastasio antiquior. Eisdem denique requirunt termini utrimque notati a die iii Iduum Julii, usque ad iii Iduum Octobris.

omissione
mensium 2,

C

2 Sed et hic novus se detegit transcribentium lapsus, cum constet a xii Julii ad xii Octobris non perveniri per menses ii, dies xiii. Ergo pro iii Iduum Octobris, legendum suggero vii Kalendas Octobris: et sic interjecto triduo vacantis Episcopatus, quod idem Catalogus assignat, venietur ad diem xxviii Septembris, quæ anno dxxx Dominica fuit. Verum dum attentius considero singula, existimo ultimarum trium elogiorum scriptori id omnino accidisse in Felice, quod auctori primi Catalogi accidit in Liberio, ut solum scripserit: Felix, natione Samnita, ex patre Castorio, sedit annos. a Consulatu Mavortii usque ad. a die iii Iduum Julii usque in. Hic fecit Basilicam SS. Cosmæ et Damiani in urbe Roma juxta templum urbis Romæ. Suppleturus cetera Auctor erat quando Pontifex obiisset.

designando
diem mortis,

et supplendi
quæ auctor
vacua dimis-
erat spatia,

3 Hoc autem fecerit is qui deinde addidit Pontificum duodecim sequentium nomina, numerumque anno-

rum, mensium, ac dierum quibus unusquisque sedit, usque ad S. Gregorii Decessorem Pelagium, id est usque ad extremos annos seculi vi; sed fecerit perquam infeliciter, scribeudo usque in diem iii Idus Octobris, quia hunc reperiebat Depositioni assignatum, et pro sepultura notando iii Idus. Id vero non attendentes Anastasius aliique, utrobique scripserunt iii Idus Octobris. Interim notaverit ille annos iii, menses ii, dies xiii, sicuti antiquitus notatos reperit, nec attenderit, quam id parum esset ad terminum ex die Sepulturæ acceptum.

conjectura
facta ex die
sepulturæ:

4 Porro ex præcitata Regis Athalarici Epistola haberi videtur, quod Romani Cleri ac populi pars constantior, intellecta S. Joannis morte, elegerit alium, pro quo obtinendo frustra apud Theodoricum institerit, alii Regi obediendum censentibus; unde civica illa extiterint certamina, pugna sine ferro, rixa sine odio, clamoribus non doloribus peracta. Verum quis ille Electus fuerit, nulla possumus conjectura assequi: solum de Felice ait Catalogus 3, Ipse ordinatus est in quietem, id est, ad quietem Ecclesiæ obtinendam. Nominatur vero sequentis anni Consul Mavortius: quia (uti apparet) auctori hujus ultimæ partis consilium fuit, juxta stylum primi catalogi, eosdem Consules non iterare: qui ergo Pontificatum Joannis finiverat cum Consule anni dxxvii Olybrio, necesse habuit primum sub ejus successore Consulem nominare anni dxxviii Mavortium.

Incertum an
et quis contra
Felice
electus sit:
F

5 Fueritque hic Quartus Felix ullis Sanctorum Fastis unquam adscriptus, aliter quam sub errore Joannis Diaconi, quo credidit S. Gregorii atavum ipsum fuisse, vehementer dubito; jam enim vidimus quam merito in Romanis Martyrologiis, post annum mdcxiii excusis, ad xxv Februarii mutatum id sit, substituto numero iii. Quod autem non in solo numero, sed in ipsa persona quoque erraverit Joannes, monstrat ipse dum addit, eisdem esse, qui Basilicam SS. Cosmæ et Damiani Martyrum via sacra juxta templum Romuli venustissime

ejus initia
cur Cos.
Mavortio
notata?

A venustissime fabricavit. Ad diem autem xxx Januarii, quo de Quarto agere elegit Bollandus, in antiquioribus quidem usque ad editionem Gregorianam anni MDLXXXIII inclusive nullus nominabatur Felix: postea Baronius simpliciter addidit (non indicato fonte ubi il hauserit) quod usque hodie legitur, Romæ S. Felicis Papæ, qui pro fide Catholica plurimum laboravit: in Notis autem propendit ille, ut elogium istud Tertii Felicis (licet iterum in Februario recurrentis) potius esse credat quam Quarti: jam autem vidimus hunc esse diem quo obiit Tertius. Quod vero Pancirolius, in Thesouris obsconditis urbis Romæ, opinetur hujus esse Reliquias in ecclesiis S. Thomæ et S. Sixti, mera est conjectura, adeoque ad cultum ejus probandum non sufficit; ut is in Januarii nostri recognitione fortassis sit ad Prætermisissos omandus, nisi interim certius aliquid Roma adferatur. Manet tamen illius virtuti hoc adscriptum Epitaphium, a Bollando relatum ex Appendice antiquarum inscriptionum du Chesne; nec non a Baronia post tom. xi appositum addendis anno 530.

Certa fides justis cœlestia regna patere,
Antistes Felix quæ modo lætus habet.
Prælati multos, humili pietate, superbis,
Promeruit celsum simplicitate locum.

B Pauperibus largus, miseris solatia præstans,
Sedis Apostolicæ crescere fecit opes.

An hic Pontifex Sanctis adscriptus aliter quam ex errore?

6 Quæ sub nomine hujus Pontificis circumferuntur epistolæ, rarum primam et secundam vobiscum vitio laborare merito censuit Labbeus noster: data enim utraque fingitur Lampadio et Oreste Coss. prima Kal. Martii, quando in vivis adhuc Felix fuit, secunda vero, xii Kal. Novembris, quando jam sedebat Bonifacius, et quidem mortuo Dioscuro certus Pontifex, ut constat ex Anastasio. Tertiam epistolam, quæ vulgo notabatur P. C. M. seu Boetii V. C. vindicari a nata subsistatit putavit Sirmundus, ex suo Arelatensi Codice solum legi jubens, Post Consulatum Marcellii: quo facto notaretur annus dxxxiii, qui iii Nonas Februarias Felicis adhuc secundus erat.

7 Post Felicem alii unum Pontifices inveniuntur, ab eo qui secundum Catalogum circa annum DLX transcripsit continuati hoc modo

BONIFACIUS, sedit an. ii, dies xxii.

JOANNES sedit an. ii, men. iii, dies u.

AGAPITUS sedit menses xi, dies xiiii.

SILVERIUS sedit an. i, men. u, dies xi.

VIGILIUS sedit an. xii, men. vi, dies xxii.

PELAGIUS sedit an. iiii, m. x, dies xiiii.

JOANNES sedit an. xii, men. xi, dies xii.

BENEDICTUS sedit annos iiii.

PELAGIUS sedit an. x, men. ii, dies x

D
FELIX IV
Decretales
confectæ.

Proximi
successores

E

CATALOGUS III

Ex antiquissimis membranis Palatinis Bibliothecæ Vaticanæ Cod. xxxix Armario i ante Psalmos Pœnitentiales.

Quandoquidem eruditissimus Schelstratius observavit, Anastasium Bibliothecarium ex primo Catalogo ita sumpsisse nomina Consulium, et ex secundo acta Pontificum ut numeros annorum, mensium, dierum atque ordinationum fere sumpserit ex tertio, cujus meminit Heuschenius in Prolegomenis ad Aprilium num. 53; eoque dignum censuerit, quem, licet ab Heuschenio ibidem rejectum, Seriei Chronologicæ, usque ad Silvestrum deductæ, insereret; ipsum hic integrum exhibere placet, priusquam transeam ad alios xxxii Pontifices, ex Anastasio ad hunc Catalogum collato describendos: in mergia autem notabo varietatem Lectionis Anastasianorum Codicum, de quibus infra agendum distinctius; tunc scilicet quando omnes omnino alium numerum habent, non vero cum aliqui ex ipsis Catalogo huic consentiunt; quos ea parte sinceriores vulgatis esse censebimus, propter hanc convenientiam.

C **BEATUS PETRUS** Apostolus et Princeps Apostolorum, Antiochenus, filius Joannis, provinciæ Galilææ vice Bethsaidæ, frater Andreæ, primum sedet Cathedram Episcopatus in Antiochia annos iii, et in Romam ingressus sub Nerone Cæsare, ibique sedit annos xxii, menses ii, dies iii. Hic scripsit duas epistolas, quæ Canonicæ nominantur, et Evangelium Marci: et ordinavit Episcopos iii, Linum, et Cletum, et Clementem; et Presbyteros x, et Diaconos iiii.

* Anastas. a,
xu d. xii.

LINUS, natione Italus, regionis Tusciæ, patre Herculano, sedit annos xi*, menses iii, dies xi*. Hic ordinavit Episcopos xv, Presbyteros xviii.

CLETUS, natione Romanus, de regione Vico-Patricii, patre Emiliano, sedit an. xii, menses i, dies xi. Hic ex B. Petri præcepto xxii Presbyteros ordinavit in Roma.

CLEMENS, natione Romanus de regione Cœlio monte, ex patre Faustino, sedit annos iiii, menses ii*, dies x. Hic ordinavit Episcopos xv, Presbyteros, x, Diaconos * ii.

* m. xi.
* d. xi

ANACLETUS, natione Græcus de Athenis ex patre Antiocho, sedit an. xiiii, men. ii dies x. Hic ordinavit Episc. vi, Presb. v, Diac. iii.

* a unu

EVARISTUS, natione Græcus, ex patre Judæo, nomine Juda, de civitate Bethlehem, sedit an. iiii,

menses x, dies ii. Hic ordinavit Episcopos ii, Presbyteros iii, Diaconos ii.

ALEXANDER, natione Romanus, ex Patre Alexandro, de regione Caput-Tauri, sedit an. x*, men. vi, dies ii. Hic constituit aquam Sparsionis cum Sale benedicti. Hic ordinavit Ep. u, Presb. iii, Diac. ii.

F
m un.

XYSTUS, natione Romanus, ex parte Pastore, de regione Via-lata, sedit an. x, * men. ii, diem i. Hic constituit ut ministeria sacrata non tangerentur, nisi a ministris. Hic ordinavit Episcopos iiii, Presbyteros xi, Diaconos iiii.

* m. xi, d.
xxi.

TELESPHORUS, natione Græcus, ex Anachorita sedit * an. xxi, mens. iii*. Hic constituit ut septem hebdomadas ante Pascha jejuniium celebraretur, et in natale Domini in nocte ut Missæ celebrarentur, et Gloria in excelsis Deo caneretur. Hic ordinavit Presb. xii, Diac. iiii.

* a xi, d
xxii.

YGINUS, natione Græcus, ex Philosopho de Athenis, cujus genealogiam non inveni, sedit an. iiii, men. iii, * dies iiii. Hic Clerum composuit et divisit gradus Ecclesiasticos. Hic ordinavit Episcopos vi, Presbyteros xv, Diaconos u.

* d. iiii,

PIUS, natione Italus, ex patre Rufino, frater Pastoris, de civitate Aquilea, sedit * an. xv, mens. iii, dies iii. Hic Angelo adinonente præce Pascha die

* a xix

A die Dominico celebrari. Hic ordinavit Episc. xii, Presb. xix, Diac. xxi.

ANICETUS, natione Syrus, ex patre Joanne, de Vico-Umisa, sedit an. * x, men. iii, dies iii. Hic constituit ut Clericus comam non nutriret. Hic ordinavit Episcopos ix, Presbyteros xiiii, Diac. iii.

SOTER, natione Campanus, ex patre Concordio, de civitate Fundis, sedit an. ix, * mens. vi, dies xii. Hic constituit, ut nulla monacha pallam sacratam tangeret, nec incensum poneret in sanctam Ecclesiam. Hic ordinavit Episc. xi, Presb. viii, Diac. ix.

ELEUTHER, natione Græcus, ex patre Abundio, de oppido Nicopoli, sedit an. xv, men. iii, dies ii. Hic constituit ut nulla esca a Christianis repudiaretur, quæ rationalis humanaque esset. Hic ordinavit Episcopos xii, Presbyteros xii, Diaconos viii.

VICTOR, natione Afer, ex patre Felice, sedit an. x, mens. ii, dies x. Hic constituit ut Pascha die Dominico celebraretur, sicut et Pius. Hic ordinavit Episcopos xii, Presbyteros iii, Diaconos viii.

ZEPHERINUS, natione Romanus, ex patre Abundio, sedit an. iiii, mens. vi, dies x. Hic ordinavit Episcopos xiiii, Presbyteros iii, Diaconos viii.

CALLISTUS, natione Romanus ex patre Domitio, de regione Ravennatum, sedit an. vi, men. ii, dies x. Hic ordinavit Episc. viii, Presb. xxi, Diac. iii.

URBANUS, natione Romanus, ex patre Pontiano, sedit an. iiii, menses x, * dies xi. Hic ordinavit Episcopos viii, Presbyteros vi, Diaconos vi.

ANTHERUS, natione Græcus, ex patre Romulo, sedit anno xii, mens. i, dies xii. Hic gesta Martyrum diligenter exquisivit. Hic ordinavit Episcopum i.

PONTIANUS, natione Romanus, ex patre Calpurnio, sedit an. ix, mens. v, dies ii. Hic ordinavit Episcopos vi, * Diaconos v.

FABIANUS, natione Romanus, ex patre Fabio, sedit an. xiiii, * mens. xi, dies xi. Hic ordinavit Episcopos xi, * Presbyteros xxi, Diaconos viii.

CORNELIUS, natione Romanus, ex patre Castino, sedit * an. ii, men. ii, * dies ii. Hic levavit corpora Apostolorum Petri et Pauli de Catacumbis. Hic ordinavit Episcopos viii, Presb. iiii, Diac. viii.

LUCIUS, natione Romanus, ex patre Porphyrio, sedit an. iii, mens. iii, dies iii. Hic præcepit ut duo Presbyteri et tres Diaconi Episcopum in omni loco non desererent. Hic ordinavit Episcopos viii, Presbyteros iii, Diaconos viii.

STEPHANUS, natione Romanus, ex patre Jobio, sedit * an. iiii, mens. v, dies ii. Hic constituit Sacerdotes et Levitas vestes sacratas in usu quotidiano non uti, nisi in ecclesia tantum. Hic ordinavit Episcopos viii, * Presbyteros iii, Diaconos v.

XYSTUS, natione Græcus, ex Philosopho, sedit * an. i, mens. x, dies xxiii. Hic ordinavit * Episcopos viii, Presbytero iii, Diaconos viii.

DIONYSIUS, ex monacho, cujus generationem non potuimus reperire, sedit an. vi, mens. ii, dies iii. His Presbyteris ecclesias dedit, et parochias et dioceses constituit. Hic ordinavit episcopos viii, Presbyteros xii, Diaconos vi.

FELIX, natione Romanus, ex patre Constantio, sedit an. iiii, mens. iii, dies xxii. Hic constituit supra memorias Martyrum Missas celebrari. Hic ordinavit Episcopos v, * Presbyteros viii, Diaconos v.

EUTITIANUS, natione Tuscus, ex patre Marino, de civitate Lunis. Sedit an. i, mens. i, diem i. Hic constituit fruges super altare, et uvæ benedicerentur. Hic ordinavit Episc. ix, Presb. xiiii, Diac. v.

CAIUS, natione Dalmata, ex genere Diocletiani, ex patre Gagio, sedit an. xi, men. iii, dies xii. Hic Ordines Ecclesiasticos disposuit. Hic ordinavit Episcopos, * Presbyteros xxiiii, Diaconos viii.

MARCELLINUS, natione Romanus, ex patre Projecto, sedit an. ix, * men. iii, dies vi. Hic ordinavit Episcopos v, Presbyteros iii, Diaconos vi.

MARCELLUS, natione Romanus, ex patre Benedicto, de regione Via-lata, sedit an. v, men. vi, dies xxi. Hic constituit titulos in Urbe Roma, propter baptismum et pœnitentiam. Hic ordinavit * Presbyteros xii, Diaconos vi.

EUSEBIUS, natione Græcus, ex Medico, sedit an. ii, men. i, dies iii. Hujus tempore inventa est Crox Domini nostri Jesu Christi, et Judas baptizatus est. Hic ordinavit Episc. xiiii, * Presb. xiiii, Diac. iii.

MELCHIADES, natione Afer, sedit an. iiii, * dies ii. Hic constituit ut nulla ratione die Dominico aut v feria, jejuniis quis de fidelibus ageret. Hic ordinavit Episcopos xii, Presbyteros viii, Diaconos v.

SILVESTER, natione Romanus, ex patre Rufino, sedit an. xxiii, men. x, * diem i. Hic congregavit Episcopos ccc viii, et exposuerunt fidem Catholicam, et Chrisma ab Episcopo confici, et baptizatum confirmari. Hic Dalmaticas præcepit indui, hic Sacrificium totum in lineum pannum involvi. Hic ordinavit Episcopos lxxv, Presb. xlii, Diaconos xxvii.

MARCUS, natione Romanus, ex patre Prisco, sedit an. ii, men. iiii, * dies xxi. Hic constituit ut Episcopus civitatis Ostiæ, qui consecrat [Episcopum Urbis] Pallio uteretur. Hic ordinavit Episcopos xxvii, Presbyteros xxv, Diaconos vi.

JULIUS, natione Romanus, ex patre Rustico, sedit an. xv, men. ii, dies vi. Hic constituit ut nullus Clericus cansam in publico ageret, nisi in ecclesia. Hic ordinavit Episc. ix, * Presb. xxviii, * Diac. iii.

LIBERIUS, natione Romanus, ex patre Augustino, sedit an. vi, men. iii, dies iii. Hic ordinavit Episcopos xix, Presbyteros xiiii, Diaconos v.

FELIX, natione Romanus, ex patre Anastasio, sedit an. i, men. iii, dies ii. Hic ordinavit Episcopos xix, Presbyteros xiiii, Diaconos iii.

DAMASUS, natione Hispanus, ex patre Antonio, sedit an. xviii, men. i, dies xi. Hic accusatus invidiose de adulterio, purgatus est a xliii Episcopis. Hic constituit ut Psalms die noctuque in ecclesia canerentur. Hic ordinavit Episc. lxxii, Presb. xxxi, Diac. xi.

SYRTIUS, natione Romanus, ex patre Tiburtio, sed. an. xv, * dies x. Hic ordinavit Episcopos xxxii, Presb. xxxi, Diac. xxi. Hic præcepit pœnitentibus ultimum Viaticum non negare.

ANASTASIUS, natione Romanus, ex patre Maximo, sedit an. iiii, * dies x. Hic constituit, ut quando Evangelium recitatur, Sacerdotes non se erigerent, sed curvi starent. Hic ordinavit Episcopos xi, Presbyteros viii, Diaconos v.

INNOCENTIUS, natione Albanensis, ex patre Innocentio, sedit an. xv, men. ii, dies xxi. Hic constituit ut qui natus fuerit de Christiana denuo nasci per baptismum [debeat]. Hic constituit Sabbato jejunare, quia Dominus Sabbato in sepulchro jacuit. et discipuli Sabbato jejunaverunt. Hic ordinavit Episcopos lxxiii, Presbyteros xxx, Diaconos * xi.

ZOSIMUS, natione Græcus, ex patre Abramio, sedit an. i, men. iii, * dies xi. Hic multa constituit in Ecclesia. Hic ordinavit Episcopos viii, Presbyteros x, Diaconos iii.

BONIFACIUS, natione Romanus, ex patre Jocondio Presbytero, sedit an. ii, men. iiii, * dies viii.

D
* m. iii.
P. xxii.

* m. ii, d.
xii.

* E. xxi.
P. xxvii.

* P. xiii.
* m. viii.
d. viii.

* d. xi.

E

* d. xx.

* P. xiiii.

E

* m. xii d.
xxvii.

* m. ii.

* D. xii.
vel xii.

* d. xii.

* d. xxvii.

Hic

* m. iii
d. xxi.

* P. xiii
vel xv.

* d. xii.
* P. ix.

rd

iii

ii. P. xi

* m. x.
* P. xxii.

* a. iii.
* d. x.

* a. iv, m.
ii, d. x.

* P. vii,

* a. ii
* E. ii.

* P. ix.

A Hic constituit ut nulla mulier aut monacha pallam sacratam lavaret, aut incensum in ecclesia poneret, nisi minister. Hic ordinavit Episcopos xxxii, Presbyteros xiii, Diaconos iii.

COELESTINUS, natione Romanus, ex patre Prisco, sedit an. um, men. x, dies xiiii. Hic constituit ut Antiphona ante Sacrificium caneretur, quod non ante fiebat, nisi tantum epistola B. Pauli recitabatur, et sanctum Evangelium. Hic ordinavit Episcopos xlvi, Presbyteros xxii, Diaconos xii.

XYSTUS, natione Romanus, ex patre Xysto, sedit annos um, dies xix. Hic incriminatus est post annum et menses um a quodam Basso, et cum lvi Episcopis purgavit se, et Bassus est damnatus. Hic ordinavit Episcopos lvi, Presb. xxum, Diaconos xii.

LEO, natus Tuscus, ex patre Quintiano, sedit an. xxi, men. i, dies xiiii. Hic congregavit Episcopos mille ducentos, qui exposuerunt fidem Catholicam, duas naturas in Christo, Deum et hominem. Hic ordinavit Episc. clxxxii, Presbyteros lxxxii, Diaconos xxxi.

ILLARIUS, natione Sardus, ex patre Crispino, sedit an. ii, mens. iii, dies x. Hic sparsit Epistolas de fide Catholica per orbem Orientalem, et confirmavit tres Synodos, Nicænam, Ephesinam et Chalcedonensem. Hic ordinavit Episc. xxii, Presb. xxii, Diaconos u.

SIMPLICIUS, natione Tiburtinus, ex patre Castino, sedit an. xii, men. i, * dies um. Hic constituit ut ad S. Petrum, et S. Paulum, Sanctumque Laurentium Presbyteri manerent propter, pœnitentes et baptismum. Hic ordinavit Episcopos xxxii, Presbyteros lvi, Diaconos xi.

FELIX, natione Romanus, ex patre Felice Presbytero de titulo Fasciola, sedit an. um, men. xi, * dies xix. Hic ordinavit Episc. xxxi, Presb. xum, Diac. u.

GELASIUS, natione Afer, ex patre Valerio, sedit an. iii, men. um, dies xix. Hic liberavit a periculo famis civitatem Romæ. Hic fecit tractatus et hymnos, sicut B. Ambrosius. Hic ordinavit Episcopos lxxii, Presbyteros xxxii, Diaconos ii.

ANASTASIUS, natione Romanus, ex patre Petro, de regione quinta Caput-Tauri. Sedit an. i, mens. xi, dies xxiiii. Hic ordinavit Episc. xii, * Presb. xiii.

SYMMACHIUS, natione Sardus, ex patre Fortunato, sedit an. xii, * mens. um, dies xxiiii. Hic et Laurentius sub contentione uno die ordinati sunt, et Symmachus in Lateranis et Laurentius in Ecclesia B. Mariæ: et Symmachus confirmatus est in Sede secundum iudicium Theoderici Regis: et Symmachus postea incriminatus cum lxx Episcopis se purgavit. Hic constituit ut omne die nataliis Sanctorum Gloria in excelsis Deo, caneretur. Hic ordinavit Episcopos cxii, Presbyteros xii, Diaconos xii.

HORMISDA, natione Campanus, ex patre Justo, de civitate Frisinone, sedit an. ix, * dies xiiii. Hic constituit Clerum et Psalmis erudit. Hic ordinavit Episcopos lv, Presbyteros xxi.

JOANNES, natione Tuscus, ex patre Constantio, sedit an. ii, men. xiii, * dies xii. Hic in custodia afflictus moritur. Hic ordinavit Episcopos xii.

FELIX, natione Sannus, ex patre Castorio, sedit an. iii, men. ii, dies xiii. Ipse ordinatus est in quietem. Hic ordinavit * Episcopos xix, Presbyteros lvi, Diaconos iii.

BONIFACIUS, natione Romanus, ex patre Sigiboldo, sedit an. ii, dies xxii. Hic et Dioscorus sub contentione ordinati sunt, sed Dioscorus eodem tempore defunctus, Bonifacius Sedem tenuit.

MERCURIUS, qui et *JOANNES*, natione

Romanus, ex patre Projecto, de Cælio monte, sedit annos ii, men. iii, dies vi. Hic ordinavit Episc. xxi, Presb. xii.

AGAPIUS, natione Romanus, ex patre Gordiano Presbytero, sedit men. xi, * dies xix. Hic ordinavit Episcopos xi, Diaconos iii.

SYLVERIUS, natione Campanus, ex patre Hormisda Episcopo Romæ, sedit an. i, men. u, dies xi. Hic ordinavit * Episc. lxxxii, Presb. xlvi, Diac. xii.

VIGILIUS

PELAGIUS, natione Romanus, ex patre Joanne Vicariano, sedit an. xi, men. x, dies xiiii. Hic est ordinatus a duobus Episcopis et uno Presbytero. Hic ordinavit Episcopos xlix, Presb. xxii, Diac. ix.

JOANNES, natione Romanus, ex patre Anastasio, sedit an. xii, men. xi, dies xxii. Hic ornavit et restauravit cœmeteria sanctorum Martyrum, et constituit per singulas Dominicas oblationes et luminaria ibidem agere. Hic ordinavit Episcopos lxi, * Presb. xxii, Diac. xiii.

BENEDICTUS, natione Romanus, de patre Bonifacio, sedit an. iii, men. i, dies xxum. Hic ordinavit Episcopos xxi, Presbyteros xii, Diaconos iii.

PELAGIUS, natione Romanus, de patre Ungildo, sedit an. x, men. ii, dies x. Eodem tempore tantæ pluriæ fuerunt, ut omnes dicerent, quia aquæ diluvii superinundarent: ac tales elades, quales a sæculo nullus meminit fuisse. Hic ordinavit Episcopos xlum, Presbyteros xxum, Diaconos um.

GREGORIUS, natione Romanus, ex patre Gordiano, sedit annos iiii, men. vi, dies x. Hic exposuit homilias xl, et Moralia Job, et super Ezechielum, Pastoralemque et Dialogos, et multa alia fecit. Hic augmentavit in Canone, Diesque nostros, usque in finem Missæ, Anglosque convertit ad Dominum nostrum. Hic fecit ut Missa super corpus B. Petri caneretur. Hic ordinavit Episcopos lxxii, Presb. xxxix, Diac. u.

SABINIANUS, natione Thuscus, de civitate Blera, de patre Bono, sedit an. i, men. u, dies um. Hic addidit luminaria in ecclesia B. Petri. Hic ordinavit Ep. xxum.

BONIFACIUS, natione Romanus, de patre Joanne, sedit men. um, dies xxum. Hic ordinavit Episc. xxi.

BONIFACIUS, natione Marsorum, de civitate Valeria, ex patre Joanne Medico, sedit an. vi, mens. um, dies xiii. Hic ordinavit Episc. xxxii, Diac. um.

DEUSDEDIT, natione Romanus, ex patre Stephano Subdiacono, sedit an. iii, dies xxxiiii. Hic dilexit Clerum multum. Hic ordinavit Episcopos xxxix. * Presbyteros xix, Diaconos u.

BONIFACIUS, natione Campanus, de civitate Neapoli, ex patre Joanne, sedit an. u, * dies xiii. Hic constituit ut nullus traheretur de ecclesia. Hic ordinavit * Episcopos xxum, Presbyteros xxii, Diaconos iii.

HONORIUS, natione Romanus, ex patre Petronio Consule, sedit an. xii, men. xi, * dies xum hujus temporibus levata est trabes in ecclesia B. Petri. Hic ordinavit Episc. lxxxum, * Presb. xiii, Diac. xi.

SEVERINUS, natione Romanus, ex patre Avieno, sedit men. ii, dies iii. Hic ordinavit Ep. iiii.

JOANNES, natione Dalmata, ex patre Venantio, sedit an. i, men. xi, dies xiiii. Hic per omnem Dalmatiam et Istriam multam pecuniam misit ad redemptionem captivorum qui prædati erant. Hic ordinavit * Episcopos iii.

MARTINUS, de civitate Tudertina provinciæ Tusciæ, sedit an. vi, mens. i, dies xxii. Hic congregavit Synodum Episcoporum cii, et condemnavit Cyrum

D

* d. xiiii.

* E. xiiii
P. xii
D. u.

* P. xxix.

E

* d. viii

* d. xvii.

* P. xii.

* m. iii vel
um.

C

* d. xiiii.

* d. xxii.

E. xxix.

F

* P. xii.

* d. xiii
* E. xxix.
P. xiiii

* d. xiiii.

* E. lxxxii
* D. xii.* E. xiiii.
P. xii

- A Cyrum Alexandrinum et Sergium Pyrrbun et Paulum Patriarcham C. P. qui contra immaculatam fidem novitates innectere præsumpserunt, et sextam Synodum, conscribens confirmavit. Hic ordinavit Episcopos * xxiiii, Presbyteros xi*.
- THEODORUS*, natione Græcus, ex patre Theodoro Episcopo, de civitate Jerusalem, sedit an. iii, mens. ii, dies xiiii. Hic ordinavit Episc. xliii, Presb. xxi, Diac. iii.
- EUGENIUS*, natione Romanus, ex Patre Rufiano, sedit an. ii, mens. ix, dies xxii. Hic ordinavit Ep. xiiii.
- VITALIANUS*, natione Signensis provinciae Campaniæ, ex patre Anastasio, sedit annos xii, mens. iii. Hic regulam ecclesiasticam atque vigorem ut mos erat omnino conservavit. Hic ordinavit Episcopos * xxiiii, Presbyteros xxii, Diaconos i.
- ADEODATUS*, natione Romanus, ex Monachis, de patre Jobiano, sedit an. iii, mens. ii, dies ii. Hic ordinavit * Episc. xliii, Presb. xxii, Diac. ii.
- DONUS*, natione Romanus, ex patre Mauricino, sedit ann. i, mens. ii, dies x. Hic ordinavit Episcopos ii, Presbyteros x, Diaconos ii.
- B *AGATO*, natione Sicula, sedit an. ii, menses ii, dies iv. Hic ordinavit Episc. xiiii, * Presb. ix, Diaconos iii.
- LEO JUNIOR*, natione Sicula, de patre Paulo, sedit menses x, dies xiiii. Hic constitutum fecit ut qui ordinatus fuerit Archiepiscopus nulla consuetudine, pro usu Pallii aut diversi officii, Ecclesiæ persolvere debeat. Hic ordinavit * Episc. xxi, Presb. xi, Diac. iii.
- BENEDICTUS JUNIOR*, natione Romanus, sedit mens. x, dies xii. Hic ordinavit Episc. xii.
- JOANNES*, natione Syrus, de provincia Antiochia, ex patre Cyrano, sedit an. i, dies ix. Hic ordinavit Episcopos xiiii.
- CONON* deest.
- SERGIUS*, natione Syrus, Antiochiæ regionis, ortus ex patre Tiberio in Panormo Siciliae. Hic statuit ut tempore confectionis Dominici Corporis, Agnus Dei a clero et populo decantaretur. Hic constituit ut diebus Annuntiationis Domini, et S. D. Mariæ, et S. Simeonis, quod Hypapante græce dicitur, Litanias, excant. Hic ordinavit Episcopos xcvii, Presb. xiiii Diac. ii, Sedit annos xiiii, mens. iii*, dies xxiii. .
- JOANNES*, natione Græcus, sedit an. iii, mens. ii, dies xii. Hic ordinavit Episcopos xv, Presbyteros ix, Diaconos ii.
- JOANNES*, natione Græcus, de patre Platone, sedit an. ii, mens. vi, dies xiiii. Hic ordinavit Episc. xix*.
- SISYNNIUS*, natione Syrus, de patre Joanne, sedit* an. iii, dies xv. Hic ordinavit* Episcopos lxxii, Presbyteros x, Diaconos ii.
- CONSTANTINUS*, natione Syrus, de patre Joanne, sedit annis iii, dies xv. Hic ordinavit Episcopos lxxiii*, Presbyteros x, Diaconos ii.
- GREGORIUS*, natione Romanus, ex patre Marcello, sedit an. ii, menses ix, dies xi. Hic constituit ut in quadragesimali tempore quinta feria jejunium atque missarum celebrationes fierent, quod ante non agebatur. Hic ordinavit Episcopos cl, Presbyteros xxii, *Diaconos iii.
- GREGORIUS*, natione Syrus, ex patre Joanne sedit an. x, mens. iii, dies xxii. Hic Græca Latinaque lingua eruditus fuit; Psalmus omnes per ordinem memoriter retinens, et in eorum sensibus subtilissima excitatione limatus. Hic ordinavit Episcopos lxxx, Presbyteros xxiiii*, Diaconos iii.
- ZACHARIAS*, natione Græcus, ex patre Polycrono, sedit an. x, mens. iii, dies xiiii. Hic ordinavit Episcopos lxxxii, Presbyteros xxx, Diaconos ii.
- STEPHANVS*, natione Romanus, ex patre Constantino, sedit an. ii, dies xxii*. Ordinavit Episcopos xv, Presbyteros ii, Diaconos ii.
- PAULUS*.
- STEPHANUS* deest.
- ADRIANUS*.
- LEO*.
- STEPHANUS*.
- PASCALIS*.

Ne quid porro subtraham suppellectilis nostræ antiquariæ, unde illustrari Pontificum historia possit; addo membranam, ante annos (ut apparet) sexcentos descriptam ex alia vetustiori, finem cui Vigilio Papa accipiente, id est in anno dlu; ubi etiam finem accipiunt Nomina Apostolicorum, inter *Analecta Mabillonii* tom. 3 pag. 426 descripta, et inventa post collectionem quamdam *Decretalium Canonumque*, ultra annum mxxxi non extensam. Sed ut multa nomina vitiose istis scripta, sic et numeri valde diversi habentur a nostræ membranæ numeris. Nec minor diversitas occurrit in altera Corbeiensi membrana, qua in eodem *Analectorum* C tomo pag. 429 incipit de Episcopis Romane Ecclesiæ, et protrahitur usque ad Joannem VI; in eo sic finiens, ut ejus decessorisque Sergii I annas diesque omiserit annotare. Diversitatem utrobique repertam, sub indicio litterarum BC, quibus prior posteriorque membrana Corbeiensis significetur, subter opponemus; si forte alicui usui sit alius, noster enim labor jam longius progressus erat, cum adferebantur; quam ut ex istis juvari nunc quidem possit.

NOMINA APOSTOLICORUM

ex Veteri membrana nostra, collata cum gemino MS. Corbeiensi.

Beatus Petrus præfuit R. an. xxv, m. ii, d. vii.
B sedit annos xx mens. ii, dies iii.

C deest Petrus.

Linus an. xi, m. iii, d. xii. vi Kal. Dec.

C sedit annos xii, menses v, dies xii.

Cletus an. vii, m. i, d. xvi Kal. Maji.

B an. xii, m. i, d. ii. C an. viii, m. ii, d. v.

Clemens an. viii, m. ii, d. x. viii Kal. Dec.

B an. viii, m. x. d. i. C an. vi, m. i, d. xiv.

Anacletus an. xii, m. i, d. vii. xvi Kal. Maji.

Deest B et C.

Evaristus an. xiiii, m. vii, d. ii.

B an. viii, m. vii, d. ii. C an. xiv, m. iii, d. ii.

Alexander an. x, m. vii, d. ii. v Non. Maji.

B an. xii, m. vii, d. ii. C an. vii, m. vi, d. vi.

Sixtus an. x, m. xiii, d. xii, viii Id. Apr.

B an. x, m. ii, d. i. C an. xxv, m. ii, d. i.

Telesphorus an. xi, m. iii, d. xvi. Non. Jam.

B an. xi, m. i, d. xxi. Con. xi, m. iii, d. xxvi.

Yginus an. iii, m. iii, d. vii. iii Id. Jan.

B an. iii, m. iii, d. i. C an. vi, m. iii, d. iv.

Anicetus an. viii, m. iii, d. iii.

B an. xi, m. iii, d. ii. C an. xi, m. iv, iii, d.

Utrobique autem præponitur Aniceto Pius.

LVII S BONIFACIUS II

LVIII S IOANNES II

LIX S. AGAPETVS

LX S SILVERIVS

- A Pius an. xi, m. iii, d. xxi. iii Id. Julii.
B an. xviii, m. d. i. Can. xviii, m. iv, d. iii.
 Soter an. viii, m. iii, d. xx. xi Kal. Maji.
B an. viii, m. ii, d. xxi. Can. xiv, m. v, d. ii.
 Eleuther an. xv, m. iii, d. v. viii Kal. Jun.
B an. xv, m. iii, d. ii. Can. v, m. x, d. xxii.
 Victor an. x, m. i, d. x. xii Kal. Maji.
B et C an. xv, m. iii, d. x.
 Zepherinus an. xvi, m. ii, d. x. vii Kal. Sept.
B an. xviii, m. vii, d. x. C an. xviii, m. vi, d. v.
 Calistus an. v, m. ii, d. x. ii Id. Octob.
B an. v, m. x, d. x, C an. v, m. ii, d. x.
 Urbanus an. viii, m. xi, d. xii. viii Kal. Jun.
B et C an. iii, m. i, d. ii.
 Antheros an. xii, m. i, d. xx. iii Non. Jan.
B an. . . . m. i, d. xi. C an. xi, m. i, d. x.
 Pontianus an. v, m. ii, d. ii. xii Kal. Dec.
B an. vii, m. x, d. xxii. C an. ix, m. v, d. ii.
et utrobique præponitur Pontianus Anthero.
 Fabianus an. xiiii, m. ii, d. x. xiii Kal. Feb.
B concordat. Can. xiv, m. i, d. x.
 Cornelius an. iii, m. ii, d. x. xviii Kal. Oct.
B an. ii, m. iii, d. . . . C an. ii, m. ii, d. iii.
 Lucius an. iii, m. iii, d. iii. iii Non. Mart.
 B *C concordat. B an. iii, m. viii, d. . . .*
 Stephanus an. iii, m. ii, d. xv. iii Non. Aug.
B an. vi, m. i, d. . . . C an. . . .
 Sixtus an. ii, m. xi, d. vi. viii Id. Aug.
B an. i, m. i, d. . . . Can. i, m. x, d. xxvi.
 Dionysius an. ii, m. iii, d. vii. vii Kal. Jan.
B an. viii, m. v, d. . . . C an. vi, m. v, d. i.
 Felix an. ii, m. x, d. xxv. iii Kal. Jun.
B an. iii, m. i, d. x. C an. iii, m. i, d. xxv.
 Euthicianus an. viii, m. x, d. iii. Id. Dec.
B et C an. i, m. i, d. . . .
 Gajus an. xi, m. iii, d. viii. x Kal. Maji.
B desunt dies C d. xii.
 Marcellinus an. viii, m. ii, d. xxv. vi Kal. Maji.
 Hic persecutione Diocletiani ductus est ut thurificaret, quod et fecit; et post paucos dies pœnitens, ab eodem Diocletiano pro fide Christi Martyrin coronatus est, vi Kal. Maji. et cessavit Episcopatus an. vii, m. v, d. xxv.
Melius hæc absunt ab utroque Corbejensi.
 Marcellus an. v, m. vi, d. xxi. xvi Kal. Febr.
B an. i, m. iii, d. . . . Can. ix, m. iv, d. xvi.
 Eusebius annis ii, m. ii, d. xxv.
B . . . m. . . . C an. vi, m. i, d. iii.
 C Melciades an. iii, m. vii, d. xxi. iii Id. Jan.
B et C an. iii, m. . . .
 Silvester annis xxiii, m. x, d. xi.
B et C concordant, nisi quod in B, desint dies et addatur Positio ejus Kalendas Januarias, pro Prædie Kalendas.
 Marcus an. ii, m. viii, d. xx. Non. Octobr.
B an. ii, m. i, d. xx. C an. ii, . . . d. x.
 Julius annis xi, m. ii, d. vi.
B an. xv, m. ii, d. viii. C an. ii, m. ii, d. x.
 Felix an. i, m. iii, d. ii, alibi postponitur Liberio.
B . . . d. i. C Felix sedit. . . .
 Liberius annis x, m. iii, d. iii.
B an. vi, m. iv, d. viii. C an. vii, m. v, d. iv.
 Damasus annis xviii, m. ii, d. x. iii Id. Decemb.
B an. xviii, m. iii, d. xi. C an. xviii, m. iii, d. xii.
 Siricius annis xv, m. xi, d. xxv.
B et C omittunt menses ac dies.
 Anastasius annis ii. . . . d. xxv.
B an. iii, d. xxi. C an. iii, d. x.
 Innocentius annis xv, m. ii, d. xxi.
Concordant B et C, nisi quod C habeat, m. i.
 Zosimus anno i, m. iii, d. xxv.
B an. vii, m. ix, d. ix. C an. i, m. iii, d. xi.
 Bonifacius annis iii, m. viii, d. xiii.
Propylæum Maji.
- Concordant B et C, nisi quoad, d. vi.*
 D Cœlestinus annis viii, m. i, d. viii.
B an. ix, m. x, d. xvii. C an. viii, m. x, d. xvi.
 Sixtus annis viii diebus xviii.
Convenit B. sed C habet, d. xvii.
 Leo annis xxi, m. i. d. xxviii.
B an. xx, m. i, d. xiii. C an. xxi, m. i, d. xiii.
 Hilarus annis vi, m. iii, d. x.
Convenit B: ast C an. vi, m. ii, d. xii.
 Simplicius an. xv, m. i, d. vii. Kal. Mart.
Mensis desit in B, in C solum sunt d. vi.
 Felix annis viii, m. xi, d. xvii,
B an. viii, m. v, d. xvii. C an. viii, m. x, d. xviii.
 Gelasius annis iii, m. viii, d. vii.
B et C conveniunt, sed habent d. xviii.
 Anastasius an. ii, m. xi, d. xxiiii.
B et C an. i, m. xi, et C solum d. xxiiii.
 Symmachus annis xv, m. viii, d. xviii.
B et C an. xv, m. vii, d. xvii.
 Hormisda annis viii. . . . d. xviii.
B d. xvii. C d. xvi.
 Joannes annis ii, m. viii, d. xviii.
B an. ii tantum. C an. ii, m. ix, d. xvi.
 Felix annis iii, m. ii, d. xvi.
 B an. iii tantum. C an. iii, m. ii, d. xii. E
 Bonifacius annis ii, diebus xxvii.
B tantum annos ii, C d. xxvi.
 Joannes annis ii, m. iii, d. vi.
Convenit C: sed B solum habet an. ii.
 Agapitus anno i, m. xi, d. xviii.
B solum habet an. i, C an. iv, m. xi, d. xviii.
 Silverius anno i, m. viii, d. xi.
B solum habet an. i. C an. ii, m. v, d. xxvi.
 Vigilius annis xviii, m. vi, d. xxvi.
B an. xiiii tantum. C an. xvii, m. vii.
Hactenus membrana nostra cum utroque Corbejensi MS. quorum primum hic desinens hæc subjungit. Ab Apostolica Sede Petri Apostoli usque Ordinationem Sancti Silvestri anni cclvii: ubi videtur auctor scripsisse, vel scribere voluisse annos ccxlvii; idque ex sententia quæ mortem Apostoli refert anno Neronis penultimo Christi lxxvii cum ordinatus Silvester sit anno cccxiv. Membrana Porro Corbejensis posterior, sic ulterius continuatur.
- CONTINUATIO MS. C.
- F Pelagius an. . . . m. x, d. xix.
 Johannes an. xii, m. xi, d. xxvi.
 Benedictus an. iv, m. i, d. xxvii.
 Pelagius an. x, m. ii, d. x.
 Gregorius an. xiii. m. ii, d. x.
 Fiunt usque hic lxxii.
 scilicet non numerato Petro, omissisque Clela et Marcellino.
 Savinianus sed. an. i, m. ii, d. ix.
 Bonifatius sed. an. . . . m. viii, d. xxii.
 Item Bonifatius an. . . . m. viii, d. . . .
 Deus-dedit an. iii, d. xx.
 Bonifatius an. v, m. x.
 Honorius an. xii, m. xi, d. xvii.
 Severinus an. . . . m. ii, d. iv.
 Johannes an. i, m. viii, d. vi.
 Theodorus an. vi, m. v, d. xviii.
 Martinus an. iii, m. i, d. xxvi.
 Eugenius an. ii, m. ix, d. xix.
 Vitalianus an. xiv, m. vi.
 Aleodatus an. iv, m. ii, d. v.
 Donus an. i, m. v, d. x.
 Agatho an. ii, m. vi, d. xiv.
 Leo sed. an. . . . m. x, d. xviii.
 Benedictus sed. mens. x, d. xiii.
 Johannes sed. an. . . . d. x.

- A Canon sed. mens. xi.
Segrius sed. an.
Johannes sed.

Anastasiani
Codices varii.

Porro ex tribus jam indicatis membranis sola prima, scilicet nostra, ob causam prænotatam, una cum præcedenti tertio Catalogo usui nobis erit, ad dijudicandos numeros, per quam diverse in diversis Anastasii Codicibus signatos. Utemur autem Anastasio editionis Regiæ Parisinæ, ex fide Codicis Velscriani, cum variis in margine lectionibus, ex MSS. Cassinensi et Barberino, notatis per litteras C. B. Ad calcem adduntur similes lectionum varietates, 1 ex duobus Codicibus

Freherianis, notatis A. B. 2 ex Codicibus Mazarino, D Thuano, Regio, notatis M. D. R. 3 denique ex alio Codice Thuano: quibus omnibus additum velim nostrum MS. cographum de Vitis Pontificum, usque ad Pontificatum Martini V. Intelligi etiam cupio, quod, cum assignatis cuique Pontificatui vel Interpontificio terminis, nullus in subsequenti commentariolo Auctor opponitur, extra controversiam sint numeri annorum, mensium ac dierum, quia in omnibus vel plerisque exemplaribus concorditer inveniendi, nec aliunde suppetit confirmatio ponderis certioris.

LVII BONIFACIUS II

Ab aa. 530
ad 532 an.
2, d. 26.

BONIFACIUS, natione Romanus, ex patre Sigilbaldo, fuit temporibus Athalarici Regis et Justiniani Augusti, anno DXXX, XXIII Septembris, in Dominica sub contentione ordinatus cum Dioscoro, et hoc XIII Octobris defuncto, communiter receptus XXII Octobris in Dominica, confirmatus a Rege die X Novembris in Dominica. Sedit a die Ordinationis suæ annos II, * dies XXII, usque ad XXIII Octobris, anni DXXXII; sepultus anno aliquo sequenti in Basilica S. Petri XII Octobris; et cessavit Episcopatus mensem I, dies

*Baron dies
14

B XXXIII..

Ecclesiæ li-
bertas circa
Pontificis
assumptio-
nem,

Baronius ad annum 526 num. 74 prudenter notat, quod sub Theodorico Rege (ostendi ego quod sub Athalarico nepote illius) Romanus Clerus populusque coactus fuerit, designatum pridem a Theodorico Felicem suscipienda, subire duram conditionem non habendi Pontificem, nisi quem Reges, iique Arianis, probassent. Accepisse tamen, inquit, tanta præsumptio noscitur moderationem illam, ut ex pristino usu Clerus eligeret Romanum Pontificem, quem tamen Rex suo assensu confirmaret: quam quidem ab Arianis Italia Regibus vendicatum sibi tyrannice auctoritatem, iis de medio sublatis, Orientalis orbis Imperatores sibi pariter arrogarunt: quod S. Gregorius valde ingemiscit. Adde ego occasione hujus schismatis aggravatam fuisse Ecclesiæ servitutem: initio enim liberum fuit Clero, electum a se Episcopum statim curare ordinandum, saltem ut Episcopum Vicarium, donec advenisset confirmatio; ut vel ex hac ipsa duplici Ordinatione Bonifacii apparet, facta haud dubie aut allatum aut etiam requisitum pro alterutra parte consensus: quandoquidem Dioscorus, jam aliquomdiu ordinatus, obiit XII Octobris, et etiam post mortem ejus schisma duraverit, iis qui ipsum ordinaverant adhuc decem dies suspendentibus consensus in jam factam alterius Ordinationem.

magis re-
stricta prop-
ter hoc schi-
sma:

C

2 Non est autem mihi dubium, quin uterque ordinatus mox ad Regem miserit pro confirmatione impetranda: suspensumque diu mansisset negotium, si fuisset de jure potiori disceptandum in Synodo, sicut factum Symmacho et Laurentio contendentibus: sed nuntiata citius Dioscori morte, nihil moræ dixerim fuisse in Rege, Ecclesiæ pacem unice curante, quin confirmaret alterum, idque etiam prius quam in eum consensisse, partem adversariam cognovisset; quod id expedientissimum esset ad terminandum schisma, si illud Romani vellent in longum protrahere, quodque a Gotthis genus durasse Bonifacium verosimile faciat Gothicum patris nomen. Dies igitur in vacantis Episcopatus ante prædictam Ordinationem, ex veteri Catalogo adhuc sumo: quos etiam habent Anastasiani codices quatuor, sicut et MS. nostrum. Alii autem Anastasiani Codices vacationem ponunt, mensis I, dierum XV, quos putamus inter Felicis mortem et Bonifacii confirmationem fluxisse. Atque hac ratione fortassis possent vacatio Episcopatus et vacatio Pontificatus distingui, si ea res consequentiam habuisset. Non ha-

in quo Electi
ordinati an-
te consensus
a Rege datum.

buisse autem, cogor credere ex Pontificatu Agapeti, qui recte ordinari nequit, nisi Decessorem ejus eundemque Successorem Bonifacii, serius consecratum statuamus quam post dies VI, quos habent Codices aliqui. In MSS. Cassinensi, Thuano, duplici Freheriano ac nostro, inveniuntur expressi, menses II, dies XV: sed nimium id est, et sufficiunt mensis I, dies XXIII: quæ non admodum magna mutatio est, nosque ad exitum desideratum cum Agapeto perducet.

3 Quæ contra initium hujus Pontificatus, a nobis constitutum, objeci posset Epistola ad Cæsarium Arelatensem, vitiatam judicavit Labbæus, adjecto perperam die VIII Kalendas Februarias, Lampadio et Oreste Coss. quando usque ad Septembris adhuc vivebat Felix, jubetque legi Post Consulatum Lampadii et Orestis. Sed si Epistolam ipsam admittimus, prout admittendam suadet Cyprianus in Vita S. Cæsarii lib. I sub finem; præstabit credere, eam repertam absque die et Consule; nec enim verosimile est, quod od Epistolam Decessori suo missam distulerit respondere Bonifacius totis tribus mensibus. Idem ergo et diem et Consulatum temere adjecerit, qui sub Bonifacii nomine etiam consinxit Preces ejus et Justiniani Principis, signans eas VIII Kalendas Octobris, Justiniano III et Oreste Coss. Nec enim cum Oreste, sed solus Consulatum in Justiniano gessit, idque anno DXXXIII, mortuo jam Bonifacio: cujus et alia Epistola, quasi ad Euladium Alexandrinum scripta, sine mense ac Consule, etsi ex chronologia falsi convinci nequeat; convincitur tamen imposturæ, collata cum vera Hormisdæ Epistola LXIV ad Joannem Miletanum de simili argumento quam ita transcribit, ut sola commutet nomina, quo deridendum se præbet Auctor; execrabilem vero, cum sanctissimo viro Aurelio Corthoginensi Episcopo, ea impingit, quæ sunt falsissima.

Epistolæ Bo-
nifacii
interpolatæ

F
aut factæ.

4 Idem Pontifex anno DXXXI post Consulatum Lampadii et Orestis VI. CC. sub die VII Idum Decembrium, in consistorio B. Andreae Apostoli, præsedente Synodo ei, cujus Acta a præcætitatis verbis exordientia Lucas Holstemus primus eruit; eorumque veritatem, chronologica deductione præcedentium subsequentiumque Pontificum, confirmavit: non eodem plene viam insistens nobiscum, eodem tamen tendens ac pertingens: quem sequeremur, nisi retinendos esse antiquorum Catalogorum numeros crederemus, qua licet; et in ordiendis Episcopatibus, quantum per eosdem nu-

Synodus Ro-
mana sub eo
habita.

meros

A meros licet, hobendam rationem diei Dominicæ, ad quorum neutrum ille advertit.

Epitaphium, 5 Porro tam similis Primi ac Secundi Bonifacii fortuna, in eo quod uterque sub contentione una die cum alio ordinatus sit, dubium mihi facit, utrius credi debeat Epitaphium, quo defunctus laudatur, quod Mitis adunavit divisum Pastor ovile etc.

Interim sub hac cautela relinquentes ipsum Primo, Secundo aptobimus alterum, a Romano Presbytero, tempore Eugenii III, repertum in Porticu dicta Pontificum :

Atria magnifici sunt membris plena sepulcri
Sedis Apostolicæ BONIFACI PRÆSULIS ALMI.

Correcti Anastasius,

Corrigendus porro Anastasius est, cum scribit, quod sepultus est Bonifacius sub die xvi Kal. Novembris consulatu Lampadii : et legendum Iterum Post Consulatum Lampadii, ut habeatur DXXXIII. Correctionem hanc verosimilem nobis facit Epitaphium a Mabillono tom. 3 Analectorum pag. 435 repertum in quodam Codice monasterii S. Vitoni, licet ita mutilum atque cæsum ut quoad versus quidem vix aliquid sani elici potuerit (utinam tamen vel fragmenta dedisset, dubium supra propositum explicatura) quoad clausulam vero chronicam sic utcumque legibile visum, Sedit annos III, dies xxii, depositus in pace xvi Kalendas Novembris, imper. Proconsul. Lampadio et Oreste viris clarissimis ubi cum rō imper. Proconsul. nullum

et Baronius in anno mortis.

B

sanum sensum faciat, rationabili valde conjectura præsumitur, compendarias notas *ITĒR. P. CONSVL. LAMP. ET OR. VV. CLAR.* (quas notas Vitonianus librarius imperite extendit atque pro *ITĒR*, credidit haberi *IPĒR*) sic fuisse extendendas, Iterum post Consulatum Lampadii et Orestis virorum clarissimorum.

6 In biennio Pontificatus ita consentiunt omnes Codices, ut nihil dubitem triennium Codicis Vitoniani adscribere ceteris librarii oscitantis erratis. Baronius unum annum dumtaxat et dies ii huic Bonifacio relinquit, a xvi unius Octobris ad xvii alterius Octobris numerandos, ut mori eum faciat anno DXXXI: huc enim se cogi credidit quia in titulo Euloxiæ invenitur inscriptio, qua constare putat, eum hoc anno, videlicet post Consulatum Palladii et Orestis, successorem habuisse Joannem. Ergo solum tenet sub finem anni ordinatum Joannem, et positam inscriptionem : de die autem Ordinationis negat aliquid certi defini posse. In has angustias eum cogunt non animadversæ litteræ *IT.* quæ præpositæ litteris *P. C.* faciunt, ut *IT. P. C. LAMPADII ET ORESTIS VV. CC.* quomodo ipsemet scribit Baronius, legi debeant; Iterum post Consulatum etc. alias invenisset notari sibi annum DXXXII, qui ei angustias omnes laxasset, ad integrum biennium Bonifacio relinquendum.

D
BONIFACIUS II.

E

LVIII JOANNES II

JOANNES, qui et MERCURIUS, natione Romanus, ex patre Projecto, Presbyter tit. S. Clementis, fuit temporibus Athalarici ac Theodati Regum et Justiniani Augusti, ordinatus anno DXXXII, xiiii Decembris in Dominica, sedit annos II, menses III, dies III, usque ad annum DXXXV*, XXI Aprilis : et cessavit Episcopatus dies III : ipse autem sepultus est in Basilica S: Petri xxvii Maji.

Ab an. 532
ad 535 an.
2, m, 4, d. 3.

*Bar. a 531
ad 535 an.
4 m. 6 d.

Initium hujus Pontificatus

Corrigendus hic rursus Anastasius, sepultum Joannem scribens post Consulatum iterum Lampadii, qui solum esset annus DXXXII, quo is cœpit; et legendum Post Consulatum Paulini. Cetera, ut a nobis notata sunt, ita concorditer habentur ubique : nisi quod pro III diebus vacantis post obitum Joannis Pontificatus, passim legantur dies III; quos oportuit uno addito augeri, ut successoris Ordinatio habeatur in Dominica. Quod autem non exprimatursupiam prolixius tempus, verosimile mihi facit nullam omnino habitam fuisse rationem Regis, idque quia sperabantur pellendi tota Italia Gotthi per felicia Belizarii Ducis arma, Francorumque ex alia parte in ditiones Gothicas irruptionem, contra quos occupatissimus et longe a Roma positus Rex Theodahatus, ægreque sese defendens, coactus fuit hoc ipso anno iis cedere totam Provinciam, et quidquid intra Alpes ac Rhodanum possidebat : adeo ut credi possit cœptum excuti ab Ecclesia jugum, quod mox Imperatores Græci durius tenaciusque adstringerent.

C
et brevis Interpontificium secutum.

Ejusdem Pontificatus monumentum pro an. 532.

2 Baronius, nihil certi inveniens quod dicere possit de initio, adeoque et de duratione hujus Pontificatus (quem putat ob Anastasio usque xxvii Julii extendi) satis habet ostendisse, non ante annum DXXXV obiisse Joannem, et saltem ante finem anni DXXXI sedere cœpisse : quod ultimum jam refutavimus. Ipsa autem inscriptio, quæ Baronium fefellit, talis hodieque visitur in Basilica S. Petri ad vincula, teste Luca Holstenio, et huc mire facit : † SALBO PAPA. N. JOHANNIS. COGNOMENTO. MERCVRIO. EX. SĒC. ECCL. RŌM. PRESBYTERIS ORDINATO. EX. TIT. SĒI. CLEMENTIS. AD. GLORIAM. PONTIFICALEM. PROMOTO. BEATO. PE-

TRO. AP. PATRONO. SVO. A. VINCVLIS. EIVS. SEVERVS. PB. OFRT. ET. IT. P.C. LAMPADI. ET. ORESTIS. VV. CC. VRBICVLVS. CEDRINVS. EST. Ubi Orbiculum, explico Orbiculum; et conjecto, significari mensam cedrinam, ibidem oblatam a Severo, Presbytero S. Petri ad vincula. Congruentioram conjecturam, si alius suggerat, libenter amplectar. MS. nostrum Mercurium simpliciter nominat, antiquus Catalogus Mercurium qui et Joannes; Anastasius, Joannem qui et Mercurius : et hoc magis placet. Vix autem dubitem quin more Romano, tunc necdum cœoleto, utrumque ei nomen fuerit antequam Pontifex crearetur; sed prius, utpote Christianum, libentius usurparit.

3 Baronius, ex Appendice antiquarum inscriptionum Duchesne ejusdem Joannis hoc Epitaphium a successore Agapeto compositum, habet in Addendis ad an. 535.

Mente pia vivens, Christ nutritus in aula,
Et sola gaudens simplicitate boni;
Blandus in obsequiis, et puro plenus amore,
Pontificum vitam jure quietis agens;
Qui gratus populis et celso dignus honore,
Sumpsisti meritis Pontificale decus :
Commissumque tibi pascens bonitate magistra,
Servasti cunctum sub bonitate gregem :
Pro quo rite tuum venerans Agapetus honorem,
Præstitit hæc tumulo munera grata tuo :
Qui nunc Antistes Romana celsus in arce,
Sedis Apostolicæ culmina sacra tenet.

F

LIX S. AGAPETUS

Ab an. 532
ad 536 m.
11, d. 20.

AGAPETUS, natione Romanus, ex patre Gordiano Presbytero, Clericus ad S. Joannem et Paulum, ordinatus anno DXXXU, XXIII Aprilis in Dominica tertia post Pascha; fuit temporibus Theodahati Regis et Justiniani Augusti, per menses XI, dies XX, usque ad XII Aprilis, quo obiit Constantinopoli anno DXXXVI; et corpus Romam relatum in loculo, sepultum est ad S. Petrum XX Septembris, quo colitur: cessavit autem post ejus mortem Episcopatus mensem I, dies XIII.

Obitus 17
Maji,

Græci S. Agapetum colunt XIII Aprilis, quem esse verum mortis diem multo securius ipsis, qui præsentibus notaverunt, credimus, quam Anastasio, X Kalendas Maji, Constantinopolim progressum, et ibidem eodem die mortuum Sanctum scribenti. Narrat autem contentionem cum Justiniano, propter Anthimum Patriarcham hæreticum, quem et coram Imperatore convicit, et eodem annuente expulit excommunicatum, et omnia obtinuit quorum causa directus fuerat Constantinopolim a Theodato Rege; post dies vero aliquantos ægrotudine correptus defunctus est, non X, sed XII Kalendas Maji. Cum autem antea dicitur quod ambulavit Constantinopolim X Kalendas Maji, legere velim Martii: neque enim mensis I, dies XXU (quot inter XX Februarii et XIII Aprilis comprehenduntur) ejusmodi itineri, actisque præmemoratis, et quantumvis brevis, alicujus tamen temporis ægrotudini nimis aut pauci aut multi sunt.

profectio
CP. 20 Feb.

B

2 *Ista autem correctione Anastasio adhibita, salva manent omnia. Sic etiam vacante adhuc Sede, celebrata*

Synodus Constantinopolitana optime convenit cum nostra chronologia, siquidem ea cæpta notatur Post Consulatum Flavii Bellisarii Indictione XIII id est anno DXXXVI, ut Nonas Maji id est, XIII die post obitum Agapeti: a dextera considentibus et simul audientibus, secundum jussum piissimi Imperatoris Justiniani NN. Episcopis ex Italiæ regionibus: prius quidem ab Apostolica Sede missis, postea vero assistentibus sanctæ memoriæ Agapeto, qui fuit Papa antiquæ Romæ huc advenienti..... et simul audientibus Theophane et Pelagio Diaconis Apostolicæ Sedis, Mena et Petro Notariis, et quibusdam Diaconis Apostolicæ Sedis, qui comitati sunt Agapetum Papam antiquæ Romæ huc advenientem.

Synodus ibidem eomortuo celebrata

3 *Baronius sicuti affirmare non audeat, quo die creatus Agapetus sit, ita nec de tempore, quo sedit aut obiit, quidquam certi statuit; solum pro certo ponit, initio anni DXXXV creatum, ultra annum in eo Pontificatu vixisse, et ante mensem Majum obiisse.*

Baronius circa tempus hæsitantia.

LX S. SILVERIUS

Ab an. 536 ad
537 an. 1.
men. 5, dies
11.

SILVERIUS, natione Romanus, ex patre Hormisda Episcopo Romano, fuit temporibus Theodati ac Witigis Regum et Justiniani Augusti, per vim obtrusus et ordinatus anno DXXXIII, VI Junii, Feria VI; deinde pacis causa Dominica proxima acceptatus a Clero, sedit annum I, menses II, dies VI, usque in XII Novembris, anni DXXXIII*, quando de Pontificatu depositus est detrususque in monasterium, ac postea missus in Pontiam insulam; ubi exilii ærumnis confectus, obiit et sepultus est die XX Junii, quando etiam colitur.

• Baron. a 536
ad 540 an. 4,
men. 6.

C Cessavit autem, post Silverii Depositionem, Episcopatus Romanus dies II.

F

Dies ordin.
6 Junii.

Dies solum XIII, inter Agapeti mortem et ordinationem Silverii, interponunt edita Anastasii exemplaria: sed hi non videntur sufficere ut Constantinopoli Romam perferretur talis nuntius. Igitur cum Codicibus Casinensi, Regio, atque Thuano, nec non cum MS. nostro, mensem I pono, eique addo dies, non XXIII (ut iidem) neque XXIII, ut alii plures, sed XIII, qui facillime in XXIII converti potuerunt. Non venit sic quidem in Dominicam, qua potuerit ordinatus fuisse Silverius, sed in Feriam VI. Verum, in Ordinatione tam irregulari ac violenta, qualis Silverii fuit, nullam habitam rationem diei nemo mirabitur, proxima tamen Dominica die VII Junii dici poterit consensisse in eum Clerus ac populus, ut ex tunc verus Pontifex fuerit: sic autem inter Depositionem illius referendam ad XII Novembris, et Vigiliæ Ordinationem habebuntur dies II magno Codicum omnium consensu definiti.

2 *In nostra membrana et unico Freheriano Codice, pro mensibus II numerantur VIII. Sed hi, si fundamentum habent aliquod, istud habent; quod, licet Sil-*

Unde aliqui
9 menses
accipiunt?

verius depositus fuerit quatuor mensibus citius, ordinatusque Vigiliæ (uti constat ex die Ordinationis suæ XII Novembris, inferius probando) urbe tamen adhuc obsessa a barbaris, quibus illam tradere fingebatur voluisse Silverius, tutum non fuit ipsum inde educere et exportare in exilium, itaque retentus ibi sit in monasterio, ubi monachum induere coactus fuerat; donec soluta obsidione, Vigiliæ, qui eum quasi in fide sua susceperat, eduxit misitque in exilium, mense Martio sequentis anni, ad quod usque tempus aliqui ejus Pontificatum numerandum censuerint. Qua in tragedia explicanda quoniam Annalium parens Baronius diversimode vacillavit, nesciens ubi pedem figeret, et quod Silverio principium daret (quia nusquam plus quam annum I, menses II, dies X, invenerat numeratos, et Pontificatum ejus usque ad XX Junii, anni DXXXIII putabat extendendum) totam quoque Anastasii relationem per se ruere credidit. Placet igitur hæc aliquanto tractare fusius.

DISSERTATIO XIII

De Ordinatione et Abdicatione S. Silverii, atque Vigilii Subrogatione.

Promota a
Gothis Silverio,

Cum Romæ nuntiata mors Agapeti fuit, pro eo Silverius levatus est, a tyranno Theodahato sine deliberatione Decreti: qui Theodahatus corruptus pecunia, talem timorem induxit Clero, ut qui non consentiret in ejus ordinationem gladio puniretur. Equidem Sacerdotes non subscripserunt secundum morem antiquum, neque decretum confirmaverunt ante Ordinationem. Jam autem ordinato sub vi et metu Silverio, propter adunationem Ecclesiæ et religionis, se subscripserunt Presbyteri. Ita Anastasius Biblioth. veram tamen causam violentiæ, tam præcipitis et non ante usitatæ, Theodahato fuisse existimo, non datam ei a Silverio pecuniam, licet id forte rumor sparserit; sed metum a Justiniano Imperatore, quem graviter offenderat, invalendo regnum Gothorum, contra ejus legitimum possessorem et Imperatoris clientem. Quia enim Siciliam jam occupaverat

propter metum
offensam
Imperatoris;

B Belisarius, et timebatur proxime in Italiam cum exercitu trajecturus; cavendum sibi putavit Rex barbarus, ne Imperatoriæ partis studiosus aliquis ad Pontificatum elevaretur. Et ipse quidem post duos menses divino nutu, ob insurgentibus contra se subditis, una cum Regno, quod tam molis artibus conabatur stabilire, spoliatus etiam vita est, mense scilicet Augusto circiter medio, ac Vitiges Rex constitutus: Silverius vero culpam, si quam in aditu Pontificatus admisit, abunde eluit per ærumnas exilii, usque ad mortem causa fidei toleratas.

Vigilius,
Anthimi
restitutionem
pollicitus
Augustæ,

2 Etenim (ut scribit Liberatus Carthaginensis Diaconus, hujus orationis temporis Auctor) Agapeto Constantinopoli mortuo, Theodora Augusta, vocans Vigilium Agapeti Diaconum, profiteri sibi secreto ab eo flagitavit, ut, si Papa fieret, tolleretur Synodum, paulo ante sub Menna celebratam, et scriberet Theodosic, Anthimo et Severo, de hæresi damnatis, et per epistolam suam eorum firmaret fidem, promittens ei dare præceptum ad Belisarium ut Papa ordinaretur, et dari centenaria septem. Lubenter ergo suscepit Vigilium promissum ejus, amore Episcopatus et amore auri; et facta professione Romam profectus est: ubi veniens, invenit Silverium **C** Papam ordinatum: quin et Ravennæ reperit Belisarium, in eadem urbe sedentem eamque obtinentem.

serius Romam
venit.

3 Verum hic ante omnia corrigendus est error, quem non Liberati, sed librorum ejus esse persuadeor, qui Ravennam pro Neapoli scripserint: illa enim tunc vel maxime Gothorum regia erat, et illuc se contulerat Vitiges, occiso post captam a Belisario Neapolim Theodahato; diffidens scilicet se Romam posse tueri, confidens vero quod eandem, auctus Francorum viribus, facile recuperaret: quemadmodum re ipsa sequenti anno ad illam cum numero exercitu rediit. Et ille quidem abiens, ut scribit Procopius, Silverium urbis Antistitem Senatūque ac populum. . . . ut fidem in Gothos servarent, etiam jurisjurandi Sanctionia obligavit. . . . Romani vero, metu, ne quæ Neapolitanis evenerant paterentur, melius duxere Imperatoris militem intra urbem admittere, præcipuo ad id suadendum Silverio urbis Antistite Receptaque est Roma sexagesimo anno, mense eodem, postquam a barbaris insessa fuerat, cum undecimum imperandi annum ageret Justinianus, id est ipso anno dxxxvii mense Augusto: tali enim mense anno cccclxxvii Urbem occupaverat Odoacer Rex Herulorum. Tum vero Belisarius, licet ea quæ

Hac autem a
Belisario
recepta

diximus mandata pro Vigilio accepisset, tam recenti tamen Silverii erga Imperiales beneficio obstrictus, noluit, vel non ausus est quidquam contra eum moliri, quem sciebat tam gratiosum populo esse. Multo etiam minus oportet eam id ausum fuisse, cum anno dxxxviii, die xxi Februarii, Urbs capta est a Vitige obsideri. Sed quoniam ea obsidio non fuit tam orcta, majori hujus anni porte, quin (usque dum portus etiam obsideretur) liberum obsessis esset, teste Procopio, et quæ vellent emittere, et quorum indigerent terra marique importata nancisci, supervenientibus (ut par est credere) novis identidem Augustæ mandatis, facile fuit inveniri testes, qui Belisario accusarent Silverium, sumpta occasione ex re præsentis, quasi cum barbaris conspirasset de tradendo eis Urbe: qui ob hanc causam, mense Novembri, depositus et in monasterium retrusus est.

rursumque
a barbaris
obsessa,

4 Verum Anastasius ea narrans, quæ abdicationem Silverii præcesserunt, dum eadem ex duobus auctoribus bis describit, videtur asserere prius captam Neopolim fuisse, receptamque Romam, et iv Idus Decembris novis muris munitam, xi Kal. Martii, sequenti obsideri captam, atque post annum liberatam, quam reversus Neapoli Romam Belisarius (quasi is Roma recepta eo revertisset) a Silverio susciperetur v Idus Maji Indictione xv. Tum vera sic loquitur, ac si tunc primum Romam venerit Vigilium cum litteris Augustæ. Sed ipsa Indictio xv, adventui Vigilii adscripta, et annum notans dxxxvii, quo urbs Roma obsessa mansit usque in Martium omni sequentis; manifestum facit, eodem tempore (ut loquitur) hæc esse acta, quo illa, quæ prius distinctis narrarat; nec cateuus nisi semel Neapoli fuisse Belisarium; tunc scilicet, cum urbem cepit, et post repressam militarem licentiam res ibi optime ordinavit; quemadmodum ex Procopio clare habetur, contra longe diversam narrationem Anastasii, scelera in urbis occupatione commissa a milite imputantis ipsi Duci. Itaque rem oportet sic gestam intelligas, ut post quartam Actionem Synodi Constantinopolitanæ, qua iterum confirmata est damnatio Anthimi xxi Maji, Augusta cum Vigilio cepit agere de illo restituendo, irritandaque sententia Synodi. Hic vero mox, non expectato fine, festinaverit reverti Romam, Pontificatum ambiturus, mediante quam secum ferebat pecunia; eo etiam titulo, quod Bonifacius jam olim ipsum constituisset successorem, sui subscriptione chirographi ante Confessionem B. Apostoli Petri, uti in Bonifacii illius Vita narrat Anastasius: qua de re, ut contra Canones facta, licet reum se fuit confessus Bonifacius, ac ipsum Constitutum, in præsentia omnium Sacerdotum et Cleri et Senatus, incedio absumpsit; mortuis tamen intra quinquennium Bonifacio, Joanne, Agapeto, Vigilium facile in spem venit id obtinendi, quo vivente Bonifacio aspiraverat. Et verosimiliter obtinisset, si libertati suæ relictus Clerus potuisset differre Electionem Pontificis Agapeto substituendi, usque in reditum eorum qui fuerant cum illo profecti Constantinopolim, ibique eo jam mortuo celebrabant Synodum. Sed omnem Vigilii diligentiam prævertit festinata Ordinatio Silverii; quod ille videns, dissimulato propter quod venerat, curaverit se remittendum Constantinopolim cum titulo Apocrisarii, et in itinere egerit cum Belisario Neapoli.

E

currente ad-
huc an. 516

F

5 Tum vero recepta Roma sit; ejusque receptionis nuntio Constantinopolim allato a Vigilii reditu, Augusta, consilio usa cum Vigilio Diacono, misit epistolam

stolas

A stolas suas Romam Silverio Papæ, rogans et obsecrans, Ne pigriteris ad nos venire, aut certe revocare Anthimum in locum suum. Qui dum legisset litteras, ingemuit, et dixit: Modo scio, quia hæc causa finem vitæ meæ adduxit: sed fiduciam habens in Deo rescripsit; Domina Augusta, ego rem istam facturum numquam sum, ut revocem hominem hæreticum, in sua nequitia damnatum. *Interim obsessa urbs Roma est; sed ita, ut Belisarii eam tuentis fortuna laud vane speraretur omnem Gothorum potentiam ibi contritura: et ipse Belisarius Idibus Maji Indictione xii, id est, anno dxxxviii in Palatium Pincianum migravit, tamquam opportunius rebus agendis. Reversus Constantinopoli Vigilium ibi eum reperit, renitentemque primo paulatim induxit ad implendam Augustæ voluntatem. Hæc enim indignata generoso responso Silverii, misit jussiones ad Belisarium Patricium per Vigilium Diaconum, ita continentes: Vide aliquas occasiones [invenias] in Silverium Papam, et deponere eum ab Episcopatu, aut certe festinus transmittere eum ad nos: ecce ibi habes Vigilium, Archidiaconum et Apocrisiarium nostrum carissimum, qui nobis pollicitus est revocare Anthimum Patriarcham. Et tunc suscepit jussionem*

B Belisarius Patricius, dicens: Ego quidem jussionem facio, sed ille qui intercedit in necem Silverii Papæ, ipse rationem reddet de factis suis D. N. Jesu Christo. Et urgente jussione exierunt quidam falsi testes, qui et dixerunt, quia nos multis vicibus invenimus Silverium Papam, scripta mittentem ad Regem Gothorum: Veni ad portam quæ appellatur Asinaria juxta Lateranas, et civitatem tibi trado et Belisarium Patricium. *Vides credo hæc durante obsidione concinnata: sed audiamus cetera.*

6 Audiens id Belisarius, non credebat: sciebat enim quod per invidiam hæc dicebantur: sed dum multi in eadem accusatione persisterent, timuit. Tunc fecit B. Silverium ad se venire in palatium Pincii, et ad primum et secundum velum retinuit omnem Clerum: quo ingresso Silverio cum Vigilio solis, Antonina Patricia jacebat in lecto, et Belisarius sedebat ad pedes ejus. Et dum eum vidisset Antonina Patricia, dixit ad eum: Dic, Domine Silveri Papa, quid fecimus tibi et Romanis, ut tu velis nos in manus Gothorum tradere? Adhuc ea loquente ingressus Joannes, Subdiaconus Regionarius primæ Regionis, tulit Pallium de collo ejus, et duxit in cubiculum; et expolians eum, induit eum veste monachica, et abscondit eum. Tunc Sixtus, Subdiaconus Regionarius Regionis sextæ, videns eum jam Monachum, egressus foras nuntiavit ad Clerum, dicens, Quia Dominus Papa depositus est, et factus est Monachus: qui etiam audientes fugerunt omnes. *Atque hæc facta esse oportet mense Novembri anni præfati: talis enim machinatio facile æstatem totam partemque autumnii potuit occupare, dum eunt et redeunt Constantinopoli litteræ, commeatu nequaquam per obsidentes intercluso.*

7 Vigilium autem Archidiaconus suscepit Silverium in suam quasi fidem: et mox pro eo ordinatus Pontifex xxii Novembris, misit eum in exilium in Pontias, et sustentavit eum pane tribulationis et aqua angustiarum: qui deficiens mortuus est, et Confessor factus est. *Hæc sic oportuit deducta exhibere, ut appareat, non bene a Cardinali Baronio induci posteriorem aliquem Belisarii excursum Neapolim, unde regressus anno dxxxviii Silverium loco suo moverit et Vigilium*

substituerit. Porro sicut Anastasii contextus non cogit Silverium retinere Romæque post solutam obsidionem, ita nec in ea retinere diu post Ordinationem Vigilii. Vix tamen verosimile videri potest, quod in emittendo Silverio sic fuerit festinatum. Si enim hic casu aliquo interciperetur a Gothis, apparebat magnam æstimationis prærogativam eorum armis accessuram apud Italicos populos fuisse, cum in ipsorum castris liber conspiceretur Pontifex, quem Imperatorii a sua Sede indigne ejecerant, mentientes eum Monachum sponte factum esse quia convictus erat urbem Gothis tradere voluisse. Illum autem Fame coactum mori, scribit Liberatus; et miraculis claruit ejusdem tumulus, quem hoc disticho inscriptum fuisse inventio apud Andreæ Duchesne, in Vitis Pontificum Gallice editis anno 1616.

Romanæ supremus apex SILVERIUS ædis,
Ossa sub hoc retinet mortuus extraneo.

8 Existimat Cardinalis Baronius, Vigilium nuntiata Silverii morte et secutis eam miraculis, pœnitentia ductum renuntiasset male usurpato Pontificatui, et post dies u libera Cleri electione denuo assumptum. *Sed gratis asseritur renuntiatio minime necessaria ei cui causæ non deerant, in speciem justæ, ob quas poterat judicare ordinationem Silverii nullam fuisse; utpote contra Canones factam, nec per subsequutum Cleri consensum satis certo purgatam, cum neque hic totus liber videretur sed metu extortus. Verosimilis tamen est pœnitentia de tam dure habito viro alias sancto, et hujus pœnitentiæ socium habere potuit Belisarium, hominem minime malum ac solo metu adactum ad ea quæ contra Silverium perpetravit: unde et creditur ædificasse ecclesiam eui leoninis versibus (odeoque post plura secula) hic inscriptus titulus fuisse dicitur.*

Hanc vir Patricius VILISARIUS, urbis amicus,

Ob culpæ veniam condidit ecclesiam.

Hanc idcirco pedem sacram qui ponis in ædem,

Ut miseretur eum, sæpe precare Deum.

9 Idem Baronius, integrum quadriennium faciens durare Pontificatum Silverii, differt ejus mortem usque in annum dxxl et xx Junii; cui nos ut summum daremus annos ii dies xiii. *Sed malumus, juxta modum loquendi Catalogorum veterum, jam alibi observatum plus una vice, solum illud tempus numerare, quo Romæ sedet, licet per injuriam sibi irrogatam revera non desierit esse Pontifex. Quod autem eam injuriam non sit passus anno dxxxvii, patet ex Vigilii Ordinatione facta mense Novembri, idque ante datam ab eo Epistolam, ad Cæsarium Episcopum Arelatensem, circa eum qui fratris uxorem sibi matrimonio copularat, pridie Nonas Martias Flavio Joanne viro Clarissimo Consule, id est anno dxxxviii.*

18 Afflicte autem eidem Silverio Epistolæ adversus Vigilium, servire ad Chronologiam non possunt; neque fidem facere prætensæ Synodo quatuor Episcoporum, qui sententiæ a Silverio latæ subscripserint. Proinde nullius momenti est, quod Silverius in ea fingatur dicere, se, Domino favente, tribus jam jugiter emensis temporibus Apostolicæ Sedi præsidere, in eamque Vigilium data pecunia invasisse. *Fictionem vero arguunt etiam subscriptiones, quarum una notatur Principe Basilio, præter stylum notandorum tunc annorum; quod ineptus sarcinator sumpsit ex subscriptionibus annum dxxl secutis, cum cepit scribi P. C. Basilli V. C. Altera signata Justiniano V et Belisario VV. CC. Coss. æque monstrosa est: quia Justinianus, post iv Consulatum anno dxxxiv, nullum amplius gessit; et Belisarius semel dumtaxat Consul fuit, scilicet dxxxv.*

D et in Pontiam relegatur,

anno verosimiliter 537.

Pœnitentiam postea agentibus qui ipsum illuc miserant,

E

et Vigilio interim se pro Papa gerente.

F

Silverio contra Vigilium afflictæ Epistolæ.

LXI S VIGILIVS

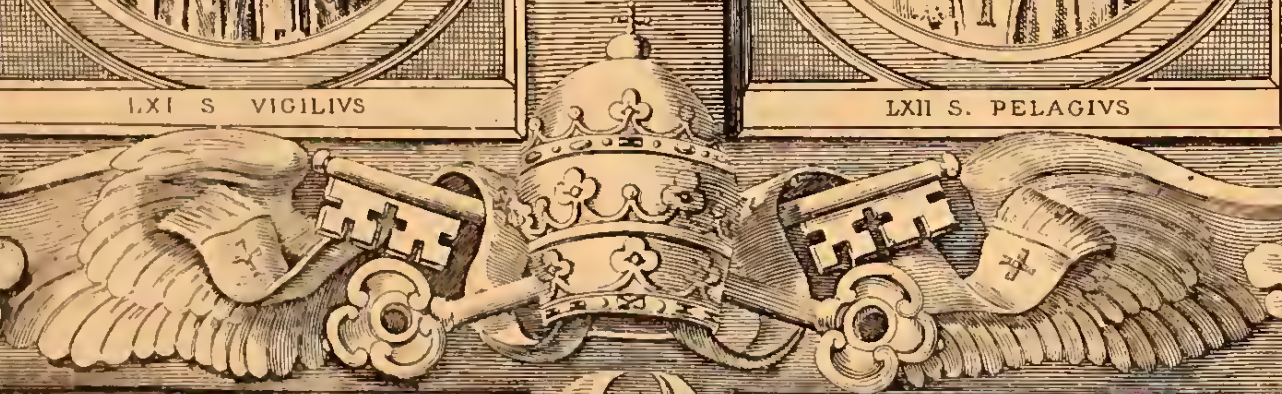
LXII S. PELAGIVS

LXIII S IOANNES III

LXIV S BENEDICTVS

LXI VIGILIUS

Ab an. 537 ad
555 an. 17,
men. 5, dies 16.

* Baron. a
540 ad 555,
an. 17

VIGILIUS, Silverii Archidiaconus, patria Romanus, ex patre Joanne, Consule, anni verosimiliter ccccxcviii, temporibus Justiniani Augusti et Vitigis Regis, loco Silverii injuste depositi ordinatus xxii Novembris, in Dominica die, anno dxxxviii, sedit annos xii; menses u, dies xxii: usque ad xiiii Maji, anni dlu*, quando ex calculi doloribus obiit in Sicilia, postea sepultus Romæ ad S. Marcellum via Salaria, nunc in Vaticano quiescit: et cessavit Episcopatus menses x, dies xxii.

Ingressum ejus fuisse illegitimum dubitari non potest: sed vitium correxit seria emendatio culpæ: nihil enim minus fecit quam se facturum impiæ Regiæ promiserat, fortiterque inhæsit decessorum exemplis, qui Anthimum hæreticum restituere noluerant, sic rescribens: Absit hoc a me, Domina Augusta: prius locutus sum male et insipienter: modo autem nullo modo tibi consentio, ut revocem hominem hæreticum et anathematizatum. Etsi indignus, **B** Vicarius sum B. Petri Apostoli, quomodo fuerunt Sanctissimi Agapitus et Silverius, qui eum anathematizarunt. Vide seriam pœnitentiam pro commissis contra religionem et Silverium. Ad hanc autem motum crediderim audita fama miraculorum, quibus Silverii mortem pretiosam in suo conspectu fuisse declarabat Deus; nec dubiam quin Romanus Clerus, ex necessitate consilium sumens, cognita Vigilii firmitate in rejiciendo Anthimo, Ordinationem ejus ratam habuerit.

sed postea ratificata,

contigit 22 Novembris.

2 Hanc factam fuisse xxii Novembris, magno consensu omnium exemplarium, scribit Anastasius, cum asserit, Augustam, satis superque stimulatam indignatione non præstiti a Vigilio promissi; et accedentibus Romanorum contra ipsum delationibus, misisse Anthemium Scribonem cum jussionibus: ut ibicumque inventum præterquam in Basilica S. Petri, comprehenderet, comprehensumque imponeret navi, atque Constantinopolim perduceret; inventum autem esse in ecclesia S. Cæciliæ x Kalendas Decembris tradentem populo mu-

nera, erat enim, inquit ille, Natalis ejus dies. Quia tamen neque depositus tunc fuit, neque alius in ejus loco ordinatus (sicut Joanni I et Silverio factum) continuatur illius Pontificatus usque finem Vitæ, in Sicilia terminatæ post annos suscepti muneris fere septemdecim cum dimidio.

3 Ad corpus quod attinet; cum Cœmeteria suburbana a Longobardis vastata desolataque jacerent, eundem Paulum Papam I, qui corpus S. Silvestri in urbem attulit, inde etiam accepisse Vigilii depositum, atque in Vaticana Basilica tamquam Sancti et Confessoris honorifice condidisse, verosimile est; etsi nullus ecclesiasticus cultus accesserit per celebritatem annui alienjns festi: quare nec titulum Sancti hactenus ei tributum invenio, vel nomen in aliquibus Martyrologiis. Ipsius translationis, a quocumque ea facta sit, documentum habemus apud Basilicæ prædictæ scriptorem Romanum Canonicum, tempore Eugenii III num. 19, sic loquentem: Juxta sepulcrum D. Adriani IV est altare S. Silvestri Papæ, in quo, sicut accepimus, brachium ejus est reconditum. Requiescit etiam ibi Vigilius Papa, sicut a majoribus nostris accepimus, et etiam in pariete invenimus scriptum. Similiter in veteri ejusdem Basilicæ vestigio legisse se scribit Paulus de Angelis, in Annotatione super textum prædictum, Altare S. Silvestri Papæ, ubi Vigilii et Adriani IV sepulcra.

corpus in Vaticano.

E

DISSERTATIO XIV

De duplici Vigilii vexatione et Schismate Romani Cleri adversus eundem.

Divinæ retributionis exemplum fuit Vigilius, eadem quæ fecerat passus.

Divinæ justitiæ regula ex fundamentalibus una est, ut qua mensura measus quis fuerit, remittatur ei. Hujus rigorem regulæ dupliciter in se expertus est Vigilius Papa, non tam in ultionem, quam in expiationem delictorum suorum. In exitum ejus causa deportatus est Silverius, maleque habitus a ministris Imperialibus; coactus et ipse est bis peregre proficisci, semel carcerem, bis alia multa indigna pertulit. Ordinari se contra Silverium permisit: elevatus contra ipsum (si non fallor) Pelagius est, licet non ordinatus. Denique Silverium, in insulam devectum, fame et ærumnis confici jussit, et ipse in alia insula, si non est veneno sublatus de medio, quod multis persuasum; cruciatibus saltem gravissimis calculorum confectus obiit. In hoc tamen dissimilis fuit ab eo Pelagius, quod neque causam schismati dedit, neque mortui Decessoris cadaver in extraneo solo dimisit; sed defuncti corpus duci curavit Romam, ubi fuit sepultum ad S. Marcellum in via Salaria in cœmeterio Priscillæ, ut testatur Anastasius: ex quo et cetera jam indicata, agyredior verosimilia reddere; salvo semper aliorum meliori de his judicio, cui hæc non a me definita, sed ulteriori discussione præcedente definienda propono per conjecturam, dissimillimas de Vigilio narrationes conciliaturam.

2 Narrat Anastasius, quod Vigilius, postquam adco generosè responderat Augustæ, promissum de restituendo Anthimo retractans, fuerit apud ipsam, per se satis superque commotam, de gravibus criminibus accusatus. Hoc autem nemo mirabitur qui considerabit quam carus populo Romano Silverius, adeoque ingrata eidem fuerit Vigilii subrogatio, auctoris ut credebatur malorum omnium. De Augusta autem, animi ferocis muliere, nec patienter ferre repulsam solita, mirum et prorsus incredibile foret, si Vigilio, a quo tam turpiter se videbat delusam diceretur pepercisse illa, quæ non abstulit a Silverio munus, nihil absque Imperatoris consensu et Synodi OEcumenicæ sententiâ operato contra Anthimum. Utrunque igitur, et ex parte populi, et ex parte Augustæ verosimillimum mihi est, quod ad comprehendendum Vigilium missus ab hac Romam Anthemius Scribo sit, et ab illo ad facinus perficiendum rogatus. Quamvis autem addat Anastasius, quod comprehensum deductumque ad novim plebs sequebatur, acclamans ut orationem ab eo acciperent, dataque oratione respondit, Amen: hoc tamen per amarum potius irrisionem, quam devotam religionem factum videtur. Mox enim ut viderunt Romani quia mota est navis, in qua sedebat Vigilius

F

Hic notens Anthemium, ut pollicitus erat,

restituere, et a Romanis accusatus,

lius

*abripitur Constantino-
polim :*

A lius; cœpit omnis populus jactare post eum lapides ; fustes, cacabos, et dicere : Fames tecum, mortalitas tecum : male fecisti Romanis, male invenies ubi vadis. Et quidam amatores ejus secuti eum sunt de ecclesia.

in itinere aliquanto mitius habetur :

3 *His in hunc modum Romæ actis, secuta jam Imperatrix quod volentem nolentem habitura Constantinopoli Vigilium esset ; nec diffidens impetrare a præ-
sente blanditiis vel terroribus, quod nequiverat persuadere absentis ; videtur mitius agendum censuisse per nova ad Anthemium jussa. Itaque ingressus Siciliam Vigilius in civitatem Catanensem, permissus est facere Ordinationem per mensem Decembrem, Presbyteros et Diaconos : remisitque Romam Ampliatum, Presbyterum et Vice-Dominum suum, et Valentinum Episcopum ad S. Rufinam, alias Silvæ-candidæ dictum, ad custodiendum Lateranas et gubernandum Clerum : et valefaciens omnibus pervenit Constantinopolim in Vigilia Natalis Domini. Tunc obvius ei venit Imperator, et osculantes se cœperunt flere : plebs vero universa cum Clero psallebat ante eum, usque ad ecclesiam S. Sophiæ, Ecce advenit dominator Dominus etc. Per biennium autem fuerunt contentiones de Anthimo Patriarcha, quomodo promississet eum in Ordinem suum revocare. Vigilium autem nullatenus voluit eis consentire : sed tota virtute magis desiderabat mori quam vivere. Tunc Vigilium Papa dixit, Ut video, non me fecerunt ad se venire Justinianus et Theodora, piissimi Augusti : sed Diocletianum et Eleutheriam. Inveni. Facite ut vultis : digna enim factis recipio.*

C P. adnectus atque in sententia biennia perseverans,

4 *Ex his Anastasii verbis Eleutheriam Diocletiani uxorem nobis sumpsit Hadrianus Valesius, sed Baluzius, reperto editoque libro Lactantii de mortibus persecutorum, ad cop. ejus 15, evidenter convicit nullam Diocletiano conjugem præter Priscam fuisse ; reperit autem in Colbertino Codice ita scriptum, sed Diocletianum et Decium vel Leuterium inveni. Quid autem si originaliter scriptum fuerit alterutrum, unde Leutherium aliquis fecerit aut Eleutherium : alius vero, ut aptior esset comparatio, virum in feminam commutavit ? Sed ad Vigilium revertor : qui cum generose respondisset, dedit alapam in faciem ejus quidam, dicens : Homicida, nescis quibus loqueris ? Nescis quia Silverium Papam occidisti, et filium mulieris viduæ ad calces et fustes interfecisti ?..... Fecitque Theodora Augusta mitti funem in collum ejus, et trahi per totam civitatem usque ad vesperum. Tunc missus est in custodiam, et dabatur ei modicum panis et aquæ, Clerum autem Romanum qui cum eo erat miserunt in exilium, per diversa loca, ad metalla incidenda. Atque hæc cœpta ineunte secundo anno Vigilii, Christi DXXXIII circa finem vergente, ad tantos excessus pervenerint (si vera sunt, ut omnino nobis vera videntur) ante finem anni DXXXIV ; nec ullam habuerunt connexionem cum iis, quæ ibidem Constantinopoli cum Vigilio gesta esse sciuntur, anno post istum un et ex alia causa.*

tandem carceri includitur

anno 540.

C

5 *Scio Cardinalem Baronium, et alios eum secutos, passim mendacii arguere in prædictis Anastasium. Sed omnis eorum ratio nititur silentio Procopii et Liberati, nihil tale scribentium, et tamen accuratissime res illius temporis persequentium. Verum ea ratio si subsisteret, consequens foret, mendacium esse quidquid de Silverii abdicatione et exilio, non aliunde quam ex eodem Anastasio, habemus ; nihil simile iisdem Auctoribus commemorantibus. Cum bona ergo tanti viri venia, nequaquam mirum mihi videri dico silentium eorum, de rebus ad suum argumentum non spectantibus. Nam ad bellum quidem Gothicum, in quo Silverii Procopius meminit solum quatenus opus erat, nihil spectabat causa Anthimi, cum eaque connexa depositio Silverii : et hæc quam descripsimus vexatio Vigilii : ad Liberati*

Cur nihil de istis Procopii,

Liberatus

vera argumentum, de condemnatione trium Capitulorum, multo minus faciebnt utraque, sed bene illa quæ posterius gesta mox dicemus, Justius de Theophane miraretur aliquis, Chronologiam scribenti talia non occurrisset : et occurrissent credo, si Anthimi restitutio successum habuisset : sed ea non succedente, non adeo spectabant ad Constantinopolitanam historiam, quæ illi potissimum curæ fuit, quid frustra pro ea tentatum ab Augusta sit ; quemadmodum neque narrare nobis idem Theophanes curavit, quem exitum et quando habuerit infelix Anthimus, satis habens ejus depositionem attingisse paucis pro sui instituti brevitate.

6 *Si quid ergo in nlicujus scriptoris silentio circa Vigilium est mirandum, unum, et quidem valde mirandum est, quomodo Anastasius, tam operose prosecutus res a Vigilio factas et toleratas in causa particulari Constantinopolitanæ Ecclesiæ, tacere potuerit gesta et tolerata occasione trium Capitulorum, quæ universalem Ecclesiam atque imprimis Romanam difficili schismate conturbant. Quod autem magis etiam mirabile ac portentosum est, prima ultimaque Vigilii Acta sic in unam historiam conflavit Anastasius, ac si utraque æqualiter solum spectarent Anthimum. Hinc vereor ne quod de honorifica Vigilii susceptione supra dixit, ad posteriora spectet tempora ; sicuti vix dubita, quin illuc spectet quod ibidem omisit de fuga ejusdem in ecclesiam S. Euphemix, ubi tenuit columnam altaris, a qua et abstractus est : hoc enim prorsus geminum ei est, quod postea factum scribit Theophanes, eodem Vigilio Constantinopoli ad ædem SS. Sergii et Bacchi fugiente, quæ æque ac illa S. Euphemix vicina Palatio erat, et forsitan huic sic cohxrens, ut nomina mutua confunderentur. Ad ultima certe tempora spectot, quod Narses, victis barbaris et Roma recuperata, dicitur pro Vigilii Comitumque reditu intercessisse apud Imperatorem : licet ad priora spectet exilium, a quo restitui postulantur.*

7 *Rebus autem temporibusque apud Anastasium sic confusis, non facile est ex ipsius verbis eruere, quomodo et quando restitutus in libertatem Vigilium, ne Romam remissus sit. Si quid liceat divinare, dixerim, Anthimum divino judicio sublatum fuisse de medio, Itaque factum esse, ut componeretur res tota, subeunte Augustam facti poenitentia ; præsertim intercedente S. Menna Constantinopolitano Patriarcha, haud parum gratioso apud Justinianum, ipsique Augustæ jam minus invisæ, quando non poterat amplius Anthimo suo illa prodesse. Imprimis vero juvisse creda supplicem Romani populi legationem, rogantis, ut si adhuc viveret Vigilium*

*Papa, aut Presbyteri seu Diaconi vel Clerus, qui cum eo fuerant in exilium deportati, reverterentur. Huc enim omnino spectare puta, quod apud Anastasium sequitur, tamquam ad Narsedis intercessionem factum : Et mox misit jussiones suas Imperator per diversa loca, ubi fuerant in exilium deportati in Gypso (lego, Ægypto) et adduxit eos ante se dicens ; Vultis recipere Vigilium, ut fuit Papa vester ? gratias agimus : sin autem, hic habetis Petrum et Archidiaconum vestram Pelagium, pro quibus manus mea erit vobiscum. Responderunt omnes, Imperet Deus Pietati tuæ, ut restituas nobis Vigilium : et quando voluerit eum Deus transire de hoc seculo, tunc cum vestris præceptionibus donetur nobis Pelagius Archidiaconus noster. Ex quibus verbis merita inferas, vel illius legationis caput fuisse Pelagium, vel jam antea missum Constantinopolim, ut Sede per exilium Vigilii quasi vacante, Romanæ Ecclesiæ Apocristarium ageret : quo in munere ibidem videtur perseverasse saltem usque ad annum DXXXVIII, quando ipso sua-
Edictum contra errores Origenis. Ita hæc omnis tempestas in non exiguum cesserit Vigilii utilitatem, quem cum antea exosum haberent Romani, propter memo-*

ex quo interm colligitur,

F Anthimo mortuo et pro Vigilio orantibus Romanis hunc ipsis remissum,

cum fructu insignis Confessionis.

D Theophanes p

Mirum quod nihil de posteriori vexatione Anastasius :

E

A riam expulsi Silverii ; nunc tamquam gloriosissimum Confessorem receperunt reduxeruntque in Urbem, ac magno habuerunt in honore per onnos quaque vel sex ; usque dum nova causa ipsum iterum abstulit, et subsequens denique schisma omnium animos aenua alienavit, sicut nunc aggrediar explicare.

Cum an. 545
Justinianus
Edicto suo 3
Capitula pro-
scripsisset,

8 Conclamata fuerat anno DXXXVIII Origenis condemnatio : quod aegre ferens Theodorus Casariensis Episcopus, et Pelagio, Romanæ Ecclesiæ Diacono atque Apcriciario apud Imperatorem, Synodique Chalcedonensis propugnatori acerrimo, atque præcipuo auctori condemnationis istius, aegre facturus ; persuasit Imperatori, Acephalos Synodo adversantes posse revocari ad concordiam, si tria dumtaxat Capitula corrigerentur, per quæ Ibas, cum epistola sua et Theodori Mopsuesteni commendatione, receptus fuerat, ipseque Theodoretus Cyri Episcopus suæ Sedi restitui permissus, modo anathema diceret Nestorio, intactis scriptis quæ idem Theodoretus ediderat contra S. Cyrilli Anathematos. Hac spe illectus Justinianus, Edictum adversus illa Capitula evulgaverat anno DXXXII ; quod quia Chalcedonensis Synodi auctoritati detrudere videbatur, recipere recusantes Occidentales Africanique Episcopi, rogarunt Vigilium ne sua subscriptione firmaret, sicut Orientales Patriarchæ jam fecerant. Me-

B
Synodum in
Sicilia con-
claturus Vigilium
eo transit an.
546,

diam autem viam elegit Vigilium, scilicet quæstionis per Synodum terminandæ : eique idoneam Siciliam arbitratus, quo ex Oriente aegre ac Occidente possent Episcopi convenire, illuc se contulit ; sed Imperatori persuadere non potuit, quin Synodum vellet haberi Constantinopoli. Annum igitur integrum moratus in insula, tentare voluit an coram positus plus efficeret ; et anno DXXXVIII ad Regiam navigans, illuc appulit xxii Januarii ; suaque ibi auctoritate usus, primum Acephalas, quibus favebat Imperatrix, damnavit ; deinde Menenam Patriarcham, quod subscribendi auctor Episcopis fuisset, a communione suspendit ; post menses tamen quinque, rogante Imperatrice, ad eandem recepit.

deinde CP.
anno 547

9 Anna DXXXVIII idem Vigilium permisit Synodum Orientalium convenire Constantinopoli : in qua cum esset discussa causa, ipse examinatis seorsim suffragiis, Judicatum edidit xi Aprilis, qua tria Capitula, eatenus a se propugnata, damnavit ; contestatus id se facere salva in omnibus Synodi Chalcedonensis auctoritate, speransque se posse probare Occidentalibus, quod unionis servandæ causa fecerat, in quæstione, quam apparerat non prorsus fidei esse. Sed contrarium omnino accidit : Orientem vacillantem conservare valens ne caderet, Occidentem pene præcipitavit in lapsum. Siquidem ex defensoribus dictorum Capitulorum Africani duo, Felix et Lampadius, non modo ipsi a Vigilii communione abstinuerunt ; sed sub prætextu tuendæ Synodi Chalcedonensis, abstraxerunt ab eodem Diaconos etiam ejus, Sebastianum et Rusticum ; itemque Subdiaconos ejusdem et Notarios, Joannem, Geronium, Severinum, Importunum, Joannem alium, atque Deodatum : qui datis quaquaversum litteris, Vigilium, ut hæreticum et cum hæreticis communicantem, ubique diffamarunt : eo magis, quod etiam librum conscripsisset Vigilium adversus tria Capitula : tandemque eo progressa res est, ut excommunicationis sententiam contra Diaconos suos et adhærentem iis Clerum proferre coactus Vigilium sit.

et an. 548
etiam ipse ea
damnat ;

C
cumque Ileo
ab eo separa-
tus esset
Clerus suus,

10 His Romam perlatis, ubi animatissimi omnes erant pro tribus Capitulis, quasi iis subversis Chalcedonensis Synodus stare non posset facile est cogitatione metiri quantopere omnium incensa sit ira. Itaque vero simile mihi est, quamvis id nema expresse asserat, quod Romani, longius quam par erat abrepti, cum in eundem articulum res adducta videretur, quo fuerat, Liberio hæreticorum communionem recipiente ; censuerint Ecclesiam carere Pontifice, per excommunicationem, quam ipso facto incurrisse Vigilium judicabant, et libe-

tamquam ab
excommunica-
to ;

rum esse Clero eligere alterum ; idque etiam reipsa fecerint, electo Pelagio, non tamen ordinato, quod scirent absque Imperatoris consensu irritam habendam Ordinationem, vellentque Vigilio pœnitentiæ locum relinqui : sicut etiam anno DL cavere voluerunt Africani Episcopi, ipsum excommunicantes. Movear ad hoc opinandum, quod videam in antiquiori Catalogo atque variis Anastasii exemplaribus, puta Cassinensi, Freheriano et Thuano uno, nec non in MS. nostro, Pelagio attribui, annos xi, præter menses x, dies xviii, qui illi cum solis annis iiii ab aliis exemplaribus Anastasii tribuuntur. Istos autem xi annos si retro numeres ab anno DLxi, quo obiisse Pelagium probabile facient sequentium Pontificatum atque Interpontificatum tempora, usque ad ordinationem Gregorii Magni subducta ; fuerit Electio schismatica Pelagii facta anno DXXXVIII vel sequenti, quando Vigilium Africani (ut dixi) excommunicarunt.

11 Quin etiam videntur eo tempore Romani expunxisse Vigilii nomen ex serie Pontificum : unde et factum sit, ut illud etiam nunc desit in vetustis aliquibus Catalogis, qualis est Palatinus bibliothecæ Vaticanæ : et ideo quoque post mortem Vigilii, vigente adhuc Romæ schismate, nemini curæ fuisse videtur Depositionis ejus seu Sepulturæ diem ecclesiæ Vaticanæ registro inscribere, postquam illuc illatum est corpus. Hæc tamen per simplicem conjecturam Lector accipiat velim, ad explicandum, qua ratione videatur factum, ut Pelagio adscriberetur annorum pene duodecim tempus ; cum certum sit multo paucioribus fuisse pontificem. Hactenus quidem in hisce Catalogis insolens est alicujus Pontificati describi tempus, quod inter Electionem et Ordinationem stuxit, quodque esset in Pelagio (quem ordinatum dicemus anno DLxi, xv Aprilis) annorum vi, mensium iiii, et dierum iiii : sed insolens etiam hactenus fuit, alicui sic abrogari Pontificatum (quod Vigilio factum conjectura nostra supponit) ut ejus loca non ordinaretur alius ; id tamen cur factum non sit nec fieri potuerit, congrua (ut mihi quidem videtur) est reddita ratio. Ceterum perquam pertinaces trium Capitulorum defensores fuisse oportet eos, qui Vigilii nomen perpetuo voluerunt manere expunctum : ceteri enim non dubitarunt recensere eum (ut profecto oportuit) non salum pro tempore ante schisma elapso, verum etiam usque ad mortem : qui cum numerarent Pontificatus Pelagii annos dumtaxat iiii, menses x, dies xviii (sicut scripsisse ipsum et Anastasium reor) erratum alij credentes in solo annorum numero, ex fide aliorum pro iiii supposuerunt xi, relictis ut inveniuntur numeris dierum ac mensium, quos alibi creda non fuisse expressos. Sed de his infra : nunc quomodo Vigilium Clerum Romanum ipsumque Pelagium revocaverit ad suam communionem, in eaque saltem usque ad annum DLii servaverit, restat explicandum.

videtur contra
eum Romæ an.
549 electus
Pelagius,

ideoque dictus
præfuisse
annis 11 ;

expuncto e
diptychis Vig-
ilii nomine,

E

a pertinacibus
3 Capitulorum
defensoribus.

13 Intellecta ergo ille tanta Romani Cleri totiusque Occidentis perturbatione, primo quidem utrique parti iudixit silentium de tribus Capitulis, usque ad futurum universale Concilium ; deinde mandatum transgressos Orientales, novisque decretis editis exorbitantes u norma, et Pontificem cum toto Occidente in sententiam suam non ducere sed trahere satagentes, cæpit generosissime confutare. Tum vero ea ex causa multa patients toleransque, facile effecit, ut innocentiam suam Romanus Clerus et Pelagius cognoscerint : unde eidem deinceps inhærentes, priora acta omnia rescidisse videntur, atque ad Vigilii communionem una cum ipso Pelagio rediisse ; adeo ut hic, subjectionis (ut credibile est) suæ et Cleri nomine testandæ causa etiam ad Vigilium in Orientem profectus sit : Pelagio certe internuntia postea apud Imperatorem est usus Vigilium, cum is postularet importune sententiam ejus super causa trium Capitularum, in Concilia ad id ex Oriente et Occidente convocato tractanda : deinde mansit Constantinopoli

Vigilio autem
retractante
Judicatum,
cujus causa
factum erat
schisma,

F

A *idem Pelagius, usque ad reditum Vigilii in Siciliam.*
13 *Sed hæc postea. Vigilii interim ab irato Imperatore, quod suum Edictum suscipientes a communione removeret, custodia tradidit jussus est. Qui ad S. Petri in Hormisdæ ecclesiam confugiens, et ne inde per vim extraheretur defensus a populo; accepta securitatis fide, tum quidem ad assignatas hospitio suo arces Placidianos rediit, paulo post tamen, duobus scilicet ante Domini natalem diebus, Chalcedonem se recipit in adem S. Euphemie; nec inde redire consensit anno max sequenti DLII, sive ad honorificam legationem Imperatoris XXIII Januarii ad se directam, sive ad expostulationes Petri Referendarii: sed die v Februarii, expeditiv Encyclicam de suis calamitatibus; tantumque constantia sua effecit, ut Edictum tandem suum Justinianus abolerit, et tam Mennas Patriarcha quam ceteri factiosi Episcopi penitentia suæ libellos obtulerint. Interim mortuo Mennæ successus Eutychius a Vigilio Synodum postulavit, qua finirentur controversiæ: quod ea conditione Vigilii annuit, ut Græcorum ac Latinorum Constantinopolim congregandarum numerus æquaretur. Cum vero moræ impatiens Imperator, initio Maji jussisset convenirent qui aderant Orientales; invitatus ut præsidere vellet Vigilii, constanter abnuvit; permisit tamen ut causa trium Capitularum tractaretur, prout factum per integrum mensem illum et initium Junii. Actis autem ad se perlatis matureque expensis, considerans Vigilii, damnatis tribus Capitulis saluum nihilominus undequaque manere fidem in Chalcedonensi constitutam; non quidem explicitè approbavit Synodum illum, quæ non expectatis Occidentalibus acta fuerat; sed veluti proprio motu Constitutionem ad Eutychium scripsit, qua Augustini exemplo propria super tribus Capitulis scripta retractat, ipsaque tria Capitula anathematizat atque condemnat: unde factum ut Synodus illa, quam appellant Quintam, tamquam ab universali Ecclesia recepta et approbata, passim habeatur pro Oecumenica.*

14 *Constitutionem illam seu Decretalem, hactenus ignotam Latinis, primus e Græca vertit et egregia Dissertatione defendit (prout in nova Conciliorum editione utraque nunc habetur) Petrus a Mareu, postea Archiepiscopus Parisinus. Eandem contra quorundam dubitationem succincte asseruit Natalis Alexander, ostendere conatus, quod ut Idus Decembris, quando illa Decretalis signata est, ita est, sexta post Synodum quintam mense, vere dici potuerit, universum Orbem et Ecclesiam ad pacem revocatam fuisse, quasi hæc verba in dicta Decretali legrentur et justificatione egerent.*

C *Sed ipsam legens ac relegens, ea verba non reperio; proinde nec necesse habeo contra omnem verisimilitudinem divinanda asserere. Illyrici et Africae Episcopos, prioris sententiæ pernituisse, et communicatis cum Vigilio consiliis Orientalium communionem esse amplexus; eamque retinentibus Francis et Hispanis, partem tantum Italico Episcoporum ab ea descivisse. Quin potius censco recruduisse in Italia schisma multo quam ante vehementius, statim atque innovit trium Capitularum condemnationi subscripsisse Vigilium. Ipsum vero Pelagium illius condemnationis nequaquam fuisse complicem, sed eidem qua potuit restitisse cum sociis, persuadet diuturnior Vigilii apud Constantinopolim mora. Profecto si sperasset ille, Romanis gratum futurum adventum suum, prima navigandi opportunitate usus fuisset: non est autem usus (nam adhuc anno DLIII auctor dicitur fuisse Justiniano promulgandi XIII Augusti Pragmaticam suam, uti notat Labbæus in Epitome Chronologica) nec nisi anno DLII in Sicilia renavigavit cum Pelagio et sociis. Hos autem ne tunc quidem amnes consensisse, præsertim Pelagium, probat suspicio veneni, Vigilii per eum in Sicilia præbiti; ipsiusque Pelagii exilium, in quod fuit ab Imperatore relegatus, teste Victore Tununensi, paria sub*

idem tempus ab eadem causam cum multis Africanis passo. Denique ex eo ipso, quod prædicta Vigilii Decretalis hactenus reperta non fuerit in ulla Latina Decretalium compilatione aut Pontificalium Epistolarum registro, certum mihi redditur, neutiquam receptam fuisse, sed rejectam ut hæreticam; imo nec Romam quidem unquam missam, nisi forte accusandi causa.

15 *Ex hactenus deductis porro liquet, quantum aberraverint a vero scriptores Latini, qui, Decretali illa non visa, secuti ambiguam Anastasii relationem, crediderunt hac vice relegatum cum Clero suo Vigilium, quia subscribere Synodo noluit, nec nisi ad preces Narsetis revocatum redditumque Romanis. Poterant certe intelligere, non remittendum fuisse Vigilium, nisi trium Capitularum damnationi subscripsisset; hoc autem impetrato, nullum quo minus salva dignitate rediret impedimentum obficiendum ei ab Imperatore fuisse, nedum electioni Romanorum relinquendum, ipsumque habere Pontificem mallent, an Pelagium Imperatoris voluntati contrarium. Non poterat ergo talis oblatio Legatis facta ad hoc tempus spectare, cui ab Anastasio jungitur: et, si pro maturando Vigilii reditu adunatus Romæ Clerus rogaverunt Narsetem, ut una cum ejus suggestione rogarent Principem; non potuerunt addidisse, si adhuc viveret, quem vivere ex totactis publicis noverant: adeoque hæc conditio, addita dumtaxat fuit prima vice, quando de incarcerato vel exule dubium erat an viveret. Hac autem secundu vice, Narsetis (ut dixi) intercessio solum haberi potuit ad maturandum ejus reditum, qui nonnum jam Roma aberat, cum maximo Urbis Ecclesiæque incommodo. Narses enim primum in Italiam venit, atque eam a Barbarico jugo liberavit victo Totila, anno DLII. Suscepta autem relatione Narsetis vel cuncti Cleri Romani, lætus quidem haud dubie effectus est Imperator, et omnes Incliti ejus, eo quod requiem donasset Deus Romanis. Si tamen ea relatione motus remisit Vigilium (forte quia Romani, longioris orbitatis pertæsi, ipsum qualemcumque optabant recipere, sperantes quod suæ redditus libertati iterum retractaret quæ videbatur coactus fecisse) differenda illi erit usque in annum DLII, quando primum Imperator dimisit omnes cum Vigilio: et venerunt in Siciliam in civitatem Syracusanam, et ex multa afflictione calculi defunctus est Vigilii, ut ait Anastasius; translatis quidem Romanam corporis mentionem faciens, depositionis tamen diem nullum exprimens: præ quo tamen maluissemus signanter expressum inveniri diem martis: hoc autem deficiente, initio ducto a XXII Novembris, per assignatos Vigilii annos XVII, menses V, dies XXVI, pervenimus ad diem XVII Maji, anni DLII.*

16 *Vacasse deinde Pontificatum menses III, dies V, cum MS. nostro habent quinque Anastasiana MSS. alia solum XXVI dies numerant: sed neutrum probare possumus, cum Victor Tununensis, tunc vivens et scribens, diversis annis referat mortem Vigilii et ordinationem Pelagii, sic autem habet: Post Consulatum Basilii V. C. anno XVII, Vigilii Romanus in insula Sicilia moritur... Post Consulatum Basilii V. C. anno XVIII Pelagius Romanus Archidiaconus, trium præfatorum defensor Capitularum, Justiniani Principis persuasione de exilio redit: et condemnans ea quæ dudum constantissime defendebat, Romanæ Ecclesiæ Episcopus a prævaricatoribus ordinatur: qui fuit annis V, numero scilicet rotundo, ut passim idem Auctor; quem in numerandis annis post Consulatum Basilii sic erravisse, ut significaret martuum Vigilium anno DLIII, et DLIII ordinatum Pelagium, non magis credo, quam quod idem, anno post quinta, ubi referenda mors Pelagii erat, scribere potuerit anno XXXIII Imperii Justiniani (qui esset annus Christi DLXIII) Pelagius Romanus Episcopus ordinatur: præfuit annos XI. Scripsit ille, non ordinatur, sed moritur: et indicatum voluerit eum Ecclesiæ præfuisse*

VIGILIUS.
Ille Imperatori diu relictus,

annuit Synodum cogit ad causam decisionem:

B
cujus examinationis suffragis,

ipse denique eam approbat, scripta Decretali.

Hinc recrudescit schisma,

Pelagio Vigilii factum improbant.

VIDE APP. NOT. 12

Tantum abest ut hac causa exilium passus Vigilii sit,

aut ablatum tunc Romanis Pelagius:
E

qui mortuo in Sicilia Vigilii anno 555,

F

subrogatus est un, 556,

post longioris moram,

A *ex tempore excommunicati a Romanis Afrisque Vigiliis. Quo modo autem factum sit ut anni post Consulatum ipsiusque Imperatoris apud Victorem tam perverse notati nunc inveniuntur, equidem non capio, ob ipsomet Victore peccatum hoc esse, videtur mihi impossibile. Itaque, iis ad debita tempora retrotractis, Vigilium obiisse dixerim post Consulatum Basillii anno xiiii; deinde Pelagium, ordinatum anno xii, mortuum anno xxxiiii Justiniani, inchoando a mense Aprilis vel Augusti anni dliiiii. Moram etiam ordinando Pelagio attulisse debuit, quod (sicut Anastasius ait) tunc non erant in Clero qui poterant eum promovere: quia et monasteria et multitudo religiosorum et sapientium nobilium subduxerunt se a communione Pelagii, dicentes, quia in morte Vigilii Papæ se immiscuit ut tantis pœnis affligeretur. Dum ergo non esset Episcopus, Ostiensis videlicet, qui eum de more ordinaret; inventi sunt duo Episcopi, Joannes de Perusia et Bonus de Ferentino, et Andreas Presby-*

fugiente tamen ejus communionem populo,

ter de Ostia: et ordinaverunt eum Pontificem. Atque hoc est quod vetustior Catalogus ita explicat. Hic est ordinatus a duobus Episcopis et uno Presbytero. Ad diluendam autem infamiam prædictam, Narses et Pelagius, consilio inuito, data Litaniam a S. Paneratio, eum hymnis et canticis spiritualibus venerunt ad S. Petrum Apostolum: ubi Pelagius, tenens Evangelia et Crucem Domini super caput suum, in ambonem adscendit, et satisfecit cuncto populo et plebi, quia nullum malum peregisset contra Vigilium. Hoc autem factum nemo fuit qui dubitaret eum pro legitimo Ecclesie capite habere; nisi forte adhuc aliqui supererant in urbe, quales extra urbem erant plurimi, etiam Episcopi, qui defensionem trium Capitulum pertinaciter inhxerentes, ab unione ipsius Pelagii et totius fere Romanæ Ecclesie, Synodum quantam tandem cum illo recipientis, subtrahere sese maluerunt, quam Capitulum abrogationi consentire.

donec sese de morte Vigilii juramento expurgasset.

LXII PELAGIUS

B **P**ELAGIUS, Vigilii Archidiaconus, natione Romanus, ex patre Vicariano, tempore Justiniani Augusti, electus in schismate anno dxxxviii, et legitimus Pontifex consecratus anno dlii, xiii Aprilis in Cœna Domini; sedit annos iii, menses x, dies xiiii; mortuus anno dlixi*, die ii Martii, a prima qualicumque Electione anno xi, sepultus in Basilica S. Petri iii Martii: et cessavit Episcopatus menses v, dies xiiii.

E

*Ab an. 556 ad 561, an. 4. m. 10, dies 18. * Bar. a 555 ad an. 559.*

Dies obitus notatus vulgari numero.

Annos xi quomodo numerare potuerint aliqui, jam diximus: quoad spatium Pontificatus supra nominatum consentiunt exemplaria cetera omnia. Initium ejus, retrogradiendo a die Obitus, in Cœnam Domini cadit; qua ordinationem fieri Episcopalem potius quam ipso Paschalis festo, magis congruum fuit. Diem Depositionis iii Nonas Martii solum expressum invenimus sub Epitaphio de quo infra: diem vero Mortis, et quidem inusitata hactenus phrasi, scribit Anastasius in omnibus exemplaribus, præterquam in MS. nostro sic: qui etiam obiit ii mentis Martii; antehac in signando die mensis semper usus divisione Romana, et pro ii Martii, dicturus ut Nonas Martias. Dum autem deinceps sæpius contingat vulgari isto et commatiori modo tempora notari in Anastasio, operæ pretium fuerit animadvertere, hoc potissimum seculo, etiam apud Latine scribentes, variari cœpisse phrasim. Interim dies Obitus tam expresse notatus, securos nos reddit de veritate chronologiæ, per numeros in Catalogis assignatos.

2 Porro ingentia Pelagii elogia continet ejus epitaphium, cujus intuitu ab aliquibus credo Sanctum vocari, etsi nullum cultus ecclesiastici ei aliquando exhibitum reperitur vestigium. Verosimilius ex illo Epitaphio inferas, posteriori aliquo seculo, puta xi, sub Sergio Papa III. hujus et aliorum variorum Pontificum, in Vaticano tumulorum, sepulera marmoribus et titulis ornata fuisse. Sergii certe istius ætatem ac stylum referunt versus, ut patebit eos cum aliis istius Pontificis conferenti: itaque ipsum hic accipe.

Terrenum corpus claudant hæc forte sepulcra,
Nil sancti meritis derogatura viri.
Vivit in arce poli cœlesti luce beatus,
Vivit et hic cunctis per pia facta locis.
Surgere iudicio certus, dextramque tenentem,
Angelica, partem, se rapiente manu.
Virtutum numeret titulos Ecclesia Dei,
Quos ventura utinam seenla ferre queant.

fundatus in epitaphio,

Rector Apostolicæ fidei, veneranda rexit
Dogmata, quæ clare econstituere Patres.
Eloquio curans errorum schismate lapsos,
Ut veram teneant corda placata fidem.
Sacra vit multos divina lege Ministros,
Nil pretio faciens immaculata manus.
Captivos redimens, miseris succurrere promptus;
Pauperibus nunquam parca, negare sibi.
Tristitia participans, læti moderator optimus,
Alterius gemitus eredit esse suos.

Hic requiescit Papa Pelagius, qui sedit annos iii menses x, dies x et iiii, depositus iii Nonas Martii: juxta quæ verba sepultum dixi iii Martii. Vereor tamen ut hoc verum sit, et suspicor Epitaphii auctorem vel transcriptorem iii invenisse vel legisse loco ii. Etiam deprehendo in Epitaphiis SS. Gregorii et Bonifacii IV, aliisque eadem ætate compositis, depositum dici pro mortuo: et sic ignotus nobis maneret dies quo Pelagius I sepultus fuit, sed absque nullo Chronologiæ Pontificalis, a tali die nusquam pendentis, incommodo.

3 Baronius mensem et diem, quo creatus est Pelagius ignorari professus, satis habuit initium Pontificatus ejus ponere anno dlii: sed ejusdem morte relata ad annum dlix, annum istum ipsius quintum numerat: hoc enim suadebat Epitaphii clausula supra posita, quam etiam ipse recitat: dissimulavit autem annotare, quod juxta numeros ibi expressos debuisset cœpisse Pelagius anno dlii, xii Aprilis, nam id suæ Chronologiæ repugnare satis videbat. Ceterum quomodo jam sæpe contigit sæpiusque continget, aut eruditissimi viri nec unquam satis laudandi Baronii Chronologiam a me proponi confutandam, sine præfatione reverentia; aut ipsius nomen absque alio honoris titulo compellari; iterum moueo, hac brevitate duntaxat causa fieri. Absit enim ut contumeliam ei facere velim, cujus doctrinæ Ecclesiam totam tantum credo debere, quantum alteri fortasse nenini.

an in eodem expressas die sepultura?

Baronii hastitatio.

VIDE APP. NOT. 13

LXIII JOANNES III.

Ab an. 561 ad
574 an. 12.
m. 11, dies
23.
*Baron. a 559,
ad 572, an.
12, m. 11, d.
17.

JOANNES, natione Romanus, ex patre Anastasio viro illustri, tempore Justiniani Augusti ordinatus XXI Augusti, in Dominica, anno DLXI*, sedit annos XII, menses XI, dies XXIII; obiit anno DLXXIII; die XII Augusti; sepultus ad S. Petrum XII Julii; et cessavit Episcopatus menses X, dies III.

Ratio tempo-
ris.

Spatium Pontificatus idem hic quod in omnibus MSS. nisi quod pro XXVI vel XXVII diebus, notatis in Anastasio, scripserim XXIII, quia id aptius est, ut per assignatum Interpontificium veniatur ad Ordinationem Successoris, in Dominica faciendam. Ratio autem longioris Variationis, quam mensium III dierum XXVI vel XXVII, passim notatorum ab Anastasio, patet ex præcedentibus et consequentibus.

2 Baronius ab anno DLVIII ad DLXII, hunc Pontificatum sumens, licet Pelagium obiisse dixisset II

Martii, et vocantis Sedis menses III dumtaxat, dies XXVI numerasset; tamen ac si legisset menses III, Joannis hujus initium retulit ad XXIII Julii loco Junii: et huic sphalmoti (quod alias mendo typographico adscribi potuisset) consequenter inhærens, dum ejusdem Julii diem XIII, sepulturæ odscriptum, intellexit de morte non invenit totum tempus Sedis ab Anastasio notatum, sed annos XIII minus diebus XII, id est annos XII, menses XI, dies XVII.

B

E

LXIV BENEDICTUS

Ab an. 575 ad
579, an. 4,
men. 1, dies
28.
*Baron. a 572,
ad 577.

BENEDICTUS, nuncupatus, a Græcis Bonosus, natione Romanus, ex patre Bonifacio, tempore Justini Junioris, ordinatus anno* DLXXII, XII Junii, eademque Dominica II post Pentecosten; sedit annos IV, mensem I, dies XXIII; obiit XII Augusti anno DLXXVIII, sepultus in Basilica B. Petri in secretario, sub die XXX mensis Julii: Cessavit Episcopatus menses III, dies XIII.

Ratio tempo-
ris.

Causam ante Benedicti Ordinationem vacantis ultra X menses Sedis, in Barbarorum, Italiam undique incursantium, frequentiam referas licet. Annos Pontificatus IV suggerunt Appendix ad Catalogum Regum, et Catalogus Palatinus in Vaticana, atque cum MS. nostro Anastasiani Codices, Cassinensis, Barberinianus, uterque Freiherrianus, Regius, Mazarinianus, Thuanus; contra excusa exempla, solum tres annos numerantia. Similiter pro diebus XIII, quos hæc ponunt, XXIII suggeruntur in Catalogo Palatino, MS. nostro, Freiherriano utroque codice, ceterisque præno-

minatis, et hi bonam nobis chronologiam faciunt, uti successus docebit. Si tamen pro diebus X cessantis, post Benedictum Episcopatus, quos numerant Anastasiani codices omnes, et Auctor codicis nostri, liceat mihi scribere dies XIII, ut in Dominicam cadat Ordinationis Successoris. Baronius a XII Maji anni DLXXIII orditur, propter obitum Joannis XIII Julii attributum et ad ultimam Julii DLXXVIII, usque numerans, invenisse etiam ipse putat an. IV, menses I, dies XXIII; sed hic memoriæ lapsus est, excusatu facilis; essent enim men. II, d. XV.

F

LXV PELAGIUS II

Ab an. 579 ad
590, an. 10,
m. 2, dies 10.
*Bar. ab an.
577, ad an.
590 an. 12, m.
2, d. 27.

PELAGIUS, natione Romanus, ex patre Winigildo, temporibus Tiberii Constantini et Mauriti: ordinatus XXII Novembris, anno DLXXVIII in Dominica, sedit annos X*, menses II, dies X. Obiit anno DLXXX, III Februarii, sepultus ad S. Petrum die VII ejusdem mensis, et cessavit Episcopatus menses VI, dies XXVIII.

Notat Anastasius ordinatum esse absque jussione Principis, eo quod Longobardi obsiderent civitatem Romanam, et multa vastatio ab eis in Italia fieret. Cum igitur jussio talis non soleret nisi post duorum ut minimum mensium spatium adferri, quid minus poterant Romani quam alterum fere tantum expectare priusquam ad ordinandum Electum suum procederent? Nescimus porro quantum duraverit Romanæ urbis obsidio, aut quando fuerit inchoata; hoc scimus, Longobardos

anno DLXXII iterato repulsos a Gallia fuisse, nec ultra eam illis tentatam legi; adeo ut videantur ab illa expeditione abducti per feliciores suos contra Italiam successus, quos potuerunt jam inde ab anno DLXXVIII Romanam usque promovisse, et tota vagantes Italia usque ad annum DLXXX infesta omni habuisse, atque imprimis ravisse ne Constantinopolim tuto commearent nuntii, suppetias militares acceleraturi.

Interpontificium longius, Italiam vastantibus Longobardis.

2 Quod sepulturam ad S. Petrum attinet, hæc Pelagio

IMAGINES AD VIVVM EXPRESSAE
EX AEDICVLA SANCTI ANDREAE
PROPE BEATI GREGORII MAGNI ECCLESIAM,
NECNON EX VITA EIVSDEM BEATI GREGORII
A IOANNE DIACONO LIB. IV. CAP. LXXXIII. ET LXXXIV.
CONSCRIPTA.

GORDIANVS S. GREGORII PATER.

S. GREGORIVS MAGNVS.

SILVIA S. GREGORII MATER.

A lagio fuerit præter morem accelerata, intra tertium ab obitu diem, quod minime liceret corpus peste extincti inhumatum servare, in ecclesia Lateranensi depositum; quoad usque, celebrata Electione vel etiam Ordinatione successoris, id facere liceret majori cum atio et digna Pontifice pompa. Quamvis autem fas sit credere, instauratas eidem postea fuisse exequias solenniores: is tamen dies, quo fuerat ad Vaticanam Basilicam corpus delatum, mansit inscriptus istius Ecclesie Ephemeridibus seu Anniversariis, indeque in Catalogos translatus est.

Solum 10 non 12 annos dandos Pelagio,

B 3 Baronius, qui Successores Vigilii justo citius inducendo in Apostolicam Sedem annos duos amiserat, videbatque Pelagium hunc omnino vixisse usque ad annum DLXXX, ipsos eidem adjunxit, repugnantibus omnibus exemplaribus Anastasianis cum nostro MS. Repugnat etiam antiquior illis Palatinus Catalogus, atque hoc ipso Catalogo multo vetustior Appendix XII Pontificum post Catalogum secundum, in hoc eodem Pelagio desineus, expresseque notans, quod Pelagius sedit annos X, menses II, dies X. Ne autem dubitari possit, quin sub S. Gregorio, Pelagii hujus Successore, scripta sit Appendix ista, facit hæc post nomen Pelagii clausula: A B. Petro usque nunc fiunt anni CCCCLII et mensis I, dies VI excepto intervallo Episcopatus. Finis. Si hosce numeros ita subduxit collector, sicuti in suo Catalogo sigillatim ad singulos Pontifices scripserat; sua enim vehementer sefellit supputatio: nam saltem juxta ecgraphum nostrum colligerentur anni DIII, præter menses et dies Interpontificiis assignatos. Melius in Anastasio excuso post hunc Pelagium similis additur clausula. A morte S. Silvestri, usque ad hunc primum Gregorium, fuerunt anni CCXLVI, hoc enim verissimum est, cum obierit Silvester anno CCCXXXII exeunte, et Gregorius sit ordinatus anno DXC, longe ultra dimidium profecto.

Necum tunc usurpabatur Æra ab Incarnatione Christi,

C addita cuidam suppositæ Pelagii epistolæ,

4 Ex talibus autem clausulis potest confici, nullam tunc adhuc certam fuisse Æram Christianam in usu, quamvis eam, quæ a Christi Incarnatione appellatur, jam ab annis quinquaginta fuisset excogitata a Dionysio exiguo Abbate Romano: alias enim non voluisset Auctor annorum calculos a morte S. Petri subducere: Quare merito censuit Labbeus noster, in novissima Conciliorum editione, de ea quæ nunc habetur Pelagii II ad Joannem Constantinopolitanum Epistola, quod nefas sit eam separare a subdolis Isidori mercibus, qua nomine et aliæ quædam sub ejusdem Pontificis nomine reprobantur. Nam præter stylum, qui in alterius deperditæ locum confictam ipsam esse docet, idem convincitur hoc ipso, quod dicatur data Kalendis Martii anno Domini DLXXXII, Indictione II: hoc enim in tali Epistola eo absurdus est, quo scribebatur Constantinopolim, ubi nemini adhuc cogitatio inciderat (quantum quidem scimus) de annis Dominicæ Incarnationis numerandis. Cum autem id ibi ceptum est fieri, ceptum

est cum notabili a Latinis diversitate; ut nova scilicet Christiana æra, cum alia ab Orbe condito usitatiori quadamtenus in numeris extremis concordaret.

5 Datum qui tunc subscribebant Epistolis, solum exprimebant Indictionis et Imperii annos, qualis est illa Pelagii ad Annarium Autissiodorensis, a Labbeo nostro ex sua MS. Bibliotheca inserta Conciliis, et data pridie Kalend. Novembrii, imperante Domino Mauricio Tiberio Imp. Augusto, anno II, Indictione II, id est anno DLXXXII. Quæ autem antea extabat ad eundem Epistola alia, data III Nonas Octobris, imperante Domino Tiberio Constantinopoli Augusto anno III, videtur esse quoad hanc clausulam mutila, itaque legenda, Imperante Domino Mauritio Tiberio (nam decessor, qui simpliciter Tiberius dicebatur, solum regnavit annis II) Constantinopoli Augusto anno III, Indictione III, ut intelligatur annus vulgaris æræ DLXXXIII, quando XIII Augusti et XXI Septembris iactum ceperat annus tam Imperii quam Indictionis septimus. Sed de Epochâ annorum Mauritiæ, qui vult accurate cognoscere, adeat Caput V, Exegesis nostræ I Præliminaris ante tomum 3 Martii, ubi discet duplicem æram Mauritianam distinguere, Imperii scilicet et Consulatus, initi anno II Imperii, prout apparet manifeste in Chronico Constantinopolitano, quod vulgo, sed perperam, Alexandrinum nunc appellant post Gretserum, et Fastos Siculos Scaliger vocaverat. Eandem autem distinctionem agnoscit et sequitur etiam Antonius Pagi, in eruditissima sua Dissertatione Hypatica, alias etiam nobis laudata. Cantellius noster in mox laudando libro Part. 2 Dissert. I, cap. 8 putat hunc Pelagium primum fuisse qui Imperatoris nomen et annos epistolis suis adscripserit: quod non vacat nunc examinare operosius.

6 Baronius Pelagii II Pontificatum exorsus XI Novembris anni DLXXXII, defunctum eum statuit III Februarii, quo scilicet non mortuus, sed sepultus est. Certe Gregorius Turonensis ait, quod medio mense undecimo (Januarius is erat, sicut Leo in Sermone de Jejuniis decimi mensis eo nomine Decembrem intelligit) adveniens clades, quam inguinariam vocant, primum omnium Pelagium Papam percussit: quæ cum intra paucos dies correptos extingueret, satis est si ad initium Februarii virum, juxta numerorum in Catalogis designatorum ductum, retineamus. Natalis Alexander duo disticha recitat, tamquam et pro Epitaphio posita, alligans Romam subterraneam Ariunghi lib. 2 cap. 8: ubi ista quidem disticha leguntur, sed Epitaphio Pelagii I inserta, ut divinare nequeam, quo errore huc sit abreptus Natalis. Præter menses VI Interpontificii, dies XXII numerant Codex Mazarinianus et MS. nostrum; quos aliis, XXII dumtaxat numerantibus, præferendos, ex initio S. Gregorii patet, imo addito die uno augendos.

D PELAGIUS II.

Stylo diversæ ab aliis genuinis.

E

Tempus mortis et sepulturæ.

F

LXVI S. GREGORIUS

GREGORIUS S. R. E. Diaconus septimus et Constantinopoli Apoerisiarius, natione Romanus, ex patre Gordiano, tempore Mauritiæ Imperatoris, ordinatus III Septembris Dominica die, anno DLXXX, sedit annos XIII, menses VI, dies X, defunctus XII Martii anni DCII, sepultus in basilica B. Petri Apostoli ante secretarium: et cessavit Episcopatus menses VI, dies XIII.

Ab an. 590 ad 604, an. 13, men. 6, dies 10.

Bar.d. 9.

Cultus antiquissimus.

Nihil hic notandum occurrit, quod non sit a nobis plene explicatum in Martio: et Baroniana Chronologia, certissimis utriusque festi, quo Ordinatio et Mors Gregorii annue colitur, inclusa terminis, nec ad unum qui-

dem diem potuit exerrare. Solum noto prædictum cultum jam statim a morte Sancti frequentatum fuisse, non item occasione alicujus Translationis (uti in plerisque factum initio vidimus) institutum. Coluntur enim nunc plerique non

A non ipso quo mortui fuerunt die, sed quo ex tali occasione in libro Pontificali legebantur depositi. Ast vero SS. Petrus, Clemens, Alexander, Urbanus, Sixtus II, Marcellus, Silvester, et si qui alii, quorum et exstant Acta et memoria festiva ab iuita et semper habita fuit, illa die depositi ab Anastasio dicuntur, non quo sepulti, sed quo mortui fuerunt : et hoc etiam huic S. Gregorio contigit.

2 Cavallerius effigiem hujus sanctissimi Pontificis, uti invenit in illa quam prae oculis habuit picturarum serie, sic exhibuit, mento raso, vultuque rotundo : utrumque contra certiorum ejus descriptionem, quam ex picturis antiquis habemus in Vita scripta per Joannem Diaconum lib. 4 cap. 83, 84, et 85, ubi etiam Patris ac Matris forma his verbis exprimitur : In Gregoriano monasterii atrio, jussu Gregorii, juxta nymphæum, dæ iconæ veterrimæ artificialiter depictæ usque hætenus videntur : in quarum altera beatus Apostolus Petrus sedens conspicitur, stantem Gordianum Regionarium, videlicet patrem Gregorii, manu dextera per dexteram nihilominus suscepisse. Cujus Gordiani habitus, castanei coloris planeta est, sub planeta dalmatica, in pedibus caligas habens : statura longa, facies deducta, virides oculi, barba modica, capili condensi, vultus gravis. In altera vero mater Gregorii sedens depicta est Silvia, candido velamine a dextero humero taliter contra sinistram revoluta connecta, ut sub eo manus tamquam de planeta subducatur, et circa pectus sub gula inferior tunica pseudolactinei coloris appareat, quæ magno sinuamine super pedes desinat, duabus zonis ad similitudinem dalmaticarum, sed latioribus omnino distincta : statura plena, facies rotunda quidem et candida, sed senio jam rugosa, quam ipsa quoque senectus pulcherrimam fuisse significat : oculis glaucis et grandibus, supercilis modicis, labellis venustis, vultu hilaris, ferens in capite matronalem mitram, candentis brandei raritate nimbatam, duobus dexterae digitis signaculo Crucis se munire velle prætendens : in sinistra vero patens psalterium retinens, in quo hoc scriptum est : Vivet anima mea, et laudabit te, et judicia tua adjuvabunt me. A dextero vero cubitu, usque ad sinistrum circa scapulus, Versus ascendens reflectitur, qui ita se habet : GREGORIVS SILVIÆ MATRI FECIT.

3 Sed et in absidicula post Fratrum cellarium, Gregorius, ejusdem artificis magisterio, in rota gypsea pictus ostenditur. Statura justa et bene formata, facie de paternæ faciei longitudine et maternæ rotunditate ita medie temperata, ut cum rotunditate quadam decentissime videatur esse deducta : barba paterno more subfulva et modica : ita calvaster, ut in media fronte gemellos cincinnos rariusciculos habeat, et dextrorsum deflexos : corona rotunda et spatiosa : capillo subnigro et decenter intorto, sub auriculæ medium pendente : fronte speciosa : delatis et longis, sed exilibus superciliis : oculis pupillas furvis, non quidem magnis sed patulis : subocularibus plenis : naso a radice vergentium superciliarum subtiliter directo, circa medium latiore, deinde paulo recurvo, et in extremo patulis naribus præminente : ore rubro, crassis et subdividuis labiis, genis compositis, mento a confinio maxillarum decibiliter prominente. Colore aquilino et vivido, nondum, sicut ei postea contigit, cardiaco. Vultu mitis, manibus pulchris, terebibus digitis, et habilibus ad scribendum. Præterea planeta super dalmaticam castanea, Evangelium in sinistra, modus Crucis in dextera, pallio medio-cri, a dextro videlicet humero sub pectore super stomachum circulatim deducto, deinde sursum per sinistrum humerum post tergum deposito : cujus

pars altera super eundem humerum veniens, propria rectitudine non per medium corporis, sed ex latere pendet : circa verticem vero, tabulæ similitudinem, quod viventis insigne est, præferens, non coronam. Ex quo manifestissime declaratur, quia Gregorius, dum adhuc viveret, suam similitudinem depingi salubriter voluit, in quo posset a suis monachis, non pro elationis gloria, sed pro cognitæ districtioris cautela frequentius intueri, ubi hujusmodi distichon ipse dictavit.

Christe potens Domine, nostri largitor honoris,

Indultum officium solita pietate gubernata.

Ibi etiam tempore jam Petri Archidiaconi et Joannis Œconomi, Saturninus monachus dextra lævaque ; B. Gregorii, effigies sanctorum Apostolorum, quemadmodum modo videntur, depinxit. Quo scilicet loco nonnumquam divinitus candela succenditur, et in ejusdem similitudinis effigie pro regimine sui monasterii sæpe B. Gregorius præsentatur.

4 Hætenus Joannis Diaconi verba : quæ ut commodius intelligerentur, plucuit a Clarissimo et Ornatissimo viro Balthasare Mareto, Balthasaris filia, accipere commodatam æream lamellam, in qua sculptas habebat Gregorii Parentumque effigies, sumptas a supra memoratis vetustis exemplaribus. Quamquam enim illa ipsa sit usus in excudendis Annalibus Baronianis, inter omnium manus versantibus ; sunt tamen circa habitum mihi notanda aliqua, Annalium Conditori minus observata. Ac primo quidem non displicet conjectura ejus de Gordiano Patre, quem Regionarium appellat Joannes, non ita accipiendum ut intelligatur Præfectus Regionis alicujus Urbanae fuisse, quæ erat dignitas secularis, Capo-Rione nunc vulga dicta : sed esse titulum Ecclesiasticum, atque adeo Gordianum, de consensu uxoris, Clero adscriptum, fuisse unum ex septem primi Ordinis Diaconis, qui Regionarii appellantur. Id sane suadet Dalmaticæ, quam æque ac filius indutus videtur, forma. Sed huic Barvarianæ conjecturæ similem additam velim de Matre, quæ et ipsa credi possit in ordinem receptu Diaconissarum, quarum Dalmaticæ in hoc fuerint, a Dalmaticis Diaconorum diversæ, quod hæc ad latera aperta, istæ, nodis adstrictæ fuerint, uti ad dexteram Silvix genua apparet. Certe et illa (ut Joannes appellat) matronalis mitra, nullam similitudinem habet cum secularium matronarum cultu, in vetustis Romanæ antiquitatis nummis sæpe occurrente sicut nec mitra Episcopalis ; ut mirum censeretur non debeat, si usus earum duntaxat fuerit pro Ordine ecclesiastico utriusque sexus adinventus, eique proprius.

5 A Dalmaticis transeo ad Planetas. Hanc in sua effigie Gregorius manifeste cernitur esse indutus. Vides autem eam, nullos usquam angulos habentem, ut habet suprema vestis patris sub manu dextra : sed rotundam totam, et ob humeris ad genua per rectas plicas perpendiculariter desuam, nisi quatenus id impediunt manus, ad exercitium sui officii extentæ, extra vel subius eam. Ast nullas ejusmodi plicas rectas in amictu parentum videre est, sed ab ipso initio transversales, uti in veterum Romanorum togis, ab humero ad humerum superne ductis, videre est. Accuratius igitur credo locutum fuisse Joannem, si Gordianum et Silviam, non Planetam sed Toga indutos descripsisset. Planetas enim Sacerdotibus privatim proprias esse, nemo est qui dubitaverit hætenus ; multo minus, qui eam Diaconissis communicaverit. Quod si Silvia Planetam induta non est, multo minus eam indutus est Gordianus, cujus superior amictus si explicaretur, videtur in quatuor angulas extendendus fuisse, licet unus eorum duntaxat apparet, sicut jam monui ; in ceteris simillimus est amiculo Silvix, nisi quod hic minus laxior quam iste videri possit. De Caligarum et Calceorum discrimine nihil est quod dicam : hos enim apparet sua pelle totum pedem involvere, ut faciunt ii quibus hodieque utimur,

supra

Ex antiquis picturis datur forma patris Gordiani,

matris Silvix,

ipsiusque Gregorii :

ex istis vero simile fit,

non solum Patrem fuisse Diaconum Regionarium,

sed et Matrem Diaconissam,

A planeta Sacerdotali filii,

distinguendæ sunt parentum togæ.

A supra pedem odstricti; cum istæ loris quibusdam adstringerentur od calcem, unde eadem lora superne per tibiam circumvolta od usque poplites ducebantur, totamque tibiam obtegebant: unde istud Angeli ad Petrum Act. 12 Calcea te caligas tuas.

6 Carolus Macer in auctori fratris sui Dominici Hierolezico, ad vocem Baculus Episcopalis, haud multum absimilem S. Gregorii effigiem proponit hac forma:

B Hanc se Macer accepisse profitetur ex monumentis Alfonsi Ciacconii, sed cujus antiquitatis ea sit non iudicat. Ex picta ad aurem columba facile est intelligere, non esse Sancto vivente expressam imaginem; et ex tabula nihilominus ad verticem expresso, datur causa opinandi, ex originali vetustiori acceptam ab eo qui non intelligeret, prædictam tabulam signum esse personæ tunc cum ipsa pingebatur viventis. Sitæ tamen Scriptore Vitæ Joanne antiquior, non ausim definire; ipse enim lib. 4 cap. 70 testatur, quod, jam ante sua tempora, id est ante seculum x, consuetudinaliter Spiritus sanctus in specie columbæ super scribentis Gregorii caput depingitur; sicut scilicet illum viderat Sancti ipsius Diaconus Petrus, eoque mortuo prædicaverat. Interim arctior etiam quam in Bavariæ imagine Pallii forma hic apparet; Planetæ, strictior; ex Crucis vero Patriarchalis seu Pontificalis norma haud absurde colligas, illam eatenus et forte diu post adhuc simplicem fuisse. Ceterum ex hactenus deductis apparet, quam non immerito formidaverim, post Præfationem ad Effigies Pontificum num. 4, ne sæpius ingenium suum seculi pictores fuerint, quam certum ullum monumentum. Nam et Pallium, quo S. Silvestrum et multos exinde successores ejus, amicit Cavallerius præter usum antiquitatis est, nec alia ejus forma quam quali hic induitur Gregorius facile invenietur ante seculum XII; uti nec ejus qua S. Anastasium a S. Silvestro septimum ac plures deinde ex antiquis videmus indutos apud eundem Cavallerium, scilicet ramosa instar Y, quemadmodum plenius explicabitur in Appendice ad hanc primam partem. Similiter dixerim randerarum barbarum usum non fuisse a Pontificibus receptum, nisi almodum sero; primusque in Oldoini

C Imaginum Pontificiarum Cavallerii notata incertitudo.

Ciacconio sic rarus in veteri suo monumento spectatur Innocentius IV anno MCLIII defunctus. Si tamen satis antiquum monumentum illud est: ut non esse docet triplez coronamentum, nisi hoc dixeris postea additum. Eodem tamen seculo etiam Honorius IV rarsa barba exprimitur, et longe antea Leo III in Triclinio Lateranensi.

D D
GREGORIS.

7 Casinense Bullarium, Venetiis editum anno 1650, initium sumit ab insigni figmento, quod oit in Sublacensi archivio haberi. Ibi scribere dicitur Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, reverentissimo ac prudentissimo Honorato, Presbytero et Monacho atque Abbati venerabilis monasterii sancti Confessoris ac Patris Benedicti et sanctæ Virginis Sororis ejus Scholasticæ, quod ponitur in Sublaco: omittuntur quæ huic scripsisset Gregorius: sed ipse sic concludens inducitur: Ego Gregorius, sanctæ Romanæ ecclesiæ Præsul, scripsi Vitam B. Benedicti, et legi Regulam quam ipse Sanctus manu propria scripsit; laudavi eam et confirmavi in sancta Synodo, et per diversas partes Italiæ; et ubicumque Latinæ littere legerebantur, præcepi ut diligentissime observarent, quicumque ad conversionis gratiam accessuri essent usque ad finem mundi. Et confirmo duodecim monasteria, quæ ipse Sanctus construxit etc. cur istud etc. nonne primum hoc adeoque insigne privilegium totum legi merebatur? Scriptum per manum Benedicti Scribarii S. R. E. mense Majo Indict. 12, Pontificatus Domni Gregorii in sacratissima Sede B. Petri Apostoli anno quarto. Recte se habent Indictio et annus Pontificatus: sed initium et finis quam longe distant a stylo Gregorii! Hunc quidem Regestorum collector nobis invidit, omissis formalibus solum epistolarum substantiam describens, sub ejus ad quem diriguntur nomine; habemus tamen eundem fideliter expressum a Venerabili Bedæ lib. 1 Hist. cap. 28 et 29 in epistolis, quas Reverendissimo et sanctissimo Fratri Virgilio Arelatensi, et Augustino Cantuariensi Coepiscopo Gregorius, servus servorum Dei scripsit, sub Data die decimo Kalendarum Juliarum imperante Domino nostro Mauritio Tiberio piissimo Augusto anno decimo nono, post Consulatum ejusdem Domini nostri anno decimo octavo, Indictione quarta. Et similiter subsignabatur, quæ cap. 23, præmittebatur, absque initiali formula; ad Augustini socios, Data die decima Kalendarum, Augustarum, imperante... anno xii, post Consulatum... xii, Indict. xii.

E aberrat a vero ejus stylo.

8 Notat autem vir eruditus, totis octo primis seculis, nulli Romanorum Pontificum in usu fuisse ut nomen suum præponeret ejus nomini cui scribebat. Captum aut id variari secula primum ix, sub Gregorio II, III, IV, et Leonem IV fecisse exemplo suo ut posteris idem usus stabilis maneret. Id si verum esset, falsi argueret etiam illas constitutiones, quæ ibidem habentur consequenter sub nominibus Theodori et Zachariæ Pontificum. Verum dum hæc imprimenda essent, accipio nostri Petri Josephi Cantelii tomum de Historia Metropolitanarum urbium, ubi pluribus exemplis demonstratum invenio, parte 2 Dissert. 3 cap. 1, jam inde a tempore S. Leonis I apparere, pro indifferenti habuisse Pontificum veteres, præponerentne an postponerent nomen suum ejus cui scribebant nomini. Quin etiam observat; Ciceronem, sive Tironi sive Cesari Pompeiove scriberet, nomen suum quasi certa lege semper præposuisse ejus nomini cui scribebat; ne soli majori olim credas licuisse nomen suum primo loco scribere. Itaque hæc ex parte nihil detrahatur Constitutionibus prædictis, si aliud peccent nihil, quod expendendum relinquo Francis, S. Benedicti corpus sibi arrogantibus, contra quam ibi dicitur. Munet interim, quod antea dixi, ab insigni uno, si non et pluribus, initium sumere Bullarium istud.

9 Vidit hoc doctissimus Angelus de Nuce Abbs Casinensis

GREGORIS. A *sinensis* : ideoque in suis ad S. Benedicti Vitam et Chronicon Cassinense notis cavet illius mentionem facere, cum agit de Sublaco, de Vita Benedicti, deque ejus Regula. Contempsit illud etiam, nec nominare dignatus est Mabillonus, ante Acta Sanctorum Benedictorum eadem tractans, in proluxa ad opus prætorum Præfatione. Nempe certis verisque testimoniis, ipsius quoque S. Gregorii, commendatissimam Regulam, sciebant viri sapientissimi, non egere ficta ejusmodi laude; quas utiam omnes ii imitarentur, quibus subinde detrahuntur falsa et Eruditis hominibus stomachum moventia, ut vera decora appareant in luce majori. Id si facerent, non ito, velut pro aris ac facis, invehrentur in nostros conatus; nec tam perveraciter sibi putarent propugnandum, quidquid nimium majorum simplicitas quocumque modo in lucem protulit de sua origine; non etiam talia ponerent in capite Privilegiorum suorum, neque caonizata omnia esse putarent, si aliqui Pontificum, benigne inclinato ad illa sibi confirmanda, curæ non fuit quam severissime excutere singula: quod imprimis probare potest Indulgentiarum Stationariarum confirmatio, facta a Bonifacio VIII, ac si eorum auctor fuisset noster S. Gregorius: idque hic etiam foret refutandum, nisi commodius fieret Dissertatione xuni, occasione Indulgentiarum Sergio II affictarum.

Affectu Gregorio Indulgentiarum Stationariarum;

Item oratio de 5 vulneribus Christi,

10 In Breviario, secundum usum Romanæ Ecclesiæ impresso Venetiis, inter prævias ad ipsum Rubricas, et quedam pro juvenum Clericorum instructione parvula, præparatoriasque ad Sacrum dicendum orationes, etiam hujusmodi una habetur, velut composita a S. Gregorio.

Ave Manus dextra Christi,
Perforata plaga tristi,
Nos ad dextram jube sisti,
Quos per dextram redemisti.

Ave Palma Jesu læva,
Sic confixa plaga sæva;
Nos ab ævo mortis læva,
Quam produxit mater Eva.

Ave vulnus dextri Pedis,
Ædem mentis sæpe lædis,
Dum ad eam sæpe redis,
Esto nobis spes mercedis.

Avo plaga lævæ Plantæ
Qua virtutum crescunt plantæ;
Nos ab hoste supplantante
Contuere, post et ante.

Ave Latus lanceatum,
Unde fluxit flumen gratum;
Præbe nobis conducatum,
Ad æternæ vitæ statum.

C Singulis strophis subjungitur, ex voluntate Auctoris (ut præfertur) dicendum Pater noster, additurque Ψ . Vulneratus est propter iniquitates nostras; et Φ . Attritus est propter scelera nostra; atque Collecta, Concede quæsumus, omnipotens Deus, ut dignissima vulnera dilectissimi Filii tui Domini nostri Jesu Christi cordibus nostris imprimantur, mentesque nostras illustrent, et in tuo sancto servitio faciant amore ferventes. Per eundem etc.

¶ Quam pie ac devote composita sunt hæc omnia, tam certum nunc erit vel modice versatis, nihil in iis esse quod stylium Gregoriani ævi sapiat, et patius ad seculum xiii vel xiv referendum non sit. Ut tamen quis sustinere vellet, propter Breviarii, qualiscumque reverentiam, Gregorio; si non Primo, saltem Septimo, Sancto etiam dicta, et seculo xi ea posse adscribi; nemini tamen probaret, quod fertur Auctor, eas preces devote legentibus quingentos annos dedisse. Jam enim Dissertatione 8, num. 7 vidimus, quam primis illis ejusmodi largitatis seculis parci fuerint Romani Pontifices, et quod Nicolaus IV, ducentis et amplius

quæ ut Gregorii VII esse conce-
datur;

annis post Gregorium VII, Basilicæ Vaticanæ attributas a suis Decessoribus Indulgentias quam latissime extendens, septem annos septemque quadragenas non excesserit: nec scio an vel tempore Gregorii XII, initio seculi xu, eo usque excreverit Pontificum liberalitas. Quod si in istis quingentis annis excessus est, quanto grandior excessus erit in aliis, quæ ibidem præmittuntur, septem orationibus? Legitur enim de iisdem, quod quicumque eas in statu gratiæ existens dixerit devote, ante imaginem Pietatis, cum septem Pater noster et septem Ave Maria, lucrabitur quinquaginta sex millia annorum indulgentiarum, quæ a tribus summis Pontificibus datæ fuerunt; videlicet, primo a B. Gregorio, quatuordecim millia; secundo, a Papa Nicolao V, quatuordecim millia, anno Domini mccccxlix; tertio, a Papa Sixto IV, qui has Indulgentias duplicavit anno Domini mccccclxxiv. Et sic sunt in summa quinquaginta millia annorum. Nec adhuc satis, quia (si sus vst credere) Innocentius VIII (mortuus est hic annis xxx ante impressionem Breviarii) addentibus duas ibidem sequentes orationes duplicavit Indulgentias antedictas. Sentiant, de his quidquid velint plii: ego nihil dubito quin mera impostura sint omnia, primum in volanti aliqua incerti auctoris charta miserrimo isto seculo xvi ad questum protrusa, deinde in hunc Breviarii apparatus absque legitima auctoritate vel Romanæ Curie conscientia adjecta, proindeque consultissime a Romanis Pontificibus factum esse post Tridentinum Concilium, ut facultas imprimendorum Breviariarum restringeretur ad exemplar quod Romæ excusum foret. Interim dolendum, res optimas atque ad fovendam pietatem aptissimas, una cum memoria fictitiarum istarum Indulgentiarum, fuisse abolitas: tollendus enim abusus fuerat, sed usus relinquendus, neque propter adjuncta zizania eradicandum triticum. Juvet interim hæc notasse, contra eos qui ferre nequeunt, quod aliquis subinde examinandum sibi putet, quam vere datæ sint, quæ antiquitus datæ præsumuntur Indulgentiæ, nec tamen originaliter proferruntur. Non promovent ista, sed destruunt pietatem; eaque intentione existimo dæmonem talia suggerere hominibus, alias non molis, zelumque habentibus sed non secundum scientiam: et ideo divino prorsus consilio instituta sacra Rituum Congregatio, istiusmodi spuræ pietatis abortivis abolendis intendit.

12 Ceterum ad convincendum eos, qui sumpta ex sic impresso Breviario occasione, prædictos Pontifices, præsertim ultimos Sixtum et Innocentium tam indiscretæ profusionis vellent reos teneri; sufficere possunt, quæ habentur in Missalibus anno MDXI, per Jacobum Mareschal in Belgio (nisi fallor) et anno MDXIX Cæsaraugustæ in Hispania excusis, ubi proponitur Trentenarium Missarum S. Gregorii, secundum usum Romanum, in S. Sebastiano celebrari solitarum, quod quicumque dixerit vel dici fecerit, obtinebit tres annos et tres quadragenas Indulgentiarum, per Dominum Innocentium Papam datarum, utique Innocentium VIII, tom recentiore adhuc memoria, ut qui ipso verosimiliter adhuc vivente Romæ impressit exemplar, quod alii secuti sunt, necesse non putaverit nominis numerum addere. Exigitur autem pro Indulgentia tam moderata, non solum ut dicantur Missæ triginta mox specificandiæ: sed, primo debet Sacerdos, qualibet die, qua ipse est celebraturus, invocare gratiam Spiritus sancti, et deinde dicere Nocturnum illius diei: deinde septem Psalmos pœnitentiales, cum precibus et sequentibus orationibus: postea vero quam celebraverit, dicat Vigiliæ mortuorum: et hoc omni die cum magna devotione et suorum peccatorum confessione: aliqui vero dicunt totum Psalterium (prout scilicet per ferias ordinatum jacet in Breviario) usque ad Psalmum, Dixit Dominus, in Vesperis de Dominica, et jejulant omni die. Et in omnibus prædictis

D non probantur tamen ei additæ Indulgentiæ enormes.

imo fictitiæ,

E

veræque pietati damnosæ,

nec consentaneæ parcitati, F

qua Pontifices usi erga dicentes vel cum antea Tricenarium Gregorii,

LXV S PELAGIVS II

LXVI S GREGORIVS

LXVII S SABIANVS

LXVIII S. BONIFACIVS III

A functa. Denique sequuntur orationes tres dicendæ omni die celebrata Missa Trentenarii, secundum usum prædictæ Romanæ Ecclesiæ.

a posteris
institutum
ejus exemplo,

13 Dicuntur autem Missæ illæ, S. Gregorii; non quia ipse tali ritu ac ordine, quo præscribuntur, dicendas instituerit, cum penultima notetur de ipsomet S. Gregorio: sed quia exemplum dedit defunctos juvandi sub isto Missarum numero, secundum quod in Vita per Joannem Diaconum descripta legitur num. 16 lib. 1, de Fratre proprietario, cui impendenda a ceteris suffragia per triginta dies suspendi jusserat Sanctus: quibus elapsis, cœpit Gregorius misericorditer ei compati, ejusque cum gravi mœrore supplicia pensare, et si quod esset ereptionis ejus remedium, inquirere. Tunc evocato ad se eodem Specioso, monasterii sui Præposito, tristis dixit: Diu est, quod Frater ille Justus, qui defunctus est, in igne cruciatur. Debemus ei aliquid caritatis impendere, et ei in quantum possumus, ut eripiatur, adjutorium nostrum accommodare. Vade itaque, et ab hodierna die continuis triginta diebus offerre pro eo, Sacrificium stude, ut nullus omnino prætermittatur dies, quo pro absolute illius salutaris Hostia non mactetur. Qui protinus abscessit et paruit. Gregorio autem alia curante, atque evolutos dies minime numerante, idem Frater, qui defunctus fuerat, nocte quadam fratri suo Copioso per visum apparuit. Quem ille cum vidisset, inquisivit, dicens: Quid est frater? Quomodo es! Cui ille respondit: Nunc usque male fui, sed jam modo bene sum, quia hodie communionem recepi. Quod idem Copiosus pergens, protinus indicavit in monasterio Fratribus. Fratres vero sollicite computaverunt dies, et ipsum diem invenerunt fuisse, quo pro eo tricesima oblatio fuerat impleta. cum et Copiosus nesciret, quid pro eo Fratres auctore Gregorio agerent: et Fratres ignorarent, quid de eo Copiosus vidisset. Uno igitur eodemque tempore dum agnoscit ille oblationem, isti audiunt somnium, trigesimumque diem cognoscunt: concordante simul visione et sacrificio res aperte claruit, quia Frater, quem sub animadversionis sententia Gregorius mori permiserat, per salutarem Hostiam a supplicio liberatus esset.

14 Abest hodie a Missali Romano ritus iste, non ideo tamen impræbatus creditur: multique fideles, præ-

sertim in partibus inferioris ac superioris Germaniæ, D ejusmodi tricenarium, cum propria vel aliena præsertim defunctorum causa anguntur, curandum sibi petunt vel testamento legant. Cum autem aliquoties jam contigerit varios Sacerdotes ex me requirere, quomodo talibus possent ac deberent facere satis; placet earumdem Missarum designationem, quamquam ejus Auctorem nequeam indicare, ex antiquis istis Missalibus hic apponere.

D
GREGORIUS

- Prima debet esse de Dominica prima Adventus.
ii de Nativitate Domini.
iii de S. Stephano Protomartyre.
iv de S. Joanne Evangelista.
v de Innocentibus.
vi de Epiphania.
vii de Octava Regum.
viii de Purificatione B. Mariæ.
ix de Septuagesima.
x de Dominica i Quadragesimæ.
xi de Dominica ii Quadragesimæ.
xii de Dominica iv Quadragesimæ.
xiii de Annuntiatione B. Mariæ.
xiv de Dominica Palmaram.
xv de Cœna Domini.
xvi de Resurrectione Domini.
xvii de Ascensione Domini.
xviii de Festo Pentecosten.
xix de Festo Trinitatis.
xx de Dominica i post Pentecosten.
xxi de Dominica ii post Pentecosten.
xxii de S. Joanne Baptista.
xxiii de SS. Petro et Paulo.
xxiv de S. Maria Magdalena.
xxv de S. Laurentio.
xxvi de Assumptione B. Mariæ.
xxvii de sancta Cruce.
xxviii de sancto Michaeli.
xxix de S. Gregorio vel de omnibus Sanctis.
xxx de Mortuis.

Tricenarii
illius ordo ex
antiquo Missa-
li.

E

Utrum autem Innocentiana Indulgentia hunc Riturum observantibus etiamnum possit obtineri, definiat S. Congregatio Rituum; an vero in Basilica S. Sebastiani perseveret eadem consuetudo, non vacat modo examinare.

LXVII SABINIANUS

C

Ab an. 604
ad 606, an.
1, men. 2,
dies 9.

SABINIANUS, S. R. E. Diaconus et Constantinopoli Apocrisiarius, natione Thuscus, ex patre Bono, tempore Phocæ Imperatoris, ordinatus xxx Augusti Dominica die, anno DCIII; sedit annum 1, menses 11, dies 11, usque ad vii Februarii anni DCIV, sepultus ad S. Petrum die xxii Februarii: et cessavit Episcopatus menses 11, dies 21.

F

Bar. ad 605,
m. 5, d. 19.

Mirum est quomodo hic Baronius dicat, Sabinianum, eodem quo creatus est anno defunctum: quodque in hoc consentiant omnes veteres atque etiam Græci. Omnia certe Anastasii exemplaria, uti et Catalogus Palatinus ex Vaticana illo antiquior, præter menses et dies annum notant; nec Græcos si qui sint, quos querere non vacat, hic putamus audiendos, cum juxta ipsiusmet Baronii præceptum, in iis quæ sunt Ecclesiæ Romanæ, major sit adhibenda fides ejus alumnis quam ceteris: quod et ipse successus probabit, modo mihi liceat pro diebus xxii vel xxiii. Scilicet vacantibus, quos post Sabiniani mortem Catalogi habent, dies 21 scribere: tunc enim habebimus commodum sequentibus Pontificatibus ordinandis initium.

2 Laudat Sabinianum Anastasius, quod Ecclesiam de Clero implevit; quod in ecclesia B. Petri Apos-
Propylæum Maji.

toli luminaria dedit; quod, cum esset in civitate Romana famis gravis, facta pace cum gente Longobardorum jussit aperire horrea Ecclesiæ, et venditari frumentum populo, pro solido uno (vel tredecim, ut habent alia exemplaria) modios tritici triginta: denique, ut ex Mantio in epitaphiis Vaticanis refert Aringus, Romæ subterraneæ lib. 2 cap. 8:

Hic hominum vitia blando sermone removit;

Nec culpis judex, sed medicina fuit.

Verum quia nonnulla exemplaria Anastasii videntur de pretio frumenti habuisse, quod Sabinianus pro modio solidos triginta exigeret, fabulam aliquis excogitavit, quapropter tenacitatem a suo Decessore S. Gregorio per noctem apparente increpitus, percussusque in capite, non multo post obiisse fingitur. Nihil tale quisquam antiquorum, de Vita et miraculis S. Gregorii

Explicatur
ejus virtutes.

figmento
quodam
obscuritate.

A **SABINIANUS.** scribentium, nequidem Joannes Diaconus, qui tamen finem lib. 4 ejusmodi vindictæ exemplis, per 12 capita deductis, implevit. Mirum proinde est fabulæ isti, a Sigeberto temere relatæ, fidem adhibuisse Baronium: qui etiam eo trahit, quod Sabiniano defuncto, ut ait Anastasius, funus ejus evehctum est per portam S. Joannis, et ductum est foras muros civitatis per pontem Milvium, ad ecclesiam Vaticanam: quod ille præter morem factum esse putat, ad avertendam a corpore injuriam, ab irato populo metuendam, si per mediam urbem funus duceretur: cum aliæ multa causæ hujus navitatis, exque cum aliqua Sabiniani loude conjunctæ, possent a benigno conjectatore excogitari.

Ex die Depo-
sitionis solen-
nis notata ab
Anastasio

3 Hic gradum tantisper siste, Lector, et tecum incipe considerare, novæ cujusdam lucis, in Pontificiæ chronologiæ utilitatem, ex hinc efferre sese incipientis radium; et judica, an eo indice nequeamus discernere quo fere tempore quisque Pontificem electus sit, licet diu post Electionem ordinatus, idque pro toto hoc septimo ac sequenti seculo. Quamvis enim ejus temporis nulla inveniatur ratio a Scriptoribus habita, sed Catalogorum Auctores eosque secutus Anastasius, in dime-tiendis Pontificatum spatiis, solius Natalis, id est, Consecrationis habuerint rationem: cogor tamen non omnino diffidere de tempore illo, saltem per verosimilem conjecturam, præter propter inveniendò: postquam scilicet animadverti, defunctorum Pontificum Sepulturas seu Depositiones solennes, quales designantur in Cata-logis, ab ultimo cujusque die diversissimi, non jam amplius differri ultra dies ordinatorum successorum prout ante hac sæpe; sed fere constanter eodem prævertere. Sic Sabinianus præmemoratus, et (sicut dixi) mortuus in Februarii, invenitur sepultus xxii, totis xi mensibus citius quam ordinaretur Successor Bonifacius, non propter tarditatem electionis a Clero Romano factæ (quis enim id credat) sed propter necessitatem expectandæ confirmationis ab Imperatore Constantinopoli-

tano. Ita etiam factum deinceps video usque finem D Anastasiani Catalogi, indicantis nobis Depositionum istarum solennium dies: soli duo (videlicet Bonifacius V et Gregorius III) habent sepulturæ suæ assignatum diem post diem ordinatorum successorum, ex causa quam non sit facile divinando assequi.

4 Ista animadversione præmissa, si quæras, cur ita ordinariè dilata fuerit solennis ista Pontificum Sepul-tura ad unum, duos, aut plures menses; nihil verosi-milius mihi occurrit quod respondeam, quam quod Clerus Romanus, Pontifice mortuo statim defunctus extempo-ranæ depositionis Officio in Basilica Lateranensi; hoc circiter tempore consuetudinem sibi fecerit, mox inde procedendi ad tractandam futuri Pontificis Ele-ctionem; qua citius seriusve peracta, citius etiam seriusve curata fuerit a jam Electo mortui Decessoris solennis Depositiò, interim dum ab Imperatore expectatur res-pansom super illius Ordinatione. Nostro in Belgio usus monasticus habet, ut novus Abbas, proxima post Bene-dictionem susceptam idonea Feria, solennes exequias peragat defuncti Decessoris usque eo dilatas. Idem fortassis in aliis etiam Provinciis pluribus usurpatur: certe æquissimum est, ut prima cura Successorum sit Decessoribus reddere quod debebatur. Quidni autem simile quidpiam in mores Ecclesiæ inductum fuerit, E seculo in quo versamur septimo? scilicet ut noviter Electus Episcopus mox curaret exequias Decessoris ce-lebrandus; non tamen per se, qui sæpe necdum Pres-byter erat; sed per Ostiensem Episcopum aut alium similem, ad quos tunc pertinebat Electionem, non qui-dem facere suffragando, verum dirigere suffragia colli-gendo. Cum ergo post hac sciemus, quis dies Sepul-turæ ejusque Pontificis apud Anastasium definiatur; videmur nobis habituri diem, circa quem facta sit Ele-ctio Successoris, idque peto ut mihi posthac liceat in Chronologiam referre, non ut certum, sed ut verosi-millima conjectura subnixum.

videmur nobis
colligere tem-
pus Electionis
immediate
prægressæ.

LXVIII BONIFACIUS III

An. 607 a 29
Jan. ad 20
Octob.

* Bar. an. 606
a 15 Febr. ad
12 Nov.

BONIFACIUS, natione Romanus, ex patre Joanne, S. R. E. Diaconus, Constantinopoli antea munere Apoerisiarii functus, electus circa xx Februarii, anno dcm, tempore Phocæ, Imperatoris, ordinatus anno dcm, die xxviii Januarii in Dominica; sedit menses vii, dies xxii, usque ad xx Octobris, anni dcm*, sepultus xii Novembris, in ecclesia B. Petri: et cessavit Episcopatus menses x, dies iii.

Cognomen
patris,

Varii varie scribunt cognomen Patris, Cataaudio-cem, Cataaudiacem, Catadiocem, Cataadiocem; MS. nostrum etiam Cataadicem vel Adiocem: sed, licet vox Græca videatur, veram tamen lectionem ex hujus linguæ radicibus nemo facile elicerit: quare mihi aliquando incidit suspicari, Joannem istum fuisse Cappadocem, quod olim ab aliquo depravatum, nesciverit Anastasius restituere. Vetustior eo Catalogus omni abstinet argumento. Apposite autem notat Baronius, eo quod ab Imperatoribus penderet successus electionis, tales plerumque designatos hoc tempore, qui Apoerisari-orum munere aliquando perfuncti, gratiosè sperabantur approbandi.

ejus decretum
circa modum
et tempus
eligendi Epi-
scopi, munus
Apoerisarii,

2 Notabile est hujus Pontificis decretum in Synodo Episcoporum LXXII, coram Presbyteris Romanis XXXIV, Diaconis et omni Clero in ecclesia S. Petri editum, sub anathemate, ut nullus, Pontifice vivente aut Episcopo civitatis suæ, præsumat loqui de Successore aut partes sibi facere, nisi tertio die depositionis ejus, adunato Clero et filiis Ecclesiæ: tunc Electio fiat, et quem quisque voluerit habebit lieen-

tiam eligendi. Id quin a longo tempore ita fere in Romana Ecclesia observaretur vix dubito: et Depositionis nomine intelligo ex hujus temporis usu ipsum diem mortis, post quam mox corpus defuncti ponebatur in palatina ecclesia Lateranensi, et ibi tertio die celebrabantur exequiæ: non solennes, ut in Vaticano, quando ad sepulturam perpetuam funus efferebatur (hoc enim sæpe fiebat post plures menses aut etiam annos) sed prinæ ac fere extemporales, a quibus immediate procedebatur ad locum in quo faciendâ erat electio Successoris, quam denique, post allatum Imperatoris assentientis aut Exarchi Ravennatis decretum, sequebatur Electi Ordinatio. Hac autem voce uti malimus, quam Creationis, utpote nimis ambiguar, cum Eligi et Creari idem esse videantur.

3 Ejusdem Bonifacii crediderim esse Epitaphium, in Appendice ad Annales Baronii atque alibi minus recte tributum Primo, nec fere alteri quam huic Tertio applicabile, propter brevitatem Pontificatus, quam indicare videntur ultima verba: quare tria postrema distichâ hic accipe:

Epitaphium,

LXIX S BONIFACIVS IV

LXX S. DEVSDEDIT

LXXI S BONIFACIVS V

LXXII S HONORIVS

A Hoc sita sunt Papæ BONIFACI membra sepulcro Pontificale sacrum qui bene gessit opus ;
Justitiæ custos, rectus, patiensque, benignus,
Cultus in eloquiis, et pietate placens.
Flete ergo mecum Pastoris funera cuncti,
Quos tædet citius his caruisse bonis.

Idem arbitror invenisse Mabillonium in alibi jam citato Codice Vintonio, cujus meminit Tom. 3 Analectorum pag. 431; sed scriptura ita exesa ac mutila, ut vix quidquam sani inde confici potuerit. Erat autem ibi, præter versus Epitaphii, hujusmodi etiam clausula Chronica. Hic requievit Bonifatius, qui sedit menses III dies XXXII (ubi fortasse legendum requiescit: in diebus saltem abundat denarius) Depositus pridie

annus mortis.

Idus Novembris, imperante domno pp. anno VI, D Indict. XI. Videtur scribi aut legi debuisse ph, ut haberetur nomen Phocæ Imperatoris, cujus annus sextus in fine erat, et inchoata Indictio XI anno nostro vulgari DCII.

4 Rotunda numero usi aliqui, videntur Bonifacio octo menses Pontificatus dedisse; quod cum in Catalogos plerosque transisset, et nihilominus dies XX, XXII vel etiam XXIII numerarentur, excrevit justo major numerus. Nobis placet prædicto Epitaphio inhærere, licet propterea necesse sit Interpontificii tempus, ubique uniformiter definitum mensibus X diebus VI, biduo imminuere et legere dies IV. Baronius a XV Februarii, ad XII Novembris, Pontificatum hunc protendit.

Tempus Sedis.

LXIX BONIFACIUS IV

BONIFACIUS, natione Marsorum, de civitate Valeria, ex patre Joanne Medico, electus paulo post initium Novembris DCII, tempore Phocæ Imperatoris, ordinatus anno DCIII, XXII Augusti in Dominica: sedit annos VI, menses III, dies XIII, usque ad III Maji, anni DCXV*; sepultus ad B. Petrum XXII Maji, quando colitur: et cessavit Episcopatus menses III, dies XXII

Ab an. 608 ad 615 an. 6, men. 8, dies 13.
* Baron. a 607 ad 613 d. 13.

E

Obitus 8 Maji contigit.

Baronius, exorsus initium Pontificatus hujus numerare a die XIII Septembris anni DCII, extendit eum usque ad ultimam Maji, anni DCXIII; cum sedisset, inquit, annos VI, menses III, dies XIII. Aringhus lib. 2 cap. 8 ad ejusmodi initium constituendum motum Baronium credit, quodam Bonifacii hujus Epitaphio, per Manlium relato; ubi post alia de Pantheo Christianis ritibus consecrato, legitur:

Cujus natalis solennia cum celebratis,

Primis Septembris fert hæc lux quarta Kalendis. His autem relatis eundem Baronium Aringus laudat, quod oculatus historicarum rerum arbiter, ac lynceus veritatis perscrutator, caute admodum lectorem monet, ex eo quod mensis September sepulchrali titulo inseritur, non ad obitum ejusdem, sed ad diem qua summus Pontifex renuntiatus est referendum esse, quæ Natalis utique dies antiquitus dici ac celebrari consuevit. Habet ista Baronius post Tom. 9 suorum Annalium in Addendis et emendandis Tomo suo 7, secundum quæ Bonifacius hic electus fuisset XXIII Augusti: cum tamen ipse ad annum DCII die decima octava Septembris creatum eum dixerit, hæc autem dicto anno cadebat in Feriam II hebdomadæ.

2 Ego perturbatum duorum ultimarum distichorum ordinem in eum quem primitus habuisse credo statum reducens, neque Bonifacii Quarti, neque Octavi, ordinati die XXIII Januarii, Natalem hic intelligo, non etiam diem consecratæ ritu Christiano Basilicæ (hæc enim recolitur annue XIII Maji) sed ipsiusmet Aræ, quam posterior Bonifacius dedicavit, prior pro tumulo accepit, sive, ut appellamus usitatus, Dedicationem Altaris. Totum autem Epitaphium seu potius Titulum ita lego

Gregorio QUARTUS jacet hic BONIFACIUS almus,
Hujus qui Sedis fuit æquus Rector et Ædis:
Tempore qui Phocæ cernens templum fore Romæ,
Delubra cunctorum fuerant quæ dæmoniorum,
Hoc expurgavit, Sanctis cunctisque dicavit.
OCTAVUS titulo hoc BONIFACIUS ossa reperta,
Hæc locat, erecta BONIFACI nominis ara;
Cujus Natalis solennia qui celebratis,
Primis Septembris fert hæc lux quarta Kalendis.

3 Verum Epitaphium (quod ex eodem Manlio ibidem Baronius, et ex Baronio Aringus recitant) damus ad diem XXII Maji, quo colitur: Ejus extremam clausulam accipe: Hic requiescit Bonifacius junior, qui

sedit annos VI, menses III, dies XII. Depositus est III Idus Maji, imperante Domino Heraclio, anno ejus II. Ubi facili lapsu, ex semitrito lapide, sumptum esse XII pro XIII mihi persuadeo: et simili aliquo errore factum esse, quod in vetustiori Catalogo, quem Anastasius secutus est, solum inveniuntur dies XIII, qui retrocedendo a die III Maji, nunquam adducentur ad Dominicam, adeoque suspecti debent esse mendositate. Interim ex hoc Epitaphio noto, quam certum sit, diem Sepulturæ ab Anastasio passim notatum (præterito Depositionis, id est, Obitus die, secundum hujus artis phrasim) perperam a Baronio assumi pro regula terminandorum Pontificatum, quam tamen hic non tenuit, sed usque ad finem Maji Bonifacium IV vivere fecit.

4 Interpontificii tempus, quod passim in impressis Anastasii exemplaribus deest, invenitur in tribus ejusdem MSS. Regio, Mazarino, atque Thuano, nec non apud Auctorem MS. nostri, sed pro XXII diebus passim notatis, addo unum, et numero dies XXIII ex uno codice Freheriano, ubi addito denario legebantur perperam XXXII: sic enim commode venit ad sequentem Pontificatum, III Januarii in Dominica inchoandum.

5 Franciscus Hallerius Parisiensis D. Theologus, quoddam Bonifacii IV decretum, qua parte renuntiationem Episcopatus tangit apud S. Petrum Damianum, nescio quo ejus loco, dicitur refellere his negativis argumentis: Quod illius Decreti non meminerint in Decretorum suorum libris Ivo Carnotensis et Anselmus Lucensis; quod non meminerint Gregorius Presbyter in Polycarpo suo: quod non meminerint Baronius et Binius cum Bonifacii IV decreta referunt: quod ipse Damianus decretum istud non laudaverit, cum vel maxime laudare debuerit, quando scilicet renuentibus Nicolao II et Alexandro II, abdicare se Episcopatu, et pœnitentiam acturus eremum repetere voluit: quod ab ætate Bonifacii aliena sint, quæ in ista Decreti plagula tanguntur. Poterunt hæc fuisse legi ab iis qui habent librum ejus seu vindicias censuræ Facultatis Theologicæ Parisiensis, mihi non visas: putavi tamen operæ pretium vel ex alio talia indicare, quoniam Doctor iste de Institutionibus Dialecticis etiam elucubrosse librum dicitur, proinde optime novisse debuit, quantam vim in quæstionibus facti habeat argumentum negativum, cum allegatur eorum silentium, qui loqui si potuissent, voluissent.

Interpontificium.

F

Decretum ejus fictitium.

ex male intellecto altaris titulo.

LXX S. DEUSDEDIT

Ab an. 616 ad
19 an. 3 dies 23.

* Baron. ab
614 ad 617
an. 2, men.
11, dies 27.

DEUSSDEDIT, natione Romanus, ex patre Stephano Subdiacono, Presbyter Cardinalis SS. Joannis et Pauli in titulo Pammachii, electus circa xx Maji, anno dxu, tempore Heraclii Imperatoris, ordinatus anno dcxui, iii Januarii in Dominica, sedit annos iii, dies xxiii; obiit xxvii Januarii, * anno dcxviii: et cessavit Episcopatus menses xu: ipse autem sepultus est ad S. Petrum viii Novembris, quo recentiori instituto a Romana Ecclesia colitur.

Baronius, posito inter Bonifacium et Deusdedit mensium v, dierum xii Interpontificio, orditur hunc Episcopatum a xiiii Novembris, anni ocxiii: et tribus ejus annis non modo dies nullos addit, sed detrahit quinque, ut finire possit viii Novembris, anni dcxviii. Deinde post mensem unum, dies xvi, eodem adhuc anno, xii Decembris, substituit Bonifacium V: eoque allegat Bedam, quasi is lib. 2 cap. 7 dicat, Iste Bonifacius post Deusdedit Ecclesiae præfuit, anno Incarnationis Dominicæ sexcentesimo decimo octavo. Ita scilicet habet Coloniensis editio, quæ Baronium torsit, fecitque ut integrum annum Sabiniano auferret. Sed accuratior editio, ac nominatim Cantabrigiensis anni 1643, ex tribus MSS. Anglicanis, juncta versionem Saxonicæ Alfredi Regis, et novissima Parisiensis anni 1681 ex vetustissimo MS. S. Maximini Trevirensis et aliis pluribus Gallicanis, expresse habent, sexcentesimo decimo nono. Sciens autem Beda anno isto obiisse Deusdedit, et huic successisse Bonifacium V, facile aut dissimulare aut etiam ignorare potuit longinquo Interpontificio: cujus tamen statuendi necessitatem ipsemet nobis facit, cum ad finem usque anni dcxxii et ultra profert scriptas a Bonifacio Epistolas, quem tamen non integro sexennio sedisse constat.

Ex mendoso
in Beda
numero

Interpontifi-
cium mensium
14.

2 Dies xxiii supra annos iii accipimus ex MSS. Casinensi, Regio, Mazarino, Thuano et nostro, licet in editis Anastasii exemplaribus xxiiii notentur, quia id commodius est ad inveniendos Interpontificii menses xu. Interpontificium autem mensis unius, dierum xu aut xiii, quod passim notatur, nimis arctum esse, non ideo tantum credes, quia Constantinopoli petenda erat jussio Principis, quæ plures menses passim requirebat (uti ex prægressis et post secutis Ordinationibus patet atque patribus) sed maxime, quia anno dcxix (uti narrat Theophanes) Chaganus Rex Abarum, ingenti cum exercitu progressus in Thraciam, parum absuit quin Imperatorem Heraclium, spe pacis componendæ extra muros Constantinopoleos cum magifico comitatu elicitum, in suam redigeret potestatem; hoc autem dimissis omnibus trepide in urbem refugiente, pleraque Thraciæ oppida circum Constantinopolim subegit ilem barbarus,

et diripuit, nec nisi sequenti anno pacem humiliter rogatus Imperio concessit. Interim tantæ calamitatis et perturbationis fama in Italiam perlata, facile potuit suspendere negotium deferendi ad Cæsarem decreti de Electione facta a Clero, aut missos cum eo remorari in via, aut denique perductos Constantinopolim ibi sustinere, donec absoluta essent urgentiora Abaricæ pacis et Persicæ expeditionis negotia, gravissime Heraclium prementia. Concipi autem satis commode potest, quomodo socors librarius quispiam ex antiquioribus, pro mensibus xu, dies xu scripserit, quibus alii deinde saltem mensem unum præponendum putaverint. Eadem autem ordinandi Successoris dilatio causa esse potuit, cur sepultura defuncti solennis in Vaticano usque in Novembrii protracta fuerit, et tunc demum facta, cum cito auferendi a Regia Decreti spes omnis recisa esset, nisi forte etiam ultra annum est dilata.

3 Quod extat apud Gratianum decretum hujus Pontificis, ex illo Baronius recitat; meritoque rejicit alia addita, quæ habentur in Epistolæ cujusdam fragmento. Sed ea Epistola, si penitus inspicatur, saltem pro majori parte et quoad inscriptionem, invenietur esse conficta; scribitur enim ad Gordianum Hispalensem Episcopum; et clarum est quod S. Isidorus, qui æra dcxlviii, sive anno vulgaris æræ dcx, subscripsit decreto Gundemari Regis, tamquam Hispalensis Ecclesiæ Provinciæ Bœticæ Metropolitanus Episcopus, adhuc in vivis fuerit æra dclxxi, anno dcxxxiii, quando Concilio iv Toletano subscripsit primus, Isidorus in Christi nomine Ecclesiæ Spalensis Episcopus Metropolitanus: adeoque nullus est locus Gordiano, qui tempore Deusdedit Papæ Hispalis sederit. Gonsalvus Davila, in suo Tomo 2 Theatri Ecclesiarum utriusque Castellæ; comminiscitur aliquod S. Isidori exilium, quo durante Gordianus intrusus Sedem occupavit. Nungæ. Nihil tale in Vita Sancti (quam iv Aprilis dedimus) Lucas Tudensis, vel Mariana, vel alius bonus Auctor. Gratianum ficta inscriptio decepit, non hic tantum, sed quoties ei usu venit Pontificum veterum Decretales allegare, Pseudo-Isidori imposturas cognitatas non habenti.

Ficta sub
ejus nomine
Epistola ad
Gordianum
Hispalen.

LXXI BONIFACIUS V

Ab an. 620 ad
626 an. 5,
men. 10, dies
13
* Baron. ab
617 ad 625
an. 7, m. 10
d. 1.

BONIFACIUS, natione Campanus, de civitate Neapoli, ex patre Joanne, Archipresbyter in titulo S. Xysti, tempore Heraclii Imperatoris ordinatus anno dcxx, in Dominica, xxvii Aprilis, sedit annos u, menses x, dies xiii, obiit anno dcxxvi, xi Martii, sepultus ad S. Petrum xxv Octobris, et cessavit Episcopatus menses vi, dies xvi.

A **M**enses x, in omnibus Anastasii exemplaribus omisos, restitui, non tantum chronologicæ causa, de qua mox: sed etiam et necessario propter expressam auctoritatem Epitaphii: quod ne compositum forte credas longo post tempore, ideoque errori obnoxium; facit ipsum ejus initium, a recenti adhuc luctu sumptum, cujus alia serius posita meminisse non solent: sic enim recitatur in *Appendice antiqu. Inscriptionum pag. 1163 num. 20*:

Da mecum gemitus, singultus Roma, doloris
Plena, Sacerdotis luctibus egregii.
Cur? quoniam * flere solet mens acta periculis,
Plesque orbata piis insuper officii.
Hic vir inaccessis tenuit contraria factis
Hæc documenta, bonis moribus apta suis.
Mitis in adversis positus rebusque secundis,
Omnia grata ferens, altera pressa tenens.
Prævenit, ne nota forent, delicta viritim,
Orta tamen secuit cum pietate gravi.
In commune bonus, BONIFACIUS inde vocatus,
Propria lucra putans publica subsidia.
Munificus, sapiens, castus, sincerus, et æquus,
Ista beatorum sunt pia suffragia.

* an? diu
fere

B Nam vidualis apex, pupillarumque phalanges,
Cæcorumque chorus dux tibi lucis erit.
Infremuit post sata suis mors saucia telis,
Respicens meritum vivere posse virum.
Culmen Apostolicum quinque et bis mensibus ad-
[nis
Rexit, et ad magni culmen honoris abit.

Idest, Rexit quinque annis et bis quinque mensibus.

2 Alterum Epitaphium, ab Honorio successore positum, testatur quod vixerit annis LXXIII, et ex his in Presbyteratu egerit annos XL, salennes autem ad Patricum exequias diu dilatas fuisse, forte ad an. DCXXVII aut ultra: sic enim orditur in jam dicta *Appendice loco citato*

Cur * titulata diu torpuerunt jura sepulcri,
Et populi nullus perstrepuerit gemitus?
Segnities non culpa fuit, si forte requiris:
Nam dolor inclusus plus lacerare solet.
Pande dolor gemitum, meritisque quiesce beatis,
Ut libeat summi gesta referre Patris.
Hic vir ab exortu Petri est nutritus olivo,
Sic meruit Sancti Pastor adesse gregis.
Simplicitas, sapiens, vivax: solertia, simplex,
Serpentina, fuit simplicitate vicens.

* an? dilata

Allud ex quo
de 73 annis
vitæ constat,

C Cumque quater denos compleret Presbyter annos,
Sera senectutis mens tamen alma fuit:
Culmen Apostolicum coluit, tres ferme per an-

Perfectum * numerum terque quaterque ge-
[rens.

* id est
denarium.
ut simul sint

Hoc sibi pro meritis successor HONORIUS amplis
Marmore construxit munus epitaphii.

3 Irodus, qui in Sabiniano annum unum amiserat, et Pontificatus hunc anno DCXXVII, XXIV Decembris exorsus erat; obiisse Bonifacium V statuit anno

DCXXV, XXV Octobris, cum sedisset annos VII, menses X, diem I. *Maret Baronium Bedæ auctoritas: qui cum lib. 2 cap. 9, acturus de conversione gentis Northanhumbrorum, occasione matrimonii inter Eduinum eorum Regem Paganum, et Ethelburgom Cantuariorum Regis filiam Christianam, de gentis illius Apostolo S. Paulino Eboracensi Episcopo dicit: Ordinatus est autem a Justo Archiepiscopo, sub die XII Kalendarum Augustarum, anno ab Incarnatione Domini DCXXV: et sic cum præfata Virgine ad Regem Eduinum, quasi comes copulæ carnalis, venit; sed ipse potius tuto animo intendens, ut gentem, quam adibat, ad agnitionem veritatis advocans, juxta vocem Apostoli, uni viro virginem castam exhiberet Christo. Pergit deinde, ex eodem Beda et Bonifacii Papæ epistolis, ostendere Baronius, quomodo his rebus cognitis Bonifacius eidem conversioni adlaboravit; indeque colligit, saltem usque in Octobrem anni DCXXV eum vixisse.*

4 Sed profecto, si rem consideres, mensium III spatium, quod inter Paulini ordinationem et abitum Bonifacii juxta Baronii sententiam intercessisset, angustum nimis est rebus ante litteras scriptas gestis. Nam cum missi ad Pontificem ex Anglia nuntiassent, non tantum Athelvaldum Anglorum Orientalium Regem esse factum Christianum; sed etiam ejus sororem Ethelburgam, conversionis sociam, Regi Eduino matrimonio junctam, serio instare promovendæ conversioni suæ gentis; deque Eduino ipso requirens Pontifex, hunc nihilominus in cultura idolorum persistere intellexisset, Regi et Regina scripsit; quas Beda recitat et Baronius ex eo transcribit litteras, hanc laudans et adhortans, istum invitans et terrens. Quis autem non vident post ordinationem Paulini peractam XXI Julii in Dominica, facile elapsum mensem Augustum, prius quam ducta in Northumbriam virgo, solennia nuptialia celebrata, eaque omnia essent peracta, quæ novas sequuntur nuptias, quæque importunum fuisset seris de Religione mutanda sollicitationibus interpolare. Tum vero aliquamdiu frustra Paulinus et Ethelburga opud Eduinum laboravit, priusquam de Regis pertinacia, deque Regina incessibili opera in fidei causa recte potuerit Pontifex informari. Quare, sicut nullo modo verosimile est ante Novembrem anni DCXXII scriptas esse Epistolas, ita nihil est quod eos cogat scriptas dicere diu ante Quadragesimam anni DCXXII quando Pascha fuit XX Aprilis: quo die prolem enixa est Regina, Rex autem vulneratus, paulatim effectus est copæ audiendi sermonis, in quem demum circa Pentecosten consensus, cum magno suo totiusque gentis suæ bono: baptizatus deinde anno DCXXII in Paschate quod fuit XII Aprilis.

5 Interpontificii menses ut habent Anastasiani Codices omnes præter MS. nostrum, ubi solum ponuntur dies XII; pro quibus in Anastasianis tribus leguntur XIII, facili ut apparet lapsu: dies autem XVI magis probò quam XIII, quos alia habent exemplaria, quia faciunt Successoris Ordinationem cadere in Dominicam: quam ad ejusmodi actus solitum observari, ad Romanæ Ecclesiæ exemplum, etiam alibi; jam vidimus in Paulino Eboracensi, ex Beda.

D
BONIFACIUS V.
Baronius ab
anno 617
incipiens hunc
Pontificatum;

an recte ex
Beda colligat
finiendum
anno 625

et non potius
ex eo sequatur
annus 626.

E

F

Interpontificii
ratio.

LXXII HONORIUS

Ab an. 626
ad 638 an. 11,
men. 11 dies
17.
Baron. an. 12,
m. 5.

HONORIUS, natione Campanus, ex patre Petronio Consule, ordinatus tempore Heraclii Imperatoris anno DCXXII, XXIII Septembris in Dominica, sedit annos XI, menses XI, dies XIII: obiit XIII Septembris, anni DCXXXIII, sepultus ad S. Petrum die XII Octobris: et cessavit Episcopatus annum I, menses III, dies XIII.

In hanc Interpontificii longioris moram (cujus mox ad initium Successoris rationem dabimus) unius codices consentiunt; nec minus in numerum annorum XII, oportet tamen alterutro loco abundare annum: neque enim ultra DCXI. potest differri Ordinatio Successoris. Consultus igitur esse existimo, annum istum detrachere Pontificatus Honorii; facillime enim fieri potuit, ut rotundo numero plurimi scripserint annis XII ipsum sedisse, quando ad eorum integritatem solum deerant dies XII: quibus nihilominus alii additos volentes menses XI, dies XIII, annum istum superfluum chronologiae inducunt.

Epistola ejus
ad Epp. Epiri
data Ind. 15,
non 14.

2 Baronius a XII Maji, exorsus hunc Pontificatum, et finiens XII Octobris, iisdem quibus nos annis; annos quidem XII reperit, sed menses XI invenire non valens, iis solum additos voluit menses quinque minus tribus diebus (uno dicere debuerat) idque patere ait ex Synodolibus Actis Romani Concilii sub Martino Papa: quæ quomodo pro ista Chronologia stare videantur, necdum comperimus. Interim tam ipsi quam nobis adversatur Epistola, inserta Romanæ Collectioni Lucæ Holstenii pag. 248, ex Collectione Canonum Cardinalis Deusdedit facta seculo XI, circa tempora Gregorii Papæ VII. Hæc enim Epistola ad Episcopos Epiri, fertur data Idibus Decembris Indictione XII, quæ capit mense Septembri, anni DCXXII. Sed observo, in eadem Collectione dicti Cardinalis, cui Epistola ista facit libri 3 caput 188, pro capite 189 poni epistolam aliam ad Sergium Subdiaconum, quæ legitur data in Idus Junias Indictione XII. Suspicio igitur scilicet alicujus, dictam Canonum Collectionem transcribentis, culpa factum, ut in prima Epistola non legatur etiam Indictio XII, et jus Decembrem habuit Honorius mensem sui Pontificatus tertium; cum Junius, in eadem Indictione sequens eidem esset mensis nonus. Iste vero in anno communi solitus nominare prius Junium quam Decembrem, crediderit consequens esse ut Epistola data mense Decembri, ante Junium Indictionis XII, data esset Indictione præcedenti XII; quia existimavit Indictiones æque ac civilem annum a Januario inchoandas, ejus contrarium certissimo constat ex Registro Epistolarum S. Gregorii.

3 Notabile ad commendationem Honorii est Epitaphium, quod in Appendice antiquæ Inscriptionum pag. 1165 num. 11 tale legitur; ostenditque eum fuisse S. Gregorii Papæ discipulum: sicut vicissim Honorii alumnus fuit, qui hoc ei scripsit.

Epitaphium
ad alumnus po-
situm,

Pastorem magnum laudis pia præmia lustrant;
Qui functus Petri hic vice, summa tenet.
Effulsit tumulis nam Præsul HONORIUS istis,
Cujus magnanimum nomen honorque manet.
Sedis Apostolicæ meritis nam jura gubernans,
Dispensat vocat, optima lucra refert:
Utque sagax animo divino in carmine pollens.
Ad vitam Pastor ducere novit oves.
Istria nam, dudum sievo sub schismate fessa,
Ad statuta Patrum teque monente redit.

Judaicæ gentis sub te est perfidia victa,
Sic unum Domini reddis ovile piùm.
Attonitum patriæ solers sic cura monebat,
Optata ut populis esset ubique quies.
Quem doctrina potens, quem sacræ regula vitæ
Pontificum pariter sensit habere decus.
Sanctiloqui semper in te commenta Magistri
Emicere, tua tamquam animata manu. **E**
Nam qui Gregorii sancti vestigia inisti,
Dum sequeris cupiens et meritumque geris;
Æternæ lucis, Christo dignante, perennem
Cum Patribus sanctis posside jamque diem.
His ego Epitaphiis merito tibi carmina solvi,
Quod Patris eximii sim BONUS ipse memor.

Hactenus ille; an Bonus nomine? an vero Bonus?
qui anno DCLXXVII factus Romanus Pontifex, hoc ei
carmen paraverit: quemadmodum Honorius ante deces-
sori suo Bonifacio?

fortassis Dono
Papa.

4 Tanta Honorii Papæ laus haud parum abfuscata postmodum est, quando ad calcem Actorum Synodi in OEcumenicæ, inter damnatos hæreticos Monothelitas, apparuit Honorii Papæ nomen: quod genuinis Actis fraudulenter attextum a Græcorum Conciliabulo quodam, post solutam Synodum Actoque ab Agathone Papa approbata habito, probare nititur unicus noster Franciscus Marchesius, Romani Oratorii Presbyter, in Vindictis ejusdem Honorii, quas appellavit Clypeum fortium, editis anno 1680. Alii e contrario, damnatum a Concilio illum fuisse contendunt. Omnes tamen (qui quidem orthodoxi sunt) negant ejus Epistolam, quæ in crimen vocatur, quasi nascenti Monothelismo fomentum præbuerit, ulla hæreseos labe maculatam fuisse; solum culpant leuitudinem ejus ac timiditatem in Sergii Constantinopolitani errore, mox atque inno-
tuit, palam ac manifeste damnando. Exemptum certe secuturis post se Pontificibus reliquit, quo dicerent, neque honori suo neque ecclesiasticæ tranquillitati recte consulere, qui sperant nascentes hæreses indicto partibus utrimque silentio posse compesci. Silentium enim, quod a Catholicis servatum cupiunt hæretici, ipsi minime tenent: tantoque tunc nocentius, quanto tectius virus suum spargunt, quasi ipsiusmet Apostolicæ Sedis tolerantia tantum non approbatum id sit.

Causa Honorii
circa Mono-
thelitas ambigua.

5 Hujus Papæ Honorii Epistola, ad Honorium Cantuariensem Episcopum, extat apud Bedam lib. 2 cap. 18, tamquam data in Idus Junias, imperantibus piissimis Dominis nostris Heraclio anno XXIII et Consulatus ejus anno III; sed et Heraclio felicissimo Cæsare, id est filio ejus, anno III, Indictione VIII, id est anno Dominicæ Incarnationis DCXXXIII. Sed recte observat Mabillon, lib. 2 de re Diplomatica cap. 25 num. 5, particulam id est, utrobique notare, ea verba explicationis solum causa fuisse a Beda addita; adeoque auctoritatem hanc esse inefficacem, ad probandum quod Romani Pontifices ea ætate usi fuerint annis Incarnationis; eoque minus, quod (sicut ait) nulla Pontificum Romanorum rescripta hanc

An usus annis
ab Incarna-
tione?

LXXIII S SEVERINVS

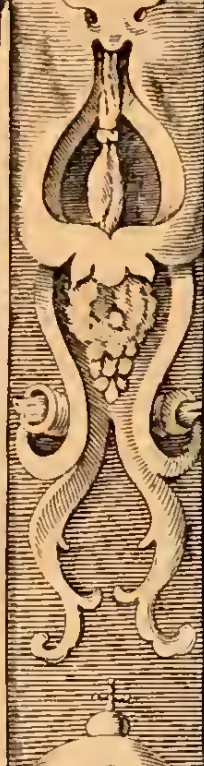
LXXIV S IONNES IV

LXXV S THEODORVS

LXXVI S MARTINVS

A hanc notam habent, nisi longo post Honorium tempore. Et ille quidem usque ad Leonem IX, quadriagentis annis posteriorem Honorio, usum hunc differt: sed recte observat Cantellius noster P. 2 Differt. 1 Cap. S seculo saltem unum captum induci: quandoquidem Pelagii II Bulla quaedam fingatur data Kalendas Martii, anno Domini DLXXXVII; atque hæc fictio auctorem habeat Mercatorem illum, qui plurimas alias confu-

Hic saltem sec. 8 capti adhiberi.

xisse arguitur: hic vero Adriano I sit suppar aut major; nec potuerit de anno Domini notando cogitare, nisi ejus rei usus jam aliquis in nonnullorum Pontificum litteris fuisset. Senior etiam Leone IX est Joannes XIII, cujus epistola ad Landulfum Beneventanum data notatur Anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXIX, et Privilegium pro Verdunensi Episcopatu anno ab Incarnatione Domini DCCCCLXXI.

LXXIII SEVERINUS

SEVERINUS, natione Romanus, ex patre Labieno, Electus ante XII Octobris, anni DCXXXVIII, aut sequentis, tempore Heraclii Imperatoris; ordinatus I Maji, anno DCXL, Feria quidem II, sed festo S. Philippi et Jacobi sacra; Sedit menses II, dies IV: proinde obiit II Julii, ejusdem anni, sepultus ad S. Petrum II Augusti, et cessavit Episcopatus menses III, dies XXIII.

An. 640 a I Maji ad 4 Julii.

B Causam vacantis tam diu Sedis, ante Ordinationem Severini, facile est intelligere ex epistola Cyri Monothelitæ Episcopi Alexandrini ad Sergium Patriarcham Constantinopolitanum, ejusdem hæreseos consortem, quo significatur Heraclii Imperatoris Ecthesis, per Isacium Patricium et Exarchum Italiæ destinata, quam profiteri deberet Severinus sanctissimus, qui Deo adjuvante ordinatur Romæ. Non enim dicit, qui ordinatus est; sed, qui ordinatur; differente scilicet decretum suum Imperatore, donec consensum Severini eliciisset. Sed hoc excusante nihil se posse pro summa potestate agere, permissa tandem Ordinatio est; qua facta, ceciderunt a spe sua impii, mentiti in caput proprium. Nec enim suscepta est omnino aut admissa secundum vanam eorum spem: magis autem condemnata est et anathematizata ab Apostolica auctoritate, huc transmissa pessimæ et præsumptæ novitatis Ecthesis, inquit Martinus Papa in Concilio Lateranensi.

2 Baronius quia ex Actis constat, Ecthesim illam sub nomine Imperatoris a Cyro conscriptam fuisse per XII Indictionem, id est anno DCXXXIX; consequens esse putat, ut hoc eodem anno ordinatus sit Severinus, imo et mortuus; quandoquidem sequenti anno Joannes successor Ecthesim illam et simul Monothelitarum hæresim collecta Synodo anathematizavit, sicut putat apud Theophanem legi. Ignoscendus error; quoniam enim verus Theophanes nondum prodierat in lucem, ejus ipsissima verba crediderit haberi in Historia Miscella Pauli Diaconi. Sed nihil de hac re verus Theophanes: nisi ad annum Heraclii XXI Christi DCXXX

eam Baronius anno 639 adscribit,

deceptus parum sincero contextu Theophanis.

totam Monothelismi historiam sub unum aspectum ponens; quam alio transferens Paulus Diaconus, annum ipsius Ecthesios nihilo magis exprimit; sed solum post narratam Heraclii mortem, liberorum ejus successiorem, consecrationem Pauli loco Pyrrhi (quarum rerum initium Theophanes ad Indictionem XIV finem ad XV refert) subdit de Joanne Romano Presule; quem proinde non oportet ante Indict. XIV, sive ante Septembrem anni DCXL, ducere in Pontificatum. Ecthesis autem quam iste Joannes damnavit, scripta eo qui dicitur anno, exiunte XII Indictione; potuit solum missa fuisse cum jam Constantinopolim perlatus esset nuntius de electione Severini, facta ejusdem anni mense Septembri, inchoante Indictione XII, et sic tota nostra Chronologia cum allatis a Baronio fundamentis concordatur. Nescio autem in quo Anastasii exemplo legerit ille, Severino tribui menses XI: consentiunt enim in eo quem notavimus mensium ac dierum numero Codices omnes MSS. et quotquot impressos vidimus: cum quibus desinimus Severini Pontificatum, cui Baronius nullum certum initium ponit.

3 Quod ad diem Ordinationis attinet, ipsas scilicet Kalendas Maji, cum jam tunc Romanis fuisse festivum, non temere præsumpsi; sed didici ex veteri Romano Calendario, quod Joannes Fronto illustravit, ante non-gentos annos scriptum, nec non ex libris Sacramentorum, Calendario illo vetustioribus et nuper Romæ vulgatis. Nec mirum: jam enim integrum fere seculum effluerat, quod Pelagius Papa I SS. Philippo et Jacobo ceperat Basilicam struere, quam successor Joannes III consummavit, uti ex Anastasio scimus.

E

VIDE APP. NOT. II

Festum SS. Philippi et Jacobi.

F

LXXIV JOANNES IV

Ab an. 640 ad
642 an. 1, m.
9. d. 18

JOANNES, natione Dalmata, ex patre Venantio Scholastico, electus ante ii Augusti, post mortem Heraclii sub ejus filiis, ordinatus iii Decembris, anni DCXL, Dominica die; sedit annum 1, menses ix, dies xiiii; obiit proinde xx Septembris, DCXLII; Sepultus ad B. Petrum xii Octobris: et cessavit Episcopatus menses 1, dies xiiii.

Confirmatio
Imperialis an
peti tantisper
deserit;

Hujus Joannis confirmatio prior et expeditior fuisse potuit sub novo Constantis Junioris Imperio, cui satis negotiorum fuit in eo stabiliendo contra Novercam Martinam, ut se non immisceret ecclesiasticis rebus ultra quam par erat. Quia tamen ægre fieri potuisse videtur, ut tantullo tempore iretur redireturque Constantinopolim, quantum est dierum xxxiii, et Romanis justa causa fuit Heraclii filios tamquam paternæ impietatis hæresosque tenaces præterreni; suspicatus aliquando sum nullam petitam confirmationem fuisse, nec alia de causa dilatam aliquamdiu ordinationem Electi, quam ut certius Ecclesiæ prospiceretur contra imminentem a Monothelitis tempestatem: quæ etiam causa ipsamet electionem impeditorem potuerit lentioemque fuisse. Breviora enim Interpontificia fere omnia usque ad OEcumenicum sextum Synodum, in qua Monothelita damnati, et Orientalis Occidentalisque Ecclesiæ, propter Ecthesim Heraclii divisa, rursus unita fuerunt, verosimile mihi faciebant orthodoxos Ecclesiæ filios tantisper excussisse jugum Principum hæreticorum.

aut potius ci-
tius sit impe-
trata,

2 Ita ergo olim: sed postea incidi in viri eruditi Commentarium, ubi alia longe causa expeditioris posthac Confirmationis traditur, scilicet quod pene Exarchos Ravennates ejus rei potestas esse cœperit hoc tempore, qui sub annum DCXLII a Justino Juniore instituti, ut Italiam qualitercumque in obedientia Imperatoris contra Barbaros retinerent, tantam paulatim acquisiverint potentiam, ut omnia pro Imperatoribus ngerent, etiam Pontifices confirmando: id quod post Heraclii mortem, turbatis Constantinopoli quam maxime rebus inter ejus filios, facillime potuerunt evincere, et quasi proprium sibi facere præteritu incommodum Ecclesiæ Romanæ obvenientium ex longiori mora viduitati ejus prospiciendi. Antiquæ certæ formulæ, quas vidimus, annis non pluribus quam quadraginta post Joannis Pontificatum collectas, nullum nisi obscuram faciunt mentionem Imperatoris, sed Decretum de Electo Pontifice cum libello precum pro consensione ita deferunt ad Exarchum, ac si res tota ex ipsius unius nutu penderet, inquit ille, totaque in ipsum Imperialis potestas traducta esset: rogantur etiam Archiepiscopus Ravennas, Judicesque; et Apocrisiarius Pontificis, ibidem velut in Curia ipsa Imperiali residens, ut operam suam, non apud Imperatorem, sed apud Exarchum interponant pro ceteri expeditione negotii. Exarchorum autem potestas, seu verius tyrannis qua facti Archiepiscopi Ravennates tandem etiam Romano Pontifici pares se facere præsumpserunt, duravit usque ad annum DCCLII (quando Eutychius, eorum postremus, ab Aistulpho Longobardorum Rege pulsus fuit) eisque, velut Imperatoriam potestatem representantibus, tam Roma quam reliqua parebat Italia, quatenus per barbaros, potioem ejus partem obtinentes, vivebat. Eorumdem quoque Exarchorum industria factum existimo, vel etiam Imperatorum Græcorum, minus jam Romæ se posse dolentium, ut ex Syria, Græcia, ac Thracia multi Romam dirigerentur, doctrina atque prudentia excellentes, eosque in Romanum Clerum adscribi facerent, qui Pontifica-

qui salu-
ab Exarcho
Ravennate pe-
tendum?

unde debeceps
tot Græci ac
Syri Pontifi-
ces.

tum quandoque consecuti vacillantem in Italia dominationem Græcorum sustentare niterentur. Et illi quidem intentum suum ut Cantellius noster observat quadamtenus consecuti sunt, ut ex Italis pauci, plurimi ex aliis per hæc tempora electi sint (nam Joannes V Syrus fuit, Conon Thraz, Sergius Syrus, Joannes VI et VII ambo Græci, Sisinnius et Gregorius III Syrus uterque, Græcus etiam Zacharias, unus Gregorius II Romanus) potiori tamen fine suo frustrati sunt; siquidem iis omnibus quos numeravi exteris nihil fuit antiquius, quam et tueri Sedis Romanæ jura, et Græcorum Imperatorum Exarchorumque consilia ac fraudes illudere.

E

3 Prius autem quam ordinaretur Joannes, rescripsit ad quæstionem Scotorum de Paschate, decessori suo Severino directam, uti testatur Beda lib. 2 cap. 49 nullum annum exprimens: proinde Baronius cum dicit eum scribere, id factum anno DCXXXIX, procedit in suam jam refutata hypothesis de morte Severini: ex qua etiam Joannem statuit obiisse anno DCXLII, cum sedisset annum 1, menses ix, dies vi, xii Octobris, ita ex Anastasio se scribere professus, apud quem ubique menses ix, dies xiiii leguntur.

Bar. a 639 ad
641 Joannem
pont. an 1,
m. 9, dies 6.

4 Ejusdem Joannis IV ac deinde Sergii I Privilegia vidisse se ait Mabillonus, lib. 2. de re Diplomatica cap. 14, et cuique extare suam plumbeam bullam, in Divionensi S. Benigni cœnobio: eoque refellit Polydorum Virgilium, Bullarum plumbo signatarum initia referentem ad Stephanum III et Hadrianum I. Adit tamen, quod Dominicus Raynaldus, Bibliothecæ Vaticanæ Custos, longe antiquiorem eam institutionem facere nitatur, allegando S. Silvestri Bullam plumbeam, in archivo Aretino reperiendam; et Leonis I atque Gregorii Magni consimilia diplomata, observata in archivo Castri S. Angeli, vetustissima in papyro ex frutice confecta; pro quibus ipse Mabillonus respondere non audeat, sed examini testium oculatorum æstimandum relinquit. Sane, ut de Gregorio verum id sit (nempe huic ætati propinquo) de Silvestro et Leone, tanto antiquioribus, merito quis dubitaverit. Testantur autem pariter Raynaldus et Mabillonus, in vetustioribus illis usque ad Joannem XIII, aliud nihil impressum plumbo cerni, quam Pontificis nomen in antica, et in postica Papæ vocabulum.

Plumbearum
bullarum hoc
seculo initium.

5 Tandem in imagine hujus Joannis apud Cavalierum, non debet inanivadversum præteriri singulare illud, ne dicam monstruosum, capitis ornamentum, quod nescio quis pictor primus excogitavit; in unam compugnans Tiaram usus recentioris, et quidem superne coronatam, atque Mitram Episcopalem bicornem, fere similem hodiernæ; nisi quod inferne circumeat eam Regale Phrygium seu Diadema, de quorum singulorum veteri forma atque origine dicitur aliquid in Appendice ad hanc primam Partem, quo Lectorem remitto: atque dico, Joannem IV, si usus aliquando Tiara est, eodem pura ac simplicissima usum fuisse, qualis in Cavalierii imaginibus nulla, plurima in absidibus musivi operis, seculo XII ac XIII erectis, infraque representandis

F

Tiara in ima-
gine monstro-
sa.

LXXV THEODORUS

Ab an. 642 ad
649 an. 6 m.
5 d. 18

Baron. ab an.
641 ad 649
an. 6, men.
5, dies 20.

THEODORUS, natione Græcus, ex patre Theodoro Episcopo, de civitate Hierosolyma, electus ante iii Novembris, imperante Constante, Heraclii ex filio Constantino nepote, ordinatus iii Novembris in Dominica, anno DCXXXII, sedit annos vi, menses vi, dies xiiii, mortuus anno DCXXXIII, xx Aprilis, sepultus est ad S. Petrum xiiii Maji; cessavit autem Episcopatus dies LIII.

Episcopatus
patris incer-
tus,

Inter Sanctos refertur hic Pontifex in duplici MS. Martyrologio Florentino, tertioque impresso, uti dicitur inter Prætermisissos ad xiiii Maji. Cujusnam vero civitatis Episcopus pater ejus fuerit, non possumus divinare: nam qui hoc seculo Hierosolyma nominatur Theodorus, non fuit Episcopus, sed Presbyter dumtaxat, obtinens locum ejusdem honorabilissimæ Sedis: quemadmodum ante eum Stephanus Dorensis, et Sergius Joppensis Episcopi, arrogantes sibi Locum-tenentiam Throni Hierosolymitani, non Episcopatum, jam inde a S. Sophronii morte vacantem. Accedit quod iste Theodorus floruerit anno DCLXXX, atque auctore Theodoro Papæ diu superstes fuerit.

2 Interpontificium eo mortuo LII dierum statuunt Anastasiana omnia exemplaria, quos malim LI primitus scriptos credere; et quidem sic, ut ipse dies, cujus initio mortuus ille fuerit, adnumeretur, atque ita solum placet scribere LIII, sic enim, et non aliter, venit ad Dominicam, qua sit Successor ordinatus.

Interpontif-
cium.

3 Baronius, supponens Joannem obiisse xii Octobris, ex tempore designati ab Anastasio Interpontificii concludit consequens esse, ut Theodorus et subrogatus sit Pontifex xxv Novembris: et rursum ex eo quod sepultus dicatur pridie Idus Maji (quasi hoc idem sit quod ex vita tunc migrasse) ultra dictos annos et menses, dies xx attribuit ejus Pontificatui.

Baronii Chro-
nologia.

E

LXXVI S. MARTINUS

Ordinatus an-
no 649,

electus anno
653,

exul obiit an-
no 655.

MARTINUS, de civitate Tudertina Provinciæ Tusciæ, electus ante xiiii Maji, ordinatus xiiii Junii, in Dominica tertia post Pentecosten, anno DCXLIX. Ad hunc sub eadem Columnia tentatæ prodicionis ejiendum missus a Constante Juniore Theodorus Calliopa, jussionem Principis exhibuit xvii Junii, ipsumque captivum cepit xix ejusdem mensis Feria iii, adeoque anno DCLII. Tum ductus in Græciam, variis moratus est locis, ac nominatim Naxi annum integrum: ubi videtur Depositionis suæ excepisse sententiam die vi Augusti, anno DCLIII, et consensisse ut Eugenius Viarius ordinaretur: eodemque anno Constantinopolim appulit xvii Septembris, et in carcerem raptus, die LXXXIII captivitatis, Feria iii, adeoque xix Decembris ejusdem anni, adductusque in judicium; in alio rursus carcere fuit diebus LXXXII, proinde ad xii Martii, anni DCLV. Inde translatus est in domum Sagolabæ Scribæ, post biduum deportandus in exilium, sic ut in Cæna Domini, adeoque die xxii Martii, præternavigarit Pharum, et xv Maji, pervenerit Chersonem: ibique in magnis arumnis vivens, uti gemina ejus Epistola inde data testatur, obiit Confessor in die S. Euphemie xii Septembris, indictione xii^a recenter inchoata, adeoque anno DCLV. Sedit igitur usque in tempus dati pro Eugenio Ordinatione consensus annos vi, mensem i, et dies aliquot: universim vero a die Ordinationis suæ usque ad diem mortis numeravit annos vi, menses iii, dies iii. Colitur a Græcis ipso quo obiit die, solennius tamen in Aprili die xii aut xiii, quod eo mense deportatus in Chersonem sit, ubi et depositus dicitur xvii Septembris. Ejusdem relatio Constantinopolim et Depositio in Blachernis commemoratur xx Septembris, Romæ autem, quo postea delatum est corpus ad ecclesiam sui nominis, SS. Silvestri et Martini in Montibus, xvii Novembris.

F

MARTINUS
Unde et quam
certo de his
constet contra
chronotaxim
Baronii?

A **H**abeatur hæc omnia, usque ad signum * partim ex Epistolis ipsius Sancti, partim ex Commemoratione eorum, quæ leviter et sine Dei respectu acta sunt a veritatis adversariis, in Sanctum et Apostolicum, novum revera Confessorem et Martyrem, Martinum Papam Romæ, per epistolam cujusdam Christianissimi, directam his qui sunt in Occidente, seu Romæ et in Africa, orthodoxis Patribus: ex quibus cum expresse constet de anno mortis per mensem et Indictionem; de nuno autem comprehensionis Romæ factæ, per concursum diei et feriæ; de tempore item quo dejectus in exilium, per diem Cænæ Domini, biduo post dies geminæ captivitatis simul sumptæ CLXXXIII recurrentem; mirum est quomodo Baronius comprehensionem quidem adscripserit anno DCLI, exilium autem anno DCLII, et mortem DCLIV; Pontificatus ejus assignans annos III, men. III, dies XII, quia, propter mortem Theodori cum die sepulturæ confusam, orsus erat ejus tempus a die 1 Julii.

2 Catalogus Palatinus in Bibliotheca Vaticana omni- que Anastasii exemplaria Pontificatum Martini definiunt annis ut, mense I, diebus XXII, quos ego non

dubito esse sic scriptos ab iis qui depositionem Martini sciebant fuisse invalulam: id tamen fecerunt illi contra usum antiquorum Catalogorum, qui ultra qualemcumque depositionem nullius Pontificatus tempus notabant, et Ordinationes qualescumque, etiam vivente vero Pontifice factas, adscribebant ejus tempori qui sic erat ordinatus. Sed factum bene, quod pariter non mutaverint numerum mensis unius qui additus ad u annos (quos solos credam scripsisse eos qui tunc Romæ vivebant, et Pontificum Catalogos continuabant) et diebus XXII in XXII mutatis deducit nos in diem III Augusti anni DCLIII, quo præsumere placet indicatam Martino, insula Naxo adhuc existenti fuisse abdicationem suam, cui tamen non consenserit non ipsum vel sponte vel coacte abdicasse Pontificatum præsumere vix patitur historia eorum quæ passus Constantinopoli est, ubi post alias contumelias, suscipientes eum carnifices, exuerunt exterius ejus Pallium Sacerdotalis stolæ: quod videtur intelligendum de Pallio Pontificali, eatenus reservato. Postea tomen verosimiliter obdicit.

D
Pontificatus
gesti spatium.

an eo se tan-
dem abdicavit?

B

LXXVII EUGENIUS

E

Ab an. 654 ad
657. an. 2,
men. 8 dies 25.

Eugenius, natione Romanus, de regione prima Aventina, Clericus a cunabulis, ex patre Ruffiniano, tempore Constantii Imperatoris, ab invito verosimiliter Clero, declaratus pro Electo, vel potius pro absentis Martini Vicario, anno DCLIII, mense Junio, die circiter XXIII; postea, eodem ex insula Naxo verosimiliter annuente, anno DCLIII, vii Septembris in Dominica, ac tandem ex verosimili ejusdem Martini cessione, facta anno DCLIV, circa Pascha verus Pontifex, sedit universim annos II, menses III, dies XXII; defunctus anno DCLIII, XXXI Maji, sepultus est ad S. Petrum II Junii: et cessavit Episcopatus mensem I, dies XXIII.

Martino viven-
te et consen-
tente
ordinatur,

Ipsæ S. Martinus in epistola II, quam mense Septem- bri paulo ante mortem ex Chersonæ dedit, ad quem- dam sibi carissimum de exilii sui calamitate, mi- rans se ita negligi a Romanis, ut ne de victu quidem ipsi curando solliciti suat; incertusque odione an timori id debeat imputare; Verum tamen, inquit, Deus qui omnes vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire, per intercessionem S. Petri stabilit corda eorum in orthodoxa fide, et confirmet contra omnem hæreticam et adversariam Ecclesiæ nostræ personam, et immobiles custodiat; præcipue Pastorem, qui eis nunc præesse monstratur: quo in nullo prorsus deviantes vel declinantes aut dimittentes eorum, quæ in conspectu Domini et Sanctorum Angelorum ejus in scriptis professi sunt, usque ad pusillum quidpiam, una cum humilitate mea coronam percipiant justitiæ orthodoxæ fidei, de manu Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi. Non lupum, sed Pastorem; non invasorem Sedis alienæ, sed legitime præsentem, et precum suarum communionem dignum æstimat Eugenium Martinus.

2 Hinc nobis verosimile fit, quod in Insula Naxo commorans Sanctus, libellum Romanorum acceperit, quo se constare in orthodoxa fide profitebantur, et quid- quid tolerandum foret, nunquam pro eo se ordinaturos

quæcumque nisi ipse annueret. Quod cum annuisset ille, priusquam Constantinopolim veleretur, libera Cleri suffragatione, fuerit Eugenius ordinatus Episcopus Vi- carius die vii Septembris in Dominica, anno DCLIV: eoque respectu in quibusdam Anastasii MSS. exemplaribus atque apud MS. nostri auctorem cessavisse Episcopatum an. I, men. II, dies XX, computandas a xvi Junii quo primum declarata fuit depositio Martini per Theodorum Calliopam: esto exemplaria alia dicant cessavisse solum dies XXIII: quia forte post Martini discessum ex Italia, coactus Clerus ad electionem procedere, invitus invitum in Sede Petri et Lateranensi Palatio collocavit: qui tamen constanter renuerit Ordinationem illicitam consummare, sed Martini consensum expectaverit.

3 Baronius existimans obiisse Eugenium die II Junii anno DCLIV, et credens quod non nisi post Martini mortem, priori anno obitam ex ejus sententia, potuerit sedisse legitime, accedente Cleri consensu; affirmat eum menses duntaxat III, dies XXIII Romanæ Ecclesiæ Pontificem præfuisse. Ego post Sedis annos II, menses VIII, acceptos ex Anastasio, dies XXII scripsi pro XXXIII: quia sic commodius sequuntur cetero, extremum diem computando quem alii videntur neglexisse.

an. 654, 7
Septembris.

F

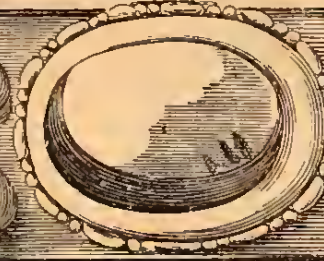
Baronii calcu-
lus.

LXXIX S. EUGENIVS

LXXVIII S. VITALIANVS

LXXIX ADEODATVS

I.LXXX DONVS

LXXVIII VITALIANUS

Ab an. 657 ad
671, an. 14,
men. 5, diem 1.

VITALIANUS. natione Signiensis Provinciae Campaniae, de patre Anastasio, electus ante II Junii, DCLVII, tempore Constantis Imperatoris. ordinatus xxx Julii in Dominica, sedit annos XII, menses II, diem I, obiit anno DCLXXI, xxx Decembris: sepultus ad S. Petrum xxvii Januarii quo colitur: et cessavit Episcopus menses II, dies XIII.

Tempus sedis.

Passim quidem Catalogi praeter annos XIII, menses III, nullos dies numerant qui ad finem Januarii mortem Vitaliani differrent. Sed errerem ex coobrepisse existimo, quod initio scriptum fuerit m. v. d. i, extritoque & fuerint conjunctae litterae v et i, factumque sit vi.

2 Baronius Pontificatum Vitaliani exorsus anno DCLII, ultima Augusti; et obiisse credens xxvii Januarii anni DCLXIX; definiit eidem annos XII, men. II, minus dieb. III.

Bnr. a 6 55 ad
669, an. 14,
men. 4, dies
26.

LXXIX ADEODATUS

Ab an. 672
ad 677, an.
5, men. 2,
dies 5.

ADEODATUS, natione Romanus, ex monachis, de patre Jobiniano, electus ante xxvii Januarii, DCLXXII, imperante Constantino Pogonato, et ordinatus xii Martii in Dominica, sedit annos II, menses II, dies II, obiit anno DCLXXIII, xiiii Maji, sepultus ad S. Petrum xxvii Junii: et cessavit Episcopus menses III, dies XV.

Anni quatuor
apud Anastasium,

Omnia quidem Anastasii exemplaria et Auctores Anastasium secuti, Adeodati Pontificatus annos duntaxat quatuor assignant: hoc autem credibile est fecisse Anastasium, quia sic reperit in Catalogo veteri, quem supra dedimus descriptum, annis circiter LXXX post mortem Adeodati. Oportet tamen, ut vel hic, vel in alterutro duorum subsequentium Pontificum, annis notandis irrepserit error, dum constat Dono solum sesquiannum, Agathonii biennium et semis dari; et hunc tamen vixisse fere usque ad finem anni DCLXXXI. Hoc animadvertens Baronius, qui in Martini morte et Eugenii successione annos duos perdidit: non dubitavit Adeodato annos VII et Agathonii nihilominus adhuc unum dare: quem quoad Adeodatum secutus etiam ipse aliquando sum, in commentario antehuc a me scripto ad usum nostri P. Cornelii Hazart, vernacula Belgarum lingua vulgaturi primum partem Triumphus Pontificii.

non ad
septem,

C 5 Movebat me, quod Eugenium statim a captivitate Martini per vim ordinatum credens cum Baronio, consequenter crederem Eugenium Martino supervivisse anno non multum plus quam medio. Sic autem motum me facile in Baronianam correctionem inclinavit auctoritas Anastasii ab eo allegata, cujus vadem videbatur praestare Sigebertum in chronico. Sed rem propius inspiciens, et percurrens tot undique conquisita Anastasiana exemplaria, ad quae exacta est ultima editio Regia; ac neque in veteribus editionibus, neque in ulla variantium editionis istius novissimae lectionum, numerum annorum VII reperiens: considerans autem quod Sigebertus, Pontificum sibi succedentium nomina referendo, non addat quanto quisque sederit tempore: sed in margine tamen hic quam alibi duntaxat habeat notatos temere annos Christi (juxta quos tum alia multa circa Pontifices varios turbantur, tum Vitalianus solum sedisset annos decem) non magni faciendum credo, quod videatur Pontificatum Adeodati extendere ad septennium.

sed ad quinque
extendendi.

3 Nobis satis est quinquennium Adeodato dari, eo lege, ut si decessorum ejus alteri possit annus unus addi, supra numerum annorum qui eidem in ipsomet Anastasio assignantur, Vitaliano scilicet quatuordecim et

duo Eugenio, posset Adeodatus annis III manere contentus; et tunc ordinatus hic fuisset anno DCLXXIII, XIII Martii, Dominica III Quadragesimae, obiissetque xiiii Maji, et cessavisset Episcopatus menses III, dies XVII. Interim ut, jam dixi, apparet necessitas evidens hoc circiter tempore addendi annum saltem unum per conjecturam, quod alias haud libenter sic facio; ut salva habeatur reliqua ex Catalogis et Anastasio profluens Chronologia.

4 Extat inter Concilia Galliae, a nostro Jacobo Sirmundo edita, tom. I pag. 307 Rescriptum Pontificale, quo dilectissimis Fratribus, universis Episcopis in Galliae partibus, Adeodatus declarat, quod, licet mos atque traditio S. R. Ecclesiae plus non suppetat a regimine Episcopalis providentiae religiosa loca discernere; exemptionem tamen quam Aegericus, religiosus Presbyter et Abbas monasterii S. Martini Turonensis, pro eodem suo monasterio petiit, concedendam duxerit, postquam Crotberti Turonensis Ecclesiae Praesulis libertatem, hoc est liberam dispensandi licentiam scripto concessam comperit... et aliorum, per Gallicanam provinciam constitutorum Antistitum, ad id consensum praebentium, subscriptiones suppet annexas inspexit. Hujus Rescripti partem dumtaxat legens apud Baronium, nec satis certus adeo antiquas esse monasteriorum exemptiones a visitatione Episcopali etc. quam hic indicatur, cum dicitur, id plus non suppetere, hoc est, in usu amplius non esse, et in eadem fragmento identidem inveniens titulum Religiosi Abbatis; opinatus sum, cum titulo Abbatis Secularis opponi, atque adeo signum aliquod recentius istud esse, ad ea temparum referibile, quibus res monastica Abbatibus non monachis commendari cepit. Verum eo nunc integre viso, animadverto, Religiosum hic non aliter dici, ac nunc diceremus Reverendum: et apud Mabillonum de re diplomatica lib. I cap. 4 dubitationem omnem de exemptionum vetustate pluribus exemplis dissolutam inveniens, eidem Turonensi monasterio libenter gratulor tam vetustum Privilegium, et quidquid in contrarium definitivum videor in Propylaeo Aprilis num. 127 cupio retractatum; non solitus cuiquam rationabili

Adeodati pro
Turonensi S.
Martini
monasterio,

F

Privilegium
sincerum.

tionabili

ADEODATUS

Ationabili objectioni negare justitiam, quam sinceritas atque veracitas postulant ab eo, qui seposito alio quocumque respectu solam veritatem sectari profitetur, etiam contra qualemcumque suam priorem sententiam; sicut saepenumero non solum professus sum, sed reipsa feci, ac porro faciam, animo æque discere ac docere parato.

¶ Quod in editis Anastasii exemplaribus post hunc Pontificatum additur, nec invenitur in MSS. A tempore ordinationis Gregorii, id est xiii Septembris

anni dxc, usque huc, id est usque ad sepulturam Adeo-
dati, sunt anni xcu menses u, dies xiii, ab imperita
prorsus maau est: cum ultra aliorum terminos progressi
cum hoc Pontifice (quem Baronius anno dclxxix sabro-
gatum Vitaliano ix Aprilis, facit sedisse onnos viii,
menses ii, dies xxvi, ut perveniat ad xxvi Junii anni
dclxxvi quando mortuum credit) non tamen plus inve-
nionus, quam annos lxxxvi, menses ix, dies xiiii.

D
Anni ab ordi-
natione S.
Gregorii usque
huc erronee
subducti.

LXXX DONUS

Ab an. 677
ad 679, aa.
1, m. 5, dies
10.

* Baron. ab an.
676, ad 678.

DONUS, natione Romanus, ex patre Mauritio, electus ante xxvi Junii, dclxxviii impe-
rante Constantino Pogonato, ordinatus iii Octobris die Dominica; sedit annum 1,
menses ii, dies x; obiit dclxxxix, xiii Martii; sepultus ad B. Petrum xi Aprilis: et
cessavit, Episcopatus menses ii, dies xv.

B
Stella prodigiosa tempore
Interpontificii
progressi.

Hic dum electus esset, inquit Anastasius, necdum scilicet ordinatus, apparuit stella a parte orientis, a galli cantu usque mane per menses tres: cujus radii cælum penetrabant: in cujus surgentis visione omnes provinciæ et gentes mirabantur: quæ post in semetipsam reversa disparuit: pro quo et maxima mors a parte Orientis subsequuta est. Convenit hujus stellæ ortus in tempus Interpontificii quod signavimus a xiiii Maji ad iii Octobris.

2 Sed difficultas est, quomodo mors Doni conveniat in annum dclxxxix, quandoquidem Divalis sacra, initio Concilii vi Oecumenici posita, directa ad Donum sanctissimum Papam senioris Romæ, contradita vero Agathoni Papæ sanctissimo ac beatissimo ejusdem antiquæ Romæ, eo quod idem Donus de præsentis vita decessisset; scribitur data pridie Idus Augusti Constantinopoli indictione vi, id est onno dclxxviii. Movit ea res Baronium, movit et me quondam, ut cum eo ad unum annum anticiparem prædictam successionem, quamvis in nomine mensis appareret vitium: quocumque enim die anni mors statuatur, præcesserit tamen Idus Augusti mensibus ut minimum xv, per quos eam ignoratam fuisse Constantinopoli tam est impossibile; quam incredibile quod Agatho, absque jussione et scitu Exarchi Imperialis, fuerit ordinatus.

Divalis ad
Donum scripta
et Agathoni
tradita;

3 Ast nunc animadverto Appendicem istam, data etc. subjunctum inscriptioni, nec haberi in Græco, nec in veteri Latina versione, juxta editionem Parisinam anni mxxxii, sumptam ex Codice Bellovacensi, cui ad calcem Concilii prædicti additur: Scriptus est hic codex temporibus Domini Sergii, sanctissimi ac beatissimi Papæ et in Patriarchio sanctæ Ecclesiæ Romanæ reconditus. Quod igitur nec in Græco nec in vetusta Latina versione legitur, quomodo postea accesserit, nescio; neque videtur mereri fidem, et veluti ineptum glossemata olicujus scioli a margine transiisse ad textum credi potest. Mihi certe jam amplius non obest, quo minus Divalem istam censeam scriptam esse anno dclxxxix Indictione vii, in confinio Februarii Martiique, et perlatam in urbem post Doni mortem, electoque mox Successori traditam. Qui statim atque ordinatus est, directis in omnes Occidentis sibi subjecti provincias litteris, super negotio fidei, quod tractandum proponebatur, jussit celebrari Synodos Provinciales, earumque sententias perscribi in urbem, ubi etiam ipse iisdem acceptis habiturus esset, quam cito licuisset, Synodum Episcoporum Italicorum, prout anno sequenti fecisse docebimus.

E
olim Data
caruit, quæ
postea inepte
adjuncta
chronologiam
turbavit.

LXXXI S. AGATHO

C

Ab an. 679 ad
681 an. 2. m.
6, dies 3.

AGATHO, natione Siculus, ex Monachis, electus ante xi Aprilis anno dclxxxix, et ordinatus die xxix Maji, in Dominica, imperante Constantino Pogonato; sedit annos ii. menses iii, dies iii; obiit anno dclxxxxi, die i Decembris, sepultus a S. Petrum x Januarii feria iii sequentis anni, quo die colitur. Venerantur eum Græci cum titulo Thaumaturgi xx Februarii: cessavit autem Episcopatus menses x, dies xvii.

Cur ea mors
in an. 682,
data ab
aliis?

Baronius, initio Agathonis ad annum dclxxxviii relato, nullum certum statuens mensem aut diem, nullum quoque certum tempus durationis Pontificatus ejus definit. Mortuum autem illum credens x Januarii, idque videns non posse quadrare in annum dclxxxxi, quo toto usque ad Septembrem duravit Synodus Oecumenica vi, Agathono vivente terminata, cogitur hujus mortem differre usque in annum dclxxxvii; adeo ut secundam ipsam sederit Agatho, præter annos iii, menses ut minimum xv: et deinde vacaverit Sedes usque

ad xv Augusti anni dclxxxviii; de qua successione infra. Nunc quod Agathonem spectat, id agamus: prius tamen notari velim, ex longioribus post Agathonis et Leonis obitus Interpontificiis, haud vane colligi, quod Constantinus Imperator, haud paulo ad rem attentior quam Decessores sui, Exarchis ademerit ad seque retraxerit potestatem Electos Romæ Pontifices confirmandi; quam tamen ante mortem iterum remisit, in infra dicitur in Benedicto II.

F

DISSERTATIO XV.

De Pontificatu Agathonis, et Synodo œcumenica vi sub eo celebrata, fraudulenterque relato inter damnatos nomine Honorii Papæ.

Hujus Pontificatus anno primo adhuc currente, Christi vero DCLXXX, celebrata videtur Romæ cxxii Episcoporum Italicorum Synodus, pro negotia Legationis Constantinopolim dirigendæ: cujus post Doni mortem, ad quem Divalis Epistola fuerat directæ, integro fere anno tardantis, justa proponitur excusatio, quod numerosa nostrorum Occidentalium multitudo usque ad Oceani regiones extenditur.... dum in medio gentium tam Longobardorum quam Sclavorum, nec non Francorum, Gallorum, et Gotthorum atque Britanorum plurimi esse noscuntur: quorum sententias synodaliter audiendas expectare oportuit, ut a generalitate totius Concilii nostra Occidentalium suggestio fieret; ne si tantum pars quod agebatur cognosceret, partem lateret; uti scribit Romana Synodus. Et his similia indicans Pontifex in Epistola sua, ad alias tam diuturnæ protelationis causas, adjicit corporales ægritudines suas, in quibus vivere nec libet nec licet assiduis ægrimoniis laborantem; quibus omnibus factum sit, quod non parvus temporum cursus elapsus est, priusquam Imperiali mandato fieri posset satis: nec enim parvus temporum cursus, in tam optati executione præcepti, videri debet annus circiter integer, qui a scripta Constantinopoli Divali usque ad Legatorum appulsum videbatur clapsus.

2 Opportune autem electos a Synodo et Pontifice Legatos, et congruis utrumque litteris instructos, hortatus est Agatho ad piissimæ Tranquillitatis vestigia properare; quia inenunte mox æstate, ipsa jam nominata Indictione viii, ut scribit Anastasius, mense Junii die xiiii non xxviii (quod librariorum incuria irrepsisse monet Calvisius) luna eclipsim passa est, et mortalitas major atque gravissima subsecuta mense suprascripto, Julio, Augusto et Septembri in urbe Roma. Sed hæc dum intus forisque grassatur, jam pridem Constantinopoli versabantur Legati, eadem Indictione viii, die x vel potius xvii Martii, illuc appulsi. Siquidem proxime subsequens Dominica, qua eos Imperator in Blachernas solennissima pompa deduxit, fuit dies xiiii mensis teste Anastasio: id autem, toto tempore Synodi inchoationem prægresso, non contigit nisi mense Martio. Erravit igitur Anastasius, quando adventum Legatorum adscripsit diei x Novembris Indictionis Nonæ, quo mense et Indictione satis constat, die istius mensis viii, celebratam primam Synodi Actionem, iisdem Legatis præsidentibus.

3 Nihil tamen minus erravit, quisquis alteri Imperatoris prænominati Divali, post Legatorum adventum datæ ad Georgium Archiepiscopum Constantinopolitanum, imperando ei ut congregat omnes, qui ad ejus sanctissimam Sedem pertinent, sanctissimos Metropolitanos et Episcopos, ad Regiam urbem: erravit, inquam, quisquis Divali isti, præter quam in Græco veterique Latina editione habetur, adjecit hæc verba: Data quarto Idus Septembris Constantinopoli, imperante Domino piissimo perpetuo Augusto Constantino Imperatore, anno xxviii et post Consulatum ejus xii. Cum enim Synodus cœpta sit, Imperantibus a Deo coronatis serenissimis Dominis Flaviis, Constantino quidem piissimo et a Deo decreto magno Principe, perpetuo Augusto Imperatore, anno xxviii, et post Consulatum ejus a Deo instructæ mansuetudinis anno xiii, Heraclio vero et Tiberio a Deo

conservandis ejus fratribus anno xxii, die vi Mensis Novembris. Indict. ix; et hac ratione consequenter notentur omnes Synodi Actiones; necesse est, ei qui Divali prædictæ addidit datum errorem obrepisse, in componendis annis Imperii et post Consulatum.

4 Deinde ex tam male conjunctis characteribus male infertur annus Datæ Divalis, ab anno DCLXXX diversus; ut propterea dicantur anno uno citius Constantinopolim appulisse Legati. Denique si hi jam appulerant a Martio mense præfati anni; incongrue differtur indictio Concilii ad menses fere vii; meritoque creditur indictum illud esse mense Aprili; ut qui undique erant conventuri, menses saltem vii haberent ad disponenda in suis Ecclesiis omnia, longiori absentia necessaria. Captæ enim Actiones vii Novembris Indictionis ix, uti dixi, continuatæ sunt usque xvii Septembris Indictionis x: universim autem numerantur Actiones xviii, quæ admodum perturbate attinguntur ab Anastasio: quod satis est hic indicasse, cum verus earum ordo certius ex ipsis Concilii Actis habeatur.

5 Solum noto, quod toto Concilii tam diuturni tempore nihil mutetur in conjunctione tot ararum; primam autem et secundam earum esse Imperii, per Constantem patrem Constantino primogenito sub annum DCLXII, et quinquennio post duobus aliis filiis communicati; tertium vero sumi post Consulatum perpetuum, depositum patre moriente, xv Julii anno DCLXIII: adeo ut videatur Imperator, commodi majoris causa, ad unam communem epocham, mense Octobri affirmam, revocasse omnes illas aras, ne multiplicitas pareret confusionem in Actis publicis. Cur autem Octobrem elegerit, non alia mihi occurrit causa, quam quod eo mense cœperint ex decreto paterno Imperii ejus anni scribi omissis annis Consulatus Versio quidem Latina, Actione ix die vii Martii, incipit notare annum Constantini xxviii, et sic deinceps prosequitur: sed nihil in Imperio fratrum, nihil in anno Post Consulatum notando mutans, suspectam nobis reddit diligentiam interpretis, in sola prima ara differentiam facientis, ne non satis certo fundamento ut fecerit; cum annus post Consulatum similiter videatur mutari debuisse in Actione xvi, quæ fuit die x Augusti celebrata. Sed factum bene, quod cum distinctior notitia trium istarum Ararum non suppetat, accurate fuerat a transcribentibus tam Græce quam Latine observata mutatio Indictionis ix in x, Actione xvii, die xi Septembris: quo fit ut prioribus illis non egeamus.

6 Finita Synodo, et plerisque Episcoporum ad sua digressis, qui superfuere quinquaginta quinque Patres, velut totam Synodum adhuc representantes, cum Georgio Patriarcha Constantinopolitano dictarunt Synodicam ad Agathonem epistolam, quæ tamen in veteri Latino codice, cujus supra meminimus, non reperitur: ac verosimiliter missa Romam non est: quia priusquam expediri possent Legati ad reditum, nuntiata Constantinopoli fuit mors Agathonis, die i Decembris Romæ obita: cui testimonium novum sancitæ per Œcumenicam Synodum fidei additur ab Epitaphio, quod in Appendice antiquæ Inscriptionum pag. 1266, num. 3 tale legitur.

Pontificalis apex virtutum pondere fultus
Ut jubar irradiat, personat ut tonitru.
Quæ mox hic peragit doctrinæ fomes et auctor,
Format enim gestis, quæ docet eloquiis.
Dum simul æquiparet virtus et culmen honoris,
Officium

Post Synodum
Romæ celebra-
tam principio
anni 680,

B

et ante exor-
tam pestem
profecti
Legati,

C

appulerant
Constantino-
polim 10
Martii,]

quo mox
convocata
Synodus,

per litteras.
non in Septem-
bri,

sed Aprili
datas,

13

duravit a 7
Novembris ad
17 Septembris
alterius,

Indic'ione 9
et 10 inchoata.

F

Deinde scribi-
tur epistola
ad Agathonem;

paulo post
mortuum,
et ab unione
confecta
laudatum,

A. Officium decorat moribus, arte gerit.
Præditus his meritis Antistes summus AGATHO,
Sedis Apostolicæ fœdera firma tenet.
En pietas, en prisca fides: Insignia patrum
Intemerata manent nisibus, Alinc, tuis.
Quis vero numeret morum documenta tuorum,
Formula virtutum cum tua vita foret?

scribitur
etiam edictum
fidei cum epi-
stola ad Syn-
nodum Rom.

ex quibus
prior suppressa
propter
meritum Aga-
thonis.

7 Præter cum quæ fuerat ad Agathonem scripta Epistola quæque Constantinopoli remansit, compositam eodem tempore est Edictum fidei, Christo dilecto populo omni habitanti in Occiduis partibus, una cum exemplari divinæ Jussionis Domini Constantini, directæ ad Synodum Apostolicæ Sedis antiquæ Romæ: cui sua manu subscripsit Imperator, Legimus: sed quod additur Data x Kalendas Januarias Constantinopoli Imperiali Domino, piissimo perpetuo Augusto Constantino anno xxix... Indict. x, deest in Græco: ab interprete vero additum videtur, et a transcribente vitiatum. Indictio enim x a Septembri anni MCLXXXI inchoata male comparatur cum anno Imperii xxix, qui solum dehisset scribi xxviii. Plane enim existimo scriptam esse hanc Jussionem eodem tempore, quo scripta Epistola ad Agathonem; ut quemadmodum Legati non solum a Pontifice, sed etiam a Romana Synodo attulerant litteras distinctas; sic ad utrasque distinctas referrent: prout factum fuisset, nisi nuntiata mors Agathonis eas quæ ad ipsum erant suavisset suppressere commutandas cum aliis ad Successorem dandis, quamprimum ille ordinatus esset: qua de re vox infra.

8 Quod autem ad Electionem Successoris pertinet, eam credibile est non fuisse dilatom, sed tertio mox die post temporariam Agathonis in Laterano depositionem (quemadmodum universim faciendum Bonifacius III decreverat) convenisse Clerum, et electo Leone, suum de eadem Electione Decretum misisse Constantinopolim: quod ea potuit appulisse mense Januarii. Id cur statim approbatum non sit, nullam antiqui scriptores rationem indicant: verosimillima tamen est Baronii conjectura, suggestum Imperatori fuisse, ut non prius Electum Romanum confirmaret, quam Romana Ecclesia, cujus exemplum totus Occidens secuturus esset Synodum vi approbasset. Dum autem colliguntur Acta et transcribuntur alia quædam videtur injecta remora, quidquid pro unione Ecclesiarum factum erat, subversura nisi epiklia tandem usus Leo cum suis, de summo jure potius cedendum aliquid censuisset, quam rigide contrahendum pro re fidei integritatem non concernente: quemadmodum in causa trium Capitulorum simili epiklia usam Ecclesiam Romanam in confesso est. Res a nemine testata, sed ex post factis colligenda, ideoque variis variorum sententiis agitata, mihi videtur sic se habuisse.

9 Silentium de una aut duplici Christi voluntate tenendum edixerat Papa Honorius, et cum Sergio Constantinopolitano Patriarcha Monothelita communicarat per litteras; in quorum utroque quam fuerit excusabilis, Baranius explicat, neque Catholicus quisquam est bonus qui dubitet, quin extra culpam eum fuisse crediderint sui successores. Mala tamen in Oriente opinio de eo invalescebat, ubi Monothelita ipsius se nomine quamvis falso, tutabantur: adeo ut Patriarchæ Theodorus Constantinopolitanus et Macarius Patriarcha Antiochenus, eorum hoc tempore Coryphæi, Constantino Imperatori, pro unione satagenti, multam instantiam fecerint, ut ejiceretur Vitalianus Beatissimus de diptychis (qui scilicet Monothelismo palam adversari caperat) asserentes Honorium memorari in illis: se autem non acquiescere ut memorentur qui postmodum fuerunt Patriarchæ in sancta Romana Ecclesia, donec conquisitio et satisfactio fiat verborum, de quibus contenditur inter utrasque Sedes, uti Constantinus scribens ad Agathonem exponit; certus interim utrosque habere pro Orthodoxis, nec Vitalianum

propter quæ-
stionem de
Honorio ma-
tam,

quem sibi ren-
dicarant Mo-
nothellitæ.

expungendum concedere, donec quæstio controversa de fide fuerit definita, ad quod submitti Legatos petit.

10 Ad hæc prudenter Agatho cum Romana Synodo, Legatos quidem misit, tractaturos de fide, juxta instructionem iis datam; de Honorio autem et Vitaliano, clam fortosse, monuit tenendum silentium, palum autem satis innuit, de alterutro nihil male sentiendum cum in Epistola ad Imperatores data, exponens Romanæ Ecclesiæ fidem, concludat quod hæc est vera fidei regula, quam in prosperis et in adversis tenuit ac defendit Apostolica Christi Ecclesia: quæ per Dei omnipotentis gratiam a tramite Apostolicæ traditionis numquam errasse probatur, nec hæreticis novitatibus depravata succubuit: sed ut ab exordio fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis, Apostolorum Christi principibus, illibata fide tenus permanet, secundum ipsius Domini Salvatoris divinam pollicitationem.

11 Cum tali instructione talibusque litteris Constantinopolim advenientes Legatos, ad communionem recipere noluit Patriarcha Theodotus, ideoque dejectus de Sede sua est; et pro eo constitutus Georgius. Sub hoc Synodus rite ac quiete celebrata, probata Agathonis fides et epistola, Monothelitarum hæresis cum suis auctoribus et propugnatoribus nominatim damnata, et ceteræ Actiones continuatæ sunt, sine ulla Honorii aut Vitaliani mentione, ac sic fortassis etiam terminatæ. Nam quod inter Anathematismos finales Actionis xiii nunc legatur, Honorio hæretico anathema, et Actione xiiii in Sermone Prosphonetico, dicatur Concilium, una cum aliis superfluarum vocum adinventoribus, ab ecclesiasticis septis procul abjicere et anathemati merito subjicere Honorium, qui fait Romæ Præsul, utpote qui eos in his secutus est; id postea mala fide locis iis intrusum fuisse eo minus dubitari potest, quo certius constat Romanos Legatos Actionibus istis omnibus et singulis subscripsisse: qui sane non permisissent, indicta vel indiscussa causa, Honoriam hæreticis admisceri.

12 Fraudis Honorio injuriosæ, auctorem, credibile est eundem illum fuisse, qui antea solum illum ex hujus seculi Pontificibus probabat, Theodorum. His scilicet damnatos Monothelitas videns, reditumque in Sedem simulata penitentia captans Imperatori suggestit, ferendum non esse, ut tot Constantinopolitanis Patriarchis damnatis, Honorio parceretur: ita scilicet probare voluit quam serio hæresim dimisisset, ejus damnationem sollicitando, quem antea tantis efferebat laudibus; revera autem in Romanam Ecclesiam regestum volens dedecus, quod per ejus Legatos sibi suisque olim complicitibus impactum dolebat.

13 Cum igitur describenda essent Acta, non potuit quidem Honorii damnationem ita eis inserere, quemadmodum de ceteris ea istis habebatur, quorum causa fuerat ventilata: in collectione tamen nominum execratorum, facile potuit Honorii nomen uscrendum suggerere: idemque facere in Synodica ad Agathonem, inter Sergium et Cyrum collocando Honorium. Et hæc quidem clam facta Legatos latere potuerant: sed non potuit latere Edictum Imperiale, dum ibi quoque inter damnatos Græci scripserunt Honorium, qui fuit antiquæ Romæ Papa, horum hæreseos in omnibus fautorem, concursorem, atque confirmatorem. Ea namque verba sic edita et publicata esse, in Actisque Romam transmissis descripta, dubitari non sinit vetus ille Bellavacensis codex, qui vel ipse Sergii Papæ tempore descriptus fuit, vel ex illo transcriptus, absque Epistola quæ Constantinopoli mansit inscripta Agathonis; et altera, quæ diu post allata est inscripta Leodi.

14 De his autem monti Romani per suas Legatos, non mirum si cunctati fuerint recipere Synodum: sed hoc mirum ac mirissimum, quod nullum uspiam extet indicium

D
Nam licet ea
mota non sit
in Synoda,

postea tamen
Honorii na-
men fraudu-
lenter inser-
tum fuit,

E
auctore Theo-
doro ex Pa-
triarcha:

F
qui deinde
effecit ut in
epistola Syn-
odica et
Edicto Impe-
riali,

sic etiam
scriberetur:

quod recipere
cunctati Ro-
mani,

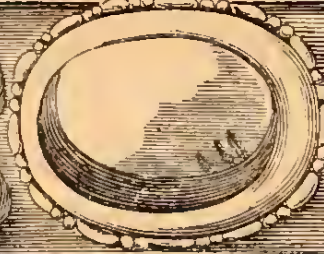
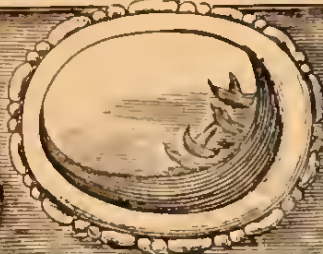
indicium

LXXXI AGATHO

LXXXII S. LEO II

LXXXIII S. BENEDICTVS II

LXXXIV IOANNES V

A indicium aliud justum ex hac causa doloris, quam dilata Leonis Ordinatio, non tantum usque ad mensem Julium et reditum Legatorum (quorum unus ex parte Synodi Romanæ erat Joannes Episcopus Portuensis, de jure ad ordinandum Pontificem requisitus) sed etiam usque ad anni ejusdem Octobrem (Baronius diceret, Usque ad Augustum sequentis anni) intra quod tempus apparet ulro citroque agi adhuc semel aut bis potuisse, pro confirmatione expediendo. Hæc vero si aliter impetrari non potuit, quam dissimulando tandem injuriam Romanæ Ecclesiæ in Honorio factam; ne illa deterior longe fuit servitus, a Constantino, pio alias Imperatore, imposita, quomodoqua secundum postulationem Agathonis ab eodem relevata est, pecuniaria scilicet quantitas, quæ solita erat dari pro Ordinatione Pontificis faciendâ.

13 Præ amore tamen ecclesiasticæ pacis etiam illam servitutem toleratam fuisse, non tantum suadet ipsa Actorum sic corruptorum facta in Latinum transductio promulgotioque (nullo ad Honorii excusationem addito

verbo) ipsiusque Leonis Pontificale rescriptum, quo post Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, Constantinopolitanæ Ecclesiæ subessores magis quam Præsules, etiam anathematizati et abominatur Honorium, qui Apostolicam Ecclesiam, non Apostolicam traditionis doctrina lustravit, sed profana proditiōne immaculatam fidem subvertere conatus est. Quomodo autem conatus? An falsa docendo? Absit: sed ut summum vera non fortiter sustinendo, neque summo quo poterat rigore utendo. Culpa hæc erat mere personalis: quæ sicut non potuit Sedem Apostolicam maculare; ita quia eam sic exaggerabant Orientales, ut absque ejus castigatione non videretur unio ulla successura dici potest non injuste domata pro eo statu rerum qui tunc erat cum judicati Monothelitæ sunt; licet pro eo tempore, quo vivebat Honorius, reprehensione careret. Si aliam quis inveniat viam, qua neque Latina versio prima sic edita, neque Leonis rescriptum sic de Honorio locutum doceatur, eam tanto libentius sequar, quanto studiosius exquisivi.

D
DISSERTAT. XV
tandem pacis
causa dissimularunt,

velut ad fidem non spectans.

LXXXII S. LEO II

B Leo, natione Siculus, ex patre Paulo, electus ante x Januarii anno DCLXXXII, sub Imperio Constantini Pogonati, xix Octobris in Dominica ordinatus; sedit annum 1, menses un, dies u; obiit xxiii Maji anni DCLXXXIII, sepultus ad S. Petrum xxvii Junii, quando colitur: cessavit Episcopatus menses xi, dies xx.

Ab an. 682 ad
684 an. l. m. 7,
dies 5.

Conversionis Interpontificii et Pontificii spatii,

A Anastasiani codices omnes, contra quam nos, notant post mortem Agathonis Interpontificii annum 1, menses un, dies u; Leonis vero Pontificatus adscribunt solum menses x, dies xvi; eaque ratione in tota Pontificum Romanorum serie vix quidquam, in priscis recentisque memoriæ scriptoribus, occurrit intricatius, initio, gestis, atque obitu Leonis Papæ II, uti in novissima Conciliorum editione, post hujus Leonis vitam omnimadvertit eruditissimus noster Philippus Labbe: a quo præmonstratam viam, sed non usquequaque complanatam inveniens (neque enim huic scriptori contigit observare diem Obitus a die notatæ Sepulturæ diversum) deprehendo, quod simplici duarum chronotaxeon istarum conversione, omnia liquido fiant et expedita.

Leo, vere jam Papa, accepit Divalem Justiniani,

2 Nam primo Divalis ad Leonem, missa (ut habetur Græco-latina in fine Actionis Synodicæ xvi) mensis Decembris XIII, Indictione XI (sic enim legendam, non X; ἐξδεκάτης, non δεκάτης) adeoque anno DCLXXXII exeunte, missa fuerit Leoni, jam vere (uti habet titulus) sanctissimo et Beatissimo Archiepiscopo veteris et clarissimæ urbis Romæ et Œcumenico Papæ: quod factum esse non potuisset, si vacasset Sedes post mortem Agathonis mensibus XIX. Secunda, sic vere hujus Papæ Leonis temporibus, die xvi mensis Aprilis (uti scribit Anastasius et probant Astrologi Calvinus alique) Indictione eadem XI, sed jam Christi anno DCLXXXIII, Luna eclipsim pertulit, post Cœnam Domini, quæ in prædictam diem tunc occurrit, et nocte pene tota in sanguineo vultu laboravit, nec nisi post Galli cantum cœpit paulatim dilimpidari, et in suum reverti aspectum. Hæc autem eclipsis similiter excluderetur a Pontificatu Leonis, si hic solum fuisset ordinatus in ætate anni jam dicti: ipsa autem circumstantia diei xvi Aprilis, cum Cœna Do-

sub eoque fuerit grandis eclipsis a Theophane asserita.

mini concurrentis, probant evidenter alium hic annum intelligi, non posse, et Astrologicæ rationes idem confirmant.

3 Vix dicere possum quantum hæc duæ difficultates, posito XIX mensium Interpontificio, prorsus ineluctabiles, me tarserint, priusquam de Interpontificio et Pontificii spatii commutandis incidisset cogitatio. Baronius, Leonem anno DCLXXXIII, xii Augusti ordinatum decerneus, anno sequenti xxviii Junii obiisse concludit: quæ sententia, quibus laboret difficultatibus, quibus nostra nitatur fundamentis, et qua via salvari hæc, istas explicari posse credamus, nihil magnopere in chronologia variando, dacebit sequens Pontificatus.

4 Piæ memoriæ Lucas Holstenius, Bibliothecæ Vaticanæ Custos, cui anno MDCIX oculos religiose clausimus, extrema Catholicæ Sacerdotis erga morientem officia implente P. Godefrido Heuschenio, inter cetera quæ in nostrum adventum paraverat operi instruendo subsidia, ex variis MSS. desumpta, tradidit etiam nobis Sermonem, quem ab hoc sancto Pontifice habitum die suæ Coronationis existimabat, ob causas infra explicandas; quique, si recte expendatur non parum ad hujus temporis historiam facere possit. Quare cum, in nova Patrum Bibliotheca (quo alias spectaret potius) non inveniendum, hic dudum putamus: præmittendam tamen, quam huc quoque spectare opinamur, Relationem, de ejusdem concordia Electione, quam inter antiquas Formulas MSS. idem Holstenius aiebat reperiri; viderique directam ad Constantinum Imperatorem ejusque conregnantes fratres Tiberium atque Heraclium, quorum nominibus omnes Synodi sextæ Actiones prænotantur. Cui viri eruditissimi iudicio inhærentes, pro litteris III. III. scriptis in formula, ut aliis ea posset applicari, substituam nomina Agathonis et Leonis.

F

RELATIO DE ELECTIONE AD PRINCIPES.

Cum non sine divinæ misericordiæ nutu sit, ita post mortem summi Pontificis, in unius electionem omnium vota concurrere et convenire consensum, ut nullus penitus inveniretur qui discors posset

existere; necessarium est ut serenissimis ac piissimis Dominis petitionis unitæ famulanter debeamus preces effundere, quos certum est et de subditorum suorum gaudere concordia, et clementer unitati

Indicatur concors omnium electio,

A unitati postulata concedere. Obeunte itaque beatissimæ recordationis Papa nostro [Agathone], in electionem [Leonis], venerabilis Apostolicæ Sedis Archidiaconi, omnium Deo volente declinavit assensus: propterea quod ita ab ineunte ætate sanctæ idem Ecclesiæ militavit, atque sic se in omnibus solerter exhibuit, ut Ecclesiastico regimini non immerito, divina suffragante gratia, sit præponendus, Præsertim cum talis olim fuerit instituti, ut etiam prædicti beatissimi [Agathonis] Pontificis assidua conversatione sua, ad tantorum meritorum insignia, quibus idem sanctæ recordationis Antistes fuisse cognoscitur aornatus, fecerit Christo adjuvante profectum, ut verbis suis desiderantes ad superna gaudia animos semper accenderit; et quidquid boni in illo amissimus, in hoc nos invenire indubitabiliter confidamus. Ideoque lacrymabiliter cuncti famuli supplicamus, ut Dominorum pietas servorum suorum obsecrationes dignanter exaudiat; et concessa pietatis suæ jussione, petentium desideria, pro mercede Imperii sui, ad effectum de Ordinatione ipsius præcipiat pervenire: quatenus per sacros Clementiæ suæ apices sub Pastore eodem constituti, pro vita Imperioque serenissimorum Dominorum nostrorum, omnipotentem Dominum et beatorum Apostolorum Principem, cujus Ecclesiæ dignum ordinari Governatorem conceditis, jugiter exoremus.

LEO II
propter exi-
miam Electi
dotes,

et jussu ejus
ordinandi
petitur.

B

Invitans ad
spiritualem
lætitiam fle-
les,

Ps. 105, 2.
Ecl. 17, 8.

C

in hoc ser-
monem.

eorum pro se
preces petit,

et ad redin-
grandam
concordiam
hortatur:

Col 3, 13.
2 Cor. 7, 11.

2 Qui hæc in Formularium a se collectum transcripsit sub titulo, Relationis de Electione ad Principem; ut ei consequenter aptaret contextus, initio ac siue numerum pluralem in singularem muta verat; initio quidem scribens, serenissimo et piissimo Domino... quem certum est; sub finem vero, ordinari Governatorem concedis; sed in medio bis relinquens Dominorum suorum, satis indicat omnia originaliter in plurali scripta extitisse. Fuisse quidem Leonem hunc, Archidiaconum, ut præfertur, nec asserit nec negat Anastasius; uti nec concordem omnium in ejus Electione consensum sed prius præsumere suadet frequentior usus, quem supra indicavi, quando contrarium non habetur; posterius, eximia Leonis virtus. Quamquam autem subsequens ejus in sua Ordinatione Sermo, indicet discordias minime leves eundem prægressas, gratis eas quis traxerit ad ipsam Electionem, in easque refuderit causam diuturnioris Interpontificii: cum aliæ longe verosimiliores et hujus et illarum causæ petiposint ex Honorii damnatione, post factam Electionem nuntiata; siquidem ad Electionem processum ex more fuerit, tertio post martem Agathonis die. Putanti tamen pro hoc tempore invenisse se alium, quem præmissa Relatio potius spectet, nolim pro conjectura cujuscumque pertinacius oblectari: de sequenti vero Sermonem fidentius consenserim asserenti, cum Leonis omnino esse.

D
Unde præsu-
matur hic
fuisse Leo?

E

SERMO IN DIE ORDINATIONIS

Hodiernæ diei festi jucunditas invitans nos, dilectissimi, vestram in Christo fraternam humili voce exhortari concordiam: quatenus tam alacer vestræ devotionis concursus, non ad favorem hominum, sed ad laudem potentissimi proficiat Creatoris: qui dum votis vota ubertim accumulatur, gaudiis cælestibus nostræ humilitatis gaudia amplificare dignabitur. Quis namque, ut ait Propheta, loquetur potentias Domini? vel, Quis digne poterit magna et mirabilia ejus opera enarrare? Neque hoc mea merita, carissimi, quæ nulla sunt, sed vestræ Christianitatis vota apud Altissimum promeruerunt, quod in me indignum desuper [fluxisse] cernitis exultantes; ut nimirum Omnipotens de terra inopem et de stercore pauperem sublimaret, prærogativam Sacerdotii concederet, dispensatoremque suæ constitueret familiæ. Quapropter, carissimi, hujus diei præclara solennitas, geminam, apud vestram Deo placitam caritatem, per hunc meæ mediocritatis sermonem, compulsi persolvere functionem.

2 Et primum omnium quidem condecet paterno affectu meos dulces deposcere natos, ut pro meæ fragilitatis inopia Christum Dominum convenienter deprecemini, ut hoc officium pietatis, quod largiente Domino vestris precibus indeptus sum, suorum intercessionibus Apostolorum concedat inculpabiliter adimplere; quatenus non de culmine Præsulatus temeritatis pœna condemner; sed de fideli officio ac sedulo pietatis ministerio, in die adventus Domini, merear, una cum animabus mihi creditis, immarcescibilem gloriæ percipere coronam. Deinde aliam mihi, dilectissimi, pro vobis est amplissima caritatis adhortatio; quatenus si quis vestrum adversus aliquem habuit vel habet huc usque querelam, meæ obsecrationis interventu, propter eum scilicet qui auctor pacis et caritatis est, invicem relaxetis; donantes vobismet ipsis, secundum Apostolicam exhortationem, sicut Deus in Christo denavit nobis, ut non, quod absit, quolibet argumento a satana,

inimico pacis disensionisque auctore, circumveniamur. Finiantur, quæso, simultates et discordiæ, ut non regnet in vestro casto corpore odii fomes, sed pax et caritas quam diligit Deus, ut sitis obedientes filii Patris vestri qui est in cælis. Scriptum quippe est, Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur: et iterum, Pacem sequimini et sanctimoniam, sine quâ nemo videbit Deum. Dimittite, inquit Dominus in Evangelio, et dimittetur vobis. In hoc, ait, cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem invicem conservetis: ut pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra et intelligentias vestras, in Christo Jesu Domino nostro. Quatenus, sicut meæ exiguitatis promotione lætitiæ gaudia vobis hodie cumulavit Altissimus; ita profecto, ut mihi de vestræ unanimi et pacis concordia mentis jucunditas uberius multiplicetur, ut comlecenter pari asseu hymnum Domini cum sanctis Angelis, ante venerabile Apostolorum Principis corpus, possimus concorditer modulamine, etiam cum interno mentis assensu, alacriter exclamare; Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

3 Quibus præmissis, carissimi, ad illud singulare spei nostræ remedium, meæ humilitatis alloquium, summopere currit, ad quod vestrum desiderium, per afflatum Spiritus Sancti, indesinenter esse sollicitum atque attentum in meis oculis habeo conspectum; illaque meæ humilitatis professione, ad vestram ædificationem, libenter invitor depromere, quæ a me inhianter, suspensis auribus fervore catholicæ atque orthodoxæ fidei, Christianæ religioni dedita vestra devotio, per meæ ministerium linguæ, convenienter cupit audire. Propterea Christianæ simul et Evangelicæ doctrinæ discipuli, paternæque traditionis per Dei gratiam æmulatores, et orthodoxæ fidei sectatores existentes, ea, quæ per sanctos Apostolos hujusque Apostolicæ Sedis Præsules prædicanda suscepimus, ita nos condecet, ad vestræ salutis ædificationem, mente devota, proprie

Mat. 5, 9.
Hebr. 12, 4.
Luc. 6, 37.
Joa. 13, 35
Phil. 4, 7,

F

Inde ad fidei
professionem
transiens,

A prie ac veraciter, in conspectu totius Ecclesiae, libera profiteri voce.

*confitetur
Deum unum
et trinum,*

4 Credimus in unum Deum, Patrem et Filium et Spiritum sanctum, Trinitatem inseparabilem, Patrem scilicet, ex quo omnia; Filium, per quem omnia; Spiritum sanctum, in quo omnia. Patrem quidem ingenitum, Filium autem ex Patre genitum, Spiritum vero sanctum nec genitum nec ingenitum, sed de Patre Filioque procedentem. Unam sanctae Trinitatis essentiam, unam virtutem, unam dominationem, unam naturalem voluntatem atque operationem. Trinitatis nomine credentes, baptizati sumus: credendam fideliter praedicamus. Unum igitur sanctae Trinitatis, hoc est Deum-Verbum, qui natus est de Patre ante omnia secula, eundem in ultimis temporibus descendisse credimus, incarnatum esse de Spiritu sancto, et de semper virgine beata Dei genitrice Maria inhumanatum: consubstantiali Patri secundum deitatem, et consubstantiali eundem nobis secundum humanitatem: de Patre quidem natum sine tempore et aeternae, de matre autem absque semine in tempore: unde et duas ejus natiuitates praedicamus, et unum eundemque Dei filium eundemque hominis filium, ex duabus et in duabus naturis, hoc est divina et humana, incondita et condita, impassibili et passibili, in unam personam atque substantiam concurrentibus, et in sua proprietate inconfusis et immutabiliter iisdem naturis manentibus, ex quibus incessabilis adunatio facta est, et Deus unitus, mediante rationali anima, carni quam de sancta et immaculata Virgine assumpsit. Quare vere ac proprie Θεοτόκος, id est Dei genitricem, sanctam semperque Virginem praedicamus, eo quod unum eundemque Deum et Dominum nostrum Jesum Christum genuit, non in duas personas duosve filios partitum, sed eundem, deitate quidem impassibilem, passum autem carne, crucifixum et sepultum carne resurrexisse et ascendisse in caelos carne, unde numquam divinitate discessit sedentem ad dexteram Patris in eadem carne; et ita venturum judicare vivos et mortuos, et sic semper in eadem carne mansurum. Propterea detestamur eos atque condemnamus, quicumque ante adunationem duas naturas et post adunationem unam Christi naturam errantes asseverant; nec non eos qui, in duas personas vel duos filios unum Christum Dominum dividentes, blasphemant. Nos igitur in omnibus sequentes sanctarum quinque Synodorum instituta, nec non et probabilium Catholicae Ecclesiae Patrum atque Doctorum traditiones, confitemur atque praedicamus unitas duarum Christi naturarum proprietates; ita nihilominus, ut duas naturales voluntates atque operationes unius ejusdemque Domini nostri Jesu Christi fateamur.

*et unam
Christi in
duplici natura
personam,*

B naturis, hoc est divina et humana, incondita et condita, impassibili et passibili, in unam personam atque substantiam concurrentibus, et in sua proprietate inconfusis et immutabiliter iisdem naturis manentibus, ex quibus incessabilis adunatio facta est, et Deus unitus, mediante rationali anima, carni quam de sancta et immaculata Virgine assumpsit. Quare vere ac proprie Θεοτόκος, id est Dei genitricem, sanctam semperque Virginem praedicamus, eo quod unum eundemque Deum et Dominum nostrum Jesum Christum genuit, non in duas personas duosve filios partitum, sed eundem, deitate quidem impassibilem, passum autem carne, crucifixum et sepultum carne resurrexisse et ascendisse in caelos carne, unde numquam divinitate discessit sedentem ad dexteram Patris in eadem carne; et ita venturum judicare vivos et mortuos, et sic semper in eadem carne mansurum. Propterea detestamur eos atque condemnamus, quicumque ante adunationem duas naturas et post adunationem unam Christi naturam errantes asseverant; nec non eos qui, in duas personas vel duos filios unum Christum Dominum dividentes, blasphemant. Nos igitur in omnibus sequentes sanctarum quinque Synodorum instituta, nec non et probabilium Catholicae Ecclesiae Patrum atque Doctorum traditiones, confitemur atque praedicamus unitas duarum Christi naturarum proprietates; ita nihilominus, ut duas naturales voluntates atque operationes unius ejusdemque Domini nostri Jesu Christi fateamur.

*suscipit de-
creta Martini
Papae aliorum
que Pontifi-
cum,*

C 5 Ad haec quoque profiteamur etiam cuncta Decreta Pontificum Apostolicae Sedis praedecessorum meorum, praesertim quae a sanctae memoriae Martino universali Papa, ad confirmationem praedictarum quinque Synodorum, definita sunt atque decreta, in omnibus custodire, maxime que adversus novas promulgata sunt quaestiones, quibus zizaniorum scandala huc atque illuc disseminata sunt. Quorum sanctorum Patrum et Apostolicae Sedis Pontificum auctoritate muniti et freti, quae vel synodice susceperunt vel praedicaverunt, sine aliqua diminutione, suscipimus et praedicamus: simili modo quaecumque damnaverunt, cum suis auctoribus et sectatoribus, sub anathemate damnamus. Profitemur etiam eos,

secundum illa quae a praedecessoribus nostris statuta sunt, numquam aliquid novi contra Catholicam et Apostolicam fidem suscepturos, nec talia temerarie praesumeantibus, si opportunum fuerit etiam mori, Dei gratia nos corroborante, consensum praebituros. Ad haec vero suscipio et veneror definitionem, quam Deo auspice fecit sancta et universalis ac magna sexta Synodus, quae nuper in regia Constantinopoli urbe, in qua et Apostolicae Sedis Legatos praesidere manifestum est; quae et per decretum Christianissimi ac piissimi a Deoque coronati Constantini Principis congregata est: et quae suscepit, suscipio; et quae vel quos abjecit, abjicio; similiter et quos anathematizavit atque damnavit, anathematizo et damno. Et haec denique, dilectissimi, orthodoxae atque Apostolicae fidei normam in omnibus tenentes, atque spiritualium Patrum, lucidissimis veluti seculi luminaribus, sacris inhaerentes doctrinis oportet nostrae humilitatis religiosam devotionem, quae eorum magisterio, illustravit superna gratia, corde concipimus, ore etiam libere confiteri: ut in die adventus Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi a dexteris consistentes, illam desiderabilem de Evangelio mereamur vocem audire dicentem: Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ad origine mundi.

D
LEO II.

*et novissimam
Synodum 6,*

Mat. 25, 34,
E

6 Illis igitur praeiudicatis, oportet nos, dilectissimi, ad hoc sacratissimum ac venerabile beati Apostolorum Principis corpus fixis genibus, Dominum Jesum Christum impensius exorare, ut fidelissimum ac Christianissimum Romanum a Deo constitutum Principem, cum vita et victoria, Religionis cultu pollentem, longae aetatis curriculis in suo sancto timore custodire et conservare, longe lateque regnantem pacifice, dignetur; una cum fidelissimis atque fortissimis Romanae reipublicae Italiae exercitibus, rebelles inimicos imperii, praeviantibus beatissimis Apostolorum Principibus, subjugare ac prosternere; non mucrone ferri, sed prudentiae consiliis et absque dispendiis florentissimi exercitus, sua virtute dignetur: [quatenus] de eorum feritate, tam in Regiam urbem quam circumquaque adversantium, laudabiles decurrant triumphi: ut omnis sexus et dignitas de ejusmodi victoriis exultantes, uno ore Deo nostro et Domino Jesu Christo dignas invitentur laudes et gratias persolvere; cum quo est Deo Patri Spirituique sancto gloria per omnia secula seculorum. Amen.

*orat pro Im-
peratore,*

et exercitu.

7 Haecenus Sermo ille quem quidem manifestum est, habitum esse post absolutam anno DCLXXXI die XVI Septembris sextam Synodum; prius autem quam moveretur Constantinus Imperator, defunctus anno DCLXXXII mense etiam Septembri; sed utrum Leoni, an Benedicto successori ejus potius conveniat, difficile est divinare: utriusque enim Ordinationem atque fere diuturnum praecessit Interpontificum: nec magnum est fundamentum dijudicandi, quod discordia, quas ad concordiam revocandas suadet novus Pontifex, Leonis Pontificatum praecesserint potius quam secutus sint. Suspicionis tamen aliquanto fortioris ansam pro Leone fecit, quod damnatio Honorii, Synodi Actis ut dixi inserta et Romae nuntiata, non potuerit non magnum turbationem causare, dum illi recipiendum suaderent, negarent alii, Imperator autem nollet Electum confirmare nisi Synodum, sicut mittebatur, reciperet: post mortem vero Leonis minor est apparentia alicujus dissidii.

F
*Cur Leonis
potius quam
Benedicti hoc
esse opinemur?*

LXXXIII S. BENEDICTUS II

Ab an. 685 ad
686 m. 10,
dies 12..

Baron. ad an.
684 ad 685 m.
8, dies 10,

BENEDICTUS, natione Romanus, ex patre Joanne, sub Imperio Constantini Pogonati, electus ante xxviii Junii, anno dclxxxiii; ordinatus xii Maji in Dominica, dclxxxv; sedit menses x, dies xii; obiit anno dclxxxvi, xxv Martii; et cessavit Episcopatus menses ii, dies xii: ipse vero sepultus est ad S. Petrum viii vel xii Maji.

Baronius, qui viii Maji, de morte intellexit, et antea statuerat creatum esse xx Augusti; Pontificatui ejus menses solum viii, dies x adscripsit: finivit autem, sicut exorsus erat, uno anno citius quam nos: qui pro Interpontificii mensibus xi, ante initium Benedicti, dumtaxat unum numeravit; et quidem Anastasio, in cujus nullis exemplaribus id reperitur, allegato.

B 2 Causam tam longæ moræ aliam non invenio, quam gravem ac diuturnam fortassis Imperatoris grandævi infirmitatem, quæ publicis negotiis expediendis minus habilem reddebat; et eundem anno demum dclxxxv mense Septembri, Indictionis xii inchoatæ, e vivis sustulit.

Recipit Divalem pro libertate ordinationis Pontificiæ.

B 3 Porro prius quam moreretur Constantinus, ab eo suscepit Benedictus Papa Divales jussiones, ad venerabilem Clerum et Populum atque felicissimum exercitum Romanæ civitatis; per quas concessit, ut persona qui electus fuerit ad Sedem Apostolicam o vestigio absque tarditate Pontifex ordinetur. Verum hujus privilegii usu frustrata videtur fuisse Romanæ Ecclesiæ, quamdiu sub Græcis Imperatoribus fuit: nam usque ad regnum Longobardorum in Italia et Zacharium Papam, quarto post decessoris obitum die ordinatum, nemo fuit cujus Ordinationem non præcesserit sex hebdomadarum ut minimum Interpontificium, plerumque autem mensium duorum et amplius: ut videatur Justinianus Junior, patri succedens, nullam habere voluisse talis privilegii rationem; sed inhaerisse ei, quod idem Constantinus pater suus sub Leone dederat, ut relevaretur quantitas, quæ solita erat dari

pro Ordinatione Pontificis faciendâ: sic tamen ut si contigerit electionem fieri, non debeat Electus ordinari, nisi prius generale decretum introducatur in urbem Regiam secundum antiquam consuetudinem, et cum Imperatoris conscientia et jussione debeat Ordinatio provenire. Idem tamen etiam cavisse videtur et providisse, ut quæ fuerat petendi posterioris privilegii causa, scilicet annua fere Sedis vacatio post obitum Agathonis et Leonis, tolleretur de medio, statuens (quod ex post factis colligitur) ut decretum Electionis, mox ut facta fuisset, Imperatoris nomine Exarchus Italiæ subsignaret: unde alia haud leviora prioribus emerferunt incommoda; licet deinceps usque ad Zachariam prædictam, infra tertium ab obitu Pontificis mensem Successoris Ordinatio facta semper sit.

B 4 Interim Benedicto, brevis temporis Pontifici, compositum Epitaphium est, quod in Append antiquæ Inscriptionum pag. 1166 num. 4 sic legitur:

Ejus Epitaphium.

Magna tuis, Benedicte Pater, monumenta re-
[linquis,

Virtutum titulos, o decus atque dolor!
Fulguris in speciem mentis splendore coruscas,
Plura sed exiguo tempore cæpta fluunt.
Cuncta Sacerdotum præstantia munia comples,
Et quo quisque bono claruit unus habes.
Quippe quod a parvo meritis rediantibus auctus,
Jure Patrum, solium Pontificale foves;
Non hoc ambitio rapti tibi præstat honoris,
Indulis est fructus, quam comitatur honos.
Et quia solerter Christi regis agmina Pastor,
Percipe salvati præmia celsa gregis.

C

F

LXXXIV JOANNES V

Ab an. 686 ad
687 an. 1,
dies 11.

Bar. ab an.
685 ad 686.

JOANNES, natione Syrus, ex provincia Antiochia, ex patre Cyriaco, S. R. E. Diaconus, sub Imperio Justiniani Junioris, electus initio Maji, et ordinatus x Junii die Dominica, anno dclxxxvi; sedit anno i, dies xi; obiit anno dclxxxviii, xx Junii; sepultus ad S. Petrum ii Augusti, et cessavit Episcopatus menses ii, dies xiiii.

Ratio tempo-

Ad hunc Divalis a Justiniano Imperatore data xiii Kalendas Martias, anno ejus ii, et post Consulatum au ii, Indictionis xv, certum facit non obiisse illum anno, ut Baronius statuit, dclxxxvi, sed usque ad un superfuisse: alioquin in duratione Sedis cum Anastasio et nobiscum pene facit. Observatio illa doctissimum Baronium latuit; æque ac illa qua probomus, Obitus diem a die notatæ apud Anastasium Sepulturæ distinguendum: hinc autem fit quod Joannem hunc die ii Augusti mortuum statuens, xxii Julii ordinatum

dicot. Quod ad dies quibus ultra annum sedit Joannes, pleraquæ Anastasii exemplaria dies ix, Mazarinianum x, Barberinianum xi notat, in qua diversitate majorem sumpsit numerum, quia sequentis Pontificatui ordinando aptiorem.

B 2 Divalis prædicta nuntiabat Joanni, quod cognoscens Imperator quomodo Synodalia Acta, eorumque definitio quam et instituere noscitur sanctum sextum Concilium, in Regia urbe apud quosdam Judices remanserunt, adduxit Sanctissimos ac Beatissimos

Ad eum scripta Divalis, de Actis Synodi 6 ad Palatium translatis,

mos

LXXXV CONON

LXXXVI S. SERGIUS

LXXXVII IONNES VI

LXXXVIII IOANNES VII

A mos Patriarchas, cum suæ Beatitudinis Apocrisiario, et sacratissimum Senatum ac Deo amabiles Metropolitanos et Episcopos, qui in Regia urbe commorantur etc. et jussit præfatas Synodalia gestorum chartas in medium adduci, et coram supradictis omnibus lectionem eorum fieri, omnesque diligenter audientes signare eas fecit: et quomodo auditorum universitas in ipsius Imperatoris manibus eas præbuit chartas tenendas, ut debeat ipsas inviolatas conservare, ut non sit licentia in quolibet tempore his, qui timorem Dei nolunt habere, aliquid corrumpere aut submutare, ab his quæ inserta sunt prænominatis synodalibus gestis. Nova hæc versipellis Theodori fraus fuit: qui ejurati Monothelismi obtentu reductus in gratiam Imperatoris defuncti, ab eoque post mortem Georgii Patriarchæ, sub quo celebrata Synodus fuerat, in Thronum Archiepiscopalem restitutus; cum inaudisset queri Romanos de Honorii damnatione, præter Synodi mentem Actis inserta, conatus est depravatum a se contextum hac ratione quasi canonizare, prætereans sollicitudinem, ne quis aliquid forte imposterum depravaret, quasi vero id jam non esset factum. Ceterum Divalis ista non nisi Joanne mortuo Romam perlata, ejusque successori Electo tradita fuit sicut testatur Anastasius.

eo mortuo tradita est successori.

Bullæ ejus scriptæ in papyro Ægyptia,

B 3 Hujus Joannis V, et paulo post Sergii I Privilegia, San-Dionysiano monasterio concessa, in dubium revocaveram; quia in cortice arboris scripta haberi, tum ea tum alias plures aiebat Dabletus; arborum autem cortices adeo diu desitas usurpari credebam, ut scriptorum in iis monumentorum vix ullas censerem extare reliquias, singulari studio asservatas; maxime cum adeo tunc parobiles simul et commadæ ad usum, nec non ad durabilitatem factæ essent membranæ, ex pellibus ovinis vel hædinis. Verum sicuti nec per somnium quidem mihi venit in mentem cogitare, Papyrum Ægyptiam (non utique detractam ex arboribus, sed arundinibus adnascentem) nominari a Dableto Cortices

arborum: sic neque intendi unquam illius usum ad exoleta ista tempora ablegare. Quinimo in ea semper opinione fui, chartam qua nunc utimur lineam, ideo a Germanis, Belgis, Gallis, Papier, ab Hispanis Papel vocari, quod in Ægyptiæ papyri locum usumque successisset, idque non adeo pridem, quandoquidem lineæ inventionem non adeo vetustam esse opinabar.

4 Quia tamen Ægyptiam nunquam videram, texturam ejus longe subtiliorem esse credebam, qua quæ posset ætatem ferre; ideoque non putabam odhibitam ad usum scribendorum diplomatum, sicut ob eandem causam nec hodie adhibetur charta lineæ ad majoris momenti scripturas publicas. Nunc vero cum ex Mabillono intelligo, San-Dionysiana istæ Privilegia, in Ægyptia papyro esse scripta; ejusque texturam nihilo magis subtiliorem fuisse, quam fuerit textura ex libro arboreo (quo nomine intelligitur membranula tenuis inter truncum et corticem) facile ignosco Dableto et Francis, appellationes illas confundentibus; et mirari desino tam multas allegari antiquas chartas usque ad seculum XI, quæ papyrea cum sint, tamen vocentur Cortices arborum, Quamquam nec has (ex quibus hodieque videmus flores hodiè juvenstos confici, sicuti ex lino vel serico) adeo cito ac putabam a scriptura abdicatas fuisse oporteat, si vere corticea charta est, in qua descriptam Nicolai I Bullam haberi, inter Bibliothecæ Vaticanæ monumenta, mihi asserit Illustriss. Schelstratius, ejusdem Bibliothecæ nunc Præfectus. Ceterum his in gratiam San-Dionysiani Archivi sic retractatis, quia id æquitas et sinceritas postulat, incanessa manent quæ in eodem Propylæo nostro num. 194 et seqq. dicta sunt contra Atrebatensis chartæ, a Baldrico productæ et Joanni V adscriptæ insulsissimum si quod uspiam est figmentum; licet ex multis a me contra illud objectis vacillet fortassis punctum unum alterumve: quare nec pro eo excusando laboravit Mabillonus, uti nec pro aliis magis ex professo a me censuratis; de nonnullis etiam judicium meum palam secutus.

D JOANNES V
quam atque cortices arborum impropre vocant

an etiam in libro arboreo atque?

E Figmentum Atrebatense.

LXXXV CONON

C ONON oriundus, ex patre Thraecio, educatus apud Siciliam, postmodum Romam veniens, ad Presbyterii honorem devenit, electus ante II Augusti, anno DCLXXXIII, sub Imperio Justiniani Junioris, ordinatus est autem Pontifex VIII Septembris in Dominica, et festo natæ Virginis. Sedit menses XI, dies XXII; obiit XXX Augusti, anno DCLXXXIII, sepultus ad B. Petrum XXXI Septembris, vel XXII Octobris: at cessavit Episcopatus menses II, dies XXII.

F Ab an. 687 ad 688 m. II, d. 23.

Interpontificium.

Dies Interpontificii XXII habent Codices tres, Regius, Mazarinianus et Thuanus; alii vero notant dies XXII, præ quibus XXII amplector, ad initium sequentis Pontificatus in Dominica statuendum.

Baronii calculus.

2 Baronius XXII Octobris, anno DCLXXXIII (cum nondum scilicet scripta esset Divalis, de qua, anno primo DCLXXXIII destinata, jam egi) creatum Cononem statuens, anno DCLXXXIII, XIII Octobris eum scribit obiisse; quo die notatam Sepulturam ejus (quam ipse pro die Mortis sumere solet) hactenus non reperi; sed bene XXII Octobris, in MS. Barberiniano, Freheriano minori atque Thuano.

Canonis Apocrisiarii CP. quid passi?

3 Nicolaus Papa I in Epist. unæ ad Michaelem, exprobat Imperatoribus Græcis, quod diversarum hæreseon morbis languentes, medicinam ab Apostolica Sede porrectam projecerint, dum tantæ salutis obla-

tæ ministros aut spiritualiter occiderunt, participes sui erroris effectos, sicut tempore reverendæ memoriæ Cononis Papæ contigit, qui post sextam Synodum extitit; aut corporaliter occiderunt illos, sibi non consentientes, sicut sub venerabili Papa Gregorio factum est, qui post sextam Synodum etiam fuit. Unde intelligitur aliquid tunc innovatum a Justiniano, agente verosimiliter Theodoro restituto Patriarcha, et conceptum contra Romanam Sedem odium propter damnatos Monothelitas exerente, quacumque data occasione: quod tamen quid fuerit distincte non invenitur notatum. Nisi forte memoria lapsus est Nicolaus, eique Conon obrepsit pro Sergio: quod mihi admodum verosimile est, ex iis quæ sub eo facta sciuntur.

4 Hujus Cononis vel sequentis Sergii Professionem

Hujus vel sequentis Sergii Professionem

A *nem fidei ipso Electionis die editam esse, putabat Lucas Holstenius prœlaudatus, quam ipse nobis similiter ut illam Leonis II tradidit, descriptam ex vetustissimo eodem Formulario, quamque Cardinalis Baronius ad annum 869, non nisi multipliciter interpolatam et usui seculi IX accommodatam, edidit. Ut autem hoc quoque talis amici beneficium nobis collatum possit perennare, si necdum alibi inveniatur, ipsam hic propono. Omissum ibi est nomen profitentis, et nomen mensis ac numerus Indictionis quia scilicet debebat servire pro formula, eorumque loco substituta litteræ III. sicut modo pro talibus solemus substituere litteram N, qua etiam Baronius utitur. Ipse contextus hujusmodi est.*

B *In nomine Domini Dei Salvatoris nostri Jesu Christi. Indictione III. mense III. Ego III. (si Conon fuit, erat Indictione XII, mensis Junius, dies verosimiliter mensis XXIII : si Sergius fuit, erat Indictio I, mensis September, dies verosimiliter II) misericordia Dei Presbyter et Electus, futurasque per Dei gratiam humilis Apostolicæ Sedis Antistes, tibi profiteor beate Petre, Apostolorum Princeps (cui claves regni cœlorum, ad ligandum atque solvendum in cœlo et in terra, creator atque redemptor omnium*

Domini Jesus Christus tradidit, inquit; Quæcumque ligaveris super terram erant ligata et in cœlo, et quæcumque solveris super terram erant soluta et in cœlis) sanctæque tuæ Ecclesiæ, quam hodie tuo præsidio regendam suscepi, hanc veræ fidei rectitudinem (quam Christo auctore tradente, per successores tuos atque discipulos, usque ad exiguitatem meam perlatam in tua sancta Ecclesia reperi) totis conatibus meis usque ad animam et sanguinem custodire; temporumque adversitates cum tuo adjutorio toleranter sufferre; tam de sanctæ et individue Trinitatis mysterio, quæ unus est Deus; quam de dispensatione, quæ secundum carnem facta, unigeniti Filii Dei, Domini nostri Jesu Christi; et de ceteris Ecclesiæ dogmatibus, sicut in universalibus Conciliis, et Constitutis Apostolicorum Pontificum probatissimorum, atque Doctorum Ecclesiæ scriptis sunt commendata; item, quæcumque ad rectitudinem vestræ nostræque orthodoxæ fidei, a te traditæ respiciant conservare; Sancta quoque universalis Concilia, Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum primum, Chalcedonense, et secundum Constantinopolitanum, quod Justiniani piæ memoriæ Principis temporibus celebratum, usque ad unum apicem, immutata servare; et una cum eis pari honore et veneratione sanctum sextum Concilium, quod nuper,

Constantino piæ memoriæ Principe, Agathane Apostolico prædecessore meo convenit, medullitus et pleius conservare; quæque vero prædicaverunt, prædicare; quæque condemnarunt, cre et corde damnare: diligentius autem et vivacius omnia decreta prædecessorum Apostolicorum nostrorum Pontificum, quæque synodaliter statuerunt et probata sunt confirmare et indiminate servare, et sicut ab eis statuta sunt, in sui vigoris stabilitate custodire; quæque vel quosque simili auctoritatis sententia condemnaverunt vel abdicaverunt, simili auctoritatis sententia condemnare; disciplinam et ritum Ecclesiæ, sicut inveni et a sanctis prædecessoribus meis tradituro reperi, illibatam custodire, et imminutas res Ecclesiasticas conservare, et ut indiminate custodiantur, operam dare: nihil de traditione, quod a probatissimis prædecessoribus meis servatum reperi, diminuere vel mutare, aut aliquam novitatem admittere; sed ferventer, ut vere eorum discipulus et sequipeda, totis viribus conatibusque meis tradita conservare ac venerari: si qua vero emergerint contra disciplinam Catholicam emendare; sacrosque Canones et Constituta Pontificum nostrorum, ut divina et cœlestia mandata custodire; utpote tibi redditurum me sciens, de omnibus quæ profiteor, districtam in divino iudicio rationem, cujus locum divina dignatione perago, et vicem intercessionibus tuis adjutus impleo. Si præter hæc aliquid agere præsumpsero, vel ut præsumatur permisero, eris mihi in illa terribili die divini iudicii depropius. Hæc conanti et diligenter servare curanti, in hac vita corruptibili constituto, adjutorium quoque ut præbeas obsecro, ut irreprehensibilis appaream ante conspectam Judicis omnium, Domini nostri Jesu Christi, dum terribiliter de commissis venerit judicare, ut faciat me dextræ partis competentem, et inter fideles discipulos ac successores tuos esse consortem. Quam professionem meam, ut supra continetur per III. Notarium et Scribarium me mandante conscriptam, propria manu subscripsi: et tibi, beate Petre Apostole et Apostolorum omnium Princeps, pura mente et conscientia devota, corporali jurejurando sinceriter obtuli.

E *SUBSCRIPTIO. Ego qui supra III. indignus Presbyter, Dei gratia Electus hujus Apostolicæ Sedis Romanæ Ecclesiæ Episcopus, hanc professionem meam, sicut supra continetur, faciens jusjurandum corporaliter, tibi, beate Petre Apostolorum Princeps, pura mente et conscientia obtuli.*

LXXXVI S. SERGIUS

*Ab an. 688
ad 702 an. 13
men. 8, dies
24.*

SERGIUS, natione Syrus, Antiochiæ regionis, ortus ex patre Tiberio in Panormo Siciliæ, S. R. E. Presbyter titulo S. Susannæ, Justiniano Juniore regnante, electus Anno DCLXXXIII circa XX Septembris vel Octobris, ordinatus XXII Novembris in Dominica; sedit annos XIII, menses unum, dies XXIII; obiit anno DCCII, XIII Augusti; sepultus ad B. Petrum unum Septembris, quo colitur, Indictione XII sub Tiberio Augusto: et cessavit Episcopatus mensem I, dies XXIII.

*Hinc incipit
novus Anastasio auctor.*

Indictionis annus tam expresse notatus egregie nostram Chronologiam confirmat: cum enim hunc Latini mutent XXIV Septembris (uti expresse docet Auctor, Chronici Centulensis Tom. 4 Spicilegii Acheriani pag. 476, et Binus in Notis ad Concilium Romanum sub

Julio; constatque ex nonnullorum Pontificum Epistolis, paulo ante vel post dictam diem notantibus exeuntem vel novam Indictionem) apparet, quod VIII Septembris Indictionis XV ad annum DCCII, non vero ad sequentem pertineat. Simili autem modo proseguitur novus hic Auctor, quem Anastasius transcribit, post Joannem VI, anno

*disciplina et
ritibus
antiquis,*

*Canonibus
et decretis,*

*ut qui de
omnibus ra-
tionem reddet,*

*propria manu
subscripta.*

A tare diem, Indictionem, et nomen Imperatoris : et continuantur hoc stylo Vitæ Pontificum per quatuor successiones, usque ad Gregorium III : a quo alii deinceps aliique eandem vitas prosequuntur, usque ad eas quas ipse per se scripsit Anastasius, incipiens in Stephano V.

Baronii calculus.

2 Baronius, xxvi Decembris creatum Sergium, constare ait ex Anastasio : ita scilicet ille collegit ex die Sepulturæ, post Sedis Romanæ annos xiii, menses viii, dies xiv, quos solos habet Baronius, nescio ex quo scripto acceptos : nam si a die viii Septembris, per designatum tempus retrocedas, pervenies ad xxvi Decembris. Quoad annum, hic quoque necesse est a nobis dissentiat, qui inter Leonem et Benedictum decem menses amiserat; in viam et ultra rediturus per annos iii, quos proximo Pontifici dabit.

Post 5 annos Presbyterii factus Pontifex,

3 Corrigenus interim Anastasii textus, quo dicitur Sergius Electus, post septennium quam fuerat a sanctæ memoriæ Leone Pontifice in titulo S. Susannæ, qui ad duas domos dicitur, Presbyter ordinatus; legendumque Post quinquennium. Ordinationem enim unicam, uti ex ipso Anastasio constat, fecit Leo xxvii Junii, anni scilicet dclxxxiii, unde progrediendo per annos, menses ac dies, Pontificiis Interpontificiisque mediis ab eodem Anastasio designatos, non nisi quinquennium conficere poteris.

recusat subscribere Canonibus Concilii Trullensis seu Quinsexti.

B 4 Hujus temporibus Justinianus Imperator Concilium in Regia urbe jussit fieri, inquit Anastasius, anno scilicet dcccii, quod recentiores quidam, a loco in quo habitum fuit Trullense (scilicet a rotunda Palatii aula) alii Quinsextum vocant, quia Canones in eo conditi esse prætentur, quos Quinta ac Sexta Synodus condere prætermiserant, quæstionibus fidei decernendis intentæ. In eo et Legati Sedis Apostolicæ convenerant, et decepti subscripserant, inquit Anastasius : compellebatur autem et ipse Sergius subscribere : in quem finem Capitula Synodaliter definita, et in sex Tomis descripta, atque a tribus Patriarchis et ceteris Præsulibus qui convenerant subscripta, manuque Imperiali confirmata, in locellum, quod Græco latina voce [Σκεῦον] Scebum chartale (non Scebrum carnale, out nescio quid, secundum depravatos codices) vocitatur, in Urbem ad confirmandum, vel in Superiori loco subscribendum Sergio Pontifici, utpote capiti omnium Sacerdotum, direxit Imperator : sed nullatenus acquievit Sergius ; pro eo quod quædam Capitula extra ritum ecclesiasticum fuerant annexa. Extant Canones illi cum suis subscriptionibus : quarum initio, post subscriptionem Imperatoris per cinnabarim (quod Coccineum colorem interpretatur Hesychius) vocat Locus Sanctissimi Papæ Romani. Nusquam autem apparent subscriptio-

nes Apostolicorum legatorum, quas propterea Baronius censuit Orientales Episcopos fuisse, Legati seu Vicarii Apostolici titulo, Scribis suis quasi hereditarie adnexo, ornatos. Sed cur hi non addidissent se in tali qualitate subscribere, uti passim Legati Apostolici solent?

D SERGIUS.

quamvis id fecissent Apocrisarii sui,

3 Dixerim igitur, subscripsisse quidem Aprocrisarios Sergii, Romæ Constantinopolim ad Synodum directos; sed eorum subscriptiones, ipsis id postulantibus, tantisper suppressas fuisse in exemplaribus, ad usum Ecclesiarum quarumcumque descriptis, donec Sergius subscripsisset. Forte etiam, quia Concilio non præcederant, uti sibi alias competeat: indignum sunt rati sua nomina ad calcem spectari, ubi divinatæ scripta fuisse videntur; aut denique deceptio, quem notat Anastasius, in eo sita fuit, quod promiserint Græci subscriptiones, quas solius Imperatoris reverentia vel metus extorquebat, nequaquam vulgandas, et in hoc fidem eis non servaverint Græci. Ad hos Canones spectat, quod sub initium Justiniani sic scribit Theophanes, Sciendum, quod instar hominum delirantium nugentur aliqui, post quartum abhinc annum factos esse Synodi quos celebrant sextæ Capitulares Typos : ut enim in plerisque mendacia effutire deprehendantur, ita et in istis nihil sani verique asserere. Accurata quippe temporum ratio et designatio sanctum universale sextum Concilium, verum Monothelitarum excidium, Imperatoris Constantini, pronepotis Heraclii, anno xii celebratum affirmat, anno a Mundi conditu sexies millesimo clxxii; ipsumque Constantinum annos postea quinque imperasse : hoc vero e vivis sublato, Justinianum ejus filium monarchiam tenuisse annis decem : ejecto Justiniano, Leontium tyrannide potitum annos tres : post hunc Tiberium, qui etiam Absimarum, annos septem regnasse : ejectumque prius Justinianum, denuo restitutum, annos sex : adeo ut ex ipsis editis Concilii Typis comperiamus, editos eos esse anno secundo Justiniani Rhinotmeti, altera vice regnantis, Id est anno Christianæ æræ dcccviii, quod pergit Theophanes ex ipso Canonis iii argumento probare.

illi autem primum editi sunt an. 708

E

6 Interpontificii tempus quod in omnibus Anastasii exemplaribus reperi circumscriptum mense i, diebus xx, additis tribus, ad dies xxiii extendi, ne nulla causa apparente, discederetur a Dominica in Ordinatione Successoris; et æstimans hanc licentiam supplendi aliquoties verosimilem defectum, concedendam mihi in serie tam proluxa, cujus Auctori Anastasio aliquem errorem aliquando obrepisse tam non est mirum, ut potius mirandum sit non multo pluries id deprehendi. Correctionem autem hic factam confirmabunt sequentes Pontificatus.

Interpontificium mensis i, d. 22.

LXXXVII JOANNES VI

JOANNES, natione Græcus, electus ante viii Septembris, anni dcccii, vel dcccii, et hoc ultimo, ordinatus viii Octobris in Dominica, sedit annos ii, menses ii, dies xiiii; fuit autem temporibus Tiberii Augusti; obiit xxi Decembris, anno dcccii; et sepultus est ad B. Petrum Apostolum... et cessavit Episcopatus mensem i, dies xiiii.

Ab an. 702 ad 704 an 2 m. 2 d. 14

Ex tribus annis ejus Pontificio adscriptis, cur tollatur unus ?

Tres annos habent omnia Anastasii exemplaria; cumque eundem numerum inveniam etiam in nostro egrapho Palatini Catalogi, usque ad hoc secutum producti; nihil dubito, quin ipsum sic invenerit Anastasius, in eo quo

usus est exemplari. Unum tamen annum abundare, per antiqui librarii incogitantiam, probat sepultura decessoris, viii Septembris Indictione xv, exeunte facta, id est, anno dcccii; alique successoris, cui dies xiiii Novembris cum Indictione vi, id est anno dcccvii; adscribitur. Nam, inter

JOANNES VI.

A inter hanc Indictionem inchoatam et istam pene finitam, dumtaxat interjici possunt Indictiones integræ quinque: quas abunde explet hujus et sequentis Joannis biennium duplex cum mensibus atque diebus utriusque Pontificio et antecedenti Interpontificio adscriptis. *Damus* autem huic Joanni, præter annos II, menses II, non solum dies XII (ut habent excusa Anastasii exemplaria nonnullaque MSS.) aut XIII (ut habent Codices Regius, Mazarinus atque Thuanus) sed XIII; ut et ipse fuerit in Dominica ordinatus, et ceterorum consequenter Pontificum plurimum Ordinatio a Dominica non recedat.

et cur in Anastasio prætermissum tempus Sepulturæ?

2 Non mireris autem, quod Anastasius, transcribens Auctorem novam continuandarum Vitarum, tam bene exorsum in præcedenti Sergio, præter sepulturæ diem, notare Indictionem et Imperatorem; idemque continue facientem in sequentibus quatuor Pontificibus; quin etiam nova addita in hoc Joanne diligentia, ad imitationem primi antiquissimique Catalogi, in principio addentem, quod fuit temporibus Tiberii Augusti; non, inquam, mireris quod Anastasius non etiam descripserit consequenter Sepulturæ diem, Indictionem et Imperatorem, sicut ea addidisse Auctorem istum om-

nino credo. Videbat nempe Anastasius ea non convenire cum perperam scriptis tribus annis Pontificatus, de quibus tamen non audebat dubitare. Itaque eo loco ubi puncto notavi, censeo scriptum fuisse antiquitus, Indictione III, Tiberio Augusto: Sepulturæ autem diem omissum divinando supplere neque licet neque libet; solum dico, eam videri factam in Januario vel Februario anni DCCV.

3 Baronius, captus semel via progrediens; et annorum trium quem invenit numero simpliciter adhærens; absque ullo ad jam memoratas Indictiones respectu, anno DCCI, XXIX Octobris creatum esse hunc Joannem, et X Januario DCCV mortuum esse decernit: quod ut facere posset videtur XI menses Interpontificii, post Leonis mortem notatos, denario sublato reduxisse ad unum. Idem libentius etiam ipse fecissem quam annis tam concorditer ubique numeratis unum fere detrakere, si ea ratione potuissem sequentium Pontificatum exordia invenire in Dominica: sed ea ubique deficiente, per menses vero XI ubique inventa, dubitare non potui; quin vitium potius esset in tempore Pontificatus alicujus quam in spatio Vacationis.

Baroni
calculus:

B

LXXXVIII JOANNES VII

Ab an. 705 ad
707 an. 2,
m. 7, d. 17

JOANNES, natione Græcus, patre Platone, ordinatus anno DCCV, IIII Februarii, in Dominica; sedit annos II, menses III, dies XIII: fuit autem temporibus Tiberii Augusti et Justiniani dudum Imperatoris: obiit XXIII Septembris, anni DCCVII; sepultus ad B. Petrum, ante altare oratorii sanctæ Dei Genitricis quod ipse construxit, XIII Octobris Indictione III, Justiniano Romanam rempublicam gubernante: et cessavit Episcopatus menses III.

Hujus in referendis Canonibus Trullen. pusillanimitas,

Ecce ut VI Indictio, XXIV Septembris, anni DCCVII inchoata, et per sequentem annum cursura probet nostram chronologiam; itemque mutatio Imperii facta sub hoc Pontifice anno DCCV ipsis Kalendis Martii. Restitutus autem in pristinam dignitatem Justinianus, a præscissis dum ejiceretur navibus postea Rhinotmetus dictus, Tomos, quos antea sub Domino Sergio Apostolice memorie Pontifice Romanæ direxerat, in quibus diversa Capitula Romanæ Ecclesiæ contraria scripta inerant, per duos Metropolitanos Episcopos demandavit; dirigens per eos et Sacram, per quam denominatum Pontificem conjuravit, ut Apostolicæ Ecclesiæ Concilium aggregaret, et quæque ei visa essent stabiliret, et quæ adversa renuendo excluderet. Sed hic, humana fragilitate timidus, hos nequaquam Tomos

emendans, per supra præfatos Metropolitanos direxit ad Principem: post quæ non diu in hac vita duravit. Ita Anastasius. Quid autem si illius hæc pusillanimitas, viro indigna Apostolice, dicacibus Romanis occasionem dederit eum femineæ Joannæ Papistæ appellatione dehonestandi? Alii Joanni VIII contra Phocium, præteritum Patriarcham Constantinopolitanum Schismatisque auctorem segnius agenti, notam illam inurere malunt; et hunc esse occasionem fabulæ, infra latius perstringendæ post nomen Benedicti III.

an occasione
dedit fabulæ
de Joannæ
Papissæ?

2 Baronius, per triennium Joanni VI concessum quoad annos Christi tandem nobiscum conveniens; cum I Martii, hunc Joannem VII creatum dixisset, mortuum asserit XVIII Octobris.

C

F

LXXXIX SISINNIUS

A 25 Dec.
an. 707 ad
13 Januar.

SISINNIUS, natione Syrus, ex patre Joanne, electus ante XIII Octobris, anno DCCVII; ordinatus XXI Decembris, ipsa Natalis Dominici die eademque Dominica; sedit diebus XX, temporibus Justiniani Imperatoris Augusti: et repentina morte defunctus, obiit XIII Januarii, anno DCCVIII, sepultus ad B. Petrum IIII Februarii Indictione III: et cessavit Episcopatus mensem I, dies XIX.

Interpontificii dies 19.

Hos Interpontificii dies XIX, habent tria exemplaria MSS. Anastasii, scilicet Regium, Mazarinum et Thuanum, uti et MS. nostrum: qui cum nos recta perducant ad Dominicam, sequenti Pontificatui ordiendo

opportunitatem, hoc anno DCCVIII bissextili; præferendam hanc lectionem censeo ei, qua olibi dies XVIII vel XXVIII aut XXXI inveniuntur numerati.

2 Baronius, de more retro numerans, a die VII Februarii

Baroni
calculus,

A *bruarii anni dccviii (quem putat mortualem Sisinnio fuisse) exordium ejus ponit xviii Januarii.*
 Corpus ubi? **3** Pancirolius libro de Ecclesiis Romanis asserit, corpus S. Sisinnii, quod in ecclesia SS. Sylvestri et Martini in montibus haberi putatur, esse S. Sisinnii

Diaconi et Martyris : cum S. Saturnino Romæ passi **xxviii** Novembris. Sed juxta tabulam ea de re sculptam, de qua infra pluribus, esset illud Sisinnii Papæ, a Sergio Juniore istuc allotum : quem tamen alibi nusquam invenimus pro Sancto habitum.

XC CONSTANTINUS

CONSTANTINUS, natione Syrus, ex patre Joanne, electus ante vii Februarii, anno **dccviii**, ordinatus in Dominica iv Martii, sedit annos iii, dies xv : fuit temporibus Justiniani, Philippici et Anastasii Imperatorum : obiit xviii Martii, anni **dccxii** : sepultus ad S. Petrum ix Aprilis, Indictione xiii, Anastasio Augusto : et cessavit Episcopatus dies xl.

Ab an. 708
ad 715 an.
7. dies 15.

Baronius a vii Martii, quo creatum Constantinum credidit, ad ix Aprilis, quo putat mortuum anno **nccxiv**, numerat Pontificatus ejus annos vi, mensem i, diem i. Huic quoad annorum numerum aliquando assensus sum. Cum enim vel Constantino vel ejus successori Gregorio appareret annum unum detrahendum, ex iis quos expriment edita Anastasii exemplaria ; malebam Baronii auctoritati cedere liberam eligendi facultatem : maxime cum pro Gregorio allegaret quædam, quorum tunc non ita prompta mihi erat solutio. Nunc non modo tria exempla Anastasii reperi, Freherianum videlicet Majus et Thuanum cum MS. nostro, ubi non xvi anni sed solum xv Gregorio tribuuntur ; sed etiam evidentem pro Constantino rationem ; et contrarii argumenti solutionem : nihil igitur cunctabor mutare sententiam.

2 Ratio est, quod in nova Conciliorum editione nostri Labbæi inveniatur Græco-Latina Epistola Sanctissimi Archiepiscopi Constantinopolitani Joannis, ad Constantinum Sanctissimum Papam Romanum Apologetica, propter ea quæ tempore tyrannidis Bardanæ mota sunt adversus sanctam et Ecumenicam sextam Synodum. Atqui Tyrannus Bardas, qui se Philippicum dici voluit, secundum Theophanem occisus dumtaxat est prælie Pentecostes, anno *Æræ Alexandrinæ* **dccv** : et in exegesi præliminari, ad **3** Tomum Martii, cap. 3 toto, demonstravi (propter quintum annum Phocæ, in Theophanis Chronographia præteritum, ac demum in Constantino Copronymo per additionem unius anni supernumerari supplementum) plerosque inter medios annos sic esse componendos cum annis vulgaris *Æræ*, ut hæc, pro spatio illo, novem annos numeret supra *Alexandrinam*, ut proinde, qui ibi est annus **dccv**, nobis sit **dccxiv**, etsi alias solum censendus esset **dccxiii**.

3 Hæc cum essent a nemine observata, mirum non

fuit Baronium, qui verum Theophanem numquam vidisse potuit, sed solum excerpta ejus in *Historia Miscella Pauli Diaconi* ; cum crederet, non nisi consuetam octo annorum differentiam hoc loco accipiendam, existimasse quod primus annus Artemii qui Anastasius dictus est, inchoaretur a Pentecoste anni **dccxiii**. Hoc interim posito, sequebatur, Constantinum Papam anno **dccxiv** obiisse ; quandoquidem constet ex Anastasio, ipsius successorem Gregorium etiam a jam dicto Joanne Constantinopolitano Synodicas accepisse : qui tamen Joannes anno ii Anastasii Sede sua ejectus, successorem accepit S. Germanum. Sed si ipse Theophanes publici juris fuisset, quando scripsit Baronius, vidisset hic Germani translationem e *Cyzicena Metropoli Constantinopolim* adscribi Indictioni xiii (quæ utique fuit anno **dccxv**) et diei x Augusti, quando Anastasius a **xxvii** Maji (tali enim die fuerat anno priori in Pentecoste coronatus) jam numerabat anni sui secundi, mensem iii.

4 Quod porro Joannis Constantinopolitani litteras ad Gregorium II missas attinet ; vehementer ambigo an illæ sint diversæ ab iis, quas habemus directas ad Constantinum : dici autem Gregorio missas, quia Constantino defuncto die xviii Martii, eas suscepit Gregorius, post dies xl ordinatus anno **dccxv**. In *Propylæo antiquario* ante 2 Tom. Aprilis, parte i num. **131**, expenditur et supposititia esse convincitur, quæ sub nomine Constantini in *Vita S. Egwini* apud Capgravinum extat Epistola, in favorem monasterii Eveshamensis in Anglia condendi, ex voluntate duorum Regum *Kearedi* et *Ossæ*, pro anno **dccix** : quod hic satis est indicasse, ne quem, eam forte in Conciliis lecturum, offendat insolens ætati isti stylus et anistoriæ frequentes, tum in ipsa epistola tum in diplomate, sub dictorum Regum nominibus, per summaam fingendi licentiam, fabricato.

usque in an.
715 ante
depositionem
Joannis CP.

E

cujus litteræ
ad Constantinum,
redditæ
sunt ejus
Successori.

F

XCI S. GREGORIUS II

GREGORIUS, S. R. E. Diaconus, natione Romanus, ex patre Marcello, electus anno **dccxii**, ante viii Aprilis, ordinatus xxviii ejusdem in Dominica, sedit annos xv, menses viii, dies xxi. Fuit autem temporibus Anastasii, Theodosii, Leonis, atque Constantini Augustorum : obiit xvii Januarii, anno **dccxxxi** ; sepultus ad S. Petrum xi Februarii, vel potius xiii, quando colitur, Indictione xii, Leone et Constantino Imperatoribus. Cessavit Episcopatus dies xxxii.

Ab an. 715
ad 731 an.
15. men. 8,
dies 21.

Bar. ab an.
714 ad 731
an. 16 m. 8,
d. 20.

Annos xv accepi ex MS. nostro, nec non ex MS. Thvano ac Freheriano Majori, ut dixi : eos probat utraque Indictio, qua tam ipse quam Decessor mortuus

scribitur. Menses porro viii, dies xx, ex editis Anastasii exemplaribus sumere malui uno dumtaxat die auctor quam duobus vel quatuor additis secundum Manuscripta augere

Ratio tempo-
ris.

A augere dictum numerum, nedum ex aliquibus accipere menses VIII, dies XI, quia cum his, per assignatum ubique conformiter Interpontificium dierum XXXV, venit ad diem idoneum, Ordinationi sequenti, et sic omnia recte progrediuntur.

Capitulare a Gregorio signatum an. 3 Anastasii:
2 Exiat in Conciliis generalibus Pontificis hujus Capitulare quoddam, datum Idibus Martii, imperante Domino Augusto Anastasio, a Deo coronato magno Imperatore, anno tertio ejus, scilicet Imperii, pro quo ineptus quidam scripsit Pontificatus: nam ut bene observat Mabillonus lib. 2 de re Diplomatica cap. 25, seculo primum nono ceperunt Pontifices, omissis Imperatorum annis, eatenus semper notatis, Pontificatus sui annos substituere (maxime cum illi erant propter investituras excommunicati) sicut constantissime fecit Gregorius VII, quem ceteri deinceps omnes secuti sunt. Quid? quod Anastasius Imperator ad annum Gregorii II tertium non pervenit, exactoratus et monasterium ingressus anno DCCXVI? Alii anno uno citius exactoratum ponunt, et Lobæus in Synopsi Chronologica anno II Anastasii signatum Capitulare statuit. Verum istius anni mense Martio, nedum in nostro calculo Pontifex erat Gregorius. Interim corrigendus ex seipso Theophanes: qui cum mortem Philippici successioneque Anastasii posuisset in Pentecoste, narrat quomodo anno ejus secundo Indictione XIII, mense Augusto, id est anno Christi DCCXV, ab Ecclesia Cyzicena ad Constantiopolitanaum Patriarchatum tractus fuerit S. Germanus: et tamen eodem anno exactionem Anastasii describens dicit, quod solum imperavit annum unum et menses tres. Hic ego libenter numeros converterim, ut legatur imperasse annos tres mensum unum, a die III Junii, anni DCCXIII; usque Julium anni DCCXVI, quando ei successit Theodosius: et huic similiter exactorato, anno DCCXVII, Martii XXV Leo Isauricus. Certe nihil est in toto contextu Theophanis, nec etiam alibi, quod isti Theodosio plus quam dimidium annum cogat relinquere: salva autem manet Capitularis prædicti Data. Utinam æque facile salvari posset veritas Privilegii quod Sanmarximiano Abbati dicitur Gregorius his concessisse apud Zyllesium, in mense Januario Indictione XII: puta anno Christi DCCXXXIII: sed plura ejus Privilegii sunt vitia quam ut sincerum credi possit, licet in Chronologiam non peccet: qua de re vide Propylæum Aprilis num. 106.

hujus tempus definitur.

B **3** Hic Gregorius, inquit Anastasius, Quadragesimali tempore, ut in quinta feria jejunium atque Missarum celebritas fieret in ecclesiis, quod non agebatur, instituit. Ita pravam consuetudinem, quæ alicubi invulnerat tali die non jejunandi, abrogatam censuit Joannes Bollandus noster, cujus sunt Notæ ad Vitam. Sed Reinoldus Dehnius, etiam noster, ex Austria me monuit, litteris Vienna datis XV Julii MDCLXV, non pravam consuetudinem istud fuisse, sed optimam pro tempore progressu Legem, cujus auctor fuerit Melchisedes Papa, tam ista feria quam Dominica die jejunium prohibens; ut inter jejunium Christianorum et Gentilium, veraciter credentium, atque infidelium et hæreticorum, vera et non falsa discretio habeatur. Equidem jam monui supra in Melchiade, ex Isidori Mercatoris adulterinis mercibus Decretalem

Nulla Gregorio afficta.

Decernitur Jejunandum Feriæ 5 per Quadragesimam

istam esse: ea tamen lex Melchiadis fuisse putatur: antiqua certe fuit. Confirmavit enim eam, inquit Dehnius, S. Gregorius I, dum Romanæ Ecclesiæ ceremonias ordinans, singulis Quadragesimæ feriis Officia sua et Missas peculiōres tribuit, solam autem feriam quintam Dominicali Officio celebrari jussit.

4 Insignis Walafri Strabi locus, et Anastasium cum toto hoc argumento valde illustrans, habetur Cap. 20 libri de Rebus Ecclesiast. Quia vero Melchisedes, trigesimus tertius ordine Romæ Præsulatum agens, statuit ut nulla ratione Dominico aut quinta feria jejunium quis fidelium ageret (Pagani enim his diebus quasi jejunia frequentabant) ideo B. Gregorius, in dispositione Officiorum anni, infra Quadragesimam, quintam feriam vacantem dimisit: ut, quia festiva erat veluti Dominica, etiam Officio diei Dominicæ celebris haberetur. Quæ quinta feria, quoniam postmodum cœpit ut ceteræ jejuniis applicari; Gregorius junior statuit eam Missis et orationibus esse solennem (id est suas sibi soli habere proprias Missas, uti ceteræ per Quadragesimam Feriæ habent) et undecumque colligens ejusdem diei augmentavit Officia.

5 Video, inquit ad hæc Dehnius, verba Walafri, quintam feriam vacantem dimisit, negotium facessere Allatio de Missa Præsantificatorum num. 13, sed sine causa. Sensus enim non est nisi iste, Gregorium primum jussisse, ut quinta Feria vacaret, id est, ut proprio Officio et Missa careret; cumque Feriæ ceteræ suo singulæ Officio instructæ essent, ipsa celebriori illis præcedentis diei Dominicæ Missa fieret. Ceterum colligo hinc in Sacramentario Gregorii Magni, Orationes ad Ferias quintas Quadragesimæ, ut certo Gregorii I non esse, sic forte Gregorii Junioris esse: de quibus tamen Angelus Rocca, in suis ad eum librum scholiis, cum alia Gregorium Magnum auctorem non agnoscentia diligenter annotaret, monere nos omisit. Verum ista fusius prosequor in variis Lectionibus nondum editis, Treugam Domini, in Gallia olim feriis quintis sexta et Sabbato celebrari solitam, defendens contra Baronium, qui Annalium Tom. XI ad annum 1034 eam oppugnat. Hactenus Epistola Dehni præ mem. ut amicitia et doctrina illius istud hic extet monumentum, dum liber variarum Lectionum, ab eo paratus luci, expectat manum obstetricantem, a quo post mortem Auctoris sui prodncatur in publicum: sed hoc ut fiat aliquando sperare vix ausim, eo quod R. P. Nicolaus Avancinus, biennio post Dehni mortem Rector Græciensis olim institutus, in relicta ab eo litteraria monumenta diligenter inquisiverit, nihilque invenit nisi mera schediasmata, nullum inter se ordinem habentia, et solum ad institutiones linguæ Græcæ atque prædæ ab eo cogitatum Lexicon novum pertinentia: uti idem Provincialis Austria anno MDCLXXXVIII ad me scripsit, qui nunc Assistens Germania manet Romæ, sub Generali P. Carolo de Noyelle feliciter electo die V Junii MDCLXXXII.

6 Baronius credens Gregorium II, die XXII Maji anni DCCXIV creatum, XI Februarii mortuum, anno DCCXXXI; Pontificatum ejus definit annis XVI, mensibus VII diebus XX.

D veteri Melchisedis decreto abrogato,

causa cessante,

ob quam hic eam jusserat haberi ut Dominicam:

E et propriae ipsi Missæ ordinantur.

F

DISSERTATIO XVI

De Jussione Exarchi Italiae, ad Electi Ordinationem hoc Interpontificio ultimum postulata.

A morte Constantini Pogonati,

Post Constantini Pogonati mortem acceleratas magis fuisse Ordinationes Pontificias, ut verbis parcam, probant ipsa Interpontificiorum spatia, in Synopsi ad caput hujus tractatus explicata: quæ enim vix peragebantur pluribus mensi-

bus, quando Constantinopoli expectanda erat Imperatoris Jussio confirmans Electionis Decretum exinde minori quam bimestri morâ invenientur expeditæ. Causam attingi, datam ab Imperatoribus, vel ultro usurpatam ab Exarchis Ravenatibus potestatem res etiam

LXXXIX SISINNIUS

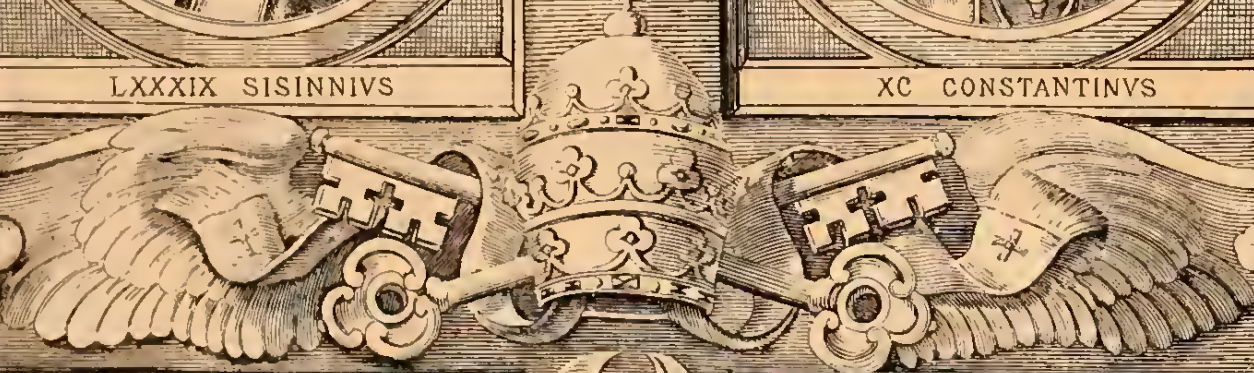
XC CONSTANTINUS

LXI GREGORIUS II

CLII GREGORIUS III

A etiam maximas disponendi per se : ad quam confirmandam multum etiam faciebat diuturnitas istius Magistratus. Ut enim vir eruditus observavit, spatio centum et triginta annorum quo Exarchatus extitit, non plures quam decem et octo functi eo munere sunt, quorum octavus Isaacus, ærarii Ecclesiastici sub Honorio Papa directus, viginti quinque annos dominatus est; Theodorus Calliopas, S. Martini persecutor, triginta quinque aut etiam sex. Adde quod Exarchi copiosam contra barbaros exercitum habebant in potestate, quodque facile poterant contra ipsum Imperatorem, si quid ab eo timebant, invito cum istis fœdere se tueri. Hoc argumentum fuit aliquando sermonis inter supra laudatum Holstenium nostrumque Henschenitum, dum huic Romæ; isti, inter mortales esse licuit: placuitque Holstenio ad eorum, quæ invicem dixerant confirmationem, adducere suæ quædam excerpta e veteri MS. per modum Formularii digesto, intra seculum quidem novum ac decimum, sed exemplis iis instructo, quæ ex usu octavi seculi, in quo versamur, petita pleraque videri possent. Talia certe erant illa, quibus ostendebatur, quid et quibus, mortuo Pontifice et electo Successore, scribendum erat: omnia autem (si unicum excipias paradigma Relationis Principi faciendæ, quod ad Leonis secundi Pontificatum retulimus) dirigebantur Ravennam, eo modo ac stylo, ac si ex unius Exarchi potestate res illa pependisset. Petimus ergo, et ab humanissimo viro facile impetravimus eorum describendorum facultatem.

B 2 Primum cui titulus, Nuntius ad Exarchum de transitu Pontificis, hanc habebat inscriptionem: Domino excellentissimo atque præcellentissimo, et a Deo nobis longæviter in Principalibus ministeriis feliciter conservando, Ill. Exconsuli, Patricio, et Exarcho Italiæ, Ill. Archipresbyter, Ill. Archidiaconus, Ill. Primicerius Notariorum, servantes locum Sanctæ Sedis Apostolicæ. Ubi nota litteras. I ll. in Sacramentario Gelasiano, apud Francos exarato ante annos nongentos nuperque excusso Romæ, integre scribi per Ille, Illius, Illum etc. unde videas, Pronomen generale supponi pro nomine cujusque proprio, eo modo quo nunc scribimus litteram N pro generica voce Nomen; ad hoc ut qui legit substituat singulare illius nomen de quo est sermo. Ita S. Bernardus Serm. 1 de S. Victore Antiqui in epistolis suis sic scribebant, ILLE, ILLI salutem. Quapropter (si vera sunt quæ infra dicturi sumus ad probandum quod sequentia spectent ad mortem Gregorii II et Electionem Gregorii III annumque DCCXXXI) Exarchus supra ad Ill. nominandus, fuit ipse ille Euty chius, qui post Exarchi Pauli eadem directus in Italiam, ad Imperatoris Copronymi hæresim, quam iste inducere nequiverat, stabilendam, non solum spe sua frustratus est, sed tandem etiam imperio excidit, anno DCCLII ab Aistulpho Longobardorum Rege tota Italia pulsus. At quomodo Exconsul? Docet enim in Dissertatione sua Hypatica Pagius, quod Flavius Basilius Junior, anno DXLI, ultimus privatorum fuit, qui Consulatum Ordinarium gessit annoque nomen dedit; idque constat ex Fastis, non nisi annos P. C. id est, Post Consulatum Basilius numerantibus usque ad annum DLXVII. Deinde scribi cepit Justino Juniore Augusto primum solo Consule, ac deinde anni post Consulatum ejus; itaque de ceteris Imperatoribus usque ad Constantium Pogonatum, qui hoc etiam addidit, ut annos Imperii numerans a tempore quo illud secum pater suus communicarat, quemadmodum etiam postea communicavit fratribus ejus Tiberio et Heraclio; cum titulus Imperatoris jam tribus communis vilior ei videretur, cepit a morte patris numerare annos Consulatus sui, quasi cujusdam supremæ Dictaturæ; quod secuti exinde posteri ejus sunt. Dicendum autem videtur, quod abrogato Consulatu ordinario, qui anno nomen dabat non plane Propylæum Maji

desierit usus creandorum quandoque extra illum ordinem Constantinopoli Consulum, quemadmodum etiam Romæ videtur quotannis creatus Consul, pro sola dumtaxat Urbe: talis enim infra numeratur inter deputatos ad Exarchum, pro deferendo Electionis Decreto; et alibi leguntur Consules civitatum etiam aliarum. Constantinopoli ergo Urbanus Consul, non universalis pro toto Imperio, fuerit Euty chius, prius quam in Italiam remitteretur, ad resumendum, quo tantisper cesserat, Exarchi officium. Ad hunc autem quomodo mors Pontificis scripta fuerit nunc legamus.

3 Quamvis non sine gravi voce et vere flebili gemitu, a Deo servatæ Excellentiæ Domini nostri, per has nostras innotescimus humiles syllabas, Dei iudicio, cujus dispensatione universus regitur orbis, ab hac luce fuisse subtractum Dominum [Gregorium] Sanctissimum nostrum Pontificem, cujus cuncti vere, et (si dicendum est) etiam lapides ipsi fleverunt exitum. Die enim [decima septima] instantis mensis [Januarii] obiit. Pro cujus consternati, ut diximus, funere, omnes grandi tristitiæ premimur mole, ad solam Christi Dei nostri cordis oculos miserationem attolentes, ut ipse dignetur subvenire desperatis, et suæ providere dignum Rectorem Ecclesiæ, a quo fundata est, qui etiam est pollicitus non ei prævalere portas inferni. Post divinum auxilium ad vestram Excellentiam, Domine excellentissime, et a Deo nobis multis temporibus concedende, omnes habemus fiduciam. Ecce eventum lugubrem indicavimus, quia ad nostram consolationem humanum alibi non habemus confugium. Ex hinc die tertio, id est xx Januarii, sub funebri officio quod defuncto solvebatur, subita conspiratione omnes elegerunt Gregorium alterum, conditumque mox est ipsius Electionis Decretum, in Lateranensi archivo reponendum, hoc tenore.

4 Inter cetera quæ summæ Divinitatis consilio disponuntur, Pontificalis promotionis sublimitas, ipso, a quo procedit omne quod bonum est, prædestinante ac largiente conceditur. Nimirum novit humanis rebus providentia divina succurrere, et mœrentium fletus ac gemitus in exultationem convertere, ut qui nuper consternabantur afflicti, postmodum appareant nimium consolati. Canentis enim sunt dicta, quæ sanctus Spiritus de templo Prophetalis cordis insonuit; Ad vesperum demorabitur fletus, et ad matutinum lætitia. Qui et iterum gratias referens Deo, beneficiorum ejus magnificentiam canit, et dicit; Convertisti planetum meum in gaudium mihi, conscidisti saccum meum, et præcinxisti me lætitia; ut cantet tibi gloria mea, et non compungar. Ipsi enim est cura de nobis, ut Vas * electionis et veræ fidei monet integritas: quippe quæ sunt tristitiæ ad gaudia miserando perducit. Quod et nobis exiguis et peccatoribus, opem de ejus misericordia præstolantibus, dignatio cœlestis exhibuit. Etenim Pontificalis memoriæ [Gregorio] de præsentibus curis ad æternam requiem evocato, ut assolet humanis rebus accidere, magna nos tristitiarum moles obstrinxerat, proprio dispensatore frustratos. Sed non diu in afflictione persistere consueta Dei nostri benignitas sperantes in se dereliquit: triduo enim nobis exiguis in oratione manentibus, ut omnium mentibus cœlestis dignatio demonstraret, quem dignum ad successionem Apostolicæ vicis jubeat eligendum; ejus gratia suffragante et omnium animis inspirante, in uno convenientibus nobis, id est cunctis Sacerdotibus, Proceribus Ecclesiæ et universo Clero, atque Optimatibus et universa Militari præsentia, seu Civibus honestis, et cuncta generalitate Populi istius a Deo servatæ Urbis, si dici est, a parvo usque ad magnum, in personam [Gregorii], Sanctissimi hujus sanctæ

D
DISSERTAT.
XVI.

nuntiatur
mors Gregori
2;

E
Mar. 16, 18

et decretum
novæ Electio-
nis

p. 29, 6 et 11.

p.

* imo Petrus
1 Can. 5, 7

nitro omnium
consensu
factæ,

DISSER-
TAT. XVI.

In Gregorio

A Apostolicæ Sedis Romanæ Ecclesiæ Presbyteri, Deo cooperante et beatorum Apostolorum annisu, concurrunt atque consensit electio. Cujus Deo amabilis viri tantum meruit apud omnium conscientias bonæ et pudicæ conversationis perfectio, ut nullus in ejus electione dissideret, ac nullus abesset, nullusque seipsum subtraheret: quem nempe ad hoc Apostolicæ vicis officium incomparabilis atque indeficiens Dei nostri providentia destinatum habuerat. Quomodo [enim non et humanis mentibus unanims] consonantia conveniret in id, quod procul dubio in Dei præsentia tenebatur affixum?

infertur
archivo,

5 Cujus et Decretum solenniter facientes, et desideria cordium circa ejus electionem manuum subscriptionibus confirmantes, profitemur, ipsum Deo amabilem nostrum Electum, castum, pudicum, sobrium, ac benignum, et in omnibus piis operibus esse perfectum, atque orthodoxæ fidei et Sanctorum Patrum traditionis defensorem et fortissimum observatorem. Hunc omnes, ut profecto mitissimum virum, pro ejus suavissima ac bonæ voluntatis constantia, unanimiter nobis elegimus Pastorem atque Pontificem. Unde, ob ejus piæ conversationis integritatem, immensas Redemptori nostro laudes referimus, consona cum Propheta canentes voce: Magnus es, Domine Deus noster, et magna virtus tua. Quis enim loquetur potentias tuas, Domine, et auditas faciet omnes laudes elementiarum tuarum? Quoniam vota petentium te exaudiens, pium nobis contulisti Pastorem, qui sanctam tuam universalem Ecclesiam, et cunctas Dominicas ac rationales sibi commissas oves regere atque gubernare, te Domino Deo et Salvatore nostro protegente, valeat. Hoc vero Decretum a nobis factum subter, ut præfatum est, manibus propriis roborantes, in archivo Dominico nostræ sanctæ Romanæ Ecclesiæ, scilicet in sacro Lateranensi scrinio, pro futurorum temporum cautela, recondi fecimus, in mense [Januario] Indictione [decima quarta.]

Ps. 148, 5
Ps. 105, 2

B 6 Ill. Humilis Presbyter sanctæ Romanæ Ecclesiæ, huic decreto, a nobis facto in [Gregorium] Sanctissimum Presbyterum, consensi et subscripsi. Addit autem qui non diu post talia collegisse videtur: Similiter totus Clerus, Optimates, et Milites seu Cives subscribunt. *Hi autem quomodo? cum Laici essent? Profecto, ex illius temporis usu, jam ab olim durante, secundum quod Leo Magnus Epist. 89 statuerat: Qui præfaturus est omnibus, ab omnibus eligatur. Non ergo solius assensus præbendi causa, ferendique de Electi probitate testimonii, sed ut vere eligerent censendi sunt convenisse, qui pari qua Clerici formula subscribebant, ut patet ex subscriptione ejusdem Decreti ad Exarchum mittendi, cui eisdem omnino verbis, primum Clerici, tum Laici subscribunt singuli, Huic Decreto a nobis facto..... subscripsi.*

signatum ab
omnibus,

7 Quod autem Gregorium III hæc spectent, ex Presbytero, unanimi omnium voluntate, Electum, et iis quæ istis laudantur virtutibus præditum, facile intelliges, si Anastasium legas, sic ejus laudes ordinentem, et modum quo Electus est describentem, iisdem fere quibus Decretum conceptum erat verbis: Gregorius..... vir mitissimus et valde sapiens, in divinis Scripturis sufficienter instructus, Græca Latinaque lingua eruditus, Psalmos omnes per ordinem memoriter retinens, et in eorum sensibus subtilissima exercitatione limatus; lingua quoque in lectione polita exhortator omnium bonorum operum, plebique florentissime salutaria prædicans, orthodoxæ fidei æmulator ac defensor fortissimus; paupertatis amator, et erga inopum provisionem, non solum mentis pietate, sed etiam studii labore sollicitus; captivorum etiam redemptor, orphanis quoque ac viduis largiter necessaria tribuens..... Deo favente pervenit ad sa-

et concordans
cum relatis ab
Anastasio de
Gregorio 3.

crum ordinem Presbyteratus. Quem virum Romani, D seu omnis populus a magno usque ad parvum, divina inspiratione permoti, subito eum, dum ejus Decessor de hoc seculo migrasset, dum ante feretrum in obsequio sui Antecessoris esset intentus, vi attolentes in Pontificatus ordinem elegerunt. Nescio quid clarius hoberi possit.

8 Verum qui Decretum, pro formula posteris futurum, in Codicem retulit; illud signavit quasi mense Novembris, Indictione quinta scriptum: mensem credo et omnium notans quo codicem scripsit; puta DCCXXXVII. Nam præter ipsos quibus hæc applicamus, Gregorius II et III, toto octavo seculo nullus Pontifex mortuus mense Novembri est, nullus concorditer electus est, nullus etiam quinta Indictione, præter Sisinnium anno DCCV, in quo tamen nihil reperias quod huc trahi possit. Simili ejusdem scriptoris licentia factum velim credere, ut in consequentibus epistolis, post hujus ejusdem Gregorii III electionem scriptis, et ut paradigmatis loco serviant in codicem transcriptis, pro Presbytero legatur Archidiaconus Electus, ex voto forsitan ipsius scribentis, Archidiacono alicunde obnoxii, eique Pontificatum tali modo conferendum optantis. Quamvis enim Gregorius II Archidiaconus ante Electionem suam fuerit; et ideo Vir eruditus crediderit, illas litteras ad ipsum, non vero ad Successorem spectare; dum tamen illæ Imperatorum simul plurium meminerunt (qui unicus dumtaxat Anastasius fuit cum eligeretur iste) apparet ipsas rectius traduci ad Gregorium III, Electum quando Constantinus et Leo, pater ac filius, communiter imperabant. Ad hæc miraculum tam citæ et extraordinariæ in electoribus concordia, ita quadrat Tertio; ut Secundo nulla verisimilitudine applicetur. Itaque ipsas epistolas proferamus, et loco, Ill. Archidiaconi ponamus nomen Georgii Presbyteri.

Quomodo
adscriptus
ei Novembris
cum Editione
an. 737;et postea
Archidiaconus
pro Presbytero.

E

9 Primam, cujus causa hæc potissimum attigimus, Exarcho, iisdem quibus supra titulis, scribunt Presbyteri, Diaconi et familiaris universus Clerus, Axiomatici etiam, id est, in dignitate civili constituti, seu Exercitus et Populus Romanæ urbis supplices, ipsumque Decretum, ut supra facit, transcribentes hoc modo: Novit humanis rebus providentia divina succurrere; iisdem quibus supra verbis, usque ad num. 5, unde sic prosequuntur atque concludunt: Cujus et Decretum solenniter facientes, et desideria cordium circa ejus electionem manuum subscriptionibus confirmantes, per harum latores, Ill. sanctissimum Episcopum, Ill. venerabilem Presbyterum, Ill. Notarium Regionarium, Ill. adæque Subdiaconum Regionarium, Ill. et Ill. viros honestos, cives et de florentissimo atque felicissimo Romano Exercitu, Ill. Eminentissimum Consulem, seu Ill. et Ill. viros magnificos, Tribunos militiæ, confamilios nostros, direximus; supplicantes atque communiter impensissime exorantes, a Deo conservandæ Præcellentia vestrae consuetam bonitatem, piis votis concurrere: quia talis a nostro famulatu concorditer electus est, in quo (quantum ad hominum scientiam respicit) nullius macula reprehensionis apparebit. Et ideo supplicantes quæsumus, ut, inspirante Deo celsæ ejus Dominationi, nos famulos voti compotes celeriter fieri præcipiat: præsertim cum plura sint capitula, et alia ex aliis quotidie procreentur, quæ curæ sollicitudinem et Pontificalis favoris exspectant remedium. Provinciales vero curæ, vel quæcumque subinde sunt causarum utilitates, perfectæ auctoritatis censuram expectant. Propinquantium quoque inimicorum ferocitas (quam nisi sola Dei atque Apostolorum Principis per suum Vicarium, hoc est Romanæ urbis Pontificem, virtus aliquando vero flectit et morigerat hortatu) singulari interventu indiget: cum hujus solius Pontificalibus monitis, ob reverentiam Apostolorum Principis, parentiam offerant

Decreto illo ad
Exarchum
misso,per 9 illustres
Legatos,

F

rogatur is ob
graves causas,

rant

A rant voluntariam : et quos non virtus armorum humiliat, Pontificalis increpatio cum observatione inclinat.

ut cito jubeat ordinari Electum,

10 Cum hæc ita sint, iterum atque iterum impensius, præcelsæ et a Deo servatæ Domine, supplicamus, ut celerius, Deo operante vestrisque præcordiis inspirante, Apostolicam Sedem de perfecta ejusdem Patris atque Pastoris nostri Ordinatione adornari præcipiatis, utpote per gratiam Christi ministerium Imperialis fastigii feliciter atque fideliter peragentes: quatenus et nos exigui famuli, desiderium nostrum maturius impleri cernentes, incessabilis Deo et Imperiali Clementiæ, atque eximiam ac Deo placitæ Dominationi vestræ gratiarum actiones valeamus exolvere; et cum promotæ Apostolicæ Sedis Pontifice, spiritali nostro Pastore, juges preces effundere, pro vita atque incolumitate perfectisque victoriis tranquillissimorum atque Christianorum Dominorum nostrorum [Constantini] et [Leonis] magnorum, victorum, Imperatorum; ut Regalibus eorum virtutibus omnipotens Deus multiplices concedat victorias, et de subjectione omnium gentium Christianam rempublicam faciat triumphare; deque restituta plenius Romani Imperii prisca devotio lætitiâ cordis impertiat. Scimus enim, quod oratio ejus, quem ad Pontificalis dignitatis culmen Dei nutu eligimus, divinam omnipotentiam suis precibus flectet et complacabit, et optatæ felicitatis incrementa Romano Imperio præparabit, vestramque a Deo custodiendam Potestatem ad dispensationem hujus servilis Italicæ Provinciæ, nostrumque omnium famulorum præsidium et subventum, longævus armorum actis conservabit.

quamvis Iconomachis,

11 Hinc sequebantur Clericorum et Laicorum subscriptiones ut in Decreto, nihil differente utrorumque formula. In quibus forsitan mirabitur aliquis quod cum sermo sit de Constantino Copronymo, ejusque filio, Iconomachis; Romani, qui sub Gregorio II, recens (ut præsumitur) defuncto, fuerant maxime animati contra illos et subnixi Pentapolensi ac Venetiarum exercitibus, propter illorum hæresim contra Exarchum suum Paulum insurgentibus, cum omni Italia (sicut narrat Anastasius) consilium inierant, ut sibi eligerent Imperatorem et Constantinopolim ducerent; fecissentque nisi comperisset tale consilium Pontifex, sperans conversionem Principis: mirabitur quis, inquam, quomodo zelosi illi pro Ecclesia et fide orthodoxa, tam honorifice nunc compellent, tum impiissimos Principes, tum ipsorum Exarchum nihilo illis meliorem, seque iisdem tam humiliter subjiciant. Civilis scilicet urbanitatis hæc fuerunt officia, a quibus, ne quidem post celebratam sub Gregorio III contra Iconomachos Syacodum cessatum est: dum etiam hic æque ac Prædecessor suus, missis identidem commonitoriis satagebat, si qua via ruentes in exitium Principes revocare posset, et conculcatam ab iis sacrarum imaginum venerationem restituere. His porro cum nihil proficeretur, et prævalentibus ubique Longobardis Exarchi Eutychii penitus evluisset auctoritas; contempta ea prorsus fuit, in electo post Gregorii obitum Zacharia consecrando statim ac Dominica illuxit, absque ullo ad Exarchum recursu. Et hæc est causa cur nullo modo possit procedens Epistola trahi ad Zachariæ Ordinationem, quamvis hunc ab eo opere effecto laudet Anastasius, quod sibi de Electo Gregorio promiserant Romani, quodque hic magnanimitè conatus fuerat, reducere ad officium Longobardis immortuus.

quos optant modeste corrigi.

12 Sed redeo ad Gregorii III Electores, qui dum Exarcho scribentes optant ut sibi Deus, noviter Electi Pontificis precibus exoratus, de restituta plenius Romani imperii prisca devotione lætitiâ impertiat, satis indicant aliquid in ea collapsum a se lugeri: tanto autem submissius sibi agendum censuerunt, quanto minus æquas aures precibus suis præbendas sciebant. Qua-

propter super eadem causa etiam ad Archiepiscopum Ravennæ (Joannes hic erat, zelo Catholicæ religionis satis fervens) scripserunt Archipresbyter, Archidiaconus et Primicerius Notariorum, servantes locum Apostolicæ Sedis, ab ipsis Decreti sui verbis ita exordientes: Inter cetera, quæ summæ Divinitatis consilio disponuntur, Pontificalis promotionis sublimitas ab ipso, a quo procedit omne bonum, prædestinante ac largiente conceditur. Quod quia ita dubium non est, sanctæ et paternæ Beatitudini vestræ indicare curavimus, quod Pontificalis memoriæ Domino [Gregorio] de præsentibus curis ad æternam requiem evocato, consueta Dei benignitas tristitiarum molem quæ nos de præteriti dispensatoris frustrata ad paululum obstrinxerat, abstersit atque inlinit. Et enim ne diu ictus afflictionis nos sauciaret, providum ac Deo placitum Apostolicæ vicis successorem condonare dignata est. In unum quippe post triduum, ut moris est, convenientibus nobis.... in personam amatoris vestri ac oratoris, Domini [Gregorii] sanctissimi [Presbyteri], electionis vota contulimus: in cujus Deo debitæ electionis [successu] nullus, gratia sancti Spiritus illustrante, defuit, sed omnium vota concorditer convenerunt: inque ejus Sanctitatis persona decreta solenniter facientes, per harum portitores Sanctissimum Episcopum Ill. etc.... ad præcelsi et a Deo servati filii vestri Exarchi vestigia demandavimus; impensius obsecrantes, ut celerius, Deo hujus animam inspirante, hanc Apostolorum Principis Sedem (præsertim pro diversis imminuentibus, et ad subventum Provinciæ exigentibus simul et ad Imperiale servitium respicientibus) de perfecta Ordinatione Electi Apostolicam Sedem adornet: quatenus insit in Apostolicæ Sedis specula, qui et Christi regat Ecclesiam, gregemque rationabilium salubriter dispenset ovium, et pro stabilitate a Deo decreti Romani Imperii, longævæque sospitate ac temporum prosperitate prædicti eximii Domini Exarchi indefinente prece exoret.

13 Elabora itaque quæsumus, sanctissime ac beatissime Pater; ut cum harum portitoribus, veneratoribus et filiis vestris, apud præfatum Dominum Exarchum impigrius intervenias; vicem gratiæ propriæ beato Petro fautori tuo reddens, totisque nisibus imminens, ut optatæ Ordinationis, Deo jubente, acceleretur negotium: quatenus de Præsularibus paternæ vestræ Beatitudinis adminiculis, et hæc Apostolica lætetur et exultet Ecclesia, et nos gratiarum actiones agamus, et caritas denominati Domini nostri Electi futurique Apostolici Pontificis opulentius erga vestram Præsularem Sanctitatem dilatetur. His adjiciuntur etiam ad Judices Ravennæ singulos eisdem formulis insertæ litteræ, cum inscriptione, Domino eminentissimo et nobis in Christo Fratri, Ill. Consuli; aliæque inscriptæ Dilectissimo Fratri Ill. Presbytero et Apocrisiario; ut sollicitudinis in re tanti momenti appareat exuberantia, qua simul etiam disceremus, nihil a Constantinopoli minus habuisse Ravennam, quantum quidem ex parte Sedis Romanæ attinebat, quæ ibi suum etiam Apocrisarium tenebat; idque jam tanto opportunius ad conservandos fideles, Exarchatui subditos, in fide orthodoxa; quanto id jam minus licebat Constantinopoli, absolutum istuc dominatum tenente hæresi. Litterarum ad Consules sigillatim singulos, sed eodem exemplo datarum, hic tenor erat.

14 Si benefacta peculiaribus impensa negotiis digna minime vicissitudine defraudantur; nullus profecto est qui dubitet, quin ea quæ pio intuitu peraguntur, æternæ vitæ remuneratione rependantur. Quæ cum ita sint, licet inclitæ Eminentie vestræ propositum documentis pluribus agnoscamus, totis nisibus spirituali Matri huic sacro-sanctæ Apostolicæ Dei Ecclesiæ utilitatibus ad concurrandum suffragari;

D
DISSERTAT.
XVI.

Rogatur etiam
Ravennæ
Episcopus,

(cui similiter
mors et electio
indicantur)

E

ut Legatis
apud Exarchum
favere

F

Idem rogatur
ut faciant,

Consules Ra-
vennates,

DISSER-
TAT. XVI.

A gari; fraterna tamen dulcedine hortari atque poscere congruum duximus, ut convenientibus harum portitoribus Ill. et Ill. quos cum decretalibus paginis et cum impensa supplicatione, pro celeri promotione oratoris vestri ac amatoris Domini nostri [Gregorii Presbyteri] et Electi, apud præcelsum et a Deo servatum Domnum Exarchum destinavimus, cum eis conveniat, et ad precandum de optatis apud prænominatum Domnum Exarchum subveniat. Ut cum effectu, Deo propitio, eis qui missi sunt remeantibus, et de vestræ a Deo servatæ Eminentia bonitate præfato Domino nostro Electo nuntiantibus, non solum affectiorem ejus Sanctitatem erga Eminentiam vestram efficiant; verum et boni ministerii merces atque vicissitudo ab ipso Apostolorum Principe, cui specialiter concurritis, et in præsentī vita multiplicetur, et in regnis cælestibus rependatur.

et S. R. E.
Apoctistarius
Ravennæ.

15 Apocristarium quod attinet, fuerat ille quidem, æque ac Exarchus, statim atque obierat Pontifex, per expeditos publici cursus ministros manitus de re tota; fortassis etiam fama præcurrente personam Electi cognoverat (neque enim solennis tot personarum illustrium Legatio ita celeriter expediri et proficisci poterat, ut non innumerentur ei duæ saltem hebdomadæ, ex diebus xxxv quos inter unius Gregorii mortem et alterius ordinationem scimus intercessisse) conveniens tamen erat ad ipsum quoque aliquid litterarum ferri. Tales ergo, breviori quam potuit fieri forma, ad eundem ab iisdem datae inveniuntur: Dudum dilectissimam Fraternalitatem vestram obitum sanctæ memoriæ Domni [Gregorii] Pontificis agnovisse satis scimus: cui post transitum, ut moris est, die tertia convenientibus nobis, id est Clero, Axiomaticis etiam, et generali Militiæ ac civium Universitate, in personam Domni [Gregorii] santissimi [Presbyteri] Dei gratia suffragante, electionis vota contulisse nos, iudicamus. Cujus et solenne Decretum facientes, subscriptione omnium roboratum, apud eximium et a Deo servatum Domnum Exarchum, per harum portitores Ill. et Ill. direximus: cum quibus dilectissima Fraternitas vestra conveniat, et pro celeri promotione Pontificalis Ordinationis deprecanda, apud denominatum Domnum Exarchum interveniat: ut valeant ii qui missi sunt, Christo comite, cum effectu ad nos repedare; et de prosperis nuntiis Apostolicam Christi Ecclesiam omniumque nostrorum animos magnanimiter relevare.

16 Utinam nunc extaret vel inveniatur aliquando formula jussionis, qua Electum ordinari Exarchus, præcepit; aut alicujus eorum qua Constantinopoli mittebantur, quando illa inde expectanda erat! Ea dum adhuc quarritur, relegat qui volet Athalarici Gothorum Regis rescriptum, supra propositum ad Pontificatum Joannis I: quod tamen non est mandatum de Felice

Sic impetrata
jussione,

successore ordinando, sed congratulatio de eodem feliciter ordinato, et per hoc reddita spe concordia ac pacis. Nunc beneficium Holstenianum absolvamus, explicato ex formulis iisdem ritu Ordinationis Pontificalis, post allatam Jussionem exoptatam: qui talis describitur. Psallunt secundum consuetudinem. Procedit Electus de Secretario cum cereostatis septem, (credo ad significanda septem Spiritus dona Electo mox conferenda) et venit ad Confessionem S. Petri. Tunc Episcopus Albanensis dat Orationem primam (fuit hic in ordinatione Gregorii III verosimiliter Andreas, pro anno DCXX. subscriptus Romanæ Synodo; vel Tiberius, notus anno DCCXXXIII) deinde Episcopus Portuensis (puta Georgius, prænominati Andreae in subscribendo socius) dat orationem secundam. Postmodum adducuntur Evangelia et aperiuntur, et tenentur super caput Electi a Diaconibus. Tunc Episcopus Ostiensis (fortassis Theodorus dictus, et apud Ughellum notus ex actis Synodalibus pro anno DCCXXXV) consecrat eum Pontificem. Post hæc Archidiaconus annectit ei Pallium: deinde ascendit ad Sedem, et dat Pacem omnibus Sacerdotibus, et dicit, Gloria in excelsis Deo.

ordinatur ritu
consueto Pon-
tífex,

a tribus
Episcopis,

17 Servantur hodie omnes iidem ritus, sed multipliciter aucti, de quibus vide Commentaria nostra in opus Jacobi Cardinalis S. Georgii ad Velum aureum, lib. 2 de Coronatione Bonifacii VII, facta sub finem seculi XIII, post Vitam S. Cælestini Papæ V, ab eodem Jacobo versibus constrictam, die XIX Maji. Prædictas vero tres Orationes ex Pontificali, Venetiis sub annum MDLXI excuso, accipe.

E

i. Deus qui adesse non dedignaris, ubicumque devota mente invocaris; adesto quæsumus invocationibus nostris: et huic famulo tuo N. quem ad culmen Apostolicum commune iudicium tuæ plebis elegit, ubertatem supernæ benedictionis infunde: ut sentiat, se tuo munere ad hunc Apicem pervenisse.

tres super eum
Orationes
recitantibus.

ii. Supplicationibus nostris, omnipotens Deus, effectum consuetæ pietatis impende, et gratia Spiritus sancti famulum tuum N. perfuade: ut qui in capite Ecclesiarum, nostræ servitutis ministerio, constituitur, tuæ virtutis soliditate roboretur.

iii. Deus, qui Apostolum tuum Petrum inter ceteros Apostolos primatum tenere voluisti, eique universæ Christianitatis molem super humeros imposuisti; respice quæsumus propitius hunc famulum tuum N. quem de humili cathedra violenter sublimamus: ut sicut profectibus tantæ dignitatis augetur, ita virtutum meritis cumuletur: quatenus Ecclesiasticæ universitatis opus, te adjuvante, digne ferat, et a te, qui es beatitudo tuorum, vicem meritam recipiat. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

F

XCII GREGORIUS III

GREGORIUS, S. R. E. Presbyter, natione Syrus, ex patre Joanne, electus ante XIII Februarii anni DCCXXXI, et ordinatus XXII ejusdem feria quidem v, sed festo Cathedræ S. Petri idonea huic actui: fuit temporibus Leonis Isauri et Constantini Copronymi Imperatorum annos x, menses unum, dies xx: obiit x Novembris anni DCCXLI, sepultus in Basilica B. Petri XXIII ejusdem mensis, quando colitur: et cessavit Episcopatus dies unum.

Ab an. 731,
ad 741, an.
10 m. 8,
dies 20.

Ratio tempo-
ris.

Pleraque Anastasii exemplaria eosdem dies XX Pontificatus habent, præter annos ac menses; ubique fere concorditer numeratos; et nonnulla, Interpontificii dies dumtaxat quatuor, quos Codices duo, Thuanus ac

Mazarinianus, octo faciunt: qui optius nos ducunt ad sequentem Pontificatum; quam dies unum, aut alius quisquamque aliorum numerus.

2 Baronius, a XVI Februarii exorsus hunc Pontificatum,

XCIII S. ZACHARIAS I

XCIV STEPHANVS II

XCV S. PAVLVS I

XCVI STEPHANVS III

A *catum, eumque extendens usque in xxviii Novembris, fuisse ait annorum x, menses ix, dies xii : et hic numerus in Barberino Codice invenitur, ceteris omnibus repugnantibus.*

Baronii calculus,

3 Ad hujus Gregorii res gestas pertinet, quod Romanus Presbyter habet in descriptione Basilicæ Vaticanæ. In choro Canonicorum est altare seu potius oratorium B. Mariæ matris D. N. Jesu Christi, in quo oratorio beatæ recordationis Gregorius Papa III recondidit... Reliquias... inter quas, ut a nostris majoribus accepimus, recondidit corpus S. Gabini Presbyteri, cujus altare mansit ibidem usque ad nostra tempora. Nam tempore D. Eugenii Papæ III quando ejus præcepto erexitur istud altare ibi, duo altaria ibi erant : altare videlicet S. Gabinii, ad quod Sardinia et Corsica tributum annualiter mittebant ; et altare B. Mariæ semper Virginis, quod prænominatus Gregorius Papa III fecerat et consecraverat.

Altare S. Gabinii erigit,

sepultus in Vaticano.

4 Deinde de sepultura ejusdem sic loquitur idem Romanus Canonicus : Hic igitur summus Papa Gregorius III, requiescit in loco illo, ubi nunc felicis recordationis B. Eugenius Papa III requiescit : ubi etiam ad honorem ejusdem Gregorii Papæ fuit erectus arcus, optimo musico depictus, et permansit arcus ille usque ad tempora Domini Eugenii III Papæ : de quo habemus in Epitaphio ejusdem Gregorii hunc versum :

Tertius hic Papa GREGORIUS est tumultatus. Requiescit etiam in eodem sepulcro, ut audivimus, Petrus, Diaconus B. Gregorii I Papæ, ad quem fecit librum Dialogorum.

D
GREGORIUS III.

5 In Breviario Romano veteri, quod habemus Venetiis excusum anno MXXXII, inter prolegomena, numquam (ut ego quidem censeo) Romæ probata, invenitur quædam satis devota Oratio ad Christum crucifixum, sub hujusmodi Rubrica. Scribitur quod Gregorius III dedit devote dicentibus, post Corporis Christi elevationem, vel alicubi coram Crucifixi effigie, sequentem Orationem, tot annos Indulgentiarum, quot fuerunt vulnera in corpore Christi, ad instantiam Reginæ Angliæ. Et Sixtus Papa IV scribitur anno MCCCCLXXIII die III Julii, Pontificatus sui II, istam Orationem multum privilegiassè. Aliquis forsitan, excusare hæc volens, diceret, errorem irrepsisse in numero Nominis, et pro Gregorio III accipiendum XIII ; annis LXII dumtaxat senioreni Sixto IV. Sed hunc ostendimus ab ea largitate, quæ in eodem Breviario plane enormis ei tribuitur, tantum absuisse, ut intra quinque ac septem annos Indulgentiæ fere se continuerit, etiam in gravissimis occasionibus : quomodo igitur potuisset approbasse et multum privilegiassè sive auxisse illam indefiniti numeri remissionem, Gregorio cuicumque adscriptam ?

Affictæ et Indulgentiæ.

E

XCIII S. ZACHARIAS

ZACHARIAS, natione Græcus, ex patre Polychronio, ordinatus tempore Constantini Copronymi et Leonis filii ejus anno DCCXLI, die XVIII Novembris in Dominica, sedit annos x, menses III, dies XIII, defunctus anno Bissextili DCCLII, Indictione V, die III Martii ; sepultus in Basilica S. Petri XV ejusdem mensis, quando etiam colitur ; et cessavit Episcopatus dies XV.

Ab an. 741
ad 752, an.
10, m. 3, dies
11.

Ratio temporis.

Dies XIV Pontificatus habent pleraque Anastasii exemplaria, quæ sequi malimus, quam ubi dies XX vel nulli habentur. Pro diebus autem Interpontificii, mortem Zachariæ secuti, qui passim XII numerantur, scribo XV, quia sic commodissime ducor ad sequentem Pontificatum, et facillime convertuntur II ac V.

Baronii calculus :

2 Baronius, octavo die ab obitu Gregorii III ordinatum Zachariam existimans, adeoque in ejus calculo die VI Decembris, cum eodem quem nos designamus annorum ac mensium, sed dierum dumtaxat X numero, pervenit usque ad XV Martii, quem nos tenemus non mortualem, sed sepulcralem diem (uti ab Anastasio appellatur) fuisse.

Discrimen Epistolarum ejus ad S. Bonifacium

3 Extant hujus Pontificis indubitabiles sinceræ et integræ epistolæ plures ad S. Bonifacium Moguntinensem Episcopum, ex quarum stylo optime quis judicabit, solitum fuisse, ejus ad quem scribebat nomini nomen suum postponere, tempus autem datæ epistolæ uno eodemque modo signare, hoc videlicet : Reverentissimo et sanctissimo Fratri Bonifacio Coepiscopo Zacharias servus servorum Dei... Data Kal. Aprilis, imperante Domino piissimo Augusto Constantino a Deo coronato magno Imperatore anno XXIV, Imperii ejus anno II Indictione XI, uti legitur sub Epistola I, et sic consequenter sub aliis pro ratione datæ. Paucae quædam in quibus præponitur nomen, plerumque etiam mutilæ sunt in formula datæ, aut ea carent, ut appareat collectores vel transcrip-

tores suo istis libitu variassè aliquil, neque ex talibus credibile fiat variassè aliquando Zachariam, et nomen suum primo loco posuisse. Hoc tamen fit in duplici Bulla, quæ sub ejus nomine habetur in Bullario Casinensi, Omnibus Ecclesiæ Catholicæ filiis, et Omnibus in Christi sanguine redemptis : subnotantur autem ambæ modo tunc prorsus insolito sic : Scriptum per manus Leonis Notarii Regionarii atque scriniarii S. R. E. in mense Februarii, per indictionem subscriptam X, et mense Januario per Indictionem subscriptam I. Quantacumque igitur vetustatem præ se ferant quæ in Casinensi Archivo monstrantur originalia, ægre fidem facient eorum, quæ istis asseruntur, historiam Casinensem spectantia, de Dedicatione ecclesiæ per ipsummet Pontificem facta, inspectis corporibus SS. Benedicti et Scholasticæ, ac festivitatibus eorundem aliorumque ibi tunc institutis. Mirum est autem quomodo Angelus de Nuce asserat, primum Privilegium datum esse Aquini, cum id in ipso non legatur : qui autem legerit Vitam Zachariæ apud Anastasium primaque ejus acta per X et XI Indictionem, et credet quod ordinatus sit XXII Februarii ejusdem Indictionis X ; multo magis laborabit ut credat, statim a sua Ordinatione excurrissè in Campaniam, et ante finem mensis ea egissè quorum Bulla meminit ; quando ci in Piceno, Umbria et Tuscia tantam negotii fuit cum Rege Longobardorum ejusque Ducibus, in ipsis sui Pontificatus initiis prosequenti ea quæ fuerat ante electionem exor-

F
et bullarum Casinensium.

sus,

A sus, momenti longe gravissimi omnia, pro recuperatione tot oppidorum, Ecclesiæ Romanæ erectorum.

ZACHARIAS.

Eidem perpetuam adscriptam Canonizatio S. Killiani et sociorum,

4 Lucas Castellinus, in opere de certitudine gloriæ Sanctorum Canonizatorum, daturus sub finem Catalogum eorumdem, Præudio 3, Ritum solennis Canonizationis, quo, licet aucto, utitur Ecclesia Romana, non contentus ex vulgato errore plurium, recipientium pro vera epistolam adscriptam S. Luidgero de Canonizatione S. Sviberti, hanc imputasse Leoni III; multo etiam antiquiorem illum conatur ostendere, Quia, inquit, S. Burcardus Herbipolensis Episcopus, qui sedere cœpit anno DCCL, anno sequenti impetravit a Summo Pontifice Zacharia canonizationem B. Kiliani Episcopi et Colomani Presbyteri, et Totuani Diaconi, qui pro justitia sanguinem feliciter fuderunt anno DCLXXXIII. Sed in libris de Vita S. Burchardi quos allegat, nulla Canonizationis nlicijus petitæ aut impetratæ fit mentio; solum dicitur Pontifex, locum sepulturæ eorum, quem intellexerat continuis coruscare miraculis, dignum censuisse quem Episcopali dignitate ornaret. Quotis autem et a quibus sit facta eorumdem Canonizatio indicant in Epitaphio eorum hi versus, rudi Minerva sic descripti:

Septingentesimo quinquagesimoque secundo

B A Bonifacio, Burkardo consociato,

Hi sunt sublato, rite quoque canonizati.

Ita auctor seculi XIII aut XIV, usitata quidem ævo suo phrasi canonizatos dicit, sed non ab aliis quam a sanctis duobus Episcopis Bonifacio Moguntino et Burchardo Wirtzburgensi; idque per elevationem corporis de tumula, ad quam opus tunc fuisse licentia Romani Pontificis gratis præsumeretur: nec alia ejus temporis Canonizatio fuit, imo neque sequentis etiam post annum millesimum, quando tamen jam inceperat Sedes Apostolica pro talibus consuli, ut infra videbimus.

3 Nihilo plus facere ad intentum Castellini potest prætensa Canonizatio Trudperti Martyris, ex familia S. Ruperti Episcopi Ratisponensis, accepta ex hujus historia apud Canisium, tanquam facta anno DCCLXX

a Stephano Papa III, qui Baronio dicitur IV. Quam enim fabulosa tota ea historia sit, et indigna in aliquam considerationem venire, ostendi ad XXVII Martii, inter prima mea hujus studii conamina, sub nomine Bollandi laudata a D. Phæbæo Tharsensi Archiepiscopo, in quodam tractatu MS. cujus pars transcribitur post Acta Canonizationis SS. Petri de Alcantara et Mariæ Magdalenæ de Pazzis Romæ edita pag. 337. Qui tamen D. Phæbæus, nostra auctoritate Castellinum refutans, ejusque Catalogum (revera plurimis erroribus plenum) haud magni faciens, recipit Canonizationem S. Sviberti prænotatam, quasi etiam hanc non refutasset Bollandus, in eodem Martio ad S. Sviberti vitam die XXVI § 7, et 8 prævii Commentarii, vere ab ipso elaborati. Excusabilior hic fuit summus Bollandi æstimator Alexander VII, qui pro Canonizatione S. Thomæ de Villa-nova, a se facienda anno MDCLVIII (utique decennio citius quam mensis iste, Bollando ipsoque jam mortuis, Clementi IX dedicatus publicaretur) perorans in Consistorio semipublico ad Cardinales et Episcopos, asseruit (sicut idem Phæbæus testatur pag. 340) Primam Canonizationem majori cum solennitate peractam fuisse a Leone III, instantibus Carolo Magno et Hildebaldo Archiepiscopo Coloniensi, salutis anno

D uti et canonizatio S. Trudperti Stephano 2,

et S. Sviberti Leoni 3.

E

STEPHANUS ELECTUS

C STEPHANUS Presbyter anno DCLII, die vi Martii electus a cuncto populo, et in Patriarchium Lateranense immissus Feria ii post Dominicam ii Quadragesimæ, ibi biduo mansit tertio autem postquam a suo surgeret: somno, et sedens familiares causas disponeret, subito dum sederet alienatus obmutuit, et sequenti die defunctus est, Feria vi, id est x Martii.

F

Non computatur,

Hactenus Anastasius, Stephanum hunc, utpote nunquam ordinatum, inter Pontifices non numerans; sicut nec alius quisquam ante Baronium. Primus hic ceteros ejusdem nominis uno deinceps gradu submovit, et quem alii omnes appellant Secundum, ipse facit Tertium et sic consequenter. Moris quidem erat Electum statim a sua electione induci in possessionem Patriarchii, prout ex Vita Stephani III et Benedicti III ab Anastasio descriptis liquet: sed quod is non prius esset aut vocaretur Ponti-

sex quam ordinaretur, liquet ex electione Archipresbyteri Petri post mortem Joannis V, quæ sine dubio legitima fuit, quippe a Clero præcipue pendens, neque per militarem tumultum irritabilis. Nusquam tamen ille inter Pontifices numeratur, quia scilicet nunquam processum est ad ejus Ordinationem. Similiter nec ad Stephani Presbyteri Ordinationem processum esse ex Anastasio intelligitur; non debet igitur numerum Pontificum angere.

quia nunquam fuit ordinatus.

A

D

XCIV STEPHANUS II

STEPHANUS, S. R. E. Diaconus, natione Romanus, ex patre Constantino, tempore Copronymi et Leonis, anno DCCLII electus ante xii Martii, ordinatus xiiii ejusdem, in Dominica iv Quadragesimæ, sedit annos u, dies xxiiii; mortuus anno DCCLIII die xii Aprilis; sepultus ad S. Petrum xxii ejusdem : et cessavit Episcopatus mensem i, dies u.

Ab an. 752
ad 757; an.
5, d. 29.

Unicus Freherianus Codex dies Pontificatus habet xxviii, aliis unum minus scribeatibus : unicum tamen illum sequimur, quia apte ducit ad sequentis Pontificatus exordium, compositus cum altero Freheriano et Thuano MS. mensem unum, dies u Interpontificio assignantibus, ubi alii codices solum habent dies xxxii.

2 Baronius, ejus Episcopatum cum die sepulturæ xxvi Aprilis terminans, nec plures quam nos annos ac dies numerans, supponit fuisse electum die xxx

Baronii cal-
culus.

B Martii, cum alter ille Stephanus ex ipsius calcula et opinione factus esset Pontifex die xxvii ejusdem; existimatque propter brevitatem temporis, quo sedit, dumtaxat factum esse, ut a pluribus dimitteretur in serie Romanorum Pontificum. Dicere debuisset ab omnibus, aut alios nominare qui illum in ea collocarunt; exempla etiam quærere aliorum ex simili causa dimissorum; nec enim desunt quibus paucissimorum dierum Pontificatus fuit, quorum tamen neminem præteritum scimus.

3 Illius porro, quem nos cum tota antiquitate Secundum, non Tertium vocamus, Stephani Epitaphium est, non autem alterius prius Electi, quod Romanus Canonicus in Vaticanæ Basilicæ descriptione refert sic scriptum.

Epitaphium.

Subjacet hic STEPHANUS, Romanus Papa, SECUNDUS. Interpontificii post ejus mortem dies solum xxxii numerant varia Anastasi exemplaria et cum iis MS. nostrum, melius xxxv scripsissent, et sic distincte habet MS. Barberinianum mensem i, dies u. Ii enim ad Dominicam ducunt. Causa tam longi præter necessitatem ullam Interpontificii, schisma fuisse dicam, ab iis constat, qui, ægrotante adhuc Stephano, secessionem fecerant cum Theophylacto S. R. E. Archidiacono. Ii tamen, aliorum numero et constantia victi, dissipati sunt denique, sicut Anastasius narrat; ac tum primum videtur ad Electionem processum esse.

Sedis vac. d.
35.

E

XCV S. PAULUS

PAULUS, S. R. E. Diaconus, frater Stephani Papæ ii, natione Romanus, ex patre Constantino, anno DCCLIII, electus ante xxii Aprilis, ordinatus xxii Maji, tempore Copronymi et Leonis, in Dominica post Ascensionem; sedit annos x, mensem i, mortuus xxi Junii, anno DCCLXIII: translatus ab ecclesia S. Pauli ubi obierat ad basilicam S. Petri mense Septembri, colitur nunc xxii Junii: et cessavit Episcopatus anno i, mense i, diebus xii.

Ab an. 757
ad 767
an. 10 m: 1

F

Designatum a nobis mortis diem confirmat Anastasius quando narrat quomodo ipso die perviminductus in Lateranense Palatium quidam Constantinus, fuerit a coacto ad id Georgio Prænestino Episcopo Clericus ordinatus; alio vero die illucescente feria ii Subdiaconus atque Diaconus, et adveniente Dominico die Pontifex: mortuus ergo fuerat in Dominico Paulus: quod fuit xxi Junii.

Dies mortis,

2 Porro trium fere mensium spatio ejus funus inhumatum permansisse scribit Anastasius, adeoque facta fuerit Translatio mense Septembri; post quam miraculis eum claruisse scribit Petrus de Natalibus lib. 3 cap. 30: erravit autem quando credidit xxvii Januarii, primo sepultum illum fuisse in S. Pauli. Errandi occasionem dedere antiqua noanulla Martyrologia, quibus adscriptum est ejus nomen tali die: sed error convincitur ex Anastasio. Potuit autem talis cultus occasioem habuisse, quia crebrescentibus miraculis ad sepulcrum (de quibus tamen alibi nihil legi) et sedatis tumultibus, successor ejus Stephanus III, tali

cultus anti-
quus 27 Ja-
nuarii.

die celebraverit ejus exequias, eatenus neglectas. Qui enim Translationem Sepulturæque curaverant omnes Romani cives et aliæ nationes, quamvis cum Psalmodiæ honore id fecerint, officia tamen Cleri tum vel maxime tumultuantis explere non potuerant. Fuerat autem collocatum corpus juxta altare B. Mariæ, ubi illud jacere scribit Romanus Presbyter; qui antea de ipso B. Mariæ oratorio, per Paulum extracto, ageas, super ejus sepulcrum scripta ait hæc verba: Ilic requiescit Paulus Papa. Ita ille sub Eugenio III, id est, circa annum MCL opus illud suum contexens; quod habemus tempore Innocentii X annotationibus Pauli de Angelis illustratum, ac dicitur novo titulo descriptio Basilicæ Vaticanæ veteris et novæ.

3 Baronius, qui ordinationem Pauli contulit in diem xxviii Maji, quia volebat ejus mortem in xxviii Junii differre: videns illum a Petro de Natalibus inter Sanctos numeratum, quasi sepultum vi Kalend. Februarii, videtur existimasse, quod ex quadam hallucinatione Petri sumptus sit mensis Januarii loco Junii:

Baronii cal-
culus,

et sic

A *et sic absque ullo auctoris vetustioris exemplo ad dictum XXIX Junii Paulum inscripsit hodierno Romano Martyrologio.*

PAULUS
hodiernus
29 Junii.

4 *Scriptis hic Paulus varias ad varios epistolas, quarum decem in Collectione Conciliorum omni temporis nota carent; duæ, eo ipso quod illam habeant, sed diversam a vera, totæ redduntur suspectæ de suppositione; scilicet Privilegium expeditum in favorem Ecclesiæ Ravennatensis, cujus subjectioni restituitur S. Hilari Galeatense monasterium, Non. Febr. Imp. Domino Piiss. Augusto Constantino a Deo coronato Imperatore an. XL et Pacis (imo P. C. id est post Consulatam) ejus anno XX, sed et Leone majore Imp. ejus filio anno VII Ind. XII; alterum scriptum Icontio seu Leontio Abbati monasterii SS. Stephani atque Silvestri, quod se fundasse Papa dicit, Datum IV Nonas*

Quædam Pauli
epistolæ sus-
pectæ.

Junii, Imperante Domino Constantino Augusto, a Deo coronato magno Imperatore, anno XLI, ex quo cum patre regnare cœpit, et post Consulatam ejus anno XXI, Indictione XIV. *Etenim Indictiones istæ notant annos DCCLIX et DCCLXI: et cum his annis fere concurrat duplex Constantini Copronymi æra: sed Paulus biennio antequam prior, et quadriennio antequam posterior Bulla data scribitur, e vivis abierat. Quod si dixeris litteras quidem sincere esse, sed numeros Indictionis vitiatos a transcribentibus, nolim porro contendere: teque ad Mabillonium remittens, solum moneo meam circa talia censuram non ultra se extendere, quam ut sic corruptas Bullas nemo citra cautelam recipiat; maxime si justa suspicio sit, non casu sed de industria corruptionem factam, studiosa alicujus chronotactici characteris omissione vel additione.*

CONSTANTINUS II PSEUDO-PAPA

Ab an. 767
ad 768, an.
1, m. 1 dies 2.

Nepesini Ducis filius, ex Laico Pseudo-pontifex, vitio ordinatus anno DCCLXIII, XXVIII Junii in Dominica, sedit annum 1, mensem 1 dies 11; expulsus XXIX Julii, anno DCCLXIII, Pontificalibus exutus VI Augusti, et post aliquantos dies exæcatus.

B

Constant hæc omnia ex Anastasio, et simul apparet qual schisma hoc non fuerit tale, quale Cononis Electionem præcessit, quando Petrum Archipresbyterum Clerus; Exercitus vero Theodorum Presbyterum volebat Pontificem; aut quale mox secutum fuit, discordante inter se Clero, utrum Paschalis Archidiaconus, an Archipresbyter Theodorus esset ordinandus, nec denique quale nuper extiterat, divisus contra alterutrum factionibus, quarum alia pro Paulo stabat, alia pro Theophylacto Archidiacono (Hæc enim turbæ, quia non processerunt ad schismaticam Ordinationem, vix debent schismatis nomine appellari) sed fuisse verum ac perfectum schisma, propter violentam Ordinationem Pseudo-papæ Constantini, factam proxima post Pauli mortem Dominica, uti testatur Anastasius.

Etiam schis-
maticæ or-
dinandus,

quid non rite ageretur: Sicque alia die Dominica antedictus beatissimus Stephanus consecrationem accepit Pontificatus, ut scribit Anastasius.

3 *Placuit ei, quem Anastasius secutus est, Auctori, pro tempore vacantis Sedis notare annum 1, mensem 1, quibus scilicet Sedem tenuit intrusus Pseudo-papa, neglectis diebus, quæ inter mortem Pauli et schismaticam Constantini Ordinationem; nec non inter ejectionem hujus, et canonicam Ordinationem Stephani III intercesserunt: et hoc in omnibus Anastasii exemplaribus nec non in MS. nostro invenitur observatum. Interim ex ipsomet Anastasio apparet dierum a nobis additorum ratio, qui simul sumpti fuerunt dies XII.*

Interpontificii
ratio.

4 *Expulso autem seu fuga dilapso Constantino XXIX Julii, sequenti mox Dominica eodemque ultima dicti mensis die, seditiosi aliquot ablatum ex S. Viti monasterio Philippum Presbyterum proclamarunt Pontificem, atque in Palatium Lateranense induxerunt; sed eodem die inde expulsus etiam ipse, et cum magna reverentia ad suum reversus monasterium, non auget numerum Pseudo-paparum, quia nunquam Ordinationem suscepit. Altera autem die id est I Augusti, electus quidem Stephanus legitime est, sed non nisi die Dominica sequenti Consecrationem suscepit Pontificatus, ut ait Anastasius: tanta erat hujus diei observantia, etiam tali tamque perturbato tempore.*

Philippus non
annumerandus
Antipapæ.

C *Cum enim alia die Dominica Waldipertus Presbyter, aliquantos Romanos congregans, Philippum Presbyterum Papam acclamandum curasset; electionemque hanc irritam fecissent alii, eadem die, expulso Philippo; et Stephanum tituli S. Cæcilie Presbyterum rite curavissent eligendum; non ordinarunt cum sequenti die aut alia feria, sed totam hebdomadam expectaverunt, ne*

Dominicam
expectavisse
notatur,

uti et sequens
Stephanus.

XCVI STEPHANUS III

Ab an. 768,
ad 772, an. 3.
5. m. dies 28.

STEPHANUS, natione Siculus, Presbyter S. Cæcilie, ex patre Olivo, tempore Constantini Copronymi et Leonis, electus anno DCCLXII vel sequenti ante XXVIII Junii, ordinatus autem III Augusti anno DCCLXIII in Dominica, sedit annos III, menses II, dies XXVIII; obiit DCCLXXII, III Februarii, sepultus ad B. Petrum: et cessavit Episcopatus dies II.

Baronius ex suo calculo statuens creatum Stephanum nonis Augusti sive VI die mensis (qui tamen non altera dies post Dominicam, sed Feria VI fuit) Defunc-

Baronii cal-
culus.

tum ait Kalendis Februarii, post dies octo a nece Sergii, per quem expulsus Constantinus et Stephanus præcipue fuerat promotus. Sed neutrum legitur in Anastasio

XCVII HADRIANVS I

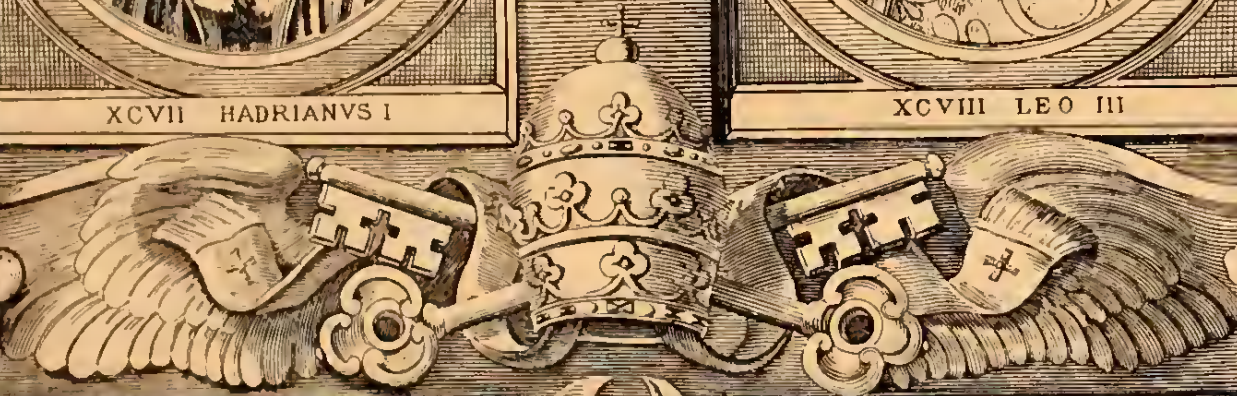
XCVIII LEO III

XCIX STEPHANVS IV

C. PASCALIS I

A Anastasio, nec mortis nec sepulturæ diem noante, expresse autem osserente, quod Sergius in monasterium Clivi-Scauro deportatus, et postmodum in cellarium Lateranense deductus, illic usque ad transitum præ-nominati Pontificis extitit.

2 Cantelius noster Part. 2 Dissert. 2 cap. 2, studiosè agens de Supposititia Constantini Magni Donatione, tam ambiguè eruditorum iudiciis agitata; cujus auctorem hominem Græcum recentiorum Boronius fuisse censuit; alii Joannem Diaconum, et quidem ex consensu tum Pauli Pontificis, tum Pippini Regis; utrorumque sententiis verosimili rotiocinio confutatis suam denique conjecturam hanc profert, nom absimilem vero: Aistulphus Longobardorum Rex Ravenna ceterisque exarchatus urbibus potitus, in Pontificiam ditionem irrumpit anno DCCLII, extrema quæque Romanis minitans, nisi se suaque dedant. Missi a Stephano semel atque iterum de pace ineunda legati, sed conditiones pacis ab eo aut non admissæ aut violatæ. Misit Constantinopolim Pontifex ad Imperatorem Græcum ut cladem ab urbe exitiumque prohiberet, sed frustra; nihil a Græcis auxilii datum. Hoc in Urbem ut allatum est, omnia plena erant timoris et metus. Tum aut Joannes Diaconus, qui paulo post ad Pipinum est missus, aut alius nescio quis Donationem illam procudit. Fingendæ vero duplex causa potissimum fuit: altera, ut populum, qui et officii specie et pietatis facile ducitur, ad refutandos Aistulphi impetus erigeret; altera, ne quis e Proceribus Romanis augendæ potentiæ studio cieret in Urbe tumultus tyrannidemque affectaret: ipse enim e publica re fore visum est, si summa rerum penes unum esset Romanum Antistitem. Minimum tamen esse præsidii in supposititia Donatione ratus Pontifex, ad Pipinum contendit in Galliam: Aistulphus a Pipino acie victus est: Ravenna ceteraque oppida tradita Stephano. Hæc opinio verane sit an

Donatio Constantini fictitia,

B
qua occasione et quo auctore,

secus, tuum esto lector iudicium. Helle sane cum omnibus quæ ad eam donationem pertinent consonant omnia, nec iis quibus aliæ laborat vitis. Nec Adrianus in Capitulis Angliramo datis, nec Nicolaus in Epistola ad Michaelem Imperatorem hujus Donationis meninerunt; pudit scilicet sanctissimos Pontificis hujusmodi commentis tueri jura sua, quæ tot Francorum Regum edictis sacra esse et rata noverant. Potuit tamen illius meminisse Hincmarus, potuit et Leo IX, quorum utroque Constantini esse falso putavit; quod ille procul abesset ab Urbe, hic multo post vixerit: potuit et aliquando pest inter collectas a Mercatore Epistolas inseri. Nulla inde sive malæ fraudis nota aut Stephano Pontifici, aut Pipino inuritur, quibus insciis conficta est: unde quidquid in ea vitii est, non Romanis Præsulibus, sed Joanni Diacono adscribit Otto III. Præterea stylus ipse quo contexta est, totiusque scriptio-nis color, an non prodit cam, quam dixit, ætatem, qua nationum exterarum colluvies, voces, ubi usu Romano abhorrentes, in Latium invexerat? Hactenus Cantellius, pauca et levia quæ possent objici rationabiliter diluens.

3 Interpontificio, Stephani hujus obitum secuto, pleraque Anastasii exemplaria dies unum, MS. nostrum etiam unum adscribit, et interim ipsi Pontificatui illius, supra annos et menses prænotatos, tribuunt dies xxviii vel saltem xxvii. Cum ergo alteruter numerus minui debeat, ut successoris Ordinatio in Dominicam cadat, quam hoc ætate adeo sancte vidimus observatam; vacantis Sedis solum dies u posui, liberum tamen unicuique relinquo detrahere aliquot dies ipsi Stephano, ut longius Interpontificium habeatur, modone ultra proximam Dominicam differatur sequens Ordinatio; quod fiet si Stephanus obiisse dicatur xxx Januarii, et mensis in quarto suo anno sexti die xxviii, pro quo facile xxviii obrepisse potuit.

D
STEPHANUS III.

causa hoc tempore.

E
Interpontificii ratio.

XCVII HADRIANUS I.

HADRIANUS, S. R. E. Diaconus, natione Romanus, ex patre Theodoro, Constantino Copronymo et Leone imperantibus, ordinatus anno DCCLXXII, die unum Februarii in Dominica; sedit annos XXIII, menses X, dies XVII; obiit imperante Constantino Irenes filio anno DCCLXXXII, XXII Decembris, Indictione IV; fortassis IIII Januarii, sepultus in Basilica B. Petri Apostoli: et vacavit Sedes dumtaxat die I.

Ab an. 772 ad 795, an. 23, m. 10, dies 17.

Hic jam fere nobis convenit cum Baranio, qui XXII Decembris mortuum Hadrianum credit, quia pleraque Anastasii exemplaria sepultum eum dicunt un Kalendas Januarii, et ipse sepultum intelligit mortuum. Equidem mox dicam vocis illius sensum apud Anastasium mutari post hunc Pontificatum; ut posthac intelligi mortuus Pontifex debeat, quo dicitur sepultus: id tamen hic etiam factum non potest sustineri, nisi pro XII diebus Pontificatus leges XIII, quod nusquam invenitur; velis que Leonem festo S. Stephani, electam esse, eodem quo Hadrianus obiit die, quod non videntur dissimulaturi auctores Catalogorum fuisse. Ergo in festo Nativitatis mortuum Hadrianum, in die S. Stephani electum Leonem, et sequenti S. Joannis (quæ Dominica erat) ordinatum dicimus; adeoque necdum agnoscimus eo die quemquam mortuum, quo sepultum Anastasius dicit. Non dissimulaverim tamen sepulturam tom solennem, ut præ die mortis ex antiquo usu fuerit consignata litteris, ægre factam videri postridie obitus: Propylæum Maji.

Ratio temporis,

Interpontificii et sepulture.

quapropter non omnino negligendum censeo, quod Corder Thuanus unus Hadriani sepulturam conferat non in un Kal. Januarii, sed un Idus Junii ubi si legas un Idus Januarii (facile enim Jan. in Jun. converti potuit, non item Kal. in Id.) habebis congruam sepulture solenni diem un Januarii, XII a morte, et proximam post festum Epiphaniæ nulloque majori Officio impeditam, quod mihi vehementer placeret: Quamquam nec ipsa dilata solennis sepulture usque in sextum mensem multum habeat incredibilitatis.

2 Romanus Canonicus in Basilicæ Vaticane descriptione, qualis erat tempore Eugenii III, postquam descripsit oratorium S. Leonis Papæ IV num. 12 sic progredatur, juxta hoc est oratorium et fuit altare S. Hadriani Martyris: et est sepulcrum beatæ recordationis D. Hadriani Papæ primi: de quo habetur hoc Epitaphium:

Hic Pater Ecclesiæ, Romæ decus, inclitus auctor, HADRIANUS requiem, Papa beatus, habet. Vir, cui vita decus, pius lux, gloria Christus;

Sepulcrum in Vaticano,

cum Epitaphio

A
HADRIANUS I.

Pastor Apostolicus, promptus ad omne bonum.
Nobilis ex magna genitus nam gente parentum,
Sed sacris longe nobilior meritis;
Exornare studens devoto pectore Pastor
Semper ubique suo templa sacrata Deo;
Ecclesiis donis, populos et dogmate sancto
Imbuit, et cunctis pandit ad astra viam.
Pauperibus largus, nulli pietate secundus,
Et pro plebe sacris pervigil in precibus.
Doctrinis, opibus, muris, erexerat arces,
Urbs, caput orbis, honor, inclita Roma, tuas.

3 *Eidem sepulcro exornando, ipse etiam Carolus Magnus, tamquam filius patri, insigne composuit Epitaphium: quod procul dubio ibidem aliquando pendit, Romani autem Canonici ætate non legebatur amplius: quare, licet etiam relatum a Baronio juvat hic atterere.*

Mors cui nil nocuit, Christi quæ morte perempta [est,

Carolus
Mogeus,

Janua sed vitæ mox melioris erat;
Post patrem lacrymans CAROLUS hæc carmina scripsi:

Tu mihi dulcis amor, te modo plango, Pater.
Tu memor esto mei: sequitur te mens mea sem-

B

allud pangit,
tamquam
filius patri,

Cum Christio teneat regna beata poli.

To Clerus, populus, magno dilexit amore:

Omnibus unus amor, optime Præsul, eras.

Nomina jungo simul titulis, clarissime, nostra;

HADRIANUS, CAROLUS, Rex ego, tuque Pater.

Quisque legas versus, devoto pectore supplex;

Amborum, mitis, dic, miserere, Deus.

Hæc tua nunc teneat requies, carissime, membra,

Cum Sanctis anima gaudeat alma Dei.

Ultima quippe tuas donec tuba clamet in aures,

Principe cum Petro surgo videre Deum;

Auditorus eris vocem, scio, Judicis almam,

Intra nunc Domini gaudia magna tui,

Tum memor esto tui nati, Pater optime, posco:

Cum patre, dic, natus pergat et iste, meus.

O pete regna, Pater felix, cælestia Christi,

Inde tuum precibus auxiliare gregem:

Dum sol ignicomo rutilus splendet ab arce,

Laus tua, sancte Pater, semper in orbe manet.

4 *Hinc Epitaphio, sicut a Baronio refertur, additur, quæ ad rem nostram potissimum facit, hæc Chronologica clausula. Sedit beato memoriæ Hadrianus Papa annos xxiii, menses x, dies xvii: obiit vii Kal. Jan. quæ verba Romæ addita creda; ubi, quin mortuus sit adeoque et sepultus dubitari non potest, quia constat altero quo obiit die Electum successorem et tertio ordinatum esse. Errarunt ergo nominis identitate decepti Nonantulani illi monachi, qui Hadriani Papæ, in suo monasterio sepulti, mortem et miracula describentes, ei aptarunt Vitam et gesta Hadriani I, tam prosa quam carmine, in iis quæ extant*

C

Nonantulanum
circa
eum error.

apud Ughellum monumentis, dandis ad unum Julii; quem D errorem corrigentes posteri venerantur sub altari suo majori collocatum corpus, tamquam corpus Hadriani Papæ III, quem certo constat in Æmilia peregre mortuum esse et sepultum.

3 *Extat in Appendice antiquæ Lect. pag. 1163 Hadriani simul et Caroli insignis memoria, anno ut videtur DCCLXXII scripta, cum prima vice Romam venit Carolus; quæ quia disquisitioni historicæ suggerit aliquid, hactenus a nemine animadversum, ipsam hic plocet transcribere.*

Cælorum Dominus, qui cum Patre condidit orbem, [bem, *Votum ejus pro Carolo Rege,*

Disponit terras, Virgine natus homo:

Utque Sacerdotum Regumque est stirpe creatus,

Providus huic mundo, curat utrumque geri.

Tradit oves fidei Petro Pastore regendas,

Quas vice HADRIANO crederet ille sua:

Quin et Romanum largitur in urbe fideli

* Imperium famulis, qui placere sibi:

Quod CAROLUS mire præcellentissimus hic Rex

Suscipiet, dextra glorificante Petri:

Pro cujus vita triumphisque hæc numerata regia

Obtulit Antistes, congrua rite sibi. E

Pontificatura istic. ubi Imperium posui, legit Collector antiquarum lectionum. Ast hoc neque cum veritate consistit, neque Grammaticæ leges (ut de Poeticis tacem) componere sinunt cum relativo pronomine quod. Substituenda igitur vox alia est, quæ salvet utrasque: alia autem non occurrit aptior, quam vox Imperium: non quasi vel prophetaverit Poeta, de re post sexennium dumtaxat futura, aut propheta se fingens post annum MCCC ista primum scripserit: sed quia revera actum ob Hadriano fuerit, de resuscitando Occidentali Imperio in persona Caroli; neque actum tantum, sed et decretum ac publice notum; licet ex causis supervenientibus eo vivente peractum nihil sit.

cum iudicio
Imperii eidem
destinati.

6 Porro ex eo quod absque ullo intervallo temporis, mortuo Hadriano susceptus statim Leo sit, evidenter concludes, falsissimum esse Sigeberti assertum ad an. 773, ex eodemque vel simili fonte per eorum Sigeberto Gratianum, relatum in Decreto dist. 63 cap. Hadrianus, iisdem fere verbis, scilicet quod Hadrianus cum universa Synodo tradiderunt Carolo jus et potestatem eligendi summum Pontificem et ordinandi Apostolicam Sedem.... insuper Archiepiscopos et Episcopos per singulas Provincias ab eo investituram accipere definiit, et ut nisi a Rege laudetur et F investiatur Episcopus a nemine consecratur; et quicumque contra hæc decretum ageret anathematis vinculo innodavit. Apparet cujus surfuris ea sint: quem qui plenius voluerit excussum videre, Natalem Alexandrum legat in Hadriano sec. 8 pag. 51 et seqq. ubi ex ipsiusmet Hadriani ad Carolum litteris, anno DCCLXXIII datis discet, in speciali causa Ravennatis Archiepiscopi tale quid petenti Regi negatum esse.

Figmentum
de investitu-
ris Carolo
concessis.

XCVIII LEO III

LEO, S. R. E. Presbyter, natione Romanus, ex patre Azuppio, imperante Constantino filio Irenes, ordinatus xxiii Decembris, festo S. Joannis Evangelistæ et Dominico Ilic, anno dccxcii; sedit annos xx, menses ii, dies xii; obiit xi Junii, Indictione ix, anno dcccxi, sepultus in ecclesia S. Petri: et cessavit Episcopatus dies x.

Ab an. 795
ad 816 an.
70, men. 5,
dies 16.

Leonis et
Caroli magno
expressa in
triclinio La-
teranen.

T Translati a Leone in Carolum Magnum Imperii monumentum insigne, ad ea quæ Bellarminus collegit testimonia, addidisse credit Nicolaus Alemanni, libro de Parietibus Lateranen. a Francisco Card.

Barberino restitutus, quod in triclinio Leoniano, musivo (ut vocant) seu tessellato opere expressum cernitur ut hic vides. Ego vero existimo, hanc picturam aliquanto prioris esse temporis; factamque oc casione

A

B

non Imperii collati, sed vexilli antea donati monumentum:

occasione splendidissimorum iuenerum, quæ misit Leoni gratulabundus Carolus anno dccxcii, per Angilbertum dilectum Abbatem suum, uti *Annales Francorum* referunt, postquam ab eo, suam Ordinationem missa legatione significante, acceperat Claves confessionis S. Petri et vexillum Romanæ urbis: hanc enim solam vexilli missionem actio illa exprimit, et titulus Regis, non Augusti vel Imperatoris. Cetera quibus idem Alemanni in festis Natalitiis anni dccxcix et coronatum a Leone et unctum Carolum probat, apud eum legi possunt. Ex iis ad nostram rem et ad suspectanda falsi nonnulla diplomato, in quibus vel Pippinus Rex, vel alii ante eum Francorum Reges, oppellantur Imperatores, facit, quod Ludovicus Junior, Caroli pronepos, scribit ad Basilium Græcorum Imperatorem his verbis: Francorum Principes primo Reges, deinde Imperatores dicti sunt: ii dumtaxat, qui a Romano Pontifice ad hoc oleo sancto perfusi sunt: in qua etiam Carolus Magus abavus noster, unctione ejusmodi per summum Pontificem delibutus primus et Christus Domini factus est.

C

in quo notabilis diversitas diadematis rotundi et quadrati,

2 Reliquas dicti emblematis partes, accurate explicatas et scriptorum antiquorum locis illustratas, vide apud prædictum Auctorem. Unum in similibus veterum picturis observandum noto, videlicet S. Petro, tamquam in caelis jam æternum Beato, diadema circum caput pingi rotundum; est enim circulus æternitatis symbolum: Leoni autem et Carolo, post caput poni quadratam pilam tamquam adhuc viventibus, adeoque mutationi obnoxius, sed tamen in petra quæ Christus est firmatis, ad constantem fidei virtutisque tenorem exprimendum. Labet autem in hujus observationis jam ante in S. Gregorio delibata majorem confirmationem exemplum addere, ex vetustissimo codice Cassinensi, ante annos saltem septingentos descripto, ubi hæc miniata invenitur imago, repræsentans Joannem Abbatem, cum cujus jussu codex ipse descriptus est, ut adhuc viventem, ante S. Benedictum, Levitico seu Diaconali schemate expressum, cum rotundo diademate, æternæ felicitatis, mortuo pridem acquisitæ, symbolo.

mutatio sinistra in dexteram ut honoratorem facta sub Leone,

3 Quoniam autem ad picturas deflexit oratio, non possum, utpote rem ad hæc tempora pertinentem, omittere, quod vir eruditissimus mihi quæ dum vixit amicissimus Joannes Lucius, communicavit observatum a se: scilicet in ecclesiis antiquis Romæ superstitionibus, ante annum Domini dccc confectis, inter imagines sacras operis musivi digniorem locum obtinere eas, quæ

D
LEO III.

E

ad sinistram sitæ sunt: quæ autem tempore Leoais Papæ tertii confectæ fuerunt e contrario dextram pro digniori habere: posteriores autem deuno antiquo more pro digniori sinistra: sicque continuatum esse usque ad Pontificatum Nicolai Quarti, anno mcccxxxviii electi, cujus tempore iterum locus dignior dextræ delatus sit, et ab inde continuatus usque ad hodiernum diem. Cumque Leonem Tertium antiquum morem perperam mutasse credendum non sit, neque causam vel occasionem aliquis referat, duæ afferuntur conjecturæ, inquit Lucius. Prima: Quod sicuti Leo, a Græcis animo alienatus, Imperium, ipsis inconsultis, Francis detulit; ita quoque locum digniorem sinistra, communem cum Græcis (quem hodie usque servant) mutare voluerit. Secunda: Quod cum idem Leo ad Carolum Magnum in Germaniam progressus fuerit, ejusque ope in Sedem suam restitutus sit, hunc morem, dextræ digniorem locum deferendi, apud Francos repererit; ipsisque gratificaturus, ut Ecclesiam Romanam cum Occidentalibus sibi obsequentibus conformaret, mutaverit antiquum morem. In qua re quia non est attendendus mos, qui in incessu vel congressibus inter viventes pro diversitate temporum et nationum observatus ab auctoribus refertur; vel imaginum mobilium, quæ pro arbitrio disponi possunt; sed sculptarum vel pictarum, quæ fixæ semper eodem ordine conspiciuntur; ideo præbat prædictus Joannes Lucius informari, an aliquis Auctor describat quo ordine sacræ imagines in Ecclesiis Galliæ, Germaniæ vel Hispaniæ circa tempora Caroli Magni dispositæ erant; vel an Ecclesiæ aliquæ illorum temporum reliquæ sint; in quibus, si sacræ imagines non extant, Regum saltem vel Principum sculptæ vel pictæ reperiantur, ex quarum dispositione dignosci queat, qualis mos fuerit dictarum regionum.

F

Imaginibus fixis notata,

4 Eruditis earundem regionum viris id libenter hic proposui disquirendum, ut hunc conatum curiosum amici officiosissimi etiam post mortem ejus promovam, quando ipse nihil huc faciens hactenus reperi, præter eruditam unam observationem Caroli Matri in additionibus ad *Hierolexicon* Dominiici fratris verbo Bulla, ubi ille notat Capita SS. Petri et Pauli, in ciborio Basilicæ Lateranensis, etiamnum sic asservari, sicut ea impressa exhibebimus ad Pontificatum Urbani V qui ea sub annum mcccxliv reperiit et argento includenda curavit, videlicet Paulum a dextris Petri. Quod tamen

constans esse capiti ab anno 1088.

STEPHANUS IV

A tamen ad tempus Nicolai IV pertinet, quo honoratior locus, dextræ primum datus a Leone III, et a successoribus ablatas, denuo sit eadem dextræ redditus; id non ita verum est, quin verum sit quod etiam multo citius in sigilli Pontifici in plumbo cæperit denuo apparere, vel nomen, vel imago S. Petri a dextris. Etenim Ciacconius in *Vitis Pontificum*, ab Urbano II sic exorditur eorundem sigilla repræsentare; fuit nitem Urbanus iste creatus anno MLXXXVIII, ducentis annis

ante Nicolaum IV; nec postea quidquam mutatum reperio. Leo vero ipse non tam videtur instituisse ut Petrus a dextris collocaretur, quam ejus solius, clavem humero gestantem, imaginem impressisse sigillo; pro quo alii aliud signum accepere, plerique tamen (usque ad Alexandrum II inclusive, qui obiit anno MLXXXIII) usurparunt ejusdem S. Petri effigiem, clavem a cælesti manu porrectam accipientis.

D

XCIX STEPHANUS IV

Ab aa. 816
ad 817 m. 7
diem 1.

STEPHANUS, S. R. E. Diaconus, natione Romanus, ex patre Marino, imperante Ludovico Pio in Occidente, Leone Armeno in Oriente, ordinatus xxii Junii in Dominica, anno DCCCXIII; sedit menses III, diem I; obiit xxii Januarii, anno DCCCXIII, sepultus in ecclesia S. Petri: et cessavit Episcopatus Romanus dies II.

on obiit
24 vel 25,

B Nulla, quæ prodierint hactenus, vidimus exemplaria Anastasii, in quibus notetur dies mortis: diem tamen VIII vel IX Kalendas Februarii, sub ejus nomine definiit Baronius, quasi sicdiversimode legerit; veremur autem ne fallente memoria, putaverit legisse apud Anastasium, quod in quibusdam Francorum Annalibus, Aimoni Chronicon continuantibus, legerat. Tales nos habuimus præ ceteris accuratioris, ex Monasterio Bertiniano transcriptos qui Andrea du Chesne, *Historiæ Francorum Scriptores* edere volenti, submissi in Bollandio, a filia ejus Francisco sunt inserti Tomo 3 istius operis. In his solum dicitur, quod Stephanus Papa, tertio postquam Romam venerat mense (scilicet reversus e Gallia) circiter VIII Kalendas Februarii diem obiit: cui Paschalis Papa Successor Electus, post completam solenniter Ordinationem suam, munera et excusatoriam Imperatori misit epistolam; scilicet insinuans (ut est in *Vita ipsius Ludovici*) non se voluntate ac ambitione, sed electione et populi voluntate huic succubuisse potius quam insulsiisse dignitati. Itaque non cuuctamur solos duos Interpontifici dies recipere, ad quos omnia Anastasii exemplaria illud restringunt, et ut in Dominica fuerit ordinatus successor, Stephanum mortuum credere xxii Januarii, sive XI Kalendas Februarii, ut solos III menses integre expleverit, non computato die quo obiit, quemque hic solemus computare. Istis III mensibus dum quadam Anastasiana

scilicet 22 Januarii.

exemplaria præponunt annos III, a MS. nostro et duplici Freheriano refelluntur; sed multo efficacius ab Annalium scriptoribus, ipsarumque rerum a Decessore et Successore gestarum ordine.

2 Quod sub hujus Stephani nomine apud Gratianum habetur *Decretum Distinct. 23 cap.* Quia Saucta, statuens ut Electus præsentibus Legatis Imperialibus consecratur, merito suspectum Baronius habet, ne signum schismaticorum sit, ut alia plura; cum anno mox sequenti Imperator constituisse legatur; Eum quem divina inspiratione, uno consilio et una concordia, sine aliqua promissione, ad Pontificatus ordinem elegerint, sine aliqua ambiguitate et contradictione more canonico consecrari; solum autem requisiverit, ut cum consecratus fuerit, Legati ad ipsum vel ad successores Reges Francorum dirigantur: qui, inquit, inter nos et illum amicitiam et caritatem et pacem societ, sicut temporibus piæ recordationis Domni Caroli avi nostri, sive Domni Pipini avi nostri, vel et Caroli genitoris, consuetudo erat faciendi. Addit Natalis Alexander, ad confirmationem Baronianæ suspicionis, *Florum Magistrum*, qui circa annum DCCCXX scribens de *Electionibus Episcoporum* ait: In Romana Ecclesia usque in præsentem diem cernimus, absque interrogatione Principis, solo dispositionis divinæ judicio et fidelium suffragio, legitime Pontifices consecrari.

Decretum ejus suspectum de imposturæ.

E

F

C PASCHALIS I

Ab an. 817
ad 824 an. 7,
m. 3, d. 17

PASCHALIS, natione Romanus, ex Patre Bonoso, sub eisdem quibus decessor Imperatoribus, ordinatus anno DCCCXXII, die xxii Januarii in Dominica; sedit annos III, menses III, dies XIII: obiit anno DCCCXXII, die I Maji: sepultus in ecclesia S. Praxedis xiv Maji, quo et colitur: et cessavit Episcopatus ejus dies III, in mense Junio, Indictione II, id est usque ad IV diem mensis Junii.

Ratio temporis

Menses et dies prædictos habet MS. nostrum, cum Barberiniano, Regio, Thvano, ac Mazeriniano MSS. cum alibi menses III, dies XIII legantur: qui non ita commedum habent certum. Baronius priorem lectionem secutus, quia credidit Stephanum obiisse IX vel VIII Kalend. Februarii, u eorundem Calendarum creatum

facit Paschalem, et mortuum pridie Idus id est XII Maji.

2 Idem Baronius, XII Kalendas Junias sive XIX Maji, creatum Successorem putat, nulla habita ratione verborum a nobis ex Anastasio relatorum fortassis propter menda quibus illa vitiarunt antiquiores librarii, dum forte descripserunt, dies quatuor in mense Jan.

et interpontifici.

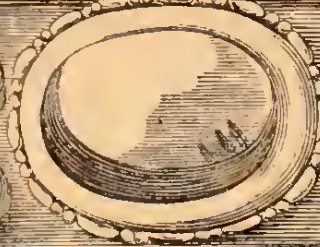
Indict.

CI EVGENIVS II

CII VALENTINVS I

CIII GREGORIVS IV

CIV SERGIVS II

A Indict. 1. *Sed facile fuit pro Jun. obrepere Jan. et 1 pro II : phrasis autem ipsa non ita facile potuit alterari, qua clare videtur significari usque ad quantum alicujus sequentis mensis diem dilatatam successoris Ordinationem. Hoc etiam facile persuadebunt turbæ, subortæ, ex discordia factionum, per quas, sicut scribitur in gestis Ludovici Imperatoris, duo per contentionem electi fuerunt : Eugenius tamen Presbyter, vincente Nobilium parte, subrogatus est et ordinatus. Non meminit contentionis hujus auctor Vitæ ab Anastasio transcriptæ; eoque ipso satis probat, non fuisse hoc veri nominis schisma, quamvis etiam post Ordinationem unius e duobus Electis dissensiones duraverint, adversa parte recusante Pontificem agnoscere Paschalem; adeo ut cum xxiii Junii, Quirinus Subdiaconus, unus ex Paschalis defuncti ad Imperatorem legatis, attulisset Imperatori nuntium Ordinationis cum dicta contentione peractæ; necesse hic judicaret, filium unum Lotharium Romam mittere ad res componendas; atque electionum Pontificiarum tranquillitatem imposterum stabilendam.*

3 Quod ad sepulturam attinet, hanc ei in ecclesia S. Petri datam, legimus quidem in Anastasio : sed Romanus Presbyter, in illius ecclesiæ descriptione, inter Pontifices ibi sepultos, Paschalem non numerat : et

sepultura Paschalis ad S. Praxedem.

B

D Ludovicus Jacob in Bibliotheca Pontificia asserit, quod in ecclesia S. Praxedis, apud monachos Vallis-umbrosæ, legit sequentem inscriptionem, supra magnam tumbam ad ingressum sacelli sacræ columnæ D. N. Jesu Christi appositam.

S. PASCHALIS PP. I.

Est ea fortasse temporis longe posterioris inscriptio; et hodie non invenitur amplius (uti post diligens examen comperi) fidem tamen facile traditioni dabit de corpore istic non tantum jam quiescente, sed ab initio ibidem, et quidem de suprema ejus voluntate deposito, qui legerit apud Anastasium, quomodo dictam ecclesiam jamjam casuram a fundamentis renovarit, multis Sanctorum corporibus a se requisitis inventisque ditavit, fundatoque ad eam Græcorum Monachorum monasterio auzerit, plurima ei conferens prædia, et possessionum loca, urbana vel rusticana. Dici autem potest, vel Anastasium vel ejus transcriptores, abreptos diuturna consuetudine adscribendi Pontificum sepulturas ecclesiæ S. Petri, hic aberrasse, plus scribendo quam legerant apud antiquiores.

E

CI EUGENIUS II

EUGENIUS, natione Romanus, ex patre Boemundo, S. R. E. Archipresbyter, tituli S. Sabinæ, imperantibus Ludovico Pio et Michaelo Balbo, ordinatus anno DCCCXXII, die 11 Junii in Dominica; sedit annos III, menses II, dies XXIII; obiit XXII Augusti, anno DCCCXXVII : et cessavit Episcopatus dies III : ipse ad S. Sabinam sepultus videtur.

Ab an. 824 ad 827 an. 3, men. 2, dies 23.

Baronius, qui Pontificatam ejus inchoarat XIX Maji, non potuit eum extendere ultra XI Augusti : et nullum vacantis Episcopatus inveniens annotatum tempus, existimavit vix una die dilatam Successoris creationem : quæ argumentandi ratio si subsisteret, idem esset de omnibus deinceps consequentibus dicendum, post quorum mortem nulla determinatur vacatio, negligentibus eum notare iis qui Pontificum Catalogum prosecuti sunt. Quia igitur Lotharius Ludovici filius, Romæ existens, sub exilii pæna edixit (sicut Constitutionis ejus verba refert Sigonius) ut ad electionem Pontificis nemo audeat venire, neque liber neque servus, qui aliquod impedimentum inferant, exceptis illis tantum Romanis, quibus antiqua fuit consuetudo concessa per Constitutionem Sanctorum Patrum eligendi Pontificem; existimo ex vi hujus decreti, legitimo tempore, id est statim ab exequiis temporariis tertio post mortem Eugenii die celebratis convenisse ad novi Pontificis electionem eos quorum id jus erat; proximaque Dominica ordinatum qui fuerat electus.

Mos veniendi ad Electionem novi, 3 die post mortem defuncti,

C

2 Moram certe aliquam innuit Anastasius, cum ait, quod omnibus quæ circa Electum explenda erant rite ac veneranter peractis, magna sobrietas, magna in totius sexus et ætatis populo lætitia mansit (utique per dies aliquot Electionem secutos) ejusque Consecrationis die sereno jam illucescente, cum lumine, jam dictum Antistitem ad B. Petri Apostolorum Principis ecclesiam a Palatio deducens omnes pariter Romani, majestate divina auxiliante, in alto throno summum consecraverunt Pontificem. Hanc porro formam tertiam post mortem Pontificis die peractisque exequiis conveniendi ad novi Electionem, et proxima post hanc Dominica procedendi ad Electi Consecrationem, deinceps credemus observatam, quoad usque magna ali-

proxima deinde Dominicæ consecrandi Electum.

qua ratio cogat longius Interpontificium definire : ubi enim per conjecturam agendum est, non video regulam aptiorem ullam, cui passim chronologiam aptare.

3 Ritum seu verus superstitionem Probationis per aquam habet Mabillonus Tom. 1 Analect. ex Remigianis membranis, seculo IX exaratis, ex iisdemque credit institutorem ejus fuisse hunc Eugenium II. Sed Alexandro Natali videtur jure merito incredibile, quod ille illi instituerit, ut sic probandi communicentur dicendo, Corpus hic et Sanguis D. N. Jesu Christi sit vobis ad probationem hodie, idemque institutione hujusmodi cavere voluerit, ut imposterum nulli liceat super Sanctum altare manum ponere, neque super Reliquias vel Sanctorum corpora jurare. Sed neque crederim verum esse, quod hoc judicium atque examinationem Dominus Apostolicas, quicumque demum, misit in Franciam, ut non violarentur sacra altaria Sanctorum, licet id habeat Collex aliquis Antissiodorensis; tum ob causam jam dictam, tum quia credibile non est ullum Romanum Pontificem hoc in genere minus circumspexit fuisse, ne dicam minus religiosum, quam fuit Imperator, qui anno DCCCXXXIX a Missis suis interdici mandavit, ne ulterius fiat examen aquæ frigidæ, quod hactenus faciebant.

Affectum Eugenio ut Institori examini per frigidam.

F

4 Non numeratur hic Pontifex a Romano Presbytero inter eos, qui Vaticanam Basilicam sui corporis deposito honestarunt; neque id si fuisset, tacuisset Anastasius, qui sua fere videtur ex ejusdem ecclesiæ monumentis compilasse. Itaque conjectura ducor haud parum verosimili, quod qui tempore sui Presbyteratus tenuit ecclesiam S. Sabinæ Martyris, positam in Aventino monte, eamque dispensante Deo post Pontificalem sibi attributam gratiam ad meliorem cultum perduxit, et pieturis undique decoravit, atque ibidem ciborium (id est ingens tabernaculum supra altare et corpus

Sepultura ejus apud S. Sabinam?

A corpus Sanctæ Martyris) ex argento purissimo obtulit; ibidem etiam voluerit tumulari, exemplo decessoris in æde S. Praxedis similiter sepulti. Esto utrumque Vaticano adscribat Aringus lib. 2 Romæ subterraneæ cap. 8.

Tempus Sedis. Pleraque Anastasii exemplaria, unico Barberiniano excepto, pro tribus, quatuor annos assignant huic Pontificatui: sed errorem recte notavit Baronius, quem dicere possis ex olio fluxisse errore, quo mors Paschalis adscripta fuerat Indictioni 1, id est anno DCCCXIII. Verum præter Anastasii mentem mendum istud irrepsisse in ejus Catalogum, non tantum persuadere ex annorum numero, quos ipse attribuit eidem Paschalis: sed etiam ex Vita Sergii II, ubi illius decessores omnes, sub quibus adolevit floruitque, commemorantur: et expresse dicitur, quod Eugenius, cum in Pontificio tribus perdurasset annis, Valentinus Sedis ipsius Pontifex consecratur. Quod autem Au-

gusto mense decesserit Eugenius, attestantur etiam D Bertiniani Annales, hoc tempore scribi cepti, et anno DCCCLXXXII absoluti.

6 Hic denaum certo occurrit illo notabilis mutatio Mutatio styli. styli apud Anastasium, quam supra insinuavi, ut intelligi debeat vere dies mortis qui nominatur ab illo; licet ceptæ semel phrasi insistens, pergat oppellare diem sepulturæ. Etenim cum dixisset Leonem ordinatum in festo S. Joannis, id est XXIII Decembris, sedisse autem annos XX, menses U, dies XII; non potuit post memoratam sepulturam, eidem in Basilica S. Petri datam, subjungere uti solebat, pridie Idus Junii, id est diem ipsum XII Junii, quo Pontificatus finem accepit, nisi hic fuerit dies mortis. Ergo sine scrupulo mortuos Pontifices sequeates dicemus eo die, quo sepultos dicere Anastasius videtur: ipsum autem Sepulturæ diem, tomquam post hac annotari desitum, taciti etiam præteribimus.

CII VALENTINUS I

B VALENTINUS, natione Romanus, ex patre Petro, de Regione Vialata, S. R. E. Archidiaconus, Pontifex ordinatus i Septembris in Dominica, anno DCCXXII; iisdem qui supra nominantur imperantibus, sedit dies XL, mortuus x Octobris: et cessavit Episcopatus menses II, dies XXU.

Anno 827
dies 40.

Eamdem hujus Pontificatus brevitatem confirmant præcitati Annales Bertiniani his verbis: In Eugenio locum Valentinus Diaconus a Romanis Electus vix unum (id est vix amplius quam unum) mensem in Pontificatu complevit: quo defuncto, Gregorius Presbyter Tituli * S. Marcelli Electus, sed non prius ordinatus est, quam Legatus Imperatoris Romam venit, et Electionem populi, qualis esset, examinavit.

Ratta temporis.

* Anast.
Marcel

Interpontificii
longioris
causa.

2 Degebat tum temporis Imperator, uti ex iisdem Annalibus constat, in Gallia, circa Compendium, Carisiacum, ceteraque his vicina Palatia usque ad hiberni temporis initium conversatus: non est igitur credibile mandatum istud ob ea profectum post intellectam Valentini Electionem; prius enim quam ipse eum intelligeret, poterat Consecratio Romæ facta fuisse. Dixerim potius, Valentinum, haud diu post Consecrationem, capisse mortaliter ægiotare, ita ut valetudinis desperata nuntius ad Imperatorem perlatus fuerit illo adhuc vivente; qui continuo suis Romæ ministris mandavit ut illo moriente et successore Electo, intimarent Clero ac populo Romano, voluntatem suam de suspendenda Consecratione quoad per Legatum ad hoc missum eam examinasset: atque ita, quamvis cessantis Pontificii tempus apud Anastasium non exprimatur, facile credi poterit, tempus vacationis designatum a nobis cum respectu ad sequentem Pontificatum, quem incipiendum putamus v Januarii sequentis anni.

3 Porro novus Auctor, qui vitam Successorum duorum scripsit, ut sunt apud Anastasium, annos dumtaxat integros numeravit, nulla habita paucorum qui eos excedebant dierum ratione (quis enim credat, præcise in sui Natalis recursu mortuum Pontificem non unum, sed geminum, et hoc consequenter?) Stylo etiam a prioribus Vitis diverso usus, non videtur dictos annos notasse in principio (ubi tamen Anastasius eos etiam posuit, ut eadem qua ceteros Pontificatus formula etiam hos ordiretur) sed in fine, hac phrasi. Qui beatissimus Pontifex, postquam Sedem Romanam et Apostolicam annos sexdecim gloriosissime rexit, ex hac luce subtractus ad æternam migravit requiem, Gregorius scilicet; Sergius vero, postquam... annos tres. Non dubitabimus igitur eos dies ipsis addere, quos verosimili conjectura, ex certo Leonis IV initio ducta, cum respectu ad Dominicas quibus utrumque consecratum æstimamus, omissos opinamur.

Novi auctoris
stylus hic
diversus, et
omissi dies.

4 Baronius xi Augusti creatum Valentinum existimans, mortuum credit xx Septembris, et nescio ex quo Auctore sumpsit vacantis Sedis dies solum III. Quo autem loco sepultus fuerit nullo hactenus indicio compertum est: nec datur facultas conjectandi, quamdiu etiam ignoratus Titulus, quem Cardinalis Diaconus tenuit.

Sepultura
incerta.

CIII GREGORIUS IV

GREGORIUS, natione Romanus, ex patre Joanne, S. R. E. Presbyter tit. S. Marc Confessoris atque Pontificis, imperantibus Ludovico Pio et Michaela Balbo; ordinatus anno DCCCXXIII, die u Januarii, in Vigilia Epiphaniæ eademque Dominica; sedit annos XII, dies III: obiit anno DCCCXLIII, XI Januarii, sepultus in Basilica B. Petri: et cessavit Episcopatus dies XII.

Ab an. 828
ad 844 an.
16, dies 7.

Brevis Inter-
pontificii
ratio,

Hunc vacationis terminum licet Anastasiana exemplaria edita reticeant, habemus tamen in duplici Freheriano duplicique Thuano MS. nec non Regio ac Mazariniano atque in MS. nostro: cumque idem nos commode deducat ad sequentis Pontificatus, initium aliunde certum, eum sine cunctatione recepimus; putamusque Romanos accelerata Ordinatione Sergii, post Gregorium Electi, cavere voluisse, ne in consequentiam traheretur ab Imperatore Lothario, quod pater ejus fecerat post mortem Valentini Papæ, suspendendo Ordinationem hujus Gregorii, donec examinasset ipse per Missos suos quam rite fuisset Electus. Factum autem displicuisse Imperatori, idemque mandatum severius fuisse renovatum, infra dicemus post mortem Sergii.

a Baronio ad
m. 4, d.
16 gratis
protracti.

2 Baronius, qui præcedentes Pontificatus omnes nimium acceleraverat, et Gregorium mox suffecerat Valentino, et quidem die XXIV Septembris, anno DCCCXXVII; eodem quoque die revertente, post annos XVI, mori eum facit, Sedemque vacare usque ad X Februarii sequentis, id est per menses IV, dies XVI, nullo tantæ dilationis auctore vel argumento allato. Quare hic ab ejus sententia sine scrupulo discedimus. Interimannum

successionis mox secutæ confirmant Annales Bertiniani, dum scribunt an. DCCCXXXIV quod Gregorius Romanus Ecclesiæ Pontifex decessit, cui succedens Sergius in eadem Sede constituitur.

3 Quod hic Gregorius anno DCCCXXXIII montes transierit, pacificaturus Ludovicum Pium Imperatorem et filios ejus, cum eoque egerit in campo magno, qui est inter Argentariam et Basileam, ex Thegano cævo novimus; et quomodo post breve colloquium, Imperatorem quidem Pontifex honoravit magnis et innumeris donis; postquam vero uterque rediit ad tabernaculum suum misit ei Imperator Regalia dona; mox autem narratur quomodo patrem filii captivarint; ut nulla sit apparentia quod in hoc tempus quadrent verba cujusdam historici Fragmenti Tom. I Analectorum Mabillonii pag. 52 quæ sic habent. Tempore Ludovici Pii de Roma ad Palatium Aquisgranense venit Gregorius IV, habuitque ibi concilium de fere omnibus Prælatibus Orientalibus et omnibus Occidentalibus. Itaque veritatem hujusmodi Concilii valde incertam esse existimat Mabillonus, nec est facile illam aliunde stabilire, pro alio tempore.

E
Iter Gregorii
trans Alpes.

CIV SERGIUS II

SERGIUS, natione Romanus, ex patre Sergio Regionis quartæ, S. R. E. Archipresbyter, ejecto ex Lateranensi Palatio ejus invasore Joanne Diacono, imperantibus Michaela Theophili et Lothario Ludovici filius, ordinatus XXII Januarii, anno DCCCLII, in Dominica: sedit annos III, diem I, defunctus XXIII Januarii, anno DCCCXLIII: sepultus ad S. Petrum et cessavit Episcopatus menses II, dies XII.

F
Ab an. 844
ad 847 an.
3, dies 1.

Male fingitur
hic nomen
mutasse.

Godefridus Viterbiensis de hoc ait: Iste Papa fuit primus qui nomen suum mutavit, et sequentes omnes idem fecerunt; sed fallitur. Primus enim fuit Octavianus qui nomen Joannis XII assumpsit, integro post hunc Sergium seculo. Baronius primum exemplum datum ait a Sergio III, qui reverentiæ causa abstinerit a proprio Petri nomine: sed de Sergio IV verius id dicitur, ante quem tamen sub finem seculi X mos ille invaluerat.

Probatur obiisse
se 27 Januarii.

2 Diem mortis, a nobis notatum, Confirmant Annales Bertiniani, cum aiunt ad jam dictum annum: Sergius Romanus Pontifex VI Kalendas Februarii defungitur, et Leo in ejus locum eligitur. Interpontificii tempus, in editis Anastasii exemplaribus deest: sed in duplici Freheriano, MS. Thuano uno, atque in codice nostro, inveniuntur menses II, dies XV:

quos tenemus, ut perveniamus ad diem XII Aprilis, quo fuit ordinatus Leo itaque hic, juxta adscriptos ejus Pontificatus annorum, mensium ac dierum numeros, obierit XVI Kalendas Augusti, quemadmodum de eo scribit, non jam alius, sed ipsemet tunc Romæ florens Anastasius.

3 Cardinalis Baronius hoc ejus Epitaphium profert, jam olim inventum in altari S. Xysti, quod erat ante ecclesiam S. Martini in iatrouitu Basilicæ B. Petri juxta ferratam, ornatum a Pascali Papa I, post deprædationem cæmeterii S. Calixti.

Epitaphium.

Sergius en junior Præsul et plebis amator

Hoc tegitur tumulo, qui bene pavit oves.

Spes patriæ mundique decus, moderator opimus,

Divinis monitis non fuit ille piger;

Romanos Proceres non tantum fame verbi,

Rebus

A Rebus at humanis, nocte dieque, fovens.
Utque Leo sanctus, Damasus quoque Papa be-
nignus,
Hic ritum tenuit instituitque gregem.
Egentem semper studuit recreare catervam,
Preque poli ut caperet cœlica regna libens.
Jamjam pro tanto tundamus pectora palmis
Pastore amisso, vivat ut axe peli.
Nectitur ecce piis Fabirno et compare Xisto
Præsulibus, quorum spiritus astra tenet.

SERGIUS II.

rejectur
Baronii calcu-
lus.

4 Idem Baronius, diei x Februarii, ut dixi, ad-
scribit initium hujus Sergii; utque eum perducat ad
xii Aprilis, immediate suffecturus ei Leonem, supra
annos tres, mensem ei unum addit (menses ii, dies iii,
dicere debuisset) et quidem citato Anastasio, in cujus
tamen nullo exemplari ejusmodi mensis nobis comparet,
sed hanc Interpontificium quod diximus: Leonem
autem xii Aprilis ordinatum fatemur, sed pridem elec-
tum.

Interpontifi-
cium n. 2,
dies 15,

B Dicit quidem Anastasius, quod necdum is, qui
subito obierat, Pontifex ad sepulturam debitam
fuerat deportatus, et ecce omnes a novissimo usque
ad prius, una voce unaque concordia, Leonem
venerabilem Presbyterum sibi futurum Pontificem
flagitarunt, et in Lateranense palatium cum solitis
ceremoniis deduxerunt. Item quod de novi electione
Pontificis congruentes, cœperunt iterum non me-
diocriter contristari, eo quod sine Imperiali aucto-
ritate non audebant futurum consecrare Pontificem:
periculumque Romanæ urbis maxime metuebant,
ne iterum, ut olim, aliis ab hostibus obsessa fuisset;
et quod hoc timore et futuro casu eum sine per-
missu Principis Præsulem consecraverunt. Sed
addit idem, hoc eos fecisse, fidem illius, id est Prin-
cipis, sive honorem post Deum, per omnia et in
omnibus, conservantes. Nempe una alterove mense
post recessum Saracenorum, qui Sanctorum Petri et
Pauli ecclesias funditus fuerant deprædati, sub extremos
Sergii Papæ dies; alii Mauri ac Saraceni (ut habent

Ucet urbs
premeretur
a Saracenis,

Annales Bertiniani) Beneventum invaserant, et D
usque ad Romana confinia populabantur; et sub
idem tempus ex Galliis nuntiabantur continuæ clades,
eisdem per Danos Aquilaniam infestantes illatæ. Fieri
igitur facillime potuit, ut dum vel expectatur itineris
tutioris opportunitas, vel nuntii ad Imperatorem missi
aut ab hoc remissi Legati, metu, captivitate, aliisve
casibus in itinere vel reditu impediuntur, effluerint isti
duo menses; quibus cum diebus xv elapsis, cres-
centeque indies periculo novæ obsidionis, ad consecra-
tionem Electi procedendum sibi pataverint Romani,
sub protestatione, quod ea re in nullo læsam vellent
fidem et honorem Imperatori debitum.

6 Unde autem ejus offendendi metus hic, si eodem
usi fuissent jure quo ad consecrationem Sergii proces-
serant, intra paucos ab ejus electione dies? Quia sci-
licet (ut Annales Bertiniani expresse dicunt) Sergio
in Sede Apostolica ordinato, Lotharius filium suum
Ludovicum Romam cum Drogone Mediomatricorum
Episcopo direxit, acturos ne deinceps, decedente
Apostolico, quisquam illic præter sui jussionem,
Misserumque suorum præsentiam, ordinetur An-
tistes: quod et peregrisse dicuntur. Non est itaque E
valde impudentis mendacii reus Sigebertus (uti putat
Baronius) quod Ludovicum Romam missum ait ad
confirmandam Sergii Electionem; licet Ado aliam
causam alleget, ut Rex Italiæ creatus a patre, Impe-
ratoris nomen sortiretur. Utraque enim ratio consis-
tere potest, ut vere secundum Adonem jam tunc Pon-
tiffex fuerit Sergius, quando coronam imposuit
Ludovico, utpote prius a Romanis Imperatore incon-
sulto ordinatus; et tamen Lotharius eum suo nomine
confirmare prætenderit, ne videretur cessisse juri, quod
senior Ludovicus pater suus fecisse videbatur, et novo
mandato assertum ipse volebat: quod mandatum mor-
tuo Sergio, visi omnino fuissent contempsisse Romani,
nisi saltem tanto expectarent tempore, quanto alias ante
Gregorii Ordinationem ex simili mandato expecta-
verant.

propter
renovatum a
Lothario
Ludovici
mandatum.

DISSERTATIO XVII

De corporibus seu reliquiis Sanctorum, in ecclesia SS. Silvestri et Martini a Sergio II
C Romæ collocatis, et Indulgentiis ab eodem (ut prætenditur) ibidem concessis; itemque F
de Stationariis, S. Gregorio attributis.

Drogonem
Ep. Metens.
trans Alpes
Vicarium
suum facit
Sergius.

Erat unica, sed perquam insignis hujus Ponti-
ficis epistola, quam i Pontificatus anno datam
esse probat Labbeus noster. In hac consultum
cupiens quieti et bono regimini Ecclesiarum,
per trium Regum Caroli Magni Nepotum simultates
mirum in modum labefactatis, ipsorumque inter se con-
cordiam restaurare; eorum putrum, Drogonem,
Metensem Episcopum, constituit Apostolicum trans
Alpes Vicarium, et causas omnes jussit ad eum primi-
tus atque immediate deferri, priusquam ad se recurrat-
tur; neque est in tota epistola quidquam quod suspen-
ctam enim cuiquam reddere queat. Utinam possemus
idem affirmare de quodam Marmore, quod in ædificata
quondam ab eodem Pontifice ecclesia SS. Silvestri et
Martini in montibus licet videre, in hemicyclo absidis
e latere dextero; quodque ad annum 847 num. 3 lau-
dat Baronius, tamquam contineat verba eo tempore
scripta, quo nihil certius haberi posset, si verum esset.
De eo lapide interrogatus Eruditissimus Schelstratius,
eundem et alia similia veteris scripturæ atque scul-

pturæ monumenta studiosius anno MDCLXXXIII scruta-
tus, mihi asseruit xxv Julii, omnino antiquum esse
quippe cujus inscriptio, non pedibus attrita (ucc enim
lapis humi jacuit umquam, sed sub altari erectus stetit,
priusquam eo ubi nunc est transferretur) sed diuturni-
tate sola temporis exesa sit, ut patet intuenti, contexta
litteris Latino-gothicis, quales videre est in quodam la-
pide ad S. Balbinam, ante annos circiter ccl, aliisque
duobus in Capitolio positis tempore Bonifacii VIII ante
annos plures quam trecentos: qualesque fere ii sunt
quibus est inscriptus Boppardiensis lapis, semel ite-
rumque propositus in operè nostro ante Tomum 2 Apri-
lis et 3 Maji: proinde censuit fieri posse ut marmor
istud sculptum sit ibique positum, saltem ex eo tem-
pore; quo ecclesia, olim n Græcis monachis possessa,
et anno MCLXXXIV tradita RR. PP. Carmelitis,
novum cultum recepit, horum studio restituta inno-
vataque. Pro majori antiquitate illius qui judicaret,
nullo quidem id fundamento facturum aiebant, ægre ta-
men convincendum falsitatis, propterea quod certum sit
ejusmodi

Quæ in eccle-
sia SS
Silvestri et
Martini est
tabula,

sculpta saltem
ante secula
2 vel 3,

A ejusmodi characteres etiam prius in usu fuisse. Quid autem si præsumere vellet aliquis, eo lapide, ante annos CC vel CCC sculpto, innovatum fuisse vetustiorum olium, ipsius Papæ Sergii II ætate positum?

2 Id cum ex ipso lapide, quamvis coram adesset, dijudicari nequeat, aliunde petendum discrimen est: et hoc opportune suggerit Anastasius in Vita hujus Pontificis, quoad Sanctorum corpora, fere eadem habens quæ sunt in lapide; sic ut vel hic ex illo, vel ille ex ipso ea sumpserit, utrum autem factum sit utriusque inter se collatio doceat est necesse. Lapis sic habet. Temporibus Domini Sergii Junioris Papæ, recondita sunt in hoc sacro altari corpora Beati Silvestri et Martini Pontificum. Item corpora Beatissimorum Fabiani, Stephani et Soteris Martyrum ac Præsulum. Adsunt etiam corpora Asterii et Sanctissimæ filiæ ejus. Nec non corpora Sanctorum Ciriaci, Papiæ, Mauri, Largi, Smaragdi et Sociorum. Item corpora Sisinnii, Anastasii, et Innocentii Pontificum; una cum Sanctis Episcopis Quirino et Leone; pariterque Artemio, Sisiana, Pollione, Theodoro, Nicandro, Crescentianoque, Martyribus. Cum quibus adhuc reposita fuerunt corpora Beatarum Soteris, Paulinæ, Memiæ, Julianæ, Quirillæ, Theopistis ac Sophiæ Virginum et Martyrum: nec non Beatæ Quiriacæ viduæ, Beatæque Justæ, cum aliis multis utriusque sexus, quorum nomina Deo soli sunt cognita: quorum corpora sacro altari, illud ipsis dedicans, collocavit. * Sunt autem hæc Sanctorum corpora translata de cœmeterio Priscillæ via Salaria: et dictus Pontifex concessit singulis, ad hanc ecclesiam venientibus, in festivitibus istorum Sanctorum tres annos et tres quadragenas de vera Indulgentia. Nunc Anastasium Bibliothecarium audiamus, de illis ipsis Sanctorum corporibus seu corporum partibus loquentem: sic autem habet.

3 Igitur beatissimus Papa, pia devotione sollicitus, pro desiderabili dilectione SS. Silvestri et Martini, ecclesiam, quæ Sancto eorum fuerat nomini consecrata in meliorem pulchrioremque statum a fundamentis perfecit. . . . et ad honorem omnipotentis Dei, ejusdem beatissimi Silvestri Præsidis corpus, cum Beatissimo Fabiano, atque Stephano, et Sotere Martyribus ac Pontificibus, simulque Asterio Martyre, cum sacratissima filia ejus, Sanctoque Cyriaco et Mauro, Largo et Smaragdo, atque Anastasio et Innocentio Pontificibus; una cum Sancto Quirino ac Leone Episcopis, pariter Artemio [Sisiano, Pollione, Theodoro] Nicandro, Crescentiano Martyribus; cum quibus Beata Sotere, atque Paulina nec non Memmia, Juliana et Quirilla, Theophiste, Sophia, virginibus atque Martyribus; et Beata Quiriaca vidua, cum aliis multis, quorum nomina Deo soli sunt cognita, utrosque sub sacro altari dedicans consecravit. Eadem eodem modo habentur in plerisque tam excelsis quam MSS. exemplaribus; sed horum tria, puta Regium, Mazarinum, Thuanum cum MS. nostro, initio multum contracta, sic leguntur. Ipse itaque Beatissimus Pontifex ecclesiis quam plurimis innumera-bilia contulit bona. Ecclesiam denique Sanctorum Silvestri et Martini, quæ vetustate emarcuerat, a novo refecit: atque ibi cum corporibus Sanctorum Pontificum Silvestri et Martini multa alia recondidit, videlicet Fabianum atque Stephanum Martyres et Pontifices, simulque Asterium Martyrem cum sacratissima filia ejus etc. quorum nomina Deo soli sunt cognita: ibique multa obtulit dona post consecrationem ipsius ecclesiæ.

4 Prior textus, ut magis initio integer est (utpote lineas duodecim implens, prius quam ad Sanctorum enumerationem veniatur) ita etiam sincerior mihi esse videtur; utrumque tamen proferri oportuit, ut libertas

Propylæum Maji.

lectoris relinqueretur per se statuendi; primo, uter textus sincerior atque integrior sit; secundo, utrum Anastasius præ oculis haberit antiquiorem aliquam scripturam vel sculpturam (uti debuit habuisse, si eadem sit ea, saltem quoad verborum invariaturum contextum, cum ista quæ nunc in lapide legitur) an non. Hæc autem scriptura ab Anastasia, uti clarum est, differt in sequentibus punctis. I Pontificibus non Martyribus præponit Sisinnium, quem Pancirolinus dicit solum fuisse Diaconum, quemque non habet Anastasius. II Ad nomen Quiriacæ viduæ additum habet nomen Beatæ Justæ, quam fuisse matrem S. Sivestri credit Antonius Philipinus ibidem Prior in libello de ipsa ecclesia, quia ita legitur in ejusdem Sancti Legendæ apocrypha, quæ habetur sub falso nomine Eusebii Cæsariensis. Joannes autem Zonaras, auctor (ut censet Allatus) Vitæ, quæ apud Lipomanum et Surrium habetur ex Græco sub nomine Metaphrastis, fatetur, quod quinam fuerint magni illius viri parentes, et a quibus sit in lucem editus, veteri libro de eo tractante, in quem ipse incidit, non fuit declaratum, qui liber prisce admodum et simpliciter est compositus: fons tamen (ut apparet) etiam Latinæ Legendæ fuit, æque ac illa tutulentus. Sed quidquid de Justa illa sit, saltem istic posita tamquam Sancta; cum facilius sit ut transcribendo omittatur aliquid ab oscitantibus librariis, quam addatur, præsertim in congerie nominum propriorum; hætenus videmur posse in favorem istius lapidis judicare, ex ipso vel ex ipsius prototypo potius sumptum esse Anastasii contextum, quam contra; sicut enim in hujus exemplaribus multis desiderantur nomina Sisiani, Pollionis atque Theodori, sic in istis, et ceteris omnibus ad quæ fuit editio regis excusa, potuerunt omissa fuisse, per similem librarii antiquioris vel ipsiusmet Anastasii festinationem, nomina Sisinnii atque Justæ.

5 Verum quæ post * sequitur pars altera inscriptionis, non potest cum Anastasii contextu de antiquitate contendere; nec etiam præsumi desumpta esse ex antiquiori scriptura, quam Anastasius transcripserit, quamque auctores ejus qui nunc extat lapidis voluerint innovatam, dato quod eam ex Anastasio non acceperint: utpote repugnans toti Anastasiana: historix, et aliunde certius cognita veritati. Dicit enim hoc Additamentum, quod prænominatorum Sanctorum corpora sunt translata de cœmeterio Priscillæ via Salaria. Atqui asserit Anastasius corpora SS. Fabiani, Stephani, Soteris via Appia in cœmeterio Callixti fuisse sepulta; Sisinnii, ad B. Petrum Apostolum; Anastasii et Innocentii in cœmeterio ad Ursam pileatum. Præterea quod SS. Cyriaci, Largi et Smaragdi corpora, via Salaria sepulta, S. Marcellus Papa in prædium Lucinæ via Ostiensi transtulit die VII Augusti, Romano Martyrologio attestante, illic translatione tam solenni, ut licet eadem postea in Urbem delata, in Diaconia S. Mariæ in via lata recondita fuerint; iste tamen dies hodieque festus perseveret, præ ipso die Martyrii eorum. Papius et Maurus via Nomentana in cœmeterio ad Nymphas primum conditi sunt, ut dictum a Bollando XXIX Januarii: de ceteris quærere supervacaneum arbitror, quando de SS. Silvestro et Stephano, quorum solus prior Via Salaria in cœmeterio Priscillæ vere primum sepultus fuit, uno fere ante hanc Sergium seculo, scribit Paulus I, quod ex cœmeteriis suburbanis, per Longobardos funditus demolitis, assumpta inde eorum corpora collocavit in ecclesia, quam noviter in eorum honorem et nomina construxit intra mœnia: ubi anna MDLXXXVI etiam subtus confessionem altaris majoris reperta est una capsula terræ cœtæ, desuper cooperta duabus tabulis marmoreis, ac etiam sub dicta arca, inter duas tabulas pariter marmoreas, in quibus locis subtus altare indicatur fuisse

reposita

D
DISSERTATIONE
TAT. XVII.

imo illo videtur esse integrior sinceriorque,

E

sed pars altera de cœmeterio,

unde allata sunt corpora, fictitia est:

F

cum alibi pleraque sepulta fuerint,

et SS. Silvester atque Stephanus translati a Paulo I in urbem,

de corporibus illuc translatis a Sergio

Indulgentiisque concessis,

pro prima parte cum Anastasio convenit,

A reposita corpora SS. Silvestri, Stephani et Dionysii Pontificum et Martyrum.

DISSERTAT. XVII.

quibus forte Sergius odidens corpus S. Dionysii,

illorum aliquas Reliquias accepit,

jungendas corpori S. Martini CP. allato a Græcis monachis,

et in novam ecclesiam transferendo.

Indulgentiarum etiam, quales ibi notantur, usum

esse sub ista formula seculo 11 restitorem

nemo probabit;

6 Sunt istæ monumenta non primæ translationis, facta a Paulo, sed secundæ alicujus, cum, illic illato etiam corpore S. Dionysii, novum fortassis et magnificentius altare constitutum ipsis tribus est. Id autem fuit ante tempus Nicolai primi, ibidem in inferiori Sanctoque Dionysio proprie dicato ecclesia Electi Pontificis, decem annis post Sergii Junioris mortem: adeo ut verosimiliter conjectare quis possit, ipsummet Sergium secundæ translationis auctorem fuisse; eaque occasione (sicut etiam nunc facere Episcopi assolent) segregasse sibi partes aliquas notabiles dictorum Silvestri et Stephani, quos collocaret in vetustiori illius ecclesia, sub titulo Equitii prius consecrata, et a se ex fundamentis restaurari cæpta. De S. Martini Papæ corpore aliud nihil possum conjectare, quam illud Constantinopoli fuisse allatum a Græcis monachis, Iconomachorum Imperatorum fugientibus servitum, qui ab illis conculeanda Sanctorum pignora pretiosiora abstulerunt, et in his Caput S. Joannis Baptistæ; unde postea contigit ut ecclesia S. Silvestri, Catapaulum ante dicta, successu temporis vocata sit S. Silvestri de capita. Duravit autem persecutio illa tota fere octavo seculo; qua tempore etiam corpus S. Gregorii Nazianzeni simili ratione Romam allatum fuit ad ecclesiam S. Mariæ in Campo Martio, unde ea secundum suum nomen traxit: idemque accidisset ut puto veteri S. Silvestri titulo, si in ipsum illatum fuisset S. Martini Papæ corpus. Sed quia juxta erat ecclesia B. Martini, ab Hadriano I nuper utcumque restaurata, hæc potius visa est convenire advenis, Sancti Synonymi corpus ferentibus. Cum autem istud ibi mansisset usque dum Sergius post annos LXX, pro gemina minori, majorem unam ecclesiam a fundamentis struxit sub utroque nomine; eorum nominum secundum, veteri novoque Patrone commune, ambiguum apud aliquos fecit, utri Martino esset ecclesia primario dicata.

7 His de cæmeterio, quoad primam auctæ infeliciter inscriptionis partem præmissis; haud ægre obtenturum me crederem, etiam alteram ejusdem inscriptionis partem de Indulgentiis pari infelicitate fuisse conditam, nisi noster Sfortia Pallavicinus, S. R. E. Cardinalis, dignam censuisset, quo Indulgentiarum totium antiquitatem (si verum fateri volumus) justo majorem, tueretur lib. 2 cap. 5 Historiæ Concilii Tridentini. Sed cum omni quam scriptori eximio defero reverentia, ingenue fateor, nihil solidioris probationis in isto lapide me videre, quam in epistola Leonis III de Canonizatione S. Switherti pariter ab eodem Cardinali allegato, cujus supra meminimus, laudantes judicium Sanfelicii Apostolici Nuntii de eadem; qui vel inde potissimum ipsam arguit falsitatis, quod commemorat pluries Indulgentias, a Leone concessas festum diem colentibus aut ecclesiam S. Switherti visitantibus. Quandoquidem, inquit, Indulgentiarum usum, hodie in ecclesia frequentem, non comperio ante Urbanum II, qui anno MXXXVI proficiscentibus ad expeditionem Hierosolymitanam Indulgentias, seu pœnitentiarum alterius speciei relaxationem concessit: licet harum institutum (diversimodo tamen) ab ipsis Ecclesie incunabulis viguerit; nempe per libellos Martyrum durante Ecclesie persecutione, deinde per redemptionem pœnitentiarum, juxta antiquos Canones Burchardi, Yvonis, et Romanum Pœnitentiale. Similia habet Alexander Natalis sect. 9, parte 1 cap. 1.

8 Prævisse tamen Urbano videntur, quoad Indulgentias sacra quædam loca visitantibus concedendas, Pontifices aliqui; sed non multo antiquiores, eodemque XI seculo. Nam in codice MS. Lucensis Ecclesie, inter Vaticanæ Bibliothecæ libros serrato, invenio quod Alexander II, anno MLXX, peracta ejusdem ec-

clesiæ sollemnissima dedicatione, concessit, ut octo dierum spatio dedicationis memoria perageretur annis singulis, concessa Indulgentia pœnitentiæ. Nihil tam antiquam reperire potuit (si prædictam fictionem inscriptionem excipimus et quasdam SS. Silvestro atque Gregorio similiter affectas Indulgentias) Cardinalis Baronius, licet eo animo scrutatus omnia, ut ecclesiasticorum rituum vetustatem probaret contra hæreticos. Deest tamen adhuc auctoritati præfatæ, specificatio ipsius Indulgentiæ: et hanc primum invenio apud ipsum Baronium ad annum 1030, ubi Honorii Papa II Bulla recitatur de consecratione ecclesie Cosæmorii, dato ipsius Abbati Rainerio, in Nonas Februarii Pontificatus anno II, qui fuit annus Christi MXXXVI, ubi inquit; ut ipsius ecclesie dedicatio veneranda singulis annis devotius celebretur, universis qui ad celebritatem consecrationis ejusdem infra novem dies devote convenerint, de illius pietate confisi qui est peccatorum remissio, de injunctis pœnitentiis annum unum misericorditer relaxamus Hæc tunc erat Indulgentia maximo: postea ceperunt alii, ad annorum numerum amplioem, etiam adjungere Quadrage-nas, quarum meminit præfata inscriptio.

9 Cum ergo S. Thomas, in 4 Sententiarum dist. 2. qu. 1 art. 3 agens de Indulgentiis, post hæc verba, sicut quando Papa dat, ut qui valit ad unam ecclesiam habeat septem annos de Indulgentia, addit; eujusmodi etiam Indulgentiæ a B. Gregorio in Stationibus Romæ concessæ sunt; et ante ipsum Guilielmus Antissiodorensis, postea Parisiensis Episcopus lib. 4 Summæ tract. 6 cap. 9; dicendi sunt absque historico examine secuti errorem vulgi, ideo attriuentis S. Gregorio (utique primo ejus nominis) Indulgentias Stationum, multis post seculis institutas; quia ipse, teste Joanne Diacono in Vita ejus lib. 2 cap. 18, Stationes per Basilicas vel beatorum Martyrum cæmeteria, secundum quod hæc tunc, id est usque annum DCCCLXX circiter, Plebs Romana quasi eo vivente certatim discurrat, solcite ordinavit, sive suos cuique definiit dies. Atque in hoc, eadem plane processum est modo a populo rudi, quo processerunt illi, qui, quod suo ævo fieri viderent, cum ollaria u Pontifice consecrarentur, etiam crediderunt aut credi ab aliis voluerunt factua a suæ ecclesie conditore Sergio, lapidem istom seculo forsau XII sculptentes. De quibus judicium nostrum cum bono fundamento auctoritateque sincere proferentes, ad illorum qui talibus præsident informationem, parati Ecclesie judicio stare; non putamus nos a viris cordatis cum Hicelleffo et Paulo Suavi condemnandos suspectosve habendos de hæresi. Sed neque D. Thomæ quidquam nos credimus detraxisse, dicendo, ipsum cum suo duce Guilielmo Antissiodorensi, absque historico examine, in talibus secutum esse vulgi errorem. Cur enim id nobis æque non licent oc P. Natali Alexandro Dominicano? qui Selectorum historicæ Ecclesiasticæ Capitum Tom. 1 dissert. 2 Conclus. 1 agens de argumento similiter historico, id est de anno Nativitatis Christi; cum sententiæ suæ contrariam S. Thomæ auctoritatem sibi objecisset, pag. 219 respondet, quod S. Thomæ institutum non fuit expendere quæstiones chronologicas et historicas, unde primum fuit ut a vera temporum et historiæ ratione recederet.

10 Idem responderem objicientibus quandoque nobis Suarem aliasque Societatis nostræ, nominis quidem maximi Theologos, sed Historicos sæpe infelices; quoties occasio aliqua illos in tale argumentum impegit, contentos referre quidquid querentibus primum se obtulit: quapropter nec allegavit eas Henschenius, cum ad Vitam S. Guilielmi XIV Februarii ageret de origine et Ordine Guilhelmitarum; nec ego in talibus soleo ejusmodi scriptorum auctoritate meam confirmare sententiam, vel contra sententiarum pondus solcite elevare; sed ipsos requiro et examino assumendæ vel rejiciendæ opinionis fontes,

D ipsam vero formulam vix ante sec. 12.

E Neque juvant Indulgentias Stationum,

adscriptæ S. Gregorio per vulgi errorem,

F

ab antiquis Scholasticis receptum, sine examine.

A fontes, ex quibus illi hausisse debuerunt quidquid in alterutram partem dixerunt. Cur autem in Historicis questionibus adstringere nos velit aliquis ad Theologarum, et summi inter eos semperque venerandi D. Thomæ sententiam; quando Thomas Cardinalis Cajetanus, alterum illud Thomisticæ Scholæ columnen, in Theologicis questionibus ex facto pendentibus Doctores sacros pro regula habendos sibi non existimat? Nam in opusculo de Indulgentiis, definiturus quid sint; loquitur cap. 7. Non parva præterea intelligentia opus est ad evidentiam habendam de pœnitentia, a qua absolvit Indulgentia; dum sacri Canones non nisi de injuncta mentionem faciunt, Doctores autem ad injunctas et non injunctas extendunt. Et licet Doctorum opinio, quam esse secutum se dicit D. Thomas, magni facienda sit: quia tamen hujus rei veritas ex facto pendet, et in facto consistit, et sacri Canones solum de injuncta faciunt mentionem; ideo tenendo certum, et dimittendo incertum, definita est Indulgentia, quod est Absolutio a pœna injuncta. Ubi Cajetanus, argumentum formans ex silentio Canonum contra ipsummet D. Thomam et progressos eum Doctores, evidenter demonstrat, quam vim inesse credat argumento negativo universali, quod nonnulli, assumptis male quorundam auctorum locis, de negatione partiali intelligendis, explodunt ut stramineum neque pili faciendum.

Respondetur
contrariis.

B Plus ponderis habet, quod Cardinalis Bellarminus (qui cum hæreticis disputans, ad insignem Theologicarum rerum scientiam, minime vulgarem addidit antiquitatis Ecclesiasticæ cognitionem, æque ac Baronius) vulgari tunc opinioni subscribat etiam ipse, in tractatu de Indulgentiis, carum in hac de qua agimus formam dandarum antiquitatem probans cap. 3, iis omnibus auctoritatibus, quas ut insufficientes rejiciunt alii. In illis autem est etiam hic, de quo agimus, lapis, tamquam si propter antiquitatem litterarum in eo nulla fingi possit suspicio fraudis. Libro autem 2 cap. 6 ab Alexandro III enumerans Pontifices, quos constat Indulgentiam taliter elargitos, sic loquitur: neque mirum videri debet, si auctores antiquiores non multos habemus, qui harum rerum mentionem faciant, quoniam plurima sunt in Ecclesia quæ solo usu sine litteris conservantur. Hoc quidem nemo dubitat, uti nec de ipsa remissione pœnarum peccatis debitarum, quin eas ex thesauro meritorum Christi atque Sanctorum solvendi potestatem habuerit, variisque modis exercuerit Ecclesia: sed quod eam potestatem sub ista exercuerit forma, in favorem piorum locorum quorundam, a fidelibus juvandarum aut visitandarum, negamus exemplis ullis stabiliri posse, quæ sint seculo XI antiquiora.

Bellarmini
fundamentis.

C 12 Memorix Romanæ, quibus id constare Bellarminus ait, facile probantur omnes non solum posterioris esse temporis; sed etiam falsitatis convincuntur in iis quas continent circumstantiis. De Lateranensi Tabula, cujus fidei sit, jam explicimus Dissertat. viii nunc xiii; nec fideiores censeri possunt aliæ quæcumque Indulgentiarum a S. Silvestro institutarum memoriæ, adeo obscuræ, ut hæcenus eas collegaverit nemo. S. Gregorium agnoscimus Stationum auctorem; sed qui hoc nos docuit Anastasius, de Indulgentiis tacuit. Cetera omnia antiquitate sua vincere videtur lapis Sergio II imputatus; sed ultimæ quibus inscribitur lineæ, quam temere ad memoriam translatorum corporum sint adjectæ, vidimus. Subertinam Vitam, et canonizationem, quanta est, fabulam esse, ostendit Bollandus: nec quidquam aufertur aliud, quod non sit longe posterioris ævi. Manet igitur, cum bona Bellarmini semper mihi honorandi venia, comprobatum, quod is de quo agimus usus doceri nequeat seculo XI prior fuisse; sine litteris autem propagatum per tot secula, quot a S. Silvestro ad seculum jam dictum XI fluxerunt, gratis assumitur, et absque ulla pietatis jactura historice negatur. Non autem etiam negatur

æque gratis, atque asseritur. Anastasius enim Bibliothecarius, omnia Romanarum ecclesiarum archiva scrutatus, ut, quid quisque Pontifex cuique earum suo tempore contulerit beneficii, quam minutissime explicaret, etiam quoad colorem donariorum, numerum, pondus, formam; potestne præsumi rationabiliter fuisse silentio præteriturus sacrarum Indulgentiarum, tanto quam alia quæcumque donaria pretiosorem thesaurum, tantoque utiliore fidelibus et temporum hominumque injuriis nullis obnoxium, æternæque memoria auctoris digniorem? Profecto si earum ullo uspiam indicia reperisset, non dicam grandibus consignata scæris omniumque aspectui exposita, sed vel occultissimis archivorum angulis delibescens, unxissent cu insigniter opus, talia ex proposito præcipue tractans. Vixerunt autem Anastasius, quiq; ei successit Guilielmus, Bibliothecarius etiam ipse, fere usque ad finem seculi IX.

13 Aliud argumentum æque negativum, sed nihilominus adstringens, et quemcumque non pertinacem intellectum convincens, peteret ex Cancellariæ Pontificiæ Formulariis, si quæ frequenti ejus direptioni incendioque superessent, invenirentur etiam pro omni quidem alterius cujuscumque gratiæ expetitione præscriptas habere formulas, nullas autem pro Indulgentiis. Sed ejusmodi Formulariorum (quæ quidem publicam auctoritatem habuerint, videnturque ab Yvone Carnotensi parte 4 Decreti cap. 132 Libellus Diurnus appellari) nullum hæcenus est inventum seculo XI antiquius: si tamen etiam illius et proxime sequentium seculorum inveniat aliquod. Ast Lucas Holstenius, ut supra vidimus, unum, privata saltem diligentia collectum, nec usquequaque contemnendum, reperit, unde tum alia quædam, tum Dissertationis XVI nunc XXI dicendæ argumentum sumpsimus; vidimus autem Caput VII idemque ultimum continere, sicut habebat titulus, Diversa privilegia Apostolicæ auctoritatis, concessa Monasteriis, Diaconiis et Xenodochiis: erant vero formulæ diversæ XXII, quarum penultima sic exorditur: Dum magna nobis cura insistit pro stabilitate omnium locorum sanctorum cogitare, ut eorum devotissimæ commoditatis proficiat integritas; convenit certe Nos pro ecclesia III. maximam gerere sollicitudinem, ne minus illic luminariorum concinnatio habere videatur. Confirmantur deinde fundi ad lumina alenda constituti. Quod autem huc spectare etiam posset et seculo XV maxime in usu fuit, ut ad sorta lecta, luminaria, suppellectilem, manus porrigentibus adjutrices Indulgentias aliquis largiretur Pontifex, quodque maxime ad intentum finem fecisset, si alicui eatenus venisset in mentem, ejus in farragine tanta nulla invenitur formula. Similiter Caput ibidem V. De præceptis summi Pontificis ad Episcopos suæ ordinationis, de locis sacris atque reliquiis, horum petitiones, et illius responsa continet, de dedicandis ecclesia, oratorio, altari, baptisterio, vel eisdem cum post rumam vel incendium restaurantur, deque reconducendis vel transferendis Sanctorum corporibus vel reliquiis. Apparet autem quod cum formulæ eo spectantes colligerentur, nulli Episcopo vel Abbati, aut alteri talis loci Rectori in mentem venerit ad promovendam tam pium opus, vel ad augendum concursum fidelium pro tam solenni actione, Indulgentias postulare aut Pontifici concedere; si enim venisset, fieri vir poterat, ut tali occasione non peterent et impetrarent; si autem hoc fieret, in ipsis formulis id haberetur, haberetur autem ejusmodi nihil.

14 Quod porro ad Indulgentias Stationarias attinet (ab his enim hic digressi sumus) has, nescio a quo, sed non ante seculum XI prima institutas, cum vulgus cepisset (sicut dixi) ad ipsarum Stationum auctorem S. Gregorium Magnum referre; eumque errorem ut certam veritatem arripuissent Scholastici veteres, ad tradendam methodice Theologiam magno cum Ecclesiæ commo-
felicis intendentes conatu, magnamque ex eo laudem jure optimo

D
DISSEN-
SAT. XVII
Expenditur
Silentium
Anastasi.

et antiquarum
formularum:

E

de privilegiis
locorum
sanctorum,

F

dedicationibus
eorundem et
reliquiis

absque men-
tione Indul-
gentiarum.

Nec obest
quod vulgarem
de Stationariis
opinionem,

DISSER-
TAT. XVIIBonifacius 8
confirmavit,sed probat in
talibus posse
errare Pontifacem,non tamen
frustrari
intentio suo
principali.

A *optimo conscenti; quid mirum, si disciplinâ ipsorum in-
formatos Pontifices, etiam in eo puncto (quod alioqui non
Theologicum, sed Historicum erat) sua auctoritate per-
traxerint, eo tempore, quo nemo adhuc applicabat animum
eruderandis antiquitatibus ecclesiasticis, sacrarumque
ceremoniarum originibus illustrandis. Ergo Bonifacius
Papa VIII, Pontificatus sui anno in Christi MCCXCVIII,
non dubitavit in hunc modum scribere: Frequenti con-
siderationis indagine perlustramus, et intra claustra
pectoris sollicita meditatione discutimus, qualiter
Doctor optimus Ecclesiæ sanctæ lumen B. Grego-
rius, dum adhuc in terris gereret vices Christi, Pa-
triarchalibus et aliis ejusdem urbis ecclesiis primo
(prout tradit antiquitas) et alii postmodum Romani
Pontifices.... de Apostolico Sedis liberalitate mun-
ifica, diversorum tenorum Stationarias Indulgen-
tias concesserunt. Ita ille, nullas quidem in particulari
specificans (ut ait Pompeius Ugonius in discursu suo
generali prævio ad Historiam Stationum Romanarum)
sed omnes generaliter confirmans, sub quacumque
forma aut tenore datas novasque addens pro tota Qua-
dragesima; confirmat autem (sicut apparet) ut primo
concedi coeptas a B. Gregorio, sicut tradit antiquitas:
quæ tamen (ut vidimus) aliud non tradit, quam San-
ctum illum ordinasse ipsas Stationes; nisi Antiquitatis
nomine intelligamus, uti nunc passim intelligit Curia,
spatium circiter centum vel ducentorum annorum, quo
errorem istum Romæ capisse facile concedemus.*

B *15 Interim ex Confirmatione illa Bonifacii, erro-
rem quoad factum Gregorio involvente, discimus, Pon-
tifici, etiam frequenti considerationis indagine ali-
quid perlustranti, et intra claustra pectoris sollicita
meditatione discutienti, in iis qua pure historica
sunt, obrepere posse quidpiam, cujus falsitas non obsit
principali ipsius intento, quod in casu nostro est, fideles
certos reddere de obtinendis Indulgentiis Stationariis,
qualitercumque propositis, supplendo scilicet (quod fa-
cere proculdubio potest) omnem juris factique defectum.
Atque ita cassum manet, quod nonnulli adversum me
totis nisibus intorquent, telum, ad manu tenendam an-
tiquitatem quorundam Indulgentiarum, Ordinis sui
Ecclesiis (ut prætendunt) concessarum, et per conse-
quens eorundem Ecclesiarum veram in Europa exi-
stentiam, pro eo tempore, quo neque sic solitas dari
Indulgentias, neque tales Ecclesias extitisse, ut mini-
mum, verosimilius est. Quod enim eas, quomodo præ-
tendebantur haberi, confirmaverint ætatis nostræ Pon-
tificis quidam, Gregorius XIII et Clemens X, appro-
bantes Summarium Indulgentiarum, a diversis
summâ Pontificibus concessarum fidelibus visitan-
tibus Ecclesias prædictas; non facit, ut omnes illæ sic
vere, ut prætenditur, antiquitas sint concessæ; et ex-
titerint, quæ extitisse negantur ecclesiis; sed ut
vere nunc habeantur, quæ antea non habebantur quidem,
haberi tamen credebantur, Indulgentiæ. Neque mi-
rum est quod Pontifices in hujusmodi sic agere po-
tuerint, imo et voluerint; quia omnes illæ gratiæ,
quarum confirmatio pretebatur, respectu hodiernæ lar-
gitudinis, exiguæ omnino erant neminique invidiosæ, ut-
pote cum nullius præjudicio conjunctæ. Talibus autem
contingere solet ut nemo facile contradicat; nisi tunc forte,
quando in consequentiam adducuntur ad controversias
historicas decidendas, cum, præjudicio verosimilioris
aliunde opinionis.*

16 *Ceterum non obstantibus iis, quæ supra disputa-
vimus de Pontificum in rebus historicis fallibilitate, ma-
net manebitque, quod, ubi cetera paria sunt, Bullis,
Brevibus, Constitutionibus, Decretis eorundem sum-
morum Pontificum, et cum proportione etiam, Emi-
nentissimorum Dominorum S. R. E. Cardinalium
etc. etiam extra casum et materiam fidei aut morum
salutarium emanatis, maximam, saltem intra lineam
auctoritatis humanæ, universi Catholici debent de-
ferentiam, fidem, ac observantiam. Et hanc servant,
qui nihil eorum quæ istis dicuntur, aut vera esse sup-
ponuntur, in dubium revocant, nisi moti magnis et
quemcumque rationabiliter movere natis, antea autem
minus consideratis aut eatenus prorsus ignoratis ratio-
nibus et auctoritatibus. Magis autem eandem reveren-
tiam servant, cum id quod dixi facientes cavent, iis,
quibus nihil opus est, creare invidiam vel notam apud
simpliciores, atque dissimulando qui et quanti fuerint
aliquando, in eo quod controversitur puncto, vulgari
errore abducti; ipsam talis erroris originem scrutantur
ac refellunt; cum id abunde satis sit. Hoc autem nos
fecisse probant ipsæ objectiones, nobis identidem factæ,
quia ad auctoritates istas nusquam directe respondeba-
mus, judicantes id nec conveniens nec necessarium esse.*

17 *Dum vero definitionibus prænotatis proxime sub-
jungit quidam, de Historiis, quæ a summis Pontifici-
bus aut sacra Rituum Congregatione in divino Offi-
cio post ejusdem recognitionem proponuntur, quod
eo ipso tamquam canonizatae habendæ sint; maxime
si antiquæ fuerint, id est ultra centum annorum:
quodque Nullus in Breviariis error modo reperitur,
hæc an et quatenus vera sint, viderint in qui asserunt.
Non asserisset id sane Baronius, ex præcipuis Bre-
viarii correctoribus unus, qui quæ omnes de veteribus
Sanctis Pontificibus Lectiones ei, quam verosimiliorem
arbitratur ipseque instituerat, Chronologiæ aptavit,
licet de illius solitudine non valde certus, sicut in Sotere
ostendit. Quæ autem eo respectu mutavit, rursus erunt
in antiquum reducenda statum, si nostra ab illius di-
versa Chronologia recipiatur. Quod si in iis, quæ pro-
xime Ecclesiæ Romanæ spectabant, potuerunt ex
Baronii unius auctoritate, errores qui antea non erant
induci; quanto facilius potuerunt antiqui, necdum suffi-
cienter convicti, remanere incorrecti? Quid autem?
Numquid divini Officii partem non esse dicemus, æque
ac Breviarium est, Romanum Martyrologium, quale post
Primam legendum in choro præscribitur? Numquid
illud præ ea quæ aderat facultate recognitum et corre-
ctum semel iterumque non est? Scimus interim nullum
esse Januarii ac Februarii diem, in quibus mensibus abs-
que me Bollandus et Henschenius laborarunt (ut de
aliis tacem) ubi non unus aut plures ejusdem Marty-
rologii errores, arguuntur (tacito tamen sæpe illius no-
mine) quasi inventi in iis unde illuc translati sunt au-
ctoribus. Hoc vero scivit, qui totos illos Menses a
capite ad calcem prælegi sibi fecerat, cum Nuntius
Apostolicus ad Rhenum esset, Alexander VII; adeo
autem non improbat, ut majorem æstimatorem ac lau-
datorem nullum, et qua poterat adiutorem, Pontificem
alium hactenus non habuerint nostra Sanctorum Acta;
habitura tamen se confidunt in eo qui nunc feliciter re-
gnat Innocentio XI, cujus pedibus iudiciisque subji-
mus quidquid modo scribimus, vel antea scripsimus,
aut scribemus, post hæc.*

D
Debitæ autem
illis reveren-
tiæ non
detrahitur,singularum
fundamenta
examinando,

E

F

erroris ali-
quid in illis
relegendis.

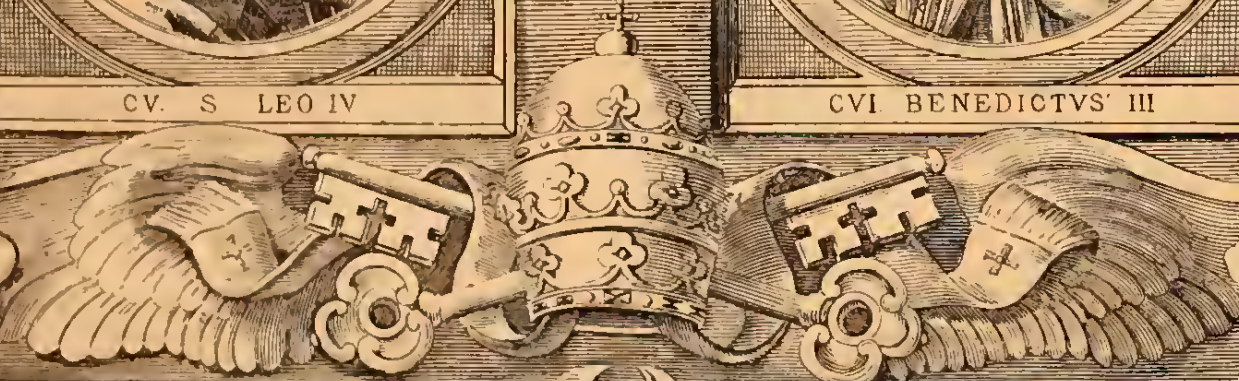

CV. S LEO IV

CVI BENEDICTVS III

CVII NICOLAUS I

CVIII HADRIANVS II

CV S. LEO IV

LEO, natione Romanus, ex patre Rodoaldo, Presbyter tit. Sanctorum quatuor Coronatorum, Imperantibus Lothario et Michaelē-prædictis, ordinatus xii Aprilis, Feria iii Paschali, dcccxlvi; sedit annos unū, menses iii, dies iii: obiit xiii Julii anno dccccli, sepultus in ecclesia B. Petri Apostoli, et Romano Martyrologio ad dictam mortem diem inscriptus: et vacavit Episcopatus mensem i, dies xiv.

Ab an. 847
ad 855,
an. 2, men.
3, dies 6.

Interpontificii
ratio.

Nihil hic ambiguum vel apud aliquem controversum occurrit, præter tempus vacantis post Leonem Sedis, pro quo MS. nostrum suggerit dies xv, unnumerato scilicet die mortis quo secluso remaneret dies xiv, Regius autem, Mozariniannus atque Thuanus codex (ceteris nihil habentibus) insuper habet menses ii. Horum unicum sufficere probatur ex Anastasio, quondo initium Januarii sequentis anni, quo Tiberis exundavit, et die ejus sexto pervenit ad porticum S. Marci, vocatur ab eo mensis quintus consecrationis Benedicti. Bertiniani Annales, cum dicunt quod mense Augusto Leo Apostolicæ Sedis Antistes defunctus est, eique Be-

nedictus successit, non præcise loqui, sed eum solum mensem videntur indicare voluisse, quo toto vacavit Apostolica Sedes.

2 Romanus Presbyter tempore Eugenii Papæ III describit Basilicam S. Petri, et in ea agens de Oratorio S. Leonis IV Papæ: in quo, inquit, sicut sæpe a nostris majoribus accepimus, videlicet a D. Cencio Priore et D. Christiano, sanctæ recordationis D. Paschalis Papa II corpus, B. Leonis Papæ Primi, et Secundi, et Tertii, et Quarti recondidit: sicut etiam multi nostrorum viderunt. Hactenus ille, in talibus fidissimus ac certissimus Auctor.

Sepultura
Leonum 41

E

CVI BENEDICTUS III

BENEDICTUS, natione Romanus, ex patre Petro, Presbyter tit. S. Calixti, dejecto tandem invasore et tyranno Anastasio, imperantibus Ludovico Juniore et Michaelē III, ordinatus i Septembris in Dominica, anno dccccli; sedit annos ii, menses iii, dies x, obiit x Martii dcccclvii; sepultus ante fores Basilicæ B. Petri: et cessavit Episcopatus dies xiiii.

Ab an. 855 ad
858, an. 2,
men. 6, dies 10

Temporis
ratio ex
Anastasio,

C

Dominico die in diluculo, in basilicam B. Petri Apostoli, ab Episcopis, Clero, Proceribus deductus est, et in conspectu omnium, Imperialibus Missis cernentibus, in Apostolica Sede, ut mos et antiqua traditio dictat, consecratus ordinatusque est Pontifex. Ita Anastasius, postea addens, quod in mense quinto Consecrationis hujus præclari Pontificis, id est, mense Januario, fluvius qui appellatur Tiberis alveum egressus est suum: et in hac lectione concordant omnia MSS. ad quæ editio Regia procusa vel collata est, nec in eorum ullo legi potuit numerus diei, quo prædicta inundatio contigit. Solumque ponitur die.... Baronius alicubi die vi legit, indeque conclusit vi Augusti consecratum Benedictum, atque adeo post annos ii, menses vi, dies x, obiisse die xvi Februarii: male utique supponens, non currentem, sed exactum mensem quintum censi ab Anastasio; nec examinans an dies vi Augusti eo anno Dominicus fuerit, quod si examinasset invenisset Feriam iii fuisse. Quod autem alii, inquit idem Baronius, Consecrationis ejus tempus, ex quo incipiunt anni Pontificatus numerari, rejiciunt ad iii Kal. Octobris, non invenimus; cum prorsus his, quæ ex Anastasio hujus temporis scriptore recitavimus, adversentur. Miror sane, cum hæc lego, dicere Baronium a die Consecrationis numerari annos hujus Pontificatus: nec cogitasse idem æqualiter valere in omnibus Pontificatibus: prout Registra omnia Pontificalia testari possunt. Si

male collecta
a Baronio.

enim id cogitasset unquam, longe aliam Chronologiam instituendam sibi intellexisset. Nihil enim minus miror, eundem non cogitasse, quod tam multa quæ acta Anastasius narrat, fieri non potuerunt angusto xx dierum spatio, quot inter Leonis mortem et Benedicti Consecrationem in ipsius calculo solum fluxissent.

2 De hoc porro Pontifice agens Romanus Presbyter, in descriptione Basilicæ Vaticanæ qualis sub Eugenio III adhuc erat, Illic, inquit, requiescit juxta portam argenteam deforis, cujus hoc est epitaphium, modestiæ singularis indicium.

Quisquis huc properas, Christum pro crimine pos-

Epitaphium

[cens,

Quam lacrymis dignus sit, rogo, disce locus.
Hac gelida Præsul BENEDICTUS membra quiete
TERTIUS en claudit, quæ sibi reddat humus;
Quodque fores tectus servat sub tegmine saxi,
Indignum sauxit se sociare piis.

3 Joannæ Papisæ fabulam, quæ nonnullis Anastasii exemplaribus, etiam in MS. nostro infarta legitur, explosam qui volet videre, habet inter Catholicos, Leonem Allutium, Philippum Lubbeum, aliosque; inter heterodoxos, Davidem Blondellum. Similiter rem eandem tractavit, atque etiam ad vulgi captum dilucide explicavit, nostra Teutoica lingua, P. Cornelius Hazart, ad calcem Triumpho Romanorum Pontificum de imposturis et calumniis hæreticorum: novissimus vero omnium Alexander Natalis, eleganter æque ac breviter.

Fabula Papisæ perstri-
cta.

Nobis

BENEDICTUS III.

A *Nobis vel solius Anastasii textus sufficit: sic enim apud eum legitur. Ubi hac luce subtractus Leo occubuit, mox omnis Clerus cunctusque Senatus ac populus... Calisti titulo properantes... et Benedictum ex eodem abstrahentes... in Patriarchium Lateranense perducentes, Pontificali solio, ut mos est... posuerunt... hisque peractis decretum componentes... invictissimis Lothario ac Ludovico destinarunt Augustis. Fuerunt autem res quietæ, dum Imperatorum expectatur responsum totis quinque hebdomadis; sed*

D *advenientibus Legatis, et Anastasium obtrudentibus, turbatæ ad dies paucos; rursusque desistentibus a conatu Legatis, compositæ ante finem hebdomadæ sextæ, et legitimæ desideratæque Consecrationis lætitiâ proximo Dominico terminatæ: ut ne vel unicus quidem dies inventatur vacuus illi femineo monstro, quod impudens fabricavit scurrilitas, effrænis mentiendi adornavit libido, suscepit ignorantia, pervicacia defendit, contra evictiones innumeras et luce meridiana clariores.*

CVII NICOLAUS I

Ab an. 858
ad 867, an.
9, men. 7,
dies 19.

Bar. m. 6,
d. 20.

NICOLAUS, natione Romanus, ex patre Theodoro Regionario, S. R. E. Diaconus, Imperantibus Ludovico Juniore et Michaeli III ordinatus, xxii Martii festo Annuntiationis Dominicæ, feria iii ante Dominicam Palmarum anno dccclxiii sedit annos ix, menses iii, dies xix: obiit xii Novembris, Indictione, anno dccclxiii, sepultus ante fores Basilicæ B. Petri: et cessavit Episcopatus mensem i, et diem .

B
Citæ Ordinationis causa.

Priusquam moveretur Benedictus, Roma Ludovicus Cæsar discesserat, inquit Anastasius: et ejustransitum cum cognovisset, concitus ad eam reversus est. Cum igitur MS. nostrum, solum hæc parte correctius, exprimit tempus vacantis ante novam Ordinationem Sedis, idque dierum xv dumtaxat, onnumerato etiam die quo obiit Decessor; probat (quod aliqui ex ipso Anastasii contextu videtur consequens) subitam fuisse Benedicti mortem, nec patrimonii Apostolici fines egressum fuisse Cæsarem, qui potnerit rediisse tam cito; et hæc ipsam itineris remotionis brevitatem in causa fuisse, quod redire dignotus sit, alias per Legatum interfuturus Consecrationi.

Tempus Pontificatus.

2 Sicut autem in nostro MS. reperimus Interpontificii dies, sic definitionem ipsius Pontificatus, in nullis exemplaribus ad initium Vitæ sine aliquo errore descriptæ accurate notatum ad finem vitæ exhibent MSS. Parisina, Regium scilicet, Mazarinianum, Thuanum, sub hæc clausula: Et cessavit Episcopatus ejus, annorum ix, mensium vii, dierum xix. Pro quo tempore Baronius, ex vulgæ editis odinitium notis, habet, an. ix, menses vi, dies xx; alii menses ii, alii annos ii: ipsa denique prædicta MSS. uti et MS. nostrum, in principia ponunt annos vi, menses ix, dies xii. Marianus Scotus annos viii, dies ix: quæ ingens confusio et depravatio numerorum, ex ista clausula ipsorumque rerum ordine apte corrigitur.

3 Epitaphium, Nicolao Secundo male attributum, et huic Primo magis conveniens, ejusmodi nobis Baronius exhibet.

Conditur hoc antro sacræ substantia carnis
Præsulis egregii NICOLAI, dogmate sancto
Qui fulsit cunctis, Mundumque replevit et Urbem.
Intactis nituit membris, castoque pudore:
Quæ docuit verbis astuque peregit opime:
Sidereæ plenus mansit doctusque Sophiæ,
Calorum claris quæ servat regna triumphis,
Ut regnet solis Procerum per secula notus.

Quod decretales omnes indifferenter suscepit Nicolaus,

4 Decretales epistolas, quas Beatissimi Papæ diversis temporibus ab urbe Romana pro diversorum Patrum consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendas, mandaverat olim Gelasius Papa I; eas scilicet intelligens, quas dumtaxat et antiquitus sancta Romana Ecclesia conservans (uti laquitur Nicolaus hic I in Epistola 47 ad Galliæ Episcopos) nobis quoque custodiendas mandavit, et penes se in suis archivis et vetustis rite monumentis reconditas veneratur. Tales hand dubie erant quas Dionysius Exiguus

collegit, a litteris Siricii Papæ incipiens. Sed plus videtur voluisse Nicolaus, et veris illis indubitatisque Decretalibus etiam accensuisse omnes illos anteriorum Pontificum, quas veluti Romæ deperditas ei in Hispania repertas, Isidoriana collectio insuper habet, seculo viii exeunte vel ingrediente ix primum nominari et legi captas: sic enim pergit. Absit ut scripta eorum quoquo modo parvi pendenda ducamus, quorum videmus Deo auctore sanctam Ecclesiam, aut roseo cremore floridam, aut rorifluis sudoribus et salutariibus eloquiis adornatam. Nam quos alios habuit Romana Ecclesia Pontifices Martyres, nisi eos sub quorum nominibus tunc circumferebantur, et passim ab omnibus suscipiebantur ut veræ, Decretales Epistolæ, unne autem convictæ tenentur suppositionis certissimæ? Quis interim hoc sciens dicere audeat, Decretales illas indifferenter omnes habendas pro canonizati, quia omnes indifferenter laudavit Nicolaus; et quia easdem postea in Decretum Gratiani receptas, passim laudarunt allegaruntque non solum Canonici juris Magistri in scholis, sed etiam Pontifices Romani in suis rescriptis et definitionibus; nihil quidem approbantes a fide aut moribus Ecclesiæ abhorrens, in eo tamen quod facti erant et historiæ omnino errantes? sed citra culpam. Quis enim a Romanis Pontificibus, in quancumque momenti negotio, majorem exigit distinctioremque rerum præteritarum scientiam, quam sua cujusque ferebant tempora? aut eur debuerunt illi dubitare de factis, de quibus tunc nemo dubitabat? Talia vero erant Baptismus Constantini a Silvestro susceptus, Thurificatio Marcellini Popæ cum responso Concilii Sinnessani, ac denique absolutio Polychronii Hierosolymitani Episcopi, de quibus alibi egimus, quæque similiter a Nicolaus allegantur, contra Photium abdicationemque Ignatii, et pro asserenda suprema Romanæ Ecclesiæ auctoritate fidelibus orthodoxis aliunde certissima. Quare non magnopere peccaverit, quisquis alteri cuicumque Pontifici simile quid accidisse dixerit, non dijudicando factum decretum Pontificis; sed, examinando veritatem exempli, quo factum statutumque aliquid asseritur.

5 Profecto si Sardicense Concilium, ipsis etiam Græcis irrefragabile, et sanctorum Pontificum Cælestini, Leonis seu Gelasii instituta, in S. R. E. archivis indubitanter recondita, adversus Ordinationem Photii non allegasset Nicolaus; sed eorum loco usus solum esset auctoritatibus Sanctorum Martyrum atque Pontificum Evaristi, Alexandri atque Xysti, quatenus eorum Decretalia scripta vere haberi tunc credebantur, nihil

non potuit eas nequidem post annos 600 canonizare;

multo minus propter indulgentias.

A nihil egisse nunc censeretur; gratisque Photio ac partiaris ejus intonisset hæc verba, Si Decreta Romanorum Pontificum non habetis, de neglectu atque incuria estis arguendi; si vero habetis et non observatis, de temeritate estis corripiendi et arguendi. Proinde æque aut magis gratis eadem ostentantur in fronte cujusdam Appendicis, ad terrorem incutiendum iis, quibus nuda nomina Stephani V, Leonis IV, Adriani II, Sergii III, Alexandri II, quorum scripta nec falsa unquam exhibita fuerunt, nec vera exhiberi potuerunt, nequaquam sufficiunt, ut quas prætentantur dedisse Indulgentias recipiam velut certissimas, et humana saltem fide, quanta potest opturi, subnixas, propter meram conniventiam Clementis X, Pauli V, Gregorii XIII, aut ipsius etiam (si credere lubet) Sixti IV; ideo solum, quia illis non venit in mentem nomina istæc expungere, vel dubitare de certa satis scientia suggerentium ipsa. Non potest sex vel septem seculorum inconcussa credulitas nunc canonizare laudatas ante annum DCCCLXXVII a Nicolao I Decretales, nec efficere ut Eruditi pro canonizatis eas habeant, eorumque esse auctorum credant, quibus adscribuntur, licet ad disciplinæ ecclesiasticæ causam tantopere faciant, et dicemus, quod alienius Ordinis antiquitas seu historia, quia nititur Indulgentiis nullius consequentiæ et tam inverosimiliter allegatis, pro canonizata habenda sit? quodque Catholici universi eidem, saltem intra limites humanæ historiæ, parilem proportionaliter debent deferentiam, fidem, observantiam, quam Bullis, Brevibus, Constitutionibus, Decretis etc. Summorum Pontificum etc? Ut quid autem additur, Saltem intra limites humanæ historiæ? Numquid hoc non est evertere totum, quod prima fronte strui videbatur? Cum enim nulla humana historia, etiam quotenus in Bullis Brevibusque attingitur, plus habeat auctoritatis ac fidei, quam ea sint unde habentur primum testimonia ac fundamenta, si hæc probentur aut falsa esse, aut jure suspecta, vel aliunde insufficientia, quid illam juvant Bullæ ac Brevia; maxime quæ mere recitative procedunt? Quid eis prodest simplex temporis longioris credulitas, quando pro falsitate contra veritatem nulla datur præscriptio?

6 Sed redeo ad Catalogum Pontificium, qui quatenus ab Anastasio Bibliothecario continuatus habetur, in Nicolao deficit ex judicio Onuphrii Panvini, licet ille adhuc dicatur floruisse usque ad annum DCCCLXXVII. Dimissum vero ab eo opus ad eum usque tempus continuavit Guilielmus, et idem Bibliothecarius. Sed hæc continuatio utinam extaret integra! Nunc ex ea supersunt dumtaxat illustrata duo fragmenta, de Vitis Hadriani II et Stephani V bonam partem continentia. Defectum supplebit nobis insigne MS. in nostro Museo asservatum, cujus Auctor scriptas nobis reliquit Pontificum vitas usque ad Martinum V, sive annum Christi MCCCXXXI: non sicut Platina, qui proprio stylo ac Marte Pontificalem historiam contexuit usque ad annum

MCCCLXXII; prout etiam fecit Joannes Stella, Sacerdos Venetus, usque ad Julium II et annum MDIII progressus: sed invariato stylo antiquorum, Anastasi opus continuantium, quorum primus nobis ignotus sequentium duorum Pontificum vitas descripsit; reliquos post annos trecentos addidit quidam Petrus Bibliothecarius, in Paschalis II Pontificatu, post annum MXXIX, ea narrans, quæ vidit et quarum pars magna fuit, idque in prima persona: ex quo apparet ejus laborem a Martino II usque ad præfatum Paschalem II, multa sincerius transcriptum haberi in MS. nostro, quam fuerit transcriptus ab eo quem habuit Baronius in Vaticana Bibliotheca Pontificæ historiæ continuatorem; unde iisdem quidem verbis pleraque, sed tamen in tertia persona habet: ut ex eo non possit tam certo cognosci Auctor, quam ex MS. nostro, cui etiam subservivit continuatio Pandulphi Pisani usque ad Innocentium III circa initium seculi XIII, atque alius Petrus, Continuator Pandulphi, usque ad Urbanum V sive annum MCCCLXXII.

7 Est autem Petrus in plerisque tam sicus et jejunos, donec ad sua perveniat tempora; ut sæpe aliud nihil habeat, quam nomen et patriam ac durationem Pontificatus; diem autem Mortis atque Interpontificii spatia nec semel quidem nominet. Atque utinam saltem numeros annorum, mensium, et dierum, quibus unusquisque Apostolicæ Cathedræ præsedit, ita fideliter transcriptos vel invenisset ipse vel Auctori MS. nostri tradidisset, ut hos saltem tenere semper et sequi possemus! Sed quemadmodum vitiatos numeros quandoque potuit invenisse, sic et ipse in eisdem fuisse a posteris vitiatum, prius quam ad Auctoris MS. nostri manus veniret.

8 Adhibebimus igitur etiam alios aliquando in subsidium, eos scilicet qui Pontificum nominibus, spatium quoque regiminis adscripserunt, quales sunt Hermanus Contractus, Marianus Scotus, Gotfridus Viterbiensis. Primus anno MLII floruit, secundus obiit anno MLXXXVI, tertius integro seculo post secundum supervit. Idem fecerunt, Anonymus auctor Compilationis Chronologicæ usque ad annum MCCCLXXIV deductæ, Illustrum veterum scriptorum tomo insertus a Joanne Pistorio; et Wernerus Rollewinek in Fasciculo temporum, usque ad annum MCCCLXIV protracto. Qui omnes alique Chronicarum scriptores usui nobis erunt; ut quando procedendum ex conjecturis erit, inter differentes numeros, seligamus eos unde commodior chronotaxis exurgat, conformiorque certioribus monumentis, quæ hinc inde sese offerent; et intra quæ, tamquam terminos a majoribus constitutos, et nulla ex causa revellendos, contineri debebunt conjecturæ nostræ; tanta majorem verosimilitudinem habituræ, quanta et præscriptos ab aliis numeros servabunt melius, et ad prædictos terminos attingent felicius. Interim liceat tantisper hic, juvandi amici causa, respirare.

DISSERTATIO XVIII

De lingua Slavonica in Sacris, apud Bulgaros Moravosque recepta hoc tempore; et Apostolicæ Sedis ea de re judicio.

Dissertationis hujus occasionem et argumentum præbuit mihi expectatissimus Societati nostræ, præsertim Belgicæ, adventus R. P. Philippi Couplet, mei quondam in Theologia Lovaniensi condiscipuli, ex Sinis in Urbem Procuratoris pro nova ibidem Christianitate, inter alia

istic conducibilia futura, etiam persuasam sacræ Rituum Congregationi cupiente approbationem Missalis Romani, litteris Sinensibus eo fine excusi, ut quotquot iisdem litteris utuntur gentes, tam intra quam extra Chinam, puta Japones, Coreani, Cocincinenses, Siamenses, alique

alieno tempore
per conniventiam
adscriptas,

canonizabitur
historia ipsius
innixa:

Anastasio
Catalogum hic
finitum,

continuavit
Guilielmus,

Occasione nati
Missalis
Sinensis,

D
NICOLAUS I.

Petrus, Pan-
dulphus,

et alter
Petrus:

hujus stylus.

E

Alii scripto-
res Catalogo-
rum quatenus
hic adhibiti.

F

DISSE-
TAT. XVIIIexplicatur
quomodo sub
Pontifice
Hadriano 2actum sit de
Psalterio et
Missali
Slavonicoeorumque
usus approba-
tus :quem et
Joannes 8,et Innocentius
4 confirma-
runt.

A *olique sua quique lingua Missas ex eo possint celebrare, sublata necessitate, illic pene insuperabili, addiscendæ primitus linguæ Latinæ. Etenim id intelligens, recordatus continuo sum, simili in causa actorum Romæ sub Nicolao præmisso, qui Slavoniæ Apostolos Cyrillum atque Methodium ad se venire jusserat, attulitque ab iisdem S. Clementis Papæ corpus acceperat. Recordatus sum etiam, quomodo ejusdem Nicolai successori Hadriano et Cardinalibus ejus peregrinum acciderat, quod intelligerent prædictos Apostolicos viros præsumpsisse licentiam Canonicarum Horarum Missarumque Officia, proprio conversarum a se nationum idiomate, celebrandi. Referuntur ea od 1x Martii, in eorundem Sanctorum istic editis Actis secundis, et pro anno DCCCLXVI sic narrantur pag. 22, Tom. 2, dicti Mensis.*

2 Apostolicus et reliqui Rectores Ecclesiæ corripiebant B. Cyrillum, cur videlicet ausus fuisset in Slavonica lingua Horas Canonicas statuere. At ille humiliter respondens dixit: Attendite vos, Fratres et Domini, sermonem Apostoli dicentis: loqui variis linguis nolite prohibere. Secutus ergo Apostolica doctrinam, [linguam], quam impugnatis, institui. At illi dixerunt: Quamvis Apostolus loqui variis linguis persuaserit, non tamen per hoc, in ipsa quam statuisti lingua, divina solennia, voluit decantari. Cum autem propter hujusmodi institutionem plus et plus apud eos cresceret altercatio; B. Cyrillus dictum Davidicum protulit in medium dicens: Scriptum est enim: Omnis lingua laudet Dominum: et si omnis spiritus laudando magnificat Dominum, cur me prohibetis sacrarum Missarum solennia et Horarum Slavonice modulari? Si quidem si quivissemus illi populo aliter aliquando cum ceteris nationibus subvenire in lingua Græca vel Latina, omnino quæ reprehenditis non sanxissem: sed quia idiotas viarum Dei totaliter eas reperi et ignaros, solum hoc ingenium almiflua sancti Spiritus gratia cordi meo inspiravit, per quod etiam innumerum populum Deo acquisivi. Quapropter, Patres et Domini, cogitate consultius, si institutionis meæ normam hanc expediat immutare. At illi audientes, et admirantes tantum viri industriam et fidem, studiosa deliberatione præhabita, statuerunt, supradicto ordine et sermone, in illis partibus quas B. Cyrillus Deo acquisierat, sicut statuerat, Canonicas horas cum Missarum solenniis ita debere deinceps celebrari. *Haecenus Vita illa: nec alia conditione ordinati fuerunt, quos secum adduxerat ex discipulis suis S. Cyrillus, et dignos esse ad honorem Episcopatus suscipiendum censuerat (uti dicitur in alia eorundem Vita) quam ut Slavonice sacra facerent ipsi, et aliis deinde ordinandis Presbyteris faciendæ traderent. Eadem omnia quæ supra, ac pene iisdem verbis, leguntur in Lectionibus veteris Breviarii Olomuceusis, in festo prædictorum Sanctorum.*

3 Joannes Papa VIII, anno DCCCLXXX, Epistola 247 ad Szentopulehrum, gloriosum Comitem Moraviae, scribens, inter alia sic ait... Nec sanæ fidei vel doctrinæ aliquid obstat, si Missas in Slavonica lingua canere, si sacrum Evangelium vel Lectiones divinas novi et veteris Testamenti, bene translatas et interpretatas, legere, aut alia horarum Officia omnia psallere: quoniam qui fecit tres linguas principales, Hebræam scilicet, Græcam et Latinam, ipse creavit et alias omnes, ad laudem et gloriam suam. Consequenter autem apud Baronii Continuatore Odoricum Raynaldum, ad annum Christi MCCXLVIII num. 52, extat Innocentii Papæ IV epistola, ad quemdam in Slavonia Episcopum, data Lugduni iv Kal. Aprilis anno Pontificatus v hisce verbis: Porrecta nobis tua petitio continebat, quod in Slavonia est littera specialis, quam illius terræ Clerici se habere

a B. Hieronymo asserentes, eam observant in divinis Officiis celebrandis. Unde ut illis efficiaris conformis, et terræ consuetudinem, in qua existis Episcopus, imiteris, celebrandi divina secundum prædictam litteram a nobis licentiam postulasti. Nos igitur, attendentes quod sermo rei, et non est res sermoni subjecta; licentiam tibi, in illis dumtaxat partibus ubi de consuetudine observantur præmissa, (dummodo sententia ex ipsius varietate litteræ non lædatur) auctoritate præsentium concedimus postulatam.

4 Apparet litteræ nomine, non solos characteres intelligi, sed insuper et præcipue linguam characteribus talibus expressam, scilicet Slavonicam; aqi autem de textus Latini in ipsam versione. Hanc quod a S. Hieronymo habere se assererent Clerici Slavonici, ex ignorantia temporum manifesta natum errorem indicat. Ut enim non dicam, quod aliunde jam habeamus, institutionis talis auctorem fuisse Cyrillum prænominatum, quadragesimo quadragesimo annis Hieronymo posteriorem; ipse S. Hieronymus, licet in Dalmatia natus sub annum CCCLVI, puer tamen ad studia Romam missus, nunquam amplius in patriam rediit: atque ut rediisset, et in civium suorum gratiam facere aliquid voluisset, non potuisset Slavonicam versionem condere, istic inutilem futuram. Siquidem Slavi, quoad vixit Hieronymus, in intima tutuerunt Scythia, primum inde egressi, Dalmatiæque, Illyrico et Pannoniis infusi sub Imperio Justiniani Senioris, annis circiter triginta aut quadragesimo post mortem Hieronymi, anno DCCCXX vita functi. Excusabilis tamen Clericorum istorum error, inde natus videtur; quod Cyrilli versio, facta esset secundum vulgatam probatamque in Patriarchatu Romano Hieronymi versionem Latinam. Licet enim Græcus esset Cyrillus, Slavoniam tamen, in qua prædicabat, sciebat antiquitus juris esse Romani; adeoque Ecclesiæ Romanæ aptare se voluit quatenus poterat, eidem redditurus gesti a se muneris rationem: quam etiam Hieronymianæ versionis nomen fortassis in titulo legi voluit Sanctus, quod Clericos illos deceperit. Verum ut hi decepti, etiam Pontificem traxerint in errorem facti, non ideo tamen minus firma manet principalis ratio, quæ Innocentium movit ad postulatam gratiam concedendam, quod sermo rei, et non est res sermoni subjecta; conveniatque Episcopum ei cui præficitur Clero conformem effici, et terræ consuetudinem imitari.

5 Eadem epikia usa ergo Ruthenos est Ecclesia Græca, postquam eis per missos Constantinopoli prædicatores Christi fidem tradidit cum Græcis ritibus exercendam: quod factum esse sub annum millesimum, quando Constantinopolitana Ecclesia optime unita erat Romanæ, ante tomum 1 Maji ad Ephemerites Græcomoscas docui. Sua enim ut littera sic et lingua propria (quæ ipsa quoque Slavonica est) agere permitti sunt, atque etiam nunc sic agunt omnia, non tantum schismatici sub Moscorum Dominatu, sed etiam Catholici sub Rege Poloniæ. Neque dubito quin si Reges Daniæ ac Succiæ alique Principes Septentrionales, apud quos cum hæresi Lutherana usus invaluit Missam patria lingua celebrandi; subjecta sibi regna et provincias vellet ad Catholicam unionem reducere, salva licentia hactenus usurpata; hæc eis relinquenda esset ab Apostolica Sede, pro tanto bono libenter toleratura condiciones longe etiam graviores, modo ex non officiant integritati ac puritati veræ fidei.

6 Quod si istis in partibus, ubi olim Latina in lingua Sacra fiebant, eademque lingua etiam nobilitati ac clero notissima est, permitti posset usus Teutonicæ, propter faciliorem reductionem vulgi; quanto id potius videbitur indulgendum Sinis, Japoniis, aliisque cultissimis nationibus, Latinam penitus ignorantibus, nec eam nisi difficillime docendis? Judicium plurimorum virorum

Auctorem
Slavonicæ
versionis
Hieronymum
esse,E
error quidem
fuit,se ad causam
impertinens:F
Græci etiam
Ruthenis
indulserunt
linguæ suæ
usum,idemque vide-
tur Sinensibus
indulgendum,

A virorum sapientium est, nullas tyrannorum persecutiones susceperunt in Japonia fuisse, si fundata istic felicissime Ecclesia per se subsistere potuisset, nec eguisset Episcopis Sacerdotibusque ex Europa advehendis, interim dum sic advecti diu nequibant latere, et ne de novo inveherentur alii haud difficulter prohibebatur. Avertat Deus, ne idem aliquando contingat in China! Ne contingat autem videtur caveri posse, si Latinae linguae, prius morose operoseque descendae, necessitate sublata, et incerti post annos plures successus difficultate, ad Episcopalia ac Sacerdotalia munia assumantur indigenae, aetate proveci, virtute probati, prudentia consummati, et congruam in communi provinciis omnibus lingua litteraturam adepti, tradita sibi sacra patrio idiomate celebraturi, aliisque a se institutis successoribus ita celebranda transmissuri, sicut fecerunt praedicti Discipuli Sanctorum Slavoniae Apostolorum, Slavi ipsi et Latinarum Graecarumque linguarum ignari.

et exemplis
Apostolorum
subnixum,

B 7 Non est meum praescribere Sacrae Congregationi de Fide propaganda, quibus mediis uti debeat ad Gentium conversionem; licet tamen in commune consulere, et cum omni qua par est subiectione proponere, quid Romanis Pontificibus olim ea in re probatum fuerit; quidque plurimum maximarumque regionum albarum ad messum vota postulent, explicare. Hoc ergo etiam dictis addiderim, annuntiandi Evangelii exemplum praestantissimum datum ob Apostolis videri; quibus in totum mundum dispartendis, non hoc concessit Deus, ut sua Galilaea lingua loquentes intelligerentur ob eis ad quos venirent populis, sed e contra audiebat unusquisque eos loquentes lingua sua in qua nati erant. Illi vero ecclesiarum a se constitutarum regimen deinde partientes inter discipulos, quos unaquaque in provincia studio singulariori informarant, alio atque alio proficiebantur prout se dedit occasio; tantumdem etiam ibi facientes, neque necesse habentes expectare sibi ex Palaestina successores. Providerat quidem Divina Sapientia, ut potentissimis duobus Imperiis Graecorum Latinorumque in unam coactis Monarchiam, Ecclesia Christiana, intra hujus terminos primum potissimumque fundanda, duabus dumtaxat linguis egeret istic videretur. Quia tamen non eadem Graecae, quae Latinae, fuerat in sui propagatione felicitas; necesse fuit ut Syris, Persis, Aegyptiis, Armenisque patriarum linguarum etiam sub externo dominatu retinentioribus, eandem usum relinquere in sacris, qualis hodiernum perseverat. Iis autem qui extra Monarchiae Romanae fines per Asiam atque Africam latissime diffundebantur populis, multo magis oportuit similem usum relinqui, sicut et factum esse constat a S. Thoma et ab aliis, qui forte inter ipsos fidem praedicaverunt, Apostolicis viris; quod in nostram usque aetatem testantur Christianismi reliquiae, apud Abyssinos in Aethiopia, et Thomaeos ad Meliaporem in India, idiomate patrio sacra facitantes.

quamvis in
Imperio
Romano Latina
et Graeca
fere sufficerent,

C 8 Quod autem, sic propagata plantataque in praecipuis omnibus veteris orbis regionibus fides, apud tam multas nationes lapsu temporum vel omnino extincta, vel per schisma fuerit dilacerata aut haeresibus inquinata; id sane non debet isti linguarum diversitati nunquamque describi, quasi propter eam difficultis fuerit communicatio cum Romana Ecclesia, unde oportuisset omnes tamquam a capite vegetari: sed imputandum est partim longinquitati locorum, partim regnum ac rerum publicarum conversionibus ex beneplaciti divini inscrutabili iudicio permissis: adversus quarum causas, enormia scilicet populorum peccata, quam debile praesi-

neque hinc
metuendum
schisma,
Graecico
simile,

diuum sit unius cujusdam idiomatis communicatio in Sacris, lugubri satis argumento monstrant Ecclesiae Orientales pleraque. Nec enim illis quilibet profuit familiaris cunctis usus Graecae linguae, Latinis nequam ignotae, quo minus inter se et a Sede Romana identidem dissiderent. Quin neque in diversitatem rituum, qua Christi Sponsa, varietatibus amicta, velut polymita veste refulget, infelicitatis istius invidiam conjecerim cum aliquibus; censeo tamen ut ad rituum mutationem, cogendi non sunt, qui ab olim assueverunt diversis ac propriis nec minus sanctis; sic iis qui noviter ad nos accedunt non alios ritus esse proponendos quam quibus Romana Ecclesia utitur, modo si ad illorum mores prudenter aptentur, modica alteratione permessa iis in rebus, a quibus non dependet valor et forma Sacramentorum, et offencilum nasci possit.

9 Quæret hic forsitan ex me aliquis qui fieri potuerit ut Picti Iberique primum, deinde Anglo-Saxones in Britannicis insulis, tum plurimae ad Septentrionem nationes, fuerint ad fidem Christianam institutae ab hominibus Latino solum lingua utentibus, non potuerint autem vel Graeci inter Syros, Persas, Aegyptios aliosque jam sibi subditos, vel Romani inter Graecos ceterosque cum ipsis devictis populos, sic stabilire suam ipsi linguam. Respondeo, causam mihi videri, quod primo nominatae gentes nullum vel exiguum omnino studium ponebant in liberalibus artibus linguaque excolenda, totae intentae exercitio armorum. Deditantibus ergo Romanis eorumdem sermonem addiscere, nec nisi Latine agentibus publice privatimque, barbaris vero Romanas elegantias e contrario affectantibus, praevalere etiam gentis dominatricis lingua; versa autem postmodum fortuna, Romanoque Imperio per Gothos, Francos, Wandalos, Saxones, Longobardos, aliosque id genus barbaros diviso; victores ipsi in devictorum mores cultiores non detrectabant quamquam transire (unde nota sunt hodiernae ex Latina depravata in Italia, Hispania, Gallia vulgares linguae) quum admodum olim Graecis quoque sub Alexandro Magno evenisse novimus, ut patriorum morum simplicitate dimissa in Persarum habitum fastumque ac linguam declinarent, quotquot in Perside sedes fierant: idemque etiam nunc evenit Tartaris, Sinici Imperii occupatoribus.

10 Ast longe aliter actum in altera versus Orientem Monarchiae Romanae parte: ut enim a Graecis ad Romanos, non e converso, descenderant artes; sic ipsimet Romani Graecam linguam aestimabant prae sua, quare nec conati sunt ea abolita Latinam inducere: sed Graecam ipsimet discabant studiosius, et Alexandriam, Antiochiam vel Athenas, litterarum Graecanicarum studiis celebres urbes, mittebant liberos erudiendos. Graeci similiter, licet Syriam, Persidem et Aegyptum imperio obtinerent suo, tamen quia Gentes illae priores ipsis fuerant in artibus litterisque excolendis, ideo ipsas non potuerunt totas traducere in linguam suam; sed sub ipsis, aequae ac postea sub Romanis, linguae illarum nationum fuerunt saltem a vulgo conservatae, non solum in politicis rebus sed etiam in sacris: haec enim sua quaeque lingua perrexerunt facere, et quatenus Christiana fides adhuc nunet pervenit Syriaca in Palaestina, Armenica in Armenia, Coptica lingua in Aegypto uti. Multo autem magis id fecerunt alii cultiores versus Orientem, quando ad eas transit Christi fides, ut supra dixi. Haec porro tota ratiocinatio etiam nunc pro Sinensibus, Japoniis etc. militat: utpote ingeniosissimis, nec unquam persuadendis ut exteram aliquam linguam suam existiment praeponi debere.

D
DISSERT.
XVIII.
quod nec rituum
quidem diversitati
imputandum.

Qui factum
ut in Occidente
Latina lingua fere
sufficeret ad
sacra,

E

in Oriente
pluribus opus
fuerit.

F

CVIII HADRIANUS II

Ab an. 867 ad
87¹, an. 4,
men. 11, dies
12.

Bar. m. 10,
dies 17.

HADRIANUS, natione Romanus, ex patre Talaro post Episcopo, Regionis tertiæ, Presbyter tit. S. Marci, Imperantibus Ludovico Juniore et Basilio Macedone, ordinatus xii Decembris in Dominica, anno dccclxxii; sedit annos iu, menses xi, dies xii; obiit xxii Novembris, dccclxxii: et vacavit Episcopatus dies xiiii.

Ratla tempo-
ris.

Guilielmus quidem rotundo numero scribit sedisse Hadrianum annos quinque: quos etiam Marianus Scotus per numeralium litterarum scriptos reperiens, pro v legit ii, satis facili exerratione. Sic in Marino i, ubi alii solum habent menses ii, ipse legit v, et in Christophoro convertens numeros, pro mensibus iv, legit vi. MS. autem nostrum, accuratius inveniens notatum tempus in breviori ejusdem Hadriani Vita, in uno dumtaxat corrigendum nobis fuit, quod pro annis iv notaverit v. additis mensibus diebusque prædictis: in quo librarium esse mendum, convincitur ex Annalibus Bertinianis, prænotatum annum sic concludentibus, Adrianus Papa moritur, et Joannes Archidiaconus Romanæ Ecclesiæ xix Kal. Januarii in ejus locum substituitur: atque ita habetur tempus cessantis post Hadriani mortem Episcopatus: quod breve fuisse non miraberis, si in iisdem Annalibus legas, Ludovicum Imperatorem tunc fuisse in Campania; juramenta adstrictum non recedendi inde, priusquam Adelgisum Beneventanum Ducem devicisset.

Libertas
Electos suos
consecrandi
Ecclesiæ con-
firmata,

2 Idem Imperator, teste Guilielmo, cum de Electione Hadriani latus, ejus consecrationem ardentissime cuperet provenire; amare se dixit, reddi quæ ablata fuerant, non auferri ab ecclesia Romana vel deperire quidpiam. Nec plus dixisse videtur quam fecisset Ludovicus: observo enim, anno xii post hujus Hadriani mortem, in Stephani V Vito legi, quod nulla interposita mora, proximo post suam Electionem die Dominico fuerit consecratus, præsentem quidem tam Electioni quam Consecrationi Joanne Ticinensi Episcopo, ut Misso Caroli Imperatoris; sed honoris potius quam juris causa: nec enim aliter Consecrationi quam Electioni intersuit; ad hanc autem Missos seu Legatos Imperatorios, quamvis forte in urbe essent, jus nullum habere ut vocarentur, ipso facto in Hadriani Electione professus est Clerus; quando dolentibus ad eam se non

invitatus respondit, quod non Augusti causa contemptus, sed futuri temporis hoc omissum fuerit omnino respectu; ne videlicet Legatos Principum in Electione Romanorum Præsulum mos expectandi per hujusmodi fomitem incresceret. Qua ratione accepta, illi omnem suæ mentis indignationem medullitus sedavere.

3 Quidquid tamen sit de Ludovico, certum est ex Sigonio, quod sub ejus filio Carolo Crasso, difficilibus bellis occupato, Hadrianus ultimo sui Pontificatus anno, impellentibus Romanis, insignia duo decreta fecit, unum pro libertate eorum, ut Pontifex designatus consecrari sine præsentia Regis aut Legatorum ejus possit: alterum pro dignitate Italia, ut moriente Rege Crasso sine filiis, regnum Italicis Principibus, una cum titulo Imperii, traderetur. Libram ergo deinceps, non tantum Electionem, sed et Consecrationem Pontificum aliquamdiu habituri, credemus, tertia ab obitu prioris Pontificis die ad novi Electionem convenisse eos, quibus jus suffragii erat; nec ultra proximam Dominicam expectasse, ut Electum suum consecrandum ad S. Petri ecclesiam adducerent. Quæ res in prænotata Catalogorum brevitate mirificam facilitatem conferet ordinandæ imposterum Chronologiæ.

Chronologiam
hic dirigit.

E

4 Baronius, nescio unde accipiens Pontificatus annos iv, menses x, dies x, Kalendis Novembris mortuum Hadrianum scribit: alii alios habent mensium ac dierum numeros, quibus non vacat immorari: cum ea diversitas prolixius dumtaxat Interpontificium reddere possit, nulla ad id cogente necessitate. Qui gesta hujus Pontificis scribenda suscepit Continuator Anastasii Guilielmus Bibliothecarius, videtur ea fine mutila reliquisse: quo fit ut nulla sepulturæ ejus habeatur notitia. Solum opinari possumus, oblii quom intra vel juxta Basilicam S. Petri humatum: cum Romanus Canonicus nullam istic invenerit ejus memoriam.

F

CIX JOANNES VIII

Ab an. 872,
ad 882, an.
10, dies 2.

JOANNES, natione Romanus, ex patre Gundo, S. R. E. Archidiaconus, imperantibus Ludovico Juniore et Basilio Macedone, ordinatus xii Decembris in Dominica, anno dccclxxxii, xii Decembris sepultus ante ecclesiam Vaticanam juxta portam judicii: et cessavit Episcopatus dies un.

Vita ex MS.

Hujus Pontificis gesta in collectione nostra Manuscripta sic habentur, ab auctore verosimiliter cævo descripta. Hic beatissimus Papa, pro utilitate omnium Ecclesiarum, et præcipue Gallicanæ, Arelatensi maritimali itinere devectus est: ubi Leo Abbas in præsentiam ejus veniens, contra Guilbertum Nemausensem Episcopum conquestus est. Monasterium enim

S. Petri, in quo quiescit corpus B. Ægidii in finibus Gothiæ, in valle Flavianæ, quam vallem Flavium quendam Rex B. Ægidio donavit, et B. Ægidius exinde donationem integritè Romanæ Ecclesiæ et D. Papæ Benedicto fecerat, et ubi in venerationem Principum Apostolorum Petri et Pauli monasterium ædificaverat; præfatus Guilbertus Nemausensis An-

In Provincia
examinans
privilegium
monasterii
S. Ægidii,

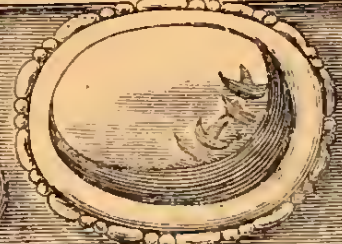
tistes

CIX IOANNES III

CX MARTINVS II

CXI S. HADRIANVS III

CXII STEPHANVS V

A tistes prædictum monasterium quadam temeritate invadens, eidem Leoni Abbati abstulerat: deinde præceptum ex Rege Francorum exceperat, in quo ut firmitate credens, Romanum Pontificem adiit, et super hoc auctoritatem Apostolicam, quasi de suis, furtim exquisivit. Sed sanctæ recordationis D. Nicolaus Papa, licet hujus fraudis esset ignarus, divino tamen Spiritu plenus, omnes de hoc legem quærentes excusare sategit. Sed D. Joannes Papa, cum monumenta chartarum ejusdem monasterii requireret, Privilegium quod Romæ venerabilis Papa Benedictus S. Ægidio corporaliter tradiderat, ei oblatum est. Tunc D. Papa Joannes per Ducem Ravennatem, Advocatum suum, contra Guilbertum Nemausensem Episcopum ipsum monasterium quæsivit.

monasterium illud, Guilberto Nemausensi abjudicatum,

2 Tunc ambarum partium Advocatis per fidejussorem ligatis, executor duntaxat Georgio Scriptorio et dicto Duce agente, voluit idem Guilbertus Episcopus per præceptum D. Nicolai piæ memoriæ ibi relectum, quod furtim quasi de suis ex Apostolica Sede fraudaverat; et præceptum quod ex quodam Rege Francorum falsum exceperat, in quo nec ulla firmitas subsistebat, defendere. Sed Dominus Papa omnes Episcopos et Judices Romæ vel Provinciales sub excommunicationis anathemate admonuit, de hoc rectam legem dicturos et facturos. Tunc Rostagnus Arelatensis Archiepiscopus, et Aribertus Ebredunensis Archiepiscopus, Walbertus Portuensis Episcopus, Paschalis Amerinus Episcopus, Radbertus Valentia Episcopus, Liuduinus Massiliensis Episcopus, Ictarius Vivariensis Episcopus, et alii Episcopi Provinciæ; et Judices, Joannes Dux et Dominus Ravennæ, Arduus, Adbertus, Guisalfredus, Arderadus, Godulfus, et alii nonnulli Provinciales Judices, ut præceptum lectum audierunt, mox cognoverunt Apostolicam D. Nicolai censuram excusare de hoc legem quærentes; et dixerunt per illud præceptum hoc monasterium non posse defendi: judicantes statim ut præfatum monasterium Guilbertus Episcopus Domino Papæ redderet, et pœnam invasionis sibi componeret. Tunc ipsum Advocatum, Dominum et Ducem Ravennatem, Dominus Papa illuc transmisit, qui super hoc corporalem traditionem de omnibus rebus prædicti monasterii, tam intus quam extra, a præfato Guilberto Episcopo recepit.

Ecclesiæ Romæ vindicat:

celebrat Trecentense Concilium 888

3 Deinde in Galliam transitum faciens, anno Incarnationis Dominicæ MCCCCLXXVIII, XV Kalend. Septembris, Indictione XI, anno Pontificatus sui in sacratissima Sede B. Petri sexto, apud Trecentam civitatem, in provincia D. Ludovici Serenissimi Regis Concilium permaximum celebravit. Hujus etiam temporibus floruit Anastasius, Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarius, qui tam Græco quam Latino eloquio pollens, septimam universalem Synodum de Græco in Latinum ipso jubente transtulit. Transtulit etiam de Græco in Latinum Passionem S. Petri Alexandrini Archiepiscopi, et Passionem S. Acacii sociorumque ejus, et Vitam S. Joannis Eleemosynarii.

4 Hactenus Anastasii Continuator anonymus in nostro MS. ubi Rex Ludovicus, in cujus provincia Concilium celebratum dicitur, Balbus est; quique ibidem Trecentis, non Imperator (ut recentiores credunt) quamvis Imperium Occidentis per mortem Caroli Calvi patris vacaret, sed Rex duntaxat Franciæ a Joanne est coronatus. Audiatur ingenue id agnoscens solideque comprobans Jacobus Sirmundus noster, Tom. 2 Conciliorum Gallia pag. 688 in Notis ad pag. 486. Ludovicum Balbum jam superiore anno Regem coronarat Hincmarus Archiepiscopus, nunc iterum a Papa coronam expetiit, exemplo Pippini abavi sui, quem a Bonifacio Archiepiscopo primum, deinde iterum a Stephano Papa Regem coronatum meminerat. Sunt

et Ludovicum Balbum Regem coronat non Imperatorem:

autem qui Ludovicum a Joanne coronam hoc loco, non Regni, sed Imperii suscepisse putent: inde enim Ludovicum Balbum inter Imperatores plerique numerant, tum nostri tum externi scriptores: quod mirum certe mihi falsumque semper visum est: cum Joannes ipse Papa, in epistola 47 et in aliis quas ad Ludovicum postea scripsit, ipsum Regem, non Imperatorem vocet: in epistola 71 ad Ludovicum et Carolomanum, Ludovici Balbi filios Caroli Calvi nepotes, Carolo eorum avo Imperatoris nomen tribuat, Ludovico patri nomen Regis; Imperatorem haud dubie appellaturus, si Imperator fuisset: eodemque modo Hincmarus, in epistolis quarum meminit Flodoardus, fratres istos Reges, Ludovici Regis, non Imperatoris, filios nominet. Quid quod Ludovici ipsius Balbi, ut alia omittam, Diploma extet pro Ecclesia Nivernensi in Idus Septembris, hoc est triduo post coronationem istam, Trecentis datum, in quo non alium se quam Regem vocat his verbis, Ludovicus MISENICORDIA DEI REX. Rex ergo fuit, non Imperator: Imperatoris vero titulum, antiquis ignotum, alii postea temere affllexerunt. Sic ille.

5 Quæ de causa Guilberti in eodem nostro MS. dicuntur ad Festum S. Ægidii 1 Septembris illustranda venient: hic solum noto, quod prædictus Guilbertus haud diu se continuerit in officio, sed dimissa repetendo causam dederit Joanni scribendi Epistolam 191, XIII Kalendas Julias Indictione XII, datam Rostagno Archiepiscopo Arelatensi, Sigibodo Archiepiscopo Narbonensi, Rotberto Archiepiscopo Aquensi, conquerens de Giberto (sic enim ibi vocatur) quod monasterium super eundem a Papa acquisitum temere invaserit, omnesque res ipsius monasterii per suos homines distribuerit, et ipsius monachos inde contra sacras regulas omnino expulerit: quare eum synodaliter conveniri, et si monita contempserit excommunicari jubet. Alia quædam ejusdem Joannis VIII acta lege sis in Labbeana Conciliorum editione, ex nescio quo Levita, cujus librum Serarius ediderit necdum mihi visum; sed qui (ut legenti apparet) nihil de tempore Ordinationis aut Mortis habent, adeoque nihil conferat ad Chronologiam, quam hic potissimum tractamus, solum autem quædam Joannis decreta colligit.

6 Plurimis hujus Pontificis epistolis, quæ ad dacentas triginta proferuntur in corpore Conciliorum, novissime etiam aliis tribus auctæ, addi deberet adhuc ex Tomo 3 Spicilegii Acheriani pag. 463 Privilegium, Eudoni Venerabili Abbati Vizeliacensis cœnobii omnique Congregationi ejusdem monasterii, ad confirmationem immunitatum ejus, datum per manum Walperti, humillimi Episcopi Sanctæ Portuensis Ecclesiæ, III Kalendas Octobris, anno ut ejusdem Domni Joannis Papæ VIII. Indict. XII; scriptum vero per manum Georgii, Notarii Regionarii et Scriptorii S. R. E. Quæ Indictio, incepta mense Septembri, anni MCCCCLXXVIII, et composita cum anno Pontificatus adhuc VI, probat non nisi anno ad finem vergente Natalem ipsius Joannis recurrere: sicut reipsa cum Decembri adscripsimus.

7 Epitaphium ejusdem tale legitur apud Baronium: Præsulis OCTAVI requiescunt membra JOANNIS, Tegrine sub gelido marmorei tumuli. Moribus (ut patet) fulsit; quia nempe beatus, Comptusque altisonis actibus et meritis, Judicii custos mansit, pietatis amicus, Dogmatis et varii plurima verba docens. De segete ac Christi pepulit zizania sæpe, Multaque per mundum semina fudit ovans. Prudens et doctus verbo, linguaque poritus, Solertem seseque omnibus exhibuit. Et nunc cœlicolas cernit super astra phalanges,

8 Baro-

D JOANNES VIII

E

an. 889 iterum agit contra Guilbertum:

ejus epistola.

F

Epitaphium.

A 8 Baronius, cum *xv* Decembris mortuum Joannem nobiscum statuisset, tertio post die electum ait successorem Marinum u Kalendas Januarii. Debuerat *xv* Kalendas scripsisse, idque postea satis animadvertit; sed videns corrigi id non posse immoto sequentium Pontificatum serie, per meram ut apparet conjecturam deinceps o se ordinata; jubet in Appendice, pro tribus diebus, quibus Sedes vacasset, legi tredecim. Ego in

JOANNES VIII.
Tempus Interpontificii.

lis tenebris nihil certius invenio quod sequar, quam ut Electio saltem facta non sit ante tertium a morte Decessoris diem; supposito autem ardenti populi contra Photium studio, quo properatum ad Marini Electionem vult Baronius, credere possum illam mox secutam; adque non vacasse Episcopatum nisi ad proximam Dominicam, juxta ea quæ supra diximus.

CX MARINUS I SEU MARTINUS II

Ab an. 882 ad
884 an. 1,
men. 2.
diem 1.

Bar. d. 20

MARINUS, natione Gallisanus, ex patre Palumbo Presbytero, S. R. E. Diaconus et pro novella Slavorum Ecclesia, per S. Methodii mortem Pastoris egente, ordinatus Episcopus Apostolicus, nullius adhuc certæ Sedis, forsitan in Septembri, anno DCCCLXXXII; mortuo Joanne assumitur et inthronizatur Pontifex Romanus, *xxii* Decembris in Dominica, Imperantibus Carolo Crasso et Basilio Macedone: sedit annum 1, menses 11, diem 1, defunctus circa *xxiii* Februarii, anno bissextili DCCCLXXXIII: et cessavit Episcopatus dies 11.

B

Prior ejus
Episcopatus
nulli Sedi
adstrictus,

Dubitat Baronius cujus Sedis Episcopus fuerit: ego vero existimo nullius fuisse: alias eadem omnes difficultates, quæ Formosi ordinationem aliquibus fecerunt videri nullom, eo quod fuerit ante Portuensis Episcopus, etiam Acta Marini suspecta reddidissent iisdem, quod nemini nisi schismaticis Græcis venit in mentem disputare. Postulaverant eum sibi Archiepiscopum Bulgari ab Hadriano Papa II, sed non obtinuerant: mortuo autem apud Moravos S. Methodio, ejus nationis Apostolo, qui post prædicatam Slavonicæ genti Christianam fidem anno DCCCLXVIII Romam advenerat cum corpore S. Clementis, et Episcopus ordinatus illuc regressus fuerat; credibile est de alio Episcopo prospiciendum novellæ plantationi fuisse Joanni Papæ. Hic ergo, cui in causa Photii remissius ogenti gravis haud dubie erat fervens Marini zelus, visum fuerit convenientissimum in eam expeditionem ordinare virum, jom pridem inter Bulgoros probatum: Marinus autem minime durum putaverit, ab ingratis in Curia contentiombus, ad fructuosiores in Slavorum ceu Moravorum gente labores demigrare.

utpote Apo-
stolicus ad
partes Gentium,

C 2 Ad hanc igitur missionem consecutus, nec tamen continuo illuc profectus; propterea forte quod Græci, qui Bulgariam sibi subjecerant, etiam idem in Slavoniam tentarent, aut alia ex causa, commoratus sit Romæ usque ad obitum Joannis: post quem Clerus populusque Romanus, contra Photium animatissimus, eundem ejus adversarium præcipuum, tamquam ad hoc divinitus jam ordinatum Episcopum, voluerit habere Pontificem; sicut et habuit, utpote nulli Sedi adstrictum eatenus: quem admodum moris erat ad munus Apostolicum ordinare Episcopos pro gentibus Barbaris, multo prius quam Ecclesiis ibidem ordinatis beneque constitutis, certi apud eas Episcopatus designarentur; uti apud Anglos seculo *vi*, sub Gregorio Magno; seculo autem *viii*, sub Carolo item Magno, inter Saxones factum constat.

forte trime-
stri præcessit
electionem,

3 Apud Lutprandum ac MS. nostri Auctorem et in aliis Catalogis, passim tribuntur Marino præter annum 1, menses 11. Hos quia salvus sequentium Pontificatum certioribus spatiis, in morte Formosi 10 Aprilis, anno DCCXCVI terminandis, invenire non possumus integros; cogor credere, errorem antiquitus obrepisse numeros, sic ut 11 scriptum sit pro 11; vel certe Marinum Papam dici sedisse menses quinque, quia sui Episcopatus tempus exorsus sit a die Ordinationis suæ, quomvis od nullom certam Sedem adstrictæ et ideo

posui ordinatum forsitan in Septembri, præcedente suam ad Pontificatum Romanum Electionem et Coronationem.

4 Ut ut sumas, in primum ejus annum cadit Privilegium, Solenniaciensi in Lemovicibus monasterio datum, unicum hactenus quod extat monumentum regiminis ejus, cum hac in fine clausula, Scriptum per manum Zachariæ Serinarii S. R. E. mensæ Majo Indict. 1. Bene valete. Pridie Idus Junias per manum Valentini Episcopi Portuensis, regnante in perpetuum Domino Deo nostro, anno Pontificatus Domni Marini universalis Papæ primo, Indictione 1. Annus enim hic fuit Christi DCCCLXXXIII. Quod autem clausula illa fuerit secundum usum istius ævi, adeoque ipsum Privilegium non debeat ex hoc capite videri dubium, probari potest aliis hujus ævi exemplis, nominatim vero per epistolam *xi* Hadriani II, ad Actardum Namneticensem Episcopum, datam anno DCCCLXIII; et olim Joannis VI, datam anno DCCXCVI; hanc quidem per manus Stephani Serinarii sacri Palatii, et Joannis Episcopi Nepesinæ Ecclesiæ et Bibliothecarii sanctæ Sedis Apostolicæ; illam per manus Zachariæ Serinarii S. R. E. prænominati, et Anastasii Bibliothecarii Sanctæ summæ Sedis Apostolicæ: interposita utriusque subsignationi, tamquam a Notariis et Cancellariis respective factæ, formula superius etiam sic posita, Bene valete.

post quam
anno 883 data
bulia Solen-
niaciensis.

5 Verum nomen hujus Pontificis Marinus fuit, ut et alterius qui centum post hunc annos Sedem Apostolicam tenuit, Marinus II: quia tamen Martinos eos appellaverunt posteri; et eum, qui Secundus hujus nominis erat, seculo *xiii* exente dixerunt Quartum, et sic deinde Quintum, placuit morem eundem saltem notare in titulo.

6 Baronius, cum initium Marini effixisset *xxii* Decembris, Pontificatum hunc sic restringit, nescio quo auctore nisi propria conjectura, ut supra annum unum, menses nullos, sed solum addat *xx* dies, finiens cum *xiiii* Januarii; post quem diem biduo dumtaxat vacaverit Sedes. In quo videtur non recordatus Constituti, quod ad an. 606 sub nomine Bonifacii III ipse edidit, prohibens sub anathemate, ut nullus vivente Pontifice aut Episcopo civitatis suæ, præsumat loqui de successore aut partes sibi facere, nisi tertio die depositionis ejus, adunato Clero et filiis Ecclesiæ: tunc Electio fiat. Et sic videmus Anastasium loco non uno

Electio vero
non est facta
nisi die 3 a
morte deces-
soris.

clare

A clare testari, quod Romani redeuntes ab exequiis defuncti Pontificis, utique tertio die mortis celebratis, receperint se ad locum faciendæ Electioni destinatum : qua sæpe eodem die facta, inductoque in Lateranense Palatium et solium ibidem Pontificium Electo; expectata fuerit proxima Dominica ad Ordinationem faciendam, et Ordinatum collocandum in Sede S. Petri. Cum igitur nulla hic ratio sit, quæ persuadeat ordinem illum non fuisse observatum, neque Pontificatus inchoari debeat a die Electionis, sed Consecrationis; æquum est ut dicamus, non nisi circa xxv Februarii conventum esse ad Electionem successoris, nec ante 1 Martii Ordinationem peractam.

7 Marianus Scotus, Leonis IV Pontificatum biennio citius quam par erat finiens, et successoris Benedicti III nihilominus inchoans biennio serius; vacanti apud se quadriennio expleto opportunam credidit

Mariani
Scoti oscitan-
tia notata.

fabulam Papissæ, scripsitque ad annum DCCCLIV, quod **D** Leoni successit Joannes, mulier, annis II, mensibus v, d. IV. Ita autem progrediens, et Marini Pontificatum protrahens in annum DCCCLXXXVII, porro præcipitat Chronologiam, subjungens Marino Agapetum, qui anno 1 sederit : et sequacem invenit Sigebertum Gemblacensem, qui tamen notavit, hunc in aliquibus libris non inveniri. An autem invenitur vel in paucis? Unus ex antiquioribus hactenus nobis Marianus apparuit, in tota Chronologia tam supine negligens, ut in aptandis ad Christi annos Pontificatibus sæpe non adverterit ad annorum numeros, cuique Pontificatui a se attributos; quare ad hoc solum co utimur, ut videamus, quanto tempore invenerit ipse unumquemque sedisse, non vero ad quem æræ Christianæ annum singulorum initia finesque retulerit.

MARINUS I.

CXI S. HADRIANUS III

B **H**ADRIANUS, natione Romanus, ex patre Benedieto, imperantibus Carolo Crasso et Basilio Macedone, ordinatus 1 Martii in Dominica, anno DCCCLXXXII; sedit annum, menses III, dies VIII; obiit anno DCCCLXXXII VIII Julii; quo colitur, Nonantulæ, ubi sepultus est : et cessavit Episcopatus dies XII.

E

Ab an. 884 ad
885 an. 1,
m. 4. d. 8

Rat la tempo-
ris

Diem mortis notavit Baronius IX Martii, postquam, nullo Auctore citato, dedisset Hadriano annum I, menses III, dies XIX, exorsus a die XX Januarii, quæ anno DCCCXCIV etiam Dominica fuerat. Equidem quoad diem standum puto traditioni Nonantulæ Abbatiæ, sub cuius altari corpus quiescit coliturque ut Sancti, VIII Julii. Menses certe quatuor habet Luitprandus, ætati illi vicinissimus; Marianus item Scotus et MS. nostrum, neglecto dierum excedentium numero; quos facile quis admiserit octo adjici posse; nisi forte quis credere malit, initio mensis mortuum tali die coli, quia tunc fuerit corpus in ecclesiam istam illatum. Quod siurgens aliqua ratio suaderet, menses, non IV, sed III tantum superaddendos anno (uti alii plerique Catalogi habent post Gotfridum Viterbiensem) tunc dicerem Hadrianum ordinatum V Aprilis, solum dies IV habuisse supra annum et tres menses; possetque Marinus dici, duobus dumtaxat mensibus, ante suam erectionem ad Romanam Sedem, fuisse Episcopus ordinatus, et obiisse circa finem Martii, atque ita sedisse ultra annum unum, menses tres et dies aliquot.

2 Quod ad Interpontificii tempus attinet, nullum notovit Baronius : sed cum haud procul ab urbe Mutinu constet obiisse Hadrianum, facile apparet octo vel decem dies absumi potuisse ac debuisse, priusquam mortis hujus nuntius perferretur Romam per æstivos calores. Hinc vero, ut mox itum ad suffragia sit, puta die XVIII Julii aut etiam serius, apparet Ordinationem Electi fieri non potuisse ante XXV Julii, ut ex more Domini a expectaretur.

3 Guilhelmus Bibliothecarius locum, in quo obiit Hadrianus, vocat Villa Vuilsachara, super fluvium Scultunum : et hunc in Æmilia esse notat Baronius. Strabo Scutanam nominat : et hoc nomen fluvius ille hodieque retinet teste Blondo : Leander Panaram vocari ait. Utrumque nomen habent chorographicæ tabulæ Joannis Antonii Magini, Sculteuna o vero Panara f.

et Interpontificii.

Locus mortis

ad cujus sinistram ripam, pari fere a Mutina atque Bononia intervallo, sed Mutinæ propius intraque Mutinensem districtum, jacet oppidum Spina-Lamberti vulgo Spilamberti dictum, fortassis a Lamberto Italiæ Rege atque Imperatore, annis post Hadriani obitum pluribus quam centum, cum antea Longobardica voce diceretur Vuilzachara id est Willæ vel Willionis ager; infra quem, ad ejusdem fluvii ripam dexteram, ad X m. p. sita est Nonantula, ubi sepultum diximus. Causa autem discedendi ab Urbe Pontifici huic fuisse videtur ingens a Saracenis metus, contra quos auxilia petita per seipsum muturaturus, iter suscepit in Germaniam; sed morte præventus in via sit. Illi vero sequenti mox anno vastaverunt Campaniam, et Casinense Monasterium S. Benedicti die IV Septembris exusserunt.

4 Quin autem Nonantulæ sepultus hic Hadrianus sit, dubitari non debet, licet antiquiores ibidem Monachi existimarint se habere corpus Hadriani I, ejusque Actis (ut supra notavimus) carmine ac prosa subtexerint, quæ sciebant de obitu et miraculis sui Sancti. Condonandum enim est mediolorum seculorum ignorantia, quod ex pluribus Hadrianis elegerit eum, qui fuit primus et celeberrimus. Boni siquidem viri, cum meminissent ligessentve, Hadrianum suum obiisse cum iret ad Regem, nemo eis occurrit prius quam Carolus Magnus, Rex Francorum et Longobardorum, Hadriani I amatissimus.

5 Idem qui supra Marianus, Hadriani Pontificatum finiens anno DCCCXC, succedere ipsi facit Basilium quemdam annos IV, et sic sequens Stephanus differtur usque annum DCCCXIV, novem annis serius quam oportet : de quo, uti et de Agapito, post Marinum intruso apud eundem Marianum, ut diximus, ejusque sequacem Sigebertum, recte notat Onuphrius, quod iis, stante historiæ veritate et temporum, locus in hac serie esse non potest.

F

Sepultura
Nonantulæ
ubi habetur
pro Hadriano
I.

Successor
scilicet.

CXII STEPHANUS V

Ab an. 885
ad 891 an.
6, dies 14.

STEPHANUS, natione Romanus, de Regione Via lata, titulo SS. Quatuor Coronatorum Presbyter, Imperantibus Carolo Crasso et Basilio Macedone ordinatus, anno DCCCLXXXII, XXII Julii in Dominica; sedit annos VI, dies XIII; defunctus DCCCLXXXI, VII Augusti: et vacavit Episcopatus mensem I, dies XI.

Ratio temporis.

Annos illos VI Pontificatus haud dubie scripsit auctor Vita, quom utinam integram haberemus! et de eisdem certum non facit Epitaphium, cum MS. nostro et MSS. Regio, Thuroo oc Mazarino, licet alia quaedam perversis litteris numeralibus soluta IV scripserint; quæ ipsa tamen cum MS. nostro concordant quoad dies XIV, ubi prædicta tria MSS. mutata littera, habent IX. Menses VII interponunt exemplaria Anastasii excusa: sed vos non possumus recipere. Interpontifici vero tempus ex conjectura determinamus, quantum nobis satis fuit ad successorem inthronizandum eo die, quem exigit dies mortis aliunde certius cognitus, de quo infra.

Epitaphium.

§ Epitaphium reliquit nobis Romanus Canonicus; qui describens atrium vetus ecclesiarum S. Petri, ubi est altare SS. Simonis et Judæ Apostolorum; inter aliorum Pontificum sepulera, suo adhuc tempore extantia, etiam hujus Stephani monumentum posuit, sic inscriptum:

Accedis quisquis magni suffragia Petri
Cœlestis regni poscere Clavigeri;
Intentis oculis, compuncto corde, locellum
Cospice perspicuum, quo pia membrana jacent.
Illic tumulus QUINTI sacros continet artus,
Præsulis eximii, Pontificis STEPHANI:
Bis ternis annis populum qui rexit et urbem,
Ut gessit Domino quæ fuerant placita.
Succipit tellus consumptum pulvere corpus,

Æthera sed scandit spiritus almus ovans.

Unde peto cunctis venientes dicite fratres.

Arbiter omnipotens, da veniam STEPHANO.

3 Nescia quid sapiat, qui non judicat hoc Epitaphium statim a morte compositum fuisse: et huic accedit MS. nostrum, quod ut intelligas fideliter Auctorem ejus transcripsisse, ut reperit apud illius ævi Scriptorem, addit quod ille addiderat, ut solent ii qui seriem quampiam ad sua usque tempora perduxerunt. A morte S. Gregorii Papæ usque ad hunc Stephanum sunt anni CCLXIV, menses II. Vitiosus quidem calculus, cum numerandi fuerint anni CCLXXXI, menses IV: sed (sive hic error auctoris fuerit, perperam tempora supputantis, juxta annorum numeros, quos antea in nonnullis Pontificalibus repererat vitiose notatos; sive alterius cujuscumque, eum transcribentis) index tamen manifestus est ætatis, qua vixit is, qui Pontificatum Stephani V Anastasiano Catalogo apud Auctorem MS. nostri subtexuit.

a coævo scriptum.

E

4 Baronius, quoad sex annos Episcopatus, nobiscum consentit: sed uti nullum inveniebat modum determinandi hujus Pontificatus initium, ita nec fini mensem vel diem assignat; contentus agere de eo et de successione Formosi in fronte anni MCCCXCI: eodemque deinceps stylo usus toto hoc seculo et usque ad finem fere seculi sequentis, nullius initio aut fini diem aliquem determinat, satisque habet annum utcumque definiisse.

Baronii calculus.

C

CXIII FORMOSUS

F

Ab an. 891 ad
896 an. 4,
m. 6. d. 17

Bar. aa. 5.

FORMOSUS, ex patre Leone, Episcopus Portuensis, tempore Arnulphi ac Widonis Regum Germaniæ atque Italiæ, et Leonis Sapientis in Oriente imperantis, ad Romanam Ecclesiam regendam transiit, et inthronizatus anno DCCCLXXXI, XVIII Septembris in Dominica; sedit annos III, menses VI, dies XXII; obiit III Aprilis die Paschæ, anno DCCCLXXXII; et cessavit Episcopatus dies VI.

Formosum,
olim a Joanne
Papa depositum,

De hoc Formoso, in Vita Hadriani II, narrat Guilielmus Bibliothecarius, quod, tempore Nicolai Papæ, una cum aliis directus ad Bulgaros, iisdem Apostolicæ Sedi subjectis Romam rediit cum Regio Legata: quo Archiepiscopum sibi ordinari Marinum Diaconum postulante, aut alium e Cardinalibus; cum Marinus Constantinopolitanam Legationem suscepisset, Bulgaris missus Silvester quidam, ab iisdem magna sub velocitate remissus, detulit litteras, pro Formoso Portuensi Episcopo remittendo importunissime deprecantes. Poterat ea res Apostolico Formosi zelo testimonium dedisse posteris, si non apud Joannem Papam vocatus in suspicionem gravissimorum criminum,

sententiæ hujusmodi fuisset subjectus. Formosum, Portuensem Episcopum, qui a beatæ memoriæ Domno prædecessore nostro Papa Nicolao in Bulgarorum patriam destinatus, noviter in Christo regenerati Regis animos suis calliditatibus vitiavit, ut terribilibus juramentis eum sibi obstrinxisset testatus sit, ne se vivo quemlibet Episcopum a Sede Apostolica suscepisset; seque eidem terribilibus nihilominus juramentis, ut ad eum quantocius reverti debuisset obstrictum fuisse professus sit; quique a nobis proficiscendi istuc licentiam, litteras, et necessaria adjutoria impetravit: quoniam jam dudum per ambitionem a minori Ecclesia in majorem, videlicet

CXIII FORMOSVS I

CXIV BONIFACIVS VI

CXV STEPHANVS VI

CXVI ROMANVS I

A delictam sanctam Sedem Apostolicam, prosilire conatus plurimos sibi consolatores effecit : et nunc per repertam hypocrisis retrorsum rediens, sine licentia vel conscientia nostra, propriam parciam deseruit, Urbe discessit ; et contra salutem rei publicæ dilectique filii nostri Caroli, a nobis electi et ordinati Principis, cum suis fautoribus conspiravit : nisi amodo intra decimum diem, id est III Kal. Maji præsentis nonæ Indictionis (anno MCCCLXXVI) præsentiam suam nobis satisfaciendo monstraverit... omni ecclesiastica Communione privatum esse decernimus.

adjuratamque
ad suam Eccle-
siam aut
Romam non
redire.

2 Quid egerit tanto rigore constrictus Formosus, utcumque intelligitur ex cop. 20 libri 2, quem de ejus Ordinatione scripsit Auxilius, ad Leonem Nolanæ Ecclesiæ Episcopum, questum se violentas pati oppressiones, ut Episcopale Sacerdotium, quod olim a Papa Formoso susceperat, quasi nihil sit, irritum faceret. Hos libros anno 1655 inseruit suo de Ordinationibus operi Joannes Morinus, et operæ prælium fuerit ab Historiæ Pontificiæ studiosis legi. In dicto ergo cap. 20 libri 2, dialogico schemate inter Infensorem et Defensorem scripti, Infensor objicit, quod Formosus se coram Episcopis proprio ore damnavit, et idcirco depositus fuit. Respondet autem Defensor.... quia cum se proprio ore damnavit, non veraci professione, sed magno timore perterritus ; interroganti se, quamvis non inculpabiliter, satisfecit. Ita tamen quod, sicut ibidem Infensor præmiserat, quando depositus est, mediantibus sacrosanctis Evangeliiis jurejurando conclusit, ut Romuleam urbem nullatenus ingrederetur, suumque Episcopatum nullo modo reciperet. Sed respondebat Defensor dicendo, Væ illis, qui tale juramentum ab eo extorsent. Revera enim nihil aliud in eo deprebendi, nisi ut limina Apostolorum Petri et Pauli numquam adoraret, numquam ad reconciliationem accederet, suumque Episcopatum numquam reciperet. Proinde concludit, obligari eum non potuisse tali juramento, quod fuerit cruentum et nefarium : et sicuti verum est quod Apostolica auctoritate depositus fuerit, ita verum est quod Apostolica auctoritate reconciliatus extiterit, atque in integrum restitutus, per Mariam scilicet, Bulgaricæ quondam Legationis sociam, tum alia Joannis Papæ in favorem Photii acta rescindentem, tum etiam hæc, quæ contra Formosum erant ; sive quod revera innocentem eum comperisset in quibus fuerat accusatus, sive quod justa severiorem pœnam ei impositam existimaret ; et quidquid fuerat culpæ sexennali suspensione et exilio humiliter tolerato, abunde expiatum ab eo, qui juxta propriæ manus rescriptum (ut scribit Sigebertus) tamdiu in laicali Communionem perseverarat.

anathemate
et juramento
solverat
Marinus.

Idem postea
ad Romanam
Sedem legitime
transatus,

3 Ut ut sit reversus Romam Formosus magna ibidem in auctoritate fuit, sub Marino, Hadriano et Stephano Pontificibus, et his denique suffectus est : arguentibus quidem nonnullis quod (ut dicit Infensor apud Auxilium cap. 22) humanæ laudis cupidus propriam relinquens uxorem, alienam abstulit ; videlicet relicto Episcopatu, his qui ordinandi erant Apostolicam abstulit Sedem : sed Defensore econtra reponente ; Utrumnam humanæ laudis cupidus Apostolicum Thronum conscenderit, incertum est, ideoque solius Dei judicio relinquendum : attamen universa Romana civitas et omnes circumpositæ regiones præcipuæ sanctitatis eum fuisse commemorant, exceptis admodum paucis, qui eum infamare non erubescunt. Ceterum quod in ejusmodi translatione alienam uxorem non abstulerit, probabilibus exemplis (quæ usque ad sedecim ex antiquitate petit Auxilius) clarescere ait. Idem deinde cap. 26 evidenter probat, quod quando Formosus inthronizatus est, non id quo Episcopus erat iterum acceperit ; sed aug-

mentum Apostolicæ dignitatis, quod non habebat suscepit. Cum enim respondisset ad argumentum adversarii, a manuum impositione, quasi nunquam iterabili, acceptum ; ostendissetque idem valere in eo, qui Presbyter cum sit per manuum impositionem factus, rursum accipit manus impositionem, ut ceteris præponatur et Episcopus appelletur ; eoque non iterum Presbyter consecratur, sed potius in ejusdem manus impositione augmentum Episcopalis ministerii, quod non habet, accipit : tandem concludens ; Interrogavimus, inquit, qui præsentibus fuerunt, quando Formosus inthronizatus est : sed dixerunt, falsissimum esse quod in illa translatione Formosus manuum impositionem acceperit : sed quemadmodum in itinere ambulantes precibus effusis Deum exorant ; ita et nos, Governatorem omnium exorantes, deduximus eum ad Apostolicam Sedem, ibique inthronizavimus eum, dantes congruam Orationem.

FORMOSUS

non ordinari
sed inthroni-
zari solum
debut ;

4 Atque hæc de Formosi initis dicta sunt. De anno ac tempore mortis habemus certissimum testimonium Annalistarum Fuldeasis, hoc ipso anno scribentis nec ultra DCCC pertingentis. Hic post relatum Arnulphi Imperatoris a Formoso coronati recessum ab Urbe (mense ut videtur Martio anni DCCCCLXXXII, non u, sicut propter inversam unius anni historiam, deficiente folio, perperam nunc legitur) atque post reditum ejusdem Arnulphi festinatum in Bavariam, quo appulit in Mojo ; cetera ejus anni gesta describens, subjicit quomodo interim Romæ Formosus Papa defunctus est, die Sancto Paschæ, in cujus locum consecratus Bonifacius, vix xii dies supervixisse reperitur. Eadem verba transcribuntur ab interpolatore et Continuatore Hermann Contracti, usque ad annum MLXVI pertingente, nisi malimus credere cum Christiana Urtisio libri editore, ipsummet Hermannum, relabendo suum istud Chronicon, auxisse et correxisse. Hinc ergo tam certo testimonio videmur recte adaptasse nostram Chronologiam, Pontificatui Formosi assignando annos u, sicuti hos ei assignarunt Hermannus Contractus, Gadsfridus Viterbiensis et Compilatio Chronologica. Nam si cum MS. nostra, Mariano Scoto, Stella, Platina annos u oporteret ei dare, deberemus unum annum Marino detrachere ; et sic Marinus non multo plus quam bimestris fuisset Pontifex, nec potuisset dedisse Privilegium, quod monasterio Solenniensi datum nemo hactenus dubitavit.

quod ex die
obitus, in
Paschate
anni 896,

E

intelligitur
factum,

5 Quod etiam prædictus Formosus non potuerit vixisse usque ad xiii Decembris, ut vult Baronius, nescio unde talem diem mutuatus, manifeste demonstratur, ex epistola Stephani VI, eodem ipso anno DCCCXCVI data ad Arnustum Episcopum Narbonensem, sub hac clausula : Scriptum per manum Nicolai Scrinarii S. R. E. in mense Augusto Indict. xiv. Bene valcte. Datum xiii Kal. Septembris, per manum Stephani Episcopi sancte Ecclesiæ Nepesinæ, Arcarii sanctæ Sedis Apostolicæ, imperante Domino piissimo Augusto Arnulfo, a Deo coronato magno Imperatore, anno primo : quæ omnia annuunt prænotatum AÆÆ vulgaris notant. Neque ad produendam longius Formosi vitam juvare potest Adami Bremensis auctoritas, collata cum tempore Synodi Triburiensis, anno DCCCXCVI mense Maji celebratæ : qui enim dicit secundo post eam anno obiisse Formosum, etiam dicit celebratam fuisse Synodum anno vii Adelgari Archiepiscopi, quæ tamen celebrata est anno ejus vii adhuc corrente, quippe qui solum factus Archiepiscopus est. secundum ipsummet Adamum, anno DCCCCLXXXIII post mensem Junium, quo obiit S. Rembertus decessor ejus, cujus Acta ad diem III Februarii dedimus. Non est autem Adami (qui uno post hæc seculo scripsit) in sua historiæ initio tanta auctoritas ut Annalibus Fuldeais opponi possit.

F
non mense
Decembri

6 Porro a die III Aprilis anni DCCCCLXXXVI retrocedendo

A cedendo per annos III, menses VI, a Mariano Scoto MS. nostro, Stella, Platina, assignatos, et dies XII; venit ad Dominicam a nobis designatam: qualis non haberetur, si cum Hermanno Contracto, Gotfrido Viterbiensi et Compilatione Chronologica menses VII numerarentur: sed veniretur in Feriam VI, et brevis dierum paucorum Interpontificium definiretur. Atqui observatam consuetam diem esse, et eas præcessisse turbas quæ facile potuerint mensem unum absumere, persuadet testis pene oculatus Luitprandus; cum causam simultatis inter Formosum Papam et Romanos hanc fuisse ait, quod Formosi prædecessore defuncto, Sergius quidam Romanæ ecclesiæ Diaconus erat, quem Romanorum pars quædam Papam sibi elegerat: quædam vero pars non infima nominatum Formosum Portuensem Episcopum, pro vera religione divinarumque Scripturarum et doctrinarum scientia, Papam sibi fieri anhelabat. Dum ergo in eo esset ut Sergius Apostolorum Vicarius ordinari debuisset (utique consueto et Dominico die) ea quæ Formosi partibus favobat pars, cum non mediocri tumultu et injuria Sergium ab altari expulit, et Formosum Papam constituit. Ob eandem vero servandæ Dominicæ causam ab XII diebus, qui passim notantur, abstulimus unum.

B Quod si quis malit Interpontificio prædicto unam alteramve hebdomadam detrudere, priori Interpontificio eas addat licet, et tantumdem retrahat Stephani præcedentis Ordinationem ac mortem: aut tale quid faciat in Marino, inter quem et Joannem solum notare dies VI nulla auctoritas cogit.

7 In Tomis Conciliorum extat Epistola, quam Fratribus et filiis in Christo omnibus Episcopis Angliæ Formosus scripsisset, quasi audito nefandus ritus Paganorum partibus istis repullulasse, ipsosque tenuisse silentium, ut canes mutos non valentes latrare; gladio separationis a corpore Dei Ecclesia eos ferire deliberaverit; nisi Pleimundus Dorobornensis Archiepiscopus, intimavisset tandem evigilasse, et semina verbi Dei olim venerabiliter jacta in terra Anglorum cœpisse renovare: in quibus hortatur habere perseverantiam; jubet absque mora substitui alium, cum quilibet Sacerdotum ex hac vita mi-

Ejus ad Episcopos Angliæ epistola,

graverit: et, sicut ex scriptis B. Gregorii..... in Dorobornia civitate Metropolim Sedemque primam Episcopalem constat esse regni Anglorum; sic Pleimundo prænominato, Dorobornia sive Canterberia Archiepiscopo, ejusque successoribus legitimis, eandem dignitatem confirmat. Hæc Epistola, accepta ex Cantuariensis ecclesiæ Tabulario, sequitur ad historiam conventus Synodalis Episcoporum, habiti sub Edwardo Rege, quem mox secuta sit septem novorum Episcoporum Ordinatio anno DCCCXVI: inde autem accepit Malmesburiensis quæ ad priorem annum habet lib. 2 cap. 3. Polydorus Virgilius, videns non recte componi tempora Formosi et Eduardi, quorum hic primum regnare cœpit anno DCCCXI, annis utique VII post illius mortem; loco Formosi substituit Joannem IX. Sed et hic nostro calculo obiit ipso anno seculari; Leonem ergo V substitui mallet Spelmanus, qui ex nostro quoque calculo tunc revera sedebat. E contra Cosartius, si mutandum est aliquid suggerit æque aut magis in nomine Regis inducendam mutationem, et pro Edwardo substituendum Alfredum, potius quam in nomine Pontificis, quod supponitur ipsi Epistolæ prætitulari. Ego hoc omnino tenendum putarem, nisi vehementius suspicarer, Epistolam illam merum esse figmentum seculi XI, quo inter Cantuariensem et Eboracensem Archiepiscopos fuit de hujus ad illum subjectione contentio, nolente Eboracensi Cantuariensis Primatum agnoscere, sed ei æqualem per omnia se ferente, ut videre est ad Vitam S. Landfranci XXIII Maji. Interpolatam saltem Epistolam eam esse ostendit Canterberia nomen, velut vulgatus et causa explicationis additum vetustiori nomini Dorobornia: ætate enim Formosi istud necdum in usu erat, uti nec nomen Cantuarie; sed dicebatur Cantwaraburga, uti videre est apud ipsummet Alfredum Regem, in ejus Saxonica versione Bedæ. Quis autem zelus iste fuisset, ne dicam furor, propter simplicem officii cujuscumque neglectum, tempore bellicis tumultibus inquieto facile excusabilem, omnes integri unius regni Episcopos, ne semel quidem monitos, excommunicatos velle, uti voluisse fingitur ipso exordio Epistolæ Formosus?

Eduardi regno perpetram adscripta,

B videtur esse merum figmentum.

CXIV BONIFACIUS VI

C **B**ONIFACIUS, natione Romanus, ex patre Adriano, Presbyter depositus, manu populari intrusus, sub tempore Arnulfi et Leonis Imperatorum, ordinatus XXI Aprilis, Dominica in Albis; sedit dies XII; mortuus vel depositus XXII Aprilis: et cessavit Episcopatus dies VI anno DCCCXCVI.

An. 896 ab 11 Apr. ad 25 Aprilis.

Bar. n. 897

Annales Fuldenses, hoc tempore scriptos, jam testes istius brevitatis audivimus. Synodus quoque Romana sub Joanne IX, anathemate feriens eos, qui de gradu ecclesiastico Synodice ejectum et non canonice restitutum ad altiora provehere præsumerent, prout, inquit, de Bonifacio, primo de Subdiacovatu, postmodum de Presbyteratu deposito, popularis manus agere præsumpsit; etsi promotionem improbet ut illegitimam: non tamen negat factam promotionem aliquam, adeoque et Ordinationem, per Episcopos, scilicet VI coactos. Sicuti igitur non excludimus a numero Pontificum qualitercumque ordinatos, ita nec possumus probare quod eum excluderet Baronius, nec etiam credere, quod non sit ordinatus in Dominica.

Per vim ordinatus,

2 Quod enim Platina dicat biduo dumtaxat vacasse

Sedem, ex propria dicit conjectura: sicut et singularis est in eo, quod dies ei XXII assignet. Quod autem XII annis superfuisse postea dicat, non ab ipso solum, sed etiam Gotfrido Viterbiensi videtur asserti: nisi forte in hoc per librarium sphalma omni pro diebus scripti sunt. Luitprandus Ticinensis, proximi seculi scriptor, lib. 1 cap. 8 is qui post Formosi mortem constitutus est, expellitur, inquit. Expulsum Annales Fuldenses non negant: duntaxat postea vixisse vix crediderim, tum quia podagrigo morbo correptus erat, tum quia nulla ejus postea invenitur memoria: si autem adhuc annis XII vixit, oportet fateamur ipsummet ratam habuisse dejectionem suam, proinde ejus vitam non impedire, quo minus successores ejus veri Pontifices fuerint.

incertum an mortuus an depositus.

CXV STEPHANUS VI

STEPHANUS, natione Romanus, ex patre Joanne Presbytero, ordinatus tempore Arnulphi et Leonis Imperatorum anno DCCCXCII, II Maji, Dominica quarta post Pascha, sedit annum I, menses III; defunctus circa initium Augusti anno DCCCXCIII: et vacavit Episcopatus usque ad XI Septembris: et ipse sepultus fuit ante ecclesiam S. Petri.

Ab an. 896 ad
an. 897
an. 1, m 3, d.

Hermannus Controctus et Gotfridus Viterbiensis, supra unum dumtaxat numerant mensem unum, et huic addunt dies, prior XIX, posterior XV: pluralitatem tamen sequimur, assignando menses tres, prout faciunt, Rollewinck, MS. nostrum, Stella, Platina. Tempus autem hic notatum stabilitur per privilegium hujus Stephani, confirmans aliud Joannis VIII, de quo supra, in favorem Abbatis et monasterii Vezeliacensis: invenitur enim Tomo 3 Spicilegii Acheriani pag. 463, scriptum per manus Samuel, Notarii et scriniarii S. R. E. mense Januario Indict. XV; et Datum X Kal. Februarias, per manus Samuelis Notarii et Scriniarii S. R. E. Imperante Domino nostro Landeberto, piissimo Augusto a Deo coronato inagno Imperatore, Indictione XV, id est anno DCCCXCVII.

Ratio temporis.

2 Addit MS. nostrum, quod Hujus tempore ecclesia Lateranensis ab altari usque ad portas cecidit. Sigebertus Gemblucensis in Chronico asserit, quod Stephanus fuerit primum a Formoso Papa Episcopus Anagninae ecclesiae ordinatus: quod et Stella et Platina tenent: sed praeter omnem veri similitudinem. Quam enim juris speciem contra defunctum Formosum, in iis quae egit, praeterire potuisset; qui non alio titulo eum damnavit, quam quod Episcopus Portuensis cum esset, ambitionis spiritu Romanam universalem Sedem usurpavit? uti ipsum exprobrasse defuncto, extumulato, et in iudicium protracto, scribit Luitprandus; perperam licet Sergium pro Stephano nominans. Injuria autem id objectum fuisse excusat Synodus sub Joanne IX, quia necessitatis causa de Portuensi ecclesia Formosus, pro vitae merito, ad Apostolicam Sedem proventus est. Itaque irritans acta prioris Synodi, in quo propterea fuerat damnatus Formosus, celebratam tamen fuisse dicens, tempore pie memoriae sexti Stephani Papae satis indicat, de hujus Stephani vero Pontificatu non fuisse dubitatum.

Non vere dicitur ante fuisse Episcopus Anagninus,

3 Baronius, cum eodem anno DCCCXCIII exorsus Stephani Pontificatum, eundem protrahit usque ad postrema tempora anni DCCCC, nititur auctoritate Privilegii cujusdam, concessi monasterio S. Vincentii ad fontes Vulturii, ad cuius finem haec verba leguntur, Scriptum per manus Andreae Scriniarii S. R. E. mense Septembri, Indict. IV. Datum per manus Stephani Primicerii, anno Pontificatus Domini Stephani sexti quinto. Quam sint depravata istius monasterii monumenta, saltem quoad numeros in subscriptionibus expressos, pluribus exemplis in progressu patebit: quare nequit in iis chronologia ulla fundari adversus consensum antiquorum. Ac primo plane dubito an in originali, si qua olim extitit, Bulla exprimat nomen Stephani Papae cum addito sexti: hoc enim non fit in certiori ejus bulla, Vezeliacensi monasterio data, ejus modo meminimus; nec primis novem seculis ullus Pontifex scitur suo nomini addidisse numerum: quod autem Leoni IV id affinxerit aliqui, non meretur amplius considerari. Deinde, quoniam subsequentium hujus appellationis Pontificum omnino nullus pervenit ad quintum sui Pontificatus annum, existimo obrepisse auctori Chronici, ut inveniret aut legeret u pro II, Is vero Stephanus, ejus annus II concurrat cum IV Indi-

aut usque ad an. 900 vixisse,

ob bullam vante depravatam.

ctione, finienda cum XXIV Septembris anni DCCCCXXXI, Stephanus VII, non VI fuit. Ut autem Privilegium istud vere Stephani Sexti fuisset, deberet pro IV indictione substitui XIV, et annus Pontificatus primus pro quinto: ita datum esset anno Christi DCCCXCII.

4 Certior hujus Pontificis memoria invenitur inter Monumenta Vaticana, a Romano Presbytero descripta sub Eugenio III nonnihil correctius, quam ea post sub Alexandro pariter III transcripsit quidam Mantus, a Baronio laudatus. Est autem Epitaphium post decimum a morte annum ei positum a Sergio Papa III, in quo, ab ejusdem secum genii et sententiae successore, circa causam Formosi ea laudatur fecisse, quae melior sententia sub Joanne IX irrita declararat et fecerat; et ob quae Fuldenses Annales sic de eo scribunt, in Bonifacii locum successit Apostolicus, nomine Stephanus, vir fama infamandus, qui antecessorem suum Formosum, inaudito more de sepulcro ejectum, et per advocatum suae responsionis depositum, foras extra solum sepulturae Apostolicae locum sepeliri praecipit.

Acta ejus contra Formosum reprobata,

5 Laudem ergo non erat hic Stephanus, nisi a simili accepturus: accepit autem, sicut dixi, a Sergio III sub hac forma.

E

laudata in Epitaphio a Sergio Papa,

Hoc STEPHANI Papae requiescunt membra sepulcro,

SEXTUS dictus erat ordine quippe Patrum.

Hic primum repulit Formosi spurca superbi,

Culmina qui invasit Sedis Apostolicae.

Concilium instituit, praesedit Pastor, et ipse

Lege satis fessis jura dedit famulis.

Cumque Pater multum certaret dogmate sancto,

Captus, et a Sede pulsus in ima fuit.

Carceris interea vinclis constrictus in imo,

Strangulatus nervo exiit et hominem;

Post decimumque Deo regnantis transtulit annum

F

SERGIVS huc Papa, funera sacra colens.

Romanus legerat, diem regnanti; Mantus, a Baronio forsitan ex solu conjectura correctus, Post decimumque regens Sedem eum transtulit annum.

6 Clariorem sensum dedisse me puto mutatione leviori: quod autem praecipue inde assumo, est confirmatio communis sententiae adversus Baronium: qui cum in finem anni DCCCC protrahat Pontificatum Stephani, et Sergium cogatur mortuum scribere initio anni DCCCCX, nemo in ejus sententia invenire poterit annos decem a morte Stephani, post quos ejus ossa Sergius idem transtulerit: cum in nostra chronologia liquida sit et expedita calculatio, et Sergius anno Christi DCCCCIII, sui Pontificatus secundum nos III vel IIII, eam translationem celebraverit. Non caret autem utriusque culpa, quaecumque contra Formosum commissa, excusatione aliqua, pro illa tempore non prorsus rejicienda, uti infra ad Sergii Pontificatum videbimus. Ex eodem Epitaphio corrigitur Caesar Rasponus, Stephanum hunc cum titulo Septimi, juxta Baronium, adnumerans Pontificibus in Laterano sepultis, et quidem in eadem qua ipse Sergius urna.

ex quo interim stabilitur chronologia.

CXVI ROMANUS

Ab an. 898
ad 898 m.
3, dies 23.

ROMANUS, natione Gallisanus, ex patre Constantino, imperantibus Berengario et Leone, ordinatus xi Septembris in Dominica, anno dcccxciii; sedit menses x, dies xxiii; obiit initio Februarii, anno dcccxciiii; et vacavit Sedes usque ad xiii Februarii.

Tempus Sedis.

Menses solum iii habent Rollewink, Stella et Platina: sed antiquitatis prerogativa valent, qui scribunt quatuor, scilicet Morianus Scotus, Hermannus Contractus, et Godfridus Viterbiensis (manifestum enim sphalma est, cum opud hunc anni leguntur pro mensibus) ac denique MS. nostrum. In numero dierum Auctores iidem differunt, cum xx, xxi, xxxiii scribunt: ego, numerum exprimens quem reperi in MS. nostro, dico initio Februarii obiisse, non tamen ita cito,

ut credam Successorem ei ordinatum prima ejus mensis Dominica, quæ erat dies v; sed secunda, quæ tunc cadebat in diem xii.

2 Baronius de hoc Pontificatu nihil omnino habet: solum ex errore prænotata ad initium anni dcccxi, dicit, quod defuncto Romano Pontifice, subrogatus est Theodorus II: quæ chronologia ex jam dictis et infra dicendis satis refutatur.

Baronii catalogus.

B

CXVII THEODORUS II

R

An. 898 a
8 Januarii
dies 20.

THEODORUS, natione Romanus, ex patre Photio imperantibus Berengario et Leone, ordinatus vii Januarii, anno dcccxciiii, in Dominica; sedit dies xx; obiit xxvii Januarii, et cessavit Episcopatus usque ad v Februarii.

Tempus Sedis

Dierum viginti numerum habent Marianus Scotus, Hermannus Contractus, Rollewink, MS. nostrum, Stello, et Platina, atque cum his Baronius: quare in tanto ceterorum consensu non audiendus Viterbiensis, qui annum unum; multo minus compilationis Chronologicæ Auctor, qui annos octo eidem adscribit.

2 De ejus Actis nihil habemus, nisi hoc solum apud Auxilium lib. 2 cap. 4, quod eos, quos Stephanus Papa secum in ecclesia vestiri prohibuit (quia scilicet fuerant ordinati a Formoso, quem ipse dominarat, velut si revera in Laicorum ordinem per suam depositionem

reductus, non nisi sacrilege Ordinationes quoscumque celebrasset) Papa Theodorus, qui utique de Formosi Ordinatione non fuit, et vestiri et suum agere officium præcepit: ejusque corpusculum, quod pertinaciter ejectum fuerat, cum exultatione ad Apostolicam tumbam reduxit. Hæc autem Apostolica tumba, quæ potest intelligi alia, quam Basilicæ Vaticanæ crypta in quam moris erat defunctorum Apostolicorum, id est Pontificum Romanorum deferri corpora, nisi ipsi aliter extrema voluntate ordinassent?

corpus in Basilicam Vaticanam relatum.

Formosi Acta restituta;

C

CXVIII JOANNES IX

F

Ab an. 898
ad 900 an.
2, dies 15.

JOANNES, natione Romanus Tiburtinensis, ex patre Rampaldo, Lamberto et Leone imperantibus, ordinatus anno dcccxciiii Dominica v post Epiphaniam v Februarii, sedit annos ii, dies xii; obiit xviii Februarii, anno dcccc: et cessavit Episcopatus usque ad ii Martii; ipse vero sepultus est ante ecclesiam S. Petri ante portam Guidaneam.

B. ab an.
901 ad 905
an. 3, dies
45.

Absque decessoris injuria

Notabilis valde est hujus Pontificis modestia, et erga Stephanum decessorem, qui multa minime probanda egisse videbatur, reverentia. Cum enim in ea quæ novissime prodit epistola ad Clerum et Populum Lingonensem, ipsis redderet Argrinum Episcopum, quem unanimiter expetierant, et pro quo, per subreptitiam auctoritatem prædicti Stephani, ab Anshario Comite obrutum sibi quemdam Theobaldum querebantur; restituimus eum vobis Canonice, inquit, non sententiam prædecessoris nostri Stephani Papæ reprehendentes, sed utilitatis ac necessitatis causa Cano-

nice in melius commutantes, quemadmodum prædecessores nostros de multis egisse in promptu habemus. Idem profitetur in epistola ad Carolum Regem Francorum, videlicet Simplicem. Scripta est autem epistola utraque per manum Samuel Notarii et Scriuarii S. R. E. in mense Majo Indictione ii, id est anno dcccxcix: atque ita ineluctabiliter probatur chronologia nostra contra Baronium, qui solum anno dcccxi cepisse Joannem putavit, et usque in annum dcccxi per annos iii, dies xii sedisse: quos tres annos alibi nusquam notatos reperio.

pro ecclesia Lingonensi scribit anno 899.

CXVII THEODORVS II

CXVIII IOANNES X

CXX LEO V

CXIX BENEDICTVS IV

A **2** *Epitaphium hujus Joannis tale adfertur.*
Ecclesiæ specimeo, clarissima gemma bonorum,
Et mundi Dominus; hic jacet eximius
JOANNES, meritis qui fulsit in ordine NONUS,
Inter Apostolicos quem vehit Altitonaas.
Conciliis docuit ternis qui dogma salutis
Observare, Deo munera sacra ferens.
Temporibus cujus novitas ablata maligni est,
Et firmata fides quam statuere Patres.
Qui moriturus eris, lector, Dic : Papa JOANNES
Cum Sanctis capiat regna beata Dei.

Epitaphium indicat tres ejus Synodos,
quarum una rescindit acta contra Formosum.
B **3** *Ex tribus Conciliis, a quorum celebratione laudatur in isto Epitaphio, duo solum ad nostram transierunt notitiam; unum Romæ, in quo penitus abdicavit Synodum, tempore piæ recordationis sexti Stephani Papæ celebratam, in qua venerabile corpus Formosi venerandi Papæ, de sepultura violata, per terram tractum est; at quasi ad judicium ductum, judicari et damnari præsumptum est. Alterum fuit habitum Ravennæ coram Laniberto Imperatore : quem cum infra probaturi simus intra primum Joannis IX annum e vivis esse sublutum; consequens est ut vel anno DCCCXCVIII vel saltem primis mensibus anni sequentis habita fuerit etiam postrema Synodus. Baronius interim ab earum numero videtur numerum annorum accepisse.*

Tranquillitati Pontificiarum ordinationum consulitur.
4 *Consideratione porro dignus est x Canon Romani Concilii, et multum ad Pontificiam historiam faciens : ostendit enim quomodo fieri potuerit, ut adeo cito, sicuti diximus, processerint successiones decem præcedentes; et quam merito dixerimus in Hadriano II, sub ipso restitutam Ecclesiæ fuisse libertatem celebrandæ Ordinationis, proxima post Electionem Dominica. Sic autem Joannes loquitur, tali libertati renuntians, velut pro eo tempore noxiæ et portam aperienti multis violentiis. Quia Sancta Romana Ecclesia, cui Deo auctore præside-*

mus, plurimas patitur violentias Pontifice obeunte : D
quæ ob hoc inferuntur quia absque Imperatoris JOANNES IX.
notitia et suorum Legatorum præsentia Pontificis fit Consecratio, nec Canonico ritu et consuetudine ab Imperatore directi intersunt Nuntii, qui violentiam et scandala in ejus Consecratione non permittant fieri; volumus ut id deinceps abdicetur; et constituendus Pontifex convenientibus Episcopis et universo Clero eligatur, expetente Senatu et populo eum qui ordinandus est : et sic in conspectu omnium celeberrime electus ab omnibus, præsentibus Legatis Imperialibus, consecratur.

Sed frustra propter turbas Imperii.
5 *Utile consilium pro ista temporum corruptela, qua ii qui factionibus et clientelis potentiores Romæ erant, potiores quoque se credebant debere esse in Electione Pontificum. Sed brevi sublatus e vivis Lambertus, ut jam insinuavimus, ad futuri Pontificis Consecrationem auctoritate sua concurrere non potuit; nec ante ultimos menses anni DCCC habuit Italia Imperatorem, cui tale jus posset competere. Qui autem tunc coronatus fuit Ludovicus Bosonis filius, hanc diu gradum tantum tantum tenuit : et sic lex, alias utilis, numquam reducta in opus, evanuit conticuitque usque ad Ottonis primi Imperium. Igitur Romanis, nec obligatis Missum Imperatoris expectare, qui nullus erit (obierat enim præcedentis anni sine etiam in Germania Arnulfus, qui contra Widonem olim coronam obtinuerat) multumque sollicitis ne occuparentur impedirenturve a Sergio, in vicina Tuscia exulante, et Adelberti Marchionis favore subnixo; nulla causa fuit, qua minus stato die ad Electionem, et proxima post hanc Dominica ad Electi sui Ordinationem procederent. Accedit quod Interpositicia brevia statuenda nobis sint, ne Sergium in suo detineamus exilia, notabili ultra septennium numero mensium vel dierum.*

CXIX BENEDICTUS IV

BENEDICTUS, natione Romanus, ex patre Mammolo, imperantibus Berengario iterum et Leone, ordinatus ii Martii in Dominica quinquagesimæ, anno DCCC; sedit annos **IV**, menses **III**, dies **XV** obiit xv Septembris, anno DCCCII : et cessavit Episcopatus usque ad **XXIII** ejusdem mensis.

Ab an. 900
ad 904 an.
4 m. 6 d. 15

C **1** *Librarius, a quo habemus MS. nostrum, cum scrip-
sisset vocem Annos, oblitus fuit addere numerum :
quinque scripsit Marianus Scotus; Rollewinck, Stella,
et Platina solum tres : medium tenentes Hermannus
Contractus et Gotfridus Viterbiensis quatuor nume-
rant : et hoc exigit ratio sequentium Pontificatum.
Menses et dies ubique fere iidem numerantur.*

*Ratio tempo-
ris,*
2 *Baronius, nihil præcise definiens, Benedicti ini-
tium ponit anno DCCCXV, et finem anno DCCCXVII; ac
deinde subjungit Epitaphium infra dandum ex Mantio.
Nunc insuper habentur duæ ejus Epistolæ, confirmantes
sententiam Decessoris in causa Angrini Electi Lin-
gonensis quarum prima dicitur scripta per manum
Sergii S. R. E. Scriniarii, in mense Augusto Indic-
tione III; et data ii Kalendas Septembris, per ma-
num Leonis Dei pietate Primicerii Sanctæ Sedis
Apostolicæ, anno Domni Benedicti Papæ I. Similiter
et secunda, scripta dicitur ii Kalendas Septembris,*

*probata ex
epistolis.*

Indictione III : atque ita egregie confirmatur Chronologia nostra, qua primus September, quem in suo Pontificatu habuit Benedictus, confertur in annum DCCC.

3 *Epitaphium Romanus Canonicus, et ex eo Manlius, tale recitat.*

Epitaphium.

Membra BENEDICTI hic QUARTI sacrata quiescunt,
Pontificis magni, Præsulis eximii :

Qui merito dignus BENEDICTUS nomine dictus,
Cum fuerit largus omnibus atque bonus.

Hic generis decus, ac pietatis splendor, opimus,
Ornat opus cunctum, jussa Dei meditans.

Prætulit hic generale bonum lucro speciali :
Mercatus cælum cuncta sua tribuit,

Despectas viduas nec non inopesque pupillos,
Ut natos proprios, assidue refovens.

Inspector tumuli, compuncto dicit corde :
Cum Christo regnes, ó BENEDICTE, Deo.

CXX LEO V

Anno 904,
d. 57.

Bar. an. 907.

LEO, Forensis fuit, natione Ardeatinus, de loco qui appellatur Priapi imperantibus Ludovico Bozonis et Leone, ordinatus dccciu xxum Septembris in Dominica, sedit dies lxxi; defunctus xxum Novembris: sepultus in ecclesia Lateranensi: et cessavit Episcopatus dies vi.

Sepultura
in Laterano.

Primus hic Romanorum Pontificum sepulcrum sibi legisse in Lateranensi Basilica dicitur a Cæsare postea Cardinali Raspono, ejusdem ecclesie tunc cum scriberet Canonico, in opere de Basilica et Patriarchio Lateranensi sub Alexandro Papa VII. At in ruinis tunc jacbat illa, sub Stephano VI collopsa, ut diximus. Credibile est igitur Leonem, quia in Patriarchii Lateranensis carcere mortem obierat, non tam istic legisse quam accepisse sepulturam jussu Christophori successoris, communi Pontificum sepultura illum non dignantis: locus autem sepulturæ nominatur, in dextero hujus basilicæ latere, ad initium navis minoris, prope murum.

B

Tempus Sedis

2 Hermannus Contractus et Gotfridus Viterbiensis, ob temporis brevitatem, Leonem V nec nominant quidem, fuisse tamen satis indicant, quando postea Leonem VI, appellant. In xl dierum numero ceteri omnes consentiunt, præter Marianum Scotum, qui dies lxxv numeravit; et MS. nostrum, in quo diebus xl auctor annum i

præposuit: sed refellitur prior, aliorum consensu; posterior eo quod sequetur encomio Sergii III, quo hic dicitur, evecto Joanne IX anno dcccclxxxviii septennio exulasse antequam fieret Pontifex, quod proinde factum est anno dcccclv.

3 Stella, secutus auctorem, qui Leonis patriam ignorabat, ita loquitur: Sedit tantummodo diebus xl: quo quidem die ab ejus Presbytero Christophoro, familiari, dominandi cupiditate allecto, cum maxima seditione capitur et in vincula conjicitur: qui videns se honore spoliatum, et a maxime familiari, cui multa contulerat beneficia, dolore animi paulo post obiit. Hinc est quod nihil dubitem, quin eadem violentia coacti Episcopi fuerint, nulla prævia Electionis forma, consecrare eundem Christophorum, proxima, quæ captivitatem Leonis sequebatur Dominica: captivitas autem illa in nostro calculo cadebat in Dominicam et ideo dixi, cessasse Episcopatum tantum dies vi.

dejectio violenta.

E

CXXI CHRISTOPHORUS

An. 904,
men. 6, ad
905.Bar. 907,
men. 7.

CHRISTOPHORUS natione Romanus, ex patre Leone, imperantibus prædictis Ludovico Bozonis et Leone, qualitercumque ordinatus xxv Novembris in Dominica, anno dcccclv, sedit menses vi et dies aliquot: hic de Pontificatu dejectus est, et monachus effectus, initio Junii anno dcccclv.

Sepultura in
Vaticano.

Neque hunc nominant Hermannus et Gotfridus præcitati, fortassis quia verum Papam non crediderunt: tolerantia tamen Cleri potest defectum Electionis liberæ supplevisse, et sic inter Pontifices retineri Christophorus: qui verosimiliter in monasterio expiavit culpam, violenta Pontificatus invasione contractam. Certe corpus ejus in Vaticana ecclesia sepultum fuisse Romanus Presbyter et Manlius crediderunt, ambo huc referentes Epitaphium, tamquam illius foret, sic scriptum:

Hic pia CHRISTOPHORI requiescunt membra sepulti.

2 Unicum hujus Papatus qualiscumque monumentum extat apud Lucam Acherium tomo 6 Spicilegii pag. 415, universis Episcopis Galliarum directum, in

favorem monasterii Corbeiensis et confirmationem privilegiorum ejus, Scriptum per manum Sergii Scrinarii S. R. E. in mense Decembri, Indict. vii, imo viii, imperante Domino nostro piissimo Augusto Ludovico, a Deo coronato Imperatore. Correctionem in numero Indictionis adhibitam, a nobis necessariam, probat ratio temporis fundata in epitaphio Sergii: quo solidius nitimur, quam opinione Baronii, Christophori Pontificatum producentis usque in annum dcccclviii. Hinc tamen factum est, ut qui Corbeiense istud Privilegium e præcitato Spicilegio transcripsit inserendum novæ editioni Conciliorum illud Labbeo nostro tradiderit in numero Indictionis mutatum, sic ut pro vii legatur xi, in quo sane fidelius transcribentis requiritur.

F

Epistola firmans chronologiam.

DISSERTATIO XIX

Successio et Chronologia Regum et Imperatorum Italicorum, post mortem Caroli Crassi seculo ix et x.

Ex auctoribus
coævis et
regum diploma-
tatis scimus,

Ludovici Imperatoris nomen, a Christophoro Papa præfate ejus epistolæ subscriptum, occasionem nobis, imo necessitatem offert, de De-cessoribus Successoribusque ejus agendi accu-

rotius: quoniam quæ de hoc argumento in Annalibus suis tradit Cardinalis Baronius, longissime abducunt ab ea via, quam in Pontificia Chronologia tenendam nobis proposuimus. Historiam ipsam eleganter deducit

Luit-

CXXI CRISTOPHORVS

CXXII SERGIVS III

CXXIII ANASTASIVS III

CXXIV LANDO I

A Luitprandus Ticinensis Diaconus, postea Cremonensis Episcopus, qui anno *occccclxx*, id est proximo rebus ipsis quos tractat, imo eodem seculo, in Lombardia floruit: sed absque annorum distinctione Chronologica. Hunc ejus defectum quadamtenus supplevit Regino, monachus Prumiensis in Germania inferiore, eodem plane tempore quo res gerebantur vivens ac scribens usque ad annum *occccvii*. Sit ergo ex utroque et ipsorummet Principum diplomatæ contexta hæc Exercitatio, tamquam Pharus fluctuanti per incertas auctorum conjecturas Chronologiæ proposita.

2 Obiit Imperator idemque Francorum Rex Carolus Crassus anno *occccxxxviii*, die *xii* aut *xiii* Januarii, tempore Stephani Papæ V. Huic successurus Wido seu Guido, Lamberti Ducis Spoletini filius, ad capesendum Franciæ Regnum proficiscitur; cum Berengario, Foro-Julii Duce, pactus de relinquendo ei Italiæ Regno. Sed a Francis, qui Odonem Regem sibi constituerant, non receptus, haud credidit sese obligari pacto, quod inierat cum Berengario, quin potius qua ratione eum expelleret ab Italia modis omnibus satagebat. Mortuo interim Stephano Papa VI, Romanoque et Theodoro Successoribus ejus intra menses circiter sex sublati de medio, cum Sergium quemdam electum ipso quo ordinandus erat die expulisset adversa factio, ab eadem assumptus Formosus est. Hic Widonem coronavit Imperatorem Indictione *x*, scilicet ineunte, id est post *xxiv* Septembris anni *occccxci*, uti scripsit ipse Formosus Fulconi Remensi Archiepiscopo, Widonis consanguineo, teste Flodoardo hist. Rem. lib. 4 cap. 2; Lambertum quoque filium Widonis, anno secundo Patris ipsius, novum Imperatorem factum esse designans.

3 Cum igitur apud Ughellum *tom. 2 Italiæ sacræ col. 122* legis Diploma, D. Vidonis Sereniss. Imperat. in favorem Mutinensis Ecclesiæ Datum *x* Kal. Decembris, Indictione decima, anno Incarnationis *occccxcii*, regnante Domino Vidone in Italia anno Regni ejus quarto, Imperii primo, intelligas annum censeris Italico seu Pisano more, id est non a Kalendis Januarii (sic enim adhuc dicendus fuisset annus *lxxxxi*) sed a festo Incarnationis Dominicæ præcedenti. Item cum apud Sigoniam legis a Lamberto Imperatore datum ecclesiæ Mutinensi prædictæ diploma, pridie Kalendas Octobris, anno *occccxcvii*, anno sui Regni septimo; intellige pariter Widonem, prius etiam quam Imperator fieret, Registritulum communicasse cum filio; sicuti post biennium cum eo communicandum curavit titulum Imperatoris.

C Ac denique cum apud Reginonem invenies, quod Guido, qui Italiam regebat et Imperatoris tenebat nomen, moritur: et quod, Lambertus filius ejus Regnum obtinuit, et Romam vivens, Diadema Imperii a Præsule Sedis Apostolicæ imponi sibi fecit: aut apud Luitprandum lib. 1 cap. 10, quod Widonis fideles, eo defuncto Berengarium metuentes, ejus filium Lambertum Regem constituent: ea sic intellige, ut qui viventem patre nudum gesserat titulum eo mortuo rem ipsam habere cœperit; et Romam profectus se fecerit denuo coronari a tunc adhuc vivente Formoso, vel saltem confirmari.

4 Dum ista in Italia agebantur, regnabat in Germania Arnulfus Rex, de quo Regino scribit ad annum *occccxciv*, quod valido cum exercitu Longobardorum terminos intravit... pervenit autem usque Placentiam: inde conversus per Alpes Penninas Galliam intravit, graviterque attrita regione inter Juram et Montem Jovis, Wormatiam venit. Quia autem intellexerat Regino, Widonem Imperatorem, dum ex Italia abeuntis Arnulphi vestigia carpit, mortem obiisse, relatæ jam Arnulphi expeditioni mortem ejus subjunxit: et post alteram expeditionem longe clariorem ac famosiorum anni *occccxxxvi*, mortem Lambertus, et ingressum Ludovici, ejus qui Bosonis filius dictus, postea

factus est Imperator. Sed posito senel male principio, necesse fuit singula ad biennium integrum præcipitari.

5 Etenim obiit Wido anno solum *occccxcvi*; quando (ut ait idem Regino) Arnulfus secundo Italiam ingressus Romam venit, et urbem Romanam armis cœpit. Tunc enim Berengarius, videns se, copiis longe inferiorem, Widoni non posse resistere: Arnulphum, qui sua eminens arma ante biennium ostentando toti Italiæ formidabilem se reddiderat, multis pollicitationibus contra Widonem evocarat. Hic autem dum se fuga latebrisque et arcibus paucis tuctur, toto pene exutus regno; Romani illi Proceres, qui Formosum jam inde a tempore Ordinationis suæ, propter ejectionem Sergii, haud æquis viderant oculis; contra eum suis privatum patronis, Widone scilicet atque Lamberto, cœperunt agere insolentius contumeliosiusque; quo factum, ut aliunde non sperandum auxilium petierit ab Arnulfo; dicit enim Regino, quod hic cum consensu summi Pontificis urbem cœperit, quodque civitatem ingressus, a Formoso Apostolicæ Sedis Præsule cum magno honore susceptus est, et ante Confessionem sancti Petri coronatus, Imperator creatur.

6 Hujus rei monumentum, quo certior Reginoni fides hic constet de anno, extat apud Ughellum *tom. 3, Italiæ sacræ col. 706*; Privilegium scilicet, quod Amiatino prope Clusium monasterio dedit Arnulfus, divina favente clementia Imperator Augustus... Kal. Martii, anno Incarnationis Domini *occccxcvi* Indict. *xiv*, anno Regni in Francia (id est Germania Francica) nono, in Italia tertio; addere potuisset et Imperii primo. Dum autem victicia arma, sed sacrilegis infamia ideoque Divis hominibusque execrata, circumfert per omnia Widonis exauctorati oppida et castella, ejusque uxorem Firmi obsidet; hujus opera veneno potatus, tantum non extinguitur, mortuo jam Romæ Formoso: iterque retro relegens, non sine contemptu et ignominia, maxime postquam ipsi a quo fuerat promotus Berengario necem cum moliri compertum fuit, ad sua rediit; vestigia ejus premente Widone, jam viribus animisque auctiore. Hoc vero in ipso sequenti conatu ad Tarum fluvium mortuo (uti refert Luitprandus) resurgere cœpit Berengarii Regnum.

7 Cum enim Lambertus, sui jam juris factus, Maginfredum, Mediolanensem Comitem, qui sibi quinqueennio rebellis extiterat, non solum urbem, in qua erat, Mediolanum scilicet, defendens; verum etiam vicina loca, Lamberto servientia, depopulans... post paulo, jussisset capitis damnari sententia, per sæpe antea auditus illud Psalmographicum ruminare, Cum accepero tempus ego justitias judicabo; terrorem cunctis Italiensibus non minimum incussit: unde et Legatos Veronam dirigunt, et Regem Berengarium ad se venire, Lambertum expellere petunt. Venit igitur ille, seque Imperatorem coronari fecit, si non a Stephano VI, qui omnia Formosi acta resciderat, in quibus ipsa etiam Lambertus Coronatio; certe ab ejus Successore Romano. Verum elationem ejus cito repressit Lambertus, relata insigni victoria de ejusdem generis Adalberto Tusciæ Marchione et Hildebrando Comite, præcipuis adversæ partis Ducibus, Joanne IX Romano jam Sedem obtinente.

8 Hic porro sicut in Synodo Romæ habita, Formosi Acta restituit, Stephani nulla esse decrevit: sic artic. 6 de Imperio disponens, Uctionem, inquit, sacri Cbrismatis in spiritualem filium nostrum, Dominum videlicet Lambertum, excellentissimum Imperatorem actam, perpetuæ stabilitate dignitatibus decoratam, firmam et in æternum stabilitam esse, sancto suffragante spiritu decernimus. Illam vero barbaricam Berengarii, quæ per subreptionem extorta est, omnimodis abdicamus. Talis sententia contra Berengarium pro Lamberto lata, novis et maximis turbis involvit Ecclesiasticum statum, quorum causa, ad Synodum

D
DISSERTAT. XIX.
sed 896.

E
Arnulfo Italiam deserere coacto et mortuo Guidone,

Coronam Imperii extorquet Berengarius:

F
Ps. 74, 3.

quod irritum esse, solamque Lambertus unctionem valere,

an. 893 declarat Joannes 9,

vacante post mortem Caroli Crassi Imperio,

a Formoso coronati Imperatores sint an. 891 Wido,

et an. 893 Lambertus ejus filius,

Rex a patre dictus ante biennium.

deinde Arnulfus, non an. 894,

A *dum Ravennæ coram ipso Lamberto celebrandam, eodem anno vel sequentis initio egressus Pontifex, in ea petiit tum alia quædam, tum ut impietates, quas per territoria sua viderat in tractationibus, deprædationibus, incendiis, rapinis, et violentiis ab eo diligentissime inquirantur et legaliter emendentur: itemque ut Augustali Decreto omnimodis et synodaliter prohibeantur illicitæ conjunctiones, quas Romani et Longobardi simul et Franci, contra Apostolicam et Imperialem voluntatem facere præsumpserunt in territorio B. Petri. Quibus omnibus prætextum dare potuit violenta ejectione Sergii, post Theodori Papæ mortem electi, ordinato in ejus locum Joanne: cujus proinde Pontificatus in controversiam trahi poterat; ipsaque Lamberti Coronatio, ut a non legitimo Papæ facta, reputari nulla.*

Post Lambertum, extinctum an. 899,

9 *Sed nihil horum facere Lambertus potuit: etenim anno DCCCXCIX non valde provecia sublatus et vivis est, quemadmodum probatur evidenter ex supracitata Benedicti IV Bulla, in causa Angrini Lingonensis, data 11 Kal. Septembris Indictione III, id est anno Christi DCCC, et anno 11 post obitum Lamberti Imperatoris Augusti. Vivebat quidem post Lambertum adhuc Arnulfus, et Imperatoris titulo utebatur; utpote dumtaxat mortuus anno DCCCXCIX, 11 Kal. Decembris uti scribit Regino, sed postquam ab Italia excessit dissolutus paralyti, qua et contabuit, nulla amplius ratio ejus habebatur apud Italos et Francos. Berengarius vero, quo machinante (uti postea ipse confessus est) Hugo Moginfridi Mediolanensis filius, in ultionem mortis paternæ, Lambertum; in venatione solitarium fuste capiti impuncto mactarat, ut mortem credi posset ex equo lapsus obiisse; Berengarius, inquam, Regis titulo contentus vivebat: et hujus etiam æmulum mox habuit Ludovicum, Bosonis filium, tamquam juri Regni Italici propinquorem evocatum ab Italis, ipsoque Berengarii genero Adalberto. Bosonis enim Soror Carolo Seniori sive Crasso nupsit, unde Marianus Scotus ad annum DCCCLXXX vocat eum fratrem Caroli; et ipse Boso, ducta conjuge Ermengarda, Ludovici olim in Italia regnantis filia, post Ludovici Balbi excessum Rex Provinciæ coronatus, ex ea hunc Ludovicum genuerat: qui vocantibus temere credulus, in ipso Italiæ ingressu obvium sibi habuit reconciliatum cum Adalberto Berengarium, a quo in summas redactus angustias, eidem jure-jurando promisit, quod si se dimitteret, quibusenque pollicitationibus accitus, amplius in Italiam non veniret.*

Ludovicus Bosonis F. an. 900 coronatur,

C 10 *Ipsa quo Lambertus obiit anno captam hanc contentionem scribit Regino, multaque deinceps certanimum discrimina successisse, reverso contra fidem datam in Italiam Ludovico: qui demum victor Berengarium fugavit, et Romam ingressus, ibique a summo Pontifice coronatus, Imperator appellatus est. Factum id sub Benedicto IV, post Augustum quidem anni DCCC, quo data est ejus Bulla superius allegata, cum nullus adhuc in Italia haberetur Imperator; ante finem tamen ejusdem anni, quemadmodum probat monumentum duplex ex monasterio Nonantulano: unum apud Sigoniam, sola tempore tenuis sic indicatum, Anno adhuc in Italia primo, Papiæ Kalendis Junii anno nongentesimo primo; alteram integre productum ab Ughello, tom. 3 Italiæ sacræ col. 602, ex Bergomensis Ecclesiæ tabulario, cui subjungitur signum Domini Illudovici serenissimi Imperatoris Augusti: et post recognitionem Arnulfi Notarii, factum ad vicem Lintardi Episcopi et Archicancellarii, additur; Datum x Kal. Junii anno Incarnationis Dominicæ DCCC, Indict. IV, imperante Domino Illudovico Serenissimo Imperatore in Italia. Actum Vercellensi civitate.*

11 *Jamque sub imperio Ludovici, totum Berengarii regnum obtinentis, jactata tot mutationibus Italia vide-*

batur quietura; cum ille, cernens nullum esse ant posse nocere, ultra quam oportebat de securitate præsumens, ea quæ pacis et quietis sunt cœpit cogitare; absolutoque exercitu cum perpaucis Veronam ingressus est, adhortante Adelardo præfatæ urbis Episcopo. Cives autem hoc Berengario, summa cum festinatione, notum fecerunt, qui eo tempore in Bojaria exulabat. Ille nil moratus, contra tractis undique copiis Veronam pervenit, atque improvidum virum dolo cœpit, et captum luminibus privavit. Siquidem cives, qui partibus ejus favebant, portas civitatis ei aperientes, eum nocturno tempore intra muros receperunt; et sic insperate et absque præmeditatione, Ludovicus, non solum regno, sed etiam oculis privatus est. Hæc Regino ad annum DCCCIV, cum præmisisset, quod eo anno Ludovicus Berengarium de Italia expulerat, atque omne illud regnum sibi subegerat. Cum autem non insolitum sit Regino sub uno contextu unoque anno referre res inter se connexas, quamvis in alterum annum protractas; non absurde quis fecerit neque contra mentem Reginonis, si catastrophe Ludovici differat in annum DCCCIV; atque ita supra memoratæ Christophori Papæ Epistolæ, in causa Angrini Lingonensis (quarum occasione hanc Dissertationem instituiimus) scripta mense Decembri Indictionis, non VII (tunc enim necdum Sedem occupaverat Christophorus, in eaque adhuc sedebat Benedictus IV) sed VIII, id est anno DCCCIV exeunte, præcessissent totis octo mensibus Ludovici ruinam. Si tamen etiam posteriorum annorum adferrentur exempla, quibus Sergius IV in suis epistolis usus fuerit nomine Ludovici Imperatoris, dicendum foret; hunc, quamvis regno oculisque privatum, a Romanis tomen non fuisse abdicatum; et sic nihil causæ haberetur, ob quam ejus infortunium differri deberet ultra annum DCCCIV. Accedit quod propter errorem in numero Indictionis commissum, non satis certa sit epistolæ Christophori sinceritas.

12 *Berengarius, porro, Principibus Italicis ad officium redeuntibus, satis quieto potitus est regno: putatque Sigonius, hanc exiguam Ecclesiæ operam navasse in expugnando Gariliano, munitissimo Saracenorum castro; ipsisque inde profugis et ad pugnam compulsis, mense Augusto anni DCCCXV, ad interfectionem cædendis. Ut ut sit, haud levibus officinis promeruisse videtur, ut (mortuo forsitan Ludovico cæco) ipse, cui solus decerat Imperatoris titulus, potestas vero pridem obtinuerat, jam dicto anno per Joannem Papam IX ungeretur et coronaretur Imperator. Annos ergo Imperii ab hoc principio numerans, et proximo anno Papiæ agens, signabat diplomata (quorum unum allegat Sigonius) sub anno Regni seu XXXIX, Imperii vero adhuc primo Kalendis Decembris, in gratiam ecclesiæ Cremonensis. Idem allegat alterum, Madoetia scriptum, sub anno Regni sui XXXI, Imperii vero IV, VII. Kal. Octobris.*

13 *Berengario autem intra annum XXXVI Regni sui, Christi DCCCXXXIII moriente, Imperatorum nomen in Italia desiit; cum biennio ante mobiles Itali, ac Berengarium fastidientes, et (ut ait Luitprandus alia occasione lib. 1 cap. 10) geminis semper uti Dominis volentes, quatenus alterum alterius terrore coerceant; Rodulfum Burgundiæ Regem Veronam invitaverunt, et schisma in regnum Italicum induxerunt. Anno deinde DCCCXXV accersiverunt e Provincia Hugonem Comitem Arelatensem, natum ex Bertha, et fratrem uterinum Widonis Tusciæ Marchionis, ex eadem Bertha et Adelberto postea procreati; eumque dixerunt Regem: quo titulo et filius Lotharius usus est usque ad annum DCCCXLIX. Tum Berengarius II, ex Berengarii I filia Gisila et Adelberto Eporegiæ Marchione procreatus, cum filio suo Adelberto regnavit: contra quos denique, dira tyrannide Italiam opprimentes, Ottho*

D quem Berengarius Veronæ interceptum oculis privavit;

anno 904 vel 905:

E

et ob navatam Ecclesiæ operam an. 915 denuo coronatur.

F

Post Berengarium Reges dumtaxat fuerunt;

A usque ad coronationem Ottonis an. 962.

Ottho primus in Italiam invitatus a Joanne Papa XII, tyrannis subactis et Saracenis Fraxineto pulsis, Imperii nomen ac titulum in suo capite feliciter restaurari commeruit, Natalitiis festis anni DCCCCLXII.

Solvitur ratio quæ Baronio suasit obitum Lambertii differre in an. 910,

14 Hæc ad confirmandam prægressorum Pontificum successionem, et sequentium ordinandam, necessario deducenda fuere, atque ex authenticis singulorum Imperatorum instrumentis probanda, ne in perpetuis tenebris hujus ætatis (quam seculum ignorantia appellat Eruditi) cogamur palpando oberrare cum Baronio, fallacibus quibusdam luminibus adducto a rectæ Chronologiæ tramite. Etenim Lamberti Imperium, per Coronationem Arnulphi pro extincto et abrogato habens, primum exorditur ab anno, quo Ludovicum excavit Berengarius: quasi hic tunc demum a Joanne Papa IX declaratus tyrannus fuerit in Synodo Romana, et Lambertus, in quem libera vota Romani Pontificis conspirassent, legitimus judicatus Imperator: qui etiam in ipsius sententia usque ad annum DCCCXX vixerit. Id autem sequi putat ex Luitprando, cum ait, quinquennio illi adversatum fuisse Maginfredum Mediolanensem Comitem, cum antea idem Imperator aliquantisper pulso Berengario imperasset. Sed hæc omnia ex clarioribus Romanorum Pontificum Epistolis refutantur, satisque apparet Luitprandum accuratius legenti, Berengarium sæpius fugatum fuisse; ac primum a Widone ante annum DCCCXXII: qui prius etiam quam esset Imperator, Regni consortem adoptaverit filium, Lombardiam ei administrandam committens; quo in regimine juvenis Rex, ac deinde cum patre Imperator, passus adversarium Maginfredum, de eodemque sumpsit ultionem, max ut tempus et potestatem habuit mortuo patre; et hac severitate avertit a se animos Italarum, atque ad Berengarium revocavit.

15 Jam quod idem Baronius ad annum DCCCXXII, quo constat Imperatorem factum esse Widonem, addat, ipsum quindecim annis prius Imperiali titulo in signandis Diplomatis uti solitum; etsi eo adferat exemplum

petitum ex Chronicis monasterii S. Vincentii ad fontes Vulturni, non tamen fidem nobis facit. Jam enim supra in Stephano VI animadvertimus, quam male transcripta et collecta fuerint Diplomata illa; quod idem huic factum esse potuerit. Cum enim notaretur charta, data Idus Novembris Indictione X, quæ eadem Indictio currebat ipso anno quo Wido Imperator coronatus est, sed finiebatur mense Septembri; pronius nihil fuit, quam ut sciolus scriptor, audax æque ac imperitus veræ Chronologiæ, titulum Imperatoris Augusti divina Clementia, supponeret pro titulo Ducis seu viri illustris. Hic tamen titulus, anno DCCCLXXVI exeunte et Indictione X inchoata, solum competebat Widoni, quando ei credi potest natus filius Lambertus, cujus causa tertio post pueri nativitate die facta est Leoni Abbati donatio ibi expressa. Parum utique fuit sollicitus ille scriptor, ut quæreret, an saltem in Novembri Indictionis X Imperator fuerit Wido, quod non fuit: aut, an jam Imperatori primum natus sit filius, quod verum nec est, nec esse potuit. Alias enim hic moriente patre solum fuisset triennis, qui tamen dicitur tunc fuisse apud Luitprandum lib. 1, cap. 10, Elegans juvenis, adhuc ephebus, minusque bellicosus; hæc autem de viginti saltem annorum homine debent intelligi: qui necdum conjugatus quidem sit, ideoque dicatur adhuc ephebus; habuerit tamen ætatem bello optam, sed exiguam ad illud propensionem in ipsis occasionibus monstravit, ut potuerit invidiosus bellicosus judicari. Atque his motum credo Baronium, ut annis XV citius, quam Chronici Collector videatur æstimasse, Diploma illud diceret a Widone signatum: sed in hoc recte sentiens, debuisset consequenter titulum Imperatoris, adeo præpropere usurpatum, de vitio suspectum habere. Quanta enim et quam certa auctoritate opus foret, ut prudenter crederetur aliquis in Italia, viventibus Carolo Calvo, Ludovico Balbo et Carolo Crasso, coronatis a Pontifice Imperatoribus, sese scripsisse Imperatorem per totos quindecim annos, sine corona, sine unctione.

D DISSERTAT. XIX.

et Widoni titulum Imperatoris dare ab an. 876.

B Epistolis refutantur, satisque apparet Luitprandum accuratius legenti, Berengarium sæpius fugatum fuisse; ac primum a Widone ante annum DCCCXXII: qui prius etiam quam esset Imperator, Regni consortem adoptaverit filium, Lombardiam ei administrandam committens; quo in regimine juvenis Rex, ac deinde cum patre Imperator, passus adversarium Maginfredum, de eodemque sumpsit ultionem, max ut tempus et potestatem habuit mortuo patre; et hac severitate avertit a se animos Italarum, atque ad Berengarium revocavit.

E

CXXII SERGIUS III

SERGIUS, natione Romanus ex patre Benedicto, S. R. E. Presbyter, deposito Christophoro tempore Berengarii Regis et Leonis Imperatoris, ordinatus anno DCCCCU, IX Junii in Dominica, post un annos, menses III ab Electione facta anno DCCCXCIII, III Martii; sedit annos un, menses III, dies XII: obiit XXII Septembris, sepultus in restaurata a se Lateranensi Basilica; anno DCCCCXII: et cessavit Episcopatus usque ad IV Octobris.

Ab an. 905 ad 912, an. 7, men. 3, dies 16.

F

Initium ejus male alicubi anticipatum:

Ughellus tom. I Italix Sacrx col. 106 ex registro Gregorii IX profert Privilegium ab hoc Sergio, datum Hildebrando Episcopo Silvacandidæ, Scriptum per manus Melchisedech, Protonotarii Sedis Apostolicæ, in mense Majo Indict. VIII: datum Kal. Junii, per manus Theophylacti Cancellarii Sedis Apostolicæ. Anno Deo propitio Pontificatus Domini Sergii summi Pontificis et Universalis Tertii Papæ in sacratissima Sede B. Petri Apostoli tertio, in mense et Indictione supradicta. Indictio ista VIII notaret annum DCCCXV, cujus mense Majo corrente necdum Pontifex erat Sergius, nedum agebat annum in Sede Petri tertium. Sed subreptitium vel saltem interpolatum additione istius clausulæ esse Privilegium hoc, persuadent tituli Protonotarii et Cancellarii, Romanæ Curix hoc seculo non usitati ad ejusmodi subscriptiones; et perperam notatus annus Pontificatus tertius, loco primi, quem Indictio VIII manifeste signat.

Quantum autem hic peccatur anticipando initium hujus Pontificatus; tantum exerravit Baronius diffe-

rendo, dum extra metam abreptus cum Pontificibus præcedentibus, initium Sergii hujus in annum DCCCXVIII contulit, exemplo forsitan Sigeberti, qui illud composuit cum anno DCCCXVIII. Hoc tamen idem postea Baronius improbat in Appendice ad Tomum 10. Cum enim ad annum Christi DCCCXVI aliud nihil dixisset, quam quod is annus rerum gestarum nulla face perspicuus, penitus remansit obscurus, hæc addi jubet, quod ex post additis monumentis haud mediocrem lucem accepit, qua temporum offusam caliginem, quæ irreperat ex antiquorum scriptorum inopia, procul expellat; et manifestetur Sergium III hoc anno sedisse Pontificem, non autem Benedictum, quem tamen usque sequentem annum sedisse dixerat, alterum deinde annum Leoni Christophoroque adscribens, prius quam Sergium Pontificem faceret.

atque postea melius agnita a Baronio,

3 Vetus inscriptio in Append. antiqu. inscriptio-num pag. 1162 num. 2, unde hanc insperatam lucem accipere se putavit Baronius, ita habet. Hic S. Primi Martyris corpus venerandum in Christo humatum quiescit: quod Deo dignus Sergius Papa Junior, Erem-

ex veteri inscriptione

A Eremberto illustri viro concessit ab urbe Roma. Cum hymnis ac laudibus, spiritualibusque canticis dum esset translatum; quem inter Sanctos ejus spiritus teneat principatum, in multis virtutibus et signis est declaratum. Reconditum est corpus B. Primi Martyris cum Reliquiis S. Feliciani, auno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi DCCCXVI, Kal. Augusti Indictione viii, ordinante Domino Angilberto Archiepiscopo an. xxiii. Passio Sanctorum * vi Id. Jun. *Gratias agimus Baronio, qui nobis talem lucem indicavit; magis tamen quod nobis hac erroris confessione ingenua declaraverit, velle se sua quæcumque asserta exigi ad fidem antiquorum monumentorum: quibus si inveniuntur adversari, cupiat ipse primus esse ad inducenda quæ scripserit, quamvis propterea oporteret invertere totum Chronologiæ a se quomodocumque constituta ordinem, uti hic præcipit faciendum in Sergio et Decessoribus ejus. Nemo igitur nos arguat ut injurias Baronio, dum aliquid in ejus laudatissimis Annalibus corrigendum monemus, sed ex ejus mente ac voluntate fieri id intelligat, cum omni quæ scriptori vere Eminentissimo debetur reverentia.*

* an. v id.

sed ad probationem inefficaci, cum agat de Sergio 2, non 3.

Acta male confusa cum Actis Stephani 6.

B 4 Quomodoque bonus dormitat Homerus, inquit ille; idem Baronio, etiam dum erigilare videtur, hic acculit; neque enim pro Sergio III Pontificatu tanta lux illa est, quanta ei visa. Nam Sergii Junioris nomine semper intelligitur Sergius II, ejus etiam notum est insigne studium circa cultum sacrarum Reliquiarum, quarum plurimas ex cæmeteriis produxit decantissimeque collocavit. Angilbertus etiam Archiepiscopus, ejus anno xxiii facta dicitur translatio, Sergio II, non III coævus fuit. Certo igitur erratum est a transcribente in numero annorum Christi, et annus DCCCXVI quando currebat Indictio ix, positus pro anno DCCCLXVI quando eodem indictio fuit numerata, quæ etiam cum anno xxiii Angilberti archiepiscopi convenit, utpote ordinati DCCCXXIV mense Junio. Plenius id explicabitur ad diem ix Junii, quando prædicti Sancti Primus et Felicianus coluntur; nunc satis est demonstrasse, eorum translationem ad Sergio III tempore nequaquam pertinere: quod varii Mediolanenses Scriptores intelligentes, vitiosæ illi transcriptioni centenarium unum detraxerunt, et legi jubunt DCCCVI, tantum peccantes defectu, quantum prior descriptor excessu.

C 5 Is qui antea Baronium a tramite vero abduxit Sigebertus, ad annum DCCCXVII Sergio III initium ponens; in eo quem is ad Pontificatum attulit Ordine nominando, nihilo erravit levius, quando scripsit, a Formoso Episcopum ante factum, quem Acta Synodalia dicunt solum fuisse Presbyterum. Et vero quomodo alias potuisset Formosi promotionem judicasse nullam, quia ab Episcopatu Portuensi fuerat assumptus, si ipsemet etiam Episcopus erat cum assumebatur? Porro ex his quæ dicit, sequitur Luitprandum memoria lapsam lib. 1. cap. 7 totamque hic Pontificem confudisse historiam, quanta scribit Sergium ante Formosum fuisse electum, sed repulsum, eundemque ejecto Formosi successore invasisse Sedem, et defuncti corpori in jubrium adducto ea fecisse, quæ constat facta esse a Stephano, ex ipso quod huic Sergius posuit Epitaphio.

Ex titulo ipsi posito scitur,

6 Prima autem Sergii et unica electio atque ejectio (nec enim auferendi qui propter Luitprandum eadem duplicem) clarissime describitur in eo titulo, qui ipsi est positus paulo post celebratam Synodum, qua Stephani VI adversus Formosum Acta restituta, Joannis vero IX abrogata sunt. Titulus autem in Vaticano positus, et a Romano Presbytero, tamquam Sergii I Epitaphium foret, sub ejus nomine perperam descriptus, hujusmodi est.

Limina quisquis adis Papæ metuenda Beati,
Cerne Pii Sergi excubiasque Petri:
Culmen Apostolicæ Sedis is, jure paterno
Electus, tenuit, ut THEODORUS obit.

post Theodorum electus 7, annis exulasse,

Pellitur urbe Pater, pervadit sacra JOANNES,
Romuleosque greges dissipat ipse lupus:
Exul erat patria septem volventibus annis,
Post populi multis Urbe redit precibus.
Suscipitur; Papa sacratur: Sede recepta
Gaudet: amat Pastor agmina cuncta simul.
Hic invasores, Sanctorum falce, subegit,
Romanæ Ecclesiæ, judiciisque Patrum.

D
ac denique ordinatus esse Pontifex:

7 Luitprandus, de ejusdem expulsionem agens: descendit, inquit, Sergius in Tusciam, quatenus Adelberti potentissimi Marchionis auxilio juvaretur, quod et factum est. Sigebertus dicit quod ad Francos se contulit. Et revera videntur ipsi Tusci eo tempore vocati fuisse Franci, forte quia Adelbertus et alii ejus terræ Proceres amnes a Francis genus ducerent. Sic Joannes Papa Nonus, apud Lambertum Imperatorem, Ravennæ in Synodo questus videtur, quod illicitas conjunctiones Romani et Longobardi simul et Franci contra Apostolicam et Imperialem voluntatem facere præsumebant; in quibus verosimiliter agebatur de ipsis Joannis depositione et Sergii restitutione: Romanos autem ad eum revocandum motos credo indignitate gravissimi sceleris, contra innocentem Leonem ab ingrattissimo domestico perpetrati. Cum igitur et prima Sergii ad Pontificatum Electio verosimiliter legitima fuerit, certe minus violenta quam Promotio et Consecratio Joannis; et Chrystophorus manifestus invasor alienæ Sedis, ejusque crudelitate coactus esset Leo in carcere mori (si enim vixisset, pro eo restituendo haud dubie laborassent Romani, potius quam pro Sergio recipiendo) non sunt tam mole Sergii hujus principia quam credidit Baronius; nec pudendi fuissent progressus, si non eos infumasset Marociæ nobilis scorti amor, ex qua ipse jam Papa (sic enim fertur) filium genuit, Joannem, postea ejus nominis Papam Undecimum.

exularet autem in Tuscia.

8 Pontifex ab incontinentia notatus,

8 Cetera Sergii acta aut excusabilia, aut etiam laudabilia sunt. Tam enim excusari potest laus ob eo impensa Stephano, in iis quæ contra Formosum egit; quam ipse Stephanus severitati illi suæ, omnium posterorum judicio nimis prætereere potuit zelum in speciem justum propter novitatem exempli, a Formoso in Romanam Ecclesiam inducti, præter, imo contra Canonum præscripta. Nam Ecclesiæ Orientalis exempla, quibus Formosi defensores utuntur, Romanæ probata non fuerunt cum fierent; et Gregorii Nazianzeni inthronizationem, propterea quod alium videretur Episcopatum gessisse, improbens S. Damasus, substitutum eundem deposito Acacium pro vero habuit Patriarcha. Auxilius quoque ille, qui Ordinationes a Formoso factas scriptis libris defendit, etsi ex obliquo conatur verosimile reddere ejus, quantumvis a Joanne VI depositi et a laicorum Communionem redacti absolutionem, ac deinde Electionem ex alio Episcopatu ad Romanum legitimum fuisse; unum tamen et præcipue intendit, ut probet, Ordinationes a quocumque vere ordinato Episcopo, quamvis deposito, quamvis etiam hæretico factas, validas esse, neque magis ordinari denno ejusmodi debere, quam denno baptizari, eos qui sic forent baptizati, sed solum illis reconciliationem sufficere. In hoc ergo excedens Stephani zelus, non secundum scientiam, sed secundum conscientiam esse potuit in re tum primum controversi ceptu, et apud viros etiam probos ambigua. Denique ipse Joannes, excusans Formosi promotionem titulo necessitatis, et Ordinationes ab eo factas rivas haberi jubens, atque in suum gradum restitui, qui eo moti fuerant, tamquam laici a laico ordinati; decernit tamen statuitque, ut in exemplum id nullus assumat, præsertim cum sacri Canones id penitus interdican, et præsumentes tanta feriant ultione, ut etiam in fine laicam eis prohibeant Communionem et addit: quippe quod necessitate aliquoties inductum est, necessitate cessante in auctoritatem sumi non est permissum.

cetera non malus fuit, etiam cum laudavit Stephanum 6,

F quia Formosi causa non erat tunc indubitabilis

A 9 Jam quod Invasores Romanæ Ecclesiæ, puta Joannem IX, Benedictum IV, Leonem V atque Christophorum, Sanctorum Patrum falce judiciiſque Synodice subegit, sive reſecuit Sergius, atque extra Pontificum legitimorum numerum hoberi jussit (ſil enim videntur verba tituli ſupra poſiti ſonare) in eo erraviſſe potuit, peccaſſe non item: quippe qui mortuo Theodoro crederet ſe legitime electum, atque adeo aliorum ſe vivente factas in Sedem inductiones nullas et irritas eſſe. Quod vero Platina ſcribit, Christophorum e monaſterio tractum, in vincula conjectum eſſe a Sergio, æque ſine fundamento ſcribit, quom quod idem Sergius, rebus confirmatis Gallias profectus, Lotharii gratia ſultus, qui tum regnabat, in Italiam redierit, et Christophorum arctiore custodia revinxerit: quodque ea, quæ contra Formoſum egiffe dicitur, non ſine errore, a Lothario facere ſit compulſus, quia Formoſi opera a Gallis in alienigenas translatum Imperium erat. Nullus enim hoc ævo in Gallis Germaniſe regnovit Lotharius: nec eſt qui ejuſmodi profectionis in Gallias meminerit, ſed quos Francoſ Regno vocavit, eos debere Tuſcos intelligi, jam ſupra oſtendimus.

quædam etiam temere ei impinguntur.

B 10 Porro ſicut nullum certum eſt crimen quod obſcisci Sergia poſſit, præter incontinentiam; ita certa ejus laus eſt, quod Basilicam S. Joannis, quæ appellatur Constantiniانا, quæ temporibus Domni Stephani VI ceciderat; a ſolo reædificavit, et diverſis donis et ornamentis ditavit; ſicut ex utraque parte parietum litteris exaratum uſque hodie legi poſteſt (inquit Petrus Bibliothecarius in noſtro MS.) ante columnas æreas quæ ſunt coram altari. Primo Pontificatus ejus anno hanc reparationem factam putat Cæſar Raſponus, ejusque monumentum aliud ait extare hodieque, in carminibus opere muſivo deſcriptis, intra abſidem ſeu frontem ejusdem eccleſiæ, quæ ſic ſubjicit lib. 1, cap. 5.

Laudari poſteſt ſaltem a reſtauratione eccleſiæ Lateran.

Augustus Cæſar, totum cum duceret Orbem, Coudidit hanc aulam Silveſtri Chriſmate ſacram: Jamque ſalutifera lepra mundatus ab unda, Eccleſiæ hic ſedem conſtruxit primus in orbem Salvatori Deo, qui euncta ſalubriter egit, Custodemque loci pandit te, ſancte Joannes. Inclinata ruit ſenio volventibus annis. Spes dum nulla foret veſtigia priſca recondi, SERGIUS ad culmen perduxit TERTIUS ima, Cespitateque ornavit ingens hæc mœnia Papa.

C Supra fores in parte eccleſiæ interiori, inquit idem Raſponus, item ex opere muſivo hæc carmina legébantur:

SERGIUS ipſe Pius Papa, hanc qui cœpit ab imis, TERTIUS explevit iſtam, quam conſpicias, aulam.

11 Hoc factô in eandem eccleſiam tranſtuliffe videtur Stephani a ſe laudati oſſa, in eodemque tumulo ſepeliri voluiſſe: ſic enim de eo Raſponus loquitur, in Laterano ſibi ſepulturam elegit, cum Basilicam hanc inſtauraret, terræ motu concuſſam et labefactatam tempore Stephani Papæ VII (imo VI) et juxta Leonis (ſcilicet V) tumulum humatus creditur, in cujus urua etiam oſſa ejusdem Stephani ſepulta ſunt: communi forſiton honorata Epitaphio, quod modo non extot, imo pridem extare deſiit.

12 Ad ejusdem Sergii commendationem et Paſtoralis curæ teſtandam ſolicitudinem addi poſteſt, quod cum anno DCCCCLIX Troſleium prope Anguſtam Suęſſorum, ſub Remenſi Archiepiſcopo Herivæo conveniſſent Epicoſpi Provinciales undecim; curaverit eis ſignificari, in partibus Orientis adhuc errores blaſphemiasque cujuſdam vigere Photii in Spiritum ſanctum, quod non a Filio niſi a Patre tantum procedat blaſphemantis, et ideo inquit Herivæus, hortamur veſtram Fraternitatem, ut, ſecundum admonitionem Domini Romanæ Sedis, ſinguli noſtrum, perſpectis Patrum Catholicorum ſententiis, de divina Scripturæ pharetris acutas proferamus ſagittas potentis, ad confodiendam belluam monſtri naſcentis, et ad conterendum caput nequiſſimi ſerpentis. Quæ verba verosimiliter accepta ſunt ex ipſa epiſtola Sergii, cujuſ exempla crediderim non tantum ad hanc Synodum, ſed paſſim ad alias Eccleſias omnes fuiſſe directa; ut ſi ea ſola quæ extant Sergii monumenta conſiderentur, non modo non debeat Pſeudo-papa vocari; ſed inter Pontifices de Eccleſia bene meritos numerari, eſto ſuam ipſe ſamam incontinentiæ macula inquinavit.

D SERGIUS III. ubi et ſepultus eſt;

et a zelo contra errores Photii.

13 Sedi ejus annos III, menses III cum Hermanno Contracto, Rollewinck, MS. noſtro et Stella assignavimus: dies XII MS. noſtrum, et Rollewinck habent, Stella ſolum XII: ſed Hermannus XIII; idque etiam ſecuti Gotfridus Viterbiensis et Platina, rotundo numero quatuor menses poſuerunt: præter quos ſolus Gotfridus annos ſex dumtaxat ei adſcribit: Baronius vero tantum tres eosque incompletos, quia ejus initium adſcripſerat anno DCCCCLVIII, et mortem ejus assignabat anno DCCCCLXX, id manifeſte conſequi rotus ex iis quæ de Joanne X dicenda habebat. Nihil autem pro iſto anno habuit, niſi auctoritatem Chronici Caſſinensis, quo dicitur triennio ante quam Saraceni ad Gariglianum delerentur anno DCCCCLXXII, Sedem fuiſſe a Joanne invaſam, id eſt anno DCCCCLXXII. Nos autem auctoritate Chronici, poſt ducentos primum annos ſcripti, non movemur ad evertendam Catalogorum fidem, et Joanni iſti (quem ipſe Baronius, ex Flodoardo cœvo, ſatetur, depositum anno DCCCCLXXII) plures annos quam XII tribuendos.

E

Temporis ratio.

F

CXXIII ANASTASIUS III.

ANASTASIUS, natione Romanus, ex patre Luciano, tempore Berengarii Regis et ſub initium Constantini Porphyrogenetæ Imperatoris ordinatus anno DCCCCLXXIII Octobris. Dominica die, ſedit annos II, mensem I, dies XXII: obiit anno DCCCCLXXII, xxii Novembris, ſepultus in Basilica S. Petri: et vacavit Episcopatus uſque ad iu Decembris.

Ab ann. 912, ad 914, ann. 2, men. 1, dies 2.

Marianus quidem, MS. noſtrum, Rollewinck, et Stella rotundo numero menses duos ſignont, ſed Hermannus Contracti antiquior et accuratior calculus, nobis viſus eſt præferendus: nec audiendus Gotfridus Viterbiensis, cum ſolum numerat mensem I, omiſſis diebus; aut Platina, qui dicit ſecundo anno ſui Pontificatus mortuum Anaſtaſium. Baronius anno DCCCCLXXII exor- Propylæum Maji

Ratio temporis.

diens Anaſtaſii Pontificatum, eundem finit, ubi nos incipimus, anno DCCCCLXXII, eidemque annos II, menses II tribuit.

2 Hunc minime pœnitendum Pontificem, reperimus laudatum in Epitaphio ſuo, quod Romanus Canonicus recitat, et ex Manlio ſuo Baronius, hiſ verbis:

Vatis ANASTASII requieſcunt membra ſepulcro, Sed numquam meritum parvula claudit humus.

Epitaphium.

A Rexit Apostolicam blando moderamine Sedem,
TERTIUS existens ordine Pontificum.
Ad Christum pergens, peccati vincula sperat

Omnia clementer solvere posse sibi.
Undique currentes hujus ad limina templi,
Ut præstet requiem poscite corde Deum.

D

CXXIV LANDO

Ab ann. 914
ad 915, m. 4,
d. 22.

Bar. ab 912.

LANDO, natione Romanus Sabinensis, ex patre Tamo, sub Berengario Rege et Constantino Porphyrogeneta imperante, ordinatus anno dccccxii, .iiii Decembris in Dominica : sedit menses iu, dies xxii, obiit xxii Aprilis anni dccccxu : et vacavit Episcopatus usque in xxx ejusdem mensis.

permissis dicitur,

ut Joannes Theodoræ amasius Archiepiscopus Ravennas fieret :

De hoc aliud non scimus, nisi quod (tacito tamen nomine) Luitprandus lib. 2 cap. 13 ipsum designare videatur, quando agens de Theodora, Mauroziæ in Sergio III prænominate sorore, narrat, quomodo dum illa impudenter versatur cum Joanne, Petri Ravennatis Archiepiscopi ad Papam legato, mortuus est Bononiensis Episcopus, et Joannes iste ejus loco electus : paulo autem post, ante hujus Consecrationis diem, nominatus Ravennas Archiepiscopus mortem obiit ; locumque ejus Joannes Theodoræ instinctu, priori Bononiensi Ecclesia deserta, ambitionis spiritu iuflatus, contra sanctorum Patrum instituta, sibi usurpavit : Romam quippe adveniens, mox Ravennatis Ecclesie ordinatur Episcopus. Modica vero temporis intercapedine, Deo vocante, qui enim injuste ordinaverat Papa, defunctus est.

B 2 Hæc ultima verba Landonem haud dubie spectant, quidquid sit de Joannis ad Ecclesiam Bononiensem Electione, cui potius Anastasius decessor annuisse credetur. Fuisse autem Romæ Joannem cum moveretur Lando, non modo ex præmissis Luitprandi verbis, sed etiam ex consequentibus fit verosimile : sic enim immediate subjungit : Theodoræ autem mens perversa, ne amasii rarissimo concubitu uteretur, ducentorum miliarium interpositione, quibus Ravenna sequestratur a Roma ; Ravennensis hunc Sedis Archiepiscopatum coegit deserere, Romanumque (proh nefas !) summum Pontificium usurpare. Quod sane non videtur consecutura fuisse, nisi præsens Romæ adfuisset Joannes. Num si Ravenna hic vocandus et expectandus fuisset, quod facile dimidium mensem absumpsisset, nulla tanta concipi possit tali in urbe mulieris unius potentia, quæ tandem colibuisse Romanos a novo Pontifice eligendo ordmandoque : et ideo ad proximam solum Dominicam a morte Landonis, dilotam

quem illa mox curavit Papam eligendum.

Joannis inthronizationem etiam libentius dixi.

3 Apud Ferdinandum Ughellum mirabilis hoc loco in Episcopis, tam Bononiensibus quam Ravennatibus, est confusio. Nam in Bononiensi Sede oit floruisse Petrum, anno dccccxix, indeque translatum ad Ravennatem Ecclesiam anno dccccxxiii : in Ravennatibus autem ait, Petrum (eum scilicet de quo tacito nomine Luitprandus) electum anno dccccii, annum fere integrum sedisse, eique suffectum Joannem, antea Bononiensem Episcopum (quem et confundens cum Joanne XI, Mauroziæ ac Sergii filium facit) cui successerit anno dccccxiii Constantinus. et huic Petrus Bononiensis item Episcopus anno dccccxiii.

Bononiensium et Ravennatum Epp. successio confusa apud Ughellum,

E 4 Dixerim ego Alambertum, anno dccccxci creatum Bononiensem Episcopum, usque ad Anastasii III Pontificatum superfuisse : cui decessenti suffectus sit Joannes Theodoræ amasius ; qui dum Ravennæ expectat Ordinationis suæ diem, obierit is a quo ordinari debebat Archiepiscopus nomine Petrus ; non Bononia adrectus, sed ex ipso Ravennate Clero sub annum dccccii suffectus Joanni Traversario. Tum vero Joannes, nondum Bononiensi Ecclesie consecratus, ambiverit in Ravennatem Archiepiscopum eligi, et Romam consecrandus discesserit. Dum autem ibi moras apud amicam trahit, etiam post Consecrationem acceptam, mortuus sit Lando ; eique substitutus Joannes, curaverit loco suo Bononiensibus quidem Petrum alium substituendum, Ravennatibus vero Constantinum : quo mortuo circa annum dccccxiii vel xxiii, accersitus sit a Bononiensi Ecclesia prædictus Petrus. Illic vero si adhuc in vivis fuit, seque Episcopatu ultro abdicavit post annum dccccxxx, et Synodum Ferrariæ celebratam ; oportebit dicere, eum in Episcopali gradu perseverasse plusquam annos lvi, priusquam ei succederet Honestus, celebratus in Patu S. Ramnaldi.

hic explicatur.

F

CXXV JOANNES X

Ab an. 915 ad
928, an. 13
m. 2, dies 3.

Bar. ab an.
912, ad 928.

JOANNES, natione Ravennas, ex patre Joanne, primum Bononiensis Episcopus electus, tum Archiepiscopus Ravennas consecratus, et mox Romanus Papa inthronizatus, xxx Aprilis, Dominica iii post Pascha, sedit annos xiii, menses ii, dies iii ; depositus et coniectus in carcerem, ii Julii anno dccccxxiii : sepultus in Basilica Lateranensi : et cessavit Episcopatus usque ad iii Julii.

Leonis Ostiensis error circa Joannis inthronizationem.

Quæ de exitu hujus Pontificis dicta sunt, quoad annos quibus depositus mortuusque est, certissimam fidem habent ex Flodoardi Remensis Chronico, sub annum dccccxlii finito. Initium ejusdem Baronio dubium fecit Leo Marsicanus, Chronici Cassinensis auctor ; qui deinde factus Ostiensis Episcopus vixisse probatur ab Ughello usque ad annum mxxu : sed ea auctoritas magna non est pro seculo de quo agimus x, credique po-

test Leo vitiatos hic secutus calculos, ut alibi non raro, in recentiorum æque ac vetustiorum Pontificum temporibus ad historiam suam applicandis ; quemadmodum non uno loco notat Abbas Cassinensis Angelus de Nucera, postea Archiepiscopus Rossanensis in suis ad istud Chronicum Commentariis ; ac nominatim ad caput 3, ubi de Bonifacio Papa, et rursum cap. 54, ubi Adelpertum Abbatem, anno dccccxxiii ordinatum, fuisse dicit

A¹ dicitur temporibus Stephani septimi, ante quinquennium mortui. Sumpserit igitur Leo tres annos pro tribus mensibus, quibus Gariltianensis de Saracenis victoria obtenta est, post ingressum Joannis in Sedem Romanam, ipso anno DCCCXXI Indict. III, mense Augusto.

Ratio temporis.

2 Numerum annorum, mensium et dierum, a nobis assignatum, concorditer notant Gotfridus Viterbiensis, Wernerus Rollewinck, Stella et Platina: qui quia aptissime nos ducunt ad Pontificatum Marini II, ex ejus bulla certo cognoscendi; non possumus adhærere Hermannæ Contracto atque MS. nostro, auctori numero annos XIV, menses II, dies XV notantibus.

Depositionis auctores et causa.

B¹ 3 Deponendi Joannis auctor fuit Wido Tusciæ Marchio, impellente conjuge sua Marozia, Sergii Papæ quondam scorto, Theodoræ æque impudentis mulieris filia: quæ sorori itidem Theodoræ succedens in principatu Urbis, ejus amasium non poterat non odisse. Stimulus utrique addebat insolentia cujusdam Petri, apud Pontificem fratrem omnia moderantis, et Romanis Principibus perquam invisi: quam occasionem nactus Wido, post mortem Alberici patris sui, qui Theodoræ causa Joannem foverat, non caruit gratioso apud doctos indoctosque prætextu exauctorandi ipsius Joannis: quippe qui ex Ravennati Archiepiscopatu assumptus, eodem jure poterat censeri incapax Romani Pontificatus, quo Formosum, quia Portuensis Episcopus antea fuerat, ad summam Sedem promoveri valide potuisse

negaveront Stephanus VI et Særgius III; cujus postremi acta omnia pro suo affectu salva volebat Marozia, fortassis et pro affectu filium suum evehendi ad Papatum, quod tamen hac vice ei non successit, nec etiam sequenti. Prius autem quam in vincula conjiceretur Joannes, sub oculis ejus occisus Petrus frater fuit.

D
JOANNES X.

4 Ipse vero præsumi potest non malum habuisse exitum, sicuti nec male suum administravit Episcopatum. Nam et primis Sedis suæ annis, cum ex pluribus delictis conscientia sauciatus, animi dolore languesceret; inter alia salutis suæ remedia illud excogitavit, ut nomine suo legatum mitteret Compostellam, ad venerandum corpus Jacobi Apostoli: cui et litteras dedit ad Sisenandum loci illius Episcopum, ut juges preces pro se funderet apud eundem Sanctum Apostolum, ut propitius sibi esset in hac vita et in hora exitus sui: pro qua, siquid purgandum adhuc superfuisset, ærummæ carceris et degradationis ignominia abunde potuerunt suffecisse; accedente præsertim etiam crudeli morte. Dicebatur enim ut ait Luitprandus, quod non multo post sui fratris eadem cervical super os ejus posuerint, sicque eum pessime suffocarint. Hujus corpus, ut ait Cæsar Rasponus, in porticu ante fores Basilicæ jacuit, intra duas portas priores versus meridiem, nemine scilicet curante illud transferre in Vaticanam Basilicam.

finis non malus.

sepulturæ.

E

CXXVI LEO VI

LEO, natione Romanus, ex patre Christophoro Primicerio, sub Hugone Italiæ Rege et imperante apud Græcos Constantino Porphyrogeneta, ordinatus anno DCCCXXIII, proxima post Joannis depositionem Dominica vi Julii: sedit menses III, dies XII, defunctus XX Januarii, et sepultus ad S. Petrum DCCCXXIX: et cessavit Episcopatus usque ad I Februarii.

Ab an. 928
ad 929 m.
6, dies 15.

Tempus Sedis:

S¹olus Marianus Scotus menses VII, dies XV numeravit. Hermannus Contractus invertens ordinem, et Leonem faciens Landoi succedere, mensem I, dies XX vci adnotavit; apud Gotfridum vero Viterbiensem, etiam factior error obrepsit, ut ratundo numero anni VII, pro totidem mensibus, signati veniantur. Ceteri cum MS. nostro, accuratius notant menses et dies.

mors pacata et vita laudata.

C¹ 2 Nescio porro unde acceperit Baronius, quod etiam ipse, ut Decessor Joannes, detrusus in carcerem defunctus est. Flodoardus, in margine citatus, non nisi solius Joannis, hanc calamitatem passi, meminuit. Stella de vita ejus ac morte sic loquitur: Vir bonus fuit, qui

nihil tyrannicum in vita præ se tulit; imo revocare ad concordiam cives, temeritate ac stultitia priorum Pontificum adhuc tumultuantes, componereque res Italicas, pacare externum hostem, propulsare barbaros ab Italiæ cervicibus conatus est. Sed dum in his laudabilibus operibus versaretur, sexto Pontificatus sui mense moritur, et in B. Petri Basilica sepelitur.

F

3 De hoc tamen nihil in ejusdem Basilicæ descriptione Romanus Presbyter; unde colligitur, nullum ei ibidem positum fuisse monumentum, cujus adhuc memoria extaret tempore Eugenii III, sed humili ac communi Sepultura mandatam terræ esse.

CXXVII STEPHANUS VII

STEPHANUS, natione Romanus, ex patre Teudemundo, Hugone regnante et Constantino imperante, anno DCCCXXXIX, I Februarii in Dominica, sedit annos II, mensem I, dies XII, obiit XII Martii, sepultus ad S. Petrum DCCCXXXI: et cessavit Episcopatus usque ad XX ejusdem Martii.

Ab an. 929
ad 931 an.
2, men 1,
dies 12.

A **I**n MS. nostro notantur dies xv, sed merito prævalet consensus plurium, Hermannii Contracti, Stellæ et Platina: quibus annumerandus videtur Rollevinck, eo quod apud eum dies ii, pro xii, videantur per oscitantiam scripti. Ceteri dierum numerum neglexerunt exprimere.

2 Vita Stephani, inquit Stella, mansuetudinis ac religionis plena fuit: moriens autem in B. Petri Basilica sepelitur, sed nullo quod ad posteros duraverit

STEPHANUS
VII.
Ratio tempo-
ris.

Acta ejus.

D monumento. Si vera sunt, quæ ex Joanne Majoris monasterii monacho sumpta male applicantur Stephano, successori Leonis VII, quod profectus in Franciam opud Turonns in dicto monasterio Abbatem Hugonem consecravit, et patrem ejus Eudem sive Odonem monastico habitu donavit, ipsique loco contulerit varia Privilegia; deberent ea de hoc Stephano intelligi, cum ad Hugonem illum, ut Abbatem, extet Breve Leonis VII infra allegandum.

CXXVIII JOANNES XI

Ab an 931 ad
936 an. 4.
men. 10,
dies 15.

JOANNES, natione Romanus, ex patre Sergio Papa, Hugone regnante et Constantino imperante, ordinatus xx Martii, anno dccccxxxi, Dominica Lætare, sedit annos ii, menses x, dies xii, obiit in carcere anno dccccxxxii, iii Februarii, sepultus in ecclesia Lateranensi: et cessavit Episcopatus usque ad xii ejusdem.

Tempus.

B Dies hosce xii, ab aliis neglectos, accepi ex Rollevinck et Platina: Stella xx posuerat. Sepulturam indicat Cæsar Rasponus, ubi ait ejus ossa in eadem urna, qua pater Sergius, ecclesie ipsius restaurator, condita credi.

Fuit hic Pon-
tifex attent
semper arbi-
trii.

2 Præter juventutem annorum circiter xxv, tanto immaturam muneri, et natalium infamiam, nullo alio notabilis probro videtur fuisse, sed nec aliquid gessisse laude dignum: quippe qui nunquam sui juris fuit, sed partim in matris vitricique potestate, partim in custodia fratris Alberici. Mortuo enim Widone, senioris Alberici filio, cui Maurozia juniorem Albericum pepererat; cum illa Hugoni Regi, Widonis defuncti uterino fratri nupsisset, dotemque incestus obtulisset Dominium Romanæ urbis; et novo vitrico minus commode aquam infudisset magnanimus juvenis; impactæ sibi ab eo alapæ contumelia provocatus, excitata in populo seditione, Hugonem ab urbe expulit, Joannem Papam fratrem suum sub custodia detinuit, matrem quoque suam Mauroziam clausam servans, et Romam contra Hugonem Regem teoens, sicuti Missi Remenses, apud Flodoardum, Roma redentes et Pallium Artaldo Præsuli suo deferentes, narraverunt anno dccccxxxiii. Imago ejus inter Pontifices Cavalerii alia invenitur in

C editione anni 1580; alia in posteriori anni 1587 per Ciccavellum accurata, cum Italico historice Popalis compendio: credo id Ciccavellum sine causa non mu-

tasse: tantam eam tamen fuisse non credimus, ut propterea mutanda sculptura sit, prius curata quam istam alteram editionem acciperemus.

3 Ejusdem Pontificatus monumentum aliquod invenitur Tomo 3 Spicilegii Acheriani pag. 463, Privilegium scilicet confirmativum ejus, quod a Joanne VIII datum, a Stephano VI renovatum Abbati et Monasterio Veseliacensi indicavimus supra, Aimoni Abbati scriptum, per manum Andreæ Sericiarii S. R. E. in mense Januario, Indictione iii: datum vero vi Idus Januarii, per manum Gregorii, Deo amabilis Sacellarum Sanctæ Sedis Apostolicæ, anno iii Deo propitio, Pontificatus Domini nostri Joannis summi Pontificis et universalis XI Papæ in sacratissima Sede beatorum Apostolorum. Sed aliquis hic obrepit error vitio transcribentis: ut enim cum antecedentium et consequentium Pontificum Bullis, ex ejusdem monasterii archivo productis, non pugnet hæc Bulla (nam de nostra chronologia, quæ idem exigit, nihil dico) vel legi debet Indictio vii, ut habeatur annus Pontificatus iii, vel notari annus Pontificatus ii, ut retineatur Indictio vi.

E
Bulla aliqua
Joannis
correcta.

4 Addit Petrus Bibliothecarius in MS. nostro, quod hujus Joannis tempore, primo anno, fons sanguinis largissime fluxit in civitate Jaouensi, forte demonstrans ejus cladem imminentem: nam eodem anno Sarracenis ex Africa venientibus capta fuit, et hominibus ac thesauris evacuata.

Fons sangui-
nis Gernuæ.

CXXIX LEO VII

Ab an. 936 ad
939 an. 3,
m. 6, d. 10

LEO, natione Romanus, Hugone regnante et Constantino imperante, ordinatus anno dccccxxxii, xii Februarii, in Dominica Septuagesimæ; sedit annos iii, menses iii, dies x: obiit xxiii Augusti, anno dccccxxxix; sepultus in Basilica B. Petri: et vacavit Episcopatus usque ad i Septembris.

Tempus.

Decem istos Pontificatus dies, prætermittas ab aliis, Marianus Scotus, Wernerus Rollevinck, Stella et Platina suggererunt: postremi etiam duo, sepulturæ locum.

Epistola,

2 Profertur autem in Spicilegii Acheriani Tomo 3 pag. 375 hujus Papæ epistola, ad Hugonem Franco-

rum Principem et monasterii Turonensis Abbatem, ne novæ Conciliorum editioni inseritur, per manum Theodori Notarii et Serinarii S. R. E. io mense Januario Indict. xi, Ludovico Francorum Rege: id est anno Christi dccccxxxiiii.

3 Eadem Epistola docet, quam insigni zelo curaret

his

CXXV IOANNES X

CXXVI LEO VI

CXXVII STEPHANVS VII

CXXVIII IOANNES XI

A *his Pontifex sacrorum locorum cultum et reverentiam. Siquidem intelligens, quod nulli unquam feminæ intra ambitum monasterii, etiam sub tempore Paganorum, permittebatur accessus; idque translato illo in urbem, jam non observari; negligentiam in hoc coarquit Hugonis, obsecrans ut curam adhibeat, quatenus per totum veteris muri ambitum, usque ad viam quæ juxta latus Basilicæ Aquilonare vergit, nulla deinceps femina licentiam habeat commerandi, sed nec intrandi quidem: siquis vero de ministris hoc Apostolicum interdictum neglexerit, aut aliqua femina intrare præsumpserit, tamdiu excommunicatus vel excommunicata sit quousque premissa emendatione absolvi mereatur.*

4 Eruta etiam recenter est et Conciliis addita, egregia illius Decretalis circa varios abusos, quos adversus veterum rituum puritatem obrepisse apud Gallos et Germanos, ex Gerardo Laureacensi Archiepiscopo, Pulli accipiendi causa Romam profecto, intellexerat; ipsa vero sic incipit: Si iustituta ecclesiastica, ut sunt ab Apostolice tradita, integra vellent servare Domini Sacerdotes, nulla diversitas in ipsis Ordinibus et Consecrationibus haberetur. Sed dum unus-

quisque non quod traditum, sed quod sibi visum fuerit, hoc existimat esse tenendum; inde diversa in diversis Ecclesiis aut teneri aut celebrari videntur, et fit scandalum populis.

§ *Discrete igitur et benigna cum interpretatione intelligendum, quod scribit de Leone hoc Stella, cum esset renaissus vir, nihil memoria dignum post se reliquisse. Nam, ut cetera præteream, ad non parvam commendationem ejus facit, quod Ottonis Imperatoris Bulla aurea, de qua infra, ad Pontificum irrationabiles erga populum sibi subjectum asperitates retundendas, statuat, ut is qui deinceps Canonice electus fuerit, priusquam consecretur, talem faciat promissionem, pro omnium satisfactione atque futura conservatione, qualem, inquit Otto, Demnus ac venerandus spiritualis Pater noster Leo sponte fecisse dignoscitur: quod non de alio quam hoc Septimo intelligi potest: quem Flodoardus Dei servum appellat: ejusque interventu factum est, quod Hugo Rex frustra Romam capere nisus, pacta tandem pace cum Alberico, dans ei filiam suam conjugem, ab obsidione destitit, uti scribit idem Flodoardus.*

*uti et alia
ejus acta.*

E

CXXX STEPHANUS VIII

STEPHANUS, natione Germanus, Hugone regnante et Constantino imperante, ordinatus 1 Septembris in Dominica, anno DCCCXXXIX; sedit annos III, menses IV, dies XII; obiit XII, Januarii, anno DCCCXLIII; et cessavit Episcopatus usque XII ejusdem mensis.

*Ab an. 939 ad
943 an. 3,
men. 4, dies
15.*

*Non fuit
Ottone admi-
tente Electus*

Hic cum Pontificatum suscepisset, ita Romanorum seditionibus vexatus est, ut nil memoria dignum ab eo geri potuerit: quia ab eis tam turpiter mutilatus tamque igaominiose mulctatus fuit, ut quoad vixit in publicum prodire non fuerit ausus. Ita Stella, ex antiquiori (ut mihi quidem videtur) Auctore, quemque præ oculis forte habuit scriptor Pontificalis libri a Baronio laudati. Quod tamen hic velut eodem ex libro scribit, Ottonis Regis opera Electum Stephanum, nationis autem exteræ odio permisisse Albericum, ut ita ab impiis laniaretur; id usquequaque probare non

possum; cum Otto Rex Germaniæ eatenus nihil juris habuerit in Italia, neque ei electioni se immiscere potuerit, bellis domesticis occupatissimus, et longius absens quam ut nuntium de morte Leonis acciperet ante Electionem successoris: nisi fingere velimus duobus vel tribus mensibus vacasse Sedem.

2 *Marianus Scotus pro III mensibus, solum III habet: sed vincitur consensu ceterorum, uti et Baronius, qui ex suo Codice Vaticano pro diebus XV solos V transcripsit: alioqui in annis successionis plane nobiscum convenit.*

F

CXXXI MARINUS II alias MARTINUS III.

MARINUS, natione Romanus, Hugone regnante et Constantino imperante, ordinatus XII Januarii, anno DCCCXLIII, in Dominica; sedit annos III, menses VI, dies XIII; obiit III Augusti, sepultus ad S. Petrum DCCCXLVI; et vacavit Episcopatus usque ad IX ejusdem mensis.

*Ab an. 943
ad 946 an. 3
men. 6, dies
14.*

Ejus virtus.

Vir, inquit Stella, mansuetissimus atque placabilis, qui, omissis bellerum contentionibus, totum se religioni dedit, templa restaurans pauperesque mira pietate fovens, et tandem moriens in B. Petri Basilica sepelitur.

2 *Extat in Tomo 3 Spicilegii jam sæpe citati, Wladoni Vezeliacensi Abbati concessum ab hoc Pontifice testimonium, chronologiam hanc nostram confirmans; utpote datum anno DCCCXLII. Ipsum enim est scriptum per manus Azzonis, Scribarii S. R. E. in mense*

Februario Indictione I: datum II Nonas Februarii per manum Benedicti, Episcopi et Bibliothecarii S. Sedis Apostolicæ: anno Deo prepetuo Pontificatus Domini nostri Marini, summi Pontificis et universalis Papæ, in sacratissima Sede B. Petri Apostoli anno I, mense Februarii, Indict. I. Simile Privilegium, Danieli Solenniensi Abbati concessum, ab Ughello Tom. I col. 133 refertur cum hac clausula, Scriptum per manum Zachariæ Scribarii S. R. E. mense Maje, Indictione I, bene valete. Datum pridie Idus

*Initium an.
943 ex epistola
propria*

MARINIUS II. A Idus Junias, per manum Valentini Portuensis Episcopi. Regnante in perpetuum Domino Deo nostro, anno Pontificatus Domini Marini universalis Papæ I, Indictione I.

3 Tenebant tunc quidem Italiæ Regnum Hugo et filius ejus Lotharius : coronam tamen Imperii num-

quam obtinuerant, ideoque nullam eorum rationem hic habitam vides, sed formulam Christo regnante adhibitam : de cujus formulæ antiquitate majori quam putent aliqui, videri potest eruditus tractatus Joannis Beslii, post Historiam Comitum Pictavensium, et Ducum Aquitanicæ pag. 123 et seqq.

D Christo regnante signati.

CXXXII AGAPETUS II

Ab an. 946 ad 956 an. 9, men 7 dies 10.

A GAPETUS, natione Romanus, Lothario regnante et Constantino Porphyrogeneta imperante, ordinatus anno DCCCCLXII, IX Augusti in Dominica; sedit annos IX, menses III, dies X; mortuus DCCCCLXII, XIII Martii; sepultus in Basilica Lateranensi: et cessavit Episcopatus usque ad XXIII ejusdem mensis.

Spatium Sedis.

Mensuram Pontificatus hujus accipimus ex consensu plurimum, Hermanni Contracti, Gotfridi Viterbiensis, MS. nostri, Stella, Platina; nam quod in MS. nostro, X anni leguntur, ex eodem fonte profectum credo, unde et Marianus Scotus eos accepit, alienus scilicet librarii errore: in mensibus enim et diebus convenit MS. nostrum cum aliis: nec quoad menses dissonat Gotfridus, rotundo numero menses VII scribens. In diebus major differentia est, cum apud Hermannum in exemplari uno dies XXIII leguntur. Sed cum aliud ejus exemplar rotundiori numero exprimat annos ferme X, non constat satis de Hermanni sententia. Placet itaque etiam quoad X dies, plures sequi. Baronius anno eodem quo nos creatum et uno anno citius mortuum Agapetum statuens, nescio quo modo numeret illius annos decem, menses et dies decem, et opinor errore calami annos decem pro novem obrepisse.

2 Stella in Basilica B. Petri sepultum, ait: contra Cæsar Rasponus lib. I cap. 18 Pontificibus in Laterano tumulatis eum annumerat, tanto fide dignior quanto signantius exprimit situm tumuli, pone sepulcrum Lucii II, qui inter hunc Agapetum et Sergium III medius jacuerit.

Sepultura.

E

3 Joannes Giocchetti Serranus, describens ecclesiam S. Sylvestri de Capite, scilicet Joannis Baptistæ, istic (ut creditur) servato, pag. 10 indicat, ibidem haberi hujus Pontificis Bullam, datam anno Pontificatus VIII Indictione XII, quod cum chronologia bene convenit: nota item quod addit de alia successoris Joannis XII, quasi ea data sit anno Pontificatus VII, Indictionis XV: numquam enim is talem Indictionem numeravit, nisi Pontificatus sui anno I.

Bulla ejus et successoris.

CXXXIII JOANNES XII

Ab an. 966 ad 963 an. 7, men. 8, dies 13.

JOANNES, natione Romanus, antea Octavianus, urbis Patricius et Clericus, ex patre Alberico Patricio, Ottone I regnante et Constantino imperante, ordinatus anno DCCCCLXIII, XXIII Martii, Dominica Passionis: sedit annos III, menses III, dies XII usque ad II Decembris, anni DCCCCLXIII: et post bimestre exilium revocatus, ante finem Februarii, anno DCCCCLXIII, non longo vixit tempore, mortuus XII Maji: sepultusque est in Basilica Lateranensi, et cessavit Episcopatus usque ad XXIX Maji.

ordinatio præcipitata.

De hoc Flodoardus ad annum DCCCCLIV sic loquitur: Albrico Patricio Romanorum defuncto, filius ejus Octavianus, cum esset Clericus, Principatum adeptus est: qui etiam postea, defuncto Agapito, suggerentibusque sibi Romanis, Papa urbis efficitur. In quo cum præcipiti ardore actum credam, præcipitatum quoque Ordinationem credens, proxima ab obitu Agapeti Dominica eam a Clero extortam censui, viz biduo interjecto. Hinc porro Pontificatus ejus spatium mensus sum usque ad eum diem, quo ipse in Synodo, post reditum celebrata, XXVI Februarii Indict. VII, id est anno DCCCCLXIV, lutam fatetur suæ depositionis sententiam, et Lednem Electum qui suo loco ordinaretur.

aut mensium numero diverso scribunt singuli, ut eorum ratio haberi non potuerit. Hermannus Contractus annos VIII, menses IV; MS. nostrum annos VIII, menses III habet, et his addit Platina dies V: quæ eo facere possent, ut intelligeretur vixisse Joannes post reditum suum usque in Junium vel Julium anni DCCCCLXIV aut LXV. De die mortis dubium foret, si non expresse assereret Regino, quod Joannes obiit II Idus Maji. Nunc vitam ejus, ut a Petro Bibliothecario in MS. nostro descripta legitur, hic accipe.

et dies obitus.

Tempus Sedis,

2 Annorum numerum, a nobis expressum, habent Marianus Scotus et Wernerus Rollewinck: eundemque numerum verosimiliter legeremus apud Gotfridum Viterbiensem, nisi hic secutus librarium fuisset, cui pro VII exciderat scribere III: qualiter etiam depravatam scripturam Stella præ oculis habuisse debuit. In dierum

3 Illic fuit tempore primi Ottonis, Imperatoris primi Germanorum (desse hic porro videntur multa, circa promotionem ejus et varia in Pontificatu acta, sic enim, quasi narrationem concludens, prosequitur auctor) Iste denique infelicissimus, quod sibi pejus est, totam vitam suam in adulterio et vanitate duxit. Cujus temporibus Otto Imperator Romam veniens, ab eo honorifice susceptus est. Cum quo ipse Imperator multum decertans, ab errore et nequitia sua nequit-

Vita a Petro Bibliothecario scripta.

CXXIX LEO VII

CXXX STEPHANVS VIII

CXXXI MARTINVS III

CXXXII AGAPETVS II

A nequirit eum revocare. Consilio itaque cum suis fidelibus inito, iterum Romam venit, quatenus eundem protervum et sceleratum Pontificem, cum suis Archiepiscopis atque Episcopis recordaret, ut a tali et tanto scelere respiceret. Sed ipse iniquus, statim ut de Imperatoris adventu audivit, Campaniam fugiens, ibi in silvis et montibus more bestiae latuit. Tunc omnes Romani, uno consensu unaque voluntate, Clerici atque laici, rogaverunt Imperatorem ut Sanctae Matri ecclesiae dignum Pontificem et pium Rectorem tribueret. Factaque postulatione atque petitione, universus populus tale a Domino Imperatore accepit responsum: Eligite qui dignus sit, et ego libentissime eum vobis concedam. Statimque a cunctis tam Clericis quam laicis electus et expetitus est Leo vir venerabilis, Protoscrinius summæ Sedis Apostolicæ ex patre Joanne item Protoscrinio summæ Sedis Apostolicæ, natione Romanus, de Regione quæ vocatur Clivo-argentarii, vir strenuus et omni honestate præclarus, et consecraverunt eum Romanum Pontificem, mense Decembris in Lateranensi Palatio; qui fecit Ordinationem in eodem mense, Presbyteros vii Diaconos ii: et sedit annum i, menses iii.

Ordinatio
Leontis,

B
et expulsio.

4 Ipso denique vivente iniquum consilium a Romano populo expertum est, quemadmodum Dominum Leonem foras ejicerent; et sceleratum illum, qui in Campaniæ partibus latitabat, reducerent: quod et factum est: unde maxima fames et ingens persecutio in hac civitate Romana devenit. Dei itaque opitulante clementia, prædictus Dominus Leo sanus et illæsus [evasit] ab hac civitate: et ubi Dominus Imperator cum suo exercitu in partibus Spoletinæ civitatis erat, advenit. Qui honorifice a Domino Imperatore susceptus est, statimque armavit milites, munivit custodes, et contra Romanorum nuntios maximas insidias præparavit. Qui cum venisset in Reatinam civitatem, Romani nuntii ante suam præsentiam venerunt, qui ei mortem sceleratissimi Joannis nuntiaverunt, et de electione Benedicti Diaconi rogaverunt. Sed nihil ab eo obtinere potuerunt, taleque ab eo responsum acceperunt. Quando dimisero eusem meum, tunc dimittam ut Dominum Leonem Papam in cathedram S. Petri non restituum.

Joannis obitus

Benedicti
ordinatio

C Dominus Imperator magis in furore et ira exarsit: undique circumvallavit civitatem Romanam, per di-

versas civitates et oppida cœpit deprædari, incendere atque vastare et funditus dissipare; et in tantam penuriam et captivitatem eam adduxit, ut modius furfuris venundaretur triginta denariis. Coangustati autem et afflicti Romani, et tam pessimum malum sufferre non valentes, innocentem Benedictum Imperatori tradiderunt, et Dominum Leonem in Romanam et Apostolicam Sedem susceperunt, spondentes ei obedientiam et Domino Imperatori, super corpus B. Petri Apostoli: dimisit enim eis quanta et qualia perpessus est, et ita Dominus Imperator ab hac civitate Romana in partibus Galliæ recessit.

D
JOANNES XII.
et depositio.

6 Primus Ottonis, adhuc Regis duntaxat, adventus in Italiam incidit in annum Christi DCCCCLXII, teste Reginone, et quidem, uti fuse descripsit Luitprandus, Joanne Papa per Legatos supplicante quatenus per eum eximeretur a tyrannide Berengarii II; Legatio autem illa missa fuerat ante biennium. Pretium viæ atque operæ in debellandis Ecclesie adversariis fuit Corona Imperii, Ottoni collata a Joanne; cui vicissim novus Imperator per Bullam auream Romanæ Ecclesie jura omnia confirmavit, et libertati Pontificie Electionis sic consuluit ut simul etiam prosperetur indemnitati subditorum, vetans Electum consecrari priusquam promissionem fecerit, qualem Leo (videlicet VII) sponte fecerat. Autographum ipsum, aureis litteris exaratum, asservatur Romæ in castello S. Angeli: et additur in fine, Anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXII, Indictione v, mense Februario, xiii die ejusdem mensis, anno vero Domini Ottonis invictissimi Imperatoris Imperii [i Regni] xxii, facta est hæc pactio feliciter: Ubi verba duo supplevi, verosimiliter ex transcribentis inadvertentia hic omissa: neque enim credibile est Imperii et Regni annos in hoc principio confusos fuisse, cum in aliis Ottonianis bullis, quarum unam in Propyleo ad 2 Tomum Aprilis exhibuimus, ii anni accurate distinguantur.

Ottonis I
coronatio a
Joanne facta,

E
ejusdem Bulla
aurea.

7 Aliud insigne Joannis XI monumentum extat in Lateranensi olim Secretario, per ipsum extracto; et nunc in sacellum S. Thomæ Cantuariensis converso supra portam ubi scilicet ipse cum Cardinalibus et Clero sacris se induebat vestibus, post persolutas Horæ seate præces processurus ad aram: quo simul et annus DCCCCLXII continetur quando fabrica illa absolutionem accepit: et sacrificialis Casulæ forma, habitusque Diaconalis et Clericalis pulchre exprimitur: quare opera pretium visum est, ipsum ex Raspono rursus ari incisum hic exhibere.

Secretarii ab
ipso structi
monumentum
in Laterano,

f

3 Idem

IOHANNES PP. XII. ANNO .DNI. DCCCCCLXII.

A
JOANNES XII.
Indulgentiar
a Joanne 12
concessæ qua-
les.

8 *Idem Cæsar Rasponus lib. 2 caput 14 sic exorditur.* Innumerabilis propemodum est spiritualium thesaurorum omnis generis omnisque præstantiæ copia, quibus hanc Ecclesiam eximia summorum Pontificum liberalitas ac indulgentia locupletavit; ne quid a fidelibus ejus cultus venerationisque studiosis, eorum quæ ad promerendam peccatorum suorum veniam expiationisque post obitum subeundæ remissionem pertinent, aliunde sit requirendum. Quidquid enim insignis atque præcipui, vel ad mercedem justorum vel ad solatium pœnitentium, Apostolica dispensatione umquam obtinuit, aut longinqua S. Jacobi Compostellani peregrinatio, aut periculosa Hierosolymorum Sepulcrique Dominici adoratio, seu quid aliud usquam sanctimonia ac religione visendum adorandumque est, id omne veteres Romani Pontifices ad augendam hujus Basilicæ venerationem certatim ei detulere; præcipueque Joannes XII, collabentis ejusdem ædificii restaurator, ac Bonifacius VIII. Quibus quidem adeo multa visa sunt Indulgentiarum reliquorumque spiritualium privilegiorum hic attributa beneficia, ut numerum inire opus humana virtute sublimius judicarent. Verum hæc omnia generatim et sine ulla dierum et operum ad hujusmodi gratias spectantium mentione. *Operæ pretium profecto esset ipsa Bullorum verba videre, si placuisset Raspono ea dare legendæ: quod autem non dederit ut alias solet, haud*

coret aliqua suspitione ambigui sensus, in ipsis si exhiberentur facile notandi. Interim observo istam communicationem privilegiorum peregrinationibus Hierosolymitanæ aut Compostellonæ attributorum, non posse nisi a Bonifacio VIII esse, cum primum seculo XII innotuerint Indulgentiæ eas obeuntibus addictæ. Ad Joannem omnino spectare debet, quod ejus Bulla nullo mentionem faciat dierum operumve, unde confirmatur (quod alibi diximus) necdum tunc usitatas fuisse determinatas certorum dierum ac carenarum Indulgentias: an autem generales termini tales sint, ut in iis deprehendi possit rudimentum aliquod ejus qui sequenti seculo magis explicare se cœvit usus Indulgentiarum, docere nos ipsa deberet Bulla, quam vel ideo plurimum optavi videre, sed obtinere necdum potui exemplar.

9 Porro sepultum Joannem ait Rasponus, in ipsa sepultura. porticu juxta fores Basilicæ Lutcranensis quod facile credidero: non item ejus esse Epitaphium quod recitat, multis magnæ virtutis laudibus plenum, præsertim ab unitate ecclesiastica pulso schismate reformata quapropter etiam Augustis carus extiterit. Certius de eo credemus Canonico Romano, dicenti esse ipsum Joannis XVIII, in Paticano sepulti; quod et Epitaphii istius verba innuunt, et Augustorum pluralis numerus. Duodecimo non conveniens; cujus tempore solus imperabat Constantinus Porphyrogenneta, exauctorato jam priorem cum filiis Romano socero et Imperii collega.

CXXXIV LEO VIII

Ab an. 963 ad
965 an. 1,
men. 4.

LEO, natione Romanus, S. R. E. Protoscriniarius, regnante Othone I et imperante Nicephoro Phœa, ordinatus proxima post Synodum habitam contra Joannem Dominica, vi Decembris, anni DCCCCLXIII: expulsus ante xxii Februarii, anno DCCCCLXIII; receptus a Romanis fame subactis, post xxiii Junii; Pontificatus titulum partim Romæ, partim in castris apud Imperatorem, atque iterum Romæ gessit, annum 1, menses iii: defunctus anno DCCCCLXV, initio Aprilis.

Tempus Sedis

Præter annum 1 Pontificatus, menses iii retineo cum Maximiano Scoto, Wernero Rollwinck, Stella et Platina; quamvis Hermannus Contractus, Gofridus Viterbiensis, et MS. nostrum solum iii numerent. Idem Viterbiensis annos ii habet, quod errori librarii imputandum dixerō.

Successionis ordo.

2 Gerbertus Remensis Archiepiscopus in vosor, in Actis Remensis Synodi a se vel suo jussu scriptis, Leonem identidem oppellat Neophytum, credo quod sacrorum Ordinum expers viasset usque ad suam intrusionem. Ita certe Neophyti nomen acceptum fuisse, jam inde a tempore S. Gregorii Magni docet ejus Epistola iii libro 7. Sicut tunc, id est in primitiva Ecclesia, Neophytus dicebatur qui initio in Sanctæ fidei erat conversatione plantatus: sic modo Neophytus habendus est, qui repente in Religionis habitu plantatus, ad ambiendos honores sacros irrepserit: et Hincmarus Remensis, Neminem ex laicis Neophytum, id est, noviter attonsum et sine disciplina, vel non per tempora constituta ad Ecclesiasticos gradus provectum, Episcopum eligatis. Cumque hoc vitium æque ac simonia et concubinitas, paulatim involuisset, laudat Gregorium VII Hugo Flaviniacensis, quia de Sanctuario Dei Simoniacam et Neophytorum hæresim, et scdam libidinosæ pollutionem, volebat expellere. Neque vero absonum est, si Protoscriniarii dignitas, non multum a Cancellarii dignitate diversa, penes personas laicas eo tempore fuerit, quales erant etiam ipsi Scriniarii sive Notarii Apostolici, quibus ille præerat. Ploct

autem Gerbertum audire, ubi infelicem Ecclesiæ hoc tempore conditionem, et qualiumcumque Pontificum successionem describens sic loquitur. Vidimus Joannem, cognomento Octavianum, in volutabro libidinum, etiam contra eum Ottonem, quem Augustum creaverat, conspirasse: quo fugato, Leo Neophytus in Pontificem creatur: sed Ottone Cæsare Roma discedente, Octavianus Romam redit, Leonem fugat, multaque cæde Primorum in Urbe debacchatus cito moritur. Cui Benedictum Diaconum, cognomento Grammaticum, Romani substituunt. Eum quoque Leo Neophytus, cum suo Cæsare non multo post aggreditur, obsidet, capit, deponit, perpetuoque exilio in Germaniam dirigit. Ita ille, iniquiori quidem in Romanam Sedem animo, cui causam suam probare nequiverat; veroci tamen eatenus calamo, quatenus ordinem successionis modumque declarat.

3 Baronius, alique recentiores, passim excludunt Leonem hunc a numero legitimorum Pontificum: neque sive id esse potuit, quoad vixit Joannes. Sed cur non possimus credere, Benedictum quem Joanni mortuo successerunt Romani anno DCCCCLXIV, virum utique humilem et sanctum, in Romana Synodo depositionis suæ sententiam, licet injustam, ratam tamen habuisse, ne contrahendo nihil nisi malum sibi, Ecclesiæ vero scandalum occurreret? Sentiot unusquisque de Leone ut volet: nobis consultius videtur ejus solum nomen eo ordine ponere, qua antiqui omnes ponendum censuere, suoque usu comprobovere sequentes ejusdem nominis Pontifices. Etsi enim fortassis verus Pontifex non fuit,

sub

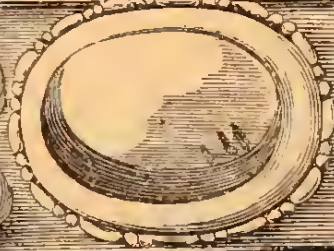
An fuerit
verus Pontifex?

CXXXIII IOANNES XII

CXXXIV LEO VII

CXXXV BENEDICTUS V

CXXXVI IOANNES XIII

A alius Leonem IX dicere: quod et alios passim fecisse videbimus. Qui autem id facere noluerunt scriptores, in iis qui postea nomen Joannis habuerunt, mirum quantum conturbant Lectorem suum aut nescientem aut non recordantem, quod alius nominis numerus in Pontificiis brevibus et veterum scriptis usurpetur, alius ex recentium quorundam calculo, unius Baronii iudicio se aptantium, invecus sit. Exstat porro Leonis VIII præter alia alibi apud Ughellum tom. 5 col. 45, Privilegium Rodaldo Sanctæ Aquilejensis Ecclesiæ Patriarchæ, datum, in sacratissima æde Petri Apostoli Idibus Decembris, anno Pontificatus Leonis primo, Imperante Otthone anno II, id est, octavo susceptæ ordinationis Pontificalis die.

Aquitani in schismate, pro Papa notant: Salomone regnante.

4 Est autem hoc loco notatu digna observatio eruditissimi viri Joannis Beslii, post Historiam supra citatam Pictaviensium Comitum et Ducum Aquitanicæ pag. 136, suggerentis, Aquitanos cum vellent anno Regni conjungere annum Pontificatus, in hujus temporis perplexitate, cum tres pariter viverent Papæ dicti, scribere maluisse nomen Salomonis, sive ut significarent, Deum esse cujus suprema sapientiâ Ecclesiam regit et Apostolicam Sedem conservet, sive alia qua-

cumque ex causa, movente Aquitanicæ Ducum Cancellarium ad hujusmodi formulam usurpandam. Ita in chartulario S. Hilarii Majoris Pictavis reperiri ait diploma, Datum mense Martio Feria III, luna XXII, Lothario Rege, Salomone regnante, anno DCCCCLXII. Cum autem posthac Benedictus et Bonifacius, uterque VII, unitatem Ecclesiæ iterum distraxissent, aliud legi, Datum mense Junio, regnante Lothario Rege, anno D. N. Jesu Christi DCCCCLXXII, Salomone Papa: ac denique contententibus de Popatu Gregorio V et Joanne XVI, tertium quoque haberi, Datum mense Februario, regnante Hugone Rege, anno ab Incarnatione Domini Jesu Christi DCCCCLXXII, Salomone Papa. Ubi nota Aquitanos, qui primum seculo X sub Guilielmo III ceperunt annos æræ Christianæ ad publicorum instrumentorum subsignationes adhibere, id fecisse more Gallico, et tale est inter Probationes prælaudatæ historiæ productum pag. 284, Datum mense Januarii, regnante Lothario Rege anno DCCCCLXIX, Indictione XIII, quando nos DCCCCLXX numeroremus; unde intelligas tertium diploma ex præcatis, spectare ad annum DCCCCLXXII, a Januario incipiendum.

D
LEO VIII.

B

CXXXV BENEDICTUS V

BENEDICTUS, natione Romanus, S. R. E. Diaconus, regnante Ottone et imperante Nicephoro anno DCCCXLIII, ordinatus XXIX Maji in Dominica I post Pentecosten, saltem ultra diem XXIII Junii verus Pontifex: et rursus, postquam in Saxonia exulantis restitutionem Otto decrevit uno fere anno post: atque ita sedisse dicitur universim menses II, usque ad II Julii, quo obiit Hamburgi in Saxonia, anno DCCCCLXII, translatus Romam sub Ottone III anno DCCCXCIX. Post ejus obitum vacavit Episcopatus usque ad I Octobris.

Ab an. 964
ad 965.

Bimestre ejus quomodo numerandum?

Platina inter Joannem et Benedictum tantum XII dies numerat: sed potuit fuisse deceptus ab aliquo, qui II descriperat pro II: nimis enim expresse Regino dicit, quod Joannes II Idus Maji rebus humanis excessit, nec creditur ante Dominicam ordinatum esse Benedictum. Ab hoc autem die, usque diem depositionis suæ, non est integer mensis: est ergo verosimile, bimestre eidem adscriptum compleri per mensem et amplius, quo vixit anno sequenti, post reditum ei ab Ottone decretum. Quod confirmat opinionem nostram de assensu per eum præstito in suam depositionem, quando sine Imperatoris consensu factam Ordinationem Synodus invalidam judicavit. Potuit certe vir Sanctus, ut dixi, quomvis injuste depositus, voluisse ut sua causa schisma fieret; ideoque abdicasse, quod citra gravius malum non poterat retinere. Nullam ei imaginem dederat Cavallerius, quem veram Pontificem fuisse non existimabat: sed dederat unam Stephano, Electo post Zachariam, quem ad numerum facere non arbitramur, totius antiquitatis exemplum potius quam Bavonium aliter fuerentem secuti. Typographus ergo, nesciens quomodo Benedictum V exprimeret, et habens supernumerariam Electi istius imaginem sculptam, hanc illius loco substituit ne nullam poneret; quod ei indulgendum censui.

Exilium et mors Hamburgi.

2 Adamus Bremensis in chronica sic de eo scribit lib. 3 cap. 6: Reversus in patriam Adalagus, Archiepiscopus Hammaburgensis, duxit in comitatu suo Benedictum Papam ordinatum, sed ab Ottone Imperatore depulsum: quem ille in Hammaburg custodiæ mancipari præcepit: Archiepiscopus vero magno cum honore usque ad obitum eum detinuit. Nam vir Sanctus litteratusque fuisse dicitur: qui et dignus Apostolica Sede videretur a populo Romano, nisi quod per tumultum electus est, expulso eo quem ordinari præceperat Imperator. Igitur apud Propylæum Moji.

nos in Sancta conversatione vivens, aliosque sancte vivere docens, cum jam Romanis poscentibus ab Cæsare restitui debuisset, apud Hammaburg in pace quievit; cujus transitus III Nonas Julii contigisse describitur. Ita editio Francofurtensis anni 1609, per Erpoldum Lindebrogium curata. Bavonius in alia editione quarto Nonas legit. Requiro, quamvis in Benedictum iniquior, non dissimulat tamen, quod Imperator, celebrata B. Joannis Baptistæ nativitate, in cujus Vigilia urbem cœperat, et Sanctorum Apostolorum festivitate, Roma revertens, infeliciori quam speraverat omne in redeundo est fruitus; nam tanta exercitum ejus pestis et mortalitas invasit, ut vix vel sanus quis a mane usque in vespertinam se victurum speraverit. Dithmarus vero Episcopus Merspurgeus in chronico, quod usque ad annum MXXIII perduxit, agnoscit pœnam fuisse violentiæ, contra Dominum Apostolicum Benedictum exercitæ, quem nullus absque Deo judicare potuit. Idem dicere de Joanne XII potuisset, quamvis scelerato.

Diutna ultio depositionem secuta.

F

3 Postea vero ad annum DCCCXCIX hæc rursus de eo scribit jam citatus Dithmarus: Raco, Electus Bremensis Archiepiscopus, Romam proficiscens ordinandus, jussu dilecti Senioris sui, Ottonis videlicet III, ossa Papæ Benedicti (sicut ipse prælocutus est) de Hamburg Romam reduxit. Namque Pater venerabilis, Dominus inquam Apostolicus, dum in exilio esset in Christi servitio studiosus, et adhuc Aquilonaris hæc pars optata pace gauderet: Hic, inquit, fragile corpus meum debet resolvi: et post hæc omnis ista regio hostili gladio desolanda, ferisque inhabitanda relinquetur, et ante translationem meam non videbit indigena pacem firmam: quandocumque vero domi resideo, Apostolica intercessione Paganos quiescere spero. Mirum est igitur nullam ejus uspiam Romæ superesse memoriam, vel

Corpus Romanæ relatum.

A
BENEDICTUS V.

saltem ex scripto alicujus sciri, in quom ecclesiom delota socra osso fuerint : quod tamen non officit certitudini testis, loco et tempore tam propinqui : et dum alia ecclesia, nullo exprimitur, supponere possum od Decessorum suorum communem sepulturam, id est, in Apostolicam tumbam esse depositum, sicuti supra de Theodoro II legimus.

Martyrium eidem afflictum,

a Krantzio refutatum

4 Translationem prædictom ignoravit Albertus Krantzius in sua metropoli, lib. 2 cap. 4 et lib. 3 cap. 20 ac sequentibus, refutans fabulum de Benedicto Papa IV, unu cum aliis multis in urbe Hamburgensi Martyrium passo a Wandalis, tempore Ludovici Pii. Hanc enim sobulam natam ostendens occasione tumulati ibidem Benedicti V, lib. 2 ait, ipsum in choro majoris ecclesie tumulo eminenti conquiscere ; et lib. 3 dicit, quod in choro Hamburgensis ecclesie cernitur tumulatus, extracto postea eminentis sarcophago : allegat etiam sæpe inscriptionem sepulcri, quæ testetur animi dolore confectum in pace quievisse, cum Imperatore placato revocandus in patriam ad Pontificatum duceretur. Hoc indicio admonitus, rogovi nostrum ibidem, nunc Sacerdotem, R. P. Henricum Isoac, zeli Apostolici Missionarium, ut ipsum tumulum mihi delineandum, et Epitaphium fideliter exprimendum curaret. Fecit is benigne quod rogabatur, misitque imaginem hic appositam, ubi exprimitur asaroti seu le-

B

duodecim Apostoli. Constat universum loteribus coctis, ea moteria inducta nitentibus, quam Tacitus, libro de Moribus Germanorum, Glesum ob iis vocari ait (unde hodie Gleysesteen, Gleyse-potten, Gleyse-schotels dicuntur) qualibus laterculis nobis et parietes et pavimenta ut splendeant obducere maris est. Figuris coloribus, fundo viridis : duodecim autem ejusmodi lateres totom canotaphii superficiem componunt. Epitaphium caractere vetusto, sed optime distincteque, speciebili totius asaroti limbum circumiens, hoc legitur. Benedictus Papa, qui de Sede Apostolica per violentiam amotus, et post cum revocaretur, obiit Hamburgi anno Domini mccc quadragesimo primo, quinto Nonas Julii, et sepultus est hic.

5 Ceterum ex erroribus chronologicis, quibus scaturit hoc Epitaphium, non diem, non annum, aut denique seculum ex vero referens, sed ad Ludovici Pii tempora assurgens, satis apparet, non prius constructum fuisse hunc tumulum quam exoleta jam memoria translati Romom corporis temporisque, quo vere obiit Benedictus Hamburgi exul. Error autem sic temere commissus in tempore, fundamentum dedisse potuit prædictæ fabulæ ex Quinto Benedicto facientis Quartum, et ex Confessore Martyrem, occasione plurium Martyrum ibi olim cæsum ab infidelibus, in quorum comitatu fingitur fuisse Benedictus, ad eos convertendos huc Romam cum multa societate profectus. Volavit, inquit Krantzius nænia in parietes, picturis commissa ; efferuntur statuæ, de ligno exisæ, velut Martyris pro Christo cæsi. Petrus Lambecius vir clarissimus, postea Cæsareus Viennæ Bibliothecarius, secundo Originum Hamburgensium libro, qui necdum ad nostras manus pervenit, dicitur figuram ejusdem cenotaphii repræsentare sub finem : in primo autem libro quem habemus pag. 37 et sequentibus, numerum annorum, suis ut profitetur oculis visum, corrigendum esse prolaxè probat : et dubium, inquit, nullum est quin legendum ibi sit mccccxli : deinde censet ab annis trecentis vel quadringentis, vel extractum vel renovatum esse, sive negligentia sive *επιτομή* istis seculis familiari : mox autem ad fabulam prædictam de Benedicti Martyrio confutandam transit. Eundem lapidem versandum sibi etiam sumpsit Otto Sperling erudita (ut intelligo) Dissertatione, anno 1673 Kilnii edita, quam similiter necdum vidimus, sub hoc titulo, Monitum Hamburgense-Benedictum, seu de inscriptione et tumulo Benedicti V Pontificis Romani.

cujus occasio sumpta ex cænotaphio hic expresso,

sed plurium calculis reprobato,

E

6 Baronius videtur existimare, Benedictum, statim ab ipso obitu suo cæpisse ab Hamburgensibus coli velut Martyrem, propter ea quæ passus est dira et contumeliosa ; uti sancti Martyres iidemque Pontifices, Pontianus atque Martinus, in exilio vita functi : tradunt enim nonnulli, inquit Krantzius, eundem, priusquam Imperatori dederetur, à Leone execratum et omnibus ecclesiasticis ministeriis solenniter degradatum et exordinatum fuisse. Quia autem vera exiliti historia notom aliquam videbatur inurere Ottoni, ideo putat idem Baronius datam esse occasionem aliam causam Martyrii fingendi. Et huc fortassis conferri potest, quod Asculana Cathedralis Ecclesia in Piceno habeat statuam pectoralem argenteam veteris operis, cui litteris antiquis inscriptum legitur : Caput S. Benedicti Martyris et PP. de quo tomen nullum ibi officium fit, non apparet autem cujus Papæ ul esse possit, nisi hujus. Quidquid sit, dum apud Chrysostomum Henricus, in Fasciculo Sanctorum Ordinis Cisterciensis lib. 2 pag. 59, fatetur R. P. Gaspar Rinckens, Carmelitarum Antuerpiensium Prior, se vidisse antiquam Benedicti Martyris imaginem, ubi idem Pontifex in habitu Carmelitarum et pectore transfossus aspicitur, dum inquam id ille fatetur Chrysostomo ; fatetur etiom nobis, Ordinem suum eodem fundamento, quo Sanctos Dionysium atque Telesphorum

et ante 3 vel 4 secula facta.

F

Fuit id commode intellectum a Baronio.

Eidem temere injectus habitus Carmeliticus,

vigati operis tumulus, paulo plus quom pedum unum communi extans pavimento, neque multo latior quam pedes tres, septem vero cum dimidio longus ; in enjus superficie spectatur effigies Episcopi, in actu benedicensis baculoque Pastoralis prementis caput draconis sub pedibus strati ; in limbo subtus currente, ad caput quidem pedesque visuntur a Benedicto prædicti tumultus bellici, ex uno vero latere mysteria Annuntiati, Prædicantis, Crucifixi et Judicantis Christi ; ex altero ejus

rum

Arum Pontifices sibi adscivit, id est nullo; adscivisse sibi illum, de quo Hamburgi narrabatur fabula; in quoque errore perseverasse, usque dum Joannes Palæonydorus priori figmento substituit aliud, nihilo minus paradoxum (quod tamen etiam nunc mordicus tenent Carmelitani Speculi recudendi auctores, quia Possevini nostrum aliosque nonnullos ei vident adstipulatos) et de Benedicto XII credi voluit, quod fuit primo Doctor Theologiæ Ordinis Carmelitarum, deinde assumptus in Abbatem in ordine S. Benedicti anno MCCCXXXIV. Sed amente amentior sim, si non potius credo ipsimet Benedicto XII, de se sic scribenti: Hujus quoque Ordinis (de Cisterciensi loquitur) ab adolescentia nostra perseveranter jugum sustulimus, et in eo alumni effecti, per temporum curricula diuturna crevimus, tam in illo quam extraillum, successivis Prælationis honoribus.

atque temere
transfertur in
Benedictum 12

7 Bonus Henriquez, unum curans ut suis Cisterciensibus totum vindicaret Benedictum XII, pacandis Carmelitis offam (ut sic loquar) objicit, iisque Benedictum V relinquit, de eo intelligi patiens hoc epitaphium, a Possevino relatum; et Duodecimo, Avenione coronato ac sepulto, Ordinemque Cisterciensem a juventute professo, nequam applicabile: Hic jacet Benedictus, quem Carmelus protulit, Casinus aluit, Vaticanus coronavit. Recitat illud Possevino noster, tamquam in æde Divi Petri ætate sua legeretur. De quo cum nihil habeat Canonicus Romanus, antiquas Basilicæ Vaticanæ inscriptiones seculo XII colligens, neque Appendix Antiquarum inscriptionum nescio quo Mantio auctore identidem allegata a Baronio, veluti sub hujus seculi XIII initium primum edita in lucem; verosimile fit vel tale nihil in Vaticano unquam lectum fuisse, sed Possevino id esse ab aliquo impositum, vel catenus fuisse neminem, qui crediderit Epitaphium istud esse alicujus Romani Pontificis. Si in rerum na-

B
auctoritate
alicujus
epitaphii.

tura fuit aliquando Benedictus quidam, professione Carmelita, arte poeta, huic dixerim a Pontifice, quopiam, honorum artium fautore, annuam super Cassinense monasterium pensionem assignaram, ac tandem lauream Poeticam in Vaticano datam. Et sic esset facilis intellectus Epitaphii istiusmodi, si vere ullum aliquando extitit: nobis satis est ostendisse, nihil ipsum facere ad historiam Romanorum Pontificum, relicta Carmelitis libertate divinandi de ea, quem Auctor Epitaphii, si non ex cerebro suo finxit, vere potuit significasse.

D
BENEDICTUS V
nihil ad
Pontifices
pertinentis.

8 Quod ad Interpontificium attinet, vacasse Sedem post Benedictum dicit Platina dies XX vel XXX: quod cum dici nequeat cum respectu ad abdicationem Benedicti, (post hanc enim ne ad unum quidem diem vacavit Sedes) sed intelligi debeat per respectum ad mortem; præsumere libet, excidisse Platinæ numerum mensium duorum, cui addi debuerint dies non XXX, sed XXV, atque ita pervenietur ad 1 Octobris, quæ Dominica fuerit: et habebitur congruum tempus sex fere mensium omnibus rebus digerendis, quæ inter Leonis VIII obitum et Joannis XIII ordinationem intercesisse constat. Tota autem ratio temporis confirmabitur in obitu ipsius Joannis, qui non sinit eum ante Octobrem fuisse ordinatum. Nunc solum adverto, eo tempore quo nondum ordinata erat, ut nunc, veredariorum per dispositos equos commecantium opportunitas, omnia fuisse per missos expressos peragenda: hi autem primum Roma in Germaniam ad Otthonem debuerunt venisse, tum ab hoc mitti Hamburgum ad revocandum Benedictum; indeque reverti ut mortuum mutiarent, ac demum cum Legatis Cæsareis redire Romam; quo per æstivos calores non datur accessus nisi cum præsentis mortis discrimine. Quid ergo abs re dicimus, cum putamus non potuisse ad Consecrationem novi Pontificis procedi ante Septembrem finitum?

Interpontificii
ratio.

E

CXXXVI JOANNES XIII

JOANNES, natione Romanus, ex patre Joanne Episcopo, ipse Episcopus Narniensis, coronatus 1 Octobris in Dominica imperantibus Othone et Constantino, anno DCCCCLXII; sedit annos vii, menses xi, dies vii: obiit iii Septembris anni DCCCCLXXII, depositus in Basilica S. Pauli a dextris ingressus: et cessavit Episcopatus usque ad xxii Septembris.

Ab an: 965
ad 972, an.
m. 11 dies 6.

C Epitaphium etiamnum legi in prædicta S. Pauli Basilica, cum subjecto eis die atque anno Depositionis seu Obitus, testatur Baronius ipsaque sic recitat:

Pontificis summi hic clauduntur membra JOANNIS:
Qui prudens Pastor persolvens debita mortis,
Istic præmonuit moriens sua membra locari;
Quo pietate Dei resolutus nexibus atris,
Inter Apostolicos cœlorum gaudia metat,
Plaudat, et exultet sociatus cœtibus almis.
Dicite corde pio relegendes carmina cuncti,
Christe, tui famuli misertus scelera purga,
Sanguine qui sancto redemisti crimine mundum.
Hic vero summus Pontifex Joannes in Apostolica Sede sedit annos septem: depositionis ejus dies vii Idus Septembris, ab incarnatione Domini anno DCCCCLXXII.

Chronologia,
sub Epitaphio
signata, ratio,

ex ejus Brevi.

2 Vides hic annos rotundo signari numero; ad confirmandam autem Chronologiam nostram facit instrumentum de erectione Beneventani Episcopatus, per hunc Papam facta, prout ex originali ipsum accuratissime edidit Ughellus tom. 8 col. 92, Scriptum per manum Stephani Scrinarii S. R. E. in mense Maji Indict. XII. Post ipsius vero Joannis Sanctæ Catholicæ et Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ XIII Papæ, manu

propria factam subscriptionem, et signum Domni Ottonis piissimi Imperatoris, atque subscriptiones viginti trium Episcoporum, ac septem S. R. E. Cardinalium additur: Datum vii Kalen. Junii per manum Guidonis Episcopi sanctæ Silvæcandidæ Ecclesiæ et Bibliothecarii sanctæ Sedis Apostolicæ, anno Pontificatus Domini nostri Joannis XIII Papæ quarto, Imperatoris Otthonis Majoris vii et Minoris ii, Indictione supra dicta xii, anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXIX.

F

3 Acta ejus in compilatione MS. nostri sic enarrantur: Hic comprehensus est a Rofredo Campaniano Comite, cum Petro Præfecto et adjutorio vulgi, populi, qui vocantur * Decarcones: recluseruntque eum in castello S. Angeli: et exinde eum extrahentes mandaverunt eum in Campaniam in exilium: mansitque in exilio menses x et dies xxvi. Opitulante autem misericordia Dei interfectus est Rofredus Comes, a quodam Joanne, cum filio: et reversus est Joannes Papa Romam in suum honorem. At ubi deveniens Romam Otto Imperator audivit quanta fecerant Romani prædicto Joanni Papæ, comprehendit Romanorum Consules, et ultra montes direxit in exilium: de vulgi populo, qui vocantur Decar-

Acta ex MS.
nostro confirmata

* an. Decarcones i.
Decuriones.

car-

JOANNES XIII.
Pœna de ejus
hostibus
sumptæ.
* Imo Antoninl.

A carcones, duodecim suspendit in patibulis : Petrum autem Præfectum, per quem omnia mala perpetrata sunt, in potestatem Papæ dedit. Qui prædictus Joannes Papa fecit ei abscindi barbam, et per capillos capitis sui eum suspendit in caballum * Constantini, ad exemplum omnium, ut videntes deinceps metuerent talia facere. Expoliatum autem miserunt eum super asinum, ex adverso, caput ejus ad caudam asini, et posuerunt utrem in capite ejus pennatum : similiter et in coxis ejus duos utres, et tintinnabulum ad collum asini. Et sic per totam Romam flagellatus et ludibrio habitus, missusque in carcerem, per multa tempora maceratus est : et postea ad Imperatorem dederunt, et ultra montes direxerunt. De Ruffredo vero Comite et Stephano Vestiario, quia mortui erant, jussit Imperator effodere sepulcra eorum, et ossa eorum furas projici.

4 Auctor Appendicis ad Regionna exilium Joannis ad annum DCCCCLXVI, ad sequentem vero refert eorum supplicium. Fortassis contra hunc quoque assumptus

prætextus fuerit, quod, cum Episcopus Narniensis esset, causarentur perduelles fieri non potuisse Pontificem Romanum. Insignem vero Pontificii hujus memoriam quotannis Ecclesia facit in Lect. vii pro S. Petri ad Vincula Kal. Augusti, narrans miraculum anno DCCCCLXIX patratum interventu Joannis Papæ, sacra Vincula applicantis Comiti cuidam, ex familia Ottonis Imperatoris, ab hoc ad illum misso, ut liberaretur a spiritu qui eum misere direxerat.

5 Stella et Platina paulatim ineipiunt notare dies vacantis Sedis, et hic quidem notant dies tantum XIII : sed cum de die constet, quo mortuus Joannes, nec verosimile sit mutatum aliquid in observatione Dominicæ, quam posthac etiam plurima certissima exempla probabunt; velim credere, antiquioris Catalogi, non auctori, sed scriptori accidisse, ut pro XII legeret ac scriberet XIII, his includendo ipsum diem quo mortuus est Papa, quemadmodum deinceps sæpius usu venit. Itaque ad XXI Septembris Sedis vacationem extendo.

D
Rebellionis
causa.

Interpontificium dierum
15.

B

CXXXVII BENEDICTUS VI

E

Ab an. 972 ad
974, an. 1,
men. 6, d. . .

BENEDICTUS, natione Romanus, ex patre Ildebrando, imperantibus Othone I et Joanne Tzemisee, ordinatus XXI Septembris in Dominica, DCCCCLXXII : sedit annum I, menses vi : obiit circa finem Martii, anno DCCCCLXXII : et cessavit Episcopatus diebus paucis usque in Aprilem.

Benedicti
captivitas.

Continator Catalogi in MS. nostro : Iste comprehensus est, inquit, a quodam Cencio, Theodoræ filio, et in castellum S. Angeli retrusus, ibique strangulatus, propter Bonifacium, quem miserunt vivente eo Papa, forte Papam. Centius autem sic compendio dictus, videtur esse Crescentius ille, cujus Epitaphium a Barenio profertur ad an. 996 num. 11, ubi dicitur.

Eximius civis Romanus, Dux quoque magnus,
Ex magnis magna proles generatus et alta,
Joanne patre, Theodora matre nitescens.

Hic in pœnam sacrilegi istius furoris immisso divinitus morbo castigatus, ad S. Bonifacii factus est monachus : Theodoram autem et Juannem haud immerito eos hic intelligit Baronius, quorum supra turpem amorem vidimus in Apostolica domum Sedis erupisse infamiam, Joanne ad summum Pontificatum profecto : nec enim natalium talium delectus Crescentio, eorum filio, viam præcludere poterat ad summos in Romana Urbe gradus, opibus maternis paternaque dignitate suffulto.

C 2 Hermannus Contractus, in correctiori et locupletiori operis sui exemplari, quod post recognitionem et emendationem ab Auctore factam repertum est in monasterio S. Georgii in Hercinia silva, indeque cum prioris operis textu ex Sangallensibus MSS. antea vulgato simul editum, inter alios Germanicæ historiæ Scriptores illustres an. 1585 Francofurti; Hermannus, inquam Contractus ad annum DCCCCLXXII ita habet : Romæ Benedictus Papa, a Romanis criminatus, strangulatur; et eo vivente Bonifacius Papa ordinatur : sed post annum et mensem expulsus Constantinopolim petiit : et Benedictus VII, Sutriæ Episcopus, Papa CXXXVII, sedit annis IX.

Quis auctor
Injuriam?

Succedit ei

Benedictus,

3 Neuter scriptor usquam meminit Doni : quem tamen inter Benedictum VI et prædictum Bonifacium VII collocant Marianus Scotus, Gotfridus Viterbiensis, Wernerus Rollevinck, Compitatio Chronologica, Stella et Platina. Onuphrius autem Panvinus, nolens illum præterire, nec tamen audens eum post Bonifacii ejectionem inducere in Sedem, præposuit eum Benedicto VI : et hoc secutus est Baronius atque post eum. Utinam ipsius Doni extaret epistola aliqua, certa Indictione et die signata ! explicaret illa difficultatem omnem. Ego existimo pauciorum silentium non posse plurimum assertioni officere ideoque tenere malo ordinem quem omnes ita tenuerunt, qui Donum inter Pontifices numerarunt : et eredo Bonifacium ordinatum esse I Martii, hæc enim eo anno Dominica erat. Atque hoc respectu fortassis Viterbiensis Benedicto supra annum solum dat menses quinque, non computato eo quem egit in carcere.

4 Postquam vero de hujus morte constitit, censeo collectos bonos, quibus displicuerat vis ei illata, quique intelligebant Pontifici viventi aliam legitime superordinari non potuisse, animis viribusque resumptis eiecisse Bonifacium, atque ad Canonicam legitimi Pontificis electionem ordinationemque Doni II processisse, initio Aprilis. Cur autem hic omissus fuerit a duobus initio nominatis Scriptoribus, quis dimabit? Fortassis, posito jam in ordine Bonifacio, superfluum judicaverint ponere Donum, qui contra eum fuit ordinatus. Nos tempus, quo etiam Bonifacius iste verus Papa fuit, infra reperturi, hic, eum tantisper ut Antipapam ponimus, deinde Donum.

non tamen
immediate;

F

sed post Do-
num 2,

A

D

BONIFACIUS VII ANTIPAPA

BONIFACIUS, antea Franco, hac vice dumtaxat sedit mense uno, quo vixit in carcere Benedictus VI, sacrilege ordinatus i Martii anno DCCCCLXXXIII in Dominica; mortuo autem Benedicto mox expulsus, fugit Constantinopolim : de quo plenius post sequentes Pontifices tres.

Porro sicuti Octavianus electus, in ordine Pontificum CXXXIII, assumpsit nomen Joannis ; ita hic proprium Franconis nomen, convertit in Bonifacium : credo quod

utrumque nomen prorsus gentile non sotis convenire videretur Vicario Christi : quod tamen Latine vel Græce reddi potuisset Liberius vel Eleutherius.

CXXXVIII DONUS II

DONUS, natione Romanus, imperantibus Otthone II et Joanne Tzemisce, anno DCCCCLXXXIII, ordinatus initio Aprilis, puta die u, Dominica Palmarum, sedit annum I, menses vi, defunctus mense Octobri anni DCCCCLXXU, et sepultus ad S. Petrum :

Ab an. 974
ad 975,
an. 1, m. 6,
dies

B et cessavit Episcopatus usque ad xix Decembris.

E

Ejus laus.

Hic inquit Stella, et iisdem fere verbis Platina, Benedicto Pontifici suffectus, multæ modestiæ et integritatis vir fuit : et propterea nulla injuria affectus, neque ignominia notatus : qui tandem moriens in B. Petri Basilica sepultus est.

electione censuisset Clerus, eum quiete ordinandum curarent : quibus in itionibus reditiombusque et Legatorum et S. Majoli, facile potuit impendi spatium decem hebdomadarum, quale inter Doni mortem et Successoris Ordinationem fluxisse arbitramur.

unde longius
interpontifi-
cium factum.

Ea mortuo,

2 Imperium Romanum hoc tempore tenebat Otto II, anno DCCCCLXXI in festis natalitiis a Joanne XIII coronatus Imperator coram patre : a cujus morte, anno DCCCCLXXXIII, vii Maji obita, annus agebatur tertius, quando obiit Donus. Hoc autem defuncto videntur Romoni, factionibus variis implicati circa electionem successoris, Bonifacianis satagentibus pro ejus reductione, legendi Pontificis arbitrium detulisse Imperatori ; seu potius ab eo petuisse Legatos, qui Electioni faciendæ præsentibus, turbas, quæ futura timebantur, impedirent. Tali igitur occasione factum fuerit, ut S. Majolum ex Burgundia ad se venire petierint Ottho Junior ejusque mater S. Adaleidis, deque eo ad Pontificatum promovendo studiose consultarint ; uti in ejus vita ad xi Maji ex MS. data narrat Nulgoldus. Cum autem hic excusari se petiisset impetrassetque, Missi Romam Legati cum mandatis sunt, ut quem dignissimum libera

3 Baronius, nullo sententiæ suæ allegato auctore (hunc autem scimus primum ac solum eatenus fuisse Onuphrium) post Joannis XIII mortem collocat trimestrem Doni Pontificatum anno DCCCCLXXXII, eique xiiu Kalendas Januarii (ut putat) defuncto, substituit Benedictum VI, cui strangulato successerit anno DCCCCLXXXII Bonifacius invasor, Sedemque tenuerit annum unum ac mensem unum ; verum uti tyrannus non nominetur ab antiquioribus, anno autem sequenti LXXXU fuerit expulsus a Benedicto VII. Nobis hæc probari non possunt, propter contrarias antiquiorum assertiones, probatas ac proferendas : quinam autem sint illi qui Bonifacium excluderint a numero Pontificum, hactenus ignoro : tantum enim abest ut fecerint aliqui eorum quos novimus, ut contra quidam Donum omiserint, sicut vidimus.

Ordo succes-
sionis tur-
batus ab
atlis.

Pontificatus
S. Majolo
offertur et
recusatur,

C

F

CXXXIX BENEDICTUS VII

BENEDICTUS, natione Romanus, Sutrinus Episcopus, ex patre David, propinquus Alberici Romani Consulis, imperantibus Otthone II et Basilio ac Constantino Fratribus, inthronizatus xiiii Decembris in Dominica, anno DCCCCLXXU; sedit annos unum, menses vi, dies xxii: obiit x Julii anno DCCCCLXXXIII : sepultus in ecclesia, sanctæ Crucis in Hierusalem dicta: et cessavit Episcopatus mensem I, dies vi, vel menses iii, dies unum.

Ab an. 975
ad 984,
an 8, m. 6.
dies 22.

Tempus
sedis.

Epitaphio ejus mox dando hæc nota subditur : D. X. M. id est die decimo mensis, IVLII IN APOST. SEDE RESIDENS IX AN. ABIIT AD CHRISTVM INDICT. XII. Hinc Gotfridus Viterbiensis et MS. nostrum annos unum sedisse Benedictum scribunt, numero scilicet rotundo, cum verba Epitaphii legi possint, Resideas anno nono : quibus ex Mariano Scoto, Wernero Rollewinck, atque Platina addo menses vi, rursusque notatos a Marino dies xx, suppleo ad xxii, ut coronatio facta sit in Dominica. Sicuti autem justum annorum numerum excedentes Marianus

et Wernerus, numerant, præter dictos menses, annos x: sic defectu peccat Hermannus Contractus, solum vii annos scribens. Res tota claret ex Indictione xii, quæ cum anno Christi DCCCCLXXXIIU concurrat. Effigies Benedicti VII et Benedicti IX tales et eo ordine vide, quales et quo Ordine Cavallerius dedit : quamvis enim ordinem mutaverit posterior editio Ciccarellæ, apparet tamen sculptoris incuria aliqua id potius esse factum, quam deliberato et fundato Ciccarellæ judicio.

2 Epitaphium qui composuit, insulsus et egenus Poeta, ex Sergii III et Stephani VI epitaphiis, mutuatus

BENEDICTUS III.

Epitaphium statim a morte positum.

A tuatus aliquot versus, ita illud exorsus est, ut refert Baronius, quomocumque potuit illud transcribens ex lapide corroso, posito in æde sanctæ Crucis in Hierusalem. Hoc BENEDICTI Papæ requiescunt membra sepulcro, SEPTIMUS existens ordine quippe Patrum. Hic primus repulit FRANCONIS spurca superbi, Culmina qui invasit Sedis Apostolicæ. Cumque Pater (Benedictus) multum certaret dogmate Patrum declarat in Synodo nullam fuisse ordinationem sacrilegi Franconis, quod forte Donus non fecerat : unde Gaudet Pastor ovans, agmina cuncta simul. Hicce monasterium statuit, Monachosque locavit, Qui laudes Domino nocte dieque canunt. Confovens viduas, nec non inopesque pupillos Ut natos propriis assidue fovens. Inspector tumuli compuncto dicito corde,

Ab an. 984 ad 185, men. 8.

Tempus sedis tam Joannis,

quam invasoris Bonifacii, uno

aut altero modo definitum.

B **J**OANNES, antea Petrus Episcopus Papiensis, defuncti Othonis II Imperatoris Archicancellarius, Othone III regnante, imperantibus Basilio ac Constantino Fratribus; E coronatur xii Augusti vel xiiii Octobris utrovis Dominico, anno DCCCCLXXXIII, capitur a Romanis et castro S. Angeli includitur mense Novembri, vel circa finem anni aut initio sequentis; exauctoratur vero cum sedisset menses viii, anno DCCCCLXXXII, circa xiiii Aprilis, ante Dominicam in Albis, vel post medium Junium: et quadrimestri ærumna fameque maceratus, moritur xx Augusti ejusdem anni DCCCCLXXXII: in proxima Vaticana Basilica verosimiliter sepultus, absque titulo et honore.

Hac ratione videntur mihi posse conciliari, quæcumque a variis perquam varie de Juanne, et successore ejus seu tyranno Bonifacio, dicta inveniuntur. Nam Joannes quidem sic fuerit, quod ait Stella, post assumptum Pontificatum mense tertio captus a Romanis, et in castello S. Angeli diligenti custodiæ mancipatus. Sic (quod ait idem, et consentiunt fere omnes) Benedicto VII fuerit immediate subrogatus, nec nisi mensis i dierum iii spatia Sedes vacaverit, alias vacatura tota dimidio anno. Sic (quod nemine discrepante habent omnes) sederit solum menses viii. Sic (quod ait MS. nostrum) famis inopiam sustinuerit per iii menses: et intelligitur primum simpliciter in custodia habitus; post Pontificatum vero ei abrogatum, curante qui suffectus erat Bonifacio, fame mori coactus, aut denique occisus xx Augusti. Quod autem ad Bonifacium pertinet, eadem ratione verum fuerit (quod Hermannus Contractus ait, ut ætate proximus, ita auctoritate primus) quod Romam reversus undecim mensibus invasam Sedem occupavit, partim scilicet ut Vicarius, partim ut Pontifex: quod Joannem, non comprehenderit quidem ipse, sicut MS. nostrum habet; sed ante a suæ factionis hominibus comprehensum (accepto de eare nuntio regressus Constantinopolis) post aliquot menses in negotio disponendo consumptos, denique deposuerit, coacta forsitan ad id pseudo Synodo Episcoporum vicinorum; idque eodem prætextu quo Formosus et Joannes XIII judicati fuerunt Pontificatum Romanum tenere non potuisse, quia fuerant alterius Ecclesiæ Episcopi, hic Narvensis, iste Portuensis. Sic denique Bonifacius solum mensibus iii supervixerit Joanni, quod in MS. Vaticano legisse se ait Baronius.

2 Quia autem in antecessis legebatur Bonifacius mensem i sedisse, defecto scilicet Benedicto VI; id alii conjungentes cum mensibus xi, ab Hermanno Contracto indicatis, converterint in annum i: alii vero non sic intelligentes (uti auctor MS. nostri) scripserint Annum i, menses xi: quos menses Martinus Polonus contraxit ad quinque, Gotfridus vero Viterbiensis et Wernerus Rollewinck atque Joannes Stella, expuncto

Cum Christo regnes, o BENEDICTE, Deo.

3 Erit fortassis qui, ex reliquiis vestigiisque obversorum vel extritorum versuum quadamtenus suppleat hiotum relictum a Baronio; sensum interim supplevi ut potui, qualem res exigere videbatur. Et si quidem, uti jam retuli, videtur Epitaphium istud primitus sculptum fuisse, sed a regresso Romam Francone, omniaque ut volbat disponente (deposito, ut mox dicetur, Benedicti successore Joanne XIV) crasum abolitumque totum. Postea vero, cum illud restituendum mandaret Joannes XV, idem Poeta judicaverit vel alius nihilo cultior illo, post duo priora disticha, addenda alia duo disticha, quæ etiam continerent injuriam Joanni XIV factam hoc modo, sicut legere Baronius potuit.

Qui Dominumque suum captivum in castro habebat: Carceris interea vinculis constrictus in imo, Strangulatus ubi exuerat hominem.

D

a Bonifacio 7 ac obitum,

sub Joanne 15 restitutum et auctum.

CXL JOANNES XIV

anno, pro xi mensibus scripserunt vi, additis diebus x vel xii. Hi tamen soli menses vi, cum aliquot diebus, sic etiam salvari possent, si posito inter Benedictum VII et Joannem XIV Interpontificio mensium iii et dierum viii, hic inthronizatus fuerit xiiii Octobris in Dominica, captus in Decembri absente adhuc Bonifacio, vel eo jam præsentem in Januario; arctius haberi captus mense Aprili, depositus vero primum mense Junio, eique absolute substitutus Bonifacius xiiii Junii in Dominica, sederit menses vi, dies x vel xii, usque ad xxiii vel xxv Decembris.

3 Ejus olim extabat Epitaphium in Basilica S. Petri, juxta sepulcrum Joannis VIII, quod primus in lucem Baronius sic protulit, nescio ex quibus membranis acceptum: nam Romanus Canonice illud suo tempore non invenit.

Præsulis eximii hic requiescunt membra JOANNIS, Extiterat dictus qui antea quippe PETRUS: Sedem Papiæ blando moderamine rexit.

Imperatori dulcis fuit atque præcharus.

Commissum populum Romanum moribus ornans

Eloquio cunctis præsertim dulcis amicis,

Subjectis populis pauperibusque pius.

Defunctus est Joannes Papa mense Augusti die xx. Porro mutandi nominis, non ea causa fuit quæ Octaviano et Franconi paulo ante prægressis, sed alia, plena reverentiæ erga Apostolorum Principem: ob quam etiam successorum nemo, postquam mutandorum Pontificibus nominum consuetudo invaluit, Petri nomen sibi arrogare præsumpsit. Est autem res omnino admiratione et consideratione digna, quod cum Petri nomen, jam inde a Constantini Magni ætate, fuerit Romæ frequentatum (ut constat ex Romanarum Synodorum subscriptionibus) ad hæc tamen usque tempora nemini contigerit, cui Petri nomen obligisset, etiam Petri successorem fieri in Apostolica Sede; quod nescio an vero casui possit adscribi.

Epitaphium.

F

dies mortis,

Mutatio nominis.

CXXXVII BENEDICTVS VI

CXXXVIII DONVS II

CXXXIX. BENEDICTVS VII

CXL IOANNES XIV

A

D

CXLI BONIFACIUS VII

BONIFACIUS, natione Romanus, antea dictus Franco, ex patre Ferrutio, S. R. E. Diaconus, dejecto Benedicto VI sacrilege ordinatus, anno DCCCCLXXXIII, 1 die Martii An. 985, m. II. Dominica 1 Quadragesimæ, post primum mensem Sedis invasæ pulsus, fugit Constantinopolim: indeque rediens, Sedem denuo invasit anno DCCCCLXXXII mense Januario, seditque ex tunc menses XI, partim ut successor Joannis XIV in carcere mortui, usque ad finem fere anni, quando obiit; post mortem fiede concisus raptatusque, et sepultus in Basilica Lateranensi: cessavitque Episcopatus usque ad xxii Aprilis anni sequentis DCCCCLXXXIII.

Auctor Collectionis in MS. nostra nomen Bonifacii hujus in ordine Pontificum collocavit post Benedictum VI, ratione Ordinationis tunc qualitercumque usurpatæ: Gotfridus Viterbiensis, Wernerus Rollewinck, Compilatio Chronologica, Stella et Platina, post Donum. Nemo tamen omnium quidquam addit, ex quo intelligatur, quod moriente Dono non fuerit ille manseritque Constantinopoli, usque post mortem Benedicti VII, quando fretus pecunia, ex destructo ibidem ecclesie S. Petri thesauro collecta, ad res novandas rediit in Italiam. Itaque Hermannus Contractus enim dicto Benedicto VII subjungit: nos vero Joanni XIV: nec cum a serie Pontificum putamus expungendum. Etsi enim in primæ Ordinationis suæ non fuerit verus Pontifex, potest id tamen factus censeri post mortem Joannis, per tolerantiam Cleri, quæ pro consensu habita suffecerit ad valorem Actorum, ab eo ut Romano Pontifice celebratorum.

2 De ejus exitu in MS. nostra hæc leguntur: Repentina morte interiit: et in tanto odio eum habuerunt sui, ut post mortem ejus cæderent eum, et lanceis vulnerarent, atque per pedes traherent, nudato corpore usque in campum ante Caballum Constantini: ibique projecerunt eum atque dimiserunt: ubi mane venientes Clerici, et videntes eum ita turpiter et cum dedecore jacentem, cæsum, et laceratum, collegerunt et sepelierunt. *Cæsar Ruspianus de Basilica Lateran. lib. 1, cap. 18, in eadem jacere inquit, Bonifacium septimum: sed incerto*

loco, quia tumulus vel in ædis incendio consumptus vel alio translatus sit: dicamus potius, quia nullus ei erectus fuit.

3 Gerbertus, Remensis Archiepiscopus, sicut dixi, invasor, quasi personæ indignitas dignitatem Pontificiam exinanire, et ceteros toto orbe Episcopos ejus jurisdictioni posset subtrahere, Bonifacii hujus indignissimam revera intrusionem, non ipsi Ecclesie, sed tyrannis Christi sponsam apprimentibus imputandam, sic explicat: Succedit Ottoni Cæsari Cæsar Otto,.. succedit Romæ in Pontificatu horrendum monstrum (scilicet Benedicto VI) Malefacius, cunctos mortales nequitia superans, et jam prioris Pontificis sanguine cruentus. Sed etiam hic fugatus, et in magna Synodo damnatus est. *En tibi confirmationem Synodi a Benedicto VII celebratæ, et ex Epitaphio superius indicatæ, nec aliunde notæ. Porro Bonifacius, (ut eum Gerbertus appellat) Malefacius, post obitum Divi Otthonis II qui contigerat vii Decembris DCCCCLXXXIII, imo et post obitum Benedicti VII intra octo menses secutum (ut Donum prætermissum non mireris) insignem virum Apostolicum Petrum Papiensis Ecclesie prius Antistitem, dictum Joannem XIV, data sacramentorum fide, ab arce urbis dejecit, deponit, squallore carceris affectum perimit, bis jam parricida, et eo quem vidimus exitu dignus, non tamen pro ultimis quibus sedit mensibus necessario expungendus e Pontificum numero.*

et digna gemini parricidii merces.

18

Primum Antipapa an. 974,

B

post Joannem 14 verus Papa.

Mors infelix,

C JOANNES. F. ROBERTI, ELECTUS F

JOANNES, filius Roberti, natione Romanus, post mortem Bonifacii VII electus, et in Palatium Lateranense inductus, ante finem anni DCCCCLXXXII, regnante Othone II, Imperantibus Basilio ac Constantino fratribus, illud absque Consecratione Episcopali, tenuit mensibus III, defunctus vel exauctoratus post diem xx Aprilis, anno DCCCCLXXXIII. An. 986, m. 4.

Hunc Joannem, cum suis IV mensibus, fortasse non integris, nobis suggerunt Marianus Scotus, Gotfridus Viterbiensis, Wernerus Rollewinck, Auctor Compilationis Chronologicæ, atque Martinus Polonus: Romanum autem omnes faciunt, et post Joannem XIV, ac Bonifacium VII, ab eorum aliquibus prætermissum nominant. Quod autem Hermannus Contractus, MS. nostrum ac Stella, eum non noverint; et qui posthac sequitur Joannes alius, nulla illius habita ratione numeretur in Bullis suis Decimus-quintus, plene mihi persuadet eum nunquam fuisse consecratum, ideoque a Baronio prudenter fuisse præteritum, neque inter Romanos Pontifices collocandum, nisi quatenus notitia ejus ad Chronologiam spectat. Onuphrius Panvinius,

qui anno MDLIII Platinam recognovit, ei que addidit Chronicon Pontificum Romanorum; et Joannes Ciaccconius, initio hujus seculi scribens; Roberti filium nominant, eosque sequitur Claudius Robertus, in Catalogo Pontificum, Gallie ejus Christianæ præfixo. Idem mihi quoque sequi, libet, etsi unde acceptum sit nesciam. Ciucconius ipsum ponit post Joannem XV, et qui huic acciderunt casus, sub tyrannide Crescentii, illi attribuit. Econtra Joannes de Columna apud S. Antoninum tit. 16, cap. 1 art. 17, illum IV mensium (ut æstimat) Pontificem dicto Joanni XV præponit, et vocat decimum quartum.

2 Quam autem est certum, Joannem vere XIV, eum esse qui obiit in carcere, mensium III ut minimum Pontifex fuisse. Male confunditur Joanne 11 Pontifex aut 15.

Qui eum referant?

cur videatur nunquam ordinatus fuisse?

A *Pontifex; tam etiam est certum, quod Joannes XV annis fere x sederit, quodque inter hunc et successorem ejus Gregorium V interjici nequeant menses iu. Restat igitur, ut inter Bonifacium VII et Joannem XV, quas inter spatium vi mensium fluxit, Joannes iste fuerit; non computandus in numero Pontificum, quia non erat (sicut dixi) ordinatus, toto fortassis Clero se ei opponente.*

invisus Clero.

3 *Hic vero licet interim agere ut Pontifex non potuerit, egerit ut Electus, et quidem avare atque acerbe: unde de eo (non autem de Joanne XV) velim intelligere, quod hanc perperam adscriptum in MS. nostro legitur, Iste exosos habuit Clericos, et Clerici eum odio habuerunt: et merito: quia omnia, quæ habere et acquirere poterat, parentibus suis distribuebat. Stellu certe hæc adscribit illi, qui solum ia men-*

sibus rexit, etsi eum etiam ipse Decimum quintum D
vocet; æque male ac Platina illum, qui vere est Decimus quartus, assumptus ex Episcopatu Papiensi.

4 *Nam quis vere dicendus sit Decimus quintus dubitare non possumus, cum habeamus apud Ughellum tom. 1, col. 134 privilegium ejus, scriptum in favorem Ecclesie Portuensis, per manus Stephani Seriniarii sacri Palatii mense Junio: cui subscribitur, Datum vi Kal. Julii, per manus Joannis Episcopi Nepesinæ Ecclesie, et Bibliothecarii S. Sedis Apostolicæ, anno Pontificatus Domini Nostri Joannis, Sanctissimi decimi quinti Papæ vii, Indictione vi, id est anno Christi DCCCXCII, idem ergo hic dicitur Decimus quintus, cujus hic numeratur annus vii: proinde nequit poni alius Decimus quintus, qui solum quatuor menses sederit.*

Quis vero fuerit Joannes 15.

CXLII JOANNES XV

Ab an. 986 ad 996 an. 10, d. 6,

Joannes, natione Romanus, ex patre Leone Presbytero, de regione Gallie Albæ, se-
dit annos x, dies vi regnante Othone III, imperantibus Basilio et Constantino fra-
tribus, a die xxv Aprilis anni DCCCCLXXXII, quando fuit in Dominica coronatus, usque
ad xxx Aprilis, quo obiit anno DCCCCLXXXII, forsitan sepultus in Vaticano: et cessavit
Episcopatus usque ad diem xvi vel xxiv Maji.

Tempus Sedis,

I *u numero annorum x Scriptores omnes conveniunt; sed menses vi addunt Gotfridus Viterbiensis, Stella et Platina; vii Hermannus Contractus. MS. nostrum, et Martinus Polonus; IVernerus autem Rollevinch menses x, ac dies vii. Expungendos menses, solumque dies vi vel vii retinendos, evidenter convincit certius aliunde cognitus dies quo obiit Joannes XIV: cujus mortem saltem quarto post mense secuta est mors Bonifacii VII, sub finem anni, et initium Gregorii V, mense Majo, ante festum Pentecostes, quo Othonom III (ut infra constabit) coronavit Imperatorem: adeo ut impossibile sit invenire menses vi, ne dicam plures, quos supra annos x habuerit Joannes hic, etiamsi expungerentur ex Chronologia iu Menses Joannis Roberti, quos interseri debere, eum possint, probavimus.*

Baronius deceptus Epitaphio, quod non ipsius,

2 *Baronius, incertus quot menses Joanni huic tribueret, aliquos tamen ei concedendos putans, ejus Pontificatum exorsus est anno DCCCCLXXXII, et dies xii addidit. finiendos cum die vii Maji, quo mortuum notari in suo Epitaphio credidit Mantio, illud describenti ex monumentis Ecclesie S. Petri, ubi in Oratorio S. Mariae sepulcrum Joannis habentur. Sed fidelior atque antiquior Mantio testis Romanus Canonicus, in illius Oratorii descriptione nos docet, in Oratorio isto sepultum jacere, non Joannem Pontificem, sed Joannem Cardinalem Presbyterum tit. S. Anastasie: qui integro post hunc Pontificem seculo floruit. Hoc, ut cetera tacerent, probaret stylus Epitaphii rhythmicus, presenti x seculo necdum ad Italia usurpari ceptus, paulo autem post secutus temporibus fere ordinarius. Idem mihi expressa probaret Burgundia patria, quæ Joanni Pontifici Roma fuit. Sed Mantio pro Burgundia, legit bene gaudia, absque ullo sensu: quod ut Baronium decepit, ita nos docet. Mantio isti, in iis ubi a Canonico Romano differt, nihil aut parum credere, utpote conjecturis suis nimium indulgenti cum antiquitatis injuria. Ipsum vide.*

sed Joannis Card. est.

Clauditur hoc tumulo venerabilis ille Joannes,
Qui legis sacræ diffundere noverat amnes,
Egregius doctus: verbis quæcumque docebat,
Muribus et vita, tribuens exempla, gerebat.
Hunc a Canonici districto jure rigoris
Non timor aut lucrum, non gratia flexit amoris.

Det Deus æternum cœlorum lumine pasci,
Cui dat Roma mori, dederat Burgundia nasci.
Quando vir iste obiit, si vis cognoscere verum,
Septima lux Maji tuit isti meta dierum.

3 *Hæc dum nihil faciunt ad eum de quo agimus Joannem Papam XV, relinquatur nobis libertas de die mortis ejus aliter statuendi. Necessè est porro, ut fateamur, Epitaphium quidem nullum haberi, sepulturam autem verosimilius datam Joanni esse, ubi Decessorum plerisque, videlicet in basilica Vaticana S. Petri. Vita epitomen hunc recitat Stella, utique ex antiquis monumentis: Fuit vir tanto magistratu dignissimus: utpote imprimis in re militari exercitatissimus, et insigni doctrina clarissimus, quique et nonnulla edidit librorum volumina. Attamen a Crescentio, urbis Romæ Consule, sibi imperium vindicare conante, et seditionibus et aliis perturbationibus agitatus, in Etruriam, ut ejus cupiditati cederet, exulatum abiit. Sed Crescentius cognita Pontificis indignatione, qua iratus Othonem Cæsarem contra se cum exercitu in Italiam vocavit; ipsius Pontificis cognatos atque amicos, qui in urbe remanserant, ad Pontificem rogatum mittit, ut omnia accersendi Othonis cura, ad Urbem cum potestate redeat. Precibus suorum itaque permotus Joannes, ad Urbem, procedente obviam Crescentio cum universo populo, venit: et Pontifice introducto Crescentius cum universis seditionis Pontificis pedibus proveluti veniam petiere; atque ita ad concordiam redacti vitam simili quiete usque in finem perduxere.*

ejus fuga et reditus.

4 *Hæc Stella: sed vereor, ne ambigua aliqua descriptionis compendiaria nota deceptus, pro ve litteraria, in qua exercitatissimus fuerit Joannes legere se crediderit et commendari in eo experientiam rei militaris, nihil magnopere conferentis ad dignum Pontificem faciendum, sed neque expectandæ a filio Presbyteri, quem scilicet, etiam ante susceptos sacros Ordines cum in matrimonio viveret, et filium istum gigneret præsumere debemus in toga potius litteratum, quam in saço armatum egisse. Insignem autem Joannis doctrinam, qua fuerit tanto Magistratu dignissimus; negat quidem Gerbertus, jam bis nominatus, Remensis Ecclesie invasor, ausus blasphemanda contra eum, a quo fuerat deponi jussus, sic interrogare præ-*

Joannis excellentis litteratura,

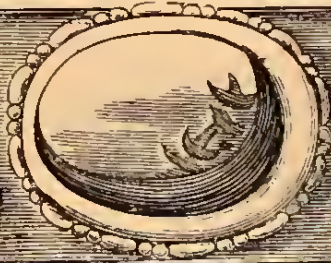
sentes

CXLI BONIFACIUS VII

CXLII IOANNES XV

CXLIII GREGORIUS V

CXLIV SILVESTER II

termere a Gerberto Remensi negata:

A *scntes in Concilio Remensi Episcopos*; Hunc in sublimi solio residentem, veste purpurea et auro radiantem, quid esse censetis? Nimirum, si caritate destituitur, solaque scientia inflatur et extollitur, Antichristus est in templo Dei sedens; si autem nec caritate fundatur, nec scientia erigitur, in templo Dei tamquam statua, tamquam idolum est; a quo responsa petere, marmora consulere sit. *Negat, inquam Joanni scientiam Gerbertus, et ignorantia inquit, in aliis Sacerdotibus utcumque tolerabilis, in Romano, cui de fide, vita, moribus, disciplina Sacerdotum, deque universali Ecclesia judicandum est, intolerabilis videri potest. Sed qua certitudine illam neget, satis declarat inquit; cum hoc tempore Romæ nullus pene sit (ut fama est) qui litteras didicerit. Quam enim falsa ea fama est, si qua erat, præclore S. Abbo Floriacensis Abbas, Gerbertum confutando demonstravit, sic eum aggressus.*

eamdem coacto agnoscere in ipsius Legato,

5 De hoc te ipsum appello, Gerberte, quod, velis nolis, fateri cogaris, id quod Synodo posteriori Remensi actum est, ubi Leo Apostolicæ Sedis Legatus, Abbas monasterii S. Bonifacii in Urbe, tecum disserens, quantumlibet proprio causam agente, Archiepiscopatus Remensis, quem possidebas injuste, ferventissimus disputator existens; te reddidit prorsus elinguem, et vinculis fortissimorum enthyematum vinctum, etiam te Sacerdotalibus vestibus, quas male indueras, spoliavit. Tuo didicisti tunc danno, si, qui sunt Romæ, litteras scient. Quanta illum oportuit imbutum fuisse scientia, cum non adversus te solum dinicans, sed adversum omnes Episcopos qui huic priori Remensi Synodo interfuerunt, et Canonum plaustra in eadem Synodum invexerunt, disputans, omnes confutaret? Qua dicendi eum oportet præditum esse arte, qui tot Episcopos palinodiam cogeret recantare, a sententia Regis divelleret, et in suam volentes atque consentientes adduceret? Sane quidem haud erat viri non doctissimi tanta præstare. *Hæc S. Abbo, non solum eo scientia, ut credatur haud dissimilem ministro suo fuisse Pontificem; sed etiam ut noverimus, quemnam spectet epistola ejusdem Abbatis, extans lib. Miscellaneorum Baluzii pag. 409, scripta L. sancti Bonifacii carissimo carissimorum Abbati: Ait enim quod cum ambos Remis positos, in ista scilicet Synodo, caritas conglutinet labiis privatæ colloctionis, tot oratorios rivos, tantos sanctæ Scripturæ favos, bono zelo fulminea lingua ejus eructavit, coram et secreto; ut exclamans compellar, inquit, dicere, Diffusa est gratia in labiis tuis propterea benedixit te Deus in æternum. Et prosequitur: Ergo ad talia rutilantium verborum fulmina, coactus sum deinceps ubique confiteri, vos tonitruum esse Spiritus sancti, qui super Apostolos in linguis igneis descendit; qui etiam vos ardentem romphæam, ad secandos improbos de templo suo, septem donis gratiarum decenter eliminavit.*

viro disertissimo

C *Non est ergo hic Abbas L, ut in Præfatione sensit vir alias eruditissimus Stephanus Baluzius, Falden-*

sis in Germania monasterii, ubi S. Bonifacius Episcopus et Martyr requiescit, Abbas; multo minus Lambertus, ejusdem monasterii Camerarius (quem aliquando factum Abbatem nulla istis monumenta probant) sed S. Bonifacii Martyris Romæ; uti vel ex ipsa patet Abbatis epistola, grater commemorans, quomodo ejus incomparabilis bonitas ad cetera officia etiam hoc adjecit, quod si ipsum Abbonem urgeret super aliqua re domestica voluntas, corroborare privilegia Floriacensis monasterii per Romanæ auctoritatis stylum Apostolicum, fore se in omnibus et per omnia fidelissimum collaboratorem. Romæ commorari solitum credas qui hæc promiserit: magis autem si legas explicantem Abbonem quomodo illuc veniens affectus sit absentia ejus, quo intercedente prædicta se confecturum fuisse sperabat: quemque eo postea rediisse intelligens, eidem per S. P. Benedicti monachos (utique Cassinenses, Roma transitum habentes) scribit, rogans ut perficeret, quæ coram promiserat. Non etiam possum id quod ait Abbo, quando magnifica Principis Apostolorum membra suppliciter adii, Romanam ecclesiam digno viduatam Pastore, heu pro dolor! inveni; non possum, inquam, cum prælaudato Baluzio id sic intelligere, quasi auctor non volnerit indicatum, se Romam venisse vacante per Joannis mortem Sede; sed Joannem, suo judicio, non fuisse ea dignum. Qui enim primum nosse Leonem ceperat anno DCCCXCV, in Synodis habitis in Nonas Junii et Kalendis Julii; quid mirum est, si Romanum iter (cujus causa præcipua fuisse videtur Arnulfi restitutio, aliquamdiu frustra sollicitata apud Regem) distulerit usque in Aprilem anni subsequentis? itaque mortuum revera Joannem invenit, nec expectandam successoris electionem putaverit, urbe per Crescentii factiones turbata, absenteque Leone, fortassis propter eandem turbas?

D
JOANNES
XII.
Leone S. Bonifacii
Urbe Abbatem,

ad quem,
non ad Ab.
Fuldensem
est epistola
Abbatis,

E
circa Joannem male
intellecta a
Baluzio.

Ex eadem
habetur laus
successoris,

7 *Notabile est autem, ad commendationem sequentis Pontificis, quod subjungitur. Nuper autem audivi nuntium, qui me lætificavit super aurum et topazium, erectum esse Apostolicum decus per quemdam Imperialis sanguinis virum, totum virtutibus et sapientia præditum,.... Ipse autem, idem Spiritus, inquit ad Leonem Abbo, qui inspiravit omnis eloquentiæ florem Gregorium, scilicet Magnum; inspiret hujus suæ sanctæ Romæ Ecclesiæ venerabilem Apostolicum Gregorium V; vobis que concedat ut sitis eidem ipsi dulcissimus a Secretis, ad consolidandam dejectionem Apostolicæ auctoritatis. Idem quod Gregorio tunc erat, verosimiliter etiam Joanni fuerat ipse Leo; eaque occasione factum sit, ut S. Adalbertus, Pragensis Episcopus ac postea Martyr, cujus Acta illustravimus xxiii Aprilis, Romam advectus anno DCCCCLXXXIX, et a Joanne Pontifice permissus monasterium sit ingressus, insigni tunc disciplina florens sub istiusmodi Abbate: quem suspicari possis etiam ex Saxonia aut saltem ex Germania fuisse oriundum, eo que et cariorem tunc Gregorio, et untea ad susceptionem Adalberti priorum.*

F
cujus etiam
Secretarius
Leo iste
fuit.

DISSERTATIO XX.

De solennium Canonizationum initiis atque progressibus.

Quando loco jam plus quam uno declaravimus, Epistolam, quæ circumfertur sub nomine S. Luidgeri, de Canonizatione S. Svitberti facta a Leone III purum ac merum esse figmentum: nec minus fidenter rejecimus illa anteriores Canonizationes, S. Kiliani et Sociorum atque S. Trudperti, a Luca Castellino attributas Zachariæ Pontifici ejusque successoris Stephano II; non est nobis præter Propylæum Maji.

Prima de qua constat fuit S. Adalberti an. 983

eundem hoc loco, licet tum in Baronii Annalibus, tum in Conciliorum tomis obvium, exemplum Canonizationis solennis a Romano Pontifice celebratæ, quæ primum de quo nequeat dubitari; Sancti scilicet Udalrici Augustani Episcopi, vita hæc mortali functi anno DCCCXIII die II Junii. Hujus actionis tota solemnitas in eo constitit, uti ex ipso Canonizationis Decreto habetur, quod anno DCCCCLXXXIII Conventus est factus in Palatio Lateranensi

DISSERTAT. XX.
In Synodo
Lateran. ad
id collecta,

lectis vita
et miracu-
lis,

subscriben-
tibus Papa
et aliis.

Nempe eo
seculo capere-
unt pro ta-
libus etiam
externi Ro-
mam appel-
lare,

ad quod an-
tea viden-
tur obligati
fuisse soli
Episcopi
suburbica-
rii,

soliti Romani
in rebus
multo mino-
ribus recur-
rere,

A ranensi pridie Kalendas Februarii, residente Joanne sanctissimo Papa cum Episcopo et Presbyteris, adstantibus Diaconibus et cuncto Clero: quod surgens reverendissimus Luidolphus Augustæ Episcopus petiit, ut omnibus Episcopis et Presbyteris ibi residentibus legeretur libellus, quem præ manibus habebat, de vita et miraculis venerabilis Udalrici, sanctæ Augustanæ Ecclesiæ dudum Episcopi; et quod libitum fuerit decerneretur: quod, eisdem perlectis et receptis, communi consilio decreverint omnes memoriam illius affectu piissimo, devotione fidelissima venerandam, anathemoti subjectis iis qui decreto refragari præsumperint, observatoribus vera ejusdem benedictione cumulatis; quod decretum ipsum, omnibus Archiepiscopis Episcopis et Abbatibus in Gallia et Germania comminorantibus mittendum, scriptum est per manus Stephani Notarii Regionarii et Scriuarii S. R. E. in mense Febuario Indictione sexta, anno MCCCLXXXIII: quod subscripserint primura Pontifex hoc modo: Ego Joannes, sanctæ Romanæ Catholicæ et Apostolicæ Ecclesiæ Episcopus huic decreto a nobis promulgato consensi et subscripsi; tum, Joannes, Episcopus sanctæ Anagninæ Ecclesiæ subscripsi, et sic alii tres Episcopi: deinde, Bonizo Archipresbyter et Cardinalis S. Lucie consensi, itaque octo alii Presbyteri Cardinales; denique Benedictus Archidiaconus, et alii tres Diaconi: additoque quod Hi omnes consenserunt et subscripserunt, signantur omnia, hac solenni formula, data tertio [Nonas] Februarii, per manum Joannis Episcopi sanctæ Nepezinæ Ecclesiæ et Bibliothecarii sanctæ Sedis Apostolicæ, anno Pontificatus Domini nostri Joannis sanctissimi Papæ XV octavo, et Indictione sexta.

2 Si quis attulerit antiquius exemplum et æque certum postulatæ per extraneos Pontificæ ditioni Episcopos ab Apostolica Sede canonizationis alicujus, libenter suscipiam: neque enim existimo nullum extitisse: puta tamen hujus rei initium non esse a seculo, de quo ugi-mus, decimo vultu removendum. Interim apparet non esse rejiciendum quod tom. 2 Monastici Anglicani pag. 128 legitur post Passionem SS. Wulfodi et Ruffini, licet alioqui fabulosissimam, quomodo Edgardo Principante atque Pontificantibus SS. Dunstano Cantuariensi Archipræsule et Erchewaldo (imo Ethelwaldo) Wentoniensi Episcopo... studebant plures religiosa devotione patriæ suæ Sanctos exaltare, pia sollicitudine vitas illorum investigare, summique Pontificis auctoritate ipsos canonizare. Quamvis autem non fuerit locorum Ordinariis, præsertim Archiepiscopis et Primatibus, dioceses suas visitantibus aut in Synodo propria residentibus, sublata libertas, qua fuerant usi jam inde ab initio Christianitatis, primum Martyribus, deinde etiam Confessoribus impendendi honorem Canonizationis, nomina eorum recipiendo in Diptycha, sub eorumque invocatione ecclesias vel oratoria cum altaribus ad sacrificandum erigendi; corpora de prioribus sepulcris elevandi, aliaque similia, in quibus tunc tenebatur Canonizatio consistere, faciendi; vehementer tamen suspicor ejusmodi facultatem, si aliquando fuit penes eos Episcopos qui erant Ordinationis Pontificæ, sive suburbicarios (ut alii appellant, quia sub Urbis Vicario Pontificio constituti, suam orationem immediate suscipiebant ex Pontificæ auctoritate et gratia) suspicor, inquam ejusmodi potestatem, si penes eos aliquando fuit, pridem ademptam ipsi fuisse.

3 Causam ita suspicandi habeo, quod licet inter formulas Diurni Pontificis ista ætate collectus, nulla reperitur quæ huc faciat; doceatque illos quid agendum sit, quando in eorum diocesisbus contingeret aliquem ex vita functis, cum magna in vulgo opinione Sanctitatis, divinis illustrari miraculis, quibus astenderetur dignus Sanctorum cultu: ex iisdem tamen formulis patet, ne-

quidem circa veteres probatosque a majoribus Sanctos D eorumve Reliquias aliquid ipsos innovare potuisse absque licentia Apostolica. Etenim Capite 5 de sacris locis et Sanctorum Reliquiis, titulo xvi de recoadendo corpora Sanctorum, indicanti suis in partibus corpus alicujus Beati (utique veteris) noviter fuisse repertum, quodque genitor ejus in basilica quam noviter ædificavit idem corpus statuit collocandum, petenti autem ut eadem ecclesia solenniter debeat consecrari; respondet Pontifex, ex ordinaria in talibus formula; Si in tua, Frater carissime, parochia memorata constructio jure consistit, nullumque corpus ibi constat humatum, percepta prius a præfato viro donatione legitima, quæ in luminariis ejusdem basilicæ digne possit sufficere, eandem ecclesiam convocatis aliis Confratribus et Coepiscopis nostris tibi vicinantibus, stude solenniter dedicare; quatenus devotionis suæ, in consecratione quam postulat, potiatur effectu. Ex duobus additis conditionibus patet ratio primæ; ne scilicet alieno juri si quod habet aliis, creetur præjudicium: an similiter sentiendum de secunda, ideo nempe adjectam esse, ne præjudicetur Sancto cuiquam alteri, ibidem antiquitus humato, in cujus nomine potius consecranda ecclesia sit, divinet qui potest. Sequenti porro titulo xiiii, de Basilica N. martyris, quæ post ruinam alterius juxta ipsam constructa est, Episcopo petenti facultatem ejusdem dedicandæ, et ut de prædictis ruinis ad novam basilicam, in honorem ejusdem Martyris dedicatam, ipsæ ejus Reliquiæ transferantur; Pontifex concedit dedicandi locum prædictum licentiam: sed et Reliquias cum honore debito transferendi, atque in ea quæ noviter constructa est Basilica consecrandi. Atque hæc sufficere reor ut credamus, eos quorum potestas, in rebus tanto minoribus quam est Canonizatio novi Sancti, tantopere restricta fuit, ut sicut ex aliis formulis constat, etiam ad cujuscumque oratorii vel baptisterii consecrationem egerent licentia petita ab Urbe; nihil circa illam facere potuisse per se, sine tali licentia.

4 Interim mirum manet nullas inveniri formulas, quibus eis, saltem in ordine ad faciendum ab ipso Pontifice novi alicujus Sancti Canonizationem committitur informatio sumenda de sanctitate et miraculis, vel quibus eandem ultro offerentibus respondetur; cum tales occasiones defuisse non potuerint. Mirum etiam, in toto Anastasiano opere, ubi non rara fit mentio antiquorum Martyrum, per Romanos Pontifices ad varias urbis ecclesias translatorum; nullam apparere vestigium cultus cujuscumque decreti alicui Confessorum, ex tam multis qui ab initio ecclesiasticæ pacis, sub Constantino Magno, per proxima quinque secula, venerationem publicam fidelum meruerunt, tam Romæ quam alibi intra Ordinationis Pontificæ limites, et reipsa etiam obtinuerunt ac possident usque in hodiernum diem. Libera hic cuique manet conjectandi facultas: ego quod Clarissimus Marcus Velferus, in suis ad Monumenta Augustana observationibus, inculcat, velim meo quoque Lectori occurrere, Nos hujus generis suspiciones, uti cogitantibus in mentem venere, verosimilitudinis causa, nequaquam ad necessitatem persuadendi afferre. Igitur Anastasiani de talibus silentii, donec alia verosimilior adducatur, ratio fuisse potuit; quia ejusmodi causarum definitio fiebat in Synodis, quas annue unam aut plures Romani Pontifices celebrari coram se faciebant (nam nec harum ulla etiam habita fuit ratio ab eodem Anastasio) et quia, ejusmodi Synodorum Acta vix scribebantur; sed, ut in iis sola voce decernebantur multa, sic etiam approbatur populo: religio erga eos, quorum annuntiata Synodo sanctitas et miracula fuerant. Cum autem vel supra eorumdem tumulos excitanda essent oratoria, vel ipsa corpora levanda de sepultura priori et sub altari collocanda, verosimile est id

et ex Diurno Pontificio responsum accipere:

in quo tamen Diurno nihil inventur de Sanctis canonizandis,

uti nec apud Anastasium, quia ad agi solet in Synodis,

nec erat ex quotidie acciditibus.

intra

A intra prædictos Pontificiæ Ordinationis limites factum non fuisse absque rescriptis, qualia jam vidimus in usu fuisse circa Reliquias Sanctorum veterum; quod autem eorum formulæ nullæ modo inveniuntur, ideo acciderit, quia res ista non fuerit ex ordinariis et quotidie occurrentibus certoque recurrentibus, quas Diurni ratio solas fere postulabat; unde factum sit, ut hæc, non illæ, fuerint per ejusmodi collectiones servatæ.

Alibi res antea fæbat in Synodis provincialibus:

3 Ut nitem in Romana Provincia Suburbicarii quos dixi Episcopi a Romano Pontifice, sic alibi alii minores Antistites a suis Primatibus et Archiepiscopis censi possunt in eodem negotio dependisse; et his vel visitantibus subordinatas sibi ecclesias, vel Synodos Provinciales celebrantibus, vel etiam Regium Comitatum pro illius ævi more sectantibus simul pluribus, decretas aut etiam peractas fuisse plures Sanctorum corporum elevationes depositionesque sub altari, quarum decreto nulla nunc inveniuntur, quia nulla forsitam scribi solita; memorin tamen ab Actorum auctoribus conservata fuit; sæpe etiam, in demoliendis restaurandisque altaribus istiusmodi actio, inventa est lapidi, plurimo vel pergameno insculpta inscriptare. Hoc autem tamdiu duraverit, donec magis magisque invaluit usus, etiam apud extraneas Italiæ nationes, recurrendi pro talibus ad Sedem Romanam: ad quom denique solam hujusmodi declarationes vel nssensum pertinere jure optimo sancitum est: eo quod jubere ut quis a tota Ecclesia pro Sancto habeatur, ad eum tantummodo spectat, qui jus habet proponendi toti Ecclesiæ quid credendum agendumque sit in iis quæ sunt religionis, uti procul dubio est Sanctorum Canonizatio.

cujus potestas ad Sedem Apost. restricta videtur esse,

non aliquo Decreto Alexandri 3,

sed antiquiori consuetudine vim legis habente;

6 Quandonam porro vel a quo sancitum id primo fuit? Laudatus alibi a nobis D. Phæbæus, Alexandrum Papam III nominat, quia sub ejus nomine in 3 Decretalium per Bonifacium VIII collecto, tit. 45 de Reliquiis et Venerat. Sanct. cap. Audivimus, præcipitur, Ne liceat aliquem pro Sancto absque auctoritate Romanæ Ecclesiæ venerari. Sed revern id ibi non præcipit Alexander. Quid ergo? Quibusdam diabolica fraude inductis, ad venerationem hominis, in potatione et ebrietate occisi, more infidelium frequentandam ut Sancti, præcipit, ut illum non præsumant de cetero colere: et rationem addit, Cum etiamsi per eum miracula fierent, non liceret ipsum pro Sancto absque auctoritate Romanæ Ecclesiæ venerari. Hæc vero loquendi forma decretum non facit, sed factum et vulgo notum supponit. Quid autem si pro decreto fuerit sola seculorum duorum triumve consuetudo, ut maxime rationabilis, sit facillime recepta, vimque legis obtinens? Hujusmodi conjectura, si vera est, multas evaderet difficultates, atioqui subnascturas ab exemplis seculi x vel xi celebratarum a salis Episcopis prout antea Canonizationum: nec enim consuetudo aliqua, et quidem tam universaliter recepta, ut esse pro lege censeatur, paucis annis inducitur. Ernt autem absolute inducta ante Alexandrum III, ut jam notavimus, seculo Christi XII; idque expressius etiam agnoscunt Archiepiscopus Vicenensis in Gallia et suffraganei ejus omni MCCXXXI, postulantes a Gregorio IX Canonizationem Stephani Diensis Episcopi, anno MCCVIII defuncti; quia nemo, quantacumque meritum prærogativa polleat, ab Ecclesia Dei pro Sancto, ut vivunt, habendus aut venerandus est, nisi prius per Sedem Apostolicam ejus sanctitas fuerit approbata.

qua antea etiam inductum erat rem tractari in Conciliis

7 Quod ad Ceremonias in Canonizationibus observandas attinet, hæc quæque successive accesserunt actui judiciali, ab Ecclesia in talibus exercendo. Prima et antiquissima est, quam supra insinuavi et indicat Alexander Papa III, anno MCLXI, in decreto de Canonizatione S. Eduardi Regis Angliæ, excusans quod Anagninæ existens, ipsum solus per se expediat, quamvis negotium, tam arduum et sublime, non frequenter

soleat nisi in Conciliis solennibus de more concedi. Pronuntiabatur autem sententiæ ab ipso Pontifice alta voce, hæc vel simili formula. Ad laudem et gloriam omnipotentis Dei Patris et Filii et Spiritus sancti, et gloriosæ virginis Mariæ, et beatorum Apostolorum Petri et Pauli, et ad honorem Ecclesiæ Romanæ, Beatissimum N. quem Dominus glorificavit in cælis, venerantes in terris, de consilio Fratrum nostrorum et aliorum Prælatorum, in Catalogo decrevimus Sanctorum annotandum, et festum in die obitus sui celebrari. Huc formula in Canonizatione S. Francisci Seraphici ordinis Patriarchæ anno MCCXXIII usum Gregorium IX testatur Krantzius lib. 7 Metrop. cap. 45 et lib. 8 Saxonizæ cap. 4. Acta est autem res Assisii, in conspectu maximæ multitudinis, quæ de diversis regionibus confluerat; et statim Cardinales, inquit ille, Te Deum laudamus incipiunt, et populi in laudes voces depromunt. Papa de solio descendit, et cum Cardinalibus Sanctum corpus levavit de tumba, mira omnium alacritate. Quando vero hoc fieri non poterat, ut plerumque non poterat, scribebatur Prælato ejus loci ubi corpus erat sicut Alexander III pro S. Thoma Cantuariensi, scripsit Priori et Monachis Cantuariensis Ecclesiæ, Discretioni vestræ Apostolica auctoritate mandamus, quatenus corpus ejus devote et reverenter, facta solenni processione, aliquo solenni die, congregato Clero et populo, in altari honorifice recondatis; aut ipsum in aliqua decenti capsâ ponentes, prout convenit, elevetis in altum.

D
DISSERTAT. XIX.

coram magna
multitudine,

E

8 Primum autem in aula Concilii, tali ex causa celebranti, solebat sententiæ pronuntinri; deinde ad majorem solennitatem inductum est, ut vel in area ante ecclesiam putenti id fieret, vel intrin ipsam ecclesiam. Istud habemus ex Vita S. Petri Martyris, data XXIX Aprilis, ubi num. 42 legitur, quod eum Innocentius IV.... anno Domini MCCLIII, IX Kalend. Aprilis.... apud Perusium in platea ecclesiæ Fratrum Prædicatorum, adstante sibi Cleri Populique ac Religiosorum Nobiliumque ac Magnatum frequentia... cum solennitate non modica et mirabili ceræorum ardentium multitudine, et eximio sacrarum vestium apparatu, Sanctorum Martyrum Catalogo statuit adscribendum. Alterum, videlicet ut in ecclesia ipsa pronuntiaretur sententiæ, ideo potuit placuisse, ut eodem statim loca inchoari posset Te Deum laudamus: unde de Canonizatione S. Stanislai Episcopi Martyris ab eodem Pontifice eodemque anno VIII Septembris Assisii celebrata, in Actis a Longino conscriptis lib. 3 num. 13 dicitur ea facta, omnibus lætantibus, ardentibusque cereos, ut ecclesiam continentis incendio ardere putares, gestantibus; dum scilicet Missam celebrabat Pontifex, qua expleta ambonem ascendens pronuntiavit sententiæ. Omnibus autem rite perfectis, Cantico Te Deum laudamus a summo Pontifice inchoato, et a Clero universo ad finem expleto, facta est generalis candelarum in homines utriusque sexus distributio.

ac tandem in
ecclesia,

F

9 Qui Epistolam de Canonizatione S. Sviberti composuit, fixit etiam quod Leo Papa III obtulit ecclesiæ Werdensi spirituales Indulgentias cunctis fidelibus, celebrantibus festum S. Swiberti Episcopi et ad divina confluentibus. Ita scilicet in usu erat cum istæ comminisceretur impostor audax: qui autem tali occasione vere largitus sit aliquas Indulgentias, hactenus nullus invenitur a D. Phæbæo ante Honorium III, qui in litteris Canonizationis S. Laurentii Archiepiscopi Dublinensis, datis Reate anno MCCXXII, omnibus vere pœnitentibus et confessis, qui ad ecclesiam S. Mariæ de Augo, ubi corpus ejus feliciter requiescit, in die solennitatis ejusdem gloriosissimi Confessoris vel infra Octavas, cum devotione accesserint, ejus orationum suffragia petaturi, viginti dies de

Ad majorem solennitatem cœpit Honorius 3 Indulgentiam dierum aliquot dare.

DISSE-
TAT. XI.Gregorius 9 in-
dulsit annum
unum,

A injunctis sibi pœnitentiis misericorditer relaxat. Gregorius IX, in Canonizationibus S. Antonii de Padua, Spoleti anno MCCXXXIII, et S. Dominici anno XXXIII, ecclesias ubi quiescunt similiter visitantibus annum unum indulisit: et mox anno MCCXXXII, S. Elisabeth adscribens Sanctorum Catalogo, annum unum et quadraginta dies. Deinde Innocentius IV, infra quindenam sequentem festum S. Petri Martyris, visitantes ecclesiam ejus voluit quadraginta dies lucrari anno MCCLIII; sed Clemens IV, rursus tempus restrinxit ad dies infra Octavam, Indulgentiam vero ampliorit, et statuit dies centum, intuitu S. Hedwigis a se Canonizate. Magis eandem gratiam extendit Calixtus III, in litteris de S. Vincentii Ferrerii Canonizatione a Pio II expeditis anno MCCCLIII, quando in die festo concessit septem annos et totidem Quadragenas: quibus Sixtus IV, in Canonizatione S. Bonaventuræ anno MCCCLXXXII, adjecit Dominicis singulis per annum dies centum. Cæpto sic semel augeri annorum numero, Leo X, ad corpus S. Francisci de Paula, anno MDXIX assignavit quadraginta annos et totidem quadragenas; ac denique Hadrianus VI, in Canonizatione S. Bennonis, anno MDXXXIII, solennitati ejus præsentibus Indulgentiam plenariam dedit.

lures alii,

ac denique ple-
nariam.

B 10 Cereemoniæ sacræ, in ejusmodi octionibus observari solitæ, primum descriptæ reperiuntur, teste Phæbæo, in Cereemoniali antiquo, quod vetustissimo Ordini Romana succedens in usu fuit usque ad Leonem X; sub quo Marcellus, Electus Archiepiscopus Coreyrensis, modernum Cereemoniale edidit. In illo autem assignatur Rubrica, de modo qui communiter servari consuevit in Canonizatione Sanctorum. Quærens autem, quo tempore ordinatum Cereemoniale istud fue-

Ritus sacri in
Canonizatione
SS. observandi

rit, verius putat, quod sub Clemente VI, anno circiter MCCCLXIII; quia in Bibliotheca Vaticana reperitur MS. Codex sub eodem Pontifice exaratus, signatus num. 4787, unde putat cetera postmodum exemplaria accepta esse. Si porro quæras, cur ex anteo non fuerint etiam Ordini Romano insertæ; dicam, existimare me, quia prius quam Sanctorum Canonizatio cœpisset inter sacrorum solennia fieri (quæ antea fiebat in aula Concilii ad ipsam collecti) nihil ea res spectabat ad Ordinem sacrorum. Postquam autem spectare eo cœpit, auctore forsitan Alexandro III (qui primum omnium dicitur intr Missarum solennia peregrisse Canonizationem S. Thomæ Cantuariensis) scripto quidem earum ordo mandatus fuisse debuit, sed scripto particulari tandem servari potuit, quoadusque abolito Ordinario antiquiori, succederet Cereemoniale, quod dixi.

cur absint ab
Ordine Rom.
vetustissimo p

11 Denique observat Phæbæus, Canonizationem S. Rochi, anno MCCCLXIII factam a Patribus Constantiæ congregatis, universalisque Concilii (quod tamen tunc nondum erant) nomen sibi auctoritatemque arrogantibus, dum adhuc in tres partes scissa Ecclesia erat; observat, inquam, ex Notis Baronii ad Martyrologium Romanum Phæbæus, prædictam Canonizationem hoc peculiare habuisse, quod Sancti noviter canonizati imaginem, solenni pompa, omni comitante populo, per urbem detulerunt Patres. Putat autem, quod inde vexillorum usus in Canonizationibus, eorumque solennis processio, initium sumpsit; quamvis tunc id factum fuisse constet ad arcendam pestiferam luem, quæ per totam urbem grassabatur, impetrata a Deo S. Rochi intercessione, non sine insigni miraculo, sanitate, votis omnium expetita.

Vexillorum in
Canonizatione
nibus origo.

E

CXLIII GREGORIUS V.

Ab. an. 996
ad 999 an. 2,
m. 9, d. 2.

Gregorius, antea Bruno, natione Saxo, ex patre Ottone Marchione Veronensi, ordinatus xii Maji, in Dominica anno DCCCXCII, regnante ac mox coronato Imperatore Ottone III, Constantinopoli vero Basilio et Constantino fratribus; sedit annos ii; menses iii, dies ii; defunctus xiiii Februarii, anno DCCCXCIX; sepultus in Vaticana S. Petri Basilica: et cessavit Episcopatus usque ad ii Aprilis.

C
Ordinatus 17
Maji:

Baronius, cum ea quod refutavimus, argumento mortuum Joannem hunc statuisset die vii Maji; post mensem, inquit, unum dies sex, in locum ipsius, mense Junii, subrogatur Gregorius V, adeoque die xiiii Junii. Sed nimis serum id esse cognovisset vir studiosissimus, si tunc extitisset, quod annis xxx post ejus mortem, primum in lucem prodit Tomo 3 Francicorum insertum Chronicon Hildensheimense, uno post hæc seculo scribi captum, nec perductum ultra annum MCCXXXIII. Ibi namque legisset, Ottonem III corona Imperii a Gregorio, redimitum proximo solenni Pentecostes (quod eo anno, habente Pascha xii Aprilis, fuit xxxi Maji) adeoque Gregorium ipsum coronatum fuisse, Dominica aliqua præcedenti ejusdem mensis Maji. Item certissime probaret, si in notis chronotacticis ad longum expressis esset usquequaque sincerum Decretum Gregorii ejusdem ad Herlimum Cameracensem in favorem Arnulfi, contra Remensis Cathedralis invasorem Gerbertum, ab ipsomet Gregorio ordinati, quasi Scriptum per manus Petri V Regionis Nutarii et scriptoris S. R. E. mese Majo et Indictione nona...anno i Pontificatus Domni Gregorii summi Pontificis et universalis Ecclesiæ Papæ, Imperii vero Domni Ottonis Tertii Imperatoris anno undecimo. Sed hoc decretum in ipsa numerorum extensione vitiatum fuisse a transcribentibus

eodem mense
decretum si-
gnat,

apparet ex anno Imperatoris undecimo, loco primi perperam scripto et Indictione ix loco x.

F

2 Omisssa itaque probatione non prorsus securo, prædicti Chronici verba audiamus. Anno DCCCXCII Indict. x Joannes Papa obiit. Unde Imperator in Italia positus, rumore incitatus, præmissis quibusdam Principibus, publico consensu et electione, fecit in Apostolicam Sedem ordinari suum nepotem, Dominum Brunonem Ottonis filium, qui Marchiam Veronensem servabat, imposito nomine Gregorii: a quo et ipse proximo solenni Pentecostes Imperator et Patricius consecratur. Habitoque cum Romanis placito, quemdam Crescentium, quia priorem Papam injuriis sæpe laceravit, exilio statuit deportari. Sed ad preces novi Apostolici Imperator omnia remisit. Sed non multo post Imperatore Urbe excedente, idem Crescentius Dominum Apostolicum, nudum omnium, Romana Urbe expulit. Imperator in Francia hiemavit. Hodie Franconiam dicimus: et Pontificem eo accessisse indicat Stella, cum ait, quod in Etruriam primum, deinde in Germaniam confugit ad Ottonem. Prius tamen (ut habet idem Chronicon) Anno DCCCXCII Papa Ticini, adunato complurium Episcoporum Concilio, præfatum Crescentium anathemate perculit. Contra quem sibi prospectum Crescentius volens, sicut Stella narrat, Urbis portas ac mœnia quam diligen-

post corona-
tum in Pente-
coste Otho-
nem 3;drinde a Ro-
manis pulsus,
ad eum in
Franconiam
fugit.

tissime

A tissime obfirmare fecit, ac molem Adriani munivit, quod deinceps ea moles non Adriani, sed Crescentii arx, appellata est.

3 *Epitaphium, unde de die obitus nobis constat, tale recitat Romanus Canonicus, ipsumque ex Mantio suo etiam habet Baronius :*

Hic quem tegit humus, oculis vultuque decorum,
Papa fuit QUINTUS nomine GREGORIUS ;

Ante tamen BRUNO Francorum regia proles,
Filius Ottonis de genitrice Judith.

Lingua Theutonicus, Wangia doctus in urbe :

Sed juvenis cathedram sedit Apostolicam,
Ad binos annos et menses circiter octo,
Ter senos Februo connumerante dies.

Pauperibus dives, per singula sabbata, vestes
Distribuit, numero cautus Apostolico.

Usus Francisca, vulgari, et voce Latina,
Instituit populos eloquio triplici.

Tertius Otto sibi Petri commisit ovile,

Cognatis manibus unctus in Imperium :
Exiit et postquam terrenæ vincula carnis,

Æquivoci dextro constituit lateri.

Decessit XII Kal. Martii.

B *Æquivocum ejus intellige S. Gregorium Magnum, qui fuit Sepultus ante Secretarium, inter columnas Porticalium, inquit Romanus Presbyter : alibi autem de hoc Gregorio Vogens, Requiescit ante Secretarium, inquit, juxta Pelagium Papam, scilicet ejus nominis Primum, de quo similiter dixerat ; sepultus est ante Secretarium B. Petri.*

4 *Ceterum, quando ex dictis jam constat, totis novem mensibus supra annos duos sedisse Gregorium ; apparet quo sensu Poeta, versu suo serviens, scripserit menses circiter octo, quatenus scilicet octo est medium inter septem et novem : non autem sic ut solum intelligantur pauci dies octavo mense vel defuisse vel superfuisse, qui tamen maxime obviis et familiaris talis*

locutionis sensus fuisset. Hinc igitur merito excusandi veniant auctores fere omnes, qui simpliciter Gregorio adscripserunt menses octo ; quemadmodum post illos etiam faciens Baronius, credit se illius Ordinationem recte differre in mensem Junium. Gravius errarunt Gotfridus Piterbiensis et Wernerus Rollewinck, qui solum menses vii ; Stellaque et Platina, qui menses vii scripserunt. Accuratissimus autem hoc loca Hermannus Contractus ; Venerabilis, inquit, Papa Canonicam disciplinam separare satagens, sedit annis ii, mensibus unii.

5 *Huic Pontificatui adscribunt aliqui institutionem Collegii septemviralis Electorum Germanicorum, et quidem quasi ejus rei auctor fuisset Otto III, desperans prolem, in quam Germania regnum, jusque obtinenda a Romano Pontifice coronæ Imperialis, transferret. Sed erat hic (ut recte notat Alexander Natalis Dissert. 17 ad hoc x seculum) annos dumtaxat sex supra viginti natus, uxoremque duxerat ex qua sperare liberos poterat. Electores autem post eundem agnoscuntur passim omnes Imperii Principes populique, uti in eadem Dissertatione per ordinem probatur in secutis postea electionibus usque ad seculum XIII ; quando Septem Electorum notitia prima invenitur apud Albertum Stalensem ad annum MCCCXL. Unde rursus refelluntur, qui ad Lugdunense Concilium, anno MCLXIII celebratum, referunt illam numeri restrictionem. Mauet tamen quod Innocentius III et Clemens V docuerunt, ipsique Electores Nicolao III scribentes anno MCLXXIX agnovissent, scilicet quod jus eligendi Imperatorem, a Sede Apostolica quodammodo emanavit, quatenus illa, usu potius quam constitutione aliqua, se obliquavit ad eum coronandum Imperatorem, qui fuerit rite Electus Germaniæ Rex, per quam Coronationem primum inter Principes Christianos locum teneat, atque Ecclesiæ Defensor ex officio sit et agnoscat.*

D
GREGORIUS V.

Electorum 7
institutio ab
illo non est,

E
sed ad sec.
13 pertinet.

JOANNES XVI ANTIPAPA.

JOANNES, antea Philagathus, natione Græcus ex Calabria, patria Rossanensis, ex Cas-
sinensi Monacho, et forsitan Abbate Nonantulano, sub annum DCCCCLXXXII factus
Placentinus Episcopus, seu (ut ipse scribebat) Archiepiscopus ; corrupto pecunia
Crescentio Romano, qui anno DCCCCLXXXIII Gregorium Papam, mox a recessu Impera-
toris ab Italia, urbe expulerat, in ejus locum substitutus anno LXXXIII mense Majo, se-
quenti autem mense Martio, occupatæ sedis decimo, tempore Quadragesimæ, oculis,
lingua, naso truncatus, deprecante pro eo S. Nilo agre vitam servavit, haud diu post
mortuus, et in Laterano sepultus.

Ab an. 997 ad
998 men. 10.

Constant hæc partim ex Chronico Hildensheimensi, partim ex Vita S. Nili, patria Rossanensis : qui inter causas deprecandi pro eo allegavit, quod iste Philagathus, tam Imperatorem Ottonem III, quam Gregorium Papam V ex fonte baptismatis suscepit. Quærendum est nobis, quomodo et quando. Lego igitur in dicto Chronico, quod anno DCCCCLXXXII, xviii Kalendas Maji Octava Paschæ, Ottoni Imperatori Juniori venit Imperatrix Romam de Constantinopoli..... et eodem anno Otto Junior cum Seniore venit de Italia, ac sequenti anno DCCCCLXXXIII Quidelingaburg, ibique celebraverunt Pascha x Kalendas Aprilis ; et illuc venerunt ad eos Legati Græcorum, Beneventanorum, Ungariorum, Bulgariorum, Slavorum, Danorum cum Regiis muneribus ; gratulaturi credo de nato illis nepote ac filio, Ottone III, quem etiam in eo tot Legatorum conventu baptizatum verosimile est.

2 *Illorum Legatorum unum fuisse Philagathum non crediderim ; sed ab Imperatrice, Græca, et Monachis pro Græcorum Principum more plurimum uti solita. Cassino transeunte cognitum, admotumque pueræ linguæ Græcæ peritiam, patris spiritualis loco esse eadem cepisse, atque deductum in Germaniam, cum titulo Abbatis Nonantulani. Nec enim apparet quo alio jure potuerit sibi jam Episcopus Placentinus Abbatiam istam, in alia diocesi id est Mutinensi sitam, Romanæque Sedi immediate subjectam, vindicare, uti Ughellus asserit eum fecisse, ex instrumento (ut videtur) anni DCCCCLXXXIII. Sic ergo Imperatorum Computer, et Imperatricis ac Principis filii Pater spiritualis promotus fuit ad Ecclesiæ Placentinæ Cathedram ; sed non ideo minus frequens in Aula aulicisque negotiis, in quibus missum Constantinopolim suspicor, quando prædicto anno LXXXIII Theophana Imperatrix, mater Regis, Romam perrexit, ibique Natalem Domini celebravit,*

cum illius
matre venerat
in Germa-
niam. Abbatia
Nonantulana
donatus :

uti

Vita ejus Epi-
taphia expli-
cata.

adnotato die
mortis.

Locus sepul-
turæ.

Tempus Sedis.

Post baptiza-
tos anno 973
Ottonem 3 et
Gregorium 5,

A uti dicitur in Chronico præcitato. Porro Roma Constantinopolim ab eadem missus, cum titulo Legati Regii, ibidem adhuc videtur fuisse cum Pontifex crearetur alter ejus filius spiritualis Bruno, Otthonis Veronensis filius et Imperatoris cognatus, dictus Gregorius. Hujus autem juventutem (annum enim xxiii sorte necdum compleverat) despiciens Crescentius, et contra Conones intrusum præterens, facile eum nudum omnium urbe Romana expulit. Expulsus autem Gregorius, sequenti anno, Ticini, adunato complurium Episcoporum concilio, præfatum Crescentium anathemate percudit. Interea Joannes Placentinus Episcopus, Constantinopoli remeans, et Romam intronissus, Apostolicam Sedem factione Crescentii invaserat (Stella ait, quod grandi pecunia Constantinopoli allata corruperat illum) unde ab universis Episcopis Italiæ, Germaniæ, Franciæ et Galliæ excommunicatur. Imperator quoque ut Romanorum sentinam purgaret, Italiam perrexit. Anno vero dcccclxxxviii prædictus invasor Joannes, ab Imperatore cæcatus et truncatus deponitur, et Crescentius decollatus cum duodecim suis ante urbem suspenditur. Haecenus Chronicon istud, quæ in sua ad Cadulanum similiter Antipapam epistola 2, sequenti seculo confirmans S. Petrus Damiani, et ad illum horrendum exaggerans; postquam Joannem etiam ex eo gravasset, quod cum Imperatrice, quæ tunc erat, obscæni negotii dicebatur habere mysterium; addit quod vulgus Romanum, jam penitens defectionis suæ, et zelo ultionis actum, oculis, auribus, naribusque præciderant eum (licet alii id ipsi Imperatori tribuant) mox autem ante et retro conversum in asello gloriosum equitem posuerunt, tenentemque sui vectoris caudam in manibus, per publicam urbis viam, hæc ut caneret impulerunt: Tale supplicium patitur, qui Romanum Papam de sua Sede pellere nititur.

B 4 Auctor Vitæ S. Nili, ex parte Imperatorem excusans, magis gravat Gregorium, tamquam traductionis illius auctorem, postquam adducto ante se Sacerdotales vestes lacerasset suis manibus: deinde subjungit pœnam, a Sancto sene illis prædictam, quod quem Deus ipsorum tradiderat manibus, adeo inclementer habuissent; et punivisse quidem Imperatorem facti, ejusque expiandi causa in montem Garganum peregrinatum; de Pontifice vero audivisse se ait Auctor, quod etiam ipse non multos post dies e numero vivorum exturbatus sit quasi tyrannus, et effossis sibi oculis, quos pendentes ad genas ferebat, ea pompa sepulturæ mandatus. Falsum hunc de Gregorio V rorem fuisse, merito per marginalem notam indicavit, qui Græcolatine Vitam istam edidit, interpres Jo. Matthæus Caryophilus Archiepiscopus Iconiensis; putatque ex eo natum, quod Pseudopapæ ipsi accidit: Revera tamen cito ille vita atque Papatu excidit; et Imperatori, intra triennium quo supervixit, multa evenerunt adversa, ac mors deni-

que sine liberis obtigit; ut in iis impletum fuerit istud Psalmi lvi, Viri sanguinum non dimidiabunt dies suos: quod eis, aliaque bonis, speramus ad purgationem profuisse. Interim licet Joannem in Germania mortuum Ughellus dicat, magis opinor intra dies paucos Romæ ex vulnerum dolore extinctum, ibique tumulatum.

5 Ubi autem? Existimo quod in Laterano, et quidem hoc addito Epitaphio:

Hic tumulus, (falso) qui Præsnlis dicitur esse Summi: JOANNES hic quoque dictus erat.

Refert illud, pede uno mutilum (quem per conjecturam supplevi) Cæsar Rasponus, tamquam ex schedis archivi Lateranensis acceptum; atque multos putare quod sit Joannis XIV, sed hunc in Vaticano sepultum fuisse vitimus: idemque verosimilius æstimamus de Joanne XV. Quis autem credat laudatissimum istum, et ab iniquo Crescentio tantopere vexatum Papam, post decennem Pontificatum adeo simplex duorum versuum Epitaphium habuisse, quodcumque demum verbum adjicias ad integrandum metrum? E contra, addita voce falso, convenientissimum illud est Pseudopapæ, neglectim humato nec majori honore digno. Tempus autem quo Sedem occupavit definimus fuisse mensium x, sequendo Godfridum Viterbiensem, Martinum Polonum, Wernerum Rollewinck, Stellam et Platinom.

6 Martinus Polonus, Rollewinck, et Stella, propter Joannem filium Roberti quem numeraverant nominis sui Decimum quintum, eum qui revera talis fuit et dicitur, appellantes Decimum sextum, hunc nominaverunt Decimum septimum. Platina vero, qui Joannem XII, post Leonis VIII Antipapæ bimestrem Sedem, gradui pristino restitutum, tamquam a seipso diversum, nominaverat Decimum tertium, reliquos numerans consequenter, Antipapam Joannem censuit Decimum octavum, itaque progressus est. Sed quam certo constat decessorem immediatum Gregorii Decimum quintum in suis Bullis subscribi; tam certo scimus, quod qui Gregorio post Silvestrum successit (uti infra videbimus) Decimus septimus numeretur in Bulla Vaticanæ ecclesiæ data, et sic deinceps; idque optima ratione. Licet enim nun fuerit unquam verus Pontifex hic Joannes XVI, tamen extabant sub eo nominis numero sparsæ toto orbe, pro occasionum diversitate, epistolæ ac bullæ: quæ ne cum veri deinde Pontificis Actis confundentur, si hic quoque diceretur XVI, necesse habuit Silvestri successor permittere, ut vocaretur Joannes XVII. Hoc vero etiam nos sequemur, ne si cum Baronio et recentioribus possim velimus, expuncto Pseudopapa, imminuere numerum, perpetuo nos contingat adversari publicis ac privatis eorumdem ac sequentium temporum Actus Romanæque Curie Stylo, propter prædictam causam non excludentis a numero eos qui falso nomen Papæ gesserunt.

CXLIV SILVESTER II.

SILVESTER, natione Aquitanus, antea Gerbertus, a Remensi Archiepiscopatu, ut male occupato, auctoritate Joannis XV depositus, et anno dcccxcviii mense Aprili, ad Archiepiscopatum Ravennensem per Gregorium V receptus; denique Romanus Pontifex coronatur, Imperantibus Otthone III et Basilio ac Constantino fratribus, uno post anno, qui fuit Christi dcccxcix, ii Aprilis in Dominica Palmarum; sedit annos iii, mensem i, dies xi; defunctus anno mii, xii Maji: sepultus in Basilica Lateranensi: et cessavit Episcopatus dies xxii.

Ab an. 999 ad
1003 an. 4,
m. 1, dies ii.

et sepellitur in
Laterano

E

nemeratus in
ordine Joannes
16.

F

A *Genus ejus :* Aquitanum dicit MS. nostrum, Gallicum Stella et Platina, Francigenam Epitaphium. Est autem notabilis imprimis locus Chronici Auriliacensis ad annum MCCCXXIII finiti, ubi de Raimundo, ejus loci Abbate quarto hæc leguntur Tom. 2 Analectorum Mabillonii pag. 241. Curat erudiendam Gerlentium, adolescentem obscuro loco natam : et quia ingenio erat vaser, præclarus in litteris evasit. Hic impetrata licentia, propter aviditatem scientiæ, multa circumibat regna, et ad notitiam Imperatoris pervenit : qui eum Remis statuit Episcopum, deinde Ravennæ, postea in summum Pontificem evexit : ubi nomen Gerlentii pro Gerberto positum variis conjecturis campum aperit, quibus non lubet immorari. Majoris ad rem nostram momenti est Epitaphium præcitatum, ipsi a Sergio IV successore positum ; quod licet jam relatum a Baronio, lubet tamen hic integrum transcribere.

Epitaphium : Iste locus SILVESTRI membra sepulti
Venturo Domino conferet ad sonitam,
Quæ dederat mundo celebrem doctissima virgo *
Atque caput mundi, culmina Romæ.
Primum Gerbertus meruit Francigena Sedem
Remensis populi, metropolim patriæ :
B Inde Ravennatis meruit conscendere summum
Ecclesiæ regimen nobile, sitque potens :
Post annum Romam mutato nomine sumpsit,
Ut toto Pastor fieret orbe novus.
Cui nimium placuit, sociali mente fidelis,
Obtulit hoc Cæsar TERTIUS OTTAVIO sibi.
triplex promotio ; Tempus uterque comit clara virtute Sophiæ,
Gaudet et omne seclum, frangitur omne reum.
Clavigeri instar erat cœlorum, Sede potitus
Terna, suffectus cui vice Pastor erat,
Iste vicem Petri postquam suscepit, abegit
Lustrali spatio spicula. Morte sui
Obriguisset mandus ; discussa pace, triumphus
Ecclesiæ nutans dedidit requiem.
SERGIUS hunc loculum miti pietate Sacerdos,
Successorque suus compisit amore sui.
Quisquis ad hanc tumulam devexa lamina vestis,
Omnipotens Domine, dic, Miserere sui.
Obiit anno Dominiæ Incarnationis MIII, Indict. I,
M. Maji. D. XII.

Ipsæ Helgaldæ Floriacensi cœvo teste in vita Roberti Francorum Regis, in triplicem suam promotionem hoc versu laserat :

C Scandit ab eR Gerbertus ad eR, post Papa viget eR.

sepultura aquam stilans ;

2 De Sepultura illius apud Cæsarem Rasponum hæc leguntur pag. 75. In porticu ante fores Basilicæ conditus fuit Silvester secundus, ex cujus marmoreo sepulcro, cum non esset humido loco sitam, nihilominus sereno etiam cœlo aquæ guttatim manabant, non sine plurium admiratione. Hujus postea sepulcri tabula marmorea, tumulo effosso, intra Basilicam, citra minorem ejus portam, ubi nuper erat effigies sanctissimi Crucifixi, collocata fuerat. Recitat deinde Rasponus jam expositum Epitaphium, eidem tabulæ inscriptum, excepta linea ultima chronographica, inter illum loco aptandam forsitan sublata : ac denique addit, quod anno MCCCXXIII, dum pro ecclesiæ reparatione nova jacerentur fundamenta, repertum fuit Silvestri ejusdem cadaver in marmorea capsâ, palmis duodecim sub terram defossum, integram, Pontificiis vestibus amictum, brachiis in crucis modum conformatis, capite sacro tiara oblecto : sed confestim loco motum, aere permeante, in cineres resolutum fuit : quibus tamen, fortassis ob aromata quibus corpus conditum fuerat, suavis odor fragravat : neque præter argenteam crucem et Pontificalem annulum, aliud incorruptum remansit.

corpus anno 1648 reperi-

3 Tempus Sedis fuisse lastrale spatium, id est

quinquennium, dicit Epitaphium : et sic etiam Hermannus Contractus rotundo numero annos quinque ; scripsit : alii annos IIII solum scribunt, quibus addit MS. nostrum inenses VI, a Gotfrido Viterbiensis. Sed XIII Februarii, quo Decessor ; et XII Maji, quo ipse Silvester noscuntur obiisse ex Epitaphiis ejusmodi numerum omnia respiciunt, et ultra quadriennium non nisi unum mensem relinquunt. Necesse est igitur, ut ex Epitaphii sensu dicamus, IX menses anni DCCCXCIX pro anno numerari, et a menses anni IIII similiter pro anno. Accuratius autem notatum tempus invenierat Marianus, Rolleviak, Stella et Platina, unum solum mensem addentes quadriennio pleno, cum diebus aliquot. Dies MS. nostri auctor XII, Platina X scripsere, alii, solum VIII ; nos autem malimus dies XI notare, quia licet pridem ante ordinatum Episcopum non oportuerit denuo ordinari, non tamen ad Coronationis in Vaticana Basilica faciendæ solennitatem crediderim præteritam fuisse Dominicam, ex antiquo circa talia us. Sedis post ejus mortem vocantis tempus accipimus ex Ciacconio : Baronius supponit Gregorio absque mora substitutum Silvestrum, et in obitu solum genericè notat Pontificatus annum quintum inchoatum ei fuisse.

4 Calumniam Silvestro II impactam ab hominum mendacissimo Bennone, centum annis ab obitu, et a Martino Polono improvide renovatam, atque ab hodiernis hereticis, Pontificii nominis hostibus sæpe decantatam, Gretzerus noster argumento negativo, sed efficaci, sic refutat in Examinae Mysteriorum Plessæni cap. 43. Silvester II, ante Pontificatum Gerbertus, erat ille nimirum qui ejecto Arnulfo Remensem Archiepiscopatum occupaverat, vir Plessæo valde bonus et pietate conspicuus, quamdiu renitente Apostolica Sede alienam Sedem occupavit. At ubi tandem mortuo Gregorio V, Gerbertus ad Cathedram Petri evectus est, jam magus et necromanticus esse cogitur, velit nolit, eamque in rem citantur scriptores, Silvestro omnes posteriores : quorum (ut in fabula de Joanne Papa) ita et in commento de magia Silvestri, dux et antesignanus est Martinus Polonus in Chronico. Bennonem enim, qui figmenti hujus primus auctor est nec S. Antoninus, nec Vincentius, nec Platina, nec Erfordenses viderant (ut equidem mihi persuadeo) ex Bennone autem forsitan et Malmesburiensis illud hausit, de quo nihil prorsus vetustiores annalium Scriptores, Dithmarus, Rodulfus Glaber, Helgaldus, Lambertus, Marianus Scotus, et alii. Hæc Gretzerus : cui quis credat negativum omne argumentum stramineum videri ? unus hic pro multis sit, qui pari fide allegantur contra argumenti negativi efficaciam expendantur loca singula et invenientur alio prorsus in casu illud rejicere.

5 Mabillonus præcitato Tom. 2 Analect. pag. 215 agit de variis illius scriptis, post ejusdem Epistolam de sphaeræ constructione ad Constantinum Monachum Floriacensem, sub titulo Gerberti Scholastici : Deinde ex MS. Thuonæo producit Sermonem Gerberti Philosophi, Papæ urbis Romæ, qui cognominatus est Silvester, de informatione episcoporum : ubi qualitates, ab Apostolo requisitæ in Episcopis, pulcherrime exponuntur ; majorique cum energia, quam idem fecerit Auctor prolixioris Vitæ S. Richardi Episcopi Cicerentensis, editæ a nobis ad diem III Aprilis ; quod pro isto mense juverit notasse. Hic vero satis sit indicasse, statim in principio apparere, quod Sermo iste sit alicujus, saltem ad Archiepiscopalem gradum evecti ; nam profitetur, prædicandi necessitatem sibi impositam, qui Gregem Christi alendum nutriendamque suscepit ; metuendumque sibi vae, si claustra humanæ imperitiæ per claves illas regni cœlorum, quas, inquit, in beato Petro Apostolo uncti suscepimus Sacerdotes, minime reseraverit : unde (pergit) non jam

D SILVESTER II.
tempus Sedis.

E Calumniæ
Bennonis con-
tra Silves-
trum, argu-
mento nega-
tivo refutata.

F Sermo ejus ad
Episcopos.

A jam ad subditum loquar vulgum, quos jugiter monere soleo, sed ad ipsos jam prædicatores vulgi mea convertam verba ; et meis conservis, velut obediens servus, id est Episcopus Sacerdotibus, audaciter prædicare salutis munia non retardabo Audite me beatissimi Patres, et si dignum ducitis, sanctissimi Fratres. *Hæc tamen omnia non voce, sed scripto tradita fuisse, liquet ex eo, quod libelli prolixitate*

coarctari se dicat, alloquens Episcopos a suo Archiepiscopo simaniace ordinatos: nihil tamen addit, quo cum scriberet plus quam Archiepiscopum extitisse certum fiat etsi verosimile videri id aliquatenus posset, pra assumpta omnes Episcopos alloquendi auctoritate. Ceterum oportet eum, qui hæc scribere ausus est, ipsummet a Simonis labe mundissimum se credidisse.

CXLV JOANNES XVII.

Ad 1003 m. 4, d. 26.

JOANNES, qui dicebatur Sicco, natione Romanus, de Regione Viveretica seu Biberatica, anno mii, regnante S. Henrico et Imperantibus Basilio ac Constantino, ordinatus vi Junii in Dominica, sedit menses iii, dies xxii, defunctus mii, xxxi Octobris : sepultus in monasterio S. Sabæ : et cessavit Episcopatus usque xix Martii, anni mii.

Ratio temporis.

Anno mii Prilii Kalend. Novembris, obiisse hunc Pontificem scribit Ciconius, quod credimus in ipsa S. Sabæ ecclesia aut monasterii monumento quopiam sic scriptum reperisse ; indeque melius definitum tempus Sedis, quamvis Stella et Gotfridus Viterbiensis rotundo numero menses u memorerint, Hermannus vero Contractus annum unum : ea scilicet nota, quo successori (quem nemo ultra quinque annos et semis sedit) annos sex tribuit Baronius ; huic Joanni concedens, menses u et dies aliquot, eodem xii Kal. Decembris eodem anno creatum successorem ait : eujus chronologia nullam hactenus invenire potuimus rationem.

2 Ughellus Tomo i Italia sacra col. 72 allegat Bullam, qua Joannes XVII, ecclesie Vaticanæ indulgit an. mii ubi Joannem XVII, non ex arbitrio Ughelli, sed ex stylo Curia, probat mox integre ab eo prolata subscriptio sequentis Joannis, eum expresse addito nu-

mero Decimi octavi, uti tunc moris erat ad longum istum numerum scribi. Utinam tamen eadidem Bullam aut ejus saltem subsignationem integre protulisset. Utinam et plura extarent alia quibus hujus temporis caligo discuteretur, et intelligeretur, quæ et quantæ turbæ, Silvestri Papæ obitum secutæ fecerint, ut Ecclesia, cæcens in pace triumphans, requiem dediceret, uti in ejus Epitaphia indicat Successor Sergius. Existimandum est, Ottone III mortuo initio anni mii, cum ejus successor S. Henrico Bavarix Duci, per integras xii annas, non vacaret Romam venire, ad suscipiendam Imperii coronam ; difficillimas extitisse factiones in electione Pontificum, maxime post mortem Joannis XVII, Godefrida Hugonis Tusciæ Marchionis filia ex una, Comitibus Tusculanis ex alia parte sese immiscuentibus Electioni faciendæ ; ita ut hac ratione facile dilata esse poterit Ordinatio ultra iii menses.

Que turbæ ejus mortem secutæ.

CXLVI JOANNES XVIII.

Ab anno 1004 ad 1009 an. 5 men. 4.

JOANNES, qui dicebatur Fasanus, natione Romanus, de regione secus Portam Metroni, Regnante S. Henrico et Imperantibus Basilio ac Constantino, ordinatus Dominica iii Quadragesimæ xiiii Martii, anno mii, sedit annos u, menses iu ; defunctus xiiii Julii, anno mii : sepultus in Vaticano : et vacavit Episcopatus usque ad ii Octobris,

Initium,

Quod non multo serius quam jam diximus, patuerit fuisse ordinatus hic Joannes, liquet ex Privilegio ejus, concesso ecclesie SS. Cosmæ et Damiani ad Micam auream, quod allegat Ughellus Tom. i col. 72. Datum iii Kal. Aprilis, per manus Gregorii Bibliothecarii S. R. E. atque Episcopi sanctæ Ostiensis Ecclesie, anno Deo propitio Pontificatus Domini Joannis summi Pontificis et universalis octavi decimi Papæ in sacratissima Sede B. Petri Apostoli ii, in mense et Indictione supradicta iii, id est anno Christi mii.

3 Hermannus Contractus, uti jam dixi, inchoatos annos pro integris sumens, iii annos ei adscribit : e sola litteræ numeralis obscuritate factum videtur, ut Gotfridus Viterbiensis, aut ejus librarius, iii pro ii videre se putarit. Marianns Scatus et Wernerus Rcllewinck, rotundo similiter numero annos u scripserunt : inter quos mediam viam viderentur ostendisse Stella et Platina ; menses iu exprimenda, nisi salum annos iu scripissent Dum aliud tamen nihil certius occurrit quod sequamur, admittimus illos menses iu, eosque componentes cum annis u, Pontificatum hunc exten-

et tempus Sedis,

dimus cum Baronio et Ciocon iousque ad xii Kalendas Augusti anni mii, quo obiisse scribunt Joannem, utinam et ex antiquari auctore probarent.

3 Potuit tamen ea notitia jam olim hausta fuisse ex Epitaphia, cum illud adhuc integrum esset ante tempora Eugenii III : nam sub hac Papa incoentum est primis duobus versibus mutilum, ac verosimiliter etiam linea ultima, tempus Sedis mortisque natante. Sic autem a Romano Presbytero describitur, ut cum ipse eujusdam Joannis Papæ esse dicat, verosimiliter ex iudicii nominis, in primo versu necdum integre extriti, et ex unione Græcæ Latinaque ecclesie per ipsum curata, intelligatur esse hic XVIII.

4 Versus, qui legi tunc integre atque describi poterunt, inter Portam argenteam et Portam Romanam, videlicet in Porticali, sunt hujusmodi.

.....

 Quam solers Domino placuit, quam mente fideli,
 Præsul Apostolicus, orbis et omne decus :
 Hic statuit tumulo claudi sua membra sub isto,
 Hæc

fortassis ex Epitaphio.

CXLV IOANNES XVII

CXLVI IOANNES XVIII

CXLVII SERGIUS IV

CXLVIII BENEDICTUS VIII

A Hæc eadem sperans ut sibi reddat humus.
Ardua qui fulsit cunctis per sidera cœli,
Angustis carus, gentibus, et tribubus:
Doctrinis comptus sacris et dogmate claro,
Per patrias sancta semina fudit ovans,
Nam Graios superans Eois partibus, unam,
Schismata pellendo, reddidit Ecclesiam.
Principis hinc Petri sed quisquis tendis ad aulam,
Dic supplex, idem regnet ut arcæ poli.

Augusti hic indicati erant Constantinopolitani Imperatores, Basilii et Constantini fratres: sub quibus unitam se invenisse cum Romanis Constantinopolitanam Ecclesiam anno MIX, testatur apud Baronium Petrus Episcopus Antiochenus, in epistola quam anno MLII scripsit ad Michaellem Cerularium, sic loquens: Cum Constantinopolim quadraginta quinque ab hinc annis venissem, inveni tempore beatæ memoriæ Patriarchæ Domini Sergii, prædictum Papam Joannem in sacra Missa, una cum aliis Patriarchis sanctissimis, relatum.

Græcum schisma sublatum.

CXLVII SERGIUS IV

B SERGIUS, natione Romanus, ex patre Martino, antea Petrus Episcopus Albanensis, coronatus ii Octobris in Dominica, anno MIII, regnante S. Henrico, imperantibus Basilio et Constantino, sedit annos ii, menses ix, dies xii; defunctus xiii Julii, anni MXII, sepultus in ecclesia Lateranensi: et cessavit Episcopatus dies vi.

Præsignatum tempus Pontificatus suggerunt MS. nostrum et Ciacconius, quod rotundo numero annorum iii fuisse dicit Gotfridus Viterbiensis, Hermannus vero Contractus (per enormem excessum, librorum errorum imputandum) annorum ferme xii aut annorum xi, dierum xii. Placet prior sententia, potius quam Joannis Columæ apud S. Antoninum, menses vii dumtaxat numerantis, cum Martino Polono; aut Stellar, ponentis menses vii; aut Platinæ, omissis mensibus, solum numerantis dies xii supra annos ii. Placet autem ea sententia, ne cogamur longum Interpontificium hoc loco ponere, nulla id suadente necessitate, et propter rationes mox deducendas.

2 Cæsar Rasponus, de Basilica Lateranensi lib. i cap. 18, Non longe ab introitu inquit, et ab oratorio S. Thomæ, quiescebat Sergius Papa quartus, cum hoc elogio

C Quisquis ad hæc tendis sublimia limina, lector,
Et caperis tantæ nobilitate domus;
Intentis oculis aulæ percurrere raras
Desine materias, arte juvante manus.
Lumina cum gressu pendente arguta coercens,
Respice sollicitus, quid velit hic titulus.
Hic tu ulata jacent Pastoris membra sereni,
Quem decus Ecclesiæ contulit Omnipotens:
Pauperibus panis, nudorum vestis opima,
Doctor et egregius qui fuit in populo.
Jura Sacerdoti, lætas dum vidit aristas,
Cœtibus æquavit naviger Aegelicis.
Albanum regimen lustro venerabilis uno
Rexit: post summum ducitur ad Solium:
In quo mutato permansit nomine, Præsul
SERGIUS ex PETRO: sic vocitatus erat.
Ductus mente pia, Jesu, dic, parce Redemptor:
Utque vicem capiat, dic, Deus, hunc habeas.

3 Sequebatur deinde notula chronica; quæ si legentium oculis satis clare putasset, non fuisset apud Baronium, Ciacconiam, Rasponum descripta tam diversimode: nunc omnes in plerisque numeris variant, quare non possumus ex ipsa formare chronologiam: sed ex chronologia aliunde stabilienda, putamus eam sic legi debuisse.

Propylæum Maji.

Tempus Sedis verosimilius dicitur.

Epitaphium.

5 Annos istos xli si præcise sumas, oportet ut anno MIX, quemadmodum statuimus, adhuc in vivis fuerit Joannes: post cujus mortem mensibus ferme tribus vacasse Episcopatum, fateri cogit initium sequentis Pontificis, citius vix invenibile. Dilationis autem causa videtur fuisse penes Romanos, Tusculanorum Comitum jugum pertaxos, atque ad libertatem recuperandam adspirantes; quod videretur fieri non posse, quamdiu haberetur Pontifex, ex eorum vel familia vel nutu electus. Illis vero sic contendentibus, tertia factio Regionum (in Italia potentissimorum, ex quo Longobardici Regni Coronam anno MII Papiæ susceperat S. Henricus Germaniæ Rex) obtinuisse videtur, ut non invito Tusculanis Romanus civis eligeretur, qui esset factionis nullius, sed solius boni publici studiosus.

6 Baronius vacationem non agnoscit longiorem quam unius mensis et xiii dierum, post quos pridie Kal. Septembris fuerit creatus successor: licet ultima dies Augusti, non Dominica, sed feria iii eo anno fuerit.

D JOANNES XVIII. Interpontificium fere trimestre.

E Ab an. 1009 ad 1012 an. 2, m. 9, dies 12.

Qui sedit annos ii, et menses viii, et dies xii; obiit mensis Julii xiii, Indictione x, anno Dominicæ Incarnationis MXII.

4 Ubi corrigitur primo Rasponus, legens annos xi, qui manifestissimus error est. Deinde ex MS. nostri et Ciacconi et Rasponi consensu corrigitur Baronii lectio, quæ solum habet menses viii. Tertio corriguntur dies xiii, quos solum habet Baronius. Quarto pro mense Majo (quem Baronius omisit, quia suo tempore ex residuis litterarum vestigiis nemo potuit eruere, quemque proinde fateri oportet per meram conjecturam postea descriptum ab aliis fuisse) pono mensem Julii, quia videam facile fieri potuisse, ut tres primæ hujus nominis litteræ, quadamtenus apparentes, scilicet iv, speciem aliquam facerent litteræ M, indeque factum sit MAN pro JULI. Pro numero diei xii, qui ponitur a Raspono, sed similiter Baronii tempore non legebatur clare, ideoque omissus fuit, lego diem xiii, ut Coronatio Sergii cadere potuerit in Dominicam. Quinto retineo Indictionem x cum Baronio, qua autem ratione alius postea putaverit se videre xii, non intelligo; nam tunc certo Pontifex erat Benedictus, imo et per totam Indictionem xi. Denique pro anno MXIII, licet apud Baronium, Rasponum, Ciacconum descripto, pono MXII, Indictioni x convenientem, tam enim facile potuerunt illi omnes accipere finale punctum, præ nota unitatis, non integre comparentis; quam id in numero dierum xiii, loco xii, fecit Baronius supra.

5 Non placet autem quod hic ad componendam Indictionem x cum anno MXIII suggerit, fuisse eo tempore qui annos a festo Incarnationis inchoarent, novem scilicet mensibus citius quam nos soleamus, ut scriptus in Majo annus MXIII nobis tantum sit MXII. Valere hoc posset si in Etruria juxta Stylum Pisanum positum fuisset hoc Epitaphium: nunc cum morem valuisse Romæ non modo non probat Baronius: sed ipsemet suggerit contraria moris exempla, cum describit Epitaphium Silvestri II ab hoc Sergio positum: et Joannis Canaparri, ex vico nobilissimo et opulentissimo ad SS. Alexium et Bonifacium monarchi facti, titulum sepulchralem cum hac clausula. Ab Incarnatione D. N. Jesu Christi anni sunt mille iii, obiit mense Octobri, die xii, Indictione iii: ex quibus patet annos

Obitus mense Julio, non Majo, anno 1012.

F

probat e. Indict. 10.

CL BENEDICTUS IX

Ab anno 1033,
ad an. 1045,
an. 11. m. 4
dies 20.

BENEDICTUS, natione Tusculanus, [filius Alberici Comitis, antea dictus Theophylactus], supradictorum Benedicti et Joannis Pontificum nepos, [imperantibus in Occidente Conrado II, in Oriente Romano et Zoe, ordinatus ix Decembris in Dominica anno MXXXII, post undecimum suæ sedis annum] expulsus est de Pontificatu [circa Natalem Domini anni MXXII, propter spurcissimam et scandalosissimam vitam] : et constitutus est in Apostolicam Sedem [in Kalend. Januarii in Dominica] Joannes Sabinensis Episcopus, cui imposuerunt nomen Silvester : qui injuste tenuit Cathedram Pontificalem dies LXIX, [usque ad iii Martii MXXXV]; et ejectus inde prædictus Benedictus recuperavit et tenuit Pontificatum mensem 1, dies XXI : et ille ipse [cum sedisset annos XI, menses III, dies XX] eum dedit Joanni, Anchi-canonico S. Joannis ante portam Latinam, patrino suo, iii Kal. Majar. cui imposuerunt nomen Gregorius : qui etiam Pontificatum tenuit annum 1, et menses III, præter dies XI; et per Imperatorem legaliter cum perdidit, et ductus extitit in Transalpinis partibus anno MXLVI. E

Tempus Sedis,

Ita verbote-nus fere auctor nostri MS. exceptis verbis quæ [] inclusa vides, Chronologiæ explicandæ ergo fere adjecta, paucisque mutatis, quorum reddenda hic ratio. Ac primum quidem, quia a Benedicto IX immediate progredi volebat Auctor transcriptus in nostro codice, ad Clementem II, non annumeratis seorsim Silvestro atque Gregorio, eorum totum tempus inclusit Pontificatui Benedicti; quia hic, etiam post resignationem istam ultroque, non desit identidem resumere nomen, et partem saltem honorum ecclesiasticorum ut Pontifex retinere; ut colligitur ex Dialogis Desiderii Abbatis, postea Victoris Papæ III, narrantis quomodo Rex Henricus sollicitus fuit pro statu Ecclesiæ componenda, quæ tres simul Pontifices habere videbatur. Hinc factum ut loca XI annorum, quos usque ad voluntariam abdicationem definire oportnerat, omni XII notarentur in MS. nostro : et sic videntur etiam antiqui plures Catalagi annos XII dedisse Benedicto, quos Leo Ostiensis et alii reperientes in principio post nomen ex more scriptos, etiam exoctos crediderunt ante intrusionem Pseudo-silvestri.

et extitit.

2 Hunc autem cum idem Desiderius dicat, quod tribus amplius mensibus Romæ usus est Cathedræ sessionè, quando cum dedecore pulsus ad summum Episcopatum reversus est, dies XLIX in MS. nostro repertos verti in LXIX. Cur autem maluerint auctores, quos auctor codicis nostri cum hoc errore transcripsit, numerare dies LXVIII, quam menses duos et dies aliquot, causa assignari potest ratio peculiaris Februarii mensis, solum XXVIII dies numerantis, quando Bissextilis non est, uti non fuit anno MXXII. Sic autem per

mensem 1, dies XXI, quos reductus in Sedem Benedictus habuit, usque ad voluntariam cessionem, venit ad iii Kal. Majar. sed hoc non satis distincte scriptum inveniens MS. nostri librarius, expressit in Januar. Cum hac autem correctione per annum 1, menses III, minus dies XI, quos Gregorio adscribit idem MS. nostrum, venit ad tempus Sutrinæ Synodi, in qua ipse se abdicavit, vel saltem in sui abdicationem coarsensit. uti mox apparebit.

3 Glaber Rodulfus, hoc ipso tempore vivens ac scribens de hoc Pontifice agens, intercedente thesaurorum pecunia, puer ferme decennis electus extitit, inquit : lib. 4, cap. 5, ac mox, Fuerat, inquit, ordinatus quidam puer annorum circiter duodecim contra jus fasque, quem scilicet sola pecunia auri et argenti plus commendavit, quam ætas aut sanctitas. Dubitat nihilominus de hac tum exigua ætate Baronius, tum quia ex Adamo Bremensi lib. 2, cap. 50, constat eum hoc ipso anno Pallium concessisse Hermannno Archiepiscopo Hammaburgensi; tum quia S. Petrus Daaiiani testatur, ab exordio suæ creationis usque ad finem semper luxuriis inquinatum, quod non videtur impberari adhuc puero convenire. Sed uti nihil cogit initium creationis apud S. Petrum Damiani accipere in summo verborum rigore; sic nec opus est credere, quod per se exercuerit Pontificalia munia. Existimo certe clariori opus esse contradictione ut auctor, rem scribens suo tempore notissimam, propter exempti abominabilis novitatem, notabiliter exerravisse credatur in ætate Benedicti definienda.

An fuerit puer ordinatus ?

F

SILVESTER III ANTIPAPA

A 30 Dec. ad
8 Martii 1045.

SILVESTER, antea Joannes Episcopus Sabinensis, Laurentii filius, Imperantibus Henrico II et Constantino Monomacho, expulsoque Benedicto IX illegitime coronatus, anno MXXXIII, in Dominica xxx Decembris; sedit dies LXVIII, ejectus a Benedicto præfato, die iii Martii anno MXXXV; ac deinde in Sutrina Synodo absolute depositus circa finem anni MXXXVI.

Ad

CXLIX IOANNES XIX

CL BENEDICTVS IX

CLI GREGORIVS VI

CLII CLEMENS II

A
Hic regressus
ad sua vexat
Farfense Mo-
nasterium an.
1052,

Ad hunc, in suam regressum Ecclesiam, omnino videtur spectare id quod Ughellus in *Episcopis Sabinensibus tom. 1 Italiae sacræ col. 182* habet ex MS. *Farfensi Chronico*, ad annum MLII. Temporibus Leonis Papæ, scilicet III, Joannes Sabinensis Episcopus, qui insidiabatur monasterio Farfensi, pro decimis et oblationibus mortuorum, maxime pro ecclesia S. Angeli in Toncia, de qua olim fecerat iniquam conventionem cum Domino Ugone Abbate, qui eandem ecclesiam S. Angeli tenuit et possedit in dominium hujus monasterii: quam conventionem ideo diximus iniquam, quia temporibus Domini Hadriani I Pontificis Ildebrandus Dux per suum Præceptum monasterio concessit. Hæc omnia ignorabat praefatus Ugo Abbas, utpote alienigena, et prædictam concordiam ab Episcopo suscepit nesciens. Itaque prædictus Episcopus insurrexit post hoc, et ad eandem ecclesiam S. Angeli armata manu perrexit, et altare amovens destruxit, et Reliquias ex illo abstrahens secum asportavit. Sed cum inde ad Episcopatum reverteretur, subito, cælo optime serenato, orta est aquæ, grandinis et fulguris maxima tempestas. Quo viso Episcopus secessit a via in quemdam locum, ubi dicitur Area, et moram aliquantam ibidem cum Reliquiis fecit. Accidit tunc grande miraculum: in ipso loco, ubi Reliquiæ manebant, nihil pluviae vel grandinis cecidisse. Cessante vero tempestate rediit ad Episcopatum cum magno pavore. Altera autem die cum hoc audiret Dominus Bernardus Abbas Ortopus, elegit quemdam Episcopum, qui tunc forte hospitabatur in hoc monasterio de ultramontanis partibus, et collectis Abbatiae viris et fidelibus militibus, cum maximo honore reædificare studuit ipsum altare, magis et præci-

et destructo altari
quadam aufert Reliquias,

B

puis ibi conditis Reliquiis. Super quam rem prædictus Episcopus Sabinensis Ecclesiae valde condoluit: et quia altare ipsum destruxerat et Reliquias asportaverat, ipsa nocte percussus est, et unum totius corporis latus obstupescens quoad vixit periit. Post hoc veritus et pavens super hoc, et nimis dolens pro ædificatione quam Dominus Abbas noster fieri studuerat, ad eundem locum perrexit: et abstractis inde novis quas invenit Reliquiis, priores illic honorifice recondidit. De ipsis vero novis Reliquiis in suo Episcopio altariolum construens, consecravit: et denuo in Dominum Abbatem in Synodo proclamationem fecit.

2 Existimat quidem Ughellus, hunc Joannem a Leone susceptum ipsi quondam Silvestro, ab eoque diversum esse: sed qui ab olim prædictum fecerat iniquam conventionem, in favorem Ecclesiae Sabinensis; utique ejus jam Episcopus erat, etiam ab olim; quod longius omnino tempus significat, quam annorum duorum. Porro ex dictis colligo, vel majores illos sex Episcopos, qui nunc constituunt primum ordinem Cardinalium, magis absoluto jure quam alios Suburbicarios usos fuisse, circa loca sacra suarum dioceseon et Reliquiarum translationem; vel rigorem observantiae veteris, quam formulæ in Diurno præscriptæ supponunt, languidum omnino fuisse, cum ista Joannes faceret. In eo autem quod hic sibi duxerit scrupulo, occasionem dedisse, ut eo ubi alia Reliquiæ jacuerant loco novæ substituerentur; subsocio aliquid usui ecclesiastico contrarium, cui cautum in Diurno voluerit Pontificia formula, ita permittens loco aliquo reponi corpus sanctum nuper inventam, si nullum corpus ibi constat humatum; ut supra notavi.

D

SILVESTER III
ANTIP.

ob quod castigatus eandem refert.

An ab eo distinguendus
alius Joannes Sabinensis?

E

CLI GREGORIUS VI

GREGORIUS, antea Joannes Gratianus dictus, Archipresbyter S. Joannis ad portam Latinam, imperantibus Henrico III et Constantino Monomacho, ultro cedente Benedicto, ordinatus xxiii Aprilis in Dominica, anno MCLII; sedit annum 1, menses III, dies XX; abdicavit ultro sese anno MCLIII in Sutrina Synodo, xiii Decembris: cessavit Episcopatus dies III.

Ab anno 1045
ad 46, an. 1,
m 7, d. 20.

CExpresse Auctor MS. nostri tempus definit, ut diximus, annum 1, menses III, minus dies XI: neque quod menses dissentit Desiderius in *Dialogo*, rotundo numero menses III definit, onissa scilicet restrictione. Sed quod apud eundem Desiderium legeretur, abdicatio Gregorii facta, cum annis duobus mensibus octo Sacerdotium administrasset, id propter auctoris vetustatem diu me sollicitum atque perplexum habuit: donec apud Ughellum tom. 3, col. 84 inveni ipsius Gregorii Privilegium Rolando Florentinae Canonice Præpositio indultum cum his clausulis: Scriptum per manum Joannis Scriptorii et Notarii nostri Lateranensis Palatii. Bene-valet. Datum xii Kalendarum Martii, per manus Petri Diaconi Bibliothecarii et Cancellarii sanctæ Apostolicæ Sedis, anno Pontificatus Domni Gregorii Papæ Sexti primo, Indict. xii, id est anno Christi MCLIII.

Tempus Sedis
ex Bulla probatur,non multo longius
sesqui-
anno fuisse,

2 Ex tali clausula Privilegii jam indicati tres eruuntur in rem nostram veritates. Prima quod Gregorius hic Sextum se, non septimum scripserit, quo Othonis Frisingensis vel librorum ejus infra notandus error corrigitur: Secunda, quod recte posuerim eum non III Kalendarum Januariarum, sed III Kal. Majorum auspiciatum esse Pontificatum suum: tertia, eaque præcipua, quod in *Februario* anni MCLIII adhuc ei curreret annus ejusdem Pontificatus primus: adeoque omnes pariter erravisse, qui sedisse Gregorium scripserunt annis II,

mensibus II, III vel III, et solos Hermannum Contractum et Gotfridum Viterbiensem, annum 1 recte ad scripsisse illi cum aliquot mensibus.

3 Ex horum mensium diversis numeris numerum ampliolem sumo a Martino Polono et Platina; dies autem, ab aliis omnibus prætermittos propter illius temporis confusionem, addo de novo; quia Satriam synodum non puto ad Gregorii depositionem processisse ante xiii Decembris, dicit enim Leo Ostiensis, quod hoc facto Imperator exultans, Romam cum omnibus ipsius Concilii Episcopis venit, non nisi xiii P. M. distantem, et in ecclesia B. Petri Apostoli congregato Clero populoque Romano, quid Sutrini gestum esset exposuit: de hinc de ordinando Romanæ Ecclesiae Pontifice tractari communiter cœpit. In quibus, urgente ad finem intentum Rege, non multi dies poni potuerunt; cum ad ordinationem mox Electi non fuerit Dominica expectata, sed ipsa Dominica natiuitatis die, tunc in feriam v cadente, celebrata sit Coronatio Clementis II. Quod autem addit idem Leo, hunc de gente Saxonum Episcopum Babenbergensem esse electum, eo quod Romæ non reperiretur idoneus: hoc, inquit Baronius, velamentum fuit fraudis et adinventus prætextus, quo eligeretur peregrinus: nam quis magis idoneus ipso Gregorio, quem viri sanctissimi atque doctissimi ejus temporis summis laudibus prædicarunt?

F

sed anni 1,
m 7, d. 20.

DIS-

DISSERTATIO XXI

Qua ostenditur legitimum Papam, nec ullo modo Simoniacum, fuisse Gregorium: neque potuisse deponi, nisi ultro cecisset.

Ingressus ejus ad Pontificatum talis fere indubitatus,

Verum Pontificem fuisse vix quisquam nunc dubitat: et S. Petrus Damiani, litteris gratulatoriis ad eum datis, maximam suam de ejus promotione lætitiā testatur, quia de Apostolica Sede bona semper audire avidis desiderii faucibus sitiens, largum præconii ejus poculum multis propinquantibus bibebat; sperabatque, cessante commercio perversæ negotiationis, Ordinationes Episcoporum deinceps Canonice et citra simoniam processuras. Desiderius sive Victor Papa laudat eum verbis mox referendis. Hermannus Contractus in accuratiori sui operis exemplari, e regione antiquioris editionis expresso in altera editione anni 1585, cum ad annum MXLIV scripsisset, Romani Benedictum Papam pro sceleribus suis expellunt, et quendam Silvestrum Papam cl. temere constituunt: quem tamen Benedictus Papa postmodum quorundam auxilio expellit: ipseque suæ Sedi redditus, sponte a Papatu discessit, et Gratianum nomine, Gregorium Papam cl. pro se ordinari permisit; ad annum deinde MXLVI sic scribit: Henrico Regi cum expeditione in Italiam venienti, Gratianus Papa, quem Romani expulsis prioribus statuerant, Placentiæ obvians, honorifice suscipitur: qui tamen postmodum apud Sutriam in Synodo non invitatus Pastorale officium deposuit. Pro quo Svidgerus Babenbergensis Episcopus, nimium reluctans, omnium consensu eligitur. In tempore hujus Apostolici innumerabile terræ motus et maximi in Italia sunt facti: et hoc fortassis ideo, quia idem Apostolicus non canonice subrogatus est Antecessori suo, non canonice deposito: videlicet quem nulla culpa deposuit, sed simplex humilitas ab officio cessare persuasit.

Regi et suis visus illegitimus,

2 Ast Desiderius seu Victor in Dialogis, narrato Benedicti post Silvestri expulsionem regressu; Cum, inquit, Benedictus se a Clero simul et populo propter nequitias suas contemni conspiceret, et fama eorum facinorum omnium aures impleri cerneret; tandem reperto consilio (quia voluptati deditus, ut Epicurus magis, quam ut Pontifex vivere volebat) cuidam Joanni Archiepiscopo, qui tunc in Urbe religiosior ceteris Clericis videbatur, non parva ab eo accepta pecunia (MS. nostrum in Leone IX mille libras denariorum Papiensium fuisse ait, Benno mille quingentas numerat) summum Sacerdotium relinquens tradidit: ipse vero in propriis se castellis recipiens urbe cessit. Interea Joannes, cui Gregorius nomen inditum est, cum duobus annis et octo mensibus Sacerdotium administrasset, Henricus Rex, qui tunc Germaniæ, Pannoniæ et Italiæ imperabat, ad suscipiendam de manu Pontificis Imperialem Coronam, quatenus deinceps Augustus appellari posset, Italiam ingressus, Romam adiit urbem.

a Sutrina quoque Synodo reprobatus,

3 Sed antequam Urbem ingrederetur, plurimorum Episcoporum, nec non Abbatum, Clericorum quoque ac religiosorum monachorum in Sutrina Urbe Concilio congregato, Joanne, qui Gregorius dictus est, missis ad eum Episcopis, ut de Ecclesiasticis negotiis maximeque de Romna Ecclesia, quæ tres simul tunc Pontifices habere videbatur, ipso presidente tractaretur, venire rogavit. Sed hæc de industria agebantur: jam enim dudum Regio animo insederat, ut tres illos, qui injuste Catholicam Sedem invaserant, cum consilio et auctoritate totius

Concilii juste depelleret; et unus, qui juxta Saactorum statuta Patrum Dominico gregi solícite præeset, Clero et populo eligente, ordinaretur. Prædictus igitur Pontifex, exoratus a Rege ceterisque Pontificibus, Sutrium, ubi Synodus congregata erat, allectus spe quod aliis depositis sibi soli Pontificatus confirmaretur, gratanter perrexit. Sed postquam eo ventum est, et res agitari ac discuti a Synodo cœpta est, agnoscens se non posse juste honorem tanti Sacerdotii administrare, ex Pontificalia Sella exiliens, ac semetipsum Pontificalia indumenta exuens, postulata venia, Summi Sacerdotii dignitatem deposuit.

4 Cur autem non juste? An quia consentiente et verosimiliter urgente Romano Clero, pecuniam Benedicto dederat? Bona certe fide id egit, tum ipse tum Clerus, esto Simoniam commiserit Benedictus. Videri enim iis potuit, injuria Ecclesiæ juste redimari quantovis impendio; ut cedente, qui per vim dejici non poterat, indignissimo homine, dignum illa haberet Pontificem. Quod autem aliter censuerit Synodus, solum facit, ut ingressus Gregorii in Pontificatum, principio indubitatus Romani, exteris pluribus, tanto post contrarium sentientibus, factus sit dubius, atque ipsimet etiam Gregorio: qui proinde maximam est laudem commertus ultronea cessione, per quam factum, ut omnino indubitatus susceptus sit Pontifex; etsi nonnullis (in quibus Hermannus Contractus) non satis justa fuerit visa sententia Synodi: quod enim huic defuit, supplevit consensus Gregorii, non ignoratus Hermannus.

2 Otto Frisingensis, Hermannus, usque ad annum MLIV scribente, proinde in his quæ dicta sunt potiori longe teste, junior omnis circiter centum, quia usque ad annum MXLVI suum Chronicon perduxit, prædicta omnia sic exponit lib. 6 cap. 23. Circa idem tempus pendenda confusio Ecclesiæ Dei in urbe Roma fuit: tribus ibi invasoribus, quorum unus Benedictus dicebatur, Sedem illam simul occupantibus, atque majoris miseriæ cumulum divisim eum redditibus Patriarchis, uno ad S. Petrum, altero ad S. Mariam majorem, tertio id est Benedicto in Palatio Lateranensi sedente, flagitiosam et torpem vitam (ut egomet in Urbe Romanis tradentibus audivi) duxere. Hunc miserrimum statum Ecclesiæ religiosus quidam Presbyter, Gratianus nomine, videns, zeloque pietatis matri suæ compatiendo animadvertens, præfatos viros adiit, eisque a Sede sancta cedere pecunia persuasit, Benedicto redditibus Angliæ, quia majoris videbatur auctoritatis, relictis. Ob ea cives præfatum Presbyterum, tamquam Ecclesiæ Dei liberatorem, in summum Pontificem elegerunt, eumque mutato nomine Gregorium* septimum vocarunt. Quod audiens Rex procinctum movit in Italiam. Porro Gratianus, Regi apud Sutrium occurrens, ad leniendum ipsius animum diadema pretiosum obtulisse dicitur. Quem Rex primo, ut decuit honorifice suscepit: postmodum autem collecto Episcoporum conventu, a Pontificatu pro nota Simoniacæ cedere persuasit: eique Svidgerum Babenbergensem Episcopum, qui et Clemens, consensu Romanæ Ecclesiæ substituit. Hunc Gratianum Alpes transeudentem, secutum fuisse tradunt Hildebrandum, qui postmodum summus Pontifex factus,

veluti Simoniacus, E

ipso humiliter cedente.

Frisingensis minus solida de his relatio,

F

* imo sextum.

A ob ejus amorem (quia de Catalogo Pontificum semotus fuerat) se Gregorium VII vocari voluit, et sicut in Lucano habes :

Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni :

Ita et huic Hildebrando, qui semper in ecclesiastico rigore constantissimus fuit, causa ista, in qua sententia Principis et Episcoporum prævaluit, semper displicuit.

6 *Hactenus Otto, non ex iis quæ apud cœvos scriptores legerat, sed quæ post annos centum narrantibus Romanis audiverat; proinde non existimo quod Baronius, si verba Hermanni Contracti eique cœvi Desiderii Abbatis legere majori cum attentione potuisset, prælaturus eis fuerit auctoritatem Ottonis, errorisque redarguturum eos qui ante Gregorium VI alium non agnoscunt quam Benedictum, et qui ejus Pontificatum mensibus tribus non integris interpolavit Silvestrum; Joannem autem Archipresbyterum non distinguunt ab eo, quem Benno ejusdem ævi scriptor appellat Joannem Gratianum. Hoc tamen ejus cognomen, quo solo usi sunt S. Petrus Damiani et Hermannus Contractus, occasionem quibusdam dedit confundendi eum cum Gratiano monacho, qui centum post hæc annis Bononiæ in*

B *monas erio SS. Felicis et Naboris composuit Decretum, in quo, sicut Labbæus noster habet, discordantes invicem Canones in concordiam studuit revocare ex sanctorum Patrum scriptis, Romanorum Pontificum sanctionibus et epistolis, legibus etiam secularibus non omissis, ipsum opus per Distinctiones, Causas, Quæstionesque disponens; apte omnia, nisi quod fictitias Decretales a veris nescivit distinguere, usque locum dedit in jure Canonico. Hoc tamen ex earum reprobatione nihil patitur: quia Pontifices, Gratiani istius Decretum eatenus necdum corrigentes reliquerunt omnia in eodem quo passim habebantur auctoritatis gradu.*

7 *Daturus ad xxu Mæji Vitam præfati Hildebrandi dicti in Pontificatu Gregorii VII, explicabo quomodo is ab hoc suo Decessore ex monasterio ad Clerum Romanum translatus, eundem postea deduxerit ad ipsum, in quo religiosiorem disciplinam junior hauserat, Cluniacense monasterium: ubi etiam verosimile nobis esse diximus, quod pro eodem, post substituti Clementis mortem, in Romanam Sedem restituendo sollicitus Hildebrandus, jam Prior Cluniacensis, Wormatiæ ad Cæsarem se contulerit; itaque ei et noviter electo Leoni IX notus factus, jussus sit sequi Romam, relicto*

C *Cluniaci Gregorio VI, jam iterum Joanne Gratiano: cujus ibidem paulo post sepulti miramur nullum superesse monumentum. Interim valde erravit qui Leonis istius elogium texens, quale in MS. nostro legitur; ad laudem ei tribuit, quod præfatum Gregorium, qui Archiepiscopus ecclesiæ S. Joannis portæ Latinæ fuit, et Papatum Romanum pecuniam dando (videlicet mille libras denariorum Papiensium) a Benedicto nepote Benedicti Tusculani emit, de Papatu Romano ejecit. Non enim dejectus est, sed ipse se ultro abdicavit Gregorius; et Papatum non tam emit quam redemit pecuniam dando: nec alium per Italiani de eo sensum fuisse usque ad tempus Sutrinæ Synodi, patet ex gratulatione S. Petri Damiani: qui si audivisset Simoniacæ ingressum in Sedem Romanam fuisse Gre-*

gorium, aut aliter quam per Canonicam electionem, gemisset potius quam jubilando scripsisset, Lætentur cœli, et exulset terra, et antiquum sui juris privilegium se recepisse sancta gratuletur Ecclesia. Conteratur jam mille-forme caput venenati serpentis, cesset commercium perversæ negotiationis: nullam jam monetam falsarius Simon in Ecclesia fabricet; nulla Giezi, præsentis providi doctoris absentia, furtiva dona reportet... reprimatur avaritia ad Episcopales infulas anhelantium, evertantur cathedræ columbas vendentium nummulariorum.

8 *Extra Italiam tamen alia longe fama sparsa fuerat, et hæc verosimiliter movit Brunonem Episcopum Tullensem, postea Leonem quem dixi IX, præcipue apud Henricum Regem auctoritatis, ut eunti in Italiam comes hoc faciendum suaderet, quod Sutrina Synodo convocanda propositum habuisse vidimus; idemque Bruno verosimiliter fuit caput eorum, qui negabant Populum a Gregorio juste posse retineri. Nempe sic comparatum a natura est, ut homines probi, quo longius abesse nituntur a vitio, in oppositam partem ferantur vehementius, quandoque etiam ultra æquitatis limites, tum maxime cum illi necdum definiti habentur; quemadmodum eo tempore, quo Simoniacæ pestis libere et sine fræno vagabatur per omnes conditiones ac status, nemo sollicitus fuerat anxie quærere quis vere Simoniacus esset contractus, quis non. Mihi Gregorii factum videtur et potuisse et debuisse extra culpam haberi: sic enim rem actam existimo. Videns Joannes Gordianus quod Benedictum, factationis Urbanæ et dignitatis nimium sibi gravis tæderet; eundem impulerit, ut sub pacto præsentis alicujus pecuniæ, vel certe pensionis annuæ, vel etiam utriusque, ex bonis ecclesiasticis percipiendæ, cum Romano Clero transigeret de Papatu in eorum manus consignando in ordine ad liberam Electionem: atqui ita nihil suo privatim nomine, nihil sibi egerit Joannes-Gratianus. Dixerim autem non nisi illa pactione jam constituta, electum esse eum ipsum qui tam salutaris consilii auctor fuerat: atque ita dici, quod Benedictus in Gregorium transtulerit summum Sacerdotium, et ipsum suo loco ordinari permiserit.*

9 *Quia autem mille libræ Papienses, ut MS. nostrum; aut etiam mille quingentæ, ut Benno, homini, qualis Benedictus erat, potenti et Comitis Tusculani filio, exigua fuit summa; censeo annuam fuisse, et ex proventibus Angliæ solvi decretam, uti habet idem Frisingensis. Quidquid autem tunc alii cum Henrico judicant; nunc certe, constituto liquidius Canonico jure, nemo est qui Simoniacæ arguat eum qui ex justa causa suadet resignationem Beneficii, faciendam sub pacto pensionis annuæ, ex ipsius Beneficii fructibus præstandæ, ad sustentationem ejus qui Beneficium resignat in manus Episcopi sive Ecclesiæ. Alii tamen aliter factum acceperint, et parati fuerint in Sutrina Synodo contra Gregorium judicare: contra quem nisi hoc titulo actum esset, nihil vel per umbram fuit ob quod de alio substituendo cogitaretur. Quare qui Gregorium excusare nituntur, faciundo eum diversum, a Joanne, qui a Benedicto dicebatur Pontificatum emisse, evertunt totum novæ Electionis fundamentum, ideoque non videntur audiendi.*

D
DISSERTAT.
XXL

Nec videtur
reprobandus
fuisse,

attenta æqui-
tate pensionis
Benedicto
concessæ.

F

immerito
cœvis scri-
ptoribus præ-
lata.

Non emisse
sed redemisse
Ecclesiam di-
cendus,

S. Petro Da-
miani gratu-
lante;

CLII CLEMENS II

Ab anno 1046,
ad 47, m. 9,
dies 16.

CLEMENS, natione Saxo, antea Babenbergensis Episcopus Svidigerus dictus, tempore Henrici III et Constantini Monomachi anno MCLUI [in ipso Natalis Domini die, Apostolicæ Sedi CLII ex more consecratus est: qui mox ipsa die Henricum Regem cum conjugē sua Agnete, Imperiali benedictione sublimavit] Sedit mensibus IX, diebus XII, vel XVI, obiit anno MCLUII, IX vel X Octobris, et [ad Episcopatum suum Babenbergam reportatus tumultatur]: vacavitque Sedes usque ad uni Novembris.

Tempus Sedis,

Leo Ostiensis post novem menses defunctum ait, sed ultra montes: quod alius nemo: imo Hermannus Contractus (cujus ex postertori et meliori exemplo verba transcripsimus [] inclusa) expresse dicit, Clemens qui et Svidigerus Papa, in Romanis partibus, nono mense promotionis suæ diem obiit, ad Episcopatum Babenbergam reportatus tumultatur. Prins autem sic scripserat: Clemens, qui et Svidigerus, Papa, VII Idus Octobris obiit. Ob hanc porro auctoritatem factum puta, quod (sicut ait Joannes Cygnæus, Episcopi Bambergensis Consiliarii Actuarii) Anniversarius ipsius in festo S. Dionysii (quo die quotannis ex privilegio Leonis IX Bambergensibus nundinas celebrare permissum est) sollemnis habetur. Accepi a

B

Anniversarium, 9 Octobris.

Jus Pallii ejus causa concessum Bambergensi.

Gamansio nostro ipsius Bullæ partem dignam ad memoriam Clementis Papæ huc referri, sic enim habet: Leo Episcopus, servus servorum Dei, Hartwico Babenbergensis Ecclesiæ venerabili Episcopo, perpetuam in Domino Jesu Christo salutem.... Pallium itaque ad Missarum sollemnia celebranda Fraternitati tuæ transmittimus; et quod Antecessoribus tuis nunquam ante concessum, Tibi primo concedimus, rogatu filii dilectissimi nostri Imperatoris Henrici, et pro veneratione Antecessoris nostri piæ memoriæ Domini Papæ Clementis, primum ejusdem Sedis Episcopi, ibidem in Christo quiescentis; et pro memoria Henrici Imperatoris primi, præfatæ Ecclesiæ constructoris benignissimi: quo tibi ter in anno uti permittimus, salva auctoritate Dominiæ Metropolitanæ Moguntinæ Ecclesiæ, scilicet in die sanctæ Resurrectionis, et in Natalitiis Apostolorum Petri et Pauli, et in solennitate S. Dionysii; eo quod tunc anniversarius dies celebratur Domini Papæ Clementis supra memorati: hancque diem Apostolica auctoritate statuimus celebrem esse per totum Episcopatum etc. Data.... Januarii, anno D. Leonis Papæ quarto, Indictione XV. Huc autem ratione Clementi dandi essent supra menses IX, non solum dies un (quos habent Rollevinck, Stella, et Platina) sed omnino XV. Nostrum vero MS. dies XVI habet, qui ad X Octobris pertingerent; quo etiam die obiisse legitur in hoc ejus Epitaphio. Roms in Christo Pater et Dominus D. Sviderus a Mayendorf, Saxo, 2 Episcopus Bamb. postea summus Pont. Clemens 2us dict. 9, obiit Romæ 10 Octob. Ao. 1047. Potior sine dubio auctoritas hæc esset, si antiqua et certa: sed quia nova est, non audeo contra antiquiorem antiquitatem definire quidquam, diemque indecisum relinquere malo.

sepulcrum vetus, sed Inscriptio nova.

2 Ceterum hæsisse me fateor, cum ex una parte vetus esse monumentum intelligerem, ex altera legerem Epitaphium nullis antiquitatis notis insignitum. Scripsi ergo ad R. P. Augustinum Borler, Collegii nostri Bambergensis, anno MDCLXXVIII Rectorem, ut ipsius tumuli lapidisque impositi delineationem mihi curaret. Misit ille primo quolem Pontificio suo triumpho P. Cornelius Hazart inseruit: cujus ectypon cum vidisset

dictus Pater, valde ablutens a vero (quia figurarum ductus obscuros longe abster sculptor acceperat quom erant) aliam novam accuratiorēque submisit, quam hic spectandam per omnium quatuor latera exhibeo.

Idem vero Pater per Epistolam suam insuper me docuit, tumulum quidem antiquum esse (quod ipsa ruditas sculpturæ etiam in delineatione monstrat) sed lapidem novum, prout ex Romanarum litterarum forma, eo ævo non solum apud Germanos, sed et apud Romanos exoleta, nec multo plus quam ab annis centum restitui paulatim capta cognosci potest. Recentiora etiam sunt Sviderus pro Svidigero., Bambergensis pro Babenbergensi, zifra in numeris, aliaque similia, sed imprimis familiæ additum nomen, et nescio unde sumptum, quandoquidem cognominum usus tunc vixit ullus Germanis erat in publicis scripturis; adeoque ex sola traditione haberi post tot secula potuerit, Mayendorffiam familiam ad Svidigeri Episcopi majores genus suum referre. Addebat Epistola, ex seniorum narratione haberi, hæreticos hostes, cum rerum Bambergæ potirentur, spe inveniendi thesauri alicujus, reserasse tumbam, ossa dissi-

passa

A *passé, lapidem quo clauderetur fregisse vel averisse : sed non impune ; omnes enim, qui sceleris participes fuerant, actos in rabiem esse : hoc autem secundo repositum lapidem novum ex simili marmore, sed cujus integritas atque color diversam ætatem satis indicent.*

explicatio figurarum in ea sculptarum.

3 *Dolendum profecto, quod cum isto lapide perierit vetus Epitaphium versibus fortassis circum oram descriptum ; neque ipsum dumtaxat, sed etiam effigies tanti viri, quam eidem insculptam fuisse verosimile mihi est. Placuit tamen ad aliquod jacturæ solatium, ipsius tumbæ cælaturam æri incidere, servandam memoriæ posterorum : cujus quidem latus dexterum gemina habet ex veteri ac novo Testamento victoriæ finalis Symbola, prisorum Christianorum monumentis haud inusitata; Sampsonis videlicet leonino rictu divellentis; et Mulieris Apocalypticæ Draconi fauces elidentis. Alterum latus habet tres præcipuas Pontificis ibidem conditi virtutes, Justitiam, Temperantiam, Largitatem : quibus et de dupliçi morte victoriam, in priore latere expressum retulerit, et Christum judicem meruerit invenire placatum : qui ad caput cum romphea exprimitur, terrarum orbem, vincente per crucem Agno salvatum, sinistra complexus. Ad pedes videre videor Angelicam revelationem, factam alicui Saracenorum Principi (quantum quidem ex capitis integumento colligitur) fortassis de viri ejus morte, cujus jam in cælo gloriosi meritis ac precibus movendi essent Christiani Principes, quadraginta post annos, ad Terram sanctam de manibus infidelium eruendum. Alia si cui occurrat felicior conjectura, huic ego meam libens cedam ; multoque libentius certiori explicationi, ex historicis sacris aut profanis petita. Interim quod superest mensuram*

tumbæ hujus accipe, quæ talis est, ut paulo plus quam dimidium pedem elevata a pavimento, longitudine septem cum dimidio pedes, altitudine duos cum quadrante, latitudine ternos quadrante uno minus, extremis limbis suis complectatur ; adeo ut interior cavitas corporis unius tantum, sed proceri, sit capax.

4 *Præcatus Cygneus, ait, quod Svidigerns Bambergensem Ecclesiam ab omni jugo Archiepiscopali exeruit, et multis præclaris privilegiis et immunitatibus adauxit, quorum instrumenta adhuc servari, et in Annalibus, si quis eos condat, producenda credo : alibi interim duo extant Pontificatus hujus monumenta ; unum in favorem Archiepiscopi Ravennatis apud Ughellum tom. 2. alterum continens Salernitani Episcopatus in Archiepiscopatum erectionem, apud Baronium et Binius : utrumque, teste Oldoino, aut saltem postremum, Scriptum per manus Joannis scriiniarii et Notarii sacri Lateranensis Palatii, et datum XII Kalendas Martii per manus Petri, Diaconi et Bibliothecarii et Cancellarii sanctæ Apostolicæ Sedis, anno Domini Clementis secundi Papæ primo, indictione decima quinta. Ad hujus quoque Pontificis Acta attinet, quod II Maji ante Vitam S. Wibradæ num, notavit Henschenius ex Burchardo Saugalle-
E*

Bullæ dux.

CLEMENS II.

BENEDICTUS IX ITERUM

BENEDICTUS, tercio reversus in Pontificatum, tenuit eum menses III, dies X, id est a festivitate Sanctorum quatuor Coronatorum [III Novembris Dominica die anno MCLXIII] usque ad festum S. Alexii, [XVII Julii anni MCLXIII].

Abdicat 1048.

Hæc ad verbum, præter pauca □ inclusa MS. nostrum tam accurate, ut ab Auctore ejus ævi sic esse scripta vix possis ambigere ; qui tamen alterum extremorum non computans, solum numeravit dies IX, alias X habiturus, Baronius et Ciacconius alique Benedictum hoc loco non aliter describunt, quam violentum Apostolicæ Sedis invasorem. Quod minus certum mihi videtur : aliis enim absque Imperatoris consensu nihil agere volentibus et uno circiter mense in ea contentione acto, potuit absque alia vi prævaluisse eorum factio, qui, reformationis a Gregorio et Clemente cæptæ metu, Benedictum restitutum cupiebant ; itaque is receptus fuisse ab universo Clero ; Imperatore factum saltem ad tempus, dissimulante, cum ejus causa nollet exercitum in Italiam ducere, domesticis implicatus turbis, a Theodorico Marchione sibi rebellante, et Gotifredo Lothuringiæ Ducatum armis vindicante, uti apud Hermannum Contractum videre est.

2 *Quia tamen ea factia, quæ Benedicti restitutionem evicit, Simoniacorum aut Simoniacis faventium fere fuit, nec sine largitionibus res verosimiliter peracta est ; merito non plerisque creditus fuit regressus Benedicti non fuisse legitimus. Neque velim contrarium sustinere : dico tamen posse alicui videri eum hac quoque vice, æque ac priori, verum Papam fuisse, et pro tili ab Italis habitum. Putem etiam magnam morum emendationem promississe, subeaque spe receptum a Romanis ; sed cum assuetus vitis in eadem revolveretur, excitatum zelum S. Bartholomæi Crypto-ferratensis, ut hominem Propylæum Maji.*

Ejus regressus, licet forte non violentus,

F

et improbat S. Bartholomæo Crypto-ferratæ Abbat :

manifeste Simoniacum et luxuriosum, et quem Pontificiarum curarum fastidium haud leve præferre apparerat, induceret ad aliquem respectum animæ suæ, salvandæ per dimissionem Pontificatus : sic enim in illius Vita, ad II Novembris danda, a Pancratio discipulo et Cryptæ-ferratæ Præposito scripta, legitur :

3 *Qui tunc temporis, quo scilicet egregium Bartholomæi sanctitas clarescere manifestus cepit, Apostolicæ Sedi præerat, cum juvenis esset (quod utinam Deus avertisset) voluptatibus deditus, humanæ fragilitati se dedit. Sed cum tandem ab hoc malo resipuisset, et male gestorum solutionem et veniam sibi quæreret, B. Bartholomæum sibi fore mediatorem agnovit, et intercessorem illum sibi futurum decrevit. Quapropter advocavit illum, majori qua poterat veneratione et honore : huic rem totam aperit et opportunum remedium quærit. Bartholomæus vero non est Throni celsitudinem veritus, dignitatis præstantiam respexit, neque munera et honores (quod plerique spiritualium medicorum facere solent) sed mali gravitatem : et propterea opportunam mali abscissionem illi tradens, ita inquit : Non hec tibi sacra facere, sed potius abstinere, et Deum placare quem peccando irritasti. Ille vero, neque tardans, neque procrastinans, sed quam primum deposita Sede instar privati hominis se habebat. His consonans auctor Canonis sacri, in die festo recitandi, sic ennit Ode IX, Præsident Romæ Episcopum, Pater, ut cognovisti supplantatum, sapientissimis tuis verbis*

cur creditus illegitimus ;

A induxisti, ut renuntiaret throno, et eum cum vita solitaria commutaret.

BENEDI-
CTUS IX.
rurus suam
serio peni-
tenti.

4 Veriorem sinceriolemque conversionem hæc indicunt, quam in abdicatione apponit, quo Pontificatum antea Gregorio cessit. Hæc enim ex motivo minus laudabili pro venit, quantum quidem ex Auctoribus eorum describentibus scimus. Itaque de secunda hac abdicatione poterit tota res commodius intelligi, quam secuta sit emendatio, et (quantum ex Canone apparet) etiam secessus ad solitariam vitam, in proprio aliqua juxta Cryptom-ferratam castello agendam, sub directione sancti sui præceptoris. Felix ille si in bene capto penitentia cursu perseverasset! Sed ex post secutis intelligitur, mutabilitate sibi consueta rediisse ad ingenium, martuo verasimiliter Bartholomæo, ejusque Vita jam descripta. Nam et Glaber dicit, quod, intercedente thesaurorum pecunia, primum electus extitit a Romanis: a quibus exinde frequenter ejectus ac inhoneste receptus, nulla potestate viguit: et Benno, qualiscumque fidei, hujus tamen temporis Auctor, asserit eum perturbasse, post Leonis obitum, Romanam Ecclesiam, id est post dimidium Aprilem anni MCMIII, utique regressum tentando. In hoc autem conatu infeliciter mortuum possumus credere cum Baronio, quandoquidem nulla ejus post annum prædictum mentio fuit amplius: cui vero damnationi fuerit subjectus post mortem, legi potes apud S. Petrum Damiani, et ex hoc apud Baronium aliosque.

licet postea re-
versus ad vo-
mitum,

B

3 Quod porro Benedictus non fuerit a Sede sua vio-
lenter expulsus hac vice, sed volenter cesserit; vero-
simile etiam fieri potest ex eo, quod idem dies, qui ei di-
citur nunc fuisse in Pontificatu ultimus, a Ciacconio et
aliis dicatur fuisse primus successoris, scilicet XVII Julii
idemque Dominicus: ut omnino videatur legitime ac
simul facta esse et Benedicti abdicatio et installatio
Damasii. Neque obsunt præcitata verba, quibus dici-
tur, quod Benedictus, neque tardans neque procrastinans,
quam primum deposita Sede instar privati
hominis se habebat. Intelligendum enim est quom
primum voluntatem relinquendæ Sedis indicasse Clero
populoque, sed ex hujus voluntate tandem in ea per-
stitisse, donec ab Imperatore (cujus arbitrio rem deserie
placuerat ad turbas evitandas) submitteretur alius rite
eligendus et consecrandus, quæ res capta agi verosi-
militur circo Pascha, III Aprilis celebratum (quo tem-
pore peccatores non protus desperati facilius solent ad
penitentiam commoveri) protrahi potuit usque in Ju-
lium: siquidem Imperator, post Pentecosten XXII Maji
Soloduri in Helvetia celebratum, per Fraconium
obiverat in Saxoniæ, unde ex suo comitatu misit
Episcopum Brixensem, de quo mox. Interim nulla
extant Benedicti hujus Acta, ex quibus possimus dis-
cere, quomodo sui Pontificatus tempus tunc numera-
verit.

successori per
Imperatorem
missa Papatum
consignavit.

E

CLIII DAMASUS II

An. 1048, dies
23.

DAMASUS, natione Noricus, antea Poppo Episcopus Brixinensis seu Sabionensis, im-
perantibus Henrico III et Constantino Monomacho, coronatus xvi Julii in Dominica
MCMIII; sedit dies xxiii, defunctus vii Augusti, sepultus in ecclesia S. Laurentii
extra muros: et cessavit Episcopatus usque ad xii Februarii anni MCLIX.

Missus ab Im-
peratore,

Hermannus Contractus de eo sic loquitur: Sequenti
Julio (post Junium scilicet anni MCMIII quo obierat
Hermannus Abbas Bernhardus) Poppo Brixinensis Epi-
scopus, ab Imperatore electus, Roman mittitur:
et honorifice susceptus, Apostolicæ Sedis Papa CLIII
ordinatur: sed paucis diebus exactis defunctus, et
ad S. Laurentium extra urbem sepultus est. Leo
Ostiensis similiter ait lib. 2, cap. 81, Benedictus,
itorum in Pontificatum reversus, per octo circiter
menses illum retinuit, donec ab Imperatore trans-
missus ex Germania Damasus, Brixinorum Epi-
scopus, illi in Papatu successit: qui etiam post vi-
ginti tres dies apud Preneste vita decessit. Ciac-
conius, animi causa et ad fugiendos urbanos æstus
illuc eum se contulisse hævolutur: quidni potius causa
ecclesiasticorum jurium restaurandorum; vel certe,
qui per ipsos Julii mensis calores adirectus in urbem,
mox capere habere male; judicatumque sit mutationem
aeris necessarium esse periclitanti de vita.

moritur Pre-
neste;

2 MS. nostrum in Catalogo, cum dixisset, natione
Noricus, addit, qui alio vocabulo Bagnarius dicitur;
ex quo vel alio simili textu Platina, cognomento Bag-
narium fecit. Æstimo, aliam antiquorum ita scri-
bentium mentem fuisse, et intellegi voluisse, quod qui
antiquiori voce et Italis notiori Noricus, Germanis
dicitur Bagnarius ut nunc Bavarus: sic enim idem
auctor agens de Nicolao II, fuit, inq. it natione Allo-
brogus, quod alio nomine Burgundian dicitur. Ba-
ronius ex Brixinensi, fecit Episcopum Brixensem,
quæ valde diversa sunt. Invenit etiam qui Aquileien-

an cognomento
Bagnarius?

sem Patriarcham fecerint, et hos secutus est Wigulcius
Hundius in Metropoli Salisburgensi atque Ciacconius:
sed manifestissimo errore, nato ex sola homonymia.
Nam Poppo Aquileiensis Patriarcha, quod videre est
apud Ughellum, obiit anno MCLIII, Pontificatus sui
XXIII, Aquileiæ tumultus in Patriarchali Basilica,
uti testatur Epitaphium, quod recitat idem Ughellus
eidem autem suspectus frater suus Eberardus, anno
MCLIII Romano Concilia interfuit, sub Clemente II.
Refutari porro non merentur, qui Martinum Polonium
secuti, jam dictum Clementem, et hunc Damasum
traducunt ut invasores Apostolicæ Sedis, ideoque
cita morte sublato volunt.

an antea Pa-
triarcha Aquil-
iensis?

F

3 Sunt etiam qui veneni, a Benedicto IX propi-
nati, suspicionem admiserant. Et hunc iterum Romanæ
Sedi incubisse, donec mitteretur Tullensis Episcopus
Bruno, censet Baronius. Sed cum ut nullus antiquorum
dicat, non debet ex tam levi fundamento revocari in
dubium, quod de illius penitentia ad tempus diximus
ex vita B. Bartholomæi Potuit tamen tam cita duorum
ex Germania Pontificam mors, Imperatorem, pejus
aliquid fortassis de Romanis suspicatum, lentiolem red-
didisse ad nominandum successorem, accedentibus præ-
sertim negotis aliis: atque ita res esse dilata usque ad
mensem scilicet Decembrem, et in Formatiensibus demum
Comitibus peracta. In quo sane magis festinandum
fuisse credo, si vere extitissent ex Romæ turba, quas
Benedicti regressum violentum præcedere et subsequi
oportuisset.

an Benedictus
9 iterum Sedem
invaserit?

CLIII DAMASVS II

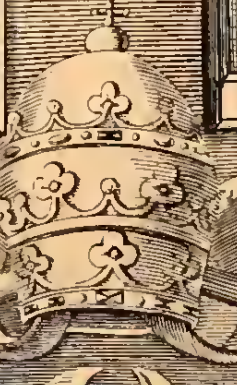
CLIV S LEO IX.

CLV VICTOR II

CLVI STEPHANVS IX

CLIV S. LEO IX

Leo natione Theotonicus, ex patre Hugone, Imperatoris Conradi consobrino, antea dictus Bruno, Tullensis Episcopus, Wormatiæ anno MCLIII Papa designatus, itumque Romæ electus liberrime anno MCLIX, ii Februarii, consecratus XII, prima Dominiica Quadragesimæ; sedit annos ii, menses ii, dies iii, obiit et colitur XIX Aprilis, MCLII: sepultus in ecclesia S. Petri: et cessavit Episcopatus usque ad XIII Aprilis anni sequentis.

Ab an. 1049 ad
1054 an. 5, m.
2, dies 3.

Ejus Electio. *Ad fabulas, quibus, annis post hæc ducentis et pluribus, Pontificiam historiam aspersit Martinus Polonus, referas licet, quod dicat Imperatorem, cum Romani ex quadam prava consuetudine petiissent ab eo Pontificem sibi dari, et nullum Theutonicorum ad hoc ut reciperet, posset inducere, Episcopum Tullensem, virum simplicem, ad hoc inclinavisse. Neque enim de alio potius videtur cogitasse Imperator quam de Brunone, tantæ nobilitatis, prudentiæ et sanctitatis viro: neque credibile est Theutonicos Episcopos omnes, cita Clementis et Damasi morte sic fuisse consternatos, ut inter eos nemo inventus fuerit, qui, si eligeretur, Romanus Pontifex fieri vellet. Quam autem arguit pravam consuetudinem, si prava fuit (quod tali rerum statu fuisse non videtur sed ad magnum Ecclesiæ commodum spectasse idcirco et Romani a Ciacconio putantur juramenta tunc obstricti fuisse, ne sine Imperatoris consensu Pontificem ordinarent) si prava iquam fuit, consuetudo non fuit; solum enim præcesserant exempla duo, ad consuetudinis appellationem nequaquam suffiruntia.*

Vita scripta,

2 Vitam scripsit Wibertus ejus Archidiaconus, quam una cum Appendice miraculorum, a corvo etiam auctore et Desideria Abbate Casinensi scriptorum, illustratam vide in nostro Aprili, cui hæc solum addo, sententiam a Leone in favorem Dominici Gradensis latam, quæ ei Primatus relinquatur supra Episcopus Istriæ et Forojuli (quom Dandulus in historia Veneta ex eaque Baronius referunt ad annum ML, Ughellus ad Synodum Vercellensem eodem anno habitam) spectare potius ad Synodum Romanam, anni MCLIII, Indictionis vi, idque ex ipsis Leonis verbis liquere. Adde etiam prædictis, quod ex supra allegata ejus Bulla in favorem Hartwici Bubenbergensis Episcopi pro Clementis decessoris memorio, data mense Januario Indictionis xv, Pontificatus anno quarto, id est anno Christi MCLII, opparent, non autem Februarium inchoari unum Pontificatus, alioqui fuisset numerandus annus quintus, si is citius cæpisset.

mors,

3 Hermannus Contractus, qui paucis solum mensibus Leoni supervixit, aut ejus Continuator usque ad annum MCLXII, ita de Leonis morte scribit: Dominus Papa, cum apud Beneventum divino intentus servitio diu demoratus, Romam ægrotans reversus esset; invalescente indies languore, glorioso exitu, cunctis prius benedicens et admonitis valedicens, sanctoque Petro peccata sua confessus, et devote se illi commendans, xii (imo xiii) Kalendas Majas obiit, et in Basilica S. Petri, juxta sepulcrum Sancti Papæ Gregorii sepultus, miraculis claruisse memoratur.

encomium ex MSS.

4 Continuator Catalogi in MS. nostro sic eum laudat. Hic a Deo Electus Pontifex, ex Tullensi Ecclesia assumptus, ad urbem devenit Romanam, secum deducens Hildebrandum, qui cum Papa Gregorio ad partes illas ierat.... Hic ejusdem Hildebrandi consilium omnia in itinere et in hac civitate fecit: cui

postea ad regendum ecclesiam S. Pauli Apostoli tradidit, pro quadam visione quam viderat: videlicet quia B. Petrum in prædicta visione hilarem videbat, Beatum quoque Paulum tristem et turbulentum erga se prospiciebat. Prædictus quoque Pontifex largus, pius, innocens, benignus, amator justitiæ, et plebis ferventissimus gubernator, divinarumque Scripturarum indeficiens perscrutator, vigiliis et orationibus semper intentus fuit. Qui etiam sua admonitione et prædicatione omnes Normannos et Francigenas [excitavit] ad destruendam eorum superbiam, qui in partibus Apuliæ commorabantur, quoniam superbia eorum in tantum excreverat, quod totam terram in suo posuerant dominio, et B. Petri Vicarii nihil ibi juris aut domini retinebant. Quadenique victoria facta et tota terra suo dominio redita, ad urbem rediens Christi Confessor, xiii Kalendas Majas migravit ad Christum.

E

5 Corvus auctor, qui morti præsens etiam miracula a se visa describit, uti eu dedimus ex variis MSS. inter extrema verba sic precatum Leonem ait: Magne Deus, humani generis redemptor, qui per Apostolos tuos Petrum et Paulum Simonis perfidiam de alto [cadere] præcepisti, invocato tuo nomine: sicut eos exaudire dignatus es, ita exaudire dignare me servum tuum: et ad te convertere Theophylactum, et Gregorium, et Petrum, qui in toto mundo Simoniacam hæresim solidaverunt; et ita fac eos cognoscere viam veritatis, ut derelinquant errorem suum, et ad te, mitissime Deus, revertantur. Cæperat ergo jam tum novas iterum res moliri Theophylactus (neque eam modeste agente eo tali deprecatione fuisset opus) et quæ perperam egerat Pontifex, eadem rursus acturus si gradum pristinum recuperasset, hanc minime vanam sollicitudinem incusserat Leoni; socios (ut videtur) pravorum consiliorum habens Gregorium et Petrum, quos crediderim et olim in Curia Benedicti IX præcipuos fuisse, omnisque Simoniacæ nominationis auctores; et a Grodru suo per Gregorium IV aut ipsum Leonem depositos, non desisse sua facta tueri, ut divino juri nequaquam adversentia.

Zelus contra Simoniacos.

F

6 Sacrum corpus primo juxta sepulcrum S. Gregorii Papæ conditum, deinde propter miracula sub proprio altari; postea, iquit Aringus lib. 2 Romæ Subterraneæ cap. 8. in Vaticanæ Basilicæ deuolutione repertum, erat miræ proceritatis, a capite nimirum ad pedes longitudine novem palmorum constans: quod quidem in novam Basilicam translatum est, et sub altari absidis, quæ ad meridiem respicit, in plumbea quadam arca, altera pariter cypressina circumdata, conditum fuit, hæc ad perennem sanetissimi viri memoriam addita inscriptione: Corpus S. Leonis Papæ Noni, virtutum et miraculorum gloria insignis, sub altari Mortuorum, sito in Basilica Vaticana, inter portas Argenteam et Ravennianam, die xi mensis et anni infrascripti, intra marmoream aream repertum; cum ea pars ecclesiæ rueret,

Translatum corpus anno 1606, 18 Januarii.

Pauli

LEO IX.

A Pauli V Pont Max, jussu in novum templum processionali pompa delatum, hac sub ara ritu solenni collocavit Evangelista Palliottus, tit. S. Laurentii in Lucina Cardinalis Cusentinus, dictæ Basilicæ Archipresbyter, anno Domini MDCUI, ejusdem Pauli Pontificatus primo, die xiiii Januarii, festo Romanæ Cathedralæ S. Petri.

Subeoductus in Bullas av-nus Incarnati-onis,

7 Mabillonus lib. 2 de re Diplomatica Cap. 24, quærens, quis Pontificum primus inceperit Bullis suis ubi notare annum Incarnationis, censet Leonem hunc IX fuisse : certe nullum Pontificum diploma sibi visum ait, ante id tempus tali calculo notatum, quod sincerum videretur, quidquid dicat Aventinus, usum illum a Paschali I deducens. Si autem verum est, Leonem eo in genere primum fuisse, id inde factum putat, quod tum ipse esset ex genere Imperatorum Germaniæ, qui annos Incarnationis usurpabant; tam Tullii fuisse Episcopus, ubique eo calculo frequenter in litteris usus tum denique Cancellarium haberet Tullensem Primicerium, eidem calculo assuetum. Sic ergo sub autographa Bulla, pro Mettensi S. Arnulphi canobio, scriptum legi testatur Mabillonus. Data v Id. Octob. per manus Udonis, Sanctæ Apostolicæ Sedis Cancellarii et Bibliothecarii et Tullensis Primicerii, anno Domini Leonis IX Papæ 1, Indict. II, anno vero Dominicæ Incarnationis MCLXIII. Ubi etiam notat tº Incarnationis, idem valere quod Nativitatis : alias enim incipientibus annum a xxii Martie præcedentis. jam numerabatur annus ML; et Indictionem non innovari mense Septembri, ut præcedentibus seculis omnibus factum fuerot (sic enim scribi debuisset Indictio III) sed una cum anno protrahi usque ad Dominicam Natalem : unde hic etiam videtur constitui posse initium Indictionum, quas vocant, Pontificalium, una cum anno Ecclesiastico incipientium, quidquid dicit Cæronius in Isagoge, asserens, in Concilio Constantiensi primum observari cœptum commune istud annorum Indictionumque initium.

et Indictio, incipientes a Natali Domini.

B idem valere quod Nativitatis : alias enim incipientibus annum a xxii Martie præcedentis. jam numerabatur annus ML; et Indictionem non innovari mense Septembri, ut præcedentibus seculis omnibus factum fuerot (sic enim scribi debuisset Indictio III) sed una cum anno protrahi usque ad Dominicam Natalem : unde hic etiam videtur constitui posse initium Indictionum, quas vocant, Pontificalium, una cum anno Ecclesiastico incipientium, quidquid dicit Cæronius in Isagoge, asserens, in Concilio Constantiensi primum observari cœptum commune istud annorum Indictionumque initium.

non autem sub Eugenio

8 At, inquit, si istæ ita se habent, et Leo IX alique post illum Incarnationis annos suis Bullis apponi faciebant; quid Paulo Middelburgio Episcopo Forosempronensi, sub initium seculi præcedentis scribenti, in mentem venit, ut lib. 13 Pauline sue cap. 6 affirmaret, presidente Eugenio IV, adhortante Blondo Foroliviensi, Pontifici Collegii a secretis Notario, in Bullis atque Rescriptis Pontificalibus annorum a Christi Incarnatione supputationem scribi primum cepisse? Movit hæc auctoritas Ciacconium in Isagoge

qui ut summum extendit eam usum etiam ad Brevia.

C sui operis, movit etiam me in Propylæo Aprilis, suspectasque fecit interpolationis omnes ante Eugenium Bullas sic notatas, quia non credebamus viro tui obrepisse, ut ut ita scriberet asseveranter, nisi ex ipsius Blaudi certissimo testimonio et habuisset. Malo tamen hæc Regulam obdicare ut falsam, quam solum abragere Mabillonus, tot autographarum Bullarum a se conspexit, nullaque ex parte suspexit testimonio moto ad aliter statuendum. Id vero eo libentius facio, quod post Aprilem eam cognoverim omnium fere nationum historicos, qui Pontificis Bullas producant integras aliquos tales habere Eugenio longe antiquiores : curam autem esset operari, nationes illas universas conspexisse in istud additamentum, sinceris alias et genuinis Privilegiis subiungendum, cum periculo eorum in suspicionem falsi inducerentur. Notatu porro dignum est, quod observavit Mabillonus; Bullas seu Constitutiones Pontificis, Bullatus sigillo Papali, quæ præferant voces in perpetuum, expressus ut plurimum Monogrammatice, collocatis inferne duabus litteris

PP hoc modo: IN. P. P. M. pro quibus seculorum posteriorum usus habet verba Ad perpetuam rei memoriam, passim subnotata inveniri anno Incarnationis; Epistolas vero, et quæcumque in forma Brevis ut loquuntur sub annulo Piscatoris expedita,

rorius eundem calculum habere. Cum autem nunc habeant eum indifferenter tam Bullæ quam Brevia, quid ni dicamus hoc esse quod Blondo suadente Eugenius induxit quodque eatenus non seaper fiebat? Certe hic Pontifex in Constitutione sua anno Dominicæ Incarnationis MCCCCXXXII, septimo Idus Junii, Pontificatus anno quinto decimo signata, quæ incipit, Sicut prudens pater familias, ejusque copiam se nactum Mabillonus ait, informans Notarios, hoc solum eis videtur inculcare, ut sint diligentes in scribendo litteras in bona forma, et virgulent, et sequantur et studeant stylum Cancellariæ antiquum et laudabilem in omnibus servare; tantum abest ut aliquid novi atque antea prorsus inusitati instituerit.

D an. 1445.

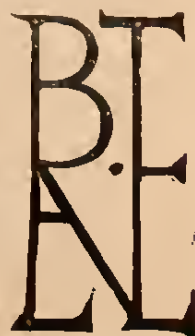
9 Fuerit porro operæ pretium videre opud Meurissium in Episcopis Mettensibus pag. 354, ipsum quod supra allegavimus Privilegium, Warino ejusque successoribus in Abbatia S. Arnulphi datum, postquam Leo Monasterium istud, rogatu præfati Abbatis Warini, in memoriam B. Joannis Evangelistæ ac prænominati S. Arnulfi Confessoris Christi, quinto Idus Octobris Christo consecraverat. Nihil istic omititur, quod ad augendam vel Abbatis dignitatem, vel loci majestatem commodumque, vel festivitatem Dedicacionis annue celebrandæ possit conducere, præter Indulgentias, quarum scilicet istiusmodi occasionibus tunc adhuc nullus usus erat. In eadem privilegio Lector inveniet initium quoddam subscribendorum Pontificiis litteris testium, quod superioribus seculis solum fiebat quando ejusmodi litteræ in Synoda Episcoporum signabantur: hoc tamen in ista Dedicacione factum est occasione soltem Synodi, paulo ante Mettis celebratæ, unde remanserant Episcopi aliquot qui subsignare etiam possent. Simili etiam occasione Romanæ alicujus Synodi, sub Benedicto VIII, possumus factum credere, ut apud Diagonum in historia Comitum Barcinonensium pag. 152 inveniat Fundatio Bisuldunensis Episcopatus, Bullata in mense Januario Indictione decimaquinta, id est anno MXXII, atque ab octo Episcopis signata VII Kalendas Februarii. Teste autem Mabillano lib. 2 cap. 20 maxime hic usus invaluit (qui etiam hodie in Bullis solenniter signatis obtinet) a Pontificatu Urbani II, ex quo tempore, quod antea non fiebat, subscribere cœpit etiam ipse Pontifex, hac formula † Ego N. Catholicæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi: tum Cardinales ex ordine sic † Ego N. Basilicæ duodecim Apostolorum Presbyter Cardinalis subscripsi, et ita consequenter alii.

Testium Bullis subscribendorum initium.

E

10 Denique notabile est, quod hic idem Pontifex, illum clausulam Benevalete, a Romanis Pontificibus usurpotam saltem a tempore Caroli Magni, in Monogrammo redegerit, prout illud exhibet Mabillonus tab. L ex autographo Remigiano ad Herimarus Abbatem, Dat. III Non. Octobr, per manus Petri Bibliothecarii ac Cancellarii Sanctæ Apostolicæ Ecclesiæ, anno Domni Leonis Noni Papa 1 Indict. III, in Septembri anni MXXXIX inchoata. Ipsos temporis illius ac Paschalis II characteres operæ pretium fuerit in prædicta Tabella contemplari: hic sigillum Leonis cum ipso monogrammate accipe, forma tamen duplo contractiori quam est in originali membrana.

F Benevalete additum signo Papali.

VICTOR.

CLV VICTOR II

VICTOR, natione Noricus, antea Gebehardus dictus, Episcopus Aistettensis, Imperatoris Henrici III consiliarius intimus et proximus consanguineus, Constantinopoli imperante Theodora Constantini Porphyrogenetæ filia, coronatus Romæ anno MLII in Cœna Domini, xiii Aprilis; sedit annos II, menses III, dies XII: obiit xxiiii Julii MLIII, in Tuscia, fortassis sepultus Florentiæ in Cathedrali: et cessavit Episcopatus dies u

Ab anno 1055
ad 57 an. 2, m
3, d. 16.

Ab invito Im-
peratore

Martinus Polonus ad alias suas fabulas adjicit de Victore, quod etiam hic timore Imperiali factus est Papa. Multum, et forte nimium dixisset, si dixisset arbitrio. Audi Leonem Ostiensem lib. 2 cap. 90. Defuncto sanctæ memoriæ Papa Leone, Hildebrandus tunc Romanæ ecclesiæ Subdiaconus, ad Imperatorem a Romanis transmissus est, ut, quoniam in Romana Ecclesia persona ad tantum officium idonea reperiri non poterat, de partibus illis, quem tamen ipse vice Cleri populique Romani in Pontificem elegisset, adduceret. Quod cum Imperator fuisset assensus, et Gebehardum Aistettensem Episcopum Hildebrandus, ex industria et consilio Romanorum, expetivisset, tristis super hoc valde Imperator effectus est: nimis enim illum carum habebat. Et cum eundem sibi omnimodis necessarium imperator assereret, et alium atque alium huic officio magis idoneum indicaret: Hildebrando tamen, ut alterum reciperet, persuaderi nullatenus potuit. Erat enim idem Episcopus, super id quod prudentia multa callebat, post Imperatorem potentior ac ditior cunctis in regno. Hunc ergo Hildebrandus, invito licet Imperatore, invito etiam eodem ipso Episcopo (propter quod otique postea dictus est monachos non amasse) Romam secum adduxit: etque Victoris nomen imponens, Romanum Papam cunctorum assensu constituit, cum jam ferme a transitu Papæ Leonis annus elaberetur. Ex quibus etiam intelligitur quæ fuerit causa tam diu vacantis Sedis, cuius partem in Tusculanorum Comitum, pro Theophylacti restitutione satagentium liberamque Electionem Romæ faciendam impedientiam, hand ægre retulerit prudens lector. Ille vero finem viventi fecit, prius forte quam Stephanus eligeretur, æternum damnandus juxta ipsiusmet revelationem a S. Petro Damiani descriptam, sicut jam supra indicavimus.

petitur et im-
petratur.

contra molli-
tiones depositi
pridem Bene-
dicti.

2 Hermannus continuator primus de Electione hæc habet MLIII. Conventus ab Imperatore Moguntiæ factus est (credo circa Nativum Domini, ex morte Regibus Germaniæ pridem usitato) in quo Gebehardus, Aistettensium Episcopus, ab Episcopis electus Romamque missus, ibique honorifice susceptus, in cœna Domini Papa ordinatus, Victoris II nomen accepit. De obitu vero Lambertus Schafnuburgensis sic loquitur ad annum MLIII, Rex natalem Domini, Januarii anni prædicti prægressum, Ratisponæ celebravit, presente adhuc Victore Papa: qui exinde, confectis mediocriter, prout tunc copia erat, regni negotiis in Italiam regressus, o Kalendas Augusti migravit ad Dominum. Chronologiam, nemini hæcans dubiam, confirmat ejusdem Papæ Privilegium, Humberto Silva Candidæ Episcopo scriptum, per manus Gregorii Notarii et Scribarii S. R. E. in mense Maji, indictione x, et datum viii Idus Maji, per manus Arribonis Diaconi anno III Domini Papæ Victoris II Indict. x, id est anno Christi MLIII.

Tempus Sedis

E

3 Leo Ostiensis lib. 3 Chronici Cassin. cap. 8 citatur a Baronia, quasi dicat defunctum Florentiæ et sepultum Victorem; nihil autem simile habet, Leo; sed hoc dicit de ejus successore Stephano; et Victoris nullum monumentum invenitur Florentiæ, memoria apud Scriptores nullo. Pro Baronii tamem opinione argumentum hand leve sumi videtur, ex præfati Leonis Ostiensis lib. 2 cap. 97 ubi dicitur, quod Bonifacius Albanensis Episcopus, festinus a Tuscia rediens, obitum Romani Pontificis, Victoris scilicet, Urbi nuntiavit; in Tuscia autem si obiit Victor, quid in Florentiæ, saltem sepultus? ubi vero potius quam in Cathedrali?

mortis et se-
pulturæ locus

F

CLVI STEPHANUS IX

STEPHANUS, Filius Gothelonis Ducis, natione Lotharingus, antea Junianus Fridericus Cardinalis S. Chrysogoni, Electus in festo S. Stephani Papæ, et postridie festo invocationis S. Stephani Protomartyris III Augusti, eodemque Dominico die, anno MLIII consecratus Pontifex, sedit menses III, dies XXVII; defunctusque Florentiæ MLIII, XXIX Martii, in ecclesia Cathedrali juxta tumbam S. Zenobii sepultus est; et post dies VI sacrilege ordinatus est Benedictus X: cessavit autem revera Episcopatus menses X dies I.

Ab anno 1057
ad 58 men. 7,
dies 27.

Occasio fe-
stivæ succes-
sionis.

Mors Henrici, Imperatoris II, Regis Germaniæ III, obita Augusto præcedenti, libertatem Romanis præbuit vacante imperio, maturandæ et suo arbitrio faciendæ

Electionis et Consecrationis: cujus modum ac tempus prolixè describit Leo Ostiensis lib. 2 cap. 97 et ex Leone Baroniis; exequiarum autem eidem a sui Or-

STEPHANUS IX.
funus Flo-
rentiæ cura-
tum a Mona-
chis:

A Ordinis monachis Florentiæ privatim curatum, inveni-
tur hujusmodi monumentum, nunc ad palatium Magni
Hetrurix Ducis translatum. D. O. M. Stephano Pa-
pæ IX olim Juniano Friderico, Gizelonis Lotharin-
giæ Ducis filio, Apostolicæ Sedis Cancellario, mo-
nacho et Abbati Casinensi, Cardinali tit. S. Chryso-
goni, Pontifici Opt. Max. Pio, Felici, sanctitate et
miraculorum gloria illustri, Gothifredus Hetrusco-
rum Dux, ut defuncto fratri domi suæ et inter pro-
prios anplexus, quas potest caritatis suæ vices
rependit, non sine lacrymis parentat. Monachi Ab-
batix Florentinæ in ædibus ad Divi Joannis Baptistæ
efferrunt, et justa solvant, in Kalendas Aprilis MLIII.
Ita Placidus Puccinelli in Chronica Abbatix Floren-
tiæ ubi credit singulariter actus exequias, quarum in
hac inscriptione mentio.

ossa inventa
an. 1357

2 Ego vero dubitare vix possum, quin hæc exequiæ,
licet a monachis curatæ, factæ sint in ecclesio Cathe-
drali tertia post xxiiii Martii die, ibique positus lapis
iste. Cum autem vetus S. Joannis Baptistæ ecclesia de-
strueretur, et nova S. Reparata quom nodie S. Mariæ
florida vocant conderetur, alio translatus lapis iste sit,
anno scilicet MCCXCII aut saltem anno MCCCLIII,
quando reserata tumba, corpus inventum est incor-
ruptum cum suis ornamentis Pontificalibus, ubi tes-
tatur in jam citato opere Placidus pag. 17. De hac
inventione Mathæus Villani, frater Joannis, plenus
tractat lib. 7 Chronicæ cap. 31; additque, repertum
esse mense Augusto, juxta altare S. Zenobii, cum
unius ex majoribus pilis jacienda essent fundamenta:
repertum autem esse in monumento proprio versus
Boream, agnitionque attestantibus litteris urnæ
insculptis ea esse Ossa Stephani Papæ IX natione
Lotaringi. Quæ reverenter collecta, conservata
fuerint apud Calonacios, donec iis fieret honorifi-
ca sepultura. Sed hæc an nunquam facta sit igno-
ratur, aut quid deinde sacris ossibus factum sit. Nam
quod hodie ostenditur Monumentum, et ipsius esse vulgo
creditur, esse D. Antonii Uesi Episcopi Florentini,
anno MCCXXI mense Julio vita functi, docuit var. Illu-
striss. Antonius Magliabechius, testante id Ueso fam-
in hæc insigne super tumulum expresso: cui tumulo per
heredem curato nullum additum inscriptionem testatur
Ughellus, unde pronius fuit circa ipsum errari. Extat
apud eundem D. Magliabechium MS. Chronica, in
qua confirmatur quod Stephanus hic ante Pontifica-
tum fuerit Beudictinus monachus et Abbas Casinensis;
expressius autem Antonius Scipio Placentinus inter
eloqui Abbatum Casinensium, quorum is fuerit xxxvii,
addit, quod a Leone IX creatus Cardinalis, eo mortuo
pileum cucullo mutaverit, et post biennium, scilicet
anno MLIII, abdicanti Prælaturam Petro susceptus,

nunc ubi sint
ignoratur.

B
C

dum confirmandus se confert Florentiam, a Victore D
non solum Abbas sed Cardinalis etiam denuo esse jussus
sit, dumque ad suos reverti festinat e Tuscia, retrac-
tum ex itinere ut Victori succederet: atque ita solum
decem mensibus decem Abbatem fuisse. Petrus Bonin-
signus, Historiæ suæ Florentinæ lib. 1 natum Bra-
mante ait, Brabantiam forte scribere voluit, quæ veteris
Lotharingiæ pars aliqua est.

3 De die mortis qui fuerit xxix Martii, nemo
dubitaret, cum ita dicat Leo Ostiensis; et eum exigit
numerus diærum xxiiii, qui apud Wernernum Rolle-
winck et in MS. nostro Stephano triumuntur supra
menses un; nisi scrupulum injicerent verba Epitaphii,
ambigua quo referenda, et prima fronte potius intelli-
genda de die solennium exequiarum, tertio ut minimum
die post mortem. Verum Ordinatio Pseudo-Papæ,
paucis post Stephani mortem diebus facta, nec tamen
citius quam v Aprilis, cogit fateri, Epitaphii auctorem
voluisse in fine, absque ullo ad priora respectu, indi-
catum verum diem mortis, non sepulturæ. Certe mira-
culorum, quibus defunctus claruit, mentio patitur, aut
etiam exigit, ut scriptura ista sculpta sit aliquandiu
post diem mortis, imo et sepulturæ: dies autem notatus
is, qui anniversarii faciendi debeat memoriam renovare; E
solebat enim eo ævo, atque etiam nunc solet, anniver-
sarium recoli ejus diei quo quis obiit, non quo sepultus
fuit. Porro miraculis brevi cessantibus, videtur etiam
cessasse apud Florentinos veneratio Stephani, eoque
factum ut non nominetur inter Sanctos Ecclesiæ Flo-
rentinæ Patronos. Ceterum non possum dissimulare
scrupulum mihi subortum circa S. Stephani Papæ
corpus, quod Trona Apuliæ urbe nuper translatum
in Hetruriam et Pisis collocatum diximus; ne scilicet
istud non sit Primi istius nominis, quod se habere adhuc
Romani credunt, sed hujus Noni. Cum enim anno pro-
ximo ab inventione prædicta, teste Scipione Anmirato,
Capitanei Florentini, ecclesiastici zeli prætextu, legem
tulissent, ut si quis aliquam publici muneris partem
gessisset qui Gibellinus fuisse probaretur, capite aut
grandi multaretur pecunia (uti multis istic nominotis
accidit, cum vel levissima accusatio sufficeret) potuerunt
in his fuisse Colonaci prædicti, et cum nuper invento
corpore, nec adhuc relato ad ecclesiam in Apuliam
aufugisse; idque cum S. Stephani Papæ dici audirent
Tranenses, coperint paulatim credere esse Primi, quem
solum ejus nominis Sanctum noverunt. Atque ita nunc
relatus Florentiam Nonus, sub alieno nominis numero
recuperaverit cultum, in Hetruria amissum sub numero
proprio: quod divinæ dispensationis opus profecto cen-
seri posset, nec minori felicitati imputandum, quam si
Stephani vere Primi corpus istud esset. Sed hæc ulte-
riori discussioni relinquo, nihil asserens. F

Anniversa-
rium 29 Mar-
tii.

DISSERTATIO XXII

De Legatione Stephani ad Imperatricem, et reconciliatione Mediolanensis Ecclesiæ
schismaticæ ei tributa.

Legatio ad
Imperatricem
missa,

Priusquam Florentiam proficisceretur Pontifex,
per quodam imminenti sibi mortis præsigio,
congregatis intra ecclesiam Episcopis civi-
busque Romanis, Clero et populo, hoc sub
districti anathematis excommunicatione statuerat,
ut si enim de hoc seculo migrare contingeret, ante-
quam Ildebrandus Romanæ Ecclesiæ Subdiaconus,
qui enim compuni omnium consensu antebatur,
ab Imperatrice rediret, Papam nullus eligeret, sed
Sedes Apostolica usque ad illius reditum intacta
vacaret. Ita Petrus Damiani, ad Henricum Episco-
pum Ravennatem scribens de schismatica successoris
electione. Legationis mittendæ ad Agnetem, Henrici

tertiū viduam, quarti matrem, cousam Cardinalis Ba-
ronius num. 17 hanc assignat, quod jugi ægritudine
confectus ac moribundus Pontifex, sciret haud
posse diu vivere; post mortem autem suam Eccle-
siæ Romanæ optavit esse consultum, mittendo Hil-
debrandum. Non defuit Baronia argumentum in quo
hanc suam conjecturam fundoret: dicit enim Leo
Ostiensis lib. cap. 95, quod Stephanus, post quatuor
menses quam in Augusto anni MLIII Cusini fuerat,
id est circa initium anni MLIII, gravi languore de-
tentus et ad extrema fere deductus, potestatem fe-
cerit Casinensibus Abbatis eligendi.

non a mori-
bundo,

2 Sed contra conjecturam illam idem Ostiensis mox
facit,

A *facit, cap. 99 laud obscure indicans, quod idem Stephanus, post suum istum morbum, et post tam præsens periculum vitæ restitutus fuerit integræ sanitati. Narrat enim, quomodo Florentiam sit profectus, eo quod disponebat fratri suo Duci Gotifredo apud Tusciam in colloquium jungi, eique, ut ferebatur, Imperialem coronam largiri; demum vero ad Normannos Italia expellendos, qui maximo illi odio erant, una cum illo reverti: eumque in finem mandarat Præposito Casinensi, ut omnem Ecclesiæ ejus loci thesaurum, in auro duntaxat atque argento, festinanter sibi et quam posset latenter per seipsum deferret, multo potiora in brevi se retransmissurum promittens. Non sunt hæc hominis moribundi consilia: qui licet thesaurum mox intactum remisit, divinitus terrefactus priusquam Roma excederet, dehinc tamen in Tusciam properans, non multo post subito languore depressus, Dei judicio apud urbem Florentiam obiit. Ecce ut hic non jugi ægrotudine, sed subito languore, correptum extinctumque dicat Ostiensis, Dei autem judicio, quia thesaurum S. Benedicti vel cogitaverit ad usus profanos transferre, licet alias vir Sanctus; et ad cujus sacratissimum corpus, meritis ejus intervenientibus, plurima Christus signa ostendit.*

B *3 Non igitur, ad decernendam totius Ecclesiæ nomine et voluntate legationem istiusmodi, Pontificem movit præsayio proximæ suæ mortis. Adde quod nec voluntas efficiendi, ut quieti futuræ post eam Electionis libertatique consulatur. Non certe hanc probat missa post mortem ejus altera legatio, qua, ut Lambertus Schaffnaburgensis ait, Romani Principes ad Regem miserunt satisfactionem, se scilicet fidem, quam patri dixissent, circa Pontificum Electionem consecrationemque, filio quoad possent servaturos; eo autem animo vacanti Romanæ Ecclesiæ Pontificem usque ad id tempus non subrogasse, sed ejus magis super hoc expectare sententiam; orantes sedulo, ut quem ipse velit, transmittat: nihil ejus ordinationi obstare, si quis non per legitimæ ordinationis ostium, sed aliunde, ascendisset in ovile ovium. Quibus verbis Benedictum invasorem Sedis Apostolicæ notantes, verosimile quidem nobis faciunt, ejusmodi satisfactionem respondere querelæ, de Stephano citra recursum ad Regiam consecrato, quod suum filique contemptum Imperatrix vidua interpretata fuerit: sed ex nullo capite apparet quod ea querela Romam allata fuerit vivente Stephano; multo minus quod hic voluerit, nascituris a regia indignatione incommodis occurrere mittendo Hildebrandum: et futuræ Electionis arbitrium offerre mulieri pueroque.*

C *4 Econtra jam vidimus longe alia consilia Stephanum agitasse animo, quando statim post missum Hildebrandum Tusiam petiit. Nec vero erat quod amicum ullum factum responsurumve ob iis expectaret quorum consiliarii Henricum Imperatorem defunctum tanta inflammaverat odio contra ejus fratrem Gotifredum, ducta in uxorem Beatrice Tusciæ Comitissa jam tata Italia præcipuum effectum, ut nimium ejus invidiosamque potentiam modis omnibus subversam valeus, etiam fratrem S. R. E. Cancellarium et Archidiaconum, postea Stephanum Papam, a Victore Papa tradi sibi in mortem petierit, quom ille ægre evadere tunc potuit factus Casini monachus. Proinde credibile sit, nihil gravius sensit Agnetem, quam quod is potissimum fuisset factus Papa, quem illa familiæ Cæsareæ credebat offensissimum. Stephanus e contra, quanto minus sibi a Regiis metuebat, fraterna fretus potentia; quantoque liberior erat ab onere, quo illis obstringebantur, quotquot Romanum Pontificatum illorum favori retulerant acceptum; tanto etiam credi potest fidentius liberiusque Ecclesiæ juratuenda suscepisse, verumque esse quod in elogio ejus in MS. nostro solum præcipuumque notatur, quia primus*

propter Investituram cœpit declarare hæreticum Imperatorem Henricum.

D *5 Hoc ergo cum Romæ in Suffraganeorum Episcoporum Cardinaliumque conventu mature discussum, et firmiter constitutum haberetur; crediderim præcipuum Legationis prædictæ argumentum fuisse Investituræ ut harum usurpatum jus cum hæresi conjunctum esse declararet Hildebrandus; denuntiaretque imperatrici, quod filius ejus nunquam esset a Papa suscepturus coronam Imperialem, nisi ei juri renuntiaret ipsa ejus nomine. Quin imo præsentens eo non cessuros Germanos, Regis sui pupillarem ætatem excusaturos, cogitavit de Imperio transferendo in fratrem, cujus potentia nunc contra Normannos, deinde contra Teutoncos uteretur, si pertinaciter recusatâ Investiturarum dimissione, coronam vellent vi extorquere. Cum ergo res tanta ageretur (quæ tamen tota posset evanescere, si eo qui cœperat Pontificer moriente, sufficeretur aliquis, animo minus forti constantique præditus) magnæ fuit prudentiæ Legati reditum expectandum decernere, neve ante eum ad Electionem procederetur: ut ex responso quod is afferret, sumi possent consilia certiora. Quod autem putas retulisse Hildebrandum, nisi querelas adversum Cardinales S. R. Ecclesiæ et civitatis Principes, non sine*

E *6 Addit ad Stephani Commendationem Stella, quod statim ubi Pontificatum iniiit, curavit ut Mediolanensium Ecclesia, quæ a Romana ducentis ferme annis se subtraxerat, prima inter alias eam majorem superioremque cognosceret: quæ etiam nunc usque maxima cum obedientia perseverat. Sed errat non solum cum Mediolanensem id ait fecisse primam, quod certissimum est ab omnibus in Occidente Ecclesiis semper factum fuisse, si paucas excipias, quæ sese ad modicum tempus subtraxerunt temporibus variis: verum etiam quia id quod ab aliquo antiquiori scriptore, commodiori verosimiliter phrasi, scriptum repererat de Joanne XIX applicavit Stephano IX. Etenim sub illo Mediolanensem ecclesiam tenuit Haribertus seu Aribertus, vir omnino sanctissimus, consecratus anno MXXIII et mortuus anno MXXIV; cujus corpus post decem menses integrum, cum summo vigore, ferulam dextra portante, oculis apertis, videntibus universis repertum fuit: et cujus effigies parva et antiqua ex ære ducta, ad pedis posita imaginis Salvatoris cruci affixi, inter utriusque pedis clavos, representatur ab Ughello Tom. 4 col. 146 amicta Pallio Archiepiscopali. Hoc autem mihi argumento est, primum hanc fuisse, qui usum petendi Roma Pallii, in signum subjectionis, per annos fere ducentos prætermisum, renovavit anno X Episcopatus sui, Christi MXXU.*

F *7 Etenim rebellionis istius auctorem Sigonius, Blondus, Ripamontius aliique faciunt Engelbertum, anno DCCCXXVII creatum Archiepiscopum mense Junii, quando XXIII Augusti obiit Eugenius II, et quando post Valentianum, unius solum mensis Pontificem, successit Gregorius IV, perpetuum fere adversarium passus est Lotharium, Lombardiæ et Italiæ Regem propterea quod ejus patri Ludovico Pio, contra rebelles filios impense faveret. Huc erga fiduciam neglexerit Pallium petere a Romano Pontifice Engelbertus, primum Imperatoris Patris, deinde Regis filii auctoritate suffultus, injuriam dissimulante Gregorio, ne Lotharium gravius irritaret. Cumque ea pernicacia longo viginti octo annorum quibus præfuit tractu, velut in jus præscriptum transisset; videtur successores Episcopi simili modo potius abstinnisse a Pallio, quam*

DISSE-

TAT. XXII

abrogatasque volebat.

Subjecto Mediolanensis Ecclesiæ huic Papæ trib ut a

videtur pertinere ad tempus Joannis 19;

F

quando Pallium, quod Engelbertus petere neglexerat,

illud

DISSER-
TAT. XXII.
post an. 900
iterum petit
Heribertus.

A illud cum subjectionis professione peterent. Nec enim verosimile mihi est eos usos esse auctoritate propria : hæc enim manifestior fuisset culpa, quam potuisset a Romanis Pontificibus tacite ferri. Canatur quidem Puricellus ejusmodi defectionem Angelberti totque successorum explodere ut commentitium : sed ejus rationes aliud non evincunt quam eam non fuisse positivam, ut aiunt, quæ vere schismaticos constitueret ; sed mere negativam, sitam in

omissione nuda petendi Pallii : et hæc ipsa post annos circiter ducentos correctæ ab Heriberto, pertransiit obedientiæ Mediolani, saltem quoad eum populi partem, quæ in fide et unione Romana constans permansit post Heriberti mortem, contra Simoniacos quosdam, subinde intrusus ab Henrico Rege, ne deinde Imperatore schismatico, per quos in ipsa Mediolanensi Ecclesia factum est schisma.

BENEDICTUS X PSEUDOPAPA

Ab anno 1058
ad 19 men. 9,
dies 20

BENEDICTUS, natione Romanus, ex patre Guidone, antea Joannes Episcopus Veliter-
Buenensis, regnante Henrico IV, Isaacio Commeno imperante ab Archipresbytero Ostiensi sacrilege coronatus, u Aprilis in Dominica Passionis, anno MLIII, sedi menses IX, dies XX; depositus XXII Januarii, anno MLIX, et impetrata præsumptionis venia jussus est apud S. Mariam Majorem manere, Sacerdotali privatus officio, Mincius exinde cognominatus.

Videndus Leo Ostiensis lib. 2 cap. 101 et lib. 3 cap. 13, ex eoque rem gestam transcribens Baronius : quibus prætermisiss, noto tempus usurpata Sedis, sic ut descripsi, definitum reperiri in MS. nostro, eoque nos a primopost Stephani obitum Dominica deducti ad XXII Januarii : quo Sutrii in Synodo ad id collecta Benedictus illegitimus declaratus sit, Nicolaos ad Pontificatum Electus. Et quidem, statim ab auditu Romæ Stephani morte, promotum esse qualitercumque Benedictum, patet ex eo, quod monachi, qui priorem fuerant Florentiam comitati, hoc defuncto et tumulto ibidem, redituri Cassinum, per Romanam ingredi formidarent, utique propter famam promoti jam Benedicti : et aditentibus ac deducentibus Florentinensibus per Marchias revertendo, ut dicit Leo cap. 100 lib. 2, juxta ejusdem lib. 3 cap. 9, appulerint Cassinum, ipso die quo istuc pervenit nuntius Desiderii Abbatibus, Constantinopolim legati, significans eum tempore prohibito apud Barium morari : ad quem proude missi de communi consilio nuntii, ipso Palmarum Dominico, id est XII Aprilis, circa vesperam advennerunt Barium ; ubi jam stabat in prociectu Desiderius, asserentes detonctum Apostolicum, seque ad revocandum illam festinanter transmissos ab universis Fratribus.

2 Cæterus uti videtur auctor, continuans, Pontificum Vitæ in MS. nostro, de Benedicto sic loquitur. Hic expulsus et depositus fuit ab Archidiacono, qui vocabatur Hildebrandus, de Papatu suo : quoniam eo tempore, quo Stephanus prædictus Papa migravit ad Christum, Romæ non erat, sed ipse extra urbem ierat, præcepto Episcoporum et Cardinalium ; omnes ei dantes pacem et fidem, quod si Papa, adtequam ipse rediret, ex hac loco subtractos esset, ipsi nullo modo de Electione intrmitterent, donec ipse ad Urbem remeasset. Cum vero in partibus Tusciæ apud Florentiam esset, adivit de morte Papæ, secumque deduxit ejusdem civitatis Episcopum qui vocabatur Gerardus. Regressus itaque Romanam invenit sicut sibi relatum fuerat, cœpitque querere ab Episcopis et Cardinalibus, si bene promissionem quam fecerant observassent. Quidam se non defendentes dicebant : Non bene factum est ; et nostro consilio, quod factum est, non fecerunt : quidam vero quod fecerant defendebant, quoniam bonus, sapiens, humilis, castus, benignus, et quidquid boni in aliquo reperitur monstratur in illo : et ideo quod fecimus bene credimus fecisse. Sic denique contentione inter illos dia persistente, nullo modo animum Archidiaconi

ad hoc quod fecerant, propter sacramentum, flectere quiverant : sed quando major pars Clericorum et laicorum cum Archidiacono erat, deposuerunt, et egerunt prædictum Benedictum de Papatu suo, et elegerunt Papam Gerardum Florentinam Episcopum, cui imposuerunt nomen Nicolaus.

3 Hunc porro sic leviter nominatum transiliens nostet Auctor, velut intrusum ; solo spatio temporis quo in Papatu vixit definito, progreditur ad Alexandrum II Nicolaus successorem ; hoc ipso et studiosa veritatis obumbratione satis indicans, se ex eorum parte stetitisse, qui Benedictum susceperat, et velut legitimum tutati erant. Etenim constat ex S. Petro Damiani, qui sacrilegæ Ordinationi suam Portuensis Episcopi officium negarat, imo a suo Presbytero ordinatum cum adhærentibus omnibus excommunicatum declararat ; quod Joannes iste, Cardinalibus Episcopis reclamantibus, obsistentibus, et terribiliter anathematizantibus nocturno tempore cum armatorum turbis undique tamultoantibus inthronizatus est. . . . ita stolidos, deses, ac nollios ingenii, quod credi potuerit nescisse pro se pervadi Petri venerabilis arcam, indeque acceptam pecuniam per regiones, andronas vel angiportus in populom erogari, ad eum in obedientia Benedicti retinendum. Constat ex eodem, ordinatorem Benedicti, non solum hominem fuisse indoctum, sed qui subiecti sui Episcopi privilegium usurpavit, juxta Canones a gradu Presbyterii deponendum. Constat denique Episcopos et Cardinales plerisque ab urbe in diversa fugisse celebrandi Paschatis causa ; deinde convocatos ab Hildebrando Senas convenisse, ad faciendam Electionem Canonice, quam Henrico Regi confirmandam offerrent. Præterea, non est credibile. Hildebrandum tuæ primum cognovisse de Pontificis morte, cum apud Florentiam fuit, aut intellecta Benedicti intrusione mox Romanam advolasse cum Gerardo.

4 Quid ergo ? Cum Cardinalibus Romæ degentibus per epistolas missosque occultos egit Hildebrandus, donec tandem plerisque in suas partes prudenter inductis, aditente potissimum S. Petro Damiani, et adjuvante comminatoria Regis Henrici epistola, convennerunt Senas, ubi conspirantibus in Gerardum suffragis, expedita in Germaniam est legatio excusatoria, de qua supra egimus ex Schaffnaburgensi ; qua accepta, et habita cum Primoribus deliberatione, Rex Gerardum, Florentinum Episcopum, in quem et Romanorum et Teutonicorum studia censerant, Pontificem designat, Romanque per Godefridum Marchionem transmittit. Ita Benedicto, qui sine Regis et Principum

Cardinalibus
Senas evocatis ;

cum consensu
Regis

contra fidem
discedenti Hildebrando
debrandam :

qui ideo curavit eligendum
Nicolaum

A cipium jura Sacerdotum usurpaverat, reprobato, Gerardus, qui et Nicolaus, Pontificatum obtinuit. *Hæc Lambertus, non obscure significans, per Stephani mortem majorem ex parte sopitas fuisse controversias, quæ inter Romanam Regiamque Curiam vertebantur; cum illinc cura amolendi schismatis, inde pupillaris setos Regis suaderent pacem utrimque servandam, admissa etiam in eam Gothefrido Duce, jam potentiore, quam ut contra prevalere se posse sperarent Regi: nam et hunc reconciliatum fuisse persuadet cura instituendi Pontificis eadem demandata. Eodem fere modo quo Lambertus, narrans rem gestam Leo Ostiensis, ait lib. 3 cap. 13, quod Hildebrandus, ab Imperatrice reversus, eum invasam a pessimis hominibus Ecclesiam comperisset, Florentiæ substitit; suisque litteris super hoc Romanorum meliores conveniens, eorumque ad omnia consensum recipiens, mox admittente Gotfrido Duce, Gerardum Florentinum Episcopum in Papam elegit, simulque eum ipso et Duce Romam mense Januario venit, ubi præfatus Electus a Romano Clero et populo Apostolica Sede iethronizatus et Nicolai nomen adeptus est.*

B 3 Nicolaus Aragonensis Cardinalis apud Baronium, in gestis Pontificum a se collectis; Celebrata, inquit, in pace Electione Senis die forsitan 1x Maji quando S. Nicolai Barium in Apuliam translatio recolitur (nam ab hoc eventu factum credo, ut Nicolai nomen Electus optaverit) et assensu Regis a lato circa autumnum (hoc enim suadet ratio temporis et nuntiorum utroque missorum moræ) dictus Pontifex cum Archidiacono et Cardinalibus consilium habuit, ut pro causa jam dicti Velitrensis intrusi apud Sutrium Synodum celebraret, ad quam non solum Episcopos Tusciæ et Lombardiæ, sed et Magnum Gotfridum et Guibertum Cancellarium convocare deberet. Quod absque dilatione factum est. Prædictus autem Mincius, ubi Nicolaum Papam, cum Personis quæ apud Sutrium convenerant, in Synodo residere cognovit; Sedem, quam invaserat, conscientia remordente, reliquit (puta xxii Januarii in Dominica, quo magis

publica et ad scandalum remedium notior esset cessio) et in domum propriam remeavit. Quod factum postquam Nicolaus Pontifex rei veritate cognovit, consilio cum Fratribus habito ad Urbem una cum eis, non cum potentia, sed tanquam bonus et humilis Pastor accessit. Unde auctore Domino factum est, quod a populo et Clero digno honore susceptus, juxta consuetum ordinem a Cardinalibus in Sede Apostolica positus est. Transactis autem paucis diebus, memoratus Mincius ad præsentiam Nicolai Papæ veniam petiturus accessit, et ad ejus vestigium procidens, violentiam se fuisse perpessum asseruit, sed invasionis crimen et perjurii reatum non negavit. Ex propria igitur confessione digna factis recipiens, Episcopalis et Sacerdotalis officii depositionem incurrere meruit.

6 Quoniam autem ad S. Mariæ Majoris Basilicam, quæ ex quinque patriarchalibus Romæ ecclesiis una est, permissus fuit habitare Benedictus iste X (ubi et sepultum jacere in terra inter altaria Præsæpis et D. Hieronymi, testatur ex veteri MS. Siretius Cardinalis, apud Paulum de Angelis in istius Basilicæ descriptione pag. 157) hinc fortasse natum est, ut cum in ore vulgi versaretur aliquid de tribus qui simul titulum Pontificis hac ævo gerebant, scilicet Benedicto IX, Silvestro II et Gregorio VI, dictus fuerit eorum unus suum ibi habuisse Patriarchium, prout post centum annos audivit narrari Ottho Frisingensis. Vulgus enim facillime confundit nomina, et cum nominibus tempora. Istum porro de Benedicto X locum Nicolai Aragonensis in quo Gerardus, etiam ante suam ordinationem eandem vocatur Nicolaus Papa et Pontifex per prolepsin haud inusitatam scriptoribus, integrum hic placuit transcribere ex Baronio, ut specimen præberem auctoris sane accurati, et cævorum scriptorum monumenta verosimiliter secuti, cujus opus integrum Romæ in Vaticana extat bibliotheca. Floruit autem seculo xii ultra medietatem profecto sub annum mcccclii ex Ordine Prædicatorum et Provincialatu Aragoniæ ad Cardinalatum assumptus, a quo ad xxii Maji dabimus Acta S. Gregorii VII.

D
BENEDICTUS X.

et ad S. Mariam majorem manere permissus.

E

CLVII NICOLAUS II

C NICOLAUS, natione Burgundus, antea Gerardus Episcopus Florentinus, Electus Senis, Isaacio Comneno imperante et regnante Henrico IV atque hoc annuente Pontifex declaratus 1x Decembris mliii; Romæ deinde inthronizatus, xxii Januarii anno mlix, in Dominica; sedit annos ii, menses iii, dies xxii; defunctus Florentiæ xxiiii Junii mlii, et sepultus ibidem in ecclesia S. Reparata: cessavit autem Episcopatus menses iii, dies u.

Ab. an. 1059
ad 61 an. 2 m.
4, d. 26.

F

Spatium Pontificatus definitum cum respectu ad diem Coronationis seu Inthronizationis Romæ factæ, ipsiusmet Nicolai stylum in hoc secutus, prout infra apparebit: eos autem qui propter annos duos et semis, quos in Pontificatu peractis a Nicolao scribit Leo Ostiensis lib. cap. 20, numerant annos ii menses iii, dies xii uti faciunt Auctor MS. nostri et Rolfevink (quibus accenseri passent Stella et Platina, correcto errore quo annos tres pro duobus scripserunt) credo sic loqui cum respectu ad diem, quo suæ electionis confirmatione accepta a Rege, capiti Pontificale munus exercere, Italiæ Lombardiæque Episcopus convocando ad Synodum, quem diem videtur posse statuere 1x Decembris mliii, ita ut mortuus fuerit xxii Junii. Hunc eundem diem, non sua propria, sed antiqua vetusti auctoris phrasi indicat in Episcopis Florentinis Ughellus, dicens cal. 93, quod Gerardus, tam etsi ad summum Propylæum Maji

Pontificatum, ascendisset, dum tamen vixit Ecclesiam Florentinam gubernare perrexit; decessit vero Florentiæ, se convulvente Junio die vii, anno mlii.

2 Ubi nota stylum Notarialem Hetruscorum, menses bifarium dividendum, sic ut primi quindecim dies numerentur ab initio mensis; quem vocant intrantis; alii retrayado ordine a fine mensis quem vacant ex-untis, sive ut hic scribitur se convolventis: convolvitur enim quodammodo mensis, dum numerandi initium sumitur a fine, sive ut die trigessimus mensis sit primus ex-untis seu convolventis se mensis, vigesimus nonus secundus et sic consequenter. Utinam Ughellus, ut alibi solet, ita quoque notitiæ istius auctorem nominasset. Interim habemus eidem sententiæ faventem Baronium, cum meseo Junii in fine ipsius obuisse Nicolaum scribit

convulvente se mense die 7.

3 Diximus supra, Synodum Sutrii videri collectam adulta Januario, ad ejusque samam motum Pseudopapam seipsam

et auxilio Gotfridi Ducis coronandum,

utro cedente Benedicto,

Tempus Sedis vixit definitum ex vario respectu.

Obiit die 25 Junii,

A seipsum obdixisse xxiiu Januarii : ut autem ex Italin Lombardique justus Episcoporum numerus conveniret, uno ut minimum mense præcessisse debuit Synodi iudicio : neque hæc facta præsumi debet nisi post allatum ab aula consensum Regis. Merito erga censui videri huic allatum x Decembris, ut ab eo potuerint scriptores præfati annos ii, men. vi, dies xvi numerasse. Nos tamen eas non sequimur, certi quod ipse Nicolaus annos Pontificatus sui solum cæperit numerare a die sua Inthronizationis Romæ xxxi Januarii. Etenim habemus apud Baronium et Ughellum privilegium, monasteria S. Felicitatis datum Florentiæ vi Idus Januarii anno ab Incarnatione D. N. Jesu Christi mclviii (ex stylo scilicet Florentino quo annus ultra Januarii protenditur usque xxii Martii) per manus Humberti, Sanctæ Ecclesiæ Silvæ-candidæ Episcopi et Apostolicæ Sedis Bibliothecarii, anno primo Domini Papæ Nicolai II Indictione decimatertia, qui fuit vulgaris æræ mclx, quando si die vii Januarii numerabatur annus primus, consequens fit, ejus initium non posse haberi ante ix Januarii præcedentis.

NICOLAUS II
exorsus Pontificatum numerare non a 10 Decembris, sed a 26 Januarii,

ut probat Bulla anno 1060, 8 Jan. data

Jus Electionis restrictum ad Cardinales,

4 Putat vir eruditus, occasione Electionis hujus a solis Cardinalibus factæ Senis, abrogatum fuisse jus quod Clero Populoque Romano universim eatenus fuerat ad illum concurrendi et suffragia conferendi, eamque potestatem sic contractam deinceps remansisse confirmantibus id postea et in perpetuum valere jubentibus, Alexandro III, Gregorio X, et Clemente V. Quomodaigitur in Chronio Casinen. 3 lib. 13 dicitur, quod Hildebrandus reversus ab Imperatrice, cum comperisset invasam a pessimis hominibus Ecclesiam, Florentiæ substitit; suisque litteris super hoc Romanorum meliores conveniens, eorumque ad omnia consensum recipiens, mox annitente Gutfredo Duce, Gerardum Florentinum Episcopum in Romanum Papam elegit, simulque cum ipso et Duce Romam mense Januario venit; ubi præfatus Electus a Romano Clero et Populo Apostolica Sede inthronizatus est? Nunquid vero jus Cleri et Populi adhuc integrum exprimitur etiam clarus ab ejusdem Chronici auctore Petro Casinensi lib. 4 cap. 2, ubi dicitur quod Episcopi, dispersi post Victoris III mortem, tandem rursus undique coadunari, miserunt litteras Romanis Clericis et Laicis S. Petri fidelibus, ut quotquot ex eis possent prima hebdomade Quadragesimæ Ter-

sic tamen ut ea esset consensu populi firmata :

racinam venirent; quotquot vero non possent, assensum suum in persona quam ipsi concordati voto eligerent, propriis litteris repræsentarent? Respondere videtur Angelus de Nuce, in Notis ad hunc ultimum locum, id ideo factum, quia periculum schismatis suberat; et ideo hoc ultimo casu scriptum similiter fuisse universis circumquaque per Campaniam, Principatum atque Apuliam manentibus Episcopis atque Abbatibus, quos tale jus habuisse nemo dixerit. Quod autem ad Cardinales solos (quorum etiam aliqui tunc fuerint minorum Ordinum, cum nunc ut minimum sint Diaconi) quod, inquam, ad Cardinales pertinuerit Electio hoc tempore, ad Populum nuda Electi approbatio, probat Decretum de Electo Gregorio VII conceptum hoc modo: Nos sanctæ Romanæ Catholicæ et Apostolicæ Ecclesiæ Cardinales, Clerici, Acolythi, Subdiaconi, Presbyteri, præsentibus venerabilibus Episcopis, Abbatibus, Clericis et Monachis consentientibus eligimus etc. Sed et ab hoc jure Clerus Cardinalibus inferior, Populusque deinde exclusus fuit, occasione suæ contra Innocentium II contumaciæ, in Electione Cælestini II; sed rursus admissus, si non in Electione mox secuti Luci II, saltem in proxima Eugenii III; nam et huic Otho Frisingensis Comuni voto Cleri et Populi Electum ait. Quid autem postea Alexander III in contrarium statuerit, velle ipsi ejus verbis discere. Certum tamen esse puta, quod circa hoc tempus vel paulo post desierit omnino Clerus inferior Populusque audiri: nam qui postea nominantur Gregorius X et Clemens V, non tam ordinasse videntur ut soli eligerent Cardinales, quam supposuisse id juris ipsis solis esse, quando ordinarunt leges Conclavis, in qua illi soli ad Electionem faciendam clauderentur.

sed et hoc paulatim et ablatum est.

5 Vacantis Sedis tempus, post mortem Nicolai, explicans Leo Ostensis lib. 3 cap. 21 post circiter menses creatum Successorem ait In hoc autem secutus est S. Petrum Damiani, asserentem, tres plus minus menses intercurrisse, ex quo sanctæ memoriæ Papa Nicolaus occubuit, usque ad Kalendas Octobris, cum iste successit. Causam moræ, et necessitatem Ordinationis, cum ea protraheretur, absque Regis consensu faciendæ, legere quilibet apud Baronium poterit ex S. Petro Damiani et aliis.

Interpontificium trimestre.

CLVIII ALEXANDER II

C

F

Ab an. 1061 ad 73 an ii m. 6, d. 22.

ALEXANDER, natione Mediolanensis, ex patre Anselmo, dictus ipse Anselmus et Lucensis Episcopus, in Sede S. Petri coronatus in Dominica, xxx Septembris mclxi, regnante Henrico IV, Constantino Duce imperante, sedit annos xi, menses vi, dies xxii; defunctus anno mclxxiii, xx Aprilis; sepultus xxii ejusdem in ecclesia B. Petri Apostoli: et cessavit Episcopatus menses ii, dies viii.

Ratio temporis,

Catalogi, passim metientes tempus vacationis a morte decessoris ad Electionem successoris, plerumque hoc loco tres dies numerant, sed comprehenso utroque extremo: nam ex Decreto, quo Electus successor Gregorius VII declinatur ipse xxii Aprilis, constat eum fuisse diem tertium a morte Alexandri; et ex ejusdem Gregorii, dum solum Electus esset, Epistola ad Guilielmum Papiensem Episcopum, datæ iii Kal. Julii (quam sequitur alia jam ordinati cum salute et Apostolica Benedictione ad Munussem Remensem Archiepiscopum, nixque deinceps Pontificaliter inscriptæ) concluditur, Interpontificium fuisse, quæle dixi, mensium ii et dierum ix.

laus,

2 Laudatur hic Pontifex a Prosecutore Catalogi in

MS. nostro, quod a primævo juventutis suæ castus, humilis, largus, benignus, mansuetus fuit. Plures ejus laudes legere qui volet, habet Annales Ecclesiasticos. Stella et Platina in Lateranensi ecclesia sepultum niunt, et hos sequitur Rasponas, nullo adducto quo id confirmet Epitaphio vel monumento.

sepultura

3 Mabillonus lib. 2 de re diplomatica cap. 24; cum docuisset (uti jam diximus) captos hæc ætate a Romanis Pontificibus numerari annos Incarnationis, operæ pretium esse judicavit etiam monere, quod anni isti communiter initium sumerent a Kal. Januarii, atque adeo confundi solerent cum annis Nativitate Christi, quamvis ii non nominarentur: quæ res quoniam majoris momenti est, ipsam exemplis sequentibus confirmat. In

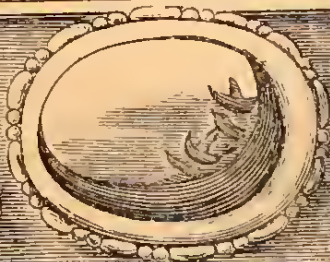
Me-

CLVII NICOLAVS II

CLVIII ALEXANDER II

CLIX S. GREGORIVS XVII

CLX VICTOR III

A *Metropoli inquit, Salisburgensi legitur Bulla Alexandri II, his Chronicis affectu notis. Data Lateranis XII Kal. April. . . anno ab Incarnatione Domini MLXX. Pontificatus vero Domini Alexandri Papæ II nono, Ind. VIII. Data est quadridum ante Annuntiationem, et tamen more nostro vulgari comparat annum ab Annuntiatione MLXX cum Iadictione VIII, cum dicendus fuisset annus MLXIX, si anni initium ab Annuntiatione trimestri spatio dilatatum esset; aut annus MLXXI, et mensibus novem Nativitatem. Pisavorum ritu, pravenisset. Idem calculus servatur in diplomate Urbani II apud Chiffletium; Datum Turonis. . . . XIII Kal. April. Ind. III, Incarnationis Dominicæ anno MXXVI, Pontificatus autem Domini Urbani secundi Papæ VIII: et in alia Paschalis II. Datum Laterani. . . . IX Kal. April. Ind. IX, Inc. Dominicæ anno MXXVI, Pontificatus Domini Paschalis secundi Papæ anno XVII. Ad hæc Bulla Callisti II habetur Data XV Kal. Martii, Ind. XIII, Inc. Dominicæ anno MXX, Pontificatus autem Domini Callisti secundi Papæ anno II. Item ejusdem aliud diploma*

*Anni Incar.
Dominicæ a
Kal. Januarii
cepti.*

eo spectat, Datum Laterani XIII Kal. April. Ind. XU. Inc. Dominicæ anno MXXII Pontificatus. . . . anno III. Deditque (ut alia aliorum Pontificum diplomata omittantur) sic legitur in litteris Innocentii II apud Gerardum: Datum Cluniaci VI Id. Febr. Ind. X, Incarnationis Dominicæ anno MXXXII, Pontificatus vero Domini Innocentii Papæ secundi anno II.

4 Observat nihilominus idem eruditissimus Mabillonus, prælaudati Callisti Papæ quasdam inveniri Bullas, quarum annus more Pisano novem mensibus præveniat Christi Nativitatem. Kalendasque Januarii annum nostrum vulgarem inchouantes; quosdam etiam Paschalis II, quæ (quod mirum) integro anno easdem Kalendas prævertunt, dum scribuntur datæ XII Kalendas Martii, Indict. X, Incarnationis Dominicæ anno MCM, Pontificatus autem Domini Paschalis Papæ secundi anno III, quæ non nisi in annum nostrum MCM possunt cadere: quas et alius multas curiositates huc spectantes in præclaro isto opere lector inveniet.

D
ALEXANDER II.

B

HONORIUS ANTIPAPA

E

*Assumptus
1061,*

CANDULUS, cum nomine HONORII II ex Episcopatu Parmensi assumptus a Schismaticis, die XXIII Octobris MLXI, Romanam Urbem et Sedem anno MLXII, XIII Aprilis invadere frustra nisus, et condemnatus in Synodo Osboriæ sive Osnaburgi celebrata per S. Anonem Archiepiscopum Coloniensem MLXII, XXIII Octobris; deinde in duobus Conciliis Romanis, hoc et sequenti anno factis et potissimum in Synodo Mantuana; Vaticanam nihilominus Basilicam occupavit anno MLXIV: sed ut ibi se coronari faceret tempus non habuit, mox expulsus a populo; ægreque in castello S. Angeli salvatus, et inde fugam pecunia redimens, perseveravit sese pro vero Pontifice gerere, licet a nemine fere reciperetur: quoad sub annum MLXU, aut serius, vitam infelicitè terminavit.

*sed numquam
coronatus.*

Historiam hujus imperfecti schismatis sic prosequitur Continuator in MS. nostro: Non multis evolutis diebus, postquam (Alexander) hujus Cathedræ gubernationem suscepit, Romani, quorum mala consuetudo semper fuit, eum odio habere cœperunt. In tantum denique crevit malitia eorum, quod apud potentiam Teutonici Imperatoris, sive Regis, obtinuerunt quod ipse per nuntios suos Cadulum Parmensem Episcopum Romanum super Alexandrum misit. Qui Cadulus mense Aprilis die XII, Romæ cum suo apparatu appropinquans, magnam cædem de prædictis Romanis, tam de amicis quam de inimicis fecit: hoc vero factum fuit anno Dominicæ

Incarnationis MLXII Indictione XU. Qua dicti Imperatoris et Romanorum malitia non diu persistente, Alexander in suo permansit Episcopatu cum gloria, laude et honore. Infelix vero Cadulus cum magno dedecore repedavit ad propria. His vero peractis, multo post vivens tempore, Christi Confessor, universæ viam carnis ingrediens, quievit in pace, et X Kal. Maji sepultus est in ecclesia B. Petri.

2 Nulla usquam Pseudo-papæ hujus Acta vidi; nec si extarent aliqua eorum ratio habenda fuisset sequentibus sub eodem Honorii nomine Pontificibus; cum satis ubique constaret Cadulum, nec per vim quidem, in sede Petri collocatum fuisse.

F
*Acta ejus
nulla.*

CLIX GREGORIUS VII

GREGORIUS, antea Hildebrandus S. R. E. Archidiaconus, natione Thuscus ex Patre Bonizo, regnante Domino nostro Jesu Christo anno elementissimæ Incarnationis MLXXIII, Indictione et Luna XI, X, Kal. Maji, Feria II, die III sepulturæ Domini Alexandri bonæ memoriæ electus, consecratus est XXX Junii, Dominica VI post Pentecosten: sedit annos XI, menses X, dies XXII; anno MLXXXU, XXU Maji defunctus Salerni, et in ecclesia S. Matthæi ibidem sepultus, ubi et colitur. Cessavit autem Episcopatus annum I, menses XI, dies XII.

*Ab anno 1073,
ad 1085, an.
11, m 10, dies
26.*

A **Tempus Electionis notavi ipsis quibus Decretum inchoatur verbis, quod æque ac totam soncti hujus Pontificis Vitam, a Bernardo Berriodensi conscriptam, tomo 6 Moji illustrotam invenies, cum notitu incorrupti corporis et præsentis venerationis in eodem Ecclesia, quæ duplex ejus festum solemnissime celebrat die 10 et 22 Moji, Prior sacer est translationi Reliquiarum ejus ad Sacellum S. Michaelis Archangeli, in novam sub aro ipsa sacra monumentum. Iustus vero rei gestæ memoria hujusmodi sculpta legitur in marmore :**

Tumulus,

veneratio corporis.

Gregoria VII Soanensi Pont. Opt. Max. Ecclesiasticæ libertatis vindicæ acerrimo, assertori constantissimo : qui dum Romani Pontificatus auctoritatem adversus Henrici perfidiam strenue tutatur, Salerni sancte decubuit A. D. MXXXV, VII Kal. Junii, Marcus Antonius Columna Marsilius, Bononiensis, Archiepiscopus Salernitanus, cum illius corpus, post quingentos circiter annos, sacris amictum ac fere integrum reperisset, ne tanti Pontificis sepulcrum memoria diutius careret.

M. P.

B *Factum id esse anno MCLXXXVIII aliunde didicimus, pleniusque docebimus ad ipsa Acta ; ubi et Officium dabimus sub initium hujus seculi a Joanne Beltraminio Archiepiscopo compositum ; et agemus de Capite ac Brochio incluso elegantibus Hierotheicis ; deque alio osse, de licentia Gregorii XIII Soanensibus concessa.*

2 Leo Ostiensis lib. 3 cap. 63 in Chronico Casinensi et alii, qui propter electionem III die post obitum Alexandri factum, tres solum dies vacantis Episcopatus scripsere, hunc Pontificatui consequenter dederunt annos XII, mensem I, dies III, et hunc stylum in aliquot antecedentibus consequentibusque Pontificibus observant auctores Catalogorum, ex quo scilicet, jam usitatus esse cæperunt, ut ad Romanum Pontificatum assumerentur, qui antea alibi Episcopi fuerant, et Ordina-

tionem nova non egebant, sed solum Coronatione.

3 Ceterum non existimo hunc Pontificem in ordinationis sui Pontificatus annis aliud initium habuisse quam majores sui, etsi ad manum non sial Bullæ Moji et Junio mense una cum anno Pontificatus signatæ, quibus id patere deberet : nam in registro Epistolarum anni quidem Indictionis, sed non Pontificatus notantur. De die interim Ordinationis constare satis certo potest, ex Epistola XII et XIII inter se collatis. Nom qui primam scripserat III Kal. Julii, tamquam in Pontificem Romano Electus ; secundam datam II Kal. Julii, orditur velut jam Episcopus, servus servorum Dei. Dies denique mortis notatur in Vita num. 102 idem esse, qui Urbani prædecessoris sui festivitas extitit id est 22 Moji quando ipsa S. Urbani Papæ et Martyris Acta explicuimus. Mabilionus lib. 2 cap. 23 et mortis.

*notat, præcipuum ac fere primum fuisse Gregorium hunc, qui Pontificatus sui Indictionisque annos notare contentus, omiserit notare annos Imperatorum, quorum nomen ob Investituras cæperat esse inuisum ; cum antiquiores prius quidem solum annum Indictionis et Imperii notare sint soliti, cui medio ævo ali annus sui Pontificatus aut etiam Incarnationis apponere cæperint. Sed Caute-
lus noster pag. 177 multo multorum anteriorum Pontificum diplomata extare ait, in quibus nulla sive Imperatoris sive Imperii sit mentio Nec enim, inquit, ea appo-
sita est nota a Clemente II in Privilegio Ecclesiæ Salernitanæ, nec a Leone IX in diplomatibus de corpore S. Dionysii, deque privilegiis monasteriorum tum Corbeiensis tum Cluniacensis. Omissa etiam est a Victore II. Stephano IX, et Alexandro II. Ex his tamen amplius non sequitur, quam annis xxx ante hunc Gregorium id ceptum usurpari, quod animadvertisse haud parum juverit ad veri falsique discrimen faciendum, maxime cum alia quoque criteria accesserint.*

CLEMENS ANTIPAPA

Infrusus an.
1080.

GUIBERTUS, Argenta oppido inter Ferrariam et Ravennam, Oriundus, Henrici Regis Cancellarius, Archiepiscopus Ravennæ ordinatus ab ipsomet Gregorio Papa, schisma contra eundem excitat : atque in pseudo-Synodo Brixienti eidem illegitime deposito sacrilege substitutus sub nomine CLEMENTIS, anno MLXXX, 22 Julii, coronationem execrabilem suscipit Romæ in basilica S. Petri anno MLXXXIII, ut volunt aliqui, Feria VI ante Pentecosten die 22 Moji ; secundum alios vero anno MLXXXIII, Feria VI ante Dominicam Palmarum 22 Martii, quando in ipso Ascensionis festo, vicissim Henricum IV Imperatorem coronavit, et a variis Pontificibus successive anathematizatus, pernicax in scelere obiit anno MCI.

Quomodo annis
23 Ecclesiam
surbarit.

Plura de eo videri possunt in Annalibus ecclesiasticis quorum auctor Card. Baranius, explicans quomodo Dominico cævus Porta in Vita Mathildæ de eo dicat, quod per viginti tres annos denique, Christi Ecclesiam nisu toto turbarat iniquus ; mouet, non esse hujus temporis initium ponendum in

anno, quo est electus pseudo-Pontifex ; sed sumendum ob eo tempore, quo cæpit Gregorio sese opponere anno MLXXXIII, ad Romanum citatus Syardum et obedientiæ jugum exequens, scilicet biennio prius schismaticus quam Antipapa.

ALBERTUS ANTIPAPA

ALBERTUS, Guiberto suffectus, ipso electionis suæ die captus, et reclusus apud S. Laurentium.

THEODORICUS ANTIPAPA

THEODORICUS, sacrilegum titulum tenuit diebus centum et quinque : captus deinde, et in Cavense monasterium retrusus.

MAGINULFUS ANTIPAPA

MAGINULFUS, Præstigiis magicis frustra confidens, exul moritur, eodem anno quo Gibertus aut proxime sequenti.

Sola eorum nomina recitat Baronius: quod autem de iis scimus amplius id debetur ei, qui Paschalis II vitam scripsit, infra ex MS. nostro dandam: interim credibile est eos consueto jam pridem more nomen mutavisse, ipso die assumptionis suæ, quamvis ignoretur quale sibi assumpserint: sed nec magni refert id nesciri.

CLX VICTOR III

VICTOR, ex Prineipibus Beneventanis primuni Monachus, deinde Abbas Casinensis et S. R. E. Presbyter Card. nomine Desiderius, diu multumque reluctatus, electus tamen anno MLXXXVI, in die Pentecostes xxiv Maji, et tandem ordinatus anno MLXXXVII, ix Maji Dominica post Ascensionem Domini, imperantibus Henrico IV et Alexio Comneno, sedit menses iv, dies vii, defunctus Casini xvi Septembris anni ejusdem MLXXXVII, tumulatus in Capitulo: et cessavit Episcopatus usque ad xii Martii MLXXXVIII.

An. 1687,
m. 4, d. 7.

Totam vitam ejus scriem eleganti Epitaphio complexi sunt monachi Cosinenses, quod, quia Chronologiæ multum continet, hic attexo:

Quis fuerim, vel quid, qualis, quantusque, doceri
Si quis forte velit, aurea scripta docent.

Stirps mihi Magnatum, Beneventus patria, nomen
Est Desiderius, tuque Casine decus.

Intactam sponsam, matrem, patriamque, propinquos
Spernens, huc propero, monachus efficior.

Abbas dehinc factus, studui pro tempore totum,
Ut nunc aspicitur, hunc renovare locum.

Interea fueram Romana clarus in urbe
Presbyter ecclesiæ, Petre Beate, tuæ.

Hoc senis lustris minus anno functus honore,
Victor Apostolicum secundo dehinc solium.

Quatuor et semis vix mensibus inde peractis,
Bis sex lustra gerens, mortuus hic tumulor.

Solis Virgineo stabat lux ultima Signo,
Cum nie sol verus hunc tulit ipse Deus.

2 *Triduo ante mortem suam, consultantibus de futura electione Cardinalibus, tres Gregorius VII proposuerat: quorum primus Desiderius, alter Hugo Lugdunensis Archiepiscopus: qui quo magis serio constanterque reluctari a suscipiendo Pontificatu nitentur Desiderius, eo propriorem se tantæ spei esse existimans, cum præter opinionem intellexit quod Desiderius Pontificatum acceptasset, vehementissime commotus est animo, atque Comitissæ Muthildi scripsit epistolam, quæ in Lubbxana editione Conciliorum prodit, excepta ex Chronico Viridunensi Ejus epistolæ absurditates nonnullas Triumpho Pontificio P. Corneli Hazart inserendus suggestimus, et plures facile reperiet quisvis, in historia ecclesiastica vel mediocriter versatus. Notabilis autem inprimis est objectio sumpta a laude, quam mortuo Athoni Mediatunensium Archiepiscopo dederit Victor, quamvis per Gregorium VII excommunicato, sententiam subscribente ipsomet Desiderio. Confunditur enim Atho, vir vere sanctus, cum Theobaldo schismatico et Simoniaco: quem Rex Henricus Archiepiscopum fecerat loco Gotifredi æque schismatici, ut populi orthodoxi odium diutius sufferre non valentis. Sed ipsum Hugonem tam intemperantis scripti haud diu post pœnituit, uti apparet ex Epistola ad eundem Comitissam scripta, quæ ibidem extot, quaque protestatur, se, utcumque fuerit erga Victo-*

Epitaphium.

C
Hugonis Lugd.
contra eum e-
pistolæ,

rem affectus, quod fere dissimulat, non tamen ab ejus et Ecclesiæ Catholicæ communionem deservisse.

2 Eandem epistolam Hugonis Chronico sua Viridunensi Flaviniocensis Abbas Hugo inseruit: ac deinde gentili suo nimium fovens et credulus, ex rymusculis post mortem Victoris in Gallia sparsis scripsit, quod cum Missas apud S. Petrum diceret, infra Actionem judicio Dei percussus est: et quamvis tarde, cognoscens se errasse, seipsum deposuit: et accitis Fratribus de monte Casino qui secum aderant, præcepit se illo deferri: et in Capitulo, non ut Papam, sed ut Abbatem sepeliri. *Interim constat ex Leone Ostiensi lib. 3 cap. 73, quod non sit Romæ aut infirmatus aut mortuus: sed concilium Beneventi celebrans, in eodem graviter infirmatus, post actum per tres dies concilium, festinanter Casinum rediit. . . atque post diem tertium feliciter emigravit ad Dominum xvi Kal. Octobris, anno Dominicæ Incarnationis MLXXXVII, cum præfuisset in monasterii regimine annis xxix, menses iv, dies xvi; in Sede vero Apostolica, ab ipso suæ electionis exordio, anno uno; sacrationis menses iv, dies vi. Quia autem sub Missa dicebatur correptus morbo, atrocior quoque alius sparsus est rumor, quem S. Antoninus, Stella, Caranza, alique nonnulli arripuerunt, quasi obisset præbito sibi in calice veneno per Henrici Imperatoris ministros; quod non audent asserere Platina, satis habet suspicionem veneni agnoscere.*

et fabula de
ejus morte
sparsa per Gal-
lias.

1
VIDE APP.
NOT. 16

3 Sacrum tanti viri corpus ab antiquo sepulcro ad sacellum D. Bertharii translatum est anno moxv. Instaurata scilicet nuper veteri basilica, novoque sacello in honorem ejusdem sancti Martyris erecto et augustius adornato, magnifica molitione atque pietate Reverendiss. Hippolyti Saltarelli, reposita ibidem fuerunt ad dexteram Lipsana Desiderii seu Victoris, ad sinistram vero sancti Abbatis Apollinariis, impositis super tumulos onychinos utriusque plasticis signis, opere inchoato sub regimine Ampliss. Abbatis Anastasii Perroni, anno vero mo lxxvi ad umbilicum perducto quarto Nonas Februarii: quo die, convenientibus undique populis, sacrorum pignorum translatio solenni pompa rite est celebrata. Ita Angelus de Nuce, in suis super Leonis Chronicon Notis.

Translatio cor-
poris 1666

CLXI URBANUS II

Ab anno 1088,
ad 99, an. 1°,
m. 4, d. 18. a.

URBANUS, natione Gallus, ex oppido Castellionis quod est supra Matronam in Archiepiscopi in Remensi, antea Orho Episcopus Ostiensis, Pontifex creatus Terracinae ANNO MLXXXVIII, XII Martii, festo S. Gregorii Papæ et Dominica II Quadragesimæ, imperantibus Henrico IV et Alexio Commeno; sedit annos XI, menses IV, dies XVIII; defunctus XXIX Julii MXCIX: sepultus in Basilica S. Petri; et cessavit Episcopatus dies XV.

Parentes,

In Necrologio Abbatie Molismensis notantur Nonis Junii, Eucherius et Isabellis, pater et mater D. Papæ Urbani. *Elogium in MS. nostro, ex auctore perquam antiquo, multo ubi non legenda continens, hoc accipe.*

Elogium ex
MS.

2 Vir strenuus fuit, et divinis scripturis eruditus atque ecclesiasticis traditionibus imbutus, et in earum observationibus constantissimus perseverator: ob quas virtutes inter tres, quos Gregorius VII sua in morte dignos Pontificatu nominavit, unus hic fuit; et Victor Papa moriens Episcopos et Cardinales adstantes tantum non adjuravit, ut eum Pontificem electum vellent, prout maxima cum concordia factum, quam primum dispersis vacavit ad Electionem convenire Terracinae. Audierat iste præclarus Pontifex, prædecessorem suum Gregorium Papam prædicasse Ultramontanis Hierosolimam pro defensione fidei Christianæ pergere, et Domini sepulturam e manibus inimicorum liberare: quod facere minime potuit, quia persecutio Henrici Regis nimium eum undique urgebat. Quod vero prædecessor ejus facere non potuit, ideo a Deo electus, Dei gratia fretus, implevit; ad partes illas videlicet Ultramontanas properans, quatenus ad liberandum sepulcrum Domini venirent, ipseque cum eis esset properaturus. Reversus itaque Romam, concursusque populi eum sequens, peritus dictum Pontificem secum ducere non potuerunt, quoniam tota Dei Ecclesia pergere illum cum eis non permittebat. Sed aucti benedictione ejus atque absolutione peccatorum suorum accepta, sub eo Principe et B. Petro militaverunt. Victoria itaque facta, [ad Nicam Bithyniæ], Deo et B. Petro ejusque Vicario totus mundus laudes reddere cepit.

Expediit
transmarina
sub eo capta,

C
Joannes Paganus
pontifex,

3 Eodem vero anno [scilicet MXCIV], quo iter ad eripiendum sepulcrum gens illa arripuit, stellæ visæ sunt de caelo cecidisse: atque Joannes Paganus [de quo ubi nihil] qui multa mala Romanis fecerat, decollatus est, caputque suum Romæ deductum: ita miserabiliter ille infelix in sterquilinio et sepultura asinorum est sepultus. Temporibus istius Pontificis A. [Arantius Mediolanensis] qui ab uno tantum Catholico Episcopo fuerat consecratus, assentientibus quibusdam aliis Episcopis, sed manum non imponentibus, quod schismatici essent et a Romano Antistite excommunicati: et post electionem Canonicam a Rege baculum sumpserat [anno MXCIII], per Legatum Sedis Apostolicæ sponte depositus est. Cumque mox mutato habitu in cœnobio vixisset sanctissime, necessitate cogente, per D. Urbanum Papam ad Episcopatum redire præceptus et compulsus, ei atque Romanæ Ecclesiæ Sacramentum pro more Episcoporum juravit [anno MXCIV]. Cui post Pallium suppliciter petenti a Domino Urbano Papa, cum his verbis, per Herimannum Presbyterum Cardinalem transmittitur: Pallium Fraternitati tuæ, præter consuetudinem Romanæ Ecclesiæ, quæ nulli hoc dignitatis genus nisi præsentem concedit, tuis litteris exorati, ex Apostolicæ Sedis benedictione transmittimus.

investituræ
correctæ,

4 Hoc tempore Toletanus Archiepiscopus Bernardus Romam ad D. Urbanum Papam venit, eique pro Episcoporum more juravit, Palliumque et Privilegium accepit, regnisque Hispaniarum Primas institutus est. Tunc etiam in Galicia omnis diocesis S. Jacobi ab omni officio est excommunicata, eo quod S. Jacobi Episcopus in Regis carcere positus fuerat. Hoc tempore Henricus Suevionensis Episcopus Romam sponte veniens, qui a Rege Francorum Philippo investituram acceperat, judicio Domini Papæ Episcopatum in ipsius manibus refutavit; cui postea necessitate cogente nolenti atque recusanti ideo Episcopatus per D. Urbanum restitutus est, et pro Episcoporum more juravit, et Episcoporum præter solitum istud adjecit: Excommunicatis ab hac Sede, et me sciente, communicabo minime. Consecrationibus eorum, qui investituram accipiunt Episcopatum vel Abbatiam de laica manu, me sciente, non interero. Sic me Deus adjuvet. Tunc etiam de Beluacensi Episcopo idem actum est.

Primas Hispaniæ institutus

5 Iste alius Pontifex quemdam factum Diaconum a Guilberto, reordinavit: quod videns se minime bene fecisse, damnavit ne aliquis demceps faceret: illi autem cui manum imposuerat sub interminatione præcepit, ne ad sacrum Ordinem ascenderet, quod et factum est. Qui sex Concilia celebravit, unum apud Clarum montem [anno MXCIV, cui ex tota Hispania, utpote Schismatica, interfuit unicus S. Odegarus, Episcopus Barcinonensis, in cujus Vita num. 40 ex Diaga inducimus, summam Actorum in Concilio per ipsum delatum Barcinonem servari in utroque Archivio, Regio scilicet et Capitulari; quod hic iterum noto, quia operæ pretium facturum censeo qui istic servata conferre dignabitur cum editis in Labbiana Conciliorum collectione, et quæ insuper invenerit publici juris facere.] Alterum apud Guardestallum Longobardie [ignotum Conciliorum editoribus], in quo fecit Præfationem B. Mariæ Virginis; aliud vero apud Melfiam, et alterum Romæ in ecclesia B. Petri; aliud apud Trojam in Apulia, et aliud apud Placentiam [et hoc quidem ultimum, Claromontano supranominato prius, eodem anno habitum est, cetera anno MLXXXIX adscribantur, secutumque est illa Trojanum alterum, et alia Romana duo] In quibus Conciliis quicquid prædecessor suus Gregorius de stabilimento Ecclesiæ fecerat, et ipse firmavit. Qui fecit ordinationes quam plurimas, Diaconos, Presbyteros, Episcopos per diversa loca.

reordinationes
reprobatae.

Concilia celebrata,

F

6 Iste præclarus Pontifex, beatam vitam ducens, suo tempore bene regendo, contra hæreticorum dogma suas opponendo doctrinas, multas sustinuit persecutiones: et ad ultimum satis hanc Romanam Ecclesiam deliberavit, quoad Christi Confessor et athleta apud S. Nicolaum in carcere, in domo Petri Leonis, IV Kalend. Augusti animam Deo reddidit: atque per trans-Tiberim, propter insidias inimicorum, in Ecclesia B. Petri, ut moris est, corpus ejus delatum est, et ibi honorifice humatum.

pius obitus.

7 Horum aliquid indicat Baronius ad an. 1099 num. 24, allegans Vitæ auctorem cœvum ex Codice Vati-

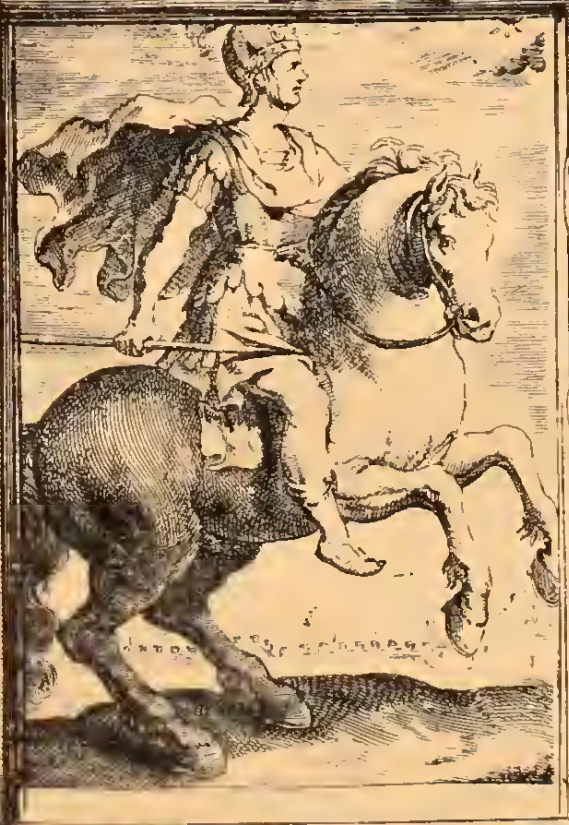
quis auctor vitæ apud Baronium?

CLXI VRBANVS II

CLXII PASCALIS II

A Vaticano. Sed in eo codice vel non prorsus primigenia phrasi habentur omnia, vel si idem est textus (necdum enim eum invenire potuerunt, qui quaerendum sibi nostri causa susceperunt) Auctoris illius verba, dum suis Annalibus nptat Baronius, mutavit; uti apparet in Vita sequentis Pontificis, ubi in tertia persona habentur, quæ noster Auctor de se dicit in prima; ut hoc quoque titulo nostrum MS. faciendum sit pluris, omninoque operæ pretium videatur plura ex illo deinceps transcribere integre, quando ad clariorem historiarum lucem accedentibus nobis minus jam erit in Chronologia laborandum.

Sepulcrum.

8 Romanus Canonicus, agens de oratorio S. *Hndriani*, ait juxta esse sepulcrum Domini Urbani Papæ secundi satis pulchrum · nulla facta alicujus Epitaphii mentione, quod rebus adhuc turbatis omissum, postea neglectum fuisse videtur: potentes enim in urbe erant qui factionem Guibertinam sustinebant, adeo ut etiam non dubitaverint Synodum ibidem celebrare schismaticam uno fere anno ante mortem Urbani: qui deinde plures ipsis munitiones eripuit ac nominatim Castrum S. Angeli. Tandem tamen aliquis eidem sepulcro, sito in transversa nave ad dexteram absidis, uti refert Ariacus, inscripsit breve, sed nobile hoc elogium,

B Urbanus II, auctor expeditionis in infideles.

Ejus apud Casinenses Bulla,

9 In Bullario Casinensi extant hujus Pontificis Bullæ duæ pro Cavensi monasterio, quibus subscribitur, Datum Salerni, per manus Joannis S. R. E. Diaconi Cardinalis xix Kal. Februarii Indictione quinta et octavo decimo Kalendas Octobris, quarta decima Indictione; utrobique autem, anno Dominicæ Incarnationis millesimo nonagesimo secundo, Pontificatus Domini Urbani Papæ secundi anno quinto. In posteriori recte se habent omnia; in priori excusare passes librariisque imputare errorem quintæ Indictionis, positæ pro quinta decima: sed non convenit annus Pontificatus quintus, qui anno *MLXXXII* primum cœpit numerari mense Martio, ut vel *mutandus mensis* Januarius sit, vel dicendus annus quartus. Quæ ibidem sequitur tertia ejusdem Urbani Bulla, narrat prolixè, quo modo de existentia corporis S. Benedicti in monasterio Casinensi certificatus fuerit Pontifex, tum miraculosa sui curatione, tum oppositione ipsius Saacti; ea deinde sic progreditur: Ob quam rogamus et obsecramus in Domino Jesu, qui pro nostra salute incarnari et mori dignatus est, et ex auctoritate B. Petri Apostolorum Principis, cujus vice Romanæ Ecclesiæ præsidemus, et in virtute Spiritus sancti expresse præcipimus; ne quis ulterius falsam Patris Benedicti Translationem celebrare præsumat. Contradictoribus hujus nostri Apostolici constituti divinum iudicium intentantes, et anathematis vinculo innodantes. Bulla hæc, ubi aut quando data sit, studiose reticetur in Bullario, solumque ponitur Dat. etc. Baronius ad an. 1088 num. 7 accepit egraphum, sic finitum: Dat. Capuæ Kal. Aprilis per manus Joannis Cardinalis, Indictione decima tertia, anno Domini millesimo nonagesimo tertio, Pontificatus Domini Urbani Papæ secundi anno nono: in iisque verbis non levia de impostura signa contineri iudicat; tum quia constat Urbanum anno nono sui Pontificatus fuisse in Gallias, innotuorum concilii celebrandis, tum

C deficiens existentiam Corporis S. Benedicti ibidem,

quia nulla est cohærentia in oppositis temporum notis, tum denique quod Venerabilis Petrus Cluniacensis Abbas paulo post hæc ediderit Hymnum, canendum in Translatione S. Benedicti in Gallias. Laurentus, in proprio de hac quaestione libello, ut a discordantibus temporis notis se expediat, prius negotium in originali Bulla legi quæ habet Baronius; sed datam aut esse, anno *MLXXXII*, Urbani IV, Indict. xiv; deinde utrumque numerum posteriorem jubet corrigi et legi annum v Urbani, Indictionem xv. Quis putet Laurentum credere, quod Bulla ista originalis sit, quam ipsemet fatetur correctionis egere?

10 Mabillonus, cui ex adverso non deerant quas opponeret pro Floriacensibus, corpus S. Benedicti sibi arrogantibus, Bulla, primum Alexandri II, scribens Guilielmo Venerabili Abbati Floriacensis monasterii, ubi venerabile corpus B. Benedicti requiescit; deinde Eugeni II, scribens Macario Abbati Floriacensis monasterii... in quo, sicut Romanorum Pontificum testantur Privilegia, gloriosi confessoris Benedicti corpus requiescere creditur: et Clementis III, centum dierum Indulgentias largientis iis, qui ecclesiam istius monasterii in honore S. Benedicti dedicatam, in die Natalis ejusdem Sancti et Translationis ipsius visitaverint (pro quibus centum diebus novissime plenarium Indulgentiarum concessit Clemens VIII) ac demum Urbani V, pro loco Montispessulani, in quo Monachus fuerat, jubentis sibi mitti partem vel circa capitis, et unum os brachii dextri ejusdem Sancti, cujus corpus in isto Floriacensi monasterio requiescere dicitur: hæc inquam omnia Brevia pro se habens Mabillonus, quæ et ipsa originalia esse prætentantur, et nihil adjunctum habent unde merito possint suspecta reddi, sicut habet Casinensis isto Urbani II; in Dissertatione tamen prævia ad historiam Translationis præfatæ, Sec. 2 Benedict. pag. 338, prudenter supersedendum sibi iudicavit argumentis inde petendis: sed cogendum ex solis antiquorum scriptorum domesticorum externarumque testimoniis, inter se collatis: quod, inquit facimus, non litterarum nostrarum robori diffusi, sed ab otiosis falsi nominis elogiis abhorrentes. Huc autem venire cogit is, qui in materia historica, aut alia simili ad iudicium Pontificum non spectante, omnium et singula Pontificum verba valere vult. Quamvis enim nemo ignoret Catholicus, quam firma sint quæ ex illorum Bullis petuntur, modo, sicut ait Mabillonus, ex certa scientia datæ ac legitimæ sint: quamdiu tamen alterutrum dubitari potest (sicut in talibus quaestionibus, præsertim circa res antiquas, quarum certa probatio nulla suppetere potuit post fluxum plurimum seculorum, ejusmodi probationes nescientium, dubitari semper potest) prudenter ex nan allegantur. Si enim allegantur, necesse est, ut qui aliunde certam causam dissentandi habere se credit, vel legitimas esse neget ejusmodi Bullas, et sæpe evincat, cum confusione eas allegantium; vel demonstret non esse ex satis certa scientia profectas, quod maluisset non dicere, nisi coactus fuisset: quorum alterutrum si altercationem generat, penes eum est culpa qui coegit.

D URBANI II. suspecta Baronio,

et contrariis aliorum Bullis refutabit,

E

prudenter præteritur a Mabillona,

exemplo aliis imitando.

F

CLXII PASCHALIS II

Ab anno 1099,
ad 1118, an.
8, m. 5, d 5.

PASCHALIS, natione Flaminie Provinciæ, patriæ Bledæ, ex patre Crescentio, matre Alfata, Ragingerius sive Rainerus dictus, Presbyter Cardinalis tit. S. Clementis, ordinatus MXCIX, XIV Augusti in Dominica, imperantibus Henrico IV et Alexio Comneno, sedit annos XVIII menses V, dies V: mortuus XVIII Januarii, MCXXVIII: sepultus in Basilica Lateranensi XX Januarii; et vacavit sedes dies XII.

Ratio tempo-
ris,

Iermanni Contracti Continuator finiens cum primo hujus Pontificis anno, præcedenti quo creatus est, sic scribit: Romæ venerabilis Papa Urbanus, hujus nominis secundus, postquam sedem Romanam XI annos, menses V gubernavit, post multas tribulationes, tandem IV Kal. Augusti de hac luce migravit. Post ejus obitum Dominus Paschalis, qui et Ragingerus, in ordine CLXII Papa, ordinatur: et hoc ex divina relatione factum ubique divulgabatur. Ordinatus est autem a Clero et populo, post decessum sui prædecessoris die XVI: et Nativitatem Domini Romæ cum magna pace celebravit. Dicitur autem hic Pontifex Provinciæ Flaminie, quatenus Tuscia Suburbicaria, in qua proculdubio Bleda est, antiquis Blera, 24 P. M. Roma distans, ad sinistram viam Flaminie jacet. Historiam ejus, quamvis prolixam, ut a corvo auctore P. scripta extat in MS. nostro, legere placeat.

Patria.

VITA

Auctore Petro Pisano coævo ex MS.

Ex Clunien-
censi mona-
cho,

Hic puer monachus factus [Cluniaci], philosophantium artibus eruditus, pro monasterii sui causis agendis, ab Abbate sibi injectis, vigesimo suæ ætatis anno Romam venit: quem et monastici ordinis sui gravitas, et morum honestas, et solertis ingenii circa commissum prudentia, Domino Gregorio, qui summi Pontificatus monarchiam Catholica soliditate tunc regebat, notum fecit: et vidit eum, et expertus est: placuit, retinuit certis temporibus, in templo S. Clementis in Urbe Presbyterum consecravit. Quanta huic postmodum bona successerint, in sequentibus audietis.

Presbyter Car-
din. S. Cle-
mentis,

2 Domino Urbano Papa magnanimo defuncto, Ecclesia quæ erat in urbe Pastorem sibi dari expetiit. Ob hoc Patres Cardinales, Episcopi, Diaconi, Primoresque urbis, Primiscrimi et Scribæ Regionarii, in ecclesia S. Clementis conveniunt. Hic cum de multis agitur, subito de hoc commodius placuit. Quod compertum viro bono displicuit, volensque vitare fugit, latuitque. Sed non diu potuit invisus humano latere consilio, quem in multorum salutem divini Numinis gratia revelare disposuit. Invenitur, trahitur in conventum, et convenitur, de fuga arguitur a Patribus. Fugere, inquit ille, me magis oportuit, Patres, quam inæqualis sarcinæ pondus immoderata animi præsumptione subire: nec decebat me Sacerdotem illius honoris cingulo arcingere, cujus oneris vinculo involutus succumberem. Non sic, aiunt Patres, non sic facinus oportet: sed illuc tu se debet cohibere intentio, quo divini intuitus cognoveris se infingere sapientiam. Ecce te in Pastorem sibi elegit dari populus Urbis, te eligit Clerus, te collaudant Patres, denique in te solo totius Ecclesiæ quievit examinatio. Divinitus ista proveniunt: divinitus hic congregati in nomine Domini, te ad

in vultu electus
ad Pontifica-
tum,

summi Pontificatus apicem et eligimus et confirmamus.

3 Sic eo diu renitente a Primiscrimis et Scribis Regionariis mutato nomine ter acclamatum est, responsuraque: Paschalem Papam S. Petrus elegit. His aliisque laudibus solenniter peractis, chlamyde cocinea induitur a Patribus (*Nempe violaceus sive ceruleus color tunc adhuc solum cernebatur in habitu Cardinalium: uti ex vetustis monasterii sui Casinensis picturis docet Angelus de Nuce, in notis ad Leonis Chronicon lib. 3, cap. 66, ubi Desiderius electus in Pontificem, cappam rubeam inducere consensit: atque hæc est quæ hinc Chlamys coccinea dicitur*) et thiara capiti ejus imposita, comitante turba cum cantu Lateranum vectus, ante eam portam quæ est ab Australi plaga ad Basilicam Salvatoris, quam Constantinianam dicunt, adducitur: equo descendit, locaturque in Sede quæ ibidem est. Deinde in Patriarchale ascendentes palatium, ad duas curules devenit. Hic baltheo succingitur, cum septem ex eo pendentibus clavibus et septem sigillis: ex quo sciat se secundum septiformem Spiritus sancti gratiam Sanctarum Ecclesiarum, quibus Deo auctore præst, regimini, in claudendo aperiendoque, tantam rationem providere debere, quanta solennitate id quod intenditur operatur. Et locatus in utrisque curulibus [*Sedes Eburneas esse explicationis causa additur in MS. Vaticano, quam ut usum intelligas melius, juberit legere eruditum Valerii Chimentelli commentarium de Honore Bisellii Romanis usurpato*] data sibi ferula in manu, per cetera Palatii loca, solis Pontificibus Romanis destinata, solus jam Dominus, vel sedens vel transiens, electionis modum implevit, die altero, mensis sexti XIV, die primo (*id est Dominico*) consecrandus in Pontificem.

E

installatur

et ordinatur.

F

4 Consecraturi Pontificem Pontifices, cum frequentia populi plebisque basilicam B. Petri adeunt, quorum nomina sunt, Oddo Ostiensis, Mauritius Portuensis, Galterius Albanensis, Bozo Lavicanus, Milo Prenestinus, Otto Nepesinus: et inter Missarum solennia, loco et termino quo decunt, ianuum sibi imponunt. Primus in consecratione Oddo Ostiensis, qui ad hoc utitur Pallio, et benedixit et linxit eum Chrismate. Catholice igitur a Catholicis et orthodoxis Episcopis in Pontificem consecratus, translato in se Pallio, expletisque quæ restabant Missarum solennia, cum plenitudine laudum, cum ingenti applausu populi plebisque, cum alacritate Patrum ac devotione, Dominus Paschalis Papa II coronatus in urbem rediit. a Basilica scilicet Vaticano S. Petri: quæ quia cum tota Leonina civitate trans Tiberim in Hetruria est, ne nunc quidem urbi accensetur, sed ad eum ex Burgo S. Petri ituri, dicunt se ire Romam, uti sæpe ipsemet audivi.

5 Dum hæc Romæ agerentur Albertus Episcopus Aletrinus, quidquid affuturum esset per oraculum vidit. Religioso cultu quædam persona sibi apparuit, quæ, interroganti quis Domino Urbano succederet, respondit, Rainerius. Ut quid? inquit.

Propter

A Propter fidem et constantiam, ait ille, elegit cum Domious. Et iterum, Putasne, inquit ille, vivet? Vivet ait, sedebitque (et ostendit id scriptum) quater quaterni ternique. Episcopus, sciturus rem, Romam venit; quem ut vidit inthronizatum et Papam, Quod vidi, inquit, Deo gratias, video: et tu quantum vives, videas. Et ait, Quater quaterni ternique. Hoc numero decem et novem annorum tempus exprimitur: nam cum tot dies, hebdomades, et menses eo superstitie jam transierint, vitam ejus ad totidem annos perduci per Dei gratiam expectamus. Robur autem et successus ejus, in his quæ Dei sunt hominumque, multiplicabatur atque crescebat devotione solenni, spe meliori, gratia certa. Cuncta prospera, cuncta salubria in urbe inveniebantur: quies pro tumultu, pax pro bello, pro seditionibus concordie gratæ indissociabilesque connectebantur. Omnes gaudebant, et cœlitus eum advenisse clamabant, et merito dominari dicebant debere, qui statum urbis, mores hominum, copias egestatesque cognoverit. Is roulorum hominum saluti publice privatimque providere cœpit: omnibus erat amabilis, ab omnibus diligebatur, ut tanto affectu in Pontificio quisque sibi applauderet, quanta familiaritate in Sacerdotio enique fuerat conjunctus.

B Jamque instabant causæ, multiplicabantur consilia, densioribus turbis hinc inde plebs populusque ad eum confluere cœpit, in aurem loqui, nova afferre nunc certa, certiora undique nuntiare. Providendum sibi nunc quisque commodius cœpit existimare: turpe sibi nunc merito videri debere dicebant, hæresiarcham Guibertum, ab ecclesia toties in capite damnatum, gloriosæ memoriæ Domino Gregorio, Urbano magnanimo, et Victori religioso, prædecessoribus suis, miræ virtutis Pontificibus, diu acriterque adversatum, machinari: atque pati eum se non posse clamabant omnes. Et Patres: Si pecuniæ, inquit, desunt, auro argentoque subvenimus. Dumque hujus depositio acriter urgeretur utrimque, Legati Rogerii Comititis in urbe veniant, curiam intrant, et more Domini ex parte Comititis officiosissime Papam salutant: inclinatique ad pedes ejus posuerunt auri uncias mille. Id tam devote susceptum est, quam opportune mandatum. His auxiliis ad expugnandum prædictum hæresiarcham de superioribus collatis, audaciam adeptus Dominus Pontifex: Operari, inquit, jam, Deo gratias, magisquam consiliari possumus. Albæ erat Guibertus: dedit operam: expulit eum ab Alba. Defectio Albæ exterminavit eum ab Urbe, suosque. Obstitit homo dum potuit, prævaluit Deus cum voluit. Miser Guibertus, jam non Papa, quin nunquam Papa, dimissa Urbe, nec adhuc securus, in castellum se proripuit: et hic minus [tutus], et merito. Nam dum superbe Deum, quem in servis suis offenderat, fugere nititur; infelix subita morte præventus, diabolum, cui contumaciter servivit, invenit. Transitus, imo mortis illius diem scire existimo indignum fore mortalibus, ejusque memoriam in terris scribere, cujus nomen Deus in cœlis de libro vitæ delevit. Hæresiarcha fuit: hic sibi sit titulus.

7 Divino igitur judicio de medio sublato Guiberto, et Ravennas superbia cecidit, et Romana respiravit Ecclesia: nec tamen incentori malorum diabolo defuit materia, qua et unitatem divideret et turbaret Ecclesiam. Duo statim eliguntur Papæ, alter post alterum. Et unus quidem eodem, alter vero post centesimum quintum electionis suæ diem a fidelibus captus; qui Albertus vocabatur, apud S. Laurentium retrudi: et qui Theodericus, apud sanctam Trinitatem in Cava eremiticam vitam addiscere, Patrum judicio adjudicati sunt: sicque dejecit eos Dominus dum allevarentur. Eligitur et tertius, Ma-

ginulfus nomine. Hic quia nigromantiæ fabulis simplicem populum, illos maxime qui conscientia scelerum vel ambitu futuri successus ad eum refugium fecerant, allicuerat, gravem in Ecclesiam calcem impressit. Sed dum auguriis fisus, Pontificium adipisci nititur; quod ex diabolo dari non potuit, divinis destitutus auxiliis merito amisit: et Sacerdotium, quod sine Deo arripuit, tenere non licuit misero: amisit et urbem, ut exul gravi inopia miserisque afflictus (corrosa, ut aiunt, lingua) vitam cum * carne finiret. Sic uno, altero, et tertio impie Sedi cedentibus, deficientibusque, confessis hæresim suam; quæ pie præerat [universis Ecclesia] in uno, qui erat Dominus Paschalis Papa, convaluit quievitque.

8 Eo tempore Dominus Papa Civitatem Castellanam per suos aggressus, locum satis natura munitum, nutu Dei auxilioque in virtute obtinuit: parum post obtinuit et Beneventum. His diebus Petrus de Columna Cavas, oppidum de jure B. Petri, invaserat: sed dum aliena contumaciter retinere nititur, turpiter amisit et propria. Egressus Urbe Dominus Papa Cavas recepit: Columna et Zagarolum, oppida juris illius, sapienter expugnata, prudenter sunt capta. Aiunt et prodigia his annis fuisse. Mare locis quibusdam passibus viginti plus solito littus occupasse, quibusdam passibus plus minus centum in altum tumuisse: Cœlum, papilionis in modum, zonis rubeis subrubeisque a superiori ad inferius insignitum apparuisse: Iris totum fere id comprehendit.

9 In meridie per dies xxix cometa apparuit, miræ potentie longitudinisque, ut quod superesset cœli quartam partem occuparet, et ante occasum solis cum sole appareret. Sed et adhuc fumigat sceleratorum Æthna, Paschalicis superata virtutibus: tauroque frequentius interius æstuat, quanto solidius exterius compilatur: quoniam Corsorum [vici], videlicet Stephani et filiorum et fratrum ejus jam per Dominum Papam Paschalem omnes destructi erant. Qui Stephanus nimis in ira exarsit, Ecclesiam B. Pauli cum omnibus bonis apprehendit; omnesque reos sibi consociabat, sicque civitatem confundebat: nihil in Urbe tutum, nihil extra securum; nefasque simul. His stimulis Primores Curie instigati, ecclesiam B. Pauli et oppidum quod Stephanus occupabat, clavibus Ulyssice expressis in ceram, et ad earum exemplar de ferro confectis, noctu dispositis iosisidiis, caute aggrediuntur: dumque illi interius negligunt, quod exterius timeant; nostri exterius fingunt, quod interius machinantur; capta turri, patentibus portis, copiis introductis, sentiunt subito quod non suspicabantur. Utrunque pugnatum est acriter: illis interior turris et ardua porticus servabat vires, istis facilis ingressus et certa auxilia augebant audaciam. Mane Dominus Papa cum plenitudine civium oppidum aggressus, cepit quoque; et Stephanum sacrilegum ejecit: quem, quia monachus videbatur, illesum abire dimisit.

10 Hostibus Ecclesiæ sic exterritis, et urbe sedata ex parte, eo anno Dominus Papa in Tusciam apud Florentiam Concilium celebravit: in quo cum Episcopo loci de Antichristo, quia eum natum dicebat, satis disputatum est: sed ob frequentiam populi, qui ob rei novitatem audiendam hinc inde confertim tumulaticum confluerat, nec Concilium finem, nec disputatio deliberationem habuit. In Longobardia etiam apud Guardastallum celebravit Concilium, in quo quidem de investituris, de hominibus et sacramentis Episcoporum, laicis exhibitis exhibendisque, certis capitulis statutum est. Sic pertransivit usque in Franciam, et Trevis Concilium celebravit: in quo multa quæ ordinanda erant, ordinavit; et quæ abroganda erant, bona fide destruxit.

* an. crimine?

recuperat loca Ecclesie adempta,

Corsorum familiam rebellem domat,

Concilia celebrat.

A 11 Reversus itaque Dominus Papa, ut solet esse in absentia Principum, Urbem turbatam invenit : superiorem [scilicet] Maritimam per eum quem dimiserat Stephanum defecisse, et in sui ditionem attractam occupari. Crevit indulgentia malus : quia pietatis affectu mulceri [non] potest quæ sit bonus, qui numquam desinit esse malus. Superbe scilicet armavit exterius, quæ turpiter intus perdiderat : Ponteclem et Montem altum, oppida de jure B. Petri, copiis munivit et armis. Hæc Dominus Papa aggressus, alterum quidem cepit ; alterum, ob impatientem in locis [istis] autumnum, depopulatis quæ extra erant, dimisit. His pavoribus [consternabantur] simplices populi novas seditiones oriri, antiqua bella resuscitari, alterum in nece alterius pasci existimantes ; cum nihil eis timendum foret, ob latrocinia factionesque eo deficiente. Hæc æquo animo ferebat Dominus Papa, tum quia inæqualitas temporis tunc eum prohibebat, tum quia in Apuliam transire disposuerat. Ob hoc accitis fidelibus, Lavicano Episcopo, ecclesiarum curam ; Petro Leonis et Leoni Frangipani, Urbem et urbana ; Ptolomæo, cetera quæ extra Urbem erant B. Petri patrimonia et Principem Militiæ nepotem suum Galfredum, tenenda commisit : ipse dispositionis suæ articulo usus, transivit : moratusque ut debuit, quod decuit fecit, cum debuit rediit.

12 In itinere erat, [quando] audivit in Urbe seditiones innumeras terribilesque connecti : extra, Anagninam, Prenestem, Tusculanum, ipsas etiam Sabinas defecisse : hujus defectionis caput roburque Ptolomæum fore : ascivisse sibi Petrum de Columna, Abbatem Farfensem : Romanorum copiam, Albam Maritimanque fidem servantium, hostilibus irruptionibus depopulatam : ipsum Ptolomæum submurmurasse [occupandam Albam] ne inde alitus pateret Domino Papæ redeunti ad urbem. Sed Dominus, qui B. Petri fide Ecclesiam solet tueri, reditum dedit prosperum. Accito Gajetano Duce Riccardo de Aquila, ut hujus itineris dux sibi foret, injunxit. Triduo post in Maritimis nos assecutus est, atque sic Dei et B. Petri auxilio [Albam] usque pervenit. Albo vero Dominus Papa tanta devotione susceptus est, quanto desiderio expectatus : et soluto domitio, quod hereditariis militibus debebatur, Romam venit. Quos hic hostes, quos fideles sociosque invenit, plene cognosci non potuit : dum vero cum suis conserere cœpit, omnes B. Petri possessiones recepit : inter quas cum magno labore et multa nece hominum Tyburtinum suscepit. Parum post Capitolium ascendit : Hic, inquit, Montalto et cetera B. Petri patrimonia de Stephani Abbatis manibus evellenda sunt : et ob pertinacem ejus superbiam, in propriam personam vindictam sine misericordia dignum est irrogare. Parvo igitur pælio, sed horrendo satis, captis domibus, subversisque turribus adeo sunt exterriti, ut et patrimonia B. Petri et ceterarum ecclesiarum, quæ injuste usurpaverant, redderent ; et obsides, tactis sacrosanctis Evangeliiis, darent, se de perpessis nec vindictam sumere, nec ultra turpibus conditionibus Ecclesiam afficere. Victor igitur in toto Dominus Papa comprovincialibus pacem dedit, fidam satis solidamque : et suis erat quisque contentus.

13 Vigint autem pax, quoadusque exterminatorem terræ Henricum, Henrici filium, divinæ ultionis ira in Italiam traxit. Quid vero prædictus hostis Ecclesiæ in itinere operatus est, longum est per singula ambulare atque enuntiare : tamen in quantum possumus sub brevitate posteris significare curamus, Civitates multas et castra in itinere, dolo pacem ostendendo, subvertit : ecclesias destruere non cessavit, religiosos ac catholicos viros capere, quos in-

venire poterat ; quos vero habere non poterat, a propriis sedibus expellere non desistebat. Sic impie agende per Longobardiam et Tusciam usque pervenit. Cum vero Romam pervenit, quid mali in ea, quæ caput est totius mundi, operatus est, res ipsa clare demonstrat. Prius juravit, sed pejerare deinde minime dubitavit : quod facere potuit, non renuit : quod facere non potuit, non pro Deo sed heminum timore dimisit. Ut dictum est, cum cœpit civitati appropinquare, ubi admoniti erant Majores Urbis, uti moris erat, et Clerici a porta civitatis, quæ juxta Castrum S. Angeli sita est, usque ad Ecclesiam B. Petri, omnes planetis, cappis atque dalaaticis induti, eum ad processionem susceperunt. Majores vero, videlicet Cardinales, Episcopi et Presbyteri, cum Diaconis atque Subdiaconis ceterisque Ordinibus, cum Domino Papa Paschali, intra ecclesiam B. Petri expectaverunt. Proceres vero, videlicet Judices, Advocati, Scriuarii, omnes cum eo in comitatu venerunt, eandem laudem ei ut alii ferebant referentes, atque dicentes, Heoricum Regem S. Petrus elegit.

14 Susceptus itaque a summo Pontifice non prius ecclesiam intrare voluit, quam eam suo jure suoque dominio a suis fidelibus detineri vidisset. Deliberata est itaque ei ecclesia, et omnes munitiones circumquaque sitæ : et in hac deliberatione obsides dedit, videlicet nepotem suum et alios Barones ; ostendendo fidem servaturum, quam penitus male servavit. Dominum Papam Paschalem dolo et fraude, cum Episcopis et Cardinalibus ceterisque ordinibus, et cum Proceribus quam multis, apprehendit : de aliis vero maximas strages fecit : Clericos vero, Archipresbyteros, Presbyteros expoliavit, planetas et thymiamata eis auferendo : et proprias vestes, ex quibus vestiti erant, minime dimittebat, nec etiam subalaria atque femoralia eis habere permittebat. Hæc vero acta sunt mense Februarii ii Idus, anno Dominicæ Incarnationis MXXI Iudictione IIII. Eodem namque die Dominica qua legebatur Evangelium, Assumpsit Jesus duodecim etc. et ait illis, Ecce ascendimus Hierosolymam et consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis, quoniam tradetur gentibus, et illudetur, et flagellabitur, et conspuetur. Ascensio ista descensio fuit : quoniam ut Dominus, a malignis perpessus est injuriam, sic et iste a barbaris malitiose captus est. Consummata sunt in Christo, quia a Prophetis prænuntiatum est eum passurum Hierosolymis : in iste, quoniam jam multis vicibus dictum erat, non iturum ; si vero ivisset, non prius rediturum quam omnia quæ vellet faceret. Traditus fuit videlicet a suis, et non ab extraneis : flagella multaque opprobria diu ab eis perpessus est. A prædicto namque die, videlicet a ii Idus Februarii usque in v Kal. Maji, devotus Dei Pontifex multis affectus est cruciatibus : tamen ad ultimum, pro deliberatione Ecclesiæ et multorum captivorum qui cum eo detenti erant, quamdam cum prædicto exterminatore pacem composuit : sed [non] diu duravit.

15 Discedente igitur eo, videlicet Henrico Romanam pax rediit : non illa quam insinoul composuerant, quoniam minus boni continens erat : sed terræ pax est reddita, quia omnes possessiones B. Petri, quas abstulerat, B. Petro sunt collatæ. Viguit autem pax annis plus minus novem, posteris vix credenda : quam profecto vidi tantam, quantam et timidus bubulcus exoptat, et audax perhorrescit latro, ut quisque locus depositum tueretur. Quid autem egregia Pisanorum industria et admirabilis pertinacia per eundem Dominum Papam Balearibus insulis Efsæte Majoricæ contulerit ; quem apparatus, quas copias supplementum que, quemve Legatum ipsi habuerint,

D
a quo fraudulenter occupante ecclesiam S. Petri,

E
captivus detinetur cum suis a 12 Febru.

F
ad 27 Aprilis,

gaudet deinde novennali pace,

quo

Pacem habuit usque ad Henrici R. adventum,

A quo Consule, sub quo Imperatore militaverint, cujus vexilli indicia secuti fuerint, quisve eorum fortiter [fecerit], quot navibus et quomodo ierint, quid naufragii quidve laboris in reficiendis ratibus passi sint; illud etiam gloriosum admirandumque subsidium quod non desperaverint; quomodo etiam evulsis captivis, direptis spoliis, subversis urbibus victores redierint, quia digno volumine comprehendere disposui, suo loco et suo tempore distuli.

16 Hujus temporis Prodigia. Apud Mamistram terræ motus muros omnes domosque subvertit, majoremque partem hominum ruina involvit; quam dum miles quidam fugere nititur ad Antiochiam properans, subite biatu terræ cum equo absorptus, prius est sepultus quam mortuus. Ibidem alio hiatu terræ bos interceptus, dum corpore inferius fluxit, cornibus superius hæsit. Romæ in Basilica Lateranis fulmen sacram turrim percussit, partem culminis et gallum æneum vento versatilem campanasque dejecit; et quassato angulo ejusdem Basilicæ, sepulcrum Papæ quod erat inferius omnino destruxit. Ædem S. Pauli ex tribunali, igne de cælo tactam, destruxit, ut et tecti plumbum conflaretur, et trabes visibiliter arderent; profecto arderet tota,

nisi aqua et auxilio Apostolorum confluentes populi Urbis obstarent: monstrant indicia trabes. Beneventi bicipitem sine pedibus natum [audivi] Romæ in porticu Gallæ vidi id quoque prodigium, Gloriosam nomine et virtute, Bonumfilium, juvenem audacissimum, tunc gladium ferentem et bastam, in armo dextro cepisse: suscipiensque eum, Tunc es ille, ait, nequam, qui virum meum interfecisti? et abstracto cultro de supparo, quem tenuit, evisceravit: volentibusque sumere viadictam, Ut quid ille, inquit, virum meum interfecit? Sic pro pœna gloriose [sumpta] gloriosa mansit.

17 Anno xiii Pontificatus dicti Domini Papæ, anno pacis x, mente primo *xxii die mensis, die transitus Domini, ira Dei de manu calicis ejus de terra ascendit. Petro Urbis Præfecto, defuncto, homines scelerati, seditiosi, proni ad malum, privatis negotiis male, publicis pessime providentes, inconsultis Paribus Primoribus, puerum adolescentem in Urbis Præfectum eligunt: cujus modus, imo excessus hic est. Dum domi in cilicio pater Præfectus moritur, extra in gradibus filius Præfectus eligitur: patris cadaver ad ecclesiam ducitur, filii fastus ad loca Præfectoria destinatur: patri exequiæ funeris in ecclesia, filio laudes Præfectoriæ in atrio applaudunt: illi patrem Deo rationem redditorum in sepulcro deponunt, isti filium juratorum populo in ambonem ponunt et sublevant. Miserabilis casus utrorumque! Et tu exequias funeris pro comitiis filii perdidisti, pater: et tu comitorum applausum pro patris exequiis amisisti, fili. Concludat igitur qui vult, dicatque, malo patrem terminasse exitu, cujus in morte uxor gaudeat, lætetur filius, domus tota exultet filium principiis inchoasse nequam, cujus in comitiis mater laceratis crinibus plangat, filius scissis vestibibus gemat, tota domus tristetur.

18 Turbavit Dominam Papam totamque Curiam simul et patris mors et excessus filii. Initoque concilio, Quia nostra, inquit, ante tempus occupant, merito et non sua in tempore perdunt. Vade P. * et tu Constantine, et ex omnibus quæ ad Præfecturam pertinent, ad Curiam commodum, in testimonium hujus nostri venerabilis Diaconi, te investias. Parvi jussus: in reditu tumultum insidiasque in Domini Papæ necem persensi: providi auxiliis in subsidis positus, loco ac tempore egregie facturus: deinde sic sibi adfuturum fore denuntiavi. Jamque ille, cum tumultu populi plebisque, Constantinianæ basilicæ limen pede tetigerat; cum

subito olenm consecrandum in Chrisma, jam infectum balsamo confectumque, fracto vase diffusum est. Turbari Patres, mirari Dominus: nec credebant prodigium, eo quod in prosperitate positi, nullius periculi casum affuturum timebant. Ac iterum alio oleo confecto, Dominus Pontifex, ad exequendum tantæ solennitatis mysterium, ad altare ascendit. Jamque ex tribunali sede Orationem, Deus a quo et Judas reatus sui pœnam et latro confessionis suæ præmium sumpsit; inceperat cum illi puerum scissis vestibibus, inter altare et tribunal, sibi opponunt, confirmari enim in Urbis Præfectum petunt. Cumque, ut ejus Domini moris erat, ob inceptum Officium respondere differret; irasci illi, magnis acclamare vocibus, Deum sibi testem facere, in vota jurare, ni responderit; aliterque si senserit, atrocis fati miserias eo die visurum. Tandem Dominus: Quid, inquit, confirmari eum in Præfectum petitis, quem nec nos digne dare, nec vos hodie honeste petere potestis? cum vos hodierni funeris exequiæ a comitiis merito subtrahant, et nos solennis diei charismata ab hujusmodi juste removeant? quibus peractis respondebitur digne. Et illi: Pro velle nostro nos dispositis utemur: tumultuantesque descendunt: fecissentque dispositis viam, nisi eorum, quæ ira tumuerat, nostrarum copiarum timore enervaretur audacia.

19 Die altero, die Parasceve, cum omnium civium hujus Urbis, maxime vetusti moris sacra devotio per loca sancta, per Martyrum cœmeteria, per votiva solennia, pedibus discalceatis in urbe suburbisque confertim diffunderetur; illi simplicem populum plebemque in factionis suæ charibdim sub armis jurare compellunt: itidem die magni Sabbati: die Paschatis gravius. Secunda feria eunti Domino ad Basilicam B. Petri, juxta radicem pontis Trajani, cum tumultu se puer ille opposuit, confirmari petiit. Quod quia adeptus non est, sequentis familiæ alios cepit, alios affectit injuriis. In reditu, coronato Domino Papa, ut ejus diei mos est, et Patribus solenniter procedentibus in curiam, ex Capitolio, strepitu, clamore, lapidibus eos prosequuntur, Nec adhuc satis: delegant post eum: nec antea vestes sacras eum exui licuit, quam respondere oportuit, sequenti Feria vi de confirmatione communi consilio deliberandum. At ille non contentus termino, eo die quæ restabant Præfecturalia, a quibus potuit in se compleri fecit. Feria vi in tantam exarsit audaciam, ut eorum domos subverteret, quarum religio fidei in Dominum Papam perfide agere noluisse. Providens autem Dominus huic ruinæ absque multa cæde resisti non posse, in Albam secessit. Furor illius fautorumque in ecclesiam et domum Petri Leonis, quæ illam tueri videbatur, omnino conversus; nec posse pati nisi reverse eo suorum fulciretur auxilio. Reverse tanto copiosius Principibus Curie largitus est munera, quanto laboriosius suis bellicis sudoribus pro se subjiciendos fore cognoverat; Ptolomæo Ariciam, ceteris aurum, argentum, alterius supellectilis copiam.

20 Hac spe boni auxilii, nostri securi, ad congregiendum cis Tiberim copias exponunt: præsto fit prælium; et quasi Urbis totius milites cum nostris hereditariis paucis belli fortunam sortiri debuissent, magno ausu, sed subito nostri victores, illorum alios ad jusjurandi religionem in receptionem Domini reversuros adstringunt, alios et ipsum quorum secum captivos ducunt. Jam nostri ad Fumonem properantes Albam transierant; jam terram Ptolomæi uti securi, melles, dissoluti, inermes intraverant; Algidum jam devenerant: cum Ptolomæus veniens in eos, et captos abstulit, et capientes cepit, non veritus Dominum Papam, ob noviter

D
PASCHALIS II*

Papæ inter sacra puerum offert, confirmandum in officio:

E

qui illis tantisper ditatis videns tumultum crescere

F
Albam secessit:

Interim ejus copie primam victrices vincuntur:

et Pisanorum victoria in Balearibus.

Post varia hujus temporis prodigia

* id est Martio

mortuo Petro Præfecto urbis,

pro filio ejus substituendo

* Petre

tumultuans Populus,

A suscepium beneficium triplicata jurisjurandi religione. Hac Ptolomæi perfidia in exemplum suscepta, perjuri contagium omnes fere infecit, adeo ut ob participationem consortibus scelcris in urbe et ceteris hinc inde, perjuriu nec infamia nec crimen haberetur. Execrabile dictu ! horribile auditu ! Hoc ausu, hac indulgentia criminis Sarminetum, Nymphas, Tiberiam, et omnem Maritimam enormitas defectionis involvit, simul et totam Urbem : vix unus in multis, quem factionis reum vel dicta vel facta veresimilibus iudiciis non demonstrarent. Ebullire tota machinis et tormentis, ea parte qua Capitolii rupes ædibus Petri Leonis imminet contigue; ordinans quidquid armis, igne, manu inferri poterat : invidia magis quam ratio moliebatur : factumque ut solus ex parte pateretur in toto, quidquid undique ab omnibus poterat conferri in unum. Hujus tamen impetus fluctus cæpit tandem detumescere, vel divinis operibus, vel rusticanis, pro maturitate illius temporis, omnibus fere instantibus ; ipsa etiam Curia, ob impatientem in locis istis ætatem, in Campaniam Maritimamque secessit.

B 21 Altero namque anno Rex Henricus in Italiam rediit, manifestus hostis Ecclesiæ, tantoque infestior bonis ac religiosis, quanto benignior malis seditiosisque. Hujus consilii familiaresque, Abbas Farfensis, qui ob sacrilegium factionemque ab Ecclesia bis ter in capite damnatus ; Joannes maledictus, Ptolomæus, horumque fautores. Tunc simul atque Latium intravit, B. Petri fidelibus bellum injecit. Magna conatus est, famosa fecit, sed parva. Ob hujus victoriæ gloriam quam fecerat, videlicet quia apprehenderat quædam castra, populus plebsve Romana triumphum sibi instituit. Coronata Urbe, Rex et Regina per medium : magnus apparatus, parva gloria. Huic nullus Patrum, nullus Episcoporum, nullus Catholicus Sacerdos occurrit : fit ei processio, empta potius quam indicta. Iturus ad basilicam S. Petri navi transivit, non ponte. Trajectus coronari petiit : respondetur, in ea basilica a Papa vel Patribus coronandus coronari debet, aliter nequit : quod si velis, ab eis fore petendum. Fit consultum : delegat in hunc modum.

22 Si divinitus datum fuisset, Patres conscripti, rerum publicarum statum digno moderamine gubernari, dignaque reverentia earum Rectores alter ab altero prævenirentur, pax foret, nec Pontificibus obsesset orbis Imperator, sed alter alterius gloria fulciretur, gloria alterius gloria utriusque foret ; et robur utrorumque, amorque utrorumque, timor omnium : totaque se converteret civitas : nos Patres, nos Consules, nos Primores, nos omnes boni urbis et orbis intuerentur ; Gothi, Galli, Hispani, Afri, Græci et Latini, Partius et Indus et Arabus aut timerent nos aut diligerent. Nunc autem, cum secus agitur, fit aliter : dimissis ceteris, invicem angimur ; ab omnibus merito hæc patimur, maledicimur, exterminamur. Convertimini igitur, et mei, licet peccantis, votum correctionemque suscipite : ne, dum per vos in me rigescit justitia ; multiplicatis sceleribus in aliis, sine me qualiter rigescat non habeat. Ecce a patre Romanæ Ecclesiæ Dominus Papa e Galliis in urbem coronandus adveni : eum abesse in infortunio meis deuto : nunc nitem a vobis id exposco. Tantoque id recipienti fiet gratius, quanto ut id mihi fieret gravius elaboravi. Solent accuratius excolere homines, quod diuturnis quasitum periculis adinvenitur. Sit Pax. Et quidem erit, si velitis. Sine crimine loquor. Profecto sedatis ventis, quiescent maria. Hæc Rex.

23 Ad hæc Ecclesia, quæ erat in Urbe : Inhonestum satis arbitramur ac indignum, Rex, ut ali-

quando nos dulcibus dictis convenias, quos fellitis actibus indies circumvenire [non cessas]. Credisne credamus, Rex, te ad pœnitendum satisfacturumque advenisse ; per quem acerba ira continuaque irruptiones barbaricas, rapinas sacrilegas, ordinationes execrabiles, exordinationes impias, seditionesque assiduas conflari fierique cernimus ? Simul ac Latium intrasti, Rex, B. Petri fidelibus bellum injecisti : si non successit voto, id [debemus] Deo, non Regi. Age, qui sunt pro quibus agitur ? Abbas Farfensis et Ptolomæus, uterque anathematizatus. Qui sunt contra quos agitur ? B. Petrus et Paulus. Quibus locis agitur ? In eorum patrimoniis, in domo propria. Oblitus horum, Rex, illis ducibus audax audacter ecclesiam B. Petri intrasti : quibus Clericis [comitatus], quibus Patribus, cum quibus Episcopis ? Quomodo silendum, quomodo agendum est ? Adde, qui sunt, qui nunc ante ejus fores exuebant ; nonne seditiosi, nonne hæretici ? Heu ! heu ! Expulsis Catholicis reverendam cunctis populis B. Petri ecclesiam per te hæretici occupant. Hæcne est vin illa, Rex, qua pœnitens veniam merearis ? satisfactio, qua Ecclesiæ conformeris ? pax, qua bella quiescant, seditiones cessent, venti sedentur, mare detumescat ? Profecto nisi conversus, immemor mali, aliter cum Deo senseris Rex. aliter Rex Regum cum Rege sentiet Deus. Comitari cum excommunicatis, Rex, nosti nos nec debere nec posse ; eo maxime cum contremiscat comitiis tuis interesse secundis, quicumque nostrum interfuit primis.

24 Diffusus hinc Rex, accito Mauritio Bracharenensi Archiepiscopo, qui ob superbam levitatem curialis effectus, per biennium, extra Ecclesiam propriam, opulentissimo cultu et regio, hac et illac molliter et dissolute vagabatur, ante corpus B. Gregorii coronari se fecit, sicque ab Urbe comitatus abscessit. In itinere erat : æque distabat ab Urbe et Sutrio : audivit Principem Apuliæ cum expeditis equitibus Campaniam intrasse, Pillumque ob defectionem ab illis depopulari. Fit consilium eos vel amoveri posse, si ante diem a regio exercitu incautis subveniatur. Nec mora : totum robur belli cum agilitate eo destinat. Et quidem succederet voto, ni quædam nobilis matrona ex Plumbinaria, dum sic properantem exercitum vidit, periculum quod timebat accito veredario affuturum Principi annuntiaret : sicque dum cavit uni, providit utrique, ut duo tam feroces exercitus, jam fere contigui, alter in vicum Mauriti, in Acutæ arcem indennis se alter conferrent.

25 Dominus Papa celebrato Concilio, quod in partibus Apuliæ congregaverat, rediens in Campaniam, Pillum Pillanumque in maritimis, et opidum S. Silvestri in sui ditionem convertit. Jamque autumnus instabat, cujus calore vel æstu exterius constipatus, interius dissolutus, uti senex et qui erat in castris debiliior, in Anagninam se convertit : hicque adeo infirmitas eum oppressit, ut qui aderant medici morti eum magis quam vitæ adjudicarent. Sed auctor vitæ Deus vitam ejus produxit in longum : et dum dissolutis interius membris compaginis soliditatem injecit, exstis exterius fomenti robur diffudit : factumque est ut qui ante in lecto alterius auxilio suspensus vix sedere poterat post modum ante altare per se erectus Missarum solennia celebraret. Hac valetudine venit in Preneste, et B. Agapiti ecclesiam ibidem dedicavit. Nativitatis Domini vigiliis Romæ, Ordinis Missas, et Matutinum post Missam, et iterum Missam Processionemque, cum omni voto et solennitate ei diei debita, Octavas etiam et Epiphaniæ devotissime celebravit : et data licentia legatis Constantinopoli-

D
id sui juris
esse negante,

E

coronari se fecit
ab Archiepiscopo
Bracharenensi,

F

Papa a morbo
periculoso repente sanatus.

A tani Imperatoris, quos ibidem receperat, deliberaturus B. Petri Basilicam, in tantis hostibus, Romam in * portica venit. Ob ejus inopinatum adventum subitumque, tantus terror Ptolomæum et Præfectum invaserat, ut ante alter quam nollet Dominus Papa pacem dare, pateret quod desperans de gratia, dimissis penatibus, in urbe latitare pararet.

* id est lectica

Ibidemque cito mortuus

26 Jamque bonus Pontifex ad perficiendum quod inceperat, machinas et tormenta et quæque necessaria bello, incredibili agilitate, per biduum per suos para ri fecerat. Vicisse eum [potius] diceres quam victurum. Sed dum quod voluit fecit, Dominus vitam ejus, quam ob gratiam distulit, ob debitum terminavit. Biduo post reditum tanto arctius ob laborem itineris populique frequentiam infirmitas convaluit, quanto remissius ob quietem assiduitatis amœnitatemque obsequii ante defecerat. Vir Sanctus moriebatur et operabatur. Convocatis Patribus, ut in constantia fidei et sinceritate veri eum sequerentur, injunxit: in cautela doli ab his qui intus forent et extra, in executione Gibertinorum et enormitatis Teutonicæ: ut invicem se diligerent et invicem idem dicerent, et ipsum verum quem diligerent Deum in omnibus tenerent. Post hoc unctus Oleo sacro, facta Confessione, peractis in eo omnibus prout decuit Sanctum, psallendo cum psallentibus, nocte media, ut qui de tenebris properabat ad lucem, senex honestus, imo ipsa honestas, carnis debitum solvit xii Kalendas Februarii.

13

sepelitur in Laterano.

27 Corpus ejus balsamo infectum, et ut ordo habet sacris indutum vestibus, cum obsequiis debitis et honore digno, cum frequentia Cleri et populi, non cuilibet tanta gleba deportanda imposita est, sed ab ipsis Patribus honorifice est deportata in Basilicam Salvatoris, in sede propria, in Patriarchio, in dextro latere templi, in mausoleo purissimi marmoris mirifico opere sculpto, xi Kalendas Februarii collocatus. Qui beatissimus quam plures fecit ordinationes per diversos menses, Presbyteros L, Diaconos xxx, Episcopos numero centum, consecravit ecclesias xx. Romæ ecclesiam S. Hadriani in Tribus fatis ii anno sui Pontificatus, dedicavit: et ecclesiam S. Mariæ in regione Areolæ, in loco qui vocatur Monticelli, similiter consecravit. Verum etiam ecclesiam SS. Quatuor Coronatorum, quæ tempore Roberti Guichardi Salernitani Principis destructa erat, a fundamentis refecit atque consecravit, anno Pontificatus sui xiiii, Januario die xx. Celebravit Concilium apud Guadastallum in Longobardia, aliud apud Trecas civitatem in Francia. Postea defuncto eo cessavit Episcopatus dies iii. Sepulcri in Laterano positi meminit Cæsar Rasonnus, etque locum assignat versus oratorium S. Thomæ.

28 Auctorem Vitæ, cujus nomen initiali duataxat littera P. scriptum invenimus, Petrum vocat Baronius: et est verosimile fuisse Petrum Pisanum quem Ciacconius appellat Papæ Scriptorem: pro cujus reconciliatione, eo quod Anacleto Antipapæ contra Innocentium Papam adhæserit schismaticus, laborandum S. Bernardo fuit. Hic Pisanus, uti dixi, de Pisanorum gestis scribere proposuerit, postea quidem Presbyter, tunc autem solum Cardinalis Diaconus, cum forte necdum Clericus esset Pandulfus, a cujus stylo, vultum alias differenti, habebimus duorum sequentium Pontificum Vitas. Differt autem in hoc etiam a jam memorato Petro Pisano (cum quo alioqui habet initialia nominis litteram P. communem) etiam patria, siquidem hanc eandem verosimiliter habuit cum suo avunculo Hugone de Alatro, sicut in altera hujus lucubrationis parte videbimus.

Auctor Vitæ Petrus:

29 Quod Bullas hujus Pontificis attinet, Double-

tus in Historia Sandionysiana pag. 475, primum Paschalem fuisse ait, qui plumbeis Bullis, solo Pontificis nomine antea notari solitis, in parte adversa imprimi fecerit SS. Petri et Pauli capita, cum media inter utrumque Cruce, sicut originaliter videre est opud Mabillonum pag. 447; quod tamen non statim secuti sunt posteri, cum Dominicus Roynaldus, Bibliothecæ Vaticanæ Custos, apud Cangium in Glossario, similia curiose scrutatus neget se taliter signatas bullas antiquiores vidisse Hadriano IV, qui primum anno mclm sedere cepit. Cur vero in iisdem Bullis imago Petri sinistram, Pauli dextram partem occupet, pluribus disserit Leo Allatus lib. i de Consensu utriusque Ecclesiæ cap. 6.

D
Bullis addi
capta capita
Apostolorum.

30 His ita observatis, liceat denique ad hujus Pontificis memoriam addere quoddam ejus Breve, de canonizatione S. Petri Episcopi Anagnini, veluti ad Sanctorum historiam plurimum in comune faciens, datum Venerabilibus Fratribus Episcopis Anagninæ et aliis per Campaniam constitutis hoc tenore. Dominum excelsum habentes præ oculis, qui in amicis suis laudatur et benedicitur; et considerantes propterea strenuæ probatæque vitæ merita, quibus vir Sanctus, Petrus quondam Anagninæ Episcopus, de Regula monachorum assumptus, in Pastoralis officio pure, simpliciter, solerti vigilantia et exemplo Deo deservivit, admirantes etiam miraculorum insignia quibus Sanctum suum ante et post obitum Deus decoravit, prout per Brunonem Episcopum Signiensem fideliter annotatur, et usque ad nostra tempora decorare non desinit: auctoritate præsentium vobis licere volumus et mandamus, quatenus tertio Nonas Augusti, diem Natalem ejusdem Confessoris et Præsulis memorandi, Sanctorum Catalogo congrue celebrem, recolatis; quatenus in præsentem gratiam, et in futuro, opitulante divina clementia, piis ejus intercessionibus, mereamur gloriam sempiternam. Datum Signiæ ii Nonas Maji, Pontificatus nostri anno x, Christi mxc: nec ulla alia hactenus, major solemnitas, præ simplici ejusmodi declaratione, post auscultationem attentam vitæ et miraculorum fide digna relatione collectorum, scitur fuisse adhibita.

Canonizatio
S. Petri ep.
Anagnini.

31 Brevis porro illius egraphum, sicut vel Anagnina missum est vel alibi ex originali transcriptum, sic intitulat Baronius ad an. 1105 num. 14 Paschalis servus servorum Dei. An ideo credam in originali deesse vocem Episcopus, omnibus ante Pontificibus usitatam? Non credam; sed librario vel typhothetico vitio elapsam opinabor. Quod si aliquis, omisso etiam Servus Servorum Dei, explicationis causa egraphum Baronio dandura sic fuisset erroris; Paschalis Papa secundus sicuti apud Cherubium Laertium in Bullario Tom. i invenitur, Urbanus Papa quartus, Cleinens Papa quartus, Bonifacius Papa Octavus prætitulati Bullis Canonizationum S. Richardi, S. Hedwigis, et S. Ludovici, itemque Gregorius Papa X epistolis ad Michaellem Palæologum ejusque Primogenitum Andronicum; an ideo aliquis sapienter credet, ullum Romanum Pontificem seculis illis, nomen suum scripsisse, cum addito, Papa Secundus, Tertius, Quartus etc. et omis- sisse usitatos alias sibi titulos, Episcopi et servi servorum Dei? Non existimo. Frustra hæc ergo mihi objicit Quidam; etiam in eo cavillans, quod interrogem, Quis eo tempore sic exorsus est Pontifex? Nam de initialis salutationis formula quærenti, impertinenter reponit exordia Bullarum Breviumque, in singulis pene varia. Quis enim igitur, propterea quod Curia et Scholarum stylus soleat ea indigitare per initialia verba, ut hic, Dominum excelsum, studiosius dicta initialia variari? Vel igitur ostendi debet aliquis Pontifex, hujusmodi usus Salutationis formula, Leo Papa quartus omnibus fidelibus, vel si conceditur hæc non esse formula originalis dicasque (quod etiam dici video,

E

Nominis Pon-
tificis nume-
rus quomodo
invenitur
ante antiqua
Bullarum ec-
grapha.

F

et

A et recte dici posse admitto) non haberi ipsiusmet Bullæ originalem contextum, sed solam ejus epitomen, cujus auctor, claritatis tantum causa ad nomen Leo, addiderit Papa quartus; supererit adhuc quæstio de substantia facti, ex eo resolvenda, utrum credibile sit, quod Leonis istius ætate fuerint ea forma solitæ concedi Indulgentiæ quales ibi notantur. Cujus contrarium cum satis clare jam alibi ostensum sit, probatum manet, quod coput erat quæstionis, videlicet falso eidem adscribi talem Bullam, sive in prætenso originali legatur, Leo Papa quartus, sive non.

32 Hic finitur nobis Conatus Chronico-historici Pars prima: causam divisionis, et quidem in hoc Pontifice faciendæ, indicabit Præfatio ad Partem alteram. Interim exhibendo Pontificum imagines quaternas et quaternas, cogimur sistere in bmario, sicut vides. Ne erga loculi duo vacent, placet eos implere imaginibus SS. Constantini et Helenæ, a quibus amplitudo Pontificum Majestatis, quoad externam et secularem potentiam, suum accepit principium; cum antea,

Cur hic posita
imagines SS.
Constantini et
Helenæ?

D sub Gentilibus Imperatoribus ac fere tyrannis, duram servitutem servivisset Ecclesia, obnoxia eorum sæpe iniquissimis legibus. Auctor libertatis fuit Imperator iste; non quidem primus Christianus (nam Philippos fuisse Christianos, sub S. Fabiano Papa, alibi est demonstratum) sed primus qui publice Christum professus, idololatriam jussit ejus fidei cedere, Martyrum corpora honorifice condi, et super iis Basilicas atque Ecclesias erigi, datator ipse earundem munificentissimus: qua in re adjutricem habuit matrem Helenam, Dominicæ Crucis inventricem. Ab hoc initio aucta paulatim potestate Pontificum, ad Jurisdictionem sacram etiam secularis accessit. in ipsam Urbem Romam et plures per Italianam provincias, post extinctum Regnum Longobardum et ablatum Græcis in Occidente Imperium: quod speciali Dei providentia et consilio factum, soli negant, qui invident, hæretici. Curavi ergo ut utriusque tales effigerentur vultus et habitus, qualem viventibus fuisse probatum est ex eorum nummis ad XXI Maji ærea lamella explicatis.

APPENDIX

B

De forma Pallii aliorumque pontificalium ornamentorum, medio ævo mutata.

E

Forma pallii
usque ad se-
culum XI ca-
dem,

Joannes R. E. Diaconus, qui circa annum DCCCLXXX quatuor libris complexus est Vitam S. Gregorii Papæ I, lib. 4 cap. 84, indutum ex vetustis picturis representat (ut supra vidimus) Pallio medioeri, a dextro videlicet humero sub pectore super stomachum circumlatim deducto, deinde sursum per sinistrum humerum post tergum deposito: cujus pars altera super eundem humerum eveniens, propria rectitudine, non per medium corporis, sed ex latere pendet. Ex his verbis hanc obscure colligitur, Pallium Pontificale seculi decimi, quo is scribebat, et latius fuisse quam istud Gregorii, et sua rectitudine, non ex latere, sed per medium corporis pendere solitum. Hujusmodi Pallium videre est in Lateranensis trichium Musivo (quod ad Pontificatum Leonis Papæ III expressum habes) ita ut jam per medium corporis pendat Petro pars illa, quæ Gregorio pendebat ex latere: aliud nihil magno opere mutatum seculo IX invenitur. Formam prorsus aliam video seculo XII, quando anterior tenua, non a tergo per humerum circumducta,

ex tunc mu-
tari cepit,

C nec posterior similiter per humerum circumducta a pectore pendebat, in modum longioris teniæ ante ac retro innodata: sed eadem tenua utrimque bifida, sive duplex, in duas utrobique veluti assutus tenias desinebat.

ut ex Musivo
tam factis ap-
paret:

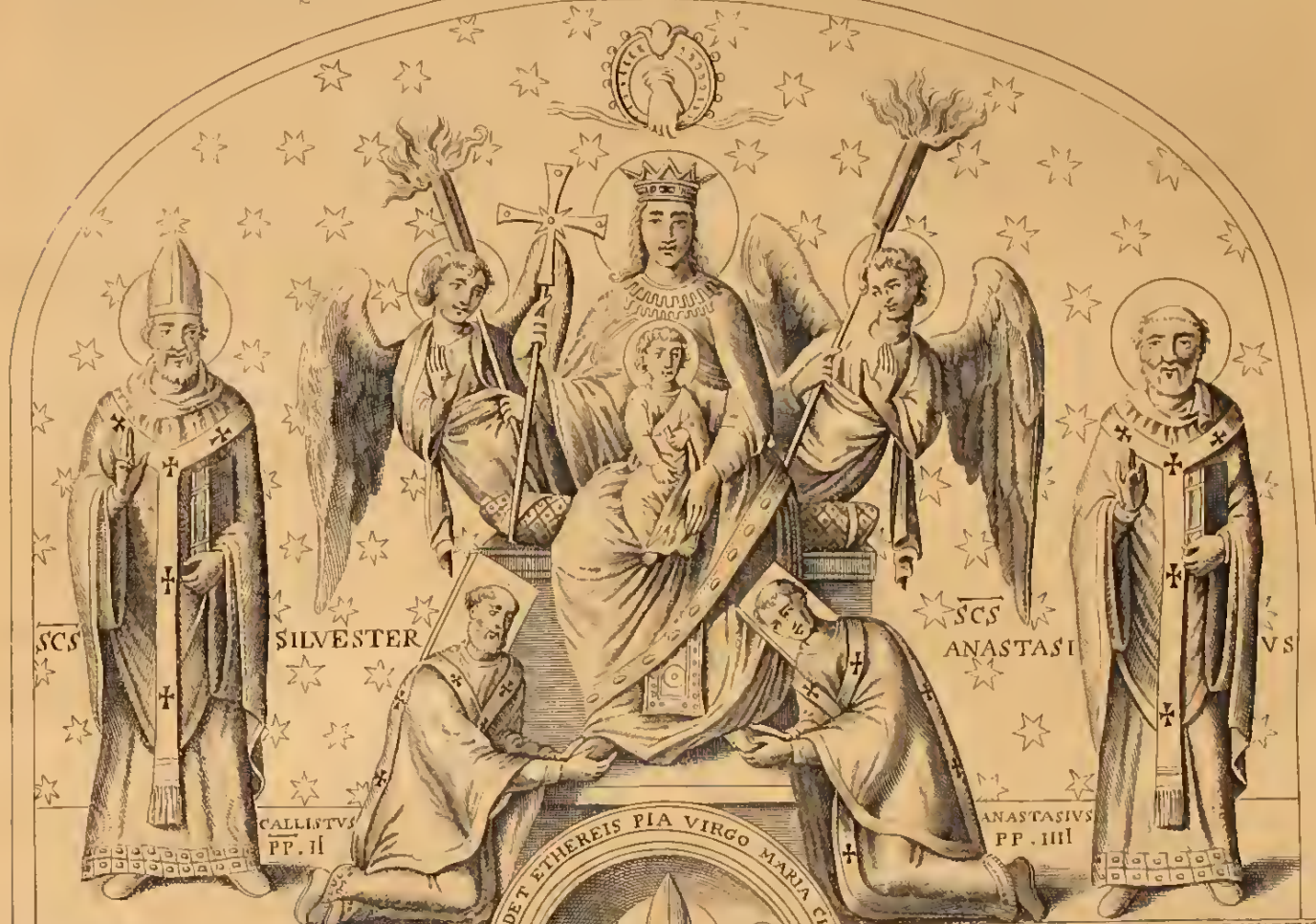
2 Specimen habes in abside Transtiberina, quam vide sis ad Pontificatum Innocentii Papæ III, anno MCCCXXI ordinati, in parte 2: hic vera imaginem accipe alterius absidis, ab Anastasio IV circa annum MCLXII exornata, quod opus ipse vivens absolverat sicut istud vivens inchoaverat sextus ante illum Callixtus II sub annum MCCC: quod utrumque demonstrat quadrata tabula, capiti apposita. Cum autem non dubitaverit Anastasius iste, sex prædicti Callisti Decessores immediatos honestare titulo Sancti, eorumque caput circulo cinere radioso, æque ac antiquiores et indubitanter pro Sanctis habitos, Silvestrum, Anastasium, Leonem, Gregorium, ipsumque S. Nicolaum. Sacre Rituum Congregationi considerandum relinquo, utrum id satis argumenti sit ad Alexandrum II, Victorem III, Urbanum II, Paschalem II, et Gelasium II, nostro de Sanctis operis inferendas sicuti eidem inferemus Gregorium VII, medium inter Alexandrum et Victorem prædictos; ita suadente ejus præsentis apud Salernitanos cultu.

3 Quæri autem posset, Mitramne Episcopalem hic in capite ferat S. Nicolaus, et talis etiam sit quæ spectatur in capite S. Silvestri aliorumque Pontificum; an vero Tiaram Pontificalem, quæ ideo sit etiam S. Nicolao imposita, ut meritorum ac sanctitatis paritas declaretur. Respondeo, postremum mihi videri. Mitram enim Episcopalem eo tempore humiliores longe erant, ut videre est in omnibus iis quæ in sacrariis ecclesiarum variatim asservantur vel in antiquis picturis, ante secula tria vel quatuor, inveniuntur expressæ. Idem certe Abbas Cajetanus, qui nobis prædictam absidem delineatam exhibuit; ante vitam Gelasii II, a Pandulpho Pisano ejus familiari conscriptam, ejusdem Gelasii effigiem supra positam, lignea forma expressam ibidem

qualis in seculo
formia Mitræ
episcopalis?

Absis Oratorij S. Nicolai In Vrbe ab Anastasio Papa IV exornata

SVSTVLIT HOC PRIMO TEMPLVM CALLISTVS AB INO VIR. CLARVS LATE GALLORVM NOBILITATE. PRESIDET ETHEREIS PLA VIRGO MARIA CIOREIS. VERVM ANASTASIVS PAPTVS CVMINE QVARTVS HOC OPVS ORNAVIT VARIISQ. MODIS DECORAVIT.

SCS CELASIVS PP. II PANCHALIS PP. II VRBANVS PP. II LEO PP. SCS NICOLAVS EPS GREGORIVS PP. ALEXANDER PP. II GREGORIVS PP. VII VICTOR PP. III

Apostolicum Venerandae Memoriae Monumentum, quod etiam nunc extat in Abside Oratorij S. Nicolai Cpi quing. ab hunc Seculis a B. Callisto PP. II a fundamentis extracti intra Lateranense Patriarchium, nunc solo aequatum, has,

ut vides Sanctorum summorumq. Pontificum Imagines representat, sed que nunc tandem a R. P. D. Constantino Abb. Caietano ad Maiorem Rom. sedis Ap. Gloria, e tenebris eritum, ac commentarijs illustratum. 1638.

A dedit, qualem in Codice Vaticano illius temporis ante prædictam Vitam reperit; quamque hic etiam juvèrit forma paulum contractiori dedisse, quoniam jam pridem impressa habetur pars tota secunda, ad quam potius istu spectabat. Ecce confirmatam Mitræ veteris genuinam humilitatem; ejusque cornua, sed multo quam, nunc obtusiora ac fere nulla: quin et in fluitantibus post cervicem Infulis agnosce earum veram originem, omnino talem qualem indicat Festus, Infulas definiens filamenta lanea, quibus Sacerdotes... vela bantur: cui consouans, remque distinctius explicans Isidorus, lib. 19 cap. 30, Infula, inquit, est fasciola Sacerdotalis capitis, alba, in modum diadematis, a quo vitæ ab utraque parte dependent, quæ Infulam (sive Mitram) vinciant capitique adstringant. Quamquam vero Mitra, non Tiara, utitur Romanus Pontifex dum sacrificat, sacrificioque peracto populum benedicit de faldistorio seu sella Pontificali; et eo in actu noster Gelasius sua in imagine exprimitur; oportet ut manus altera id etiam teneat, quod tali in actu apprehendere solent Episcopi, Pontificale scilicet Pedum, cujus sola pars inferior et recta hic cernatur, potius quam Crucem, quæ præferri Pontifici, non ab eodem gestari solet. Formam autem veteris Cambutæ (sic enim appellabatur) optime expriment mox subjiciendæ S. Disibodi imagines. Quamquam operiosiore quoque Romæ ea ætate subinde fuisse supram curvaturam, demonstratur ex S. Nicolai Anastasiæ imagine; nisi hanc aliquis velit subinde innovatam fuisse, itaque factum, ut Mitra et Pedum quibus olim humilioribus Sanctus insigniebatur, induerint formam recentiore.

4 Alexander Wilthemius noster piæ memoriæ, is qui Divæ consolatricis sacellum, a suo fratre Joanne Wilhelmo (nisi fallor) nostræ item Societatis Sacerdote, in conspectu Luxemburgensium maniorum extractum anno MDCXXVII; mortuo intra novennium conditore porro curvadum atque amplificandum suscepit; in eamque celebritatem adduxit, sedulitate et zelo suo, in qua illud superiori auro repererunt Franci, urbem obsessuri; quique meroris sui, ex illius et patriæ destructione huasti, hoc solatium habuit octogenarius senex, et ubi annis aliquot paralyticus; quod ipso Assumptæ Deipuræ festo translatus eo sit, uti confidimus, ubi neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra: Pater, inquam noster Alexander Wilthemius, sæpe in hoc opere laudatus, laudandus sæpius, inter alia antiquitatis sacræ monumenta insigne quoddam ex ære inaurato, habuit sibi commadatum, quo liber de Vita S. Disibodi a S. Hildegarde conscriptus, eadem curante fuerat exornatus sub annum MCLXX. Ibi Sanctus iste, sextus exprimitur, cum humili valde Mitra, nec non cum Pallio Archiepiscopali; quamvis Ibernia, unde creditur seculo VII advenisse, nullos ea ætate habuerit Archiepiscopos. Istud porro Pallium est plane ex usu seculi XII, sed rudi expressum arte, sicut in triplici specimen apparet quod in sequenti columna conspicitur.

3 Vides autem ut Archiepiscopale Pallium, quod olim aut lunatum, aut ad modum V vel Y furratum supra pectus ab humeris descendebat, iis incumbens; nunc affixum Planetæ, atque infra scapulas reductum in brachia, ambiat Præsulem per modum positi in plano circuli, eo fere modo, quo uno post seculo ipsum conformatum cernitur in sepulchrali statua Honorii IV, anno MCLXXXVIII sculpta, et jussu Pauli III ex ruinis Basilicæ Vaticanæ ad Basilicam Aræ-cæli translata: quæ quia egregie totum illius temporis habitum Pontificium representat, apponenda hoc loco visa est, inter figuras, ad hujus dissertationis illustrationem unam in tabulam coalunatas. Et tunc quidem retinebatur forma divaricatæ supra transversam lineam teniæ: quæ etiam cernitur in juxta posita statua Bonifacii IX, anno MCCCIV tumultati. Sed et istud paulatim observari desiit; ut probat positum in Basilica Lateranensi, ære-

um monumentum Martini Papæ V, anno MCCCCXXXI sublato e vivis, et inter duos istos repræsentati. Talem quoque formam reperio observatam in Palliis Pontificalibus, usque ad initium seculi XVI, in eo monumento quod Julius II sibimet ipsi viventi posuit circa annum MDX, in æde S. Petri ad Vincula. Exinde vero Pontifices omnes, in suis tam nummis quam statuis, vides Sacerdotalem duntaxat stolam sub Cuppa seu Pluviati indutos, quos interim crediderim inter Missarum sollempnia, ejusdem formæ Pallio uti cepisse, cujusmodi aliis per Orbem Archiepiscopi mittebant, tenui scilicet fascia lanea humeros ambiente, cum malica ante pectus et post tergum laciniâ, loco ejus quæ ante ultra genua propendebat latior multo ornatioque. Nervio autem quis Pontificum fecerit initium procedendi in publicum cum larva supra Mozellam sive Mantellum. Primum certe Alexander VII et post eum Cleinens IX, atque Innocentius XI, omisso alio omni Pontificio ornatu, sic picti in nummis, sculpti in statuis, expressi in imaginibus conspiciuntur.

6 Ut autem ad absidem Anastasianam reflectam oculos, ex eadem observeo, ipsius uictorem, primum inter omnes sui seculi Pontifices, mento raso expressum conspici, exemplum sequentibus ex ordine pluribus, quorum extant monumenta usque ad Julium II qui barbam aluit, et varios exinde habuit imitatores. Non tamen Anastasius IV radendæ barbæ primus fecit exemplum: nam et Leonem III vidimus anno MCCXCVII barba raso expressum, in Musivo triclivi Lateranensis a se constructi, quando jam abdicato penitus Græcorum in Italia Imperio, Barbirasium (sic Petrus Damiani appellat) Occidentali Clero Moaachisque tunc commune, videtur Pontifici isti placuisse, præ intonsa barba, quam hodieque tam studiose nutriunt Episcopi omnes et Monachi

sec. 16 maturant Pontifices in Pluviati exprimi

F

oc denique in sola stola.

Barbirasium quibus seculis usurpatum.

Infularum

et Pedi in Italia,

itemque in Germania

seculo 12 Pallium aliter gestabatur,

A *Græci. At Joannes XII, pro anno DCCCCLX, rursus barbatus offertur nobis; idque fortassis inductum fuit, quando Imperatores Germanicos respicere et venerari Roma cepit, cui nationi cariores quam Franciæ ab antiquo Barbæ suæ fuere, tamquam virilis capitis præcipuum ornamentum.*

Simplici initio Tiaræ

7 *De Pontificia quaque Tiara retractandum hic quidpiam, postquam in S. Silvestro dixi, fieri potuisse, ut in signum libertatis, quam Ecclesiæ datam gratulabatur, Pileum assumpserit libertatis insigne; eique Phrygiam sive Diadema inferne appinæret; quod placuit pictoribus convertere in Coronam; licet Diadematis et Coronæ magna sit differentia, tam quoad formam quam quoad materiam. Errare eos, qui Constantini, Romæ baptizati, illudque suo capiti detrahentis, donum istud fuisse existimabant, jam alibi dixi: satis autem constat, nec ipsum quidem Constantinum Diademate usum quamdiu subsistit Romæ, ubi Regium tam nomen quam insigne minus gentium erat. Adificata Constantinopoli, primum capit secundum morem Orientalium uti diademate, etiam gemmato. Quisquis autem Pontificum primus Tiaram assumpsit, sive S. Silvester, sive posterior alius; simplicem omnino, nec ullo Phrygio prætextam assumpsit. Nicolaus I anno circiter DCCCLX, circum aureum, civitatis potestatis insigne addidisse creditur ab aliquibus, cura jam Roma, Ravenna, aliæque tum Romani Ducatus tum Extraneæ civitates summa Pontifici ut Domino parerent; unde ejusmodi Tiara, Regnum quoque dici capit. Ast, si verum est (quod ad amolendum argumentum, ex Constantini fictitia Donatione ductum, assumpsit Otto III) Joannis Diaconi ipsam esse signum, cum is floruerit integro ante Nicoloum seculo, eaque et Phrygiæ et Coronæ meminerit, fateamur necesse est, illa quæ istis indicantur ut a Constantino concessa, pro majori saltem parte usitata Pontificibus fuisse seculo VIII: sic enim ibi dicitur; Sanctis Apostolis, Dominis meis beatissimis, Petro et Paulo, et per eos etiam Beato Silvestro Patri nostro, summo Pontifici et universali Urbis Romæ Papæ, et omnibus ejus successoribus Pontificibus..... contradiimus Palatium Imperii nostri Lateranense: deinde Diadema, videlicet Coronam capitis nostri; simulque Phrygiam, id est Mitram; nec non et Superhumeralia, videlicet Lorum quod Imperiale circumdare assolet collum; verum etiam et Chlamydem purpuream atque Tunicam coccineam, et omnia Imperialia indumenta.*

Phrygium seu Coronam,

B *8 Hic mihi nota audaciam hominis, non solum Diadematis sive Coronæ Papalis initia referentis ad Constantinum; qui illis, non nunc quidem, sed tamen postea aliquando est usus; verum etiam Superhumeralia Lorum, id est, Pallium, quo quis unquam vel Constantinum vel aliquem ex vetustis Imperatoribus usum somniavit? Excutite omnes Antiquariorum officinas, evolve Familias Byzantinas Cangii, omnis ætatis numismatibus jam inde a Constantini ævo illustratas. Primus ibi pag. 77 cum Loro (ut appellat Cangius) circum collum, id est in habitu Consulari sui temporis, occurrit Leo Magnus, anno DCCCLV, seculo plusquam integro post Constantinum, exorsus imperare: tum paulatim alii alique, forma tamen semper a Pontificalibus Palliis diversissima, uti videre licet in integro habitu Consulari quem refert Ordinarius anni DXXVII Consul in Oriente Anastasius, non Augustus (uti male sibi persuasit Bucherius noster in fastis Consularibus ad Victorii Canonem Paschalem) sed Comes Domesticorum Equitum. Habetur ejusmodi titulus integer ex Diptychi sui inscriptione, cujus universam cælaturam ejusque explicationem, sub titulo Diptychi Leodiensis, Alexander Wilthemius prælaudatus pridem edidit, omnibus antiquariæ rei amantibus æstimatissimum opusculum, unde faciem unam in hac nostram laminam transfero.*

ante Nicolaum I additum fuisse oportet.

Pallium vetustius per madum lori circumductum collo

confertur cum Diptycho consulari,

C *9 Et ut omnes partes ornatus tam spectabilis intel-*

ligos distinctius, quidque in eo fuerit cum Pallio Pontificio commune, quid diversum; audi Valerianum Augustum, in Vita Aureliani Imperatoris a Fl. Vopisco descripta, dicentem ipsi Aureliano, cum moturus in Persidem anno CCLIX Consulem designaret (quod tamen Valeriano a Persis capto, et Galieno patrius ordinationes parum curante successu caruit) audi, inquam, sic loquentem Aureliano postea Imperatori Valerianum. Cape Tunicam palmatam, Togam pictam, Subarmalem profundum, Sellam eboratam: nam te Consulem hodie designo, scripturus ad Senatum ut tibi deputet Scipionem, deputet etiam Fasces: hæc enim Imperator non solet dare, sed a Senatu, quando sit, Consul accipere. Fascibus, quas Lictores præferbant Consuli, locus in hac tobellâ non erat: Sellam eboratam satis eleganter expressam vides: vides et Scipionem, jam non simplici instructum Aquila, ut in vetustioribus Consularibus nummis, sed coronata, seu (ut est in formulis) Victoriali, Theodosique ac Filiorum Honorii et Areadii coimperantium imaginibus instructum: quod autem altera monus effert est Mappula, quæ explicata Circensibus inchoandis signum dabat novus Consul, unde et invenies primam aut secundam Mappulam dici pro primo aut secundo Consulatu.

10 *Præterea Calceos, seu verius Caligas, utpote ad calces religatas, de quibus tibi: ad vestes venio; ex quibus quæ infima apparet, omnibus communis, atque ad corpus et brachia adstricta Penula, non erat Consuli singularis: singularis erat Toga, palmata antiquis, hic variegato opere floridoque adornata, largis, ut ad dextrum brachium apparet, manicis: cui Togæ, ejusdem materiæ atque texturæ adhærens a tergo Subarmalis profundus de sub axilla dextra emergit; primoque sinu trans humerum sinistram circumvolutus per terga, et plicas suas paulatim explicans (Paludamentum antiquitus appellasset) dextrum per lotus adducitur; et postquam ampliori sinu gremium implevit, extrema denique sui parte excipitur a sinistro brachio, deque eo pendet. Supra Tunicam et infra Subarmalem, quod ex humero dextro ante pectus recto angustiorique tromite defluit, per modum Scapularis, credibile est similiter ex humero sinistro descendere, ut faciat formam Y quam etiam a tergo latere, ut sit caputque transmittat, verosimiliter judicat Wilthemius; atque adeo perquam simile Y esse Pontificali Pallio, quale seculo XII in usu fuisse Absides prænotatæ docent. Græci Omophorium, id est Superhumeralia, vocabant; Monachi Scapulare appellant; ab Omophorio autem, per consuetam deficiente Græcismi ophæresim, Maphorium et Mafortium ac Mafortem dici hodie absurde credas.*

11 *Ito varia nomina rem pro diversitate personarum variam, sed origine et quadamtenus etiam forma eadem significant: originem autem sumptam dico a veteri Romanorum Toga: quæ licet antiquioribus vestis rotunda fuerit, unico injectu totum corpus ambiens, ut olim Planeta seu Casulæ Sacerdotales; sicut tamen hæc, ad commodiorem usum explicandorum brachiorum, paulatim excisæ ad latera, in hodiernam denique formam prorsus dissimilem abierunt, priori nomine remanente; sic et Consularis Toga, tandem ad formam Scapularis transierit, Togæ tamen nomen retinuerit, sitque Toga picta, quam supra Aurelianus mediam numerat inter Tunicam et Subarmalem. Hanc certe non nisi paulatim restrictam fuisse, ut Donationis Constantinianæ signus Lorum appellare ex sui temporis usu potuerit, patet ex nummis Consularibus anteriorum seculorum, tum Constantini Magni ac filii Crispi tum patris ejus Constantii Chlori, quem ultimum hic etiam apposimus, cum altero simili nummo, qui Leonis Magni Consulatu aliquo cusus fuit, primo fortassis, quem is anno DCCCLVIII gessit. Quomodo autem idem habitus, inter Constantinopolitanos Imperatores, fuerit sub aliqua mutatione conservatus (postquam enim Imperatores, suppressis con-*

D *exprimente omnem Consulæ novi ornamentum*

E *imprimis Togam Palmatam,*

supra Tunicam et infra Subarmalem, in modum Y

F *quæ fuit deinde etiam forma Palliæ*

æque ac ipsa Toga olim ampla sic paulatim restricta,

HONORII PP. IV.

MARTINI PP. V.

BONIFACII PP. IX.

A Consulibus Ordinariis, perpetuum caperunt genere Consulatum, indumenta quoque Consularia perpetuo gestanda assumpserunt) vide in imagine Leonis Despotæ imperante adhuc patre Basilio Macedonæ efficta, qui anno DCCCLXX factus est Imperator, et cognomentum Philosophi tulit, ob singularem in litteras humaniores et Philosophica studia propensionem: item in altera Michaelis Palæologi Comneni, qui anno MCLXXXII obiit.

Ex illa defluens a tergo Subarmalis,

12 Utramque in lucem produxit Eruditissimus Cangius; ego autem in Leonina considerans Subarmalem sinuosum, ejusdem cum Superhumerali contextus ac pene etiam latitudinis, diversi autem a contextu Tunicæ, inducor ut credam contra quam sentit Wilthemius, Subarmalem ipsum, seculo saltem VIII, fuisse postremam et dorsualem ipsius Togæ Consularis partem: quæ ne longo sirmate post vestigia trahatur, retracta in partem anteriorem per dextrum latus brachio sinistro excipitur: in quo quidem servata sit similitudo cum Palliis Patriarchalibus Græcorum, nisi quod ea serpere permitterentur; unde factum, ut S. Germani Patriarchæ Omophorion ponere incedens Anastasius calcare potuerit, sicut apud Zonaram in Copronymo legitur. Quamvis autem Subarmalis idem in Wilthemiano Consule ejusdem sit cum Tunica textus, et diversi ab Omophorio; adeoque verosimile fiat, quod hujus ille pars non fuerit, sed solum eidem a tergo affixus, quia multo latior et in principio sui corrugatus: nihil tamen video, cur sicut postea, ita etiam tunc, non suppleverit vicem illius teniæ, quæ jam inde ab exordio dissectæ in lacinias angustiores Togæ seu Pallii, retro corpus defluebat usque in terram.

B videtur ipsiusmet Togæ Sirma dorsuale fuisse:

et ad imitationem Togæ Consularis assumptum Pallium Patriarchale,

13 Atque ita apparet, ejus, quo in civili Magistratu Toga, in ecclesiastico Pallium dicitur, unam eandemque fuisse originem, progressum ac mutationem in forma aliquantum dissimili. Nec absurde n Consulibus, in Republica Romana primis, præcellentem istum habitum mutuanti Episcopi sunt, præsertim Romani, qui in Republica ecclesiastica erant, quod isti in civili. Recte etiam concipiatur, quod, sicut Episcopale Pallium, unico olim loro constans ita circum scapulas obvolvatur, ut pars una longior ontrorsum, altera retrorsum deflueret: sic et factum sit in Toga Consulari, quæ fuerit Constantiniano ævo similis longo largoque balthæo, et circumducebatur per corpus, defluentibus hinc inde extremitatibus; cum hac tamen differentia, quod Pallium utriusque scapulæ circumducere: Toga ab humero sinistro sub axillam dexteram adduceretur, in eundem sinistram humerum reditura: item quod Consules defluentem a tergo partem colligerent antorsum, non item Pontifices et Patriarchæ. Atque huc facit Joannes Diaconus, in Vita S. Gregorii Magni lib. 4 cap. 8 animadvertens, quod, cum annis post obitum CXXV corpus ejus effoderetur, integris adhuc vestibus, pallium ejus, bysso candente contextum, nullis fuisse cernebatur acubus perforatum; sicque dignoscebatur circa scapulas obvolutum fuisse, non autem confixum, sicut vetustissimis picturis vel musivis ostenditur. Proinde multo serius in Pallium quam Togam Consularem, dimissa unus simplici lori

quod solitum simpliciter obvolvi

seu panni forma, perfectionem inducta est alia quæ huic denique formæ responderet: nec ante XI seculum Admittenda in Pontificum imaginibus sunt Pallia Ybifurcata. De usu Acicularum dubitare possit aliquis an non fuerit Gregoriana ætate antiquior; eo quod supra corpus S. Leonis Papæ I, qui Gregorium præcessit plus quam integro seculo, cum anno MDCVII aperiretur arca, in medio pectoris conspiciebatur aurea una Spicula Pallii, infixa Planetæ. Verum hoc potius mihi est indicium alicujus anterioris translationis, nobis incognitæ, qua veteribus indumentis consumptis, novis indutum sit corpus mirabiliter integrum, Pallioque ad normam seculi X efformato indutum, quando acus adhiberi solitus indicent Joannes.

D postea etiam cepit affigi Planetæ;

14 Restat ut de Cappa seu Pluviali, quo Cavalarius complures Pontifices induit, incipiens ab Innocentio I; sub annum cccclii ordinato, dicamus pauca. Fuit illud (uti ipsamet demonstrant nomina) ex necessitate, non ad magnificentiam, receptum ab Ecclesia; quando captæ institui Processiones aliæque functiones subdivales, in quibus Sanctorum Reliquiæ ab Episcopis Parochisque gestandæ erant, opportunaque videbatur hujusmodi vestis, contra pluviam quæ poterat obvenire, unde etiam habebat retro affixum capacium, capili obtegendo comparatum: uti hodieque cernimus in bardocullis nautarum, rusticorum et excubitorum militarium. Hoc vero capucium, in veteribus et a Carolo Magno Aquisgranensi ecclesiæ donatis Cappis, pro modulo capitis dimensum acuminatumque erat; licet nunc habeat formam tesserariæ parmæ, bene ample inferiusque rotundæ; manente adhuc, qui capucii acumen terminabat, flocco. Proinde, licet in Pontificum Romanorum electionibus post seculum XI inveniamus, moris fuisse, ut Electus Cappa rubea indueretur, sicque adoraretur ab Electoribus suis; nunquam tamen invenies ullius veteris Pontificis imaginem, in Cappa expressam, nedum in tali qualem exprimit passim Cavalarius. Cum ergo is profiteatur omnes dare, partim ex sepulchris, picturis et musivis antiquis, partim ex numismatibus excerptas; reliquas autem, quæ ad vivum repræsentare non poterat, saltem eas exhibere, quas a multis retro seculis in antiquioribus Urbis Ecclesiis depictas cernere licet, ut sic antiquitatis nihilominus speciem aliquam vel in ipsa habitus ratione videre, in eaque te oblectare, Lector, posses; consequens fit, non adeo multa secula numerari posse pro iis saltem picturis, quæ hodierni usus Cappis Pontifices amicum. Ratio autem cur recens Electum Cappa, potius quam alio quovis vestimento ecclesiastico induendum Romani censuerint, hæc fuisse videtur; quod, cum Pontifex ex quovis Cleri gradu deligi posset, nec conveniret adorationem Electi differri usque dum ad eos, qui forte deficerent, Gradus successive ascendisset; opportunissima omnium videbatur Cappa, commune Gradibus omnibus etiam inferioribus indumentum, sicuti videmus sæpe in Processionibus, etiam Cantores et Symphoniacos ecclesiæ, Cappas indutos procedere: rubea autem sive purpurea decebat Pontifices Electos, ob præcellentiam dignitatem.

Pluviale seu Cappa,

E

nusquam in vetustioribus Pontificum monumentis apparet:

F

ea cur induatur Electus.

APPENDIX I

De usu annorum Incarnationis in Cancellaria Pontificia diu vario, nostra ætate primum firmato, diversoque ab usu signaturæ Brevium.

His quæ ad correctionem pertinent expeditis, solvendum est debitum, ad finem Partis posterioris contractum, cum sui admonitus quod in Cancellaria vel Camera Apostolica annus non incipit a Kalendis Januarii, sed a xxv Martii, quo mysterium Incarnationis celebratur. Id quomodo cum Bullarii Tomis ultimis conciliarem, equidem non inveniebam; nunc autem iterum admonitus disco, Stylum istum, esse earum dumtaxat Constitutionam, quæ eduntur per Bullam, uti dicitur; non item earum, quæ in forma Brevis dantur, sub Annulo Piscatoris, ad supplicantium preces; vel alias Motu proprio, sine consuetis Bullarum solennitatibus, expediuntur: nam in his annum inchoari constanter a Kalendis Januarii. Interim necesse habeo excusare, quod nomine Bullæ, indifferenter, et more vulgi, usus sum in Decretis Rescriptisque Pontificiis appellandis. Quamvis enim non ignorarem, in rigore verborum aliud esse Bullam, aliud Breve, aliud Motum proprium, atque notabilem et multiplicem intercedere inter ea differentiam; hanc tamen nesciebam aliquo modo spectare ad rotationem temporum incundam, et ideo non putavi mihi distinctionem aliquam hic faciendam, sicut nec in Bullario fecerunt ejus Compilatores; sic illud appellantes, quamvis in ea collectione multo plura Brevia sicut quam Bullæ strictè dictæ. Ad objectionem porro a me ex Bullario factam, sic mihi respondetur. Fieri poterit quod in Bullario appareat aliqua discrepantia quoad datas: et sic distinguendus erit Annus Cancellariæ Apostolicæ, qui (saltem moderno tempore) incipit a xxv Martii, et Annus Secretariæ Brevium, qui cum anno politico incipit a Kalendis Januarii.

2 Equidem de moderno tempore, ipsis qui scire possunt ac debent nolim movere ulteriorem questionem: libenter tamen scirem, quam alim ita resumptus sit antiquus ille usus, ut sciatur, quo præcise tempore is debeat haberi pro regula. Ac primo noto Romanos Pontifices, postquam prætitulare sese ceperunt stabiliter

C Servos servorum Dei, et cum eo titulo nomen suum suis scriptis præponere hoc modo, N. Episcopus, Servus servorum Dei, eundem modum tenuisse usque ad initium seculi XIV, quando Clemens V, Joannes XXII, Martinus V, Eugenius IV, Clemens VII, Paulus III, Brevibus nonnullis seu scriptis minus solennibus ceperunt præponere Nomen suum, cum titulo Papæ et numero nominis, hoc modo, Clemens Papa V. (quod quidem initio rarum et infrequens (uti colligitur ex Bullario) superiori seculo frequentari valde cepit; cum hoc tamen discrimine, usque in hodiernum diem durante, quod Bullas non incipiat Pontifex, nisi sub nomine suo cum titulis Episcopi et Servi servorum Dei; Brevibus vero ac Motibus propriis, a tempore Julii III, addatur ad nomen titulus Papæ cum numero nominis. Annis ante Julium sexaginta, prius, quod equidem inveniam, Alexander VI cepit litteras suas aliquas signare sub Annulo Piscatoris, ab insculpto Petri piscantis signaculo. Hunc Annulum fixus paulatim usus, et sub Julio III plane sibi constans, addidit solis Brevibus. Alexandri exempla ac porro aliorum extant apud Waddingum Tom. 8 nec non in Bullario Lateranensi. Ab illo ergo tempore conveniet Bullas Breviisque distinguere secundum istud principium. Bullarum autem rursus duo sunt genera, alia quidem a Pontifice et Cardinalibus solen-

niter subscripta; alia non item: de utrisque autem indifferenter procedit questio, quandoam eis ceperit Cancellaria Romana adscribere annum Incarnationis producendum ultra Kalendas Februarii ad xxv Martii, sic ut id pro regula fuerit. Ordior autem post medium seculum XVI præteritum.

3 Invenio ergo Pauli IV Brevia aliqua annum ad Incarnationis diem protrahere; invenio nihilominus, quod ejusdem Pauli Constitutio 19, quæ utique Bullata habetur et ab ipsomet Pontifice oc triginta Cardinalibus propriæ manus subscriptione firmata, data dicatur anno Incarnationis Dominicæ 1559, quintodecimo Kalendas Martii, Pontificatus anno quarto; adeoque annum istic inchoari a Januario, qui alias dicendus fuisset, Pontifici annus quintus. Pii IV Constitutio 73, similiter Bullata similibusque subscriptionibus firmata, eundem tenet stylum, ut habetur impressa, tanquam data anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo * quarto septimo Kalendas Februarii, Pontificatus anno quinto. Sed Cherubinus, dum notat in margine * tertio, nescio an significatum voluerit ita, in egrapho suo haberi, aut ex usu Cancellariæ haberi debuisse; adeoque facultatem nobis aufert ex ea quidpiam discernendi. Posteriori tamen Lectioni favet successor Pius V, qui locit solum Electus sit in Januario anni MDLXVI, primo Pontificatus sui anno et mense dedit nostræ Societati Bullam contra Apostatas, anno, ut scribitur, Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo quinto sexto decimo Kalendas Februarii: et similiter in Bullario ejusdem Constitutio 119 ad Ordinis Humiliatorum extinctionem Bullata, ab ipsomet et quadraginta tribus Cardinalibus subsignatur, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo septuagesimo, septimo Idus Februarii, Pontificatus anno sexto: quem annum non possumus habere, nisi eum protrahamus ultra mensem Februarium. Sed hujus Pontificis tam multæ sunt alie Bullæ, saltem minus solennes, prætitulatae tamen Pius Episcopus servus servorum Dei, neque sub annulo Piscatoris expeditæ, in quibus inchoatur annus a Kalendis Januarii, ut primum exemplum adhuc rarum sub eo videatur fuisse; et tales sunt Bullæ 29, 30, 33, 118 et 122, inter quas ultimus ponitur unica illa de Humiliatis, annum protrahens; cui addi posset Constitutio 31, data Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, septimo Idus Februarii, Pontificatus anno tertio, numeris omnibus ita ad longum scriptis; nisi id dubium faceret Cherubinus in margine notans D. P. an. 2, id est Data Pontificatus anno secundo, inter cujus anni Bullas etiam ipsam ponit.

4 Similiter Gregorium XIII Bullam, qua Bajanos articulos damnavit, dedisse quarto Kalendas Februarii, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo septuagesimo nono, Pontificatus sui anno octavo, asseruit Urbanus VIII, in sua famosissima Constitutione, damnante eosdem articulos et simul prohibente librum cui titulus, Augustinus Cornelii Jansenii olim Iprensis Episcopi. Cumque pervicaciores ejusdem libri defensores prætexerent errorem Datæ, in ista Constitutione allegatæ; atque ita ipsamet Urbani Constitutionem niterentur reddere de suppositione suspectam; responsum continuo iisdem est a perito styli Curialis,

Bullæ strictè dictæ saltem nunc inchoant annos a 25 Martii.

B

quomodo ex capto distingui a Brevibus,

et hæc dari sub Annulo Piscatoris.

Stylus Cancellariæ producens annos usque ad 25 Martii,

E

superiori seculo necdum fixus erat.

F

Imo satis rarus sub Gregorio 13

A Curialis, Cancellariæ Pontificiæ praxim esse annum producere usque ad festum Incarnationis, itaque annum MDLXX, in Bulla Gregoriana, cum Pontificatus anno VIII componi qui alias fuisset notandus MDLXXI. Verumtamen aliud simile exemplum in toto hujus sot longi Pontificatus Bullario nullum quidem occurrit, sed in corpore Instituti Societatis nostræ habetur unum longe certissimum; confirmatio scilicet ipsius Instituti ac Constitutionum ejus facta anno Incarnationis Dominicæ MDLXXXII, Kalendis Februarii, Pontificatus anno XI. In ipso nihilominus Bullario ejusdem Bullæ; 26, 42, 8, omnium a Kalendis Januarii ordiuntur.

et Sixto 5. 5 Sixtus V, similiter plurimas edidit Bullas, sic annuum notantes: et quidem primo suo anno Bullam 17, 18, 22, 23 et 24, quarum penultima etiam solennis est, ab ipsomet et Cardinalibus viginti octo signata, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octogesimo sexto, Id. Februarii, Pontificatus anno 1: similes etiam aliis ejus annis inveniuntur, puta 73 et 101, ut quosdam minus solemnes taceam. Nihilominus Tomo 3 Bullarii in Appendice Pog. 38 invenio Solemnem valde Bullam, prohibentem alienationes officiorum seu jurium et emolumentorum officii

B S. R. E. annexorum, idem Sixtus dederit anno Incarnationis Dominicæ 1589, 18 Kal. Februarii Pontif. anno 3; publicatio autem facta post dies tredecim, adscribitur anno a Nativitate Domini 1590 Indict. 3, die vero 28 mensis Januarii, Pontificatus anno v. Habet etiam Societas nostra ab eodem Sixto V facultatem, aggregandi primariæ Romonæ Sodalitati Scholarium Sodalitates alias per nostrum Generalem, cum communicatione Indulgentiarum illi concessarum, datam anno Incarnationis Dominicæ MDLXXXVI, utique ultra Kalendas Januarii protracto, Nonis Januarii, utpote Pontificatus anno secundo. Eodemque modo Bullarium Casinense num. 239 profert Constitutionem Gregorii XIV, velut datam anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo nonagesimo primo, Idibus Martii, Pontificatus anno primo. Huic dum consonant ejusdem Bullæ 3 et 4 in Bullario, eodem Incarnationis et Pontificatus anno notata, Idibus etiam Martii et duodecimo Kal. Aprilis; nec aliunde quidquam adfertur quod probet Cancellariæ usum non fuisse annos protrahendi usque ad festum Incarnationis; videremur nobis posse statuere, quod ex tuæ cæperit ea regula observari; nisi rursus sequeretur usus plane contrarius ejusdem Cancellariæ sub Clemente VIII; cujus cum plures inveniantur

firmior in eo tenendo Gregorius 14:

rursus tamen Clemens 8 fere a Kalendis Januarii cæpit

C Bullæ, intra Kalendas Januarii et diem Incarnationis datæ, puta 18, 19, 20, 26, 39, 40, 55, 58 et 66, omnes tamen (præter unam 40, adscriptam anno millesimo quingentesimo nonagesimo quinto, pridie Kalendas Martii, Pontificatus anno quinto, sed Bullis ac Brevibus anni xcvi permixtam) omnes, inquam, auspiciantur annum a prædictis Kalendis.

6 Leo X nullas Kalendas Januarias vidit, in brevi sua dierum paucorum Papatu. Pontificatus etiam Pauli V nihil suggerit quod huc faciat, ante Pontificatus annum xv, qui in tom. 4 Bullarii Constitutione 17, data Idibus Januarii, suum istum annum componit cum anno Incarnationis Dominicæ 1619: sed cum manifesto vitio in nominando mense: nisi enim legatur Junii loco Januarii, adhuc currebat annus Pontificatus decimus quartus, cum Paulus solum electus sit nuno MDCV mense Majo. Ita nobis ingressis seculum xvii eateenus nemo occurrit, qui dici possit in

Cancellaria firmasse usum, cujus firmati initium quærimus, quoad annum ultra Kalendas Januarias protrahendum: donec veniamus ad Gregorium XV. Hujus quidem Brevia omnia annum inchoant a Kalendis Januarii; ejus tamen, anno MDCXXI mense Februario electi, prima Bulla de Privilegiis Conclavistarum data legitur anno Incarnationis Dominicæ MDCXX, utique sicut dictum est protracto, Idibus Martii, Pontificatus anno primo: eodemque stylo procedit Bulla 18, et quæ ordine temporis priores sunt hac 19 atque 20, una ordinans Cereemonias Electionis Pontificiæ, altera sanctorum Canonum adscribens S. Teresiam, ambæ adhuc adscriptæ anno seculi hujus XXI, quarto Idus Martii Pontificatus autem anno secundo. His adde ex eodem Bullario Constitutionem 47 ac denique concludere, nunc saltem fixum fuisse usum, quem sub prægressis Pontificibus toto seculo XVI instabilem fuisse ostendimus.

7 Placet tamen etiam subsequentium Bullas scrutari: sic autem inveniuntur Urbani VIII Constitutiones 10 et 11 signatæ undecimo Kalendas et pridie Idus Februarii, anno ejus 1, adhuc adscribi anno Dominicæ Incarnationis millesimo sexcentesimo vigesimo tertio, quo alias ipse creatus fuit vi Augusti. Sic rursus insignis Bulla confirmans Gregorianam de Electione summi Pontificis, quinto Kal. Februarii, Pontificatus anno Tertio, tribuitur adhuc anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo vigesimo quinto. Similiter in Tomo V Bullarii invenitur Constitutio 7, signata anno Dominicæ Incarnationis MDCXXIII, undecimo Kalendas Februarii, Pontificatus anno primo. Et Constitutio 160, indicens sex decimas super omnibus fructibus ecclesiasticis Italiæ, bullatur ac subsignatur anno Incarnationis Dominicæ 1631, 14 Kal. Februarii, Pontificatus anno IX. Eodemque stylo procedunt aliæ ejus solennes Bullæ; ut de minus solennibus nihil dicam. Hæc si observare scivissent continuatores Bullarii, et ordinem temporis tenere, sicut conveniens erat; debuissent ejusmodi Bullas ponere post Brevia, toto illo anno vulgari data; quæ nunc inveniuntur male permixtæ Brevibus Januarii ac Februarii, eundem annum vulgarem inchoantium.

D Primus Gregorius 15 tenuit in Bullis suis constantiam

quam secuti sunt Urbanus 8

E 8 Innocentii X Pontificatus, ut est Bullario, nihil suggerit quod huc faciat Alexander VII, cautum volens ne qua loca Ecclesiastica status vendi aut gravari contingeret, anno Pontificatus sexto, 17 Kal. Februarii; et sex Decimas indicens super fructibus Ecclesiasticis in Italia et Insulis adjacentibus ut, Nono Kal. Martii, stylum jam fixum sequitur, et annum Incarnationis Dominicæ MDCLX vocat, qui in publicatione, post secuta, vacatur MDCLXI: inter cujus anni Brevia Tomo 6 Bullarii, jam sapientiores Collectores ejus, prædictas Bullas reposuerunt. Sequens Clementis IX Pontificatus, nihil habet in Bullario quod hic referri mereatur: nam B. Rosæ Limanæ Beatificatio, facta Pridie Kalendas Martii, Pontificatus anno primo, Dominicæ Incarnationis 1668, facta est per Breve, et subsignatur Placet. Motu proprio. Et Clemens X, eandem Canonizavit Pridie Idus Aprilis, de quo tempore nobis quæstio non est. Solummodo in Appendice ad Tomum 6 Bullarii, istius Pontificis Constitutio 1 quæ datu legitur anno Incarnationis Dominicæ 1670, Nonis Martii; Pontificatus anno primo evidenter probat continuationem anni præmonstratam, cum certum sit ipsum exeunte Aprili anni civilis 1670 primum esse creatum.

E

et Alexander 7.

F

APPENDIX II.

De ætate et auctoribus Prophetiarum B. Joachimo Abbati et S. Malachiæ Episcopo imputatarum circa successiones Romanorum Pontificum.

Prophetiæ sub nomine Abbatis Joachimi confictæ,

Ultra nihil habeo quod de Romanis Pontificibus doceam, nisi forte miretur aliquis, nec semel quidem nominatas a me, tantopere jactatas vulgo, de eorum successione Prophetias, sub nomine B. Joachimi Abbatis Calabri, et S. Malachiæ Episcopi Hiberni. Primas, ut habentur ex variis MSS. sæpius impressæ per imagines symbolicas subjectaque singulis lemmata, operose defendere est conatus Gregorius de Laude Abbas Sagittariensis, in opere ingenti, cui titulum fecit, B. Joannis Joachim, Florentis Ordinis Institutoris, Ergasiarum Aethiæ apologetica, sive mirabilium veritas defensa. Equidem non existimo quod opus istud ob ipsa, quod tractandum assumpsit, argumentum id est ob defensam Joachimi sanctitatem, Ecclesiæ Romanæ displicuerit: sed ob aliquam aliam questionem ex occasione dumtaxat ibi tractatam aliter, quam tractari cum huic tempori conveniebat. Puto tamen sub sancti illius Abbatis nomine plurima circumferri fictitia, in quibus nihil dubitem etiam numerare illas quindecim quasi præsaitiones, a Nicolao III, qui electus fuit anno MCCCXXXVIII, usque ad Urbanum VI anno MCCCCLXXXVIII ordinatum; cujus severitas fortasse nimia, occasionem dedit ei Schismati, quod totis XX et amplius annis tantopere Ecclesiam conturbavit, electo contra eum Clemente, qui se dicebat Septimum ejus nominis.

2 Pingitur ergo horribilis et alatus draco, igni incubans, humano capite, asininis auribus, coronatam tiaram (qualis est Veneti Ducis) gestans; cujus cauda in serpentem ensivomum desinens, novem stellas implicat, quasi detracturus de cælo; dum circa lunam alix adhuc octo splendent: et subjicitur: Hæc est fera ultima, aspectu terribilis, quæ detrahet stellas. Tunc fugient aves, et reptilia tantummodo remanebunt. Fera crudelis, universa consumens, infernus te expectat. Pluribus opus non esse reor, ut judices, auctorem ex Schismaticis unum fuisse; qui Urbano voluerit odium invidiamque tali figmento auctam apud Italos, Fundani Comitum vel Joannæ Neapolitanæ ad Antipapam transgressæ partiarius; nec forte vanum est nomen Anselmi Episcopi Marsicani, quod exemplarij quædam referunt ut auctoris. Quisquis autem fuit, apparet eum memorie Bonifacii VIII perquam infestum fuisse. Et illi quidem non fuerit difficile, ex iis quæ cuique prospera adversaque acciderunt, quæque vulgo probata aut improbata egerunt, aliquid comminisci ad plausum; seipsum tamen turpiter prodidit, cum Joachimi nomen assumens, omnes Pontifices triplici coronamento ornavit, etiam duodecim illos qui Urbanum V, talis coronamenti inventorem, præcesserunt. Cur autem a Nicolao III inceptum, non vero a proximo aliquo post annum MCCII, quo Joachimus obiit, Pontifice, puta ab Honorio III? Veror profecto ut notam satis ejus ætatem habuerit, cujus nomine abatebatur.

3 Quæ deinde sequuntur quindecim alia ejusmodi Schemata, usque ad Innocentium VIII similis rursus farinæ sunt; eique sub quo fuerunt adinventæ non parum blandiuntur ob compositam denique inter Ursinos et Columenses pacem, susceptumque Zizimum, Bajazethi Turcarum Imperatoris fratrem, expressum sub figura Leonis coronati, sed fugitivi, ideoque cornibus cervinis instructi; cni protegendo et restituendo ut omnes Pontificiæ potestatis viros offerre Pontifex significetur,

pingitur capitis sui tiaram dextera apprehensam tenere elotura supra illius caput; initia autem ipsius Innocentii et factiones in urbe cruentæ, illiusque ad casu compescendas conatus, tandem effectum sortitus quidem, sed quoad ille viveret dumtaxat; sic indicatur. Bonam vitam invenisti ab ingloriatione (junior enim ab incontinentia notatus fuit, Pontifex autem castissime vixit) a virtute autem accepisti plus quam a fortuna: sed nequaquam virtuosam gratiam lucraberis: invidia enim contingent judicia sibi nocentia: non privaberis a sorte desuper. Veh! civitas sanguinum, universa mendacii dilaceratione plena: non recedet a te rapina, vox impetus rotæ et equi freventis. Ita mortalium nugacissimus, obscuritate affectola imponere conatus mundo, etiam obventura Urbi Romanæ mala nisus est prophetare; non omnino falsus in successore Alexandro VI, cujus filius Cæsar Borgia Dux Valentinus, bellis gerendis et regulis Italicis opprimendis, tantum non totius Italiæ regnum obtinuit.

4 Minus operose nugatus est is, qui S. Malachiæ nomen assumpsit, sed plus operis reliquit futuris post se Oedipis: videtur autem scripsisse de præteritis usque ad Sixtum V, quem designat hoc symbolo: Axis in medietate signi: quia scilicet Leonem, unum ex Signis Zodiaci, pro insigni habet, trabe transversa velut axe transactum per medium: et sic cum aliqua allusione ad insignia, nomen, patriam, familiam, professionem procedunt Sixti illius decessores, incipienda a Cœlestino II, qui creatus est anno MCLXIII; et quia Tipherno natus, quod est castrum ad ripam Tiberis situm, designatur hoc symbolo, Ex castro Tiberis. Rectius autem fabulator hic mensus est tempora, quam iste prior: cepit enim ab aliquo Pontifice, cujus ecclesia cecidit in ætatem S. Malachiæ, defuncti primum anno MCLXVIII, ut habet in ejus Vita S. Bernardus: sed absque ulla alicujus ab illo relictæ prophetiæ mentione. An autem vel alius quispiam ejus menit ante Urbani VII Pontificatum? Oratio nullus.

5 Arnoldus Wion Benedictinus, in opere quod Linguum Vitæ appellat, hoc potissimum satagens, ne quid undecumque acceptum præteriret, quod ad Ordinis sui laudem trahi qualitercumque posset; lib. 2 inter Episcopos ad litteram D pertinentes nominans S. Malachiam, scripsisse fertur, inquit, et nonnulla opuscula, de quibus nihil hactenus vidi, præter quamdam prophetiam de summis Pontificibus: quæ quia brevis est, et nondum (quod sciam) excusa, et a multis desiderata hic a me apposita est. Incipit ergo eam proponere Wion hoc modo.

Ex castro Tiberis, Cœlestinus II. Typhernas.
Inimicus expulsus. Lucius II. de familia
Caccianemica.

et sic consequenter usque ad Sixtum V, post quem ultimus, cum addita symboli explicatione, refertur:

De rare cœli Urbanus II, qui fuit Archiepiscopus Rossanensis in Calabria, ubi manna colligitur. Tum additis dumtaxat a Wione nominibus alii tres,

Ex antiquitate urbis. Gregorius XIII.
Pia civitas in bello. Innocentius IX.
Crux Romulea. Clemens VIII.

Denique triginta quatuor reliqui futuri indicantur sine nomi-

Insulsius alius tempore Sixti 5.

de prægressis et secuturis commentus est aliquid.

editum ab Arnoldo, Wion.

forsitan ab Anselmo Ep. Marsicano,

et ab alio con-
tinuatæ
usque ad In-
nocentium 8.

A nominibus et additur : In persecutione ultima S. R. E. sedebit Petrus Romanus qui pascet oves in multis tribulationibus : quibus transactis civitas septi-collis diruetur, et Judex tremendus judicabit populum suum. Finis.

velut occu-
ptum a Fr. Al-
phonso Ciac-
onio,

6 Subjungit Wion : quæ ad Pontifices, id est ad symbola Pontificum, adjecta, non sunt ipsius Malachiæ : sed R. P. F. Alphonsi Ciaconis Ord. Prædicatorum, hujus Prophetiæ Interpretis. Unde is illam habuit? ex quo Manuscripto? quam antiquo? ubi inveniendū? qua fide transcripto? Nihil horum quæ- rere curavit Wion, nihil alii post eum illius pseudo-prophetiæ assertores. Quis autem iste Fr. Alphonsus Ciaconis? Utique idem ille, qui Patruī sui, ejusdem secum nominis et Ordinis, sed Magistri titulo in eodem præ- eminentis, opus insigne de Vitis summorum Pontifi- cum et S. R. E. Cardinalium Romæ anno 1601 evulgavit, sex annis post editum Lignum Vitæ, et de- cem post obitum Urbani VII, qui ultimus explicatur. Quomodo autem hic talis neque patruo suo persuadere

unquam potuit, ut illius vellet meminisse in suo opere, D nec ipse est ausus saltem ad calcem libri rem a Wione vulgari ceptam atterere et variis ubique sermonibus exceptam propugnare aut stabilire? cum sine dubio fides ejus appellaretur a multis, eamque liberore mo- neretur. Nempe ad præsagium Urbani VII, ter- quens se ingenium Ciaconis a gre aliquil explicationis invenerat, tribus vero nliis nulla dabatur vel per um- bram tolerabilis explicatio : quod idem reperies in iis qui hactenus secuti sunt. Si quis tamen singula velit expensū videre, adeat Francisci Carriere Chronologiam Pontificiam, ad cujus calcem, breviter quidem, sed in re tam futuri soti abunde, id ogitur. Puto autem quod si quis de secuturis quinque vel sex Pontificibus, experi- menti causa, velit penes se comminisci aliquid, excogi- taturus ea sit, quæ multo commodius valeant electis quandoque applicari, quam applicari possint ea quæ habentur de Urbani VII successoribus usque modo tanta opus est ad id violentio, quemadmodum curiosius examinanti patebit.

qui postea non
est ausus fi-
dem ejus in-
venti facere.

B

ANAMNESIS

E

DE CLETO ET ANACLETO

In multorum opinione uno atque eodem et tertio post S. Petrum loco dando S. Clementi.

Recentior ho-
die in Gallia
opinio,

C Inter cetera antiquaria Monumenta, quæ in suos Analectorum libros contulit eruditissimus ac diligen- tissimus Joannes Mabillonius, duæ sunt antiquæ Ro- manorum Pontificum Nomenclaturæ, seculo vi con- scriptæ, cum quibus similem nostram Nomenclaturam contulimus post S. Felicis IV Pontificatum. In his cum tertius ab Apostolis numeretur Clemens (sicut eum- dem etiam numerant, S. Ireneus, vix uno post eosdem seculo elapsos scribens, Eusebius et Epiphanius) et mox jungatur Evaristus; vehementer confirmata Parisiis fuit opinio asserentium, non esse a Cleto di- stinguendum Anacletum, sed duobus nominibus unum eundemque Pontificem designari; quem Ireneus Anacletum, Vetus Missale Gallicanum Anacletum, Euse- bius et Optatus Milevitanus Anacletum, Epiphanius et Canon Missæ Cletum nominant. Adeo autem jam involuit ea inter hodiernos istæ Eruditos sententia, ut ex sola duplici unius nominis scriptione struxisse pu- tetur distinctio personarum, supposita ab Hieronymo, dum in libro de Scriptor. Quartum a Petro Clemen- tem numerat, licet eandem distinctionem teneant vetu- stiores duo Pontificum Romanorum Catalogi, indeque sumpta Martyrologia sed recentia; non vetero omnia solum Cletum vel Anacletum habent, od diem scilicet xxvi Aprilis. Equidem libens fateor, etiam primum antiquissimumque Catalogum, in hisce principiis, non ita certum esse, ut possit fidem facere indubitam, post animadversam in Aniceto et Pio difficultatem; sive id ex ignorantia Auctoris contigerit (quod vix cre- dibile mihi in istis est) sive ex temeritate transcriben- tis. In Cleto autem et Anacleto distinguendis, nescio an non hæsitaverit Auctor, unusne an duo fuerint, ideoque nominibus istis odscriptos Pontificum conti- nuavit proximum a Lino locum relinquens Clementi; quod etiam Optatus Milevitanus fecit quo modo et ple- rique Latinorum secundum post Petrum putabant, fuisse Clementem, teste S. Hieronymo, ubi supra, licet ipse (ut dixi) contrarium teneat; socium aut forte Ducem habens, Auctorem Carminum adversus Marcio- nem qui si ipse Tertullianus non est, est saltem eidem ætate suppar, Cletumque et Anacletum ut diversos

unam perso-
nam duobus
istis nomini-
bus intelli-
gens,

præponit Clementi. Hæc vero secunda sententia, elisa prima, tandem tenuit, quoad usque prævalentibus rur- sum auctoritatibus eorum, qui Lino Cletum, Cleto Clementem substituebant; placuit Auctori Catalogorum secundi, tertii, et quarti, quos secutus est Anastasius ceterique, viam inire mediam; et Cletum quidem Clementi, præponere autem Anacletum. Inter has tam diversas sententias si liceat interponere conjecturam quamdam, numerando inter S. Petrum et S. Evari- stum tres dumtaxat Pontifices cum majori ac potiori auctoritate; ita autem ponere unicum Cletum vel Ana- cletum, ut ejus unius geminus statuatur Episcopatus, quem suo novennio interpolaverit Clemens; numquid non delero rationem, cur hujus rei notitia, citius obscu- rata inter duriora istæ Ecclesiæ principia, fecerit ut mox posteritas dubitaret, secundusne, an quartus, an vero tertius a Petro numerandus esset Clemens? Tunc scilicet, quando plerisque jam convenerat Cletum et Anacletum dividere in personas duas; cum forte satis fuisset personam unam in duos distinguere Pontificatus, quorum alter Clementis Sedem præcesserit, alter sit secutus. Rem, non firmiter a me asserendam, sed Eru- ditorum judicii porro ventilandam, habet distinctius ex- plicare; atque, supposita tantisper, non affirmata, Cleti et Anacleti identitate, ex sacra profanaque ejus tempo- ris historia verosimilem reddere. Pono ergo.

Clementem fa-
cit tertium a
Petro;

quod ita vide-
tur posse cum
veteri historia
conciliari,

1. Quod S. Lino per martyrium coronato, die xxiii Septembris, anno lxxvii, eodemque Neronis tunc Roma absentis penultimo, suffectus revera Cletus sit : qui sub pacifico prorsus Imperio Vespasiani ac Titi, cessante penitus persecutione priori, egregie multiplicans com- missum sibi regem, eundem réxit (sicut in primo Catalogo dicitur) annis sex, mensibus duobus, diebus septem, id est, a die Septembris xxvii (libet namque accipere primam a Lini morte Dominicam, nullam jam apparente causa ulterioris dilationis) usque ad iii De- cemberis anni lxxviii, a Consulatu Saturnini et Scipio- nis usque Domitiano ii et Messalino : neque enim hoc loco me puto obligari od eos Consules tenendos, quos Cleto Clementique, assignant Pontificales Catalogi, quorum primum auctorem seculo iii ineunte, credibile

ut Lino succe-
dens Cletus,

A est Consules pro primo seculo non invenisse antiquitas cuiusque ætati adscriptos; sed ex annorum cuique attributorum calculo, et eo quem tenendum proposuerat ordine Pontificum, ipsis adaptasse.

et anno 73
cum Philoso-
phis coactus
erulare,

ii. Lego apud Dionem Xiphilini, quod, eum multi excitati ex Stoica disciplina, multa ignominiose publice dissererent, præ-textu Philosophiæ, atque ita multos occulte in varias sententias traherent; Mucianus Vespasiano persuasit, ut omnes qui essent ejus sectæ ex urbe expelleret; multa contra eos, per iram magis quam Philosophiam, effluens. Itaque Vespasianus statim Philosophos, præter Musonium, ex urbe expulit. Factum id ipso anno LXXXIII censet in Epitome Chronologica Lubbarus noster, estque ex Dione verosimile, et commode venit in rem nostram, ut eo anno Cletum ponamus, non quidem occisum (hoc enim a Vespasiano mansuetudine longissime aberat.) Sed Urbe pulsum, ut qui caput erat totius Christianismi. Hunc enim ceteris Philosophorum sectis ea ætate adnumerabant Gentiles; ob morum gravitatem observatam in Fidelibus, contemptumque voluptatum ac virtutis cultum, non distinguentes eundem a Stoicarum disciplina. Neque refert, quod dici nequeant Christiani omnes isto edicto expulsi: nam neque omnes Philosophos sic expulsos dixerim, ut eo sententiæ ipsorum etiam discipulos auditoresque Romanos complecteretur. Solos sectarum Magistros significari a Dione intelligo, et sic ad unum Clerum et paucas fortassis alios Christianos doctores ceteros pertinerit tempestas, contra Philosophos erectata.

se abdicavit
Pontificatu,

iii. Promulgato de Philosophis pellendis edicto, non audent in Urbe subsistere Clerus ex suggestione per Christianorum adversarios Principi facta verosimiliter nominatim jussus egredi; neque committendum sibi putans, ut Ecclesiæ tanta, quantum Romæ jam erat, nonerit supremi Capituli providentiæ destituta; maluerit se abdicare Pontificatu, et jusserit alium pro se eligi. Quis autem potius eligeretur, quam Clemens, jam pridem in talem necessitatem ordinatus a S. Petro?

quam Clemens
susceptum ges-
serit usque ad
annum 83,

iv. Facta fuerit Assumptio Clementis ipso anno LXXXIII proxima post dictam cessionem Dominica, die 11 Decembris; factaque fuerit eo fidentius, quod ille, prima inter Romanos nobilitate insignis, et Imperatoribus affinitate conjunctus, sperari merito poterat futurus ex illa invidiam suspicionemque turbarum concitandarum, et sua auctoritate facile effecturus, ut Christianorum Religio, ab illis Philosophorum sectis crederetur quam diversissima esse, itaque pax Ecclesiæ imperturbata maneret; prout revera mansit, quamdiu in vivis Vespasianus ac deinde filius ejus Titus fuerunt. Vix etiam dubitaverim, quin mortuo Vespasiano Titoque, Principe longe optimo, jam solo Imperium moderante, ausus sit Cletus saltem clam regredi in Urbem; et obtenta deinde manendi licentia, id Clementi fuerit, quod ipse Clemens antea Cletus. Ita Clemens Ecclesiam rexerit (sicut habet primus Catalogus) annis novem, mensibus undecim, diebus duodecim, a 11 Decembris anni LXXXIII usque ad 12 Novembris anni LXXXIV, id est a Consulatu Vespasiani IV et Titi III usque Domitiano IX et Rufo.

v. Domitianus Imperator, post Titi fratris mortem, adeptus est dominatum anno LXXXI, XIII Septembris, moribus et ingenio dissimillimus, nisi quod etiam ipse, offensus Junii Rustici libertate, quod Pæti Thraseæ et Helvidii Prisci laudes edidisset, appellassetque eos sanctissimos viros, Philosophos omnes urbe Italiaque submovit. Idem vero, dedignatus in vilia servare capita. Complures Senatores, et in his aliquot Consulares interemit, ac nominatim Flavianum Sabinum, alterum e Patruelis, quod eum Comitiorum Consularium die destinatum, perperam præco, non Consulem, sed Imperatorem pronuntiasset. Gesserat is Consulatum anno LXXXII, una cum ipsomet Domitiano,

quando ex-
Fl Sabino II
Cas desi-
gnato,

qui eum sequenti rursum anno secum Consularem designari fecerit pro anno LXXXIII; sed eo successu ut ipso Nundini Consularis die, id est Kalendis Novembribus, quibus ex more nominabantur anni futuri Consules, occidi jusserit.

vi. In Actis Sanctorum Nerei Achillei et Domitillæ, die XVI Moji illustratis, Sancti isti duo Eunuchi Clementi Episcopo dicunt, Seimus Clementem Consulem (fuit hic alter Domitroni patruelis, frater Sabini, Consul anno LXXXII) patris tui fuisse Germanum. Frater ergo Sabini et Clementis fuit etiam Faustinus, pater Clementis Episcopi, utroque etiam multo senior, sed forsitan sub Nerone mortuus ante imperium Vespasiani affinis sui, idroque nullo gesto Magistratu in historia notus. Quin ergo licebat opinari, occiso Sabino, datum Christianorum hostibus occasionem, Imperatori, ex quacumque levissima suspitione prorumpenti ad cædes, suggerendi aliquid contra Sabini nepotem, Clementem Episcopum; qui propterea vel in exilium actus sit, vel ultroutra fuga prævertendam mortem, alioquam fidei titulo inferendam, putaverit; ideoque necessarium duxerit Pontificatum Cletus, a quo acceperat, resignare; et hunc mutato ex eventu nomine, Christiani caperint appellare Anacletum vel Analectum, id est, Revocatum in Sedem: pro eo quod alias dicturi fuissent, Iterum Cletus.

patruo SS.
Clementis et
Domitillæ,

ipse Clemens
etiam se abdi-
carit.

vii. Sic restitutus ille, ipso, in quo Clementis Pontificatum finiendum duximus, die XII Novembris, anno LXXXIII, in Dominica; rexerit Ecclesiam annis XII, menses II, dies III, usque ad XVIII Januarii anno LXXXIV, id est (ut phrasi Catalogorum utur) a Consulibus Domitiano X, et Sabino usque Domitiano XIII et Clemente, Consulibus exacti anni LXXXIV. Cæperat eodem anno Christianos persequi Domitianus, ad exemplum Neronis; apud Suetonium autem Caput XV sic legitur de illo: Flavianum Clementem, patrulem suum, contemptissimæ inertiam. . . . repente, ex tenuissima suspitione, tantum non ipso ejus Consulatu interemit. Dion, Fabium Clementem Consulem, etsi patruelis ejus erat, et Flaviam Domitillam (aliam utique a Sancta virgine, æque tamen Domitiani consanguineam) uxorem habebat, morte affecit, illato ambobus crimine impietatis: cujus rei causa multi, qui in mores Judæorum transierant, damnati sunt, quorum pars occisa est, pars spoliata facultatibus: Domitilla solum in Pandateriam relegata. Habes tempus, habes causam, quibus mortuus Martyr Analectus sit, utpote Caput eorum, qui in mores Judæorum transisse dicebantur, id est Christianismum professi; pro quibus etiam Tertullianus cap. 42 Apologetici queritur, eos alio quoque injuriarum titulo pestulari, et infructuosos in negotiis dici, sive (ut Suetonius loquitur) contemptissimæ inertiam accusari. Prudenter autem Analectus, de futuro Pontifice prospecturus Ecclesiæ, in ipso turbis hujus novi principio, XXV Mortii anni præcedentis LXXXII Vicariam sibi ordinaverat Evaristum. Quid interim Clemens Episcopus?

et Sedem re-
sumpsit Cle-
tus jam Ana-
cletus,

Martyr pri-
mum factus
initio persecu-
tionis excitatæ
a Domitiano
anno 95.

viii. Illic quamdiu ex causis variis, nihil ad fidem spectantibus, in primarios quosque viros, etiam conjunctos sanguine, crudelitatem exerebat Domitianus, patienter tulerat abstinere ab Urbe. Ast ubi de Religione agi vidit, spemque offerri pro ea morienti; secutus magistrum sui Petri exemplum eodem reverti festinavit, Evaristo laturus auxilium; et si quid huic quoque simile contingeret, viduæ Pastore Ecclesiæ sua consulaturus presentia, aut fidem sanguine consignaturus. Fuerit fortassis ad resumentum Pontificatum, ab ipsomet Evaristo invitatus; sed nequaquam consenserit; ita ut huc etiam trahi possint illa SS. Nerei et Achillei ad ipsum verba (de dignitate nobilitatis secularis alias primario intelligenda) cum dicunt; Licet gloria tua tota in Domino nostro Jesu Christo sit posita, et non de humana, sed divina dignitate gloriaris. Provide

Ordinato-
que, Evaris-
to,

Clemens ob ve-
latau Domit-
illam iterum
pulsus,

A autem cavet Clemens, ne Pontificatum resumeret : mox enim a reditu suo invitatus a Sanctis prædictis fuit, nomine Domitillæ Neptis Consulum Clementis ac Sabini ex sorore Plautilla, cupientis votum virginittatis suæ ejus manibus velamento sacrari ; unde periculum suum prospiciens, iisdem respondit : Tempus est, ut video, in quo et mea, et vestra et ipsius vocatio hac occasione ad martyrii palmam attingat.

tandem Martyr obierit sub Trajano an. 107,

ix. Et in ipsis quidem atque Domitilla completa mox præsentio fuit ; Clemens autem, novo solum exilio vel carcere mulctatus, in vivis mansit usque ad tempora Trajani, anno LXXXVIII primum ad Imperium promoti, annoque CVI persequi Christianos exorsi ; quando ipse Clemens inter primos delatus (ut qui latere ne-tiquam possit) relegatusque in Chersonem est, ubi et martyrium postea consummavit, necdum forte octogenarius. Quod ad Domitillam attinet, hæc (uti ex dictis superius liquet) fuit consobrina Clementis, una cum matre et Eunuchis suis baptizata a S. Petro adhuc parvula ; deinde ab Eunuchis eisdem persuasa, repudiato sponso Aureliano, virginittatem servare Deo ; ac denique, cum propositi sui constantiam per decem aut plures annos probasset, essetque annum trigesimum super-

B gressa, a reduce in Urbem Clemente anno LXXXV postularerit, votum virginittatis suæ ejus manibus velamento sacrari. Neque obest huic Chronologiæ, quod ex ea sequatur, Aurelianum, Titi Aurelii Fulvii, post annos tres designati Consulibus, fortasse filium aut ex fratre nepotem, etiam post tot annos et grandæva jam Virgine, tam importune instituisse, ad concludendas appromissas sibi nuptias, interposita etiam Imperatoris auctoritate. Neque enim a Romanis ea ætate moribus discrepat, vngis amoribus indulgisse istiusmodi juvenem, etiam per decennium et amplius, fovendo interim spem conjugii, non exsatiandæ libidinis, sed status amplificandi causa concupiti ; ac pertinaci contentione sollicitasse ad nuptias, superadultam quidem, sed prævabilem Virginem, cui Casarea affinitas et opulenta hereditas lenocinabantur. Atque hoc obiter dictum sit, velut ad ipsius Domitillæ Acta jam excusa prætermissum ; ne cum Erycio Puteno, ejus Virginitatem revocante in dubium, ipsamque faciente uxorem Clementis Consulibus, Actorum illorum fidem subverti putiamur.

x Istis ita positis, haud est difficile conceptu, quomodo Cletum alii posteriorem Clemente, alii priorem eo numeraverint. Sed contra est :

1. Quod S. Ignatius, in Epistola ad Mariam Cassobolitem dicat, de ea se audivisse, cum ipsa Romæ apud beatum Anacletum Papam esset, cui nunc (cum scribebat scilicet Ignatius, paulo ante Passionem, id est anno CVII) successit beatissimus Clemens Petri et Pauli auditor. Ad Trullianos autem, cum Sacerdotes laudasset, Diaconosque dixisset esse, qui purum et incupatum ministerium illis exhibent ; addit, ut Sanctus Stephanus B. Jacobo, Timotheus et Linus Paulo, Anacletus et Clemens Petro. Noli hic de Ignatianarum Epistolarum fide auctoritateque disputare. Henschenius noster, qui eas trifarium divisit, et quasdam rarum certo veras, alias certo supposititias esse statuit ; istam quidem ad Trullenses primæ classi accensuit, alteram vero ad Mariam Cassobolitem reliquit in medio ad 1 Februarii, nihil certi inveniens quo eam vel affirmaret vel infirmaret. Ad diem autem XXVI Aprilis, agens de S. Cleto, ut Clementem prægresso, sed ab Anacleti persona distinguendo, idem Henschenius, cum num. 7 isthæc Ignatii loca sibi objecisset, respondet, ea verba a posteris inserta dictis Epistolis, et deesse in genuinis MSS. Græcis, quæ nos reperimus Florentiæ in Bibliotheca Medicæa, quasque Epistolas indidem transcriptas edidit Isaacus Vossius, collatas cum antiqua versione, quam in tribus Codicibus MSS. repertam vulgaverat Oxoniæ Jacobus Usserius. Idem fortassis

Solvuntur objectiones pro distinctione Cleti et Anacleti ex epistolis S. Ignatii,

S. Irenæi contextui accidit ; nisi opinari malimus, D tam huic quam Ignatianarum Epistolarum Interpolatorum, scientes Anacletum vel Anenacletum vocari a multis eum ipsum qui Lino successerat, nec intelligentes qua occasione nomen istud crevisset ; existimasse, solius brevittatis causa fieri, quod Lini successor vocabatur etiam simpliciter Cletus. Hoc interim solum nomen mansit in Canone : quia jam semel positum non debebat mutari ; non conveniebat autem eandem personam bis ibi nominari, sicuti in Pontificiis quos præsequimur Catalogis nec Joannes XII, nec Leo VIII, nec Benedictus V aut IX, bis nominantur ; licet gestos ab iis Pontificatus interpolaverint alii, ipsis ad tempus violenter exauctoratis aut sponte cedentibus, æque veri Pontifices.

ii Qui secundo loco objici posset auctor Carminum adversus Marcionem, si non Tertullianus ipse, certe coævus Marcionistis adeoque seculi tertii scriptor ; ut fidem magnam mereatur, ad Anicetum Pio postponendum, utpote Pontifices ætati suæ tam vicinos ; non tamen probabit a Cleto distinguendum Anacletum, et utrique postponendum Clementem, nisi hunc faciat quartum a Petro, quod alius seculi ii aut iii nemo. Deceperit ergo eum, quod cum antiquitus scriptum inveniretur, Cletus seu Anacletus, postea dici ceperit Cletus et Anacletus, factis jam ex uno duobus nominibus per eos, qui amplius capere non poterant, quomodo non essent diversi numero, quorum tempora fuissent Clementis Pontificatu interpolata ; interim dum alii, in medio relinquentes quæstionem illam, malebant secundum a Petro locum Clementi dare ; ut scopulum illum declinarent, eo quod viderentur sibi non posse dubitare, quin saltem Anacletus post Clementem sedisset ; nec auderent ab hoc secernere Cletum. Nos vero, non personas distinguendo sed tempora, videtur illa utrique nomini haud incongrue optavisse, et ex primorum Sanctorum Patrum mente, successores Petri, usque ad Evaristum, intra numerum tertiarium recte conclusisse.

ex auctore Carminum contra Marcionem,

iii Ad ipsam nihilominus personarum distinctionem tenendam, etiam hoc argumento movebatur Henschenius, quod in Catalogo posteriori, circa medietatem seculi vi exarato, et ceteris post illum, Cletus quidem dicatur Natione Romanus, de Regione Vico-patricii, patre Emiliano, postea vero Anacletus, natione Græcus, de Athenis, ex patre Antiochio. Non tamen ignoravit Henschenius idem, istum secundum Catalogum longe inferioris fidei esse, nec purum a figmentis etiam patentissimis ; proindeque merito ei fuit temendum, ne qua isti quoque loco frans subesset ; nisi maluisset cedere præjudicio, quod apud ipsum fecerant Martyrologia et Breviaria, licet recentiora omnia. Ego autem, seposito præjudicio, noto tum Cleti quam Anacleti nomen Græcum esse, insitatumque Romano proprie dictis : sed uti Paulus Tharsi in Cilicia natus, civem Romanum se dicebat propter commune suæ patriæ privilegium ; ita quisquis natus Athenis erat, eodem Romanæ civittatis privilegio gaudentibus, Romanus dici poterat. Nec etiam repugnat ei qui patrio nomine dicebatur Antiochus, additum fuisse Romano modo secundum nomen Emiliani ; maxime si is S. Paulum Apostolum Romam secutus cum filio, domum habuit in Vico-Patricii. Nunc quod ad diem Sepulture attinet, qui, in decem ex tredecim primis Pontificibus, eatenus solum accipitur quasi esset dies ipsius mortis, quatenus contrarium nequit probari, neque alius verosimilior suggeri de Cleto quidem, in eodem secundo Catalogo dicitur ; sepultus est juxta S. Petrum in Vaticano, vi Kalendas Majas ; in Anacleto autem, Hic memoriam B. Petri construxit et composuit... ubi Episcopi reconderentur, ubi tandem et ipse sepultus est. Diem hic prætermissum (forte quia ejus ut a Cleto diversi corpus nusquam inveniebatur,

et diverse nominatis in 2 Catalogo patre ac patri,

F

adeo-

CONATUS
CHRONICO-HISTORICI
AD CATALOGUM
ROMANORUM
PONTIFICUM
PARS SECUNDA
A GELASIO PAPA II
AD S. D. N.
INNOCENTIUM XI

APPROBATIO

ORDINARI

Equidem hunc Chronico-historicum Conatum R. P. Danielis Papebrochii Societatis Jesu Theologi, cum prævio et alias probato Apparatu, comprehensum volui ea laude, quam dedi ipsi Continuationi Actorum Maji, legenda ante ejus Tomum IV, cui Pars Conatus istius prior præfigenda designabatur, et pars Posterior Tomo V Actorum eorundem. Nunc autem intelligo, et istorum et illius sic exerevisse molem ut verosimiliter plures futuri sint, qui grandiorum voluminum molem usu incommodam aversati, Præliminaria istæ volent seorsim ab Actis, satis per se spissis, in unum Tomum colligere, distinctum ab illis, et toti Mensi præponendum. Faveo sane istiusmodi consilio, licet præter Auctorum primam intentionem suscepto. Ne igitur prædictis ita separandis Tractatibus propria et specialis mea Approbatio desit; hisce declaro, in Propylæo quidem inveniendam perfectissimam Prælati Ecclesiastici Ideam, Venerab. Petri-Georgii Odescalchi virtutibus, ut lineamentis, expressam; inter tricas autem Chronologicas istas reperienda multa, scitu utilia ac lectu jucunda; nihil vero quod sanæ fidei ac bonis moribus adversetur. Dabam Antverpiæ MDCLXXXV, xxviii Maji.

ANTONIUS HOEFLACH

Eccl. Cathedr. Canonicus Grad. Libr. Censor.

FACULTAS

R. P. PRÆPOSITI PROVINCIALIS

SOCIETATIS JESU

FLANDRO-BELGICÆ

ET SUMMA PRIVILEGII CÆSAREI

Cum Acta Sanctorum, ad diem vigesimum et quatuor sequentes mensis Maji pertinentia, cura ac studio Godefridi Henschenii et Danielis Papebrochii, e Societate JESU, collecta, digesta, atque illustrata, tres dictæ Societatis Theologi legerint, Opusque laboriosum, eruditum, ac luce publica dignum judicarint; Ego infra-scriptus Societatis præfate per Flandro-Belgicam Præpositus Provincialis, potestate ad id mihi facta ab Adm. Reverendo Patre nostro Carolo de Noyelle Præposito Generali, concedo Michaeli Knobbaert, Typographo Antverpiensi, facultatem eadem Acta excudendi.

Cumque Sacræ Cæsareæ Majestatis decreto cautum sit, ne qui libri, a Societate JESU conscripti, in Provinciis Romano Imperio subjectis excudantur aut venales proponantur absque ejusdem Societatis consensu; hisce declaro eundem Typographum isto privilegio legitime frui. In quorum fidem hisce, officii mei sigillo munitis, manu mea subscripsi. Actum Antverpiæ mense Januario MDCLXXXV.

ÆGIDIUS ESTRIX.

SUMMA PRIVILEGII

REGIS

CATHOLICI

CAROLUS, Dei gratia Hispaniarum, Indiarumque, etc. Rex Catholicus, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, etc. Serenissimus Belgarum Princeps, diplomate suo sanxit, nequis Acta Sanctorum mensis Maji, auctoribus Godefrido Henschenio, et Daniele Papebrochio Societatis *JESU* Sacerdotibus edita, praeter voluntatem Michaelis Knobbari proximis novem annis ullo modo imprimat, aut alibi terrarum impressa in has nostrae Germaniae Inferioris ditiones importet, venaliave habeat: qui secus faxit, confiscatione librorum et alia gravi poena multabitur, uti latius patet in litteris datis Bruxellae xxiii Junii MDCLXXIII.

Signat

LOYENS

CONATUS CHRONICO-HISTORICI
AD CATALOGUM
ROMANORUM PONTIFICUM
PARS SECUNDA
A GELASIO PAPA II
AD S. D. N. INNOCENTIUM XII
HODIE FELICITER PRÆSIDENTEM
PRÆVIA AD TOMUM QUINTUM
DE ACTIS SANCTORUM
MAII

Clarissimo atque Eximio Domino, D. Emanueli a Schelstrate, S. T. D. Bibliothecæ Vaticanæ Præfecto, etc. Daniel Papebrochius Societatis Jesu, optimorum studiorum, bono publico ecclesiæ Catholicæ susceptorum, progressum felicem et fructum copiosum vovet, precatur.

Patere, Clarissime atque Eximie Domine, ut inter Vaticanæ Bibliothecæ serinia occupatum Te appellet hæc pars altera Conatus mei Chronico-historici, post priorum centum sexaginta duorum Romanorum Pontificum successionem decursam ante quartum Tomum Maji, in limine quinti principium sumens a Gelasio II. Non ut Te doceat aliquid, quod vel nescias, vel ex coacervatis eam in rem manuscriptis scire melius nequeas : sed ut ibi sub oculis Tuis versetur aliquando, ubi defectus ejus notare commodius possis, et ex monumentis ad manus tuas identidem recurrentibus supplere facilius. Hanc mihi fiduciam dat amicitia nostra, in communi patria interque communia studia firmiter coalita, antequam Te Romam evocaret S. D. N. Innocentii P. P. XI modis omnibus observanda

voluntas; eruditionis Tuæ fama, et Eminentissimorum Patronorum judicio, ac denique scientia propria moti, ad Bibliothecæ, toto orbe sacerrimæ atque instructissimæ, Præfecturam conferendam in Te, non minus inde profecturum ad elucubrationes proprias, quam collaturum ad conatus alienos. Licuit hoc mihi jam nunc aliquoties feliciter experiri: vita autem utrique comite, licebit porro in vasto nostro de Actis Sanctorum opere frequentius ostentare beneficia, quæ propensam Tuam erga omne honorum studiorum genus humanitatem rebus magis testentur quam [verbis. Plura dicerem, præclarosque ingenii Tui fœtus, et quid ex iis profecerim ipse commemorarem: sed laudes, quas mereri maximas satis habes, audire cum nolis, paream modestiæ Tuæ; tantumque rogabo, ut pergas facere, quod facis impense, fovens atque adjuvans studia nostra, illustrandis Sanctorum, uti cœpimus, actis nonnihil conferentia ad explanationem Historiæ Ecclesiasticæ antiquioris recentiorisque, cui tantum luminis Ipse attulisti; eo majus nihilominus de Tua diligentia sperare nos jubens, quo instructiorem ad abdita quæque indaganda Te facit Præfectura istee; quam ut diutissime geras, non mei unius, sed Eruditorum ubique omnium commuæ est votum.

SYNOPSIS

CHRONOGRAPHICA ROMAN. PONTIFICUM

secundum novam a die Electionis Epocham. haecenus durantem :

ubi * notat, hujusne, an Coronationis Anniversario innovetur in Bullis annus Pontificatus.

N. ord.	Pontificis Nomen.	Electionis et Coron.			Sedis			Mortis et Sepulturæ			Vacat		
		An.	Mens. d.	Mens. d.	A	M	D	An.	Mens. d.	Locus et Ecclesia	M	D	
163	Gelasius 2.	1118	Januarii 31	Februarii 24	0	11	20	1119	Januarii 29	Cluniaci	in ecclesia monasterii	0	15
A	Gregorius.	1118	Martii 16	ejusdem 13	3	1	15	1121	Aprilis 27	in C. Fumon.	incertum quo anno	0	0
164	Callistus 2.	1119	* Febru. 4	Martii 30	5	10	9	1124	Decemb. 12	Romæ	in Basil. Lateranen.	0	3
165	Honorius 2.	1124	Decemb. 16	ejusdem 28	5	1	30	1130	Februar. 14	Romæ	in Basil. Lateranen.	0	2
166	Innocentius 2.	1130	Februarii 17	ejusdem 23	13	7	8	1143	Septem. 24	Romæ	in Basil. Lateranen.	0	1
A	Anacletus.	1130	Februarii 17	ejusdem 23	7	11	22	1138	Februarii 7	Romæ	in Laterano	1	8
A	Victor.	1138	Martii 16	ejusdem 20	0	2	14	1138	a Maji 29	0	0
167	Cælestinus 2.	1143	Septemb. 26	Octobr. 3	0	5	13	1144	Martii 9	Romæ	in Basil. Lateranen.	0	0
168	Lucius 2.	1144	Martii 10	ejusdem 12	0	11	4	1145	Februar. 13	Romæ	in Basil. Lateranen.	0	0
169	Eugenius 3.	1145	Februarii 14	ejusdem 18	8	4	25	1153	Julii 8	Romæ	in Basilica S. Petri	0	0
170	Anastasius 4.	1153	Julii 9.	ejusdem 12	1	23	4	1154	Decem. 2	Romæ	in Basilica Lateran.	0	1
171	Hadriannus 4.	1154	Decemb. 4	ejusdem 5.	4	8	28	1159	Septem. 1	Romæ	in Basilica S. Petri	0	5
172	Alexander 3.	1159	Septemb. 7	ejusdem 20	21	11	19	1181	August. 25	Romæ	in Basil. Lateranen.	0	3
A	Victor.	1159	Septemb. 7	Octobr. 4	4	6	...	1164	circa Pascha	Lucæ	in monast. Suburbano	6	...
A	Pascalis.	1164	April...	Ejusdem...	3	4	...	1167	August ...	Romæ	loco ignoto et obscuro	0	...
A	Calixtus.	1167	Augusti...	10	0	...	1178	a Aug. 29	0	0
A	Innocentius.	1178	Augusti...	Sept.	0	0	...	1178	a Sept.	0	0
173	Lucius 3.	1181	Augusti 29	ejusdem 30	4	2	28	1185	Novem. 25	Veronæ	in eccles. Cathedrali	0	0
174	Urbanus 3.	1185	Novemb. 26	Decemb. 8	1	10	25	1187	Octob. 20	Ferrariæ	in eccles. Cathedrali	0	0
175	Gregorius 8.	1187	Octob. 2	ejusdem 25	0	1	27	1187	Decem. 17	Pisis	in eccles. Cathedrali	0	1
176	Clemens 3.	1187	Decemb. 19	Januarii 6	3	3	18	1191	Aprilis 5	Romæ	in Basil. Lateranen.	0	6
177	Cælestinus 3.	1191	Aprilis 12	ejusdem 14	6	8	28	1198	Januarii 8	Romæ	in Basilica Lateran.	0	0
178	Innocentius 3.	1198	Januar. 8	* Februa. 22	18	6	9	1216	Julii 16	Perusii	in eccles. Cathedrali	0	1
179	Honorius 3.	1216	Julii 18	* Julii 24	10	8	0	1227	Martii 18	Romæ	ad S. Mariam Major.	0	0
180	Gregorius 9.	1227	Martii 19	Martii 21	14	5	3	1241	Augusti 21	Romæ	ad S. Petrum in Vatic.	2	5
181	Cælestinus 4.	1241	Octobr. 27	Novemb. 3	0	0	17	1241	Novemb. 12	Romæ	ad S. Petrum in Vatic.	19	11
182	Innocentius 4.	1243	Junii 24	Junii 29	11	5	14	1254	Decemb. 7	Napoli	in eccles. Cathedrali	0	17
183	Alexander 4.	1254	Decemb. 25	Decemb. 27	6	5	0	1261	Maji 25	Viterbii	in eccles. Cathedrali	3	0
184	Urbanus 4.	1261	Augusti 29	Septemb. 4	3	1	4	1264	Octobris 2	Perusii	in eccles. Cathedrali.	4	3
185	Clemens 4.	1265	Februar. 6	Februar. 22	3	9	24	1268	Novemb. 29	Viterbii	in eccles. Prædicator.	34	27
186	Gregorius 10.	1271	Octobr. 27	72 Mart. 27	4	2	15	1276	Januarii 16	Aretii	in eccles. Cathedrali	0	10
187	Innocentius 5.	1276	Januarii 21	Februar. 23	0	5	2	1276	Junii 22	Romæ	in Basilica Lateranen.	6	17
188	Hadriannus 5.	1276	Julii 10	0	1	9	1276	Augusti 18	Viterbii	in ecclesia Minorum	0	28
El.	Vicedominus.	1276	Septemb. 5.	0	0	1	1276	Septemb. 6	Viterbii	in ecclesia Minorum	6	0
189	Joannes 21.	1276	Septemb. 16	Septemb. 20	0	8	1	1277	Maji 16	Viterbii	in eccles. Cathedrali	6	8
190	Nicolaus 3.	1277	* Novem. 25	1278 Jan. 9	2	8	30	1280	Augusti 23	Suriani	Romæ ad S. Petrum	5	29
191	Martinus 4.	1281	Februarii 22	* Martii 23	4	1	7	1285	Martii 28	Perusii	in eccles. Cathedrali	0	4
192	Honorius 4.	1285	Aprilis 2	Maji 20	2	0	2	1287	Aprilis 3	Romæ	ad Aram-cæli ex Vat.	10	8
193	Nicolaus 4.	1288	Februarii 22	Februar. 25	4	1	24	1292	Aprilis 14	Romæ	ad S. Mariam Major.	26	29
194	Cælestinus 5.	1294	Julii 5	Augusti 29	0	5	0	1294	a Decem. 12	in C. Fumon.	Aquilæ apud Cælestinos	0	11
195	Bonifacius 8.	1294	Decemb. 24	1295* Jan. 23	8	9	18	1303	Octobris 11	Romæ	ad S. Petrum in Vatic.	0	10
196	Benedictus 11.	1303	Octobr. 22	Octobr. 27	0	8	15	1304	Julii 6	Perusii	in ecclesia Prædicator.	10	29
197	Clemens 5.	1305	Junii 5	* Novem. 14	8	10	16	1314	Aprilis 20	in Roc. Mau.	Præstæ in Collegiata	27	17
198	Joannes 22.	1316	Augusti 7	* Septem. 5	18	3	28	1324	Decemb. 4	Avenione	in eccles. Cathedrali	0	15
A	Nicolaus.	1328	Maji...	2	4	...	1330	a Aug. 25	Avenione	in ecclesia Minorum	0	0
199	Benedictus 12.	1334	Decemb. 20	1335 Jan. 8	7	4	6	1342	Aprilis 23	Avenione	in eccles. Cathedrali	0	11
200	Clemens 6.	1342	Maji 7	Maji 19	10	6	30	1352	Decemb. 6	Avenione	in monast. Casæ Dei	0	11
201	Innocentius 6.	1352	Decemb. 18	Decemb. 30	9	8	26	1362	Septemb. 12	Avenione	Villa-novæ apud Carth.	1	18
202	Urbanus 5.	1362	Octobr. 31	Novemb. 6	8	1	19	1370	Decemb. 19	Massiliæ	in eccl. Mon. S. Victoris	0	10
203	Gregorius 11.	1370	Decemb. 30	1371 Jan 5	7	2	27	1378	Martii 27	Romæ	in eccl. S. Mariæ novæ	0	11
204	Urbanus 6.	1378	Aprilis 8	Aprilis 18	11	6	8	1389	Octobris 15	Romæ	ad S. Petrum in Vatic.	0	17
A	Clemens.	1378	Septemb. 20	Octobris 31	15	11	28	1394	Septemb. 16	Avenione	in eccles. Cælestinorum	0	11
205	Bonifacius 9.	1389	Novemb. 2	Novemb. 14	14	11	0	1404	Octobris 1	Romæ	ad S. Petrum in Vatic.	6	15
A	Benedictus.	1394	Septemb. 28	Octobris 11	28	7	26	1423	Maji 23	Paniscolæ	in ecclesia loci Paroch.	0	0
206	Innocentius 7.	1404	Octobris 17	Novemb. 2	2	0	21	1406	Novemb. 6	Romæ	ad S. Petrum in Vatic.	0	23
207	Gregorius 12.	1406	Novemb. 30	Decemb. 5	8	7	5	1415	a Julii 4	Recineti	in eccl. Cathedrali	0	0
208	Alexander 5.	1409	Junii 26	Julii 7	0	10	8	1410	Maji 3	Bononiæ	in ecclesia Minorum	0	13
209	Joannes 23.	1410	Maji 17	Maji 25	5	0	13	1415	a Maji 31	Florentiæ	in eccles. Cathedrali	29	10
210	Martinus 5.	1417	Novemb. 11	* Novem. 21	13	3	10	1531	Februar. 20	Romæ	in Basilica Lateranen.	0	13

SYNOPSIS

CHRONOGRAPHICA ROMAN. PONTIFICUM

secundum novam a die Electionis Epocham, hactenus durantem;

ubi * notat, hujusne, an Coronationis Anniversario innovetur in Bullis annus Pontificatus.

N. ord	Pontificis Nomen.	Electionis et Coron.		Sedis			Mortis et Sepulturæ		Vacat.			
		An.	Mens. d.	Mens. d.	A	M	D	An.	Mens. d.	Locus et Ecclesia	M	D
A	Clemens.	1424	Maji 14	1425 Maji 1	4	2	10	1429 a Julii 26	0	0
211	Eugenius 4.	1431	Martii 6	* Martii 11	15	11	13	1447 Februar. 18	Romæ	ad S. Petrum in Vatic.	0	15
A	Felix.	1439	Decemb. 17	1440 An. 24	8	7	15	1449 a Aprilis 7	Genevæ	Ripaliæ nunc Taurini	0	0
212	Nicolaus 5.	1447	Martii 6	* Martii 19	8	0	19	1455 Martii 24	Romæ	ad S. Petrum in Vatic.	0	14
213	Calixtus 3.	1455	Aprilis 8	* Aprilis 20	3	3	30	1458 Augusti 6	Romæ	ad S. Petrum in Vatic.	0	12
214	Pius 2.	1458	Augusti 19	* Septemb. 3	5	11	27	1464 Augusti 14	Anconæ	ad S. Andr. de Valli ex V.	0	16
215	Paulus 2.	1464	Augusti 31	Septemb. 9	6	10	26	1471 Julii 26	Romæ	ad S. Petrum in Vatic.	0	13
216	Sixtus 4.	1471	* Augusti 9	* Augu. 25	13	0	4	1484 Augusti 12	Romæ	ad S. Petrum in Vatic.	0	16
217	Innocentius 8.	1484	* Augusti 29	Septem. 12	7	10	28	1492 Julii 25	Romæ	ad S. Petrum in Vatic.	0	16
218	Alexander 6.	1492	* Augusti 11	Augusti 26	11	0	8	1503 Augusti 18	Romæ	ad S. Petrum in Vatic.	1	3
219	Pius 3.	1503	Septemb. 22	Octobris 8	0	0	27	1503 Octobris 18	Romæ	ad S. Andr. de Valle ex V.	0	12
220	Julius 2.	1503	Octob. 31	Novemb. 26	5	83	22	1513 Februar. 51	Romæ	in Basilica S. Petri	0	17
221	Leo 10.	1513	* Martii 11	* ejusd. 19	8	8	21	1521 Decemb. 1	Romæ	S. M. ad Minervam	2	14
222	Adrianus 6.	1522	Februarii 16	* Augusti 31	1	6	30	1523 Septem. 14	Romæ	in S. M. de anima Teut.	2	4
223	Clemens 7.	1523	Novemb. 19	ejusdem 26	10	10	7	1534 Septem. 25	Romæ	S. M. ad Minervam	0	16
224	Paulus 3.	1534	* Octob. 13	Novemb. 3	15	0	29	1549 Novem. 10	Romæ	in Basilica S. Petri	2	28
225	Julius 3.	1550	Februarii 8	ejusdem 22	5	1	16	1555 Martii 23	Romæ	in Basilica S. Petri	0	16
226	Marcellus 2.	1555	Aprilis 9	ejusdem 10	0	0	22	1555 Aprilis 30	Romæ	in Basilica S. Petri	0	22
227	Paulus 4.	1555	Maji 23	ejusdem 26	4	2	27	1559 August. 18	Romæ	in S. M. ad Minervam	4	7
228	Pius 4.	1559	* Decemb. 26	1560 Jan. 6	5	11	14	1565 Decem. 9	Romæ	in S. M. Angelorum	0	28
229	Pius 5.	1566	* Januarii 7	ejusdem 17	6	3	25	1572 Maji 1	Romæ	ad S. Mar. Majorem	0	11
230	Gregorius 13.	1572	* Maji 13	ejusdem 25	13	10	28	1585 April. 10	Romæ	in Basilica S. Petri	0	13
231	Sixtus 5.	1585	* Aprilis 24	Maji 1	5	4	4	1590 August. 27	Romæ	ad S. M. Majorem	0	18
232	Urbanus 7.	1590	Septemb. 15	0	0	13	1590 Septem. 27	Romæ	in Basilica S. Petri	2	7
233	Gregorius 14.	1590	Decemb. 5	ejusdem 8	0	10	16	1591 Octob. 15	Romæ	in Basilica S. Petri	0	14
234	Innocentius 9.	1591	Octobris 30	Novemb. 3	0	2	0	1591 Decem. 30	Romæ	in Basilica S. Petri	1	0
235	Clemens 8.	1592	* Januarii 30	Februarii 9	13	1	3	1605 Martii 3	Romæ	in Basilica S. Petri	0	29
236	Leo 11.	1605	Aprilis 2	ejusdem 10	0	0	29	1605 April. 27	Romæ	in Basilica S. Petri	0	18
237	Paulus 5.	1605	* Maji 16	ejusdem 29	15	8	13	1621 Januarii 28	Romæ	ad S. M. Majorem	0	18
238	Gregorius 15.	1621	Februarii 9	ejusdem 14	2	4	29	1623 Julii 7	Romæ	in Basilica S. Petri	0	29
239	Urbanus 8.	1623	* Augusti 6	Septemb. 29	20	11	24	1644 Julii 29	Romæ	in Basilica S. Petri	1	16
240	Innocent. 10.	1644	Septemb. 15	* Octob. 4	19	3	4	1655 Januarii 7	Romæ	ad S. Agu. in Agouali	3	0
241	Alexander 7.	1655	* Aprilis 7	ejusdem 18	12	1	16	1667 Maji 20	Romæ	in Basilica S. Petri	0	30
242	Clemens 9.	1667	Junii 20	* ejusd. 26	2	5	20	1669 Decem. 9	Romæ	ad S. M. Majorem	4	1
243	Clemens 10	1670	Aprilis 29	* Maji 11	6	1	24	1676 Junii 22	Romæ	in Basilica S. Petri	1	29
244	Innocent. 11.	1676	Septemb. 21	* Octob. 4								

Utinam in annos plurimos.

PRÆFATIO

De mutatione styli, in hac altera Parte, circa mensuram possessæ et vacantis Sedis.

VIDE PARALI-
POMENA;

Notanda mu-
tatio circa
successionem
Pontificum,

qui tempore
persecutionis
prius fere or-
dinati hpi-
scopi Vicarii,

postea non ni-
si defuncto
priori electi,

nec absque
consensu Regis
soliti ordina-
ri.

Nihil adeo in humanis constans est ac firmum, quod non aliquam subinde patiatur mutationem; idque non solum in politico et ob hominibus instituto regimine, sed etiam ecclesiastico experimur. Siquidem etiam hoc, licet a Christo Dei filio ordinatum, pro varietate tamen temporum aliquam formæ suæ varietatem accepit, circa ipsos ejus Vicarios, manente tamen indivulsa semper Copitis supremi unitate. Etenim initio nascentis Ecclesiæ, primus Romanus Pontifex Petrus non incongruum, imo necessarium duxit, plures pro sola urbe Roma consecrare Episcopos; qui ipso vivente, sed ad prædicationem Evangelii diutius absuturo, Episcopalia obirent munia intra extraque Urbem, mortuo autem sibi succederent, accedente tamen novo Cleri Romani popularique consensu. Non transit quidem ad posterius exemplum plures simul ejusmodi Episcopos consecrandi: quamdiu tamen Gentilium Imperatorum persecutionibus pressa Ecclesia, periclitabatur quotidie de subita orbitate incurrendo, per sui Pastoris captivitatem mortemve; tamdiu, sicuti vidimus, duravit consuetudo, unum saltem Episcopum Vicarium mature ordinandi in spem successionis: et quoties id neglectum fuit, diutius absque Pontifice Ecclesia fuit; deficientibus qui Electura consecrarent exteris Episcopis. Tanti autem ferebat Episcopalis illa Ordinatio, licet non conjuncta cum suprema potestate, ut Auctores primi vetustissimique Catalogi, ab ejus die, non autem a die initi supremi Pontificatus, numerandos putaverint annos, menses, ac dies, quibus eorum quisque desit.

2 Sublatis persecutoribus facta sui juris Ecclesia, creandorum Vicariorum istiusmodi usum, jam minime necessarium, abolevit, quo liberior electio foret. Et quamquam subinde sic Electo primas deferebat, etiam antequam ordinaretur, in Ecclesiasticis negotiis, sicut in S. Gregorio Magno aliisque nonnullis fecit extraordinaria aliqua de causis; Pontificem tamen non credebatur se habere, prius quam ille ordinatus esset Episcopus. Et hunc secuti stylium hactenus, quantumcumque diu ante Electum, non adnumeravimus Pontificibus, priusquam ordinaretur: itaque ab horum numero exclusimus Stephanum illum, qui Electus post Zachariam, tertio post die necdum consecratus obiit; nolimusque cum Baronio ejusdem nominis suffectum mox alterum vocare Stephanum Tertium, sed Secundum, uti omnis retro antiquitas fecerat. In confinis porro quinti sextique seculi, iidem Barbari, qui Imperium Romanum in Occidente conculcaverant, etiam Ecclesiasticam libertatem violarunt, auctore Odouero Rege; quia hic Confirmationem factæ a Clero Electionis sibi posterisque Regibus arrogavit. Ac primo quidem ad sui Electi Ordinationem procedebant Romani, deinde offerebant Regi confirmandum quod fecerant, ita ut rursus prius viderentur Episcopi, quam Pontifices esse: sed cum semel iterumque, duobus simul sub contentione electis ordinatisque, schisma conflatum in Ecclesia fuisset; utiliter constitutum est, ut Ordinatio differretur, donec Rex causam cognovisset. Hac occasione habere cepimus Interpontificia longiora, maxime cum Decretum confirmatorium expectandum erat Constantino-
3 Denique mortuo Henrico III, et filio Henrico IV per Antipapæ suscitationem scindente Ecclesiam, ne

illo extra communionem piorum facto, certoque non agnoscere quemcumque pars sana elegisset S. Petri successorem legitimum, ipsa vero orthodoxoque Capite careret; asseruit sese in libertatem, capique simul eligere, simul creare Pontifices; ab eoque die æstimare, quanto quisque tempore sederit, et (quod consequens) quanto post cujusque obitum tempore Sedes Pontificia vacaverit. Quod cum Auctores tum Catalogorum tum Epitaphiorum Pontificiorum secutos inveniamus, congruum censemus, iisdem nostram quoque aptari Chronologiam, Ideo qui antea veteri phrasi constanter diximus, quanto tempore cessavit Episcopatus, posthac utemur phrasi nova, dicemusque quamdiu vacavit Sedes. Cum enim ante ordinationem Episcopalem nemo vere ac proprie sit Episcopus, isto jurisdictionem Episcopalem exerceat, merito censetur cessare Episcopatus, quoad ordinatus fuerit is qui Electus erat. Et hoc secuti videntur Pontifices multi, quos invenimus, non obstante novo illo usu, diem Ordinationis suæ præ die Electionis pro suo Natali habuisse, eoque solito transitum facere ab anno Pontificatus, primo v. g. ad secundum, uti ex eorum Registris docebimus.

4 Novi porro, quem dixi, styli initium aliquod invenio in MS. nostro, jam inde a morte Stephani IX, quem inconsulto Rege electum a die Augusti et postridie ordinatum, ac xxix Martii mortuum, sedisse dicit MS. nostrum Menses vii, dies viii, utique ipsum diem Electionis adnumerando. Alexandrum II postea, sub quo caput Ecclesiæ Henricus IV rebellare, dicit sedisse annos xi, menses vi, dies xxii: qui tamen haberi nequeunt incipiendo a die Coronationis, factæ in Dominica xxx Septembris, cum ipse obierit xix Aprilis; nisi electum seu potius creatum dicamus die xxix dicti mensis, ab indeque exordiamur ejus Pontificatum. Similiter et Alexandri successor Gregorius VII, creatus xxiii Aprilis, licet primum ordinatus xxx Junii et mortuus xxv Maji, sedisse tamen dicitur annos xii, menses i, dies iii, aut potius iv, cui ab Ordinatione incipiendo solum dandi fuissent anni xi, menses xi, dies xxvi. Post hunc Victor II, multo quidem citius electus fuit quam ordinatus: sed quia electioni suæ toto fere anno assentiri distulit, non potuit Pontificatus ejus inchoari nisi a die quo consentiens ordinatus fuit. Idem vero fuit electi et in selem locati Urbani II dies: sed Terracina res acta est, adeoque absque ceremoniis, in plenu perfectaque Pontificis installatione solitis usurpari. Has autem servatas invenimus quidem in Paschali II, die xiii Augusti in Sabbatho, sed mox altero die eoque hebdomada primo, ut est Dominico, secuta Ordinatio facta, ut non sit operæ pretium unius diei causa quidquam mutare.

5 Ast in Paschali II successore Gelasio etiam II discrimen notabile, inter diem Electionis Coronationisque, conjunctum cum evidenti nuctaritate Epitaphii, Pontificatus spatium metientis a die Electionis, novum stylium suadet in usum adducere. Etenim in Epitaphio, infra integre dando, expresse legitur, quod

— Rapuit mors atra virum, cum Pontificatus
Vix ageret primum Pastor venerabilis annum:
cui scilicet adhuc bina dies restabat, ut plenus haberetur. Creatus nempe xxxi Januarii unius, obiit xxix Januarii alterius. Quod si ejus Pontificatus æstimandus esset a die Ordinationis factæ xxiv Februarii, non solum bina dies, sed mensis fere totus, integritati unius anni defuissent. Secundum priorem ergo calculum dicitur

Hic consensus
postquam re-
quiri desit,

capit initium
Pontificatus
continuari ad
electionis.

primum in-
constanter,

F

postea con-
stantius.

citur

A *citur Gelasius tum in nostro MS. tum possim ab aliis, sedisse annum 1.*

6 *Ea porro, quam nunc explicui styli post hoc tenendi mutatio, occasionem mihi dedit partiendi hic operis; quod, ante quartum tomum Maji ponendum, grandius jam evaserat, quam ut consistere totum com-*

mode posset in illius limine, quamvis is esset tribus diebus absolvendus. Neque eam divisionem puto improbabis, quando consideraveris dissimili nonnihil forma a priori procedere ipsam Chronographicam, quæ præcessit, Synopsim. Nunc suam Bibliopegus Instructionem occipit.

INSTRUCTIO BIBLIOPEGI

circa ordinem Tabularum Partis secundæ.

163 Gelasius II	} Pag. 14	203 Gregorius XI	} Pag. 94	
164 Callistus II		204 Urbanus VI		
165 Honorius II	}	205 Bonifacius IX	}	
166 Innocentius II		206 Innocentius VII		
167 Cælestinus II	} 20	207 Gregorius XII	}	
168 Lucius II		208 Alexander V		108
169 Eugenius III	}	209 Joannes XXIII	}	
B 170 Anastasius IV		210 Martinus V		
171 Hadrianus IV	}	211 Eugenius IV	}	E
172 Alexander VIII		212 Nicolaus V		118
173 Lucius III	} 24	213 Calixtus III	}	
174 Urbanus III		214 Pius II		
175 Gregorius VIII	}	215 Paulus II	}	
176 Clemens III		216 Sixtus IV		134
177 Cælestinus III	} 30	217 Innocentius VIII	}	
178 Innocentius III		218 Alexander VI		
179 Honorius III	}	219 Pius III	}	
180 Gregorius IX		220 Julius II		146
181 Cælestinus IV	} 36	221 Leo X	}	
182 Innocentius IV		222 Adrianus VI		
183 Alexander IV	}	223 Clemens VII	}	
184 Urbanus IV		224 Paulus III		156
185 Clemens IV	} 48	225 Julius III	}	
186 Gregorius X		226 Marcellus II		
187 Innocentius V	}	227 Paulus IV	}	
188 Hadrianus V		228 Pius IV		158
189 Joannes XXI	} 56	229 Pius V	}	
190 Nicolaus IV		230 Gregorius XIII		
191 Martinus IV	}	231 Sixtus V	}	
192 Honorius IV		232 Urbanus VII		160
C 193 Nicolaus IV	} 60	233 Gregorius XIV	}	F
194 Cælestinus V		234 Innocentius IX		
195 Bonifacius VIII	}	235 Clemens VIII	}	
196 Benedictus XI		236 Leo XI		161
197 Clemens V	} 68	237 Paulus V	}	
198 Joannes XXII		238 Gregorius XV		
199 Benedictus XII	}	239 Urbanus VIII	}	
200 Clemens VI		240 Innocentius X		162
201 Innocentius VI	} 86	241 Alexander VII	}	
202 Urbanus V		242 Clemens IX		
243 Clemens X	—	244 Innocentius XI.		162

CLXIII GELASIUS II

GELASIUS, natione Campanus, antea Joannes Cajetanus, S. R. E. Archidiaconus anno MCXVIII, imperantibus Henrico V et Joanne Comneno, xxxi Januarii creatus Romæ, et xxiv Februarii ordinatus Cajetæ, sedit menses xi, dies xxix; defunctus Cluniaci xxix Januarii anno mcxix, ibique sepultus: et vacavit Sedes dies v.

Ab. om. 1118
ad 19, m. 11,
d. 29.

Ratio tempo-
ris.

Diem mortis habemus ex Chronico Beneventano auctoris coævi, scilicet iv Kal. Februarii: cumque in Epitaphio mox d'undo dicatur bina duntaxat dies defuisse integro Pontificatus ejus anno, consequens sit electum fuisse ultima Januarii præcedentis anni. Denique quia Vitæ auctor, præsens vidensque, ordinatum dicit infra Kalendas Martias, quæ anno isto occupabant Feriam v; intelligo eam ceremoniam factam Dominica præcedenti, id est xxiv Februarii, eodemque S. Matthæ Apostolo sacra.

B 2 Ex Chronico Cluniacensi habemus, quod Gelasius Papa Cluniaci sepultus sit, inter Crucem et altare, quod post crucem magnæ basilicæ est. Ejus hoc Epitaphium, veluti ex eodem chronico acceptum, recitat Oldoinus noster hisce verbis. D. O. M. Gelasius II Pontifex maximus, Henrici IV Imperatoris, clades plurimas Italiæ inferentis, et Mauritiana Bracharensem Pontificem esse contendentis, furorem timens, in Galliam cum meliori S. R. E. Cardinalium parte ad Ludovicum VI fugiens, cum Plagoniam appulisset, valetudinarius ex pleuriti factus, properante illi obviam Ludovico, Cluniaci moritur: et ibidem hoc in loco sepelitur, circa annum Christi mcxix, et Pontificatus sui primo: cui mox Guido, Viennensis Antistes, Burgundiorum Ducis filius, in Pontificem Romanum, sub Callisti II nomine, a sacro Cardinalium cœtu, suffectus est.

Epitaphium
recens,

3 Sed Epitaphium hoc novæ prorsus compositionis neque hoc seculo antiquioris esse, nemo non videt. Pluris igitur faciendum, quod ibidem fortassis antiquitus legebatur, et etiamnum habetur sub nomine auctoris Petri Pictoviensis monachi, hoc tenore. Vir gravis et sapiens actu verboque, Joannes; Cum prius ex Monacho pro multa strenuitate Archilevita foret et Cancellarius urbis;

antiquum a-
liud,

C Præsule Paschali meritis ad sidera raptò,
Promeruit tandem sacram conscendere Sedem,
Dignus post primum GELASIVS esse SECVNDVS.
Sed quia Rege fuit non præcipiente levatus,
Horrendum fremuit Princeps: et filia dulcis,
More suo, profugum suscepit Gallia Patrem.
Si licuisset ei (pro certo credo) sub ipso
Virtus, et pietas, et honestas cresceret umnis,
Et pax Ecclesiæ toto floreret in orbe.
Jam rapuit mors atra virum, cum Pontificatus
Vix ageret primum Pastor venerabilis annum.
Bina dies jam restabat, cum Cluniacensi
Dormiit in proprio Romani juris asylo.
Hic igitur positus, dilectos inter alumnos,
Cum Patribus sanctis requiescit: et optat, ut orbis
Conditor et Judex veniat quandoque potenter,
Et cineres lapsos sub pristina membra reformet.
Felix inde nimis semper, Cluniace, manebis,
Quod Pater orbis Apostolicus, summusque Sacerdos
Ecclesiæ, Matrisque tuæ specialis, apud te
Transiit ad Superos, in te requiescit humatus.
Nec minus hinc etiam felicem credimus illum,
Cui dedit ipse pius magno pro munere Christus,
Ut moachi moachum patrem quoque pignora cara
Jugiter aspicerent, lacrymisque rigando sepulcrum,
Propylæum Moji

Sacris in precibus specialem semper habent.

4 Miror porro, quomodo Martinus Polonus et Wernerus Rollevink Gelasio adscripserint, annos ii, dies v; Gotfridus Piterbiensis, annum i, dies vi; Stella, annum i, menses v. Vitam illius accurate descripsit prælaudatus Paululfus, Hugonis de Alatro, Cardinalis Presbyteri SS. Apostolorum nepos, tunc apud Pontificem vivens, et omnibus præsens: quam Bavonius quidem pene integram Annalibus suis inseruit, sed (prout Annalium ratio exigebat) sæpius interrumpere debuit, quare operæ pretium censi cam continua serie hic integram dare ex nostro MS.

E

VITA

A Paululfo Aletino familiari composita.

Gelasius, qui et Joannes, natione Cajetanus, sedit anno uno. Hic a nobilibus juxta seculi dignitatem parentibus feliciter educatus, litterarum studiis pura mentis intentione est traditus: in quo parvo satis in tempore quæque sunt puerorum addiscens, ultra coævos suos omnia memoriæ commendavit. Hinc sanctæ resordationis D. Oderisio Abbate petitus ad serviendum inibi, tamquam in monasteriorum omnium capite ac principio, est assignatus, devotè, et devotius a jam dicto Abbate susceptus, ac cum non paucis aliis regulariter conversatus. Ubi viris ad omnia peritissimis, quorum in monasterio non parva copia inerat, ad liberales artes addiscendas adjunctus; et ipsas, præ omnibus fere aliis diversarum regionum præclare indolis pueris, artes in brevi, et monasticum ordinem plene addiscit; et per aliquantum tempus in monasterio Patris Benedicti sanctissimi irreprehensibiliter conversari curavit. Hoc tempore Romana Ecclesia non modicum consuetis tergiversationibus fatigata, fluctu plurimo laborabat. Siquidem Guilbertus quidam, olim Ravennatum dictus Archiepiscopus, homo litteratus et nobilis, et qui Deo forsitan placuisset nisi hoc piaculum fieret, ab Imperatore Teutonico Henrico Majore, contra Papam Gregorium, in ipsa Petri Cathedra et violenta est intrusione locatus, et non parvis temporibus tyrannice incubavit: qui præter innumera prava quæ gessit, quendam suæ fæcis plantam adeo temerariam et sub vulpe quodammodo latentem reliquit, ut totus mundus hodie ejus poma mortifera mandere cogatur. Destruat illam ergo Omnipotens: de quo attamen invasore in gestis Papæ Paschalis est aliquatenus præhabitu.

In Casino edu-
catus institu-
tusque,

et monachus
factus tem-
pore schisma-
tis Guilbertini,
17

2 In diebus illis, non (sicut credo) absque Spiritus consolatoris oraculo Fr. Joannes Cajetanus, jam adolescens, monachus Casinensis, ab omni simul Catholica Ecclesia et Urbano Papa, qui præerat, in tantarum perturbationum auxilium ac consilium partemque sollicitudinis est evocatus; ut sic tandem aliquando in summæ plenitudinem potestatis, divina suffragante elementia, prout manifestabunt sequentia, levaretur. Gratia sit B. Petro,

Urbano 2,
adhuc Epi-
scopo Por-
tuensi carus,

A Apostolo Jesu Christi, qui tam probum juvenem, in primis quidem filium, sibiq̄ue dignum postea adoptavit Vicarium. Ecce Dominus Urbanus, primum Ostiensis Episcopus, postea Papa Romanus (qui, veluti jam dictum est, Joannem Gajetanum accivit) irruente persecutione Alamannica in tantum miseriarum per Gibertum est adstrictus, quod, prætermisissis aliis, a quondam famosissimo viro atque illustri Petro Leonis in insula Lycaonia, inter duos egregii Tiberis pontes, vix ab inimicorum insidiis sustentatus, matronarum Romanarum et aliquando muliercularum pauperum eleemosynis regebatur. Tunc Papa litteratissimus et facundus Fr. Joannem, virum utique sapientem ac providum sentiens, ordinavit, admovit [Curia], suumque Cancellarium ex intima deliberatione instituit; ut per eloquentiam sibi a Domino traditam, antiqui leporis et eloquentiæ stylum, in Sede Apostolica jam pene omnem deperditum, sancto dictante Spiritu, Joannes Dei gratia reformaret; ac Leonum cursum lucida velocitate reduceret.

ac postea
etiam Pascalli 2

B Decedente itaque Papa de hac vita, successit illi Paschalis: cui Cancellarius ipse individua semper in infinitis adversitatibus caritate cohesit, ejusque senectutis baculus in omnibus et per omnia perduravit. A quo sane Pontifice, inter alia sancta quæ fecit, Gregorium de Ciccano, Aldonem de Ferentine, Petrum Pisanum, Chrysogonum et Hugonem Pisanos, Hugonem de Alatro, Crescentium atque Dominum Saxonem de Anagnia, Gregorium Gajetanum, Scriptores suos omnes ac Capellanos, Presbyteros, Diaconos et Cardinales, cum non paucis aliis, in his et Ordinibus minimis, fecit certis temporibus promoveri. Romanos omnes Clericos, majores atque minores, Abbates et Abbatissas, sanctimoniales et Monachos, omnesque insimul pauperes et dulcibus refovebat sermonibus, et necessaria corporis, ipsis et multis aliis, de his quæ honeste acquirere poterat, ministrare studebat. Quanta vero in captivitate Teutonica, ab impio compatre suo Henrico tyranno pertulerit; qualiter eidem pater viduarum et orphanorum, nerve constrictus, in faciem ipsam restiterit, ex benefactis aliis quilibet studiosus advertat; eumque Petrum alterum contra nevum Simonem nominet. Diaconiam Romæ, quam S. Mariam in Cosmedin vulgariter nuncupant, sibi Cardinali Diacono a D. Paschali commissam, [quomodo] in auro vel argento, in libris seu paramentis, in demibus innumeris, in fundis atque casibus, in religione præcipue, in quantum Roma patitur, super omnes alias inaltaverit, requirenti sagaciter luce clarietate. Casinensi cœnobio, tum ob B. P. Benedicti ecclesiam et meritam reverentiam, tum quia in ipso monasticæ religionis habitum sumpserat, conversionis suæ primordia reducens ad animum, sanctamque vitam Patrum inibi Domino servientium sedula mentis cogitatione pertractans, non tantum in his quæ ad Deum pertinent irremissius gubernare; verum etiam extra, contra repugnantes insidias malignantium, turrim inexpugnabilem semetipsum exponere omni conamine et omni nisu curabat.

eo mortuo accersitur ad electionem,

A Interim autem Paschali Papa defuncto, Venerabilis Pater D. Petrus Portuensis Episcopus, qui Primatum post Papam per longa jam diutius tempora detinuerat: cumque eo omnes Presbyteri ac Diaconi et Cardinales, de eligendo Pontifice et in communi communiter et singulariter singuli pertractare cœperunt de D. Cancellario, in monasterio Casinensi commanenti. De his sic gestis modis omnibus inscio nuntius comparuit, qui Cancellarium ipsum, juxta quod acceperat in mandatis, ad Cardinales Romam cum omni faceret celeritate redire. Quid mora?

D Tristis Fr. Joannes, mortemque tanti Patris voce porrectiori rememoratus, prout erat obedientiæ filius, paruit, mulam ascendit, maturatoque itinere Urbem intravit, Fratres ac Filios commenuit, adjuravit. In crastinum vero, secundum quod condixerant, [convenerunt] Honorabilis Pater D. Portuensis, Centius Sabinensis, Vitalis Albanensis, Lambertus Ostiensis Episcopi, Diviso S. Martini, Bonifacius S. Marci, Desiderius S. Praxedis, Petrus Pisanus S. Susannæ, Joannes de * Crema S. Chrysogoni, Saxo de Anagnia S. Stephani in Cælio monte, Amicus S. Crucis, Sigizo S. Sixti, Amicus SS. Nerei et Achillei, * Joannes S. Cæciliæ, Deusdedit S. Laurentii in Damaso, Anastasius S. Clementis, Ranerius SS. Marcellini et Petri, Benedictus S. Petri ad vincula, Chunradus S. Pudentianæ, N. SS. Joannis et Pauli, Theobaldus S. Anastasiæ, * Guirardus S. Priscæ, Guido S. Balbinæ, Gregorius S. Laurentii in Lucina, et sex alii Presbyteri Cardinales (nam Hugo de Alatro, Presbyter Cardinalis vigesimus * octavus, arcein Circæam pro Papa Paschali tenuerat, qui paulo post rediit) item Gregorius S. Eustachii, qui et Abbas S. Andrea; Oderisius * Sangretanus S. Agathæ, qui postea Abbas Casinensis est effectus; Roscemannus S. Georgii; Henricus S. Theodori, qui et Mazaricus Decanus; Aldus SS. Sergii et Bacchi, Petrus Leonis SS. Cosmæ et Damiani, Comes S. Mariæ in Aquiro, Chrysogonus S. Nicolai in Carcere Tulliano, Stephanus S. Lucie de Silice, Gregorius S. Angeli et octo alii Diaconi Cardinales; Nicolaus Primicerius cum schola Cantorum, Subdiaconi Palatii omnes, Archiepiscopi complures, et alii minoris Ordinis Clerici multi, Romani de Senatoribus ac Consulibus aliqui, præter familiam nostram.

B Hi omnes, vitantes scandalum, quod in hujusmodi electionibus pro peccatis nostris accidere (etsi secus, sicut postea probavit eventus, ac sint omnes rati, provenerit) credentes lectum tutissimum, veluti qui Curie [vix] cedit, in monasterio quodam quod Palladium dicitur, infra Domos Leonis et Centii Frajapane pariter convenerunt, ut juxta scita Canonum de electione tractarent. In quo loco videlicet, post disceptationem diutinam ac voluntates diversas, nunc hæc nunc illa petentes, tandem aliquando communicato consilio, illo etiam mediante qui fecit utraq̄e unum, pari voto ac desiderio in hec unum unanimiter concordarunt, ut D. Joannem Cancellarium in Papam eligerent et haberent. Nec mora: captus ab omnibus, laudatur ab omnibus, approbatur nec non et ab Episcopis: quorum prorsus nulla est alia in electione Romani Pontificis potestas, nisi approbandi vel contra, et ad communem omnium, Cardinalium primum [deinde] et aliorum petitionem Electo manus solummodo imponendi. Sic invitatus ac veniens D. Joannes Gajetanus hodie est in Papam, ut Gelasius, Spiritus sancti gratia mediante, electus, et ab omnibus communiter in summa Sede locatus, cunctis Dei magnalia collaudantibus.

F Hoc audiens, inimicus pacis atque turbator, præfatus Centius Frajapane, more draconis immanissimi sibilans, et ab imis pectoribus trahens longa suspiria, accinctus tetro gladio, sine mora cucurrit, valvas ac fores confregit, ecclesiam furibundus introiit: inde custode remoto Papam per gulam accepit, distraxit, pugnis calcibusque percussit, et tamquam brutum animal intra limen ecclesiæ acriter calcaribus cruentavit; et latro tantum Dominum per capillos et brachia, Jesu beno interim dormiente, detraxit, ad domum usque deduxit, inibi catenavit et clausit. Tunc præfati Episcopi, Cardinales omnes ac Clerici, et multi de populo qui convenerant, ab apparitoribus Centii modo simili

* Bar. Donnizo.
* Bar. de Cervia

* Bar. I.

* Bar. Gerardus,

* Imo sentimus nisi excludat aliquis.

E
* Ciacc. de Sangro B. Sacristanus,

omnibus in Polladio ad eam convenientibus,

invitus eligitur;

superventente Centio tractus in vincula,

A vinciuntur, de caballis ac mulis capite verso præcipitantur, exspoliantur et inauditis undique miseris affliguntur, donec aliqui semivivi ad domum tandem propriam remearunt. Malo suo venit, qui fugere non potuit. Facta autem hac voce convenit multitudo Romana, Petrus Præfectus urbis, Petrus Leonis cum suis, Stephanus Normannus cum suis, Stephanus de Petro cum suis, Stephanus de Theobaldo cum suis, Stephanus de Berizone cum suis, Stephanus Quatralis cum suis, * Bucca Pecorini cum suis, Bonesci cum suis Berisasi cum suis; Regiones XII Romanæ civitatis, Transtiberini et Insulani, arma arripiunt, cum ingenti strepitu Capitolium scandunt, nuntios ad Frajapanes iterato remandant. Papam captum repetunt. Nil moræ terri Frajapanes, præsertim Dominus Leo, impietate subdola pius, Papam illico reddidit, pedes ejus amplexans clamat irremissius, Domine miserere: et sic peccatis nimis exigentibus, ut iterum Ecclesiam elatis cornibus ventilaret, evasit.

7 Tunc sanctos Papa levatur, niveum ascendit equum; coronatur, et tota civitas coronatur: per viam sacram gradiens Lateranum ascendit, bannis insignibusque aliis eum præcedentibus pariter et sequentibus, juxta Romanum ritum moremque. Sedit itaque Papa, sicut videbatur, in pace: frequentabant eum Comites et Barones: et qui pro responsis aliquibus veniebant, recipiebantur benigne; et, donec finito negotio pro quo cuncti convenerant accepta benedictione redirent, tamquam a patre filii benigne per omnia tractabantur: itaque Curia tota in pace habebat omnia, quæ per Dei gratiam possidebat. Rediere omnes illuc atque istinc extra Urbem morantes: rediit inter alios Hugo magnus ac nimium honorabilis a Circæa arce, quam ei ob rabiem Teutonicam iterum præcavendam, ad omnia providus quondam Pascalis Papa homini nobili et illustri noviter commendaverat: quamquam Papa novus (quod utinam non fecisset! nam paulo post ultra modum pœnituit) reddi Terracinensibus per nuntios apicesque mandavit.

8 Omnibus igitur undique congregatis, conferebatur ab omnibus, quando certis temporibus Papa et promoveri pariter et consecrari deberet: equidem Diaconus, non Presbyter erat. Sed antiquus hostis, cen fecit olim in cælo, pacem tantam in longum nulla durare penitus ratione permisit. Nam dum hæc agerentur, quidam intempeste noctis silentio ad dictum D. Hugonem Cardinalem directus est (ab uno videlicet, cui exinde non parva copia inerat, amicorum) qui et Henricum, dictum Imperatorem Romanum, armatum contra Papam in S. Petri Porticum diceret adventasse. Quid morer? nec opus est. Papa per Cardinalem prescivit: et (sicut, jam pene senio et infirmitate confectus, fugere tam repente non poterat) manibus adducitur famulorum: et sic caballo subvectus, ad domum Bulgamini nocte ipsa confugiens, latuit.

9 Fugimus et omnes cum eo. Mare autem factum turbati omnes atque stupefacti (quia nec tute remanere in Urbe, neque per terram, via undique spinis septa, fugere poteramus) fuit nempe consilium ut fugam caperemus per mare, quod et factum est: siquidem flumen Tiberim maturato intravimus, et per galeas duas ad portum usque descendimus. Cælum et terra et mare ubique, et pene omnia que in eis sunt, adversum nos conjurarunt: nam cælum gravem pluviam, grandines et tonitrua, coruscationes ac fulgura frequentabat: mare ac Tiberis tam duris tempestatibus Petri Vicario rebellabant, ut vix in portu vivi remanere possemus, nedum mare intrare. Sæva insuper jam per ripam Alamanorum barbaries tela contra nos mixto toxico jaciebant: minitaban-

tur etiam nos intra aquas natantes * pinnaci igne cremare, nisi Papam et nos in eorum manibus redderemus: et, credo, capti essemus, si nox et ira fulminis illos non impedisset. Quid ad hæc, quid miserrimi facerent? Ceperunt, imo cepit D. Hugo Cardinalis et Presbyter Papam nostrum in collo, et ad castrum S. Pauli Ardeam de nocte sic portavit. Die vero altero in aurora rediere Teutonici, prædam de nobis facere gestientes. Juratum est eis tandem quia Papa fugisset, et, Deo tibi gratias, recesserunt a nobis.

10 Interim retentavimus si mare adhuc valeremus intrare: Papam de nocte reduximus, cum eo non sine periculo marinos fluctus attigimus, et die tertio ripæ Terracinensi vivi vix applicuimus, et in quarto portum Gajetanum intravimus: ubi ab illis hominibus nimis honorifice et suscepti fuimus et benigne tractati. Discurrit fama per terram et per vicinias illas. Convenerunt Archiepiscopi, Sennes Capuanus, Landulfus Beneventanus, Albanus Salernitanus, Maximus Neapolitanus, Riso Barisanus, Hubaldus Tranensis, Bajalardus Brundisius, et quam plures alii de Apulia et Calabria, cum Guilermo Trojano et diversarum regionum Episcopis, Galdus Abbas Casinensis, et Sigenuus de Caveis cum Abbatibus aliis. In præsentia quorum idem Dominus Papa, per manus Lamberti Ostiensis, Petri Portuensis, Vitalis Albanensis Episcoporum, cooperantibus Archiepiscopis et Episcopis multis, assistentibus aliis viris religiosis, et cum eis Guilermo Duce Apuliæ, Roberto Principe Capuano, Roberto de Aquila, aliisque Baronibus pluribus, qui tunc ei omnes fidelitatem fecerunt, existente Clero ac populo infinito, sancto dictante Spiritu, et effectus est Presbyter, et in Papam Gelasium infra Kalendas Martii consecratus: ubi Petrum Rufum Diaconum Cardinalem, Baronem Subdiaconum, et me Pandulfum Hostiarium (qui hæc scripsi) in Lectorem et Exorcistam promovit, et plures alios in minoribus gradibus ordinavit: Lætum nomine, Verulanum Episcopum, a D. Pascale Papa factum atque depositum, suæ dignitati restituit; Chrysogonum Diaconum, Cancellarium fecit: ibique per totam Quadragesimam demorantes, festivitatem Paschalem Capuæ solenniter celebravimus.

11 Nobis vero sic jam quomodolibet respirantibus, supervenere qui dicerent, quod Gajetæ per sursum primum senseramus, Henricum illum barbarum, quemdam Mauritium nomine Bracharensem Episcopum, quasi novum simulacrum, in loco Papæ struxisse: et sic illum intrusum Papam suum Gregorium nominasse. Ecce de recidivo vulnere recidivus in typum antiquum. Addidit nuntius inde, quod castrum prope turriculam, a Fratribus S. Andrew detentum idem barbarus obsideret. Resumpsit Papa vires: Duci Guilermo ac Principi Capuano Roberto aliisque Baronibus dedit firmiter in mandatis, ut omnes contra barbarum arma cito pararent. Dixit, et factum est. Paratur Papa ad reditum: redeunt Barones cum eo. Inde ad S. Germanum, videlicet Casinense cononibium, devenimus: ubi Guillerinum Ducem per dies aliquot expectavimus. Interim Laudo Dominus de Turricula, Oddo, Coctus ac Gisolphus fratres ejus cum eo, acriter cum Rege pugnant: faciunt contra machinas, vimina balistas et arcus. Ibi primum rete contra petrarias ab astuto illo tyranno, ad turres operiendas, damnatum plurimorum et proficuum multis ingenium, exquisitum et inventum est. Ibi, mirabile dictu! canis, fidele animal, amico cuidam ipsorum Dominorum Castellulo,* breves suspensas a collo, modo Turriculam intrans, modo de eadem ad Runcum festinato regrediens, alternatim illis Domi-

D
GELASIUS II.
* an piceo P

Terracinam:

ubi solemniter ordinatus,

E

ipse Ordines varios confert:

intelligit Romæ creatum Antipapam,

F

et castrum Turriculæ obsessum,

* An Arnico. Castellano.

accursu procerum ac populū liberatur,

* alias Buccaporcia

et inducitur in Palatium:

jamque ordinandus, superveniente Henrico,

egre evadit cum suis per mare,

A nis, extrema multotiens quæcumque sibi dictaverant utens quodammodo ratione, fideliter quotidie reportabat.

GELABUS II.

Digressio deinde Henrico Romanam clam redit :

12 Venit Dux ad Papam interea : tum cœperunt reditum maturare. Quod Henricus persentiens, infecto negotio ab Castello remotus est, et via ipsa qua venerat, irato sibi Domino, Alamaniam rediit, idolo quod plasmaverat in urbe relicto. Tunc Papa vellet multum, quam reddi nimis inconsulto præcepit, Circæam arcem habere. Igitur Dux et Princeps cum Baronibus rediere : Papa iâ propria, scilicet in Campaniam, veniente, sui eum non sine pretio receperunt : et ita pedetentim, magis peregrini quam domini, Romam, sicut Deus novit, intravimus. Latuit Dominus Papa, melius quam hospitatus est in ecclesiola quadam, quæ S. Mariae in Secundo cereo dicitur, inter domos illustrium virorum Stephani Normanni, Panduffi fratris ejus, et Petri Latronis Corsorum : ibique de imminentibus periculis, præsertim de intrusione Burdini, cum tota scilicet Ecclesia diligentius conferebat. Cui quidam de Cardinalibus, Desiderius S. Praxedis, prope etenim erat festivitas (quod utinam non cogitasset !) ad cantandum in ipsamet ecclesia Missam simpliciter eum quodam vespere invitavit, sed nimium simplicius a Papa est concessum. Die autem crastina, etsi displicuerit multis, quia ecclesia esset in fortibus Frajapanum ; freti tamen Stephani Normanni et Crescentii Gajetani, ejusdem Papæ nepotis, antiquis strenuitatibus, itum est et cantatum.

ubi temere se exponens ad festum S. Praxedis,

B 13 Necdum abhuc celebratis Officiis, ecce cum non parva manu militum et peditum et aliorum proacium inopi Frajapanes apparent, irruunt, lapides et spicula mittunt, nostros affligunt, multi paucos atterunt. Resistit miles Normanus et Crescentius gloriosus cum eo : resistunt undique nostri. Jacula mandata remanant, ensis atteritur ense, lancea retusa retunditur ;

denuo invaditur :

Hinc pedites, illinc miles cadit undique stratis ; Undique pugna gravis. Papam cupit iste tenere, Iste tuetur ena ; miles utrumque cadit. Turba ruunt, pedites saliant muros, capiuntur ex nostris aliqui, non tamen eximii. O quantus luctus omnium ! quanta præcipue lamenta matronarum ! quæ Papam solum, tamquam scurram, per campos, sacris pro parte vestibus restitutum, quantum equus poterat, fugientem viderunt. Hunc Crucifer sequitur : cecidit : muliercula quem tunc invenit, abscondit, somipedem Crucemque recondit, et in sero reduxit.

et fuga elapsus,

C 14 Jam quota parte diei acriter est ab utrisque pugnatum ! Cum Stephanus Normannus, credens Papam in tuta fugisse, taliter Frajapanes alloquitur : Quid, inquit, facitis ? quo ruitis ? Papa, quem queritis, jam recessit, jam fuga elapsus est : numquid et nos perdere cupitis ? Et quidem Romani sumus, smiles vobis, et si dici liceat, consanguinei vestri. Reredite, rogo, recedite : ut et fessi pariter recedamus. Ad hanc itaque vocem nepos ejus Leo Frajapane gemebundus, audiens Papam liberatum, cum insano fratre Centio aliisque recessit : redierunt et nostri, non omnes. Interim Papa, utrobique petitus, demum intra campos, S. Pauli ecclesie adjacentes, fessus, tristis, et ejulans inventus est et reductus. Die illo prandium cum cœna fit unum : inter spem et metum animi cunctorum natabant dolentes. Et quantum ad diem, per longa tempora memorabilem, consiliatum est : nox consilium dirimit.

15 Sane die altero quique secundum libitum hæc et illa audentes, Papa post omnium sententias dixit : Viri fratres et filii, sicut non longe malum est, ita non longo opus est nec novo sermone : sequimini

patres nostros, quoniam valde bonum est antiquos sequi parentes : sequamur nihilominus Evangelium ; quandoquidem vivere in ista civitate non possumus, fugiamus in aliam : fugiamus Sodomam, fugiamus Ægyptum. Veniet, crede mihi, veniet aliquando tempus, cum vel omnes pariter, vel quos Deus permiserit, flante Austro, redibimus, et tempora meliora redibunt. Ego coram Deo et Ecclesia dico, si nunquam possibile esset, mallem unum Imperatorem quam tot : ubi unus nequam, saltem perderet nequiores, donec quoque de illo evidentem justitiam faceret Imperatorum omnium Imperator. Ad hoc omnes pariter una voce clamaverunt. Fiat sic ; Fiat, jungentes tertio. Fiat. Singula itaque singulis, juxta modum omnium ac mensuram, oeni tarditate seposita, Ecclesie ministeria personis assignata sunt et concessa. Venerabilis D. Petrus Portuensis Episcopus loco Papæ Vicarius constitutus : Cardinales aliqui ei sunt in auxilium sociati. Viro reverendissimo et sagaci, Domino et avunculo meo, Hugoni Cardinali Apostolorum, Beneventanæ Urbis custodia, prout postea videbimus, non sine Spiritus sancti oraculo, est commendata. Nam paulo post deficiente Papa, nisi ipse resisteret et mille modis sagaciter obviasset, Normanni illam hodie, et non Papa, tenerent. Nicolas seni Cantorum Schola conceditur ; Petro dicto Prefecto, per quem Domino nostro sanctæ memoriæ Papæ Paschali plurima mala provenerunt, occasione ista (etenim aliter vix fecisset) Prefectura Urbis, nequam et indignissimo homini, stabilitur. Princeps et clypeus omnium pariter Curialium, Stephanus Normanus, collaudantibus omnibus Protector ac Vexillifer, in Dei Patris nomine, nimis efficaciter ordinatur, et ad Urbis custodiam cum jam dictis aptatur.

D *decernit secedendum in Galliam.*

Officiisque in suam absentiam ordinatis,

E

16 Navibus interea pluribus et aliis pro tempore preparatis, quia per terram non poterat, nobis Beneventum jungentibus, Papa mare intravit, * atque post dies aliquot Pisas prospere appulit. Exierunt cum eo Dominus Joannes Cremonensis, Guido S. Babinae, et de Diaconis Cardinalibus Dominus Petrus Leonis, Gregorius S. Angeli, Roscemannus atque Chrysogonus. Sed et de Romanis Nobilibus Petrus Latro et Joannes Bellus, frater Petri Prefecti, et quidam minores alii Clerici sive laici, præter ipsorum domesticos et custodes. Hi omnes cum Papa simul, honorifice satis atque solenniter ab innumera Cleri ac populi multitudine Pisis recepti sunt et tractati. Ubi idem Papa inter alia multa super verbo Palmistæ, Dixi pronuntiatione adversus me injustitias meas Domino, et tu remisisti impietatem cordis mei, sermonem talem habuit, qualem certe vix faceret Origenes in carne. Ibidem igitur aliquandiu commorans, quæque sui officii libertate plenaria tractans, mare iterum introivit, et sic ducente Domino portum S. Ægidiî sanus cum suis omnibus et incoluntis attigit : ubi a venerabili Abbate Hugone ac illius monasterii Fratribus undecumque confluentibus cum maxima laude est et honore susceptus. Qualiter quoque inibi, quam bene, quam largissime ab eis fuerit diutius pertractatus, satis manifestum est. Illic omnes Episcopi atque monachi nobiles atque ignobiles cujuscumque ordinis, pari modo conveniunt, quique pro suo modulo deservire parati, Abbas Cluniacensis D. Pontius adveniens, cum munusculis aliis, triginta equitaturas præparavit, decem vero Abbas S. Ægidiî cum donariis aliis : cum quibus et cum aliis equitavit Dominus Papa per terram illam. In vicinis quoque illis, cœperantibus urbium vicinarum plurimis Episcopis, ecclesiam S. Cæciliæ de Stagello, ecclesiam S. Silvestri de Fillavo, S. Stephani de Tornaco dedicavit ; et terminos lapideos

* die 2 Septembr. juxta Chronicon Benevent.

Pisas appellit,

F

inde in Provinciam,

A infixit, quos absque maledictione perpetua, nulli unquam ad damnum vel loci vel alicujus rei transgredi quandoque licebit.

ac denique
Cluniacum,

17 Inde Papa ingrediens absque mora, per Podium in Franciam properavit : et inter villas alias, ubi fuit vice B. Petri susceptus, Cluniacense adiit monasterium : in quo, juxta tanti loci potentiam et secundum quod Apostolicum virum condecuit [receptus est] omnesque bene et optime intrarunt cum eo : Archiepiscopi et Episcopi terre, sed et Reges et Principes, tamquam si Petrum viserent, tam per se quam per nuntios, cum non parvis muneribus sedule eum frequentabant. Qui omnes unanimiter a tanto Patre ac Domino plenioribus brachiis caritatis amplexi, de letis qui veniebant lætiores effecti, demum cœlestibus ferculis medullitus epulati, redibant. Tractabat vir sanctissimus, qualiter et his quos secum duxerat, et quos in urbe reliquerat, in omnibus et per omnia provideret. Et quidem multa jam ad libitum Domino juvante peregerat : cum jam quasi in portum fere se deductum congaudens, subita passione correptus, quam a costa Græci pleuresin appellari jusserunt, suis ac multis

ubi pleuresi
correptus moritur.

B Fratribus undique convocatis, facta Confessione ac sumpto Corpore cum Sanguine Redemptoris, et juxta formam monasticam strato terræ corpuscule, sancta illa anima carne soluta est, hinc ad cœlum Petro duce conscendens. Corpus honorabiliter intra limen Cluniacensis cœnobii requiescit in pace. Amen. Quem Romani, qui aderant et qui Romæ remanserant, Clerus omnis ac populus, et defleverunt tunc, et quasi patrem justitiæ nolentes consolari deflebant : et cessavit Episcopatus dies xv, scilicet usque ad Cœntionem successoris : num ejus Ordinatio non prius facta est, quam Roma redissent, qui electionem illic approbandam eo pertulerant.

18 Porro ex duobus hujus Papæ Epistolis apud Baronium, quarum altera priusquam discederet ab Urbe, Pisas indeque in Galliam navigaturus, data legitur Romæ, per manum Chrysoconi S. R. E. Diaconi Cardinalis, Kalendis Septembris, Indictione duodecima, anno Dominicæ Incarnationis mxcix, Pontificatus autem Domini Gelasii Secundi Papæ anno Primo, altera apud Sanctum Ægidium vi Idus Novembris, iisdem Indictione et anno, intelli-

Ratio anni et
Indict. in bul-
tis.

tur stylo Curiali tunc usitatum fuisse ut Indictio ab ipsis Kalendis Septembris inchoaretur, et annus more Pisano novem mensibus præverteret Kalendas Januarii. Ast ejusdem Epistolæ post Antipapæ promotionem data Cajetæ ad Episcopos Galliæ, mendose subscribitur decima septima Kalendas Februarii, quando adhuc vivebat decessor Paschalis : ideoque recte corrigitur a Baronio substituente mensem Aprilis.

19 Alphonsus Ciacconius, Cardinalium quotquot potuit nomina primus aggressus colligere sub suo quæque Pontificatu ; incipit in hoc Gelasio, distincte enumerare eos qui cujusque Pontificis electioni interfuerunt, eo quo a Decessorum aliquo creati sunt ordine ; primum Episcopos, deinde Presbyteros, tertio Diaconos. Sed per prolepsin intelligendus est hic auctor Episcopis concedere jus retractans, et eos Cardinalibus annumerare : cum neutrum illis hac ætate competeret, uti intelligitur primo ex hujus ipsius Pontificis Vita, valde expresse hoc testante ; deinde ex epistola Petri Portuensis Episcopi ad Episcopos quatuor Inventionianæ partis contra Anacletum, ubi quod circa Pontificem officium sit Episcoporum suffraganeorum Romanæ Sedis iisdem fere, quibus hic Petrus, verbis explicat, cum ait : Nec vestrum, sicuti nec meum, fuit eligere : sed potius electum a Fratribus (Cardinalibus scilicet) approbare. Atque ita in epistola quam ad sui justificationem direxerunt Lothario Romanorum Regi Fratres qui Romæ sunt, primum nomina sua scribunt Cardinales Presbyteri et Diacones unversim viginti quinque, deinde Petrus Senex Portuensis Episcopus, .. cum reliquis Romanæ Ecclesiæ suffraganeis, Subdiaconi omnes, Primicerius cum omni Schola Cantorum, Petrus Basilicæ Salvatoris quæ appellatur Constantiniana Archipresbyter, .. cum reliquis Romanæ Ecclesiæ Archipresbyteris, et cum omni Clero Romano, Anastasius Abbas S. Pauli, .. cum reliquis Abbatibus. Ubi videt accuratè servatum, cujusque ordinem, quod Electiones ; num in subscriptionibus Synodalibus, et Pontificiorum Privilegorum subsignationibus, videas semper priori loco nomina Episcoporum, ut patet in sublimiori gradu positorum, deinde Cardinalium : et hunc ordinem etiam tenet Petrus eos recensens, qui ad hanc Electionem convenerunt.

D
GELASII II

S. R. E. suffraganei Episcopi quomodo Cardinalibus accessi.

E

GREGORIUS ANTIPAPA

C

MARTINUS BURDINUS, natione Gallus, Episcopus Bracharensis in Lusitania, ab Henrico V, Germaniæ Rege, contra Gelasium II elevatus sub nomine GREGORII, anno mxcviii, xvi Martii, feria vi, et verosimiliter coronatus xvii in Dominica, anno sequenti ad famam venientis Callisti Satrium se recepit, unde post usurpatæ Sedis annos iii mensem unum, dies iii vel iv, circa xx Aprilis anno mxcxi relegatus in monasterium Cavense ad pœnitentiam, denique in castro Fumonis obiit, ignobili sepultura conditus.

Intrusus an.
1118.

Tempus, quo intrusus est, indicat Gelasius Papa Ep. i sic scribens : Ille, scilicet Henricus, die post electionem nostram quadragesimo quarto, Mauritium Bracarensem Episcopum, anno præterito a Domino prædecessore nostro Pascali Papa excommunicatum, in matris Ecclesiæ gremium ingressit. Qui etiam cum per nostras manus Pallium accepisset, eidem Domino nostro et Catholicis successoribus, quorum primus ego sum, fidelitatem juravit. Cetera in sequentis Pontificis vita aliquanto prolixius explicantur : unde hic addo, ex Chronici Beneventani auctore cœvo, diem quo Romam super Camelum capti-

relegatus
1121.

us perductus Burdinus est, fuisse ix Kalendas Majas.

2 Stephanus Baluzius Miscellaneorum suorum tomum 3 fuit cum ejusdem Burdini vita, ex variis auctoribus erudite prolixèque collecta ; ubi primo Mauritium nomine, familiæ cognomento Burdinum, censet dictum ; priori dumtaxat usum ex more Episcoporum, mox atque Episcopus factus est ; posterius Romanis magis arrisisse, quia in eorum lingua joculare aliquid significabat. Verosimile etiam putat Usercæ, modico oppido in Lemovicibus, natum, ibidem monachum Benedictinum fuisse ; unde nihil prius curavit quam mo-

Vita a Baluzio scripta.

na-

A nasterio illi confirmare et augere privilegia sua, statim ac Sedem Pontificiam et auctoritatem cepit usurpare. Docet virum doctrina virtutibus et auctoritate apud Paschalem Papam insignem fuisse, priusquam schismati consensisset. Objecta etiam crimina satis efficaciter diluit; imo et in ipso Papatu, ex auctoritate Imperatoris suscipiendo, quodamtenus cum nititur excusare: certe inter scriptares antiquos non nihil dubitatum fuisse de causa ejus demonstrat. Baronii atque Raderici Toletani varios circa eundem errores chronologicè solidè refutat, ac denique tragicam ejus defectionem exponit, quam Callistus II in antiqua Camera Lateranensis palatii depingi curavit: ubi inquit Snygerius, ad tantæ ultionis memoriæ conservationem, sub pedibus Domini Papæ conculcatum depinxerunt: omnibus autem per encyclicas suas significavit datas ipso die Surii v Kal. Maji. Negat porro in monasterio Cavesi obisse, sed ab Honorio II eductum anno MCXXIV; in arcem Fumonis translatum ait (eodem in qua postea S. Petrus de Murrone post depositum cum Cælestini V nomine Pontificatum, a Bonifacio VIII clausus vitam finivit) et esse ex recentioribus, qui (sed

absque ullo veterum testimonio) scribunt, usque ad Eugenii III tempora vixisse. Ita ille de viro quem multum quilibet revereri (ut ait Malmesburiensis lib. 5) et pene adorare pro viva et magna industriæ specie debuisset, nisi tam famoso facinore entescere maluisset.

3 Idem Baluzius ex Pandulfo aliisque haberi putat, quod Gelasius electus fuerit viii Kal. Februarii, id est, vii die post obitum Paschalis; adeoque intrusum pro eo Burdinum fuisse vii Idus Martias in sabbato. Septem dies videntur quidem sufficere potuisse, ut audita Casini Paschalis morte Romam accederet Joannes: sed cum constet, non nisi post disceptationem diutinam, nunc hæc nunc illa petentes Cardinales, tandem aliquando concordasse ut D. Cancellarium Papam eligerent et haberent, standum auctoritati Epitaphii, collati cum Chronico Beneventano, nunc sequitur, sub ipsas Kalendas facta electo Gelasii, atque adeo intrusio Burdini differenda ad xvi Martii; quam si Dominica proxima secuta est (uti secuta videtur) Coronatio sacrilega, non potest ea facta fuisse nisi die xvii, Dominica in Quadragesimæ.

Ratio temporis.

B

CLXIV CALLISTUS II

E

Aban. 1119 ad
1124, an. 5,
m. 9, d. 28.

CALLISTUS, natione Francus, Filius Guilielmi Burgundionum Ducis, antea Guido Archiepiscopus Viennensis, imperantibus Henrico V et Joanne Commeno creatus Cluniaci anno MCXIX, xiv Februarii; coronatus ibidem, post reditum nuntiorum Roma, adulto Martio aut fortassis ipso die Paschalis, xxx ejusdem; præfuit Ecclesiæ annos v, menses ix, dies xxviii; defunctus xii Decembris MCXXIV; sepultus in Laterano xii ejusdem mensis: et vacavit Sedes dies iii, seu verius xi vel etiam xv.

Ratio anni
Pontificatus

Conditio sub qua Callistus accepto Pontificatum die xiv Februarii, fert ut is qui ordinatione Episcopali non egibat, vere ac plene ab illa die Episcopum Romanum se crediderit: quare in scribendis Bullis, hujus potius quam Coronationis die post, secutæ habuit rationem; sicut persuadent ea quæ inter Epistolas ejus sunt, 3, 13 et 22, datæ, xv, viii et v Kalendas Martii, omnes convenientes in eo quod sint expeditæ Indictione xii, Incarnationis Dominicæ anno MCXX, Pontificatus autem Domini Calixti II Papæ anno secundo: qui adhuc primus debuisset nominari, si circa finem Martii præcedentis solum inchoatus censeretur Pontificatus. Sunt quædam inter easdem epistolas duæ quæ ambiguum id alibi facere possent, scilicet 17 et 12, quia datæ notantur anno Incarnationis MCXX Pontificatus 1, idque vi Idus Maji et ii Kal. Julii: sed utrobique annotata Indictio xii, conveniens anno MCXIX non xx, probat, non hunc, sed istum originaliter scriptum fuisse, qui erat Pontificatus primus, quomodocumque is inchoatur. Hoc tamen quia non sunt secuti ceteri deinceps omnes, ex Ordine Episcopali assumpti, sed plerique majorum more annos sui Pontificatus protrahunt usque ad anniversary ordinationis suæ; ideo, quoties ex ipsorum Bullis demonstrare poterit ab utro die quis duxerit initium annorum suorum, decrevi in Synapsi Chronologica, cujusque nomini subjecto, diem talem signare asterisco *, atque hic incipio. Vitam Pandulfus (uti sese ipse hic nominat) scripsit, sed quantum ex transcriptis apud Baronium possumus intelligere, copiosius quam ceteri in nostro MS. cum tamen, uti apud nos est, ita hic damus, donec plenior contextus integer prodeat.

VITA

Auctore Pandulpho coarcto

Calixtus II, qui et Guido, natione Francus, consanguinitatis lineam a Regibus Germaniæ Franciæ atque Angliæ ducens, præfuit Ecclesiæ annos v, menses... Ille a Cardinalibus, qui cum Papa Gelasio, jam Cluniaci sepulto, in Franciam venerant, dum esset Archiepiscopus Viennensis, in Papam Calixtum est electus. Qui se indignum iterato reclamans, idcirco modis omnibus resistebat, quia incertum habebatur a multis utrum Romæ ratum, factum hujusmodi teneretur. Propter quod vix cappæ rubeæ amictiri sustinuit, donec nuntii redeuntes a Roma per D. Petrum Leonis (nam iste nimium laboravit in verbo, propter Diaconum filium suum Petrum Leonis, qui potissimum Franciæ [adeunde] peregerat causam) per Præfectum et Consules, per Clerum atque populum, una voce ac litteris electionem ipsam canonice vereque firmarent. Hoc igitur omnium subscriptionibus optime roborato, tunc Papa solenniter a Lamberto Episcopo Ostiensi et aliis quamplurimis in Dei nomine consecratus, simul cum omnibus Romanum iter incepit. Ventum est in Provinciam, in qua S. Juliani ecclesiam, cellam Psalmodiæ cœnobii, idem Papa nimium celebriter dedicavit. Inde per S. Ægidium Romam non multo post sanus et incolumis rediit.

Electus in
Gallia,

F

Romæ confirmatus,

illuc redit,

2 Ubi a dicto Petro Portuensi ejus Vicario, Cardinalibus Clero ac toto populo, cum tanta gloria est et honore susceptus, quanta diebus nostris nullus unquam fuit Præsul de Romatractatus. Ibi aliquamdiu commorans, Hugonem Cardinalem a Benevento vocavit. Ideo D. Hugo Beneventum tenebat. Cum quo

et pace facta
cum Henrico
Imperat.

CLXIII GELASIVS II

CLXIV CALLISTVS II

CLXV HONORIVS II

CLXVI INNOCENTIVS II

A quo simul et aliis pariter per Campaniam, et Casinense cœnobium ipsum adit Beneventam, ubi fere ac Romæ fuisset gloriose receptus fuit. Venerunt ad eum illico Guillelmus Apuliæ Dux, Princeps Capuane urbis Jordanus Comes, Rodulfus de Arcola, Jordanus Comes de Ariano, Robertus Comes de Locatello, et innumeri alii, qui eidem ibi hominum fidelitatemque fecerant. His ita dispositis paulo post Romam per Maritimam rediit. Tunc a Spiritu sancto admonitus, Lambertum Ostiensem Episcopum, D. Saxoem Cardialem Presbyterum S. Stephani in Cœlio monte, et Gregorium Diaconum S. Angeli, ut pacem in Regno et Ecclesia reformarent, ad Henricum Imperatorem in Alamaniam delegavit. Sed quid plus? Imo totum volo dicere verbo. Legati missi in scriptis pacem offerunt: et quomodo in Lateranensi palatio tabula privilegio repræsentat, pax ad velle Papæ ab Imperatore simul et recepta est, et perpetuo annuente Domino stabilita.

B 3 Iode in Apuliam, legatis jam ad Urbem regressis, iterato descendit. Nam Comes Rogerius de Sicilia tunc, nunc autem Italiæ Rex (*ab anno scilicet mxxx, quo titulum hunc et Anacletus Antipapa concessit*) Calabriam et Apuliam ideo licenter intraverat, quoniam Guillelmus Apuliæ Dux, ut acciperet Alexii quondam Imperatoris Constantinopolitani filiam, quæ postea ea data non est) in uxorem, Constantinopolim iverat, et terram quæ ei competit Domino Papæ in eundo commiserat. Cumque jam dictus Comes arcem de Calabria, quæ * Miceforis dicitur, obsideret; Dominus Papa ad eum, ut ab obsidione cessaret, Dominum Hugonem Cardialem direxit. Ivit Cardinalis, et infecto negotio rediit; Papa autem in Comitum tali omnia surgit, quali et Barenses post eum, sicuti ipsi vidimus, erant insurrecturi: nam fere omnes Cardiales meliores quos habuit in temporibus illis, sed et magnum Hugonem Cardialem nobilem et industrium, mortuos cum non paucis ex domesticis perdidit: et demum quidquid voluit ipse Comes Rogerius cum Papa semivivo peregit. Rediit ad Urbem in lecto: evasit: et illo anno nonagessorum nonaginta-septem Episcoporum sive Abbatum numero Lateranum Concilium celebravit: in quo vir Regali stirpe progenitus, fere jam deperditam mundo pacem restituit.

C 4 Fecit ordinationes in Urbe Cardinalium et Episcoporum quamplures. Primo in Dominum Petrum Leonis, Cardialem S. Mariæ in Transtiberim, oleum fluxit; Dominum Crescentium SS. Marcellini et Petri. Anticum sanctæ Crucis, Guidonem, S. Balbinæ, Theobaldum S. Anastasiæ, Robertum S. Clementis, cum aliis Presbyteris Cardinalibus: sed et Diaconos Cardiales Jonatham SS. Cosmæ et Damiani, Mattheum S. Adriani, Americum S. Mariæ-novæ, Angelum S. Mariæ in Domnica, Georgium qui et Tarquius S. Sergii; Joannem Daufferii, virum no-

bilem de Salerno, S. Nicolai de cacere Tulliano; Subdiaconos aliquot, ræque Paodulphum usque ad Subdiaconatum ipse promovit: innumeros minoris officii Clericos ordinavit. Nemo huic unquam vidit B. Petri Basilicam absque donis intrare, nec Missam ibi nisi primitus assignato dono cantare. Hic pro servanda pace turres Centii, domus [tyrannidis] et iniquitatis, dirui, et ibidem non reparari præcepit. Saxa optimæ fortitiæ a Mortaldo Comite emit, et honori S. Petri adjunxit Cortinas multas et pallia, candelabra de argento, * campanas et pavimenta, fuodos atque casalia B. Petro donavit, et multa per ecclesias alia beneficia contulit. Aquam ad Urbem rediit: molechina cum vineis juxta lucum aptavit: ecclesiam S. Nicolai in Palatio fecit: Cameram ampliari et pingi, sicut hodie apparet, miro modo præcepit.

E 5 Interea Burdianus in Sutrio prope Romam Ecclesiam persequi, peregrinos prædari, in Papam et in alios maledicta congerere, quæque alia hujusmodi poterat tum per se quam per alios facere non cessabat. Tunc Papa, fretus abunde, juraque ab omni parte securus, parat magnum exercitum: Joannem Cremensem Cardialem S. Chrysogoni Sutrium contra Burdianum præmisit; ipse eum vestigio sequitur. Demum Sutrii convenitur, pugnatur attentius: vincitur, capitur Burdianus, adducitur caelo subvectus. Ivit cum victoria Papa Gofredum, Landum et Raynaldum, Comites de Ceccano rebelles: et nisi Ranulfi Comitis de Airola intercessisset proditio, fecisset inde Papa qualem justitiam debuisset. Non tamen sine pace custos pacis accessit: Burdianum in Cavensi cœnobio trudi præcepit: Romam rediit, et in alta pace rediit et resedit.

Gaudebat mundus fieret dum Papa Secundus.

F 6 Sed nulla potentia longa: nam fere antiqua Octavianæ tempora redundabant. Jam Christus continue in mentibus fidelium * nascebatur, dum febris inopina proveniens Papam repente consumit, et caput nobis omnibus in solo Papa cecidit. Nec mora, confessus et ordinatus, omnibus ululantibus, obdormivit in Domino: et sic pacis pater cum ipsa pace recedit. Sepultus est Laterani juxta Dominam Paschalem in festivitate S. Lucie, xiii Decembris: adeoque saltem xii ejusdem mensis mortuus. Quare tantæ auctoritatis teste, qualis hic est Pandulfus, id scribente nequaquam audiendus est, quisquis apud Baronium scripsit quod Callixtus II moritur xiv Kalendas Januarii.

F 7 Pandulfo testis accessit corvus auctor Chronici Beneventani, cum ait, quod Papa Callistus duodecimo die stante mensis Decembris migravit ad Dominum: ubi eo stante, idem est quod alias intrante, opponiturque ei quod supra in Nicolao II dicitur se convolvente. Nec mireris, si xii die mortuus xiii dicatur sepultus: propter periculum quod tunc temporis esse videbatur in mora faciendæ Electionis; ad quam tamen non solebat procedi nisi post defuncti sepulturam.

CLXV HONORIUS II

HONORIUS, patria Bononiensis, antea Lambertus Episcopus Ostiensis, imperantibus Henrico V et Joanne Commeno, intrusus in Sedem xvi Decembris mxxxiv, in eadem deinde rite confirmatus post vii vel xii dies, et coronatus proxima Dominica a dicta confirmatione, xxviii Decembris vel iv Januarii sequentis, sedit universim annos v, mensem i, dies xxx; defunctus xiv Februarii mxxx, sepultus in Basilica Lateranensi, et vacavit Sedes dumtaxat dies ii.

Chronici Beneventani nuctor Synchronus; juxta usum a Normannis e Gallia advectum in Italiam, annum mxxxix protrahens usque Martium sequentis anni: Eo-

dem, inquit, anno Dominus Papa Honorius, medio mense Februarii viam universæ carnis ingressus est ad Dominum: quod (nescio an ex seipso, an vero ex aliquo

D
CALLISTU
ecclesias or-
nat;

* id est solaria, tecta plana,

Antipapam vincit,

aliosque rebelles.

* id est Adventus erat inchoatus.

F
Dies mortis.

Ab an. 1124 ad
1130. an 5
m. 1, d. 30

B
ad Apuliam
tuendam infeliciter exit.

* an Nicephori?

Concilium Lateranense celebrat,

C
Ordinationes facit,

Dies obitus.

A veteri MS. xvi Kal. Martii interpretatur Baronius, et
HONORIBUS II. convenit cum successione sequenti. Interim hujus Pontificatus historiam a Pandulfo descriptam habeat Lector ex MS. nostro; ubi eadem forsitan, æque ac superioris Pontificis Vita, contrahitur in epitomen.

Ante constitu-
tam electionis
diem,

2 Hic de mediocri plebe Comitatus Bononiensium genitus, bene tamen litteratus, a D Paschali receptus est, et in Episcopum Vellethrensem promotus. Religiosæ autem memorie Calisto, Papa defuncto, omnes Patres de Curia, Cardinales, et alii, præsertim Petrus Leonis et Leo Frajapane, pariter conduxerunt, ut usque ad tertium diem, una simul exinde secundum scita Canonum pertractarent, interim nulla de electione mentio haberetur. Hoc idcirco potissimum Leo Frajapane statuerat, ut infra datum spatium, quod de Lamberto diutius cogitaverat, aliquando quietius perfineret: nam totus ab hoc populus Saxonem Anagninum S. Stephani in monte Celio Cardinalem, futurum Papam petebant: quos ut deciperet apertius Leo Frajapane, idem simulabat. In sero autem presenti idem Leo per nuntios unumquemque seorsum de Capellanis Cardinalium præmonet, ut mane summo, cum pluviali rubro sub cappa nigra retento, venirent; et ita, non ignorante Domino, eisdem suum Dominum inducerent. Istud verum ingenium propter hoc adinvenerat, quatenus singulos pro accipiendo do manibus ejus Papatu attentiores redderet, et saltem absque timore venirent. Etenim quidam factum Papæ Gelasio recordantes, convenire timebant.

3 Tandem in crastinum ita illecti, Papam facturi conveniunt; et intra B. Joannis Basilicam, in ecclesiam quæ S. Pancratii dicitur, Episcopi et Cardinales intrant: ibique post verba aliquot, Jonathas SS. Cosmæ et Damiani Diaconus, collaudantibus omnibus, ipso etiam D. Lamberto Episcopo, Theobaldum Cardinalem Presbyterum S. Anastasiæ, in papam Cælestinum cappa rubea cœlitus induit. Sed patitur Cælestinus: ergo nescio cur aliquando noluerit. Inceptum est te Deum laudamus gaudendo, Lamberto pariter nobiscum alta voce cantante in ecclesia. Non tamen dimidiato adhuc, Robertus impius Frajapane verti fecit in luctum citharam. Etenim ipse, cum aliquibus consentaneis suis et aliquibus de Curia, Lambertum Ostiensem Episcopum Papam acclamaverunt: deinde in Simiis, quæ ante oratorium B. Silvestri sitæ sunt, sine mora enim composuerunt. Unde licet maxima discordia et tumultus emergerit, tamen postea pacificatis omnibus, et ad concordiam redactis, in Papam Honorium sublimatur, Cælestino (ut alibi habetur) eodem quo electus est die, se abdicante.

ultroque se
abdicans, libere
assumitur.

4 Baronius, ex quodam Codice Vaticano, quem optaremus inuentum, rem sic explicat distinctius: Sed quia electio Honorii minus canonice processerat, post septem dies in conspectu Fratrum, sponte mitram et mantam refutavit atque deposuit; Fratres, tam Episcopi quam Presbyteri et Diaconi Cardinales, videntes ipsius humilitatem, et prospicientes in posterum, ne in Romanam Ecclesiam aliquam inducerent novitatem; quod perperam factum fuerat in melius reformarunt: et eundem denuo advocantes, ad ejus vestigia prociderunt; et, tamquam Pastori suo et universali Papæ, consuetam obedientiam exhibuerunt. Eadem iisdem verbis referens Wilhelmus Tyrinus lib. 13, cap. 13, pro vii diebus legit xii: et ita solum fuisse confirmatus Honorius xxix Decembris, quo ipso die seu iv Kalendas Januarii anno Pontificatus v, invenitur data Epistola ad Regem Daniæ. Cum autem saltem ab hac die, si non ab auro anteriori, annos sui Pontificatus numerasse Honorius dicendus sit, ap-

paret dictam epistolam ad finem anni mxxviii scriptam esse; et minus recte fecisse Baronium, cum eam ad annum sequentem distulit.

5 Honorii porro in Pontificatu acta paucis sic absolvit Pandulfus: Hic fecit ordinationes in urbe quamplures plurimorum Diaconorum et minorum Ordinum. Petrum S. Anastasiæ, Comitem S. Sabinæ, Gregoriam S. Balbinæ, Mattheum S. Adriani, Hugonem S. Theodori, Guidonem S. Mariæ in Via-lata, et Episcopos aliquot extra vel infra urbem. Hujus temporibus Pontius quidam Cluniacensis Abbas ab eo Romæ retentus, ibi defunctus est et in monasterio S. Andreæ sepultus. Non post multum tempus idem Papa, Laterani infirmatus ad mortem, ad dictum monasterii S. Andreæ se deferri jussit, ibique in pace defunctus est. *Cæsar Rasponus in descriptione Lateranæ Basilicæ lib. 18 addit, quod in Basilica Lateranensi intra urnam marmoream voluit tumulari: ibidem etiam eum sepultum aiunt Stella et Platina: hic vero subjungit, Nescio ego quid sibi velit marmor illud, suo nomine inscriptum quod ante ædes S. Prædixis adhuc extat. Rem Platinae ignotam discere volui ex Tiberio Petraccio, Ordinis Vallumbrosani abbate Pistorii, qui ejusdem sui Ordinis Procurator Generalis pluribus annis ad S. Prædixis commoratus fuerat: eoque digresso quæsi etiam ex aliis, sed nemo hactenus ad S. Prædixem ejusmodi marmor inveire potuit, nedum ejus sensum explicare.*

ejus mors et
sepultura.

6 Martinus Polonus, Domini Papæ, Innocenti IV, ut quidam dicunt, alienus certe ex successoribus, Pœnitentiarius et Capellanus, ex Ordine Predicatorum non Cisterciensium; ad Archiepiscopatum, non Casertinum in Calabria (ubi aliquem tunc hujus nominis fuisse nulla probant indicia) sed Gnesnensem in Polonia electus a Nicolao Papa III; dum eo proficiscitur, Bononiæ in sui Ordinis conventu mortuus sepultusque est anno mclxix sub hujusmodi epitaphio: S. (id est Sepulcrum) Fratris Martini Archiepiscopi Provinciæ Poloniæ. Hic Romæ suæ commorationis monumentum minime contemnendum reliquit, Oposculum ex diversis gestis et Chronicis summorum Pontificum et Imperatorum, per annos Incarnationis Domini, ab ipso Pontifice Jesu Christo et ab Octaviano primo Augusto sive Imperatore, per Pontifices et Imperatores descendendo usque ad Joannem XXI Papam inclusive; in una pagina ponendo Pontifices eo anno quo creati fuerint; in alia pagina e contra sub eisdem annis, eo anno quo quisque creatus fuit, ponendo Imperatores. Idem in Præfatione enumerat Auctores xi, quibus potissimum usus est, in quibus præter vulgo notos, et Gotfridum Viterbiensem sæpius citatum, prorsusque ignota Methodii et Gilberti Chronica, laudat Chronicon Richardi Monachi Cluniacensis, qui in Vita Venerabilis Petri Abbatis, hujus tempore dicitur floruisse et scripsisse ab Adam usque ad tempora Frederici, scilicet Enoarbi, id est ultra annum mcli. Laudat item Chronicon cujusdam Gervasii; sed hunc ignotum mihi esse æque ac alios priores duos fateri malim, quam eundem facere cum Ricobaldo Ravennate, de cujus Pomario (sic enim appellat) usque ad annum mccc perducto, pluribus agit Vossius in libro de Historicis Latinis. Etenim chronicon, quo Martinus est usus, multo prius editum tegebatur. Utinam vero, tam hoc Gervasii, quam istud Richardi haberetur, et quid ex iis Martinus sumpserit scire possimus! Nam ipsius Martini Chronicon, paucis mutatis, additis, onissis, incipiendo ab Innocentio III, qui sequitur totum fere in suum MS. transtulit auctor codicis nostri. Facit tamen operæ præteritum MS. nostri contextum integrum dare, alias fortassis usui futurum accuratiori Martini Poloni editioni. Hoc ergo deinceps fiet, non ut ex Martino, sed ut ex eodem Codice.

Gesta Pontifi-
cum a Martino
Polono scri-
pta,

F

ab hinc inserta
MS. nostro.

CLXVI INNOCENTIUS II

INNOCENTIUS, natione Romanus, ex Patre Joanne de regione Transiberim, ante Gregorius Cardinalis S. Angeli, regnante Lothario per ipsum deinde coronato Imperatore, Constantinopoli vero Commeno, creatus anno MCXXX, XVII Februarii, et sequenti Dominica XIII mensis ejusdem ordinatus coronatusque, sedit annos XII, menses VII, dies VIII, defunctus anno MCXLIII, XXIV Septembris, sepultusque in Laterano: et vacavit Sedes diem I.

Ab an. 1130
c. d. 1143 an.
13, m. 7, d. 8.

Oto Frisingensis lib. 7 cap. 27 narrat, quomodo Innocentius adversus Romanos, Senatam restituere satuentes, laboravit usque ad mortem; sed invalescente populo, dum proficere nihil posset, lecto cubans, juxta quosdam de futuris visione sibi monstrata, in pace quievit; eique Cælestinus, vir religionis et litterarum scientia præditus, cum magna unanimitate electus, successit. Ita ille usque ullius diei expressione, quem tamen ab eo accepisse videtur indicare Bavonius, ambigua nimium phrasi utens: videtur autem, nescio unde acceptum VII Kal. Octobris: quo si vere obiit Innocentius, et eo præcise scilicet spatio quod ex nostro MS. accepimus, Episcopatum inisse debuit XVII Februarii, sicut diximus tertio die post obitum Honorii electus, et proximo Dominica fuisse consecratus. Neque contrarium habetur ex Chronico Beneventano, unius mortem et alterius electionem medio Februario adscribente: hæc enim phrasis aliquam latitudinem admittit, et ut minimum tres dies complectitur, ante ac post diem XV; quorum uno, sub noctem videlicet diu XIV, obusse prior, et altero die, scilicet XVII, et qui posterior potuit summo mane, prius quam extra Pulatium sciretur vocare Sedem, sicut infra dicitur factum esse, quoque occasio data confundi schismatis, electis uno eodemque XVII die, hinc Innocentio, inde Anacleto, tandem habito pro Antipapa. Melius igitur Ciacconius, cum quo facimus, statuit XIII Kalendas Martii creatum Innocentium; sed erroret cum X Kal. Martii Dominico die consecratum ait: littera enim Dominicalis eo anno fuit E, atque adeo Dominica primum haberi potuit VII Kal. Martii.

2 His præmissis retinemus diem martis a Baronio et Ciacconio indicatum, olim fortassis lectum sub Epitaphio, quod in æde S. Mariæ trans Tiberim ab illo instaurari cæpta, et a fratre ejus Petro Episcopo Albanensi absoluta legebatur, postquam illic ex Laterano illata ossa sunt, casus quod legi potuit Epitaphium inquit sic recitat Floruantes Martinelli. Hic requiescent venerabilia ossa sanctissime memoriæ D. Innocentii Papæ II de domo Paparescorum, qui præsentem ecclesiam ad honorem Dei genetricis Mariæ, sicut est a fundamentis sumptibus propriis renovavit. . . . S. A. D. MCLII. ET AN. D. MCXLVIII: post quæ, aliisque nonnullis h. c. deficientibus verbis, verosimiliter addelatur spatium sedis, et dies obitus. Verum nec si adessent quæ em hæc, et omnia integre legerentur, audeam Epitaphio tali indubitatum habere fidem; nam ut litteris S. A. D. MCLII benigne corrigas, scriptumque fuisse putes, Sepultus anno Domini MCXLIII; ut etiam translative ossam factam intelligere velis, Anno Domini MCXLVIII, quo possent trahi numeri ultimi, cui non merito suspecta sint verba illo, De domo Paparescorum, cum in nullis hactenus Episcopi, necdum Romani Pontificis Epitaphio invenitur cognominatum familiaris? Quantumcumque igitur Martine'lo antiquus visus is lapis sit, vereor tamen, ut probari possit minus quam docentis annis post Innocentii mortem positus, loco alterius veterioris, et ex hoc cum isto additamento transscriptus numeris etiam per ignorantiam corruptis.

Propylæum Moji.

3 Extat ille lapis etiamnum hodie, sed propter altitudinem situs, ac loci obscuritatem, characterumque vetustatem, nemini legibilis, qui sculis non admoverit. Neque ut necessarium sibi credidit meo rogatu illuc ingressus Juningus noster: invenit quippe sub eriguo illo ac vetustiori, marmor aliud amplum, candidum quadratum, cui antiquius Epitaphium, quatenus legi potuit, inseritur; numerus omni obituali non integre legitur, S. A. D. MCXL; multiplicatur Elogia; tempus Sedis, quoad annorum, mensium ac dierum numerum, idem ponitur quod a nobis; dicunturque Capitulum et Canonici, accepti beneficii memores, Parenti benemerentissimo, culturæ in Virginem pietatis monumentum restarasse an. sal. MDCLVII.

4 Certius quam istud sit, et undequaque sincerum Pontificis hujus monumentum habemus in absque prædictæ Basilicæ, opere musivo expressum, quod licet jam semel comparuerit X Maji ad Acta S. Calixti Presbyteri eodem translato; placet tamen pagina versa iterum exhibere, propter adjunctam memoriam tum Calixti Papæ I, cujus primum etiam nomine dicebatur, tum Cornelii Papæ, ibidem conditi, et Julii Papæ, a quo velut ab instauratore appellata quoque fuit Basilica Julia. Cur autem usdem addatur S. Laurentius, haud facile causam assignavero ulium a speculi Innocentii Papæ erga hunc Sanctum devotione: neque enim ejus ibi Reliquiæ sunt, aut major quam alibi cultus.

5 Porro continuatorum ex Martino Polono in MS. nostro Elogiorum novum hic continuo notamus stylium novumque auctorem; quia tempus cessantis post cujusque mortem Episcopatus, hactenus Elogus seu Actis subjunctum ipso in fine, ponitur sub initium statim post numeratos annos, menses ac dies Sedis; illoque indicato de ipso Innocentio II hæc adduntur: Hic perrexit ad Rogerium Ducem Apuliæ cum exercitu Romanorum: sed cum suis, cum quibus fugam cepit, captus est ab eo. Hic condemnavit totam partem Petri Leonis cum ordinatione sua. Iste Petrus, Petri Leonis filius, a Cardinalibus paucioribus est electus, et Anacletus est dictus; hostiliter fecit aggredi castra et loca, in quibus se Innocentius cum Cardinalibus receperat. Sed quia sic nihil profecit, cum manu armata ecclesiam B. Petri adiit, et per violentiam habitam aureum crucifixum pendentesque coronas, cum toto thesauro auri et argenti et lapidibus pretiosis, spoliavit. Ciborium quoque, quod S. Leo Papa construxerat, destruxit. Hoc idem ad S. Mariam majorem, magno thesauro ditatam, et aliis Urbis ecclesiis fecit. Cum quo thesauro postquam pene omnes Romanos corrupisset, Innocentius Papa, nullum in Urbe subsidium habens, cum Cardinalibus in duabus galeis transivit in Galliam, et a Rege Francorum honorifice susceptus est. Postquam in Clar monte et Remis celebrasset Concilia, in relictu pacificis omnibus Januensibus et Pisanis. Attendens quæ sibi et Ecclesiæ fecerant servitia magna, Januensem Episcopum, qui sub Mediolanensi fuerat Archiepiscopo, fecit Archiepiscopum et Prinatem totius Sardinia. Post hoc coronato Laterani Lothario Imperatore, ambo simul intraverunt Apuliam: et

supergue re-
novato cum
incremento
logiorum.

E

Antipapa Ana-
cletus,
F

cogit Innocen-
tium fugere in
Franciam,

Ratio tempo-
ris,

13

translatio cor-
poris an.
1148,

non satis certo
probatr ex
Epitaphio
olim interpo-
lato,

CALIXTVS. P.P.

PETRVS.

INOCENTIVS. P.P. LAURENTIVS. CORNELIVS. P.P. IVLIVS. P.P. CALEPODIVS. P.P.

Versus hi supremi, in limbo et duos solum ordines habent, subter imagines ducto bente, sunc medio loco.

IN QVA CHRISTE. SEDES MANET VLTRA SECVLASEDES DIGNATVIS DEXTRIS EST, QVAMTEGIT AVREA VESTIS

ILICIN HONORE TVO, PRÆVLGIDAMATER HONORIS, REGIADIVINI RVTILAT FVLGORE DECORIS.

CVM MOLES RVITVR AFORETVETVS, HINC ORIVNDVS INNOCENTIVS HANC RENOVAVIT PAPA SECVNDVS

BARONIE SC.

Avjus Roman, reversi sepultura.

fugato Rogerio Siculo, qui Domino Papæ rebellis erat, Lotharius Christianissimus rediit Theotoniam; Papa Romam: ubi solenni celebrato Concilio, sepultus est Laterani in concha porphyretica, miro opere sculpta. *Ruspinus, loco jam saepe citato:* Post Cælestini sepulcrum, inquit, erat altare dicatum sanctis Quadraginta Martyribus, juxta quod sepultus est Innocentius II, in urna Porphyretica, olim in Adriani mansoleo collocata: quæ deinde urna, corrupta incendio basilica, extra ejusdem vestibulum posita est.

6 *Qual in Bibliotheca Cluniacensi col. 1196 extat hujus Pontificis Privilegium, SS. Facundi et Germani*

monasterio in Hispania datum Bononiæ, per manum Aymerici S.R.E. Card. Diaconi Cancellari, Idibus Decembris. Indict. x, Incarnationis Dominicæ anno mxxxiii, Pontificatus Domini Innocentii Papæ II anno iii, vtilitatem a transcribente fuit in numero Indictionis, quæ xi numeranda erat. Patet correctionis hujus necessitas ex altero ibidem Privilegio quod scribitur Petro Cluniacensi, datum in monte Tiburtino, per manum Gerardi S.R.E. Presbyteri Cardinalis ac Bibliothecarii, xiv Kal Junii, Indictionis v, Incarnationis Dominicæ anno mxxlii. Pontificatus vero Domini Innocentii Papæ II anno xiii.

et bullæ

ANACLETUS ANTIPAPA

PETRUS, natione Romanus, filius Petri Leonis, Cardinalis SS. Cosmæ et Damiani Plectus a paucioribus anno MCXXX, XVII Februarii; et XXII in Dominica assumpto ANACLETI nomine consecratus; sedit annos VII, menses XI, dies XXII: obiit VII mensis Februarii anno MCCXXXVIII, in latebris sine pompa sepultus.

*Occupavit se-
dem an. 7 m.
11, d. 22.*

*Occasio schi-
smatis nati an-
no 1130, 17
Februarii,*

Occasionem schismatis nemo clarius quam Sugrius Abbas his verbis explicat: Venerandæ memoriæ summo Pontifice et universali Papa Honorio viam universæ carnis ingresso, cum Ecclesiæ Romanæ majores et sapientiores, ad removendum tumultum, consensissent, apud S. Marcum et non alibi, et non nisi communiter more Romano, celebrem fieri electionem: qui et assiduitate et familiaritate propinquiores Apostolici fuere, timore tumultuantium Romanorum illuc convenire non audentes, antequam publicaretur Domini Papæ decessus, personam venerabilem, Cardinalem de S. Angelo Diaconum Gregorium, summum eligunt Pontificem. Qui autem Petri Leonis parti favebant, ad S. Marcum, pro pacto alios invitantes, convenerunt: Dominique Papæ morte serius comperta, ipsum eundem Petrum Cardinalem Presbyterum, multorum et Episcoporum et Cardinalium et Clericorum Romanorum nobilium consensu, votive elegerunt.

2 Auctor vero Chronici Beneventani successum schismatis sic describit: Post Innocentium electum, die ipso ad horam tertiam Petrus Portuensis Episcopus, Petrum, filium Petri Leonis elegit pro Ana-

cleto. Deinde Innocentii illius electionem damnantes, Anacleti Pontificis electionem confirmabant. Cumque Leo Frangens-parsus qui partem Innocentii sequebatur, cepit Romanos cives et fideles suos et amicos, hortari, ut ejus faverent auxilio. Inde Leo, germanus præfati Anacleti, ærario aperto, totum fere populum Romanum rogavit, ut juxta vires fratris electionem tueretur: quod et factum est. Sicque ab utraque parte graviter civile bellum sævissimum inceptum est. *Cætera huc spectantia opud Baronium lege: solum ad chronologiam probationem, ex prædicto Chronico, accipe, quod anno MCXXXVII, stylo scilicet Normannorum, Anacletus, qui sub nomine Pontificatus advixit, septimo die stante mensis Januarii mortuus est: qui sedit annos VII, et mensibus XI et diebus XXII. Quæ verba dum allegat Baronius, pro nobis probat electionem Anacleti non esse factam XIV Februarii (ut ait ipse) sed XVII: totoque biduo celatam fuisse Innocentii mortem, donec scilicet in eligendum Successorem convenissent suffragia præsentium in Palatio Cardinalium, et nunquam vivo adhuc Pontifice, sed in horas moribundo, cuncta agentium, ad rem occultandam eis qui foris erant.*

*ejusque pro-
gressus.*

E

VICTOR ANTIPAPA

GREGORIUS, natione Romanus, Presbyter Cardinalis Sanctorum Apostolorum, mortuo Anacleto successus a schismaticis anno MCXXXVIII, circa XVI Martii; et verosimiliter Ordinatus Dominica proxima Passionis, die XX ejusdem mensis, sub nomine VICTORIS; post duos menses, die XXIX Maji, subiecit sese Innocentio cum sibi adherentibus Cardinalibus.

*Finit an.
1133, 29 Maji.*

Cuoniam existimus Anacleto absque mora successum Victorem, ait eum sedit menses V et diebus aliquot; sed Beneventanum Chronicon, anno proximo finitum, dicit, quod schismatici petita et accepta a Rogero Rege potestate successorem Anacleto subrogandi, medio mense Martio Gregorium Cardinalem Presbyterum, sibi Papam, imo invasorem constituerunt. Cui loco si addatur S. Bernardi Epistola 120, nuntiantis Gotifredo Lengouensi Episcopo, quomodo in Octavis Pentecostes, quæ tunc fuerunt XXIX Maji, complevit Deus desiderium suum, Ecclesiæ unitatem, nrbi dando pacem, apparebit quod Victor iste duos ut summum menses cum dimidio sederit. In Chronico præfato solum dicitur quod hæresis illa et invasio paucis tempore regnavit. Diebus autem non multis evolutis, fratres prædicti Anacleti, tantam cognoscens turbationem, in se reversi, Domino favente

cum prædicto Domino Innocentio Papa pacis firmiter composuerunt; et ipsi et omnes Innocentii adversarii ad ejus fidelitatem conversi sunt; et sceleratus ille, qui sub Victoris nomine apparuit, vestem et mitram deposuit, et ad voluntatem Pontificis Innocentii pervenit. Auctor Vitæ S. Bernardi, Antipapam constitutum, ait, non tam ex pertinacia schismatis, quam ut opportunius per aliquam temporis moram Papæ Innocentio reconciliarentur: quod sine mora per manum servi sui Bernardi Christus effecit: nam et ipse ridiculus Pontifex, Petri Leonis hæres, ad eundem virum Dei, nocte se contulit: et ille eum, nudatum usurpatis insignibus, ad Domini Innocentii pedes adduxit. Quamdiu autem postea hic Gregorius vixerit, quomodo, quando et ubi mortuus vel sepultus sit, nusquam legi.

F

CLXVII COELESTINUS II

Ab anno 1133,
ad 43, m. 5,
d. 13.

COELESTINUS, antea Guido dictus, natione Tuscus de castro S. Felicitatis, ex Presbytero Cardinali S. Marci, regnante Conrado III et imperante Manuele Commeno, electus III Octobris ordinatus coronatusque; sedit menses v, dies xii; defunctus anno MCXLV Bissextili, die ix Martii, et sepultus in Laterano. Vacavit Sedes ad sequentem duntaxat diem.

Unde huc
sumpta.

Continuator Catalogi in MS. nostro præter numerum annorum (scribendum erat mensium) et dierum supra assignatum, patriamque et sepulture locum, nihil dicit: cetera habentur ex Circaio. Vaticanus Codex a Baronio laudatus dicit, quod defunctus est apud Palladium (an iste ubi nunc supra Mervam dicitur?) octavo Idus Martii.

Male dicitur
creatus sine
populi suffra-
gio,

2 Nescio autem quid in mentem venerit Cæsori Raspono, ut intrans quod sepulcrum ejus in Laterano fuerit, ante altare dicitum Quadraginta Martyribus, velut pro insigni eloquio adderet, quod primus absque populi Romani conventu atque suffragio Pontificatum adeptus est. Non hoc in eum laudat etque gratulatur Petrus Abbas Cluniensis; sed quod Pontificem enim, non humanis fastus, non sibi providens humana cupiditas, non Romanus turbo, sæpe auditis, orbemque terrarum suo impulsu sæpe concutere solitus, effecit; sed adversa pacificans, diversa uniens, discissa redintegrans Spiritus... Quis autem inquit, non miretur a tempore Alexandri II Papæ, per Gregorium, Urbanum, Paschalem, Gelasium, Callixtum, Honorium, Innocentium, summos Ecclesie Dei ac præclaros Pontifices, ecclesiasticam pacem pertransisse: sed in nullo præter vos quiescere. Agnoscat tamen eum, sine cujus nutu nec passer ad terram, nec folium cadit arboris, non sine certu inexhaustæ sapientiæ consilio, hanc pacem eorum primordis subtraxisse, ipsius contulisse. Non est igitur credibile, hanc tam quietæ pacatæque electioni, ex parte populi defuisse ut quod ad eam conferre ipse poterat aut solebat.

3 Quid autem hoc esset quod conferebat Populus, exprimit Petrus Damiani in epistola ad Cadolam Pseudopapam, dum suæ creationis ritum, que nullum habuit electionis speciem, illi demonstrat, eo quod electio illa per Episcoporum et Cardinalium fieri debeat principale judicium; secundo loco, jure præbeat Clerus assensum; tertio popularis favor attollat applausum: sicque suspendenda est causa, usque dum Regiæ Celsitudinis consulatur auctoritas, nisi periculum fortassis immineat, quod rem quantoocius accelerare compellat. Ubi nemo intellet comituliter convocatum ad suffragia populum, ut enim infanti ambitus incertique fuisset; sed hanc Electionis fuisse ordinem, ut ea principaliter a Cardinalibus fieret, confirmaretur ab Episcopis (quos propterea Petrus, utpote Episcopus, præponit Cardinalibus, quinvis jam viderimus horum serandus duntaxat fuisse partes antuc temporis) tum aperto Secretario, prædissent eum Electo Electores ad Clerum inferiorem in ecclesia præstolantem, inde populo turmatim expectanti ante atrium denuntiabatur Electus: nec unquam vidimus factum fuisse, ut Electioni cuiquam non assentiretur Clerus non applauderet populus, ipso quo enuntiabatur momento temporis. Tota difficultas erat circa consensum Regis: quem ipsum tamen non esse absolute necessariu ostendit Petrus; et si quid ad eum juris olim fuerat, ex mera Ecclesie indulgentia, id ætate Coelestini prorsus abolitum erat, per ipsorum Regum culpam, ea indulgentia contra ipsam Ecclesiam abutentium.

quod in solo
consistebat ap-
plausu,

E

CLXVIII LUCIUS II

F

Ab anno 1133,
ad 43, m. 11,
d. 4.

LUCIUS, antea Gerardus, Presbyter Cardinalis, patria Bononiensis, ex patre Alberto, regnante Conrado III et imperante Manuele Commeno creatus x Martii, et consecratus xi ejusdem in Dominica Passionis, anno MCXLV, sedit menses xi, dies iv; defunctus xii Februarii anno MCXLV, sepultus in Laterano, et vacavit Sedes ad sequentem duntaxat diem.

Ratio tempo-
ris,

Continuator Catalogi Martinus Polonus in MS. nostro, post numerum mensium ac dierum, addit: Hic ante Presbyter Cardinalis sanctæ Crucis, totam illam ecclesiam et claustrum a fundamentis renovavit. Stella præterea subdit. Et initio Pontificatus nihil præteridit quod ad expeditionem Hierosolymitanam putabat necessarium. Rasponus locum sepulcri in Laterano assignat, inter sepulcra Joannis XI et Agapiti II.

2 Baronus, quia alicubi legitur dies xiv supra menses xi, Pontificatum hunc extendit usque ad xxv Februarii, cuque cogitur sequentem Pontificatum ad dies pauciores restringere. Nobis vero juxta Continuatorem in MS nostro liquido erit progressio. Des autem Lucii quatuor notantur etiam in Fasciculo temporum

Rollewink nec non apud Plutina Stella, solus diversus a ceteris, dies ix scripsit pro xv, facili unus litteræ excoriatione.

3 Sub hoc aut præcedenti Pontificatu Romanæ Curie usu receptum fuisse ut anni numerarentur a xxv Martii Kalendas Januariæ subsequenti, smuderi potest ex privilegio, quod in Bibliotheca Cluniensi datum legitur Ronæ per manus Baronis (sen jussu Bosonis) S. R. E. Subdiaconi xiv Kal. Februarii Indict. viii, Incarnationis Dominicæ anno MCXLIV, Pontificatus vero Domini Lucii Papæ ii anno primo: quando a Kalendis Januarii annum incipientibus, numerandus fuisset annus MCXLV. Et hic usus mox ulis successoris exemplis confirmabitur.

Annus Incar-
nationis no-
landi stylus
mutatus in
Curia

VIG. APP.
NOT. 17

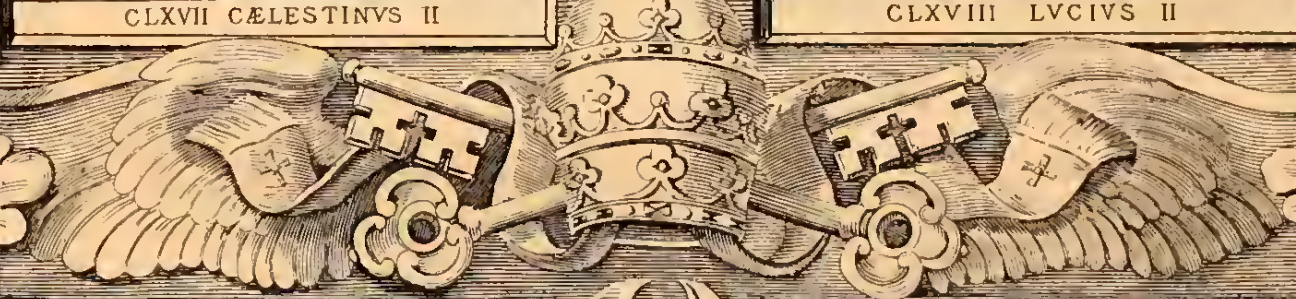
EU-

CLXVII CAELESTINVS II

CLXVIII LVCIVS II

CLXIX EVGENIVS III

CLXX ANASTASIVS IV

CLXIX EUGENIUS III

EUGENIUS, natione Pisanus, antea Bernardus Abbas S. Anastasii, Ordinis Cisterciensis. Romæ creatus Pontifex anno MCXLV, XIV Februarii, Rege et Imperatore prædictis, ordinatus in monasterio Farsensi in Dominica sexagesimæ XVIII Februarii, MCXLV, sedit annos VIII, menses IV, dies XXV; obiit Tibure VII Julii, MCLIII: sepultus in Basilica S. Petri, et non vacavit Sedes nisi in diem sequentem.

Ab anno 1145,
ad 53, an. 8,
m. 4, d. 25.

Ejus ordina-
tio,

Mortuo Lucio repente fuisse successorem electum, ob periculum imminens, testatur S. Bernardus: de ejus autem Ordinatione ex suo codice Vaticano, quem optaremus integrum videre, ita scribit Borouus: Electus, deductus est ad Lateranense palatium, et in Apostolica Sede secundum morem positus est, et nominatus Eugenius Papa III. Qui cum proxima die Dominica Consecrationis munus apud S. Petrum, sicut consuetudinis ordo posebat et dispositum fuerat, deberet suscipere, præcognito Senatorum perverso consilio, quo ejus electionem violenter retractare disposuerant, nisi eorum voluntatem faceret, et usurpatum Senatui eis Apostolica auctoritate confirmaret; noctis silentio urbem cum paucis Fratribus exiit, et ad arcem Monticelli se in tutum recepit. Congregatis vero alia die cunctis Patribus, qui dispersi fuerant propter metum furentis populi, processit ad Farsense monasterium, in Sabina positum, cum domestica familia: et Consecrationis gratiam in sequente Dominica, pro plenitudine sui Apostolatus, secundum morem Ecclesiæ, Domino auctore suscepit.

receptio,

2 In continuatione Martini Poloni apud auctorem codicis nostri, eadem res brevius, et reliqua Acta vitæ sic pestrinantur: Hic cum Abbas S. Anastasii esset, ex insperato apud Ecclesiam S. Cæsarii est electus a Cardinalibus; et propter metum Senatorum, qui contra voluntatem prædecessorum fuerant electi a populo, ad Farsense monasterium se transtulit: ibique vocatis ad se Cardinalibus et Prælatibus munus Consecrationis accepit. Hunc, cum simplex fuerit, Deus mirabili gratia perfudit et eloquentia. Hinc redempti ad urbem Clerus et populus Romanus cum magna lætitia occurrit, cantans Benedictus qui venit in nomine Domini. Hic a Rege Ludovico in Franciam vocatus, cum ipsum transmarina Cruce signasset, et Concilium celebrasset, Romam rediit. Hic obiit Tiburi, et per median urbem fere cum totius Cleri et populi turba, cum maximo luctu, ad ecclesiam B. Petri deductus, contra altare sepultus est.

des mortis

3 Scilicet in choro Canonicarum, intra oratorium B. Mariæ, ubi et Gregorius Papa III ejusdem Oratorii fundator sepulcrum habuit: in quo etiam sepulcro, inquit Romanus Canonicus S. Petri, desuper recondidimus venerabile corpus D. Eugenii Papæ III, octavo Idus Julii: et fecimus ei sepulcrum ex diversis lapidibus. Ex dicto autem die, quem potius mortis quam sepulturæ dicere oportuerat, ut claret ex epistola Hugonis Epi. cap. Ostiensis, plane consequitur ad numerum dierum XX (quos supra annos VIII, menses IV transcripsimus habemus in MS. nostro) addi debere adhuc octos V. Epistola vero, cujus nomen meminimus, Abbatibus et Capitulo Cisterciensi scripta, ex MS. Morimundensi in universi Mediolanensi excerpta, tota profertur a nostro Oldomo in suis ad Ciarconium Additionibus, atque inter alia habet hæc notabilia verba: Decus Ecclesiæ, pater justitiæ, amator religionis et patrouis, qui

superborum et humilium corda propria virtute calcaverat, qui super solum David et super regnum ejus sedebat, ut Ecclesiam sibi commissam, quam ad sublimem statum reduxerat, confirmaret et corroboraret: Pater, inquam, noster ac defensor, felicis inemoria Pipæ Eugenius, trabea carnis exutus, octavo Idus Julii, carne immaculatus migravit ad Christum. . . Cujus exequiæ præter spem omnium (jam enim fere Senatui annihilaverat) præter morem consuetum, ita perhibuit sunt a Clero et populo celebratæ, ut jam crederetis regnantem in cælis, qui mortuus in terris colebatur.

4 Hic Epistola accepta, scripserunt Cistercienses Epitaphium, cujusmodi variis forsitan locis composita sicut varia (nam sepulcro ejus aliquot revera inscriptum fuisse, prohibet credere silentium Romani Canonici) reperitur autem apud Angelum Manrique parte 2 Cisterciensium Annalium pag. 224 ex auctore Chronici Belgici transcriptum his verbis.

Hic jacet EUGENIUS defunctus (cerne sepulcrum)

Cui pia cum Christo vivere vita fuit.

Pisa virum genuit, quem Claræ vallis alumnum

Exhibuit, sacre Religionis opus.

Hinc ad Anastasii, translatus Martyris ædem,

Ex Abbate, Pater summus in orbe fuit.

Eripuit solenne jubar mundique decorem

Julius, octavum sole ferente jubar.

Aliud hunc paulo elegantius, et forsitan Romæ compositum, ac deinde cum miraculis in Galliam missum, mox proponemus.

5 Prædicto Romano Presbytero, Felicis memoriæ B. Eugenius Papa III appellatur: et mox de Actibus ejus hæc adduntur. Hic sanctissimus Præsul Eoge-

nus III Papa, quando celebravit primam Missam in B. Petri ecclesia, obtulit super venerabili altari

ejus optimam Serantasium (an ab Ante et Serico

formatum vocabulum?) ad altaris ornatum; et semper

cum veniebat celebrare solennia Missarum in hac

sancta Dei et B. Petri Basilica, non vacua manu

veniebat: sed satis devote offerebat, vel vestem

super altare, vel optimam Casulam, vel aliud Papale

donum. Condidit quoque privilegium, in quo con-

cessit Canonicis hujus Basilicæ, quartam partem obla-

tionis quæ venit in ecclesia B. Petri, præter obla-

tionem S. Leonis IX Papæ. Ipsum Privilegium, in

Annotationibus ad textum Romani, subjungit Paulus

de Angelis: apud quem legi potest, inscriptum Dilectis

filiis Bernardo Presbytero Cardinali S. Clementis

et ecclesiæ B. Petri Archipresbytero, atque ceteris

ejusdem ecclesiæ Canonicis, tam presentibus quam

futuris, canonicè substituendis in perpetuum: sub-

scriptum. † Ego Eugenius Catholicicæ ecclesiæ Epi-

scopus subscripsi, et ita consequenter Conradus Sa-

binensis, Imanuel Tusulanus, Hugo Ostiensis,

Episcopi, necnon addito titulo Cardinalis, sed tamen

ante Cardinales: hi vero simili etiam forma subscri-

bant Presbyteri Cardinales sederim. Diaconi Cardi-

nales septem, ac denique additur: Datum Romæ apud

S.

12

Epitaphium
ex Chron.
Belg. quote ?

17

Hereditas ex-3
in ecclesiam
S. Petri.

A S. Petrum, per manum Bosonis S R.E. scriptoris, quarto Idus Aprilis, Indictione 1, incarcerationis Dominicæ anno MCLIII, Pontificatus vero Domini Eugenii III Papæ anno nono.

Annus ratiō sub hoc Pontifice, 6 Dies IV Idus Aprilis, Indictione et anno Incarnationis prænotatis cadebat in Feriam V, ante Dominicam Palmorum : non igitur præcedentem annum protraherant usque ad Pascha, qui sic numerabant : protraherant tamen usque ad xxv Martii seu Incarnationis Dominicæ festum. Hoc enim demonstratur gemino inter Epistolas Eugenii hujus Papæ exemplo : quorum alterum continetur Epistola 10, datum Signiæ per manus Bosonis S R E. Scriptoris VI Idus Januarii, Indict. xv, Incarnationis Dominicæ anno MCLIII Pontificatus vero Domini Eugenii Papæ III anno septimo ; alterum Epistola 7 Romæ . . . Idibus Februarii, Indict. 1, Incarnationis Dominicæ anno MCLIII, Pontificatus . . . octavo : ubi notandi fuissent priori loco annus MCLIII, posteriori annus MCLIII, nisi ultra Kalendas Januarii deberent anni, more jam supra notato, protrahi.

7 *Gosfridus monachus, in Vita S. Bernardi Claravallensis, lib. 5 cap. 2 circa finem, relato ipsius sancto obitu et sepultura.* Facta sunt hæc, inquit, eodem anno quo beatus Papa noster Eugenius III, ejusdem Patris sancti in sancta conversatione filius, ab hac luce, vel magis ab caligine, migravit ad lucem : cujus merita in ipsa, cui tam insigniter præfuit, urbe, miraculis pluribus illustrata coruscant. Hinc *Kalendaris Cisterciensibus primum ad viii Julii inscriptus est, cum titulo Beati ; ac deinde etiam a Bucelino, sed ad diem ix, Menologio Benedictino : a nobis ad utrumque diem Prætermisissis apponendus, propterea quod publicus ejus cultus neque nunc supersit ullus, neque olim fuisse præbetur, sed intra privatam venerationem res tota stetit videatur. Itaque quod in opere nostro non licebat, ejus hic miracula damus, qualia Chrysostomus Henriquez in Fasciculo primus vulgavit ex MS. Dunensi, et nos in Codice Regina 1644, post libros S. Bernardi de consideratione scripta reperimus, rursusque accepimus ex codice parvo sed antiquo monasterii Ursicampi in Picardia ; ubi eisdem præmittitur Epitaphium Eugenii III Papæ Romani, compositum a Gerardo de Lege ; in cujus auctoris cognomine suspicor Leodium intelligi, quod medio ævo Legia, et vulgo Liege dicitur.*

8 Urbis et orbis honor, sed jam dolor urbis et orbis :

et epitaphium. Rector in orbe potens, pulvis in urbe jacet.

C Hoc in vase sacro pia pleni gratia fontis

Infudit gratis munera grata polo.

Magne Deus, dare magna potens, per te fuit illi

Lingua docere fidem, rem dare docta manus.

Mores Angelici, devotio, finis honestus

Hunc tibi dant famulum : da requiem famulo.

Deinde sub hoc titulo, Incipit de miraculis ad sepulcrum Domini Eugenii III Papæ Romani, notantur miracula septem ; præfixa semper ad nomen appellatione Beati, cum præfatuncula, præsentem ac videntem Auctorem declarante. Pauca de pluribus, quæ Dei operatione et virtute diebus istis facta vidimus, et visa vera probamus, sicut memoriæ sic et scribi digna judicamus Dei enim virtutes quas audivimus, quas vidimus, non loqui non possumus, qui virtutibus laudem, qui laudi confessionem debemus.

1. Joannes quidam nomine, cognomine Ritinet, natione autem et civitate Castellanus, manus et brachia, pedes cum cruribus, contractus fuit. Qui cum fide et devotione plenus ad sepulcrum Domini Eugenii III Papæ Dominum pro infirmitate sua fletibus et suspiriis multis precaretur ; subito compunctionem fletus, gaudium ; et infirmantis precem, sanitas expetita subsecuta est. Hoc Canonicis Ve-

sperntinam horam canentibus publice factum et visum est ab omnibus. Hic passus erat tribus annis.

II. Alius quidam, Petrus nomine, de Castello Formello, manu sinistra debilem habebat et rigiditate extensam ; ita ut ad nullum usum curvare eam vel flectere posset. Sed et brachium dextrum sic contractum habuit, quod nec erigere nec movere illud valuit ad usum aliquem. Huic eodem die, et hora eadem ; scilicet dum Vespertina laus agebatur, ante præfati Domini Eugenii sepulcrum, Dei misericordia ad integrum membra debilia restituta sunt. Hic passus fuerat, mensibus quinque, et sanatus est in Vigilia B. Apollinaris.

III. In secunda die post hoc, puella quædam, nomine Romana, auctorum ferme duodecim, cujus pater Retius *, mater vero Clara nominata est ; cum ad sepulcrum memoriæ Eugenii decubaret, plorans et ejulans et orans, sanitatem brachii contracti, et manus dextræ penitus inutilis curationem, crurum etiam et maxime tibiæ quas amiserat, et pedum similiter, non fraudatur a desiderio suo. In Matutinis namque, in festo sancti Apollinaris, operatione et virtute Spiritus sancti, ab infirmitate sua curata est, et officiis suis membra sunt reddita : ita ut et ambularet, et omnia quæ necessaria sunt faceret. Hæc nativitate fuit de Reviano.

IV. In eadem die puer quidam nomine Romanus, filius Saxonis et Beatæ matris ejus, de Regione quæ vocatur pons S. Petri, ante sepulcrum Patris prædicti recubans, sanatus est. Infirmitas autem qua detinebatur hæc fuit. Sinistrum latus et manum sinistram maxime, quæ fere arida fuerat, amiserat, et sinistro pede claudicabat : a qua omnino modicum ante horam matutinalem sanatus est.

V. Quodam autem die quidam, Romanus genere, nomine Stabilis, cum jaceret in Choro nostro, apparuit in somnis Dominus Eugenius, dicens : Stabilis. At ille : Domine. Cui beatus Eugenius : Cognoscis me ? Et respondit, Optime, Domine. Tu es Dominus meus Eugenius. Cui ille. Quare non visitasti me ? Et respondit : Ubi possum visitare te, cum dicatur quod mortuus sis ? Et ille apprehendens eum per manum, adducit eum ad sepulcrum suum, dicens ; Si hic me quesieris sine gratia non redibis. Qui mox, cum pulsaretur signum ad Nonam, surgens ad sepulcrum festinus accessit : promissamque a supra dicto Domino Eugenio gratiam cum lacrymis et suspiriis multis postulans, meruit per misericordiam Dei impetrare. Nam brachium sinistrum et manus, quæ per multos annos arida habuerat, quod ad nullum usum et utilitatem ea movere poterat, misericordia Dei et meritis Beati Eugenii, ita ex integro sanitati restituta sunt, quod ad omnem usum et utilitatem moveri possent, quasi nihil infirmitatis in brachio et in manu aliquando passus fuisset. Et quod per multas expensas a medicis consequi non potuit, a Domino Jesu Christo, per merita supradicti sanctissimi Eugenii, consecutus est.

VI. Quidam Romanus, Todinus nomine, cum tertianis febres acriter pateretur ; timens de morte, cum fiducia maxima ad sepulcrum prædicti Pontificis accedens, misericordia Dei et meritis beatissimi Eugenii sanitati integræ restitutus est.

VII. Quidam de quodam Castro quod vocatur Casa Marni *, per viginti annos a daemone crudeliter vexatus, ita quod nullatenus aliquam ecclesiam sine maximo sui miserrimi corporis detrimento et tribulatione intrare poterat, cum ecclesiam Apostolorum Principis intraret, cœpit clamare. Quo dicitis me ? Qui tandem adductus est ad sepulcrum memorati viri Dei, licet invitus : et protinus liberatus est.

VIII. His septem miraculis in duplici MSS. re-

D

item alius mensium 5,

et puella,

* An Retius ?

E

ac puer sinistra latere capitus :

manu et brachia arida,

F

febricitans

item alius,

* An Casa-Marni

A pertis, ex suo *MS.* *Dunensi* addit *Henricus lib. 1 dist. 6 cap. 11 octavum* : Romæ quidam Presbyter erat, qui vitam reprehensione dignam agebat. Hunc ergo beatus Papa Eugenius, ut pravitatem suam desereret; admonere solebat : et aliquando etiam, culpis suis exigentibus, acrius corripiebat. Ille vero infaustus non solum monitis Sancti non acquiescebat, verum etiam malum pro bono reddens, quantum valebat Sancto Dei detrahebat, convitia ei ingerendo, et semper eum hujus rei causa odio habendo. Contigit ergo quadam die ut ad sepulcrum viri Dei, præ fama sanctitatis ac venerationis, præque miraculis, quæ per eum Dominus ibidem operatus est, multitudo magna populi cum pia devotione accurreret : inter quos et prelatus Presbyter, pellibus amictus novis, advenisse perhibetur. Cumque omnes Sanctam Dei, præ sanctitate vitæ suæ et miraculis

Blasphemus in B. Eugenium punitus.

quæ fiebant, glorificarent et vocibus extollerent, indignatus Presbyter ille furibundus, omnibus dixit : Putatis quod miracula Eugenius faciat? Non hæc facit Eugenius, sed Petrus Diaconus. Erat enim Petrus beatæ memoriæ S. Gregorii Papæ Diaconus : nam cum eo in suo conditus est Papa Eugenius sarcophago. Vix ille verba finierat : et ecce ultio divina repente blasphemum subsecuta est : nam lampas desuper pendens super eum cecidit ; et effuso oleo super pelles, quas secum novas detulerat, vindice Deo, oculis omnium qui aderant confusibilem reddidit. Ille vero vindictam, Deo retribuente, super eum venisse sentiens, nimio pudore suffusus subsannationem et derisum populi insultantis sibi non ferens, cum magna confusione latenter aufugit. *Hactenus MSS. si quid amplius cruatur alius addi poterit.*

D
EUGENIUS III.

CLXX ANASTASIUS IV

A NASTASIUS, antea Conradus Episcopus Sabinensis, natione Romanus de regione Saburra, ex patre Benedicto, regnante Frederico Enobarbo et Manuele Comneno imperante, creatus *MCLIII*, ix Julii ; et coronatus xii ejusdem in Dominica ; sedit annum i, menses iv, dies xxiii defunctus *MCLIV*, ii Decembris ; sepultus in Basilica

Ab anno 1153, ad 1154, an. 1 m. 4, d. 23

B Lateranensi : et vacavit Sedes diem i.

Idem apud omnes annorum ac mensium numerus est : dies xxiv concorditer notant *Rollewinck, Stella et Platina*, quos tenemus potius quam xxviii notatos in *MS. nostro* : quia a die electionis ix Julii, post menses iv, ducunt ad iv Nonas Decembris, quo obisse Anastasium reperit in *MS. Vaticano Baronius*. Quod autem in decessore Eugenio scribit auctor codicis nostri, vacasse Episcopatum eo mortuo dies ii, correctionis eget, essentque numerandi dies iii usque ad diem Coronationis, qui fuit xii Julii. Cujus intervalli cum rationem non habuerit qui Anastasii Pontificatum adscripsit Catalogo, sed eum exorsus sit a die Creationis, patet diversorum auctorum manus Catalogo eidem pertexendo successive accessisse. Simili modo cum in eodem *MS. nostro* legitur, quod post Anastasii mortem cessavit Episcopatus dies xx, corrigendum et legendum est dies ii.

VIDE APD. NOT. 18 Ratio temporis.

C 2 Hic fecit apud S. Mariam Rotundam novum Palarium : hic dedit ecclesiæ Lateranensi Calicem pulchri operis, ponderantem xx marchas, et plura alia ; et ibidem in tumba porphyretica sepultus est. *Hæc nec plura Continuator Catalogi in MS. nostro : Ottonis Frisingensis Continuator ab anno MCLXVI ad MCCIX, aliud non dicit, quam quod Eugenius Papa, vir justus et religione insignis, ab hac luce transiens, Anastasio, homini veterano, et in consuetudine illius Curia exercitato, Sedem reliquit.*

Acta.

3 *De sepulcro ejus Cæsar Rasponus sic loquitur, in descriptione Basilicæ Lateranensis pag. 77. Ad lævam, prope portam sanctam juxta altare, quod erat*

S. Antonini Martyris, in tumulo porphyretico præclari adamodum operis, jacebat Anastasius quartus Pontifex, qui eum tumulum, tempore Innocentii II a latronibus violatum expilatamque ; et cineribus Divæ Helenæ Augustæ, quibus asservandis initio extractus est, orbatum : ex ejus antiqua extra urbem Basilica huc transtulerat sibi que paraverat... sed hoc ejus sepulcrum, incendio depravatam, illud est quod jam post absidem et choram Canonicorum spectatur : exuvie autem D. Helenæ in alia elegantissima porphyretica arca apud Franciscanos ad Aram cæli nunc creduntur servari ; alii in Galliam translatus volunt ab Ecclesia SS. Petri et Marcellini, ubi eas Constantinus locaverit (quod tamen negare videtur Eusebius, et Constantinopoli tumulatum divere) circa annum DCCCXXX ad Altum-villare, Ordinis Benedictini monasterium in ditone Remensi.

sepulcrum ejus urna, creditur olim fuisse S. Helenæ,

4 *Ex ejus epistolis duodecim, quæ novæ Conciliorum editum inseruntur, sola ultima plenam exhibet que hic observari mereatur subsignationem ; estque privilegium Raimundo Magistro Xenodochii civitatis Hierosolymitanæ expeditum quo Fratres S. Joannis Hierosolymitani id est Hospitalarii, recipiuntur in tutelam Apostolicæ Sedis, datum Laterani per manum Rolandi S. R. E. Presbyteri Cardinalis et Cancellarii, xii Kalendas Novembris, Indictione iv, Incarnationis Dominicæ MCLIV, Pontificatus Domini Anastasii IV anno ii, ubi, sicut vides, ut cum anno Pontificatus et Incarnationis conveniat Indictio, non iv sed ii legi debet.*

F
Epistolæ.

CLXXI HADRIANUS IV

HADRIANUS, natione Anglicus, antea Nicolaus Episcopus Albanensis, electus iv Decembris anno *MCLIV*, coronatus v ejusdem in Dominica, sedit tempore Friderici Enobarbæ et Manuelis Comneni, annos iv, menses vii, dies xxviii ; defunctus i Septembris, anno *MCLIX*, sepultus in Vaticano in Basilica B. Petri, juxta sepulcrum Eugenii Papæ Tertii in optima concha : et vacavit Sedes dies v.

Ab anno 1154, ad 59, an. 4, m. 8, d. 28

Rolle-

HADRIANUS VI

Ratio tempo-
ris.

Rolleninck ratuudo numero onnos v; Stella onnos IV, menses x MS. nostrum, menses IX habent: sed terapus precisius notant Kalendas Septembris, quas morti ejus assignat auctor Vitæ priorioris a Baronia lectæ in MS. Vaticano: ex quo etiam habemus, convenisse Cardinales in secundo die post mortem Eugeni, quando non sine divini dispensatione consilii factum est, ut in ejus personam unanimiter concordarent; et Papam Hadrianum a Deo electum tam Clerici quam laici pariter conclamantes, eum invitum et renitentem in sedem B. Petri inthronizarent, non quarto Nonas Decembris (ut perperam transcriptum, cum ibidem antea legatur terti die mortuus Anastasius) sed Prælie Nonas Decembris, Dominicæ Incarnationis anno MCLIV Indictione III Continuatores, quos antiquissimos habuit Auctor MS. nostri usque ad Gregorium X et annum Christi MCLXXI ab æra Christianæ annis in Pontificum electione expræhendendis abstinent. Quare mihi persuadere, illum Faticant auctorem, a quo Baroniæ habuit Titulus Pontificum ab Honorio II usque ad prædictum Gregorium et deinceps continuatos, seculo XIII vacante aut etiam XIV floruisse. Est autem et stylo cultior, et verbus priorior, et in iis quæ vitam Hadriani priorem concernunt, ipsisque actis ejus in Pontificatu describerendis multo accuratior, quam antiquior in codice nostro continuator: cujus tamen verba ex Baronio non transcribam, ne actum agam: solum ergo accipe quæ MS. nostrum habet.

B

2 Hic primus Episcopus Albanensis, in legatione Norwegiam est missus pro verbi Dei prædicatione. Ipse vero gentem illam barbaram in lege Dei diligenter instruxit: post reditum, defuncto Anastasio est in Papam electus. Hic propter vulnerationem minus Cardinalium totam urbem, usque ad condignam satisfactionem, per se sub interdicto. Hic Guillelmum Regem Sueviæ, tanquam rebellem, excommunicavit: quò post absolutus, homagium Domino Papæ faciens, terram ab ipso suscepit. [Hic primus dicitur Papa fuisse qui in Urbe veteri cum sua Curia moram traxit]. Hic fecit gyronem* in Radicofano, et turribus munivit. Hic Castrum et multas possessiones circa lacum S. Christinæ a Comitibus comparavit. Hactenus MS. nostrum, in quo verba de commoratione Urbeveterana, propter additam particulam dicitur, censui [] includenda, ut verba isozævi auctoris verosimiliter ab alio adjecta, et ex margine fortassis translata in textum.

Acta ex MS.

* .i. omnium
murorum

C

Data in q-d
busdam ejus
Bolis corri-
genda.

3 Præterque hujus Pontificis Epistolæ solo mensis die notate inveniuntur, omnitentibus formulos alias librariis qui Regestum collegerunt, ut sepe solent: quæ tamen in ordine est XXX ad Joannem Toletanum Archiepiscopum, Privatam illum constituens universæ Hispaniæ, qua primus Privilegium sit, solennius quoque subnotatur, datum Beneventi per manus Rolandi S. R. E. Presbyteri Cardinalis, et Cancellarii, XIV Kal. Martii, Indictione IV, Incarnationis Dominicæ anno MCLIV, Pontificatus vero Domini Hadriani Papæ IV anno II. Sed annus II Pontificatus indicat transcurrentem errovisse in notuendo Incarnationis anno, ac legi debere annum MCLV (nam huic respondet Indictio IV) et quidem more Florentino ultra Kalendas Januarii protensum, cum hodierno usu legeretur MCLVI: et sic alia ad Henricum Gradensem Patriarcham, epistola scilicet XXXIX, subsignatur Data Laterani per manus Rolandi S. R. E. Cardinalis Cancellarii, Idibus Junii, Indictione V, Incarnationis Dominicæ

anno MCLVII. Pontificatus Domini Hadriani Papæ IV anno III. Privilegium etiam concessum Leonati Abbati monasterii S. Clementis de Insula Piscaria, quæ Casanovea vocatur, ejusque Fratibus tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum, quod extat to 5 Spicilegii Acheriani, datum Laterani, per manus Rolandi S. R. E. Presbyteri Cardinalis, II Idus Martii, Indict. VI, Incarnationis Dominicæ anno MCLVII. Pontificatus vero Domini Hadriani Papæ IV anno V: hoc inquam Privilegium, ratio aliquo non caret in numero: si enim recte scriptus est annus Pontificatus V, legi debet Indictio VII, ut annus Christi numeretur stylo Florentino sitque nobis MCLIX: quam aucti rationem etiam duravisse probabunt exempla sub Urbano III proponenda.

4 Asserit Ciacconius, Hubaldum Cardinalem Presbyterum S. Praxedis, ab hoc Pontifice factum esse Episcopum Ostensem, eum scilicet qui postea fuit Lucius Papa III. Ita qui in Appendice Labbeana ad tom. 10 Conciliar. col. 1852 epistola Anastasii Papæ IV, ad Episcopos et Abbates Provinciæ Burgalensis, anno M.LV subscriptus invenitur post Episcopos, secundus inter Presbyteros, Hubaldus Presbyt. Card. tit. . . Praxedis; anno MCLVII, sub epistola Hadriani IV præcedit ad Leonatem Abbatem Casauriensem post Pontificum, loco inter Episcopos secundo, signat Hubaldus Hostiensis Episcopus. Posset ergo credi Hadrianus suffraganeus Episcopus, quibus ex officio competit arlineare Pontificem, ut prægisse Cardinalibus, atque sic factum; ut qui tempore Innocentii II et Anacleti Antipapæ, non nisi post Cardinales omnes subscribebant Electioni, uti supra vidimus; jam ante illos subscribere inciperent, constituerentque novam et dignitate primam Cardinalium classem, quemadmodum apparet ex subscriptumibus epistolæ, de Alexandri III electione scriptæ, apud Radevicum lib. 2 cap. 53, summam duntaxat recensitis, in quibus Hubaldus Ostensis: quem tamen ut ab ordine Cardinalium non exivisse videtur, certius optarem documentum. Et aliquam istius temporis subsignationem, ubi junctim appellantur Episcopi Cardinales, sicut passim scribitur Presbyter Cardinalis, Diaconus Cardinalis. Interim rix dubitari potest, quin subem ante finem hujus seculi reperire Cardinales promoveri ad dictos Episcopatus, retento Cardinalis titulo. Ita in Supplemento gestorum B. Mariæ Oquavensis, Venerabilis Jacobus dudum Acconensis Episcopus, nunc vero Tusculanus Præsul et Romanæ Curie Cardinalis, circa annum MCCXL, vocatur a curvo Canonico Cantipratensi; uti videbimus ad præfatæ Mariæ diem natalem XXIII Junii; et longe antea pro anno MCLXXXIII in veteri marmore Mutinæ invenitur ecclesie consecratus, Cum sanctus Papa Lucius III Mutinam veniret cum decem Card. Theod. Portuen. Theolal. Ostien. Episc. Jo. S. Marci etc. ubi citra controversum duo jum dicti Episcopi Cardinalibus annumerantur; saltem ex usurpatione vulgi. Sciendum porro est titulum Cardinalis, qui primum seculo IX cepit adhiberi ad significandam præcellentiam dignitatis in Clero Romano; antea commanem fuisse cuiuscunque Presbytero vel Diacono, titulum aliquem sive ecclesiam ut proprie sibi addictam curanti, qui dicebatur eadem ecclesie incardinatus Quia etiam si quem Episcopum contingebat ecclesia sua barbaris invadentibus spoliari, hæc moris erat aliam proxime vacantem commendari tanquam ejus proprio Sacerdoti; qui ei etiam dicebatur incardinari.

Episcopi Car-
dinalibus ad-
numerati.

E

F

CLXXI HADRIANVS IV

CLXXII ALEXANDER III

CLXXIII LVCIVS III

CLXXIV VRBANVS III

CLXXII ALEXANDER III

ALEXANDER, natione Tuscus, patria Soanensis, ex patre Rainutio, antea Rolandus Presbyter Cardinalis S. Marei et S. R. E. Cancellarius, imperantibus Frederico et Manuele creatus vii Septembris, Feria II, pridie Nativitatis B. Mariæ Virginis; ordinatus ad Nymphas, in Vigilia S. Matthæi Dominica die xx ejusdem, anno MCLIX; sedit annos XXI, menses XI, dies XIX, defunctus XXV Augusti MCLXXXI; sepultus in Lateranensi Basilica: et vacavit Sedes dies III.

Ab anno 1159,
ad 81. an. 21
m. 11. d. 19.

Ratio tempo-
ris,

De die Creationis et Ordinationis hic assignato constat ex MS. Vaticano apud Baronium, quem consule: accuratissimam enim continet gestæ rei historiam. Tempus Sedis ex MS. nostro accepimus; in numero dierum (qui solam IX scripti erant) suppletentes defectum ex consensu ceterorum, scilicet Wernerî Rollevinch, Mortini Poloni, Stellæ, ac Platinæ. Hinc vero, itemque ex initio successoris, refelluntur, qui apud Baronium scripserunt XII Kalendas Octobris mortuum esse Alexandrum; neque rectius apud eundem supputasse eos, qui VI Kalen. Septembris obiisse dixerunt. Quo tamen dato consistere nequit, quod absolute videtur asserere Baronius, sedisse Alexandrum annos XXII minus dies VII: sic enim debuisset cœpisse die XIX Augusti, quod omnino nequit sustineri. Duo ejusdem Privilegia extant in Bullario Casinensi, quorum data tertio Kal. Februarii Indictione secunda Incarnationis Dominicæ MCLXVIII Pontificatus... X, demonstrant unum protrahendum esse usque ad ipsum diem Incarnationis.

B

sepultura.

2 De Sepultura ejusdem lego apud Cæsarem Rosponum pag. 77, quod Aliquanto superius portam, qua ibatur ad aulam Concilii, haud longe a veteri pulpito, ubi Epistola legebatur, in marmoreo tumulo jacuit Alexander III.

Antipapæ qua-
tuor extincti,

3 Hic vicit quatuor schismaticos, Octavianum, Guidonem Cremensem, Joannem Strumensem, et Landonem. Primus fecit se vocari Victorem, secundus Paschalem, tertius Calixtum, quartus Innocentium: quorum tres Presbyteri Cardinales erant, qui per Papam excommunicati mala morte perierunt. Istius tempore maximum fuit schisma et ejectus fuit Conventus S. Anastasii: et Abbas S. Pauli eundem locum sibi [obtenuit] per Regem

C

schismaticum, qui locus per eundem Alexandrum est restitutus.

4 Hic Fridericum Imperatorem ad concordiam Ecclesiæ revocavit: qui tunc illos schismaticos, qui ejusdem Papæ invasores erant, manu mittebat. Hic duo Concilia ordinavit, unum Turonis, aliud Romæ. Fridericum Imperatorem, Emanuel Constantinopolitanum, Guillelmum Siculum, atque Lombardos ad concordiam revocavit per XV annos. Sub ejus temporibus terræ-motus magni fuerunt per loca, ita quod civitas Antiochena cum Tripoli cecidit, atque Damascus cum multis aliis civitatibus. Tunc Cartaginensis civitas penitus eversa est, et plus quam XX millia hominum mortui sunt, et mare retrogradum versum est, et V millia hominum in Sicilia submersi sunt.

Acta Alexan-
dri:

E

5 Hujus tempore Mediolanenses cum Cremona et Placentia contra Papienses civitatem unam construxerunt, quam, ut famosior fieret, ab Alexandro Papa Alexandriam vocaverunt: et post petitionem Longobardorum dedit eis Episcopum, Papiensem vero Crucis et Pallii dignitate privavit, eo quod Frederico Imperatori tunc, [et] ab antiquo Regibus persecutoribus Ecclesiæ adhæsisset. Hinc cum Romæ patrimonium S. Petri, præter Urbevetanam civitatem, Terracinam, Anagninam, et Aquapendente usque Capanum, per Imperium et Schismaticos occupatum fuisset, in Franciam transivit: ibique celebrato Turonis Concilio per mare ad urbem rediens, cum Messanæ applicuisset, Rex Guillelmus, non solum quia Papam, sed etiam quia Dominum a quo regnum tenebat recognoscens, eum debito honore prosecutus est. Ita MS. nostrum.

Res ejus tem-
pore memora-
biles.

F

VICTOR ANTIPAPA

VICTOR, alias Octavianus, natione Romanus, Presbyter Cardinalis S. Cæciliæ, schismatice ordinatus Romæ prima Dominica Octobris, id est die IV mensis, MCLIX, sedit annos IV, menses VI, et dies aliquot: defunctus Lucæ circa Pascha anni MCLXIV, quod XII Aprilis celebratum fuit: sepultus in monasterio extra civitatem, eo quod Canonici, tam majoris ecclesiæ quam Regulares S. Fridiani, elegerint potius sedibus suis expelli quam schismatici cadaver apud se recipere.

Ab anno 1159,
ad 64. an. 4,
m. 6. d. . .

Memoria se-
pulturæ extra
urbem,

Oldoinus in Necrologio Pontificio, ad XIII Aprilis, mortem ejusdem refert: et addit, quod Alexander Pontifex, alter David, persecutorem suum deflevit extinctum, et Cardinales de morte illius exultantes durius increpavit. Porro interrogatus de memoria aut loco sepulturæ, vir operis nostri amantissimus, Marius Florentinus Francisci Mariæ filius, ita rescripsit: Octavianum seu Victorem IV Antipapam apud nos extra civitatem sepultum, omnes nostri Chronologi Propylæum Maji

et Historiographi asserunt; sed neque locum neque ecclesiam indicant. Nullum hodie extat monumentum, neque de ulla sepulchrali epigraphe apud nos et patres nostros memoria. Ego tamen conjicerem humatum in ecclesia SS. Philippi et Jacobi Apostolorum et S. Pontiani Martyris, extra muros civitatis, quæ tunc temporis erat Monachorum S. Benedicti, et postmodum, iisdem auctoritate Apostolica expulsis, concessa fuit monachis Montis-Oli.

VICTOR ANTI-
PAPA
cum ipsa SS.
Jacobi Phi-
lippi et Pon-
tiani ecclesia
extincta vide-
tur.

A veti. Ad hoc opinandum ducor, et quod ecclesia illa extra civitatem esset, sed proximior mœnibus ejusdem; et quod Monachus fortasse ipsius Ordinis antea fuerit, schismaticus Papa. Ecclesia tamen illa olim diruta fuit, cum civitas nostra novis mœnibus et aggeribus muniretur et ampliaretur; aliqua

D ejus vice publicis sumptibus ædificata in urbe, quæ nunc S. Pontiani dicitur, atque ab Olivetanis Monachis religiose tenetur. *Inter istas ergo mutationes perierit, si quod umquam extitit, infelicitis Octaviani monumentum; nec mirum est tot inter mutationes etiam periisse memoriam.*

PASCALIS ANTIPAPA

Ab anno 1164.
ad 1167.

PASCALIS alias Guido, Patria Cremensis, Presbyter Cardinalis S. Mariæ Trans-Tiberim, tit. S. Calisti, ordinatus circa Pascha anni MCLXIV; sedit annos III, menses IV plus minus: canero extinctus anno MCLXVII mense Augusto, Romæ.

Tempus mor-
tis.

Baronius, qui mortem Paschalis usque in annum MCLXX differt, videtur nisi Vita MS. Alexandri Papæ. Verum hæc aliud nihil dicit, quam eodem tempore obiisse Pascholem quo venerat Legatio Constantino-
poli ad Alexandrum: hujus autem legationis omnium non videtur ex illa Vita accepisse, neque aliunde, sed ex mera conjectura: nullius enim auctoris allegat testimonium. Interim habemus Otthonis Frisingensis continuatorem, Otthonem scilicet a S. Blasio ætatis huic supparis scriptorem (quippe qui scribere desiit anno MCCX) sic autem orditur Caput 21: Anno Dominicæ

Incarnationis MCLXVII Paschali Papa defuncto (loquitur ex sensu Imperialium Alexandro adversantium) Calixtus ab his, a quibus prius Paschalis et Victor, substituitur, Alexandro in potestate sui usque adhuc consistente: et huic testimonio videmur stare securius posse. Oldoinus noster in præfato Necrologio, XXIV Augusti mortuum Pascholem ponit, non indicans unde hunc diem sumpserit; quare non audemus ei fidere: et malumus diem nullum mortis, quam incertum ex gratuita conjectura ponere.

CALIXTUS ANTIPAPA

Ab anno 1167.
ad 1178.

CALIXTUS alias Joannes, ex Abbate Strumensi creatus Presbyter Cardinalis, Guidoni suffectus mense Augusto, anni MCLXVII; sedit annos X, et dies aliquot: et ab ipsomet Imperatore Friderico, Venetiis ad Alexandri Papæ gratiam recepto, desertus, ad ejusdem obedientiam Tusculi rediit anno MCLXXVIII, XXIX Augusti, et eodem anno infelicitè obiit.

An ex Cardi-
nali Episco-
pus?

Sunt qui a Victore Antipapa Episcopum creatum dicant, alii Albanum, alii Tusculanum: mallem scire quis et cujus tituli Cardinalem Presbyterum eum creavit: si tamen hoc ipsum probari possit, probabitur eadem opera, jam tum in usu fuisse ut Cardinales Presbyteri ad Episcopatus S. R. E. suffraganeos promoverentur, retento titulo Cardinalium. Pœnitentiam

illius nec minus chronologiam certissimam nobis facit apud Baronium Romualdus Archiepiscopus Salernitanus, tunc temporis vivens ac scribens. Marius Vipera non tantum in gratiam receptum ait; sed Archiepiscopum Beneveatanum et illius urbis Præfectum constitutum, eodem tamen anno in hac dignitate obiisse.

ejus seria pœ-
nitentia.

C

F

INNOCENTIUS ANTIPAPA

Anno 1187

INNOCENTIUS antea Lando dietus, quis fuerit qualisque incertum est, brevis admodum temporis Pseudo-papa.

Diebus paucis.

Hic nomine quidem tenuis notus scriptoribus aliis, videtur a paucis quibusdam schismaticis, qui in monte Albano substituerant, quando ad Alexandri obedientiam Tusculum regressus est Guido, Clericis suis nonnullis

comitatus, ex desperatione grotiæ ordinatus anno MCLXXVIII; assumptaque mole insignia Pontificia cito deseruisse, ut propterea non meruerit alibi nominari: quare nec Oldoinus ejus in Necrologio meminit.

NICOLAI MANIACUTHI

Canonici Regularis Lateranensis, Ordinis S. Augustini Versus, de Romanis Pontificibus ad Alexandrum III.

ex veteri MS. Archivii Lateranensis eruti ab Onuphrio Panvinio.

1	S i vis Pontifices Romanæ noscere Sedis, Carminibus nostris perlectis scire valebis. Primo Papatus PETRUS est in Sede locatus. Qui consederunt, LINUS, CLETUSQUE fuerunt. His CLEMENS junctus, simili fuit ordine functus : Hinc nutat mundus, sit quartus, sitne secundus. Hinc ANACLETUS præsedet, hinc EVARISTUS : Hinc ALEXANDRO succedit in ordine XYSTUS.	Tertius hic etiam GREGORIUS associetur : Cui ZACHARIAS, STEPHANUS, PAULUSQUE decenter His CONSTANTINUS i STEPHANUS quoque connume- [rentur. i	
10	Hos juxta positus TELESOPHORUS est et HYGINUS, † Additur ANICETUS, seu Præsul ordine PIUS. SOTER et ELEUTER, quibus est VICTOR quoque junc- [tus, Quos ZEPHERINUS habet comites Martyrque CALIS- [TUS.	Post HADRIANUM LEO tertius esse videtur. Post STEPHANUM quartum † PASCHALIS Præsul ha- [betur. 100	
13	URBANUS, turbæ Christi prælatus in Urbe, Post hos succedit, Papatus a in arce locatus. Hinc PONTIANUS, hinc ANTERUS †. hinc FABIANUS, CORNELIUS, LUCIUS, STEPHANUS, XYSTUSQUE secun- [dus.	EUGENIUS vero Papa scribitur isti, Cujus successor, tu VALENTINE, fuisti. GREGORIUS quartus, et SERGIUS, et LEO quartus : Pontificem dictum post quos legimus BENEDICTUM. Hinc, NICOLAE, tuu tua gaudet Roma decore, Cujus HADRIANUS post mortem fulsit honore. Octavi viguit post hoc doctrina JOANNIS, A quo MARINUS † perpaucis præfuit annis. 110	
a 20	Hos rutilas juxta DIONYSI, Sede vetusta ; FELIX Romanus, cui jungitur EUTYCHIANUS. His Comites CAIUS seu MARCELLINUS † habentur : MARCELLUS nec non EUSEBIUS enumerentur : MILTHIADES etiam : post quem, SILVESTER, haberi Te Dominus Papam decrevit in ordine Cleri. MARCUS, cui JULIUS succedit, LIBERIUSQUE, FELIX et DANASUS, Cleri speculumque decusque Exule Liberio Felix in Sede locatur, Martyriumque subit cum Liberio revocatur : Quare Liberii Damasus successor habetur, Sicut Hieronymi Chronica narrante docetur.	Post k tantos Præsul subnectitur hic HADRIANUS, 13 Et STEPHANUS quintus : genuit pater hunc Hadria- nus. k	
30	Postea SIRACIUM † numeramus ANASTASIUMQUE, Hinc INNOCENTI, te, qui comitaris utrumque. Post ZOZIMUM vero BONIFACIUS enumeretur : Hiuc CÆLESTINUS cum XYSTO consocietur. Hos autem juxta LEO vir doctissimus extat, Eloquium cujus quantus fuerit manifestat.	Postea FORMOSUM Cathedram legimus tenuisse, Inde BONIFACIUM Papatum promeruisse. Post STEPHANUM sextum, ROMANUM perlege tandem : Et post THEODORUM, nonum subnecte JOANNEM : Cui, BENEDICTE Pater, LEO † tecum connumeretur : De titulo Damasi CHRISTOPHORUS associetur. 120	
40	HILANUS hunc, et SIMPLICIUS, FELIXQUE † sequuntur, Post quos GELASIUS b ANASTASIUSQUE leguntur. SYMMACHUS, HORMISDAS rutilant, Præsulque JOANNES, [Et FELIX quartus, BONIFACIUS atque JOANNES]. c	SERGIUS hinc rutilans ANASTASIO copulatur, Et LANO vivens modice l super astra levatur. l Omnibus his tandem decimum conjungo JOANNEM. Te LEO cum STEPHANO præcedit, Papa JOANNES Cui LEO, post m STEPHANUS † succedunt dogmate grandes, m 130	
50	AGAPITUM cum SILVERIO †, tecumque VIGILI, PELAGIUM legimus Papali Sede potiri : Hos meriti magni Papæ præmitto JOANNI. Papam post istum [Christi] numero BENEDICTUM. PELAGIUM Romæ Prælatum postea prome. Hioc tu, GREGORI, confortans euncta, decori Ecclesiæ Christi, sal atque lucerna fuisti.	Nec non MARINUS, AGAPITUS atque JOANNES. Præsulibus quintus conjungitur his BENEDICTUS : Cui LEO jungatur, JOANNES n, et BENEDICTUS : Et DOMNUS, nec non BONIFACIUS, et BENEDICTUS, † Et decimum quartum post istos scribe JOANNEM Et decimum quintum post istos scribe JOANNEM, p Et decimum sextum post istos scribe JOANNEM. GREGORIUM quintum prius, et post scribe JOANNEM. Post quem SILVESTRUM prius, et post scribe JOAN- NEM. F	
60	Post te Bleranum civem lego SABINIANUM d Hinc BONIFACIUS et BONIFACIUS annumerentur ; DEUSDEDIT † et quintus BONIFACIUS his socientur.	Huic etiam nonum decimum subscribe JOANNEM. SERGIUS hinc quartus subnectitur et BENEICTUS : Restat vicesimus JOANNES et BENEICTUS : Hunc nonum decimum deprimunt scripta JOANNEM ; Quod cur evenerit, dabit hoc cognoscere carmen. Quendam JOANNEM si MERCURIUM vocitamus, Istum q vicesimum, nonum decimum numeramus. q	
70	HONORIUM cum SEVERINO, teque JOANNES Inter prædictos Cœlestes e scribimus omnes. Post hos THEODORO f MARTINUM consociemus, De quo quod fuerit per Græcos passus, habemus. Additur EUGENIUS, Præsul quoque VITALIANUS, ADEO g que DATUM cum DOMNO † suscipiamus.	Cum DAMASO rutilant : LEO s post, VICTORQUE se- cundus ; r s 150 STEPHANUS hinc nonus, nec non decimus BENEDIC- TUS ;	
80	Scribitur h hinc AOATHO, Siculæ regionis alumus ; Et copulatus ei, prudens LEO PAPA secundus. His adjungantur BENEDICTUS atque JOANNES : Et CONON tecum, SERGI, sextusque JOANNES. Hinc alio Papa gavisus est Roma JOANNE, Et te, SISINNI, genite genitore Joanne.	Et succedit eis NICOLAUS in ordinæ mixtus. Alter ALEXANDER, et GREGORIUS copulentur t, VICTOR †, et URUANUS cum PASCHALI comitantur. t 160 GELASIIUM mundo concessit postea Christus, Cui decedenti successit Papa CALISTUS. HONORIUS Cathedram post omnes hos decoravit : Hinc, INNOCENTI [te] Papam Roma vocavit. Post CÆLESTINUS, cœlesti dogmate functus, Chrismate lætitiæ fit præ consortibus unctus. LUCIUS hinc, mundi cupiens resistere morbis ; Ast raptus statim, quia dignus non erat orbis. Tertius EUGENIUS, qui nunc præclarus habetur,	
90	Post † CONSTANTINUM GREGORIUS alter habetur :		

A Donec vult vivat; demum super astra feretur. u
 u Sunt centum quinque nec non et septuaginta. x
 x Quartus ANASTASIUS † mox Ecclesiam viduavit:
 170 Quam sibi mox copulans HADRIANUS clarificavit.
 Hinc licet invictum, Papali Sede potitum
 Scimus ALEXANDRUM, per secula commemorandum.
 Sunt omnes centum, sunt octo et septuaginta.

ANNOTATA.

Iunc Pontificium Catalogum, Eugenii Papæ III tempore exaratum, moxque continuatum usque ad Alexandrum III, publicandum sibi Onuphrius credit; tamquam ad incorrupta nomina Pontificum rectamque seriem conservandam maxime facientem; et ad plura, de quibus supra, confirmanda aptissimum. Eget tamen correctione nonnulla, saltem, ut reccusus Colonix est anno 1626, quod sub sequentia Annotata monstrabunt, et simul illustrabunt siquid in eo obscurum posset lectorem offendere:

a Onuphrius Marce, ac si Pontificis nomen foret.
 b Idem Pelagius
 c Hic versus exciderat, idroque alium ex propria conjectura supplevi.

B d Et hic abundabat, quem expunximus:
 Hinc BONIFACIUM civem numero Sabinianum, supponens errore librarii inductum ex geminatione prioris.

e Hactenus neminem reperi qui Honorium adnumeravit Sanctis; imo ex Pontificibus viginti quatuor, qui inter Sanctas Gelasium et Martinum sederunt, solum inveniuntur octo, qui ut Sancti colantur.

f Onuphrio. Post hos THEODORUM Romæ MARTINUM; ubi apparet, geminata perperam ultima ac prima duarum nominum syllaba, natum esse versus superfluum Romæ.

g Coniunctio hæc, interjecta ad sensum versusque supplendum, deest eidem Onuphrio.

h Idem, Describitur, ubi redundat prima syllaba.

i Constantinum nemo alius seriei Pontificæ inseruit, etsi violenter occupatam Sedem aliquamdiu tenuerit: metri autem ratio exiguit, ut pro

Enumerentur **D**
 (quod habet Onuphrius) legatur Connumerentur; uti in paulo post sequentium duorum versuum sine atque initio pro, istis, cui, legendum est, isti cuius.

k Idem Onuphrius Præstantibus P. s. his: quæ versus non faciunt. l Idem sub.

m Idem post Stephanum. n Confundit hic Auctor duos Joannes XII et XIII.

o Ego Bonifacium præponendum Domno censeo.

p Annumerat hic Auctor Joannem filium Roberti, quem a Pontificum numero excludimus; et ideo sequentem vocat XVI, et sic consequenter usque ad XIX, quem ipse appellat Vigessimam: et hanc numeri discrepantiam ortam putat, quia Joannem II aliqui vocant Mercurium: sed sic fateri debet jam inde ab initio varium fuisse in numerandis istius nominis Pontificibus: nos vero discriminis causam in eo collocamus, quod dictus Joannes Roberti ab aliis fuerit, ab aliis non fuerit Pontificibus odnumeratus.

q Onuphrius Justum.

r Nos pro Silvestro, quem Antipapam fuisse credimus, ponimus Benedictum IX, in hisce versibus præteritum.

s Onuphrius Rutilat LEO VICTORQUE.

t Idem Copulatur, Comitatur, u Idem tenetur. **E**

x Non potest inveniri talis numerus per nomina hic notata, nec tamen dubitari quin scriptus ex mente Auctoris sit, post tres denuo adjunctos Pontifices rursus calculos subducentis, et numerantis centum septuaginta octo: Fortassis sicut Constantinum Pontificibus adnumeravit, sic etiam adnumeraverat iisdem, sub contentione simul cum aliis ordinatos, Eulalium contra Bonifacium I; Laurentium contra Symmachum; Dioscorum contra Bonifacium II, Theodorum vel Theodoretum contra Cononem; Theophylactum contra Paulum: quorum nomina hisce quoque versibus illigata una cum suis versibus expunxerit is qui Codicem describendum curavit. Verum si ita actum est, cur omissi fuerunt anteriores duo, videlicet Novitianus contra Cornelium, et Ursicinus contra Damasum, a Schismaticis æque ordinati?

CLXXIII LUCIUS III

Ab anno 1181,
 ad 85, an. 4,
 m. 2, d. 28.

Lucius, natione Tuseus, patria Lucensis, antea Hubaldus Episcopus Ostiensis, imperantibus Frederico Ænobarbo et Alexio Comneno, creatus XXIX Augusti, et postridie in Dominica coronatus anno MCLXXXI, sedit annos IV, menses II, dies XXVIII; obiit Veronæ MCLXXXV, XXV Novembris: ibique sepultus est: et non vacavit Sedes nisi in diem sequentem. **F**

Tempus Sedis.

Nescio ubi invenerit Baronius, quod Lucius creatus est Pontifex IV Kalendas Septembris, et postridie ordinatus, nihil enim tale legitur apud Wilhelmum Tyrimum vel Robertum de Monte quos allegat: quia tamen ex Epitaphio constat de die mortis, et auctor MS. nostri supra annos IV numerat menses II dies XXVIII, itaque præcise habetur initium a Baronio notatum, huic æstimamus stari posse. Apparet autem corrigendos esse Rollevinkium, et Platium, qui solum XVIII dies numerant, et multo magis Stellam qui dies omisit adnumerare.

2 Joannes Franciscus Tinctus. lib. 3 de Nobilitate Veronensi cap. 2, sepultum ait Lucium in ecclesia Cathedrali, ante majus altare, in sepulchro marmoreo cum hujusmodi epitaphio, quod etiam in auctiori Ciacconia legitur, et quidem addita chronologica clausula quam Tinctus omiserat.

Luci, Luca tibi dedit ortum, Pontificatum
 Ostia, Papatum Roma, Verona mori.

Imo Verona dedit verum tibi vivere, Roma
 Exilium, curas Ostia, Luca mori.

Obiit. S. Pater. D. D. Lucius. Papa III:
 A. MCLXXXV. die. XXV. Novembris.

3 Addit idem Tinctus (et similia habet ejusdem temporis scriptor Hieronymus de la Corte, Historiæ Veronensis lib. 6) ante annos aliquantos curatum esse a Matthæo Giberto Episcopo Veronensi (hic autem ab anno MXXXVII ibidem resedit usque ad MXXLIII) ut cum monumentum istud pro nova ecclesiæ et chori fabrica movendum loco suo esset, exuvia Pontificæ in aliud monumentum infra terram ante idem altare majus collocarentur, cum hac inscriptione

et translatio
 ad aliud monumentum.

OSSA LUCII III PONT. MAX.

cui Roma ob invidiam pulso, Verona tutissimum ac gratissimum refugium fuit, ubi conventu Christianorum acto, dum præclara multa molitur, e vita excessit.

Sepulchrum Veronæ,

CLXXIV URBANUS III

URBANUS, natione Lombardus, antea Ubertus Presbyter Cardinalis S. Laurentii in Damaso et Archiepiscopus Mediolanensis, imperantibus Friderico Anobardo et Isaacio Angelo, creatus xxvi Novembris, coronatus viii Decembris in Dominica MCLXXXV; sedit annum 1, menses x, dies xxv; defunctus Ferrariæ xx Octobris, anno MCLXXXVII, et non vacavit Sedes nisi in diem sequentem.

Ab anno 1185,
ad 87. an. 1,
m. 10, d. 25

Ratio temporis.

Martinus Polonus in MS. nostro Lucii et quatuor successorum Pontificum seriem sic decurrit, ut singulis vix quatuor lineas concedat; indicato autem spatio quo sedit Lucius, addit, Et cessavit Episcopatus dies xiii; eo ipso significans, non prima, sed secunda post suam electionem Dorainica consecratum fuisse Urbanum: cujus tamen intervalli ratioaem nullam habendam iudicavit, dum hujus Pontificatus initium sumpsit a die Creationis. Ipsius de ea epistolam ex Rogerio Hovedeno recitat Baronius; in qua dum lego, quod defuncto Lucio et reverendissimo corpore ejus honorifice tumulato, habitus est a Fratribus de successoris electione tractatus; hinc quidem intelligo, hujus ætatis Pontifices sequenti mox obitum suum die tumulari solitos, ut sine mora posset ad electionem procedi; inde vero, attento cessantis Episcopatus tempore in MS. nostro signato, dignum animadversione puto, quod Electione facta (quæ absoluta cum esset, verum absolutumque creabat Pontificem, statim ac facta) minus quam antea, dum hoc non esset, fuerit festinatum ad Ordinationem, si ea adhuc deerat, vel ad Coronationem solennem; sed apparatus faciendo tempus indultum.

Causa mortis.

2 Addunt Continuatores præcitati: Hujus tempore capta est Hierusalem a Saracenis: qui cum de transmarinis partibus tam flebilem rem audivisset, præ nimio dolore obiit. Sepultus est Ferrariæ. Eandem mortis causam assignant Rogerius et Neubrigensis apud Baronium, et diem nominant xiii Kalendas Novembris; cum tristem nuntium perlatum ad Curiam dicant xv Kalendas, in die S. Lucæ Evangelistæ. Sed corrigendus Neubrigensis, a librariis corruptus, sic ut scribere videatur Urbanum, paulo ante quam tristis nuntius afferretur, ex hac vita subtractum, et legendum paulo post.

Epitaphium Ferrariæ.

3 Sepultus fuit hic Pontifex in nova, quæ Ferrariæ anno MCLXXXII primum absoluta fuerat Cathedrali: ubi post CXXVIII annos repertus, accepit ad dextram altaris majoris et egressum chori monumentum ex rubro marmore, quatuor columnis itidem marmoreis sustentatum, uti scribit in Compendio Historico illius civitatis Marcus Antonius Guarinus, et testatur Epitaphium tumulo tunc inscriptum. Hic jacet bonæ memoriæ Urbanus Papa Tertius, natione Mediolanensis ex gente Cribellorum, sepultus MCLXXXVI (imo VII) et relevatus MCCCv, die viii mensis Augusti Indictione tertia, temporibus Fratris Guidonis Ferrariensis Episcopi, Joannis Archipresbyteri et Bonagratie Præpositi. Ecce autem ipsam monumenti Pontificalis ex rubro marmore constructi, ex eoque atque ex medio templo ad eum ubi nunc est parietem translati formam, qualem mihi delineandam curavit nostri Ferrariæ Collegii per hos annos Rector R. P. Constantius Aimus; docens insuper, Epitaphium prædictum veteri et Gothico, ut appellant, caractere circumduci per supremum ipsius arcæ limbum; in quadam autem recentiori ejusdem reparatione (quando etiam potuit tertium coronamentum lioræ accessisse) placuit scripturam, nec conspicuam satis, nec amplius legibilem in eo quod parieti nunc adhæret latere, novæ formæ characteribus inscribere arcæ ipsius fronti, uti hic factum vides. Similiter

et monumentum an. 1305 positum.

dum repoliantur columnæ, placuit supra inclusas sub laterculo albo Reliquias, quænam hæc essent Latinis notioribusque jam litteris scribere, hoc modo: ad latus Evangelii, RELIQUIE SCTOR. GEORGII MRIS ET MAVRELII EP. ET MRIS: ad latus Epistolæ, RELIQUIE SCTOR. LAVRENTII MRIS ET GREGORII PP. ET CF. Est autem longitudo arcæ pedum v et digitorum ii, profunditas pedum ii ac digitorum iii, altitudo uno alterove digito major: columnæ vero cum basibus et capitellis a pavimento usque ad arcam pedum omnia v.

4 Quod de Romanæ Curie usu, in annis protrahendis usque ad xxv Martii, supra jam sæpe diximus confirmationem accepit sub hoc Pontifice, ex ejus Bulla qua expeditur Privilegium Guilielmo Moremundenis cænobii apud Mediolanum Abbati, datum Veronæ, per manum Alberti S. R. E. Presbyteri Cardinalis et Cancellarii, vii Idus Januarii, Indict. v, Incarnationis Dominicæ anno MCLXXXVI, Pontificatus vero Domini Urbani Papæ Tertii anno ii, ubi annus tam Pontificatus quam Indictionis, morte nostro scribentibus inserunt annum MCLXXXVII. Ne autem, quia Veronæ signatum est Privilegium, idcirco dubites utrum proprio Romanæ Curie stylo sic scriptum fuerit: adest ecce eodem tomo 4 Ugelli, ubi hoc allegatur col. 237, præcedenti col. 238 Mediolani in Palatio ipsius Pontificis, tunc adhuc Cardinalis et Apostolicæ Sedis Legati, coram eo et ab eo subscripta sententia Anno Dominicæ Incarnationis MCLXXXIV Indict. ii die Mercurii, viii mensis Februarii: ex qua liquet Lombardos, in quibus tunc etiam Veronenses, eo tempore inchoasse annos a Kalendis Januarii, uti nos nudo facimus, quod etiam probari potest ex privilegiis ibidem productis col. 223 sub anno MCLXXXIII, ii die mensis Novembris, Indict.

Stylus datur sub hoc Pontificatu, idem qui sub prioribus, Florentinus,

non Lombardicus.

A dict. vii et sequentibus; addito alio, quod finitur col. 231 cum hac clausula. Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis MCLXXIV Indict. vii, regnante Friderico Imperatore Romanorum gloriosissimo, anno Regni ejusdem xxiii, Imperii vero xxi: datum in Episcopatu Papiensi in obsidione Roboreti, xiv Januarii, feliciter. Amen.

Urbanus hic non fuit ante Vercellensis Episcopus.

§ Ceterum de hoc eodem Pontifice certant Vercellenses et Mediolanenses, utrorum Episcopis accensendus sit; neutris aliquid ejus apud se monumentum producentibus, quod Episcopus fecerit aut subsignarit. Sed inter Vercellenses nullum esse alicui Uberto vel Lamberto locum, ex ipsorum deductione satis demonstrat Ughellus. De Mediolanensibus dici potest, quod, si inter Algisium Archiepiscopum (quem anno MCLXXXIII adhuc in vivis fuisse constat) et Milonem, eidem Ecclesiæ anno MCLXXXVIII a Clemente III confirmatum,

intercessit aliquis Lambertus de Crivellis; non appareat quo fundamento hic dicatur idem, qui Ubertus Cardinalis et Legatus: cum non repugnet duos ex eadem familia simul Mediolani fuisse, alterum Lambertum Archiepiscopum, alterum Ubertum Legatum Apostolicum, qui et deinde Pontifex factus sit: sitque ob affinitatem nominis et identitatem cognominis cum priori confusus a nonnullis. Parum certe verosimilitudinis habet, toto tempore quo is Pontifex fuit, vacasse Sedem Mediolanensem, ipso semper se gerente pro Archiepiscopo. Scio id dici contigisse Florentiæ, cum ejus Episcopus Gerardus factus esset Romanus Pontifex Nicolaus II: sed hic, etiam Romæ degens, propinquus erat Florentiæ, et sæpe ac diutius in hac commorabatur: nec debet extraordinarium unius Pontificis factum in exemplum trahi absque certa et evidenti auctoritate.

D
sed neque Mediolanensis, verum alius ex eadem familia.

CLXXV GREGORIUS VIII

An 1187, m. 1, d. 27.

B GREGORIUS, natione Beneventanus, antea Albertus, Presbyter Cardinalis S. Laurentii in Lucina, et S. R. E. Cancellarius, imperantibus Frederico Ænobarbo et Isaacio Angelo, creatus xxi Octobris, et xxv ejusdem in Dominica anno MCLXXXVII ordinatus Ferrariæ sedit mensem 1, dies xxvii, defunctus Pisis xvii Decembris: et vacavit Sedes diem 1.

Obitus.

Auctor Brevis Chronici Pisani apud Ughellum tom. 3 col. 889. Gregorius Papa VIII ingressus Urbem Pisanam, receptus est ab eisdem Pisanis cum magno honore iv Idus Decembris, et mortuus est Pisis xvi Kal. Januarii. In MS. nostro hoc de eo legitur: Hic zelando pro Terra sancta ad diversas provincias mittit litteras; et facta pace inter Januas et Pisas, Pisis mortuus sepelitur, utique in ecclesia Cathedrali.

Sepultura

2 Franciscus Maria Cessinius, Eques S. Stephani et in Academia Pisana primarius Juris civilis Professor, cujus beneficio ad xxix Maji damus Vitam B. Bonæ Pisanæ, requisitus num quod iste hujus Pontificis monumentum superesset, nihil vetustum reperiri nit, præter brevem in antiquo MS. notitiam quam ex Italico sic Latinam facio. Anno MCLXXXVII assumptus fuit ad Pontificatum Gregorius VIII qui cum Pisas venisset ut pacem conciliaret inter hanc civitatem et Genuensem, secundo mense Pontificatus sui animam Deo reddidit in hac eadem civitate Pisana: et fuit sepultus in Cathedrali, intra grandem ex candido marmore arcam, iis temporibus satis pulchram, in capella Deiparæ Incoronatæ, cum funebri pompa qualem conveniebat mortuo Pontifici instrui a civitate, tunc potentissima: quæ arca, seu malis appellare tumba, hodie spectatur ad manum dexteram majoris ecclesiæ intrantibus per portam Regiam.

incendio an. 1600 abolita,

3 Verum etiam hæc videri desuit, cum anno MDC conflagrasset templum: nec ulla nunc ipsius, vel intus positi corporis notitia remanet. Sed circa annum MDCLX Fabricæ Præfectus Campilia (Operarium vocant) Valerium Chimentellum, in jam dicta Academia Professorem, etiam de nostro opere tunc bene meritum, exoravit, Titulum ut conciperet, pro tempore inscri-

beudum umbratili ex telis et tabulis monumento, donec marmoreum quod designabat conficeretur opus: manetque etiam nunc eodem in statu, quomvis Cajetanus, qui Fabricæ nunc præest, eadem consilia volvat animo, nec stimuli quotidiani desint a Cessinio aliisque, dolentibus adeo sequiter curari rem, civitati magno decori futuram.

4 Titulus ille talis est: D. O. M. Gregorius VIII Pont. Max. de sancta urbe Jerusalem recuperanda sollicitus, summis viribus bellum adornat adversus perduelles. Pisanos Genuensibus conciliaturus Ferrariæ huc migrat, ut cives, maritimis copiis florentissimos Ecclesiæque fidelissimos, in sacram expeditionem mox sibi conjungat. Magnum facinus invidente morte, Pisis obiit xvii Kal. Jan. A. S. MCMXC, ingenti cum dolore Christianæ Reip. cui tantam gloriam prospiciens, dies solum præfuit xvii. Residua mortalitatis pignora, hoc ipsoloco sepulta, Camillus Campilia Ædituus, ad redivivam memoriam functo posito lapide veneratur, A. D. MDCLVIII. Ita ibi, diem mortis in Chronico notatum prævertendo ad diem unum.

novo titulo instaurata an. 1658.

5 Oldoinus in Necrologio Pontificum etiam ad alterum prævenit, et xviii Kal. Jan. eligit, fortassis autem unius numeri omissione accidit ut opud Pavinum inveniat, viii Kalendas. Sed quid fiet Otthoni a S. Blasio, cujus hoc tempore viventis Cop. 30 Appendicis ad Frisingensem hæc sunt verba: Eodem anno, scilicet MCLXXXVII, Urbano Papa mortuo Gregorius successit, quo infra dies quasi decem defuncto Clemens substituitur? Respondeo, duarum vocum mutilatione locum, corruptum videri, itaque legendum: quo infra medium quasi Decembrem defuncto, scilicet xvii die mensis ut dictum paulo ante est.

Dies mortis.

CLXXV GREGORIVS VIII

CLXXVI CLEMENS III

CLXXVII CAELSTINVS III

CLXXVIII INNOCENTIVS III

CLXXVI CLEMENS III

CLEMENS, natione Romanus, Ex patre Joanne Scholari antea Paulus Prænестinus Episcopus, creatus Pisis XIX Decembris, MCLXXXVII coronatus ibidem iisdem Imperatoribus, VI Januarii in soleuni festo Epiphaniæ, Feria IV, anno MCLXXXVIII, sedit annos III, menses III, dies XVIII; obiit V Aprilis, anno MEXCI, sepultus in basilica Lateranensi: et vacavit Sedes dies VI.

Ab anno 1187,
ad 91. an. 3,
m. 3, d. 18.

De hac successione ait Pisani Chronici præcitati auctor: XIV Kalendas ejusdem (Januarii) Dominus Paulus Prænестinus Episcopus, in ecclesia S. Mariæ Pisarum, majoris Ecclesiæ Pontificalem cathedram est adeptus, levatus ab hospitio S. Pauli de Riparni, et largiente Domino vocatus est Clemens Papa III. Quia autem notat auctor MS. nostri, quod etiam scribit Baronius, cessasse Episcopatum dies XX, causam differendæ Coronationis Clementi fuisse crediderem, quod eam voluerit in urbe Romana suscipere. Sed si voluit, impeditum alicunde fuisse oportet: constat enim Pisis eum substituisse ultra XVII Kalendas Februarii ex pluribus ejus Epistolis: prima autem quam Romæ dedisse invenitur, notatu est III Idus Martii. Quid autem Romæ egerit in MS. nostro ex Martino sic notatur. Hic ex patre Joanne Scholari, claustrum S. Laurentii extra muros ordinavit, et Laterani Palatium fecit altius, et puteum ante equum æreum fieri fecit.

2 De die mortis certos nos reddit Rogerius Hovedenus, hujus præcise temporis scriptor, cum ait: Mense Aprilis, IV Idus ejusdem mensis, Feria quarta, obiit Clemens Papa III: ubi quia dies mensis et feria hebdomadæ optime conveniunt, non moveor auctoritate Otthonis a S. Blasio annum MEXC huic morti assignantis. De Sepultura apud Rasponum hæc verba leguntur: Clemens III in medio Basilicæ Lateranensis tumulatus erat, in marmorea uroa, sigillis ornata, antechorum antiquum Canonicorum, versus aulam Concilii.

3 Notat hic Oldoinus noster, in suis ad Ciacconium

Additionibus novis, quod licet Guibertus Ravennas, in nomen et sedem Apostolicam a schismatico Imperatore intrusus, cum magno totius Ecclesiæ scandalo, Clementis III titulum usurpaverit; nulla tamen illius rotio sit habita, quippe vero viventique Pontifici Gregorio VII sacrilege superinducti; ideoque hic de quo agimus dictus fuerit indubitanter Tertius. Quod, secus quam alias fieri commode potuit; quia nunquam a Clero Romano susceptus Guibertus iste, nulla nominis sui monumenta in archivio Ecclesiastico aut apud Apostolicos Notarios reliquit, quorum causa, ad vitandam confusionem, necesse esset Tertii nomen eidem quamvis Pseudo-papæ relinqui, hunc vero de quo nunc agimus Quartum vocari: omnibus enim ubique orthodoxis constabat, vivente Gregorio nullum esse, nisi nomine falso, Clementem Papam. Hoc autem ita esse, ut diximus, patet ex hujus Clementis Bullis, quarum unam exhibet Ughellus tom. 4 col. 673, ita subscriptam: Datum Laterani per manum Moysi S. R. E. Subdiaconi, Vicem-agentis Cancellarii, IX Kal. Julii Indict. VIII, Incarnationis Dominicæ MEXC. Pontificatus vero Domini Clementis Papæ III anno III. Cum autem Guibertus nihil in schismate pie egerit, merito idem Oldoinus eidem abjudicavit et huic de quo agimus vero Pontifici adjudicavit sigillum plumbeum, CLEMENTIS PAPÆ THERCII nomine ex una parte circumscriptum, ex altera vero verbis Christi, Petrum Pontificem instituentis deque officii sui partibus instruente hoc versu:

CORRIGE, PARCE, FERI, PETRE, PANDE,
MEMENTO MEDERI.

Titulus Tertii,

F
in epistolis et
sigillo.

CLXXVII COELESTINUS III

COELESTINUS, natione Romanus, ex patre Petro Bobonis, antea Hyacinthus Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Cosmedin, creatus XII Aprilis, consecratus die Resurrectionis, XIV ejusdem, anno MEXCI; sedit annos VI, menses VIII, dies XXVIII, tempore Henrici VI et Isaacii Angeli Imperatorum. Obiit die VIII Januarii MEXCVIII, sepultus in basilica Lateranensi, et paucis solum horis vacavit Sedes.

F
Ab anno 1191,
ad 98, an. 6,
m. 9, d. 28.

De ejus ordinatione Rogerius Hovedenus ait: Clementi III successit Hyacinthus Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Cosmedin, et in ipsa Vigilia Paschæ ordinatus est in Sacerdotem: et in die Paschæ, quæ in XVIII Kal. Maji evenit, in Romanum Pontificem consecratus est ab Octaviano Ostiensi Episcopo, et vocatus est Coelestinus Tertius. Addit auctor MS. nostri: Hic secundo die Pontificatus sui, coronavit Henricum Imperatorem, hujus nominis V. Regem vero Germaniæ VI: et fecit Palatium apud S. Petrum. De morte ejus hæc Rogerius: Senio et gravi morbo confectus obiit Romæ mense Januarii, VI Idus ejusdem mensis, feria VI, VII anno Papatus sui: et Laterani sepultus est. Ita Rogerius, in hoc tamen corrigendus, quod anno MEXVIII componat VI Idus

Januarii cum Feria VI, quæ solum fuit V. Multo autem magis corrigendi alii, qui huic Pontificatus præter annos VI ascribunt menses IX, dies XI. Auctor vero, MS. nostri cum die II Pontificatus coronatum Imperatorem ait, (quod omnes dicunt factum Feria II Paschæ) solis ostendit se ad antiquum stylum reverti, inchoando Pontificatum a die Ordinationis Episcopalis, non a die Electionis: sed nos capto semel stylo recentiori insistimus: satisque habebimus sigillatim notasse, cum vel alios aliter supputasse invenerimus, vel ipsos Pontifices in Bullis suis annum in die Ordinationis mutasse, in quo fortassis pauci recesserunt ab antiquo usu.

2 Utriusque actionis formam profixe hic describit Baronius ex libro Centii Camerarii, unde ipsam transcriptam damus inter Acta S. Coelestini Papæ IV, ad

locus sepul-
turae.

cap.

Ejus electio et
coronatio Pi-
sis:

R

obitus et se-
pultura Ro-
mæ

C

Ratio tempo-
ris,

A *cap. 2 lib. 2 de Coronatione Bonifacii Papæ VII modo sufficiunt primæ ejus lineæ, quæ od præsentem rem faciunt; aderat enim hoc tempore, et fortassis jam tum Camerarius erat Centius iste, postea Honorius Papa III. Sic ergo incipit: Mortuo Romano Pontifice et sepulto, id est in Lateranensi Basilica temporarie deposito, quod ipso die mortis plerumque factum ex præcedentibus intelligitur; omnes Cardinales ad propria revertuntur secundum antiquam consuetudinem. Secunda vero die, id est sequenti ipsum mortis diem, conveniunt in ecclesia Lateranensi; et Missa mortuorum cantata, omnes similiter secundum consuetudinem antiquam recedunt. Tertia autem die, iterum omnes in ecclesia congregati, et Missa sancti Spiritus ibidem primitus celebrata, tractant de Electione; et perscrutata omnium Cardinalium voluntate ab aliquibus de ipsis, in quem major et melior pars convenerit Cardinalium, ipsum Prior Diaconorum de pluviali rubeo immantat; idem Electo nomen imponit. Deinde describuntur ceremoniæ reliquæ, atque deductio et installatio in Laterano. Post hæc autem, ait idem Centius, in proxima die Dominica Electus... vadit ad ecclesiam B. Petri, et ante altare majus consecratur. Secundum hunc antiquissimum*

B *(ut vides) ordinem; intelligitur, unum ut minimum diem interponendum Decessoris mortis et Successoris electioni, nisi extraordinario aliquo casu fuerit hæc præcipienda: deinde expectandum fuisse pro Consecratione, aut saltem pro Coronatione (quando Consecrationis non egebat Electus, jam ante Episcopus) Dominicam diem; neque citra evidentem auctoritatem quidquam esse statuendum in colligenda ratione temporum, quod huic ordini adversetur.*

3 *Jam quod ad sepulturam Cælestini attinet, locum indicat his verbis Rasponus: A porta sancta versus aram maximam et S. Mariam del Riposo quam vocant, erat sepulchrum Cælestini Papæ III, quamquam alii putant eum sepultum fuisse prope aram S. Salonini. Sed quis hic S. Saloninus, non solum Romano Martyrologio ignotus, verum aliis quoque vetustioribus fastis omnibus? Libenter hoc docebimur, et diem quo cultus in suo illo altari fuit. Quod si S. Domnioni et sociis Martyribus Salonitanis, quorum corpora circa Boptisterium Lateranense reposita diximus xi Aprilis, intra ipsam Basilicam dicatum altare commune hoc ab eis nomen habuerit, sed a vulgo corruptum, ut S. Salonini dictum fuerit, quod erat SS. Salonitanorum.*

C *4 Cum hoc Pontificatu finivit Eminentissimus Cardinalis Baronius Annalium suorum tomum duodecimum, et Herculei plane laboris metam cum numero attingit; nono Kal. Junii anno MDCVII ipsum offerens Paulo V, Pontifici tunc Maximo, et mox pridie Kalendas Julii vita functus. Æstimationem ejus tantum abest ut apud me aliquatenus imminuerit infeliciosem quem habuit in ordinanda chronologia successus, quemque hic sui conatus supplere; ut plurimum auferat tali proposito conjuncta necessitas, totam ejus duodecadem (quod antea facere mihi nunquam licuerat) cursim saltem evolendi, simulque cognoscendi quadamtenus inastimabile præclarissimi scriptoris meritum de re historica Christianaque universa. Omnino enim mihi evenit, quod Joannes Nicius Erythræus prima parte Pynacothecæ futetur sibi contigisse, sic loquens. Cum in Baronii scripta mentem et cogitationem conjicio, plane vehementer exhorreo, neque satis assequi intelligentia possum; unde homini, in excipiendis confessionibus, in sermonibus habendis, in sacrosancto Missæ sacrificio faciendo, in Horariis precibus recitandis, in rebus suis naturæ ac necessitati tradendis occupato, tantum spatii contigerit, ut infinitam vim rerum ac varietatem, per infinitos pene libros dissipatam atque dispersam, colligeret, intelligenti comprehenderet, de unaquaque earum judicaret, ac denique litteris docte accurateque man-*

D *daret. Equidem quocumque cogitatione me flecto, nihil aliud comperio, nisi opus, Ecclesiæ imprimis necessarium, non potuisse nisi præcipuo divini Numinis instincto, auxilio, atque adeo miraculo suscipi, expoliri atque ad absolutionem perfectionemque perducere. Multa partim levia, partim nugatoria partim a veritate prorsus aliena, sive hominum injuria, sive ethnicorum perfidia, sive hæreticorum fraude, in Ecclesiasticam historiam irreperant; quæ ille, sua illa mirifica ad refellendum consuetudine usus, incitiæ, fraudis, ac falsitatis coarguit et convicit.*

5 *Ast supputatio temporum, inquires, quæ basis quædam historiæ est, certior rectorque haberi potest. Potest nunc quidem (ut ego puto) postquam scilicet ejus melius ordinandæ subsidia undique se aperuerunt, integro ex quo ille scribere cæpit seculo; sed hæc si tunc habuisset ille, nescio an quivis alius hanc historiæ partem feliciter tractare valuisset. Quid autem ad eleganter sculptam ex marmore pretioso statuem, aut ære argenteo solido fusam attinet, si artifex suus eam imposuit basi pro tempore lateritiæ; cui abus, terræ viscera scrutando profundius, inventam saxeam postea substitueret? aut quis contemnat margaritas, quia lineæ, minus durabili quam sericeæ, suat inductæ? Unum est, in quo præstantissimi operis fortunam doleo, quod cum Auctor singulis pene tomis Romæ excusis multa addenda, corrigenda, mutanda successive subjecerit, quæ optabat in nova eorumdem editione suis quæque locis aptari atque inseri; tantum in iisdem revidendis properaverint Antuerpienses Coloniensesque typographi, ut spatium sibi nullum indulserint curandæ rei tam necessariæ: triplici autem illa impressione sic multiplicata exemplaria sint, ut spes nulla affulgeat quartæ, in quæ suppleri defectus ille possit, auctoremque eximere censuris multorum. Multi enim, cum in contextu Annalium forte inveniunt aliquid, correctionis aut lucis plenioris indignum; non semper cogitant in Appendicibus id forsitam requirendum. Et in hoc utinam nec ipse aliquando hic defecerim! Ignosci certe mihi peto si factum est. Nostro enim operi tale quid evenit haud infrequenter, non solum apud malevolos qui ut carpant liberius, vel nolunt videre correctam posterius, vel vidisse dissimulant) sed etiam apud amicos Lectores, nec tempore et atio tanto abundantes, ut tot tantaque volumina pervolvere possint integre, nec tam felici semper memoria præditos, ut quæ forte uno loco legerint, statim referre ad alterum valeant.*

6 *Vitam et virtutes eruditissimi viri simul ac sanctissimi, prolixo volumine prosecutus est idem, a quo Magistri et Institutoris ejus S. Philippi descriptam historiam damus, R. P. Hieronymus Barnabæus, Congregationis Romanæ cum vixit Præpositus: ex qua aliisque domesticis Patrum Oratorii monumentis excerpta est brevis illa Notitia, quæ præteritis annis Italice prodit, de primis ac præcipuis S. Philippi Sociis. Hos inter Baronius tertium locum tenet, scilicet post Juvencium de Ancina Episcopum Salutiensem, pro ejus canonizatione haud pauca Romæ acta sunt, et Franciscum Mariam Taurisium Cardinalem. Quomodo autem ad scribendos Annales ecclesiasticos sit admotus imperio S. Philippi, ejus precibus pridem in vivis servatus fuerat; inveniet Lector in Vita ipsius Sancti, num. 61 et 483. Porro quod de Notis ad Romanum Martyrologium respondit, a Præsule quodam Ultramontano rogatus, quam multos eo in opere adjuutores habuisset, Torcular calcavi solus; de Annalibus quoque intelligi posse testabuntur ejus autographa volumina, etiamnum asservata in Bibliotheca Vaticana; neminem certe post se reliquit, qui viventi laborum particeps, eodem mortuo illo prosequeretur. Illi autem, quantumcumque dum viveret piorum plausu approbationeque exciperentur, mansit tamen solida semper humilitas viro, inter studia solito identidem dicere. Domine ne auferas ab ore meo verbum veritatis.*

quos nemo absque stupore legit,

Hic tomus Annalium 12 finitur,

etiamsi chronologia nonnihil vacillet;

Et quosque operæ prellum foret recudi, ex auctoris mente correctos et supplementos.

F Illos ex imperio S. Philippi Nerii scribens solus,

A 7 Veritatem enimvero (ut brevis Notitiæ Auctor loquitur) sincere constanterque amabat, etiam sibi contrariam : et cuiuscunque eam retegenti volebat bene: animo ad eandem amplectendam et profitendam semper parato. Quotiescumque vel novo uditio studio, vel alio suggerente cognoscebat ab ea se deviasse, retractabat continuo asserta priora, quemadmodum pluribus Annalium ejus locis videre est. *In mente quippe habebat illa verba Ambrosii, quæ etiam Sixto V scripsit, Unumquemque fallunt sua scripta et auctorem præterent: atque ut filii etiam deformes delectant, sic etiam scripturam indecores sermones sui palpant. Talis promptitudo nascebatur ei ex profunda animi demissione, qua proprio semper diffidebat iudicio; sua autem pauperis Presbyteri conditione adeo vivebat contentus, ut cum præciso obedientiæ severioris mandato Clemens VIII cum coegisset Cardinalitiam dignitatem admittere, iis quorum consilio id factum fuerat austerior et quasi suboffensus manserit; sequer mox voto obligaverit, nihil unquam agendi, quo sibi aditus posset ad Popatum parari. Id quod post Leonis XI mortem reipsa declaravit, cum gravi contra illius scripta a Ministris Catholici Regis excitata tempestate, huic distulit se excusare per litteros, Ne viderer, inquit, Pontificia Sede vacante, auram captare Regiam ejusmodi internuntio litterarum, et ita sternere mihi viam ad gradus sublimioris conscensionem. Sed procul absit, ut me Regum favor, et non potius Regis Regum Christi gratia in thronum provehat altiozem. Domini est assumptio nostra, et Sancti Israel Regis nostri, a quo tantum*

ab altioris gradus appetitu alienissimus.

exspecto (ipse scit) sedem illam perennem, quam D
COELESTINUS III.

8 Atque hæc, ex infuitis pauca, honori et amori Baronii danda putavi, ubi Annalibus ejus valere jussis ad Continuatore[m] faciendus est transitus, quem anno MDCXX senem juvenis Romæ cognovi, eadem quæ præsignaverat ille vestigia religiose tenentem, et resumpta jam inde ab anno MDCXLVI impressione. Annalium Tomum vigesimum, octavum vero Continuationis novæ, usque ad annum MDXXXIV, habentem sub prælo; nec non sub manibus Continuationis ejusdem accuratissimum Epitomen. His ego ad Julium usque II utens deprehendi Auctorem, non solum Decessore suo catenus fuisse feliciorum, quod tractanda haberit tempore, quibus Epistolaris Pontificum historia, cui potissimum inhærere statuerat, integrum magis ex Regestis haberi poterat; præter innumera interim edita librorum omnigenorum monumenta: sed etiam quod Chronologiam tenere potuerit usquequaque rectam; ut noster hac parte labor futurus inutilis fuisset, nisi operæ pretium æstimassem pertexti seriem inchoatam, propter MS. Codicem nostrum quo ille caruit, et varia quæ ad ipsius manum non pervenerunt rei utiliter agenda instrumenta.

Succedens Raynaldus,

in quo felicitas ipso fuerit.

CLXXIII INNOCENTIUS III

INNOCENTIUS, Natione Campanus, patria Anagninus, ex patre Trasimundo de Comitibus Signiæ, matre Clarina, antea Lotharius, SS. Sergii et Bacchi Diaconus Cardinalis, Imperante Alexio Angelo, Occidentali vero Imperio vacante, creatus vii Januarii MDCXVIII, consecratus est in festo Cathedralis S. Petri Antiochenæ xxii * Februarii, in Dominica ii Quadragesimæ, sedit annos xviii menses vi, dies ix, defunctus xvi Julii anno MCCXVI Perusii, ibidemque in ecclesia Cathedrali S. Laurentii sepultus: et vacavit Sedes diem dumtaxat unum.

Ab anno 1198, ad 1216. an. 18, men. 6: dies 9.

Qui res ejus gestas ipso adhuc vivente conscripsit, quomodo cas ex Veteri Collegii Fuzensis MS. Bosquetus edidit: Celebrata est, inquit, ejus electio vi Idus Januarii, anno Incarnationis Dominicæ MDCXVII (ubi vides confirmatum usum Curia annos tunc numerandi more Florentino) et quia tunc Diaconus erat, dilata est ejus ordinatio in Presbyterum, usque ad sabbatum quatuor Temporum ix Kal. Martii et sequenti Dominica, in qua tunc occurrit festum Cathedralis S. Petri, fuit apud S. Petrum in Episcopum consecratus, et in ejusdem Apostoli Cathedra constitutus. Hactenus ille, qui si recte Electionem ejus descripsit sexto Idus Januarii, de quo vix possumus dubitare; oportet uno omnia die octa esse, quibus secundum antiquam consuetudinem triduum impendendum fuisse supra docebat Centius; ita ut noctu mortuus Cælestinus sit, mane celebrata crequis, eodemque mane ad Electionem progressum, quod eadem Acta sic explicant: Defuncto igitur Cælestino, cum quidam Cardinalium se contulissent ad Septa-solis, ut liberius ibi possent et securius de successoris electione tractare; ipse cum quibusdam aliis ad Basilicam Constantinianam voluit decessoris obsequiis interesse: quibus honorifice celebratis, ipse cum illis ad præfatum Locum accessit: Missarumque solennis in honorem sancti Spiritus a solis Propylæum Muzi.

Ratio temporis.

Dies electio nis.

ibidem Cardinalibus celebratis... omnes tandem consenserunt in ipsum. Similia fere habet ipsemet in Epistola de sua electione, quoquaversum postridie datis, signatisque quinto Idus Januarii; in quibus præfatur quod Cælestino, vi Idus Januarii viani universæ carnis ingresso, et in Lateranensi Basilica (sicut moris est) honorifice tumulato, Cardinales et ipse in unum recesserint de substitutione Pontificis tractaturi: ut appareat, nec unius quidem diei moram fuisse interjectam: cum sequenti mox die, rei gestæ nuntia litteræ ab ipsomet signatæ potuerint expediri.

2 Quod autem hic Pontifex, non ab Electionis, sed ab Ordinationis die orsus sit numerare sui Pontificatus annos, patet ex Registro Epistolarum ejus, nuper per Stephanum Baluzium duobus tomis edito, ubi primi anni epistolæ pertingunt usque ad xi Kalendas Martii; imo earum una ad Regem Angliæ, perperam adscripta Nonis Martii, adscribenda nono Kalendas Martii: prima vero earum, quæ invenitur data anno secundo Pontificatus, signatur vi Kalendas Martii, et sic consequenter, etsi non semper suo ordine singulari: cum prima in secundi anni Registrum relata, subnotetur viii Kalendas Aprilis. Urspergensis xvi Kalendas Augusti mortuum Innocentium scribit: Richardus a S. Germano xvii Kalendas: et hoc affirmat successor ejus Honorius prima sua Epistola, data vii Kal. Augusti; idque præcise convenit cum spatio

Initium Pontificatus,

et dies mor. ix.

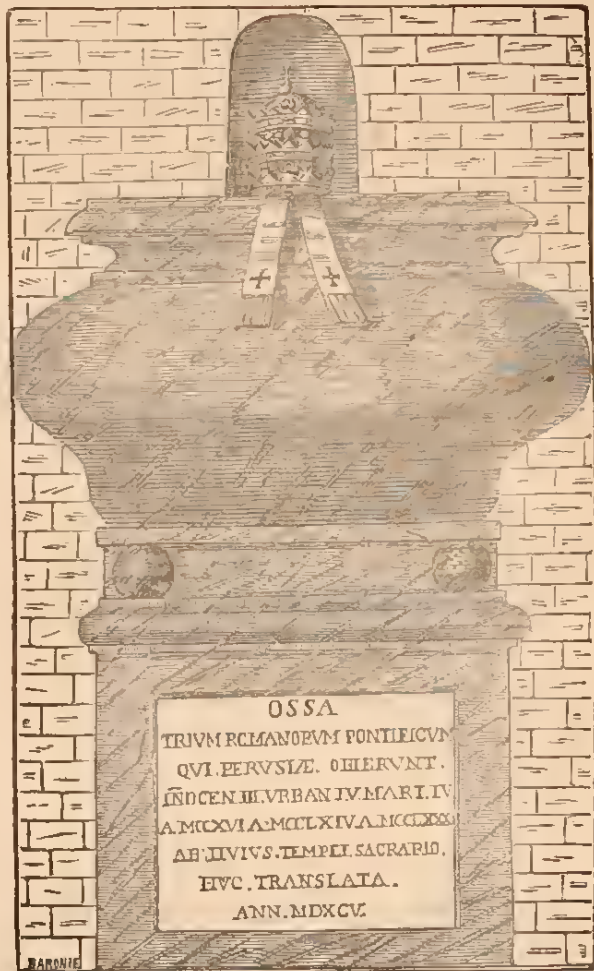
A *Sedis supra notato. Idem fere exprimit ex Martino Auctar MS. nostri, sed videtur diem mortis non commemorasse, idroque solum dies xxiv scripsisse. Interim hoc suo computu iterum et manifestim nobis declarat, rediisse se in viam antiquam, Pontificatum Innocentii a die Ordinationis, non electionis auspicando. Nunc, ex eisdem Martino et MS. nostro, aliquod rerum ub illo gesterum summarium accipe.*

3 Hic quantum fuit gloriosus, testimonium ejus opera perhibent veritati : fecit enim hospitale sancti Spiritus, et renovavit ecclesiam S. Sixti. Composuit decretales, sermones, et libros de miseria et conditione humani generis, et multa alia gloriosa. Dedit universis ecclesiis Romae unam libram argenti, pro singulis calicibus earum, non habentibus calices argenteos, tali pacto, quod vendere eos non possint. Hic etiam coronavit Ottonem, et deposuit, qui non servavit fidelitatem. Hujus tempore a Francis et Venetis capta est Constantinopolis, urbs de mundi majoribus, ac in magnificentia prima : cujus captionem etiam post plures dies plerique civitatis incolae non credebant, tum propter civitatis fortitudinem, tum etiam propter antiquam quam habebant prophetiam : prophetatum siquidem erat, quod debebat capi per Angelum, et ita eam capi per hominem non credebant. Sed hostibus, per murum ubi erat depictus Angelus, intrantibus, se deceptos incolae per equivocationem Angeli cognoverunt. Hujus temporibus, Livonia pro parte conversa est ad fidem. Anno Pontificatus sui xvii, mense Novembris, in Basilica Lateranensi, qua Constantiniana vocatur, celebratum est Concilium generale pro subsidio Terrae-sanctae, et statu universalis Ecclesiae : in quo fuit cum Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis et aliis Praelatis summa mcccxv. Tempore hujus Concilii consecraverunt ecclesiam S. Mariae trans-Tiberim.

B Deum, cum propter subventionem Terrae sanctae, inter Pisanes et Januenses ac Lombardos pacem facere intenderet, in itinere ad hoc constitutus, Perusii est defunctus, ibique in ecclesia S. Laurentii tumulatus. Et cessavit Papatus per unum diem.

4 *Cesar Crispolti in libro cui titulus Perugia augusta p. 96, agens de Romanis Pontificibus in Cathedrali Perusina sepultus, scilicet Innocentio III, Urbano IV, et Martino IV, ita loquitur : Horum trium corpora intra unam capsam hodie requiescunt, supra ornatum armarium ipsius sacristiae : quae capsam cum esset aliquando aperta, vidi saepius corpora duo cum suis Mitris atque Planetis aliisque paramentis sacerdotalibus antiqui moris, eorumque digitos etiam nunc ornatos annulis suis. Et haec quidem duo satis bene eorumque conservata erant : seorsim autem vidi alia multa ossa, intra linteum convoluta. Cumque nulla adesset quae discrimen diceret scriptura, videbatur relinqui locus conjectandi, quod haec ossa forent Innocentii III, utpote omnium primi. Fuerint autem tria haec corpora verosimiliter elevata, de suis in quibus primaum juvare sepulchris, anno mcccxlvi ; quando vetus Cathedralis destructa est, ut ejus loco exurgeret nova illa augustaque basilica, quae hodie cernitur. Librum illum suum Crispoltus composuerat initio hujus seculi, cujus anno vi moriens ineditum heredibus suis reliquerat : qui vero evulgari eum anno mcccxlvi jussit, cognominis avo nepos, Caesar Crispoltus junior, nihil in eo sibi mutandum putavit : quod sane hoc loco faciendum fuisse Oldoinus noster nos docuit, tum privatim per litteras, tum in suis Additionibus ad Ciacconium, ubi de nova predictae arcae translatione, novem annis post mortem senioris Crispolti facta, sic loquitur : Nostris hisce temporibus Napoleo Comitatus, Episcopus Perusinus, Innocentii III sepulchro et aliorum duorum*

Pontificum, quorum ossa ex uno in alium locum transtulit, hanc apposuit inscriptionem. † OSSA † trium Romanorum Pontificum, qui Perusiae obierunt, Innocentii III, Urbani IV et Martini IV, an. mcccxvi, an. mcccxlvi, an. mcccxxxii. ab hujus templi sacrario huc translata an. mdcxcv. Exarata est inscriptio illa litteris aureis, supra tabulam politam ex nigro marmore, quot limbus rostri marmoris includit, servitque pro lusi marmorea similiterque rubentis urnae, tria corpora continentis ; quae admodum monumentum hoc transmisit, cura sua delineatum, R. P. Andreas Asclepi, Rector nostri Perusini collegii anno mdcxxxiii, significans hoc monumentum inveniri in capella sanctissimi Crucifixa.

5 *Hic est ille Innocentius, qui anno Pontificatus sui vi exiit, Christo mxciv, Albertum Episcopum Vercellensem, Carmelitani Ordinis Legislatorem futurum, Patriarcham Hierosolymitanum nominavit, totis xxxiii annis serius quam Regulam sibi traditam credi voluerant antiquiores Carmelita, usque ad annum mdcxxxii in hoc errore deseri, sicut alibi ostendimus, productis ipsiusmet Strati Generalis ad Albertum Mireum litteris. Dum autem in re non advo veteri, summiusque ad Ordinis statum momenti, qualis est Regula, sic erratum videmus, unius fortassis hominis culpa, qui ex sua conjectura primus subscripsit Regulae annum mclxxi, quo ipsam faceret multo antiquiorem aliorum Ordinum Mendicantium Regulis (quod quia sua favebat praetensioni, ceteri tandem nesciverunt habere suspectum, donec super ipsius Alberti cultu is relinquendo captum est Romae discepturi) Dum inquam, circa Regulam ipsam, tamdiu tamque constanter errasse illi se fatentur : cur observari tantopere indignantur nobis, non nisi timide sibi fidem adhibentibus in rebus multo antiquioris memoriae, quas diu apud se firmiter creditas fuisse pertrahunt ?*

6 *Habentur modo, sicut supra dixi, non solum Innocentii Papae Acta et trium annorum Epistolarum a Bosqueto edita, sed annorum omnino undecim Registra edita a Baluzio, ab anno scilicet Pontificatus i, usque ad vi et a x anno usque ad ultimum ; qui quidem an-*

Su eo data
Cuiusmodi Regula ab Alberto Hierosolymitano :

F

tamen inter plus quam 2500 epistolas ejusdem,

INNOCENTII III.

Actorum Synopsi ex coll. MS.

Sepultura Perusii.

ubi corpora ipsius et aliorum duorum,

elevata an 1345,

et translata an 1615

Anus x fuit Alberto, in Terram-sanctam appulso, ut summum tertius; quando necdum credimus ab eo datam præfotam Regulam, sed potius circa annum ab adventu sextum. In illis epistolis, quarum numerus ultra bis mille quingentas evadit, quam plurimæ sunt in Orientem datæ, ad Principes Ecclesiasticos et Seculares, ipsumque etiam Albertum, de minutissimis quandoque negotiis ad omnis conditionis professionisque homines spectantibus: nec tamen ulla ibi mentio invenitur de Fratribus ad fontem sub obedientia Brocardi in Carmelo morantibus, quibus Regula data, necdum de aliis ullis ejusdem instituti alibi in Palæstina, ut præ-tenditur, manentibus. Quare hos istic tam late atque

nulla occurrit
ipsorum men-
tio.

per tot monasteria, sub unius generalis Prioris obedientia, fusas tunc fuisse (ut de anteriori ætate toceam deque Syrogræcis schismaticis monachis atque a Latinorum communione alienissimis) fuisse, inquam, tam late fusos in Palæstina Carmelitas, quam volunt, qui circa prædicta cavendam palinodiam tanto cum strepitu a me exigunt, nescio cui cordato homini amplius probare se posse confidant; maxime si quis consideraverit, quam multis difficultatibus implicata esse soleant Ordinum quorumcumque vel condendorum vel reformandorum principia; quantosque libros impleunt, quæ ejusmodi occasionibus eodemque ævo scripta actaque inveniuntur apud alios.

D
INNOCEN-
TIUS III.

CLXXIX HONORIUS III

HONORIUS, antea Censius, Diaconus Cardinalis S. Lucie, et Cælestini Papæ III Camerarius, natione Romanus, patre Haymerico, postea sub Innocentio III Presbyter Cardinalis SS. Pauli et Joannis tit. Pammachii, electus Perusii anno MCCXVI, XVII Julii, regnante, quem ipse postea Imperatorem coronavit, Friderico II, consecratus XXIV Julii in Dominica ibidem in ecclesia S. Petri: obiit anno MCCXXVII, XVIII Martii, Pontificatus sui exacto anno x, mense VIII, sepultus ad S. Mariæ majoris ante aram Præsepîi: et non vacavit Sedes nisi in diem sequentem.

Ab anno 1216
ad 1227 an.
10. m. 8.

B

Bernardus Guidonis, uero post hæc seculo scribens, apud Odoricum Raynaldum num. 18, an. 1216, ait quod vacavit Sedes per unam tantum modo diem, Pærsinis causa electionis Papæ Cardinales coarctantibus. Sed ejusmodi dies, constituenda ex horis XXIV aut pluribus, inter unius mortem et alterius electionem interjectis, in nostro calculo non constituit diem particularem, distinctum a diebus mortis et electionis prædictæ, atque inter illos medium. MS. nostrum et Romanum aliud quo usus Raynaldus, mensibus VIII perperam adjuungunt dies XXII, occasione (ut videtur) sumpta ab eis, qui, sicut ipse Pontifex in Bullis suis, in Sedem veteri stylo ordiebantur a die Ordinationis; sed tunc solum debuissent scribi menses VII. Quod autem ipse Honorius in suis Epistolis (quarum Registra utinam aliquis vulgaret ex MSS. Romanis, sicut jam olim vulgatum habetur Registrum S. Gregorii, et nuper Innocentii III ut dixi, quod et de aliorum Pontificum Registris, que quidem in Camera hactenus asservantur, grande proculdubio votum est omnium studiosorum historice veritatis) quod, inquam, in suis Epistolis Honorius majorum stylo tenuerit, a die Ordinationis Episcopalis annos sui Pontificatus erordiens, inter alias probat. lib. 7, epist. 37 apud Rainoldum an. MCCXXII n. 38, Dat. Later. XIX Kal. Augusti anno VI, qui fuisset dicendus aæans VII, si pridie, id est anniversario die sææ Electionis, cepisset novum numerum numerare. Et hunc stylo tenuisse Successores, debemus præsumere, quomdiu contrarium non probatur contrariis styli diversis exemplis. Esset autem ea res dijudicatu facilior, si in Registris horum temporum inveniretur adscriptus cuique Pontificatus anno etiam numerus Indictionis: sic enim promptum cuique fuisset conjungere justum Christi annum Quantum autem ex re latæ apud Waddingum et Raynaldum Brevibus intelligere possumus, neglectæ hoc tempore a Registrarum Collectoribus Indictiones fuerunt: quas tamen invenire est in Privilegiis solenniter datis per manus Cancellariorum aut Vice-cancellariorum: ut est una sequentis Gregorii apud Ughellum tom. 1 col. 157, et alia Alexandri apud Raynaldum an. 1256 num. 56 etc.

Ratio tempo-
ris.

Pontificatus a
die Ordinat.
o-
nis numeratus
in epistolis
ejus.

Monumenta
ejusdem

2 Illustris Pontificatus hujus monumenta, ætate incisa, exhibet Oldoinus in novo Cracconio; Absidem scilicet in Basilica S. Pauli, opere musivo ornata, ubi superiorum majorque figurarum ordo Christum habet seidentem

in solio, prostrato ad pedum oscula Honorio, hinc Petro et Andrea inde Paulo et Luca adstantibus; inferior vero ordo Apostolos habet hinc inde senos; in medio vero sanctos Innucentes cum instrumentis Passionis Christi, eodem inter duos Angelos odorantibus duobus utrimque genuflexis, quorum adduntur nomina sic expressa, 10. CAIETANVS ABBAS. SADENVLFVS SACRISTA. Adlitur Cornix sive Zophorus atrii ad ædem S. Laurentii in agro Verano, ubi in medio cernuntur expressi S. LAVRENTIVS et HONORIVS PAPA. Tertio exprimitur ibidem stantis Honorii effigies, qualis inventa est in veteri æde S. Bibianæ ad Ursam Pileatum cum hoc superscripto: FELICIS RECORDATIONIS DNI S. HONORIVS PP. TCIUS. Denique vultus æneæ bis geminæ, Lateranensis scilicet Basilicæ, quibus inscribitur, † INCARN ICIOIS DNICE ANNO MCXCVI PONTIFICAT^o DNI CELESTINI PP. III ANNO VI. CENCIO CAMERARIO MINISTRANTE. HOC OPUS FACTVM EST; et vultus capellæ S. Joannis Evangelistæ in fonte, cum his verbis insculptis, † ANNO V PONTIF. DNI CELESTINI PP. III. CENCIO CARD. S. LVCLÆ EI⁹ DEM DNI PP. CAMERARIO IVBENTE, OPUS ISTVD FACTVM EST. quibus priores ejus tituli imotescent.

3 De die moris obitæ xv Kal. Aprilis, ut tacerent historici alii, tam certos nos reddit successor Gregorius prima sua epistola apud Rainaldum, ut certiores fieri non possimus. Interpontificium quale fuerit ex initio sequentis Pontificatus definiendum est. Rerum parvo sub Honorio gestarum hujusmodi synopsis Auctor MS. nostri ex Martino exhibet: Illic apud S. Laurentium foris muris, Petrum Antisiodorensem Comitum in Imperatorem Constantinopolitanum coronavit. Illic etiam ecclesiam S. Laurentii extra muros, et basilicam quæ dicitur Sancta sanctorum, renovavit. Decretales composuit. Illic in basilica S. Petri Fridericum, Regem Sicilia, Imperatorem Romanorum coronavit. Hujus tempore Christiani Damiatam ceperunt: sed Saraceni, casu fortuito contingente, eam postea recuperaverunt. Illic Honorius Papa Fridericum, sibi rebellem et Romanæ Ecclesiæ adversarium comperiens, anathematizavit, atque Barones ab ejus fidelitate absolvit. Honorius Papa

diebus mortis.

synopsis Acto-
rum

A moritur, et Romæ in ecclesia S. Mariæ Majoris sepelitur: et D. Ugo linus Ostiensis Episcopus, in **HONORIUS III.** Papani electus, Gregorius est vocatus. Honorius primo anno sui Pontificatus Ordinem Prædicatorum confirmavit, B. Dominico, natione Hispano, pro-

curante et illius inventore. Nam Innocentius Papa, D qui durus in hoc fuerat, visione habita quod B. Dominicus Lateranensem Basilicam ecclesiam cadentem bumeris suis sustentasset, confirmare deliberaverat, sed morte præventus non potuit.

CLXXX GREGORIUS IX

Ab anno 1227,
ad 1241, an.
14 m. 5, d. 3,

GREGORIUS, antea Ugo linus Cardinalis Episcopus Ostiensis, natione Campanus, anno MCCXXVII, tempore Friderici II, electus XIX Martii, coronatus XXI ejusdem in Domnica IV Quadragesimæ, sedit annos IV, menses V, dies III; defunctus anno MCCXLI, die XXI Augusti; sepultus in basilica Vaticana: et vacavit Sedes fortassis menses II, dies V.

Dies electionis
et coronatio-
nis.

Gregorius ipse, de sua Electione scribens: Honorio, inquit. Papa prædecessore nostro, xv Kalend. Aprilis, soluto debito carnis, de præsentis seculo nequam eructo, et in crastino juxta morem celebratis exequiis, et ipsius corpore ad tumulum deportato, una cum Fratribus nostris ad eligendum convenimus Successorem; et Missa, ut moris est, in honorem sancti Spiritus devote ac solenniter celebrata, post aliquantulum tractatum de substitutione Pontificis, omnes pariter ad imbecillitatem nostram quasi divinitus inspirati oculos direxerunt. *Diem notat auctor Vitr. apud Rainaldum hoc modo: Defuncto piæ mem. Honorio III, sexta feria, hebdomade vero majoris Quadragesimæ quinta...* in domo B. Gregorii, Gregorius ejus imitator assumitur. *Incidit autem anno MCCXXVII, habente litteram Dominicalem C, dies XIX Martii in Feriam VI, hebdomadæ tamen non quintæ (ut perperam transcripsisse videtur Raynaldus) sed tertix. Porro signatur præfata Gregorii Epistola, Laterani x Kal. Aprilis Pontificatus anno I: ex qua clausula habetur coronatum Gregorium non esse vel V. Kal. Aprilis (quod fortasse typographicum mendum præxi editionis Ciacconii, ad omnes postea editiones transit inobservatum) vel in die Paschæ, ut idem Ciacconius habet, in hoc sibi etiam contradicens, quod electum dicit, altero post Honorii obitum, die et postea diem hunc vocat postridio S. Benedicti: dies enim XXII Martii, a morte Honorii quartus, et in feriam II hebdomadæ cadens, neque in Electionem neque in Coronationem Gregorii quadrat. Muret interim quod sicut Martinus Polonus scripsit, iste Gregorius fuit electus, seu potius coronatus mense Martio, die IX post festum S. Gregorii, id est XXI, ipso festo S. Benedicti.*

Actorum sy-
nopsis.

2 De Actis ejus Martinus Polonus in codice nostro sic scribit. Hic S. Elisabeth, filiam Regis Ungariæ, relictam Lanthgraviæ Thuringiæ canonizavit. Hic sententiam, quam Honorius prædecessor suus contra Fredericum Imperatorem fulminaverat, roboravit. Hic, cum Concilium Romæ celebrare nititur, et ab Imperatore viæ per mare et per terram arctarentur, duo Cardinales, et multi Prælati, Abbates, et Clerici, per mare ad Concilium venientes, per Pisanos Imperatoris fautores capiuntur. Hic Papa per Fr. Raymondum Ordinis Prædicatorum, Pœnitentiariam et Capellanum suam, ex pluribus voluminibus Decretalium compilavit volumen unum, mandavitque Doctoribus ubique eo uti. Hic Gregorius, cum ab Imperatore, qui tunc magna ex parte patrimonium Ecclesiæ occupaverat, in Urbe obsideretur; videns etiam pene omnes Romanos per pecuniam corruptos esse, excipiens Capita Apostolorum, et processionem a Laterano usque ad S. Petrum faciens, animos Romanorum sic revocavit, ut contra Imperatorem pene omnes Cruce signarentur.

Quod Imperator, qui jam credebatur se intraturum Romam, audiens timensque, longe ab Urbe recessit. Hic B. Dominicum, inventorem Ordinis Prædicatorum, Bononiæ sepultum et miraculis innumeris coruscantem, canonizavit.

3 *Hujus Pontificis gesta quædam ac monumenta Græco-latina vulgavit Romæ anno MDLXXXVII Gerardus Vossius, Præpositus Tungrensis ac S. Theol. Doctor Romanus: sed quæ nihil sint aliud quam Apostolicæ litteræ, videlicet I, de Primatu Pontificis Romani et unione Græcorum cum ecclesia Latina. II, de duplici Gladio Pontificis Romani, deque legatione Apocrisiariorum Gregorii ad Græcos. III, Apocrisiariorum Gregorii definitio, quod Spiritus sanctus a Patre Filioque procedat. Quæ licet ad rem nostram porum faciant, earum tamen hic volui meminisse, quod imperæ Conciliorum editionis Auctores ignoraverint ipsas Græco-latine haberi potuisse. Illustrantur singulæ Notis ipsius Vossii, uti etiam Litteræ Canonizationis SS. Francisci, Dominici, Antonii Patavini, et Elisabethæ Hungariæ, ad aliam operis nostri partem spectantes. Illis igitur omissis solumque obiter indicatis, lubet adjungere ejusdem Sanctissimi Pontificis Rescriptum anno MCCXXVIII, Pontificatus primo necdum integre expleto, missum Episcopo Alatrino, nescio an Joanni (quem Ughellus scribit vixisse anno MCCXXII) an autem ejus successari Jacobo, cujus memoriam facit idem Ughellus pro anno MCCXXXVI, indicans esse qui et Cardinalem et ipsius Pontificis affinem fuisse dicant. Nihil ejusmodi ex hoc Rescripto colligitur, digno tamen ex capitibus pluribus quod fiat juris publici, sicut ipsum ex authentica, quæ Alatrii servatur, copia transcripsit noster Conradus Junningus, cum ecclesiam istam per ferias Autumnales devotionis causa visitaret; ubi ipsam illam sacram Hostiam, in qua miraculum factum, adoravit anno MDCLXXXIII; notavitque, eam in modum cylindri convolutam (ut solet in ore communiantium fieri) etiamnum rubri ac sanguinei coloris notas præferre per crystallum cui inclusa est. Rescriptum sic sonat:*

Epistola Græ-
co latine.

F

4 Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, venerabili Fratri Episcopo Alatrino salutem et Apostolicam benedictionem. Fraternalitatis tuæ litteras recepimus, continentem, quod cum virgo quædam, ad suggestionem pravam cujusdam maleficæ mulieris, sacratissimum corpus Christi de manu suscipiens Sacerdotis, illud tamdiu tenuisset in ore, donec opportunitate capta, clam in panis ligasset; tandem post triduum, Corpus ipsum, quod in forma panis acceperat, in specie carnis invenit, sicut adhuc apparet inspicientibus manifeste. Unde cum utraque hoc tibi humiliter sit confessæ, quæ sit eis pœnitentia injungenda, responso nostro postulas edoceri. Illi ergo primum gratiarum referimus, quas possumus, actiones, qui etsi omnia mirabiliter ope-

CLXXIX HONORIVS III

CLXXX GREGORIVS IX

CLXXXI CAELSTINVS IV

CLXXXII INNOCENTIVS IV

A operetur, nonnunquam tamen innovat signa et immutat mirabilia, ut roborans fidem Catholicæ veritatis, spem erigens, et caritatem accendens, revocet peccatores, convertat perfidos, et confundat hæreticam pravitatem. Ideoque Fraternalitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus virgini, quæ potius ex simplicitate quam ex malitia creditur deliquisse (præsertim cum credatur satis in confessione confusa) injungat pœnitentiam mitiorem: alteri vero, quæ sui nequitia induxit alteram ad peccandum, præter alia (quæ tuo duximus arbitrio relinquenda) injungas, ut vicinorum Episcoporum præsentiam aliens, summ eis confiteatur in humilitate reatum, veniam humiliter flagitando. Datum Laterani, tertio Idus Martii, Pontificatus nostri anno primo.

Rescriptum
circa abusus
sacra Hostia

In plumbo pendente legitur ex una parte :

GREGORIUS

VIII

Ex altera nomina Principum Apostolorum initialibus litteris sic expressa.

SA. PA. SA. PE.

Gregorius IX.

5 Annos civiles huic etiam Pontifici usque ad festum Incarnationis ultra Kalendas Januariæ protrahere fuisse, patet ex Constit. 30 Bullari Casinensis: cujus autographum datum legitur Viterbii, per manum Guilielmi S. R. E. Vicecancellarii v. Kal. Martii Indictione VIII, Incarnationis Dominicæ anno MCCXXXVI Gregorii IX Papæ nono: quæ nostrum annum MCCXXXVII jam inchoatum notant.

uni ratio

CLXXI COELESTINUS IV

COELESTINUS, antea Gaufridus, Cardinalis Episcopus Sabinensis, natione Mediolanensis, Friderico II Ecclesiam persequente, electus fortassis XXVII Octobris, anno MCCXLI, et coronatus III Novembris in Dominica; sedit diebus XVII; et obiit eodem mense, die forsitan XII, sepultus in Basilica S. Petri: et vacavit Sedes usque ad XXIV Junii, anni MCCXLIII.

Anno 1241 ab
act. ad No-
vemb. diebus
11.
E.

Richardus, hujus temporis scriptor Italus, apud Raynaldum, de hac Electione ait, quod Fredericus, in Crypta ferrata prope Romam positus, pro certo accepit de Gregorio Papa, quod obierat Romæ XXI Augusti: de cujus licentia Cardinales omnes, qui extra Urbem fuerant, pro electione Papæ faciendâ ad Urbem redierunt. Et postea, Mense, inquit Octobri Gaufridus Mediolanensis in Coelestinum Papam eligitur. Matthæus Paris, scriptor et ipse ejusdem temporis, fusius prosequitur, quomodo Cardinales universim decem, primum in duas partes discedendo, quinque ex iis Gaufridum elegerint, tres Romanum, quem similiter coævus Albertus Stadensis vocat Episcopum Portuensem, et Ciacconius atque Ughellus agnoscunt, allegatis pluribus ejus Actis. Verum quia Decretalis Alexandrina requirit, ut is solum debeat haberi Papæ et acclamari, cujus Electioni duæ partes consenserint Electorum, mentibus et corporibus Cardinales dispersos fuisse dicit, infecto negotio. Illis deinde iterum convenientibus, ambo, inquit Albertus, cessarunt: et iterum Cardinales elegerunt unum, sed non de suo collegio; Romanisque requirentibus quis esset, nomen illius exprimere noluerunt. Sed hoc postremum fabulosum videtur, nisi forte id obliquando fuerit simulatum ab illis, ne faterentur octum esse nihil, arctiusque a populo adstringerentur. Tandem tamen, sicut habet Matthæus, post multas disceptationes et diversa schismata (inter quæ facile potuerunt sex vel septem hebdomadæ effluxisse) Cardinales jam pauci facti (id est animis defecti) a tribulatione et dolore, Magistrum Galfridum Mediolanensem in Papam elegerunt, virum moribus præditum et scientia, sed in ætatem senilem jam declinantem et debilitatum. Unde cum jam vix sexdecim diebus sedisset, præmatura morte præventus, naturæ debita persolvens, utinam non (ut dicitur) potionatus! Sedem Papalem, imo universam Ecclesiam reliquit desolatam.

Mora et tem-
pus electio-
nis,

iterata.

Debitus cle-
cti,

et citus obitus
mense Novem-
bris,

Coelestinum, ut consequens putent defunctum VIII Octobris, quod etiam in Necrologio suo Pontificio fecit Oldonius. Potuit sane prima Electio prædicta die facta fuisse, sed ab hac (utpote voluntaria cessione irritata) non debet inchoari Pontificatus, verum a secunda, quam ipso Octobri factam scimus, et quidem ultra dimidium protracto, ut obitus possit cadere in Novembrium. Nolo per moram conjecturam mutare nomina et ensium, servatoque dierum numero VII Novembris mortuum dicere Coelestinum; electum autem die XXIII Octobris, et Dominica sequenti coronatum die XXVII: libenter tamen explicarem, quomodo Matthæus Paris dicit, post Gregorii mortem vacasse Sedem per annum et novem menses; MS. vero nostrum menses XX, dies XIV, utique usque ad creationem Innocentii IV, quasi hunc Coelestinum a Pontificum numero excludentes. Quod tamen tempus ut perfectum habeatur, oportet tempori ab illis expresso, non solum addi XVII dies Coelestini, sed integrum insuper mensem, qui fluxerit inter primam secundamque Electionem Coelestini ejusdem. Et enim a XXI Augusti quo Gregorius obiit, et XXIV Junii quo electus fuit Innocentius, menses omnia XXIII fluxerunt, et die II, vel etiam VII, si usque ad Innocentii coronationem, XXIX Junii factam, protrahas spatium. Quod igitur Parisius et Auctor codicis nostri scripserunt, videor mihi sic posse intelligere, ut qui superest mensis integer cum diebus XX vel XXV, dicatur fluxisse inter primam Coelestini Electionem factam post initium Octobris, et mortem secutam protracto ultra medietatem Novembri, quo toto tempore Auctores illi non censuerunt vacasse Sedem, quam Coelestinus implebat. Hunc vero si dicamus, composito schismate, ab omnibus qui aderant Cardinalibus confirmatum exeunte Octobri, et Dominica Novembris ejusdemque mensis III die fuisse coronatum; obierit ille circa XII Novembris. Et sic commode conciliabuntur omnia, qua hactenus allegavimus, antiquorum Auctorum dicta: cessavit vero Sedes ante ejus electionem menses II, et dies V; post obitum autem annum I, menses VII, dies XI.

non Octobris

f

Interpontifici
præter et se-
quentis ratio.

3 Contra facit quod asserat Ciacconius (vel, quantum hactenus potui scire, primus) excessisse Coelestinum e vivis ante Coronationem: et huic assertioni favere posset quod Matthæus Paris dicat, Vacasse Sedem per annum et novem mensibus. Auctor MS. nostri

Obiisse eum
ante corona-
tionem volunt
aliqui

men-

A menses xx, dies xxiv numerat : utique ab obitu Gregorii IX usque ad electionem vel Consecrationem Innocentii IV, plene ac si eorum medius Cœlestinus non esset Pontificibus adnumerandus. Neque vero ulla ipsius invenitur epistola, de sua Electione data ad Principes et Prælatos, qualem priores posterioresque hoc seculo dedisse comperiuntur proximo aut tertio post suam Coronationem die, unde suum auspicabantur Pontificatum. Si autem vere dicebatur, quod indicat Mathæus, potionatum Cœlestinum obuisse, potuit hæc potio ei fuisse præbita priusquam advenisset proxima post diem Electionis Dominica, qua erat Coronatio facienda, itaque impediri ipse ne eam susciperet. Quia tamen hujusmodi nihil indicat Successor Innocentius, et solum ait, quod Cœlestinus Prædecessor suus, qui hanc memoriæ Gregorio Papæ successerat, infra modicum temporis spatium, soluto carnis debito, ad Superos est, uti creditur, evocatus; et exequiis ejus in crastinum, ut moris est, celebratis, post vocationem diutinam, electus tandem ipse sit; nam aulemus Cœlestino negare Caranam, quam ei defuisse nemo antiquior asserit, quamque ei ipsemet Fredericus Ecclesiæ hostis fovebat pendente adhuc schismate inter ipsum et Romanum, alterum Electorum; Cœlestino congratulans, uti scribit Mathæus, alienus vero a Romano, tum aliis de causis, tum quia imponebatur ei, quod foverat dissidium inter Papam Gregorium jam defunctum et ipsum Imperatorem. Accedit quod annis post hæc quadraginta electus Pontifex S. Petrus de Morano, illius respectu ductus sit Cœlestinus V.

1: tum aliis de causis, tum quia imponebatur ei, quod foverat dissidium inter Papam Gregorium jam defunctum et ipsum Imperatorem. Accedit quod annis post hæc quadraginta electus Pontifex S. Petrus de Morano, illius respectu ductus sit Cœlestinus V.

4 MS. nostrum de hoc Cœlest. no ait, quod in ecclesia S. Petri sepelitur; utique sepultura temporaria et festinata, qualem ratio temporis permittebat; unde neque Paulus de Angelis, in descriptione veteris ac novæ Basilicæ, neque Paulus Aringus Romæ subterraneæ lib. 2 cap. 8 enumerans Pontifices in Vaticano sepultos, ullam ejus istic memoriæ invenerunt. Ughellus tamen in suis ad Croconium Additionibus, ex Antonii Nigrini libro elogiorum familie Castellionæ, profert Epitaphium, ad sepulcrum ejus in Vaticana Basilica tunc (ut arbitratur ipse) exaratum, quod ne injuria temporum deperderent Proceres Castellionenses in archivis conservandum curarunt. Nempe, gente nobili Castelliona natum Cœlestinum scripserat Joannes Stella, initio sæculi xvi, ante Stellam Platina: cu scilicet tempore quo nobilitatem Lombardicam fere omnem infamia quedam occupavit, ab adulatione scilicet quorundam nota, et in alias deinde Italia provincias propagata, illustrioribus quibusque familiis adscribendi antiquiores Episcopos, quibus catenus nemo severat cognomina dare. Hoc vero ne gratis omnino fieri videretur, inventi sunt etiam qui

Sepultura in Vaticano,

cu fingitur additum Epitaphium;

firmandæ ejusmodi opinioni supponerent instrumenta, D ut quidem ipsi credi volebant, antiqua; sed novitatem suam ipso stylo, plerumque tam aperte præsentia, ut facile agnosci impostura possit; maxime cum per ignorantiam veræ historiæ (uti talium auctoribus sæpe usu venit) admiscetur aliquid falsitatis, certiorum auctororum testimonius, postea præter opinionem venientibus in lucem, repugnantis.

¶ Omnia hæc in eo quod diximus Epitaphio tam manifeste elucet, ut mirum sit Ughellum et Oldoinum, ad ea agnoscenda refutandaque non advertisse animum. Ipsum interim accipe, et, si talium usum habes aliquem, seposita respectu affectuque nationali, sincere dijudica, vetusne an novum hoc sit:

sed delectur impostura,

D. O. M.

Cœlestino IV Castiliono Mediolanen. Pontifici Opta Max. prudentia, doctrina, eloquentia, morum gravitate vitæque integritate insigni: qui cum multis legationibus sub Gregorio IX egregiam pro S. R. E. operam navasset, summo totius Reipublicæ Christianæ gau lio, Cardinalium omnium suffragiis, Pont. Opt. Max. pronuntiatus est: sed conceptam ex ejus Pontificatu lætitiâ importuna mors publico mœrore desiderioque mox immutavit. Obiit viii Id. Octob. ana. Salutis mcccxi. Quam non concordēs in ejus electione fuerint Cardinales, quamque ægre ad eum inclinari potuerint, tal saltem quot necessaria erunt ad constituendum Pontificem vota, supra ex istius temporis scriptoribus vidimus. Horum præcipuus Richardus, isque in Italia scribas, electionem Octobri mortem Novembri adscribit: neque vero minus temporis requirunt illa quæ inter Gregorii mortem et Cœlestini Electionem intercesserunt, quod secundum Epitaphium jam relatum unius solum mensis fuisset.

6 Paulus Morigia ex Ordine Jesuatorum, Mediolanensis natu, unus ex præcipuis earum opinionum promotoribus, quæ Italis, hodie tam sunt caræ, non sine risu exterorum; anno mxcv opus edidit de Nobilitate Mediolanensi: et lib. 2 cap. 1 agens de Pontificibus, patria Mediolanensibus, tertium inter eos Cœlestinum IV, Castilionæ quidem familie, cum Stella Platinaque adscribit (cui enim ego detractum nolim, cum il verum esse possit) sed diem mortis (sicut de aliis sequentibus idem facturum) hic tucit, quia ignoravit. Primus Ciaccionus, attenta die Electionis a Pavino errabulo notatu, quatuor post Morigiæ librum editum annis, eam invenit sic determinasse, ut merito suspicari possimus, Epitaphii auctorem solum illum habuisse præ oculis, odoque illud compositum esse post initium hujus sæculi: quod etiam facile stylus suadebit.

13 scriptoribus antiquis contrar a,

multis et in nuper natis conjecturis funtata.

17

CLXXXII INNOCENTIUS IV

INNOCENTIUS, antea Sinibaldus, Cardinalis Presbyter S. Laurentii in Lucina, natione Januensis de Comitibus Lavaniæ, imperante Frederico II excommunicato electus Anagninæ, anno mcccxi, die Nativitatis S. Joannis Baptistæ xxiv Junii; et die Apostolorum Petri et Pauli, xxix ejusdem, Feria ii, ibidem ordinatus; sedit annos xi, menses v, dies xiv: mortuus vii Decembris anno mccciv, et sepultus Neapoli in ecclesia Cathedrali; et vacavit Sedes dies xvii.

Ab anno 1. 13, ad 1759, an. 11, m. 5, d. 14

De diebus Electionis et Ordinationis testis omni exceptione major, us quibus supra usi sumus verbis, producit a Rainaldo Richardus. Neque ad dubium movendum circa diem Electionis sufficit Bullarii Cosimensis Const. 33, continens privilegium Sublacensi

Dies ordinati-
onem et ...

monasterio datum Assisii, Incarnationis Dominicæ anno 1152, decimo Kalendas Julii Pontificatus anno decimo. Suspecta enim et merito est eorum accurratio, qui pro Romanis numeris zyfras assumpserunt in transcribendo, quamquam et typhothetis possit imputari

error.

A *error. Præterea difficultate non caret, quod ut concederetur biduo vel triduo citius, quam scribit Richardus, electum Innocentium; deberet tamen supponi a die Electionis inchoasse annos Pontificatus sui, quod in eo qui solum Presbyter erat cum eligebatur, necdum satis certis exemplis probatur. De die mortis, qui passim dicitur fuisse festum S. Lucie, dubitari non patitur idem Raynaldus, in fine tomi 13 Annalium verba successoris Pontificis, nuntiantis quomodo ipse sit electus, sic transcribens. Innocentio Papa prædecessore VII Idus Decembris, in regno Siciliae in civitate Neapolis, de angusto et tetro carnis carcere, vocato ad spatiosum et lucidum cœli palatium, ut de multis laboribus, quos pro Ecclesie honore ac libertate constanter pertulit, mercedem quietis percipiat sempiternæ; ac deinde ipsius solenniter celebratis exequiis, ejusque corpore honorificè prout decuit tumulato, etc.*

2 *Nescio quid exploratius haberi vel optari possit circa alicujus Pontificis initium ac finem. Cum igitur Auctor MS. nostri, Rollevinek, et Martinus Polonus, menses vi numerant; intelligendisunt dicere quod obiit Innocentius sexto sui Pontificatus mense, supra annum XI inchoato. Consonat his Chronicon Cavense MS. apud Ruinaldum his verbis: MCLIV, VII Nonas Decembris (lege Idus: nec enim tot Nonas Decembris habet. Obiit Innocentius Papa IV in civitate Neapoli: et secundo die obiit ibidem Stephanus Cardinalis: quorum corpora tumulata sunt in majori ecclesia prædictæ civitatis. Videtur tamen morbus, imo et mors Pontificis, a domesticis studiosius occultata fuisse; ac primum emanavisse, quasi tunc contigisset, die XIII Decembris: unde veterum scriptis traditum sit, obiisse eum in festo S. Lucie. Hoc enim in errorem trahit Auctorem recentioris, de quo infra agemus, Epitaphii, et consequenter Ciacconium ejusque interpolatores, et Oldoinum in Necrologio; nec eos tantum, sed etiam tunc viventem, D. Matthæum Spinellum, scribentemque Juvenatii, non nisi centum millibus passuum a Neapoli dissito oppido, in Chronica more proferenda: qui scribit quod morbus Papæ istic primum fuerit intellectus die X, et XIII allatum sit desperari de ejus Vita. Matthæus Parisius, tunc similiter in Anglia vivens et scribens, ex litteris successoris certius diem dicit, nisi quod pro VII Idus (quem etiam Stero habet) notavit VIII.*

3 *Epigramma vetus, quod se restituisse merito gloriatur Archiepiscopus Annibal, annis post mortem Innocentii non multo pluribus quam quinquaginta vel sexaginta sculptum, tale fuit:*

C *Hic Superis dignus requiescit Papa benignus,
Lætus de Flisco, sepultus tempore prisco.
Vir sacer et rectus, sancto velamine tectus,
Ut jam collapse mundo temeraria passo
Sancta ministrari, Urbs quoque posset rectificari,
Concilium fecit, veteraque jussa refecit.
Hæresis elisa tunc extitit atque recisa.
Mœnia direxit, recte sibi eredita rexit,
Stravit inimicum Christi, colubrum Fridericum.
Janna de nato gaudet, sic clarificato
Laudibus immensis: urbs tu quoque Parthenopensis,
Pulera decore satis: dedit hic sibi plurima gratis.
Hoc titulavit ita Umbertus Metropolita.*

4 *Præfuit Ecclesie Neapolitanæ Umbertus ab anno MCCCVM ad MCCCXX: a quo positum titulum, super antiquum fortasse sepulcrum, sed adhuc epigrammate vacuum ita restauravit prædictus Annibal (qui ab anno MDLXXVIII ad MDXCV prænominatæ Ecclesie præfuit ut monumentum totum novum fecisse videatur, quale in novo Oldoini nostri Ciacconio cernitur ære expressum. Nara in eo videre est Pontificias triplicis coronamenti tiaras, numisma etiam, in adjuncto aliunde numismatis typo, quale si uspiam extat, fictitium haud dubie esse apparebit,*

collatum cum numismate Honorii IV apud eundem Ciacconium, ex Museo equitis Guahli. Scitar enim duplicis in tiara coronamenti primus ductor fuisse decimus quartus in hoc Innocentio Bonifacius VIII: tertium vero addidisse dicitur Urbanus V. Flisco etiam gentis scutum gentilitium tumbæ affinem cernitur, exemplo tunc necdum Episcopis noto, et per Bonifacium VIII prænominata similiter introduci cepto. Cetera tunc ipse oculis æstima; et lege vastiori epigrammati, majori in tabula, subjectum titulum recentiore, ut ex styli similitudine certius judicare possis de illo Mediolanensi, cujus supra repudiavimus novitatem. Sic autem legitur

D. O. M

Innocentio IV Pont. Max de omni Christiana Rep. optime merito, qui Natali S. Jannis Baptistæ anno MCCCXIII Pontifex renuntiatus, die Apostolor. Principi sacra coronatus, cum Purpureo primus Pileo Cardinales exorassent, Neapoli a Corrado eversam S. P. restituendam curasset, innumerisque aliis præclare et prope divine gestis Pontificatum suum quam maxime illustrem reddidisset, anno MCLIV, B. Lucia Virginis luce, hac luce cessit. Annibal de Capua Archiep. Neap. in sanctissimi viri memoriam, abolitum vetustate epigramma restituit. Sepulcrum quod innovatum seu potius novum conditum dicit, ex veteri fortasse sepulcri designatione, hujusmodi est. Supremo sub arcu sedet Dapara, situm in gremio tenens, genustero ad dextram Pontifici benedicientem; ipsa vero benigne aspiciat fluxum stantem a sinistra Cardinalem, quem credo esse Octobonum Diaconum tit. S. Hadriani a patre creatum, primumque sepulcri conditorem: postea Hadrianum Papam V; cujus Viterbii epitaphium nescio quis alius similiter postea renovavit.

5 *Antiquius verum ab eodem gestarum compendium in MS. nostro Catalogo, hoc reperio: Hic sedes Cardinalium, a multo tempore vacuas, de persis, ex diversis mundi partibus electas, reformavit. Hic post magnam tractatum de pace cum Imperatore, dum ipsius adversus Ecclesiam contumaciam perpendisset, clam per Januensium auxilia devenit in Gallias; et celebrans Concilium Lugduni, ipsum velut hostem Ecclesie condemnavit Imperio privand: curavitque Lautgravium Thuringiæ eligi in Regem Alemanniæ, et mortuo ipso Comitem Hollandiæ. Hic Lugduni canonizavit Edmundum Confessorem, Cantuariensem Archiepiscopum; et Assisii S. Stanislavum Cracoviensem Episcopum, qui ab iniquo Principe fuerat interfectus. Hic mortuo Friderico Imperatore; Apuliam cum magno exercitu ingreditur, sed post paululum Neapoli moritur. Hujus temporibus floruit, vita et scientia venerabilis, Ugo Cardinalis Ordinis, qui Doctor eximius perlucide totam Bibliam postillavit.*

6 *Quamvis propter deficientes in Registris Pontificiis Annorum Christi et Indictionum notas, in textu originali solennium Bullarum requirendas, difficile sit ea sic truncatis plene discernere, annosue suos mutaverint Pontifices in die Electionis suæ, an vero in die Ordinationis; licet tamen in plerisque præsumere, donec contrarium constet, veterem illos morem tenuisse, et diem Ordinationis seu Coronationis suum plerosque Natalem appellasse. Interim de Innocentio certum possumus accipere argumentum ex Waddingo, apud quem in Regest. extat num. 15 ejus Bulla, data apud civitatem Castellanam VIII Kal. Julii, id est XXIV Junii, Pontificatus anno 1, quando debuisset annus II inchoari, si annus mutatus ei fuisset in die suæ Electionis.*

D
INNOCENTIVS IV.s. dicitur re-
citus alud

2.

Actorum Sy-
nopsis

F

Annus in die
Ordinationis
mutatus.hæc unde era-
dita accubisse
13 Decembris?Epitaphium
vetus Umbertus
Archiep
posuit circa
an 1310.cui sub an.
1578 innovato,

CHRONICON MS.

D. Matthæi Spinelli de Juvenatio, ad hunc et tres sequentes Pontificatus pertinens.

Dum alia quædam pro hisce Commentariis quarit R. P. Bernardus Coccovagnus, in nostri Viterbiensis Collegii Bibliotheca, multis curiosis MSS. instructa, quæ una cum aliis suis omnibus libris Cardinalis Cobellutius Collegio isti legavit, moriens anno MDCXXVII, etiam Chronicon istud reperit ab anno MCLL usque ad MCLXXVIII inclusive: quod ejus esse cujus nomen prætitulabatur autographum, ille quidem non fuit ausus asserere, notavit enim omnium numeros Latinis litteris scriptos quidem omnes esse, eadem tamen manu etiam scriptum haberi a. calcem rerum memorabilium Indicem, cujus numeri per syzfras procedunt, quorum usus in Italia ægre credi potest adeo adhuc vulgatus fuisse. Verosimillius sane est, secundariam esse scripturam alienius, qui contextum ortustiorum, cum iis quos reperit numeris latinis in novum transtulit Indicem, eidemque ad usum commo-
diorum subterxit Indicem, in quo, tamquam operi suo adhibuerit syzfras, usitiores tum sibi. Hoc autem etiam eo potest apparere credibilius, quod ex autographo avulsam videatur fuisse sub finem solum; eoque defectu non animadverto, omnia consequenter transcripta habeantur. Ut ut est: auctor ea scripsit quæ vidit, vel e propinquo audivit, cum agerentur: unde primum excerpta quædam, historiam Pontificiam propius spectantia, prædictus Corcomuginus transmisit; cumque placuisse intellexisset, addidit integram Chronici illius contextum: qui quoniam etiam sic longus non est, nec alibi quod sciam reperitur, nisi articulatum discerptus apud Joannem, Antonium Summoute tom. 2 Historiæ Neapolitanæ lib. 3. non gravabor eundem hic totum referre, ex Italico Latine redditum fideliter, ad cognoscendam distinctius impietatem eorum qui tunc Ecclesiam affligebant, Frederici, inquam, Imperatoris et nothi ejus Manfredi. Est autem Juvenatio, ubi vivebat et scribebat Auctor, loci ipsius Syndicus sive Jux, in territorio Bariensi oppidum littorale, inter Tranium et Barium.

ANNO DOMINI MCCXLVII.

C Imperator Fredericus, prælio victus in Lombardia, venit in Apuliam ad aucupium falconarium. Ad finem autem anni prædicti, cœpit militem colligere, traducendum, ut dicebatur, in Lombardiam.

ANNO MCCXLVIII.

Die xiii Martii, in civitate Tranensi, vir ex maiori nobilitate insignis, cui nomen D. Simoni Rocca, cum haberet uxorem formosam, et domus sue assignatum hospitem quemdam Saracenorum Capitaneum, nomine Cocam; ab eodem, in dictæ mulieris concupiscentiam accenso, noctu evocatus in camera, ostiumque aperiens, tam præcipitanter impulsus inde est, ut nec vestes quidem induere fuerit ei permissum, retenta intus ad barbari libidinem explendam muliere. Id cum mane innotuisset per civitatem, coacto confestim Senatu delegati sunt tres Syndici, cum D. Simone duobusque germanis Fratribus ipsius matronæ; qui attractis præ verecundia ante oculos cappucii, accesserunt ad Imperatorem, Præsentini agentem; procidentesque in genua factum narrarunt, misericordiam et justitiam postulantes. Ast ille D. Simoni dixit: Ubi intercessit violentia, nulla debet esse verecundia. Et

conversus ad Syndicos: Ita, inquit, curabo ne tale quid amplius committatur: si de Regno natus fuisset reus, continuo jussissem eum capite plecti.

xx Eiusdem mensis die, venit Tranium Imperator, ut fabricam arcis inspiceret.

xx Aprilis, rescitum fuit, quod castri Bariensis Cavarettus (ita vocant Normanni publicorum carcerum inspectores, quorum erat decernere, orctiusve an laxius habendi captivi essent) intendebat vinculis dare effugiendi comoditatem: missus itaque illuc ab Imperatore D. Andreas de Capua, qui erat Advocatus fiscalis, transivit Juvenatio cum duodecim balistariis.

xxiii, Facta est Bari Justitia, me istic præsentem; et Cavarettus dissectus in partes quatuor cum decem ipsius castri famulis, Domino autem Guiljelmo de Toco, et D. Leoni de S. Angelo, nec non cuidam Comiti Lombardo, cum duobus Florentinis, abscissum est caput; castellania vero ablata est a D. Petro Roccafolia, dataque Saraceno cuidam Nucerino.

viii Junii, venerunt in Apuliam septem cohortes ex Saracenorum: quapropter viri nobiles multi, qui uxores habebant formosas ac juvenes, ipsis et sibi metuentes, Trano Barioque emigrarunt in Sclavoniam (Ita tunc ab Italis appellotam Dalmatiam docet Joannes Lucius, in opere de regno Dalmatiæ et Croatia) et D. Taddeus de Sessa obtinuit D. Joanni Juvenatio immunitatem ab hospitio præbendo.

xii, Expilatum fuit Bitectum, et fustibus cæsus Episcopus loci, Bario distantis octo p. m. de quo multis egimus ad xvii Aprilis in Vita B. Jacobi, ibidem celebris ex Ordine Minorum.

xxviii, extinctus est tonitruo D. Zacharias, Medicus Polignianensis, qui ibat Andriam ad Imperatorem, inter Molfettam et Juvenatium.

i Septembris, D. Paluccius de Marra occidit Saracenum quemdam, et Barlettani cives eum salvarunt: quapropter duo ex illis in vincula conjecti sunt, oppidumque mille Augustalibus mulctatum in pœnam.

Festo S. Lucæ, ingressus Barlettam est Princeps Tarentinus, filius Imperatoris, nothus scilicet Manfredus: qui acceptis bis mille Augustalibus, liberavit Balettanos ab hospitandis Saracenis: hi vero iverunt Canosam, Saviellum, et Minerbinum.

v Novembris fuit maximus terræ-motus.

ANNO DOMINI MCCXLIX.

Imperator filiam suam despondit Comiti Casertano, celebratæque sunt nuptiæ Andriæ: quæ est civitas mediterranea, Barletta et Trano urbibus maritimis distans 3 p. m. in territorio Bariensi.

xx Februarii, discesserunt Sarraceni, bellum illaturi ditioni Pontificiæ. Eodem anno multiplicatæ locustæ vastaverunt campestria Apuliæ, Capitanatam, Basilicam, et Calabriam.

iii Novembris, venit D. Bernardus Carracciolus Rubeus, Justitarius, in nostram terræ Bariensis provinciam. Hoc etiam anno collegit Imperator magnam pecuniam: fecitque ex Sicilia et Sardinia venire tam multas naves cum frumento, ut tumulus non valeret nisi duos Augustales. Eodem mense Novembri, ex Apulia in Siciliam abiit Imperator: idque non sine causa.

Ex MS Collegii S. J. Viterbii erutum,

cur hic Latine exhibeatur.

Fredericus Imp.

Saracenorum in Apulia patronus,

eorum dissimulata scelera

si verus contra legumicolas,

illorum plures cohortes inducit:

et unius eadem ultiscitur acriter:

†

eodem Pontifici ditioni immittit.

A

ANNO DOMINI MCCL.

et 17 cohortibus auget :

xx Februarii, Vestiam appulit Imperator cum centum duabus triremibus : metatusque hospitia exercitui est in Calabria et Basilicata.

xvii Aprilis, in Calabriam venerunt septemdecim cohortes Saracenorum ex Barbaria, et hospitati sunt in Calabria atque Basilicata.

Mense Majo dicebatur, quod Imperator volebat in Lombardiam ire, venitque nuntius quod filius ejus Rex Sardiniae, *Eutius, a Bononiensibus, quorum agrum populabundus ingressus erat, cæsus fuerit, captis aut trucidatis omnibus ejus sequacibus* : ideoque dicebatur, quod Imperator hoc anno non esset ulterius perrecturus : alii vero dicebant, amore aliquo captum retineri.

tributum enorme indicit Provincis,

Mense Augusto per omne Regnum constituta fuit collecta pecuniaria, gravior quam alias unquam, unius scilicet tari per singula capita.

In festo SS. Simonis et Judæ, Imperator venit ad castellum, Montis dictum.

v Novembris, Justitiarius ivit ad Imperatorem, ferens septingentas uncias auri, quas ex collecta conflarat. Imperator autem vehementer indignatus fuit, quia non plus collegerat ; dixitque multa verba injuriosa. Justitiarius autem respondit ; Domine, si tibi non placet ministerium meum, de altero tibi prospicias licet : quia oppida plane sunt depauperata. Et excanduit multo magis Imperatorisque convertens ad D. Taddæum, dixit, quod nisi ei parceret propter amorem D. Joannis, mergis eum objici juberet.

B

xii, Factus est Justitiarius in provincia Bariensi, fratre Admirali Siciliae, qui erat Magister Portulanus .(i. *Præfectus Portuum*) et erat Saracenus.

xiv, Fuit proclamatum ut unusquisque ad festum S. Andreae collectam solveret, sub interminatione triremium.

Ipsa die S. Catharinæ, Imperator Nuceriam versus iter arripuit.

infirmatur,

xxix, Intellectum fuit Imperatorem infirmari.

v Decembris, quotquot Juvenatio transitum habebant, dicebant Imperatorem pessime valere. *Juvenatium, distat 60 m. p. Nuceria seu Luceria Puganorum (sic dicta, quia Friderici permissu ipsam tenebant Saraceni) juxta quam ad 6 m. p. inter Apennini colles est castrum Florentinum, ubi obiit Fridericus.*

C

ix, Sparsa est fama quod Imperatorem evassisset periculum.

moritur

xiii, Festo S. Luciae, inventus est mortuus : vesperi autem præcedenti comederat pyra quædam, condita zaccaro ; dixeratque, quod mane sequenti vellet surgere de lecto.

fertur Tarentum sepelientus.

xvi, Venit epistola, quam scripserat Princeps Tarentinus, notificans oppidis de passu in passum mortem sui patris. *Baluzius lib. i Miscellaneorum suorum pag. 475 profert Epistolas duas Manfredi ad Regem Conradum, quarum prior affirmat quod Imperator, in ipsis mortis iudiciis, præter dona mirifica et beneficia gloriosa, quæ in testamenti serie fidelibus gratanter indulisit, sacrosanctam Romanam Ecclesiam Matrem suam, in corde contrito, velut fidei orthodoxæ zelator, humiliter recognovit : et damna, quæ dudum Ecclesiae, invitus forsitan vel potius provocatus, intulerat, integre restauranda sancivit. Quæ si vere extrema Friderici voluntas fuit, utinam eam implere curavisset Manfredus !*

xxiii, D. Coletta Spineilus de Juvenatio, patruus meus, tanquam Syndicus oppidi egressus est : fueruntque ei in subsidium expensarum faciendarum pro ipso et suo famulatio, dati viginti Augustales.

xxviii, Transiit hac corpus Imperatoris, quod ferebatur Tarentum et ego egressus sum ut viderem.

Præpyleum Maji.

Gestabatur autem in lectica, holoserico rubro operata, cinctum ducentis Saracenis peditibus, ordinaria corporis Regii custodia, et sex cohortibus equitum armatorum : qui omnes cum locum aliquem ingrediebantur, plangentes inclamabant mortui nomen : sequebantur autem eos Barones aliquot, vestiti lugubribus, et Syndici oppidorum.

ANNO MCCLI.

Die v Januarii, Comes Molisii, qui comitatus fuerat corpus Imperatoris, Tarento rediens, venit Barium ad visitandum corpus S. Nicolai ; et postea venit Juvenatium hospitandi causa, cum aliis Baronibus subfeudatariis suis. Et Dominus quidem Comes mansit in domo Mutii ; in domo autem mea receptus fuit Princivallus de Sangro : in aliis vero domibus fuerunt hospitati D. Conradus Gaubatesa, D. Leo de Montegano, D. Servius Ruffus, D. Bartholomæus de Castanea et Joannes Monticellus, universim Equites quadraginta septem : qui omnes splendide tractati sunt.

Princeps porro Tarentinus, qui ad Regni gubernationem remanserat, statim ut cognovit mortem patris, movit Neapolim versus : cum autem pervenit ad Montem-Fuscolum (*oppidum in ditione Beneventana, distans Neapoli p. m. 30*) intellectum est quod Papa Innocentius IV miserat Neapolim et ad omnia oppida Baronum Regni, ne cui alteri quam Apostolicæ Sedi præstarent obedientiam, quia Regnum erat ad Ecclesiam devolutum : quapropter misit Princeps Comitem Casertanum, qui mentem Neapolitanorum exploraret.

Manfredus Neapolim movet,

Venit Comes Neapolim vi Januarii, cui cives in litteris Marzæpanis (*id est in claris terminis, tamquam litteris untiatibus, quales ad bellaria fiunt, ex zaccaro et polenta*) responderunt tædio se affici tam diuturni interdicti et excommunicationis : proinde certum sibi esse nemini præstare obedientiam, nisi qui veniret cum investitura et benedictione Papali. Inde abiit Comes cum D. Stephano Jevoli Capuam, ut istic exigeret obedientiam : sed idem etiam Capuani responderunt.

et clives frustra per legatum sollicitat.

Die xii Februarii, discessit Princeps Tarentinus a Monte-fuscolo, equitans per Regnum cum undecim Saracenis (*fortassis, cum undecim cohortibus Saracenorum*) et trecentos ex illis reliquit in Principatu, ac totidem in Basilicata, per oppida quæ spectaverant ad jus familiæ Sanseverinæ : dicebatur enim quod Rogerio de S. Severino, qui solus ex gente illa erat super, annorum septemdecim adolescenti, Papa desponsaverat filiam Comitis Flisci, sanguino sibi conjunctissimam.

F

xx Maji, intellectum est Regem Conradum appulisse Veronam, ut possessionem Regni iniret.

R Conradus in Italiam venit,

xxvi Augusti, venit Rex Conradus cum classe Veneta, et exscensionem fecit Pescarae ad montem S. Angeli : omnesque Barones regionis honoris causa ei occurrerunt : qui die xxix venit Barlettam.

Mense Septembri, cum omnibus suis copiis progressus est contra Comites Aquinatem et Soranum, qui Pontificia vexilla extulerant : cumque in die S. Martini eos pessundedisset, flamma ferroque vastans eorum oppida, perrexit Capuam : que ut ipsi se traderet, factum est mediantibus familiis Leonissa et Jvolensi.

Primo die Decembris cœpit obsidere Neapolim.

ANNO MCCLII.

Die xi Januarii venit Nuntius Papa, ut apud Regem Conradum ageret in favorem Neapolitanorum ; cui Rex jussit responderi, quod roelius faceret curando homines vertice rasos.

Neapolim oppugnat,

xxv Aprilis, in die S. Marci, Rex Conradus sta-

A tuit oppugnare Neapolim, Teutonibusque et Saracenis promisit trium mensium stipendia, præbenda ei nationi quæ prior in urbem irrupisset: convenit autem inter eos, quod Saraceni aggredierentur civitatem ex parte Septentrionali, Teutonici vero ex parte Orientali. Venit deinde nuntius quod multi ex Saracenis occubuerint, nec pauciores ex Teutonici: ab eoque die numquam amplius cogitarunt assultum facere.

fame premit.

Principio Maji, advenerunt triremes Siculæ, et Neapoli cæptum est annonæ penuria laborari. Eodem mense satis multi Barones accesserunt ad castra.

In festo S. Joannis mense Junio, viri circiter quadringenti egressi Neapoli per cryptas quæ Puteolos ducunt, dispersique per vicus, magnum annonæ subsidium intulerunt urbi: quod intelligens Rex Conradus, posuit custodias et passus omnes fecit pabulatoribus claudi.

eaque tandem dedita Regnum obtinet.

Sub finem Septembris, civitas Neapolitana deditionem pepigit cum Rege Conrado, qui multos supplicio affect, magnamque stragem edidit: et nisi milites Lombardi qui erant in castris, bonam partem civium conservassent, quotquot arma gestare poterant gladio fecisset interimi.

B xx Octobris, D. Donatus Cadurcus, rediens Neapoli, dixit, quod Rex Conradus solo æquari fecerit muros urbis Neapolitanæ.

x Decembris, Rex Conradus ivit Barlettam: et ex tota provincia Bariensi itum est ad illam cum muneribus.

In Vigilia Nativitatis discessit ivitque Amalfim, habiturus ibi Parlamentum generale: et multi Barones illuc concurrerunt.

ANNO MCCXLIII.

Indicit collectam pecuniarum,

Die xxiv Februarii, factum est parlamentum, et Comes Casertanus proposuit ut darentur Regi triginta millia unciarum auri. Nec mora quin statim expelirentur exactores per oppida omnia, quæcumque autem tardabant solvere, continuo gravabantur hospitibus Teutonicorum vel Saracenorum.

oppida plura vastat et moritur.

Sequenti Aprili excisa sunt Asculum, Agrenium, Cerenza, Guimuttum, et Birectum: paucæ autem terræ evasissent exterminium, nisi Princeps Tarentinus remedium attulisset. Eodem autem tempore in morbum incidit Rex Conradus, et obiit intra quinque dies, relinquens filium trimulum qui est in Alemannia.

C In die S. Petri, mense Junio, ingressus Neapolim est Innocentius Papa, sumpsitque possessionem nomine Ecclesiæ, et scripsit Brevia Baronibus atque oppidis Domini totius, ut venirent ad præstandam sibi obedientiam: tantum autem omnes tenebat tædium regiminis Saracenorum et Teutonicorum, ut ad istius rei nuntium universa Apulia exultaverit gaudio. Eo tempore eram ego annorum viginti trium, morabarque Barlettæ: utque viderem Curiam Pontificiam, ivi Neapolim cum D. Jessolino della Morra illuc tendente ad obedientiam Papæ pro Barlettanis profitendam.

Neapolim recipit Innocentius PP.

et auctor ad Curiam ejus accedit,

xxvi Julii, appulimus Neapolim, et eodem ipso die D. Jessolinus osculatus est pedes Pontificis. Inveniimus autem in Curia Pontificia D. Comitem Fliscum nepotem Papæ, Richardum Asculanum, Comitem Fundanum, Comitem Celanensem, Comitem Landulfum de Aquino (*Pater hic erat S. Thomæ Aquinatis, jam tunc in Ordine Prædicatorum agentis annum ætatis xxii*) quem Rex Conradus expulerat, et alii plures Cunites Longobardi: item Sinibaldus atque Oderisius de Sanguine (*videtur esse locus, quem S. Petro de Murrone, scribens de vita propria, Castrum Sangrum oppellat*) aliique Barones Aprutini: et D. Rogerius de S. Severino, caput egressorum a Regno.

ubi inter alios reperit Rogerium de S. Severino,

Hic vero mihi occurrit notare, velut unam ex rebus memorabilioribus quæ contigerunt tempore vitæ meæ, fortunam istius D. Rogerii, quemadmodum eam mihi retulit Donatillus Statii de Matera, famulus ejus. Dixit ergo mihi, quod quando excisa fuit familia Sanseverinatum ad plana Canosæ, Aymarus de S. Severino cupiens salvari, Bisceliam versus tetendit, ut ibi inveniret navim qua egrederetur de regno. Recordatus autem Rogerii pueri novennis, convertit sese ad Donatillum, dixitque: Mihi sufficiunt comites duo: vade, Donatille, et vide si quo modo salvare possis filium istum. Donatillus igitur ivit Spezzarolum, et venit Venusiam circa horam octavam: locutusque cum Castellano mediantibus quatuor Augustalibus nonnullaque minori moneta, statim accepit puerum: et nemine sociorum id observante, per posticum eduxit. Tum vero mutato illius habitu sedens ipse equo meritorio, imposuit puero saccam amygdalarum, ferendum post se: itaque via publica gradiens, loca tamen in quibus possent cognosci declinans, pervenit Gesualdum in vallem Beneventanam, ubi erat D. Dolphus de Gesuardo, patruus naturalis D. Rogerii. Hic autem viso Donatillo, statim dixit: Vade cito cum Deo, et apage hinc: nolo enim amittere facultates meas propter familiam Sanseverinam. Statim ergo Donatillus iter intendit Celanum versus, ubi erat Comitissa Maria Polyxena, soror D. Aymari de S. Severino: gradiebatur autem itineribus modicis, ne puerum fatigaret: nocte vero adveniente, ipsum imponebat equo. Porro cum venisset ad Morconense diversorium, eodem hospitii capiendi causa adventit Archipresbyter Beneventanus, et observavit quod puer (licet vilibus indutus ac laceris vestimentis) manducans ad mensam Dominorum, satis delicatus in cibo sumendo esset, nec vulgarem præ se ferret nobilitatem. Interrogavit ergo Donatillum, quis esset: eo autem respondente suum filium esse, Veruntamen, inquit Archipresbyter, similis tibi non est. Cui Donatillus, Deceperit me forsitan uxor mea. Post varias autem interrogationes, dum cubitum concederent, notavit Donatillus quod pergeret Archipresbyter loqui de puero, timuitque ne sibi eum tolli juberet. Itaque Deo ac fortunæ se commendantes, ingressi sunt cameram Archipresbyteri, eumque Donatillus per Deum oravit genibus flexis, ut infelicem collocaret in tuto, nec cuiquam de eo loqueretur. Tum pollicitus Archipresbyter nemini omnino se eos manifestaturum, et bono animo esse jubens, in suum postridie currum assumpsit: cum iisque Celanum venit, et salvum puerum Comitissæ stitit. Erupit mox in lamenta mulier, viso nepote sic afflicto et lacero (jam enim ab octiduo intellexerat excidium) recreatumque et novis indutum vestibus, ut erat matrona prudentissima, statim ad Pontificem misit in comitatu quatuordecim Equitum: eversa enim erat familia, quia partes Ecclesiæ tenebat. Motus autem grandi misericordia Pontifex, mandavit præberi mille florenos annue Donatillo, ad educationem pueri. Biennio post moriens Comitissa Celanensis, viginti quatuor florenorum millia D. Rogerio reliquit: Papa vero, duobus annis prius quam moreretur Imperator, despondit ei sororem Cumitis Flisci, additis in subsidium mille unciis auri, ad sustentandum egressos a Regno, qui omnes ipsum habebant ducem, factum jam juvenem formosum, et habilem ad res magnas gerendas. Atque hæc omnia scripsi ex ore ipsius Donatilli, qui in præsentiarum moratur cum ipso D. Rogerio.

xxvii diei mensis Julii, venit Princeps Tarentinus ad præstandam Papæ obedientiam: de quo omnes mirabantur, eo quod esset frater Regis Conradi, et dicebatur esse tutor filii ejus.

de quo narrat, quomodo in communi extitit familia,

a patris fugitivo servo celum subtrahens morti,

et Celanum ad amitam ductus sit:

a qua Pontifici commendatus,

ejus nepti matrimonio jungitur.

Manfredus obedientiam Papæ jurat,

A In die S. Mariæ ad Nives, Papa cecinit Missam Neapoli, in ecclesia S. Mariæ Majoris, magna cum pompa.

viii Augusti, Papa comitia habuit, dimissæque sunt per Provincias copię Papales : Princeps autem Tarentinus promittebat dimittere Teutonicos, si eis stipendia solverentur.

I Septembris, P. Maxentius Bocca Tranensis insultum fecit in D. Rayd Saracenum, Justitiarium Bariensem, inter S. Erasmi vicum et Vitrale : eumque persecutus est ad tria et amplius milliaria, occisis tribus Saracenis de comitatu ejus : qui ipse salutem obtinuit, equi sui generositate mediante.

iv Septembris, Pontifex ad preces D. Rogerii misit in ditionem Bariensem Justitiarium D. Fredericum de Morra, et D. Brandinum Picium, cum duodecim turmis equitum. Rogaverat etiam cum Princeps Tarentinus, ut mitteretur ad se Berardus Capecius Neapolitanus : sed noluit : et ego observavi, quod, quando D. Rogerius alique exules occurrebant Principi, non discooperiebant ipsi caput.

Ad finem Septembris, venerunt duo Capitanei Teutonici, stationem habentes in districtu Hydruntino, egeruntque cum Papa, et substiterunt usque ad festum. Dicitur autem quod Princeps Tarentinus utrumque sollicitabat, secretoque suadebat, Teutonicis ne paciscerentur cum Papa ; Cardinalis vero Flicus e contra, idemque suadebat Papæ : spem enim conceperat totius Regni absque sanguine obtinendi, intercedente Principe : hic vero verba iis dabat, quia videbat Papam jam esse decrepitem, nec diu posse supervivere.

Festo Sanctorum omnium cantavit Papa Missam in Episcopatu : et die sequenti discessit D. Jessolinus, et omnes Syndici Bariensis Provinciæ, atque ego cum illis.

Factum est autem per D. Guilielmum de Marra-Serini, qui nobis comitem se junxerat, quod non fuerimus omnes occisi a grassatoribus, inter Avellinum et Cryptam Maxandram.

Nocte S. Catherinæ terræ motus fuit per omne Regnum.

In die Conceptionis Dominæ nostræ D. Jacobus Savellus, Capitaneus copiarum Papalium, cecidit Saracenos Lucerienses, infra vicum S. Bartholomæi de Vado.

ANNO MCCLIV.

xiv Martii, transivit Princeps in Siciliam, ubi dicitur invenisse ingentem thesaurum, reconditum in arce Panormitana.

Sub finem dicti mensis, ad littus Molfettanum impexit triremis quædam Veneta, unde Almuz Saracenus, tunc Vice Admiralus, magnas divitias extulit.

vi Aprilis, ingens fuit tempestas, et corruit campanile S. Nicolai Bariensis.

Mense Majo, Princeps ivit in Capitanatam, secum ducens quatuor cohortes Teutonicorum.

Hoc anno telonium pecuarium ad quinque millia unciarum.

Mense Octobri, natus est Riccio filius triceps, et statim obiit.

Die x Decembris, dicebatur quod Papa infirmabatur. Imo ille jam abierat die vii, ut constat ex Encyclicis Successoris ; sed apparet mortem fuisse a Cardinali Flicco occultatam, propter circumstantias temporis periculosi.

xiii, Transiit aliquis per planitiem Melfitanam (media circiter inter Neapolim et Juvenatium via) qui proficiscebatur in ditionem Hydruntinam, dicebatque se Neapoli reliquisse Papam a medicis desperatum ; qua etiam die creditur esse, evulgatam Neapoli mortem fuisse, quasi tunc primum obiisset ; adeo ut electio successoris vix potuerit facta esse ante xv.

In die S. Thomæ Apostoli, Princeps Tarentinus in provincia, Hydruntina adunavit omnes Teutonicos, qui venerunt Altamuram. Est autem hæc civitas Episcopalis in Buriensi provincia, media fere inter Neapolim et Hydruntum via. Eodem tempore D. Jacobus Savelli cum omnibus copiis venit ad D. Brandinum Ursinum, qui erat Crignolæ ; misitque D. Fredericum de Morra Neapolim ad Collegium Cardinalium. Sed postquam intellectum est Saracenos Nucerienses exivisse in campum, etiam ipsi Neapolim se receperunt. Vix autem discesserant, quando D. Znid, cum duabus cohortibus Saracenorum, cepit etiam Neapolim tendere ; et descendens usque Bartlettam fecit extolli per totam provinciam Bariensem insignia Conradini : Trani vero jussit æquari solo domos familiæ a Rocca nominatæ, cujus gentiles fugerant in Sclavoniam. Princeps vero postquam exercitum collegisset cum Saracenis, arripuit viam per Basilicatam, fuditque Princivallum Grimaldum Genuensem, qui istic erat cum copiis Ecclesiæ : intraque paucos dies obtinuit omnia oppida, quæ erant familiæ San Severinatium. Neapolitani porro, qui ceperant alios muros ædificare post mortem Regis Conradi (obierat hic anno eodem MCCLIV, XXI Muji, filium relinquens Conradinum præmemoratum, cujus tutelam Manfredus sibi arrogabat) jusserunt apud se subsistere D. Jacobum et D. Brandinum cum suis copiis, usque dum electus esset novus Papa.

ANNO MCCLV.

Cardinales, qui annum integrum et menses aliquot discordes fuerant creaverunt Papam Alexandrum quartum de Anagnia. Ipsemet tamen in suis Encyclicis, ii Kal. Januarii datis (quæ fallere nequeunt) ita loquitur : Felicis record. Innocentio Papa prædecessore nostro, vii Idus Decembris... de carnis carcere vocato... ejusque corpore... tumulto : Nos tunc Ostiensis et Velletrensis Episcopus, et ceteri Fratres nostri, mox pro eligendo successore simul convenimus, dirigentes mentes ad Deum, ut Gregi suo Pastorem idoneum consueta misericordia largiretur. Cumque, ut moris est, Spiritus sancti suffragio postulato, singulorum vota diligenter exquisita fuissent, in Nos deum suum converterunt intuitum, direxerunt animos, et conceptus expressere, ac firmavere consensus ; præeligentes indignitatem nostram ad tantæ officium dignitatis. Nullum hæc ut apparet longioris Interpontificii patiuntur morum : quænam ergo illa tum dururna discordia ? non utique pro eligendo Papa (licet id primo intuitu videantur indicare verba) neque hoc putitur ipse Auctor, mox ea referens quæ hujus ipsius anni mense Februarii egit Papa, sub finem anni præcedentis electus. Quænam igitur ? nec enim potest nulla fuisse de quo tam expressa loquitur Auctor, tunc vivens et scribens. Existimo, quod jam inde ab anno MCCLIII (quando, ut supra dictum est, mensis Julii die xxvii Neapolim venit Manfredus, et obediuntiam Papæ juravit) discordare inter se Cardinales ceperint, aliis ei credi volentibus, atque cum Cardinali Flicco sperantibus pacem cum Teutonicis haberi posse absque sanguine, aliis homini perfido ac versipelli non silentibus : et quoniam Innocentio Papæ jam decrepito mors esse in januis cernebatur, utrosque divisos in factiones fuisse, pro designando successore, qui suæ esset sententiæ : quam tamen discordiam, mox a morte Papæ, cessare fecerit Manfredus, jam jam utrorumque cervicibus immensus, cum exercitu ad omnia occupanda suffecturo.

Hoc tempore et mense Februarii, Capuæ morabatur Princeps, misitque ad sollicitandos Neapolitanos ut ipsi se traderent ; nec permittebat transferri annonam in urbem. Eodem tempore Archiepiscopus Fulgini a Papa ad Principem venit, mandans sub

Neapolim novet,

et exercitum Ecclesiæ fundit.

Eligitur Alexander 4,

utilis inter se Cardinalibus qui discordes fuerant,

ab anno 1253.

Mittitur legatus ad Manfredum,

poëta

interimque rebelliones clam suscitavit.

lustrata Sicilia,

in Apuliam redit

Intellecta Innocentii PP. morte,

A Pœna excommunicationis, ut reverteretur ad obedientiam Ecclesiæ ipse, et oppida omnia quæ occupabat. Ille vero respondit, Regnum nepotis sui esse. *Legatum hunc fuisse Berardum ait Ughellus, nec causa est dubitandi; docet autem, Fulginatis Ecclesiæ fuisse Archidiaconum, et Episcopatus Administratorem dumtaxat, ab anno MCCXLIII ad LXIV: cum Fulginates, Ecclesiæ rebellantes, Episcopali dignitate carerent; abdicante se Ægidio eorum Episcopo, et ad regendam ecclesiam Nucerinam translato. Quomodo autem Berardus iste hic vocetur Archiepiscopus, qui nec Episcopus quidem erat, non invenio explicatum. Dum tamen lego quod Alexander IV, xv Kalendas Februarii primi sui anni, Berardo confirmaverit collatam a decessore Administrationem Ecclesiæ patriæ; quodque idem similiter in Archiepiscopatibus Regni Neapolitani, Rhegiensi et Rossanensi, vacantibus designatos a suo decessore Antistites mox curaverit confirmandos (uti ex registro Vaticano docet Ughellus) data eis facultate munus consecrationis accipiendi a quocumque maluerint Catholico Episcopo; suspicor Tarentinum Archiepiscopatum (nam de Brundisino, Cusentino, Hydruntino, et Sanseverinate suspicio esse nulla potest) tunc quoque vacavisse, per mortem Henrici, ab Innocentio IV instituti et confirmati anno MCCLII. Quot enim*

Bernardus,
Fulginit admi-
nistrator pro
Episcopo;

an tunc Ar-
chiepiscopus et
cujus Eccle-
siæ P

B annis sederit ille incertum sibi esse fatetur Ughellus; nec annum MCCLX quemquam referunt diptycha; et interim istius quaque Ecclesiæ administratio prædicto Berardo potuit committi, aut forte Archiepiscopus quoque institutus idem fuisse; sic tamen ut, ex usu vulgi, prioris Ecclesiæ Fulginatis titulum ei adhæserit, cum titulo Archiepiscopi confusus. Pergit porro Matthæus:

Alexander pro
Exulibus re-
stituendis co-
pias mittit,

Tunc omnes qui Regno sponte excesserant se collegerunt, et miserunt ad Papam D. Rugerium Sanseverinum, D. Eliam Gesualdi, D. Fredericum, et D. Onuphrium de Marra, D. Pandulfum Fasanellum et D. Aymarum ex familia Sanseverina, rogantes ut auxilio sibi esset, ad redeundum in domos suas. Papa autem confestim creavit Legatum Apostolicum Cardinalem Ubaldinum; jussitque conscribi militem per omnes ditiones Ecclesiæ. Princeps vero subito discessit Capua, transiitque in Siciliam, militi laturus stipendia.

Apuliam reci-
pit.

Ad finem Aprilis ingressus est Legatus præfatus in Regnum, multa cum turba, ut plurimum collectiorum et relegatorum; quos jungens copiis armatorum Neapoli repletorum, duxit in Apuliam, atque obstante nemine venit usque Barlettam; quæ ei confestim obedientiam obtulit, et Pontificia vexilla explicavit.

xv Maji, transivit Trano, et Monopolim usque excurrit: cui præter Hostunum, quod a Teutonicis tenebatur, omnia Barriensis provinciæ oppida deditionem fecerunt.

xvii Junii, invasit exercitus Monopolim, Molam, Pulignianum, Barium, Molfettam, Tranum; rediitque Barlettam et inde in Campaniam, morbis grassantibus extenuatus.

Auctor pug-
nam navatem
conspicit,

In diu S. Bartholomæi, eram Barlettæ, vidique ibi palestrum conflictum: quia Anconitana quædam navis, quæ istuc advenerat frumento oneranda, expectabat ventum: superveneruntque triremes quatuor ad eam oppugnandam. Harum duæ Siculæ erant, et una earum D. Simonis de Vintemilia, tertia Surrentina D. Paulonis Dunn' Orso, et quarta Puteolana D. Henrici Spatainfaccia. Circumdederant autem navim, eamque in magnum adduxerant discrimen; quia triremes Puteolana et Surrentina eidem se applicuerant tam stricte, ut ex epibatis undecim in illam transgressi puppium jam oppugnant. Alii vero insiliebant quando subortus vehementior ventus navim a triremibus expedit; quæ remanserunt spe sua frustratæ, cum jactura, tam

eorum qui insilierant in navim, quam qui insilientes ceciderunt in mare; paucique eorum, natate docti, salvari potuerunt.

Die sequenti, misit me D. Jezzolimus de Marra ad triremes, quæ in anchoris stabant juxta pharum Ofanti, ut inde redimerem ejus nepotem filium D. Petrilli Acconciaoli de Ravello, cum epistola directa ad D. Joannottum Salvacossa, qui erat navarchus triremis Ischiensis, nec parum affinis illi. Neque stetit per D. Joannottum quo minus gratis captivum reciperem: sed aliarum triremium navarchi noluerunt, dicentes D. Petrillum esse divitem; proinde si filium recipere vellet, redimendos vicissim curaret D. Proculum Venutum Nobilem Puteolanum, et Josephum D. Marini, et Gerium Mastrum Judicem Surrentinum, qui capti erant in navi prædicta. Convenit ergo ut D. Petrillus Anconam mitteret celocem ad redimendos illos tres: quod ei stetit plus quam quadraginta unciis, quia non potuit omnes tres obtinere, nisi solutis in singula capita unciis decem.

et pro amici
filio redimen-
do laborat.

Hoc etiam tempore rescitum fuit, advenisse in Siciliam nuntium, quod in Alemannia mortuus erat filius Regis Conradi: et Princeps Tarentinus fecit se coronari Panormi, appellarique Regem Manfredum.

xI Septembris, transivit Rex Manfredus in Calabriam, dimisitque magnam partem Teutonicorum qui erant in Regno; transiens autem per Calabriam ad Principatum, in omnibus oppidis per quæ iter erat multas partiebatur gratias, et complures Equites creabat.

Manfredus co-
ronam assu-
mit,

In vigilia S. Matthæi, intravit Salernum velut Rex, et Saraceni distributi sunt per viculos suburbanos.

Salernum in-
greditur,

xI Die ejusdem mensis, Comes Jordanus transivit plana Amalfitana, ut Luceriam tenderet.

xiii, Venerunt D. Rogerius San-Severinus et Pandolphus Fasadella, missi a Neapolitanis, ut colligerent copias dispersas per provinciam Barriensem, traducerentque Neapolim, ac primum Barlettanas, tum ceteras omnes: sed noluit loco se movere miles, nisi prius reciperet stipendia debita.

Ad finem hujus mensis, Comes Jordanus discessit cum tribus millibus Saracenorum Luceriensium, et transiens Crepacorium, ibat ut circa montem S. Angeli se conjungeret Regi Manfredi, simulque accesserunt Nolam.

Principio Octobris, Rex Manfredus misit legatos Neapolim, ut ei se redderet.

Neapolim ob-
tinet,

Die vi, venit D. Donatillus, tulitque responsum Neapolitanorum, quod nunc possent amplius stipendia exercitui solvere, quia erant ad extremam paupertatem redacti: quoniam vero tam frigide agebat Papa, nolebant iterum devastari propter spem vanam, sicut eis acciderat tempore Papæ Innocentii.

P

Festo S. Lucæ, venit Barlettam nuntius de redditione Neapolis, quodque Rex promisisset omnes bene tractare.

Tunc omnes Regno egressi manserunt vehementer afflicti.

xxvi Octobris, omnes copiæ Papales et Regno egressorum convenerunt in campestribus Canosæ, discesseruntque per Capitanatam, et Florentinum ac Dragonaram solo æquarunt, cæsis quotquot ibi invenerunt Saracenis: Luceriam vero duobus assultibus oppugnarunt, sed capere eam non valentes egressæ sunt Aprutio.

funduntur a
Papalibus Sa-
racenis.

Festo SS. Simonis et Judæ, factum est Parlamentum apud S. Mariam extra Barlettam, adfueruntque ibi omnes Syndici totius provinciæ, metuentes ne demum in ipsos reciderent omnes calamitates. Tunc allata est eis Neapoli epistola a D. Asprene Caracciolo Rubeo, qui erat ex parte matris frater D. Jezzolini de Marra, nuntiabatque, quomodo Rex Manfredus, ingressus solenni pompa Neapolim, creave-

Manfredus
Neapoli simul
et partem op-
erat.

A rat ibi triginta tres Equites, jusseratque bono eos animo esse, eo quod volebat bonam concordiam cum Papa, et esse filius obediens Ecclesiæ. Recordatus autem Archipresbyteri Caraccioli, qui fuerat pædagogus suus, quæsivit quinam ex ejus familia superessent Neapoli. Intelligens porro duos superesse nepotes, accersitos ad se creavit Equites, cum provisione unciarum quinquaginta : unus eorum appellabatur D. Anselmus et alter D. Richardus. Denique scribebatur quod Rex volebat facere amnistiam generalem : unde epistola ista bonam spem cunctis indidit.

*pædagogi sui
nepotes ornat,*

In festo Sanctorum omnium, iverunt Neapolim D. Coletta Canciajocus, et Notarius Stephanus Poppalettere, ad profitendam Regi obedientiam, tamquam Syndici Barlettani.

*amnistiam pu-
blicat,*

III Novembris, dicebatur quod Papa miserat omnes copias suas ad hibernandum in Campania Romana.

VI, Publicatum Barlettæ fuit indultum generale, cuicumque egresso de Regno, cui pauci admodum alicujus notæ se crediderunt : ex omnibus enim nemo rediit præter Pauluccium Marra.

XIV, Venit epistola a Notario Stephano, significans quod invenissent Regem valde gratiosum, quodque omnes benigne exceperat, volebatque ipso die celebrare festum S. Martini, ad quod invitati erant plurimi ex Neapolitanis.

Festo S. Andreæ, intellectum est quod Rex venisset Capnam et Siauessam, fecitque in Comitatum Fundanum venire septem vexilla armatorum, itaque ademit Ecclesiæ Comitatum, quem ei donaverat Imperator Fredericus, flumen Garilianum pro limite statuens.

Eodem anno, Natalem Dominicum celebravit Theate, et per omnia oppida Aprutii creavit Equites.

ANNO DOMINI MCCLVI.

Mense Januario venit Rex in Apuliam, ad ventionem quam vocant Incoronata, quæ toto septennio celebrata non fuerat : conveneruntque ad eam plures quam quadringentæ personæ. Et voluit Rex ut quidquid venatu caperetur suum esset, captaque est multitudo ferarum quasi infinita.

Ad finem dicti mensis, venit Sipontum, decretumque est ut oppidam transferretur ab illo maligno aere, in locum ubi modo consistit, et appellaretur Manfredonia.

In die Purificationis, fecit ingressum Barlettæ : egressique ei obviam sunt, cum palmis in manibus, ad septingentos, dicentes, Benedictus qui venit in nomine Domini.

XX Februarii, venerunt Barlettam legati a Regina, uxore Regis Conradi, atque a Duce Baviaræ : quos magno cum honore Rex suscepit.

XXIV, Dedit Rex Legatis publicam audientiam, quorum unus, perquam grandævus Abbas, orationem habuit, dixitque, Conradinum filium Regis Conradi vivere ; quodque eum rogabant Regina et Dux Baviaræ, ut dimitteret Regnum orphano isti, sicut æquum erat : eos vero, qui attulerunt mendax nuntium de ejus morte, castigaret. Cui Rex sapienter respondit, Regnum orphano isti perditum fuisse ; se autem illud manu armata vindicasse a potestate duorum Pontificum, quemadmodum notum erat omni mundo. Papam vero et Regnicolas nullo modo consensuros unquam, ut domarentur Tentonici. Se tamen aliud non prætere, quam ut sibi relinquatur Regnum ad vitam, morte sua rediturum ad Conradinum ; Regnam porro recte facturam, mittendo filium educandum istic, et moribus Italicis imbuendum, habendumque a Rege filii loco.

I Martii, discesserunt Legati : cum quibus Rex misit equum generosum, donandum Duci Baviaræ, et quædam monilia Duci Scotiæ, ad valorem mille un-

ciarum eoque amplius. Eodem die i Martii, donavit Rex officium Justitiarum D. Leonello Fajellæ Neapolitano, ingressumque fecit Barlettæ.

Eodem tempore, Rex creavit D. Marium Capecium, mari terraque Commissarium supra fabricam civitatis Manfredoniæ, quam extrui volebat : missumque est in Sclavoniam pro trabibus : et copia grandis calcis atque arenæ, saxorumque et rerum aliarum convecta illuc est, adeo ut boves Apuliæ habuerint in quo occuparentur.

*Manfredonia
extrui
jubet,*

Eodem mense, Rex misit in Siciliam atque Lombardiam, accersens Astrologos duos, quia credebat eos stellarum conjunctionem apte capere posse : idque tantum, ut captarent momentum temporis, idoneum primæ petrae jaciendæ.

Mense Aprilis, in die S. Georgii, Rex personaliter venit, ad metationem murorum et platearum quadraturam ordinandam. Eodemque mense positus est primus lapis, et cæptum est fabricari ex parte Orientali, laborantibus in opere pluribus quam sexcentis hominibus.

*et fabricam
orditur.*

Majo sequenti, misit Rex Tarentem, transivitque in Siciliam, ubi dicebatur esse suspicio alienjus rebellionis, concitandæ in favorem Ecclesiæ.

*Absente in Si-
cilia Rege,*

XI Septembris, ad verba indeque ad manus venerunt D. Leenellus Fajella Justitiarius et Realtus Saracenus, qui erat Præfectus portuum ; mansitque Justitiarius læsus in facie, et Portulanus vulnus grande habuit in capite : sic autem vulneratum misit Justitiarius captivum ad castrum montis S. Angeli.

XIII, Comes Casertæ, qui Neapoli manserat cum titulo Vice-regis, inde misit D. Andream de Capua Commissarium, ad formandum illorum processum. Cumque venisset Barlettam, accesserunt ad eum consanguinei Portulani, rogantes ut eum faceret vinculis eximi, ipsumque etiam Justitiarium carceri mancipari. Sed D. Andreas respondit, nihil se facere posse, donec cognovisset penes quem culpa resideret contentionis istius : multisque Barlettanis examinatis et uno Saraceno, abiit. Quinto autem post die revertens, mandavit ut D. Taddæus de Sinnesta captivum adduceret Barlettam, curandum a vulnere : quod et factum est.

*cognoscitur
causa Justi-
tarii, qui Sa-
racenum vul-
nerarat,*

XXVI, Discessit D. Andreas, et exemplar processus formati misit ad Regem in Siciliam : mansitque Realtus Barlettæ in carcere : ideoque publicatum fuit nullatenus culpandum esse Justitiarium, sed fuisse præsumptionem illius Saraceni, quem aiebant omnes non posse amplius tolerari.

*quod cognoscitur
male cedit.*

XXVIII, Resciturum Barlettæ est, quod D. Andreas fuerit spoliatus a grassatoribus ad Turrim Mandræ, quodque quatuor balistarii atque tres famuli ejus ab iisdem fuerint cæsi fustibus. Pro certo autem habebatur eos fuisse Saracenos, qui vix iadusium ipsi reliqueraat. Statimque Barletta missæ sunt vestes et alia necessaria.

Octobri sequenti, ex parte Capitanatæ magna diligentia adhibita est ad cognoscendos auctores facinoris, nec pauci pecuarii Aprutini ea de causa torti fuerunt ; sed nihil unquam resciri potuit.

Primo Novembris, venit D. Marius Capecius, præpositus fabricæ Manfredoniæ ; ostenditque epistolam mandantem, ut Justitiarius ac Portulanus reconciliarentur. Fecit ergo Portulanum, sicut erat, fasciis obligatum, equum conscendere : simulque iverunt Andriam, ubi erat Justitiarius : et pax confecta est.

*et illi jubentur
reconciliari,*

Festum Natalis Dominici celebrans idem D. Andreas, divulgari fecit per omnia oppida, quod Rex primogenitam suam filio Regis Arragoniæ despondisset ; proinde universi se prepararent ad dotem exolvendam.

ANNO MCCLVII.

Mense Januario, egressi sunt exactores tres, magna cum

A cum festinatione collecturi prædictam dotem : quia dicebant, Aprili proximo adventuras triremes Catalanas ad accipiendam puellam nomine *Constantiam*, ex prioris Regis matrimonio cum *Beatrice*, filia *Ducis Serviaë*.

Rex solum Aragonis deponens,

xiv Februarii, Justitarius cum multa nobilitate Barlettana et Tranensi occupabatur in venatione circa locum Trinitatis, quando magnum accidit infortunium : quia *Jezzolinus Rubens* Neapolitanus, nepos Justitarii, currendo post leporem, fregit cervicem : eratque juvenis formosus et generosus.

prætextis doctis factis pro vincens exhaustis.

xxviii. Venit *Bescavettus* Saracenus, Justitarius Aprutii cum duabus cohortibus Saracenorum, concitans Tarentum novem somas denariorum, deportandas in Siciliam. Tunc etiam *D. Leonellus* equitabat per provinciam pecunias colligens, et initio Martii accepit Tarenti quatuor millia et ducentas uncias auri ; adeo ut diceretur, quod pro hisce sponsalitiis ultra medietatem lucratus sit ; nec enim filiae suae dotem ampliore fuisse quam trigesies mille unciam : et tam ex Sicilia quam ex regno Neapolitano corrasit plusquam septuaginta millia.

Prima hebdomada Maji, nuntiatum est advenisse triremes Catalanas, pro auferenda puella in Hispaniam : quodque Reginae displiceret affinitas illa, eo quod Catalani adeo male vestiti incompositique apparerent. *Helena* ea erat, filia *Michaelis Despotæ Thessalix*, quæ deinde Beneventi capta a *Carolo Rege*, cum unico superstite filio *Manfredino*, apud illum in carcere obit.

xxiv Maji, rescitum est quod triremes discessissent Panormo, et quod Rex veniebat de Sicilia in Calabriam.

Juvenatio Comitem,

Junio Mense, Rex in morbum Casertæ incidit, non absque gravi mortis periculo. Eodem tempore *D. Jordano* Pedemontano datum est *Juvenatium* cum titulo Comitum : dicebatur enim esse frater Regis consobrinus ex parte matris, *Blancæ* scilicet *Lancia Longobardæ*, ex qua *Friderico Imperatori* similiter nati *Entius Rex Sardiniaë*, *Fridericus Princeps Antiochiaë*, *Henricus Rex Corsicaë*, et *Ricardus Civitatis quam credo vocant Austria, in Foro Julio*.

Bariensi Provis Justitiarium præfuit,

Septembri sequenti, venit *D. Raynaudus* de Grotlis Justitarius in provinciam Bariensem atque Hydruntinam, quæ nunquam alteri Justitariæ subiecta fuerat : abiitque ad *Leonellum*, sequente cum bono nomine, ex munere (ut dicebatur) bene administrato : nam ejus tempore nullam violentiam pertulit provincia a Saracenis : quapropter ei submissæ sunt usque Neapolim, in donum gratuitum, plusquam decem uncias auri.

x Octobris, venit Rex Foggam ad venationem, et multi Nobiles Neapolitani eodem accurrerunt.

xxvii. Iverunt Syndici Barlettani ad offerenda ei munera, et multi alii aliarum Provinciarum.

Neapolitanum Equitem, ob alapam Saraceno impunctum,

Sequenti die, accidit gravis casus. Etenim coram ipso Rege Saracenus quidam, custodiæ Regiæ Capitaneus, *D. Mazzeo Griffio* Equiti Neapolitano pugnum iniegit ; qui reddita vicissim alapa copioso ipsum sanguine perfudit : itaque tam Saracem Custodes corporis Regii, quam Neapolitani manus admoveverunt armis : secuturumque erat gravissimum scandalum, nisi Barones qui Regem circumstantabant medios sese interposuissent ; fuerunt nihilominus læsi hinc inde aliquam multi. Tum Rex, ut vidit sedatum tumultum, jussit ut *D. Mazzeo* amputaretur manus : quo intellecto confestim Neapolitani Nobiles accesserunt ad Regem, orantes ne vellet mutilatum virum nobilem, qui fuerat dignus ipsius Regis manu Eques creari, idque ad petitionem unius canis Saraceni. Dominus autem *Lignerus Caracciolus*, nomine omnium, iungam ad Regem habuit orationem. Ille vero respondit, minus facere se non posse ; pro amore tamen supplicantium largiri ut manus sinistra amputaretur.

manu truncari jussit.

Postero die quæsit Rex, quomodo se haberet *D. Mazzeus* : responsumque est ei quod ex spasmo fuerit in periculo mortis. Tunc misit Rex qui eum visitarent, una cum dono centum Augustalium : Saracenum vero deposuit officio, et alterum custodiæ suæ Capitaneum creavit.

Dum autem ibidem Foggia Rex esset, misit qui fabricam Manfredoniae inspicerent ; mandavitque ut fieret campana maxima, quæ per provinciam audiri posset ad milliaria quinquaginta : ut undique veniri posset ad succursum urbis, si forte eam invaderent iniuriam : erat enim habitatoribus infrequens civitas. Tum dixit, quod volebat ex omnibus majoribus oppidis totius Apuliae tot familias oppidatim accipere, quot sufficerent ad constituendam civitatem ter mille focorum.

Manfredoniae ingentem campanam fieri curat,

ii Decembris, venit Barlettam, et multis ibi mensibus substitit, celebravit etiam ibidem Natalem *Dominicum* magno cum triumpho. Quotidie enim agebantur choreæ et omnis conditionis mulieres speciosissimæ eo confluerant, quibus Rex largiebatur munera aequaliter omnibus, sic ut sciri nequiret, quænam ei præ ceteris placuisset.

Barlettæ choreas celebrat.

ANNO MCCLVIII.

Mense Januario, misit Rex Comitem *Jordanum* Pedemontanum, cum octingentis lanceis, in Lombardiam, ad auxilium confederatis suis ferendum.

Eodem anno mense Martio, jussit Rex desolari *Sipontum*, mandans ut cives omnes transmigrarent Manfredoniam : ipseque eodem ivit, et voluit campanam quæ fusa jam erat, supra quasdam columnas erigi : sed quia non dabat sonum tam grandem quantum expectabatur, refundi eandem fecit, adjecto copiosiori ære.

Sipontanos Manfredoniam transfert.

Nocte diei xxii Martii, accidit Barlettæ casus hujusmodi. *D. Amelius de Molisio*, Camerarius Regis, a fratribus puellæ cujusdam formosissimæ præcunctis aliis Barlettanis inventus est in lecto cum ipsa puella ; fuitque retentus ibi (erat enim vacantia tempus) et advocato mox Justitario sequenti mane deductus in carcerem. Tum pater fratresque querelam suam detulerunt ad Regem : qui jussit ut juvenis puellam sumeret in uxorem. Misit ergo *D. Amelius* qui rem significaret patri *Comiti Molisii* : qui respondit, nequaquam uxorem istam acciperet, satis fore si ei daretur decem uncias, tantumdem sese superadditurum. Acquieverunt conditioni oblatae pater fratresque, utpote ex infima pauperiorique conditione : sed Rex dixit, quod nollet puellæ isti perire fortunam, quam sua forma ipsi acquisierat. Itaque videns *D. Amelius* quod aliter non posset evadere carcere in Rege in proposito persistente, eam sibi despondit. Rex autem suo sumptu nuptias celebravit, dixitque quod æstimabat eum æque bonum Equitem quam antea : feminas enim saccos esse, ex quibus quotquot nascebantur filii, interveniente amore, viri magno evaderent : deditque ei *Alvaronem* in Capitanata. Dicitur nihilominus quod Comes vehementer indignatus manserit : sed Rex eo actu se justificavit, multumque sibi adjunxit amorem subditorum, ac maxime feminarum. Aulici autem exinde continentiores multo fuerunt, tamquam septemplexi nodo adstricti. Rex quoque sæpius egrehebatur noctu captando aerem et cantando poemata amatoria in comitatu duorum musicorum Siculorum, qui erant magni poetastri.

Virginem a suo Camerario de floratam,

vult ab eodem haberi uxorem,

ix Augusti, appulit Barium Imperator *Constantinopolis*, rediens Venetiis, ivitque Rex ut eum visitaret, magnas delicias ei faciens. Et statim jussit apparari ludum equestrem ; cujus Duces fuerunt quatuor, Comes *Biccari* *D. Loffredus Loffredi*, *D. Tancredus de Vintemilia*, *D. Joannes Aredus*, et *D. Conradus Spadafora*.

excipit Imperatorem CP.

Festo *S. Bartholomæi* factum est hastiludium, fueruntque

A runtque viginti duo qui fortunam experirentur; Botuninus et Joannatus Saraceni, qui venerunt flavo et purpureo colore distincti; D. Robertus Piccinellus, D. Gottardus Saxo, D. Athanasius Podericus, D. Balardus Sigenulfus, D. Stephanus Brancaccius Neapolitani, omnes induti sagum nigrum et flavum; D. Rogerius Stellatus et D. Mazzeus a Porta, Salernitani; D. Catildus et D. Jacobus Protentini, de Tarento; Rienzius Falconi, Gaspar Personæ, et Orlandus Maramonte, Hydruntini; Richardus de Leonissa, Guilielmus de Jevolis, Sarrus de Antiniano, et Petrus de Alenavolis, Capuani; Simon de Sanguine, Sacco de Monte agano, Laurentius Tortus et Eleutherius de Valignano, Aprutini.

Die III Decembris, venit Despota Moreæ, qui erat cognatus Regis Manfredi, et excensionem fecit Vestie; transivitque ad Papam, si forte inter ipsum et Regem posset pacem componere.

ANNO MCCLX.

Die IX Februarii, rediit D. Marinus Capecius, et dixit, quod Papa vellet in pacis conditionem adduci, ut Rex Manfredus bona erepta Regno egressis redderet, et a Regno expelleret Sarracenos. Rex autem Manfredus respondit, quod duplo plures accersere vellet: itaque fecit.

xxiii Maji, anni prænotati, ex Selavonia in hæc littora irruit tam violenta tempestas ventorum, ut toto eo quod inter Castellum et Tranum est spatio domus omnes fuerint nudatæ tectis: cucurritque procella per omnem maritimam Principatus: quod in malorum præsagium acceptum est.

xxvi Maji, appulerunt Sarraceni Tarentum: impletaque his est tota provincia Hydruntina et Bariensis.

xxix, Ivit Rex Neapolim: et dicebatur quod erat tractatum de efferendis vexillis Ecclesiæ.

x Julii venit Comes Cretariæ, deducens omnes Saracenos in Campaniam Romanam, ex mandato Regis Manfredi.

Mense Septembri, Rex ipse ivit in Romaniam, et omnia susdeque vertit.

ANNO MCCLXI.

Creatus est Papa Urbanus, natione Francus: qui subito declaravit alterius sestomachi esse quam fuerat Papa Alexander; misitque qui Regi mandarent, ut sine mora excederet e Statu Ecclesiæ. *Hic fortassis exciderunt gesta Annorum duorum.*

ANNO MCCLXIV.

Die VII Aprilis, venit fama, quod D. Rogerius Sanseverinas, Capitaneus Egressorum a Regno, militem cogeret, ducturus eum ad servitium Papæ nec medicum Regnicularum concursum haberet.

Majo sequenti; Romani quidam, ex parte Manfredi, pepigerunt cum eo, quod tradituri essent in manus ejus captivum Papam; sed fuerunt detecti, et Papa se subduxit Viterbium: ubi publicavit Cruciatam contra Regem.

Julio mense, descenderunt Franci Cruciatum sub Comite Flandriæ et fuderunt exercitum Ghibellinorum, amicorum Regis Manfredi in Lombardia.

I Augusti, Rex Manfredus reclusit Saracenos intra Regnum, et expectabat Francos ad confinia, mandans Baronibus venire cum armis et equis, sub poena perduellionis.

Ipsa die S. Bartholomæi, D. Jezzolinus egressus est Barletta cum septem equis: et ego ivi cum eo.

Die sequenti, hospitati sumus ad S. Severi, apud Comitem Gentilem de Sanguine, multumque humaniter habitum.

Mane die xxviii Augusti, discessimus simul cum prædicto Comite, secum ducente viginti duos equos optime instructos, et vesperi divertimus Gambatesam.

xxix, Gambatesa processimus in Campum-vascium, fuimusque urbanissime excepti a Comite Moli-

sii, et habuimus affatim deliciarum, ac veluti omnia bona mundi.

Mane sequenti equitavimus et prandimus in alio Comitum Molisini oppido, quod dicebatur Bovianum: et vesperi pervenimus Sergnyam, comitantibus nos D. Andrea de Jevolis, et D. Bernardo de Carbonaria, et D. Calao de Montegano, Baronibus Aprutinis, habentibus secum equos viginti quinque.

Ultima Augusti, hospitati sumus ad S. Germani. I Septembris, pervenimus ad castra, posita in territorio Freselonensi: et eramus equites satis multi. III Septembris, venerunt tres Nobiles, missi a Neapolitanis, rogaturi Regem ut faceret pacem cum Papa: quia Neapolis manebat excommunicata, et nolebat Archiepiscopus ut diceretur Missa. Is autem qui verbum ferebat, nominabatur D. Andreas Paggella, et loquebatur cum magna auctoritate. Rex vero respondit, suam culpam non esse quod bellum gereretur; sed Papam, qui ipsum volebat pelleri Regno suo: se autem missurum Neapolim trecentos Saracenos, qui curarent per vim ut Missa diceretur: Presbyteros porro et Fratres qui recusarent ad se mitterent in turrem. Omnes autem responderunt: Domine ne miseris; non enim Neapolis vult hospitio suscipere Saracenos. Rex vero iratus est vehementer.

V Mensis, misit Rex Neapolim D. Loffredum de Loffredis: dicebaturque timere ne civitas rebellaret. Eodemque die appulit Comes Flandriæ cum Francis, et castra in conspectu castrorum nostrorum collocavit.

VI, Cohortes duæ Saracenorum abierunt ex castris, inieruntque horribilem conflictum cum equitatu inimico: nec ullus eorum vivus evasisset, nisi Comes Falco Gesualdi, cum quatuor cohortibus gravioris armaturæ, processisset in eorum auxilium: ubi tandem inventi sunt occubuisse Saraceni triginta duo et Philippellus Caraffa Neapolitanus, Scutifer Comitum Falconis, alique duo Milites Beneventani. Ipso autem vespere voluit Rex Comitem Falconem manere in tentorio suo.

VII, Rex convocavit Magnates omnes in suum tentorium, ad consultandum quid fieri oporteret, erant autem Comes Casertæ ex familia de Aquino, Comes Jordanus Pedemontanus, Comes Agnonis ex familia Carbonaria, Comes Falco Gesualdi, Comes Pandulfus de Grotta, Comes Bernardus Ruffus, Comes Bartholomæus Gesualdi, Comes Guilielmus Avellanus, et Comes Vintemiliensis, cum tribus Nobilibus Siculis et quatuor Capitaneis Saracenis. Hi omnes ingressi in consilium sunt. Nocte autem sequenti, fecit retrocedere Rex totum exercitum: transitoque Gariliano ibi jussit castra metari, et ipse in persona circuit ea; munitiones ordinans, et custodias disponens ad singulos passus.

VIII, Advenit in castra Comes Molisii cum equitibus exercitatus sexaginta: eodemque die receptus est comes Loriti, cum tribus Baronibus familie Caldoræ et sexaginta equis.

IX, Appulit ex Aprutio D. Conradus Aquaviva cum triginta sex equis. Eodem die advenerunt D. Jacobus et D. Raimundus Capeccii cum duabus cohortibus equitum: et nihilominus magnus erat timor in castris.

XI, Cum crederetur Comes Flandriæ vi tentaturus transitum Gariliani, nuntiatum est quod retrocedebat Romam versus, id quod Rex Manfredus initio nolebat credere.

Diebus istis miserunt Romani ad Regem, qui orarent, ut deinceps sibi parcitum vellet.

XIV, Rex publice dixit, quod vellet Romanis favorem impendere.

XV, Omnes Barones qui erant in castris, receperunt se ad tentorium Comitum Molisii; concluderunt-

cum quibus ipse auctor ad castra venit.

Neapolitani pacem frustra Regi suadent.

Appellunt Franci.

et acri veltatione Saracenos urunt.

hinc metus incutitur Regis.

quo vis numero auctis.

recedunt nihilominus Franci.

etque ludos equestres instituit.

de pace cum Pontifice tractat.

Ingens procella.

Augetur numerus Saracenorum in Regno.

Urbanus 4 creatus Papa.

Cruciatam contra Manfredum evocat.

ille vicissim.

Barones omnes ad arma vocat.

A que protestari, quod non obligarentur de Regno egredi ad bellum Papæ inferendum, sed solum ad Regnum defendendum. Quo intellecto, fecit Rex modeste tractari ut Barones reciperent se in domos suas; sibi autem mutuo darent eam pecuniam, quam secum in expeditionem attulerant. Hujus autem tractatus mediator fuit Comes Casertæ: itaque est factum.

xix, Unusquisque abiit in viam suam: et ipsi processerunt Romam versus, nos vero rediimus in Appuliam.

Moritur Urbanus et succedit Clemens,

Mense Octobri Papa Urbanus misit in Franciam, qui accerseret fratrem Regis, ut veniret ad conquiendum regnum Neapolitanum: id quod statim innotuit: qui relegati ex Regno, qui apud Papam erant, id scribebant suis consanguineis. Paulo post mortuus est Papa Urbanus, et creatus est Papa Clemens, Francus etiam ipse.

ANNO MCCLXV.

in casus auxilium venit Carolus Andegavensis.

Sub finem Maji, rescitum fuit, quod Comes Provinciae, nomine Carolus (*passim dictus Andegavensis*) exercitum duceret in Italiam, ad servitium et honorem Papæ: quia Papa fecerat illum Senatorem Romanum. Tunc Rex Manfredus dejectus est animo, prævidens ruinam sibi imminentem.

*Manfredus contra militem cogit, * al. Joccus*

xii Septembris dictum fuit quod exercitus Comitum Provinciae terrestri itinere veniebat in Italiam. Conjectusque in vincula est D. Petruccius Toccus * quia dicebatur juvare egressos de Regno.

B Sub finem Septembris, misit Rex Manfredus Comitum Jordanum, cum quadringentis lanceis sufficientique pecunia, ut colligeret Regis confederatos ad resistendum Francis: cum iisque ibat D. Leonellus Ayossa, ducens pulchram cohortem Neapolitanorum equestris ac gravis armaturæ.

Vult casoque Manfredi,

xviii Octobris, equitavit [*Manfredus*] cum novem millibus Saracenorum versus Marchiam: et totum Regnum ei reliellavit.

Hic porro ingens occurrit hiatus historiae, transcribenti vel avulsis ex autographo foliis imputandus: quis enim credat auctorem huc usque progressum, nihil scripturum fuisse de ingressu Caroli Andegavensis in Urbem Romanam, coronationeque in Regem utriusque Siciliae.

ANNO MCCLXVI.

Hujus quoque anni pars prior deficit, qua narrandus erat cruentus ad Beneventum confictus pactum, xxiv Februarii: quando Manfredus occubuit, urbs irrumperibus una cum hoste fugiente Francis capta est, et servitum in omnem ordinem, ætatem ac sexum. Non substitit autem dicitur Beneventi Carolus, quam ut Pontifici victoriam nuntiaret per litteras. Nam ipso adhuc quo fuerat pugnatum.

Die S. Matthæ discessit Rex Benevento, et vespere hospitatus est Cerræ, quod est oppidum Comitum Casertani [ex familia de Aquino].

*Carolus Neapolim triumphebundus inquitur, * al. Loffredi*

Sequenti die equitavit Neapolim versus: cumque pervenisset ad locum dictum Salicis, exiverunt in occursum ejus Equites omnes et populus Neapolitanus: Dominus autem Franciscus Offredi * obulit ei claves civitatis fecitque pulchram orationem lingua Francica. Rex vero Carolus substitit ad audiendum eum, jussitque ut equitaret sibi ad latus. Dominus enim Franciscus noverat Regem, quia tempore Regis Franciæ Ludovici fuerat cum eo in bello Syriaco, faciens passagium contra infideles. Ut autem ingressi sunt Neapolim, ivit cum Archiepiscopo Cusentino ad Cathedralē ecclesiam.

In eodem ingressu venerunt etiam quadringenti Milites Franci, omnes plumati pulchre ac decore vestiti; et venusta cohors Frisonum, speciosis similiter insigniis distinctorum tum plus quam sexaginta Procera Franci, torquibus grandibus aureis spectabiles: ac denique Regina invecta carpento, quod holoserico villosa cœlestis coloris oblectum, totum

liliis aureis conspergebatur, sic ut in vita mea non D meminerim rem magis speciosam vidisse.

Postquam Rex fecerat orationem, accessit D. Franciscus Loffredi ex parte civitatis Neapolitanæ, et petiit captivis gratiam fieri: mandavit autem Rex ut ii omnes liberarentur, qui jussu Regis Manfredi detinebantur: et prodierunt universi in atrium Castelli, ad pedes Regis deosculandos.

carceres laxat,

vii Martii progressi sumus omnes Syndici Provinciae Bariensis, et ego qui eram Syndicus Juvenatii.

ordinat novos Justitiaros.

Post festa Paschalia misit Rex Justitiaros novos per omnes provincias: et ipse egressus est Regno iturus ad Papam.

xii Maji, venit Justitarius in provinciam Bariensem, D. Rainerus Buondelmonte, Florentinus.

Hac æstate Rex favorem præbuit negotiis Papalibus et Florentinorum, humiliando partem Ghibellinam: quo facto grande sibi negotium coocivit: quia Ghibellini miserunt qui Conradinum ex Alemannia accerserent.

Advocatus a Ghibellis Conradinus,

ANNO MCCLXVII.

Principio hujus anni, filius Regis primogenitus nominatus est Princeps Salerni, et ut talis per Regnum equitavit.

Dominica Palmarum, Rex Carolus Romam rediit, ubi Papa ei dedit Rosam, faciens eum Vicarium Imperii: ob quo fuerunt festa per totum Regnum celebrata. Eodem die extitit ingens terræmotus, et corruit companile Bariense, atque insuper satis multæ domus.

E

Ultima hebdomade Octobris, venatum in Apuliam venit D. Philippus, quarto genitus Regis Caroli. *in Italiam venit:*

Eodem anno venit Conradinus in Italiam: et Rex Carolus, qui erat in Francia, confestim rediit Neapolim, invenitque Reginam uxorem suam obiisse.

i Novembris, Rex fecit convocari omnes Barones et Syndicos provinciarum Regiarum ad parlamentum, pro die S. Catherinæ. Ipsoque die factum est parlamentum, et conclusum ut omnes Barones præpararent se ad sequendum Regem in bellum, atque ut populi solverent duas collectas.

Iisdem diebus dicebatur Neapoli, quod D. Petrus Pignatellus suadebat Regi Carolo, ut expelleret omnes familias ex stirpe Teutonica prognatas, tamquam suspectas in adventu Conradini. Noluit autem Rex, et D. Petrus magnam inde invidiam subiit, maxime apud Caracciolos, Ayossas et Putiolos, satis potentes in foro Capuano.

parat se ad resistendum Carolus,

In die S. Stephani dicessimus Neapoli cum D. Francisco Loffredi, eunte ad exercendum Justitiarum munus in provinciis Bariensi et Hydruntina: fuimus autem equites triginta sex: et in hoc itinere reconciliatus sum D. Francisco.

multi ab ea deficiunt,

F

ANNO MCCLXVIII.

In capite anni pervenimus Tarentum, atque invenimus totam Provinciam in seditione conversam et D. Franciscus misit Petrillum Rombum, Oriam; et Falconetum Cotugnum, Conversanum; et Marcum de Dura, Castellanetam; ad conscribendum militem. Erant autem tres illi, viri nobiles. Moverunt etiam omnes Capitaneos provinciarum Regiarum, ut sollicite caverent aliquam proditionem.

ix Junii, D. Franciscus discessit Tarento, et abiit Altamuram.

et Conradini vexilla extolunt.

Sequenti die, rescitum est, quod Comes Tricariensis veniebat ex Capitanata cum multis armatis: mandavitque Capitaneis ut sibi occurrerent in provincia Bariensi: venerunt autem Quaratam.

Sequenti die Petrus Strmbone * venit, tulitque nuntium quod Comes Tricariensis fuderat Marcum de Dura sub Castellaneta, feceratque ex tolli in sex oppidis vexilla Imperialia Aquilifera.

** al. Stambone*

CLXXXIII ALEXANDER IV

CLXXXIV VRBANVS IV

CLXXXV CLEMENS IV

CLXXXVI GREGORIVS X

A Die Veneris scilicet xv Junii, D. Franciscus recepit se Andriam per viam autem intellexit totam illam regionem esse in potestate rebellantium Regi Carolo. Paulo deinde post occurrimus Bonfilio Caracciolo, qui fuerat Capitaneus Andriensis, pulsus vero a civibus efferentibus vexillum Conradia. Recessimus ergo in Castellum Montis, ibique mansimus cum solis quindecim equis. Castellum parro istud carebat munitione, et ægre pro quatuor sociis suffecisset panis, vinum ac lecti; equis vero suppetebat nihil: et quamvis villici habebant in arsis fruges, satis incommodè tamen habebamur ibi, quia omnes dormivimus super nudam humum.

In die S. Mariæ gratiarum, Comes Tricaricensis misit tubicinem, qui interrogaret D. Franciscum, utrum se ei vellet tradere; hic vero respondit: Vade, et dic Comiti, quod melius ex vexillo Cunradini faceret stragulum equestre, et extolleret vexillum Caroli, veri atque legitimi Regis et ab Ecclesia probati.

Nocte sequenti, ad horam quartam, venit D. Petrus de Grottaliis: et dixit, quod D. Falconettus Cottunius alique Capitanei copiarum nostrarum ingressi erant Bituntum, perquam male concordés.

B Nocte sequenti ad primum somnum misit D. Franciscus Bituntum D. Fieramontem, filium suum primogenitum: ivitque hic solus cum Paulo Pacifico de Aversa.

xx Junii, accepit D. Franciscus litteras Barletta, quod D. Rogerius Sanseverinas cecidisset Robertum de Petra-paluzoba, et occidisset magnam copiam Rebelligum, multosque captivos fecisset. Eodem die venit D. Fieramonte cum parte exercitus nostri, equitibus scilicet centum quatuordecim, peditibus quingentis, omnibus balistariis.

vi Augusti, D. Franciscus egressus est Castello, volebatque ire ad colloquium Comitis de Leonissa: sed videntes eum Syndici Andrienses, accusarunt D. Bonfilium Caracciolum, quod culpa ejus perdebatur oppidum, rogaveruntque eum ut veniret An-

driam. Ivinus ergo istuc sub vesperam, et recuperavimus civitatem.

viii. ivimus Canosam in occursum D. Rogerii Sanseverinatis, qui erat Capitaneus generalis contra Rebelles, magnaque cum humanitatis demonstratione exceptus fuit D. Franciscus. Dominus autem Rogerius ducebat secum equites septingentos, magnumque numerum collectitii peditatus.

Vesperis fuimus Quarantæ*: et D. Fieramonte pro magna gratia exoravit Patrem, ut mitteretur cum D. Rogerio in Basilicatam et Calabriam, Dominus autem Rogerius id gratum habuit et dedit illi xxv equites, promisitque ipsum habere ut filium.

Die Martis, D. Rogerius de S. Severino in viam Amalfin versus, quo se receperat Comes Tricaricensis: nos autem circuivimus per provinciam, recuperando oppida quæ rebellaverant.

In die S. Laurentii, D. Franciscus misit D. Bonfilium Caracciolum ad castra Regia, et ego eodem tuli bis mille sexcentas uncias: eramus autem viri octodecim, omnes in equis.

Ipsa die medii Augusti advenimus in castra, quæ erant turbatissima: et D. Bonfilius locutus est Regi: quod ei satis caro stetit.

Hactenus D. Matthæus, morte verosimiliter interveniente prohibitus reliquit subinde istius atque aliorum sequentium annorum plurium gesta, pari fide et diligentia pene quotidiana, annotare. Camatissimum est enim prælium, in quo forsitan Matthæus occubuit, die xxiv Augusti. Prælia isto victus fugatusque Conradinus, et cum socio expeditionis Frederico, ultimo in sua linea Austriæ Duce, florentissima juvene, retractus ex fuga, cum eodem publice in foro Neopolitano, judicante Carolo, securi percussus est, xxvi Octobris anni mclclxix. Quæ tragædia cum totis fere undecim mensibus secuta sit obitum Clementis Papæ IV, apparet evidens calumnia eorum, qui actionis tam inhumane, quæque indelebilem maculam inussit famæ Caroli, suasorem approbatoremque illum faciunt.

* *at. Quarantæ una cum ipsa auctore*

E *forsan cæsa in pugna 24 Aug*

CLXXXIII ALEXANDER IV

C ALEXANDER antea Raynaldus, patria Campanus, de Castro Gennæ in diocesi Anagnina, ex Comitibus Signiæ, nepos Gregorii Papæ IX, antea Raynaldus Cardinalis, Episcopus Ostiensis et Velitrensis, anno mclcliv electus Neapoli in die Natalis Domini, coronatus Dominica proxima, festo S. Joannis Evangelistæ xxvii Decembris; sedit annos vi, menses v, mortuus Viterbii anno mclclxi, xxv Maji; sepultusque in ecclesia S. Laurentii. et vacavit Sedes menses iii, dies iii.

Ab anno 1254, ad 1261, annos 6, m. 5.

Martino Innocentio Papa, et advenientibus Neapolim a clade ad Foggiam accepta per Manfredum, Guilelmo Cardinali Legato et Bertoldo Marchione, tantus Cardinalibus et aliis de Romana Curia timor incessit, quod viso Legato et Marchione, omnes voluerunt de Neapoli recedere, et in Campaniam redire: ad magnam autem instantiam et recomfortationem Marchionis ipsius, secesserunt: et in unum collecti, ad electionem novi summi Pontificis elegerunt Dominum Raynaldum, Episcopum Ostiensis, vocatusque est Papa Alexander.

2 Passim Anagninus dicitur fuisse Alexander, quia scilicet in Anagnina diocesi notus: patria siquidem ejus Genna seu Gennæ dicebatur, vulgo Jenne, antiquæ Trebiæ Augustæ municipium, pertineas ad jus Abbatia Sublacensis, tribus et dimidio millibus passuum situm supra sacram speciem S. Benedicti versus Septem-Propylæum Moji.

trionem, in crepidine Anienis. Sic ipse ejus patruus Gregorius IX, in Brevis quodam, hunc suum nepotem vocat Raynaldum de Gennes: et sub quadam ejusdem pictura in monasterio Fosse-novæ subscribitur. Alexander IV, natus in castro de Jennes. Hujus castri frequens est mentio in quodam Epitome Chronici Sublacensis, renovati et aucti per Cherubianum Mirium Trevirensem, monachum Subacensem anno mcccxxiv, propter varias quæ Abbatibus Sublacensibus fuerunt de illius Dominio disceptationes. Sic anno mclxxxix, Joannes V Abbas Sublacensis dicitur recuperasse Castrum Gennarum ab Hildemundo, Ptolomæi Consulit Romani germano, in eoque condidisse arcem fortissimam; sic anno mclxv dicitur Philippus a Marano, supplex ab Alexandro III obtinuisse Gennam in feudum; id quod Auctor confirmat ipsius Alexandri III Brevis, dato mclxxvi. Sic denique anno mcccxliv

vario successu.

et motu copiarum hinc inde,

Terror ab imminente Manfredi victore.

Natus in castro Gennarum,

A *idem* castrum Gennarum confirmatur in feudum Philippo de Gennes. *Idem porro Auctor cum dixisset, quod anno MCCLIV, electus sit Alexander IV, Rainaldus Anagninus, professione monachus Sublacensis, veniensque Sublacum ibi dedit reformationis Bullam; Paucis, inquit, inde diebus se contulit ad castrum Gennarum, ad revisendum patrium solum. Hæc de patria nobis submissa Roma per nostrum Conradum Janningum. Annos et dies electionis ac mortis Petrus Corretinus in Summa Chronologica de Episcopis Viterbiensibus, seculi hujus initio conscripta, expliat verbis inde mihi submissis :*

electus 25 Decembris Neapoli,

Viterbium transit an. 1257 :

duas ibi ecclesias consecrat,

Anagninam obiit 1258,

in novum Palatium regressus 1260 S. Rosam canonizat,

B 3 Alexander IV Anagninus, ex Comitibus Signiæ, Raynaldus Cardinalis Episcopus Ostiensis antea vocatus, Neapoli die Nativitatis Domini, post obitum Innocentii IV, summus Pontifex eligitur. Tumultuante subinde Italia ob factiones Ecclesiasticas et Imperiales, quas Guelfas et Ghibellinas appellabant, Romanorumque dissidia moleste ferens, Anagninam se contulit : inde cum tota Curia Viterbium venit anno MCCLVII : hic enim pro loci commoditate, ad seditiones Italiæ componendas, Sedem habere statuerat. Palatium sibi elegit apud S. Franciscum, ubi nunc cœnobium ejusdem Ordinis est : functiones autem suas in Cathedrali S. Laurentii ecclesia plerumque celebrabat. Plura etiam Alexander Viterbii gessit annis MCCLVII et MCCLVIII, ut Bullæ ibidem editæ testantur. Ecclesiam præcipue sanctissimæ Trinitatis, Ordinis Eremitarum S. Augustini, omnibus Cardinalibus suis assistentibus, solemniter consecravit. id porro indicat lapidea tabula ad ostium illius ecclesiæ. Sexta vero die Martii, Rosa Virgo Viterbiensis, sanctitate insignis ac innumeris clara miraculis, obdormivit in Domino : cujus corpus Pontifex, ne tumultus causa devotionis fieret in populo, clam sepeliri jussit. Ultima Dominica Aprilis, ecclesiam pariter S. Mariæ ad gradus Ordinis Prædicatorum S. Dominici, extra mœnia ejusdem civitatis Viterbii consecravit. Ante Fratres, ipsius memoria in tabella marmorea cernitur. Benigne item erga Viterbienses agens, exemit et liberavit eosdem a solutione vectigalium apud Montemflasconem et Portum Corneti. Extat Bulla sua, data Viterbii xviii Augusti MCCLXXVIII. In ultimo Consistorio, hic habito die x Septembris ejusdem anni, quosdam fidei articulos declaravit, ut in suo diplomate legitur. Anagninam deinde petiit. Cum autem Palatium S. Francisci nimis a Cathedrali distaret et angustum esset, Raynerius Grattus Viterbiensis, generalis Capitaneus, Pontificam commoditati ac patriæ splendori studens, Alexandro absente, Episcopale Palatium amplificavit, et in decentiorem formam redegit : quod Palatium Papale dictum fuit, ut in ejus vestibulo lapidea tabula tradit. Absoluto novi operis ædificio, Alexander anno MCCLX Viterbium cum tota Curia reversus est : ibique residens, sanctæ Virginis Rosæ Viterbiensis, post decimum octavum sui obitus mensem, tres in Matutinis visiones habuit : cujus eloquio monitus, ejus corpus, ab æde S. Mariæ de podio, die iv Septembris ejusdem anni, ad sui nominis monasterium, solemniter pompa transtulit ; ac Virginem ipsam, pluribus præcedentibus miraculis, Sanctam esse, universo adstante Clero et Populo, declaravit. Anagninam postea Pontifex se contulit : et subeunte anno MCCLXI Viterbium remeavit : ubi die xxv Maji vita functus, in Cathedrali ecclesia sepelitur. *Utrumque confirmat Encyclica Successoris, electi (ut scribit ipse) Alexandro Papa prædecessore octavo Kal. Junii, videlicet in festo S. Urbani Papæ et Martyris, de carnis nexibus liberato ; et ad gloriam supernæ patriæ, sicut speratur, assumpto ; ac ejus corpore,*

post celebratas solemnes exequias, in Viterbiensi ecclesia, prout decuit, honorifice tumulato. D

4 *Hic Viterbio acceptis odde ex nostro Codice MS. sequentia ; Hujus tempore Manfredus, filius naturalis quondam Frederici Imperatoris, gerens se pro pædagogo Conradini prædicti Imperatoris nepotis, ipso Conrado mendaciter publicato mortuo, sibi ipsi Coronam assumpsit : quod factum, quia in præjudicium Domini Papæ fuit, primo excommunicatur : post magnus exercitus contra illum, sed nihil proficiens, mittitur. Hic canonizavit S. Claram, quæ fuit Ordinis S. Damiani. Hujus temporibus Principes Alamanniæ Electores, in duo se dividentes, quidam Regem Castellæ et quidam Picardum Comitem Cornubiæ ad Imperium elegerunt ; quod schisma duravit multis annis. Hic reprobavit duos pestiferos libellos, quia unus dicebat quod omnes Religiosi, etiam verbum Dei prædicantes, de collectis viventes, salvari non possint : alter vero assererat, inter cetera erronea, quod Evangelium Christi et doctrina novi Testamenti neminem ad perfectum deduxit, et evacuanda erat post MCCLX annos : et in xl anno debet inchoari doctrina Joachim, quam conditor libri Evangelium æternum nominat, totam perfectionem salvandorum ei attribuendo. Dicebat etiam ibi, quod Sacramenta novæ Legis in LX anno evacuarentur : quæ omnia et auctoritas Apostolica et præteriti temporis experientia exufflavit. Clausula hæc manifestum facit, quod hæc vel non sint auctoris primi, vel ipse solum scripserit post dictos LX annos elapsos, id est post annum MCCCXX.*

et S. Claram,

duosque pestiferos libellos damnat.

5 *Miratus nullum ejus epitaphium vel aliud conditi apud Viterbienses corporis monumentum produci, scripsi ad præfatum Bernardinum Coccovoginum, a quo et præmissa accepi, et trium deinde Viterbii sepulcorum Pontificum monumenta, suis locis danda : de Alexandri autem sepultura accipere nihil potui, quia nihil inventur, præter nudam incertamque memoriom, ab annis circiter quadraginta, in quodam ipsius Ecclesiæ Cathedralis MS. sic Italice obnotatam. Alexander IV de Comitibus Anagninæ, dictus primum Raynaldus Conti, obiit Viterbii xxv Maji MCCLXI, fuitque sepultus in ecclesia Cathedrali S. Laurentii in sacello Domine nostræ : ejusque tumba est sub terra, intra custodiam lapideam sacri Olei. Hoc indicio excitati Canonici, scrutandam prædicta loco terram censuerunt : prout factum est x Februarii MDCLXXXIII. præsentibus et fidem manu propria facientibus, Nicolao Nardini Canonico Pœnitentiario ipsius Cathedralis, Bernardino Coccovagini et Andrea Benincasa utroque Societatis Jesu, atque Antonio Camillo Cecchini similiter Canonico. Coram his relecto pavimento, fossa ad quatuor palmos humus nihil exhibuit præter exiguam tumbulam, terra et ossiculis ejusdem parvuli plenam ; neque profundius iri potuit, propter fornicem novæ ejusdem sepulturæ innixum loco ubi fodiebatur : hoc autem indicio fuit, quod ibi esse non posset tumba Papalis. Quia tamen ex uno latere relectum fuit quoddam subterraneum pavementum, placuit ipsum sepulturæ illius novæ fornicem circa medium aperire, versus altare Deiparæ : discoopertoque inferiori pavimento, iterum effossa humus est ad quatuor alios palmos ; et nihilo plus repertum quam antea ; cum tamen apertura eo loco facta sit unde facillime conspici potuisset capsula quæcumque, vel transversim posita versus Oleum sanctum, vel etiam in medio versus Presbyterium.*

Monumentum sepulcrate requiritur 1683,

sed frustra ;

6 *De Joanne Francisco Cardinali Gambaro, Episcopo Viterbiensi ante annum MDLXX, scribit Ferdinandus Ughellus tom. 1 Italiæ sacræ col. 327* quod Cathedrali exornavit, eamque ad meliorem architectonicæ artis formam traduxit ; multasque Reliquias*

eo quod sub an. 1570 fuerit tota ecclesia restaurata,

A quias Sanctorum, quæ hac illacque sine decore jacebant, in ipsam intulit. Quis dubitare potest, quin idem Alexandri IV corpus, sicubi id inventum fuisset, curasset loco conspicuo decentique reponi? Suspecta proinde est prædicta Notula; sive ea intelligatur de tempore ipsius Auctoris, sive accepta dicatur ex eorum memoria, qui ecclesiam viderant ante reformationem a Gambara inductam. Est tamen ex altera parte difficile etiam creditu, vel tam humiliter sepultum fuisse Pontificem, absque ullo vel minimo tantæ dignitatis iudicio, ut fundamenta capellarum molientes, totumque pavementum vetus attollentes latere inobservatum potuerit; vel ipsum Viterbio fuisse translatum alio, nulla

uspiani talis translationis extante memoria. Id considerantes, quos ipsius inveniendi cupido tenebat, totam cum tribus Canonicis circumgyrantes ecclesiam, singulos angulos diligenter sunt perscrutati: sed et aperiri sibi fecerunt conclave quoddam, ultimæ coppellæ adhærens, quod nunc Confratribus sanctissimi Sacramenti serviens, olim dicebatur Capella Beatæ Virginis fuisse. Sed neque hic spes ulla facta inveniendi quod requirebatur, cum recentioris illam esse operis docerent ibidem depictæ SS. Francisci, Bernardini, Petri Martyris imagines; et pavementum esset novum, nova etiam parietum dealbatio; nec vestigium ullum sacri Olei istic aliquando servati.

D
ALEXANDER IV.
et absque ullo
sui iudicio vi-
deatur fuisse
tumulatus
Alexander.

CLXXXIV URBANUS IV

URBANUS, natione Gallicus, de civitate Trecensi, antea Jacobus Pantaleon Hierosolymitanus Patriarcha, electus Viterbii anno MCLXXI, XXIX Augusti, coronatus IV Septembris in Dominica, sedit annos III, mensem I, dies IV, defunctus Perusii II Octobris MCLXXIV; ibique in ecclesia Cathedrali S. Laurentii sepultus: et vacavit sedes mens IV, dies III.

Ab anno 1261,
ad 1264, an 3
m. 1, d. 4.

Ratio temporis,
Synopsis Actorum.
Cessavisse post mortem Alexandri Pontificatum tribus mensibus et binis circiter hebdomadis, scribit Matthæus Paris; utique ad diem Coronationis tempus supputans, de qua Coronatione extat encyclica apud Rainaldum, Data Viterbii mense Septembri anno I, non addito die. Auctor codicis nostri Interpontificium extendens dumtaxat usque ad diem Electionis, solum menses III, dies IV numerat, Sedique tribuit annos III, mensem I, dies IV. Diem mortis, indicat Successor, electus, illo, VI Nonas Octobris, ut ait, vitam universæ carnis ingresso, et (sicut de largissima Dei pietate confidebatur) post labores ad præmium evocato; tantique Patris defuncti corpore, prout est juris et moris, cum honore et reverentia ecclesiasticæ tradito sepulturæ. De ejusdem Actis hoc solum reperitur in MS. nostro: Hic duas ordinationes fecit, exercitumque Saracenorum, quem Manfredus in patrimonium Ecclesiæ miserat, per Cruce-signatos fugavit, et Comiti Provinciæ Carolo, Regis Franciæ [Ludovici fratri] regnum Siciliæ, ut a Manfredo detentore recuperaret, tradidit.

2 Epitaphium a stylo illius ævi nihil abluens, vel ipse sibi vel alius pro eo tale composuit, versibus similiter cadentibus quatuor, et indicantibus quomodo primum Archidiaconus Leodiensis (Laudunensem aliqui perperam scripsere cum Ciacconio) tum Virdunensis Episcopus, deinde Patriarcha Hierosolymitanus existens ad summum Romanæ Ecclesiæ Pontificatum assumptus, Urbani nomen sumpserit: quos versus primus nobis in sua Bibliotheca Pontificia exhibuit Ludovicus Jacob Carmelita hoc modo:

Vetus Epitaphium.

Archilevita fui, Pastorque gregis, Patri-
Tum Jacobus: posui mihi nomen ab Urbe
Mon- } archa.
Nunc cinis exilis: humili post condor in-
Te sine fine frui tribuas mihi, summe Hier-
Sed Epitaphii hujus reliquiæ, vetustate consumptæ,
videri desierunt, postquam a priori tumultu ablatum
corpus in unam arcam compositum fuit cum ossibus
Innocentii III (ut supra dictum est) et postea nominandi
Martini Papæ IV.

VIDE APP.
NOT. 19.

F

DISSERTATIO XXIII

De Officio pro festo Corporis Christi, Urbani IV jussu, per S. Thomam composito.

Viderat Urbanus, cum Leodii Archidiaconus esset, maximas inter contradictionum procellas, institutam novam festivitatem Corporis Christi, ex revelatione facta B. Julianæ Corneliensi; allaborante Venerabili Eva, ad S. Martini ecclesiam Reclusa; et utrique haud parum in pio cæpto urgendo favorat: Officium etiam proprium, quod ex Julianæ directione Joannes ejus Clericus composuerat, vehementer probat. Anno obinde decimo quinto et amplius labente, cum circiter Quadrenniū egisset in Romano Pontificatu; contigit Sacerdos, veniens Bolsenam, quod est oppidum non looge distans ab Urbe-Veteri, in qua Papa Urbanus quartus tunc cum Curia Romana residebat, dum celebraret Missam, inter verba Consecrationis dubius in fide, vidit carnis oculis Hostiam in forma

Qui ante an.
15 Leodii vide-
rat institui
festum Corpo-
ris Christi,

pietatis, et de ea sanguinem fluere in calice. Quo territus, dum conaretur occultare et cooperire de Corporali, apparuit mox forma pietatis in singulis partibus Corporalis: et ita coactus est populo assistenti miraculum patefacere. Quod ubi populus comparuit, ad Urbem-veterem properans, summo Pontifici mirabilia et stupenda quæ viderat nuntiavit. Stupente autem Curia per summum Pontificem (qui necdum oblivioni tradiderat, quæ in Leodio approbaverat, dum adhuc apud S. Lambertum resideret) interveniente consilio et assensu Dominorum Cardinalium, deliberatum est, quod festum Corporis Christi per universam Ecclesiam semel in anno solemniter, feria quinta post Octavas Pentecostes, in toto terrarum orbe celebraretur, et vocato B. Thoma de Aquino, qui tum præseas aderat, præcep-

jam Pontifex
et facto Bol-
senæ miracula
motus,

ipsum ab uni-
versis cele-
brandum de-
cernit,

A ceptum fuit, ut Officium de tali festo, secundum usum omnium Ecclesiarum, componeret.

DISPAT. XXIII.
et Officium a
S. Thomæ
componi jubet:

2 Thomas autem, divinarum armariura Scripturarum, cujus mentem obedientiæ et omnium virtutum decor collustraverat, præceptum hoc libenter, breviter, atque insigniter complevit: in cujus rei testimonium, in foribus ecclesiæ Bolseoræ depictum est miraculum Sacerdotis celebrantis: depictus etiam est B. Thomas, sedens et scribens tanquam Doctor in cathedra, circumstante Curia: depictus est insuper Crucifixus, alloquens S. Thomam, coram se super genna adorantem, et dicens; Beo scripsisti de me, Thoma. Ita Joannes Diestemius Blævus, ad S. Jacobi Leodiensis Prior Ordinis S. Benedicti, art. 8 Commentarii de Institutione Corporis Christi, sub annum MCCXXCVI ab eo scripti; quæ, quoad Officium ex Urbani IV præcepto per S. Thomam compositum, dicuntur confirmari ex summi Oratione, quam ejus socius, Fr. Raynoldus seu Reynaldus de Piperuo, post mortem Sancti habuit, quamque optarem nescier; et ex Breviario precum Canoniarum, quod S. Ludovico Regi Franciæ in usu fuisse creditur, et ante primam Lectionem 2 Nact. hæc verba habere Serio Fr. Thomæ de Aquino: consonant autem quæ Guilielmus de Toco, omnis post Sancti obitum quadraginta, scripsit in ejus Vita atque alii plurimi.

B 3 His ita constitutis et compositis, non diu distulit

Decretumque
mittens Evæ
Reclusæ S. Martini,

Pontifex dilectam sibi Evam consolari nuntio optatissimo, per scriptum ad eam Breve, quod licet editum in Aprili post vitam B. Julianæ, ante sexennium quam ista fierent defunctæ; hic denuo tamen juvat repræsentare. Urbanus Episcopus, servus servorum Dei, dilectæ in Christo filiæ Evæ, Reclusæ S. Martini, salutem et Apostolicam benedictionem. Scimus, o filia, quod magno desiderio desideravit anima tua, ut solemne festum sacratissimi Corporis Domini nostri Jesu Christi institueretur in Ecclesia Dei, a Christi fidelibus perpetuis temporibus celebrandum: et ideo tibi significamus ad gaudium, quod nos ad corroboracionem Catholicæ fidei dignè duximus statuendum, ut de tam admirabili Sacramento, præter quotidianam commemorationem quam de ipso facit Ecclesia, specialior et solemnior memoria celebretur; certum ad hoc designantes diem, videlicet feriam quintam proximam post Dominicam festi Pentecoste proxime sequentem, ut in ipsa feria quinta devotæ turbæ fidelium, propter hoc, ad ecclesiam affectuose concurrant: sitque dies ille universis Christieolis nova festivitate jucundus, et ampla jucunditate festivus, prout in litteris Apostolicis, quas per universum orbem super hoc dirigimus, plenius continetur. Et scias, quod Nos hujusmodi festum, cum omnibus Fratribus nostris, Romanæ videlicet Ecclesiæ Cardinalibus, nec non cum omnibus Archiepiscopis et Episcopis ceterisque Ecclesiarum Prælati, tunc ad Sedem Apostolicam commorantibus (ad hoc ut videntibus et audientibus de tanti festi celebritate salubre præberetur exemplum) duximus celebrandum. Magnificet igitur anima tua Dominum, et exultet spiritus tuus in Deo salutari tuo: quia viderunt jam oculi tui salutare tuum, quod paravimus ante faciem omnium populorum. Lætare insuper, quia omnipotens Dominus tribuit tibi desiderium cordis tui, et voluntate labiorum tuorum non fraudavit te cœlestis gratiæ plenitudo. Et quia quaternum, in quo ipsius festi habetur Officium, tibi sub Bulla nostra per latorem præsentium destinamus, volumus et per Apostolica scripta tibi mandamus, quatenus quaternum ipsam cum devotioe recipias, et ejus copiam personis illam petentibus exhibeas, liberaliter et libenter, et instes devotis supplicationibus apud illum, qui memoriale tam salutarium de se ipso reliquit in terris, ut nobis ex alto

gratulatur
impletum ejus
volumi,

C 4 Ut ut est, quidquid in prænotata Appendice dixi, in Supplemento ex præfatis mutabitur. Quod autem attinet ad alteram partem quæstionis, quæ videri posset remanere; utrum scilicet S. Thomas, Officium istud quod habemus componens, antiquius istud Leoditense non habuerit præ oculis, eoque non multum usus fuerit; etsi dicere posset fortassis aliquis, D. Thomam haud adeo fastidiosum alienorum scriptorum æstimatorem fuisse, ut inde dedignaretur subinde convertere in rem suam quidpiam: contrarium enim patet saltem ex libello de erroribus Græcorum, quem ab Urbano Papa

novumque Of-
ficium ei com-
mendat.

tribuat gratiam, commissam nostro regimini Ecclesiam suam regendi utiliter, ad laudem et gloriam sui nominis, et salubriter gubernandi. Datum apud Urbem-veterem, sexto Idus Septembris, Pontificatus nostri anno quarto.

4 Officium illud obviis ulnis excepit Ecclesia Leodiensis, inquit noster Bartholomæus Fisen, in proprio hac de re libello cap. 66. Martiniani tamen Canonici. . . ita dumtaxat admiserunt, ut ex Officio, quod S. Julianæ auspiciis conscriptum ostendimus, et apud ipsos ad id usque tempus in usu fuerat; in secundis (ut loquimur) Vesperis, totaque item Octava ad Benedictus et Magnificat, retinuerint Antiphonas: in Horis vero minoribus Hymnos etiam Orationesque. Existimarunt enim futurum id olim argumento, solemne prius apud se hoc festum habuisse, quam Officium S. Thomas scripsisset. Putat idem Fisen id eos non fecisse, absque impetrata Pontificis assensione: sed nisi hunc petendam judicaverint propter annexas novo festo Indulgentias, quasi ad eas obtinendas necesse foret Thomæ officium recitare; non video cur id supponi debeat pro ea ætate, qua Ecclesiæ singulæ arbitrati suo sua fingeant et resingebant Breviaria, quali libertate Gallicanæ Ecclesiæ etiam post Tridentinum Concilium adhuc utuntur, hoc ut summum carentes, ne inconsulta Apostolica Sede festum aliquod novum assumant.

Hinc Marti-
nenses Canoni-
ci,

suam anti-
quius jungen-
tes,

5 Sic unum ex gemino Officium compositum habent haud dubie membraux illæ, tam Directorii quam Antiphonarii Martiniani antiqui, unde exhibuimus eas omnes partes, quas huc pertinere, et tamen in Romano Officio constat non inveniri. Neque vero panitet eas operosa R. P. Antouii (non Jacobi) Terilli indagine repertos fuisse, et in Appendice ad Acta B. Julianæ revocatas ad lucem; quin etiam in Supplemento Aprilis addemus Antiphonas, et alia quædam postmodum reperta. Illis tamen denuo consideratis, collatisque ad potiores partes Romani Officii, nec non expensis iis quæ jam deduxi, mutata cupio quæ istic, paulo quam par erat confidentius dixi in favorem prioris Officii; quasi D. Thomas ex eo fere accepisset totum, quod Ecclesiæ obtulit universæ legendum, mutato dumtaxat partium quarundam ordine, suppleto defectu Hymni unius ad Mututinum, rescissis superfluis, et expolito ut sibi videbatur stylo: nam hæc omnia ordinandi verbo intelligi volui, certe debui voluisse. Movebant me auctoritates tum Codicis MS. Rubæ-vallis, tum Chaparillæi Canonici et Vicarii Leodiensis aliorumque, asserentium, Vetus officium ipsorum ætate adhuc servari in nonnullis Tungrensis et Leodiensis urbis ac pluribus aliis dioceseos ecclesiis: et licet MS. Rubæ-vallis aliam initialem Antiphonam nominaret; Directorium vero, quod habebam præ oculis, eandem quam Romanum Breviarium, priori ista alio translata: hanc tamen solus Ordinis mutationem tanti non credebam futuram, ut propterea censeret illi MSS. non possent de uno eodemque loqui. Nunc vero, cum veterimi illius ac prorsus invariati nullum usquam potuerit inveniri exemplar, post multam a nostris ac Dominicani Potribus adhibitam operam; vehementer dubito, an illi scriptores revera unquam aliud viderint, quam quod ex utroque, Romano scilicet et Leoditensi, conflatum diximus.

F

unum ex duo-
bus factum:

quod aliorum
exemplo ac-
cepti olim pro
priori:

F

6 Ut ut est, quidquid in prænotata Appendice dixi, in Supplemento ex præfatis mutabitur. Quod autem attinet ad alteram partem quæstionis, quæ videri posset remanere; utrum scilicet S. Thomas, Officium istud quod habemus componens, antiquius istud Leoditense non habuerit præ oculis, eoque non multum usus fuerit; etsi dicere posset fortassis aliquis, D. Thomam haud adeo fastidiosum alienorum scriptorum æstimatorem fuisse, ut inde dedignaretur subinde convertere in rem suam quidpiam: contrarium enim patet saltem ex libello de erroribus Græcorum, quem ab Urbano Papa

nunc aliter
scitio.

exhi-

A exhibitum sibi proficitur, quodque in eo quam plurima ad nostræ fidei assertionem utilia inveniens, considerans autem fructum ejus impediri posse, propter quædam in auctoritatibus Patrum dubia; proposuit primo dubia exponere, deinde ostendere quomodo ex eis veritas Catholicæ fidei doceatur et defendatur. *Etsi, inquam, dicere posset aliquis, videri sibi verosimile, S. Thomam, si vetus illud Officium habuit, eo quadamtenus usum esse: attentis tamen circumstantiis loci, modi, ac temporis quibus is scripsit; fateor, nequidem mihi jam manere probabile, quod ipsum viderit habueritve præ oculis. Scripsit enim Urbe-veteri, procul Leodio, occasione inexpectati miraculi, animis omnium propter expectationem novæ festivitatis ita accensis, ut horas longiores non paterentur, quemodmodum ex Joannis Dirstemii relatione colligitur. Sunt etiam qui dicant, idem muneris impositum S. Bonoventuræ fuisse, ut cujus duorum magis placuisset compositio eligeretur; et hunc visis Thomæ scriptis, lacerasse sua. Quis autem istis positis credat, Urbanum, annis jam duodecim absentem Leodio, ac prius Virduncensem in Lotharingia Episcopum, deinde Hierosolymitanum in Oriente Patriarcham, aut exemplar veteris Leodiensis Officii, si quod forte secum extulit, semper ita circumgessasse, ut ipsum tali occasione statim potuerit exhibere? aut illud, unde necersendum, fuisse expectaturum? quamvis scivet Leodiensis Ecclesiæ ritum diversissimum esse a Romano, et Sanctos Doctores duos haberet ad manum, qui absque Leodiensis Officii adminiculo possent totum novum citius meliusque componere, quom vetus ordinare et expolire; prout revera fecisse S. Thomam, docent utriusque Officii indubitabiles partes, inter se comparatæ.*

et vetus illud, a S. Thoma non contemnendam si vidisset,

ab eo visum non esse existimo:

B

Collatin, inquit Ambrosius in Epistolam 2 ad Timothy cap. 2, inter Dei servus esse debet, non altercatio: idroque R. P. Fr. Jacobus Quetif, ex ordine Prædicatorum vir doctissimus, idemque ex frequenti meorum lucubrationum lectione animum meum perspectissimum habens, uni veritati sic intentum, ut ea sibi proposita facillime soleat etiam contra prius asserta flecti; ostendit sibi displicuisse, quod Collego suus, adversus Appendicem præfatam scripturus quidpiam, odiosa Expostulationis, ad Generalem Societatis directæ, foras uti maluerit, quam placidæ Dissertationis mecum uno; quando res ea agebatur, quæ rationibus erit, non terroribus evincenda. Ego vero factum excusanti rescripsi, non cum esse me, quem titulus unus male levigatus, aut stylus parum blandus moveat, jam pridem assuetum duriora pro veritate audire et ferre: rem ipsam inspecturum me propius, et quadamtenus probata mihi ex ratione solida fuerit probaturum. Illi ergo, causa suæ bonitate flecti et hanc contenti semel exuosuisse, nihil ultra morerentur conquiescere parati, etiam usque in tempus faciendi post multos annos Supplementi. Et ecce citius et plus quam sperant ultro præsto, in eorumdem sententiam totus transiens, et paratus similem satisfactionem quibuscumque aliis dare, sicut jam pluribus casibus dedi, quoniam prois viderim veritatem stare. Contra hanc nihil nec

D
DISSERT XXIII
in qua soleo
facilitate,

certius probata suscipiens.

F

CLXXXV CLEMENS IV

CLEMENS, natione provincialis, de villa S. Ægidii, antea Guido Grossus; Cardinalis Episcopus Sabinensis, in Anglicana legatione absens electus, xxix Augusti anno MCLXIV, assensum suum Perusii præbuit quinto vacantis Sedis mense, anno MCLXV, die vi Februarii; et Coronationem suscepit ibidem prima Dominica Quadragesimæ, eademque festiva Cathedræ S. Petri, xxii ejusdem Februarii. Sedit a die suscepti oneris Pontificalis annos iii, menses ix, dies xxiv; mortuus Viterbii die xxix Novembris MCLXVIII, sepultus in ecclesia Prædicatorum. Vacavit autem Sedes annos ii, menses x, dies xxvii.

Ab anno 1265, ad 1268, annis 3, m. 9. d. 24.

C

Vitam ejus hinc verbis descriptam invenia ex Martino Polono apud Auctorem MS. nostri: quam ante omnia transcribere placeat. Hic uxorem et liberos habens, primum fuit Advocatus famosus et Regis Franciæ Consiliarius. Demum mortua uxore, propter vitam bonam et scientiam laudabilem, primum Pndiensis Episcopus, et post Narbonensis Archiepiscopus, tandem Sabinensis Episcopus et Cardinalis efficitur. Sed cum post in Angliam, propter pacis reformationem, a Papa Urbano IV, Legatus missus, absens a Cardinalibus Perusii in Papam electus sit, vigiliis, jejuniis, orationibus et aliis bonis operationibus intentus, multas, quas tunc Ecclesia sustinebat tribulationes Deus suis meritis creditur extinxisse. Hic, cum Conradinus nepos Frederici Imperatoris, Regem Carolum, cui Pontifex regnum Siciliæ contulerat, debellaturus intraret, et plerique factum Regis Caroli pro desperato haberent; tum propter ipsius Conradini multitudinem, tum propter regni Siciliæ pene totius rebellionem; prædixit in publico sermone, factum Conradini tanquam fumum transitorium, et ipsum tanquam ad victimam Apulia intraturum: quod et postmodum probavit rei eventus. Nam Conradinus post fugam captus fuit et decollatus, et factum ejus

Synopsis Vitæ,

pancis diebus post tanquam fumus evanuit. Hic etiam Papa canonizavit Viterbii S. Edwigam, quondam Ducissam Poloniæ, miræ sanctitatis viduam: quæ inter alia commendabilia, cum canonizatio ejus per plures annos differretur, ipsa Procratori in Curia Romana super eodem negotio, cum esset in tristitia, apparuit per visum; ac eum de expeditione negotii, et etiam de die expeditionis certificavit.

2 Hactenus ex Martino Auctor MS. nostri, qui quod apud hunc in margine sic legerat. Hic jam modus procedendi aliquantulum variatur, sic extendit: A Clemente prædicto præsens Chronica Stylum commutavit. Nam cum a principio per annos Domini cucurverit (non ipsemet Auctor in nostro MS. ubi tales anni hactenus vix notati, sed Martinus in opusculo suo, cujus pars hic transcribitur) et quilibet Pontifex positus fuerit anno sui introitus, nisi quando plures Pontifices uno et eodem anno defuncti fuerunt, et in eadem linea poni non potuerunt (tunc enim prædictus modus servari non potuit) [nunc] per annos Domini, non continuando sicut prius [ipsam Chronicam], sed distinctim ponendo statum cujuslibet Pontificis declaravi, sicut patet in Clemente et consequenter. Quæ omnia ipsiusmet Martini

F

Mutatio stylus in Chronica Martini Poloni

lini

CLEMENS IV.

tini verba esse vix dubito, a scriptoribus quidem eorum unde editio sumpta est exemplarium omnia atque summam rejecta in marginem, ab eo vero quo Auctor codicis nostri usus est librario non satis integre transcripta, velut si spectarent ad Clementis elogium, de quo in excisis Martini exemplaribus legitur, quod anno Domini millesimo ducesimo sexagesimo octavo mortuus est Viterbii, cum de aliis prioribus tale nihil legatur in textu, sed solum indicetur per zylfras marginales. Sensus subinde hiontem interjectis [] pauculis vocibus supplevi, ut vides, quod post hac sæpe faciendum erit præ oculis habenti MS. unicum, elegantia litterarum majore cura exaratum.

Causa dilata
Coronationis,

3 Cur accepto, sicut dixi, Pontificatu vi Februarii, Pontificiam Coronationem distulerit suscipere Clemens usque ad xxii ejusdem mensis, vix alia ratio potest excogitari, quam ipsius humilitas: interia præparari commode potuerunt litteræ quæ ipsamet die signatè inventur et datæ Perusii viii Kalend. Martii anno 1: quem ab ista die anspicatum eum in commutatione annorum suorum non dubitaverim. Notabilis est autem epistolarum Clementis una, ad Petrum Grossum nepotem suum, data in die Perpetuæ et Felicitatis, id est vii Martii, cum hac clausula: Non scribimus tibi nec familiaribus sub Bulla, sed sub Piscatoris sigillo, quo Romani Pontifices in suis secretis utuntur: ad quam clausulam monet Ciacconius (id quod alibi jam attigimus ex Mabillone) Sigilla duo designari; unum in sacris jussionibus publicis, quas Bullas vocant, idque plumbeum est; alterum in privatis ad quoscumque litteris: habet enim in annulo, Piscatoris effigiem, in navicula positi et retia laxantis, id est Petri.

Annulus Piscatoris.

B

4 Petrus Corretinus, initio seculi hujus xvii scribens, ex cujus Summa Chronologica quamdam Alexandri IV, Vitam dedimus, in Philippo xvii Episcopo Viterbiensi, de Clemente IV hæc habet: Guido Cardinalis Sabinensis, Clemens IV vocatus, ex Anglia rediens, in itinere nuntium suæ Creationis accepit. De Manfredi insidiis veritus, Religiosi mendicantis habitum indutus, clam Perusiam venit. Re cognita Cardinales illuc properarunt, ac honorifice Viterbium adduxerunt, ubi die xxiv Februarii ejusdem anni mclxv Consecrationis insignia recepit. Fuit quidem dies xxiv Februarii quia S. Matthiæ Apostolo sacer, æque ac xxii idoneus Pontificiæ Coronationi, convincitur tamen erravisse Corretinus, ex jam allegata Clementis Bulla data viii Kal. Martii; nisi error fuerit transcribentis zylfram, et 24 pro 22 notantis. Pergit autem Corretinus elogium sic texere.

Acta Clementis
4 Acta ex Petro Corretino

C

Vir profecto fuit, religione, pietate, sanctisque moribus omnino laudandus. Viterbii sæpius conciones habebat, populumque in fide Catholica confirmabat. Carolum, Hierusalem et Siciliæ Regem, paulo ante a Cardinalibus Legatis coronatum, hic excepit. Bullæ ab eodem Pontifice Viterbii emanatæ, annis mclxv et mclxvi, gesta sua probant. Postero vero anno 1 Kal. Aprilis, Pontificatus iii, ut in ejus litteris legitur, Hedwigem Poloniæ Ducissam, multis miraculis illustrem, in ecclesia S. Mariæ ad gradus Viterbii solemniter in Catalogum Sanctorum retulit. Stephanum Hungarum, Cardinalem Prænestinum, Viterbii sub Clemente decessisse constat: ac unicum tantummodo Cardinalem Pontificem ipsum ibidem creasse Catalogus Cassinensium docet, Bernardum scilicet Aiglerium, Gallum, ejusdem Ordinis Abbatem, a Ciaccone prætermisura. Temporibus illis S. Thomas Aquinas, Ordinis Prædicatorum stella fulgens, atque Christianæ reipublicæ splendor, de Pontificis mandato conciones publicas universo populo Viterbiensi habuit in platea S. Mariæ novæ, ubi suggestum adhuc lapideum extat. Nonnulla alia Clementem Viterbii egisse, tum diplomata

tum monumenta tradunt. Anno demum mclxviii D mense Septembris, die scilicet illa qua Carolus Siciliæ Rex Sedis Apostolicæ rebelles cecidit, dum in Cathedrali S. Laurentii Viterbiensi ecclesia Pontifex concionaretur, in extasim raptus divinoque spiritu afflatus, exclamavit, Ecclesiæ hostes fusos fugatosque fuisse. Die autem xxviii Novembris ejusdem anni, in Domino mundanis curis solutus occubuit, et in prædicta S. Laurentii ecclesia tumulatus est. Corpus vero suum alio translatus videbitur.

5 De eodem Clemente scribit S. Antonius quod sepultus quidem est Viterbii, ubi tunc Curia residebat, in ecclesia Fratrum Prædicatorum, ubi ipsemet sibi elegerat sepulturam; sed de facto translatus est ad ecclesiam Cathedralis, ad voluntatem quorundam. Postmodum, dictante justitia, per successorem Pontificem restitutum est corpus ipsis Fratribus, et ante capellam majorem in latere honorifice ut parietaliter collocatum. Ea res in quodam ipsorum Patrum Prædicatorum MS. Codice, sub annum mclxv composito a Fr. Hyacintho de Nobilibus Dominicano, sic describitur, cum brevi virtutum in vita, et miraculorum post mortem memoria. Clemens Papa IV, vir vere sanctissimus. Hic Prædicatorum Ordinem intime dilexit, ac ejus habitus sub Pontificalibus vestibus induit. Est apud Leandrum Albertum et Sebastianum de Olmeda et Jacobum de Susatto in sua Chronica. Cilicio ad carnem semper usus. Viterbii die xxii Novembris mclxviii in morbum incidit: in ecclesia Gradensi corpus suum sepeliri mandavit. Die xxix ejusdem mensis Novemb. miraculis coruscare cœpit: indeque populi, ejus sanctitate ac miraculis moti, ad sacrum cadaver visendum, tangendum, et deosculandum confluere. Unde Presbyteri et Clerus Cathedralis in eorum ecclesia corpus dicti Sancti Pontificis, contra Patrum Prædicatorum voluntatem, tumulandum curarunt. Facta autem instantia per dictos Patres apud Reverendissimos Dominos Cardinales, ab eis ordinatum fuit, ut, quo interea fabricaretur sepulcrum, per Dominum Archiepiscopum Narbonensem, corpus in quodam loco tamquam in depositum collocaretur. Presbyteri Cardinales inde eum auferentes, in eorum ecclesia tam inchoatum marmoreum sepulcrum quam corpus sanctissimi Pontificis detulerunt, et illud prosequerantur. Cum autem Gregorio X necdum coronato, qui post biennium vacantis Sedis successit, a Cardinalibus S. Marci et S. Eustachii relatum esset, quod Canonici et Clerici, contra eorum jussa, corpus abstulissent; summus Pontifex Cardinali S. Angeli hujus causæ judicium commisit. Ipse autem Cardinalis, re cognita, Fratribus Prædicatoribus corpus sua sententia restituendum fore decrevit. Sed cum obedire nollent, dictus Pontifex sex Bullas direxit Cardinali S. Angeli, ut compelleret Archipresbyterum et Capitulum Cathedralis et Parochos per censuras ad restitutionem; et tamen multo labore, circa septem annis ab obitu sanctissimi Pontificis, restitutum est, et in ecclesia Gradensi honorifice collocatum.

Sepultura,

a Viterbiensi
Clero corpus
sibi arroquante,

C

impedita aliquamdiu,

F

septimo anno
peragitur,

apud Prædicatores.

6 Crediderim harum vixarum causa cessavisse miracula, cum iisque sublatam spem securæ forsitan canonizationis, saltem minus solemnis et popularis, qualis Successori Gregorio X apud Aretinos, et Urbano V apud Massilienses obtigit. Tumulum adhuc extare apud Prædicatores intelligens, ex additamentis Victorelli et Ughelli ad Ciacconium; ipsum, ab Oldoino nostro neglectum, Viterbii curavi excipiendum in chartam, oculisque per sculpturam exhibendum pro venerandæ antiquitatis memoria. Est ergo opus universum latum palmos xv, altum xxxi, et elegantibus musivis seu varii aureique coloris lapillis emblematicè distinctum: in cujus summitate, sub capite S. Petri

ap-

A parent sex lilia; quæ potius Francicæ originis indicium esse crediderim, quom scutum (ut vulgo putatur) gentilitium. Certe Ludovicus Jacob, in sua Bibliotheca Pontificia pag. 49 proluxe probat, Grossorum scuto imprimi Aquilam nigram in campo aureo. Ad latus marmoris, ex caruleo fundo, sub Desparæ sculpta inagine, eminentis, Epitaphium longum litterisque Gothicis (id est Teutonicis) alte incisum continentis, flectit sæpius jom memorata Sancta; de qua ex altero latere ita legitur litteris fere Romanis: In hac sacrosancta ecclesia sancta Hedwigis, Poloniæ Ducissa, a sanctissimo Pontifice Clemente Quarto, hic tumulato, solenni ritu Sanctarum numero adscripta fuit, anno Domini MCCLXVII. Sequuntur autem duo versus, studiose (ut videtur) erasi, qui proinde legi non potuerunt: sicut etiam post verba, sub ipso arcus intercrisi flexu sic scripta Petrus Oderisii sepulcri fecit hoc opus, legi non potuit aliud quod sequebatur verbum, neque nota anni quo factum opus indicabatur. Similiter evanuerunt litteræ, minio ductæ, supra tumbam jacentis ad pedes Episcopi, nisi quod initio videatur adhuc legi Petrus Grossus. Plus olim legit præcitatus Hyacinthus de Nobilibus, qui etiam ipse hujus monumenti delineationem libro suo inseruit, cum hisce verbis:

et sepulcrum
nepotis Petri
Grossi:

B Petrus Grossus de Sancto Ægidio... hic jacet, ait autem quod Nepos ejus (scilicet Clementis) fuit, sed ab alio Pontifice nescio ejus civitatis Episcopus creatus; certe non Cardinalis, quod quidem hactenus sciri possit. Sed neque Gallia Christiana Sommarthorum Fratrum, neque Italia sacra Ferdinandi Ughelli quorum tomis singulis subjecti Iudices Nominum atque Cognominum, ipsum adhuc uspiam nobis obtulerunt.

7 Epitaphium, quod copere integre tabella nostra non poterat, seorsim extendo.

Lector fige pedes, admirans quam brevis ædes Pontificem quartum Clementem contegit arcum. En datur in cineres Petri successor et he. es, Cujus si memor es, non mundi gaudia quæres. Hic Judex primum: quem sic successus opimum Reddidit, ut (fertur) Miles probus efficeretur. Taleque sortitus nomen, Jurisque peritus, Virginis unius fuit unicus ipse maritus. Qui viduatus ea, mox Christi sorte petita, Aniciensis ita dignus fuit Archilevita. Præsul ibi factus, post Archiepiscopus actus, Pastor ut egregius Narbonæ præfuit auctus; Utque Deo gratus vir, Cardinibus sociatus, Papatus nomen clarum suscepit et omen. Sic sublinatus, sic denique clarificatus, Perficiendo gradus censetur ad astra levatus. Annis sex denis octo cum mille ducentis Transactis Christi, CLEMENS tumulo datur isti, Aghios quare, qui transis, corde precare, Ut finalis ei dent gaudia summa diei. Amen.

D
CLEMENS I.

* id est, Sanctos,

8 Secuti porro Interpontificii historiam prælaudatus Petrus Correttinus sic prosequitur. Sede vacante Jordanus Piruntus Cardinalis de Comitibus, Terracinenensis, moritur: ceteri, decem et octo, omnium inter se discordes, novi Pontificis electionem ad novum usque mensem supra biennium protraxerunt: nondum enim conclavis usus invaluerat. Porro Cardinales Viterbii ut alibi quoque consueverant) in Cathedrali ecclesia summo mane conveniebant, et comitiis peractis ad eorum domicilia revertebantur. Ita quoque Panvinus et Ciacconius tradunt. Cum igitur anno MCCLXX die XXV Maji, post decimum septimum Vacationis mensem, Cardinales ipsi, una cum Philippo Gallie et Carolo Siciliae Regibus, Guidone Montisfortis Comite, aliisque Principibus, qui paulo ante Viterbium venerant, ut novi Pontificis electionem accelerarent, in eadem Cathedrali S. Laurentii ecclesia convenissent sacrumque solemne celebraretur; Guido Montisfortis, diabolico spiritu actus in elevatione sanctissimæ Eucharistiæ, ense sacrilego evaginato, Henricum Cornubiæ Comitem, Henrici Regis Angliæ nepotem, qui et ipse reperiebatur in Curia, horribile dictu transfixit, trucidavit, ac incolumis evasit. Tali tantoque execrabili scelere permoti Reges Viterbio recesserunt, et ad propria reversi sunt.

Vacante diu-
tius Sede,

E

coram Regibus
Franciæ et Si-
ciliæ in eccle-
sia occiditur
Nepos R Ang-
liæ:

9 Cardinales quoque rebus infectis abire cogitabant: Viterbienses autem suasu S. Bonaventuræ, qui tunc ibi debebat, duce Raynerio Gatto civitatis portis obseratis, et Cardinalibus ipsis in Pontificium Palatium, prope Cathedralium (ut dicebatur) constructum, adductis, omnes ibidem incluserunt: sicque Conclave originem traxit, ut Panvinus etiam cum Ciacconio affirmant. Joannes interea Zranciogia, Cardinalis Episcopus Portuensis, qui novum monasterium apud ecclesiam S. Mariæ de Paradisu extra Viterbii mœnia jam erexerat, in Conclavi existens, Moniales Ordinis Cisterciensis primo loco introducendas nominavit, et litteras emunavit. Ceterum Raynerius Gattus Viterbii primarius Conclavis custos erat, ac alimenta necessaria Patribus quotidie subministrabat: qui pervicaciores nihilominus facti, ad alios sexdecim menses electionem prorogarunt: quamvis Palatii ejusdem Conclavis tectum Viterbienses jussu Raynerii detexerunt, ut incommodo ac tædio affecti electionem ipsam accelerarent. Edoctus fortasse Raynerius erat a Joanne Cardinali Portuensi, qui (ut Papyrus Massonus et Panvinus referunt) ad sociorum discordiam exprobandam, Palatium, in quo electio fieri debebat, tecto et lateribus nudandum prædicabat. Quod sane fabulosum atque commentitium

F
Cardinales Pa-
latio inclusi a
Viterbiensibus,

CLXXXVII INNOCENTIVS V

CLXXXVIII ADRIANVS V

CLXXXIX IOANNES XXI

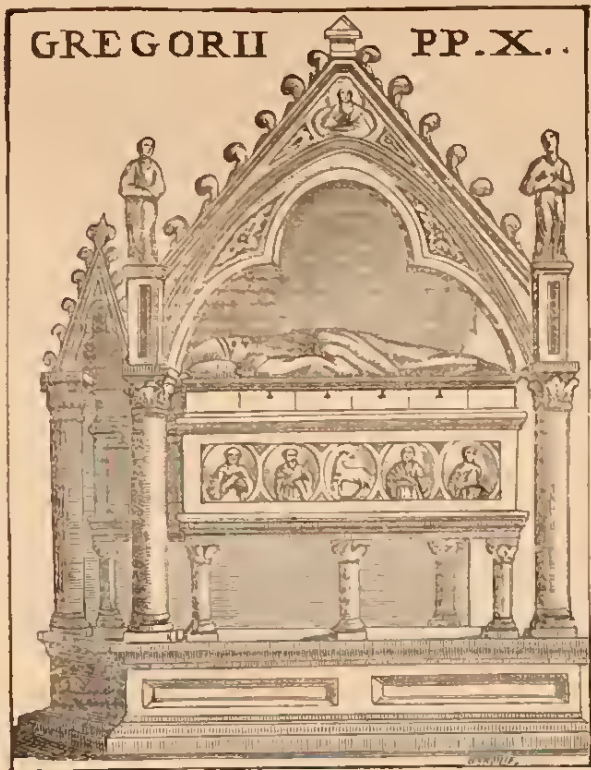

CXC NICOLAVS III

A *ex Processibus Aretini suggerent, cum ceteris veteris continuatque cultus argumentis, sicut facinus de aliis similibus Beatis aut Sanctis, quorum solemnibus Canonizationibus pendet suspensa, defectu non tam probationum, quam sumptuum hac ætate requisitorum.*

Epitaphium.

4 Interim Gregoriani apud Aretium monumenti,

uti modo est, delineationem accipe; qualem nobis delineavit Joannes Baptista Bloudi Aretinus, de mandato D. Joannis Baptistæ Capalli, Decani ecclesiæ illius, viri non solum ætate et dignitate, sed etiam sonctimonia venerabilis; quam apud alios quoque promovere editis opusculis nonnullis spiritualibus conatus est; quemadmodum significat mihi operis nostri studiosissimus Magliabechius, cujus suggestionem curata a Decano res fuit. Est autem monumentum illud juxta sacrarium ad manum sinistram, et ante illud sovetur perpetuo ardens lampas. Figuris in fronte arcæ sculptis quatuor Evangelistas representari, ad caput vero Deiparam Christumque adultum, ad pedes SS. Petrum et Paulum, idem Decanus nos postea docuit. Olim hoc quoque Epitaphium eidem insculptum legabatur.

D
GREGORIUS X.

Monumentum.

Gregorius denu, virtutum luce serenus,
Dormit in hac arca, dignus Romæ Patriarcha
Quem genuit Placenza, urbs Aretina tonet.

Ad ingressum vero ipsius capellæ, crate ferrea firma præmunita, supra eandem eratem spectatur effigies ipsius Pontificis, cum titulo, Gregorius X. P. M. Placentinus. Supra tabulam grandis coronis et inaurata procurrit, hoc monosticho inscripta.

Imago,

Quam coluit pacem, nobis Gregorius aret.
Denique prope ipsum sepulcrum ingens alia tabula appensa cernitur, continens varia miracula, ad præsentiam sancti corporis, dum adhuc supra terram expositum staret, patota, atque etiam postea, nunc minime referenda.

E
miracula.

CLXXXVII INNOCENTIUS V

INNOCENTIUS, natione Burgundus de Tarentasio, antea Petrus Cardinalis Episcopus Ostiensis ex Ordine Prædicatorum, electus Aretii anno mclxxvi, xxi Januarii, coronatus Romæ in Dominica i Quadragesimæ xxii Februarii, sedit menses v, dies ii; defunctus Romæ anno eodem, xxii Junii; sepultus in Laterano: et vacavit Sedes dies xvii.

An. 1276, a 21
Jan. ad 22
Junii.

Ratio temporis.

Ipse in Encyclica, cujus datam a Rainoldo non expruati perquam incommodum accidit, indicat per viam Scrutinii electum se fuisse, ipso festo S. Agnetis. Diem interim Coronationis ex Clacconio sumpsimus, licet electus nihil moræ vileatur interposuisse quia Romam accederet. Ibi, inquit Ptolemæus Lucensis, in S. Petro coronatus et consecratus. Inde se transfert ad ecclesiam Lateranensem, et ibidem infirmatur, ac xxii die Junii moritur, in magna gratia Collegii: ac præsentem Rege Carolo, in eadem ec-

clesia honorifice sepelitur. De ejus tumulo miror nihil apud Rasponna legi. De ipso ex Martino Polono sic scribitur in MS. nostro. Hic a pueritia in Ordinem Fratrum Prædicatorum, Doctor in sacra Scriptura eximius efficitur: demum in Archiepiscopum Lugdunensem, et post in Episcopum Ostiensem, tandem in summum Pontificem assumitur. Hic, licet multa facere proposuisset, morte præventus nil notabile fecit.

Synopsis VIæ.

F

CLXXXVIII ADRIANUS V

ADRIANUS, natione Genuensis, antea Ottobonus Diaconus Cardinalis S. Andreae, electus Romæ anno mclxxvi, x Julii; sedit mensem i, dies ix, et antequam consecrari posset infirmatus, obiit Viterbii xvii Augusti, sepultus in ecclesia Fratrum Minorum: et vacavit Sedes dies xxviii.

An. 1276, a 10
Julii ad 18
Aug.

Synopsis VIæ.

De eodem ex Martino Auctor MS. nostri: Iste Adrianus fuit nepos Innocentii IV, et ab ipso in Cardinalem tituli S. Adriani promotus, a D. Clemente IV legatus in Anglia, pro guerra quæ ibi inter Regem et Barones exorta fuerat sedanda, missus fuit. Hic Papa factus, statim constitutionem, quam Papa Gregorius V in Concilio Lugdunensi de constrictione Cardinalium, ad accelerandam electionem summi Pontificis, ediderat, suspendit, proponens eam aliter ordinare: sed morte præventus, Constitutionem sic suspensam reliquit. Bernardus Guidonis apud Rainaldum, ex seniore scriptore Jorpropylæum Maji.

dano, addit, quod obiit nondum promotus in Sacerdotem, nec coronatus, nec consecratus. Hoc tamen non eximit eum verorum Romanorum Pontificum numero, quando Electio, absoluta et nullius approbationis indiga, qualis hoc ævo fiebat, postquam acceptata est ab Electo, Pontificem constituit, secus quam primis x seculis.

2 Oldoinus noster in arca marmorea conditum ait cum hoc Epitaphio: Hic requiescit corpus sanctæ memorie Domini Adriani Papæ V, qui prius vocatus est Octobonus de Flisco de Janua, tit. S. Adriani Diac. Card. Epitaphium istud etiamnum legitur litteris veteribus ac semilatinis, tres lineas inapientibus.

Monumentum sepulcræ.

Nos ipsam Mausoleum sibi curavimus incutendum, et Epitaphii litteras, cum loco proprio exprimi commode non possent, in utroque superne vacante angulo eadem forma effingi fecimus. Alioqui sculpendæ fuissent in illa marmorea tabula, quæ sub Tiara Clavibusque Papalibus continet insignia gentis Fliscæ, ut cernis; simulque discis, non recte dici, quod Bonifacius Papa VIII primus fuerit in ejusmodi gentilitiis insignibus usurpandis. Est autem Mausoleum, ut vides, satis simile ei quod Clementi IV positum exhibuimus, ejusdemque magnitudinis et altitudinis: ubi jacet Marmoreus Pontifex Pluviam cappam indutus; cujus fibula, rotundo ac radio monili prætexta, Agnum Dei continet; in utraque vero ejusdem Pluvialis ora representatur, tamquam Phrygionico opere, hinc digitum intendens Joannes Baptista, cum his supra caput verbis ECCE AGNUS; inde Deipara Virgo cum hisce litteris, E. MATEN. Is qui recentiori memoria Mausoleum hoc repoliri fecit, in vacante supra Papalia insignia pariete, colore rubro, pingi jussit titulum, in cujus fundo albo litteris nigris hoc novi styli Epitaphium legitur: Adrianus Quintus Pont. Max. Flisca e familia nobilissima Genuensi, mensis unius diebusque ix magistratum Pontificium gerens, diem Viterbii functus, hac honorifice sepultura donatur.

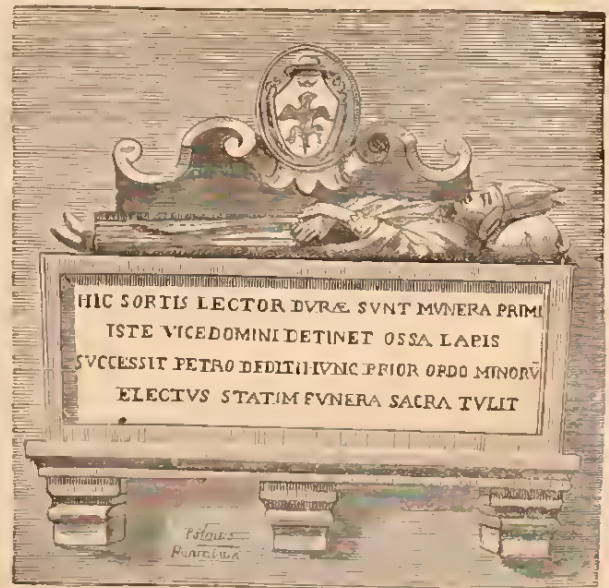
VICEDOMINUS ELECTUS

Vicedominus de Vicedominis, patria Placentinus, Gregorii X ex sorore Nepos, ex Archiepiscopo Aquensi, Episcopus Cardinalis Prænestinus, electus Viterbii anno mclxxvi, v Septembris; obiit vi ejusdem mensis, sepultus Viterbii apud Fratres Minores.

An 1276,
5. Sept.

Si extaret encyclica Joannes XXI, in ea de more legentes quomodo electus fuerit; intelligeremus verene præter illum aliquis mortuo Hadriano V suffectus, et quo nomine dictus fuerit. Nunc solum habemus ex Historiæ Placentinæ auctore Petro Maria Campi, electum fuisse unum ex familia Vicedominorum Placentinorum; qui alius ab eo de quo agimus Gregorii X nepote esse non potest. Sic enim invenitur in MS. quodam Chronica Placentina, apud Auctorem prædictum: Sunt et in dicta civitate Placentiæ Vicedomini: quæ est magna domus et nobilis: nam de ista domo fuit unus Papa: qui non stetit in Papatu nisi per unum diem, et mortuus est Frater Minor. Hanc Chronicam, inquit, Petrus Maru, cum an. mxcxxvi Romam detulisset, et ostendisset tribus sacris historicis (videlicet Andrea Victorelli, Luca Wuklingo et Gabrieli Fabri, atque variis Prælati) fuit bene ponderata, et existimata fide digna.

2 Quia tamen in aliis Placentinis MSS. mox allegandis nulla Papatus mentio invenitur, existimo eum qui jam ante ager Romæ, (ut dicitur) testamentum condiderat v Julii, et Viterbium sebricitans venerat, Electione sua (ut fit) magis alteratum fuisse, et assensum distulisse usque in crastinum, si forte morbus remitteret, spemque gerendi porro Pontificatus faceret: cum autem e contra videret se mori, loco Pontificalis Pallii petusse et assumpsisse habitum Minorum, in eoque expirasse, nullodum sumpto Papali nomiae: et hinc factum esse, quod non nominetur ab antiquioribus Catalogorum collectoribus. Annales Placentini MSS. satis accurate illum describunt, nescio quo modo ab iisdem verbis initio laudationis usi, a quibus incipit elogium Clementis IV in nostro MS. Verba Annulatum hæc sunt: mclxxvi obiit Vicedominus de Vicedominis, de Placentia, Episcopus Prænestinus Cardinalis: qui habuit uxorem et liberos, et famosus Advocatus fuit: qui mortua uxore, propter ejus vitam bonam et scientiam laudabilem, Clericus et Præpositus Grassiæ efficitur, post Episcopus Aquensis: demum a Gregorio Papa X in dicto Cardinalatu promotus fuit: et in Ecclesia Fratrum Minorum in Viterbio sepelitur. Sunt autem vicini Episcopatus Grassa et Aquæsextiæ in Provincia.

3 Idem qui, monumeatum Joannis XXI delineavit et fabricavit artifex, hoc verosimiliter seculo, etiam hujus Vicedomini cænotaphium simili forma extruxit: et litteris, similiter elegantiam hodiernam spirantibus, sic insculpsit epitaphium styli etiam recentioris:

Hic sortis, Lector, duræ sunt munera, Primi
Iste Vicedomini continet ossa lapis.
Successit Petro: dedit hunc prior Ordo Minorum:
Electus, statim fuera sacra tulit.

Ubi sicut gratis præsumit auctor Epitaphii Vicedominum

D
ADRIANUS V.

Notitia electionis ex Chronica MS.

personæ ex Annal. MS.

E

F

Mausoleum.

A num I, retento veteri nomine, vocandum fuisse, si consecrari cum contigisset; ita non magis faciendum quod credi velis, prius Ordinem Minorum amplexum esse, quam ad Apostolicam Sedem eligeretur. Ipsius Monumenti lineamenta hic accipe; et nostrum de novitate operis iudicium, an probes, vide.

Dies mortis ex Diario Ecclesie MS.

4 Diem mortis, atque adeo electionis progressæ, notat Diarium MS. Majoris Ecclesiæ Placentinæ his verbis. Octavo Idus Septembris obiit D. Vicedominus, quondam Episcopus Prænestinus MCCCLXXV, et reliquit huic Ecclesiæ anniversarium in die obitus, qui fuit die vi Septembris, ut in Archivio. Ex his porro duo mihi consequi videntur: primo, non nisi morientem suscepisse habitum Franciscanum; nam si id fecisset statim ac factus est viduus, ante alias suas promotiones, non tacuissent id Placentini Annales, tam accurate omnem ejus priorem statum describentes: atque ita manet, quod habet Ordinis Franciscani traditione, primum ex eo fuisse S. Bonaventuram, cui Cardi-

nalatus obvenit, etsi eadem creatione aut priori solus purpuram ab avunculo suo acceperit Vicedominus. Secundo sequitur nec Papam quidem vere fuisse, sed simpliciter Electum: electione autem mox refutata, hunc debuisse eum a Catalogis vel ipsis etiam Annalibus commemorari, itaque ejus notitiam sola familiarum traditione fuisse conservatam. Non est autem ex dictis omnino certum, quod eadem Electio uno solum die præcesserit mortem, cum potuerint inter hanc, et diem refutata Electionis plures dies intercessisse: si tamen talis Electio aliquando facta fuit. R. P. Antonius Pagi, Ordinis Minorum Conventualium in Provincia Theologus, multum de ea dubitat: neque nos familiarum nobilium genealogiis solentis magnam fidem habere, circa documenta idonea, præsertim in rebus magnis, qualis est electio ad Papatum: indulgentius tamen agere hic volui, conjectura usus, ad quam neminem puto adstringendum.

D
VICEDOMINUS

CLXXXVIII JOANNES XXI

JOANNES, antea Petrus Juliani, Cardinalis Episcopus Tusulanus, natione Portugalesis, electus Viterbii xvi Septembris, anno MCLXXVI, coronatus ibidem die xx in Dominica; sedit menses viii, diem i, mortuus Viterbii xvi Maji, anno MCLXXVII, et sepultus ibidem in ecclesia S. Laurentii. Vacavit sedes menses vi, dies viii.

Ab anno 1276, ad 1277, m. 8 d. 7.
E

Dies electionis et obitus.

Epistolam quidem ejus, sub initium Pontificatus ad Regem Francorum scriptam, Oldoinus noster addidit Ciacconio, sed diem date non curavit exprimere. Licet autem Idibus Septembris renuntiatum Ciacconius scribit, de tempore tamen Sedis ejus certissimum credimus tunc viventis, et historiam suam finiendi, Martino Polono: addito irrefragabili de die mortis documento, quod ex Necrologio Utisiponensis ecclesiæ tale proferitur: Æra MCCCXV, xvii Kal. Junii, obiit Papa Joannes XXI, qui dedit Capitulo domus suas ad faciendum Anniversarium. Similiter corrigendus Ptolomæus Lucensis, cum circa finem Septembris assumptum scribit Dominum Petrum Hispanum: nisi intelligi velit de die Coronationis, quam factam oportet saltem xii Kal. Octobris: tali enim die Constitutionem Gregorii, ab Hadriano suspensam ut nimis severam, relaxavit. Ab hac autem die Pontificatum ejus exorsus est, qui tumulo ejusdem hoc Epitaphium fecit insculpi: Joanni Lusitano XXI, Pontificatus Maximi sui mense viii moritur MCLXXVII. Sed hoc Epitaphium vel novum vel innovatum esse mihi ostendit litterarum ipsarum forma perfectissime Romana, et triplex tioræ coronamentum, ætate ista necdum inventum. Interim ejus quod hodie cernitur monumenti designationem hic vide.

2 Martinus ejus Acta sic complexus est: Hic Pontifex Joannes, Petrus antea dictus in diversis scientiis famosus primo Tusulanus Episcopus, tandem Romanus Pontifex efficitur: qui scientiarum florem et Pontificatus dignitatem, morum quadam stoliditate deformabat, adeo ut naturali industria carere videretur. In hoc quam plurimum laudabilis fuit, quod se tam pauperibus quam divitibus communem exhibens multos egenos studium litterarum amplectentes fovit, et beneficiis ecclesiasticis promovit. Et cum sibi multum vitæ spatium et annos plurimos extendi crederet, et hoc coram aliis assereret; subito cum camera nova, quam pro se circa Palatium Viterbii ipse construxerat, solus corruit: et inter ligna et lapides collisus, sexta die post casum, Sacramentis omnibus Ecclesiasticis perceptis, expiravit: et ibidem in ecclesia S. Laurentii sepultus extitit. Cum autem expiraverit hic Pontifex xvi Maji, eo anno quo Pascha celebratum fuit xxviii Martii, consequens est expirasse ipsa die Pentecostes. Ciacconius forte in Octava Pentecostes mortuum credidit, et ideo Sedi ejus supra menses viii, dies etiam viii assignavit: erravit item quando ex male interpretatis Martini verbis Joannis Petri geminum nomen eidem ante Pontificatum adscribit, eoque putat nomen non mutasse, sed solum secundum omisisse.

Synopsis actorum.

F

3 Gravius tamen idem erravit, quando hunc in aliquorum ipsiusque calculo solum Vigessimum, credidit Vigessimum primum diei duntaxat, ab his qui fabulosam et commentitiam Joannam feminam numero Pontificum intererunt. Factum id enim non respectu illius feminæ (quæ purum putum signum est, nullum habens in Pontificia historia fundamentum) sed respectu Joannis Filii Roberti, qui inter Joannem XIV et XV medius, et in numerando nomine neglectus a ceteris ejusdem nominis, usque ad Joannem XIX inclusive; postea, cum per annos cxxi nemo alius idem nomen resumpsisset, et jam passim in Catalogis Pontificiis, illo Joanne filio Roberti cum ceteris relato excrevisset numerus, ita ut diceretur Joannes XVI, qui dum viveret vocatus semper fuerat XV, et ita de ceteris consequenter; contigit hunc vocari XXI; quod non putamus nunc recte commutari, cum exemplum postea secuti sint adhuc alii duo, seculo xiv et xv. Atque hic finiens Martinus Polonus, de sequenti Pontifice, sub quo

Quo respectu dicatur XXI.

Martini Poloni conclusio.

A quo ipsemet obiit, ita scribere cœperat. Nicolaus III, natione Romanus, anno Domini MCCI. XXVIII, sedit annis.... ceteru additurus si supervixisset. Quæ deinde cum ejus Chronica, ex MS. Fuldensi, edita est Continuatio Anonymi usque ad Joannem XXII, unde accepta sit nescio: iisdem autem plerumque verbis procedit, quibus MS. nostrum, sed hoc in multis productius longe est.

CXC NICOLAUS III

NICOLAUS, natione Romanus, de Domo Ursinorum, antea Joannes Card. Diaconus S. Nicolai in carcere Tulliano, electus Viterbii die xxv Novembriis anno MCCLXXVII, consecratus et coronatus Romæ anno sequenti die x Januarii in Dominica, sedit annos II, menses VIII, dies XXX; defunctus Suriani prope Viterbium xxiii Augusti MCCCLXXX; sepultus Romæ in Basilica S. Petri: et vacavit sedes menses V, dies XXXIX.

Ab anno 1277
ad 80, an. 2,
m. 8, d. 30.

Dies electionis,
coronationis,

In Festo S. Catharinæ electum sese, declaravit ipse in Encyclica, quam dedit Romæ apud S. Petrum xviii kalend. Februarii anno I: ex qua dici nota etiam intelligimus, Ordinationem ejus factam Dominica præcedenti, id est ea quam diximus die; nisi forte in numero erravit Rainaldus, in talibus non semper accuratissimus, et xvii kalend. scribere debuit, ut ipsa Coronationis die fuerit signata Epistola. In Octava autem Assumptionis mortuum esse, scribunt Ptolomæus Lucensis et Bernardus Guidonis; forte quia tunc eum apoplexia corripuit, qua ipsa mox nocte extinctus est: nom Clerus Basilicæ Vaticanæ anniversariam ejus memoriam renovat x kalend. Septembris, cum commemoratione proluxa acceptorum ab eo beneficiorum que ab Oldono nostro invenies addita Ciacconio. Fuerat autem tumultus in Sacello S. Nicolai quod ipse fabricaverat: hoc vero cum postea Nicolaus V, circa medium seculi xv, restaurasset; videtur illius facta translatio, de qua in Martyrologio Basilicæ ejusdem sic recitatur xvii Kalend. Junii, Eodem die facta Translatio corporis sanctæ memoriæ D. Nicolai Papæ III in monumento novo. Utinam hujus saltem (nam veteris reperiendi spes nulla) in prædictæ Basilicæ cryptis adhuc servata veniatur memoria. Rerum ab et sub eo gestarum synopsis hanc ex MS. nostro accipe.

B et obitus.

2 Parum ante suam promotionem per aliquot dies, Tiberis Flumen in tantum excrevit suos transcendens alveos, quod cunctis cernentibus erat formidini: nam super altare B. Mariæ Rotundæ per quatuor pedes et amplius transibat. Hic Nicolaus unam ordinationem fecit, videlicet quinque Episcopus Prenestinum, Tusculanum, Ostiensem, Portuensem et Albanensem: quorum Prenestinus et Tusculanus fuerunt seculares, Ostiensis et Portuensis Prædicatores, Albanensis vero Ordinis Minorum. Item duos Presbyteros, D. Gerardum tit. xii Apostolorum, et D. Hieronymum de Ordine Fratrum Minorum tit. S. Praxedis. Item duos Diaconos Magistrum Jordanum Fratrem suum tit. S. Eustachii, et Jacobum de Columna tit. S. Mariæ in Viata. Illic palatium S. Petri multum ampliavit, quam plurima ædificia ibidem faciens, et juxta illud pratellum inclusit, et fontem ibidem fieri paravit; monibus et turribus Jardinum magnum, diversis arboribus decoratum, includendo. Hic Carolum Regem Siciliæ, nobilem Ecclesiæ pugilem, a Vica-

Synopsis Acto-
rum ex MS.

Nicolaus Ordina-
tiones,

opera publica.

ria Tusciæ, certis de causis quas prætendebat, amovit, ac se in Senatorem ad vitam (ut dicitur) eligi procuravit. Ac constitutiones faciens, tam de electione Prælatorum, quam de electione Senatoris Urbis, et Senatum ipsum fere per duos annos regi faciens, mortuus est in Suriano, Castro prope Viterbium, ubi Cardinales et Curiales in Viterbio morantes ad suum conspectum evocabat: celerique hora mortis præventus anno Domini MCCLXXX, [x] Kalen. Septembris decessit, et vacavit Sedes mensibus V, diebus XXII: imo XXXIX.

3 Post ejus mortem statim Hannibaldenses, quam cito ejus decessum sciverunt, convocata parte sua, Capitolii et totarum urbium, existentium sub custodia Vicariorum quos idem Nicolaus constituerat, partem dominiî invitis Ursinis habuerunt. Itaque ex pacto inter eos habito, pro parte Hannibaldensium unus, pro parte Ursinorum alius, in Capitolio Senatoris officium exercentes, fuerunt constituti: sub quorum regimine multa homicidia, plurimæque dissensiones, et alia quam plurima mala habita, tam in Urbe quam in ejus districtu, fuerunt perpetrata et etiam impunita. Viterbienses tunc, parum post obitum ipsius Papæ, D. Ursum, nepotem ipsius Papæ, ab officio Potestariæ turpiter auoverunt, licet absentem: et post hæc in obsessione castri Valeriani existentes, a D. Bertoldo fratre dicti Ursi, cum adjutorio Tudertinorum, fuerunt imbecilles debellati: ita quod, quasi sine bello defensionis, campum relinquentes ac tentoria, multi fugientes ex eis capti sunt, et aliqui interfecti. Eo tempore parabat navigium Petrus de Aragonia, de quo plenius dicitur.

4 Videtur hic Pontifex a die electionis suæ numeravisse annos Pontificatus, siquidem in Registro ejus secundum ordinem temporis descriptæ sunt epistolæ; quæ enim ibi est anni ejus in epistola 20, apud Waddingum sub ejusdem nomine Bulla 28 præcedens Bullam 29 (quæ in registro est epistola 50, data Idibus Februarii) Signata habetur Nonis Januarii, id est, die V, quando solum numerari potuisset Annus II, si hic numeratus fuisset usque IX Januarii anni MCCLXXX. Sed fateor suspectum mihi valde esse Ordinem Registorum: quare huic a communi aliorum stylo exceptioni, inde sumptæ, non valde fido.

Turbæ obitum
consecutæ Ro-
mæ et Viterbii.

F
Stylus in Bul-
lis.

CXCI MARTINUS IV

MARTINUS, natione Gallicus; antea Simon tit. S. Cæcilie Presbyter Cardinalis, electus Viterbii anno MCCLXXXI, xxiii Februarii, consecratus et coronatus Urbeveteri xxiii Martii, Dominica IV Quadragesimæ, sedit annos IV, mensem, I, dies VII; mortuus Perusii xxviii Martii, anno MCCCLXXXV, ibidem in Ecclesia S. Laurentii sepultus: et vacavit Sedes dies IV,

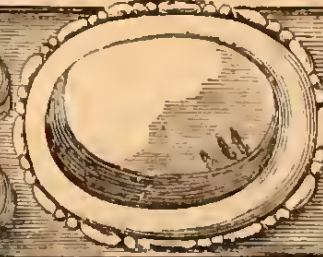
A anno 1281,
ad 85, annos
4 m. 1 d. 7.

CXCI MARTINVS IV

CXCII HONORIVS IV

CXCIII NICOLAVS IV

CXCIV S CAELESTINVS V

A **J**ordonus quidam ejus temporis Historicus, sæpius ab Odorico Raynaldo allegatus, cujus MS. extat in Bibliotheca Vaticana sub num. 1960. Hic, inquit, scilicet Martinus post ejus promotionem a Viterbio discedens, noluit ibidem consecrari; sed transtulit se ad Urbem-veterem, et ibi consecratus fuit x kal. Aprilis: sunt autem hæc ipssissima ejus Vitæ verba, quom invenimus in MS. nostro, in qua omnes præmissæ notæ chronotacticæ reperiuntur: videturque idem omnino Auctor præmissa de Nicolao scripsisse: ipsam ergo Vitam, necdum alicubi vulgatam hic accipe. Floruit hoc tempore quidam Jordanus, Ptolomæo Lucensi Vir magnæ excellentiæ et innocentia, Frater Nicolai Papæ, ab eodem creatus Diac. Cord. S. Eustachii, defunctus anno MCCLXXXVII: sed ne hunc credamus auctorem historiæ Martinianæ, prohibet Raynaldus; duæ velut ab eodem Auctore citat etiam Nicolai Pontificis Vitam, ante cujus electionem mortuus fuerat Cardinalis Jordanus.

ACTA HUIUS PAPATUS

Jordano Auct. ante XII Maji MCCLXXXV

Ex nostris MSS. Vitæ Pontificum.

B **M**artinus IV natione Gallicus, eligitur anno Domini MCCLXXXI, in die Cathedræ S. Petri. Hic vocabatur Simentit. S. Cæcilie Presbyter Cardinalis, fuitque per Urbanum Papam promotus ad Cardinalatum: et per eundem Urbanum primo, et secundo per Gregorium Papam X in Franciam missus Legatus: et per plures annos ibidem Legatus extitit. Hic sedit IV annos, mensem I, dies VI. Hic post ejus promotionem a Viterbio discedens, noluit ibidem consecrari; sed se transtulit ad Urbem-veterem, et ibi consecratus fuit x kalend. Aprilis: et Ordinationem in Vigilia Resurrectionis Dominicæ proxime sequenti faciens, D. Gerardum tit. XI Apostolorum in Sabinensem, ac D. Hieronymum tit. S. Potentianæ Presbyteros in [Prænestinum, D. Bernardum Gallicum Arelatensem Archiepiscopum in Portuensem] Episcopos; D. Hugonem Anglicum tit. S. Laurentii in Lucina, D. Gervasium tit. S. Martini, D. Gaufridum Burgundum tit. S. Susannæ, D. Joannem Cholet tit. S. Cæcilie. D. Comitum Mediolanensem tit. SS. Martyrum Marcellini et Petri [in Presbyteros Cardinales] D. Benedictum tit. S. Nicolai in Carcere Tulliano in Diaconum Cardinalem promovit.

C **2** Hic electus in Senatorem, de Domo seu Familia Regis ipsius, existentis in Urbe-veteri, sumpsit multos ad regendum tam Patrimonium, quam Campaniam, Marchiam et Ducatum [Spoletanum]: in Remandiolam vero destinavit Comitum Joannem de Apia, cum soldariis Francigenis fere octingentis, contra Guidonem Montis-feltri, qui terram Ecclesiæ in illis partibus occupatam detinebat. Qui Guido de civitate in civitatem malitiose se transferens, intra fortalitia se tuebatur; interdum prædam rapiens, ut exinde sequaces sui pascerentur. Eo tempore quadam die Dominica, per quemdam Latinum de Familia Regis et alium Urbe-vetanum, fuit exorta dissensio magna inter gentem Regis et Uber-vetanos: et, ut multi referunt, Renerus tunc Capitaneus Urbe-vetanus, ad id satis videbatur præbere assensum, ut Rex et Gallici vituperium sustioerent et damna. Nam cum tumultus magnus haberetur per terram, et clamores validos emitterent Urbe-vetani, mortem ad Gallos exclamantes; Renerus, sæpe vocatus ut gentem illam refrænaret, fingebat se infirmum. Sed tamen cessavit dissensio, aliquibus hinc inde vulneratis et compluribus Urbe-vetanis

interfectis, de Familia Regis uno tantum gacione moriente, cum de plurium morte nil sciretur.

3 Denum æstate et hieme completis, mense Februarii, primo anno Pontificatus dicti Domni Papæ, eodem Domno Papa residente in Urbe-veteri, piscis marinus in effigie leonis captus fuit, in illa plaga maris quæ sita est versus Montem-altum, et portatus est apud Urbem veterem. Multitudo Curialium ad videndum hujusmodi monstrum (nec mirum) accedebat: quia pellic pilosa erat, pedes breves, cauda leonina, caput vero leoninum; aures, os, et infra dentes quasi leo referebatur, ita quod in ejus captione planctus horribiles emiserat: sicque multi prognostica futurorum exinde asserebant. Et ecce quod parum post in regno Siciliae Panormitani, succensi rabie, Gallicos qui ibi morabantur omnes, tam mares quam feminas, et senes ac juvenes, in prædicti Regis contemptum occiderunt, et, quod detestabilis fuit, latus aperientes mulierum Latinarum prægnantium, quæ dicebantur a Gallicis concepisse, partus occidebant antequam nascerentur. Deinde Sicilia tota sic rebellans, Petrum Regem Aragoniæ in suum defensorem et dominum vocaverunt. Eodemque concursu temporis, inter Romanos fuit dissensio maxima: et paratis hinc inde aciebus suis, pars Ursinorum se transtulit in Penestrum; Hannibaldenses vero, crederentes se habere bellum cum eis campestre, se illuc transtulerunt cum Viario Urbis, qui certis de causis eos fovebat et ab eis fovebatur et vastarunt totam contratam usque ad muros Prænestræ, non sine multorum occisione in fortalitia se tenentes.

4 Itaque die Jovis II. Kal. Maji, præfatus Johannes de Apia, contra Guidonem de Montefeltri progrediens, burgum civitatis Forlivi cepit hostiliter: et per hanc diem et noctem sequentem ibi cum comitiva sua remanens, die crastina prima die Maji congregatis aciebus, ordinavit tres turmas militum, et unam peditum stabilivit in burgo, in facie civitatis Forlivi. Sed pars adversa [tam] per ipsam portam quam alias, diversimode suos emisit bellatores, ut plus astutia quam virtute [contra] dictum Joannem bellare [possent]. Sicque factus est hujusmodi conflictus in quo cecidit Comes, nobilis pugil Ecclesiæ, fere cum quingentis Gallicis; ex adverso quam plures nobiles et ignobiles, fere mille quingenti. Tandem nocte superveniente, superstites ad suam partem [se retro] traxerunt, nulli Gallicorum vita cum capiositate attributa. Eodem [temporis] concursu inter Anglicos et Portugalenses durissimum bellum fuit. Tunc etiam in Tunitio magna Paganorum multitudo, per ipsius Regis Aragonum astutiam, inter fauces Montium oppressa fuit: et ibi occiderunt Pagani quam plurima millia, partis adversæ forte tria millia. Tunc etiam Soldanus abylonis a Tartaris fugatus esse dicitur per octo diætas, et occisi sunt Pagani ultra quinquaginta millia: sed viribus et animis [resumptis] Soldanus dictos Tartares Orientales fugans, circa triginta millia Tartarorum in hujusmodi fuga dicitur occidisse.

5 Tunc temporis circa festum nativitatis B. Joannis Baptistæ, dictus Dominus Papa se transtulit apud Montem-flasconem: sed Romani parvipendentes eum, exercitu congregato circa Cornetum, eo vidente, vineas, hortos, et blada vastarunt et exinde alias prædam facientes recesserunt. Perusini, contra inhibitionem Domni Papæ, super Fulginates exercitum facientes, quidquid extra muros civitatis fuit undique devastarunt; excommunicationis sententiam proinde promulgatam incurrentes. Parum post, Princeps Filius Domni Caroli Regis Jerusalem et Siciliae,

D
MARTINUS IV.

Monstrum marinum captum

Vesperæ Siculæ.

Hannibaldensium et Ursinorum dissidia.

Præneste

E

Pontificum ad Forolivium castr.

Saraccorum cætes gentium:

F

Rebellio Romanorum et Perusinorum.

A rediens de Francia in Apuliam, magna Militum comitiva secuta est eum, inter quos [Comes] Alenzoneus, frater Regis Franciæ, Comes Atrebatensis, Comes Bononiæ, Comes de Domno-Martino, et Comes Burgundio venerunt, cum multis nobilibus; eodem Rege Carolo, de Sicilia partibus, ubi fuerat in obsidione Messinæ et parum profecerat, jam reverso in Calabriam, et eo existente in plano S. Martini. Post hoc ipse Carolus et Petrus de Aragonia, qui jam Siciliam occupaverat et se fecerat in Regem Siciliae coronari, et propter hoc erat excommunicatus, et regno Aragoniæ et omni eo quod ab Ecclesia tenebat privatus, contra Domni Papæ inhibitionem, pactum taliter inierunt, quod eorum quilibet haberet centum Milites, quos vellet et posset, in plano Burdegalensi paratos ad pugandum ad invicem centum contra centum, inter quos ipsi duo Petrus et Carolus computari debebant, prima die Junii anno Domini MCLXXXIII; et victus esset perpetuo infamis, privatus honore et nomine Regio, et de cetero contentus esset uno solo serviente et cum eo solus incederet; et non veniens ad dictam diem sic paratus, poenas similes et etiam perjurium incurrebat. Ad quam diem cum dictus Rex Carolus fuisset, ut debebat, multis presentibus una cum Legato Sedis Apostolicæ, dictus Petrus non venit, ut promiserat. Quidam tamen dicunt, eum fuisse locutum, nocte præcedente diem statutam associatum duobus sociis, Seneschallo Burdegalensi, in loco privato et remoto, præterdicens quod, propter [Regis] Franciæ timorem ibidem presentis, pactum servare non audebat.

B *6* Hic ipse Collector sequentem parentheses interserit. Auctor iste, partialiter loquens super isto negotio, non est credendus. Nam verum fuit, quod propter Regem Franciæ ibi presentem in defensionem Caroli, suo casu, et in offensionem Petri, cum duobus sociis tantum affuit, ter per campum currendo, semper clamando, Arago: et in presentia Notarii publici, infinitis circumstantibus presentibus eum videntibus, dixit: Ego sum Petrus Rex Aragonum, comparens ut promisi, neminem contrariorum inveniens, petensa vobis fieri publica instrumenta. Hæc est veritas et nulla alia. Ita ille de quo alii viderint: Jordanus vero historiam captam prosequitur.

C *7* Dum hæc agerentur, Dominus Papa destinavit Guidonem de Monte-forti, virum strenuum, in Romandiolam, ut ejus presentia confortarentur stipendiarii Domni Papæ. Quo illuc veniente, Guido de Monte feltri statim terras et civitates occupatas per eum, ut præscribitur, ipsi Guidoni nomine Ecclesiæ restituit, jurans se mandatis Ecclesiæ pariturum: et ad locum, per ipsum D. Guidonem et Monte forti sibi statutum se transtulit, ibique ad mandatum Papæ mansurum [se promisit:] sicque per terram Romandiolæ, ad ipsius Domni Papæ nuntia et præcepta [factum est] excepta civitate Urbinato: quam dictus Guido de Monte-forti post hoc aggrediens hostiliter, quidquid extra muros fuit vastavit, et in ejus adventu quinque castra cepit dictorum Urbinatum fortia, et habitantes in eis ad mandatum suum venire sunt compulsi. Eo tempore regnum Aragoniæ, per milites et stipendiarios Regis Franciæ, cum auxilio cujusdam nobilis de Aragonia qui vocabatur Joannes Longi, invaditur, et multa castra occupata sunt, et multi de Aragonia ceciderunt; præliato Petro absente et procurante sibi subsidium, qualiter posset Regnum ipsum, quo jam privatus erat, defendere.

9 His quoque sic currentibus, Romani, more solito et in eis innato, [alienati] a regimine Urbis, quemdam Nobilem de Apulia, Vicarium Urbis, officium Senatoriæ gerentem, expellentes ab officio, carceribus mancipatum detinere præsumperunt:

succedenteque rumore populari, per aliquorum Urbis Nobilium instigationem, ut fertur, quemdam Romanum, nomine Joannem Turchi, fratrem D. Latini tunc Ostiensis Episcopi, in Capitaneum Urbis et Reipublicæ Defensorem invocarunt: qui licet parum rexit, multos Romanos offendit; et domos Romanorum in pede Mercati, non sine vicinarum demorum spoliatione dirui fecit. Romanis ad mandatum Papæ reversis, vice Papæ susceperunt duos Vicarios Senatoriæ, Hannibaldum Petri et Pandulphum de Sabello: sub quorum regimine quieti fuerunt Romani quorum multi credebantur [cum] Petro Aragoniæ confederationem inivisse.

9 Post hoc, præfato Rege Siciliae de Francia partibus descendente per mare, se transtulit versus Apuliam: cujus adventum scientes Siculi et Hispani, in Messanæ partibus fortiam per mare habentes, cum xxvii galeis armatis et munitis venerunt per mare Neapolim prope, ut sua sagacitate possent ibidem aliquos offendere ante Regis adventum. Et tandem per vii millia prope portum Neapolitanum existentes, multos proferebant clamores, et indicia faciebant, quibus moverent Gallicos ibi existentes ad pugandum. Tandem Princeps Salernitanus, filius Regis Siciliae primogenitus, qui, dimisso certis de causis Comite Atrebatensi in Calabria, illuc venerat incitatus clamoribus hujusmodi, animositatis damnosæ sumens insolitam audaciam, cum suis bellatoribus galeas intravit: et præfatos inimicos aggrediens pugnavit viriliter cum paucis galeis (xvii galericis de suis per fraudem nautarum revertentibus Neapolim) in quibus nobiles erant et strenni pugiles. Verum idem Princeps, cum suis secum remanentibus, debellatus fuit et captus, non sine magna occisione inimicorum suorum: sed quia viles erant galeotti et nullius nominis, non fuit æquale damnum ad Gallicos, qui fuerunt ibidem interfecti, et aliqui capti: qui velut ignari præliorum maris, experti sunt quod non est ludus in mari. Sicque Princeps ductus fuit cum suis Messanæ, et carceris custodiæ mancipatus: et quarta die sequeati, patre suo veniente Neapolim, Neapolitanos, qui jam post captionem Principis spiritum rebellionis assumpserant, et fugarant Gallicos qui ibi aderant et spoliaverant, castigavit; et cum eostuentibus ecclesiasticis, quasi inscius, a suis cruciari fecit. Tandem post multos eventus, qui plenius inferius describentur, Dominus Rex peracto exercitu, in Calabriam ivit, ubi Dominus Comes Atrebatensis viriliter se gesserat, ut Pharum transiret, cupiens Messanam civitatem obsidere. Sed quod conceperat tunc adimplere nequens, multa vasa sua in portu Brandi, ne per flatus hiemales vastarentur, reliqua per mare, ut passagia custodirent, destinavit.

10 Inter ea eo tempore Comes Rubeus, pater uxoris præfati Guidonis de Monte-forti, diem clausit extremum. Quo audito, ipse Guido, de licentia Domni Papæ, exercitum Ecclesiæ in obsidione relinquens Urbinato, se transtulit in Tusciam, ut terram quæ sibi spectabat ex mortedicti Comitum, quam impetebat Comes S. Floræ, defensaret. Sicque eodem Guidone in præfata terra manente cum paucis sequacibus, comitiva Comitum Anguillariæ terram ipsam hostiliter invasit, ut ipsum D. Guidonem offenderet. Quod cum sciret idem Guido, cum paucis occurrere non tardavit: et quadam die fecit in prælio contra gentem ipsius Comitum Anguillariæ; sicut testatur eventus: nam ibi sagaciores Tusciæ et de amicitia ipsius Comitum Anguillariæ ceciderunt, quorum captivi fuerunt, aliqui et aliqui interfecti, ipso D. Guidone graviter vulnerato.

11 Eodem tempore præfatus Dominus Papa, malitiam et nequitiam Reneri Capitanei Urbeveterani ultro

MARTINI IV.
Conatus Francorum contra Siciliam irritus,

secuta mutua provocatio Regum.

sed absque effectu,

incertum utrius causæ:

subactus Guido Montis feltri,

cum reliqua Romandiola.

Aragonia invasa a Francis,

Seditio Romanorum nova,

D

denuo repressa.

Franciad Neapolim accessit a classe Sicilia,

infeliciter pugnant,

E

amisso Duce suo:

captamque expeditionem sistere coguntur.

F

Pontificis Ducis privatum bellum contra Comitem S. Floræ.

A ultra sustinere non valens, exinde discessit, die Marti post festum S. Joannis Baptistæ, et secundo die castrum Bledis intravit : deinde gravitate corporis detentus, ibidem remansit usque ad diem Dominicam, propter festum S. Michaelis. Tunc exiens dictum castrum, in die S. Francisci Perusinum intravit : ubi eum ingenti gaudio et honore a Perusinis, qui jam venerant absolvi a sententia excommunicationis supradicta, fuit receptus.

Papa ex Urbe veteri Perusium transit.

12 Eodem tempore Comes Toni *, qui remanserat in obsidione Urbinatum, in tantam dementis pravitatis prorupit audaciam, ut Guelphos de Urbe veteri nobiliores et potentiores suppeditare totaliter videretur. Sed Guelphi sumptis viribus et invocato D. Guidone de Monte-forti, qui eis adhærebat, ipsum Renerum cum filiis suis, et tandem omnes Ghibellinos sibi adhærentes, ab Urbe veteri turpiter, antequam dictus Guido festinans veniret, ejecerunt. His undique sic occurrentibus, parum post Rex Carolus infirmitate gravi concussus est ; licet se quasi non patientem pro viribus suis ostenderet, ut animati fortius, et exanimis sagacius animarentur, et [non deficerent] nequidem si Caroli infirmitas nota fieret, quam evadere cito sperabat. Ordinato deinde statu Regni primitus, communicatoque suorum prudentium consilio, salutarique Corpore Christi cum unctione extrema susceptis, in fide ipsius Christi nominis invocatione, die Dominica, vii die mensis Januarii, in Domino requievit.

an Todi ? Ghibellini Urbe-veteri pulsi.

Obitus Caroli R. Neapolitani,

B 13 Post hunc idem summus Pontifex, audita præfati Regis morte damnosa, lugubres voces, cum Cardinalibus et Perusinis, ut decuit, celebrans, ad celerem succursum præscripto Principi suisque heredibus, nec non et Comiti Atrebatensi strenuissimo (per cujus industriam, inelita probitatis animositate decoratam, Regnicolæ quam plures, potius timore quam fidelitate, præstabant Gallicis obsequium) impendendum, quamdam pecuniæ summam, fere centum millia librarum Turonensium, eidem Comiti destinavit. Et post parum, videlicet die Resurrectionis Domini, quæ fuit dies Annuntiationis Virginis gloriosæ, postquam celebrasset, solitamque refectio-

nem cum suis Capellanis sumpsisset, arripuit eum infirmitas occulta ; ex qua licet se graviter pati diceret, ejus physici, morbum ignorantes, et tamen asserentes in eo nullum esse mortis indicium, die Mercurii proxime sequenti, circa noctis horam quintam, debitum exolvens conditionis humanæ, ad Dominum (ut certis opinatur indicibus) migravit. Nam diversarum afflictis [morbis] passionum, et specialiter visus, auditus, et loquelæ ac ingressus, prostrati circa feretrum, in quo corpus ejus extitit sepultum, infra paucos dies, videntibus et adstantibus Clericis et laicis quampluribus, multi sanati sunt : nec adhuc quando, fuit hæc scriptura compilata, xii mensis Maji, cessabant ibi miracula. Vacavit sedes ii diebus.

14 *Hactenus ille : qui licet videatur dicere, die Mercurii post Pascha, id est xxviii Martii, sicut et nos posuimus, obiisse Martinum, non tamen repugnat Encyclicæ successoris, 14 Kalen. Aprilis adscribens eam mortem : dies enim xxix Italis inchoatur post solis occasum, et obiit ille quinta hora noctis, quando alteri, diem naturalem æstimanti a media ad mediam noctem, adhuc æstimabantur ultimæ horæ currere diei præcedentis. Dolendum est quod miracula perscripta non fuerint, quodque in eandem cum ipsius corpore arcam collocata Perusii postea fuerint, sicut dictum superius, decessorum ejus Innocentii III et Urbani IV, pariter Perusii defunctorum ac sepulchorum corpora, exoleto jam fortassis qui et antiquitus deferebatur religiosiori quam ceteris cultu, et refrigerante pietate cessantibus miraculis.*

15 *Stylus Martini, in ordiendis Pontificatus sui annis a die Ordinationis, videtur ex Regesto ejus apud Waddingum colligi ubi anni ejus i Epist. 101 signata invenitur x. Kal. Januarii, et 107, vi Idus Martii id est die x : si autem ex ordine Regesti haberi potest aliquid, oportet ut hæc posterior ideo censeatur ad annum i Martini pertinere, quia is solum cepit annos numerare a xxiii Martii : nam si a xxii Februarii cepisset, numerandus fuisset annis ii. Hoc ignorans Waddingus invertit ordinem post tom. 2 Annolium suorum, quem hinc restituendum discas.*

D IV MARTINUS
hujus multa miracula,

translata corpore fieri desita.

E

Annus Pontificatus initium.

CXCII HONORIUS IV

C HONORIUS, antea Jacobus de Sabello, Diaconus Card. S. Mariæ in Cosmedin, electus Perusii ii Aprilis anno mcllxxxv, consecratus et coronatus Romæ xx Maji, Octava Pentecostes, sedit annos ii, dies ii, defunctus anno mcllxxxvii, iii Aprilis : sepultus est in Vaticano, et vacavit sedes menses x, dies xviii.

Ab anno 1285, ad 87 an. 2, d. 2,

F

Ptolomæus Lucensis diem electionis, inventum in nostro MS. et apud Martini Poloni continuatorem, cumque ambiguum ponit, cum ait, Honorius IV in octavis Paschæ (id erat i Aprilis) alii dicunt die lunæ post Octavam, in Cathedra Petri sedit : et addit : statim creatus in urbem se transfert, et in Monte Aventino juxta S. Sabinam magna fabricat palatia, et ibidem sedem Pontificalem constituit, totusque ille mons renovatur in ædificiis. Arguit factum Jacobus Cardinalis S. Georgii in Velabro lib. i, v. 80, tamquam pessimi exempli in successore Nicolao, idem faciente ad S. Mariam Majorem. Existimo ego justo respectu id factam, ut urbs, diuturna Curie absentia haud parum desolata ac deformata, iis in locis instauraretur. Interim priusquam talia absolventur aut etiam inchoarentur, coronatus et consecratus fuit Honorius. Diem nemo exprimit, sed ex Encyclica de sua electione, data Romæ apud S. Petrum viii Kalendas Junii, Ponti-

Honorii Romæ Palatium ad S. Sabinam.

ficatus anno i, videor mihi posse colligere, Coronationem factam Dominica præcedenti, id est xx Maji in Octava Pentecostes. Diem mortis, obitæ in Cœna Domini post biennium ab electione, docet Pascha anno mcllxxxvii, celebratum vi Aprilis.

2 *Laudavit illum Ptolomæus Lucensis, hujus omnino ætatis scriptor, quod fuit homo sapiens, nulli læsivus, sed suis bene prospectivus, multum autem podagricus. Martini Continuator ait, quod fuit impeditus corpore in manibus et pedibus, In die mortis omnes conveniunt : temporis autem ejus historiam hujusmodi invenio in nostro MS. ab eodem forsitan Jordano compositam, qui et sequentis Nicolai Vitum scripsisse Rainaldo dicitur : Eodem anno Domini mcllxxxv, tempore quo solent Reges ad bella procedere, Rex Philippus Franciæ cum filio suo Philippo Rege Navarræ, postea vero Franciæ, nec non cum Carolo filio suo, tunc Rege Aragonum nominato,*

Acta sub ejus Pontificatu :

A nato, et cum Joanne Gauleti Cardinali, collecto exercitu magno valde, et prædicata Cruce in toto regno Franciæ, et concessa Cruce-signatis plena Indulgentia omnium peccatorum, vadit contra Petrum Aragoniæ, accipere sibi Regnum; pervenitque ad Gironam, eamque obsedit, et cepit tempore æstivo. Volensque exinde contra Barcinonam [proficisci, epidemia gravis exorta in exercitu impedivit. Interim dum hæc geruntur, quædam pars exercitus Regis Franciæ, obvium habuit Petrum de Aragonia: qui bellum campestre semper declinans, in insidiis et lateribus Gallicos oppugnabat. Et dum hinc inde pugnatur, idem Petrus fuit in bello vulneratus: et post paucos dies in lecto decumbens, obiit ex vulnere jam infecto. Rex autem Franciæ, videns exercitum tanta ægritudine laborantem, redire cœpit cum sua gente: et in reditu infirmatus, obiit in Pirpiniano, pridie Nonas Octobris anno prædicto, regni sui xv ætatis suæ xlii: delatumque fuit corpus Parisius, et in S. Dionysio tumulatum: cor vero ipsius, prout ordinaverat, in ecclesia Fratrum Prædicatorum est sepultum. Carolus vero præfatus regnum Aragoniæ non potuit obtinere: fuitque tandem processu temporis per Romanam Ecclesiam, et fidelium et heredem memorati Regis Petri de Aragonia, cum consensu Regis Franciæ Philippi et memorati Regis Caroli, concordatum et aliter ordinatum.

B *Pax ea facta est anno MCCII, sub Bonifacio VIII, inter Fridericum Petri filium et Carolum Valesium: captam autem historiam sic prosequitur Auctor in nostro MS. Tempore Honorii IV Fratres Carmelitæ, mantellos barratos, ex albo et nigro seu griseo va-*

Pax inter eorum hæredes sancita.

Ab anno 1288 ad 92 an 4, m 1, d 24 VIDE APP. NOT. 20.

Dies electionis,

et mortis.

Acta hujus Pontificatus

NICOLAUS, antea Hieronymus, patria Aseulanus, Cardinalis Episcopus Prænestinus, electus xxii Februarii anno mclclxxxviii bissextili, Dominica ii Quadragesimæ, coronatus xxiv ejusdem, Feria iv, festo S. Matthiæ; sedit annos iv, mensem i, dies xiv, mortuus xiv Aprilis anno mclcxii sepultus ad S. Mariam-Majorem: et vacavit Sedes annos ii, menses iii, dies ii.

De hoc scribens sequenti seculo Henricus Rehdorfus; Bis electus, inquit, cum lacrymis resignavit, tertio compulsas omnibus Cardinalibus acquievit. *Narrat hoc ipse pluribus in sua Encyclica apud Raynaldum: in qua cum Dominica i Quadragesimæ convenisse ad electionem Cardinales dicuntur, nihil ego quidem mutandum censeo legendumque ii, sed intelligo, electionem non fuisse completam per ipsius consensum, nisi die viii. Porro cum dictam encyclicam verosimile sit more majorum datam esse, post celebratam Coronationem; existimo corrigendam, quæ apud Raynaldum impressa est, datam; atque pro vii Kalendas Martii, legendum vi, quod eo anno bis dicebatur, scilicet in Vigilia in ipsoque festo S. Matthiæ; quod die, id est biduo post diem Electionis, coronatum Nicolaum dicit Labbæus noster, et omnino credibile puto, licet auctorem non inveniam. Diem mortis, unde spatium Pontificatus hujus definivimus, explicat idem, qui Martini IV vitam compendio scripsit, Jordanus; quam Vitam in nostro MS. per incuriam librari mutilam, ex Raynaldo videmur hoc modo integram facturi, addito, quem iste omiserat hic vero solum sibi censuit transcribendum, loco.*

2 Nicolaus IV, natione de Marchia Anconitana de Escula civitate, electus ad Pontificalem Cathedram, eam ascendit in festo Cathedralis S. Petri, anno Domini mclclxxxviii: seditque annos iv et amplius, sicut fuit de festo Cathedralis S. Petri usque ad Septimanam sanctam: vacavitque Sedes annis ii

riatos, quos antea portabant, in cappas albas commutaverunt. *Nos de illorum barratorum forma, seu barris circulariter circumventibus ipsos mantellos, multa olividizimus; quo autem cogamur credere, non circulariter sed perpendiculariter ductas barras sitas fuisse allatum habitus nihil est, vel ex auctoritate vel ex picturis, contra æque magnam minusque suspectam auctoritatem et picturos, a nobis allegatas: quibus suffragatur Annali Ecclesiasticorum Continuato Odoricus Raynaldus, Villanii et S. Antonini verba transcribens. Pergit auctor: Eodem anno Rex Angliæ Ednardus venit in Vasconiam et in Cataloniam, pro liberatione Caroli, filii quondam alterius Caroli, primi Regis Scitiæ, ipsum visitaturus: et cum Alfonso, tunc Rege Aragonum de concordia tractaturus. Hic Honorius Papa obiit Romæ in die Cœnæ Domini, fuitque sepultus in die Parascevæ juxta Nicolaum III, in ecclesia S. Petri anno prætaxato, et vacavit Sedes, a die Cœnæ Domini in hecdomada Sancta, usque ad festum Cathedralis S. Petri. Porro ex Vaticana Basilica ad ecclesiam S. Mariæ in Ara-cœli, jussu Pauli III Pontificis, translatum est Honorii corpus, et in sacello majorum conditum Mausoleo Marmoreo: *cujus delineationem æri incisam videre licet in nostri Oldovini ad Ciacconium additionibus. Ejus spectabilissima pars est ipsummet Honorii sepulchrale simulacrum, ex ruinis basilicæ veteris Vaticanæ allatum, cum aliis fortassis nonnullis marmoribus antiqui operis eodem spectantibus, et superimpositum arcæ item marmoreæ, in qua matris, ex Allebrandeschis natæ, corpus primitus conditum fuerat: cujus etiam gentilitium scutum in tumbæ fronte spectatur inter Sabellicæ gentis insignia.**

D *Continuatio Actorum.*

Honorii sepultura et translatio

E

et mensibus quasi iii. Hic prius vocabatur Fr. Hieronymus, de Ordine Fratrum Minorum, quorum Minister fuerat generalis, et exinde Presbyter Cardinalis [S. Pudentianæ ac deinde Episcopus Penestrinus: postea Papa ad Cardinalatum promovit D. Neapolionem et D. Petrum de Columna, Generalem Minorum Fr. Matthæum de Aquasparta, Fr. Hugonem Magistrum in Theologia Ordinis Prædicatorum. Dominus autem Hieronymus, dum esset Cardinalis, imminente electione summi Pontificis, clausis Cardinalibus in S. Sabina post mortem Honorii, ceteris propter infirmitatem locum fugientibus, solus ibi remansit et sanus.] Hic Nicolaus [cum Pontifex esset] anno Domini mclclxxxix, in fine mensis Aprilis, dum Letaniæ fierent S. Marci, Tripolis civitas capitur a Soldano et Sarracenis; fueruntque capti ibidem, et occisi, et alias captivati plures Christiani, et Christianitatis nomen et cultus deletus est. Eodem modo fere biennio jam exacto a captione civitatis Tripolis, in festo S. Potentianæ Virginis, Achon civitas capitur a Sarracenis: et capiuntur et occiduntur plusquam triginta millia personarum utriusque sexus. Causa autem hujus perditionis fuisse dicitur multitudo Dominorum, et diversitas Nationum, quæ ibidem faciebant contrarietatem voluntatum. Anno Domini mclcxci Rodolphus Rex Alemanniæ moritur, sine benedictione Imperiali, et apud Spiram civitatem sepelitur, Regni sui anno xviii [expleto]. Hic fuit in armis strenuus et Princeps providus.

F *Creatio Cardinalium.*

Amisio Terræ sanctæ.

A 3 Nicolaus Papa obiit Romæ in Parasceve sancta, sepultusque fuit in S. Maria majore, terminante anno prædicto xci. *Ecce hic annum non solum productum usque ad xxv Martii, more Florentinorum et plerorumque Tuscæ populorum, quod invaluerat cum Tuscæ Comites in Italia ac circa Romam possent omnia: sed more Cullico usque Pascha, quod invaluisse videtur per Gallicos Neapolitano regno potitos. Hoc tamen brevi cessavit. Nam Bonifacio VIII Neapolitanum regnum a Francis ad Aragonas transferebat, circa initium seculi xiv, mutatus etiam stylus in Romanum Curia est. Aragonum exempla: quos verosimile est, jam inde a principio Christianæ apud ipsos æræ, annos a Nativitate Domini una cum Hispanis ceteris, Anglis utque Germanis tenuisse. Hinc illud Concilii Coloniensis anno mcccxi celebrati statutum apud Cuygium in Glossario: Statuimus etiam ut ex nunc de cetero annus Domini observetur, et in Nativitate Christi innovetur quolibet anno, prout sacrosancta Romana Ecclesia id observat, que est omnium Ecclesiarum caput et magistra. Plura de hac materia vide apud eundem eruditissimum scriptorem verbo Annus, ex cuius sententia non illibenter deinceps mutabimus aliqua in præcedentibus tomis nostris, aliter aliquando constituta.*

Annus a Paschate numeratus Romæ hoc tempore,

paulo post a Nativitate Domini ceptus censi,

et sub Gregorio 13 a Kal. Jan.

B 4 Porro annum a nativitate Domini tachotum proprie eum esse, quem alii vocant Annam gratiæ, observat Scaliger. Duravitque hic usus usque ad Pontificatum Gregorii XIII: nam decessorem hujus Pium V invento annos in Nativitate adhuc mutasse, eujus Bulla xxii in Bullario Cherubini, publicata dicitur Anno a Nativitate Domini MDLXVII, indictione x, die vero lunæ xxx mensis Decembris, Pontificatus anno 1, qua omnia notant finem anni LXVI, opud nos ordientis a Kalendis Januarii. Ipse vero Gregorius apud eundem, bullam suam viii signat, Anno Incarnationis Dominicæ MDLXXII, iii Kalend. Januarii, Pontificatus anno 1: et publicatio ejus facta fuisse legitur, Anno a Nativitate Domini MDLXXIII, Indict. 1, die vero xxi mensis Januarii; unde insuper disces, ex stylo Curie indifferenter usurpati Incarnationis et Nativitatis vocabula. Atque ita usque hodie eadem Curia perseverat facere in signatura Brevium, quod pro Gallis constituisse invenimus Carolum IX anno MDLXVII, qui teste Brouvero nostro in Annalibus Trevirensibus lib. 18 edixit, ut Gallorum veterum Regum more sublato,

Januariæ Kaleadæ annum deinceps aperireat. Et hoc ubique per Europam placuit susceptumque fuit, etiam (ut apparet) Romæ; etsi Treviris ac Senis, et aliis fortasse nonnullis in locis, Notariis et Scribis publicis necdum persuasum sit a stylo suo veteri ac jure recedere.

5 De corpore Nicolai IV, Cardinalis Sirletus ita scriptum reliquit. Nicolaus IV jacet in terra prope portam minorem exenndo a Basilica versus S. Pudentianam, habetque injectam Epitaphium, quod ita legitur:

Hic tumulus tumulat humilem, qui fascibus auctus, Sic moriens statuit ossa manere sua.

Hunc Franciscens alit; Cardo ut sit almaque Petri Sedes magnificat; gratia diva beat.

Quartus Papa fuit Nicolaus: Virginis ædem

Hanc lapsam refecit; fitque vetusta, nova.

Petrus Apostolicus socium, Franciscus alumnus

Protegit; Omnipotens, Matre rogante, beat.

Ita autem humiliter jacuit usque ad annum MDLXXIII, quando Felix Perettus Cardinalis de Montalto, postea Sixtus V, communi Ordinis et Patrie intuitu (fuerat enim etiam ipse in Marchia Anconitana natus et Conventuum cœtui aggregatus) postquam pavimenti æquandi causa, sublata quadam ejus parte, corpus repertum fuit prope capellam S. Francisci, in quadam antiqua urna, cum sui nominis inscriptione et titulo; illud transtulit ad ingressum chori e regione organi, ad latus Evangelii; erexitque ibi egregium ex versicolore marmore monumentum, cum ipsius effigie Pontificaliter sedentis in Cathedra: cujus descriptionem et iconismum vide sis in Additionibus Odoni ad Clarconium; situm vero, tam veteris sepulchri, quam novi monumenti, require apud Paulum de Angelis, in Basilicæ prædictæ descriptione.

Nicolaus humiliter sepultus epitaphium:

Monumentum an 1573 positum.

6 Porro relata Nicolai morte, MS. nostrum hæc subjungit: Anno sequenti Electores Imperii, tam Prælati quam Principes congregati, elegerant in Regem Alemanniæ Adolphum quemdam Comitem de Naxove, virum quidem in armis strenuum, sed in patientia non multum. Que ad Interpontifici diuturnioris historiam spectant, ea exactissime descripta et notis illustrata inveniuntur in opere Metrico Jacobi Cardinalis S. Georgii de sequenti Pontifice, ad xix Maji, qua de causa hic breviores etiam erimus.

Adolf Nassovii electio.

CXCIV S. COELESTINUS V

COELESTINUS, antea Fr. Petrus de Murrone, Eremita ex regno Neapolitano, prope Sulmonem oriundus, electus Perusii v Julii anno mcccxciv absens, coronatus in ecclesia sui Ordinis prope Aquilam xxix Augusti in Dominica; sedit menses v circiter abdicavit Pontificatum xii Decembris, et supervixit usque ad xix Maji anni mcccxcvi; vacavit autem Sedes post abdicacionem ejus dies xi.

Wernerus Rolleiach, menses v, dies v seditis Cœlestinum hunc asserens, a die electionis Pontificatum haud dubia voluit aspicere: et hoc seculi etiam alii videntur, qui numero rotundo dimidium circiter annum scripserunt. Ita etiam infra, post mortem Benedicti X, Sedes vacasse dicitur usque ad v Junii, quando scilicet facta est Electio procul absentis Clementis V, quia nempe accedens postea consensus Electi, censetur retrahere ad ipsum Electionis diem, ipsum que complere sufficienter, ut ex tunc dici possit Ecclesia Pontificem habuisse: et hinc factum puto ut diem accepti Pontificatus, neque hic neque in simili casu alias, quisquam studiose notandum putaverit: de qua hac vice solum dicere possum, quod cum iter Perusia Sulmonem, cui adjacet mons Murronis, ad passuum millia circiter centum extendatur, ante dimidium Julium non videatur perlatus nuntius iste fuisse. Cetera

Spatium Pontificatus.

compertissima sunt: itaque hic solum ottebam summarium historie in nostra MS. reperta, cujus auctor, si unus est, saltem post Petri Canonizationem vixit, ut constabit ex sequentibus.

2 Cœlestinus V, conversatione Eremita, natione de Terra laboris, oriundus prope Sulmonem, eligitur vii die Julii anno Domini mcccxciv in Perusia, ubi Cardinales se transtulerant post mortem Nicolai Papæ IV, fuitque coronatus in Aquila civitate, in ecclesia S. Mariæ de Collemalio, in festo Decollationis S. Joannis Baptistæ, seditque quasi anno dimidio. Ipse siquidem in Vigilia S. Lucie cessit Papatus oneri et honori: et in sequenti Vigilia Natalis Domini, Benedictus Cardinalis in Papam eligitur et Bonifacius appellatur anno supradicto.

3 Hic Cœlestinus prius v cabatur Frater Petrus de Monte-murrone, de Ordine qui a plerisque dici-

F

An. 1294, menses 5.

Ac'a ex MS. luo v.

A tur S. Damiani, sub Regula S. Benedicti Abbatis. *Est tamen diversissimus Ordo, Congregatio sanctæ Crucis Avellanæ seu Fontis Avellani, cui, sub annum millesimum inchoatæ, præcipuam famam incrementumque dedit Prior suus post annos LXX, S. Petrus Damiani, de quo ad xxiii Februarii egimus; et hæc postea dicta Cœlestinorum Congregatio. Quia tamen utraque sub Regula Benedictina Eremitici rigoris perfectionem æmulata est; facile fuit utriusque nomen in principio vulgariter confundi: quemadmodum Clerici Regulares Societatis Jesu a Clericis Regularibus Theatinis, propter habitus insitutiæque similitudinem magnam, neque olim a multis distincti fuerunt, neque hodieum nomine distinguuntur apud Hispanos, et utriusque vocatur Theatini. Interim ex illa ipsa æquivocatione apparet, perquam antiquum esse hujus compendii MS. auctorem, et inius ejus Ordinis proximum, quem a S. Petri Damiani Ordine tunc adhuc tam male distinguebat vulgus. Pergit autem de Petro Auctor noster.*

vulgo non distincti:

ejus mirabilis electio,

4 Qui, scilicet Cælestinus, eremita degebat in magna austeritate vitæ, multos habens discipulos in illis circumvicinis partibus, quibus ipse præerat tamquam Pater. Hujus electio fuit miranda: perstiterunt enim duobus annis et amplius Cardinales sic fixi atque divisi in voluntate et votis, quod in unum non poterant convenire. Tandem in hunc, cujus famam sanctitatis et odorem bonæ conversationis aliqui ex ipsis audiverant, tamquam in lapidem angularem oculos suos dirigentes, ex improvise prius in ipsum convenerunt, ipsumque communiter elegerunt in Perusio; miseruntque inde electionis suæ decretum ad ipsum, qui tunc erat in partibus Apuliæ seu Aprutii, in suo habitaculo colens Deum. Postmodum venerunt ad eum, fuitque in civitate Aquila consecratus. Deinde venit Neapolim, ubi cum suis Cardinalibus sedit, fecitque nonnullos Cardinales, inter quos fecit duos Cardinales de Ordine suo. Hic homo Dei, in rebus secularibus minus expertus, theoriæ et orationi magis deditus fuit: elegitque objectus esse in domo Domini et habitare secum. Unde, edita prius Constitutione, quod Papa Romanus possit Papatum resignare, ipse in conspectu Fratrum Cardinalium Papatus oneri et honori, deponens ibidem Papatus insignia, in Vigilia S. Lucie in Neapoli resignavit: et se exuens Papalibus ornamentis, exemplum [dedit] humilitatis et abjectionis voluntariæ; unde non tam electionem suam quam resignationem mirati sunt universi. Quod si dicatur Miraculum, quia rarum est et insolitum orbi evenire, ejus miraculosa resignatio orbi propunitur in exemplum.

abdicatione,

custodia post fugam.

5 Hic post cessionem fugere voluit, et redire ad eremum sicut prius: sed a Bonifacio comprehensus in fuga, reducitur et in custodia tenetur cautius. Qui quidem in hoc bene fecit, præcavendo quod sibi et Ecclesiæ accidere poterat scandalosum, si memoratus Dominus Cælestinus ab aliquibus deinceps pro Papa haberetur: quod ex pluribus, quæ tempore ipsius Bonifacii Papæ [facta] fuerunt, in depositione duorum Cardinalium et in regno Franciæ, verosimiliter timebatur (maximè quia aliquibus dubium videbatur, utrum Papa potuerit Papatum resignare) ex quo poterat schisma in Ecclesia generari, præsertim quia ipse [Bonifacius] erat pluribus odiosus. Supervixit autem uno anno, mensibus iv et diebus xxxviii.

mors sancta,

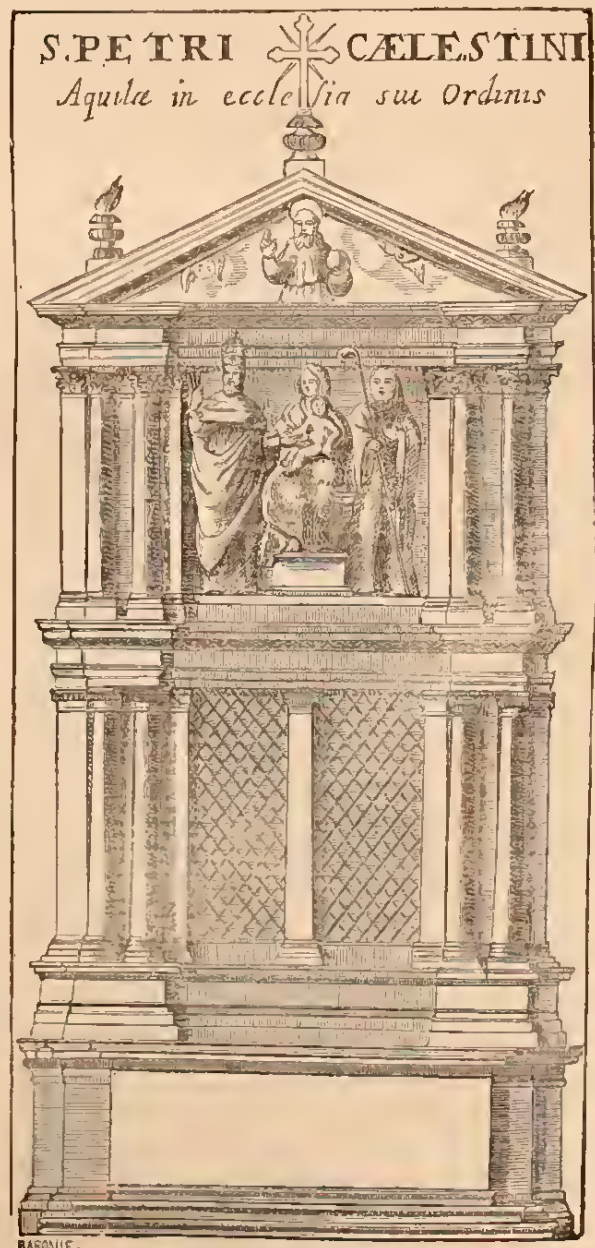
6 Hic itaque Cælestinus, Fr. Petrus de Morrone et ante et post nominatus, tentus in custodia in castro Fumonis, moritur sabbato infra octavam Pentecostes, scilicet xiv Kalendas Junii, et in quodam monasterio sui Ordinis, quod dicitur S. Antonii de Ferentino, sepelitur anno Domini mcccxvi. Iste vir sanctus fertur et creditur, in vita sua et post mor-

tem, miraculis claruisse; de cujus canonizatione D facienda postmodum apud magnos viros in Curia fuit sermo habitus et tractatus: fuitque propositum aliquoties in Consistorio coram [Cardinalibus] publice et privatim, tempore Clementis Papæ V: fueruntque conscripta miracula, et oblata examini ad hoc ipsum: fuitque postmodum canonizatus, et sub nomine S. Petri Confessoris Sanctorum Catalogo annotatus, per Clementem Papam V, apud Avenionem in Novas Maji in sabbato, anno Domini mcccxxiii, a transitu vero suo anno xvii: fuitque instituta ejus festivitas xiv Kal. Junii, qua transierat de hoc mundo. Anno Domini mcccxiv oritur discordia inter Regem Franciæ Philippum et [Regem] Angliæ Eduardum, in partibus maxime Vascoiæ, in qua plurimi perierunt.

et canonizatio.

7 Corpus Sancti, Ferentinatibus creptum a sui Ordinis Religiosis, translatum est ad Aquilanum monasterium anno mcccxxvii; ibidemque hodie magno in honore habetur intra argenteam arcam: hæc vero clauditur marmoreo monumento: ejus hic primum frontem celatam exhibemus, beneficio D. Cælestini Gucciardini Abbatis et Procuratoris Generalis Cælestinorum in Urbe. Frons posterior, ejusdem figura est, nisi quod istic videatur Christus, medius inter SS. Maurum et Scholasticam, sicut hic Deipara sedet, media inter ipsum S. Petrum Cælestinum et S. Benedictum. Latera, quia angustiora sunt, carent statu: crates autem reticulatæ, quales antrosum hic videntur, tales etiam posterius sunt: ubi etiam eadem operuntur, quoties opus est arcam vel ad processiones extrahi vel alias spectandam dari.

E

CXCIV BONIFACIUS VIII

BONIFACIUS, antea Benedictus Cajetanus, natione Campanus, de Anagnia, Presbyter Cardinalis SS. Sylvestri et Martini in montibus, electus Neapoli xxiv Decembris anno MCCXCIV; consecratus et coronatus Romæ xxiii * Januarii MCCXCV in Dominica, sedit annos viii; menses ix, dies xviii; mortuus xi Octobris MCCCIII Romæ; sepultus in Ecclesia ad S. Petrum in Vaticano. Vacavit Sedes dies x.

Ab anno 1294,
ad 1303, an.
8 m, 9, d. 18

Diem Coronationis, cujus Historiam prolixè descriptam a Cardinali S. Georgii domus cum Actis S. Petri Cœlestini, fuisse eam quam dixi Dominicam, colligo ex Encyclica postridie Data Laterani ix Kal. Februarii, quam vide apud Raynaldum. Ab hac die, non vero a die Electionis, numerasse Pontificium annos sui Pontificatus, discimus ex Bulla, qua S. Ludovico, Ordinem Minorum professo, Urbis Tolosanae Episcopatum confert iv Kal. Januarii, anno Pontificatus 1. Cum enim hoc factum esse exeunte anno Christi MCCXCVI omnes consentiant, debuisset Bonifacius annum iii numerasse, si voluisset a die Creationis ordiri.

Hinc etiam certum fit eas quæ opud Waddingum habentur num. 9, et 10, datæ ix Kal. Januarii, ipsisque Kalendis Januarii anno Pontificatus 1, pertinere ad finem anni MCCXCV, quando alius nominandus fuisset annus ii. Sed cum harum epistolarum prior inveniatur in registro num. 636 posterior num. 596, isa vero ad S. Ludovicum inter utramque media num. 630; patet non esse fidendum ei ordini quem Epistolæ in Registris habent, plane ut apparet fortuitum in multis. Porro Electionis ac Mortis dies, adeoque et spatium Pontificatus, ex Actorum synopsi habentur, quæ nostro in MS. talis est.

2 Bonifacius VIII, natione Campanus, de Anagnia civitate, fuit electus in Papam Neapoli in Vigilia Natalis Domini, anno Domini MCCXCIV, suo prædecessore vivente: seditque annis viii, mensibus quasi novem. Hic prius nominatus fuit Benedictus Gajetani, qui fuerat prius Diaconus Cardinalis ac demum Presbyter Cardinalis, fuitque Bonifacii nomine appellatus. Incepit autem via quadam singulari suam potentiam et Papalem suam magnificentiam ampliare: cujus prædecessor Cœlestinus miracula operatus est in vita sua et post mortem; ipse vero Bonifacius Papa fecit mirabilia multa in vita sua, sed ejus mirabilia in fine mirabiliter defecerunt. Pontificatus sui anno 1, anno Domini MCCXCV statuit festa Apostolorum, et quatuor Evangelistarum, et quatuor Doctorum, scilicet Gregorii, Augustini, Ambrosii et Hieronymi, sub honore festi duplicis, ab omnibus universaliter celebrari. Eodem anno Adolphus Rex Alemanniæ Vicarium suum in Tuscia constituit et traosmisit Joannem de Cabilone, quem Bonifacius Papa favorabiliter recepit.

3 Anno Domini MCCXCVI fecit et erexit villam Apamiensem, in novam Civitatem, constituitque ibidem in Abbatia S. Antonini Canoniorum Regularium esse in perpetuum ecclesiam Cathedralē, D. Bernardinum Saisseti Abbatem constituens primum Episcopum in eadem. Institutionis hujus Bullam, datam Anagninæ xvi, Kal. Octobris Pontificatus anno 1, videre licet apud Sammarthanos tom. 2 Gallix Christianæ. Eodem anno cœpit processum facere contra Columnenses, occasione et causa, quia Stephanus de Columna thesaurum ejusdem Papæ fuerat deprædatus: deinde Domni Jacobus et Petrus de Columna, patruus et nepos, Cardinales, videntes contra se motum Papam, libellum conficiunt famosum contra eum: quem ad multas partes diriguot, asserentes in eodem ipsum non esse

Papam, sed solummodo Cœlestinum: unde citati a Bonifacio Papa non duxerunt comparendum, et facti sunt contumaces. Ob quam causam tandem fuerunt per eum in Consistorio, tamquam schismatici, condemnati et privati Capellis rubicis, et omnibus beneficiis ecclesiasticis, et omni Cardinalatus titulo, commodo et honore. Insuper bona ipsorum et filiorum Joannis de Columna, videlicet Agapeti, et Stephani, et Sciarræ, fuerunt pariter confiscata in die Ascensionis Domini. Ipse Papa Constitutionem edidit decretalem ex tunc de Schismaticis, lib. vi Ad sustinendos etc. Prædicti vero Jacobus et Petrus de Columna, fugientes a facie Bonifacii persecuentis eos, multo tempore latuerunt, donec ipse Bonifacius fuit mortuus et sepultus.

4 Anno Domini MCCXCVII, in Idus Augusti, idem Bonifacius canonizavit S. Ludovicum Regem Franciæ, et sanctorum Confessorum Catalogo annotavit. Eodem anno, scilicet v Nonas Martii, idem Bonifacius Papa fecit publicari vi librum Decretalium, quem per tres magnos et solemnes viros fecerat compilari, plura nova constituens in eodem.

5. Anno Domini MCCXCVIII, Adolphus Rex Alemanniæ contra Albertum Ducem Austriæ exercitum congregat, et ejus sequaces pugnaverunt simul: in qua pugna occiditur Adolphus, et sui in fugam convertuntur. Eodemque anno Electores Imperii, congregati in Aquisgrann Leodiensis diocesis, in Regem Alemanniæ et Romanorum, elegerunt predictum Albertum Ducem Austriæ.

6 Anno Domini MCCXCIX, Albertus predictus Rex solemnes nuntios mittit ad Curiam pro confirmatione electionis suæ: quam Bonifacius Papa, multis tunc compulsus, repulit, et ipsam dixit penitus esse nullam.

7 Anno Domini MCCC Papa Bonifacius concedit plenam Indulgentiam omnium peccatorum, omnibus visitantibus limina Apostolorum Petri et Pauli Romæ et facientibus ibidem quindenam infra annum ipsum. Statuit [etiam] quod eadem Indulgentia [impetraretur] in posterum in omni anno centenario, ab omnibus visitantibus eadem limina. Factusque fuit maximus concursus populorum Romæ de toto orbe, de omni conditione, sexu et ordine, ad Indulgentiam supradictam. Eodem anno Papa excommunicavit omnes, qui impediabant illos qui ad Curiam Romanam veniebant.

8 [Anno MCCC...] Eodem anno corpus cujusdam nomine Armani, quod ante annos xxxi, tamquam Sancti Ecclesia Ferrariensi extiterat veneratum, studio et mandato Inquisitorum hæreticæ pravitatis, fuit exhumatum pariter et combustum, tamquam hæretici et schismatici: et ejus ara, pretiosa satis, fracta fuit et publice destructa. Eadem hæc verba ex suo Jordano, cujus MS. servatur in bibliotheca Vaticana, exhibet Odoricus Ramaldus in Annalibus, velut reperta sub nota anni a nobis præinserti: unde intelligo MS. nostrum hinc inde contrahendo mutilatum haberi onnosque confusos: illud autem Jordani MS. allegatur ut signatum num. 1960, et Oldoinus in Bonifacio verba quædam exinde sumpta adducit, ad docendum,

quod

Ratio temporis.

Initium anni Pontif.

B

Bonifacii initia et acta,

an. 1295

1296.

Duo Columnenses Card depositi.

E

Acta an 1297,

1298,

1299.

1300,
Jubilæum actum.

F

1301,

BONIFACIUS VIII.

1302.
Regis Fran-
conatus con-
tra Bonifa-
cium,et huius con-
tra illum.ac denique
mora.Cui insu'tat
auctar factio-
nis,aius constan-
tiam rel.cens,

A quod Bonifacius *Cælestium jam abdicationem* in custodia posuit, ad cautelam vitandi dissidii, quia aliqui mussitabant quod *cedere* Papatui non potuit, ubi apparet *phrasis a nostri MS. phrasi satis diversa*. Quod autem sequitur *quia Francis, annum usque ad Pascha protrahentibus, actum adhuc dicebatur anno MCCCI sub ejusdem anni nata hic etiam in immediat. subjungitur*. Anno vero supradicto Philippus Rex Franciæ, considerans quod jacula prævisa minus ferunt, convocavit omnes Prælatos et Barones personaliter, omnesque comitatus Regni præ procuratores idoneos, et ad se Parisius exegit venire, consilium et auxilium ab eis contra omnes homines petiturus; specialiter autem contra Papam Bonifacium intentio ferebatur: sitque rumor magnus in toto Regno, turbatio cordum, et confusio rerum. Fueruntque Bonifacio Papæ objecta crimina et titulus hæresis, quoque prædecessore vivente intrusio et ingressus illegitimus ad Papatum et quod eidem non erat parendum: sitque contra ipsum Papam provocatio ad Concilium generale.

9 Anno Domini MCCCI Kalendis Novembris Romæ Papa Bonifacius celebravit Concilium, quod antea per annum et amplius convocaverat, in præsentia Prælatorum Regni Franciæ, omniumque Doctorem Regnicolarum, tam in Theologia quam in Juribus canonico et civili, contra Philippum Regem Franciæ memoratum: coruscationibusque multis prævis contra Regem, nulla pluvia apparuit consecuta: defeceruntque ibi Prælati magni in Regno, querentes que sua sunt, et sibi ipsis ad tempus tantummodo consulentes.

10. Anno sequenti MCCCI, Bonifacius movit litem contra Regem Franciæ, ipsamque excommunicat indirecte, quia non permittebat aliquem exire de regno ad Romanam Curiam libere, nec pecuniam transportare. ob quam causam idem Papa Albertum, filium quondam Rodulphi, Ducem Austriæ, Regem Alamanniæ, cujus confirmationem ante repulerat, in Imperatorem confirmat, eidem subijciens regnum Franciæ, sicut et alia regna. Eodem anno in Vigilia Nativitatis B. Mariæ Virginis, dum Bonifacius Papa Anagninæ, in patrio solo et civitate propriæ originis, cum sua Curia resideret, ubi tutus esse amplius merito crederetur, in gente sua et populo et natione; ibi, consensu aliquibus domesticis ejus, proditus fuit, captusque atque tentus, et thesaurus suus atque Ecclesiæ deprædatus et absorptus, non sine ignominia Ecclesiæ et de lecore grandi: Cardinales vero timentes, relicto eo, fugerunt, duobus exceptis, scilicet D. Petro Sabinensi et D. Nicolao Ostiensi Episcopis. Hujus captivis et sceleris vexilliter fuit Guilielmus de Nogaretu, de S. Felice Tolosanæ diocesis, eum pluribus civibus et consentaneis Columnensibus, ex quibus duos olim Cardinales decapellaverat. Super ipsum autem Bonifacium, qui Reges et Pontifices ac Religiosos, Clericumque et Populum horrendè tremere fecerat et pavere, repente tremor, timor, et dolor una die priter iteraverant: aurumque nimis sitiens, aurum perdidit et thesaurum. Ut ejus exemplo discant superiores Prælati, non superbe dominari in Clero et Populo; sed forma facti gregis ex animo et curam gerentes subditorum, plus amari petant quam timeri.

11. Hic apparet Auctorem, factioni Columnensium hanc parum obnoxium, ea scripsisse, non quæ veritas, sed quæ passio suggereret; prætermisisse vero, quum magnanimiter se gesserit deprehensus sive præter expectationem Bonifacius, qui Pontificaliter indutus ultro se obtulit inimicis, eosque sola sui conspectus majestate cohibuit, ne in se manus extendere auderent. Deus autem mox digne facinus sacrilegum ultus, facto con-

cursu civium, quos suæ perfidiæ pudere cœperat, liberavit Papam, actis in fugam hostibus. Quare non possum hic præterire quod S. Antoninus ex Villano narrat, videlicet, quod Cum per civitatem Maurianensem, quæ est post transitum Alpium in Subaudia, transiret nuntius, ista referens de capto Pontifice; Episcopus civitatis, qui erat religiosæ et castæ conversationis, hæc cum audisset, coram multis ait: Hoc novum dabit magnum gaudium Regi Franciæ; sed extrema gaudii luctus occupabit: nam propter tantum excessum, notabile iudicium Dei irruet super eum et progeniem ejus: magnas ipse luet pœnas, adversa multa patietur, et plurimi insurgent contra eum et filios ejus: quod totum impletum est non multo post tempore, et hoc ideo quia scriptum est, Nolite tangere Christos meos. *Nomen Episcopi, quod præcitati Auctores reticent, suggerunt Samaritani, quibus Ecclesiæ Maurianensis Episcopus xxv pro anno MCCCI dicitur Aymonetus, vir pius et doctus; et que sufficitur Aymo de Molano, cuiusdam compromisso subscriptus ad annum MCCCLXXIX. Dubio ego an sint diversi: præcesserat enim mediante Amblardo Aymo i, synodo Vienneensi ad annum MCCCLXXIX subscriptus respectu cuius videtur successor Aymo ii ab aliquibus diminutive dictus Aymonetus aut etiam scriptus (non tamen in ulla publicis instrumentis) quod diversum nomen videri fecerit quo posito, vulerit ille prædictionis suæ veritatem ad unquam completam.*

12 Bonifacius parva, sicut consequenter Auctor noster ait, de Anagnia Romam perductus, imo patius profectus; xxv die a captione sua in lecto doloris et amaritudinis positus, inter angustias spiritus, cum esset corde magnanimus, obiit Romæ v Idus Octobris: sequenti vero die fuit in tumulo, quem sibi vivens præparari fecerat, tumultus in ecclesia S. Petri, anno Domini MCCCI, Pontificatus sui anno ix. *Tumulum illum fuisse crediderim juxta Portam Rovenianam, intra sacellum S. Bonifacii, ab ipso met Bonifacio VIII ibi constructum ad levam ingredientium, sicut hoc notatur in ichnographia Basilicæ veteris apud Paulum de Angelis. Stetit autem tumulus antiquus usque ad MDCV, quando Paulus V anteriorem quoque veteris Basilicæ partem, interioribus aliis jam pridem novo opere factis, demolitus, ut hanc quoque partem fabricaret, necesse habuit ipsum amovere: qua occasione inventum est corpus post tria secula mirabiliter integrum. Inventionis accuratam descriptionem, authentico instrumento consignatam, vide apud Ravnaldum et Oldoinum: ipsum vero, novo alibi monumento erecto condiderunt Proceres Cajetani, cujus monumento expressam imaginem exhibet utraque editio Ciaccanii anno MDCXXX. et MDCLXXVII aucti, et Joannes Rubei mox laudandus: sed intra absidem; non quibus alicubi erit vel extitit, sed qualrem ingeniose excogitavit aliquis, ad eas omnes statuas, quæ variis in civitatibus ipsi, ut de illis optime merito, publicitus collocatæ fuerunt, sub unum aspectum collocandas: quod hic monendum fuit, ne quis levi oculo obiter rem intuens, totam revera putet ad Bonifacii monumentum pertinere. De ipso interrogatus Janningus noster, in hunc modum rescripsit: Monumentum Bonifacii VIII, quod cum aliis ejus statuis exhibet Oldoinus, est antiquum; vidique ipse in cryptis Vaticanis, in illa parte quæ ad frontispicium novæ basilicæ accedit propius Corpus autem ejusdem ubi modo sit, varii interrogati respondent varia: certius videor colligere ex Turrigio, in libro de sacris cryptis Basilicæ Vaticanæ, eidem monumento denuo illatum modo condi.*

13 Exprimatur ibi ille cum duplici tiaræ Pontificiæ coronamento, quod primus adinvenit, quodque nunc triplex est, auctore ut alicubi insinuat Urbanus

D
et sacræ personæ violatores divinitus punitos,

sicut prædixerat Episcopus Mauritanensis.

E

Sepultura in Vaticano

Inventio corporis post annos 300 integri.

F

Monumentum translatum cum eodem.

Duplex tiaræ coronamen- tum ab eo insitum.

V

CXCV. BONIFACIUS VIII

CXCVI. BENEDICTUS XI

CXCVII CLEMENS V

CXCVIII IOANNES XXII

A V, qui post annos LX Bonifacio successit. Sed hanc, ad differentiam temporis non attendens Joannes Baptista Cavalierius (cujus opera et studio Pontificum effigies primum prodierunt aeneis figuris incisæ, quales typographus noster repræsentare hic voluit) etiam huic Bonifacio et successoribus ejus Benedicto XI ac Benedicto XII, triplex fecerat coronamentum, deceptus verosimiliter exoletis veterum picturarum coloribus, coronarum numerum hand satis distincte retinentibus. Ne igitur contra historiam tam evidenter peccaretur jussi illis tertium coronamentum abrudi! Qui nobis easdem imagines nunc Roma mittunt, iterata sæpius celatura multiplicius deformatas, jam inde ab Alexandro III, annis 66 ante Urbanum V, triplicis coronamenti tiaras induxerunt.

Acta ejus edita
et defenso li-
bro proprio

B 14 Qui res gestas Bonifacii, partim illustratas, partim defensas legere volet, inspiciat Joannis Reber Benedictini insignis opus, Romæ editum anno MDCLII; ex quod docet, eum inter præstantiores Pontifices merito numerandum venire, longissimæque ab iis criminibus abfuisse, quæ calumniose ei affuerunt adversari sui. Certe quod ablicationem Cælestini et ingressum ad Pontificatum attinet, probatissima habemus eorum qui eum purgant Auctorum testimonia, ac nominatim Jacobi Cardinalis S. Georgii; cujus de utroque Pontifice opera datus XIX Maji: ubi inter alia leges quanta Cardinalium concordia electus fuerit, et quomodo non nisi

— Lacrymans et molis pondera librans,
Assensit gestare jugum, jam doctus ab ante
Quis labor, et meritum Cruciet quæ publica cura
Pontificem. ———

Idem testatur, quomodo conatus sit suadere Cælestino, ut de abdicatione Pontificatu ne cogitaret. Sed hujus rei testis etiam fide dignior erit Ægidius Romanus, Augustiniani ordinis Generalis si (quemadmodum dicitur) Columnensis etiam ipse fuit, adeoque propinqua consanguinitate attingens Columnas, insensissimos adversarios Bonifacii. Nam in libello de Renuntiatione Papatus, contra eas qui illicitam esse sustinebant, scripto constanter asserit, comprobari posse ex pluribus tum viventibus, Dominum Bonifacium Papam VIII, tunc in minoribus existentem, persuasisse Dominum Cæ-

lestiuo, quod non renuntiaret: quia sufficiebat Collegio, quod nomen suæ Sanctitatis invocaretur super ees: et pluribus nudientibus hoc factum fuit.

15 Acta parvo Processus in Concilio Viennensi instituti, et sententiam pro innocentia accusati latam, Regisquæ Philippus penitentiam et absolutionem, Manclerus Doctor Sorbonicus, in opere de Monarchia parte 4 l. 7 cap. 18 satis dilucide explicat his verbis: Bonifacium ita in Domino mortuum, post novem annos, scilicet anno MCCXXI. Clemens V, annuentibus trecentis Patribus, in Concilio Viennensi (ubi præsens aderat Rex Franciæ Philippus Pulcher) verum, Catholicum, nullaque labe pollutum fuisse pronuntiavit. Omnes malevolorum inimicorum calumnias, imposturas, opprobria, mendaciaque, in illius Pontificis famam honoremque contorta, qui illum atrocibus criminibus insinulaverant, ut Francorum Regi Philippo placerent, placendo illuderent, illum blanditiis fallacibus fraudibusque deciperent, ipse Pontifex cum toto Concilio detestatus, execrationi subjecit. Omnes sacrilegos conspiratores, oppressores, detentores, captosque hujus Bonifacii VIII, qui captum atrocibus opprobriis injuriisque sceleratissime leserant, simili execrationis anathematisque fulmine constrinxit, nisi quos gravissima penitentia, cum detestatione tantorum scelerum, plena contritione satisfactioneque, convertisset. Ipsi vero Regi Philippo, agnoscenti dissidiorum crimina contra Bonifacium VIII patrata, eaque per ignorantiam se commisisse, proditorie sycophantarum illusionibus calumniarumque falsimonis perfidis illum deceptumque profitenti, Clemens V ignovit... quæcumque Bonifacius contra eum ejusque regnum, velut in ultionem Pontificis læsæ majestatis, sub forma anathematis et interdicti fulminaverat... abrogavit et ex tabulis Ecclesiæquæ Romanæ regestis expungi, unaque litura circumduci præcepit; postquam omnes famosos libellos, calumniarum imposturarumque eodices, contra Bonifacii memoriam ausu sacrilego, conscriptos, ustulandos ardentibus mandari flammis imperavisset. *Hactenus humo Galus, eoque minus suspectabilis.*

D
BONIFACIUS VIII.

Mucleri pro
ejusdem innocen-
tia testi-
monium.

E

CXCVI BENEDICTUS XI

BENEDICTUS, antea Nicolaus, Cardinalis Episcopus Ostiensis ex Ordine Prædicatorum Tervisiæ in Lombardia natus, electus anno MCCXXI, xxii Octobris; coronatus Dominica sequenti xxvii ejusdem mensis; sedit menses viii, dies xv, mortuus Perusii vi Julii anno MCCXXIV, ibique sepultus in ecclesia Fratrum Prædicatorum. Vaeavit sedes menses x, dies xxix.

Ab anno 1303,
ad 1304, m. 8,
d. 15

F

Nataant omnes, in hujus Pontificis electione captam observari legem Gregorii X, quam renovarat Cælestinus V, confirmavit Bonifacius VIII, de novendio interponendo inter Pontificis prioris mortem et conventionem ad concludere pro Successoris electione. Itaque ipse, postridie ingressus Cardinalium, ob usdem electum se scribit in sua Encyclica xi Kalendas Novembris: hæc vero data legitur Kalendis Novembris Laterani, quem diem idro officio huic delectum arbitror ut fidelium preces implorans in terris, etiam in caelo omnium Sanctorum sibi conciliaret suffragia ad munus recte obeundum. Sed brevis fuit Pontificatus; in quo quam Deo placita fuerit anima ejus declararunt edita ad ejus sepulcrum invocationemque miracula, quæ totum 14 Annatum Ecclesiasticorum Rainaldi concludunt. Nos hic synopsis actorum ex MS. nostro damus.

Dies electionis
et coronationis

Novembris, et coronatus ex more die Dominico sequenti... Hic prius erat vocatus F. Nicolaus, de Ordine Fratrum Prædicatorum. Hic Benedictus Papa denunciavit excommunicatos, publice et in scriptis, auctores sceleris et captionis prædecessoris sui, nominatim et expresse Guillelmum de Nogareto, et Sciarram de Columna, et quosdam alios nominatim, et generaliter omnes alios complices eum eisdem captionis et facinoris, quam ipse Benedictus Papa, tunc Cardinalis, fide viderat oculata. Hic Papa reconciliavit ad Ecclesiasticam unitatem, non tamen ad Cardinalatum restituit, Jacobum et Petrum de Columna, restituens illa quæ ipsorum fuerant, quæ Ecclesia tunc tenebat.

Acta Pontificatus ex MS. prima.

2 Benedictus, natione Lombardus, de Tervisia civitate, fuit electus in Papam Romæ xi Kalendas

3 Anno Domini MCCXXIV post Pascha, Benedictus Papa recedit de Roma, et vadit Perusium cum Curia sua. Hic simultatem et dissidium, quæ suborta fuerant inter Bonifacium Papam et Philippum Regem Franciæ sedavit, privilegia, et libertates, quibus

et ultima.

bus

BENEDICTI XVI
 A bus Regem privaverat Bonifacius prædecessor, ei-
 dem Regi restituit et concessit sicut antiquitus, in
 hebdomada Pentecostes, presentibus Regis Nuntiis
 Perusii in Consistorio, anno prædicto. Item ibidem
 edidit unam Constitutionem, quæ incipit, Quidam
 olim, in qua restrinxit pœnam Constitutionis Boni-
 facii, ut non vendicet sibi locum. Hic Benedictus
 obiit in Perusia [11] Non. Julii, sepultusque est in
 ecclesia Fratrum Prædicatorum ante altare, anno
 Domini MCCCV : ubi hujusmodi monumentum ei posi-
 tum.

Mortui miru-
 cula,

C

Ibidem (ut elogi auctor proseguitur) Divina virtus et
 bonitas, ejusdem Benedicti merita cæpit evidentibus
 miraculis declarare. Vacavit autem Sedes a prædicta
 die, per illum et sequentem annum, usque ad v-
 diem mensis Junii, Cardinalibus existentibus inclu-

sis, non valentibus eo tempore concordare, quamvis D
 a Perusinis pluries arctati fuerint.

4 *Addit Rainaldus, ipsum quidem, sicut jusserat, Mausolæum,*
 nulla pompa, sepulcro humili tumulatum fuisse :
 postea tamen ab ipsius memoriæ cultoribus politis-
 simo marmore sepulcrum elegans fuit excitatum,
 cum Epitaphio *Formam Sepulcri, alti Palmos Roma-*
nos triginta duos, lati quatuordecim, arti incisam exhi-
bui, beneficio R. P. Andreae Asclepii, nostrorum
Perusiæ Patrum Rectoris, anno MDCCLXXXII : qui et
admonuit, intra excavatarum turbinatam columnarum
volutas, cerni vestigia figurinarum Angelicarum, quin-
que in singulis; ipse plerasque furto sublatus esse; in
fronte autem tecti, Pontificis statua imminentis, vi-
deri imagines pectore tenuis ductas Apostolarum qua-
tuor Petri, Pauli, Joannis, et Bartholomæi : quod
hic indicandum fuit, si forte id minus perspicue scul-
ptor expresserit in tam exigua formâ. Epitaphium,
Gothicis litteris incisum marmoris ad latus sinistrum
Mausolæi, nobisque transcriptum, legitur etiam in auc-
tiori Ciacconio, totam vitæ seriem complectens hoc modo:

O quam laudandus, quam dulciter est venerandus,
 Inclytus ille Pater ! Prius exiitit ordine Frater
 Sancti Dominici, Christi vigilantis amici.

Lector, honoratus, Pius exiitit ipse vocatus,
 Effectus talis Fratrum quoque Dux generalis.

Post Ro. ductinæ, post hæc fit Cardo Sabinæ,
 Ostia; Velletri titulos sibi dant pia læti,
 Perficit Ungariæ Legatus jussa Sophiæ.

Fit Pater ipse patris, caput Orbis, gloria Fratris,
 Ex merito dictus re, nomine, vir BENEDICTUS,
 Trevisii datus : hic primo sed Pontificatus
 Anno decessit ; sibi recte subdita rexit.

In nono mense is mortis prosternitur ense.

Hunc hominem sanctum reddunt miracula tantum :
 Innumeris signis dant grata juvenina dignis.

Lector habenti : currebant mille trecenti,
 Quattuor appensis, dum transiit hic homo mitis
 Mente : die sexta Julii sunt talia gesta.

5 *Fecit hic ultimus versus, ut cognoscerem errore*
amanuensium in MS. Benedicti mortem assignari Ratio tempo-
nonis Julii, idque corrigerem : quem almodum expun-
gere etiam debui, ne confusionem lectori parrent verba
quibus dicebatur quod sedit annis duobus, mensibus
quinque; phrasi utique nimis obscura. Sensus tamen
eorum hic solum est, quod ex anno MCCCV menses
quinque ultimos, et ex sequenti quinque primos suo
Pontificatu occupavit inchoando annum a mense Martio
uti patebit consideranti nomina mensium, in principio F
et sine distincte expressa. Error porro, quo Nonis, pro
pridie Nonas, invenitur signata mors Benedicti hujus,
transiit ad omnes pene scriptores Ordinis qui eum in-
ter Beatos reponunt, ac nominatim Seraphinum Raz-
zium in Vita Sanctorum ac Beatorum Prædicatorum,
et Dominicum Mariam Marchesium in eorumdem Dia-
rio sacro.

Epitaphium.
 E

Ratio tempo-
 ris.

F

CXCVII CLEMENS V

CLEMENS, antea Bertrandus Burdegalensis Archiepiscopus, natione Vasco, electus
 Perusii absens anno MCCCLV, Junii coronatus Lugduni, XIV * Novembris in Domi-
 nica; sedit annos VIII, menses X, dies XVI; defunctus in Rocca-Mauri super Rho-
 danum anno MCCCLIV, XX Aprilis; sepultus Uzestæ, Vasatensis diocesis vico : et vacavit
 Sedes annos II, menses III, dies XVII.

Ad anno 1305,
 ad 11, an 8,
 m. 10, d. 16.

Historia Vaca-
 tionis et elec-
 tionis dicitur
 sinode se i-
 pla.

Electionis hujus et Vacationis eam progressæ *Historia*
 riam, ex Joannis Villanii, anno MCCCLV defuncti
 adeoque ætate proximi, prolixiori narratione Italica,
 Latino sed contractiori stylo, nitide satis reddidit S.

Antoninus, et ex hoc eam tomo 15 *Ecclesiasticorum*
 Annalium inseruit Odoricus Raynaldus. Sed ab ea
 longe diversa est illa, quæ Italice legitur in capite
 Italici cujusdam libri, absque Collectoris, Typographi,
 ac

A *ac loci nomine editi (nisi fallar) Lugduni, sub titulo Conclavium Pontificiorum, a Clemente V, usque ad Clementem IX, adeoque ab anno mcccv ad mdclxvii. Est autem liber editus, ipso quo postremus electus est anno, atque adeo omnis xv post prædictum tomum Annualium, Collector quidem præfert non nisi originalia Acta Conclavium dare, qualia reperire antiquissima potuit; valde tamen suspecta mihi est, non solum veritas, sed etiam antiquitas narrationis de Clemente, ideoque non censui Latine reddendum. Cum enim Villonius, ex eoque Antonius, Nicolao Cardinali Pratensi tribuant præcipuas partes in toto hoc negotio, ad Regis Francie commodum dirigendo; Anonymus iste eandem transfert in Petrum et Jacobum Cardines Columnenses, a Bonifacio Octavo depositus; quos tamen Conclavi isti non adfuisse, sed tum adhuc exulasse, verosimilius est. Certe nre nominantur quidem in Decreto Electionis apud Odericum ex MSS. Vaticanis relato. Præterea idem Relator ait, Burdegalensem familiarissimum amicissimamque Regi Francie fuisse: cum e contra et longe vero similius dicat Villanius, ideo electum o plerisque quod ei ejusque fratri ob graves acceptas injurias insensus esse sciretur, nesciretur autem clam reconciliatus, tanta spe sibi per Regem factu, cui Pratensis rem indicaverat. Atque hoc satis sit, ad illius Relationis fidem suspectam habendam, uti meretur.*

Acta Papatus unde et qualia?

VIDE APP. NDT. 21.

B *2 Dies Electionis et Coronationis prænotati habentur ex Actis Pontificatus mox dandis, quorum licet Auctor coarctus fuerit, nolim tamen, in his quæ Templarios spectant, palliari ab ea certissimam veritatem; cum admodum varientur relationes istius temporis, pro vario cuiusque affectu; multoque in gratiam Regis atque Pontificis affingere eis potuerit adulatio atque calumnia, quæ tamen aliqui tormentis fracti de se confessi sunt, alii constanter negaverunt. Rem itaque accuratori aliorum discussioni relinquens, priusquam ad extrema hujus Pontificis veniam; Acta illa prout in nostro MS. inveniuntur hic transcribam, antecedenter notans, quod pretiosissimus ille Carbunculus, ex Pontificia tiara decussus in die Coronationis suæ, præsignasse mihi videatur nobilissimum Ordinem, sub eo ab Ecclesiæ corona detrahendum. Ille porro prænotatum velim, quod Diaria Stephani de Infissura, sæpius allegata ab Oderico Raynaldo, et existens in Bibliotheca Vaticana sub num. 5294, initium sumant cum electione Clementis V: et per integrum seculum xiv ac totum fere xv subsequens procurrentia, pertingant usque ad an. mcccxciv; quæ succincta sua brevitate mereri videntur ut integra aliquando lucem aspiciant, quod olus similibus opusculis pluribus optaverim.*

ACTA HUIUS PAPATUS

Auctore Bernardo Guidonis Episcopo Loden-
vensi ex MSS.

Absens electus,

Burdegala Lugdunum venit,

Clemens V, natione Vasco, de loco Villendraut Burdegalensis diœcesis oriundus, ex patre Bertrando, de Milite [Clericus], fuit electus in Papam in Perosio in Vigilia [Pentecostes] quæ fuit Nonis Junii, anno Domini mcccv. Ille prius vocabatur Bertrandus del Got. Episcopus Convenarum factus per Bonifacium VIII: exinde transtulit ipsum in Burdegalensem Archiepiscopatum, ubi sedit annis quasi sex. Cardinales, prout dictum est, cretati in conclavi Perusii xi mensis Januarii, [v mensis Junii] ipsum in summum Pontificem elegerunt. Recepto Burdigaliæ decreto suæ electionis, Clemens vocari voluit: de Burdegalia vero recessit in fine mensis Augusti, versus Lugdunum gressus suos dirigens ubi Cardines ad se vocat. Fuit autem coronatus solemaiter in Lugduno, in ecclesia S. Justi, Domi-

nea infra octavas S. Martini, in crastinum S. Bricii, ubi Rex Francie fuit præsens cum nobili comitiva.

D
CLEMENS V.
ubi coronatus
dum procedit,

2 Cumque de loco coronationis, ut Pontifex procederet coronatus, cum comitiva Papali pariter et Regali, concurrentibus et comprimentibus se turbis, ut viderent tanquam Solomonem, in suo diademate coronatum; depulsa maceria cujusdam muri non magni corruit prope Papam, ac eum circumstantes: ceciditque ibi corona de capite ejus, et in casu avulsus fuit carbunculus pretiosus, cujus pretium dicebatur sex millium florenorum: et ipse Papa depositus est de equo, sed minime fuit læsus. Fuerunt tamen duodecim de circumstantibus sic collisi, quod infra paucos dies obierunt: inter quos unus fuit major et præcipuus, Dux Britannia Joannes, qui sic collisus paucis diebus supervixit et diem clausit extremum. Frater vero Regis Francie D. Carolus, fuit graviter collisus, sed non lethali. Ex quibus admirati sunt universi. Ille Papa Clemens fecit plures Cardinales de partibus Vasconia, Tolosa, Caluret, Lemovic, quam de aliis partibus, videlicet in Adventu Domini subsequenti: reposuit vero duos de Columna, quos Bonifacius deposuerat, restituitque ad dignitatem Cardinalatus.

Ipsu muri pene obruitur.

Creat Cardinales,

3 Anno Domini mcccv Papa Clemens in mense Martii confirmavit regem Aragonum in regno Sardinia, dictusque Rex juravit Papæ fidelitatem pro dicto regno, promittens subjuramentum ascendere dictam insulam in mense Septembri tunc proxime sequenti. Eodemque anno Papa de Lugduno recedens, rediit Burdegalia, transiens per Bituricam, Lemovicam et Petragoriam; seditque Burdigaliæ cum sua Curia anno illo. Eodem anno in festo S. Mariæ Magdalene, de mandato et ordinatione Regis Francie fuerunt capti omnes Judæi ubique in regno Francie, quasi imperceptibiliter una die, et confiscata sunt omnia bona ipsorum quæcumque potuerunt inveniri, fueruntque a Regno expulsi, ulterius minime reversuri.

E
et Regem Sardinia instituit.

4 Anno Domini mcccvii, Clemens Papa cum sua Curia de Burdegalia vadit Pictavim, pro tractanda pace inter Regem Francie Philippum et Regem Angliæ Eduardum: stetitque in Pictavi Curia anno uno et amplius. Eodem anno in mense Julii obiit memoratus Rex Angliæ, vir in omni probitate famosus: cui successit in regno filius ejus, simili nomine Eduardus: qui eodem anno in sequenti mense Februarii duxit uxorem, filiam Regis [Francie] nomine Isabellem. Eodem tempore res mira illis accidit temporebus, qua futuris scribitur memoranda. In festo siquidem Eduardi Confessoris in Idus Octobris, capti primo Templarii ubique in regno Francie, ex ordinatione Regis et Consilii inopinate sane, mirantibus cunctis, audientibus antiquam Templi militiam, ab Ecclesia Romana nimis privilegiatam, uno sabbato captivari; causamque ignorantibus captionis tam repentinæ, exceptis paucis secretariis et juratis: quæ causa tandem detecta fuit et publice infamata, profana videlicet eorum professio, cum abnegatione Christi et exspatione super Crucem in opprobrium Crucifixi: fueruntque ex eis plures etiam de majoribus illius Ordinis, confessi suæ nefandæ professionis ritum tan abominabilem, tan execrabilem et nefandum, qui antea a nullo potuerat unquam sciri: plurimi autem ipsorum minime confiteri voluerunt, quamvis multi subjecti fuerint tormentis et questionibus. Demum Sedes Romana, cui factum incredibile videbatur, et captionem prædictam agre ferebat, effecta certior in Pictavi, ubi tunc Curia morabatur, Templariis nonnullis productis coram Papa et aliquibus Cardinalibus: ubi denuo contentibus [illis], et confessiones factas

Reges pacifice studeat.

Captantur omnes tota Gallia Templarii,

Papa factum probante,

A ante a se cognoscentibus esse veras; ipsorum confessionibus intellectis, consequenter extitit ordinatum, ut ubicumque Templarii caperentur, et veritas prodiret in lucem.

Missa Legatio ad Regem Rastiae.

5 [Anno Domini mcccviii ...] Eodem anno fuit occisus Albertus Rex Alemanniæ, a nepote suo filio fratris sui: cujus causa fertur, quia omnia dabat filiis suis, et de ipso parum curabat, quamvis esset filius primogeniti. Anno præfacto mittuntur nuntii et legati a Domno nostro Papa ad Regem Rastiae, qui prius ad Papam suos nuntios destinaverat, innuens quod volebat se fidei et obedientiæ Romanæ Ecclesiæ submittere et subesse, et Regnum suum pertrahere ad hoc ipsum: fueruntque nuntii Papæ recepti a Rege debito cum honore: finis tamen intentus nullus fuit aut medicus subsequutus, quia ipse, matris suæ et fratris metu retractus, penitus nihil egit. Eodem anno Papa Clemens ad universa Christianitatis tam regna quam clauata litteras Apostolicas destinavit, ut ubicumque Templarii caperentur, et contra singulares personas illius Ordinis per Diocesanos, cum adjunctis sibi personis religiosis, inquisitio fieret super articulis redditis per ipsos; et iudicarentur in singulis provinciis in Metropolitanis concilio. Fœerunt insuper per Papam delegati viri spectabiles et insignes, in diversis partibus Christianitatis superintendentes, qui de toto Ordine inquirerent, ut possit illius reformatio delibita, vel totalis dejectio fieri in proximo futuro Concilio Generali.

Processus contra Templarios.

B

6 Anno Domini mcccviii, in festo S. Catharinæ, Electores Regis Alemanniæ convenerunt in Franckfordia, et concorditer elegerunt Ducem Luxemburgensem, Henricum nomine, in Regem Alemanniæ et Romanorum: fuitque coronatus in Regem Alemanniæ Aquisgrani in festo Epiphaniæ Domini subsequenti. Eodem anno circa finem Augusti, Clemens Papa cum Curia sua recesserat Pictavi, declinavit se ad Sedem S. Bertrandi Confessoris, [Episcopi] diocesis quæ dicitur Convenarum; ubi in festo S. Marcelli Papæ corpus sacrum S. Bertrandi Episcopi et Confessoris, cujus ipso fuit censors in nomine et successor in loco et sede, de loco quo prius erat, in capsam transtulit pretiosam, quam ad hoc idem Papa prius fecerat suis sumptibus fabricari: magnas quoque concessit Indulgentias visitantibus ibidem sacras sancti Confessoris Reliquias annuatim.

S. Bertrandi elevatio.

C

7 Anno Domini mcccix, in Cœna Domini in Avenione, Clemens Papa magnum processum fecit contra Venetos et eos anathematizavit, et privavit consortio et commercio aliarum civitatum, et personas ac res eorum exposuit volentibus eos occupare; omnesque Religiosos manlavit exire de Venetiis et de quibuscumque aliis locis suæ ditionis subjectis, quia Veneti Ferrariam civitatem contra Ecclesiam occuparunt. Fuitque missus Legatus a latere quidam Cardinalis in Italiam festinanter, et subsequuta est hominum maxima strages: fuitque capta et recuperata Ferraria per Legatum in sequenti mense Augusti, in festo S. Augustini, non sine magno effuso sanguine Ferrariensium et Venetorum in prælio juxta Padum, captis et expulsis Venetis de castro Thebaldi quod conjungitur civitati; inde ipsam civitatem graviter oppugnabant, ipsumque castrum, cum burgo ac turri quæ est in capite pontis, ac pontem quem prius Veneti occupaverant et teuebant [recepit Legatus].

Processus et bellum Papæ contra Venetos.

Confirmatur in regnum Henricus.

8 Eodem anno venerunt solennes nuntii Regis Alemanniæ Henrici ad Papam apud Avenionem, confirmationem electionis et coronam Imperii petentes: Papa vero electionem admisit et confirmavit in mense Julii subsequenti, volens ipsum nominari Regem Alemanniæ et Romanorum, et quod possit agere quæ Cæsaris erant: et coronationem Im-

perii promisit, tempus assignans ut a festo Purificationis ad duos annos Romam veniret, coronam Imperii ibi suscepturus. Eodem anno Idibus Septembris apud Avenionem Clemens Papa, ad instantiam Regis Franciæ et suorum, in publico Consistorio pronuntiavit, ut liceret prosequi volentibus precedere contra memoriam Bonifacii Papæ VIII defuncti, qui ab eisdem jam dudum de crimine hæresis extiterat diffamatus. Eodem anno v Idus Maji, per Archiepiscopum Senonensem cum suis Suffraganeis, in Concilio provinciali Parisiis coadunato, fuerunt sententiati et condemnati ex propriis confessionibus quinquaginta quatuor Templarii et relictæ Curia seculari, tamquam impenitentes super nefanda et profana professione sua: et alia die fuerunt quatuor alii similiter iudicati. Item paulo post infra mensem, in alio provinciali Concilio, Silvanecti celebrato per Archiepiscopum Remensem cum suis Suffraganeis, fuerunt viginti alii Templarii simili modo sententiati, et per Curiam secularem cremati.

damnantur Templarii.

9 Anno Domini mcccix, in festo Assumptionis Beatæ Virginis, exercitus Christianorum cum Hospitalariis obtinuerunt civitatem Rhodi, quæ est caput et metropolis totius regionis et insularum vicinarum: et tunc insula Rhodi et aliæ insulæ circumvicinæ redditæ sunt sub potestate et dominio Christianorum, Turcis penitus subjugatis. Sunt autem ibi multi portus, et patet ibi apertus transitus Christianis in Achon et Cyprum. Eodem anno filius Henrici Regis Alemanniæ cepit in uxorem filiam Regis Bohemiæ, quæ erat heres regni, unde et ipse factus est heres cum eadem. Eodem anno Henricus prædictus intravit Italiam, jura Imperii percepturus: et primo venit Taurinum, deinde ad civitatem Astensem, deinde Vercellis, postea Mediolanum, ubi in Epiphania Domini recepit coronam ferream de manu Archiepiscopi Mediolanensis, quam tamen debebat [accipere] in Moduetia ab antiquo: sed hoc ex causa fecit Mediolani: et fecit Milites ducentes de diversis nationibus, deinde requirit alias civitates Lombardiæ de homagio faciendo: Cremonenses vero et Laudenses subesse a principio noluerunt; sed paulo post, resistere non valentes, consenserunt. Erixenses vero diu et longe, usque ad sanguinem et stragem hominum, resistebant et postmodum voluntati ejus se submiserunt, et civitatem reddiderunt, de qua finaliter doluerunt.

Rhodus captur ab Hospitalariis.

E

Henrici expeditio Italica

10 Anno Domini mcccxi, in Kalend. Octobris, fuit per Clementem Papam, apud Viennam super Rhodanum, generale Prælatorum Concilium convocatum, fuitque prima Sessio Concilii inchoata vi Kal. Novembris, Ubi Concilio residente summus Pontifex proposuit de rebus agendis; videlicet, de statu Ordinis Militiæ Templi, qui de nefanda professione graviter culpabatur; de Passagio transmarino, ad recuperationem Terræ-sanctæ, et generaliter de reformatione totius status Ecclesiæ, et conservatione ecclesiasticæ libertatis, ut Prælati cogitarent super prædictis salubriter ordinandis, et circumspiciere provida terminandis. Post prædictam vero Sessionem, inter collata et tractatus, deductum est tempus per totam subsequentem [hiemem]. Sequenti vero mense Martii, feria iv in hebdomada sancta xi Kal. Aprilis, summus Pontifex, multis Prælati cum Cardinalibus coram se in privato Consistorio convocatis, per provisionis potius quam condemnationis viam, Ordinem Templariorum cassavit et penitus annullavit, personis ac bonis ejusdem Ordinis ordinationi suæ et Ecclesiæ reservatis. In sequenti vero mense Aprilis die iii, anno Domini mcccxi inchoante, fuit secunda Sessio celebrata, in qua prædicta cassatio Templariorum extitit per summum Pon-

Concilium gen. Viennæ:

F

in quo decretum extinctio Templariorum,

A Pontificem, sacro Concilio approbante, publice promulgata, præsente Rege Franciæ, cui negotium erat cordi, ac D. Carolo fratre suo, et tribus liberis ejusdem Regis, scilicet Ludovico primogenito Rege Navarræ, et Philippo, et Carolo: sicque annullatus est Ordo Templi, post annos circiter CLXXXIV quibus militaverat, impinguitus et dilatatus nimis, multisque libertatibus et privilegiis Sedis Apostolicæ communitus.

eorumque bona aliis applicantur.

11 In eodem Concilio bona quondam Templariorum fuerunt applicata et concessa, cum certis conditionibus et pactis, Ordini Hospitalis S. Joannis Hierosolymitani, sicut ea Templarii prius possidebant ubique terrarum, exceptis regnis Hispaniæ, Castellæ, Portugalliæ, et Aragoniæ, et Majoricarum, pro eo quod propter bona quæ in dictis regnis habebant Templarii, tenebantur ipsi Contrafronteras Sarracenorum Granatæ in illis partibus militariter defendere ac tueri, sicut ibidem in Concilio propositum [fuit]. Verum non diu post, bona quondam Ordinis Templi, similiter sicut et alibi, habuerunt. De personis vero Templariorum sic extitit ordinatum, ut, quibusdam nominatim expressis dispositioni Sedis Apostolicæ reservatis, ceteri omnes iudicio et dispositioni Conciliorum relinquuntur, ut cum eis per eadem Concilia procedatur; ita videlicet, quod illis, qui super erroribus exigente justitia fuerint absoluti, de bonis quondam Ordinis, unde juxta status sui decentiam sustentari valerent, ministratur. Inter alias autem Constitutiones, quæ fuerunt in dicto Concilio factæ, fuit una quæ incipit, Exivi de Paradiso, super declaratione seu interpretatione Regulæ Fratrum Minorum qui Spirituales dicebantur, et contra alteram [Ordinis partem] tumultuantes, alternis privatim et publice contendebant, et iudicium Sedis Apostolicæ postulabant.

B 12 Anno Domini MCCCXIII Clemens Papa celebrato Concilio revertitur Avenionem, ubi v die Maji in Sabbato, fuit Fr. Petrus de Murrone, quondam Cælestinus Papa V, canonizatus, et sub nomine S. Petri sanctorum Confessorum Catalogo annotatus per Clementem Papam V, Pontificatus sui anno viii. Eodem anno Domini MCCCXIII in festo Pentecostes, Rex Philippus tenuit Parisius Curiam valde magnam Nobilium regni sui, in qua interfuit Rex Angliæ cum sua conjuge Isabella, filia ejusdem Regis Philippi: in quo festo idem Philippus Rex Ludovicum filium suum primogenitum Regem Navarræ, et alios duos filios suos Philippum et Carolum, accinxit baltheo militari. Item in eadem hebdomada tres præfati Reges videlicet Philippus Franciæ, Eduardus Angliæ, et Ludovicus Navarræ, cum præfatis aliis duobus Regis Franciæ fratribus, Carolo Comite Valesii et Ludovico comite Ebroicensi cum aliis multis Nobilibus regni Franciæ Crucem suscipiant transmariam, per manus [D. Nicolai tit. S. Eusebii Presbyteri] Cardinalis, [qui] propter hoc ex parte Sedis Apostolicæ ad regnum Franciæ [destinatus, Crucem pro dicto Passagio publice in Regno] prædicavit.

Canonizatur Fr. Petrus de Murrone,

Regum conventus Parisiis,

Cruz ibidem ab eis suscepta,

Templarii exusti.

13 Anno prædicto in Vigilia B. Gregorii Papæ, Parisius Magister Ordinis quondam Templi [combustus fuit], cum alio quodam magno ejusdem Ordinis Præceptore; qui tamen fuerant prius cum peritorum et Prælatorum consilio iudicati ad agendam aliam pœnitentiam: sed audiens Rex Philippus et Curiales consilii sui, quod dicti Templarii confessiones suas revocabant, dicentes se falsa fuisse confessos, eosdem Templarios iudicate perducere fecerunt ad locum supplicii et comburi, nullo alio iudicio Ecclesiastico desuper expectato, quamvis ibi essent præsentes duo S. R. E. Cardinales. * Anno eodem in festo B. Benedicti Abbatis, scilicet xii Kal. Aprilis, in castro de Montillis prope Carpentoratensem

Clementine promulgata.

Propylæum Maji.

civitatem, in qua tunc Curia morabatur, Clemens Papa fecit coram se in Consistorio publicari Constitutiones, quas prius fecerat ordinari: ex quibus decreverat fieri librum novum, quem (sicut vulgatum fuit) volebat septimum Decretalium appellari, sicut fecerat sextum Bonifacius antecessor: cœpitque Clemens Papa exinde ægrotare... et sic liber ille non fuit missus ad studia generalia, ut est moris, nec expositus communiter ad habendum; sed remanserunt Constitutiones illæ sic fere quadriennio in suspenso; donec postmodum per ejus successorem fuerunt publicatæ, et sub Bulla ad studia generalia destinatæ.

14 Hic Clemens Papa sedit annis viii, mensibus x, diebus xvi, a die creationis suæ usque in diem sui obitus computando. Obiit autem in nocte præcedenti diei sabbati subsequentis, quæ fuit xii Kal. Maji, Pontificatus sui anno ix, anno Domini MCCCXIV apud Roccham-Mauram, quod est Castrum Regis Franciæ super Rhodanum, in finibus Regni sui: fuitque inde portatum corpus ejus ultra Rhodanum apud Carpentoratensem civitatem, ubi Cardinales cum alia Curia residebant. Sequenti mense Augusto de Carpentorato transvectum fuit corpus in Vasconiam patriam suam, fuitque sepultum, sicut elegerat, in ecclesia S. Mariæ de Uzesta diocesis Vasatensis, ubi paulo prius Canonicos instituerat seculares, in villula minus insigni, et satis sterili et exili. Defuncto Clemente Papa, Cardinales numero xxiii, qui apud Carpentoratensem civitatem cum alia Curia residebant, intrantes Conclave in Episcopali palatio pro electione summi Pontificis faciendâ, cum ibidem aliquamdiu perstitissent, non valentes, suborta gravi et graudi turbatione inter familias eorundem, ipsum circa festum S. Mariæ Magdalenæ concorditer exiverunt, statuentes tempus infra quod redire deberent ad eundem locum, ad electionem summi Pontificis celebrandam. Sed subortis multis invicem quæstionibus, quæ stylo magis relinquenda sunt quam scribendæ, illuc minime redierunt, sed in diversis civitatibus et villis dispersi sunt, steteruntque sic divisi loco et proposito annis amplius quam duobus. *Hactenus non tam MS. nostrum (ad signum *, nescio qua transcribentis incuria, omittens quæ ultima erant Clementis) quam Odoricus Radulphus in Annalibus, allegato Colice Vaticano 3765. Nunc rursus ex MS. nostro reliqua accipe.*

D CLEMENS V.

Mors Pontificis,

et sepultura.

E

Dispersio Cardinalium.

15 Anno Domini MCCCXIV, in Vigilia B. Andreæ, Sede Romana vacante, obiit Philippus Rex Franciæ, anno xxx regni, in castro de Fonte-Bliandi; fuitque sepultus apud S. Dionysium, cor vero ipsius apud Pusiacum in monasterio Montialium, quod ipse fundaverat dum vivebat: [cui successit in regno filius ejus Ludovicus, qui tum erat etiam Rex Navarræ]. In sequenti vero mense Aprilis, obiit uxor prima D. Ludovici regis Franciæ, filia Ducis Burgundiæ, quæ ob crimen adulterii in privata tunc custodia tenebatur. Eodemque anno circa Natale Domini stella cometa apparuit, cursum suum per noctem faciens circa polum, caudam vero suam longam nunc versus Orientem, et aliquando ad alias partes protendebat: duravitque ad finem Februarii. Paulo post apparuit alia stella cometa in parte Orientali, sed minor quam alia videbatur.

Regum mortes,

Cometæ duo vlst.

16 Anno Domini MCCCXVI Nonis Junii obiit Ludovicus Rex Franciæ, regni sui anno ii, fuitque sepultus in ecclesia S. Dionysii, unicam filiam relinquens ex prima uxore; secunda vero Clementia, Domino concedente, gravis remanente et prægnante; gubernacula vero regorum Franciæ et Navarræ, sub nomine non Regis sed Regeotis, tenenda suscipit Philippus, germanus ejus, Comes Pictaviensis, si puer masculus nasceretur, usquequo ad intelligi-

Postumi Regis natiuitas.

A bilem ætatem annorum xiv pervenisset; si vero filia nasceretur, ipse Philippus Rex Francorum fieret et regnaret; et duæ filiæ Ludovici haberent et dividerent sibi regnum Navarrae et Comitatum Campaniæ: et hæc dicantur fuisse pacta primo inita et firmata, quamvis postea aliter fuerit ordinata. Post hæc vero, die xiv mensis Novembris, Dominica die, memorata D. Clementia Regina peperit filium suam primogenitum Parisius, et Joannes vocatum est nomen ejus, in cujus nativitate multi sunt gavisi: sed gaudium cito transiit: nam vii die a nativitate ejus obiit, abiitque regnum accipere sempiternum, et regnum Francorum præfato D. Philippo remansit.

B 17 Hujus historie auctorem licet non nominet Collector nostri MS. non dubitavi appellare Bernardum Guilonis, cujus fragmenta ab Oderico Raynaldo citata hic verbotenus reperiebantur, licet nondum viderim Chronicum ipsum, in quo ex Jordano supra laudato bonam partem descripsit, quantum ex similibus fragmentis cum nostro MS. collatis colligere potui. Obiit autem Bernardus anno mcccxxx, itaque non potuit pertæcere totam quam ex eo dabimus sequentis Pontificatus historiam, triennio ulterius producendam. Ad Clementem quod attinet, ejus patria ab Italis scriptoribus in nostroque MS. (perperum scripta Mihandram vel Michandra) fuit Vilhandraud, haud multo plus a Vasatensi metropoli versus meridiem distans quam duabus leucis. Via autem circiter media versus Occidentem declinanti Uzesta occurrit, ubi ait Ciacconius adhuc videri sepulcrum Clementis marmoreum admirandique operis, octo columnis ex jaspide pulchre efformatum. Hoc iudicio admonitus rogavi Collegii nostri Burdegalensis Rectorem P. Antonium Blanchard, ut sepulcrum illud nobis delineandum curaret. Tentavit is commendatum sibi negotium exsequi, sed ex loco pictoribus destituito aliud non potuit obtinere, quom solius tumbæ lapideæ, nigro marmore incrustatæ, accuratam dimensionem, hic subtus expressam, cum superpositæ ex albo marmore statuæ descriptione verbali, absque ulla mentione columnarum alteriusve ornatus circum vel supra ducti: cujus tumbæ altitudo (præter statuam quinque et semis pedes longam, altam unum

pedum omnino trium cum dimidio est, longitudo pedum D octo et semis.

18 Lapidis arcam operientis supremus et nonnihil acclinis limbus, inscribitur epitaphio, per circuitum tumbæ ducto, antiquis illius ætatis litteris, olim auro illitis, nunc eo exoleto obscuratis, et parte una qua fractum limbum ostendunt,.... non amplius legibilibus, unica in linea puncta post caput desuper jacentis statuæ initium sumente, verbis hujusmodi: Hic jacet felicis recordationis Dominus Clemens Papa V, fundator ecclesiarum de Uzesta et de Vilhandraudo, qui obiit apud Rupem-Mauram Nemausensis diocesis, die xv Aprilis, Pontificatus sui anno ix; portatus vero ad istam ecclesiam B. Mariæ xxvii Augusti, tunc proxime sequenti, anno Domini mcccxiv et sepultus die..... anno mcccclix.

19 Nempe delatum Carpentoratensem in civitatem cadaver, dum ibidem diutius in ecclesia servatur, donec successor eligeretur eodem fortuito incendio semustum est, quo Couclave dissolutum fuisse intelligimus ex Jacobo Curd. S. Georgii in suis Annotatis ad lib. 3 de Electione Celestini V cap. 2 lit. q. Digressis autem Cardinalibus litigatum est inter Canonicos Uzatenses et Carpentoratenses de corporis possessione. Quod cum prioribus ex defuncti testamento esset adjudicatum, delatum quidem Uzestam est, ut dicitur in Epitaphio: sed quod testamento mandaverat sibi fieri monumentum, non nisi post annos xlv (si numeri impressi non discrepant a sculptis) absolutum a Canonicis: quibus fortassis cum defuncti consanguineis et heredibus, opulentissimam ejus gazam partitis, longe difficilius certamen fuerit pro sumptibus extorquendis, quam pro corpore fuerat cum Canonicis Carpentoratensibus. Ipsum vero sepulcrum quomodo anno mclxxxvii a Calvinistis fuerit sacrilege violatum spoliatumque, et invento corpore, si ustulationem levem excipias, externa specie integro, sed mox in cineres resoluta, ossa sint concremata, apud Ciacconium videri potest cum curiosis circumstantiis pluribus.

20 De stylo, quem Clemens hic tenuit in ordines. Pontificatus annis, a die Ordinationis suæ et non aliter, securos nos facit facta per eum translatio Stephani Episcopi Portugallensis ad Episcopatum Ulisipponensem. Talis enim translatio, non ut facta, sed ut facienda, innotuit Capitulo Portuensi anno Christi mcccxiv, ut patet ex data supplicationis inde ad Clementem directæ in Kal. Julii Era mcccclii; ipsa vero translationis Bulla apud Waddingum in Regesto tom. 3 pag. 49, expedita notatur vii Idus Octobris anno Pontificatus viii, qui pridem finitus fuisset, si a die acceptati Pontificatus fuisset anni ejusdem in Bullis numerati. Quare tum in hoc tum in aliis forte pluribus corrigendus Waddingus, qui ad annum Christi mcccxiii istam Bullam refert, ex ignorantia hujus principii.

CXCVIII JOANNES XXII

Ab anno 1316 ad 1334. an. 18, m. 3, d. 28.

JOANNES, antea Jacobus Cardinalis Episcopus Portuensis, natione Aquitanus de Cadureo civitate, Lugduni electus anno mcccxvi, vii Augusti; coronatus ibidem v* Septembris, in Dominica: sedit annos xviii, menses iii, dies xxviii; defunctus Avinionone anno mcccxxxiv, iv Decembris, et ibidem sepultus in ecclesia S. Mariæ de Donis. Vacavit autem sedes dies xv.

Initium anni Pontificii a die Ordinationis.

Quod hic Pontifex annos Pontificii numeraverit a die Coronationis suæ, nihil opus est verosimile facere ex ordine quem in Registro ejus habent plures epistolæ, intra vii Augusti et v Septembris datæ. Certius id constare potest ex ipsis ad quos earum aliquæ diriguntur, vel de quibus agunt personis. Talis est quæ ex

Registri anni i parte 4, apud Waddingum habetur, ut ab hoc Pontifice data ante omnes quas accepit ex prioribus partibus; cum econtra sit in dicta parte 4 num. 3481, atque adeo inter ultimas illius anni, data scilicet Ladislao Archiepiscopo Colocensi in Hungaria xviii Kal. Sept. anno i. Hic enim non signari Augustum

Epitaphium,

litigium de corpore.

E

Anni Pontificii initium.

F

A *stum ejus anni quo electus ipse Joannes est, sed sequentis anni MCCCXVII, patet ex mentione quæ in ea Bulla fit Raymundi bonæ memoriæ, tit. S. Potentianæ Presbyteri, cui dum viveret negotium istius Ecclesiæ idem Pontifex commisisse ait (unde convincuntur errasse, tam qui ante quam qui post Pontificatum Joannis obiisse Raymundum crediderunt) maxime quia per illam ipsi dirigitur Pallium, utique non nisi a jam coronata Pontifice. Sic Bulla ejusdem Pontificis 102 apud Waddingum, qua XII Kal. Septembris anno Pontificatus VI, ab Episcopatu Ulisipponensi transfertur ad Conchensem Stephanus, non potest nisi ad finem dicti anni pertinere: quia ex Roderico Acunia Archiepiscopo Ulisipponensi, scribente Annales suæ Ecclesiæ, constat, mutationem istam factam esse anno MCCCXII, quando numerari debuisset VII Joannis, si fuisset a die Electionis inchoandus annus.*

Acta illi enumeratio Sanctorum Benedictinorum etc,

3 In Bullario Casinensi pag. 41, ex impresso nescio quo, insigne figmentum sub hujus Pontificis nomine reperitur, sic exordiens: EGO JOANNES XXII extrahi feci de Sanctorum Catalogo omnes Sanctos et Prælatos monasteriaque de Ordine sanctissimi Benedicti, qui ab ipsius tempore usque ad nostra fuerunt tempora. Invenimus autem ex Sanctissimo illius Ordine summos Pontifices viginti quatuor, Cardinales ducentos, Archiepiscopos septem millia, Episcopos quindecim millia, Abbates quindecim millia et septuaginta quatuor, quorum confirmatio spectat ad Papam: Sanctos canonizatos quinque millia quingentos et quinquaginta quinque, exceptis Martyribus *Horum autem aliquos recensenti occurrunt ii, qui in monasterio S. Vincentii apud Montem Cassinum a Scodra Rege Christi Martyres sunt effecti; et Sancti Monachi mille et septingenti et sexdecim a Rege Josaphat mortui (an fortassis in India?) in monteque Tabor et Monasterio Litinensi, ubi martyrio coronatus dicitur S. Aygulphus Abbas, cum plurimis sociis suis, et quasi innumerabilibus monachis, a Saracenis Turcisque ac Josaphat Rege. Nomen Josaphat Indorum Regis, ex Joannis Damasceni libro, seu forsitan apologo, acceptum vir dubitem: Scodram Regem qui Campaniam depopulatus sit, necdum alibi legi; nec ejus vestigium ullum apparet in Chronicis Cassinensibus, usque ad Anacleti Antipapæ obitum annumque MCCCXVIII maxima diligentia conscriptis editisque. Pergit autem qualiscumque Joannes et Monasteria, inquit, Ordinis ejusdem inventa sunt, Abbatiarum triginta millia, Præpositurarum quatuordecim millia, absque mulierum cœnobiis. Ut autem brevi cuncta sermone concludam, Romana Ecclesia per quingentos annos ab isto Sanctissimo recta est Ordine.*

atque enormius postea aucta.

3 *Piget minutim expendere et refutare singula, quæ hoc tempore vel obiter retulisse et cavenda monuisse nimium foret, nisi ideatidem rudi plebi inculcarentur ab imperitis concionatoribus. Truthemius lib. 1 de viris illustribus Ordinis S. Benedicti cap. 4, istis non contentus, numerum adhuc enormius auget, dum ita scribit: Temporibus Joannis Papæ 22, ex Annalibus summorum Pontificum et Historiis veterum, reperti sunt de Ordine S. Benedicti, tam ex Monachis simplicibus quam ex Prælati diversarum dignitatum, Sanctorum Catalogo inserti 15559. Necdum tamen satis id aliis: nam Gabriel Bucelinus, in præfatione ad Menologium Benedictinum, Canonizatorum Ordinis a nonnullis istarum rerum peritioribus quinquaginta quinque millia et septingentos numerari, ait. Habeant illi sibi peritiam suam: mihi placet moderatissimi ac religiosissimi scriptoris Joannis Mabillonii sententia, in Præfatione ad tam. 2 Actorum suorum sic scribentis. Quid attinet ementitos et fictitios Ordini Benedictino affingere honores, cum suo satis superque splendore illustretur? Næ illi ignavam et*

otiosam familiæ suæ expendunt operam, qui ejus decora immodicis efferunt elogiis: nec tantum perficere in ejus injuriam possent injusti contemptores aut vituperatores, quantum laudatores nimii et præcipites, qui dum laudibus sine delectu student, et vera falsis immiscent, etiam veritatem in discrimen adducunt; contingitque illis, ut nec vera dicentibus credatur. Utinam vero, quem isti comminiscuntur, Sanctorum Catalogus Annalesque Pontificum revera unquam scripti fuissent, et in Romanæ Ecclesiæ Archivis repositi! quantum historiæ lucem attulissent illi! quoties ab antiquis scriptoribus allegati fuissent! quanto labori nobis atque aliis parcendum foret!

4 *Bernardus Guidonis, anno MCCCXXXI vita functus, non potuit totam hujus Pontificatus historiam absolvere; eam tamen ex MS. domus quatenus habere possumus; reliquam partem suppleturi ex Historia ecclesiastica Ptolomæi Lucensis, quæ similiter MS. servatur Romæ in Bibliotheca Vaticana; unde jam alibi dedimus narrationem de S. Cœlestino Papa V: et unde etiam ipsius Bernardi verbis interseremus aliqua. [] dignoscenda.*

Vita unde sumpta.

ACTA HUIUS PAPATUS.

Ex MSS. Bernardi Guidonis et Ptolomæi Lucensis, cœvorum. E

Joannes XXII, de Caturco civitate oriundus, ex patre Arnaldo, fuit electus in summum Pontificem VII Idus Augusti, in Sabbato, anno Domini MCCCXVI Lugduni, in conventu Fratrum Prædicatorum, ubi Cardinales erant XXIII numero (postquam ad Carpentoratum civitatem, ob gravem turbationem commotam, a conclavi, quod prius intraverant, exeuntes discesserant, et dispersi in diversis civitatibus et villis steterant annis amplius quam duobus) tandem congregati fuerunt et inclusi, diligentia et ingenio Philippi tunc Comitis Pictaviensis, germani Regis Franciæ Ludovici, cui successit in regno Francorum: qui ad hoc antea anno fero dimidio laboraverat multis modis, cum non possent in unum locum alias congregari. Et quadragesimo die ab inclusione ipsorum, quæ facta fuit in Vigilia Apostolorum Petri et Pauli, ipsis tamen quod includi deberent nescientibus pariter et invitis; tandem tractatu præhabito in præfatum D. Joannem omnes consenserunt. Erant autem Cardinalis Episcopus Portuensis, et Jacobus vocabatur: sed Joannes inde vocatum est nomen ejus, fuitque coronatus Nonis Septembris, in Dominica prima ejusdem mensis, Lugduni in ecclesia majori. Lugduno vero circa finem mensis prædicti in Sabbato recodens, venit Avenionem II die Octobris in sabbato, ubi Curiam suam fecit prius publice proclamari. [Primo anno fecit unam ordinationem octo Cardinalium apud Avenionem XVI Kal. Januarii].

Cardinales conclavi pia fraude inclusi,

tandem hunc eligunt: qui coronatus.

2 Ipse canonizavit et Catalogo sanctorum Confessorum annotavit Ludovicum Episcopum Tolosanum, filium quondam Caroli II Siciliæ Regis, VII Idus Aprilis, anno Domini MCCCXVII [quia ejus fuit magister, ex continua conversatione cum eo de ipsius sanctitate certior; puta quod ejus gesta et acta vir subtilis et indagans, et oculis vidit et experientia manu contrectavit]. Item deposuit a Pontificali ordine et dignitate Episcopum Caturcensem, Hugonem Geraldii, ablatis ab eodem omnibus Pontificalibus insigniis, videlicet annulo, mitra, et cappa, cum Romana camisia et bireto; sicque relictus primo in simplici habitu Clericali, fuit adjudicatus perpetuo carceri III die Maji apud Avenionem: postmodum

Canonizat S. Ludovicum Tolos. Ep.

deponit Episcopum Caturcen.

JOANNES XXII.

A modum vero extitit, in forma a Jure tradita, actualiter degradatus per Cardinale Episcopum Tusculanum : sicque degradatus fuit traditus Curie seculari, per cujus judicium fuit tractatus publice, et in aliqua parte exoriat, et demum combustus in mense Julii : quia, sicut dictum fuit, in mortem summi Pontificis fuit machinatus. [Eodem anno ad titulum S. Eustachii promovit D. Arnoldum de Via, suum ex sorore nepotem.]

Tolosanam Ecclesiam Archiepiscopalem facti,

ejusque dioceses dividit,

3 Eodem anno, tam in Julio quam Augusto, Cathedralis S. Stephani ecclesia Tolosanum erexit in Archiepiscopalem Sedem, [constituens] D. Joannem de Convenis, quem transtulit de Magalonensi Sede, in novam Metropolim Tolosanam : Episcopus vero Tolosanus sine Episcopatu remansit, cui postmodum de Regiensi Episcopatu idem Dominus Papa providit, quem noluit acceptare : diocesim vero Tolosanam, quae in redditibus Episcopalibus plurimum abundabat, in sex Episcopatus divisit, quorum Episcopi sunt Suffraganei Tolosani sex : villasque in novas civitates erexit ; videlicet villam de Rivis, villam et Abbatiam de Lombertiis, villam de S. Papulo, villam de Vabro, villam de Mirapice, Episcopos ac Episcopales Sedes constituens in singulis earumdem : fueruntque consequenter, jussu et ordinatione summi Pontificis, dioceses certis terminis limitatae. Item in Archiepiscopatu Narbonensi duos Episcopatus fieri ordinavit in eodem, sed paulo post Sedem inde transtulit ad Abbatiam de Electo ; et secundum Episcopatum instituit infra annum, et sic Sedem ejus posuit in Abbatia S. Pootii : fueruntque limitatae consequenter dioceses.

Item plures novos Episcopatus instituit,

4 Item Episcopatum Albiensem divisit in duos, Episcopalem Sedem instituit in Abbatia Monachorum apud Castras, villam Castrensem in novam erigens civitatem. Item Episcopatum Agenoensem divisit in duos ; villamque Condomensem in novam erigens civitatem, Episcopalem Sedem posuit in Abbatia S. Petri de Condomo, fuitque consequenter diocesis limitata. Item in Episcopatu Lemovicensi alium ordinavit fieri Episcopum, Sedemque Episcopalem posuit in Abbatia Tutellensi, novam ibidem erigens civitatem. In Episcopatu Petragoricensi in villa de Sarlato, modo consimili, novam ibi erigens civitatem, in Abbatia instituit novam Sedem. Item in Episcopatu Claremontensi, in Villa S. Flori novam erigens civitatem, similiter instituit novam Sedem. Item in Ruthenensi Episcopatu alium ordinavit, Sedemque ejus posuit in Abbatia et villa de Vabro, eandem erigens in novam civitatem. Item in Episcopatu Pietavensi duos Episcopatus alios instituit, Sedem propriam et diocesim cuilibet designando : in Abbatia siquidem de Malesio Sedem esse constituit, et Malleacensis diocesis appellatur : in villa vero de Lucione in Abbatia Sedem posuit, et inde Lucionensis diocesis dicitur. Item in nonnullis villis de Tolosano, Carcassio, Albigesio, et alibi, fecit et instituit ecclesias Canonorum secularium cum Dignitatibus et Praebendis, congruis redditibus singulis ecclesiis assignatis.

multa utiliter declarat et ordinat.

5 Item in Pontificatus sui anno II, sub anno Domini mcccxxvii edidit declarationem rationabilem, cujus tenor incipit. Sedes Apostolica, ad dubitationis scrupulum amovendum, quid sit censendum et tenendum quoad beneficia vacatura, per litteras Apostolicas, impetrata, in memoratis diocesisibus prius integris ac postmodum subdivisis ; ac etiam quoad litteras Apostolicas justitiam continentem in eisdem diocesisibus impetratas. Item edidit salubre statutum, cujus tenor incipit, Suscepti regiminis, circa perceptionem fructuum primi vel etiam alterius cujuscumque sequentis anni Beneficiorum vacantium, rationabili moderamine dividendam inter illos

quibus dudum de consuetudine, privilegio, vel statuto applicabantur in totum, et illos qui Beneficia ipsa obtinent, ad quos alias de jure fructus ipsi spectare deberent ; ut tam hi quam illi in fructuum perceptione participent, et ecclesiae debitis servitiis non fraudentur. Item edidit sacram Constitutionem, cujus tenor incipit, Execrabilis quorundam, contra execrabilem consuetudinem habendi ab uno in diversis ecclesiis et partibus plures Dignitates, Personatus, Officia seu Primatus aut diversa Beneficia ecclesiastica curam habentia animarum, per quam talium ambitio et cupido insatiabilis debito moderamine regulatur, et effrenata multitudo Statuto salubri refranatur.

Clementinas vulgat.

6 Item anno eodem Domini mcccxxvii mense Novembri, fecit publicari, et sub Bulla sua ad generalia Studia destinari Constitutiones, quas D. Clemens praedecessor suus fecerat, tunc in Viennensi Concilio quam ante et post, quae nondum fuerant ad generalia Studia destinatae, sed usque tunc fuerant in suspenso. Anno eodem, post gravem dissensionem quae fuerat in Ordine Grandimontensi, dictum Ordinem reformavit, et plura utilia ad conservationem et bonum regimen dicti Ordinis instituit et ordinavit ; ipsamque domum Grandimontensem, quae totius Ordinis noscitur esse caput, et quae sub Priore et Prioratus nomine [sine] Abbatis electione ab initio regebatur, Abbatis dignitate et Abbatiae nomine voluit insigniri ; et quod Abbatis electio ad Conventum pertineat.

Grandimontenses componit ;

E

7 Anno Domini mcccxxvii in mense Augusti, idem Joannes Papa Archiepiscopatum Tarraconensem, unicum in regno Aragoniae, divisit, et constituit in eo duas esse Episcopales Sedes ; Caesaraugustam in Archiepiscopalem Sedem erigens, pro secundo vero sibi Suffraganeis Episcopis designatis ex illis undecim, quos prius Tarraconensis Metropolis obtinebat, sex tantum Suffraganeis illi reservatis.

ordinat Episcopatus in Aragonia.

8 Anno Domini mcccxxix pridie Idus Martii, idem Dominus Papa instituit novum Ordinem Militum, qui dicerentur de Militia Jesu Christi, in regnis Portugalliae et Algarbii, ad resistendum in illis partibus Sarracenis, pro defensione fidei et Christianorum, prout faciunt in partibus Rhodi Milites de Hospitali S. Joannis Hierosolymitani : principalis vero eorum Sedes est apud Sandanum, in Castro-marino Silvensis diocesis, quod Castrum-marianum datum eis fuit per Regem Portugalliae ad contiguam residentiam : eisque Dominus Papa concessit et donavit etiam bona quae Templarii possidebant in jam dictis regnis Portugalliae et Algarbii, Rege Portugalliae consentiente. Voluitque quod iste Ordo et Milites illius possent visitari, corrigi, et puoiri per Abbatem monasterii de Alcobatia, Cisterciensis Ordinis diocesis Ulixbonensis. Juramentum vero praestiterunt Regi Portugalliae ac praedicto Abbati, ac in futurum praestare debeot, prout ista et alia plura latius continentur in litteris Apostolicis super hoc confectis. Item eodem anno veterem Abbatiam Montis-cassini S. Benedicti Abbatis in Episcopalem Sedem erexit, eidem de primo Episcopo suo tempore provisurus.

Instituit Milites J. C.

F

9 Anno Domini mcccxxx Kalendis Maji, apud Avenionem canonizavit et sanctorum Confessorum Catalogo annotavit S. Thomam Herfordensem Episcopum, a transitu ejus anno xxxviii ; qui fuit vir nobilis genere, nobiliorque vita et moribus, praeditus scientia et doctrina, Doctor in Decretis et Magister in Theologia [miraculis claruit, ita ut etiam mortuos suscitaverit]. Item eodem anno in mense Majo, fuit pax et concordia reformata Parisiis, inter Regem Franciae Philippum ex una parte, et Robertum seniore Comitem et Civitates Flandriae ex

Canonizat S. Thomam Herford.

Pax firmata inter R. Franciae et Comit. Flandriae.

alte-

A altera. Comes Flandriæ homagium Regi personaliter [præstitit], et Civitates per procuratores idoneos, interveniente, pro majori fœdere, matrimonio filia Regis nomine Margaretæ, vix octennis, cum Ludovico primogenito Ludovici Comitis Nivernensis, filii primogeniti præfati Comitis Flandriæ senioris, in pactis inter cetera hoc adjecto, quod præfatus Ludovicus, primitus genitus Comitis Nivernensis, debeat succedere in Comitatum Flandriæ: nuptiæque celebratæ fuerunt Parisiis in sequenti mense Julii: guerra vero, non sine magna sanguinis effusione, ac damnis et jacturis corporum et provinciarum permaximis, per annos plusquam viginti excanduerat. Ad executionem hujusmodi pacis non modicum laboravit D. Anselmus, Presbyter Cardinalis: qui ad illas partes hæc de causa per præfatum Dominum Papam missus fuerat.

Pastorellorum origo,

10 Eodem Domini mcccxx nova quædam pestis exorta est in regno Franciæ (et similis reperitur in Chronicis jam elapsis annis lxx contigisse) quæ ideo futuris temporibus scribitur memoranda, ut ex eventu præteritorum malorum pericula similia a posteris evitentur. Subito surrexit quædam congregatio hominum simplicium promiscui sexus, qui se Pastorellos vocare cœperunt, confitentes se zelum habere et animum transfretandi ad recipiendam Terram sanctam; nullum habentes super se Ducem aut principem, nec aliquem navigii apparatus. Crescebantque numero, et multiplicabantur quotidie paulatim; addebanturque ad illos inopes et alias vagi, viri et mulieres, velamen quærentes militiæ libertatem: euntesque ibant de loco in locum, petentes sibi præstari subsidium, sub specie pietatis, arte et genere mendicandi. Et dabantur eis victualia abundanter, insonitque rumor eorum in toto regno Franciæ, et alibi extra Regnum: quibus favor populi non modicum præboit incentivum, non dijudicans neque prævidens pericula, quæ in futurum contingere poterant; dicentibus simplicibus rem a Deo fieri, ut per eos excitaretur et promoveretur fieri generale Passagium transmarium.

furor contra Judæos,

11 Videntes autem Pastorelli turbam suam crescere quotidie et augeri... fueruntque inter eos nonnulli in malitia et astutia acriores: et ut eorum favor amplius cresceret in populo, et zelus aliquantulum appareret; communem fecerunt vocem, ut omnes Judæi, ubicumque reperirentur, qui nolent baptizari interficerentur ab eis, nullo alio judicio præeunte, quod et opere compleverunt. Perquirentes autem Judæos in civitatibus, villis et Castellis nolentes baptizari absque omni judicio trucidabant, bona eorum surripientes et suis usibus applicantes. Factaque est strages Judæorum magna ab eis in regno Franciæ, et specialiter in provincia Burdegaleasi et partibus Vasconia, in provincia Tolosana et in diœcesi Caturcensi et Albiensi; crevit enim in pejus eorum numerus et dementia, quod etiam Communitatibus villarum et castrorum, et præsentibus in eisdem, etiam Principibus et Prælatibus divitibusque, terrorem incusserunt. Castrum quoque Verdun-Regis in diœcesi Tolosana, in quo Judæi confugerant, ut eos inde extraherent, obsidebant; et in ipsa civitate Tolosana suam vesaniam favente vulgo exercentes, Judæos una die subite trucidarunt, Regalis Curia et Consulium potentia non obstante. In ipsa quoque civitate Parisiensi signa suæ dementiæ erigentes, Præposito Parisiensi et servientibus Regalis Curia publice restiterunt, nec ab inceptis audacibus destiterunt.

ac denique in solentia ubique formidata,

12 Sicque proficientes in pejus, videntes nomen suum esse majoribus ad terrorem, et favorem sibi a pluribus etiam personis gravibus exhiberi; amplius in malitia gloriantes, et mala malis accumulantes,

profugi et latrunculi additi sunt ad eos; et facta est turba, turbans pariter et turbata, ita ut auderent invadere et prædari. Cœperunt autem vix tandem Præsidentes et Rectores Communitatum et locorum eis vias præcludere, et obsistere, et fortalitia contra eos claudere et munire. Sed nisi prudentia et potentia majorum obstitissent, procedebant versus Romanam Curiam apud Avenionem, ubi eorum fama per infamiam a quodam Domino Papam, et Cardinales advenerat, et a Prælatibus et majoribus eorum insania timebatur plurimum; quia ubicumque venirent habebant fautores plurimos, qui rem a Deo fieri credebant aut se credere simulabant. Fuitque decretum postmodum per nonnullos ex eis, quod in Clerum et Religiosos, habentes divitias, insurgere et eorum bona surripere disponebant: sed præclusa est via eorum malitiæ ipso tempore autumnali, nec potuerunt ultra Carassonnam progredi, ubi capti fuerunt plurimi et suspendio elevati. Et deinde in territorio Tolosano plures capti sunt et suspensi, et alii aufugerunt et dispersi sunt, non compuncti: qui quasi in momento quasi encurbata exorti sunt, sed ad solis radios arcente radice aruerunt, et tamquam fumus evanuerunt.

D
JOANNES XXII.
et tandem re-
pressa.

13 Anno Domini mcccxxi, agente Auctore et amatore salutis humanæ, fuit detecta ac deprehensa concepta nequitia leprosozum, qua contra sanos conspiraverant; videlicet omnes aquas, tam flaviorum quam fontium et puteorum, disposuerant pulveribus infectis et venenosis inficere, ut omnes sani aut leprosi efficerentur aut morerentur, et sic efficerentur demini totius Franciæ: sicque inter eos dividebant locorum dominationes, et sibi imposuerunt nomina Potentum, Comitum et Baronum, prout unicuique distributum erat inter eos dominium, si id quod conceperant eveniret. Fuerunt capti complures, qui confessi malitiam suam, præceptores et majores hujusmodi sceleris publicæ sunt combusti: alii vero in civitatibus, villis et castris, quotquot reperti sunt complices et culpabiles nequissimæ factionis, tam homines quam mulieres, in domibus suis conclusi cum omnibus rebus suis, fuerunt ignibus apposis a populo in pluribus locis absque alio judicio concremati. Tandem maturiori consideratione præhabita, reliqui omnes, qui superstites remanserunt et non fuerunt inventi culpabiles, reclusi sunt in locis ex quibus nunquam egredierentur, sed ibi degerent et tabescerent perpetuo, ne possent nocere ac multiplicari, viris a mulieribus penitus separatis.

E
Leprosozum
conspiratio
detecta,

et punita.

14 Anno Domini mcccxxii, apud Avenionem, D. Joannes Papa prædictus sententiam excommunicationis, dudum latam per D. Nicolaum III contra quoscumque glossantes vel exponentes Constitutionem aliquam per ipsum editam super regula Fratrum Minorum, quæ Constitutio incipit, Exiit qui seminat; ac contra determinantes in schelis seu prædicantes contra contenta in Constitutione prædicta, [confirmavit].

F
Minorum
compositi.

15 Anno Domini mcccxxiii, apud Avenionem Papa Joannes canonizavit, et Catalogo Sanctorum annotavit, S. Thomam de Aquino Ordinis Prædicatorum, a felici ejus transitu de hoc mundo anno quinquagesimo decurrente. Hic siquidem fuit Doctor Ecclesiæ eximius, et multa notabilia et utilia scripsit in fide Catholica: nobilibusque ortus natalibus, videlicet de prosapia Comitum de Aquino, vita, moribus et scientia præclaros, miraculis plurimis ce-ruscavit, prout in Legendæ vitæ suæ sanctæ latius continetur et scribitur.

Canonizatio S.
Thomæ de A-
quino.

16 Item eodem anno pridie Idus Novembris, concertationi quorundam, asserentium quod Christus

et

A
JOANNES XXII
Quæstio de
paupertate
Christi et A-
postolorum.

et ejus Apostoli nihil habuerunt in speciali vel etiam in communi, finem imponens, ad perpetuam rei memoriam perpetuo declaravit edicto, quod in posterum pertinaciter affirmare, Christum et ejus Apostolos nihil habuisse in speciali nec in communi, hæreticum sit censendum; assertionemque hujusmodi pertinacem, deinceps, esse erroneam et hæreticam definiuit; cum Scriptura sacra contradicat, quæ in plerisque locis ipsos nonnulla habuisse testatur. Item pertinaciter affirmare, quod Christo ejusque Apostolis, in his quæ ipsos habuisse Scriptura testatur, nequaquam jus utendi competierat, nec illa vendendi nec donandi jus habuerint, aut ex ipsis alia acquirendi deinceps fuerit erroneum et hæreticum declaravit: cum Scriptura sacra testatur ipsos præmissa fecisse, [et fecisse] facere potuisse supponat; [et contra vero] talis assertio, usum eorum in præmissis suis evidenter concludat fuisse non justum, quod utique de Salvatore nostro sentire nefas est, et Scripturæ sacræ contrarium, et doctrinæ catholicæ inimicum: prædictamque definitionem seu Bullam ad omnia Studia generalia destinavit.

libri duo pes-
tilentes dam-
nati,

17 Anno Domini mcccxxv, idem Dominus Papa reprobat et finaliter condemnavit in publico Consistorio quamdam pestiferam Postillam, quam Fr. Petrus Joannis, olim Ordinis Fratrum Minorum, de Serviliaco diocesis Biterriensis, fecerunt super librum Apocalypsis Joannis, tamquam continentem hæreticum et pestiferum dogma, contra unitatem Ecclesiæ Catholicæ et potestatem summi Pontificis Romani et Sedis Apostolicæ. Continebat enim plures articulos erroneos et hæreticos [Postilla ista]: ex qua sumebat originem et fomentum secta quædam pestifera illorum, qui Beguini sunt vulgariter appellati, qui se Fratres pauperes de tertio Ordine S. Francisci communiter nominabant: ex quibus fuerant plurimi per judicium Prælatorum et Inquisitorum hæreticæ pravitate tamquam hæretici condemnati, et relictæ Curie secularis judicio, et combusti in diversis locis. Ille Papa Joannes plures Constitutiones edidit, utiles et salubres

Petrus de Cor-
bario a Ludo-
vico Antipapu
factus

18 Ille quoque contra Ludovicum Ducem Bavariæ, qui se pro Imperatore gerebat, multos fecit processus per temporum debita intervalla, quibus duxit comperendmare. Sed [Ludovicus] pravo usus consilio, contra summum Pontificem Vicarium D. N. Jesu Christi, et contra Ecclesiæ unitatem et Sedem Apostolicam, multipliciter et barbare se erexit: et quemdam pseudo antipapam Romæ fieri fecit, dictum Fr. Petrum Corbario Ordinis Fratrum Minorum, anno Domini mcccxxviii, qui scindere nisus est et adhuc hodie nititur Ecclesiæ unitatem et tunicam inconsutilem D. N. Jesu Christi, utpote membrum Antichristi. Et quoniam adhuc debacchatur in pejus, et necdum venit finis malorum ipsorum, in præsentem latius scribere distulimus longiorem narrationis seriem, suo post tempore scribendam. Ita Bernardus Guidonis, anno mcccxxxi, xii Decembris vita functus, ut habent Sammarthani in Episcopis Ludovensibus, inter quos locum tenere ceperat jam inde ab anno mcccxxiv. Oportet tamen ut ille desierit scribere duobus circiter annis ante mortem, quandoquidem desinente eo adhuc Ecclesiam turbabat Pseudo papa quem constat anno mcccxxx hæresim et schisma ejurasse. Reliqua Pontificatus Acta dare potest Historia Ecclesiastica Ptolomæi Lucensis, ex MS. allegata ab Oderico Raynaldo: licet enim illius breviores Annales qui habentur ex editione Lugdunensi, ultra annum mcccii non pertingant, longius tamen producta historia est, scilicet usque ad annum mcccxxxviii; unde finem Joannis hujus accipe.

Hic fuit Bern-
Guidonis,

cetera ex Tho-
tomæi Lucen.
historia MS.

19 Anno autem Domini mcccxxxiii septimo Ka-

endas Augusti, in publico Consistorio, quod habuit Joannes Papa apud Avenionem in palatio suo, ad petitionem Philippi Regis Francorum, Passagium generale prædicavit, constituendo eum ducem illius exercitus: et decimas Regni sui sibi per sex annos concessit, in subsidium Terræ-Sanctæ et Passagii prædicti. Ecclesiæ autem Romanæ per sex annos decimas universalis Ecclesiæ reservavit similiter pro Passagio, quod iucipiendum disposuit a Kalendis Augusti per tres annos proxime subsequentes. In prædicto etiam Consistorio Petrus Archiepiscopus Rotomagensis, et Joannes Episcopus Moriuensis et Decanus Parisiensis, et Henricus Miles dictus de Algoria, habentes procuratorium sufficiens, in animam prædicti Regis juraverunt, quod iret in propria persona vel filius suus Rex Joannes, si causa legitima patrem impediret quod Passagium prædictum perficere non posset; et quod decimas prædictas, sibi per sex annos concessas, in alios usus non converteret, quam in subsidium Terræ-sanctæ, quam personaliter visitare juravit per Procuratores prædictos, ut supra est prælibatum. Eodem etiam anno cœpit movere quæstionem de Visione, in qua sibi Rex Francorum et Studium Parisiense restiterunt, una cum magistris Theologiæ. Verum Papa tunc motus, in Consistorio fuit [protestatus], quod in prædicta quæstione nihil definiendo, sed recitando dixerat: et quod paratus esset revocare, si quæ erronea dixisset. Et plures Auctores pro et contra collegerat, quos fecit tunc legi in Consistorio quinque diebus, in anno Domini mcccxxxiv a festo Innocentium usque ad Epiphaniam Domini et conclusit ut supra.

D
Joannes Pas-
sagium prædi-
cat eoque des-
tinat deci-
mas;

movel quæ-
sionem de Vi-
sione beatifi-
ca.

E

20 Eodem anno mcccxxxiv circa Quadragesimam, incepit tractare cum septem Cardinalibus, ex procuratore Regis Bohemiæ, quod Ludovicus, qui se Imperatorem intitulabat, deberet cedere; et quidam Henricus Dux Bavariæ consanguineus prædicti Ludovici, deberet eligi in Regem et promoveri ad Imperium: quod tamen fuit contra Regem Robertum, qui ex hoc cœpit Papæ indignari: cui Rex Hungariæ favit cum Gibellinis tyrannis, qui jura Imperii usurpabant; et cum Guelfis, maxime Florentinis, qui super hoc impediendo suos ambasciatores, una cum ambasciatoribus Regis Roberti et Regis Hungariæ, ad Papam Joannem direxerunt, ne ipse creationi novi Imperatoris consentiret. Rex autem Francorum, una cum Joanne Rege Bohemiæ, laborabat ut eligeretur Henricus Dux Bavariæ, in Imperatorem promovendus.

tractat de novo
Imperatore
eligendo.

F

21 Item eodem anno Domini mcccxxxiv in Vigilia Paschæ, dum Papa Joannes Officium celebrasset, et Communionem facta vellet unum Cardinalem Diaconum, qui sibi ministraverat, communicare, Dominum scilicet Jacobum Gaytani; cum porrigeret sibi partem Hostiæ, et crederet se ori ejus imposuisse; ille respondit se nihil percepisse, et ideo per horam quæsita est pars illa hinc inde in sede Papæ ubi steterat: et tandem fuit inventa in plica casulæ Papalis, et data prædicto Cardinali. Officio autem finito, Papa dixit, se visibiliter vidisse quod Corpus Domini de manibus suis descendendo disparuit, et casulam videre non poterat ubi se reseravit: et Papa hoc pro miraculo habuit: et factum est hoc xviii anno Pontificatus sui.

communicat-
urus Diacon-
um suum,
amittit Hos-
tiam.

22 Illo etiam anno, in Septimana sancta expulsus fuit Dominus Ostiensis Episcopus Cardinalis de Bononia, et amissis quasi omnibus reversus fuit in festo Pentecostes. Reversus fuit etiam D. Joannes Gaytani Diaconus Cardinalis, post mortem Joannis Papæ et ante electionem Papæ Benedicti XII, qui fuit Legatus in Tusciam: et similiter ibi nihil profecit: sed ambo infinitum thesaurum expenderunt,

mittit frustra
Legatos in Ita-
liam.

et

A et vacui recesserunt. Item prædictus Pontifex Dominus Joannes instituit, quod festum Trinitatis solemniter celebrari deberet singulis annis, Dominica post festum Pentecostes, licet Romana Ecclesia hoc festum antea singulari Officio non consuevit celebrare, ut extat de Feriis. Instituit etiam ut post Orationem Dominicam, in Canone Missæ, in sua capella flexis genibus Sacerdos dicat Psalmum, Lætatus sum, cum aliquibus etiam ceteris Collectis, contra hostes Ecclesiæ. Et hoc etiam non fuit de antiqua consuetudine, quæ prohibet Dominicis diebus fieri publice genuflexionem, ut in Decretis patet.

instituit festum Trinitatis,
et preces contra hostes Ecclesiæ.

B 23 Anno autem Domini prædicto mccccxxiv, cum Papa Joannes duabus arduis causis valde diligenter intenderet, scilicet creationi Imperatoris novi, in quo facto Rex Pbilippus Francorum, et Joannes Rex Bohemiæ filius Henrici Imperatoris sibi multum favebant; et determinationi quæstionis Visionis, an scilicet Sancti in patria haberent visionem essentiæ divinæ; et dum prædictis et aliis causis sollicitus intenderet, et iv Nonas Decembris Consistorium mandasset, ut aliquas provisiones quibusdam faceret, in nocte præcedente Nonis prædictis, post primum galli cantum, invasit eum morbus. Et omisso sic Consistorio, illa die iv Nonas Decembris nihil fecit: sed in Nonas die sequenti post Vesperas, fecit vocari omnes Cardinales qui erant in Avenione. Hoc dico propter Joannem Gajetani, qui non erat præsens tunc in civitate; et propter D. Napoleonem Romanum Diaconum Cardinalem, qui erat in Cardinalibus antiquior omnibus Cardinalibus; qui licet in civitate esset et vocatus per Papam, ipse tamen noluit venire, nec interesse exequiis nec testamento Papæ. Et præsumitur quod id ex eo fecerit, quia Papa in sua electione, quæ apud Lugdunum celebrata fuit, juravit se numquam ascensurum equum vel malum, nisi iret Romam: quod et servavit: quia navigio ivit usque Avenionem, et pedes ascendit palatium, de quo postea, nisi intrando Ecclesiam Majorem quæ contigua palatio est, non exivit; et sic suum sacramentum servavit, quia post sacramentum præstitum, sicut fecit numquam equitavit: unde prædictus Cardinalis sibi non favit. Sed Papa nihilominus coram aliis Cardinalibus disposuit rite et legitime testamentum suum, recommendans sanctam Ecclesiam et Nepotes suos Cardinalibus. Et sic ii Nonas Decembris, post auditam Missam in aurora diei, et Communionem percepta, orando migravit ad Dominum de hoc seculo, hora iii et Dominica die, quæ erat tunc ii Nonas Decembris. Sepultus est autem in ecclesia Cathedrali Avenione Nonis Decembris. Sedit autem annis xviii, mensibus iv, minus duobus diebus: et vacavit Sedes xvii diebus (ubi ipse dies mortis et dies electionis secutæ vacationi adnumerantur) sed xiii Kal. Januarii elegerunt Cardinales, ut infra sequetur.

Ejusdem arduis negotiis intenti,
morbis et obitus,

C 24 Hujus tam diuturni Pontificatus ut negotia plurima, sic numerosæ fuerunt Epistolæ et Bullæ a Joanne, vel per seipsum dictatæ, vel ab aliis sub ejus nomine compositæ, stylo qui eruditissimum Pontificem decebat gravi, concinno, et magis fere quam ea tempora ferebant Latino. Harum vel paucas qui legerit attentius, nequaquam hæsitabit in repudiandis quibusdam barbaræ omnino stribitiginis scriptis, quæ magno cum strepitu jactantur defensuræque a certis hominibus, promovendæ pietatis zelo molis fortasse, nonnihil tamen etiam spectantibus, ut quasdam apud se præjudicatos opiiones sublimioris cujusdam auctoritatis testimonio fulciant, quibus cum satis ab aliis scriptoribus responsum sit, non est quod actum agere hic velim: nam talem pari argumentorum soliditate discussissent prætentas confirmationes quorundam Pontificum, quoad Indulgentias illis scriptis contentas, quibus confirmatio-

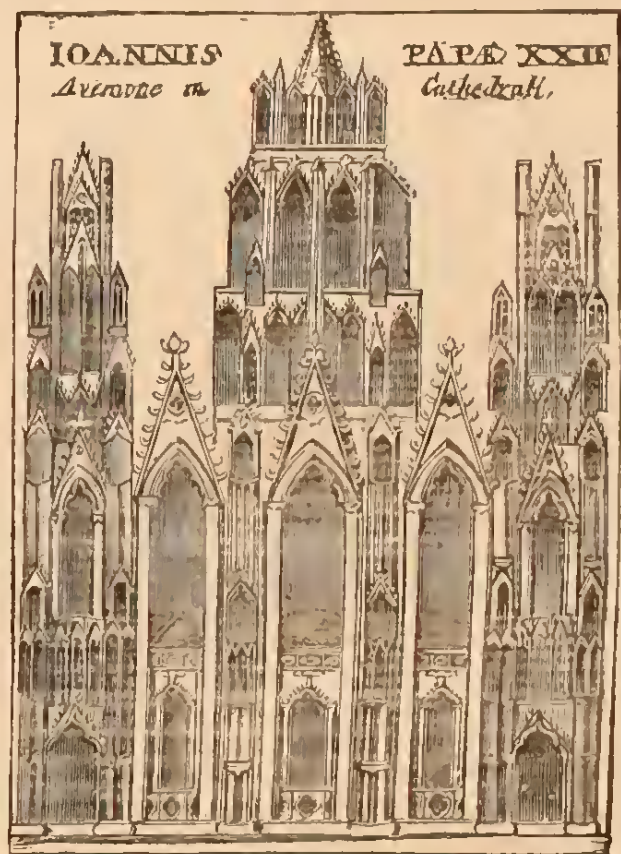
post conditum coram Cardinalibus testamentum
epistolarum ejus elegantia.

D nibus hoc solum effectum dici potest, ut tales Indulgentiæ tam vere nunc habeantur, ac si a Joanne datæ fuissent, non autem ut eas hic reipsa dederit. Singularis vero illa erga Deiparam Virginem devotio, cui promovendæ talia scripta subservire volunt, creditur ad ea multis miraculis divinitus confirmata, tantaque fidelium approbatione est recepta, ut præsidii tam incerti, ut potius nullius fidei, omnia non indigeat.

JOANNES XXII.

25 De ecclesia Cathedrali Avenionensi vulgo S. Mariæ des Doms dicta (quod Latine rectius fortassis e Dumis vel Dominorum quam de Donis redderetur) in qua sepultus Joannes fuit multis agit in Historia Chronologica Præsulum Avenionensium Franciscus Nouquier, de quo ejus origine, ex Bulla quædam Sixti IV anno mccccxxv, refert hæc verba. Cum itaque sicut accepimus, Ecclesia Avenionensis Ordinis S. Augustini (siquidem Canonicorum Regularium tunc erat quos anno post quinto idem Sixtus a rotis religiosæ absolutos secularizari permisit) quæ inter ceteras Cathedrales Ecclesias illarum partium claret, a B. Martha, Jesu Christi Hospita, ad laudem ejus et gloriosæ Virginis [primum extracta] manu Dei (ut fama est et antiquorum habet relatio, et aliquorum Romanorum Pontificum litteræ attestantur consecrata extitit. Non existimo quemquam esse, qui hujusmodi factis, sicut ea hic a Sixto asseruntur, et asserta dicuntur a decessoribus ejus aliis, putet indubitatum fidem adhibendam, quique velut ab ista Avenionensium traditione, undequaque incertissimum (quod probare alterius loci ac temporis est) consequentiam duci ad similes alias, simili occasione aut modo, ab eodem Sixto IV aliis Romanis Pontificibus, attestatas. Nam ex talibus aliud ad quæstionem facti sequitur nihil, quam Sixti ætate (dum nimis quam enormiter neglectæ jacebant bonæ litteræ et sacrarum historiarum studium ejusmodi narratiunculis nemine illas discutiente, fidem habuisse majorem, quam hodie impetrarent a viris eruditis; aut saltem auditas patientius, et indulgentius fuisse etiam a Pontificibus Romanis receptas, quam nunc audirentur recipere, si proponerentur contradictorio judicio ventilandæ.

26 In ista porro, a quocumque primum cecidit et consecrata Ecclesia, recentiori certe opere a seculis non ita multis instaurata, jacet Joannes, in pulchro illo et superbo monumento, ut ait præcitatus Nouquier,

quod

Avenionensis Ecclesiæ initia.

ex traditione vulgari ad S. Martham relatu.

E

A quod cernitur intra capellam, hodie dictam S. Josephi prope sacristiam. *Est illud altum palmos triginta quinque cum dimidio, latum tredecim, profundum sex: et juvenis quidem Pontificis statua ex candido marmore elaborata, reliquis ornatus partim saxei partim plustici est operis, juxta formam hic expressam. Juxta appensum legitur compendium Actorum, recentiori opere, aequè ac aliud Benedicti XII de quo infra, compositum, tenoris hujusmodi: Hoc in Mausoleo inhumatum fuit corpus felicitis memoriae Joannis XXII Pontificis Maximi, qui ante Pontificatum vocabatur Jacobus de Ossa Caturensis, ex Episcopatu Foro Julienti, in Avenionensi, a Clemente quinto Cardinalis vocatus anno 1312, ac demum Papa ad 7^a Kal. Aug. anno 1316. Avenionem e Lugduno, ubi coronationis insignia suscepit, Sedem Romanam transtulit, et in eadem urbe per decem et octo annos et aliquot menses commoratus est. Vir fuit firma corporis valetudine, parvus corpore, sed ingenio magnus et acer, doctrina et prudentia insignis, magnarum rerum appetens, et juris Ecclesiastici defensor acerrimus. Ludovicum Bavarum Imperatorem, jura ecclesiastica invadentem, excom-*

JOANNES XXII.
ibi Joannis 22
monumentum
pulcrum,

et elogium vi-
træ appensum.

* corrigendus.

municavit, eumque contumacem absolvere noluit. **D** Petrum de Corbaria Pseudopontificem, ab eodem Imperatore et suis electum, Romæ coronatum, et Nicolaum V appellatum, Avenionem adduci caute curavit, et pœnitentem ad misericordiam excepit. S. Thomam Aquinatem Theologorum Coryphæum, et alterum Thomam Episcopum Erfordiensem, item S. Ludovicum Ordinis Minorum, miraculis in vita et morte claros, in Sanctorum numerum aggregavit; aliaque multa et præclara, summo Pontifice, viroque magnanimo, et infracto corde digna, in sui Pontificatus decursu peregit; ac tandem Dominica die, quarta Decembris, B. Virgini et Martyri Barbaræ sacra, post auditum Sacrum, et sacram Eucharistiam susceptam, orans et psallens, nonagenario major, obdormivit in Domino: qua die in multis ecclesiis et monasteriis, ab ipso fundatis, videlicet in ecclesia S. Agricoli, juxta ejus antiquum sepulcrum hic sepeliri voluit: Item in ecclesia B. Mariæ Villænovæ, et in Cathedrali Caturensi S. Remigii, Carthusia Bonipassus, et aliis locis, anniversaria commemoratio solenniter quotannis tali die celebratur.

NICOLAUS ANTIPAPA

B

Ab anno 1328,
ad 1330, a. 7.
m. 4.

PETRUS de Corbario, agente Ludovico Bavaro prætenso Imperatore, a paucis ex inferiori Clero Romæ electus, assumpto nomine NICOLAI V, anno MCCCXXVIII, initio Maji, post annos II, menses IV, ante pedes Joannis Papæ anno MCCCXXX, XXV Augusti, Avenione, sicut antea Pisis fecerat, ejuravit schisma, culpam fassus: receptusque in gratiam, supervixit in honesta custodia annos III, mensem I: defunctus Avenione anno MCCCXXXIII, mense Septembri exeunte, et sepultus apud Franciscanos.

Prior vita lau-
data a B. O-
dovico,

Beatu8 Odoricus de Portu Naonis, cujus Acta dedi-
mus XIV Januarii, ipso quo Petrus de sua reconciliatione
agebat anno, ab longinquo XVI annorum peregrinatione
regre sus in Italiam, et sequenti anno mortuus; inter
alia scripta dicitur breve Chronicon reliquisse, ad
hæc usque tempora, quod MS. adhuc valet. Ex hoc
Cicconii interpolatori dicitur Petrus iste, inter Minores
laudabiliter ultra annos quadraginta conversatus,
magnus Prædicator et Apostolicus Pœnitentiarius in
Urbe; vir magnæ abstinentiæ, paupertatis
Evangelicæ, et religiosæ obedientiæ, qui multos in
viam salutis reduxit. Sed hæc ille ex fama sola scrip-
serit, inter Imperiales audita Pisis quo appulit, et
C Ulmi ubi obiit, atque per viam, dumtaxat; intimo alio-
qui dolore tactus, propter schisma et turbas, per Pe-
trum in Ecclesia suscitatas. Sed alius ex eodem Minorum
Ordine scriptor aequè coævus, Alvarus Pelagius lib. I
de Planctu Ecclesie cap. 37, ex certiori propriorque
notitia, et schisma et auctores sic descripsit: Ludovicus
Bavarus, in Imperio intrusus, olim Dux Bava-
riæ, cum populo stulto et infideli et furioso, et
Cloro phantastico Romano adulante sibi, in furia
Teutonica, et in insipientia sua et vindicta, D. Pa-
pam Joannem XXII, in cujus tempore scribo hunc
librum, deposuerunt in Urbe, et sibi substituerunt
de facto pseudo religiosum de Ordine Minorum, Fr.
Petrum de Corbaria: quem cognovi in Urbe, verum
hypocritam, cum Conventualis essem ibi Romæ in
Ara-cæli, decimantem mentam et anetum in quibus-
dam abstinentiis exterioribus et in aperto, et in
abdito loculos compilantem, et inter mulierculas
Romanas quasi continuo residentem et gloriam
aveupantem; et (sicut mihi testimonium perhibue-
runt Minister illius Provinciæ Romanæ et Custodes,
tunc cum essemus in magno Concilio Romano, de
facto ejus et aliorum qui Ecclesie et Ordini rebel-
laverant Anagninæ) minus habentem, scilicet in
castitate; et sic fidem paupertatis et munditiæ, et

ab Alvaro Pe-
lagio graviter
accusata.

obedientiæ, quæ sunt legis graviora relinquentem.
De sepulcro ejusdem num quide extaret interrogatus R.
P. Antonius Pagi, inter Minores Conventuales eru-
ditiore et scriptis clarus, respondit, nullum vestigium
nunc superesse; non solum quia (sicut conjicere
licet) communem cum ceteris nactus est tumulum:
sed etiam quia sepulera Cardinalium, aliorumque in
ea ecclesia depositorum, eversa sunt et abolita initio
hujus seculi, quando Chorus ligneus, qui ipsam ec-
clesiam nimis arctare credebatur, sublatus fuit.

ACTA HUIUS SCHISMATIS

Ex MS. Futensi Bernardi Guidonis apud
Bosquetum.

E

Quem supra vidimus Bernardum Guidonis in ejectione
Antipapæ suam terminasse Chronicon, eodem jam
pluries forsitan transcripto resumens calamum, ipsumque
prosequens, ultima hæc tempora reliquit posteris in
MS. Futensi, quod Franciscus Bosquetus nactus,
inscribit Historiæ Romanorum Pontificum, qui e Gallia
orti, in ea sederunt, ab anno MCCCIV usque ad MCCCXCIV,
ante annos quinquaginta Parisiis excusæ: unde, quia
non omnibus obvius liber est, nonnulla in hunc Chrono-
nalogiam transcribere placet.

Unde hæc ac-
cepta.

I Hic [Joannes] quoque contra Ludovicum Bava-
riæ Ducem, qui in contradictione in Imperatorem
electus fuerat (sed ejus electio per Sedem Apostoli-
cam, sicut est moris et juris, non fuerat approbata)
et pro Imperatore se gerebat, multos fecit processus
per temporum debita intervalla, cum publicis et
perempturiis citatiouibus editis: qui non duxit com-
parendum, fuitque tandem per eundem summum
Pontificem privatus jure, siquidem sibi ratione talis
electionis competierat aut competebat, nec non ex-
communicatus, et hæreticus et fautor et defensor
hæreticorum adjudicatus. Qui Ludovicus, pravo usus
malorum consilio, contra eundem summum Pon-
tifi-

Ludovicus a
Joanne ex-
communica-
tus.

A tificem, Vicarium D. N. Jesu Christi, et adversus Apostolicam Sedem et Ecclesiæ unitatem multipliciter et barbarice se erexit; veniensque Romam, quemdam Pseudo-antipapam Romæ fieri fecit, legibus et ordine perversis, et execratis orationibus execrari potius quam consecrari, sub anno Dominicæ Incarnationis mcccxxviii in mense Maji; cui Antipapato ipse Ludovicus reverentiam exhibuit tamquam summo Pontifici, et tamquam Papam manum tenuit et deduxit, in grave scandalum Ecclesiæ D. Jesu Christi.

qui dimissa
conjugē olim
factus Fran-
ciscanus,

2 Præfatus Pseudo-antipapa fuit Petrus Raynallucii de Corbario Reatinæ diocesis, de Ordine Fratrum Minorum: qui antequam habitum ejusdem Ordinis assumeret, uxorem habebat Joannam Matthæi de Corbario, cum qua cohabitaverat conjugaliter annis quinque; et rupto fœdere conjugali, ipsa vivente et invita, spreta fide conjugii ad Fratres Minores se contulit, et habitum eorum sumpsit, et B. Francisci Regulam est professus. Hic Petrus de Corbario, æterna miseria dignus, de secta Nicolaitarum, quam Joannes in Apocalypsi odibilem describit, spreta tam religionis quam Catholicæ fidei professione, profanæ et insanæ electioni in Antipapam manum dedit et animum, et se Nicolaum quintum a suæ partis consortibus voluit nominari: cœpitque insinuando agere et se gerere tamquam Papam Romanum in ipsa Urbe, in opprobrium dictæ Urbis: fecitque Cardinales secum complices in vesania, et conatus est scindere Ecclesiæ unitatem utpote minister et membrum Antichristi. Præfata autem Joanna uxor ejus ipsum repetiit in judicio coram Episcopo Reatino, oblato libello; pro qua Joanna contra prædictum Petrum per D. Joannem Episcopum Reatinum lata fuit sententia publice, servato juris ordine, penultima die mensis Novembris anno Dominicæ Incarnationis mcccxxviii, sicut in transumpto sententiæ plenius legimus contineri.

eidem de novo
adjudicatur,

B sortibus voluit nominari: cœpitque insinuando agere et se gerere tamquam Papam Romanum in ipsa Urbe, in opprobrium dictæ Urbis: fecitque Cardinales secum complices in vesania, et conatus est scindere Ecclesiæ unitatem utpote minister et membrum Antichristi. Præfata autem Joanna uxor ejus ipsum repetiit in judicio coram Episcopo Reatino, oblato libello; pro qua Joanna contra prædictum Petrum per D. Joannem Episcopum Reatinum lata fuit sententia publice, servato juris ordine, penultima die mensis Novembris anno Dominicæ Incarnationis mcccxxviii, sicut in transumpto sententiæ plenius legimus contineri.

post annos 40
divortii

3 Ciacconi Interpolator ait, invita quidem uxore facturi esse divortium, sed Episcopo libellum divortii concedente; et suspicatur quod Joanna, divitiis fortasse, quibus maritus splendebat, allecta, repetit maritum, jam Pontificem locupletem, quem tot annis spreverat monachum mendicum. Existimo ego præteritus divortio consensisse, quæ illius temporis Episcopo visæ fuerint iuxta, puta adulterii vel similem quamquam ea parte Joannæ; quæ magis in speciem quam re ipsa doluerit ab eo separari, unde nec quodquam moverit per annos quadraginta; nec motura fuerit, nisi alii (hanc scilicet opportunam occasionem rati schismati disturbando, postquam jam discesserat ex Italia Ludovicus, vel saltem in contemptum adducendo Antipapam) nisi alii, inquam auctores fuissent resumendæ causæ; quam facile obtinuerit, nemine pro Petro agente: qui revera se pro legitime soluto habere bona conscientia potuerit, isto posteriori judicio non obstante; sicut neque postea postulatus est unquam de resumenda uxore; sed nec resumere fuisset permissus, uti infra apparebit. In MS. Vaticano ejusdem Bernardi, quod allegat Rainaldus sub nota numeri 2043, verbis aliquantum amplioribus, expresse notatur annus mcccxxviii, quem pro xv apud Bosquetum lecto substituumus, tota historia id exigente: sed quomodo ibidem invenitur electio atque erectio Petri facta circa festum Ascensionis Domini, dicto anno celebratæ XXI Maji, non capio, cum Ciacconi interpolator eam adscripserit in Idus Maji; idque exigit contextus Bernardi, qualem ex MS. Fuzensi Bosquetus sic prosequitur.

Tempus sacri-
legæ erectio-
nis

4 Præfatus itaque Fr. Petrus Rainalducii de Corbario, a patre suo rustico et paupere sic cognominatus, postquam fuit per dictum Ludovicum Bavarum inthronizatus, sicut præmissum est, stetit in eadem Urbe Romana a Kal Maji usque ad iv diem sequen-

Roma Viter-
bium egressus
cum Bavaro,

tis mensis Augusti, cum eodem Bavaro: qua die idem Bavarus compulsus Urbem exivit cum suo Antipapa, gressus suos ad civitatem Viterbiensem tantquam fugitivi pariter dirigentes. Tandem per maritimam cum multis infortuniis ad civitatem Pisanam pervenerunt, receptique fuerunt a Pisanis: ubi dictus Petrus Antipapa resedit, et Curiam suam tenuit in Palatio Archiepiscopali; donec prædictus Bavarus, civibus Pisanis odiosus effectus, inde exivit. Qui idem dimisit Vicarium loco suo quemdam Tarlatum nomine: qui post discessum dicti Bavari de civitate Pisana, callide cogitans sibi appropriare dominium civitatis, de voluntate civium Pisanorum, qui erant de tyrannide Bavari graviter afflictis, cœpit tractare de pace, cum Potestate, ecclesiasticis et civibus Florentinis: et tunc dederunt comitatum prædicto Petro Antipapæ, ut inde recederet et abiret. Cumque peteret a prædicto Tarlato, ut sibi provideret de securo conducto, donec pervenisset ad Bavarum, qui adhuc erat in partibus Lombardiæ; negavit Tarlatus. Et tunc prædictus Antipapa secretius dedit seipsum in manibus Bonifacii, Comitis novelli de Donoratico, Pisani; et ipse Bonifacius fecit eum de nocte occulte duci, cum quodam suo Anticardinali Fr. Paulo de Ordine Fratrum Minorum, ad unum castrum suum in maritima, quod vocatur castrum de Urgari, quod distat a civitate Pisana per xxv miliaria. Verum cum cives Florentini quacumque ex causa duxissent exercitum gentis suæ versus partes illas; dubitans et timens prædictus Bonifacius Comes ne hoc facerent, quia prædictum Antipapam scirentibi latere, et quærent ipsum Antipapam habere; fecit eum quanto potuit occultius reduci ad domum suam in civitate Pisana: ubi tenuit eum absconditum et occultum, usque ad iv diem mensis Augusti, anno Domini mcccxxx.

D
NICOLAUS AN-
TIPAPA

Pisis recipi-
tur:

sed illo digres-
so.

committit se
fidei Comitis
Bonifacii:

E

a quo occulta-
tus,

5 Dum autem sic teneretur occultus per dictum Bonifacium, per quamdam personam cœpit paulatim negotium detegi, et secretius illis qui erant pro parte Ecclesiæ revelari: et de mano Episcopi Lucani actum fuit cum præfato Bonifacio multis modis, ut ipsum detegeret et redderet. Qui a principio negavit penitus se ipsum eundem habere: sed tandem, post multos tractatus habites cum eodem et amicis suis, expositis sibi malis et periculis, quæ, nisi ipsum detegeret et redderet, sibi et suæ domui imminabant; saniori usus consilio, acquievit ipsum reddere; et mandavit Domino Papæ, se eundem Antipapam redditorum, juxta suum placitum et mandatum. Et tunc Dominus Papa per certum nuntium suas transmisit litteras Apostolicas Archiepiscopo Pisano et Præfato Episcopo Lucano, quatenus dictum Antipapam reciperent a Bonifacio prædicto; et, si certos articulos in litteris Apostolicis expressos abjuraret, et vellet redire ad Ecclesiæ unitatem, ipsum possent absolvere a sententiis excommunicationum quibus erat ligatus, quod et factum est. Sicque fuit positus in galea in portu Pisano, et traditus Clerico Domini Papæ, ad hoc destinato cum pluribus armatis et conducto securo, in Vigilia B. Dominici anno Domini mcccxxx. Sicque deductus est, tam per mare usque Massiliam, quam per terram, per provinciam Provinciam transeundo, et errores suos in villis publice recognoscendo. Ubique autem in toto itinere ab omnibus populis, in villis et civitatibus, maledicebatur eidem Antipapæ.

de sua recon-
ciliatione tra-
ctat,

F

eaque ob-
tenta transit
Avenionem,

6 Perductus est igitur prædictus Antipapa, anno et mense immediate præscriptis, apud Avenionem ad præsentiam D. Joannis Papæ XXII et Cardinalium, et coram eodem Pontifice et Cardinalibus, publice in Consistorio, pluribus adstantibus, confessus est et recognovit in judicio, ore proprio et in scriptis, et etiam cum publicis tabellionum instrumentis, errores

et publice ve-
nia a petiti ut-
que impetrat.

A suos devios in quibus inciderat. *Hic ipsam Confessionem, ex Pontificia Bulla desumptam, transcribit NICOLAUS AN - TIPAPA Bernardus, qualis scilicet exinde conscripta fuit VIII Idus Septembris: quæ confessio, quoniam ab eodem perlegi non potuerat, propter animi defectum con sternationemque; utrumque eam aggressus similiter obmutuerat; denique die XVI mensis Septembris, in privato Consistorio, cum longiori rerum VI die Septembris ac deinceps gestarum commemoratione, et pluribus in fine articulis, dictam Confessionem per tezuit, prout edita extat apud Rinaldum. Bernardus autem narrationem suam sic concludit: Quibus peractis praefatus Petrus fuit clementer et misericorditer susceptus ad poenitentiam, positus in decenti custodia ad cautelam, ut probaretur an ambularet in tenebris vel in locis; hodie quo hæc scripsimus tractatur ut familiaris, sed custoditur ut hostis. Addit Lucas Waddingus in Annalibus Minorum an. 1330 num. 7, quod in hac honesta et religiosa custodia vixit Petrus annos tres, mensem unum; et vita functus honorifice sepultus est in Ecclesia Minorum Avenione, in habitu Franciscano. Diem credo expressisset epitaphium, si quod positum ei fuisset: nullum certe nunc invenitur in hodierna Fratrum Minorum ecclesia, quorum Guardianus anno MDLXXXIII R. P. Possel, cum nostro P. Curolo Fabio, veteris ecclesie reliquias diligenter scrutatus, nec vestigium totius sepulcri potuit invenire, nec memoriam ejus in archivo.*

literatogue confessione recipitur in gratiam;

ignota obscura sepultura humatur.

B 7 Prodiit Romæ anno MDCLXVII typis Jacobi Dragondelli, de licentia Episcopi Pices-gerentis et cum approbatione Magistri sacri Palatii Hyacinthi Libelli, conjectura de libris de imitatione Christi eorumque auctoribus; ubi Conjectator, expensis quæ huc inde ferventissime disputata Parisiis erant, a Benedictinis quidem pro Joanne Gersen Abbate Vercellensi, qui ab anno MCCXXX ad XLV floruisse narratur; a Canonicis vero Regularibus pro Thoma a Kempis, cujus manu anno MCCCCLXI scriptum exemplum ipsimet habemus; tandem in eam se ait concessisse sententiam, ut non unum, sed plures Auctores fuisse opinetur: ac Thomæ quidem Kempensi laudem relinquit Compilatoris, quartum vero librum adscribit indubitanter Joanni Gersoni: de tribus prioribus libris in dubio relinquit, sicut attribuendi Joanni Vercellensi (quem cum Joanne Scoto Erygena, sub annum DCCCXXXIIII clarò, male confundit) an Ubertino de Ilia Casalensi (qui anno MCCCXXXV Franciscano Ordine ad Benedictinum transiit) vel Petro Corbariensi post abdicationem: et quoad Petrum mittit Mariano Florentino, qui in Chronico suo MS. ipsi tribuit. De imitatione Christi librum, putatque Marianum istum floruisse anno MCCCXXX. Sed vehementer errat: ad calcem enim Chronici, quod Romæ ad S. Isidorum servari ait, additur; Dionysius Puliniarius, in præmio sui Chronici Provinciæ Tusciæ, refert Marianum obiisse anno MDXXIII, XX Julii in Ceppo, qui locus pius est, in quo pestilentia correpti curabantur.

In disceptatione de auctore libri de imitatione Christi,

nonnemo plures auctores sibi fingit,

C 8 Potuerunt tam Ubertinus de Ilia, quam Petrus de Corbario, eodem titulo de Imitatione Christi scripsisse aliquid; sed idem quod in manibus est alterius esse, solus titulus non probat, nullis extantibus sub eorum nomine exemplaribus eorum qui nunc cum præfato Titulo habentur librorum. Pro Ubertino nec congruentiam quidem minimam adfert Conjectator; pro Petro sic ratiocinatur: Legitur lib. 3 de Imitat. cap. 50. Quantum unusquisque est in oculis tuis, Domine, tantum est et non amplius, ait humilis sanctus Franciscus (nihil enim moror altercationem illam, an et quando Sancti nomen adscriptum deletumve fuerit) sed certo hinc conjicio Franciscanum fuisse scriptorem; quo et Papam ex his verbis lib. 1 cap. 22, Nemo est in mundo

quorum unus fuerit Petrus de Corbario:

sine aliqua tribulatione vel angustia, quamvis Rex D sit vel Papa. Absit a nobis tam certæ conjectationis præsumptio: pro Papa nihil hic plus video, quam pro Rege. Patriarcham Ordinis Minorum humilem Franciscum (si ita solum initio legebatur) quis scribere potuit: si addebatur Sanctus, non solum id addere potuit Franciscanus aliquis, sed alius quilibet, etiam, Joannes Vercellensis; et hic imprimis, utpote recenti adhuc memoria Canonizationis, anno MCCXXXVIII a Gregorio IX factæ.

9 Si Joannes Vercellensis auctor est operis (quod in judicio contradictorio hactenus Parisiis ventilatum et necdum plene definitum est) facile fuit et Ubertino et Petro, otium suum (quod hic in custodia copiosum habuit) impendere quatuor libellis de Imitatione contrahendis in unum, quæ tamen Epitome ad nos usque non pervenerit. Nescio autem quomodo pro alterutro faciat, quod in fine chartæ assumi Conjectator, festum Corporis Christi, ab Urbano IV indictum anno MCLXIV, fuisse a Clemente IV sancitum, a Joanne XXII in Gallias propagatum. Cum enim lib. 4 cap. 10, auctor ostendisset, quod non sit de facili Communio relinquenda, tandem concludens ait, Qui aliter se non præparat, nisi instante festo vel consuetudine compellente, sapius impuratus erit. Cum inquam, hoc ait Auctor, nec cogitasse quidem videtur de festo Corporis Christi, sed locutus de quovis Festo vel Dominico die, quibus communicare mos Religiosis erat, præter alios dies curie Ordini et monasterio de consuetudine proprios. Nescio etiam quomodo item Conjectator sibi persuaserit, quod æquus et candidus lector animadvertet in libris de imitatione Christi, stylum esse varium, nec tenorem ubique eundem servari, imò diversum esse eloquii vultum; cum hanc diversitatem hactenus nemo patuerit observare; hoc solo excepto, quod liber quartus procedat per formam Dialogi inter Discipulum et Salvatorem: sic autem etiam procedit tertius: nec tamen ipse admittet Gersonem tertii quoque libri esse auctorem. Phrases alioqui in omnibus libris tam eadem sunt, ut diversitatem stigli in ipsis quærere et nodam in Scirpo, prorsus idem esse videntur.

post institutum festum Corporis Christi;

sed hoc non ostenditur,

E

sicut nec diversus stylus librorum singularum,

10 Quod porro ad stylum attinet, qualis hic Petro nostro, quamque a stylo librorum istorum diversus fuerit utpote oratoriis et concionariis deductionibus assuetò, facile intellegere est ex instrumento et verbis Confessionis suæ quam in Secretò Consistorio prælecturus post alia præmisso. Cum, inquit, fatigatus ex labore, debilitatus in vigore, et confusus ex robore, contractusque ex itinere, et timore [confusus], impeditus in clamore, extinctus in devotione, mortuus tandem in amore (eo quod dilexi dudum malitiam super benignitatem, et iniquitatem magis quam loqui æquitatem) justo Dei judicio obmutuerim evidenter, et sicut volui non potuerim omnia exprimere. ...ideo latius in præsentì Consistorio, resumtis confortativis viribus, postquam de benignitate et humanitate Sanctitatis vestræ apparuit, quoniam non ex operibus justitiæ quæ numquam feci actualiter, sed secundum magnam Dei et vestram misericordiam me salvastis, et operoistis omnia mea scelera et peccata, laborem meum oppressivum sedando pacifice, et vigorem perditum mihi restituendo integre, et dolorem afflictivum dulcificando consolative, ruboremque confusivum laudabiliter removendo, ac timorem meum confortando viriliter, et clamorem meum raucum sanando celeriter, extinctamque devotionem meam suaviter inflammando, et anorem meum mortuum vivificando; cum confidentia securitatis pacificæ et benignæ, errores et bæreses, ac omnia et singula scelera et delicta mea, iniquissima et nefanda, proponere confidi.

Petri autem Stylus longe altus fuit:

F

11 Nemo mihi persuaserit Petrum, quamvis ræme - ditote

A ditate atque de scripto hæc recitaverit, tali tam in articulo sibi vim intulisse, ut aliter quam ex genio et ingenio suo orationem conciperet, cui nec eminus quidem simile aliquid in libris de Imitatione reperio. Alii porro iudicent, an eorum operum quæ Thomæ Kempensis nomine citra controversiam præsignantur, ulla sit affinitas styli cum illis, quibus ipse, non ut auctor, in principia; sed ut descriptor, subscripsit in fine, ea fere modo quo alii alibi in locis. Finitus et completus anno Domini MCCCXLI per manus fratris Thomæ Kemp. in monte S. Agnet. prope Zuvoll. Non libet mihi finalem causæ decisionem prævertere, contestata jam litet adhuc pendente. Ingenue tamen fateor, neque P. Godefrido Henschenioneque mihi unquam visum esse, quod efficax aliquid pro Thomæ argumentum possit ex MS. sic scripto haberi. Agnosco etiam, Idiotismos illos, quo Teutonice in nostra lingua communes habet opusculum istud, quippe nostris Henrico Sammatio et Heriberto Rosweido animos fecerunt, ad ipsum tam certo adscribendum Kempensi, ex prædicta subscriptione nominis dumtaxat noto, nec visa unquam, Codice Gerardimontensi, qui absque auctoris nomine ante annum MCCC scriptus

fortassis et Thomæ Kempensis,

quem esse auctorem ex nostro cui nomen subscripsit exemplari,

et idiotismis quibusdam non bene concluditur:

notobatur; agnosco, inquam, Idiotismos illos, æque aut magis spectare Italicam linguam, ex Latina formatam et veteri Longobardica, maynam cum Teutonice similitudinem habente. Si autem ea quæ Joannis Gessen sive Gersen Abbatis nomen, non suffixum, sed præfixum habent exemplaria revera sint (ut prætenduntur) nostro coætanea aut etiam antiquiora, imo eorum unum propria Abbatis prædicti manu scriptum fuerit, ut editioni Venetæ anni MDI adscripsit aliquis (fuisse autem illud potuit idem ipsum quod nunc est nostræ Aranensis domas, omnia perantiquum, et salva ex omnibus hactenus in causa productis membraneum) haud ægre assentiar sustentibus, librorum prædictorum auctorem potius censentium esse Joannem istum. Hoc vero concessio, non contrao credam totum decus detractum Thomæ; qui quam devotus religiosusque scriptor fuerit, satis ex abis ejus apertis liquet: quin etiam anno MDCLXXII, non sine præliis repertum ejus corpus die XIII Augusti, sperare nos facit, fore aliquando ut religiosiori cultu eum liceat venerari quam veneremur Auctorem libelli quantumcumque utilis atque pii.

D
NICOLAUS AN-
TIPAPA

Joanni Gersen
Abbati favel
vetustas exem-
plarium.

CXCIX BENEDICTUS XII

BENEDICTUS, ex ordine Cisterciensi antea Jacobus Presbyter Cardinalis tituli S. Priscæ, natione Tolosanus, de Savarduno, electus Avenione xx Decembris MCCCXXXIV, coronatus vii* Januarii sequentis in Dominica, sedit annos vii, menses iv, dies vi; defunctus Avenione anno MCCCXLII, xxv Aprilis, sepultus in Ecclesia Cathedrali: et vacavit Sedes dies xi.

E
Ab anno 1334,
ad 42, an 7,
m 3, d. 6.

Vitæ auctor Anonymus apud Bosquetum, fuit, inquit, electus die xvi mensis Decembris, die vero xx fuit coronatus: verum errasse convincitur ex ea, quod ultima hæc dies non fuerit Dominica sed feria iii, dies autem a nobis prænotatos MS. nostrum et Ptolemæus Lucensis confirmant. Quoniam autem illa ejus prolixior Vita satis extat apud Bosquetum, solum breviorē hic placet dare ex Ptolemæo Lucensi et quatuor ultimorum annorum acta ex nostro MS. proponere, cui simile exemplar Rainaldus allegat in obitu Benedicti, tamquam in Bibliotheca Vaticana existens sub num. 2040: nostrum autem sic incipit: Benedictus XII, de partibus Tolosanis, electus est anno Domini MCCCXXXIV, xii (imo xiii) Kal. Januarii, et coronatus vi Idus Januarii anno Expectationis. Cur ita vocetur annus MCCCXXXV, hactenus non comperi, nec libet divinare: sicutius direro, etiam hunc Pontificem more majorum initium annorum suorum duxisse a die Ordinationis suæ: siquidem Bulla ii apud Waddingum, pro construendo Minoritis Yvodii conventu, data viii Kal. Decembris anno i habetur in Registro ordine 911, estque ultima earum, quas, isto primo anno, Christi MCCCXXXV, Franciscanis datas, plures refert idem Waddingus.

Electionis et coronationis dies;

ab hac initium anni Pontificii.

Cur ita vocetur annus MCCCXXXV, hactenus non comperi, nec libet divinare: sicutius direro, etiam hunc Pontificem more majorum initium annorum suorum duxisse a die Ordinationis suæ: siquidem Bulla ii apud Waddingum, pro construendo Minoritis Yvodii conventu, data viii Kal. Decembris anno i habetur in Registro ordine 911, estque ultima earum, quas, isto primo anno, Christi MCCCXXXV, Franciscanis datas, plures refert idem Waddingus.

ACTA PONTIFICATUS

Ex MS. Historia Ptolemæi Lucensis, in Codice Biblioth. Vatic. 3766.

Anno Domini MCCCXXX, iv Idibus Decembris, Cardinales omnes includuntur numero xxiv, per Comitem Novalium in Palatio Avenionensi, in quo Papa Joannes decessit: in Vigilia autem Thomæ Apostoli xiii Kal. Januarii, anno Domini MCCCXXXIV, Cardinales prædicti numero xxiv, elegerunt in Papam unum ex se, videlicet D. Jacob, Presb. Cardinalis tit. S. Priscæ, natum de provincia Tolosana, monachum Ordinis Cisterciensis, Magistrum Theologiæ, et vocatus est Benedictus XII. Qui in primo

Electionis modus,

Consistorio quod habuit, scilicet xii Kal. Januarii, mandavit reparari ecclesiam Romanam S. Petri, item ecclesiam Lateranensem et alias ecclesias, et palatia ibidem desolata, et ab fabricam donavit quinquaginta millia florenorum. Item ad subveniendum necessitatibus suorum Fratrum, Collegio Cardinalium donavit centum millia florenorum. Dixit etiam quod vellet pacem reformare in tota Ecclesia. In die autem Nativitatis D. N. Jesu Christi, in publica Missa, quam celebravit D. Petrus Episcopus Pretestinus, fecit gratiam omnibus qui interfuerunt, septem annos et septem quadragenas de injunctis penitentis: diebus autem Sanctorum Stephani et Joannis tres annos et tres quadragenas. Anno autem Domini MCCCXXXV Benedictus XII descendit de palatio, in quo electus fuit, et ivit associatus cum Cardinalibus, ut moris est, ad locum Fratrum Predicatorum vii Idus Januarii, et vi Idus Januarii in crastinum ibi coronatus est, per D. Napolianum Cardinalem Diaconum.

munificentia,

Indulgentiæ,

Coronatio,
F

3 Et v Idus Januarii reascendit suum Palatium: et petitiones sibi oblatas primo die post coronationem recipere recusavit: voluit enim nosse conditionem personæ supplicantis, et summam reddituum, et si impetrans ante fuerit Beneficiatus. Item iv Idus Januarii in Consistorio suo quod habuit, licentiavit omnes Prælatos et Curatos, ut post Festum Purificationis irent ad sua Beneficia; alioquin Juris remediis uteretur erga eos, nisi causam legitimam standi haberent in Curia, quam insuper scire volebat ab eis. Item a xi Kal. Februarii usque ad iii Kal. ejusdem mensis vacavit circa petitiones Cardinalium expediendas. In Purificatione Beate Virginis primo anno Pontificatus sui celebrem fecit sermonem, et erat suum Thema: Ecce sponsus venit, Matthæi xxv: in quo publice dixit, quod Sancti viderent clare essentiam Dei, contra opinionem prædecessoris sui, qui de hoc dubium fecerat, ut supra dictum est de eo. Item pridie Nonas Februarii fecit vocari om-

laudabilia initia.

BENEDI-
CTUS XII.

A omnes illos ad suum Consistorium, qui prædicaverunt opinionem sui prædecessoris, quod visio non esset essentialis Dei, volens scire ipsorum motivum. Item Rex Franciæ ad Papam misit suos Ambasciatores, et petiit Thesaurum Ecclesiæ pro passagio faciendo; sed Papa dare recusavit, nisi intraret mare, et passagium initiaret, et promissionem impleret, quæ fecerat sub Joanne XXII.

parte legationes
anno 1335
exceptæ.

4 Anno Domini MCCCLXXXV, iv. Kal. Maji, venit Comes Ludovicus de Oetingen ad Papam Benedictum cum tribus Clericis, et militibus, et Ambasciatis Domini Ludovici, qui se pro Imperatore gerebat; licet per D. Joannem Papam depositus et excommunicatus fuisset. Ipsi autem in Curia existentibus Ambasciatores Mediolanenses, et aliarum civitatum eis confederatarum Papæ obedientiam faciunt, et absolutionem obtinent a sententiis, quibus per Joannem fuerant irretiti; promittentes, se nunquam aliquem pro Imperatore recepturos, nisi prius per Papam esset appellatus. Item pridie Kal. Junii Benedictus Papa revocavit in Consistorio omnes Commendas, per suos prædecessores factas, exceptis Cardinalibus, quarum nondum Commendas revocavit. Insuper Legati Romanorum petebant instanter, ut iret ad Urbem: quibus respondit, se iturum, sed diem certum super hoc non assignavit eis. Item pridie Nonas hujus mensis Julii, ambasciatores prædicti Domini Ludovici venerunt de Avenione, portantes quæ Papa petebat pro emenda suorum excessuum, quibus adimpletis sperabatur eorum concordia. Item pridie Nonas ejusdem mensis, scilicet sequenti die proxima, Papa Benedictus ivit ad Pontem Sorgæ, volendo ibi vacationes deducere, et habuit secum plures Magistros in Theologia: et coram illis et Dominis Cardinalibus, quibus placuit interesse, fecit legere librum, quem ipse Benedictus Papa composuit de Visione: et auctoritates ibi positas fecit per dictos Magistros examinari, an essent pertinentes: et ibi questiones Visionis examinavit. Mortuus est autem Dominus Joannes Caytani in Vigilia S. Augustini, Diaconus Cardinalis et Legatus, et sepultus est apud Fratres Minores in die B. Augustini. Eodem anno in mense Septembri, xi die ejusdem, iterum misit Dominus Ludovicus, qui se pro Imperatore gessit, prædictum Comitem de Oetingen, et Magistrum Eberhardum de Thumenouven, Magistrum Marquardum de Randegge Canonicum Augustensem, et Magistrum Ulricum de Cyphingen, ad Papam Benedictum de concordia, cum pleno mandato omnia faciendi, quæ Papa petiit pro emenda: et intraverunt die prædicta similiter Avenionem. Et dum expectarent reversionem Papæ ad villam Avenionensem, Papa intellexit, quod quidam e suis familiaribus, tam clericis quam laicis, petitiones signabant ut Papa; et eas sic signatas, cum aliis per Papam signatis miscuerunt, et sic in Cancellarium transibant cum veris petitionibus; quas [inde auferr] mandavit Papa mense prædicto, circa festum exaltationis sanctæ Crucis.

Quæstio de Visione
Sanctorum
expensa.Legatio Ludovici
Bavari,

B certum super hoc non assignavit eis. Item pridie Nonas hujus mensis Julii, ambasciatores prædicti Domini Ludovici venerunt de Avenione, portantes quæ Papa petebat pro emenda suorum excessuum, quibus adimpletis sperabatur eorum concordia. Item pridie Nonas ejusdem mensis, scilicet sequenti die proxima, Papa Benedictus ivit ad Pontem Sorgæ, volendo ibi vacationes deducere, et habuit secum plures Magistros in Theologia: et coram illis et Dominis Cardinalibus, quibus placuit interesse, fecit legere librum, quem ipse Benedictus Papa composuit de Visione: et auctoritates ibi positas fecit per dictos Magistros examinari, an essent pertinentes: et ibi questiones Visionis examinavit. Mortuus est autem Dominus Joannes Caytani in Vigilia S. Augustini, Diaconus Cardinalis et Legatus, et sepultus est apud Fratres Minores in die B. Augustini. Eodem anno in mense Septembri, xi die ejusdem, iterum misit Dominus Ludovicus, qui se pro Imperatore gessit, prædictum Comitem de Oetingen, et Magistrum Eberhardum de Thumenouven, Magistrum Marquardum de Randegge Canonicum Augustensem, et Magistrum Ulricum de Cyphingen, ad Papam Benedictum de concordia, cum pleno mandato omnia faciendi, quæ Papa petiit pro emenda: et intraverunt die prædicta similiter Avenionem. Et dum expectarent reversionem Papæ ad villam Avenionensem, Papa intellexit, quod quidam e suis familiaribus, tam clericis quam laicis, petitiones signabant ut Papa; et eas sic signatas, cum aliis per Papam signatis miscuerunt, et sic in Cancellarium transibant cum veris petitionibus; quas [inde auferr] mandavit Papa mense prædicto, circa festum exaltationis sanctæ Crucis.

absque effectu
dimissa.

5 Item iv. Kal. Octobris reversus est Papa Benedictus, associatus Cardinalibus et Ambasciatoribus prædictis. Item vi. Idus Octobris in publico Consistorio, quod Benedictus super hoc habuit, propositum fuit per Dominum Marquardum de Randegge Canonicum Augustensis Ecclesiæ, qui unus fuit de Ambasciatoribus prædictis Domini Ludovici: et legatio talis fuit, qualiter petiit absolvi a Processibus factis contra eum per Joannem Papam, offerens se satisfacturum Ecclesiæ et Papæ. Super hoc respondit, se deliberaturum cum Fratribus suis, qualiter hoc produceret ad bonum finem; licet grande esset quod petebatur ab eo, quia in multis excessit præ-

dictus Ludovicus. Sed per Benedictum Papam de D absolute prædicti Ludovici nil penitus fuit determinatum, et fuit thema proponentis; Eripies me a contradictionibus Populi, et constitues me in caput gentium Ps. xvii. Item Dominus Eberhardus, filius Comitis de Oetigen, decessit sexto Idus Octobris anno primo Domini Papæ Benedicti. Item decimoquinto Kal. Januarii, Papa Benedictus revocavit omnes gratias, factas a suis prædecessoribus, illis qui nondum jus in re habebant. Item decimoquarto Kal. Januarii in publico Consistorio investivit procuratorem Regis Aragonum, de Regno Sardinie et Corsicæ, percepto ab eo homagio consueto.

6 Anno Domini MCCCLXXXVI, Pontificatus sui anno secundo, Benedictus Papa in publico Consistorio, quod habuit in Palatio Avenionensi quarto Kal. Februarii, determinavit opinionem Visionis essentialis, videlicet quod Sancti in Patria tunc clare vident et gaudent illa Visione faciali, et eodem mysterio, de quo loquitur Paulus in Epistola sua, Tunc autem facie ad faciem; et contrarium sentientes puniri decrevit, ut hæreticos. Revocavit etiam Papa Benedictus Decimas Decimarum quibuscumque concessas, ex quo passagium vidit neglectum esse per Philippum Regem Francorum qui hoc juraverat, ut superius est dictum. Decrevit insuper, ut percepta de Decimis prædictis restituerentur ecclesiis, excepto Rege Francorum; et facta est prædicta revocatio anno Domini MCCCLXXXVI, decimo septimo Kal. Januarii. Item anno Domini MCCCLXXXVI, quinto Nonas Martii, Rex Philippus Francorum venit ad Papam Benedictum: et ibi exclusis omnibus, solus cum Papa habuit colloquium super passagio, quod debet incepisse Kalendis Augusti proxime præteriti, et sic remansit inexpletum; ex quo multa mala inferebantur Christianis per Saracenos, et maxime Armeniis: qui eodem anno fuerunt superati, et planciam amittentes petebant montana, sperantes subsidium Ecclesiæ et Regis Philippi.

Definita Visio
beatifica SS.Colloquium
Papæ et Regis
Franciæ.

7 Anno Domini MCCCLXXXVII, Henricus Dux Bavarie per Procuratores suos quos ad hoc misit, petiit se absolvi a sententiis, quas incurrit communicando cum prædicto Ludovico: et Papa Benedictus anno Pontificatus sui tertio ipsum absolvit. Item anno prædicto, ultima die Januarii, iterato misit Dominus Ludovicus Dominum Robertum, filium Domini Rodolfi fratris sui, Ducis Bavarie et Comitis Palatini, una cum Comite Conrado Juliacensi, ad Dominum Benedictum Papam: qui eos bene recepit die prædicta, qua ingressi fuerunt Avenionem, licet ante fuerunt cum Philippo Rege Francorum, et de illo venerunt die supradicta ad Papam Benedictum: qui Duci Bavarie prædicto, iii. Kal. Aprilis, Dominica qua cantabatur Lætare, dedit Rosam post Missam, in qua quatuor consecravit Episcopos, et duos benedixit Abbates in sua Capella Avenionensi. Prima autem die Aprilis, venerunt Ambasciatores Domini Regis Franciæ ad eum super causa prædicta. Item iii. Idus Aprilis respondit prædictis Nuntiis, quod Dominus eorum non esset penitens; et ideo ad præsens ipsum non posset absolvere; et sic nunquam absolvit eum Papa Benedictus XII, quia moriebatur sub anno Domini MCCXLII, A tempore autem suæ creationis, videlicet Benedicti Papæ Papæ XII, usque ad annum vii completum, præter præmissa nihil dignum relatione fecit, nisi quod Capellam sui Palatii ampliavit, et quod turrim magnam conjunctam suo Palatio construxit, et quasi perfecit: quæ etiam ad sui similitudinem, magna et quadrata existit. *Hactenus ille de Benedicto, cujus ultima Acta, omissis prioribus, in nostro MS. sola leguntur hoc modo.*

Absoluto Henrico
Bavaro,iterum Ludovicus
absolvi petiit,

sed frustra.

8 Hic anno iv. Pontificatus sui, in temporibus
jeju-

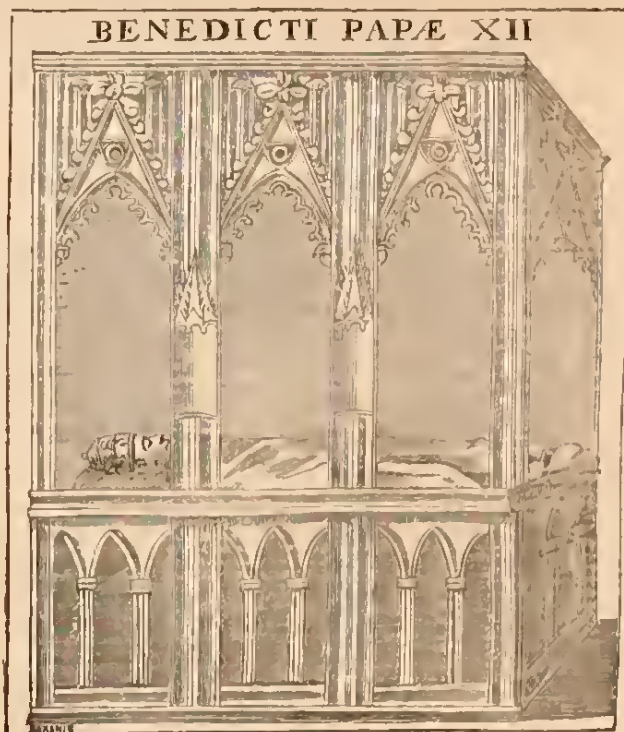
A jejunii, ordinavit sex Presbyteros Cardinales, videlicet Ebredunensem, Album, Guilielmum Montis olivarum, D. Gotium de Arimini, D. Rotomagensem, Dominum de Rodes. Hic confirmavit atque roboravit sententias contra Ludovicum de Bavaria, asserentem se Romanorum Imperatorem. Hic constituit D. Luchinum de Vicecomitibus, tyrannum Mediolanensem et multarum aliarum civitatum et terrarum Pedemontii et Lombardiæ, in Vicarium pro Ecclesia Romana; tamquam Imperio vacante et ad Sedem Apostolicam spectante. Item simili modo D. Martinum de Scala in Veronam et Vincentiam: item Dominos de Gonzaga in Mantuam et Reginam civitatem; Marchionem Ferrariensem, in Mutinam Constantiam, atque Argentuam. Anno illo Pontificatus sui prædicto, guerræ mortales et crudeles incipiebant inter Reges, Philippum Franciæ et Eduardum Angliæ Pro pace vel treuga inter ipsos ponenda duos Nuntios Cardinales dictus Papa transmiserat, sed modicum relevavit. Item suo tempore Rex Angliæ cum sua armata debellavit armatam Regis Franciæ, in die S. Joannis Baptistæ supra Scosas portum Flandriæ, in quo bello mortui fuerunt circiter xxxiii millia Gallici, et Normanni amiserunt octingentas naves.

B 9 Item dictus Papa fecit fieri totum magnum palatium, ubi ipse residentiam faciebat Avenione, cum torribus circumceira, atque viridario bene fabricato cum veronibus * circumceira. Ille fuit homo durus et constans, magnus Magister in Legibus et Divinitate. Hic multum thesaurum Ecclesiæ congregavit. Hic nihil dare voluit alicui de suo genere vel consanguinitate. Iste vir non timebat quemquam, quamvis jus et justitia non observaretur ubique per universum. Hic nimis bonos dilexit, et malos odio habuit. Tandem anno Domini mcccxlvi, in die S. Marci Evangelistæ, Avenione, in palatio quod construi fecerat, ad Christum migravit: de cujus morte, tota curia ac Christianitas condoluit. Et sic sedit ab ejus electione annis vii, mensibus iv, diebus vi; a coronatione ejus sedit annis vi, mensibus iii, diebus xvii; et vacavit Sedes diebus xi: sepultusque est in ecclesia Cathedrali Avenionensi. *Addit auctor Vitæ Anonymus apud Bosquetum: In qua adhuc jacet, in capella sibi specialiter fabricata, etiam miraculis cornescendo. Dominus des Fergues, atibi nobis laudatus in Indiculo MS. Sanctorum ac Beatorum Avenionensium, eundem Beatum nominat, mixtus auctoritate Scriptorum Cisterciensium, et uobile sepulcrum appellat, in quo hodieque quiescit.*

C 10 *Oldoinus noster ad Ciacconium hoc insuper ejus Epitaphium recitat.* Hic subsunt cineres et ossa BENEDICTI XII PONT. MAX. qui fuit oriundus ex oppido Savarduno, diœc. Apamiensis in Comitatu Fozensi, et appellabatur Fr. Jacobus Furnerius, Monachus Cisterciensis, Theologiæ Doctor eximius. Fuit primum Abbas Montis frigidus, inde Episcopus Mirapicensis, demum Presb. Card. tit. S. Priscæ, a Joanne XXII, cui immediate in Pontificatu successit, creatus. Vulgo Cardinalis Albus dicebatur: quem ob rei familiaris angustiam Cardinalium pene infamum, ob ejus vitæ integritatem, elegerunt in Vigilia S. Thomæ Apostoli, in conventu Fratrum Prædicatorum hujus urbis, ubi etiam Kal. Januarius per Neapolionem de Ursinis Diac. Card. coronationis insignia suscepit anno 1335. Vir fuit doctrina et vitæ integritate præstantissimus, virorum bonorum et doctorum valde studiosus: multa præclara statuit, ad morum et præcipue Cleri reformationem et ecclesiasticam disciplinam restaurandam spectantia. Sedit in Pontificatu annos septem, menses quatuor, dies sex, unica tantum habita sex Cardinalium virorum præstantissimorum, creatione. De-

cessit in Avenionensi Palatio, quod ipse fabricari jusserat, ex tibiæ dolore, vii Kal. Maji anno 1342. Funus in præsentis Ecclesiæ magnifice coratum fuit, omnibus qui aderant ad tanti Pontificis necem collacrymantibus. *Hoc verum antiquumque ejus epitaphium esse nemo mihi persuaserit: cum ab usu illius ævi stylus nimirum discedat: ad hæc zyphræ in annorum notis, et error in die Coronationis manifeste redargutus ex coarvis, novitatem arguunt.*

11 *His scriptis accipio a P. Carolo Faber accuratam Monumenti ipsius delineationem, palmos octodecim alti, largi undecim, et quinque cum dimidio profundi, exceptam manu adm. R. D. Georgii Fallot Presbyteri Avenionensis: simulque disco, verissime judicasse me de epitaphio, minime antiquum esse nec ullum toti monumento insculptum unquam fuisse: sed id quod supra ex Oldoino retuli, scriptam esse ab annis fortasse centum in pergamento, appensumque ad parietem juxta sepulchrum: in quo pergamento etiam sequentes notitiæ continentur.* Hi vero duo Cardinales immediate sepulti, et ex ipsorum antiquis monumentis in hoc sacellum translati fuerunt. Primus, qui pro insigniis habet duos leones, fuit Mag. F. Helias de S. Heredio Gallus Ord. Minorum, Magnus Theologus, ab Innocentio VI tit. S. Stephani in Cælio-monte Cardinalis creatus, obiit Avenione 6 Idus Maji 1367: ad Minores primo sepultus, deinde (absoluto quod fieri jusserat mausoleo) in hanc ecclesiam translatus. Alter fuit Fayditus de Agri-folio Gallus, Episcopus Avenionensis, a Clemente VII in sua obediencia Presbyter Cardinalis creatus tit. SS. Silvestri et Martini in Montibus. Obiit Avenione 6 Non. Octobris 1391. Is vero qui jacet ante pedes Benedicti, creditur esse Bernardus sive Bertrandus, Episcopus Rutenensis Electus, tit. S. Cyriaci in Thermis ab eodem Cardinalis creatus, duarum Capellaniarum in hoc sacello founder. Obiit Avenione sub Clemente VI anno 1344. Quorum animæ quiescant in pace. Amen. *Possunt hæc notitiæ locupletando etiam posthac Ciacconio serviri, quandoquidem Oldoinus noster iis caruerit: interim delineationem hic accipe.*

12 *Idem Oldoinus, ad convictionem eorum qui Carmelitam fuisse contendunt, tum alia adfert, tum ipsam ejus bullam integram ex Ughello acceptam, et postredie Coronationis datam ad Abbatem Cisterciensem alioque ejusdem Ordinis de sua evectiione, ubi eos sic alloquitur: Nos igitur qui juventutis nostræ tempora in Ordine vestro peregrimus, sub sanctæ obedientiæ*

D
BENEDI-
CTUS XII.
sed recentius
positum,

in pergamento
ad parietem,

cum notitia
trium juxta
s. pulcrum
Cardinalium.

13

Ipsæ se testa-
tur ab initio
Cisterciensem
fuisse,

A imperio et observantia regulari; ac in eo effecti alumni, in dignitatis et administrationis gradu fuimus operosi etc. Ita etiam auctor Vitæ apud Bosquetum: In juventute sua sub habitu regulari et monastico decrevit Domino famulari: fuitque receptus et indutus in monachum in monasterio Balbonensi Ordinis Cisterciensis, diœcesis Mirapicensis: ubi postquam edoctus fuit in regularibus observantiis et claustralibus disciplinis, diutius circa studia litterarum insudavit, tam Parisiis quam alibi permanendo: in quibus adeo profecit, quod tandem

fuit effectus sufficiens et notabilis Magister in sacra Theologia: deinde primo ad monasterium Montisfrigidi diœcesis Narbonensis, secundo ad Apamiarum, tertio ad Mirapicensem fuit promotus Ecclesias. Porro Apamiensem Episcopum factum anno MCCCXXII, indeque Mirapicensem anno MCCCXXVI probant Sammorthaui: ut etiam ex Apamiensis Episcopatus præteritione argui possit porum exacta cognitio rerum ad Benedictum pertinentium, in eo qui supradicto Epitaphio videtur voluisse totam ejus Vitam complecti.

CC CLEMENS VI

Ab anno 1312,
ad 52, an 10,
m 6, d. 30.

CLEMENS, natione Lemovicensis, antea Petrus Rogerii, ex Archiepiscopo Rotomagensi Presbyter Cardinalis SS. Nerei et Achillei tit. Faseiolæ, electus Avenione vii Maji anno MCCCXLII, coronatus xix Maji in Dominica Pentecostes, sedit annos x, menses vi, dies xxx; defunctus Avenione anno MCCCII, vi Decembris: sepultus in suo, ubi Abbas fuerat, Casæ-Dei monasterio: et vacavit Sedes dies xi.

ACTA SUB HOC PAPATU.

Ex nostris MSS. Vitis Pontificum.

B Clemens VI, natione Lemovicensis, de quodam loco dicto Monstrio Lemovicensis diœcesis. Alii Malmonte loco natum scribunt: et Bernardus Guidonis patrem appellat Guilielmum Monstrium Rosci vici Dominum: sunt autem sub Tutellensi avocesi in Lemovicibus loca vicina Maumont et Rozieres; sed Monstrium nusquam nunc invenitur. Hic primo vocatus Petrus Rogerii, postmodum monachus et Abbas ejusdam monasterii, nuncupati la Casa de Dio; postmodum Abbas Fiscanensis in Normannia, deinde Archiepiscopus Rotomagensis; deinde in Cardinalatum, et ultimate in Papatum vocatus. Hic largissimus fuit, atque in omnibus placidus et affabilis, nec non conversabilis. Hic sub MCCCXLI fuit electus Nonis Maji Avenione ad locum Prædicatorum: coronatus xiv Kal. Junii, seditque annis x, mensibus vi, diebus xxviii, ab electione. Hic anno primo Pontificatus sui, temporibus jejunii Septembris, ordinavit Presbyteros Cardinales octo et Diaconos Cardinales duos, videlicet D. Tutellensem suum fratrem germanum, primo monachum, Tutellensem D. Guilielmum, suum nepotem ex parte sororis germanæ; Dominum de Guardia, suum consanguineum; Dominum de Turro, de Anagnina Dominum de Nicosia Archypresbyterum; Dominum Tomacensem, de Florentia; Dominum Boloniensem; Dominum de Châtres, de Lemovicino, [qui fuit] postea Innocentius VI Papa; Dominum Ademarum Roberti, Lemovicensem: anno [autem] sequenti unum Presbyterum et unum Diaconum Cardinales; videlicet Dominum Lemovicensem, suum nepotem ex [parte] sororis germanæ, Diaconum Cardinalem; Dominum Atrebatensem, nepotem quondam [Dominum] Bertrandi Senioris Cardinalis] Autissiodorens, * Cardinalem Presbyterum.

Imo Agustodunensis.

Jubilæum ad 50 annos adductum:

Temporalia curata.

¶ Hic concessit Romanis, rogantibus ut, sicut Bonifacius VIII concesserat eis, quolibet anno Domini centesimo indulgentiam et remissionem peccatorum visitantibus limina Apostolorum Petri et Pauli, tantum obtinerent in quolibet quinquagesimo quoties eveniret. Hic instituit Episcopum Pragensem in Archiepiscopum Metropolitanum Bohemiarum. Postquam reconciliaverat Ecclesiæ prædecessor suus Dominos de Vicecomitibus Mediolanenses, ex quibus unum fecerat Archiepiscopum Mediolanensem, alterum in temporalibus Vicarium Ecclesiæ, licet esset tyrannus, et in pluribus urbibus Lombardiæ, hic etiam acceptavit eosdem. Hic

etiam D. Eloisium * fecerat atque coronaverat [Regem] de regno Insularum perditarum, sed possessionem nunquam habuit dum vixit.

3 Hujus tempore fere omnes civitates, terræ, et castra Patrimoni S. Petri, Marchiæ Anconitanæ et Romandiolæ se rebellaverunt Sedi Apostolicæ, et ipsius in illis partibus Rectoribus et Officialibus, et omnes devenerunt in manibus tyrannorum: videlicet Patrimonium in manibus Joannis de Vico, Præfecti Viterbii; Marchia, in manibus Dominorum de Malatesta et Galeotti de Arimino, Nolfi et Gelasii atque suorum fratrum, Nepotis Comitis Guidi de Montefeltro, D. Alogiti de Fabriano, Nepotum Burgariti de Matalica, Ismudatii de S. Hieronymo, Nepotum D. Gentilis de Varano, Nepotis Mahoeli de Monte-Miliano, Nepotis D. Pangionis de Cingulo, Nicolai de Socareto, Filiorum D. Raimundi de Esio, et quam plurimum aliorum tyrannorum; Romandiola vero, in manibus prædictorum de Malatesta, Francisci Sinibaldi Capitanei Forolivii, Romni Joannis de Manfredis de Faventia et Bernardini de Polenta: quas provincias prædicti tyranni cum eorum sequacibus tenuerunt per multa tempora, ipso Papa vivente.

4 Anno Pontificatus sui iv, Comes de Arbi Anglicus, cum ejus alligatis Vasconibus, guerram mortalem et durissimam, illo tunc manu potente, per Vasconiam, Petragoricensem et Pictavensem provincias fecerat, ferro et igne [omnes] pene illas partes devastando. Nec non simili modo Comes de Norotonia Anglicus, cum suis alligatis Brittonibus, in dicto Ducatu Britanniarum [præsumebat] faciendum. Hujus tempore et sub MCCCXLVI de mense Augusti, Rex Eduardus Angliæ, cum octingentis navibus bene munitis, ad guerram in Normannia applicuit, et viribus armorum villam * Cami, et innumerabiles villas, castra et loca in dicto Ducatu occupavit, ferro et igne devastans usque * Cloum prope Parisius: in quo loco dictus Rex Angliæ cum suo exercitu, per diem totam et noctem sequentem, castrametatus est. Per paucos vero dies sequentes, videlicet die Sabbati xxvi mensis Augusti antedicti, Rex Franciæ, una cum Rege Bohemiæ, et Rege Navarræ, et Rege Majoricarum, cum innumerabilibus Comitibus, Baronibus et Nobilibus, nec non comitatibus armorum, prælium cum dicto Rege Angliæ et suis gentibus habuerunt. Ultimate, permissione divina, dictus Rex Angliæ et suæ gentes bellum prædictum obtinuerunt, et dictus Rex Franciæ cum paucis apud Ambianenses est receptus. Dictus autem Rex Angliæ per duos dies postea sub-

1. Ludovicum Cerda R Insul. Fortunatarum.

E Itolla per tyrannos ac defectionem inducta,

Anglorum progressus in Gallia:

F

* Cadomi.

* Saint Clou.

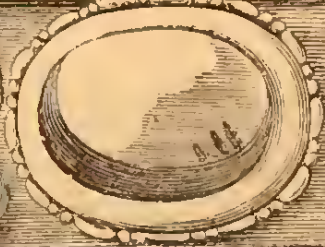
pugna Crescenci victi Franci.

CXCIX BENEDICTVS XII

CC CLEMENS VI

CCI INNOCENTIVS VI

CCII. VRBANVS V

A subtus tentoria die noctuque, in loco qui dicitur Crescy, in quo fuit bellum commissum castra metatus est. In quo bello mortuus est Rex Bohemiæ, Dux Lotharingiæ, Comes de Lausano frater dicti Regis Franciæ germanus, Comes Flandriæ, et alii multi Comites et Barones atque Nobiles Francigenæ: nec non [ut dicitur] plusquam duodecim millia hominum Gallicorum in dicto bello ceciderunt mortui; de Anglicis vero pauci fuerunt mortui.

§ Obtento bello prædicto Rex Angliæ cum suo exercitu versus villam Calesii iter assumpsit, et dictam villam obsedit: et ibi personaliter ipse Rex, cum Regina et filiis atque suo posse, in dicta obsidione stetit per XI menses et XXVI dies; donec ex vi et compulsionem famis dictam villam liberam ad suæ voluntatis mandatum habuit, invito illo tunc Rege Franciæ Philippo et suis gentibus. Item durante dicta obsidione, gentes Regis Angliæ debellaverunt Regem Scotiæ et suas gentes in territorio Eboracensi: et dictus Rex Scotiæ vulneratus et captivatus est, atque conductus et positus in turrim Londinariam: et hoc fuit de mense Octobri anno Domini MCCCXLVI.

B bellum Anglici obtinuerunt, et ceteri milites de gentibus d. Ducis in d. bello mortui ceciderunt, et d. Dux vulneratus atque conductus in Angliam, est positus in turrim Londinariam. Item in MCCCXLVI Comes de Arby, qui erat Locum-tenens d. Regis Angliæ in Vasconia, cum suis Vasconibus, nec non cum suis Anglicis quos de Anglia conduxit, habuit bellum de mense Octobris, cum Comitibus Baronibus et Nobilibus atque comitatibus peno totius illarum partium Lingue auxitanæ, in quodam loco nuncupato Albarattia: ultimate d. Comes de Arby et suæ gentes d. bellum obtinuerunt. In quo bello mortui fuerunt, Comes D. Aynoneus de Pictavo Comes et Capitaneus Francorum, cum multis aliis Nobilibus. Circa tria millia, inter mortuos et captivos, de Francigenis in d. bello perierunt: item capti fuerunt Comes de Insula, D. Riconetus filius Comitis Pictavi, et quam plures alii Comites et Nobiles. Item dicti Anglici viribus armorum, post d. bellum, ceperunt civitatem Pictavensem, villam S. Joannis de Angelis, Tutellam, Bregejectum, et multas alias villas et loca; noctuque huc et illuc Anglici prædicti per illas provincias discurrerent, ferro et igne pene omnia consumerent, cum infinitis captivis et prædis in Burdegalensem [provinciam] se cum honore recoperunt.

C 6 Hic Papa miserat Delphinum Viennensem cum Crucesignatis ad partes ultramarinas, sed modicum relevavit Christianis. Item misit DD. Annibaldum et Neapoleonem Cardinalem, et d. Claromontensem Cardinalem ad tractandum pacem vel aliquam treugam cum Regibus Franciæ et Angliæ et ipsorum regnis: qui Cardinales in tantum operaverunt, quod treugam inter dictos Reges et ipsorum regna ordinarunt per tres annos: sed modicum fuit observatum, specialiter in Vasconia et Britannia. Hujus tempore famæ validæ fuerunt fere per totum universum. Item anno quinto suæ Coronationis mortalitas terribilis et fortissima incepit per totum mundum, et duravit per tempora, ita et taliter quod de centum personis tam marium quam mulierum, et tam juvenum quam senum, vix supervixerunt in exitu d. mortalitatis sive epidemiæ decem personæ, in aliqua mundi parte pene quinque de centum. Item hujus tempore inceptum fuit palatium novum, cum audientia nova et capella atque turribus, et quasi completum; nec non magna turris, quæ postmodum cremavit. Hic etiam canonizavit S. Yvonem, Presbyterum

et Confessorem Britannicum, anno suæ Coronationis VI. XVI Kal. Junii. Item anno Domini ut supra, Pontificatus sui anno VII, ordinavit Dominum de Belloforte, suum nepotem germanum, in Diaconum Cardinalem.

7 Hic ratificavit atque roboravit processum et sententias latas contra Bavarum: nec non vivente ipso ordinavit cum suis Fratribus Cardinalibus de creatione novi Imperatoris: quod et factum est privato Archiepiscopo Moguntino, qui sæpedito Bavaro hæretico adhærebat. Tunc Electores, ad quos electio Romanorum Imperatorum spectabat de consensu Sedis Apostolicæ et voluntate, elegerunt atque nominaverunt in Regem Romanorum et Alamanniæ et pro Imperatore, D. Carolum * Tertium, filium Regis Bohemiæ: quam electionem d. Papa ratificavit et approbavit. Hic etiam d. Philippo Regi Franciæ et D. Joanni Duci Normanniæ de thesauro Ecclesiæ in eorum guerris, ut dicitur, mutavit: aliqui dicunt quod donavit circa octo millia florenorum auri. Hic ditavit omnes Fratres, cujuscumque conditionis vel status essent, tam de beneficiis ecclesiasticis quam de thesauris atque officis et divitiis mundanis. Hujus tempore Comes Haynoniæ pene cum omnibus suis Nobilibus mortui ceciderunt, in bello habito cum Fresonibus in ipsorum territorio. Item Leodienses habuerunt bellum cum Brabantinis ubi circa decem mille Leodienses et mille Brabantini mortui ceciderunt in territorio Leodiensi. Tempore hujus Rex Hispaniæ debellavit Regem* Bellomarimum Sarracenum, nec non cepit per obsidionem villam* Sevelinæ, supra quam fuerat subtus tentoria d. Rex Hispaniæ per duos annos vel circa.

8 Hujus tempore D. Lucchinus de Vicecomitibus, tyrannus Mediolanensis, pene omnes civitates et terras Pedemontis occupavit, et paulo post moritur: et D. Joannes suus germanus, Archiepiscopus Mediolanensis, efficitur Dominus Mediolanensis et omnium terrarum occupatarum per suas tyrannides. Hic Papa ipsum Archiepiscopum et nepotes excommunicavit, propter occupationem factam per ipsos de civitate et comitatu Bononiensi et Pedemontis, et postea pro pecunia absolvit, nec non concessit ipsis d. civitatem pro XII annis futuris, [ut haberent] dominium et regimen nomine Ecclesiæ, solveodo XII millia florenorum anno quolibet Romano Ecclesiæ. Iteo simili modo concessit civitatem et districtum Ferrariensem Marchionibus de Est tyrannis, solveodo d. Camerae anno quolibet X millia florenorum auri.

9 Hujus tempore Rex Siciliæ et Apuliæ Andreas, frater Regis Ungariæ occiditur a suis domesticis de d. regno, consentientibus [ut dicitur publice] aliquibus Regalibus d. regni et Regina sua uxore Joanna: propter quam mortem peno totum Regnum fuit desolatum et destructum. Paulo post Rex Ungariæ, cum infinitis gentibus armorum, de consensu omnium Italicorum et Communitatum, atque aliquorum Nobilium de d. regno, d. regnum manu potenti intravit, et pene totum ad suas manus pervenit, capiendo Ducem Duratiæ et ipsum decollari faciendo: dictamque Regionem cum D. Loysio de Taranto, asserente suum virum esse, in Provinciam ex timore d. Regem fugavit: quod regnum Siciliæ et Apuliæ d. Rex obtinuit, et paulo post in Ungariam recessit, dimittendo in d. regno aliquos suos Capitaneos cum gentibus armorum. Item in d. tempore d. Papa Cardinales duos Legatos ex latere, unum in Italiam et alium in Ungariam, pro pace inter d. Regem Ungariæ et Regnam atque D. Loysium præd. fenda, transmisit, videlicet Poloniensem et Neapolitanum; qui Cardinales pacem inter ipsos posuerunt,

D
CLEMENS VI.

Depositiō Ludovici Bavari.

et electio Caroli.

alias quartum

Bella externa.

E

L. Miramalinum.
* Inno, Algaziræ

Vice Comites Mediolanenses communicati et absoluti.

F

Occiso R. Andrea Neapolit. regnum invaditur ab Ungaris.

pax per Papam conciliatur.

Calesii obsidio et deditio:

Scotorum in Anglia clades:

sterum casti Franci.

Triennales induciæ inter Reges

Mortalitas ingens.

Quædam acta Clementis,

A et d. regnum Siciliae et Apuliae in manibus d. Reginae et D. Ludovici, nomine Ecclesiae Romanae possidentium : et in possessionem posuerunt d. D. Ludovicum, in Regem per Archiepiscopum Bracarensem, ab Apostolica Sede Commissarium in hac parte, de d. regno coronatum.

1. Galeatos. Tuscia a Mediolanensibus frustra tentato :

10 Hujus tempore Archiepiscopus Mediolanensis et tyrannus transmisit circa quinque millia* barbata et tantumdem pedites, cum consensu et adiutorio nobiliorum Ghibellinarum de Tuscia, ad occupandum civitates et loca Tusciae quae erant in communi : sed ultimate modicum eis relevavit, et dictae civitates pacem cum d. Archiepiscopo habuerunt. Hic anno ix sui Pontificatus, tempore jejunii de mense Decembri, ordinationem de infrascriptis Cardinalibus fecit, videlicet D. Aegidium Hispanum, Archiepiscopum Toletanum; D. Guillelmum Archiepiscopum Casaraugustanum; D. Raymundum, Archiepiscopum Tolosanum; D. Fratrem Pastorem, Archiepiscopum Ebreduensem; D., Albiensem Episcopum; D. Nicolaum Capactii, Romanum, Urgellesem Episcopum; D., Appamiarum Episcopum; D. Raynaldum de Ursinis Romanum, Protonotarium Papae; D. Joannem de Carinagnia,

nova creatio Cardinalium.

B Protonotarium; D., Abbatem S. Dionysii; Dominum de Molin, Generalem Praedicatorum; D. Petrum, Antissiodorensem Episcopum.

Joannes Philippo patre apud Francos succedit :

11 Hujus tempore Rex Philippus Franciae meritur, et coronatus est primogenitus suus, nomine Joannes Dux Normandiae de eodem regno. Hujus tempore Guido Boloniensis Cardinalis, de consensu Papae et suo motu proprio, ivit in Franciam suis expensis, ad tractandum pacem cum d. Rege et Eduardo Rege Angliae: propter quem tractatum Dux Britanniae, pro parte Regis [Franciae; et Dux. . .] pro parte Regis Angliae, venerunt Avenionem, tempore Innocentii VI, anno Coronationis suae primo, ad perficiendum ea quae ordinata fuerant per d. D. Cardinalem, circa d. pacem inter dictos Reges habendam: sed ultimate concordare non potuerunt; et discordes de Curia dicti Duces, cum eorum ambasiatoribus, ad eorum regna recesserunt: et hoc propter defectum Regis Franciae, ut communiter dicebatur, illo tunc denegante ea quae tractata, scripta et sigillata erant per ipsos, atque jurata in manibus et praesentia d. D. Cardinalis, de voluntate et consensu d. Regis Franciae et sui consilii.

inter eum et Amolus frustra tractata pax.

Balvares ab Aragonis occupata.

12 Hujus tempore Rex Majoricarum ejectus fuit de regno suo et de Comitatu Rossillon per Regem Aragonum: qui Rex et Regina cum filiis suis Avenionem venit, et per plures annos in Curia cum competenti statu permansit. Et paulo post d. Rex Majoricarum cum suo posse civitatem Majoricarum manu armata intravit: sed resistere non potuit gentibus Regis Aragonum, captusque extitit per ipsos, et decollatus fuit, nec non sui sequaces perierunt in manibus Aragonum. Hujus tempore Rex Joannes de Francia fuit in Curia ad visitandum d. Papam: quem d. Papa honorifice recepit, et per tres dies bulla in forma panperum apta fuit generalis. Hic non modicum minuit jura, jurisdictiones, libertates, thesaurum atque patrimonia B. Petri et Ecclesiae Romanae. Hujus tempore Pisani debellaverunt Florentinos super territorium civitatis Lucanae, et obsederunt dicti Pisani eandem civitatem per octo menses: et fame compulsi eam detinentes, reddiderunt se Pisanis, et civitas fuit totaliter in eorum manibus.

Colloquium Regis et Papae.

Motus Italici

Nicolaus Rentii hinc Trebutus.

13 Hujus tempore quidam Nicolaus Rentii, de urbe Romana Notarius, sua industria et sine consensu d. Papae, sed motu ipsius et populi Urbis, factus est Tribunus et Dominus Urbis, regnavitque per aliquod tempus in Urbe. Praeliavit illo tunc cum

Columnensibus et eorum sequacibus ad portam S. Laurentii dictae Urbis: quos debellavit, et mortui ceciderunt Stephanus de Columna, cum Joanne filio suo et tribus suis consobrinis, et aliis quam pluribus eorum sequacibus. Qui Tribunus post haec aliqua praesumpsit contra jurisdictionem Ecclesiae facere: propter quod d. Papa, cum consensu suorum Fratrum Cardinalium de Urbe, d. Tribunum suo officio exclusit ipsumque ingavit de Urbe, acceptavitque, [illam] sibi [Qui Nicolaus Rentii fuit] in Almania apud Bohemiam, ubi captus extitit per nuntios Caroli, electi in Imperatorem Romanorum: et Avenionem d. Papae conductus, captivatus extitit per tempora, et per suum successorem Innocentium relaxatus, et transmissus paulo post per d. Papam ad suum officium reassumendum: quod et factum est ultimate. Paulo post per suos aemulos captus extitit in Capitolio, et ibidem trucidatus.

Avenionem captivus adducitur.

14 Hujus tempore civitas Avenionensis empta fuit pro Ecclesia a Regina Joanna, consentiente suo viro D. Ludovico de Tarento, postea coronato in Regem Siciliae et Apuliae de consensu d. Papae et Cardinalium. Hic die vi Decembris in die S. Nicolai, anno Domini mcccxi, Avenione in Palatio Apostolico, ad Christum migravit. Sepultus est in monasterio de la Casa di Dio Claromontensis diocesis. Haec eadem sic contineri in *Concl. Vaticano 2040 persuadent nonnulla loca, ab Olerico Rainaldo ex eodem iisdem plene verbis usurpata: visa autem sunt digna quae integre representent veritatem suo illo genuino ac simplici stylo, potius quam Vita quae erat apud Bosquetum, haud dubie recentior, cultior tamen pleniorque, sed et non pauca hic accuratius digesta omittens: corrigendum vero ubi dicit quod Clemens hic sedit annis x, mensibus vii, diebus v, quos apparet mole esse supputatos ex die vi Maji usque ad vi Decembris, quos etiam dies Vita illa apud Bosquetum nobis nominat pro diebus electionis et mortis.*

Civitas Avenion Papae venditur.

E

Ratio temporis.

15 Aliud MS. Vaticanum, auctoris aequae anonymi, allegat Rainaldus, signatum num. 3765, ubi de sepultura sic legitur: Corpus portatum fuit in ecclesiam B. Mariae Virginis cathedralem, ubi stetit usque ad aetatem: deinde asportatum in monasterium Casae-Dei, ubi pridem fuit Monachus, quinque Cardinalibus comitantibus ipsum, in capella ab ipso constructa compositum et tumulatum, cujus anima requiescat. De sepulchro apud Ciacconium genuinum haec lego, in posterioribus editionibus iterata: Sepulchrum, in choro monasterii illius, quod ipse vivens Avenione a peritissimis artificibus fieri curaverat, ex candido et Pario marmore compositum erat, exornatumque variis imaginibus. Statua marmorea superposita tumulo visebatur, ante haec pestifera bella, quibus Gallia pene deformata est, cum de religione inter Catholicos et Calvinianos decertaretur. Monasterium namque ipsum anno mblxii cum consideretur, milites Calviniani plusquam barbari templum diripiunt, statuam confringunt, sepulchrum violant, ubi ipse Clemens pene formidabilis jacebat: armati enim hominis staturam exhibere visebatur, quia singulae corporis partes plumbo tectae erant. Cadavere igitur nudato, nihil praeter ossa et cineres repererunt, enque in flammis sacrilegi misere. Etsi vero statua Clementis comminuta fuit, imago tamen ejus adhuc cernitur Lutetiae Parisiorum in vitrea fenestra, quae prima omnium occurrit ingredientibus templum Sorbonicae domus, ubi flexo genu et manus ad caelum tendens, supplici habitu Virginem sacram veneratur: id enim templum ejus, ope et favore conditum est, itaque imago illa antiqui operis inscripta videtur. CLEMENS PP. VI PROVIDOR HVIVS DOMVS.

Sepultura Clementis.

F

ejusque olim memoria Parisiis:

16 Haec Ciacconiis, superiori seculo xv exente librum h. a. c. perti.

A librum suum imprimens : nunc autem nihil ejusmodi amplius invenitur Parisiis, ubi veteris Sorbonici collegii nullæ prorsus reliquæ super sunt, sed o fundamentis nova spectantur omnia, et in singulis tam ecclesiæ quam collegii fenestris Richeli Cardinalis fundatoris, nomen monogrammatice expressum, nec aliud quidquam. Sed operum quam Parisiis frustra posuimus in requirenda, quæ nulla amplius extabat, fenestra; felix cessit in Casa-Dei, unde per R. P. de Furo Podiensis nostri Collegii Rectorem, obtinimus subjectam delineationem extantis etiam tumuli, statuæque eâ qua fuerat parte truncata redintegratæ. Et hæc quidem pedes quinque cum dimidio longa, est ex marmore albo, eâ quo etiam plinthus inferior longus pedes novem; ipse vero tumulus cum interiori ac superiori tabula, totus ex nigro. Ita delineationi a se curatæ, Prior loci subscripsit, addens, non obstante Calvinistarum furore, in chori medio tumulum stare: redintegratæ autem statuæ oddi dumtaxat debuisse tiaram, manusque, et pedum extrema, quæ decussa fuerant omnia.

illa etiamnum superest.

cum statua redintegrata,

CLEMENTIS PAPÆ VI.

Nec minus crudeliter, inquit, corpus ipsum tanti Pontificis violatum. Præcisum nempe caput, velut orbem lusorium, diu agitatum, tandem flammis simul cum ceteris ossibus dederunt; sed pleraque ignibus erepta, corio cervino inclusa, in tumulum tandem illata sunt. Porro nulla inscriptionis nota superest; nec mihi satis compertum est, utrum aliqua olim extiterit, hoc unum citra dubium potest asseri, quod scilicet ex inferiori gradu marmoreo surgebant ante violatum tumulum variae figuræ et ornamenta operis anaglyphi, altitudinem sesqui-pedis aut circiter.

17 Albertus Argentinensis, hujus ævi scriptor, ad annum MCCCXII notat, quod Hic Papa, cum arma progeniei suæ haberent quinque Rosas, contra merorem antecessorum totidem Rosas puni fecit in Bullis: quarum veriore imaginem exprimens Ciacconii locupletior aliquis, crucem in bulla format, cujus singulis partibus inscriptæ Rosæ geminæ, cum ea quæ in centro communis est omnibus, ipsas non solum semel, sed bis quinque efformavit. Religiosior tamen exempli semel præbiti imitator fuisse videtur Urbanus V, pro signo assumens in suis Bullis quinque Cruces cruciformiter dispositas intra coronam quernæ, civium servatorum symbolum; ut videre est in eodem auctori Ciacconio. Ceteri communem fere morem tenuere: et primus ab illis post duo secula fuit Alexander Farnesius, qui anno MXXXIV factus Pontifex Paulus III, innovavit aliquid, in gentis suæ Farnesiarum grotiam, nomini suo superscribi faciens sena lilia, et terna ex utroque latere apponens.

D CLEMENS VI,
et ossibus collectis ab igne.

Rosæ gentilitiæ sigillo ejus additæ.

E

CCI INNOCENTIUS VI

INNOCENTIUS, natione Lemovicensis, antea Stephanus Cardinalis Episcopus Ostiensis, electus Avenione anno MCCCII, xvii Decembris; coronatus xxx Decembris; sedit annis lxx, menses viii, dies xxv, defunctus Avenione anno MCCCXII, xii Septembris; sepultus apud Carthusianos Villæ-novæ prope Avenionem, et vacavit post mortem ejus Apostolica sedes mensem i, dies xviii.

Ab anno 1352, ad 62, an. 9, m. 8, d. 26.

Vaticanum MS. apud Rainaldum sub numero 3765 Acta hujus Pontificatus sic finit. Post hæc D. Innocentius modicum decumbens, cum esset senio et ætate confectus, die xii mensis Septembris obiit et xiv sepelitur in ecclesia D. de Mariæ de Donis, ibique mansit usquequo translatus fuit. Translatus autem fuit (sicut testatur auctor Vitæ apud Bosquetum) ad demum Carthusiensem Villæ-novæ in qua vivens suam perpetuam elegerat sepulturam. Dabitur infra ipsius monumenti, nunc vacui, accurata delineatio, ex ipso loco accepto; cum lapide indice præsentis sepulturæ, alisque memoriis eolem spectantibus.

Sepultura Innocentii P. 6.

C

ACTA PONTIFICATUS

Ex nostro MS. suppleta ex MS Vaticano 2040.

InnoCentius VI, Stephanus nomine, natione Lemovicensis, de villa..... ex patre..... Hic primo Procurator, et iudex postea fuit, nec non doctoratus in jure Canonico, postmodum Clericus et Episcopus Claromontanus; deinde Cardinalis. Et electus est in Papam per Cardinales anno Domini MCCCII, die Martis xviii Decembris, hora Tertiarum: et coronatus die Dominica penultima dicti mensis, Avenione in Apostolico palatio. Sedit annis novem, mensibus octo, diebus xxvi; et vacavit Episcopatus ejus mense uno diebus xx; ipso mortis die computato.

Hujus promotio.

2 Hic fuit vir justus et durus in concedendis Beneficiis et Propylæum Majori.

neficiis et [circa] jura ecclesiastica, Subito post suam Coronationem multas reservationes, factas per Clementem prædecessorem suum suspendit, et constituit Prelatos et alios Beneficiatos, in Curia illo tunc morantes, unumquemque ad suum Beneficium personaliter applicare, et ibi residentiam facere sub pœna excommunicationis: quod et factum est. Hic dimittit expensas et familiares suos et etiam omnium Cardinalium. Hic ordinavit stipendia Auditorum sacri Palatii. Hic fortis et robustus ad recuperandum provincias, terras, et jura sanctæ matris Ecclesiæ, quæ diu temporibus suorum prædecessorum fuerant per tyrannides occupatæ in partibus Italiæ, quas pene omnes ad mandata Ecclesiæ reduxit manu potenti, Hic ordinavit et transmisit antio primo suæ Coronationis D. Egidium Hispanum Cardinalem in Legatum ex latere in istis partibus Italiæ ad recuperandum prædictas provincias, terras, et jura Ecclesiæ occupata per tyrannides: et facta est executio manu potenti per d. Cardinalem infra quatuor annos, cum multis laboribus et expensis thesauri Ecclesiæ. Hic anno suæ Coronationis transmisit D. Petrum Ostiensem Cardinalem, ad Coronandum D. Carolum Quartum, filium Regis Bohemæ in Romanorum Imperatorum, quod et factum est.

laudabilia acta,

F

possessions Ecclesiæ recuperate in Italia.

3 Anno primo suæ Coronationis die xxv Augusti, Januenses fuerunt debellati in Sardinia in mari per Venetos et Catalanos: in quo bello dicti Januenses xxxiii galeas perdidit. Hujus temporibus dicti Januenses cum omnibus eorum castris et Jurisdic-

Genuesium victorie.

A ctionibus, submiserunt se Archiepiscopi Mediolanensis tyrannidi : et post paulo dicti Januenses debellaverunt Venetos in mari magno, ubi dicti Veneti amiserunt XL galeas et alia navigia, nec non homines qui erant in dictis navigiis. Hujus tempore pax facta fuit inter dictos Januenses et Venetos, et exclusi fuerunt Catalani ab ista pace.

INNOCENTIIUS VI.

Legati pro pace inter Reges missi.

Cardinales creati.

Ab. Cluniacensis Vicarius in Italia relictus.

B

4 Item sub MCCCLVI, de mense Junii, D. Thalarandus Petragoricensis et D. Nicolaus Capocctii Cardinales, transmissi fuerunt in Nuntiis Apostolicis per d. Papam, ad ponendam pacem finalem vel trengam fiendam inter Reges Joannem Franciæ et Eduardum Angliæ ipsorumque Regna. Qui Cardinales de mense prædicto de Curia recesserunt, et in regno Franciæ applicaverunt, continuando ipsorum diastas pro pace vel trenga, inter ipsos Reges et Regna ponenda. Item sub præd. anno d. Papa una Ordinatione, in die Veneris XXIII Decembris, ordinavit de infra-scriptis Cardinalibus, videlicet de D. Petro, Archiepiscopo Rotomagensi; de Francisco de Tudereto, Episcopo Florentino; Petro Episcopo Pampelonensi suo nepote; Elia, Episcopo Uticensi; Fr. Guilielmo, Generali Ordinis Prædicatorum de Aragonia; Fr. Nicolao, Generali Ordinis Minorum, Lemovicensi. Item, eodem tempore et sub MCCCLVI, ordinavit D. Andoinum de Burgundia Abbatem. Cluniacensem, in Rectorem et Governatorem omnium terrarum Ecclesiæ in Italia, dum d. D. Hispanus Legatus ibidem moram contraheret : et recessit de Curia die ultima Februarii, et sub die v d. mensis fuit ordinatus. De mense vero Augusti d. anni. d. Legatus, apud Berthenorium, totaliter vices suas in spiritualibus et temporalibus d. D. Abbati commisit : et in paucis diebus iter versus Tuscaniam cum suis familiaribus, et Dominis de Malatesta, de Arimino et aliis Nobilibus de Marchia et Romandiola, causa applicandi ad Curiam, assumpsit. Die vero lunæ XXIV mensis Octobris, hic in Curia de D. Legatus Aegidius, a D. Papa et omnibus Dominis Cardinalibus et morantibus in Curia, benevole est receptus.

* ad. Arnaldus de Servolio Archiepresb. de Vernis.

5 Hujus tempore et sub MCCCLVII, Dominus Raynaldus * de Servilia, dictus Archipresbyter de Veneria, oriundus de Petragoricensi Comitatu, ex tractu D. Amadei de Bantio, Dominus Raymundus de Bantio Comes de Avelino, D. Carolus de Pyterio, D. Garmotus de Aerzo, D. Bertrandus de Bidossio, et D. Joannes de Rubuffello, et fere omnes nobiles de Provincia, præter Cancellinenses et tres alias domos dictæ Provinciæ, fecerunt et ordinaverunt maximam partem equitum et peditum, unicujusque Christianæ nationis, qui fuerunt in summa circa quatuor millia hominum, et vocabatur Societas delacquisto : et coadunaverunt se in Lemovicino in Aovergnia, et per illas partes circa Rhodanum. Et sub die Jovis XIII Julii, de consensu Domini de Rossillon transiverunt Rhodanum : et apprehaverunt, continuatis eorum diastis, in Comitatu * Veransensi, de consensu (ut publice dicebatur) d. Papæ et aliquorum Cardinalium de Lemovicino; nec non prædicta omnia [dicebantur] ordinata fuisse per D. Talayrandum.

* an. Vinavescens ?

Mausoleum Villa-nove

6 Hic in nostro MS. vacat integra pagina, quasi expectet aliunde suppleri. Supplementum speravi et petii ex MS. Codice 2060 Bibliothecæ Vaticanæ, sed frustra quia nihil ibi amplius quam in nostro invenitur. Dabimus ergo quæ ex Carthusiæ Villanovæ Calendario domestico describenda nobis curavit Dominus I. F. Maren Carthusianus, simul mittens ipsius pulcherrimi monumenti iconismum, quem et notavit altum esse palmos triginta quatuor et dimidium, latum octodecim cum dimidio, profundum vero sex cum dimidio, intra quod jacet ipse marmoreus, reliquum vero opus ex eo est lapide, quem Pernensem nominant, a loco und,

eruitur in Comitatu Venassino : marmoris etiam sui statunculi, quibus satis multis hoc monumentum ornatur, ut videre est : non item a quo facile divinare de singulis quorum Sanctorum sint. Positum est autem in sacello Sanctissimæ Trinitatis, hac forma.

Non tamen in hoc mausoleo jacet corpus, seu sacra Hugonottarum, omnia quocumque penetratai constantina et Pontificionomami insensissimorum, ablatum fuisse significat prælaudatus Dominus Maren, literis anno MDCLXXXIII XXI Maji signatis ad P. Carolum Faber : collocatumque aut intra crassitiam muri : prædictum sanctissimæ Trinitatis Sacellum ab altari majori separantis. Cessante autem metu non fuerunt iterum ad tumulum relata ossa sed eodem parieti additum est marmor, alte exculptum hoc modo.

et corporis sepulcrum.

In hoc lapide ad pedes Papalis statuæ, spectantur quæ a fronte spectari nequeunt insignia Pontificia qualia apud Civitatem videre est : et quadamtenus conati sumus exprimere spatium aliis vacaturo intra medium arcum monumenti præmissi ex alte : a vero parte leguntur hæc verba : Hic jacet Innocentius Papa sextus, primus fondator hujus domus, qui obiit anno Domini mil-

A millesimo trecentesimo sexagesimo secundo, die vero duodecima mensis Septembris : cujus anima requiescat in pace.

Occasio fundata in Villa nova Carthusia.

7 *His productis venio ad id cujus supra memini Villa-novani Kalendarii monumentum, verbis sequentibus conceptum.* Foundationis hujus causa fuisse fertur visio quædam terribilis cujusdam sancti Eremitæ ad quem Sanctissimus Papa Innocentius sextus, dum adhuc in minoribus constitutus, dictas Cardinalis Stephanus Alberti, anno videlicet MCCCLXII, devotionis ergo visitaturus adveniens, invenit eum in extasim raptum : eumque pulsanti non aperiretur, irruentibus tandem tamulis in cellam, quodam impetu excitatus, quasi homo de gravi somno consurgens, cœpit exclamare dicens, O mi! o mi! Ecce vidi mirabilia : conspexi dictu horribilia. Sciscitante autem Cardinale diligenter quæ intuitus fuerat, responsum hoc dedit ; ductus mentis excessu ad infernum perveni, ibique animas, sicut nivem densissimam aerem obnubilantes, adverti in abyssum descendere ; in purgatorium vero, velut nivem rarissimam ; sed ad paradysum tres dumtaxat animas pervenisse, revelatum mihi est : illius scilicet Episcopi, illius Prioris Carthusiensis, ac illius viduæ Romanæ, singulos singulis designans nominibus. Cardinalis igitur cum maxima polleret prudentia, investigare volens visionis hujuscemodi veritatem, missis hinc inde nuntiis, certissime comperit, prænomintas animas eadem hora corpore solutas ; sicque qui prius timuerat aliquantulum de nimio Carthusiensium rigore, maxime propter abstinentiam carnis perpetuam, amicissimus Ordinis

factus propter illius sanctitatem, novam pro monachis Carthusianis procuravit fieri domum : quam, cum Ecclesiæ præesset regimini, opere complevit, sicut rei probat effectus. *Eadem aliis verbis et contractius aliquanto leguntur in Fasciculo temporum Werneri Rollewinc, perducto usque ad annum MCCCCXC, unde etiam descripta pudent ad ejus mausoleum, una cum hujusmodi memoria dedicatæ ecclesiæ.* Noverint præsentibus et futuri, quod Sanctissimus in Christo Pater et Dominus, Dominus sanctæ memoriæ Innocentius Papa Sextus, natione Lemovicensis, fundator hujus monasterii, fecit consecrari hanc Ecclesiam, ipso ibidem tunc præsentibus, una cum Collegio S. Romanæ Ecclesiæ, per Reverendissimum in Christo Patrem, Dominum Guidonem de Bolonia, Dei gratia Episcopum Cardinalem ; ad honorem et memoriam Dei et Beatæ Mariæ Virginis, Sanctique Joannis Baptistæ, ac S. Stephani Proto-martyris ; anno Domini 1358, et die 19 mensis Augusti, quæ est dies præcedens festum S. Bernardi. Concessitque omnibus et singulis Christi fidelibus, die Consecrationis prædictæ devote ecclesiam ipsam visitantibus, quæ sunt in statu gratiæ vel erunt, infra octo dies proxime sequentes, singulis annis perpetuo per Bullam patentem septem annos et septem quadragenas dierum de vera Indulgentia. Etiam durantibus Octavis dictæ Consecrationis, concessit omnibus ipsam devote visitantibus, pro qualibet die, tres annos et tres quadragenas dierum Indulgentiæ. Summa annorum et dierum prædictarum Indulgentiarum sunt, triginta et unus annus et 25 dies.

D INNOCENTIUS VI.

et Indulgentiæ in die dedicationis concessæ.

CCII B. URBANUS V

URBANUS, natione Lemovicensis, antea Guillelmus Grimoaldi, Abbas S. Victoris Massiliensis, electus absens xxiii Septembris, misit Massilia subsignatum decretum electionis suæ xxvii Octobris, et Avenione inthronizatus xxxi ejusdem, consecratus et coronatus fuit sequenti Dominica vi Novembris MCCCLXII : sedit a die inthronizationis suæ, annos viii, mensem i, dies xix, defunctus Avenione xix Decembris MCCCLXX ; sepultus in Abbatia S. Victoris Massiliensis et vacavit Sedes dies x.

Ab anno 1362, ad 70, nn. 8, m. 1, d. 19.

Capita Apostolorum inventa,

C *Nostrum MS. hoc ei elogium terit : Hic summus Pontifex, vir sanctus et eminentis virtutis habitus est, libertatis ecclesiasticæ fortissimus defensor et innocentissimæ vitæ. Veniens enim ad Italiam et Romam intrans, capita Apostolorum Petri et Pauli, quæ ubi locata fuerant in memoria hominum esse desiderant, invenit ; et de altari Basilicæ Sancta Sanctorum in palatio Lateranensi, [ubi] condita erant, reverenter levavit, eaque auro et pretiosissimis gemmis ornavit : fabricatoque tabernaculo seu ciborio marmoreo super altari ligneo, quod in Lateranensi ecclesia est, illa cornibus conspicienda et veneranda honorabiliter collocavit. Fecit etiam palatium in monte Flascione, prospectum habens ad lacum Vulsinum. Aliud item palatium in Urbe veteri magnæ structuræ fabricavit. Ex Italia deinde rediens Avenionem, animo tamen ad Italiam (ut forebat) redeundi, ibi defunctus est.*

2 *De præmemoratis sanctorum Apostolorum capitibus, anno MDCLXXIII insignem libellum, magnaque nobis usui in Junio futurum, vulgavit Joseph Maria Soresinus, Lateranensis Basilicæ Presbyter Beneficiatus, ubi pag. 47 ipsius Urbani, illorum conservationi prospicientis, Breve exhibet, datum apud Montem Flascionem v Kal. Augusti anno Pontificatus viii, id est anno MCCCLXX. Ipsarum quoque statuarum, anni præcedentis nota inscriptarum (quas mille ducentarum marcharum argenti fuisse asserit dictum Breve,*

et novis argenteis thecis ornata,

ac Margaritis et lapidibus pretiosis ornatis) iconisium exhibet. *Sunt autem consideratione hic digna, ornamenta quidem Pontificalia omnium (quæ nescia an ad speciem aliquam vetustatis in idæa artificis formatam sic fuisse elaborata credam, an vero ex usu temporis illius) imprimis tamen Tiara, non alvearis in modum formaque ovali turbinata, sed instar conii acuminata : qualem in nullis ejus aut alterius vix Pontificum monumentis reperia. Hoc tamen bene, quod triplici amicitur coronamento, sicut hic Urbanus primus iustituisse dicitur a Nicolao Alemanni, in Dissertatione historica de Parietinis Lateranensibus pag. 129. Aliquod tamen tertii coronamenti initium apparet in circulo illo, qui desuper quasi claudit secundum coronam in monumentis Joannis XXII, Benedicti XII, atque Innocentii VI.*

F

3 *Sub lilio, ante pectus utriusque statuæ, pendet orbiculus disticho inscriptus : quod quidem distichon sic integre legitur ad S. Petrum,*

Erigat ut propriam Sedem, in sua, Petre, redibit

Huc. Vaticana Pastor ab arce Petri. *Soresinus tamen, ommissa præpositione, In, perficiendo sensui necessaria, legit tua, quod obscuriorem etiam sensum facit. Existimo ego indicari, quod Urbanus, an. MCCCLXVII mense Octobri Romam reversus e Gallia, et eatenus in Vaticano Palatio comparatus, propositum habuerit migrandi ad Lateranenses ædes, conceptum anno MCCCLXVII. Kal. Martii. Quando ad Later-*

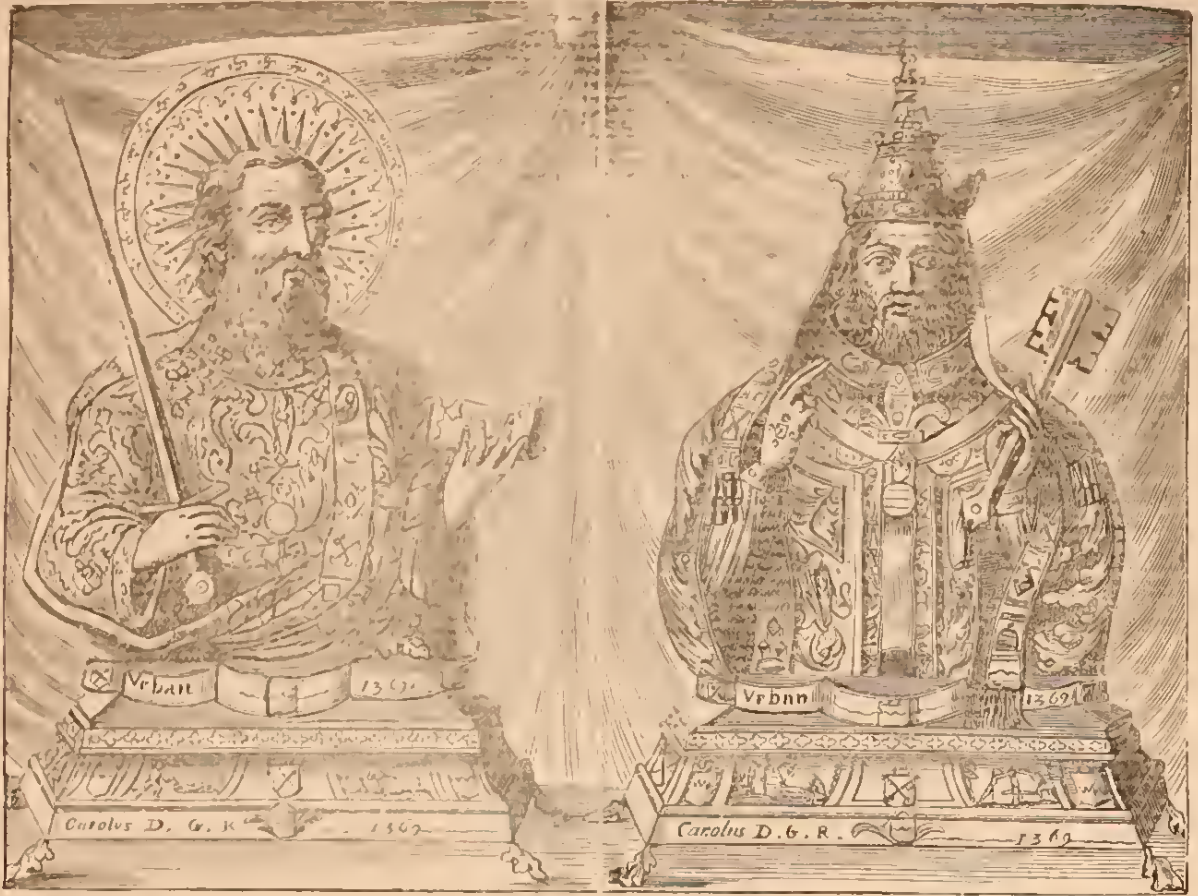
cum inditio voluntatis commigrandi ad palatium Lateranense,

URBANUS PP. V.

et nota anni
1369,

teranensem ecclesiam veniens, cum in Sanctis Sancto-
rum Missam celebrasset (ut habet Auctor Actorum
ejus apud Bosquetum) Capita illo, quæ annis multis
fuerant recondita, et sub altari in qua Missam cele-
braverat servata, ascendens in amphitheatrum dicte ec-
clesiæ, ad communem plateam prospectum habens, toti
Romano populo sibi adstanti exhibuit. Et cum thes-

in quibus pro tunc erant recondita, essent satis
modicæ et parvi valoris, ex tunc alias novas et pretio-
siores fieri ordinavit : quæ fuerunt sequenti anno per-
fectæ. Earum iconismum, licet ob aliis jam repræsen-
tatum, placet tamen hic recudere, ut tam insigne Ur-
bani Pontificis monumentum apud nos quoque repe-
riatur.

ac dono Caroli
V Francie Re-
gis,

4 Subtus S. Petri statuum verba hæc leguntur,
Urbanus Papa V fecit hoc opus, ad honorem Capiti-
tis Beati Petri Apostoli, anno Domini MCCCLXIX. In
infimo autem basis ipsius margine : Carolus, Dei gra-
tia Rex Francorum, qui coronatus fuit anno Domini
MCCCLXIV, donavit præsens hlium, ad honorem Ca-
pitis Beati Petri, quod est positum in pectore ejus :
ex latere vero, Joannes Bertoli de Senis Aurifaber
nomen suum legendum notavit. Similia autem fere
verbatenus leguntur circa S. Pauli effigiem : sed disti-
chon, prudenti ex libro bullæ inscriptum hoc est :

C Cedit Apostolicus Princeps tibi, Paule : vocaris
Nam Dextræ natus, Vas, Tuba clara Deo.

5 Porro allegatum superius MS. nostrum, post in-
dicatum primum hujus Papæ nomen, patriam unde
vatus, et abbatiam unde fuit assumptus, sic in Elegii
principia habet : In legatione ad Dominos de Vice-
comitibus in Lombardia, electus est in Papam
anno Domini MCCCLXII, xiii mensis Septembris ; sed
scribendus erat dies xxiii : in Vita enim alia MS.
Vaticani 3575 dicitur, quod Cardinales, peractis
exequiis D. Innocentii, more solito novem diebus,
decima die se coneluserunt, videlicet in die S. Mau-
ritii, hæc autem est xxii Septembris. Similiter erra-
vit librarius noster, Sedi ejus adnumerans annos octo
menses quatuor, dies.... Nam licet ab ipsa electionis
die, quæ utrum acceptanda esset vehementer ambige-
bant Cardinales, numerare quis vellet ; solum poterit
menses ii, dies xxvii invenire. Sed qui vitam decessoris
scripsit, tempus vacantis Sedis usque ad diem inthroni-
zationis supputavit. Extat duplex ejus Vita hæcenus
inedita in MSS. Vaticanis, cutaturque a Ramaldo
tamquam invenienda in codicibus 3575 et 4026, præ-
ter tertiam excusam apud Bosquetum. Prior docet diem
ingressus Cardinalium ad conclavem, sicut prædictum
est ; dies item appulsus in Galliam, inthronizationis,
et consecrationis. Altera ex Archivo monasterii S. Vic-

toris allata fuit, et vitam ejus mortem describit. Tertia
sic fuit ; Fuitque sepultus in ecclesia majori Avenio-
nensi, demum transferendus ad monasterium S.
Victoris Massiliensis, ubi vivens suam perpetuam
elegerat sepulturam, magnis et stupendis miraculis
conspicendo : vacavitque Sedes xi diebus, ipso mortis
die computato.

6 Ciacconius addit, quod Gregorius XI ejus suc-
cessor præcepit solemne sepulcrum, more Pontifi-
cum, in monasterio S. Victoris Massiliensis fieri :
quodque post septemdecim menses Avenionensis sepul-
turæ, corpus in cineres et ossa resolutum, illuc fuit
translatum, anno MCCCLXXII ; et positum in capella
S. Petri, juxta majus altare, Nonis Junii, ubi nunc
requiescit : effigiesque ejus adhuc visitur, quæ
obeso vultu et pendentibus genis eum fuisse de-
monstrat. Eadem transcribit in Annalibus Massilien-
sibus, sub annum 1657 editis Joan. Bapt. Guesnayus
noster, nescio quo errore assignans morti ejus diem xix
mensis Maji : deinde Saussayum imitatus (qui Urba-
num cum longo elogio, sed minoribus litteris expresso,
tamquam necdum Beatificatum, Martyrologio Galli-
cano inter Pios retulit) Ciacconiæ ulteriora verba sic
clarius distinctiusque explicat. Laudatissimus omnium
Pontifex, cujus extant plurima præclare gesta, tam
in Vita ejus ab Auctore illius temporis conscripta,
quam in Articulis, quos tum monachi Massilienses
S. Victoris, tum Petrus Olivarii Canonius Aque-
nsis, procurator Caroli Francorum et Ludovici Sici-
liæ Regum, aliorumque Principum atque Prælatorum,
obtulerunt Clementi VII, qui Gregorio successus
est in schismate : ut iis motus eum Albo Sancto-
rum Catholice Ecclesiæ inscriberet, cum multis
fuisset ingentibusque post obitum miraculis a Deo
illustratus, quæ magno numero eodem vitæ ejus
Processu recensentur. Curavi istæc omnia posteris
meis, Decembrem elaboraturis, describi.

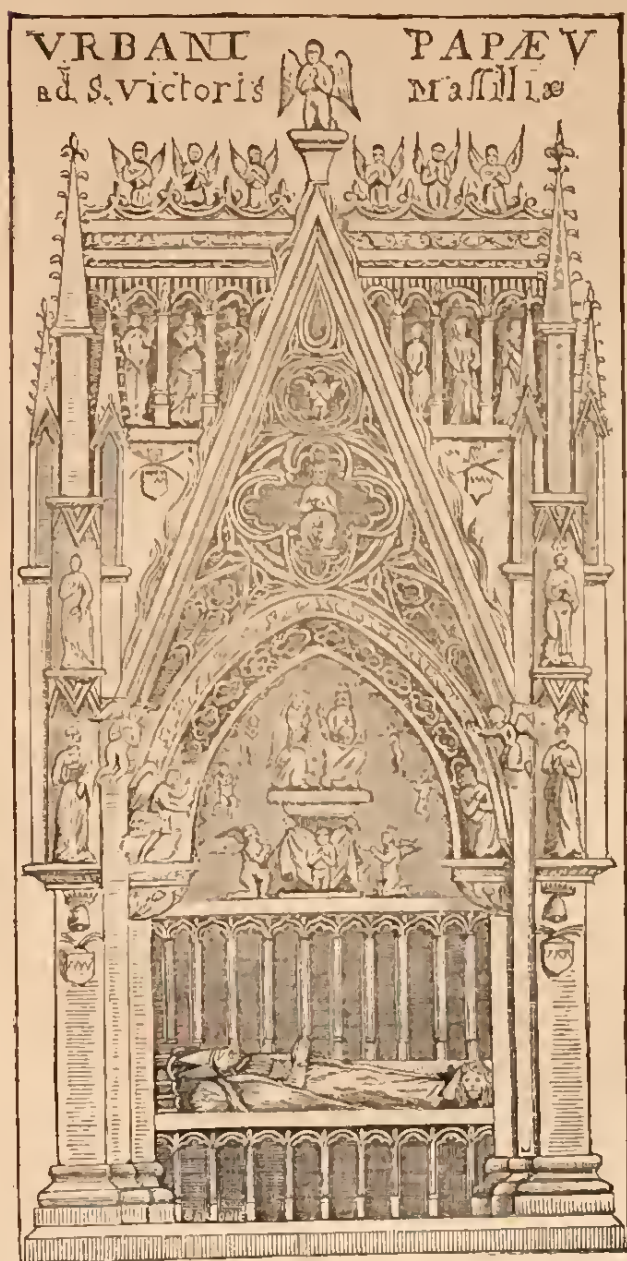
sepultura in
S. Victoris
Massiliæ

Articuli de mi-
raculis post
mortem.

Dies electio-
nis,

Vita ejus tri-
plex.

Sepultura. A 7 Juvat nunc spectandum exhibere monumentum quod hodieque extat a parte inferiori pessime habitum maleque custoditum, sicut illud post multam instantiam nec sine sumptu, delinatum tandem accepi; simulque intellexi, totum opus generis saxo, capite non valde pretioso, constare.

Epitaphium. 8 Epitaphium, eidem sepulcro olim appensum, in MS. Altempsiano Romæ hujusmodi legitur, et ferturque etiam in Additamentis ad Ciceronem:

Hic quiescit Urbanus Pontifex in ordine quintus,
Summus divinitus Romanorum Præsul electus:
Auctor bonorum, lux, censor, normaque morum,
Speculum cunctorum, dogma duxque monachorum;
Bonorum director, malorum quoque corrector;
Justitiæ cultor, studiorumque reparator.
Nullius acceptor, direxit justitiæ libram.
Virtutibus fulgens cunctis, vera reddidit idem,
Atque Simoniam sui splendore fugavit.
Ecclesias nempe reparavit Romæ divinitus,
Apostolorumque capita miro recondidit.
Pauperes alendo Christi mandata complevit.
Hicque bonus Pastor ad fidem Christi reduxit.
Græcorum Cæsarem, errorum caligine tectum.

Post labores tandem multos desuperque vocatus,
Inter Fratrum manus illa fracta membra resolvens,
Christi Vicarius transivit ad astra beatus.
Quem Deus multum exaltat per signa sepultum:
Qualis enim fuerit signa tanta clare demonstrant:
Ad tumulum cujus languentum membra sanantur.
In multis aliis provinciis quoque; clare coruscat,
Nec non Italia ab ipso multum amata.
Miraculis late hæc in Hispania patent,
Ac in Bohemia, nobilique Francia tota.
Gaulæt provincia Arelatensis jure vocata,
Per tanta signa meritis Urbani peracta.
Ergo mente pura te Urbano beato,
Pontifici summo, lector, devote commenda.
Anno milleno tercentenoque septuageno
Currente Domini, mensisque decima nona
Decembris erat dies cum iste Beatus
Urbanus ad Christum transitu felici migravit.

S. Urbanus Papa assumptus fuit ad Papatum anno Domini mccc.lxii, v Novembris. Obiit in Avenione mccc.lxx, xii Kal. Januarii. Translatum fuit sanctum Corpus ipsius, de Avenione ad sacrum cœnobium S. Victoris Massiliensis, et positum in capella S. Petri anno mccc.lxx, ii Nonas Junii. Sedit in Papatu annis viii, mensibus ii.

9 In eadem Bibliotheca Altempsiana inveni sequentem Antiphonam, de S. Urbano Papa V, post informationem de Vita et miraculis; quæ forte etiam invenitur in MS. Vaticano ubi eadem habentur; nec non in MS. S. Martini Tornacensis sub litt. P. Cod. 28, continente Antiphonas, Collectas et Sequentias per anni circulum.

ANTIPHONA

O fugator Simonia; veræ cultor justitiæ; regulator monachorum, propagator clericorum, conculcator tyrannorum, et defensor oppressorum; Urbane vir magnifice, qui rexisti mirifice, ora Deum qui te fecit, et Ecclesie præfecit, quod nobis det hic gratiam et in futuro gloriam.

ÿ. Salutate Urbanum. R. Adjutorem nostrum in Christo.

ORATIO.

Deus qui B. Urbani, Confessoris tui atque Pontificis, præclaræ vitæ merita multis modis mundo manifestas miraculis; concede, cunctis ejus memoriam agentibus, suarum effectum petitionum consequi salutarem, veniamque peccatorum in præsentem, et in futuro cœlesti cum Christo gloria coronari, per D. N. J. C. Eadem Antiphona, ut dixi, est in MS. S. Martini Tornacensis, sed diversus Versiculus et Collecto, quæ sic ibi leguntur.

ÿ. Justus ut palma florebit,

ÿ. Sicut cedrus Libani multiplicabitur.

ORATIO.

Deus, qui pro reformatione universalis Ecclesiæ et dilatione fidei Catholicæ, Urbanum summum Pontificem miraculose fieri voluisti; præsta quæsumus, ut miracula quibus nunc fulget, ut pie credimus, sic multiplicare et manifestare digneris; ut qui suorum Pastorem hujusmodi in terris sine mentis scrupulo veneramur et colimus, intercessorem summum habeamus in cœlis. Per D. N. J. C.

CCIII GREGORIUS XI

Ab anno 1370,
ad 78, an 7.
m. 2, d 27

GREGORIUS, natione Lemovicensis, antea Petrus Diaconus Cardinalis S. Mariæ-novæ, electus Avenione xxx Decembris anni mcccclxx, consecratus et coronatus v Januarii sequentis in Vigilia Epiphaniæ, sed Dominica tunc die; sedit annos vii, menses ii, dies xxvii; mortuus Romæ anno mcccclxxviii, xxvii Martii, et sepultus in ecclesia S. Mariæ-novæ. Vacavit Sedes Pontificia dies xi.

Locus sepultu-
ræ,

Ex clivo Capitolino descendentibus per Forum Romanum, quod hodie Campus vaticanus dicitur, recta via ducit in S. Mariam novam, quæ hodie S. Franciscæ Romanæ, appellatur, ab hujus corpore huc illato et religiosissime culto. Ibi ante majorem altaris latus unum quod Epistola est memini me vidisse marmoreum Gregorii XI monumentum sicut illud æri incisum novo suo Ciacconio Oldomus noster inseruit, veluti post annos ccvi elegantiori opere renovatum ex Romani Senatus decreto, propter memoriam reductæ ab illo in Urbem Sedis, Octavius vero Panvirohus, de eadem ecclesia relationem suam fiuens, Reg. 2 eccl. 1 idem antea dixerat, sed factum scripserat anno mclxxxiii sub Gregorio XIII: et hoc confirmat inscriptio ab ipsomet Oldoino relata his verbis: Gregorio XI Lemovicensi, humanitate, octrina, pietateque admirabil: qui ut Italiæ seditionibus laboranti mederetur, Sedem Pontificiam, Aveniani diu translata, divino afflatus numine hominumque maximo plausu, post annos septuaginta Romam feliciter reduxit, Pontificatus sui anno vii, S. P. R. Q. tantæ religionis beneficiique non inmemor, Gregorio XIII Pont. Max. comprobante, anno ab orbe redempto mclxxxiv, posuit. Scripsit ergo Oldoinus aut scribere voluerit, anno post ducentesimo vigesimo sexta: conveniunt enim et etiam nomina Consulium trium et Cancellarii ab ipso expressa, cum insignibus super bases columnarum sculptis in prædicto Mausoleo. Veteris, quod antea extitit, sepulcri et Epitaphii memoriam renovatione ista abolitam fuisse, est quod doleant amatores antiquitatis. Res ipsius Gregarii, quæ anctor Vitz apud Bosquetum prolixè exequitur, ex nostro MS. hic paucis accipe.

B
cum monu-
mento reductæ
Romæ Sedis

Actorum sy-
nopsis.

Ratio tempo-
ris.

C 2 Gregorius XI, natione Lemovicensis, prius vocatus Petrus Bellifortis, et Nepos Clementis VI, dum esset Cardinalis S. Mariæ-novæ, concorditer a Cardinalibus electus est in Papam in Avenione, anno Domini mcccclxx mense Decembri. Sedit annos vii, menses iii, et sepultus est Romæ in ecclesia Diaconia, quæ Nova nuncupatur, et cessavit Episcopatus dies xi

Praclara Gre-
gorii a puero
institutio,

3 Ille dum esset annorum circiter xvii, sanctæ memoriæ Clemens VI ejus patruus, eum Diaconum Cardinalem S. R. E. assumpsit: et ne carni et sanguini aequievisse videretur, continuo eum excellentissimis Doctoribus Juris utriusque, et aliarum scientiarum non vulgaribus præceptoribus, tradidit erudiendum. Qui ita in multis scientiarum generibus profecit, ut non modo mediocris, sed eminentissimæ scientiæ Doctor a cunctis haberetur: in tantumque culmen et famam doctrinæ evasit, ut a famosissimis Italiæ Doctoribus, a Baldo præcipue de Perusio, in cathedra legente Jus civile, ejus opiniones

et dicta adducereotur in medium, sæpiusque ejus dictis allegatis diceret, Domus noster in hac lege sic dicit, intelligens de D. Gregorio XI, ejus scripta non ad mediocres solum, sed et eruditissimos jam pervenerant. Vitæ etiam innocentissimæ fuit, placidus in moribus, et super omnes humilis, et devotus: vultu pallidus, et complexiois admodum delicatæ.

et juris peritia
excellens.

4 Dum in palatio Avenionensi moram traheret, et die quadam in aula deambulet, comitante eum Episcopo quodam ejus Cubiculario; diceretque Gregorius Episcopo, Domine Episcope, quare non vaditis ad Ecclesiam vestram? et continuo Episcopus respondens diceret, Et vos, Pater Sancte, quare ad Ecclesiam vestram non acceditis? intelligens de Roma, quæ Sedes est Petri et Christi Vicarii propria; ita animo compunctus est et statim conscientia tactus, ut statim de veniendo Romam cogitaret. Erat per idem tempus totum fere Ecclesiæ Patrimonium in Italia, opera Florentinorum, per tyrannos plurimos Ecclesiæ occupatum: et hinc occasione sumpta, paucis hujus sui secreti consciis, paratis galæis, contra atineatum et amicorum voluntatem, Romam venit, quæ annis ultra lxx, a tempore videlicet Clementis V, Romani Pontificis præsentia, qui in Urbem continue resideret, privata fuerat. Intravit ergo in Urbem cum ingenti Romanorum lætitia et incredibili applausu receptus, acclamantibus cunctis, Benedictus qui venit in nomine Domini Pastor supremus. Gaudebant omnes videre sanctum Pontificem, dimissis parentibus et notis, dimissa patria propria, spretis omnium persuasionibus ut non veniret, in Sede propria collocatum.

Monitus de re-
petenda Urbe,

E

Illuc post an-
nos 70 Sedem
refert;

5 Dum sic Romæ meratur, veluti Pastor bonus et Christi verus imitator, agere cœpit via pacis ad reducendum Populum Florentinum, qui nimis se ab Ecclesia separaverat, multaque contra Ecclesiam commiserat, propter quæ fuerant majores de civitate anathematizati et civitas interdicto supposita. Pro qua reductione et pace cum dictis Florentinis tractanda et firmanda, et recuperatione terrarum Ecclesiæ, misit ad eos Legatum de latere, D. Joannis tit. S. Marcelli Cardinalem Ambianensem: ante cujus legationis finem, sicut Domino placuit, D. Gregorius infirmatur, et Romæ moritur die xxvii Martii, an. Domini mcccclxxviii, cum omnium multo dolore et mœrore; et vero dolore præsaço futurorum malorum, longi videlicet schismatis, quod ex ipsius morte in ecclesia Dei secutum est: ejus initium et causa inferius seriose describitur, veritatem sequendo sicut proprie accidit in facto, licet aliter forte ab aliquibus casus hujusmodi schismatis penatur in terminis.

F
de pace cum
Florentinis
tractans,

Romæ mori-
tur.

Vide APP
NOT. 22

CCIII GREGORIVS XI

CCIV VRBANVS VI

CCV BONIFACIVS IX

CCVI INNOCENTIVS VII

CCIV URBANUS VI.

Ab anno 1378,
ad 80, an. 11,
m. 6, d. 8.

URBANUS, natione Neapolitanus, atnea Bartholomæus Archiepiscopus Barensis, electus VIII Aprilis anni MCCCXXXVIII, coronatus ipso die Paschæ, XVIII, Aprilis; sedit annos XI, menses VI, dies VIII; defunctus MCCCXXXIX, XV Octobris; sepultus ad S. Petrum in Vaticano: et vacavit Sedes dies XVII.

Locus sepul-
turæ.

Paulus Aringhus *Romæ subterraneæ lib. 2 cap. 8.* agens de summis Pontificibus in Vaticano sepultis, Urbanus VI, inquit, inter altaria Annuntiationis Beatæ Virginis et S. Blasii, ad lævam introeuntibus, marmorea urna conditus est; inde vero anno MDCVI die XII Septembris translatus, sub novæ basilicæ pavimento, ceteris Pontificibus aggregatus est. Monumenti perquam magnifici atque elevati formam posteritati servatam cupiens Oldomus noster, ari incisam indeque expressam exhibet: ubi licet insigniis Pontificiis superimposita cernatur trium coronamentorum tiara, ipsius tamen supra urnam porrecta marmorea stitua unius dumtaxat coronamenti est: unde apparet, etiam talis tiaræ usum penitus non prolevisse, aucto jam pridem coronarum numero: extantiori autem ipsius arcæ limbo inscribitur,

Mausolei forma

B HIC IACET VRBANI'S VI PONT.
OPTIMVS MAX.

2 Basis vero, cui urna insigniter celata insistit, huiusmodi Epitaphium legendum offert opud eundem Oldonum:

Epitaphium.

Hæc animo magnus, sapiens, justusque Monarcha
Parthenopæus adest, Urbanus Sextus, in arca.
Fervebat fidei latebras conferre magistris,
O deus! bis lætus semper post prandia sistris.
Schismatibus magnis animo majore regebat:
Omne Simoniacum tanto sub Patre tremebat.
Quid juvat hunc terris mortali tollere laude?
Pro meritis cæli splendet sibi gloria valde.

Cur Ludovicus
Com Flan-
dræ adeo
constans fue-
rit in ejus obe-
dientia.

3 Qui Gregorii Papæ XI vitam apud Bosquetum descripsit auctor Gallus, de electione subsequuta subscripsit, qualia potuit, Clementino Schismati inhærens ex suæ factionis sensu: contra quæ aliæque, a Gallis adversus Urbani electionem proferri solita, multa in ejus favorem monumenta documentaque producant Annalium Ecclesiasticorum continuatores Abrahamus Brovius et Odoricus Raynaldus. Mihi, homini Belgæ, permagni semper visum est, non quod Urbano constantissime semper adhæserint Belgæ, asperrima quæque eo nomine a Francis passi: sed quod Comes Flandræ Ludovicus, Francorum partibus tam constanter inhærens, ut omnes fortunas, ditiones, et vitam ipsam eisdem consecraverit, nullis suorum sæpius ea de causa rebellantium conatibus a sædere Gullicano revocabilis, nunquam tamen inducti potuerit quantiscumque confœderatorum Gallorum sollicitationibus, ut Clementem pro vero agnosceret Papa, a cujus ipsiusmet manu dicebat se habere et monstrabat litteras de electione Urbani; quas intercuisse doleremus magis, nisi multæ extarent aliæ ejusdem de eadem re et forte eodem tenore, ad Imperatorem; aliæ item aliorum, nec non Cardinalium Romæ præsentium, ad absentes Avenione, hos autem omnes merus simulationes fuisse metuque extortas, credat qui potest. Causam a pluribus agitatam satis, nolo denno tractandam suscipere, contra nuperum quemdam scriptorem Francum: placet tamen ex nostro MS. illius temporis monumentum producere, collatum cum editione Anonymi Collectoris Conclavium in Clemente VI allegata, ubi hoc Conclave locum secundum tenet: nec enim plusquam duo Conclavia ad sæculum XIV pertinentia istuc inveniantur. Invenio autem scriptum istud in nostro Codice post elogium Gregorii XI, dignum quod ei quam Bosquetus edidit relationi ex adverso componatur.

ACTA ELECTIONIS ET SCHISMATIS.

Ex nostro MS.

Defuncto Gregorio XI, erant tunc in Romana Curia præsentibus sexdecim S. R. E. Cardinales, Collegium constituentes, videlicet,

Cardinales 16
Romæ præsen-
tes.

Petrus Portuensis, vulgariter dictus Card. Florentinus
Jo. Penestrinus, vulgariter dictus Card. Lemovicensis;
Guilhelmus S. Stephani in Carlio monte, dictus de Agrifolio;
Bertrandus S. Cæcilie, dictus Gladatensis Ordinis Minorum;
Robertus XII Apostolorum, dictus Gebennensis;
Hugo SS. Quatuor Coronatorum, dictus de Britannia;
Guido S. Crucis in Hierusalem, dictus Pietaviensis;
Petrus S. Laurentii in Lucina, dictus Vivariensis;
Franciscus S. Sabine, dictus Cardinalis S. Petri;
Simon SS. Joannis et Pauli, dictus Mediolanensis;
Gerardus S. Clementis, dictus Muntis-majoris;
Joannes S. Georgii ad Velum-aureum, dictus de Ursinis;
Petrus S. Eustachii; Guilhelmus S. Angeli;
Petrus S. Mariæ in Via lata, dictus de Veruchio;
Petrus S. Mariæ in Cosmedim, dictus de Luna.

E

* at Werneyo
vel Weruchio.

Alii item S. R. E. Cardinales, videlicet D. Albanensis, D. Tusculanus, D. Sabinensis, S. Anastasiæ, S. Vitalis, S. Mariæ in porticu erant in Avenione: Dominus vero Joannes S. Marcelli Cardinalis Ambianensis de quo supra, legatus erat Apostolicæ Sedis in Tuscia, numero XXIII: quorum quatuor tantum erant Italici, videlicet D. Florentinus, D. Mediolanensis, Dominus S. Petri, et dictus Dominus de Ursinis.

dum absunt 7
alii,

2 Convocatis igitur ad se, per jam dictos Cardinales præsentibus in Urbe, Senatoræ Urbis, videlicet D. Guidone de Prohinis Milite Ultramontano, ceterisque almæ Urbis Officialibus, eis præstiterunt solenne juramentum in forma juris, de observanda Decretali, Ubi periculum, et de custodiendo fideliter burgo S. Petri, et de Palatio, ubi futurum erat Conclave, ab omni violentia et impressione præservando. Quod quidem juramentum, cum multis etiam oblationibus gratissimo sobierunt. Dum autem sæpedicti Cardinales frequentes adessent in ecclesia S. Mariæ novæ, ubi D. Gregorii corpus traditum fuerat ecclesiasticæ sepulturæ, pro celebrandis exequiis defuncti Pontificis, ut moris est; ipsis quadam die sic ibidem congregatis Officiales præfati tam nomine suo, quam aliorum civium et populi Romani non minus humiliter quam devoto dictis Cardinalibus supplicarunt, ut aliquem idoneum et sufficientem virum eligeret dignarentur in Papam, qui esset natione Italicus;asserentes non modo hoc utile, sed prope necessarium fore Romanæ Ecclesiæ totique populo Christiano; postulationem eorum fundantes causis et rationibus infrascriptis.

juramentum
exigunt ab Of-
ficialibus Ur-
bis,

f

ab hisque victis-
sim rogantur
eligere Itali-
cum,

3 Inprimis itaque allegaverunt et dixerunt, quod Romanæ Sedes, quæ Apostolica etiam esse dicitur, imo fere talia tota, propter longissimam summorum Pontificum absentiam ab ipsa Urbe in qua divina et incommutabili ordinatione Romana Sedes fue-

- A fuerat stabilita, multipliciter collapsa et depressa fuerat, propter dictam longam summorum Pontificum absentiam : quodque monasteria et ecclesie Urbis, palatia, claustra, ædificia, in quibus S. R. E. Cardinales sunt intulati, in eadem Urbe et Urbi adjacentibus, a longo tempore erant diruta, neglecta, et collapsa, et quasi irreparabiliter ad exinanitionem deducta, in perniciosum exemplum non modo omnium ecclesiarum et ecclesiasticarum personarum, sed in scandalum etiam Christianorum omnium, Urbem devotionis aut peregrinationis causa visitantium, quorum oculis neglectus iste sacrarum rerum notissimæ subjectus erat Adjicientes quod nulla erat reparatio et reformationis aptior via, quam quod summus Pontifex, quem Deus in Sede Romana collocaverat, et Cardinales pariter in Urbe residerent, quemadmodum omnes retro Romani Pontifices et Cardinales ibi resederunt, usque ad tempora Clementis Papæ V; a cuius electione citra usque ad hæc tempora, Romani Pontifices et Cardinales in urbe Roma vel saltem in Italia prope Romam, residentiam facere non curaverunt; sed potius se a propria Sede sequestraverunt : quæ sequestratio ex eo potissime provenerat, quod dictorum temporum Romani Pontifices non fuerunt Italici, sed Gallici vel Ultramontani, sine potius patriæ et natalis soli rationem habentes, quam honoris et loci ad quos protracti fuerant et divina dispositione vocati.

- B 4 Insuper addiderunt toti mundo fore notorium, quod occasione prædictorum defectuum, civitates, oppida, castra, villicæ, provincie Romanæ Ecclesie, per Italiam constitutæ, peculiare et antiquum ipsius Romanæ Ecclesie patrimonium, per dicta tempora fuerant guerris, dissensionibus, partialitatibus innumerabilibus suppositæ, vexatæ, et lacessitæ, et per tyrannos et malos Officiales, maxime Gallicos vel Ultramontanos, miserabiliter subjugatæ et oppressæ, in tantum quod ipsa Romana Ecclesia ex ipsis civitatibus, oppidis, terris, etc. valde modicam, imò nullam utilitatem fuerat dictis temporibus consecuta; quin imò pecunias et thesauros omnes, quos aliunde eidem Ecclesia, etiam cum magnis oneribus et gravaminibus omnium Ecclesiarum mundi, acquisiverat et congregaverat, consumpserat et quotidie consumebat pro ipsarum civitatum et terrarum defensione; adeo quod eadem Ecclesia, quoad temporalia, fuerat, erat, et est, maxime novissimis hæc temporibus, quasi ad nihilum notorie et manifeste redacta et exhausta, et in magno contemptu ubique posita.

- C 5 Non videbatur præterea honestum et tolerabile, quod post tot annorum curricula Romana Sedes sine Pastore, et sponsi sui presentia et solatio destituta maneret, ne dicam contempta; et alibi in valle remotis partibus, contra Dei præceptum, per tot annorum decursum tot Romani Pontifices, ea relicta et neglecta, elegissent habitare. Dixerunt etiam, verum, clarum, et notorium fore cuilibet intuenti quod ex continua residentia Romani Pontificis in Urbe Roma, vel saltem in Italia, sequerentur multa Romanæ Ecclesie et toti Italie et Christianitati Deo dante profutura; recuperatio videlicet terrarum et dotis Romanæ Ecclesie prædictarum, quæ notorie propter rationes jam dictas contra ipsam Ecclesiam rebellaverunt; nec non et pax et tranquillitas ac pacificus status Romanæ civitatis, et ejusdem totius Italie, quæ non minima pars erat et est totius Christianitatis. Et quod prædictis rationibus motus Urbanus Papa V Italiam visitavit : et licet post aliquot annos redierit Avinionem, et quasi incontinenti discesserit; intendebat tamen (ut affirmabatur a quibusdam, de sua mente informatis) quod si supervixisset, procul

dubio ad Italiam redisset. Gregorius quoque XI, contra voluntatem et magnas parentum instantias, patris, fratrum, nepotum, consanguineorum, affinium, et amicorum omnium suorum, ac etiam multorum Regum et Principum, Cardinalium, et familiarium suorum, lares proprios dimittendo venire voluit ad Urbem Romam et venit cum magnis laboribus et expensis personarumque periculis, in Sede propria moraturus Qui etiam dicebat, quod tempore quo erat Cardinalis, displicuerat sibi D. Urbani reditus de Italia seu recessus, et hoc ipsum Urbano prædixisse pluries affirmabat. Propterea magnis precibus supplicabant, quatenus his attentis rationibus, Italianum Pontificem pro hac vice eligerent, qui his periculis sua presentia valeret et posset, prout opportunum erat tantis necessitatibus, providere.

6 His rationibus auditis, Reverendissimi Domini Cardinales paucis verbis in hunc fere modum responderunt : Quæ nobis exposuistis et supplicastis attente audivimus et intelleximus : disponimus autem, nulla acceptione nationis vel personæ, Ecclesie Dei providere de Pastore utili et idoneo, prout Deus inspiraverit, et conscientie nostræ videbitur, et non aliter. His peractis, et ordinata per dictos Dominos Cardinales tam Palatii S. Petri quam burgi ejusdem fida custodia, deputatisque etiam custodibus Conclavis, ut est moris, ut sic cum omni libertate, omni impressione et violentia cessante, electio summi Pontificis canonica celebraretur; Cardinales ante ingressum Conclavis simul in certo loco aliquando congregati, inter se colloquium habuerunt super persona futuri summi Pontificis tractantes et colloquentes. Qui tamen non potuerunt concordare; quoniam Cardinales Gallici inter se erant discordes; Lemovicenses scilicet ex una, et reliqui Gallici ex alia; nec ad eligendum de Collegio Italico dispositi videbantur : et Italici tantum quatuor, videlicet S. Petri, Meliolanensis, Florentinus, et de Ursinis non habebant potestatem, quia minor pars; eligere tamen Italicum voluissent, et in Gallicum non libenter consentiebant.

7 Patrefacta igitur discordia inter Lemovicenses Cardinales et alios Gallicos, reliqui Gallici qui non erant Lemovicenses tandem concordaverunt cum Cardinalibus Italicis, de habendo potius Italicum quam unum Lemovicensem, dicentes aperte, quod totus mundus erat attentatissimus admodum de Lemovicensibus, qui tanto tempore Papatum possederant quasi hereditarium. Lemovicenses vero, intelligentes tam Cardinales italicos quam reliquos sibi adversari, deliberaverunt et inter se concluderunt, quod ubi non possent habere sufficientem numerum Cardinalium, ad faciendum Papam unum ex ipsis vel saltem D. Vivariensem eorum sequacem, eligerent potius Italicum, sed de extra Collegium; et nominabant Archiepiscopum Barensem, qui Urbanus postea VI dictus est.

8 Et ratio quare in istum Archiepiscopum vota sua dirigebant, potissimum erat, quia sperabant Cardinales italicos in istum Italicum potius quam in alium Gallicum debere consentire : credebant etiam quod alii Cardinales Ultramontani in hunc concurrerent, quoniam Archiepiscopus Barenensis erat homo valde scientificus, practicus, ductus, et instructus in stylo Curie et Cancellarie, et ab antiquo familiaris ac domesticus Cardinalis Pampelonensis Vice-cancellarii qui et ipse Lemovicensis erat; et dum Gregorius XI venisset ad Italiam, ipsum D. Barensem Archiepiscopum, tanquam benevolum et de quo d. Cardinalis Pampelonensis plurimum confidebat, posuit ad regendam Cancellariam loco ipsius Pampelonensis Vice-Cancellarii :

D
uti judicant
Urbanus V et
Gregorius XI.

His auditis
Cardinales,

hæc satis
inter se consen-
sunt,

ceteris conspi-
rantibus con-
tra Lemovi-
censes;

hi de eligendo
Barensem tra-
ctant;

rati alios in
eum facile
consensuros,
utpote Italici
(capitissimum.

URBANUS
PAPA VI
exponitibus
quorum
papa ad Urbem
per Pontificum
absentiam in
Gallia,

neglectis palatiis
et ecclesiis,

Ecclesia quoque
destructo
ejus patrimonio :

cum contra
illam Romam aut
in Italia manentibus,
restitui possint
omnia,

A tum etiam quia ipsi Cardinales babebant et reputabant ipsum D. Barensem unum Ultramontanum et ipsorum moribus conformem, ex eo quod multo tempore fuerat cum Dominis Cardinalibus Ultramontanis conversatus in Avenione : tum etiam quia d. Barensem erat de regno Siciliae et civitate Neapolitana oriundus, cujus regni et civitatis erat Domini Serenissima Regina Joanna, quae fuerat et est sanctae Romanae Ecclesiae devotissima, et ipsis Cardinalibus valde grata et accepta. Et ante ingressum Conclavis jam erat quasi patefacta haec Cardinalium Lemovicensium voluntas et dispositio, ita ut diceretur a multis quod D. Archiepiscopus Barensem esset futurus Papa; imo et aliqui ex ipsis Dominis Cardinalibus, prout ferebatur, se sibi verbis placidis commendarunt, sperantes eum in summum Pontificem assumi debere.

Jamque res conclusa credebatur :

sed ingredientibus Conclave Cardinalibus 7 Aprilis,

9 Adveniente autem tempore intrandi Conclave, omnes Cardinales, qui erant numero sedecim ut praediximus, intraverunt Conclave, die videlicet VII Aprilis, anno Domini supradicto, videlicet MCCCXXXVIII. Qua die VII mensis Aprilis, hora satis tarda, jam clauso Conclavi et bene custodito, Cardinales de Agrifolio et Pictaviensis accesserunt ad D. Cardinalem S. Petri, et ipsi aperuerunt quae inter se de Domino Barense tractaverant et concordaverant, persuadentes ei ut in persona d. Domini Barensem consentiret : quorum petitioni Dominus S. Petri respondendo statim annuit et consensit. Eadem verba D. Pictaviensis dixit D. Cardinali Mediolanensi, qui similiter respondendo consensit in d. Dominum Barensem. Et statim cum d. Domino de Agrifolio computaverunt eos qui consentiebant in d. Barensem, et invenerunt duas partes Collegii in ipsum consentire, scilicet praesentium Cardinalium.

10 Die vero sequenti, VIII videlicet Aprilis, omni impressione cessante, sed Conclavi bene custodito et munito, Cardinales convenerunt in capella Conclavis; et audita prius Missa de Spiritu sancto, ut moris est, coeperunt de negotio electionis inter se tractare. Cardinales vero praedicti, scilicet de Agrifolio et Pictaviensis, coeperunt tentare sigillatim unumquemque, utrum possent ex Dominis Cardinalibus habere vota et voces, quae sufficerent ad eligendum praedictum Barensem; et tandem repererunt voces et vota Dominorum Cardinalium in numero sufficienti concurrentium. Unde immediate

et die 8 collectis qui ad sufficiebant votis,

electionem differendam suscipit Card. Ursinus,

C Dominus de Agrifolio, omnibus aliis Cardinalibus ibidem existentibus, dixit haec verba : Domini, sedeamus statim : quia pro certo credo quod in continenti eligemus et habebimus Papam. Cardinalis vero de Ursinis, qui ad Papatum (ut credebatur) aspirabat, videns vota Dominorum directa et concurrentia ad eligendum in Papam Dominum Barensem, conabatur ipsum negotium electionis d. Barensem divertere, et differre, et (ut creditur) impedire; unde haec et similia verba protulit : In effectu, Domini mei, differamus istam electionem in aliud tempus, ut possimus deludere istos de populo Romano, qui volunt et clamant habere Papam civem Romanum : et vocemus ad nos unum Fratrem Minorem, eique imponamus cappam et mitram Papales, et fingamus nos eum elegerunt in Papam, et sic recedamus de loco isto, et postea alium alibi eligemus. Erant enim aliqui de populo in platea ante palatium foris, nullam tamen violentiam vel comminationem facientes, sed incaute clamantes, Romano lo volumus; et expectantes potius, publicata electione Romani Pontificis, currere ad domum Electi, et per quemdam abusum domum Electi spoliare in signum gaudii, quam volentes aut valentes aliquam impressionem facere, si-

cuti in veritate postea alio electo quam Romano non fecerunt.

11 Cui Cardinales Lemovicenses et alii sequaces responderunt et dixerunt : Domine de Ursinis, certe hoc non faciemus : quia nolumus facere idololatram, et decipere, et damnare animas nostras : imo certe intendimus de praesenti eligere et eligemus verum Papam : et de clamoribus et verbis istorum de populo non curamus. Videns autem Cardinalis de Ursinis quod non proficiebat ad intentionem suam et Cardinales sederant ad dictam electionem celebrandam; volens idem Dominus de Ursinis similiter divertere et impedire, quod d. Archiepiscopus Barensem non eligeretur, persuasit dictis aliis Cardinalibus, quod eligerent Dominum S. Petri Romanum, et eum ad hoc nominavit. Fuit autem responsum ei per D. Cardinalem Lemovicensem, quod licet Dominus S. Petri foret homo bonus et sanctus, duo tamen obstant; primo quia Romanus erat, et Romanus per aliquos petebatur, et ideo non haberent Romanum, ne etiam forte diceretur Papa factus ad clamorem populi. Secundo obstabat, quia Cardinalis S. Petri erat nimis debilis et infirmus, nec posset sufficere ad onera Papatus; et adiecit haec verba, vertendo se ad Florentinum; Tu vero, Domine Florentine, estis de Florentia, quae est inimica Ecclesiae Romanae, et ideo non eligimus vos : Dominus autem Mediolanensis est de terra Barnabonis tyranni, qui semper fuit contra Ecclesiam : Dominus Cardinalis de Ursinis similiter est Romanus, partialis, et nimis juvenis pro Papatu.

D

IRBANUS VI.

aut saltem eligendum Card. S. Petri.

Nihilominus propositione ista rejecta,

12 His dictis Cardinalis Lemovicensis, praesentibus et audientibus omnibus dictis aliis Cardinalibus, et coram eis ibidem omnibus existentibus, in Papam et Romanum Pontificem elegit D. Bartholomaeum Archiepiscopum Barensem, utendo verbis istis in effectu : Ego pure et libere eligo et assumo in Papam D. Bartholomaeum Barensem Archiepiscopum : illicoque sine aliquo temporis intervallo ceteri omnes Cardinales, in numero sufficienti, facientes et constituentes multo majorem partem duarum partium ipsorum Cardinalium in Conclavi existentium, pure et libere eundem Barensem Archiepiscopum similiter in Romano Pontificem elegerunt. Cardinalis Florentinus, videns quod duae partes et plures d. Archiepiscopum Barensem elegerant, accessit, et eundem Archiepiscopum pure et libere ibidem elegit. Quae electio fuit celebrata, Conclavi adhuc bene omni ex parte clauso et firmato existente.

E

liberrime eligitur Barensem Archiepiscopus,

13 Creato autem D. Archiepiscopo Barense in Papam, Cardinales inter se fuerunt locuti, deliberantes an expediret dictam electionem statim populo publicare : et tandem concluderunt quod publicatio hujusmodi differretur, donec transisset tempus prandendi, et donec ipsi pransi fuissent. Causa autem dilationis hujusmodi haec fuit, quia tunc d. Electus non erat in palatio : et si dicta publicatio facta fuisset, antequam Electus venisset ad palatium et ad ipsos Cardinales, dubitari poterat quod aliqua taediosa et sinistra in via eidem Electo possent occurrere, eo quod ipse Electus non erat Romanus, et Romani libenter habuissent Papam natione Romanum. Alia etiam fuit causa, quia ex quo ipsi Cardinales jam elegerant; intendebant ante publicationem praedictam, aliqua vasa argentea et quaedam alia bona, quae tunc habebant infra d. Conclave, facere ad domos eorum vel alibi reportari; quod non credebant tunc facere posse, si in continenti d. electionem publicarent. Unde pro majori securitate ipsius Barensem Electi, et ut aliquis nequiret suspicari vel praesumere ipsam esse Electum, Domini Cardinales miserunt pro nonnullis Praelatis Italicis, qui moram trahebant Romae, ut ad

F

qui quia absens erat,

differretur publicatio electionis usque post prandium.

A eos venirent pro nonnullis arduis Romanæ Ecclesiæ negotiis : inter quos fuit Barensis Electus, Patriarcha Constantinopolitanus, Episcopus Vlixbonensis, Episcopus Nucerinus, Abbas Cassinensis, Abbas S. Laurentii extra muros Urbis. Qui omnes, prout vocati extiterant, accesserunt ad palatium : non tamen Conclave intraverunt, sed seorsim ab ipsis Cardinalibus pransi fuerunt, et similiter ipsi Cardinales intra Conclave pransi sunt.

B 14 Sumpto autem prandio, ad majorem expressionem liberæ voluntatis et liberi consensus eorum, et ad majorem etiam cautelam, in præfatum Barensium Archiepiscopum iterato, libere, et concorditer ac unanimiter, omni prorsus impressione cessante, sed Conclavi adhuc bene custodito remanente, consenserunt, et eum in Papam iterato elegerunt. Præmissis sic gestis et consummatis, vox cœpit exire et dici apud aliquos de Romano populo, sicut verum erat, quod Papa esset factus, sed ignorabant quis esset vel de qua natione : et propterea ipsi de populo clamare cœperunt et petere, quod hoc eis indicaretur et diceretur. Et tunc per D. Episcopum Massiliensem, Locum tenentem Camerarii et Conclavis Custodem principalem, dictum fuit ipsi populo, quod irent ad S. Petrum, et tunc hoc diceretur et publicaretur ei. Quibus verbis dictis quidam de populo, intelligentes vel male percipientes, quod irent ad hospitium Domini S. Petri, credentes (quia erat Romanus et Romanum habere desiderabant) ipsum Dominum S. Petri esse creatum Papam, ad hospitium Domini S. Petri iverunt, et bona quædam mobilia quæ ibi erant secum asportaverunt. Quidam vero de populo stabant ante palatium et clamabant, Papam Romanum desideravimus, et Romanum habemus. Et licet verba hujusmodi sic ab aliquibus de populo jactarentur : quia tamen electio jam facta non publicabatur, suspicati sunt aliqui, quod populus per moram illam illuderetur, eo maxime quod quædam pars Conclavis fuit aperta, causa asportandi vasa argentea et alia bona Dominorum Cardinalium : ideo quidam de populo hoc percipientes unam portam Conclavis aperuerunt, ad finem ut Cardinales non exirent, nisi facta et publicata electione.

C 15 Cardinales Ultramontani videntes populum intrasse in Conclave, et timentes valde quia Romanum non elegerant, induxerunt Dominum S. Petri ut contentaretur indni tamquam Papa ad placandum populum : sicque est indutus ut Papa, et populus tunc ei tamquam Pape credentes eum esse Papam, reverentiam exhibuerunt. Dum hæc sic per tu multum agerentur, omnes Cardinales, excepto D. Cardinale S. Petri, de palatio recesserunt, et ad eorum hospitia secure reversi sunt ; D. Barensi electo in Papam in palatio in quadam secreta camera remanente. Post recessum Cardinalium de palatio, D. Cardinalis S. Petri adhuc in palatio existens, hæc verba protulit in effectum : Ego non sum Papa, nec volo esse Antipapa : sed melior me est electus in Papam D. Archiepiscopus Barensis. Quidam vero de Cardinalibus, timentes quod populus Romanus irritaretur contra eos, propter fictionem quam fecerunt de Domino S. Petri, domos proprias reliquerunt, et castrum S. Angeli ingressi sunt : hi fuerunt Cardinales Lemovicensis, de Agrifolio, Pictaviensis, de Britannia, Vivariensis, et de Verucho. Quidam vero extra Urbem ad aliqua castra munita se contulerunt : hi fuerunt Cardinalis Gebennensis, qui accessit Zagarolum ; Cardinalis de Ursinis, qui accessit Vicovarum, Cardinalis S. Angeli, qui accessit ad quoddam castrum montis S. Pauli. Ceteri vero Domini Cardinales, tam Ultramontani quam Citramontani, remanserunt Romæ in domibus propriis, sine aliqua læsione vel violentia : et hi fuerunt Domini

Cardinales Florentinus, Montis-majoris, Mediolanensis, Glandatensis, et de Luna.

16 Eodem vero die, vii videlicet Aprilis de sero, Cardinales qui castrum S. Angeli intraverant, et alii quidam ex eis qui ex Urbe discesserant, miserunt ad D. Archiepiscopum Barensium, electum in summum Pontificem, nuntios ; et scripserunt et intimarunt, quod pro eo quod non erat Romanus electus, ne ei aliquid sinistrum posset occurrere, bene faceret pro securitate personæ suæ et statu universalis Ecclesiæ, exire de d. palatio et se in aliquo loco tuto recipere. Qua requisitione audita, præfatus Electus consultit D. Cardinalem S. Petri, adhuc in eodem palatio existentem. Qui ei respondit, quod ipse erat verus Papa et secure manere poterat : sicque tota nocte sequenti in eodem palatio remansit. In crastinum autem de consilio et voluntate d. Cardinalis S. Petri, fuit electio Domini Barensis intimata Officialibus Urbis, qui de electione hujusmodi remanserunt et fuerunt valde contenti : et voluerunt accedere, et accesserunt ad d. Electum, ad exhibendam ei reverentiam summis Pontificibus exhiberi solitam : qui noluit talem reverentiam sibi fieri per dictos Officiales nec per alium quempiam, dicendo inter cetera quod pro nunc nolebat nominari nisi Archiepiscopus Barensis. Eodem die mane illi Domini quinque Cardinales qui remanserunt in domibus, videlicet Florentinus, Montis-majoris, Mediolanensis, Glandatensis, et de Luna, accesserunt ad palatium ad d. Electum, ei congratulandum de sua concordia electione, et humiliter supplicando quatenus dignaretur et vellet acceptare : insuper persuaserunt quod mitteretur pro aliis sex Cardinalibus qui erant in Castro S. Angeli, requirendo quod convenirent omnes simul, et intimarent Electo electionem de se factam, ut præberet consensum et demum inthronizaretur, ut est notis.

17 Ipse vero Electus, volens in sua conscientia esse securus, auditis quæ per dictos Cardinales dicebantur sibi, interrogavit eos et unumquemque de perse, utrum revera ipse sincere, pure, et libere, et canonice per omnes Cardinales in Conclavi fuisset Electus in Papam. Qui responderunt, quod pro certo ita pure, libere, sincere, et canonice esset Electus in Papam, sicut aliquis canonice elegi potuisset ; ei persuadentes quod nullo modo recusaret vel differret Electioni de se factæ consentire, propter periculum longæ vacationis Papatus, quod posset occurrere, pro eo quod Domini Cardinales cum magna difficultate possent iterato congregari. Cardinales vero qui erant in castro S. Angeli, per publicum instrumentum dederunt plenam et liberam potestatem illis quinque Cardinalibus qui erant cum Electo in palatio S. Petri, circa inthronizationem d. Electi omnia faciendi, quæ ipsimet personaliter facere possent. Cum ad notitiam Senatoris et aliorum Officialium pervenisset tenor hujusmodi schedulæ, accesserunt ad d. castrum et humiliter supplicaverunt, quatenus exire vellent et se conjungere aliis Cardinalibus qui erant in palatio, quoniam in nullo habebant dubitare quin erant in loco libero, tuto et securo : et licet ipsi non elegissent Papam Romanum, de Electione tamen Domini Barensis populus Romanus remanserat valde contentus, pacificus et quietus. Qui Cardinales auditis istis verbis de d. castro exiverunt, et ad palatium iverunt : qui omnes in capella convenientes, iterum et ad cautelam, præfatum D. Barensium in Papam elegerunt, vel ut electus esset consenserunt, pure, libere, concorditer, et unanimiter.

18 Quo facto, statim per Dominum de Agrifolio d. Electus ad Cardinales introductus extitit : qui ab eis, tamquam in Romanum Pontificem electus, fuit receptus : atque inter eos pro tunc consedit. Quibus

Cardinales Florentinus, Montis-majoris, Mediolanensis, Glandatensis, et de Luna.

16 Eodem vero die, vii videlicet Aprilis de sero, Cardinales qui castrum S. Angeli intraverant, et alii quidam ex eis qui ex Urbe discesserant, miserunt ad D. Archiepiscopum Barensium, electum in summum Pontificem, nuntios ; et scripserunt et intimarunt, quod pro eo quod non erat Romanus electus, ne ei aliquid sinistrum posset occurrere, bene faceret pro securitate personæ suæ et statu universalis Ecclesiæ, exire de d. palatio et se in aliquo loco tuto recipere. Qua requisitione audita, præfatus Electus consultit D. Cardinalem S. Petri, adhuc in eodem palatio existentem. Qui ei respondit, quod ipse erat verus Papa et secure manere poterat : sicque tota nocte sequenti in eodem palatio remansit. In crastinum autem de consilio et voluntate d. Cardinalis S. Petri, fuit electio Domini Barensis intimata Officialibus Urbis, qui de electione hujusmodi remanserunt et fuerunt valde contenti : et voluerunt accedere, et accesserunt ad d. Electum, ad exhibendam ei reverentiam summis Pontificibus exhiberi solitam : qui noluit talem reverentiam sibi fieri per dictos Officiales nec per alium quempiam, dicendo inter cetera quod pro nunc nolebat nominari nisi Archiepiscopus Barensis. Eodem die mane illi Domini quinque Cardinales qui remanserunt in domibus, videlicet Florentinus, Montis-majoris, Mediolanensis, Glandatensis, et de Luna, accesserunt ad palatium ad d. Electum, ei congratulandum de sua concordia electione, et humiliter supplicando quatenus dignaretur et vellet acceptare : insuper persuaserunt quod mitteretur pro aliis sex Cardinalibus qui erant in Castro S. Angeli, requirendo quod convenirent omnes simul, et intimarent Electo electionem de se factam, ut præberet consensum et demum inthronizaretur, ut est notis.

17 Ipse vero Electus, volens in sua conscientia esse securus, auditis quæ per dictos Cardinales dicebantur sibi, interrogavit eos et unumquemque de perse, utrum revera ipse sincere, pure, et libere, et canonice per omnes Cardinales in Conclavi fuisset Electus in Papam. Qui responderunt, quod pro certo ita pure, libere, sincere, et canonice esset Electus in Papam, sicut aliquis canonice elegi potuisset ; ei persuadentes quod nullo modo recusaret vel differret Electioni de se factæ consentire, propter periculum longæ vacationis Papatus, quod posset occurrere, pro eo quod Domini Cardinales cum magna difficultate possent iterato congregari. Cardinales vero qui erant in castro S. Angeli, per publicum instrumentum dederunt plenam et liberam potestatem illis quinque Cardinalibus qui erant cum Electo in palatio S. Petri, circa inthronizationem d. Electi omnia faciendi, quæ ipsimet personaliter facere possent. Cum ad notitiam Senatoris et aliorum Officialium pervenisset tenor hujusmodi schedulæ, accesserunt ad d. castrum et humiliter supplicaverunt, quatenus exire vellent et se conjungere aliis Cardinalibus qui erant in palatio, quoniam in nullo habebant dubitare quin erant in loco libero, tuto et securo : et licet ipsi non elegissent Papam Romanum, de Electione tamen Domini Barensis populus Romanus remanserat valde contentus, pacificus et quietus. Qui Cardinales auditis istis verbis de d. castro exiverunt, et ad palatium iverunt : qui omnes in capella convenientes, iterum et ad cautelam, præfatum D. Barensium in Papam elegerunt, vel ut electus esset consenserunt, pure, libere, concorditer, et unanimiter.

18 Quo facto, statim per Dominum de Agrifolio d. Electus ad Cardinales introductus extitit : qui ab eis, tamquam in Romanum Pontificem electus, fuit receptus : atque inter eos pro tunc consedit. Quibus

Cardinales Florentinus, Montis-majoris, Mediolanensis, Glandatensis, et de Luna.

URBANUS VI
Interim accersitur Electus ad Conclave.

et præsens iterum eligitur.

Populus cupiens scire quis esset et ad S. Petrum ire jussus;

sibi que illud rotas, circa Conclave tumultuatur,

unde timentes Cardinales suadent Cardinali S. Petri ut se Papaliter induat sinat ;

hic vero, dilapsis illis, Barensium electum testatur;

qui montus ut sibi fuga consuleret.

et nihilominus in Palatio remanens,

9 Aprilis recipit gratulationes Officialium et Cardinalium, E

eosque de sua electione certitudine interrogat ;

F ad quos accedentibus qui fugiunt ad castrum S. Angeli

tertio iteratur electio

cui assensu rogatus Barensis,

A bus sic considentibus, Cardinalis Florentinus nomine ceterorum ad Electum orationem habuit, proponens illud Apostoli Pauli; Talis decebat ut nobis esset Pontifex, impollutus. Et cetera prosecutus, cum narratione rei gestæ et negotii electionis de ipso celebratæ requisivit ipsum Electum ut consentiret electioni de se factæ. Qua requisitione facta, ipse Electus verba illa assumpsit divinæ Scripturæ; Timor et tremor venerunt super me, et contexerunt me tenebræ. Et cum prosecutus fuisset ad finem, ut videbatur, volendo se excusare a sarcina tanti oneris, vel saltem velle tempus ad deliberandum: Cardinalis Florentinus et alii Cardinales tunc dixerunt, quod prosecutionem auctoritatis per eum propositæ pro tunc omitteret, quia non erat de more, cum alias ipse haberet facere eis sermonem: eumque iterato requisiverunt, quod eis responderet, et electioni de se factæ in nomine Domini consentiret. Ipse vero Electus, ipsorum precibus et instantia devictus, tandem cum timore et tremore animi d. electioni humiliter consensit.

19 Præstito consensu per ipsum Electum, et cantato primo Te Deum laudamus; statim ipsum inthronizaverunt, petieruntque ab eo quo nomine vocari vellet: qui respondit quod volebat vocari Urbanus VI, continuoque ei Papalem reverentiam exhibuerunt. Et tunc Cardinalis de Veruchio ad quamdam fenestram accessit, et dixit alta voce his qui aderant, Annuntio vobis gaudium magnum, quia Papam habemus, qui vocatur Urbanus VI. Eadem die tres ex dictis Dominis Cardinalibus, scilicet de Agrifolio, Lemovicensis et Pictaviensis recesserunt ad partem in dicto palatio cum præfato Papa in loco studii: et inter cetera dixerunt eidem, quod ipsi tres fuerunt cause suæ promotionis, et supplicarunt pro executione testamenti D. Gregorii XI, et quod fratres suos et de gente sua haberet commendatos; et præcipue dignaretur præstare certum subsidium pro redemptione D. Rogerii, fratris ipsius D. Gregorii in Anglia captivi: et quod in prima creatione Cardinalium quam faceret dignaretur assumere in Cardinalem unum eorum consanguineum, quem D. Gregorius facere intendebat, filium scilicet D. Hugonis de Rupe, Militis, nepotem dicti quondam D. Gregorii. Petierunt etiam ut dignaretur in suum Cubicularium retinere D. Joannem de Baro eorum consanguineum, qui etiam fuerat Cubicularius præfati D. Gregorii. Quibus omnibus D. Urbanus benignissime respondit, et in suum Cubicularium prædictum D. Joannem retinuit.

B **20** Die vero sabbati, quæ fuit x Aprilis, D. Urbanus, sociatus ab omnibus dictis Cardinalibus et Domino de Ursinis, qui de castro Vicovari reversus fuerat, aliis Cardinalibus ab Urbe tunc absentibus, descendit ad ecclesiam S. Petri: ubi in cathedra Papali, quæ est in capite ante majus altare, sedens, presentibus Cardinalibus et toto populo, recepit reverentiam a Canonicis S. Petri: et tunc cum jubilo cantatum est Te Deum laudamus. Deinde audivit Missam submissa voce in d. altari: qua finita dedit Papalem benedictionem: et una cum Cardinalibus prædictis numero xiii rediit ad palatium et juxta morem Romanorum Pontificum collationem seu sermonem Cardinalibus fecit: qui, sermone finito, petierunt ab eo plenariam Indulgentiam omnium suorum peccatorum, et dispensationem super quibuscumque irregularitatibus quas ipsi quacumque ex causa forsitan incurrissent: quod etiam Papa sibi libenter concessit: et consequenter quilibet eorum sibi elegit Confessorem, per quem in forma Ecclesiæ se absolvi fecerunt.

C **21** Die autem xi Aprilis, quæ fuit Dominica in Palmis, D. Urbanus VI, more Romani Pontificis, dedit tam Cardinalibus quam Præiatis et omnibus aliis palmas et ramos olivarum, ut moris est Romanorum Pontificum: in cujus presentia tunc celebravit D. Cardinalis Florentinus. Die xii exequias solennes fecit cum Missa, pro anima felicis recordationis D. Gregorii XI prædecessoris sui, et Missam celebravit D. Cardinalis Pictaviensis. Diebus vero sequentibus, usque ad diem Jovis in cœna Domini, D. Urbanus exivit sociatus ab omnibus dictis Cardinalibus, ad dandum Indulgentias populo et peregrinis, qui venerant causa devotionis ad limina Apostolorum. Die vero Jovis exivit similiter ad fulminandum processus, ut moris est: cui adstiterunt dicti Cardinales cum candelis accensis, secundum consuetudinem Romanæ Curia: et postea D. Cardinalis de Agrifolio Missam in ejus presentia celebravit. Die Veneris sancta in capella D. Mediolanensis Cardinalis coram Papa celebravit, qui discalceatis pedibus reverenter sanctam Crucem adoravit: et subsequenter prædicti Cardinales et alii successive Crucem adoraverunt. Sabbato sancto Urbanus ad capellam exivit, et coram se illius diei Officium cum benedictione Cerei et Missam dici fecit, quam celebravit D. Gebennensis.

22 In die sancto Paschæ coronatus est D. Urbanus Papa VI, cum omnibus ceremoniis et solemnitatibus requisitis, coram universo populo, et peregrinorum qui causa devotionis venerant multitudine copiosa; Cardinalibus, omnibus numero xvi assistentibus, presentibus, et sic fieri volentibus, ipsoque D. Urbano ministrantibus. Omnes enim dicti Cardinales numero xvi, qui in electione fuerant, in hoc Coronationis festo interfuerunt, pureque et libere consenserunt, et quatuor illi Cardinales qui ab Urbe recesserant, jam jam fuerant ad Urbem reversi; ubi omnes dicti Cardinales per tres menses continuos steterunt, ipsi D. Urbano assistendo et ministrando, Consistoria et alia per Cardinales cum summis Pontificibus fieri consuetam faciendo; usquequo dum Cardinales seu eorum aliquide ipsa Urbe et de licentia d. D. Urbani ad Anagninam se contulerunt. Et, durante tempore dictorum trium mensium, dicti Cardinales semper tractarunt et habuerunt D. Urbanum pro vero et unico et indubitato summo Pontifice, cum honorando, visitando, gratias petendo, annulos et alia pretiosa jocalia ei largiendo: in Missis quoque ipsorum, tam submissa voce quam in cantu celebratis, Orationem illam dicendo seu dici faciendo, Dens omnium fidelium etc. pro ipso D. Urbano, tanquam pro summo vero Pontifice, divinum auxilium implorando, ad felix ac prosperum regimen Ecclesiæ suæ sanctæ.

23 Die xxv mensis Aprilis, D. Cardinalis Ambianensis de legatione sua reversus est, et a Papa Urbano consistorialiter receptus, ut est moris recipiendi Legatos de latere. Qui D. Cardinalis, pede Papæ deosculato, et manu, et ore, ipsi D. Papæ exhibuit Papalem reverentiam. Adveniente die Ascensionis Dominicæ, Urbanus Missam publice celebravit, in qua interfuerunt omnes Cardinales prædicti, et D. Petrus de Luna Diaconus Cardinalis ei servivit de Evangelio et aliis ceremoniis consuetis. Similiter in die sancta Pentecostes, et in die Corporis Christi, D. Urbanus celebravit in Pontificalibus, cui omnes prædicti Cardinales, parati sacris vestibus, adstiterunt, et eidem servierunt; in die Pentecostes D. Cardinalis de Ursinis cantavit Evangelium, et Dominus de Veruchio in die Corporis Christi. Fecit quoque D. Urbanus, presentibus et consentientibus dictis Cardinalibus, in Consistorio

D
URBANUS VI.
11 Apr ramos consecrat et distribuit.

12 exequias' decessoris celebrat,

et tota hebdomade sancta euncta Papalia facit.

E
Die Pasche coronatur coram 16 Cardinalibus,

qui toto trimestri eum coluerunt ut Papam,

F

etque in publicis omnibus functionibus adstiterunt ut tutti.

A secreto multorum prelatorum promotiones et translationes, tenoique Consistoria publica, et causas commisit Cardinalibus predictis, super quibus definitivas sententias tulerunt; pro seipsis et pro familiaribus suis dispensationes et gratias impetrarunt: ad diversos mundi Principes sponte et libere scripserunt, se D. Bartholomæum Barensem in verum et indubitatum Romanum Pontificem elegisse; ipsis etiam consultantibus asserentes, quod non haberent fidem alicui qui contrarium assereret, vel super eo dubitare vellent: et coram pluribus honestis et gravibus personis sæpissime assererunt, ipsam D. Urbanum verum fore et indubitatum Romanum Pontificem.

B 24 Ipsisque etiam consultantibus, assistentibus, et consentientibus, D. Urbanus electionem illustris Principis D. Wenceslai in Regem Romanorum electi confirmavit; Dominumque Glandatensem, scrutatis votis singulorum Cardinalium, ipsum Cardinalem Presbyterum in Episcopum Ostiensem promovit: cujus promotionis vigore, D. Ostiensis predictus possessionem dicti Episcopatus cepit, ipsumque rexit, administravit, et tam in temporalibus quam in spiritualibus gubernavit, et aliquando actus Episcopales gessit, consecrando et ordinando prout Episcopis Cardinalibus facere convenit. Et per idem tempus quo predicti Cardinales in Urbe fuerunt, continue absque violentia et molestatione omni prorsus metu secluso, habitaverunt et steterunt in Urbe. Una autem dierum D. Urbanus, convocatis ad se Cardinalibus omnibus, multas eis admonitiones fecit pro bono regimine Curie Romanæ, et pro bono exemplo de seipsis populo tribuendo. Monuit enim ut abstinerent et minus suas excuterent ab omni munere, detestans et graviter se ultimum affirmans Simoniacos et omnes turpis lucri sectatores; inhibens etiam ne munera quæcumque, sive a magno sive a parvo, reciperent; intendens negotia coram eo promoveri gratis, nihil inde sperando. Monuit etiam eos de honeste vivendo; cum ipsi essent Cardinales, Ecclesiam militantem sustentantes; et tamquam signum positum ad sagittam, debebant de se normam et exemplum aliis bene vivendi dare et præbere: detestans superfluos sumptus et numerosam familiam equorum quoque et vestium et convivantium superfluitatem: asserens hæc omnia, pomposa et inflata, cedere ad gravamen potius quam relevamen honoris Curie Romanæ et Ecclesiæ; multasque elemosynas propter hos sumptus pauperibus deperire affirmabat: dixitque præterea suæ intentionis fore, quod iustitia administraretur omnibus petentibus absque aliqua personarum acceptione: et addidit quod, cum dispositione divina Romana Sedes esset in Urbe collocata, intentio sua erat in Urbe resideret, ibique vivere et mori; quod si aliter faceret, crederet se male agere et Deum offendere.

C 25 Hæc dum sic agerentur, Archiepiscopus Arelatensis, qui fuerat Cumerarius D. Gregorii XI, et penes quam erant omnia jocalia pretiosa quæ fuerant d. Gregorii, per mensem post d. D. Urbani coronationem, de Urbe absque licentia recessit et ivit ad Anagninam, secumque asportavit dicta jocalia, et inter cetera tiaram pretiosam, cum qua consueverant nonnulli Romani Pontifices coronari, et cum qua ipse D. Urbanus fuerat coronatus: propter quæ D. Urbanus commotus, mandavit Dominis Cardinalibus de Agrifolio, Pictaviensi et Vivariensi, qui et ipsi erant Anagninæ, ut d. Archiepiscopum arrestarent. Cum autem in castro S. Angeli esset Castellanus quidam, Petrus nomine, positus ad instantiam Cardinalis Montis-majoris; volens D. Urbanus pro sua securitate castrum illud habere

ad manum suam, requiri fecit d. Castellanus, de ipsius castri restitutione. Sed Castellanus, spiritu rebellionis assumpto, illud facere recusavit, et se summi Pontificis rebellem constituit: cujus quidem rebellionis ferebatur conscius, particeps, et tractator præfatus Cardinalis Montis-majoris. Cumque id ad D. Urbani notitiam pervenisset, reprehendit acerrime Cardinalem Montis-majoris, eique comminatus fuit quod contra ipsum procederet, et de eo justitiam faceret, juxta forinam et tenorem processum felicitis recordationis Joannis XXII, contra talia perpetrantes promulgatorum. Similiter reprehendit et comminatus est d. Ambianensi Cardinali, pro eo quod favebat Francisco de Vico, alio Urbis Præfecto, qui occupabat civitatem Viterbiensem, quæ ei nullo modo pertinet, et est de Dominio Romanae Ecclesiæ.

D 26 Fuerat etiam D. Urbanus informatus, quod Cardinalis S. Eustachii quasdam occultas practicas et conventiones tenebat et fecerat cum Britonibus, in damnum ipsius Domini Papæ: imo ferebatur, quod Cardinalis prædictus sibi certas pecunias retinisset, quas Papa ei dederat ad finem recuperationis castri S. Angeli; unde etiam huic comminatus est quod contra eum faceret justitiam. Fuerat præterea D. Urbanus advisatus, quod d. Cardinalis S. Angeli, per suos versutos et subtiles tractatus, et per blanda et deceptoriam verba, et falsas et dolosas inductiones, sollicitaverat ipsum D. Urbanum ad dandum Societati Britonum magnas pecuniarum summas, quibus receptis ipsi Britones se hostiliter opposuerunt præfato Urbano: et quod earum machinationum conscius erant et auctores extiterant Cardinales Gebennensis, Ambianensis, et Montis-majoris, et nonnulli alii Cardinales Ultramontani in Italia commorantes: ipsique Cardinales bene sciebant D. Urbanum de his omnibus notitiam habere. Unde, propter jam dicta, et quia D. Urbanus denegaverat aliquas gratias concedere ipsis Dominis Cardinalibus Ultramontanis, credebatur eos de sua Sanctitate non contentari, imo erigere velle cornua contra eum, prout tandem fecerunt.

E 27 Nam circa finem Junii anni Domini MCCCLXX, nonnulli ex ipsis Dominis Ultramontanis in Urbe existentes, Cardinales videlicet Lemovicensis, de Agrifolio, Glandatensis, Gebennensis, de Britannia, Pietavensis, Vivariensis, Montis-majoris, S. Eustachii, S. Angeli, de Verucho, et de Luna, ipsi eorum quilibet supplicaverunt et supplicari fecerunt de habendo licentiam secedendi de Urbe et eundi ad Anagninam; præterea in Urbe nimiam caliditatem et aeris intemperiem, et Anagninæ erat aer temperatior, et clementior: unde D. Urbanus, volens eis complacere, concessit eis licentiam abeundi. Qui, prout ante conceperant, recesserunt: et Papa, post paucos dies a recessu Cardinalium, recessit et ipse de Roma, et venit Tibur. Dum autem Papa sic esset in Tibure et Cardinales in Anagnina, jam in apertum dissidium inter Papam, et Cardinales res vergere cœperat, jam affirmantibus Cardinalibus, quod D. Urbanus non esset verus Papa, nec canonice electus, quia per impressionem; et quod electio non fuerat celebrata in loco tuto. Propter quæ Cardinales, intelligentes se cum Principe de Fundis, illuc accesserunt; et, tamquam Apostolica Sedes vacaret, Conclave intraverunt, Dominumque Robertum, Gebennensem Cardinalem, in summum Pontificem, seu in idolum putius erexerunt, qui vocari voluit Clemens VII: unde in Ecclesia ortum est ingens schisma, quod multorum malorum causa fuit. Nam Principes Christiani dividi cœperunt, et quidam Urbano quidam vero Gebennensi adhæserunt. Urbano autem adhæsit tota natio Italica,

D et præfectus castri S. Angeli ipsum Urbanum tradere renuit:

qui propterea duos ex Cardinalibus in crepuit,

item alios rebellionis Britonum conscios.

E

Hinc commoti aliqui

petunt impetrantque licentiam eundi Anagninam,

F

(Urbe Tibur conceden e propter astum)

et tibi in- tipapam eligunt:

confatogue schismate ingenti,
A excepto Comite de Fundis et Præfecto de Vico, tota natio Germanica, regnum Portugalliæ, Anglia tota; Gebennensi adhæserunt natio Gallicana, tota fere Hispania citerior et ulterior: sicque subsecutæ sunt difficultates et errores plurimi in populo Christiano, et quod unus ligabat alter solvebat; fiebantque hinc inde processus, privationes, anathematizationes, in magnum Ecclesiæ et Christianitatis vilipendum: eadem præterea Ecclesia dabatur duobus, et vi armorum quandoque dirimebatur lis: unde sequebantur hominum occisiones, depopulationes agrorum, et plurimorum strages; propter quod etiam secutum est illud famosum bellum, quod commissum est inter Ducem Burgundiæ et Leodienses, in quo (ut fertur) xxx millia hominum intercepti sunt prope Leodium.

Aventonem petunt.
B 28 Cardinales qui idolum crexerant, vel novum Pontificem secundum eos, de Italia una cum Electo suo recesserunt, et ad Avenionem se contulerunt. Dominus autem Urbanus, videns quod actum fuerat, fecit in continenti unam Ordinationem xii Cardinalium, electissimorum hominum et magnæ commendationis: fecitque processus, et privavit Cardinales qui erant in Anagnia vel in Fundis, una cum eorum prætenso Pontifice, eos etiam anathematizando, et ipsos et ipsorum bona occupantibus concedendo.

Ambæ partes se mutuo excommunicant
B Fecit etiam processus contra Principem Fundorum, et contra Franciscum de Vico almæ Urbis Præfectum, qui Viterbium occupabat. Et e contra ille Gebennensis contra D. Urbanum et ejus sequaces processus fulminavit: sicque tota Christianitas, hac peste schismatis involuta, annis xlv et ultra laboravit, usque ad tempora scilicet Concilii Constantiensis, de quo infra dicetur, Urbano sic cum Gebennensi contendente.

Urbanus aspectus nimia
B 29 Cardinales noviter creati, viri zelantes honorem Ecclesiæ et populi Christiani, attædiati, etiam morbus Urbani (cujus nimia severitas, potius quam injustitia tituli Papatus, revera fecerat Cardinales a quibus creatus erat ab eo discedere et schisma conflare) secreto modo inter se agere cœperunt de dando D. Urbano Coadjutorem, et tractare cum Cardinalibus obedientiæ D. Gebennensis de unienda Ecclesia. Quod percipiens Urbanus captivavit septem ex ipsis; et quatuor ex eis dum esset Januæ fecit in tetra carcere strangulari. Et ad parandum sibi amicis plurimarum Civitatum et Dominorum, Romæ in S. Maria in Transtiberim existens, fecit unam Ordinationem xxix Cardinalium, inter quos multi de civitate sua Neapolitana connumerati erant. Inter ceteros Januæ interfectos fuit D. Ludovicus

D Donato Venetus, primo Generalis Ordinis Minorum, et postea per eundem Urbanum creatus Cardinalis. Regem insuper Siciliæ nepotem suum creare constituit: qui cum per mare navigaret cum uxore, filiis, et universis bonis suis, tempestate suborta periclitatus est; et uno momento ipse cum navi, et qui cum eo erant, maris fluctibus demersus est. Passus est hic Pontifex graves persecutiones, et obsessus est per aliquantum temporis in arce Nuceria in Regno. Fertur tamen omnium persecutionum harum ipsum potissimam causam extitisse, propterea quod homo ultra quam decebat severus erat, et sui capitis, et sibi magis credens quam ceteris. Tandem liberatus ab obsidione, in Sede propria Romæ residens moritur, et in Ecclesia S. Petri in Vaticano sepelitur.

Urbanus VI. magnas et persecutiones suscitavit.
E 30 Longa verborum serie hujus Pontificis assumptione narrata est, pro eo quod schisma subsecutum longi temporis fuit, et multorum malorum, ut prædiximus causa, et ut ex gestis in electione ejusdem intelligi posset justitia tituli Papalis sui, quamvis longe aliter a Cardinalibus qui recesserunt ab eo postea positum extiterit, prætendendo metum, qui cadere posset in constantem virum, in actu electiois intervenisse: quem de tribus mensibus, quibus continuo fuerunt cum D. Urbano, nunquam allegarunt, sicut revera allegare non poterant. Et propter variam positionem casus necesse fuit varia peritorum consilia hinc inde emanare, quæ fuerunt causa ut schisma diutius duraret, qualibet parte prætendente se justitiam fovere, et alia aliam vero schismaticam dicere posse.

Concludit auctor pro validitate electionis ejus,
E 31 *Hactenus MS. nostrum, perquam conforme ipsius schismatis Actis, que allegat Odoricus Raynabrus in Annalibus, tanquam in Vaticana scriptis, atque in quatuor pluresce tomos digestis, Nolo eorum cum aliis comparationem instituere, multa minus judicem agere illius controversiæ, cujus decisionem nec tentare quidem Ecclesia voluit, congregata in Synodo, primum Pisana, deinde et Constantiensi; sed aliam commodioremque viam unionis reformanda ingressa, finem optatum tandem est consecuta. Nihil tamen in alterutram partem definendo (quia id fini suo videbat minus expedire) non sustulit piis historicæ veritatis indagatoribus libertatem apud se statuendi, quamquam in partem major inclinet verisimilitudo: et Ecclesia Romana, cui boni fideles libentius adhærent, Urbani partem constanter amplexa, Clementia ejusque successorem Benedictum pro Antipapæ semper habuit. In hujus exco-
F *muniori apud Catholicos omnes sensu, non autem privato nostro, de eisdem ut Antipapæ agemus; relictæ aliis statuendi sentiendique libertate.**

CLEMENS ANTIPAPA

ROBERTUS ex Comitibus Gebennensibus, natione Gebennensis, Sanctorum xii Apostolorum Presbyter Cardinalis a seditiosis Cardinalibus Fundis electus, anno mcccclxxxiii, xx Septembris, assumpto nomine Clementis VII, et xxxi Octobris, in Dominica coronatus; usurpavit Papatum annos xv, menses xi, dies xxviii; defunctus Avenione xvi Septembris, anno mcccxciiii: et vacavit Antipapatus dies xi.

Ab an. 1378 ad 94 an. 15 m. 11 dies 28.

A **V**itam et actus prolixè descriptos exhibet Bosquetus, ex MS. Regiæ Bibliothecæ, Auctore anonymo, et quantum licet conjectare coarvo qui eua nusquam diem Coronationis indicet, nescio unde acceperit Cinconius factom fuisse proximo die Doninico Kalendis Novembris, qui anno illo fuit ultimus Octobris. In fide tamen Giacconi ut recipiens, causam dilationis fuisse suspicabar, spem fortassis conceptum a schismaticis, de Urbano a Romanis abdicando, Romæque celebranda Coronatione predicto.

Mors Clementis Avenione.
2 Eadem Vita, prætermittens omnia circa mortem acta, ipsam paucis his verbis explicat: Tandem, prout Domino placuit, post satis brevem infirmitatem, die xvi mensis Septembris, anno mcccxciv, diem clausit extremum in Avenione. *Schedula Bibliothecæ Palænsis MS apud Bosquetum in Notis pag. 372 sic habet.* Anno Domini mcccxciv die Mercurii, quæ fuit xvi Septembris, in palatio Pontificali Avenionensi mortuus est D. Papa Clemens VII, natione Gebennensis, ex Comitibus Gebennensibus; qui obiit dicta die circa horam sextam. . . . die Veneris, xviii Septembris. Sepultura corporis facta fuit hora ante Tertiam, et receptum fuit corpus de capella magna palatii, et portatum ad S. Mariam Ecclesiæ Cathedralis Avenioniensis, ubi congregati erant Cardinales: celebravitque Missam Dominus de Gibbino Cardinalis, et fecit Sermonem.

B **3** Petrus de Luna, Clementis in Antipapatu successor, cum diceretur Clementi mortem accelerasse, importunus abdicationem suadendo; præcipitis obitus hanc causam jussit scribi: quod ex Academia Parisiensis unus mandavit D. Clementi, quod amodo vel amplius non poterat ipsum defendere: item idem dixerant sibi alii: et ex illis recepit iram et malinconiam D. Clemens, non propter verba D. Cardinalis de Luna, ut cre^o. *Hæc autem bene consistunt cum eis quæ leguntur ad diem vii Aprilis, in Vita B. Ursulinx Parmensis.* Hic Auctor ferme coarvus, postquam retulisset, quanta passus esset in palatio Avenionensi Ursulina, causa Clementem convenire iterato super abdicatione faciendâ, adeo ut pene ipsum et plures ex Pseudo cardinalibus ejus inflecteret, num. 28 sic prosequitur historiam suam: Interim dum tot tantisque modis in ipsam Virginem desavirent, memoratus Antipapa de B. Ursulina percunctatur; et aiunt, jam diu fatuam recessisse. Subito hoc relatum est beatæ Virgini, quæ mox misit litteras Apostolicas, divina dispensatione reservatas, quas a Roma detulerat ipsi Antipapæ ex parte summi Pontificis et Cardinalium. Tunc dictus Antipapa miratus est valde, cum cognovit ipsam Ursulinam non recessisse: et cum perlegisset dictas litteras, vehementer stupuit; et vibrans caput, multum stetit super se, cum suspiriis anxiiis diu meditans super hoc. Paucis itaque interjectis diebus, præmissus Antipapa Clemens, manus ejus abluens ut ad mensam discumberet, repentina morte præoccupatus miserabiliter vitam finivit. Hoc actum est ut impleteretur sermo B. Ursulinæ, quem illis prædixerat, id est quod ante ejus discessum, divinum persentirent judicium. Atque utinam non fuerit etiam impletum illud, quod dixerat Clementi, finiens in primo congressu prolixum sesqui horæ sermonem num. 17: Novus, quod si ea, quæ tibi exposui pro parte D. N. Jesu Christi, exequi tardaveris, sedes tua in inferno parem locum cum ipso Lucifero habitura est.

C **4** Est porro omnino admirabile lectu, quomodo puella, tunc annum XIX ætatis dumtaxat ingressa, soliusque Dei magisterio jam inde ab infantia usa, ab audientis vero prædicantium sermonibus sacris abstinere divinitus jussa, ne æstimarent homines ab illis didicisse quæ per ipsam voluit Deus revelari, ipsaque

dictante conscribi; mirabile inquam lectu est, quomodo talis puella, comitante ex Dei ejusdem mandato vetula motre, iterque in peregrini habitu præente B. Joanne Evangelista, Parma Avenionem, Avenione Romam, inde iterum Avenionem profecta sit pedes: et utrobique tam potenter functo fuerit commissa sibi cælitus legatione, ut nullius vultum pertinenscens, obstupescere siceret quantumvis potentes, flecteret obstinatissima etiam corda; et inter infestissimos veritatis hostes subtilissimis de Theologia quæstionibus exercita, ad copendum ejus qui in ipsa loquelatur spiritus experientum; qui et tortoræ admota et veneno appetita, nec minimum quidem hæsitaverit, aut prius pedes Avenione extulerit, quam, reverso Portius Petro de Luna, subversum viderit quidquid ad Ecclesiæ unumem constituendum fuerat cum Pseudocardinalibus operata. Deo per mulierem sic confudente schismaticorum superbam contumaciam, ut tamen dimiserit ros in manu consilii sui, ad majorem condemnationem ipsorum; ad Galliarum regni, in quo perniciosissimum schismo potissimum erat continuandum, extremam pene desolationem, sub Rege per intervalla amente, per plus quam civiles dissensiones, Procerum præcipuorum fœdissimas caedes, duorum Delphinorum continuata veneno funera, tertique patri rebellantis arma; omnia interim impune occupantibus Anglis, et florantissimum regnum depopulantibus.

D **5** Viri Ursulina, variis post hæc peregrinationibus, Romam Hierosolymamque susceptis, exercita, usque ad annum mcccxc: quæ autem ad schisma extinguendum gessit, ita gessit, ut, cum illusioni aut cooperationi diabolicæ nequeant, virtuti divinæ debeant necessario adscribi; nec possit ultra ignorari quæ pars Catholica, quæ schismatica fuerit, nisi velut aliquis totam Vitæ illius historiam habere de fictione et mendacio suspectam. Ita Franciens scriptor quidam nititur suspectas facere nonnullas S. Catharinæ Epistolas quatenus in favorem Urbani potentius et animosius exarata videntur, quam politicus quorundam Regibus odulati solitorum genis probare possit. Quasi non extarent SS. Bernardi atque Petri Damiani, contra Anacletum et Cadalonum Pseudo-pontifices eorumque fautores, quantumvis sublimes, invectivæ accerrimæ; dum Patres isti, alibi toti melliflui, zelum induunt Phineez, et pro Christi Vicario depuantes, omnem humanæ majestatis celsitudinem conculcant. Unicum autem scriptor iste, suspectandi fundamentum assumit, quod epistolarum earum unam allegans Odoricus Raynaldus, dicit datam sexto Maji die, qua tamen promittitur Victoria, ob Urbani exercitu de Neapolitanis parta, die xxviii Aprilis, uti apud eundem Odoricum scribit Pandulphus Colennitius. Sed si Rainaldus meruit, ob non animadversam ejusmodi contradictionem, nonnihil relaxari; haud meruit, in dubium vocari tota epistola, propter datam erronee descriptam, dum escitanti librario nomen Maji obrepsit loco Martii. Quamquam ne quidem sub hac correctione certe satis redditur Data: nec enim (ut mihi scribit Rainaldi successor et continuator Leander Colloredus) originalibus Sanctæ epistolis adscripta dies videtur: quia non, ut nunc, ita et tunc subscribebatur semper familiaribus epistolis non dico Virginum sed nec Episcoporum, dies ac mensis, et plurimi id negligebant. Inveniantur quoque dictarum Epistolarum exemplaria sane optima absque hujusmodi notis, quæ omnino videntur ab eo qui argumenta iisdem præposuit, ex conjectura potius, quam originalis scriptiois fide adjunctæ. Quod si Sancta in epistolis suis Antipapam et Anticardinales execratur uti demones, tales utique erant qui contra suam ipsorum jurantes conscientiam Christianos in schisma traxerunt: pejerarunt autem, si vera juravit S. Catharina Vostanensis, filia S. Brigittæ, tunc Romæ præsens cum Urbanus eligeretur: quæ de plena istius electionis li-

ejusque in ea exequenda constantia.

E Difficile est hæc suscipere reddere

a quæ ac epistolas S. Catharinæ Senensis,

F

et juratum testimonium S. Catharinæ filie S. Brigittæ,

ber-

Expenditur imperata divinitus legatio ad Antipapam,

quæ hoc et prædictum.

A bertote, ex ipsorummet Cardinalium postea se retrac- tantium ore deposuit publico instrumento, suaque si- gnavit manu : quod instrumentum legi potest apud Odoricum præfatum anno 1379 num. 20.

Pars quidem utraque San- ctos habuit,

6 Hoc tamen nequaquam obstat, quominus populi, Clementinæ obedientiæ in hærentes, propter ignorantiam facti fundatque in facto juris, fuerint excusandi ; unde etiam contigit, non minus in hac quam in Urbaniana parte, inventas fuisse personas sanctas, atque etiam miraculis illustres ; cum hoc tamen differentia, quod Clementinæ partis haud facile invenies quemquam, qui ei promovendæ adversus alteram positive adhiberaverit ;

sed modo dif- ferenti :

Urbaniana vero causæ non solum dictis factisque suf- fragata sunt tres illæ Sanctæ Virgines, sed singule attulerunt præsumenda auctoritatis momenta, quæ solæ pietate rejici vix possint. Cum vero contradictorius de eodem subjecto assertionibus nullaque juris ignoran- tia excusabilibus proceditur, quarum alteram necesse est falsam esse, consequens fit, alterutrius partis capita, asseverando Urbanam libere vel coacte a suisque Col- legiis electum fuisse, formaliter a peccaminose schisma ferisse ; qui proinde potuerunt tractari perstringique ut tales, a personis divinitus certificatis ; qualem fuisse Senensem quidem Catharinum pie credere possumus, attento modo quo snas ipsu passim dictabat Epistolas ;

et excusari utriusque, sed non utriusque capita pos- sunt

B de Ursulina vero multo etiam minus dubitare possumus supposita veritate historiarum quæ de illa habetur ; quæ- que, quod occasione schismatis tot humanis testi- moniis et jurata S. Catharinæ Vastinensis assevera- tione firmatur.

Miraculi Petri Luxemburgi mortui an- natas 18,

7 Tribus illis opponere nituntur aliqui Petri Lu- xemburgi, creati a Clemente Cardinalis, plurimis clarissimisque miraculis notisratam sanctitatem ; unde auctor Vitæ Clementis apud Bosquetum, fuit, inquit status dicti Clementis justior et solidior multimode reputatus per quam plures, testimantes et certo tenentes, quod ipse, qui jam Spiritu Dei plenus fuisse, et secretorum cælestium (in quantum salus sua in eis tangebatur) notitiam sufficientem habuisse cre- ditur, sibi non adhæsisset, nec promotiones suas ab illo recepisset, nisi ipsum scivisset justum ha- bere titulum in Papatu. Sed si hoc iis præsumere li- cuit, qui bona fide Clementem sequebantur ; alii contra, de causa melius informati, credere debuerant ; anno- rum septemdecim adolescentulum, mor ab illa quali- cumque promotione lecto ægritudinis postremæ affixum,

gratis assu- muntur in fa- vorem Clemen- tis.

morbuque semestri abunde expurgatum, prius quam schis- ma quod esset nosse humanitus posset, suæ ætatis xviii annis nondum completis, raptum esse ex hoc mundo, Ne (ut loquitur Scriptura Sapientia iv) malitia Col- legiarum præcipuorum, vere ac formaliter schismatico- rum, mutaret intellectum ejus, aut ne fletio deciperet animam illius ; quæ quia placita erat Deo, propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum.

D CLEMENS ANTI- PAPA

8 Interim ejus meminisse in Clementis Epitaphio voluerunt Cælestini Avenionenses, ad quos ex Cathedra translatus deinde fuit ipsius corpus, sic enim scripserunt. Ille requiescit D. Clemens Papa VII, primum hujus cœnobii fundator, ex patre Amedeo Comite Gebennensi, matre vero Mathilda de Bono- nia genitus ; qui fuit Prothonotarius Morinensis, et Cameracensis Episcopus, dein Cardinalis, demum ad Papatum Fundis assumptus, et Curia tunc incolu- ni reducta, Dominum Petrum Cardinalem de Luxemburgo, miraculis cornescentem, in hoc cœ- meterio sepultum, ad Cardinalatum assumpsit ; et in fine anni xvi sui Pontificatus migravit ad Chris- tum, die xvi Septembris mcccxciv, Cujus anima re- quiescat in pace. Hæc sculpta leguntur in extremo ora lapidis tumbam contineatis, cujus tumba accuratam deli- neationem Avenione cecepi, curante nostro P. Carolo Fa- ber, sicut ipsam exhibet sequens figura. Mensura autem operis totius in altum est palmarum quinque et quadran- tis, in latum palmarum sex, in longum palmarum tre- decim ; totum uti et statua ex albo marmore, sed cui hinc inde inductus color niger, præsertim in limbo seu loco Epitaphii sicut is ex nigro marmore omnino esse videtur ; tabula vero, supra quam jacet statua ex variegato. Ex eundem quoque marmore sunt statuæculi marmoræ viginti, qui tunculum ambiunt, ex utroque scilicet latere septem, atque ad caput et pedes terui.

hujus Epita- phium,

Sunt autem illi variorum Sanctorum, quorum nomina haud est facile definire ; solum qui ad pedes stant, atque altare respiciunt, putantur esse S. Gregorius Magnus et S. Petrus Cælestinus, medianque habent Deiparam Virginem. Ad pedes etiam atque ad caput jacentis expressa insignia gentilitia videntur, sed ex latere spectanti non apparent, quæ ad caput sunt, apparent autem tum in duplici quod illi substernitur cussino, tum in extremitatibus arcuati supra idem caput operis, scutum scilicet tessellatum ceruleis quatuor, quinque aureis punctis.

E

et sepulcrum.

Monumentum Clementis in sua obedientia Papæ VII, Avenione apud Cælestinos.

CCV BONIFACIUS IX

Ab an. 1389
ad 1404 annos
13 mens. 11

BONIFACIUS, antea Petrus Tomacellus, Presbyter Cardinalis S. Anastasiæ, natione Neapolitanus, electus die 11 Novembris anno MCCCXXXIX, die XI ejusdem mensis in festo S. Martini consecratus, coronatus autem Dominica sequenti XIV Novembris; sedit annos XIV, menses XI; defunctus 1 Octobris MCCCIV, sepultus in Basilica Vaticana, et vacavit post ejus mortem Apostolica Sedes dies XV.

ejus sepultura
humilis

Electum diem indicat nobis MS. nostrum, Consecrationis vero diem (cui proximum Dominicam Coronationi assignamus) Theodorici u. Niemi: successoris autem literæ docent quando obierit. Funus aut idem Theodorici satis humiliter in præfata Basilica Principis Apostolorum, in conjuncta capella Gregorii Papæ ad dexteram, dum itur ad altare B. Gregorii Papæ et prope sepulcrum Gregorii Papæ V, sepeliebatur: sed interim, quod Ladislaus Rex Imperium tenuit Romanum, magnum et pretiosum valde monumentum fratres ejusdem Bonifacii sibi in eadem capella construi fecerunt. Hujus structuram, et quod supra diximus Urbano VI fuisse monumento simillimam, fere per omnia, atque adeo geminam arca similiter tabula expressam, exhibet Oldovianus in novo Catechismo; nec non Epitaphium quod olim legebatur. Nunc vero propter novam basilicam fabricam sublata sunt omnia, et ad Vaticanum cryptas fortassis translata, solum arca marmorea, corpus Pontificium contegens, Epitaphium transcripsisse satis sit.

B
cui additum
postea monu-
mentum

cum Epitaphio.

2 Plote super Pugilem Claves, Crux, alma Tiara, Ecclesia viduata vire, simul inclita Roma. En petra parva Patrem, sub cælica sidera primum, Claudit, Apostolica solum qui rexit habenâ Catholicamque fidem, servans a turbine sanctum Remigium Christi, victis virtute tyrannis. Orthodoxus erat super omnes, arca superni Consilii, sua jura tuens, et grandia tractans Casibus ex animo, ille clypeatus hinc Corpore conspicuus roseo illos, lumine constans, Auditorque placens, miseris miserator opimus. Ossa jacent: mons alta, polum felicibus alis Ascendens, micat ante Deum: nova lucis orige Glorius Artistes. Quisnam BONIFACIUS alter, Nonus ut iste, fuit, quo Chronica scripserit unquam?

Quodve genus parilem dedit ævo? Nomen et omnes De Tomacellis fulget, fulgebit in ænos, Parthenopen lustrans, Tulit huic genus omne Latium

Quidquid alit tellus, en quod tegit omnia cælum.

Juvenis electus

3 Acta Pontificatus in nostro MS. hæc proferuntur cum notitia aliqua continuati schismatis. Bonifacius IX, natione Neapolitanus, prius vocatus Petrus Tomacellus, post mortem Urbani Romæ concorditer eligitur in Papam anno Domini MCCCXXXIX, die 11 Novembris, dum esset adhuc satis juvenis annorum circiter xxx. Hic postquam ad Pontificatum assumptus est, in alterum virum est prorsus mutatus. Moribus enim et vita vivebat ut senex, et ita continentis vite in perpetuo fuit, ut numquam sinistram aliquod de ejus vita prodiret in publicum. Magnanimus et alti cordis, et qui primus de multis prædecessoribus suis habuit dominium Romæ, quæ ante per populum Romanum regebatur, et per multa tempora per multos Pontifices desiderat gubernari. Verum cum stipatus esset ampla et nobili familia, matris videlicet, fratrum et nepotum, multa per

magna gravitate vitam ducit;

manus vel suggestiones fiebant eorum, quæ hujus Domini famam aliquantisper denigrabant. Invaluit enim per hanc occasionem Simoniaca pravitas tempore suo et plenariæ Indulgentiæ ad quæstum omnibus fere petentibus dabantur, ita ut earum numerositate vilesceret Clavium auctoritas, opusque fuerit ut Bonifacius ipsemet illas revocaret quibus revocatis, iterum eas simili modo concedere aggressus est.

erga consanguineos tamen indulgentior.

5 Creavit hic summus Pontifex Ladislaum de Durachio, filium Caroli Regis Ungariæ, quem Urbanus excommunicaverat [Regem Siciliae]; multosque sibi favores præstitit, ad Regnum illud acquirendum et manum tenendum. Multos de sanguine suo exaltavit in dominio temporali; duos fratres suos præ ceteris, quorum unum Marchionem Marchiæ, alium Ducem Spoletanum constituit: qui omnes, Domino disponente, ad magnam inopiam postea redacti sunt et per D. Regem Ladislaum de regno Siciliae pulsati. Ordinationes plures nonnullorum Cardinalium fecit, inter quos D. Baldasserem Cossa, natione Neapolitanum. Cubicularium suum, assumpsit, qui postea Joannes XXIII dictus est.

Ladislaum Regem instituit.

6 Hujus tempore Clemens VII, sic in sua obedientia nuncupatus, moritur in Avenione: et a cardinalibus qui ibi erant, creatus est Petrus de Luna qui Benedictus XIII nominari voluit: homo certe elegantissimus, et (excepto schismate) exemplaris vitæ, et magnæ commendationis eminentisque scientiæ, de quo aliquid infra dicetur. Moritur autem Bonifacius Romæ ex dolore illorum, et in Ecclesia B. Petri in Vaticano sepelitur. Ante tamen creationem Benedicti, et similiter ante creationem Innocentii VII, Cardinales utriusque Collegii, ad evitandam infamiam, ne in schismate tollendo dicerentur negligentes, dum essent in Conclavi, fecerunt certa juramenta et promissiones, quibus se adstringebant persecuturos unionem: et D. Petrus de Luna juravit idem, in forma de qua infra.

Avenione mortuo Clementi succedit Benedictus,

7 Porum certe absuit, qui mortuo Clemente VII et pax et unio coalescerent per B. Ursulinam; sed quomodo bonum tantum disturbatum fuerit, in ejus Vita num. 28 sic narratur. Tunc, scilicet post mortem Antipapæ, Petrus de Luna, qui zelum promovendæ unionis insigni simulatione præ se ferebat, tulit litteras Apostolicas, quarum argumentum aliud non videtur fuisse, quam ut in ordinem redire persuaderetur Clemens, oblato gradus pristino, tum ipsi tum Cardinalibus antiquis; eis autem, quos schismaticè creaverat, spè facta promotionis congruæ. Litteras ergo Apostolicas, quas Ursulina apportarat, tulit Petrus, et perrexit Parisius ad consulendum super his sapientes. Ceteri vero Pseudo-Cardinales ad cor conversi, vitam et mores ac sanctitatem constantiamque beatæ Virginis considerantes, nec non de perpetratis illatissimè injuriis in illam admodum poenitentes, illam ad se duci fecerunt, et pro impetrata venia injuriarum illatarum beatam consulunt Ursulinam, quid fac-

et irritos redit B. Ursulinæ pro unione conatus,

illo Parisios
profectio haud
parum promo-
los.

A facturi sint. Quibus illa : pro salute animarum ve-
strarum et aliorum populorum, unanimiter et con-
corditer Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ absque
mora parendum est. Sicque omnes ad vota beatæ
Virginis se facturos promiserunt ; ac subito miserunt
solennes ambasciatores summo Pontifici Bonifacio
cupientes ad Dei misericordiam pervenire. Reces-
sisque ambasciatoribus, et jam Januæ perventis ;
ecce cunctorum ille honorum operum ardentissimus
inimicus, una cum suo pessimo ministro, scilicet
Petro de Luna, qui tunc post prædicta reversus est
cum consilio Parisiensium, ambitione ac serpen-
tina astutia plenus, eorum salubre consilium sub-
vertit ; cum jam omnia parata et bene disposita
essent, ad obediendum summo Pontifici Bonifacio.
Et statim ambasciatores revocaverunt, et Petrum
de Luna in suum Antipapam elegerunt : et sic in
eorum jam cæpta perfidia perseverare decreverunt.

8 Ceterum ut redeam ad Bonifacium, festivitatem
Visitantis Elisabetham Deiparæ, quam decessor suus

solemniter celebrandam instituerat, sed morte præventus
non potuerat publicare, edita desuper Bulla communem
toti Ecclesiæ fecit, sui Pontificatus anno 1, v Idus
Novembris. In hac Bulla observo, cum Pontificatus
sui annos adhuc censere a die suæ, non Creationis, sed
Consecrationis : scribit enim tamquam jam Episcopus,
adeoque anno MCCCXXX, quando jam potuisset ince-
pisse annum sui Pontificatus 11, si voluisset eum incho-
are a die IV Nonas Novembris quo fuit Electus, sed
ante Idus Novembris nondum Episcopus. Quis primus
postea stylum mutaverit necdum comperi, nec facile est
mihi sumere resolutionem dubii ex Pontificalium Epi-
stolarum, quæ Romæ servantur, Registris : scrutando
tamen Cherubini Bullarium hoc comperio, quod Euge-
nius IV, creatus 11 Nonas Martii MCCCXXXI et con-
secratus VI Idus Martii ejusdem, Constitutionem in
favorem Curialium ediderit signatam anno Incarnati-
onis Dominicæ MCCCXXXII, VIII Idus Martii, Pon-
tificatus anno 11 atque adeo jam tunc mutatum fuisse
stylum : alias enim debuisset adhuc dici annus primus.

D
BONIFACIUS IX
Anni Pontifici
initium.

BENEDICTUS ANTIPAPA

B

PETRUS DE LUNA, natione Hispanus, S. Mariæ in Cosmedin Diaconus Cardinalis, a
Schismaticis Avenione in Antipapam electus anno MCCCXCIV, XXVIII Septembris ; con-
secratus et coronatus XI Octobris in Dominica, sumpto nomine BENEDICTI XIII ; non
solum non cessit cedente temulo, uti facturum se ante electionem juraverat suis Pseudo-
cardinalibus : sed neque ad gemini Concilii sententiam, Pisani primum anno MCCCXVIII
V Junii, ac deinde Constantiensis anno MCCCXXVI, XVI Julii dimisit male usurpatum titu-
lum, usque ad extremum pertinax in schismate, desertus licet ab omnibus. Obiit Paniseo-
læ, Regni Valentini arce, XXII Maji, anno MCCCXXII ; ubi sepultum corpus, postea Iglue-
scam, Arragoniæ oppidum, delatum est

Ab anno 1394,
ad 1423.

In gemino
Concilio ante
bis depositus.

Annus et dies
mortis.

ANNUM et diem mortis notavimus, quem in suo
Pontificum et Antipontificum Romanorum Necrologio
elegit Oldovus noster Zuritam et Marianam secutus ;
licet Ciacconus ad annum sequentem mensemque Sep-
tembrem, nonnemo etiam ad extremam Novembrem mor-
tem istam differant, utro enim contemptim mors Anti-
papæ excepta est, ut ejus temporis scriptor nullus accuratius
eam notare dignatus sit. Quare neque nos dignum
censuimus operæ pretium facturos, querendo Igluescæ,
num aliquid monumentum ei istic a urpote suo Joanne
de Luna constitutum sit. Quod autem corpus adhuc in-
tegrum esse dicitur, vi scilicet balsami ad illud condi-
endum adhibiti, satis verosimiliter refutat penam sus-
picionem, quod homini octogenario præbitum putant
aliqui.

Legatus Cle-
mentis sequa-
cem habet S.
Vane Ferrer-
ium.

2 Hic Petrus de Luna ab Antipapa suo Clemente
in Hispaniam directus, Herde reperit S. Vincentium
Ferrerium, Ordinis Prædicatorum eumque annos na-
tum XXVIII, tamquam Apostolicus Nuntius, Magistrum
in Theologia eravit anno MCCCXXXIV ; et sexto post
anno secum duxit in Franciam ; ac denique factus ip-
semet Antipapa eundem Avenionem evocavit, suumque
Confessorem et Magistrum sacri Palatii instituit ; de-
nique vero dimitti petentem, ad verbum Dei prædicand-
um, amplissima facultate instruxit, annos natum
XXXVIII. Eo toto tempore atque etiam aliquandiu pos-
tea credibile est Vincentium, non tam sua electione,
quam nascendi conditione, parti deteriori implicatum,
publice in suis sermonibus solitum prædicare, sicut ait
Theodoricus a Niem, quod dictus Petrus esset verus
Papa, et quod libenter pro bono unionis sponte
suo Papatui cedere vellet, quia sic dictum Fratrem
et alios plerosque decepit.

Propylæum Maji.

Antipapa vero
elegit Confes-
sarium.

3 Sed post Pisannum Concilium sæpe cum eodem con-
gressus Vincentius, cumque Principibus viris aliis,
multum sibi in hac negotio deserentibus ; tandem ani-
madvertit, neque promissis stare Benedictum opportuno
jam tempore, neque suasionibus suis flecti ; et intaliter
declinavit ab ipso, prædicando publice in provinciis
et locis per que transitum ex tunc fecit, quod sit
vir pravus et fallax et fictus, decipiendo populum
Dei, ut ait prædictus Theodoricus. Ixit autem et præ-
dicare perrexit Sanctus usque ad annum MCCCXXXIX, quan-
do obiit die V Aprilis ; in ejus Vita nihil apparet, quo
vel leviter censeari posset aliquid divinitus iudicasse in
favorem Clementis aut Benedicti, sicuti expresse dicitur
de Sanctis que a contraria parte stabant ; sed
econtra cum post exiguam apud Benedictum moram
Avenione, mente plurimum agitaretur, et intra se
quereret quid sibi agendum esset in tanta rerum
angustia et perplexitate ; repente magna vi febrium
occupari se sensit, quarum die duodecima apprensus ei
Christus, Quam primum convalescis, inquit, ex
Curia Benedicti discede, nullo addito verbo, quo hunc
vere Papam esse intellegeret ; et Evangelicæ prædi-
cationis munus per Hispaniam Gallumque eidem
imposuit.

Sed ab eo de-
seritur perti-
nax agutus.

F

4 Ala Sancta, que aliquid singularis negotii cum
Benedicto ut Pontifice habuit fuit Coleta, ejus Acta
illustravimus VI Martii. Hinc Corbeix reclusa anno XII
Benedicti, Christi MCCCXVI, Nuntius ejus apud Regem,
Antonius de Chaland dictus, S. Mariæ in Via-lata Dia-
conus Cardinalis, facultatem egrediendi ex reclusorio
vivendique in monasterio concessit. Eidem, ad S. Cla-
ræ Ordinem in Gallia potissimum ac Belgio reform-
andum divinitus electa, idroque ad se adveniendi, be-

Accedente Aven-
nionem S. Co-
leta,

GREGORIUS XII
et Electum ad
ad electionem
credente parte
altera,

Intra mensem
ab inthroniza-
tione

A per eum qui de infra Collegium, vel forte de extra Collegium, eligeretur in Papam, infra mensem a die suae inthronizationis, per suas patentes litteras dirigendas Imperatori seu Regi Romanorum, Antipapae et Anticardinalibus, Regi Franciæ et aliis mundi Principibus, Prelatis, Universitatibus, et aliis secundum videre Dotinorum Cardinalium: quodque se offerret ad omnem aliam viam rationabilem, per quam predictum schisma tollatur. Et ultra infra tres menses, a die inthronizationis suae, in antea computandos, suos destinabit oratores, ad eos de quibus predicto Collegio videbitur, cum plena potestate conveniendi de loco decenti, ad implendum, vel exequendum promissa. Et quod non creabit Cardines de novo, nisi forte ad æquandum numerum Cardinalium alterius Collegii: et hoc inlicet Antipapae et Anticardinalibus ut et ipsi similiter faciant. Quodque post ejus electionem confirmat omnia supradicta authentico modo, et de novo etiam similem faciet promissionem, coram omnibus Cardinalibus de Collegio, Notario et Testibus ad hoc vocatis, et manu propria similem faciet subscriptionem: quodque etiam in primo publico Consistorio hoc ipsum promitteret. Multa alia insuper Cardinales promiserunt inter se, voverunt et juraverunt, se fortiter adstringendo ad proseguendum unionem Ecclesiae, creato summo Pontifice, etiam se propriis manibus subscribendo.

B

Sic electus
Gregorius 17,

6 Anno Domini mcccxcvi predicto, die xxx mensis predicti, elegerunt D. Angelum Corario, tituli S. Mariæ Presbyterum Cardinalem, [Patriarcham] Constantinopolitanum, natione Venetum, qui vocari voluit Gregorius XII. Gregorius ergo XII, statim post electionem suam, idem votum, juramentum et promissionem fecit, prout superius continetur, presentibus Cardinalibus, Notariis et Testibus, subscripsitque in singulis instrumentis, quorum quili-

bet Cardinalis habebat unum. Subscriptio autem fuit hujusmodi: Ego Gregorius XII, hodie ultimo Novembris mcccxcvi assumptus in Romanum Pontificem, sicut præmittitur, promitto, juro et confirmo omnia supradicta. Deinde D. Gregorius, dum prosequeretur juxta promissa ad finem unionis promovendae, et ipse D. Benedictus tractarent de conveniendo in aliquo tuto loco, ubi ambo renuntiarent et pax daretur Ecclesiae, non potuerunt de loco concordare et juxta sententiam Cardinalium utriusque Collegii, ad invicem colludebant, fugientes implere promissa.

7 Unde Cardinales utriusque obedientiae Pisis convenientes, generale Concilium celebraverunt: ibique formato processu contra ambos contententes de Papatu, sententialiter deposuerunt D. Gregorium et D. Benedictum: et in Papam postea elegerunt D. Petrum Philargi, Basilicæ XII Apostolorum, qui vocari voluit Alexander V, cui adhesit tota fere obedientia D. Gregorii, paucissimis exceptis: adhesit etiam pars magna obedientiae D. Benedicti, excepta Hispania citeriori et ulteriori, nec non regno Scotiae et Comite Armeniaci. Dominus vero Gregorius se primum Gajetam contulit, postea in Civitatem Austriæ, ubi Concilium generale convocavit: sed quia parum se ibi tutum reputavit, tandem Ariminum concessit, ubi a Carolo Malatesta benigne susceptus, ibi curiam suam continuavit. Benedictus vero, post celebratum Concilium in Perpiniano, ad castrum Paniscolæ Dertusensis diocesis confugit, ubi divitissime moratus est. Fecerunt utriusque ordinationes Cardinalium: et inter ceteros D. Gregorius, dum esset in Luca, cum Cardinalibus qui nondum recesserant ab eo, assumpsit in Romanæ Ecclesiae Cardinalem D. Gabrielem Condemarium, qui postea Eugenius Papa modernus dictus est.

D
votum suum
confirmat,

sed agnita col-
lusione cum
Benedicto,

utroque exau-
clorato Pisis
eligitur Alex-
ander V,
E

aucto non su-
bito schisma-
te.

CCVIII ALEXANDER V

Ab anno 1409,
ad 10, m 10,
d. 8.

ALEXANDER, natione incerta, de Ordine Fratrum Minorum, antea Petrus Candianus, tituli XII Apostolorum Presbyter Cardinalis, in Concilio Pisano, post depositionem Gregorii et Benedicti, assumptus anno mcccxcix, xxvi Junii, et ibidem coronatus vii Julii in Dominica, sedit menses x, dies viii; defunctus Bononiæ anno mcccxc, iii Maji; sepultus ibidem in ecclesia Fratrum Minorum; et vacavit Sedes controversi juris, propter Gregorium adhuc viventem, dies xiii.

C

F

Electio et obit-
us Alexandri

Modum electionis et diem Coronationis Theodoricus a Nirem scripto consignatum reliquit. De morte extat apud Odoricum Romaldum accuratissima relatio, inter Acta successoris reperta, his verbis: Est sciendum, quod fidei record. D. Alexander Papa V, qui Pisis post Concilii generalis celebrationem, contra Petrum de Luna et Angelum Corario, de Papatu contententes, seu potius colludentes, celebrati, electus fuit die xxvi mensis Junii, anno a nativitate Domini mcccxcix; post diem sabbati iii mensis Maji anni mcccxc, in palatio Apostolico, Bononiensi videlicet, post quintam horam noctis sequentis diei Dominicæ, qua computata fuit iv Maji, incipiendo dictas horas die sabbati ab occasu solis, diem suum clausit extremum. MS. nostrum, dum verbis supra memoratis electionem ejusdem indicat, Vir profecto, inquit, altissimæ scientiæ: ejus deinde Acta sic summum percurrit.

doctrina,

2 Hic a pueritia sua Ordinis Minorum Frater effectus, vacavit liberalibus disciplinis. In Studio Pa-

risiensi in sacra pagina Doctor subtilissimus evasit, ita ut super libros Sententiarum elegantissime scriberet. Magnus sermocinator, etiam ex tempore, et longam et multis auctoritatibus et sententiis orationem refertam sæpe texebat. Vocatus a Galeatio Principe Lombardiæ, secum eum habuit in consiliis. Deinde Episcopus Vicentinus effectus, postea Novariensis, deinde Archiepiscopus Mediolanensis creatus, procedente tempore a D. Innocentio VII factus est Cardinalis Basilicæ XII Apostolorum, ac demum ut dictum est in Papam creatus fuit. Hic Pontifex, re et nomine Alexander, omnium prædecessorum, qui multo tempore eum antecesserant, superasset liberalitateam, modo habuisset in facultatibus: sed juxta statum Pontificalem multum pauper existens, dicere consueverat se fuisse divitem Episcopum, pauperem Cardinalem, et Papam mendicam.

promotio,

3 Hic Ladislaum Regem Siciliae, approbante Pisano Concilio, regno privavit, et jus dicti regni Ludovico Duci Audegaviæ competere declaravit.

Acta.

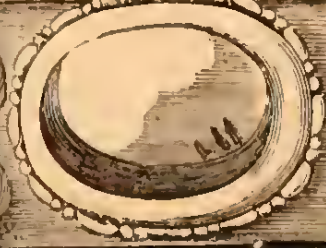
Fi-

CCVII GREGORIVS XII

CCVIII ALEXANDER V

CCIX IOANNES XXIII

CCX MARTINVS V

A Finito Concilio venit Bononiam ubi Legationem tenebat, D. Baldasar Cossa, Cardinalis S. Enstachii, cujus auxilio fuerat prædictum Concilium congregatum: ubi cum aliquot mensibus moram traxisset, infirmatur. Ante ejus mortem convocatis ad se (cardinalibus ad eos sermonem habuit, proponens illud Salvatoris nostri verbum, Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis, exhortans eos ad unitatem servandam; et protestans per eam mortem, quam se continuo facturum cognoscebat, credere et tenere, rite et juridice omnia processisse in Concilio Pisano, ipsumque licet indignum fore Christi Vicarium, rite et legitime ad apicem summi Apostolatus vocatum. Familiam suam Cardinalibus valde commendavit, affirmans, quod propter modicum tempus quo fuerat in Papatu, non potnerat esse gratus his qui sibi serviverant. Ipse lacrymans, Cardinalibus etiam lacrymantibus, ipsis benedixit, et paulo post Deo animum dedit. In ecclesia Fratrum Minorum sepelitur.

Joa. 14, 27.

sepultura, et epitaphium vetus,

4 Hic ejus insigne olim visebatur ex marmore monumentum: ubi jacebat ipse Pontificaliter indutus, sed nudipes, subtus pedes SS. Francisci et Antonii Patavini mediam Deipuram stipantium, sub insigni cum Patre caelesti conopæo: et idem quod hodie legebatur Epitaphium, nescio quo loco tunc descriptum.

B Summus Pastorum Alexander Quintus, et omnis Scripturæ lumen, sanctissimus Ordo Minorum.

Quem edidit, et proprio Cretensis nomine Petrus, Migravit anno mccccx.

Ipsius monumenti jam olim erecti delineationem nactus Oldoinus noster, quemadmodum fuit anno MDLXXXIV reparatum novo suo Ciacconio inseruit, una cum ipsius reparationis titulo hujusmodi:

Filardo Cretensi Viro
insigni, Oratori Gentium
Concionatori fecundissimo,
Consiliario Ducum, disputa-
tore acerrimo Parisiis
Publico Theolog.^m profiten-
ti, in quatuor sent. lib.
Scriptori Loculentis.^m Qui
ex Ord.^c Minorum Epis-
cop.^m Vicentiæ Novariæ,
C C Archiep.^s, Mediolan.^s
Cardin.^s et tandem
ad summi Pontif.^s
Apicem evectus

Alexander V. Appellatus
Bononiæ Moritur Anno
salutis mcccc Pontifi-
ficatus sui mense viii:
R. Jo. Bapta Paganus
De Zanettinis Bononien.
Hoc templo plura Divi-
no Cultui pararet, Hoc
etiam Mausoleum repa-
ravit Anno MDLXXXIII
Die xxii Septembris

5 Quærenti mihi quo loco Epitaphium vetus, quo etiam titulus recentior legerentur, noster Aloysius Carniolius respondit, totum illud quod Ciacconius exhibet monumentum, recentissima memoria innovatum denuo esse, ac fere pro quarta parte destructum. Occasione

enim fenestrarum, ad eventilandum in odore aerem per gyrum aperiendarum (erat autem estque etiam nunc monumentum positum inter duas sex parastatarum, quæ murum odori in hemicyclum ducti fulerunt usque ad fornitem) istud quod dicit conopæum cum imagine Dei Patris, atibi adhuc in claustro viscenda, submotum fuisse: quodque sub illo olim erat monumentum, nunc videri sub fenestra. Addidit porro idem Carniolius, de loco Epitaphii nihil se potuisse interrogando cognoscere, fieri autem posse, ut prædictæ restorationis titulus eodem modo pictus fuerit, super ipsius conopæi spatium inter Sanctorum statuas; sicut idem nunc quoque inter similes statuas parieti dealbato inscriptus legitur, his in fine verbis auctus: Restauratum fuit anno MDCLXXII. In hac novissima restoratione proportio partium immutata nonnihil fuit, et latitudo operis contracta haud parum est, ut ipsum, licet revera humiliter sit, altius tamen in proportionem videatur quam prius; ideoque operæ pretium censui, novam ejus sculpturam curare.

D
ALEXANDER V.
ejus anno 1584
innovati deli-
neatio,

6 Titulus porro præmemoratus, seu malis vocare Epitaphium peccat, inquit, Carniolius in historiam, in grammaticam, in orthographiam, in interpunctionem etc. at fideliter admotis eum in finem scalis, uti legis, descripsi. Non meminit quod fuit Patriarcha Gradensis, quod tamen lego apud plures historicos: (sed quomodo aut quando fuisse potnerit equidem non capio) et tacet fuisse Episcopum Placentinum, quod est certissimum. Ait obiisse mense Pontificatus octavo, cum excesserit nonum (imo decimum) nominatque illum Cretensem, secundum usurpatam pridem appellationem, et hinc natam in vulgo opinionem. Verum constat ex ipsomet Alexandri Pontificis ore, fuisse, non Cretensem, non Mediolanensem, ast Bononiensem. Nempe hoc ipsum testatus sub mortem est, dixitque se natum Bononiæ, ubi decedebat, in via Cæsaraugustana, vulgo di_Zara-

Patria anBo-
lonia,

ALEXANDER V
 A gozza, domo infima; et adultum a Fratre Ordiais Minorum, Theologiæ Magistro. ductum Venetias, ubi habitum ejusdem Ordinis suscepit; inde Parisios, tandem in Cretam, unde adhæsit ei cognomen Hæc apud Ghirardaccium, Bombacium, Alidosium, et alios nostros historicos in aperto sunt; ex quibus hausit Masinus quæcumque diligenter collecta retulit in librum de Pontificibus, Cardinalibus, et Episcopis Bononiensibus. *Hæc ille. Mediolanenses econtra pro se adseruat, quod habeant in sua Insubria oppidum territorii Papiensis, Candia dictum, unde videtur ipsis Candianus vocari, et hinc factum ut alii Cretensem fecerint. Sed ex Creta, quæ nunc Candia dicitur, vere evocatum ad altiora, si non natum, in confesso est, atque hinc cognomen alterutrum remansisse: Candia autem cujus meminisse videntur Mediolanenses, non in Mediolanensi statu, sed Pedromontio est, sub diocesi Eporediensi, a civitate illa duntaxat vi P.*

M. distans, cum Mediolano absit pluribus quam P. D
 M. L.

7 Manet interim, usitato vulgoriter cognomen (sicut Stella habet) Candianum dictum; quod Platina magis Latine putavit posse Cretensem reddi. MS. nostrum neque nomen neque cognomen exprimit. Philargus etiam passim a Scriptoribus cognominatur: quod nomen cum Græcum sit, honestique otii amantem notet, viro litterato perquam idoneum, assumpsisse sibi in Creta potuit: in posteriori tamen renovatione tituli legitur Filardus, quod fuisse potuisset patris nomen Bononiæ in Italia, et nescio quid Teutonicum seu Longobardicum sonat, quorum lingua Fulard plenum ingenio, Firard indole generosum significat. Nihil ego definio, donec comparent scripta authentica, in quibus ipse suum nobis cognomen indiget; ad curiosi tamen Lectoris excitandum studium, hæc proponere non sum gravatus.

et cognomen Philargus?

CCIX JOANNES XXIII

Ab anno 1410,
 ad 1415, an.
 d. 14.

B
 JOANNES, natione Neapolitanus, antea Cardinalis Diaconus S. Eustachii, Balthasar Cossa, electus Bononiæ xvii Maji anno mccccx, coronatus est xxv ejusdem mensis in Dominica ii post Pentecosten; cumque sedisset annos v, dies xv, in Concilio Constantiensi se abdicavit anno mccccxv, xxxi Maji: et vacavit Sedes annos ii, menses v, dies x; ipse vero obiit Florentiæ anno mccccxix, xxii Decembris, sepultus in Cathedrali.

E

Ejus electio

D
 Diem Electionis viii Kal. Junii nominat Gobelius in Cosmodromo. Theodoricus vero a Niem, qui aderat, ipsa Coronationis die finem descriptioni suæ imponens, factum ait ipso festo S. Urbani Papæ. De mortis anno, die ac loco infra acturus pergo MS. nostri exhibere contextum, qui hujusmodi est. Joannes XXIII, prius vocatus Baldassar Cossa, de Nobilibus Neapolitanis originem ducens, dum esset Legatus de Latere in civitate Bononiæ, post mortem D. Alexandri concorditer a Cardinalibus creatur in Papam anno Domini mccccxiii tempore adolescentiæ suæ in Jure canonico Bononiæ studuit; tandem sumpto gradu Doctoratus et ad Curiam Romanam veniens, Bonifacius IX eum suum Cubicularium secretum fecit, deinde ipsum Cardinalem S. Eustachii creavit, et ad acquirendam civitatem Bononiam ipsum Legatum de Latere misit: quam de manibus gentium armorum Ducis Mediolanensis eam occupantium acquisivit, sicque annis circiter novem prudentissime et fortissime illam gubernavit. Aliquot Romandiolæ tyrannos etiam ultimo supplicio tradens, totam Romandiolam ad manus suas nomine Ecclesiæ Romanæ redegit. Erat tunc nomen suum in Italia celebre, et multis etiam potentibus formidabile. Annis quibus Bononiam gubernavit, floruit multum civitas, et adacta est longa pace. Dum nitem instaret tempus celebrandi Concilii Pisani, ipse omnes Cardinales qui a D. Gregorio recesserant, pecuniis Legationis suæ in Concilio sustentavit.

facta ante Papatum,

C
 2 Creatus Papa ad Electores Imperii misit, exhortando ut in Imperatorem eligerent Sigismundum de Lucimburg, Hungariæ et Bohemiæ Regem, quod et factum est: et quia in Concilio Pisano decretum erat aliud Concilium debere celebrari ad certum tempus pro reformatione Ecclesiæ, ipse Concilium Romæ convocavit, ad quod accessit. Sed Ladislao, regno Sicilia privato, Papam persequente, cogitur de Roma exire et iterum Bononiam se conferre. Ordinationem unam fecit Cardinalium, hominum profecto magnæ commendationis et non mediocris scientiæ. Dum autem animo gereret Ecclesiam nuire, quæ adhuc superstite Gregorio et Benedicto

et in Papatu,

scissa remanserat, de Bononia recedens ivit personaliter ad civitatem Laudensem in Lombardia, ut cum Rege Romanorum Sigismundo, qui illuc venerat, loqueretur de materia unionis et celebrationis Concilii generalis. Propter quam causam postea misit ad Alamanniam, pro eligendo loco sæpe dicti Concilii Dominos Cardinales Florentinum et de * Celancho: qui concorditer elegerunt civitatem Constantiensem Maguntinensis diocesis: ad quam personaliter accessit, duxitque secum viros in Jure divino et humano peritos.

pro unione curanda,

3 Dum stetisset aliquot mensibus ibi, expectando vocatos ad Concilium, tandem Sigismundus prædictus in nocte Natalis Domini venit Constantiam, et in Matutinis, D. Joanne præsentem, septimam Lectionem cantare voluit. Deinde procedente tempore, cum multa D. Joanni objicerentur, et ipse timeret ac in personam suam committeretur violentia; habitu dissimulato de Constantia fugit, et Schafusam se contulit, quæ civitas seu oppidum erat Ducis Frederici de Austria. Aliqui Cardinales secuti sunt eum usque ad locum illum: sed postmodum per Concilium, quod Constantiæ remanserat, revocantur. Dominus vero Joannes de Schafusa ivit Friburgum, cum proposito eundi ad terras Ducis Burgundiæ: sed procurante Concilio, per medium Imperatoris Sigismundi D. Joannes capitur, et in quadam insula S. Marci prope Constantiam, in palatio Episcopi Constantiensis, prope civitatem, in carcerem detruditur, anno quarto sui Pontificatus.

* at. Chalanto

Accessus ad Concilium Constantiense,

F

fuga et captivitas,

4 Concilium causam fugæ suæ et criminum contra eum commisit Judicibus, qui examinarent omnia et causam instructam referrent. qui tandem retulerunt, propositis (ut dicebatur) et probatis xl Capitulis et ultra contra eum, quorum aliqua concernebant scandalum Ecclesiæ et ejus incorrigibilitatem, quædam vero concernebant fidem. ex quibus Joannes sententialiter de Papatu dejonitur et privatur; ipseque sententiam contra se latam approbavit. Sed post latam sententiam de loco ubi erat, mittitur custodiendus ad manus Ducis Ludovici de Bavaria,

sententia depositionis ab ipso met confirmata,

qui

A qui erat de obedientia D. Gregorii XII. Fuitque D. Joannes positus in castro quodam ipsius Ducis vocato * Heldeberg : ubi annis tribus et ultra stetit, absque alicujus Italici societate aut de suis, sed semper custoditus per Theutonicos, cum quibus tantum signis et nutibus loquebatur, quia ipse linguam Germanicam ignorabat, et qui eum custodiebant Italianam non noverant. Hujusmodi privationis sententia tantum ab illis de obedientia D. Joannis lata fuit, quoniam de obedientia D. Gregorii et D. Benedicti nullus adhuc convenerat. Et ut suam fundarent jurisdictionem ad validandam eorum sententiam, Synodicum decretum promulgaverunt, per quod affirmabant, Concilium generale, legitime congregatum, habere immediate a Christo potestatem : quo fundamento præsupposito, ipsum etiam Papam Concilio subjiciebant.

5 Hypothesis hæc an et quatenus consistere possit, cum suprema quam in summo Pontifice meliores Catholicæ omnes agnoscunt potestate, non est hujus loci disputare, eamque explicare et limitare. Id vero a me nunc fieri multo minus opus est, postquam Illustriss. Schelströtius, nodos hic occurrentes non tam solvit quam discedit, productis ex fide indubitabili originalium MSS. geminis ipsius Concilii (quatenus huc spectare videntur) Actis ; subjunctaque iisdem Dissertatione perquam erudita, qua demonstrat, tantum abesse, ut Decretum I Sessionum IV et V, atque Decretum II Sessionis V de superioritate Concilii intellecta, ab Oecumenica Constantiensi Synodo edita et Sede Apostolica comprobata sint ; ut potius Decretum I Sessionis IV a Basiliensibus corruptum sit ; Decretum vero I et II Sessionis V, contra protestantibus Cardinalibus et Regis Galliæ Oratoribus edita, omnia demum a Concilio nondum universali pronuntiata fuerint ; quæ proinde ab ipsius Constantiensis Concilii Patribus post trium obedientiarum unionem, non recepta et ab ipso Martino V infirmata sunt. Ita titulus opusculi, per quam opportune in lucem dati, in argumento, quod annis quidem CCL eruditorum animos commovit, nuper vero maximo cum strepitu resumptum, schisma Ecclesiæ minuari ceperat.

B *6 Utinamque vero istæ se habeant, certum manet quod Joannes, si non ex vi sententiæ ab eis lata, quæ tunc Concilii generalis auctoritatem et nomen arrogabant sibi ; soltem ex vi spontaneæ abdicationis sententiæ secuti, nec unquam ab eodem prætextu violentiæ vel metus retractati, desierit Pontifex esse, etiamsi illud antea certo fuisset quod ipsum controverberat Gregorius. Cum hoc ergo, cavente ne personam suam Concilii potestati committeret, sicut Joannes fecerat, suam in hoc sincerissimam mentem abunde probans, longe honestius actum est ad unius Malatestæ interventum ; cum pro Joanne, tunc certe sin minus alias, viro optimo, intercesserit nemo earum quos maximis obstraxerat beneficis, et quibus hanc conveniendi potestatem fecerat ; quod sane Imperatori Sigismundo et aliis magno dedecori merito, vertebaturque etiam tunc ab iis qui audiebant, prætextu ecclesiasticæ securitatis, inimici sui jurati custodiæ traditum hominem, ex tanto fastigio pene infra homines per magnam suam bonitatem dejectum ; qui vel a Benedicti sequacibus mitius habendus fuisset.*

7 MS. nostrum in Vita Martini V reliquaui Joannis fortunam exitumque prosequitur hoc modo : Anno MCCCXIX, Martino Florentiæ existente, D. Baldassar Cossa adhuc in carceribus apud Heldeberg, in manibus Comitum Palatini carceratus in Germania ; pro cujus relaxatione [solliciti] quidam cives Florentini, penes quos magna D. Baldassaris pecunia fore dicebatur, agere cœperunt apud beatissimum Pontificem, rogantes, pro liberatione præfati Domini partes suas interponeret : quod et fecit. Misit enim legationem ad Comitem Palatinum, persuadens ei ut

e Custodia dimissus an. 1419,

D. Joannem relaxaret. Ipse vero, acceptis primum xxx millibus ducatorum, quibus, se D. Baldassar redemit, eum tandem e carceribus dimisit. Qui cum iter faceret ad Italiam, pergens per Lombardiam ut veniret Florentiam recta via ad terras D. Petri de Rossis Parmensis districtus pervenit. Ibi D. Baldassari nuntiatum extitit, insidias sibi parari in via, et si progrediretur ulterius, futurum fore ut iterum caperetur et carceri manciparetur. Hoc intellecto D. Baldassar, duobus tantum sociis comitatus noctu de loco ubi hospitatus erat surrexit : et auxilio d. D. Petri de Rossis, qui sibi antea amicabatur, clam nuntiis Papæ eum comitantibus, fugam petiit, seque tandem contulit in potestatem D. Thomæ de Campoforgosio Jannensium Ducis, cui et in Cardinalatu et in Papatu, per multa retro tempora, amicus et servitor extiterat.

8 Vulgata D. Baldassaris fuga, cum esset homo alticordis et unius fuerat de contententibus de Papatu, creditum est a multis periculum aliquod immineere Ecclesiæ, quasi per hanc fugæ occasionem schisma redintegrari deberet : non defuerunt etiam qui eidem persuaderent, ut tentaret fortunam et iterum Pontificatum arriperet. Sed Deus opus unionis tot periculis comparatum deserere nolens, D. Baldassaris animum inspiravit, ut personaliter veniret Florentiam. Venit ergo cum magna totius populi Florentini et Romanæ Curie expectatione ; et ad D. Martini pedes prociens, eum verum et indubitatum summum recognovit Pontificem, et omnia quæ circa Pontificis electionem gesta forent. Mura profecto res hæc visa omnibus et Dei manu fabricata, ut homo, in summo rerum fastigio constitutus, de Papatu dejectus, in loco libero et ubi plurimum diligebatur et poterat positus, hoc faceret, quod multi etiam ex Cardinalibus, qui fuerant de obedientia D. Petri de Luna vix siccis oculis inspicere potuerunt. Hac humiliatione et recognitione peracta per D. Baldassarum decursis diebus aliquot D. Martinus Episcopum Cardinalem Tusulanum creavit : sicque in diem obitus ejus inter Cardinales sanctæ Romanæ Ecclesiæ sedit. Post aliquot vero menses idem D. Baldassar Florentiæ moritur, et in S. Joannis celebratissimo templo sepelitur.

9 *Oldonius noster in additionibus ad Ciacconium, in Vigilia Corporis Christi XIV Junii exceptum a Martino Balthusarem, tradit obiisse XXII Decembris ; quod etiam confirmatur ex Epitaphio sic lecto : Joannes quondam Papa XXIII obiit Florentiæ, anno Domini MCCXCIX, XI Kalendas Januarii. Monumenti elegantissimi formam ære expressam apud eundem Oldonium videre licet. Super erectam alte tumbam, cui Epitaphium istud insculptum, sub conopæo marmoreo Draparæque dimidia imagine, jacet ære susus ille et inauratus, Cardinalisque Episcopi instar mitratus. In basi operis inferioris tres assistunt statuæ marmoreæ ; quarum media muliebri habitu cornu-copiæ sinistra, ardentem dextra lumpadem præstendere videtur ; Felicitatem nisi fallor æternam denotans, lucemque perpetuam ; quam meruerit invictæ Patientiæ virtute muliebri itea habitu adstantis, et calicem adversitatis velut a Domini manu propinatum grantanter ebibere paratæ ; animoque a rebus omnibus terrenis abstracto, quem ex altera parte representat alatus Angelus, manibus in altum junctis speciem exhibens adorantis. Aliter tamen eas statuæ accipiunt Florentini, et non inepte interpretantur, Spem alatum atque in Deo fixam, Caritatem urdentem, omnium veri boni feracem, quarum statuæ sculpsit totius machinæ auctor Donatus, vulgo Douatellus ; Fides vero sacramentum Calicis præstendens opus sit Michelotii, quem prior discipulum habuit et adiutorem non indecorum.*

10 *Addit sæpe memoratus Oldonius sepulturam hujusmodi caratam a Cosmo Medicæo, cive Florentino,*

JOANNES XXIII.
metu novæ captivitatis fugit.

utroque se Florentiæ assistit Martino Papæ,

et benigne receptus moritur Cardinalis.

Ejus ibi Epitaphium,

et monumentum.

A carissimo Joannis amico : quem homines existimarent pecunia Baltassaris opes suas in tantum auxisse, ut et primarius apud Florentinos cives et ditissimus omnium, cum apud Italos tum apud exterarum nationes, deinceps sit habitus. Ego vero existimo non tantum magnas illas divitias, sed etiam collatum deinde in ipsius posteris patris Principatum, ac dignitatem sola Regia inferiorem, fructuam fuisse fidelitatis amico serva-

D tæ ; pro cuius liberatione intercedere maluerit, et grandem temporibus illis xxx millium ducatorum suamam refundere ei in lytrum, imo quidquid opud se de ejus pecunia reliquum erat representare, quam illo deserto intervertere depositum, quod evincere nemo verosimiliter potuisset, si Cosmus pecuniam amicitie præhabuisset. Quod si heredem illum instituit Joannes moriens, minima hæc fuerit pars gratitudinis debitæ.

CCX MARTINUS V

Ab anno 1117, ad 31, au. 13, m. 3, d. 10.

MARTINUS, natione Campanus; de Principibus Urbis Domus de Columna, antea Otho Diaconus Cardinalis S. Georgii in Velabro, electus concorditer in Papam Constantiæ anno mcccclxvii, xi Novembris; coronatus xxi* ejusdem, festo Præsentationis, ac simul Peninica; sedit annos xiii, menses iii, dies x, defunctus anno mccccxxi xx Februarii. Sepultus est in Basilica Lateranensi. et vacavit Sedes dies xiii.

In extremo MS. nostri limite nullum equidem offendiculum metuebam; quando improvisa impegi in Epitaphium, subscriptum ipsius Martini pedibus, in illo auro monumento, quod ante Capita Apostolorum ipsi olim collocatum, nunc in eadem Basilica Lateranensi nonis operibus instaurata alio loco erectum visitur. Exhibet illud Oldoinus noster eleganti imagine, et quidem veterum Martini numismatum corona circumdotum. Epitaphium tum ibi sculptum, tum ab Alphonso Ciacconio, Odorico Raynaldo, et Cesare Rospono concorditer transcriptum his ipsis nec aliis constat notis: **MARTINVS PP. V. SEDIT ANNOS XIII. MENSES III. DIES XII, OBIIT ANNO MCCCCXXI, DIE XX FEBRVARIJ TEMPORVM SFORVM FELICITAS.**

2 Quis crederet huic ter concorditer expresso Epitaphio subesse errorem? Subest tamen. Nam cum die S. Martini, unde nomen sumpsit, electum fuisse constet, et x Kalendas Martii defunctum dicat infra successor Eugenius, non potuit supra annos xiii, menses iii, plus quam x dies sedisse, ut consideranti patebit. Sed si quis laborem sumat characteres considerandi, quibus circumscripti sunt nomen omnes Martiniani eosque comparandi cum litteris plane Romanis in Epitaphii imagine; non difficulter dignoscet has quidem recentioris fabricæ esse, istos semi-Teutonicos, sive (ut nonnulli nunc perperam appellant) Gothicos, avi sui formam præferre. Præterea ex stylo tunc usitato Romæ notandus fuisset annus mccccxxx, non xxxi, qui primum numerari incipiebat xxv Martii.

3 Temporis igitur sequentis longioris lapsu extritum Epitaphium, renovandum aliquis curaverit, sed infeliciter: et rotundo numero inveniens numeratos annos xiii, menses iii, vacantis autem sedis dies xi, hos putaverit ad Pontificatum pertinere. Quod miror nec a Rainaldo quidem observatum fuisse.

4 Oldoinus præfatus, in suo Pontificum Necrologio, nescio qua causa, die xxi Februarii defunctum Martinum statuit; sed repugnant litteræ successoris, iv Idus Martii apud Rainaldum, hoc principio scriptæ: Cum felicis recordationis Martinus Papa V, Prædecessor noster sicut Domino placuit, nuper, videlicet x Kal. Martii, ab hæmortali lacrymarum valle ad immortalem vitam migravit. Quibus prænotatis ex nostro MS. subjungo Martini Acta.

HISTORIA HUIUS PAPATUS.

Ex MS. nostro, huc usque perducto.

Privato D. Joanne, actum est per medium Sigismundi Imperatoris, ut D. Gregorius convocaret similiter Concilium in Constantia prædicta, et quod venirent se Cardinales sui, et ceteri de sua obedientia, (Cardinalibus) D. Joannis in Constantia congregatis; quod et factum est. Misitque Gregorius D. Carolum de Malatestis de Arimino, cum pleno mandato ad pure et libere resignandum juri suo et Papatui; quod et factum est. Nam ipse Carolus in societate sessione, nomine Gregorii, illius mandati vigore, expresse renuntiavit; et ipse D. Gregorius per Concilium factus est Legatus in Marchia Anconitana. Qui Recanati existens, ante creationem D. Martini diem obiit et sepultus est in ecclesia Recanatensi.

2 His duabus obedientiis unitis, restabat tertia longe major, Domini scilicet Petri de Luna, pro quo reducendo, ut hoc ipsum faceret, quod Gregorius fecerat, D. Sigismundus prædictus ad multas mundi partes perrexit: ad Regem Franciæ primum, deinde ad Regem Angliæ, deinde Narbonam una cum Oratoribus Concilii; ubi etiam convenit Rex Aragonum Fernandus, qui et ipse non solum regnum suum Hispaniæ, sed etiam Aragoniæ, quod erat de obedientia D. Benedicti, gubernabat: fueruntque capita conclusa et firmata, quibus inter cetera continebatur, quod deberet requiri D. Benedictus, ut hoc ipsum faceret quod D. Gregorius fecerat: quod si non fecisset, promittebant Principes de sua obedientia eum deserere et Concilio Constantiensi adhærere. Benedictus autem, in castro Paniscolæ manens, in sua permansit sententia, dicens ipsum esse verum Christi Vicarium, et Constantiam non esse locum tutum pro celebratione generalis Concilii, allegans quæ manu violenta facta fuerant contra D. Joannem etiam per eos qui erant de obedientia sua, et detestans in loco non securo regnare in manibus eorum qui impressionem fecerant. Principes vero Hispaniarum, videntes duritiam D. Benedicti, Concilio Constantiensi adhæserunt. Sicque per solennem Sessionem celebratam, uniti sunt isti de obedientia D. Benedicti ceteris de obedientia D. Joannis et D. Gregorii.

Gregorius Cardinales suos Constantiam mittit,

seque abdicat.

Idem facere recusa s. Benedictus,

F

deseritur a suis obedientie Principibus.

A 3 Tunc quæ gerebantur in Concilio, expediebantur per Nationes quinq̄ue, Italicam, Gallicam, Germanicam, Hispanicam, et Anglicam, quæ nationes constituiebant totum Concilium : priusque in nationibus obtinebatur determinatio una, deinde in generali congregatione omnium nationum concludabatur, demum decretum fiebat super concluso et publicabatur in Sessione. Hic erat modus et ordo procedendi in Concilio : per hunc modum contra D. Benedictum inchoatus est processus per Concilium, et tandem sententialiter privatus de Papatu. Non venerant Cardinales D. Petri de Luna ad Concilium, sed adhærebant adhuc, una cum Prælati aliquot de regno Hispaniarum et Scotiæ et Comite Armeniaco, d. D. Benedicto.

Modus procedendi in Concilio

B 4 Et completis omnibus quæ ad unionem spectare videbatur (condemnatæ tamen prius hæresi Joannis Wiclef, et combustis duobus hæresiarchis, Joanne Hus et Hieronymo Pragensi ejus discipulo Magistris Pragensibus) cum jam Sedes Apostolica annis duobus et ultra vacasset, et circa reformationem Ecclesiæ non bene poterat vacari absque Papa ; ob hanc causam, et ut Sedes ipsa non diutius vacaret, tractare cœperunt de electione futuri summi Pontificis. Et ut debita Concilio auctoritas redderetur, et nullus futuram electionem calumniari posset, quodque electus in Papam pro vero et indubitato summo Pontifice apud totam Christianitatem haberetur, sicque dici posset vero datam pacem Ecclesiæ, et antiquissimum schisma extirpatum esse per canonicam et indubitatam electionem ; totum Concilium in hoc convenit, quod quælibet Natio eligeret sex, qui una cum Cardinalibus præsentibus in Concilio intrarent Conclave, et haberent facultatem eligendi Papam una cum Cardinalibus : et qui a duabus partibus ex deputatis nationibus eligeretur in Papam, ille pro summo Pontifice haberetur et teneretur.

ad novi Pontificis electionem :

C 5 Anno ergo Domini MCCCXVII die VIII Novembris, Cardinales, qui erant numero XXXII vel XXXIII, una cum deputatis cujuslibet nationis numero XXX, intrarunt Conclave, præmissis primo multis orationibus et processionibus, ut Deus inspiraret Electores ad eligendum virum sanctum et idoneum, in cujus humeris cum pace et unitate quiesceret Ecclesia. Arbitrabantur omnes non esse facile, tot Nationum diversarum homines in unam personam convenire posse, præsertim cum in potestate trium personarum, trium videlicet ex sex unius Nationis, esset electionem impedire : credebaturque non solum per dies multos, sed per menses, Electores debere stare in Conclavi antequam concordarent : fiebat autem omni die processio circumquaque Conclave, quod optime custoditum erat a magnis Dominis et Prælati. Tandem Dominus compatiens longis calamitatibus Ecclesiæ, manum misericordiæ suæ aperiens, ita Electores inspiravit ut tantum tribus diebus in Conclavi starent. Nam die XI Novembris, quo festum B. Martini celebratur, hora Tertiarum, D. Oddo de Columna, S. Georgii ad Velum aureum Diaconus Cardinalis, tam a duabus partibus Cardinalium et ultra quam a duabus partibus Deputatorum Concilii et ultra cujuslibet Nationis, Spiritu sancto inspirante, electus est in Papam. Non sufficeret lingua narrare, quanto gaudio totum Concilium, una cum Imperatore Romanorum Sigismundo, repletum sit. Publicata enim electione, statim ipse Imperator Conclavo intrans, ad pedes summi Pontificis procidens, ipsos non sine lacrymis cordis et corporis, devotionem pariter et lætitiâ exprimentibus, osculatus est : ipseque Pontifex e contra, cum lacrymis Imperatorem ad osculum pacis recipiens, eum benigne amplexatus est :

Propylæum Maji.

et quia in die S. Martini fuerat electio de se facta, et pax Ecclesiæ data, ac etiam unio Ecclesiarum Christi subsequuta, vocari voluit Martinus V.

D 6 Si Pontificis hujus dotes singulæ narrandæ forent, et quæ in annis sui Pontificatus gesta sunt, per modum codicis surgerent quæ dicenda forent : pauca tamen de multis dicentur, per quæ hominis hujus prudentia et vita satis perspicui poterit. Hic a juventute liberalibus artibus eruditus, a parentibus præceptoribus liberalium artium traditus, evasit in virum magnæ commendationis et famæ. Erat supra modum humilis, gratus et dilectus hominibus. In Perusia postea Juri Pontificio aliquot annis operam dedit, indeque plusquam mediocriter eruditus discessit : et Romam rediens, Domini Papæ Urbani VI Referendarius factus, cum magna integritate munus illud explevit. Deinde in Diaconum Cardinalem a Domino Papa Innocentio VII assumptus, non propterea naturæ conditionem deseruit, quinimo eandem [tenuit] humilitatem et vivendi in omnia suaviter, quam ab ineunte pene ætate imberat, ita ut potius remissus quam multæ activitatis homo crederetur ; in rebus publicis non multum se immiscens, nisi quantum dignitatis suæ onus requirebat. Unde cum in Concilio Constantiensi multæ hinc inde altercationes, propter contentiones hominum diversæ obedientiæ, insurrexissent ; ipse velut æquus arbiter, in nullam se partium constituit defensorem, sibi ipsi potius vacans et aliena non curans ; gratus propterea tam Imperatori quam Cardinalibus ceterisque de Concilio factus : [et ita] hunc, quem omnium Nationum parentem judicabant, in summum Pontificem petierunt, summo animorum consensu et concordia, ut aulla summi Pontificis electio ex multo tempore majori votorum et animorum unitate celebrata fuerit.

E 7 Hic in summum Pontificem electus, sciens se vocatum in plenitudinem auctoritatis et potestatis, omnem illam remissionem et neglectum rerum præteritarum excussit ; manumque mittens ad fortia, etiam alios ad honorem Ecclesiæ, et reipublicæ Christianæ utilitatem excitabat. Somno et quieti et cibo etiam indulgens, jam in virum alterum mutatus videbatur, de eoque recte illud dicebatur, Principatus virum ostendit. Multa facilitate omnes ad se admittens, et audiens, cunctos a se lætos et voti compotes aut contentos dimittebat. De prudentia vero ipsius, quæ certe eximia erat, omnium idem judicium habebatur ; per paucosque ex Romanis Pontificibus extitisse ferebatur, qui in consultando tam sapienter rei et rationis modum teneret, quid etiam amplectendum quidve fugiendum etiam ex tempore tam apte judicaret. Secreti sui tenentissimus fuit, ita ut per pauci quid facturus esset vix unquam intelligere possent. In sermone brevis : et quæ exprimebat sententiis plena erant. Inceremoniis quoque ecclesiasticis, quæ ad Dei cultum ad statumque summi Pontificatus pertinebant, ita se habebat, ut cunctos ad summam devotionem et reverentiam provocaret. Justitiæ amator et nullius acceptans personam, æqua lance unicuique quod suum erat tribuebat. Talem profecto Pontificem decebat Ecclesiam Dei habere, post tam longum et tam inveteratum in Ecclesia Dei dissidium et antiquatum schisma, qui sua bonitate, prudentia, et tolerantia, sciret et posset naviculam Petri, quæ pene submersioni proxima fuerat, in tranquillo et quieto portu collocasse ; quemadmodum Domino adjuvante brevi tempore hic almificus et a Deo dilectus Pontifex collocavit, et moriens etiam in magna tranquillitate et pace reliquit.

F 8 Post creationem itaque suam, miraculose (ut

A sic dixerim) factam, Petro de Luna cum [quatuor] Cardinalibus et nonnullis Prælatibus sic in Paniscola permanentibus, cum adhuc quidam populi Aragoniæ in animis sespeasi remanerent, decrevit, sacro Constantiensi approbante Concilio, ad partes Aragoniæ destinare Legatam de latere D. Alamannum de Adimariis, tit. S. Eusebii Presbyterum Cardinalem, natione Florentinum, virum singularem, pro exequendo processu contra dictum Petrum jam de Papatu dejectum, et contra ei faventes et adherentes. Qui cum ingrederetur legationis suæ terminos, Cardinales quatuor præfati, videlicet Montis-Aragonis, S. Georgii, S. Eustachii, et S. Angeli, sic in sua obedientia nominati, una cum ceteris Prælatibus qui remanserant in Paniscola, multam reverenter plerique sæpeditum D. Petrum de Luna requisiverunt vellet jam facere et adimplere quod promiserat. Allegabant enim per privationem Joannis et renuntiationem Gregorii, per consensum omnium fere Christianorum postea subsecutum, Ecclesiam Dei jara unitam esse in persona D. Martini: unde non poterat amplius dubitare, quod ipso cedente remaneret amplius Ecclesia in schismate: et quod ipse erat ille, qui per suam renuntiationem poterat indubitatum pacem dare populo Christiano, et ita ut doinceps nullus scrupulus amplius posset remanere.

MARTINI V.
Legatum contra Petrum de Luna in Hispaniam destinari:

Is in proposito pertinax,

etiam a Cardinalibus suis plerisque deseritur.

B Quod si hoc faceret, pro quo magnis precibus etiam cum lacrymis supplicabant, sequeretur ei magna laus et meritum apud Deum, de mentibus quoque hominum omnis hæsitatio tolleretur. Ad quæ d. Petrus de Luna respondebat, se nolle renuntiare, satagens suis commentitiis argumentis electionem tam sanctam, de D. Martino prædictam, improbare: addens intellexisse multa de humilitate et bonitate D. Martini, et quod cum ipso bene concordaret. Videntes igitur Cardinales et Prælati prædicti non posse hominis cor induratum flectere, tandem ab ipso recesserunt, et cum Legato Apostolico concordarunt, et ad obedientiam D. Martini, recognoscendo unicum et indubitatum Pontificem, tandem venerunt. Cum dicto autem Petro de Luna remanserunt duo Anticardinales, unus Carthusiensis et alius qui dicebatur D. Christianus de Dobba, qui fuerat unus Auditor Camerae. Jam etiam ab eo recesserat tota Hispaniarum obedientia: remanserant solum Rex Scotiæ et Comes Armeniaci; qui tandem veritatem cognoscentes, in plenam obedientiam D. Martini venerunt. Sicque tota Christianitas, Paniscola excepta, unum Ecclesiæ sponsum D. Martinum tenebant et reverebantur.

Tractatus de reformatione

C 9 Ecclesiæ unione perfecta, non tamen absque magnis laboribus tam secularium quam ecclesiasticorum Principum, et imprimis invictissimi Romanorum Imperatoris Sigismundi, cui præcipue opus hoc Deo inspirante fuit attribuendam; restabat ut fieret in sacro Concilio reformatio morum, tam in Clero quam in populo Christiano. Sed cum jam anno circiter quarto Concilium in civitate Constantiæ perstitisset, cum multo Prælatorum et Ecclesiarum particularium incommodo et etiam gravi sumptu; placuit summo Pontifici Martino, sacro consulente Concilio, materiam hanc reformationis in aliud tempus et in aliud Concilium differre ita ut in proximo Concilio materia reformationis duceretur in medium. Et quia non omnium nationum idem est ritus et vivendi modus, et juxta B. Hieronymi dictum quælibet provincia abundat in sensu suo, juxta unius cujusque nationis mores in quibusdam capitulis cum unaquaque ad quinquennium tantum, D. Martinus loco generalis cujusdam reformationis concordavit. Et quoniam schisma fuerat in Ecclesia Dei introductum, eo modo quo supra narratum est; ex ejusque duratione multa mala in populo

differtur ad proximum Concilium,

Christiano fuerant subsecuta, nec facile postmodum fuerat extirpatum; decretum quoddam contra futura schismata et de celebratione generalium Conciliorum fuit promulgatum statim post D. Joannis fugam. Aliud quoque decretum ediderunt de celebratione generalium Conciliorum, inter cetera hoc habens, quod a fine Concilii Constantiensis, ad quinquennium deberet generale Concilium celebrari; et a fine illius Concilii ad septennium, aliud iter Concilium concelebraretur; a fine cujus ad decennium aliud item Concilium deberet celebrari; et sic de decennio in decennium, generalia Concilia tenerentur pro necessitatibus Ecclesiæ. Quod quidem decretum generalium Conciliorum, sicut præmittitur de tempore in tempus celebrandorum, D. Martinus recepit, et per suam Bullam approbavit: cetera vero decreta, ante ejus assumptionem facta, quatenus fidem Catholicam concernebant et non aliter similiter recepit et auctoritate Apostolica approbavit.

D quod frequenter faciendum decernitur.

10 Ut autem D. Martinus decreto de celebrandis Conciliis satisfaceret, et aliud generale Concilium ad quinquennium celebraretur, xiii Kalend. Maji publicam sessionem tenuit, in qua sacro consentiente et approbante Concilio civitatem Papiæ in Lombardia deputavit, pro loco futuri Concilii in dicta civitate celebrandi, cujus quidem deputationis et Apostolicæ Bellæ tenor talis est: Martinus Episcopos, servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam. Cepientes ac etiam volentes decreto hujus generalis Concilii satisfacere, inter alia disponente quod omnimodo generalia Concilia celebrentur, in loco quem seminus Pontifex, per mensem ante finem hujus Concilii, approbante et consentiente Concilio, deputare et assignare teneatur; pro loco dicti proxime futuri Concilii, eodem approbante et consentiente Concilio, civitatem Papiensem tenore præsentium deputamus et etiam assignamus; stantes et etiam decernentes, quod Prælati et alii qui ad generalia Concilia debent convocari, tempore prædicto ad ipsam civitatem Papiensem accedere teneantur. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ deputationis ac etiam assignationis statuti, decreti, et constitutionis infringere vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum et actum Constantiæ, in loco publicæ sessionis dicti Concilii, xiii Kalendas Maji, anno primo. Aliam quoque sessionem, ultimam scilicet, solemnem ritu celebravit, præsentem Imperatorem et copiosam Principum et Prælatorum multitudinem, die xxii mensis Aprilis anni Domini mcccxxviii, in qua, sacro approbante Concilio, illud Constantiense tam magnum, nec non tam memorandum quam venerandum Concilium dissolvitur; Reverendiss. D. Ybaldo, S. Viti in macello Diacono Cardinali, de mandato d. D. Martini et consensu totius sacri Concilii, verba alta et intelligibili voce dicente, Domini, ite in pace: sicque Concilio dissoluto, quilibet cum gaudio ad propria remeavit.

Primum autem indicitur Papæ,

E

F

et Constantiense dissolvitur.
at Iminaldo et Reinaldo Brancatio

11 Fuerat summus Pontifex Martinus magnis precibus exoratus ab Imperatore, se aliquantum temporis contineret in Germania; Domini autem Gallici præcabantur ut proficisceretur in Galliam: ipse vero Pontifex, considerans totum partimonium Ecclesiæ in Italia occupari per tyrannos et geates armorum, quodque etiam Urbs Romana peste fame et guerris diu laboraverat, et pene ad interiectionem redacta fuerat; compatiens Sedi propriæ et indolens ejus calamitates, tot malis in persona propria occurrere statuit, et ad Sedem propriam remeare decrevit. Decebat enim ut facta unione in

Martinus in Italiam pergit,

per-

A persona sua, sua Sede unicus et indubitatus Christi Vicarius collocaretur. Recessit ergo de Constantia, et iter faciens per Sabaudiam venit Mediolanum, deinde Mantuam intravit, anno Domini mccccxviii die.... Novembris, ibique Curiam suam tenuit mensibus circiter quatuor. Anno vero Domini mccccxix in Februarii, de Mantua recessit, et per Ferrariam transiens et Romandiolam, venit Florentiam, ubi Curiam tenuit mensibus xviii: non enim per Bononiam transire voluit, quoniam tunc rebellis erat Ecclesie populus Bononiensis, seque a dominio Ecclesie post privationem Baldassaris Cossæ [subtraxerat], et in sua rebellionem usque tunc perdurabat.

12 Causa autem, cur potissimum se ad civitatem Florentinam contulit, illa fuit, quia Brachius de Montone totum Ducatum Spoletanum et Patrimonium B. Petri, una cum civitate Perusina, et multis aliis civitatibus, castellis, et terris, occupabat, sibi que etiam confederaverat multos Tyrannos et armorum Capitaneos; quibus sic per tyrannidem occupatis, non erat ipsi D. Martino ad Urbem, ad quam proficisci constituerat, tutus accessus: erat autem per id tempus Brachius de Montone valde potens et armis et terris, et multum amcabatur populo Florentino. Per hanc ergo occasionem, ut mediatoribus Florentinis Brachius terras Ecclesie restitueret, et tutum iter ad Urbem Pontifici faceret, Martinus ad civitatem Florentie divertit. Ubi cum Brachius in sua duritia persisteret, et terras Ecclesie restituere recusaret; beatus Pontifex ad arma spiritalia recursus habens, contra eum in forma juris processit, et in publico Consistorio excommunicavit, et in terris quas occupabat Interdictum posuit: Ducem Spoletanum, Comitem Antonium de Urbino creavit. Uade Florentiis hoc videntes, se mediatores pacis constituerunt inter D. Martinum et Brachium occupatorem: tandemque pax firmata extitit, et Brachius ad pedes D. Martini veniam postulaturus accessit, magnam partem terrarum Ecclesie quas occupabat relaxavit, et insuper contra Bononiam rebellem Ecclesie potenti manu se convertit, ut eam in potestatem D. Martini revocaret: pro qua expeditione creatus est tunc Legatus de latere, D. Gabriel Condemariis, tit. S. Clementis S. R. E. Presbyter Cardinalis, postea Eugenius IV: cum quo Brachius contra Bononiam perrexit, et tandem in potestatem Ecclesie civitas ipsa redacta

C est.

13 Martino itaque Florentie existente, personarum venerunt Florentiam quatuor illi Cardinales, de obedientia olim Petri de Luna, cum magna comitiva Prælatorum et Cortesorum Hispanorum, ad numerum fere sexcentorum equorum, in valde decenti apparatu: qui in publico Consistorio cum magno gaudio a Papa et a tota Curia suscepti sunt: quorum tres erant Diaconi Cardinales, videlicet S. Georgii, S. Eusebii, et S. Angeli; quartus vero Presbyter, Cardinalis Montis-Aragonum, Canonicus Regularis. Erat per id tempus D. Baldassar Cossa adhuc in carceribus apud Heldeberg *ut supra*. Dum Papa sic Florentie moraretur venerunt Oratores Imperatoris Constantiopolis, petentes velle viri Romanæ Ecclesie: quos Papa benignissime suscepit, atque Legatum Apostolicæ Sedis super hoc creavit D. Petrum de Fonte-sicco, Cardinalem S. Angeli, Hispanum, virum per omnia doctum: sed præmisit Papa Constantinopolim Fr. Antonium de Massa, Ordinis Minorum generalem Ministrum, ad explorandam Imperatoris mentem et dispositionem ad tam sanctum opus. Appropinquabat tempus, quo beatissimus Pontifex Martinus Sedem suam Romanam peteret: sed pro memoriali perpetuo Florenti-

norum, voluit ante ejus discessum civitatem ipsorum honore Metropolitanico decorare. Cum enim habuisset Episcopum ab ipsa pæne origine civitatis, Episcopatum erexit in Archiepiscopatum, eique subjecit et Suffraganeos fecit Episcopatus, Vulterranum et Pistoriensem. Consecravit etiam manibus propriis altare S. Mariæ novellæ Ordinis Prædicatorum ubi continue, dum Florentie foret, moram traxit, Indulgentias ibi tribuendo.

14 Et dum jam omnes difficultates sustulisset, quibus iter suum ad Urbem retardabatur, tandem de Florentia discedens in crastinum Nativitatis Domine nostræ, versus Urbem profectus est: quam cum Romanorum omnium incredibili lætitia et singulari applausu intravit xxii Septembris anno Domini mccccxxi. Invenit civitatem Romanam pacificam, sed ita inopia laborantem, ut vix præse civitatis faciem ferret: omnis cultus, omnis ornatus, propter mala quibus afflicta fuerat, ab ipsa recesserat. Compassus pius Pastor civitati suæ, omnem modum quo restaurari posset adhibuit: et tandem per Pontificis studium de tempore in tempus sic convaluit, ut inter primates Italiae civitates, quoad opes et cives egregias, Pontificatus sui tempore, verissime computari potuerit: meritoque etiam non modo summus Pontifex Romanus, sed patriæ Pater deponit appellari. De mense vero Novembris anni sequentis, in Vigilia B. Andreae, flumen Tiberis extra alveum suum egressum, a Campo Floræ per viam Papæ et Parionis, per portum Flaminiam ingrediens, Urbem inundavit. Templum Pantheon aqua repletum est usque ad altare majus. Dumque aqua sic ad staturam fere duorum hominum excrevisset, navigareturque per vicus quos aqua Tiberis repleverat; tandem post duos dies siccatae sunt aquæ, et Tiberis ad proprium alveum regressus est, non sine multa Romanorum damno, et animalium quæ in campis remanserunt perditione. Venit futura æstate Romam Rex Ludovicus, [filius] quondam Ludovici Regis, pro titulo regni Siciliae, quem et a D. Martino impetravit, cum subscriptione Cardinalium tunc præsentium in Curia: qui Rex adoptivus factus Reginae Joanae II, putabat per hanc viam consequi posse pacifice regni Siciliae gubernacula: sed studio partium prædictus Rex Ludovicus repulsus, in Calabriam recessit.

15 Appropinquabat tempus quinquennii, infra quod in Papia, juxta Bullam suam et decretum Constantiensis Concilii, debebat beatissimus Pontifex celebrare Concilium, quod et ipse ante discessum suum de Constantia solenniter indixerat: actumque est secretiore consilio cum Fratibus, præmitteret ipse aliquot ad civitatem Papiam prædictam, qui Concilium illud inchoarent; ipse vero cum Cardinalibus initiato Concilio sequeretur. Destinavit itaque pro hoc Præsidentes suos numero quatuor, videlicet Petrum Donatum Archiepiscopum Cretasem, Jacobum de Campello Episcopum Spoletanum, Petrum Abbatem de Rosario Aquilegensis diocesis Referendarios suos, et Fr. Leonardum de Florentia, generalem Magistrum Ordinis Prædicatorum: qui ad civitatem Papiensem accedentes, neminem invenerunt præter duos Abbates de Burgundia, qui illuc pro celebratione præfati Concilii jam convenerant. Statuta tamen die Præsidentes ipsi, una cum his qui aderam, convocatis etiam Prælatibus circumvicinis, in Dei nomine Concilium inchoarunt: et in prima Sessione Missam celebravit Rev. P. D. Andreas Episcopus Poznaniensis, et sermocinatus est Magister Joannes de Ragusio Ordinis Prædicatorum: sicque per multos dies steterunt paucis adhuc comparentibus. Superveerunt tandem ex Anglia Prælati et Abbates aliquot, cum quibus

D
MARTINUS V.
Florentiam in
Archiepiscopatum erigit:

Romam venit
an 1421,

ac pene desolatam egregie restaurat.

E

F
Præmittit aliquos ad Papiensem Concilium inchoandum;

qui paucos convenisse videntes,

et Mantuam primam

dein Florentiam subsistit:

ubi recuperat Ecclesie jura.

reducto ad obsequium Brachio invasore:

excipit Cardinales Benedicti,

et Oratores Imp. CP.

Fonseca

MARTINUS V. A quibus vix aliquid fieri poterat, quoniam Concilium carebat partibus suis ipsum videlicet constituentibus. Nam de natione Germanica nullus venerat; et de natione Gallica erat Episcopus unus tantum, videlicet Ambianensis, qui de Episcopatu Constantiensi in Normandia litigabat. Et licet forte cum his paucis qui aderant potuissent multa expediri; tamen parvi momenti cognoscentes fore, quod esset, licet forte juridice, a paucis stabilitum, decreverunt adhuc modicum absentes præstolari. In hac itaque expectatione stantibus tam Præsidentibus quam ceteris paucis, supervenit Papiæ grandis pestis, quæ compulit Præsidentes ad transferendum Concilium ad alium locum tutum et sanum; habitaque super hoc consultatione, de communi omnium ibi congregatorum concordia in solenni Sessione, translatum est tandem Concilium de Papiæ ad civitatem Senarum: in quo loco major multitudo convenit ex omni natione, quam Papiæ convenisset.

quod nimis protrahit et dicitur Martini-

B 16 Per idem tempus D. Alphonsus Aragonum Rex infensus erat D. Martino, pro eo quod titulum regni Siciliae, ad quod aspirabat, ab ipso habere non poterat. Erat etiam eidem D. Martino Brachius de Montone effectus inimicus qui ruptis fœderibus pacis, Ecclesiae velut publicus hostis inimicabatur. Misit igitur Alfonsus Rex ad Concilium Senense Militem quemdam Oratorem suum, qui quotidie secretas practicas habebat cum quibusdam de Concilio de ducenda Synodo in longum, et quasi vellent iterum per distortas vias introduci facere causam Petri de Luna adhuc superstitis, in Pansicola existentis, qui de Papatu fuerat ejectus. Hæc perpensens D. Martinus, et intelligens quam perniciosum effectum hæc Concilii protractio parere poterat per hæc machinamenta; cum jam aliqua decreta fidem concernentia in eodem Concilio fuissent publicata; mandavit Synodum dissolvi; prius tamen electo et deputato loco, ubi haberet generale futurum Concilium celebrari. Præsidentes itaque, una cum Prælatis omnium nationum, civitatem Basileensem provinciae Bisuntinae concorditer deputarunt pro loco futuri Concilii, ad septennium celebrandi. Per hunc modum et Concilio Senensi, et machinationibus volentium iterum schisma suscitare, finis impositus est.

Coronat Joannam 2 Reg. Neap.

C 17 Hic beatus Pontifex, anno usui Pontificatus, per manum D. Petri S. Mariae in Cosmedim Diaconi Cardinalis coronari fecit in Reginam Siciliae D. Joannam II, sororem olim Ladislai Regis; qua tempore succedente Alfonsum prædictum Regem Aragoniae in filium adoptavit, cum naturalibus et legitimis filiis Regina careret, in eaque domus nobilis de Durachio extincta est. Eundem tamen Regem Alfonsum Regina præfata, publice proposita causa, postmodum abrogavit; et Ludovicum, filium Ludovici Regis Siciliae, a D. Alexandro V et Joanne XXIII [depulsi] de regno Siciliae et præcipue de civitate Aquilana, quam multipliciter obsidebat [Brachius] intrmittere [voluit.] Contra quem D. Martinus exercitum paravit: sed Deus de cælo victoriam ministravit foventi partem justiore: victus est enim Brachius in campo prope Aquilam, captus et interfectus, corpusque ejus Romam delatum, et extra portam S. Laurentii in loco profano sepultum. Per hanc victoriam magna D. Martino felicitas accrevit, et summa quies omnibus terris Ecclesiae. Nam hoc extincto, civitates omnes quas detinebat, in potestatem Ecclesiae Romanæ pervenerunt; inter quas fuerunt Perusium, Tudertum, Assisium, innumerabiliaque alia castella et oppida munitissima; multique præterea tyranni et occupatores terrarum Ecclesiae se tunc D. Martino sponte submiserunt.

et victo iterum rebellante Brachio

Hac igitur victoria parta, et terris hujusmodi in Dominio Ecclesiae existentibus, decrevit almificus Pontifex pace a Deo sibi de cælo parta frui, et ab armis penitus abstinere: sicque omnes ejus nomen reverebantur et timebant. Nullus erat viarum abscessor, nullum peregrinis in via præstitum impedimentum, diu nocturne hominibus securum iter erat, et cum bonis et rebus suis in nemoribus velut in civitatibus aliquando transeuntes habitabant: tantaque erat tranquillitas, tantaque fertilitas, tantaque etiam in omnibus terris Ecclesiae pax, ut Octaviani Principis tempora venisse crederes.

D pacem Ecclesiae præstat.

18 Hic ad armatam Bohemiae hæresim extirpandam, quæ omnem pene Germaniam timore percussam tenebat, in manu forti et potenti, destinavit primo Henricum Cardinalem tit. S. Eusebii, deinde D. Brandam Cardinalem Placentinum, postremo D. Julianum Cardinalem S. Angeli Apostolicæ Sedis Legatum: qui pro tunc (non tamen culpa sua, sed ignavia potius Catholicorum, hæreticorum potentiam et sævitiam nimium pertimescentium parum profecit. Hic a Deo dilectus Pontifex multas ecclesias Urbis reparavit. Nam porticum S. Petri, quæ ruinam minabatur, ex integro magna impensa reædificavit. Pavimentum quoque navis mediæ Lateranensis ecclesiae sumptuose valde fecit construi lapidibus porphyreticis et serpentiniis: eandem etiam navim de novo pretiosis lapidibus et mira arte fabricatis ex parte pingi procuravit; sed morte præventus complere opus non potuit. Palatium etiam Basilicæ XII Apostolorum, in quo magno tempore habitavit, quasi ex novo construxit. Ad ejus imitationem omnes Romanæ Ecclesiae Cardinales eorum Titulos, ruinæ pene proximos, repararunt, et ad magnum ornatum usque perduxerunt. Hic Papa ordinationem fecit nonnullorum S. R. E. Cardinalium: inter quos nepotem suum, D. Prosperum de Columna, S. Georgii ad Velum-aureum Cardinalem creavit.... Hic interponitur Antipapatus Ægidii Munionis, de quo infra.

Contra Hussitas Legatum mittit:

ecclesias Romanas restaurat et ornat

E

19 Habebat hic beatus Pontifex [duos fratres germanos] Jordanum Principem Salernitanum et Laurentium Comitem Albi. Erat D. Jordanus gradior natu, quem ut patrem ratione ætatis Pontifex ipse colebat; et Laurentius minor erat ætate, ipseque D. Martinus medius inter eos. Contigit fratrem majorem ex acutissima peste infirmari; et cum morti proximus esset, æquivit se Pontifex continere, quin fratrem, omni timore pestis abjecto, antequam obiret, videret, visitaret, alloqueretur, et manu tangeret, et per magnum spatium cum eo continuo Christiane exhortando remaneret: quod certe grandis, imo excessivi amoris signum ab omnibus extitit judicatum: et quod paucissimi, etiam privati homines fecissent, ipse Pontifex, nimio fratris amore devictus, ex fraterna pietate intrepide facere est aggressus: cujus mortem postea ita patienter tulit, ut de se cuactis spectaculum simul et exemplum præberet. Alter ejus frater, dum in turri quadam igne casu inopinato absumptus foret, mane antequam celebraret (instabat autem dies solennis) novum istud tam inopinatum et casum tam miserabilem domestici ei nuntiarunt: quo intellecto non dimisit propterea publice divina etiam sic oculis celebrare: sed quieto et placido, ut videbatur, animo omnem Missæ solennitatem explevit. Erat enim homo constantis et integri propositi, qui que ad omnia adversa paratum jam animum haberet.

fratri peste laboranti assistit:

F

alterius mortem constanter fert:

20 Cum vero Deus statuisset post tot bene gesta D. Martinum ad æternam vitam vocare, circiter finem mensis Februarii anni Domini MCCCXXXI, ex apoplexia, jam sumpto prandio, infirmatus est; et nocte sequenti paulo ante diem, hic beatissimus et omni

A ævo memorandus Pontifex Deo animam reddidit, ætatis suæ (ut ferebatur) anno LXIII : cujus quidem mors, non modo populum Romanum, sed universos Christi fideles magno dolore confecit. Dimisit tamen Ecclesiam ab omni prorsus schismate liberam, et ab omni strepitu bellorum in felicissimo statu quietam. Corpus ejus terræ, ut ipse in vita mandaverat, in ecclesia Lateranensi sepultum est, ante Capita Apostolorum Petri et Pauli : ut quorum semper tenuerat memoriam, et pro quorum semper honore pugnauerat, ipsi apud Deum pro eo fierent continui intercessores.

B *Hactenus nostrum MS. Catalogi Pontificii, finem in Martino faciens, licet aliquam multis post ejusdem exitum annis, ex ullatis Roma schedis, elegantiori manu exarari curatum ab Auctore, non absque mentione duorum Martini successorum Eugenii III et Nicolai V. Additur autem in fine, eadem qua semper phrasi, ad vocantis Sedis tempus dumtaxat notandum, et cessavit Episcopatus dies XII. Idem habet Stella : Platina solum X scribit : Sanctus autem Antoninus tit. 22 cap. 10 in principia, ait, quod post solennes Martini exequias, Cardinalibus in Conclavi constitutis, intra paucissimos dies creatus est summus Antistes Eugenius, anno Domini MCCCXXX, utique ex stylo Romanæ Curia, postquam ex Gallia reducta est,*

Interpontificium breve.

Ab anno 1424 ad 29 an. 4 m. 2 dies 10.

Ratio temporis.

Benedicto Paniscolæ mortuo,

et sufficitur Clemens,

morem adhuc Gallicanum tenentis, quemadmodum patet ex 3 Bulla ejusdem Eugenii apud Cherubinum Laertium, data anno incarnationis Dominicæ anno MCCCXXXI, XV Kal. Martii, Pontificatus anno I, quando ex hodierno usu scribendus fuisset annus XXII istius seculi.

22 *Quod ad initium annorum Martini Pontificatum attinet, id more majorum (cui vix hactenus quemquam contrarium invenimus) sumpsisse ipsum a die, non Creationis, sed Ordinationis, probat Bulla ejus 19 apud Waddingum, Data Waltero Electo Rossensi, XVIII Kal. Decembris, anno I adhuc durante usque ad XII Kalendas, licet anniversarius a Creatione, facta XI Novembris, jam quadriduo præterisset. Accipitur erga recte Bulla ista, ut data anno MCCCXXVIII; nec enim nondum ordinatus fuisset Episcopum institere, sicut ibi facit; et ut fas fuisset, negotia urgentiora quæ totum tunc requirebant Martinum id non permisissent. Itaque quæ apud eundem Waddingum est Bulla 122 data in Idus Novembris, ipso Ordinationis anniversario, recte ponitur prima eorum, quas dedit anno Pontificatus VIII, exente anno Christi MCCCXXIV: Bullæ vero 214 et 215, datæ XVI et XV Kal. Decembris anno XII, non pertinent ad annum MCCCXXVIII, uti credidit Waddingus, sed ad MCCCXXXIX, quia ad habendum finem anni XII adhuc deerant dies V vel VI.*

In illum anni Pontifici.

E

CLEMENS ANTIPAPA

ÆGIDIUS MUNIONIS, natione Catalanus, Canonicus Barcinonensis, post Petrum de Luna electus a paucis Pseudo-Cardinalibus Antipapa, anno MCCCXXIV, nomen Clementis VIII, assumpsit cum insigniis Pontificiis, coronatus anno MCCCXXV Paniscolæ XVII Maji, in die Ascensionis Domini; et exhinc nomen Papæ usurpavit annos IV, menses II, dies X; abdicavit autem anno MCCCXXIX, XXVI Julii festo S. Annæ, et schisma ex toto cessavit.

C *Coronationis illegitimæ, abdicationisque annos et dies nescio unde acceperit novissimus Ciaconii interpolator Oldoinus; nec vacat operose scrutari: non enim ad manum sunt Balthasar Porronni elogium Cardinalium Hispanorum, vel Felcis Contelarii Elenchus, prius hoc seculo compilati libelli. Quod autem apud ipsum Oldoinum Coronationi assignetur dies 18, ejusmodi actui nequaquam conveniens, typographicum esse mendum volui præsumere, et 17 esse substituendam; cum ita natura comparatum sit, ut nulli scrupulosius consuetos ritus ceremoniasque observare studeant in adeunda dignitate, quam qui eam sibi disputandam sciunt, velut contra jus illegitime assumptam: inter ritus autem Pontificios vel unus ex primariis est, ut Coronatio fiat in Dominica vel aliquo majori festo. De hoc Antipapatu in MS. nostro ista habentur, supra omissa et ad hunc locum dilata.*

2 Interea Petrus de Luna, in Paniscola, ut sæpe dictum est, moram trahens, et usque ad ultimum vitæ spiritum in sua duritie persistens, diem clausit extremum. Ipso defuncto, Anti-Cardinales qui ei adhæserant, quos supra nominavimus, novum conficere idolum aggressi sunt: nam quemdam Ægidium Munionis, Canonicum Barcinonensem, genere nobilem, elegerunt; et non sine voluntate Alfonsi Aragonum Regis moderni, qui adversabatur D. Martino, pro eo quod ab eo titulum regni Siciliæ obtinere non poterat: et ipse Ægidius profanationi de se factæ consentit, voluitque Clemens VIII appellari: creavit etiam Cardinales, et reliqua fecit quæ per summos Pontifices consueta sunt fieri.

Tandem de consensu D. Alphonsi, Regis Aragonum predicti, reconciliati Martino, in cujus patria et regno erat castrum Paniscolæ, D. Martinus ad partes illas D. Petrum Cardinalem de Fuso misit Apostolicæ Sedis Legatum, in cujus manibus ipse Ægidius suo prætenso Pontificatu sponte resignavit: quem postea in Episcopum Majoricensis D. Martinus promovit: ceteri autem Cardinales ab ipso creati omnes libere cesserunt. Duo vero Anticardinales olim Petri de Luna, qui hunc Antipapam creaverunt, in sua duritie permanentes, ab ipso D. Cardinale de Fuso capti sunt, et daris carceribus mancipati. Sicque ex omni parte schisma tam longum et horrendum, studio hujus Pontificis, extinctum est.

Oldoinus in Necrologio Pontificio diem XXVIII Julii morti ejus assignat: quod pariter unde acceptum sit nescio, uti nec locum nec annum quo obiit.

ac deinde se abdicat.

F

CONTINUATIO CATALOGI

A Joanne Stella Sacerdote Veneto Venetii edita anno MDVII.

Non fuerat quidem initio operis propositum mihi ultra Martinum V pertexere Chronologiam, exhinc apud auctores liquidam minimeque controversam: considerans tamen Joannis Stellæ opus de Pontificum Vitis,

Cur ea hic recusa.

A
CLEMENS ANTI-
PAPA

Vitis, veteri stylo ac simplicitate compilatum, et anno MDVII Venetus prima vice excusum, deinde Basileæ recusum MDLXX, adeo hoc tempore esse rarum, ut manuscriptis possit adnumerari; partem illius ultimam, qua suæ ætatis Pontificum Acta paucis exposuit, digne hic duri reculendam. Amphorem Vitarum deductionem qui volet, Baptistæ Platinæ opus adeat,

in anno MCCCLXXI desinens; sed cusum ac recusum sæpius cum auctariis, priusquam Onuphrii Pavini, usque annum MDLXXII deductis; ac Antonii Ciccarellæ, in Urbano VIII nostri XVI Pontificæ terminatis. Intelligat autem prima verba in cujusque Pontificii chronologica Synopsi, usque ad signum, esse Stellæ ipsius, sequentia autem nostra.

D

CCXI EUGENIUS IV

Ab anno 1431
ad 47 an 15
m. 11 d. 13

EUGENIUS, Papa IV ejus nominis, natione quidem gloriosissimus Venetus, familia Condemeria vetusta, patre Angelo, Gabriel religiosissimus antea vocatus, Canoniceus Regularis S. Gregorii in Alga, ii Nonas Martii apud Minervam Romæ anno MCCCCXXI post Martinum Papam Pontifex creatus, cum esset Presbyter Cardinalis tit. S. Clementis; coronatus xi Martii in Dominica iv Quadragesimæ, sedit annos xv, menses xi, dies xiii; mortuus xviii Februarii anno MCCCCXXXVII, et sepultus in Vaticano; vacavitque post ejus mortem Apostolica Sedes dies xv.

Ratio anno-
rum apud Stel-
lam,

B

Joannes Stella, annum scripserat MCCCCXXX; quo Eugenius fuerit electus; et infra consequenter stylo eodem proseguens, mortem in Februario obitam adscripsit anno seculi xi.vi; quod addito utrobique supplevi, ut ex hodierni usus stylo procederem; idque in hoc Auctore deinceps mihi licere peto. Interim redeat tibi in memoriam velim, quod supra ad Pontificatum Leonis IX docui ex Mabillonæ, jam inde a seculi xi medio in usu apud Pontifices Romanos fuisse, ut annus Incarnationis Bullis eorum subscriberetur: quem usum partim inconstanter adhuc ubi, partim intermissum, primus continuo capit adhibere Eugenius hic, et quidem inchoando annos ab ipsa Incarnationis die, et quidem fere tribus post Kalendas Januarii. Hinc factum ut qui eo mortuo Epistelas ipsius collegerunt, quarum plurimus Waddingus habet post quintum tomum suorum Annalium, multas etiam Cherubinus Lartius in Bullario, eas quas dedit in fine anni sui cum notu anni MCCCCXXI crediderint datas ipso Pontificatus initio, et (quod hinc consequens est, sed solum sufficere poterat ad dubium movendum) ante susceptam Ordinationem Episcopalem: signatur enim una vi Idus Martii: sed intelligi debet, nobis a Kalendis Januarii inchoantibus annum, scribendum esse pro xxxi, xxxii, annum nihilominus Pontificatus retinendum i, quia hic censeri debet durasse usque ad xi Martii ejusdem anni MCCCCXXXII, idemque dicendum de omnibus quas quolibet anno ante xi Martii dedit.

quale sub eo
initium anni
civilis et Pon-
tificii.

C

2 Quod autem Eugenius assumpserit annos, non a Kalendis Januarii, sed a xxv Martii sequentis inchoandos, liquet ex ejusdem Bullis apud Cherubinum prænotatum. Quæ enim apud eum est tertia, data anno Incarnationis Dominicæ 1431 quinto decimo Kalendas Martii, Pontificatus anno primo, necessario spectat ad annum nostrum MCCCCXXXII: nam die xv Februarii anni prioris necdum creatus erat Eugenius. Idem probat ejusdem pro Congregatione S. Justine Privilegium in Bullario Casinensi pag. 591, aliæque in Bullario Augustiniano pag. 112. Non invenio autem quod stylum hunc mutavit ceperitque a Kalendis Januarii annum numerare, nisi forte circa finem sui Pontificatus: et sic in Bullario Constitutiones ejus ultimæ tres (quarum prima est Canonizatio S. Nicolai de Tolentino) notantur datæ anno Incarnationis Dominicæ 1447. Kalendis, Nonis et vii Idus Februarii, Pontificatus anno sexto decimo. Dixi forte: quia successor Nicolaus, in suis Bullis apud Waddingum, constanter annum protrahens usque ad xxv Martii, vereri me facit, ne in Bullario per errorem notatus sit annus 1447 pro 1446, tunc adhuc Roma-

nis currente, cum nobis jam esset inchoatus novus.

3 Porro pro hac vice nunc primum, postea vero sæpius annorum numeros, zysris expressos in Bullario, sicut invenio, exhibeo. Interim monitum Lectorem velim, neminem Pontificum Romanorum, vel ante vel post Eugenium, ejusmodi zysris usum esse, adeoque nec ipsum Eugenium: sed numeros omnes usque in hodiernum diem ex stylo Curie exprimi vel litteris numeralibus M, D, C, L, X, V, I, vel verbis ad longum scriptis. Quare non possum non vehementer dolere, quod qui hoc vel superiori seculo exempla transcribere, Bullariis aliisve libris imprimendis inserenda; libertatem sibi sumpserint numerales notas commutandi, zysrasque substituendi. Sed longe gravius delinquere, deque publico pejus mereri videntur illi, qui scrupulo sibi non ducunt mutare aut alterare numeros ipsos, non admonito Lectore de mutatione facta, sed quasi sic invenissent. Proinde optandum foret, ut qui Waddingo ad imprimendum Annalium tomum 5 suam Lugduni operam commodarunt, id non fecissent in eo quod istic subjungitur Pontificiarum Bullarum Regesto: nam de Waddingo ipso nolim suspicari, aut sic errare potuisse, aut voluisse aliquid immutare contra fidem tot originalium. Illi ergo, non Waddingus, dum ignorarunt id quod de Eugenio dixi, extremo ut summum Pontificatu cepisse annos numerare a Januario; et annos Pontificatus exorsus esset Waddingus a die creationis; illa quam dixi numerorum mutatione subtraxerunt Lectori acultatem, dignoscendi annum verum eorum Bullarum, quas inter ii Nonas et v Idus Martias idem Pontifex dedit; quasque ego dico, non ad initium, sed ad finem cujusque anni Pontificii pertinere. Quod autem revera sic mutaverint annorum numeros, patet annis Eugenii singulis; nam quotquot invenerunt datas anno ejus primo, inter Kalendas Januarii et ii Nonas Martii, adscripserunt anno 1432; et sic consequenter, quia alias non videtur ipsis posse annum Christi cum anno Pontificatus concordare. Non fuisset hoc eis difficile, si scivissent dictum annum Christi protrahere usque ad xxv Martii, tunc enim potuissent plerisque anni primi Bullis nonnullisque secundi adscribere annum 1431; neque ex eo quod solum in Martio fuerit creatus Pontifex, cogi se putassent ad Bullas Januarii ac Februarii insigniendas numero anni 1432, etsi nobis a Januario annos numerantibus talis numerus revera currat. Vidit, hunc eorum errorem sapienter aliquis, et ne in sequenti Pontifice Nicolao, idem committeretur cavil. Ille ergo zysris quidem usus est sicut ante, sed talibus quæ originalibus numeris et a Waddingo acceptis fideliter responderent.

VIDE APP.
NOT. 23
Abusus zysra-
rum ad annos
numerandos
receptarum in
Bullario at-
que atibi,
E

F

importunius
quandoque
mutati etiam
numeri.

VIDE APP.
NOT. 23.

CCXI EVGENIVS IV

CCXII NICOLAVS V

CCXIII CALISTVS III

CCXIV PIVS II

A *4 Creationis diem prælaudatus Stella scripsit v Nonas pro Eugenio : sed errorem esse numeri scribendumque u Nonas, persuasit mihi Interpontificium diem XII, non solum a Stella assignatum, sed etiam ab auctore MS. nostri, et quidem ab hoc bis, semel in Principio Vitæ Martini V, ubi consueto more tempus sedis colligit; oc deinde in fine. Cetera apud Stellam sic leguntur.*

Eugenii promotio,
 B Hic Gregorii XII ex sorore nepos, Canoniceque cœlestini habitus Congregationis S. Gregorii in Alga Venetiis fuit, primo quidem ipsius Gregorii Thesaurarius, deinde Senensis Episcopus, postmodum [Cardinalis Presbyter tit. S. Clementis] demum Pontifex factus, nil eo honore elatior, nulla in re pristinam naturam mutavit. Eadem certe humilitate eademque continentia et austeritate vitæ vixit, quamvis in initio sui regiminis, malis consiliis ductus, varius extiterit. Cum enim divina humanaque omnia perturbaret, Romanum populum ad arma concitavit : qui ipsius Magistratibus e Roma pulsus, novos creavere ; ita quod ipsum Pontificem, mutato habitu cum monastico cucullo, fugere compulerunt, eumque per Tiberim fugientem lapidibus et sagittis persecuti sunt. Cumque Florentiam petisset, ibi per aliquod tempus substitit : quo in tempore omnia bellis et schismatibus ubique turbata sunt : Romani enim sublato clamore, ad arma in libertatem conclamavere, et novis creatis Magistratibus Franciscum, Eugenii nepotem et Ecclesiasticæ dignitatis Camerarium, capiunt ; arcemque S. Angeli expugnant ; Capitolium firmo præsidio muniunt, et per sex menses in libertatem se vendicant. Eo autem tumultu Basileense Concilium, antea Martini decreto inchoatum, augeri per Hispaniæ Galliæ Pannoniæque Regibus cœptum est, qui communem reipublicæ Christianæ gubernationem in arbitrio Concilii reponebant. Ad quod quidem Concilium Eugenius bis terque citatus ire recusavit : quam ob causam Eugenio Pontificatu abrogato, Amedeus Eremita, olim Sabaudia Dux, Pontifex delectus est. Eugenius autem indignatione permotus, cum inter Carolum Francorum Regem et Philippum Burgundiæ Ducem pacem composuisset, Delphinum Caroli Regis filium cum magno comitatu in Basileenses concitavit, cujus impetu ille conventus statim dissipatus est, quamvis primo eum approbasset, unde infinita subsecuta sunt mala.

et fuga ab Urbe tumultuante :
 C Ferunt autem hunc Eugenium, præter Pontificis dignitatem, mirum in modum amasse bella ; verum postea ad se reversum prudentius et constantius egisse. Unde et Concilium Florentiæ habuit, in quo Orientalem Ecclesiam cum Occidentali, maximo cum impendio et labore, univit : ubi et Joannes Palæologus Constantinopolitanus Imperator cum suo Patriarcha, cum Episcopis, Archiepiscopis ac ingenti [numero] doctissimorum virorum atque nobilium totius Græciæ, interfuerunt : qui omnes sumptibus Romani Pontificis atque Romanæ Ecclesiæ nutriti ac in Græciam reportati fuerunt : eoque in Concilio affuerunt et Armeni, Æthiopes, Georgiani, Jacobitæ, Libyam Asiamque incolentes, atque alii ex Asia minori, Ponto videlicet, Cilicia, Syria et Africa : qui omnes fidei Catholicæ Romanæ tandem se submisere ac humiliter subdidere : idemque Sigismundum Cæsarem, perbenigne Romæ exceptum, Imperii corona insignivit. Philippum tamen Mediolanensem Ducem quoad vixit inimicissimum habuit, a quo per Nicolaum Picininum et Franciscum Sfortiam adeo bellis undequaque vexatus fuit, ut vix ei respirandi facultas daretur. Bona tamen multa Urbi contulit, maximeque circa Vaticanum ; quia ærarii officinam et aream palatii instauravit, ac Urbis vias multis in locis stravit ;

schismata constatum Basileæ :
 D ac Lateranense palatium restituit, juxta quod monasterium dignum, jam diu conditum, instauravit : in quo, pulsus Canonicis secularibus, Regularibus Canonicos sub Regula D. Augustini nuperrime excitatos, ex Friscanaria loco Lucensis agri accitos, introduxit, basilicamque S. Petri et ejus sacristiam multa suppellectili donavit.

Reformatus Clerus Lateranensis,
 E 7 Religiosos omnes, sub regularibus institutis vivere volentes, mirum in modum dilexit, et privilegiis aliisque gratis plurimis juit : gymnasia omnium quam diligentissime fovit. Erat in omnes liberalis, sed potissimum doctos fovit, quorum familiaritate, licet ipse mediocris litteraturæ esset, delectatus est. Et licet nunquam ad perdiscendam aliquam particularem litteraturam animumpaljecerit, doctores tamen Ecclesiæ et oratores atque historicos libros ita assidue legebat, ut subtilissimo ingenio omnes intellexerit. Hic Vladislauum Poloniæ Regem, cum Juliano Cæsarino Cardinali in Turcos misit, qui cum xxx millibus apud Andrinopolim cecidere. Erat Eugenius hic aspectu Angelicus, omni veneratione dignus : gravis semper et moderatus in dicendo : parcus in victu suo, sed in familia splendidus : familiares habuit doctos viros et sanctitate probatos, quorum opera in rebus arduis utebatur. Unum in eo reprehensibile fuit, quod Annatas omnium Beneficiorum post Bonifacium IX et ipse confirmavit, quod in hodiernum usque diem perseverare cernimus. *Hæc Stella, non tam suo sensu et verbis, quam eorum quorum memorias compilavit auctorum : unde familiaritatem cum viris doctis tertio hic inculcatam invenis intra paucas lineas : quod juverit animadvertisse, ad stylum Auctoris cognoscendum ; neque ipsi, sed iis quos transcripsit imputandum, cum aliquid occurreret haud satis moderatum. Ita quod initio posuit, Eugenium initio sui Pontificatus, divina humanaque omnia conturbando, Romanum populum ad arma concitavisse, ex seditiosi alicujus Romani colamo fluxisse debuit ; quemadmodum etiam o Concilii Basileensis partiaro videntur accepta verba nonnulla, haud satis æqua tam sancto Pontifici, qualem significant ipsiusmet Stellæ verba ; ac denique reprehensio Annatarum, tom justarum, quam sunt inevitabiles sumptus iis, quos in commune omnium particularium Ecclesiarum bonum sustinere cogitur Romana Ecclesia, in iisdem ferendis vicissim uljuvanda. Dicitur vero Stella sic concludit.*

Doctrina Eugeni.
 F 8 Obiit autem, *Eugenius*, anno a Natali Domini mccccxxxvi (nobis VII) XII Kalendas Martii, ætatis suæ LXIV ; quo quidem anno B. Nicolaum de Tolentino in Sanctos retulit Confessores. Eo itaque mortuo in B. Petri basilica sepelitur, sepulchro marmoreo, cum hoc Epitaphio :

et Epitaphium
 EUGENIUS jacet hic QUARTUS, cor nobile cujus Testantur vitæ splendida facta suæ.
 Istius ante sacros se præbuit, alter ab Ortu,
 Alter ab Occasu, Cæsar uterque, pedes :
 Alter ut accipiat fidei documenta Latinae,
 Alter ut aurato cingat honore caput.
 Quo duce et Armenii, Grajorum exempla secuti,
 Romanam agnorunt. Æthiopesque fidem ;
 Inde Syri ac Arabes, mundi que e finibus Indi.
 Magna : sed hæc animo cuncta minora suo.
 Nam valida rursus Turcos jam classe petebat ;
 I um petit, ast ipsum sustulit atra dies.
 Qui semper vanos mundi contempsit honores :
 Atque, Hac impressa condite, dixit, humo.
 Sed non, quem rubro decoraverat ille Galero,
 Non hoc Franciscus, stirps sua clara, tulit :
 Susceptique memor meriti, tam nobile quod nunc Cernis, tam præstans surgere jussit opus.

2 Addidit Ciacconius, quod in reædificatione Basilicæ Vaticanæ, cum sepulcrum dirueretur, Canonici

A nunci sui S. Salvatoris (imo S. Georgii) in Alga, Romæ existentes, miserati memoriam tanti Pontificis, marmora quibus erat constructum emerunt, et monumentum ex ipsis in claustrum confecerunt, cum hujusmodi Elogio :

Urbs Venetum dedit ortum. Quid Roma? Urbis et Orbis

Jura. Det optanti cœlica Regna Deus.

sequitur Titulus prolixus, quem memoriæ Eugenii IV Congregatio prædicta, utaqum Fundatori religiosissimo Pietatis causas P. C. ponendum curavit. Opus ipsum æri incisum repræsentat Oldoinus, locum prædicti tituli implens imagine duplicis numismatis sub coenæ: de quibus aliis per hujusmodi (ut vocant) medallias, vide insigne opus a Martino P. incipiens, cui titulus: Historia summorum Pontificum per eorum numismata, a Claudio du Moulinet collectum Parisiis MDCLXXXIX.

Desideratur alia Vita MS.

B 10 Aliquam Eugenii hujus Vitam MS. allegat Odoricus Raynaldus, initio ac fine Pontificatus Auctore quodam Florentino, quondam sibi communicatam ab Ughello: sed ea hactenus non potuit inveniri, etiam post diligentem inquisitionem, factum ab Odorici successore Leandro Colorado. Nihil magis scio ubi requirenda sit alia ejusdem Eugenii IV Vita, quam scripsisse et successori ejus Nicolao V misisse dicitur Joannes Juvenis Picardus, post gestos Episcopatus, Matisconem, Morinensem et Ambianensem S. R. E. Presb. Cardinalis tit. S. Laurentii in Lucina: nam neque ista reperitur in Bibliotheca Vaticana. Insigne est specimen quod inde in suam Annalium Continuationem transtulit Odoricus, nescio an suis an veteris Auctoris verbis: quem quidem Auctorem ait addere, se redigisse in compendium Vitam, cum de rebus memoria dignis ab eo gestis ingens volumen conscribi potuisset. Profecto operæ pretium foret illam inveniri et lucis publicæ fieri. Interim ex Italico Scriptoris cœvi ac verosimiliter unius ex Cardinalibus, testisque oculati, reddo historiam paulo post electionem successoris descriptam, et compilationi Conclavium Pontificiorum insertam.

ANONYMUS COÆVUS

De Obitu Eugenii IV et Creatione Nicolai V Ex veteri MS. Italico.

Desperantibus de Vita mellicis

Cum felicis memoriæ Eugenius Papa IV eo esset adductus, ut de vita ejus corporali omnino jam desperarent excellentissimi quique Medici; idque ab eis esset Reverendiss. Archiepiscopo Florentino significatum, statim is ad suam Sanctitatem se contulit, secum deferens Extremæ unctionis sanctissimum sacramentum. Hoc animadvertens Pontifex, atque versus cum se revolvens, intrepida voce sic allocutus est. Quæ istæc novitas? Venistin, ut mihi Extremæ-unctionis sacramentum administrares? Non credis quod noverimus opportunum ejus rei tempus? Nunc quidem satis robustum me sentio, et quando opus erit advocari te faciam: verumtamen aliquantulum hic mane. Enimvero instanti morti generose tunc obnitebatur Sanctitas sua; et, prout dixerunt experti atque prudentes medici, cum ipsa aliquandiu luctabatur. Unde cum id relatam esset Alfonso Aragonum Regi, dixit circumstantibus: Nihil mirum vobis videatur quod morti resistat, qui vivens intrepido bellum gerens opposuit sese Comiti Franciscis, Columnensibus et Mihi, imo Italiæ universæ.

obnitens aliquandiu Eugenius,

2 Tandem tamen urgeri sese ad finem sentiens, accersiri ad se fecit totum sacrum Collegium Cardinalium, quibus in hunc modum constanti voce locutus est: Adest tempus, venit hora, Fratres

carissimi, qua mihi convenit mori. Nihil est quod de legibus naturæ queramur, per quas nobis longum spatium indultum est vitæ, ejusque honoratissimæ; in quo utinam ita supremi officii tenuissemus gradum, sicut muneris nostri erat et Dei honor exigebat! Verumtamen securi sub alis divinæ bonitatis, firma spe nitimur, quod bonam voluntatem nostram potius quam actionum et operum inspecturus sit qualitatem. Dignitatis hujus culmen fateor desideravisse me, ut hominem carne compactum; eam tamen numquam studiose ambivi. Multi ac varii casus Apostolicæ Sedi supervenerunt, dum eam administrabamus; non tamen ideo credimus minus nos placuisse Divinæ Majestati; quos enim diligit, corrigat atque castigat. Ceterum quia abbreviantur horæ nostræ, et perquam modicum vobiscum futuri sumus; prius quam discederem a vobis, volui vos coram me convenire; daturus vobis, eo modo pacem, quo eam Dominus noster Jesus Christus dedit caris dilectisque discipulis suis, quando volebat digredi ab eis ex hoc mundo, Pacem meam do vobis: pacem meam relinquo vobis. Ego vos omnes ad Cardinalitium dignitatem assumpsi, excepto uno solo, quem nihilominus ut filium genuinum dilexi: proinde omnes vos fratres estis. Rogo igitur quam possum ardentissime, habetote præ oculis semper vinculum pacis, unionemque amoris fraterni. Longe sint a vobis schismata, eaque abominamini, fugientes eorum omnes, quæcumque suboriri possent, occasiones: e contra adimplete legem Christi, supportantes invicem et donantes vobismet ipsis.

D tandemque mori se sentiens,

convocatis Cardinalibus pacem precatur;

3 Sponsa Christi Ecclesia mox capite suo viduata manebit. Nostis optime, quæ dotes in summo Pontifice requirantur: quapropter oramus ut eligatis personam, doctrina et moribus eminentissimam. Amandate obsecro procul a vobis omnem humanum affectum, in omnibus et per omnia intuentes honorem suæ Divinæ majestatis, publicumque commodum et utilitatem Ecclesiæ, non privatam unicujusque vestrum. Quod si me audiat, potius eligetis mediocris conditionis hominem, qui concordæ studeat; quam factiosum, licet alias eminentissimum: ubi enim invenitur et regnat pax, ibi Dominus. Insuper obtestor quam possum instantissime, ne post meum ex hac vita transitum consumatis tempus in adornanda pompa exequiarum, sed simpliciter executioni mandetis ceremonias et ritus funeris Pontificii: quia cupio sepeliri ad imitationem felicis memoriæ Eugenii Tertii, loco humili et abjecto. Hæc maxima cum expressione affectus locutus Pontifex, Cardinalium omnium excivit lacrymas. Nihilominus cum iidem ipsi eum rogassent, ut sua Sanctitas dignaretur Cardinalem Capuanum ab exilio liberum pronuntiare Romamque revocare, noluit assentiri; sed dixit, *Nescitis quid petatis*: magis enim expedit procul eum haberi, quam voto vestro fieri satis. His gravi cum pondere pronuntiat, jussit præberi sibi sanctissimum Extremæ-unctionis sacramentum: quo per supradictum Archiepiscopum Florentinum suscepto, defectus viribus ad meliorem vitam transiit, xviii Februarii mccccxlvj. Corpus ejus statim conditum balsamo, toto illo die prostitit in ecclesia, ut accurrenti populo præberetur factas deosculandi pedes ejus: postea portatum fuit in Vaticanum, atque sepultum in basilica S. Petri juxta sepulcrum fel. record. Eugenii Papæ III, quemadmodum vivens imperaverat.

hortatur ut aptissimum eligant,

seque humiliter sepeliri mandat.

F

4 Tempore hujus Pontificatus multa prospere evenerunt, cum in plerisque bellis victoria penes Papam steterit. Cardinales aliquot, qui sub nomine Concilii abdicationem ejus moliebantur, audire ipse omnino recusavit, eosdemque gradu suo movit.

In

A In electione ad Pontificatum multos habuit competitors: in bellis neutrarum partium (quod sane rarum) se ostendit: obedientiæ ejus se subtraxit Germania, nihil tamen minus recuperavit Sedi suæ obedientiam nationis Græcæ: Jacobitas adduxit ad fidem Catholicam: contra Turcos strenue bellum gessit: S. Nicolaum Tolentinatem canonizavit. Romæ captus, inde profugit, eodemque majori deinde cum gloria revertit. Occupata contra eum Marchia fuit, sed eandem postea recuperavit. Braccium, qui armatus Campaniam obtinebat, excommunicatione absolvit; Joannem Vitellium ad magnos honores extulit; multas expeditiones suscepit, in quibus aliquoties victor extitit, alias adversam est expertus fortunam cum maximo damno.

Araganæ Regis ad Cardinales legatio:

5 Vixdum ad alteram vitam transierat, cum advenerunt Legati Regis Arragoniæ cum litteris credentialibus, Regis sui mentem declaraturi sacro Collegio, atque dicentes; quod cum ad aures sacræ illius Majestatis perlatum esset, Sanctitatem suam decessisse ex hac vita, maximum conceperit dolorem, eo quod Ecclesia remaneret privata tali tantoque Pastore: rogabat autem sacrosanctum Collegium, ut successorem ei eligerent plenum doctrina et bonitate; ac firmiter crederent, nullam ex sua parte esse causam dubitandi, quin promptissimus esset ad Ecclesiam istamque sanctam Pontificis electionem, omni quo posset modo, juvandam ac protegendam: quapropter fidenter imperarent quidquid crederent posse proficere ad opus tam pium; incunctanter enim impetraturos quæ peterent. Respondit Collegium Cardinalium, securos esse omnes de ejus optima voluntate, neque ulla ratione ambigere. Interea more solito celebratæ sunt exequiæ Sanctitatis suæ per novem dies, quibus semper post prandium agebantur conventus ad Minervam, consultantibus Cardinalibus circa expeditionem rerum, ad futuram electionem necessariarum.

Capuani Cardinalis ab exilio:

6 Cardinalis Capuanus, mox atque intellexit decessum fel. record. Eugenii IV, festinus Romam rediit: ubi non solum ab omni populo, verum etiam a Clero, maximo cum plausu et jubilo exceptus fuit. Sic autem ingressus Urbem continuo præsentem se stitit exequiis Pontificiis, divinæ Majestati instanter supplicans pro anima defuncti; dicens fuisse virum in suo munere prudentem, quique maturo admodum consilio usus ipsum voluerat Roma abesse. Quia autem erat ipse multæ litteraturæ, ætate gravi et motibus optimis, populus eundem optabat Pontificem: sed ejus judicio ac voluntati non conveniebat propensio Cardinalium, quorum pauci admodum in eum inclinabantur. In funere Eugenii Papæ IV dictæ sunt orationes duæ, una a Malatesta Auditore Rotæ, altera a Cardinali Bononiensi; in quibus multum laudata est vita illius Pontificis. Prior de qualitatibus Curie dixit, alter exposuit qua ratione deberet Eugenio successor eligi, exhortando omnes ad seponendum si quod forte esset inter eos odium omnemque humanum affectum: tante autem cum spiritu atque vehementia pronuntiata oratio hæc est, ut Angelum non hominem audiri sibi omnes dicerent, multique oratorem ipsum Papatu dignum judicarent.

funeris oratio gemina dicta:

custodiæ dispositæ:

7 His ita peractis tres Cardinales, Ordinum Capita, cum reliqui totius sacri Collegii consensu, portarum custodiam disposuerunt ea ratione, ut ad custodiam Capitoli excubaret Procurator Ordinis Excalceatorum, circa custodiam autem Castri S. Angeli nihil mutaretur. Ordinatum etiam fuit ut Conclave fabricaretur juxta ecclesiam ad Minervam quantumvis Canonicis contra nitentes opponerent

Propylæum Maji.

conveire, ut id potius fieret in Palatio Vaticano, ubi ut plurimum morari consueverant Pontifices, eo quod locus esset securior. Tunc multi ex Romanis Baronibus accesserunt ad Conclave, volentes interesse Pontificis futuri electioni; verum admissi non sunt a sacro Collegio Cardinalium, metuentium ne astu aliquo ad istam dignitatem pertraherent eum quem ipsi magis gratum haberent, aut aliqua alia ratione macularent electionem, vel etiam schisma procrearent. Nemo hujusmodi exclusioni vehementius restitit, quam D. Jeannes Baptista Savelli, vir nobilis et ætate gravis, generoso omnino animo protestans, eum honorem sibi ex jure antiquo competere, pro quo tenendo obligaretur etiam vitam ponere. Veruntamen necesse fuit, ut tranquillitatis publicæ causa cederet etiam ipse: et hac occasione comode usi Romani, liberati fuerunt a multis oneribus antiquis sibi impositis. Erectum autem fuit Conclave ad Minervam in publico dormitorio, sub custodia quatuor clavium, quatuor personis sigillatim commissarum, videlicet Archiepiscopi Ravennati et Aquileiensi, Sermonetæ et Episcopo Anconitano, simul residentibus in Capitolio; ad quorum custodiam deputatus a sacro Collegio erat Legatus Equitum Rhodiensium.

8 Decimo post Eugenii mortem die transacto finitisque exequiis, Cardinales omnes sub horam vigesimam convenerunt ad Ecclesiam supra Minervam: congregationeque ea die celebrata, solemne juramentum proposuerunt Officialibus cunctis præstandum, itaque inchoato a Clericis hymno *Veni creator Spiritus*, cum omni submissione capitis atque oculerum, ingressi sunt pariter omnes in Conclave: ubi quisque se recepit ad assignatam sibi cellam. Cellæ vero non erant distinctio assibus, sed panno coloris viridis aut violacei: solus Cardinalis Bononiensis mandavit, ut albi coloris panno cella sua extrueretur, quamvis mens ejus fortassis neque purior neque rectior esset quam aliorum. Mane sequenti conventum in capellam est, ubi celebrata Missa consueta de Spiritu sancto, factum est primum scrutinium. Verum quia Cardinales numero octodecim erant, adeoque pro obtinendis duabus tertiis suffragiorum necesse erat duodecim omnino vota concurrere, non potuit Pontifex eligi scrutinio illo. Decreti inter Cardinales moris erat, ut quinque primis diebus Conclavis liceret ipsis quibuscumque vellent cibis vesci, deinde vero per sequens triduum uno solo ferculo tostæ vel elixæ carnis contenti degerent, prout maluissent; quod si ne tunc quidem crearetur Papa, adstringerentur ad certam panis ac vini portionem. Nun poterant autem ibidem in Conclavi aliis uti ministris quam Capellano et Crucifero: nec alii istic insuper aderant præter duos Ceremoniarum Magistros, quibus concedebatur, ut post novi Pontificis electionem haberent sibi omnem ejus cellæ ornatum ac supellectilem. Porro ex eo die et hora, quibus ingressi fuerant Cardinales in Conclave, constans opinio perseveravit, quod Prosper Cardinalis Columna esset ad Pontificatum assumendus. Verum satis trito proverbio Romæ dicitur, eum de Conclavi Cardinalem egredi, qui Papa ingreditur: quod etiam ipsi accidit, quamvis Cardinales complures ei faverent, puta Cardinalis Aquilegiensis, Cardinalis Minoricensis, Cardinalis Vice cancellarius, Cardinalis Tarentinus, alique.

9 Secundo die duo scrutinia facta fuerunt, quorum primo Cardinalis Columna decem vota est consecutus, et Cardinalis Firmanus octo: nemo autem numerum sufficientem habuit. Reliquus dies consumptus inter Cardinales est tractatibus variis circa novi Pontificis electionem: et Cardinalis

D
EUGENIUS
PP. IV.
Conclave ad
Minervam
cum exclusione
Baronum.

E
Illuc ingressi
Cardinales 18,
die 28 Februarii,

more consueto
istic tractandi,

F

Populo Cardinale in Columnam eligendum sperante

hic quidem 10
vota abstinet.

A iste, ad omnem fortunam prosperam adversamque obarmatus, omni conatu adnitebatur pro sua. Sequenti die æque discordes, fecerunt etiam secundum scrutinium; quando plures Cardinales, aliquos extra Conclave nominarunt, interque eos Archiepiscopum Beneventanum, Episcopum Florentinum, et Nicolaum de Cusa: Cardinalis tamen prædictus superabat numero votorum quæ decem obtinuit, Cardinalis autem Bononiensis solum tria. Videos ergo Cardinalis Firmanus, Cardinalem Columnam proxime attingere ad Apostolatus Pallium, exclamavit, Ut quid tempus consumimus, cum Ecclesiæ nihil sit periculosius quam si creatio Pontificis proteletur? Romana Civitas bifariam scinditur, Rex Aragoniæ prope est in mari cum exercitu, Dux Sabaudia Amedeus adversum nos pro se nititur, habemus Comitem Franciscum inimicum: et hæc omnia patientes ecurr non expergiscimur, ut Sponsæ Christi Pastorem suum ac Ducem demus? Ecce Dei Angelum, Prosperum, inquam, Cardinalem Columnam, instar agni mansuetum: quare hunc non eligimus Papam? Jam decem vota habet, duo solum desiderantur: quin surgitis et hæc quoque ei additis? Si vel unicus accedat, actum erit, accedet enim etiam alius. Nihil ad hæc moti alii, velut Columnæ persistebant in gradu.

agentesque pro eo Card. Firmano pene eligitur,

ad Tarentino morante accessum Bononiensis,

subito consensu creatur ille ipse, & Mariti,

B 10 Tunc Cardinalis Bononiensis, ne Dei Ecclesia per istiusmodi moram gravius damnum pateretur, surrexit, volens ad Cardinalem Columnam accedere: quod animadvertens Cardinalis Tarentinus, dixit: Subsiste paululum, neque tantum festina: quia in negotio adeo gravi opus est consilio bono. Rem magnam tractamus et habemus præ manibus; neque sero conficiendam, dummodo bene: quapropter necesse est majori cum consideratione procedere: neque enim agitur de electione alicujus, qui unius dumtaxat civitatis curam gerat, sed qui totum mundum regat atque gubernet; alicujus, inquam, qui habeat potestatem ligandi atque solvendi, claudendi et aperiendi; denique alicujus, qui sit quasi alius Deus super terra. Ad hæc Cardinalis Aquilejensis reposuit: Quidquid dicis agisque, o Cardinalis Tarentine, eo solum spectat, ut ne Cardinalis Columna ad summi culmen Apostolatus perveniat, atque ex tuo arbitrio Pontifex eligatur: dic ergo, quem tu Papam desideras? Bononiensem, inquit. At mihi respondit Aquilejensis, quemcumque tu nominaveris, is placebit. Interim ad alios decem undecimus accessit Cardinalis Marinus; **C** quando subito assurgens Cardinalis S. Sixti: Et ego, inquit, o Thoma te creo Pontificem, ipso die quo S. Thomæ Vigiliam agimus: statimque alii Cardinales omnes electionem laudarunt. Qui licet

indignum se agnosceret, oraretque Cardinales ne se eligerent, sed in ea quam agebat vita manere sine-rent; omnium tamen precibus acquievit tandem. **D**

11 Dum porro Sanctitas sua a ceremoniarum Magistris induebatur vestibus Pontificiis, interrogatus quod nomen sibi optaret, respondit dici velle Nicolaum Quintum, idque in honorem Cardinalis sanctæ Crucis, præceptoris sui, eo nomine appellati. Interim Cardinalis Columna, Prior Diaconorum, de more aperuit fenestram sublimem conclavis, elataque foras Cruce ad populum exclamavit, electum esse Pontificem: sed quia eminentior locus erat, intelligi non potuit nomen Electi, quin multi dicebant electum esse Cardinalem Columnam: subitoque effracti sunt parietes Conclavis. Interim Ursini, quibus talis electio non valde placebat, confestim suas domos valide præsidio muniverunt, diligenterque custodiebant bona sua. Romani vero existimantes Romanum aliquem Cardinalem sibi obtigisse in Pastorem, risu, plausu, ac tripudio ingentem testabantur lætitiâ. Ast cum pacato tumultu expilata subito fuisset domus Cardinalis Capuani, innotuit veritas; itumque est in domum Cardinalis Bononiensis, et quæ ibi erat, modica licet, supellex direpta. Regi Arragoniæ non fuit valde grata electio tam sancta, multum enim optaverat ut Cardinalis Columna ad supremum gradum exaltaretur.

et Nicolaus appellatur,

dum populus credit electum Columnam:

12 Denique pro rei totius conclusione, Sanctitas sua magno cum strepitu portata fuit in ecclesiam Minervæ: ubi collocatus super altari, ab omnibus Dominis Cardinalibus, exhibentibus sibi obedientiam fuit adoratus. Deinde in equum album, eo fine istic apparatus, impositus, ductus est ad Ecclesiam S. Petri, frænum equi tenente uno ex Romanis Senatoribus, nomine Procopio: quem omnes Regum ac Principum Oratores, cum maxima populi multitudine, assectabantur. In ecclesia S. Petri iterum Electo præstita obedientia est, adoratusque a Cardinalibus deductus est ad gradus S. Petri: ubi Sanctitas sua infinitæ quasi turbæ, ad hoc congregatæ, benedixit ex more, in ejusmodi servari solito. Inde reductus ab omnibus Cardinalibus ad cameram Papalem, majorem eorum partem secum in prandio habuit: itaque relictus ab iis est ad custodiam palatii totiusque Dominici Gregis: quem divina Majestas diu servet incolumem, ad publicam totius populi Christiani utilitatem et summi Numinis sui majorem gloriam. In hoc Conclavi præteriti fuerunt illi, qui omni studio Papatum ambiabant; **F** et is qui eundem aperte recusabat electus, per misericordiam Dei, qui vivit et regnat in secula seculorum. Amen.

et in Basilicam S. Petri deductus

populo benedicit.

FELIX ANTIPAPA

Ab anno 1440
ad 49 an. 8m.
7 dies 15.

FELIX, V ejus nominis, natione Sabaudiensis, Amedeus Eremita antea vocatus, anno Domini MCCCXXXIX, die XVII Novembris, Eugenio Pontifice a Basileensi Concilio Philippi Ducis [Mediolanensis] procuratione deposito, Pontifex electus in schismate, Antipapatum accepit XVIII Decembris, coronatus Basileæ anno MCCCXXXIX die XXIV Augusti festo S. Bartholomæi : a qua die sedit annis VIII, menses VII, dies XV; abdicavit se Lausanæ VII Aprilis, anno MCCCXXXIX : postea Cardinalis Episcopus Sabinensis, pie defunctus est Genevæ anno MCCCCLI, VII Januarii; ac Ripaliæ, loco sui primi secessus, tumulatus.

Ratio temporis.

Annum et diem mortis malimus ex Guichenono, historix Domus Sabaudicæ accuratissimo scriptore, accipere, licet Oldoinus noster in Necrologio Pontificio notet XIII Januarii anni MCCCCL. Ablicationis suæ diem et annum ipsemet indicat, Bulla, quam ea occasione vulgavit Pontificalium actionum ultimam, quamque licebit in præfati Oldoini Additionibus ad Ciacconium legere. Coronationis solennitatem, a qua ipse in suis Bullis invenitur annas Pontificatus numerasse, descripsit Æneas Silvius, tunc Felici et Basileensibus adherens, ipsemet postea Pontifex Pius II; descripsit autem illum insigni Epistola, data Idibus Augusti, doctissimo viro Magistro Joanni de Segovia, Theologo excellenti, ipsius Felicis ad diætam Bituricensem Oratori. Acta denique Concilii Basileensis Sess. 39 et 40 confirmant diem electionis acceptionisque præfatæ, quam Stella perperam anno uno prævertit : de Felice autem in hunc modum scribit.

Amedei recessus ad eremum,

2 Eo creato e vestigio magnæ seditiones in Ecclesia Dei exortæ sunt, cum Christiana respublica trifariam divisa, aut Felicem, aut Eugenium sequeretur, essentque qui neutrales vocarentur, quod neutri obtemperarent. Hic itaque Felix primus Sabaudicæ Dux fuit, qui prius Comites appellabantur, a Sigismundo Cæsare titulo Ducatus obtento, cum annis fere XL post patrem provinciæ gubernacula tenuisset; aucto paterno imperio, parta undique pace, demum relictis principalis gloriæ fastibus, in eremum se recepisset, cum sex viris Equestris Ordinis; et ætate jam proventus mundo et pompis renuntiasset, Ripaliæ locum, tamquam paradysum deliciarum, sibi delegit. Cumque eo in statu vitam cœlibem ageret, a Basileensi Concilio Pontifex electus fuit, barbam totondit quam antea nutrierat, Ducatum primogenito suo tradidit, ecclesiasticas ceremonias didicit, stipatus magna Nobilitate cetera Basileam perrexit : ubi inter duos filios, egregia facie adolescentes, tamquam Romanæ Præsulis Ecclesiæ coronatus est. Celebravit sæpe divina, benedixit plebibus, Officia Curia ordinavit, Cardinales doctrina et auctoritate præstantes assumpsit. Verum cum pacis et humilitatis amator existeret; mortuo Eugenio Pontifice, illico, nullis pulsatus precibus, Nicolao ejus successoris humanissime cessit; relicto nomine Papæ Cardinalatus honorem retinuit; in patria sua Legatus de latere creatus, defecit in senectute bona. Fuit autem clarissimus Princeps, propter genus et suæ elegantia formam, ac regiam dignitatem et promptam eloquentiam; manibus integer, vita et religione sanctus, in subditos clemens, in bello magnanimus, et in omnes justissimus; ac demum nimium felix, si seipsum suum Ecclesiasticis titulis non fœdasset.

electio ad Antipapatum,

ultronea abdicatio.

3 Anonymus quidam, Caroli Emanuelis Ducis Sabaudicæ historiographus, totam hujus Antipapatus historiam, ex originariis documentis conscriptam, satis fideliter Pa-

risiis edidit, sub titulo Amedei Pacifici; et Basileensis Concilii Acta improbens, quamvis olim multis Principibus Universitatibusque probata, ostendit extra culpam fuisse Amedeum admittendo Papatum; et Blondi Flavii Foroliviensis fœdas in Felicem calumnias abstergit: quibus nimium credulus Odoricus Rainaldus, Annalium Ecclesiasticorum Continuator, ejus memoriæ videtur fuisse iniquior. Huic ergo noster Oldoinus in Ciacconio se opponens, ex prædicto Anonymo complura describit. Ceterum satis illum vindicare videntur Lausanensis Synodi et Nicolai Papæ de Felice se abdicante elogia, amplissimaque privilegia ipsi relicta. Regestum Epistolarum ejus, cura non modico historiæ detrimento, voluminibus pluribus Genevæ asservatum, ab illius civitatis Magistratu hæretico pertinaciter suppressum, ita ut nec prece nec pretio postulantibus Sabaudicæ Ducibus permittatur, idem Anonymus merito queritur. Zelatorem concordia pacisque Auctorem appellat Synodus Lausanensis.

4 Nicolaus Papa, Basileensis et Lausanensis Synodorum Acta catenus approbens, quatenus ad unionem Ecclesiasticam opus erat, gratias a quondam Felice factas ratas esse jussit, Eugenii vero contraria Acta aboleri atque deleri: mortuum autem Amedeum, et (sicut Philippus Bergomensis in Chronico testatur) miraculis multis clarum, insigni ornaturus togæ, Taleia inquit, se ad unionem et pacificationem Ecclesiæ in oculis nostris et omnium Chr. sto fidelium exhibuit, ut quidquid nobis factu possibile viderimus, suæ recordationi ac honori. . . . libenter tribuamus. Porro Guichenonus scribit, defuncti corpus, ut Sancti, fuisse in honore habitum Ripaliæ, usque dum Bernales hæretici, toto Cabalicensi tractu potiti, sepulcrum everterunt, nihil ejus reliquum dimittentes præter unius marmoris frustum, in quo Sabaudicæ stirpis insignia cum tiara et clavibus conspiciuntur: ossa vero ex sepulcri ruderibus collecta, Caroli-Emanuelis Ducis cura, deportata sunt Taurinum, atque Domus illius Regiæ monumentis illata in templo Cathedrali, cum hoc Epitaphio, per Comitum Thesaurum composito.

5 Amedeus Pacificus, Sabaudicæ Comitum ultimus, Ducum primus, Chablasiæ et Augustæ octavus, tot Regum nepos, tot Reginarum pater, gestis, prudentia, sanctitate ter felix, ævi sui Salomon acclamatus; docuit Sabaudæ strenuitatis esse pro Christi Ecclesia tam bella dissipare quam gerere. Pace itaque Italiæ parta, ditione aucta urbibus, ornata titulis, stabilita legibus, cœlesti aspirans regno, suo sese abdicavit, aspirans solitudini. Sed orbi clarior dum latet, magnus dignitatum contemptor, omnium maximam dignitatem sibi supplicem vidit. Eugenio enim Quarto Pontifice Maximo, Basileensis Concilii ac totius pene Europæ consensione exanctorato, non regnandi libidine, sed obsequendi necessitate, impositum orbem sustinuit ne corrueret, FELIX PONTIFEX nuncupatus, aliis felicior quam sibi. Nam Christianæ

Ejus historia edita,

E

Regestum MS: Genevæ.

Acta a Nicolao V approbata

et laudatu memoria. F

Translatu Taurinum ossibus positum Epitaphium,

FELIX ANTI-
PAPA

A stianæ reipublicæ reformandæ, sedandis Principum dissidiis, sollicitum decennium impendens, publicam tranquillitatem prætulit suæ, orbemque pacare maluit, quam regere. Nam Nicolao Quinto ad Pontificatum rite assumpto, quam invitum dignitatem susceperat sponte abiciens, Pontifex adhuc meritis et insignibus, bonæ fidei testibus; nec jam titulo, sed virtute Sanctissimus; amica in solitudine, solitudine deposita, sacræ S. Mauritii militiæ cui auctor extitit auctoratus, iterum FELIX AMEDEUS esse cœpit, cum FELIX PONTIFEX esse desiit. Ejus sanctiones, gesta, et acta Ecclesiæ saluberrima, Nicolans decretis, populus plausu, cœlum miraculis comprobavit. Debit illius religioni ecclesia, quod illud schisma ultimum fuit. Hæreticorum seditione Europam subvertente, fama notior fuit quam tumulto; demum diligentia Emmanuelis Philiberti abnepotis, Sabaudicæ Ducis, Regiæ familiæ sepulcro sub Taurinensi basilica compositus, ut singulare Sabaudici nominis lumen singulariter etiam

anno 1654

clareceret, Carolus Emanuel II Sab. Dux, Cypri D Rex, æternæ memoriæ posuit anno MDCCLV.

6 Princeps etiam Mauritius marmoream in ecclesia eidem erecta statuam erigendam eidem Cariniani curavit, cum hujusmodi titulo. Amedeus a Sabaudia, nomine septimus, successione decimus tertius, Ducatus primus, ter Maximus; in puerili innocentia, juvenili conjugio, senili cœlibatu, ter Pius; cum filiis, cum subditis, cum vicinis, ter Pacificus, in Ducatu, Pontificatu, Legatione, ter Justus; suorum, exterorum, Conciliorum acclamatione, ter Salomon; in cremi cultu, ab eremo exaltatione, ad eremum reditu, ter Felix; vita, obitu, miraculis, ter Sanctus; cum in Augustiniani tirocinii Carinianensis secretiori delubro ad vivum expictus, immemorabili sed privata pietate coleretur; Mauritius Princeps a Sabaudia, ad majorem Dei gloriam, populi religionem, Regiæ stirpis decus, ad propriam denique quam semper ei præstitit venerationem, imaginem hanc ab illa exculptam publice collocavit anno MDCCLVI.

eidem erecta
statua.

CCXII NICOLAUS V

B

Ab anno 1447
ad 55 an. 8,
dies 10

NICOLAUS Papa, ejus nominis V, natione Genuensis, patria Sarzanensis, Thomas antea vocatus, patre Bartholomæo chirurgico, humili familia natus, anno MCCCXXXVII omnium suffragiis Pontifex creatus], VI Martii, coronatus XIX; Domini a IV Quadragesima: sedit annos VIII, dies XIX; defunctus XXIV Martii MCCCCLV; sepultus in Vaticano: et vacavit Sedes dies XIV.

Ratio temporis ex Regesto.

Quidquid de die electionis scribant alii, tenendum est firmiter, quod supra audimus ex ore Cardinalis S. Sixti, electum eo die, quo S. Thomæ (scilicet Aquinatis) vigilia agebatur. Nam quod in contrarium, pro die quinta mensis adduci posset ex Raynaldo, repertum in libro primo diplomatum hujus Pontificis, memoriale sphalma esse convincitur, ex conjuncta eidem nota diei lunæ; quæ anno MCCCXLVII, habente litteram Dominicalem A, non fuit quinta sed sexta mensis Martii. Sic autem ibi legitur initia scriptum, et simul Coronationis dies indicatur his verbis: Liber primus Bullarum de Curia, inceptus in primordiis assumptionis sanctissimi in Christo Patris ac Domini D. Nicolai divina providentia Papæ V Romæ, ubi idem Dominus, antea dictus Thomas tit S. Susannæ Presbyter Cardinalis, Bononiensis nuncupatus, die lunæ, quinta (imo sexta) mensis Martii, anno a Nativitate Domini MCCCXXXVII, Indictione X, per Reverendissimos Dominos S. R. E. Cardinales, in monasterio B. Mariæ de Minerva, ad summi Apostolatus apicem concorditer assumptus est, et die Dominica XIX die mensis Martii in Basilica Lateranensi coronatus. Quæ de humili ejus genere habet Stella, confirmantur a Vitæ scriptore Janozzo Manetto, qui patrem nominat Bartholomæum Peregrini medicum; ast scriptor Conclavis ejus mortem secuti, dicit præcreatum stirpe nobili, quæ Luca originem suam traxerit, natum vero in castro Fidiario, territorii fortasse Zarzanensis. Lucandi cognomen addunt aliqui.

Tempus obitus

2 Obiisse Nicolaus dicitur a Stephano de Infisura (quem alii apud Raynaldum nominati sequuntur) hora quinta noctis, juxta Italicum horologium ab occasu solis, quo sensu mors eadem die XXV Martii a S. Antonino, ab aliis Feriæ III attribuitur; concurrerant autem talis dies cum tali Feria, anno MCCCCLV, ha-

bente litteram Dominicalem E. Nobis tamen, ad mediam usque noctem protendentibus diem, adhuc currebat dies XXIV Martii; Romæ enim aliisque locis in gradu XLV Borealis altitudinis positus, tali die non habetur media nox, nisi quinque minutis ante sextam, ut videre est in Horario Ecclesiastico Theodosii Rubi Tabula 16. Porro Nicolai Vitam sic breviter describit Stella, ex Bergomensis Chronico hic (uti et alibi) nonnulla mutatus.

3 Vir certe, Nicolaus fuit, tanto Principatu dignissimus et necessarius, omniumque litterarum scientissimus, ac virorum doctorum observantissimus, quos undique perquisivit, eosque semper ubicumque et pecunia et beneficiis mirifice fovit: qui cum omnium pene virtutum ornatissimus haberetur, et in Deum hominesque bene meritus, uno eodemque anno et Episcopatus et Cardinalatus ac Pontificatus munus, maxima cum omnium pace et admiratione adeptus est. Qui cum Pontificatum iniisset, præter omnium spem, omnes mundi Principes, cum esset et consilio et virtute illustris, habuit favorabiles et obsequentes. Cujus rei gratia et Felix Pontifex permotus, animadvertens id a Deo factum fuisse, e vestigio, ad tollendum omne schisma, Pontificatu se sponte abdicavit, et per Oratores suos eum Pontificem verum salutavit. Quapropter Nicolaus hic, visa hominis humanitate, statim Galerum Cardinalitium eidem solenniter transiisit, atque Sabaudicæ et Germaniæ totius eum Legatum ex latere creavit, et quidquid in Pontificatu sanciverat approbavit. Qua quidem concordia lætatus est non modo populus Romanus, sed etiam totus mundus, a tanta seditione liberatus. Nicolaus vero, ne ingratus Deo tanti beneficii videretur, supplicationes admodum celebres cum populo et Clero habuit: idem et omnes Italiæ populi effecere.

Nicolai promotio,

F

quam a Deo esse agnoscit Antipapa et cedit.

A 4 Ea igitur gratia et auctoritate Pontificis, populi et principes permoti, ad bella jam diu concitati, aliquamdiu substitere : et Fredericus, jam diu Romanorum Rex creatus una cum Leonora conjugē sua nova, pro corona accipiendā Romam coaccessit, et ab ipso corōam et benedictionem nuptiarum accepit. Multa etiam hic gloriosus Pontifex, in Urbe et extra ædificia magnificentissima ædificavit, et quam maxime in Vaticano Pontificale palatium sumptuosissime extruxit, et murorum ingentem molem ibidem inchoavit, quibus coerceri hostes possent, ne Pontificis ædes diripere possent. Pantheon quoque, quod S. Maria rotunda vocatur, plumbeo tecto restituit. Templum etiam S. Theodori a fundamentis erexit, ac S. Stephani ecclesiam restituit. Pontem Milvium et Urbis mœnia instauravit, ac Urbis vicos ubique ferme stravit. Habentur adhuc multa illius vasa aurea et argentea, nec non et Cruces multæ gemis ornatæ, ac Sacerdotalia vestimenta auro et argento intexta, quæ ejus magnificentiam omnibus ostendunt : librosque perpulchros infanitæ multitudinis, cum adhuc imprimendi ars non prodisset, exscribi fecit. Huic autem plures quam ulli mortalium dedicati fuerunt libri. Eleemosynas in pauperes et virgines erogavit, quasi expertus avaritiæ omnino esset. Gratus erga se meritos, justitiæ pacisque amator atque auctor et conservator fuit. Jubilæum habuit permaximum quartum, B. Bernardianum canonizavit, et omnia prospere eidem successerunt. Tandem cum captam a Turcis Constantiopolim audivisset, dolore animi quo plurimum cruciatur, et febris sauciatus, diem clausit extremum quem in B. Petri basilica sepelierunt : ejus sepulchro tale Epitaphium inscriptum habetur : ab Ænea Silvio Piccolomineo, postmodum Pio II, compositum, ut fertur.

Epitaphium. 5 Hic sita sunt QUINTI NICOLAI Antistitis ossa, Aurea qui dederat secula, Roma, tibi. Consilio illustris, virtute illustrior omni, Excelunt dextos doctior ipse viros. Abstulit errorem, quo schisma infecerat orbem: Restituit mores, mœnia, templa, domos. Tum Bernardianum statuit sua sacra Senensi, Saacta Jubilæi tempora dum celebrat. Cinxit honore caput Friderici et conjugis aureo: Res Italas icto fœdere composuit. Attica Romanæ complura volumina linguæ Prodidit. Ed tumulo fuadite tburā sacro.

C *Ipsius sepulchri, quod olim fuit antequam Basilica restauraretur, videre qui volet imaginem, inveniet in novo Oldoini nostri Ciacconio, nec non aliud prius haud absimile sensu, sed metro minus culto epitaphium a Maphæo Veggio Laudensi compositum, qui et de S. Bernardino multa scripsit, uti ad diem ejus, scilicet xx Maji, videbitur.*

Vita per Jan- notum de Manettis scripta. 6 *Proluxiore ejusdem Nicolai Papæ V Vitam, existentem in Bibliotheca Vaticana sub numero 2046, et a Jannotio de Manettis scriptam, inveniens citari a Reynaldo, et laudari in Bibliotheca Pontificia Ludovici Jacob, ut quæ etiam Florentiæ habeatur in San-Laurentiana Medicarum Magnorum Ducum bibliotheca; quæsi vi quid rei esset: et a Janningo nostro responsum accepi, stylo vago atque oratorio procedere (qualia etiam plura ejusdem Auctoris opera, qui Neapoli obiit MCCCCLIX, enumerat Ludovicus Jacob præcitat) atque in tres libros dividi, quorum prius juventutem describat nec non priorem ætatem usque ad Pontificatū; secundus acta Pontificatus; tertius extrema ejusdem monita: quibus non sit operæ pretium augeri molem hujus operis, nisi forte prius, quod proprie historicum est, inde decerpserit et collegerit aliquis.*

7 Nicolaum hunc V, in signandis Bullis litterisque, usum esse anno usque ad xxv Martii currente, certis-

simo liquet ex singulorum actis apud Waddingum; idemque probaret, quæ prima sub ejus nomine habetur in Bullario, nisi typographico errore legeretur data Kal. Aprilis; sed ex margine constat 10 Martii datam esse, atque ad legendum xiv Kal. quo errore correcto, et anno sicut dictum est producto, vere habebitur data anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadringentesimo quadragesimo septimo, xix Kal. Aprilis, Pontificatus anno secundo, uti omnia ista, ex stylo tunc Curæ ad longum scribuntur. Quia, tamen dies xix Martii anniversarius est Ordinationis, necdum intelligitur utrum is annus secundum cœperit ab hac die numerare, quod est verosimilius, an a die electionis factæ vi Martii. Doceret id si vitio careret, Bulla ejusdem 135 in Regesto Waddingi: sed hæc dum ibi data legitur anno Dominicæ incarnationis 1433, 13 Kal. Aprilis, Pontificatus anno septimo solum relinquatur conjectura, vitium non esse in anno Pontificatus, qui alias debuisset fuisse octavus, pridie sive a die xiv Kalendas inchoatus; sed inzyfra, atque pro 13 ponendum 17 vel 18, ut habeatur dies ultimus vel penultimus anni septimi: tunc autem sequeretur eundem annum Pontificatus septimum non finiri in anniversario Electionis, sed Ordinationis. Aliam quæ hæc faciat nullam invenio: sed qui Regestum ejus posset in Vaticano videre, plures haud dubie inveniret.

NICOLAUS V.

Anni Pontificii a die Ordinationis.

E

VIDE APP. NOT 25

ELECTIO SUCCESSORIS

Ex relatione Italica cotevi Anonymi.

Sederat in Cathedra S. Petri annis circiter octo felicis memoriae Nicolaus Papa V, non solum illustri prosapia ortus, sed etiam honesto vir animo doctrinaque egregia ornatus; cui natalis locus Castellum Fidianum fuit, licet familia ejus processerit e Lucensi civitate, libera inter Hetruscos Republica. In ejus Pontificatu præ multis insignibus operibus illud specialiter eminebat, quod maxima et admirabili cum frequentia populi, solemnissime celebraverit Annum sanctum, sacram Portam reserans in Vigilia Natalis Domini MCCCCLIX, quo etiam tempore B. Bernardinum Senensem Canonizavit; coronavit etiam in ecclesia gloriosissimorum Apostolorum sacram Majestatem Frederici Imperatoris ejusque uxoris Leonoræ, cum omnibus ceremoniis ritibusque ejusmodi actui convenientibus. Multas Romanæ Urbis ecclesias magnifice restaurandas curavit, plurima speciosissima ædificia inchoavit, duranteque Pontificatu suo pleraque perduxit ad culmen. Eminentissimæ Cardinalitatis dignitati adjuvit viros nobilissimos septem, interque eos Philippum Cardinalem Bononiensem, hominem doctissimum et ingenii perquam acuti. Carcere claudendum ac deinde supplicio capitali afficiendum mandavit Stephanum Porcarium, nobilitate præcipuum et Romano populo valde carum. Severe cavita ne Romæ scriberentur nova forasque emitterentur. Denique Pontificatus ejus omnis felicissimus ac nominatissimus fuit, si bellum Turcicum demas, quod famæ ejus haud parum detrivit; cui reparandæ dum studet, colicis doloribus oppressus varieque agitatus, transiit ad vitam meliorem: quo factum est ut ingens expeditio contra Turcas jam parata evanuerit.

2 Interim ordinatæ fuerunt solemaissimæ exequiæ, per novem continuos dies more solito a Cardinalibus celebrandæ: quibus peractis, intimatim iisdem Cardinalibus per apparitores est, ut in diem sequentem convenirent. Hi cum variis congressibus suis maxima cum prudentia disposuissent omnia necessaria ad custodiam Palatii et Civitatis, cetera -

Ingressi conclave Cardinalis.

que

A que tali casu opportuna præparassent. receperunt sese ad electionem futuri Pontificis; itaque celebrata de more a Cardinali Decano Missa de Spiritu sancto. processionaliter ingressi sunt in Conclave numero quindecim: mansit autem Conclave apertum usque ad quietam horam noctis ut Principum Oratores Actoresque possent agere cum Cardinalibus: illis vero digressis, nec non aliis omnibus quibus jus non erat in Conclavi remanendi, a Cardinalibus Ordinum capitibus clausum Conclave est. Qui hic inveniebantur Cardinales, factionibus inter se divisi, difficilem reddebant summi Pontificis electionem; cum multi eorum supremum istum gradum ambirent: unde factum est ut scrutinia duo effectu caruerint.

post duo scrutinia infructuosa

B Tum vehementer urgeri cœpit Electio Cardinalis Bessarionis, ex civitate Orno (*Trapezuntium passim alii faciunt, nec Orni nomen usquam reperio*) eo quod ipsum judicarent præ cunctis aptissimum, ad sustinendum pondus tanti regiminis; eoque spes pro illo videbatur certior, quod jam conspirabat sufficiens numerus, neque dubium videbatur quin proximo scrutinio relaturus esset duas tertias votorum: quare jam etiam ei cœperant status Principum commendari, et pro hoc illo negotio supplicabat nunc unus nunc alter. Hæc cum a partiaris referrentur contrariæ factioni, Cardinali Avenionensi imprimis commissum est, ut modo hunc modo illum Cardinalem conveniens, eosdem a tali electione dimoveret: ipse autem intrepide dicebat:

sed per Cardinalem Avenionensem abducti a proposito,

Sanctæ igitur Latine Ecclesiæ præficiemus hominem Græcum, et ad summi Pontificatus culmen provehemus Neophytum? Quid autem vos certos fecit de sinceritate conversionis ejus? An ergo Pastor noster erit, qui non ita pridem fidem Catholicam oppugnabat? Ad eamne Ecclesia nostra est redacta inopiam, ut in ipsa nemo inveniatur idoneus qui regat et gubernet Gregem Domini? Expergiscimini, illustrissimi Domini; neque permittite ejusmodi scandalum fieri in Ecclesia Christi. Ego certe ejusmodi electionem non probo; nec alius, quicumque verbis meis fidem habuerit, unquam consentiet ut ejusmodi persona eligatur in Vicarium Jesu Christi, ejusque Gregi præficiatur, cum tanto Christianitatis periculo. Fuerunt tanta cum energia tamque vehementi spiritu hæc prolata, ut ad electionem Bessarionis nunquam valuerint duæ tertiae suffragiorum adduci: unde licet is tota nocte, propter favorum suorum constantiam, crederetur proximus esse Pallio; exorto tamen quo eligendus erat die, longe se remotum vidit ab eo, quod noctu præcedenti sperabatur et pro certo habebatur. Ita scilicet contingere solet confidenti in hominibus, omniaque in irritum ei cadere.

consentiant inopinato in Card. Borgiam:

C 4 Nihilominus adhaerentes Bessarioni Cardinales, cum eum omnino promovere vellent, tentarunt eligendum curare per viam accessus, a qua eatenus abstinuerant: tandem tamen duæ Cardinalium

D partes elegerunt eum de quo minima suspicio erat' videlicet Cardinalem Alfonsum Borgiam, Tit. Sanctorum Quatuor-Coronatorum, natione Hispanum ex civitate Valentia, nobiliter natum, excellentissimi ingenii atque in regimine ecclesiastico exercitissimi, quin et secularium negotiorum peritissimi: cui auctoritatem addebat matura et gravis ac tantum non decrepita ætas, annos septuaginta supergressa. Hic, cum Sedem primum vacare contingeret, palam omnibus et intrepide dixerat, sortem Pontificatus casuram in se: seque indubitabiliter futurum Papam, etsi nemo Cardinalium id affirmaret sibi que adhæreret. Hinc pro more senum delirare potius credebatur: sed ratione implendum erat vaticinium, hominum optimi B. Vincentii, qui palam prædixerat, quod postquam decessisset ex hac vita (*discesserit autem anno MCCCCXIX*) quidam suæ Hispanæ nationis debebat ad summi Pontificatus gradum assumi: ipse autem postea fuit relatus in Catalogum Sanctorum Christi Confessorum; *nempe eodem hoc anno MCCCCLV, XXIX Junii.*

qui dicitur Callixtus 3,

E 5 Post celebratam ergo missam de Spiritu sancto, unanimiter omnes Cardinales, facto scrutinio votisque apertis, elegerunt Alfonsum: qui simul ac cunctis alacriter adoratus, interrogatusque quod nomen sibi poni vellet, Callixti tertii appellationem optavit: iterumque adoratus, recepit obedientiam Cardinalium, et per consuetam fenestram annuntiatus est populo a primo Cardinalium Diaconorum. Vix creatus erat, quin statim, ut verus Pastor, studium omne converteret ad bellum Turcis inferendum: quo sine mora denunciato collectoque exercitu, militibus omnibus plenariam peccatorum Indulgentiam obtulit, ac denique Legatos in Franciam et Ungariam destinavit, ad accelerandam expeditionem copiasque contrahendas. Postea in sella portatus fuit ad ecclesiam S. Petri, et facta coram altari Sanctissimi Sacramenti oratione, collocatus fuit super altari Apostolorum; quando iterum ad genua acciderunt Cardinales omnes, eumque ut Papam salutaverunt, absque ulla cujusquam contradictione vel repugnantia. Relatus deinde ad cameram Pontificiam, postquam juramento confirmasset capitula aliquot, in quæ ante triduum convenerat totum sacrum Collegium, ut deinceps etiam a summis Pontificibus inviolabiliter observanda; ipsum ad Gregis suis custodiam dimiserunt. *Allegat Raynaldus Stephanum de Infissura in MS. Vatic. sign. III, qui factum id dicat VI Idus, id est, VIII Aprilis, idemque MS. pergit citare usque ad obitum Alexandri VI et annum MDVI: fallitur igitur Ludovicus Jacob a S. Carolo in Bibliotheca Pontificia, qui huic Stephano attribuit Diaria Alexandri V Romani Pontificis, qui ante annos fere centum creatus fuit: dicere voluit Alexandrum VI. Notat autem Collector Actorum Conclavialium, vixisse, cum Electio fieret, Cardinales viginti, quorum proinde quinque absentes fuerint.*

statuit urgendam expeditionem Turcicam.

CCXIII CALLISTUS III

Ab anno 1455
ad 58, an. 3
m 3, dies 30.

CALIXTUS, Papa, III hujus nominis, natione Catalanus, patria Valentinus, patre Joanne viro nobilissimo natus, Alphonsus Borgia antea vocatus, Nicolao Pontifici omnium suffragiis, jam decrepitu, anno MCCCCLV susceptus est] VIII Aprilis, coronatus XX die, eademque Dominica II post Pascha; sedit annos III, menses III, dies XXX; defunctus VI Augusti, anno MCCCCLVIII, et sepultus in Vaticana basilica. Vacavit Sedes Apostolica dies XII.

Expeditio in
Turcas susce-
pta,

Magni, inquit Stella, vir consilii et excellentissimi animi decoratus, et utriusque Juris peracutus Doctor, atque Regis Alphonsi prius præcipuus Secretarius: qui Pontificatu suscepto, ut ante de-
voverat, bellum in Turcos statim indixit, et ad id perficiendum per universum orbem Christianum prædicatores misit, qui Christianos in eam expeditionem animarent, ut eum suis opibus adjuverent. E
quibus eleemosynis tredecim triremes primum ædificavit, et in hostes per Patriarcham Aquilegiensem eisdem præfectum statim misit: qui cum illis toto triennio Turcos acriter vexavit, et magnas clades illis intulit, et eorum multas insulas cepit. Alphonsus vero Rex et * Ludovicus Burgundiorum Dux, plurimum animati in eam expeditionem se ituros sponderunt: sed suorum regnorum voluptatibus impediti tantam tamque sanctam rem omisere. Nec idcirco Calixtus hic optimus Pontifex litteris et nuntiis eos et reliquos Christianorum Principes cessabat ad hujusmodi rem pernecessariam adhortari. Cujus rei causa etiam Sacerdotibus omnibus celebrantibus mandavit, ut orationem contra Paganos quotidie in Missa decantarent, ut Deus assiduo rogatu flecteretur. Voluit quoque ut in meridie sonum campanis darent, sicut in sero, ad salutationem Virginis Mariæ, ut ea oratione eos adjuvaret qui contra Turcos continue dimicabant. Ea etiam de causa Transfigurationis D. N. Jesu Christi festum et officium ordinavit, jussitque cum Indulgentiis illud celebrari, sicut solennitatem Corporis Christi. Præterea legatos ad Usumcassanum, Armeniae et Persarum Regem, cum multis et magnis muneribus misit, ut eum in Turcos excitarent: cujus plana persuasionem magnas eisdem plagas intulit.

* Imo Philippus

Indictæ ad
cam preces,

Acta alia.

2 Hic B. Vincentium Catalanum, suum compatriotam, Ordinis Prædicatorum; et B. Edimundum Anglicum in sanctos retulit Confessores. Hujus inter cetera præcipua laus fuit, quod eleemosynas pauperibus et Dei servis libenter et frequenter dabat, virginesque pauperes maritis cum dote collocabat. Nobiles etiam ad inopiam redactos suis impensis pro posse juvabat, omnesque ad se venientes mira benignitate et benevolentia complectebatur, et eorum preces libenter pro posse audiebat. Denique moriens centum et quinquaginta millia aureorum, quos in Turcos conquisierat, reliquit: cujus funus in B. Petri basilica templo rotundo sepelitur. *Addit Ciacconii interpolator aliquis, quod S. Mariæ in febribus dicitur, et hodie pro sacrario, quod Sacristiam vocant, in usu est, olimque Apollinis templum fuisse putatur, Nicolai V impensis restauratum. Ast Oldoinus, ex auctoribus Romæ subterraneæ, conditum ait in Sacello, quod ipsemet in honorem SS. Andreae et Jacobi erexerat in subterranea ædicula: ex quo loco, dum postea sacellum ipsum destrui contigit, translatus est post musicale organum; et inde demum*

Sepultura:

anno MDCVI, inter recensita aliorum sepulcra, sub novæ Vaticanæ pavimento depositus..... Demum anno MDCX die XXX Januarii, ossa ejus cum ciberibus Alexandri VI, opera Reverend. Joannis Baptistæ Vives, translata fuerunt ad ecclesiam S. Mariæ Montis-Serrati, nationis Coronæ Aragonum de Urbe; in cujus ecclesiæ sacrario in loculo plumbeo servantur. *Veteris monumenti effigiem, cujus statuæ et marmora quædam Vaticanis in cryptis etiamnum spectantur, visendam ex arce Oldoini Ciacconius exhibit. Raynaldus allegat Vitom ouctore Poggio Florentino, ex MSS. Cardinalis Firmani; quam quæsitam si acceperissem, hic dare totam voluissem.*

translatio.

E

3 Callixtum porro, eodem usum annorum civilium initio quo sui Decessores, a die scilicet Incarnationis Dominicæ, probant Bullæ ejus in Bullariis Casinensi et Augustiniano, nec non apud Waddingum, datæ ante illum diem anno nostro MCCCCLXII et VIII, ibi autem adscriptæ anno MCCCCLVI et LVII. Quæ porro est apud eundem Waddingum in ordine Bulla 28, etiam nos docet, non nisi a die Coronationis numerasse annos Pontificii sui. Data siquidem invenitur anno Incarnationis Dominicæ MCCCCLVIII, decimo septimo Kalendarum Maji, Pontificatus anno tertio, qui fuisset numerandus quartus, si initium duceretur ab VIII Aprilis quo fuit electus. Imo ex Bulla ibidem 14, data MCCCCLVI, sexto Idus Aprilis, Pontificatus anno primo (si error nullus subest) sequitur, anniversarium Ordinationis suæ anno tunc præcise elapso adhuc imputasse, contra quam passim fecerunt alii; in ipsomet anniversario illo novi anni ponentes diem primum, non ultimum veteris.

Stylus Data
in Bullis,

F

HISTORIA CONCLAVIS

Unde prodit electio Pii II ex Italico.

Recte, meo quidem judicio dixit nonnemo, Conclavia Pontificiarum electionum, esse glutinum mixturamque exquisitionis prudentiæ; dum in iis Divina sapientia, ad omnium stuporem, confundit humanam; manibusque palpatur, maxime secretas dissimulatasque negotiationes, quibus politica ratio impendit quidquid habet oculorum, in momento dissipari; et cœlesti quadam operante virtute, in effectum ab intento diversissimum evadere. *Veritas hæc nulla ratione cognoscitur certius, quam ex eorum relationibus sinceris, qui nulli obnoxii parti ea scripsere, quæ coram oculis suis agi viderunt, præsentibus ipsi, et arcanissimorum subinde dictorum factorumque oculati vel auriti testes dum res agerentur. Itaque historiam Conclavis, post Callisti III mortem celebrati, atque nonnullorum sequentium ex Italico accipe.*

Cur ejusmodi
historie quædam
hic den-
tur.

1 Formatum fuit Conclavæ in Palatio Pontificio ad S. Petri, comprehensis in eo duabus aulis duabusque

A busque capellis. In illarum majori ordinatæ fuerunt cellæ decem, in quibus comederent et dormirent Cardinales; minor, quæ S. Nicolai appellatur, reservata fuit electioni summi Pontificis: cameræ aliæ omnes recreationi et obambulationi Cardinalium et Conclavistarum relictæ fuerunt. Ipsu die quo illuc ingressi Cardinales sunt (fuit is verosimiliter ab obitu Callixti decimus, Augusti mensis decimus sextus, feria Hebdomadæ quarta) nihil omnino actum circa electionem est. Die sequenti capitula quædam sanxerunt, inviolabiliter servanda a Pontifice futura, in quemcumque sors caderet. Tertio die ab ingressu Conclavis, post Missam de Spiritu sancto celebratam consueti ritu, cum ventum esset ad scrutinium, reperti sunt Cardinales Bononiensis et Senensis ad Pontificatum postulati pari votorum numero; ex aliis nemo fuit qui quatuor vota ferret: Guilielmus Cardinalis Rotomagensis nec unum quidem pro se habuit, sive id odio hominis factum est, sive sic dispositum callidiore astu.

2 Consueverunt autem Cardinales præsentibus, facto et publicato scrutinio, considerare et colloqui, si forte interea vellet aliquis mutare sententiam, et votum uni datum alio transferre: qui modus electionis dicitur fieri per accessum eoque facile initur concordia. Modus hic prætermisus ea vice fuit; cum ii qui præteriti fuerant satis essent mæsti, quia fieri ad ipsos accessus non poterat. Inde itum ad prandium est, multaque conventicula habita potentiorum, qui autoritate et gratia præpollere videbantur. Studebat autem unusquisque allicere ad se minus potentes, et vel sibi vel amico Pontificatum obtinere, obsecrando, promittendo, vel etiam comminando. Nec deerant qui seipsum prædicarent Papatu dignos, puta Guilielmus Cardinalis Rotomagensis, Petrus Barbus Cardinalis S. Mariæ-novæ, et Joannes Castelli Cardinalis Papiensis: cumque eorum quilibet ipsum se multimodis jactaret, grandis revera erat inter eos contentio, nec diu noctuque dabatur requies.

3 Nihilominus Cardinalis Rotomagensis, non tam illos timebat, quam suspectum habebat silentium Cardinalis Æneæ Senensis, in quo plus roboris agnoscebat esse, quam in aliorum loquacitate. Accersebat ergo modo unum, modo alterum, atque dicebat Quid vobis cum Ænea, quod eum Papatu dignum iudicetis? Vultisne Pontificem nobis dare podagricum et pauperem? Quomodo egenus ille et debilis, egenti vacillantique Ecclesiæ succurret? Modo nobis ex Germania venit; quid scimus an eodem non sit deducturus Curiam? Quas autem litteras didicit? An in Petri Sedem collocabimus Poetam? An regemus Ecclesiam ex statutis legibusque Gentilium? At forsitan dignum Papatu iudicatis Philippum Bononiensem; hominem scilicet cervicosum, qui neque seipsum novit regere, nec audire bene consulentes. Ego inter Cardinales sum senior, neque temerarius vel stolidus, quantum autem ad doctrinam haud indignus Papatu, Regia insuper stirpe editus, abundo amicis, opibus, et facultatibus, quibus succurrere possim egenti Ecclesiæ: multa etiam Beneficia ecclesiastica possideo, quæ per renuntiationem inter vos dividuntur. Precibus multis utium minas addebat. Si quis autem opponeret, Simonia infamia pridem votatum, haud idoneum Pontificatui videri, qui beneficia omnia habiturus esset venalia; non diffitebatur sordido istoc vitio se quidem aliquando laborasse, sed iurejurando affirmabat abstenturum deinceps manus ab ejusmodi dedecore.

4 Favere illi Cardinalis Avenionensis, homo audax et sordide avarus, non tam quia Francus, quam quia ex promotione Cardinalis Rotomagensis

sperabat sibi certo obveneram Rotomagensem Ecclesiam, et Romæ Palatium Vice-cancellariæ. Multi etiam ad instar muscarum alliciebantur promissorum magnitudine: et esca capti, absque Christo, vestem Christi vendebant. Horum ergo plures in loco secessus, tamquam magis secreto securoque ab arbitris, convenientes, tractabant inter se de modo promovendi Cardinalem Rotomagensem, eoque se obligabant iurejurando etiam scriptis firmato. Quibus ille fretus, promittebat eorum cuilibet beneficia officiaque, quin et in variis provinciis designabat munia; loco digno enimvero in quo talis Papa eligeretur; nec alibi aptius firmari poterant conventiones tam sordidæ Guilielmi Cardinalis partes amplectebantur Cardinales Græci duo; Cardinales item Genuensis, S. Sixti, Papiensis, Avenionensis, et Columna. Verum Cardinales, Bononiensis, Ursinus, et S. Anastasiæ pendebant animis, quamvis etiam ipsi viderentur se adjuncturi ceteris, ejusque rei spem aliquam fecerant: dum enim ad effectum venitur, non deest qui dicat, gratiæ demerendæ causa, Ego quoque Papam te creo.

5 Hoc in statu res erat, jamque confecta credebatur, et solum in expectatione erat dies, quo ad scrutinium veniretur; cum media nocte Cardinalis Bononiensis Cardinalem Æneam requisivit, dixitque, Nostin, quod jam habeamus designatum Papam? Conjurarunt in secessu Cardinales aliquot, definieruntque eligendum Pontificem Guilielmum, et solummodo dies expectatur. Cunsulo itaque ut de lecto surgens eum ipse adeas, et prius quam electio fiat tuum quoque ipsi votum offeras: ne, cum contradicente factus fuerit Papa, habeas inimicum. Ad me quod attinet, curabo ut ne recidam in foveam eandem, propria sciens experientia quam durum sit habere Papam inimicum: docuit id me Callixtus Tertius, qui me propterea quod ad ejus electionem non concurrerim, nunquam benevolo oculo est intuitus. Et vero multum juvat præoccupare gratiam ejus qui futurus videtur Papa: ideoque consilium tibi do quod sumpsi mihi.

6 Ad hæc Æneas Cardinalis: Consilium tuum tibi habe. Egon' ut eligam in successorem Petri, quem prorsus indignum tali munere iudico? Servet me Deus a peccato tam grandi: quod si alii elegerint eum, viderint ipsi quam rationem daturi sint Deo; ego culpa vacabo, neque conscientiam meam gravabo. At, durum est, inquires, habere Papam inimicum. Fateor: scio tamen, quod non occidet me, quia ipsum non elegerim. Non faciet bene, non augebit reditus, non instruet mensam, paupertati mee non subveniet. Ast paupertas non est difficilis ei qui ipsi assuevit. Vixi pauper hactenus: nihil refert si pauper etiam moriar. Non auferet mihi Musas meas, dulce in tenui fortuna hæc solatium. Ceterum non credo, quod Deus ter maximus dilectam sibi Sponsam Ecclesiam passurus sit perire inter manus Rotomagensis. Quid enim concipi potest alienum magis a professione Christi, quam fieri Vicarium ejus, qui simoniæ atque impuditiæ nota infamis sit? Numquam divina bonitas patietur ut hoc Palatium, tot Sanctorum Pontificum habitaculum, commutetur in speluncam latronum et diversorium meretricum. Deus ipse est qui confert Pontificatus: quapropter ne dubites fore ut evanescant consilia eorum qui ipsum Papam elegerunt. Merito sane ejusmodi conjuratio coaluit in loco fætido sordidoque; conatus enim eorum abibunt in secessum, eumdemque habebunt exitum quem Ariana perfidia. Cras apparebit quod Romanus Pontificatus non ab hominibus, sed a Deo conferatur: quod si vere Christianus es, numquam eliges eum quem nosti esse membrum diaboli. His dictis deterruit Philip-

D
plures pro eo
in loco secessus
conspirant:

quibus juncturus
se Card.
Bononiensis
E

idemque suadens
Card.
Senensi,

ne faciat gravi
ab eo oratione
dimoveatur:

F

CALLIXTUS III.
in Conclave
ingressi Car-
dinales 16 Au-
gusti,

post primi
scrutinii spem
frustratam,

multis Papa-
tum ambien-
tibus,

imprimis
Card. Roto-
magensi

palam sollicitante,

A Philippum, ne et ipse consentiret electioni Cardinalis Rotomagensis.

Cardinales
Vice-cancellarius,

7 Summo mane Cardinalis Æneas adivit Rotomagensis Vice-cancellarium, quæsitque, num captus etiam per guttur ipse, in partem Rotomagensis concessisset. Quid enim, reposuit ille, vis faciam, quando jam acta res est? Convenerunt eorum aliqui in locis necessariis, ibique definiverunt eum eligere: mihi vero non placet ut solus maneam expertus gratiæ novi Pontificis: quare majori parti me adjungo. Certus autem sum, non auferendam a me Cancellariam, quia de hac fidem ipsius habeo firmatam chirographo; si vero non eligam ipsum, eligent alii, et privabor officio meo. Æneas ad hæc; O stolide ac temerarie! Ergo juvenem, tuæ nationis inimicum, Pontificatui admovebis; et chirographo hominis, fidem nullam habentis, habebis fidem? Tibi pollicitationibus istis deluso manebit chirographum, sed Cardinalis Avenionensis habebit Cancellariam; nam sicut tibi, ita etiam illi promissa est ac ratificata. Cui autem putas magis præstandam fidem? aut cui potius amicus erit homo Francus; Catalano, an Franco? extraneo, an conterraneo melius faciet? Vide, quid agas, inconsulte: quod si Ecclesiæ utilitas te non movet,

B faciasque tam parvi religionem et Deum, quibus obligaris dare idoneum Vicarium; tui saltem te moveat respectus: periisti enim, si Papa Francus eligitur.

ei Papiensis
similiter a Senensi deterentur

8 Audivit Vice-cancellarius amicum patienter, seque continuit: postea vero videns Æneas Cardinalem Papiensem; Intellego, inquit, etiam te esse ex numero eorum qui Pontificem elegerunt Rotomagensem: quid ais? Respondit ille, Promisi ei dare votum meum, ne solus remanerem. Jam facta res est, neque dubitandum quidpiam quin futurus sit Papa. Subjicit Æneas, Ego vero alium te virum esse rebar, quam revera sis. Tuus quondam avunculus Martinus Brandus, Cardinalis Placentinus, quo tempore Papa morabatur ultra montes in Germania, eo quod Joannes XXIII Sedem trans Alpes detulerat, dum Concilium Constantiense ageretur; non acquievit, donec Pontificem reduxisset in Italiam; tantumque industria sua ingenioque effecit, ut ad eum gradum eveheretur Martinus Quintus, e familia Columnensi. Brandus ergo avunculus tuus Romanam Curiam e Germania reduxerit in Italiam, et tu nepos ejus eandem ex Italia in Franciam transferes? cumque sis homo Italus, Franciæ potius quam Italiæ studebis? Ast, inquires; juratus promisit, numquam ex Italia abiturum se absque Senatus consensu; hic vero numquam consentiet, ut eat. Dic obsecro; si nihilominus discedere velit? quis Cardinalium resistet homini, jam rerum atque regiminis potenti? Primus utique eris tu, qui cum obtinueris bonam illam Commendam, dices ei; Vade, Pater sancte, quo placuerit: quid est enim Italia absque Romano Pontifice? æquumne est ut Apostolatam retineat, quæ amisit Imperium? Quod deinde lumen videbimus absque illo lumine? Dicetur autem quod tua auctoritate, persuasione et consilio, simus eo privati. Sane vel Papa ibit in Franciam, et patria nostra remanebit absque splendore sui ducis; vel eo inter nos perseverante, Italia ipsa, mundi Regina, Domino extraneo serviet, et Francorum fœmus mancipia, qui occupabunt regnum Siciliæ, civitatesque et munitiones Ecclesiæ. Sapientiore te facere potest Calixtus, sub cujus Pontificatu omnia tenebant Catalani: hos expertus, nunc etiam cupis experiri Francos? Verumtamen crede mihi, fore ut citius quam existimes, tuæ te pœniteat experientia: videbis mox Collegium Cardinalium ple-

ab homine
Franco eligendo

num Francis, nec umquam de manibus eorum extorquebitur Papatus. An adeo stolidus et improvidens es, ut eoposito non videas perpetuum jugum imponendum nationi tuæ. Quid porro de vita ejus et moribus dicam? Non te pudet, hominem lubricum, animique venalis ac sordidi, creare Vicariam Christi? Profecto bonum sponsum Sponsæ Christi elegisti, ut ovem faucibus lupi tradas. Ubi conscientia? ubi zelus Dei? ubi justitia? ubi est prudentia vestra? An tua tibi mens excidit? Numquid sæpe dixisti, perituram Ecclesiam Dei si in manus Rotomagensis deveniret: teque mortem optaturum potius quam Pontificem illum eligeres? Quæ tantæ obsecro tamque miræ mutationis causa? Numquid momento temporis ille ex dæmonio factus est Angelus lucis, vel tu ex Angelo transformatus in dæmonium, qui ames libidinem, sordes, et avaritiam talis hominis? Quo nunc abiit amor ille erga patriam, quem præ te ferebas, una cum iis verbis quibus Italiam præponebas universis nationibus mundi? Credebam ego, quod licet ceteri omnes ei rebelles fierent, tu numquam ab ipsa esses defecturus: decepisti me, vel potius decepisti te ipsum et patriam nostram, nisi errorem istum corrigas.

9 Hæc dicente Ænea, hærebat attonitus Papiensis: ejusque verbis, non minus dolore, quam pudore motus, erupit in lacrymas; postquam vero aliquamdiu ingemisset; Verecundor, inquit, Ænea, sed quid agam? Jam fidem obstrinxim, et si non eligo Cardinalem Rotomagensem, traducar ut proditor et homo nullius fidei. Tum Æneas; Eo, inquit, adducta res est, ut in quamcumque partem te vertaris, futurus es proditor: restat ut e duobus alterum eligas, patriamne et Italiam, an Rotomagensem malis prodero. Convictus ergo Cardinalis Papiensis, melius esse judicavit minusque malum Rotomagensem prodero quam Ecclesiam. Sed Petrus Cardinalis S. Mariæ-novæ, intellecta conjunctione Francorum, et amissa spe obtinendi Papatus, movente eum simul amore erga patriam, simul odio contra Rotomagensem concepto, cepit ambire Cardinales Itales, neque prius quievit, quam omnes apud Cardinalem Genuensem ac postea Columnensem adunasset: ubi exposita conspiratione quam Franci in necessariis conflaverant, addebat ruinam imminere Ecclesiæ, si Rotomagensis consequeretur Papatum; orabatque ut se viros generosos præberent, zeloque ardentibus pro felici statu Sanctæ Ecclesiæ infelicisque et afflictæ Italiæ: exhortabatur deinde ut, sepositis odiis et rancoribus mutuis, Italum potius quam extraneum Pontificem eligerent: quod si arbitrio suo rem agere vellent, omnibus præponerent Æneam Piccolomineum.

D
CALLISTUS DI.

licet eidem
vota jam obstrinxerant.
E

Card. Petrus
ipsum Senensem eligendum
suadet.

F

10 Aderant simul Cardinales septem, qui omnes verba Petri laudabant, excepto Ænea, qui modis omnibus se judicabant tali munere indignum. Postea itum est ad Missam, qua finita ventum ad scrutinium. Positus fuit super altaris calix aureus, quem tres Cardinales observabant, ne quis error aut fraus subreperet, videlicet Rothenensis Episcopus, Rotomagensis et Columnensis: ceteri sessum se receperunt ad sua quique loca, atque pro suæ dignitatis gradu rotatisque surgentes ponebant in calice schedulas, in quibus descripta erant eorum nomina, quos designabant eligebantque. Cum ergo accederet Æneas, volens suam quoque schedulam calici imponere; exterritus Rotomagensis, dixit, O Ænea, miserere mei, neque habeto commendatum. Verba enim vero inconsiderata ac temeraria, tali præsertim tempore, quo nequibat mutari scriptura: sed ambitio excæcaverat hominem sanumque judicium ei abstulerat: Æneas autem aliud nihil respondit,

itur in suffragio,

A quam, Mihi vermiculo te commendas? missaque schedula in suum sese locum recepit. Idem cum ceteri quoque fecissent, posita in medium mensa, prædicti Cardinales ipsas schedulas super eam effuderunt; dumque sigillatim alta voce legerentur, omnes notabant singulorum istic inscriptorum nomina, ne posset dolus aut fraus subesse: quod vehementer Æneæ profuit. Cum enim subduceretur votorum numerus, et lectore dicente ipsum octo vota habere omnes tacerent: Rotomagensis, non ferens spe sua se frustratum, mandavit lectori ut schedulas inspiceret accuratius: Nam ego, inquit, novem vota habeo. Id ut fieret consenserunt omnes: lector vero, ut qui sibi videbatur errasse, subicit modum et ordinem schedularum, quas manu propria quisque sic notaverat, Ego Petrus, vel Joannes, vel aliud quodcumque nomen, nomino et eligo in Romanum Pontificem Æneam Cardinalem Senensem et Jacobum Olisipponensem: poterant enim duo vel tres aut etiam plures nominari, sub hac tamen tacita conditione, quod primo nominatus præferretur; hic vero si non haberet sufficientia vota, succederet immediate secundus, idque eo fine ut facilius in unum concurrerent Cardinales. Verum contingit sæpe, ut quod pro majori bono excogitatum est, in pravum finem usurpetur ab aliquo: quemadmodum eodem die fecit Cardinalis Ursinus, septem nominans, ut eo beneficio allecti devinctique sibi jungerentur in suo scrutinio, vel alium non eligerent quam ipse: qua tamen fraude cognita, parum ei profuerunt doli sui.

B 11 Publicato scrutinio, cum reditum esset ad numeranda vota, compertum est, sicut diximus, quod novem Cardinales Æneam legerant, soli autem sex Rotomagensem: qui veluti percussus stetit, videns tot suffragiis Æneam superare: admirabantur etiam ceteri omnes, neque enim quisquam recordabatur, quod aliquis scrutinio lectus unquam pervenisset ad tantum votorum numerum. Cum tamen is non sufficeret, sessum se receperunt, tentare volentes an per viam accessus, ut vocant, possent eo die creare novum Pontificem. Sedebant omnes in silentio, pallidi ac velut attoniti extraque se rapti; nec quisquam audebat loqui, vel os movere, vel aliam aliquam partem corporis, præter oculos, quos modo in hanc modo in illamolvebant partem. Mirum ergo erat videre tantam taciturnitatem, sed magis vultus singulorum, qui tamquam statuæ hærebant fixi absque voce, absque motu. Ita aliquamdiu constiterunt, expectantibus inferioribus ut superiores principium facerent accedendi Tum surgens Rodericus Vice cancellarius dixit, Ego accedo ad Æneam. Fuit ea vox tamquam sica in corde Rotomagensis, adeo ut emori videretur. Facto deinde silentio, dum alter in faciem alterius intuentur, monstrabant signis passiones affectusque animi. Jam sibi videbantur Æneam videre Pontificem: quod formidantes eorum aliqui excesserunt e loco, ad evitandam infelicitatem diei istius, videlicet Cardinales Ruthenus et S. Sixti, prætexentes corporalem aliquam necessitatem: sed cum eos aliqui non sequerentur; confestim reverterunt. Tunc Jacobus S. Anastasiæ Cardinalis dixit, et Ego edjungor Senensi. Iterum omnes obstupuerunt obmutueruntque: jam enim una solum vox Æneæ deerat, cum ad electionem Pontificis requirerentur duodecim.

C 12 Hanc ergo gloriam vindicare sibi volens Prosper Cardinalis Columna, surrexit in pedes, volens more solito votum dare cum gravitate: sed medium hominem arripuerunt Nicænus et Rotomagensis, vehementerque increpuerunt, quod Æneæ vellet accedere. Cumque nihilominus sibi in suo constaret proposito, conati sunt eum violenter abducere a

loco, alter dexterum, sinistrum alter trahentes brachium. Verum eorum verba nihili faciēs Columna, quamvis antea votum dedisset Rotomagensi, ab olim tamen amicitia junctus Æneæ, ad alios Cardinales se convertit; et Ego quoque, inquit, Cardinali Æneæ me jungo, eumque Pontificem facio. Hoc intellecto animus statim adversariis concidit, omnisque eorum machinatio evanuit; unde Cardinales universi, nec tantilli quidem temporis interposita mora, ad pedes Æneæ se provolverunt, Papamque salutarunt: ac rursus suis consistentes locis electionem factam confirmaverunt, nemine contradicente aut repugnante Qui interrogatus de nomine quo appellari vellet, Pium dixit: et continuo appellatus est Pius Papa II. Hinc Bessarion Cardinalis Nicænus, suo eorumque omnium nomine qui Rotomagensi faverant, sic prolocutus est: Gaudemus, o Pontifex maxime, de tua electione, certo credens eam esse a Deo. Equidem semper te dignum hoc gradu æstimavi, quod autem te non elegerim exigua tua sanitas fecit; cum enim prodagra labores, hoc unum deesse judicavimus sufficientiæ tuæ; maxime cum Ecclesia opus habeat homine actuoso, qui non formidet labores itinerum, seque exponere possit periculis imminentibus a Turca; tu e contra quiete indiges; idque nos movit in partem Rotomagensis. Quod si fuisses corpore validus, nemo hic erat quem tibi præferendum judicavissemus. Nunc quoniam sic placitum Deo fuit, nobis quoque oportet ut placeat: Dominus qui elegit te, supplebit etiam defectum pedum, neque castigabit ignorantiam nostram: aduramus te ut Papam, et quantum in nobis est eligimus, fideliter tibi servituri.

D 13 Ad ista sic respondit Æneas, Profecto, multo melius judicasti de nobis, quam nos ipsi æstimemus, qui solis pedibus defectum tribuisti. Nos agnoscimus imperfectiones plures nostras, ob quas parum meremur hanc Sanctam Sedem: libenterque fate-mur, non esse merita nostra, quæ ad eam nos extulerunt: quin potius omnino indignos nos dicemus, nec ullo modo admitteremus honorem oblatum, nisi Dei iudicium nos vocantis formidarem: quod enim a duabus partibus Collegii fit, id certum habemus a Spiritu sancto emanare, cui se opponere nefas. Obediemus itaque vocationi divinæ; Te vero, Nicæne, etiam laudamus, quod cum ceteris tibi conjunctis, secuti ductum conscientiæ vestræ, me velut insufficientem non judicaveritis eligendum. Omnes aequaliter cari nobis eritis, agnoscentibus nostram vocationem non ab hoc vel ab illo, sed ab universo Collegio atque a Deo esse, a quo bonum omne omnisque perfectio principium ducit. Hoc dicto suis se vestibus exiit, assumpsitque albam Christi tunicam: ac jurejurando confirmatis articulis quibusdam ante tres dies formatis, collocatusque super altare, denuo adoratus fuit ab omnibus Cardinalibus, qui sigillatim ejus pedes manum et faciem osculati suat. Hoc facto per unam fenestrarum publicata est populo novi Pontificis electio, clamatumque Pium II dici, et esse Cardinalem Senensem.

E 14 Acta hæc, tertia post solis ortum hora, die xix Augusti, die quarto post ingressum Cardinalium in Conclave: mox autem ministri Cardinalium, qui pariter inclusi fuerunt, aggressi sunt spoliare cellam novi Pontificis, lædeque distraxerunt argenteam, licet modicam, supellectilem vestesque et libros; plebs vero Romana, vilis atque infamis, non solum expilavit sed evertit domum totam, ipsa etiam marmora secum auferens. Alii quoque Cardinales haud parvum damnum passi sunt: suspensio enim in expectationem populo, cum variæ voces,

CALLISTUS III.
Rotomagensis
turpiter etiam
tum se injerente,

et singuli duos
aut plures no-
minant;

plura vota re-
ferente Senen-
se,

addit se ei
Vice-cancellarius,

Card. S. Anastasiæ,

ac denique
Card. Columna,

Ita electus ille,
Pius II dictus,

atque a Bessarione laudatus,

Deo et Cardinalibus humiliter adscribit successum;

et adoratur ab eis.

Spoliatur e-
jus cella et do-
mus:

A ces audirentur, et modo hic modo iste diceretur electus, currebat vulgus ad aedes eorum, et incipiebat spoliare: cumque; semel auditus esset nominari Genuensis pro Senensi, magna pars supellectilis domesticæ ablata ei est. Verum licet satis multi nominarentur, nullius nisi Senensis nomen excipiebatur cum applausu. Quando enim clamabatur quod Rotomagensis, Genuensis, aut Mediolanensis erant creati Papæ; omnes afflicti, dejecto in terram vultu, maledicebant Collegio Cardinalium; hi enim præ aliis erant in prædicamento. Sed quando constitit Cardinalem Æneam evectum esse in supremam S. Petri Cathedram, incredibili gaudio persuasi fuerunt universi. Vidisses non solum homines, sed omnia quasi animalia, pene dixeram ipsa Romanæ urbis ædificia, exultare. Ubique plausus, ubique cantus et risus strepebant, audiebanturque voces clamantium, Sena! Sena! Felix et fortunata Sena! Cumque tota civitas esset in armis, nec alibi quam in ferro posita videretur securitas; mox atque innotuit populo Papam esse creatum Æneam Cardinalem, exarmavit sese; et Urbs, quæ tota videbatur esse Martis, subito facta est, non dicam Urbs Veneris, matris Trojani Æneæ, sed Pacis atque Tranquillitatis, undique lætissima et securissima.

lætitia incredibili electio excipitur a populo,

nobilitate,

civitatibus Italicis.

B 15 Interim novus Pontifex, restauratis nonnulla refocillatione viribus, deductus fuit ad S. Petri Basilicam: positusque est supra altare majus, sub quo jacent sacra corpora beatissimorum Apostolorum; paulo autem postea, secundum morem, in sublimi throno ipsaque cathedrâ Apostolica. Ubi ad sedentis pedes deosculandos accesserunt, primum Cardinales et Episcopi deinde plurimus populus, adorans eum in throno Papali velut Christi Vicarium. Denique reductus ad palatium fuit: sub noctem vero per omnes plateas cunctasque turres lucebant ignes, audiebantur plausus acclamantium sibi invicem vicinorum, intersonantibus tubis lituisque; et cunctis certatim depromentibus aliquod argumentum insolitæ hilaritatis, sic ut dicerent seniores, tantum gaudium numquam a se fuisse in populo Romano conspectum. Ipsa nocte nobiliores Barones civitatis, conscensis equis albis, funalia manu ferentes, perrexerunt ad palatium salutandi summi Pontificis causa: quorum largissima series a Castello S. Angeli usque ad Basilicam S. Petri tendebatur. Neque C Roma dumtaxat, sed plurimæ aliæ civitates Italiæ multique Principes, audita assumptione Æneæ ad summum Pontificatum, singularem demonstraverunt jætitiâ: præ ceteris tamen exultabant Senenses,

civem suum videntes tantopere exaltatum, ut primum inter homines locum teneret; licet majori Nobilium parti ea res displiceret, indeque affligeretur, utpote eidem inimica.

D CALLISTUS III.

16 Ferdinando Siciliae Regi nuntius lætissimus accidit, quod in amicum patris sui collata est S. Petri successio. Franciscus Sforzia Dux Mediolanensis licet alium papam optaverat, audita nihilominus Æneæ electione lætatus est: quia eum olim in suis sedibus Mediolani honorifico exceperat hospitio. Borsus Dux Mutinensis, ut illustrius gaudium patefaceret, instituit ludos ac torneamenta: quia veteri arctaque amicitia devinctus erat Æneæ, vicissimque ab eo diligebatur, ab eo tempore quo ipsi Ducatum obtinuerat ab Imperatore Frederico, multam partem habens in ea concessione expedienda. Sperabat Borsus, sub hoc Pontificatu res suas meliori loco futuras, et dilatandos terminos: ideoque mandavit ut Ferrariæ, et in cunctis dominationis suæ locis, singularis demonstratione lætitiæ celebraretur novi Pontificis electio. Marchiones Mantuanus, Montisferriati, ac Salutarum similiter exhilarati sunt: quia omnes erant Æneæ amici. Venetis tamen et Florentinis inter alios minus gratus ejusmodi nuntius accidit: Florentini siquidem metuebant sibi, naturali quodam odio persequi Senenses soliti: unde tam molesta eis erat assumptio Æneæ ad Pontificatum, ut cum ambulatibus per plateas salutem precabantur obvii, dicebantque Deus te salvet, ut moris est; illi vocem reponerent indignationis plenam. Nihilominus tam ipsi quam Veneti publica quædam dedere lætitiæ signa, miseruntque homines honoratissimos Romam, æque ac alii Potentatus Italiæ, novo Pontifici gratulatos obedientiamque delaturos. Inter Transmontanos Principes lætissimus fuit Fredericus Imperator, a cujus servitio Æneas fuerat ad Cathedram elevatus; omnes autem Reges Hispaniæ, qui Christum adorant, gavisissimi fuerunt: ast Scotiæ, Daniæ, Poloniæ, Franciæ, Ungariæ atque Cypri Reges, parum libenter audiverunt Æneam factum esse Vicarium Christi. *Hactenus Relatio illa, quam vel ideo libentius Latinam feci, quia video Joannem Gobelinum, in Vita Pii II, ante Commeatarios ejus memorabilium rerum, multa verbotenus hinc transcripsisse. In notando die Electionis irreperat egrapho, unde facta est impressio, error, ut pro 19 scriberetur 27: quod cum aliunde certo constaret esse mendam, fidenter mutavi, idem postea aliquoties faciam, cum certior diei nota, F numerum zysfræ vitiatum ostendet.*

Principibus- que,

Pia gratulationibus per legatos.

E

CCXIV PIUS II

Ab anno 1458
ad 64 an 5, m
11, dies 27.

Pius Papa, II ejus nominis, natione Hetruscus, patria Senensis, Æneas Silvius Panlea vocatus, Poeta egregius, patre Silvio, nobili satis familia Piccolominia natus, anno MCCCCLVIII Calisto Pontifici surrogatus] XIX Augusti, coronatus III Septembris in Dominica; sedit annos V, menses XI, dies XXVII, defunctus Anconæ XIV Augusti MCCCCLXIV; sepultus primum in Vaticano, denique in ædem S. Mariæ de Valle Patrum Theatinorum translatus. Vacavit Sedes dies XVI.

Stylus datæ.

Sacrosanctis infulis, inquit *Raynaldus*, redemitus est Pius apud S. Petrum III, Nonas Septembris, ut Gubelinus aliique testantur. *Hinc corrigas typographicæ omissionis menduæ in Regesto Waddingi, ubi Bulla 16 Pii notatur dato anno Incarnationis Dominicæ MCCCCLX. IV Septembris Pontificatus anno II: apparet enim legendum esse IV Nonas Septembris, ut habeatur dies ultimus anni secundi, futurus alioqui dies secundus anni tertii: ut taceam quod hujus XVI Pontificibus, et multo magis Pio Latinæ linguæ scientissimo, in usu constanti fuerit, per Kalendas, Nonas et Idus numerare dies more Romano, non autem isto nostro vulgari. Ex eadem Data, sic correctæ insuper discimus, non nisi ob Ordinationis die ordiri annos Pontificis hujus; quod vero continuaverit etiam ipse civilium annorum initium ponere in XXV Mortii pluribus ex Bullario et Waddingo exemplis probabit, cui id necessarium erit.*

Jurium Eccle-
siæ vindex
strenuus

2 Fuit vir, inquit *Stella*, plane omni laude dignus, utpote eruditissimus, eloquentissimus, copiosissimus, ac fortitudinis et prudentiæ singularissimus, qui non ad otium nec ad segnitiam, sed ad res agendas et quidem maximas vocatus, majestatem Pontificiam augere nisus est, per quam neque Reges aut Duces, neque populos aut tyrannos ullos formidasse compertum est: imo si quos delinquentes vidisset, et bello et censuris tandem persequeretur, quo ad usque ad sanitatem redisse agnovisset. Propterea Ludovico Francorum Regi adversarius extitit, quod libertatem Ecclesiæ suo in Regno minere tentaret: Borsio, item, Estensi cognominato, eo quod Sigismundo Malatestæ et rebus Gallicis contra Ferdinandum faveret. Sigismundum Austriæ Ducem, quod in cardinalem ad Vincula Petri animadvertisset, diris execrationibus persecutus; Moguntinum insuper Antistitem, male de Ecclesia Romana sentientem, Sede dejecit, et alterum ejus loco suffecit. Beneventanum quoque Archiepiscopum, contra ejus voluntatem res novas molientem, et Beneventum Gallis prodere volentem, Archiepiscopatu submovit, multasque Campaniæ urbes in partes Ecclesiæ redegit. Nil Regibus, nil populis timore vel avaritia umquam concessit: Ecclesiæ inimicos veluti hostes publicos, constanter et intrepide persecutus est: amicos autem humanissime et officiosissime semper adjuvit.

contra quos-
cumque.

Conatus pro
expeditiæ
Turcica irritus

3 Hic primo sui Pontificatus anno Mantuæ Conventum pro fide Christiana habuit, et in eo Principes omnes congregavit, ut Turcis bellum indicerent. Sed frustra id fuit: ea quippe de causa innumera- biles viros ex Hispania, Gallia, Germania in Italiam convocavit, quos, dum ipse Pontifex Anconam proficisceretur, invenit: quorum magnam partem, et maxime Germanorum, cum benedictione Apostolica in patriam remisit, quod minus idonei viderentur. Fuit autem pius hic Pontifex imprimis, ut supra monstratum est, studiosissimus ac doctis- simus homo, et doctorum virorum amantissimus,

continentissimæque vitæ, et otii ac desidiæ inimicissimus: statura brevi, facie senecta et serena, canoque capite: qui tandem anno ætatis suæ LIX, cum Anconæ esset ut cum innumerabilibus populis proficisceretur, lenta febre percussus, diem clausit extremum. Cujus funus Romam delatum, in basilica Petri, apud altare S. Andreae, sepulero marmoreo conditum est, cui. epitaphium inscriptum est. Hic toto suo Pontificatu Cardinales XII veteribus addidit: urbem Romam etiam multis ædificiis exornavit, et Tibure arcem extruxit.

obitus, sepul-
tura.

4 Epitaphium, contextui Stellæ exemptum, quia E sine mutilum, hic integrum accipe ex Ciacconio.

PIUS II. PONT. MAX.

Natione Hetruscus, patria Senensis, gente Piccolominea, sedit an. VI. Brevis Pontificatus ingens fuit gloria. Conventum Christianorum Mantuæ pro fide habuit, oppugnatoribus Romanæ Ecclesiæ intra atque extra Italianam restitit, Catharinam Senensem inter Sanctos Christi retulit, Pragmaticam in Gallia abrogavit, Ferdinandum Aragonensem in regnum Siciliæ cis fretum restituit, rem Ecclesiæ auxit, fodinas inventi tum primum aluminis apud Tulpham instituit: cultor justitiæ et religionis, admirabilis eloquio, vadens in bellum quod Turcis indixerat Anconæ decessit, ubi et classem paratam et Ducem Venetorum cum suo Senatu commilitones Christi habuit. Relatus in Urbem Patrum decreto est hic conditus, uti caput Andreae Apostoli, ad se ex Peloponneso advectum, collocari jusserat. Vixit annos quinquaginta octo, menses novem, dies XXVII. Franciscus Cardinalis Senensis avunculo suo sanctissimo fecit, anno MCCCCLXIV. *Idem Epitaphium etiam Ciacconius refert: sed diruto postea, inquit Oldoinus, antiquo monumento. Pii corpus sub novæ basilicæ fundamentum translatus est: usque quo Alexander Cardinalis Perettus in D. Andreae de Valle templum deduxit, et pernobilis monumento collocavit; quod idem Oldoinus cum parergis nonnullis, implendæ chartæ causa non inutiliter additis, ex ære repræsentat, vetusque Epitaphium, paucis additis mutatisve ibidem restitutum, cum hac clausula: Romam relatus in Basilica S. Petri anno MCCCCLXIV conditur: tum, relicto ibidem Capite S. Andreae, ubi ad se ex Peloponneso advectum collocarat, Alexandri Peretti Card. Montalti pietate, hinc, cum Pii III nepotis ossibus, summo translatus honore, hic honorifice tumulatur. Kal. Febr. an. MDCXXIII. Exceptio illa Andreæ Capitis, infra tumbam et supra Epitaphium medio spatio, eleganter sculpta exprimitur in marmorea tabula: supra ingressum vero lateralem prædictæ ecclesiæ, ad lavam, infra ipsum monumentum hic titulus legitur: Alex. Perettus S. R. Vicecanc. Card. Montaltus in Piccolomineorum domo, a Constantia Amalphis Duce Cler. Reg. dono data, D. Andreae templum ædificavit, Pii II P. M. Monum. restituit et ornavit. A. S. MDCXXIV.*

Epitaphium.

F
Translatio.

A **§** Qua ratione celebrata fuerit sequens electio, ex epistolis Jacobi Cardinalis Papiensis qui adfuit, tam clare et eleganter scriptum invenies in Annalibus Odorici Raynaldi, ut ex Italica quæ habetur relatione certius ea res disci nequeat; nisi quod hinc insuper intelligatur, præliminarem Congregationem habitam in camera Cardinalis Camerarii, qui tunc Aquilegiensis erat; ibique decretum esse, ut ad Minervam constitueretur Conclave: quod ingressos Cardinales sexto Kalendarum Septembris cum dicat prædictus Papiensis, non possum non erroris suspectam habere notam diei 28 Augusti, quæ habetur impressa pro 27. Magis miror, quomodo, dicente Raynaldo, veluti ex eodem Papiensi, quod Pius obierit xiv Kal. Septembris, pervigilio assumptæ in cælum Virginis, nocturna hora circiter tertia, hic legam ad meliorem vitam emigrasse Pium die septimo Augusti. Utinam vel ad manam essent originales epistolæ prælaudati Papiensis, vel propria ejus verba singulari caractere sicut alii transcripsisset Raynaldus, tunc enim nefas crederem ambigere quidquam. Nunc difficulter apparet, quomodo ea omnia, quæ ipsis Papiensis verbis ante ingressum Conclavis facta narrat, Raynaldus, fieri potuerint intra dies duodecim mediantes, quot a xiv Augusti usque ad xxvii, exclusis utrimque extremis supersunt. Denus enim sequenti mox xv Augusti, licet alias festivissimo,

producto in templum cadavere, justa a Patribus D
vetusto more persoluta Anconæ, ubi tunc Curia erat, pius II.
intenta in expeditionem Sanctam; eodemque die audi- non caret dis-
tum a Collegio Venetarum Ducem, ac deductum ad- ficultate,
classem; die xvi, in Venetorum et Hungarorum gra-
tiam ea decreta subsidia, quorum causa rogatus Dux fuerat eum adhuc diem Anconæ agere; fuerit ut mi-
nimum xviii dies, prius quam Romam iter instituerent Cardinales; quod, millium Italicorum circiter centum cum sit, dies ut minimum quinque requirebat, etiam a festinantibus. Quomodo autem inveniri poterit no-
vendium exequiale Romæ peragendum? et tamen, non nisi celebratis ibi exequiis, Conclave ingressos Pa-
piensis ait. Ant igitur contractæ illæ ad pauciores dies sunt, propter urgentes maturandæ electionis causas, aut
vii Augusti obierit Pius: quod postremum licet com-
modus sit, non tamen præsumo definire, nisi ipsismet litteris Papiensis visis, quod nondum licuit. Nihil huc
juvat Vita scripta integro post hæc seculo per Gobe-
linum, Auctorem in notandis temporum circumstantiis non studiosissime versatum: magis forte juvarent Vitæ Pontificum Romanorum, quas Carmine scriptas a prædicto Papiensi, sed æmulorum malignitate de-
perditas, queritur Ludovicus Jacob a S. Carolo si illæ posthac uspiam inveniantur.

et forte melius
statueretur 7
Augusti.

E

CCXV PAULUS II

Ab anno 1464
ad 71 an. 6,
m. 10 dies 26.

PAULUS Papa hujus nominis patria Venetus, patre Nicolao, matre Polyxena natus, Petrus Barbo antea vocatus, Eugenii Pontificis ex sorore nepos, anno mccccclxiv pridie Kal. Septembris ex Cardinali S. Marci Pio Pontifici suffectus] coronatus ix Septembris in Dominica; sedit annos vi, menses x, dies xxvi; mortuus xxvi Julii anno mccccclxxi, sepultus in Basilica Vaticana S. Petri: et vacavit Sedes dies xiii.

Ratio tempo-
ris,

Cum pridie Kal. Septembris creatum Paulum dicant, non solum Stella, sed etiam Platina, in hoc Pontifice librum suum finiens; nescio cur iii Kalendarum debeam cum Onuphrio legere, tanto posteriori: sed in eo quod v Kalendarum Augusti mortuum dicant, error agnoscendus est, non tam Platina, quam librarii; siquidem successor Sixtus, in encyclica de sua creatione, assumptum se ait, Paulo II de mortali hujus vitæ ærumnis ad cælestem patriam, sicut Domino placuit, septimo Kal. Augusti evocato. Quod secutum est mortem ejus Conclave, non caruit infamia aliqua adulationis et obsequentia nimis ergo potentiores: ingenue enim Papiensis; Si adesse voluissem, inquit, ubi periculum agebatur, et quibus offensum Principem sciebam, fortassis alio quam Xysti nomine Pontificem haberemus: non igitur injuria me Deus ulciscitur, qui facere omiserim quæ factu opus esse noveram. distinctiora plura de his sciremus, si Conclavis istius haberemus tam accuratam historiam, quam habemus aliarum quorundam. Fuit nihilominus eximius valde Pontifex Xystus sicut et Paulus, quantumcumque eos inimici sui coacti fuerint denigrare: sed de his videantur Annales Raynaldi: de Paulo sic Stella.

2 Magni certe animi magnæque prudentiæ vir, corpus habens magnum ac majestati Pontificis dignum: qui Pontificatum adeptus, mox ejus majestatem tum auctoritate tum armis augere conatus est: nam et duo bella toto suo Pontificatu in Italia suscepit, quæ nulla re prius repetita, sed insidiis primo inchoata, postea deseruit. Tolpham enim veterem obsidens et oppugnans, supervenientibus Regiis copiis, quæ cum Ursinis militabant, cum adhuc lx

passuum millibus abessent, repente obsidionem solvit et locum deseruit. Eo etiam modo Robertum, Sigismundi Malatestæ filium aggressus est: qui cum Ariminum aliquamdiu oppugnasset, et aliqua ejus suburbia tormentis lacerasset, ab Regio et Florentino exercitu fusus atque fugatus, obsidionem solvere coactus est.

3 Cum autem Pontificatum iniit, statim Abbreviatores omnes, quos Pius Pontifex prædecessor suus instituerat, abrogavit et exauctoravit: et Canonicos Regulares, e S. Joanne in Laterano a Calixto Pontifice pulsos, restituit. Multa apud S. Marcum et in Vaticano extruxit, quæ viri magnificentissimi dignitatem præ se ferunt. Fuit inter cetera justus Pontifex; et pauperum, præsertim Cardinalium, Episcoporum, Principum, et Nobilium virorum, amator; quos una cum virginibus, viduis et ægrotis, propriis pecuniis frequenter juvabat: ejusque præcipua cura fuit, ut omnia ad victum necessaria Urbi non deessent. Sed in hoc aliquantulum reprehensibilis fuit, quod in colligendis pecuniis et jocalibus pretiosissimis nimium diligens exstitit, et imperio cum omnia ageret, omnibus odiosus erat. Denique decem Cardinalibus creatis, inter quos Franciscus a Ruvere Savonensis unus fuerat: et cum annos plurimos vivere sibi persuaderet, anno salutis nostræ mccccclxxi, v Kalendarum Augusti, hora serunda noctis, cum eo die lætum Consistorium habuisset et jucundissime cœnasset, apoplexia correptus, vitam cum morte mutavit. Cujus corpus cum in Vaticano, sepulturæ traditum fuisset..... postmodum incredibile sepulcrum marmoreum a suis nepotibus Cardinalibus erectum est.

opera publica,

virtutes,

obitus

Bella suscepta
et dimissa,

A **4** Indicat Oldoinus fuisse illud opus Mini, ævo illo clari artificis, in Sacello S. Andreæ locatum, ejus elegantiores partes hodieque in cryptis Vaticanis monstrantur; ejusque, ut olim fuit, ex ære imaginem idem Oldoinus repræsentat. Nepotes, (præter Marcum cognatum Patrualem, cui apud id uice in Epitaphio tribuitur) enumerat Cæconius ex duobus sororibus, Baptistam Zenum, Episcopum Tusulanum, Cardinalem S. Marie in Porticu; et Joannem Michaelium, Cardinalem S. Angeli Episcopum Portuensem. Epitaphium vero sic legebatur.

PAULUS II. VENEFUS PONT. MAX.

Epitaphium.

E vetusta Barbarum familia, præclaris naturæ dotibus avunculo Eugenio IV non inferior; justitiæ, pietatis, divinarumque ceremoniarum cultor religiosissimus; Ecclesiasticæ libertatis majestatisque defensor constantissimus; præcipuo pacis servandæ studium, et singulari omnis generis munerum abstinentia, formidanda etiam lege Magistratibus indicta clarissimus, in principes munificentia, in pauperes misericordia insignis; patrio more annonæ copiam Urbi dedit: Patrimonium B. Petri, erratis populorum indulgentissimi parentis affectu emendatis, conservavit et auxit; furentes armis hæreticos repressit: et quod per difficilem rerum temporumque conditionem effici cum dignitate non poterat, matura cunctatione feliciter saluberrimeque disposuit. Vixit annos LIII, menses X, dies XXVI. Marcus Barbus, Cardinalis S. Marci, Patriarcha Aquilegensis consanguineo B. M. P.

5 Sub hoc Pontifice mutatum stylum, civilisque anni initium revocari capisse ad Kalendas Januarii, probari

potest ex ejus duabus in Bullario Bullis, quarum tertia data legitur. Anno incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, quinto-decimo Kalendas Aprilis. Pontificatus anno secundo; sexta vero, millesimo quadringentesimo sexagesimo nono octavo Id. Januarii, Pont. anno quinto, ubi fuissent numerandi Pontificatus anni tertius et sextus, si annos Christi oporteret extendere usque ad XXV Martii. Idem patet ex Bulla ejusdem Pontificis apud Waddingum, data an. Domin. Incarn. MCCCCLXVI, VI Idus Januarii, anno Pontif. II. Quæ porro post eosdem Annales est septima, data anno Incarnationis Dominicæ MCCCCLXVIII Kal. Septembris, Pontificatus anno quarto demonstrat annum Pontificatus ultra diem Electionis, qui fuerat pridie Kalendas Septembris, protrahendum esse usque ad diem Ordinationis, non factæ nisi V Idus Septembris ejusdem. Idem probat ejusdem Constit. 2 in Augustiniano Bullario, data Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo septuagesimo, pridie Kalendas Septembris, Pontificatus anno sexto, ipso scilicet die quo fuisset inchoandus annus VII Sed quæ ibidem præcedit Constitutio 1, continens Privilegium Congregationi Lombardiæ datum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo sexagesimo nono, Nonis Januarii, Pontificatus anno sexto, ostendit, quod de anni initio ad Kalendas Januarii retracto supra dixi, non ita universaliter usurpatum fuisse, quin etiam contrarium quandoque fieret: quapropter non ausim vitii arguere, quod ejusdem Pauli Bullæ I apud Waddingum, datæ V Nonas Martii anno Pontificatus primo, non adscribatur annus 1465, sed adhuc numeretur 1464.

D
Annus civilis
ad Kal.
Januarii re-
vocatur a
Paulo,

sed incons-
tanter.

E

VIDE APP.
NOT. 26.

CCXVI SIXTUS VI

SIXTUS Papa VI hujus nominis, natione Ligur, patria Saonensis, Franciscus a Ruvere antea vocatus, Ordinis Minorum generalis Minister, anno MCCCCLXXI, Paulo Pontifici Repentino interitu sublato] surrogatus IX Augusti, coronatus XXV in Dominica, sedit annos XIII, dies IV, mortuus MCCCCLXXXIV, die XII Augusti; sepultus in Vaticano. Vacavit Sedes Apostolica dies XVI.

Ab anno 1471
ad 84 an. 13
dies 4

Licet Stella mortuum Paulum scripserit V Kalendas Augusti, et successorem creatum ipsis Idibus, jam tamen ostendimus VII Kalendas obiisse Paulum: quod autem pro Idibus, legendum sit V Idus, quo creatus sit Sixtus, persuadent MSS. Vaticana a Raynaldo allegata.

2 Hic autem Pontifex, abrogato, quem Paulus inveni permiserat, usu inchoandi annum a Kalendis Januarii, decessorum aliorum stylum prætulisse dici debet, propter Bullas complures, tam in Bullario quam apud Waddingum, cum Pontificatus annum notantes, qui componi nequeunt cum anno Christi, nisi usque ad festum Incarnationis Dominicæ protracto. Tales in Bullario sunt Bulla 4, 12, 13, 16, et 22; apud Waddingum vero Bulla 3, 4, 5, 11, 14, 31, 32, et 35. Idem probat in Bullario Augustiniano Constitutio 5, signata Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septuagesimo quarto, septimo Idus Februarii, Pontificatus anno quarto. Quomodo autem apud Waddingum Bulla 13 legatur data die 22 Januarii 1474, Pontificatus anno tertio, non valde laboro; quia video diem mensis vulgari notari numero, ubi ex stylo Curie

scribi debuisset XI Kalendas Februarii. Suspectus igitur eos numerus anni, ne non secundum originale descriptus, sed ex hodierno usu subduetus sit: aut forte nomen Januarii irrepsit pra Junii. Magis moveret quod quæ est in Bullario num. 14 habeatur data duodecimo Kalend. Aprilis, cum anno Dominicæ Incarnationis MCCCCLXXVII, Pontificatus anno sexto, scriberetur P. an. 7, itaque argueretur error subesse. Quamvis enim in numero per zyfram scripto erretur facilius, quam in ea ad longum extendendo; in hoc tamen non semper accuratissimum fuisse Cherubinum liquet ex Bulla 16 ejusdem Sixti, data (ut quidem habetur) Anno Incarnationis Dominicæ 1478, tertio idus Januarii Pontificatus anno nono, ubi ut summum legi deberet octavo; cum tamen in margine legatur Dat. P. an. 7, ut mirum non sit, si in tam vitiose transcripta Bulla, pro millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo, ex usu Curie ad longum scripto, aliquis styli veteris ignarus ex suo calculo scripserit 1478, ut salvaret annum Pontificatus septimum notatum in margine, tamquam genuinum. Idem factum videtur in Bullario Casinensi, ubi Constitutio 96 signatur die

et annus
Pontificus

Ratio tempo-
ris.

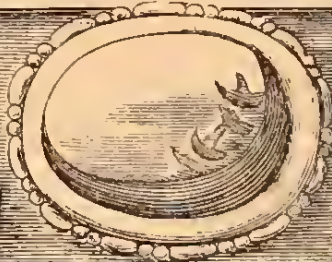
Resumitur
annus a die
25 Martii in-
choandus

CCXV PAVLVS II

CCXVI SIXTVS IV

CCXVII INNOCENTIVS VIII

CCXVIII ALEXANDER VI

A die 13 Februarii 1483, Pontificatus duodecimo. *O quantum negotii viris eruditis facessunt istiusmodi libraria sphalmata, quæ nisi ex plurimum aliorum monumentorum collatione inter se agnosci nequeant, agnita autem vix aut ne vix quidem certo corrigo.*

3 *Requirenti porro Bullam aliquam, indicaturam unde annos Pontificatus sui duxerit Sixtus, duæ occurrunt in Bullario, quæ suadeant, eos duxisse a die suæ Electionis, videlicet Bulla 10, data anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, decimo Kalendas Septembris, Pontificatus anno sexto, adeoque inchoato aut IX Kalendas, quo primum recurrebat dies Ordinationis anniversarius; itemque Bulla 17, data anno millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo, quinto Idus Augusti, id est ipso anniversario Electionis, Pontificatus anno octavo, tunc præcise inchoato. Contrarium tamen video fieri in Bullariis Casinensi et Augustiniano, ubi Constitutiones 93 et 4 Sixti hujus, signantur anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto et sexto; Nono Kalendas Septembris, et pridie Idus Augusti, Pontificatus nihilominus anno 3 et sexto adhuc currente. Quare nihil hic ausim definire.*

initio non satis certo,

dies obitus.

B 4 *Diem quo Sixtus abiit, ex Epitaphio sumimus, quia eodem quo obiit anno confectum id est: alius tamen præcedentem diem notantibus indulgendum putamus errorem exiguum, quia noctu obiit, hora post solis occasum quinto.*

Sixti doctrina,

5 *Vir ingenio tantus, inquit Stella, quantus nostro tempore fuisset, præcipue doctrinarum vigore, et propterea de potentia Dei scripsit, librumque de sanguine Christi, de futuris contingentibus, de Conceptione B. Mariæ Virginis, et quædam alia perpulchra. Fuit namque ante Pontificatum ac etiam in ipso Pontificatu mitissimæ consuetudinis ac vitæ pietissimæ: in pauperes, Religiosos maxime, munificentissimus atque devotus et affectus: quos omnes uno ordine amavit et fovit, atque amplissimis privilegiis, et gratiis, aliisque spiritualibus et temporalibus beneficiis indesinenter adjuvit: nam omnes mendicantes Religiosos, ad æmulationes evitandas, in privilegiis et gratiis censuit esse æquales. Inde inter amicos et familiares jucundus existens clemens et modestus voluit nominari. Principes etiam pauperes, et nobiles viros patria extorres, præsertim Palæologorum filios Bosnæque Reginam, atque alios complurimos a Turco pulsos, pecuniis adjuvare non destitit: et Rhodiorum Milites ac Ferdinandum Regem a Turcis vexatos mira et incredibili pietate confuivit et adjuvari fecit.*

et virtutes,

opera publica,

6 *Urbem Romam, cœnosam et incompositam ac vetustate multis in locis collabentem et deturpatam, pro posse in omnibus instaurare satagit, et vias ejus omnes cultissime et decentissime stravit. Pontem super Tiberim maxima impensa exstruxit, et a se Sixti pontem nominari voluit: aliis quoque ædificiis quasi innumerabilibus, tum in Vaticano, tum in urbe Leonina, atque Romæ extruxit: quibus mirum in modum Apostolicam Sedem exornare visus est, quasque ob res ipse Urbis novus conditor appellari merito potuit. Ædes insuper Pontificias multis in locis apud S. Petrum, non modum cultiores, sed cultissimas reddidit: ubi etiam ecclesiam novam, et quidem ornatissimam fabricavit, et in ea novos Sacerdotes constituit, additis multis proventibus ad ipsorum sustentationem, qui divina quotidie in ea suo nomine celebrarent. Hospitale sancti Spiritus in Vaticano permagnificum, quasi de novo fabricari fecit, in quo et vitæ suæ ordinem depingi voluit. Et cum beatissimæ Virginis Mariæ devotissimus esset, ecclesiam S. Mariæ de populo sic nuncupatam, quasi vetustate collapsam, magnis impen-*

sis quasi de novo erigere fecit, et ipsam tandem perfectam multis muneribus decoravit; atque alia innumera tum spiritualia tum temporalia hic Urbi Romanæ contulit beneficia. Et, ut brevibus concludam, in suo Pontificatu nihil egit quod merito reprehendi posset, nisi quod etiam ipse (ut fit) suos nimium amavit, eis videlicet divina et humana contribuens, præter Dei et Romanæ Ecclesiæ dignitatem atque honestatem: in quem sane errorem multi superiorum Pontificum etiam cecidere. Duos enim Nepotes suos Urbis Præfectos, videlicet Leonardum et Joannem successive constituit. Manfredos, Immolæ urbis Regulos, videlicet patrem et filium, inter se dissidentes; et postmodum Ordelafos similiter, e Forolivi expulit; et ipsas eorum Urbes Hieronymo Riario, concivi et necessario suo carissimo, concessit, cujus quidem consilio arduis in rebus uti sæpe voluit.

D
SIXTUS VI
indulgentia
erga nepotes:

7 *Hic Jubilæum, a Paulo Pontifice prius per universum orbem Christianum institutum, honorifice et ntiliter in anno IV Pontificatus sui celebravit: et B. Bonaventuram, Theologum Ordinis sui, in Sanctorum numero adscripsit. Hic quædam bella, judicio multorum præter justitiam, suscepit: et imprimis Laurentium Medicem Florentinum excommunicavit, et ipsis Florentinis bellum indixit, eo quod Raphaellem Diaconum Cardinalem, Comitis Hieronymi Riarii ex sorore Violentina nepotem, ac Franciscum Salviatum Pisanum Archiepiscopum, cum trecentis viris qui Julianum Medicem, ipsius Laurentii fratrem, in Divæ Reparatæ templo obtruncaverant, detinissent ac suspendio interemissent: quæ res cum huic Pontifici nuntiata fuisset, hortantibus Ferdinando Rege et Hieronymo Comite, bellum contra Laurentium ipsum Medicem et Florentinos suscepit, et damna multa eis intulit. Aliud postea adversus Ferdinandum Apuliæ Regem suscepit, quod nollet illum Herculi Estensi genero suo, a Venetis obsesso, auxilio adesse: indeque cum ipso Ferdinando pace confecta, pro eodem contra Venetos mutata sententia pugnam suscepit; eo quod Veneti ipsi, nollet eidem obtemperare, ut Herculem obsessum dimitterent atque ablata eidem restituerent: et propterea non modo omnes Italiæ Principes et Potentatus contra eos concitavit; sed, veluti Clemens VI alias fecerat, ipsos Venetos interdixit, excommunicavit ac maledixit, atque etiam omnibus dignitatibus eos privavit, nec quoad vixit illis absolutionis beneficium impendere voluit: dumque hæc ageret febribus decubuit; et pace inter Venetos et reliquos Principes confecta et audita, mox vitam exhalavit.*

bella suscepta
contra Florentinos,

E

Ferdinandum
R

et Venetos;

F

8 *Fuit nihilominus Pontifex hic inter ceteros optimus; ac præ omnibus ceteris felicissimus et fortunatus, qui omnes Christianos Principes totum tempore sui Pontificatus obsequentissimos habuit; et quos voluit, depressit; quos autem voluit, pro voluntate exaltavit. Suis etenim, ut præmissum est, sine ulla contradictione, multa ac plurima contulit beneficia: et si multos habuit detractores, tamen (ut verum fateor) vir bonus erat et justus Pontifex. Summa etenim instantia et alacritate animarum custos extitit, cupiditatem omnino a se resecevit, iras compressit, et malitias omnes extirpavit, et virtutibus semper inbæsit. Triginta duos Cardinales toto tempore sui Pontificatus creavit, e quibus tres fuerunt Romani, duo Genuenses, et quatuor Saonenses: inter quos Julianus S. Petri ad Vincula ex fratre nepos fuit: qui ipsius corpus maxima pompa et devotissimis exequiis, ut decuit, novo in templo seu sacello apud Vaticanum in S. Petro sepeliri fecit. Hic etiam multorum [Sanctorum] Officia nova, et institutiones festivitatum veteribus addidit: et multo-*

ejusdem felicitas,

Acta alia.

multo-

A multorum Sanctorum festa, videlicet Seraphici Francisci, Conceptionis et Præsentationis gloriosissimæ Virginis Mariæ, S. Annæ matris ejusdem, sanctissimique Joseph Sponsi ejus, celebrari jussit: ac multa alia, ad cultum Dei pertinentia, hic Pontifex observari mandavit. Quo mortuo vacavit Sedes dies xv.

Monumentum 9 Monumentum, quod in prædicto Sacello ante ejus aram maximam faciendum ex fusili arte curavit, inter cetera Urbis ornamenta imprimis conspicuum, ut ait Oldoinus noster, fuit opus Antonii Palajoli Florentini, arg. auro, pict. ære clari. an. Dom. MCCCCLXXXIII absolutum; sicuti sculptum legitur sub Epitaphio, ad pedes decumbentis Pontificoliter corporis exarato, in hunc modum: Sixto Quar. Pont. Max. ex Ordine Minorum, doctrina et animi magnitudine omnis memoriæ Principi, Turcis Italia summotis, auctoritate Sedis aucta, Urbe instaurata, templis, ponte, foro, viis; bibliotheca in Vaticano publicata, Jubilæo celebrato, Liguria servitute liberata; cum modice ac plano solo condi se mandavisset, Julianus Cardinalis patruo B. M. majori pietate quam impensa F. cur. Obiit Idib. Sextil. hora ab occasu quinta, an. Chr. MCCCCLXXXIV. Vixit annos LXX, dies XXII, horas XII. Ipsam monumenti venustissimi, sed non tantum supra pavementum extantis delineationem Oldoinus repræsentat, cujus superiorem aream duodecim distingunt arcule, per modum limbi figuram jacentis circumcurrentes; ita ut extremi quatuor anguli Roboreæ gentis insignia occupent, ad caput accumbat Caritas, ad tempora Fides et Spes assideant, tum virtutes quatuor Cardinales: infimus ad pedes locus Epitaphium præfatum habet: in lateribus vero, quantum a pavimento œclivis eminent, ordine a pedibus circumducto super infimum limbum, ossidere videntur totumque limbum occupare liberales omnes scientiæ, Grammatica, Rhetorica, Dialectica, Astrologia, Arithmetica, Philosophia, Theologia, Geometria, Musica, Prospectiva. Porro Sacellum Sixti, ubi sacrum olim Canonicale odæum, extabat ad lævam introeuntibus basilicam S. Petri, uti scribitur Roma subterranea Aringus lib. 2 cap. 8 addens; quod ipsum Monumentum prædictum, unum cum Sixti corpore, in veteris pariter Basilicæ Canonicorum chorum translatum, et domum Urbani VIII habente amotum, quod sacrisibi functionibus impedimento esset, in sacello quod e regione Chori ejusdem situm est, servatur.

B 10 Fuisse Sixtum Deiparæ Virginis cultui addictissimum, nemo dubitabit, qui Ciarconium ejusque recogitores et ampliatores voluerit legere. Plura etiam collecta habentur, et seorsim exhibita, apud Magnum illum Parthenophilum, Hippolytum Maraccium, in libello quem edidit anno MDCLXII sub titulo, Pontifices Mariani, ubi Sixtus IV caput 76 bene longum implet. Sed quod is ex Manuali Muriano Joannis Baptistæ Grimaldi ad 2 Maji, quodque ex Maraccio indicat etiam Oldoinus noster ad Ciarconium, extore formulam quamdam salutandi Deiparam, sub nomine Sixti hujus, repertam in antiquis Horis Parisiensibus, quasi is eam devote recitantibus undecim millia annorum Indulgentiam concesserit; non facile recipiet, qui consideraverit quæ de hac materia, et de enormi illo tot annorum numero notavi ad Pontificatum S. Gregorii. In eodem, ex quo alibi relatas et refutatas Indulgentias sumpsit, antiquo Breviario, cuso Venetiis sub annum MDXXII, invenio similiter Orationem, seu potius Salutationem, eodem quidem quo istam apud Maraccium principio, sed in progressu tam diversam et verbis et stylo, ut appareat ejusdem auctoris non esse: et tamen etiam huic præponitur, quod eam Sixtus ipse confecit, et dedit ad eam xi millia annorum, et debet dici eorum imagine Beatæ Virginis in sole, id est, (ut ego interpretor) cum solaribus radiis circumcirca depi-

ctæ, ut appareat juxta Apocalypsin mulier amicta sole. Ut autem magis clarescat quam merito suspecta mihi sint omnia ista Horariorum librorum Parerga, absque conscientia (ut existimo) Curia Romana olim variis in locis extra Urbem adjecta; occipe utrumque contextum; devotum quidem, sed valde dissonum. In Breviario, apud me servato, sic legitur.

11 Ave Sanctissima Maria, mater Dei, regina cœli, porta paradisi, domina mundi. Tu singularis pura es virgo: tu concepisti Jesum sine macula: tu peperisti creatorem et salvatorem mundi, de quo non dubito. Libera me ab omni malo, ora pro peccato meo. Amen. His per modum Antiphonæ præmissis, sequitur quasi Versiculus et Responsorium

O regina poli, mater gratissima proli:
Spernere me noli, me commendo tibi soli.
tum porro continuantur salutiones instar Collectæ:
Ave Maria, ancilla Trinitatis humillima;
A. M. sponsa Spiritus sancti amabilissima;
A. M. mater D. N. Jesu Christi dignissima;
A. M. filia Dei Patris dilectissima;
A. M. soror Angelorum pulcherrima;
A. M. promissio Prophetarum desideratissima;
A. M. regina Patriarcharum gloriosissima;
A. M. magistra Evangelistarum veracissima;
A. M. doctrix Apostolorum sapientissima;
A. M. fons et pulchritudo Confessorum suavissima;
A. M. decus et corona Virginum jucundissima;
A. M. salus et consolatrix vivorum et mortuorum promptissima;

Necum sis in omnibus tentationibus et tribulationibus, angustiis et necessitatibus et infirmitatibus meis: et impetra mihi veniam omnium peccatorum meorum: et maxime in hora exitus mei non desis mihi, o piissima Virgo Maria. Amen.

12 Confer hæc cum Horario Parisiensi apud Maraccium, et judica quam parum convenientia sint testimonia, ad fidem faciendam sic exorbitantis Indulgentiæ, tamquam a Pontifice aliquo reipsa concessa. Ita habet: Ave Sanctissima Maria, mater Dei, regina cœli, porta paradisi. Tu es singularis Virgo purissima: tu concepta sine peccato originali et ideo immaculatissima; tu sine macula concepisti Jesum Salvatorem: tu fuisti verissime ante, in partu, et post partum inviolata et illibata. Fac me tuis sanctis precibus pure, pie, et sancte vivere: et ora pro nobis Jesum filium tuum dilectum: et post mortem me suscipe. Ab omnibus malis mentis et corporis libera, me, et alios fac me liberare, opera misericordiæ acquirere, et in gloria paradisi in æternum tecum gaudere. Amen. Hæc quin sint recentioris multo compositionis quam priora, nullus dubito; et tamen sub eadem traduntur Indulgentia. Hanc ergo ut omnino spuriam fictitiamque scias, consule certas et indubitatas prænominati Sixti Bullas, etiam isto ævo, ante lapsus annos dumtaxat ducentos, non nisi perquam moderatas Indulgentias largientis: mihi exempli causa sufficientes tres, ex Bullario Laertii Cherubini. Est ibi ordine Tertia, data anno MCCCCLXXII, Pontificatus item II. In hac Sixtus, post proluxa commemorationem suarum erga S. Franciscum Assisiatem obligationum, volens ipsius festivitatis diem celebrem magisque devotam et cunctis fidelibus acceptabilem reddere in futurum, velle se declarat, ipsum ut festum duplex a cunctis Christianis celebrari, ab omni opere servili abstineri, et sub observantia et præcepto comprehendi: sic autem eamdem observantibus, annuatim quinque annos et totidem quadragenas de injunctis pœnitentiis relaxat. In Bulla quoque XVII, ad instantiam Margarete Ducissæ Britannicæ data, volens omnes fideles excitare ad devotum usum Psalterii seu

sed valde diversa ante Breviarium anni 1522

et in Horario veteri Parisiensi:

F

licet Sixtus non fuerit solitus majorem largiri

quam 5 vel 7 annorum et totidem quadragenarum.

Rosa-

SIXTUS VI

Monumentum

et Epitaphium.

translatio.

Affingitur Sixto formula salutandi Deiparam,

cum Indulgentia undecim millium annorum:

A *Rosarii Muriani, per centum quinquaginta salutationes Anglicas decurrendi, pro qualibet quinquagena præfati Psalterii, quinque annos et totidem quadragenas Indulgentiæ misericorditer in Domino relaxare se declarat. Denique in Bulla Canonizationis S. Bonaventuræ, omnibus vere pœnitentibus et confessis, qui in secunda Dominica Julii, qua scilicet festum agendum decreverot, ecclesiam in qua sanctum ejus corpus requiescit devote visitaverint, annuati septem annos et totidem Quadragenas indulget. Ex tali outem hujus temporis parvitate liquet, profusionem illum, qua omnis ante hoc tempus centum usi arguuntur Bonifacii IX familiæ ejus facilitate et nomine abutentes quaque Plenary Indulgentiæ ad quæstum omnibus fere petentibus dabantur, exigui admodum temporis fuisse, forte nec illum Pontificatum excessisse.*

Error circa
quamdam
ejus Bullam
indicatur,

13 Tomo I Aprilis nostri pag. 792 et 793 examinatur quædam hujus Pontificis, ut prætenditur, Bulla, diciturque per errorem (nescio unde inductum, qui deinde iteratur ante Tamum 3 Maji pag. ix col. 1 sub finem) dicitur inquam, ejus mentio istic omissa, ubi maxime debuerat commemorari. Id licet nihil magno-
pere faciat ad rei istic tractatæ substantiam, libenter tamen nunc retractarem distinctius; si ii, in quorum gratiam id facere vellem, æquanimiter paterentur res suas discuti; et quam exigunt a nobis celeritatem correctionis, si quid forte peccatum fuerit, nostro jam aliquoties provocati exemplo præstarent ipsi in longe gravioribus, et totius controversiæ summam attinentibus. Expectent igitur mensis Aprilis Supplementum, aut saltem Appendicem oddendam tomo 6 Maji pro toto hoc mense, ubi istud et alia quædam leviuscula errata, ab illis observata fideliter corrigentur.

B
alias corri-
gendus.

HISTORIA INTERPONTIFICII

Ab Anonymo cævo-Latine descripta.

Die decima Augusti, videlicet in festo S. Laurentii Martyris, S. D. N. Sixtus Papa quartus, visus fuit complicatis manibus in vespera et multum tristis. Deinde sequenti die accesserunt ad eum Oratores Confœderatorum, putantes forte afferre ei aliquod gaudium; et exposuerunt ei quod omnes Potentiæ de liga et confœderatione reductæ erant ad concordiam: de quo ipse multum obstupuit, et miratus est quare pax sine eo conclusa esset, attento quod (ut dicebat) ipse principaliter debuisset intervenire. Et cum hoc sæpius interrogasset ab illis, et esset certificatus quod dicta pax esset conclusa, adeo quod non poterat amplius retractari, doluit valde. Et causa doloris, communi omnium æstimatione, hæc fuit, quia semper in omnibus suis operibus animam ostendit in hunc finem, ut aliquem statum, potentiam, sive dominium acquireret Comiti Hieronymo, ut videri potest per exempla; primo propter bellum quod gessit, Tudertinis, Spoletanis, Civitati Castelli, et Florentinis: deinde propter confœderationes quas fecit, primo cum Rege Ferdinando, secundo contra eum cum Venetis, tertio contra Venetos cum dicto Rege, et in aliis similibus. Putabat modo in hac pacis conclusione se posse aliquid omnino Comiti Hieronymo acquirere, et ista de causa intravit in tali confœderatione, et pecuniam Ecclesiæ expendit; sed postquam vidit se illusum, et cecidisse ab hac spe, et pecunias Ecclesiæ expositas perdidisse, nihilque ex bello prædicto acquisivisse, doluit valde. Itaque, tam ex primo dolore quam ex novissimo, infirmatus est febre, jacuitque in lecto et obmutuit, visusque fuit exanimis per aliquod spatium: deinde in se reversus, inflato guttore,

Mors Sixti,

C
morori in-
ordinato
imputata.

duodecima Augusti, videlicet die Jovis, quinta hora noctis, ex hac vita migravit. Mane sequenti corpus ejus delatum fuit in ecclesiam S. Petri, cum intortitiis, in quadam antiqua aurea planeta, paucis comitatum hominibus. *Ista ille, ad invidiam exaggerata: ubi libenter intelligam, quintam horam noctis currentem, non expletam, quia media nox, unde inchoandus est xii Augusti, tunc habebatur quinque circiter minutis ante finitam quintam post solis occasum. Quæ porro idem Auctor habet de eadem morte, videntur mendaciter ab æmulis conficta, indigna proinde quæ hic referantur, indicant autem scriptoris animum, a Sixto aversum, ideoque calumniis credulum.*

D
SIXTUS IV.

2 Eadem die et mane multi juvenes accesserunt armati ad domum Comitis Hieronymi, putantes illum se posse ibi invenire, et cum non invenissent, essetque domus illa pro majori parte evacuata, clamantes fortiter, Columna! Columna! dictam domum diripuerunt, illamque de residuo expoliaverunt atque destruxerunt, vastantes et destruentes ferreis bipennibus portas et fenestras marmoreas; et omnia alio portantes, extraxerunt viridarium, et arbores penitus convulserunt (prout de præsentis videri potest) quod nullum ei ustium sive fenestra relicta est. Eadem die juvenus cum simili clamore trans Tiberim se contulit, ibique juxta ripam fluminis duo Magazena mercibus plena quorundam Genuensium similiter ad saccum, ut dicitur, miserunt; et post illa duo navilia viri cujusdam Genuensis, cum omni instrumento nautico, alio asportaverunt: et reversi in urbem, ubicunque fuerunt aliquæ domus vel bona dictorum Genuensium, similiter acceperunt et dilapidaverunt. Nec defuerunt aliqui qui se ad castrum Jubilæi contulerunt, ubi centum vacas et totidem capras, mulos, porcos, asinos, anseres et gallinas, quæ erant Comitissæ, abstulerunt, una cum magna copia carorum salutarum et casei Parmensis, et suppellectilium quæ ibi invenerunt. Postea maxima pars aperuerunt ecclesiam S. Theodori, et horrea S. Mariæ novæ, indeque extraxerunt maximam quantitatem frumenti, quod anno præterito vendi non potuerat, sperabat tamen Papa vendere illud in futuro.

Et martuo
spoliatur
domus Hieronymi
nepotis,

E
et quorundam
Genuensium;

3 Die xiv Conservatores et Officiales Populi Romani ceperunt curam civitatis, miseruntque proclamam sub pœna furcarum, quod nullus offenderet aliquem Curialem vel alias derobaret: posueruntque custodes portis et pontibus; et fecerunt unum Marescalcum pro guardia in quolibet Regione. Eadem die castrum Cavarum reversum est ad Dominos Columnenses, interfecto Contestabili et duodecim peditibus, et reliquis percussis et e muris præcipitatis. Et illa eadem hora castrum Capranicæ, similiter cæsis custodibus, ad prædictos Dominos reversum est. Et cum castrum Marini petisset auxillium a Camerario, et denegatum esset, ad dictos Dominos reversum est. Eadem die Comitissa, uxor D. Comitissæ Hieronymi, castrum S. Angeli intravit; et Virginus Ursinus cum sua comitiva et Comes Hieronymus retrocesserunt iterum ad Insulam.

oria castra
ad Columnen-
ses redeunt;

F

4 Die sequenti Cardinalis Columna reversus est Romam, et infinitissimi cives comitati sunt enim, et multitudo peditum infinita, et cum magno clamore et triumpho intravit domum suam parvam in Regione [. . .] et incontinenti reversus est Prosper et Fabritius, cum magna multitudine militum peditum balistariorum et scoppetorum, in maximo numero, steteruntque in domibus eorum.

et ipsi Romæ
excipluntur.

5 Sequenti die, quæ fuit Martis, xvi Augusti, inceptæ fuerunt exequiæ, in quibus non fuerunt multi Cardinales, propter timorem castri S. Angeli. Eadem die factum fuit concilium in Capitolio, et cives Romani decreverunt supplicare Cardinalibus quod

A dimitterent arma : omnes enim domi erant armati, multumque moniti : et rogaverunt ut essent concordas in creando Pontifice, et cito, et quod facerent Conclave in loco tuto ; et omnia et majora, ab eis petita sunt verbis et promissionibus obtinuerunt.

SIXTUS IV.

Castrum
S. Angeli
restituatur
Collegio
Cardinali.

6 Die xxii Comes Hieronymus restituit castellum et fortellitias omnes Ecclesiæ, quas tenebat ; sed non prius quam selutis ei per Cardinales quatuor millibus decatis pro ejus stipendio : et jam restitutio, ut dicitur, facta fuit hoc modo : scilicet quod Episcopus Tudertius, qui ibi est Castellanus, juret in manu Collegii, tenere dictum castrum ad eorum instantiam, et illud restituere summo Pontifici : et omnes custodes promisit mutare et dimittere ad voluntatem Collegii : et ita juravit. Et similiter facta est concordia inter Cardinales hoc modo ; videlicet, quod, restituito castro Collegio, Virginius et cohortes et alii Domini de Ursinis statim Viterbium petant, et per unum mensem non possint adhærere Urbi : Domini Columnenses cum sua cohorte similiter exant, stentque in loco remoto ab Urbe : nec non Jacobus de Comitibus dimittat curam Palatii, et recedat : sitque firma confœderatio duorum mensium, incipientiorum a die Coronationis futuri Pontificis.

B 7 Die xxiv Augusti, Congregati Cardinales omnes in tribuna S. Petri, promiserunt Populo Romano unanimiter et concorditer observare quasdam gratias contentos in una scedula (cujus summam ex Stephano de Infissura, qui vidit et legit, exhibet Odoricus Raynoldus nova. 42 anni hujus) in auxilium et commodum Populi Romani : et inter alia promiserunt omnia officia et beneficia Romana concedere non aliis quam Romanis, prout sunt Bullæ Nicolai, Calixti, et Sixti. Item observare ad unguem bullam Stedii, removere Officiales ad vitam ; et facere ut omnes terræ, subjectæ Populo, præstent ei obedientiam in carnisprivio.

qui Populo
multas gra-
tias spon-
dent,

8 Die sequenti, videlicet ultima exequiarum Sixti, Cardinales iverunt ad S. Petrum, ut promissum erat, præterquam Sabellus et Columnensis : et causa fuit, quia in nocte præterita, contra Capitula et promissiones prædictas, in castro S. Angeli intraverunt centum quinquaginta pedites bene armati : propter quod Cardinales prædicti et omnes alii multum admirati et turbati sunt. Sed Domini Cardinales curarunt, ut Comitissa, cum tota familia, et cum dictis peditibus, castrum Collegio restitueret : et ipsa abiit die xxv, videlicet in die S. Bartholomæi.

receptoque
iterum castrum
prædicto,

C 9 Die xxvi Augusti allatum est nuntium, qualiter Diophobus, filius Cemitis Aversæ, reversus est ad terras suas, et quod in continenti cepit Ronciglionum et Castrum-Jovis sine prælio. Eadem die Cardinales omnes, nemine discrepante, intraverunt Conclave, in capella majori Palatii S. Petri : et fuerunt numero xxv. et tres alii Cardinales fuerunt absentes.

ingreduntur
Conclave :

10 Die xxix Augusti, hora videlicet xiv, in die Dominice et in festo decollationis S. Joannis Baptistæ, Joannes Baptista Cybo, dictus Cardinalis Melphiensis, creatus fuit Papa et vocatus Innocentius Octavus, filius Aren Cybo, qui fuit Senator Urbis tempore Calixti, et stemmata ejus sunt in Capitolio. Et modus creationis fuit iste. Videlicet, quia cum die sabbati in hora vespertina starent Cardinales in scrutinio, qui erant omnes numero xxv, causa faciendi Pontificem, Cardinalis S. Petri ad Vincula, ut fertur, dixit Cardinali S. Marci, qui illo tempore habebat xi voces, si volebat promittere domum suam Cardinali Aragonensi, filio Regis Ferdinandi ; et ipse promittebat ei tres alias voces, ita quod essent quatuordecim. At ille respondit, se minime hoc facturum ; nam si hoc fecisset, non esset canonice (ut decet) lectus : item quia domus sua fortiter præjudicabat castro S. Angeli ; unde si hoc fecisset, fuisset forsitan

ubi Cardinalis
S. Petri ad Vin-
cula, et cum
sua domo
præjudicabat

causa disturbationis Urbis et totius fidei Christianæ : D nam posset de facili ibi Rex venire, et facere se dominum Urbis, et disturbare statum Ecclesiæ. Deinde prædictus Cardinalis S. Petri ad Vincula accessit ad Vice-cancellarium, dixitque ei, si volebant simul facere unum Pontificem ad votum eorum. At ille, dummodo disturbaretur electio S. Marci, quem solum odio habebat, consensit. Deinde superveniente nocte Cardinales omnes iverunt dermitum : quibus dormientibus, prædictus Cardinalis S. Petri ad Vincula, una cum dicto Vice-cancellario, tractaverunt cum omnibus Cardinalibus, ut darent voces eorum Cardinali Melphitensi, præterquam cum sex de senioribus et principalioribus, videlicet cum Cardinali de Comitibus, S. Marci, Gerundensi, Lisbonensi, Senensi, Neapolitano, et aliqui dicunt de S. Maria in porticu : qui Cardinales dormiebant in eorum cubiculis : itaque ceteri dederunt vota sua, et elegerunt dictum Pontificem.

omnes fere
conspirant
pro Melphitensi

11 Mane autem facto vocaverunt illos dormientes, dixeruntque illis ; Venite, Papam fecimus. At illi dixerunt ; Quem ? Responderunt, Melphitensem. Dixeruntque illis, Quomodo ? Responderunt. Hac nocte, dum dormivistis, congregavimus omnes voces, præterquam vestrum dormientium. At illi, videntes quod erant octodecim vel novemdecim qui consenserant, et quod ipsi tamquam pauciores non poterant actum disturbare, consenserunt. Deinde die sequenti detectum fuit, quod pro habendis vocibus multa beneficia Ecclesiæ promiserant, quæ (et fertur) sic distributa fuerunt. Primo Cardinalis Sabellus habuit castrum quod dicitur Monticelli, in partibus Insulæ, item Legationem Bononiensem ; Cardinalis Columnensis, castrum Ceperani et Legationem Patrimonii, et pro restauratione domus combustæ et damnorum viginti quinque millia ducatorum, et fuerunt illi promissa beneficia quamprimum vacantia pro septem millibus ducatis ; Ursinus habuit Legationem Marchiæ, quæ fuit adempta Camerario, item castrum Cerveteris ; Maticonensis, castrum Capranicæ et Episcopatum Avinionensem. Filio Regis Ferdinandi fertur fuisse concessum Pontem-corum. Item data fuit domus vel palatium, quod fuerat Domini Papæ dum erat Cardinalis, videlicet S. Laurentii in Lucina, Cardinali Parmensi ; palatium S. Joannis della Magliaba cum omni ejus ædificio, Cardinali Mediolani. Archipresbyteratum S. Joannis Lateranensis et Legationem Avinionensem, Cardinalis S. Petri ad vincula ; et Præfectus Urbis ejus frater habuerunt Faam, cum quinque aliis terris circumstantibus, promisitque facere dictum Præfectum ejus fratrem Generalem Capitaneum Ecclesiæ. Ita ille : *contra Stephanus de Infissura apud Rainaldum asserit quod rite et recte et absque aliqua calumnia creatus fuit Innocentius : queritur tamen teste eodem Rainaldo, Cardinales amplissima bona ecclesiastica, nec non moera publica, tum in Urbe tum extra Urbem, inter sese partitos, quo ipso videtur confirmare jam ex alio relata, difficulter obtenturus ut hæc partitio non dicatur facta ex compacto, adeoque ipsa creatio ex pleborumque parte Simoniaca. Mirabar porro quod in Ciacconio, jam toties recognito, nusquam apparet inter Electores Innocentii aliquis cum titulo S. Petri ad Vincula : ut deinde cognovi, quod Julianus Cardinalis Roboreus, postea Julius Papa II eum titulum prius gesserit inter Cardinales Presbyteros eoque passim vocaretur, etiam cum ad episcoporum translatus Ordinem, factus esset Ostiensis et Veliternensis. De hoc autem sic porro Relator noster.*

insignibus
beneficiis et
officiis ideo
remunerati,

præsertim
Cardinalis
Roboreus,

idemque O-
stiensis Epi-
scopus,

12 Qui Cardinalis S. Petri ad Vincula continuo residet et manet cum ipse summe Pontifice, et omnia quæ gesta sunt et gerentur, ex suo consilio, sive potius ad suum velle fiunt : et cum aliqua per eum inad-

A inadvertenter aut in seio dicto Cardinale fiunt, illico revocantur. Inter quæ est, quod Paulus Ursius fuit per Pontificem deputatus cum militibus suis ad guardiam sive custodiam palatii, cum stipendio consueto : in quo officio solum unam diem permansit, deinde licentiatum cum magna indignatione ab urbe recessit. Deus concedat sibi gratiam recte vivendi et administrandi, quod difficile videtur, attenda ejus præterita vita, cum sit juvenis Genuensis et ex pluribus mulieribus septem filios inter mares et feminas habeat ; et attenda etiam qualitate ejus electionis, quæ deterior fuit electione Sixti : adeo quod omnes

omnia apud Innocentium sic electum ex hinc agens.

quodammodo uno ore, tam Romani quam alienigenæ et curiales, de ejus futura vita et gubernatione imperii et civitates permaxime suspicantur, faciuntque super eo diversa judicia. *Verum ista ejus ante sacros Ordines susceptos incontinentio, excusatur integritate morum, quam exinde tenuit : solumque arguitur, quod in suos illos nothos (quorum duo potissimum nominantur) effusior fuerit, novo nec sone bono exemplo palam eos habens, et divitiis cumulans. Alioqui sequiora ista de se præjudicia egregie refutavit Innocentius, Pontifex cetera bonus et inculpatus, uti mox apparebit.*

D
SIXTUS IV.

CCXVII INNOCENTIUS III

INNOCENTIUS, Papa VIII ejus nominis, patria Genuensis, patre Aaron, Cyborum medio-
eri familia sed honorata natus, Josannes Baptista antea vocatus, post Sixtum Pontificem ex Cardinali Presbytero S. Cæcilie, anno MCCCCLXXXIV Pontifex creatus] XXIX Augusti, coronatus XII Septembris in Dominica, sedit annos VII menses X, dies XXVIII; anno MCCCXCII, XXV Julii, sepultus in Vaticano : et vacavit Sedes dies XVI.

Ab anno 1484, ad 1492, an. 7 m. 10, d. 28

B Hic inter ceteros Cardinales, cum pauperior, humilior, atque humanior haberetur, inquit Stella, propter ipsius humanitatem et mansuetudinem Pontificum munus assequi meruit : ferebat etiam se in rebus gerendis prudentissimum et magnanimum atque constantem, eo quod Senis et alibi Legatione proxime functus fuisset, et magnam sui regiminis et prudentiæ Patribus spem præstitisset. Factus deinde Pontifex, ut erat vir optimus, Ecclesiam Dei pro posse in pace continere constituit. Et merito quidem Innocentius fuit appellatus, quia et sanctimonia ac animi magnitudine cum quovis optimo Pontifice coferri potuisset ; rerum divinarum maxime appetentissimus, munificusque, et quam maxime in pauperes, ut veros decet Pontifices. Nihil erat quod illi melius pace communi videretur, cum ejus omnia consilia quietis forent : nec tamen bellum dissuadebat, cum pro tutela Ecclesiasticæ ditionis suscipiendum foret. Sed arma, non propter victoriam, neque propter injuriam vindicandam, sumenda dicebat, sed propter pacem obtinendam, finem vero belli, non rapinam aut gloriam, sed quietem esse debere.

Innocentii virtutes,

pro obtinenda pace,

bellum suscepta

C 2 Hujus itaque Pontificatus per duos annos infelix plurimum extitit, et multorum bellorum plenus : et quod a principio multa cum instantia ab omnibus Potentatibus expetivit, difficillime tandem obtinuit. Quibuscumque enim oratoribus a principio, ad præstandam eidem ex more obedientiam venientibus, summopere pacem et concordiam suadebat, armaque omnibus deponere præcipiebat. Sed inimicus homo, ut bonis ejus desideriis obsisteret, haud multo post in languorem maximum eum perduxit ; statimque inter Ursinos et Columnenses maximum dissidium excitavit. Diu etenim inter ipsas potentissimas familias immortale intercesserat odium, quod vivente Sixto Pontifice sopitum esse videbatur : sed eo Pontifice defuncto, Columnenses contra Ursinos arma sumpsere, et multis eos incommodis affecere, ac universam Urbem perturbare : quas ob res multis sceleratis et damnatis, in Urbe et extra Urbem, licentia concessa fuit. Quæ res cum aliis permultis maximum animi dolorem Pontifici optimo inflinxit ; indeque pro Ecclesiæ libertate et ipsorum subditorum tuitione, videlicet Aquilæ urbis aliarumque urbium et procerum, magnum bellum, licet invitus, contra Ferdinandum

Apuliæ Regem suscepit : et Robertum San-Severinatem, maxima cum impensa, contra ipsum ducem conduxit. Sed post varias depopulationes et vastationes atque incendia, tandem rogatus pacem cum omnibus facere voluit, ea scilicet lege, ut Rex ipse tributum Ecclesiæ, quod singulis annis pendere consueverat, quodque Sixtus Pontifex relaxaverat, de cetero Pontificibus Romanis integre persolveret ; utque regni Proceribus, contra ipsum Ferdinandum Regem erectis, omnino ipse Rex parceret : atque illum jurejurando adstrinxit, ne deinceps contra Romanum Pontificem arma moveret ; et pace conficienda etiam dissidia Ursinorum et Columnensium composuit, quibus ex rebus magnam suæ virtutis et constantiæ laudem reportavit. His ex sententiâ bene gestis, etiam Buehallinum, Oximi Principem seu Tyrannum, qui contra Ecclesiam rebellaverat et ad Turcum defecerat, debellavit ac expugnavit ; illumque tandem captum et victum, ad Ludovicum Sfortiam Mediolanum transmisit, et oppidum sibi et Ecclesiæ subjecit.

E

3 Multa denique hic optimus Pontifex et circa Pontificiam dignitatem remque publicam Christianam, nec non amicorum utilitatem facere decreverat : sed ob temporis brevitatem, suamque infirmitatem, ac bellorum et epidemiarum perturbationem, non adimplere modo, sed nec incipere potuit. Hic Cardinales multos in toto suo Pontificatu creavit, inter quos (ut alios missos faciam) Antoniotus Palavicinus, vir profecto religiosissimus, optimus unus fuit. Hic post beneficium sanitatis adeptum, Leopoldum olim Austriæ Ducem, jam diu defunctum, ob crebra miracula enarrata, in sanctorum Confessorum numero aggregavit : Venetosque ab interdicto Ecclesiastico et censura, in eos a suo prædecessore fulminata, liberavit et absolvit ; et eosdem sibi confederatos et amicos effecit : beneficis siquidem, quoad potuit, circa Deum imprimis amicosque, pro viribus semper fuit. Nam post corporis sanitatem, inter cetera, pro gratiarum actione, monasterio et ecclesiæ S. Mariæ de populo argenteam ecclesiam, miro artificio elaboratam, cum magna cleri populique Romani frequentia, ipsemet propriis manibus super altare obtulit : atque alia quibusdam ecclesiis aliis locisque piis condonavit. Parentibus et agnatis aliquod beneficii signum, nisi Francisco et Theodorinæ filiis, ostendere minime potuit : ante enim Pontificatum et Cardinalatum, sicut Divus Augustinus

actu sua publice,

F

ac privatim.

A linus dum in minoribus esset, duos ex damnato coitus conceperat filios, videlicet Franciscum filium et Theodorinam feminam, quibus nimis afficiebatur amore: ambo enim pro virili sua enitebatur amplexos efficere. Unde imprimis filium honorato et illustri viro matrimonio, cum ingenti dote, collocavit: Franciscum autem filio dilectissimo illustris Laurentii Medicis Florentini filiam conjugem dedit; eique dum inoreretur maximos thesauros de consensu Cardinalium dimisit: quos nihilominus ipse, dum adhuc Pontifex pater viveret, furtim abstulit, et Florentiam ad prædictam Medicem socerum transmisit.

Obitus.

4 Fuit itaque hic dignissimus Pontifex omnibus virtutibus, quæ in Pontifice maximo requiruntur, decoratus; sanctitate videlicet, et justitia, atque prudentia: quippe qui propria virtute, et non aliquo favore nec fortuna, ex humili loco ad id fastigium erectus fuit. Tanta enim hujus Pontificis fuit gloria, ut nullius laude crescat nulliusque vituperatione decrescat: nec plura de ejus laude ob ingenii exiguitatem referenda censeo. Denique relicto apud omnes Christianos sui desiderio, moritur, et apud S. Petrum magna funeris pompa sepelitur. *Stephanus de Infissura apud Rynoldum, die, inquit, xxv Julii in die Jacobi, sexta vel septima hora noctis (quæ nobis, post noctis medium exordientibus diem naturalem, esset inter secundam et tertiam nocturnam) mortuus est Innocentius Papa VIII, cujus anima requiescat in pace. Corrigimus itaque in sequentis historię impresso zifras 23, et scribimus 25: jam usu docti quam vitiosæ sint zifrae istius editionis, culpa haud dubio amanuensium, qui MSS. veterum exempla submiserunt Conclavium Collectori.*

sepultura.

5 Sepultus est autem Innocentius, teste Ciacconio, in æreo monumento, quod extrui jussit ejus nepos Laurentius Cybo, Cardinalis Beneventanus, juxta aram ab eo designatam, in qua ferrum hastæ, quo Christi latus apertum fuit, condidit jusserat. Huic monumento, inquit Arringus, ejusdem ad vivum superpositum est simulacrum, eidem æreum, Pontificali residentis in throno, et dextera lanceam manu tenentis, in memoriam illius sacræ Lanceæ, sibi a Bajazete Turcarum Imperatore transmissæ. Quod quidem nobilissimum monumentum, una cum eodem, alteroque desuper jacentis ut mortui simulacro, ad hunc usque diem in navi ejusdem Ecclesiæ, in amplissimam formam exædificatâ, ad sinistram introeuntibus apparet: elegantem vero totius operis iconismum, ænea expressum lamina, videre licet in Oldoini sæpe dicto Ciacconio novo.

stylus quoad initium anni civilis varius sub hoc Pontifice.

6 Quod attinet initium anni civilis, in Bullis Innocentii hujus servatum, si eas solus consideres quas proponit Waddingus, incunctanter judicabis absolute sub eo servatum fuisse, ut usque ad xxv Martii protraheretur annus: huc enim inveniet sacere Bullam 4, 10, 15, 18, 19, 22, 26, 36 et 45: nec quidquam propius erit quam ut judices, per merum typhothæ errorem factum ut pluribus signatis nota anni 1488, quarum antepenultimæ datæ sunt v Idus et pridie Idus Januarii, ultimæ vero v Kal. Martii, omnes anno Pontificatus quinto, internusceatur penultima una eodem quinto anno data ix Kalend. Martii sub nota anni 1489. Verum ad Bullarium Cherubini reflectens oculos, videbis non ita constanter servatum morem antiquiorem, quin aliquæ ordiantur annum a Kalendis Januarii. Num Bulla istæ 13 signatur data Anno incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo octuagesimo octavo, Idibus Januarii, Pontificatus anno quarto, e contra Bulla 17 signatur anno millesimo quadringentesimo nonagesimo primo, octavo Kalendas Februarii, Pontificatus an. octavo: quæ nequeunt convenire, nisi annus ille Christi protrahatur usque in Mar-

tium anni nostri MCCCXCII. Eodem modo procedunt in Bullaria Augustiniano Constitutio prima et ultima Innocentii, hæc signata die decima sexta Februarii, millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto, Pontificatus anno secundo; ista die decima septima Martii, millesimo quadringentesimo octuagesimo nono, Pontificatus anno quinto. Item in Bullario Casinensi Constitutio 103, data die 5 Januarii 1488 Pontificatus anno 4: cui si aptari debeat, correcto errore zifrae, Constitutio 100 ibidem, pro eo quod nunc scribitur die 20 Februarii 1487 Pontificatus anno secundo, scribi debet, 1486 vel anno tertio: aliter enim non conveniunt characteres. Est porro in Cherubini Bullaria hoc etiam mirabilis, quod in præcitata Bulla 13, cui tam in subnotatione quam in publicatione bis ad longum subscribitur annus octuagesimus octavus, additurque in publicatione etiam nota Indictionis sextæ, quæ mense Januario cadere non potest nisi in annum communem MCCCCLXXXVIII, subscriptum legitur ex stylo veteri, Lecta Romæ in Cancellaria Apostolica die Sabbati, 19 Januarii 1487. E contra sub Bulla 3, stylo veteri data anno millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto xiii Kalendas Martii, Pontificatus anno primo, subscribitur ex forma styli recentioris, Lecta et publicata fuit suprascripta Bulla in Cancellaria Apostolica die Jovis, xv mensis Februarii, Pontificatus Domini Innocentii Papæ VIII anno primo, quæ magnam styli inconstantiam sub hoc Pontifice arguunt. Certius statuere possis, quod anni Pontificii initium sumptum fuerit a die Creationis, eo quod Bulla 9 data an. i D. MCCCCLXXXVI tertio Kal. Septembris, et 10 signata die trigesimo Septembris, dicantur datæ anno Pontificatus tertio, uno scilicet aut altero die post anniversarium Creationis. Sed contra est, quod Bulla 33 apud Waddingum notetur data anno Incarn. Dom. 1490, 7 Idus Septemb. Pontif. an. 6, qui septimus fuisset, si annus esset a iv Kalendas Septembris inchoandus: facilius tamen uno in egrapho errorem zifrae, quam in duobus numeros ad longum experimentibus errorem in sensu supposueris: nisi in hoc variasse Notarios Pontificios dixeris.

INTERPONTIFICII HISTORIA

Ex Italico Anonymi coevi.

Obit Innocentius Papa VIII, post longam infirmitatem, xxv Julii MCCCXCII, inter quintam et sextam noctis; quapropter multi Cardinalium, qui decreverant proximum Augustum hilariter transigere, et ferventem in leone solem tolerare beneficio temperioris per vicinia castella aeris, coacti fuerunt ad creandum successorem regredi in Urbem. Corpus defuncti portatum fuit mature ad S. Petri, comitantibus illud Cardinalibus Beneventano, Albiensi, S. Anastasiæ, Medice et S. Severini, qui tunc pro Galero accipiendo advenerat: remansitque expositus venerationi populi ad plantas ejus deosculandas accurrentis: felix, cui deinde sepulto idem locus obtigit in quietem, ubi olim inventæ fuerant S. Augustini Reliquiæ. . . . Verum Urbs tota erat in tumultu, volitantibus per eam male feriatorum hominum cætervis, nec paucos occidentibus, quia in tribunaliis nulla ministrabatur justitia, dum Judices clausos se continebant metu mortis. Hac de causa, ac in seditionem res verteretur, Cardinales depntaverunt viros duos, quorum unus custodiae Palatii, alter Civitatis præsideret. Gubernator autem Palatii fuit Gundisalvus Archiepiscopus Tarraconensis, nobilissimus et sapientissimus Hispanus: cujus opera pax fuerat conclusa inter Innocentium Papam et Regem Neapolitanum, deinde seditio Aseulanorum composita, quemque Alexander Papa Urbis denique Præfectum fecit.

D

E

Pontifex annus a die creationis.

Sepulto Innocentio,

F

constitutisque custodis,

A 2 Sequenti die cœptæ fuerunt exequiæ quibus octavo Augusti finitis cantata est Missa de Spiritu sancto, cui Cardinales omnes præsentés interfuerunt. Finita Missa, Bernardinus Caravaglia Episcopus Cartagenensis, Orator Regis Hispaniarum, eruditissimum elegantissimumque sermonem habuit: quæres, quoniam tunc multi Hispani ad publica munia adhibebantur, augurio fuit Papam quoque Hispanum futurum. Ad hujus electionem in Conclave processerunt Cardinales xxiii, quos inter Maffæus Girardus Cardinalis Patriarcha Venetus, ex Ordine Camaldulensi, homo decrepitu: qui intellecta morte Innocentii Romam venerat ad recipiendum Galeum, quamvis ægre movere se ac pedem figere posset. Fuit autem Conclave constitutum in capella Sixti aulisque vicinis; ad cuius custodiam excubabant Principum Oratores.

et propter periculum turbarum,

2 Discurrebant per urbem turmatim latrones, homicidæ, exules, et quodvis genus hominum pessimorum; palatiis autem Cardinalium, ne expilarentur, prospectum erat per custodes sclopetarios. Tamen, licet tota in armis esset Roma, nullus notabilis tumultus exortus est; solum inimicitiarum causa occidebantur impune multi. Plateæ Burgi, repagulis trabalibus clausæ, custodiebantur a militibus, et levioris armaturæ equites continuo circuibant Palatium. Cardinales interim, multa diligentia tractantes inter se, die secundo omnes volentes accesserunt ad adorandum Rodericum Borgiam Vicecancellarium: qui omnem artem industriamque impenderat ut immoderatæ ambitioni suæ faceret satis, modisque omnibus licitis et illicitis conciliaverat sibi animos omnium Cardinalium potentiorum. Sub Auroram, exposita per fenestram Cruca, publicatum est haberi Pontificem sub nomine Alexandri; et Basilica S. Petri statim repleta est populi quasi innumerabilis multitudine, spectatum accurrente. Dum ingrediebatur ecclesiam, eram ego altari majori vicinus: cui cum appropinquasset Papa, exceptus inter brachia fuit a Cardinali S. Severini positusque in Cathedra; ubi ei publice obedientiam præstiterunt Cardinales per pedum osculum.

cum maximo gaudio totius civitatis.

C Prius autem quam ab altari descenderet Papa, Vicecancellarium creavit Ascanium Mariam Sforza: quia hoc ei promiserat in Conclavi. Deinde cantata est more solito Missa; et Cardinales suam quique domum reversi sunt, manente apud Papam

ad prandium Cardinali Sforza, et pauculis aliquot. Tota Urbe luculentissimi ignes instructi fuerunt, ejusque Senator (erat hic Ambrosius Mirabilis, Eques Mediolanensis) in Capitolio signa lætitiæ inusitatæ exhibuit: fuit enim in ea dignitate confirmatus a Pontifice. Postea autem Episcopatus Perusinus datus fuit Joanni Lopez, antehac Scribæ Papali, cui prius data fuerat Dataria: et in hac successor obtigit Bernardinus Luna Papiensis, cum favore Cardinalis Antonii Sforza. Transacto ipsius creationis die, sub horam secundam noctis Senatores, Conservatores et Capita-Regionum Urbis, cum plurima Romana nobilitatis juventute, accesserunt pulcherrimo ordine ad Palatium Pontificium equites omnes, cum facibus in manu ardentibus; et in area S. Petri quoddam quasi torneamentum instituerunt, varios in flexus gyrosque circumferendo easdem faces. Idem etiam fecerunt in atrio Papalis Palatii, cum maxima satisfactione suæ Sanctitatis qui de camera prospiciens, sua eos benedictione impertivit.

4 Postea die xxvi Augusti, coronatus est Papa maxima cum cereonia: longe tamen majestuosior fuit processus ejus ad S. Joannem Lateranensem, pro ineunda possessione supremi Episcopatus: in quo ceteros omnes Papas antecessores suos splendore et magnificentia superavit: cum plateæ omnes ornate essent corymbis et floribus in arcus triumphales contextis, ad imitationem veterum triumphorum. Ultimo Augusti Consistorium habuit, in eoque Cardinalem creavit Archiepiscopum Montis-regalis, nepotem suum: scilicet Joannem Borgiam.

Hæc habui quæ adderem monumentis, ejusdem fere sententiæ nec minoris auctoritatis, a Raynabro adductis de creatione Alexandri; in quibus præcipue considerationis sunt verb: Stephani de Infissura, Anno Domini mccccxcii, Augusti mensis die undecima, videlicet die Sabbati, summo mane, Rodericus Borgia, nepos Callixti, Vicecancellarius, creatus fuit Papa. Concursus diei et sabbati non patiuntur dubitare nos, quin certus sit dies Creationis: qui videtur supra secundus dici, non ab ingressu in Conclave, sed a cæpta tractatione inter Cardinales; si vere ipsi illud ingressi sunt die octavo Augusti, ut supra dicitur: et exequiæ decessoris intelligentur cæptæ sequenti die, non post mortem Innocentii (sic enim notaretur xxvi Julii) sed post constitutum Gubernatorem Palatii aliasque provisiones factas pro Urbis custodia.

D
INNOCENTIIUS VIII.

qui 26 Augusti coronatur.

E

CCXVIII ALEXANDER V

ALEXANDER, Papa ejus nominis VI, natione Hispanus, Rodericus antea vocatus, S. R. E. Archidiaconus, Calixti olim Pontificis ex fratre nepos, anno mccccxcii, Innocentio Papæ consensu Cardinalium Pontifex suffectus,] xi Augusti, coronatus xxv in Dominica; sedit annos xi, dies viii, defunctus anno mcm, xviii Augusti, sepultus in Vaticano: et vacavit Sedes mensem i, dies iii.

Ab anno 1492, ad 1503, an 11, d. 8.

Hunc quoque Pontificem a die Creationis suæ cœpisse annos Pontificatus numerare, saltem magis ordinariæ, suadet Bulla 9 apud Cherubinum, data anno Incarnationis Dominicæ mccccxcix, xi Kal. Septembris, Pontificatus anno viii; et Bulla 19 apud Waddingum, data anno Incarn. Dom. xiv, Kal. Septembr. Pontificatus anno tertio, respectu Ordinationis necdum inchoato. Ipso autem Ordinationis die invenies signatas gratias duas primas apud Waddingum. Ne tamen absolute id valuisse asseram, facit Bulla 77 apud eundem Waddingum, data (nisi error subsit) anno mci, xii Kal. Septembris, Pontificatus anno ix, qui cum respectu ad diem Electionis debuisset numerari annus x, a novem diebus inchoatus.

Anno Pontificatus initium a die creationis:

2 Magis certum est, varium fuisse tunc temporis stylum Notarialem, etiam in Curia, quod anni civilis initium. Nam apud Waddingum inveniuntur omnino Bullæ quindecim, videlicet 4, 5, 27, 29, 34, 37, 38, 43, 44, 50, 70, 81, 82, in quibus produci dicendus est annus usque ad diem Incarnationis: inveniuntur autem nihilominus novem, videlicet 9, 12, 13, 39, 63, 69, 71, 72, 81, quæ censendæ sunt annum ordini Kalendis Januarii; et cum his fecit tertia in Bullario Cherubini, data anno Incarn. Dom. millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto, septimo Idus Januarii, Pontificatus anno quarto. Denique sic etiam procedit in Bullario Casinensi Constitutio iii, signata die 15 Martii 1402 (imo 1502), Pontificatus anno decimo.

anni civilis omnino varium.

V. DE AP. S. J. 27.

AC-

A

ACTA PONTIFICATUS

*Ex vitis Pontificum Joannis Stelle.**Alexandri
doctrina,**gravia munus
cum laude
obita ante Pa-
patum,*

Hic ex gente Borgia, nobilissima Hispaniarum familia duxit originem, quem Calixtus Papa III ejus patruus a puero educavit, instruxitque atque ad hujus dignitatis gradum præparavit, unde et litteris humanis pariter et divinis a principio summo opere illum instituit et erudiri curavit: in quibus certe, ut erat acri ingenio adolescens, præstantissimus evasit: quo factum est ut in explicandis consiliis optimam facundiam, ab ipsa sua adolescentia, demonstraret. Quapropter et in ipsa juvenili aetate Cardineum munus ac Vicecancellariatus officium, ad quod prope omnes graves Curie Romanæ referuntur expeditiones, ubi et maximæ ecclesiasticarum rerum referuntur moles, eidem concessit. In quo quidem officio tanta cum omnium Curialium benevolentia atque admiratione se exhibuit, ut tandem ad id fastigium merito pervenire mererit: in quo quidem officio per quatuor et quadraginta annos, maxima rerum pericula atque naufragia constanti animo [ferens], maximum experimentum de se dedit. Nulla equidem negotiorum gravitas, aut Romanæ Ecclesiæ conditio, temporumque difficultas contigit unquam, quam in officio non fuerit expertus, quaque suo non cesserit consilio. Inito itaque Pontificatu ab omnibus Christianis Principibus, et præcipue Italis, maxima pompa est salutatus.

B

*Cardinales
creati ex suis,*

Hic ideo hoc nomen magnum decretum fuisse arbitror, quod ejus regius imprimis aspectus, ac celestis quædam in eo species utriusque et nomini et Pontificatui apte conveniret: quia Alexandri omnes, tum Pontifices tum Reges, Pontificatum et Imperium felicissime gessere, ut eorum gesta feliciter demonstrant. Hic statim ex suis, ut moris est, duos Cardinales, videlicet Joannem Borgiam Montis regalis nuncupatum, et Valentium similiter Borgiam creavit: quem quidem Joannem nepotem, S. Susannæ Presbyterum Cardinalem, ex sacri Senatus consulto Legatum declaratum, secundo sui Pontificatus anno, Neapolim, cum ingenti Prælatorum et Curialium comitiva, ad Alphonsum nuper Regem creatum investiendum et coronandum, misit: quod et factum fuit, multa cum solemnitate et ceremoniarum omnium exactissima observantia. Quo facto, fœdus cum eo, maxime propter adventum Caroli Gallorum Regis, iniit: in quibus duobus, videlicet Pontifice et Alphonso, spes omnis contra Gallos relicta erat. Tunc Julianus a Ruvero S. Petri ad vincula Cardinalis, Sixti Papæ nepos, Ostiæ oppidi Dominus, jam tum Gallorum amicus et Pontificis hostis effectus, Tiberim fluvium interclusit, ne commeatibus in Urbem deveharentur: quamobrem statim Romani ad rerum omnium inopiam devenere. Tum vero Pontifex, cum antea Romanorum numero et virtute fretus securus esse videretur, appropinquante Gallorum Rege adterritus est, ut vi illa ac magnitudine animi elanguessente, ad oblatas per Regis Legatos conditiones primus descenderet.

C

*foras cum
Alphonso B
Neap. contra
Gallos;*

Tum populus ex summa tristitia in plausum et lætitiâ convertitur: Pontifex invitatus Regias [Alphonsi] copias, quæ in auxilium venerant, extra Urbem excludit; ipsa vero in arcem S. Angeli se contulit, formidinis plenus. Carolus Kalendis Januarii cum universo exercitu Romæ exceptus, in palatio Divi Marci sedem locavit: ubi cum Pontifice compositis rebus, inter mutuos complexus, Maclo-

*His tamen
cedere cogitur
Alexander:*

viensem, unum ex Baronibus Regi carissimis, mentitæ amicitie auctorem, Cardinalem designat. Subjugata deinde rerum quasi domina Roma, v Kal. Februarii Rex Gallus discessit: et invito Pontifice, Zizimum Imperatoris Turcarum fratrem, virum maximæ virtutis et strenui animi, ut omnia in Turcos moliri videretur, secum abstulit. Ejus causa Pontifex quadraginta millia nummum aureorum singulis annis data taxatione a fratre accipiebat; traduntque eam ob causam hactenus Turcos extra Italiam coercitos fuisse: qui paulo post negligentia Regis rheumatismo moritur, non parva rei Christianæ jactura.

*et quid agat
inertus,*

4 His cognitis Alexander Pontifex sibi timens, deposita spe, quam in Romana turba rei militaris experte posuerat, Urbe extrema inopia laborante, cognito Caroli Regis odio ac Valentini Cardinalis fuga, instantem ruinam reformidans, incerta consiliaolvebat: [tandemque] statuit, convocato Patrum concilio de summa rei deliberare, in quo hæc panca elocutum accepimus. Videtis, inquit, filii, Carolum Gallorum Regem magnam Italiæ partem subegisse, et eam armis virisque implevisse, ac Pontificæ Sedi oppida urbesque ademisse, jamque penitus Ecclesiam eversurum. Videtis etiam multos proditores, multos Ecclesiæ hostes cernitis: nemo nostrum in reliquo tutus erit: hinc profecto mea sententia discedendum est. His dictis confusæ voces fuere, aliis alia judicantibus. Tandem visus est, in tanto rerum præsentium discrimine, nutantes Italiæ res Principum posse fœdere contineri; et ad id Maximilianum Romanorum Regem, Ferdinandum et Elisabeth Hispaniæ Reges, Senatum Venetum, ac Ludovicum Sfortiam Mediolanensem Principem idoneos esse. Missis igitur Legatis nova fœdera inter hos Principes circiter Kalendas Aprilis iacta fuerunt: ac Senatus Venetus per Legatos suos adeo constanter hoc fœdus stabilivit, ut imperium omne pro Italiæ et Ecclesiæ salute facile expositurus esset. Regrediente autem Rege ex Neapoli Romam, cum id intellexisset Alexander Pontifex, Hieronymo Georgio Equite, Veneto Oratore, suadente, militibus, quos Venetus Senatus paulo ante ad ejus tutelam miserat, circumseptus, in Urbem veterem primum secessit: deinde Perusia decreverat Anconam adire, et Venetias postremo navigare si opus fuisset.

*plurimum Prin-
cipum fœdera
solicitat:*

E

5 Reverse denique in Galliam Carolo Rege, et ibidem haud multo post defuncto, ac Ludovico Aurelianensi eidem Rege surrogato; Alexander pristina formidine liberatus, plurima meditari coepit, et ea quidem permaxima, quæ ad præsens usque ad votum per omnia eidem succedere. Nam Ludovico Vice-comite Mediolanensium Duce captivato, et in Galliis victo abducto, et ejus imperio ad Gallos perducto, cumque et Parthenopæum regnum Gallidenuo sibi vendicassent; hic sapientissimus Pontifex cum Francorum Rege et Venetis nova percussit fœdera: quibus confectis exercitus magnos congregavit, et Valentium Borgiam virum impigerimum eisdem ducem et imperatorem præfecit. Quicum congregatis omnibus copiis, primo omni cura contra Catherinam Vicecomitem, Hieronymi Riarii Comitis relictam, [Forlivii] Principem, expeditionem assumpsit, et cum legionibus tandem Imolam civitatem devenit, quam penes Catherina in nullo perterrita consederat, [eamque] expugnavit. Ubi cum Valentiniana virtus videretur superior, Catherina virago relicta Imola Forlivium se recepit, in quo e vestigio a Valentino obsessa fuit. Quam cum aliquamdiu oppugnasset, et mira solertia se defenderet, in magnam penuriam rerum opportunarum deducta est. Verum tandem cum viribus

*Gallis regres-
sis,**per Valenti-
num Borgiam,**Romandiola
civitates recu-
perat a tyran-
nibus,*

bus

bus Pontificis obsistere Catherina non posset, post captam armorum vi civitatem, et arce tormentorum ictibus lacerata, a Valentino capta est : atque ipsa Catherina captivata Romam missa, Pontifici viva præsentata est : ex quo Pontifex ipse, non aliter ac si permagnum superasset Doce, est gloriatu. His gestis bellum contra Faventiam, munitissimam Manfredorum urbem, movit [Valentinus] : quam deam post multas oppugnationes, cum magna suorum militum cæde, obtinuit (quæ tandem in Venetorum manus devenit) et Hastorem puerum urbis Principem, ultro sibi oblatum, Romam ad patrem Pontificem in triumphum modum perduxit.

6 His facinoribus tam egregie tamque strenue a Valentino confectis, Pontifex in admirationem sui adductus imo stupefactus, ipsum protinus cum auctoritate Apostolica Ducali dignitate insignivit; illumque civitatum earundem atque aliam ditionis Ecclesiasticæ urbium Principem declaravit. Dejocit itaque Regulos omnes, quos prædecessores sui Pontifices, maxime Clemens VI, annis centum elapsis, in urbibus Flaminie et Umbrie Vicarios Ecclesiæ instituerant, videlicet Manfredos, Ordelafos, Malastas, Feltranos, et Varanos : et eorum civitatum Valentinum Borgiam, jam Ducem et titulo Ducatus decoratum, Principem instituit. Hic etsi, multas pecunias in belli sumptibus, atque in dotanda Lucretia filia, quam copulavit matrimonio Alphonso Estensi Ferrarie Duci, splendide erogaverit; nihilominus et in munienda S. Angeli arce, quam munitissimam ultra modum ingenti impensa reddidit, et in exornando Divæ Mariæ Majoris Urbis templo, cælum ejus incredibili pulchritudine deaurando, vias quoque publicas Leoninæ urbis sternendo, atque alia et alia in Urbe ædificia instaurando, plurimas pecunias nunc usque erogavit. Multos etiam Cardinales huc usque creavit, inter quos fuerunt duo Veneti, Dominicus Grimannus, et Marcus Cornelius : Jubilæomque, per universum Christianum orbem a prædecessoribus suis institutum, in anno salutis millesimo quingentesimo honorifice celebravit.

7 Tandem, post multa bella in Italia atque in urbe gesta, xviii die mensis Augusti veneno periit, et apud S. Petram, ut decet Pontificem, magna fueris pompa sepelitur : quo mortuo vacavit Papatus mense 1 et diebus v, *computatis utrimque extremitatibus. Monumentum quod olim habuit in Vaticano, et cujus reliquiæ adhuc servantur in cryptis, elegans sane et visu dignum, Oldoinus repræsentat, alia nullo Epitaphio inscriptum quam paucis hisce verbis; Alexandrini Sexti Pontificis cineres hic claudantur : quomodo hi postea translati sunt in Urbanam ecclesiam nationis Hispaniæ, diximus in Calixto Papa III.*

INTERPONTIFICII HISTORIA

*Ex Italico Joannis Brocardi, Clerici Cere-
monialis presentis.*

Veneno extinctum Alexandrum vulgaris opinio fuit, etiam scripta confirmata a Petro Cardinali Bembo et Raphuele Valaterrana; ad eamque opinionem altius figendam valuit, quod eodem pariter tempore morbo correptus fuerit Cæsar Borgia, et Hadrianus Cardinalis, una cum Pontifice canati. Sed nihil hujusmodi indicant Diaria Vaticana, ad famæ illius dissipandam fidem allegato a Raynaldo, morbum pestilenti aeri tribuente, et verbatim fere consentientia cum iis que in Italia Historiæ Interpontificii hujus scripsit Italice Cere-
monialis Clericus, uti hic proficitur, in sequenti autem Interpontificia describenda ipsum se nominans Joannem Brocardi : quem placeat Latine et sincere scribentem audire, sicut audivit et vidit; in zyfris,

quas vitiose exscriptas invenimus, subinde corrigendus, dum annis 1511 pro 1503 hara 12 pro 22 et alia nonnulla exarantur contra mentem Auctoris, qui sic errasse non potuit.

2 Sabbato mane, die xii Augusti mmi, Alexander sextus Pontifex Maximus sentire cœpit se male habere, et circa horam xxii correptus fuit febris; quæ ipsi ad extremum adhasit eumque afflixit. Die xv, cum extractas ei esset sanguis ad sex uncias, supervenit tertiana. Die Jovis, quæ erat xvii, medicinam sumpsit. Die Veneris proximo, Confessionem fecit Domino Petro Episcopo (Rainosum Itali-
cus testis vocat, Culmensis Latinus : est autem Clarena vulgo Rain, natam quidem in Bavaria oppidum, sed non habet Episcopum; Culmia vera Episcopalis quidem est, sed in Prussia : neutrum satis placet, atque ne mendum aliquid subsit vercar) Idem Episcopus, postquam coram Pontifice Missam celebravit, eidem residenti in lecto Viaticum sacrum præbuit. Missæ interfuerunt infrascripti Cardinales, Cuzentinus, Montis regalis, Arbonensis, Casanova et Constantinopolitanus; ad quos deinde se convertens Papa, dixit se male habere : nec multo post, cum extremam Uctionem suscepisset a præfato Episcopo, expiravit coram Domino Datario, eodem Episcopo et equisonibus nonnullis, qui habebant custodiam. Dux Valentinus, qui eo tempore decumbens aeger, misit D. Michaellem cum multo comitatu, ut clauderet portas, respondentes cameræ et habitationi Papali. Eorum unus, inveniens Cardinalem Casanovæ, minabatur strangulare eum et per fenestram dejicere, nisi sibi traderet claves Pecuniæ Pontificiæ. Perterrefactus ille, porrexit claves : ipsi vero turmatim magnaque cum violentia irruentes in cameram secretiorem, quidquid in duabus capsis repererunt nummorum (erant autem circiter decem millia ducatorum) diripuerunt.

3 Circa xxiii horam apertæ fuerunt portæ, et publicata est mors Pontificis : interea temporis ejus famuli vindicaverunt sibi modicam illam supellectilem, quæ erat in vestiario. Dux Valentinus toto ægritudinis tempore numquam visitavit Papam. Socius meus, Ceremoniarum Magister, videns Papam mortuum, suis manibus quod potuit fecit, ac deinde jussit per famulos de lecto extrahi. Vocatus quoque ego sum, paulo antequam mors Pontificis nuntiaretur Cardinalibus : quibus omnibus deinde intuari jussi, ut dignarentur se sistere ad Minervam, ubi in medio sacristiæ disposita in quadrum fuerunt scamna quatuor. Sequenti nocte Romam redi (ita loquuntur, qui ex burgo S. Petri, ubi est Palatium Vaticanum, Tiberim transeunt) comitatus octo custodibus Palatii, relicto Papa absque custodia nlla : mandavique Carolo Cursori ex parte Vice-cancellarii, sub pœna amittendi officii, ut ipse ac socii universo Clero civitatis tam Regulari quam Seculari edicerent, conveniendum sequenti die ad horam xii in Palatio, pro conducendo cadavere Pontificis a Capella Majori ad ecclesiam S. Petri, fueruntque in eam finem præparata funalia trecenta ceræ albæ

4 Die sequenti, præcedente Clero Religioso de more, portatus fuit Papa per arcum basilicæ S. Petri a quatuor pauperibus, manum feretro ex latere admoventibus Canonici. Cum repositus esset in ecclesia, dom expectatur ut diceretur, Non intres in judicium, haud reperiebatur Clerus. Cœpit tandem Responsorium, Libera me Domine : quod dum canitur, milites, quibus demandata erat custodia Palatii, violenter rapuerunt funalia de manibus quorundam Clericorum. Reliquos Cleros se contra illos ipsos tuebatur funalibus, milites vero armis instabant : unde territi omnes, omisso canto, cucerant in sacris-

quos Cle-
mens 6 in-
duxerat :

B

Alta ejus arca

et obtus.

C

Venena ex-
tinctus credi-
tur Alexan-
der, an recte?

D

AL XANDERIV.

MS solius
febris me
mittit

E

direpta pe-
ctonia,

et publicata
morte,

F

indicuntur
exequi;

quibus a mi-
lite rupci-
turbatis,

A sacristiam : et mansit ibi Papa solus. Ego igitur alique arripimus feretrum Pontificale, detulimusque inter altare majus suamque sedem, converso ad altare capite. Eodem mane sedecim Cardinales conveniunt ad Minervam, qui Governatorem Urbis nominaverunt Episcopum Ragusinum, assignatis ei pro custodia militibus ducentis. Postea officium Camerarii dederunt Archiepiscopo Salernitano. Coram iisdem Cardinalibus diffractum etiam fuit plumbum Plumbatorum Alexandri Sexti ; mandatumque est ut *Annulus piscatoris* consignaretur Datario, quod fecit Cardinalis Casenovæ. Deinde factum est inventarium suppellectilis et mobilium Papalium, quæ inventa fuerunt esse maximi pretii : et quamvis a supradicto Michaelotto perquisita essent diligentissime omnia, inventum nihilominus adhuc est scrinium, panno viridi opertum, in quo erant gemmæ ne lapides pretiosi, quorum valor ad viginti millia scutorum aestimabatur.

et jam fæde
deformatum,

B delatus est ad Capellam a sex bajulis duobusque lignariis fabris : qui circum eum jocabantur ridebantque. Et cum sandapila facta esset justo brevior, compingebant et pedibus conculcabant corpus, ut totum intronitterent, postquam prius ipsum expoliassent mitra et pannis, eorumque loco obvolvissent vetus sordidissimumque rapetium : atque ita posuerunt in sinistro angulo altaris S. Petri. Eodem die Silvius Savelli, Marescallus Curie, permisit omnes Savellos incarceratos libere egredi.

Cardinales
sæpius congregati,

C 7 In tertia congregatione, habita ad Minervam, factus fuit magnus tractatus ad ineundam concordiam cum Duce Valentino : qui valde humilem se monstrabat Collegio, offerebatque ei jurare fidelitatem quancumque placeret. Deputatus igitur fuit Pandolfus Notarius Cameræ, qui cum Duce stipularetur quoddam mandatum, in persona D. Agapiti de Ameria Secretarii sui. In quarta congregatione, quæ fuit sedecim Cardinalium, ab eodem Pandolfo lectum fuit mandatum, et a D. Agapito jurejurando firmatum juxta, quod alias etiam Dux fecerat coram Papa. Promisit insuper defendere Collegium et quemcumque Cardinalem sigillatim ; nobiles item Romanos, civesque et populum, nec non Cardinalium domus custodire. Hoc vero ut faceret etiam libentius, confirmatus est ei titulus Capitanei Ecclesie, usque ad electionem novi Pontificis, cum omnibus consuetis honoribus et functionibus. Denique de consensu omnium Cardinalium constitutum fuit Conclave, parandum in Castello S. Angeli. Ut autem majori cum tranquillitate posset Pontifex eligi, ex parte Collegii scriptum est ad Prosperum Colonnæ et Ursinos, ne venirent Romam : sed contra voluntatem Collegii intravit Prosper eadem

die, ac postea se excusavit. Sequenti die, quæ fuit xxiii Augusti, Romam etiam ingressi sunt Ludovicus de Rutiliano et Fabius Ursinus, cum ducentis equitibus totidemque peditibus, ac plures quam ducentas domos expilarunt circa Palatium candidum, inter quas fuerunt ædes Cardinalis Cusani; ac postea de mandato Collegii recesserunt.

8 Die Veneris, quæ fuit xxv Augusti, vocati fuerunt in Congregationem duodecim Cardinalium quatuor Oratores, Regis Romanorum, Hispaniæ, Franciæ, et Venetiarum, simul cum Secretario ejusdem Reipublicæ ; eisque injunctum fuit, ut persuaderent Duci Valentino excedere Roma ; Oratoribus autem Hispaniæ et Franciæ injunctum est providerent, ne milites sui eodem accederent. Disputatum fuit inter Cardinales et Oratores per horas tres, multaque proposita et conclusa sunt, quæ longum foret recensere sigillatim. Ipsi vero Oratores eodem die iverunt in Vaticanum, ubi habitabat Dux. suaseruntque ei ut Urbe excederet et milites suos ablegaret. Respondit Dux, neque intra neque extra Palatium securum esse se ; ideoque necesse esse sibi ut Romæ maneret cum suo armato milite. Obtulerunt ei, duobusque vel tribus ex suis, cameram et recursum in castello S. Angeli : sed non placuit ei : castellum tamen acceptabat, quando illuc ingredi posset cum iis quos vellet, offerens reliquos deinde foras dimittere. Regressi sunt ergo Oratores cum modica omnino satisfactione : nam Collegio, quod opinabatur castellum esse sub obedientia sua, non placebat Ducem illuc admittere eo quo volebat modo, nec poterat ei aliter securitatem præstare. Interim inaudit castri Præfectus, quod Cardinales constitutum haberent in eo Conclave instruere ; nec voluit ullatenus acquiescere, dicens, quod juravisset locum conservare futuro Pontifici. idque vellet præstare.

9 Die Lunæ, quæ fuit xxviii Augusti, ingressus Romam est D. Jacobus, frater Cardinalis Senensis. Die Martis, Cardinalis Volaterranus. Die Veneris, quæ fuit 1 Septembris, in duodecima Congregatione, habita in ædibus Cardinalis Neapolitani, accersiti fuerunt prædicti Oratores : cum quibus multa definita sunt, atque imprimis sequentes conditiones pro discessu Ducis. Promisit sacrum Collegium dare liberum ac securum transitum, per civitatem et statum Ecclesie ipsi Duci et toti ejus comitatu, cum tota re tormentaria et annonaria : sicut etiam Populus Romanus pollicitus est, nec ipsum nec homines ejus lædere, sed tormentarium apparatus ejus deducere, et præstare ac conservare ei annonam. Obtulit etiam Collegium scribere Reipublicæ Venetæ, ut nullum ei offendiculum vel impedimentum præberet in terris Romandiolæ. Ipse autem promisit invicem, non offensurum se Populum Romanum, nec permissurum ut offenderetur a suis vel ille vel bona, vel personæ, animalia, aut res alia quæcumque ad Ecclesiam pertinens ; discessurum autem se Roma intra triduum, et Prosperum Colonnæ cum suis tota die sequenti. Insuper Oratores Regis Romanorum et Regis Hispaniæ, suo ac Regum suorum nomine, promiserunt, quod neque Dux, neque milites ejus, neque Columnenses appropinquarent civitati ad decem milliaria, durante vacatione Sedis. Idem pro Ursinis spondit Legatus Franciæ proque militibus ejus.

10 Eodem die Dux Valentinus subscripsit capitibus conventionis, et Populus Romanus promisit Cardinalibus Hispanis, quod neque ipsis neque domibus eorum noceret. Idem Legati Franciæ, simul cum Odoardo equitum suorum Magistro, qui heri Urbem ingressus fuerat, petierunt ut sibi consignaretur castrum Viterbiense, sed non potuerunt impetrare. Eodem die rediit Romam Cornarus : atque edictum

D
qui sibi a
regressis Ursi-
nis metuens,

excusat non
esse sibi tutum
aut egredi aut
manere absque
milite :

E

tandem tamen
ei præstatur
securitas,

F
ex parte Car-
dinalium :

et discedit
ille 2 Septem-
bris.

A edictum per præconem fuit, sub pœna vitæ et bonorum, ne quis cujuscumque conditionis aut status auferet molestus esse Duci Valentino ejusve comitatu in recessu, qui futurus erat die Sabbati, id est 11 Septembris, uti reipsa discessit incognitus, intra sepimentum quoddam. Cardinalis Cæsarinus operiebatur eum extra portam, quæ ducit ad Montem-Marium, ut ipsi loqueretur; sed dictum est illi, quod Dux iter cepisset versus Neapolim, quo ipsum secutus est Cardinalis S. Severinæ. Die Lunæ 14 mensis Romam venerunt Cardinalis S. Petri ad Vincula, scilicet Julianus Roboreus, et Cardinalis Comensis.

*Patribus in
Conclave in-
gressis,*

11 Tandem ordinatum est Conclave more consueto, in eoque distributæ cellæ xxxix, quæ deinde sortito distributæ sunt inter Cardinales, cumque Cardinali Senensi per sortem obtigisset sua, eo ipso loco in quo solitus erat Papa residere, res in omen versa est. Eodem die Urbem ingressi sunt Cardinales Rotomagensis et S. Georgii: omnibus autem ingressis in Conclave, prælecta eis fuerunt Capitula ejusdem, facta ab Innocentio VIII, mandatumque ut unusquisque Cardinalis eorum exemplar sibi sumeret: octodecim vero illorum sequenti die exposuerunt, quid illis additum demptumque vellent, sicut statim est factum. Die xii inveni in lance una quamdam schedulam, directam Cardinali Bononiensi, quam apertam vidi et tacui, ex re id fere judicans. Multæ inter Cardinales vigeabant factiones, magnaque varietas consiliorum, quæ reticeo, propter turpitudinem admixtamque iis Simoniam: nam hæc sine verecundia ulloque pudore inter eosdem exercebatur. Denique adjuvante Domino, die Jovis et xxi mensis, Cardinales Aseanius, Volaterranus et Rotomagensis consularunt de eligendo Cardinali Senensi, qui multa ipsis promiserat, si ipsis mediantibus fieret Papa: inventique sunt multi Cardinalium quibus in animo erat ipsum eligere, qui etiam illum adiverunt exhilaraturi se cum ipso: mane autem sequenti Sacrista pertundi fecit quamdam portam obturatam, misitque schedulam in domum Cardinalis Senensis, qua nuntiabatur ejus assumptio.

et concurrentibus in Senensem

12 Die Veneris, quæ fuit xxii ejusdem, dixi Misam de Spiritu sancto cum commemoratione Sedis vacantis: deinde Cardinalibus suggesti, ut, quoniam inter eos jam convenerat, electio fieret per viam Spiritus sancti. Sed respondit Rotomagensis hanc viam esse periculosam, eo quod vel uno solo contradicente electio sit irrita. Ægrotabat quidem tunc Cardinalis Senensis, sed vigilabat pro ille Cardinalis S. Georgii alique: itaque scrutinio facto retulit vota duarum tertiarum partium: quod cum Cardinalis Neapolitanus intellexit, statim ipse alique ex ordine processerunt ad pedes Electi deescalandes, eumque induerunt vestibus Pontificiis: ipse autem

*hic eligitur
22 Septembris,*

C

sibi optavit nomen Pii III, et Cardinalis S. Georgii D exposita per fenestram Cruce, alta voce proclamavit, *Annuntio vobis, Papam habemus.* Delatus deinde Pontifex in Basilicam S. Petri non potuit genua flectere, eo quod uno crurium infirmabatur; verum ita sedens inclinavit se altari adoravitque. Eidem deinde impositus cum esset, inchoatum est *Te Deum laudamus*, iterumque adoratio facta a Cardinalibus. Postea dimissis sub porticu S. Petri Cardinalibus, Papa relatus ad Palatium est; ubi sequenti die dedit publicam audientiam Cardinali eique contulit Signaturam. Dixit autem mihi Sanctitas sua, quod volebat Presbyter ordinari a Cardinali Neapolitano; sed cum huic id retulisset isque renuisset, acquievit sua Sanctitas ut ordinaretur a Cardinali S. Petri ad Vincula, qui promptissimo animo id se laturum recepit, quemadmodum et fecit die xxx Septembris: interim die Mercurii xxv fuerat Papæ incisum locis duobus crus, cum magno ejus cruciatu.

*et ordinatus
successive*

13 Dominica quæ fuit 1 Octobris, Pontifex fuit consecratus Episcopus a Cardinali S. Petri ad Vincula, in Camera Papagalli, id est Psittaci. Sequenti die Urbem ingressus est Dux Valentinus, cum equitibus ac peditibus suis, et hospitium cepit ad S. Petri: die Martis sequenti fuit visitatus a Cardinali S. Praxedis. Dominica, videlicet vii mensis, fuit Papa coronatus in gradibus S. Petri, a Cardinali S. Georgii cum ceremoniis debitis. Die Jovis publicata per Urbem fuit unio et liga inter Colomnenses et Ursinos, quod simul omnes proficiscerentur in regnum Neapolitanum, in auxilium Hispanorum contra Francos. Eodem die sumpsit Papa medicinam, et correptus fuit frigida febris. Dominica, videlicet die xv, Dux Valentinus egressus est Roma cum omnibus suis, per portam Belli-prospectus, fingens aliorum se ire ad inspiciendos stabilien-dosque suos, sed eorum aliqui continuo sunt regressi. Hæc cum auditum ab Ursinis esset, egressi sunt per portam S. Pancratii, eo animo ut Duci Valentino obviam se darent: quod ille suspicatus, rediit Romam, hospitatusque est in Cameris Rotomagensis, milites suos relinquens in area ad custodiam Palatii. Ursini vero incenderunt portam Turrionis, ubi haud pauci occubuerunt. Dux porro Valentinus, majoris securitatis ergo, deductus fuit in castellum S. Angeli per inferiorem meatum, comitatus Cardinalibus, Arbonensi, Salernitano, Surrentino, Bononiensi, Rotomagensi, et Borgia. Cumque illuc denique receptus esset, de mandato Papæ cum duobus ephelis et famulis quatuor, ceteri causa securitatis jussi sunt discedere. Fuerunt etiam eodem adducti omnes ejus liberi, et major eorum positus a Castellano in loco qui nuncupatur Masculus.

*coronatur 8
Octobris*

E

*Dux Valentinus regres-
sus, ultro se
in custodiam
trahit.*

F

CCXIX PIUS III

Анно 1503
a 22 Sept.
ad 18 Oct.

P IUS, Papa III hujus nominis, natione Hetruscus, patria Senensis, nepos Pii II, Franciscus Piccolomineus antea vocatus,] S. R. E. Archidiaconus tit. S. Eustachi Cardinalis, Alexandro suffectus xxii Septembris, anno MDIII, coronatus viii Octobris, sedit dies xxvii, defunctus xviii Octobris; sepultus in Vaticano, translatus fuit ad S. Andream de Valle: et vacavit Sedes dies xii.

Ejus laus,

Hic vir, inquit Stella, tantæ modestiæ et integritatis fuit, ut omnium fere consensu Pontifex creatus sit: et præterea nulla injuria affectus aut ignominia notatus fuit, propter temporis brevitatem. Meriens xv Kalendas Novembris, in B. Petri Basilica sepelitur: quo mortuo vacavit Sedes diebus xiv, utroque extremo computato. *Oldoianus noster ad Ciacconium addit, quod corpus in sacello S. Andreæ Apostoli conditum est prope avunculum, marmereo eleganti sepulchro: cujus æque ac illius nulla extat memoria, nisi quatenus utrumque translatum habetur apud novam S.*

sepultura,

B Andreæ Theatinorum ecclesiam, super Pompeiani theatri ruinas extractam, supra utrumque lateralem ingressum, Avunculi ad dexteram, Nepotis ad lævam: hoc supra utramque portam posito titulo. Alex. Perettus, S. R. E. Vice-cancellarius Card. Montaltus, sepulchrum Pii III ex adverso positum, Paulo V. P. M. concedente e Vaticano translatum, magnificentius reponendum curavit. A. S. MDCCXIV. *Sub tumba exprimitur magnificentissima illius Coronatio, in marmorea tabula (est enim utriusque monumenti restaurati forma prorsus eadem, solaque statuarum illud ornantium varietate distinguitur) et sub hac Epitaphium nonnihil immutatum legitur, quod res ab eo gestas breviter complexum in Vaticano tale erat, uti Oldoinus refert.*

PIUS III PONT. MAX.

Epitaphium.

A Pio II avunculo, duos et xx annos natus, in Cardinalium Collegium accitur. Urbis ac Piceni legatione integerrime functus, a Paulo II ad Fridericum III missus, ut Germanorum arma in Turcas concitaret, conventum frequentissimum Pontificis morte dissolutum habuit. Sub Innocentio VIII Umbres dissidentes pacavit. Carolo Gallorum Rege in Italiam irrupente, ab Alexandro VI sero admodum obviam missus. Eo mortuo duodequadragesima Patrum suffragiis Pontifex creatus, dum de restituenda in pristinam majestatem Christiana republica ac Urbe agit viginti sex dies, ex tanta expectatione rerum publico omnium luctu decessit. Eloquio, prudentia, religione, innocentia et gravitate domi forisque insignis, in dicendis in Senatu sententiis liber et gravissimus. Vixit annos LXIV, menses v, dies x. Obiit anno Salutis Christi MDIII, xv Kalend. Novembris. Jacobus et Andreas fratri Sanctissimo potuere.

INTERPONTIFICII HISTORIA

Ex Italico ejusdem Clerici Cameralis

Mortuus Pius
18 Oct.

Anno MDIII, die Martis xvii Octobris, Pius Papa III, graviter infirmatus communicavit de manibus sui Confessarii; acceptaque sequenti nocte extrema Unctione per eundem, reddidit Domine Deo spiritum, et anima ejus ad coelestem quietem evolavit sub horam x. Ego vero Joannes Brocardi, Clericus Cereemonialis, vocatus fui ad Palatium per unum ex equisonibus: statimque eo me contuli. Expositum

fuit corpus Papale in anti-camera sua, indutumque Pontificalibus omnibus collocatum supra culcitram, opertam holoserico viridi; sola Cruce deficiente, quam ipsi in ejus locum feci ex quatuor limbis a stragulo pendentibus, quas totidem aciculis fixi supra ejus pectus. Portato deinde eo in cameram Papagalli, compositoque supra mensam, Pœnitentiarii ipsi recitarunt supra eum Officium mortuorum, quia nostræ Capellæ Cantores volebant id facere, et alii Religiosi serius advenerunt. Dum autem transibatur per cameram, dicebatur Pater noster et Ave Maria cum Oratione, *Deus qui inter Apostolicos Sacerdotes etc.* et pedibus ejus unusquisque dabat osculum. Delato denique corpore in S. Petri a Canonicis et Beneficiatis ejusdem Basilicæ, recitatum ab illis fuit idem Officium defunctorum et cadaver collocatum in Capella Sixti, cum pedibus extra cancellos, ut ad eos osculandos accedere populus posset: ibique mansit usque ad diem Jovis et horam Tertiarum. Deinde præcedente Clero cum funalibus accensis, portatum ab equisonibus est in Capellam S. Gregorii: ubi post decantatam Missam de defunctis, sepultus fuit in monumento, quod sua Sanctitas sibimet vivens præparaverat. Tunc ad custodiam Palatii deputatus est Archiepiscopus Tarentinus. Eodem die Joannes Marchio Salutiensis, Nepes defuncti Pontificis et Capitaneus Palatii Apostolici, habitationem suam transtulit in ædes Cardinalis Senensis patris sui.

sepelitur 19
E

2 Die Veneris sub horam xx, habita est Congregatio Cardinalium in Aula Pontificum, eorum scilicet qui voluerunt interesse; atque inter alia ordinatum fuit, ut omnes milites Ursinorum vacuum facerent Burgum, atque ut Cardinales Fliscus, Medices et Cæsarini, nomine Collegii reciperent juramentum fidelitatis ab Episcopo Senogalliensi Castellano S. Angeli: quapropter finita congregatione iidem Cardinales equitarunt versus Castellum, dictumque juramentum exceperunt. Die xxi tantum increvit aqua Tiberina, ex præcedentium dierum continuis pluviis, ut circa S. Celsi et ad domos Bankariorum, aqua elevaretur ad hominis staturam. Prima Missa exequialis dicta fuit a Diacono Cardinali S. Petri ad Vincula cum interventu xv Cardinalium: funebrem orationem pronuntiavit Dominicus Crispus. Hispani et Francisci Cardinales, metuentes militiam Pauli Balienis et Ursinorum, quæ se in Burgum receperat, noluerunt exequiis interesse, excusantes quod nequirent secure transire per Burgum. Post Missam iterum habitus est conventus in Aula prædicta, cui ietervenerunt Hispani et Francisci Cardinales: fuitque mihi ab Episcopo Massano, Sacrista et Thesaurarie Apostolico, mandatum, ut intenderem distribuendæ ceræ ad exequias Pontificias, sicut feci cunctis exequiarum diebus.

et exequiis
deinde celebratis,

F

3 Die xxix Octobris commissa mihi fuit, de mandato Illustriss. DD. Cardinalium, schedula tenoris infrascripti. Ex commissione Illustrissimi Collegii Cardinalium significatur suis Illustrissimis Deminationibus euactis quod die crastina quæ erit ultima mensis

CCXIX PIVS III

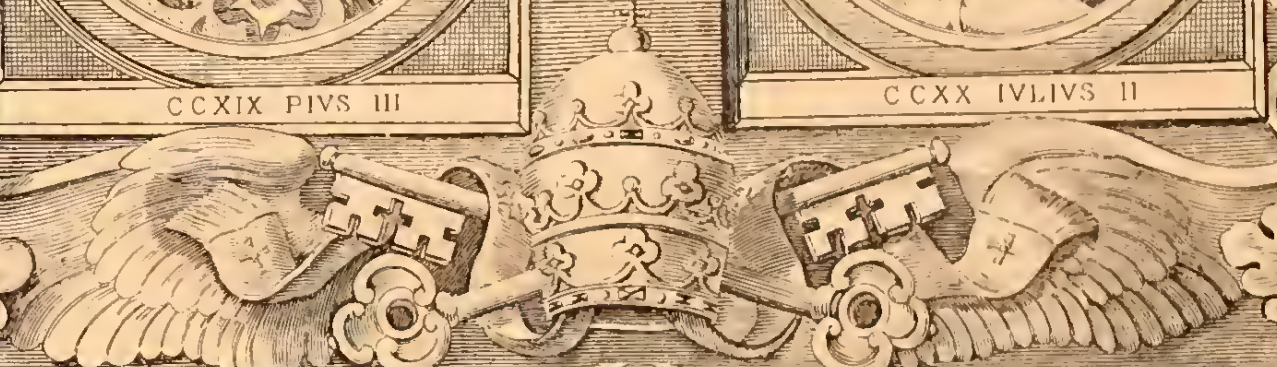
CCXX IVLIVS II

CCXXI LEO X

CCXXII HADRIANVS VI

A
*invitantur
 Cardinales ad
 Conclave pro
 31 Octobris,*

mensis Octobris, Illustriss. D. Cardinalis Alexandrinus celebrabit Missam de Spiritu sancto, et Reverendissimus Episcopus Castri habebit orationem de Pontifice eligendo: qua finita ingrediuntur Illustrissimæ Dominationes suæ in Conclave ad electionem summi Pontificis, hora commoda et opportuno tempore faciendam. Similiter ex eadem commissione indicatur omnibus Prælatibus et Oratoribus Principum, ut eodem die ad horam xx digentur venire ad Conclave, et audire quid ipsis sit committendum ex parte Illustrissimarum Dominationum suarum. Eodem die Cardinalis S. Petri in vincula collocatus est in Palatio Vaticano, cum Duce Valentino et DD. Cardinalibus factionis Hispanicæ ibi præsentibus, ubi inter se varia concluserunt capitula; inter quæ, præter alia quæ non debent publicari, Cardinalis S. Petri in Vincula præfato Duci pollicebatur, quod quocumque ejus opera eligeretur summus Pontifex, crearet ipsum Confalonarium et Generalem S. Ecclesiæ, ut scilicet ipsi cum sequacibus suis faveret: ipse vero vicissim multa pollicitus est Papæ: et omnes Cardinales ibidem præsentibus promiserunt et juramento se obstrinxerunt, in prædictum Cardinalem conferre vota sua, ad creandum eum Papam.

qui conspi-
 rantes in
 Cardinalem
 Roborem,

B 4 Die Martis ultima Octobris, convenerunt Cardinales insimul triginta quinque: et Missa per Cardinalem Alexandrinum, sicut jam dixi, celebrata, processionaliter ingressi sunt Conclave, Canonicis S. Petri indesinenter cantantibus Hymnum *Veni creator Spiritus*; ac postea Antiphonam, *Emitte Spiritum tuum*. Omnes custodes sacri Palatii, unus post alterum, præstiterunt secundum consuetudinem juramentum fidelitatis in manibus Cardinalis Camerarii. Circa horam XXI fuit facta congregatio Illustrissimarum Dominationum suarum in tertia aula, in qua fuerunt conclusa Capitula: fuitque ordinatum, ut eadem a futuro Papa subscriberentur. Vesperis eodem die, sub primam horam noctis, conclusum est inter Cardinales factionis Hispanicæ, ut Illustrissimus S. Petri in Vincula fieret Papa: statimque omnes excepto Alexandrino iverunt ad cellam ejus, ut gratularentur ei, et ego cum illis: qui mihi promisit Eclesiam Hortanam, suamque mulam cum paramentis, Cappam et Rocchetum.

1 Novembris
 eum eligunt,

C 5 Die Mercurii, festo Sanctorum omnium, ad horam XVI a D. Episcopo Massano, Sacrista majore et Thesaurario Apostolico, dicta est Missa de Spiritu sancto, cum Oratione solita Sede vacante, cui interfuerunt XXXII Cardinales: et ego Pacem obtuli prioribus tribus qui stabant in fronte. Missa finita assignavi omnibus Cardinalibus locum suum, circa mensam scrutinii: ubi suæ Illustrissimæ Dominationes ordinaverunt subscripseruntque Capitula, quæ singuli jurarunt promiseruntque observare *ad unquam*: et ego, sic jubentibus illis, ivi ad Cardinalem Neapolitanum, deinde ad ceteros omnes per ordinem excepturus eorum juramenta: sicut fecerunt omnes, jurando *ad sacra Dei Evangelia*; et rogando D. Adrianum de Caprinis, Raimundum de Raimundis, Garziam Ferdinandi, nosque ipsos tanquam publicos Notarios, D. Venturam Episcopi Massanum Sacristam, Paulum Plançæ, Justinum Carosi,

Alfonsum Dicenum, Advocatos Consistoriales, et Dionysium Morone Scribam Apostolicum. Præparata deinde mensa fuit, in qua legeretur scrutinium: supra quam posito Calice, egressi sumus de Capella et clausimus portam. Conclavistæ vero loco solito fecerunt suam congregationem etiam ipsi. Scrutinium istius matutini temporis fuit tenoris sequentis: Illustrissimus Grimanus elegit S. Petrum in vincula: et similiter in omnibus aliis schedis scriptum erat, S. Petrus in Vincula: qui ipsemet postea elegit Virbonensem et Rottomagensem: omnes autem sua quique manu schedulas conscripserant, exceptis Neapolitano, Rotomagensi, et Casanova, qui scribi fecerant a suis Conclavistis.

D
 rius III.

6 Publicato scrutinio, Cardinales omnes accesserunt ad gratulandum novo Pontifici, cui placuit assumere nomen Julii II, itaque publicatum fuit. Ego exui ipsum chlamyde: et remotis scabellis scrutinii, admovi Sedem Pontificiam, in quam se Sanctitas sua collocavit: Cardinalis autem Neapolitanus inseruit digito ejus anulum Pauli III, mox quo allatus est annulus alius cum nomine Julii II, dictus *Annulus Piscatoris*: jam enim a duobus vel tribus diebus scitum per Urbem totam fuerat, quod Illustrissima Dominiatio sua esset Papa futurus, unde sequenti mane apparuerunt multis locis exposita insignia ejus, cum Regno picto supra chartam. Cepit autem sua Sanctitas subscribere Capitulis: cumque Cardinales festinarent, solum tres subscripserunt; et nos, uti supradictum, fuimus testes præfate subscriptionis. Noluit Pontifex ulli supplicationi subscribere, sed jussit eas o vestigio signari a D. Fabio, quem paulo post declaravit Datarium: promisit tamen signare omnes, æque ac bullas Conclavistarum. Ex fenestella Capellæ monstrata est Crux populo, clamatumque contenta voce *Papam* habemus. Finitis subscriptionibus ingressus est Sacrista in Capellam, et Sanctitas sua exuta fuit Roccheto atque Veste, quam mihi sumpsi, non obstante contradictione Sacristæ. Indutus est autem Pontifex veste alba aliisque ornamentis Pontificalibus; positoque super altari Cardinales omnes exhibuerunt reverentiam: mihi autem promisit denuo ecclesiam Hortanam, ad intercessionem Cardinalis Ascanii.

et Julium II
 adorans,

E 7 Denique Sanctitas sua in cathedra deportatus est deorsum in ecclesiam S. Petri, præcedentibus Illustrissimis Cardinalibus: factisque debitis orationibus, intonuit Hymnus *Te Deum laudamus*: quo finito, iterum Cardinales et Prælati processerunt ad osculum pedum manuumque; dictaque oratione a Cardinali Neapolitano, ac data populo benedictione, Sanctitas sua reducta est ad cameram suam. Multi autem Cardinales redierunt in domos suas: alii remanserunt cum Papa ad mensam, iterque eos Rottomagensis et S. Severinæ. Die Veneris et in mensis [Novembris] Dux Valentinus, de mandato suæ Beatitudinis, cœpit habitare in Palatio, fueruntque ei assignatæ cameræ novem supra Audientiam. Deinde Sanctitas sua proposuit coronari die XIX mensis prædicti, supra gradus S. Petri secundum consuetudinem.

hic coronatur
 19 Novembris.

CCXX JULIUS II

Ab anno 1503
ad 13. an. 9
m. 8 dies 22.

JULIUS, Papa II hujus nominis, natione Ligur, patria Saonensis, Julianus a Ruvere antea vocatus, Sixti olim IV Pontificis ex fratre nepos, hoc anno MDII pridie Kalendas Novembris, ex Presbytero Cardinali tit. S. Petri ad vincula, post Pium III Pontificem creatus est Pontifex] coronatus xxvi Novembris in Dominica, sedit annos ix, menses III, dies xxii; obiit anno MDXIII, XXI Februarii. Inferendus monumento, quod in ecclesia S. Petri ad vincula sibi vivens curaverat, manet adhuc in Basilica Vaticana; et vacavit Sedes dies xvii.

INITIA HUIUS PONTIFICATUS

Ex Eodem Italico Joannis Brocardi.

Egresso Duce
Valentino,

Dominica et xix [Decembris] Dux Valentinus sub mediam noctem discessit Roma, ut iret Ostiam, atque inde mari in Franciam, comitante eum D. Barone Roboreo nepote Pontificis: sed postea, propter aliquam occurrentem novitatem, revocatus est Romam, ac denique iterum remissus Ostiam. Die xx Novembris sub horam xxi ingressus est Urbem Dux Ursinus per portam Flaminiam; cui obviam processerunt Electus Episcopus Narbonensis, Episcopus Rutenensis, et de Francis Orator Regis Franciæ. Hospitium autem accepit in Palatio Apostolico, accessitque ad Sanctitatis suæ pedes deosculandos. xxix Novembris Sanctitas sua in Consistorio secreto, coram universo sacro Collegio enuntiavit subscriptos quatuor Cardinales, Franciscum-Guilielmum Narbonensem, Joannem Hispalensem, Clementem Mediolanensem, et Galeottum Lucensem, quorum duo ultimi erant nepotes sui. In hoc Consistorio expeditæ fuerunt plures Ecclesiæ: et ego factus sum Episcopus Hortanus, cum reservatione officiorum et beneficiorum. Finito Consistorio, novi Cardinales non processerunt ad agendas gratias Pontifici aut Cardinalibus aliis, sicuti alias solitum erat, et sicut ego eis suaseram; sed manserunt in sui cameris, neque mutaverunt pileolum, neque vestem neque chlamydem; verum ad proximum Consistorium venerunt in habitu Cardinalitio, quando eis obsignatum fuit os, et in sequenti Consistorio apertum. In eodem Consistorio designatus fuit Legatus ad Regem Franciæ Illustrissimus Cardinalis Rotomagensis: eodemque die Romam ingressi sunt Oratores duo Ducis Ferrariensis.

B
regreditur
Dux Ursinus:

creantur 4
Cardinales.

2 Die Veneris xv Decembris habitum fuit publicum Consistorium in tertia aula, in qua post solitas reverentias Cardinalium Illustrissimus Cæsius Romanus proposuit primam commissionem: et hac finita Alfonsus Cardinalis Picenus exposuit secundam: qua inchoata, interim dum Orator Ducis Ferrariensis præstolabatur in capella minori, præstiterunt suæ Sanctitati obedientiam secundum consuetum solemnem morem. Die Martis xix Decembris redivit Romam D. Carolus Moschiavellar, Camerarius Domini nostri, missus a sua Sanctitate, cum quodam Petro, etiam Camerario suo et Alexandri quondam Papæ VI Ducisque Valentini, qui ab hoc ferebat mandatum, ut arcem Cæsenaensem aut Foroliviensem consignaret D. Carolo, eam recepturo nomine Pontificis. Retulit autem Sanctitati suæ, quod Castellanus, lectis litteris Ducis et receptis contrariis signis xv mensis, suspendi fecerat prædictum Petrum, absque eo quod aliquid ipsi esset confessus. Hoc intellecto fecit sua Sanctitas advocari Cardinales Olisiponensem et S. Georgii; fuit-

Dux Valentinus post agnitam ejus perfidiam

que decretum, ut Dux Valentinus deduceretur in castrum S. Angeli: eo quod nesciatur quomodo fuerit regressus Romam, et usque in horam illam manserat sub custodia in quadam camera supra habitationem Pontificis, in qua camera usque ad eandem horam fuerat Cardinalis Rotomagensis. Non fuit tamen tunc deductus ad castrum jam dictum, sed positus in camera alia supra turrim novam Alexandri VI. Cardinales Surrentinus et Borgia, eodem vespere discedentes ex suis habitationibus in Palatio, equites abierunt in ædes suas proprias, sitas e regione ecclesiæ S. Marcelli: cumque intellexissent Ducem clam retineri, abierunt noctu versus Marinum.

delinetur
captivus,

E

3 x Januarii [MDIV] die Mercurii et Dominica sequenti, Oratores Senenses et Florentini seorsim præstiterunt obedientiam Domino nostro in Consistorio secreto. xvii equitavit sua Sanctitas ad S. Antonii, cum amictu et cingulo albo, atque capucio holoserici rubri ac stola rubea. xxiv celebratum est festum in Testaceo. xxv fuit Consistorium secretum, et Sanctitas sua priusquam illuc introiret, in secreto suo cubiculo coram Cardinalibus S. Georgii, S. Crucis, Alborensi, Cnsentino, Capite-aquæ, et Eliensi pactum inivit cum Duce Valentino quamvis absente, cujus illico fuerunt expeditæ Bullæ: pactum autem fuit, ut Dux infra dies quadraginta libere consignaret Papæ terras Cæsena et Forolivii; et vicissim Sanctitas sua faceret illum cum bona comitiva et secure deduci Ostiam, ubi maneret in arce. Suscepit curam Ducis in se Cardinalis S. Crucis, promisitque quod non fugeret: postquam autem prædictas terras resignasset, cum bonis ac suppellectili sua posset libere ire quocumque vellet, prout dictus Cardinalis ex parte Papæ Ducis pollicebatur. Quod si intra istos quadraginta dies reipsa non impleretur restitutio prænominatarum terrarum Domino nostro facienda, reduceretur Romam perpetuo carceri mancipandus. Die Jovis, quem pinguem vocant (adeoque non xxv Januarii, uti perperam transcriptum et excusum; sed xv Februarii) celebratum festum in Piazza Navona. Prima Dominica Quadragesimæ (fuit ea xxv Februarii) intrarunt Urbem Oratores duo Reipublicæ Genuensis, ad præstandam Domino nostro obedientiam.

et post quædam pacta cum Papa

mittitur
Ostiam:
F

4 Die Mercurii (adeoque non xvi, uti iterum excusum perperam, sed xxviii Februarii) Aquinus de Coloreto, Clericus Aquilejensis, homicida bonæ mem. Cardinalis S. Angeli, degradatus fuit in area ante basilicam S. Petri, in theatro ante gradus, per manus D. Petri Episcopi Civitatis-velinæ, de expressa commissione Domini nostri coram Domino A. O. Quæ sententia cum lecta esset, etiam coram Domino Cæsio summo locum tenente, et Senatore Capitolii cum suis, stante supra ipsum theatrum in medio; consueto more degradatus fuit, et traditus manibus prædicti Senatoris: qui eum in sabbato decapitari fecit.

Ocelson-Cardinalis S. Angeli capite plectitur.

A 5 Die xix Aprilis Dux Valentinus Ostia Neapolim abiit. xii Maji Urbem intrarunt per Portam Belli-prospectus tres Oratores Regis Angliæ: qui die xx præstiterunt obedientiam suæ Sanctitati, obtuleruntque litteras credentiales Regis sui, quibus supra scriptum erat, Henricus Dei gratia Rex Angliæ et Franciæ, Duxque Hiberniæ. Dominus autem Robertus Episcopus Redonensis, Orator Regis Franciæ, coniecit se in genua coram sua Sanctitate; instanterque oravit, ne permitteret Oratores istos Anglos obedientiam profiteri cum titulo sui Regis, quam gratiam a sua Sanctitate obtinuit: unde prædicti Oratores simpliciter professi sunt obedientiam nomine Regis Angliæ et Ducis Hiberniæ: Orator autem Franciæ rogavit desuper publicum instrumentum. Die xix Maji relatum fuit Domino nostro, quod Capitaneus Guido Fernandus, intra castrum Neapolitanum captivum conclusisset Duce[m] Valentinum, Romosinum et alios tres. Die xxix Junii in sabbato, dedicato gloriosissimis Sanctis Petro et Paulo, post Missam Papalem oblati fuerunt suæ Sanctitati duo asturcones albi, pulcherrime instructi ornatique, quorum alterum obtulit Episcopus Redonensis Orator Regis Franciæ, nomine suæ Majestatis Christianissimæ in censum pro regno Neapolitano: cui Sanctitas sua respondit, *Acceptamus, absque præjudicio nostro et aliorum.*

et censum pro Regno Neapolitano ex parte R. Franciæ

Stylus ejus in Bullis signandis.

B 6 De stylo hujus Pontificatus in signandis Bullis, quoad initium anni civilis, aliud dicere non possum, quam necdum ita regulatum fuisse, ut absolute desinerent Notarii Apostolici annum protrahere ultra Kalendas Januarii. Nam licet ab his incipiat prima in Bullario Augustiniano; plures quoque tam apud Cherubinum quam apud Waddingum; quæ tamen opud hunc sunt Bullæ 5, 16 et 17, requirunt ut annus censeatur durare usque in Martium. Porro ipso die suæ Ordinationis, sicut decessor fecerat, gratias plures signavit Julius, quales sunt tres primæ apud Waddingum; sed utrum deinceps Pontificatus sui annos ab hac die cæperit numerare, an vero a die creationis, non habeo unde definiam; quia nullam adhuc Bullam ejus reperi, intra pridie Kalendas Novembris et vi Kalendas Decembris datam, unde id posset æstimari.

Julii II Monumentum

C 7 Monumentum quod hic Pontifex sibi, ut dictum est, paravit, maxima ex parte marmoreum, celeberrimi architecti Michaelis Angeli Bonarota opus, videre in Oldoini Ciacconiolicet, sculptura expressum: sed purum et absque Epitaphio. Ut enim dictus Oldoinus scribit, corpus amplo funere, non ad S. Petri ad vincula, sed ad Vaticanam basilicam illatum est sepulcro, in Canonicorum choro juxta Sixtum IV patrum: inde progressu temporis sub pavementum ejusdem basilicæ translatum, scribunt omnes qui templum illud scriptis illustrarunt.

et elogium

8 Joannes Stella anno mdv die xxiii Januarii Opus de Vita Pontificum finiens, quod ab eodem, sicut ad calcem legitur: summa cum diligentia revisum atque correctum produit, impressum Basileæ per Michaelen Furter, anno Christi mdvii pridie Kalendas Septembris; post ea quæ initio de Julio proposui verba, sic Vitam orditur: Sedit usque in presentiarum anno i, mensibus ii, et diebus xxiv, vir certe bonus et tanto Principatu dignissimus (qui Pontificatu suscepto, omnia quæ ad religionis Christianæ dignitatem pertinere arbitrabatur curioso circumspexit animo, maximeque circa Ecclesiæ pertinentia mirans usus est pietate) si prudentiam, sapientiam, consiliumque quo plurimum valet aspicias: justitia vero atque clementia ita insignis habetur, ut difficile judicetur qua in re maiorem promereatur laudem. Fuit enim bonarum litterarum scientissimus ac virorum doctorum observantissimus, quos undique perquisivit, eosque semper et ubicumque pecuniis

et beneficiis mirifice juvit. Tali namque Pontifice indigebat Ecclesia Dei, qui Petri naviculam, vitiorum fluctibus diu acriter quassatam, redigere in portum salutis sciret et posset: quem speramus divi Petri Apostolorum Principis vestigia esse imitaturum.

9 Hic una cum Stella finiturus Tractatum, iterum impellor eo usque saltem progredi, quousque Annales Ecclesiasticos continuavit Odoricus Raynaldus, eos concludens cum Pontificatu Clementis, qui fuit post Julium II tertius: quin et reliquos viginti, usque ad præsentem Innocentium XI, suadeor non omnino dimittere: sed indicata strictum singulorum Chronologia integrare Catalogum, pervolvendo nihilominus eorundem Bullas, quatenus ex eis aliquid cognosci poterit de stylo numerandi Pontificatus annos, non semper eodem observato a singulis.

D *Julius II.*
Causa reliquos strictim prose-
quendi,

ELECTIO SUCCESSORIS

Ex impresso Italica Auctoris cævi, et verosimiliter ex Conclavistis.

Julius II, Savonæ natus anno mcccclm, xv Decembris, a patre suo Sixto Papa creatus Cardinalis tit. S. Petri ad vincula anno mcccclxxi, factus est Papa anno mdm, post mortem Pii III die decimo quarto; ne denique obiit in Vaticano, xxi Februarii mdxiii, ætatis suæ anno lxx, cum tenuisset Pontificatum annos ix, menses iii, et dies xxii.

E *Mortuo Julio 2,*

2 Peractis solitis ei exequiis, die iv Martii mdxiii, Feria vi, sub horam xiii, celebrata est Missa de Spiritu sancto in capella S. Andreae, quæ dicitur Pii III, ab Illustriss. Cardinali Strigoniensi. Et oratione habita per Episcopum Castelli-ad-mare, processionaliter ingressi sunt Cardinales Conclave, comitantibus Cantoribus S. Petri, sub horam circiter xviii. Eo die aliud nihil actum est, quam quod juramentum fidelitatis de more præstitum sit in manus Cardinalis Camerarii, coram aliis Cardinalibus, per Prælatos aliosque Officiales, deputatos ad custodiam Conclavis; itemque per Conservatores et Capitaneos, deputatos ad publicum regimen civitatis. His peractis, sub horam xxii clausum fuit Conclave, præmissa tamen diligenti perquisitione totius loci, per Illustriss. Dominos Cardinales Camerarium, Arragonicæ, et Farnesiorum, ne quis in ulla camerarum remaneret præter Cardinales et Conclavistas eorum. Eadem vespera, hora circiter iii, ingressus Conclave est Cardinalis Adrianus, qui Romæ non fuerat, sed ipso vespere advenerat.

et Cardinalibus ingressis] Conclave 1 Martii,

3 Die Sabbati, v mensis, mane ad horam Missæ, Magister ceremoniarum pulsavit tintinnabulum ad portam capellæ majoris Sixtinæ, altaque voce dixit, Crociæ. (Sunt autem Crociæ, inquit in Hierolexico Magrius, cappæ nigri coloris, quibus Cardinales utuntur in Conclavi, circa collum crispata, longæ usque ad terram, et ex parte anteriori aperte, manto Græcorum Episcoporum similes, nisi quod habeant in parte posteriori exiguum caputium, ad instar illius quod fertur in Mozetta.) Et venientes omnes Cardinales exierunt se Crociis, audiveruntque Missam in prædicta capella: qua finita ac resumptis Crociis, intraverunt omnes in ultimam aulam tractaturi super capitulis Conclavis. Interea temporis etiam Conclavistæ in aliam aulam convenerunt, ad postulandas exemptiones et prærogativas solitas illis concedi. Paulo post eodem intraverunt Cardinales xxii, supra conclusionem Capitulum Conclavis: sed nulla re peracta, redierunt in suas quique cameras.

F *5 ejusdem de Capitulis illis,*

4 Dominica mane, die vi, hora consueta, pulsavit Magister ceremoniarum tintinnabulum; et omnes

A nes Cardinales ingressi sunt in Capellam ad Missam audiebam, qua finita convenerunt in unum. Eodem tempore intravit Conclave chirurgus quidam, dictus Jacobus de Briera, ad instantiam Cardinalis de Medices, ut apostema ei secaret; ingressum autem non permisit ceteri egredi, quantumvis multum instaret. Eodem die ad horam XXI congregati Cardinales, loco consueto, determinarunt quidquid faciendum erat circa Capitula Conclavis.

7 FERIA II, die VII, hora consueta congregati sunt in capellam Cardinales, et consilium inierunt super diversis Capitulis aliis. Prædicta die sub horam XXI, fuerunt a Magistro ceremoniarum convocati Conclavistæ, ut scriberent Capitula sua, dictante Thoma Fedra Secretario Collegii, et multis Conclavistarum ea scripto excipientibus.

8 FERIA III, die VIII, hora consueta, venerunt omnes Cardinales ad Missam: qua finita illis que congregatis, cum Conclavistæ formassent Capitula sua, deputaverunt quatuor e suis qui ea confirmanda atque subscribenda offerrent Dominis Cardinalibus; videlicet D. Gabrielem Sacristam, Thomam Fedra et Bartholomeum Salicetum Secretarios Collegii, ac Petrum Rapelli, III, una cum Francisco Armellini, Rainerio Gentilis, et Petro Rusinardo, ingressi ad Dominos Cardinales, supplicarunt ut dignarentur subscribere Capitulis et gratiis Conclavistarum. Quæ cum essent exhibitæ, sicut ea ipsi Conclavistæ in bonam formam redegerant, fuerunt eis reddita: responsumque est, quod Domini Cardinales enraverant fieri prædicta Capitula et gratias, tali modo ut esset eis faciendum satis: atque ita Capitula facta per Cardinales fuerunt ab ipsis sub-

quæ alia a se scripta signant,

B signata, gratasterque et citra contradictionem ullam suscepta a Conclavistis, scientibus jam quid iis contineretur. Id autem a Cardinalibus factum est secreto, neque publicatum statim qualia essent ipsa Capitula et gratiæ; egressi tamen Conclavistæ sua, quæ ipsimet scripserant, lacerarunt. Porro extra Conclave positi, quibus incumberebat admittere vicinialia ad usum Cardinalium allata, restrinxerunt ea ad unum solum ferculum, juxta Bullas desuper emanatas.

9 ipsimet jurant obser-
vare, a qua-
dam,

7 FERIA IV, die IX hora consueta venerunt Cardinales ad Capellam, Missaque audita subscripserunt Capitulis, et postea ingressi sunt in Capellam consuetam S. Nicolai, ubi ordine et suo quisque loco consederunt. Cumque Secretarius Fedra advocasset Notarios, qui erant in Conclavi, multosque testes; aliquantum disceptatum fuit super prædicta Capitula: et tandem communi consensu jurati omnes promiserunt, inviolabiliter servaturos se illa, secundum eorum formam et tenorem: quo super juramento rogati fuerunt omnes Notarii et Testes qui erant in Conclavi. Deinde lectæ sunt litteræ D. Joannis Golandini, significantis Illustrissimo Capitulo, quod Parma et Placentia rebellaverant Duci Mediolanensi opera Hispanorum: iisque lectis receperunt se Cardinales ad prandium. Ad horam vero XXII iterum congregati in loco consueto, ibidem manserunt usque ad primam horam noctis: disputatumque inter eos est, utrum vota ad Pontificis electionem publice danda essent.

10 ut primum scrutinium

8 FERIA V, die X, hora consueta venerunt ad Capellam omnes Cardinales. Iisdem post Missam auditam residentibus loco suo, illata est charta et atramentum; atque de ipsorum mandato prælecta Bulla Julii II fel. recordationis, de Simoniaca electione Pontificis. Tunc omnes Conclavistæ jussi sunt portas egredi, solique manserunt Cardinales ad primum scrutinium faciendum: ipsi vero Conclavi-

stæ, a Magistris ceremoniarum reclusi in Capellam Sixtinam majorem, etiam ipsi fecerunt Congregationem suam; statueruntque et mutuo se obligarunt, quod Conclavista ille, cujus Patronus in præsentem Conclavieligeretur Papa, teneretur ceteris Conclavistis solvere ad rationem Cameræ Patroni sui, ad Pontificatum assumpti, mille quingentes aureos camerales, proportionaliter distribuendos: ac desuper rogatus fuit Notarius Cameræ Apostolicæ. Porro facto primo scrutinio a Cardinalibus in Capella S. Nicolai, multi ipsorum retulerunt honorem aliquot suffragiorum: sed nemo pervenit ad numerum requisitum. Quare absoluta votorum lectione, redierunt omnes in cameram quisque suam: et quia in prædicto scrutinio Cardinalis Albornensis habuerat tredecim vota, usque adeo exterriti fuerunt ejus æmuli, eo quod vulgo et universaliter æstimaretur esse vir famæ non admodum bonæ, ut cœperint pro se ipsis esse solliciti.

quo frustra
acto,

9 Post prandium audiebatur per Conclave rem calide ac vehementer agi, numquam tamen regegi potuit in cujus favorem ageretur: eo quod multi Cardinales, præsertim seniores et papabiles, essent consternati, non valentes comprehendere quid tractaretur, eo quod tractatus essent admodum secreti. Circa horam porro XXII invicem collocuti sunt in Sala Majori Cardinales S. Georgii et de Medices, protracto publice ultra horam sermone, nemine tamen intelligente qua de re agerent. Id enim alii Cardinales notavissent, statim judicaverunt agi de eorum uno ad Pontificatum evehendo; cœperuntque ambire eos, ad discordiam inter ipsos seminandam, ne quid in alterum concluderetur. Taliter aliquamdiu tricatis illis, cum tandem inveniretur res parata atque matura, publicatum toto Conclavi est, Cardinalem de Medices futurum Papam. Tunc omnes Cardinales, videntes quod non possent invenire modum excludendi eum, iverunt ad aulam in qua dictus Cardinalis erat; ejusque manus deosculati, gratulabantur ei de tam sancta electione: postquam autem cum eo satis diu collocuti fuissent, deduxerunt ipsum ad suum cubile, ubi tota nocte recepit visitationes et obsequia Cardinalium.

diu et palam,
secreto tamen,
colloquuntur
Card. S.
Georgii et
Medicæ,
E

et hinc accedunt
ceteri,

10 FERIA VI, die XI mane, Cardinales iverunt ad cameram Cardinalis de Medices, ibique manserunt horam unam circiter, quoad usque omnes congregarentur in Capella S. Nicolai; ubi celebrata more consueto Missa, et Conclavistis omnibus foras missis, portaque obserata, itum in suffragia est, et communibus votis, nemine prorsus dissidente, electus in Papam Cardinalis de Medices. Ergo reclusa porta, intronissus Magister ceremoniarum aliique omnes qui foris expectabant, induerunt novum Pontificem consuetis Papalibus vestimentis: deinde collatum in Sede Cardinales omnes eum adorarunt, vicissim amplexu osculoque dignati: tum dixit se velle appellari Leonem Decimum.

eumque el-
gunt die 11

12 Die XIX Martii, MOXXI, fuit Sanctitas sua cum consuetis ceremoniis coronata, coram maximo numero personarum: magnaque cum exultatione processit die IX Aprilis, ad ineundam possessionem Patriarchii Lateranensis, civitate tota pulcherrime ornata, per plateas vestitas tapetibus et distinctas arcibus triumphalibus, atque in lætitiâ ingentem effusa. *Hactenus Auctor corvus, quem sine dubio crederem fuisse Paridem Grassum, Ceremoniarum Magistrum, cujus Diaria in Vaticano sibi visa allegat Victorellus, si hæc Italice scripta diceret; interim ex eo censui corrigendam zyfram impressi nostri, Coronationis diem assignantis 18 pro 19 Martii.*

qui 19 coro-
natur.

CCXXI LEO X

Ab anno 1513
ad 1, an. 8
m. 8, dies 21.

LEO, antea Joannes Laurentii de Medices, patria Florentinus, ex Diacono Cardinali tit. S. Mariæ in Dominica, electus anno MDCXIII, XI Martii, coronatus XIX in Sabato, Lateranum progressus solenniter XI Aprilis festo S. Leonis Papæ, sedit annos VIII, menses VIII, dies XXI : defunctus anno MDCXXI, I Decembris : sepultus in Vatican^o translatus est ad S. Mariæ supra Minervam, Vacavit Sedes menses duos, dies XIV.

An Pontifica-
lis initium
varium.

Ab hoc tempore habemus anni civilis initium in Bullis Brevibusque Pontificum ferme continuo affixum Kalendis Januariis : Pontificatus autem anni principium non uno modo sub hoc Pontificatu sumptum videtur : nam Bulla 16 et 17 apud Cherubinum signatur anno Incarn. Domin. millesimo quingentesimo decimo sexto, XVII Kal. Aprilis, Pontificatus anno quarto ; utique triduo citius quam elaboretur tertius annus, a die Coronationis sumptus. Econtra vero apud Waddingum ad innovationem anni videtur expectari dies iste : nam Bulla 7 signatur 17 Martii, 1514 Pontificatus anno primo, Bulla 13 data legitur, 15 Martii, 1516, Pontificatus anno tertio ; et 14 Bulla, 17 Martii, 1519, Pontificatus anno sexto. Quinetiomque sunt apud eundem Waddingum Bulla 26, 27 et 28, notatæ anno Incarnationis Dominicæ MDCXVIII, decimo nono mensis Februarii, 5 Kalendas Martii, et 1 Martii, omnes habentur adscriptæ anno Pontificatus VI, quod fieri non potest nisi confundendo et componendo ad Kalendas Januarias initium anni Pontificii, non minus quam civilis.

ELECTIO SUCCESSORIS

Ex similis styli et auctoritatis impresso Italico.

Mortuo Leone
consultitur
Urbis securi-
tati,

Dominica die ac prima Decembris, MDCXXI, obiit nocte sequenti Leo Papa Decimus, nono anno sui Pontificatus, non absque suspitione veneni. FERIA II ac II die mensis, bene mane, venerunt Cardinales ad Palatium Apostolicum in aulam, ubi invenerunt Pontificem defunctum : quo adorato, coiverunt in aliam aulam propinquam, ibique elegerunt Officiales ; ac primo Capitaneum Civitatis, D. Constantinum Cominu m. Ducem Macedoniæ ; Governatorem Urbis, D. Vincentium Caraffa, Archiepiscopum Neapolitanum ; Custodes sacri Palatii, D. Episcopum Spoletinum, et D. Hannibalem Rangone. Pro exequiis autem aliisque negotiis expediendis, deputarunt Dominos Cardinales S. Martini in Montibus Episcopum, Piccolomineum Presbyterum, et Cesium Diaconum. Huic congregationi non intervenerunt Cardinales de Medices, Cortona, Cornarus et Cybo : et quotidie habebatur congregatio in aula secunda. Inchoatis porro exequiis in ecclesia S. Petri loco consueto, tres deputati convenerunt in cameram Cardinales S. Martini in Montibus simul cum Camerario, multaque expediverunt ad custodiam Urbis Romæ, platearumque et pontium ac portarum ejusdem.

2 Die X venerunt Cardinales, Grimanus, Soderinus, Sedunensis, Gonzaga, Hipporegiensis : sed dom veniret Hipporegieasis retentus fuit Papæ : quapropter Collegium scripsit D. Hieronymo Morono, aut Roti, aliisque Baroibus Mediolanensibus ; neque prius voluerunt ingredi Conclave, quam

et libertati
electionis.

scirent liberationem Cardinalis istius.

3 Die XI, finitis exequiis, fuit facta congregatio generalis in ædibus Cardinalis Decani super ingressu in Conclave ; et ex Custodibus Palatii adductos in suspitionem fuit Comes Rangonius, factaque super eo protestatio est, ut ei rei aliter provideretur. Præterea adducti sunt duo Barones Colomnenses, Vespasianus et Prosper Junior ; duo item Domini Ursini, Ludovicus Comes Petiliani, et Laurentius Cajetanus ; qui a Cardinalibus deputatis postulaverunt sex millia ducatorum pro faciendis provisionibus : et quia tanta pecunia non inveniebatur, cogitarunt Cardinales illi eam mutuo accipere, assignando creditoribus fructus ac reditus communes minutaque servitia, quæ solvuntur Collegio Cardinalium.

levatur pecunia pro sumptu Conclavis faciundo,

4 Die XII, facta est congregatio generalis in ædibus Decani, cui omnes intervenerunt, exceptis Grimano, Cybo, et Mantuano : qui satis habuerunt præstare assensum suum.

5 Die XIV, Cardinales deputati, simul cum Camerario, sumperunt mutuo ab Elisiis duo millia ducatorum : et D. Thomas Righi, Clericus Cameralis, tantundem eis commodavit gratis.

6 Die XVI, facta est congregatio in Capella Sixti IV ad S. Petri : et cantata Missa de Spiritu sancto ingressi sunt in Conclave Cardinales viginti novem : sed eo die nihil tractatum fuit circa electionem Pontificis, solumque de custodia Conclavis et audientia danda Legatis Principum.

In quod 16 Martii ingressis Cardinalibus,

7 Die XX, adductum in deliberationem est, utrum vota deberent esse secreta, et singulæ scheda clausæ ac sigillatæ ea parte ubi est nomen electoris ; alia vero parte complicatæ, sed non sigillatæ ; ut si quis vellet accedere ad eum qui nominatur, fraus committi non posset : decretumque est ut singulæ obsignarentur certa quadam nota, ut qui vellet accedere, exhiberet notam suam, et sic aperto nomine accedi posset ad nominatum ab eo. Hæc forma jam decreta fuerat die VIII Decembris, sed hodie iterum proposita : multique Cardinalium discrepabant sententiis, nec nequiescebant ceteris, malebantque ut servata forma antiqua publica essent suffragia. Major autem pars evicit ut non darentur signata, quantum ad nomen electoris.

decernitur res agenda secretis suffragiis,

8 Die XXX, fuit Missa celebrata per Sacristam in Capella papæ Nicolai, factamque est primum scrutinium, ubi Capita Ordinum Cardinalesque Aræcœli et Prianus circuibant ferentes schedas, quas Cardinalis Cornarus legebat : legebat autem vota omnium, et postea omnes Cardinales legebant ea in scriptis suis. Inventus vero est Cardinalis Ostiensis habere vota novem, Grimanus decem, Volaterra-nus quinque, uti etiam Fliscus de Montibus, et Accoitaous ; Farnesius et Jacouaccius septem, alii denique pauciora.

30 Decem. fit scrutinium I,

9 Prima Januarii factum scrutinium secundum, in

A in qua scheda una reperta tredecim omnino nominans : quod multi indigne tulerunt, volebantque schedam illam aperiri : factum tamen non est : in aliis unus, duo, aut plures usque ad quinque nominabantur : habuitque Cardinalis Ostiensis ad quinque suffragia, Fliscus, Piccolomineus, Comensis, Jaconaccius et Ursinus septem ; Medicæus, Trannensis, Anconitanus, Aræ-cœli, et Cornarus quinque ; pauciora ceteri.

exinde tertium, 10 Die ii, factum est scrutinium tertium, in quo Cardinalis SS. Quatuor coronatorum retulit suffragia quatuordecim ; Ostiensis et Anconitanus quinque, Fliscus, Jaconaccius et S. Sixti septem ; Valentinus, Sedunensis, Aræ-cœli et Mantuanus sex ; S. Martini in Montibus et Ursinus quinque ; Volterranus, Bononiensis, Medicæus, Campegius et Ægidius quinque.

quartum, 11 Die iv, factum est quartum scrutinium, et habuit Fliscus vota novem, Sedunensis vero, Sanctorum Quatuor coronatorum, Valentinus, Jaconaccius, Campegius et Ursinus quinque.

quintum, 12 Die v, factum est quintum scrutinium, et Fliscus iterum retulit novem suffragia, Sedunensis octo, Sanctorum Quatuor coronatorum quatuor, Cardinalis de Vio septem ; Ostiensis, Anconitanus, Bononiensis, Medicæus et Jaconaccius sex.

sextum cum magna apparentia successus 13 Die vi, factum est scrutinium sextum, ad quod Anconitanus et Ursinus tulerunt schedam Cardinalis Cybo infirmi, et ipse habuit vota duodecim. Tunc dixit Cardinalis Sanctorum Quatuor coronatorum, Papam habemus : et ad eundem cœperunt multi accedere, videlicet Medicæus, Petruccius, Valentinus, Campegius, Cortonensis, Armelinus, Rangonius ; Cæsarius vero accessit ad Ægidium, recedens a Farnesio, cui dederat votum suum : quod causa fuit contentions magnæ, cum dicerent aliqui scire se velle, utrum liceret inspicere votum accedentis ad alterum, et utrum posset auferri votum a prius electo : sed decisum nihil fuit ; et tamen dicebatur, Papam habemus. Cardinalis Grimanus, partim propter infirmitatem suam, partim quia videbat multa agi quæ sua conscientia ferre nequibat, recessit a Conclavi, frustra dissuadentibus aliis : Cardinalis autem Ægidius Conclave totum conturbavit, multa mala dicens de Farnesio, ejus ab annis pluribus jam elapsis fuerat Confessarius.

septimum, 14 Die vii, factum est scrutinium septimum, in quo Jaconaccium nominarunt vota undecim ; Ursinum, Fliscum et Sedunensem decem, Grimanum septem.

Die viii factum procul dubio est scrutinium octavum haud dissimile prioribus, sed cujus historia festinanti inter transcribendum librario exciderit.

et nonum quo eligitur Adrianus Car. absens, 15 Die ix, factum est scrutinium nonum, in quo Cardinales Ostiensis et Dertusensis retulerunt suffragia quindocim. Cardinalis autem S. Sixti dictus de Minerva dixit, quod cum Cardinalis Dertusensis, esset vir probus, virtuosus, ac doctus, eidem accedebat, orans ceteros ut eidem accederent etiam ipsi, sicut fecerunt Columnensis, Cavalicensis, Montensis, Friultius, Piccolomineus, Anconitanus, Aræ-cœli, Armelinus, Jaconaccius, Comensis, Trannensis. Tunc Cardinalis sanctæ Crucis dixit Farnesio, oportere ut accederet etiam ipse : sed respondit, non facturum, quia non noverat ; Dertusensem, quandoquidem numquam Romæ fuerit. Nihilominus

accessit ad eundem major pars Cardinalium, ipsumque in summum Pontificem elegerunt : de quo rogatus D. Darius de Grassis Episcopus Pisarenis, tamquam Protonotarius Apostolicus, alta voce et Latine dixit : Papam habemus, Illustrissimum Dominum Adrianum, natione Flaudriæ, ex civitate Trajectensi, tit. SS. Joannis et Pauli Presbyterum Cardinalem, Dertusensem [Episcopum] absentem, commorantem in Hispania in civitate Victoria : et fuit publicatum per D. Cornelium die ix Januarii MDXXII. Post publicationem prædicti Pontificis, Cardinales in aula congregati, per fabas nigras et albas deputarunt Legatos duos mittendos suæ Sanctitati, videlicet Cardinales Pompeium Columnam et Alexandrum Cæsarium : quo acto fuit subito reseratum Conclave.

ad quem destinatur legatio

16 Die x, in tertium Legatum legerunt Cardinalem Ursinum decreveruntque ut, quoad venisset Pontifex, tres ex tribus Ordinibus lecti per ordinem mensium gubernarent manerentque in Palatio.

et prospicitur regimini Urbis,

17 Die xi Februarii, Cardinales Cybo et Grimanus petierunt excusari a regimine propter suam infirmitatem ; et deputatus fuit Cardinalis Fliscus, qui similiter se excusavit, sed excusatio ejus admissa non est : adeo ut necesse ei fuerit regimen acceptare, verumtamen noluit in Palatio residere.

E

18 Die x Aprilis D. Guilielmus per litteras credentiales publicavit nomen Pontificis, Adriani Papæ VI. quod non placuit multis Cardinalibus, quia mos erat nomen mutare.

19 Die iii Augusti solvit Pontifex e portu Tarraconensi : et xiv appulit ad portum Liburnensem cum triremibus quatuordecim : eademque nocte in ipsas triemes recepit Cardinales, Medicæum, Piccolomineum, Petruccium, Cortonensem et Rudolfum, qui obviamiverant Pontifici ut ei gratularentur, pedes oscularentur, et comitatum præstarent.

ille 14 Aug. advectus Liburnum ;

20 Die xxvi, prædictus Pontifex cum octodecim triremibus venit Centumcellas.

21 Die xxvii, advenerunt Cardinales Columna et Ursinus in navem qua Pontifex vehebatur ; cumque ei obtulissent litteras aliquas a sacro Collegio, osculati sunt pedes ejus ; propter urbanam autem pestilentiam elegit Pontifex ipsa nocte in triemi manere.

22 Die xxviii, Sanctitas sua ab Ostia per flumen, in Brigantino quod vocant navigio, multis triremibus subsequentibus, ascendit usque ad basilicam S. Pauli : ubi accesserunt ad eum multi Cardinales, Legatique Principum cum Populo Romano.

F

23 Die xxix, eadem Sanctitas sua induit Pluviale et Mitram in sacristia Paulinæ ecclesiæ ; et omnes Dominos Cardinales recepit ad pedum oscula. Postea cum Cantoribus recessit ad altare majus prædictæ Ecclesiæ, supra quod positus Pontificaliter denovo recepit Cardinales ad pedum oscula : eodemque die invectus est equo Pontifex cum galero et stola, per plateam Judæorum et Campum Floræ, in Basilicam S. Petri ; ubi consueto loco positus, iterum suscepit adorationem Cardinalium.

et 29 Invectus in Urbem.

24 Die xxx Augusti vestitus Pontificaliter, in Capella S. Andræ, celebravit Missam ad altare S. Petri : post quam coronatus fuit ante gradus S. Petri a Cardinali Cornaro ; convivium autem fuit in aula Innocentii VIII.

30 coronatur

CCXXII ADRIANUS VI

ADRIANUS, patre Florentio Trajecti ad Rhenum sive Ultrajecti in Belgio humiliter natus, ex Dertusensi in Hispania Episcopo Presb. Cardinalis tit. SS. Joannis et Pauli, electus Romæ absens ipse in Hispania, anno MDCXXII, IX Januarii, Pontificatum suscepit Victorix in Cantabria XVI Februarii, Romæ coronatus * XXXI Augusti in Dominica; sedit a die acceptati numeris annuum I, menses VI, dies XXX; mortuus anno MDCXXIII, XIV Septembris, sepultus in ecclesia Teutonicorum S. Mariæ de anima: et vacavit Apostolica Sedes menses II, dies IV.

Ab anno
1522, ad 23.
an. I, m. 6.
d. 30.

Historia ejus
scripta a Blasio
Ortizio;

Totam Pontificatus Historiam, eleganter ac luculenter descriptam habemus, sub hoc titulo: Itinerarium Adriani VI ab Hispania Romam usque, ac ipsius Pontificatus eventus, per Blasium Ortizium, in Decretis Doctorem Canonicumque Toletanum ac generalem Vicarium, summa fide collectum: *dedicatur autem opus Illustrissimo ac Reverendissimo Domino D. Joanni Martino Siliceo, Archiepiscopo Toletano Hispaniarumque Primati: fuitque primo quidem editum Toleti anno MDXLVI per Joannem ab Ayala typographum, curante Blasio Garaya; sed quo rarissimo erant exempla, dignum censuit vir eruditissimus Stephanus Balluzius, quod libro tertio Miscellaneorum suorum nuper recuderet. Atque hinc obiter corrigitur error Joannis Tomaji de Salazar ad XXV Octobris, in illo Archiepiscopatu retinentis Silicei decessorem Joannem de Tavera usque in annum MDLII; quem ex propria hujus Chronica, per D. Petrum de Salazar edita 1603, Covilius in suis Annalibus Hispanicis docet obiisse MDLXV. Sed in rem nostram potissimum faciunt sequentia hæc puncta.*

ex hac dis-
cimus,

I. Quod cum Auctor Undecimo Kal. Februarii esset Lucronii, illac transierit cursor, qui litteras Domini Gerundensis Episcopi, Romæ commorantis, ad amicum datas deferabat; quibus continebatur Dominicum Adrianum, Cardinalem Dertusensem, Inquisitorem Generalem, in Christi Vicarium unanimiter a sacro collegio creatum. Adeo ut cursor iste iatra dies XIV iter istud emensus fuerit.

electionem
uno,

II. Quod cum de nuntio isto diu ambiqueretur Victorix, ubi Adrianus erat, et quo mox ad gratulandum auctor excurreret; tandem Nona Februarii nobilis quidam Hispanus ex Pincia, Antonius a Stedillo, Reverendiss. D. Cardinalis S. Crucis a Carravajal Camerarius, Breve sacræ Electionis detulit.

alteraque
nuntio in-
tellectam,

III. Quod primum septimo deliberationis sumptæ die, videlicet quarto decimo Kalendas Martii, Missa ex more celebrata, Pontificatum acceptare destinavit. Et quia, inquit Auctor, naturæ suæ propensione negotia ipsi peragenda potius secreto quam palam conabatur facere; tres tantum ex multis, ad actum celebrem hujus acceptationis, scilicet Magnificum Doctorem de Agreda, et me indignum Doctorem Blasium Ortiz, ab sanctissimo eodem Patre postmodum Toletanus Canonicos creatos, et Secretarium Consilii generalis Inquisitionis Aragoniæ Joannem Garsiam, virum satis egregium, elegit jussitque intrare in cameram interiorem, præcipiens ostiariis, ut neminem neque domesticum neque externum sinerent ad se ingredi: unde nos tanta novitate perterriti expectabamus, nos ad invicem conspicientes. Cum autem summus Pontifex in loco secretiori esset, hæc verba fatus est. Jam dudum intellexistis electionem a sacro Collegio de me factam, cujus testimonium attolit Camerarius Reverendiss. Cardinalis a Carvajal: cujusquidem acceptationem

primo acce-
ptatam fuisse
16 Febr.

Propylæum Maji.

hactenus distuli, timens muneris tanti onus sustinere: quamvis non me lateat, nihil esse in hac vita, et maxime hoc tempore, facilius et hominibus acceptabilius Episcopi officio, et præcipue, Papæ, si obiter et ut hominibus tantum arrideat, atque adulatorie rem agat. Sed nihil est quod periculosius homines suscipere debuissent, si arctissimam Deo reddendam rationem præ oculis mentis haberent, si non eo modo militetur quo noster imperator Christus præcepit. Sed quia suspicor ex repediatio- ne graviora discrimina Ecclesiæ imminere, ideo divino auxilio suffeltus, munus hoc sacrosanctum vobis præsentibus assemere statuo. Et quia ad hanc dignitatem sua inscrutabili præscientia me vocare dignatus est, spero illius gratia me idoneum ministrum evasurum, atque hujus acceptationis peto a præsentibus fidem, vosque testes rogatos volo, injungens vobis neminem rem gestam dixeritis.

post delibera-
tionem
dierum 7,

IV. Quomodo quarto Idus Martii, egressus ab urbe Victoria, cum eo quem creverat Generalem exercitui ad opem Italiæ laboranti ferendam comparato aliisque, Lucronii Cæsaraugustæque acceptus honorificentissimæ; facta hic solenni benedictione Palmarum, actoque Paschate prima die Maji, regulas Cancellariæ, a se noviter editas, solenniter promulgari jussit. ., atque a die illa negotia omnia undecumque sub annulo (quamvis ab aliquibus esset dubitatum utrum Papa ante Coronationem facere possit) expediebantur.

E
ex mera di-
vine volunta-
tis respectu,

et rebus in
Hispania
compositis,

V. Celeberrima ingressio Pontificis maximi in urbem Romanam describitur cap. 21 facta die Veneris quarto Kalendas Septembris, et Caput 22 est de Coronatione Adriani Papæ facta proxima Dominica.

susceptam
Coronam
Romæ in
Augusto,

2 Ab hoc solum die videtur Adrianus annos sui Pontificatus mutari voluisse: siquidem in Bullario Casinensi extat Constit. 139, signata Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die vigesima septima Aprilis 1523 Pontificatus anno primo: et in Registro Waddingi, Adriani hujus Bulla unica datur, Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 8 Junii 1528, Pontificatus primo. Neque contrarium probant primæ duæ Bullæ apud Cherubinum. Una enim utraque scribitur data Romæ apud S. Petrum, prior IV Nonas Maji, altera sub annulo Piscatoris die 20 Julii: et utraque nihilominus anno Incarnationis Dominicæ MDXXII, prior ad longum scripto, altera per zyfras expresso, et utraque anno Pontificatus primo; apparet manifeste vitiatam esse utramque, vel in loco vel in anno, cum Romani non accesserit Pontifex anno MDXXII ante XXIX Augusti.

F

ex hinc caput
numerari
anni Pontifi-
catus

3 Et primam quidem, qua Administratio Militarum S. Jacobi, de Calatrava, et de Alcantara in Regnis Hispaniarum Coronæ Regiæ perpetuo conceditur, cum omnibus juribus quæ earum Magni magistris habere consueverunt. Crediderim vero, ipso quo scribitur anno datam, non tamen Romæ, sed Cæsaraugustæ, ubi tum Adrianus manebat, autam suam formans, eosque

quamvis antea
datæ fuerint
Bullæ in His-
pania:

DRIA NUS VI.

expectans qui se comitaturi erant Præsules, virosque illustres complures cap. 8 Itinerarii enumeratos, primum inde digressus Dertusam, Sedem suam primam, tertio Idus Junii. Quia autem navigatio octavo Idus Julii cœpta, toto illo ac sequenti mense continuata fuit, et Breve præcitatum dirigitur Inquisitori Comensi, petenti sibi confirmari facultatem a decessoribus Pontificibus datam, procedendi contra maleficos et obedientiam diabolo præstantes, ideo dixerim illam anno dumtaxat sequenti datam, sicut illæ de quibus supra; et eadem temeritate, qua supra scriptum fuit, Romæ, hic notatam zyfram 1522, ut omnia essent conformia; nihil cogitantibus illis qui id præsumpserunt de moru quam Pontifex in Hispania et in itinere trazit.

et quarundam
alterata data,

quod utinam
non scripsit
in Bullario
factum!

B

4 Unde ulterius intelligitur, quam non temere in rebus Chronologicis uni Bullario credi possit; sitque optandum magis quam sperandum, ut singulis Bullis ac Brevibus denuo ad sua originalia relatis, Datae quas vocant recognoscantur, et sicubi exerrare ignorantia vel negligentia fecit, ad pristinam formam reducerentur. Et diligentia quidem defectus excusabiles sæpe sunt (quis enim homo omnem ubique et quomolibet, præstare semper possit?) sed quod ignorans temeritas peccat, alterando studiose originarios textus, dum se putat commodo lectorum servire, excusare frustra conetur intentio minime mala; cum simul et juvari quatenus opus est lector, et fides præstari integra possit, addito ad marginem vel subtile indicio factæ aut faciendæ mutationis.

HISTORIA CONCLAVIS

Ex impresso Italico Auctoris synchroni.

Promulgata
liga contra
Francos.

C

Cum anno MXXIII, die v Augusti, Adrianus Papa VI ivisset ad S. Mariam Majorem, causa solennis ibi festi; ibidem eodem mane publicari fecit ligam contra Francos: in quam præter Venetos concurrerunt etiam Henricus Rex Angliæ et Ludovicus Rex Hungariæ, omnesque liberæ Civitates Italiæ, Principes item omnes ac Toparchæ subditi Ecclesiæ; et Generalis exercitus declaratus est Fredericus Gonzaga Mantuæ Dominus. Quia autem Sanctitas sua admodum fatigata erat prolixitate Officii, tempore tam calido celebrati; recepit se ad ecclesiam S. Martinini Montibus, loco vicinam, sumendi commodius prandii et quietis causa; Cardinalis vero Columna sumptuosum ac regie apparatus epalam fecit Cardinalibus Principumque Legatis. Ibi Pontifici advenit febricula, quæ initio nihili æstimata a medicis, tandem facta est ei lætalis. Ea ergo semper crescente, cum se approximare suo fini Papa videret, jussit se deportari in Vaticanum: convocatoque ad se sacro Collegio Cardinalium, commendavit eis sanctam Dei Ecclesiam et Christianam religionem, creavitque Cardinalem unum; et paucis horis post, die xiv Septembris, transiit ad vitam meliorem, cum fuisset Pontifex anno uno, mensibus octo, et diebus sex (scilicet a die electionis numeratos) ætatis suæ anno LXIV.

febricula
corripitur
et moritur
Adrianus.

invisus Ro-
mans. quia
minime
splendens,

2 Mors ea Romanis nuntiata, eisdem grata supra modum accidit: universim enim Curia parum acceptas Adrianus erat, eo quod sua Beatitudo longe discreparet ab illa amplitudine, magnificentiâ et splendore, quem proximiores sui decessores sectati fuerant; quamvis revera esset propinquior bonis illis qualitatibus, quæ requiri solebant in electionibus Pontificum, temporibus a primitivæ Ecclesiæ spirita minus remotis. Id autem adeo publicum erat, ut cum lamente superliminari capellæ Papalis, Sanctitas sua quodam mane ad Missam audiendam illuc intraos, vehe-

menter esset periclitatus de vita (quam etiam amiserant milites Helveti nonnulli de custodia corporis, petrae illius ruina oppressi) ipseque ægre salvatus fuisset; non modo non sint gavisus Prælati multi qui præsentibus aderant; sed etiam unus eorum fuit, qui sermone inter Cardinales ea de fortuna mota, non verecundaretur fortunæ factoque maledicere, quibus fuerat a morte ereptus: quodque mirabilius erat, maledicus atque blasphemus ille, a nemine Cardinalium reprehensus castigatusque, pacatis omnium auribus ac fere annuentibus frontibus auditus et toleratus fuit. Lacerabatur igitur vir iste sanctus boniam linguâ atque dictis, velut parum idoneus regimini rerum secularium, variisque calumniis impetebatur: quia non habebat mensam lautam curiamque magnificam, sed privatim instar religiosi vivebat, unum secum habens familiarissimum sodalem, quem etiam unicum creavit Cardinalem. Fuit etiam divulgatum de eo, quod non solum astrologiæ judicariæ studeret, sed etiam arti magicæ daret operam: quæ calumniæ ex optimi cujusque sententia falsissimæ erant.

D
ideoque va-
rias calum-
nias passus.

3 Ut ut fuerit, factæ sunt ei post obitum suam exequiæ sumptuosissimæ et magnificentissimæ, cum majori quam soleat passim concursu populi: quibus expletis ingressi sunt in Conclave, ad novi Pontificis electionem, Cardinales numero triginta; inter quos erant varii valde considerabiles, præsertim Pompejus Columna, Alexander Farnesius, Julius de Medicis, Franciscus Ursinus, et Cardinalis Paciacus; æstimatissimi tamen præ ceteris erant Medicæus et Columnensis, ambo facultatibus dignitateque clari ac famosi, potentior tamen erat Medicæus, propter magnum numerum adhærentium ei Cardinalium, idque mediante recenti ac grata memoria felicissimi Pontificis Leonis Papæ, patruelis sui. Columna econtrario magni fiebat etiam ipse, propter claritatem familiæ, favoremque et strictam amicitiam Caroli Quinti Imperatoris.

Post ejus exe-
quias ingressi
Cardinales
Conclave,
E

4 Inter hos ergo principalissimos duos maximæ vigeant discordiæ, neque poterat ad electionem Pontificis deveniri: mox enim atque proponebatur aliquis a Cardinali Medicæo, a Columnensi et sequacibus ejus excluderetur; et si hic aliquem proferebat in medium, a Medicæo vicissim et partiariis ejus repellebatur. Hæc contentiones cum jam durassent diebus pluribus, Cardinales seniores, Columnæ faventes, luce quadam convenerunt conspiraruntque eum assumere ad Pontificatam; verum non poterant pervenire ad præfixum votorum numerum, quem tamen ei obtinendi spem faciebant, dicentes, duo dumtaxat deficere, quæ confiderent haud difficulter obtinenda. Juniores Cardinales, ex parte altera magis affecti Medicæo, vehementer ei votis suis omnibus suffragabantur: sed non poterant numerum Columnensium æquare. Videns ergo Medicæus, propter Columnam frustrari se desiderio suo, nullamque ferme spem relictam sibi videns; proposuit Cardinalem Ursinum, declaratum hostem Columnensis, dicens quod eum vellet creare Papam, devolvendo in eum vota sequacium suorum omnium. Conterritus ad hanc denuntiationem Columna, cœpit satagere pro ejus exclusione, palamque profiteri, quod in alium quemcumque sibi propositum esset consensurus, præterquam in istum.

in duas se in-
duntur fa-
ctiones; per
Medicæum et
Columnensem,

F

5 Interea sedulo sollicitæ tractabatur præ Cardinali Farnesio, multumque videbatur promotum negotium: verum quia fautores Medicæi dicebant se pollicitos vota servare ipsi, neque de suffragio suo audere disponere præter ejus assensum, multa quoque acta in contrarium sunt. Cum ergo appareret, propter animas inter Medicæum et Columnensem ani-

contra inje-
ctas hinc
moras pro-
testantur
aliqui:

mosi-

A mositates, nullam fundari in quoquam spem posse : quia absque partis utriusque consensu frustraneum erat vel cogitare de Papa eligendo ; multi ex Cardinalibus decreverunt palam in Congregatione protestari, omnino tempus esse ut tandem aliquid concluderetur, eo quod tam diuturna mora gravissimum præjudicium crearet toti Christianitati. Respondit autem eis Medicæus, quod etiam Columna dixit, simul cum aliis suis magnæ auctoritatis Cardinalibus, id quoque sibi constitutum esse : proinde decretum ab omnibus fuit, sequenti mane procedendum ad electionem fore.

quare Colum-
na, cupiens
exclusum
Ursinum,

6 Proxima ergo die, primo mane, visi sunt multi Cardinales accedere ad cameram Medicæi : et jam per totum Conclave spargebatur factum esse Papam, etsi nemo sciret eum certo nominare. Paulo autem post progressus de camera Medicæus, cum magna a tergo sequela, dixit alta voce : Nunc imus creaturi Pontificem. Hoc cum esset relatum Columnæ, isque dubitaret metueretque ne eligeretur Ursinus, quem videbat perquam hilarem et festivum in comitatu Medicæi ; cœpit cogitare, quod si persisteret in sua cum Medicæo contentione, hic tandem illum eveheret ad Papatum, utpote arcta consanguinitate annexum familiæ Medicææ, et suum infestissimum inimicum. Ut ergo disturbaret hujusmodi electionem, seque ipsum periculo præsentis subduceret ; exhortabatur Cardinales omnes, ut ad finiendam litem ipsummet Medicæum eligerent ; eo magis, quod jam antea cum multis Cardinalibus amicis suis perquam diligenter egerat, ut proponerent alium quemdam, tantum ne deveniretur ad electionem Ursini.

In ipsummet
Medicæum
consentit,

7 Isti ergo cum intellexissent resolutionem Columnæ, eo instanti factam in favorem Medicæi, solum tendere ad exclusionem Ursini ; dixerunt, quod qui tantum jam laboraverant ipsius intuitu, eoque insimul rem adduxerant ut persona ipsi grata eligi posset, neminem eo viderent aptiorem, quam qui istic aderat Cardinalem SS. Quatuor coronatorum, maximi meriti et valoris virum : proinde dignum videri ut pro eo tentaretur fortuna ; efficeret ergo Dominatio sua Illustrissima ut iste proponeretur, si non ad alium finem, saltem ne illusus ab eis videretur. Volens ergo Columna præstare fidem verbo suo de eligendo ea die Pontifice, respondit dignum et honestum id fore : et conversus ad partiaros Medicæi, orabat eos hanc gratiam sibi facerent, dignarenturque acceptum habere, ut proponeretur Cardinalis SS. Quatuor-coronatorum ; sciens numquam perventurum ad competentem numerum suffragiorum, eo quod multi illum palam excluderent. Eodem concurrunt etiam Medicæus ; quamvis nonnulli ex creaturis ejus nolent suffragium suum illuc convertere. Propositus proinde est Cardinalis prædictus, multaque in favorem ejus vota concurrerunt, non tamen tam multa ut sufficerent electioni, licet pauca deficerent. Nihilominus constanter divulgabatur per Conclave jam electum esse Papam ; idque universaliter affirmabatur ab omnibus, cum admiratione uniuscujusque. Vehementer autem gavisus est Columna, quod ejusmodi satisfactionem dedisset sacro Collegio, a quo fuerat tam instanter rogatus.

Proponitur
tamen alius,
sed frustra,

8 Interim cœperunt alii diversi proponi, multumque et vehementer tractari pro Cardinali Ostiensi, utpote viro maturo, magnique judicii ac multæ experientiæ circa regimen, et toti Collegio singulariter caro. Verum Cardinalis de Montibus, qui optabat etiam ipse desiderium suum consequi, dixit, ea ratione processum iri in infinitum, occasionemque suggeri longius etiam protrahendi Conclave ; quandoquidem numquam esset perveniendum ad finem optatum nisi ad concordiam adducerentur Medicæus,

alique non-
nulli.

Ursinus, et Columna. Idem dicebat Cardinalis Cæsarinus, quando cupiebat promovere tractatum pro Cardinali Farnesio, qui et ipse dignissimus erat Papatu, passetque satisfacere omnibus illis, quorum merita talia videbantur, ut et ipsi deberent aliquid experiri quo ad tantam dignitatem ascenderent. Tum vero Cardinalis Medicæus, considerans Columnam quidem consensisse omnibus in suam favorem, et declarasse quod vellet ipsum efficere Papam, et nihilominus protelari tantopere electionem ; vereri cœpit ne Columnam datæ fidei pœniteret, aut is moram istam studiose inneceret, ut vel ipse tandem eligeretur, vel aliud commodum consequeretur, aut denique ex causa sibi prorsus ignota. Quapropter, nolens expectare donec improvisus aliquis casus superveniret, ipsumque nihil minus cogitantem involveret, decrevit quocumque modo Cardinalem Ursinum eligendum curare, ut quamprimum suum consequeretur intentum.

9 Tractato igitur ut proposuerat negotio, inventoque sufficienti votorum numero, convocavit Cardinales omnes in unum. Jamque procedebat Cardinalis de Montibus in comitatu Medicæi atque Ursini, et interrogans eos dicebat, Quonam imus ? Respondit Medicæus, Eligere Papam, ex hinc enim tempus non erit amplius. Tum Columna, tantam turbam collectam videns, atque formidans ne procrastinationibus suis aliud nihil effectum esset quam ut facilius eligeretur Ursinus, tantopere invisus sibi ; sumpta fiducia se convertit ad unum quemdam eorum qui sequebantur Medicæum : et, Ecquo, inquit, pergitis animo tam determinato ? An fortassis ad eligendum Cardinalem Ursinum ? Responsum ei est, Nescire eos quod esset consilium voluntasque Medicæi ; credere tamen potius illud ipsum esse quam diversum. Unde in propiorem timorem adductus Columna, denuo cœpit dicere, se quod promiserat Cardinali Medicæo omnino præstiturum. Hoc vero postquam Medicæo relatum, cœperunt omnes unanimiter discrepante nemine protestari, quod vellent Medicæum eligere in summum Pontificem, et insimul Papam proclamaverunt : atque ita, post expectationem duorum mensium ac quatuor dierum, quibus Conclave duraverat, elegerunt Cardinalem Medicæum xix Novembris mxxxiii.

10 Tunc vero reserato ostio capellæ accersitus est ceremoniarum Magister : quo ingressa confestim Sanctitas sua vestita Pontificaliter, collocata fuit supra altare, atque ab omnibus pariter adorata cum pedum osculo. Ipse veru singulos amplexus alacriter, declaravit se velle nuncupari Clementem Septimum ; deditque benedictionem plurimo populo, qui perfracto in oculi nictu Conclavi irruperat. Adscendit etiam sursum continuo Clerus S. Petri, cum multis Episcopis, Prelatis atque Proceribus, in magna hilaritate atque frequentia : delataque est Beatitudo sua deorsum in ecclesiam, cunctis Cardinalibus comitantibus ; et positus Clemens supra altare ad limina Apostolorum, denuo ac publice adoratus fuit, non desistens eo mane benedictionem suam impertiri accedentibus bono temporis spatio ; ac deinde reductus est ad consuetas cameras Pontificias. Placuit vehementer electio multis, præsertim iis qui Romæ fuerant sub Pontificatu Leonis, dicentibus hunc æque felicem fore atque is fuerat, quandoquidem sua Sanctitas vir erat maxime dignitatis, auctoritatis, et nobilitatis ; quodque iis omnibus majus est satis expertus in negotiis seculi, nec minus prudens atque probus. Primum nomen Julio fuerat, filio Juliani, de Medices, germani fratris primi Laurentii. Divina majestas dignetur eum conservare longo tempore in vivis, ut possit eum amore et caritate regere et gubernare Ecclesiam uni-

D
ADRIANUS VI.

Medicæus in le-
rim resumit
causam
Ursini :

quod metuens
Columna,

E

protestatur
se velle Me-
dicæum,

isque eligitur
19 Novembris,

dicitur Cle-
mens 7,

F

cum omnium
approbatione.

A universam, repertumque in ea gregem : [quod nobis Deus concedat.]

ADRIANUS VI.

Hic ego desino
Conclavium
historias
trahere,

quia hactenus
laudum ha-
bentur editi
Annales Ec-
clesiastici

11 Hic porro finis nobis esto ex impressa Collectione Conclavium relationum, a testibus ut plurimum oculatis descriptarum, augetur hunc Tractatum, jam ultra quam animo præconceperam excrecentem. Etenim in Clemente VII desinunt Annales Ecclesiastici, a Cesare Cardinali Baronio inchoati, et ab Oderico Rainaldo hactenus deducti; quorum oīas laudatissimorum defectibus corrigendis supplendisque Conatum nostrum volui potissimum deservire, quasi derelictas a copiosius metentibus spicas post eorum vestigia colligendo. Dum autem eosdem Annales nunc prosequitur carissimus nobis, et tantis scriptoribus dignissimus successor, Leander Coloredus, non lubet falceem mittere in messem ipsius, adhuc integram.

13 Deinde forsitan aliquando in lucem dabitur dignior alia grandiorque hujus argumenti Collectio, ex MSS. Codicibus, in curiosissima Bibliotheca Laurentii vander Hem Jurisconsulti Amstelodamensis, in præfatione ad Ephemerides Græco-moscas a me laudata, inventis, et pretio perquam magno sub auctione redemptis, præterito nuper Aprili. Continent autem, Tomus primus, in tres libros divisus, discursus Italicos de ratione, præxi, mysteriisque Conclavium; secundus ac tertius, eorundem historias a Clemente VI, id est ab anno MCCCLIII, usque ad Julium III annumque MDL

deductas, Latinas omnes præter unam; nonnullas etiam semel iterumque ab auctoribus diversis descriptas; quartus denique ac quintus, similes Italicas, a Marcello II successore Julii III, usque ad Clementem VIII anno MDXCII electum. Si vir iste clarissimus, conatibus meis promovendis nihil non daturus, tamdiu vivere potuisset, donec hic tractatus, quem initio propositum fuerat in Martino V finire, hactenus extenderetur; libenter utique thesaurum istum communicasset necum, collatisque ad invicem monumentis editis ineditisque, fortasse potuissem materiam opportunam suggerere amico Annales ecclesiasticos prosequenti: at postquam ille obiit, nec licuit cum determinato ad quantumcumque pretium offerendum licitatore contendere pertinacius, aliud non restat, quam ut expectemus quid is inde facturus sit; verosimiliter haud ita profusus futurus in augendo pretio, nisi ex publicatione talium lucrum ingens speravisset: quod ei adeo non invideo, ut etiam optem vehementer.

13 Quia tamen jam cæpi, scrutando Bullas ac Brevia Pontificia, quatenus impressa habentur, quærere quam quisque Pontifex tenuerit annorum suorum numerandorum Epocham, rem a nemine hactenus observatam, utilitatis tamen (ut existimo) non exigua; placet laborem, opinione majorem, et solo publici communi respectu jucundum continuare porro.

D
et speratur
alibi edenda
Collectio
plenior ex
MSS. Lau-
rentii vander
Hem.

VIDE APP.
NOT. 28

pergo nihilo-
lominus
scrutari epo-
chas sequen-
tium Papat-
uum.

E

CCXXIII CLEMENS VII

Ab anno 1523,
ad 34, an. 10,
m. 10, d. 7.

CLEMENS, patria Florentinus, antea Julius Juliani de Medicis, ex Archiepiscopo Florentino et Cardinali Presbytero tit. S. Clementis, electus MDXXIII, XIX Novembris; coronatus XXVI Novembris Feria V; sedit annos X, menses X, dies VII; obiit MDXXXIV, XXV Septembris: sepultus in Vaticano, translatus fuit ad S. Mariæ supra Minervam; et vacavit Sedes dies XVI.

Epocha an-
norum ejus
Pontificalium
incerta.

Utrum hic Pontifex a die Electionis vel Ordinationis numerarit annos, discernetur ex Bulla 16 apud Cherubinum et 21 apud Waddingum, data utraque vigesima tertia Novembris, Pontificatus anno tertio; nisi Cherubini Bulla notaretur data millesimo quingentesimo vigesimo quinto; Waddingi vero anno 1526. Potiori tamen jure suspecta est æsra, in qua errari facilius, patet ex sequenti mox apud Waddingum Bulla, quæ signatur tamquam data anno Incarnationis Dominicæ 1526, sexto Idus Martii, Pontificatus anno quarto, ubi scribendum 1527 fateare oportet; nisi dubitari velis, utrum a Kalendis Januarii inchoandus fuerit annus civilis.

2 Cum hoc autem Pontificatu destituit nos Registrum Waddingi, utilis ad multa collectio, si esset aliquanto accuratior. Sequuntur nos Bullaria Casinense

et Augustinianum, usque ad Urbanum VIII pertinentia. Similiter pro continuatione Annalium ecclesiasticorum Odorici Rainaldi, hic ut dixi desinente, ad eundem usque Pontificem deducet Continuatio Henrici Spondani; quin et Alphonsus Ciacconius, in Vitis Pontificum et Cardinalium editus anno MDCL, auctus porro et continuatus a variis, videlicet ab Andrea Victorello et Ferdinando Ughello sub annum MDCCXXX, ac denique anno MDCLXXVII ab Augustino Oldoino nostro. Vitas quoque Pontificum descriptas a Platina quas Onuphrius Panvinus a Sixto IV, usque ad Pium V inclusive continuaverat, prosecuti deinde Antonius Cicarella usque ad Paulum V, et Abrahamus Bzovius usque ad Urbanum VIII, nonnulli quoque usui erunt: sicut etiam impressa Collectio Conclavium usque ad Alexandrum VII ducta.

Auctores unde
sumjta hæc
continuatio.
F

CCXXIV PAULUS III

Ab anno 1534,
ad 49 an. 15,
d. 28.

PAULUS natione Romanus, ex patre Petro Aloysio de Farnesiis, antea Alexander Cardinalis Episcopus Ostiensis, electus anno MDXXXIV * XIII Octobris, coronatus III Novembris Feria III, sedit annos XV, dies XXIII; obiit MDXLIX, X Novembris, sepultusque est in Vaticano. Vacavit Apostolica Sedes menses II, dies XXVIII.

Hic

CCXXIII CLEMENS VII

CCXXIV PAVLVS III

CCXXV IVLIVS III

CCXXVI MARCELLVS II

*Relaxatus
usus Domi-
nicæ ad Co-
ronationes
Papales.*

Hic Pontifex, æque ac præcedens, quia erant Episcopi ordinati cum eligerentur, videntur existimasse liberum sibi esse qua magis placeret die coronari prægresso insuper exemplo Leonis X, qui die Martis xv Martii factus Presbyter, et die Jovis xvii consecratus, ac die Sabbathi xix coronatus Papa repentinè fuerat, ante Dominicam Palmarum : quia scilicet in Consistorio dici xix fuerat conclusum, propter septimanam sanctam quæ instabat, non decere Pontificem non fore Presbyterum, et consecratum ac coronatum. Ito quantumvis antiquæ consuetudines, dum semel gravi aliqua urgentique in speciem causa prætermittuntur, aliis aliisque emergentibus postea facile antiquantur aut relaxantur.

2 Quod outem Paulus Electionis suæ anniversarium revera constituerit epocham Pontificatus sui, intelligitur ex ejus Bullis apud Cherubinum ; scilicet 15 et 48, quæ inveniuntur datæ anno Incarnationis Dominicæ,

prior quidem millesimo quingentesimo vigesimo septimo, pridie Kalend. Novembris, Pontificatus anno quarto ; altera, 1549, decimo quinto Kalend. Novembr. Pontificatus anno quinto decimo, utique intra spatium, Electionis et Coronationis omniversariis diebus interjectum. Idem probaret Bulla 35. Dat. Romæ apud S. Petrum Kal. Novembris, anno nono, si haberet annum Incarnationis additum, qui fortassis festinanti librario excidit, sicut ad calcem sequentis Bullæ 36, dat. anno Incarnationis Dominicæ, Pontificatus nono, non solum anni Christiani numerus per evidentem socordiam desideratur, sed etiam dies iii Novembris expressus in Margine. Nec minus vitii suspecta est supra subscripta Constitutioni 169 Bullarii Casinensis, quasi signota ea sit die 23 Octobris 1546, Pontificatus anno duodecimo, cum supputando ab anniversario Electionis captus fuerit annus decimus tertius.

D
PAULUS III.
Epocha, diei
Electionis
offiza.

VIDE APP
NOT 29

CCXXV JULIUS III

JULIUS, natione Hetruseus, ex oppido S. Savini, antea Joannes Maria Vincentii de Monte, Cardinalis et Episcopus Prenestinus, electus viii Februarii, MDL, coronatus xxii Februarii, sabbato festo Cathedralis S. Petri Antiochiæ; sedit annos v, mensem i, dies xvi; obiit MDLV, xxiii Martii. Sepultus fuit in Vaticano. Vacavit Sedes dies xvi.

Ab anno 1550
ad 1555,
an 5, m 1,
d. 16.

*Ratio tem-
poris quoad
electionem*

Electionem factam 8 Februarii, habet auctor et testis oculatus in Historia hujus Conclavis; Omphrius vero Panvinius, tam in Vita quam in Chronico, 7 Idus id est diem vii Februarii notat; et quidem addita in Chronico nota diei Veneris : quæ facile conciliatur, eo quod Electio facta dicitur circa horam noctis (post solis occasum) tertiam, quando censi potest inchoari dies viii mensis : eo magis quod non nisi sequenti mane publicatu populo illa sit. Et sic etiam Alphonsus Ciconius vi Idus factam nit : quod Spondanum deceptit, aut ambigue soltem loqui fecit.

2 Idem consentiunt quod viii Kalendas Martii, et

quidem proximo Divi Petri Cathedralis Antiochiensis solemnè die, ut scribit Panvinius, Coronatio successerit. Quapropter quod in Historia conclavis impressus legitur dies 21 Februarii, malim inter ejusmodi menda zyfralia, quibus plus satis inquinatur præcipitata impressio numerare. Inveniuntur porro apud Cherubinum tres Julii Bullæ, datæ anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo, Kalen. Martii, vel 22 Februarii 1550, Pontificatus anno primo : sed utrum hunc deinceps Natolem habuerit, an vero in die Electionis sui Pontificatus; annos inchoaverit, nullom invenio Bullam quæ doceat.

et coronati-
onem.

Bullæ.

CCXXVI MARCELLUS II

MARCELLUS, ex patre Richardo Cervino, natione Picenas in oppido Montis-fani natus, antea Presbyter Cardinalis tit. S. Crucis in Hierusalem, electus anno MDLV, iv Aprilis, et mox propter imminens festum Paschæ sequenti die consecratus, ac coronatus Feria iv Majoris hebdomadæ, sedit dies xxii : defunctus nocte ante diem i Maji, sepelitur in ecclesia Vaticana : et vacavit Sedes Apostolica dies xxii.

1
An. 1555,
d. 22.

*Paupertas
Camera Apo-
stolicæ eo
tempore.*

Ex paucis quas forte edidit Bullis extat unica in Bullario Cosinensi, quarto decimo Kalendas Maji, id est Feria ii Paschali, qua præfatur, quod Julio Papa III rebus humanis exempto, Camera Apostolica ea in egestate reperta est, ut neque ipsius Prædecessoris exequiæ modo solito, neque Conclavis expensæ commode fieri potuerint; quin imo ad eas satis remisse faciendas oportuerit multum æs alie-

num, cum gravi ipsius Camera jactura contrahere; ideoque subsidium triennole trecentorum millium scutorum oc decimorum super fructibus Beneficiorum ac Monasteriorum, a Paulo Papa III indictum et a Julio item III successive continuatum, etiam ipse ad aliud triennium, et deinde ad beneplacitura Sedis Apostolicæ, prorogat.

CCXXVII PAULUS IV

Ab anno 1555,
ad 59, an 4,
m. 2, d. 27.

PAULUS, antea Joannes Petrus, patria Neapolitanus, patre Joanne Caraffa, Cardinalis Episcopus Ostiensis, electus anno MDCV, xxiii Maji, festo Ascensionis Domini, et proxima Dominica xxvi mensis coronatus, sedit annos iv, menses ii, dies xxvii; obiit anno MDLIX, xviii Augusti, sepultus in Vaticano, ac postea translatus ad Minervam: et vacavit Sedes menses iv, dies vii.

Anni vul u in
Bullis

Quod apud Cherubinum est hujus Pauli Bulla 17, et in Alava Casimensi alia sub numero 178, ambæ datæ Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo, decimo Kalendas Februarii, Pontificatus anno quarto, demonstrant necdum penitus exolesse in Curia Romano usum protretrendi civis anni usque in Martium, alias solum

potuisset annus tertius numerari. Favet ordo, quo Cherubinus dictam Bullam postponit alteri datæ 17 Kal. Januarii, eodem Incarnationis et Pontificatus anno; nisi velimus ordinem inversum dicere, et Paulum sui Pontificatus annos, primo incompleto relicto, ad Kalendas Januariis retraxisse: quod non facile dizeo, nullo certiori argumento persuasus.

CCXXVIII PIUS IV

B

Ab anno 1559,
ad 65, an 3,
m. 11, d. 13

PIUS, natione Lombardus ex civitate Mediolani, antea Joannes Angelus Bernardini de Medicis, Presbyter Cardinalis tit. S. Priscæ, electus xxvi* Decembris MDLIX, coronatus vi Januarii in festo Epiphaniæ in Sabbato; sedit annos v, menses xi, dies xiv; defunctus MDLXV, ix Decembris, sepultusque in Vaticano, et inde translatus in Ecclesiam S. Mariæ Angelorum. Vacavit Sedes dies xxviii.

In eo tempore
quond spatium
Sedes,

Epitaphium ei a nepotibus positum, præter Pontificatus annos v, menses xi, numerat dies xv; ne non accurate subducto calculo: quia nocte Natalem Domini sequente inter horam septimam et octavam, nobis post medium noctem prima; electus fuit, et sic v. h. obtinuerat ut ipso Natali die electus diceretur: nam in die mortis v Idus Decembris etiam Epitaphium convenit. Evidentior ac palpabilis omnino error obrepit in MS unde habemus historiam Conclavis, electionem prægressi. Cum enim præfatus Auctor esset, vacationem fuisse mensuram quatuor dierum septem, qui a xviii Augusti ducunt ad xxvi Decembris; legitur nihilominus Electio facta 23 Octobris, vitiosa non solum zyfra, quæ forte in autographo erat 25, sed etiam mensis nomine, quod utrumque transcribentibus, non Auctori imputandum mihi persuadeo.

2 Quamvis hujus Pontificis Bullæ passim ducunt initium anni a Kalendis Januarii, sicuti patebit exami-

nanti Bullarium Cherubini, tamen quæ ibidem est 19 signaturque anno Incarnationis Dominicæ 1560 Nonis Februarii Pontificatus anno 2, (si non est erratum in zyfra) procedit aliter: quare publicatio subjuncta facta dicitur anno a Nativitate D. 1561 Ind. 4 die vero 15 mensis Februarii Pont. Sanctiss. in Christo Patris et D. N. D. Pii divina providentia Papæ IV anno n. Plures quoque ejusdem Constitutiones præfixum aut subscriptum habent Motu proprio, quod antea non invenia in usu fuisse.

3 Idem Pontifex Pontificatus sui annos innovabat in anniversario suæ Electionis, uti patet ex Bulla ejus 24 data die ultima Decembris 1560 Pontificatus anno secundo; et ex Bulla 44 solemnissima, qua Reformatio Rotæ Romanæ continetur, subscribentibus Cardinalibus triginta duobus, Anno Incarnationis millesimo quingentesimo sexagesimo primo sexto Kal. Januarii Pontificatus anno 3.

et stylum
Bullarum.

F

CCXXIX B. PIUS V

Ab anno 1566,
ad 71, an 6,
m. 3, d. 25.

PIUS, natione Lombardus, ex oppido Boschi, antea Michael Pauli de Gisleriis, ex Ordine Prædicatorum, Presbyter Cardinalis tituli S. Mariæ super Minervam, anno MDLXVI electus vii* Januarii, coronatus die suo natalitio et festo S. Antonii, xvii ejusdem mensis Feria v, sedit annos vi, menses iii, dies xxv; vita functus MDLXXII, i Maji, et sepultus in Vaticano, ac postmodum translatus ad Basilicam S. Mariæ Majoris, Beatificatus autem anno MDCLXXII a Clemente Papa X, et die v Maji Officio ecclesiastico collatus. Post mortem ejus vacavit Sedes dies xi.

CCXXVII PAVLVS IV

CCXXVIII PIVS IV

CCXXIX S PIVS V

CCXXX GREGORIVS XIII

P
FIUS ▼V D. APP.
NOT 30Epocha Bul-
larum.

A **V**itam a Gabutio scriptam dedimus post tomum
1 Maji. Innovabat hic Pontifex annos sui Pa-
patus in anniversario Electionis prout patet ex ejus
Bulla 26 apud Cherubinum, data die 8 Januarii
1567 Pontif. anno 2; et ex Bulla 52, data die octa-
va Januarii, millesimo quingentesimo sexagesimo

octavo, Pontificatus anno ter io numeris sic ubique ad
longum scriptus, ne quis in priori forte suspicetur errorem
zyfræ. Similiter procedit bulla 79, signata Anno Incar-
nationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexa-
gesimo nono. quarto decimo Kalendas Februarii,
Pontificatus anno quarto.

CCXXX GREGORIUS XIII

GREGORIUS, natione Italus, ex civitate Bononjæ, ante Hugo Christophori de Boncom-
pagnis, Presbyter Cardinalis tit. S. Sixti, electus anno MDLXXII, XIII * Maji, coro-
natus in festo Pentecostes xxv Maji; sedit annos xiii, menses x, dies xxix; defun-
ctus MDLXXXV, x Aprilis; sepultus in Vaticani sacello Gregoriano: et vacavit Sedes dies xiii.

Ab anno 1572,
ad 85. an. 13,
m. 10, d. 29Epocha Bul-
larum.

Bullæ 50, apud Cherubinum latior extensio, facta
die prima Maji millesimo quingentesimo septua-
gesimo octavo Pontificatus anno sexto, in Ca-
mera Apostolica exhibita et præsentata dicitur die 12
Maji 1578, affixa vero et publicata, anno a Nativitate
Domini 1578, Indict. 6, die vero [decima] septima
mensis Maji Pontif. . . . anno ejus sexto; unde con-
sequens foret annum illum sextum ultra diem Electionis
procurrere; sed hæc incuria scribentis fuerit, qui sicut sep-
timam diem scripsit pro decima septima, ita non cogi-
tauit de anno Pontificatus intra diem datæ Bullæ et
publicationis factæ mutato: et talis incuriæ simili casu
exempla etiam alia observare licebit in Bullario, ac
nominatim in publicatione Bullæ 55 Sixti V, signata
anno MDLXXXVII, Idibus Aprilis, Pontificatus anno
secundo; quæ 13 Maji, mutato jam anno ante dies
novemdecim, nihilominus affixa et publicata scribitur
Anno ejus 2. Revera enim annos suos innovasse hunc
Gregorium in die suæ Electionis, suadet quæ sola in

hanc rem occurrit Bulla 54, signata anno Incarnationis
Dominicæ millesimo quingentesimo septuagesimo
octavo, decimo Kal. Junii, Pont. anno 7, utique duobus
diebus ante anniversarium Coronationis inchoato.

2 Mirum est autem quomodo in prædicto Bullario non
contineatur Bulla allegata a Cicarella, cujus initium,
Inter gravissimas Pastoralis nostri officii curas ea
postrema non ost, edita anno MDLXXXII, per omnia
secula memorabilis, propter reformationem Kalendarii,
eo sine institutum, ut æquinoctium vernale ad vige-
simum primum diem Marti, ubi antiquitus a Patri-
bus Concilii Nicæni statutum erat, reduceretur,
ablatis semel tantum a mense Octobri illius anni
decem diebus. Quo factum statim est ut sancta Mater
Teresia, quæ isto anno obiit Idibus Octobris juxta
Kalendarii Romani emendationem nunc colatur xv
Octobris; quæ si die uno citius obiisset, quando ante
correctionem currebat dies iv mensis, dicta fuisset
obiisse et coleretur iv Nonas Octobris.

E
Reformatio
Kalendarii.

CCXXXI SIXTUS V

SIXTUS, natione Picens, ex oppido tunc, mox civitate, Montis-alti, antea Felix Peretti
de Perettis, Ordinis Minorum Conventualium S. Francisci, Presbyter Cardinalis tit.
S. Hieronymi Illyricorum, electus anno MDLXXXV, xxiv Aprilis, coronatus 1 Maji feria
iv, sibi semper felicissima, utpote qua et natus fuerat, et factus Frater, Generalis, Cardi-
nalis, ac Papa. Sedit annos v, menses iv, dies iv; defunctus anno MDXC, xxvii Augusti,
sepultus in Vaticano, postea translatus ad proprium suum sacellum in Basilica S. Mariæ
Majoris; et vacavit Sedes dies xviii.

Ab anno 1585,
ad 90. an. 5,
m. 4, d. 4,

F

Epocha Bul-
larum.

Etiam hic cum anniversario suæ Electionis mutavit
annos Pontificatus: itaque Bulla ejus 80 apud
Cherubinum, signata anno Incarnationis Domi-
nicæ millesimo quingentesimo octuagesimo quar-

to, adscribitur Pontificatus anno quarto, scilicet ante
triduum inchoato, similiter Constitutio 228 Bullarii Casti-
nensis motu proprio facta, tertio Kal. Maji anno se-
cundo, dicitur Registrata die octava Junii 1587.

CCXXXII URBANUS VII

An. 1590.
dies 13

URBANUS, patria Romanus, antea Joannes Baptista Cosmi Castaneæ Genuensis, Presbyter Cardinalis tit. S. Marcelli, electus MDXC, xv Septembris, sedit dies xiii: obiit, nec ordinatus nec coronatus, xxvii Septembris, sepultus in ecclesia Vaticana: et vacavit Sedes menses ii, dies vii.

Fuit ut ut
Papa, licet
non ordinatus,

Quin verus Pontifex hic quoque fuerit dubitari non vult Ciccarellu cum Distinc. 23 cap. In nomine Domini, decretum legitur, ut is qui electus est in Apostolatam, si juxta consuetudinem inthronizari non valeat, Electus tamen, sicut verus Papa, obtineat auctoritatem regendi Romanam Ecclesiam et disponendi omnes facultates illius: quod B. Gregorium ante suam Coronationem fecisse legimus. In Nicolaus II anno ab Incarnatione D. N. J. C. MLIX mense Aprili Indict. xii auctoritate Apostolica decernens et volens futuris casibus prudenter occurrere: suo tamen Decreto, non tam quid veteris esset juris definiens, quam quid juris deinceps futurum Electo esset primus constituens. Quod autem S. Gregorium attinet, singulare hoc ejus privilegium fuit (causa grassantis pestilentiae, et eos, quibus regendæ Sede vacante Ecclesie jus erat, convenire prohibentis) extra ordinem ei concessum; cum alioqui ea ætate, sicut vidimus, Electus si Diaconus solum erant, nequidem primum locum teneret. Non defuit autem Nicolaus, quod Electus ante Coronationem sit verus Papa sed sicut verus Papa obtineat auctoritatem regendi et disponendi. Nempe, non erat tempore Nicolai tam absoluta, et a Principis cujuscunque nutu independens, nec ulla ratione irritabilis electio Pontificis, uti nunc est; quando solus Electi assensus eam complet; odroque verum Papam non faciebat, ut facit modo. Fuit autem, dum ei confert jurisdictionem absolutam in omnes subditos et facultates Ecclesie, quatenus ejusmodi jurisdictio potest

non quia ut
statuit Nico-
laus?, quod
non fecit,

sed quia et
electo solus
sufficiebat
assensus,

absque ordinatione Episcopali exerceri. Et hoc exemplo nunc etiam Episcopi, postquam suam Confirmationem Roma acceperint, scribunt se absolute Episcopos (etiam qui sacrorum Ordinum, saltem majorum expertes manent) et tales a Romanis Pontificibus appellantur.

2 Hoc vero ut summum, nec amplius, voluit Clemens V, quando, ut est in ultima. Extravogantium ejus cap. 4 anno suo ii, Christi MCCCXLI, sic scribit: Quia nonnulli... asserere non verentur, quod summus Pontifex ante suæ Coronationis insignia se non debet intrmittere de provisionibus, reservationibus, dispensationibus et aliis gratiis faciendis; nec se in litteris Episcopum simpliciter, sed Electum Episcopum scribere; nec etiam uti Bulla, in qua nomen exprimatur ipsius; Nos talium temeritates compescere cupientes, singulos, qui occasione hujusmodi aliquas litteras nostras, super negotiis quibuscunque confecta, quæ a nobis ante Coronationis nostræ insignia emanarunt, ausi fuerint impugnare, excommunicationis sententia innodamus.

3 Ad Urbanum quod attinet, ei etiam mortuo Pontificia omnia insignia detulit in statua sua, erectoque in ecclesia super Minervam tumulo, Confraternitas sanctissimæ Annuntiatæ, ejus ex asse hæres; ut videre est in novo Oldoini Ciacconio, ubi quæ adduntur similis formæ, ut Pontificis jam coronati, numismata, videntur in diem Coronationis fuisse confecta, diligentia præmatura.

ad obtinen-
dam plenam
jurisdictionem.

E

Ejus tumulus.

CCXXXIII GREGORIUS XIV

6 anno 1590,
ad 91, m. 10,
d. 11.

GREGORIUS, natione Lombardus, ex civitate Mediolani, antea Nicolaus Francisci de Sfondratis, Presbyter Cardinalis tit. S. Cæcilie, electus anno MDXC, v Decembris; coronatus viii, festo Conceptionis Immaculatæ in sabbato; sedit menses x, dies xi; defunctus MDXCI, xv Octobris; sepultus ad S. Petrum in sacello Gregoriano: et vacavit Sedes dies xiv

F

CCXXXIV INNOCENTIUS IX.

An. 1591. a
30 Octobris
ad 30 Dec.

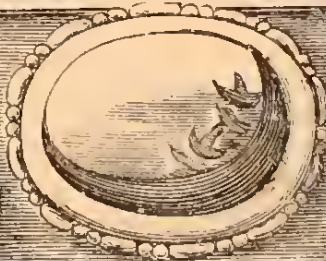
INNOCENTIUS, natione Italus, ex civitate Bononia, antea Antonius Antonii de Faclineti? Presbyter Cardinalis tit. SS. Quatuor-coronatorum, electus xxx Octobris, MDXCI; coronatus iii Novembris, in Dominica: sedit menses duos; defunctus xxx Decembris anno eodem, et sepultus est in Vaticano. Vacavit Sedes mensem unum.

CCXXXI SIXTVS V

CCXXXII VRBANVS VII

CCXXXIII GREGORIVS XIV

CCXXXIV INNOCENTIVS IX

CCXXXV CLEMENS VIII

CCXXXVI LEO XI

CCXXXVII PAVLVS V

CCXXXVIII GREGORIVS XV

CCXXXV CLEMENS VIII

CLEMENS, natione Hetruscus, de civitate Florentia, antea Hippolytus Sylvestri de Aldobrandinis, Presbyter Cardinalis tit. S. Paneratii, electus anno MDLXXXII, * XXX Ab anno 1592 ad 1603 an. 13, m. 1 dies 3. Januarii; ordinatus II Februarii, in Dominica festo Purificationis, et coronatus IX ejusdem similiter in Dominica; sedit annos XIII, mensem I, dies III; defunctus anno MDCV, III Martii; sepultus in Vaticano: et vacavit Sedes dies XXIX.

Epocha Bullarum.

Quod hic Pontifex ante Coronationis suæ anniversarium, atque adeo a die suæ Electionis vel ordinationis annos Pontificatus numeravit, conficitur ex ejus Bulla 97 apud Cherubinum, signata die tertia Februarii, millesimo sexcentesimo tertio, Pontificatus anno duodecimo. Si tamen numeri, sic ad longum extensi, recte se habent, nec olteruter fallit; sicut certo fallit in subscriptione Bullæ 40, datæ (ut

legitur) anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo nonagesimo quinto, pridie Kalendas Martii, Pontificatus anno quinto: nam si dixeris annum forte produci usque ad XXV Martii, reponetur tibi Bulla immediate præcedens, data septimo Kalendas Martii, Pontificatus anno quinto; Incarnationis nihilominus millesimo quingentesimo nonagesimo sexto, uti et alia præcedens pluresque sequentes.

CCXXXVI LEO XI

B

E

LEO, patria Florentinus, antea Alexander Octaviani de Medicis, Cardinalis Episcopus Prænestinus, electus MDCV, II Aprilis; coronatus X ejusdem, Dominica Paschæ; sedit dies XXVI, defunctus XXVII Aprilis; sepultus in Vaticano: et vacavit Sedes dies XVIII.

An. 1605 a 3 Aprilis ad 26.

CCXXXVII PAULUS V

PAULUS, patria Romanus, antea Camillus Marci-Antonii de Burghesiis, Presbyter Cardinalis tit. S. Chrysogoni, electus anno MDCV, XVI Maji; coronatus in festo Pentecostes XXIX ejusdem mensis; sedit annos XV, menses VIII, dies XIII; obiit XXVIII Januarii, MDCXXI; sepultus in Vaticano, ac deinde translatus in Basilicam S. Mariæ Majoris, ad exstructum hujus imagini ab eo sacellum. Vacavit porro Sedes dies XI.

Ab anno 1605 ad 21. an. 15, m. 8, d. 13.

Epocha Bullarum.

Ipsa electionis anniversario, id est, die decima sexta Maji, millesimo sexcentesimo sexto anno secundo, signata Bulla 20 apud Cherubinum, certos nos redderet de Epocha annorum huic Pontifici usitata, ut opus non esset plura exempla conquirere aliunde; nisi ibidem inveniretur Bulla 80, sub die 16 Maji, 1614, Pontificatus anno nono, quando conformiter ad priorem debuisset inchoari annus decimus; iterumque in Appendice Bulla I, alias 89 futura, sub die 19 Maji, 1611 Pontificatus anno 6, quando similiter debuisset

inchoatus dici septimus. Sunt quidem suspectæ nobis semper zyfra, quarum usus nunquam fuerit in Romana Cancellaria receptus, discum libenter ab his quibus potest illius arcana, cum hactenus nihil inde vel ex Dataria aut Congregatione Indulgentiis præposita videri nisi Latinis signatum numeralibus. Si tamen talium duorum consensus, componi potest cum unico hactenus, in quo numeri ad longum expressi reperiuntur, tutum non erit aliquid definire, donec tertiauctoritas, eoque certior, in alterutram partem judicium flectat.

F

CCXXXVIII GREGORIUS XV

GREGORIUS, patria Bononiensis, antea Alexander Pompeii de Ludovisiis, Presbyter Cardinalis tit. S. Mariæ in Transpontina et Archiepiscopus Bononiensis; electus anno MDCXXI, IX Februarii, et post dies aliquot (forte Dominica proxima, die XIV Februarii) coronatus; sedit annos II, menses IV, dies XXIX; obiit VII Julii, MDCXXIII; sepultus in Basilica S. Petri: et vacavit Sedes dies XXIX.

Ab anno 1621 ad 23, an. 2, m. 4, d. 29.

Edulit hic Pontifex XVII Kalendas Decembris, Constitutionem omni posteritati memorabilem, qua Ro-

manorum Pontificum electionem per secreta suffragia faciendam sanxit, quo liberiora essent eligentium vota.

CCXXXIX URBANUS VIII

Ab anno 1623
ad 44, an 20.
m. 11, d. 24.

URBANUS, patria Florentinus, antea Maphæus Antonii de Barberinis, Presbyter Cardinalis tit. S. Onuphrii, electus MDCXXIII, * VI Augusti; coronatus XXIX Septembris, Feria VI, festo S. Michaelis; sedit annos XX, menses XI, dies XXIV, defunctus MDCXXXIV, XXIX Julii; sepultus in Vaticano: et vacavit Sedes mensem I, dies XVI.

Epocha Bullarum.

Non solum ante Coronationem suam cepit Urbanus Bullas edere, spectantes politicum regimen, sed etiam cultum divinum concernentes itaque octavo Idus Augusti, expedit eos, quos decessor suis morte preventus expedire non potuerat, de Canonizatione Sanctorum Ignatii de Loyola, Francisci Xaverii et Philippi Neri. Quod autem ab anniversario electionis numeraverit annos diuturni Pontificatus, tam vultis exemplis e Bullariis sumptis demonstrari potest: ut superfluum foret ea sigillatim enumerare. Una tamen Bulla, quæ Tomo 4 occurrit 22 sub ejus nomine, indicari meretur,

data die XII Augusti, MDCXXIV Pontificatus anno secundo; quia eam præcedit altera, data anno Incarnationis Dominicæ 1624, duodecimo Kalendas Aprilis, Pontificatus anno secundo; ubi procul dubio est error in zysra, ponendusque annus sequens 25. Nam quod initium anni Pontificatus jussit ad Kalendas Januarii retrohi, vel annum civilem extendi usque ad XXV Martii, non est verosimile, tam multis in contrarium exemplis obstantibus, quot recensere operæ pretium non sit.

VIDE APP.
NOT. 31

B

CCXL INNOCENTIUS X

E

Ab anno 1644
ad 55, an 10
m. 2, dies 340

INNOCENTIUS, patria Romanus, antea Joannes Baptista Camilli Pamphili, Presbyter Cardinalis tit. S. Eustachii, anno MDCXLIV electus, XV Septembris, coronatus IV Octobris, Feria III, festo S. Francisci in Dominica; sedit annos X, menses II, dies XXX; defunctus MDCLV, VII Januarii; sepultus in Vaticano, ac postmodum translatus ad ecclesiam S. Agnetis in foro Agonali. Vacavit Apostolica Sedes menses III, seu menses II, dies XXX.

Epocha Bullarum.

Revocavit hic Pontifex in consuetudinem, quæ jam pene in oblivionem venerat, ut sui Pontificatus annos non innovaret nisi in Coronationis suæ anniversario: et sic inveniuntur Tomo 5 Bullarii

Bulle 11 ac 12 datæ, 19 et 23 Septembris, 1645 Pontificatus anno primo; itemque 59 Bulla, signata 25 Septembris, 1634, Pontificatus anno decimo.

CCXLI ALEXANDER VII

Ab anno 1655
ad 67, an 12,
m. 1, d. 30

AALEXANDER, natione Hetruscus, patria Senensis, antea Fabius Flavii Chisii, Presbyter Cardinalis tit. S. Mariæ de Populo, Episcopus Neritonensis, electus anno MDCLV, VII * Aprilis; feria IV post Octavas Paschæ; coronatus XVIII ejusdem, Dominica III post Pascha; sedit annos XII, mensem I, dies XIV; obiit MDCLXVII, XX Maji; sepultus in Vaticano, et vacavit Sedes mensem I, seu dies XXX.

Epocha Bullarum.

Stylus hujus Pontificis, numquam siæ grati animi commemoratione nominandi in hæc de Actis Sanctorum opere, cui singulariter favit, fuisse omnino, certo videtur, ut die Electionis suæ anniversario, Pontificatus annum mutaret: sic enim procedunt quæ habentur sub ejus nomine in Bullario Constitutiones 63, die 9 Aprilis, 1660 Pontificatus anno quinto; 90, 123 et 139. Nam quod anterior illis una, scilicet 16, legatur

data anno Dominicæ Incarnationis millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto, Idibus Aprilis, anno primo, licet numeris ad longum scriptis, videtur per incuriam, forte non tam scribentis quam transcribentis factum. Etenim quæ subjungitur publicatio, usdem anno ac mense facta, Indictione vero nona adscribitur anno ejus secundo æque ad longum.

CCXLII CLEMENS IX

Ab anno 1667
ad 69, an. 2,
m. 5, d. 20.

CLEMENS IX, natione Hetruscus, patria Pistoriensis, antea Julius Hieronymi Rospigliosi, Cardinalis Presbyter tit. S. Sixti, electus die XX Junii, MDCLXVII; et XXVII ejusdem, Dominica quarta post Pentecosten, coronatus; sedit annos II, menses V, dies XX; defunctus MDCLXIX, IX Decembris; sepultus in Basilica S. Mariæ Majoris: et vacavit Sedes menses IV, dies XIX

CLE-

CCXXXIX VRBANVS VIII

CCXL INNOCENTIVS V

CCXLI ALEXANDER VII

CCXLII CLEMENS IX

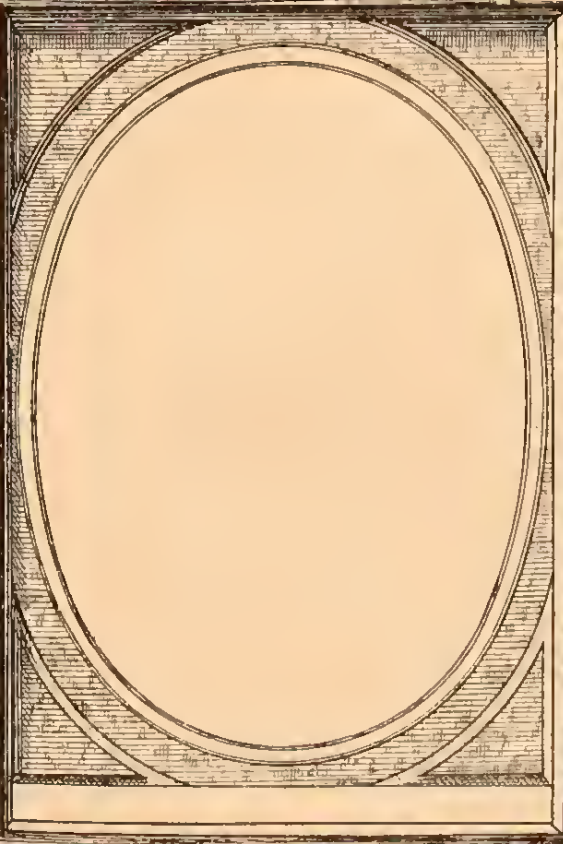
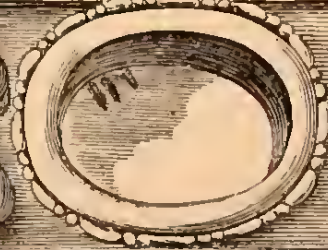

CCXLIII CLEMENS X

CCXLIV INNOCENTIVS XI

CCXLIII CLEMENS X

CLEMENS X, patria Romanus, antea Æmilius Laurentii de Alteriis, Episcopus Camerinus, et Cardinalis, nondum accepto Galero Tituloque, electus Pontifex anno MDC-LXX, XXIX Aprilis; coronatus XI Maji, Dominica quinta post Pascha; sedit annos VI, mensem II, dies XXIV; obiit anno MDCLXXVI, XXII Julii; sepultus in Basilica S. Petri, et vacavit Apostolica Sedes mensem I, dies XXIX.

Ab anno 1670
ad 76 an. 6,
m. 2, dies 24

Epocha Bullarum.

Quamvis Clementis IX Bullam nullam invenerim, quæ doceret, utrum exemplum Innocentii X secutus, solum a die Coronationis anniversario instituerit reliquos Pontificatus sui annos esse numerandos; in affirmativam tamen propendebat conjectura, etiam prius quom id Roma definitum acciperem: quia inveniebam, id fecisse hunc ejus successorem Clementem X, juxta Bullas ejus in Appendice ad tomum 6 Bullarum, quarum ultimæ duæ datæ inveniuntur die 17 et die 20 Maji, 1673, Pontificatus anno quarto: tres autem immediate præcedentes, post anniversarium quietem Electionis, sed ante anniversarium Coronationis expeditæ (vide licet 34, 35, et 36) signantur die 6, aut die 8 Maji, 1673, Pontificatus anno III.

Horum una quomodo confirmet Indulgentias,

2 Est autem notabilis nobis harum ultima 36, confirmans et approbans Indulgentias, ubi sibi, velut eatenus concessas insigni eisdem relicto Ordini: quarum quia iste refertur Summarium, ut omnis quæ circa illas oriri posset dubietas recideretur, putant aliqui Sedis Apostolicæ auctoritate definitum haberi, non solum quod ille, demptis demendis (nere scilicet porrigendi manus adiutricis Fratribus, Monialibus, Ecclesiis, vel Domibus prælati Ordinis, sub quo plures earum dicebantur elargitæ, atque adeo per Pii V Constitutionem revocata) putant, inquam, definitum, non solum quod ille fuerint in eum, in quo erant ante dictam revocationem, statum restitutæ et revalidatæ; sed etiam quod amnes istæ commutatæ fuerint, ob eis qui nominantur etiam ante seculum XI Pontificibus, revera sicut præ tenditur concessæ: quod tamen, sicut in dubitationem nondum venerat de ali-

quibus earum, quæ fuissent prædicto seculo XI anteriores, erantque pura facti questio; sic non intendit Pontifex stabilire, nec intendere prudenter potuit: esto fortassis intenderit in ejusmodi gratiis, licet a nemine forsitan revera concessis olim, sed ut summum diu postea acquisitis, utpote nemini aërosis, supplere quencumque non solum juris, sed et facti defectum.

3 Hunc autem errorem in talibus potuisse et posse quotidie intervenire, non dubitabit, qui leget Bullam 34 prænominatam, ubi de Fratibus ejusdem Ordinis, Congregationis Hispanicæ, queritur Pontifex, quod nulla facta mentione expressæ prohibitionis, sibi factæ de non instituendo Bibat contentu suo ex falsa relatione quod a civibus et incolis dicti loci de Bilbao desideraretur dicta nova fundatio; extorserant a felicis recordat. Clemente Papa IX... ut petitam licentiam fundandi concederet, velut nulli in temporalibus damnosam, et omnibus in spiritualibus proficuum: cujus contrariam quia constabat ex conciliis publicis et contradictionibus semper factis a populo, ecclesiis Parochialibus, et Conventibus SS. Francisci et Augustini; semel iterumque decernit Pontifex, non esse locum prætentæ fundationi. Cur autem prædictæ Indulgentiæ ab iis quorum nomine proferuntur verosimiliter nunquam concessæ, contradictionem ejusmodi passæ non sint, neque cum primum Apostolicæ Sedi propositæ fuerint, in turba aliarum majorum certarumque, neque cum deinde iterum iterumque petita est eorundem confirmatio, patet causa, ex hic et alibi dictis.

oblatus sibi ut
datus ante sec.
11

non obstante
facti errore,

E

CCXLIV INNOCENTIUS XI

INNOCENTIUS XI, natione Lombardus ex civitate Como, antea Benedictus Livii Odeschali, Presbyter Cardinalis tit. S. Omphrii et Episcopus Novariensis, electus anno MDCLXXVI, XXI Septembris, coronatus IV Octobris, in Dominica, vivat diu regatque, feliciter ad Religionis exaltationem, Mahometanæque perfidiæ exterminium, divinitus temporis huic donatus.

F
Ab anno
21 Septembris

Hic annorum suorum Pontificalium epocham elegit habere diem suæ Coronationis, prout jam usa communi Pontificum aliquot decessorum receptum asserunt, qui Dotaria inserunt idque optime scire possunt ac debent. Adhuc talem, observari debere, quod in Cancellaria vel Camera Apostolica antea non incipit a Kalendis Januarii, sed a XXV Martii, quo mysterium Incarnationis celebratur. Fatear mihi hic hævere æquum; quia in ultimo edito octavo Bullarum Tomo, ab anno 1655 ad 1673, video de uno in annum aliter omnino fieri. Expecto igitur quid ad propositum sibi dubium hoc responsuri illi sint; et respon-

sum panam in fine Partis I, cujus Appendix quædam adhuc imprimenda restat: nec enim convenit ea de causa proclivem sistere.

2 Aliud quod posteros de optimo hoc Pontifice morem nihil est; solam autem restat, ut cum cetera opera nostra omnino Apostolicæ Sedis censura subjuncta esse oporteat, huic imprimis in chronologia Pontificia explicanda Conatum, ad suæ Sanctitatis pedes, cum huic curamdem osculo, offeram; pridem quidem adumbravi a me scriptum paulatimque promotum, ad finem tamen nunc dilatare perductum.

KALENDARIIUM ROMANO-PONTIFICIUM

*Ex Conatu Chronico-historico,
Super Pontificum Romanorum Catalogo.*

Augustinus Oldoinus aoster p. m. sæpe in præcedenti tractatu cum laude nominatus, semperque laudandus ob insignem quam historię Pontificiæ simul et Ecclesiasticę novissime navavit operam, recognoscenda, locupletando, continuando, et evulgando Alphonsi Ciacconii libro, de Vitis Pontificum et Cardinalium; collaturum eodem adhuc nonnihil se credit, si eorundem Pontificum Necrologium texeret, et hanc quasi racemationem exhiberet post collectam adeo insignem vindictiam; quamvis in die obitus cujusque signando, vix aliquid novi docturus erit, sed vestigis Eminentiss. Card. Baronii fere instituturus. Tali exemplo comaminitus ego, qui jam tot nova reformande Pontificiæ Chronologiæ subsidia mihi videbar retexisse; non potui non judicare, alio Necrologio, et principis istis inharrenti opus fore eis, qui hunc Conatum meum probarent, recipientumque putarent. Censui etiam eodem labore fieri posse, ut viderem illi haberent, per omnes anni dies digestum Kalendarium, exhibiturum non solum qui Pontifices quoque die obierint, sed insuper qui Electi, Ordinati, Coronati, vel etiam Abdicati, aut solennibus exequiis in Vaticana ad S. Petrum Basilica fuerint Depositi. Hujus Depositionis, sive (ut Anastasius loquitur) Sepulturæ diem, cum die obitus hoc tenus male confusum fuisse, satis superque in prima parte demonstravi. Duci deinde in huc secundu, non eandem semper metiendorum Pontificatum fuisse Regulam; cum initio quidem Epocha duceretur a die susceptæ Ordinationis Episcopalis, etiam ejusquæ non constituebat Pontificem, sed Pontificis captivi, ægri, vel aliter impediti ad Pontificales functiones Vicarium. Cum vero usus hic cessavit, cessantibus quæ necessarium fuerunt persecutionibus, cepti sunt anni Pontificatus supputari a die Ordinationis Pontificiæ, quantumcumque diu post Electionem celebratæ, nulla ipsius Electionis habita ratione; quippe quæ necdum consuebat Pontificem constituere. At vero, postquam exigentibus demeritis secularium Principum, coacta fuit Ecclesia jugum eorundem excutere (quod partim ipsa sibi, partim tyranni

Barbarici imposuerant) non habendi Pontificem, nisi quem Rex vel Imperator probasset; ceperunt Continuatores Pontificiorum Catalogorum metiri tempus cujusque Sedis a die Electionis, ut quæ Pontificiæ jurisdictionis plenitudinem jam conferret Electo. Hinc porro factum est, ut deinde aliqui eundem suæ Electionis diem pro Natali haberent, in ipso mutantes sui Pontificatus annos: plures tamen, veteri instituto servato, nullaque habita, ratione temporis, ante Episcopalem Ordinationem ipsamque Coronationem suam decursi, hujus Anniversarium diem dumtaxat solebant recollere, in eoque annos commutare.

Tatum principiorum prius ignota observatio, uti alios aliosque dies distinguere docuit, sic materiam non contemnendam præbuit instruendo Kalendario: quod prius quam exhibeo occipere explicationem Notarum compendiarum, quarum hic usus futurus mihi est. Erunt ergo EL. Electio; ORD. Ordinatio Pontificalis; ORD. V. Ordinatio in Vicarium; CONF. Confirmatio jam ante ordinati in Episcopum Vicarium vel controversam Electionem aut Ordinationem secuta; COR. Coronatio; OB. Obitus; PAS. Passio vel Martyrium; ADD. Abdicatio sive spontanea sive coacta; DEP. Depositio oleannis scilicet in Vaticano cujus vel solius vel præcipua habita ratio fuit per octo prima secula, in contemendi Pontificum Catalogis; TRANSL. Translatio corporis de loco mortis ad locum sepulturæ solennioris; F. Fastum ex alia quacunque causa. Ad hæc † major earum Notarum alicui addita, designabit ejus rei memoriam annue in Romanæ Ecclesiæ Officiis seu Romane Missali ac Breviario festivam haberi: minor vero †, innuabit ejus respectu adscriptum nomen Martyrologiis, aut Romano hodierno aut aliis antiquioribus. Locus Electionis, Ordinationis, Coronationis, Obitus aut Sepulturæ tunc solum notabitur, cum aliquid istorum factum extra Urbem fuerit: cum alius non additur, Urbem Romanam intellige. Zyfræ denique notabunt ævæ Christianæ unum quo unaquæque res gesta est, de qua plus aliquid videre desiderans, in prægresso Tractatu Chronologico, facile ipsam poterit tali indicio invenire.

JANUARIUS.

I CONF. SS. Felicis I, anno 270; et Innocentii I, 402.
II OB. Romani, 898.
III OB. † S. Anteri, 236.
IV ORD. S. Deusdedit 616.
V OB. † S. Tlesphori, 138. ORD. S. Siricii, 385, et Gregorii IV. 828; atque CUR. Gregorii XI. 1371.
VI ORD. SS. Eutychiani, 275 et Zosimi, 417; atque Coa. Clementis III, 1188; et Pii IV, 1560.
VII DEP. Adriani I. EL. B. Pii V, 1566. OB. Amedei, ante Felicis Antipapæ, Genevæ 1451; et Innocentii X. 1655.
VIII ORD. Theodori II, 898. OB. Coelestini III 1198 et EL. Innocentii III, 1198. Item Coa. Benedicti XII, 1335; EL. Adriani VI absentis in Hispania, 1522.
IX Coa. Nicolai III, 1278.
X OB. S. Melchiodis, 314; DEP. † S. Agathonis

682, OB. † B. Gregorii XI Aretii, 1276.
XI OB. † S. Hygini, 150; et Gregorii IV, 844 et Agapiti II, 936.
XI vel **XIX** ORD. S. Pii I, 150.
XII PAS. S. Cleti vel Anacleti secundum Nos, aut 12 Septembris. Eodem die vel **XIX** CONF. S. Pii, 150 secundum Nos.
XIII CONF. S. Hygini 138. OB. Sisinnii 708. ORD. Joannis XII, 956.
XIV Vacat.
XV OB. Stephani VIII, 946.
XVI PAS. † S. Marcelli, 310.
XVII OB. Gregorii II, 731. CATH. † S. Petri Romæ, 50.
XVIII ORD. V. S. Soteris pro S. Aniceto, 162; ORD. S. Marci, 336 OB. Paschalis II, 1118.
XIX Vacat.
XX PAS. † S. Fabiani, 250. DEP. Paschalis II, 1118

- XXI EL. Innocentii V, 1276.
 XXII OB. Stephani IV, 817.
 XXIII COR. Bonifacii VIII, 1293.
 XXIV CONF. S. Evaristi *secundum Nos*, 96 *vel* XIX
Septembris ABD. Benedicti X Antipapæ, 1059.
 XXV ORD. Paschalis I, 817.
 XXVI OR. S. Dnsdedit, 619 ; et Theodori II 898.
 DEP. † S. Vitaliani, 672. Item ORD. et OB.
 Sergii II, 844 et 847.

- XXVII Vacat.
 XXVIII Vacat.
 XXIX ORD. S. Aniceti *secundum Catalogos*, 150 ; Bo-
 nifacii III, 607. OB. Gelasii II Cluniaci, 1119,
 et Pauli V 1621.
 XXX On. S. Felicis III, 492. EL. Clementis VIII,
 1592.
 XXXI, OND. Silvestri, 314. COR. Nicolai II, 1059.
 EL. Gelasii II, 1118.

FEBRUARIUS.

- I V acat.
 II ORD. S. Gelasii, 492. COR. Leonis IX, 1049 ; et
 Clementis VIII, 1592. et OB. Martini V, 1431.
 III OB. Stephani III, 772.
 IV OB. Pelagii II, 590.
 V ORD. JOANNIS IX, 898.
 VI ORD. Julii I, 337. Clemens IV Electioni suæ as-
 sentitur, 1265.
 VI OR. Sabiniani, 606 ; et Anacleti Antipapæ,
 1238. DEP. Pelagii II 590 ; et Sisinii, 708.
 VII ORD. Joannis VII, 705 ; et Adriani I, 772. EL.
 Julii III, 1550 ; et Gregorii XV, 1621.
 VIII OB Leonis VI, 930
 IX Vacat.
 X OB. S. Simplicii, 483.
 XI Vacat.
 XII ORD. Innocentii III, 1198.
 XIII ORD. V. S. Stephani I pro S. Lucio I, 253 ; et
 OND. S. Felicis III, 483. DEP. † S. Gregorii II,
 731 ; et OB. Lucii II, 1145.
 XIV OND. Stephani VII, 930. EL. Callisti III facta
 Cluniaci 1719 et Eugentii III, 1145. OR. Honori
 II, 1130. Con. Gregorii XV, 1621.
 XV ADRIANUS VI electioni suæ absens consentit,
 1522.

- XVI CONF. S. Cleti *secundum Catalogos*, 77. OB. Joan-
 nis XI, 935.
 XVII EL. Innocentii II, 1130, et Anacleti Antipapæ,
 1130.
 XVIII ORD. Eugenii III, 1145. OB. Gregorii V, 999 ;
 et Eugenii IV, 1447.
 XIX On. Joannis IX, 898.
 XX F. † S. Agathonis apud Græcos.
 XXI ORD. V. S. Pii pro S. Hygino, 146. OB. S.
 Hilari, 467 ; et Julii II, 1517.
 XXII CATH. † S. Petri Antiochena, 37. EL. Martini
 IV, 1281 ; et Nicolai IV, 1288. ORD. Gregorii
 III, 731. COR. Clementis IV, 1265 ; et Julii III,
 1550. DEP. † S. Siricii, 399 ; et Sabiniani, 606.
 XXIII OND. Innocentii II, 1130 ; et Anacleti Antip.
 1130. COR. Innocentii V, 1276. OB. Marini I,
 al. Martini II, 884.
 XXIV ORD. Gelasii II, 1118.
 XXV DEP. † Felicis 3 ad S. Paulum. Con. Nicolai
 IV, 1284.
 XXVI Vacat.
 XXVII Vacat.
 XXVIII Vacat.

MARTIUS.

- ORD. Adriani III, 884 ; et Bonifacii VII An-
 tipapæ, 974.
 II COR. S. Gregorii X, 1272. OB. Pelagii I, 561 ;
 DEP. † S. Simplicii, 483. ORD. Benedicti IV, 900.
 III OB. S. Zachariæ, 752 ; et Clementis VIII, 1605.
 IV OND. Constantini, 708. OB. † S. Lucii, 255. DEP.
 Pelagii I, 561.
 V ORD. S. Simplicii, 467.
 VI EL. Eugenii IV, 1431 ; et Nicolai V, 1447.
 VIII ABD. Silvestri Antipapæ, 1045.
 IX OB. Cælestini II, 1144.
 X EL. Lucii II, 1144. OB. Benedicti III, 858.
 XI EL. Leonis X, 1513. Con. Eugenii IV, 1431.
 OB. Bonifacii V, 626.
 XII ON. † S. Gregorii I, 604. EL. Urbani II Terra-
 cinae, 1088 ; et Lucii II, 1144.
 XIII OB. Doni I, 679.
 XIV ORD. Adeodati, 672.
 XV DEP. S. Zachariæ, 752.
 XVI. EL. Gregorii Antipapæ 1118.

- XVII Con. Gregorii Antipapæ, 1118.
 XVIII ON. Constantini, 715 ; et Honorii III, 1227.
 XIX EL. Gregorii IX, 1227. OND. Joannis XVIII,
 1004. COR. Nicolai V, 1447 ; et Leonis X, 1513.
 XX ORD. Victoris Antipapæ, 1138.
 XXI COR. Gregorii IX, 1227.
 XXII Vacat.
 XXIII OB. Julii III, 1555.
 XXIV Vacat.
 XXV ORD. V. S. Evaristi pro S. Anacleto, 95 ; ORD.
 Nicolai I, 858. Con. Martini IV, 1281. OB. Be-
 nedicti II, 686 ; et Nicolai V, 1455. ON. Stepha-
 ni VII 932
 XXVI OB. Joannis IX, 900.
 XXVII OB. Gregorii XI, 1378.
 XXVIII DEP. † S. Sixti III ad S. Laurentium, 440.
 XXIX ORD. Stephani II, 752. OB. Stephani IX Flo-
 rentiæ, 1058.
 XXX COR. Callisti II, 1119 ; et sub finem mensis.
 OB. Benedicti VI, 974.

APRILIS.

- SUB initium mensis, ON. Leonis VIII, 965.
 I ORD. Joannis, XI 932.
 II EL. Leonis XI, 1605. Con. Silvestri II, 999.
 III ON. S. Sixti I, 127 ; et Honorii IV, 1287.
 IV ON. Formosi, 896.

- V F. † Pii V, ex ordinatione Clementis X, 1672.
 Con. Benedicti X Antipapæ, 1058. OB. Clemen-
 tis III, 1191.
 VI DEP. † S. Sixti I, 127 ; et † S. Cælestini I, 433
 ORD. Benedicti IV, 900. OB. S. Symmachi, 514

- VII EL. Alexandri VII, 1655. ABD. Felicis Antipapæ, 1449.
- VIII EL. Urbani VI, 1378 ; et Callisti III, 1455.
- IX EL. Marcelli II, 1555. DEP. Constantini, 715.
- X COR. Marcelli II, 1555; et Leonis XI, 1605. OR. Gregorii XIII, 1585.
- XI EL. Honorii IV, 1285. ORD. Bonifacii VI, 896; Leonis X, processus solennis ad Lateranense Palatium, 1513. DEP. † S. Leonis I, 462; et Doni I, 679.
- XII EL. Cælestini III, 1191. ORD. S. Leonis IV, 847. OB. † S. Julii, 353; et Victoris Antipapæ Lucæ, 1164.
- XIII EL. Gregorii XIII, 1572. COR. Victoris II, 1055. F. † S. Martini I, apud Græcos, tali die avecti CP. in exilium Chersonam.
- XIV ORD. Pelagii I, 556; et Cælestini III, 1191. OB. Nicolai IV, 292.
- XV CONF. S. Stephani I, 255.
- XVI ORD. S. Eusehii, 310. COR. Alexandri VII, 1655. OB. Stephani II, 757.
- XVII OB. † S. Aniceti, *secundum Catalogos*, 154, *secundum Nos*, 162; et S. Agapeti Constantiupoli, 536.
- XVIII COR. Urbani VI, 1378. ABD. Joannis XIV, 985.
- XIX OB. † S. Leonis IX, 1054.
- XX OB. † S. Soteris 17; et F. † S. Gaji, OB. etiam S. Victoris I, 197; Theodori I, 649; Leonis VIII, 965; Alexandri II, 1073; et Clementis V, in Rocca Mauri ad Rhodanum, 1314. COR. Callisti III, 1455; et circa hunc diem, ABD. vel OR. Joannis filii Roberti. ABD. Gregorii Antipapæ, 1121.
- XXI OB. Joannis II, 535.
- XXII OB. † S. Gaji, 296. DEP. Alexandri II, 1073; et EL. S. Gregorii VII, 1073.
- XXIII ABD. Gregorii Antipapæ, 1121. OB. Benedicti etiam Antipapæ Avenione, 1423.
- XXIV EL. Sixti V, 1585.
- XXV ORD. Joannis XV, 986. COR. Gregorii XIII, 1572. OB. Bonifacii VI, 896; et Benedicti XII Avenione, 1342.
- XXVI DEP. † SS. Cleti *secundum Catalogos*, 84; et Marcellini, 296. CONF. S. Soteris, 162. DEP. Stephani II, 757.
- XXVII ORD. S. Cornelii, 251; et Bonifacii V, 620. TRANSL. S. Anastasii, a Sergio II curata, circa 846. OB. Leonis XI, 1605.
- XXVIII ORD. S. Gregorii II, 715; et ABD. Benedict I, 1015.
- XXIX ORD. S. Agapeti I, 535; et EL. Clementis X, 1670.
- XXX OB. S. Hormisdæ, 523; Marcelli II 1155 et Joannis XV, 996. ORD. Joannis X, 915.

MAJUS.

- O**RD. Severini, 640. CON. Sixti V, 1585 et B. Pii V, 1571. Sub initium quoque hujus mensis facta est EL. Nicolai Antip. 1328.
- II ORD. Stephani VI, 896.
- III PAS. † S. Alexandri I, 117, OB. Alex. V Bononæ, 1410.
- IV Vacat.
- V Vacat.
- VI CONF. S. Pii, *secundum Catalogos*, 154.
- VII EL. Clementis VI, 1342.
OB. Bonifacii IV, 615. DEP. Benedicti II, 685.
- VIII ORD. V. S. Lini pro S. Petro, 54; et Victoris III 1087.
CONF. S. Anacleti, *secundum Catalogos*, 84.
- IX Vacat.
- X Vacat.
- XI ORD. V. S. Anacleti pro S. Cleto, *secundum Catalogos*, 83. COR. Clementis X, 1670, OB. Paschalis I, 824.
- XII OB. Silvestri II, 1003.
- XIII Vacat.
- XIV ORD. Benedicti II, 685. OB. Joannis XII, 963. DEP. † S. Theodori I, 649. EL. Clementis Antipapæ, 1424.
- XV Vacat.
- XVI EL. Pauli V, 1605, OB. Joannis XXI Viterbii, 1277.
- XVII EL. Joannis XXIII, 1410. ORD. Gregorii V, 996. CON. B. Pii V, 1566. OB. Vigiliæ in Sicilia, 555. COR. Clementis Antipapæ, 1425.
- XVIII ORD. S. Marcelli, 308. OB. S. Joannis I, in carcere Ravennæ, 526; et Adeodati, 677.
- XIX OB. † S. Petri qu. Cælestini V, 1296; COR. Clementis VII, 1342.
- XX OB. Alexandri IX, 1607.
- XXI COR. Honorii IV, 1285.
- XXII ORD. S. Pauli I, 757.
- XXIII ORD. S. Pauli I, 757. OB. S. Leonis II, 634.
- XXIV EL. Pauli IV, 1555.
- XXV ORD. Liberii, 352. OB. † S. Urbani, 231, et Leonis VII, 939. EL. Victoris III, anno 1086.
- XXVI DEP. † S. Urbani I, 231; et Bonifacii IV, 615. ORD. Joannis XXIII, 1410 et Benedicti VII, 975. OB. † S. Gregorii V, 1085; et Alexandri IV Victorii, 1261.
- XXVII F. † S. Eleutherii. COR. Pauli IV, 1555. DEP. S. Soteris, 171. OB. Marini II alias Martini II 946, et Doni II 974.
- XXVIII DEP. † S. Joannis I, 526, et Joannis II, 535. XXVIII vacat.
- XXIX ORD. S. Agathonis, 679; et Benedicti V, 964. COR. Pauli V, 1605. ABD. Victoris Antipapæ, 1138.
- XXX DEP. † S. Felicis I, curata a Felice II, circa annum 356.
- XXXI CONF. S. Sixti I 117. OB. Eugenii I, 657. ABD. Joannis XXIII, 1415.

JUNIUS.

- C**irca initium mensis, ABD. Christophori 905.
- II CONF. S. Telesphori, 127; ORD. Agapiti II 946 et Clementis Antipapæ, 1083. DEP. Eugenii I, 657.
- III ORD. S. Soteris, 171, OB. † S. Anteri, 236.
- IV Vacat.
- V ORD. Eugenii II, 824. EL. Clementis V, 1305.
- VI ORD. S. Silverii, 536; et Joannis XVII, 1003.
- VII Vacat.
- VIII Vacat.
- IX ORD. Sergii III, 905, et Stephani VIII, 939.
- X ORD. Joannis v. 686.
- XI ORD. S. Zephyriini, 198. OB. S. Leonis III, 816.
- XII Vacat.
- XIII ORD. V. S. Urbani pro S. Callisto, 222.

xiv ORD. S. Martini I, 649. OB. Landonis, 915.
 xv Vacat.
 xvi ORD. Benedicti I, 575.
 xvii Vacat.
 xviii ORD. Joannis X 915.
 xix Vacat.
 xx OB. † S. Silverii in Pontia, 578; et Joannis V, 687. EL. Clementis IX, 1667. OB. Joannis X, 929.
 xxi OB. S. Pauli I, 767.
 xxii ORD. Stephani IV. 816. OB. Innocentii V, 1276.
 xxiii Oan. V. S. Lucii pro Cornelio, 252.
 xxiv EL. Innocentii IV, 1243. Oa. Nicolai II Florentiæ, 1061.

xxv Vacat.
 xxvi CONF. S. Pontiani, 231. EL. Alexandri V, 1409. CON. Clementis IX, 1667. DEP. Adeodati, 677.
 xxvii Vacat.
 xxviii TRANSL. † S. Leonis I, DEP. † S. Leonis II 684; et † S. Pauli, 767.
 xxix PAS. † SS. Petri et Pauli, 63. ORD. Innocentii IV, 1243.
 xxx ORD. S. Marcellini, 296; et S. Gregorii VII, 1075.

JULIUS.

I Vacat
 II ORD. SS. Telesphori, 127; et Melchiadis 310. ABD. Joannis X, 928.
 III vacat.
 IV OB. Severini, 640; et Angeli Corarii qu. Gregorii XII Recineti, 1417; in die anniversarii Aud. factæ, 1415.
 V ORD. Leonis VI. 929. OB. Benedicti V Hamburgi. 965. EL. S. Celestini V, 1294.
 VI OB. Benedicti XI Perusii, 1304.
 VII ORD. S. Leo, 65. CON. Alexandri V, 1409. Oa. Gregorii XV, 1623.
 VIII OB. Adriani III Nonantulæ, 885, et Eugenii III Tibure, 1157.
 IX EL. Anastasi IV, 1153.
 X EL. Adriani V, 1276. OB. Benedicti VII, 984; et Benedicti VIII, 1024.
 XI OB. † S. Pii I, *secundum Catalogos* 161; *secundum Nos*, 153.
 XII ORD. S. Felicis IV, 526; et Anastasi IV, 1157.
 XIII OB. † S. Anacleti *secundum Catalogos*, 95; et Sergii IV, 1022. DEP. Joannis III, 575.
 XIV Vacat.
 XV Vacat.
 XVI ORD. † S. Aniceti *secundum Nos*, 153. OB. † S.

Leonis IV, 855; et Innocentii III, 1216. OB. S. Symmachi, 514.
 XVII EL. Honorii III, 1216; et Oa. Joannis XVIII, 1008.
 XIX ORD. V. S. Callisti pro S. Zephyrina, 207; et Joannis XIX, 1024. DEP. S. Symmachi, 514.
 XX ORD. Benedicti VIII, 1012, et S. Hormisdæ, 514.
 XXI OB. Clementis X, 1676.
 XXII AUD. Clementis Antipapæ, 1429.
 XXIV ORD. S. Dionysii, 259. CON. Honorii III, 1216. OB. S. Sixti III, 440.
 XXV ORD. V. S. Pontiani pro S. Urbano 230; Stephani V, 885; et Clementis Antip. 1080, OB. Innocentii VIII, 1492.
 XXVI CONF. S. Elvaristi *secundum Catalogos*, 95. OB. Pauli II, 1471. ABD. Clementis Antipapæ, 1429.
 XXVII Vacat.
 XXVIII DEP. † S. Victoris I, 496. TRANSL. † S. Innocentii per Sergium II, circa 846. OB. Victoris II, Florentiæ, 1637.
 XXIX ABD. S. Felicis II, 358. OB. Urbani II, 1099; et Urbani VIII, 1644.
 XXX ORD. Vitelliani, 657. DEP. Benedicti I, 580.

AUGUSTUS.

I OB. S. Cælestini, 432; et circa initium hujus mensis, etiam Stephani VI, 897.
 II PAS. † Stephani I, 257. DEP. Severini, 640; et Joannis V, 687.
 III OB. Cononis, 688. ORD. Stephani IX, 1057.
 IV Oa. Marini II, al. Martini III, 946. et S. Hormisdæ, 513.
 V OB. S. Cornelii Centum cellis, 252.
 VI PAS. † S. Sixti II, 258. ABD. S. Martini* I in Naxo, 654. CON. Callixti III, 1458. EL. Urbani VIII, 1623.
 VII ORD. S. Sixti III, 432; et Stephani III, 768. OB. Stephani V, 891. DEP. † S. Hormisdæ, 514. EL. Joannis XXII, 1316.
 VIII Vacat.
 IX EL. Sixti IV, 1471.
 X Vacat.
 XI EL. Alexandri VI, 1492.
 XII CONF. S. Bonifacii I, 419. OB. Joannis III, 574; Benedicti I, 579; et Sixti IV, 1484.
 XIII Vacat.
 XIV ORD. Paschalis II, 1099. OB. S. Sergii I, 704; et Pii II, 1464.
 XV Vacat.
 XVI Vacat.

XVII CON. Joannis XIV, 984.
 XVIII OB. Adriani V Viterbii, 1276; Alexandri VI, 1503; et Pauli IV, 1559.
 XIX EL. Pii II, 1458.
 XX OB. Joannis XIX, 985.
 XXI ORD. Joannis III, 561. OB. Gregorii IX, 1241.
 XXII Vacat.
 XXIII CONF. S. Sixti II, 257.
 XXIV OB. Nicolai III Suriani, 1280. CON. Felicis Antipapæ Basileæ, 1440.
 XXV ORD. Bonifacii IV, 608. Coa. Sixti IV, 1471. OB. Alexandri III, 1181, Aad. Nicolai Antipapæ, 1330.
 XXVI DEP. † S. Zephyrini, 218. CON. Alexandri VI, 1492.
 XXVII OB. Eugenii II, 827; et Sixti V, 1385. F. S. Liberii apud Græcos.
 XXIX EL. Lucii III, 1181; Urbani IV, 1261; Clementis IV absentis in Gallia, 1264; Innocentii VIII 1484. CON. S. Cælestini V, 1294; Aad. Callixti Antipapæ, 1178.
 XXX ORD. Sabiniani, 604. Coa. Lucii III, 1181.
 XXXI ORD. V. S. Sixti II, pro S. Stephano. EL. Pauli II, 1464. Coa. Adriani VI, 1522.

SEPTEMBER.

- I** EL. Gregorii X absentis, 1271. ORD. Valentini, 827; Benedicti III, 855; Oe. Adriani IV, 1139.
- II Vacat.
- III ORD. S. Joannis I, 323 et † Gregorii I, 590. COR. Pii II, 1458.
- IV OB. † S. Bonifacii I, 423. COR Urbani IV, 1261.
- V COR. Joannis XXII, 1316.
- VI OB. S. Soteris, 185; Cononis, 687, Joannis XIII, 972; Vicedomini, ante acceptatam Electionem defuncti Viterbii, 1276.
- VII EL. Alexandri III, 1159. ORD. Eugenii annuente S. Martino, 654.
- VIII ORD. S. Leonis I, 440, OB. S. Gelasii, 496; et Anastasii II, 498. DEP. † S. Sergii I, 701.
- IX COR. Pauli II, 1464.
- X DEP. † S. Hilari, 462.
- XI ORD. S. Victoris I, 186; et Romani, 897.
- XII PAS. S. Cleti vel Anacleti aut 12 Januarii secundum Nos. OB. Innocentii VI, 1262. COR. Innocentii VIII, 1484.
- XIII ORD. S. Symmachi, 498. OB. Honorii I, 638.
- XIV OB. Adriani V, 1523.
- XV OB. Victoris III Cassini, 1087. ORD. Anastasii II, 496; Urbani VII, 1585; et EL. Innocentii X, 1644.
- XVI TRANS. † S. Cornelii ex Centumcellis, 252, ORD. S. Coelestini I, 423. EL. Joannis XXI, 1276. OB. S. Martini in Chersone, 655; et Clementis Antipapæ Avenione, 1394. OB. Benedicti IV, 900.
- XVII OB. † S. Leonis IV, 855.
- XVIII Vacat.
- XIX ORD. S. Evaristi, secundum Nos vel XIX Septembris, 96. item Formosi, 891.
- XX DEP. † S. Agapiti Romæ, 536; et † S. Martini CP. in Blachernis, 655. OB. Joannis IV, 642. EL. Clementis Antipapæ 1376. ORD. Alexandri III, 1159. COR. Joannis XXI, 1276.
- XXI EL. S. D. N. INNOCENTII XI, 1676. DEP. Cononis, 688.
- XXII EL. Pii III, 1503. ORD. Benedicti VI, 972.
- XXIII OB. † S. Lini, 67; et Liberii, 306.
- XXIV OB. Joannis VII, 707; Sergii III, 912; et Innocentii II, 1143.
- XXV OB. S. Felicis IV, 530; et Clementis VII, 1534.
- XXVI OB. † S. Eusebii, 310. EL. Coelestini II, 1143.
- XXVII CONF. S. Cleti, secundum Nos, 67. OB. Urbani VII, ante ordinationem et coronationem suam, 1585.
- XXVIII ORD. Honorii I, 626. OB. S. Callixti I, 222. ABD. S. Pontiani, 235.
- XXIX vacat.
- XXX EL. Bonifacii II, 530. COR. Alexandri II, 1061; et Urbani VIII, 1623; et circa finem mensis. OB. Petri de Corbario, qu. Nicolai Antipapæ, Avenione.

OCTOBER.

- I** ORD. V. S. Alexandri I pro S. Evaristo, 108; et S. Damasi, 366. COR. Joannis XIII, 963. OB. Bonifacii IX, 1404.
- II DEP. S. Eusebii, 310. COR. Sergii IV, 1009. OB. Urbani IV Perusii, 1264.
- III ORD. V. S. Telesphori pro S. Sixto I, 126; et Coelestini II, 1143.
- IV ORD. Doni I, 677; et Anastasii III, 912. ORD. Innocentii X, 1644; S. D. N. INNOCENTII XI, 1676; et Victoris Antipapæ, 1139.
- V ORD. V. S. Hygini pro S. Telesphoro, 136.
- VI Vacat.
- VII OB. † S. Marci, 336.
- VIII CONF. S. Melchiadis, 310. ORD. Joannis VI, 702. CDR. Pii III, 1503.
- IX vel X OB. Clementis II Bambergæ, 1047.
- X CONF. S. Lucii, 252. OB. Valentini, 840.
- XI CONF. S. Clementis I, secundum Catalogos, 67. OB. Bonifacii VIII, 1303.
- XII DEP. S. Felicis IV, 539; Honorii I, 638; Joannis IV, 642. OB. Coelestini IV, 1241.
- XIII EL. Pauli III, 1534.
- XIV DEP. † S. Callixti I, 222. OB. Bonifacii II, 532.
- XV OB. Urbani VI, 1389; et Gregorii XIV, 1591.
- XVI Vacat.
- XVII DEP. Bonifacii II, 533. EL. Innocentii VII, 1404.
- XVIII DEP. Joannis VII, 707. OB. Pii III, 1503.
- XIX ORD. S. Leonis II, 682.
- XX CONF. S. Urbani I, 222. OB. Bonifacii III, 607; et Urbani III Ferrariæ, 1187.
- XXI EL. Gregorii VIII, 1187.
- XXII EL. Benedicti XI, 1303.
- XXIII EL. Urbani V, absentis in Palæstina, 1262. OB. Stephani VIII 942.
- XXIV OB. S. Marcellini, 304.
- XXV DEP. S. Bonifacii I, 423; et Bonifacii V, 626. ORD. Gregorii VIII, 1187.
- XXVI PAS. † S. Evaristi, 108.
- XXVII EL. Coelestini IV, 1241. CONF. Bonifacii, 530; Decretum Electionis suscipiunt absentes, Urbanus V, 1262; et S. Gregorii X, 1271. COR. Benedicti XI, 1303.
- XXVIII EL. Honorii Antipapæ, 1061.
- XXIX vacat.
- XXX OB. S. Pontiani, in Sardinia, 235. OB. S. Leonis I, 461. EL. Innocentii IX, 1591.
- XXXI OB. Joannis XVII, 1003. EL. Julii II, 1503. COR. Clementis Antipapæ, 1378. Item OB. Doni II, 975; hoc mense, sed incerto die.

NOVEMBER.

- I** Vacat.
- II ORD. Innocentii VII, 1404. EL. Bonifacii IX, 1389; Benedicti Antipapæ, 1394.
- III ORD. Theodori, 642. COR. Coelestini IV, 1241; Pauli III, 1534; et Innocentii IX, 1591.
- IV Vacat.
- V CONF. S. Alexandri I, 108.
- VI COR. Urbani V, 1262, et Innocentii VII, 1406.
- VII Vacat.

- VIII DEP. † S. Deusedit, 619.
 IX ORD. Benedicti IX, 1033.
 X CONF. Bonifacii II, 530. OB. Gregorii III, 741; et Pauli III, 1549.
 XI ORD. Bonifacii IX, 1389. EL. Martini V, 1417.
 XII TRANSL. † S. Martini a Constantinopoli. ORD. S. Hilari, 461. DEP. Bonifacii III, 607. OB. Nicolai I, 867.
 XIII ORD. Marini II al. Martini III, 942.
 XIV COR. Clementis V, 1305; Bonifacii IX, 1389; et Benedicti Antipapæ, 1394. ORD. Leonis VII, 935.
 XVI ABD. S. Clementis *secundum Nos*; et REST. S. Cleti, jam Anacleti *secundum Nos*, 83. ABD. S. Silverii, 537.
 XVII Vacat.
 XVIII DEP. Anastasii II, 498. EL. Felicis Antipapæ absentis, 1439. OB. Leonis V, 904.
 XIX TRANSL. † S. Pontiani ex Sardinia, circa 237.

- ORD. S. Zachariæ, 741. EL. Clementis VII, 1523.
 XX OB. S. Felicis II abdicati in suo Prædiolo, 365.
 XXI DEP. † Gelasii, 496. COR. Martini V, 1417.
 XXII ORD. S. Anteri, 235; Vigili, 537; et S. Sergii I, 688, CONF. S. Symmachi, 498
 XXIII PAS. † S. Clementis in Chersone, sub Trajano Imp. 107.
 XXIV Vacat.
 XXV OB. Adriani II, 872; Anastasii III, 914; et Lucii III Veronæ, 1185. EL. Nicolai III, 1277. ORD. Christophori 904.
 XXVI OB. Siricii, 398. EL. Urbani III, 1185. ORD. Pelagii II, 579; et Clementis VII, 1503. COR. Julii II, 1503.
 XXVII DEP. † Gregorii III, 741.
 XXVIII Vacat.
 XXIX OB. Clementis IV Viterbii, 1268.
 XXX EL. Gregorii XII, 1406.

DECEMBER.

- I OB. S. Agathonis, 681; et Leonis X, 1521.
 II OB. Anastasii IV, 1154.
 III ABD. S. Cleti, *secundum Nos*, 73, ORD. Joannis IV, 640.
 IV EL. Adriani IV, 1154. ORD. Landonis, 614. OB. Joannis XXII Avenione, 1334.
 V CONF. S. Clementis I. *secundum Nos*, 73. ORD. S. Anastasii I, 398. COR. Adriani IV, 1154; et Gregorii XII, 1406. EL. Gregorii XIV, 1590. ABD. Joannis XII, 963.
 VI OB. Clementis VI Avenione, 1352. ORD. Leonis VIII, 963.
 VII OB. Innocentii IV, 1254.
 VIII PAS. † S. Eutychiani, 283. COR. Urbani III, 1185; et Gregorii XIV, 1590. OB. Pii IV, 1565.
 IX DEP. † S. Melchiadis, 314, OB. S. Damasi, 384; et Clementis IX, 1669.
 X Vacat.
 XI DEP. † S. Damasi, 384. ORD. S. Fabiani, 236.
 XII OB. Callixti II, 1124.
 XIII vacat.
 XIV ORD. V. S. Sixti I pro S. Alexandro, 116; Adriani II, 867; et Joannis VIII, 872. OB. S. Anastasii I 401; et Joannis VIII, 882.
 XV ORD. V. S. Aniceti pro S. Hygino, 148; S. Caji, 283; et Honorii II, 1124.
 XVI vacat.
 XVII OB. S. Zosimi, 418; et Gregorii VIII Pisis, 1187. Felix Antipapatum acceptat, 1439.

- XVIII EL. Innocentii VI, 1352.
 XIX EL. Clementis III, 1187. ORD. Joannis II, 532. OB. Urbani V Avenione, 1370.
 XX ABD. S. Clementis *secundum Catalogos*, 77. OB. Zephyrini, 217. EL. Benedicti XII, 1334.
 XXI OB. S. Innocentii I, 416.
 XXII PAS. Felicis I, 274. ABD. S. Cœlestini V, 1294. OB. Baldassaris Cossa, qu. Joannis XXIII Florentiæ, 1419.
 XXIII ORD. Marini I, al. Martini II, 882.
 XXIV EL. Bonifacii VIII, 1294.
 XXV ORD. S. Sisinnii, 707. OB. Adriani I, 795. COR. Clementis II, 1046. EL. Alexandri IV, 1254.
 XXVI CONF. S. Callixti I, 217. OB. † S. Dionysii, 269. DEP. † S. Zozimi, 418. EL. Pii IV 1559.
 XXVII vacat.
 XXVIII ORD. S. Leonis III, 795. COR. Alexandri IV, 1254. ABD. Gregorii VI, 1046.
 XXVIII ORD. V. S. Felicis I, pro S. Dionysio, 268. DEP. S. Dionysii, 269. COR. Honorii II, 1124. EL. Urbani III, 1185.
 XXIX ORD. S. Bonifacii I, 418. COR. Benedicti VII, 975.
 XXX EL. Gregorii XI, 1370. COR. Innocentii VI, 1353. ORD. Silvestri Antipapæ, 1049. OB. Innocentii IX, 1591.
 XXXI OB. † S. Silvestri, 335; et S. Vitaliani, 671.

INDEX ALPHABETICUS PONTIF. ROMAN.

Ord.	Nomen	Initium	Finis	Pag.	Ord.	Nomen	Initium	Finis	Pag.
38	Felix 2	358.....	358 a Jul. 29	54	149	Joa. 19, nl. 20	1024 Jul. 19	1033 Nov. 8	183
50	Felix 3	483 Feb. 13	482 Jan. 30	68	189	Joannes 21	1276 Sept. 16	1277 Maj. 16	**89
56	Felix 4	526 Jul. 12	530 Sept. 25	72	198	Joannes 22	1316 Aug. 7	1334 Dec. 4	**74
A	Felix	1436 Dec. 17	1449 a Apr. 7	**123	203	Joannes 23	1410 Maj. 17	1415 a Maj. 31	**110
113	Formosus	891 Sept. 19	896 Apr. 4	146	36	Julius 1	337 Feb. 6	352 Apr. 12	52
		G			220	Julius 2	1303 Oct. 31	1313 Feb. 12	**148
					225	Julius 3	1550 Feb. 8	1555 Mar. 23	**157
							L		
31	Gelasius 1	482 Febr. 2	496 Sept. 8	69	124	Lando	914 Dec. 4	915 Apr. 25	158
167	Gelasius 2	1118 Jan. 31	119 Jan. 29	**9	47	Leo 1	440 Sept. 8	461 Oct. 30	63
66	Gregorius 1	590 Sept. 3	604 Mart. 12	89	82	Leo 2	682 Oct. 19	684 Maj. 23	107
91	Gregorius 2	715 Apr. 28	731 Jan. 17	116	98	Leo 3	795 Dec. 27	816 Jun. 11	126
92	Gregorius 3	731 Feb. 22	741 Nov. 10	121	105	Leo 4	847 Apr. 12	855 Jul. 17	137
103	Gregorius 4	828 Jan. 5	844 Jan. 11	130	120	Leo 5	904 Oct. 28	904 Dec. 6	152
143	Gregorius 5	996 Maji. 17	999 Feb. 18	176	126	Leo 6	928 Jul. 6	929 Jan. 20	159
151	Gregorius 6	1045 Apr. 28	1046 Dec. 17	185	149	Leo 7	936 Febr. 14	939 Aug. 23	160
A	Gregorius	1073 Jun. 30	1085 Maj. 25	199	134	Leo 8	963 Dec. 6	964 a Febr. . . .	164
159	Gregorius 7	1118 Mart. 15	1121 Apr. 27	**13	154	Len 9	1049 Febr. 12	1054 Apr. 19	191
175	Gregorius 8	1187 Nov. 21	1187 Dec. 17	**30	221	Leo 10	1513 Mar. 11	1521 Dec. 1	**151
180	Gregorius 9	1227 Mart. 9	1241 Aug. 21	**36	236	Leo 11	1605 Apr. 2	1605 Apr. 27	**161
186	Gregorius 10	1271 Oct. 27	1276 Jan. 10	**56	37	Liberius	352 Maji. 24	366 Sept. 23	52
203	Gregorius 11	1370 Dec. 30	1378 Mar. 27	**94	2	Linus	65 Jul. 7	67 Sept. 23	18
207	Gregorius 12	1406 Nov. 30	1415 a Jul. 4	**107	23	Lucius 1	252 Oct. 10	255 Mart. 4	37
230	Gregorius 13	1572 Maji. 13	1582 Apr. 10	**159	168	Lucius 2	1144 Mar. 10	1145 Febr. 13	**20
233	Gregorius 14	1590 Dec. 5	1591 Oct. 15	**160	173	Lucius 3	1181 Aug. 29	1185 Nov. 25	**28
238	Gregorius 15	1621 Febr. 9	1623 Jul. 7	**161			M		
		H							
48	Hilarius	461 Nov. 12	467 Febr. 21	67	30	Marcellinus	296 Jun. 30	304 Oct. 24.	42
72	Honorius 1	626 Sept. 28	638 Sept. 13	98	31	Marcellus 1	308 Maj. 18	310 Jan. 18	47
A	Honorius	1061 Oct. 28	1065.....	199	126	Marcellus 2	1555 Apr. 9	1555 Maji. 1	**157
165	Honorius 2	1124 Dec. 16	1130 Febr. 14	**15	35	Marcus	336 Jan. 18	336 Oct. 7.	57
179	Honorius 3	1216 Jul. 18	1227 Mar. 18	**25	110	Marinus 1	Vide	Martinus 2	144
192	Honorius 4	1285 Apr. 2	1287 Apr. 3	**63	131	Marinus 2	Vide	Martinus 3	171
54	Hormisdas	514 Apr. 13	523 Apr. 30	70	76	Martinus 1	649 Jun. 14	654 Aug. 6	101
10	Hyginus	138 Jan. 13	150 Jan. 11.	22	110	Martinus 2	882 Dec. 23	884 Febr. 23	144
		I			131	Martinus 3	643 Jan. 22	946 Aug. 4	161
42	Innocent. 1	402 Jan. 1	416 Dec. 21	61	191	Martinus 4	1281 Febr. 22	1285 Mar. 28	**60
166	Innocent. 2	1130 Febr. 17	1145 Sept. 24	**17	210	Martinus 5	1417 Nov. 11	1431 Febr. 20	**112
A	Innocentius	1178 Aug. . . .	1178 a Sept. . .	27	33	Melchiodes	310 Oct. 8	314 Jan. 10	47
138	Innocent. 3	1198 Jun. 8	1216 Jul. 16	**33			N		
182	Innocent. 4	1243 Jan. 24	1254 Dec. 7	**36	107	Nicolaus 1	858 Mar. 25	867 Nov. 12	138
187	Innocent. 5	1276 Jan. 21	1276 Jun. 22	**57	152	Nicolaus 2	1059 Jan. 31	1061 Jun. 24	197
201	Innocent. 6	1352 Dec. 18	1362 Sept. 12	**89	190	Nicolaus 3	1277 Nov. 25	1280 Aug. 23	**60
206	Innocent. 7	1404 Oct. 17	1406 Nov. 6	106	193	Nicolaus	1328 Maji. . . .	1330 Aug. 25	**80
217	Innocent. 8	1384 Aug. 29	1492 Jul. 25	**139	A	Nicolaus 4	1288 Febr. 22	1292 Apr. 14	**64
434	Innocent. 9	1591 Oct. 30	1591 Dec. 30	**160	212	Nicolaus 5	1447 Mar. 6	1455 Mar. 25	**124
240	Innocent. 10	1644 Sept. 15	1655 Jan. 7	**162			P		
244	Innocent. 11	1676 Sept. 21	**163	100	Paschalis 1	717 Jan. 25	824 Maj. 11	128
85	Joannes 1	523 Maji. 7	526 Febr. 22	70	162	Paschalis 2	1099 Aug. 14	1118 Jan. 18	204
58	Joannes 2	532 Dec. 19	235 Apr. 21	79	A	Paschalis	1164 Apr. . . .	1167 Aug. . . .	**26
63	Joannes 3	561 Aug. 21	574 Aug. 12	88	95	Paulus 1	757 Maj. 22	767 Jun. 21	**122
74	Joannes 4	640 Dec. 3	642 Sept. 20	100	215	Paulus 2	1464 Aug. 31	1471 Jul. 26	**133
84	Joannes 5	686 Jun. 10	687 Jun. 20	110	224	Paulus 3	1531 Oct. 12	1548 Nov. 10	**156
87	Joannes 6	702 Oct. 7	704 Dec. 21	113	229	Paulus 4	1555 Maj. 23	1559 Aug. 18	**158
88	Joannes 7	705 Febr. 8	707 Sept. 24	114	237	Paulus 5	1605 Maj. 16	1621 Jan. 28	**161
109	Joannes 8	872 Dec. 14	882 Dec. 15	142	62	Pelagius 1	556 Apr. 13	561 Mar. 2	87
118	Joannes 9	898 Mart. 12	900 Mar. 26	150	65	Pelagius 2	579 Nov. 26	590 Febr. 4	88
125	Joannes 10	915 Apr. 30	928 Jul. 2	158	1	Petrus	50 Jan. 18	65 Jun. 29	41
128	Joannes 11	931 Mart. 20	936 Febr. 3	160	11	Pius 1	150 Jan. 19	153 Julii 11	24
133	Joannes 12	956 Mart. 23	964 Maji. 14	162	al.	12 Idem	154 Maji. 6	161 Julii 11	25
136	Joannes 13	965 Oct. 1	972 Sept. 6	167	214	Pius 2	1458 Aug. 19	1464 Aug. 14	**132
140	Joannes 14	984 Oct. 19	985 Jun. . . .	170	219	Pius 3	1503 Sept. 22	1503 Oct. 18	**146
El.	Jo. F. Robert.	985 Dec.	986 Apr.	171	228	Pius 4	1559 Dec. 26	1563 Dec. 28	**158
142	Joa. 15 al. 17	985 Apr. 25	996 Apr. 30	172	229	Pius 5	1566 Jan. 7	1572 Maji. 1	**158
A	Jua. 16, al. 17	997 Maji. . . .	998 Mar. . . .	177	19	Pontianus	231 Jun. 24	435 Sept. 28	29
145	Joa. 17, al. 18	1003 Jun. 6	1003 Oct. 31	180					
146	Joa. 18, al. 19	1004 Mar. 19	1009 Jul. 18	180					

Ord.	Nomen.	Initium	Finis	Pag.	Ord.	Nomen	Initium	Finis	Pag.
		R			130	Stephanus 8	939 Sept. 1	943 Jan. 15	161
					156	Stephanus 9	1057 Aug. 3	1058 Mar. 29	193
					53	Symmacbus	498 Sept. 13	514 Apr. 6	69
116	Romanus	897 Sept. 11	898 Feb.	150			T		
		S							
67	Sabinianus	604 Aug. 30	606 Feb. 7	93	9	Telesphorus	127 Jun. 2	138 Jan. 5	22
86	Sergius 1	688 Nov. 22	702 Aug. 14	112	75	Theodorus 1	642 Nov. 3	649 Apr. 20	101
104	Sergius 2	844 Jan. 27	847 Jan. 27	131	117	Theodorus 2	898 Feb. 12	898 Mart. 3	150
122	Sergius 3	905 Jun. 9	912 Dec. 6	155			V		
147	Sergius 4	1009 Oct. 2	1012 Jul. 13	181					
73	Severinus	640 Moji 1	640 Jul. 4	99	102	Valentinus	827 Sept. 1	827 Oct. 10.	130
60	Silverius	536 Jun. 6	537 Nov. 16	79	El	Vicedomin.	1276 Sept. 5	1276 Sept. 6	**58
34	Silvester 1	314 Jan. 31	335 Dec. 31	48	15	Victor 1	186 Sept. 11	196 Ap. 20	27
144	Silvester 2	999 Apr. 2	1003 Maji 12	178	155	Victor 2	1055 Apr. 13	1057 Jul. 28	193
A	Silvester	1044 Dec. 30	1045 a Mar. 8	184	160	Victor 3	1087 Moji 1	1087 Sept. 15	201
49	Simplicius	467 Mar. 5	483 Feb. 10	68	A	Victor	1138 Mart. 16	1138 Maji 19	*19
40	Siricinus	385 Jan. 5	398 Nov. 26	59	A	Victor	1159 Oct. 4	1164.	**25
89	Sisimius	707 Dec. 25	708 Jan. 13	114	61	Virgilius	537 Nov. 22	557 Maji 17	83
8	Sixtus 1	117 Moji 31	127 Ap. 3	24	78	Vitalianus	657 Jul. 30	671 Dec. 31	103
25	Sixtus 2	257 Aug. 23	258 Aug. 6.	38	18	Urbanus 1	222 Oct. 20	231 Maji 17	28
46	Sixtus 3	432 Aug. 7	440 Jul. 24	64	161	Urbanus 2	1088 Mor. 12	1099 Jul. 29	292
216	Sixtus 4	1471 Aug. 9	1484 Aug. 12	*134	174	Urbanus 3	1185 Nov. 26	1187 Oct. 20	*29
231	Sixtus 5	1585 Apr. 24	1590 Aug. 27	**159	184	Urbanus 4	1261 Aug. 29	1264 Oct. 2	**51
13	Soter	162 Apr. 26	172 Apr. 22	26	202	Urbanus 5	1362 Oct. 31	1370 Dec. 19	**91
24	Stephanus 1	255 Apr. 15	257 Aug. 2	37	204	Urbanus 6	1378 Apr. 8	1389 Oct. 15	**95
El.	Stephanus	752 Mar. 6	752 Mar. 10	122	232	Urbanus 7	1590 Sep. 25	1590 Sept. 27	**160
94	Stephanus 2	752 Mar. 19	757 Apr. 16	123	239	Urbanus 8	1623 Aug. 6	1644 Jul. 29	**162
96	Stephanus 3	798 A. g. 7	772 Feb. 3	124			Z		
99	Stephanus 4	816 Jun. 24	817 Jan. 22	127					
112	Stephanus 5	885 Jul. 25	891 Aug. 7	146	93	Zacharias	741 Nov. 19	752 Mart. 3	121
115	Stephanus 6	896 Maji 2	897 Aug.	149	16	Zephyrinus	498 Jun. 11	217 Dec. 20	27
127	Stephanus 7	929 Feb. 1	931 Mar. 12	159	43	Zosimus	417 Jan. 6	418 Dec. 17	61

APPENDIX

Addendorum seu Corrigendorum in hac triplici parte Propylæi Majalis.

Auctoris Præfationi, ante Paralipomena mox recudendæ, obsequendo; pro rebus commodius certiusque alias requirendis, ad calcem hujus Tractatus, una eademque, tres Appendices apud Antuerpianam Editionem, Pag. 212 I Partis, 169** et 175** II Partis dilapsas, placuit hic collegisse; brevioribus quidem mutatis mutandis, prout licuit, veteris salva serie paginæ. Advertendum tamen prædictam seriem nunc variasse, tota scilicet pagina a 17* et duplici etiam integra a 138* Conatus I Partis tantum.*

NOT. 1

Pag. 4 num. 2 lin. 10 post verba — hæc Tertullianus in sua cum Judæis concertatione — Adde — Altero post Tertullianum seculo Nicomedæ floruit, Rhetoricam docens anno cccu Lactantius Firmianus. Hic in libro quem scripsit ad Donatum Confessorem de Mortibus Persecutorum, cura Stephani Baluzii nuper feliciter protracto in lucem, ita narrationem exorditur: Extremis temporibus Tiberii Cæsaris, ut scriptum legimus, Dominus noster Jesus Christus a Judæis cruciatus est post diem decimum Kalendarum Aprilis, duobus Geminis Consulibus. Alia Lactantii loca infra dabuntur num. 17. Succedit illi Severus Sulpitius etc.

NOT. 2

Pag. 28 ad num. 13 post verbum — moritur Herodes — adde — idque ante Pascha, ut ex Josepho colligitur, adeoque mense nostro Martio: nam anno Juliano XLVI Pascha Judæorum celebratum fuit in Sabbato, concurrente cum die 11 Aprilis nostri, quemadmodum ex suæ Traditionis Principiis demonstrare se putat is, qui modo Amstelodami habetur gentes suæ in talibus versatissimus, quemque desuper consulendum curavi.

Pag. 40 ad finem. post utrumque S. Petri Elogium, NOT. 3 adde —

Hic porro monitum Lectorem velim, Romanos nostros amanuenses, quibus Catalogum utrumque transcribendum commisimus, Romanus numeratus litteras convertisse in usitatioris hodie Arabicas Zylfras; et has ab Henschenio plerisque in locis (præsertim ad numerandos Annos Menses, Dies, atque ordinatos ab uno quoque Presbyteros, Diaconos et episcopos) fuisse extensas ad longum: quod equidem factum daleo, maluisseque Romanos numeratos restitutos fuisse; operæ autem pretium fortasse fuerit, utrumque contextum iterum cum Originali conferri, quod modo per temporis angustias curare non licuit.

Pag. 9 * post num. 10 adde —

Interim, ad probandam ceremoniæ prænotatæ antiquitatem libenter etiam Lectorem monuero, ipsam illam Paschalis Cerei Benedictionem, quam hodieque Diaconus canit in Sabbato sancto, Exultet jam Angelica turba cælorum etc. in Missali Gothico alteroque Gallicano, ante annos nongentos extratis nuperque Romæ impressis, verbotenus reperiri sub hoc titulo: Benedictio

NOT. 4

A dictio Cerei B. Augustini Episcopi, quam ad huc Diaconus cum esset, edidit et cecinit; *estque solum productior longa Apis matris commendatione, nunc omissa; finit autem in solius Papæ Romani commemoratione, ad quam modo additur supplicatio pro Episcopo loci et Imperatore.*

NOT. 5

Pag. 14* *Neronis tres ultimos annos sic scribe.*

C. Luceius Telesius
C. Suetonius Paulinus *Ære. Ch. 66.*

Nero post multum sanguinem etiam domesticorum fuscum abijt in Græciam, non ante sequentis anni autumnum rediturus in Italiam.

L. Fonteius Capito
C. Julius Rufus *Ære Chr. 67*

Nero reversus e Græcia (ut ait Suetonius) Neapolim albis equis introiit, ut mos est Hierosolicarum: simili modo Antium, inde Romam: sed et Romam eo curru quo Augustus olim triumphaverat, scenicas coronas 1800 reportans.

C. Silius Italicus
M. Galerius Turpilianus *Ære Chr. 68*

B *Græciam repetiturus Nero Neapolim abijt, inde urgentibus alijs super alios nuntijs Romam pertrepidus redijt, Consules ante tempus privat honore, atque in utriusque locum solus ipse Consulatum inijt; idque (ut ait Plinius in Paneg.) in Principatus sui fine, denique in fuga Neapolim versus extinguitur vii. Julij.*

Pag. 35* *ad Commentarium de S. Fabiano hæc appone:*

NOT. 6
§ *Dedimus xiv Moji Acta probatissima S. Pontij, Nobilis Romani, anno cclvii apud Cimellam, urbem perantiquam juxta Nicxam in Alpibus Maritimis, martyrio coronati, descripta ab ejus familiari et plerumque teste oculato Valerio. Hic a S. Pontiano baptizatus, et a Philippis Imperatoribus ad anni millesimi Urbis conditæ sacrificia futura invitatus eosdem convertisse, et S. Fabianum ad ipsos adduxisse narratur toto cap. 2; unde egregie confirmantur, quæ ad ipsius S. Fabiani diem xx Moji deduxerunt Antecessores nostri Bollandus atque Henschenius.*

NOT. 7

Pag. 48* *De S. Silvestro num. 2 lin. 6 post — Constantinus — adde — Additum dumtaxat istic deductus velim judicium Eminentissimi Cardinalis Bona de toto hoc argumento, sicut ipsum accepi ab eruditissimo viro Claudio Castellano Canonico*

C *Parisiensi, superiori anno istis jam impressis sic mihi scribente: Si D. Cardinalis Bona vixisset, jam forte haberemus Breviarium Romanum in multis reformatum: hoc enim maxime cordi habebat; et aliquando mecum deambulans per hortum monasterij S. Bernardi ad Thermas dixit, insupportabiles sibi esse Lectiones pro festo S. Silvestri: cumque reponerem, si Constantinus Romæ baptizatus non est, cur appellatur communiter Baptisterium Constantini? respondit, Quia ipsum construi fecit; quemadmodum ob eandem causam Basilica Lateranensis Constantiniana dicitur. Neque hoc nostro primum seculo in dubium revocatur fides Actorum S. Silvestri: inventi enim etiam inter Latinos ab olim sunt, quibus saltem lepra Constantini suspecta fuerit de fabulositate. Certe Goffridus Viterbiensis, sæpius nobis in hoc Conatu allegandus, qui seculo xii floruit, in Chronico parte 16 ita loquitur: Quod autem de lepra legitur, videtur apocryphum; quia in nullis libris authenticis neque in Chronicis legitur. Melchior etiam Canus Libro ii cap. 5. Lepra Constantinum laborasse, apud idoneos auctores nusquam legi, inquit: et paucis interjectis de suo Cajetano, qui hoc ipsum negat: Habet hic, inquit, scriptores omnes veteris ejus ætatis, qui tacuerunt, non omis-*

suri si scivissent; scituri omnino rem, si fuisset. D *Adeo nihili uterque fecit S. Silvestri Legendam, indeque sumptas Breviariorum Lectiones, quas utique non ignorabant usurpari in Ecclesia, et Legendam quidem etiam esse vetustam, ac Gelasio Papæ notam. Verum sic etiam nota et fuerunt Scripta de inventione Crucis Dominicæ, et ideo solum, sicut et Actus Beati Silvestri, non omnino repudiata a Gelasio, quia nonnulli ea Catholici legebant. Inde tamen nemo recte intulerit, sinceriora ea tunc, quam nunc inveniuntur, fuisse; sicut Actus Silvestri vult fuisse Boronius, eo solum argumento, quia, teste Gelasio, a multis in Urbo Romana Catholicis eas legi constabat. Neque plus efficit argumentum petitum a brevitate temporis, quod inter Silvestrum et Gelasium intercessit, non amplius utique quam sesquiseculum: si enim valeret, deberet etiam pro scriptis de Crucis Inventione valere, quod Boronius non admisit. Fatemur ergo cum Possino nostro Epist. 3 in Apparatu Henscheniano supra num. 14, quod erant primis Ecclesiæ seculis Christiani, qui fingere ac mentiri pro religione pium crederent, ut magna hodieque nec injusta querela multorum est: et a talibus putamus tam Actus quam Scripta prædicto emanasse; sed quia non officiebant pietati, indulgentiorem censuram tulisse a Gelasio.*

Pag. 55* *post num. 4 adde — Quod tamen de rebaptizatione dictum est non ita ample sumi debet, ut Ariani certo intelligantur, ne quidem sub Constantio assumpsisse rebaptizandi licentiam. Etenim Vita S. Eusebii Presbyteri Romani, olim a Bonino Monbratio et nuper a Stephano Baluzio hb 2 Miscell. edita, sic orditur. Eodem tempore, quo Liberius de exilio revocatus fuerat a Constantio Augusto hæretico, in eodem tantum dogmate, ut non rebaptizarent populum, sed una communionem contaminarent plebem, Eusebius Presbyter Urbis Romæ cœpit declarare Liberium hæreticum et amicum Constantij. Additur autem quod Eusebii gesta cum Constantio, conscripsit Orosius Presbyter, idem qui mortuum xiv Augusti, post menses septem inclusionis, sepeliverat. Ceterum vereor ut is qui ab Orosio illa scrip. a complevit, addita clausula de persecutione, mortem Eusebii secuta, contra quemcumque inventum non sic confiteri vel participare sicut Liberius, fidei fuerit usquequaque sinceræ. Pax enim sustinet animus audire, quod Damasus, factus Pontifex voce publica damnavit Liberium mortuum, facta Synodo cum Episcopis viginti, et octo Presbyteris: quod sane fecisse non potuit, nisi constiterit, usque ad extremum inhæsisse Arianorum communioni: contra quam crediderunt Græci alique, Sanctis eum annumerantes.*

NOT. 8

E

Pag. 61* *col. 2 ad Commentarium de Siricio, adde ex observatione Cantellii nostri p. 2 dissert. 1 cap. 2.*

NOT. 9

9 *Hactenus Romani Pontifices Episcopos sese simpliciter scripserant, in genuinis quæ quidem inveniuntur epistolis: primus (quod quidem sciatur) Papæ nomen sibi tribuit Siricius Papa, Orthodoxis per diversas Provincias scribens; illiusque exemplum secutus Leo Papa, universis per Siciliam constitutis in Domino salutem.*

Pag. 63* *col. 2 ad Commentarium de Zosimo adde ex præcitato Cantellio loco eademe —*

NOT. 10

4 *Nomen Urbis ad titulum Episcopi seu Papæ primus addidit Zosimus, Episcopus Urbis Romæ Hesycho Episcopo Salonitano salutem scribens, et post eum Bonifacius, Leo et alii: hic autem et Catholicæ Ecclesiæ titulum adjunxit: Cæsari Theodosio, religiosissimo et piissimo Augusto, Leo Papa Ecclesiæ Catholicæ Urbis Romæ.*

Pag. 69* *col. 2 post lin. 6 adde —*

5 *Sanctus quidem Leo Imperatricem filiam appellaverat, scribens Gloriosissimæ et Clementissimæ filia Pulcheriæ, quod videri poterat arrogasse sibi intuitu sexus sequioris; sed Felix hic etiam Imperatorem ita compellasse invenitur, scribens Gloriosissimo et Serenissimo*

NOT. 11

nissimo filio Zenoni. *Exemplum secutus in* Ana-
stasio Imperatori scribens, Anastasius Papa : ac porro
placuit ea, dilectionis plena et spirituali ipsorum etiam
Imperatorum Patri convenientissima vox, absque ullius
contradictione : ab Imperatoribus vero ad Reges in
Occidente Christianos, eadem affectus teneri appellatio
transiit, manetque in hodiernum diem.

NOT 12

Pag. 86* col. 2 ante num. 15 post hæc verba —
nisi forte accendendi causa — adde — Certe
Jacobus Garnerius noster, vir dum vixit eruditissimus,
omnino negabat Vigilii esse. Josephus Cantelius ite-
noster recusat inter Garnerium Sacrum suum et Archi-
episcopum Parisiensem a Marca sedere arbiter; merito
tamen ut videri mirum, si Vigilii est, nec Pelagium
Pontificem, nec Gregorium Magnum illius unquam
meminisse : argumento quidem negativo, sed in tulu-
bus perquam præguanti.

NOT 13

Epistola una
affecta Pelag-
gio;

Pag. 87* ante Joannem III Commentario de Pelagio
adde ut sequitur —

4 Epistolarum ejus, prout in Conciliis editæ habentur,
prima, velut ad Vigilium Episcopum nescio quem
dato, sed ex epistolis S. Leonis Ithacique fragmentis
consula, impostura suæ tam evidentem præfert notam,
dum fingitur data quinto Nonas Maji, Joanne et
Narsete Viris Clarissimis Consulibus; ut nec ipse
Binus, Mercatoris sui alias reverentissimus, id ausus
sit dissimulare, jam ex Baronio doctus, quod vetera
quæque hujus temporis monumenta ubique signata
reperiuntur post Consulatum Basilii, qui usque vi-
cies reperitur apud Cassiodorum repetitus. Quod si
Narsetis vel aliorum Consulatus Fastis interpositus
fuisset, certe non ab illo ultimo Consulatu Basilii
tot anni post ejus Consulatum inscripti reperirentur :
sed post Consulatum Narsetis et Joannis. Verum hoc
notasse minaris nostra refert, quam corrigere
numero sub Epistola 6 vitiose redditum per zyfras,
dum ea legitur data 15 Kalendas Mar. anno 15 post
Consulatum Basilii viri Clarissimi : hoc enim nostræ
Chronologiæ repugnat, qua censemus, non ante Aprilem
annum istum (qui nobis est viii) ordinatum Pelagium.
Observa igitur similem errorem repertum sub Epistola
illa, qua Sapauda Arelatensi Pelagius suus in Gallias
vices delegat, acsi esset data iii Nonas Februarii
anno xv post Consulatum etc. quod ex Pithæano et
Liriniensi Codicibus corrigens Sirmundus noster, et
legi faciens anno xvi, ultimam eam collocat inter
datas ad ipsum Sapaudum; itaque prima inter eas-
dem sit data iv Nonarum Juliarum anno xv post
Cons. sic incipiens : Quæ nobiscum Omnipotentis
Dei gratia fuerit operata ad Caritatem tuam credi-
mus fuisse perlatum. nos tamen præsen-
tium portitorum occasione reperta. Quibus non aliud
videtur attingi, velut jam nota res, quam ipsius Pelagii ad
Apostolicam Sedem promotio, ante menses omnino paucos.

duorum corri-
genda data.

NOT 14

Pag. 99* de Severino col. 2. lin. 8 clariorem sensum
feceris ita legens — *Ecthesis* autem, quam iste Joan-
nes damnavit licet anno dcccxxxviii scripta exente
xii Indictione, potuit quidem in Urbem Romam per-
venisse Electo jam Severino; sed adeo non debuit ac-
celerasse ejus Ordinationem, ut dilationis causa esse po-
querit, cunctante Imperatore illi annuere, nisi Electus
spem faceret approbandæ *Ecthesis*. Quod ne facere aut
cohereretur aut etiam possit citæ ejus morte prævertit Deus;
itaque res integra devoluta fuit ad successorem Joan-
nem, etiam post annum ab ejus evulgatione. Et sic tota
nostra Chronologia cum allatis a Baronio fundamentis
conciliatur.

NOT 15

Pag. 191 de S. Leone IX num. 2 lin. 21 post —
verbis liquere — expunctis que sequuntur, hæc sub-
stituere : Quam supra in Clemente II dedimus hujus
ejusdem Leonis Bulla; ea, ut in contextu siccern sit
(de quo nunc incipimus dubitare) manifeste corrupta
est quoad numerum Indictionis : anno enim ipsius

Leonis quarto mense Januario, id est anno Christi
mliii, solum numerabatur Indictio vi, non xv : et is
cui scribitur Hartwicus (Bruscio Hardovidus, since-
riori nominis scriptione) sequenti mox anno obiit, æque
ac ipse Leo.

Pag. 201* in Victore III lin. 7, xv, lege, xvi Sep-
tembris — et in Coma, num. 2 lin. 18, post hæc
verba Leonis Ostiensis, Sacrationis menses iv,
dies vi — adde — non annumerato scilicet die mor-
tis : quem si adnumerari omnino a Leone quis velit,
oportet ut dicat Ordinationem factam fuisse, non in
ipsa Dominica Pentecostes, sed feria ii ejusdem festivi-
tatis : quod nec absurdum foret, nec ritui Pontificiarum
Ordinationum contrarium. Malui tamen sequi MS.
nostrum de Vitis Pontificum, ubi dies vii numerantur,
et sic Dominicam retinere.

NOT 16

Pag. 20** ad Commentarium de Lucio 2 adde.

4 Ecce autem, his jam impressis, Indulta ac Pri-
vilegia Pontificia Canonorum Lateranensium in manus
mibi veniunt, quorum initia statim iniquiter confirmantur
prædicta. Nam pag. 40 Innocentii II Bulla ul-
tima, data legitur Idibus Februarii incarn. Dominicæ
anno mclxlii Indict. vi, Pontificatus vero anno xiii:
ubi patet annum a Kalendis Januarii inchoari : mox
autem sequitur Cælestinus II, proximam Bullam
edens, quarto Idus Januarii, Indictione vii Incarn. E
Dominicæ anno mclxlii, Pontificatus anno 1, ubi
patet annum ultra Januarium protrahi, cum ipse Cæ-
lestinus creatus sit in Septembri ejusdem anni, inchoata
jam Indictione vii, quæ alias solum numerari potuis-
set vi. Ut recte dictum a me sit, stylum Curie muta-
tum fuisse sub Pontificatu Lucii II, aut præcedenti
Cælestini II. Ipsius autem Lucii etiam extat exem-
plum, signatum xvi Kalendas Martii, Indict. viii,
Incarn. Dominicæ anno mclxliii, Pontificatus vero
primo : fuerat enim Lucius creatus ipsomet Martio,
immediate sequenti Januarii, quo Cælestinus præno-
tata Bullam dederat. Eodem consequenter facit in
isto libro Bulla Adriani IV pag. 79 data xvi Kalen-
das Aprilis, Indict. tertia Incarnationis Dominicæ
anno mclxliii, Pontificatus primo; fuerat enim is so-
lum creatus præcedenti Decembri ejusdem Indictionis
et anni; item, correctis corrigendis, Alexandri III
pag. 94 data x Kalendas Februarii Indictione, non
ii, sed xi. Incarnationis Dominicæ anno mclxxvii,
Pontificatus xviii non xviii, cujusmodi vitis pluribus
inquinatur impressio ista, Casenæ curata. Quid enim
inconcinnius, quam ibidem pag. 103 inveniri Bullam
Lucii III, ut datam v Non. Martii Ind. xv, Incar- F
nationis Dominicæ anno mclxxxvii, Pontificatus i?
cum Lucius creatus sit anno mclxxxvi mense Augusto,
et quatuor dumtaxat annis ac mensibus tribus sederit?
Sed ex anno i Pontificatus et Indictione xv liquet
scribi debuisse mclxxxvi, usque ad Incarnationis festum
protrahendo annum, ut jam usu invaluerat : prout
mox ibidem fit in Bulla Urbani III, data vi Februarii
Indictione quarta, anno mclxxxv Pontificatus primo;
et sic de aliis consequenter, quarum exempla ulterius
prosequi nihil attinet. Solum noto Clementis III duas
haberi, quæ annum incipiunt a Kalendis Januarii;
plures deinde sequi, quibus annus Christi per zyfram
sit additus ab editore, ex usu communi, conformiter ad
nummum Pontificatus qui exprimebatur.

Pag. 23** Commentarium sic ordire

Idem apud omnes annorum ac mensium nu-
merus est: dies xxviii notat MS. Nostrum: sed hi trans-
grediuntur diem iv Nonas Decembris, id est, diem ii
mensis, quo obiisse Anastasium reperit in MS. Vaticano
Baronius. Quod si, verum etiam dies xxiv, a Rollemuck,
Stella, et Platina concorditer notati, uno imminuendi
erunt, scribendique solum dies xxiii. Quia autem jam
cæpimus Vacationem Sedis potius quam Cessionem
Episcopatus, nonnuare; no n est operose exquirendum,
rectene

NOT 18

A *rectene cessatio Episcopatus in nostro MS. tamen ante creationem quam mortem Anastasii hujus, notetur; utrobique alios correctionis alienius indiga. Constat autem ex præcitato Vaticano MS. secundo die, post obitum scilicet Anastasii, Electum Successorem, atque adeo solum uno die vacasse Sedem.*

NOT. 19 Pag. 51** Ad Commentariolum de Urbano 4 adde.

3. Vitam Urbani prosa quidem, Gregorius Decanus Bajocensis; Carmine vero, Theodoricus Vallicolorus, ambo coævi, scripserunt; et utriusque lucubrationem Papyrus Massonus edidit in *Vitis Pontificum*. Sed istud Massoni opus reperire non potui, cum maxime cupiebam; nunc vero non vacat ipsum operosius querere; eaque causa properanti ad finem prælo moram aliquam interponere. Siquid illi habent huc necessario referendum, dabitur in *Supplemento totius Maji*, modo interim librum (uti spero) nanciscor.

NOT. 20 Pag. 64** Quia autem censeo successorem Nicolai Cælestini V, licet Electus sit v Julii, non accepisse suæ Electionis nuntium, adeoque nec consensum præbuisse, nisi post medium; ideo tempus Sedis Vacantis post mortem Nicolai ultra biennium protraxi ad menses III, dies II. Siquis autem malit, per fictionem juris, consensum illum retrahere ad diem Electionis, atque ab ea ordiri Pontificatum Cælestini, huc sufficeret ab biennium addere menses II, dies XX.

NOT. 21 B Pag. 71** col. 1 num. 2 post lin. 9 adde. — Securius tamen fuerit pro sententia stare, quam Pontificis et Concilii auctoritas tuetur. Et, si Scriptores illi, qui allegantur pro Templariis, conferantur cum longe pluribus diverso scribentibus, sicut eas Francus quidam recentior contulit, apparebit credo, non magnum præsidium causæ esse in eis, qui ex incerto satis rumore diversa scripserunt, sive ex compassione erga miseros, sive animo olivente a Rege Francorum obnoxiæque potestati ejus Pontifice. Rem nihilominus accuratiori aliorum examini relinquens etc.

NOT. 22 Pag. 94** Post Vitam Gregorii XI adde.

C Jaames Gerson, Universitatis Parisinæ Cancellarius, in lib. de examinatione doctrinarum p. 2 Consider. 3 scribit, quod hic Pontifex, positus in extremis, habens in manibus sacrum Christi corpus, protestatus est coram omnibus, ut caverent ab hominibus, sive viris sive mulieribus, sub specie religionis loquentibus visiones sui capitis: quia per tales ipse seductus, dimisso rationabili suorum consilio, se traxerat, et Ecclesiam ad discrimen schismatis imminens: quibus Gersonis verbis mox Glossa apponitur, ad Catharinam de Senis id trahens, per quam Papa, ut ait, inductus est qualiter se Romam transferret, Cardinalibus et ceteris dissuadentibus. Fingentium istud, undecumque a Gersono urreptum, illorum fuisse, qui translata e Gallia Sedem ægre ferebant, nemo prudens dubitaverit: quam autem insulsa ea fabula sit, demonstrat nuperus scriptor Francus, et Gersonis prudentiam merito hic requirit. Nam reducto Sedis Romam non dedit causam schismati, quod eo tempore necdum timebatur: et sicut ex aliis subito emergentibus causis post ejus mortem factum est, potuisset æque Avenione ac Romæ fieri. Nec pœnitendus Gregorio fuit itineris, spe Italix pucandæ suscepti, Bononiensibus mox ad obsequium reversis, Florentinis autem proximam spem ficientibus suæ reductionis, apud quos tunc etiam Gregorii legatione fugebatur Catharina. Quod autem hæc non loqueretur visiones sui capitis, agnovit ipse Gregorius, cum votum suum, Deo soli notum, de Urbe repetenda ipsi revelavit, sicut etiam testatus est Pius II in bulla canonizationis. Quare ablegatur ab eruditorum virorum scriptis ejusmodi fabella, tam ipsi Gregorio, quam Sanctæ Catharinæ, Sanctæque Brigittæ (nam et hanc intelligi volunt) injuriosa.

NOT. 23 Pag. 118** ad num. 2 de Eugenio 4 adde. —

Quod autem hic dixi de Eugenio, usque ad ultimos D fere vitæ annos ipsos incipiente a festo Incarnationis, confirmationem accipere potest ex Bullario Lateranensium; ubi referuntur duæ ejus Bullæ, datæ 15 Kalendas Februarii et quarto Idus Januarii; Pontificatus anno quinto, et quintodecimo, Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo quinto, et 1445.

Ibid post num. 3 adde. —

NOT. 24

Simili modo præfati Bullarii Lateranensis Evulgator, jam inde a Pontificatu Cælestini III, ul est ab anno MEXCI, numeros annorum Incarnationis Dominicæ et Calendarum, quoties ad longum non exprimit, reddit per zyfras, loco numeralium Romanorum substitutas: sed ecce mox ipso in principio error, dum pro 1191 impressum habetur 1591.

Pag. 125** col. 2 ad finem Commentarii de Nicolao NOT. 25 5. adde. —

In Bullario Lateranensi duæ inveniuntur hujus Pontificis Bullæ, datæ Kalendis Januarii et Martii atque III Nonas Februarii; anno Incarnationis Dominicæ 1450, et 1451, Pontificatus anno tertio et quarto; ubi annus inchoaretur a Kalendis Januarii. Sed enim qui numerales Romanas convertit in zyfras, etiam ipsos numeros anni ad usum vulgarem optavisse, ostendit mox sequens Bulla pag. 337, notata anno Incarnationis Dominicæ MCCCCLII, III Nonas Februarii. Pontificatus anno sexto; ubi apparet annum protrahi usque ad Martinum, quando juxta fidem originatum Bullæ transcriberentur; sicut hic præter morerit illius libri factum, servatis Romanis litteris

E

Pag. 134** Ad finem Commentarii de Paulo 2 NOT. 26 adde. —

Multo minus videtur in suspicionem posse adduci relatum in Bullario Lateranensi Indultum, velut Datum apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quatercentesimo sexagesimo quarto, quintodecimo Kalendas Februarii, Pontificatus anno primo, numeris singulis ita ad longum scriptis, et tamen annum requirentibus productum usque ad diem Incarnationis.

Pag. 141** ad finem de Alexandro 6 adde. —

NOT. 27

Denique in Bullario Lateranensi invenitur Breve simili stylo datum sub annulo Piscatoris, die undecimo Februarii, millesimo quingentesimo, Pontificatus anno octavo, numeris ita ad longum expressis.

Pag. 156** col. 2 post hæc verba — contendere pertinacius — reliqua istius numeri sic muta — nihil restabit aliud, quam indulgere, quisnam eo MSS. F jussisset emi. Ita inventus est tandem, in Haamburgensi civitate, Illustriss. D. Baro de Kielmans Egge: qui non alicujus tueri causa, sed sola argumenti raritate adductus, eisdem valuerit ornare suam Bibliothecam. Non fuit ergo mihi difficile, dum hæc jam impressa lentius ad metam adducerentur, ab humanissimo viro impetrare ex Tom. 3, ad specimen reliquorum, transcribenda aliqua; quemadmodum factum mox est, curante R. P. Henrico Isaac, jam alibi nobis laudato ad tumulum Benedicti V; descriptaque fuerunt quæ ibi habebantur de Electione Clementis VI, Innocentii VI, Gregorii XI, Bonifacii IX, Innocentii VII, et Gregorii XII. His autem visis, apparuit quidem diligentia Collectoris non exigua; sed qui primum scripserit initio hujus seculi, cum jam extaret opus Alfonsi Craconi, unde accepto Electionum singularum ordini subterxit loca aliorum, quos ad manum potuit habere, scriptorum. Ita initium sumitur pro Electione Clementis VI a verbis Craconi, rursusque pro Innocentio VII describentur verba Hartmanni Schedel Nurembergensis, qui claruit sub finem seculi xv; alibi allegatur Platina; ut plurimum vero, cum venitur ad electionem Urbani VI et schisma Clementinum, sequitur auctor Theodoricum a Niem, octa sui temporis des-

scribentem

A cribentem in opere de Schismate. Nihilominus, viz dubito quin porro legens aliquis, istic etiam inedita monumenta plura reperiet, seculum xv et xvi spectantia: sed hæc aliis scrutanda relinquo, coram iudicaturis quando operæ pretio in lucem dari possit ista Collectio: quod si fiat, suaserim partes utriusque Tomi permiscere in unum codicem, secundum Ordinem Chronologiæ (id enim facile erit, et Lectori longe commodius) quam divisim requirere singula.

Pag. 157** col.2 post Commentariolum de Paulo 3 hæc adde. —

B 3 Electam Paulum die xi Octobris habet Cherubinus Laertius ante ejus Bullas Tomo I Bullarii: id secutus sum, quia obscure loquebatur Ciaccontus, Cardinales conclave ingressos dicens vii Idus Octobris, id est die ix, et Paulum electum post duos a Comitiorum ingressu dies, quod in rigore verbum solum notaret diem xii mensis: verum die xiii Factam electionem scripsit noster Philippus Labbe in Chronologica Epitome, et quotquot imagines Pontificum ediderunt, cum brevi ad singulos Synopsi Chronologica. Ex eo qui descripsit breviter Conclave, in quo Pauli III electio facta est, nihil definire possumus: solum enim ait, prius pene factam quam Conclave clauderetur, nempe quo ipso vespere ingressus Cardinalium tantum non conclusa fuit. Tandem Obloinus in Additionibus allegat Manuscriptum Tabularii Capitolini, in quo notetur dies 13 Octobris: quo moveor ut nunc quoque mallem istum quoque notasse, et supra annos xv Pontificatus solum passisse dies xxviii. Nam quod in Historia Chronologica Pontificum Romanorum Francisci an. 1663 Carriere, iterato Lugduni edita, mihi autem nunc primum visu, scribantur solum dies 18, typographicam in usum mendum esse censeo, non auctoris.

Pag 159** ad Commentariolum de Pio 5 adde. —

C 2. Nescio quid hic faciam Bullario Casinensi, inter Constitutiones Apostolicas ordini datas, num. 190, 192 et 193 referenti Bullas, et quidem postremus duas etiam a Cardinalibus subsignatas, velati datas Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo nono, Kal. Februarii, Pontificatus anno quinto; et millesimo centesimo septuagesimo, quarto decimo Kalen. Aprilis umbus, Pontificatus anno sexto: quando solum poterat numerari Pontificatus annus tertius et quartus, vel, si ad xxv Martii extendus annus, quartus et quintus. Gravis profecto ea hallucinatio est, nec Ministris Cancellariæ Pontificiæ imputabilis. Rursus autem errore plane simili ibidem Constitutio 234 data anno I. D. millesimo quingentesimo octuagesimo nono decimo Kalend Martii, adscribitur Pontificatus anno quinto, Sixti V, qui ut summum potuit numerari quartus.

Pag. 162** ad Commentarium de Urbano 8 adde. —

D 2. Præ omnibus autem hujus Pontificis Bullis Brevisque, Operi huic memorabile est Decretum, velatum in Bullario sub numero xxxvii, tamquam Feria v, diæ xxiii Martii, anno a nativitate D. N. Jesu Christi mxcxxv formatum, in Generali Congregatione sanctæ Romanæ et universalis Inquisitionis, coram ipso Sanctissimo Domino et Cardinalibus Inquisitoribus, ac publicatum Anno millesimo sexcentesimo vigesimo quinto, Indictione viii, Pontificatus S. D. N. Urbani divina Providentia Papæ VIII, anno ejus ii, die vero quarta mensis Aprilis. Hoc enim Decretum, præsentis Operis quasi regula, est ad definiendum quorundam, ut Sanctorum ac Beatorum, Acta debeant in eo locum habere; neque id tantum, sed etiam scutum contra queremonias quascumque, de nimio vel rigore vel laxitate in faciendo delectus. Vix Heribertus Rosweidus noster, anno vi hujus seculi, ediderit eorum Fustos, quorum Vitas in Belgicis Bibliothecis manuscriptas repererat, præfatus, Saacto

torum omois sexus, ætatis, ac nationis historiam D meditari se, per menses digerendam; cum antiquos imprimis requirenti, nec alios quam quorum certus erat cultus, offerri undique capit tanta copia plarium recentiorum, ut animi anceps totis annis octodecim, apu se non posset plene statuere, exorsurusne esset opus, quo videbat se non posse placere tam multis, quin ægre faceret saltem aliquibus, oblatos a se prætermitti dolituris; instituta cum iis quos forte retulisset comparatione invidiosa. Actum igitur erat de Sanctorum Actis, necdum inchoatis, nisi eo quod dixi Decreto succurrisset Urbanus.

E 3 Etenim sollicite animadvertens abusus, qui, ipso ac præcedenti seculo, irrepserant et quotidie irrepere non cessabant, in colendis quibusdam, cum sanctitatis aut martyrii fama vel opinione defunctis: qui, etsi neque Canonizationis neque Beatificationis honore Insigniti sicut ab Apostolica Sede, eorum tamen imagines in oratoriis atque ecclesiis aliisque locis publicis ac etiam privatis, cum laureolis et radiis seu splendoribus proponebantur; miracula et revelationes aliaque beneficia, a Deo per eorum intercessionem accepta, in libris rerum ab ipsi gestarum enarrabantur; et ad illorum sepulcra tabellæ, imagines et res aliæ, ad beneficia accepta testificanda, et lampades et alia lumina, apponebantur: hæc, inquam animadvertens Urbanus, iisque volens pro debito Pastoralis officii occurrere, ejusmodi omnino absque Apostolicæ Sedis assensu fieri vetuit; et si quæ ita facta erant, abolenda, ac pro nunquam hæc habenda mandavit. Declarans nihilominus, quod per suprascripta præjudicare in aliquo non vellet neque intenderet iis, qui aut per communem Ecclesiæ consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum virorumque sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia ac tolerantia Sedis Apostolicæ vel Ordinarii, colebantur. Respiravit ad hujusmodi Decreta Rosweidus: et quasi gravi jactatus æstu, videbatur sibi Cynosurum prospicere, ad quam cursum dirigeret, sed occupationes quædam aliæ urgentiores, ac subsequuta post annos paucos mors, non permiserunt opus procedere ultra cogitationem; camporata licet non exigua materia, sed cui discerniculo opus esset non minus quam supplemento, cum redundarent multa, deficerent plura.

F 4. Successit morienti primum Joannes Bollandus: qui licet ad recipiendorum rejiciendorumque discrimen per Constitutionem præfatam satis jam instructus, ut quos duodecim vel tredecim prima secula agnovissent Sanctos, quacumque auctoritate receptos, extra cunctationem admitteret; recentissimæ vero memoriæ neminem, nisi quem Apostolica Sede expresse annuisset pro tali haberi; ambiguus tamen remanebat circa non paucos ætatis mediæ, quamdiu non habebatur definitum, quod esset censendum longissimum tempus, illiusve immemorabilis cursus, sufficiens ad cultum alicujus, nunquam expresse a Sede Apostolica Canonizati aut Beatificati, excipiendum a lege istic lita. Sed huic quoque incommodo remedium fecit idem Pontifex, quando unno mxcxxxiv declaravit, eo nomine intelligi tempus, centum annorum metam excedens. Tum vero nihil causæ fuit, quin statim daretur principium impressioni, ad quam maturandam socius etiam accesserat Godofridus Henshenius: ac tandem anno mxcxliii prægrandibus duobus Tomis prodit Januarius, ejusdem Urbani VIII nomini merito inscriptus, ad cujus leges fuerat exactus.

G 5. Exinde Barbarina familia, mortuo mox Urbano subnixæ Eminentissimis ejus duobus Nepotibus, Francisco et Antonio S. R. E. Cardinalibus, opus hoc peculiari affectu complexa, propeit ipsum protegitque: quod et in parte Martii, Cardinali Francisco dedicanda, testati sumus, nunc vera placuit testari denuo, præfixa Dedicatoriæ

NOT. 29.

NOT. 30.

NOT. 31.

Constitutio Urbani 8 de Sanctorum cultu,

postea huic operi nostro pro Regula,

sicut prohibet recens inducta aut inducenda,

ita nil derogat institutis ante longissimum seu immemorabile tempus

id est excedens 1000 annos.

Illius cur expressum monumentum ante tom 4,

cum iconibus
Nepotum.

catoriæ Tomi IV imagine Urbaniani Monumenti; quod ipse sibi vivus erigi fecerat in Vaticana Basilica, manu et arte celeberrimi hoc ævo Architecti Joannis Laurentii Bernini Equitis Romani. Placuit etiam in ipsa tabella eidem hinc inde appendere Nepotum effigies, nec non Eminentissimi Pronepotis Caroli subtile addere; ut ab eorum memoria non separaretur, qui

ipsorum virtutes prudentiam, justitiam, pietatem, religionem, munificentiam, amorem erga litteras et litteratos tam egregie pergit Romanæ urbi et orbi Christiano repræsentare, dignatus etiam nunc adscribi hujus Operis Mæcenatibus, ad omnem posteritatem memorandis.

INDEX MATERIARUM

Potuerant huic Tractatui, æque ac aliis operis nostri partibus, addi Indices, non solum Historicus, sed etiam Moralis secundum ordinem Alphabeti, aut saltem Rerum memorabilium, utramque partem complexus. Et initio quidem hujusmodi unus conceptus erat, ac promissus Parte I pag. 213, quin et componi cœperat; quando visum est minoris operæ nobis, Lectoribus autem commodioris; futurum, si ordo totius Commentationis per synopsis sub oculos poneretur, deductis aliquanto diffusius titulis, per quos distinguitur, et indicatis Materiis, quæ Chronologico huic filo pro oblata occasione interseruntur, ne solo temporum coordinatio sua ariditate displiceat.

APPARATUS HENSCHENIANUS.

PROLOGUS Auctoris de vetustioribus Catalogis MS. Romanorum Pontificum, quorum duo hic donatur. Prior desinens in Liberio, alter tempore Justiniani Imperatoris confectus; plures vero alii indicantur.

PROOEMIUM prioris Catalogi de anno ac die mortis Christi, antiquitus adscriptæ xxv Martii et Consulatus Duorum Geminorum, id est anno xxix Æræ vulgaris. Pag. 4

EXERCITATIO I an recte statnatur Christus tali die et anno Passus Ibid.

EXERCITATIO II Quomodo reliqua vita Christi huic sententiæ, communem Æram annis quinque prævenienti, sit adaptanda. 6

EXERCITATIO III dicta sententia confirmatur e rebus post Christi Passionem gestis. 10

R. P. Petri Possini Epistolæ tres de eodem pro contraria sententia argumento,

EPISTOLA I. Negans alteri unno, quam xxxiii vulgaris Æræ, posse Christi mortem aptari. 13

Idem cum teneret Natalis Alexander, et nihilominus quadriennio citius natum Christum teneret; Dissertatio I, Parte. I pag. 7 tentat, num qua ratione possit id sustineri, et Vita Christi ultra trigesimum tertium ætatis annum, tam notabiliter prorogari: e contrario

EPISTOLA II confirmat, Christum anno præcise trigesimo, ut vulgaris Æræ; sic et ætatis suæ baptizatum fuisse 16

EPISTOLA III respondet tribus, ex Henscheniana Exercitatione assumptis contra vulgarem Æram argumentis 20 Subjungitur nihilominus

Papebrochii Epistola Consultatoria, super anno Christi trigesimo apud Lucam, et Evangelicæ historiæ principio exinde ordinando, sic ut Christus natus sit, circumcisus et oblatu in templo uno anno ante Æram communem, adoratus a Magis in anniversario die Nativitatis suæ, et mox occisi infantes secundum tempus Stellæ a Magis indicatum, tribus mensibus ante mortem Herodis, quæ acciderit anno Juliano 46; baptizatus anno vitæ trigesimo, ante tredecim dies expleto, quinto decimo Tiberii Cæsaris, post mortem Augusti numerando. 24

Ejusdem Dissertatio Theogenealogica de Christi Parentumque ejus et consanguineorum atque affinium stemmate 30

Hæc, præsuppositis quæ in 3 Tomo Martii de S. Josepho per tres Paragraphos deducta habentur, quaeritur Propylæum Maji.

§. iv Josephi et Mariæ Matrimonium, ex Lege necessarium, quo in gradu contractum sit; resoluturque, fuisse Neptis cum patruo suo, S. Joachimi frotre: ut texere Genealogiam Josephi, sive Legalem sive Naturalem, idem omnino fuerit Evangelistis, quod texere Genealogiam Mariæ. 31

§. v Josephi Genealogia duplex apud Mattheum et Lucam: quorum hic Gentilibus scribens, per generationes carnales deducit Christum usque ad Adam; ille, deficiente successione carnali, per successiones Legales deducit Christum a David usque ad Zorobabel, et rursus a Salathiele usque ad Joseph Legalem solum filium Jacob. 32

§. vi Quomodo promissiones divinæ a Salomæ rudis ad Nathanitas transierunt, et ex his parente Christi secundum utramque lineam processerint, explicato utrimque ipsa eorum Genealogico schemate. 33

§. vii Eorum qui Fratres ac Sorores Domini vocantur in Evangeliiis, santique Præcursoris, cum iisdem consanguinitas vel affinitas explicetur duplici schemate: uno Regali ex parte Joachim seupotius Josephi: altero Sacerdotali, ex parte Annæ. Ab utroque excluduntur filii Zebedæi. 37

Sequuntur porro Romani Pontifices: ac primo S. Petrus de quo est Henschenii.

EXERCITATIO IV de tempore Sedis et præ- eminentia S. Petri, ejusque Actis ab Ascensione ad diem Martyrii, obitu præsentis Romæ Nerone, otique adeo anno 65. æræ vulgaris 41

2 Linus. 3 Clemens: de quo est Henschenii

EXERCITATIO V de Ordinatione, Pontificatu, Abdicatione, et tempore obitus S. Clementis, sub Trojano, diu post abdicatum Pontificatum Martyrio coronati. 43

4 Cletus, 5 Anacletus, 6 Evaristus, 7 Alexander, qui ostenditur vere passus sub Trojano et Aureliano Comite utriusque militiæ, ad interfectionem omnium Christianorum Romam misso: itaque ejus Acta contra Buronium a mendositatis suspitione vindicantur. 44

Alii Pontifices septem, de quorum ultimis est Henscheniana.

EXERCITATIO VI de legatione Martyrum Lugdunensium ad Eleutherium Papam, cum annis novem Soteris concilianda; quod impossibile visum Baronio; sed juxta hos Catalogos et filium Consulatum, cui interuntur, non habet difficultatem. 45

Reliqui Pontifices quatuor in parte I vetustioris Catalogi, tempore Anteri Pontificis scripta 48. Ejusdem

Catalogi PARS II usque Liberium, pro variis quos habuit auctoribus in plures dividitur Sectiones : quarum I et potior novem Pontifices numerat; II addit Eutylianum, Caium et Marcellinum III Marcellum VI Eusebium V, ceteros usque ad Liberium.

Hic finitur PRIMUS CATALOGUS, et sequitur ALTERIUS CATALOGI, hactenus primo interpositi, PROSECUTIO, usque ad Felicem IV : qui tamen Catalogus indicatur non uno loco ex fabulosis quibusdam Actis interpolatus, tam in priori quam posteriori parte, et adscititiæ laciniæ ille a contextu reliquo [] secernuntur. 32

CATALOGUS III, ex antiquissimis Membranis Palatinis Bibliothecæ Vaticanæ, ab Eruditissimo illius Præfecto D. Emanuele a Schelstrate magni æstimatus, et cum Anastasianis Codicibus, quoad numeros, collatus, inseritur Parti I Conatus nostri pag. 73, et sequuntur NOMINA APOSTOLICORUM usque ad Vigilium, ex veteri Membrana nostro, collata cum duplici MS. Corbeiensi, inter Analecta Mabillonii vulgato. Similiter in Parte 2 pag. 27 dantur, corriguntur et illustrantur NICOLAI MANIACUTII Versus de Romanis Pontificibus, ad Alexandrum III usque deducti, Pag. 27

CONATUS CHRONICO-HISTORICI

Pars prior a Petro ad Gelasium II.

P*RÆFATIO de hujus tractationis occasione ac scopo, servanda Baronio reverentia, et quorundam jurgii silentio prætereundis* pag. 1

JESUS CHRISTUS Pontifex in æternum, cum DISSERTATIONE I de Chronologia Vitæ ejus superius indicata, et sententia Natalis Alexandri, nunc etiam nobis minus probata 7

PRÆFATIO Joannis Baptista de Cavalieriis ad Pontificum effigies a se primum editas seculo superiori, et huic operi ornando adscitas a Typographo. Quæ earum ætas, et cur id factum ? 9. Incertitudo earundem notata 10

1 PETRUS Apostolus ad quem spectat, DISSERTATIO II de Sede ipsius Antiochena et Romana, ac utriusque initio ; sic ut Romana usque ad ann. 50 differatur, eique solum 13 anni, non 25 adscribendi probentur 12. DISSERTATIO III De tribus Episcopis a S. Petro pro urbe Roma ordinatis, et Vicariis Pontificalibus tum ipsius quam aliorum successorum tempore persecutionis 15

Synopsis Chronographica Roman. Pontificum Partis I, secundum Catalogos et secundum Baronium, ex opposito digesta, et inserta post pag. 17

2 Linus, 3 Clemens, in quo fingendarum Decretalium initium sumpsit Isidorus Mercator. 18

3 Cletus, 4 Anacletus : Cletus afficta origo Salutis et Apostolicæ Benedictionis, ante epistolas Imperitendæ 19. Huc autem spectat in Appendice

ANAMNESIS de utroque, in multorum opinione uno eodemque, et tertio post Petrum loco sic dando Clementi, ut unius Personæ Pontificatu bifariam diviso, primum sederit Cletus ; et hoc cum Philosophis egresso, seque abdicante, Clemens : quo similiter, propter Domitiani consanguinei sui tyrannidem cedente, Pontificatum resumpserit Cletus, ex hoc eventu adeptus nomen Anacleti 23

6 Evaristus, 7 Alexander, 8 Sixtus, 9 Telesphorus, de hujus Vita in Januario quis fuerit sensus Bollandi 20, 10 Hyginus.

11 et 12, Anicetus et Pius, juxta Catalogos ; juxta Hegesippum Ireneum etc, Pius et Anicetus : circa quos proponitur Nodus historicus, et ei solvendo adhibetur Divinatio, ad Pium sic præponendum Aniceto,

ut notati a Catalogis Consules quadamtenus serventur, 23, 24

DISSERTATIO IV de die Natalis seu Depositionis veterum Pontificum, notata in Hieronymiano Martyrologio, distinguenda a die elevationis seu cultus seu translationis, sub nomine sepulturæ notata in secundo Catalago et apud Anastasium. 25

13 Soter, 14 Eleutherus, 15 Victor, 16 Zephyrinus, cujus Constitutum explicatur 26

17 Callistus, 18 Urbanus, in quo ostenditur finiri Pars I vetustioris Catalogi : secundam inchoat 19 Pontianus 28

DISSERTATIO V An inter SS. Pontianum et Anterum locus esse possit Cyriaco Ursulano ? et ostenditur hic æque commentitius esse, ac Cyriacus Hierosolymitanus, Crucis Dominicæ index, quem tamen Cruciferorum Ordo Fundatorem suum credi postulat. Agitur ibidem de Argumenti negativi universalis, in ejusmodi quæstionibus efficacia 29, quæ rursus inculcatur et declaratur exemplis 93 f, 135 f, 179 f

20 Anteros, 21 Fabianus. Longior post utriusque mortem vacatio ejusque causa indicatur.

22 Cornelius, quem sequitur DISSERTATIO VI de loco, modo ac tempore, quo is obiit, scilicet Centumcellis Confessor, sub Gallo et Volusiano ; non autem (ut ex fabulosis Actis habetur) Romæ Martyr sub Decio 35

23 Lucius Martyr sub Valeriano, jam inde ab anno 250, dum viveret etiamnum Decius, Christianorum hoste, contra quam credidit Baronius 36

24 Stephanus, 25 Sixtus II post quem uno fere anno Sedes vacat 38

26 Dionysius, 27 Felix : Ecclesia, via Aurelia, cur attributa Felici II, et hujus corpus pro illius corpore acceptum an sit ? 39

28 Eutychanus, Lucensis an Luensis ? corpus Sarizanæ 41

29 Caius, Thebæ Legionis baptizator 41

30 Marcellinus de quo DISSERTATIO VII quærit de ejus lapsu et pœnitentia, unde orta et an vera opinio ; concluditurque pro negativa, et fictitiæ Synodi Sinuessanæ Acta reprobantur 42. Vacantis per tres annos ac septem fere menses Sedis ratio redditur 42. Objectio ex auctoritate Nicolai Papæ et Breviarium Romani, modeste solvitur 45

31 Marcellus, Epitaphium ejus correctum et explicatum. 46

32 Eusebius, ubi additur, non omnes Pontifices usque ad Hyginum, multo minus usque ad Silvestrum, Martyres obiisse 47

33 Silvester, cur hic primus pingatur cum tiara 48 cujus initium male ad Constantinum referri, quasi is illud capiti suo detractum cum Phrygio contulerit Silvestro, ostenditur infra 212. Indicium autem Card. Bona aliorumque eruditorum de hujus Actis habes 212. Hic vero sequitur :

DISSERTATIO VIII De magna tabula Basilicæ Lateranensis in Urbe, et adscriptis in ea S. Silvestro Indulgentiis aliisque similibus, ad S. Sebastianum et in Vaticano : quæ omnes longe posterioris ævi esse demonstrantur, ex ipsis quibus nituntur testimoniis 49

35 Marcus. 36 Julius. 37 Liberius, in quo finitur primus Catalogus, cui succedit Secundus, non sine apocryphis interpolamentis, inde in Rom. Breviarium translatis, nec propterea dissimulandis, uti nec inducti errores a Baronio, ipsum juxta suam Chronologiam corrigere volente 51

38 Felix II : hujus Pontificatus Pontificatus Liberti includitur ; estque de ejus legitimo titulo DISSERTATIO IX. 52 deinde DISSERTATIO X ostendens, quam parum verosimiliter Martyr obiisse dicatur credaturque 57

- 39 Damasus, cui additur, de anno mortis ejus, et quibusdam ipsi attributis Epistolis *DISSERTATIO XI* 58
- 40 Siricius, *cujus Epitaphium explicatur: epistolæ suppositæ refutantur* 60
- 41 Anastasius, 42 Innocentius, 43 Zosimus, 44 Bonifacius, 45 Cœlestius, 46 Sixtus III: *huic afficta Romana Synodus in causa Polychronii Hieronymitani* 61
- 47 Leo, *cujus extat Sermo in ipsa die Ordinationis suæ, non ejus Anniversario, habitus 65. et Epitaphium illustratur 65 Victoris Tunnenensis, Chronicon continuantur, exigua accuratio notatur* *Ibid.*
- 48 Hilarus, 49 Simplicius, 50 S. Felix III *in Martyrologio confusus cum Quarto* 67
- 51 Gelasius, 52 Anastasius II, 53 Symmachus, 54 Hormisdas: *ejus Epistola ad S. Remigium supposititia* 69
- 55 Joannes, *quem sequitur de quibusdam ei minus verosimiliter affictis* *DISSERTATIO XII.* 70
- 56 Felix IV. *De hoc quæritur, an aliter quam ex errore, quod fuerit Atavus S. Gregorii, Sanctis adscriptus?* 72
- 57 Bonifacius II, 58 Joannes II 59 Agapetus. 60 Silverius. *Huic accedit, de hujus ordinatione et abdicatione atque Vigilii subrogatione* *DISSERTATIO XIII* 78
- 61 Vigilii, *cui jungitur De duplici ejus vexatione et schismate Romani Cleri adversus eundem* *DISSERTATIO XIV* 83
- 62 Pelagius, 63 Joannes III, 64 Benedictus, 65 Pelagius II. *Hujus est Epistola fictitia cum anno Incarnationis* 87
- 66 Gregorius. *Hujus effigies et parentum ejus in tabula proponitur 89, eadem afficta Bulla pro Regula Benedictina, et Indulgentiæ varix 91, Fuit Stationum Romanarum auctor, sed non Indulgentiarum iis postea additarum, etsi id putaverint antiqui Scholastici, alique Scriptores graves, et cum iis Bonifacius VIII* 132, 133
- 67 Sabinianus: *cujus virtutes inepto figmento obscuratæ. Electionum Pontificiarum dies ex hinc incipiunt innotescere, verosimili indicio* 93
- 68 Bonifacius III, 69 Bonifacius IV, 70 Deusdedit, 71 Bonifacius V, 72 Honorius, *ob nimiam erga Monothelitas conniventiam infamatus* 95
- 73 Severinus, 74 Joannes IV. *Plumbearum hoc tempore initium 100. Eodem tempore cur Syri et Græci Pontifices plures?* *ibid.*
- 75 Theodorus, 76 Martinus, 77 Eugenius, 78 Vitalianus, 80 Doon, 81 Agatho, *quem sequitur, DISSERTATIO XV, de hujus Pontificatu et Synodo œcumenica sexta sub eo celebrata, fraudulenterque relato inter damnatos Honorii nomine* 105
- 82 Leo II, *RELATIO de ejus electione ad Principes 107 SERMO in die Ordinationis* 108
- 83 Benedictus II, 84 Joannes V. *Papyri Ægyptiæ usus in Bullis* 110
- 85 Conon, *additur Professio fidei, ab hoc vel ejus successore edita* 111
- 86 Sergius, *ad hunc missi Canones Synodi Quiniseptæ in Scebo chartali quibus subscribere recusavit* 112
- 87 Joannes VI, 88 Joannes VII, 89 Sisinnius, 90 Constantinus, 91 Gregorius II, *Instituit jejundum Sabbatis in Quadragesima, abrogato contrario decreto Melchisedis, quia causa cessabat. Accedit* *DISSERTATIO XVI de Jussione Exarchi Ravennatis, ad Electi Pontificis Ordinationem, hoc tempore ultimum postulata.* 116
- 92 Gregorius III, 93 Zacharias, *huic falso adscripta Canonizatio S. Kiliani; æque ac Stephano II S. Trudperti, et Leoni III S. Suiberti* 120
- 94 Stephanus II, 95 Paulus, *Pseudopapa Constantinus: in cujus tamen Ordinatione illegitima scrupulose servata fuit circumstantia diei Dominicæ, notata in genere pag. 4, observata continue in hoc Conatu, et hic manifeste probata* 123
- 96 Stephanus III, *sub quo censetur Constantiniana Donatio fabricata* 123
- 97 Hadrianus. *Epitaphia, ut Patri, condita a Carolo Magno: huic ille videtur Imperium Occidentis tradere voluisse* 125
- 98 Leo III *Carolus Magnum Patricium creat: auctor fit sinistra in dextram convertendæ* 126
- 99 Stephanus IV: *affictum huic decretum.* 128,
- 100 Paschalis 101 Eugenius II, *non fuit auctor examinis per frigidam* 129
- 102 Valentinus, 103 Gregorius IV, 104 Sergius II, *DISSERTATIO XVII, de Corporibus seu Reliquiis Sanctorum in ecclesia SS. Silvestri et Martini a Sergio II collocatis, et Indulgentiis ab eodem (ut prætenditur) ibidem concessis* 131
- 105 Leo IV, 106 Benedictus III 107 Nicolaus: *cujus præjudicium de omnibus indiscrete Decretalibus, ejus ætate citra dubium receptis, non potuit ipsas eripere judicio Eruditorum, multas earum nunc ut supposititas rejicientium* 137
- DISSERTATIO XVIII de lingua Slavonica apud Bulgaros Moravosque recepta hoc tempore, et Apostolicæ Sedis ea de re judicio* 139
- 108 Hadrianus II, 109 Joannes VIII. *Vita ex MS. 110 Marinus I, 111 Hadrianus VIII, locus mortis Wilsachara. Sepultura Nonantulæ, ubi habetur pro Adriano I* 142
- 112 Stephanus V, 113 Formosus, *a Juramento de non repetendo ecclesiam Portuensem pridem rite solutus, et ad Romanam legitime translatus* 146
- 114 Bonifacius VI, 115 Stephanus VI: *hujus contra Formosum reprobata Acta: Epitaphium positum a sibi consimili Sergio III* 148
- 116 Romanus, 117 Theodorus II, 118 Joannes IX, 119 Benedictus IV, 120 Leo V, 121 Christophorus. 150
- DISSERTATIO XIX Successio et Chronologia Regum et Imperatorum Italicorum, post mortem Caroli Crassi seculo IX et X* 152
- 122 Sergius III. *Acta hujus cum actis Stephani VI confusa: laus ejus (si vitium incontinentiæ tollas) multiplex: in iis quæ contra Formosum egit excusatio verosimilis* 155
- 123 Anastasius III, 124 Lando: *cujus occasione explicantur inducta apud Ughellum inter Ravennates et Bononienses Episcopos confusio* 157
- 125 Joannes X: *hujus deponendi auctores et causæ, exitus non malus* 158
- 126 Leo VI, 127 Stephanus VII, 128 Joannes XI, 129 Leo VII, 130 Stephanus VIII, 131 Marinus II, 132 Agapetus II, 133 Joannes XII. *Hujus Acta: Memoria in Secretario Lateranensi. Dicitur Indulgentias aliquas promulgasse, quarum certior probatio optatur.* 161
- 134 Leo VIII, *videtur verus Pontifex fuisse, cedente* 135 Benedicto V. *Hujus mors et Sepulchrum Hamburgi: Epitaphium fabulosum, et Monachus Carmelitanus eidem affictus.* 164
- 136 Joannes XIII, 137 Benedictus VII, Bonifacius VII, *primum Antipapa 167, ac demum post variam fortunam et trium Pontificum mortem, verus Pontifex* 170
- 138 Donus, *probatur sedisse inter Benedictum VI et VII* 169
- 139 Benedictus, VII, *hujus Epitaphium, a Bonifacio VII abolitum, a Joanne XV restitutum.* 169
- 140 Joannes XIV, *antea Petrus dictus, primus ex reverentia nomen mutat: quod ante eum alia ex causa, fecerant*

fecerant Joannes XII, et Bonifacius VII 170. Hunc sequens Joannes fil. Roberti, male cum Joanne XIV confusus, non debet augere numerum Pontificum, nunquam ordinatus, nec nisi post aliquot secula inter illos receptus 171

142 Joannes XV, vir insigniter eruditus : non est tomen ejus Epitaphium, quod ut tale allegat Baronius, sed alicujus Joannis Cardinalis, seculo integro posterioris. Sequitur 172

DISSERTATIO XX De solennium Canonizationum initiis atque progressibus : ubi nulla invenitur facta ante 983 de S. Udalrico Augustono, et successive docentur auct. illius actus ceremoniæ 173

143 Gregorius V, qui Urbe pulsus Antipapam sustinuit Joannem XVI : affingitur ei Electorum septem Imperialium institutio 176 nimia ejus in Antipapam ævuita, cita morte punitur 177

144 Silvester II Epitaphium, calumniæ mortuo impactu a Bennone : sermo ejusdem ad Episcopos 179

145 Joannes XVII, 146 Joannes XVIII, 180.

147 Sergius IV, 148 Benedictus VIII, ab hoc unctus S. Hicricus Imp. 182

149 Joannes XIX, Conradum Imp. coronat. 183

150 Benedictus IX, ob iniquatissimam vitam gradu illo indignus, Antipapam passus Silvestrum III, Popatu cedit accepta pensione 184 ejusdem penitentia sub S. Nilo Abate, ac nihilominus recidivi mala mors 189

151 Gregorius VI, quem DISSERTATIO XXI, ostendit legitimum Papam, nec ullo modo Symoniacum fuisse, neque potuisse a Synodo Sutrina deponi nisi ultro cessisset. 186

152 Clemens II, ecclesiæ suæ Bambergensi jus Pollii concedit, in eadem sepultus, tumulo etiamnum superstito, sed ab hæreticis violato 188

153 Damasus II, 154 Leo IX, laudatissimus Pontifex, cujus Vita ut Sancti data XIX Aprilis. Sub eo captus adhiberi in Bullis annus Incarnationis 192

155 Victor II, 156 Stephanus IX. Hic mortuus Florentiæ, miraculis ibi claruit : dubitatur an ejus non sit corpus, quod nuper Trano, tanquam esset S. Stephani I et sequitur 193

DISSERTATIO XXII De legatione ejus ad Imperatricem, causa abrogandarum investiturarum verosimiliter suscepta : deque reconciliatione Ecclesiæ Mediolanensis ei tributa : quæ potius videtur pertinere ad Joannem XIX 194

Benedicto X Pseudo-papa abdicare coacto, eligitur 183 Nicolaus II, eoque facto jus eligendi Pontificis restrictum est ad Cardinales 196

158 Alexander II : sub hoc capti numerari anni in Curia a kalendis Januarii : et Antipapatum sub appellatione Honorii gessit Cadulus, Parmensis Episcopus. 198

159 Gregorius VII, Sanctus, cujus Vita danda 25 Maji, et cultus corporis Salerni probandus : Antipapam pertulit Guibertum Ravennatem (unde Guibellinorum factio nominata) qui se dicebat Clementem, et alios post eum tres, sed hos brevissimi temporis 200

160 Victor III, Abbas antea Casinensis Hugonis Lugdunen. contra eum conatus, et fabula de mortuo sparsa per Gallias. 204

161 Urbanus II, Acta hujus ex MS. Ejusdem Bulla de existentia corporis S. Benedicti Casini, a Mabilone neque negata, neque contrariis aliorum Pontificum Bullis refutata : quia talibus non apte disputatur in questione meri facti 203

162 Paschalis II, Vita auct. Petro Pisano coævo ex MS. 204 Numerus Pontificii nominis si inveniantur in antiquioribus Bullis, id ex transcribentium licentia factum, non juxta autographa originalia earum 209

APPENDIX I De forma Pili aliorumque Pon-

tificalium Ornamentorum medio ævo mutata : ubi et de Barbirasio, quo tempore a Clero receptum sit : et de Togis Consularibus atque Imperialibus, Pallio Pontificio haud absimilibus, quæ res etiam figuris elegantibus illustratur. 210

APPENDIX II de usu annorum Incarnationis, in Cancellaria Pontificia diu vario, nostra ætate primum firmato, diversoque ab usu Signaturæ Brevium 214

APPENDIX III de ætate et auctoribus Prophetiarum, B. Joachimo Abbati et S. Malachiæ Episcopo imputatarum, circa successiones Romanorum Pontificum 216. Hæ autem duæ ultimæ Appendices, æque ac prima, potius ad Partem sequentem spectant, sed ea jam pridem impressa erat, cum de his cogitari cœpit.

ANAMNESIS de Cleto et Anacleto non distinguendis 217

PARS POSTERIOR.

SYNOPSIS CHRONOGRAPHICA, præter diem Ordinationis, indicans etiam diem Electionis, ex causa mox indicando.

PRÆFATIO de mutatione Styli, in hac secunda Parte, circa mensuram possessæ et vacantis Sedis : siquidem priorum Catalogorum Auctores solum a die Ordinationis incipiebant numerare, quot annis, mensibus, ac diebus quisque sedisset : deinde vero numeratio cœpit a die Electionis : quod tamen quia in Bullis Brevibusque non semper valuit, sed solum in usu vulgi ; addito * intelligitur, quo die unusquisque Pontifex annum sui Pontificatus innovaverit et consequenter de singulis studiose quæritur 7

163 Gelasius II, hujus vetus Epitaphium. Vita a Pandulfo Aletrino familiari composita 9 sub hoc Cardinalibus accenseri cœpti Episcopi, Ostiensis etc. 13 etc 24. Mauritius, Burdinus, Episcopus Bracharensis, sub nomine Gregorii, Gelasio oppositus Antipapa : hujus Vita a Baluzio collecta et edita 13

164 Calistus II, ejus Vita auctore Pandulpho coævo ex MS. 14

165 Honorius II. Hinc adhiberi cœpta Gesta Pontificum scripta a Martino Polono postea Gnesnensi, non Cusentino Episcopo designato 16

166 Innocentius II. Epitaphium ejus non satis fidum : monumentum certius in Abside Traastiberina 18. oppositi, Anacletus et Victor, Antipapæ 19

167 Cœlestinus II. Populi acceptatio in Electione Pontificis quomodo requiri et declarari hoc tempore solet 20

168 Lucius II, 169 Eugenius III. Miracula ejus post mortem ex MS. 170 Anastasius IV, qui quia conditus dicitur in tumba S. Helenæ Reginæ, de ejus corpore obiter hic agitur 23

171 Hadrianus IV, 172 Alexander III, contra quem schisma, excitatum ab Octaviano Cardinale, assumente nomen Victoris, continuarunt tres ejus successores 25

NICOLAI MANIACUTII versus de Romanis Pontificibus usque huic, eruti a Panvinio, ex veteri MS. Archivi Lateranensis 27

175 Gregorius VIII, 176 Clemens III, ita dictus, nulla habita ratione Antipapæ Guiberti, qui eo nomine et numero antea abusus fuerat 31

177 Cœlestinus III. In hoc cum finiuntur laudatissimi Annales Cardinalis Baronii, viro, de historia ecclesiastica optime merito, testimonium datur 32

178 Innocentius III. Hujus et Urbani IV, atque Martini IV commune nunc Perusii Monumentum 34

179 Honorius III, 180 Gregorius IX, Miraculum socræ Hostiæ Aletrinæ, hujus rescripto confirmatum 36

181 Cœlestinus IV, non videtur ante Coronationem

- tionem obisse. Epitaphium recentius imperite compositum 38
- 182 Innocentius IV, Epitaphium habet duplex, vetus atque recentius 39
- Chronicon D. Matthæi Spinelli de Juventio, ad hunc et tres sequentes Pontificatus pertinens, ex MS. Italico 40
- 183 Alexander IV. Hujus Acta ex MS. Petri Correttini; sepulcrum multis, sed frustra, Viterbii requisitum 50
- 184 Urbanus IV. Hic instituit festum Corporis Christi, eoque servit DISSERTATIO XXIII, de Officio diei, illius jussu per S. Thomam sic composito, ut is videatur antiquius Leodiense nec vidisse quidem 51
- 185 Clemens IV: Acta et sepultura Viterbii, ex MS. Petri Correttini, atque Interpontificii diuturni ac turbulenti historia 54
- 187 Gregorius X: ejus ut Sancti, apud Aretinos cultus et sepultura 56
- 186 Innocentius IV, 188 Adrianus V; hujus apud Minores Mausoleum Viterbii, uti et Vicedomini, eo mortuo Electi duntaxat 58
- 187 Joannes XXI. Exhibetur Monumentum, et redditur ratio numeri, alias superabundantis 59
- 190 Nicolans III. Hujus Ordinationes et turbæ obitum consecutæ 60
- 191 Martinus IV. Ex nostris MSS. Vitis Pontificum dantur Acta ejus, auctore Jordano, ante 12 Maji anni 1285 conscripta 61
- 192 Honorius IV, 193 Nicolaus IV: hujus Acta ex MS. humiliterque sepulti Epitaphium 65
- 194 Cœlestinus V. abdicato Pontificatu ut ante, Petrus de Murrone, ex MS. nostro Acta, cum figura altaris in quo Corpus Aquilæ honoratur 66
- 195 Bonifacius VIII. Hujus ex nostro MS. Acta, defensa ejus innocentia a Mauclero et Joanne Rubeo 69. Coronationem duobus libris descripsit Jacobus Card. S. Georgii in Velo aureo, testis oculatus, qui etiam Decessoris electionem, vitam, abdicationem, miracula, canonizationem descripsit versibus, relatis ad 19 Maji diem, inter Acta Sanctorum 68
- 196 Benedictus IX. Brevia Acta ex MS. Sepulcrum Perusii apud Prædicatores 69
- 197 Clemens V. Acta auctore Bernardo Guidonis Episcopi Lodevensis ex MSS. 71 sepultura Vasati 74
- 198 Joannes XXII. Huic afficta enumeratio enormis Sanctorum Benedictinorum. Acta ex MSS, Bernardi Guidonis et Ptolomæi Lucensis 75. Avenionensium traditio de suæ ecclesiæ fundatrice (ut volunt) S. Martha, et Joannis ibidem Sepultura 79. Oppositus illi Petrus de Corbario Antipapa, sub nomine Nicolai. Schismatis talis Acta ex MS. Bernardi Guidonis. Illum quia nonnemo credidit auctorem unius ex 5 libris de Imitatione Christi, breviter explicatur controversia, certantum hinc quidem pro vetustiori Joanne Gessen, Abbate Benedictino in Lombardia; inde pro Thoma a Kempis, Canonico Regulari in Belgio, juniore 82
- 199 Benedictus XII, Pontificatus Acta ex MS. historia Ptolomæi Lucensis 83. Epitaphium et Monumentum Avenione 85
- 200 Clemens VI. Acta ex nostris MSS. Vitis Pontificum 86. Huic vendita civitas Avenionensis, Sepultura in suo Casæ-Dei monasterio obtigit 89
- 201 Innocentius VI. Acta Pontificatus ex MSS. Fundatio Carthusiæ Villanovanæ: illius ibi Mausoleum 90
- 202 Urbanus V. Ab hoc Romam regresso, Apostolorum capita novis argenteis thecis ornata: Mussiliæ mortui Monumentum et cultus 92
- 203 Gregorius XI. Actorum Synopsis ex nostro MS. 92
- 204 Urbanus VI: cur in hujus obedientia tam constans Ludovicus Comes Flandriæ tempore schismatis, cujus tota Historia datur ex nostro MS. 93. Urbani æmulus Clemens VI in Gallia, ejus Avenione Monumentum insigne: expenditur quam longe aliter pro illo steterit Sanctæ utraque Cotharina, Senensis et Suecica atque Ursulina Parmensis, pro Clemente vero S. Vincentius Ferrerius et B. Petrus de Luxemburgo Cardinalis 202
- 205 Bonifacius IX, cui Avenione oppositus Petrus de Luna, Benedictus XIII appellatus, nequidquam contra nitente B. Ursulina Parmensi. Hic per annos 27, continuavit Schisma in Hispania; prius quam eo se conferret, desertus a S. Vincentio Ferrerio, et coram B. Coleta excussus de Solio 105
- 206 Innocentius VII, promovendæ unionis causam turpiter negligit 107. Gregorius XII, simili modo differens quod promiserat, deponitur in Concilio Pisano Concilio, et eligitur 108 Alexander V. Hujus Mausoleum, Bononiæ apud Minores: disputatur de Patria 109
- 209 Joannes XXIII, hujus Acta; dispar ejus et Gregorii, olim abdicati, in concilio Constantiensi fortuna mors et Sepultura Florentiæ, ab amico fidei Cos. Medices curata 111
- 210 Martinus V. Acta ex MSS. Vitis Pontificum huc usque productis 112. Extinctum sub eo schisma, cedente, qui Benedicto subrogatus erat, Clemente. Exhinc Catalogum continuat Joannes Stella, Sacerdos mo de Venetus 117
- 211 Eugenius IV: notatur abusus transcribentium Bullas; et numeros, originaliter vel ad longum expressos, vel Latinis litteris signatos, reddentium per Zyfras. 118 Anonymi Coævi de illius obitu et successoris creatione Historia ex Italico 120. Felix Antipapa, Amadeus Sabaudus, illi a Basileensi Concilio oppositus per Schisma 123
- 212 Nicolans V: extinctum sub hoc Schisma, Felice cedente. Electio successoris, Italice descripta ab Anonymo coævo. 125
- 213 Callixtus III, hortator expeditionis in Turcos 127. Historia conclavis unde prodiit sequens electio, ex Italico 127
- 214 Pius II, 215 Paulus II, 216 Sixtus IV; hujus uti et præcedentium Elogium prolixum ex Joanne Stella 135: affictæ eidem exorbitantes Indulgentiæ 136. Historia Interpontificii, ejus mortem secuti, ab Anonymo coævo Latine scripta.
- 217 Innocentius VIII, Actorum Synopsis ex Stella. Hic porro et alibi diligentius queritur initium anni, civilis et Pontificii, sub unoquoque Papatu 140
- 218 Alexander VI. Acta Pontificatus ex Stella. Interpontificii sequentis Historia ex Italico Joannis Brocardi, Clerici Ceremonialis, Conclavi præsentis.
- 219 Pius III, 220 Julius II: præcedens Conclave et initium Pontificatus idem Joannes Brocardus describit 148. Electionem autem successoris unus similiter ex Conclavistis Italice tradidit, ut hic Latine exhibetur 149
- 221 Leo X Hujus mortem secutum Conclave simili stylo et auctoritate representatur 151
- 222 Adrianus VI, Indicatur obiter ejus Historia a Blasio Ortisio eleganter descripta, typis edita in lib. 3 Miscell. Baluzii 153 subjungitur Historia Conclavis secuti, ex Italico Auctoris Synchroni 154 et similes deinceps alibi querendæ indicantur tum hic tum infra in App. ad hanc paginam 156
- 223 Clemens VII, in hoc finitur continuatio Annalium Baronii per Odericum Rainaldum, cetera prosequetur amicus noster Leander Coloredus; in cujus futuram messem falcem ne immisisse videamur, nudam Chronologiam reliquorum ex ordine Pontificum prosequimur, usque ad hodie præidentem feliciter Innocentium XI, cui longos optamus annos et nos nostraque

que subijcimus omnia.

163
Ne autem in ultima quatuor Pontificiorum loculorum tabula necesse esset vacare duos, implevimus eos effigiibus præcipuorum duorum S. R. E. Cardinalium, nostrique operis amantiorum, Eminentissimi videlicet Alderani Cybo, Episcopi Portuensis; qui etiam Innocentii X Pontificis Maximi a secretis, et primus Minister atque Legatus Avenionensis intitulatur et Eminentis-

simi Caroli Barberini, cujus munera amplissima et tituli explicantur ante Tomum quartum de Actis Sanctorum Moji ipsius Nomini specialius dedicatum.

APPENDIX addendorum, mutandorum, corrigendorum 168. Ubi sub finem laudantur Constitutiones Urbani VIII, quæ nostris, Sanctorum Actis modum rationemque præscribunt.

FINIS.

DANIELIS
PAPEBROCHII
E SOCIETATE JESU
PARALIPOMENA
Addendorum, mutandorum, aut corrigendorum
IN CONATU
CHRONICO-HISTORICO
AD CATALOGUM
ROMANORUM PONTIFICUM

PRÆFATIO

Ad Reverendum Adm. ac Nobilissimum Dominum

D. CLAUDIUM CASTELLANUM

Canonicum S. Mariæ Parisiensis,

De horum Paralipomenorum occasione et usu.

Adm. Rev. ac Nobiliss. Domine.

Joanni Bollando nostro, τῷ Μακαρίτῃ, vasti sui operis primitias edituro in lucem, cum Abbate Lætiensi, cui se plurimum ea tota in re debere agnoscebat, sic convenerat; ut cum is nullos sibi libros dicari vellet, de iis tamen quæ esset in exordio monendus Lector, cum ipso pateretur loqui se, ita modestiæ ejus parciturum, ac pariturum voluntati, ut tamen satisfaciens necessitati, non omnino videretur oblitus gratitudinis debitæ pro acceptis beneficiis. Eo exemplo etiam placet agere Tecum, cui malles soli Deo Sanctisque probare singularem in toto opere nostro legendo ac relegendo diligentiam; et in defectibus notandis sinceritatem; multum enim ad rem communem faciet, si alii quamplures eandem nobis operam navare persuadeantur, commemoratione auxilii a Te impensi. Permite igitur, ut de hisce, quarum suasorem præcipuum te habeo, Paralipomenis, lucubrationi meæ priori addendis, et novæ, si quando fiat, editioni servituris, Tecum præloquar, et quæ Lectorem seire convenit paucis dicam.

Præmiserat Tomo I Aprilis Catalogos Romanorum Pontificum Antiquiores duos Godefridus Henschenius p. m. Magister meus, nonnullisque Annotationibus ac dissertationibus illustraverat. Ad hos, atque ad fundatam in his Chronologiæ melioris rationem, cum fuissem rogatus aptare laborem unius ex nostris, eo fine, ut eorundem Pontificum defensionem contra hæreticorum calumnias susceptam, historico quodammodo filo posset aptius continuare; tam multa mihi occurrerunt nova, aliisque haud animadversa hætenus, non tantum primis quinque seculis (ultra quæ Catalogi isti vix pertingebant) sed etiam sequentibus aliis; ut visum Henschenio eidem fuerit, ex ejusmodi animadversionibus in unum collectis posse Tractatulum confici, aliqui ex post edendis Tomis Sanctorum Maji haud inepte præfigendum. Hoc dum inter præli quotidianas occupationes subinde incipio, atque interpolatis vicibus præficio lentius, alio multiplici magisque urgenti studio distractus; novis subinde accessionibus ita per decennium crevit opus, ut nec bipartitum quidem commode posset aliis Tomis conjungi; pluribusque placuerit ipsum seorsim colligi in Volumen unum; quod, auctum novis præliminaribus, ac dedicatoriis; et septem Tomorum, in quos mensis iste dividebatur amplitudini respondens; PROPYLÆUM MAJI diceretur. Ita futurum videbatur, ut illud vendi posset, etiam seorsim, sub proprio suo nomine CONATUS AD PONTIFICIAM CHRONOLOGIAM. Dixi CONATUS: nec enim plus audebam promittere; ex iis quæ identidem addenda, mutanda, corrigenda occurrerunt satis

Occasione Catalogorum ante Aprilem præductorum,

nata ad Pontificiam Chronologiam observationes;

in justum denique volumen excreverunt,

tis

cui nunc accedunt Paralipomena

tis intelligens, nihilo pauciora postmodum occursura mihi aliisque, quæ addita, mutata, correctæ vellem. Nec sefellit præagitio talis. Siquidem sub ipso progressu impressionis, sæpius interruptæ, Appendici plusquam uni faciendæ materia sese obtulit, quam conveniret (si aliquando opus recudatur) loco et ordine commodiori digeri. Postquam vero, absolutis qui restabant duobus Tomis Maji, vacavit ipsos septem Tomos recognoscere, eorumque defectus communi post ultimum Appendice supplere; licuit etiam de perficiendo jam edito Conato cogitare.

in ordine ad novam editionem;

Hoc porro ut maturius facerem, quam animo antea constitueram, suadebat extranco-rum quorundam Typographorum mihi nuntiata propensio, ad editionem alteram, etiam inconsulto me, curandam. Equidem prohibere neminem possum, ab eo quod publici juris jam est in rem suam vertendo: quod tamen fas et æquum est oro, ut si quis facere istud velit; nolit eo quo accepit ordine simpliciter procedere, et Appendices ad finem dare, ubi eas nunc reperit (quod quid aliud esset, quam frustrare lectorem commodo, per hæc Paralipomenasibi operose præparato? sed sequatur instructionem nunc præscribendam, ut novum quodammodo opus videri possit, priori accuratius atque perfectius. Id ut facilius etiam sit, nec per plura folia discurrere correctorem sit opus, breviculas omnes animalversiones correctionesque priores iterare hoc loco non gravabor, et quæ prolixiora fuerint, eo saltem ordine indicare quo erunt assumenda.

in qua velim Apparatum bifariam dividi,

Quod Apparatum prævium spectat, is non nisi post totum Conatum prælo egressum, designatus fuit; partim in eorum gratiam quibus aut facultas aut voluntas deesset ipsa Acta Sanctorum emendi, ubi pleræque ejus partes requirendæ essent; partim ex voluntate Bibliopolæ, suis typis ac sumptibus impressionem curantis, optantisque singularem illum Tomum aliis simul prodeuntibus mole parem videri. Apparatus hujus partes sunt duæ; Posterior, Aprilis non habentibus nec habituris omnino necessaria, continet Henschenianos antiquos Catalogos, qui quatenus Pontificum vetustiorum seriem explicant, sequenturo Conatui pro fundamento sunt, ac proinde ratione nulla præteriri possunt in propria ac singulari editione. Partem priorem, eamque majorem, conficiunt Exercitationes Henschenianæ ac meæ, nec non R. P. Petri Possini Epistolæ, quibus explicantur præcipua Dominicæ Genealogiæ atque Chronologiæ capita: sine quibus cum possit haberi Pontificum successio suis omnibus numeris absoluta, dubitabit forsitan aliquis, utrum conveniat iisdem recudendis augere molem libri, futuri per se omnino justi. Itaque in alterutrum eventum placet materiam præparare, tam eam quæ adesse debet, quam quæ potest abesse: ut qui hæc Paralipomena nunc ement cum Actis, vel Chronologiam seorsim jam habent, nihil desiderent alterutris addendum.

et imagines Pontificum o-mitti malim;

Jam vero, uti liberum unicuique fuit, Imagines Pontificum, de quibus in Præfatione ad Partem I Conatus mei ago, emere vel dimittere; ita magis etiam liberum erit opus hoc recensuro, adhibere vel non adhibere easdem. Et hoc postremum, meo quidem judicio, consultius foret; ut quid enim eo ornato non necessario aggravabitur pretium libri, satis per se grande, propter aliarum iconum magis utilium multitudinem, etiam Paralipomenis hæc augendam? Denique rogatum Lectorem velim, ut interpunctionum, a typothetis, etiam post admonitionem incuriosis, conturbatarum aut inepte transpositorum menda, quæ oculus, attentus ad sensum, facile observabit, benigne excuset et corrigat etiam; præsertim in ordine ad editionem aliam: pro qua ne nimis viderer anxius, nihilque tunc futuris Correctoribus fidere, omisi illa hic annotare sigillatim.

augeri vera numerum Dissertationum

Conatus porro ipse Apparatum subsequens, hæc vice trifariam dividendus notabitur, ut cum Paralipomena, nunc danda, suis singula aptabuntur locis, appareat æqualis fere partitio operis. In hæc etiam partitione apparebit, Dissertationum numerus auctus plus quam in duplum, ut nunc quadraginta novem habeantur, ubi viginti tres dumtaxat censebantur antea. Non ideo tamen existimet lector, tantumdem novæ materiæ per hæc Paralipomena accessisse. Etenim Dissertationum nunc appellatarum plures, titulo dumtaxat novæ sunt, reapse autem implicabantur Commentariis Chronologicis eorum, ad quos spectabant, Pontificatum; a quibus omnes placuit eadem nunc ratione abjungere, qua ab illis abjectæ fuerant priores viginti tres: quemadmodum declarabit mox subjiiciendus Index Materialium, ad prius editum Indicem collatus. Eo autem servient Dissertationes istæ ut in Pou-

atque Indicium,

tificatum spatiis, per annorum, dierum, ac mensium calculos scrupulosius subducendis, lassatus Lectoris animus, ad illarum curiosam novitatem aliquantum respiret, sicque minori cum fastidio ad ulteriora progrediatur.

Præterea ad operis totius faciliorem usum, in calce horum Prolegomenorum ponetur Index Alphabeticus rerum memorabilium, omnibus Partibus communis, secundum explicationem notarum ipsi præfigendam, ut de eo præfari nihil hic opus sit. Talis Index non potuit priori editioni aptari, moram tunc nullam ferentibus ultra prælis. Si quid post hæc vel nobis ultro occurrerit, vel alio suggerente didicerimus, etiam post horum Paralipomenorum editionem, id ut similiter inseri loco suo possit, optarem novam Editionem præsumi a nemine nobis non præmonitis; tantum enim ahest ut illam impeditam velimus, quod potius pro viribus eandem juvare intendamus.

PARALIPOMENA

AD APPARATUM PRÆVIUM

PRÆMONITIO

ad lectorem hujus novæ editionis

Rerum series, vel etiam Præfatio Auctoris modo recusa, ex subsequentibus Paralipomenis, totum fere hoc Propylæum Majale quasi funditus reformandum innuebant. Nemo non videt quod hujusmodi opus, nisi a Bollandi et Papebrochii posteris tractari posse aut decere. Nobis ergo satis fuit, plurima haudquaquam prolixiora per occursum emendasse, speciatim ex pagina 60 horum Paralipomenorum. Quoad quæ supersunt, materiæ copia seu multiplex numerus nimis obstitit, quatenus notis præviis, ut moris erat, margines supramodum intricarentur. Monitum ideo velimus Lectorem sequentia sic recendenda libenter adire, prout suberit occasio vel necessitas.

Omissis iis, quæ vere ac proprie Majum spectant, et sola Propylæi Majalis nomine venire possent, id est, Dedicatoriis ad Pontificem ac Regem, aliisque Parergis, nec non Vita Petri-Georgii Odeschalchi, Episcopi primum Alexandrini tum Vaglebanensis; sufficet hic titulus reformato operi.

DANIELIS
PAPEBROCHII S. J.
CONATUS CHRONICO-HISTORICUS
AD UNIVERSAM SERIEM

ROMANORUM PONTIFICUM
cum prævio ad eundem Apparatu, Dissertationibus et figuris æneis varie illustratus.

Allocutionem ad Illustrissimum Casonum, æque ac aliam posteriori Parti præmissam directamque Eruditissimo Schelstratio, optarem equidem non prætermitti; videndum tamen erit quid loci ac temporis ratio ferat, sub qua fieret nova Editio: nec enim cum curaturo potest auferri libertas, quem voluerit Patronum adoptandi.

Dedicatoriam porro cuicumque factam, sequantur, Approbatio Ordinarii et Superiorum Facultates ac Privilegia concessa Bibliopolæ: tum ponantur Tabulæ

præliminares hoc ordine. I Index Pontificum Alphabeticus, Apparatus et toti Conatui communis, nunc requirendus post Partem 2 pag. 470. II Synopses Chronologicæ Partis utriusque, quarum prior invenietur nunc posita post pag. 20* part. 1 altera occurret pag. 5** part. 2 III. Index Materiæ, antehac quidem impressus p. 2 pag. 477**; hic vero totus ex ordine recendendus, propter tot mutationes additionesque, in Paralipomenis suggerendas. Pro primis et secundis Tabulis prius occipe correctiones faciendas secundum eadem Paralipomena: et jam impressa, si placet, ad mentem nostram sic emenda:*

*corrigen-
dus
Index Alpha-
beticus,*

IN INDICE ALPHABETICO

N.	Nomen.	Ord. vel El.	Obitus.	Pag
132	Agapetus 2	946 Junii 2	956 Jan. 11	162
119	Benedict. 4	900 Martii 2	904 Sep. 16	151
164	Callixtus 2	1119 Febr. 14	1124 Dec. 12	114
143	Clemens 10	1170 Ap. 29	1676 Jun. 22	165
121	Christoph.	904 Novem. 28	903 Jun. . . .	152
159	Gregorius 7	1073 Junii 30	1085 Maji 25	199
A	Gregorius	1118 Mart. 15	1121 Ap. 27	113
84	Hortuisdas	514 Julii 20	523 Aug. 4	70
85	Joannes 1	523 Septemb. 3	526 Maji 18	70
118	Joannes 9	898 Februar. 5	900 Febr. 19	150
125	Joannes 10	915 Janii 18	929 Jun. 20	158

N.	Nomen.	Ord. vel El.	Obitus.	Pa.	N.	Nomen.	Ord. vel. El.	Obitus.	Pa.
128	Joannes 11	932 April. 1	938 Febr. 16	160	117	Theodorus 2	898 Janua. 8	898 Jan. 27	150
133	Joannes 12	936 Januar. 13	964 Maji 14	162	127	Stephanus 7	930 Febr. 14	932 Mar. 25	159
137	Benedict. 6	972 Septem. 22	974 a Mart.	168					
139	Benedict. 7	975 April. 25	984 Julii 10	171					
138	Donus 2	974 April. 26	974 Oct. . .	169					
124	Lando	914 Decemb. 4	915 Junii 14	158					
120	Leo 5	904 Septem. 23	904 Nov. 18	152					
126	Leo 6	929 Julii 5	930 Febr. 9	159					
129	Leo 7	935 Novem. 13	939 Maji 24	158					
126	Marcellus 2	1555 April. 9	1555 Ap. 30	160					
131	Martinus 3	942 Novemb 13	946 Maji 26	159					
224	Paulus 3	1534 Octob. 13	1548 No. 10	156					
	19 Pontianus	231 Junii 26	235 Sept. 28	29					
116	Romanus	897 Septem. 11	898 Januar. 2	150					
130	Stephanus 8	939 Junii 9	942 Oct 23	16					
53	Symmachus	498 Septemb 13	514 Julii 16	69					

IN SYNOPSIS CHRONOGRAPHICA.

Quamquam hujus Synopseos prima Pars duplici procedat ordine, uno secundum Catalogos, altero secundum Baronium; quia tamen in ultimo vix quidquam potest corrigendum occurrere, nullus pro eo hic ducam lineas; tantum monebo, ut si is aliquando recudatur, deleantur** Asterisci, solum positi ad indicandum, quod Auctor, a suo ipsius calculo per inadvertentiam aberrans, plures vel pauciores dies mensesve ponat, quam requirant termini, quibus ipse Electionis ac Mortis dies affixerat. Quid enim attinet ejusmodi novos operosius inculcare? Factum id tamen erat, ne quis præsumeret, a nobis, Baronii numeros transcribentibus, fuisse erratum: sed hoc jam satis fuerit principio monuisse.

et Synopsi
Chronographica.

N.	Nomen.	An.	et dies Ord.	Temp. Sedis.			A.	et dies Obitus.	Vacat.	
				Ar.	M.	D.			M.	D.
3	Clemens	Ar.	M.	D.	a Decembris 22	M.	D.	
11	Pius	
18	Urbanus	32	
19	Pontianus	Junii 26	Abdicasset notat. a	
39	Marcus	
53	Symmachus	
54	Hormisdas	Julii 20	
55	Joannes	Septembris 3	
85	Conon	
116	Romanus	
117	Theodor. 2	Januarii 8	
118	Joannes 9	Februarii 5	
119	Benedict. 4	Martii 2	
120	Leo 5	Septembris 23	
121	Christoph.	Novembris 25	
124	Lando	
125	Joannes 10	Junii 18	
126	Leo 6	929	Julii 5	
127	Stephanus 7	930	Februarii 14	
128	Joannes 11	932	Aprilis 1	
129	Leo 7	935	Novembris 15	
130	Stephanus 8	Junii 9	
131	Martinus 3	942	Novembris 13	
132	Agapetus 2	Junii 2	
133	Joannes 12	Januarii 13	
137	Benedict. 6	972	
A	Bonifacius 7	Martii 29	
138	Donus 2	974	Aprilis 26	
A	It. Bonif. 7	974	Octobris	
139	Benedict. 7	975	Aprilis 25	
149	Joannes 19	
A	Gregorius	Martii 16	
164	Callixtus 2	Februarii 14	
170	Anastasius 4	
179	Honorius 3	
183	Alexand. 4	
190	Nicolaus 3	1277	1278 Cor. 10 Januarii	
192	Honorius 4	
193	Nicolaus 4	
215	Paulus 2	
220	Julius 2	
224	Paulus 3	Octobris 13	
226	Marcellus 2	
232	Urbanus 7	
238	Gregor. 15	
242	Clemens 9	
243	Clemens 10	

INDEX MATERIARUM

In ordine ad novam editionem haud paulo aliter dispositarum,

ita tamen ut ibi intelligatur mutandus vel omittendus numerus Paginarum, hic ad singula puncta expressus.

P**RÆFATIO**, de hujus tractationis occasione ac scopo, servanda Baronio reverentia, quorundam jurgiis silentio prætereundis. *Partis I pag. 1 : et sic porro hic indicabo qua quidque pagina vel Apparatus (quem addita numero littera A indicabit) vel Partis I aut II (quas Latinus numerus litteris paginam signantibus præfixus significabit) vel denique in hisce Paralipomenis littera P notandis, requirendum erit.*

APPARATUS PRÆVII PARS PRIOR, continens Exercitationes et Epistolas, Christi Genealogiam et Chronologiam spectantes P.

EXERCITATIO THEOGENEALOGICA, de Christi Parentumque ejus, et Consanguineorum atque Affinium stemmate. A pag. 30.

§ I Josephi et Mariæ matrimonium, ex Lege necessarium, quo in gradu consanguinitatis contractum. 31

§ II. Josephi Genealogia duplex apud Mattheum et Lucam, et Christi ex utraque processio. A pag. 32.

§ III. Repromissiones divinæ a Salomonidis ad Natbanitas translatae : ex his Christi parentes secundum utramque lineam. A pag. 33.

§ IV. Eorum qui Fratres Domini vocantur in Evangeliiis, sanctique Præcursoris, cum eodem Domino consanguinitas vel affinitas. A pag. 37.

EXERCITATIO THEOCHRONOLOGICA, G. Henschenii, qua Christus anno xxix Æræ communis mortuus, et quinquennio ante illam natus suadetur.

§ I An recte statuatur Christus passus Duobus Geminis Consulibus, et viii Kalendas Aprilis ? A pag. 4.

§ II Quomodo reliqua vita Christi dictæ sententiæ sit aptanda. A pag. 6.

§ III Dicta sententia confirmatur e rebus post Christi passionem gestis. A pag. 10

PETRI POSSINI EPISTOLÆ CHRONOLOGICÆ, de Anno Nativitatis, Baptismi, ac Mortis Christi, diversam ab Henscheniana sententiam adstruentes. A pag. 12.

EP. I. Negans alteri anno quam xxxiii vulgaris Æræ posse Christi mortem aptari A pag. 13.

PARADOXON N. Alexandri, De quinquennio Henscheniano ante vulgarem Æram, componendo cum sententia, de crucifixione anno xxxiii ejusdem Æræ. I Pag. 7 et P.

EP. II. Confirmans, contra Natalem Alexandrum, fuisse baptizatum Christum anno præcise trigesimo, ut vulgaris Æræ, sic etiam ætatis suæ. A pag. 16.

EP. III. Respondens tribus Henscheniani quinquennii ante vulgarem Æram ponendi argumentis A 20.

CONSULTATORIÆ DUÆ, ad eundem Petrum Possinum.

EP. I. Super anno Christi trigesimo apud Lucam, et Evangelicæ historiæ principio exinde ordinando. A pag. 24,

EP. II. An dato, quod Christus integro anno ante initium Æræ vulgaris sit natus, possit Magorum Adventus in æstatem ejusdem anni et Baptis-

mus in eandem partem anni xxix conferri?

EP. III. pro majori illustratione Prioris, ostendens ibi dicta vulere, sive quinque annis, sive uno ante vulgarem Æram natus Christus dicatur P.

APPARATUS PRÆVII PARS POSTERIOR, continens antiquiores Pontificum Catalogos, partim ante hac impressos cum Actis Aprilis, partim ex MSS. vel aliunde nunc additos.

PRÆFATIO HENSCHENIANA de ætate, auctoritate ac stylo istorum Catalogorum. A pag. 1.

I CATALOGI PARS I, eique respondens portio Catalogi secundi usque ad S. Pontianum. A pag. 40 ad 49.

PARS II, in quinque Sectiones pro varietate Auctorum et styli divisa, eique respondens portio Catalogi secundi usque ad Liberium a pag. 49 ad 62.

PROSECUTIO CATALOGIII a Liberio usque ad Felicem III, a pag. 52 ad 55.

CATALOGUS III, usque ad Stephanum II perductus, ex antiquis membranis Palatinæ Bibliothecæ Vaticanæ, collatis cum Codicibus Anastasianis I pag. 73.

NOMINA APOSTOLICORUM usque ad Vigilium, ac porro usque ad Joannem VI continuata, ex Veteri membrana nostra, collata cum gemino MS. Corbeicensi. I pag. 73.

CONTINUATIO ex libr. Hist. Eccl. Odorici Vitalis.

NICOLAI MANIACUTII enumeratio metrica summorum Pontificum, usque ad Alexandrum III ab Onuphri. Panvinioz MS. Lateranensi eruta. II p. 27.

CONATUS CHRONICOHISTORICI PARS I, a S. Petro usque ad Pontificem 93, Zachariam II.

PRÆFATIO de vulgatis Pontificum iconibus, ostendit quam parum iis subsit fidei et antiquitatis. I. pag. 10 et P.

Hinc porro sequuntur Pontifices singuli, cum suo quique Chronologico Summario et brevi ipsius Summarii demonstratione, quoad primos ultimosque dies, cuilibet Pontificio et Interpontificio assignatos. Commentariolis autem illis quæstiones intermiscuntur variæ, ad Pontificiam historiam spectantes ; quæ ubi prolixiorum tractationem requirunt, peculiare instituentur Dissertationes, ipsi Pontificum seriei hoc ordine intextæ.

I S. Petrus Apostolus, I p. 11

DISSERTATIO I Chronologia Henscheniana actuum S. Petri, ab Ascensione Christi usque ad ipsius Apostoli passionem, præsentem Romæ Nerone, atque adeo anno 63 vulgaris Æræ, et in Henschenii Sententia anno 37 post Salvatoris mortem, A pag. 41.

DISSERTATIO II. De Sede S. Petri Antiochena in quacumque de anno Crucifixionis sententia ; deque initio positæ in Urbe Roma Cathedræ ; sic ut eo usque ad annum 50 dilato, probetur ibi annis dumtaxat 15, non autem 25 sedisse. I pag. 42

DISSERTATIO III. De singulari Primatu S. Petri pro universali Ecclesia, supra Apostolos alios ipsumque S. Paulum, suum alioqui etiam in Urbe Romana Coapostolum et Coepiscopum. Ex postuma Exercitatione V. CL. Petri de Marca, Regii in Catalonia Intendentis, postea vero Episcopi Conseranensis

et Archiepiscopi Tolosani, nec non Parisiensis Nominati; ad intelligendum, quomodo Romani Pontifices, ex auctoritate Petri et Pauli Apostolorum, procedere se dicant. P.

DISSERTATIO IV, de tribus Episcopis, a S. Petro pro Urbe Roma ordinatis, deque Vicariis Pontificalibus, tam ipsius quam aliorum plurium successorum, tempore persecutionis utiliter ac pene necessario institutis, I pag. 15 et pag. 217

2 Linus, cui aliquid accedit in P.

3 Clemens, in quo fingendarum Decretalium initium sumpsit Isidorus Mercator, seculo VIII exeunte. I p. 18.

DISSERTATIO V. Sententia Henschenii de Ordinatione, Pontificatu, abdicatione, et tempore obitus S. Clementis sub imperio Trajani. A pag. 43.

4 Cletus cui afficta origo formularum, Salutem et Apostolicam benedictionem ante Epistolam impertientis. I pag. 8. item institutio Ordinis Crucigerorum. P.

5 Anaclelus, juxta Henschenium, Catalogos, et Martyrologia, diversus a Cleto.

6 Evaristus in aliorum sententia solum Quintus. I pag. 20

ANAMNESIS, de Cleto et Anacleto, nunc in multorum opinione uno eodemque; et tertio post Petrum Clemente, sic ut Cleti Pontificatu bifariam diviso, primum ipse sederit; et, hoc cum Philosophis egresso seque abdicante, Clemens; quo similiter, propter Domitiani consanguinei sui tyrannidem, cedente. Pontificatum resumpserit Cletus, et ex hoc eventu forte adeptus nomen Anacleti seu Anacleti. I pag. 217 et P.

7 Alexander, anno 108, cujus Acta immerito suspectu Baronius habuit. I pag. 21.

DISSERTATIO VI: Chronologia fundata in vetustis Catalogis, ex Actis S. Alexandri ab Henschenio confirmatur. A pag. 45.

8 Sixtus, anno 117, I pag. 21, de cujus translationibus vide P.

9 Theosphorus, anno 127, cujus Vitam, seu potius Carmeliticam Palrologia epitomen, a Zegero Paulo Carmelita compositam, Actis Januarii inseruisse panitent Bollandum nostrum. I pag. 22

18 Hyginus, anno 138, cui, sicut et aliis sequentibus pluribus affictæ Decretales. I pag. 21

11 Et 12, Anicetus et Pius juxta Catalogos; juxta Hegesippum, Irenæum etc. Pius et Anicetus, an. 150: circa quos proponitur Nodus historicus, et ei solvendo adhibetur Divinatio, ad Pium sic Aniceto præponendum, ut notati a Catalogis Consules quodamtenus serrentur. I pag. 23

DISSERTATIO VII, alias IV, de die Natalis seu Depositionis veterum Pontificum, notata in Hieronymiano Martyrologio, distinguendoque a die Elevationis, seu Cultus vel Translationis sub nomine Sepulture notata in secundo Catalogo et apud Anastasium. I pag. 25.

13 Soter, anno 162, cujus Pontificatum, nec non Imperium Probi restringere coactus Baronius fuit, ne in suo nemini haecenus probato calculo, pergeret continere aberrare a communi temporum ratione. I pag. 26. Ostendit ergo Henschenius legationem Martyrum Lugdunensium ad Eleutherum, cum Soteris novennio bene consistere. A pag. 47 et P.

14 Eleutherus, anno 171 — 15 Victor anno 186. — 16 Zephyrinus, anno 198, I pag. 27, cujus Decretum explicatur pag. 28 et P.

17 Callistus anno 217, — 18 Urbanus an. 222, qui ostenditur finire Partem priorem Catalogi; I pag. 28; et secundam inchoare — 19 Pontianus, an. 231 p. 29

DISSERTATIO VIII, Al. V, An inter Sanctos Pontianum et Anterum locus esse possit Cyriaci

Ursulano? et probatur hic æque commentitius esse, atque Cyriacus Hierosolymitanus Crucis Dominicæ index, quem tamen Cruciferorum Ordo suum in Terra sancta Fundatorem credi postulat. Agitur ibidem de Argumenti negativi universalis efficacia in ejusmodi quæstionibus: quæ efficacia inculcatur pluribus postea exemplis, I pag. 29, 97, 135, et 174. Proponitur denique conjectura de tempore ac modo Ursulani Martyrii P.

20 Anteros anno 235, — 21 Fabianus an. 236. Longior post utriusque mortem Vacatio Sedis, ejusque causa indicatur, I pag. 34 Confirmatur etiam quod Fabianus Philippos Imperatores baptizaverit P. — 22 Cornelius, anno 251

DISSERTATIO IX, Al. VI. Quo loco modo ac tempore obierit S. Cornelius, et docetur quod sub Gallo et Volusiano; Centumcellis in exilio, ideoque meritis sit Martyr etiam dici; non autem Romæ decollatus sub Decio, ut habetur ex fabulosis Actis, pag. 35 et P.

23 Lucius, anno 252, Martyr sub Valeriano, Christianorum hoste, jam inde ab anno 250, dum adhuc viveret Decius, contra quam sensit Baronius. I pag. 36.

24 Stephanus anno 255, circa quem mutata Henschenii sententia; ubi de corporis Translationibus ex Cæmeterio in Urbem, ex Urbe Tranum, et Trano Pisis. I pag. 37 et P.

25 Sixtus II anno 257: post quem vacante Sede dicuntur Præbyteri præfuisse. I pag. 38 et P.

26 Dionysius anno 259 — 27 Felix anno 270. I pag. 39.

DISSERTATIO X Ecclesia S. Felicis via Portuensi cujus sit; cujus item corpus sub Gregorio XIII inventum, Primine, an Secundi? I pag. 39 P. Et hoc quidem Primi potius esse videtur, a Secundo translatum in ecclesiam per hanc via Aurelia constructam, quæ ubi fuerit nunc ignoretur, adeoque diversa sit ab ecclesia ea, quæ olim S. Felicis, nunc S. Pancratii dicitur via Portuensi.

28 Eutychianus anno 275, Luuensis, an Lucensis? I pag. 41 et P.

29 Cujus anno 283, Thebæ Legionis baptizator. Ibidem.

30 Marcellinus anno 296, quam longe secuta Vacatio propter sævitiæ persecutionis. I pag. 42

DISSERTATIO XI Al. VII de S. Marcellini lapsu et Pœnitentia, unde orta, et an vera opinio: concluditurque pro negativa, et fictitiæ Sinuessanæ Synodi Actæ reprobantur pag. 42. Objectio ex auctoritate Nicolai Papæ et Breviarium Romanum modeste solvitur. I pag. 45.

31 Marcellus anno 308, cujus Epitaphium corrigitur et explicatur. I pag. 46.

32 Eusebius anno 310, ubi notatur Eusebii Cæsariensis, circa ejus decessores, negligentia. I pag. 47.

33 Melchisedes anno 310, ubi additur, non omnes Pontifices usque ad Hyginum, et multo minus usque ad Silvestrum, Martyres obiisse. I pag. 48.

34 Silvester anno 314, solitus pingi cum tiara, et quidem coronata, sed coronamento simplici, cujus initium refertur ad Imperatorem Constantinum, per instrumentum supposititium Donationis eidem afficta seculo 8. I pag. 48 et P.

DISSERTATIO XII. Expenditur et refutatur vulgata narratio de lepra Constantini Magni, eaque per baptismum a Sylvestro collatum purgata. P. Ex Tom. 2 de Actis Sanctorum Maji pag. 14, et 18 item APP. NOT. 7.

DISSERTATIO XIII. De magna tabula Basilicæ Lateranensis in Urbe, et adscriptis in ea S. Silvestro Indulgentiis; aliisque similibus, ad S. Sebastianum, et in Vaticano: quæ omnes recentiores ævi esse demonstrantur, ex ipsis quibus nituntur testimoniis I. pag. 49.

DISSERTATIO XIV. Icones Constantini Magni et Helenæ matris, ex eorum nummis ab Alexandro Wiltbemio illustratæ, secundum quas sculptæ eorundem imagines, offeruntur inter Pontificios Cavallerianas ad implendum spatium alias in ultima partis I Tabula vacaturum ex Tom. 5 Maji pag. 48 et P.

35 Marcus anno 336. I pag. 51. — 36 Julius anno 337 — 37 Liberius anno 357, æque ac priores omnes Sanctis adscriptus pag. 52. In hoc autem finitur Primus Catalogus, et continuatur Secundus, non sine apocryphis interpolamentis, inde in Romanum Breviarium translatis nec tamen dissimulandis; uti nec dissimulandi errores inducti Baronio, a Breviarii Lectiones de Pontificibus suæ propriæ Chronologiæ aptante.

38 Felix II, anno 355, cujus totus Pontificatus Pontificatui Liberii includitur. I pag. 54.

DISSERTATIO XV, Al. ix. Utrum vere Romanus Episcopus fuerit hic Felix: et judicatur fuisse saltem Episcopus Vicarius, ex consensu Liberii, atque post hujus lapsum agnitus a multis Pontifex, 54.

DISSERTATIO XVI, Al. x. ostendit quam parum verosimiliter idem Felix Martyr obiisse dicatur credaturque. I pag. 57. et II 176.

39 Damasus, anno 366, cui additur

DISSERTATIO XVI, Al. xi. de anno mortis ejus, et quibusdam ei attributis Epistolis, I pag. 59.

40 Siricius, anno 385, cujus Epitaphium explicatur, Epistolæ suppositæ refutantur, I pag. 60 et APP. NOT. 9 et P.

41 Anastasius, anno 398, cui suppositæ Epistolæ aliquæ, et Translatio ejus ex Epitaphio innotescit. I pag. 61.

42 Innocentius, anno 402, cujus Epistolæ uni male additur Consulatus: corpus an sit Parisiis dubitatur. I pag. 62 et P.

43 Zosimus, anno 417, cujus ex Epistolis stabilitur ratio temporis. Ibid. Et de Titulo aliquot additur APP. NOT. 10

44 Bonifacius, anno 418 hujus Epitaphium, alteri Synonymo perperam adscriptum. 63

45 Coelestinus, anno 423 — 46 Sixtus III, anno 432, cui affectum judicium in causa Polychronii Ep. Hierosolym. nusquam inveniendi. I. pag. 64, et quædam corrigenda circa eum P.

47 Leo, anno 440, cujus extat Sermo, si non ipso die Ordinationis, non tamen ejusdem Anniversario, sed in Octava habitus. I pag. 65 et P. Agitur de variis et adscriptis diebus, et nummo, qui potius Tertii fuit. P. Illustratur Epitaphium pag. 66: exhibetur forma corporis anno 1580 reperti pag. 67: et, an barba rasa fuerit, queritur. P.

48 Hilarus, anno 461, qui adhuc R. E. Archidiaconus Canonem Paschalem a Victorio Aquitano, mox Episcopo Cenomaneasi facto, petiit. I. 67 et P.

49 Simplicius, anno 467. — 50 Felix III, anno 483, S. Gregorii Magni Atavus, in Martyrologio confusus cum Quarto. I pag. 68 et APP. NOT. 11

51 Gelasius, an. 492, edidit librum Sacramentorum, id est, Missale, in eoque de Nativitate B. Mariæ I p. 69 et P.

52 Anastasius II, anno 498: de quo etiam aliquid in P. 69

53 Symmachus, anno 498. — 54 Hormisdas, anno 514, cujus Epistola ad S. Remigium supposititia. 69.

55 Joannes, anno 523: ob cujus certius nunc notum initium, tota horum trium Pontificum Chronologia mutanda nobis fuit, una cum Commentariolis, I pag. 70 et P.

DISSERTATIO XVIII, Al. xii. de quibusdam huic Joanni minus verosimiliter affectis. I pag. 71. imprimis Decretales quædam, atque Sigillum, quod Joannis VIII possit credi P.

Propylæum Maji.

56 Felix IV, anno 526: cujus electio et Ordinatio denique probata fuit, gratanter id accipiente Rege: P. Queritur, an aliter quam sub errore, quod fuerit Atavus S. Gregorii, dicatur Sanctus. I pag. 72

57 Bonifacius II, anno 530, quo sub contentione ordinato, Regii arbitrii jugum Ecclesia subiit. I p. 78 Dionysius Exiguus annos exorsus numerare ab Incarnatione, receptus non fuit; sed calculus Bedæ, diversus ab illo, ex Anglia in Galliam, et hinc forte in Italiam transiit sec. 8: quod tamen salvando Florentino cuidam figmento nil prodest. P.

58 Joannes II, anno 532: ejus monumentum quoddam et Epitaphium. I pag. 79

59 Agapetus, anno 535. — 60 Silverius, anno 536. I pag. 80. Sub Theodoato R. de quo P.

DISSERTATIO XIX, Al. xiii. de Ordinatione et abdicatione Silverii, ac Vigiliæ subrogatione. I p. 81

61 Vigilius, anno 537, penam talionis passus, ob commissam contra Silverium. Hinc

DISSERTATIO XX, Al. xiv. De duplici Vigiliæ vexatione, una propter Anthimum, quem restituere Sedi CP. pollicitus antea, noluit jam Pontifex; altera, post annos sex, propter tria Capitula: deque Romani Cleri schismate adversus eundem, postquam, etiam ipse in illorum Capitulorum damnationem consensisset. I. pag. 83 et P.

62 Pelagius, anno 556; cujus Epitaphium explicatur I pag. 87 et judicantur Epistolæ. P.

63 Joannes III, anno 561. — 64 Benedictus, anno 575. I pag. 88.

DISSERTATIO XXI, de quadam Romæ pictura, huic Benedicto attributa, acsi ea S. Benedictum Ab. repræsentaret, inter S. Petrum et Paulum: ipsa autem ostenditur multo esse recentior, et repræsentare Deiparam, mediam inter SS. Marcum et Marcellianum Martyres. a S. Sebastiano, cujus ea ecclesia est, conversos. P.

65 Pelagius II, anno 579: etiam huic affectæ Epistolæ aliquæ. I pag. 88

66 Gregorius anno 590: cujus Vitæ, prolixè illustratæ 12 Martii, hic additur

DISSERTATIO XXII. De S. Gregorii Parentumque ejus imaginibus, I pag. 90 et P. Deque Indulgentiis ei affectis, occasione institutarum ab ipso Stationum, pag. 92: pag. 135 et 136; agitur etiam de Tricenario Gregoriano et quatenus ejus usus nunc sit prohibitus declaratur, pag. 92 et P.

67 Sabinaus anno 604, ejus virtutes inepto figmento obscuratæ vindicantur. I pag. 93. Exhinc porro incipiunt dies Electionum Pontificiarum verosimili ratiocinio innatescere, pag. 94. Additur aliquid de Sabiniani icone, a Cavallerio sculpta. P.

68 Bonifacius III, anno 607; in cujus veste præpropere pingitur nomen Jesu, inventum S. Bernardini Senensis. I pag. 94 et P.

69 Bonifacius IV, anno 608: a quo positi altaris Titulus, male acceptus pro Epitaphio. I pag. 95.

70 Deusdedit, anno 616: ficta sub ejus nomine Epistola ad Gordianum Hispanensem I pag. 96

71 Bonifacius V, anno 620. Duplex Epitaphium explicatur. I pag. 97.

72 Honorius, anno 626. Ob nimiam erga Monothelitas indulgentiam infamatus. Ejusdem Epitaphia. I. p. 98. An ejus tempore usitatus annus ab Incarnatione? P.

73 Severinus, anno 640 I pag. 99 Addendum aliquid ex II pag. 176

74 Joannes IV, anno 640. Plumbearum hoc tempore initium: cur eodem plures Syri Græcique Pontifices. I pag. 100 Delendum aliquid notatur in P.

75 Theodorus, anno 642. Quis ejus pater? I pag. 101.

76 Martinus, anno 649. *Acta ex ejus Epistolis et scriptore coevo. I pag. 101 P. Corpus Romæ in Ecclesia S. Martini Turonensis P.*

77 Eugenius, anno 654. — 78 Vitalianus, anno 657. *De eo erroneus calculus Monachi Elnonensis ad Vitam S. Amandi 102 P.*

79 Adeodatus, anno 672. *Hujus rescripti pro monasterio Turon. auctoritas, alias dubitata nobis, vindicatur, I p. 103. Additur aliquid de occasione hujus Tractatus. P.*

80 Donus, anno 677. *Divalis ad eum data sine nota temporis, postea temere addito. I pag. 104.*

81 Agatho, anno 179. *Ex Monachis hic fuit : sed non Benedictinus, quos Cojetanus Gregorio XV persuasit Ecclesiam rexisse per plura seculo ? Probari id non potest, sed potius contrarium P.*

DISSERTATIO XXIII, Al. xv, De Pontificatu Agathonis et Synodo œcumenica, ut sub eo celebrata, fraudulenterque relato inter damnatos Honorii nomine. I pag. 105.

82 Leo II, anno 682. *Conversis Pontificii et Interpontifici annis solvitur nodus, alius involucabilis, I pag. 107. Relatio de ejus Electione ad Principes, et Sermo in die Ordinationis pag. 108. seu potius in die Octava P.*

83 Benedictus II, anno 685. — 84 Joannes V, anno 686. *Papyri Ægyptiæ usus in Bullis, etiam isto tempore. I pag. 110.*

85 Conon, anno 687. *Professio fidei, ab hoc vel ejus successore edita. 111.*

86 Sergius III, anno 688 : ad hunc missi Canones Synodi Quinque-secundæ in scebochartoli, quibus subscribere recusavit. I pag. 112. ejus et Sergii CP. Sigilla plumbea P.

87 Joannes VI, anno 702. — 88 Joannes VII, anno 705. — 89 Sisinnius anno 707. I pag. 113.

90 Constantinus, anno 708 — 91 Gregorius II, an. 715. *Institutum jejuniandum Sabbatis in Quadragesima, abrogato contrario decreto Melchiodis, quia causa cessabat. I pag. 115.*

DISSERTATIO XXIV de jussione Exarchi Ravennatis, ad Ordinationem Electi Pontificis, hoc tempore ultimum postulata, missa ut cum Electionis Decreto, et causa commendata tum Episcopo, tum Consulibus Ravennatibus, nec non Apocrisario R. E. ibidem residenti : quorum scripturarum formulæ exhibentur I pag. 116.

92 Gregorius III, anno 731. *afficitur ei Indulgentiæ, I pag. 120. Ab eodem captus usurpavit Titulus Christianissimus dandus Majoribus domus ac postea Regibus Francorum : quem illis hereditario jure competere insigne cum laude declaravit Paulus II. P.*

DISSERTATIO XXV. De Epacta et Concurrente, sub hoc Pontificatu notatis in morte Theodoricæ Regis Francorum an. dccxxxvii : ex Epistola MS. Godefridi Vendelini ad Jo. Jacobum Chiffletium. P.

CONATUS CHRONICO-HISTORICI PARS II, a Zacharia usque ad Gelasium II an. 1099. *Placet enim, pro duobus tres Partes constituere : ut magis æquabilis divisio sit.*

PRÆFATIO. Ratio præsentis divisionis P.

93 Zacharias, anno 741 *afficitur ei Canonizatio S. Kiliani sicut Stephano II et Leoni III, Canonizationes SS. Trudperti et Suberti, I pag. 121.*

DISSERTATIO XXVI, de Titulo Regio apud Francos. Zachariæ auctoritate translato a Prima ad Secundam Stirpem, quod ut fabula explosum a paucis recentioribus, indubitabili Auctoris cœvi testimonio fulcitur : agiturque de Stirpis Secundæ initiis atque Primæ extremis, magna sub incertitudine traditis. P.

Stephanus, anno 752, *Electus tantum, ideoque præ-*

teritus, Baronio tamen dictus Secundus, præter usum antiquorum, cum successorum confusione. I pag. 122

94 Stephanus II, anno 752, *qui Pippinum Regem ejusque filios coronavit. I pag. 123. Hinc*

DISSERTATIO XXVII, de Secundæ Stirpis successione in regno Franciæ, stabilita a Stephano ; deque ejusdem Stirpis fine ; et Tertiæ origine. P.

95 Paulus, anno 757, *cur oppositus Pseudopapa Constantinus : in hujus Ordinatione scrupulose observata Dominico, notata in genere I pag. 4, et hic manifeste probata, pag. 124 et 129.*

96 Stephanus III, anno 768 : *sub quo censetur fabricatum figmentum Constantinianæ Donationis. I pag. 125.*

97 Hadrianus, anno 772. *Epitaphio, ut patri, condita a Carolo Magno, cui is videtur Imperium tradere voluisse. I pag. 126.*

98 Leo III, anno 795. *Nomen suum primus monogrammatice scribit, exemplum sequentibus aliis. P.*

DISSERTATIO XXVIII, de Leonis et Caroli imaginibus Romæ, deque sinistri lateris potiori honore ad dextrum translato hac ætate. P. I. pag. 127

99 Stephanus IV, anno 816 : *affictum huic Decretum. I pag. 128.*

100 Paschalis, anno 817. — 101 Eugenius II, anno 824. *Non fuit Auctor examinus per Frigidum. I pag. 129.*

102 Valentinus, anno 827. — 103 Gregorius IV anno 828. — 104 Sergius II, anno 844 : *hujus Epitaphium, et Interpontifici longioris ratio. I pag. 131 et P.*

DISSERTATIO XXIX. Al. xvii, de corporibus seu reliquiis Sanctorum, in ecclesia SS. Silvestri et Martini, a Sergio II collocatis, et Indulgentiis ab eodem, ut prætenitur, ibi concessis : iterumque de Stationariis, S. Gregorio I attributis. I pag. 132 et P.

105 Leo IV anno 847 — 106 Benedictus III, anno 855, *cur fabulantur aliqui Joannam Papissam successisse. I pag. 137.*

107 Nicolaus, anno 858. *Hujus præjudicium, de omnibus Decretalibus indiscrete sumptis, non patuit ipsas subducere Eculitorum judicio, nec rejicientium multas enim ut supposititias. I pag. 138. Hic vero incipimus uti Pontificati metro Flodoardi. P.*

DISSERTATIO XXX, Al. xviii, de lingua Slavonica in sacris, apud Bulgaros Moravosque recepta hoc tempore ; et Apostolicæ Sedis ea de re judicio, contra præjudicium in perum Eximii P. Christiani Lupi, Silesiæ Ecclesiæ postulata rejiciendum surdantis, quasi nihil simile unquam sancta Sedes permisit, I pag. 139 ; cum recentis adhuc memoriæ sit indultum anni 1624, datum Carmentis in Persule pro usu Arabica. P.

108 Hadrianus II, anno 867, *ex patre postea facto Episcopo Minturnensi. Acta a Flodoardo descripta, pag. 142 : et zelus in causa Lotharii Regis adulteri P.*

109 Joannes VIII, anno 872 *Vita ex MS. I pag. 143, Epitaphium et laus ex Flodoardo. P.*

110 Marinus, Al. Martinus II, anno 882, *antea Apostolicus Legatus ad Synodum CP. P. Et Episcopus Bulgaricæ, I pag. 144 Acta ex Flodoardo. P.*

111 Hadrianus III, anno 884. *Locus martis Wilsachara sepultura Nonantulæ, ubi colitur pro Hadriano I, I pag. 145. affectus ejus erga Remenses, a Flodoardo laudatus. P.*

112 Stephanus V, anno 885. *Epitaphium ejus, et translato S. Calixti Pape in Belgium sub eo facto. I pag. 146. et P. — 113 Formosus, anno 891. Afficta ei Epistola ad Episcopos Angliæ, I pag. 148.*

DISSERTATIO XXXI. De Formosi fructuoso ad Bulgaros Apostolatu adversariorum calumniis apud Joannem VIII obscurato, cum jactura ipsius Bulgaricæ ; deque ejus laudabili Pontificatu. P.

114 Bonifacius VI, anno 896, *jure depositus* I pag. 148; *supra meritum laudatus a Flodoardo*, P.

115 Stephanus VI, anno 896, *Acta ejus contra Formosum mortuum reprobata*, Epitaphium a consimili Sergio III positum, I pag. 149, *Memoria Flodoardo execrata* P.

116 Romanus, anno 897, *Commentariolus de eo totus novus* in P.

117 Theodorus II, anno 898: *hujus laus ex Flodoardo* P. *Et ex Auxilio, ob pacificatum Clerum et Acta Formosi restituta*, I pag. 150.

118 Joannes IX, anno 898. *Tria ab eo celebrata Concilia, teste ejus Epitaphio*. I pag. 151, *et Flodoardo* P.

119 Benedictus IV, anno 900, *Epitaphium*. I pag. 151, *a Flodoardo transcriptum* P.

120 Leo V, anno 904. — 121 Christophorus, anno 909: *utriusque Chronologia ex Flodoardo correctata*. P.

DISSERTATIO XXXII, Al. XIX. Successio et Chronologia Regum et Imperatorum Italicorum, post mortem Caroli Crassi, seculo IX et X. I pag. 153. *Wido Imperator, a Synonymo filio Duce Spoletino distinctus*. P.

122 Sergius III, anno 905: *Tempus Sedis ex Flodoardo strictum* P.

DISSERTATIO XXXIII. Acta utriusque Septenni, Sergio, primum exuli, deinde Pontifici, tributi: quorumdam circa ipsum errores. I pag. 155 et P.

123 Anastasius III, anno 912. *Hujus et Laudonis successoris Pontificatus, depravatione unius litteræ in Flodoardo confusus opud Mabillonem, ea correctata discernendus* P.

124 Lando, anno 914, *cujus Chronologia reformanda ex Flodoardo* P. *Ejus occasione explicatur confusio inducta in Episcopos Ruvennates ac Bononienses apud Ughellum*, I pag. 158.

125 Joannes X, anno 915. *Ratio temporis ex Flodoardo mutata* P. *Ejus incarceration et exitus non malus* I pag. 159.

126 Leo VI, anno 929. — 127 Stephanus, anno 930. — 128 Joannes XI, anno 932. *Horum quoque trium Chronologia corrigitur ex Flodoardo* P.

129 Leo VII, anno 935, *qui Flodoardum, hic finientem, benigne excepit*, P. *Multis merito laudatus*, I pag. 161

130 Stephanus VIII, anno 939. — 131 Marinus II, Al. Martinus III, anno 942 — 132 Agapetus II, anno 946, *in qui us uti et sequentis Pontificatus initio, mutanda sunt Chronologia, propter priores mutata omnes re eam ex Flodoardo inductas* P.

133 Joannes XII, anno 956. *Acta ex MSS. Monumentum Pontificatus in Sacrorio Lateranensi*, I pag. 163 et P. *Docetur aliquos Indulgentias concessisse, quarum certior optatur probatio; ibidem*.

134 Leo VIII, anno 956. *Videtur verus Pontifex fuisse, saltem ab anno 964, mortuo Joanne exauctorato, et relecto qui successus contra ipsum fuerat*.

135 Benedictus V, anno 964; *si non ante, certe post Leonis obitum anno 965, verus Pontifex*.

DISSERTATIO XXXIV, de Benedicti Pontificatu, exilio, et sepultura prima Hamburgi, deque Professione ejus monastica: *ubi docetur cœnotaphium quod vidit Krantzius, erroribus factum, erectum fuisse seculo 13; quod vero ibidem nunc est figlinum, seculi superioris opus esse*. I pag. 163 et P.

136 Joannes XIII, anno 965. *Epitaphium et Acta ex MS* I pag. 167.

137 Benedictus VI, anno 972, *an et quomodo huic successerit*, 138 Donus, anno 974, P.

139 Benedictus VII, anno 975. *Epitaphium mutilum, a Bonifacio VII abolutum, a Joanne XV restitutum*.

140 Joannes XIV, anno 984, *antea Petrus dictus primus ex reverentia nomen mutat, quod ante eum, sed ex alia causa, pauci quidam fecerant*, I pag. 170.

Joannes, filius Roberti, anno 986, *mole confusus cum Juane XIV, et nunquam ordinatus, non auget Pontificum numerum*, I pag. 171.

141 Bonifacius VII, *jum inde ab anno 974 ordinatus Antipapa, post variam fortunam octiduum Pontificum mortem, an. 985 tandem verus Pontifex*, I p. 171 et P.

142 Joannes XV, anno 986, *Vir fuit insigniter eruditus: non est tamen ejus Epitaphium quod allegat Baronius; sed alicujus Joannis Cardinalis, seculo integro posterioris*, I pag. 172

DISSERTATIO XXXV Al. XX de solemnium Canonizationum initiis atque progressibus, incipiendo a S. Udalrico Episc. Augustano, *quæ prima est certa, facta anno 983*. I pag. 173; *docenturque auctæ successive istius Actus Ceremoniæ*.

143 Gregorius V, anno 996; *cui affingitur septem Electorum imperialis institutio*. I pag. 177. *Nimia ejus in Joannem XVI Antipapam captum sævitio, cita morte punitur*. pag. 178.

144 Silvester II, anno 999. *Epitaphium. Columna mortuo impicta a Bennone sermo ejusdem ad Episcopos*. I pag. 179

145 Joannes XVII, anno 1003. — 146 Joannes XVIII, an. 1004. — 147 Sergius IV, an. 1005. *Epitaphia duorum ultimorum explicata*. I pag. 181.

148 Benedictus VIII, anno 1012, *S. Henricum Imp. unxit* I pag. 182.

149 Joannes XIX, anno 1024, *Conradum Imper. coronat*. I pag. 183.

150 Benedictus IX, anno 1033, *ob inquinatissimam vitam quatuor indignus, Antipapam passus Silvestrum III, anno 1045; Papam cedit accepta pensione*, I pag. 184: *ejusdem, anno 1048 regressi penitentia sub S. Nilo Abbate, ac nihilominus recidivi mala mors pag. 189*.

151 Gregorius VI, anno 1045 depositus in Synodo Sutrinæ, I pag. 185.

DISSERTATIO XXXVI Al. XXI, ostendit Gregorium verum Papam, nec ullo modo Simoniacum fuisse neque deponi potuisse, nisi ultro cessisset I p. 187

152 Clemens II, anno 1046, *eximius ejus erga primam Sponsam Ecclesiam Bamberacensem affectus, mox a Convocatione Brevisingulari testatus. Alia ejus Bullæ*, I p. 189 et P.

DISSERTATIO XXXVII, De sepulchro Clementis Bambergæ, et huic concessis a Leone IX pro ipsius reverentia privilegis, Mitre pro Canonicis, et Pallii pro Episcopo. I pag. 188 et P.

153 Damasus II, anno 1048. — 154 Leo IX, anno 1049, *Laudatissimus Pontifex, cujus Vita ut Sancti data XIX Aprilis*. I pag. 191 et P.

DISSERTATIO XXXVIII de quibusdam circa Bullas Pontificias novitatibus huic tempore ceptis, scribet anno Incarnationis, Indictionis Pontificiæ a Natali ceptæ, et testam subscriptione, formulæque in perpetuum et Bene-vale e monogrammatice expressis, I pag. 192: *item de Symbolo Parali, maneta sub Nominis numero caso, alii-que signis emblematicis* P.

154 Victor II, anno 1055, *ab invito Imperatore, ejus intitus Consiliarius et Consanguineus erat, impetratus*. I pag. 193.

156 Stephanus IX, anno 1057, *Florentie mortuus, ubi et miraculis claruit: unde dubitatum an ejus non sit corpus, Pisas translatum, a Benedictinis ad ecclesiam, sui nominis prius quam primi, licet hujus sit Ordo Equestris S. Stephani, cui ecclesia illa deinde cessit*. I pag. 194 *sed dubium subtrahit in P.*

DISSERTATIO XXXIX, Al. XXII, De Legatione Stephani Papæ ad Imperatricem, pro abrogandis Investituris

vestituris; deque reconciliatione Mediolanensis Ecclesiae ipsi tributa, sed ad Joannem XIX, potius referenda, I pag. 194 et P.

187 Nicolaus II, abdicare coacto Benedicto, contra pactum electo, anno 1059 ordinatus; eoque facto jus eligendi Pontificis restrictum ad Cardinales, I pag. 196, 197 et P.

188 Alexander II, anno 1061. Huic et successoribus quinque, applictus in Oratorio Lateranensi titulus Sancti ab Anastasio IV, P. Sub hoc caepti numerari anni in Curia a Kalendis Januarii; et Antipapatum sub appellatione Honorii gessit Caylulus Parmensis. I pag. 199. Hinc usui nobis esse incipiunt Odorici Vitalis Annales.

189 Gregorius VII, anno 1073. Sanctus, cujus vita dotur 25 Maji; et cultus Salerni, ubi obiit, probatur. Antipapam pertulit Guibertum Rვენнатem, qui se Clementem dixit, et annis 23 turbavit Ecclesiam. I pag. 200. In civitate Castellana sepultus P. Ab hoc Ghibellini dicti, quasi Gibertini: quibus sub Urbano II oppositi Guelfi, utrinque sic contemptum ab invicem nominati. Berengarii ab eo conversi seria demum poenitentia, P.

160 Victor III, anno 1087, Abbas antea Casinensis, scripsit miracula S. Benedicti P. Hugonis Lugdunen. contra eum conatus, et fabula de mortuo sparsa per Gallias, I pag. 201.

161 Urbanus II, anno 1088. Ejus Epitaphia et Acta P. Ejusdem Bulla de existentia corporis S. Benedicti Casini, a Mabilione neque negata, neque contrariis aliorum Pontificum Bullis refutata: et recte: quia ex talibus non apte disputatur in quaestione meri facti I pag. 203. Locus etiam absentium et futurorum subscriptionibus relinqui caeptus in publicis tabulis P.

162 Paschalis II, anno 1099. Vita auctore Petro Pisano coevo, ex MS. I pag. 204 Huic oppositi, moxque suppressi, Clementis Antipapae successores tres, Albertus, Theodoricus, Maginulfus. P.

DISSERTATIO XL, Alias APPENDIX. De forma Pallii aliorumque Pontificalium ornamentorum medio aeo mutata, videlicet Mitrae, Cappae, et Planetae I pag. 210 et P.

CONATUS CHRONICO-HISTORICI PARS III, alias II, a Gelasio II usque ad hodie feliciter sodentem Innocentium XI; vel eam qui tunc fuerit, cum altera hujus operis editio fiet; notato (quod facile erit) nomine et tempore Electionis ac Coronationis; breviterque descripto eorum, qui forte intercesserint, Pontificatu.

PRÆFATIO de mutatione Styli, in hac tertia Parte, circa mensuram Possessae ac Vacantis Sedis, ex hinc sumendam a die Electionis acceptae, II pag. 7: quia sic deinceps tempora metiuntur Auctores Catalogorum et Epitaphiorum: quod tamen, quia non etiam Pontifices omnes secuti sunt, sed plures perrexerunt Coronationis suae diem annue, ut Natalem agere, in eoque sui Pontificatus annos novare; additus* indicabit, uter dies ab eis fuerit ad id observatus in Bullis ac Brevibus utpote res majoris, quam prima fronte videatur, momenti.

163 Gelasio II anno 1118, hujus vetus Epitaphium Vita a Pandulfo Aletrino composito. II pag. 9. Sub eodem Cardinalibus accensiti Episcopi, Ostiensis, Portuensis, etc. pag. 13 et 24. Eidem oppositi Antipapa Mauritius Burdinus, sub nomine Gregorii, anno 1118: hujus Vita a Balluzio collecta et edita. II pag. 13.

164 Callistus II, anno 1119: ejus Vita, Auctore Pandulfo coevo ex MSS. pag. 14. Magna ejus nobilitas P.

165 Honorius II, anno 1124: favor Lothario Regi contra rebelles, ex Chronologo Saxone MS. P. Auctor

is ab hinc incipit nobis adhiberi, uti et Vitæ Pontificum scriptæ a Joanne Stella, et Chronicon Martini Poloni, postea Gnesnensis, non Consentini Episcopi designati: II pag. 16.

166 Innocentius II, anno 1130: Epitaphium in S. Marix trans Tiberim hoc seculo innovatum. P. Certius illius monumentum ibidem in abside, II pag. 18. Eidem oppositi Anacletus, et an. 1138 Victor, Antipapae. II pag. 19.

167 Coelestinus II, anno 1143. Populi acceptatio in Electione Pontificis, quomodo hoc tempore requiri et declarari solet. II pag. 20.

168 Lucius II anno 1144, de cujus Bullis vide relata in P. et II pag. 169.

DISSERTATIO XLI, De aetatibus et auctoribus Prophetiarum, SS. Malachiae Episcopo et Joachimo Abbati adscriptarum, circa successiones Romanorum Pontificum: quarum priores, seculo XIV confictae; posteriores a Ciacconio dicuntur communicatae Arnolde Wion, et recentissimae compositionis sunt; fueruntque ab ipso et Ciacconio et nepote ejus, in edendis Pontificum Vitis, sub silentio praeteritae. P. et I pag. 216 sub titulo Append. II.

169 Eugenius III, anno 1145. Ejus miracula ex MS. II pag. 21. Acta ex Chronologo Sax. Ecclesia Viterbii consecrata P.

170 Anastasius IV, anno 1153: qui quia conditus dicitur in tumba S. Helenae Reginae, obiter agitur de hujus corpore, II pag. 23 et 169, ac P.

171 Hadrianus IV, anno 1154, ubi iteram de Episcopis Cardinalibus. II pag. 24.

172 Alexander III, anno 1159. II pag. 25: Acta ejus ex Chronologo Sax. P. Contra eum schisma excitatum ab Octaviano Cardinali, assumente sibi nomen Victoris, continuarunt successores tres, sub nominibus Paschalis, Callixti, et Innocentii. Alexandro afflictæ Indulgentiae P.

173 Lucius III, anno 1181, mortuus et sepultus Veronae, II pag. 28.

174 Urbanus III, anno 1185, antea non Vercellensis, sed Mediolanensis Episcopus P. Ferrariae mortuus et sepultus. II pag. 29.

175 Gregorius VIII, anno 1187, defunctus Pisis. II pag. 30.

176 Clemens, dictus III, anno 1187, nulla habita ratione Guiberti, qui eodem nomine abusus antea erat. II pag. 31.

177 Coelestinus III, anno 1191. Sepultura juxta altare S. Salonini, seu Antonini II pag. 31. et P.

DISSERTATIO XLII, De Annalibus Ecclesiasticis, nunquam satis laudatis, Cæsaris Cardinalis Baronii, hic desinentibus. II pag. 32 et P.

178 Innocentius III, anno 1198, sub quo data Carmelitis Regula. Ejus atque Urbani IV et Martini IV commune Perusii monumentum. II pag. 33.

179 Honorius III, anno 1216: Pontificatus ejus monumenta Roanae, II pag. 35.

180 Gregorius IX, anno 1227: cujus rescripto confirmatum miraculum Sacrae Hostiae, Aletrii in carnis versae. II pag. 36.

181 Coelestinus VI anno 1241, non videtur ante Coronationem obisse. Epitaphium recentius imperite compositum. II pag. 37.

182 Innocentius IV, anno 1243: cujus Epitaphium duplex, vetus atque recentius. II pag. 39.

CHRONICON D. Matthæi Spinelli de Javenatio, ad hunc et tres sequentes Pontificatus pertioens, ex MS. Italico. II pag. 40 et P.

183, Alexander IV anno 1254. Hujus Acta ex MS. Petri Coretteni non magnæ fidei, deprehensis erroribus hujus scriptoris circa B. Rosam. P. Sepulcrum multus, sed frustra, requisitum Viterbii. II pag. 50.

184 Urbanus IV. anno 1261 *Hic instituit festum Corporis Christi.*

DISSERTATIO XLIII Al. xxiii de Officio illius Festi, jussu Urbani per S. Thomam composito, et quidem sic, ut hic non videatur vidisse antiquius aliud Leodii confectum, et (quoad istud ibi suscipitur) usitatum in Ecclesia illa, satagentibus Beatis Juliana et Eva, contra quam alias censur in Append. Aprilis. II pag. 51 et P.

185 Clemens IV, anno 1265: notatur hic mutatio styli in Chronica Martini Poloni II pag. 53.

DISSERTATIO XLIV, De Sepultura Clementis, et diuturna post mortem ejus vacatione, atque initio Conclavium Pontificiorum, in Palatio Viterbiensi, et quidem discooperto a civibus, ad accelerandam Electionem. II pag. 54.

186 Gregorius X, anno 1271: ejus ut Sancti apud Aretinos cultus et sepultura. II pag. 56.

187 Innocentius V an. 1276, ex Ordine Prædicatorum. II pag. 57 et P.

188 Adrianus V, anno 1276. Hujus apud Minores Mausoleum Viterbii, uti et Vicedomini, eo mortuo Electi, ut prætendant Placentini, II pag. 58.

189 Joannes XXI, anno 1276. Exhibetur monumentum, et redditur ratio numeri nominalis, cum alias dicendus solum esset XX. II pag. 59 et P.

190 Nicolaus III. anno 1277. Ordinationes ab eo celebratæ, turbæ obitum secutæ. II pag. 60 et P.

191 Martinus II, Al. IV, anno 1281: hujus Acta ex nostris MSS. Auctore Jordano, anno 1285 ante 12 Moji composita. II pag. 61. Ratio numeri nominalis, quo is II non IV scribitur. P.

192 Honorius IV, anno 1285: Acta ex MS. II pag. 63. Cur hujus et aliorum honorarii nummi, Pontificem in Cappa seu Pluviali referant? P.

193 Nicolaus IV, anno 1288. Acta ex MS. humiliterque sepulti Epitaphium. II pag. 63. Ratio Interpontificii, pag. 170 et P.

194 Cælestinus V, anno 1294, abdicato Pontificatu, ut ante, S. Petrus de Murrone, cujus hic brevia Acta ex nostro MS. cum forma altaris, supra quod servatur nunc Aquilæ corpus. II pag. 65: ad diem vero XIX Maji dantur integra Vitæ et Canonizationis Acta a Jacobo S. Georgii in Velo-aureo Cardinali prosa ac versu scripta.

195 Bonifacius VIII, anno 1294. Coronatione in duobus libris descripsit idem, qui supra, Jacobus Cardin. quos vide cum Actis Decessoris editos. Hic duplex Tiaræ coronamentum induxit, et Jubilæum anni 1300 celebravit, ab eodem Cardinuli descriptum opere hactenus inedito. P. Acta ex nostro MS. dantur, atque defenditur ejus contra Francorum calumnias innocentia, ex Nauclero et Joanne Rubeo, II pag. 68.

196 Benedictus XI, anno 1303. Brevia Acta ex MS. Sepulcrum Perusii apud Prædicatores. II pag. 69.

197 Clemens V, anno 1305. Acta Auctore Bern. Guidonis Episcopo Lodevensi ex MSS. II pag. 71. Sepultura Vazati. pag. 74. Item probata P.

198 Joannes XXII, anno 1316 Huic afficta enumeratio enormis Sanctorum Benedictinorum. Acta ex MSS. Bernardini Guidonis et Ptolomæi Lucensis. II pag. 75. Avenionensium traditio de suæ ecclesiæ fundatrice S. Martha, et Joannis ibidem sepultura 79. Opponitur eidem a Schismaticis anno 1328 Petrus de Corbario, sub nomine Nicolai: et ipsius Schismatis Acta dantur ex MSS. Bernardi Guidonis. II pag. 80.

DISERTATIO XLV. An Petrus de Corbaria credi possit habere partem in libris de imitatione Christi, controversis inter Joannem Gessen, Abbatem Italum Benedictinum, hoc tempore florentem; et Thomam a Kempis, Canonicum Regularem in Belgio, seculo integro posteriorem, II pag. 82: deque hujus

corpore, nuper invento prope Swollam, testis oculati narratio ex MS. P.

199 Benedictus XII, anno 1334. Acta Pontificatus ex Historia MS. Ptolomæi Lucensis, II pag. 83; Epitaphium et Monumentum Avenione, pag. 85.

200 Clemens VI, anno 1342. Acta ex nostris MSS. Vitis Pontificum. II pag. 86. Huic vendita civitas Avenionensis, eidemque sepultura in suo Casæ-Dei monasterio obtigit, pag. 89.

201 Innocentius VI, anno 1352. Acta Pontificatus ex MSS. Fundatio Carthusiæ Villanovanæ: illius ibi Mausoleum. II pag. 90.

202 Urbanus V, anno 1362. Ab hoc, Romam regresso, Apostolorum Capita novis argenteis thecis ornato: Massiliæ mortui monumentum et cultus. II pag. 92.

203 Gregorius XI, anno 1370: Actorum Synopsis ex nostro MS. II pag. 92. Gersonis fabula, de penitentia morientis ob fidem adhibitam revelationibus, quibus motus Curiam reduxerat Romam. II pag. 171 et P. Itinerarii, a Petro Aurelio scripti, optanda magis quam speranda explicatio, P. Huc usque Franciscus Petrarca Italice deduxit Chronicon Pontificum et Imperatorum, quod Nicolaus Garanta continuavit.

204 Urbanus VI, anno 1378. Cur in hujus obedientia constans Ludovicus Comes Flandriæ? Historia Schismatis tota datur ex MS. II pag. 95. Emulus ejusdem Cleinens in Gallia: ejus Avenione monumentum insigne: II pag. 102 et P. Indulgentiæ Urbano affictæ P.

DISSERTATIO XLVI. Expenduntur quæ in favorem alterutrius contendendum allegari possunt ex Actis Sanctorum, sub hoc schismate, scilicet SS. Ursulinæ Parmensis, geminæque Catharinæ Senensis et Vastanensis ab una; atque SS. Vincentii Ferrerii, Petri Luxemburgi, et B. Coletæ Virginis ab altera parte, II pag. 102 et 105.

205 Bonifacius IX, anno 1389. Acta brevia, II pag. 104. Huic Avenione oppositus successor Clementis anno 1394 Benedictus XIII, sive Petrus de Luna pag. 105.

206 Innocentius VII, anno 1404, promovendæ unionis causam turpiter deserit, II pag. 106.

207 Gregorius XII, anno 1406, simili modo differens quod promiserat, a Concilio Pisano deponitur, II pag. 108: Itinerarium ejus.

208 Alexander V, anno 1409. Hujus Mausoleum Bononiæ apud Minores; de patria controvertitur, II pag. 109

209 Joannes XXIII, anno 1410. Hujus Acta: dispar ejus et Gregorii, olim abdicati, fortuna in Concilio Constantiensi: mors et sepultura Florentiæ ab amico fidei Cosmo de Medicis curata, II pag. 111.

210 Martinus V, anno 1417: Acta ex MSS. Vitis Pontificum huc usque productis, II pag. 112. Extinctum sub eo Schismu, cedente, qui Benedicto successerunt Clemente, anno 1429: pag. 117. Ex hinc Catalogum continuat Joannes Stella, Sacerdos Venetus Ibidem.

COMPENDIUM CHRONOLOGICUM rerum ad Decreta Constantiensia eorumque sensum et auctoritatem spectantium; ex Actis MSS. et authenticis documentis collectum, ab Illustriss. Emmanuele Schelstratio, Vaticanæ Bibliothecæ Præfecto et nunc etiam Basilicæ Canonico, hoc agente ut appareat evidenter, Sessionis IV et V decreta, contradicentibus Cardinalibus et O-atoribus Gallis perlato; ipsumque illum Conventum ante obedientiarum trium unionem, neque Generalis Concilii pondus habere, nec ejus Acta a Martino V confirmata, sed plene rejecta fuisse, quatenus videntur Concilio superioritatem tribuere: Procedit autem Historia per partes. P.

§ 1. Pisanum Concilium secutus duarum Obedientiarum

rura conpressus Constantiæ ad unionem Ecclesiæ statuendam.

§ II. Joannis XXIII et Gregorii XII ibidem procurata cessio, tamquam securior ad schisma tolleandum via.

§ III. Benedicti XIII, a sua ipsius Obedientiæ sectatoribus deserti, abdicatio, per Concilium tunc primum Generale.

§ IV. Electio Martini V, per quam Concilium tandem Caput accessit, perfectaque Ecclesiæ unio, salva ipsius Capti superioritate.

211 Eugenius IV, anno 1431. Notatur abusus Bullas sic transcribentium, ut numeros, originaliter od longum, vel saltem Latins litteris scriptos, reddant per syllas. Acta ex Stella. II pag. 119: ejus Roma profugi exceptio honorifica Pisis et Florentiæ ex Hodrpor. Ambrosii Cuntald. P. Felix, alias Amadeus Sabaudus, illi per Schisma appositus a Concilio Basiliensi, anno 1440, abduato quam gesto Antipapatu clarior. II pag. 123 et P. Anonymi Corvi de obitu Eugenii, deque creatione successoris historia ex Italico pag. 120

212 Nicolaus V, anno 1447: Acta ex Stella, II pag. 124 Electio Successoris, Italice descripta ab Anonymo, pag. 125.

213 Callixtus III, anno 1451, hortator Expeditionis in Trrus II pag. 127: Historia Conclavis, ejus antea secuti, ex Italico ibidem.

214 Pius II, anno 1458. Elogium ex Stella et Epitaphia II pag. 132.

215 Paulus II, anno 1464. Elogium item ex Stella et Epitaphio: II pag. 133.

216 Sixtus IV, anno 1471. Acta ex Stella. II pag. 135. Afflicte eulem exorbitantes Indulgentiæ pag. 136 Historia Interpontifici, ejus mortem secuti, ab Anonymo corvo, pag. 137.

217 Innocentius VIII, ex familia Cybo, honoribus illustri, opibus mediocri, anno 1484 P. Acta ex Stella. Hic quoque et alibi diligentius notatur initium Anni, tom Curtilis quæ Pontifici, sub unoquoque Papatu. II pag. 140.

218 Alexander VI, anno 1492. Acta Pontificatus ex Stella. II pag. 142 et P.

Interpontifici sequentis Historia, ex Italico Joannis Biaccardi, Clerici Cameralis, Conclavi presentis: pag. 143.

219 Pius III, anno 1503, II pag. 146. Conclavis historia, et sequentis Pontificatus initia, Auctore eodem Joanne Biaccardi: ibidem.

220 Julius II, anno 1503. Electio Successoris ex Italico Corvi, et verosimiliter unius ex Conclavistis. II pag. 148.

221 Leo X, anno 1513. Hujus mortem secutum Conclave, simili stylo et auctoritate repræsentatur. II pag. 151.

222 Adrianus VI, anno 1522. Inducitur obiter ejus Historia, a Blasio Ortisio eleganter descripta, typisque edita in lib. Miscellaneorum Bologni. II pag. 153. Subjungitur Historia Conclavis, ex Italico Auctoris syrachoni, et similes demceps alibi querendæ induantur II par. 154 et 170

DISSERTATIO XLVII, de usu annorum Incarnationis, in Cancellaria Pontificia diu vario, nostri ætate primum firmato, ut hæc eosdem ordiatur a festo Incarnationis, Kalendas Januarii sequenti, Signatura autem Brevium, eosdem inchoet a Kalendis prædictis, I pag. 214 et P.

223 Clemens VII, anno 1523, in hoc finitur Continuatio Annalium Baronii, per Olericum Rainaldum, cetera prosequitur nunc Eminantissimus Leander Coloredus, ex eadem Congregatione Oratorii Romani, cujus nunc duo Tomi sub prælo versantur. Interim nudam Chronologiam prosequimur, II pag. 156.

224 Paulus III, anno 1534, II pag. 157 et 171. — 225 Julius III, anno 1550. — 226 Marcellus II, anno 1555. — 227 Paulus IV, anno 1555. — 228 Pius IV, anno 1559. — 229 Pius V, anno 1566, II pag. 159, 171 et P. — 230 Gregorius XIII. Ejusdem cum magno Gregorio comparatio et obitus ex vita Italica per M. Ant. Ciappium sexto post mortem anno edita P. Anno 1572, Kalendarii reformato, II pag. 159, 171 et P.

231 Sixtus V, anno 1585. Vita a Gregorio Leti Italice scripta, Gallice reddita unde datur synopsis eidem præfixa P. — 232 Urbanus VII, anno 1590 — 233 Gregorius XIV, anno 1590 — 234 Innocentius IX, anno 1591. — 235 Clemens VIII, anno 1592. — 236 Leo XI, anno 1605 — 237 Paulus V, anno 1605.

DISSERTATIO XLVIII. Quibus rationibus motus Paulus indulserit, lingua, Sinensibus Eruditis communi, per indigenas Sacerdotes celebrari Sacra.

§ I. Rationes ab amplitudine, genio, et politia Gentis, non diu externos toleranturæ, cum adhortatione ad Decretum tam salutare executioni tandem mandandum.

§ II Rationes ex impossibilitate morali docendi adulescentes Sinas linguam Latinam, aut eam in finem erigendi puerorum seminario, P.

238 Gregorius XV, anno 1621. — 239 Urbanus VIII, de Actis Sanctorum per sua decreta optime meritis II pag. 139. P. — 240 Innocentius X, anno 1644. — 241 Alexander VII, anno 1655. — 242 Clemens IX, anno 1667.

RELATIO AUTHENTICA gloriosi exitus, quem sub isto Pontificatu habuit accusatio Christianæ legis apud Sinas, per sententiam in publicis Regni Comitii, juridice latam, anno 1669, ex impresso Quam-chensi Latine-Sinico P.

243 Clemens X, anno 1670 II pag. 163.

RELATIO II De restitutione Præconum Evangelicorum in ecclesias suas, anno 1671 jussu Imperatoris Tartaro-Sinici facta. Ex eodem impresso. P.

DISSERTATIO XLIX De epikia seu discretionem in prædicando Sinis Evangelio tenendo: ubi exhibita forma funebris Cæcis, quom Neophyti sibi curare solent secum sepeliendam, refutatur calumnia negantium in China prædicari Crucifigum: et de modo illic tenenda Missionariis navis moti in Europa scrupuli, discutuntur a Doctore Theologo Parisiensi per Epistolam ejus ex Gallia Latine redditam. P.

244 Innocentius XI, cui longos optamus annos et nos nostraque subjecimus, II pag. 163, et P.

KALENDARIUM PONTIFICIUM, per anni circuitum ostendens unoquoque die, quis Pontificum electus vel ordinatus, mortuus vel abdicatus sit. II pag. 164 Sed juxta Paralipomena Corrigeunda.

Porro si placeat iterum adhibere Joannis Baptiste de Cavalleris Pontificum Icones, quaternus et quaternus, ut initio factum; accipiatur ex sola inserto Parti I ante pag. 21, et ex Parte II pag. 8 absque ulla divisione, consequenter tota Instructio Bibliopægi, sub hoc titulo ORDO TABULARUM; et secundam quod nova editio exiget, indicentur paginae, quibus erunt applicandi quaternarii singuli.

Tabulis in hunc modum correctis mutatisve, succedat generalis Præfatio, toti operi respondens.

PRÆFATIO

De hujus tractationis occasione ac scopo, servanda Baronio reverentia, quorumdam jurgii silentio prætereundis.

Cum sub annum seculi XVII currentis septuagesimum tertium, Præliminarem suam etc. ut ante Partem I pag. 1 — ubi placeat etiam sequentia mutare vel addere.

Num. 8 adde — Hoc ergo concilio cæpta impressio fuit: sed ea non multum promota erat, cum apparuit necessitas dividendi alteram partem Maji in Tomos quatuor; simulque constituit, Conatum istum grandiosem futurum, quam ut in unius Tomi limine totus stare posset; rediitque de eo partiendo consilium, non tam commodum quom necessarium, si cum ipsis Actis compingi res tota deberet, quemadmodum eatenus cogitatum fuerat. Divisum itaque impresso fuit gemina pars operis, eodem quo Acta imprimebantur tempore: utrisque autem jam lucem spectantibus, aliæ aliæque se ingesserunt rationes, quæ suaserunt, ex duabus minus commode distractis partibus, et nonnullis Prolegomenis quæ addi possent, atque a seorsim empturis exigenda videbantur, titulum Apparatus prævii futuris, unum singulare volumen conficere; quod Actis Sanctorum aditum, haberet Titulum Propylæi Majalis; seorsim vero sumptum, appellaretur, id quod proprie erat, Conatus Chronico-historicus ad Catalogum Romanorum Pontificum, sive, Chronologia Pontificia. Primam autem hujus lucubrationis occasionem nasce qui volet, legat dicenda ad Commentarium de LXXIX Pontifice Adelato, illi enim hujus loci non est.

9 Ceterum libens fateor quod Conatum meum, ne sic quidem etc.

Num. 11 lin. 16 — ante hos sedecim annos — ante annum MDCLXV.

Num. 12 lin. 13 — Mabilionii — Mabilionis — hoc enim proprius accedere ad pronuntiationem nominis Francisci Mabilion, judicavit Dominus Menage, supremus hæc ætate Parisiæ arbiter istiusmodi rerum: cujus iudicio etiam ipse cessit, qui se aliquando Mabilionum scripserat, cum volebat nomini suo terminationem Latinam dare. Legatur ergo deinceps et hic et in reliquo opere nostro, Mabilio, Mabilionis, et cum recudi debent aliquid, sic recudatur.

Num. 17 lin. 1 mutandum erit aliquid, pro iudicio secundum impressionem curaturi, si hanc contingat fieri post obitum S. N. Innocentii Papæ XI.

Ibid. in fine adde — : que ipse tamen si legantur ab aliqua, non ignaro objectionum mihi factarum, et forte adhuc sæpius faciendarum, cum exprobratione mei ad ipsas silentii; apparebit profecta, minime mutum fuisse me, sed quasi aliud agentem cumulatissime satisfecisse omnibus; et gloriosos illos Triumphatores, vel non legisse nostra, vel lecta dissimulasse, ut ignaro popello nostrorumque operum usum nullum habenti, facum facerent.

18 Primo autem consilium mihi furrat etc.

Ibid. lin. 8 — ab anni prioris Augusto — I — ab Augusto anni MDCLXXIII.

Num. 19 lin. 26 dele ultimas 9 lineas ob his verbis — Tali porro — nec non verba in margine illis respondentia; et numerum 20 sic ordire.

20 Istis prænotatis jam ibat in lucem Propylæum, quod dixi; quando perlatum est Roma gravissimum Sanctissimi Domini nostri Decretum etc.

Ibid lin. 20 sic lege — Ne quis, quartum ac quintum Tomum Maji, cum ipso totius Mensis Propylæo in lucem ivisse videas, post ejusmodi Decretum.... lin. 24 — monitum lectorem volui, id prius etc. — et pro ultimis 6 lineis ita lege — Interim etiam sic impressa

pro non impressis haberi petii; et tam in duobus qui inprimendi restabant Tomis, quom aliis mensibus abstinere proposui a nominando Auctore illo; nisi quando eum nominari ipsiusmet Pontificiæ auctoritatis interest: vel quando ratione Ordinis, in quo vivit et scribit, efficacior futura probatio videtur, ipsius assensu stabilita.

21 Hinc porro ibatur in materiam propositam; qua, sicut supra dixi, hisariam divisa, nunc autem commodius trifariam dividendu, oc fere impressa jam tota, cogitatio primum venit de Apparatu prævio, ex Henschenii meisque Lucubrationibus. in Martio et Aprilis editis, nonnullisque prælaudati Petri Possini Epistols, ante opus totum ponendo. Quod opus si iterum venire ad prælum debeat, poterit res tota concinnius commodiusque ordinari hoc quem jam monstrabo modo, ac novum quodammodo videri. Id tamen, quod alius monui, etiam hic notari volo; in Henschenianis istis lucubrationibus, ea correcturum me, que Auctorem scio correcturum fuisse si videret; ita tamen, ut nihil majoris momenti innovem, quod a reliquo contextu non scernam hujusmodi notis [].

AD CONATUM
CHRONICO-HISTORICUM
APPARATUS PRÆVIUS.

Apparatus hic primum indivisus proliit; eo potissimum sine, ut haberetur contextus antiquissimarum duorum Catalogorum, ab Henschenio ante Aprilem editorum, qui erant futuri basis ac fundamentum nostre subsecutariæ lucubrationis ulterioris: secundario tamen etiam eo directus, ut per oppositas Dissertationes Epistolæque, intelligeret lector, an et quatenus sustineri posset receptissima apud plures Patres sententia, de Christo, Duobus Geminiis Consulibus passa; id est, eo anno, quem in vulgari nostra Æra vigesimum nonum numeramus; adve ut, si ea sententia vera sit, annos a Christi Incarnatione aut Nativitate numerantibus hodie, ad perfectum calculum deficiunt anni quatuor omnino vel quinque, dum constat Christum, quando crucifixus fuit, egisse aut etiam pertransisse ætatis sue annum trigessimum tertium. Nunc, quia nescio, an is qui forte hunc Conatum iterum subsipient prælo, probaturi sint, tantam molem Dissertationum prævariarum, multum quidem ad primi summique et æterni Pontificis Christi Jesu historiam facientium, sed ad Romanorum Pontificum, Vicariorum ejus, Chronologiam perquam parum; placeat ipsum Apparatum partiri, et magis necessarium partem dividere a minus necessaria: hanc tamen primo loco ponere, ipsius argumenti ideyigente natura, ut quæ Christum spectant, præponantur spectantibus ad Vicarios Christi.

Ratio dividendi hunc Apparatum bifariam.

PARS PRIOR

Continens Exercitationes et Epistolas, Genealogiam et Chronologiam Christi speciales.

Primus vetustissimusque Pontificum Romanorum Catalogus, ab Henschenio ante Aprilem editus, et quæ tunc licet illustratus, sic inchoatur: Imperante Tibero Cæsare, passus est Dominus noster Jesus Christus, duobus Geminiis Consulibus, viii Kalendas Aprilis: et post Ascensum ejus beatissimus Petrus Episcopatum suscepit. Cum ergo astendisset Henschenius, in Præfatione ad ipsos vetustiores Catalogos, quantæ antiquitatis et auctoritatis primus sit; ne statim in limine offenderet Lectorem ista de anno Crucifixionis sententia, occurrit tractandam sibi censuit Quæstionem illam, subjectis ad Proæmium præ-

Cur primo hic de Christo, deinde de Pontificibus agatur.

prædictum *Exercitationibus* tribus : quas antequam hic proponam, placet proprias quasdam meas de ipsius Christi Genealogia reducere in medium ex mense Martio; et quas antehac Henschentianis *Exercitationibus* postposui, ut Magistro priorem locum discipulus concederem, eisdem nunc præponere, ut sequar naturæ humanæ ordinem, cui prius contingit nasci quom mori. *Utrisque* interim argumenti loco sit, hoc quod subijcio nostri Salvatoris *Elogium*,

JESUS CHRISTUS

PONTIFEX IN ÆTERNUM.

JESUS CHRISTUS filius David, secundum Legem et Mattheum, per Salomonem; secundum Carnem vero et Lucam, per Nathan; et Josephi, per utramque lineam patris Mariæ Virginis, non tantum putativus, sed legalis filius ac necessarius heres, adeoque etiam Rex Judæorum, et promissus iis atque ex iis Messias; conceptus de Spiritu sancto xxv Martii, natus de prædicta Virgine xxv Decembris; anno secundum plures Antiquos, ante vulgarem æram etc. ut pag. 6 et in fine adde—Mallemus tamen dicere posse, anno uno citius conceptum et natum, et anno sequenti in Autumnum profecto, adoratum a Magis, moxque avectum in Ægyptum; tum anno ætatis xxx nondum expleto, vulgaris æræ xxix. in autumno baptizatum; ac denique obiisse ut supra, expletis vitæ annis xxxiii ac mensibus iii. *Singula sequentibus Exercitationibus et Epistolis explicabuntur.*

EXERCITATIO THEOGENEALOGICA.

De Christi Parentumque ejus, et Consanguineorum atque Affinium stemmate.

Ex Tomo 3 de Actis Sanctorum Martii Pag. 9.

Idem Catalogi Romanorum Pontificum, qui cujusque principia exitusque definiunt, etiam hoc ipsum docere

Antequam
examinetur
annorum
Christi Chronologia.

noscuntur, quo quisque patre natus sit. Ab eo igitur, qui Chronologiam Summi Æternique Pontificis Christi explicandam sibi proposuit, minime alienum fuerit, Genealogiam ejusdem etc.—ex Apparatu pag. 31 num. 1 omissis 13 primis lineis: deinde Col. 2 lin. 15 post—Annales Marianos—adde—Idem fecit eruditissimus Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis in *Dissertatione* de Stemmate Christi, diu inedita et nuper a Baluzio vulgata in fronte *Opusculorum* ejus, in qua ubique laudat Possinum Auctorem.

Num. 25 lin. antepenult.—gener—l—socer.

Lin. penult.—Christo..... quos ei—l—Mariæ et Christo..... quos eis etc.

Num. 26 lin. 4 sponsi—adde—Joseph et Maria—et lin. 5 dele—eorum.

Num. 27 lin. 13 ὡς ἐνομιζέτο—adde—Ut putabatur.

Num. 29 lin. 1 Econtra—l—E contrario,

Num. 35 lin. 19 post—divinitus destinatus—adde—qui ab illo suo legali patre, ἐπικλήν Πανθήρ καλοῦμένου, ut ait Epiphanius, Panther cognomen sortito (non autem a carnalis processsionis linea, uti apud Damascenum hallucinantur Græci) Pantheras etiam ipse cognominatus fuit; unde est illa gentilis Celsi apud Originem annotatio, asserentis a Judæis se accepisse, quod Maria conceperit ἀπό τινος, Πανθήρα τοῦ νομα ex quodam, cui nomen Pantheras, id est, ex Josepho. Hoc posito etc.

Num. 36 lin. 4—in successione—l—in successionem. Lin. 24 dele hæc verba—cujus causa tractatio hæc instituitur.

Num. 37 lin. 15—superstitem—adde—in suis nepotibus. Lin. 18—carnalem—adde—indeque ad communem utriusque stirpis progenitorem Zorobabel; ac porro duplici iterum via, per Salomonem atque Nathanem, ad David; sicut mox infra apparebit.

Num. 39 lin. 16—legibus—l—Regibus.

Num. 43 lin. 11—jure l—juri—hac de se—l—hac de re. Lin. ult. post—præmitto Systema Genealogicum—adde—ab eo quod alias proposui leviter immutatum; omissis nonnullis, haud facile positiva auctoritate probandis ad Christi genealogiam pertinere; quales sunt Barsabas uterque, Joseph et Judas; alii vero duobus, Simone et Juda Apostolis, sub vero simili conjectura quod eo pertineant, ad Sacerdotale genus Annæ translatis, ut sequitur.

Joseph mater; Jacobus, Frater Joannis: Soror Matris Jesu, Maria-Cleophæ, atque ita de ceteris. Ubi ergo dicitur Maria Jacobi, et Judas Jacobi; intelligi censeo, Mariam istam fuisse Jacobi alicujus uxorem vel filiam; non matrem, ut volunt, qui ipsam cum Maria, Cleophæ uxore, confundunt; similiter Judam, filium Jacobi, non fratrem aut patrem. Istis sicpositis.

46 Statua I, Jacobum, Hierosolymæorum Episcoporum primum, ejusque fratrem Josephi, natos ex Cleopha et Sorore matris Jesu Maria (hæc enim Jacobi et Josephi Mater dicitur) appellatos antonomastice fuisse Fratres Domini præ aliis, ex eodem Cleopha patre quomodocumque genitis, idque speciali aliquo præ illis jure, quod acceperint, non a solo patre (nam ex hujus capite omnes erant æquales) sed etiam a matre, nota ex Deiparæ Avunculo vel Matertera, sive ex aliquo S. Annæ fratre aut Sorore. Cur autem non ex Patruo vel Amita Deiparæ, S. Joachimi Fratre aut Sorore? Idem quidem id esset, in ordine ad duplicis consanguinitatis nexum cum Jesu reperendum in Jacobo Adelphothæo (nam de hoc præcipua nobis est questio; cum de Josepho ejus fratre, quem præmortuum esse relicta vidua Salomone suspicor, altum sit in Evangelio silentium) priorem tamen conditionem elogi, ut major sit inter Jesum et Jacobum similitudo; cum ambo ex Regali simul et Sacerdotali stirpe processisse, ratione prorsus eadem intelliguntur. Et sicut Jesura, quem ipsi quoque Judæi, ad finem ejus convertendi, summum essent agnitioni Pontificem, conveniebat aliqua ex parte genus ducere ex ejus gentis Sacerdotibus; ita etiam congruum erit, ab eodem Sacerdotali elemente non prius alienum esse, qui constituendæ ex Judæis in Jerusalem Ecclesiæ primus præficiendus erat Episcopus.

statuitur quod Jacobus et Joseph Fratres Domini, nati sint ex Maria consobrino Deiparæ.

B et cum ambo ex Regali simul et Sacerdotali stirpe processisse, ratione prorsus eadem intelliguntur. Et sicut Jesura, quem ipsi quoque Judæi, ad finem ejus convertendi, summum essent agnitioni Pontificem, conveniebat aliqua ex parte genus ducere ex ejus gentis Sacerdotibus; ita etiam congruum erit, ab eodem Sacerdotali elemente non prius alienum esse, qui constituendæ ex Judæis in Jerusalem Ecclesiæ primus præficiendus erat Episcopus.

et ex Josephi fratre Cleopha:

47 Statua II ex Hegesippo etc ut pag. 39 n. 46 et in fine adde — Istum tamen Juniorem Cleopham non posui in Systemate, quia ejus cum Christo consanguinitas nusquam indicitur in Evangeliiis; solaque in nominis identitate fundata conjectura, facit ut ipsum hic annumerem filiis Cleophæ Senioris. Duas autem Cleophas melius distingui existimo, tum ut uxor senioris, soluta matrimonii lege per viri mortem, decentius Jesum sequi potuerit; tum ut Christi Hospitem in Emaus, non faciamus enormiter seniore Discipulis ceteris, quos omnes fuisse Magistro suo juniores, aut ut summum corvus, mihi persuadeo. Sed neque Sorores ullas Christo ex priori Cleophæ matrimonio prædictis adscripsi, ob defectum idonei testimonii: alias agnosco, quod illæ plures esse potuerint. Nam quæ sic in Evangelia nominatur potuerunt ex eodem Cleophæ et Mariæ matrimonio processisse; atque ita duplici nexu, æque ac Jacobus Adelphothæus, ad Dominum propius pertinuisse. Sunt qui putant, Cleopham ipsum, alio nomine dictum Alphæum; idque, ne cogantur ab hujus filio, uno ex duodenario Apostolorum, distinguere Adelphothæum, et ita cum Jacobo Zebedæi, tres Jacobus admittere; sed eorum opinionem refutavi ad xxv Maji, quo colitur ipse Alphæus, Capharnaïta, Apostolorum Matthæi ac Jacobi pater.

an etiam Cleophas junior ejusque Sorores non constare

48 Statua III eundem Cleopham, priusquam Mariæ suæ conjungeretur aliam habuisse uxorem, ex qua genuerit Symeonem, secundum Hierosolymorum Episcopum electum, titulo proximæ post Jacobum consanguinitatis cum Christo. Hic enim titulus, in Judæante adhuc urbis istius Ecclesia, multum valere debet: quamvis is esset fratre suo prædefuncto tredecim minimum annis senior; utpote qui passim dicitur centum viginti annorum fuisse, quando complevit martyrium suum, anno Christi cxi. Fuisse autem potrem ejus Cleopham, eumque Josephi Sponsi Deiparæ fratrem, ex tota antiquitate probavit Bollondus ad xviii Februarii; testem allegans ex Eusebio Hegesippum: qui etiam assertit, ad ejus electionem, non solum convenisse unde

Ex priori ejusdem Cleophæ uxore nati Simeon Ep. II.

quaque eos qui tunc erant Christi Discipulos; sed omnes quibus cum Domino secundum carnem intercedebat cognatio, nam multi eorum supererant. Adde ego, fuisse Cleopham, non solum fratrem Josephi, sed fratrem ejus germanum; atque adeo debuisse ejus filios, tanquam ex filio legali Jacobi natos (nisi Christus resurrexisset a mortuis, regnaturus in æternum) succedere Josepho nullos ex se liberos relinquenti. Istis autem filiis adnumerandus omnino est Canonice unius Epistolæ scriptor Judas, qui se præfatur Jesu Christi servum, fratrem Jacobi, scilicet Adelphotei esse; veluti dignitate, etsi non state potioris. Quem licet a Juda Thaddæo, alias Juda Jacobi, sic dicto a patris sui (de quo infra) nomine, distinguendum ego putem, contra plerosque aliter sentientes, ob causam supra allatam; non tamen miror ejus Epistolam inter Canonicas Scripturas receptam; cum inter easdem recepta sint Marci et Lucæ Evangelia, quos tamen constat Apostolos ex majoribus non fuisse. Nempe scripta est Epistola illa, quantum ex toto contextu colligere licet, ad fideles Judæos, Hierosolymis sub Jacobo manentes, ad quos subintroierant aliqui Evangelium adulterantes. Cum ergo talis Epistola auctoritate ipsius Jacobi in illa primigenia Ecclesia publice legeretur, æque facile potuit prærogativam istam retinere, quam commendante Petro Evangelium Marci, et Paulo sagittate Evangelium Lucæ. Porro si primum illam Cleophæ uxorem, dixerimus Sabæ cujusdam fuisse viduam; potuit hæc utrumque Barsabam, Josephum et Judam, privignos ei attulisse: quod tamen sine auctoritate nunc non dixerim, multo minus eorum nominibus ouxerim numerum Fratrum Domini, quasi Cleophas eos genuerit in nomen fratris Sabæ absque liberis defuncti: satis enim nobis in præsentiarum est, fratres inter se, ex uno naturali patre Heli, fecisse Joachim, Josephum, et Cleopham.

et Juda scriptor Epistolæ canon

E

An Cleophæ privigni Joseph et Judas Barsabæ?

49 Hoc modo habetur etc — pag. 39 col. 2 n. 48 et sic consequenter connectenda in eundem numerum id quod ibidem habetur sub nota numeri 49 usque ad lin. 13 columnæ sequ. ubi hoc post verba — Frater, non Cognatus Christi — adde.

50 Nescio an tertia in Evangelio Maria, a marito dicta Maria Jacobi, ad Christi Genealogium aliquatenus referri possit: quod si possit, maritum ejus Jacobum libentius dixerim Deiparæ fratrem vocari potuisse, natum ex aliquo ejus Avunculo vel Matertera generis Sacerdotalis, quem ex Fratre vel Sorore ipsius Annæ; adeoque et aliquo titulo consanguinitatis appellare eum Evangelistæ voluissent, non Sororem, sed Cognatam dicturos fuisse, sicuti Elizabetham dixit Lucas. Minus dubito quin ex hoc conjugio natus fuerit Apostolus Judas qui et Thaddæus, alias dictus Judas Jacobi. Eos tamen quos Eusebius ex Hegesippo scribit sub Domitiano accusatos, quasi essent de posteritate Judæ, quem fratrem fuisse secundum carnem tradunt, putem ad Judam Epistolæ scriptorem pertinuisse. Urgebantur enim ea invidia, velut qui ex David genere descenderent, ex quibus etiam aliquas ad Trajani usque tempora super fuisse et Ecclesiis præfuisse, ex eodem Hegesippo traditur. Sicut autem incertum est an Jacobus supra dictus, tertiæ istius Mariæ maritus, adeoque et filius eorum Judas Thaddæus fuerit consanguineus Christi; ita multo magis incertum est, his conjugibus natum Simonem, cognomento Zelotem, aut ex habitatione in Cana Galilææ Cananæum; Chananæum aliqui perperam scribunt, cum in Græco optime distinguantur Κανανίτης et Χαναναίος. Sed neque fundamentum habet conjectura illa, quæ ipsum facit Sponsum, ad cujus nuptias aquam in vinum convertit Dominus; etsi dubitari nequeat, quin sponsum alteruter ad Christi cognationem pertinuerit. Quod si revera fratres fuerint duo isti Apostoli, Simon et Judas, ex patre Jacobo, habemus quartum par fratrum in duodenario numero;

Idem dices de Maria Jacobi, si ea huc spectet.

cum filio Juda Thaddæo

Hujus an frater Simon Cananæus, et Sponsus in Cana

cum

An inter 12
Apostolos sint
4 paria fra-
trum?

cum præter Petrum et Andream filios Joannis, atque Joannem et Jacobum filios Zebedæi, inveniamus ex Alphæo natos Matthæum et Jacobum, et his accedentes Simon et Judas quarti in hoc genere forent. Quibus sic positis, utinam et probatis! egregie fraternam caritatem commendasset Christus, ipsa duodecim talium electione, in qua dux tertiæ partes Fratres fuerint.

§1 Porro sic examinata et omnem in partem etc. pag. 40. col. 2 atque continuo eundem numerum cum sequenti — Ad filios Zebedæi quod attinet etc. — ac denique sit.

§2 Adde quod Zebedæus etc col. 2.

EXERCITATIO THEOCHRONOLOGICA GODEFRIDI HENSCHENII

Qua Christus anno xxix Æræ communis mortuus, et quinquennio ante illam natus suadetur.

§ 1. An recte statuatur Christus Passus duobus Geminis Consulibus, et viii Kalendas Aprilis.

Admirandus plane apparet consensus vetustiorum Patrum et Scriptorum, cum Proœmio primi antiquissimi Catalogi, ubi dicitur Imperante etc. in Apparatu pag. 4 et seqq. usque ad Pag. 12 : sed quæ ibi nominantur Exercitationes, post hac dicentur Paragraphi II ac III.

Num. 1 lin. 14 immolatus — I. destinatus sacrificio.

Num. 2 lin. 11 interponatur auctoritas Firmiani Lactantii ex ** 173 c.

Num. 3 lin. 16 — quinquagesimo — adde — septimo.

Num. 5 lin. 6 — Exercitationibus — I — Paragraphis.

Num. 11 lineæ 20 et seqq. 3 includantur [] noteturque annus qui curret, cum hæc excidentur aut recudentur.

Num. 12 lin. 19 lege — teste Suetonio, recte propterea dictus a Tacito, filius et coheres imperii : qui eodem anno (ut Suetonii verba prosequar) a Germania in Urbem etc.

Ibid. lin. 25 post — Dionem — adde — nisi quod is dedicationem Concordiæ priori Consulatu vi-
deatur adscribere.

N. 14 Post an. 29 Æ. V. in nostra parenthesi lin. 6 post persecutionem — adde, ex pag. 6 num. 3 ante medium — Certe illi plusquam quingenti etc — usque — ferecentum viginti — et sic prosequere — Putamus igitur eas omnes Christi apparitiones, quas Paulus commemorat I Cor. 15. 6. post Domini Ascensionem, imo post Pentecosten factas; æque ac illam, qua ipsimet Damascum eunti conspectus Jesus est in via; adeoque diversissimas esse ab his, quas memorant Evangelistæ, factas per dies XL post Resurrectionem. Deinde visus est Jacobo etc.

Ibid. ad an. 33 Æ. V. lin. 4 pro his verbis — Deinde Cathedram hic collocat Antiochiæ — I — Alii hoc anno Christum possum dicunt.

Ad an. 37 in fine adde — Petrus Antiochiæ Cathedram collocat 22 Februarii.

Ad an. 40 et deinceps usque ad num. 16 mutanda omnia, sicuti idem annus ac sequentes habentur in Conatu pag. 13, sed pro Crucibus †† ponantur [], corriganturque summaria annorum 66, 67, et 68, sicuti habentur correctæ in ΔΡΡ. pag. 175. ** Omittantur etiam

tres lineæ inter utramque Crucem num. 6 signotæ, et continuetur tabula pro anno 69 et 70, atque inchoetur numerus 16.

16 Hierosolyma exscinditur, anno post Christi Passionem xxxvii, secundum Communem; secundum Catalogos annos xlii, ut plures numerant. Solenne autem fuit antiquis scriptoribus calculos annorum supplicare a Christi Passione aut Resurrectione etc.

Num. 24 lin. 2 — oliviantulum — adde — diverse.

Hinc sequuntur Petri Possini Epistolæ, cum Præfatiuncula ad easdem ubi lin. 5 — dele — in hoc Propylæo — et lin. 13 pro — qualis infra legitur initio Propylæi hujus — lege — initio I Partis hujus Conatus — si autem altera fiat editio, ponetur — qualis infra jam legitur ante secundam partem Apparatus — quo etiam casu verba Præteriti temporis melius mutabantur in Plusquam perfectum tempus, v. g. lin. 1 — effluerunt — lege — effluxerunt. — Similiter lin. 40 post — media istæc via — adde — Sed eam nunc malim post ipsam primam Epistolam legi, quia ipsi respondet perquam apte Secunda.

EPISTOLA II

Negans alio anno, quam xxxiii Æ. V. posse Christi mortem aptari.

Num. 8 lin. 8 a fine—in Æræ— I. in Æræ.
Num. 13 lin. 8—Olympiadis ciiii.—I. —Olympiadis cciiii. Lin. 3—ætate — I.—ætate — lin. 4 Olympiadis ciii.—I.—cciii.

Num. 14 lin. 4 a fin. post—exquirere— dele reliqua et novas hæc lineas substitute—Et nihilominus, quia moram non patiebantur præla, Dissertationem concinnare, quam, ut dixi, in Conatu ponerem post chronicon Elogium Christi Jesu; in fine operis retractandam, si eam æque solide refutatam viderem. Ipsam mutato titulo hic accipe ex. I pag. 7

PARADOXON. N. A. De quinquennio Henscheniano ante vulgarem Æræ, componendo cum sententia de Christi crucifixione an. xxxiii ejusdem Æræ:

Primæ Exercitationis Henschenianæ Paragraphus 3 confirmat duos præcedentes, etc. ut in Conatu P. I pag. 7.

Num. 3 sic ordire—Natalis Alexander, videns hinc sese constrictum teneri,—et expunge lineam ubi opus prohibitum nominatur et laudatur, sed ante prohibitionem.

Num. 4 lin. 11—dele—subjungenda.

Num. 5 lin. 8—ordini—lege—ordiri.

Num. 6 lin. 3—xxxix—malum—xxxviii,—ita clarius exprimetur differentia Hispanicæ Æræ a vulgari; quin etiam cum Hispanic mallem scribere Æræ, quam Æræ, nisi hoc jam occupassent decessores mei.

Num. 8 lin. 10—interposita parenthesi—lege—partibus conciliandis (ut quidem prima fronte videri potest) perquam commoda.

Num. 9 ad finem adde—Quid autem dico, Ante initium anni? Ipsa annus Ecclesiasticus Romanis inchoabatur a Natali Domini viii Kal. Januarii: ut patet ex omnium antiquissimo Martyrologio Hieronymiano, quod Romanæ Ecclesiæ in usum fuit, prius quam in ea Usuardus reciperetur, ad cujus Martyrologii exemplum descripta cetera antiquiora omnia, etiam Gallianum, ab isto die ordiuntur. Antiquissimi etiam Sacramentorum libri (Missalia nunc vocamus, qualia duo, Gallianum unum ex S. Gelasii Papæ instituto, alterum Gothicum ante annos dccc conscriptum accepimus ex MSS. Regiæ impressa) a Missa dicenda in Vigilia Nativitatis

Et annum inchoans 25 Decembris.

tatis initium sumunt, æque ac liber Sacramentorum S. Gregorii: quamquam id deinde mutatum sit, exemplo fortassis sumpto a Mediolanensibus, ritus Ambrosiani tenacibus, ut a Dominica 1 Adventus Missales libri initium ducerent.

Num. 10 lin. 25 post exordiri—dele omnia quæ sequuntur atque hæc substitue—Istos autem cereos, quibus ita quotannis inscribebantur festa secundum Paschatis rationem mobilia, existimat Cloudius Castellanus meros fuisse columnas, absque ellychnio; ad earum imitationem, qua ex saxo oliave durabiliore materia antiquitus solebant fieri, ad æternam memoriam illustriorum quorundam auctorum, iisdem inscriptorum, posteritati commendandam; ceram vero adhibitam, quia non nisi ad annum unum debebat conservari scriptura, quomodo ceris inscribebat vetustas quidquid ad brevis temporis memoriam signabatur; membranæ autem papyrove Ægyptiæ vel arabicæ, si quid volebant servari diutius; æri autem vel marmoris, quidquid perpetuum esse oportebat. Columnam certe nominant ipsa benedictionis formula (sed jam hujus columnæ præconia novimus) et Rupertus Tuitiensis aliique representari ea autem Columnam ignis et nubis, quæ Israelitas per desertum duxit.

11 Postquam vero Paschalis ordo ipsi ceræ inscribi desit, cepitque in charta seu tabella separata notari; eadem charta vel tabella affigebatur ceræ: quod etiamnum in Rotomagensi S. Martæ ecclesiasticeque Ordine Clunicensi observari, docuit me idem Castellanus, præsens ipse nliquando cum fieret. Fit autem in Gallia pridie Paschatis, quæ cum Paschate ibidem antiquitus inchoabatur annus, saltem Ecclesiasticus, uti ex Concilio Turonensi anni MCLXII probat Mabilio pag. 172, licet aliqui civilis annus inciperet a Martio; quoad usque universum placuit Francis (ut placuit seculo circiter XIII) Paschali festivitati eum honorem habere. Verumtamen serum esset in Paschate primum exponere Paschalem ordinem, ob hebdomadis novem cum Dominica Septuagesimæ currere captum, nisi tabella complecteretur diem Paschæ anni sequentis, prout intelligo reapse fieri. Sed ita duorum annorum dimidius Canon conjungitur in unum; longæque præstiterit Romanorum antiquus usus, eundem in Natalitiis proponendum principio anni Ecclesiastici. Nec minus commode Alexandrini, quibus ex Nicæni Concilii præscripto commendato erat promulgatio Paschatis, in Epiphania Domini eandem faciendam instituerunt, teste Cussiano Collut. 10 cap. 2, ubi ait, quod intra Ægypti Regionem, mos iste antiqua traditione servatur (et fortassis ex ipsius S. Marci institutione) ut peracta Epiphaniarum die. . . . Epistolæ Pontificis Alexandrini (ipsa utique die in Alexandria ecclesia publicatæ) per universas dirigantur Ægypti Ecclesias, quibus et initium Quadragesimæ, et dies Paschæ, non solum per civitates omnes, sed etiam per universa monasteria designentur. Idem etiam ex antiqua usu, secundum institutionem S. Ambrosii, fit Mediolani; nescio tamen an adhibita etiam in eadem rem Columna cerea per affixionem tabellæ: solum enim reperio in veteri ritus Ambrosiani Missali, quod, Lecto Evangelio festi istius, statim Diaconus annuntiat Pascha, in quo die et mense sit futurum, hoc modo (utque cum cantu ibidem subnotato). Noverit caritas vestra, Fratres carissimi, quod annuente Dei et Domini nostri Jesu Christi misericordia (tali die, sicut crit) Pascha cum gaudii celebrabimus: et respondeat Chorus, Deo gratias.

12 Ex dictis intelliges, unde originem suam habuerit Cerei Paschalis benedictio, non tamen Romæ: hæc enim ritum istum admodum sero suscepit, antiquo Romano Ordine expressius attestante in Rubricis de Sabbato sancto, quod descriptus ibi Ordo benedicendi Cerei, in forensibus dumtaxat civitatibus agitur:

nam infra civitatem Romanam, mane primo Sabbato sancto venit Archidiaconus in ecclesiam, et fundit ceram in vas mundum majus, et ex ea fundit similitudines agnorum etc. Ubi videntur Forensium Ecclesiarum nomine, non solæ illæ venire, quibus inchoabatur annus a Paschate, uti fiebat per totam Hetruriam, aliis Januarii Kalendas ad trimestre subsequentibus, aliis ad novem menses prævenientibus; sed Suburbicariæ Ecclesiæ omnes, id est, sub Urbis Romanæ Vicario constitutæ per circuitum. His autem sic facientibus, ne quid minus haberet Romana illarum omnium mater Ecclesia: cepit ipsa etiam simile aliquid facere, benedicenda cereos illos Agnos, qui erant fidelibus Dominica in Albis distribuendi post Communionem: duravitque hic usus per annos singulos, jam inde n seculo VI notus; quousque Romana Ecclesia, in Benedictione Paschalis Cerei, se conformavit ceteris; et tunc, Agnorum cereorum benedictionem servantes sibi summi Pontifices, ipsam restrinxerunt ad singula septennia, post primum quod idem fecerant Pontificatus sui annum. Hoc vero jam olim imitatur Ecclesiæ aliæ, ex ipso Paschali benedicto Cereo decerpebant particulas, transformandas in Agnorum similitudinem, et simili ritu ac die distribuiebant, ut Sirmondus in Notis ad Ennodium observat.

13 Ad commonstrandam porro antiquitatem præfati ritus, circa benedictionem Paschalis Cerei, mire facit, quod formula Invitationis, Benedictionem istam præcedentis, Exultet Angelica turba cælorum, eadem sit in Missali Ambrosiano, quæ describitur in ipso Romano Ordine, etsi sequentia discrepent: quodque eandem Augustinus, qui eadem Mediolani didicerat, in Africam videatur traduxisse. Nam in utroque vetustissimo Missali supra laudato, continetur Benedictio Cerei B. Augustini Episcopi, quam adhuc Diaconus cum esset edidit et cecinit. In hoc quæ sequitur Invitationem Præfatio, multum diversa ab Ambrosiana, prorsus est eadem cum hodierna Romana; productior tamen prælonga Apis matris commendatione, quæ nunc omittitur. Cævus aut etiam senior Augustino fuit, qui ad Præsidium Diaconum Placentinum, SS. Augustini et Hieronymi Epistolis notum, de Cereo Paschali Tractatum, Tom. 9 operum S. Hieronymi insertum, scripsit, quando necdum annus completus erat, quod Principem Gratianum, prodente exercitu suo, ante fœda captivitas, dehinc miserabilior oppressit interitus, anno CCCLXXXIII. Atque ex istis longe solidius probatur ritus prædicti vetustas, quam ex Hymno Prudentii ad incensum lucernæ, cui deinde alii titulum supposuerunt ad incensum Cerei Paschalis. Num qui eum Hymnum nimo a præjudiciis libero legerit, iudicabit Auctorem de Paschali Cereo omnino non cogitasse; sed quemadmodum ad alias diei horas, sic etiam ad horam occidendarum in domibus lucernarum ipsa Fidelibus concinendum composuisse. Ceterum quod de columna cerea absque ellychnio suggerit Castellanus, id Romæ potuit valuisse, ubi alium nullum usum illa habebat: sed qui eandem in Paschate benedicendam instituit, ea fine ut in figura resuscitati ac discipulis denuo apparentis Christi accensa arderet inter Sacra, quod dicto in Missa Ascensionis Evangelio eadem exstingueretur; idem haud dubie instituit eandem cum ellychnio faciendum.

12 Atque hæc dicta sunt occasione cereorum etc.—post quem numerum omittantur quinque sequentes lineæ de imaginibus Pontificum. Interim jam dicto num. 12 seu (ut ibi) 11 lin. 11, ac rursus in sequenti Epistola num. 7 lin. 2 cum P. Natali—adde—Alexandro—nec non ubicumque alias: moneor enim, peregrinum Francis accidere, ut solo prænomine scriptor aliquis notetur; nec abesse hoc loco amphibaliam, propter Hieronymum Natalem nostrum, cujus extant: insignes Annotationes et Meditationes in Evangelia.

Finito

pro usitata
alibi benedi-
ctione Pascha-
lis Cerei,

qui ritus vetu-
tissimus esse
ostenditur.

F

Cerei tibi
quales fuerint?

Illis Romæ
Inscriptus
Ordo, alibi
affigebatur
Cereo Pascha-
li.

alibi in die
Epiphaniæ
annuntiabatur.

Benedictio
Agnus Dei in
Paschate so-
lita fieri Ro-
ma.

Finite autem Numero 12 hæc subjunge — —

13 Verum istam sententiam S. Irenæi, quantumvis antiquet antiquioribus testibus nixi, teneri nulla ratione posse, suadebit sequens Possini Epistola, diu post prædictorum impressionem allata, in qua usum se monet Auctor prima editione Alexandri, citandis paginarum numeris; non vero secunda auctiori, quæ ad manum ipsi non erat: quare necessarium duco ejusdem secundæ editionis paginas notare in margine, si cui forte, veniam ad eos libros legendos habituro, opus sit adire ipsum ejus qui refutatur contextum.

EPISTOLA II

Adversus superius Paradoxon confirmans
Christum fuisse baptizatum, etc.

Habetur ea pag. 16 sed corrige ac nota.

Num. 2 lin. 9 — pag. 202 — adde *, et nota in margine — * al. 225.

Num. 4 lin. 2 — pag. 205 — al. * 227.

Num. 5 lin. 2 — pag. 208 — al. * 230.

Num. 6 lin. 2 — pag. 221 — al. * 244.

Num. 8 lin. 8 — pag. 162 — al. * 184.

Num. 9 lin. 21 — pag. 163 — al. * 186.

Ibid. lin. 26 — a diluvio MMLIV — corrige MCCCXLIV — quæ puncta addo pro sequentibus Alexandri verbis Periodi Julianæ MMMDCCCLIX, Hebdomadam Danielis anno CCCL: verba enim hæc omittit Possinus, quia od rem et quæstionum hanc non faciunt, et ipse Alexander, omissa Juliana aunorum mundi periodo, annos Julianæ Æræ a Scaligero adinventæ numerare mavult, itoque Christum dicit natum annu Juliano XLII, et hos solos annos numerat Dissertatione illa tota.

Num. 11 lin. 3 — paginis sex et triginta a 64 ad 201 — al. * a pagina * 164 ad pagina * 201 — et in margine nota — a pag. 186 ad 224.

Num. 13 lin. 28 — pag. 189 — al. 211.

Num. 14 lin. 10 — clarius exprimendus annorum numerus, — xxxiv.

Num. 16 lin. 4 — pag. 164 et initio sequentis — al. * 187.

Ibid. lin. 8. — pag. 165 al. * 187.

EPISTOLA III

Respondet tribus Henscheniani quinquenni, ante Æram Vulgarem ponendi fundamentis.

Num. 6 lin. 16 — ἤπιων — l — ἤκων.

Num. 7 lin. 13 — ἡγεμονου εντος — l ἡγεμονεύοντος.

Num. 8 lin. 5 — θύγατρος υἱον — l. θυγαθρος υἱόν.

Num. 10 in Marg. anno 23 — l — an. Juliano 46 Ær. vulg. 1.

CONSULTATORIÆ DUÆ

Ad eundem R. P. Petrum Possinum

1. Super anno Christi trigesimo apud Lucam, et Evangelicæ Historiæ principio exinde ordinando.

Quam ad me dedisti etc ut in App. pag. 25 — et corrige sequentia.

Num. 5 lin. 7 a fine — in Galilæam — adde — et fama exit per universam regionem de illo, etc. cum tamen.

Num. 6 lin. 27 — Josephum autem Mariam — l — Josephum autem et Mariam.

Num. 10 lin. 1 dele hæc verba — primi moris eatenus retinens.

Num. 13 in fine adde — idque ante Pascha etc uti pag. 175 f. in App.

Num. 16 lin. 25 — anno Juliani — l — anno Juliano.

Ibid. dele 12 ultimas lineas, inter imprimendum additas, ad explendum, hiatum qui typhetarum culpa alias relinquendus fuisset; cum scilicet vel necdum legissem præcedentem paginam, ubi eadem aliis verbis habebantur; vel aliis distractus eorum non recorderer. Ita ergo expungantur, et totus numerus iste sic huiatur — quam exiguum oppidum Bethleem fuerit, et quam angusti fines ejus: in spatio autem tali nonne multum, si centeni aliquot reperti sint, infra biennium nati?

Num. 21 lin. 9 — stella utriusque — l — stellæ utriusque.

EPISTOLA I

An dato quod Christus integro anno ante initium vulgaris Æræ natus sit, Magorum adventus in æstatem similiter præcedentem, et Baptismus Christi in æstatem anni XXIX referri possit?

Legenti tibi, Pater amantissime et eruditissimo, Consultatoriam Epistolam meam, accidit haud dubie hæcere in numero ibidem 10, atque mirari, quomodo non cogitaverim, Orientales illos, ad quorum exemplum conor sustinere, eodem quo Christus natus est die, post anni unius circulum, contigisse Adorationem Magorum, ipsam ejus nativitatem primis quatuor seculis celebravisse die vi Januarii, eodem quo Christi Baptismus die, et eodem quo Occidens hodiæ celebrat eamdem Adorationem. Equidem fateor id mihi tunc in mentem non venisse; solum enim in eo laborabam, ut uno anno citius Christum natum persuaderem, ex iis quæ inter Magorum adventum et Herodis mortem scimus accidisse. Sed neque nunc, ea de re monitus a Claudio Castellano Parisiensi Canonico, scriptorum meorum diligenti sed neutiquam erroribus indulgenti lectore, quidquam ex dictis aliud mutandum censeo, quam ut præcitato num. 10 deleantur paucula verba, quibus dicitur, quod Occidentalis ecclesia in die Natalis ad tertiam Missam recitet Evangelium de Magis, *primi moris eatenus retinens*. Dum enim jam constat, in Oriente ignotum fuisse verum Christi Natalem; constat etiam, nec morem recitandi istud Evangelium xxv Decembris, ab Orientalibus ad Occidentales fuisse derivatum. Sed neque ex eo quod isti, post factam festorum divisionem, in eundem diem contulerint Nativitatem et Adorationem, efficaciter concluditur, etiam existimasse, quod eodem die res utraque acciderit. Sicut enim Latini in eodem diem tria mysteria contulerunt, propter eorum aliquam convenientiam, sub titulo Epiphaniæ, adnumerantes iis manifestationem Magis factam mediante stella: sic ex parte Hierosolymitanorum, quoniam exemplum secuti Orientales ceteri, magna, imo major apparet ratio, ex vicinitate loci petita, cur duo mysteria, Bethleemi peracta, conjunctim celebranda putarint.

Orientalibus olim solitis Natalem æque ac Adorationem celebrare 6 Januarii,

cessat ratio dicendi hanc accidisse 25 Decembris,

2 Ista ergo congruentiæ verisimilitudine sublata, qua nitebamur, Adorationem Magorum affligentes xxv Decembris; agnita etiam imbecillitate conjecturæ, fundatæ in eclipsi, Herodis mortem præsignasse credita, in eam præcise diem incidente, qua Infantum eadem Græci recolunt (dici enim posset concursus iste mere fortuitus esse, quamquam in ejusdem diei cultu fere Græci conveniant cum Latinis) nulla jam magna causa superest ob quam non potuerint Reges venisse die vi Januarii, sicut Occidentalium traditio habere videtur. Certe exiguum dierum xiii discrimen nihil aut parum facit, ad aptius digerenda ea, quæ ex Josepho retulimus, de extremis Herodis morbis et calamitatibus, inter adventum Magorum et mortem ipsius. Ceterum ut ista non sinunt, adventum illum diu differri post Kalendas Januarii; sic in nostra conjectura, qua suspicamur anno Juliano XLIV exeunte natum Christum, nec nisi sequenti anno adoratum a Magis, manet nobis libertas notabiliter anticipandi horum adventum, (et quod est consequens) Infantum eadem, si hoc magis congruum visum fuerit. Videtur autem quod sicut æstivum tempus faciendis itineribus longe aptius est quam hibernum, ita idem etiam opportunius sit adducendis in Judæam Magis, et Christo in Ægyptum abducendo.

3 Fabella quadam circumfertur de Agriculis; qui seminantes in annum sequentem, viderint frugientem cum infante matrem; frugibusque una nocte ad maturitatem perductis, inventi postridie sint ab emissariis Herodianis easdem metere; et ipsos, de fugitivis interrogantes, a persequendi consilio abduxerint ambiguitate responsi, quo dicebant, tunc illos vidisse cum seminabant id, quod coram illis tunc metebant; itaque solent pictores nostri, dum fugam prædictam tabulis illinunt, æque sollicitè exprimere circumstantiam illam, atque lapsum simulacrorum per viam positorum. Sed uti lapsus iste, ad litteram creditus ab Athanasio, Eusebio, atque Origine, verosimiliter fabulosus est; habet tamen aliquod fundamentum in Isaia dicente, *Ecce Dominus ascendet super nubem levem, et ingredietur Ægyptum, et commovebuntur Simulacra Ægypti a facie ejus*: ita etiam fabella ista, potest habere fundamentum in ipso tempore, quo revera fuga illa accidit, aut accessisse tradebatur. Quo casu libenter dixerim, tunc coepisse Magis apparere stellam, mense Septembris, cum Sacerdoti Zachariæ annuntiatum ab Angelo filius est, Messiae secuturi Prodromus; vel cum idem post dies aliquot fuit ab Elisabetha conceptus: hic enim incipiunt Christiana mysteria. Sic porro Herodes, auditis mense Julio vel Augusto Magis, cum juxta tempus quod exquisierat ab illis, occidi Infantes jussit a bimatu et infra; quamproxime accessisset ad subductos ex eorum relato calculos, nec tamen exortus Stellæ præveniret Evangelicæ historiæ principium; totamque ultimam Herodianæ tragœdiæ partem, cum accusatione Antipatri filii inchoatam, antecesserit crudelis Bethleemitarum Infantum caedes.

4 Hæc habui circa priorem Epistolam meam indicanda Tibi, Pater eruditissime, quo de tota sententia mea, ut ea nunc est, certius judices et responsum formes, Paralipomenis nostris inserendum. Nam quod ad diem Christi natalem attinet, actum egero, si scienti velim explicare, quæ ea de re habet Joannes Archiepiscopus Nicænus, in Epistola sub annum MDCCL aut ex scripta ad Zachariam, Magnæ Armeniæ Catholicum. Transeo igitur ad alterum propositæ Consultationis caput, et expendendam suscipio sententiam S. Epiphani, Baptismum Christi affigentis Autumno, dum Hæresi I. num. 24, asserit, illum Jordane tinctum, die mensis Athyr se-

cundum Ægyptios duodecima, id est, Novembris, VII, scilicet ante vi Iduum Novembris, hoc est ante sexaginta dies natiuitatis ipsius secundum carnem., quam ipse tunc putabat vi Januarii accidisse; unde etiam post istos IX dierum calculos, a Baptismo ad Nuptias in Cana subductos, ita subjungit: *in ipsa enim die natiuitatis suæ secundum carnem, primum signum fecisse comperitur mutari aquæ in vinum, cum explevisset triginta annos, velut sæpe dixi, a carnali suo adventu, quemadmodum suggerit nobis, ut intelligamus ac deprehendamus, ipsa Evangeliorum certitudo.*

5 Lego Joannis Evangelium, in cujus auctoritate non prorsus incongrue fundatur Epiphani calculi; sed ibidem, narrato aquæ in vinum versæ miraculo, statim etiam lego, *Post hoc descendit Capharnaum ipse Jesus, et fratres ejus et mater ejus, et discipuli ejus; et ibi manserunt non multis diebus: et prope erat Pascha Judæorum, et ascendit Jesus Hierosolymam.* Atqui annus communis æræ XXX, quo Luna XX Christianis, si qui tunc fuissent, Pascha suam dedisset IX Aprilis, debuit illud dedisse Judæis die circiter III Aprilis. Hinc vero ad vi Januarii retrocedendo, tres fere menses invenirentur, medii inter diem Nuptiarum et Pascha Judæorum; qui sane bene multos dies efficiunt, contra quam dicere videtur Joannes. Sin autem dixerimus, cum Orientalium omnium communi sententia, Christum vi Januarii aquis Jordanis tinctum a Joanne; non multum profecto laborabimus, ut per assignatos ab Evangelista dies ad diem Nuptiarum, indeque per non multos ad Pascha pertingamus. Dicitur enim jejunium dierum XL, Christo absolutum fuisse die XV Februarii, hinc (ut Epiphani calculo et verbis utar) *dux hebdomadæ aut paulo amplius in Nazareth a diebus tentationis; et primus dies apud Joannem itemque secunda: et rursus a Joanne primo et secunda, quando secutus est ipsum Andreas, deinde Simon Petrus; et postera die, velut Evangelii consecutio habet, Philippi vocatio ac Nathanael: et deinceps tertia die nuptiæ factæ in Cana Galilææ, post prædictos duos.*

6 Hujusmodi calculus paulo laxius sumptus (quia nihil cogit istæ omnia cum Epiphani constringere intra dies XX) laxius, inquam sumptus istiusmodi calculus, facile supputantem deducet bene profunde in Martium, atque adeo proxime ad Judæorum Pascha; quod sic demonstro. Regressum in Galilæam post jejunium quadragesimale Jesum adduco in Nazareth die XXI Februarii: nec enim ex loco deserti, in quo jejunavit, paucioribus quam quatuor diebus perveniri potuit, a pedite expedito et octo quotidie leucas cælestis spatii emetiente, ut de viarum amfractibus nihil statuum; die autem XVIII, quia Sabbatum erat, nec licebat Judæis iter facere, quietem tenere Christum oportuerat. Nazarethi deinde triduum saltem unum, ordinandis ad longiorem absentiam rebus, impensum volo; quo transacto et Sabbati quiete observata, redire coepit ad Joannem Jesus die XXVI Februarii; et feria VI, id est in Martii, junxerit se Judæis, ab Hierusalem ad eundem Joannem euntibus; interque eos ipsis ignotus ostenderit se Baptistæ suo, statimque recesserit; ut potuerit ad litteram verificari, quod mox legitur; *Medius autem vestram stetit quem vos nescitis.* Hic vero bene notandum quod additur: *Hæc in Bethania facta sunt trans Jordanem, sesqui diei itinere ab Hierusalem, et quinque vel sex a Nazareth. Altera autem die vidit Joannes Jesum venientem ad se, puta post quietem Sabbatinam die V Martii; et ait Ecce Agnus Dei.*

7 Tum vero rursus altera die, respiciens Jesum ambulantem Joannes, idem ei dedisse legitur testimonium. Sed ubi et quando? Magnam enim latitudinem patitur vox illa die altera; neque necessario significat

potius quam
Januario,

vel æstate,

tempore Mes-
sis,

ut vulgata fan-
bet a circum-
fertur.

Epiphanius
ait baptiza-
tum Christum
7 Novembris,

et 6 Januarii
manifestatum
versa aqua in
vinum

Sed hoc Joan-
nes videtur di-
cere circa Pas-
cha factum,

adeoque bap-
tizatum Chris-
tum in Janua-
rio:

hinc enim fa-
cile post 40
dies jejunii,
venitur ad me-
dium Februa-
rium;

et post Joan-
nis de Jesu tes-
timonium in
Bethania,

significat immediate sequentem, sed idem est, ac *Alia quadam die*: et quæ sequuntur in Evangelico textu de vocatione primorum discipulorum, persuadent Joannem, cum hæc fierent, Galilææ finibus quam Bethaniæ, ubi antea a Christo et Judæis inventus fuerat, propiorem fuisse. Detur ergo conjecturæ locus, dicaturque (si placet) Joannes ipse, transito Jordane, venisse itinere bidui in *Ennon juxta Salim*; de quo loco legitur Joannis iii, quia *aquæ multæ erant illic, et veniebant, et baptizabantur*. Ita secundum testimonium fuerit Jesu a Joanne datum vii Martii; et duo ex Joannis discipulis, quorum unus Andreas, secuti sunt illum, usque in hospitium suum, puta in Salim, manseruntque cum eo die ista. Sequenti autem die, puta viii Martii et feria iv, Andreas per lacum Genezareth navigaturus Bethsaida, invenerit Petrum, adduxeritque ad Jesum; eo adhuc loco manentem, ubi Andreas cum ipso noctem egerat. *In crastinum autem, id est, ix Martii, voluit exire Jesus in Galilæam, et invenit Philippum*: deinde *invenit Philippus Nathanael. Et die tertiu factæ sunt nuptiæ in Cana Galilææ, et erat mater Jesu ibi; vocatus est autem Jesus et discipuli ejus ad nuptias*.

8 Hic ego non satis capere possum præcipitantiæ interpretum; qui *alteram et alteram diem*, ac deinde *tertiam* faciunt sibi immediate succedere, non considerata locorum distantia; cum interim et Nazareth, et multo magis, *Cana*, bidui itinere abessent a loco ubi discipuli primi a Jesu suscepti fuerant. Cogitare etiam oportuerat, quod Jesus cum discipulis vocari ad nuptias non potuerit, nisi jam aliqua eorum ascitorum fama usque in Cana præcucurrisset. Denique animus erat reflectendus ad ea quæ Matthæus Cap. iv narrat, de iterata magisque seria duorum illorum, nec non filiorum Zebedæi vocatione, quæ prædictas nuptias procul dubio antecessit. Equidem mihi videor longe convenientius cogitare posse, quod Jesus, remissis ad propria Andrea atque Petro vii Martii, *voluit quidem in crastinum exire in Galilæam*: et Capharnaum advenerit die x, ubi mox in Sabbato die xi Martii, *cœpit prædicare*, et xii Martii, *ambulans juxta mare Galilææ, vidit duos fratres et procedens vidit alios duos fratres*: utrique autem *relictis retibus secuti sunt eum*. Cum his prædicabundus Christus ascenderit paulatim versus Cana, et invenerit Philippum xiv Martii, atque Philippus Nathanaelem; tertia autem die, id est xvii, factæ sint nuptiæ: xviii Sabbatum fuit: post quod *descendit Capharnaum ipse Jesus, et mater ejus et fratres ejus et discipuli ejus jam nominati sex; manseruntque ibi diebus non multis*, puta usque post Sabbatum proximum xxv Martii; quia prope erat Pascha Judæorum, die iv Aprilis celebrandum. Nempe non solus jam Jesus, sed discipulis ipsaque verosimiliter matre sua comitatus, opus habuit moderatioribus itineribus progredi, sic ut Hierosolymam advenerit ultima Martii; ubi prædicans in Sabbato, die i Aprilis, et alias, forte tertia die, quæ erat Parasceve Paschæ, ementes et vendentes ejecit e templo.

9 His ad Evangelium Joannis non incongruè deductis, ut forsitan aliis satisfaciam multis, mihi tamen non satisfacio. Etenim a Matthæo dicitur Jesus *habuisse Capharnaum* statim a regressu in Galilæam, ibique et in vicinis oppidis plurima patrasse miracula, et magnam de se famam quaquaversum emisisse, prius quam Nazarethanam Synagogam ingressus, *secundum consuetudinem suam*, ipse sibi quasi ex ore civium suorum objiceret, *quanta audivimus facta in Capharnaum, fac et hic in patria tua*. Hioc autem vehementer moveor, ut inter Baptismum Christi, et primam in Nazareth post Pascha concionem,

multo longius tempus intercessisse suspicer, quam mensium duorum; ipsumque Salvatorem, tum aet nuptias longiusculam moram traxisse Capharnaï, unde etiam ibi habitare dicebatur; tum etiam postea serius aliquanto revertisse illuc: ideoque (si Tibi, Pater, videatur) nihil libentius fecerim, quam cum Epiphania primum Christi miraculum *quo manifestavit gloriam suam, et crediderunt in ipsum*, tamquam Dei filium et Messiam, *discipuli ejus*, patratum fuisse vi Januarii. Ista enim fuit vera et propriissime dicta Christi *Epiphania*, id est, Manifestatio: de ceteris autem videor mihi dicere posse, quod S. Hieronymus super Ezechielis cap. i scribens ait de Nativitate, *Tunc absconditus est, non apparuit*; licet a nuntiatus pastoribus ab Angelo, agnitus a Simeone et Anna, adoratus a Magis, et revelatus Joanni a Spiritu sancto. Siquidem istæ quasi privatim factæ manifestationes, non fecerunt eum sic notum, ut postea non pergeret adhuc latere: conversio autem aquæ in vinum, tota mox Galilæa celebrem reddidit: et Apostoli, qui præsentibus adfuerant, et de aqua in vinum versa biberant, hunc sibi diem memoriæ videntur tenacius imprimere potuisse; dies vero mysteriorum, quorum testes esse oculati non poterant, segnius annotasse.

10 Cum autem Jacobus, Hierosolymorum Episcopus, tria præcipua per annum festa, sicut Judæi consueverant, Christianis præscribere vellet, et *Pascha* ac *Pentecoste* quodam præcipuo jure servari se deposcerent; cetera omnia, ipsamque Christi conceptionem, una statuit solemnitate peragenda, sub nomine *Epiphaniarum*, assumpto quem dixi die vi Januarii, famosiori manifestatione insignito. Hujus tamen famosioris manifestationis minor ratio habita paulatim sit ab Ecclesia Hierosolymitana, habente vicinam sibi Bethlem, nec adeo remotum Jordanem; quibus in locis natus baptizatusque Christus fuerat; distante autem plurimum dierum itinere a Cana Galilææ. Hinc factum sit in Oriente, ut tandem sola *Nativitatis* et *Baptismi* mysteria die isto recolerentur a fidelibus; cum interim Romana Ecclesia, antiquitus docta Natalem seorsim proprio suo die celebrare, alia tria mysteria eodem semper in gradu habuerit, statueritque per octavas Epiphaniæ aqualiter recolenda, præsertim *Adorationem Magorum*; utpote qui fuerunt primitiæ Gentium, in quibus et se vocatam illuminatamque gratanter commemorabat. Atque ita manet reddita ratio, cur Græci Patres, ex Hierosolymitana institutione habentes ordinata Sacra, in suis de Epiphania Homiliis plurimum loquantur de *Nativitate*, deque *Baptismo*; de *Magis*, deque *Nuptiis in Cana*, nihil: postquam autem *Nativitatem* a *Baptismo* didicerunt separare, cœperint quidem *Magorum* meminisse, ut probant S. Joannis Chrysostomi Homiliæ, sed non nisi conjunctim cum *Nativitatis* mysterio, quia utrumque fuerat gestum eodem loco, qui tunc solennius adibat.

11 Talis si placet ratiocinatio, primum quidem dicam; ex Cana in Capharnaum cum matre, fratribus, et discipulis descendisse Jesum: sed lento itinere, concionabundum per oppida et synagogas Galilææ, atque miracula plurima facientem ubique, unde ejus fama quaquaversum exierit; itaque expensum Januarium reliquum, atque etiam totum Februarium: deinde, post dies non multos Capharnaï transactos, puta dies xv, a i. Martii usque ad xix, cœperit cum eodem quo venerat comitatu ascendere in Hierusalem; quo primum advenerit ii Aprilis, præmissa sui fama, quam patris in via miraculis collegerat. Hierosolyma vero regressus in Galilæam, venerit in civitatem suam Nazareth, ubi nutritus fuerat; ibique primum concionatus sit

ideoque propendeo ut Nuptias suspicer factas 6 Januarii, abhinc Epiphania dicto,

licet Hierosolymitani solentius colebant Baptismum et Adorationem.

Et posito inter Nuptias et Pascha haberetur trimestre.

atque in Ennon

dict possent Nuptiæ in Cana factæ

17 Martii

17 diebus ante Pascha Judæorum.

Sed ut hæc Joanni satis sint, non item Matthæo:

mense forsitan Majo, eo successu quem narrat Lucas Cap. iv. In eadem hypothese miraculi, ad nuptias viii Idus Januarias patrati, æque nullam difficultatem habebit processus a Baptismo ad Nuptias. Sive enim Joannes cœperit prædicare et baptizare integro anno antequam ei se offerret Christus, ut vult Natalis Alexander; sive, ut Tu ei concedis, diuidio; semper inceperit anno decimo quinto Tiberii Cæsaris. Hic enim annus incepit xix Augusti, anni nostri xxviii, et usque ad alterum Augustum extenditur: adeoque in ea sententia, ex qua procedit hæc Consultatio, Joannes, circa Pascha anni ipsius xxix, agebat ætatis suæ annum xxx, post duos circiter menses complendum, circa quod Pascha libenter dicerem eum cœpisse: Christus vero, si ei se baptizandum atitit die circiter xx Septembris, fuerit annorum quasi, seu fere, triginta, tribus solum mensibus et quinque diebus ad plenum tricenarium deficientibus; Jejunium et Tentationis tempus quadraginta dierum finiverit exeunte Octobri. Inde in Nazareth redisse ad matrem suam Jesum staturerem iv Novembris; ibique Sabbatu quiescentem, viii iterum egressum Nazaretho; unaque cum missis ab Hierusalem Pharisæis conspiciendum se obtulisse Baptistæ, die xii. Joannes altera mox die testimonium de illo dederit coram discipulis suis, atque peracto Sabbato ex Bethania progressus in Ænon, post alterum Sabbatum ibi actum, secundum testimonium dederit Jesu xvi ejusdem mensis; sequentibus eum duobus ex Joannis discipulis usque ad mare Galilææ, quo unus eorum Andreas postera die adduxerit fratrem suum Petrum.

12 His autem Bethsaidam renavigantibus, remanserit ibi Jesus, quoad intellexit Captivitatem Joannis. Tum vero etiam transiverit in Galileam; non regressus in Nazareth, sed ea præterita ingressus Capharnaum, facturus in eo initium prædicandi primo ex quo illuc appullerat Sabbato, puta xxv Novembris: et prædicationem ibidem atque in vicinia continuans, interimque discipulos nonnullos suscipiens, annum istum ad finem perduxerit: ipso vero anni principio invitatus ad Nuptias, futuras in Cana, adhuc in Januarii cum Nathanaela egerit, deinde præfatas Nuptias sua præsentia honoraverit, die vi, anno xxx vulgaris Æræ, ætatis vero suæ xxxi recens inchoato. Quotquot hebdomades vel etiam menses Capharnaiticæ ante Nuptias commemorationi adjunxeris, totidem mensibus anticipes licet et Joannis initium et Christi baptismum; mihi nulla apparet necessitas mutandi quidpiam. Tuum nunc est, Pater Reverende, videre ad et quatenus probare hæc possis, meque benignitate consueta dirigere atque instruere. Nunc patere, ut, quod scientem docere non debui, id Lectori minus versato in talibus exponam distinctius: qua scilicet rationa personum Orientalibus sit, *Natalem Christi* proprio suo die celebrare.

13 Joannes, quem supra dixi, Nicæus Archiepiscopus, in hunc modum id invenisse narrat: *Scriptis aliquando Cyrillus, Hierosolymitanus videlicet, ad Julium Romanum Pontificem, qui ab anno cccxxxvii ad ccclii Ecclesiam rexit, ordinationi Cyrilli qualicumque annis quatuor superstes, annis vero xxxvii ante illum defunctus: scripsit autem in hæc verba: Magnus est labor ac hominum paucitas in præclaris sole imitibus, eo quod eadem die celebrentur: Lectionesque ac Officia dnuarum vix media parte absolvuntur, quod nequeamus et Natale Domini celebrare et Baptisma. Nimirum fieri non potest, ut eadem die occurramus ad locum Baptismatis: nam Bethleem tribus miliaribus distat ab Hierusalem ad Austrum, Jordanes vero distat quindecim ad Orientem. Jubrat erga tua Sanctitas perquiri scripta omnia Judæorum, quæ*

Titus Cæsar abs Hierusalem prædatus, Romam adduxit: forte inveneris certam diem nativitatis Christi ac Dei nostri. Accepto Julius Epistola, sedulo ea de re quæsit. Congregans itaque Judæorum scripta omnia, loco spoliiorum ablota ac Romam ducta, invenit Josephi Chronographi scripturam quaradam ab eo exaratum, ut nimirum in mense septimo, in solennitate Tabernaculorum ac die Expiationis apparuerit Dei Angelus, Sacerdosque mutus remanserit, usque dum peperit Elisabeth ejus uxor in senectute. Ita Joannes iste Nicæus: qui instituta deinde enumeratione et comparatione mensium Hebraicorum ac Romanorum, demonstrare se putat, die xxiii Septembris conceptum Joannem, natum xxv Junii; Christum vero annuntiatum Virgini xxv Martii: concluditque dicens; in hunc modum Julius Romanus Patriarcha, menses Romanorum atque Hebræorum composuit: a quo tempore cœpit Romana Ecclesia lætis gaudiis celebrare natalem Salvatoris diem xxv Decembris, tradiditque celebrandam universis Ecclesiis.

14 Utinam Joannes, sicut nobis dedit Cyrilli verba, sic etiam Julii responsum verbotenus dare potuisset. Etenim S. Joannes Chrysostomus Serm. 31 in Natali Domini, habito ad Populum Antiochenum sub annum cccxxxvi, decimo anno postquam ista festivitas, quemadmodum pridem optasse se ait, suscepta fuerat Antiochiæ, diserte affirmat; quod *hic dies, ab exordio iis qui in Occidente habitant, cognitus fuit: et mox subdit, novum festum arguentibus nonnullis, propugnari eum diem ab aliis, ut admodum antiquum, eodque jom inde a primordio, ab ipsa Thracia Gades usque incolentibus cognitus et celebris fuerit.* Deinde, eadem fere qua Nicæus ratione subductis calculis, quidquid prolixius antea dixerat in summam colligens: *Scmel, inquit, in anno impredebat solus summus Sacerdos in Sancta Sanctorum: tunc nuntium de Joannis nativitate accepit, tunc illinc abiit, tunc uxor ejus concipere capit post mensem Septembrem; cum autem seatum jam mensem ipsa in utero haberet, qui scilicet est Martius, cepit denique et Maria concipere. Ab Aprili igitur incipienda novem menses si numeremus, in hunc præsentem scilicet incidimus, quo Dominus noster Jesus Christus natus est.*

15 Sed negata hypothese, quod Zacharias fuerit summus Sacerdos, quodque ingredienti in Sancta Sanctorum, illudque expiant, fuerit oblata visio (quæ sane optimo jure negantur ex Luca, indicante unum aliquem ex communi Sacerdotum inferiorum ordine fuisse, cui tunc sorte obtigerit ponere incensum super altari, quod stabat extra Sancta Sanctorum) negata inquam hypothese, ruit (quod salva reverentia S. Chrysostomo debita dixisse fas sit) teta istæ ratiocinatio, nisi succurrat prætena apud Nicæum auctoritas Josephi, secundum quam affirmetur, quod die eodem, quo summum Sacerdotem contigerat ex lege ingredi in Sancta, non sine sanguine expiationis, obtigerit etiam Zachariæ sors ponendi incensi. Atqui Chrysostomus non meminit Josephi, mentionem sine dubie facturum, si Antiochenis nota fuisset Epistola Julii, allegantis Josephum, in cujus alioqui extantibus nunc scriptis tale nil legitur. Præterea, ut in hypothese aliquid forte valeat ratiocinatio utraque, ad definiendum mensem concepti Joannis; non valet ad definitionem diei. Rursus autem mensis sextus ab ejus conceptione, cum habeat latitudinem dierum triginta, nequit determinare diem Incarnationis, atque ita consequenter. Dato enim quod Baptista conceptus fuerit xxiii Septembris, ut habeas diem xxv Martii, probare aliunde debes mensem sextum expletum, et septimum inchoatum fuisse, cum venit Angelus ad Mariam. Istud autem de xxiii Septembris æque incertum est, etiam in prædicta Hypothese.

probasse ex quodam Josephi testimonio,

23 Septemb. conceptum Baptistam, atque adeo Christum 25 Martii,

natum 25 Decembris,

sicut ab exordio tunc Romana Ecclesia.

Sed eadem fere docenti Chrysostomo

ignota fuit ista Julii Epistolæ et Josephi auctoritas,

neque ex hac cer o habentur dies concepti Baptiste et Salvatoris.

Ut

inter baptismum vero et nuptias fere quadrimestre.

Baptizatus enim Christum circa 20 Sept.

Cepisset ex eunte Novem bri prædicare Capharna.

Dicitur Julius PP. Consultent Cyrillo Hierosolym.

Ut enim concedatur decimum diem mensis Tisri anno illo concurrisse cum xxiii Septembris Romani, fuisset is dies in communi quidem sententia, stante Christum conceptum et natum anno communis Æræ epocham immediate prægresso, tertius dies post Sabbatum; in nostra, fuisset dies secundus: ministrabant autem Sacerdotes Aaronici per vices familiarum suarum, de Sabbato in Sabbatum, quando non licebat eis ad uxores accedere; viris quoque ministrantibus, mulieres verusimiliter manebant in loco habitationis suæ, quam Elisabeth habebat in Montanis Judææ, quatuor circiter leucis ab Hierusalem. Ut igitur Zacharias domum se contulerit, statim ab expleta hebdomade ministerii sui; non potuit Joannes fuisse conceptus, nisi post xxx aut xxx Septembris.

16 Quapropter, dimissis ejusmodi calculis, tum quoad Joannem, tum etiam magis quoad Christum incertis, si non circa mensem saltem circa mensis diem; existimo Julium, si vere scripsit, aliud non scripsisse Cyrillo, quam quod Romana Ecclesia totusque Occidens traditione acceperit, celebrandum Natalem Domini xxv Decembris; eamque traditionem confirmasse auctoritate Josephi præallegata, si hæc etiam reapse inventa fuit. Istum autem diem Romani habuerint vel ab Apostolis aut Luca Evangelista, qui etiam post scriptum Evangelium potuit ex Deipara, desuper consulta, eundem distinctius didicisse; vel, quod opinatur Chrysostomus, ex libris Censuum in Judæa habitorum Romæ servatis: ad hos enim libros, velut publice extantes suo tempore, appellat seculo tertio ineunte Tertullianus. Istos tamen libros haud neglexisset, ut existimo consulere Julius et Cyrillus allegare, si potuisset; unde dubia mihi fit ejus prætensa Epistola ad Cyrillum, vel ipsorum librorum existentia Romæ, cum Julius gereret Pontificatum, integro post Tertullianum seculo et amplius. Ut ut est, ista qualiscumque Juli definitio, quemadmodum non spectabat ad fidem, ita non statim recepta fuit: et Cyrillus qui eam postulasse dicitur, semel, iterum, ac tertio de Sede sua expulsus, non videtur ei in usum adducendæ animam appellere potuisse ante mortem Constantii; post quam a Juliano Apostata permisus ad Ecclesiam suam redire, fecisse idem Hierosolymis potuit circa annum ccclxx aut aliquanto serius, quod anno ccclxxv Antiuchie receptum fuisse ex Chrysostomo scimus, veteri usu conjunctorum festorum etiamnum permanente in Cypro et Ægypto. Quomodo deinde Constantinopoli probata mutatio per alias etiam Orientis provincias invaluerit, pergit Joannes Nicænus Archiepiscopus sic narrare.

17 Quia magnus Theodosius constituerat Arcadium Byzantii Imperatorem, ac Honorium Romæ; veniens Honorius Byzantium, negotii aliquid confecturus, narravit matri ac fratri, ut Romani sua die Natale Domini celebrarent, cum Lectionibus perfectis multisque Tropæis ac Modulis; utque pariter festum Baptismatis die propria, integre, perfecte, nulla diminutione peragerent, vario festorum apparatu (puta Adorationis Magorum et primi in Cana miraculi) nihilque altera ex altera festivitas splendoris amitteret. Porro visa sunt Honorii verba hæc, coram matre et Arcadio fratre, optima. Rei vim sancto Patriarchæ Joanni Chrysostomo indicant. At ille, multa solertia ac alacritate sermonem suscipiens, qui olim sic cuperet festum celebrari, gavisus est. Accersunt ex Cypro B. Epiphanius: qui ex Hebræarum scriptis ac Josephi Chronographi historia sermonem confirmans, Domini Natalem definivit xxv Decembris: is quippe majoribus Judæis ortus erat. Ita scilicet habet Vita, Joanni et Polybio tam falso inscripta, quam ipsa tota est fa-

Propylæum Maji.

bulosa, uti ostendi ad xii Maji, et (sicut puto) haud obscure ex veris ejus gestis evici, parentibus nec tenuibus, nec Judæis, sed opulentis et perquam Christianis natum, licet disciplinis variis etiam Judæorum imbutus, Hebræicarum rerum notitiam habuerit minime vulgarem, quam opera præferunt. Alii quoque congregati Episcopi, inquit idem Joannes, saurerunt celebrandum Natalem in regia urbe xxv Decembris. Scripserunt autem Theophilum Patriarcham Alexandrinum, ad Joannem Patriarcham Hierosolymitanum, ac Flovianum Patriarcham Antiochenum: acquiescentesque universi Patriarchæ, Romanam Ecclesiam secuti sunt: iis porro temporibus Anastasius Romæ Patriarcha erat, anno cccxcviii creatus, et exeunte cccci defunctus. Res utem credi potest facta ipso anno seculari: quia Joannes Hierosolymitanus primum ordinatus videtur fuisse sub exitum seculi ipsius iv.

18 Scripserunt autem (idem cum Joanne Chrysostomo Episcopi) etiam Epistolam ad magnum Isaac, majoris Armeniæ Præsidentem: qui id temporis absens erat a sua Sede: agebat enim in provincia Artasch, eo profectus cum Rege ad Persarum Regem. Eam ergo Epistolam retinens iniquus Sormach, invenit quo suæ calumniae vires adderet; atque ad iniquum Regem, conspirasse Regem Artases atque Catholicum cum Cesare. Cui fidem adhibens Persarum Rex, sanctum Isaac exilio multavit: quamobrem nihil ad Imperatorem aut ad sanctum Joannem Chrysostomum ob eo rescriptum est. Eadem habet Historica Synopsis de Patriarchis Armenis, ad annum usque mcccxxxv perducta, et ex codice preferente notam anni mcccclxvi, anno demum mocl Romanis typis editu, cum copiosis Clementis Galvani Annotationibus, sub titulo Conciliationis Ecclesiæ Armeniæ: ubi etiam invenitur, quomodo iidem Armeni, absente Isaaco Catholico suo, ut dictum est, cunctati suscipere propriam Natalis Domini celebrationem, tandem sub annum dlx in Thirevenensi conciliabulo schisma fecerint a Græcis; statuerintque, quod, sicut Christus erat conjunctum (scilicet in unius, ut blasphemabant, unitate naturæ) Deus et homo; ita pariter Nativitatem et Baptismum ipsius, conjunctum uno die, et non pluribus, fas esset celebrare. Consequenter etiam ibidem legitur, quod perseveraverint Armeni in eo schismate usque ad tempora Patriarchæ sui Jeseni, et annum circiter dclxxi; quando adducti ad concordiam, coeperunt quidem etiam ipsi divisim celebrare prædictas festivitates; sed annis dumtaxat xcv in rectæ fidei tranquillitate permanserunt, iterumque ia schisma relapsi sunt sub Joanne Ozmiensi, cum anno cccclxvi Monaschertense Conciliabulum ea de causa adnassent.

19 Cum autem ab isto Joanne decimus tertius numeretur Zacharias, is ad quem scripta fuit præmemorata Joannis Nicæni Epistola, ejusque successor novus Dominus Chacëch Ecclesiam rexerit anno Armenorum ccccxx, qui respondet nostro mcccclxxi, uti notat Galanus pag. 214, intelligitur quod prædictus Zacharias, pertineat ad seculum ix ultra medietatem provectorum, ac circa an. dcccclx floruerit: quæ chronologia editorem Epistolæ præfatæ Combesium latuit, ut operæ pretium fuerit, eam hic notasse. Conati omnino sunt Innocentius II et Eugenius III, seculo xn inchoato electi Pontifices, datis ad Gregorium Patriarcham literis, cum ad resumendam concordiam perducere; illiusque frater ac successor Nierses, et utriusque nepos Gregorius alter, propensissimos ad eandem concordiam se ostenderunt; primus anno mclxx instituta cum Theoriano Græco Theologo super controversiis collatione; alter, coacta Tarsiensi Synodo sub annum ab inde septimum. Verumtamen moriente ad annum

63

MCLXXX

audito desuper Epiphania
atque Episcopi,

anno 400:

Armenis nihilominus usu veterem retinentibus,

usque ad an. 671,

ac rursus ab an. 766

usque ad an. 1307

Dixerim ergo utriusque Natalis, ex Apostolica traditione et Censuum libris haberi potuisse.

Circa annum 370 in Syria cepit Natalis Domini ab Epiphania distingui,

ac deinde etiam Constantinopoli,

MCLXXX Manuele Comneno Imperatore, cum gravissimo cunctorum Patrum mœrore, divinum hoc opus imperfectum remansit usque ad annum MCCCVII; quo Sisense Armenorum Concilium reuniendas Ecclesias decrevit, scriptis a Gregorio Patriarcha Canonibus, quos ejus successor Constantinus, decimo post anno, in synodo Adanensi confirmandos curavit: haud modicam tanto in bono partem habentibus Catholicissimis tunc Gentia istius Regibus, Haytone Ordinem Minorum professo, filio ejus Leone, atque Oscino, hujus patruo, illius fratre, et utriusque successore.

20 Sed neque in Ægypto recepta fuit, statim ac probata Constantinopoli, festorum Dominicorum divisio. Nam S. Isidorus Pelusiota, post annos ab ea divisione xx aut xxx, diserte scripsit, quod, cum Theophania, aut secundum carnem Nativitas, Dominica die occurrit (ubi nota in singulari eum dicere, occurrit, tanquam de unico festo, licet duo nomina habente) duplicem solemnitatem efficit, ac veluti festum in festo. Et Joannes Cassianus, Isidoro suppar, Collat. 10; Provincie, inquit, illius Sacerdotes Epiphonorum diem, vel Domini Baptismi vel secundum carnem Nativitatis esse definiunt: et idcirco utriusque sacramenti solemnitatem, non bifarie, ut sub Occiduis provinciis, sed sub una die hujus festivitatem concelebrant. Hinc factum existimo, quod Justinus Imperator seculo denique vi, ut ait Nicephorus lib. 17 cap. 28, toto orbe terrarum Christi Nativitatem honorandam instituit festo die, scilicet proprio, et ab Epiphania distincto, quomodo jam pridem fiebat Constantinopoli: sicut Justinianus Imperator paulo post ferit de festo Hypapantes seu Purificationis: quam oportet ut ii, qui vi Januarii Christum natum credebant, primitus celebraverint xiv Februarii. Istud autem mysterium, quia Hierosolymis gestum, non miror si festum quoque antiquissimum ibidem sit, licet Romana Ecclesia serius illud susceperit, ac forte primum sub Justiniano, aut quando Orientalibus tradidit Nativitatis festum: quando etiam videtur ordinatum festum Annuntiationis: nam et hoc in Oriente ab initio celebratum fuisse, videtur ex antiquissimorum Patrum Græcorum homiliis constare, et ipsis in vi Aprilis debuit incidisse.

21 Quod autem et hæc et cetera Beatae Virginis festa serius susceperit eadem Romana Ecclesia, colligo ex vetustissimo Ecclesie Carthaginensis, ad norianam Romanam ordinatae, Calendario, Tomo 3 Analectorum Mabilionis. Ibi enim ea absunt omnia, adest tamen viii Kalendas Januarii Domini nostri Jesu Christi filii Dei festum, scilicet Nativitas; et v Kalendas Sanctorum Infantium, quos Herodes occidit; et viii Idus, sancta Epifania: et viii Kalendas Julii, S. Joannis Baptistæ item Nativitas. In Sacramentario vero Gelasiano, nuper Romæ edito, cum aliis vetustissimis ejusdem argumenti sub titulo Codicis Sacramentorum, adsunt Deiparæ festa, Nativitatis, Annuntiationis, Purificationis, et Assumptionis; quas vix dubitaverim omnes in Hierosolymitana Ecclesia primum institutas fuisse, Auctore forsitan S. Cyrillo, indeque paulatim propagatas. Notum autem quod ex diebus natalibus, tam Christi quam Baptistæ atque Deiparæ, quos libri censuales suggestisse potuerunt, facile fuerit Conceptionis diem cuique congruum definire, per retrogressum novem mensium. Circumcisionis festum non novit Codex Gelasianus, sed Octavas Domini: Kalendarium vero Karthaginense etiam illas præterit. Relatio Pueri Jesu ex Ægypto, vii Januarii; Transfiguratio, vi Augusti, diebus prorsus arbitrarie lactis, serius longe institutæ fuerunt; uti et, quoad Deiparam, festa Præsentationis in templo, xxi Novembris; ac Visitationis apud Elisabeth: nam hæc saltem immediatius secuta est Annuntiationis

diem, et tamen ponitur post Octavas nati Baptistæ ii Julii, quando Constantinopoli alia ex causa celeberrimum festum agitur D. Virginis in Blachernis; novissime autem etiam Desponsationis et Expectationis partus ab Hispania assumpta sunt Officia, soli Clero festiva: quæ cum ipsa quoque, lecto arbitrarie die, sint instituta; mallem in priori Epistola mea, mentionem Desponsationis omitti.

22 His sic deductis, et in epitome Tolosam missis xxii Januarii anno MDCLXXVI; cum jam aliud nihil quam eruditi senis responsum præstolarer, Burdegala nuntiatur, obiisse illum, prius quam vel exemplar Conatus oostri destinatum sibi, vel ultimo missam Epistolam accipere potuerit; obiisse autem Tolosæ, in festo Purificatæ Virginis, cujus immaculatam Conceptionem propugnaverat ante xxxv annos, libro cui titulus, Vincentia victus, sive Confutatio libri Petri de Vincentia, contra Immaculatam Deiparæ Conceptionem editi; qui quidem liber primum Montalbani in Gallia prædit anno MDCL in octavo, deinde anno MDCLX Panormi in Sicilia recusus fuit. Affectus catarrho ante octiduum, vir annorum LXXVII aut amplius, de more hora quarta matutina surrexerat, seque ad orationem, consuetam omnibus, componere cœperat: cum deficere sese sentiens, raptim iteravit, quam pridie vesperi fecerat peccatorum Confessionem; extremæque Unctionis sacramento munitus (hoc enim per temporis angustias solum licuit) expiravit placidissime, ante quintam horam.

23 Post multas, et in novissima Societatis Bibliotheca enumeratas lucubrationes, Roma Tolosam reversus in Provinciam suam unde venerat, Narbonæ natus, primo vulgavit Par dissertationum in Mutthæum, de genere Herodis et Hebbomadibus Danielis; deinde Thesaurum Asceticum, sive Syntagma opusculorum octodecim a Græcis olim Patribus de re ascetica scriptorum, ex MSS. Codicibus; tum Enarrationem Apocalypsis; justum utrumque opus in quarto. Et jam præ manibus habebat, utinam et perfectum reliquisset! aliud grandius, sub titulo Occursus Prophetiæ et Historiæ, in Mysteriis Vitæ, mortis ac Resurrectionis Christi; et huic præponendam Dissertationem Proæmialem de adventu Christi, non nisi post pravisum Adami lapsum decreto, emisserat io lucem, cum Supplici Carmine ad Verbum Æternum Incarnatum, quo ab eo venia petitur scrutandi Scripturas quæ de ipso extant, curiositate intra fines se tenente debitos.

24 Quam in hoc opus ultro fluxura fuerit resolutio eorum, quæ nunc cum ipso consultabundus tractaveram, nemo non videt; quapropter non potest non acerba accidere mihi mors, alioqui non immatura, tam eruditi Patris, tamque facile soluturi omnia quæ animum hætenus suspensum retinent. Interim jacturam ea morte factam juvat utcumque solari distinctiori designati operis cognitione, qualem a R. P. Rodellio accepi, prius quam is Tolosa migraret ad regendum nostrum Apamiense Collegium. Titulus, inquit ille, generalis hic erat. Occursus Prophetiæ et Historiæ, in eventibus jam patris rerum, Scripturis Canonicis prædictarum, Exercitationibus exegeticis declaratus. De ejus partitione sic loquitur in Præfatione Auctor. Vastum opus in quatuor Partes partior. Prima, quam modo unicam edo successuris mox ceteris, a conditu Mundi usque ad Salomonis obitum percurrit annos octo supra ter mille, librorumque Canonicorum quindecim loca obscurissima pertractat, ex cetera quoque Scriptura non paucis per occasionem libatis. Hanc excipiet Pars altera, rem ab initio regni decem Tribuum, ad Herodis primordia, continuo filo deducens. Tertia dehinc vitam Christi considerabit universam, in ejus morte, descensu ad inferos, ascensu ad cælos desinens. Quartæ initium,

Speratum ad ista responsum

prævertit Possini ipse obtus 2 Febr 1686.

Ejusdem lucubrationes recensentur,

et cepti majoris operis arconomia expritatur.

Ægypti quoque perreerunt eadem festa conjunctim agere

usque ad seculum 6 et Justinum Imperator.

Festum Purificationis quando capitum?

quando item alla festa Deiparæ?

ab initio Prædicationis Evangelicæ die Pentecostes ab Apostolis facta, perduco per varios sacris libris prædictos secularium aut ecclesiasticarum eventus rerum, ad ultimam Romani Græcorum Imperii catastrophem, excidio Constantinopolitanæ Urbis a Turcis expugnatæ patratam anno Christi MCCCCLIII. Hæc si quis attenderit, ita unum constent, ut per se tamen etiam ab aliis abrupta usum ac locum tueantur, in eo dissimilia membrorum, quæ a capite abscissa nec habere prodest nec juvat cernere. Totius hujus argumenti nihil repertum est absolutum præter primam Partem: sed et hanc, inquit Rodellius, videtur Auctor nitidius describere voluisse, sic enim habentur ab ejus secunda manu quaterni duo: dividitur autem Pars illa prima in libros tres, subdivisos in varias Excercitationes ut appellat. Secundæ partis nihil apparet, præter libri I Excercitationes sex, quales etiam quatuor solummodo inveniuntur, inchoaturæ librum I Partis tertiæ: pro Quarta nihî reperitur. Est verosimile, solam primam absolutam fuisse, etsi de toto opere ut jam completo loqueretur, eo quod totum forte haberet designatum in schedis, quas non sit facile colligere in ordinem, nedum perficere, Utinam nihilominus easdem cogitationes resumat post Possinum aliquis, doctrina et felicitate pari excipiens relictam ab illo lampadem, nostris tenebris inferendam. Etenim protestor, in præmissis nihil a me asserendi causa propositum, sed solum animo exquirendi judicia peritiorum.

APPARATUS PRÆVII

PARS POSTERIOR AC POTIOR

Continens antiquiores Pontificum Catalogos, partim antehac impressos cum Actis Aprilis, partim ex MSS. vel aliunde nunc additos.

PRÆFATIO HENSCHENANA

De ætate, auctoritate, ac stylo istorum Catalogorum.

Præmisimus Actis Sanctorum mensis Aprilis etc in Apparatu pag. 1 — mutatis tamen correctivis quæ hic mutanda corrigendave monemus.

Num. 1 lin. 19 — necessario est cum hisce Catalogis distinguendus — lege — esset cum hisce Catalogis distinguendus: [ego vero ipsos in hoc ita sequor, ut ad eandem sequelam obligatos nolim successores meos, si exploratis eruditorum judiciis aliter ea de re sentiendum statuerint. Post istos autem vel duos tres] creditur usque ad tempora etc.

Num. 3 sic ordire — Pio, [quem non pauci Aniceto præponunt, id quod aliis perro examinandum relinquo] successit S. Soter — et lin. antepenult. — optime propugnatur — lege — videtur posse ex his Catalogis manus teneri. Postea etc.

Num. 5 lin. 24 — vix posset ille alium usum habere — lege — non videbatur is tunc ullum usum habere posse, nisi ut ex crebris erroribus disceremus, quam parum fidendum sit computui annorum, cui Consules aut omni Imperatorum desunt. [Quia tamen Illustriss. D. Emmanuel a Schelstraten, eundem olim a nobis nactus, deprehendit Anastasium Bibliothecarium ex primo quem mox laudabimus Catalogoita sumpsisse nomina Consulium, et ex secundo Acta Pontificum, ut ex isto quem dixi Palatino fere acceperit numeros Annorum, Mensium, Dierum, atque Ordinationum; operæ præmium omnino videtur, ipsum post alios duos consequenter dare; insuperque nonnulla ejusdem generis monumenta, quorum in nostro Conatu aliquis usus erit]. Alium Catalogum etc.

Num. 9 lin. 8. — Marcellum et Eusebium — lege — Eutychnianum, Caium et Marcellinum, Tertius junxerit Marcellum et Eusebium.

Lin. 36 — inculta — lege — invenusto.

Lin. 43 — reperit Henschenius, — lege in persona ipsius Henschenii — reperi — quandoquidem jam semel professus sum ejus vice addere et mutare quæ sunt bis signis [] interjecta.

Num. 10 lin. 12 — Jaannes vir eruditus Cuspinianus — 1. — Joannes Cuspinianus, vir eruditus.

Num. 11 lin. 11 dele Parenthesim — [postremus, nam plures fuisse jam diximus.]

Num. 13 ordire a lin. 3 pag. 4 hoc modo — 13 Vixit eo tempore Jacobus Zenus etc. — ac denique ad finem adde.

14 Hactenus Henscheniana Præfatio, ut est a me interpolata; cui extremum adliderim, quod translatis ad primam Apparatus hujus partem Excercitationibus Henschenianis ac meis, duos antiquiores Catalogos dare conjunctim et consequenter proposuerim, absque commentatiunculis illis, quibus eorum contextus ante Acta Aprilis, interstinguitur: quippe quæ, post prolixiorum nostrum circa idem argumentum laborem, oneri potius essent quam adjumento. In ipsis autem Catalogis recuendendis, vellem numeros Annorum, Mensium, atque Dierum, quibus sederunt singuli, nec noa Episcoporum, Presbyterorum, atque Diaconorum, ab unoquoque ordinatorum, Latinis numeralibus litteris, quibus ariginaliter scripti sunt, reddi; facto prius collatione cum ipsis MSS. si id fieri interim possit. Nam quod eos ad longum extenderit Henschenius, minus nunc placet; extendit autem eos, quia volebat Zyphralibus hodierni usus numeris, quos in priorem locum substituerant nostri Romani Amanuenses, tamquam commodiores sibi, in quo quis spondebit nihil peccatum ab iis fuisse? Nunc vero accipe Præmium Catalogi primi, pro quo Secundus habet duas Epistolas, SS. Hieronymo Damascoque suppositas.

P R O O E M I U M

PRIORIS CATALOGI

De anno et die Crucifixionis.

Imperante Tiberio Cæsare, passus est Dominus noster Jesus Christus, duobus Geminis Consulibus, vii Kalendas Aprilis, et post Ascensum ejus Beatissimus Petrus Episcopatum suscepit: ex quo tempore per successionem dispositum, quis Episcopus, et quot annis præfuit, vel quo imperante.

I CATALOGI PARS I

Eique respondens pars Catalogi secundi, usque ad S. Pontianum.

PETRUS JOANNIS XXU etc.

Beatissimus PETRUS Antiochenus, filius Joannis, provinciæ Galilææ, vico Bethsaida etc. ut pag. 40: sed corrige. —

Lin. 6. — * post omnem quatuor — scribe — post omnem * quatuor.

Lin. ult. — inter * Zetarium — dele — *

LINUS ANNIS XXU etc pag. 43.

LINUS, natione Italus, etc

CLEMENS ANNIS IX etc. pag. 44.

CLEMENS natione Romanus, etc.

Lin. ult. adde — et cessavit episcopatus dies XXI.

Han

Hanc autem cessationem ideo caractere distincto appono, quia vehementer dubito, utrum primo Auctori, an potius Interpolatori hujus secundi Catalogi (interpolatum enim fateri cogimur) adscribenda sit interpolatorum definitio.

- IV CLETUS annis vi etc pag. 44.
CLETUS; natione Romanus, etc.
 Atque ita consequenter usque ad xviii Urbanum inclusive: sed corrige sequentia.
- X YGINUS, natione Græcus..... lin. 3 — Fuit autem — adde — temporibus Severi et Marci.
- XI ANICETUS... lin. 3 — Fuit autem — adde — temporibus Severi et Marci.
- XV VICTOR... lin. 14 [Cæsareæ] — I. absque [] — * Alexandriæ, — et in margine pone — * imo Cæsareæ in Palestina.
- xviii Urbanus annos iii, menses xi, dies xii. Fuit etc. pag. 48.

PARS II

De hac divisione etc. pag. 49.

SECTIO I.

- xix PONTIANUS annis v, etc.
PONTIANUS, natione Romanus, etc.
 Ita distinguentur Sectiones quinque, proseguendo usque ad pag. 52, corrigendo tamen quæ sequuntur.
- xxiii LUCIUS... lin. 9 — ii Nonas — i — iii Nonas.
- xxvi DIONYSIUS..... lin. 8, muta at lege solum — Hic fecit Ordinationes, Episcopos vii per loca. Se-pultus est etc.

FINIS PRIMI CATALOGI

Prosecutio secundi.

A Liberio usque ad Felicem III.

- xxxvii LIBERIUS natione Romanus, ex patre Augusto, sedit annos v, menses iii, dies iii. Fuit temporibus etc pag. 52.
- xxxviii FELIX natione Romanus etc pag. 53.
Verba omnia quæ in Elogiis Liberii et Felicis vides [] inclusa, non esse genuina, sed ab Interpolatore adjecta, demonstrabit Dissertatio nostra xiv, alias x, quæ Felicis hujus Martyrium etc. pag. 53 — Omitte etiam Cruces † † initio ac sine hujus monitionuncule positas.
- xxxix DAMASUS, natione Hispanus, ex patre Antonio, sedit annos xvii, menses ii, dies xi. Fuit temporibus Juliani. Fecit Basilicas etc — atque ita porro in margine positos numeros Pontificales, detracta unitate corrige, tota pag. 53.
- xlili ZOSIMUS — lin. 2 — dies ii — i — dies xi — et lin. 4 — Cereus — i — Cereæ.
- BONIFACIUS — lin. penult. — viii Kal. — i — vii Kal. — et lin. ult. — dies ix — i — viii.
- xlvi COELESTINUS — lin. 3 — Hic fecit ut Psalmi centum quinquaginta deberent ante Sacrificium psalli. — i — Hic fecit ut Psalmi xl * dd. ante sacrificium psalli. — et in Margine pone, — * forte Hic fecit Psalmum xlii (scilicet, *Judica me Deus*) ante Sacrificium psalli.
- xlx i SIMPLICIUS — lin. 17 — esse — i — esset FELIX — lin. 3 — a Patribus — i — a Patribus — et lin. 18 — excommunicatione — i — examinatione.
- liii SYMMACHUS — lin. antepen. — centum quinquaginta septem — i — cxvii.
- lvi FELIX — lin. 4 lege a die iv Iduum [Julii, usque ad vii Kalendas] Octobris. Hic fecit Basilicam etc pag. 53 — deinde ex parte i Conatus pag. 73 col. 2 huc transfer quæ ibi habentur num. 7. et consequenter Catalogum tertium, atiaque.

CATALOGUS TERTIUS

Usque ad Stephanum II perductus

Ex antiquissimis membranis Palatinis Bibliothecæ Vaticane.

Membranæ istæ inveniuntur ante Psalmos Pœnitentiales, in codice xxxix Armarii i, indeque transcriptæ hic conferuntur cum Anastasianis Codicibus omnibus, ad quos exacta est Regia Parisina editio: qui cum pariter universi numeris hic indicatis recedent, notabitur in Margine Anastasianus numerus, ut certo diversus: si vero tantum aliquæ exempla dissentiant, tunc supponemus ea quæ huic MS. consentiunt quoad numeros, esse sinceriora; et discrepantiæ alibi occurrentis nulla habebitur ratio.

BEATUS PETRUS etc I pag. 73.

Ne quid porro subtraham, etc pag. 76.

NOMINA APOSTOLICORUM

Usque ad Vigilium, ac porro usque ad Joannem VI continuata

Ex veteri Membrana nostra, collata cum gemino MS. Corbeiensi.

Beatus Petrus Præfuit etc — cum Continuatione et admonitionuncula sequenti — Porro ex tribus pag. 76.

Odoricus Vitalis Monachus Uticensis, circa annum mcccxxx Historiam Ecclesiasticam scribens, librum ejus secundum finivit cum brevi recensitione Romanorum Pontificum, quibus usque ad Leonem IV perductis, ita scribit: Ecce mentionem centum Pontificum, qui post Beatum Petrum Apostolicæ Sedi præfuerunt, in hoc opusculo denotavi, prout in scriptis sancti Papæ Damasi ad Hieronymum vel in gestis Pontificalibus investigavi. Porro de aliis quadraginta, qui post Leonem IV usque ad nostram ætatem præfuerunt Apostolicæ Sedi, huc usque integra gesta non inveni, ideoque vix pauca de illis audeo profari. Nomina solummodo nitor eorum per ordinem proferre: sed de progenie vel actibus eorum compellor omnino silere, donec possim donante Deo pleniora de illis, ut cupio, scribere. Non habuit ergo Odoricus opus Anastasii Bibliothecarii, multo minus Continuationem Guilielmi: quæ autem scivit, juvat hic atterere.

CONTINUATIO

Ex Libr. 2 Hist. Eccles. Odorici Vitalis.

BENEDICTUS Papa sedit, anno i, mensibus vi, diebus x.

NICOLAUS Papa, annis ix, mensibus x.

ADRIANUS Papa, annis v.

JOANNES Papa, annis x.

MARINUS Papa, anno i, mensibus iv.

ADRIANUS Papa, anno i, mensibus iv.

AGAPITUS Papa, anno i, Ignotus aliis.

BASILIVS STEPHANUS anno i. Sedit omnino Stephanus annis vi quem an prius Basilivum dictum intelligat Vitalis, et unde id acceperit, nescio.

Deinde FORMOSUS, JOANNES ET STEPHANUS

PHANUS tempore Ludovici Transmarini floruerunt. *Atqui inter Formosum et Stephanum VIII contemporaneum Ludovici Transmarini, Pontifices omnino xxvi intercesserunt; in quibus Joannes, non sub illo, sed sub patre ejus Curolo Simplici floruit.*

Ipsos quoque secuti sunt **MARINUS**, **AGAPITUS**, **OCTAVIANUS**, alius Joannes XII, **LEO**, **BENEDICTUS**, **JOANNES**, **BENEDICTUS**, **JOANNES** qui Ottbonem Juniozem Benedixit. *Ubi Joanni XIII odscibitur, quod ad successorem pertinet, BENEDICTUS, et omisso Dono, BENEDICTUS; rursumque omissis successoribus tribus Gerbertus, in Pontificatu SILVESTER, AGAPITUS, nulli notus (nisi hoc nomen antea fuerit Joanni XIX.) et BENEDICTUS IX. Sic per annos annos fere centum et decem (incipiendo scilicet a Stephano VIII Ludovici Transmarini æquali) Patres xi præfuerunt Apostolicæ Sedi; cum interim in hoc contextu numerentur xiii; quod vitio librarii adscribi potest: ipsi autem Auctori quod reliquos ignoravit qui revera xxi fuerunt, nisi contrarium malimus opinari, et Pontificum numero denarium unum ac nomina nonnulla textui exsedisse, per librarii negligentiam. Cetera etiam, in definiendo tempore parum accuroto, sic notantur.*

CLEMENS Svidgerus; qui fuit Bavembergensis Episcopus, sedit annis ix; et Henricum Imperatorem benedixit et Agnetem.

Poppo **DAMASUS** qui fuit Aquileiensis Præsul, sedit anno i; debuit scribere mense uno, et Brixinensem Episcopum dicere: nam Poppo Aquilegiensis obiit anno MCLVIII, quadriennio citius quam Damasus Pontifex crearetur.

LEO Lotharingus, sedit annis v. Hic Bruno Tullensis Pontifex fuit: in Galliam venit: Remis ingens Concilium tenuit. Prisca sanctorum Patrum decreta, quæ exciderant, revocavit, et multa in utroque ordine salubriter et utiliter correxit.

Gebehardus **VICTOR** sedit annis iii.

Fridericus **STEPHANUS**, filius Gothelonis Ducis, sedit anno i.

Gerardus, **NICOLAUS**, qui de Francis primus assumptus est, sedit annis ii.

ALEXANDER Lucensis, sedit annis xi.

UREGORIUS Hillebrannus, a pueritia Monachus, sedit annis xiii (potius xii) cujus tempore Henricus Imperator Guibertum Ravennensem intrusit, et expulso Papa Romanam Ecclesiam valde turbavit.

Desiderius **VICTOR**, qui Casinensis Abbas fuit, sedit mensibus ii; imo iv.

URBANUS Odo, qui Cluniacensis Monachus fuit, et Ostiensis Episcopus, sedit annis xii: exercitum Christianum in Hierusalem contra Paganos direxit.

PASCALIS Rainerius, qui de Valle Brutiorum fuit Monachus, sedit annis xiii, imo xviii.

GELASIUS, Joannes Gaditanus (lege Gajetanus) sedit annis ii, utrimque incompletis, simul vix menses xii.

CALLIXTUS Guido, filius Guilielmi Burgundionum Ducis, qui Viennensis fuit Archiepiscopus, sedit annis vi.

HONORIUS Lambertus, qui fuit Ostiensis Episcopus, sedit annis v.

INNOCENTIUS Gregorius Papiensis, sedit annis xii, imo xiv incompletos, qui nono Papatu sui anno ingens Concilium Romæ aggregavit; et multa (quamvis pauca serventur) constituit. *Agit Italiam plenius de eodem Concilio, ut ad annum MCXXXIX Indict. ii in medio Quadragesimæ celebrato, lib. 19.*

NICOLAI MANIACUTH

Canonici Regularis Lateranensis Ordinis S. Augustini Enumeratio metrica summorum Pontificum usque Alexandrum III. II pag. 27. Cum Annotatis, pag. 28.

CONATUS CHRONICO-HISTORICI

PARS PRIMA,

A S. Petro usque ad Zachariam

PRÆFATIO

De vulgatis Pontificum Romanorum Iconibus.

Divisionis per Titulum indicatæ rationem redditurus, ante secundam ac tertiam Partem hujus mei Conatus, elegi initio Partis primæ præfari aliquid de Imaginibus; quas, Onuphrii Panvini exemplo, ad historiam ornatam possim adhiberi, nunc videmus; quasque ut nostro quoque operi insereret Typographus, indulgendum etiam ipse putavit. Primum ergo accipe verba Joannis Baptistæ de Cavalleris, qui eas docuit æri incidere: nam Onuphrius Figuris ligneis usus erat. Ad confirmandam Catholicæ etc. pag. 10.

Num. 3 in margine sic pone — collecta a J. B. de Cavalleris — et dele etiam reliquas marginales notas, pro aliis mox subjiciendis.

Num. 4 lin. 3 dele — Interim pro eo etc usque ad lin. 14 et ibi sic prosequere — De Onuphrio, viro religioso etc usque ad lin. 23 sed post verbum — imagines — dele reliqua hujus numeri omnia et sequentia pone — Interim pro vetustate eorum, quæ sequi se profitentur, prototyporum nolim spondere, admodum multa esse quæ seculum XII aut XIII antecesserint. Quanto enim eas magis magisque considero et confero cum antea dictis in Appendice ad primam Partem, nunc autem translatis ad Dissertationem xxxvii, de forma Pallii aliorumque Pontificalium ornamentorum medio ævo mutata; tantocertior reddor de plerisque, fuisse gratis excogitatas. Primum certe xxxiii imagines, usque ad S. Silvestrum excepta effigie S. Petri (cujus veriora lineamenta semper fuisse a Romanis conservata, nullus dubito) esse adinventas ab eo, qui primus præsumpsit hujusmodi seriem in aliqua Romanarum ecclesiarum pingere, facile omnes mihi concesserint. Pallium jam inde a Lino, super simplicem Planetam ductum, una eademque forma, qua usque ad S. Gregorium et ultra, Romanos Pontifices usos scimus, non equidem culpo; non etiam barbam tonsuramque Gregorianæ similera. Pallium tamen diu ante Silvestrum cœpisse adhiberi, vellem certiori argumento probatum videre: seculi ii inventum istud esse, cum aliquanta subinde pace fruens Ecclesia non nihil ossumeret majestatis, haud ægre credidero.

§ Sed quod idem pictor, mutata in Silvestro universa habitus Pontificalis forma, ipsam ejusque successores Papas Romanos instituerit ut plurimum pingere cum Tiara coronata (Regnum posterius appellarunt) et plerisque dare formam Pallii, qualem non reperio ante Honorii III tempora et æræ Christianæ seculum xiii; hoc mihi suspicionem ingerit, primum talis seriei pictorem post Honorium istum in ætate vixisse, qua Clerus omnis, ad imitationem sui Pontificis, barbâ modice prolicis utebatur, ut sunt primæ quas dixi xxxiii Icones. In his autem effigendis, potuit is omnes aut plerosque ipsius cui pingebat Basilicæ Presbyteros sibi proposuisse exprimendos; quemadmodum hac nostra ætate P. Henschenius

Nec ut est collecta a J. B. de Cavalleris,

præmature ostentat Pallia.

tuas

chenius factum memineral, in insigni S. Michaelis Antverpiensis Præmonstratensis ordinis Abbatia: cujus aulam priorem cum placuisset circum ornare picturis, expressurix totam seriem Abbatum, jam inde a B. Walt-
 ranno S. Norberti discipulo; depicti ex ordine ætatis fuerunt quotquot tunc ibi erant Canonici, quorum plerisque n. minibus suis idem Henschenius mihi indigitavit sæpius. Nihilò fuventior conjectura formari potest de Silvestro ejusque successoribus usque ad S. Gregorium inclusive, qui plerique omnes raso ad cutem mento exprimuntur; contra quam in genuinis ipsius S. Gregorii picturis videre est.

barbus rasas,

Capas Choralos

6 Sic rasis barbis accedunt Cappæ Chorales, quarum in SS. Felice II et Innocentio, seculi IV Pontificibus, initium apud Cavallerium video; cum ego laborem ut ante Honorium IV inveniam aliquem, expressum in tali habitu, licet diu antea ea usus sciam, cum ad subdiles functiones papulo benedicturi procederent, aut Lateranensis Palatii possessionem, mox atque electi fuerant, iniriuri essent. Magis tamen hæc ad formam Casularum seu Planetarum, incipientium apud eundem Cavallerium apparere cum initio sæculi, in imaginibus SS. Normisda: atque Joannis. Eas enim scio, ultra VIII ac IX. seculum, plane, ut etiamnum Græcis sunt omnino rotundos et undique clausas fuisse; ibi video instar largi scapularis acesas, et in lateribus apertas usque ad humeras, superimposito, vel potius assuto, varii operis artificique, nescio an dicere possim, Pallio; a deo multum differt ille quicumque ornatus a communi Pontificibus antiquis amictu. Equidem vehementer dubito, an talium aliquando usus fuerit; magisque vereor, ne istæ ex ingenio suo finxerit pictor, æstimationem tanto majoris antiquitatis in iis captans, quanto remotiorem ab omni usu formam excogitasset. Licet enim in quadam Joannis XII pictura et in Transtiberina Innocentii II abside, suo loco exhibendis, appareant Planetæ usque ad cubitos fissæ, pro majori utentium commodo; nusquam tamen usque ad humeros, nusquam etiam ante pectus quom a tergo strictiores quod utrumque nunc sit. Neque ea fissura videtur diu probata fuisse cum usque ad annum MCCC et ultra, in sepulchris tam Pontificum quam Canonorum, appareant eorum sculptæ imagines in Casula undique clausa, et super brachia replicando reducta, ut ostendemus in Dissertatione præfata. Denique usque ad Joannem X, qui anno MCCCXV electus in ordine est centesimus vigesimus, nemo apud Cavallerium est, de quo possim præsumere, acceptum esse ex pictura vetustatis idoneæ ad persuadendum, quod ex prototypo ad vivum formato immediate aut mediate fluxerit. Posset hoc pro Joanne XIII, et Eugenio III aliquatenus præsumi. Verum alii plerique, usque ad Clementem V, æque incertam de se conjecturam relinquunt, ac alii, prægressi: et post istum qui videtur certius exprimi, sub finem seculi XIII creatus, non pauci occurrunt iterum, quos suspicaris ex ingenio solo pictoris suppletos, donec ad proximiora nobis tempora venias.

Effigies tamen passus sum adhiberi,

7 Istis tamen omnibus considerationibus non obstantibus, Typographo, Cavallerianos imagines suo sæceptu curatus, offerenti, eatenus permisi ipsas inserere operi, ut eas invito obtuleret nemini sed absque iis emere volentibus venales exhiberet libros æque ac aliis: quod etiam volui constare omnibus, per impressas lateque sparsas Synopses Tomorum, una cum hoc Conatu prodicendum. Causa autem cur permiserim ejusmodi imagines una cum libris meis offerri, hæc potissimum fuit quod animadvertierim easdem etc. uti p. 10 nota. 5 lin. 4 et pag. 11 usque ad lin. 14 ejusdem paginæ.

quales in Cavallerii prototypis sunt.

8 Viderit quicumque hunc Conatum recusurus, utrum ex re sua sit, denuo easdem icones adhibere: alioqui satis imaginum reperiatur per decursum operis, etiam absque illis. Etenim animadvertens nostrum P. Oldorum etc ut pag. 12 num. 6 etc. ad extremum adde — Denique præter alia quædam illustrandæ antiquitati,

sed ita ut his abstinere sit integrum.

adjumenta, ex Romanarum basilicarum musivis et reliquis veterum parietinarum collecta, accipiam etiam ex Alfonso Ciaconio aut Continuatoribus ejus Bullarum plumbeorum ac nummorum æneorum figuras; non plures tamen quam satis sit, ad primas eorundem formas formarumque mutationes successive factas cognoscendum; atque ad certius judicandum de sinceritate eorum quæ forte offerentur. — Quæ porro sequuntur sub nota num. 7, quia usum nullum postea habuerunt, expungi jubeo, et ad Romanos Pontifices transiri.

PRIMUS PONTIFEX ROMANUS

S. PETRUS APOSTOLUS. I pag. II.

Lin. penult. — Romæ vero, adde, sedit. Ibid. ad Commentariolum nostrum, in ordine ad sequentes Dissertationes hæc adde.

3 Jam vero, prius quam proprias meas Dissertationes trado, placet exhibere Exercitationem IV Henschenianam, antehac ex Aprili positam in Apparatu pag. 41, servatis iisdem quibus olim usus ille est numeris (quod abbi similiter in talibus observabitur) et paucis ex Auctoris cognita mihi mente mutatis.

DISSERTATIO I

Chronologia Henscheniana actorum S. Petri, ab Ascensione Christi, usque ad ipsius Apostoli passionem.

In Proæmio primi vetustissimique Catalogi, jam supra positi, erlatum est, passum fuisse Dominum nostrum Jesum Christum duobus Geminis Coss. VII Kalendas Aprilis, idque verosimilins esse conati sumus tribus Exercitationis specialis Paragraphis suadere, contra communem sensum volentium Eræ nunc vulgatæ inhærere. Diximus enim, ex principiis ibi positis, passum videri Christum etc.

Num. 28 lin. 6 et seqq. sic lege, omissis nonnullis verbis intercurrentibus — in altero Catalogo uti et in MS. Palatino, itemque in Pontificali.

Num. 30 lin. 11 — quidam — 1 — quidem.

Num. 35 dele quæ adjunxi, transiturus ad alios veterum Catalogorum Pontifices, Petri successores: atque immediate succedat nostra.

DISSERTATIO II

De Sede S. Petri Antiochena, deque initio positæ in Urbe Roma Cathedræ, I pag. 2.

Num. 3 lin. 7 — notiam — 1 — notitiam. Omisso deinde toto numero 7, sequentes articuli numero uno anticipentur: et numerus 7 inchoetur a lin. 5 sequentis numeri, expunctis lineis prioribus hac modo.

7 Quod ad confirmationem vulgaris opinionis etc pag. 15 — post lineas 12, aliæ tres lineæ sic legantur — ex usque soli sex annum XX superarunt scilicet Silvester, Leo et Hadrianus sui nominis Primi, Leo atque Alexander, uterque Tertius, et Urbanus VIII: qui autem annum XXV superaverit — in margine vero scribatur — paucorum ultra annos 15 perducta.

Numerus 9 totus omittatur utpote epitome Dissertationis sequentis, quam nunc placet totam exhibere. Qui ergo est num. 10, fiat 9 et deinde ponatur.

DISSER-

DISSERTATIO III

De singulari Primatu S. Petri pro universali Ecclesia, supra Apostolos alios, ipsumque Paulum, etiam in urbe Romana Coapostolum et Coepiscopum suum.

Quamquam propositum in titulo argumentum prima hujus Tractatus editione compendio tradiderim, sub finem Dissertationis præcedentis; ipsum tamen deinde visum est huic loco tam proprium, ut mereatur plenius explicatum legi. Volo igitur repræsentare, ex postumis CL. V. Petri de Marca opusculis, *Exercitationem illam ipsam, unde Epitomen prædictam sumpsram; et huic illam substituendam mandare secundam editionem facturis. Composuit illam eruditissimus scriptor eo tempore, quo Regii in Catalonia Intendentis munere adhuc secularis fungebatur, deinde sub annum Christi MDCLXII in Clerum transgressus, denominatusque Episcopus Conserannensis, atque post sexennium consecratus; sed ab eadem ecclesia cito translatus ad Archiepiscopatum Tolosanum, ac denique (priusquam anno MDCLXII annis octo major sexagenario. in Kalendas Julii moreretur) dictus etiam Archiepiscopus Parisiensis. Istam autem tanti viri pro honore et præminentia Sedis Apostolicæ, lucubrationem pulcherrimam, ideo etiam libentius huic Tractatui inscendam propono, quod e celeberrimo illius opere, de Concordia Sacerdotii et Imperii, excerpta quædam loca, præter Auctoris mentem contentur aliquando nonnulli adversus prædictam Sedem vertere, cujus ipse semper fuit reverentissimus; uti in ejus Vita, a Stephano Baluzio edita intueri est. Ipsum audiamus.*

1 Contingit plerumque studiosis antiquitatis investigatoribus, ut novarum observationum publicandarum libidine correpti, ad inficetas et absurdas opiniones amplectendas descendant: quas si a novitatis cupidine vacuo et libero animo expendere ipsi eas respuerent primi, et suæ auctoritatis pondere compressas perpetuo silentio damuarent. Ejus generis est sententia recentioris cujusdam, qui non infimum inter eruditorum subsellia locum occupat. Exciderat illi in commentatione quadam, ut Petri et Pauli Apostolorum tanquam duorum Romanæ Ecclesiæ Caput, societatem, in unum Caput coalescentem, adnotaret. Non tulit impune hallucinationem illam: quæ statim ab eruditissimo viro Isaaco Haberto, tunc Parisiensis Ecclesiæ Theologo, dein Vabrensi Episcopo, libello ea de re publicato castigata est. Illi contumeliæ, ut ipse interpretabatur, amovendæ, novam et specialem lucubrationem Scriptor anonymus insumpsit, qua Petri et Pauli in Romano Pontificatu consortium, binosque illos Apostolos, duo ejus Ecclesiæ Capita ex æquo, asserere conatus est. Versutis cavillationibus et detortis Patrum testimoniis, incautis lectoribus imponere tentantem, robusta disputatione nuper infregit R. Pater Diana: cujus multiplici varixque lectioni elimatoque judicio quantum debeat Ecclesia Christiana, nec ipsos latet qui litteras non noverunt: quorum pavidas mentes, consulti de rebus gravissimis Theologiæ moralis magistri, interposito Daniæ nomine, sæpissime recrearunt.

2 Ut mihi neque sententiæ ferendæ in disceptationibus ecclesiasticis jus aliquod ad huc competit; neque vacat per otium, arduis reipublicæ negotiis ex Regis Christianissimi mandatis in Catalonia Principatu districto, de proposita quæstione, velut uni ex cœtu inquirentium veritatem, tractare; ita viro eruditissimo, qui a me, quid ea de re videbatur, humanissimis litteris percunctatus est, non

respondere nefas omnino esse duxi. Quare sententiam meam iis verbis temperabo, ut absit et a subtilitate et tricis versutæ disputationis, et a tædio majoris longiorisque exercitationis. Attamen, quemadmodum, in veritate vindicanda, mihi cum recentiorum et veterum dogmatibus conveniet; ita, in re ipsa explicanda, antiquiorum Patrum locutiones, cum hodiernis loquendi formulis comparatas, usurpabo: quod institutum momenti majoris esse facile quisque perspiciet, qui motas a Sectariis in hujusmodi quæstione controversias, non aliunde fere originem sumpsisse sciet, quam ex suspicione, quam sibi volentes ingesserunt, ex mutatis locutionum formulis, immutatas esse quæstionum Theologicarum definitiones. Ad propositæ autem opinionis dispunctionem, tria capita explicanda sunt. Primum est, Petri Apostoli comparatio cum ceteris Apostolis, adeoque et ipso Paulo Apostolo. Secundum est, in quo Paulus reliquis Apostolis antecelluerit. Tertium, quid ex Petri et Pauli auctoritate in Ecclesiam Romanam derivatum fuerit.

3 Quod attinet ad primi capitis inspectionem, res est ore Christi, summi omnium magistri et judicis, apud Matthæum et Joannem decisa. Collegii Apostolici Princeps constitutus est Apostolus, in Petram Ecclesiæ ædificandæ designatus, tradendarum clavium pollicitatione, reliquis Apostolis præsentibus specialiter illi facta; et demum pascendarum ovium cura et sollicitudine illi demandata, verbis utrobique ad Petrum solum directis. Variis hinc inde explicationibus hujus argumenti vis dissipari vel augeri solet: sed præstat veterum auctoritati, qui ex professo in hos locos incubuerunt, obsequentes cedere. Cyprianus, Optatus, Pacianus, Hieronymus, et Augustinus, inter ceteros, duo quædam certissima ponunt; pari quidem consortio honoris et potestatis præditos fuisse Apostolos, Petrum scilicet et reliquos; sed originem unitatis a Christo in Petro fuisse constitutam; et unitas Ecclesiæ, a Petro incipiens, manifestaretur, et Christi auctoritate disponderetur, ut loquitur Cyprianus. Ex æquo super omnes Apostolos Ecclesiæ soliditatem fundatam, sed Caput in Petro inter duodecim electo constitutum, ut schismatis tolleretur occasio, ait Hieronymus. Nempe ut una esset Ecclesia seu Cathedra Petri, nec Apostolorum singuli suam sibi Ecclesiam et Cathedram asserebant, a Petri communione alienam, ut observat Optatus. Quia, licet claves omnibus Apostolis datæ eorumque successoribus; eas tamen Christus soli Petro spondit, qui Ecclesiæ personam figurata generalitate referebat: ideoque tempus Primatus Collegii Apostolici in Petro fulgentiori gratia emicuit, ex Augustino; ut ex uno unitas fundaretur, ut notat Pacianus.

4 Qui legit Veteres, satis agnoscit, me ab eorum verbis non discessisse. Quare, si non illis accommodare velimus, non inficiabimur, inter Apostolos fuisse consortium honoris et potestatis. Dignitas Apostolatus in eo versabatur, ut designati a Christo Apostoli per universum orbem Evangelii veritatem spargerent, testes mysteriorum a se inspectorum: populos, qua Judæos, qua Gentiles, in fide Christi erudirent, Sacramentis pascere, Episcoporum ministerio munirent. Itaque nulla potest reperiri in Petro prærogativa, quod attinet ad Prædicationis vel Sacerdotii munus; nec etiam quoad potestatem Ecclesiarum instituendarum, nempe præficiendo illis Presbyteros et Episcopos, vel etiam in reos animadvertendo monitionibus et censura divina, ut loquitur Tertullianus.

5 Quod erit ergo jus eximium Petri? Anne, ut de persona ipsa Apostolorum judicium ferat? Sed eorum

ex concordia Veterum ratiocinationem quæ, sen-
titur.

capitibus 11-
bus.

Statuit Christum tradentem Petro clavibus.

Ipsum constituisse Caput Ecclesiæ suæ.

et plus aliquid contulisse

quum quod inter Apostolos ipsi erat cum eis commune,

titulo potestatis Apostolicæ:

Hanc quæstionem tractaturus

V. Cl. Petrus de Marca,

contra quemdam Recentorem.

ex æquo duplex Ecclesiæ caput usserere ausum,

non sine justa reprehensione,

proponit breviter rem explicare

corum status, qui summa erant præditi potestate, et a fide deficere divinitus eruditi non poterant, a supremæ in Petro jurisdictionis usu eos eximebat, Attamen majestatem ejus, ut Capitis a Christo constituti, duobus præcipue modis colere debebant.

Primum scilicet, ut ejus communioni ejus omnes tenebantur in hære, et

6 Primus modus colendi in Petro Primatus, versabatur in communionem cum capite retinenda. Hæc autem communionis necessitas dupliciter spectari poterat; vel habita ratione Apostolorum, qui ex officio ad communionem cum Petro ut Capite conservandam tenebantur; vel etiam ratione habita Ecclesiarum, quas per provincias ipsi instituebant ea lege, ut Petrum tanquam Ecclesiæ Caput respecerent, ejusque regimini subjicerentur. Istæ est necessitas, quam observari verbis Christi præceptum est. Etenim ut Ecclesiæ unitatem solidaret, uni Claves tradidit, ut docent Veteres supra laudati; et super Petrum, ædificandæ Ecclesiæ Petram dictam, totius ædificii compagem imposuit. Quare nullus cætus poterat esse legitimus, nullus Ecclesiæ Pastor admitti, qui a Petro, id est, ab ejus communionem, discederet. Constantiam fidei, Ecclesiæ quidem suæ Christus solenni formula pollicetur, adeo ut inferorum vires eam expugnare non possint; sed illi Ecclesiæ hæc privilegium spondit, quæ ædificata esset supra Petram, quæ fundamentum illi iiteretur. Quare, si quis immobilem pietatem et integram fidei professionem etiam hodie deprehendere velit, accedendum illi est ad illius Ecclesiæ corpus, quod communionem Petri amplectatur, quod a Petræ soliditate non desciscat. Ceteri cætus per orbem sparsi, qui se a Capite fædo dissidio removerunt, hæresibus patent, ut in Oriente et Occidente dolentes cerpimus.

majoresque causas ad ipsum referre,

7 Secundus modus colendi in Petro Primatus Apostolis erat, ut causas communes, ad universalis Ecclesiæ disciplinam pertinentes, ad eum, tanquam ad Collegii et Ecclesiæ Principem, discutiendas referrent (quod factum a Paulo, in quæstione de rituum Judaicorum usu, a Gentilibus ad fidem conversis retinendo vel repudiando) et hæc quæstio decisa fuit a Petro, exercente in Apostolorum concilio jus relationis cum prærogativa suffragii, more Principum Romanorum. Quare rectissime a Leone primo explicata est Primatus in Petri persona auctoritas; nempe ut eadem potestas, quæ reliquis quodammodo Apostolis concessa fuit a Christo, in Petro sit *principaliter* collocata: unde proficiscitur, ut in eo consortio fuerit *quidam discretio potestatis*, ut ait Leo: ea scilicet quæ in Primatus prærogativa versatur, quæque ad gravium causarum relationem, et ad communionis cum Capite necessitatem ceteros adigit.

privilegio reali et ad posteros transituro,

8 Cum autem Caput in Ecclesia constitutum fuerit a Christo, ad schismatum et dissidorum occasionem tollendam, ut ait Hieronymus; hinc fit veram esse et certissimam definitionem istam, Ecclesiam Christianam acephalam esse non posse, illiusque statum jure divino esse monarchicum, ut loquebatur Gerson; ne alioqui quotidianis divisionibus proscindatur. Quare Petri privilegium reale fuit, in Ecclesia perpetuum commodum; non autem personale, cujus generis erat reliquorum Apostolorum dignitas. Illi namque cum instituerent Ecclesias, per varias Provincias orbis, singulas suis finibus circumscriptas Episcopis propriis regendas committebant; sicque munere a Christo sibi delato fungebantur. Hoc est, quod Recentiores volunt, cum in Petro, potestatem ordinariam agnoscunt; in reliquis vero Apostolis, delegatam seu extraordinariam, quæ morte extinguitur. Quod illi, locutione a Jure petita, docent; nos alia phrasi, Juridica quoque, sed faciliori, expressimus: nempe, privile-

aliis personalit dumtaxat sub eo utentibus.

gium Primatus Petri fuisse perpetuum: cum forma Ecclesiæ quæ perpetua esse debet, et ab hominibus mutari non potest, instituta fuerit in Collegio Apostolico una cum suo Capite.

9 Primitivæ illius institutionis rationem secuti sunt Apostoli, qui conditis a se Ecclesiis per Provincias *formam Petri* præposuerunt, ut loquitur Leo Papa I; id est, distributione Episcopatum per Provincias Romanas facta, singulis Episcoporum Provincialium conventibus unum Episcopum præfecerunt, qui Caput et Primas esset totius cætus, ut alibi * scripsisse memini; per quos ad unam Petri Sedem universalis Ecclesiæ cura conflueret, quemadmodum idem Leo adnotavit.

Hinc ceteris Ecclesiis præposita dicitur forma S Petri.

* l. I de Concord cap. 2

10 Post Collegii Apostolici institutionem, accessit Paulus, a Christo ipso ordinatus Apostolus; nempe, ut pariter cum ceteris frueretur privilegio honoris et potestatis, non autem ut superior esset Petro, aut eum a jure Primatus dejiceret.

S. Paulo post alios assumpto,

11 Quæ professi sumus de comparatione Petri cum ceteris Apostolis, juxta verba et mentem Veterum, sic explicant Recentiores; Apostolus pares fuisse inter se cum Petro in gradu Apostolatus, sed non in Regimine, quod soli Petro competebat. Id autem intelligendum est, ut supra memini, principaliter, communionis atque relationis necessitate; ne alioqui reliquorum Apostolorum jus, ad instituendas et regendas Ecclesias a Christo iis indultum, infringatur.

Etque in Apostolica potestate æquato,

12 Secunda inspectio, de privilegio Pauli, in pauca, sed illustria verba contrahi potest. Erudendarum Gentium munus, quod omnibus Apostolis injunctum erat a Domino, illi specialiter conceditum est, quemadmodum Judæorum institutio Petro imposita, ut ipsemet Paulus observavit: quod ita accipiendum est, ut liberum quoque Paulo fuerit cum Judæis colloqui, et Petro Gentiles erudire, ut factum ab utroque Apostolo et Acta et Epistolæ testantur.

concessa prærogativa inter Gentiles,

13 Altera quoque prærogativa doctrinæ viguit Paulus, qui singularis eruditionis ornamentis instructus, et profanam litteraturam cive Romano dignam, et Judaicæ disciplinæ apparatus ad pedes Gamalielis congestum, scriptis sermonibusque suis expressit; et expansis sibi a Christo mysteriorum arcanis, ceteros revelationum magnitudine supergressus est: unde ab Augustino Clavis scientiæ huic Apostolorum Principi eleganter tribuitur, quemadmodum Apostolorum omnium summo Clavis potentæ.

et excellentioris doctrinæ,

14 Peragratis Judææ, Syriæ, Asiæ, Macedoniæ, Achaïæ, et Illyrici spatiis, et quam plurimis in Ecclesiarum fundatione exhaustis laboribus; ut *odimpleret ea quæ deerant passionibus Christi*, ad urbem Romam, verbo informaturus Romanos, quos scriptis antea litteris confirmaverat, intrepidus præco Religionis accessit: quoniam, ut notavit Chrysostomus homil. II ad Romanos, omnium Ecclesiarum solitudine sibi injuncta, necessarium erat ut ad Dominæ Urbis regimen et gubernationem sese ingereret.

cum qua Romam venit,

15 Hic sese materia aperit de tertio capite agendi, inquirendique, quid auctoritatis Ecclesiæ Romanæ contulerint Petrus et Paulus. Sane de Petro nullus est ambigendi locus, quin Apostolicæ Cathedralis Principatus, qui semper in Romana Ecclesia viguit, teste Augustino, ex Petri Primatu proflexerit. Hoc docent Concilium Ephesinum et Chalcedonense, Optatus, Augustinus, Valentiniani constitutio, et omnes Antiqui. Ratio vero est in promptu. Quoniam Petrus Romanam Ecclesiam præsens rexit, et id ea regenda mortem oppetendo eam sibi propriam et particularem fecit. Quemadmodum

ubi Petrus Primatum Cathedralis Apostolicæ constituit:

Joannes

proprietam illam Sedem suam moriendo faciens,

Joannes Apostolus Ephesinæ Ecclesiæ Episcopus dicitur, non autem Paulus : quia, licet iste Ephesios verbo et scriptis erudierit in fide, ab ea tamen urbe discessit, aliis doctrinæ pabulum erogaturus : Joannes autem, in regenda et administranda Ephesina Ecclesia, ad necem usque perseveravit : imo vero solidæ dioceseos, sive regionis Asianæ curam; septem Episcopis in eo tractu per totidem civitates constitutis, quos in Apocalypsi recenset, studiosissime gessit : quo respexit antiquus Auctor apud Photium in Bibliotheca. Quare a Cypriano *locus Petri* dicitur illius Ecclesiæ Pontificium ; et Romana Ecclesia *Principalis*, unde unitas Sacerdotalis exorta est. Illo exemplo, Cathedram Petri dixerunt Ecclesiæ Romanæ Sedem, Optatus Augustinus, Hieronymus; et Orientalium plerique, Basilius, Nazianzenus, Antiocheni Concilii Patres apud Eusebium; Synodi, Ephesina, Chalcedonensis, Quinta, Sexta, Septima, Octava; et generaliter Tractatores omnes, qui Romanæ Ecclesiæ dignitatem attigerunt, illam ad Petri Primatum referunt.

a quo communionis jura manerent ad alias,

16 Hinc est quod a Sede Romana *veneranda communionis jura manere*, observat Ambrosius, in Epistola Synodica Concilii Aquilejensis : et Communionis cum ea Sede et Petri Cathedra necessitatem urgent Irenæus et Hieronymus : quod jus inter cetera Primatus Petri privilegia observavimus. Dubiarum sane causarum relationem Romanæ Sedi faciendam, ex divina auctoritate, et veteri traditione, et secundum Canones profitentur, non solum Siricius et Innocentius I, una cum Conciliis Milevitano et Africano, sed etiam Cyrillus Alexandrinus. Primatus iste, Petri privilegio innixus, in aliis causarum figuris, prout Ecclesiæ utilitas exigebat, sese tandem patefecit; consentientibus Episcopis, et memoriam Petri venerantibus, ut loquitur Concilium Sardicense.

et supremi iudicii infalibilitas petetur,

17 Paulum vero, in Romana Ecclesia instituenda, quas partes egisse dicemus? Sane, ut opinor, Apostoli plenum officium in ea formanda implevit, atque adeo Episcopi, quod munus cum Apostolatu conjunctum erat. Ac proinde, si ex regula, quam supra proposui, metienda est antiqua illa Episcoporum institutio, vere et proprie Paulus Romanæ Ecclesiæ Episcopus fuit : in ea enim regenda diu laboravit, eamque decoravit sanguine, pro veritate quam docuerat profuso. Quare Epiphanius diserte Petrum et Paulum Episcopos Romanos vocat. Præiverat Irenæus, qui successionem Pontificum Romanæ Ecclesiæ describens Petrum et Paulum primos enumerat, a quibus ceteros deinceps ad suam ætatem recenset : quem sequitur Eusebius, Clementi tertium a Petro et Paulo, in Romano Episcopatu, locum assignans.

ex disciplina primitivæ ecclesiæ

18 Et ne quis offendatur, ac si duorum Episcoporum societate Ecclesiæ unitas et vetus disciplina læderetur, quæ suum cuique Ecclesiæ Episcopum eumque singularem præficit; observandum est, hanc politiam Synodo Nicænæ deberi : quæ Canone lato, ne plures uni Ecclesiæ præponerentur Episcopi, prudenter, ad tollendas dissidiorum occasiones, prohibuit. Alius mos Apostolorum temporibus vigeat, qui majoribus et insignioribus civitatibus plures Presbyteros sive Episcopos præficiabant, ut mutuis auxiliis suffulti, ad propagandam in suburbanas regiones fidem sufficerent. Unde Pauli exhortatio ad Presbyterium Ecclesiæ Ephesinæ his verbis concipitur : *Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*. Antiquum etenim illud Presbyterium ex pluribus Episcopis conflatum erat, sic exigente temporum ratione, ita tamen ut unus ceteris præemineret : quod ab Apostolis ipsis introductum,

plures una in urbe Episcopos admittentis

qui tandem quoque solos Presbyteros secundi gradus, ad conficiendum Presbyterium, seu majoris Ecclesiæ Senatam, adhibuerunt : qua de re copiosius alibi a nobis disputatum.

19 Interim ad præsentem quæstionem id observasse sufficit, non alienam esse a praxi Apostolorum, plurium unius Ecclesiæ Episcoporum communionem. In Romana vero non erat quod aliqua offensio, ex illa Petri et Pauli societate, timenda esset. Præterquam enim quod duo illi Apostoli, gratia divina afflati, nihil spirare poterant præter concordiam Apostolicam ; illud quoque intercedebat mutuae pacis vinculum, nempe officium communionis cum Petro retinendæ, ut unitas Ecclesiæ, in Petri Primatu fundata, servaretur. Duo ergo in solidum Romanæ Ecclesiæ Episcopi, Petrus et Paulus : sed ita, ut Petrus, Collegii Apostolici Caput et Princeps, suam quoque dignitatem tueretur.

sed ita ut Petrus manserit Caput Ecclesiæ Universalis.

20 Ex hoc Episcopatu Pauli manavit, ut Hieronymus, Damasum Apostolos honore sequi dixerit ; Romani quoque Pontifices, inter cetera Sedis sue decora, hoc quoque posuerint, se Vicarios esse Petri et Pauli, eorumque Throni Successores, ut loquitur Hadrianus I in Epistola ad Constantinum et Irenem Imperatores. Quem imitatus est Gregorius VII, qui se in Petri et Pauli Throno sedere jactat, in formula excommunicationis contra Henricum Imperatorem. Scio non inepte dici a plerisque Pontifices Romanos succedere Petro, in plenitudine potestatis ; Paulo vero, in plenitudine legalitatis seu scientiæ, ut loquebatur Joannes de Capistrano. Quæ ratio Pontifices quoque movere potuit, ut Pauli mentionem non omitterent, cui ab antiquis Patribus doctrinæ principatum tributum non ignorabant. Unde insignis reverentia conciliabatur Romanæ Sedi : quæ cum ceterarum Ecclesiarum, non solum mater esset, sed magistra quoque ; in eo magisterio auctorem suum laudare posset gentium præcipuum Doctorem. Qua ratione octava Synodus Romana Ecclesiam commendat, quod eam Petrus et Paulus, summi Apostolorum apices, præ ceteris Ecclesiis extulerint. Sed nihil vetat, ut monui supra, quin etiam Episcopalem auctoritatem, qua fungebatur Paulus, in Romanos Pontifices transmiserit ; Apostolicam quippe communicare non potuit, quæ morte extinguebatur. Petrus quoque Episcopalem auctoritatem ad Romanos Episcopos transtulit, et præterea Capitis prærogativam, id est, jus universalis regimini, confusum cum Episcopali gradu. Alioqui, nisi successio istæ auctoritatis a Paulo derivatæ admittatur, ægre ac ne vix quidem explicari potest formula illa, quam a temporibus Nicolai I, id est, octingentis fere abhinc annis, summi Pontifices usurpant, cum aut excommunicatione reos defigunt, aut a peccatis elementer absolvunt : utrumque enim se auctoritate Petri et Pauli decernere testantur : quod nisi ex successione Pauli in Episcopatu interpretationem recipiat, frigidius dictum videbitur. Labores enim, ad erudiendam fundandamque Ecclesiam Romanam a Paulo suscepti, et fusus in urbe Roma cruor, ut ad Sedis dignitatem augendam ornandamque maxime conferunt, ita ad auctoritatem impertiendam nihil aut parum pertinere videntur.

Hinc factum ut Pontifices ex auctoritate Petri et Pauli procedant,

tamquam utriusque in Episcopatu successores :

21 Hanc auctoritatis a Petro et Paulo deductæ communionem, impressæ octingentis ab hinc annis in Bullis plumbeis utriusque Apostoli imagines testantur, Paulo ad dexteram Petri collocato, unde præcipui quoque honoris Paulo impensi argumenta quidam trahunt. Absurde. Quod enim latus dextrum videtur, si Pauli imago cum Petri imagine comparatur ; est latus sinistrum, si referatur ad inspicientem

quod in Bullis videatur Pauli imago a dextris locata,

tes : ex qua relatione sæpe metiendus est honoris gradus in conventibus publicis. Hinc profectum, ut Episcopus in parte chori sedeat, quæ dextra est ingredientibus, et tamen respondet cornu sinistro altaris ; in quo sinistrum et dextrum latus nuncupamus, respectu habito ad divini Numinis præsentiam, ac si Dei majestas ibi sederet (veluti super Cherubim, ut in veteri testamento) vel Christi corpus vultu ad populum obverso ibi consisteret. Olim eadem ratio habita est, cum loca assignarentur in ecclesia viris et mulieribus : pars enim dextra viris data, sinistra mulieribus, inspecta ingressus ad templum positione, ut patet ex antiquis inscriptionibus. Idem observatur quotidie in Gallia, in solenni Magistratum cœtu cum ad ecclesias conveniunt. Qui enim apud eos eminentiores, locum chori dexterum, qui respondet cornu sinistro altaris, ut dixi, occupant ; reliqui vero sinistrum latus, quod respondet cornu altaris dextro. Ex hac quoque ratione ingressus tractum, ut in auditorio publico Senatuum sive Parlamentorum Galliæ, Præsides id latus occupent quod sinistrum est, si consessus ordo a personis sedentium ducatur, quod tamen respondet lateri dextro adstantis cœtus. Quod splendidius eminent Rege in Senatu Parisiensi sedente pro tribunali : ad ejus namque sinistram consistunt Pares Franciæ ecclesiastici, quibus præcipuus honor defertur ; Duces vero dextram occupant : quæ latera vices mutant habita adstantium ratione, ita ut eorum dexteræ respondeat ordo Parium ecclesiasticorum. Aliud obtinebat in antiquis Synodis generulibus, ubi proposita in medio consessu sacrosancta Evangelia vices Christi præsentis gerebant : ad cujus dexteram Legati summi Pontificis considerant, quæ tamen ingredientibus erat sinistra. Posset istæ observatio variis testimoniis ex antiquitate petitis in utramque partem illustrari, nisi satius esset ex præsentis usu confirmasse locum, imagini Pauli in Bullis plumbeis destinatum, secundum esse censendum ; priorem obtinente Petro, ratione Primatus, ut decebat.

22 Ex iis quæ huc usque proposuimus, aperte consequitur, assertum a Recentiore dogma in eo peccare, quod duo Capita Petram et Paulum in Ecclesia Romana *Ex æquo* constituere videatur. Duo Capita, sive duo Episcopi, ferri possunt, ex mente veterum et mediæ ætatis auctorum, et ex eo qui hodie viget formularum usu : sed additamentum illud, *Ex æquo*, spongia deleri debet vel potius cauterio inuri : quia Primatum, quem in regimine universalis Ecclesiæ solus Petrus obtinuit ex ore ipso Christi, per indebitam comparisonem cum Primatu Pauli, qui versatur in solo ecclesiasticæ institutionis magisterio, ut loquitur Maximus Taurinensis, penitus, labefactat. Quare, non solum a traditione antiquorum Patrum aliequam, sed etiam juri divino contrariam propositionem illam censeo.

DISSERTATIO IV

De tribus Episcopis etc ut pag. 45

Num. 3 lin. 18 — quamvis — l. — et quamvis.

Num. 8 lin. 11 post — nuctor — adde — : imo Augustinus Patricius lib. 1 Rituum S. R. E. et Andreas Victorellus, in Natis ad Ciacconium, positive docent esse falsissimum, quod tale quid unquam fuerit usurpatum : vere tamen id dici potuisse hactenus etc.

Post num. 9 adde ex Pog. 220 cal. 2 — 10 Ad-

versus jam assertos Vicariatus. eruditissimum quemdam Amicum meum allegare memini Concilii Nicæni decreta.

Num. 10 (per errorem typhotetæ scripta 14, et jam futuro 11) omitte 10 priores lineas, jam non necessarias vel alio translatis, atque incipe — 11 Notaturus porro in margine — atque linea 13, nunc 3 futura — *Synopseas* — l. — Summarii historici.

II S. LINUS.

In Commentario subjuncto post num. 1 — adde — *Romana Breviaria*, usque ad annum MDXXXV, quo novum unum permissu Pauli III concinnavit Cardinalis Quignonius, postea abrogatum, nihil de S. Lino habebant, nisi quæ in nostris Catalogis leguntur. Quignonius autem, prolixior in *Lectianibus*, alibi strictior, hujus quoque Pontificis encomium dilatans, addidit quod a Saturnino Consule, cujus filiam a dæmonibus liberaverat, capitali supplicio affectus est : idque hodie, diversa licet phrasi, recitatur ; non animadvertentibus iis, quibus successive recognoscendum *Breviarium* commissum est, quod Saturnini Consulatus unicus annis omnia decem præcesserit mortem S. Petri. Baronius in *Annalibus*, pro Consule, cripsit Consularem : sed tales non nisi sub Adriana juridicundo cæperunt adhiberi, eatenus exercitiis soliti præfici. Nabis ad xxiii Decembris licebit examinare, unde acceptum sit istud de filia Saturnini liberato, et alia plura a Quignonia addita ; qui interim superfluum censuit cum veteribus *Breviariis* Consulatum notare nomina, quibus quisque Pontifex Episcopus esse cæpit ac desinit ; et eum in hoc secuti sunt ceteri, exitum nullum commodum videntes.

Post num. 2 — adde — Ego e contrario, tantum abest ut longius tempus requiram in Anamnesi, procedente secundum sententiam, quæ Lino immediate Cleto jungit, et hujus personam non distinguit a persona Anacleti ; ut possim triduo Interpontificio esse contentus, et successorem ardinatum credere xxvii Septembris.

3 Fatendum est enimvera Catalogi, tantopere ab *Henschenia* laudati, circa primas xii Pontifices, non esse eam firmitatem ac certitudinem, quæ videtur esse in subsequentibus ; et usque ad annum vulgaris Æræ CLX, incerta satis haberi omnia ; ea ejus nempe sumpta calculo, qui sub annum CCXXXVI, regente ecclesiam S. Antera, initium videtur dedisse Catalogo, seriatim atque cum definita Pontificiorum determinatione scribendo : in qua ipsa determinatione ut ex satis certis documentis processerit Auctar, quis palliceri nunit, nihil etiam mutatum a prosequentibus eandem seriem, pro suo cujusque captu ac judicio. Sunt autem præcipuæ difficultates duæ in primis xii Pontificibus : videlicet, utrum Clemens præponi debeat Cleto et Anicetus anteferri Pio. Faciunt hoc Catalogi, et cum iis *Henschenius* : contrarium magis nunc placet *Eruditis*, iidemque a Cleto recusant Anacletum dividere. Nota definitive in alterutram partem pronuntiare ; ne vel contra id eam, quod verasimilius ipse censeo ; vel hoc affirmans, ipsa in principio discessisse videar ab *Henschenii* contraria opinione, Catalogis inhærente. Neutrum ne faciam, placet utramque sententiam proponere, ac prima quidem loca *Henschenianam*.

III S. CLEMENS.

Secundum Catalogos atque *Henschenium*.

Num. 2 lin. 6 — Nandum erga — l. — Hinc suspicari quis possit, quod tunc nondum — lin. 8 — nullum est — l. — nullum sit — lin. 9 — dele — solum sequitur.

At diverso respectu,

quo latus sinistrum honoratius est dextra.

Conclusio damnat æqualitatem duorum Capitulum.

Ab an. 65

Non fuit a Cos. Saturnino damnatus.

Fateor interim in primis 12 Pontificibus non esse certissimam fidem Catalogi.

Ab an. 67

DISSERTATIO V

Sententia Henschenii de Ordinatione, Pontificatus Abdicatione, et obitu S. Clementis. pag. 43 Appar.

Cardinalis Baronius etc.
Num. 43 lin. 1 — dele — præmemorata.

IV S. CLETUS.

Secundum Catalogos atque Henschenium.

Num. 2 lin. 16 — Eusebius — adde — Uuardus Anacleto. Ibid. lin. penult. — esse — 1. — esset.

Numerus 3 circa medium dividatur, et fiat 4 ab his verbis — Existimant eruditi hoc tempore viri, Gregorium VII — et ad finem addantur hæc.

§ Tale habeatur, quod Marco Antonio Sabellico, sub finem seculi xv scribenti librum 6 *Enneadis* suæ 9, et Cruciferorum, nunc in Italia extinctorum, Primordia requirenti; ejus Instituti homines, longiori, ut ait ipse, sermone scripserunt; quod scilicet Cletus, qui Petri primi Pontificis fuit discipulus; a cœlesti nuntio Crucem habente dicitur monitus, ut hospitalem domum suadaret iis, qui Romam peregre venirent Religionis causa; essentque ibi præsto, ut itineribus fessos comiter exciperent pieque reficerent. Gestarent hi perpetuo Crucem, monumentum Dominicæ passionis: quodque rem his principiis ortam Cyriacus Jerosolymorum Artistes, quem Julianus Apostata occidit, primus illustravit. Hæc ille: quæ secutus Marcus Antonius Baldus, istius suæ Religionis historiographus, Silvestro Maurolyco Oceanum Religionum colligenti suggestit, Clementem IV, Alexandrum VI, Paulum III et IV, nec non Pium V, Romanos Pontifices, ab an. MCLXV ad MDLXXII, qui suis in Bullis ac Privilegiis Ordini datis eadem osseruerint; alii, istis non contenti, Alexandrum III et Innocentium III, prioribus antiquiores, nominant, qui confirmarint renascentem Ordinem: extinctum enim fuisse malunt dicere, quam frustra niti ad probandam successionis continuationem, aliorum similia prætendentium exemplo. Sed ut antiquiorum trium Alexandri, Innocentii, et Clementis non proferuntur Bullæ, ita gratis præsumuntur talia de dicto Ordine, tot seculis ignoto, asseruisse. Alexandro VI et successoribus seculi xv Pontificibus si quid tale suggestum revera fuit, eodem id illi modo receperint, quo postea Gregorius XIV anno MDCXI Privilegia Ordinis confirmaturus, aucturusque per communicationem Privilegiorum Ordinibus Mendicantibus concessorum, quando præfatur, quod Magister Generalis et Fratres Congregationis Cruciferorum exponi sibi fecerunt, quod.... prædicta Congregatio per B. Cletum instituta et per Alexandrum III Romanos Pontifices..... reformata fuit. Hæc verba qui acciperet velut Gregorii ipsius assertum, cum tantum referantur ut assertum supplicantium, ne is vehementer aberraret; seque ostenderet ignarum Styli in similibus teneris soliti, cum ejusmodi sic relatis, nec minimum quidem punctum majoris quam antea habuerint probabilitatis, inde accedat: aliud omnino agentibus et intendentibus Bullarum scriptoribus ac largitoribus, quam definire quaestiones historicas, numquam examini suo oblatas, nec si offerrentur recipiendas ab ipsis, nedum decidendas.

Nihil melius idem Cletus fingitur instituisse Crucigeros,

aut ut asseruisse dicuntur Pontifices seculi 15.

V. S. ANACLETUS.

Secundum Catalogos atque Henschenium. Ab an. 84

Num. 1 lin. 4 — comprehensusque ipsi — 1. — comprehensus, ipsique.

VI EVARISTUS.

Ab an. 95.

Secundum Catalogos atque Henschenium.

Ad Commentariolum nostrum in fine adde.

3 His, ex Henschenii nostri mente, juxta tenorem Catalogorum sic deductis; subjicio meam, antea in fine primæ Partis positam, Anamnesim, tanto libentius, quanto pronioribus animis acceptam a viris eruditibus, gratulantibusque inventum modum, quo et Antiqui plures excusari possint, qui Cletum ab Anacleto dividerunt, et tamen teneri pauciorum sed illis antiquiorum sententia, qui sub duobus nominibus non nisi unicam personam agnoverunt. Ergo a pag. 217 huc transferatur.

ANAMNESIS

DE CLETO ET ANACLETO

Lin. 6 — Pontificatum — adde — nunc vero eamdem Collationem assignavimus Priori parti Apparatus, collocandam post veteres tres Catalogos.

Lin. 8 — elapsos — 1. — elapsa — et claude parenthesis Lin. 9 post — scribens, quæ nunc male clauditur post — Eusebius.

Lin. 43 — placuit Auctori — 1. — placuit Auctoribus.

Art. IV lin. 11 — Mortuo Vespasiano Titoque, optimo Principe, jam solo. — 1 — mortuo Vespasiano, Titoque optimo Principe jam solo.

Art. V lin. 13 — LXXXII — 1. — LXXXII.

Lin. 15 — LXXIII — 1. — LXXVIII.

Art. VI ad finem — adde — Hæc tamen si cui videatur ex post facto felicius quam verius cogitari a me; malitque credere jam inde a principio, et Anacletum seu Anacleto, et brevitate causa Cletum, dictum fuisse successorem Lini; nolim equidem pro ejusmodi conjectura mea pertinacius contendere. Libenter tamen ab ita sententia discerem, qui factum putet, ut in Canone Missæ receptum sit abbreviatum Cleti nomen, potius quam integrum Anacleti; et eadem ratione posset aliquis cogitare Lini nomen Græcum, non esse genuinum; sed ex integro scripto Latino Marcellini nomine, vulgari usu acceptum.

Art. VII lin. 3 — rezerit — adde — iterum.

Lin. 8 — post anni LXXXII — adde — eique substitutus sit Evaristus — Lin. 15 interjectam Parenthesim (aliam utique a Sancta Virgine, æque tamen Domitiani consanguineam) exprime diverso charactero quem cursivum seu Italicum vocant.

Art. IX lin. 2 — præagatio fuit — adde — idque anno Christi LXXXV vel proxime sequenti: scribit enim Eusebius lib. 3 cap. 18, allegans ipsius illius temporis auctores, et quidem a religione nostra alienissimos, anno Principatus Domitiani quintodecimo, ab Idibus Septembris inchoato, Flavianam Domitillam, Flavii Clementis, ejus qui tunc temporis Consul fuerat, ex sorore neptem, una cum aliis plurimis, ob Confessionem Christi in iasulam Pontiani fuisse deportatam. Ipse Clemens novo solum exilio etc.

Lin. 15 — anno LXXXV — 1. — LXXXV.

Lin.

Lin. 22 — dele — etiam.

Object. 1 lin. 32 — Hoc interim solum nomen -- adde — (ut supra dixi.)

Post. Object. in sequentia Summaria, imprimenda erunt eodem majori quo alia Summaria caractere, eademque linearum totam paginam percurrentium forma.

III S. CLETUS SEU ANACLETUS.

Lin. 2 ex Patre Antiocho — adde—Æmiliano, Romæ in Vico-Patricii commorante.

IV CLEMENS.

Lin. 14 — LXXXVI — l. — LXXXV.

IT. S. CLETUS SEU ANACLETUS.

Lin. 1 ANACLETUS — adde — vel ANENCLETUS.

V ALIAS VI S. EVARISTUS.

Post Summarium de S. Evaristo — adde. — Exhinc intelliges, Pontificales numeros, si hanc sententiam tenere velis, detracta unitate hinc usque ad finem reformandos, aut ita sumendos ac si singulorum nominibus uterque numerus sub dubio adderetur, uti hic factum in S. Evaristo: quod ne semper fieri expresse debeat, satis est hic semel monuisse.

2 Porro ad ista sic mutanda in nostra Chronologia, et quatenus verosimiliora videbuntur etiam probanda etc. — sed quod de Vicariatus sequitur, transfer ad Dissertationem III ut supra monui.

VII S. ALEXANDER.

Ab an. 108.

Num. 2 lin. 22 — Commentario — adde — unde hic datus Dissertationem V, quæ prius Apparatu inserta fuerat, sub titulo Exercitationis VI. — ac deinde post num. 3 sequatur.

DISSERTATIO VI.

Chronologia in vetustis Catalogis fundata, ex Actis hujus Pontificis confirmatur ab Henschenio.

Ad illustrandam etc. ex A. Pag. 45.

Num. 48 lin. 12 — dele — recte.

Post num. 50 etiam hæc adde —

51 Est qui dubitet, satisne certo credi debeat S. Alexandrum Papam in Canone Missæ post Commemorationem defunctorum nominari, ubi dicitur, Cum sanctis Apostolis et Martyribus, Joanne, Stephano, Mathia, Barnaba, Ignatio, Alexandro, Marcellino, Petro: quæ enim causa, inquit, Pontificem Romanum postponendi Episcopo Antiochæno, scilicet Iguatio? Utique eadem, quæ fuit, ut Stephanus Diaconus præponeretur Apostolis; scilicet prioritas temporis quo martyrium tulerunt. Excluso autem hinc Alexandro Papa, quem obsecro poteris invenire alium Alexandrum,

tam celebris in Romana Ecclesia nominis, ut SS. Marcellino et Petro præponi meruerit?

VIII S. SIXTUS.

Lin. ult. CXXVII — adde — postea a Paschali I aut II translatus in Vaticanum, et hinc anno MXXXII Aletrium.

Ab an. 117.

Commentariolo addatur — 4 Romanus Canonicus, enumerans Pontifices, in Vaticana Basilica quiescere creditos, iisque Xistum accensens; Hic, inquit, fuit sepultus (scilicet post aliquam de primæ sepulturæ loco elevationem) juxta ferratam prope corpus B. Petri, ubi est adhuc arcus de mosibo, quem fieri fecit Paschalis Papa I. Sed vel alia, ejusdem Translationis postmodum factæ est a Paschale Papa II, ante annum quo hic obiit MXXVIII; vel ab hoc sub eadem aram condita etiam fuerunt corpora S. Fabiani, Sergiique II, ut plenius dicitur ad hujus postremi Pontificatum; vel denique in numero nominis Pontificalis erravit Canonicus, erraruntque ii quos in nominando Paschale I antecessores habuit atque sequaces. Quid autem si Paschalis II, conditis sub altari duobus præ-nominatis, ipse Sixti corpus inde exemerit, transferendum in aliquam Romanarum Ecclesiarum ab ipso reparatam, puta S. Xisti; de qua dubium forte erat, Secundo ejus nominis an Primo dicata esset; quod tamen executioni mandatum non fuerit, certius cognito Secundo illam ecclesiam esse. Tale quidpiam si liceat opinari, facile concepero, qui fieri potuerit anno MXXXII, ut Alisanis sanctum aliquod corpus petentibus, pronum fuerit illud concedere; quis enim dixerit ea causa destructum fuisse altare, sub quo Xisti corpus jacebat conditum? Ea siquidem ætate necdum mos inoleverat Romæ, Sanctorum corporum palam habendi.

Corpus subaltari in Vaticano,

a Paschali I vel II locatum,

5 Ut ut est, creditur ipsum isto anno concessum Alisanis, dumque illuc vehitur apud Aletrinos substitisse: apud quos quomodo fuerit anno MCLVII sub proprio altari reconditum, et anno MDLXXXIV inventum translatumque solemniter deduximus ad diem VI Aprilis num. II et seq. Anno post ultimam translationem centesimo, Romæ Casinum excurrens Janningus noster et Aletrio transiens, reperit in veteri ecclesiæ Cathedralis membrana, Ad laudem divini nominis et ad commendationem B. Xisti primi Papæ et Martyris, hujusmodi Relationem, scriptam ante annos ut minimam ducentos trecentosve.

deinde petentibus Alisanis concessum.

6 Ingratitudinis et degeneres filii non immerito notarentur, fierentque prorsus a perceptione paternæ substantiæ jure hereditario alieni, si progenitorum suorum ignaviam, quibus in infra dicendis negligentia somnus obrepserit, filialis reverentia præter naturæ debitum præteriret. Antiquorum igitur segnitiam, licet, per succedentium narrationem, infrascriptæ rei memoriam nondum interceperit oblivio; quia tamen in scriptis redacta non existit, prout divina infuderit gratia, secundum quod a fide dignis et prioribus nobis accepimus, supplere pro viribus satagentes; quo ordine, quibusque miraculis gloriosissimi Martyris Sixti Romani Antistitis, quem sub Hadriano Romanorum Imperatore pro Christi nomine passum sacra scriptura testatur, de Urbe ad civitatem Aletriam, currentibus annis Dominicæ Incarnationis MXXXII, Pontificatus Domini Innocentii II anno II, Indictione VII, die XI mensis Januarii, succinctus sermo percurrit. Corrigen- dus est annus Indictionis, quæ tunc non VII, sed X numerabatur: annus vero Pontificatus hic rectius dicitur secun-

Sicut majorum traditione habetur,

secundus, quam in recentius sculpto lapide tertius : hic enim Innocentio isti solum inchoabatur die xxiii Februarii sequentis. Annadversione tali interjecta, prosequor tenorem Aletriensis membranæ, promissam relationem sic exhibentis.

7 Dudum nutu Dei (absque cujus imperio nec folium arboris decidit, nec unus passerum ad terram cadit) in civitate Alifii, quæ intra metas regni Apuliæ sita est, aeris intemperie humana corpora variis et desperatis ægreditudinibus stimulante; cum ipsius civitatis incolæ, medicorum consilio ac omni humano suffragio frustratos ac destitutos se fore uspicerent; divinum expetierunt auxilium, quod (prout ipsa Veritas innuit) nemini denegatur. Inito igitur saniori consilio, præfati cives ad prædictum Romanum Pontificem Dominum Innocentium, tunc in Urbe morantem, idoneos Ambasciatores sine mora transmittunt; importune ac instanter, prout facto opus erat, supplicantes, ut alicujus Corporis sacri reliquias ad civitatem Alisii mittere dignaretur, cujus virtute fugeret ab obsessis corporibus valetudo. Quo audito vehementer pius Pater indoluit, habitoque cum Fratribus super hujusmodi postulatis consilio, præfatis Ambasciatoribus corpus Sancti Martyris Xisti pie ac benigne concessit.

8 Si quis jam satageret Ambasciatorum hujusmodi gaudiorum immensitatem linguæ aut calami officio designare, vix sufficeret ad enarrandum. Accepto itaque Ambasciatores sacri corporis pretioso thesauro, cum reverentia et honore decentibus, illud in scrinio super mulam imponunt; et octo itinere gratulabundi e vestigio repedare festinant. Dum autem ad quoddam trivium pervenissent; dictum animal, præfatum thesaurum deferens, amplam stratam non absque Dei voluntate devitans, cœpit arripere semitam, per quam sub compendio per abrupta montium pervenitur Alatrium; contradicentibus tamen et renitentibus dicto animali ducatum præstantibus, ne per semitam diverteret supra dictam. Verum cum nec verberibus neque adulationibus possent dictum animal a cœpta semita declinare; Ambasciatores præfati, super novitate hujusmodi turbationis et admirationis non parvam materiam assumentes, divino tandem relinquunt arbitrio, ut jam dictum animal incedat quo maluerit, absque contradictione cujusquam.

9 Quo quidem absque humano ductu ad locum, qui dicitur Volubrum, ubi aquæ pro usu animalium colliguntur, non eminens ab Aletrina civitate, pervento; idem animal figens gressum, velut columba immobilis permaebat; nec minis aut flagellationibus seu etiam applausibus exinde recessit; donec Episcopus, Clerus et Populus Alatrinus, eidem sacro Corpori venientes obviam, processionaliter et honorifice ad dictam civitatem Alatriam (cujus cives, uti et prædicti cives Alifenses, morbo vexabantur) hujusmodi thesaurum et animal conduxerunt. Introducto itaque in civitatem Alatrinam præfato thesauro, inter cives Alatrios venerabilis et quodammodo pia contentio, per quam ad arma pervenitur, exoritur; dum alii volunt dicti Corporis sacras reliquias in civitate veteri collocari, aliis vero renitentibus ac flagranti desiderio æstantibus Corpus ipsum gloriosum reponi debere in Cathedrali ecclesia, in supremo videlicet civitatis. Cumque aliquamdiu super hæc tam pie inter eosdem cives extiterit decertatum; tandem consilium fuit, ut supra dicto animali libera concessa facultate, quo illud spiritus Dei duceret, populus universus acquiescere deberet omnino.

10 O mira Dei sapientia! o tremenda potentia! o ineffabilis gratia! Dum bruta animalia, sensuales relinquentia, ritus et animos rationales assumunt,

et divinam innunt atque testantur voluntatem. Nec mora: jam dictum animal, divinitus inspiratum, nullo prorsus humano cœduce præambulo, venerandum corpus ad Cathedralem devexit ecclesiam; et tam diu flexis genibus, ubi dictus Martyr sibi locum elegerat, moram traxit, quoad usque Episcopus et Clerus, adstante Alatrinorum populo dictas Reliquias, tamquam eis oblatas a Domino, honorifice susceperunt; easque in altari, quod in ipsius honorem post paucorum dierum curricula extractum est, honorificentia debita cellocarunt. Sed extemporaneum fuerit nltare istud: constat enim ex reperta postmodum sub ipso scheda, solidum ac stabile primum fuisse dedicatum anno MCLV, annis utique XXV post allatum Roma corpus. Et hic distinctioris notitiæ defectus satis indicat, non nisi seculo XIV scriptum fuisse quæ retulimus. Sequitur autem in prænotata membrana. Post cujus sacri Corporis adventum mirabilem, aeris protinus corruptione fugata, ægra civium Alatrinorum corpora recipiunt plenissimam sanitatem.

11 Ha! Deus, quam acutus doloris aculeus Ambasciatorum eorundem animos pertransivit; dum tanto talique thesauro, post tot labores et innumeras sollicitudines, frustratos et expoliatos se et dictam civitatem Alifii fore conspicerent, quo spebant ab ægreditudinibus, quibus gravabantur, eximi ac totaliter liberari. Post multarum denique precum importunas instantias, iidem Ambasciatores ab Alatrinis civibus digitum unicum dicti sancti Corporis obtinent, quem ad ipsorum civitatem deferunt, cum omni honore et reverentia: ob cujus Martyris merita aeris epidim omnino cessante, obsessa Alifensium corpora a languoribus quibuslibet protinus liberantur. Lætetur igitur et exultet in Domino civitas Alatrina, et condignas gratias exsolvat Altissimo, qui dignatus est ipsos tali tantoque ditare thesauro, talemque ipsis exhibere Patronum, cujus meritis et intercessione dicta civitas et a noxiis præservatur anfractibus, et in bonis operibus prosperatur, ipsius annuente gratia, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

IX S. TELESOPHURUS.

Ab an. 127

Num. 1 lin. penult. et ult. sic lege — Marcum Aurelium Antoninum; sed hunc et fratrem ejus Lucium Aurelium Verum adoptavit, cum titulo Cæsarium, atque in Imperio successores reliquit.

X S. HYGINUS.

Lin. 5 — quorum — adde — annorum — et ad — octo — adde — vel quatuor.

Ab an. 138

NODUS HISTORICUS

Primas in Cleto et Clemente salebras, non infelicitate, ut existimo, fluctatus; videbar inoffenso divince processurus pede, sequendo ductum Consulatum, in Catalogis Pontificiis ubique concorditer notatorum; cum iterum nodus etc ut pag. 23.

XI S. PIUS.

In Margine — dies 21 — scribe — 23.

DIS-

ex favore Innocentii PP. II contra morbos ibi grassantes:

sed mula quæ ipsum ferebat Alatrium obstinatius floctente,

excipitur utic ab Episcopo ac civibus.

et post aliquam de loco contentionem,

deponitur in Cathedrali,

Alifans autem digitum conceditur

DISSERTATIO VII al. IV.

De die Natalis etc. pag. 25.

Num. 3 lin. 3 — mense Martio, non Augusto — 1. — du ante mensem Julium.

Ab an. 162

XIII S. SOTER.

In Commentario, omisso num. 2 jungantur in unum numeri 1 et 3, hoc modo.

1 Consules Soteri assignantur etc. pag. 26 col. 1 — Antiquorum porro Catalogorum partem etc. pag. 27 col. 1 — Deinde continuetur Commentarius, translata huc ex Appar. pag. 47 Exercitatione v Henscheniana, mutatis dumtaxat numeris hoc modo.

2 Eusebius lib. 5 etc. — et lin. 19 post, transmissio — adde — inde communicata Eusebio etc.

3 Hic habebat aqua Cardinali Boronio etc. — et lin. 19 post — alium dicimus — adde — [vel geminum unius ejusdemque personæ Pontificatum distinguimus] — et dele hæc verba — uti ad ejus Acta, xvi Aprilis illustrata apparet. — et lin. 24 — Ecclesia — 1. — Ecclesiarum.

4 Nihilominus relinquimus Soteri etc — et pag. 48 col. 1 lin. 8 sic lego — Porro illis duobus paribus Consulibus, memoratis in Elogio S. Soteris, attestatur Onuphrius etc. — et lin. 17 inchoatur novus numerus.

5 Idem novem anni Soteris referuntur in altero Catalogo etc.

Ab an. 171

XIV S. ELEUTHERUS.

Lin. 4 CLXXV — 1. — CLXXXV.

Ab an. 186

XV S. VICTOR.

Lin. 5 — xxviii Julii — adde — quando colitur

In Marg. — m. 5 — scribe — m. 7r

Ab an. 198

XVI S. ZEPHYRINUS.

Art. 1 sic muta — Ut Patenæ vitreæ, quæ jubentur in ecclesia præferri Sacerdoti, quas ab S. Urbano Papa factas argenteas, ab aliis etiam aureas fabricatas legimus, fuerint ingentes pelves, recipiendis Offertorii tempore fidelium seruis utriusque oblationibus, seu panibus, ad uniuscujusque eorum Communionem, una cum eo qui Sacerdoti super Patena sua paratus erat, consecrandis : quos cum Acolythi ecclesiam circumdantes collegissent, ducebatur, finito Credo et dicto Dominus vobiscum, Pontifex, sicut habet vetus Ordo Romanus, ubi oblationes a fidelibus laicis sive viris sive feminis offeruntur, easdem accepturus. Ne autem dubitare possimus, quin oblationes istæ essent iidem panes, quos postea consecratos accepturi erant communicantes, faciunt verba, quibus jubetur, ut Pontifex, qui cœlestem panem accepturus est, a terreno pane, quem jam a laicis accepit, manus lavando expuret : lotis autem manibus surgat apportante sibi Diacono oblatas, quas nunc vocamus Hostias seu Particulas. Et sic etiam simplices Presbyteri, atque in Missis privatis æque ac in solemnibus hodiernum manus lavant, post Oblationem Panis ac

Explicatum
quoad patenas
vitreas,

Vini, mox in Corpus et Sauguinem Christi convertendorum.

Art. II post lin. 3 omnia sic muta — Ad quem duplicem usum sic composita videmus plurimum Basilicarum Romanarum altaria, inter Chororum et Navim templi, ut, contrario alius more verso, sacrificantem habeant post se stantem, facie conversa ad Occidentem, et ad populum in navi collectum. Unde fit ut idem Socrifcons necesse non habeat, ad Dominus vobiscum, se convertere. Post talia autem altaria ipsiusque Sacrificantem consistebant Presbyteri et Diaconi, inter altare vero et populum Clerus reliquus cum Cantoribus. Hoc locorum discrimen, olim commune plerisque, nunc in sola S. Clementis ecclesia Romæ notari, observavit Claudius Costellanus ; ilque Prædicatoribus S. Domini laudi vertit ; præ aliis, qui antiquam istam dispositionem mutarunt, uti fecerunt Benedictini in Basilica S. Pauli et alibi. Similis etiam formæ Altare idem mihi scribit reperiri Bononiæ in æde S. Petronii ; seque in tulibus, ac nominatim in crypta S. Martini sæpe sacrificasse. Tote etiam illud est, quod Narniæ supra corpus S. Juvenalis constitutum ipsi vidimus, et ad in Moji dedimus æri incisum.

Art. III — adde — ; si ab orbiculari ejusmodi panis figura non fluxit, uti fluxisse potuit, appellatio talis.

XVII S. CALLISTUS.

Ab an. 217.

Lin. 1 — adde — Ex Regione Urbis-Ravennatium.

Ad Commentariolum — adde — Corpus ad Cisoniense in Belgia monasterium, a B. Everardo Comite te Fundatore, translatum creditur : quod de Translatione ad dictum Cultus diem agemus.

XVIII S. URBANUS.

Linea ult. — dies xxx — 1. — xxxii. Ab an. 222

In Commentariolo lin. 8 — sic lege — Verum antea, in opposita prorsus Urbis parte, corpus tumulatum fuisse videtur.

XIX S. PONTIANUS.

Lin. 4 et 5 — sic lege — xxii Junii, similiter in Dominica, et exul. Ab an. 231

In margine scribe — dieb. 3.

DISSERTATIO VIII al. V.

An inter SS. Pontianum et Anterum locus esse possit Cyriaco Ursulano ? deque argumenti negativi in hujusmodi quæstionibus efficacia : et de ipsius Ursulani Martyrii tempore, modo, atque auctoribus conjectura pag. 18.

Num. 2 lin. 27 — ex Cardinalibus — 1. — et Cardinalibus, et lin. penult. — MDCXLI — 1 — MDLIX, Nuar. 5 lin. 19 — Episcopatus — 1. — Episcopatus.

Num. 6 lin. 2 — filium — 1. — filium.

Num.

Num. 15 lin. 11 — ab annis nunc quinquaginta — lege — sub Urbani VIII Papatu.

Num. 17 lin. 6 — Sanctus ille Cyriacus — adde — Hierosolymitanus.

Post num. 17 — adde — 18 Hic finieram, cum mihi aurem vellere Crombachius visus est, et quasi Henschenium nostrum legisset, ad XII Moji in Comm. de S. Servatio num. 13 disserentem de tempore Hunnicæ irruptionis, amice quærere, quid tandem de Ursulano Martyrio sentiam. Etenim Magister ille meus illud sic transfert a tempore imperantis Romæ Maximini, id est, ab anno CCXXXV, ad ætatem Maximi, tractis in suas partes Britannis Gallisque tyrannidem exercentis extincto Gratiano, circa annum CCCLXXXIV; ut tamen non contemnat Ursulanarum peregrinationem et navigationem per Rhenum, cum dicit: Hunnos, dum Gallias occupat Maximus, populabundos excurrisse per eas omnes, quæ illi se prima adjunxerant Germaniæ superioris inferiorisque regiones, ipso fortassis anno CCCLXXXIV; quando XXI Octobris, in eosdem, Coloniæ Agrippinam obsidentes, videntur incidisse Ursulanæ Virgines, cum illi scilicet jam essent in reditu. Remis Tungrisque et aliis pluribus urbibus destructis; cumque eorum vestigia insequeretur Maximus, ut adversus similes incursiones deinceps muniret regiones, sedemque Imperii sibi Treviris constitueret.

19 Placet, fateor, ista Henschenii quoad tempus ratiocinatio; nec mirarer si fabulosæ Legendæ Auctores, uti Maximinum supposuisse videntur pro Maximo; ita fingendi Cyriaci Papæ occasionem sumpserint a Siricio, quem circa Hunnicæ incursionis annum Romæ præfuisse Pontificem, haud vana acceperant traditione, siquidem is anno CCCLXXXV, Januario mense, ordinatus fuit. Satis etiam tunc libera ac frequens fuit ad Urbem peregrinatio fidelium, ex quibuscumque Christiani Orbis partibus. Non tamen potest mihi facilis creditu apparere narratio, quæ simul ex Britannia solvere facit plus quam ducentorum navigiorum classem (nec enim paucioribus opus erat ad transvehenda XI millia Virginum, cum congruo numero clericolis, familiaris, ac nautici comitatus) eamque adversis ventis actam, totam impellit in aliquod Rheni ostium, per quod Basileam usque subvecta incredibilis tali tempore peregrinarum multitudo, reliquum iter per Vindelicos Rhetosque terra confecerit, in tanta tunc scribentium copia neniini nota memoratare; eo tamen in primis memorabilis, quod pro majori parte Virginibus constaret, omnia odore sanctitatis suæ et futuri martyrii fama sic repletibus, ut complures Italicarum civitatum Episcopi, Reges item ac Principes, ipsas fuerint usque Coloniæ comitati. Adde, quod Rheni ac Mosæ commune ostium (nam de veteris Rheni medio alveo, etsi tunc adhuc patente, sed tamen propter deductas in Lekam et Vahalim aquas exili, cogitare non licet) ostium inquam illud, duorum tantorum fluviorum in Oceanum effundendorum capax, et multo nunc etiam quam tunc amplius; nullas a mari naves longe ultra Roterodamum transmittit; quæ autem ex Hollandia Coloniæ usque subeunt navigia planioris carinæ necessario sunt, quam quorum in mari usus est: ista autem vix ultra Confluentiam Rheni atque Mosellæ aut saltem Mœni pervadere possint, quin minoribus opus sit, ut Argentinam usque perveniatur: hinc vero Basileam, propter summam fluminis rapiditatem, non datur ascensus, nisi forte exiguis lintribus, multiplicato remigum nisu impulsis, ut mihi Argentina scribit nostri nunc ibi Collegii Rector P. Carolus Darsonval. Ruit igitur etiam ex hac parte navigatio ex Britannia; etiam eo casu quo mutata identidem navigiorum qualitate sulcatum Rhenum volueris dicere; quanto enim hæc minora feceris Basileam pervenire, tanto magis oportebit augere numerum, eumque facere tam enormem, ut incredibile

omnino sit, tot simul inveniri paratas cymbas potuisse, quot opus fuisset XV aut XVI millibus animarum deportandis.

20 Quid ergo? inquires. An oblitterata peregrinatione Ursulanarum Romana, in Baronii sententiam ibimus, sequentis Galfredum Asaphensem, apud ipsosmet Britannos maxime de fabulositate suspectum, quamquam ille profiteatur interpretem se dumtaxat fuisse historiæ, patria lingua ante duodecimum quo vivebat ipse seculum conscriptæ? Dicit is, Conano Britanno ejusque militibus, in Aremorica Galliæ regione stabilitis a Maximo, petitas a Dionetho Cornubiæ Rege uxores fuisse; in quem finem Rex ille filiam Ursulam, cum XI millibus Virginum ex nobilitate lectus, aliis autem ex plebe ad LX millia, imposuisse navibus undecumque accersatis; quarum majori parte disjecta aut submersa, ceteræ cum Ursula, inciderint in exercitum Guanii Hunnorum et Melgæ Pictorum Regis, Gratiani jussu maritimam inferioris Germaniæ oram populantium, ad infringendas vires Marini, sibi Imperium arrogantis: horum autem lasciviæ cum nollet parere puellæ, omnes fuisse trucidatas. Resecuit illam LX millium appendicem Baronius, ad an. 383; satisque habet, si duabus Britannicis Legionibus (censebantur autem legiones singulæ, cum plenæ erant, sex mille copitibus) pro numero militum qui tunc in iis reperti fuerunt, totidem delectæ virgines sint, omnes numero undecim mille. Credat qui potest, aut in Aremorica tantam fuisse mulierum inopiam, ut exemplo, nullis in historiis legendo, ex debuerint trans mare accersi; aut tam facilem futurum Britannorum Principum aliquem, ut totum fere feminei sexus florem ex ditione sua in peregrinam mitteret regionem, maritos istis inventurum. Magis tamen miror, deprehensas a piratis maritimam oram infestantibus dici; et, quia ad primum ipsarum conspectum exardescitibus in libidinem barbaris consentire noluerint, statim fuisse cæsas, quod properarent alio (verba Baronii sunt) nec esset otium eas demulcere blanditiis. Cogitandum utique erat, ad Coloniæ Agrippinam maectatas omnes; urbem neququam maritimam, sed quod adverso flumine ægre subire navis mediocris quamvis expedita possit, remulco vel remigio actu, intra octo vel decem dies. Hunnorum præterea natio, ea ea regione, quæ nunc Tartaria Crimensis ac Præcopensis dicitur, ad Marotim paludem deducta, tam parum experta fuisse expeditionum maritimarum, quam assueta percurrendis summa celeritate provinciis. Valeat ergo etiam istud commentum, neque vel ex Britannia venisse Virgines, vel adverso Rheni subvectæ euntes credantur, aut omnino navigasse; quando jam peregrinationem Romanam rejecimus, a qua resumtis Basileæ navigiis descendisse secundæ flumine diebantur.

21 Ceterum facilius mihi est explicare, quid non esse credendum putem de hoc argumento, quam per conjecturam utcumque receptibilem decidere quid verosimilius dici possit. Cædem multitudinis copiosæ ad mœnia urbis Coloniensis patratam, testatur ager Ursulanus, nunc urbi inclusus, unde primum seculo VI, tum aliis successive temporibus, erata sunt Sanctorum corpora, partim singula, partim humo infossa manipulatim, eo verosimiliter modo quo narravit nobis Crombachius haud diu ante annum MDCLX, inspectante se, inventa ad centum quinquaginta corpora integra, in ipso agri Ursulani quasi centro, octona scilicet aut dena, pro fossæ latitudine una in linea lateraliter juncta, tum modica interjecta humo totidem alia, atque ita plures una in fossa ordines: vidimus autem ipsi eadem deinde ossa, unum comportata in locum, cum evidentibus cædis indicis fragminibusque telorum hinc inde admixtis, sicut illa corporibus ipsis, et quædam ossibus fixa fuerunt, quorum iis etiamnum inhærebant cuspides. Sanctæ Ursulæ, et aliquot præcipua-

aut matrimonii causa collectas,

aut a maritimo piratis interceptas,

cum res sit acta Coloniæ.

Interim de eâ constat,

Quærentibus de Ursulano Martyrio quid conjectem,

respondeo, suis placere, an. 385, Hunnicæ irruptione notum,

sub Maximo tyranno et Siricio Papa;

non tamen dixerim Virgines, aut Romanam profectas per Rhenum,

deque antiquo
cultu,

rura Sociarum Translationi, ante annum DC factæ. Testimonium præbet Vita S. Cuniberti, paulo post ordinati Episcopi; cujus capiti, in Basilica Sanctarum Virginum sacra facientis, visa fuit insidere columna, ac deinde juxta tumulum cujusdam Virginis elobi ex oculis. Ex ea namque templi Ursuloni tam veteri nomenclatura, apparet, jam tum certo creditum Coloniam fuisse, magnam Sanctarum Virginum ac Martyrum catervam ea in regione cæsam atque humatam haberi, quarum numerus vulgo undecim millium censebatur; etsi tum adhuc paucarum vel nullarum cognita haberentur nomina, paucarum etiam sepulcra expressiori notitia signarentur; annis non multo pluribus quam ducentis ab eo decursis tempore, quo Hunnos Coloniæ obsedis creditimus.

22 Ferreus sit, qui tam antiquis fundamentis nixa Coloniensium traditioni fidem omnem negare sustineat, velitque tenere, non aliud eo loci fuisse quam civium cæmeterium, quorum deinde, vel naturali morte functorum, vel in aliqua barbarorum incursione cæsarum, fuerint corpora seculis tanto posterioribus reperta. Feminæ generis esse pleraque, et quidem talia quæ Martyrum Sanctarum haberi mereantur, traditione prædictæ credo: solum laboro, ut inveniam, qua ratione (nam de tempore puto satis nunc inter eruditos constare) adducta Coloniæ ea turba sit. Ad hujus autem dubii elucidationem aliquam juvat notare, quod supra monui, Hunnos ex ea processisse regione, quam hodie ad Mrotum paludem Tartari tenent. Horum porro qualis est hodiernum bellandi ratio, talem tunc fuisse Hunnorum qui dixerit, numquid non verosimilia dicere videbitur? Scimus autem, et nimium scimus omnes, gentem istam, solis fere arcibus sagittisque et velocissimis equis instructam, ferulis instar procellæ pervadere regiones, vastando, urendo, cædeudo, nec alius fere parcendo, quam quos sexus et ætas servituti barbaricæ venales exponere suaserit: quales tanto sæpe numero, ex provinciis Regi Polono Cæsarique subjectis, abduxerunt: ut qui copiam mancipiorum, quotannis per eos advectorum, considerant: mirentur adhuc homines inveniri, in regionibus eorum incursioni obnoxiiis. Et hi quidem nunc fere promiscui sexus captivos abducunt ex iis quas incursarunt terris, barbarie et inclementia magnum; mulieribus tamen sic abductis, quantum hactenus inaudimus, non magnopere sunt graves; cum et ipsi durante expeditione parvo parcoque assueti victui et facti ad ærummarum pene incredibilem tolerantiam equitationemque quotidianam, tunc temporis minus proni in venerem sint; et captivorum corpora cupiant salva et integra adducere ad mangonium, eoque vel maxime virginibus parcant.

23 Nec quemquam in nostro casu moretur numerus undecim millium. Legat libri Numerorum Cap. 31; et inveniet quod Israelitæ, ulcisci Madianitarum sacrilegiam jussi, solisque virginibus parcere; ex uno illo populo non maximo, in partem prædæ numeraverint animas hominum sexus femineæ, quæ non cognoverant viros, triginta duo millia. Quod si regiuncula una, horarias leucas 150 ambitu suo vix complexa, conferantur cum Alemania (in quam teste apud Maximum legato Ambrosio) aversi a Gallia Hunni fuerunt, prompti alioqui irrumperere in eam per Rætiæ, quo fuerant contra Juntungos a Balthone Valentiani duce directi et cum reliquis Adrhenanis usque in Brabantiam provinciis, quarum sola longitudo plusquam centum leucarum est, et per quas Hunni dextrorsum ac sinistrorsum excurrerunt, usque in Campaniam Gallicam Flandriamque; non multum videbitur, quod exercitus aliquot centenorum fortasse millium (septingentâ eduxisse Rex Attila seculo sequenti dicitur) cum præda per tot regiones acta iter referens, in ea numeraverit undecim millia illibatarum Virginum. Illis utem ad Coloniensia mœnia tandem residentibus, et

rerum undique raptarum affluentia diuturna fartis, insolitus alias in sexum femineum ardor incidit; Ducibus præsertim, in formosiores ac nobiliores, qualem omnium Principem Ursulam concipere licet; concapitivas ceteras verbo exemploque animare solitam, ad tenendæ fidei castitatisque constantiam. Hac vero constantia exasperati illi, omnes demum in orbem cinctas sagittis confecerunt; eo verosimiliter magis, quod ad solvendam obsidionem appropinquare diceretur Maximus; et ducentas adhuc leucas emetiendas habentibus antequam in suas sedes reverti possent, non valde commodum esset, tanta inbellis ac delicatioris sexus multitudine gravem exercitum trahere, alia opulentiori præda satis impeditum. Quamquam nec alienum a barbaris sit, captivos Christianos simul amves mactare, cum instans ab hoste potentiori metus prædam cogit dimittere, ad accelerandum recessum. Hoc vero cum ex odio Religionis agere merito censeantur; possent, absque alio pro castitate certamine, cæcæ sic Virgines, censerent Martyres; maxime cum usus istius ævi Titulum enim extendere soleat ad quoscumque Sanctos, etiam a latronibus et grassatoribus cæcos; accendentibus præsertim divinis revelationibus atque miraculis, testantibus eorum mortem in Dei conspectu pretiosam fuisse. Talia autem, puta nocturnorum luminarium etc. etiam in hoc casu possumus concipere, ut ipsarum meritis solutam obsidionem crediderint Colonienses, et occisarum corpora singulari cum accuratione putaverint esse humana; quarumdam etiam, quas principales fuisse pauculæ adhuc semivivæ docebant, condere voluerint singularibus in arcibus, addito ipsarum nomine.

24 Erit fortassis qui prædicta sic approbet, ut tamen ad vulgatam Ursulanarum Legendam accedere cupiat propius, malitque tragicis circumstantiis narrationem vestire, concipiendo v. g. Regio Alemannorum sanguine Virginem, initio expeditionis captam, Ducique Hunnorum adductam; qui eam relicto domi filio sponsum destinaverit, atque honorifice ea causa habuerit, oblatæ conditioni prudenter acquiescentem; solumque postulantem, ut ceteras quas ita capi contingeret sibi ducendas, et barbarorum ingenio aptandas ille permetteret, quousque in Hunniam adducerentur. Hoc autem impetrato, caperit eas solari prudens Virgo, atque ad patientiæ animare exercitum, facturas ex necessitate virtutem, et (si constantes forent) aut Martyrii palmam obtenturas, aut barbaram illam gentem conversuras ad fidem Christi, quemadmodum Iberos legitur una Christiana ancilla convertisse. Tunc vero etiam curaverit, ad spirituale suum ipsarumque solatium, captivos Presbyteros vel etiam Episcopos servari in vivis; non invito Duce barbaro, cui commodius erat volentes et læto animo sequentes ducere, quas invitas marentesque traxisset longe difficilius. Addat quis, si volet, eidem Duci, erga Virgines humaniori, sed in oppugnatione Coloniensis urbis defuncto, successisse alium, qui in concapitiventiam Ursulæ accensus, quem blanditiis non poterat, voluerit minis extorquere consensum; non ipsam tantum, sed totum virgineum gregem suo immolaturus furori, si Ursula pergeret refragari. Ipsa vero, nihil iis mota, prælegerit mori; idque ceteris etiam inductis, ut illatam tali causa mortem generose exciperent: cæde autem patrata, et una quæ latuerat Cordula reliquis postridie addita, immisum divinitus terrorem panicum, qui diffugere compulerit barbaros, et corpora Coloniensibus sepelienda dimittere.

25 Quod si omnino velit quis S. Ursulam Regis alicujus Britanni filiam fuisse, atque ex Britannia Romam visse, indeque redeuntem secundo Rheno defluxisse Coloniæ, eodem tempore qua ipsa ab Hunnis improviso adductis obsidebatur; neque hoc desperabo posse verosimili aliqua ratione tenere, rescissis iis quæ fidem humanam superant circumstantiis. Sane cum Tertullianum gloriantem legimus Lib. Adv. Judæos

et instante a
Virgo Maxima,
prope Colo-
niam trucidari-
runt;

idque, ut so-
lent barbari,
ex odio fidei.

Possent etiam
causes intelligi
tolerata pro
virtute casti-
tatis.

ac deinde di-
spersi panico
terrore barba-
ri.

Potest denique
Ursula Bri-
tanni Regis fi-
liam fuisse,

Hunni autem
Tartari simili-
tes omnino
fuerunt,

feminas et vir-
gines capere
non stuprare
soliti:

qui earum XI
millia facile
collegerint,
Alemanniam

Belgicamque
populantes,

cap. 7, quod Britannorum inaccessa Romannis loca Christo sunt subdita; non possum intelligere Scotos aut Pictos, trans celebrem illum murum ad partes insulæ Boreales tunc positos, indeque Romanis æque ac Britannis infestos; sed eos qui ad Occidentem siti, linguam semper suam, adeoque et libertatem, et Reges proprios quadamtenus tenuerunt; Religione quidem Christiani plerique, sed adeo barbari, quales lacrymabundus Gildas describit; apud quos (ut cetera taceam) ungebantur Reges, non per Deum, sed qui ceteris crudeliores extarent; et paulo post ab unctoribus, non pro veri examinatione, trucidabantur, aliis electis trucioribus..... et sic agebantur cuncta saluti contraria, acsi nihil mundo medicinæ a vero omnium medico largiretur. Non solum autem seculares viri, sed et ipse Grex Domini ejusque Pastores, qui exemplo esse omni plebi debuerant, ebrietate quamplurima, quasi vino madidi, torpebant resoluti; et animositatum tumore, jurgiorum contentione, indiscreto boni malique judicio carpebantur.

26 Tali rerum Britannicorum statu, Ursula, velut lilium inter spinas, nata sit: cumque forte Rex, pater, in speciem Christianus, Romanorum destitutus præsidio, a vicino trans murum Rege Gentili, Scoto vel Picto, pacem redimere cogeretur, eamque affinitate juncto firmare; celebrandarum nuptiarum inducias perierit filia, prætexto voto peregrinationis Romanæ: ad quam cum delecto atrimque virginum comitatu recta per Oceanum ac mediterraneum mare navigarent. Sacris autem locis visitatis, cum de reditu ad naves, in portu Romano stantes, cogitaretur dixerim invaluisse rumorem de piratis a Maximo tyranno conductis et Liguriæ Etruriæque littora ac maria infestantibus: quorum metus persuaserit, terrestri itinere, per pacatas eatenus Romanorum regiones descendere versus Rhæni ostia, ubi non defutura esset aliarum copia navium, quibuscum in patriam reveherentur Virgines. Sed Deo aliter disponente in Hunnos inciderunt, ingens agmen captivorum feminei potissimum sexus secum trahentes; cui ad Martyrium animando divinitus se destinatum intelligens sancta Regina, eidem se cum sociabus animose adjunxerit. Sic vero pariter omnes maclata siut; atque post fugam barbarorum a Coloniensibus sepultæ, cum hoc discrimine quod Ursulæ ac sociabus Britannicis, fortassis centum, tamquam sanctioribus ac dignioribus et certiori Titulo martyrii potitis, factæ fuerint lapideæ illæ arcæ in quibus postea sunt repertæ (nam totidem fere Crombruchius numerat suis inscriptas nominibus) reliquo vulga data fuerit, qualem supra descripsi, sepultura.

27 Ego res eas, quarum formam non possum nisi per conjecturam concipere, libenter imaginor, modo quam concipi potest simplicissimo actas; illis autem duobus quos proposui modis, haud ægre cupio, quomodo in Hunnorum manus venire potuerit cum Sociabus Ursula; et personarum ad undecim usque nullia, non quidem ipsam ex Britannia secutarum, sed cum ipsa ex odio religiois Christianæ maclatarum, Princeps censerit: quomodo utem inter namina, vel sepulcris inscripta, vel revelatione cognita, Latina pleraque, Britannica pauca, non nulla etiam Teutonica Alemannicaque notentur: quomodo ipsius Ursulæ ac Sociarum præcipuarum corpora secerni a sepelientibus, ac suis nominibus notari potuerint; indicto aliquorum adhuc spirantium, aut, neci subductarum, qualis memoratur fuisse S. Cunera, quomodo ista in turba reperiri potuerint, non solum minusculæ puellæ, sed etiam Episcopi Clericique, et, si vis, promiscui sexus ac generis multitudo; servata tamen sit in ore oc fama hominum nuncupatio Virginum, tamquam a potiori ac digniori parte, quamvis harum numerum ceteri multum excederent.

Propylæum Muji.

28 Sepulcrales porro Tituli, qui solis quidem nominibus constant, sinceri possent æstimari; ceteri vero verbis quibusdam additis aucti esse, ad fidem faciendam fabulosæ, quam nescio quis fuerat commentus, Legendæ. Sed tantum abest, ut additamenta istæc, vel prætensorum Revelationum libri, credibilitatis aliquid Legendæ concilient; ut, propter evidentia quibus scatent fictionis indicia, detrahant potius, et magis constare nobis faciunt, fuisse Coloniam post corpora inventa, qui (uti ante Vitam S. Mauri Cæsenatis xx Juniorii queritur S. Petrus Damianus) Deo se deferre existimabant, si ad deferenda laudis ejus insignia, falsitatis argumenta componerent..... falsi testes Dei, secundum Apostolica verba (1 Cor. 15, 14) Falsus enim testis Dei merito dicitur, qui, indiscrete eum cupiens laudare, mentitur; et adversus Deum procul dubio perhibet testimonium, quisquis in ejus laude perversa molitur arte commentum. Eademante Vitam S. Rovaldi vii Februarii iterans Petrus; Hi, inquit, qui in extollendis Sanctorum virtutibus mendacium fingunt... relicta veritate, quæ ipsæ est, falsitatis ei putant posse se placere commento... et quo se pro Deo stare quasi adjuutores autumant, eo ut revera falsi testes contra Deum pertinaciter pugnant. Nonnullos autem revera tales inveniri, inventosque ante ipsum fuisse; ut asserit ille seculo xi scribens; sic et nos frequenti discimus experimento, neque cunctamur id fateri; ideoque studium omne intendimus, ut vera a falsis certa ab incertis secernamus, ad Dei Sanctorumque ejus majorem gloriam, et fidelium instructionem.

XXI S. FABIANUS.

Lin 2 — CCXXXVI — l. — CCXXXVI.

Ab an. 236

Lin. 4 post CCL adde — translatus in Vaticanam a Paschali II.

Num. 2 lin. 7 — Decius II — scribe — Decius II — ut appareat esse numerum Consulatus, non Nominis. — deinde adde — Ad hunc Pontificatum spectat factum memorabile, quo S. Pontius a Pontiano Pontifice baptizatus, in Vita sua dicitur, per Philippos Imperatores ad futura anni Millesimi Urbis conditæ sacrificia invitatus, eosdem convertisse, et ad ipsos S. Fabianum Papam adduxisse: unde egregie confirmantur, quæ ad ipsius sancti Pontificis diem xx Januarii deduxerunt antecessores nostri Ballandus atque Henschenius. Corpus S. Fabiani sepultum fuisse in cœmeterio Calixti Via Appia scribit Anastasius: inde translatum fuisse ad Basilicam Vaticanam, et sub eodem sub quo Paschalis Papa I S. Xisti I corpus condiderat, altari conditum a Paschali Papa II, dicam ad Pontificatum Sergii II, eisdem consequenti.

XXII S. CORNELIUS.

Lin 6 — xiiii Septembris — lege — xii.

Ab an. 251.

DISSERTATIO IX al. VI.

De loco, modo etc. pag. 35.

Num. 3 adde — Ob quam etiam idem S. Cyprianus, Ep. 58 et 67, Cornelium appellat Beatum Martyrem; et Ep. 68 ait, Martyrio quoque dignatione Domini honoratum: ac denique Ep. 76 dicit, quod eum Dominus, præter Sacerdotii honorem, Martyrio quoque glorificavit. Nec enim minus Martyres censentur ab Ecclesia, qui in carcere vel exilio ærumoso mortem obierunt, quam qui gladio secti martyrium suum citissime absolverunt; ut patet in SS. Pontiano, Marcello, Joanne, Silverio, atque Martino.

Romanque peregrinata, in reditu accurrisse Hunnis,

ingens agmen captivarum trahentibus,

simulque cum illis quas animarat fuisse maclata.

XXIII S. LUCIUS.

Ab an. 252 Num. 1 lin. 6 — Valerianus III et Gallienus II —
scribe — Valerianus III et Gallienus II.
Num. 2 lin. 3 — DCCCC l. DCCCC.

XXIV S. STEPHANUS

Ab an. 255 Lin. 4 — die u Aprilis — l. — xu.
Lin. penult. adde — inde anno MCLX Tra-
num in Apuliam, et anno MDCLXXXI Pisas ad
ecclesiam Equestris Ordinis S. Stephani.

Num. 1 lin. 4 Valerianus III et Gallienus II —,
scribe, III et II —

Num. 2 lin. 5, 6, 7 similiter scribe per minuscu-
las — III et II, IV et III.

primum in Ur-
bem,
tum anno 1160
Iranum,
et 1682 Pisas.

Num. 4 dele 4 ult. lineas atque sequentia substitue —
5 Diu equidem hæsi dubius, auctorem credere,
ablatam unquam Roma fuisse corpus prædictum: sed
dubium tandem discusserat relationes Trani impressæ
anno MDCCXXII et LXXXI, ex quibus constat, perpetua
incolarum traditione haberi, quod anno MCLX Mona-
chus quidam ejus monasterii (quod ordo Benedictinus
habebat in peninsula prope Traunum sita, quæ dicitur
Columna) Romam appulsus, ejusque ecclesiæ ubi corpus
servabatur custodi factus familiarior, modum invenit
ipsum fortim auferendi, apprehendique ad monasterium
suum, ubi ipsum claruerit perpetuo litorum eo in lit-
tore 11 Augusti crescentium miraculo; diuque occul-
tatum, tandem, cum jam locus ad Franciscanos trans-
iisset, repertum sit anno MDLXXI in festo S. Stephani
Protomartyris xxvi Decembris, coque repositum ioco,
unde nuper extractum fuit, cum hac in plumbo certi-
ficatione: Hic jacet corpus S. Stephani Papæ et
Martyris, conditum A. D. MCLX, postea inventum et
reconditum A. D. MDCCXII. Atque ita evasit omnis
suspicio de Stephano Papa IX, illic furtive delato; cum
hujus corpus anno MCCCCLVII Florentiæ fuerit repertum
integrum, ut suo loco dicitur, utique duobus seculis post
Stephani corpus Columnensibus Benedictinis allatum.

XXV S. SIXTUS II

Ab an. 252 Num. 3 lin. 1 dele — autem —
Num. 4 lin. penult. decessores l. successores.
Post num. 6 adde —
7 Corpus hujus S. Xisti verosimiliter ex primæ se-
pulture loco in eam delatum ecclesiam postea fuit, quæ
ejus nomen hodie retinet. Hanc cum restaurasset
Philippus Cardinalis Boncampagnus, sollicite requisi-
vit corpus, uti diximus, de S. Sixto I ogentes vi
Aprilis num. 15. An invenerit nescio: Pancivolus
sub altari majori haberi affirmat: utrum ex certa
scientia, libenter discam per ipsa Inventionis Acta.

XXVI S. DIONYSIUS.

Ab an. 259 Num. 4 duos ult. lin. sic corrige — . cum ille toto
Claudio et Paterni Consulatu solum Vicarius fuerit,
nec nisi principio sequentis anni, eodem quo novi Con-
sules Magistratum die, supremum Pontificatum inierit.

XXVII S. FELIX.

Ab an. 270 Lin. ult. dies XII — l. — XIII.
Commentarius, omisso numero 1, inchætur a 2, hoc
modo.
Tempora hic notata sic explico. Primo xxx diem
Maji etc. — et lin. 12 ac seqq. dele — cujus tamen
Consules etc usque lin. 14 — Hac autem,
2 Henschevus noster etc — ut num. 3.
3 Baronius videns quod etc. — ut est num. 7 lin. 2.

DISSERTATIO X

De S. Felicis ecclesia Via Portuensi, cujus
sit; cujus item Corpus sub Gregorio XIII
inventum, Primine an Secundi?

Sepultum in cœmeterio Via Aurelia milliario 11 etc.
pag. 39. Marginalis Synopsis sic mutetur — Ecclesia
S. Felicis via Portuensi ægre concipi potest illa esse
de quo hic agitur —

In fine expunguntur lineæ duæ — est autem milliario
etc. — et Dissertatio continuetur hoc modo.

2 Sed hæc, quæ vix ducentis passibus distat a
muro, quomodo, inquit Claudius Castellanus, in sua
ad me Epistola, censebitur esse milliario ab Urbe se-
cundo? An forte, sicut antiquitus, metiebantur dis-
tantias a Columna Milliaris, quæ stabat statque
etiamnum in arca Montis Capitalini? Ista autem
Ecclesia, qui potuit Portuensi Portæ nomen dedisse,
ut S. Felicis nuncuparetur? Vereor profecto, in-
quit idem, ne hujus jam dicta Ecclesia, langius ab ea
quæ S. Pancratii est, sit requirenda, sed requiren-
da frustra: sicut et plurimæ aliæ, quarum sola nunc
apud Anastasium supersunt nomina, situs hacten-
us quaeritur, nec invenitur. Etenim vix dimidia
pars earum nunc superest, quæ extabant tempore
Schruderi. Ubi nunc S. Abba Cyrus in Orphea, ver-
sus montem Carinarum, atque adeo diversa ab al-
tera ejusdem nominis extra Portam Portuensem?
Ubi S. Agatha, in Lardario? Vix plures ardine
alphabetico subiungam? Inveni mihi, si potes, S.
Andream, in Aquarenariis; S. Angelum, in
Poro; Asterium; S. Auream, versus Trophea
Marii; S. Basilidem; S. Benedictum, in Sconca
et in Panarella; S. Blasium, in Ripa; S.
Cassianum; S. Cæciliam, in Lupe pacha; S. Cos-
mam, in Tracio; S. Crescentianum; S. Crescen-
tium; S. Donatum, in Aventino; S. Edmundum,
trans Tiberim; S. Felicem, in valle Murcia; S. Felicem,
in Pineis (non in Pincis) prope S. Paulum, ubi
et S. Adalctus colebatur; S. Georgium, Specium
sive de Specibus (non Specierum aut Speciebus) Speces
enim a Speciente, id est vitendo, dicebantur quidam
Officiales, quales etiam hodie in ecclesia Senonensi
plures Gallice nominantur des Speces, pueris choralibus
prepositi, a Latino singulari Spex, unde Auspez,
Hatuspez etc. Quære etiam S. Hermetis, ab Hadria-
no I amplificatam ecclesiam; S. Hippolyti, Abba-
tialem eadem, S. Januarium; S. Laurentium, ad Tau-
rellum, aliumque in Turribus, ac tertium in Mon-
dozar; S. Leonis Basilicam, dedicatam a Leone
II; S. Mamilianum; S. Mariam, in Cacabariis, in
Canella, in Cyro, in Candelari, in Caminis, in Fonti-
cana, in Mediana, in Sardis, in Vineis, et de Virgini-
bus; S. Marciani ecclesiam, instauratam a Leone IV;
S. Marcum, extra Portam Appiam; S. Mennam;
S. Nicomedem, prope S. Agnetis; S. Nicandrum, extra
Portam majorem; S. Pamphilum; S. Osannam;
plures S. Salvatoris, scilicet in Ærario, in Julia,
trans Tiberim, in Curtibus, in Cacabariis, ad Ursum-
pileatum ubi olim Guilielmitæ, de Litteratis, in Ma-
ximis, in Statera, in Militiis, de Præfecto, in
Pedepontis, ad tres-Imagines, in Pietate etc. S.
Sennem; S. Standonem; S. Symmerium; S. Ste-
phanum, in Bagaula, in Caragalla, in Dulcitio,
in Pineis etc. S. Sositium; S. Silvian, prope S. Sab-
bam; S. Thomam, in Fraternitate; S. Ursum, in
Baacis; S. Clystum, ad Corsos; S. Zenonem. Hæ
porro omnes ecclesiæ, præter tot alias quarum no-
mina memoriæ non occurrunt, nonne sufficiunt ad
compro-

Videturque po-
tius annume-
randa tot a-
liis,
quarum sola
nunc nomina
supersunt.

situs autem
verus ignora-
tur.

comprobandum quod intendebam, de multis frustra quæri ubi fuerint? *Hactenus ille, Romanarum antiquitatum scrutatoribus copiosam præbens indaginis propemodum desperatæ materiam.*

3 *Viu autem Portuensi etiam fuisse aliquam ecclesiam S. Felicis etc. ut pag. 40 num. 4— deinde lin. 9 et seqq. expunctis aliquibus sic lege — dolent Bosius et Aringus nullum ejus vestigium reperiri. Ast mihi etc. lin. 12.*

4 *Imo dubitari potest etc.*

5 *Alterutrum certe etc. mutatis numeris et ad finem adde — Utrius parro sit quod Tranenses in Apulia prætendunt ad se translatum fuisse et apud se haberi (dicunt enim esse S. Felicis Papæ et Martyris) aut an omnino alterutrum, non facile dixero, nisi visis istius prætenstantis fundamentis.*

XXXVIII S. EUTYCHIANUS.

Num. 1 lin. 3 *Aurelianus III ... Carus II — scribe per minusculas III et II.*

Num. 3 lin. penult. post — a *Strabone et Pomponio iudicata — sic lege porro — : qui licet vixerint, unus sub Tiberio, alter sub Claudio, duobus ab Euty-chiano et semis seculis; non puto tamen etiam pro hoc tempore recipiendam aliquam limitum Prouincialium mutationem absque idoneo testimonio.*

Num. 4 adde — : *si quid autem perplexitatis supererat ratione Suffectorum Consulium, aut alio quovis ex capite, id totum exhaustis videtur, laudatus in hujus Conatus Præfatione Antonius Pagi, Dissertationis Hypaticæ Auctor, et contra objectiones Norisianas vindex.*

DISSERTATIO XI al. VII

De S. Marcellini lapsu etc. pag. 25.

Num. 10 lin. antep. — *adhibuisse l. adhibitam.*

XXXI S. MARCELLUS.

Num. 1 lin. 7 *dele Romæ.*

XXXII S. EUSEBIUS.

Num. 1 lin. 6 — *duodecim l. undecim.*

Ibidem lin. antep. post — Ado habet — adde — Panenclius Reg. 9 Eccl. 19 agens de Ecclesia S. Sebastiani, quæ supra ipsum Callisti cæmeterium Via Appia habetur, asserit ex tot Pontificum corporibus ibi olim sepultis, sola duo, SS. Eutyehiani et Eusebii, istie adhuc servari: sed si Eutyehiani corpus Lunum ac deinde Sarzanam translatum esse creditur; cur non dubitetur de corpore S. Eusebii, ne ipsum quoque elatum alio sit? Tabulam etc.

Num. 3 lin. 3 — *scribens l. scribere.*

XXXIII S. MELCHIADES.

In Marg. — m. 4 dies 9 l. m. 3, dies 3

XXXIV S. SILVESTER.

Num. 2 lin. 6 post — *Constantinus — adde — unde sequentem max Dissertationem accipiemus, in gratiam eorum; qui Acta ipsa non habent, altera hujus Conatus editione recendendam.*

Num. 3 alde — *Aretini, teste Dominico Rainaldo Bibliothecæ Vaticanæ Custode, apud Allatum lib. 1 de consensu utriusque Ecclesie cap. 6. num. 2, putant se habere geminam Silvestri Papæ scripturam, et quidem plumbea Bulla signatam; quod licet fidem pene omnem superet, deili tamen operam ut illius qualiscum-*

que Bullæ ectypon, et characterum specimen obtinerem, lectorum oculis iudicioque subjiendum, suspicans interim Silvestri II esse, quod Silvestri I creditur, enormi DCLXX et amplius annorum intervallo. Non defuerunt desiderio meo Canonici Aretini, et re per D. Joannem Bapt. Capalli Decanum suum intellecta, concordibus suffragiis decreverunt reserandum Archivum, quamquam nullus vel in Capitula vel in urbe tota reperiebatur, qui de ejusmodi Bullæ quidquam aliquando audivisset. Verum omnis deputatorum ad id Dominorum diligentia frustra fuit: qui tamen non contenti proprii tabularii angulos omnes excutere, etiam vicinas SS. Floræ atque Lucillæ et S. Bernardi Abbatias sunt scrutati, nihil amplius inde referentes, quam desperationem quidquam ulterius reperend.

4 *Ludovicus Vedriani, tractatu de Sanctis et Beatis civitatis ac diocesis Mutinensis, ex auctoritate Gasparis Silingardi Episcopi scribit, quod an. MCCCCLXXV Nonantulæ, die XXIV Septembris, in Dominico, apertum fuerit Sepulcrum, ubi S. Silvestri corpus contineri credebatur, per manus Episcopi Tripolitani Benedicti, coram Garone Estensi, Abbate loci Commendatario pluribusque Prelatis, Presbyteris, atque Notariis Mutinensibus; quodque inventa sicut ossa Corp vis pleraque cum lamina plumbea his verbis insculpta. Hic requiescit corpus B. Silvestri Pontificis, cujus precibus Deo credidit Constantinus Magnus, delatum ab Anselmo Abbate, et Aistulpho Rege Italarum, et a Stephano Pontifice concessum, anno Nativitatis D. N. Jesu Christi DCLIII die XX mensis Decembris. Hanc inscriptionem, seculi XI aut XII esse, haud difficulter crediderim: antiquior Auctor, Regem, non Italarum, sed Langobardorum nominasset. Qui parra verosimilitudine ista Nonantulanorum credubus nititur, licet ad diem ultimum Decembris exprndere: quæ-rere item, quo Titulo Mantuanum ejusdem Sancti Pontificis corpus, vel saltem notabilem aliquam Remnantiam, se habere asserunt.*

4 *Quoad imaginem Silvestri etc. — scribe in margine — Primus cum Tiara Silvester pingitur — ex fide Constantinianæ donationis — et lin. 16 post — verum probare — adde — Veram certe credidit Paulus II, cum anno MCCCCLXIX Guilielmo Toparchæ Monasteriensi, Ludovici XI Francorum Regis Legato, honorificentissime loquens de beneficiis Regum Francie in Romanam Ecclesiam, hanc habere ab ipsis agnoscent eas terras quas Titulo Patrimonii possidet, Quamquam enim (verba sunt Pontificis, ex Gallica Guilielmi fideliter Latine reddita) Constantinus Magnus fecisset donum atque translationem Patrimonii, quod Ecclesia sanctæ Sedi applicavit, in persona S. Silvestri; eo tamen ipsa Ecclesia nunquam fructa est, nec ejus pacificam habuit possessionem, donec operam suam eo contulerunt Francie Reges. Sed hæc utrumque a Paulo dicta, et plenius apud Mabillonem sua antiqui Actorum ipsorum lingua legenda, lib. 5 de re Diplom. num. 20, nunquam efficere poterunt, ut viri eruditi desinant de rei veritate dubitare; optentque videre certiora Constantinianæ donationis, etiam quod solum substantivum, documenta. In illorum hujusmodi Instrumento, quod ab omnibus unanimiter nunc rejicitur, apparet ubique barbarus styli, ævo Constantiniano indigni: nusquam tamen clarius, quam hac in parte, ubi de Phygio Papali agit. Natali Alexandro nihilo propius vero videtur, quam Suppositum esse etc... ad amussim refert. Cunctis nostri, Joannem Diocorianum auctorem existimatis, verosimiliorem conjecturam, vide sis ad Pontificatum Stephanum III, quæ nonnulli præsumpserunt propterea accusare. Interim sicut Leo IX etc.*

Num. 5 in Marg. scribe — *Formam pilei habet Tiara, forte in signum assertæ in libertatem ecclesie: — tuta alde — Ceterum quod de Tiara, pilei formam habente,*

nulla nunc reperitur.

Corpus an Nonantulæ ab an. 753,

Constantini Donationem

saltem in substantia veram credidit Paulus II.

Instrumentum certo fictum fuit sec. 8

Prior illa cur ab aliquibus attributa Felicis II?

Ab an. 275

Ab an. 308

Ab an. 310

Ab an. 310

Ab an. 314

Bulla plumbea Aretii, fortassis Silvestri II.

habente, hic dixi, acsi a S. Silvestro usurpari ea cœperit, per meram conjecturam dixi; dum enim SS. Gregorium Magnum et Leonem III reperio, nudis capitibus constanter expressos, vereor ut ea conjectura satis certa sit; quamvis S. Silvester sic pileatus pingatur cum S. Anastasio Papa absque Tiara, ab adstante, in Lateranensis oratorii inferius exhibendi pictura, Anastasio IV sec. XII curata. Ut ut est; debuit fuisse Tiara illa consuetum Pontificum Romanorum gestamen, saltem VII seculo, quando fabricata fuit Constantini Donatio.

DISSERTATIO XII

Expenditur et refutatur vulgata narratio de Constantini Imperatoris lepra, per baptismum ei a Silvestro collatum curata.

Acta S. Constantini Imperatoris, ad XXI Maji, quo citatur, a me eatenus explicata, quatenus id requirebant dubia quædam circa conversionem atque cultum ejus, Capite II hunc Titulum præferunt, Controversia de Baptismo Constantini discussa. Satis autem fuit Lectorem, rei istius penitus sciendæ cupidum, et Acta prædicta habentem, ablegare illuc. Ut autem iis quaque fiat satis, qui nova ac propria editione Conatum hunc nostrum seorsim aliquando edendum empturi sunt (magni enim ad historiam Pontificiam momenti res est) placet tali casu prædictum Caput hoc loco recudi, sicut habetur Tom. 5 Maji pag. 14 et seqq. addita etiam parte Capituli III, ubi Baroniana quædam pro vulgato errore argumenta refutantur. Recudi autem utrumque Caput jubeo, sub eadem, quæ ibi servatur numerorum partitione, incipiendo Dissertationem prætitulatam hoc modo.

8 Postquam Eusebius Cæsariensis, Capite 60 lib. 4 etc. lin. 8. — Quædam etiam corrige aut muta ut sequitur.

Num. 12 post med. ἐξτάσεως, l. ξαιτάσεως.

Num. 15 lin. 1. lege — Multum hic idem Baronius.

Num. 18 lin. 15 a fine — Cyzicini l. Cyziceni.

Ibid. lin. 3 a fine — Episcoporum l. Episcopum.

Num. 19 lin. 3 sic lege — Rebaptizationem, veluti rem necessariam ad salutem, in iis qui veteri solum more baptizati erant, fuisse ab Arianis tentatum ante obitum Constantini, nemo cum fundamento dixerit, nec debet in totius antiquitatis silentio recipi. Quis enim eo vivente etc.

Ibid. lin. 23 — hoc IV seculo l. mortuo Constantino.

Finiantur autem hic num. 19 cum linea 7 col. 2 pag. 18 — ut rebaptizatum condemnasse — et omissis reliquis ejusdem columnæ hæc substituantur — Unde autem isto sumpserit Auctor Catalagi 2, infra in Felice II apparebit.

20 Hactenus deductis additum velim iudicium Emin. Cardinalis Boni de toto hoc argumento etc. — ut habes in Conatu in APP. pag. 173^{**} et lin. 6 pro — Superiori anno — scribe anno MDCLXXXIV — et lin. 8 ante finem dele — Henscheniano.

21 Restat nunc solum, ut ea quoque expendamus, quibus Cardinalis Baronius credit, vulgatam de lepra et Baptismo Constantini narrationem quamdamtenus stabiliri. Pendet ea potissimum ex relatu Gentilis Historici Zosimi. Hic enim dissimulata ab Eusebio, unice in laudes Imperatoris intento, Constantini tristitia, circa Crispum filium et uxorem Faustam, sic exaggerat libro suo 2, ut Baronio visus sit efficacissima præbere suscitatio revera Christianis a Constantino persecutionem eam, quam fabulosa S. Silvestri Acta supponunt, et cujus vindicta fuerit lepra ista. Ipsa ergo Zosimi verba, licet maledicentæ et calumniæ plena, ad Græci sextus fidem exacta, proferuntur in medium, sicut ea

dedimus in prædicto de S. Constantini Actis Commentario Cap. 3 num. 30, numerorum ordinem hic prosequendo.

30 Post quam, devicto Licinio, universum Imperium etc. Tom. 5 Maji Pag. 20 Col. 2 lin. 2. sed

Num. 34 lin. 14 a fine — eum — l. — eam.

Num. 35 lin. 25 lege — Licinium Juniorem..... complicem patri suo fuisse: Constantinum vero, in Crispo filio infelicem magis quam reum etc. usque ad num. 36.

DISSERTATIO XIII al. VIII

De magna Tabula etc. ut pag. 49.

Quid Silvester Papa ad ornatum Basilicarum etc. — muta autem et adde hæc pauca —

Num. 4 lin. 13 sic lege — Nihil de hypothesi Constantiniani Baptismi, satis superque refutata per præcedentem Dissertationem, hic dico. Nolo etiam tangere generalem illam thesim etc. — et infra lin. 21 — Dissert. XVI scribe in nova editione — Dissert. olim XVIII nunc XXIX.

Num. 10 lin. 15 post — ordinari — adde — Claudius etiam Castellanus, curiose scrutatustulia, nliquius nihil mihi potuit allegare, quam suæ Parisiensis Ecclesiæ parvum Pastorale, ab annis circiter quadringentis exaratum: ubi in præfixo Calendario sæpe occurrit Duplum: non sic dictum, quia in eo duplicentur Antiphonæ (ut ritui Romano assuetis forsitan videri posset) id enim neque Parisiis, neque aliis multis in locis Galliarum obtinet; sed quia duabus campanis pulsatur ad singula Officii tempora; et duo Cantores in medium Chorum prodeunt ad singula Respoasaria: ad quæ campana una et Cantor unus sufficiunt in Simplis; in Semiduplis autem, alternis duo et unus, id faciunt. Primus inter Pontifices, qui hactenus etc.

DISSERTATIO XIV

Icones Constantini Magni et Helenæ Augustæ, ex eorum nummis ab Alexandro Wilthemio nostro illustratæ.

Quamquam ægre possim apud me ipsum stotuerè, utrum expedierit ac porro expediat operi huic inseruisse et inserere Pontificum Icones, a Joanne Baptista de Cnvaleriis collectas editasque; existimo tamen operæ pretium fuisse, de earum exigua antiquitate ac sinceritate nonnihil disseruisse. Idem dixerim de Imperatorum Regumque effigiebus, ad ecclesiasticam historiam eatenus adhibeadis, quatenus cum eorum gestis connexa illa est. Quorumnam autem gesta magis ad ipsam pertinere censeas, quam Constantini Magni ac Matris ejus Helenæ, sub quibus et a quibus Gentilium servituti exempta Ecclesia, non solum libere explicare sese, sed externa etiam ornatu ac potentia cœpit esse spectabilis ac venerabilis? Itaque non importune, ut equidem reor, adducam hæc dissertationem Wilthemii nostri, acceptam ex quodam illius Tractatu, cui sub annum MDCLXXI Antverpiæ imprimendo occasionem dederat Constantinus ante Annales Treverensis Brouveri nova forma supplementoque donatos a Masenio, in frontali eorundem imagine expressus, aliu omnino specie quam par erat. Dabo autem Dissertationem hanc, sicut ipsam contraxi inseruique post ipsius S. Constantini Acta Parergo I.

2 Animarum imagines non sunt, inquit C. Plinius etc. ut Tomo 5 Maji pag. 22.

3 Constantini Maximi veram imaginem etc. post quem numerum exhibenda erit nummorum ipsorum tabula.

4 Horum porro Constantini nummorum etc. *Pag.* 23 — *et omissa, erudita quidem, sed hic onerosa futura explicatione singulorum nummorum, numero 40, 41, 42, 43 deducta, succedat numerus 44 et sit.*

5 Secundi nummi et tertii etc, *Pag.* 24 col. 2.

6 Ita restituto sibi in imagine Constantino etc.

7 Contemplant nunc et Helenæ etc.

XXXV S. MARCUS.

Ab an. 336 *Lin.* 4 — menses unii — l. — unii.

In Margine — m. 8 — lege — 9.

XXXVI S. JULIUS.

Ab an. 337 *Lin.* 4 — anno CCCLIII — l. — CCCLII.

Commentariolo nostro adde — 3 Joanni Archiepiscopo Nicæno, in Auctario Biblioth. Patrum Græc. creditur Julius, Cyrillo Episcopo Hierosolymitano per Epistolam demonstrasse, quod Natalis Domini, quem Ecclesia illa die vi Januarii una cum Baptismo Christi celebrat, celebrari debeat xxv Decembris. Ea Epistola quam non certa sit, minus etiam certus qui allegatur Josephi Judæi locus, dixi in Apparatus prævi parte 1 Epistola ad Possinum Consultatoria secunda num. 14 et seqq. Non deerant alia Julio argumenta, ex traditione Romanæ Ecclesiæ in libris Censuum Romanorum fundata, quibus usum illum Cyrillo præbaverit, si ea de re ipsi quidquam scribere voluit.

XXXVII S. LIBERIUS

Ab an. 352 *In Marg.* — Ab anno 357 — scribe — 352.

Num. 1 *lin.* 3 — x Kalendas l. ix Kalendas.

XXXVIII S. FELIX.

Ab an. 355 *Num.* 2 *lin.* 10 — annos — iii adde — eoque amplius

DISSERTATIO XV al. IX.

Utrum vere Romanus Episcopus fuerit hic Felix. etc. *pag.* 54.

DISSERTATIO XVI al. X.

Martyrium S. Felicis etc. *pag.* 57.

Num. 4 ad finem — adde — Quod tamen de rebaptizatione dictum est etc. — ut *Parte 2 pag.* 176 et num. 5 sic ordire — *Præmemorata fabulæ, de Constantino vel Constantio, declarato per Felicem rebaptizato similis alia apud Anastasiam etc. — uti habes pag.* 57 *lin.* 5 a fine.

XXXIX S. DAMASUS.

DAMASUS S. R. E. Diaconus, etc.

Ab an. 366

DISSERTATIO XVIII al. XI

De anno mortis etc. ut *pag.* 59.

Num. 1 *lin.* 3 a fine — CCCLXXXIII — scribe, — CCCLXXXIII.

XL S. SIRICIUS.

Ab an. 385 *Lin.* ult. adde —, postea translatus ad ecclesiam S. Praxedis.

In fine Commentarii — adde — 9 *Hactenus Romani Pontif.* — etc ut *pag.* 173**, atque his verbis concludere

— Ita observavit Petrus Josephus Cantelius noster, in sua *Metropolitanarum Urbium Historia Tom. 1 Parte 2 Dissert. 1 Cap. 2*; quod opus, immatura morte Auctoris interruptum, utinam alius pari eruditione prosequaretur! Interim ex primo illo Tomo, sub ipsam editionem hujus Cona u primum accepto, opportuniore aliqua, et antea non observata a nobis, in hæc *Paralipomena* transferentur.

XLI S. ANASTASIUS.

Num. 1 *lin.* 2 — Honorius III — scribe — iii. Ab an. 398

Num. 3 *lin.* 8 — audeat l. audeat — et *lin.* 10 — annis tribus l. annis tredecim.

XLII S. INNOCENTIUS.

Commentariolo adde — 3 Est Parisiis in Gallia nobilis quædam Brancatorum domus, vulgo l'Hostel de Brancas, in cujus Sacello habetur corpus Sanctum, Cardinalis Brancatii munere Roma missum, una cum marmore sepulchrali, cui inscriptum S. INNOCENTII EPISCOPI: et cum duodecim lampadibus figlinis, quibus nunc circumdatur, repertum in sepulchro. Ea lucernularum multitudo videtur indicare, istud corpus minime vulgaris Episcopi fuisse: quod si liceret suspicari, ipsum fuisse alicujus Episcopi Romani, in nullum ejus nominis aptius quadraret conjectura, quam in hunc Primum; cum Secundus vixerit seculo XII, quando non amplius in cæmeteriis subterraneis candebantur Pontificum corpora; et ejusdem Secundi sepultura scitar in ecclesia Lateranensi extitisse. Plura forte, ex Instrumentis pariter Roma advectis suggeret Claudius Castellanus, cui notitiam hanc debemus, cum ipsa vulerit. Interim ista hic placuit indicare, quia Innocentius iste sic Parisiis honoratur, ut ejus cultus ad nullam anni diem sit adstrictus.

Ab an. 402

Corpus aliquod Parisiis, forte hujus.

XLIII S. ZOSIMUS.

Commentariolo post num. 3. adde — Quamquam quid opus est scrupulose colligere loca et testimonia huc facientia? quando S. Leo, a Zosimo quartus, in Epistola vulgo 89 ad Episcopos Provinciarum Viennensis, ita statuit: Non passim, sed die legitimo Ordinationis celebretur: nec sibi constare status sui noverit firmitatem, qui non die Sabbati vesperi quod lucescit in prima Sabbati, vel ipso Dominico die fuerit ordinatus. Solum enim majores nostri resurrectionis Dominice diem hoc honore dignum judicaverunt ut Sacerdotes qui sumuntur, hoc die potissimum tribuantur. Per hoc equidem non existimo summas aliquas festivitates ab honore isto secludi, saltem pro raro aliquo casu, cum hodiernus usus festa Apostolorum aliaque majora recipiat. Si quis tamen prius quinque vel sex seculis nullam omnino exceptionem potiat, poterit paucissimas illas quæ forte sic occurrent Ordinationes facile adducere ad Dominicam, mutato leviter dierum a Catalogis definitorum numero, quando hunc nulla certior auctoritas firmat. Porro cum Dominicus dies a vesperis inchoari censeatur, nihil incommodi nobis adfert, necdum a nobis observatus usus Sabbati, non enim quomocumque præscribitur in Sabbato ordinandos Episcopos, sed vesperi: ita ut dies sequens exinde haberetur vocareturque Natalis.

Ab an. 417

4 *Nomen Urbis ad Titulum Episcopi etc. lxxv. pag.* 173** atque his verbis concludere. Ita prælaudatus Cantelius noster, libro ac loco jam allegatis ad S. Siricium.

XLIV S. BONIFACIUS.

In Coramen, num. 1 lin. 5 post—colitur—expunctis reliquis pone. -- An autem ibi adhuc requiescat, dubium mihi facit Epitaphium, teste Romano Coconico in Vaticana Pontificum porticu repertum hujusmodi:

Atria magnifici sunt membris plena sepulcri

Sedis Apostolicæ Bonifati Præsulis almi.

Tali iudicio Primum ejus nominis ibi sepultum præsumit Romanus; et verosimilis videtur præsumptio, quia nullus est subsequentium Bonifaciorum, cui vel aliud proprium Epitaphium non sit, vel istud aptari congrue possit: nam quod aliquando Primi esse putavimus, quia in eo dicebatur, quod

Mitis adnavit divisum Pastor ovile,
id aliunde comperimus Bonifaci II eandem laudem esse commenti.

XLV S. CŒLESTINUS.

Lin. 1 lege — Campanus vel Romanus. Et Lin. 7 dele — postmodum.

In Commen. lin. 14 — Actius l. Aetius — et in fine — adde — In patrin, variant Anastasiani Codices, paucis obliquibus Romanum dicentibus, quod sequitur Oloricus Vitalis lib. 2 Hist. Eccl. Romanorum Pontificum Catalogum texens, usque ad Innocentium II, id est, usque ad unum MCXLIII, libroque Pontificoli inhærens, quoad eo uti potuit.

XLVI S. SIXTUS III.

Lin. 4, aliis verbis expunctis, scribe — dies xiiii usque ad xxv Julii, — et lin. ult. dele — vel xxxv.

Num. 1, omissa linea 14 periodum sic contexerunt xi menses, et dies xiiii, secundum plura Anastasii exemplaria, potius quam xiiii, quos notant Catalogus et Prosper: ut scilicet exequia Sixti et Electio successoris, non in Dominicum cadat, sed in Ferium II Caput autem hujus totius calculationis est, quod ita possum Sixtum producere usque ad etc.

Num. 4 lin. 10 — Catalogos l. Catalogo.

XLVII S. LEO.

Lin. 4 — xxviii — l. xxviii Julii — et lin. 5 dele — et Nativitati B. Mariæ sacra.

Nec enim constat, quod ante Gelasii Papæ tempora festum hoc fuerit in Ecclesia Romana receptum.

Commentarium sic videtur — Hac ipsa ætate vivens et Chronicon suum scribens Prosper; Leo, inquit, legatione publica arotus, et gaudenti patriæ præsentatus, quadragesimus septimus Romane Ecclesiæ Episcopus ordinatur; et ipse Theodosio Imperatori sese excusans per Epistolam, cur Ephesino Concilio interesse non posset; negat se, in eo rerum publicarum incerto statu, debere committere, ut, pro occasione causæ Ecclesiasticæ, videretur patriam et Sedem Apostolicam velle deserere. His motus in Dissertatione de Vita illius Paschasius Quenellus, maluit Regios duos Colices Anastasii et Mazarianum unum sequi, asservates Leonem patria Romanum fuisse: sed paucis istis repugnat longe major numerus Codicum, natione Tuscorum dierum, quos sequitur hactenus in suis de illo Lectionibus ipsa Romana Ecclesia: quin etiam intra quartum a Carthago lapidem Castellum est, la Pierla vulgo dictum (Latina magis forma Petrella dierum) ubi in ecclesia Parochiali S. Blasii super parietem picta cernitur effigies Sancti, in habitu Pontificali, cum tali linguæ vulgaris subscripto (quod sane magram antiquitatem non arguit) Communitas Pierla in honorem S. Leonis Papæ

primi, hoc loco nati, pro sua devotione. Perusini etiam, Tusciæ a Livio, Plinio, Strabone accensiti, nescio quas antiquas membranas archivi sui allegant pro Leone vindicando civitati suæ: in quibus, ac longa recentiorum auctorum serie, uti magnum pondus non inesset, si Catalogi Anastasio vetustiores pro Tuscia non starent: ita contra hanc non puto magno opere facere Prosperi ipsiusque Leonis verba in quibus Patriæ noiam sic usurpat, ut latitudinem admittat aliquam; maxime cum verosimile sit eundem Leonem, si non origine et nativitate, educatione tamen et habitatione Romanum fuisse, Romanoque Clero a juventute adscriptum; quippe quem Xisto decessori suo adhuc Archidiacono constat adhæsisse, et Epistolæ ejus ad S. Augustinum tulisse in Africam, cum inter Aclythos etiamnum censeretur, anno civiter ccccxviii. Ut ut hæc sunt, ipsa Ordinationis die vel saltem in ejus Octava habitum esse sancti Pontificis sermonem observaverunt nuper viri eruditi; nec dubitare potest etc. — Marginalem autem Synopsin ita lege — Sermo S. Leonis — si non ipso die Ordinationis — non tamen ejus Anniversario,

Num. 2 lin. 4 — Actium l. Actium — et lin. 15 — dicit l. dici putat ille — et lin. 17 dele. — Hinc vero colligimus etc. usque Auctor — et hæc substitue — Paschasius autem Quenel, supra memoratus, attentis iisdem rationibus ac verbis, mihi scripsit; in istum quidem sententiam se ne haud invitum, quatenus eo neque in Anniversario habitum Sermonem: existimat tamen (quod supra indicavi) commodiorem sensum habitura omnia, si idem Sermo habitus dicatur, non ipsamet Ordinationis Pontificalis die, alias occupatissima; sed ejusdem Octava recurrente. Sicut enim dies Ordinationis, non autem Electionis, proprie loquendo, erat principium Episcopalis officii; sic ejus Octava, alloquendo populo et ceteris Episcopis functionibus conspiciendis, aptior erat: atque ita, recurrente per suum ordinem die, scilicet octava eodemque Dominica, totum festum celebratur solemniter, peragendis coram populo Mysteriis sacris. Certe etiam Neophytos Baptismi sui Octavam celebrare moris erat; cur igitur non etiam Pontificis Ordinationis suæ? Ita fere per suam Epistolam P. Quenel, cujus cogitationem perquam verosimilem existimo esse, et verbis sancti Pontificis bene consonam. Hac autem recepta, nihil refert, qui die electus Leo sit; nulli tamen Electioni adscribere xxviii Julii, quæ tunc fuit Feria II, ne exequiis Pontificibus funestata Dominica dies fuerit, nulli ut id dicendum cogente necessitate. Auctor quidem etc.

*Num. 4 adde — 5 Latinus Pasqualinus, S. Mariæ Majoris Canonicus, ævenum quoddam numisma uictus, in ejus antiquæ facie exprimebatur S. Petrus, cum Clave ex humero pendente, postico D. N. LEO-
NI
PAPE,*

atque adrojom tum usurjari cœpisse, ut Pontificum numismata impressa legrentur: respiciantem credidit ad illud Isaïæ 2. Dabo Clavem domus tavid super humerum ejus: et aperiet, et non erit qui claudat; et claudet et non erit qui aperiat. Postmodum hoc res ipsa loqui videtur: cetera, æque ac Titulus D. N. id est, Domini nostri, suadent, ut eo signari credamus Leonem, non Primum, sed Tertium. Huic enim Urbis Romane dominum Carolus Magnus contulit, nunquam ejusdem temporalis Dominus, quatenus erat Rex Longobardorum, Italiæ temporali dominio tunc gaudentium, exclusis possessione veteri Imperatoribus Græcis. Certe Dominicus Raynaldus apud Allatum, supra in S. Silvestro allegatus, negat, antiquis primorum septem seculorum Pontificibus alium morem fuisse, quam nudum nomen suum imprimere bullis creis aut plumbeis, siquidem

disceptatur,

sed die Octava habitus fuit.

Nummus et attributus videtur potius esse Tertii.

Ejusdem Bulla frustra quaesita,

allegatus,

Ab an. 418

Ab an. 423

Ab an. 432

Ab an. 440

Romanus an? Tuscus fuerit

bullatas litteras dare volebant : et hujusmodi unam, quæ Leonis I genuina sit, asservari ait in Archivio Castelli S. Angeli. Hujus ut mihi copia fieret cum specimine primorum ultimorumque characterum, optavi equidem ; nec desiderio meo defuit illustriss. Schelstratius, quin, speciali privilegio ad Archivii illius ingressum impetrito, antiquiora quæque ibidem reposita monumento scrutaretur : sed nihil potuit invenire quod Otthonum tempora superaret.

-Ceterum, his additis correctisque, vellem in altera editione ordinem quaque mutari ; et quæ hic habentur de Continuatoribus Prosperi, num. 6, 7, et 8, transferri ad finem Commentarii : ita habebuntur conjuncto, quæ propriè S. Leonem spectant.

Num. 12 ad finem adde — : quamquam etiam sic videatur vultus nimium vividus. Utrum vero imberbe in sarcophago mentum satis certo probet, jam tum in usu Pontificum fuisse ut barbam raderent, non ausim equidem definire ; licet Leonem III, qui annis cccxxx post Primum floruit, barba quoque rasa expressuram videam in ectypo veteris musivi. Potuerunt enim ab exucco corpore defluxisse pili, ex mento æque ac capite (in capite autem si essent reperti aliqui, puto eorum faciendam mentionem fuisse) et inter utrosque medius S. Gregorius Magnus, ubique barbatus exprimitur.

XLVIII S. HILARUS.

Lin. 1 adde — S. R. E. Archidiaconus

Commentariolum sic ordire — 1 Fuisse antea S. R. E. Archidiaconum scripsi : quia Epistola ejus, præsertim ante Victorii Aquitani Paschalem Canonem, a Buberio nostro illustratum, præfert hujusmodi salutationem : Dilectissimo et honorabili sancto Fratri Victorio, Hilarus, Archidiaconus Urbis Romæ. Hic autem ille quod petebatur mittens anno cccclvii, suam Præfationem sic orditur. Domino vere sancto, ac venerabili in Christo Fratri. Hilario Archidiacono, Victorius. Cum ergo Gennadius, Episcopus Massiliensis, qui eodem seculo v. exeunte floruit, in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis sic loquitur de Victorio isto, Victorius, homo natione Aquitanus, calculator scrupulosus, invitatus a S. Hilario Urbis Romæ Episcopo, composuit Paschalem cursum indagazione cautissima ; cum, inquam, Gennadius de Victorio agens Hilarum appellat Episcopum, intelligi debet prolepsis ista usus, ad tollendum dubium de persona illius. Vultur autem Hilarus, appellandi pro tali opere Victorii occasionem accepisse, ex sollicitudine S. Leonis Papæ, testata in hujus super eo puncto Epistola XII ad Episcopos Galliarum et Hispaniarum, de solemnitate Pasche, anno cccclv die vii Kalendas Majas ab omnibus celebranda. Cur vero ipse Victorius in eodem Canone, quem denique Arelatense Concilium IV omnibus tenendum præscripsit, instituerit annos Domini numerandos ab anno vulgaris Æræ xxviii, haud aliam invento rationem, quam quod fuerit is xv Tiberii, inchoatus a xix Augusti, quo in omnium nostrum xxix procurrente, Christi Crucifixionem cum plerisque Patribus idem Victorius posuit.

2 Hic porro, quoniam Titulo Sancti Fratris competitur ab Hilario, suspicari debemus, Ecclesiastica aliqua dignitate præcelluisse : et suspicionem firmant Tabulæ veteres Reomacenses, opud Mabilionem lib. 2 cap. 23, quæ Joannis Abbatibus obitum consignant, anno Domini quingentesimo decimo, juxta quod in Cyclo B. Victorii Episcopi numeratur. Dixerim igitur, Victorium, licet patria Lemovicensem, fuisse illum Episcopum Cenomannicæ urbis, qui anno cccclxi definitioni Concilii Turonensis interfuit et subscripsit, primo post Perpetuum Turonensem loco ; et cui, a Venetico Concilio absentis, anno cccclxv, compro-

vinciales Episcopi otii Synodicam suam inscribunt. Ex alia autem Concilii Andegavensis Synodica, decennio citius scripta, ubi idem inter præsentibus nominatur penultimus, datur intelligi, recens tunc ordinatum fuisse. Et hoc potuit Hilarum latuisse cum scriberet, qui ideo Episcopi Titulum et non dederit. Obiit Cenomaneus iste Episcopus 1 Septembris, eumque ut Sanctum coli testatur Gregorius Turonensis, libro de Gloria Confessorum cop. 56. Atque dicta sunt occasione Hilari, cum adhuc esset R. E. Archidiaconus, Paschalem Canonem a Victoria postulantis.

3 Natalem ejus in Pontificatu credidimus anniversaria celebritate recurrisse xii Novembris, agentes xi Aprilis de S. Leone decessore, eo quod tuli die etc. pag. 66 u. 1 — et reliquos numeros sic proseguere. — 4 Neque vero — 5 Confirmat hoc — 6 Interpontificium.

L S. FELIX III.

Lin. 1 Presbytero — adde — de titulo Fasciolæ.

Num. 1 lin. 12 — Felici l. Felice,

Num. 2 lin. 2 lege — Felicis Papæ quarti, quod S. Gregorii etc.

Numerus 5 addatur ex APP. pag. 173 **

LI S. GELASIUS.

Ad Commentariolum adde — Hic notaverim, in ejus Elogio antiquo dici, quod fecit Sacramentorum, id est Missarum per anni circulum celebrandarum, Præfationes et Orationes cauto sermone ; in unum scilicet Rituales preces, quarum multas SS. Silvestro Julioque Pontificibus ætate pares esse, eruditi agnoscunt, multas Leoni Magno suæ ipsius phrasas vindicant. Sed et ipse Gelasius novis plures addidit : quas inter numerari posse crediderim Missam in Nativitate S. Mariæ vi Id. Septembris. Nec enim ante Gelasium ea invenitur apud Latinos fuisse celebrata ; invenitur autem in veterrimo illo Sacramentorum Romanæ ecclesie Codice, quem, ante nonientos annos in Gallia scriptum, nunc Romæ possidet Regia Svecorum Christiana, et una cum aliis ejusdem et argumenti et antiquitatis nuper vulgandum dedit Josepho Mariae Thomasio, multis in Præfatione verbis rationibusque probante, ipsum esse Gelasianum Codicem de Missarum solemnibus, de quo in Vita S. Gregorii lib. 2 cap. 27 scribit Joannes Diaconus, quod idem Gregorius eum in unius libri volumine coarctavit, multa subtrahens, partem convertens, nonnulla adjiciens. Gelasianum certe stylum, potius quam Leoninum, sapit hæc prima dictæ Missæ Oratio. Adjacet nos quæsumus, Domine, S. Mariæ gloriosa intercessio, cujus etiam diem, quo felix ejus est inchoata nativitas, meminimus. Per Dominum etc. Pro qua, ut minus elegantis, S. Gregorius talem substituit ; Adesto nobis, omnipotens Deus, B. Mariæ festa repetentibus, quam hodiernæ festivitatis probatam exortu, ineffabili munere sublevasti.

LII S. ANASTASIUS II.

Lin. 1 adde — de Regione quinta Caput-Tauri.

Lin. 5 dies iii adde —, vel potius menses ii, dies xiii.

Num. 1 lin. 4 — Successori — adde. — Sed quia Ordinatio contentiosa fuit, placuit Pontificatum Symmachi definire cum respectu ad diem ratæ confirmationisque Electionis ; et sic oporteret numerare Interpontificium, post mortem Anastasii, mensium ii, ac dierum xiii, ut mox apparebit.

LIII

martul imago an probet cam rasisse barbam.

Ab an. 461

Adhuc Archidiaconus petit Canonem Paschalem a Victorio Aquitano,

postea Episcopo Cenomannensi.

et Sancta.

Ab an. 483

Ab an. 492

Editus ab eo liber Sacramentorum l. Missarum,

et in his de Nativitate B. Mariæ.

Ab an. 496

LIII S. SYMMACHUS.

SYMMACHUS, natione Sardus, ex patre Fortunato, fuit temporibus Theodorici Regis et Anastasii Augusti, a die iii Septembris, anno CCCCLXXXVIII, secunda Dominica mensis, sub contentione ordinatus eum Laurentio. Partibus autem ad iudicium Theodorici Regis Ravennam recurrentibus, et in Symmachi favorem lata sententia, factus est indulgentus Pontifex xii Novembris, item in Dominica: ex hinc sedit annos xii, menses iii, dies * xxii; alias menses x, dies iii; defunctus xii Julii dxxiii; sepultus apud S. Petrum xiiii Julii, et cessavit Episcopatus dies iii.

Ab an. 498 ad
514, an. 15,
men. 7 dies 25.

* Bar. d. 7

Anastasius Bibliothecarius, insolita Catalogorum et sua pro hoc tempore accuratior, definiens Symmachi Pontificatum, a die x Kalendarum Decembris usque in diem xiiii Kalendarum Augustarum, persuasit nobis, ut a die confirmati eidem Pontificatus, per aditam Sedis possessionem, potius quam a die primæ contentiosæque Ordinationis, crederemus Pontificii tempus ab antiquiori Catalogo numerari: sic tamen ut Anastasio existimemus obrepisse xiiii pro xiiii Kal. Aug. eo forte, quia xiiii Kalendas contigit Symmachum sepeliri; item pro mensibus iii, scribendos iii; quot scilicet exigit intervallum Kalendarum prænotarum. Tali autem correctione admissa, et sumpto initio Pontificatus a die, quo dicit Anastasius, quod lata a Theodorico æquitatis sententia, factus est Præsul Symmachus; per dies vacantis Sedis in assignatos a Catalogo, venit ad diem xx Julii eundemque Dominicam, Hormisdæ Ordinationi congruam. Atque ita progrediendo ad Joannem (cujus nunc certius compertum initium, coegit hæc tempora oliter quam prius feceram ordinare) invenimus sublotam difficultatem, quæ alias nos debuisset valde torsisse.

Ratio temporis,

et mutat hoc loco sententia.

LIV S. HORMISDAS.

HORMISDAS, natione Campanus, ex patre Justo, de civitate Frusinone, fuit temporibus Theodorici Regis, Augustorumque Anastasii et Justinii, a die xx Julii, Dominica ix post Pentecosten anni dxxiii, usque ad iii Augusti dxxiiii, per annos iii, dies xii; sepultus ad P. Petrum iii Augusti: et cessavit Episcopatus ferme mensem i.

Ab an. 512. ad
523 an. 9, d.
16.

* Bar. d. 10.

Num. 1 lin. 2 dele — ut — lin. 4 scribe — annos iii, — lin. 13 — dies xiiii — adde — (pro quibus ex plurium consensu retinemus solum dies xii, nobis commodiores) — et iterum in fine adde — Licet autem Catalogus, post mortem Hermisdæ, solum numeret iii dies cessantis Episcopatus; initium tamen sequentis Pontificis, certo satis agnatum ex certis nota die obitus, cogit integrum fere mensem huic Interpontificio assignare; forte quia noluerit ordinari Joannes, nisi Rege consulto.

LV S. JOANNES.

JOANNES, natione Tuscus, ex patre Constantio, S. R. E. Diaconus fuit temporibus Theodorici Regis et Justinii Augusti, a die iii Septembris eademque Dominica xiiii post Pentecosten, anni dxxiii, usque ad xiiii Maji quo obiit, in carcere Regio Ravennæ, anno dxxvii. Sedit annos ii, menses iii,

Ab an. 523 ad
526 an. 2, men.
8, dies 16.

dies xii. Rex autem Theodoricus, LXXXVIII diebus post obitum Joannis elapsis, divinitus percussus, feria iv, xxii Augusti; Dominica sequenti, die xxx mensis, expiravit. Corpus Pontificis, primo sepultum Ravennæ extra portam, postea translatum est Romanam, et collocatum ad S. Petrum xxii * Maji, quo colitur. Et cessavit post obitum Joannis Episcopatus mensem i, dies xiiii.

* Bar. tunc putat obiisse.

1 De modo, anno, ac die, quo obiit Rex, certissimum, licet Anonymum testem nobis dedit Henricus Palesius, post Ammiani Marcellini Chronicon; utpote qui tunc vixisse videatur, finiens cum morte Theodorici historiam, quam fuerat a Constantio patre Constantini Magni exorsus. Verba ejus hæc sunt. Symmachus Scholasticus, jubente, non Rege, sed tyranno, dictavit præcepta die quartæ feriæ, septimo Kalend. Septembris Indictione iv, Olybrio Consule; ut, die Dominico adveniente. Ariani Basilicas Catholicas invaderent. Sed qui non patitur fideles cultores suos ab alienigenis opprimi, mox intulit in eum sententiam Arii, auctoris religionis ejus. Fluxum ventris incurrit: et, dum intra triduum evacuatus fuisset, eodem die quo se gaudebat ecclesias invadere, simul regnum et animam amisit. Omnia hæc annum dxxvii notant; et qui is habuit litteram Dominicalem D, diem xxx Augusti definiunt. Tam celer vitæ exitus, licet ad triduum protractæ inter dolores, causam plerisque Scriptoribus dedit asserendi, quod Rex subito interiit; idque die LXXXVIII (quinguenarius numerus perperam emittitur in egrapho Catalogi veteris) die, inquam, LXXXVIII postquam defunctus est Joannes Episcopus in custodia. Hic autem constanter dicitur obiisse xv Kal. Junii; exceptis quibusdam paucis Anastasionis exemplaribus, quæ xii Kal. notant. Sed in hoc minime recipi illa possunt: quia retrogradientes a xxii Maji, per annos ii: dies xii (potius quam xii notatos in aliquibus MSS.) abducimur a Dominica, qua debuit ordinatus Joannes fuisse S. R. E. Diaconum, scimus ex libris Boetii, ipsi inscriptis cum tali Titulo.

Ex Anonymo Synchrona scitur obiisse Rex 30 Augusti

An. 526,

2 Idem Anonymus, cum narrasset de Joanne, quod revertentem Constantinopoli a Justino Imperatore Rex cum dolo suscepit, et in offensa sua eum esse jussit; addit etiam, quod idem Papa, post paucos dies, a suo scilicet reditu, defunctus est. Nihil erat antea quod me prohiberet, bimestris aut trimestris carceris ærumnis confectum Joannem, opinari: exorsus autem numerare annos, menses, dies, Symmachi Pontificatus attributos, a die Ordinationis suæ, quantumvis litigiosæ (quos nunc video numerandos fuisse a die adjudicati ipsi Papatus) et ad Hormisdam consequenter procedens, per similitur assignatos ei annos et dies, atque per indicata a Catalogo Interpontificia; cum credidisset porro ordinatum Joannem die iii Maji, Dominica iii post Pascha; per attributos ei menses iii, vel etiam ii, et dies xv aut xxii, non potui pertingere ultra xxii Januarii aut iii Februarii: proinde, quod ultra erat temporis usque ad xiiii Maji, censui Joanni traductum fuisse in carcere, post abrogatum ei a tyranno Pontificatum, vel eundem per injustam coactionem depositum. Quin imo credidi, jussum ei adhuc viventi superordinari Felicem: quod Clerus Senatusque et Populus Romanus constanter recusaverit; l cet mortuo Joanne et (uti tunc opinabar) etiam Theodorico, in eundem consenserit; factum grante accipiente Theodorici nepote ac successore Athalarico. Ita nunc ego: modo nihil istorum necessarium judico, postquam aperuit se ratio supplendi hiatus, alioqui in Chronologia futuri.

adeoque et Joannes 18 Maji, paucis diebus postquam rediit CP.

3 Quod ad diem sepulturæ in Vaticano attinet, is quin esset xxvii Maji nemo præter Baronium dubitavit: quia

quia hic, solitus diem pro cultus die mortis accipere pro nihilohabuit, quod istum legerit xii vel xii Kalendas Junii fuisse, et iussit legi Julii: mortem quoque Regis distulit usque ad ii Septembris: quam ego, ex aliter scripta dierum numero, nihilo melius adscripseram diei u Julii. Nunc eo omnia deleri ac mutari jubeo, et li- quidam Chronologiam habere tandem me opinor.

DISSERTATIO XVIII al. XII.

De quibusdam affectis, uti pag. 71.

Num. 3 adde — Plura, certiora, et magis distincta, circa causas et effectus Legationis Constantinopolitaneæ ex prælaudato Anonymo aliisque dabo ad xxvii Maji: ista autem, non omnibus obvia, hic colligere malui ad facilitatem persuasionem, adversus tam insulsum et ab omni veri specie alienum figmentum.

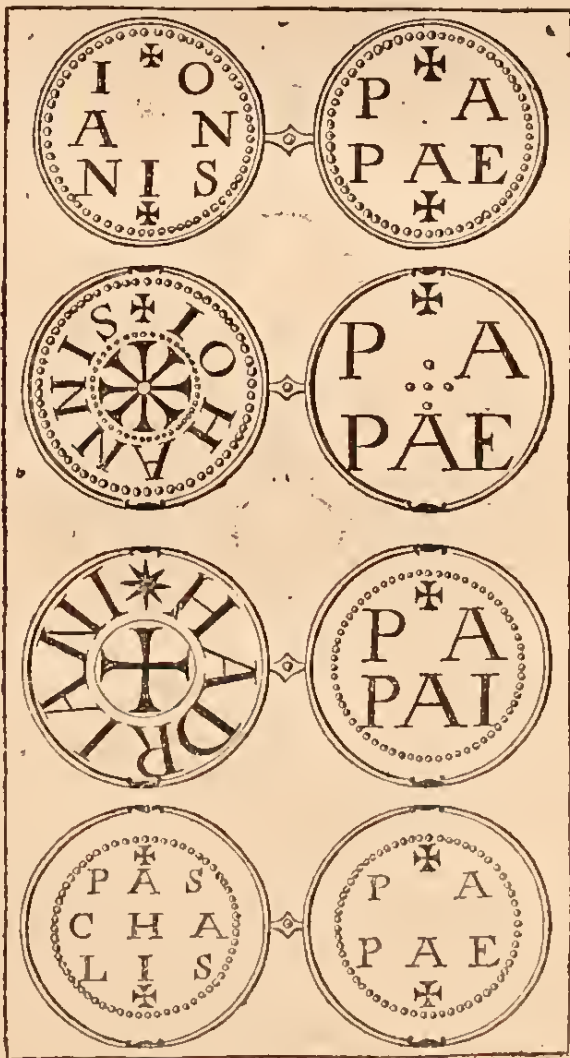
4 Aliquod tamen isti fabularum Mercatori etc.

Num. 5 lineas 3 ultimas sic lege — Sed etiam ultimum hoc, de Theodori damnatione, plenius accuratius- que refertur a S. Gregorio; cujus verba dabimus ad prænotatum xxvii Maji. —

6 Signa duo plumbea figuræ rotundæ, quæ addit ad Ciacconium Victorellus, existimans Primi Joannis ea esse, nunquam mihi verosimile facient, jam tum soluisse Romanos Pontificis nomine suo plumbo inscribere, aut datas a se litteras plumbo signare. Mabilio in opere de re diplomatica non audeat asserere id ante Joannem IV obtinuisse, qui fuit plus quam integro seculo posterior priore. Si autem litterarum formam intuearis, ferme perfecte Romanam, solumque in prima vocali A barbarie quidpiam ostentantem et confusas cum Bullis indubi- tatis Hadriani, Paschalis, Nicolai Primorum, merito suspicaberis, eas quæ Joannis I dicuntur, ejusdem esse ætatis, oleoque seculo ix, et Joanni VIII potius ad- cribendas. Igitur Victorelli duo signacula vide, eadem- que compara cum sigillis seculi ix.

Baronii calcu- lus.

Signa plumbea Primo adscri- pta,

Propylæum Maji.

LVI S. FELIX IV.

Num. 1 lin 4 a fine — de quo infra. I. jam etiam post alios vetustiores duos ad Apparatum translatus, sed in priori editione immediate exhibitus post hunc Pontificatum. Eisdem denique etc.

Ab an. 526

Num. 2 in fine adde ultimas 9 lineas ex num. 4 — Nominatur vero Mavortius, Consul anni dxxviii, tam- quam primus in Pontificatu Joannis: quia (uti op- pare) etc.

3 Designatum ab auctore prælaudati Catalogi sup- plementum, addere voluerit is qui videm adscripsit Pontificum duodecim sequentium nomina, etc. — tum dele totum num. 4 et substitue quod sequitur.

4 In tertio superius memorato Catalogo de hoc Felice dicitur, quod ipse ordinatus est in quietem, id est ad quietem cum Rege barbaro habendam; utique Theo- dorico, tum adhuc vivente, cum is ordinaretur (uti jam dixi, priori opinione correctæ) ita tamen ut prius integro mense frustra fuerit laboratum a Romanis pro libertate Electionis servanda. Utrum autem revera fue- rit electus alius, cujus nomen non proditur; vel omnino nullus, interponente se Rege, neque permittente ut Ca- nonice secundum morem procederetur, non nisi per in- certissimum divinationem dici potest. Nihilominus Fe- licis Ordinatio videtur facta fuisse a solo Clero, vel parte ejus majore ideoque potiore, reclamante Senatu et aliis forte pauculis: quoad etiam hi cesserunt, Elec- tioneque, non vero et Ordinatio iterata, receptus est ab omnibus Felix; idque paulo vel ante vel post mor- tem Theodorici: unde factum, ut hujus successor res- cripserit Senatui, ea de re nuntianti, hoc tenore: Gra- tissimo nostro profitemur animo etc. ut pag. 71 in Joanne num. 3.

Tum a Clero ordinatum po- cis causa,

deinde etiam a Senatu re- ceptum,

5 Fueritne hic Quartus etc. — 6 Quæ sub nomine etc — Numerus vero 7, cum sequentibus Catalogis, transferendus est ad Partem priorem Apparatus, ut ibi notavi.

gratanter ac- ceptat Rex A- thalaricus

LVII BONIFACIUS II

Commentarium sic ordire — 1 Baronijs ad annum 526 n. 74 prudenter notat, quod sub Theodorico Rege primum coactus fuerit Clerus Romanus, designatum ab illo Felicem suscipiendo, subire duram conditionem etc.

Ab an. 530

Epitaphium

Nam. 5 lin. 3 et seqq. lege — dubium mihi fecerat, utrius credi deberet hoc Epitaphium.

Sedis Apostolicæ primævis miles ab annis,

Post etiam toto Præsul in orbe sacer;

Membra beata senex Bonifacius hic sua clausit,

Certus in adventu glorificanda Dei.

Mitis adnavit divisum Pastor ovile,

Vexatos refovens hoste cadente greges.

Iram supplicibus mitis de corde remisit,

Debellans cunctos simplicitate dolos

Egit ne sterilis Romam consumeret annus,

Nunc orando fugans, nunc miserando, famem.

Quis, te sancte Pater, cum Christo nesciat esse,

Splendida quem rectum vita fuisse probat?

6 Interim ipsum Epitaphium hoc sub tali dubio jam adscripseram Primo, sed intellegens ex tomo 3 Analectorum Mabillonis pag. 435 quoddam Secundi Epitaphium in MS. Codice Vindobonensi reperiri diffi- culter legibile, vel ipsa verbarum fragmenta mihi peti, atque obtinui magis integrum Epitaphium quam sperabam, nec puncto diversam a præmissa, sed auc- tum clausula Chronographica, omnem dulcissimum ar- cente, que sub a Mabillone, nec satis perfecta erat edito, et nobis litteratum ex originali sic transcripta fuit.

cum nota anni 533,

Sedit annos, III MES XXVI,

Depositus in cæ XVI kl NOV.

INTER p cons 11, padio
et ORESTE VIR S CLARISSIMIS

ubi cum tō INTER nullum sanum sensum faciat, puto librarium aliquem ita extendendum credidisse, quod sculptum erat ITER, et quod recte extensum fieri debuisset ITERUM; totum autem Chronicon sic legendum. Sed t̄ annos tres, menses viginti sex, depositus in Confessione decimo sexto kalendas Novembris, iterum post Consulibus Lampadio et Oreste Viris clarissimis: quamvis usitatori phrasi dici potuisset iterum post Consulatum Lampadii et Orestis Virorum clarissimorum, uti fit in sequenti Joannis II monumento. Interim apparet corrigendum Anastasium, ubi scribit, quod sepultus est Bonifacius sub die XVI kal. Novembris, Consulatu Lampadii, sic enim notaretur annus Christi DXXXI, cum notari debent DXXXIII.

7 In hiberno Pontificatus etc — deinde alide —

8 Ad Dioscorum quod attinet, videtur is Baronto idem esse, quem annu dix Hormisdas Papa adunxit Legatus a se Constantinopolim pro Ecclesiastica unione missis, tunc solum Diaconum; quod facilius crediderim, quam simoniaci crimine juste fuisse infamatum; licet eo nomine eam post mortem damnaverit Bonifacius. Anastasius certe Bibliothecarius rem narrans, haud obscure Bonifacium ipsum sagittat, cum ait, quod ipsis diebus quibus v̄it Dioscorus, Bonifacius zelo et dolo ductus, cum grandi amaritudine sub vinculo anathematis chirographi reconciliavit Ceram: quem chirographum archivo Ecclesie reclusit, quasi damnatus Dioscorum... cui tamen [chirographo] in Episcopatu nullus subscripsit, dum plurima multitudo fuisset cum Dioscoro. Pontificem autem Agapetum eo titulo laudat idem Bibliothecarius, quod ipso ortu Episcopatus sui libellos anathematis, quos invidia dolo extorserat Bonifacius Presbyteris et Episcopis, contra Canones et contra Dioscorum, in incendio ecclesie congregatis omnibus incendio consumpsit, et absolvit totam Ecclesiam de invalida perfidorum. His videtur indicari, quod causa praeiens Simoniaci reprobata iudice subferrenti, manifeste appareret calumniam passus Dioscorus cum Christo, ut pejus convicti stat, qui Bonifacii captantes gratiam, vatasam Dioscori electionem fuisse, Episcopis Presbyterisque a Bonifacio convectis persuaserunt.

9 Sub hac Pontificatu contigit ut Dionysius Exiguus, Abbas Romanus, Canonem suum Paschalem conderet, a Victore Aquilani Canone diversum, et anno DXXXIII, quem Bonifacius reverendo non attigit nichilominus: in quo etiam invenit calculum annorum ab Incarnatione Christi. Hic calculus inquit Mabilio, lib. 2 cap 23, licet ab anno jam dicto compositus, non tamen statim sed longo post tempore, admissus est. Ex II storice videtur, Eundem ex Anglia in Galliam induxit S. Bonifacius Episcopus, cujus opera Suessionense ac Leptinense Concilia coacta sunt; eisque anni Incarnationis ab ipso praefixi: Leptinensi, annus DCCXXXIII, Suessionensi, annus DCCXXXIV. A Gallis ad primos Longobardos duendus est usus idem transisse sub fine seculi ipsius VIII, si sincera sunt quadam Anastasii apud Ratchisio Reutibus signata diplomata apud Ughellum tom. 2. Ea videtur, quomodo alio modo ex capite metentur suspecta haberi; notū v̄n̄ meo ave falsi quia annus ab Incarnatione subscriptus essent; putatur tamen se dubitare Mabilio, ubique jure merito, cum eorundem Regum alia plura extant absque tali nota.

9 Quia igitur, inquit mihi, receperunt etiam annos eandem in Attestatione Florentina, tum operose refutata Parte 2 Propylaei antiquarii ante tom. 2 Aprilis? Quia scilicet Instrumentum illud ex aliis multis capitibus suppositivum demonstratur, quorum fere nullum hactenus ab ejus defensoribus est idonea responsione di-

lutum: ineptum proinde est ut ex eo probetur, pro anno DCCXLIII, Epochae Christianae usus fuisse inter Florentinos, quamvis subditos Longobardis, sive Longobardos eodem fere tempore illum usurpare cepisse, quo ceperant Galli Germanique. Idem quidem S. Bonifacius qui istos illum docuit, Romam venerat mense Decembri anni DCCXXXIII; ibique die xxx ejusdem ordinatus Episcopus, sequenti mox die accepit signatas instructiones ac litteras suos, cum quibus sine mora reverteretur ad Turingos, fide Christiana per eum instructas, Sedem opud ipsos fixurus Episcopalem. Sed tanta festinatio, qualem indicat tam cita expeditio litterarum praedictarum et qualem revera exigebat gregis novelli necessitas, non permittit ut idem Bonifacius credatur, paucis quibus substitit Romae diebus, persuasisse Romanam Curiam, non solitae accipere ab exteris leges et mores, sed dare, usum annorum Christi; unde nec ante seculum X invenitur Pontifices in subscribendis Bullis usi Epocham praedictam. Multo etiam minus credibile est quod ipse Bonifacius; fortassis per Florentinae Urbis, non tunc manens, sed rudem transiens, tale quid persuaserit Regis, si qui tunc ibi erant Notarii (pro quibus perquam ridicule istae stultitiae, qui talis esset, non Regis, sed Apostolica et Imperiali auctoritate) utpote utentibus stylo Longobardicae Curiae, cui necdum inventuerant anni Christi, quantum quidem ex paulo post illorum signatis Florentinorum instrumentis novimus.

10 Atque haec dicta is sicut, qui Mabilionem, a suis figmentis approbandis longe alienissimum (ut mihi per litteras saepe testatus est, et farsam etiam ipsis) ultra silenter contra me testem citant. Ejus si stare illi vellent iudicium, opus esset ipsos fateri, quod Itali Episcopi, non ceperint notare Incarnationis annos ante seculum IX. Ad hoc enim probandum utitur Mabilio exemplo Joannis Ravennatis, privilegium quoddam signantis, imperantibus Leone et Constantino Imperatoribus... III kalendas Februarii, Indictione XVII, qui nobis esset annus DCCCLXXVI. Verum ego libenter concessero, exemplum istud magis valere pro Episcopis, qui Exarchatu Graeco, usque ad annum DCCCL subjecti, eo et tunc uti solent perquebant cum Ravennatibus et et stylo uti, et Graecos Imperatores utrumque agnoscerent uti eos agnoscerant etiam Romani, quantum Longobardorum ipsis errorum regum in Italia stetit. Ast qui isdem Longobardis plane suberant, ut priorem suberant, Florentini, totaque Hetruria, putaverunt ejusmodi usum aliquanto citius recepisse, si vere eum isti aliquando receperunt, quod dubium vix est, ipsique nominatim Mabilionem.

11 Neque refert quod Dionysius fuerit Abbas Romanus, ut crederetur Romanos eorumque vicinos Hetrascos habuisse mox sui calculi imitatores. Tantum enim abest quod hunc illi probaverunt, ut Bedam videmus asserere, quod Romani suo tempore notabant annos Christi ab ejus Passione, non autem ab Incarnatione. Postquam vero ceperunt aliqui in Gallia et Germania ad Bedae calculum, quem vulgo sequimur, etiam Dionysianum adungere; creditus hic fuit totis XXIII annis diflere, sicut Mariannus Sentus et Siebertus cum observant. Unde in reser pro Urbani II, Pontificis Consilio (si tamen tota ipsius est; nec enim alius Pontifex ullus simili invenitur usus) Data Laterani VII kalendas Aprilis anno ab Incarnatione Domini secundum Dionysium millesimo millesimo octavo, secundum vero certiore Evangelii probationem millesimo centesimo XXI, Indictione VI, epacta XV, Concurrente IIII. Indictio VI alique characteres, cum anno vulgari AERE MDCXIII, perfecte convenit: quis autem sit locus Evangelii, in quo tam credebatur fundari certior probatio, pro calculo tam enormiter exerrante, ut Christus totis XXIII annis prius natus fuerit quam vulgo putetur, hactenus reperire non potui.

Dioscorus de
Simoniaci falso
accusatus vi-
detur.

Dionysius cri-
stianus Canonem
Paschalem Ro-
mae condidit.

qui ab Anglis
ad Gallias et
forte ab his ad
Lombardos
transiit.

sed haec pro
an. 713 credere
nulla ratio
sufficit.

libet an. 723
illuc transie-
rit ejus rei
in Gallia pro-
motor S. Bo-
nifacius.

Mabilio putat
ita os non
ante sec. 9
cepisse uti B-
pocha vulgari.

que sec. 11 pu-
tabatur a ve-
ritate annis
23 discrepare

LVIII JOANNES II.

Lin. 1 adde — De Cœlio monte.

Commentarium sic ordine —

1 Defuncto Bonifacio, inquit Liberius Diaconus cap. 20 *Brev.* Joannes cognomento Mercurius Sedis Apostolicæ suscepit Præsulatum; ad quem missi sunt ab Imperatore Justiniano, Hypatius Ephesiorum Episcopus, et Demetrius a Philippis contra Legatos Acæmetarum Cyrum et Eulogium, negantes esse confitendum B. Mariam vere et proprie Dei genitricem, et unum de Trinitate incarnatum et carne passum. Sed Papa Joannes, nobis ibi positis, hoc confitendum epistola sua firmavit, et Imperatori direxit. Quod sane eximium fuit Pontificatus initium.

2 *Corrigendus porro hic rursus Anastasius etc.*

LX S. SILVERIUS.

Lin. 1 Romanus. 1. Campanus.

Lin. 2 Theodatus. 1. Theodalatus.

DISSERTATIO XIX al. XIII

De Ordinatione Silverii etc. pag. 81.

Num. 1 lin. 16 *invadenda Regna Gothorum etc.* 1. *Mule tractando Amulastanthum, consobrinum suam, Gothicæ genti Justinianoque curissimum, a qua, filio Rege urbata, ad regni solium ea contentione elevatus, ut penes ipsam maneret regnum; eundem nihilominus custodiae mancipatorem extiterisse in balneo credebat, meritis ingratitude sua et populi oppressione, ut qui pupilla nomine verosimiliter Theodatus, id est, Pater populi dicebatur, vulgo et communius dicebatur Theodalatus, id est, Odium populi seu Populo exosus. Quia enim etc.*

LXI VIGILIUS.

In marg. — dies 16 l. 26.

Num. 2 lin. 4 a fine dele — Joanni I et —

DISSERTATIO XX al. XIV

De vexatione Vigilii pag. 83

Num. 8 lin. 3 — *Apriariorio, I. Apocrisario.*
 Num. 14 ad finem adde ex pag. 173 ** — *Certe Jacobus Guernerius etc.*

Num. 13 lin. 6 a fine — *Depositionis tomen, 1. sed Depositionis.*

Num. 16 lin. 31 — *inchaando — adde — ejus Imperium.*

LXII PELAGIUS.

Post num. 3 adde — 4 *Epistolarum ejus etc.* — ex app. pag. 173 **

LXIV BENEDICTUS.

Lin. 4 — *Metuses t. l. mensem t.*

Post *Commentarialum vero interseratur.*

DISSERTATIO XXI

De quadam Romæ pictura huic Benedicto attributa, acsi ea S. Benedictum Abb. representaret inter SS. Petrum et Paulum.

Piacilus Puccinellus, Deconus Cosinensis, ediderat

anno MDCLIII. *Chronicon insignis obbatix SS. Petri Pauli de Glaziate Mediolani, ubi eum anno MDCLXII commorantem invenimus, et ipsius Chronici exemplum dono accepimus. Hujus primæ fronti præfixam invenio vetustissimam, ut prætenditur, picturæ ectypon, tanquam Benedicti Papæ I opus ea sit, expressa in abside ecclesiæ S. Sebastiani in foro Boario, anno Christi DLXXVI, qua Pontificæ doctrinæ et sanctitate clarus, declaravit, se S. P. Benedictum, annis post ejus obitum triginta, Apostolorum Principibus Petro et Paulo comparare. Eorum ipsum.*

Ectypon
Chronico
Glaziatensi
præfixum
in 1653,

EGO BENEDICTVS I P P. MONACHVS PINGERE FECI.

Non existimo equidem quemquam esse aut fore, qui Monachorum Benedictinorum laudem, necdum sanctissimo ipsorum Patrumque quodam detrudere poterit ne voluisse, si, veritatis ac veritatis illustranda causa ejusmodi picturam ejusque significationem expensivè susceptam et alterutrum arguere falsitatis; quando ipsum etiam Puccinellum si videret, non cessarem appellare arbitrum; omnino certus nihil ab eo malo fide octum, et neminem eo præsumptionem futurum, ad errorem, quem unquam sibi monstr. veritatis, retractandum. Est interea qui causam disjunctet, quemque fideat appello, Joannes Mabillon. Sub hac ergo protestatione aggredior promissam in titula cramen proposita aperire, quam dicitur inq. s. ad ad formam dupli. m. r. m. contracta quam Puccinellus vidit.

2 Quæcumque Sanctos Apostolorum Principes aliquando viderunt, vel jam olim in antiquioris manuum expressos; vel ex usu hodierni adhibuit, eam utriusque usam habent usam unam, ut credant, curta crispique fuerit nique capitis pila Petri a Paulo, fuisse distinctam, cui verulastia casus es varior et barba p. l. m. fuerit. Tales et habent vetustissime picture illæ Romæ, quæ ab ipsa S. Silvestri atate creduntur in Vaticano. Has hinc observari; et ad horum exemplum famulæ sunt illæ, quæ postmodum Pontificum Bullis p. m. fuerunt impressæ; sive a d. t. r. s. Petri, quemadmodum a. t. s. posteriori t. t. l. sive ex vetustiori more a s. s. s. s. tanquam honoratiori loco possunt. Hæc licet unicus ita vultum sit, ut ipsam telle exemplis probare, sit lucenti in meridie solis vultum accere ere; non tamen ne vobis qui ea deo Jacobi Crassetti quasi testimonium vobiscum equandi curiositatem legere, mihi ante manem habere, deponam ectypon insuper vetustiorisque unquam, eorum ille licet materiam non unquam romæ me meminisset, non dubitabat tamen quod dignum esset, quod a quando art. insculptum licet in lucem.

non ipso a
cul. o. notissimos,

Asserta ab eo
Ades.

Ab an. 537.

Ab an. 556.

Ab an. 573.

sed Romanos
Milites repræ-
sentat.

3 Hic, nulla licet adscripta legantur nomina, vel puer tamen discernere poterit, uter Petrus, uter vero sit Paulus: et quamvis in nodum collecta supra humerorum alterum vestis superior, mare Romano, plus aliquid ab ingenio sculptoris habeat, quam ab Apostolici avi simplicitate; longe tamen discrepat ab illa nobilioris amictus forma, quam Puccinellus offert: in qua passim videre est expressos illos Martyres, qui Imperiali fustigio sanguine vel officio propinquiores, in militia Cæsarea cluruerunt, nominatim SS. Sebastianus et Eustachius. Priorem ex chore vetusto spectandum sic idem Chiffletius nobis dedit, nec ingratum erit etiam hic spectare: primum ut videas, qua ratione in antiquis primarum sex secularum operibus scribebantur nomina, litteris perpendiculariter descendentibus; secundo ut mouearis, illum humeri sinistri ornatum gemmeum in imagine Pucciaelli, artificem arguere Græcum potius quam Romanum; qui tamen Romæ potuit opus ejusmodi pinxisse seculo vii vel viii. Idem suadet gemmata Evangelici textus tabella, quæ utrique in manibus est, et forma coronæ quam sinistræ sustinent, quales in Græcæ Ravennatium mnsivis, istic ubi Galla Placidia condita dicitur, vidisse memini. Nescio an etiam corona sit, quam superiore sui parte obversam oculis (sunt enim ejusmodi coronæ clausæ desuper) manibus tenet noster hic S. Sebastianus, an potius aliud quidpiam muneris, quod is Deo offert, tanquam inter sacra ad oblationem comparens. Quidquid id est, satis vides quo Militem Martyrem ab Apostolis distinguas.

Alia argumen-
ta collecturus,

4 Hactenus scripseram, demonstraturus parra, imaginem intermi litares duas mediam, aut a Benedicto

curatam non esse, aut nihil representare minus quam Sanctum cui aptatur Patriarchom. Hunc enim a suismet Casinatibus semper videram bene barbaturum pingi, et ex ipsius Archimonasterii Abbate Angelo de Nuce acceperim imaginem, infra dandam post Leonem III; in qua seculo ix picta, tam ipse, quam Joannes Abbas picturæ auctor, vultu minime lævi exprimuntur; et licet necdum constet quo primum seculo cæperint Benedictini Monachi barbas abradere, constat tamen id eos non fecisse ante seculum x. Peregrinum est etiam ut Pontificum aliquis, sui nominis Primum se scribat, quasi præsagus ejusdem nominis plures alios secuturos. Talia dum fusius volo prosequi, et, occasione allegati superius Domini Raynaldi, consulo Leonis Allatii opus de concordia utriusque ecclesiæ, paulumque in copite 6 libri 2 percurrere progredior usque ad num. 33, actum agere me admirar; invenioque ejusmodi imaginem, non primum a Puccinello productam in lucem, sed ejus sic excudendæ diu antea (videlicet ab anno MDCXLV) auctorem fuisse Constantinum Cajetanum, cujus ego in eruderanda antiquitate studium laudare magis quam fidem possum, acceptam etiam eidem debens prolata in Appendice hujus Conatus ectypa absidis S. Nicolai in Lateranensi Palatio, et Gelasii Papæ II. Sed ut hæc bona fide dederit, tamen in abside S. Sebastiani exprimenda sic illudere mundo voluisse, ut fecit, vix duobus gravissimis testibus credidi, Leoni Allatio et Jano Nicio Erythreo, eandem absidem, qualem suis oculis vident et videre omnes quotidie possunt, describentibus. Hujus epistolam, ad nostrum Joannem Rho Roma Mediolanum datam, xv Kal. Novembris MDCXLVI, totam Leo describit, postquam suam ipse fusius dixit sententiam. Illam autem epistolam miror quomodo non viderit Puccinellus; nisi quod suspicer, ea modestio fuisse Joannem, ut nolnerit Mediolani vulgari scriptum, quod suo in alia contentione adversario tam luculentam malæ fidei notam impacturum erat. Et ille quidem, æque ac Allatius, multo sale Constantinum perfricat: ego vero, quia nolim eodem uti in hominem, alias eruditum, ac de litteris non omnino male meritum, resectis parergis acrioribus, rem ipsam Jani verbis exhibeo.

invento ipsum
an. 1665 Ro-
ma: prodixisse,

auctore Con-
stantino Cafe-
tano,

5 Est Romæ, non procul ab arcu Imperatorum Titî et Vespasiani, ad lævam ab Amphitheatro venientibus, ædes D. Sebastiano sacra, antiquissima religione prædita, intusque picturis ejusdem D. Sebastiani acta referentibus vestita. In his, media inter barbatos armatosque duos erurum tenus, imago conspicitur læviore ac perpolita facie, cui, longum a vertice velum defluit (addit Allatius, velum esse coloris violacei, neque acumini in cucullum, sed capiti planum incumbere) ea parte qua caput tegit, gemmis in similitudinem Crucis ornatum: cui velo, alterum albi coloris velum subest, in Mediolanensi ectypo nusquam comparens. Tum (ubi illud torquem nescio qualem format) alius quidam e collo ornatu ad pectus, cum gemmata item Cruce, dependet. Mammæ, ne pateant neve fluant, duabus fasciis inter se contortis complicatisque cohibentur: et inter has quidquid a mento ad pectus pene inum est corporis, nisi qua colluri ornamento tegitur, carneo colore expressum putere testatur Allatius; ne quis forte existimet torquem illum, supremam oron esse tunicæ; cujus etiam suum describit planum expluatumque siue rugis, contra quam in monastici cuculli sinu consuevit læva manus librum tenet: dextera, tribus primis digitis in altum elatis aliisque duobus depressis, benedictis cupiam imaginem videretur exprimere. Postremo, ut mos est Sanctis postquam evita excesserunt, ejus capiti, sicut et aliorum duorum, a quibus (ut diximus) illa in medium excipitur, capitibus, latus rotundusque nimbus accedit. In summa hac tabula gaudibus inscriptum litteris legitur, EGO BENEDICTUS (numerum, sicut pleraque

ex prototypo
etiamnum
ibi viseado

in cujus medi-
stet figura
malcebris

Ade non bona transformata in Rom. Pontificis n.

pleraque alia, tempus exedit) PP. ET MONACHUS PINGERE FECI. Præter hanc inscriptionem alia nulla ibi littera cernitur, unde liceat saltem suspitione conijcere, quibus imagines illæ nominibus appellandæ sint . . . Hanc tabulam Abbas Cajetanus . . . anno superiori in res incidendam curavit (in lignum pos annos decem Puccinellus) ac primum lacunam, quæ est in inscriptione complevit: et, nulla cujusquam auctoritate, sed suo Marte, Iota unum posuit: tum singulis imaginibus singula elogia ac nomina indidit, atque illi quæ est ad dexteram subscripsit S. Petrus, Princeps Apostolorum Dei, ac D. N. Jesu Christi Vicarius Ecclesie Romanæ ædificator: alteri quæ est ad lævam, S. Paulus, Sancti Petri Coapostolus et Doctor gentium, Ecclesie Romanæ Coædificator: tertiæ vero inter eas mediæ addidit, S. Benedictus Abbas, Patriarcha ac Legislator Monachorum, Ecclesie Dei Rædificator. . .

ipsamque vixisse annis 300 vetustius,

6 Hactenus Junus Nicius: qui deinde pergit expendere, quanta in istis commentitiis inscriptionibus ac nominibus ridicula, absurda, falsa, ac propemodum a Catholica religione aliena contineantur. Ast Allatus; Volenti, inquit, fores ecclesie S. Sebastiani semper patent: accedat, consideret, examinet. Imagines illæ non ita antiquæ sunt. Colores, pingendi tractus, lineamenta, modus ipse; non in hisce solum, sed et in aliis quæ in ipsa abside conspiciuntur, multo recentiora sunt et infra millesimum; et, si fides pictoribus et harum rerum gnaris adhibenda est, non excedunt trecentesimum. Tunc sane vivebat Benedictus XII, ex Monacho Cisterciensi factus Papa anno MCCCXXXIV, sed Avenione, ubi et vixit et tumultus est: ideo Allatus suggerit Undecimum istius nominis, qui ex Ordine Prædicatorum fuerot ante istum annis xxx electus Romæ. Verum quid si nullus eo loco fuerit nominis numerus? Cajetanus autem visus sibi sit I videre ubi remanebat tenuis umbra litteræ P? nec magis integræ sequentes duæ litteræ quæ nunc videntur esse I PP, sed solum sint partes litterarum B R? Ita, non PP, sed PBR ibi olim steterit, legendumque fuerit Presbyter. Certe citius credideris, quod scriptus fuerit aliquis, Papa Presbyter et Monachus, quam, Papa et Monachus.

opus forte Benedicti, non Papæ, sed Presbyteri,

7 Quicquid de his sit (neque enim occurrit aliquid cui satis acquiescat onimus) verosimiliori conjectura dixeris, cum Jano atque Allatio, Martyres ibi expressos, esse SS. Marcum et Marcellianum, Nobiles Romanos, a S. Sebastiano ad Christum conversos; median autem

quod inter SS Marcum Marcellianum

eorum Deiparam Virginem, ut gradu sic loco et statura præstantiorem; quam tamen nunquam vidisse memini in actu benedicens librumque tenentis, quod utrumque proprium est imaginibus Christi Sanctiorumque Episcoporum Vicariorum ejus; cum ipsam in actu orantis, expansis erectisque ad cælum brachiis, exhibeant figuræ, quæ solum vel in medio loco positam repræsentant, uti in hac tabella Græco-moscorica aliisque similibus. Nulla etiam antiquior pictura virgineam carnem tam profunde pavili infra collum, ut facit ista superius descripta; id enim pictorem non scrupulose verecundum, et sequioris seculi licentiam arguit. Quamquam autem ectypum istud Cajetani tantopere differat a prototypo quantum supra vidimus, aliud tamen occrotius Roma curare non videtur operæ pretium; cum ad id quod modo tractamus argumentum, iudicasse vel errorem vel fraudem, convicisse sit, quare hic finem factio.

videtur Deiparam repræsentare.

LXI PELAGIUS II.

Num. 2 adde — Mablionis iter Italicum pag. 81 nos docet, hujus Pontificis effigiem, Musivo expressam cerni, in Basilica S. Laurentii extra Muros, quam ipse post Constantinum instauravit antitque. Id utinam citius rescivissem! curassem utique eam hic repræsentari, novo exemplo probaturus, quod aliquoties jam indicari, Cavallerianus imagines plerasque, non solum a veris diversissimas esse, et ex iagemo pictoris compositas; sed nec omnes quidem antiquas, quæ potuerunt Romæ haberi, satis diligenter quæsitæ fuisse. Dicitur autem illa extare, ad arcum qui fornicem absidis audit et cingit.

Ab an. 579

ejus effigies.

LXVI S. GREGORIUS.

Lin. 1 dele — septimus.

Post num. 1 adde — 2 Dominicus Raynaldus, ad S. Silvestrum nobis allegatus ex Allatio, ori, in archivo Castelli S. Angeli extare genuinum aliquam hujus Pontificis Bullam, super vetustissima ex cortice papyro: quam equidem vehementer videre cupiens, saltem in exem'lo eadem characterum forma descripto, atque lectori æstimandam dare, sollicitavi Illustrissimum Bibliothecæ Vatic. Præfectum Schelstratum, ut hanc mihi gratiam ab Emiaentissimo istius Archivi Custode obtineret. Sed is, licet inspiciendi facultatem gratiose impetravit, hactenus tamen nihil tam antiquum (ut supra in Silvestro dixi) ibidem potuit invenire.

Ab an. 590

Atque hic absolvatur Commentariolus noster de Gregorio, subentque novus Titulus.

DISSERTATIO XXII.

DE S. Gregorii ac parentum ejus imaginibus, deque Indulgentiis ipsi affictis.

Joannes Baptista Cavallerius etc. ut pag. 90, atque ita porro numeri sequentes uno numero antiripentur, donec numerus 6, fiat 5, et locum faciat numero 6, max notando.

Num. 4, nunc 3, adde in fine — Quamquam Mater, æque ac Filius, duos priores digitos extentos habeat; apparet tamen ita benedicens causa eos ipsam non habere, ut habet ille causa benedicens, sed indicandi locum seu sententiam. Vivet anima mea, et laudabit te; ideo istis notatam (ut opinor) quod ipsam frequentius in ore haberet. Non enim Evangeliorum librum hic concipio, solis Episcopis cum munere prædicationis commissum: prouide mox hactenus singularis illa vel Deiparæ vel alterius sanctæ mulieris

cum sententia sibi familiari

mulieris expressio, de qua in Dissertatione priori, nec alibi facile invenienda.

Num. 6 nunc 5, scribe in marg. — Alibi pictus Gregorius cum Spiritu sancto ad ovem et lin. 29, post verba — Planetæ strictior — dele cetera, et scribe — Crux super hostili, raro admodum invenitur in Pontificum imaginibus, eorum inserta dextera, minus raro incurvus superae barbae, sive cambuta aut pedum; hujusmodi usus in Surris Pontifici est; Crucem unquam ipse gestat, sed Subdiaconus præferre solet; quo de Rota insignem commentarium scripsit, et anno MDXCII Clementi VIII dedicavit Fr. Augustinus Fuvizanus, ex Ordine Eremitarum S. Augustini Palatii Apostolici Sacrista, ubi cap. IV quaerit, quare Patriarcharum Crux duplex, Archiepiscoporum et summæ Pontificis simplex linea in transversum ducta consistet. Et sic proposita quaestio, mirum procul dubio videret is, quoniam vixit assueverunt videre ævi hujus picturas sculpturasque, ubi crux Papalis triplici transversa linea formatur. Eas ergo monitos hic veli, ejusmodi tergemine Crucis, nullam omnino usum esse in functionibus Papalibus, quales in nominis, mariorumque celitus sæpe videre est, adstante Subdiacono cum Cruce semper simplex, Sed neque illas tergemine vestigium ullum apud Scriptores antiquos est. Quæ, licet prædictus Fuvizanus putet credibile talis Crux Cruxem, id est tergemine, Romæ Pontificibus usurpando prælatam, qualem in manibus ipsorum nonnulli effigunt; parum verisimilis eo conjectura videtur. Ego, quia ipsi simulantur Patriarchæ, suis in insignibus, duplicem usurpare Crucem, ut Archiepiscopis nuptes se ostendant; ideo existimo, visum pictoribus fuisse convenerit, ut Romano Pontifici (qui non solum Patriarcha, sed caput et pater omnium Patriarcharum est) triplex illa taberetur. Ast vehementer fallor, si duplex Crux ab ipse initium sumpsit, quoniam a Latinis Hierosolymicam Patriarchis; quorum decemores Græci, duplicis lineæ Cruxem e collo gestare et in sticis habere ante se soliti, exemplum istud successibus reliquere: quod maxime sentit, in Oriente palesti, Antiochenus Patriarcha Latinis; in Occidente vero, Gradensis, Apudensis, et Veneti; Romana uti quoniam morem retinente; quippe quem alia satis multa, non solum ab Archiepiscopis sed etiam a Patriarchis romanis distinguebant atque distinguunt. Fecit priusquam ab imaginibus antiquis, S. Gregorium representantibus stylum ab ipso; commemorandum mihi venit ipsius Antiphonarium, quod Molortie in sacro Basilicæ S. Joannis Baptiste, a Theodulda Lombardorum Regno fundata, inter alia ejusdem Regni monumenta vidisse merito gloriatur Mabillon, Itineris Italici pag. 213: est enim Codex ex membranis marpareis, quadratis litteris aureis exaratus, cui operentis ex ebore, quæ ex una parte præferunt effigiem Davidis Regis, ex alia S. Gregorium cum hoc disticho;

Gregorius Praesul, meritis et nomine dignus.

Quo genas hunc duxit, summam conscendit honorem.

Hic videri, non solum judicari potest vivente etiamnum S. Gregorio Romæ scriptis, sed etiam ab eodem dano missus Regina; vixit dicitur de Cruce Crystallina ibidem asserenti, cepit insigne Copulati sacri, ejus generis characteribus figurisque interto, quarum specimen ibi videri est; sed tali formâ litterarum, elegantissimarum quidem sed tamen ad formam arduam barbariem vergentium, ut retinuit huiusmodi ipsomet Theodulda Reginae manibus vel saltem in ipsius signa esse concinnavit. Quis enim Romæ sic collegisset litteras? Oportet enim memini antequam. Alia, pro, Dens in adiutorium meum intende. Alleluia, si recte ultimam vocem assequer. Proportanti ad suam impressionem dandum præla, modo non permittunt, ut anaglyphi istius eburnei linea-

menta Gregorium exprimentia, sperem posse satis tempestive obtineri, ab amicissimo mihi istius Ecclesie Archiepiscopo Petro Paulo Boscu; servent ergo illa ad Supplementum Martii: eorum interim loco nunc erit alia, seculo quidem uno recentior imago (utpote sub annum DCCXCVIII in Gallis picta, ante ejus librum Sacramentorum) magis tamen ad vetustatis illustrationem momenti. Quoniam enim non existimem vera venerandi vultus lineamenta istis representari (utpote satis diversa ab his quæ nobis Baronius exhibuit) habet nihilominus singularia quadam circa formam Pallii atque Planetæ. Hæc siquidem non prorsus rotunda apparet, sed utroque in latere, ad commodiorem explicationem brachiorum, modice fissæ est. Pallium vero, neglectum desolens usque ad genas, hic primam circumvolvit; quod utrumque ex Gallicano, non Romano usu factum, existimo; indeque suspicor, illam aperturam non casuarum consuetudinem, quæ post plura secula etiam Romæ suscepta fuit et nunc est ordinario, initium a Finnois habuisse. Miratur interim, quo exemplo nudipes hic præteretur Sanctus; cum S. Hilarii Episcopi Arelatensis Viam ad v. M. p. reliquas, laudari eum ut mactent, quod nec licentis quidem rigore... pedes indumento a luto textit nunquam eis linum laurimo concedens: erat hoc ergo ex instituto Monachorum, saltem severiorum, quales erant Lerenses apud Gallos ut nudipedes nec terent: quod licet Episcopus factus Hilarius tenuerit; non tamen tenuisse credendus est Gregorius; aliter enim in curia ab ipso et pictura exprimitur. Minus mirum videri debet quod nomen Græcis litteris exprimat, nec ipsum tantum sed etiam titulos etc. id est SCS seu Sanctus. Ut enim ea ætate frequentes e Græcia adveniant Monachi, eleganter scribendi etiam utique periti, hanc etiam Principum declinantes reserant: ita etiam imitatio passim mirabatur in manasteriis et Græcivice litterarum effectum placere incepit, etiam La-

Alia sub an. 708 picta in Gallis;

cum nomine Græcis litteris scripto

et Cruci;

hæc unde facta tribus triplex?

Alia in oratorio Antiphonarii,

ab ipso Gregorio missi Theodulda Reginae.

line

tine scribentibus. Nescio porro an alibi inventurus sis vetustius exemplar radiati solis, ducti circum caput Sancti alicujus.

7 Cusinense Bullarium etc. et lin. 4 — prudentissimi — l — prudentissimo.

Numeri 14 initium expunctis decem primis lineis, hac fiat — Abest hodie a Missali Romano Ritus iste: quin etiam sacra Congregatio Cardinalium, ejusmodi rebus curandis instituta, anno MDCXXVIII, viii Aprilis, inter Missas quæ circumferuntur, quasque illi, ut non approbatas nunquam, suo Decreto prohibuit, et rejecit omnino, et damnavit respective, et pro prohibitis, reiectis, ac damnatis haberi voluit, numerat Missas S. Gregorii pro vivis atque defunctis; idque (ut existima) ratione Ordinis, quo Missæ, alias in approbato Missali contentæ, præcipiuntur recitandæ, hac modo:

Prima debet esse etc — usque ad xxx de mortuis, post quæ verba dele ultimas 4 lineas et substitute ut sequitur.

15 Eadem porro Sacra Congregatio, vel interpellata a cæcatoribus Ecclesie S. Sebastiani, cui non inutilis erat (jussu) observantia; vel educta, quam frequenter soleant fideles in utraque Germania petere aut testamenta legare curandum sibi Tricenarium Gregorianum, cum sua vel aliena, presertim defunctorum causa anguntur; declaravit, paulo post publicationem prænotate prohibitionis, per suum istud Decretum non prohiberi Missas triginta pro defunctis, a D. Gregorio institutas in Dialogo cap. 55, dicendas scribet ritu communi de Requiem, quæ ut dici nulli majoris festi altitute Decreti ratio prohibet. An autem sic directo obtineatur Indulgentia prænotata, ipsi Congregationi deferendum relinquo. Æquum certe non videtur, ut si eæ aliquando fuerint ab Innocentio aliquo concessæ (quod credibile facit ipsarum sub tam onerosis conditionibus incertitas) his præventur quæcumque ipsas implere voluerint, de cetero parentes prohibitioni restrictæ ad irregularem istum Ordinem, ad quem obligari sacrificatos, cum perturbatione tam diuturna totius ordinis cursus Sacramenti, non probat nunc Ecclesiam: etsi aliquid nihil obstat videretur, quo minus illi, quælibet est votum dicere possint, vel alias quæcumque in Missali reperendas Missas, per modum votivi, quæ voluerint ordine recitare. Atque ita volentur etiam nunc posse, servatis servandis, eadem omnes Missæ, eodemque Ordine quo olim, fieri, simul et satisfieri devotioni ipsas petentium: utæque non incongrue manebit earum servas hic commendata notitiæ posterorum, postquam ea desit in Missalibus apparere. Satis tamen fatissis esset, excusata petentium simplicitate, et supraposte prohibitionis ignorantia, continuare Tricenarium, dicendis Sacris secundam anni cursum præscriptis, ad eandem intentionem.

LXVII SABINIANUS.

Lin. 2 adde — de civitate Blera.

Ad Commentarium adde —

3 In us quas Cavalterius sculpsit Pontificem imaginibus, primus hic occurrit caput tectus calantica, pellibus sessula; proximus, sub eodem capitis integumento, vultuque et habitu prorsus eisdem, post duo et amplius secunda recurrit Sergius II, tum XIII seculo Clemens IV, fortassis ex vero delineatus; quamvis ante seculum XVI nemo sit, de quo certo possit pronuntari, quod ita vel prodire in publicum vel pingi voluerit. Interim ex tali Sabiniani imagine facile intelligitur, quale iudicium formare possimus, de earum antiquitate et fide talium præmarum: taceo nihilominus quod, æque ac quatuor decessorum sui, exprimitur Sabinianus, barba rasa, contra sævæ ætatis morem.

LXVIII S. BONIFACIUS III.

Num. 1 lin. 9 post — argumento — adde — Odo-ricus Vitalis, aut potius scriptor Codicis quo usus ille est, in eadem merum cogitationem jam olim veniens, absque hæsitacione, Cappadocem scripsisse invenitur.

Num. 3 lin. 1 — crediderim — l — omnino credi debet esse — et post versus Epitaphii, reliqua sic muta — Cur autem nihil dubitandum hic putem, facit antiquissimus Codex Vitonianus, supra in Bonifacio II laudatus, unde idem ipsa Epitaphium mihi misit Mabilio, cum hac in fine Chronicæ clausula. Hic requievit Bonifacius, qui sedit menses vii, dies xxxii (ubi forte legendum requiescit, in diebus autem manifeste abundit denarius, alias enim notati fuissent menses vii dies ii) depositus prid, Idus Novemb, imperante Domino Foca pp. Aug. (ubi pp interpretor perpetuo, nisi malis, piissimo legere) anno vi Indict. xi. Annus autem Pæocæ sextus ad finem decurrens, et Indictio xi inchoata ante himestre, notant annum vulgarem a nobis signatum DCVII.

Num. 4 lin. antepen. — menses. l. dies iv — deinde adde —

5 Quæ inter Cavalterianas imagines hanc Pontificem representat, in Luto-chivo, Cypriam Pontificiam usurgente, pro gemma habet Jesu nomen, tribus primis Græcis litteris, sed Latina forma ductis, expressum, ad- dita desuper Cruce, inferne autem tribus clavibus D- H- I- S minime Crucifixionis. Ea novitas quam ætatem pictoris adducit facile intelliges si accuravereris.

Christi Monogramma, Romani passim usitatum fuisse, et institutione Constantini Magni, relictum ante ipsam, ad res inscriptasque varias; Jesu nomen vel Græco vel Latino usurpasse, nisi cum imagines Salvatoris placelatum dito nomine insignire, quod fore ad superstitionem Græci tenuerunt atque hædendum tenent, quasi omnis fore victus secretarum imaginum dependens a nomenclatura. Latini vero arbitrarium vel esse semper et merito existimant, maxime, circa imagines notarum vulgo personarum, et sunt Christus atque Despara. Quod autem ad nomen Jesu seorsum causa venerationis scribendum vel pingendum attinet, primus S. Bernardinus Senensis, ut in vita ejus ad xx Maji narratur, seculo xv, religionem cum invenit; non nisi cum multa remulorum contradictione, ipsam exprimeere docens in tabella, additis etiam circum circa radiis, et Cruce supra H, ut vel sic contraherent ora loquentium iniqua, et superstitionis periculum clamose inculcavit; prout apparet in genuina imagine istius Sancti, quam ad Appendicem dictæ dicitur sumus. Sed uberant etiamnum, tres illi clavi, quas dum post pictorum excogitavit industria, ad supplendam cœculi vacuitatem.

LXIX S. BONIFACIUS IV.

Num. 1 lin. antepen. Augusti — adde — vel iv Septembris, pro vario ad Kalendas respectu: cum etc. — et in fine adde — æque ac xxviii Augusti et iv Septembris.

Numerum 2 totum sic muta et arge — 2 Vir passim credere non vidisse Barocini differentiam hic aliquam, sed putem voluisse inhæreere minutis tom intricatis, quæ rumpi facilius quam dissolvi videntur; ideoque existimo dissimulasse visum. Placet tamen tentare aliquid, ac primo ipsum Epitaphium rescribere totum, ut de ejus ætate possit judicari ex stylo; deinde in sensum querere primi ultimique versus; nam in his tota difficultas consistit. Genuinum contextum exhibet sub Engenio III scribens Romanus Canonicus, quatuor seculis Mantio senior; exhibet autem his verbis:

Gregorio quartus jacet hic Bonifacius almus; Hæjus qui Sedis fuit æquus Rector et Aedis:

Tempore

A Januarii anni 667.

Epitaphium

annus mortis

Nomen Jesu seorsum pingere, inventum

15.

V

Tricenarii illius ordo, nunc e Missali sublatus,

hic erat:

Illius usum quomodo probaverit S. G. Rituum,

et quatenus videntur adhuc esse servari

Icon minus feliciter confecta.

Epitaphium a Romano Canonico relatum.

Tempore qui Phocæ cernens templum fore Romæ,
Delubra cunctorum fuerant quæ dæmniorem,
Hoc expurgavit, Sanctis cunctisque dicavit.
Cujus Natalis solennis qui celebratis,
Præmissis Septembris fert hæc lux quarta kalendis.

3 Vides Rhythmicum, non accuratiorum illum, qualis est Leoninorum versuum, seculo XII potissimum excultorum; sed rudiorum, et soli paucarum litterarum consonantiarum adhaerentem, qualem jam inde a seculo X principio cepisse placere, verosimile censui in Episcopis Mediolanensibus, referens Epitaphium Athonis Oldradi, Roma ubi obit repertum. Ut autem quartus a S. Gregorio I Pontifex fuerat Bonifacius, sic etiam fortissimè quartus ab eodem jacet humatus, aut saltem post corporis elevationem translatus, in novum monumentum talibus verbis tunc verosimiliter inscriptum; translatus autem, propter frequentia ad illius invocationem miracula. Cum ergo Gregorius Papa IV, Anastasio teste, constructis ante novellum secretarium absidibus sub altari sui nominis illius corpus collocasset, in quo anniversaria sollemnitates veneratione gratissima celebraretur, die ejus Natali in Pontificatu, in Septembris (nam Natalem in calis, XII Martii, festinus agi tunc prohibebat temporis Quadragesimalis spectatione, nunc abolita) haud multum a simili causa videtur potuit in Bonifacio IV, ut ipsi Gregorio propinquus in tumulo, propinquo etiam die venerandus institueretur, scilicet IV Septembris: sic enim intelligere siglo barbariori malim versus ultimam, quam stylo Romano diem IV ante kalendas, ut initio et sine phrasibus eadem serretur, dicaturque Bonifacius a Gregorio quartus, quarta a kalendis die colitur. Hanc autem diem qua forte facta est corporis Bonifacii Translatio in novum istum tumulum, Natalem dixit auctor Epitaphii, latius sumendo appellationem illam pro quocumque festo, nec inhaerendo rigida illius vocis significati.

et videtur scribitur 10 postquam.

festo ad 4 Septembris adstricto.

4 Ita nodus, si non solutus, saltem scissus habetur; neque cogimur propter Epitaphium, tribus aut amplius seculis posterius, dubitare de die quo vel ordinatus vel mortuus Bonifacius IV fuit. Ludovicus Jacob, in Bibliotheca Pontificia, cum sibi imaginaretur Epitaphium istud ipsi ac Gregorio Quarto esse commune, ita credidit ordiendum:

Gregorius Quartus jacet hic, Bonifacius almus,
quasi subintelligi debeat conjunctio et, in gratiam metri amissa: quod non putamus recipiendum, aliter legitur Romanis Canonice: qui cum sesquiseculo scripserit ante Pontificatum Bonifacii VIII, non potuit legisse predictum Epitaphium, his duobus versibus auctum:

Octavus titulo hoc Bonifacius ossa reperta,
Hæc locat erecta Bonifaci nominis ara.

Ipsam tamen cum tali additamento restauratum fuisse libenter credam, solamque optabo discere, unde Ludovicus Persus istos acceperit, Manlio ignoratos: sed hic forte solum Romani Canonici librum præ oculis habuit, describens Epitaphium istud; ipsum autem, videre non potuit ævo abolitum.

5 Aliud et magis genuinum auctoris forsitan coævi Epitaphium (quod ex eodem Manlio refert Baronius loco supra citato) etc. — et sic porro notetur pro 4 et 5 numeras 6 et 7.

LXX DEUSDEDIT.

Num. 4 in marg. scribe — Error Baronii ex mendoso apud Beadum numero.

LXXII HONORIUS.

Num. 1 lin. 5 — Electio. I. Ordinatio.

Num. 3 lin. antepen. — DCLXXVI. I. DCLXXVII.

Ab an. 616.

Ab an. 626

Num. 4 lin. 11 post — fuisse contendunt: — adde — atque pro se allegare possent Romana Breviaria ante Pium V, qualia habemus excusa, per annos progressos centum, alia aliaque. In omnibus autem, ubi de S. Leone impressæ habeantur sex Lectiones (sunt enim aliqua tantum cum tribus) Lectio III sic incipit: In qua Synodo condemnati sunt, Cyrus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, et Petrus, nec non Maccarius, cum discipulo suo Stephano; sed et Polychronius nonus, et Symon; qui unam voluntatem et operationem in Domino Jesu Christo dixerunt et prædicarunt. Ea sic impressa ab anno MCCCCLXXIX, et citius etiam manuscripta, fuerunt sub Pio V contracta, absque Honorii nomine: omnes enim (qui quidem orthodoxi, etc. — in fine adde — Sed hæc de re plura Dissertatio XXIII alias XV suggeret, quo causam plenius explicabit.

Num. 5 lin. 19 sic lege — Dissert. I cap. 8, Seniores Leone IX, esse Joannem XIII, cujus epistola, ad Ludolfum Benaventanum, data notatur anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXXIX, et Privilegium pro Virdunensi Episcopatu, anno ab Incarnatione Domini DCCCCLXXI.

6 Quin immo existimat idem Cantellius, istius coliculi usum, seculo saltem VIII coeptum induci; quando quidem Pelagii II Bulla quædam fingatur, data kalendis Martii anno Domini DLXXXIII. Atqui hæc fictio auctorem habet Mercatorum illum, qui plurimas alias Decretales confinxisse arguitur; hic vero suppar aut major fuit Hadriano I. Qui igitur potuit de anno Domini nominando cogitare Mercator, nisi ejus nominandi usus aliquis in nonnullorum Pontificum Epistolis fuerit? Ego vero (ut de Joanne, et aliis forte paulo anterioribus nonnullis, concedam Cantellio) nego ex isto Mercatoris facto (si tamen Mercatoris revera est, nec ipsimet alius quispiam id supposuit) nego, inquam, aliud inde sequi, quam quod Mercator, aliquam notitiam uictus Dionysiani calculi, tanquam ab anno DXXXIII editi, voluerit sub finem suarum fictionum experiri, an posset Hispanis suis persuadere, tanquam Pelagii sic facientis exemplo, ut et ipsi eundem modum calculandi sequerentur dimissa Æra sua: quemadmodum fortasse intellexerat Anglis a suo Beda persuasum fuisse; et Gallos ac Germanos facere coepisse suadente S. Bonifacio. Sed frustra id furit, apud nationem patriarum ac semel receptorum morum retinentissimam; quæ, ceteris omnibus circumquoque nationibus annos Christi numerantibus, sola perrexit Æram suam tenere usque ad finem fere XIV seculi. Minor tamen, si istud intendit Mercator, cur non curaverit pluribus præcedentium aliquot Pontificum exemplis usque ad Agapetum similem temporis characterem addere? ideoque an ipsius omnino ea fictio sit, nonnulli addubito.

idque probetur ex fictione] Isti fori Mercatoris?

LXXIII SEVERINUS.

*Num. 2 lin. 21 a verbis — Ecthesis autem illa — usque ad — Nascitur autem — legatur ut præscribitur Parte 2 pag. 176**.*

Ab an. 640.

LXXIV JOANNES IV.

Num. 2 lin. ult. 2 — illudere. I. dissipare.

Num. 4 lin. 6 dele a verbis — addit tamen — usque ad — Testantur autem.

Ab an. 640

Num. 5 adde — Maustrosam ergo jure merito dixi Tiaram, hinc Joanni appictam a Cavallerio; quod ut suis oculis adjudicare etiam illi possint, qui Conatum hunc nostrum absque imaginibus istis emerunt vel porro empturi sunt, illam hic extra ordinem appono.

LXXV THEODORICUS.

Num. 1 adde — Quid, quod verba illo de civitate Hierosolyma, ex stylo Catalogorum videantur Patriam Theodori significare? Hierosolymis autem, licet in Syria positus, distinguebantur Syri a Græcis.

LXXVI S. MARTINUS.

Num. 2 lin. penult. dele — sui nominis, — Ad Commentarium vero hæc adde —

3 Persecutio, quam passus est sanctissimus hic Pontifex, causam sumpsit ex ea constantia, qua primo statim Sedis suæ anno, mense Octobri, Indictione VIII, Synodum Loteravensem centum et quinque Episcopum coegit, in eaque Typum Constantis Imperatoris ac Monothelitarum hæresim ejusque promotores damnavit. Præter extantia hæc de re Conciliorum monumenta, habetur etiam insignis ejusdem Sancti Pontificis Epistola, ad Amaudum Trujertensem Episcopum, a Milone Monacho Elnonensi relata, in Supplemento ad Vitom ejusdem S. Amandi: quod Supplementum cum dicta Epistola, primus in lucem edidit Joannes Mabilio, sec. 2 Benedictino pag. 719, ubi ipsam require.

4 Ad Ecclesiam ubi corpus servatur, quod attinet, eam Sergius II ædificavit, sub nominibus SS. Martini et Silvestri, pro duabus minoribus, quæ sub iisdem nominibus jam antea stabant. Harum alteram, S. Martino Episcopo Turonensi sacratam, restauraverat Hadrianus I, estque ea ipsa, unde tres Presbyteri S. Martini Tituli Equitii subscripserunt Synodo Romanæ, sub Symmacho, centum annis post mortem Sancti Turonensis, ulco cito illius cultus etiam Romæ invaluerat. Putat autem in Notis ad Romanum Martyrologium Baronius, quod eadem Ecclesia, postquam illatum in eam est hujus sanctissimi Pontificis et Martyris corpus, cessit ejusdem Martyris honori atque memoriæ; licet more majorum populus Romanus, in die Natali S. Martini Turonensis Episcopi, eandem frequentare ardentiori studio perseveret. Verum Baronium, licet Romæ scribentem, ubi rem certissimo nosse poterat, videtur suus erga sanctum Pontificem affectus decepisse; ut enim me monet Claudius Castellanus, rem diligenter perscrutatus ex Carmelitis, ibi nunc degentibus; solus ibi Titularis habetur etiam hodie S. Martinus Turonensis, solius ejus festum toti viciniae feriatum habetur, et solum, cum Octava agitur:

Propylæum Maji.

festum autem Papæ et Martyris, nec in ipso quidem monasterio vacationem ab opere servili indicit, solumque ut Duplex per annum habetur: Sanctus autem Silvester Titularis dumtaxat censetur sacelli seu ecclesie subterraneæ, ad partem sacristiæ, postquam scilicet corpus alio translatum creditur.

LXXVII EUGENIUS.

Lin. 6 — annuente — adde — ordinatus. Ab an. 654

LXXVIII S. VITALIANUS.

Lin. 4 — dies 1 — 1 — diem 1. Ab an. 657.

Ad Commentariolum nostrum adde —

3 Milo Monachus Elnonensis, in Supplemento, de quo supra, ad Vitam S. Amandi, videri posset confirmare nostram hic Chronologiam, quando annum III Vitaliani componit cum anno Christi DCLXXI. Sed non satis idoneus nobis auctor est scriptor seculi IX, isque in Romanorum Pontificum historia tam parum versatus, ut S. Gregorii Ordinationem componat cum anno XXII S. Amandi, nati ut ipse statuit anno DLXXI; et obitum ejusdem Gregorii, cum anno circiter XXXII ipsius Amandi. Cæpisset ergo in illius Calculo Gregorius anno DXCVII, tribus annis serius quam par est; et nihilominus obiisset anno DCV, (ut ipse ex Beda colligere se putat) adeoque non selisset integris XII annis.

LXXIX ADEODATUS.

Ab an. 672.

Num. 1 lin. 7 — annis notandis — 1 — circa annos notandos — et in fine adde — Poscenti nempe filium aliquot Chronologiæ, ex principiis Henscheuiani Aprilis reformatæ, scripseram tumultuaria ac fere extemporali opera aliquid, quod festinanti satis esse videretur. Sed ipso in progressu apparuerat res multiplici obnoxia mutationi, prius quam perfecta haberetur. Quod non uno edoctus experimento, ne out ipse aut ego propterea possemus redargui, curavi, ut Auctor ad calcem primæ Partis protestaretur, minime se valem manere pro singulis supputationibus annorum, quorum a me acceptos calculos citra operosam discussionem secutus esset; rem eam ulterius perficiendam mihi committens, in eam quem sub manibus videbat accuratori tractatu, quemque expectare deberent ii, qui forte in istis aliquid observassent minus recte procedere. Ea ergo ratione obligatam studiosis Chronologiæ Pontificiæ lectoribus fidem liberaturus, necesse habui Conatum huic prosequi; qui demum iterum iterumque recognitus et auctus, in præsentem excrevit amplitudinem.

2 Ad sequendum autem isto in puncto Baronium movebat me, quod Eugenium statim a captivitate Martini ordinatum credens cum eodem Baronio etc.;

Num. 3 lin. 4 — tredecim. 1. quatuordecim — et in marg. scribe — solum ad quinquennium extendendi.

LXXXI AGATHO.

Lin. ultima — dies III — 1 — XIIII.

Ab an. 679.

Num. 1 lin. 4 — Pontificatus. 1 Pontificatui — lin. ult. — in infra — 1 — ut infra — ac denique adde.

2 Secundus hic omnino, nec alius ullus, a tempore S. Benedicti Abbatis est, quem Anastasius dicit assumptum ex Monachis; neque alteri deinde hujusmodi elogium vel ipse, vel ejus Continuatores aut Floardardus addunt. Videtur autem id eo dumtaxat sensu accipiendum, quasi soli illi fuerint immediate assumpti ex suis monasteriis, quorum verosimiliter Abbates erant, et doctriinæ fama perquam celebres, atque in negotiis Ecclesiasticis multum versati, nullum tamen locum in Romano Clero adepti, sive (ut nos loquere-

Videtur spectatè dici ex Monachis assumptus,

Ab an. 642.

Ab an. 649.

Corpus delatum ad ecclesiam nominis, non sui,

sed S. Martini Turon.

mur) necdum creati Cardinales. Etenim alios plures ossuraptos ad Pontificatum, qui aliquando Monachi fuerant, certum est: nam et S. Gregorium Magnum, prius quam in Clerum adscriberetur, Monachum fuisse, et quidem Benedictinum, est perquam verosimile; idque etiam nobis constat de Joanne XVI, Gregorio VII, Victore III, Pascale II, electis sub finem x et xi seculi. Verosimile est etiam, plures alios, ex prægressis subsequenterque Agathonem Pontificibus, Monachos fuisse, prius quam fierent Cardinales, licet id minime notatum reperiat, deficiente speciali causa ob quam id notare Anastasius voluisset. Nescio tamen qua ratione potuerit Gregorio XV persuadere Constantinus Cajetanus, licet continui Commensalis titulo ac familiaritate subnixus, quod ex Ordine S. Benedict (cui is erigendum in Urbe Hospitium et Collegium Gregorianum postulabat) tot Religiosos, in S. R. E. Cardinales et Prælatos assumptos, totque ad summi Apostolatus apicem evectos fuisse constat, ut longa et continuata multorum seculorum serie Ecclesia ipsa nullos alios, quam familiæ Benedictinæ alumnos, Summos Pontifices habuerit.

3 Exorbitantem Abbatis istius pro suo Ordine zelum didicimus in Benedicto I nosse: quin hic æque manifeste falsus sit, dubitabit nullus, qui secula quatuor a S. Gregorio usque ad Victorem III decursa perspiciet seriatim: de his enim solis posset esse sermo, cum de ultimo transactis sex habeatur satis nota plerorumque conditio ante Cardinalatum. Quicumque ea secula scrutari voluerit, multos profecto inveniet, de quibus nec suspicio quidem tenuis esse possit, quod Monachi aliquando fuerint, vel in monasteriis enutriti. Proinde credibile fit, ipsimet Cajetano demandatam fuisse compositionem ejus Brevis, quod in Bullario habetur sextum sub eo Pontifice. Certe ex illius supplicii petitione acceptum dicitur, quale ibi continetur elogium Ordinis, extra dubium maximis quibusque encomiis digni, sed veris ita abundantis, ut fictitiis nulla ratione egeat. Hoc autem notatum eo serviet, ut si ad quorum commendationem justam aliquando dantur Brevia, iis facta elogiis, quæ sub historicum deducta examen, deprehenduntur non uti omnimoda veritate ac certitudine; iisdem non nimium esserant sese, quasi statim habendum pro canonizato et indubitabili sit, quod narrative Pontificiarum litterarum parti qualitercumque et quocumque auctore inseritur; sed in rebus pure historicis, et ad solam laudem spectantibus, præsertim antiquis et obsistentium auctorum cœvorum cunctotenus asserendis, cante circumspiciendum; ne qui eas tam asseveranter suggesserunt, plus auctoritatis et gratiæ ad Pontificem detulerint, quam fidei certæque probationis et animi, a male fundatis præjudiciis affectibusque inordinatis liberi.

4 Quod ipsum Agathonem spectat, attento, quod supra notavimus, Græcorum hujus ævi studio, ut quam plurimos Apostolicæ Sedi inferrent suis obnoxios Imperatoribus; ipsum etiam Græcum fuisse, non solum suadet ejus nomen Græcum, sed imprimis Sicilia patria, tunc adhuc tota Græca, ne Græci ritus ecclesiæ et monasteriis Basilicæ Regulæ plena; nec alia forsam adhuc Latina Benedictinæ Professionis cœnobium habens, quam quæ iste S. Gregorius fundarat: et Messanenæ, S. Placidi sociorumque eade nobilitatem, ac Vitaliano Papa admittente nuper restauratum.

DISSERTATIO XXIII al. XV.

De Pontificatu Agathonis etc. pag 105.

Num. 2 lin. 2 — die x — adde — vel potius xvii — et in margine — 10 vel 17 Martii.

Num. 15 adde — Sed postremum illud tandem

didici in ipso contextu Græco inveniri potuisse, ubi sic locus iste habet. "Ὅστις ταύτην τὴν Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν οὐκ ἐπεχείρησε διδασκαλίᾳ ἀποστολικῆς παραδόσεως ἀγνίσαι, ἀλλὰ τῇ βεβίλω προδοσίᾳ μιανθῆναι τὴν ἄσπιλον παρεχόρησε, id est, Qui hanc Apostolicam Ecclesiam non assumpsit doctrina apostolicæ traditionis purificandam; sed turpi prodicione contaminari permisit immaculatam scilicet Ecclesiam. Παρεχώρησε, inquam, permisit, non vero (ut habet durior versio) immaculatam fidem subvertere conatus est. Et hoc idem, nec omplius, habet Epistola ad Hispanos. Honorium culpans, quia flammam hæretici dogmatis non, ut decuit Auctoritatem Apostolicam, incipientem extinxit, sed negligendo confovit. Et enim, ut S. Leo Epist. 3 ad Julianum Aquilejensem Episcopum scribit, inferiorum Ordinum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quam ad desides negligentesque Rectores, qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam.

16 Stephanus Baluzius, Petri de Marca Parisiensis Archiepiscopi familiaris et domesticus, de Viri illustrissimi vita, gestis, moribus ac scriptis epistolam dictavit, postumique auctoris operis de Concordia Sacerdotii atque Imperii editioni prætexuit: sub cujus finem ait, quod imprimis deplorandum est, Marcæ per valetudinem ejus non licuisse epistolam scribere, quam ultro promiserat, ad clarissimum et eruditissimum virum Philippum Labæum Presbyterum e Societate Jesu, in qua Honorium Romanum Episcopum, quem seculi hujus malignitas in sexto Oecumenico damnatum esse contendit ut Monothelitam, ab ea labe prorsus immunem reddidisset, ostendissetque nihil aliud in eo damnatum esse quam negligentiam, et quia varie se gesserat.... Probasset enim Honorium illic fuisse damnatum, non quia Concilium putavit illum docuisse hæresim, ut isti novelli hæretici existimant; sed quia Sergii Patriarchæ CP. et Cyri Alexandrini consultationem ambiguè responsis eluserat, neque statim damnaverat hæresim, tunc recens emergentem: unde data populis Orientis occasio credendi, Monothelitarum opinionem non esse hæreticam, quandoquidem eam prima Sedes non feriebatur anathemate. Scilicet Honorius eo deceptus est, inquit Baluzius, quod Patriarchæ illi pollicerentur, Orientem universum, ubi Nestorii et Eutychetis errores vigeant, ad unitatem Ecclesiæ Catholicæ rediturum, si concedi aliquo modo posset, unicam in Christo voluntatem fuisse. Et cum nova hæc opinio (ut sunt omnia ferme nova) interpretationi tum obnoxia esset, quando videlicet nondum damnata erat ab Ecclesia; Honorius, quo facilius Orientem a vetustis erroribus revocaret, οἰκονομικῶς et per dispensationem a summo jure recessit, ut Marcæ verba ad hunc locum traham. Hæc tamen dispensatio ei infeliciter cessit, ut jam pridem observatum est in libro 3 de Conc. cap. 13 §. 9. Nam hinc factum, ut damnationis sententiam in eum pronuntiaverit sexta Synodus, persuasumque fuerit orbi universo, illum insanam unius voluntatis opinionem fovisse, quam incipientem extinguere debuerit. Ita pro Marca defuncto Baluzius, adserens deinde loca veterum, quibus sententiam istam fulcire destinaverat Mecænas suus: inter quæ primum locum tenent, quibus probare decreverat, germana esse Acta illius Concilii, neque a Græcis corrupta: quod et ego dico: sic tamen, ut intelligi velim, astu Græcico factum, ut nomen ejus, contra quem durantibus Actionibus Synodi processum numquam fuerat, eorum involveretur damnationi, quorum errorem illa morose expenderot et ex professo damnaverat; inamisceretur autem in iis Epistolis quæ omnium Actionum quasi signaculum esse debebant, quasque si Romani non reci-

et quia revera culpabilis Honorius erat,

quod etiam scripta epistola volebat de Marca probare,

fidem illius integram demonstraturus,

et incorrupta nihilominus Acta Concilii

perent,

quia non fuerit antea Cardinalis.

plus affectus induisit quam studuit veritati.

Ipsæ Agatho videtur potius Græcus quam Latinus Monachus fuisse,

perent, in periculum adducebatur quidquid tanti temporis disceptatio tam operosa peregerot; cum interim negari non posset culpa aliqua in Honorio fuisse, cujus causa id eum mereri Orientales asseverare conspiraverant, ut apparet; licet non appareat id eos publice tractavisse.

LXXXII S. LEO II.

Lin. 1 sic lege. — LEO, S. R. E. Archidiaconus.

In margine — 648. l. 684.

In Relatione num. 2, lin. 3 — contextus. 1. contextum.

Post Sermonem num. 7 lin. 1 sic lege — Hactenus Sermo ille, adeo brevis, ut in ipsa Ordinationis die, quemadmodum pratitatur, haberi potuerit. Si quis tamen, ex dictis ad similem Sermonem Leonis I, malit illum, in die VIII, velut ad id aptiori, habitum; nihil video incommodi, ex tali opinione secuturi: nam dies Octava, pro ipsa prima die habetur; imo octiduum totum pro una die, dum in Sacris quotidie dicitur, Hodierna die. Manifestum est autem, Sermonem istum habitum esse etc. lin. 2.

LXXXIII S. BENEDICTUS II.

Num. 3 lin. 4 ante finem post—subsignaret—adde—quemadmodum in Joanne IV, ante annos XL, jam ceptum erat fieri: unde etc.

LXXXIV JOANNES V.

Num. 2 lin. 12 post fecit — adde — Nuntiabat etiam praedicta Diuolis, quomodo etc.

Num. 4 lin. 12 a fine post — Praefectus — adde — Idem etiam indicot servari ibidem volumina quaedam in corticibus arborum, Justiniani atque Justinii Imperatorum aeo descripta, eo caractere, qui Mabilioni quidem ad Julii Caesoris aetatem visus est pertinere; revera autem sit quinti sextique seculi, et ad differentiam aliorum possit Ravennicus nuncupari. Ceterum his etc.

LXXXV CONON.

Lin. ult. dies XXI — l — XXII.

Num. 1 lin. 3 — praë quibus XXI. l. XXII

LXXXVI S. SERGIUS.

Num. 4 lin. 6 — quos quinta ac sexta Synodus. l. quos priores Synodi quinta ac sexta.

Num. 6 adde — Hic addiderim barbarioris nunc seculi usum tulisse, ut bullandis litteris Pontificiis si-

gilla plumbea quadrata, et characteribus semibarbaris notata, adhiberentur: cujusmodi duo hic placet ex auctiori Ciacconio proponere; et addere, istud quod nomine Zacchariae Papae inscribitur, hodie reperti Mediolanin Museo Illustris. Comitis Mezabarbae, anno 1685 ibi a Mabilione visum: qui asserit, ipsum infimi aëris esse, ut videri possit numisma potius quam sigillum. Similis barbariei characteres videre est etiam in rotundiseorundem sigillis apud Mabilionem. Hic vero notaverim, quod, sicut in altera Sigilli parte exprimitur contractim nomen S. Petri, ac deinceps ab aliis multis SCS PETRUS et SCS PAULUS; ita alii instituerint primum solius Petri, deinde utriusque vultus media inter eos Cruce exprimere in sigillis; ad eum fere modum, quo Mabilio eos repraesentat sub Bulla Paschalis II, et ego in hisce Parolipomenis in Anaglypho Chiffletiano Dissertatione XXI.

7 Sed quod ibidem Sergio Papae additur, ex sigillo Graeco antiquissimo, in Bibliotheca Vaticana servato, hujus, aut alicujus omnino Romani Pontificis esse, numquam crediderim; nisi certus fiam, affixum hoberi veracem genuinam Bullam alicujus eorum. Verba haec sunt, ΒΟΗΘΗ CEPTIOY, ex una parte; ex altera parte, ΘΕΟΣ quatuor litteris per totidem Crucis extrema partitis, sitque hic sensus: Adjutor Sergii Deus: ubi prima vox nescio quo errore Clamor alicui explicatur, Interim nisi certior aliunde accedat definitio, crediderim sigillum istud esse Sergii, Patriarchae Constantinopolitani haeretici, ad Honorium Papam decipiendum scribentis de sua fide anno DCXIII; indeque descendam potius sigillorum Graecorum formam quam Romanorum; quae Romana tamen ab istis Graecis exemplum sumpserint.

nomina aut vultus Apostolorum in plumbo.

Sergii, non Papae, sed Patr. CP. sigillum.

LXXXIX SISINNIUS.

In marg. — 15 Decembr. — l — 25

Ab an. 707

XCI S. GREGORIUS II.

Num. 1 lin. 5 — sumere malui, — adde — uno duntaxat die auctos;

Num. 5 lin. penult. — l — electo die u Julii, MDCLXXXII, concordibus omnium suffragiis praeterquam suo, primoque scrutinio.

Ab an. 715

DISSERTATIO XXIV al. XVI.

De jussione Exarchi etc. pag. 116

Num. 2. lin. 15 — S. Bernardus serm. 1 de S. Victore — l — S. Augustinus Serm. 42 de Sanctis circa medium.

Num. 4 lin. 23 tristiaram — l — tristitiarum.

Num. 7 lin. 7 — mitissimis — l — mitissimus.

Num. 16 lin. 6 sic lege — ad Pontificatum Felicis IV: quod tamen non fuit mondatum de ipso Felice.

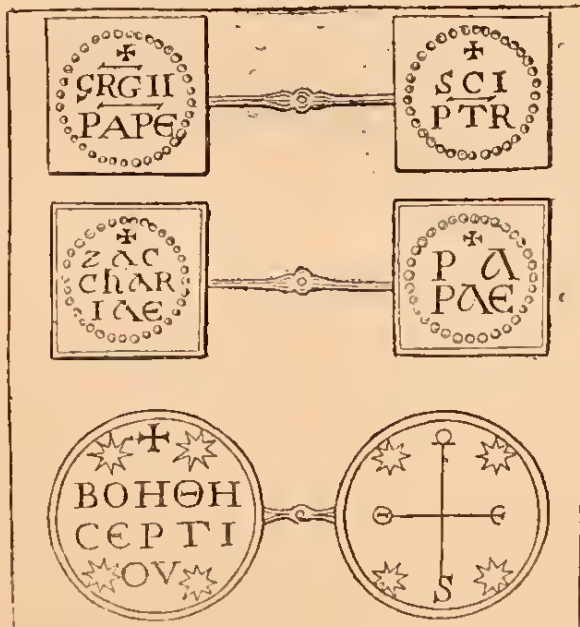
XCVII S. GREGORIUS II.

Num. 5 lin. 14 — accipiendum XIII. lege, l. accipiendum XII — deinde adde.

Ab an. 731

6 Primus hic inter Romanos Pontifices invenitur, contulisse auctoribus secundae inter Reges Francorum familiae, perhonorificum titulum Christianissimi, in Epistola 5 ad Carolum Martellum; ubi eum, quem primo salutaverat Excellentissimum filium, titulo Majori-domus congruo, in decursu identidem compellat Christianissimum filium. Hoc exemplum mox secutus Zacharias Papa, Epistolam suam 7, ad ejus filium, inscribit Domino Excellentissimo atque Christianissimo Pippino, adhuc Majori-domus: et Stephanus III Epistola 3, ejusdem jam Regis, Christianissimum

Hic Pontifex Martellum appellans Christianissimum,

Ab an. 68.

Ab an. 685

Ab an. 686

Ab an. 587.

Ab an. 688

Stigilla quadrata,

aimam Excellentiam laudat; uti et Paulus I Epist. 39, Christianissimam Bonitatem: Epistola autem 37 gratias agens pro defensione Ecclesiae; Salvum fac, inquit, Domine, Christianissimum Pippinum Regem. Eundem titulum ipsius filiis, Carolo et Carlomanno, etiam dederat prænominatus Stephanus, Epist. 47; et Carolo deinde Hadrianus Epist. 33, relati a Mabilione in lib. 1, de re diplomatica ad Tabul. 22. Merito autem idem eruditissimus scriptor appendit, id adeo notum omnibus fuisse, ac vulgo sic usitatum posterioribus seculis, ut Joannes Sarisburiensis homo Anglus, et ad Sarisburiensem in Anglia Episcopum scribens, Epist. 167 seculo XII, gloriatur, se in Curia Christianissimi Regis Francorum, apud Laudunum, honeste et reverenter ausceptum ab eo. His ergo consonans Pius II Epist. 386 ad Carolum VI, Habitus es, inquit, carissime fili, devotissimus Princeps fidei et religionis nostrae præcipuus: nec immerito, ob Christianum nomen, a progenitoribus tuis defensum, nomen Christianissimi ab iis hereditarium habes. Talia si legisset Odoricus Raynaldus, ad annum 1496 num. 25, existimo non fuisse ita locuturum, ocsi idem Pius, Caroli prænominati filio Ludovico XI, propter abrogatam Pragmaticam, primus eum Titulum sanxisset Francorum Regibus.

7 Sane si eum sanxisse dicendus esset Pontificum aliquis, ea gratia potius deberetur Pii successori Paulo item II: qui apud Mabilionem, ex Actis Guilielmi Monasterioliensis, ad Curiam Romanam Legati, dixisse refertur, quod quidquid habet Ecclesia Patrimonii, id tenet per donum, largitionem, auxilium, succursum, et confortationem Regis Pippini et Caroli Magni, et Ludovici Pii, et successorum: adeo ut Reges Franciæ dici possint brachium dexterum Ecclesiae ac fidei, quas semper manutenerunt ac custodiverunt, contra quoscumque adversarios: atque idcirco rationi consentaneum esse, ut nomen inde ferant, ne decus Regis et Principis Christianissimi, præ aliis omnibus. Posito autem quod decessores sui Pontifices id non fecissent, in suis tam scriptis quam ore prolati verbis, et in communi modo agendi de Rege Christianissimo; ipse tamen tam multa viderat legeratque, de magnis ac gloriosis facinoribus Regum Francorum, in bonum Ecclesiae Fideique; ut videretur sibi nequaquam impleturus officium suum, si tam scripto quam verbo non appellaret Regem Christianissimum; ideoque id et fieri a se coeptum, et eo esse animo ut facere idem semper intendat. Verum, ut recte notat Raynaldus prænominatus, inanes sunt ejusmodi tituli, nisi splendore operum ornentur nomina: et Henrico VIII Angliæ Regi parum profuit, scripto adversus Lutherum libro meruisse, ut Fidei defensor a Pontifice diceretur; postquam, ab ejusdem Pontificis obedientia et avita deficiens pietate, eversum ivit quæ ante defenderat: ejusque non magis in regno quam in crimine successores, eundem usurpando Titulum, ridiculos potius quam venerandos orbi Christiano se præbuerunt. Illis ergo præteritis, primus ex merito eundem titulum usurpavit Jacobus II, jure non tam agnato, quam acquisito; cum quod everterunt illi, magno, fidentique animo restauraverit; ipsumque faventibus Superis tendendum ad posteros pari jure transmittet.

DISSERTATIO XXV.

De Epacta et Concurrente, sub hoc Pontificatu notatis in morte Theodorici Regis Franciæ an. DCCXXXVII.

Sæpe mihi laudatum, nec unquam satis laudandum

Opus Joannis Mabilionis, de re diplomatica, post illustratam lib. 2 cop. 23, usitatioem illam Chronologicæ notam, qua annos Dominicæ Incarnationis numeramus; sequenti cap. 24 ageadum sibi etiam proponit de aliis Chronologicis notis, Indictione videlicet, Epacta, Luna et Concurrente. Non præter Indictionem (quæ est revolutio annorum quindecim, a Constantini Magni temporibus incipiens, quæque in usu præcipuo olim fuit, etiam cum nondum anni Domini numerabatur) superinductæ fuerunt varix illæ, quas supra dixi, notæ; primum in privatis scrupulosorum calculatorum scriptis, deinde in publicis instrumentis; ac denique (licet rarius) in Pontificum Bullis et Episcoporum Chartis. Exemplum Pontificium, quale potui, ullegavi supra ad Bonifacii II Papatum, agens de initio Dionysiani Calculi; idque pro anno MXXVIII; Episcopalia duo Instrumenta Mabilio allegat; unum Uberti Gratianopolitani Episcopi, datum anno ab incarnatione Domini millesimo duodecimo, feria v, Luna xxv, Indict. x, Epacta majore iii, Minore xxv, Concurrente iii, Cyclo decemnovennali vi: alterum Erleberti Catalaunensis Episcopi anno Dominicæ Incarnationis MXXX, regni autem Ludovici Regis Francorum xxiii, Episcopatus vero Domini Erleberti anno iii, Epacta ix, Concurrente secundo post septimum cum bissexto. Hujus tam exquisitæ diligentæ duplicem eruditissimus Auctor causam assignat: primam, ne facili negotio notæ Chronologicæ falsis diplomatibus per imperitos supponerentur; secundam, ut Notarii peritiam suam ostentarent in arte computi; quæ ars tum magnopere venditabatur, et a Clericis ordinandis exigebatur.

2 Certe ab his atque a Monachis videtur ad Notarios publicos fluxisse istius diligentæ æmulatio. Istos enim, ut jam insinuavi, priores descendisse ad spinosas istas calculationes, probant exempla: quorum unum ex vetustioribus idem Mabilio sumit a Rodrado Ambianensi Clerico, librum Sacramentorum sua manu transcriptum seculo IX sic terminante: Ego Rodradus, misericordia Dei indigens, victus Hilmeradi Antistitis jussionibus, vinctusque Episcopalis auctoritatis excommunicationibus, iii Non. Mart. Sacerdotalis ministerii trepidus suscepi officium, anno Incarnationis Dominicæ DCCCLIII, Indictione i, Epacta vii, Concurrente vii, termino Paschali iii kal. Aprilis. Vix possum credere diligentissima viro non fuisse notum exemplum, toto seculo uno vetustius, a Labbæo nostro editum, in Elogiis Historicis omnium Regum Franciæ; sed existimo noluisse eo explicando atque ad calculos revocando prolixius facere Caput istud 24; maxime si deprehendit, ut facile deprehendisse potuit, nonnihil in eo esse quod indigeret correctionis. Mihi interim religio est, acceptam a Joanne Jacobo Chiffletio Godefridi Wendelini super ea re epistolam tenebris abdere, Regiæque Francorum historiæ subtrahere lucem inde accipiendam. Ea ad ipsum Chiffletium sic scribebatur XXVIII Octobris anno MDCLIV.

3 Amplissime ac Perillustris Domine. Fragmentum istud, quod ex MS. Anonymo descriptum edidit Philippus Labbæus in Elogiis Historicis, quodque ad filium tuum transmisisti, mecum ille communicavit, illico ut accepit. Id ipsum vero ego, pro eo ac me facere voluisti, vocavi ad examen: ut, anne ad Æram Christianam DCCXXXVII pertineret (quam consignabat) redderemur certiores, excussis characteribus, quorum illic est recensio, partim mendosa, partim brevitatis compendio etiam obscura; dum in hunc modum balbutit: A Nativitate Domini usque ad præsentem annum, in quo Theodericus, Rex Francorum defunctus est, DCCXXXVII, in quo anno Indictione quinta, Epacta xv, Concurrent. i, lunæ circulum XIII, XIV; XII kalend. Aprilis, luna XVII, XXIIV de annorum DCCXXXII secundum

Hæ notæ primum capte privata diligentia subnartari,

etiam in Papalibus et Episcopalibus Chartis nannullis apparent seculo 12.

Privatæ istius diligentæ exemplum,

pro anno 853 ex Mabilione:

alterum pro anno 737 editit Labbæus.

successoribus præterit ad eum titulum dandum Regibus Francorum:

eundem illis, non Pius II,

ut hereditario jure debitum.

quod exami-
nandum susci-
piens G. Ven-
delinus,

ipsum annum
probat ex In-
dict. 5

Epactam docet
non 15 sed 25
fuisse

Concurrentem
primam indi-
care litteram
Dominicalem
F

ex Græcorum
computu,

Æram conditi
Mundi ordien-
tium an. 5508
ante Chri-
stum.

et scribentium
lunæ circulum
13

competentem
anno mundi
6245 secun-
dum illos,

cum Pascha
celebrandum
esset 24 Mar-
tii.

secundum Græcos cyclo. Hæc lecta dedit Labbeus ; dabo ego (spero) intellecta.

4 A Nativitate Domini numerantur hi anni DCCXXXVII : eodem plane filo, atque ab eodem capite, unde nos annorum seriem numeramus hodieque : idque INDICTIO QUINTA loquitur : quæ certo isto anno fuit in cursu ; ut per illum characterem fulciatur certitudo, et eximatur omnis dubitandi occasio. EPACTAM, hoc est, Ætatem lunæ, quam illa tunc numerarit kalendis Januariis, item et Martiis, non inveniō xv : ut omnino Denarii unius nota per incuriam scribentis exciderit vel vetustate extrita sit : quod utrumque non solet præter solitum contingere. Illo ergo anno kalendis Martiis pronuntiabatur, luna xxv, et cum die Martii sexta desiit ille Mensis lunaris ; commissumque est Novilunium Paschale, motu quidem medio, die vi Martii mane, post mediam noctem horis 7, minutis 51 ; conjunctione autem vera per horam 9 min. 30, Parisiis. Ita Mendum illud mihi suspectum, seipsum ultro emendat, et Epactam xxv reponit pro anno DCCXXXVII.

5 CONCURRENTEM ejusdem anni adigit primam, hoc est, litteram Dominicalem definit F, quæ cum ultimo die Martii pronuntiat Dominicam seu primam Sabbati : qui numerus vocatur Concurrentis, eo quod cum Epactis lunaribus prius cognitis, concurrere debeat, ut sciatur in quem diem Hebdomadis casura sit decima quarta Luna, post quam proxima Dominica die celebretur PASCHA. Cumque sint litteræ kalendarii designandis feriis septem, Græcus computus primam ex illis sumit F, secundam E, tertiam D, quartam C, quintam B, sextam A, septimam G. Quo ergo anno currit littera F concurrentis illius anni vocatur primus numerus, litteraque prima ; et quo anno in cursu est littera E, Concurrentis est secundus : et sic per ordinem de ceteris. Et vero, Quare Græci principium concurrentium statuunt cum littera concurrente F ? Quia Mundum volunt creatum annis ∞ DVIII ante Christianam Epocham : quo ipso calculo commonstratur, litteram F concurrisset, et pridie kalendas Aprilis signasse Dominicam. Quam ergo litteram illorum computus habuit anno suo primo putatio ; eam vocarunt primum concurrentem. Et hæc litteram Dominicalem F habuit annus ille indicatus DCCXXXVII : qui est tertius jam character irrefragabilis istius Fragmenti.

6 LUNÆ CIRCULUM pingit XIII, hoc est, in Græco cyclo lunari annum decimum tertium : qui tamen nobis Latinis est decimus Sextus Aurei (quem vocant) Numeri. Nam quia Græci annos ante nostram Epocham numerant, quos dixi, ∞ DVIII ; et ab illo ad hunc Theoderici annum sunt DCCXXXVII ; fuit tunc in cursu annus Constantinopolitanus ∞ CCXLV : ex quorum primo primum quoque cyclum decem-novennalem lunarem numerant, et cum decimo nono absoluto repetunt. Jam vero divisio illis ∞ CCXLV annis per novemdecim, habebis cyclos lunares integros CCCXXVIII, et supererunt anni XIII hic expressi : qui exhibent Epactam ; non illam Astronomicam et perfectam xxv (quam dixi) sed Ecclesiasticam ac popularem, usitatam computistis, xxiii : quæ Novilunium seu lunam primam incipit numerare ex die octava Martii, lunam vero decimam quartam habet cum ipso die XXI Martii ; quod habitum fuit a Nicænis Canonibus Æquinoctium vernum XII kalend. Apr. quo transacto, et obtenta luna decima quarta, Proxima Dominica Pascha celebrari præcipitur.

7 Jam vera idipsum PASCHA indicatur per istos numeros XVII, et XXIV ; multos quidem aut obscure balbutientes, sed qui hoc tamen mussant. Luna illo anno fuit decima septima, cadens in diem Martii mensis XXIV, quando celebratum fuit PASCHA ; quod

verissimum fuit in illo computu quem vocat cyclum DXXXII annorum SECUNDUM GRÆCOS. Atque ita modis omnibus sibi constant rationes, et annus DCCXXXVII demonstratur ; quo THEODERICUS obiit. Quem tu cum auspiciatum scribis anno DCCXX, et annos XVII regnasse tradis, veros annos et initi regni et desiti pervidisti.

8 Ceterum quisquis is fuit, qui characteres istos, præsertim Epactam illam Astronomicam, tam luculenter expressit ; aut Græcus fuit, aut Græcorum discipulus ac sectator ; mirum ni de illo sodalicio, quod S. Ægidius Græcus secum traxit in Gallias, aut illic contraxit, quem per illa tempora vixisse constat. Utcumque se res habet, veram certamque habemus Regis illius mortem Regnumque ex anno DCCXX : de quo indicio, mihi facto, habere obæratum tanto magis, quem dudum tibi quam debeo, animum offundo.

Scriptor Græ-
cisans forte
fuit discipulus
S. Ægidii.

Gottifredus Vendelinus
Canon. et officialis Tornac.

Huic Epistolæ quod addam nihil habeo. De anno, quo Theodericus obiit, inter omnes convenit ; illum vero cœpisse anno DCCXX, probat Henschenius in Diatriba Dagobertina ante Tomum 3 Aprilis reformata ; neglecto Fabulatore Anonymo, qui Gesta Francorum velut tunc vivens dedit, quemque mirum est in hoc puncto assensum obtinuisse Caroli le Coigne, non ignorantis fœdissima scriptoris istius Hyperbolymæi errata.

CONATUS CHRONICO-HISTORICI PARS SECUNDA a Zacharia usque ad Gelasium II. PRÆFATIO.

Crescente sub manibus Parte hujus Conatus Priori, interim dum Posterior, certis de causis prius absoluta, versaretur sub prælo ; apparuit inæqualem prorsus futuram Partium divisionem, nec tamen aliter fieri poterat, quamdiu stabat consilium, hunc Tractatum sic edendi in lucem, ut quarto ac quinto Tomo Maji præliminariter adnecteretur. Postquam autem tota fere impressione perfecta, visum est, addito prolixiori Apparatu, haberi posse volumen justum atque per se subsistens, ex partibus in unum collectis, non erat amplius tempus cogitandi de nova partitione ; quæ optime induceretur, per alteram, si quando fiet, editionem. Nec deest ratio divisionis hoc loco faciendæ. Quando enim Zachariæ Pontificis anno II, finem in Italia hobait quæcumque Græcorum Imperatorum potestas, pulsus etiam Ravenna Exarchis eorum ; alteram quasi ætatem ingressa est Majestas Pontificia, non solum sui juris futura Francorum beneficio, sed etiam ampli in Italia Potrimonii possessione ditanda. Sit ergo nobis hic Pars II, deducenda usque ad Pontificem cxxiii Gelasium II ; quousque scilicet luctata adhuc Ecclesia est, cum Imperatoribus Regibusque Germanicis, pro Ecclesiastica libertate et puritate tuenda, contra nefariam Simoniacorum et Concubinariorum Presbyterorum hæresim, tunc primum abolitam, quando, eccasso Inventionum secularium jugo Ecclesia cœpit Electiones habere tam liberas, ut faciendo Pontifici solæ illæ sufficerent ; cum antea opus esset eas a Principe cognosci et confirmari ; excepto solo casu urgentis necessitatis, qui Electores coegerit, nutu Principis non expectato, Electum suum ordinare. Sic ergo plene tunc emancipata Ecclesia, Pontificem eo ipso habere se credidit, quo habebat Electum, quantumcumque Ordinatio ejus fortissis differebatur : et sic hodieque perseverat usus Pontificatum spatia metiendi a die Electionis, quæ

Parte prima
finita cum
Græcorum in
Italia Domi-
nata.

Pars 2 perdu-
citur ad Pon-
tificis ordina-
tionis liberta-
tem Ecclesie
acquisitam.

antea solum censebantur cum die Ordinationis seu Coronationis inchoari : prout ad initium alterius istius, jam tertix Partis pluribus explicabitur.

XCH S. ZACHARIAS.

Pag. 121 post n. 3 ponatur 6, ac deinde Dissertatio. Commentario huic adde ex Anastasio rem, Acta Sanctorum spectantem et xxiii Aprilis, ubi de antiquo S. Georgii Mart. cultu agitur, præteritam. Magnum, inquit ille, thesaurum Deus noster in hac Romana Urbe per eundem almificum Pontificem propalare dignatus est. In venerabili itaque Patriarchio sacratissimum beati Georgii Martyris idem sanctissimum Papa in capsâ reconditum reperit caput, in quo et pittaciun pariter invenit litteris exaratum Græcis, ipsum esse significans. Qui sanctissimus Papa omnino satisfactus, ilico aggregato Romanæ Urbis populo, cum hymnis et canticis spiritualibus in venerabilem Diaconiam ejus nominis, sitam in hac Romana civitate, regione secunda. Ad velum aureum dictam, deduci fecit : ubi immensa miracula et beneficia omnipotens Deus, ad laudem sui nominis, per eundem sanctissimum Martyrem operari dignatur.

DISSERTATIO XXVI

De Titulo Regio apud Francos, Zachariæ auctoritate translato a prima ad secundam Stirpem ; deque hujus initiis, illius extremis, magna sub incertitudine traditis.

Est apud nos Antverpiæ Codex in folio MS. perquam vetustus, grandis ac venusti pro tempore characteris, continens S. Gregorii Tironensis librum de Gloria Confessorum : cujus Codicis ultimis paginis atteritur librarii Attestatio, de Anno ab Incarnatione Domini septingentesimo sexagesimo septimo ; quo, vel idem illud volumen est scriptum ; vel saltem quo vetustius aliud originale sub ejusmodi attestazione est exaratum unde codex noster, seculo non integro post est descriptus. Primum nobis, ita tum judicantibus librumque ostendentibus, credidit Mabilio ; dubitaturus fortassis, si majori cum otio singula adjuncta potuisset considerare. Secundum, nunc existimo verosimilius, suadentibus id tum librariis quibusdam mendis, primo Auctori, quantumvis rudi, ægre imputabilibus ; tum libri mole, tum ejusdem Attestationis extensione in paginis duas fere integras, et æque ac liber est magnas ; cum ipsa se dicat, in novissima libelli paginula exaratum. Traorem et contextum integrum dedi ante Tomum 3 Martii, in fine Exegeseos præliminaris 2, ad comprobendam Epocham regnantis apud Francos Pip-pini, sumendam ab anno DCL1 ; non autem ab anno DCLIV ; quando, non ipse solus, ut tunc, sed et filii ejus Carolus et Carolomanus, per manus sanctæ recordationis viri beatissimi Domni Stephani Papæ, una cum prædicto patre Domino viro gloriosissimo Pip-pino Rege, sacro Chrismate in Reges Dei providentia et sanctorum Apostolorum Petri et Pauli intercessionibus, consecrati sunt. Nilominus ejusdem Attestationis initium, nonnullamque progressum partem, necessarium censeo hic retexere, propter eos, qui nuper rem ipsam cæperunt, ut fabulosam, rejicere. Sic ergo incipit.

2 Si nosse vis, lector, quibus hic libellus temporibus videatur esse conscriptus, et ad sacrorum Martyrum pretiosam editum laudem (Auctor haud dubie, editus, scripsit) invenies anno ab Incarnatione

Domini septingentesimo sexagesimo septimo, temporibus felicissimi atque tranquillissimi Pippini, Regis Francorum atque Patricii Romanorum, filii beatæ memoriæ Caroli quondam Principis (adeo tunc nemini adhuc incidere cogitatio de æterna Martelli damnatione, S. Eucherio sub an. DXLII revelata, quam seculo IX, primum audiri cœpiam, et absque veri specie confictam demonstravit Henschenius, ad illius Sancti Episcopi Vitam xx Februarii) anno felicissimi regni ejus [Pippini] in Dei nomine sexto decimo, indicatione quinta (convenit ea cum anno Christi prænotato DCLXVII) et filiorum ejus eorundemque Regum Francorum, Caroli et Carolomanni, qui per manus Stephani Papæ... ut supra, consecrati sunt, anno tertio decimo. Rationem porro reddere volens Scriptor, cur Patris Filiorumque, anno uno per Stephanum Papam consecratorum, diversimode numeret annos ; sic prosequitur suum istud rei tam notabilis memoriale. Nam et ipse prædictus florentissimus Dominus Pippinus, Rex pius, per auctoritatem et imperium sanctæ recordationis Domni Zachariæ Papæ, et unctionem sancti Chrismatis, per manus beatorum Sacerdotum Galliarum, et electionem omnium Francorum, tribus annis antea, in regni solio sublimatus est. Postea per manus ejusdem quemque Stephani (Auctor, ejusdem quoque scripserit) de uno (vides, die uno legendum) in beatorum prædictorum Martyrum, Dionysii, Rustici, et Eleutherii ecclesia, ubi et venerabilis vir Folradus Archipresbyter et Abbas præesse cognoscitur, (ex anno scilicet DCLXVII, uti ad ejus Vitam xvii Februarii est demonstratum) in Regem et Patricium, una cum prædictis filiis Carolo et Carolomanno, in nomine sanctæ Trinitatis, unctus et benedictus est. Denique, post quædam de benedictione Bertradæ Reginæ inferius danda, sic concludit Auctor : Hæc ideo caritati vestræ breviter, in novissima paginula libelli inserimus hujus, ut per succedentium temporum et vulgi relationem, propago in ævo valeat cognoscere posterorum.

3 Quod hæc in nostra Dagobertina Exegesi non quæsierit Natalis Alexander, texens Dissertationem suam 2 ad selecta Capita Historiæ Ecclesiasticæ seculi VII, haud equidem miror ; satis demonstrationum ex Carolo le Coïnte, omnia (ut videbatur) scrutato, habere se credidit, ad istud de Zacharia punctum habendum fictionis suspectum ; neque suspicari debuit ; tale quid loco tali invenendum apud nos, quod non invenerat xv Martii, ubi fuerant Zachariæ Papæ Acta deducta, eaque ipsa res narrata sicut habetur apud alios, quos ipse ut ætate posteriores contemnit. Sed quod ipse Carolus, in Henscheniano opere perquam diligenter versatus, ex eoque multa in rem suam solitus trahere, tacito licet Auctore nisi cum refutare eum intendit ; quod, inquam, ipse Carolus, vel non legerit Exegesim illam, ipso titulo præferentem id, quod ille totis duobus tomis Annalium suorum, quarto nempe ac quinto, erat tractaturus ; vel lectum locum dissimulare voluerit, ne ejus evidentia cogeretur mutare sententiam, perquam mirabile mihi accidit. Si enim lectum totum in medium adduxisset, numquam dicere potuisset, Annalistam Loyselianum, seculo IX scribentem, fuisse primum qui Zachariæ, super illo negotio consulti, fecerit mentionem ; idque perturbate satis, ac tempore non suo ; quodque eum alii sint secuti, vestientes fabulam, excusando Pip-pino haud importunam, circumstantiis variis minusque vero congruis. Nolo ego illorum, qui post annum DCCC, diversimode factum unum idemque narrarunt usque modo, vel conciliare testimonia, vel excusare errores : teneo quod San-Dionysianus Monachus scribit actum coram oculis suis, et quidem annis non nisi sedecim post rem gestam.

4 Quo autem argumento putat Carolus se probare, eum qui primus id scripsit, quicumque demum, purum putum

quod annis ab inde sedecim,

jussu Zachariæ sit unctus Pipinus.

Excusandus qui eam non vidit Alexander,

non item Carolus Cointe qui vidisse debuit.

In codice antiquo,

ex originali anni 767,

habetur Attestatio,

Frustra is alegal more Francorum e- vectum Pippinum,

putum scripsisse mendacium? Quia, inquit, idem An- nalista Loyselianus, uti et Tillionus, scribit, quod Pippinus secundum morem Francorum electus est ad Regem, et elevatus a Francis (super clypeum scilicet) in regno suo in Suessionis civitate: non erant autem moris Francorum a Romanis Pontificibus Reges petere vel accipere. Deinde ex statu causæ et æquitate Zachariæ putot fieri non potuisse quod asseritur; maxime cum Zacharias, obierit eo ipso anno, quo Pippinus, dicitur elevatus. Sed obiit ex nostrâ Chronologia die III Martii, anno quidem secundum hodiernum morem altero, secundum Francos tamen adhuc eodem DCCLVII, per cujus prægressam ætatem Pippinus dicitur elevatus. Elevatus autem seu proclamatus Rex, numquid potuit distulisse unctionem, ab Episcopis suscipiendam, usque dum legati pro elevationis talis approbatione Romanam missi rediissent? itaque electionem suam vulgo facere gratiorem atque etiam firmiorem, Pontificium consensum ostentando iis, qui forte pro Regum priorum stirpe moliri quidpiam, vel obloqui præsumerent novo regimini?

cum is potuerit ungi noluisse sine Papæ assensu.

Is autem potuit consensisse rei,

5 Non poterat, inquit, consentire Pontifex, cum tam manifesta injuria Regis, hereditario jure imperantis, nec nullo suo crimine meriti exauctorari. Crimina, quæ Childerico, Merovingorum ultimo, posteri scriptores imputant, equidem facile credidero aut nulla fuisse, aut supra veritatem exaggerata: quod autem potestas tota rerumque arbitria penes Majores domus esset, id non tam ei ejusque decessoribus ad inertiam imputaverim, quam infelicitati adscripserim, Rebus tamen jam eo adductis, ut penes Reges solum nomen, penes Majores omnis esset auctoritas; quin potuit æquum videri legitimæ et adhuc semibarbaræ nationi, ut penes quem Regia auctoritas erat, penes eundem esset et dignitas? idque, Regno tot undique barbaris circumsepto, contra quos pugnando iidem Majores tam egregiam laudem fuerant consecuti, tantumque Principum ac Populorum gratiam? Non erat Francis novum, Regibus occisis aut in monasteria detrusis substituere alios, ex eadem quidem Merovingica stirpe, sed non semper successionis jure proximos; ut liquet Gregorii Turonensis historiam legenti, plenam trogloditarum et revolutionum Regiarum; quibus numquam vidimus se miscuisse Pontifices, aut de jure eorum quæsisisse quomodocumque regnantium. Quando autem recusarunt aut Constantinopolitani Patriarchæ coronare, aut Romani agnoscere eos Imperatores, quos fortuna qualitercumque dedit? Cur ergo debebat Zacharias cunctantius agere in favorem Principis, propriis paternisque meritis longe maximis suffulti, qui jam cæperat ac porro poterat Ecclesiam Romanam liberare a jugo Saracenorum et Longobardorum, nec non Græcorum utriusque nihilo meliorum? Si protectioni Pippini nullus Episcoporum, nullus Abbatum, nullus denique eorum contradixit, qui doctrina et Sanctitate clari multi tunc habebantur in Gallia et contradixisset Zacharias; frustra contradixisset, tam concordi totius Regni deliberationi, jam in opus deductæ, et cui solum deerat unctionis sacræ complementum.

quam tota natio justam et necessariam judicabat,

una cum totis Sanctis Præsulibus;

quamque successores Stephanus coram positus ratam habuit,

6 Si nequit excusari Zacharias, qui legationem accepit: quo modo excusabuntur Sancti, Bonifacius Episcopus et Fulradus Archicapellanus postea Sandionysianus Abbas? Illi functi ea legatione dicuntur; et saltem conjunctissimi antea ac postea Pippino fuerunt, partemque bonam habuisse in ejus electione debuerunt, pro summa qua valebant auctoritate; eidem certe non opposuerunt. Quo modo excusabitur S. Stephanus, Zachariæ successor, qui non solum absens ratam habuit coronationem Pippini; sed ipsum denuo suis manibus præsens coronavit cum liberis? An etiam hic potuit ignorasse, Childerico in Monachum detonso factam injuriam, si qua facta credebatur? vel ipse Childericus, adeo sibi defuit, ut cognito Pontificis in Galliam ad-

ventu, ejus pro se æquitatem non appellaret? Puer, inquit le Cointe, erat, vix quindennis. Nos infra vidimus virum, et quidem cui filius jam tum fuerit tonsuræ Clericulis capax. Fallorque profecto, si non ille ipse persuosus fuerit, viso tanto Statuum omnium in Pippinum consensu, monasterium ingredi, cum iis quæ sibi ac filio promittebantur commodis, potius quam alieno arbitrio umbrotule nomen Regis diutius gerere, audita præsertim Pontificia in favorem novæ electionis sententia; atque ita purificata sicut electio facta contra jusjurandum, quo Principesse Childerico obstrinxerant: eo certe solutos declaravit Stephanus; qui (sicut Theophanes scribit) Pippinum a perjurio in Regem admissum absolvit. Durior hæc phrasis occasionem quidem præbet sic arguendi: Si jure res acta credebatur, et quidem ex auctoritate atque imperio decessoris Pontificis, ut quid absolutio? Respondeo ad tollendum omnem, qui forte poterat residere, scrupulum: neque eam tam fuisse absolutionem nominandam, quam iteratam declarationem, quod Pippinus, sic electus, et a Zacharia confirmatus, ipso facto absolutus fuerit a juramento, quod antea Childerico fecerat. Miramur interim phrasim unam Theophanis duriorum hic appendi ab iis, qui totam illius narrationem eo in loco explodunt, ut alienissimam a veritate, sicut revera est, sumptam ex vanissimis relationibus levicolorum hominum, existimantium, eo magis probandam exteris mutationem factam, quo pluribus probis priorum Regum fortunam onerassent.

nihil contradicente Childerico:

qui si tunc non erat senex,

7 Quamdiu postea vixerit Childericus incertum est. Senem obiisse atque adeo Dagoberti Austrasi filium esse potuisse, aliquando credidimus Yperio, Bertiniensi juxta S. Audomarum in Artesia Abbati, in quo monasterio ipse Childericus vixit et obiit. Sed potuit Yperius ubi nostrum ecgraphum Regem senem habet, Regem senem scripsisse. Non fuisse tamen omnino juvenem, quando exauctoratus est, putamus adhuc probori posse ex Centulensi Chronico, intra proximos LXXX annos a Pippini coronatione scripto, ubi dicitur, quod ipsius Childerici filius, nomine Theodoricus, in hoc Centulensi monasterio Clericus effectus, collocatus fuit. Hoc rursum aut ignoravit aut dissimulavit Carolus le Cointe, ut Childericum impune fingeret adolescentulum annorum circiter quindecim, pro eo quo est exauctoratus tempore. Nec vero poterit majorem facere, nepotem (ut credebatur ipse) ultimi Dagoberti, anno DCCXV mortui in prima pubertate, si non antea. Sed Dagoberto huic filium fuisse, ut esse potuisse, negat Henschenius; nepotem ex filia fuisse, negat Mabilio: uterque autem ipsa illa negatione ostendit, quam obscura sint primæ Regiæ stirpis extrema; dum disputant, quis penultimo Regi Theodorico, quis ultimo Childerico, pater fuerit. Hoc igitur est quod tantisper cupio hac altera Dissertationis propositæ parte explicatum.

vir tamen erat et filium habebat aptum Clericuli

8 Incipio ab ultimo Merovingicorum Regum Childerico. Hujus adhuc Regis Privilegium extat, Sithi- vensi (in qua postea privatus vixit) monasterio datum, quod Mabilio recitat lib. 6 de re diplom. num. 197, ubi is decessorem suum Theodoricum non appellat Genitorem (ut passim in tali casu primæ stirpis Reges appellare solent patres suos) sed Parentem, id est, in vulgata etiamnum acceptione, Consanguineum. Idem vero, in sua novissima Retractatione, Instrumentum sibi visum indicat, ubi Childericus præfatus, ultimum Dagobertum nominat Consobrinum: quod si fuit, potuit quadragenario aut etiam quinquagenario major fuisse, cum est exauctoratus; adeoque et filium habuisse quem diximus. Consobrinum autem fuerint Dagobertus et Childericus, si habuerunt communem vel Avum vel Proavum. Avum habere vix potuerunt: hic enim fuisset Theodoricus III, qui moriens anno DCCXIII, non nisi parvulos duos filios reliquit; quorum major natu Clodo-

ipse se scribit ultimi Dagoberti Consobrinum,

unde colligitur fuisse alius Childerici?

vens III, quato post patrem anno obiit, ut suamum tunc pubes, nec verosimiliter pater cujusquam: minor, fratri succedens, genuit adultiori ætate ultimum Dagobertum. Praavum si communem habuerunt iidem Childericus et Dagobertus, fuerit is Chlodoveus II, mortuus anno DCLV: cujus alter filius Childericus II, anno DCLXXV occisus, filium reliquit Chilpericum, mortuo Dagoberto, consobrini sui Obildeberti filio, factam anno DCCXVI ex Clerico Regem pro quatuor annis; intra quos facile potuit genuisse filium; eumque pro usitatissima tunc more, ex sui patris nomine vacasse Childericum, eum scilicet cujus progeniem quæriamus, quique ea ratione fuerit quadragenarius, quando est exactoratus; major autem quinquaginta quinque annis si fuisset (quod non credimus) proxime Consobrinus Dagoberti ultimi, id est ex patre illius natus. Hæc autem tota ratio procedit ex communi Francorum conceptu, in successionis gradibus nullam seminarum rationem haberi volentium; quod tantisper cogimur tolerare, quamdiu contrarium non probatur ex vetustis scriptoribus: utas longe expeditus foret, Dagoberti ultimi avo Theodorico, dare filiam, aut filios natos, quæ Dagoberto isti Consobrinum proxime dictum genuerit, Childericum. Monet interim, ipsum ejus ex filio nepotem non fuisse, cujusse dicit Consobrinum.

9 Quod autem Childerici accessarem Theodoricum, filium Dagoberti ultimi passim omnes faciunt, etiam Mablitia et le Comte, esse potuisse, negat Heuschenius, ut supra notavi; assertique, omnino impuberem Dagobertum istum obiisse. Suadet hoc Annalium Metensium auctor, quando ait quod mortuo Theodorico II, Dagoberti II consobrino, Chlodovæum filium ejus parvulum Pippinus ordinavit in Regem. Factum id est anno DCXCV. III, quando si parvulus erat Clodoveus, et anno DCXCVIII cum obiit adhuc impubes; magis etiam impuberem oportet fuisse juniorem ejus fratrem Childericum, ultimi Dagoberti Patrem, puta octennem, vel novennem, quando fratri successit: qui proinde anno DCCXI moriens, vicenni non multo major, non potuit filium nisi parvulum reliquisse, et impotem liberorum ante annum DCCXV, quo extinctus est, procreandorum. Scio quod Childebertus, in gestis Francorum et quadam Genealogia Regia, vir inclitus et Rex justus nominetur; sed utrumque opusculum sublestæ fidei esse ac fabulis refertum, norunt etiam illi qui allegant: quæ vero narrantur bella gesta, dotata monasteria, fundatæ ecclesiæ, Regum quidem ipsorum nomina, sed nomina dumtaxat præferunt; Pippino ac filio ejus Martello, Majoribus domus omnia administrantibus et Reges quos exegerant circumferentibus ad quidquid volebant.

10 Contra istam tam teneram Dagoberti ultimi ætatem, ab Heuschenio assertam, obtendit Mablitio Cenomanensium Episcoporum Regestum, a se luci datum in Analectis et prima sui parte ad annum usque DCCXXII pertingens, ubi ipse Theodoricus, avum Childebertum, genitorem Dagobertum, appellare invenitur. Sed quam exigua cum accuratone descriptum sit Regestum istud, res ipsa loquitur. Nam in subsequentibus ibidem Diplomatis agnoscit Mablitio, Childericum pro Chilperico scribi, errore non facile rejiciendo in originalis scripturæ obscuritatem, cum litteræ d et p, ducta omnino in contrarium linea, non facile commutentur. Istud vero quod primo præcipueque allegatur, nullam initio constructionem habet, dum sic incipit: Fidelis Deo. . . . Herlemondus Episcopus, illuster vir Charivius. . . nobis suggestit, eo quod antecessores sui ad anteriores Reges, parentibus nostris. . . taliter per eorum præceptionem concessissent. Cum ergo in dicto Cenomanensi registro legitur, Parentibus nostris, hoc est avo nostro Childeberto et genitore nostro Dagoberto, seu et parente nostro, Chilperico quondam Rege; censeo interpolatricis manus additamenta esse hæc verba. Avo nostro, et Genitore

nostro; nec aliter Childebertum et Dagobertum appellari a Theodorico Parentes quam quando etiam Parens dicitur Chilpericus, id est, Consanguineus; et quidem in gradu satis remoto, ut facile non fuerit propinquius nomen invenire in linea transversali; nam in recta linea dixisset Progenitores aut Majores.

11 Nihil certior fides haberi potest illis Sithivensis monasterii tabulis, vi quarum ultimus Theodoricus credi deberet filius Theodorici II, et frater Childeberti, atque adea ultimi Dagoberti patruus. Siquidem ibidem Theodoricus scribit Avunculos suos, Clothocharium et Childericum, fratres Theodorici, ex cujus filio natus est Dagobertus. Sed quid agas? quando ibidem invenis, Avos Theodoricum et Childebertum qui ista in linea et ætate S. Bertini, cui donasse aliquid debuissent nulli fuerunt? Quando item vides proavum censeri Chlodoveum, qui solum fuisset dicendus Avus; et tritavum Theodoricum, qui rursus ista in serie nullus est; sed neque in collateralibus Austrasiorum Regum ullus, qui fuerit, quod fuisse debuisset, S. Bertino corvus? Labente autem fide tabularum istarum; equid obsecro causæ suprest, ob quam dici nequeat, Dagoberti II, sive Austrasii filium, uti Heuschenius censuit, fuisse ultimum Theodoricum istum? Hunc, occiso ejus patre occupatoque regno in Neustriam adduxerit Theodoricus II suum forte ex fonte baptismali filiolum, ideoque eodem nomine dictum, et in Calensi monasterio atendum collocaverit; unde ipsum acceperit Martellus, Regio vestendum nomine, eo libentius, quod familia sua sub Austrasiis Regibus, perque eorum indulgentiam, venisset ad illud supremæ potentæ culmen, in quo posset quos vellet ad thronum Regium promovere. Atum certe a Dagoberto Austrasio vix invenies, cujus filium fuisse commode dixeris Theodoricum illum; nisi forte Childerico II alius, præter Chilpericum II, superstes filius fuerit, æque ut hic attonsus in Clericum; et hic susceptus fratri suo, ejusdem sui fratris filium postea nactus sit successorem. Atque hæc satis indicant, quam nihil nisi per conjecturam haberi de ultimis primæ Stirpis Regibus possit, pro ea tempore, quo penes Merovingicos, sola Regii nominis umbra: negligentius agentibus scriptoribus antiquis, circa illos, quos odeo parum potuisse sciebant.

12 Sed quam his nota fuit antiquorum negligentia, tam pene nimia recentiorum diligentia obsuit secundæ Stirpis Regibus dum unxquisque satagit eam evellere, ad quantam posset concipere vetustatem. Pippino Regi patrem fuisse Carolum Martellum; avum, Pippinum, Herstallium vulgo a commorationis frequentioris aut natiuitatis loco dictum nemo ignorat. Huic matrem obtigisse S. Beggam, B. Pippini, senioris filiam; patrem Ansigisum, S. Arnulfi Metensis postea Episcopi filium, æque in comperto est. Superiora omnia meræ tenebræ, tantaque in ducenda sursum prosapia diversitas scriptorum, ut appareat nihil solidi habuisse quod posteris traderent, nec nisi meras conjecturas; quibus tamen inter se combinatis, emersit tandem systema novissimum nostri Hadriani Jordani; tale, in quo declinari videantur omnia, quibus systemata anteriora alia obvolvuntur, incommoda.

13 Sanctus erga Arnulfus, quem dixi, quique solus ad summam claritatem generis sufficere potuisset, utpote Francorum prosapia ortus, altis sane et claris parentibus, sicut narratur in Vita; patrem habuisse docetur Arnoaldum, et hic prætenditur filius fuisse Ansberti atque Blithildis, natæ Chlotario I, Chlodovæi Magni filio juniore, et totius postea stirpis Regiæ propagatore. Nempe Arnoaldi frater fuisse dicitur S. Ferreolus, Uceticensis Episcopus; hujus autem genitor Ansbertus accepit filiam Clotharii Regis Francorum vocabulu Blitild, uti habetur in ejus Vita. Similiter de S. Aigulfo Metensi Episcopo dicit Paulus Diaconus quod patre ex nobili Senatorum familia et ex Clodo-

non item filius Theodorici II

potuit autem fuisse filius Dagoberti Austrasii,

aut Childerici II ex filio anonyimo nepos.

Secunda Stirps, quæ scilicet a S. Arnulfo descendere,

a Jordano nostro sic dicitur ex Ferreole S. Arnulphi proavo,

potius quam Theodorici &

Hic vero non potuit fuisse filius Dagoberti ultimi

nec talis bene probatur ex Regesto Cenomanensi,

manifeste corrupto;

væi Regis filia procreatus fertur. Quo autem patre? Nominatur is, inquit, in Vita S. Firmini, Ueticensis Episcopi, fratris S. Aigulfi dicentis, Pater meus Ferreolus vocatur. Sic ergo fratres ex uno eodermque patre Ferreolo ponuntur, utinam et probentur! Ansbertus, S. Arnulfi avus, sanctique Episcopi Aigulfus et Firminus; sed hi ex filia Clodovæi, ille (ne Ferreolus iste dicatur consobrinam sibi copulasse matrimonio) ex alia uxore Senatorii generis muliere, Ætheria dicta, quam alii perperam vocaverint filiam Clodovæi. Subsistentibus autem in Ferreolo istius genealogiæ auctoribus primis, satisque habentibus, quod ejus filium Ansbertum, per suas cum Blithilde nuptias, familiæ Regiæ inuevissent, ipsumque interim Ferreolum, senatorio veterum Gallorum generi relinquuntibus, non acquiescit Jordanus, quoniam S. Arnulfus Francorum prosapia ortus dicitur, Paulumque Dinconui de patre Aigulfi loquentem sic intelligit, ut Senatoriam familiam jam dicto patri adscribi dicat ex parte matris licet Francus fuerit ex parte patris scilicet Sigimeris. Sidonio Apollinari nominati Regii juvenis, quem constat generum fuisse alicujus Præfecti Prætorii Galliarum: atque ita totam temporis mensuram implet, quod ab ætate Sidonii Apollinaris usque Clotharium patrem Blithildis fluxit. Ipsum vero Sigimerem facit filium Clodionis, ante Merovæum Francorum Regis, cui proinde justius quam Merovæo Regnum debebatur: quod dissimulatam volens Gregorius Turonensis, altum de Sigimere tacuerit.

¶ *Uolupte fuerit siugula deducta, et quatenus fieri potest probata, legere in prælaudati Jordani Dissertatione critica, circa originem Domus Regiæ: ubi nonnihil etiam causæ invenit, cur Sigimerem velit Francum potius credi, quam Burgundionem vel Gothum; Præfectum quoque Galharum, cujus is filiam duxit, fuisse eundem, qui alibi sæpius nominatur a Sidonio Tonantius Ferreolus, a quo Ferreoli nomen fluxerit ad nepotem Ansberti patrem. Sed hæc omnia ut esse sic potuerint, ita solis sunt conjecturis coagmentata, quarum si vel una deficit a veritate (quis autem spondebit deficere nullam?) tota illa concatenatio tam speciosa deficiet; semperque manebit justa formido, ne universa S. Arnulphi Genealogia gratis conficta sit, quia credebatur Senatorio veterum Gallorum Regioque Francorum sanguine procreatas, parentum nominibus oblivione sepultis. Inventus certe fuit alius, qui, assumpta persona Joannis Episcopi Trajectensis, ipsique S. Arnulpho cœvi, aliam omnino S. Arnulphi Genealogiam proponeret, Vitam S. Gondulfi, Trajectensis ante Joannem Episcopi, sic exordiens: S. Gondulfus, filius deplorati Munderici, quem Theodoricus Rex necari jussit, fuit magnus in Austria, sed major et nobilior coram Domino, cujus mandata servavit. Ille nutritus cum Bodegisilo Duce fratre suo in palatio Regis Clotharii, ita hominibus et Deo placuit, ut ab omnibus laudaretur vir sanctus. Cum polleret honoribus Theodeberti Regis, dixit in senectute sua Arnulfo, filio Bodegisili Ducis: Audi me, nepos carissime, judicium inchoatum Domini, qui Mundericum perimi gladio permisit, filium Childerici parricidæ: oremus ut Christus avertat capita nostra a ventura ira: dixit enim Omnipotens, Visitabo iniquitates vestras; usque ad tertiam et quartam generationem. Hæc cogitans, relicto seculo, vitam monasticam amplexus est: et post migrationem Monulfi, cum attigisset ætatis annum septuagesimum sextum, ab universis civibus urbis Tungrensium electus, consecratur Episcopus.*

12 Quomodo hæc fuerint a Chapeavillo inserta historiæ Episcoporum Tungrensium, Trajectensium et Leodiensium; ac deinde revulsa, non solum ab impressis exemplaribus, sed etiam ab originali membrana Codice Leodiensis Ecclesiæ; qua deinde via acceperim Propylæum Maji.

illius membranæ, sic revulsæ et adhuc Divisione servatæ, ecgraphum; nihil attinet fusius explicare. Satis sit dicere, ipsum, a me Parisiis communicatum cum Duce Spernonio, in studium illustrandæ originis Regiæ tum vel maxime intento, magnum ibi motum fecisse inter Eruditos, omni fide dignum testimonium asserentibus unis, negantibus aliis; postquam vir iste, non minus doctrina quam nobilitate conspicuus, hujusmodi Genealogiam S. Arnulphi in notitiam plurimum adduxit: Merovæus, Francorum Monarcha, genuit Sigebertum Regem Ripuariorum Francorum, quorum Regia Coloniæ Agrippinæ fuit; et Childericum Saliorum, qui Diestpurgi in Taxandria Regiam habebat: atque ultra Tornocum ditone prolato, Franciæ in Gallia Monarchiæ fundamenta jecit. Istud autem de duobus Merovæi filiis confirmatur ex Prisco Rhetore, affirmante, quod Francorum Regis primogenitus defecerit ad Regem Hunnorum Attilam. Hoc autem cum de Childerico intelligi nequeat, intelligendum videtur de Sigeberto. Porro Sigebertus iste, a pedis vitio dictus Claudus, filium habuit Childericum; a quo, instigante Chlodovæo, reduniendæ utriusque Franciæ nationis cupientissimo, interemptus est, teste Gregorio Turonensi lib. 2 c. 40. Childericus parricida genuit Mundericum, Mundericus Bodegisilum Ducem et S. Gondulfum Episcopum, Bodegisilus Arnulfum, avum Pippini Herstallii, ex quo Carolus Martellus: ex Carolo Pippinus Rex, pater Caroli Magni. Huic sic deductæ Genealogiæ ndstipulatur alia, adjuncta vitæ Caroli Magni, per Eginhardum descriptæ, quæ sic incipit: Buotgisus, illuster vir, genuit Arnulfum, sanctissimum virum, Episcopum urbis Metensium.

13 Hoc Systema, collatum cum priori, ostendit eo collimare Francorum nunc temporis studium, ut secundæ Stirpis Reges eodem aut majori jure regnasse credantur, quo Reges primæ Stirpis ex hypothesi quod illa tota cum Childerico Segui, et si quem habuit filio, defecerit. Gratulabor Jordano nostro, quod Systema suum sic potuerit expolire, ut nihil eorum in ipso supersit, quæ Cantarello Fabro aliisque eruditis stomachum moverant, ut Ansberti Blithildisque matrimonium fabulosum reputarent. Gratulabor etiam Spernonio Duci, si suum quoque systema possit expedire ab omnibus quas Jordanus objecit difficultatibus. Verumtamen, sicut ingenue fateor, eas quæ a Jordano allegantur SS. Ferreoli, Aigulfi, Firmini, atque Arnulfi Vitæ, non esse tam exploratæ antiquitatis sinceritatisque, quam Genealogiæ in iis fundatæ certitudo firmanda requirit; ita agnosco, Vitam S. Gondulfi, etiam absque illo controverso principio, totam mihi esse de suppositione suspectam, ullo modo posse ad S. Joannis ætatem, cui affingitur, aspirare. De illis Vitis agendum mihi aut successoribus meis suo tempore erit: de Vita S. Gondulfi, non possum non anticipare judicium, quandoquidem tota super illam disputatio versatur circa fragmentum istud, quod Duci Spernonio communicavi.

14 De illo ut mecum judicet Lector, prosequatur obsecro contextum reliquum, ut apud Chapeavillum est, ecgrapho nostræ membranæ veteris consentientem omnibus. Dico prosequatur, omisso quod Chapeavillus aliunde accepit principio novo: hoc enim est Ægidii Aureæ-vallis: qui sicut anno MCCXL floruit, et Hariyeri Leodiensis librum pluribus capitibus additis supplevit, in quibus est etiam illud de Vita S. Gondulfi, ita hunc potuit dicere oriundum ex primis Lotharingiæ, sic dictæ suo tempore, quæ ætate ipsius Sancti dicebatur Austrasia, vel etiam (ut est in veteri membrana) Austria. Omissis ergo duodecim primis apud Chapeavillum lineis (quæ sunt Ægidii jam nominati) prosequatur Lector post hæc verba, electus consecratur Episcopus: et inveniet ibi dici, quod contigit die quadam S. Gondulfum, juxta civitatem Tungren-

unde Dux Spernonius eum adductum ad Merovæum Regem Franciæ

et quidem ex ejus primogenito Sigeberto Ripuariorum Rege.

Verum sicut prius systema nititur Vitis Sanctorum haud valde certis,

ita posterius Vita S. Gondulfi Ep. Traject.

ut Ferreolus ipse dicatur

fuisse filius Sigimeris Franci, nepos Clodionis R. et Ferreoli Tonantii Galliarum Præfecti.

Huc satis verosimili stemati,

oppositum aliud, facit S. Arnulfum filium Bodegisti,

nepotem Munderici, nati ex Childerico,

in his quæ de
sua et excidio
urbis Tun-
grensis nar-
rat,

sem iter habere : et accedens propius, altitudinem ejus et latitudinem, quotidianosque maris accessus, aliaque multa quæ nusquam alibi erant in terra, miratur : præponit eam Babyloniam, præponit et Romam, nihil hujus æstimat simile et in urbibus Asiæ. Inter hæc habuit obvium quemdam senem : a quo dum sibi peteret ostendi, quæ fuissent Ecclesiarum ædificia, quæ Regum palatia... is apprehendens manum ejus duxit eum per omnia loca ædificiorum, ostendens ei palatium, quod in honorem Octaviani Cæsaris constructum erat, a quo et ipsa civitas dicta est Octavia... Deinde additur, quod, cum sanctus Præsul restaurari Urbem, a barbaris funditus eversam, jussisset; recordatus Dominus malorum quæ fecerat urbs illa, et dilecti sui Servatii zelans injuriam, subito rediit ad vindictam : luporumque gravissimorum immissa multitudine, in præsentia sancti Pontificis, civitatis perfidæ jussit devorari colonos : quod constructum fuerat ultrix flamma consumpsit, cetera fulgur comminuit : terræ motus etiam, cœlitus immissus, pergama multa subruit, adeo frequens et insolens, ut ipse Pontifex mortem evadere desperaret. Paucis denique de morte S. Gondulfi adjectis, tota narratio concluditur verbis scriptis in persona S. Joannis Episcopi, mediante S. Perpetuo, S. Gondulfum secuti, Vitam et acta habes, carissime Præsul, sanctissimi patris tui etc.

15 Inducitur ergo Auctor, tam propinquus loco ac tempore, nihil habuisse aliud quod de S. Gondulfo scriberet, præter Genealogiam conversioni intextam, et frustra tentatam restaurationem Tungrorum ; atque in hoc fere unico susceptæ narrationis argumento versatur ille, quasi conductus ad insultandum urbis eversæ ruinis, per exoggeratam prioris status fortunam, in utroque supra omnem veri speciem mentiens. Plebeias prorsus fabellas istu sapiunt de Tungrorum ante Julium Cæsarem Regibus, de Ocrani usque ad muros affluxu, deque Octaviano Augusto conditore, nullum ex Romana historia fundamentum habentia. Quisquis regionum nostrarum situm novit, et quomodo per amplissima Schaldis Mosæque æstuarium marini æstus accessus recessusque iis se inferant, sed vix sensibiles ultra Mechliniam Brabantæ, et Gorcomium Hollandiæ civitates; neutiquam credet, ullo unquam tempore factum, ut ille Tungros usque penetraverint, per exiguum Jecoræ fluvii alveum, post emensum in leucarum spatium, inferentis se in Mosam juxta Trajectum, unde usque Gorcomium, ubi desinit æstus marinus sentire Mosa, plusquam LX leucarum navigatio est. Nec aliquis suspicetur, quia nonnulla indicia habentur maris, aliquando toti Brabantæ Hollandiæque superfusi, tale quid esse potuisse ad usque notæ nobis historiæ tempora, aut etiam seculorum, quibus SS. Araulphus Gondulfusque vivere : nam indicia ista ad tempus Antic-Noeticum spectare credibilis est : et saltem, ex quo Romani Francique nominari in nostris regionibus cæperunt, eum fere situm omnia tenebant, quem nuac; præsertim in proxima Tungris Taxandria, nunc Campinia dicta, quæ est alta ac fabulosa regio, et Francorum Rhenum ac Mosam transgressorum prima sedes fuit sub Juliano Imperatore. Noti sunt ex Julii Cæsaris ac Taciti Commentariis populi isti a Romanis inventi; et qui horum imperium describere Geographi celebres, nusquam Octaviæ meminerunt. Ut igitur præfata Genealogia Spernonii aliquid credibilitatis accipiat, oportebit eam aliunde probari, quam ex auctore tam manifeste mendaci.

Post Stephanum II pag. 123 ponatur

DISSERTATIO XXVII

De secundæ Regiæ Stirpis successione in Francia, per hunc Stephanum stabilita, deque ejusdem Stirpis fine, et Tertiæ origine.

Eadem Attestatio Saa-Dioaysiani Monachi, scripta anno DCCLXVII, quæ nos certos reddidit de Zachariæ Popæ consensu in evectionem Pippini ad regnum Francorum pro Merovingicis, antea regum nomen ferentibus; ejusdem Pippini ac filiorum Coronationem, factam a successore Zachariæ Stephano, cæperat narrare verbis supra transcriptis; quorum tenorem hic juvat prosequi, non parum conducibilem ad historiam Pontificiam illustrandam, et auctoritatem confirmandam : est ergo talis. In ipsa namque beatorum Martyrum basilica, uno eodemque die, nobilissimam atque devotissimam, et sanctis Martyribus devotissime adbærentem, Berteradam, jam dicti florentissimi Regis conjugem, prædictus venerabilis Pontifex, Regalibus indutam cycladibus, gratia septiformis Spiritus benedixit : simulque (mallem legere, similique) Francorum Principes benedictione [et] sancti Spiritus gratia confirmavit, et tali omnes interdictu atque excommunicationis lege constrinxit, ut numquam de alterius lumbis Regem in ævo præsumant eligere; sed ex ipsorum, quos et divina pietas exaltare dignata est, et Sanctorum Apostolorum intercessionibus, per manus Vicarii ipsorum beatissimi Pontificis, confirmare et consecrare disposuit.

2 Ita Franciæ Regnum, sub dispositione Majorum-domus jam fere factum electivum (quale ante Merovias fuerat) denuo cæpit esse hereditarium, perrexitque, etiam esse divisibile in plures fratres, pari jure imperaturos, sicut Chlodovæus illud dividere instituerat; adeoque obnoxium civilibus ac intestinis bellis, inter pures facillime emergentibus, Rursus igitur post annos non plures quam centum, iisdem subjacuit motibus, quibus antea laxata fuerat, rursusque laxanda erat firmitas hereditariæ successione; non obstante adjuratione Pontificia superius memorata. Etenim mortuo Carolo Calvo, sub quo in Francia Sedem fixerant Normanni; mortuo etiam intra decennium Ludovico Balbo ejus filio, duobusque ex hoc nepotibus successive Regibus, et ipso Carolo Crasso Imperatore, Balbi Cousobrino, quem ultro Franci Regem optaverant; cum superesset solus Carolus Simplex, item Balbi filius; hujus imbecillitati diffisi Principes, in Eudonem, Roberti Andegavensis filium, defensis contra Normannos Parisiis clarum. vota contulerunt. Et quamquam Eudone mortuo, nec non filio ejus Araulfo, ipsum Carolum Simplicem ad paternum avitumque thronum extulerint Franci; ac postea hujus filium, nepotem, pronepotem, Reges habuerint; in illis tamen omnis emarcuerat auctoritatis vigor : quia Simplex coactus fuerat Regni rivalem tolerare, primo fratrem Eudonis, Robertum, deinde generum Roberti Rudolfum Burgundum. Quamquam etiam prædicti Roberti filius Hugo, Parisiensis Comes, cognomento Magus, Regium nomen numquam usurpaverit; proxima tamen Regibus potestate florebat, sub Ludovico Transmarino, ejusque filio Lothario, et nepote Ludovico V. Hoc vero alteri ejusdem Ludovici filio Carolo adeo visum est intolerabile, ut relicta Francia in Germaniam se contulerit, ad Otthonem II Imperatorem, ab eaque investituram acceperit Lotharingiæ inferioris : in cuius possessione dum se tuetur contra fratrem nepotemque successive Reges, visus est Francis meruisse, ut a successione excluderetur, tam ipse quam posterum

Quamvis Francorum proceres adjuraverit Stephanus,

ne aliunde quam ex Regibus a se coronatis, Reges acciperent;

horum tamen, similiter ut priorum, labefacta potentia,

primum assumptus est Eudo,

tum alii Carolo Simplicis conregnare permitti,

ac denique excluso illius patruo Carolo, Hugo Capetus.

prorsus fabulosa,

et S. Arnulfi corvo Joanni Ep. Inopie adscripta.

posterius sui, Regno in Hugonem Capetum, Roberti invasoris nepotem, translato.

3 In hunc modum, præter intentionem Stephani Papæ, regno excidit posteritas Pippini; non tamen ejusdem familia omnis: siquidem usque hodie felicissime imperans Capetidarum stirps, ad ejusdem Pippini patrum originem suam referens, eosdem quos illi majores omnes numerat usque ad S. Arnulfum, et si quid ultra ipsum est in historia probabile, vel etiam fabulosum, Childebrandus is fuit, Pippini Herstattii, ex eadem verosimiliter Alpaide, ex qua Carolus Martellus prodiit, filius; idem, quem Joannes Jacobus Chiffletius frustra conatus antehac est Longobardum facere, filium Regis Luitprandi. Ex Childebrando recta generationis linea processerunt Nibelongus, in Historia Caroli Magni notus; Theodebertus Matricensis Comes, Ludovici Pii synchronus; Robertus, Caroli Calvi pro juniore Pippino, Aquitaniæ Rege suæque sororis filio, aliquando æmulus, cognomento Fortis, Eudo et Robertus fratres, Franciæ Reges, prior electione populi, secundus potentia virtutis armatæ. Ex Roberto deinde progeniti fuere Hugones duo, filius ac nepos. prior Comes dictus, eoque titulo semper contentus; secundus Capetus, post Simplicem, ejusque filium nepotem ac pronepotem, excluso Carolo altero Simplicis filio. Hunc quod aliqui Saxoniciæ originis faciant, inde notum putatur, quia Proavus Robertus, Saxiacensis Toparcha fuerit, ab eoque Dominio suo, vulgo Saxe vel Saisseau in Biturigibus, cognomentum traxerit; uti docet noster Jordanus, omnes et singulos hujus Systematis gradus tum accurate dilucideque probans, ut nullum abundare, nullum deficere, quam verosimillime videatur demonstrasse.

4 Quid autem secundæ Domus scintilla ultima Carolus, primum voluntarius a patria exul, deinde iterato aviti Regni repetendi conatu victus prælio, liberæque custodiæ mancipatus a Capeto, in qua etiam liberos aliquot procreavit? Scriptores Franci, in eadem custodia mortuum existimant anno DCCCXCXI: sed falli eos asserunt Lotharingi, atque fuga elapsam vixisse usque ad initium seculi XI. Neque id omnino gratis asseri, persuadet mihi inventus Trajecti ad Mosam laterculus plumbeus, cujus hic formam accipe.

priori thoro filius patri superstes Ottho, et in Lotharingiæ possessione successor, extra Francicam ditionem natus, etsi numquam venerit in Francorum potestatem, numquam scitur aspirasse ad Regnum, et sine liberis obiit anno M. Duorum etiam in Francia natorum junior Carolus, si liberos genuit, posteritatem certe ex iis non habuit. Senior Ludovicus, licet dicatur ab aliis etiam mortuus ætate; ab aliis tamen creditur in Germaniam se contulisse, ad Conradum Regem cognomento Salicum cujus uxor Gista ipsius Ludovici consobrina erat, nata ex Conrado Burgundiæ Rege et Mathilde Francica, Caroli Comitis præfati ac Regis Lotharii sorore. Ibi dicunt factum Ludovicum Thuringiæ Hassiæque Landgravium, et illustrem fecisse posteritatem, per abnepotes ex se natos Ludovicum S. Elisubethæ maritum, et Henricum electum Regem Romanorum. Sed hic ejusque duo fratres sine liberis obierunt: Ludovicus genuit Hermannum: cum quo duobusque patris Ludovici fratribus extincta est masculina omnis linea Carolidarum anno MCLIX; et Landgraviatus transivit ad filiam S. Elisabethæ Sophiam; unde procreati hodierni Landgravi, quorum unus Ernestus, Reinfeltzæ ad S. Goarem residens, laudem in hoc nostro opere minime vulgarem meretur, pro insigni erga ipsum affectu et erga Catholicam religionem zelo.

putatur reliquisse posteros masculos usque ad annum 1049.

XCVII HADRIANUS.

Post n. 6 adde—7 In hoc Pontifice desinit Liber de gestis summorum Pontificum, quem Mabilio pag. 189 Itineris sui Italici, reperisse se ait Pisis, in Ecclesiæ Cathedralis Bibliotheca, post Eusebii Chronicon et librum S. Hieronymi de Scriptoribus Ecclesiasticis, sub nomine ejusdem Hieronymi. Suspicio haud absimilem cum esse Catalogo Henscheniano tertio, addita viginti annorum continuatione: quare vehementer optarem ejus egraphum nancisci, cum illo atque Anastasii textu conferendum, prius quam ad alteram hujus Conatus editionem procedatur.

Ab an. 772.

Liber Pontificalis MS. Pisis huc usque deductus.

XCVIII LEO III.

Post Summarium historicum, adde loco Commentarioli. Liquida ex Anastasio habetur Chronologia hujus Pontificatus, de quo proinde aliud in præsens notandum non occurrit, quam quod Leo hic, seculares Principes imitaturus, in Nominis sui litteris cum aliquo mysterio exprimentis, isdem aliquando innexerit Christi monogramma, alias vero ipsas inter se monogrammatice copularit; ut habes in adjuncto schemate; ubi etiam vides, quomodo ejus exemplum sint imitati Paschalis I acque II, deinde Gregorius IV atque Hadrianus I, Benedictus III, et Nicolaus I; ulterius vero, ex Ciacconii successorumque diligentia innotuit nemo, qui aliquid simile factitarit: si qui tamen alia inveniri contingat exempli, nequaquam ea rejecerim.

Ab an. 798.

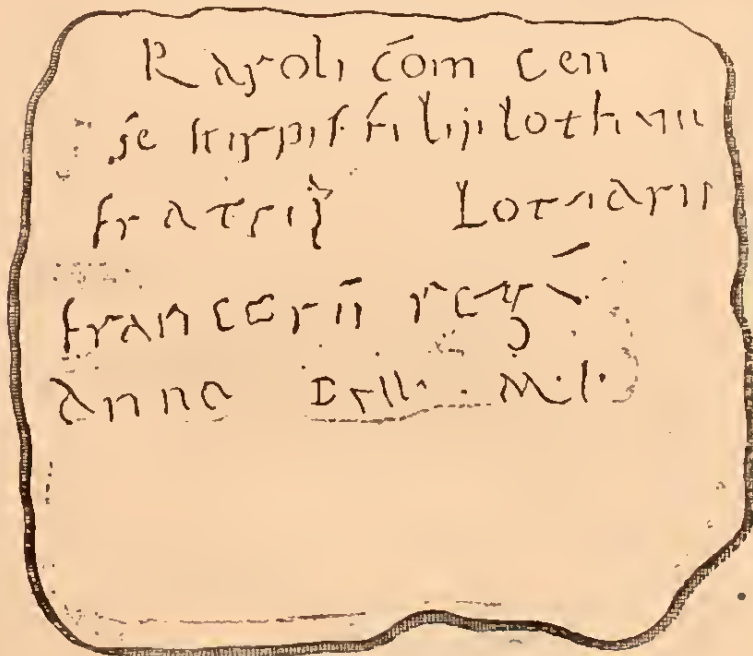
Nomen monogrammatice scribere instituit.

a Pippini R. patruo Childebrando deductus,

unde Saxo creditus?

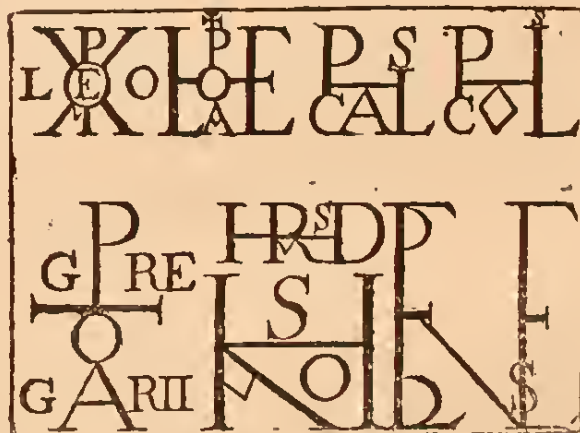
Carolus autem Simplicis patruus,

ex laterculo sepulchrali invento Trajecti ad Mosam;

Inventus fuit laterculus hic MDCLXVI, in parva Servatianæ basilicæ crypta, exesus situ, prout ipse secundo post anno vidi, atque omnino talis, qualis cum corpore istic olim defassum verosimillimum est. Simplex titulus Comitis, in loco Franci tunc nihil debente appositus, persuadet, Carolum, suæ tandem sorti constantiter adversæ acquiescentem, abstinnisse titulo Regis, ne quid periculi suis in Francia liberis crearet. Ex

ipse Regio titulo abstinnens,

DISSERTATIO XXVIII.

De Leonis et Caroli imaginibus Romæ, deque sinistri lateris potiori honore, ad dextrum translato hac ætate.

Nicolaus Alemanni, in *Dissertatione Historica de parietinis Lateranensibus*, miratur unde factum sit, ut Angelus Massarellus Thelesinus Episcopus, et Alphonsus Ciacconius, viri alius non indocti, potuerint sibi persuadere, ecclesiam S. Susannæ ud Thermas Diocletianas, prout suo tempore, id est anno MDCXXV, adhuc stabat, Caroli Magni opus fuisse; cum Leoni id unice tribuat Anastasius, idemque profiteretur inscriptio, quæ sic ibidem legebatur: Dudum hæc Beatæ Susannæ Martyris aula, conungusto et tetro existens loco, marcuerat; quam Dominus Leo Papa III a fundamentis erigens, et condens corpus Beatæ Felicitatis Mart. compte ædificans, ornavit atque dedicavit. Atiam porro causam erroris, quam habuerint, non invenit nisi utriusque ibidem imagines stantes, musivo opere expressas: quas etiam pag. 10 spectandas ex ære proponit, vultu ac habitu prorsus similes aliis, in Laterano repertis, sed ante S. Petrum genuflexis; hoc solo discrimine, quod ibi Leo, ædiculam quamdam manibus sustineat, ut passim ecclesiarum fundatores solent; Carolus vero Leonem dextera manu prætensa indiget; ibi juxta ipsam contignationem hujusmodi etiam inscriptionem, jam pene corruptam notavit Nicolaus, SANCTISSIMVS D. N. LEO PP. D. N. KARVLO REGI: quod exemplum postea etiam Leo IV secutus est, respectu Lotharii Imperatoris, Anostasio Bibliothecario attestante quod inter Petri Paulique vultus, atque Andrææ, sanctissimi quarti Leonis Præsulis, nec non et specialis filii sui Domni Imperatoris Lotharii, propter futuram memoriam sive mercedem personæ, Deo caræ et per cuncta secula venerandæ, depictæ sunt.

2 Sed magni non refert definire, cujusnam opus fuerit ecclesia S. Susannæ, Leonis an Caroli: quare nec imagines eorum hic recendendas curavi; majori autem præ illis consideratione dignæ sunt aliæ istæ, quas dixi repertas in Laterano, et quarum occasione de prioribus egit Nicolaus. Stabant illæ jam olim in triclinio Leoniano, musivo similiter seu tessellato opere expressæ ut cernis, — (imago habetur pag. 126) — Translati a Leone in Carolum Magnum Imperii monumentum id esse, existimat Nicolaus, addendum ceteris ejus rei probationibus a Bellarmino adductis. Ego vero existimo hanc picturam etc. ut pag. 126 col. 2 lin. 4 ac mutatis porro numeris sit. —

3 Reliquas dicti emblematis partes etc.

4 Quoniam autem od picturas etc. — atque in fine adde — Porro cum in ecclesiis requiri petit Lucius pictas sculptasve imagines, quæ ad sinistram sint, tamquam digniori loco positæ; censendus est more Romano loqui, et cornu Evangelii nominare dextrum; Epistolæ, sinistrum; licet contrarium Parisiis fieri moneat me Claudius Castellanus, eundemque loquendi modum obtinere in tota Gallia, quæ quidem cis Ligerim est; fortassis etiam in ea quæ ultra.

5 Eruditis porro prærenominarum regionum viris Lucu quæsitum libenter hic exposui, ut istum conatum curiosum etc.

C. S. PASCHALIS I.

Num. 2 lin. 15 post—transcriptæ—cetera sic muta—: sed dicit, quod Eugenius... a Romanis cunctis, pro meritum pia relatione, post transitum sanctissimi Paschalis Papæ, Pontifex factus est. Non videntur

hæc verba partem Populi, oppositam Nobilium parti excludere; proinde dubitari potest, an mendax non fuerit facta Imperatori relatio, de Electionis discordia. Hæc autem si fuit aliqua, ad perfectum schisma non processit. Cum tamen Quirinus Subdiaconus, unus ex Paschalis defuncti ad Imperatorem Legatis, attulisset Imperatori nuntium, seu verum seu falsum, contentionis alicujus; necesse is judicavit filium Lotharium Romam mittere, ad res componendas, stabiliendamque electionum tranquillitatem. Turbas certe non leves indicat idem Scriptor de gestis Ludovici Imperatoris, plenius allegando: Dissertatione XXXVIII num. 7.

CIV SERGIUS II.

N. 3 adde— Extremum distichon explicat Onuphrius Panvinius, describens altaria Vaticanæ Basilicæ; dum ait, quod primum ad dexteram altaris majoris, in transversa Basilicæ parte, quam Crucem ecclesiæ vocant, versus Absidam, fuit Oratorium et altare S. Xysti Papæ et Martyris; sub quo a Paschali II Papa, sepulta fuere corpora sanctorum Pontificum Xisti ipsius et Fabiani Martyrum, et Sergii Secundi. Credo autem ibi intelligi altare Xisti I: quamquam de martyrio Secundi certius constet. Istum in Vaticanam translatum a Paschali I supra vidimus, de Secundo autem, ubinam conditus sit, non liquet: est tamen verosimile quod ecclesia, titulum S. Xisti ferens, eum ferat a corpore Secundi, istic olim conditi.

DISSERTATIO XXIX al. XVII.

De corporibus seu Reliquiis etc. ut pag. 132.

Num. 2 lin. 7— lapis sic habet — ita lege. — Inscripta lapidi verba varii varie exprimunt, propter compendiaras quibus obscuratur notas, et grammatica menda quibus horrescit, seculi sui barbariem indicans. Id animadvertens Janningus noster, prius quam Roma discederet, locum ipse adiit; totamque inscriptionem totidem lineis litterisque quibus originaliter constat transcripsit; cujus contextum, quatenus typis Latinis possumus, assimilantes, monemus in litteris M et E aliisque similibus nonnullis præcipuum figuræ difformitatem esse, ceteras modice discrepare ab usitatis; ipsas tamen M et E non semper uno modo, sed nunc barbære, nunc latine effingi, etiam in eadem dictione. Sic ergo ferme sculptum est.

† TĒPORIB; DŌNI SERGII IVNIORI PP:
RECONDITA ST̄ IN HOC SAC: ALTĀE
B'ATI SILVESTRI P̄SVLI CŌP; ET B'ATI
MĀTINI ET B, ATISSIMO FABIANO: ATQ:
STEPHANO ET SOTĒ MĀTĪB: HAC PŌ-
TIFICIB; SIML'Q; ASTEĪŌ: CUM SĀCTĪS-
SIMA FILIA EIUS: SCŌQ; CIĀCO: PA-
PIA. ET MAVRO LARGO. ET SMARAG-
DO. T̄ SON. SISĪNIO ATQ; ANASTASIO
ET INNŌCETIO PŌTIFICIB; VNA CŪ
SĀCO Q, RINO AC LEONE F. PIS PĀITĀ-
TEMIO: SISIANO: POLIONE. THEODŌ:
NICANDRO CRESCĒNTIANO MĀTĪB; :
CŪ Q, B, B'ATA SOTĒ ATQ; PAVLINA.
NEC N̄ MEMIA. IVLIANA. ET Q, RILLA;
THEO-

Leo hic cum
Carolo R.
p̄ngi se fecit,

sicut postea
Leo 4 cum
Lothario;

THEOPISTE. SOPHIA. V̄GINIB. ATQ; :
 M̄A : ET B'ATĒ Q. RIACE VIDVE. ET B' A-
 TA IVSTA C̄V ALIŪS MLTIS: QVOR N̄OIA
 D'O SOLI S̄VT COGNITA. VTROSQ; : SVB
 SACRO ALTARE DEDICĀS. COLLOCA-
 VIT. HEC SC̄ON| C̄OPORA TRANSLATA
 S̄VT DE CIMITEIO P̄SCILLE VIA SALA-
 RIA: STATVĒS OĪ AÑO IN FESTIVITA-
 TIB; VIECE IDVLGETIĀ TV; ANNOR|. ET
 III QTGENAB: OIB; AD EĀ CE-

Hactenus Lapis, ut nunc est; quem porro accipe ut eum legit Antonius Philippinus, ibidem Prior, in libello de ipsa ecclesia, communibus expressum et extensum litteris. Temporibus etc.

N. 4 lin. 16 omissis verbis jam supra positus scribe — credit præfatus Philippinus, quia ita, etc. Interim huc refer quæ de vario sexti vel sinistri lateris respectu, disserit Parisiensis Archiepiscopus Marca, in Dissertatione apud nos tertia num. 21 pag. 34.

N. 8 lin. 4 post — eodemque XI seculo — expunge reliqua usque ad lin. antepenult. istius columnæ 2 — ubi inquit etc. atque substitue sequentia — eodemque XI seculo vel etiam X. Nam R. P. Joannes Mabilio, vir curiosissimus, pag. 69 Itineris sui Italici, laudat Romanum vetus Sacramentarium, in Bibliotheca Vallicellana asservatum; septingentis et amplius annis antiquius, in quo hæc inveniri notavit: Mense Junio die XXII Sanctorum Martyrum mille CCCCLXXX, quorum Vigilia cum silentio et jejuniis est celebranda: concessumque est eis (id est, si non fallor, in gratiam sive in honorem eorum, scilicet Martyrum) pro illo uno die annum dimittere in pœnitentia. Verbis istis videtur indicari facultas ejus Basilicæ Clericis aut Monachis Pœnitentiariis pro tali die concessa, intuitu peculiaris cujusdam istorum Sanctorum ibi cultus vel etiam Reliquiarum: qua de re plenius agere licebit dicto mense, hic sufficit notasse perantiquum istud qualicumque Indulgentiæ aut quacumque forma concessæ exemplum. Similiter P. Joannes Dominicus Musanti S. J. Farfensis in Latio monasterii Chronicon anno MCL scriptum prælo apparatus, in eo reperit, quod anno Dominicæ Incarnationis millesimo LX, mense Julio die VI, Indict. XIII, Nicolaus sanctissimus Papa II, invitatus decentissime a Domino Berardo Abbate venerabili Farfensis monasterii, omnique Fratrum Conventu ejusdem cœnobii, una cum Episcopis Romanis et aliquantibus Cardinalibus, ad hoc monasterium libentissime venit, ad hujus ecclesiæ principalia altaria consecranda; hoc est B. Mariæ Dominiæ nostræ, et Domini Dei Salvatoris mundi. Quo facto honorificentissime inter sacra Missæ solennia; idem Pontifex Venerabilis omnibus pœnitentibus, qui ibi convenerant et aderant, remissionem trium annorum fecit; et constituit ut hæc remissio annualiter fiat, omnibus qui in ipsa die cum votis et donis, prout potuerint, honeste et honorifice annue venire studuerint.

9 Nicolao successit anno MLXI Anselmus Lucensis Episcopus, assumpto nomine Alexandri II; de quo legi in aliquo ejusdem Lucensis Ecclesiæ Codice, inter Bibliothecæ Vaticanæ libros servato, quod peracta ejusdem Ecclesiæ sollemnissima Dedicatione, anno MLXX concessit etc. lin. 7 — deinde lin. 14 post — contra Hæreticos — sic perge. Sicut tamen Lucensi isti Indulgentiæ apud auctores deest specificatio temporis, ita vereor, ne in Farfensi major vero sit annorum nume-

rus, atque ex confirmatoria alicujus multo posterioris, Pontificis extensione acceptus a Compilatore Chronici, post annos plus quam certum scribente. Nam ut ad an. 1177 num. 49 notat Cardinalis Baronius, non erat Romanis Pontificibus, prisco illo tempore, usus concedendi Indulgentias, quæ unius anni terminum excederent, præterquam in expeditione Terræ sanctæ: quod probat ex ea quam Alexander Papa III, anno MCLXXVII in dedicatione primarii altaris in Cathedrali Ferrariensi est elargitus; ipsum altaris in Anniversario visitantibus, vereque pœnitentibus et confessis, annum unum de criminalibus et septimam partem de venialibus relaxando. Idem Baronius ad hujus sæ sententiæ confirmationem, tum alia aliorum Pontificum diplomata in genere allegat, quæ plura se vidisse significat: tum Honorii Papæ III unum integre producit, ad an. 30, de Consecratione ecclesiæ Casemarii, datum Abbati Rainerio, III Nonas Februarii, Pontificatus anno II, qui secundum nos fuit annus Christi MCCXVIII, ubi inquit etc.

Ibid. in marg. dele — ipsam vere formulam vix ante sec. 12 — et continuando num. 8 nunc 9, adde in fine — Meminisse tamen nihilominus eandem Quadragenarum etiam fertur Urbanus II; et quidem cum ampliori Indulgentia, quatuor ac septem annorum additorum in eo Privilegio, quod, sub titulo Epistolæ X, inter Epistolas Urbani ejusdem refertur, datum Petro Abbati Cavensi ejusque successoribus, anno MXCII. Sed vereor ut Privilegium istud undequaque sincerum habeatur ex suo originali. Primo enim loco indulget, ut quicumque in statu gratiæ Domino opitulante positus, et ad dictum locum accedens, fuerit ibi uno die ante ipsius Basilicæ consecrationem, et per totum diem sequentem; de omnibus peccatis, de quibus vere contritus fuerit et confessus, illam indulgentiam et veniam a Domino consequatur, quam mereretur in eundo ac redeundo ad S. Jacobum Compostellanum; reliquis vero temporibus et diebus singulis, causa devotionis illuc accedentes, quatuor annorum et totidem quadragenarum indulgentiam suorum peccatorum obtineant, de Sedis Apostolicæ gratia speciali. Est autem ea largitas ideo mihi suspecta pro tali tempore, quia qui Compostellanæ Indulgentias quam altissime accersunt, non ultra Callixtum II ascendunt; hic vero primum successit Urbano post annos XVIII. Adde quod hæc tam amplæ Indulgentiæ præcessissent Concilium Claromontanum, ubi largitionibus ejusmodi in initium datum videtur, in eorum gratiam, qui Crucem suscipientes, ipsam vitam suam recuperando Sepulchro Domini ac Terræ sanctæ devovebant.

10 Quidquid tamen de ista re sit, manet quod diximus, ante seculum XI frustra requiri exempla Indulgentiarum, tali forma datarum. Quapropter cum S. Thomas etc.

CVII NICOLAUS

N. 6 lin. 9 post — continentia — adde — Defectum supplebit nobis primum Flodoardus, Remensis Canonicus, qui libros quindecim de Sanctis Carmine scriptos reliquit, antehac e Treverensi bibliotheca indicatos Eruditissimus a Joanne Bonderio, in Indice Belgicorum MSS.; deinde ab Herovallio, in Carmelitarum Disceatorem bibliothecæ Parisiis ostensi diligentissimo Mabilioni: qui exinde ad calcem Seculi sui tertii dedit ultimam libri 12 partem, a Gregorio II usque ad Leonem VII. Nos eum librum appellabimus Flodoardi Pontificale metricum. Ex reliquo opere curassem mihi fortassis describenda aliqua, si nancisci potuissem eorum Sanctorum nomina, quorum ibi gesta explicantur; sed intelligo in Arverniam ablatum MS. ubi ejus videndi nulla mihi Societas

quod unius adhuc anni erat anno 1177,

et 1218;

additæ etiam Quadragenæ

sub exemplo seculi XI, sed dubio

Ab an. 858

continuant Flodoardus

Prima ex nobis afferuntur, pro X seculo anni unius sed diversæ formæ,

et trium pro anno 1050, sed non satis certæ.

Alia ex MS. Lucensi pro an. 1070, sed sine definitione temporis,

spes est. Juvet ergo nos in hac parte, quisquis poterit ac volet. Atque utinam integrum Codicem aliquis publicæ luci donet! Auctor ea parte quæ Pontifices spectat, a S. Petro (ut reor) incipiens, et Anastasium Bibliothecarium presse subsequens, singulorum Pontificum ab eo laudata facta conatur illustrare versibus, ut illa ferebat ætas, non omnino politis. Deficiente Anastasio, prosequitur nihilominus Flodoardus ab Hadriano I usque ad Formosum; nescio quem alium præ oculis habens, magis succinctum quom fuerat Anastasius, eoque etiam ipse cogitur esse succentior. Eotenus autem ille nullam curam assumpsit definiendi temporis, quo quisque Pontifex sedit: sed ejus rei primum incipit habere rationem in Benedicto VI (quem anno DCCCXCVI ordinatum fuisse constat) et per dimidium fere seculum plerisque annotat spatium sui Pontificatus; finiens in Leone VII, quem dixi, tanquam adhuc vivente, et a se Romæ viso, adeoque ante annum DCCCXXXIX, quo Leo iste obiit. Optassem sane ut hic Chronologiæ ordinandæ adjutor citius mihi innotuisset: sic enim opus non fuisset aliunde subsidium emendicare, minus securum ac certum. Quod absque eo facere potui, feci; haud obscure dolens fideliori ductu destitui me pro seculo X: nunc autem nihil cunctabor mutare quæ scripsi, prout consequenter factum Lector inveniet.

7 Post Flodoardum auxilio nobis veniet insigne MS. etc pag. 139.

DISSERTATIO XXX al. XVII.

De lingua Slavonica in Sacris etc. pag. 139.

Num. 1, lin. 14 post — linguæ Latinæ — adde — Præfert Missale illud Pauli V indultum vetus, quod tamen tot jam elopsis annis executioni datum non fuit, deficientibus in Sina Episcopis qui versionem recognoscere, deque ejus fidelitate securam redderent Apostolicam Sedem; alia præterea aliaque interjecta fuerunt consilio tam utili impedimenta: quibus nunc demum superatis, ipsaque impressione curata visus fuit rogandus Innocentius Papa XI (etsi id forte necessarium non erat) ut Prædecessoris sui pro Missali eo decretum confirmet. Et ipse quidem rem intelligens, non modo non laudavit Pauli factum, sed miratus vehementer est tantum in executione moram; voluit nihilominus, quando huc usque dilata res erat, ipsam denuo in deliberationem adduci; inventæque sunt sententiæ Patrum admodum inter se variæ, sic ut appareret periculum, ne pravaleret paucorum auctoritas, negativam suaderent. Ego, ubi primum quid proponendum Romæ esset intellexi, recordatus etc.

Num 3 lin. 10 post — gloriam suam — adde. Christianus Monachus, S. Adelberti Episcopi Pragensis et Martyris avunculus, in Vita S. Ludmillæ matris S. Wenceslai Regis quam nepoti dicavit, paulo post annum Ordinationis ejus primum, Christi DCCCCLXXXIII, eadem omnia confirmans, quæ supra diximus de libris sacris in Slavonicam linguam a S. Cyrillo traductis; Missas præterea, inquit, ceterasque Canonicas horas in ecclesia publica, id est populari seu vulgari, voce, resonare statuit, quod et usque hodie in partibus Slavorum a pluribus agitur, maxime in Bulgariis: multæque ex hoc animæ Christo Domino acquiruntur. Non equidem ignoro S. Gregorium VII, anno MLXXIX, Vratislao Bohemæ Regi, postulanti, quo secundum Slavonicam linguam apud Bohemos divinum celebrari annueret Officium, respondisse, se huic petitioni nequaquam posse favere: et causam addidisse, quia hoc sæpe volentibus liquet, non immerito sacram Scripturam omnipotenti Deo non placuisse quibusdam locis esse occultam, ne, si ad li-

quidum cuocis pateret, forte vilesceret et subjaceret despectui; aut prave intellecta a mediocribus, in errorem induceret. Neque enim, inquit, ad excusationem juvat, quod quidam religiosi viri, hoc quod simpliciter populus quærit, patienter tulerunt, seu incorrectum dimiserunt: cum primitiva Ecclesia multa dissimulaverit, quæ a sanctis Patribus postmodum, firmata Christianitate et Religione crescente, subtili examinatione correctæ sunt. Unde ne id fiat, quod a vestris imprudenter exposcitur, auctoritate B. Petri inhibemus; teque, ad honorem omnipotentis Dei, huic vanæ temeritati viribus totis resistere præcipimus. Bohemos Moravorum Bulgarorumque exemplum movisse videtur, ut quod apud hos ab initio prædicatæ istic fidei servabatur; sibi quoque, eatenus non nisi Latine sacra audire consuetis, concederetur. Ipsi autem negatum fuisse quod sic petebant scio equidem: quin et assentiar, si velis, Gregorium ea fuisse mente, ut usum Slavonicæ linguæ etiam Bulgaris ablaturus fuerit, si potuisset; sed ut rationes, quas allegat, parum convincentes esse videntur: sic illius post sesquiseculum successor Innocentius IV iis dimotus non fuit, quin cuidam in Slavonia Episcopo prorsus contraria responderet, per epistolam quæ apud Baronii Continuatore Raynaldum, ad annum MCCCXLVIII num. 5 sic legitur: Porrecta nobis tua petitio etc.

Num. 7 lin. 7 — explicare — adde — Obest quidem apud nonnullos istius Congregationis Patres, persuasio quædam, a P. Christiano Lupa, viro erudito, altius infixæ, cum is Romæ fuit anno MDCLIV; quando apud Apostolicam Sedem vehementius instabatur pro eadem, quæ nunc iterum petitur, facultate. Etenim in Vita ipsius P. Lupi, edita ante Tomum postumum, continentem scholia et notas ad variorum Patrum circa Ephesinum et Chalcedonense Concilium epistolas, laudat eum P. Sabbatinus, quod Romanam Ecclesiam semper ejusmodi postulata rejecisse, dogmatico scripto monstravit; atque ita litem, quæ multos jam tenuerat annos, et alta fatigarat ingenia, posteritati peremptorie diremit. Equidem nihil detractum viro isti cupio, qui P. Henschenii olim discipulus, cum ejusque opus semper fecit maximi: sed libenter viderem, quibus ille exemplis thesim tam universalem visus sit adeo solide stabilivisse. Interim vehementer fallor, si alia habuerit quam e seculo superiori accepta, quando Bohemi Germanique importunissime flagitarunt istam libertatem, tunc minime utilem, certe non necessariam, et apud alias nationes Europæ, eo tempore ad novitatem pronas, plurimum nocituram. Sed quod ejusmodi exempla non debeant valere contra gentes, quibus nec est nec fuit unquam in rebus politicis vel sacris usus ullus linguæ Latinæ, quales sunt omnes Orientales, multoque minus contra Sinas Japoniosve, parentum nostrorum recentis memoria declaratum luculenter fuit, quando petentibus Fratibus Carmelitanis, ut Sacerdotibus sui Ordinis, qui in regno Persidis existunt et in futurum existent, liceat Missam lingua Arabica celebrare, sanctissimus in Christo Pater et Dominus noster Urbanus, divina providentia Papa Octavus, auditis venerabilium Fratrum suorum, S. R. E. Cardinalium Congregationis de Propaganda fide sententiis, ad consolationem populorum, qui in eo regno fidem Catholicam nuper susceperunt, Sacerdotibus prædictis licentiam petitam concessit, etc. xvii Aprilis MDCXXXIV. Ita edicti egraphum, Luca mihi missum: quod utinam tunc productum fuisset, quando P. Lupus, tam fidenter quam temere, suum istud oraculum edidit. Profuisset etiam adduci in medium Illyricæ gentis Missale Slavonicum, cujus etiamnum usus est Romæ in ecclesia S. Hieronymi Slavorum, ad usum eorum ædificata, qui, causa Turcicæ servitutis declinandæ, Romam se contulerant anno MCCCCLIII, cum tribus suis Episcopis sub Nicolao

in Slavonia teneri jussit Innocentius 4,

contra quos non audiendus Christianus Lupus,

asserens S. Sedem semper rejecisse talia postulata,

ubi ad manus est recens exemplum pro Arabica lingua an. 1624.

Gutlielmus,

Impressi ex indulto

quem et Joannes 8 confirmavit,

et, non obstante contraria Gregorii 7 ad Bohemos sententia,

lao V; quibus accedens sub Pio II Regina Bosniæ, exul etiam ipsa, impetravit a Sixto IV jungendum ecclesiæ hospitale. Titulus libri hic est: Missale Romanum, Slavonico idioma, jussu S. D. N. Urbani VIII editum Romæ, typis et impensis S. Congreg. de Propaganda Fide MDCXXXI.

Id suo exemplo docuerunt Apostoli.

8 Hæc, inquam aliaque similia debuissent P. Lupo ostensa fuisse, sententiam ejus facile immutatura. Sed id prætermissum querantur alii, remedium a Christi Vicario melius informando humiliter expectantes: ego prædictis hoc insuper addiderim etc.

CVIII HADRIANUS II.

Commentarium sic ordire — Nemo existimet Postepiscopum unica voce dici a Guilielmo, eum qui primum ab Episcopo locum tenet; sed adverbialiter accipitur tò post, acsi dicas — factum Episcopum post nuptias, vel consensu vel morte uxoris diremptas: talis enim revera fuit hic Talarus; et ut Episcopus Minturnensis invenitur subscriptus Synodo Romanæ sub Leone IV, anno DCCCLIII. Idem Guilielmus rotundo etc.

In fine Commentarii adde — 5 Res gestas ob Hadriano, paucis versibus complexus est Flodoardus, post Nicolai Papatum prolixius enarratum:

Hinc sacra succedunt ADRIANI jura SECUNDI: Qui pius ac placidus laudatur, et ordine clarus; Pauperibus largus, locupletibus atque benignus, Omnibus et medius, nulli nisi carus habendus. Compatiens pulsus, patientes improba servans, Passorumque ferens causa. Longinqua pererrat Scriptis regna; monens rigidos, reparans quoque fractos,

Justitiæque viam justo moderamine pandens.

Utque Patres stuprum Regis fastusque coerces, Ac maculis purgare nigris Regale laborat,

Nunc monitu blando, nunc asperitate, cubile.

Lotharium, Lotharingæ Regem intelligit, qui anno DCCCLXIX reconciliari cum Ecclesia postulans, atque absolvi ab anathemate, quo eum Nicolaus Papa innodaverat, propter adulterinum cum Waldrada commercium; juravit nullum sibi cum ea fuisse commercium post sententiam illam; sed perjurium morte festina luit ipse et Proceres ejus. Ut autem Rex ad ejusmodi submissionem adduceretur, juvisse Flodoardus ait Hinemarum, Remensem Episcopum; nec non Carolum Crassum, Lotharii patrum, Regem Francorum, sic enim captum eucomium Hadriani prosequitur.

Pontificem is nostrum sumit Regemque sodales, Hinemarum et Karolum, sociosque laboris adoptat, Sceptraque sic pariter tutari a crimine certat.

In multis etiam divina lege regendis,

Hunc nostrum Patrem, sibi fratrem asciscit agonis.

Extat scilicet inter Hadriani Epistolas una, ordine noua, qua laudat Hunemarum, eumque hortatur ut Carolum Regem ad constantiam excitet in causa Lotbarii.

CIX JOANNES VIII.

Num. 7 adde — His Joannis laudibus non dissonat Flodoardus, ita canens:

Hoc [Adriano] raptò, capit OCTAVUS Segmenta * JOANNES

Culminis eximii; quique effulsisse beatis

Moribus adstruitur, doctrina ornatus et actis;

Judicii custos recti, pietatis amator;

De Christi segete crebro zizania pellens,

Et rationales per agros pia munera spargens:

Utpote doctiloquus, prudens, sensuque peritus,

Solicitem qui se gregibus præbebat alendis,

Quæ ipsa videntur ex Epitaphio, quod præmisimus, accepta.

CX MARINUS.

In fine adde — 8 Epistolarum Marini Epitaphiique defectum supplent quadamtenus Flodoardi versus, utrimque accepti:

Quo [Joanne] Patribus juncto, subit alta MARINUS Regmina: qui placitus Domino et decus orbis habetur.

Augustis carus, populorum dignus amator, Doctrinis renitens sacris, et semina diva Cordibus infundens hominum, per climata mundi. Nam Grajos superans, pulsus erroribus, unam Reddidit Ecclesiam, scissumque coegit ovile.

Sed hoc ad Legationem Constantinopolitanam pertinere videtur: qua Marinus, adhuc S. R. E. Diaconus, vice Hadriani II præsedet Oecumenicæ Synodo octavæ, Photium deposuit, Ignatiumque restituit. Nam licet etiam Pontifex factus, Photium, sub Joanne decessore segnius agente restitutum, et omnia ejus acta damnaverit, atque conciliabuli pseudo-octavi decreta resciderit, errorem quoque de Spiritus sancti processione refutaverit; in hoc tamen a Græcis auditus non est Marinus; sed Imperatorem Basilium, reconciliatum Photio, antea ad ejus suasionem abjecto, habuit vehementissimum adversarium: ut patet ex iis certaminibus, quæ Hadriano successoribus fuerunt cum prædicto Imperatore pro defensione ejusdem Marini.

9 Magis proprie ad Pontificatum hunc pertinent, quæ cum Fulcone Remensi, Hinemari successore, egisse Marinum sic scribit Flodoardus:

Pontificem nostrum Fulconem hic fascibus ornans, Instruit, ore, manu, Pastoris comere jura, Justitiæque ejus congaudet pronus amori: Inque refutandis præstans suffragia pravis, Fert se adiutorem, multum minitendo superbis: Hunc fratrem velut amplectens, incommoda vellat, Utque fidem, monet, exhibeat, scriptoque revelet. Hujus et ad nutum Patribus mandata resignans, Contemptore super jubet exercere vigorem: Et parti istius precibus se dedere curans, Francorum Regem affectum retinere paternum Hortatur, solans, votisque juvamina præbens.

Hic Carlomanum, Ludovici Balbi filium, oportet intelligas; mortuo paulo ante assumptionem Marini Ludovico fratre, Neustriæ Rege, jam quidem Monarcham; sed ob Normannorum incursiones, multo auro vix demum redemptas, jure afflictissimum.

CXI S. HADRIANUS III.

Commentario adde — 6 Brevem hujus Hadriani Pontificatum fuisse, etiam Flodoardus testatur, aliud nihil de eo scribens, quam quod opera Fulconis Archiepiscopi mire conciliatus fuerit Remensi Ecclesiæ. Versus ejus hi sunt:

TERTIUS emissos ADRIANUS honore secutus,

Præsule jam dicto Fulcone studente, paratur

Remensi pater Ecclesiæ, curator et altor;

Jura sibi decoris firmans ut roboret apti,

Et contra adversos solatia debita præstet,

Nostrumque affectu Regem genitoris adoptet,

Præsulibus patrem pandens se jure benignum.

Quo cito prærepto etc.

Quæ omnia, æque ac supradicta de Marino, intelligere volens clarius et distinctius, oportet ut adeas Remense Chonicon, ab eodem Flodoardo prosa conscriptum, lib. 4 cap. 1.

CXII STEPHANUS V.

Num. 1 adde — Pontificale metricum Flodoardi, de hoc Stephano nihil habet, quod non possit clarius

Ab an. 882

Acta Marini ante Pontificatum CP. in Synodo 8,

et in Papatu cum Fulcone Remensi.

Ab an. 884

affectus erga Remenses a Flodoardo datus:

Ab an. 885

dis-

A distinctiusque legi in præcitate ejusdem auctoris *Remensi Chronico*: quare suprasedeo atlexendis hic versibus, cum legi apud *Mabilionem* posant, et bona sui parte legi iterum debeant in *Actis Sanctorum ad XIV Octobris*, propter corpus *S. Calixti Papæ*, per eundem Pontificem *S. Everardo Comiti* donatum, atque *Cisoniensi in Flandria* monasterio illatum.

CXIII FORMOSUS.

Ab an. 891

Post *Summarium Pontificatus*, pro *Commentario Chronologico*, ponantur eadantem. cat. quæ pag. 147 referuntur num 4, 5, 6 et 7 et *Marginalis Synopsis* sic ordinetur — *Ex die obitus in Paschate an. 896*, non autem in *Decembri* — intelligitur ordinatus in *Septembri anni 891*.

1 De anno ac tempore mortis habemus etc.

2 Quod etiam prædictus Formosus non potuerit etc.

3 Porro a die III Aprilis anni DCCCLXXXVI etc.

ejus ad Episcopos Angliæ epistola,

4 In *Tomis Conciliorum extat Epistula* etc — usque ad *Col. 2 lin. 9* — habes *lib. 2 cap. 5* — et hæc adile — his verbis: Anno quo a *Nativitate Domini* transacti sunt anni nongenti quatuor (ita DCCCLXXXVI signari censet in *Annotatione Cosartius*) Misit *Papa Formosus* in *Angliam* epistolas, quibus dabat excommunicationem et maledictionem *Regi Edwardo*, pro benedictione quam dederat *B. Gregorius* genti *Anglorum* a *Sede S. Petri*: nam per septem annos plenos destituta fuerat *Episcopis* omnis regio *Gevissonum*, id est, *Westaxonum*. Quo audito congregavit *Rex Edwardus* *Synodum Senatorum gentis Anglorum*, cui præsidebat *Pleigmundus Archiepiscopus Cantuariensis*, interpretans districte verba *Apostolicæ Legationis*. Tunc *Rex* et *Episcopi*... elegerunt singulos *Episcopos* singulis *Provinciis Gevissonum*, et quod olim duo habuerunt in quinque diviserunt. Acto *Concilio Archiepiscopus Romam* cum honorificis muneribus adiit, *Papam* cum magna humilitate placavit, decretum *Regis* recitavit, quod *Apostolico* maxime placuit etc.

5 *Polydorus Virgilius* etc. usque ad finem.

Alia certior,

6 *Certioris fidei est Instrumentum*, quod idem *Formosus Papa*, *Gigniacensis monasterii* fundationem sub *ejus primo Abbate S. Bernone*, post etiam *primo Cluniacensi*, ductæque ab inde *Congregationis auctore*, factam laudavit, ipsumque *monasterium in jus Sedis Apostolicæ* receptum declaravit, *tertia decima Indictione*, mense *Novembrio*, uti ad longum scribitur in *ejus Privilegii contextu*, sec. 5. *Benedictino* pag. 72 in *Actis S. Bernonis*. Ibi autem opportune admonet *Mabilio*, num. 13, *observatione dignam clausulam de Decimis*, ex *monasterii fundis* aut a propriis et hominibus, ex *minis solvendis*, maxime cum scriptum sit, ne *Sacerdotes Decimas dare cogantur*: sed *nescio quo errore factum sit, ut in hac Mabilionis Observatione scribatur Indictio XIV eaque dicatur convenire cum anno DCCCLXXXVI*. Istius enim *Indictionis* *November* cecidit in annum DCCCLXXXV, et *November Indictionis XIII* in *XIV*: atque ita salva nobis manet *Chronologia* nostra, cui *exerratio* ista adversatur, et ideo notanda hic fuit.

DISSERTATIO XXXI

De *Formosi*, adhuc *Portuensis Episcopi*, fructuoso ad *Bulgaros* *Apostolatu*, adversariorum calumniis apud *Joannem VIII* obscurato, cum *jactura ipsius Bulgariae*; deque *ejus laudabili Pontificatu*.

Advo variis judiciis, etiam *Pontificiis*, *jactata* est *hujus Formosi fama*, non minus ante *Pontificatum*

viventis, quam post eum mortui; ut omnino *operæ pretium* videatur, *historiam* *ejus paulo accuratius explicare*, ex *Anastasio* et *Guilielmo Bibliothecariis*, *Nicolai I* et *Hadriani II Vitas* scribentibus. Rem ab ovo exordior.

Damnato Apostolicæ Sedis sententia Rodaldo, *Episcopo Portuensi*, quia non tantum in *causa Ignatii prævaricatus Constantinopoli fuerat*, sed postea etiam ob *commissa in Galliis*, *adjudicium citatus non comparuerat*; substitutus est anno DCCCLXIV *Formosus*, tanta cum *Nicolai Papæ satisfactione*, ut cum *biennio post*, *Indictione scilicet XIV*, a *Rege Bulgarorum* recens converso ad *fidem*, et sub nomine *Michaelis baptizato*, *Legati venissent*; quærentes quid *Regem* facere salubrius oporteret, vel quid erga reliquum *Bulgaricum*, adhuc *baptismo sacro carentem*, *populum*, ut *fidei* perciperet *sacramenta*, *agi deberet*... *Paulum Populionensem* et *Formosum Portuensem*, magna *sancitatis Episcopos*, ad *prædicandum* *genti illi* ire decrevit... ut magna suscepti *devotione*, *cœperunt salutaribus edocere* *populum inonitis*, et a *minimo usque ad maximum sacro fonte abluerunt*... *Gloriosus autem Bulgarorum Rex* tanta *cœpit fidei* *flagrare constantia*... ut omnes a suo *regno* *pellens alienigenas*, *præfatorum Apostolicorum Missionum solummodo prædicatione usus*,... unum ex *his Formosum*, *vita et moribus Episcopum*, *sibi dari Archiepiscopum* expetierit. simul et pro *instructione gentis illius Presbyteros* postulaverit. Ipse vero *Papa*... *Presbyteros* quos dignos reperit *prædicationis gratia in Bulgariam direxit*, cum *iisque Dominicum Tarvisiensem* et *Grimoaldum Polimartiensem Episcopos*; ut, quia ipsum *Formosum* *plebem* *dimittere* *sibi creditam* non oportebat, ex *his Presbyteris ad Archiepiscopatum* qui dignus esset *eligeretur*.

2 *Interim moritur anno DCCCLXVII Nicolaus*: cui *succedens Hadrianus II mense Decembri*, *illos quos decessor ire præceperat*, *quique audito ejus obitu substituerant*, *ire jubens*, in quantum *tempestas fluctuosi temporis* *permittebat*, *piissimi patris votum* *pius heres* implevit. *Iis in Bulgariam appulsis*, *Formosus* et *Paulus* *remeantes*, de *Christianitate Bulgarorum* ac *omnimoda subjectione Sedem Apostolicam* *recrearunt*; et *Michaelis Regis legatum*, *Petrum* nomine, *summo Pontifici præsentarunt*, *regias litteras offerentem*, ut aut *Marinum*, *sibi bene compertum Diaconum*, *Archiepiscopum consecratum* *remitteret*, aut *aliquem ex Cardinalibus duntaxat eligendum dirigeret*. Sed *Marino Constantinopolim ad Synodum œcumenicam VIII misso*, sub *annum DCCCLXIX*; *mittitur Bulgariis Silvester* quidam, quem *Pontifex*, *remittentibus Bulgariis*, magna sub *velocitate* *recepit*, cum *Leopardo Anconitano* et *Domiucio Tarvisiensi Episcopis*, simul et *litteras*, pro *Archiepiscopo*, aut *Formoso Portuensi Episcopo* *remittendo* *deprecantes*. *Nec profuit rescribere*, quod *quemcumque nominatim devotio Regalis* *exprimeret*, eum *sine dubio Pontificalis provisio Bulgariae Archiepiscopum* *commendaret*; quia *Rex* *expectationum moras diutius ferre non valens*, ad *Imperatorem Græcorum*... eundem *Petrum*, quem a *Roma* *sine desiderii sui effectu* *recepit*, *Constantinopolim* *emisit* cum *aliis*, *requisitionis gratia*, cui *potissimum Bulgaria pertinere deberet*: Et *ibi quidem a Legatis*, quod *juri Romano* *pertinerent*, *revicti sunt*: at *postmodum*, per *Orientales Constantinopolitanosque* *donis ac promissionibus persuasis Bulgariae*, *Græcosque Sacerdotes* *suscipientibus*, *Grimoaldus Episcopus*, *sine conscientia Sedis Apostolicæ* *commisum* *sibi prædicationis officium* *deserens*, *Romam* *ditissimus* *remeavit*. In quo *facto*, quia *Episcopus a Bulgaria expulsum* se *asserit*, et *Presbyteri* non se *pulsos*

Factus an. 864 Episc. Portuen.

an. 866 Bulgaros omnes baptizat:

E

quibus primum ipsam

tum Martinum Archiepiscopum frustra postulantis,

F

allenatus Rex ad Græcos transl.

vetat Decimas exigi a monasterio Gignia cen.

A Pulsos a Græcis seu Bulgaris, sed ab Episcopo circumventos; profecto dubium non videtur, quin inmutæ subsit proditiōnis imago.

Ad eundem remissus non frustra Formosus,

deinde apud Joannem Papam gravissime accusatus damnatur.

3 *Hactenus Vita Hadriani, sed sine mutila, ut scire nequeamus quid actum porro in negotio sit. Ex subsequētis tamen videor mihi colligere, remissum illico in Bulgariam Formosum, qui negotium, Romanæ Curiaē lenitudine corruptum, quocumque meliori posset modo, repararet. Videor etiam intelligere, non sine fructu regressum esse anno saltem DCCCLXXII; sed Hadrianum, prius quam ea inpleret, de quibus inter Regem Formosumque convenerat e vivis excessisse. Certum est autem, ab Hadriani successore Joanne VIII missum Formosum, anno DCCCLXXIII primum in Germaniam directum ad Ludovicum Regem, postea anno DCCCLXXV in Franciam, ut regni illius Regem Carolum Calvum, Ludovici Pii secundo genitum, ad suscipiendam Imperii Coronam evocaret in Italiam: hoc autem coronato in die Natalis Domini, celebratam esse anno mox sequenti DCCCLXXVI Romanam Synodum, pridie Kalendas Aprilis; et atque in eadem gravissime accusatum Formosum, hujusmodi sententia fuisse perstrictum: Formosum, Portuensem Episcopum etc. ut pag. 146 col. 1 lin. ult.*

4 *Quid egerit tanto rigore constrictus etc. ut pag. 147 n. 2. — In Margine sic lego — sed vel innocens — vel justo graviore pœna — idcirco a Marino Papa absolvitur.*

Faverit forte non nihil Ludovico Germanicæ Regi;

5 *Ego quanto magis priores posterioresque Formosi laudes considero, tanto vehementius in eum inor ut credam, calumniis meris oppressum fuisse opud Joannem, licet ejus opera usum paulo ante in moximi momenti negotiis. Est qui hunc a Formoso alienatum putet, quia is lenitudinem ejus in reprimentis Photii conatibus improbaverit: sed iste primum anno DCCCLXXVIII cepit Joannem circumvenire. Quid ergo? Existimo quia plus quam is vellet faverit Ludovico, Germanicæ Regi, factam sibi injuriam querenti per translationem Imperii in juniorem suum fratrem Carolum, et saltem aliquam partem reposcenti ex ea portione hereditatis avitæ, quam Ludovicus Imperator nepos suus possederat in regno Lotharii patris, communisque eorundem fratris. Hac autem occasione usus aliquis Formosi adversarius, gratia et pecunia potens, fortassis Grimoaldus ille Polimartiensis, cujus probrosam in deserenda Bulgaria ignaviam; seu potius perfidam avaritiam, Formosus verosimiliter incusaverat; caperit falsis criminationibus ea omnia traducere, quæ pro reducendis ad Romanæ Ecclesiæ subjectionem Bulgaris hactenus iste egerat, et multis criminari absentem; omnibusque modis id agere, ut ex itinere vel invitatus retraheretur, ne, si negotium ex voto conficeret, simul etiam in lucem produceret iniquam ipsius Grimoaldi mundinationem collusionemque cum Græcis, quam conabatur occultare; dicendo se a Bulgaris per vim fuisse ejectum.*

6 *Quid autem in eo culpæ erat? si, postquam Hadrianus Bulgaris scripserat dandum eum quemcumque nominatim postulasset Rex; hic redeunte ad se Formoso ita placari se siverit, ut tamen, non ex aliqua inductione Formosi ipsius; sed proprii animi impetu juraverit, nullum nisi ipsum Formosum Archiepiscopum Roma accipere, atque extorserit ut is rediturum se promitteret, quando alia nulla jam apparebat via ejus reconciliandi. Tum regressus in Italiam Formosus, et videns, una post alteram legatione sibi injuncta, trahi tempus præsensque adesse periculum amittendi spem omnem reliqua in Bulgaria; conscientia juramenti urgente, eodem redierit, Pontifice inconsulto; non ut mansurus ibi propria deserta Ecclesia, sed ut Regem ad ulteriorem patientiam animaturus, et Græcorum Presbyterorum conatibus obviam iturus. Quod ad crimen ambitu Pontificatus attinet; de eo si infamatus Formosus ab initio fuisset, non adhibuisset eum Joannes totis*

Propylæum Maji,

tribus annis ad tanti momenti Legationes, quales dixi: ubicumque calumniæ struendæ fuerit fundamentum; quod, cum Roiani ægerrime ferrent, Bulgariam sibi a Græcis subtrahi; actum ab aliquibus fuerit post mortem Hadriani, de Formoso ad Pontificatum provehendo, qui solus videbatur certo jani fere damno posse occurrere; sicut simili ex causa postea idem Formosus electus est, ad resarciendam infamiam, Photii restitutione acceptam. Denique ex ipsa sententia apparet, dominatum absentem fuisse, idque statim post ejus discessum; est enim intra xx diem a sententia jussus comparere ac satisfacere. Comparuit autem: sed iudicii iniquitati non valens resistere, paruit latæ in se licet innocentem sententiæ. Interim, quidquid postea Joannes egit ad reducendum a Græcis Michaeleni, frustra egit: nec umquam potuit a S. Ignatio impetrare, ut suos Sacerdotes ex Bulgaria revocaret: restitutus autem a Joanne post martem Iguatii Photini, ex spe quod Bulgariam redditurus esset, nihil minus præstitit; sic tandem suscitato schismate secum etiam Bulgaros in ipsum traxit.

absentem danti fecerit.

7 *Ut ut istæc se habuerint post mortem Joannis, restitutus gradui suo atque Ecclesiæ Formosus, magno in pretio fuit mox secutis Marino, Hadriano, et Stephano Pontificibus etc. pag. 147 num. 3.*

8 *Atque hæc de Formosi initiis dicta sunt: de ea autem quam mortuus passus est injuria, ita scribit Anonymus Beneventanus, ejus temporis Auctor, apud Camillum Peregrinum pag. 148. Paucis post hinc diebus elapsis (id est, post reversum ex Beneventana Provincia Guidonem Spoleti Marchionem, Guidoais Imperatoris filium, et Lamberti a Formoso in patris locum coronati fratrem; uti pluribus infra probabitur) Stephanus Vicarius Apostolorum, Formosum Papam prædecessorem suum ex sepulcro abjecerat, irritas faciens cunctas ipsius Ordinationes; cujus corpus post menses xi inventum est integrum quod dum huc illucque crebrius jactaretur, etiam sanguis exivit tanto jam tempore elapso. Acta ejus cum Fulcone Remensi ac Franciæ Rege Carolo Simplice, quæ antea prosa, postmodum versu complexus Flodoardus, Pontificatum istum cum hoc insigni elogio clausit, quod pro Epitaphio esse possit.*

Laus Formosi ex Anonymo Beneventano,

Præsul hic egregius FORMOSUS, laudibus altis
Evehitur; castus, parcus sibi, largus egenis;
Bulgaricæ genti fidei qui semina sparsit;
Delubra destruxit, populum cœlestibus armis
Iostruxit, tolerans discrimina plurima promptus,
Exemplum tribuens ut sint adversa ferenda,
Et bene viventi metuenda incommoda nulla.

Ad similem Formosi commendationem facit Luitprandus Diaconus Ticinensis, lib. 1 cap. 8 narrans quomodo post mortem, jussu successoris refossus et in Tiberim jactatus dum a piscatoribus postmodum esset inventus, atque ad B. Petri Apostolorum Principis ecclesiam deportatus, Sanctorum quædam imagines, hunc in loculo positum, venerabiliter salutaverunt; uti a religiosissimis Urbis Romanæ viris persæpe audivisse idem se testatur.

et Luitprando.

CXIV BONIFACIUS VI.

Ad Comentarolum appone — 3 Bonifacii brevem Pontificatum et laudes ex Flodoardi versibus nunc accipe:

Ab an. 846

Hinc subit ad modicum Vates BONIFACIUS almus:
Ter quinos hic in arce dies explevit honoris;
Culmina mox mutans, superat fastigia celsa,
Inque brevi spatio quæsitæ cacumina scandens,
Inter Apostolici Proceres adscribitur Albi.

laudatur a Flodoardo.

Vereor tamen ne pro suo erga Apostolicam Sedem affectu patius hæc scripserit Flodoardus, quam ex certa de Bonifacii moribus notitia; non si vere Sanctus ille

fuisse, quomodo se ad illum gradum protrudi a populo contra Canones permisisset, aut inde deponi Synodice meruisset? Interim npparet existimasse Flodoardum, non multo post suam evectionem, mortuum quoque illum fuisse, et quod depositus sit nescivisse.

Senenses suum
factant.

4 Fr. Isidorus Ugurgierius, in suis Pompis Senensibus Italice scriptis, quas necdum vidimus, Tit. 1 de Pontificibus Origine Senensibus, iisdem Bonifacium VI adscribit, auctoritate cujusdam Bisdomini Chronologi Senensis, qui dicitur sub onnum MC floruisse, itaque scripsisse. Factus est Papa Bonifacius Senensis, et vixit solum xv dies, nec fuit coronatus. In memoriam vero illius ecclesia Cathedralis accepit Titulum S. Bonifacii. Erat autem ex Dominis Rossia, Castellum Senis propinquum, ex familia Rossiorum apud Senenses antiquissima: Gravis ea videtur auctoritas, prae ea, qua sola nixus Romanum feci, secutus collectorem Vitarum ad Martinum V deductarum: quare per me licet ut Senensis credatur Bonifacius iste, quem Hermannus Contractus ait decimo quinto die decessit, quod non consistit cum verbis Romanæ Synodi: quare si necatus ille fuit, id fuerit postquam præsumpsit populus violenter tentare restitutionem rite ejecti. Necatum autem in isto conatu facilius crediderim, quam non coronatum fuisse ea ætate adscriptum Pontificum Catalogo. Nihil interim hic placet definire.

CXV STEPHANUS VI.

Ab an. 896

Num. 4 adde — Flodoardus etiam illius memoriam execratur hic versibus:

et Flodoardo
execrata,

Tum SEXTUS STEPHANUS sacra regmina culmine
carpit:

Durus qui nostris, propriis ast durior instat:
Sæva quidem legat vivis, truciora sepultis;
Fulcra quemq; ininis, Formosum concutit actis,
Concilium gregat infaustum, cui præsidet atrox,
Prædecessorem abiciens * ponensque Patronum.
Visus abhinc meritis dignam incurrisse ruinam,
Captus et ipse, sacraque abjectus Sede, tenebris
Carceris injicitur, vinculisque innectitur atris,
Et suffocatum crudo premit ultio leto.

* 1. deponens.

CXVI RO MANUS.

Ab an. 897

Ultimas 2 lineas sic lege — obiit 11 Januarii, anno DCCCXCVIII, et vacavit Sedes usque ad VIII Januarii.

Commentarium etiam totum muta hoc modo.

1 Dissidentibus inter se de spatio hujus Pontificatus Auctoribus, et Platina quidem tertio mense defunctum Romanum scribente, Stella et Rollevinkio ad menses III adjicientibus dies XI, aut XXI; quatuor autem menses rotundo numero ponente Mariano Scoto (qui menses apud Gosfridum Viterbiensem perperam dicuntur anni) Hermannoque Contracto dies XX addente, pro quibus MS. nostrum habet dies XXIII; dies quidem plures retineo, menses vero solum tres numero, quia sic optime conveniunt cum Flodoardo, in hunc modum canente:

Posthunc (Stephanum), luce brevi ROMANI regmina
surgunt

Quattuor haud plenos tractans in culmine menses,
Æthere suscipitur, meritos sortitus honores.

Mali ergo Decessoris Successorem non malum supposuit fuisse Flodoardus: qui si etiam illius Acta rescidit, ut habet Collector Conciliorum, allegato Luitprando (etsi hic Romanum nec semel quidem nominet) quodque etiam Platina, asserit; profecto ineptissime quis vitio verterit cum Platina, quod laudare debuerat.

2 Quoniam autem ex majori dierum numero et minori mensium, aliorumque Pontificatum prægresso calculo, sequitur, XI Septembris ordinatum, anni sequentis die 11 obiisse, isque tunc Feria 11 fuit; nih.

Justia Flodoar-
dum.

Interpontifi-
cium.

causæ nobis est, quin mox electum successorem, dicamus fuisse proxima Dominica ordinatum, id est, VIII Januarii.

3 Baronius, nihil habens quod definiat de die vel mense, quia id putat ex antiquis haud facile accipi; solum in errore prænotato progreditur, et anno 1000 creatum Romanum scribit, anno autem sequenti ponit initium Successoris.

Baronii Col-
cutus.

CXVII THEODORUS II.

Num. 1 adde — Idem etiam consensus facit, ut cum Mabillone audeam egraphum Flodoardi, quod Bissenos dies legit, corrigere et scribere bis denos, in hoc ejus Elogio.

Ab an. 898

Laus ex Flo-
doardo.

Quo (Romano) rapto, brevior subit fastigia sorte
Dilectus Clero THEODORUS. pacis amicus:
Bis denos Romana dies qui jura gubernans,
Sobrius, et castus, patria bonitate refertus
Vixit: pauperibus diffusus amator et altor.

Hic populum docuit connectere vincula pacis,
Atque Sacerdotes concordi junxit honore.

Dum propriis revocat disjectos sedibus, ipse
Complacitus rapitur, cœlesti sede locandus.

2 Lucem hæc accipiunt ex Auxilio, qui lib. 2 cap. 4 ait, quod eos, etc.

CXVIII JOANNES IX.

Num. 1 de — Recte igitur Mabillio Tomo 1 Musæi Italici q. 86, Actis Concilii Romani, quo abrogata fuerunt Acta Stephani contra Formosum, prænotavit annum 1000, potius quam 1000, eidem hæc tenus in Conciliorum collectionibus assignatum: supplet autem defectum editorum ea parte, qui interroganti Episcopi singuli, qui interfuerant damnationi Formosi, protestati sunt, coacte se vel interfuisse vel subscripsisse.

Ab an. 898
uti et Flodoar-
dus.

Num. 3 adde — De iisdem tribus Conciliis sic canit Flodoardus.

JOANNES subit hinc, qui falsit in ordine NONUS,
Pellitur electus patria quo Sergius urbe,
Romulidumque gregum quidam traduntur abacti.
Conciliis tamen is ternis docuisse refertur
Dogma salutiferum, novitasque aboleta malorum,
Et firmata fides doctrinis tradita Patrum.

Si quis Cavellerianas Imagines adhibendas operi censeat, corrigat sub effigie hujus Joannis numeri nominalis errorem, et subscribat JOANNES IX.

CXIX BENEDICTUS IV.

4 Epitaphium ipsum præ oculis omnino habuit Flodoardus, sic canens:

Ab an. 900

Tum sacra consurgunt BENEDICTI regmina QUARTI,
Pontificis magni, merito qui nomine tali
Enituit, cunctis ut dapsilis atque benignus,
Huic generis, nec non pietatis splendor opimus
Ornat opus cunctum. Meditatur jussa Tonantis.
Prætulit hic generale bonum lucro speciali.
Despectas viduas, inopes, vacuosque patronis
Assidua, ut natos proprios, bonitate fovebat:
Mercatusque polam, indignis sua cuncta refudit.

quod imitatus
est Flodoar-
dus,

CXX LEO V.

In Marg. — d. 40. l. d. 57.

Num. 2 lin. 7 dele — prior aliorum consensu; atque in fine numeri adde — Mariani autem Scoti numerus dierum LVII, ideo retinetur, quia proprius accedit ad plenitudinem duorum mensium, de quibus Flodoardus ita canit.

Ab an. 904

Post quem (Benedictum) celsa subit LEO jura,
notamine QUINTUS

Emigrat ante, suum quam luna bis impleat orbem.

CXX

CXXI CHRISTOPHORUS.

Ab an. 904
Tempus Sedis
Num. 1 in fine adde — Dies aliquot supra semes-
tre eidem addere, nos cogunt hi versus Flodoardi:
CHRISTOPHORUS MOX sortitus moderamina Sedis,
Dimidio, ulteriusque parum, dispensat in anno.

DISSERTATIO XXXII al. XIX

Successio et Chronologia Regum et Impe-
ratorum Italicorum, post etc. pag. 151.

Pag. 152 num. 2 lin. 4 post. — Lamberti Ducis
Spoletini filius l. frater — et adde — filius autem
Guidonis Senioris, cujus respectu Erchemperto Ca-
siniensi, ejus temporis historico, num. 79 appellatur
Guido junior, ad capessendum etc.

Contra quos
anno 894 fru-
stra venit Ar-
nulfus,
Ibid. num. 4 lin. post — Wormatiam venit —
adde — Huic prima Arnulfi in Italiam expeditioni
Guidonis Imperatoris mortem subjungit Regino : cui
consentiens Anonymus Beneventanus, in Historia
Longobardorum a Camillo Peregrino productus, post
acta anni DCCCXCIII, subsequenter vero, inquit, Ar-
nulfus Rex Gallorum (sic Transalpinos Burgundiones
Franconesque Arnulfo subjectos appellat) intravit Ita-
liam, cum multa multitudine veniens usque ad
Ticinum, cupiens pertingere Romam. Sed idem
fame et intemperie aeris compulsus, reversus est ad
propria. Eo autem tempore Guido, qui cum Beren-
gario Forojulensi diu civilia egerat bella, Rex erat
Italiæ, et tunc aufugerat in partibus Spoletii ; qui
post paululum vomitu sanguinis ab hac luce sub-
tractus est. Lambertus denique, ipsius Guidonis
filius, patri successit in regnum. Sed hujus nomen
suscepere recusavit Tusciæ Marchio Adalbertus, qui
Arnulfum acciverat : unde factum, inquit Florenti-
nius in *Memoriis Comitissæ Mothildis* lib. 3 pag. 27,
ut *Luce* inciperent instrumenta publica hoc modo no-
tari : Anno ab Incarnatione octingentesimo quarto,
post ovito Domini nostri Guidoni Imperatoris anno
primo, tertio Kal. Januarii, indictione decima ter-
tia : quibus nihil certius haberi potest ad firmendam
undequaque Chronologiam, circa annum quo Guido
Imperator obiit.

excitus a Tu-
sciæ Mar-
chione.

Reginonis in o-
bitu Lamberti
error corre-
ctus,

et Luitprandi
in morte Gui-
donis,

§ Sed quia principio allegatus Regino, anno post
eam mortem secundo, alterum longe celebriorem Ar-
nulfi in Italiam expeditionem describens, qua is urbem
Romanam armis cepit, et a Formoso Apostolicæ
Sedis Præsule cum magno honore susceptus est, et
ante Confessionem S. Petri coronatus Imperator :
quia inquam Regino, his narratis, continuo subjungit :
Eodem an. DCCCXCVI Lambertus filius Guidonis vita
decedit, et Ludovicus filius Bosonis a Provincia
egressus Italiam intrat : quæ constat primum occidisse
exente an. DCCCXCVIII aut sequenti ineunte ; suspec-
tus aliquando mihi Regino fuit, ne etiam Guidonis
mortem toto biennio anticipavit ; maxime cum Luitpran-
dus uno quidem seculo servus sed ipsa in Italia Ticini
scribens, Guidonis obitum manifesto conjungit cum
morte Arnulfi, quem obsessa ab eo uxor Guidonis, Lam-
berti mater, veneno potandum curavit ; remque sic re-
ferat, quasi non diu lætata illa facinoris sui fructu,
prius etiam quam infirmatus Arnulfus mortem obiret,
ipsa viduitatem incurrerit, Guidone ejus merito, dum
absentis Arnulfi vestigia premit, ad Tarum fluvium
extincto. Verum, consideratis præmissis Peregrini et
Florentini auctoritatibus, evidens apparuit, Luitpran-
dum, ut geminam Arnulfi expeditionem conflavit in
unom, nulla facto mentione prioris, ita etiam duos con-
fundisse Guidones : quos evidenter distinguens Anony-
mus Beneventanus, post relatam mortem Regis Gui-

donis, consequenter describit, quomodo Guido, Dux et
Marchio Spoletinus, in Apuliam tetendit, Beneventa-
nos jugo Græcorum liberavit ; Adelferium Principem
Salernitanum capto Avellino prævenit ne ab ipso ca-
peretur ; ac denique Spoletum rediit, Imperatorem
Lambertum, ejusque matrem Imperatricem cernere
cupiens. In eundem cum Luitprando errore impegit
Anonymus Salernitanus, cui inchoatam ab Erchem-
berto historiam Longobardorum ad integrum porro se-
culum protraxit ; quando occupatum a Guidone Sam-
nitium Principatum, captumque Avellinum retulit ad
tempus morientis in Gallia Caroli ; quasi ea abeunte
occasione toti ad regnum Franciæ capessendum, Im-
peratrix Racheltruda nomine (alii Ageltrudam ap-
pellant) Beneventum regendum suscepit, tanto
scilicet prius quam vir suus Imperator crearetur, et
Guido Marchio Beneventum obtinisset Græcis expul-
sis. Nempe, quemadmodum postea Guido Marchio Græ-
cos expulit Benevento : quo deinde ingressa Imperatrix
Lamberti mater anno DCCCXCVIII, ipsum germano suo
Radelchi restituit, qui inde fuerat annis duodecim
exclusus, teste Anonymo Beneventano ; ita, teste Er-
chemperto, prior Guido Lamberti pater, cognosceas
Carolus seminecem jacere, cupiditate regnandi de-
victus, reliquit Beneventanam provinciam sibi sub-
actam et Spolitensium Ducatum, abiitque Galliam
regnaturus ; unde Beneventi tellus capitur a Græ-
cis, Spoletium ab Agareois vastatur. Maneat ergo
Guidonem Imperatorem obiisse anno DCCCXCIV ; al-
terum vero, qui illius uxoris et filii partes defendens
biennio post excessit e vivis, Marchionem dumtaxat
Spoletinum ac Ducem Beneventanum fuisse : qui qua
ratione priorem contingeret quærenti mihi (nec enim
poterat ejus filius concipi et frater Lamberti, is qui su-
pra dicitur Lambertum ejusque Matrem, utique non
suam, cernere cupivisse) respondit Illustrissimus Cosmus
della Rena, in *Genealogiis Florentinis* perquirendis diu
multumque versatus) fuisse Guidonis Imperatoris
ex fratre Lamberto filium ; atque adeo non fratrem sed
patruelem Lamberti Imperatoris ; rogatus autem ex-
hibere documenta, humanissime indicavit Epistolam Joan-
nis Papæ VIII scribentis Indict. XIII, id est, Christi
anno DCCCLXXX, Carolo Crasso Regi se pressum a
Saracenis, una cum Guidone Comite, Lamberti filio
loqui voluisse. Lamberto autem fratrem Guidonem
fuisse, demonstratur ex *Chronico Cassinensi Leonis
Marsicani*, asserentis, Carolus Regem eidem Joanni
auxilio misisse Lambertum Ducem et Guidonem ejus
fratrem ; et similiter in *Chronico S. Vincentii de Vul-
turno* narratur, quomodo idem Carolus, cum Romæ
sceptrum suscepisset, id est anno prædicto DCCCLXXX,
Lambertum Ducem et Guidonem germanum ejus
Joanni Papæ dedit in adjutorium, cum quibus Nea-
polim et Capuam profectus est : per quæ manifeste Gui-
dones duo, eodem tempore viventes, distinguuntur ;
patruus, postea Imperator ; et nepos Comes.

atque Anony-
mi Salerni-
tani

confunden-
tium duos
Guidones,

patrum et
nepotem,

6 Sic distinctis inter se Guidonibus, et discussa quam
rerum nominumque similitudo induxerat confusione,
redeo ad Arnulfum Imperatorem, quem sui in Italia
regni Epocham duxisse a primo istuc ingressu, pro eo
quem Regino statuit anno DCCCXCIV, vel saltem a morte
Guidonis, quasi Lamberti coronatio nulla fuisset, pro-
bat Privilegium, quod, ut extat apud Ugellum Tom. 3
Ital. sacræ Col. 30 Arniatino prope Tusium monasterio
dedit Arnulfus, divina favente Clementia Imperator
Augustus. Kalendas Martii, anno Incarna-
tionis Domini DCCCXCVI Indictionis XIV, anno regni
in Francia nono, in Italia tertio. Ubi quod non addat
Imperii Romani prius, signum mihi est, Imperato-
ris nomen ab eo usurpatum prius quam a Formoso
Coronari suscepisset : et privilegium istud datum cum
Romam tenderet, expulsurus inde viduam Guidonis,
quæ urbem pro filio Lamberto tenebat. Non ita Stephe-
nus,

Ipe Arnulfus
ab anno 894
Imperatorem
se scribit,

sed a Roma-
nis solum
noscitur ab
an 896 quo
coronatus
fuit.

nus, *Formosi successor, sed Arnasto Archiepiscopo scribens, in mense Augusto Indictione XIII, Epistolam signavit, Imperante Domino piissimo Arnulfo, a Deo coronato magno Imperatore anno primo. Dum autem victricia, sed sacrilegiis infamata arma, per munia defuncti Guidonis oppida, Lamberto latitante, et hujus patruelae Guidone Marchione in Apulia agente, circumfert Arnulfus, venena ut dictum est ab obsessa Lamberti matre potatus fuit, correptusque paralyti; quare coactus obsidionem dimittere, fortassis etiam venientis contra se Guidonis Marchionis timore percussus, dum iter trepide relegit, brevi quidem eo metus solutus fuit, Guidone, ut scribit Luitprandus, ad Tarum fluvium mortuo, sed et ipse non diu post vitam amisit: atque ita resurgere cepit Berengarii regnum.*

7 Cum enim Lambertus Magiofredum Mediolanensem Comitem etc.

CXXII SERGIUS III.

Chronologica Synopsis Commentarioli loco subjiciantur, quae habentur nunc pag. 137 num. 13 hoc modo.

Pontificatus Christophori annos VII menses III etc — et lin 8 lege — tantum tres, eosque incompletos — ac denique adde —

2 Equidem existimo illum de septennio Sergii dubitaturum non fuisse, si prae laudati Flodoardi Pontificale Metricum videre potuisset; ibi enim legisset, ex Titulo inferius daudo sumptos Versus hos:

SERGIUS inde sedit, dudum qui lectus ad arcem
Culminis, exilio tulerat rapiente repulsam,
Quo profugus latuit septem volventibus annis.
Hinc populi remeans precibus, sacratur honore
Pridem assignato, quo nomine TERTIUS exit
Antistes. Petri eximia quo Sede recepto
Praeside, gaudet ovans annis septem amplius Orbis.
Ipse favens, Cleri censura in Culmine raptio
Falce ferit pervasores. —

Placet nihilominus utriusque septennii Acta paulo distinctius explicare.

DISSERTATIO XXXIII.

Utriusque septennii Sergio exuli et Pontifici attributi acta, et quorundam circa ipsum errores correcti.

Ughellus Tom 1 etc. ut Pag. 135 post Epitomen.

Num. 3 lin. 12 et seqq. sic lege — ponitur pro anno DCCCXLVI, quando eadem fuit numerata Indictio: quae etiam cum anno XXIII Angilberti Archiepiscopi convenit, utpote ordinati anno DCCCXXIV; quemadmodum apperebit in proprio meo de Archiepiscopis Mediolanensibus Tractatu. Plenius etiam res eodem explicabitur ad diem IX Junii etc.

Num. 7 lin. 5 paucis expunctis haec substitue — Et revera non videtur Sergius, toto septennio exilii sui, in sola Tuscia se continuisse, sed etiam in Franciam navigasse. Nam Ughellus in Episcopis Mediolanensibus recitat fragmentum ejusdem Epitaphii, Atthoni Archiepiscopo Mediolanensi quondam positi, et in hortis SS. Alexii et Bonifacii Romae sic legendi, quatenus per temporis injurias licuit.

Discat qui nescit, quod Episcopus hic requiescit, Attho Oldradus, multa pietate [probatus].

Sergium qui Papam.

Per mare, per terras sequitur, per.

Dicit autem Ughellus, Sergium a flure Mediolanensis Nobilitatis deductum fuisse in Galliam, ad Lotharium Regem (debuerat Carolum Simplicem scripsisse, siquidem Lotharius anno DCCCCLIV primum cepit regnare) unde verosimile fit, maritimo itinere revertisse in Tusciam Sergium, comitante eum Atthone

praedicto; qui ejusdem Sergii, tandem a Romanis recepti, anno III, creatus Archiepiscopus Mediolanensis, anno denique vitae suae extremo, Christi DCCCCXIX, Romam, nescio qua causa profectus, ibique mortuus, istud Epitaphium ibi receperit. —

8 Praedicta confirmationem accipiunt ex eo, quod Joannes Papa IX anno DCCCXCIX, de Mediolanensium atque Francorum communibus contra se consiliis, apud Lontbertum Imperatorem, Ravennae in Synodo questus videtur, etc.

9 Cetera Sergii octa etc,

10 Jam quod invasores etc. — et lin. 4 a fine lege — regnavit Lotharius, ut supra vidimus — reliqua expunge.

11 Porro sicut nullum certum etc. —

CXXIII ANASTASIUS III.

Commentariolo adde — 3 Epitaphium hoc praeecculis habuit Flodoardus, Pontificale suum metricum ita prosequens post Sergium:

— Quo rebus adempto

Humanis, in ANASTASIUM sacra concinit Anla.

TERTIUS hoc Praesul renitet qui nomine Romae, Sedis Apostolicae blando moderamine Rector,

Sentiat ut Christum veniae sibi munere blandum.

Hic autem fortassis unus versus exiit festinabundo librario, itaque de tempore nihil possumus ex Flodoardo statuere, contra vel pro jam dictis. Eadem autem librarii oscitancia sequentis Pontificis Landonis nomen Mabilioni occultavit, transformans ipsum in proverbium temporis, Quando: quo factum ut vir alias oculatissimus existimaverit, Anastasio solum menses VI, dies X assignari a Flodoardo, et Landonem ab eo prorsus ignorari quod sane vel intolerabile splintua fuisset Auctoris tunc viventis scribentisque vel ipsum Landonis Pontificatum potuisset fictionis suspectum reddere. Sed bene habet. Levi unius litterae mutatione redit Flodoardo, qui videbatur fugisse, Lando; et nos porro ceptum Chronologiam, ipso deducente, securi prosequimur; quando etiam ipse Mabilio correctionem nostram, max ut intellexit, probavit per litteras, Landonem, in Flodoardo feliciter repertam, benevole gratulatus.

CXXIV LANDO.

Lineas 2 ult. sic lege — menses VI, dies XI obiit XIII Junii anni DCCCCXII: et vacavit Episcopatus usque in XIII ejusdem mensis.

Commentarium sic ordine.

Hujus Pontificatus Flodoardus nobis sic descriptum reliquit.

LANDO dein summam Petri subit ordine Sedem:

Mensibus hunc coluit sex undenisque diebus:

Emeritus Patrum sequitur quoque jura priorum. Irrefragabili istac auctoritate (in qua tamen pro, ut denisque, censui legendum, uadenisque) cessat omnis controversia de numero mensium, qui opud Hermannum et Marianum scribuntur X, et in MS. nostro atque apud Platinam et Stellam VI; medium tenentibus, et u scribentibus, Gotfredo et Rollevinkro. Hic etiam cum Platina dies XXI; nostrum vero MS. e Hermannus, XXII numerant: unde fere movebar, ut praedictum splintua corrigerem, scribendo bis denisque; sed alia correctio, ut levior, sic verosimilior visa est.

2 Eundem Landonem, tacito nomine, designasse videtur Luitprandus Ticinensis lib. 2 cap. 13, quando agens de Theodoro etc.

3 Haec ultima verba etc.

4 Apud Ferdinandum etc. — lin. antepen. DCCCCXII l. DCCCCXIII.

CXXV

Ro digresso

Ab an. 905

Temporis ratio

Ex Flodoardo indubitabilis.

alique in Francia comitante eum Atthone

postea Episcopo Mediolanensi.

Ab an. 912

Ab an. 914 men 6, d. 11

Ratio temporis ex Flodoardo.

CXXV JOANNES X.

Ab an. 915 ad
929, an. 14,
dies 3

Lineas 4 ult. sic lege — DCCCCXII, XIII Junii, Dominica III post Pentecosten : sedit annos XIII, dies III : obiit in carcere XX Junii anno DCCCCXXIII, sepultus in basilica Lateranensi, et cessavit Episcopatus usque ad V Julii.

Ratio temporis
correcta ex
Flodoardo.

Initium Commentarii sit — *Quæ de exitu hujus Pontificatus dicta sunt, quoad annum quo mortuus in carcere Joannes est, certissimam fidem habent ex Flodoardi Chronico, sub annum DCCCCCLXXII fuit; sic enim is loquitur: Anno DCCCCXXIII, Joannes Papa, dum a quadam potenti femina, cognomine Marocia, Principatu privatus sub custodia detineretur; ut quidam, vi; ut plures adstrunt, angore actus, defungitur. Hæc dum Baronius, ab anno DCCCCXII Pontificatum Joannis exorsus, ad præcedentem annum DCCCCXXIII retulit, quasi ex Flodoardi auctoritate, nos etiam secum errare fecit; minime suspicatos, adeo male lectum ab eo Flodoardum fuisse. Interim etiam sic coactus Joanni annos XII dare, ab ejusdem Flodoardi Pontificali metrica (quod tamen vidisse non potuit, neque nos videramus) refellitur hunc in modum.*

ejus Pontificatum
describente.

Surgit ab hinc DECIMUS, scandens sacra jura,
JOANNES.

Rexerat ille Ravennatem moderamine plebem :
Inde petitus ad hanc Romanam percolit arcem,
Bis septem qua prænituit paulo amplius annis.
Pontifici hic nostro legat * Segmenta Seulto.
Munificisque sacram decorans ornatibus aulam,
Pace nitet : dum Patricia deceptus iniqua
Carcere conjicitur, claustrisque arctatur opacis.
Spiritus ast sævis retineri non valet antris,
Einicat imo, æthra decreta cubilia scandens.

*. i. Pallium

In numero annorum solus Hermannus Contractus cum Flodoardo convenit, ceteri unum numerant; sed simul omnes uni isti non possunt prævalere apud eum qui noverit, quantum intrusi inter coævus et diu postea natos scriptares. Menses nihilominus et Hermannus et alii duos adjiciunt, quos recipere non audemus; sed bene dies III, quos alii omnes assignant; itaque nos credimus ad tō Paulo amplius Flodoardi quam præxim accedere.

2 Initium Joannis Baronio dubium fecit Leo Maroccanus etc.

Vexationis auctores et causas,

3 Marocia, aliis, Maurozia, quam Patriciam suo in carmine Flodoardus appellat, in Chronico autem significat recto nomine Mariam dictam, sed Maraciam agnomine diminutivo, quasi Parvam Mariam dixeris veteri Italica phrasi. Ea olim Sergii Papæ scortum, tunc vero Guiloni Tusciæ Marchioni juncta erat connubio, Theodoræ æque impudentis mulieris filia. Ista autem Marocia, soror iisdem Theodoræ succedens in Principatu Urbis, ejus amasium Joannem non poterat non odisse, etc — In Marg. dele — *Ratio temporis.*

effigies.

4 Ipse vero præsumi potest etc. — in fine adde — *Quæ extat illius imago apud Cavallerium, multam præferat antiquitatis speciem, in Tiara, Cambuta, Pallio, atque ornatu Planetæ, ut gavisurus sim si intelligam, vere ejusmodi aliquam Romæ extare in genuina ætatis istius monumento. Interim meretur ille, etiam eo casu quo Cavallerianæ imagines prætermittentur, hic omnino extra ordinem apponi.*

CXXVI LEO VI.

Ultimas 4 lin. sic scribe. — DCCCCXXIII, altera post Joannis mortem Dominica, u Julii : sedit menses III, dies II ; defunctus VIII Februarii, et sepultus ad S. Petrum DCCCCXXX : et cessavit Episcopatus usque ad XIII Februarii.

Ab an. 929 ad
930 m. 7 dies
5.

Commentarium sic ordire,

Pontificatum istum sic nobis describunt metra Flodoardi :

Pro quo (Joanne) celsa Petri SEXTUS LEO regmina sumens,

Mensibus hæc septem servat quinisque diebus.

Prædecessorumque petit consortia Vatam.

Hac autem definitione temporis non dubitabimus stare; quamvis ex omnibus post secutis Auctoribus nema sit, cui non deficiat Mensis unus. Plerique etiam, præter Marianum Scatum, dies XII numerant: sed denarium, ex jam allegata auctoritate, dispungimus.

Tempus Sedis
ex Flodoardo

CXXVII STEPHANUS VII.

Ultimas 4 lin. sic muta — anno DCCCCXXX, XIII Februarii, in Dominica; sedit annos II, mensem I, dies XII; obiit XXV Martii DCCCCXXXII, sepultus ad S. Petrum; et cessavit Episcopatus usque ad I Aprilis.

Ab an. 930 ad
932, an. 2 m.
1, d. 12.

Commentarium sic ordire.

Certius nihil optare possumus, quam quod Flodoardus his versibus tradidit :

SEPTIMUS hinc STEPHANUS binos præfulget in
annos

Aucto mense super, bis seno ac sole jugato :

Disposita post quod spatium sibi sede locatur.

In nostro MS. notantur dies XII : sed, licet Flodoardum non haberemus, merita prævaleret consensus plurimum etc.

Ratio temporis
ex Flodoardo.

CXXVIII JOANNES XI.

Ultimas 5 lin. sic muta. — I Aprilis anno DCCCCXXXII, Dominica Paschæ; sedit annos II, mensem I, dies XII.

Ab an. 932 ad
35 an. 1 m.
10, d. 15

num 1, menses x, dies xu : obiit in carcere anno DCCCCXXXV, XVI Februarii, sepultus in ecclesiâ Lateranensi; et cessavit Episcopatus usque ad xv Novembris.

In Commentario de numero 1 sitque — 1 Præter juventutem etc. usque — narraverunt anno DCCCCXXXIII — cetera hujus numeri expungantur et subjungantur sequentia.

2 Idem Flodoardus, in suo Pontificali metrico, rem totam sic describit :

Nato Patriciæ hinc cedunt pia jura JOANNI,
UNDECIMUS Petri hoc qui nomine Sede levatur :
VI vacuus, splendore carens, modo sacra ministrans,
Fratre a Patricio juris moderamine raptò ;
Qui matrem incestam, rerum fastigia mœcho
Tradere conantem (Decimum sub claustra Joannem
Quæ dederat) claustris vigili et custode subegit :
Papaque obit, nomen geminum fere nactus in annum.

Hæc si ita accipiuntur, uti videntur debere sumi, quasi non integrum biennium vixerit a sua Ordinatione Joannes ; necessario persuaderis erravisse omnes, qui annos III. aut saltem III. præter menses x dies aliquot eidem adscripserunt ; et solum retinebis annum 1, cum mensibus et diebus : hos autem plures negligunt ; soli Stella et Platina dies xv assignant, Rollevinkius dies xx. Pluralitatem sequimur quoad dies : ab annis vero multiplicandis abstinemus, propter auctoritatem Flodoardi, hoc tempore maximam. Neque sane iis multiplicatis opus est, cum absque illis habeatur successio usque ad Marinum II, de cujus anno obitu certissimum ; et usque ad Joannem XII, de cujus etiam die ultima constat. Isto enim admissis, dicitur Joannes XI obiisse in carcere anno DCCCCXXXV, XVI Februarii ; morte autem illius per aliquot menses celata, et Alberico Electionem novam aut Electi Ordinationem impediende aliquamdiu, fœci le vacasse potuit Sedes usque ad xv Novembris. Quod si placeant Interpontificia, paulum prægressa vel subsequuta hunc Joannem, sumere laxiora ; etiam novimstre istud tibi decrescet : nihil enim de istis certum habemus, sed per conjecturam nunc procedimus, habita ratione Dominicarum fere proximarum, quamdiu longioris moræ nulla apparet ratio.

3 Præsentis Pontificatus monumentum etc — et ult. 3 lineas sic muta — legi deberet annus Pontificatus prius, quia nullum tertium numeravit Joannes XI, et sic retineretur Indictia VI.

4 Possethic aliquis Flodoardum sibi metipso opponere, in Chronica suo ita scribentem. Anno DCCCCXXXVI, Joanne Pupa, fratre Alberici defuncto, Leo quidam, Dei servus, Romæ Papa constituitur : cum antea ad annum DCCCCXXXIII in eodem Chronico dixisset, Joannem Papam sub custodia detineri a fratre. Non consistunt hæc sane cum Pontificatu, ab biennium non integrum gesto : neque dici potest, in Carmine salum istud tempus numerari, quod is extra custodiam paulo liberior egit : non enim tamdiu liber fuisse potuit. Sed neque causæ aliquid est, cur Joannem quidem dicamus anno DCCCCXXXV esse defunctum ; Leonem vero primum anno sequenti, post vacationem mensium circiter xx, successisse. Quomiris enim satis turbata fuerint res Romanorum, ut id verosimile videri possit ; non tamen id valeas sustinere, nisi sequenti Leonem Stephano annum unum detrahendo ; quod contra omnium aliorum consensum non libenter fecero, nulla evidenti ad id necessitate, cogente, et tam longam vacationem persuadente. Dicam igitur Flodoardum in Chronico aliud significatum non voluisse,

quam quod anno DCCCCXXXVI currebat adhuc primus annus Leonis.

§ De Joanne addit Petrus etc.

CXXIX LEO VII.

Lin. 2 sic proseguere. — ordinatus anno DCCCCXXXII, xu Novembris in Dominica, sedit annos III, menses VI, dies x : obiit xxIII Maji anno DCCCCXXXIII, sepultus in Basilica B. Petri : et vacavit Episcopatus usque ad viii Junii.

Ab an. 935 ad
39 an. 3, m.
6, d. 10

Num. 2 lin 1 — Tomo 3. Tomo 2.

Num. 4 lin. 6 ab Apostolico l. a Beatis Apostolis — deinde odde —

5 Flodoardus Pontificale suum metricum hic finiens, ipsum Leonem maximis laudibus extollit hoc modo.

SEPTIMUS exurgit LEO, nec tamen ista volutans
Nec curans, Apicis mundi nec celsa requirens ;
Sola Dei quæ sunt, alacri sub pectore, volvens ;
Culminaque evitans, oblata subire renutans.
Raptus at erigitur, dignusque nitore probatur
Regminis eximii, Petrique in Sede locatur.
Sed minime assuetam linquit decoramine curam,
Deditus assiduis precibus, speculamine celsus ;
Affatu lætus, sapiens, atque ore serenus.
Qui me, visentem ætherei pia limina Petri,
Jucunde excipiens, animo quæsitâ benigno
Admisit, fovitque pie, eruditque * modeste :
Famina grata serens, epulis recreavit utrisque
Corporis atque animæ : benedixit, et oscula libans
Ac geminans, dono cumulatum muneris almi,
Pergere lætantem amplexu dimisit honoro.
Quem Pater omnipotens, alacrem cultuque venustum ;
Attollat servetque diu, digno excolat actu,
Et cum Præsulibus sanctis, consortia quorum
Promeruit Sedis, præstet super æthera sedem,
Cum quibus æternum maneat præclarus in ævum.
6 Discrete igitur etc.

Laus ejus ex
Flodoardo

at. Studuit

per ipsum Romæ benigne
excepto,

aliaque bene
acta.

CXXX STEPHANUS VIII.

Lin. 2 sic proseguere — ordinatus viii Junii, Dominica 1 post Pentecosten anno DCCCCXXXIII ; sedit annos III, menses III, dies xu ; obiit xxIII Octobris, anno DCCCCXLII : et cessavit Episcopatus usque ad xiii Novembris.

Ab an. 939 ad
42, an. 3 m.
4, d. 15.

CXXXI MARINUS II.

Lin. 1 sic proseguere : ordinatus xiii Novembris, anno DCCCCXLII, in Dominica, sedit annos III, menses VI, dies xiii : obiit xxIII Maji, sepultus ad S. Petrum DCCCCXLIII : et vacavit Episcopatus usque ad ad II Junii.

Ab an. 942 ad
46, an. 3 m. 6,
d. 14.

CXXXII AGAPETUS II.

Lin. 3 sic proseguere. — DCCCCXLVI, II Junii in Dominica III post Pentecosten : sedit annos viii, menses III, dies x, mortuus DCCCCXLVII XI Januarii ; sepultus in Basilica Lateranensi ; et cessavit solum Episcopatus usque ad xiii ejusdem mensis.

Ab an. 946 ad
956, an. 49,
men. 7, dies
10.

CXXXIII JOANNES XII.

Ab an. 956 an.
7, m. 10 dies
23.

Lin. 3 sic progredere — DCCCCLUI, XIII Januarii, in Dominica eademque Octava Epiphaniæ; sedit annos III, menses X, dies XXIII usque ad V Decembris, ac porro *lin. 7*, mortuus XIII Maji — *adde* — itaque censeretur universim sedisse, annumerato ipso exilii tempore, annos III, menses III, dies V, sepultusque est etc.

Num. 2 pro sex ult. lineis has substitue — quæ eo faciunt, ut relata ad diem mortis) quem solus nobis indicavit Regino, fuisse II Idus Maji) deducant nos in cognitionem diei, quo ordinatus Joannes fuerat, proximum a morte Agapiti; supponendo scilicet quod auctores prædicti, nulla habita Depositionis Synodicæ ratione, Pontificatum ejus universim metiri voluerint: qua ratione ut ad Dominicam veniretur, dies V Platinæ, mutavi in II. Nunc Vitam Joannis, sicuti a Petro Bibliothecario scripta in MS. nostro legitur, accipe.

ACTA JOANNIS XII

Ex MS. nostro, auctore Petro Biblioth.

Hora Missæ.

Hic fuit tempore primi Ottonis etc. — numeris binario decurtatis.

Num. 7, nunc 5, lin. ult, lege — ipsum rursus æri incisum repræsentare ex Raspono: qui nescio cur in designanda Sacrificii hora, sextam potius voluerit nominare, quam Tertiam cum Rubricæ, definiens horam celebrandi Missam, jubeant, Conventualem et solennem in festis Duplicibus ac Semiduplicibus atque in Dominicis et infra Octavas (quando Pontificibus potior est causa publice sacrificandi quam alius) dicta in Choro Tertiam, inchoari: dicta autem Sexta, solum in Simplicibus et Feriis per annum: quando Joannem, utique non nimis religiosum, solitum ad Altare comparere, vix crediderim, maxime, si sexta tunc adhuc dicebatur in ipso meridie, unde et Hispani tenuerunt, ut meridianum somnum Siestam nuncupent.

6 Sed neque existimo ipsum hic Joannem ut sacrificaturum repræsentari, et non potius ecclesiæ illius tunc Archipresbyterum, istic ad solenniora Sacra vestiri solitum. Omnino enim grandævus senex inter juniores Clericos hic exprimitur, cui forte a se tunc recens creato Joannes Papa id honoris habuerit prima vice, ut suis ipse manibus Planetam imponeret sacrificaturo, cunctis cum admiratione plaudentibus: cujus rei memoria digna sit visa sic repræsentari. Certe admodum juvenis erat Papa hoc tempore, nec pueritiæ annos egressus cum ordinaretur: de quo, annum jam septimum Pontifice, cum graviter accusaretur, respondit Imperator Ottho, apud tunc viventem continuatorem Luitprandi; Puer est, facile bonorum immutabitur exemplo virorum. Ipse vero per Legatos emendationem promittens, haud mirum esse, maudavit dici, si hactenus juventutis igne devictus, puerile quid gesserit; jam tempus instare, cum alio cuperet vivere more. Astantes a tergo venerabundi Diaconus et Subdiaconus satis verosimile faciunt, formosulum istum pulchreque comatum Clericali in habitu, Joannem esse, ea ætate qua primi libidinis ignes acrius effervescere solent in adolescentulis, nullius reverentia respectu coercitis, qualis erat Joannes, annum ætatis XVIII tunc

Joannis ætas exigua

forte, cum ista pingerentur, necdum egressus, et tamen jam tum in mulieres quascumque insaniens. Atque hæc occasione picturæ istius dicta sunt.

7 Idem Cæsar Rasponus.

CXXXV BENEDICTUS V.

Sume numerum 8, qui Commentariolum claudat, hoc modo:

2 Quod od Interpontificium etc. ut pag. 167 num. 8. — ac denique sit.

Ab an. 964

DISSERTATIO XXXIV

De Benedicti V Pontificatu, exilio, sepultura, ac Professione.

Adamus Bremensis in Chronica, sic de hoc Benedicto scribit, lib. 3 etc. ut pag. 165, numeris unitate detrocta minuendis, ut 3 fiat 2, et sic consequenter. Sed eodem

Num. 2 nunc 1. lin. 9 sic lege — nisi quod per tumultum a Populo Romano electus est. — *et lin. 17* — Regino 1. Reginonis Continuator tunc vivens, videtur, Benedicto iniquior dicens de eo, quod Romanos, ut diutius Imperatori resisterent animavit; ipseque Imperatori et suis fidelibus excommunicationem minatus, muros Urbis ascendit; et elatiori se fastu, quam Apostolicum decuerat, ostendit. Non dissimulat tamen etc. — *et in fine adde* — sed commiseratione dignior ei visus Benedictus, injuste accusatus (ut sperare se ait) ideoque improbens Imperatoris factum, cum gemitu addit, quod utinam non fecisset!

Numerus 4, nunc 3. dividatur initio columnæ secundæ, sitque, mutato leviter initio,

4 Constat universum opus lateribus coctis quorum superficies ex stanno polita albicat et splendet instar vitri, inquit mox plenius allegandus Sperlingus: quæ incrustatio, vulgo Glasuring dicta, admodum nuper ex Indiis ad nos collata, aut in Batavia inventa, ut Porcellanica vasa imitemur, vix centum annorum ætatem egreditur. Olim nihil tale noverat figlina ulla vel Germania nostra. Quamquam enim antiquitus illa Glessum suum habebat, testibus Tacito Plinioque; eo tamen voce vel electrum seu succinum, vel vitrum significabat, neque noverat ipsum dissolutum lateribus figlinisque vasis inducere: nunc autem novitio huic invento vetus nomen aptavit et ipsum quod dixi opus Gleyswerk appellat, Gleysesteenen, Gleyse-potten, Gleyse-schotels lateres, pocula, lauces ex Glesso: adeoque res ista frequentiori usu facta est communis, ut etiam mos invaluerit Belgis, istiusmodi laterculis integra aularum parietesque obducere. Figuris color albus etc. ut Ibid. lin. 6.

Figlinum et glesseum,

inscribitur Epitaphio scattente erroribus.

5 Ceterum ex erroribus etc. — et ablatis a fine lineis sex, novum numerum ordire hoc modo. —

pluries refutatis,

6 Eundem lapidem versandum sibi nuper etiam sumpsit prænominatus Ottho Sperlingus, in Kiloniensi Holsatiæ Academia I. V. Doctor, Dissertatione erudita Kilonii impressa anno 1675 sub hoc Titulo, Monumentum Hamburgense Benedictinum, seu de Inscriptione et tumulo Benedicti Quinti Pontificis Romani, qui in choro majoris ecclesiæ B. V. Mariæ apud Hamburgenses olim fuit et hodieum spectatur. Hujus Dissertationis exemplam dono Generosi Domini Baronis de Kilmans-egge accipiens, disco; nullas in earum regionum ecclesiis Inscriptiones reperiri seculo XIV antiquiores; tum quia grandiores lapides cædendi nullusdum usus erat, tum quia ad illud usque tem-

ejusdem novitas demonstrata nuper a Sperlingo,

pus circumesset a gentibus barbaris ecclesiarum, et frequentibus earum irruptionibus vexari solitæ, formidabant ejusmodi iudiciis curiosam infidelium rapacitatem et impietatem sacrilegam irritare. Post Benedicti quoque adventum, ait, sæpius incendio conflagrasset et urbem et ecclesiam, ut illius si quod fuerit monumentum debuerit funditus periisse. Rem autem eo adducit Sperlingus, ut sub iis, quibus etiam nunc nova ecclesia insitit, fornicibus sive cryptis, sepultum fuisse Benedictum suadeat; humoque ut moris erat conditum eo loco, unde Ottonis III ætate est erutum corpus Romamque translatum: quo tempore si quæ in paupertina tunc ecclesia fuissent Inscriptiones, apud Bremenses Hamburgensesque, non existimat Adamum Bremensem eas omnino tacitas fuisse præteriturum suo in opere, quo ætatem et sepulturas Episcoporum, ex aliis monumentis librisque donationum, tam anxie conquirit.

7 Daret præterea idem Auctor hanc, quæ nunc cernitur, ecclesiam, Schouverburgensium in Nordalbingia Principum ætate et munificentia structam; indeque conficit, vix ante annum MCC Hamburgi conspici cœpisse Benedicti cœnotaphium illud, quod vidit descripsitque Krantzii, multo amplius altiusque, et hac fere formula verborum, litteris vero, longioribus multo quam nunc videntur, insculptum. Anno Domini DCCCXLI, III Nonas Julii, beatissimus Pater Benedictus, summus Pontifex, in exilium missus Hammaburgum, cum nunc revocandus esset et reduceretur ad Pontificatum, dolore animi confectus, in pace quievit, atque hietumultus est. Ita Krantzii verba, hinc inde sparsa, ex stylo sec. XIII disposuit collegitque Sperlingus; qui etiam existimat monumentum illud non exiguæ molis fuisse, quod Krantzii tempore viderunt homines; ea sola causa a templi Curatoribus deinceps sublatum, quod nimium ineumbero jam fornicibus, quibus vel sola vetustas morbus est, vel ipsum sua sponte cœpisset hiare et collabi; pro quo, annis aliquot post Krantzii excessum (is autem obiit an. MDXV) breve illud ac levidense monumentum, in veteris locum suffectum sit, cum inscriptione alia quam olim; ita tamen ut annus et dies ex prioribus retinrentur, reliqua vel omitterentur vel mutarentur. Figulus fortassis aliquis, ante abdicatam Hamburgi Catholicam religionem, hoc artis sæc. specimen extare voluerit, Ecclesiarumque donavit (numquam enim alias visum fuit, ut integrum sepulcrum ex figlina prodiret officina) sed labori sumptuque pepererit, in mensuram tam exiguam altitudinemque tam modicam opus extendens: cui operi inscriptionem aptate rogatus Canonice aliquis, qui mentem istam forte figulo ipsi injecerat; debuerit eundem multo breviorum facere. Alia plurima longeque minutiora Sperlingus observat, ut ostendat nihil simile Benedicti describendum fuisse, quibus opus non est innotari, cum rem ipsam habemus evidentis novitatis convictam. Unum non omiserim, ablegari ab eodem narrationem peculiarrem de Benedicti V editam a Lindebrogio inter Historicos Septentrionales; de cujus narrationis ætate eo minus possumus definire, quod nihil ex ipsa acceptum profiteatur Sperlingus, neque quidquam ipsemet dicat non alibi inveniendum; nisi forte, quod mortuo Leone missi sunt legati a Senensi Populoque Romano, Azo Proto scriiniarius et Marius Episcopus Sutrii, repetituri Benedictum ab Imperatore; et hunc ipse putat ab eis inventum Magdeburgi; nam ibi VI Kal. Julii signasse Hamburgensibus invenitur Privilegium quoddam, ipso eodem anno DCCCCLXII.

8 Baronius videtur etc. ut pag. 166 num. 6. — et lin. 17 inchoetur novus numerus.

9 Dum apud Chrysostomum etc.

10 Bonus Henriquez etc. pag. 167

11 Quod ad Interpontificium attinet etc.

CXXXVII BENEDICTUS VI.

Post lineam 3 sic lege — sub quorum linem depositus, et ordinato contra eum Bonifacio, strangulatus est in carcere, fortassis circa initium Aprilis: et cessavit Episcopatus usque ad electionem Doni, puta usque XXVI mensis præfati.

Ab an. 972

Num. 2 adde — Causa criminandi, et velut illegitime intrusum deponendi Benedicti, quæ fingi potuerit, tacentibus Scriptoribus non divino: quod depositioni suæ uno solum mense supervixerit, censeo, quia sic videor commode pertinere ad ordinationem Benedicti VII, nequaquam differendam ultra Majum anno DCCCCLXXV.

Numeri 3 et 4 onittantur, infra commodius collocandi.

BONIFACIUS VII ANTIPAPA.

BONIFACIUS, antea Franco, Romanus, ex patre Ferrutio, in locum depositi Benedicti sacrilege ordinatus anno DCCCCLXXIV, puta XXIX Martii, in Dominica Passionis, oppositum sibi cito habuit Donum; sed eodem sexto Sedis suæ mense defuncto, perrexit invasa: Cathedræ incubare usque ad Aprilem anni DCCCCLXXV.

Ab an. 934 ad 936 an. 1, menses 1

1 Sicut Octavianus, in ordine Pontificum CXXXIII, assumpsit nomen Joannis: ita hic proprium Franconis nomen convertit in aomen Bonifacii, rectius appellandus Malifacius: credo autem quod tam hic quam ille nomina mutarint, quia utrumque prorsus Gentile, non videbatur decere Vicarij Christi. Quod si ex nominis sui vero etymo, quo Frank Teutonice, Liber dicitur Latine, appellationem inter Pontifices haud ignotam sumere Franco voluisset, poterat ex Græca lingua Eleutherius, vel ex Latina vocari Liberius. Patris nomen, aliis omnibus ignotum, suggessit nobis MS. deductum usque ad Martinum V.

Mutatio nominis.

2 Non fuisse illum ab urbe pulsum, nisi post annum et mensem a sua qualicumque Ordinatione, credimus Hermanno Contracto. Quod uno solum mense invasæ Sedi absque æmulo incubuerit, Gotfrido Viterbiensi tribuimus eumque hic secuto Auctori Compilatiæ Chronologicæ; cui si addas mensem, quo in carcere Benedictus vivebat; habebis menses duos, assignatos in nostro MS. præfato sed perperam notatos duodecim, cujus mendii apparet vitium, quod mensibus sic scriptis præponatur annus I, quem annum cum hic Auctor, Gotfridus Viterbiensis, Compilatio Chronologica, otique Jaannes Stella eidem tribuunt, nihilominus addentes menses V, vel VI, omnino exerrasse noscuntur: dum scilicet ipsi anno, quem habuit Bonifacius post mortem Benedicti, adnumeraverunt eos menses, quos sine æmulo habuit Bonifacius: quosque solos verosimiliter invenerant numeratos ab iis, qui inter ipsum et Benedictum VI collocavere Donum.

Tempus occupatione Sedis.

CXXXVII DONUS II.

DONUS, natione Romanus, imperantibus Ottone II et Joanne Tzemische, cognita vulgo Benedicti morte, contra invasorem Bonifacium, a meliori Cleri ac populi parte

Anno 974 menses 6.

judicante quod in Crypta sepulto, in eaque Roma translato Benedicto,

seculo 13 in nova ecclesia erectum sive cœnotaphium illustre;

pro roque sublato,

supererit sec. 16 vitium illud,

Baronius commode intellexit Titulum Martyris datum Benedicto.

parte ordinatus anno DCCCCLXXIV, sedit menses vi, puta a xxvi Aprilis, quæ fuit Dominica ii post Pascha, usque in mensem Octobrem, et sepultus est ad S. Petrum: et cessavit Episcopatus ultra mediam Aprilem anni DCCCCLXXV.

A nonnullis præteritus,

1 Neque Hermannus Contractus, neque nostræ MSS. Vitæ Pontificum, Donum hunc recensent: credo, quia videbant nullum ei posse tempus relinqui, quod usurpator Bonifacius non occuparit: alii vero omnes sic eum nominant, quasi succedens Benedicto, annum i et menses vi sederit; et nihilominus Bonifacio post illum relinquunt quinque vel sex menses; videlicet Marianus Scotus, et Wernerus Rollevink atque Joannes Stella; ut taceam Gotfridam Viterbiensem, et Compilationis Chronologicæ auctorem, qui Bonifacio post Donum dumtaxat assignant mensem unum; omisso forsitan per incuriam anno, quem Hermannus dederat; vel eum mensem intelligentes, quem ante Doni Pontificatum habuit Bonifacius vacuum, mortuo Benedicto.

a ceteris pontif. post Benedictum VI,

Ut ut est: nemo nunc Donum excludendum putat Pontificum numero; et in eo quem statuimus ordine omnes antiqui conveniunt, ut sederit inter Benedictum et Bonifacium. Ego ex sesquianno, quem certum est Dono non posse competere, propter citius suffectum magisque legitime ordinatum Benedictum VII, solum menses vi relinquo Dono, inchoandos xxvi Aprilis et protrahendos usque ad ultimos dies Octobris: quo tempore idem hic tenuerit fortasse Lateranense Palatium atque Basilicam; Bonifacio, viribus Crescentii nixto, ejus munitissimam domum, quæ hodie Castellum S. Angeli dicitur, cum ponte aliisque munitionibus occupante. Dixi fortassis, quia cum nullum uspiam hujus Doni monumentum Epistolare appareat; vereor ne ipsum quoque Lateranense Palatium, cum Cancellaria Pontificia, manserit in potestate Bonifacii, ad S. Mariæ Majoris vel alibi utcumque commorante Dono, et ægre sustinente nomen quod Ordinatio dederat, exercitio Pontificalium munerum vacuum.

sed una cum ipso et post ipsum sedit Bonifacius VII,

2 Hic, inquit Stella, et iisdem fere verbis Platina, Benedicto Pontifici suffectus, multæ modestiæ et integritatis vir fuit; et propterea nulla injuria affectus neque ignominia notatus; qui tandem moriens, in B. Petri Basilica sepultus est, permittente id verosimiliter Bonifacio, itaque sibi conciliante populum, qui pro vero Pontifice Donum habuerat; ut hujus partis jam accedente consensu, potuerit Bonifacius tandem verus ac legitimus Pontifex haberi; nisi contrarium postea fuisset judicatum in Synodo, de qua infra.

per Doni mortem amulo liberatus.

3 Imperium Romanum hoc tempore obtinebat Otto II, anno DCCCCLXVI in festis Natalitiis coronatus a Joanne XIII, præsentate et postulante patre Ottone I; a cujus morte, anno DCCCCLXXIII, vii Maji obita, annus agebatur secundus, quando obiit Donus. Interim non poterant non multæ querelæ ad novum deferri Imperatorem, ab eis qui Donum elegerant, contra Bonifacium invasorem et homicidam; ut proinde, vitio ordinatum, minime habendum pro vero Pontifice, Imperator censeret. Tali ergo occasione factum esse facillime potuit, ut junior Otto patri suffectus, ejusque mater S. Adalnis, ex Burgundia in Germaniam venire ad se fecerint S. Majolum Abbatem Cluniacensem, cum eo consultaturi de Romano Pontificatu in ipsum transferendo, quem turbis Ecclesiæ et Urbis componendis aptissimum imprimis esse noverant; uti in Vita ejus ad xi Maji illustrata narrat, non solum Nalgodus, nequaquam (ut Henschenius credit) coævus Sancto, sed etiam Syrus, revera contemporaneus, in Vita ab Henschenio posita loco 2, ut inveniebatur ab Aldebaldo æque coævo interpolata. Sed hos memoria sua sefellit, cum num. 45

Interim ab Imperatore accersitus S. Majolus,

in Germaniam, non in Italiam,

dixerunt, quod Sanctus, Ottonis secundi juncta cum precibus matris prece, Italiam repetere a partibus est coactus Galliæ. Neque enim ante annum DCCCCLXXX in Italiam profectus est Otto Junior, et toto illo triennio, quo in Italia reliquum vitæ transegit Imperator (ad annum scilicet DCCCCLXXXIII, qui vitæ ejus, defuncti vii Decembris, postremus fuit) non vacavit Romana Sedes; vivente etiam tum qui ipsam octavum jam annum tenebat Benedicto VII. Obrepsit ergo illis Italia, pro Germania, ad quam profectus post Doni mortem Majolus sit: et hoc suspicatus fortasse posterior in scribendo Nalgodus, caute abstinnit a Provincia nominanda. Porro Majolo excusante se, et Bonifacio nequaquam segniter per Legatos agente, ut suam Ordinationem Imperatori probaret; fieri potuit ut hujus quoque accedente consensu, et vel saltem tolerantia, quoad usque cum exercitu in Italiam trajiceret, Bonifacius cæperit verus Pontifex aut esse aut haberi.

3 Baronius, nullo sententiæ suæ allegato Auctore etc.

oblatum Pontificatum recusat.

BONIFACIUS VII ITERUM.

Ab exitu Octobris, aut forte die i Novembris, anni DCCCCLXXIV festo Sanctorum omnium eademque Dominica, receptus etiam a partiariis Doni defuncti, sedit menses v, usque Aprilem anni sequentis, tum primum Urbe pulsus et declaratus illegitimus.

A Nov. 974 ad Aprilem anni 975

Hic non vereretur Pontificem CXXXIX appellare Bonifacium, eorum exemplo qui illum nominant inter Donum et Benedictum VII, vel etiam Donum præmittunt, aut Benedicto VI præponunt; nisi eo facto difficilior foret excusare secutam novi Pontificis Ordinationem post menses non multos, ipso vivente, nec abdicante, sed Synodaliter damnato. Ut igitur veri Pontifices fuerint Benedictus VII, et huic suffectus Joannes XIV, moneat Antipapa Bonifacius etiam hac vice.

Nec hac quidem vice verus Pontifex.

CXXXIX BENEDICTUS VII.

Lin. 4 et 5 sic lege— inthronizatus verosimiliter xxv Aprilis, vel ii Maji, Dominica iii vel iv post Pascha, anno DCCCCLXXV; sedit annos ix, menses ii, dies viii vel xv, obiit etc.

Ab an. 975 ad 984 aa. 9 m. 2, dies 8 vel 15.

Num. 1 sic muta — Joannes Mabilio seculo v Benedictino pag. 770, in elogio historico S. Majoli num. 24, diplomæ allegat, extans in Bullario Cluniacensi, quo monasterium Lerinense Sancto ordinandum committitur; quodque datum legitur, anno iv Pontificatus Benedicti VII, Imperii Ottonis anno xi, mense Majo, Indictione v, quibus postremis characteribus cum manifeste notetur annus DCCCCLXXVIII, oportet omnino, ut nunc i Benedicti numerari cæperit mense ipso Maji, ante diem in Bulla non expressum, vel etiam citius. Cum ista autem tam certæ notitia componendus est annus ac dies mortis, sub Epitaphio mox dundo sic notatus, D. X. M. (id est, die decimo mensis) *IFLII IN APOST. SEDE RESIDENS IX.A.V. AB IIT AD CHRISTUM INDICT. XII*, id est, anno DCCCCLXXXIII. Ex hac nunc compositione non solum efficitur, ut intelligantur in Epitaphio numerati anni pleni ix, quot etiam numerant nostræ MSS. Pontificum Vitæ (ex quibus salis habetur patris nomen) itemque Gotfridus Viterbiensis; sed etiam evincitur, nunc ix addendos saltem menses duos ac dies aliquot; qui forsitan rotundo numero scripti in menses iii, et male trans-

Ratio certa temporis

cripti ui, fecerunt ut sic eos numeraret Marianus Scotus, non contentus annis x; pro quibus Wernerus Rollevink et Compilatio Chronologica male habent annum. Quantum autem excessit Marianus, tantum defectu peccurunt Stella et Platina, annos viii dumtaxat, menses u aut ui adscribentes Benedicto. Effigies ejus et Benedicti IX etc.

CLXI BONIFACIUS VII.

Lin. 3 et 4 sic lege — die verosimiliter xxix Martii, Dominica Passionis: et oppositum sibi verum Papam Donum menses iii passus, post annum et mensem invasæ Sedis, Urbe pulsus fugit etc.

Num. 2 lin. adde — En tibi rursus nominatum Equum Constantini (quia sic vulgi opinione et usu ferebatur) quamvis revera fuerit M. Aurelii Antonini, quem ex pluribus olim erectis equestribus statu is unicam servavit Roma, una cum sessore suo ex ære fusum. Is ea ætate haud procul a Laterano stetit videtur; cum siquidem Paulus III ad aream Capitolinam deduxit, quem antea Sixtus IV, humili ac sordido loco jacentem, in aren Lateranensi collocaverat, teste Alexandro Donato nostro, utique in propinquo repertum. Floravantes Martinellus, in Trophæo Crucis pag. 136, exhibet formam veteris Patricii Lateranensis æri incisam, ipsaque in area, super excelsam basim, repræsentat eandem equestrem statuam. Cæsar Rasponus etc.

Num. 3 adde — Huc facit Malleacense Chronicon, ad annum usque mcccxxiv pertingens, cum ante annum mcccclxxxv sic scribit, Sequenti anno tres Apostolici apud Romam mortui sunt, videlicet Joannes XIV, Bonifacius VII, et qui sequitur Joannes filius Ruberti.

CXLIII GREGORIUS V.

Lin. 2 lege — ordinatus xvii vel xxiv Maji, Dominica ante vel post Ascensionem — et lin. 5 post — menses iii, dies ii, adde — vel menses iii, dies xii, aut xix, aut xxvi: defunctus iii, vel potius xviii Februarii.

Numerum 1 Commentarii expunge, cum initia numeri 2: pro quibus hæc substitutes.

1 Nescio ubi invenerim, nec tamen nisi inventum in prima Conatus hujus editione allegare potui, decretum quoddam Gregorii V in favorem Arnulfi, jubente ipso in Cathedram Remensem restituti Pallioque donati, quasi Scriptum per manus Petri, V Regionis Notarii et Scriptoris S. R. E. mense Majo, Indictione nona. . . . anno i Pontificatus Domini Gregorii summi Pontificis et universalis Papæ, Imperii vero Domini Otthonis Tertii Imperatoris anno undecimo. Sed ubicumque illud habeatur, saltem in numeris vitiatum fuisse oportuit: siquidem causam istius Arnulfi, agentibus Rege et Episcopis Galliarum solenniter degradati, non potuit cognoscere et definire Gregorius, paucis illis diebus, quos reliquo post suam Ordinationem Majo habuit; adeoque intelligenda est pars prima sequentis Maji, quando non jam amplius nona, sed decimo Indicto numerabatur, Otthonis ntem III annus, non duodecimus, sed primus Imperii, Regni vero a morte patris decimusquartus. Sic autem correctum in numeris Decretum, ut ad Majum anni mccccxcvii pertineat, nihil facit ad dirimendam questionem de mense, quo anno priori ordinatus Pontifex, Imperator est coronatus. Baronius, cum eo quod refutavimus argumento mortuum Joannem XV statuisset die vii Maji, post men-

sem, inquit, unum, dies sex, in locum ipsius mense Junii subrogatur Gregorius V, adeoque xiiii Junii, uti Baronii calculos subducit sequiturque Labbæus, Dominicam habiturus, si diem xiv dixisset.

2 Habemus insignia Chronica duo, quæ Baronius vidisse non potuit, unum Hildensheimense, uno post hæc seculo scribi cœptum, et jam typis inter Francica du Chesne vulgatum; Saxonicum alterum, anno mclxxxvii finitum, acceptum beneficio R. P. Henrici Turchii p. m. cum esset Rector Treverensis, pro seculo xi ac xii magno nobis usui futurum propter accuratam nec alibi sic inveniendam rationem Saxonorum Episcopatum ac Monasteriorum. Utroque sic agitur de Coronatione Otthonis III, ut omnino ea facta intelligatur mense Majo, sub nonnulla tamen diei diversitate, Hildensheimense rem ita narrat. Anno mccccxcvi Indictione ix, Joannes Papa obiit etc. utrum. 2 lin. 3 — Deinde lin. 10 post — consecratur — adde — Celebratum fuerat anno isto Pascha die xii Aprilis, atque adeo solennitas Pentecostes die ultima seu xxxi Maji: quo posito satis fuisset Gregorium ordinatum dici præcedenti Dominica, die xxiv ejusdem mensis. Sumenda autem erit Dominica ante Ascensionem, si placeat magis credere Chronologo Saxoni, rem eandem sic narranti; Ottho III, omni Italico Regno potitus, Romanique veniens, beatæ memoriæ Joannem, Papam defunctum reperit: cui nepotum suum Brunonem, virum valde præclarum, non solum Cleri, sed et omnium Romanorum civium unanimi voto Pontificem electum subrogari, pie consensus: quem Romani dempto Brunonis nomine, Gregorium vocaverunt. Hic ergo Sede inthronizatus Apostolica, Domnum, hactenus Regem vocatum, non solum Romano, sed pene totius Europæ populo acclamante, xii Kalendas Junii, in ipsa Ascensionis Christi festivitate, Imperatorem consecravit Augustum. Pergens porro Hildensheimense Chronicon: Imperator, inquit, habito etc.

3 Annum mccccxcix, lineis aliquot mutilum exhibet Hildensheimense Chronicon; solamque nobis indicat successionem Silvestri: huic defectui succurrens Chronologus Saxo ait, quod Gregorius Apostolicus, Imperatoris cognatus, ii Nonas Februarii migravit ad Dominum. Sed ne huic diei secure adhareamus facit Epitaphium, quod omnino videri possit compositum præsentem adhuc Romæ, vel saltem in Italia. Imperatore; funusque per se aut Legatos curante, ubi diversa phrasi bis dicitur, Gregorius mortuus xviii Februarii. Quapropter vehementer suspicor, invenisse Saxonem compendio scriptum x nona, pro x octava; cumque existimaret, Latino more Nonas dici, ante quas solum possunt, quatuor dies numerari; putaverit scribendum ii Nonas. Ea, dierum diversitas, concurrens cum incertitudine diei qua ordinatus Pontifex fuit, facit ut definiiri incunctanter nequeat tempus mensium atque dierum, quibus supra duos annos sedit Gregorius. Ego quia Epitaphio magis credendum censeo, idque solum numerat menses circiter octo; libentius ordinatum illum dixerim xxiiii Maji, ut in Pentecoste Imperatorem coronarit, atque ita ultra annos ii solum sederit menses iii, dies xxvi. Epitaphium ipsum, apud Baronium ex Montio, tale est.

Hic quem tegit humus etc. In fine numeri adde — Hujus Pontificis statua conspicitur usque hodie, Corbejæ in Saxoniam, inter alios Sanctos ibidem aliquando monasticen professos, cum subscripto, S. GREGORIUS V. P. M. Sed recentioris ævi imagines eæ sunt, quam ut indubitam fidem faciant, Monachum ibi Gregorium fuisse, nullo antiquiori Auctore id attestante; verosimilius tamen istud credetur ex Monachorum ibi traditione haberi, quam, quod idem aliquando fuerit ibi aut alibi cultus ut Sanctus.

Ordinatus mense Majo Gregorius,

Coronavit Otthonem tertium in Pentecoste 31 Maji,

vel in festo Ascensionis 21 ejusdem

defunctus anno 999, 4 Februarii

vel potius 18 ejusdem

juxta Epitaphium quo vita exlicatur,

Corbejæ pictus ut Monachus et Sanctus

46 an. 985

a 17 vel 21 Maji 996 ad 4 vel 18 Febr. 999.

Decretum pro Arnulfo Remen electatum in Data,

non servit Chronologicæ

4 *Ceterum, quando ex dictis jam constat, plus quam octo menses sedisse Gregorium etc.*

JOANNES XVI ANTIPAPA

JOANNES, cognomento Philagathus, natione Græcus ex Calabria, patria Rossanensis, ex Casinensi Monacho et forsan Abbate Nouantulano, sub annum DCCCCLXXXII factus Placentinus Episcopus, atque ex indulto Joannis XV dictus Archiepiscopus; corrupto pecunia Crescentio Romano, qui anno DCCCCLXXXVI Gregorium Papam, mox a recessu Imperatoris ab Italia, Urbe expulerat, in ejus locum substitutus est anno DCCCCLXXXIII; sequenti autem anno, et mense Sedis occupatæ decimo, pulsus obsessusque in arce S. Angeli, ac denique obsidentibus traditus, oculis, lingua, naso truncatus, deprecante pro eo S. Nilo ægre vitam servavit; haud diu post mortuus, et in Laterano sepultus.

Constat hæc, partim ex Chronico Hildensheimensi, partim ex Vita S. Nili, patria Rossanensis, ubi ipse Philagathus Archiepiscopus intitulatur, et S. Nili $\sigma\omega\pi\omicron\lambda\iota\tau\eta\varsigma$ concivis; ut nesciam quo Auctore Ciacconius scripserit, Cariatæ natum, Eradotio Diametino Patre. Est tamen Cariatæ ejusdem Calabriae citerioris civitas etiam Episcopalis, Geruatinensi Ecclesiæ nunc unita, simulque cum illa Archiepiscopo, non Rossanensi, sed San-Severinensi subjecta, et huic metropoli quam isti paulo vicinior, licet utrimque fere media, ad mare Ionium. Porro cum S. Nilus inter causas deprecandi pro eo allegaverit etc.

Pag. 178 col. 4 numerus 3 prætermisus a Typothetis inchoandus est post verba Chronici.

3 *Hactenus Chronicon istud — deinde lin. 9 a fine — obsceni negotii dicebatur habere mysterium — adde — quod sane a Mariæ Aragoniæ (sic enim vocabatur) moribus non abludit: quæ demum impudicitia suæ convicta, sicuti ex Gotfrido Viterbiensi narrat Baronius judicante Marito flammis exusta fuit, Mutinæ, qua iter Imperatori tunc erat, Romam ad restituendum Gregorium eunti. Addit S. Petrus Damiani, quod Joannem vulgus Romanum etc. — finito deinde numero 3 adde. —*

4 *Omnia jam dicta præclare confirmat et explicat nostrum MS Saxonum Chronicon, ad annum Christi DCCCXCVI his verbis. Hoc etiam anno Crescentius quidam, diabolica fraude deceptus, Romam, absente Papa Gregorio, invasit; Joannemque quemdam Calabritanum (quem Dominus Imperator Otto III, pro Græci Imperatoris filia sibi matrimonio acquirenda, cum Bernwardo Episcopo, Constantinopolim miserat, et inde revertentem cum Græcorum Legatis se indigno suscepit honore) eumque, non tam Papam Apostolicum, quam Apostatam constituens, Legatos Imperatoris sub ejus custodia Romæ retinuit. Hic ergo Joannes, natione Græcus, conditione servus, astu callidissimus, Imperatorem Augustum Ottonem II sub paupere adiens habitu, ob inventum suæ dilectæ contactalis Theophanu Augustæ, Regia primum est alitus stipe: dehinc percurrente tempore, vulpina qua nimium callebat versutia præfatum eotenus circumvenit Augustum, ut pro loco ac tempore, satis clementi ab eo gratias donatus, peno inter primos, usque ad defunctionem*

suam, carus haberetur. Post dormitionem verò II Ottonis, regnante jam III Ottone filio suo, quem ab ipso matris utero divina sequebatur miseratio, præfatus Joannes, ingenita sibi circa eos calluit securius astutia, quod Regis infantia et Primatum ejus permittebatur incuria. Ad hæc defuncto Placentinæ Urbis Episcopo, vir bonæ indolis ei subeligitur: quo indecenter ejecto, præfatus Joannes, non pastor, sed mercenarius, eandem, non regendam, sed devastandam suscepit Ecclesiam: quam cum aliquot annis teneret, avaritiæ diabolicæ inebriatus veneno, tantum se extulit supra se, ut etiam Romæ ipsam B. Petri Apostoli Sedem, uti prædictum est, Antichristi membrum vere effectus, fornicando potius pellueret, quam venerando insederet.

5 Anno Domini DCCCXCVII Imperator, tantis præsumptionibus compertis, secundam profectionem paravit in Italiam. Cui venerabilis Papa Gregorius Papiæ obviam factus, dum ei pessima Joannis et Crescentii narrasset gesta; ille divino commotus zelo, Romam quantocius perrexit cum Apostolico. Quod audientes præfati ministri sathanæ, Joannes quidem fugam iniit, Crescentius vero præsidio, quod veterem Romam et Leonianum attingit Castellum, se cum suis inclusit. Tunc quidam, non tantum Imperatoris, quantum Christi amici, insequentes Joannem, comprehenderunt eum: sed timentes, ne, si eum ad Augustum destinarent, impunitus abiret, linguam ei et nares amputarunt oculosque pariter eruerunt. Hoc ita muletato divinitus, Dominus Papa Gregorius Sedem Apostolicam honorifice recepit, eamque usque ad obitum suum libere insedit. Imperator gigitur Romam adveniens, sanctissimam illic Christi Resurrectionem celebravit, statimque post Albas, scalis et machinis arcem, quam Crescentius insederat, hactenus omnibus inexpugnabilem, fortiter expugnat: illumque captum decollari, et e summo præcipitatum in patibulo pedibus jussit suspendi. Sic ille, ex parte Imperatorem excusans, reliqua subicens. Idem facit Auctor vitæ S. Nili, et magis Gregorium gravat, tanquam præmemoratae traductionis auctorem etc. — deinde post lineas 10 inchoetur numerus alius.

6 *Falsum hunc de Gregorio V rumorem etc.*

7 *Martinus Polonus etc. — deinde addatur.*

8 *Ciacconius in Gregorio V. de Joanne agens, Adeobaldum seu Arnulfum vocatum ait, ex Episcopo Placentino Archiepiscopum Mediolanensem: et huc facere videtur, quod in Chronico Furfensi MS. Bibliothecæ Vaticanæ, allegetur Diploma Otthonis III cum hac clausula, Acta duodecimo Kalendas Octobris, Indictione duodecima, anno tertio Domini Gregorii V, promulgata per manus Gerberti, S. Ravennatis Ecclesiæ Archiepiscopi, * in ea Synodo, in qua Mediolanensi Episcopo, Arnulpho nomine, Papatus ablatum est in Basilica B. Petri, que vocatur ad Cœlum aureum, atque Ticinensi in urbe. Verum hæc verba * in ea Synodo etc, non sunt verba Diplomatis: auctorem vero Chronici decensisse videtur Titulus Archiepiscopi. Joanni Placentino attributus a Joanne XV, sed a Gregorio V successore abrogatus per Epistolam, quæ extat, data ad Joannem Ravennatis Ecclesiæ Archiepiscopum, cujus jurisdictioni subtrocta injuste Ecclesia Placentina eidem restituitur, in mense Julio Indictione decima, id est, anno DCCCXCVII. Petrus Maria Campi post Historiæ Placentinæ Tomum I, producit instrumentum Commutationis, quam fecit Donus Joannes Archiepiscopus sanctæ Placentinæ ecclesiæ anno ab Incarnatione D. N. J. C. DCCCCLXXXIX; et*

sententiam, cui subscripsit DCCCXC, IOH̄S D̄I GR̄A ARCIĒPUS. Hoc autem non intelligens Auctor Chronici Furfensis, sciensque Antipapam, contra quem

Sedis Romanæ invasio,

et in eum atque Crescentium exercitæ crudelitas,

quæ non impune auctorebus cessit,

et male confusus cum Arnulfo Archiep. Mediolan.

occasione tituli Archiepiscopalis ipsæ Placentino concessæ.

in

in Synodo Ticinensi æque ac contra promotorem ejus Crescentium processum fuerat, Archiepiscopum fuisse nec alium in Lombardia Archiepiscopum noscens quam Arnulfum Mediolanensem, hunc cum Joanne Placentino male confuderit. Certe nulla est apparentia, quod castigato Joanne et restituto Gregorio, aliquis ausus se fuerit in Antipapam protrudere, ne dum Mediolanensis Arnulphus, Imperatori subjectissimus, cujus nominis Primus obiit anno MCCCXCIII, Secundus vero, non ante annum XCVII creatus, supervixit usque ad annum MXVII, nulla usquam infamia notatus; et æque ac prior Mediolani mortuus sepultusque.

8 Rem ergo sic actam concipio, ut Imperatorem anno DCCCXCVI in festo Ascensionis vel Pentecostes Coronatum, secutus in Germaniam mense Julio sit exul Gregorius; annoque vertente regressus in Italiam, Ticini celebraverit Synodum circa Pascha, actum XXVIII Martii; in qua et Crescentium excommunicaverit ipse, et Joannem Antipapam, non tantum anathematizari fecerit ab omnibus Episcopis, sed etiam Placentino Archiepiscopatu privationem declaraverit; atque in ejus locum, cum solo Episcopi Titulo, alium eligi fecerit. Electus autem fuit Sigefridus, cui, eodem anno eodemque mense Julio, Ottho Imperator temporale dominium civitatis attribuit, teste Petro-Maria Campi; quo Gregorius Ravennati Archiepiscopo sicut vidimus suum in Ecclesiam Placentinam jus reddidit: simul autem ambo profecti Romam, anno sequenti, Crescentium et Joannem multis mensibus obsessum habuerunt: quibus tandem deditis castigatisque, nulla alia Synodus Ticini acta esse videtur: esto illic rediens in Germaniam Imperator, ibidem dederit diploma illud, cujus sub nota Indictionis X meminuit Farsense Chronicon.

CXLIV SILVESTER II.

Ab an. 999 Num. 1 lin. 14 post — immorari — adde — Chronici Malleacensis Auctor, prædicta quadamtenus confirmans, ait, quod fuit Monachus Aureliacensis S. Geraldii ecclesiæ, et causa Philosophiæ primo Franciam, deinde Cordubam lustravit. Erat Cordubæ Maurorum totius Hispaniæ Academia, in qua postea suas scientias professi Avicenna et Averroes magnam eidem claritudinem acquisiverunt, seculo XI et XII. Cum autem Astrologicarum rerum studia præcipue inter Arabes istas florent, hinc factum, quod Gerbertus, ut ait Chronologus Saxo, optime callebat astrorum cursus discernere; cumque a finibus suis esset expulsus, Ottonem petiit Imperatorem; et cum eo diu commoratus, in Magdeburg horologium fecit, illud recte constituens, considerata per fistulam quadam stella nautarum duce. Ista Stella satis intelligitur Polaris esse, Astrologis omni ævo notissima. Fistula dicitur specillum seu tubus opticus, cujus, ut jam tum noti, appellationem et usum operæ pretium fuerit hic notare. Sed hæc minoris momenti sunt: ad rem nostram, id est, ad Pontificiam chronologiam, magis facit Epitaphium præcitatum etc. lin. 15.

CL BENEDICTUS IX.

Ab anno 1033. Num. 3 lin. 4 — lib. 1. et mox. 5 capite similiter 5, Fuerat, inquit, ordinatus quidam puer, annorum circiter XII — et lin. 7 post — sanctitas — adde — Hinc dubites, an librario vitio non sit superius scriptum decenniis pro duodennis. Nec hoc contenti aliqui sunt; sed considerantes quam facile erretur in numeris, præsertim litteraliter expressis, dubitant, an non melius scriberetur XII, et quinquennis ille tunc fuerit. Sic dubitantum præcipuus Baronius, nullum tamen annorum numerum definire præsumens, dubitare se profitetur, tum quia etc. — et in fine adde — Galloni

in Vita S. Philippi Neri ad annum MDLIX, ac deinde Barnabæus num. 444 narrat, quomodo Sanctus Thomam quemdam, adolescentem annorum circiter sexdecim (septimum enim, et decimum non expleverat) laicali in habitu ad se adductum, agnovit Sacerdotio initiatum: quia videbat ejus faciem eo splendore fulgentem, qui e Sacerdotali caractere fluit. Quod si ætate ista ordinandum illum persuadere consanguineis potuit desiderium amplæ (ut ibi dicitur) hereditatis, alias ad ipsos non perventuræ; eaque justa satis causa Episcopo ordinari videri; cur dubitabimus, an Alberici potentia, toti Urbi formidata, persuaserit Episcopis, ad quos ex jure Ordinatio Pontificia pertinebat, ne hanc cunctarentur conferre puero decenni, duodenni, vel saltem quinquenni.

DISSERTATIO XXXVI al. XXI.

Legitimum Papam fuisse Gregorium etc.
pag. 186.

CLII CLEMENS II.

Commentarium ordire ut sequitur.

Jacobus Gretzerus noster, in libro quem scripsit de Divinis Babenbergensibus, ad Vitam S. Henrici Cap. 16, exhibet Breve Babenbergam statim a sua Coronatione expeditum, hujusce tenoris — Clemens Episcopus, servus servorum Dei, sacratissimæ nostræ Babenbergeensi Ecclesiæ, in filiis et filiabus ejus Clero videlicet ac Populo, perpetuam in Domino felicitatem.

Scriptens Ecclesiæ Babenbergeensi.

1 Dispensatio seculorum venit de Principe cælorum, qui, antequam secula perficerentur, præscivit qualiter disponentur. Inde fit, ut non possit non impleri, quod ab æterno illius oculo potuit provideri. Tanti Numinis nutus te suam carissimam filiam Babenberg, nobis in Sponsam legitimam desponsavit et arte* regere (quantum in nobis fuit) sua propitiatione donavit. Certe nulli marito erga suam uxorem fides purior et amor ardentior, quam circa te, nobis: nec umquam vel in mentem venit te destituere, et alii adhærere. Sed nescio quo divino consilio actum est, ut Matri tuæ omniumque Ecclesiarum consociarer, et aliquatenus, tamen omnino* a te separare. Ecce enim cum illud Caput mundi, illa Romana Sedes hæretico morbo laboraret, et carissimi Filii nostri Domini Heinrici Imperatoris Augusti præsentia ad hoc invigilaret, ad hoc instaret, ut bujusmodi ægritudinem propulsaret; explosis tribus illis quibus idem nomen Papatus rapina dederat, inter tot agmina Sanctorum qui aderant Patrum, dignatio cœlestis gratiæ nostram indignissimam mediocritatem, cunctis nisi bus refragantem, voluit eligi, et altissimi Apostolorum Principis vice fungi. Videtur autem factus Pontifex non dimisisse Titulum Episcopi Babenbergeensis, uti neque puulo post secuti, Victor II et Nicolaus II, dimiserunt Titulos Aistettensis ac Florentini: idque etiam magis intelligitur ex sequentibus ejusdem Brevis verbis.

* an ante

* an. non omnino significat ei suam promotionem:

2 Avulsam me tuæ a tuo gratissimo latere, Sponsa dulcissima, quis dolor apprehenderit, quis mœror confecerit, quo pacto exprimam nescio, cum nobis omnem modum videatur transgredi. Plus honoris est, plus decoris, plus inquam virium Matri quam Filia; utpote cui omne genu terrestrium flectitur, pro cujus arbitrio janua cœli aperitur et clauditur adversus quam nec portæ prævalent inferorum. Non tamen tantæ dominationis cupido ostio nostræ mentis irrepsit, cordisque cervicem libenter inflexit,

graviterque sentiens ab ea divelli,

inflexit. Satis nobis erat. Tecum activam, bene; contemplativam, quoquomodo ducebamus vitam; præsertim cum perfectus amor nec speciem alterius unquam, nec intueretur opulentiam. Testem invocamus aciem divinam, non commentari nos apologiam: illa enim secreta cordis rimatur, cui nulla nox obtenebratur. Pro teste quoque utimur ipsa conscientia, ubi sua est sollicitudo continua. Interiorem pupilam nec terrarum spatiositas, nec tot retundunt opposita; quin Amicam meam, Sororem meam, Sponsam meam, Columbam meam diligentiori cura circumspiciam et undique munitam faciam. Concessum nobis est divinitus, non ex nostris meritis, ut jam diximus, jus illud Apostolicum, quo et cœlis imperatur et terris. Unde et dignum duximus, et accommodum decrevimus, ut de profectu nostro Tu quoque proficias; et inde Tibi amplius consulatur unde nobis illa potestas ampliatur. *Exhinc commemorans Pontifex, quomodo Ecclesiam illam fundator suus S. Henricus curaverit Apostolicis Privilegiis muniendam, per Prædecessores suos Pontifices, Joannem et Benedictum: hunc scilicet Octavum qui ipsum S. Henricum coronavit; istum Decimum octavum, qui erectionem novi Episcopatus primus probavit: ut triplici tuitione circumcincta, per virtutem sanctæ Trinitatis nihil unquam patiatur læsionis; statuit etiam ipse, æquis ipsam fraudare in aliquo præsumat eorum, quæ vel ipse sanctus Fundator, vel quorumcumque post eum fidelium religio obtulit vel oblatura est etc. nulla ad finem addita diei vel anni data.*

3 *Joannes Cygnæus, Episcopi Bambergensis Actuarius, asserit, quod idem Pontifex Babenbergensem Ecclesiam ab omni jugo Archiepiscopali exemit, et multis præclaris privilegiis et immunitatibus adauxit quorum instrumenta dum non producantur, dubitare nobis de veritate licebit; attentis verbis earum Bullarum, quas postea Leo IX in ejusdem Ecclesiæ favorem dedit, post lecta Prædecessorum suorum Privilegia. Non multa certe potuerunt condi tam brevi, quo Pontificatum Clemens tenuit, tempore. Etenim Leo Ostiensis etc. sicut initio Commentarii legitur ubi lin. 11 sic muta parenthesis. — (sicut ait prælaudatus Cygnæus) — deinde ommissa Bulla Leonis IX, aptius inferius locanda (a lin. 13 — Accepi a Gamansio, — usque ad lin. 12) sic proseguere — Ista autem ratione Clementi dandi essent etc.*

4 *Sequentibus porro numeris 2 et 3 ad sequentem Dissertationem relatis, et expunctis primis 3 lineis numeri 4, sic continuetur Commentarius — 4 Extant alibi dua Pontificatus hujus monumenta etc. ut Pag. 189 col. 2.*

DISSERTATIO XXXV II.

De sepulero Clementis II Babenbergæ, et huic Ecclesiæ concessis ab Leone IX privilegiis pro illius reverentia.

Hæsisse me fateor ad primum Epitaphii præcitati aspectum, cum ex una parte etc. uti pag. 188 num. 2, nunc 1 atque ita consequenter.

2 *Dolendum profecto — ac postea hæc substituantur. —*

3 *Præcitata S. Henrici Vita Gretzero edita, cap. 17 producit Bullam Leonis IX, qua, occasione Pallii missi Hartwico, Babenbergensis Ecclesiæ venerabili, post Svidigerum seu Clementem, Episcopo, mentionem facit Babenbergensium Nundinarum, in Anniversario ejusdem Clementis Papæ, ut prædictum est, institutarum: cujus Brevis, quod incipit, Si Pastores Oviarum partem referre propterea placet, ubi sic ait . . .*

Pallium itaque ad Missarum solennia etc. ut pag. 188 num. 1 lin. 20 usque ad—lin. 14 a fine— per totum Episcopatum — tum sic proseguere Data in Nonas Januarii, an. Leonis Papæ IX (quinto) Indictione ut; qui fuit onnus Christi MLIII. Hinc etiam deficientem in Gretzero anni Pontificalis numerum supplere nobis licuit; non tamen sine scrupulo: habemus enim a Joanne Gamansio nostro ejusdem Brevis aliud ecgraphum, in quo sic legebatur: Data . . . Januarii anno Domni Leonis Papæ quarto, Indictione xv. Non erat tam obesæ naris Gamansius, neque tam parum scrupulosus in transcribendis ad litteram antiquis instrumentis, ut numerum nominis Pontificalis accipiens pro numero anni annumque Leoni sciens numquam obtigisse nanum, pro ix legeret iv; idque ad longum extendens, scriberet, quarto; aut in numero Indictionis xv pro v: hæc enim anno Leonis quarto respondisset. Oportet igitur ut non ex ipso originali sumpserit ecgraphum nobis missum, sed ex alia antiquiori ac minus sincera copia. Certe Indictionem decimam quintam numquam habuit Leo iste; habuit sextam, ut infra apparebit.

4 *Hoc autem posita, mirum est, quomodo Auctar Vitæ S. Henrici, Bullæ isti non præpasuerit, sed postposuerit aliam, quam idem Leo scripsit eidem Hartwico sibi que Canonice in Sede Episcopatus successuris in perpetuum. Ibi enim æternam in Domino salutem apprecatus, testatur recognitum sibi fuisse primæ fundationis instrumentum, ad instantiam prædicti Episcopi querentis: quia locus suus a Clericis Adalberonis Episcopi temeraria præsumptione invasus esset. Cui satisfaciens Adalbero, de omnibus quæ ad bannum et episcopalem justitiam et potestatem Babenbergensis Ecclesiæ pertinerent, ex tunc et deinceps renuntiavit. Ipse vero Pontifex prædecessorum suorum Privilegia sic confirmavit, ut sit ille Episcopatus liber, Romano tantum mundiburdio subditus . . . sed tamen idem Episcopus suo Metropolitanano Episcopo Moguntino, in Canonicis causis tantummodo, sit subjectus et obediens. Denique ductus amore et reverentia Clementis piæ memoriæ prædecessoris sui, quem Deus miro dispensationis ordine a Prælatione hujus loci, ad sanctæ Romanæ Catholicæ et Apostolicæ Ecclesiæ apicem dignatus est avertere; et mirabilius et Romanis finibus defunctum ejus corpus reducere; volens hanc Ecclesiam quasi novam tanto decoratam esse Patrono, et Romanam contentam et sufficienter præteritis et futuris patribus manere ornatam; quin etiam amore et desiderio Fratrum Canonicorum, qui ipsum, Babenbergæ existentem (ubi in die natalis B. Lucæ Evangelistæ verbum Dei ad populum habuerat, et præsentem Henrico Imperatore prælecta fuerant Prædecessorum Pontificum Privilegia) in suis recipere ecclesiasticis stipendiis et quotidianis; iis Presbyteris et Diaconis, quos honestiores ac digniores Episcopus providerit, mitras gestare concedit licentiam. . . in Natali Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi, et in cœna Domini, et in Sabbato sancto, et in die gloriosæ Resurrectionis ejusdem, et in die S. Gregorii, et in die SS. Petri et Pauli et Assumptionis beatissimæ Mariæ, et S. Dionysii, pro reverentia prælibati Prædecessoris Domni Clementis Papæ, cujus Anniversarius dies tunc ab eisdem Fratribus agitur; et in Anniversario die Domni Henrici Imperatoris ejusdem loci venerabilis constructoris. His vero concedit hanc dignitatem, qui tantum specialiter excubant et deserviunt apud prædicti Prædecessoris sepulcrum . . . Data per manus Friderici Diaconi, Bibliothecarii et Cancellarii sanctæ Romanæ Catholicæ et Apostolicæ Ecclesiæ, Anno Dominicæ Incarnationis MLIII, anno vero Pontificatus Domni Leonis Noni Papæ, iv. Nec locus nec dies datæ Bullæ additur; verosimile tamen est ibidem Babenbergæ datam, et quidem*

sed per Breve, non sine mendis transcripto:

qui antea ibi existens eam susceperat in protectionem S. R. E.

eiusque sibi lecta privilegia confirmarat.

et Canonicis ministrantibus ad sepulcrum Clementis mitras concesserat

*ejusque, com-
modis nihillo-
minus stu-
dens,*

*renovat Pri-
vilegia,*

*an etiam exe-
mit Jurisdi-
ctioni Mogun-
tina?*

*Leo IX Pat-
lium Baben-
bergensium illi,*

dem mense Octobri, haud diu post festum S. Lucæ; adeoque plus quam duobus mensibus, prius quam daretur altera de Pallio, nulli quoque loco adscripto etiam ipsa; necdum fortassis Romam regresso Pontifice; quippe qui istam primam sic exorsus reperitur: Cum exi- ento cura Pastoralis totius sanctæ Ecclesiæ Dei, no- bis Dei providentia commissæ in partes Germaniæ venissetus, quæ Orientali Franciæ adjacent.

CLIV S. LEO IX.

Num. 2. Deletis ultimis 7 lineis a τὸ — Adde etiam — hæc substitue —

Quod paucos post annos ab obitu suo canonizatus fuit S. Leo, legitur in Obituario Abbatix S. Leonis Tullensis, quam sub ejus nominis invocatione construxit eidem ante Pontificatum curissimus Luctulfus, Canonicus ac deinde Decanus Tullensis Ecclesiæ, præficiens ei primam Abbatem Scherum, evocatum e Castelleto, antiqua ad Romaricimontis radices domo Regularium, qui obiit anno MXXX, VIII Idus Maji, simul etiam Calmosiacensis Abbas, vulgo Chanmosy, ubi sepultus est. Ego de formati Canonizatione nihil alibi legi: ad probandum autem cultum ei statim a morte delatum satis est vel sola nomenclatura monasterii, hodièdum perseverans.

Miracula post mortem.

Num. 6. adde — Quædam mortui miracula, ex ore Gregorii Papæ VII accepta, narrantur a Desiderio Abbate Casinensi, postea Victore Papa III lib. 3. Dialogorum, quod hic notasse sufficit: nam plurimum miracularum testem habemus Chronologum Saxonem, ad annum Christi MLIV his verbis: Religiosus Brunus Ppæ, qui et Leo, gloriose præsentis vitæ diem clausit, honorificæque sepulturæ traditus Romæ, miraculis corusent.

Numerus 7 fiat initium Dissertationis sequentis hoc modo:

DISSERTATIO XXXVIII.

De quibusdam circa Bullas Pontificias novitatibus, hoc tempore eruptis.

Joannes Mabilio lib. 2. de re Diplomatica etc. — et in fine addatur — Istud tamen non fuit statim tunc universale, quin sabide adhuc variarent Notarii; et sic Bulla quædam Gregorii VII apud Mabilionem, data legitur, Non. Septemb. Indictione incipiente xv, id est anno nobis adhuc MLXXVI. Germani vero usque hodie retinuerunt usum Cæsareæ seu Constantinianæ Indictionis, incipientis ab viii Kal. Octobris.

2 Ast inques etc. — et sic deinceps 3 ac 4

Item Symbolum,

Num 9. nunc 3. lin. 5 a fine. — Indict III, l. 10.

5 Hinc porro existimare possumus, donec aliud vetustius exemplum proferatur, fluxisse consuetudinem Romanorum Pontificum, assumendi propriam quamdam gnomen (symbolum vocant) e sacris ut plurimum litteris acceptam, qualis hæc Leonis fuit, Misericordia Domini plena est terra Ps. xxxii. Talis autem, primum circumscribebatur per circulum seu orbem ipsius signaturæ, quemadmodum reperitur etiam Alexander II descripsisse suam hæc, Exaltavit me Deus in virtute brachii sui; et alii alias. Paschalis II, præter gnomen in orbiculo circumscriptam Verbo Domini cæli firmati sunt, inter Crucis latera primo nomina Apostolorum, tum suum nomen scribi fecit; nonnullosque imitatores in eo habuit. Et hujusmodi quidem schemata litterata, cum nomine Ponti-

SCS	SCS
PETRUS	PAULUS
PASCH	ALIS
PP	II

ficus intus vel circum scripto, in ipsa charta vel papyro piagebantur, serviebantque pro chirographo. Deinde etiam (quatuor ex Cucconio colligimus) ipsis quoque sigillis plumbeis insculpi similia verba placuit: cumque ejusmodi plumbea sigilla geminaria haberent faciem, visum est,

Crucis una aut plures

Pontificio nomine in alteram sigilli faciem rejecto, per quatuor angulos Crucis, totum orbem percurrentis, solam gnomen describere in altera facie, uti factum cum hoc Gregorii VII, quam circulo inscriptam tibi oportet imogiæris, ut sculpturæ par-

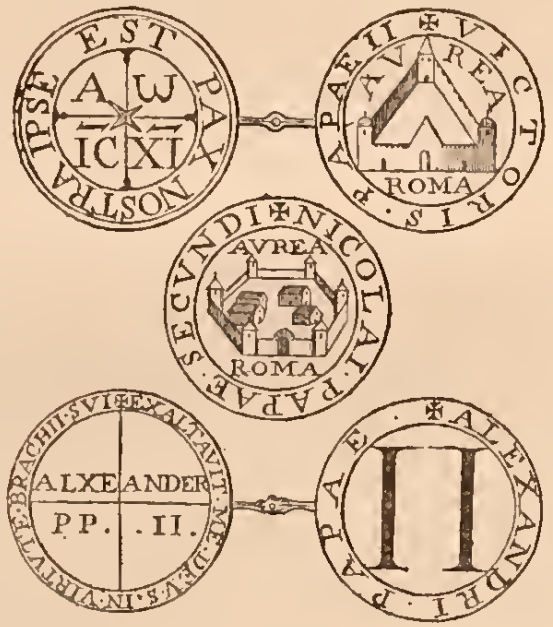
MISERA	TULE
TIONES	DOMINE
SUPER	OMNIA
OPERA	TUA

cara minime necessaria; est autem accepta illa ex Ps. CXLIV. Denique secula XII invaluit, ut pro majori una totumque orbem implente Cruce, una aut plures minores adhiberentur, subque ea vel inter eas notaretur Sententia: cui etiam aliqui circumduci voluerunt coronam queream, Civium salvatorum symbolum, uti Adrianus IV, et Innocentius etiam IV. Gelasio autem II placuit cum minoribus Crucibus etiam majorem usurpare, sententiamque accipere ex Ps. LXVI, hoc modo.

Nominis numero,

6 Ipsum quoque eundem Leonem IX, cujus occasione Dissertationem præsentem exorci sumus, suspicor primum fuisse, qui sub nominis sui numero endi montam fecerit. Antiquius certe exemplum non invenio, sed invenio mox illud secutos esse Victorem, Nicolaum, et Alexandrum, omnes sui nominis Secundos. Non enim sigilla, sed vere pecuniaries nummos exprimi censeo a Ciacconio, dum adjunctas hoc loco figuras exhibet, verum ex eo quod docco, Nominis Pon-

†	†
DEUS	IN LOCO
SANCTO	SUO
†	†

tificii numerum hac ætate capisse, vel nummis vel plumbeis Bullis imprimi, consequens esse ne putes, hujus seculi Pontifices, aut etiam proximorum ante vel post seculorum, in more habuisse, ut initio suorum rescriptorum poni juberent ac scribi, Leo Papa Nonus, Victor Papa Secundus, etc. quia nulla talis usus exempla certa habentur. Quamquam enim in Bullario Cherubini Laertii inveniantur Urbanus Papa Quintus, Clemens Papa Quartus, Bonifacius Papa Octavus, prætitulati Bullis Canonizationum SS. Richardi, Hedwigis, Ludovici; itemque Gregorius Papa X, Epistolis ad Michaellem Palæologum ejusque primogenitum Andronicum: vereor tamen ne id fecerint ii qui transcripserunt exempla Laertio communicanda: nec facile credam, nisi certiori convictus exemplo, Pontificum prænominatarum quemquem omisisse usitatissimos in talibus titulos, Episcopi, et Servi servorum Dei.

atque figuris emblematicis.

7 Victor II in sigillo suo hoc novum fecit, quod in una

una facierum ejus vel S. Petrum expresserit, vel potius seipsum rosa barba Monachum, qui manu velata suscipit clavem, quam altera nuda caelitusque demissa eidem porrigit, hoc lemmate circumscripto.

Tu pro me navem liquisti, suscipe clavem.

Idem non multo post imitatus prænominatus similiter Alexander, in eo solum differt, quod barbarus sit qui clavem suscipit, adeoque aptior S. Petrum repræsentare, circumscripto ejusdem formæ hexametro ;

Quod nectis neetam, quod solvis ipse resolvam.

Inter ipsos autem duos Victorem et Alexandrum secundos, medius Stephanus IX maluit sese ipsum exprimere in habitu Episcopali, eum pedo in dextera genuflexum, pascentibus ante eum aguis ; de quibus apparens ei ex nubibus dimittit Christus, brachiis manibusque expansis, videtur præcipere, quod habet circulus ambiens anticam sigilli ipsius faciem,

Si diligis me, Petre, pasee agnos meos.

CLV VICTOR II

Ab anno 1055

Num. 3 adde — Saxo noster Chronologus de hujus Pontificis morte et successoris electione sic scribit : Gebehardus, qui et Victor, iter universæ carnis ingressus est, Romanus Pontifex laudabilis : pro quo Fredericus nobilis, monachicam professus religionem, communi omnium Procerum utriusque partis electione, Romanam gloriose suscepit regendam Ecclesiam.

CLVI STEPHANUS IX

Ab anno 1057

Num. 2 lin. 9 — uti testatur etc. dele sequentes 12 lineas usque — Nam quod — et hæc substitue — inquit in præcitato opere Placidus Puccinellus pag. 17 : sed quem allegat Matthæum Villanium Joannis fratrem, historiarum ab illo scriptæ continuatorem usque ad an. 1471 quo obiit, non invenio verbum unum habere de incorruptione corporis aut vestium, sed solu ossa nominare, tum mitram, fibulam, annulum, utique corruptioni minus obnoxia. Verba Matthei a Magliabechio, ex impresso apud ipsum extante transcripta, sic sonant lib. 7. Quomodo inventa sint Ossa Papæ Stephani Florentiæ, Caput xci. Hoc mense Augusti, mcccclvii, eum foderetur ad latas altaris S. Zenobii in ecclesia Cathedrali Florentiæ, ad jaciendum fundamentum unius ex majoribus pilis novæ ecclesiæ, inventum est monumentum versus Septentrionem, in quo erant ossa Stephani Papæ Noni, in Lotaringia nati ; idque attestabantur litteræ sculptæ in sepultura : supra pectus autem inventa est fibula Papalis, lapidibus pretiosis ornata, eum stylo aureo, et mitra in capite, et annulo in digito : omnes autem Reliquiæ illæ depositæ sunt apud Canonicos, ad honorabilem sepulturam eis suo tempore extruendam. Nominem Fibulæ Cionaccius infra nominandus intelligit, Pallium, nulla aut rei aut nominis similitudine ut suadente. Vide sepulturam Adriani Papæ V, inferius exprimentam, ubi is describitur jacens in Cappâ pluviali, cujus fibula rotundo ac radioso monili prætexta Agnum Dei continet ; vide etiam Cavallerianas Pontificum imagines plurimas in Cappis, fibulas gemmas et orbiculari monili præstructas habentibus ; et intelliges, stylum aureum, pariter repertum, ad ipsam fibulam pertinuisse ; quæ non habuerit uncinos committendos cum ansulis, ad oras Cappæ extantibus ; sed vertebra, mutuo incardinandas, transfixo per earum commissuras perpendiculariter stylo isto. Tali autem casu, cum scilicet Cappam induebatur Pontifex, nullus erat usus Pallii, quod ex pura lana, nullisque gemmis et pretiosis lapidibus intexta, compositum, acieulis aureis affigebatur, et solum adhibebatur, eum ritu sacrificali Papa induebat Planetam : alterutro

cum fibula
Capæ pluvialis,
mitra, annulo,

non cum Pallio

autem in cultu sepeliebatur corpus defuncti, ut ex prædictis ipsisque sepulchralibus statuis apparat.

3 Quod ad Sepulturam designatam ossibus sic reperiatis attinet, ea nunquam facta videtur fuisse, proinde neque scitur quid ipsis Reliquiis postea factum sit. Nam quod hodie ostenditur etc. — Porro numerus 4, antea 3 maneat usque ad medium : et incipiendo ab his verbis — *Cæterum non possum* — deleatur quidquid sequitur et hæc substituuntur —

5 His ita deductis, cum mihi suspicio incidisset, quod corpus S. Stephani Papæ, nuper Trano Pisas translatum, posset esse, non Primi, sed Noni, postlimino reductum in Hetruriam ; unde proximo post inventionem anno suspicabar avertum a custodientibus illud Canonicis, fortasse cum Magistratibus Gibellinæ factionis in exilium tunc pulsis ; cumque istam suspicionem meam typis mandatam legisset Claudius Castellanus, sæpe a me laudatus ; revocavit sibi in memoriam, quod, cum anno cdcclxix, Senis Pisas tendens v Maji, Senensium aliquem, non incuriosum ut videbatur, interrogasset de iis quæ Pisis essent notatu digniora ; audivit inter alia reperturam ecclesiam S. Stephani, quæ non esset Martyris, sed Papæ eo nomine Noni. Verum, inquit in epistola ad me sua, ingressus illam ipso die (erat enim ad Metropolitanam eunli prætereunda,) et inveniens in ea appensam ante Chororum tabellam, atque in hæc descripta suffragia Patronorum istius Ecclesiæ ad Vesperas et Laudes recitanda ; notavi, primam quidem Antiphonam esse de S. Stephano Papa et Martyre, secundam vero de S. Benedicto. Prima faciebat me opinari, quod Senensis meus instructor erravisset in numero Nominis, Nonumque dixisset loco Primi : ab secundam, mirabar, quid ad ecclesiam ut nunc est equestrem, quæ non administratur a Monachis sed a secularibus Presbyteris per Equites S. Stephani conductis ; quid, inquam ad ecclesiam talem faceret patronatus S. Benedicti, nec fuit qui causam reddere idoneam posset, sed solus usus allegabatur. Nunc vero eum lego quæ moves in favorem Stephani IX, sic ego mecum : Quid si eam ecclesiam non omnino fundamentis erexit Dux Cosmus Medicæus, sed collapsam ideo restauraverit, quia inveniebat S. Stephano Papæ dedicatam, quem ipse quidem putaverit Primum, pro suo erga hunc speciali affectu ; fuerit autem revera Nonus, cujus ibi cultum instituerint Benedictini, istic olim morati, tanquam sui Sancti ; et hinc porro factum sit, ut ibi S. Benedicti patrocinium perennarit, etiam post locum aliis traditum : sed ablatis inde jam pridem Monachis, exoleverit etiam distinctior illa notitia numeri Pontificialis, itaque nunc de Pontifice Martyre fiat, quod olim fiebat de Confessore. Ita Castellanus, conjectura sane haud inverosimili : cui si adhi posset alia, de ipso corpore paulo post prænotatam anno mcccclvii inventionem, non Trannum in Apuliam (hæc enim mea suspicio emanat, postquam repertum est Trauenses prætereunda, quod inventum apud se corpus possederint jam inde ab anno mclx) sed Florentia Pisas immediate translato ; solum optandum foret, ut talis conjectura, vel productio istiusmodi translationis munimento, vel inventa sub aliquo altarium corpore verificaretur ; haberentque Pisani, quod gratularentur sibi, in una S. Stephani ecclesia, possidere corpora duorum istius nominis Pontificum Ramanorum.

6 Sed contra conjecturam, de corpore Florentia ablato, facit Cosmus Minerbetti, Archidiaconus Florentinus, in edita nuper a Francisco Cionaccio Relatione de Reliquiis Metropolitanæ ecclesiæ, Magno Duci Cosmo II inscripta anno mdcxv ; ubi cum dixisset, quod in duabus capsulis, ex ligno inaurato fabricatis et plumbo substratis, sunt corpora SS. Eugenii et Crescentii Diaconorum S. Zenobii, et Reliquiæ SS. Abdon

ubi sint ignoratur.

Pisæ ecclesia S. Stephani, ut nunc quidem creditur Primi,

forte tamen istius Noni, a Benedictinis condita,

idemque istuc ejus corpus translatarentur :

neque contra-rium probatur ex Pallio,

et Sennen : *addit* : Et multa ossa distincta ab aliis, quæ apparent unius integri corporis esse : quæque verosimiliter sual Stephani Papæ IX. Verosimilitudinem ille ex eo trahit quod licet ejusmodi Reliquiæ istis solum positæ sint anno MDXC, de mandato Cardinalis Archiepiscopi Florentini, postea Leonis XI, per Vicarium ejus Bencivenium ; inventæ tamen fuerunt intra altare Crucis, in capsula plumbea, cum prædicto Pallio et hac inscriptione, Reliquiæ SS. Eugenii et Crescentii. et SS. Abdon et Sennen Martyrum, et aliorum Sanctorum. Verum hanc verosimilitudinem (quæ oliboquin summa foret, quia præter S. Antonium, alibicum Pallio suo sepultus, nemo vel Papa vel Archiepiscopus Sanctus Florentiæ sepultus fuit) infirmat Villanius, sibilam gemmatam id nominans, quod pro Pallio perperam accepit Cionaccius. Eandem etiam infirmat Joannes Fobri apud ipsummet Cionacem in memoria visitatarum anno MDLXXXIV Reliquiarum, existentium in tabernacula S. Crucis; ubi solum dicitur, quod in aperta illius saltaris area, ipsi altari commensurata, soloque gossypio referta, reperta fuit capsula plumbea, ex latere posita, continens Reliquias SS. Eugenii et Crescentii, Abdonis et Sennen, cum Pallio Archiepiscopali absque ullo nomine : ubi nulla fit mentio ossium ab aliis distinctorum, et corpus integrum constituitur aptorum ; Pallium autem haud difficulter concessero fuisse Stephani IX, postquam jam ostendi ipsum eidem non esse consepultum. Nempe merebatur illud etiam seorsim inter Reliquias custodiri ; et sic ruit tota Cionacii ratiocinatio : manet tamen adhuc causa suspicandi, quod, si revera habeantur Florentiæ integri alicujus corporis ossa tamquam Sancti, et corpus Stephani IX unaquam alio ablatum sit, sed in Cathedrali relatum ; ipsa, quæ nunc anonyma habentur, illius credi haud inverosimiliter possint.

DISSERTATIO XXXIX aL. XXII.

De Legatione Stephani etc. ut pag. 194.

Num. 7 lin. 3 sic lege — Engelbertum, creatum (sicut proprio de illis Episcopis Tractatu docco) anno MCCXXIV, eodem circiter tempore, quo Romæ initio mensis Junii creatus fuit Eugenius II et vincente Nobilium parte ordinatus, repulso quem Populus sub contentione elegerat ; unde Baronius existimat, haud leves turbas extitisse ; ob quas necesse habuerit Ludovicus Imperator Lotharium filium in Italiam mittere. Confirmatur hoc etiam ex auctore Synchrono, de Rebus istius Imperatoris ad dictum annum, dum ait, quod Lotharius, post medium Augustum in Italiam profectus, statum Populi Romani, jam dudum quorundam Præsulum pervorsitate depravatum, memorati Pontificis benevola assensione ita correvit, ut omnes qui rerum suarum direptione graviter fuerant desoluti, de restitutione honorum suorum quæ per illius adventum provenerat, magnifice essent consolati. Inter istas ergo Romanæ urbis turbas ordinatus Engelbertus, primum distulerit, deinde neglexerit, vivente Eugenio, ob alias graviores curas minus ad eum attento, Pallium petere : illo autem post triennium extincto, mortuo etiam Valentino unius solum mensis Pontifice, ac suscepto Gregorio, plane contempserit ; fretus gratia et potentia Lotharii, gravissime dissidentis a patre suo Ludovico, et a Gregorio, hujus partes contra rebelles filios tuente. Cumque ea pervicacia, longo omnium xxii tractu, quibus Engelbertus præfuit, velut in jus præscriptum transisset, etc. linea 14.

CLVII NICOLAUS II.

Num. 3 ad finem adde — Opponi posset Bulla alia ejusdem Nicolai, quom habet Ughellus tom. 5 in Append. ad tom. 3 Col. 1628, data xu Kalendas Februarii..... anno Domini MLVIII, Pontificatus autem primo, Indict. 12 ; quæ utique Indictio finienda est saltem mense Decembri, nec potest protrahi ad Martium sequentem, una cum anno, sumpto secundum stylum Florentinorum. Sed respondebo, suspectas mihi semper zyphras esse ; quos certus sum non fuisse originaliter scriptas ; quasque numeralium Latinarum loco substituentis scilicet aliquis, potuit inter transcribendum variasse : variaverit autem, quia anni MLVIII initium perperam sumens a Januario, videbat eum mensem sic non posse componi cum Indictione XIII, quam invenisset, si annum scivisset protrahere usque ad Martium anni nostri MLX. In priori autem Bulla ad longum scriptus numerus, minus obnoxius est ejusmodi suspicioni.

4 Idem Ughellus tom. 7 Col. 1420 in Append. ad tom. 3, miratur, qua ratione Isidorus Ugurgerius, lib. 1 Pomparum Senensium Italice scripto, potuerit asseverare, Gerardum, postea Nicolaum Papam, prius quam Florentinus Episcopus crearetur, fuisse Senensem Antistitem ; cum satis constet, Joannem in throno Senensi sedisse ab anno MXXXII ad MLIII : Actonem vero Florentinum, cui immediate successit Gerardus, ab anno MXXXII ad MXLVI Episcopatum tenuisse ; quod autem Actoni immediate Gerardus successit, liquere sibi ait ex vetustis Florentinorum monumentis.

5 Putat vir eruditus — atque hic divisio fiat post medium, sitque

6 Quod autem Cardinales solos etc.

7 Vacantis Sedis tempus etc. — postea adde — Chronicon Malteacense Tomo 2 Bibliothecæ Lobbeanæ notat, quod in hujus Pontificis Concilio Berengarius fuit accusatus de fide Christiana, et post accusationem juravit se credere, sicut fides Catholica habet. Huic successit Alexander, et Sedem Romanam regendam feliciter suscepit : cui similiter respondit, et de fide sua rationem reddidit.

CLVIII ALEXANDER II.

3 Num. lin. 4 post — Annales ecclesiasticos — adde — Unum tamen hic addatur in quo finit MS. Chronica quædam Mediolanensis, Datii Episcopi nomine perperam inscripta, revera autem successive compilata a Landulfo Seniore, Arnulfo, et Landulfo Juniore : qui ultimus cum scripsisset, quod Passus est B. Arialus v Kalend. Julii anno MLXVI, mox addit et finit de cujus morte doluit Alexander Papa. Verum anno sequenti, scilicet MLXVII, cum idem Papa iret ad Synodum quam Mantuæ celebravit, Mediolanum venit, multaque fecit statuta de statu Mediolanensis Populi et Cleri ; Beatumque Arialum Sanctorum Martyrum catalogo annotavit. Leguntur hæc ex autographo Codice tom. 1 Analectorum Joannis Mabillonis pag. 6.

3 Stella et Platina in Lateranensi ecclesia sepultum hunc Pontificem statuunt, et hoc sequitur Rasponus, nullo adducto quo id confirmet Epitaphio vel monumento. Ibidem in oratorio S. Nicolai absis visitur, aut certe non ita pridem adhuc visebatur, a Calixto II extructa exornataque picturis ; quarum ectypon infra dabimus, prout eadem picturæ fuerunt ab Anastasio IV absolutæ aut reformatæ. Ibi scs ALEXANDER ad dextrum latus S. Nicolai, in medio eminentis, assistit proximus S. Gregorio Magno, cum successoribus duobus Gregorio VII atque Victore III ; a sinistris vero post S. Leonem, item Magnum, Urbanus, Pascalis, Gelasius, suarum quique appellationum Secundi, omnes

Ab anno 1059.

neque contrarium evincit alia negligentius transcripta.

Non fuit is prius Senensis quam Florentinus Episcopus.

Berengarii retractatio.

Ab an. 1061

B. Arialus M. Mediolani canonizatus.

Sepultura Alexandri.

huic et 5 successoribus in Sacri Pontificis imagine additus ab Anastasio 4 titulus Sancti.

nes cum eodem Sancti titulo, omnes lucido circulo redimiti caput. Id an sufficiat, ut iidem omnes, quamvis eorum nullus alius extet cultus, tamquam Sancti, Pontificio iudicio probati, inserantur operi nostro dijudicet sacra Rituum Congregatio. Conatur id multis suadere Constantinus Abbas Cajetanus, ad Vitam Gelasii II, (ubi primus illam Absidem produxit) auctoritate tot Pontificum, qui ibi quotidie sacrificarunt, nec quidquam mutari jusserunt. Fatetur tamen, quod sanctitatis tituli duorum vel trium Pontificum, quia ob vetustatem agnosci nequibant, immutati nunc videantur, temeraria pictoris manu; ejus utique, qui totam picturam aliquando refecit, idque superiori forsitan seculo; nec enim majorem antiquitatem præfert forma litterarum, perfecte Latinarum, et ab usu seculi XII diversissimarum. Itaque plura de his vide in Appendice hujus 4 partis, quæ Appendix nunc fiet Dissertatio XL.

4 *Mabilio lib. 2 etc.* — Tum Adde — Hic vero non prætermiserim laudare ejusdem diligentissimi viri aliud recentius opus, sub titulo *Musæi Italici ceptum vulgari, præmisso Itinerario, cujus pag. 53* indicatur, *Paulinæ extra Urbem Basilicæ tres æneas esse portas, constructas (ut habet inscriptio) Anno millesimo septuagesimo ab Incarnatione Domini, temporibus Alexandri Papæ II, et Domini Ildebrandi venerabilis Monachi et Archidiaconi, adjuvante Pantaleone Consule, qui fieri jussit: quod non solum ad Alexandri, sed etiam ad Ildebrandi memoriam faciens, visum est annotare; cum hic Ildebrandas deinde fuerit, is qui mox sequitur, Gregorius VII, de ista ecclesia (ut ex Vita habetur) optime meritis.*

HONORIUS ANTIPAPA.

Num. 2 adde — *Chronologus Saxo in MS. nostro rem ita narrat: Nicolaus Papa obiit: cui Alexander Lucensis Episcopus successit: quodam tamen Parmensi Episcopo Papatum turpiter ambiente, et usque ad sanguinis effusionem Ecclesiam Christi scandalizante. Sed per Annonem Coloniensem Archiepiscopum, Ultramontanarum partium tunc Legatione fungentem, ad universos Italiæ Præsules, eodem est controversia dirempta, Parmensis abdicatus, Alexander (ut jus erat) confirmatus.*

CLIX S. GREGORIUS V.

Commentariolus subsequens, mutato ordine, sic digeratur.

1 *Tempus Electionis notavi, ipsis quibus Decretum inchoatur verbis; quod, æque ac totam sancti hujus Pontificis vitam, a Bernardo Bernriedensi conscriptam, ad xxv Maji Tom. 6 illustratum invenies. Leo Ostiensis etc. — ut infra num. 2.*

2 *Non existimo hunc Pontificem etc. col. 2 n. 3 usque ad lin. 14 ubi fiat nova divisio, ut sit initium num. 3.*

3 *Mabilio lib. 2 Rei Diplomaticæ c. 5, notat, præcipuum ac fere primum fuisse Gregorium etc.*

4 *Præter Vitam a Paulo Bernriedensi, ut dixi, editam, etiam illustravimus Gregoriani Pontificatus Acta duplicia, ex Chronico Bertholdi Constantiensis et libro censuali Centii Camerarii, postea Honorii III, excerpta. Priora num. 11 narrant, quomodo Gregorius Papa Synodum Romæ mense Februario collegit, anno MLXXXIX: in qua Berengarii jam tertio convictus, hæresim suam abjuravit et anathematizavit, Quia autem totius Galliæ intererat, etiam in ipsa palam fieri, sententiam mutasse Berengarium; Anno MLXXX fuit Concilium Burdegalense, in quo Berengarius reddidit fidei suæ rationem, uti ex Mollencensi Chrono-*

Propylaum Maji

nico refert Beslius, in Probationibus ad historiam Comitum Pictav. et Ducum Aquitan. pag. 363. Post quæ cum idem Berengarius, Andegavos reversus, nonnullas molestias nihilominus a Comite Fulcone pateretur; R. [Rodulfo] Turonorum Archiepiscopo, et Eusebio Andecavorum Pontifici, ipso anno MLXXX vel sequentis initio (nam circa Majum vel Junium Eusebius obiit) scripsit Gregorius in hæc verba: Audivimus F. Comitem Andegavensem, quorundam instinctu, qui filio nostro carissimo B. Sacerdoti inimicantur, in ejus odium exarsisse. Quapropter Fraternitati vestræ mandamus; quatenus ipsi Comiti nustravice præcipiatis, ut non ulterius supradictum virum inquietare præsumat. Nec solum, sed et contra omnes inimicos et perturbatores rerum ipsius vicem nostram ad ferenda illi auxilia suscipiatis, præcipiendo præcipimus, ex auctoritate Apostolorum Petri et Pauli. Valet, et nulla ratione quæ præcipio contemnit. Ubi Berengarium intelligi verosimile fit, ex alia epistola quæ sequitur, et nomen integre exprimit, quomodo utramque profert ex veteri MS. S. Albinus Andegavensis, Franciscus de Roye, Antecessor Andegavensis, in libello de vita, hæresi, et pœnitentia Berengarii.

5 *Quin tamen etiam tertia illa retractatio vel ficta fuerit, vel per relapsum irrita, dubitare Mabilionem, tom. 2 Analect. pag. 489, non sinit ipsius Berengarii scriptum; quod in MS. Codice legi, inquit: quandoquidem in eo scripto perfide rescindit tertiam fidei professionem iisdemque fere argumentis convellit, quibus primam sub Nicolao Papa editam labefactaverat. Tum subdit, quemadmodum ad subscribendum ultimæ fidei professioni inductus sit, nimirum metu mortis, sibi certo imminentis; quove sensu eam asseruerit. Id ipsum confirmat Bertholdus Constantiensis, iterum de eo sub annum MLXXXIII ita scribens: Berengarius, novæ hæresis de corpore Domini auctor, eo tempore deficiens, abiit in locum suum: qui, licet eandem hæresim sæpissime in Synodo abjuravit, ad vomitum tamen suum canino more non expavit redire. Quæ cum Romam referrentur, de novo citatus Berengarius, eodem videtur ab Episcopo Comiteque remissus, et unum fere annum retentus, adhortanteque Gregorio et pro ipso orante, tandem serio resipuisse. Ejus in Galliam reversuri securitati atque indemnitati consultum volens clementissimus Pontifex, et omnibus B. Petro fidelibus Saltem et Apostolicam benedictionem impertiens, Notum, inquit, vobis omnibus facimus, nos anathema fecisse ex auctoritate Dei omnipotentis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, et beatorum Apostolorum Petri et Pauli, omnibus qui injuriam aliquam facere præsumpserint Berengario Romanæ Ecclesiæ filio, vel in ejus persona, vel in omni possessione sua, vel qui eum vocabunt hæreticum: quem post multas, quas apud nos, quanta voluimus, fecit moras, domum suam remittimus, et cum eo fidelem nostrum Fulconem. Undenam vero. Quantum conjectura assequor, ex monasterio Casinensi, quo, capta ab Henricianis urbe et a Normannis recepta, post celebratam Romæ Synodum, Gregorius se receperat, causa securitatis, persuaso verosimiliter illuc secum ire Berengario, ubi captæ conversionis negotium quietius tractari et securius peragi posset.*

6 *Certe ex conversatione tam religiosa factum credi potest, ut Berengarius, quem conceperat pœnitentiæ spiritum tandem parturiret: prout fecisse eum censeo, mense post obitum S. Gregorii quarto: obiit enim Berengarius anno MLXXXVIII v vel vi Januarii; et veteres membranæ Laureacenses apud Franciscum de Roye sanctiori ejus conversationi definiunt viginti octo menses; si quidem recte corrigo manifestum errorem, per quem scriptum legitur annos; quos*

71 omnino

defendit ab injuria an. 1680

Quin et relapsus an. 1083,

ac denuo pœnitentem,

qui anno 1085 reversus Turones

Ab anno 1062,

Dies electionis,

ordinationis et mortis,

Non fuit primus qui neglexerit annos Imperatoris notare.

Celebrato Romæ concilio, Berengarium, ejurata hæresi receptum,

omnia nec octo possis invenire, si de ultimo ejus relapsu sub annum MLXXXIII verax est relator Bertholdus. Verba MS. Laureacensis hæc sunt. Tunc Berengarius Roma discedens Turones venit; ibique in Insula quæ S. Cosmæ dicitur, seculi pompis abrenuntians, fero per viginti et octo annos (ego menses lego) Domino militavit: alique plures Canonici S. Martini, sancto Spiritu nec non salutari ejus admonitione instructi, mutatis vestibus (quod Monachici habitus assumptionem haud inepte interpretatur Mabilio) sese ad insulam contulerunt. Fuit vir, si hæresim excipias, omni laude cumulatissimus, quod ex Wilhelmo Malmesburiensi aliisque ejus ævi scriptoribus liquet, Amator pauperum, elemosynis approbatus, largarum possessionum despiciendo dominus: propter quæ in eo toties relapso possit impletum videri Evangelicum istud; Beati misericordes, quoniam misericordiam consoquentur. Hildebertus, postea Episcopus Cenomanensis, Epitaphium Berengario tenuit omnia referunt laude, quod ita concludit:

Vir vero sapiens, et parte bentus ab omni;

Qui cælos anima, corpore ditat humum.

Post obitum vivam secum, secum requiescam;

Nec fiat melior sors mea, sorte sua.

quo fit, inquit Malmesburiensis, ut, qui ita resipuit, sine retractatione a quibusdam habeatur Sanctus: et teste Mabilione, Turonensis ecclesiæ S. Martini Canonici justa Berengario persolvere sunt soliti, hujusque rei gratia quotannis ad tumulum (qui in claustrum S. Cosmæ nigro lapide stratus, detricto Epitaphio, visitur) feria Paschæ tertia conveniunt, ubi recitant Psalmum De profundis pro defuncto, nulla tamen Collecta adhibita. Hactenus de Berengario: de quo il mirari etiam subit, adeo robustæ complexionis fuisse hominem studiosissimum, ut qui ante annum MXVII, quo S. Fulbertus factus Carnotensis Episcopus est, ejus in scholis discipulus fuerat, unus ex carioribus (sicut ex condiscipuli Adelmanni Brizienensis Epistola ad Berengarium liquet) potuerit vir octogenario major intra sexennium tertio Romam proficisci.

7 Revertor ad Gregorium Papam, post cujus Vitam a nobis illustratam inveniet lector, notitiam sepulture in ecclesia Salernitana, atque incorrupti post modum reperti corporis; nec non præsentis generationis in eadem ecclesia etc. ut Col. 1 n. 1 lin. 5,

CLEMENS ANTIPAPA.

Commentariolum sic ordire — Patriam hujus monstri, indicavit nobis in suo Italico Itinerario diligentissimus Mabilio pag. 38. Plura etc. — tum ndde.

2 Hic autem omnibus Antichristis prægressis et hactenus secretis deterior, voluit ceteris videri religiosior, excogitato Sigillo, formæ prorsus singularis; cujus orbem percurrens Crux ampla, et formata ex duabus lineis perpendiculariter, duabusque aliis parallele ductis, in parte transversali continet has litteras, CONFIRMA HOC DEUS, et harum litterarum sententia continuatur per litteras a summo deorsum sculptas, QUOD OPERATUS ES IN NOBIS Psal. LXVIII Inter quatuor deinde angulos ejusdem Crucis divisim legebatur istud Psal. XXXII, VERBO DOMINI CÆLI FIRMATI SUNT. Per orbem denique exprimebantur hæc verba DOMINUS NOSTER JESUS CHRISTUS. Ipsam figuram Sigilli quærat in Ciacconio, cui id tanti est: mihi videor absque ea satis clare explicuisse formam, quam vel ideo nemo imitari voluit, quia auctorem tam impium habuit.

3 Mortuo nullus curavit monumentum aliquod ponere; adeoque omnis ejus memoria periit, ut nec locus quidem nominari posset, in quo execrabilem vitam finivit, nisi Ordericus Vitalis, Hist. Eccl. lib. 10, nobis con-

signatum reliquisset Epitaphium, quod Petrus Leonis eidem insultando scripsit, et est hujusmodi:

Nec tibi Roma locum, nec dat Guiberte, Ravenna;

In neutra positus nunc ab utraque vacas.

Qui Sutriæ vivens maledictus Papa fuisti,

In Castellana mortuus Urbe jaces.

Sed quia nomen eras sine re, pro nomine vano,

Cerberus inferni jam tibi claustra parat.

Nempe, ut idem Ordericus lib. 8 scripserat, Odo Comes Sutriæ nepos ejus erat, et Ecclesiasticæ pacis fautores pluribus pressuris coercerebat. Igitur Albalpulsus Guibertus a Paschali Papa, ut in hujus Vita dicitur, ipso fortassis adhuc Autumno anni MXCIX, quo iste in Augusto Ordinatus est, contulit se Sutrium, atque inde in proximam Civitatem Castellanam, antiquis Fescennium dictam, x p. m. distantem, ac forte Comiti prædicto subjectam, velut in locum munitiorem, ibique obiit anno MCI.

4 Sunt qui ab hujus nomine natum putent Ghibellinorum nomen, factionis per Italiam funestissimæ seculo subsequenti; aptata ad faciliorem elocutionem voce, quæ, magis integre pronuntiata, sonat Guibertinos, vel (sicut in Vita Paschalis II scribit num. 26 P. Pisanus) Gibertinos: ita ut qui profitebuntur partes Cæsarum, Pontificibus Romanis adversantium, sic per contemptum initio vocarentur: sicut et pars altera a Cæsoreis vocata est Guelforum, id est, Catulorum (hoc enim nomen Welf Germanice sonat) occasione accepta a Guelfone V, Bavaricæ Duce ac Veronensi Marchione, anno MLXXXIX, ex voluntate Urbani II, conjuncto cum Comitissa Mathilde, Pontificiarum partium studiosissima. Sed nomina, primum per injuriosam dicacitatem jacta, honori deinde sibi pars utroque dixit maxime cum inter Pontifici adversantes clarere capit Henricus V, quem aiunt quodam Germanicæ oppidulo Ghibel dicto, in quo natus et educatus fuerat, sic delectatum, ut inde vulgo cognominaretur Ghibellinus. Imo sunt qui utrumque nomen primum volunt audiri cæpisse circa annum MCXXXIX, in Wirtzenburgensis urbis obsidione. Verum, uti verosimilius est, Henrico isti agnomentum accessisse a pridem coalita et nominata factiane, cujus erat caput, potius quam ab ignobili oppido, quod nescio an satis probetur uspiam aliquando fuisse; sic et Guelfos, longe prius censeo appellatos, occasionem dante Ducis ipsius nomine.

5 De origine Guelforum, inter Germanos Principes, præsertim Bavaros, ætate illa æstimatissimorum, circumfertur seu fabula seu historia fusius relata a Gabriele Bucelino, tom. 2 Germanicæ sacræ et profanæ, in Historia Agilolfingica pag. 363; videlicet, Irmentrudem Suevicam, S. Hildegardis Carolo Magno nuptæ sororem, Isenbardo Principi Alemanno junctam, ex imprecatione pauperculæ, trina prole simul edita gravatæ, ter trinos simul peperisse; quæ veritas adulterii suspicionem octo ex iis fluvio mergendos dederit ancillæ. Hanc autem Isenbardo domum redeunti occurrentem, interrogatamque quid capite gestoret in canistro, Guelfos respondisse fluvio mergendos; quos dum cunctatur ostendere, deprehensa in crimine, jussa sit tacere, mandatumque expletum esse, referre Dominæ. Interim a fideli rustico educatos omnes, cum jam septennes essent, exhibitos in geniali epulo matri, eodem quo unus quem ipsa servaverat cultu; qui propterea Guelfi dicti sint in memoriam facti. Rem huic simillimam apud se contigisse tradunt Arelatenses, nisi quod pro novem catulis, totidem dicuntur nefrendes, ancillari mendacio appellati infantes, in Rhodanum mergendi, nisi eorum unus ad heri interrogationem manum de cophino protendisset; unde ipsa ubi partus talis editus fuerat ædes, Scrofæ domus usque hodie appellatur; teste Belforestio et Gaulardo Scriptoribus Francis, asserentibus in perpetuam rei memoriam etiam nunc ibi videri insculptum lapidem; matrem vero perpetuo carceri mancipatam

factusque ibi Monachus sancte obiit in Januariis 1088.

S. Gregorii Papæ tumulus.

usus signo perquam religioso.

A Guiberto dicti videntur Ghibellini, ut a Guelfone Guelfi,

cipotam fuisse, in pœnam sui crudelis mandati. De Guelfi nomine alii aliter narrant, dicuntque, Isenbardo venanti una cum Carolo allatum de partu uxoris nuntium; quare cum is multum festinaret reverti domum, Carolus joco dixerit, quid tantum festinaret ob Guelfum unum sibi natum? Ipse vero pari joco responderit; ita sane, vocaretur Guelfus, modo eum Rex ipse de fonte susciperet, sibi que compater fieri dignaretur.

6 Clementem Antipapam, brevi temporis intervallo, secuti sunt alii tres, schismatis criminisque heredes; qui quia ad Paschalis II Pontificatum spectant, commodius post illum referentur; hinc, ubi primum eos locaveram, ablati.

CLX VICTOR III.

Num. 2 iterum, post lin. 9 adde — *Nihil certius digesta sunt, quæ confuso rumore accepit Ordericus Vitalis, et lib. 8, sic proponit: Victor Papa, postquam apicem Pontificatus ascendit, primam Missam in die sancto Pentecostes solenniter cantare cœpit: sed occulto Dei nutu, gravem morbum subito incurrit. Nam diarrhœa cogente ter ad latrinam de Missa ductus est, et sic in Papatu vix una tandem Missa perfunctus In ægitudine tamen a Pentecoste usque ad Augustum languens, defunctus est. Interim constat etc.*

Ibid. lin. 7 a fine post — dies vi — adde — non annumerato scilicet die mortis quem si annumerari omnino a Leone quis velit; oportet ut dicat, Ordinationem factam fuisse, non ipsa Dominica Pentecostes, sed ejusdem festivitatis feria II; quod nec absurdum foret, nec ritui Pontificiarum Ordinationum contrarium. Malui tamen sequi nostrum MS. de Vitis Pontificum, ubi dies VII numerantur, et sic Dominicam retinere. Scripsit adhuc Abbas Casinensis libros 4 Dialogorum de Miraculis S. Benedicti et aliorum variorum Patrum: quos libros in suis Annalibus delibat Baronius, ipsos vero ex MS. Vaticano edidit J. B. Marus, Canonicus Romanus, sed mutilos in fine libri 3, et toto quarto destitutos; qui defectus utinam aliunde quandoque suppleatur!

Num. 3 adde — *Malleacense Chronicon, annum MLXXXVII finiens: Eodem, inquit, anno obiit Victor Papa: et sequentem exordians, Ordinatus est Urbanus Papa: quo Chronologia nostra valde firmatur, propter ætatem Chronici ipso tempore scripti.*

CLXI URBANUS II.

Num. 1 lin. 3 Papæ Urbani — adde — *Ordericus Vitalis Hist. Eccl. lib. 8 sic eum breviter laudat, Ætate mediocris, corpore magnus, modestia discretus, nobilitate et mansuetudine clarus, religione maximus, sapientia et eloquentia præcipuus misit Legatos et Epistolas Romanæ auctoritatis Francis et Græcis, aliisque gentibus per orbem constitutis, ut in fide Catholica irrefragabiliter persistenterent, et omnem scissuram a lege Dei et corpore Christi, quod est Ecclesia, callide præcaverent. Tum libro 9 ejusdem in Gallias professionem, et Acta Synodi Arvernensis seu Claromontanæ refert, quæ istic legi possunt. Elogium etc.*

Num. 7 adde — *Itaque huc etiam transcribo, quæ habet hujus temporis Chronicon, vulgo dictum Malleacense, ubi ad annum Mxcv sic legitur: Urbanus Papa tenuit Concilium III Idus Novembris: et inde Lemovicis veniens, deposuit Umbaldum Episcopum ejusdem Urbis. Tum anno sequenti: Urbanus Papa veniens ad festivitatem S. Hilarii, fuit Pictavis, XI Januarii. Post hæc perrexit Andegavos, et benedixit monasterium S. Nicolai. Inde abiens, Turonis tenuit Concilium in monasterio S. Martini: in quo*

inter alia restauravit Abbatiam S. Mauri, et præcepit habere Abbates . . . inde reversus est Sanctonas civitatem, et celebravit ibi sanctum Pascha: et inde remeavit Romam: et in eundo remeavit Ne-mausum civitatem, ubi item tenuit Concilium, et reconciliavit Philippum Regem Francorum. Ubi-cumque fuit, præcepit Cruces facere hominibus, et pergere Jerusalem, et liberare eam a Turcis et aliis gentibus. Denique ad annum Mxcix: Eo anno, inquit, fuit factum Romæ Concilium, quod novissime tenuit Romanus Papa VII kal. Maji, in quo confirmavit viam Sancti Sepulchri D. N. Jesu Christi; et decrevit in ipsa Synodo omni feria VI jejuna-re pro peccatis suis omnibus Christianis, et maxime pro illis de quibus non confessi sunt immemores. Eodem anno obiit ipse III kalendas Augusti, et successit ei Paschalis II.

8 Ordericus Vitalis prælaudatus, hoc tempore vivens, libri sui 10 initio mortem ejus exponit, et addit: *Ejus opera quam laudabilia fuerunt, nitore fama-que magnitudinis suæ, per orbem late divulgata, inimicorum etiam eo defuncto lamenta testata sunt. Petrus Leo tres elegiacos versus super ipso edidit, et memoriam ejus breviter sic commendavit.*

Canonicum Remis, Monachum Cluniacus, Odonem Roma vocat, facit hunc Ostia Pontificem:

Cumque fit URBANUS mutato nomine Papa.

Redditur expulsus integer Urbis honor.

Exequias hujus celebres hic Roma peregit Augusti quarto præveniente die Subintellige kalendas.

Alter quoque insignis versificator, præfati Papæ vitam, mores et occasum consideravit, et indo carmen hujusmodi compaginavit.

Canonicus Remensis Odo, quem Cluniacensis

Hugo facit Monachum, Papa fit eximius.

Hic vivens, lux Urbis erat; defunctus, eclipsis:

Urbs stetit, URBANO stante, ruente, ruit.

Lege regens, et pace fovens te, Roma, benvit;

Servans a vitis intus; ab hoste foris.

Non flexit, non extulit hunc, non terruit unquam;

Dives, fama, potens; munere, laude, minis.

Eloquium linguam, sapientia pectus, honestas

Mores ornabant, exteriora decor.

Ecce per hunc Urbs-sancta patet, lex nostra triumphat,

Gentes sunt victæ, crescit in orbe fides.

Sed citius rapitur rosa, quæ plus vernat in horto,

Sic et florentem fata tulere virum,

Mors hominem, requies animam, cisterna cadaver

Suscipit; inter nos nil nisi fama manet.

Romanus Canonicus etc. — deinde post num. 10 adde. —

11 *Idem Mabilio lib. 2 cap. 20, agens de Testium subscriptionibus, de quibus jam aliquid dictum ad Pontificatum Leonis IX num. 9, sive (ut nunc instituit dividendum Commentarium illum) Dissert. xxxviii, num. 3; idem inquam, Mabilio notat, hoc potissimum Pontificatu invaluisse, ut Bullis, etiam extra Synodum dandis, Episcopi Cardinalesque subscriberent. Addit autem, non solum in Pontificiis, sed etiam Regiis cujuscumque generis, nec non inferioris ordinis hominum scripturis, frequens olim fuisse, ut etiam absentibus futurisque volentibus eas sui nominis subscriptione firmare, spatium relinqueretur. Hoc poro instituto factum, ait, in ejusmodi instrumentis multis, ut post primitus scripta suo ordine nomina testium initio rogatorum, inveniantur alia multa, nullo ordine vario-que caractere, adjecta; quæ cum postea a Chartulariorum ecclesiasticorum aut monasticorum collectoribus, una continua manu transcripta reperiantur; magnam prima fronte sollicitudinem ac suspicionem fraudis necesse est injiciant viris eruditis, habentibus aliquam per-sonarum*

Epitaphium unum

alterumve ex Orderico Vitali.

Testes bullis subscripti,

et locus duo post subscripturis, relictus.

Ab anno 1088

virtutes,

Acta ex Chronica Malleacensi.

sonarum ibi nuncupatarum, temporumque ac locorum cuique propriorum, interque se enormiter discrepantium notitiam. Operæ pretium sane fuerit, tanti momenti doctrinam (qua nescio an alia ulla utilior in re antiquaria sit) videre probatam auctoritatibus et exemplis certissimis, ad plurimas irrefragabilis auctoritatis chartas, periculo damnationis certæ alioqui eximendas, atque a turpi suppositionis evidentis nota vindicandas.

CLXII PASCHALIS II.

• Post Commentariolum adde— Ordericus Vitalis ait, quod de Vallo-Brutorum, Monachus fuit. Fuisse Monachum, mox constabit ex Vita; Brutios, vetustum Calabriae Populum, novi; Vallem-Brutorum in Tuscia, nullam hactenus reperi: monasterium esse, clarius idem indicat cum ait lib. 40 Defuncto Urbano Papa Reinorius, Vallis-Bruciorum Monachus, in Paschalem Papam electus est, et XVI die a transitu Prædecessoris, id est, a die XXIX Julii, canonice consecratus est; quod cum dictis et dicendis optime congruit, eademque postea in progressu ejusdem libri ante medium idem Vitalis confirmat. Porro si animus tibi fuerit operis hujus editionem alteram Cavallerianis, quarum jam sæpe meminimus imaginibus ornare, post Commentariolum de Paschale II, ante vitam, adde hæc sequentia. — Vides interim quod exhibendo Pontificum imagines quaternas, et quaternas cogamur hic sistere in binario, ut Pars sequens cum novo quaternione inchoetur. Ne ergo loculi duo vacent etc. pag. 210 col. 2, usque ad Appendicem. — Poteris tamen etiam totum hoc punctum omittere, si velis, una cum ipsis Constantini et Helenæ imaginibus; et Urbani atque Paschalis Secundorum, iconibus junges Gelasium et Callixtum, æque Secundos; itaque progrediendo, ultimum quaternionem finies cum Innocentio XI, Pontifice cccxiiv; nec opus habebis iterum implere tabulam duabus personis adscititiis, uti nos oportuit facere.

In Vita num. 6 lin. 8 a fine, post verba — in Castellum se proripuit — adde in parenthesi — (nomen credo potius de industria reticuisse Auctorem, quam illud seecordi librario excidisse: quamvis autem varia agri suburbicarii nominentur Castella, ac nominatim haud procul Alba Castellum Gandulfi, Pontificiæ rusticationi nescio quam pridem dedicatum, nuperque ab Alexandro VII mira venustate restauratum exornatumque; propendet tamen conjectura ad Castellum Romanum, situm inter Albam et Ostium, quod inde versus mare propinquior pateret fuga. Fuit tamen et hic, ubicumque sito loco, minus [tutus] etc.

Num. 27 lin. antepen. dies iii — adde — Malleacense Chronicon duorum ex prædictis Conciliorum meminit: primo, Anno mcvii, apud Trecas in Francia fuit Concilium, quod tenuit Paschalis Papa, in quo decrevit ut per nullam guerram incendia domorum florent, nec oves aut agni caperentur. Utile et Christianæ militiæ legibus dignum decretum, sed heu! quam alienum ab usu et praxi calamitosissimæ nostræ ætatis! Et rursus Anno mxcvi Romæ fuit Concilium, quod tenuit novissime Paschalis. Et, Anno mxcviii, xii kalendas Februarii obiit Paschalis Papa, et successit ei Gelasius. Sepulcri in Laterano etc.

Post num. 30, expuncto seq. numero toto, atque altero vel sursum translato ad Commentariolum de Paschale, vel etiam integre prætermissa, sic progredere. —

31 Porro Paschalis II, una aut sesquimano ante Guiberti seu Clementis Antipapæ mortem electus; eo defuncto tres ejus successores, Num. 7 Vita indicatos, ideo solum habuisse videtur sibi oppositos, ut veri Pontificis gloria major esset, qui omnes tam cito ac facile vicit. Sunt autem istic jam nominati

ALBERTUS ANTIPAPA.

ALBERTUS, natione Atellanus, Guiberto, ^{an. 1101,} qui eum Diaconum Cardinalem creaverat, anno mci suffectus, sedente jam Paschale II; ipso electionis suæ die captus est, et reclusus apud S. Laurentium, antequam vel sacrilege ordinaretur.

THEODORICUS ANTIPAPA.

THEODORICUS, ex Abbate Farfensi, Presbyter Cardinalis creatus a Guiberto, Pontificis Romano titulum sub nomine Silvestri III sacrilege tenuit diebus centum et quinque: captus deinde et in Cavense monasterium retrusus ad pœnitentiam.

MAGINULFUS ANTIPAPA.

MAGINULFUS, natione Romanus, præstigiis ^{an. 1101,} magicis frustra confidens, exul moritur, eodem anno quo Guibertus, qui eum Diaconum Cardinalem fecerat, aut proxime sequenti.

Sola horum nomina recitat Baronius; quod autem de iis scimus amplius, id debere jam diximus Auctori Vitæ Paschalis Papæ: cetera sumpsimus ex Ciacconio: qui licet non repererit, quod nomen sibi optaverint Albertus, et Maginulfus; credibile est tamen etiam ipsos, consueto jam pridem ac fere in legem traducto more statim ac electi fuerunt, aliud a primo sumpsisse, ipso die suæ protrusionis; sed magni non refert nesciri, quale. Inter picturas, quibus Calixtus II ornavisse dicitur Lateranensis Palatii quædam a se extracta conclavia, quasque apud Rasponum videre est, sed ex prototypis recentiori opere, forsitan sub Sixto IV, reformatis; ea quæ ordinæ secunda est, Guibertum devictum exprimit; tertio vero successores ejus tres, hoc disticho subtile adscripto comprehensos,

Pictura Calixti 2 de eorum suppressione.

Ecclesiæ decus Paschalis Papa Secundus, Albertum damnat, Maginuldum, Theodoricum. ubi ordinem temporis non fuisse servatum in nominibus, excusat metri necessitas: Maginulfum autem jussus exarare Chalcographus, exerravit in littera, ut faceret Magnuldum: cum eadem describens Onufrius Mabinulfum legat, in alia littera, simili typhothetæ incuria, corruptum.

DISSERTATIO XL.

De forma Pallii aliorumque Pontificalium indumentorum, medio ævo mutata. pag. 240 dicta Appendix.

NUM. 2 in Margine sic scribe — ut apparet in abside oratorii S. Nicolai — et lin. 3 sic totum muta — imaginem accipe alterius Absidis, desumptæ ex libro, quem de Vita Gelasii Papæ II edidit Constantinus Abbas Cajetanus, hac auctoritate vindicaturus ei titulum Sancti. Extabat eo Absis picta in Lateranensis Palatii Oratorio, de quo apud Cæsarem Rasponum, Onuphrii Panvini verba in libello de vii Ecclesiis pag. 173 transcribentem, hæc lego, lib. 4 cap. 1. Calixtus

Ubi Callixtus pingi fecit suos 6 decesores:

Papa II, post conciliatam cum Henrico V ejus nominis Imperatore gratiam, Patriarchii Lateranensis ædificia restaurare aggressus, excitavit in medio interiori Palatio Oratorium, seu ædiculam perelegantem et forma oblongam, cum tecto ligneo imbricato; exornavitque picturis, in honorem S. Nicolai Episcopi. In hujus ædiculæ abside pingi curavit, etsi opere parum eleganti, Romanos Pontifices qui se proxime antecesserant, initio ab Alexandro II ducto. Erant vero, ipse Alexander II, Gregorius VII, Victor III, Urbanus, Paschalis et Gelasius Secundi; iisque adjunxit ex antiquioribus S. Leonem et S. Gregorium, cognomento Magnos: semet vero in testudine absidis ad Salvatoris pedes effingi curavit. *Verum in media abside pro Salvatore, quem nobis describit anno MDLXX Onuphrius, ex eoque post annos LXXX Rosponus, invenio in imagine Cajetani Deiparam, atque ad hujus pedem unum inclinari Calixtum II ad alterum similiter Anastasium IV. Ea propter pene cogor dicere; Onuphrium memoria lapsus esse, et Rospono defuisse diligentiam inspiciendi propius ipsam Absidem: cum medio inter utrumque tempore Cajetanus, anno scilicet MDCXXXVIII, aliter invenerit. Quamquam autem idem Cajetanus (ut supra notavi in Alexandro II) indicare videatur, ipsam picturam recentiori manu innovatam fuisse; ac forte post editum Onuphrii libellum; quod etiam persuadet litterarum minime vetustarum forma; Virginis tamen inter duos Angelos residentis, filiumque in gremio tenentis lineamenta ejusmodi sunt, ut antiquitatem omnino sapiant, esto colores sint innovati.*

3 Itoque, hac innovatione non obstante, existimo, præter colores litterarumque formam, mutatum veteris picturæ esse nihil: sed hujus duplicem partem facio, quarum inferior auctorem habuerit Callixtum prænominatum, qui in Superiori parte solum fecerit pingi seipsum, ad pedes Salvatoris, medium solium insidentis; cum autem Anastasio IV placuisset ampliori pictura totum spatium implere, seque ipsum ex parte altera pingendum curare; reliquisse prædictum Callixtum ut erant; itaque ad caput ejus, tamquam viventis, etiamnum cerni tabellam quadratam, æque ac post ipsius Anastasii caput; pro Salvatore autem rudius expresso substitutam opere elegantiori Deiparam; et utrinque collocatos SS. Silvestrum atque Anastasium, hunc nominis a restauratore assumpti primum, istum Lateranensis Patriarchii primum inquilinum. De titulo scs, omnibus defunctis æqualiter nunc adscripto, deque luminoso circum eorumdem capita circulo, itane fuerint ab initio, nolim divinare. De nominibus carminibusque adscriptis, etsi nova sit characterum forma, non dubitem tamen, quin primitus descripta eadem fuerint, usitatis XII seculo litteris; idque suadet ipse versus stylus, quos medio ex limbo, sic legere oportet.

Sustulit hoc primo templum Callixtus ab imo,

Vir clarus late Gallorum nobilitate:

Verum Anastasius, Papatus culmine Quartus,

Hoc opus ornavit, variisque modis decoravit.

Florebat eodem quo Anastasius iste tempore Poeta quidam, Leo nomine, unde poesis ejusmodi rhythmica Leoninorum versuum accepit; non quia primus illos excogitavit (jam enim exemplum vidimus in sigillo Victoris II integro seculo antiquius) sed quia præcipuam ei famam conciliavit suorum elegantia versuum: eorumque usum ex Italia in Galliam traduxit, ubi nomen Leoninorum natum videtur. Illum ergo ipsum Leonem, vel ex discipulis ejus aliquem, suspicor auctorem fuisse Anastasianæ istius Epigraphes. Quid autem causæ habuerit ipse Anastasius, ut argumentum designatæ a Calixto II picturæ quoad superiorem ejus partem immutaret, non video; nisi vel imperfectum opus prior dimiserit, vel vitium faciente fornice absidis corruptum illud citius fuerit. Est ergo pars illa superior absidis, Anastasiana

fere tota; ejusdemque Auctoris stylo, a quo versus priores sunt, etiam medius iste, sub Deiparæ throno, scriptus fuit:

Præsides æthereis pia Virgo Maria Choreis.

4 Atque hæc fusius deducere placuit, ne picturæ isti, non undequaque vetustissimæ, omnem adhibere fidem videar: quamquam in ea toties expressa vernatur forma Pallii, qualem hoc seculo XII fuisse omnino censeo. Dubito tamen de numero crucularum, eidem tum intexi solitorum; hic enim seculo illo atque sequenti auctior fuit, vel saltem arbitrarius; prout ex imagine Gelasiana apparet, nec non ex ea qua nobis exhibetur Innocentius V, anno MCCLXXVI electus; quamquam postea visum fuerit antiquum numerum constanter resumere, qui etiam nunc servatur. Quæri porro circa eandem picturam posset Mitramne Episcopa'em etc. — mutatis consequenter et unitate auctis numeris.

Num. 3, nunc 4, dele lineam 17 et 18 usque, Ecce — deinde lineas 6 ultimas a fine, sic muta — Quamquam autem operosiorum curvaturam præferat in Anastasianæ Abside S. Nicolai sinistro manui insertus baculus: id tamen ingenio pictoris, ipsum ultimo innovantis, adscripserim potius, quam vero usui illorum temporum, nisi certioris vetustatis exemplis illam viderim confirmatam.

5 S Alexander Wilthemius — 6 Vides autem — ac denique ultimæ 7 lineæ a fine deleantur, et novus numerus sic inchoetur:

7 Nescio ego, quis Pontificum initium fecerit procedendi in publicum, absque ullo eorum paramentorum, quibus in Sacris uti mos est. Primus a Cavallerio sic exprimitur (ut Eugenium IV taceream, cujus nunquam consecrati coronatique alta fortassis ratio fuerit) Primus, inquam, ab illo sic exprimitur Clemens VI, super linteam Clericale seu Canonicale (Superpelliceum vulgo dictum) solum indutus Mantellum sive Mozettam, a communi Episcopis omnibus Canonicisque Regularibus epomide differentem rubeo colore, albæque pelliculæ per extimas oras apparentis ornatu, tamquam Pontificibus unice proprio. Simili pellicula instructa calantica, utrumque tempus et cervicem muniens, quibusdam rheumaticis senibus eodem fere tempore placuit; sed inventum istud longe antiquius videri fecit Cavallerius, quando ipsum præsumpsit pro Mitra imponere Sabiniانو, Sergioque II, et nonnullis aliis ex antiquis, una cum Cappa seu Pluviali. Opinor ego, et Mozettæ et Pileoli pellicei usum, privatim intra palatium cæpisse seculo XIV aut XV; et hoc jam provento, aliquos cæpisse etiam ita prodire in publicum: nam de Julio II, creato sub initium seculi XVI, legitur infra num. 3, quod MDIV, XVII Januarii, equitavit sua Sanctitas ad S. Antonium, cum Amictu et Cingulo albo, atque Capucio holeserici rubeo, ac Stola rubea. Et rursum de Adriano VI lego in Historia Conclavis num. 23, quod urbem invecus est equo, cum Galero et Stola, necdum coronatus. Ubi noto initium aliquod largæ illius Stole, quæ hoc seculo usurpatur, velut ornamentum Pontificibus proprium nullique alteri sacro Ordini commune, ex panno ut plurimum aureo, confibulaturque ad pectus, ne ex alterutro latere destuat. Hanc tamen Stalam, dum propius considero, conferoque cum Cappa seu Pluviali (de quo infra) adeo frequenti in Cavalerianis vestibus, cui semper ad oram interiorem prætextitur largus operis phrygionici limbus; suboritur suspicio, quod ipse ille limbus, qui seorsim sumptus pendensque de colla formam haberet largioris Stole, caperit seculo superiori in processu publico usurpari pro Cappa seu Pluviali, tamquam ejus pars præcipua (erat enim ipsa ad frequentiores usus incommoda nimis) quemadmodum vetus Toga Romana, totum corpus operire solita paulatim fuit attenuata in lorum superius explicotum. Primi autem Alexander VII, et post eum Clemens IX . . . sic . . . conspiciuntur. Nec facile est in veræ anti-

Rubra Epomis et Pileolus, pelliculis facta,

in parte absidis inferiori,

ipsumque et se in parte ejusdem superiori Anastasius 4,

additis versibus Leoninus tunc primum capitis asl-mari.

quitatis monumentis istius Pontificæ ac latioris Stolæ similitudinem aliquam invenire, necdum originem. Solæ Cavallerianæ: imagines tale quid exhibent (sed multo amplius atque instar largi scapularis, humerorum tenus utrimque ductum, indeque arctiori paulatim mensura ante pectus desuam, et intextum Cruce largiore, Christiæ ut Sanctorum imaginibus ornata) exhibent, inquam tale quid a principio seculi vi, in Hormisda et Joanne; quod videri possit loco Pallii adhibitum, si constare taliquando usurpatum fuisse: est autem similitus Planetæ sacrificiali, humerorum tenus in lateribus excisæ, sed præter morem antiquorum, casulis rotundis utentium, sicut infra dicom.

8 Ut autem ad Absidem Anastasianam etc.

Num. 10, nunc 12, lin. 9 a fine lege descendere ejusdem quasi Scapularis extremitatem alteram ut faciat formam Y quamdum, **L** latere etiam a tergo, et sit quasi Y geminatum, cor-**L** nibus inter se obversis, per quæ caput transcat) ve-**Y** rosimiliter judicat Wilthemi-
mus etc.

Num. 13, nunc 15, lin. 18 a fine lege — quæ duplici denique Y responderet.

Num. 14 nunc 15, post 20 lineas, dele alias 12, et sequentes cum prioribus sic jungo — numquam tamen inveni ullius veteris Pontificis imaginem, in Cappa expressam, ante seculum xiii. Ratio autem cur recens Electum, Cappa potius etc. . . . ob præcellentiam dignitatem.

17 Dixi, non invenisse me quemquam Pontificum veterum, in Cappa expressam ante seculum xiii; neque ut antiquius etiam ita expressos credam, persuadet picturæ, quibus Rasponus lib. 4 cap. 1 ait a Callisto II, ornata conclavia, per ipsum in Lateranensi Patriarchio extracta; quamvis illarum picturarum formas, ubi semper in Cappa Pontifex cernitur, accepisse se dicat a Felice Contelorio, Vaticanæ Basilicæ Canonico, utriusque Signaturæ Referendario, viro eruditissimo, ipso venerabilis antiquitatis memoriæ pro virili sua consultum esse cupiens. Laudo studium: sed requiro judicium, existimantis, eam esse posse graphicam ipsius veteris picturæ delineationem, postquam legit Onuphrium Panvini-
um, describentem ejus picturæ vestigia, quæ illo vivente, id est uno ante Rasponum seculo, adhuc vetustate exolentia pene cerni poterant. Ita enim ait: Sub Alexandri II tabula, in qua ipso pictus est cum Cardinalibus, pedibus Cadolum conculcans, sunt hujusmodi Versus.

REGNAT ALEXANDER, CADOLUS CADIT ET SUP-
RATUR.

..... NIHILATUR.

In Rasponi autem imagine residet quidem inter septem Cardinales Alexander, sed Cadolus conculcatus apparet nusquam: secundus autem Versus integer, sed alio fine terminatus, adscribitur in eadem Rasponi imagine hoc modo.

TUNGRI HENRICUS OBEDIT ET INCLINATUS.

Rursum Onuphrius: Sub Gregorii vero, Victoris III, et Urbani II signis, sunt hujusmodi Versus.

GREGORIUS, VICTOR, URBANUS, CATHEDRAM TENUE-
RUNT:

GIURTIUS CUM SUIS TANDEM DESTRUCTI FUEAUNT.

Rasponus eadem verba habet, nisi quod Wibertum, pro Giberto; deserti scribat, pro destructi: sed duos tantum Pontifices, in medio sex Cardinalium considerentes, ipse habet, tertius nusquam comparet, nusquam Gibertus cum suis. Tertio, idem Onuphrius describit Versus eisdem, quos sub tertia imagine Rasponus: sed ait, eos esse sub Paschalis et Gelasii II simulacris, quosdam schismaticos Pontifices sub pedibus tenentibus: Onuphriique assertum Abbas Sugerius, Alexandro Papæ coævus, irrefragabili confirmat testimonio, mox infra ad Antipapatum Burdini, aliis Gregorii proponendo. Et tamen apud Rasponum iidem sic

stant, ut omnino nihil alteruter eorum sub pedibus habeat, præter marmoreum pavementum. Dico igitur, delineationes, quas nactus est Rasponus, non esse similitudines veterum, sed conceptus novorum picturarum, eo tempore formatos quo de reparandis Palatii Lateranensis ruinis cogitabatur, post editum Onuphrii libellum tempore Sixti IV: quando, sicut Rasponus asserit, præter raros parietes miræ crassitudinis, et rudera tectis carentia, adhuc extabant vestigia aulæ Leonianæ, et cubiculorum Innocentii II et Calixti item II, et ædiculæ S. Nicolai, et conclavium Cælestini III, quæ ex insignibus picturis cum elogiis ipsorum cognoscebantur: mox tamen dejecta sunt omnia, excepta minori parte triclinii Leoniani (adlo et ædiculæ S. Nicolai a Cojetano adhuc visæ) quando Sixtus V, novæ totius Patriarchii ædificationi manus admovit.

18 Itaque jam non miror in istis Rasponi iconibus, in quibus ipsa aularum ædiumque figura maximam sapit novitatem, tota ad Vitruvianæ architecturæ leges exacta; non miror, inquam, Pontifices et Cardinales omnes videri in Cappis; et quidem talibus, quales hodie formantur, cum lato inferneque rotundo post dorsum scuto, potius quam cappucio. Interim veteris Cappucii, veram ac genuinam formam videre si placet, en tibi illam ex Romano Breviario, sub annum MDXXXII Venetiis excuso, intra primam Psalmi Invitatorij

Nam veteres Cappæ habebant cappucula acuminata:

litteram, Primus porro Pontificum, quem certo reperi expressum in Cappa, est Honorius Papa IV, in suo numismate, quod ex Museo Equitis Gualdi sic exhibet novissimus Ciacconii locupletator Oldoinus, cujus habitus rationem infra in ipso Honorio dabo. Similem

Atempore Honorii IV in Cappis expressi Pontifices,

etiam nummum Innocentii IV, annis xl vetustioris Honorio prænomino, exhibet idem Oldoinus: sed isti nummo aliquid credere prohibet triplex tiaræ coronamentum, evidens argumentum novitatis, tunc adhuc ignota.

19 Pene exciderat loqui de Planeta, seu Casula, extra quam neminem Pontificum videre nobis in vera imagine hactenus contigit primis xii seculis. Hanc fere constanter invenimus in antiquis monumentis undique clausam, instar rotundæ togæ, nisi qua caput transmittitur, cum superinjecto Pontificali Pallio, secundum formas supra descriptas. Eadem forma Romæ tenui

Planeta seu Casula antiqutius clausa undique,

Cernitur quidem frequens in pictura Conclavium Callistinorum,

non tamen ea quæ sec. 16] utcumque supereratquam Panvinius describit,

sed qualem designavit sub Sixto I Palatium innovaturo aliquis.

tenuit etiam XIV seculo, quemadmodum demonstrare possunt tria hæc Presbyteralia monumenta, etiamnum Romæ in Ecclesia S. Mariæ trans Tiberim et S. Cæciliæ visenda, quorum primum anni MCCCXIII, habet circumscriptum hujusmodi Epitaphium. Hic requiescit Dominus Presbyter Petrus Bellus, Canonicus hujus ecclesiæ, qui dimisit huic ecclesiæ uoam domum bonam : cujus anima requiescat in pace. Obiit sub anno Domini MCCCXVI, Pontificatus Domni Joannis Papæ XXII anno 1, Octobris die III. Alterum est annis XLIV priori recentius, et sic circumscribitur : Hic requiescit Dominus Petrus Francisci de Cinthiis, Canonicus Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, Vice-dominus Portuensis et S. Rufinæ, qui obiit anno Domini MCCCXL, mensis Septembris die XXVIII, Pontificatu D. Innocentii Papæ VI. Amen. Octennio vero post sculptum est tertium, quod hæc dicit : Hic requiescit Dominus Nicolans Joannis Riccardi de Riccardinis, de Transtiberim Canonicus, Neapolitanus, cujus anima requiescat in pace. Amen. Obiit sub anno MCCCXLVIII, Pontificatu Domni Urbani Papæ V, Indictione VII, mensis Maji die x. Quibus consideratis in ordine ad mox observanda, placeat etiam ad eundem finem videre Archiepiscopalis, apud Mediolanenses, Casulæ formam, in imaginibus SS. Ambrosii atque Martini, Mediolani sculptis, quomodo illæ hic subtus exprimentur, ex Missali Mediolanensi anni MDXXII, formatæ ad miniaturas (ut existimo) antiquiores in Missali aliquo MS. Earum inferior, posita in fronte libri, repræsentat S. Ambrosium, in habitu Archiepiscopali velut ad Sacrificium, cum

etiam sec. 14
ut probant ef-
figies sepul-
crales,

Pallio supra Planetam, qui ipsum Missale tradit Archiepysbitero et Primicerio Capituli Metropolitanici (nisi fallor) atque Canonicis ad genua flexis suo quibusque in habitu ; Superior intra litteram O designata, inchoat ordinem Missarum, incipientem a Vigilia S. Martini, iv Idus Novembris ; estque initium Orationis super Populum. Omnipotens sempiterne Deus etc.

20 Plura in istis Casulis, præsertim Canonicalibus, sunt ab hodierno usu remota ; et, quantum ego suspicor, aliqua solis Majoribus Canonicis sic propria, ut vulgaribus Presbyteris Romæ non competere. Atque imprimis, quod loco Stole Sacerdotalis, infra Planetam ante pectus decussata, cujus extremitates utrimque deberent infra genua apparere, si ipsa ibi esset, videatur supra ipsam Planetam affixum veluti pectorale acupicti operis, unde quædam quasi Stola defuit : ut Crucem, quam vulgares Casulæ totam assutam habebant in parte anteriori vel posteriori, habentque etiam nunc ; Canonicales illæ habent solum superne affixam ; et sic viderentur habere aliquid accedens ad Pallium Pontificale, quod ipsum super Planetam superiori dumtaxat ejus parte affigebatur. Fortassis etiam Majoribus istis Canonicis, sive Presbyteris sive Diaconis, solis proprium fuit adsutum seu togæ interiori, sive ipsimet Planetæ vel Dolmaticæ collare pretiosioris operis, reflexum in humeros, in signum præcellentia : quale etiam apparet in effigie Clementis V, quem putamus a Cavalerio exprimi in eodem Archidiaconali habitu in quo pictus fuerat antequam fieret Archiepiscopus Burdegalensis.

in quibus videntur natari ubi qua solis Majoribus Canonicis proprio,

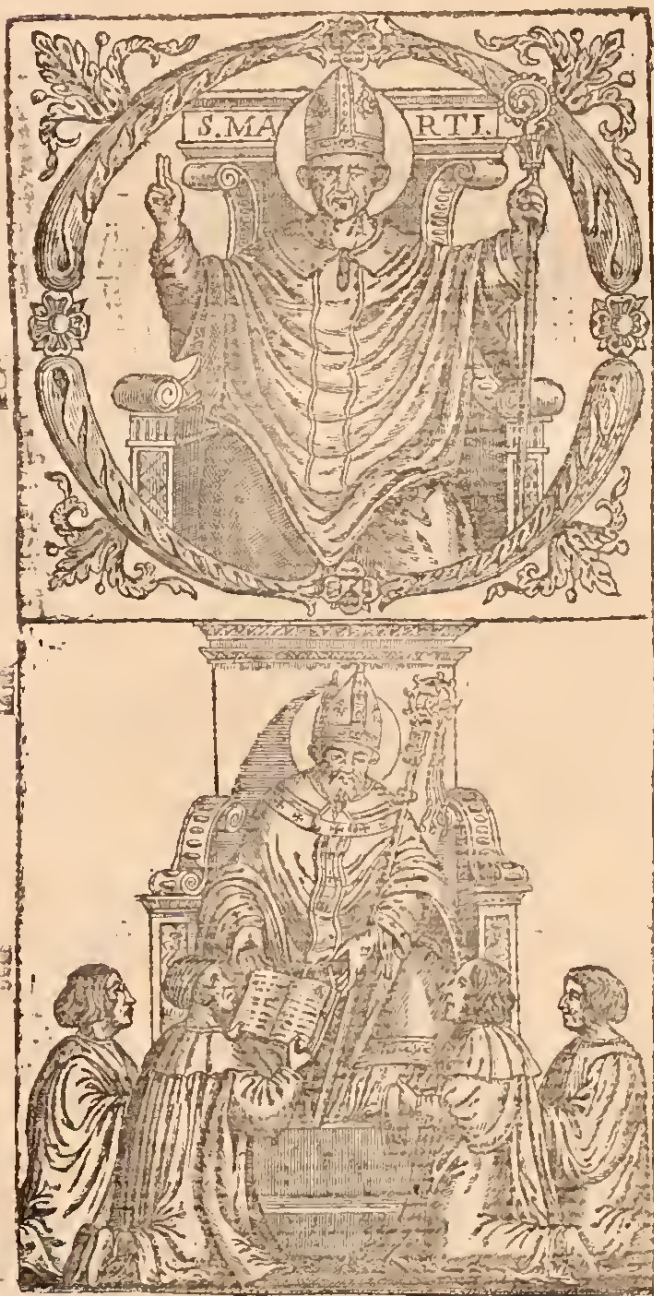
et quadamtenus communia Episcopis,

21 Ut autem digressionem, ad Canonicales effigies institutam, prosequar ; animadverto quod Nicolans de Riccardinis collum, aliis etiam Mediolanensibus nudum, perquam seculariter ornatum habeat, rotulo lineo crispato, quali nostra memoria viri ac matronæ graves in Belgio Gallique utebantur, ut fere in picturis paulo quam nunc sunt antiquioribus tempore Alberti et Isabellæ videre est. Atque hæc Canonicis, ut dixi, majoribus propria fuerunt. Non æque ausim affirmare, Petiam illum supra pedes quadratam, quæ phrygionico rigens textu Albæ affigitur, propriam Canonicis iisdem fuisse : memini enim ex senioribus audivisse, quod apud majores nostros passim in usu fuerit, affigere Albæ Sacerdotali cuiusque Petias, ejusdem cum Planeta coloris et textus, ubi illa pedes manusque attingit extrema sui parte, repræsentandis (ut aiebant) vulneribus pedum manuumque Crucifixi ; et quintam similem pro Corona spinea, supra Amictum, quo caput obducebat sacrificaturus. In Pontificum Romano-Sepulcralibus statuis nihil simile videbis, quare illis saltem id in usu non fuisse intelligitur. Denique quadratum illud copitis tegumentum, quod vides in sarcophagis Petri de Cinthiis et Nicolai prædicti ; aliud esse non videtur, quam Almucium, quod pilei loco Canonicis erat per ætatem : non hieme cappis pelliceis utebantur, et utuntur etiam nunc ; sed Almucium, ut usum, sic formam antiquam amisit, ejusque loco Pileus quadratus cornutusque successit. Sic etiam æstimare possis Almutia esse, Epomides illas majores minoresque flectentium ad pedes S. Ambrosii in Missali prædicto.

atque Presbyteris tunc passim usitata.

22 Verum ab his, ex occasione, magis quam proposito dictis, circa insignia Canonicalia, redeo ad considerationem Planetarum, unde digressus sum ; atque observo, in tribus istis omnino non apparere indicium alicujus scissuræ lateralis ; sed solum videri tenuem ac bombicinom simplicis textus Casulam, qualis fere antiquorum fuit, adductam super brachia, sicut opus erat eam adduci tempore Sacrificii. Quia tamen sæpe describit Anastasius operosius pretiosiusque compositas Planetas, credo paulatim inductum ut latera modice excinderentur ad brachia commodius explicanda ; uti in ea casula, qua Joannes XII induit Archidiaconum suum videre est pag. 164 pro anno DCCCCLX. Merito tamen dubito

Cæperunt tamen Casulæ,

dubito, an ullo unquam seculo, paulo antiquiori quam nostrum sit fuerit usu Romæ receptum, ut Casulæ ad humeros aperirentur tam alte, quam eas video apertas fuisse in Gallia et Anglia seculo XII, unde inferius sub-junctas formas accepimus: quarum quæ latior est, composita ex panno sericeo flavo, segmentisque argentei textus ornata, fultaque ceruleo, servatur in Abbatia Marchianensi, eo nomine quod ipsa usus fuerit S. Thomas, Cantuariensis Archiepiscopus et Martyr; altera, nescio ubi inventa, aut ad cujus Sancti facta usum, pervenit ad nos, isto modo delineata, dono Joannis Jacobi Choffletii. Utriusque vero forma placuit conjunctim exhibere.

sec. 10 etiam
in lateribus
aperiri.

23 Ad implendam parro tabulæ operi nostro proportionatam mensuram, placet etiam in specimen habitus Diaconotis, pro seculo XIV exeunte, unum addere ex Romanis istis sarcophagis, sic insculptum: Hic requiescit Domus Petrus de Sordis, Canonicus sanctæ Mariæ Majoris de Urbe, qui obiit anno Domini MCCC, mensis Aprilis die XVI: cujus anima requiescat in pace..... Amen.

CONATUS CHRONICO-HISTORICI

PARS TERTIA

A Gelasio II usque in præsens.

PRÆFATIO

De mutatione styli etc. pag. 7.

Num. 6 lin. 3 sic muta — quodque ipsum obtulerim bipartitum poni, ante quartum ac quintum Tomum Moji, per modum Tractatus præliminaris. Sed neque mutato postea consilio, et utraque Parte in unum volumen contracta, displicuit facta alio respectu divisio; eo quod mutanda necessario esset forma Chronographicarum tabularum, deficientibus Baronianis Annalibus, cum quibus placuerat nostram Chronologiam una in tabulo componere, quæ comparatio hic fere debebat finem accipere. — Deleantur porro reliqua hujus Numeri, et (si editio nomi fiat) continentur numeri paginarum, qui nunc, cum erunt alii audi in hisce Paralipomenis, prænotabuntur Asterisco * ut appareat differentia Partis secundæ a prima.

CLXII GELASIUS II.

Commentarialum prævium sic ordine.

Ab anno 1118,

Pontificatum hunc Ordericus Vitalis in *Historia Eccles.* sic describit initio libri 10: Anno ab Incarnatione Domini MCVIII Indictione XI, defuncto Paschale Papa, Johannes Cajetanus, Romanorum Pontificum antiquus Cancellarius et Magister, in Gelasium Papam electus est; et, contradicente Imperatore, a Romano Clero canonice consecratus. Et infra Gelasius Papa eruditione litterarum apprime instructus fuit; et longa exercitatione (utpote qui Præsulum Apocrisiarius fere XL, annis enituerat) calluit: sed non plene doctus annis Romanæ Ecclesiæ præfuit. Imo nec uno integro: nam infra iterum ait. Anno ab Incarnatione Domini MCVIII Indict. XII Gelasius II Papa, IV kalend. Februarii, apud Cluniacum mortuus et sepultus est.

Post num. 19 adde — 20 Hic vero addiderim ex Italico itinere Mabilionis pag. 147, prædictos Pontificis Romani Suffraganeos, aut eorum saltem duos, media ætate vocatos Episcopos Urbis, ut qui in sui tituli civitate vix unquam, in Romana sæpè præsidebant, tamquam Episcopi (ut nunc appellantur) Vicarii. Id autem eruit ille ex hac inscriptione, Romæ in ec-

clesia S. Mariæ de Capella, olim ad Pineam dicta; Anno Domini MXC; Indict. XIII, mense Mart. die XXV, dedicata est hæc ecclesia S. Mariæ quæ appellatur ad Pineam, per Episcopos Urbis, id est, V. (Ughello, Ubaldum) Savinensem, et Joannem Tusculanensem, tempore Domini Urbani II Papæ, in qua sunt Reliquiæ etc. Atque ita idem Mabilio notat ex Chartario Farfensi, quod Dodo, Episcopus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, dedit libras quinque pro rebus post mortem, mense Octobri, temporibus Benedicti VIII, id est intra annum MXXII et MXXIV; eunque putat etiam fuisse Sabinensem Ughello præteritum, qui proinde fasset successor Rainerii anno MIII ex Chronico Farfensi. Denique aliud diploma sibi visum ait, ubi iidem vocantur Romani Episcopi.

CLXIV CALLISTUS II.

Commentariolum sic exordire.

1 Genus ejus sic expresse notat Ordericus Vitalis in fine libri 2: et libro 12, sic de eo loquitur: Guido Archiepiscopus Viennensis, in Callistum Papam, IV Nonas Februarii, electus est. Ibi Lambertus Ostiensis et Boso Portuensis, Cone Prææstinus et Joannes Cremensis, alique plures de Romano Senatu Clerici affluere, quibus spectabilis prærogativa concessa est Papam eligere et consecrare. Inthronizatus est itaque Guido, ab adolescentia castus, religiosus, largus; in opere Dei fervidus, et multis pollens virtutibus. Hic filius fuit Guilielmi Testardie (id est Audax-caput) Ducis Burgundionum filius, quem Rainaldo Duci peperit Adeliza filia Ricardi II Ducis Normannorum.... Sic de Regali progenie ortus, frater Ducum, consanguineus Regum et Augustorum, laudabilium imbutus nectare morum, proventus est ad summum Pontificatum. Sugerius Abbas S. Dionysii, hoc seculo scribens, vocat Imperialis et Regiæ celsitudinis derivativa consanguinitate generosum, multo generosioribus moribus, strenuum virum, ac incomparabiliter genere nobilem. Similiter fere Auctor Vitæ, consanguinitatis lineam a Regibus Alemanniæ, Franciæ, Angliæ ducentem describit: quæ sic explicant Sammarthani, in Archiepiscopis Viennensibus: Guilielmi II Burgundiæ Comitis (nec enim Duces adhuc vocabantur) ex Gertrude Matisconensi quintus natus filius, frater Rainaldi et Stephani, Comitum Burgundiæ, Hugonis Bisonticensis Archiepiscopi, Raimundi Comitis Burgundiæ et Galliciæ, Mariti Urracæ filiæ Alfonsi VI, unde Hispaniæ Reges stirpe materna propagati sunt. Inter alias sorores habuit Gislam, Comitis Mauriennæ Humberti uxorem, e qua Sabaudia Comites et Duces, ipsaque Adelais Ludovici VI Grossi uxor prodire,

Ab anno 1119.

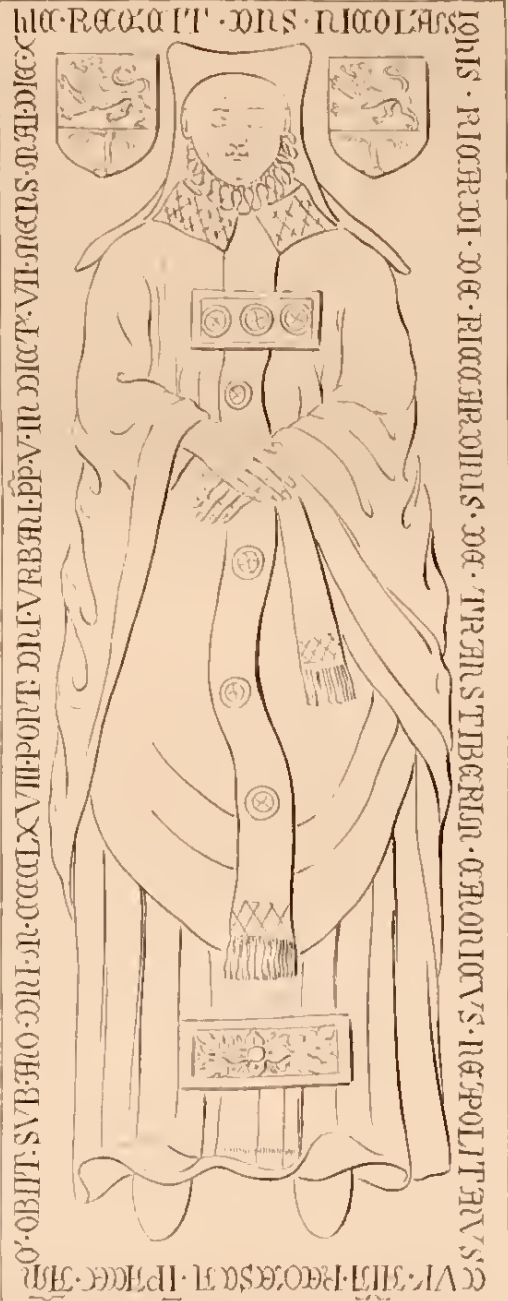
Magna ejus
nobilitas,

In Vita num. 1 lin. 4 a fine hæc præpone — Non tamen ita cito, ut hisce lectis videri alicui possit; non enim abiit nisi sequenti anno. Patet hoc primo ex Chronico Malleacensi, asserente, quod Callistus ipso anno suæ Electionis tenuit duo Concilia, unum Tolosæ et alterum Remis, in quo excommunicavit Regem Teutonicorum Henricum: deinde ex Orderico Vitali, sub medium libri sui 12 narrante, quomodo Callistus Papa mense Novembris in Neustriam venit, et Gisortii cum Rege Anglorum Henrico colloquium habuit, de reformanda pace cum Rege Franciæ Ludovico VI: quod etiam ei successit. Anno autem MCVIII, Indictione XIII, Ecclesiasticis rebus in Gallia bene dispositis, Italiam adiit, et ingeas Nobilium utriusque Ordinis agmen secum duxit. In hoc autem itinere (ut ad Auctorem Vitæ redeam) ventum est in Provinciam etc.

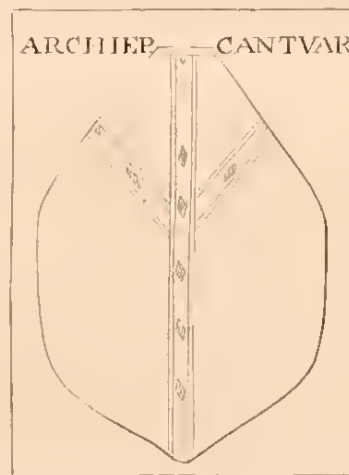
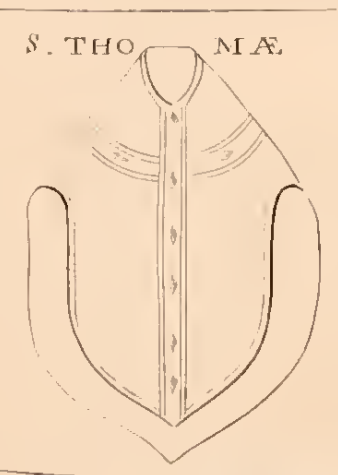
Post num. 2 adde — Rem clarius explicat noster MS. Chronologus Saza, his verbis: Anno Domini MCVIII, Henrici XVII, Callistus Papa revocavit in com-

abolitisque in-
vestituris

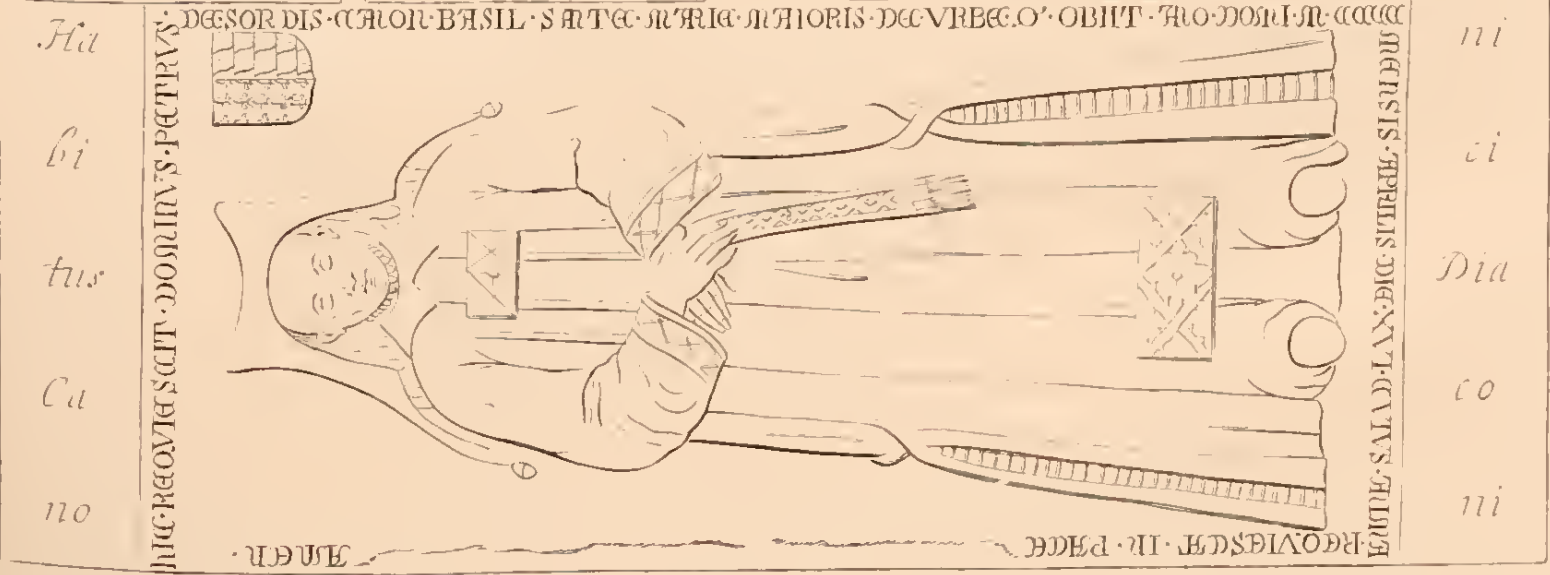
Forma Casularum seu Planctarum Roma Post an. Christi Mccc

Forma earundem in Francia seculo Christi XII

Pag 56
Paralyt.
ad
constum

Ha
bi
tus
Ca
no

mi
ci
Dia
co
mi

communione Ecclesiæ Henricum Imperatorem, dudum ab antecessoribus suis, Paschali et Gelasio excommunicatum. Canonica autem auctoritate sancitum est, ne amplius sibi Regalis potestas usurparet investire spiritualia, sed libera electio fieret a Clero et populo, et sic insigniretur Regalibus per sceptrum. Quod utique confirmaverunt: et sic facta est pax et concordia.

3 *Pergit porro prior Auctor: Inde in Apuliam Callistus, Legatis etc.*

Num. 7 adde — *Porro, ne quis Ordericum Vitalem, quamvis hujus temporis Scriptorem, objiciendum nobis putet, ubi ait, quod Anno MCXXV, Indictione III, Callixtus Papa defunctus est: Chronologus enim Saxo expresse annum MCXXIV notavit, quo et eclipsis solis facta est III Nonas Augusti, hora quasi sexta, qualis etiam a Calvisio ex Anglicis scriptoribus adnotatur. Dicit quidem posset, quod Annum ob Adventu, Indictionem a Septembri, kalendas Januarii præcedentibus, ordiatur Vitalis: sed hanc excusationem non recipit annus MCXXXI, morti sequentis Honorii per eundem adscriptus; potestque ipsum in ejusmodi minus accuratum haberi, vel suo vel transcribentium vitio.*

CLXV HONORIUS II.

Num. 4 adde — *Ad hujus temporis annique jam dicti Acta pertinet, quod de Honorio suggerit Chronologus Saxo, qui cum anno MCXXVII narrasset, quod Eodem anno XV kalend. Januarii Conradus, frater Friderici Ducis Suevorum, Regium nomen, machinantibus quibusdam Principibus, tyrannice sibi imposuit; propter quod a tribus Archiepiscopis, Moguntino, Salzburgensi, Magadaburgensi, et Suffraganeis eorum excommunicatus est, et ab omni Ecclesia anathematizatus: hæc, inquam, cum narrasset profine anni prædicti, præ anno MCXXVIII scribit, quod Conradus, falso nomine Rex, et Fredericus frater illius cum suis complicitibus, a Domino Honorio Papa, in Paschali die, extinctis luminibus, a sancta Ecclesia damnati et excommunicati sunt: Lothario autem Regi, expansis in cælum manibus, benedicebant et eum collaudabant, vitam et salutem, pacem et victoriam ei a Domino exoptantes.*

5 Anno autem MCXXX Honorius Papa obiit. Tunc Romani divisi elegerunt duos Cardinales, Gregorium, et Petrum Leonem: factaque est inde magna perturbatio et dissensio per totam Ecclesiam. Porro acta Honorii in Pontificatu paucis etc.

CLXVI INNOCENTIUS II.

Commentarius sic inchoetur — Anno MCXXXIII, inquit Saxo Chronologus, Rex Lotharius celebravit natalem Domini in Italia apud castrum quod dicitur Medicina... inde autem progressus, sanctum Pascha celebravit apud S. Flavianum, ac postea III kalend. Maji Romam veniens, ad S. Joannem in Lateranis, a Papa et Clero ac Romanis honorifice suscipitur, ibique Pentecosten celebravit, et in ipso sancto die in monte Aventino ad S. Sabinam coronatus processit. Ibidem ergo per sex continuas hebdomadas commemoratus, tandem ex consilio et voluntate Principum, mediante Norberto Archiepiscopo, in præfata Basilica Constantini Imperialem suscepit benedictionem, cum conjuge sua, II Nonas Junii die Dominica, quæ tunc tertia extitit post solennitatem adventus Spiritus sancti. Otto Frisingensis etc.

Num. 3 expunge 7 ultimas lineas, atque has substitue — inseritur, hoc modo: Innocentii II Pont. Max.

Propylæum Maji.

ossa, olim in Basilica Constantiiana prænobili sepulcro condita, et post illius incendium sub Clemente V huc deducta, ut in æde Virginis sacra cultor etiam mortuus viveret, simplici ac nudo superimposito lapide diu tecta quieverunt, hæc tantum inscriptione nota:

Hic requiescunt venerabilia ossa sanctissimæ memorie D. Innocentii Papæ II de domo Paparescorum, qui præsentem ecclesiam ad honorem Dei genitricis Mariæ, sicut est, a fundamentis, sumptibus propriis renovavit S. A. D. MCXL et An. D. MCXLVI. I

Tam præclaro Pontifici, ad imperium Orbis Christiani sola virtutis voce evocato, tamquam Religionis vindici, defensori Ecclesiæ, Schismatis debellatori, religione in Deum, pietate in pauperes, prudentia ac solertia agendi incomparabili; Regibus, Cæsaribus, aliisque cujusvis Ordinis hominibus per XII annorum, mensium VII, dierum VIII spatium probato, hujus Basilicæ Capitulum et Canonici, accepti beneficii memores, Parenti benemerentissimo, cultæ in Virginem pietatis monumentum, obsequentissimi restaurarunt, an. sal. MCCLVII. *Juxta hoc egraphum nihil deficeret in veteri Epitaphio ante, S. A. D. MCXL; sed legi posset sub annum Domini, atque referrî ad renovavit: suspectusque fieret Martinellus, ne, volens annum mortis intelligi, de conceptu suo addiderit, II.*

Coronatio Lotharii Imp.

Num. 4 adde — *Excusatum porro me habeant rei antiquariæ studiosi, si litterarum formas non eas videant quas illa ferebat ætas, sed perfecte Latinas: qui enim delineationem curarunt, satis habuerunt prolixiorum scriptum suis communibus litteris ad me transmittere, nec licuit properanti operi ea de causa moram injicere: semel autem sic sculpta abolere, novamque ea sola causa sculpturam curare, non videbatur operæ pretium futurum.*

ANACLETUS ANTIPAPA.

Num. 2 post verba Chronici Beneventani col. 2 lin. 10 adde — *Tunc, ut scribit noster Chronologus Saxo, habita est anno MCXXXI Synodus Generalis in Quadragesima apud Leodium, præsidebat Papa Innocentio, cum numerosa multitudine Episcoporum, Abbatum, et Clericorum diversorum Ordinum, præsentem Rege Lothario et Regina Richsa: ibique ab ipso Apostolico et omni Ecclesia inibi collecta excommunicati sunt, Petrus Leonis, Conradus et frater suus Fridericus, cum omnibus, illis adventibus. Deinde Innocentius Papa, iterum collectis ecclesiasticis viris et fidelium turbis, apud Remensem urbem in festo S. Lucæ Evangelistæ generali Synodo per aliquot dies præsidebat.*

Ab anno 1130

3 *Cetera huc spectantia etc. — et in fine adde—*

Mortem Anacleti Chronologus Saxo his verbis consignavit, anno prænotato; Petrus Leonis, qui contra Innocentium Papam Apostolicam Sedem usurpavit, obiit; Successoris autem post eum electi nullam facit mentionem, credo, quia fama ejus Alpes non transivit.

et condemnatio,

ratio temporis.

CLXVII CÆLESTINUS II.

Num. 1 adde — *Chronologus Saxo, qui anno MCXLIII, ejus electionem sic notaverat, Innocentius Papa obiit, cui Cardinalis Wido, qui et Cælestinus, successit; similiter anno mor sequenti scribit: Obiit Papa Cælestinus, eique successit Cardinalis Gebhardus, mutato nomine Lucius: alii tamen Gerardum nominant.*

Ab anno 1143

2 *Circa Cælestinum autem, nescio quid etc.*

Ab an. 1124 ad 1130 an. 5 men. 1, dies 30.

Lothario Regi rebelles excommunicat.

Ab anno 1130

a Canonice S. Marie trans-Tiberina.

LXVII LUCIUS II.

Ab anno 1144.

Post num. 2 adde — *Mabilio pag. 199 Itineris sui Italici, ab istorum calculis non multum recedit; sed quoad nomina mensiam primi ac ultimi diversissima refert, totamque hujus temporis Chronotaxim eversura, si tam certa forent, quam prima fronte videri possunt. Cum enim dixisset, quod Lucius II assumptus ad Pontificatum fuit ex Abbatia B. Mariæ de Rheno, Congregationis S. Salvatoris, quatuor a Bononia passuum millibus; addit etiam, quod ejus mentio est in Necrologio loci, tum ad xi Kalendas Octobris, quo die coronatus est anno MCXLIV; tum ad viii Kalendas Septembris, qui dies ejus supremus fuit. Continet uterque terrarum menses xi et dies iv: et primus, scilicet xxi Septembris, licet eo tunc anno, habente litteram Dominicalem A, Dominica non fuerit, sed Feria v; fuit tamen Apostolo Matthæo sacra, adeoque non prorsus invidiosa Pontificæ tali functioni.*

Ipsa licet primum 2 Sept. coronatus sit,

3 Sed quidquid sit de Coronatione (quæ potuit usque in septimum ab electione mensem dilata fuisse, impediendo intestino ac civili bello, ab Arnaldi Brixiensis sectatoribus, Senatus Romani auctoritatem restituere per seditionem exorsis, et aditus, ad Vaticanam ducentes, cum arce S. Angeli insidentibus, vivente etiam numo Celestino, quorum quanta et potentia et insolentia fuerit ex ejus temporis scriptore Ottone Frisingensi eumque transcribente Baronio intellige) quidquid, inquam, sit de tempore Coronationis; de Ordinatione tamen Pontificia, licet fortassis minus solemniter tumultuarieque, multo tamen citius facta, dubitare nos non sinit Bulla, quum in opere de Primatu Toletano refert Casteyo, ex eoque Labbas in nova Conciliorum editione, ubi Lucius Episcopus, Servus servorum Dei, Raymundo Toletano Archiepiscopo ejusque successoribus Canonice substituentis in perpetuum confirmat, ut per universa Hispaniarum regna Primatus obtineat dignitatem: *Subscribitur enim: Datum Laterani per manus Baronis, Capellani et Scriptoris, in Idus Maji, Indictione vii, Incarnationis Dominicæ anno MCXLIV, Pontificatus Domini Lucii Papæ II anno 1: et hinc Bullæ mox consonat alia sub iisdem notis data per manus Baronis, Ecclesiæ Subdiaconi, xi Kalendas Junii, cui subscribit Lucius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus, cum quindecim Cardinalibus, confirmando Privilegia Cluniacensis Monasterii.*

adeoque non esse mortuum 25 Augusti.

4 Jam prope evicto semel, quod initium hujus Pontificatus nequeat usque in Septembrem differri, consequens est, nec mortem posse differri ad Augustum; asserente Ottone Frisingensi lib. 7 Chronici cap. 31, quod ipse Lucius, quotidianis cruciatibus ac tædio vitæ afflictus, infra anni spatium Pontificatus sui, diem obiit. Hunc ergo qui Necrologio isti adscripsit, xxv Augusti; non potuit id fecisse ex certa ejusdem temporis sententia; sed longe postea ex suo calculo, immixto auctoribus, menses ac dies Pontificii illius definitivibus ex die Coronationis, certius fortassis ab antiquo descriptæ. Ex eodem Necrologio etiam notavit Mabilio, quod x Kalendas Novembris anno MCLXXXVIII, obiit Faïta, filia olim Domini Alberti ab Urso de Casinimicis, fratris Domini Lucii Papæ II: unde intelligo quomodo in Codice Vaticano legere sibi visus sit Baronius, hic fuit ex Provincia Æmiliæ, patria Bononiensis, ex patre Viseo, ubi scriptum erat, vel saltem scribi debuerat, Urso. Nec prætereundum, quod annotat idem Baronius ex Capitolii Romani monumentis, Romanos Senatores, ex anno isto, quo creatus est Lucius, tempus restituti Senatus numerare consuevisse.

Patris cognomen ab Urso.

5 Sub hoc aut præcedenti Pontificatu etc. — et lin. 5 — dele parenthesis — (seu potius Bosoni) — tum in fine adde — Quid dico successoris? Non solum pro hoc, sed etiam pro duobus Decessoribus insignia sugge-

rit liber, anno 1606 Mediolani impressus sub hoc titulo, Indulta ac Privilegia Pontificia Canonicorum Regularium Congregationis Lateranensis, mandante Celso Dugnano Abbate et Rectore Generali collecta. *Nom. Pag. 40 etc. — ut in Append. pag. 174** col. 2 num. 4 lin. 4 — et lin. 7 — a kalendas — 1 — a kalendis.*

DISSERTATIO XLI.

atias Appendix II Parte I, pag. 216.

De ætate et auctoribus Prophetiarum etc.

Vide nonnullis curam fuisse, ut ad hæc usque progressi tempore, animum advertent ad Prophetias, ut vocant, de Roovnis Pontificibus editas, sub nomine S. Malachiæ Episcopi Hiberni, et B. Joachimi Abbatis Calabri. Fuerat sane de his nobis agendum ad cujusque diem, Malachiæ quidem in Novembris: Joachimi vero ad xxx Maji, in mensis istius Supplemento. Sed hic tam proprius de Pontificibus Romanis Tractatus, præoccupare jubet argumentum istud, ipsumque quispiam, tantopere jactatas prædictiones, et in Dedicatoria nostra ad Clementem IX non omnino contemptas, hoc suo loco, nec semel quidem nominari. Primarum ordine argumenti, sed ætate fictionis posteriorum Auctor, qui sibi nomen S. Malachiæ assumpsit, quamvis non valde operose nugatus, multum tamen operis reliquit futuris post se Oedipis. Videtur autem scripsisse de præteritis etc. num. 4 lin. 3 et consequenter.

Primarum insus auctor tempore Sixti 5.

2 Arnoldus Wion — 3 subjungit Wion — quæ ibi faciunt num. 5 et 6.

4 Alterius generis multoque operosiores nugæ, sub nomine B. Joachimi, jam prudem a seculis aliquot reperiantur in Codicibus MSS. et ex his habentur impressæ; continent autem imagines symbolicas, et explicationis, seu verius implicationis majoris causa, subjecta singulis imaginibus lemmata; quæ omnia operose defendere est conatus etc, num. 1 lin. 8 — et sic consequenter.

Antiquiores istis, sub nomine Ab. Joachimi, constitunt.

5 Pirgitur — et 6 Quæ deinde sequuntur etc.

CLXIX EUGENIUS III.

Num. 2 lin. 4 a fine post — Romam rediit — adde Chronologus Saxo, pluribus actu explicans, ait: — In media Quadragesima, Eugenius Papa Concilium Remis celebravit; ubi quidam ei repræsentatus est, qui spiritu pravissimi erroris seductus, nomen sibi imponens Eus, in Gasconia et finitimis regionibus se Deum esse prædicaverat; qui et plures Episcopatus destruxerat, et plurima religiosorum virorum claustra, errori suo favere nolentium, dissipaverat. Hic in medio Concilio interrogatus, errorem suum confessus est; et in caveæ captivitatem deputatus, perpetui exilii supplicio deputatus est. In eodem Concilio Magister Giselbertus scripta sua, contra omnes calumniatores suos, magnis auctoritatibus sanctorum Patrum defendit ut Clericus, id est, tamquam vir eruditus: sed frustra: quia ex Vita S. Bernardi, potentissime contra disputantis, constat, Gilbertum Porrettanum Pictaviensem Episcopum (de hoc enim agitur) communi Concilii sententia damnatum, errores suos, sicut promiserat se facturum si damnaretur, humiliter retractasse, eoque meruisse ne hæreticus censeretur, qui pertinax in errore non fuit, sed Ecclesiæ judicio acquievit. Quæ opud Cavallerium est illius imago, videtur

om-

omnino ex vera effigie sumpta; utpote nullo Pontificio insigni addito suspectabilis, sed plane Cucullam talem repræsentans, qualem ferebat Abbas Cisterciensis, quemque fortassis perrexit gerere toto Pontificatus sui tempore, quando non erat necesse sacratori habitu ipsum indui, monasticæ humilitatis semper memor, etiam in Pontificia dignitate.

CLXI EUGENIUS III.

Quapropter meretur Effigies ne omnino negligatur in ea editione, in qua forte aliæ Cavallerinæ imagines rejiciuntur; et ut ipsas nec habentibus nec habituris consulatur, eadem hic posita est. Plus tamen auctoritatis habebit, si aliquis doceat, an et ubi prototypum extet, certa suæ vetustatis indicia referens, ex peritorum pictorum sensu. Dum enim simili prorsus habitu ac pene similibus lineamentis idem Cavallerius nobis exprimit Joannem XXI, de quo nulla est ratio suspicandi, quod antequam fieret, Cardinalis Monachus Cisterciensis fuerit, ac porro etiam in Papatu Ordinis illius vestem gestaverit; incerti hæremus circa judicium absolutum etiam de priori ferendum.

3 Extat Viterbii in ecclesia S. Angeli, a Spada cognominati, insigne Pontificis hujus monumentum, in tunc sculpto marmore, quod ab inferiori sacræ istius ædis parte ad superiorem translatum, nunc cernitur ad latus aræ principis et cornu Evangelii, extra chorum Canonicorum, pilæ cuidam arcum sustinenti affixum, nobisque a P. Bernardino Coccovagino S. J. transcriptum. Ita ad verbum legitur: Anno ab Incarnatione D. N. Jesu Christi MCLV, Indict. viii, Eugenius venerabilis Pontifex III, ad honorem B. Michaelis Archangeli, una cum Episcopis et Cardinalibus hanc dedicavit ecclesiam viii Idus Maji, præsertim in eadem domo Biterbo venerabili Priore, sita in borgo Biterbo: in qua tria sunt altaria, mirabiliter dedicata: majus vero ad honorem S. Michaelis Archangeli, in quo recondita sunt patrocinia SS. Protomartyris Stephani, Calixti Papæ et Martyris, Cornelii papæ et Martyris, et de venerabili ligno Crucis Domini: Septentrionale autem altare ad honorem SS. Savini et Eugenii (primus Urbis veteris Episcopus, alter Diaconus Florentinus existimantur, xxx Octobris et xvii Novembris recolendi) quorum ibidem requiescunt Corpora: Meridionale, quod ad honorem S. Fortunati Confessoris (an Episcopi Tudertini xiv

Viterbii consecrata ecclesia S. Angeli de spada

Octobris?) et Illuminatae Virginis (xxix Novembris commemorandæ; Reliquiæ quorum ibi requiescunt. Presbyter Petrus hæc scripsit, filius Bensivenga.

4 Vitam Eugenii auctor Codicis nostri cum Martino Polono sic concludit: Hic obiit Tiburi etc. usque numerum antea 4 nunc 5, et sic deinceps.

5 Hac Epistola accepta etc.

CLXX ANASTASIUS IV.

Num. 4 adde — Fuit Raymundus iste, de Podiō nuncupatus, loco natiuitatis suæ in Delphinatu Galliarum provincia, primus Ordinis istius Magister, Ademari Podiensis Episcopi, in sacri belli historia nominatissimi, propinquus: numquam sine titulo Beati relatus in Historiis Ordinis ipsius, et cum radiis depictus in Melitensi Insula atque ecclesia Vallettæ: cujus tamen obituali dies ignotus scriptoribus est, qui etiam nullum proferunt indicium cultus publici, unquam vel usquam ipsi delati. Si fallor, docebor libenter, at locum ipsi faciam in nostro opere.

Ab anno 1153, in quibus notabilior una data F. Raymundo de Podio, Hospitaliariorum Magistro,

CLXXI HADRIANUS IV.

Num. 2 adde — Hadriani actis meretur addi, quod, sicut Chronologus Saxo scribit, Anno Domini MCLVI Fridericus Rex Imperiali benedictione ab Adriano Papa sublimatur, et coronatus, cum victoria et gloria magna, revertitur.

Num. 4 lin. 9 — Hadrianus — adde — vel potius Eugenius III, de quo supra, Suffraganeos Episcopos. — lin. 20 — documentum. Et — I — documentum, et Nicolai Maniacutii Versus, cum suis Annotatis a pag. 27, transferendi erunt in altera editione ad finem Apparatus Prioris, ut suo loco notavi.

CLXXII ALEXANDER III.

Ad finem adde — 6 Chronologus Saxo hæc insuper suggerit, non prætermittenda. Anno Domini MCLXXVII, Alexander Papa Venetiis adveniens, Imperatorem in classe manentem expectat. In Vigilia S. Jacobi Imperator Venetiam venit, ubi diu expectatus et optatus, a Cardinalibus et Episcopis et Nobilibus et populi multitudine infinita honestissime suscipitur; et in monasterio S. Marci cum Papa in osculo pacis in concordiam et pacem firmam rediit. Anno Domini MCLXXVIII, Alexander Papa, a Moguntino et Wormatiensi aliisque pluribus Episcopis et nobilibus viris, quos Imperator cum eo direxit, Romam redactus, honeste suscipitur. Alexander Papa generale Concilium omnibus Ecclesiarum Prælati Apostolica auctoritate Romæ indixit. Anno Domini MCLXXIX celebratum est Concilium generale a Domino Papa Romæ, in medio Quadragesimæ, ubi aderant Patriarchæ tres, Episcopi, Abbates et Prælati Ecclesiarum pene totius orbis, cum innumerabili Fidelium multitudine; in quo de ordinatis in schismate: et diversa, quæ pro temporis necessitate et corrigenda et dispensanda fuerunt, ordinavit.

Imperator reconciliatus

Concilium Romæ celebratum.

7 Baronius ad an. 1177 num. 4 ex quodam antiquo Ecclesiæ Parentinæ pergamento, refert transcripta sibi quædam, de Historia hujus Alexandri Papæ, qui latitavit Venetiis, et postea transiit Ursariam Parentinæ diocesis, ubi dimisit Indulgentiam plenariam; cujus MS. Auctor adducens Pontificem Anconam, similiter facit mentionem qualiter concessit primis Dominicalibus mensium tantam Indulgentiam, quantum arenam capere potuit cum ambabus manibus. Et additur; Hoc donum Indulgentiæ fuit concessum tempore Domini Thomæ Episcopi Anconitani de anno 127, anno sui Pontificatus duodecimo,

Afflata Alexandro Indulgentia

Indictione

Indictione quinta. Sed num. 49 idem Baronius prudenter colligit, ex eo quod ejus temporis usus Pontificius in dandis Indulgentiis anni unius terminum non excederet, redargui posse ejusmodi scripta: Quæ digna, inquit risu, quamvis nullo penitus veritatis testimonio fabricantur, pluribus tamen contradictionibus locorum, temporum, rerumque gestarum facillime convelluntur. Certe, ut librario mendo imputetur annus 127, per cyfras male notatus, pro anno (quem in Margiae substituit Baronius) 1177, quo gesta esse oportuisset quæcumque ibi norrantur, si gesta fuerunt; tamen, si Anconam venit Alexander Venetiis, ubi latuerat fuga elapsus (quod, ut merum commentum, jure explodit Baronius) eo anno currebat Indictio, non quinta, verum duodecima. Et Thomas Episcopus, an eodem anno Anconæ sederit, non possumus non dubitare; cum intelligimus, quod incendia anni MCLXXIX deperditis Ecclesiæ istius scripturis, ducentis fere annis hiet series Episcopalis. Ughellus autem in Episcopis Anconitanis absolute affirmat, quod, quos tempore Gentilis Episcopus præerat Ecclesiæ Anconitanæ, Rusticus Abbas monasterii D. Mariæ Portus-novi diœcesis Anconitanæ, amplissimum privilegium in favorem monasterii, ab Alexandro III anno MCLXXXVIII Venetiis agente, sibi suisque successoribus comparavit.

6 Frustra sunt igitur Presbyterorum et Notariorum testimonia, quantavis firmata robore anno MXXV, et rursum MDCV etiam Episcopalia, ad fidem faciendam, quod talia fideliter descripta sint ex antiquiori Ecclesiæ Anconitanæ regrapho, ipsiunque concordet cum originali Parentino; quando ipsum originale, ut mendosum est totum, sic etiam fabulosum. Accidit namque; (ut verbis Baronii, post eadem relata scriptis utar) ut quo præclarior de rebus præclarissime gestis sit historia conscribenda, sæpe irrepit in auctorem aliquem fabulosum quidpiam, quod sine auctore vulgatum circumfertur; quodque ipse scriptor prætermittere expavescat, ne contradicentium grandine densa pulsetur; sicque fiat ut falsa admixta veris, eodem decore tituleque fulgeant; atque mendacium, veritatis vitrum, gemmæ nomen obtineat, et pari pretio aestimetur, atque cupientibus distrahatur; quo autem nomine semel acceptum, eodem ad posterum tamquam paterna hæreditas transmittatur; tenaciusque possessam non libenter admittat, quod, face veritatis admota, arguatur esse deforme mendacium, contrarium veritati, Quorum occasione ut delectu habito (quod muneris nostri est) segregarem pretiosum a vili, falsum a vero, immensi sunt nobis parti labores: sed feliciter actum, nisi et odium pareret veritas: ut secundum divinum oraculum dicant videntibus, Nolite videre; et aspicientibus, Nolite aspicere nobis ea quæ sunt recta: loquimini nobis placentia, videte nobis errores. Hæc ille, cui paria patientes in altero Thoma, pro anno MCXLIH, asserto Episcopo Florentino, an autem revera fuerit in dubium revocato, solamur nos exemplo Purpurati istius scriptoris, neque desinimus nostro officio fungi; et certa a dubiis segregare; neque permittemus, ut ex dubiis ducantur in historiam consequentia, de quibus non liceat dubitare.

CLXXIV URBANUS III.

Num. 2 adde — Chronologus Saxo sic de eodem scribit. Anno Domini MCLXXXVII, Imperator pro pace formanda inter Urbanum Papam et Imperium, Legatos Wirzburgensem et Babebergensem Episcopos et Abbatem Hersveldensem Veronam misit: qui bene prosperati, pace in forma acta, Legationem Imperatori retulerunt. Tum relata Hierosolymitanæ

Urbis occupatione per Saladinum, subjungit: His ita gestis Episcopus Hierosolymorum nuntios et litteras misit, quærens consilium et auxilium. Proinde Papa, orationes et jejunia per Ecclesias instituens, Imperatori et ceteris Principibus et Fidelibus, pro adjutorio illius terræ, Henricum Episcopum Albanensem Cardinalem misit trans Alpes. Eclipsis solis facta est. Imperator pro pace firmanda nuntios, quos pridem, Urbano Papæ misit. Urbanus Papa apud Ferrariam migravit, cui Gregorius substituitur, prius Cancellarius. Ipse Legatione Imperatoris optime suscepta, pacem, filius pacis et vere Israelita in quo dolus non erat, accepit et firmavit.

Num. 5 lin. 6 dele omnia post — Ughellus — et hæc substitue. — Pro Mediolanensibus irrefragabile testimonium dicit Catalogus eorum Episcopalis, alias explicandus. Hic enim, ob anno MCLXXXV usque ad MCCVII, invenitur sic deductus in originali membrana Bibliothecæ Ambrosianæ, ut in eo singulorum Archiepiscoporum nomina, tempus Sedis, ac locus sepulturæ, sigillotim ac successive, manibus evidenter diversis continentur, ipso scilicet quo quisque moriebatur tempore ex ordine adscripta. Ibi autem sic legitur: Domnus Ubertus, qui fuit Papa Urbanus, sedit annos II, menses IV, dies X, scilicet a die XI Maji, quando fuit electus Archiepiscopus, post Algisi decessoris XXIX Martii prægressam mortem, elapso mense I, et diebus XI, usque ad XX Septembris, quando retentum eatenus titulum Archiepiscopatus deposuisse videtur, alteriusque eligendi fecisse potestatem. Hac tamen potestate adeo non est usus Mediolanensis Clerus, ut, non nisi tertio post mortem Urbani mense, potuerit in novam electionem convenire. Quod autem respectu Mediolanensis Episcopatus fecit Urbanus, ut eum gereret Romano Pontificatui junctum; factum etiam censuimus a Svidigero Bambergensi, postea Clemente III, et Gerardo Florentino, dicto Nicolao II. Fuisse etiam Urbanum familia Cribellum, patet ex instrumento anni MCLXXXVIII apud Puricellum, in Monumentis Ambrosianis pag. 1019, cui condendo interfuisse scribitur, Oberus Crivellus, ipsius Ecclesiæ Archidiaconus. Ast eo cognoscendo abstinet ipse, anno MCLXXXIV, ita signant pag. 1024 apud eundem, Ego Ubertus tit. S. Laurentii in Damaso Presbyter Cardinalis, et Apostolici Sedis Legatus subscripsi.

CLXXV GREGORIUS VIII.

Num. 1 adde — Chronologus Saxo, narrata, ut supra, electione et pacis susceptione addit; Gregorius Papa Imperatori et Principibus pro adjutorie terræ Hierusalem scripsit: et quia vita ejus mundus non fuit dignus, ad Pisas in fata concessit: cui substituitur Clemens, prius Episcopus Prænestinus.

CLXXVI CLEMENS III.

Num. 1 lin. 14 — Quid autem Romæ. 1. Quid vero ibidem. — In fine ejusdem num. adde — Vidit etiam fructum Legationis, a suo decessore ordinatæ: de qua Chronologus Saxo, Chronicon suum hic finiens, ita scribit, Anno Domini MCLXXXVIII, Imperator Fridericus pro Legatione Apostolica, de adjutorio Orientalis Ecclesiæ, omnibus Principibus Teutonicæ terræ et ceteris fidelibus, Curiam in medio Quadragesimæ Moguntiae instituit... ubi Imperator inspirante Deo, in præsentia Albanensis legati et totius Imperii, in remissionem omnium peccatorum Crucem accepit; deinde filius ejus Dux Sueviæ; Lantgravius et multi Episcopi, Duces, Comites et Nobiles, Milites et viri militares Crucem acceperunt.

Ad

velut sub
Thoma Epi-
scopo datæ:

pro quibus
frustra est
omnis aucto-
ritas recentior,

dum evidens
tenetur impo-
stura.

Ab anno 1185.

Sed Mediola-
nensis,

Ab anno 1187

Ab anno 1187

Ad eam Curiam [convenerunt] quatuor millia viro-
rum electorum, et expeditio in annum integrum di-
lata, in die S. Georgii Ratisponæ statuta est.

CLXXVII CŒLESTINUS III.

Ab anno 1191

seu S. Anto-
nini,

Num. 3 In marg. scribè — *sepultura prope altare
S. Salonini, — et ad fidem adde. — Hæc ego diu
mecum : quin et Romam scribens quærendum de
Martyre illo curavi, sed inventus est nemo, qui plus
quam nomen sciret. Tandem reperi apud eundem Ras-
ponum lib. 1 cop. 12 indicari Altare Beati Antoni-
ni, seu Salonini Martyris. Refertur aliquis Romæ
passus Antoninus, sub Commodo XXII Augusti ; sed
neque tunc, neque alias ulla in Lateranis mentio
illius fit, et cum altari destructo cultus videtur eva-
nuisse.*

DISSERTATIO XLII.

De Annalibus Ecclesiasticis, numquam satis
laudandis, Cæsaris Cardinalis Baronii,
hic desinentibus.

Illustrissimus Cæsar Cardinalis Baronius cum Pon-
tificatu Cœlestini III finivit etc. ut pag. 32. ** —

2 Ast supputatio etc. numeris consequenter mutatis,
deinde post num. 7, nunc 4, adde.

et quando ul-
timum To-
mum scribebat
annos 67 na-
tus,

5 Natus fuerat Baronius Soræ in Campania, anno
MDXXXVIII : proinde agebat ætatis annum LXVII, quando
sub annum v præsentis seculi prælo dabat duodecimum
atque ultimum Herculei sui laboris Tomum, in vitæ
hujus limine constitutus ; et futuram, morti jam pro-
pior, recogitans ; (uti habet suprema Auctoris ad Léc-
torem contestatio) quem deinde Tomum ita finit : Si-
cut servus desiderat umbram, cum, sub æstuantis
solis radiis labore fractus, calore dissolvitur ; ita
et ego, portans pondus diei et æstus, exoptavi, ut
tandem fasce solutus, sub umbra illius requiesce-
rem, quem semper concupivit anima mea. Et sicut
mercenarius præstolatur finem operis sui ; expec-
tavi et ego, ut inclinata ad vesperam die mercedem
acciperem a Patre-familias, denarium diurnum, ejus
imagine cusum et pretio auctum illius, qui dixit
Abrabæ, Patri credentium, Ego ero merces tua ma-
gna nimis. Ab hora namque prima conductus, ejus
auxilio, indefesso studio laboravi, ut puteos illos,
quos antiquiores Patres nostri fodere, impii vero
Palæstini obstruxerunt, implentes humo, exhauri-
rem purgaremque ab immensa superinjecta men-
daciolorum congerie ; ipsosque purissimos intercep-
tos latices revocarem ad usum pristinum Ovium
atque Pastorum. Quod vero jam sit hora diei novis-
sima, pulsante ostium morte, sumpta fiducia im-
mensæ Dei misericordiæ, accurro ad Patrem filius,
sed Prodigio illi similis, misericordiam petens. Pergit
deinde suavem hunc et plenum religiosissimæ humili-
tatis affectum pluribus verbis extendere. Mihi satis est
priora illa, velut ex ore morientis, legisse ut ostendam,
quam parum verosimile sit talia cogitantem, in extre-
mis pene ultimi istius Tomi foliis integro cuidam Reli-
gioso Ordini offensum et cum patenti passione scrip-
sisse, quæ habet ad annum MCLXXXI, de ejusdem Ordini
origine, ut nobis aliquando, non ex vulgo Fratrum
aliquis, sed ipse ejus Generalis scripsit, ab eo cavere
monens.

nec aliud
quam mortem
præ oculis ha-
bens :

adeoque non
credendus ex
passione tunc
scripsisse
quidpiam,

6 Quænam videretur constantior suo tempore asser-
tio circa controversiam istam eadem, qua omnia alia mode-
stia scribit, majori tamen quam alia brevitate ; ne quod
sibi verbum, locotam periculosa, fortassis excideret, quo
delicatissimæ cujusquam aures offendi, cum aliqua spe-

cie rationis, possent. Fueritne, an non fuerit veritatem
assecutus etiam in isto puncto, hic non attinet quærere.
Multa Baronium latuisse, nonnumquam etiam ipsum
erravisse, prudens nemo negaverit : dicatur etiam præ-
judicio aliquo abreptus subinde, nihil recuso. Sed non
dicatur oculos clausisse veritati, ut aperiret passioni,
indignæ animo Christiano, nedum jam prospectanti
mortem in januis positam supremumque snorum cogita-
tum omnium æque ac scriptorum Judicem. Laudatur
interim Baronianorum Annalium sapientissimus Cen-
tinuator Raynaldus ; qui sciens quam ægris animis ac-
cepta esset prolata a Baronio, tam candidè tamque
parce, sententia ; cautius porro agendum sibi censuit :
maluitque de Alberto Hierosolymitano Patriarcha,
propter eam, quam habet cum isto Ordine connexionem,
nihil dicere (licet multa suggererent Innocentii III
ad eundem Epistolæ) quam obligatus videri, ad tan-
genda vel eminus controversa principia : ad quod me
obligarunt illi, qui Henschenium nostrum tam operose
egerunt reum silentii ac brevitatæ servatæ in Martio,
cum forte operis ratio exigeret ut non omnino inno-
minatos præteriret duos, ex primis (ut putabat ipse)
Prioribus Beatis. Quam non prior in hanc arenam pro-
silierim ego, quidque egerim ut ne ad disputationem
illam pertraheretur invitus ; si mihi non creditur, in quo-
dam ad diem XI Maji Commentario id explicanti ; præ-
ferantur integræ, ad quas sæpius jam provocavi, Epi-
stolæ meæ ; unde sola illa truncantur loca, in quibus,
ut cum amico atque privatim, fidentius confitebar, non
potuisse me reddere silentii nostri rationes ; nisi eas,
quas nec proderet lubebat nobis, nec ipsis provocanti-
bus expediebat prodi. Nunc si patenti cum passione
scripsisse arguar etiam ipse, solabor me societate Baro-
nii, qui apud sic affectos, ut libri eorum libellique de-
monstrant, non potuit notam istam effugere.

7 Atque hæc ex infinitis pauca etc. ut pag. 33
num. 8 —

CLXXVIII INNOCENTIUS III.

Post num. 6 adde — 7 Athanasius Kircherus nos-
ter, in libro cui titulus *Vetus et novum Latium*, p. 2 affectæ ei in
cap. 2, ageas de Villa-Ciceronis, hodie Crypta-fer-
rata in agro Tusculano, quæ Basilianorum Græcorum
Monachorum cænobium est, ne quid ad loci antiquitatem
omitteret, apposuit et diplomata Pontificum, quæ ibi
adhuc in ecclesia leguntur : dicere potuisset, non
diplomata, sed Synopsim diplomatum ; ac deinde de-
buisset, qua verisimilitudine ea synopsis nitatur, indu-
gare. Id cum prætermiserit ipse, narrandis quam exami-
nandis rebus ejusmodi attentior faciam ego ; ac
primum quæ ibi verba leguntur describam propterea
quod primus auctor dicatur hic, quo de agimus, Ponti-
fex. Innocentius III omnibus fidelibus confessis et
contritis, istam sanctam ecclesiam devote visitanti-
bus, diebus Dominicis et festivitibus Sanctorum
Apostolorum, et illorum Martyrum quorum Reli-
quie hic sunt, et etiam S. Joannis Baptistæ, festi-
vitatibus prædictis Papa concessit omnium peccato-
rum tertie partis remissionem, et mille annos in-
dulgentiæ ; aliis vero diebus medietatem istarum
Indulgentiarum. Bonifacius VII confirmavit præ-
dictas Indulgentias etc. Credo scribi debuisse Boni-
facium VIII, nam Septimus plusquam ducentis annis
Innocentium III præcessit. Errorem igitur numeri
excuso : sed credere non possum, aut Bonifacium con-
firmasse, aut Innocentium concessisse præ ecclesia Crypt-
tæ-ferratæ annorum millenorum Indulgentias, quando
ipsius Basilicæ Vaticanæ majores Indulgentiæ (ut su-
pra ostensum est) haud ultra septem annos ac septem
quadragenas extendebantur. Adde quod in isto Tus-
culanarum Indulgentiarum Synopsi alia plura legan-
tur

Ur descripta Græcicæ levitatis fictiones sapientia, quæ nihil hic attinet examinare et refutare singula.

CHRONICON MS. Pag. 40 **.

Ibid. in fine addo — Aliud ejusdem Chronici ecygraphum Jannagus noster reperit Romæ, in Bibliotheca Domus nostræ Professor ex MS. ut prænotabatur, D. Michaelis Gesualdi; cujus ultimam partem quoniam transcriptam in Belgium attulit, placet ex hoc etiam parvuli vel in margine addere, vel contextui Viterbensi apponere [] interclusa,

*Pag. 47 * an. 1264 Julio mense sub Comite Flandriæ — adde — In Thoma & Sabaudæ Ducis fratre, Joannæ Constantinopolitanæ usque ad an. 1243 marito? an potius Margarete Sororis, tunc regnantis, conjugæ Guilielmo Borbano, Dam-Petri et S. Desiderii Dignitate) et fuderunt etc.*

Eodem an. lin. ult. addo — In ecygrapho Romano vitata satius quam Viterbensi consequenter describuntur omnia acsi nihil deesset.

CLXXXIII ALEXANDER IV.

Ab anno 1253. Num. 3 lin. 16 — Sexta vero die etc. usque lin. 20 — Ultima Dominica — dele omnia, et hæc substitue Hæc Correttinus, parvæ apud me fidei scripto, postquam animadverti, quom fæde in sit hallucinatus circa obitum B. Rosæ Viterbiensis, cujus Vitam tamen ex professo scripsit singulari libello. Etenim ibi et hic eam asserit defunctam anno m.c.c.l.viii, tempore hujus Alexandri, qui corpus ejus, ne tumultus causa devotionis, fletet in populo, clam sepeliri jussisset; postea autem anno m.c.c.l.x, iv Septembris, transtulerit ad sui nominis monasterium, post decimum octavum sui obitus mensem. Ubi primum non animadvertit Correttinus, inter Martiam ac Septembrem dictorum a se annorum menses omnino triginta intercedere; deinde ignoravit, diu ante Pontificatum Alexandri, seduct anno m.c.c.lii, commissum fuisse Priori Prædicatorum et Archiepiscopo S. Sixti ut examen sanctitatis ut miraculorum B. Rosæ Viterbiensis conlucerent; atque adeo uno saltem anno prius ipsam abisse: Alexandrum vero ex Bullis suis actis constat, non fuisse Viterbii, iv Septembris anni m.c.c.l.x, sed Anagninæ; et tamen hic dicitur tunc transtulisse Beatæ istius corpus. Proinde etiam istum locum expungere oportet et usque ad mensem Septembrem differre questionem, an et quid Alexander in illius causâ egerit. His animadversis, resumo qualemcumque textum Correttini, examini eruditiorum ulteriori subjiciendum — Ultima Dominica etc.

Ibid. a fine columnæ, lin. 14, dele lineas 10, et priores cum postremis ita conjunge — anno m.c.c.l.x, Viterbiu cum tota Curia reversus est.... et subaunte anno m.c.c.l.xi .., die xxv Maji, vita functus etc.

CLXXXIV URBANUS IV.

Commentario addatur — 3 Vitam Urbani etc, ut in Appendice NOT. 19

Tum addatur — 4 Mabilio iter suum in Italiam describens, pag. 52, indicat nobis memorabilem ad posteriores Constitutionem Pontificis hujus, qua vetat, ne citra suum suorumque successorum permissam, alicui detur sepultura intra basilicam Vaticanam; merita conquerens, quod erga Sanctos, quorum gloriosa corpora in eadem basilica requiescunt, sic indevote se gererent, ea xtate Romani, quod, etiam contra Canonicas Sanctiones, mortuorum corpora quasi passim in ipsa, in qua vix passus pedis vacat sepul-

tura Sanctorum, præsumptione temeraria tumularent, cæcæ cupiditatis illecebris inducti potius, quam miseratione pietatis. Inde fieri, ut plerumque sepulera veneranda Sanctorum, quæ antiquorum Patrum sancta devotio debita reverentia consignavit, ausu sacrilego violantes, cum piis impios, cum justis injustos, cum sanctis sotes, dispari consortio ac societate damnabili impie sociarent. Nihil tale nunc queri potest religio laci; cum vix aliisquam summis Pontificibus, aut ne vix quidem, obtingat ibi tumulari. Aliis ab ecclesiis intra extraque Italiam non eadem ruita arceat promiscuam fidelium sepulturam: optandum tamen omnino foret, non ita passim eam gratiam iadulgeri omnibus, ut sacra circa Basilicas et parochias cæmeteria, tanta sollicitudine et religione a majoribus nostris designata dedicataque, solis capite census serviant.

Denique ponatur —

DISSERTATIO XLIII al. XXIII.

*De officio pro festo Corporis Christi etc. ut pag. 51 **.*

7 Collatio, inquit Ambrosius etc. — ut pag. 53 atque ad finem adde —

8 Porro occasione miraculi Bolsanensis, sub annum m.c.c.l.v patrati, cujus causa S. Thomas jussus fuit Officium pro festo Venerabilis, toti Ecclesiæ proponendum, componere, libenter hic ex Joanne Villano addiderim alterum, annis ante illud triginta quinque factum Florentiæ curis ut memoria devotius ageretur, ejusdem Ordinis Prædicatorum professor alius, Mag. Joannes Caroli Florentinus, aliud proprium Officium composuit, quod mihi ex Conventu S. Mariæ Novellæ promittitur a P. Mog. Raphaelæ Budii, transcribendum juxta vetus exemplum ibidem asservatum, inter plurima alia ejusdem Auctoris opera MSS. Enumerat ea in Bibliotheca Florentina Michael Pocciantius; et in Dominicana ante hos decem annos Romæ vulgata, Fr. Ambrosius de Altamura, integro fere seculo junior quam Pocciantius, et quidem ut instructus a prædicti Conventus Patribus: ambo tamen quod miramur) taciti prætereunt Officium illud: ut vel idea mihi id commemorandum hic fuerit. Agit autem Altamura de Joanne Caroli, tam in contextu quam in Appendice ad annum m.d.m, quo, aut saltem anno m.d.v, abisse ipsum censet. Historiam indicati miraculi Italice refert prælaudatus Villanius, lib. 6 cap. 8 in hunc modum. Anno m.c.c.xxx. die S. Florentii xxx Decembris, Presbyter quidam ecclesiæ S. Ambrosii Florentiæ, Ugucio nomine, cum Missam dixisset, Corpusque Christi consecrasset; præ senio nonsatis accurate extersit calicem unde contigit ut die sequenti eundem calicem accipientem, intra eum repererit sanguinem vivum, consistentem, et rubicundum, idque manifestum fuit omnibus Sanctimonialibus prædicti monasterii, multisque vicinis ibidem præsentibus, nec non Episcopo ac Populo universo, illuc cum magna devotione accurrenti. Exemptus autem est Sanguis præfatus de calice illo, et positus in ampulla crystallina, et usque in hodiernum diem (id est annum m.c.c.c.xxxiii, quo primam Historiæ suæ decadem Joannes finivit) monstratur plebi magna cum reverentia.

Aliud Officium ex simili causa Florentiæ compositum

CLXXXV CLEMENS IV.

Post Num. 3 notetur.

Ab anno 1265

DISSERTATIO XLIV.

De sepultura Clementis IV et diuturna post ejus mortem vacatione, atque initio Conclavium Pontificiorum.

Scribit S. Antonius de Clemente, quod sepultus quidem est etc. — ut pag. 54* col. 2 num. 5, mutatis consequenter numeris.

CLXXXVII INNOCENTIUS V.

Commentarium sic ordire — Hic nihil cunctatus, quin statim a sua electione, ipsoque in loco, inciperet exerere paternam suam sollicitudinem, tamquam Electus Episcopus, Servus Servorum Dei, scripsit Potestati, Capitaneis, Antianis, Consilio, et Communi Januensi, optans eis spiritum consilii sanioris, ut illos ad mutuum concordiam revocaret, misso eam in rem Hugone de Ubertinis Ordinis sui Prædicatorum Lectore ex Conventu Senensi, qui eorum Deputatus Romam venire faceret, infra secundam hebdomadam instantis quadragesimæ; ubi Innocentius excusat in fine, nomen suum non expressum in Bulla, quia hi qui fuerant hæcenus in Romana Ecclesia electi Pontifices, consueverunt in bullandis litteris, ante signa benedictionis manus, modum hujusmodi observare. Adornato demum itinere, Viterbium accessisse docet S. Antonius. Deinde in Basilica Vaticana coronatum, sese in Lateranum recepisse ex Bernardo Guidonis scribit Raynaldus.

2 Ipse in Encyclica etc.

3 Quæ ejus erant apud Carallernum effigies specialiter meretur considerari, quia omnino videtur sua ætate ex ejus temporis pictura, verosimiliter Romæ supra Minervam vel ad S. Sabinam inventa. Hoc enim suadet forma habitus Dominicani, arctiori longe quam nunc Religiosi isti utantur capucio, et in vetustioribus ipsiusmet S. Dominiici imagiibus omnibus reperiendo. Quare dignum censeo, quæ seorsim exhibeatur. Non tamen hinc certo

CLXXXVII INNOCENTIUS V.

probari putem, quamvis existimem verosimile, Innocentium, etiam in Pontificatu tam brevi, retinuisse Ordinis sui habitum. Huic certe, nunquam immediate superimposuit Pallium, cujus nullus extra Sacra est usus; sed hoc sibi licere voluit Pictor, sicut etiam is, qui nuper nobis S. Antonium Archiepiscopum Florentinum ex veteri statua pinxit, ad denotandum Pontificem ex ordine Prædicatorum.

VICEDOMINUS ELECTUS.

Num. 3 post Epitaphium addo — Post hæc eo modo nobis missa, contigit Jannungum nostrum anno MDCLXXVI Viterbiotransire, ubi totum monumentum inventum repolitum dealbatumque, et prioris Epitaphii loco substitutum aliud trium distichorum:

Schemate saxa rudi tibi, Lector, muta loquuntur;
Neve caduca putes, teste latente, movent.
Namque Placentinis Vicedominus ortus ab oris,
Francisci Soboles hic veneranda jacent.
Ferre vicis Domini sors huic dedit improba: verum
Una Petri solum lux feretrumque dedit.

Parva sicut gratis præsumunt Auctores utriusque Epitaphii ita non magni est faciendum, quod credi velint etc.

CLXXXIX JOANNES XXI.

Num. 3. In. 9 a fine post — seculo XIV et XV — adde.

4 Invenitur nihilominus in auctori Ciacciano Signum hujus Joannis (nec enim alterius dici potest) ubi sub nominibus Apostolorum, inter superiora transversa Crucis latera scriptis; inter inferiora notatus reperitur numerus Viginti. Sed cum bona verba Oldoini nostri, qui ipsum primus Ciacciano inseruit, non est illud Signum, quale pro Chirographo Pontifici pingebatur sub Bullis; talia enim necesse erat simplici linearum ductu exprimi, sed sigillum plumbeum, Cruce et characteribus anaglyphis impressum: quod ut oculis ipsis pateat, ipsam ejus iconem non gravabor exhibere, compositam cum altero, quod similiter ipse putavit primus,

nec dubitavit, esse Joannis XXII, ejus quem post Concilium dici vult XXI, ut revera solum erat, sed non dicebatur. Hoc ultimam, ut sua ruditate veram veteris plumbi ruditer exprimit, ita prius elegantiam plane novitiam sopit, dubiumque merito fidem reddit, vel ipsius plumbi (si ex eo fideliter expressum est cetypon) vel illud exprimentis. Quapropter non dubitabo asseverare, vel in cetypon vel in prototypo admissam fraudem, omissione unius numeri, ex proprio auctoris alterutris judicio; atque adeo non esse ambigendum, quin tam hic quam ille, ejus post annos centum successor Joannes, sic ut ab auctoribus corvis vocabantur, ita et se ipsos scripsissent XXI et XXII Talem autem errorem numeri, ortum ex dubio de Joanne filio Roberti, essetue Pontificibus adscribendus (si tamen error dicebatur est, et non potius Epikia ad confusionem vitandam) nemo mirabitur, qui consideraverit, quod Martinus sui nominis revera solum Tertius, anno MCCCCXVI creatus, Quintus dici voluerit (uti ex omnibus ejus Bullis patet) licet ejus proximus in eodem nomine

Sigillum plumbeum ubi XX notatur suspectum cur sit P

An. 1276.

Bulla ante consecrationem data,

Effigies.

Ab anno 1276

mine ante duo secula *Decessor Martinus*, vulgo *Quartus*, solum *Secundum* se scripserit, ut erat; eo quod alii inter ipsum et *S. Martinum* medii duo, *Marinus*, non *Martinus*, proprio nomine vocati fuerint. Nec hoc videtur latuisse *Martinum V.* sed vulgato jam usui paruisse, quod et *secundum* dico nostrum *Joannem*; de altero omnino certa constat.

§ Hic finiens *Martinus Polonus* etc.

CXI NICOLAUS III.

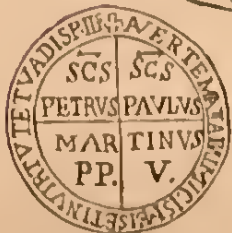
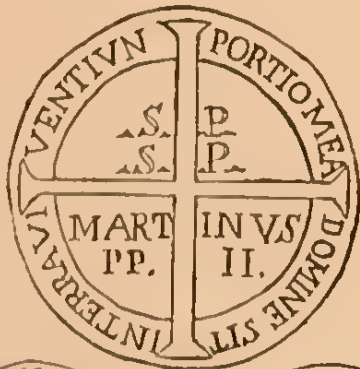
Ab anno 1177.

Num. 1 lin. 3 — ex qua dies nota etiam intelligimus. 1. colligimus, ejus ordinationem factam *Dominica*, diebus quinque progressa *Notam* Epistolæ; nec enim errorem possumus suspicari in *Rayualdo*, alias in talibus non semper accuratissimo, quasi sub Epistola legi debeat *xvi Kalendas*, itaque *Ordinatio* facta sit eodem die quo signata Epistola: quia *xviii Kalendas Februarii*, etiam *Acherius* reperit in cyphro misso ad *Regem Franciæ*, quod exhibet *Tomo xi Spicilegii* pag. 381. In *Octava* autem etc.

CXCI MARTINUS II AL. IV.

Ab anno 1281.

Post num. 15 adde — 16 Signum *Martini* hujus, sub *numera Secundi*, primus *Craconio* innovato inseruit noster *Oldoinus* hujusmodi.

Ipsa *Secundum* se scripsit, qui vulgo nunc *Quartus*.

Hoc si sincerum est (non apparet autem magnadubitan- di ratio, cum simplicibus lineis totum constet, itaque potuerit fuisse sub *veris* ejus *Bullis* pictum) sequitur, quod ipse sese semper scripserit sui nominis *Secundum*; sciens utique, duos, inter se et *Primum* medtos, fuisse *Marinos*, non *Martinos*, uti supra jam dixi. Hoc vero posito; consequens esse videtur, quod *Jordanus* initia *Vitræ* a se scriptæ, non posuerit *Martinum IV.* sed numerum mutaverit nostri *MS.* Auctor, qui nullum usquam *Marinum* novit, semper *Martinum* scribens. Proinde credi potest hic error, *Marinos* et *Martinos* confundentium, primum invaluisse post seculum *xiii*: cui se arcommolans is qui in *Constantiensi* Concilio ab universa *Ecclesia* lectus est *Papa*, nihil dubitavit *Martinus V* dici; uti apparet tum ex ejus *Bullis* omnibus cunctisque sui temporis *Historicis*, tum ex *Sigillo* plumbeo, quod *Alphonsus Craconius* representat ut supra.

CXCII HONORIUS IV.

Ab anno 1285.

Cur in nummis suis expressus cum *Coppa*.

Commentariolo adde — *Prædictum* *Honorii* sepulcræ simulacrum, in habitu *Sacrificali*, cum *Regno* in capite, quomodo moris erat *Pontifices* tumulandos efferri, exhibuimus in *Appendice* ad *1 Partem*, quæ nunc

facta est *Disserstatio xxxix*; atque in addendis ad eamdem. dedimus etiam ejus nummum. Restat nobis reddenda ratio, cur in ejusmodi honorariis nummis (quorum sic cudendorum, ut ipsorum *Pontificum* iis imprimantur effigies, nescio quis primus fuerit institutor; non credo tamen, multo antiquiorem hoc seculo fuisse) restat, inquam, reddenda ratio, cur tum hic *Honorius*, tum alii plures *Pontifices*, voluerint exprimi in *Coppa* seu *Plaviali*. Mihi alia ratio verosimilior non occurrit, quam quod ejusmodi nummi cuderentur, aut spargendi in populum, quando ex *Vaticano* in *Lateranum* deducebatur recens ordinatus *Papa*: aut eadem occasione distribuendi inter *Proceres*. Conveniebat ergo novum *Papam* illo in habitu exprimi, in quo ille sic primum processurus erat. Atque hinc paulatim usus invaluerit, ut etiam statuar, postea erectæ eisdem seu vivis seu mortuis, sic fingi cæperint; quemadmodum *Bonifacio VIII* fecisse videmus *Anagninum* et *Urbevetanam* civitates. Primus etiam nobis occurrit *Honorius* hic, qui alteram sui numismatis partem emblematica tessera ornaverit diversa ab ea quam sibi elegerat circumscribendam sigillo suo, per hæc verba, *Spes mea Dominus in secula*. Ibi enim cernitur contexta ex triticeis epiceis corona, cum circumducto lem- mate, *Et vitæ mortisque comes*: quo optimus *Pontifex* videtur significatum voluisse, oliam nullam se coronam ambire, nisi ex merito bonorum operum, quæ vivo mortuoque prodessent.

CXCIII NICOLAUS IV.

Num. 4 in fine adde —: quod etiam *Romana Curia* nunc servat in signandis *Bullis* prædictis ut apparebit in *Dissertatione XLVII*, quæ *Dissertatio* hactenus habetur post *Partem 1*, sub *Titulo* *Appendicis III*,

Ab anno 1450.

Num. 6 adde — ex *Append. not. 20*. Quia autem censeo successorum etc.

CXCIV S. CÆLESTINUS V.

An. 1274

8. Multipliciter illus travimus ad diem *xix Moji* hujus *Sancti Pontificis* *Vitam*, ante, infra, ac post *Papatum*, cum defuncti *Canonizatione* et *Miraculis*: atque inter cetera edidimus integros libros, quos de toto isto argumento scripsit versu ac prosa, testis *Canonizationis* oculatus, *Jacobus Cujetanus de Stephanescis*, *S. Gregorii ad Velum Aureum Diaconus Cardinalis*, a *Bonifacio Cælestini* successore creatus: quos libros lector curiosus ibi inveniet, cum *Annotationibus* copiosis. Mirum est qui fieri potuerit, ut *Franciscus Petrorcha* in sua *Pontificum et Imperatorum Chronologia*, erraret in nomine; et *Clementem*, pro *Cælestino*, scriberet.

Duplex *Tiaræ* coronamentum, ab ea inductum.

CXCV BONIFACIUS VIII.

Post num. 1 adde —

2 In suo de quo, infra, monumento exprimitur *Bonifacius*, cum duplici *Tiaræ* coronamento, quod primum adinvenit, hac reor de causa; quod, fervente inter ipsum et *Philippum Regem* controversia, declaratum voluerit, summam in temporabilibus æque ac spiritualibus potestatem sibi competere. Amplius tamen quam duplex *Coronamentum* videri potest in ea pictura, qua eundem expressit *Giottus*, ex podio *Palatii* vel porticu *Basilicæ Lateranensis*, benedicientem populo; quam tabulam hic etiam placet exprimere.

Ab anno 1294.

Jubilæum cælebratum,

Dubites

Jubilæum celebratum.

Dubites autem, an quæ pariter ibi populo prælegitur Bulla, non sit Indulgentiarum Jubilæi, quod indixit et celebravit anno seculari XIII, ejus Jubilæi sic meminit Jacobus Cardinalis prælaudatus, libro de Canonizatione S. Petri de Murrone, narrans Bonifaciani Pontificatus admiranda, versu 140.

Quorum uno, celebri fama seclisque salubri, Centeno largitur opes; cui Carmina dudum Nostra canunt, reseratque Prosæ diffusio nostræ.

Discite centeno detergi crimina Phœbo; Discite, si latebras scabrosi criminis ora Depromant contrita sinu; dum circulus anni Gyrat, perque dies quindenos extet, et Urbis Incola tricenos; delubra patentia Patrum, Ætherei Petri, Pauli quoque Gentibus almi Doctoris subeant, ubi congerit urna sepultos.

Nescio ubinam modo inveniendus sit libellus iste, versu ac prosa scriptus, eodem stylo, quo, una cum præmemoratis Actis decessor, dedit Jacobus duos libros, etiam a nobis editos ex MSS. de coronatione Bonifacii, ubi describens v. 141 Tiara seu Frigum Pontificale, non meminit duplicis Coronamenti sed v. 149 dumtaxat indicat gemmas, quæ eidem Tiaræ, in principio simpliciter candidæ, successu temporis accesserunt.

3 Porro ad Jubilæi prædicti tempus spectare etiam putant aliqui, aureum ejusdem Pontificis numisma, ex Equitis Gualdi Musæo sumptum. Sed erudite observant locupletatores Ciacconi, vel ista imagine Salvatoris, supra portam posita ex altera parte, inter duo candelabra cum hoc lemmate circumducto, Justis intrent per eam, aliud nihil exprimi quam quod ipse de se ait Christus, Ego sum ostium: vel, si Porta-sancta istie intelligatur, quam in Jubilæo aperire Pontifici moris est; nummum aliquomdiu postea fuisse confectum, ab aliquo significatum volente, quod Bonifacius iste profanum olim apud Romanos ducendi secularis anni ritum, commutaverit in sacram Christiani Jubilæi cere-

Propylæum Maji.

moniam. Illud certe cusum non fuisse tempore ipsiusmet Bonifacii, evincit triplex coronamentum Tiaræ, Auctore Urbano V assumptum annis LX post Bonifacium. Clementi porro VI, qui Jubilæum anno quolibet, quinquagesimo instituit celebrandum, similis Nummus adscribitur, sed non additur pars antica, Pontificis vultum expressura.

4 Ad istam temporis differentiam non attendens Joannes Baptista Cavallerius (cujus opera et studio Pontificum effigies primum prodierunt figuris æneis incisæ, quales Knobarus noster voluit representare) Bonifacio prædicto et successoribus ejus Benedicto XI atque Benedicto XII, triplex etiam fecit Coronamentum, deceptus fortassis exoletis coloribus picturarum quas imitatus est, haud satis distincte referentibus numerum Coronarum. Ne igitur contra historiam tam evidenter peccaretur, jussi tribus illis tertium Coronamentum abradi. Qui easdem imagines nunc Roma mittunt, iterata sapinus cælutura deformatas potius, quam reformatas, jam inde ab Alexandro III, annis CC ante Urbanum V, triplicis coronamenti Tiaras induxerunt. Extat Romæ census anno 1609 et Paulo V dedicatus Tractatus M. Antonii Mazzaronii, de tribus Coronis Pontificis Maximi, nec non de osculo Sanctissimorum ejus Pedum; qui ut varia eruditione plenus sit, vix tamen confert aliquid ad historiam: proinde satis est cum hic ex occasione nominasse.

Præproperus Tiaræ triplicis usus correctus.

ACTA PONTIFICATUS

Ex nostro MS. et ex aliis.

Bonifacius VIII etc. ut pag. 67 ** mutatis consequenter numeris.

Numerus 13 totus omittendus erit, jam supra relatus.

CX CVI BENEDICTUS XI.

Num. 3 ante figuram Monumenti, post Acta, hæc adde — S. Antoninus P. 3 Tit. 20 cap. 9 scribit, quod dicitur intoxicatus recentibus scibus, sibi præsentatis per Abbatissam S. Petronillæ, hoc per alios procurato, qui scilicet venenum eis asperserant; certe antiquior eo Villanius id ita narrat, ut mittentis nomen prætextum solummodo fuisse indicet, quo minus suspecta esset oblatio fructuum istorum, quorum appetentior esse Papa sciebatur. Franciscus Petrarca, Orator et Poeta celeberrimus, in brevi quam Italice scripsit Pontificiarum Imperatoriarumque Vitarum Chronica, ad usque Gregarium XI sub quo obiit perducta, scibus illis admixtum adamantem fuisse ait, quod alibi non legitur: et si verum est, intelligi debet adamas in pulvereis contusus fuisse, novo ad consciscendum mortem, nec alios quod sciam præmonstrato exemplo.

Ab anno 1303.

Mortis genus.

Num. 5 adde — In Ciacconio præfato initium sexti Versus sepulchralis tale est, Sic Ro. doctrinæ: et hoc magis placet. Verum quid est Ro. doctrinæ? Quantum conjectare possum intelligitur Titulus Doctrinæ desinens in R. id est, Doctor; quasi dicatur; Sic, qui Doctor erat, factus est Cardinalis. Susceperat autem Magisterium Generale Ordinis, electus in Capitulo, Argentiniæ celebrato anno MCLXXXVI, ut videre est apud Leandrum Albertum lib. 1 de viris illustribus Ord. Prædicat. ubi etiam habes Breve Bonifacii VIII, absentem in Galia Cardinalem declarantis. Datum Romæ Nonis Novembris, Pontificatus anno III, id est MCCXCVI, adeoque postquam Ordinem rexisset, non biennium et sex menses, ut scribit Leander sed unum annum et sex menses, si Capitulum prædictum cele-

73 bratum

cujus tamen temporis non est nummus ea de re casus.

bratum in Germania fuerit mense Majo anni MCCXCVI, cum decessor Stephanus Bizuntinus Lucae in Etruria obiisset XXII Novembris MCCXCV.

CXCVII CLEMENS V.

Num. 2 lin. 8 post, negaverunt — adde — *Securius tamen fuerit etc.* — uti in Appendice NOT. 21 — deinde post lineas 8 et verbum, Pontifice, item adde — *Prodiit Parisiis Tractatus quidam Historiam Francie concernentes, Gallice compositi a Petro Puteano Claudii filio, Coasiliario Regio viroque erudito ubi primum locum obtinet Historia Condemnationis Templariorum. Hanc legat, qui volet undequaque et diligenter collectu habere omnia, argumentum istud spectantia. Ego rem penitus examinandam relinquens aliis, priusquam ad extrema etc.* lin 9 a fine — 9 *Hic porro prænnotatum velim etc.* — tum adde — *Hujus Clementis imago apud Cavallerium prorsus est singularis; talisque, ut videri possit ex vera effigie sumpta, sed tunc picta cum adhuc ugeret Burdegalensem, non dico Archiepiscopum, sed Archidiaconum: quantum enim divinando assequor, Diaconem Dalmaticam citius ibi inveneris quam Planetam Sacerdotalem, sub qua Crux pendeat ex albi seu lini seu serici strophio: cujus tamen formae certiore distinctioreque explicationem optarim exemplis minime dubiis discere: quod ut facilius consequar etiam a non habituris Cavallerianas formas, praedictam effigiem placuit hic seorsim exhibere.*

Imago.

CXCVII CLEMENS V.

CXCVIII JOANNES XXII.

Ab anno 1316.

Imago.

Num. 4 adde — *Imago ejusdem apud Cavallerium multa vetustatis signa praefert: sed an vere ipsius sit, et non potius alterius anterioris, dubitare facit simplex tiorae coronamentum, quod a seculi XIV initio et prius ceperat esse duplex.*

NICOLAUS ANTIPAPA.

Ab anno 1328.

In Actis schismaticis num. 6 post verba Bernardi Guidonis — custoditur ut hostis — adde — Petrarcha

parum verosimiliter addit, quod obtenta quam petierat gratia, mansit semper hostis Ecclesiae.

Acta autem ista finiantur cum hoc num 6. et ponatur

DISSERTATIO XLV.

An Petrus de Corbaria credi possit habere partem in libris de Imitatione Christi, controversis inter Joannem Gersen et Thomam a Kempis: deque hujus nuper invento corpore.

Prodit Romae etc pag. 82** num. 7 et mutantur consequenter numeri, ac denique addantur sequentia.

6 Interim producat hinc ex jurata attestazione praesentis ocularisque testis Joannis Wayer, Presbyter Secularis, Swollenses in Transisalaria Catholicos pro virili juvantis, fidelis narratio rei tunc gestae, alias non facile locum habitura in opere nostro, digna autem quae posterorum memoriae commendetur, qualem ipsius manu descriptam Belgica nostra lingua accepi a R. P. Theodoro de Ridder nostrae Societatis ibidem missionario, sub hoc Titulo: Attestatio de inventione ossium beatae memoriae Thomae a Kempis, in monte S. Agnetis, vulgo Berg-klooster, id est, Montanum monasterium nuncupato, die III Augusti stylo veteri, anno Domini MDCLXXII.

Thomae corpus anno 1672 requiritur

7 Ego infrascriptus, hisce litteris attestor, has esse Reliquias Beatae memoriae Thomae a Kempis: quarum veritatem sequentes rationes et indicia stabilire possunt. Primo. Invenio in Chronicis Canonicorum Regularium Montis S. Agnetis, pag. 137, Thomam a Kempis in transitu Orientali, id est, porticu ad Orientem sita, sepultum esse. Secundo, Ego saepe audivi ex venerabili Sacerdote et viro insigni doctrina S. T. Licentiate (Volquerus Herkinge nomen erat) qui quadraginta quatuor annis in Pastoralis cura hujus Swollensis civitatis transactis, obiit XXII Novembris anno MDCLXXII. Audivi, inquam, B. M. Virum Thomam a Kempis in porticu ad Orientem, septem pedum spatio, inter portam qua exitur Choro et sepulcrum interjecto, requiescere: jamque illud, defuncto Reverendo illo Presbytero, omnes me excepto latebat. Itaque, postquam jam ibi, de mandato Serenissimi et Reverendissimi Domini Electoris Coloniensis Maximiliani Henrici, Reliquiarum inveniendarum causa, per tres pene hebdomadas foderant, jamque fossore a sepulcro non longe aberant; ego supra illud stans, locumque designans, dixi; Si hic non inveneritis, nolite ultra quaerere: et ad hoc dicendum movebar indicibus praememoratis.

ex indicio loci ubi sepultus fuit,

jussu Electoris Coloniensis,

8 Igitur tertia Augusti stylo veteri, cum effessa terra locus pateret, inventa est compages ossium, cohaerente admodum firmiterque inter se nexorum, quod pluribus admirationis pietatisque affectum excitavit. Caput supra duos cespites jacebat, qui etiamnum integri conspiciuntur, adeoque incorrupti ac si recenter effossi essent. Latere dextero terrae inclinabat: unde dextera pars capitis nonnihil corrupta erat. Dentes, adhuc albescentes, superiorem oris ordinem implebant: sed attactu, duo tresve exciderunt. Manos decussatim in formam Crucis compositae, dextera scilicet supra sinistram, digitis manuum pedumque integris: costae tamen et scapulae consumptae erant. Pars Stomachi incorrupta colu-

et invenitur 13 Augusti,

lum

lum cingebat, et usque ad humeros protendebatur; reliquum computruerat.

9 Ex his plura alia indicia apparuerunt.

i. Sceletum illud, secundum supradictam traditionem, septem pedes a Chori janua aberat, cujus fundamenta nunc quoque adeo firma solidaque consistuat, ut non nisi vectibus ferreis perfringi possent. Sane cum mihi persuaderem, errorem subesse vix posse, si distentia illa septem pedum inveniretur, ad fundamentum pertingo, distantiam metior, et adeo præcise septem pedes comperio, ut nec latitudo unius straminis deesset.

ii. Jacebat Choro proximus, ut dignitor reliquis, qui in eadem porticu sepulti erant: quin et facile ostendi potest, neminem unquam Choro propius sepultum fuisse hoc Viro venerabili. Quippe satis colligi poterat, ubi tumulus cujusquam fuisset, ex nigris lineis, quæ in arena videbantur, latitudinem et longitudinem sarcophagi exprimentes: quæ quidem lineæ ex quernis asseribus sarcophagorum, tamquam impressa quædam vestigia, relictæ fuerant, nullæ autem inter prædictum cadaver et Chororum conspiciantur. Manet igitur, eum, ut dignissimum, ita Choro proximum quievisse.

iii. Solito etiam profundius erat defossus, ita ut pedes infra fundamentum porticus jacerent, nempe quo non facile inde effodi aut auferri posset.†

iv. In Vita ejus legitur, quod statura fuerit infra mediocritatem: facta autem dimensione, inventus est mediocri hominis statura minor, scilicet tribus digitis infra sex pedes.

v. Colligitur ex præmemorata parte Stolæ, aliis elegantioris. Siquidem Gerardus Cortbeen, tertius ab illo situs, circum collum partem Stolæ habebat, sed ex rudiori panno; ille autem ex sattino vel holoserico albo, nigris flosculis intertexto, quam partem Serenissimus Elector Coloniensis sibi reservavit.

vi. Hoc notatu dignum. Pulchri inventi sunt flores, qui non sparsim sed in fasciculum collecti creverant, vernantes ridentesque, floribus Majalibus similes. Flores illi radices habebant in talo sinistrae tibie, ad partem interiorem erecti in altitudinem pedis, colore albo, rubro et flavo, quos ego dextera manu decerpsi. Contacti fuerant terra decem pedes alta, aut potius arena, cum prædictum monasterium in monte arenoso situm sit, dedicatum S. Agneti: sed arena adeo densa et sibi coherente, ut magno labore fuerit effodienda: ideoque flores illi a prudentioribus ut prodigium aliquod habentur, cum sol eos nunquam irradiare potuerit.

vii. Nullubi, præterquam in ejus tumulo, limus cæmentarius inveniebatur, quo sandapila oblita fuerat, ad corpus diutius incorruptum custodiendum. Huc accedit, quod supradictum Chronicon dicat pag. 137, Thomam a Kempis ad latus Fratris Petri Herbort Diaconi sepultum fuisse, illique proximum. Hic Petrus Herbort (ut idem Chronicon asserit pag. 135) erat parva statura; et natura adeo tenera, ut constitutas Regulas servare non posset. Inveniebantur quidem, in loco proximo ad Thomam a Kempis, liae nigræ, sarcophagi (ut dictum est) indicia; sed locus vacuus erat, ita ut hic Diaconus Petrus Herbort, pro teneritudine et debilitate corporis, totus in cineres abierit, nihilque de ipso inveniretur. Item affirmat idem Chronicon pag. 136, hunc Petrum Herbort, sepultum esse ad latus fratris Gerardi Cortbeen, anno mcccclxx, ut ipse Thomas a Kempis in suo Chronico refert. Hic erat Sacerdos, natus in Harderwyck; homo fortis et aptus ad communes et graves labores pag. 134. Sceletum ipsius proximum reperiebatur loco vacuo, in quo fuerat sepulcrum Petri

Herbort; collum, ut dixi, circumdatum Stolæ parte ex rudiori panno: et facile colligi poterat ex ossibus, eum fuisse magnum et robustum, adeoque aptum qui tempore messis egregie laboraret, et hiemis tempore ligna cæderet, et alia laboriosa subiret.

viii. Habeo veram effigiem Thomæ a Kempis appensam in Sacello meo, quacum cranium convenit.

10 Ex omnibus his præmissis rationibus et indicibus concludi potest, præfatas Reliquias esse B. M. Thomæ a Kempis: quæ ossa, ordine naturalis invicem juncta, firmiter adhærebant. Verum hic xiii Augusti stylo novo, in præsentia Reverendiss. D. Canonici Metropolitanæ Ecclesiæ Coloniensis, Henrici Meringh, utriusque juris Doctoris, Commissarii suæ Celsitudinis; D. Emmanuelis van Twenhuisen, Prætoris Swollensis; P. Francisci Corlui, P. Gasparis Everhardi Schriek, Canonicorum Regularium; me quoque infrascripto, pluribusque aliis præsentibus; primum a Patre Corlui, deinde, cum hic deficeret, a P. Schriek juncturis exempta eadem ossa sunt; ac denique, ex loco sepulcri, in quo ducentis et uno anno quieverant, reverenter sublata, et rhedæ imposita, Swollam avecta. Postmodum Serenissimus et Reverendissimus Elector Coloniensis, per dictum Commissarium Canonicum Coloniensem Henricum Meringh, transferri ipsa ossa jussit in Sacellum meum, S. Josepho dicatum, ut hic requiescant, diligenterque custodiantur, et nihil ex ipsis alienari possit; sicut mihi mandavit Serenitas sua, cum in procinctu esset ut discederet. In hunc finem reliquit in mandatis Domino Meringh Commissario suo, ut curaret fieri capsam pretiosam, recondendis custodiendisque Reliquiis hujus Deo amabilis viri, prout factum est. Ego enim ipse xxix Junii, festo Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli stylo veteri mdcclxxiv, majora ossa capsæ imposui; et minora in scrinio, intra eandem capsam collocato; item in altero scrinio supra alterum posito, recondidi aliquot ipsius dentes et particulam cappæ; aliquot etiam flores aridos, qui circa talum sinistri pedis ad interiorem partem creverant, ut supra memoratum est; nec non cespites duos, qui capiti suppositi fuerant; limum cæmentarium, quo sarcophagus circumlitus; et clavos, quibus connexus fuerat: hæc enim omnia juxta cadaver inventa sunt.

11 Ut sepulcrum ejus omni tempore inveniri possit, statim post sublatas Reliquias, in testimonium positi sunt duo grisei lapides, de templo aut monasterio; unus ad caput ad pedes alter, terraque contacti. Hæc omnia, prout ego mea manu descripsi, vera esse coram Deo Hominibusque declaro, et propria manu subscribo. *Subscriptum erat, Arnoldus Waeyer, Pastor Filiusque Swollensis, verus ocularis testis.*

12 *Hactenus ille, Belgica nostra seu Teutonica lingua: Latina deinde sic prosequitur:* Postquam Reliquiæ pii Thomæ a Kempis mihi in custodiam traditæ, et in sacello meo collocatæ sunt; sequentes gratias ejus patrocinio ad dictas Reliquias acceptas attestor. Anno mdcclxxiv tempore æstivo, Virgo devota, cujus manus dextera aliquo tempore arida, omnique motu ac sensu destituta, atque a chirurgis derelicta erat, vovit, ubi pius Thomas a Kempis a sancta Ecclesia in Sanctorum numerum relatus esset, velle se annuatim in ejus profesto jejunare; et festum ipsum, Confessione, Communionem, ac piis exercitiis sine servili opere celebrare. Ast illo nondum Sanctorum numero adscripto, id peragere non potuit. Hæc Virgo tamen, sub meo regimine existens, in eadem intentione permansit, et votum suum implere voluit. Interim facta

Confessione,

quod ejus vera esse probatur,

ex situ loci

et dignitate,

mensura ossium,

Stolæ præstantia,

prodigium florum, sub arena talo adnatorum,

duobus ex suo ordine juxta sepultis corporibus,

talibus quollia Chronicon de scribit,

atque mensura capitulis.

Hinc dissoluta et exempta ossa

transferuntur in Swollense oratorium,

et 9 Aug. in novam capsam,

prout omnia deponit testis ocularis

qui etiam gratias aliquas narrat, meritis Thomæ tribuit

Confessione, ac sumpta Eucharistia, sedens coram ejus tumba, votum, quo antea se obstrixerat, renovavit vi die Novembris, et cœpit convalescere : et brevi tempore sanifati restituta est, adeo ut dextera manus suis omnibus officiis fungeretur, sicut altera quæ numquam manca fuerat. Præterea varias personas, dolore dentium laborantes, ejusdem patrocinio liberatas comperi. Insuper in sacello meo suavissimus odor aliquoties, a variis et fide dignis utriusque sexus, imo et in congregatione populi more nostro habita, perceptus est.

CXCIX BENEDICTUS XII.

Ab anno 1334.

Num. 1 adde — Quæ hujus est imago apud Cavalierium, cum prorsus talis sit, qualis est statua Bonifacio VIII in Vaticano olim erecto, vehementer metuo ne inde potius accepta sit, quam ex vero Benedicti XII prototypo : alioqui non vana præfert vetustatis indicia.

CC CLEMENS VI.

Ab anno 1342.

Num. 17. in fine adde—Placet autem omnium trium hic exprimere egraphn. Primum hujus Clementis et Urbani V secundum, tertium Pauli III ; et hujus forsitan pars aversa, habebat Capita Apostolorum : aliis duobus in eadem parte haud dubie nomen inscribatur Pontificis.

CCII URBANUS V.

Ab anno 1362.

N. 4 — adde Certius hæc ætatem Urbani sapiunt, quam Oratio sub juncta Breviario, id est brevi Historiæ, Confratrum et Consororum sacri Scapularis, tertium jam Gallice recusæ, auctore Philippo a Visitatione Namurci 1681, ac nobis hoc loco nullatenus dissimulanda ; quia ipsam recitantibus hic Urbanus VI et Nicolaus V, dimidia post seculo, concessisse dicuntur Indulgentiam sexcentorum dierum, estque hujusmodi. Omnipotens et clementissime Deus, qui Montis Carmeli Ordinem gloriosissimæ Virginis Mariæ, genitricis Filii tui Domini nostri Jesu Christi, sacratio titulo insignitum, Sanctorum tuorum, Eliæ et Elisæi Prophetarum, Angeli et Anastasii Martyrum, Cyrilli et Alberti Confessorum, Euphrasiæ et Teresiæ Virginum, et aliorum plurimorum meritis decorasti, ac per Sanctum Simonem magno salutis signo protexisti, tribue nobis quæsumus, ut per eorum suffragia ab instantibus malis animæ et corporis liberati, ad te verum Carmeli verticem, gaudentes pervenire valeamus. Per eundem Christum Dominum nostrum. Nemo nescit S. Teresiam superiori seculo primum natam fuisse : de Sanctis autem Anastasio atque Euphrasia Carmeliticorum Sanctorum Alba inserendis, nemo probari potest vel somniasse Urbani aut Nicolai istius ætate : cum neque inveniantur in vetustissimo apud nos Carmelitani Ordinis Hagiologio, ante annos plus quam ducentos excuso ; neque eos nominet Grossus in Viridario, ipsum scribere professus, ut Deus in novi ac veteris Testamenti sanctis Fratibus ac Devotis Ordinis, qui in vita pariter et in morte miraculis claruerunt, laudetur atque magnificentur.

N. 7 adde — simul etiam accepi delineationem cratis ferreæ perquam clejantis, ante ipsum monumentum præ-

Indulgentiæ Urbano affictæ.

tensæ, cum craticulato similis operis ac materiæ ostio ex latere dextro sive ad cornu Epistolæ : quæ crates altitudinem habet palmorum octo, et venusto pinnaulo coronatur : sed hic repræsentari non potuisset absque grandi impedimento conspectus præcipui in ipsum monumentum.

CCIII GREGORIUS XI.

In Comm. post num. 3 adde — Egregia Pontificis hujus erga Deiparam Virginem devotio probavit sese, quando ad instantiam Philippi de Mazeriis, Cancellarii Cypri, post naturam totius negotii discussionem, recepit festum et Officium Præsentationis ; quod coram se fecit celebrari Avenione in ecclesia Fratrum Minorum, die Dominica, XXI Novembris, anno a Nativitate Domini MCCCLXXII, Indict. x, uti constat ex ipsius Philippi ad omnes fideles Epistola de antiquitate festi Præsentationis, et quando et qualiter illud in Ecclesia Latina celebrari cœptum. Eam Epistolam, una cum pluribus ad idem argumentum spectantibus, repertam a nobis inter opera ipsius Philippi Parisiis, ne diutius Parthenophili desiderarent, fecit devotus amicissimi nostri R. P. Danielis a Virgine Maria Carmelitæ zelus, cui eandem, una cum præactis omnibus aliisque monumentis, communicaveramus. Mox enim atque acceperat illam anno MDCLXVI, curavit Antuerpiæ imprimendum libellum, sub hoc titulo. Præsentatæ gloriosæ Virginis Mariæ in templo in Ecclesia Orientali antiquissima festivitatis institutio, in Latina exinde recepta, opera et zelo illustris viri D. Philippi de Mazeriis, Regni Cypri Cancellarii, a Mariano Ordine semper venerata, ac demum novissimo seculo a Jesu Societate mirum exaltata, ex variis tam manuscriptis quam impressis authenticis. Ibi vetus Officium lector inveniet, nec non solennis repræsentationis ordinem, sub quo suave istud mysterium, in Ecclesia Eremitarum S. Augustini, ibidem Avenione exhibitum fuit, anno MCCCLXXXV coram Clemente Antipapa : inveniet Bullam etiam Pauli II anno MCCCLXIV, XII kal. Februarii, Pontificatus primo, dictam festivitatem celebrantibus, atque in ejus Vigilia jejulantibus, relaxantis centum dies de injunctis pœnitentiis. Ipsi parro Gregorio, in præmium suæ illius devotionis concessum videtur, generosum illud animi propositum ac votum, quod mox sequenti anno executioni mandavit regressus in Urbem Romam ; sicut in MS. nostro his verbis legitur.

5 Dum in palatio Avinionensi etc,

6 Dum sic Romæ moraretur etc.

7 Joannes Gerson etc. uti habetur in Appendice NOT. 22 lin. — 16 post — demonstrat — adde, et Gersonis prudentiam merito hic requirit, nuperus scriptor Francus videlicet Natalis Alexander : quæ simili phrasi etiam in prægressis et subsequentibus intellige. Cur enim eo loco, quo in favorem Apostolicæ Sedis scribit aliqui, non possit eum bona ipsius sanctæ Sedis venia nominari Auctor, tanto tunc dignior fide, quanto alias minus solitus parcere Pontificiæ auctoritati, ideoque censuram promeritus ? Sane reductio Sedis Romæ etc. — post quæ etiam sequentia adde —

8 Itinerarium Gregorii, Avenione Romam, et Roma Anagninam, accurate quidem ac minutim, sed rythmo insulso et stylo obscurissima, descripsit Fr. Petrus Amelius, ex Augustiniano Eremita, Urbani V sacrista et Confessor : quo in munere etiam sub Gregorio perseverans, et titulum Episcopi Senogalliensis nactus, quemadmodum et alios titulos plures, opusculum illud composuit, quod primum produxit Papyrus Massonus inter Vitas Pontificum ; ex quo ipsum successive reproduxerunt in Ciacconio Victorellus, Ughellus et Oldoinus ; de Auctore deque Historia Pontificia optime merituri, si aliquas Annotationes addidissent ad subsi-

Ab anno 1370.

devotioque erga B. V. Mariam

instituto festo Præsentationis probata.

Ejus itinerarium cur modo hic non detur.

subsidium Lectoris. Sed hoc fortassis optari facilius quam præstari possit ab uno aliquo, nisi operam contulerint plures alii, in eorum per quæ transitus fuit locorum antiquitatibus et temporis illius historia apprime versati, ex Gallia, Liguria, atque Italia. Ego certe frustra conatum me libens fatëor, et æque frustra implorasse auxilium eorum quos posse credebam aliquid.

9 In eo qui porro sequitur Pontificatu finivit Petrarcha Chronicam, superius semel iterumque laudatam, mortuus anno MCCCLXXIV, et sub hoc conditus Epitaphio, quod ipsummet sibi scripsisse arbitror,

Frigida Francisci lapis hic tegit ossa Petrarchæ.
Suscipe Virgo parens animam : Sate Virgine,
parce :

Fassaque jam terris cœli requiescat in arce.

Ipsam ejus Chronicam (cujus exemplum ex Romana Altaempsy Ducis Bibliotheca ad nos pervenit) primum Florentiæ anno MCCCLXXIV excusam, anno MDXXVI recudendam curavit, idem qui et Continuationem ad sua usque tempora subtexuit, Nicolaus Garanta; vel eo magis hic nominandus, quod ejus nomen, et ad Pontificiam historiam collata opera, latuerit amicis nostrum Ludovicum Jacob a S. Carolo, auctorem Bibliothecæ Pontificiæ, in duos libros distinctæ, in quorum primo agitur ex professo de omnibus Romanis Pontificibus, a S. Petro usque ad Urbanum VIII, ac de Pseudo-Pontificibus, qui scriptis claruerunt: in secundo vero de omnibus Auctoribus, qui cum in generali tum in particulari eorum vitam et laudes, nec non præcellentiam auctoritatemve posteritati consecrarunt: cui adjungitur Catalogus hæreticorum, qui adversus Romanos Pontifices aliquid ediderunt: opus utilissimum, et nostro instituto imprimis commodum, ideoque hic jure meritoque laudatum.

CLEMENS VII ANTIPAPA.

Post num. 2 ponantur sequentia.

3 Corpus de Cathedrali translatum ad Ecclesiam Cælestinorum Monachorum, a Clemente in urbe Avenionensi fundatorum, compositum fuit, intra tumbam marmoream perquam elegantem, contra gradus majoris altaris: unde non ita pridem remota tumba illa est passibus aliquot versus Occidentem, ut inter ipsam et gradus altaris transitus daretur ministrantibus, nec amplius opus esset vel circumire tumbam, vel per ipsos gradus transitum facere minus ordinatum. Tumbæ istius accuratam delineationem a D. Joanne Baptista Lauze Avenionensi pictore faciendam curavit nobis P. Carolus Faber, ac seorsim statuam Clementinam eidem impositam; in qua ad perspectivæ leges componenda supra ipsam tumbam si peccatum est aliquid, nostrum est, nec debet Avenionensi pictori imputari: non enim operæ pretium videbatur ea causa aut ob exerrationem Sculptoris nostri serius animadversam, vel novam curare sculpturam vel multiplicare icones: ideoquo etiam abstinuimus a repræsentanda ea quæ tumbam circumit crate; quæque figurarum conspectum vehementer impedivisset.

Mensura operis totius in altum etc. ut pag. 103 ** num. 8. lin. 18.

Lin. 11 a fine sic lege — sunt autem illæ variorum Sanctorum, Apostolorum imprimis, uti clare apparet in SS. Petro, Paulo, Andrea, nec non ex rotulis sive libris quos tenent singuli, aureis olim litteris insculptos articulis duodecim Apostolici Symboli; quorum etiam nunc aliqui legibiles supersunt. Qui autem post Principes Apostolorum proximus sequitur Episcopali habitu verosimiliter est S. Rufus, primus Avenionensis Episcopus, quem Ecclesiæ istius traditio quædam facit filium Symonis Cirenensis celebrati in Evangelio: Dominicæ Crucis bajuli, sed hoc erit XIV Novembris examinan-

dum. Qui ad pedes stant atque altare respiciunt etc. putantur esse S. Gregorius Magnus, et S. Petrus Cælestinus, medium habentes Deiparam. Ceterum in prædicta transpositione monumenti factum videtur, ut ordo statuncolorum immutatus ac perturbatus non nihil fuerit.

5 Ad pedes porro atque ad caput jacentis etc. — et in fine adde — In largo illo excavatoque limbo, qui ambit lapidem tumbæ impositum, Gothicæ (ut vulgus appellat) formæ litteris oblongis, de post caput jacentis statuæ circumire incipientibus, exprimitur hujusmodi Epitaphium — Hic requiescit D. Clemens — ut supra lin. 4 num. 8

et insculptum
et Epitaphium.

DISSERTATIO XLVI.

Expenduntur quæ ex Actis Sanctorum, sub schismate viventium, pro alterutra parte allegantur.

Quamquam superius professus sim, quo modo ac sensu proposuimus de Clemente ac successore ejus, ut Antipapæ, loqui; nihil scilicet definiendo, sed communiore sensui ejus tunc Ecclesiæ inhærendo, quæ suæ partis Caput in ipsa urbe Roma habens, potiori jure videbatur Romana appellari; existimo nihilominus, ea professione non prohiberi me, qua minus ex propria obligatione tractandi atque illustrandi Sanctorum Acta, et veritatem singulorum examinandi, dicam aliquid in commendationem partis illius, quæ pluribus ac potioribus melior visa est, comparando inter se eos Sanctos Sanctasque, qui et quæ alterutrius obedientiam professi et professæ alterutri causæ favere vel adversari inventiuntur. Incipio autem a morte Clementis; de qua æque ac vita ejus varium oportet fuisse, pro vario partium affectu, judicium.

Mors Clementis.

2 Petrus de Luna — etc. ut num. 3 usque ad lin. 9 et nomen B. Ursulinæ Parmensis — post quod sic progredere — ex qua Vita rem eandem placet iterum transcribere, cum res momenti permaximi sit, et Auctor fere coævus, videatur scripturis certissimis instructus ad istud opus fuisse.

3 Talis ergo Auctor postquam retulisset etc. ibid. lin. 11.

Post num. 4 adde — 5 Quomodo autem mortuo Clemente disturbatum fuerit negotium unionis, per Ursulinam coalescere incipientis, in ejus Vita num. 8 sic narratur etc. ut pag. 104 ** num. 7. lin. 4 — et consequenter ex Numeris 5, 6, 7, fiant 6, 7, 8, et num. 5, nunc 6, lin. 36 post — absque ejusmodi notis — adde — et sic impressæ Venetiis fuerunt Epistolæ prædictæ originali sua Italica lingua, primum anno MD per Aldum Manutium iterumque anno MDXLVIII per Fredericum Toresanum: quæ postrema editio apud nos habetur. Notæ autem istæ omnino videntur etc.

Post num. 7, nunc 8, adde — 9 Præter S. Petrum, sub obedientia Clementis mortuum, in ejusdem favorem allegatur etiam S. Vincentius Ferrerius, Prædicatorii Ordinis non minus decus in seculo virili, quam fuit in femineo S. Catharina, vir utique doctrina et miraculis clarissimus, prout in ultimo Aprilis nostri tomo videre est, ubi utriusque Acta omni fide dignissima illustravimus. Vincentium istum Iberiæ reperit Petrus de Luna, ab Antipapa Clemente in Hispaniam suæ obedientiæ adhærentem, directus, cumque annos natum XXVIII etc. — ut pag. 105 ** num. 2 lin. 4 et porro ex numeris 3 ac 4, facito 10 et 11.

Hic antitur
Chronica Pe-
trarchæ

continuatur-
que a Nicolao
Garanta usque
ad 1526.

Monumentum
apud Cælesti-
nos,

descriptio il-
lius

CCV BONIFACIUS IX.

Ab anno 1389 Numerus 7, jam alio translatus, auferendus ab hoc Commentario, et sequens inchoandus hoc modo.
7 Idem Bonifacius festivitatem visitantis Elisabetham Deipara etc. ut pag. 106.

BENEDICTUS ANTIP.

Ab anno 1394 Relicto Commentarioli vice solo numero 1, reliqua, ut dictum est ad Dissertationem XLVI transferentur.

CCVIII ALEXANDER V.

Ab anno 1409. N. 7 lin. 7 post — potuit — addo — potuit et nomen familiae suae, ex aliqua Graecae urbe insulave deductae; cum inter Papienses familias uno epus appellationis esse feratur quae et Chursinallum, oppidum Novariensis diocesis, fiduciaria potestate tenuisse dicitur apud Natalem Alexandrum. Sed hoc ut verum sit, nihil videtur Mediolanensibus prolesse posse; quia illa Philargae apud Papiensis gentis claritas, non bene convenit cum ea paupertate, in qua natum et educatum Petrum solis ingenii dotibus divitem fuisse, volunt plerique. Quid? quod Ferruriae in posteriori renovatione tituli, non Philargus sed Filardus scribatur: hoc autem fuisse potuisset etc.

CCIX JOANNES XXIII.

Num. 3 adde Contra hunc Tractatum, Gallicus quidam scriptor, elegantia styli, quam doctrinae soliditate et reverentia Sedis Apostolicae clarior strinxit calamum, scripto libello nihilquam priores fuerant meliori. Sed resumpsit idem argumentum Schelstratius; et magna cum satisfactione Romanae Curiae, edidit anno MDCCLXXVI Tractatum auctiorem, De sensu et auctoritate decretorum Constantiensis Concilii, sessione IV et V circa potestatem Ecclesiasticam editorum: cui praemisit Compendium Chronologicum rerum, ad Decreta Constantiensia eorumque sensum et auctoritatem spectantium: quod censui huic Chronologico operi inserendum, post sequentem Pontificatum.

Post num. 10 addo — II Apud filios et heredes Caroli Strozzi, Senatoris Florentini p. m. inter alia viri curiosissimi collectanea, servatur Codex in folio signatus TP426; ubi ex libra Memoriarum Alamanni quae Ludovici Mannini ab anno 1398 usque ad 1420 descriptarum vulgari lingua, sic notatum legimus: die XX Decembris praedictus Joannes Papa obiit Florentiae, ethuic Communitati testamento reliquit digitum Joannis Baptistae: qui delatus fuit ad ecclesiam S. Joannis die XII Januarii MCCCXX. Cur id ad quinquennium dilatum sit, non magni refert scire: plura idem Alamannus, tunc viveas et scribens, circa Joannem notaverat, quae nunc vellem descripsisse, aut a defuncti filiiis citius petuisse: sed ea expectare tempus non permittit, olim autem describere ipsa non curavi, quia solas Sanctorum memorias colligebam, nihil dum cogitans de hoc Conatu.

CCX MARTINUS V

Ab anno 1417. Num. 1 lin. post, circumdatum — addo — unde et iconem ipsius accepi, inseruque imagini, ad illustrationem Dissertationis XXXIX alias Appendicis ad primam Partem, ex variis monumentis collectae, ac Pallii Pontifici formam medio aro mutata repraesentanti. Epitaphium etc.

N. 8 addo — Hic ipso sui electionis die quaquaversum, atque imprimis ad Pontificiae ditionis Civitates expediendas curavi litteras circulares: quarum exem-

plar per nostrum P. Bernardinum Coccovaginum nactus ex archivo Viterbiensis civitatis ubi servatur inter Bullas sub num. 121, necdum mihi reperendum, hic non gravabor atterere; tum quia nonnulla continent illae, in similibus Pontificum circularibus non usitata propter Electionis hujus specialem modum: tum quia necdum ordinatus Presbyter multo minus Episcopus (hoc enim primum factus est XI kal. Decembris, undecimo ab electione die eodemque Dominico, praecedenti sabbato Presbyter consecratus) non Electum, ut supra Innocentius V sed absolute Episcopum sese scribit Martinus: quod aliquamdiu ante illum in usu fuisse suspicari possum, probare non possum deficientibus apud Raynaldum et alibi, quibus id probem, exemplis. Martini Bulla haec est:

6 Martinus Episcopus, servus servorum Dei, dilectis Filiis et Prioribus Populi et Communitatis et Civitatis nostrae Viterbiensis, Salutem et Apostolicam benedictionem. Misericors et miserator Dominus, unigenitus Dei Filius Jesus Christus, qui caelestia simul et terrena suae Majestatis omnipotentia dirigit et gubernat, sacrosanctam Romanam Catholicamque Ecclesiam, Sponsam nostram, quam non facta solum, sed sui proprii ac sanctissimi sanguinis aspersione fundavit, suae pietatis oculis ab alto respectans, [ita est consolatus] ipsius Ecclesiae viduitatis incommoda (post resignationem juris Papatus, per olim Joannem Vigesium tertium ac subsequenter Gregorium duodecimum, ipsiusque etiam Joannis depositionem ab ipso Papatu, et per privationem ac depositionem de Benedicto XIII etiam a Papatu hujusmodi, ut toti Orbi jam debet esse compertum, in hoc Generali Concilio Constantiensi ac per ipsum canonicè celebratas) [ut ipsam Ecclesiam ea] deplorare ulterius non sit passus. Nam post longos, varios, diuturnosque tractatus inter Collegium venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, de quorum numero tunc eramus, et quosdam venerabiles Praelatos, et alios Deputatos Nationum praefati Concilii, super electionis futuri Romani Pontificis celebratione, solemniter habitos et consilia repetita; diebus his proximis, ad instar miraculi, divina superillustrante clementia, in ipso Concilio extitit summo omnium consensu, pro efficaci saluberrimaque unione in praefata Ecclesia consequenda totalique extirpatione nefandi schismatis, salubriter ordinatum; ut Collegio ipsorum Cardinalium, ad eligendum ipsum summum Pontificem, per quinque Nationes in eodem Concilio existentes, sex pro qualibet, in Collectores adjungerentur; ita ut ille qui per duas partes ipsius Collegii concorditer, et consequenter per duas partes Collectorum cujuslibet ipsarum Nationum, in Papam etiam concorditer eligeretur, pro unico vero ac indubitato Romano Pontifice a cunctis Christi fidelibus haberetur; prout in Decretis dicti Concilii, confectis desuper ac solemniter (approbatis), latius continetur.

7 Unde sic equidem Altissimo placuit esse effectum, quod celebrata per Nationes ipsas electione dictorum Collectorum, triginta numero, et approbata per ipsum Concilium; die Lunae proxime praeterita, circiter horam quartam post meridiem, in illius nominis qui perpetua mundi ratione gubernat, Cardinales numero viginti tres, et triginta Collectores hujusmodi, cooperante Spiritus sancti gratia, Conclave, libertate atque securitate, et celeberrima ab extra custodia munitissimum, ad pacem aspirantes, intraverunt; Missarumque celebratis de more solenniis, ac deinde consiliis habitis et repetitis, prout tantae rei sublimitas exposcebat, ac praesenti die Jovis, celebritate

ni etiam ante Ordinationem se scribit Episcopus,

in circularibus de schismate extincta,

per Electionem factam a Cardinalibus ac Nationum Deputatis,

in suam personam concurrentibus:

B. Martini Confessoris atque Pontificis, hora quasi decima, eodem Spiritu (qui fidelium corda vivificat, illustrat, ac dirigit semper in bonum) mentes nostras uniformiter et humillime ac etiam concorditer inspirante ad Altissimi laudem et gloriam, ac statum ipsius Ecclesiae evulsionemque totalem ex sacro Domini corpore praefati schismatis, Cardinales et Collectores praedicti, in Nos, tunc S. Georgii ad Velum aureum Diaconum Cardinalem, licet de fragilitate humanae conditionis ad tantum onus regiminis universalis Ecclesiae insufficientibus humeris, eorum vota unanimiter, discrepante nemine, direxerunt; in jubilo hymnum Te Deum et cantico decantantes, nosque inthronizare ac etiam adorare solenniter, ut est moris: quae Devotioni vestrae duximus, ad vestrorum jucunditatem cordium, specialiter intimanda.

8 Nam Universitatem vestram, et privatim et publice, etiam dum minori fungebamur officio, continuatis semper affectibus, in nostris gessimus ac gerere intendimus visceribus caritatis; ac de tranquillo statu vestro et aliorum subditorum, animarumque et corporum salute jugiter cogitare, et circa illa sedulo disponere internalis vigilantiae nostrae curas. Vos autem, prout certissime credimus, sic in devotione, fidelitate et obedientia nostris ac praefatae Ecclesiae matris, Dominae vestrae, magnopere continuatis affectibus et effectibus persistatis, ut, ultra nostram et Apostolicam Sedem benevolentiam et gratiam, a Largitore munerum superorum, valeatis sempiternae vitae gratiam promereri. De hoc autem, quod Bulla sine impressione nominis est appressa praesentibus, eadem vestra Devotio non miretur, sed potius grateletur; maxime cum eisdem nostrae sinceritatis desideriiis accurrentes, easdem litteras ante Coronationis insignia providerimus dirigendas; infra quae usus perfectae Bullae, cum nostri impressione nominis, non habetur. Datum Constantiae Moguntinae Provinciae, in Idus Novembris, suscepti a nobis Apostolatus officii anno primo.

C. de Callio.

Soli ergo Petrus et Paulus faciem unam Bullae occupant, vacante altera; formulam vero excusatoriam Bullae, non perfectae ante Coronationem, annis cxi ante Martinum, vidimus usurpatam, diversa dumtaxat Phrasi, a Gregorio X, ad Franciae Regem scribente, ejusque successore Innocentio V, Genuenses ad concordiam mutuam exhortante. Sed redeo ad Acta Martini, ex nostro hujus ipsius temporis MS. referenda.

9 Si Pontificis hujus dotes — et sic consequenter augeantur numeri ternario uno, sintque et hinc sequentes. 10, 11, 12 etc.

N. 17 nunc 20 linea 20 post — in loco profano sepultum — haec interjice — Brachii istius sive Braccii Gesta libris sex descripsit Joannes Antonius Campanus, prout ea vidisse MSS. Bononiae in insigni Canonorum Regularium S. Salvatoris Bibliotheca testatur Mabilio, Itineris Italici pag. 196, in eorumque fine hoc epigramma legi addit:

Cum caderes, Bracci, belli clarissime princeps,

Virtutis cecidit, sorte premente, jubar.

Obiit xv kal. Novembr. mcccclviii.

Per hanc victoriam etc.

Pag. 117 ante Antipapatum Aegidii Munionis, dicti apud suos Clementis, ponatur

COMPENDIUM CHRONOLOGICUM

Rerum ad Decreta Constantiensia eorumque sensum et auctoritatem spectantium.

Servato titulo, quo Illustrissimus Auctor intentum ea lucubratione scopum optime explicuit, libertatem sumo, continuum ejus tenorem interpolandi partitione Paragraphorum magis historica, et omittendi brevitatis causa allegationes originalium Actorum Auctorumque, post singulos pene articulos subjunctas. Sit ergo

§. I. Pisani Concilii irritus pro statuenda unione conatus, cumque secutus duarum Obedientiarum Constantiae congressus, ad eundem finem.

Ut Constantiensis Concilii historiam a sua origine repetant Actorum ipsius compilatores, notare consueverunt, quod ex Pisano coeperit; Pisano vero Concilium ortum habuerit ex horrendo schismate, quod sequenti occasione inconsutilem Christi tunicam dilaceravit. Clemens V, anno mcccv ex Archiepiscopo Burdegalensi in Romanum Pontificem eligitur: qui, pro suo in nationem Gallicam amore, Sedem Apostolicam Avenionem transtulit, ubi plus quam lxx annis sub variis Pontificibus permansit. Anno mcccclxxviii Gregorius XI, hortante etiam S. Catharina Senensi, ad Urbem rediit: eoque ibidem fatis functo xxvii Martii; Cardinales, ad instantiam Plebis, Papam Italum petentis, viii Aprilis elegerunt Archiepiscopum Barensensem, qui se Urhanum VI nominavit. Cardinales vero Galli, cum tribus Italis, asserentes eum per metum electum, Fundis convenerunt; et xxv Septembris Robertum ex Comitibus Gebennensibus elegerunt in Pontificem, qui Clementis VII nomen assumpsit, et Cathedram rursus Avenionem transferre conatus est. . . . Ex horum duorum electione ortum habuit magnum et horrendum schisma, cui nullum simile fuit, neque temporis diuturnitate, neque causae et rei dubietate, neque regnorum et provinciarum divisione. Clementi enim VII adhæserunt omnes Galliae, ab Alpibus inclusive usque ad Belgium et Oceanum Britannicum, Scotia, Hispania cum insulis eidem subditis, Cyprus, Rhodus et Janua; Urbano autem paruerunt reliqua regna et provinciae, Italia nimirum cum suis insulis, Germania, Belgium, Bohemia, Hungaria, Polonia, et Anglia. . . .

2 Mortuo Romae Urbano VI, a Cardinalibus istius Obedientiae, anno mcccclxxxix, iv Nonas Novembris, olectus est in ejus locum Bonifacius IX; cui anno, mccccliv successit Innocentius VII: qui, una cum Cardinalibus in Conclavi existentibus se juramento adstrinxerat ad cedendum Papatui quoties alterius Obedientiae Pontifex idem faceret: quod juramentum quoque praestitit Innocentii successor Gregorius XII, anno mcccclvi mense Decembris in Pontificem electus, sicut et praestiterat Avenione Petrus de Luna, Benedictus XIII. in Clementis VII successorem anno mcccxciv substitutus. . . . Anno mcccclviii, Gregorio XII et Benedicto XIII promissionem cedendi Pontificatui non adimplentibus, Cardinales utriusque Obedientiae ab iis recesserunt; et duos illos de Papatu contententes ad Concilium, pro extirpatione schismatis et unione Ecclesiae anno sequenti habendum,

Schismati, sub annum 1378 orto,

callidentibus Inter se amul- tis Gregorio 12 et Benedicto 13,

evocarunt. . . . Ast Benedictus XIII, post subtractam sibi per Galliae Regem obedientiam, fugit in Aragoniam ad Perpinianum, seque Concilii iudicio subjectum non esse respondit : Gregorius vero XII Senas retrocessit, ad se Concilii convocationem spectare asseruit, ipsosque Cardinales ad aliud Concilium in provincia Aquileiensi evocavit. . . .

*mederi volens
Concilium Pisanum 1409*

3 Anno mccccix celebratur ab utriusque Obedientiae Cardinalibus Pisanum Concilium, in quo adeo non fuit decisa quaestio de superioritate Concilii, ut ne quidem decisa fuerit quaestio de auctoritate Concilii supra Papam tempore schismatis. Licet enim Universitatum Parisiensis et Bononiensis sententia esset, quod, stante dubio Papatus inextricabili, propter dubium facti et juris, provisio spectet ad Concilium et Ecclesiam universalem; Patres tamen Pisani non fuerunt ausi hoc titulo duos de Papatu contententes deponere; sed voluerunt primum probari, Gregorium et Benedictum ad invicem colludere; et, non quidem docendo, sed operando contra Articulum Symboli de una Ecclesia Catholica; schisma fovere; eosque proinde, tamquam schismatis nutritores et veros haereticos censi debere. . . . Die v Junii, Sessione xv, Patres Pisani, *Visis et diligenter inspectis omnibus et singulis productis, probatis, et agitalis in praesenti causa; habitaque prius inter se ipsos, et demum cum copiosa multitudine Magistrorum in sacra Theologia atque utriusque Juris Doctorum pluries diligenti collatione; tandem, deliberatione matura, in praedictos, tamquam de Papatu colludentes, schismaticos, et veros haereticos, sententiam depositionis pronuntiant: et die xxxi Junii Cardinales in eorum locum teligunt Petrum de Candia, Ordinis Minorum, qui se Alexandrum V nominavit. . . .*

intactu superioritatis quaestione, ipsos ut haereticos abdicavit,

4 Depositis in Concilio Pisano duobus contententibus, et in eorum locum suffecto Alexandro V, schisma non extinctum, sed adauctum fuit: nihilque aliud Patres Pisani assecuti sunt, quam quod duobus de Papatu contententibus tertium adjecerint. Non obstante enim praedicta depositione, Benedicto adhæserunt regna Scotiae, Navarrae, Castellae, et Aragonum, cum Sicilia, Majorica et Canariis insulis, aliisque terris tam Regi Aragonum quam Comitibus Fuxi et Armeniaci subjectis: Gregorio vero XII, dudum post Pisanum Concilium, paruit regnum Neapolitanum; et usque ad Sessionem decimam quartam Constantiensis Concilii, in ipsius obedientia fuerunt Carolus de Malatestis cum Romandiola, Duces Bavariae cum pluribus Episcopis Germaniae, ultra plures timoratos, qui Gregorium usque ad cessionem Papatus pro vero Pontifice habuerunt, ut testis est S. Antoninus parte 3 tit. 22, ubi affirmat Gregorium XII non colluisse, nec schismaticum aut haereticum fuisse. . . .

et schisma auxil, electo Alexandro 5:

5 Anno mccccx, mortuo Alexandro V, ab ejus Obedientiae Cardinalibus in Pontificem eligitur Balthassar Cossa, Legatus Bononiensis, qui Joannis XXIII nomen assumpsit; et cum Rege Romanorum Sigismundo Laudam anno mccccxii convenit, ubi, pro extirpatione schismatis et unione Ecclesiae, Concilium Constantiense ad annum sequentem convocavit. . . . Anno mccccxiv die xxviii Octobris, Joannes publice Constantiam intravit, et xvi mensis Novembris primam Sessionem habuit: in qua nihil omnino actum est de materia Unionis, sicut nec post illam Sessionem usque ad finem Januarii sequentis, quia apud aliquos erat morbus Noli me tangere. . . . Die ix Novembris mccccxv, ante valvas Conventus Augustinianorum, qui pro habitatione Legatorum Gregorii XII parabatur, affiguntur insignia, vulgo Arma praedicti Pontificis: quae sequenti nocte, de mandato forsitan Joannis XXIII, amota fuerunt: ob quod gravis quaestio exorta est

qui suffectus Joannes 23

Concilium Constantiae inchoavit 1414

inter Patres Concilii, quorum aliqui Arma praedicta a Legatis apponi non potuisse, alii recte apposita fuisse existimarunt: omnes autem in eo conveniunt, quod Gregorius ipse, si personaliter Constantiam advenisset, Arma Pontificia, non obstante Joannis XXIII praesentia, potuisset affigere. . . .

6 Anno mccccxv mense Januario, Legati Gregorii petunt saluum conductum a Rege Romanorum; et Joannes Dominici, cum Capello rubeo, tanquam Cardinalis, Constantiam ingredi cupit. Variæ hanc ob rem inter Patres exortæ sunt disceptationes: et quamvis Joannes XXIII, indubitatus Pontifex haberi volens, Gregorium, instar Pseudopontificis ob hæresim Pisis damnati, ejusque Legatos minime audiendos esse putaverit; Concilium tamen mentem Joannis in hoc minime secutum fuit; et quaestionem de jure Pontificatus intactam relinquens, Joanni Dominico, in habitu Cardinalitio, Constantiam ingredi permisit xxii Januarii. . . . Cumque Ludovicus Bavariae Dux pro Gregorio XII obtulisset Patribus Concilii, quod sese uniret, et Gregorius ipse personaliter ad Concilium accederet, si Joannes XXIII a praesentia ipsius amoveretur; nonnulli Patres exinde ansam arripuerunt agendi de materia Unionis. Circa initium itaque mensis Februarii, cum Cardinalis S. Marci schedulam publicasset, qua de variis viis, quibus ab unionem deveniri potest, mentem suam exponebat; et de via coactionis nonnulla scripsisset, quæ Joannis auctoritatem lædere videbantur, pro eadem tres schedulae editæ sunt, in quibus pro haeretico habendus esse dicebatur, qui indubitatum Pontificem, de nullo hæresis crimine infamatum, ad Pontificatui cedendum cogi posse tuetur.

ad quod receptis Legatis Gregorii,

cessionem offerentis si cederet Joannes,

7 Quibus schedulis per nonnullos Constantiae editis, aliam schedulam vulgavit Petrus de Alliaco Cardinalis Cameracensis, in qua per modum Conclusionum de aliorum opinionibus sententiam suam exposuit. Ac prima quidem Conclusionem supponit, agi de Pontificatu, quem licet obedientia Joannis XXIII eidem canonice competere existimabat, aliæ tamen duæ Obedientiae probabiliter contrarium tenebant; quodque in ea opinionum diversitate non essent minores difficultates juris et facti, quam erant ante Pisanum Concilium. Statuit autem Conclusionem sextam, quod, attenta perplexitate casus praesentis, contententes, pro pace Ecclesiae acceleranda, possint ad cessionem compelli, et nolentes cedere deponi: eamque Cardinalis Cameracensis opinionem Concilium secutum postea fuisse, ex infra dicendis constabit. . . . Tunc vero praetermisso supradictorum examine, solum viam cessionis tentandam esse eidem Concilium credidit, et pro ea apud Joannem instare coepit: qui die ii mensis Martii, in Sessione publica obtulit, se Papatui cessionem pro unione Ecclesiae, et asu quo alii duo de Papatu contententes per se vel per Procuratores cederent. . . .

hunc eo cogi posse censuit Petrus de Alliaco,

stante juris utrimque ambiguitate perplexitate.

§. II Joannis XXIII et Gregorii XII procurata cessione, tamquam securior ad schisma tollendum via.

Die xi Martii coepit Rex Romanorum, cum Nationibus Galliae, Germaniae, et Angliae, instare apud Joannem, quod vellet constituere Procuratores ad cedendum Papatui, ubi et quando Concilio videretur expedire. Quod cum Joannes animadverteret excoGITatum, ad ipsum ante alios duos contententes Papatui privandum; nihi intentatum reliquit, ut hoc telum a se averteret: obtulitque die xv ejusdem mensis,

Joannes, ex-torquendam sibi cessionem videns,

sis, se Papatui cessurum pro unione Ecclesiæ : et casu quo per ipsum staret quo minus unio fieret, tunc ab omnibus vellet haberi pro non Papa, perinde ac si Papatui expresse renuntiasset. Verum persistentibus Germaniæ et Angliæ Nationibus in petendo Procuratorio ; et die xix Martii accedente ad earum conclusionem majori parte Nationis Gallicanæ ; Papa hoc sentiens, post mediam noctem, inter diem Mercurii et Jovis xxi Martii, fugam arripuit, Duce Austriæ Friderico illum conduci faciente : et Schaffusam, quatuor milliariibus Germanicis a civitate Constantiensi distantem, pervenit. . . . Ex hoc Papæ discessu magna mox oritur turbatio Constantiæ ; nec minus ex mandato, quod mox post fugam suam emisit, et valvis ecclesiæ affigi iussit, quo omnes Romanæ Curiae Officiales suosque familiares Schaffusam evocabat. Unde Collegium Cardinalium, die xxii Martii, nominavit tres Cardinalium Legatos ad Papam, ne Concilium dissolveret, sed Procuratores ad renuntiandum Papatui constitueret.

9 Legatis autem die sequenti ad iter se parantibus monentur omnes Cardinales, pro parte Regis Romanorum et Nationum, ut vellent interesse Missæ sancti Spiritus, pro unione Ecclesiæ et extirpatione schismatis. Post quam Missam habuit sermonem Joannes Gersonius, Universitatis Parisiensis Cancellarius, in derogationem Jurisdictionis Apostolicæ Occasione hujus sermonis orta est quæstio, tam Schaffusæ quàm Constantiæ, de potestate Ecclesiastica. Cum enim tres Cardinales Legati eodem die Constantia discessissent ; et una cum eis Archiepiscopus Remensis, Ludovicus Bavaricæ Dux, et Nicolaus de Calvilla, Regis Galliarum Oratores ad Joannem pervenissent, ac de sero cum eodem locuti fuissent ; Papa amaro animo conquestus est cum Oratoribus prædictis, quod Joannes Gersonius, unus ex ipsorum collegis, quædam contra Sedis Apostolicæ auctoritatem effatire ausus fuisset, aliosque Patres ad falsa et erronea contra Romanum Pontificem concludenda incitasset. Hæc autem querela, apud Oratores Christianissimi Regis interposita, effecit, quod ea de re cum Cardinalibus egerint, et sese cum iis conjunxerint, ac Decretis contra Sedis Apostolicæ auctoritatem edendis obstiterint. Joannes vero eodem die xxiii Martii, datis ad Wladislaum Poloniæ Regem aliosque Principes litteris, conquestus est inter alia, quod Constantiæ suffragia Patrum neque libera essent, neque singulorum vota in Sessionibus audirentur ; sed quatuor suffragia quatuor Nationum, per earum Præsides lata, totam auctoritatem Concilii repræsenterent

10 Die xxv Martii, Constantiam redux Archiepiscopus Remensis, offert Regi Romanorum et Nationibus Procuratorium ex parte Joannis : sed exacerbatis ad ipsius fugam Patrum animis, cuncta quæ pro illo offerebantur, figmentorum instar habita sunt ; et feria tertia post Palmas, quæ fuit xxvi Martii, celebrata est ante meridiem Sessio iii ; cui non interfuere nisi duo Cardinales, Cameracensis nimirum et Florentinus, reliquis omnibus aut Schaffusæ constitutis, aut indecorum reputantibus eidem assistere, ut fidem faciunt Acta Victorina. Constitutum autem fuit in illa Sessione, Concilium Constantiense, per recessum Joannis, dissolutum non fuisse ; sed nec dissolvi debere ante extirpationem schismatis, nec ad alium locum sine consensu Concilii transferri posse ; nomini denuum sine justa causa ante finem Concilii discedere licere. Quæ omnia Petrus de Alliaco Cardinalis Cameracensis, et Franciscus Zabarella Cardinalis Florentinus, non alia ratione publicari permiserunt, nisi sub conditione, quod Joannes ea ratificaret. Omissam hæc de re a Basileensibus in compilatione Actorum Constantiensium Protestatio-

Propylæum Maji

nem, habeo in Regesto Concilii et MS. Capranicensi, ex quo eam addit Labbæus. Post istam Sessionem eodem die Constantiam reversi sunt tres Cardinales Legati, cum duobus aliis : qui de sero, coram Rege Romanorum et quibusdam Patribus, agere cœperunt de auctoritate Joannis ; qui sibi, tamquam vero et indubitato Pontifici, potestatem dissolvendi Concilium competere existimabat ; eaque occasione locuti sunt contra ipsum Concilium, scilicet quod dissolutum esset, propter absentiam et discessum Papæ. Cum vero nonnulli Patres sese acriter opponerent, suscitato contra Cardinales clamore, Cardinales insalutato hospite abierunt.

11 Die Mercurii post Palmas, Cardinales et Ambasiatores Regis Francorum, volentes lenire quæ præcedenti die pronuntiaverant, retulerunt Nationibus et Regi in congregatione publica, quod Joannem induxerant ad dandum Procuratorium, et continuandum Concilium, et non fugiendum ad loca remotiora, dummodo ipsi præstaretur securitas. Quæ parum accepta fuere Nationibus et Regi : omnia enim, tamquam ludicra, et fecte pro parte Joannis oblata, credebantur. Unde multæ altercationes, tam ipsa die xxvii, quam xxviii sequenti, fuerunt inter Dominos Cardinales et Nationes ; fuitque ibidem exclamatum : *His non obstantibus, fiat Sessio ; fiat Sessio* Die Veneris sancto Joannes a Schaffusa de novo aufugit : unde, turbatis contra ipsum cunctorum animis, plures ex Nationibus, Germanica, Gallica, et Anglicana, deliberarunt in crastinum celebrare Sessionem iv, et in ea statuere, Primo, quod Concilium Constantiense potestatem habeat immediate a Deo, cui etiam Papa obedire teneatur in his quæ spectant ad fidem, extirpationem schismatis, et reformationem Ecclesiæ in capite et in membris. Secundo, quod cogi possit, si obedire contumaciter contempserit. Tertio, alia plura. Quæ omnia, contradicentibus pluribus Patribus, apud Nationes conclusa sunt. Cum autem non solum Nationi Italicæ displicerent, sed et sacro Cardinalium Collegio ad deliberandum oblata non fuissent ; noluerunt dicti Cardinales et Ambasiatores Regis Galliarum ad Sessionem venire, nisi inter alia Capitula secundum ommitteretur, et in Primo non fieret mentio reformationis Ecclesiæ in capite et in membris

12 Sabbato in Vigilia Paschæ, cum Patres jam parati essent cum mitris et pluvialibus ad celebrandam Sessionem, mediante Rege Romanorum, *adhibitum est quoddam moderomen in expediendis in illa Sessione, quod nimirum inter cetera Decreta ommitteretur secundum, de potestate coactiva Concilii, et in primo nulla fieret mentio de reformatione Ecclesiæ : sicut re ipsa observatum fuisse testantur omnes Codices MSS. . . .* Porro cum Cardinalis Florentinus, ad quem, tamquam ultimum Cardinalem, spectabat pronuntiare Decreta in Sessionibus publicata, venisset ad verba de reformatione Ecclesiæ in capite et in membris, quæ Nationes in schedula delere omiserant ; *substitit, eoque falsa esse, et præter communem deliberationem addita, asseruit : unde non solum tunc ommissa fuit clausula de reformatione, sed eadem Sessione iv Cardinales monuerunt Nationes, quod suspenderent ad tempus materias illas, quæ habent magnas difficultates, et maturam exigunt deliberationem* Post iv Sessionem Patres Constantienses non instituant de Articulis et Decretis controversis examen publicum coram Nationibus, neque statuunt coram Concilio ipso habendum, sed, quasi de re parvi momenti ageretur, nominarunt aliquos, qui cum Cardinali Florentino desuper agerent. Ubi autem inter eos aliquid liter disputatum est, Depntati quatuor Nationum die ii Aprilis inter alia multa statuerunt quod

74 *proxima*

Constantia profugit, et Concilium dissolvit.

Tum mota Superioritatis quæstio,

Cardinalibus et Franciæ legatis reclamantibus ;

definitumque, manere Concilium :

tum nova Joannis fugam irritatis primum,

concepta decreta Sessionis 4,

quibus intercedunt Cardinales :

Nationibus autem ad ea referenda paratis.

proxima Sessione omnes articuli et clausulæ, concordatæ per Nationes, in ultima Sessione prætermittæ, expectantur

protestantur
illi se non con-
sentire :

13 Die vi Aprilis, cum Cardinales Nationibus nullatenus consentirent, quoad articulos et clausulas Sessione iv prætermittas, easque se invitis Sessione v publicandas esse percipissent ; statuerunt primo non venire ad Sessionem, sicut et quatuor Cardinales ad eam venire noluerunt ; ubi autem alii animadvertenter, omnes sine publico scandalo et periculo dissolutionis Concilii abesse non posse, statuerunt ad Sessionem venire, præmissa tamen Protestatione secreta, in cameru Paramentorum palatii Constantiensis, quod propter scandalum vitandum ad Sessionem ibant, non animo assentiendi his quæ audierant in ea statui debere. Eandem protestationem lecerunt quoque Legati Regis Galliæ, qui sese quam strictissime cum Cardinalibus conjunxerant. Adeo ut, non solum contra mentem Joannis, sed et contra sententiam totius sacri Collegii Cardinalium, et ipsorum Galliæ Legatorum, publicata sint Decreta, quæ D. Mainbourg de superioritate Concilii intellecta, non solum indubitata auctoritatis, sed instar dogmatis fidei habenda esse credebat. . . . Præmissa igitur protestatione jam dicta, ad Sessionem v venerunt Cardinales, et inter eos Florentinus, Canonistarum fuit temporis facile princeps, ad quem tunc spectabat Decretorum publicatio : qui rogatus ut Decreta legeret, munus illud exequi recusavit.

publicantur
nihilominus
Decreta

et usque ad II
Sessionem Na-
tiones inde-
pendenter a
Collegio agunt ;

14 Electus igitur Poznaniensis, legit Decreta, per modum Constitutionum Synodatum, quia Cardinalis Florentinus ea legere noluit. Postquam autem ea sic recitasset, legit nlia in materia fidei, contra hæreses Wicleffi, Hus. et Hieronymi de Praga. . . . Lectis Decretis, tamquam prius (ante Sessionem iv) opud Nationes deliberatis et conclusis ; dicere quidem potuerunt quatuor Præsides, quod illorum publicatio placeret majori parti Nationum, non tamen Collegio Cardinalium. Cum enim Cardinales, post fugam Joannis, frustra petiissent pro sacro Collegio suffragium, a Nationum suffragiis distinctum ; separarunt se a Nationibus, earumque congregationibus interesse noluerunt : unde factum est, quod Nationes sine Cardinalibus deliberarint et concluderint ; sicque a III Sessione, usque ad xi inclusive pene in omnibus Decretis Concilii factum est, Cardinalibus invitis, quod tam arcto et brevi tempore ostensa sint Decreta jam conclusa in Nationibus, ut non fuerit in eorum potestate sufficienter deliberare, et in magnum contemptum habiti fuerint Quamvis igitur reperitur, quod singulis Sessionibus præsederit unus ex Cardinalibus, qui votum talis perhibetur ; nullibi tamen significatur eum, decem primis Sessionibus, pro sacro Collegio votum tulisse. . . . Ino in Gestis Concilii Sessione xiv dicitur ; *Et responderunt quatuor Prælato pro quatuor Nationibus, Placet ; et Cardinalis Ostensis pro Collegio Cardinalium, Placet ; et hoc nunc primo responsum est ex parte Cardinalium.*

15 Die xiv Maji Sessione xi, lecta est sententia contra Joannem XXIII. in qua mentio fiebat criminis et fautoris schismatis ; ut, sicut Concilium Pisani eo titulo deposuerat Gregorium et Benedictum, ita Constantiense eodem Joanne, de Pontificatu cum superioribus contendente, deponeret. Verum cum, lecta sententia, Cardinalis S. Marci cunctos Patres admonisset, quod Joannes sapius obtulisset conditiones unionis, et Procuratores nomine suo Papatui eedendum nominare voluisset, sicque de fautoria schismatis et crimine hæreseos non constaret ; Patres sententiam ferre ausi non sunt, sed consensum ipsius Joannis accedere voluerunt. Unde post Sessionem xi, Rex, Cardinales, et Deputati,

donec Joannes
deposuissent
sux consen-
sum de illi :

pluresque alii tractaverunt materiam, quod Papa consentiret sententiæ suæ depositionis, et ex abundantia renuntiaret. Et fuit ordinatum quod aliqui Cardinales, videlicet de Ursinis, Cameracensis, de Phallanca, Salutarum, et Florentinus, irent ad Papam, qui erat detentus in oppido Sellæ ad dua miliaria ; non tamen ex parte Concilii, sed Collegii ; ad persuadendum sibi contenta in dicta schedula ; qui iverunt, et Papa consensit Ergo, Sessione xii, die xxix Maji, lata est in Joannem sententia, quam Concilium misit ad Papam Sellæ detentum : qui ut sese Concilio subjecerat, ita sententiæ illius acquievit, et ex abundantia renuntiavit. . . .

16 Deposito Joanne XXIII, statim Gregorius XII, de cedendo Pontificatu egit, et pro ineunda unione Constantiam misit Carolum de Malatestis, Dominum Ariminensem, et pro Sede Apostolica Flaminæ sive Romandiolæ Rectorem ; qui Constantiam ingressus est die xv Junii, ac postridie Sigismundum Romanorum Regem salutationis causa inivit : significans missum se a Gregorio ad dandam pacem Ecclesiæ : directumque ea de causa ad ipsum Regem, non ad Concilium, quod illud Gregorius non approbaret Die iv Julii Sessione xiv, facta est unio Obedientiæ Gregorii in manibus Regis Romanorum, non vero Concilii. Dederat namque Gregorius in mandatis, tam Carolo de Malatestis quam aliis Nuntiis suis Constantiæ constitutis, ne Concilii tamquam a Joanne convocati auctoritatem agnoscerent. Antequam igitur prædicti Nuntii sese unirent Patribus Concilii, convenit inter utramque Obedientiam, quod non fieret mentio de Pontificatu Joannis : et ex parte Gregorii fieret, nova convocatio Concilii : quæ duo Sessione xiv observata fuerunt, ut patet ex omnibus Actis Constantiensis Concilii, tam editis quam ineditis : in iis enim refertur, Joannem Dominici, nomine Gregorii XII, Concilium Constantiense convocasse et auctorizasse : ipsum vero Concilium, per organum Archiepiscopi Mediolanensis, dictam convocacionem et auctorizationem admisisse ; hisque observatis, cessionem Papatui nomine Gregorii factam ejusque Obedientiam Obedientiæ Joannis junctam fuisse.

quo facto, ces-
surus etiam
Gregorius,

prius suo no-
mine Concl-
lium convocat,

§. III. Benedicti XIII, a suæ ipsius Obedientiæ sectatoribus deserti, Abdicatio per Concilium tunc primum Generale.

Postquam Sigismundus Romanorum Rex, cum Deputatis Concilii ex una parte ; et Rex Aragoniæ, cum Regum Castellæ et Navarræ Oratoribus, ac Comite de Fuco de Obedientia Benedicti XIII, ex altera parte, sæpius Perpiniæ egissent de unione ; tandem concordata inierunt die xiii Decembris, in Capitulo Narbonensis ecclesiæ, quæ a civitate nomen Narbonensium obtinuerant. Primus articulus fuit, quod fieret nova convocatio Concilii ab utriusque partis Prælatis ; sic ut Patres Constantiæ congregati, absque ulla mentione generalis Concilii, vocarent Prælatos Obedientiæ Benedicti, et Prælato illi, vice versa, convocarent Patres Constantiæ existentes ad Concilium, in quo se unirent : qua unione mediante, Constantiense Concilium universale totius Christianitatis fieret, quod, juxta Obedientiam Benedicti, non nisi particularis congregatio fuerat. . . . Anno mccccxvi Die iv Februarii, in Congregatione publica Patrum Constantiensium, lecta sunt Concordata Narbonensia ; et singulariter per singulos Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Ambassadors Regum et Principum, atque universaliter per universos, approbata, confirmata et ob-

Etibus Obe-
dientis jam
unitis acces-
sura tertio,

servari

servari jurata: ordinatumque, quod Collegium Cardinalium et quælibet Natio deputaret aliquos, ad faciendum omnia quæ ad executionem dictorum Capitulorum pertinebant: a quibus deputatis ordinatæ sunt litteræ convocationis Hispanorum, juxta formam sequentem. Miseratione divina Episcopi, Presbyteri, et Diaconi Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Prælati, et ceteri in Constantia provinciæ Maquntinensis in Christi nomine congregati, Illustri Principi Ferdinando, Dei gratia Aragonum et Sicilia Regi etc. ubi nulla fit mentio generalis Concilii, sicut nec in toto Epistolæ contextu, ut quisque videre potest.

Concilium etiam ipsa de novo convocata,

lensus tamen procedit unio,

18 Prima die Martii intravit Constantiam Generalis Magister Ordinis B. Mariæ de Mercede, tamquam Orator Ferdinandi Regis Aragonum. Ultima autem die Aprilis sequentis, nuntiatum est Patribus, Regem illum, in sua resolutum initia, vitam cum morte commutasse. Ex quo cum in dubium vocaretur unio cum Obedientia Benedicti; xvi Maji allatæ sunt litteræ Alfonsi Primogeniti Regis Aragonum, qui patri successerat, et se illius propositum in materia unionis, totis viribus perfecturum promittebat. Lente interim processit negotium; et cum iv Julii, secundum concordata Narbonensia, Legati Regum Castellæ et Navarra, cum Oratoribus Comitis de Fujo et Prælati Obedientiæ Benedicti, Constantiæ adesse deberent ad unionem ineundam; nemo pro parte Regum, Principum, Communitatum, et totius illius Obedientiæ comparuit, præter Generalem Ordinis B. Mariæ de Mercede, Nuntium Regis Aragonum defuncti. Post decem dies, xiv Julii, allatæ sunt litteræ Regis et Regina Castellæ, ad Congregationem quatuor Nationum in Constantia (sic enim inscripserant) non vero ad Concilium Generale Constantiæ congregatum, utpote quod Obedientia Benedicti ante suam unionem agnoscere volebat. *Lectæ autem fuerunt, xv Julii apud Deputatos, et continebant, quod Rex et Regina acceperant litteras dictæ Congregationis, exhortatorias mittendi Constantiam pro unione Ecclesiæ, cui rei adhuc vacare non potuerant, obstante morte Regis Aragonum, tutoris Regis Castellæ, qui Regnum Castellæ et Regem gubernabat: sed quam primum mitterent ad Constantiam suos Nuntios solennes, plene instructos.*

propter absentiam Hispanorum:

19 Die v Septembris, quinque Legati Alfonsi, novi Aragonum Regis, intraverunt Constantiam, cum quibus sæpe actum est de ineunda unione, juxta concordata Narbonensia. Cum autem illi in mandatis haberent, quod sese Concilio unirent, advenientibus Prælati Hispaniæ, quorum nemo hucusque advenerat; responderunt, quod videbatur ipsis expediens, expectare Legatos Regis Castellæ, quod ille esset major et præcipuus Hispaniarum Rex. Cumque huic responso non acquiescerent Patres Concilii, post mensem integrum quo hac de re actum erat, Legati Regis Aragonum dixerunt, quod vellent se unire Concilio; non tamen reputare esse generale Concilium, neque aq̄ de rebus Concilii generalis, donec venirent Legati Regis Castellæ. Die xv Octobris Sessione xxii unio facta est cum Legatis Regis Aragonum, sub conditione, quod haberent in Natione Hispaniæ voces tantæ auctoritatis, quantæ essent voces omnium Prælatorum et personarum Cleri regnorum dicti Regis, quæ citra et ultra mare possidebat; in quibus erant insulæ Canariæ, Sicilia, Sardinia, Corsicæ et Majoricarum. Licet autem Legati Regis Portugalliæ, qui post Sessionem xxi die v Junii primum Constantiam advenerant, contra concessam Aragonensibus vocem protestati essent; et Legati Jacobi Comitis Marochiæ, appellantis se Regem Sicilia, qui etiam tunc primum appulerant, contra loca Aragonensibus tributa egissent; processit tamen Concilium ad unionem, juxta concordata

et appulsis Aragonis,

acceptatur nova convocatio,

Narbonensia: quorum primo Capitulo, de nova convocatione Concilii, publice perlecto, dixerunt Legati Regis Aragonum: *Cui quidem Capitulo satisfaciennes, convocamus vos omnes Prælatos et ceteros Dominos de hac Congregatione, juxta tenorem dicti Capituli. Ubi videre est nullam fieri mentionem generalis Concilii, sicut nec facta est ab Archiepiscopo Mediolanensi, qui nomine Concilii legit schedulam sequentem. Nos permissione divina Episcopi, Presbyteri, et Diaconi Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Prælati, et ceteri hic congregati, dictam convocationem acceptamus. . . .*

20 Edidit circa hoc tempus Petrus de Alliaco Cardinalis Cameracensis Tractatum suum, de Ecclesiæ et Cardinalium auctoritate. Licet enim Illustrissimus Annabum Continuator Spondanus putet, Tractatum illum editum fuisse anno mccccxv post fugam Joannis; et licet initio Tractatus inter opera Gersonis notatum habeatur, quod liber scriptus sit in Concilio Constantiensi anno mccccxvii; in antiquo tamen Codice MS. Bibliothecæ Vaticanæ, habetur ad finem ejusdem Tractatus, *Explicit Tractatus de Ecclesiastica potestate, editus a D. Petro de Alliaco Cardinali Cameracensi, datus Constantiæ de mense Octobris anno Domini mccccxvi. Fatetur autem Cardinali Cameracensis inter alia, quod apud nonnullos magnam perplexitatem induxit, non Nationes Constantiæ congregatæ habeant auctoritatem privandi Romanam Ecclesiam, et sacrum Collegium ipsam representans, jure suo, habendi scilicet vocem in sacro Concilio, et summum Pontificem eligendi. Significat autem Parte i cap 4, se ideo dubium illud cum aliis omnibus proposuisse, ut in Concilio super his deliberetur, et providetur quod in futurum Acta non possint ab æmulis reprobari. Quæ bene notanda sunt; cum ex his pateat, ab ipso Constantiensi Concilio tempore nonnulla ejus Decreta in dubium revocari cœpisse.*

editusque Tractatus de auctoritate Ecclesiæ et Cardinalium.

21 Post Sessionem xxii cœperunt mense Novembri Legati Aragonum facere Nationem Hispanicam, et non solum dare Deputatos pro instituendo processu contra Benedictum XIII, sed et subsignare per modum Nationis acta et mandata Concilii, ob quæ graves controversiæ ortæ sunt inter Nationes Sessione xxv die xiv Decembris, Xanzius Olorinensis et Bernardus Adurensis Episcopi, Legati Comitis Fuxi, unierunt se Concilio nomine dicti Comitis et trium Statuum Bearnæ. Exhibitis igitur Procuratoriis Episcoporum, Abbatum, Capitulorum, Cleri, atque Baronum et Nobilium ac Plebis, Statuum prædicti Ducis, facta est nova Concilii convocatio, juxta concordata Narbonensia, ut facta erat Sessione xxii, quando regnum Aragoniæ sese Concilio univerat. . . . Mense Decembris intraverunt quoque Constantiam quatuor Legati Regis Navarra, inter quos duo Episcopi et duo Doctores, qui Sessione xxvi, nomine dicti Regis et trium Statuum Cleri, Nobilium et Populi ejusdem regni, sese unierunt Concilio, illud de novo convocando, juxta concordata Narbonensia; et convocationem nomine Patrum Constantiensium admittente Archiepiscopo Mediolanensi.

Unitis Aragonis,

provinciales et Navarra accedunt, denuo Concilium convocando,

22 Die iv Januarii anno mccccxvii, relatum est Concilio, quod mediante Alfonso Rege Aragoniæ, Rex Castellæ subtraxisset obedientiam Petro de Luna, et litteras convocatorias per totum Regnum publicasset, ac Legationem solennem ad Concilium misisset. Nuntiatum quoque circa hoc tempus Patribus Concilii est, quod eorum litteræ convocatoriæ in regno Scotiæ publicatæ essent; lectæque sunt litteræ Ducis Albanæ; tunc Regis nomine Scotiam gubernantis, quibus reverenter significabat affectum ad unionem Ecclesiæ, seque commendabat Concilio,

quod tamen ne s.c. quidem pro Generali agerentur. Sic.

cilio, quod vocabat Congregationem in Constantia, pollicebaturque se missurum Legatos, cum plena potestate ad omnia quæ ad unionem Ecclesiæ pertinebant. Forma vero litterarum erat: Reverendissimi Reverendique Patres, Doctores egregii, spectabiles Domini, ceterique devoti Viri, pro unione sanctæ Matris Ecclesiæ in civitate Constantiensi congregati. Die xvii Januarii, Rex Romanorum Sigismundus (qui, post tractatum in Narbona, Galliam petiverat, pro pace componenda inter Franciæ et Angliæ Reges) Constantiam reversus est, una cum Nicolao Gneznensi Archiepiscopo, quem Concilium ei itineris socium dederat. Attulit autem Gneznensis Archiepiscopus libellum Joannis a Falckenberg, quem acceperat a Doctoribus et Studiosis Parisiensibus, dum eos Lutetiæ ad convivium exceperat: effecit autem idem Archiepiscopus, ut Joannes a Falckenberg in tetrum carcerem detruderetur, ejusque libellus famosus, in *Wladislawum Regem et omne Polonum nomen conscriptus*, a quatuor Nationibus et Collegio Cardinalium damnaretur, et statueretur quod censurari debeat in Sessione publica. . . .

23 Penultima mensis Martii, intraverunt Constantiam Legati Castellæ Regis, duo scilicet Episcopi, duo Milites, quatuor Doctores, et unus Secretarius: qui in Aprilis exposuerunt desiderium suum ad unionem Ecclesiæ, addentes se primum informari debere de aliquibus concernentibus statum Concilii. Rogati autem die v Aprilis a Rege Romanorum, de iis circa quæ informari volebant; dederunt in scriptis quædam Capitula, quæ ut plurimum spectabant ad libertatem Patribus concessam in rebus ad Concilium spectantibus, et ad modum qui observandus esset circa electionem futuri Pontificis. Duæ vero fuerunt rationes, ob quas de his informari volebant: prima, quod scirent quædam per impressionem Constantiæ facta, inter quæ erat Decretum, de non eligendo Pontifice sine consensu Concilii, Sessione xiv editum, in quod Cardinale nunquam libere consenserant: secunda, quod nolent Cardinales ab electione excludi; et loco Cardinalium Hispanorum, qui Benedicto adhærebant, Hispani quosdam de ejus Obedientia vellent adjungere. . . . Occasione horum Capitulorum, cœperunt Cardinales urgere materiam de modo eligendi futurum Pontificem; de quo cum Rex Romanorum agi nollet, nisi post ejectionem Petri de Luna, et reformationem Ecclesiæ in Capite et in membris, facta est magna animorum contentio, quæ dudum duravit; persistente Rege Romanorum in suo proposito, et nolentibus Legatis Regis Castellæ se unire Concilio, nisi certificati de modo electionis.

24 Compendii terminos excederem si cuncta hac occasione inter Nationes acta describerem. Unico igitur verbo notasse sufficiat, Nationes Germanicam et Anglicanam adhæsisse Regi, Italicam et Gallicam Collegio Cardinalium: quibus ultimis post varias turbas significarunt Legati Castellæ die xv Junii, quod vellent se unire Concilio, prout fecerunt post triduum Sessione xxxv: in qua, juxta concordata Narbonensia, facta est nova convocatio Concilii, quod Castellani huc usque agnoscere noluerant pro Generali. . . . Post Hispanorum unionem, voluit Rex Romanorum observari ordinem in rebus gerendis: et primo quidem, ut ejiceretur Petrus de Luna; secundo, fieret reformatio in Capite et Curia Romana: tertio, ceteris reformationibus Papæ reservatis procederetur ad electionem Papæ. Quæ cum sæpius Nationibus proposuisset, et apud omnes nimium urgeret; protestata est Natio Gallicana, die xvii Junii, de læsa libertate, quæ Rex cum omni securitate cunctis promiserat. Cumque Rex Romanorum sese excusare niteretur, die xxviii ejusdem mensis fuerunt datæ

Regi, ex parte Nationum Italiæ, Galliæ, Hispaniæ, ac Collegii Cardinalium requisitiones in scriptis, quibus petebatur Decretum Concilii de modo eligendi futurum Pontificem: dicebaturque ad Regem non spectare, in rebus Ecclesiasticis sequenda præscribere. Quæ aliaque effecerunt, quod Rex die xi Julii publicavit litteras securitatis, et in quatuor locis Constantiæ affigi jussit.

25 His litteris publicatis, unanimi consensu statutum est procedendum ad sententiam definitivam contra Petrum de Luna, ex tribus de Papatu contentibus ultimum: quæ, xxvi Julii Sessione xxxvi, lata est in dubium illum Pontificem, tamquam *perjurum, universalis Ecclesiæ scandalizantem, fautorem et nutritorem inveterati schismatis et inveterati scissuræ et divisionis Ecclesiæ sanctæ Dei, pacis et unionis ejusdem Ecclesiæ impeditorem et turbatorem schismaticum et hæreticum ac a fide devium; et Articuli fidei, Unam sanctam Ecclesiam Catholicam, violatorem pertinacem; cum scandalo Ecclesiæ Dei incorrigibilem, notorium ac manifestum; omni titulo, honore, gradu, et dignitate indignum; a Deo ejectum et præcisum; et omni jure, eidem in Papatu et Romano Pontifici ac Romanæ Ecclesiæ quomodolibet competente, ipso jure privatum, et ab Ecclesia Catholica, tamquam membrum, aridum præcisum*. Post ejectionem Petri de Luna, qui Benedictus XIII in sua Obedientia vocabatur, nominati sunt a Nationibus Deputati pro reformatione in Capite et Curia Romana. Quod animalvertentes Cardinales, statim materiam electionis proposuerunt; et contra Decretum, de non eligendo Pontifice absque consensu Concilii, quo Sessione xiv, ipsis invitis editum erat, protestati sunt apud omnes Nationes. Rogarunt etiam ac exhortati sunt Patres, ne, prætextu reformationis, negotium electionis differrent.

§. IV. *Electio Martini V, per quam Ecclesiæ membris, jam inter se unitis, accessit Caput, salva in omnibus hujus ipsius superioritate.*

Cum post ejectionem Petri de Luna, Rex Romanorum incepisset se iterum immiscere negotiis Concilii, et cum Nationibus Germanica ac Anglicana conclusisset, non agere de negotio electionis nisi post absolutum negotium reformationis; tres aliæ Nationes sese unierunt Collegio Cardinalium: factumque est, quod auctor cœtanens Gobelinus Persona in Cosmodromio, ætate 6 cap. 69, his verbis describit: *Orta est seditio inter Regem et Nationem Germanicam parte ex una, et ceteras Nationes parte ex altera; Rege cum suis volente, quod priusquam ad electionem summi Pontificis procederetur, fieret reformatio Ecclesiæ tam in Capite quam in membris; ceteris contententibus ex adverso, quod prius procederetur ad electionem Papæ, per quem reformatio Ecclesiæ esset deducenda ad effectum. Tandem reformatione concepta, ipsa tamen necdum publicata processum est ad electionem* Cum itaque Natio Germanica sæpius a tribus Nationibus et Collegio Cardinalium, ad dandos Deputatos pro materia electionis, frustra monita fuisset, ipsaque Regi Romanorum firmiter adhæreret; Cardinalis Pisanus, die x Septembris, dedit legendam ceram natione Germanica protestationem, ex parte trium Nationum Hispanicæ, Gallicanæ, et Italicæ, ac sacri Cardinalium Collegii; cujus lectio, ob strepitum et discessum Regis, tunc perfici non potuit: die tamen xi Septembris, a Cardinali Pisano in Ecclesia Constantiensi, non obstante tumultu a Germanis excitato, integre lecta fuit.

a Concilio tunc primum generali,

declaratur Benedictus 13 Papatu per hæresim excludisse.

non etiam Castellani,

his autem et de r accedentibus,

Aliis de reformatione, de Electione aliis prius agi volentibus,

negant Cardinales absque hac a. l. illam perventri posse,

27 Plura a tribus Nationibus et Collegio Cardinalium dicta sunt in illa Protestatione, notatu dignissima, et ad auctoritatem et sensum Decretorum Sessionis v, quam maxime facientia. Dictum est enim Ecclesiam tunc fuisse, *instar corporis acephali*, id est, sine Capite; et quorundam regnorum ac provinciarum populos, *nondum solide et clare Concilio adhaerisse, sed expectasse fiendam electionis summi Pontificis eventum ut, si Canonice eligeretur, ei obedirent, alias non.* Adjunctura, quod *fides quorundam, qui eidem Concilio adhaeserunt, propter rumores discordiarum et quasi impressionum, quas in eodem Concilio fieri audiebant, jam vacillare cœperat; et in urbe Roma ac Italia de assumendo aliquo Pontifice plurimum dubitari.* Demum Decretum Sessionis xiv, de non eligendo Pontifice sine consensu Concilii, non ligare Nationem Hispanicam, quia Sessioni illi non adfuerat: ex quo a fortiori concludi poterat, Decretis Sessionis iv ac v de Potestate Ecclesiastica, non teneri Romanos Pontifices, utpote qui ab illis non solum abfuerant, sed constanter contradixerant. Ne tamen expresse et in terminis tres Nationes Decreta illa reprobare viderentur, ea alio sensu, quam Rex Romanorum et alii volebant, intelligenda esse dixerunt. Asseruerunt namque, Decretis illis statui, quod prius agatur de unione Ecclesiæ quam reformatione in Capite: *In omnibus enim locis, ubi in Concilium vel dicta Capitula de agentis in isto Concilio loquuntur, semper proponunt unionem: quæ unio nec est nec dici potest perfecta, nisi Ecclesia unum Caput ministeriale habeat, cui corpus Ecclesiæ uniatur. Duplex enim, secundum sacros Doctores, est unio Ecclesiæ; una, membrorum ad invicem, quæ jam creditur esse facta; altera membrorum ad Caput, ut constituatur Corpus integrum et perfectum, et ipsa non est facta, igitur prima loco facienda.*

aut integram Ecclesiæ unionem haberi,

moritari potius quam partiantur in eum ordinem

28 Lecta hac Protestatione, tanta animorum perturbatio orta est in Natione Germanica, ut Rex Romanorum, habito cum suis consilio, egerit de capiendis nonnullis Cardinalibus: qui de ea re per cives Constantienses admoniti, statuerunt die xii Septembris, quod *propter tales minas et terrores incussos, aut propter machinationes quas Cardinales sciebant fieri contra eos, non dimitterent persecutionem unionis Ecclesiæ usque ad mortem; et portabant Capellum rubeum in signum martyrii, si opus esset, pro Ecclesia Dei, nec de aliquo terrebantur.*.... Post plures turbas et tumultus, cum Natio Anglicana adhaesisset Collegio Cardinalium et tribus Nationibus, ad dandum deputatos pro materia electionis; tandem Natio Germanica, quæ constantiam Cardinalium vincere nequiverat, ngere cœpit de cautione, quod facta Pontificis electione fieret reformatio Ecclesiæ: *et petiit assurrectionem per Decretum irritans, quod post electionem Papæ fieret reformatio ante Coronationem ejus et administrationem aliquam. Cumque factæ essent voriæ formæ Decreti ad hoc, tandem dictum fuit, quod Papa electus ligari non poterat.* Quo responso significatum fuisse, quod verus et indubitatus Pontifex a Concilio ligari non poterat sub pœna depositionis, latius ostenditur alibi. Verum quidem est, quod Sessione xxxix quædam in materia reformationis edita reperiuntur; sed magna cum cautela, et sine ulla mentione pœnæ: quæ auctoritatem Concilii directivam, non vero coactivam indicant.

sed neque decreto aliquo irritati illigari eligendum voluit,

vel auctoritatem ejus aliquatenus imminuat

29 Illustre est hac de re exemplum in Capitulo *Frequens*, de celebrandis Conciliis generalibus et provisione erga futura schismata. Cum enim Patres Constantienses statuunt Concilia generalia in quinquennium, septennium, et decennium celebranda esse, plurimum auctoritatis circa tempus et locum in Romano Pontifice agnoscunt, nulliusque pœnæ mentionem faciunt. Ubi vero de sopiendo schisma-

te, quod oriri posset, agunt; pœnam privationis imponunt qui illis simul de Papatu contendunt: ut ipsi Patres Constantienses, Concilium, non nisi tempore schismatis, potestatem coactivam in Pontifices habere, significariat. Cum ex his constaret, quod Concilium supra verum et indubitatum Pontificem potestatem coactivam non assumeret, mediante Episcopo Wintoniensi, patrum Regis Angliæ, qui tunc primum Constantiam advenerat, consensus Rex Romanorum quod ante reformationem procederetur ad electionem Pontificis, statutumque Decretum Concilii Sessionis xl, quod Pontifex de proximo assumendus, una cum Concilio vel ejus Deputatis, reformaret Ecclesiam in Capite et in membris. Cui Decreto, licet irritans non esset, nec aliqua pœnam Pontifici Ecclesiam reformare detrectanti imponeret, ipsa tamen Natio Germanica acquievit contenta addere inter Capita reformationis hoc unum; *Propter quæ et quomodo Papa possit corrigi et deponi:* quod ideo adjunctum puto, ut Pontifex cum Concilio quæstionem de potestate coactiva Concilii, quam Joannes Gersonius Sessione v decisam fuisse crediderat, decideret....

30 Notavimus supra, Cardinalem Cameracensem, in Tractatu de potestate Cardinalium, Nationes monuisse, quod apud plures dubitaretur, num Cardinales potuerint privari voce in sacro Concilio, tam quoad acta, quam quoad electionis future modum. Quæ ne quisquam putet ab eo tum sine fundamento proposita fuisse; notandum est ex gestis Concilii quod anno mcccxxvii mense Octobris, loquentibus quibusdam de excludendo ab electione Pontificis Collegio Cardinalium, ut Collegio; Cardinalis S. Marci sese opposuerit eorum opinioni, dicens, ad Collegium Cardinalium de jure pertinere electionem: *Et multi tenent, inquit, quod Concilium sine Papa non potest illa jura mutare, multæque Nationes sic electum non reputarent pro Papa.* Quæ Cardinalis verba tanti momenti visa fuerunt, ut die xxv Octobris, *nihil factum sit nisi disputare; maxime utrum Concilium potuit derogare juribus, editis super electione Papæ, vel illa tollere* Ex quibus patet quam graviter hallucinentur, qui omnia Decreta Constantiensis Concilii, ante trium Obedientiarum unionem edita, irrefragabilia putaverunt. Postquam autem diu actum fuerat inter Nationes et Collegium Cardinalium de modo eligendi futurum Pontificem; convenit inter omnes, die xxviii Octobris, quod una cum Cardinalibus sex Deputati ex singulis Nationibus haberent jus suffragii: qui proinde viii Novembris Conclave ingressi, post triduum, in festo S. Martini cum incredibili totius orbis Christiani lætitia, in summum Pontificem elegerunt Odonem Cardinalem de Columna, qui, ob festum suæ assumptionis, Martinus V appellari voluit.

Disputatur de jure illorum ad electionem faciendam:

et tandem per ipsos ac Nationum Deputatos creatur Papa Martinus 5:

31 Hic cum Præsides Nationum, ad se evocasset, ut ex parte illarum eligerentur Deputati, qui cum sex Cardinalibus a se deputatis agerent de reformatione, per plures menses frustra inter illos actum est de hac materia, una Natione volente hoc modo, alia alio. Unde prudentissimus ille Pontifex, a litis Nationum opinionibus, Capitula obtulit, quibus illis satisfecit, quæ Sessione xl de reformatione a Nationibus fuerunt desiderata: ad Capitula vero, *quibus de causis Papæ possit corrigi vel deponi, respondit: Non videtur, prout nec visum fuit in pluribus Nationibus, circa hoc aliquid novum statui vel decerni.* Ita duo Codices MSS. unus Vaticanæ, alter Palatinæ bibliothecæ, ex quibus non solum apparet, mutila esse Capitula reformationis a Labbeo edita: sed et constat clarissime, Martinum firmare noluisse Decretum Sessionis v, eo sensu quoa Joanne Gersono exponitur, quin potius novitatis accusasse et reprobasse. Quod ipsum ostendi potest ex concordatis particularibus, a Martino cum singulis Nationibus initis, in quibus

quæ, re, roba tis nonnullis primum Sessionum articulis,

cum de ceteris reformationum capitibus, salva Sedis Apostolicæ auctoritate, statueret; de hoc capite ne verbum quidem fieri voluit, quantumvis Natio Germanica in suis advisamentis post electionem id instanter petiisset. Idem Martinus, anno MCCCXVIII mense Februarii, rogatus a Patribus, ut juberet per omnes orbis Catholici regiones inquiri in hæreticos Hussitas et Wicleffistas; ante quam litteras executorias, ad hæreticæ pravitatis Inquisitores, in Anglia, Polonia, Bohemia constitutos, publicaret; voluit primum auctoritate Apostolica confirmare omnia decreta in Concilio Romano sub Joanne XXIII, et in Concilio Constantiensi ante suam electionem contra hæreticos edita; qua de re extat ejusdem Pontificis Bulla authentica in Archivo Apostolico, huc usque inedita, et orbi Catholico his nostris temporibus plane ignota, *data Constantiæ octavo kal. Martii, anno Pontificatus primo.*

32 Nicolaus Gnezuensis Archiepiscopus, cum aliis Oratoribus, qui a Wladislao Rege suo et Witholdo Lituaniæ Duce litteras acceperant, ad præsequendam censuram errorum et hæresum in partibus suis pululantium; cum vidissent in litteris Synodicis ad Inquisitores Poloniæ contra hæreses, die xxii Februarii datis, nullam factam mentionem errorum famosi libelli Joannis a Falckenberg, multis indicarunt se appellationem ad futurum Concilium interjecturos. Quod cum ad aures Martini pervenisset; ille, sexto Idus seu ii die Martii, in Consistorio publico constitutionem, *ad perpetuam rei memoriam*, edidit; in qua appellationem a Sede Apostolica ad futurum Concilium his verbis prohibuit; *Nulli fas est a supremo Judice, videlicet Apostolica Sede seu Romano Pontifice Jesu Christi Vicario in terris, appellare.* Quo Decreto auctoritatem Pontificis supra Concilium esse indicavit; et Decreta Sessionis v, in sensu Basileensium de superioritate Concilii intellecta, rejecit et infirmavit. De Martini Constitutione testatur Gersonius, in Dialogo apologetico pro Constantiensi Concilio, hæcenus (ut puto) inedito, et in Tractatu, *An et quomodo appellare licet.*

33 Mense Aprili, Sessione xlv et ultima, Oratores Regis Poloniæ, videntes quod Martinus mitius cum libello Joannis a Falckenberg ageret; *rem novam ausi*, inquit Cromerus Warmniensis, lib 18 de rebus gestis Polonorum, *ad futurum Concilium appellarunt.* Qua de re cum multa dicerentur, et tumultus in Concilio fieret, Martinus, imposito omnibus silentio, respondit ad prædicta et dixit, quod omnia et singula in materia fidei conciliariter decreta et statuta confirmaret, neque aliter, neque alio modo. Quibus verbis Articulum de propositione Joannis Petiti, a Joanne a Falckenberg in libello prædicto renovatum, se cum Concilio Constantiensi damnare; statutum tamen Nationum et Cardinalium, de damnandis in Sessione publica præteritis aliis libelli erroribus, sese rejicere, significavit. Cumque Oratores Poloniæ appellationem suam ad futurum Concilium prosequi vellent; Martinus, suprema suæ Sedis auctoritate usus, et contra Constitutionem suam de non appellando ad futurum Concilium prosequi vellent; Martinus, suprema suæ Sedis auctoritate usus, et contra Constitutionem suam de non appellando ad futurum Concilium procedi nolens, appellationem prosequi volentibus, silentium sub pena excommunicationis imposuit; idque in medio Concilii, instantibus cunctis trium Obedientiarum, omnium Nationum, et ipsius sacri Collegii Cardinalium Patribus, fecit, et actis publicis ad perpetuam rei memoriam inseri voluit.... Post Synodum vero, non solum ostendit Martinus supremam Sedis Apostolicæ auctoritatem, in ineundis cum singulis Nationibus concordatis; sed et in probandis non-

nullis Constantiensi Concilii Decretis, quæ illi confirmanda offerebantur.

CCXI EUGENIUS IV.

Num. 2 et 3 adde, quod in Appendice suggeritur.
NOT 23.

Pag. 119 conjungantur numeri 4 et 5, usque ad dimidiam fere columnam: ubi post hæc verba — et per sex menses in libertatem se vindicant — facta nova divisione, interponantur sequentia.

5 *Non sunt hæc ipso statim Pontificatus initio facta, sive primo ejus anno, ut alicui forsan videri posset, obiter Stellom legenti; sed primorum annorum quarto, jam mensibus aliquot inchoato. Neque operosius refutandus hic Stella, culpam turbarum istarum Eugenio imputans, quasi divina omnia humanaque conturbanti. Satis o tali nota illum vindicant, ex Flavio Blondo Eugenii ipsius Secretario, Raynoldus et Bovius Annulum Ecclesiasticorum scriptores. Et Blondus quidem in Decadibus suis, totam turbarum Romanarum historiam distincte explicat, aliique ex illo: sed quomodo Pisis atque Florentiæ exceptus sit fugitivus Papa, Annales non attingunt. Placet ergo id accipere ab Ambrosii abbatis Generalis Comaldulensis Hædæporico, ex Illustriss. Magliabechii MSS. ante hos fere decem annos excuso Florentia. Accingebat ille ex officio sese ad serium accuratumque examen eorum, quæ contra duos sui Ordinis abbates Pisanos delata erant: sed fregit istiusmodi propositum, inquit, rumor allatus. Quippe antea Romæ vincitum detineri Pontificem summum a Romanis, obscœna fama vulgaverat; tum vero effugisse proditorum manus Pisasque contendere nuntiabatur, et singulis diebus affuturum. Conjuraverant adversus tanti meriti virum, Patrem ac Pastorem omnium, conscelerati cives; ac nisi illum Deus omnipotens servasset ex impiorum manibus, actum fuisset de illius vita et salute. Innotuere Pontifici insidiæ perfidorum: seque observari ubi dicerat, ex Palatio S. Petri, editiori scilicet atque munitiori, ad ecclesiam S. Mariæ trans Tiberim contulit, ut arte illorum impios conatus eluderet. Inde capta hora, cum jam rapiendus esset, posito Pontificali habitu et cultu, Monachi cucullum sumit; et uno tantum comite ejusdem habitus in hortos concedens, et quidem contra suorum sententiam, ad Tiberim pervenit; paratamque cymbam ascendens, summo remigum impulsa ferebatur. Ubi vero innotuit, elapsum esse Pontificem; il etiam sceleribus suis addiderunt, ut persequi jam jam fugientem pergerent atque evadentem; irritos dolentes fuisset conatus suos; jaculisque impetebant enim. Sed illum omnipotens Deus mirabiliter atque misericorditer, et inter persequentium tela servavit illæsum; dum ille tandem ex minori scapha in trirremem ad id preparatam scandens, paucis diebus Liburnam venit. Quorum principaliter scelere Romani tantum facinus aggredi voluerunt, quia anceps sententia est, ipsi nequaquam diffinire volumus.*

6 Pisis ubi innotuit, Liburnam applicuisse Pontificem, congrui ad eum suscipiendum, quantum augustiæ temporis sinebant, apparatus fiebant. Qua vero die affuturas expectabatur, ipsi ante lucem obviam illi ire perreximus, et decimo ferme lapide equitantem cum paucis ostendimus Pontificem summum, nudam ferme. Miserati rerum faciem, et Deo tamen gratias pro illius ereptione referentes, resoluti in lacrymas sumus. Jumentis lapsi, ubi ille appropriaverat, accurrimus; illiusquæ sacra osculati vestigia et manus, ad oris osculum suscepti sumus, illo gratissime nos excipiente et benignissime resalutante.... Ubi vero Pisis appropinquavimus, Po-

edita contra hæreticos valida esse jubet,

appellationes ad futurum Concilium prohibet;

ab eisque Polonos cohibens,

Concilio se superiorum ostendit.

Ab anno 1431.

Anno Pontificatus A Christi 1434,

quam rem ut gesta erat intelligens Ambrosius Comald.

eiden prope Pisas occurrit,

pulus omnis et Magistratus occurrit cum landibus et gaudio inæstimabili. Præcedebant pueri, redimiti tempora lauro atque fronde varia et floribus, laudesque concinentes et inclamantes pacem, Pontifici et omnibus fletum excussere. Sequebantur viri suo ordine, umbraculoque exceptum Pontificem in civitatem deduxere; primoribus viris fræna equi regentibus dextra atque læva, et illi obambulantibus jugiter. Tum vero omni ex parte oppidi, qua erat transiturus, turba innumerabilis confluens, effecerunt ut esset perdifficilis transitus. Matres familias et pueri atque innuptæ puellæ e fenestris ac tectis prospectabant, donec in principalem ecclesiam est introductus, Archiepiscopo civitatis et clero omni occurrente ex more. Ibi oratione fusa, in Palatio Archiepiscopali sedem habuit....

testis quam honorifice ex cepit fuerit tum Pisis,

tunc Florentiæ.

7 Advenrunt ex Florentia plures, tam Prælati quam Nobiles, ut Pontificem deducere: Cardinali S. Xysti adveniendi occurrimus; solusque ex Cardinalium numero Pontifici Florentiam tendenti adfuit. Movimus Pisis xx Junii Pontifici adjuncti, ipsaque die sex ferme millia passuum processimus... Postridie subito mane a S. Miniato iter ingressi, Pontificem parum abesse (equitabat enim ante litem) didicimus. Descendit ad S. Jucundi Ecclesiam Pontifex alique. Recreatis omnibus modice, ad Montem Lupum venimus. Susceptus est in ædibus ecclesiæ Pontifex... Mane ante lucem equitantes Florentiam petebamus. In villa Angeli Civis Florentini, qui secum equitabat, modice quievit Pontifex. Jam vero porte civitatis propinquant, quæ vastissima tunc tota patuit, omnis Nobilitas obviam venit, totusque Clerus cum insignibus ornamentis occurrit: omnis ætas, sexus uterque, omnisque conditio sese per itinera quaquaversum diffuderat; ut nusquam transire ferme Pontifex posset, fueritque necesse disseminare pecuniam quacumque iter ageret, ut his colligendis occupati a pressura desisterent. Tecta ferme omnia ipsæque fenestræ vix capere spectantes poterant. Mulieres, matres familias, puellæque innuptæ, præcipuo muliebri mundo compositæ, editionibus in locis residentes, magnum plerisque sui præbuere spectaculum; suosque in unum populos tunc vere prospexit civitas. Ad principalem ecclesiam civitatis, per illustriora urbis loca, ea pompa deductus; oratione fusa, inde ad habitationis suæ locum eadem frequentia et celebritate ductus est; Pontificalibus infans ornatus, et equo candido insignibus phaleris exultante invecus; quæ omnia, priusquam Urbi propinquaret, obtulerat Civitas. Ita ætate nostra Florentia, profugos Pontifices duos, Joannem scilicet XXIII atque Eugenium IV sinu suo suscipere meruit, et inter hos medium Martinum V annum fere et semis tenuit in eo ut verus esset Pontifex et indubitatus effecit, quando illic ad ejus vestigia (qui judicio multorum injuste abrogatus fuerat) Joannes accessit; verumque Vicarium Christi et Petri Successorem confessus, ipse minoribus contentus officiis perstitit.

Romani interim Nepotem ejus captivum tenentibus

8 Romani, postquam Pontificem evasisse didicerunt, mæsti quod res illis nequaquam ex voto successerat, ad prædam conversi, omnia illius expilare pergunt, furore inaudito; compluresque Curiales violare, et imprimis nepotem Pontificis Franciscum Tituli S. Clementis Presbyterum Cardinalem; et reliquis agre dimissis, illum arctissimæ custodiæ tradunt, vix sibi cujusquam colloquium permittentes, ingentemque pecuniæ summam et Castellum munitissimum, quod S. Angeli appellant, Ostiamque petunt. Enituit Pontificis constantia summa, dum neque affectu Nepotis potuit vinci; et quidem cum se plurimi orarent, et frequentibus litteris illius pulsaretur, ut aliquid ex his quæ postulabantur

indulgere acquiesceret. Sum ipse quoque hanc ipsius magnitudinem animi summe admiratus, cum se orantem ut salutem juvenis consuleret, responso rationis et gravitatis pleno composuit, dicens; Nihil referre, uter alterum præcederet, se Nepos, an ipse Nepotem; cum conditione communi in vitam ambo essent ingressi. Præstare, si Nepos succumberet Ecclesiæ causa: se non posse salva conscientia integritate et dignitate sua, ea efficere quæ postulabantur. Denique cum hujus rei gratia postea Senas ipse concesserim, ab eo missus; et ea afferrem, quæ nequaquam viderentur esse respicienda; ne sic quidem acquievit, sed rigorem constantiamque servavit; ita ut hinc ipsius severitatem plerique carperent, crudelitatemque interpretarentur. Deo tamen dirigente negotia, consilium sententiamque Pontificis approbarunt omnes, dum et ille liber evasit, et sub ditione Ecclesiæ cuncta perstitere. Præbuit se spectaculum populis in ecclesia S. Joannis Baptistæ principali, sedens editiori in loco, et ipse quoque spectans Processionis solennia, admiransque magnificentiam singularem atque ordinem; dignam profecto miraculo rem, et quæ, nisi conspectam, credere quisquam aut capere non posset, longeque difficillimum esset enarrare: tam multa, tam miranda, tam varia vidimus; namque et ipsi cum Pontifice spectabamus: sed ea narranda reliquimus ceteris.

et pro ejus solutione iniqua potentibus.

quæ constanter et feliciter negavit Eugenius.

9 Atque hic fere deficit, post unam de negotiis privatis pagellum, mutilus Codex, multa de hoc Pontifice digna scitu suggesturus, si alicubi integer reperitur. Nunc progredientem Stellum subsequi placeat, qui iniquiori nonnulli odversus Eugenium præjudicio abreptus, interrupto superius textui hæc subjungit, Eo autem tumultu Basiliense Concilium etc.

Schlisma Basilex constatum

10 Religiosos omnes etc. — et sic pro 8, 9, 10, substitue ægras, 11, 12, 13.

Num. 9 in fine adde — Imago Eugenium representans inter Cavallerianas ejusmodi est, ut prototypon videatur ad viventis similitudinem expressum eadem quo Regularis Canonicus utebatur habitu; unde sequitur, quod vel hunc ille non mutaverit Pontifex, vel ita pictus sit ante Pontificatum: dignam proinde censeo quæ hic proferatur.

CCXI. EUGENIUS IV.

FELIX ANTIPAPA.

Ab anno 1440

Ripallio situs

Num. 6 adde — 7 *Carinianensem istam, ad vivum (ut præfertur) ex pictam olim imaginem, cum altera recentius exsculpta, delinearum mihi sæpius petii: sed nostris in hoc mihi servire cupientibus defuit hactenus commotitas idonei pictoris, qui ectypum ad me mittendum formaret in loco, medii fere diei itinere dissito ab Augusta Taurinorum; unde necdum omnem spem abiciens concupita accipiendi, interim observo, Ripalliam in Præfectura seu Balivatu Thonouensi ad meridionalem Lemani lacus ripam consistere, pari fere leucarum in intervallo ab Urbe Geneva, et Rhodani lacum illum efficientis ostia, Helvetiarum limite.*

Ab anno 1457.

CCXIII CALLISTUS III.

Num. 2 adde — *sed neque Romæ neque Florentiæ hactenus eam reperire potuit plurimum utrobique omicorum diligentia, vel ubi lateat investigare.*

CCXV PAULUS II.

Ab anno 1464.

Num. 4 adde — *Ad hujus Pontificatum res imprimis memorandas spectat votivus Frederici Imperatoris Romam accessus, sub exitum anni MCCCCLXVIII, et mora usque ad IX sequentis Januarii. Eam insigni Epistola accuratissime descripsit Augustinus Patricius Senensis; et ex ipso delibavit Raynaldus in Annalibus, totam veeco, lectu sane dignissimam, inseruit Museo suo Italico Joannes Mabius ex MS. Vallucellano.*

Num. 5 sic ordire. — *Sub hujus Pontificatus initium adhuc in usu fuisse annum usque ad XXV Martii prætractum, demonstrat quum supra in Gregorio XI allegavimus Bulla, pro celebrantibus Presentationis Mariæ festum, data Romæ anno Incarnationis Dominicæ MCCCCLXIV, XII Kal. Februarii, Pontificatus primo, Eodem facit retutum in Bullario Lateranensi Indultum, velut Datum apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quatercentesimo sexagesimo quarto, quintodecimo Kal. Februarii, Pontificatus anno primo, numeris singulis ita ad longum scriptis et tamen annum requirentibus productum usque ad diem Incarnationis. Nec non ea Bulla, quæ prima extat apud Wadingum, data sub simili annorum nota v Nonas Martii. Quod tamen sub eodem Pontificatu ceperit etiam mutari stylus, civilisque anni initium ad Kal. Januarii revocari, probari potest, ex ejusdem Pauli duabus in Bullaria litteris: ubi ordine tertia etc. — Deinde lin. 13 dele — unde colligitur etc. 4 lineas usque — 1465 — iterumque ultimas 4 — Quapropter non ausim — Neque labora in his quæ suggeruntur in App. not. 26 velut addenda ad finem, quia jam hic relata sunt.*

CCXVII INNOCENTIUS VIII.

Ab anno 1484.

Innocentii genus illustre

Commentarium eloquio Chronico subjectum sic ordire. *Quam merito Stella (a cujus utpote coævi verbis hunc vicinasque Pontificatus ordiar usque ad notam) quam merito, inquam, Stella familiam Cyborum, licet eo tempore fortassis mediocrem, honoratam tamen nuncupaverit, ex Ciacconio intelligi potest. Laudat ipse eam a vetusta nobilitate apud Græcos, quæ in duos divisa ramos Neapolitanis Tomacellos dederit, ex quibus fuit Bonifacius VIII; Genuensibus Cybos, unde in Hungaria prænati Cybaci, quorum unus Emericus, anno MXXXVII Temesvariensis Comitatus Titulum obtinuit. Inter Cybos autem Genuæ claros, primus a Ciacconia laudatur Guilielmus, a sancto Rege Ludovico vel ejus filio equestri dignitate ornatus. Pater autem Joannis Baptistæ Aaron, equestris ordinis vir primarius fuisse dicitur, quem Renatus Andegavensis et postea Alphonsus Aragonius, Reges utriusque Sicitæ, sibi Neapoli Proregem substituerunt: idemque a*

Calixto III Senator Urbis creatus, eam dignitatem, tunc non salitam committi nisi viris omnino præcipuis, maxima cum laude gessit, cujus idcirco Insignia cum elogio extabant in Palatio Capitolino cum Ciacconius scriberet. Idem Ciacconius illam ipsam fortunarum mediocritatem, quam Stella indicat, haud vulgariter commendat; dum filium jam factum Cardinalem, virum appellat ditissimæ paupertatis, in qua, tanta moderatione alebat multam honestamque familiam, ut in recta privatæ domus gubernatione optimum se universalis Ecclesiæ Rectorem futurum præmostraret. Ad Stirpem quod attinet, ejus tunc capiti Aaroni, in præcipuis Reipublicæ muneribus diu multumque versato, laus magna fuit, non magnas in iis divitias collegisse, quibus filios locupletes et summis Principibus pares relinqueret: et hanc laudem nunc sibi propriam vindicat, illius post duo secula dignissimus Nepos Alderanus Card. Cibo ex munere Primi sub Innocentio XI Ministri aliud nihil sibi scæcerans, quam curas et labores. Sed quod præ manibus est agamus, et ex Auctore nostro captum Innocentii elogium prosequamur. et virtutes,
2 Hic cum inter ceteros Cardinales pauperior etc.

CCXVIII ALEXANDER VI.

Num. 2 lin. antepenult expunge — denique — et in fine adde — *Denique in Bullario Lateranensi invenitur Breve, simili stylo datum sub annulo Piscatoris, die undecima Februarii, millesimo quingentesimo, Pontificatus anno octavo, numeris ita ad longum expressis.* Ab anno 1492.

Ad Acta post num. 7 adde —

8 Huc Pontifici Hispaniarum Reges acceptum referunt Titulum Catholici: testatur enim Philippus Comineus, lib. 5 de bello Neapolitano idemque ad annum 1496 refert Odoricus Raynaldus, de re visse Alexandrum attribuere illis ut Christianissimi dicerentur et in suis ipsum litteris atque sermone sic eos vocasse: sed cum ex Cardinalibus quidam resisterent, neque Galliam vellent appellatione illa privari, Catholicos nominari jussisse, ob Catholicam scilicet fidem, expulsis Mauris stabilitam in Hispania, et in novum Orbem feliciter invecam. Nec defuerunt suo isti Titulo Successores, perpetuis fere bellis contra Infideles hereticosque gerendis, videlicet Carolus, I Rex at V imperator sui nominis, et tres consequenter Philippi: quorum egregia proles Carolus II nunc feliciter regnat, et Austracæ Pietatis erga Venerabilem Eucharistiam illustra renovat identidem exempla, sicut in Propylæo Maji fusius declaravit. Dignus profecto illorum, quas dixi, et Gothorum in Hispania Regum heres, cui perquam congrue aptentur elogia, quibus ab Ariana hæresi ad Catholicam Religionem tracto Recaredo Regi Toletanum Concilium anno DLXXXIX invenitur acclamasse: Cui a Deo æternum meritum, nisi vero Catholico Recaredo Regi? Cui a Deo æterna corona, nisi vero Orthodoxo Recaredo Regi? Cui præsens gloria et æterna, nisi vero Amatori Dei Recaredo Regi? Ipse novarum plebium in Ecclesia Catholica conquistator ipse mereatur veraciter Apostolicum meritum, qui Apostolicum implevit officium: ipse sit Deo et hominibus amabilis, qui tam mirabiliter Deum glorificavit in terris. Respirantis porro in Hispania Religionis instaurator Alfonsus I, jam inde ab anno DCCXXXVIII, quo Socero Pelagio Regi successit, cognominatus Catholicus, teste Luca Tudensi, eundem Titulum, si non hereditarium transmisit ad successores, multis tamen usurpandum dimisit: ex quibus apud Michaellem Angelum Laureti in Vita Italica S. Ferdinandi, Ordonius I anno DCCCXXVIII, Sancius Crassus anno DCCCXXX, Alfonsus VI anno MLXVI, Alfonsus VIII anno MCLX, et Johannes I anno MCCCXXXIX Castellæ Reges, eundem Titulum adamas se reperiuntur in vetustis monumentis;

mentis; uti etiam in Aragonia Petrus I et II sub annum MXCIV et MCCIII. Quid quod etiam Christianissimi Titulus, Franciæ Regibus, jam inde a Stirpis secundæ origine quodam quasi jure proprius, Hispanis datus etiam ante illos invenitur: nec enim soli Recaredo acclamatus is fuit, tum in Concilio Toletano quod dixi, tum etiam in altero anni DXXVII ac Barcinonensi DXXIX: sed etiam Cintilæ in Toletano VI anni DCXXXVIII; ut fateam eo priorem Sisebutum, qui expulsus toto suo regno Judæis eandem appellationem commuisse dicitur, circa annum DCXVI.

CCXXII ADRIANUS VI.

Ab anno 1522.

In Hist. conclavis num. 12 lin. 3 a fine post — pertinacius — expunctis reliquis sic progredere — nihil restabat aliud quam indagare etc. uti habes in App. NOT. 28.

13 Non aliud ergo nunc superest agendum mihi, quam ut pergam, prout capi, scrutando Bullas ac Brevia, quatenus habentur impressa, querere, quam quisque Pontifex tenuerit annorum suorum numerandorum Epocham. Res hæc, a nemine (quod quidem scire possim) hactenus observata, videtur utilitatem non parvam habitura, atque adeo digna esse, pro qua suscipiatur labor, major quam facile æstimari ab inexperto possit, quemque solus publici boni respectus valeat dulcorare. Prius tamen quam progredior, placet huc ex Appendicibus, post primam Partem hujus Conatus alias editis, accipere Secundam eique dare Titulum Dissertationis, hactenus nunc usurpatum.

DISSERTATIO XLVII.

De usu annorum Incarnationis etc. ex pag. 214.

Acturus de S. D. N. Innocentio Papa XI, fidenter Conatus meo impositurus, cum Roma quævissem, utro is die instituisset Pontificatus sui annos innovare, Electionis an Coronationis Pontificis? monitus inde fui, quod in Cancellaria vel Camera Apostolica etc. uti pag. 214 prænotata num. 1 lin. 4.

Lin. 7 et 8 — nunc autem iterum admonitus disco. — l. postea autem iterum admonitus didici, stylum istum etc.

Num. 3 lin 11 lege — quam idem Sixtus.

CCXXVII PAULUS IV.

Ab anno 1555.

In Commentariolo dele ult. 4 lineas — nisi velimus — pro iisque sic lege — Cum neutra data sit in forma Brevis sub annulo Piscatoris, causa fortassis referri posset ad proprium Bullarum stylum: verum et huic rationi obstat Bulla allegata Dissertatione XLVII num. 3. Nihil magis placet ordinem inversum dicere, et credere quod Paulus, primo sui Pontificatus anno incompleto relicto, secundum a Kalendis Januarii inchoaverit: hoc enim non facile admisero, nullo certiori exemplo persuasus.

CCXXIX B. PIUS V.

Ab anno 1566

In Commentariolo lin. 2 — 1 Maji — adde — Cum hac deinde conferre volumus Vitam Italice prius scriptam a Hieronymo Catena, ita exigentibus quibusdam auctoritatis minime levis personis, et observata in ista collatione dare in Appendices post VII Tomum ejusdem Maji: sed exemplari nullo reperto, non potuimus. Hic vero insuper monemus quod et alibi monuimus, Abrahamum Bzovium Annales ecclesiasticos fuisse Propylæum Maji.

prosecutum usque ad obitum Pii; sed ultimum hunc ejus Tomum non prodisse nisi anno MDCLXXII; eo quod Coloniam Agrippinam missum exemplar, mortuis jam forte omnibus iis qui priores Tomos impresserant Bibliopolis, incuriosos tutores nactum fuerit. Ex illo Tomo dedi ego positam in calce libri Notulam miraculorum, in vita et post mortem patratum, atque sub Clemente X in Congregatione sacrorum Rituum pro ejus Canonizatione propositorum: quorum equidem contextum prolixiorē volebam more meo, ipsis Testium verbis e Processu excerptis, exhibere: sed neque tunc, neque nunc, cum feci Appendicem ad omnes Tomos Maji, quemquam ex iis, quorum maxime intererat hoc promovere, potui inducere, ut ea originaliter describenda mihi que mittenda curaret.

Abrahami Bzovii Annales Prosecutio.

Pii miracula ex Processibus desiderantur.

2 Innovabat hic Pontifex etc. ut pag. 159**.

3 Nescio quid hic faciam Bullario Casinensi etc. ut in App. NOT. 30.

4 Meretur hic Sanctus Pontifex, ut cum jam ceperimus occurrentium in Majo Sanctorum genuinas effigies exhibere, ejus imaginem inseramus operi nostro, accuratiorē quam rudibus prorsus lineamentis Cavallerius repræsentandam curavit. Igitur ipsam hic accipe, toto vultu reformatam, secundum ideam, quam in ipsius Beatificatione Romæ sculptam accepimus, invenimusque positam ante Annalium Ecclesiasticorum, ab Abrahamo Bzovio continuatorum, Tomum postumum, Rerum in orbe Christiano ab anno Domini MDLXVI usque ad LXXII (hoc est sub Pii V Pontificatu) gostarum, narrationem complexum.

Ejus effigies.

CCXXIX. S. PIVS V

CCXXX GREGORIUS XIII.

Num. 2 adde — Hic vero elucet hæreticorum quorundam Statum ac Regnorum hoc seculo pervicacia: qui necessitatem correctionis istius notam habentes, scientesque nihil hic egisse Gregorium nisi de consensu Imperatoris ac plerorumque Principum Christianorum, hactenus tamen recusant ipsam admittere, cum proprio suo incommodo non levi et peritorum risu; dum scilicet novilunia censeant, quando conspicua jam in cælo Luna, ipsa se ostendit ad dies aliquot a sua innovatione progressam; idque ideo tantum, ne a Romano Pontifice dedicasse videantur.

Ab anno 1572.

3 Vitam Italice scripsit, et sexto post mortem Gregorii anno evoluta, Gregorio XIV dedicavit Marcus

Vita a M. Antonio Ciappio scripta;

Antonius Ciappius Senensis. Ea Capitibus paucis distinguitur sub hoc Elencho. i. De origine et patria Gregorii XIII; et dignitatibus ante Pontificatum obtentis. ii. De multis ad publicam utilitatem fabricis ædificisque. iii. De iuventione ac translatione Sanctorum Corporum; institutione novorum Ordinum Religiosorum; fundatione monasteriorum locorum piorum in Urbe, Collegiorum ac Seminariorum per orbem universum. iv. De actionibus heroicis atque per omnia secula memorandis, in commodum Apostolicæ Sedis et Reipublicæ Christianæ. v. De studio ad pacem atque unionem inter Principes populosque Christianos, sublatis discordiis, sciendam conservandamque. vi. De eleemosynis in pauperes, et singulari erga vivos ac mortuos caritate. vii. De mirabili zelo in conservandis augendisque rebus, ad fidem Catholicam et cultum divinum spectantibus. viii. De viris principibus eximiisque, sub ejus Pontificatu Romam impulsis; legationibus atque obedientia, ex partibus etiam remotissimis, delata; et honoribus officiisque a sua Sanctitate vicissim redditis. ix. De conversatione, moribus, statura ac rarioribus dotibus Gregorii XIII. x. De felici ejusdem transitu. xi. De Titulis sive Inscriptionibus eidem per varia loca positis. *Penultimum Caput orditur Auctor a comparatione instituenda inter ipsum et S. Gregorium Magnum sive Primum: quæ comparatio cum seve complectatur summam prætitulorum Capitum, nostraque Societas Pontifici istitantum quantum vix ulli alteri debeat, visa mihi est hic Latine reddenda.*

ejus cum S. Gregorio Magno comparatio,

4 Sategit Gregorius, Sanctus et Primus hujus nominis, ut doctrina, verbo ac scripto tradita, solidaret Ecclesiæ Catholicæ fundamenta, undique ab hæreticis sectariisque concussa. Hic autem illius successor dignissimus eodem intendit, tum observationibus ac lucubrationibus suis in sacros libros, tum maxime opera ad Jus Canonicum emendandum collata, repurgando ipsum ab erroribus et corruptelis propemodum infinitis, partim per librariorum insciam, partim per nequitiam inimicorum fidei subinductis; illud insuper locupletando utilissimis ac saluberrimis Constitutionibus ac Legibus multis; idque celeritate admirabili et promptitudine tanta, ut satis appareret, eas jam pridem omnes in ejus Catholico pectore conceptas digestasque fuisse. Taceo reformationem [Kalendarii, per anni reductionem, opus vere Gregorianum, nolo enim Cæsareum dicere. Quod si Gregorius Sanctus, Ecclesiæ Doctor, gavisus est videre sub regimine ac solitudine sua, ad Romanæ Ecclesiæ obedientiam adduci penitus toto divisos (ut Poeta loquitur) orbe Britannos; ecco ex insula, non una, sed pluribus, iisque amplissimis ac remotissimis, allatos de Catholica fide sub Gregorii XIII auspiciis promulgata auctos, atque imprimis ex vastissimo Japoniæ imperio advectos Regum Arimæ, Buangi atque Omuræ Legatos; ad quorum conspectum potuit cum Davide dicere, Populus quem non cognovi servivit mihi. Fuit Gregorius Magnus ipsissima caritatis ergo pauperes Christi idea: Decimus tertius autem eandem in se expressit, thesauros suos in viduas, orphanos, egentesque tam larga distribuens manu, quam forsân præteritis seculis nemo. Primus, justam Dei iram placavit, quando supra molem Adrianam vidit Angelum, reducto in vaginam gladio compescere pestilentiam, Urbe tota grassantem: hic autem ejus Synonymus, quo tempore Venetias, Mediolanum, Genuam, Siciliam insulam, totque alias Italiæ partes similis desolabat calamitas, meruit, ut non solum Urbs Roma, sed totum etiam Ecclesiasticum Dominium a flagello isto immune servaretur. Primus, eroga fidelium defunctorum animas misericor-

dissimum sese exhibuit applicando iis sacrificia quibus a purgantibus flammis absolventur; hic vero Decimustertius, quam fuerit iisdem juvandis intentus, testantur tot Altaria privilegiata, non solum Romæ, sed per totam Italiam omnemque orbem Christianum eo fine erecta. Denique, Primus anois tredecim Ecclesiam rexit maximo cum profectu; et iste ejus imitator totidem annis navim Petri gubernans, portum denique cœlestis beatitudinis attigit, Feria iv ante Dominicam Palmarum, anno MDLXXXV, die x Aprilis, sub horam xviii, ætatis suæ anno LXXXIII. Mors autem ea hoc modo contigit.

5 Die vii mensis eademque Dominica Missam in secreta sua Capella Pontifex celebravit, deinde in Capella Sixti IV, una cum Collegio Cardinalium, Sacrificio solenni interfuit. Sequenti die Consistorium habuit, atque in diem ix indixerat Signaturam. Sed haec indictionem revocari fecit D. Ludovicus Blanchettus, Magister Cubiculi, animadverso malo minime levi extremaque sanctissimi Patris debilitate: jussit autem advocari medicos. Hi cum advenissent arteriamque explorassent, habito inter se consilio responderunt (ut soleat) morbum levem videri, nec sine spe magna convalescentiæ: lentam enim febriculam esse cum modico catarrho, præsentem vero debilitatem natam ex Quadragesimalis jejunii observantia: tum præscriptis nonnullis quæ opportuna videbantur, in horam decimam octavam redituros se condixerunt, relicto apud suam Beatitudinem primario ejus Medico ac Simplicista Papali, Michaeli Mercati. Is vero mox ad S. Sixti Cardinalem, Papæ Nepotem accedens, dixit; utcumque alii periculum nullum præsens agnoscerent se tamen, attenta languentis ætate, existimare in horas singulas expectandam mortem. Igitur in omnem mutationem intentus, pulsumque explorans, pene totum defecisse animadvertit: ac sevocato tantisper Cubiculi Magistro indicavit, parum admodum vitæ restare, exhaustis enim spiritibus mox migraturum Pontificem. Ad hanc denuntiationem moestus ille, subito accersivit D. Sacristam, cum eoque ad lectum decumbentis accedens; Beatissime Pater, inquit, ne consterneris, quod hic adsimus cum Oleo sancto, extremam animæ corporique medicinam facturi. Ad quos vultu hilari conversus Papa; Ut quid, inquit, filii vicina morte consternemur; scientes eo natos nos esse? Cum igitur usque eo processerimus, facite quidquid convenit. Inter ungendum ergo recitans Credo aliasque Orationes, animam suam gregemque commissum commendabat Deo, verbis ac gestibus devotissimis. Denique signo sese Crucis obarmans, dum illud tertium iteraret, cum multa circumstantium ædificatione Jesu nomen pronuntiavit, et exspiravit.

beatique mors.

CCXXXI SIXTUS V.

Commentariolo adde— 2 Bibliotheca Pontificia Ludovici Jacob ad triginta sex scriptores enumerat, qui Sixti gesta litteris consignarint: sed compendio plerique. Cunctos antegressos prolixitate superasse videtur Gregorius Læti, tanti Pontificis vitam actionesque decem libris Italice complexus, quos nuper etiam Francice loquentes accepimus c Gallia. Ejus versionis editioni secundæ præmittitur succincta totius Vitæ Synopsis, digna quæ hic Latina legatur:

Vita auct Greg Læti

3 Sixtus V primam lucem vidit xxx Decembris, anno mxxi, natus in quodam Marchiæ Anconitanæ vico, cui a Cryptis, vulgo Grottis, nomen est; ex parentibus summa inopia pressis, Felix tamen in Baptismo nuncupatus. Vix nonum ætatis annum ingressus erat, cum puerum pater suus (Franciscus Peretti nomen erat) opulento cuidam ejusdem

explicit huiusmodi Sixti natales,

dem vici inquilino tradidit, oves ejus in pascuis custoditurum : veram quia Domino suo minus ea in re fecerat satis, transire ab ovibus ad porcos agendos jussus est. In hoc tam vili ministerio versabatur, cum Deus, qui, cum sibi visum fuerit, suscitatur de terra inopem, et de stercore (sicut Psalmista loquitur) erigit pauperem, ut collocet eum cum Principibus, cum Principibus Populi sui; fecit ut illac transiens Religiosus quidam ex Ordine S. Francisci, Asculum missus ad habendas per Quadragesimam conciones, hæreret in quadrevio, anceps in quam potissimum partem dirigeret gressum. Vidit id eminus ex eo ubi porcos pascubat loco Felix, accurrensque obsequium suum obtulit; ac viam quæ Asculum duceret requirenti, mira cum alacritate præcurrere cœpit. Inter colloquendum indicavit, quanto amore teneretur liberaliorum artium discendarum: idque verbis, tanta energia ac spiritu plenis, ut Religiosus ille non dubitaverit ex eo quærere; num vellet habitum S. Francisci assumere. Respondit citra hæsitationem Felix; Felicissimum ea sorte futarum se. Duxit eum ergo Asculum Frater, et Guardiano Conventus commendavit; qui, sicuti et ceteri istic Religiosi, mox pluribus in eo, quam suus Concionator laudaverat, magnæ indolis deprehensis indicis, contulerunt ipsi sui Ordinis habitum.

4 Tum litteris discendis applicitus, intra sex hebdomades eas legere perdidit; nec plus quam biennio opus ei fuit ad linguam Latinam. Ex hinc Philosophus subtilis, præstans Theologus, Concionator eximius factus, ad altiora emersit; nominatus Consultor sacri Officii, Romæ Inquisitor Venetiis, Generalis Ordinis, Episcopus, Cardinalis, ac denique Papa. Paucos invenias qui sanctam Sedem dignius impleverint, adeo a natura factus ad regimen apparebat. Summo apud Reges ac Principes in pretio fuit, universis certantibus eum sibi conciliare. Vigilantia ad jus dicendum, legumque tam civilium quam ecclesiasticarum observationem curandam infatigabili pollebat. Primo suo ad Pontificatum ingressu Ecclesiasticum statum repurgavit a publica peste Proscriptorum (Banditos appellant Itali) qui latrocinantibus impune, in ipsas usque villas et oppida, freti numero, se inferebant; atque ita securitati communi consuluit. Urbem fontibus et ædificiis pulcherrimis ornavit. Exercitum viginti duorum millium sic formavit distribuitque, ut quacumque superveniente necessitate posset intra mensem colligi totus. Quinquaginta milliones intulit in Ecclesiæ ærarium: pauperum nihilominus amator egregius, præsertim verecundorum, in quos magnas secretasque eleemosynas faciebat. Nosocomium erexit, cum dote quinquaginta millium librarum annue percipiendarum; tum Collegia plura; ac denique Bibliothecam Vaticanam, omnium quotquot toto sunt orbe instructissimam pulcherrimamque.

5 Consanguineos suos quanquam amaret tenerime, nihil tamen largitus eis est ex thesauris Ecclesiæ; satisque habuit in eorum subsidium conferre minutos quosdam proventus, quorum quomodolibet elargiendorum liberrima penes Pontificem potestas est. Sororem habebat, Dominam Camillam nomine, ex cujus præmorta filia quatuor proles supererant, masculi duo totidemque femellæ; audi vero quomodo universis prospexerit. Camillam in suo ad S. Mariam Majorem palatio habuit, cum honesto quoad viveret proventu. Duorum pronepotum alterum Cardinalem creavit, voluitque eodem, quo ipsemet antea, cognomine dici Cardinalem Moutaltum: alteri amplos fundos multumque paratæ pecuniæ attribuit, ea conditione, ut uxore ducta assumeret cognomentum Peretti. Quod ad proneptes spectat, earum unam Domino Virginio

Ursino, secundam Comestabili Columnæ uxorem tradidit; familias duas tota, non solum Roma, sed etiam Italia nobilissimas, affinitate ea sibi obstringens.

CCXXXV CLEMENS VIII.

Commentariolo adde — Istarum tamen pleræque, ac nominatim Bulla 39, expeditæ fuerunt sub Annulo Piscatoris, ut possint a Signatura Brevium profectæ æstimari.

Ab anno 1592

CCXXXVII PAULUS V.

Dissertationem sequentem interpone huic et sequenti Pontificatui.

Ab anno 1605.

DISSERTATIO XLVIII.

Quibus causis motus Paulus indulserit, lingua Sinensibus eruditis communi per indigenas Sacerdotes celebrari Sacra.

Acturus Dissertatione xviii, nunc xxx, de linguæ Slavonicæ usu in sacris, seculo Christi nono ab Apostolica Sede per Nicolaum Pupam I ac Successores ejus plures approbato, præfatus eram, occasionem illius argumenti tali loco tractandi oblatam fuisse mihi, ex adventu R. P. Philippi Couplet, pro novella Christianitate Sinensi missi in Urbem Procuratoris, ad pedes S. D. N. Innocentii Papæ XI, una potissimum de causa, scilicet impetrandi executionem Decreti, a Paulo Papa V anno Christi mdcxv impetrati, in favorem Sinensis linguæ (ejus nempe qua Eruditi utuntur) ad Christiana mysteria recipiendæ, secundum Romanum Missale, vigore decreti illius impressum more ac typis Sinensibus. Hoc ille dum agit lentius quam optabat, quamque populorum exigere videbatur necessitas, nec tamen peragit; Pontificiæ aulæ curis fere totis in Turcicum aversis bellum; otium habuit plus quam sufficiens scribendæ brevis Relationis, de statu et qualitate Missionis Sinicæ, post reditum Patrum e Cantonensi exilio, sub annum mdclxxi.

Ex nuper allata Relatione de statu Missionis Sinicæ,

2 Relationem autem concludit ille, asserendo, quod libertas propagandæ hoc tempore apud Sinas Religionis tanta fere est, sub Tartaro dominante et dissimulante, quanta in iis Europæ partibus, ubi variarum Religionum libertas permittitur, sperari potest; longe autem major, quam fuerit tribus primis seculis in tota Europa. Nam ubi tandem in Europa, primo prædicati Evangelii seculo, erectæ sunt publice ecclesiæ, uti in Sina? ubi imagines et altaria publice exposita, quæ, etiam tempore persecutionis, cum tamquam rei rebellionis ac capitis in aulam citabantur fidei Christianæ ministri, prohibita sunt tamen decreto Regio profanari ac destrui? Quis non miretur, et Regulos, et nominis præcipui Præfectos, cum ad ædes Patrum gratia visendi veniunt, in templo prius coram sacra imagine, et capite in terram prono, adorare Salvatorem; quando post trecentos et amplius annos, in ecclesia Romæ per S. Silvestrum publice consecrata, primum apparere visa est imago illa, depicta in pariete? Cui non miraculi instar videri possit, singulis Dominicis atque festis: ad templa, ad conciones, ad Missas quibusdam in urbibus convenire Christianos intuentibus atque dissimulantibus Ethnicis Sinis pariter et Tartaris? Denique quid ad Religionis commendationem illus-

habemus, tota China libero prædicari et exerceri fidem Christi,

spectantibus Tartaris et Sinis Ethnicis

fartuitam ad ordinem S. Francisci vocationem,

studia, promotionem,

egregia ad Pontificatum talenta

et grandia in eo opera,

cum rara erga consanguinos, moderatione.

illōstrius, quam non solum in Provinciis procul ab aula positis, sed in ipsa orbis Sinici Regia, coram immensa populi gentilis applaudentiaque multitudine, celebrari; funebres pompas Catholico ritu, in quibus vexilla Regia Christi prodeunt, fulget Crucis mysterium, et imagines Deiparæ Virginis atque Archangeli Michaelis, præeuntibus tibicinibus, et incensis suffitibus, deferuntur in pegmatis serico vestitia, per latissima compita, spectantibus et freudentibus, ipso cum Erebo, Idololatrica impietate, perfidia Mahometana, et Politica arrogantia?

3 Sed hæc et alia, quæ Refator distinctius prosequitur ostendit etiam evidenter, unice post Deum deberi Astronomiæ Europæ, et in ejus æstimatione cupidineque fundato favori Regio. Hunc vero quis perpetuum fore aut saltem diuturnum speret, in tanta Regionum affectuum mutabilitate? maxime quando Sinenses ipsi Tartarive, ex nostris ipsorum libris adamatas sibi tantopere artes proprio assecuti studio, non amplius egebunt peregrinis Magistris / quos proinde, quod nuper pene factum erat, pronum sit minima aliqua occasione simul omnes exterminari. Hinc ergo progreditur Auctor ad demonstrandum, nullum hactenus stabile fundamentum reperiri in Sina conservandæ propagandæque per exteros Sacerdotes Religionis Christianæ, adeoque per indigenas id fieri debere: quod tali modo facit.

§ 1. Rationes ab amplitudine, genio, et politia Gentis, non diu externos toleraturæ; cum adhortatione ad decretum tam salutare tandem executioni mandandum.

NUMERUS Christianorum, cum inde discessi, anno MDCCLXXX, non videbatur excedere, forte nec accedere ad ducenta quadraginta millia; ex quo satis colligitur, quam parum per tot annos, in tam vasto Imperio, provecta sit Religio; quodque ea, licet jam centenaria sit, adolescens tantum censi debeat. Accidit hoc, tum ob gentis politicæ ac superbissimæ aversionem ab omni extranea et natione et religione; tum ob ingenium hominum, qui pedetentim et multa cum patientia, rationibusque potius quam miraculis aut martyriis, flectendi sunt, ad eum fere modum quo in Germania Hollandiave inter heterodoxos agendum est; tum denique quod, etsi rationibus convincantur Sineuses, multis iisque gravissimis illigentur impedimentis; cujusmodi sunt, eorum quæ a majoribus neceperunt pertinax observantia, sui suarumque rerum æstimatio immodica, superstitionum nite radicatarum multitudo, auri et honorum per fas ac nefas acquirendorum cupiditas pene inexplicabilis, polygamie licentia, pusillanimitas, suspicacitasque etc. Mirum proinde non videbitur, consideranti quod libertas Christiana Romano in Imperio post tria primum secula effloruerit, si eadem in hoc amplissimo Regno, post unum dumtaxat seculum, nondum eo provecta sit, quo sibi in Europa imaginantur aliqui; licet per tredecim omnino Provincias (Regna potius dixerim) prædicata propagataque dicatur Religio Christiana. Nam quid sunt ducenta aut etiam trecenta Christianorum millia, ad ducentos et amplius animarum milliones, qui absque controversia in China censentur, nisi unus circiter ad mille? Quid septuaginta fere urbes aut oppida ubi ecclesiæ habentur, ad bis mille et amplius civitates? ut nihil de locis militaribus muro cinctis dicam, quæ plura insuper numerantur; nihil de innumerabilibus vicis municipibus frequenti habitatis; nihil de fluminibus lacubusque, navigiorum numerosas familias continen-

tium non minori multitudine constratis, quam terra domibus; incolis autem utrobique tam multis, ut simul omnes suffecturi non sint quotquot in Italia sunt Sacerdotes, excolendæ colligendæque messi.

5 Interim non potest sperari humanitus, ut in ea laboraturi Sacerdotes Europæi, ad magnum numerum sinantur excrescere. China enim, quæ per annos quater mille nullum cum externis habuit commercium, sed legibus severissimis omnes exclusit: paucos illos quos recepit hactenus, solius Astronomiæ titulo suscepit, cum diplomate Regio, in Aulam et Imperium; ceteri vero, tam Societatis quam aliorum Ordinum Religiosi, clam Rege et supremis Magistratibus irrepserunt in remotiores ab Aula Provincias; idque per solam portam Maccaensem, quæ patet unica, reliquis omnibus maritimis locis portibusque clausis. Astronomia vero Europæa, cui hactenus innititur Religio Christiana, et qui eam consequuntur favores Regii, quam debile fulcrum sunt? quot casibus æmulationibusque obnoxium? maxime quando obierit P. Ferdinandus Verbiest, nunc quidem summam Mathematicæ rei, Præfecturam gerens, sed incertus de successore, Europæumne an Chinensem sit habiturus. Imperator sane, qui anno MDCCLXXV, per quinque menses, docente P. Ferdinando, Mathesi atque Astronomiæ Europææ constanter applicuit animum, jussit perpetuas Ephemerides ad bis mille annos expansas confici, servatque in archivio Regio; et aliquando Ferdinandum interrogavit, cur non edoceret discipulos suos theoriam motus Planetarum, rationemque Eclipsium Europæo more accurate calculandarum, cum ingenio non minus acuto ac perspicaci Sinæ quam Europæi pollere videantur. Hæc sane omnia videntur eo tendere, ut ab extraneis paulatim se liberet; cum tamen ipse Tartarus, extraneus quoque censendus sit. Quid ergo, si pulso Tartaro Imperium aliquando recuperet Sina, quomodo is erga externos afficietur, Tartarorum indulgentia ad istum auctoritatis gradum tantisper evectos?

6 Ad hæc, novit quadamtenus suspicacissima hæc natio potentiam Principum Europæorum, ipsorum ad se legationibus edocta: unde fit ut Batavos, quantumvis de Tartarico imperio meritis optime, quia eorum potentissimas classes ad Fokien vidit, non audeat recipere ad commercium. Novit et Americæ provincias, et vicinas sibi Philippinas, armis Hispanorum subactas; stragesque ibidem non sæmel editas, occisis multis millibus indigenarum. Novit vicinioris etiam Japoniæ decreta contra Christianos, et atrocissima supplicia de iisdem sumpta, quæ in publicis comitiis Imperii totius objecta fuerunt nobis ab adversario nostro et verbis et scriptis. Ex istis autem omnibus apparet majoris multo moliminis esse, stabilem in China pedem figere, quam in regnis Siami, Camboyæ etc. ubi liberrima est facultas nationum omnium, tam vicinarum quam Europæarum, more suo et habitu conversandi. Apparet etiam Religionem Christianam nullum stabile fundamentum habere ibi hactenus. Nam si corruat Astronomia Europæa, aut ad eam procurandam soli Sinenses recipiantur; cessabunt favores Imperatoris, et (quod consequens est) Præfectorum omnium; adeoque vel minima persecutio sufficiet, ut omnes ad unum Europæi, etiam prætextu pietatis debitæ parentibus, in patriam remittantur; ocludaturque janua urbis Maccaensis, adeoque et Religionis Christianæ; licet hæc ipsa, in publicis Imperii comitiis, declarata sit rectæ rationi et gubernationi pacificæ nullatenus contraire.

7 His aliisque gravissimis causis motus S. D. N. Paulus Papa V, felicitis memoriæ, tamquam præ-

solum pauci Sacerdotes externi permittuntur,

non tolerandi diutius quam necessarii erunt ad Astronomiam;

suspectos omnes habentibus Sinis, nec absque causa.

sed eam libertatem dari intuitu solius Astronomiæ Europææ,

adeoque firmam non esse.

Propagatio fidelitior in China.

varia ob causas proprias genti;

et cui supra 200 milliones animarum consenti

*Id intelligens
paulus v.*

gus futurarum in gente tam politica persecutionum, et humanarum bello ac pace vicissitudinum; pro sua erga Sinenſium ſalutem paterna ſolicitudine, poſt habitas identidem cum Purpuratis Patribus deliberationes, anno tandem MDCXV Apoſtolica auctoritate conſeſſit et indulſit Clericis Regularibus Societatis Jeſu, in florentiſſimo et ampliſſimo regno Sinarum pro tempore commorantibus, ac inibi converſioni illarum gentium operam dantibus ut ſacra Biblia in linguam Sinarum, non tamen vulgarem, ſed eruditam et litteratorum propriam, transferre, illiſque ſic translatis uti (ita tamen ut in ejuſmodi translatione ſummam et exquisitam adhibeant diligentiam, ut translatio fideliffima ſit) inſuper perſonis nationis Sinarum quæ ad fidem Catholicam venerint; ut, poſtquam Canonicè fuerint ad ſacros Ordines promotæ, ſacrosanctum Miſſæ ſacrificium præfatum ac divina Officia Horarum Canonicarum, nec non (poſtquam ab habente auctoritatem idoneæ repertæ et admiſſæ fuerint) Sacramenta eccleſiaſtica miniſtrare, et alios quacuſcumque eccleſiaſticas functiones, lingua ſimiliter Sinarum et litteratorum propria, juxta Ritum tamen Eccleſiæ Romanæ, celebrare, recitare, ac miniſtrare et peragere reſpective poſſint et valeant.

*et indigenas
promoveri ad
Ordines con-
ceſſit :*

8 Non audeo, ut candide confitear veritatem, omnino hic excuſare quorundam olim operariorum Societatis noſtræ in Sina languorem, et nimiam per tot annos cunctationem, in ſuſcipiendo et executioni mandando Pauli V indulto; multo minus probare poſſum aliquorum Macai degentium exiguam de gente Sinica opinionem, quaſi ad munus Sacerdotale non ſatis idoneos homines gignat; quod tamen nemo poſſet abſque injuria Eccleſiæ exiſtimare de Maronitis, Coptis, Slavonibus, Armenis, Syris, tanto quam Sinæ ſint minus cultis, quando iis omnibus propria Sacerdotes numquam cunctata eſt illa concedere: quin et Apoſtolus gentium, cui *Cretenses* ſunt, *ventres pigri, ſemper mendaces*, etiam inter ipſos reperit quos Episcopos et Presbyteros conſecraret. Aliter profecto de Sinis judicant, qui cum gente cultiſſima uſum aliquem habuerint, linguæ morumque notiſſiam vel modicam adepti. Hoſ autem poſteriores, ut nec reſponſo quidem dignos arbitror; ita priores multimodis video excuſabiles eſſe, quibus, ut maxime voluiſſent, temporis opportunitas defuit, ut perlatum ad ſe decretum executioni mandarent.

*quod tamen
ſtatim factum
non eſt.*

9 Etenim in nascente et pene adhuc balbutiente Siuarum Eccleſia, pauci admodum reperiabantur adultiores ac vidui, ad munus Sacerdotale idonei. Necdum etiam facta erat verſio Miſſalis aliarumque rerum, ad peragenda rite Sinico ſermone Sacra requiſitarum; qui labor uni alterive exercitatori, ſed alias occupatiſſimo demandandus, non erat brevi tempore circumscribendus. Deinde vixdum perlato in Sinas indulto, quaſi mox contra illud totus infernus armaretur, orta eſt graviffima Imperio tota perſecutio contra præcones Evangelicos, qua omnes denique anno MDCXVIII excedere China, Macaumque ſe cogebantur recipere. Dum autem hi a ſuis eccleſiis abſunt; Tartari, ſemper Sinenſibus formidati, cœperunt commoveri, prælioque non uno victores timeri magis; et tum quidem eo bello, per occaſionem petitorum præſtitorumque a Luſitanis auxiliorum, revocati ſunt, qui ante biennium exierant, auctiori etiam numero: et qui latuerant, prodierunt in publicum; ſed barbarorum potentia quotidie magis inſeſcente, ac tandem anno MDCXXXVI intra viſcera regni recepta, ad compescendam latronum exitialem tyrannidem; data uccaſio novis hoſpitibus eſt transferendi ad ſe ab indigenis Imperii. Hæc inter turbas, continuasque

*et dñi non 10-
tuit ſatis com-
mode fert.*

hinc aut inde formidines, diſperſis hinc inde Sociis, et aliis captis, aliis fugientibus, quis locus erat vel cogitandi de indigenis ad Sacerdotium diſponendis? Licet enim non parum creverit etiam tunc Religio Chriſtiana, tam Sinis quam Tartaris favorem præſtantibus; nihil tamen cuiſpiau certum alicubi erat, pendente adhuc et variante fortuna, ac veluti ambigente, utriſ Imperium cederet. Prius autem quam hæc jactatio conquieſceret, extincta penitus Regum priorum familia, et Tartaris dominio abſoluto potitis, defecit, ab Hiſpano Rege anno MDCXL Luſitania; nec potuit ſibimet ultra Episcopos impetrare ab Apoſtolica Sede, nedum Indis aut Sinis; nolente ſcilicet Pontifice præjudicare Regi Catholico, vetus juſ ſuum ad huc armis et legibus perſequenti. Denique annis abhinc viginti, Chriſtianæ æræ MDCXLV, graviffima denuo excitata fuit tempeſtas, hoſtibus fidei nihilominus quam univerſæ rei Catholicæ apud Sinas excidium machinatis; quando primum rei capitis omnes fuimus convocati in Regiam, deinde in Cantoniense exilium relegati, non tantum nos, ſed etiam duorum ſanctiſſimorum Ordinum Religioſi, Franciscaſni et Dominicani, quotquot aditum ſibi in Imperium fecerant.

10 Illic primum cœpimus aperire oculos, et damnare (ſi quis fuit) errorem noſtrum, ac ſerio apprehendere neceſſitatem adhibendi ejus medii, quod a Paulo V indultum fuerat; quandoquidem in procinctu eſſe videbatur, ut ad oram maris jam poſiti Miſſionarii, omnes omnino in Europam amandaremur: quod omnino factum eſſet, ſi unicus in aula Ferdinandus Verbieſt fatalem ſententiam non avertiſſet. Mox igitur miſſus ab ipſo exilii noſtri loco in Urbem Procurator eſt P. Proſper Introcetta, ut hoc negotiorum negotium Romanæ Curie exponeret. Eandem in ſpem Societatis Generalis Joannes Paulus Oliva, anno MDCLXXII, jam dederat Vice-provinciali Sinenſi cum ſuis ad priſtinas Stationes reducto, facultatem ampliſſimam, admittendi in cœtum noſtrum ex Litteratis Sinenſibus viros ætate maturos et Sacerdotio idoneos futuros; ſtatim atque ii, penes quos eſt auctoritas ſtatuerendi de mediis fidei propagandæ, annuiſſent eos conſecrari, ſub ea quam Paulus V addiderat, Sinenſis linguæ conditione. Quæ cauſa licet tunc fuerit a ſacra Congregatione rejecta in tempus aliud, ſuſpenſis animis in ſucceſſum, quem habituri eſſent Episcopos, cum Vicariis Apoſtolicorum Titulo in Orientem deſtinati; nunc certe, cum illi penetrarunt in Sinas, quin tempus antea amiſſum redimitur, et præſenti occaſione utitur Congregatio?

*Interim Euro-
pxi Sacerdotes
an. 1665 Can-
tonem relegan-
tur :*

*quiognito rei
totius Chri-
ſtiane pertu-
lo,*

*instant pro
Pauli V in-
dulto,*

11; Sane, ſi tantam commoditatem elabi nobis nunc ſinam e manibus, fruſtra (quod utinam non vere augurer!) redire eandem votis omnibus cupiemus; quando, alienato levi aliqua ex ſuſpicionem Rege, nova (quæ timetur quotidie) procella involvet et exturbabit e Sina ipſos, cum Miſſionariis noſtris omnibus Apoſtolicis Vicarios, quos ſolos ſpectat judicare de aptitudine proponendorum ad Sacros Ordines, et hoſ ipſia conferre. Equis tunc obſecro modus erit rem Chriſtianam apud Sinas erigendi? Profecto, niſi quamprimum admoveatur manus negotio tam ſalutari, formidandum eſt valde, ne, uti de Japonia, ſic et de florentiſſimi Imperii ſalute in multa ſecula, ac forſan in æternum, ſit actum; deque irreparabili animarum innumerarum jactura triumphet infernus. Cur autem triumphet? Aspirante Deo, triumphet Eccleſia de ipſo imperio Inferotum; opponat tartareis poteſtatibus tot millenas animarum Sinicarum ad Chriſtum convertendarum myriadas, et erepta orco ſpolia cœlis inferat, dum potentiffimo isto medio divinæ gloriæ, per indigenas Sacerdotes procurandæ, longe lateque

*pro iſquam
ipſi eſt eſt
in opus dedu-
cendo,*

*ut commiſſa
indigenis fi-
des,*

dila .

dilatabit sese, et ad usque terminos orbis terrarum palmities suos propagabit. Tunc enimvero impletum spectabit Europa istud Malachiæ Prophetæ, *Ab ortu solis usque ad Occasum, magnum est nomen meum in Gentibus; et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda.* Tunc etiam verificatum spectabit Isaiæ vaticinium, dicentis Cap. XLIX, *Ecce isti de longe venient, et illi ab Aquilone et mari, et isti de terra Australi.* Hæbræa littera habet de terra *Sinija*; quapropter Osorius, Arias Montanus, Cornelius a Lapide aliique verterunt, *de terra Sinarum.* Horum certe Imperium, initium somens a Gradu XI. altitudinis, sub quo etiam Palæstina est, per XXIII. Grados versus Austrum porrigitur; nec potest pluralis *Sinum* commodius quam *Sinæ* reddi, sicut *Gelethi* Galicæ, *Gohadim* Judæi, *Assurim* Assyrii, *Casaim* Chaldæi. Ipsi sunt igitur populi de quibus dictum est, *Ecce isti de longe venient*: unde mox subdit sacer Vates, eorundem conversionem, cum cœli terræque plausu cito secutoram; *Laudate cœli et exulta terra, jubilate montes laudera; quia consolatus est Dominus populum suum, et pauperum suorum miserebitur.*

Istis porro ex parte politiæ Sinensis deductis rationibus liceat mihi, ipsas publicas facienti, unam de proprio addere, ex parte Europæorum ipsorum. Nempe quod, licet omnibus portis portibusque, terra ac mari, pateat China ad illos excipiendos; moraliter tamen sperari non possit futurum, ut Sacerdotes nostrates eò ingrediuntur tanta copia ad rem idonei, quanta opus esset, ad tot vastissimas Provincias excolendas, sic ut quadamtenus illi sustineant talis ministerii dignitatem. Non enim solam difficillima est captu lingua; sed iis exprimitur characteribus, qui cum singuli singulis respondeant vocibus et nominibus, in tantum excreverunt numerum, ut (Athanasii Kircheri verbis utar) e summorum litteratorum numero non habeatur, qui octuaginta characterum millium notitiam non possederit; e quibus saltem decem millia, ad idioma perdiscendum, ut tolerabiliter conversari quis possit necessaria sint.

§. II. *Rationes ex naturali impossibilitate docendi Sinas adultiores Latinam linguam, aut eum in finem erigendi puerorum Seminarum.*

Præter rationes communes iis omnibus nationibus, qua alio quam Latino sermone Sacra facere per Orientem sinuntur, una, Sinis particularis ac propria, iavisse Paulum potuit debuitque, quod Latinam linguam intelligeret adeo Sinensibus peregrinam ac pronuntiatiu difficilem esse, ut moraliter impossibile ipsis sit eam recte addiscere. Hoc ut nunc etiam intelligatur ab omnibus, placet diversissimas Sinensis linguæ a Latina conditiones paucis perstringere. Non ago autem de lingua Tartarica, quia hæc ob rationem politici status est vetita Regio edicto doceri; non etiam de peculiari ejusque provincie apud plebem usurpato idiomate, quia characteres non habet quibus exprimi possit; non item de ipsa communi lingua, nonnullis in provinciis sic corrupta, ut non minus quam Italica a Latina, differat a Mandarinica Eroditorum lingua. Et hanc solam Pontifex adhiberi in Sacris probavit, velut tot Imperio universaliter laudatam, vicissitudini alterationis nullo sicut aliæ vulgares obnoxiam stabilemque: quam soli percalleant eruditi, ceteri vero plus minusve intelligant, prout plus minus culti sunt: omnes tamen eatenus, quatenus ea opus habent ad quasdam in usu et convictu quotidiano for-

mulas; quales pro Christianis sunt Kyrie eleison, Gloria Patri, Oratio Dominica, Agnus Dei, Domine non sum dignus, aliæque similia.

13 In ista autem Mandarinica seu Litteratorum lingua, non numerantur universim plura vocabula seu dictiones, quam trecenta ac viginti circiter; quæ licet Europæis scripta litteris polysyllaba subinde videantur, revera tamen omnia monosyllaba sunt, et cuique vocabulo respondet et propria littera seu character: sed eadem tam pauca vocabula, sub diverso tono sive accentu pronuntiata, diversam induunt formam. Tõni vero, cum aliis quatuor aut sex, nonnullis octo, vel etiam undecim aptari possint; fit, ut universus Sinarum dictionum sic diversificabilium numerus ad ducentas supra mille ascendat. Tum vero unum idemque vocabulum, sub uno eodemque pronuntiatum tono, plures habet significationes; decem aliud, aliud etiam viginti, et quadraginta; quas significationes tam multiplices cum discernere vix aliter Sinæ possint quam characterum diversitate, contingit sæpe, ut litteratus aliquis, audiens epistolam legi non intelligat nisi characteres videat: ubi eademque vocabulorum paucitatem, et accentuum unius vocis similitudinem, non semel vidi, ipsosmet Doctores, inter se colloquentes, de subjecta materia nihil intelligere, donec formato in aere vel palma manus charactero, declararet alteruter, qua de re sermonem instituerit. Quanto igitur minus timendum erit, ne Missam, tali stylo compositam, intelligere possit promiscuum vulgus; præter paucas ordinarias formulas, in manuali præcum contentas, et ab omnibus sæpius pronuntiandas? Manebit proinde sua sacris mysteriis reverentia in vulgo, æque aut magis, quam per Latinam Græcamque, eruditus solis notas linguas in Europa.

14 Sed ab his rursum sic differt illa, quoad formam modumque Grammatices, ut huic assueti adultiores, ad Latinam Grammaticam conformare phantasiam ordinari nequeant. Siquidem verba omnia, tam activa quam passiva, cum sint Sinensibus inconjugabilia, ad personarum distinctionem otentur Prænomibus *Ego, Tu, ille*, in vulgari quidem sermone, *Ngo, Ni, Ta*, quibus in Plurali addunt particulam *Men*; in stylo vero litteratorum *Nug, Uth, Y* vel *Ki*, quibus in Plurali addunt *Chai* vel *Poi*, vel *Tem*. Ad Præteritum tempus denotandum particulam *Leao* verbo postponunt. Futuro præponunt particulam *Ciam*. Modum Imperativum quomodo explicent ex Oratione Dominica patebit: sic enim recitant, si verbum verbo Latine reddas: *Existens in cœlis nostri Pater, nos desideramus tuum nomen fieri sanctum, tuum regnum advenire etc.* Si cin Missa *ò Oremus*, dicitur *Cin zum tum tao*, id est, *Invito omnes simul orare.* Modus Optativus exprimitur tribus vocabulis, *Pa, Pu, Te*, quæ singula respondent, Latine *Utinam*. Passivis formandis servit præposita particula *Pi*, quod est, *Recipere* v. g. *Ngo pita ngai*, verbotenus *Ego recipio ipsius amare*, id est *Amor ab ipso*. Porro quemadmodum inconjugabilia sunt Verba, sic et indeclinabilia Nomina, quæ etiam neque per genera neque per numeros variantur: sæpe autem Verba a Nominibus non differunt, eademque vox pro varia positione Nomen substantivum et adjectivum, Verbum et Adverbium esse potest; quo fit ut lingua Sinica, quamvis adeo paucis constet vocibus, copiosissima tamen videatur.

15 Omnis tamen hæc difficultas capaci ac subtili Sinarum ingenio superabilis foret nisi vocis organa sic haberent longo usu disposita, ut quantum

impleat oracula Prophetarum de Sinitis.

sola varietate accentuum,

compositionis, et scriptiois multiplicandis.

Sunt autem ea inconjugabilia.

et indeclinabilia omnia.

A Latina lingua diversissima Sinensis,

s. licet Mandarinica seu Litteratorum,

paucis constat vocabulis,

Eadem lingua caret litteris B, D, R.

nequill con-
nantes copu-
lare,

tovis conatu adhibito nequeant efformare usita-
tissimas aliis linguis ac Latinæ imprimis consonan-
tes B. D. R. quarum vice pronuntiant P. T. L. S. verbi gratia, Beatus, dicunt *Pe ya tu su*; Dens *Te u su*; Crux, *Cu lu su*. Præterea in medio dictionis numquam consonantem unam immediate subjungunt alteri, sed opus habent interposita vocali, itaque pro *Baptizo*, pronuntiant *Pu pe ti so*; pro Cardialis, *Kia ulh ti na li su*; pro Spiritus *Su pi li tu su*. Ad hæc vocales A et E nequeunt initio dictionis efferre, sed loco A pronuntiant *Ya* Adam, *Ya tam*, vocali autem E præponunt *Ng*: itaque conjunctio *Et*, millies recurrens in sermone Latino, fiet *Ngete*. Denique finales consonantes nullas norunt, præter M et N; alteri vero cuicumque necesse habeat addere E. vel V. *Christus* ergo ipsis dicitur *Ki li su tu su*, *Noster*, *No su te le*.

isdemque vix
finit syllabas.

16 Universæ autem istæ difficultates fere concurrunt in forma Consecrationis Latina, ubi enim dicimus, *Hoc est corpus meum*; dicent Sinæ, *Ho ke nge su te nge nim co lu pu su me um*, quod nemo Europæorum superveniens intelliget: ipsi autem qui sic pronuntiant, animamque; reflectent ad singula, pro diversis quibus eas voces exprimendas imaginabuntur characteribus, disparatissimos volvent in imaginatione conceptus; aut enim intelligent verba hoc sensu, *Fluvius, posse, occipit, assequi, labor, quies, quisque, tu, non, servus, pulsus, Dominus*: aut easdem voces aliis litteris expressas interpretari poterunt *Ignis, hospes, labor, ista, victus, frons, præstat, frater, auris, reficere, mori, meditari, herus*; vel sub aliorum characterum conceptu sic, *Quomodo, vincere, frons, resurgere, arumna, loquax, cocabus, duo, pannus, gratificari, tria, patruus*. Opus ergo erit, ut, cum verba istæ sensum nullum inter se faciant, singula tamen intelligens, credat se Latine dicere, *Hoc est corpus meum*; quod est ridiculum, et idem ac si Hebraica vel Tarentica vocabula, nullam inter se connexionem facientia pronuntians audiensve credatur, credatque se dicere, *Pater noster qui es in caelis*; quo sane non mediocriter augetur Sinis difficultas in pronuntiantis quomodocumque Latinis vocabulis. Foret enim utcumque tolerabile, si enim in modum distractæ litteræ syllabæque, nec loquenti nec audienti aliud quidquam possent significare: sic enim facilius sibi viderentur Sinæ Latine loqui, loquentemque audire, licet vox revera nihil minus quam verba Latina sonaret; et enuntiationis defectum utcumque passet supplere phantasia, hoc, quod docta est, dici et audire persuasa. Nunc vero (quod nescio an alia aliqua in lingua inveniendum sit) perpetua vis erit adhibenda intellectui, ut aliud dici credat quam dici audiet; audiet autem tam disparata, ut ad eorum inordinatam conglomerationem advertens animum vel ipse Heraclitus, converso iam risum fletu, Democritus fieret.

Itaque Consecrationis Latinæ verbis formam prorsus insulsam dare cogitur,

modo in tam seriis plane ridiculo,

17 Et cui tandem bono serviet, in tam sacrosancto Mystero, per tantas difficultates et ambages, cum tanto invalidandæ formæ periculo, cumque onere intolerabili, et indecentia tam insulsa, obligare Sinenses ad ejusmodi Consecrationis pronuntiationem? Quod si hæc nolis tolerare (quia revera sic pronuntiantes neque Latina utentur lingua, sed nova et incognita hactenus, formata ex vocabulis Sinensibus, nativa sua significatione exutis, ut per imperium voluntatis Latinis vocibus æquivalere credantur) si, inquam, pronuntiationem, quæ per ignorantiam alterari tam facile et dubiam facere formam Sacramenti possit tolerare nolis; cui bono eosdem Sinas æternum torquere, cum Magistrorum, ali-

bi melius occupandorum, nihilo minori quam ipsorum molestia? eo tantum, ut ipsos assuefacias ad exprimendas combinandasque in unam syllabam consonantes, quas per quatuor annorum millia nec potuerunt nec possunt tolerabiliter pronuntiare aut copulare; cum interim ipsi in sua lingua habeant Latinis verbis æquivalentia verba, quibus Laconice et eleganter explicent necessarium sensum. Sunt enim Missalis Sinensis verba sequentia, *Cui cu cie ngu kiu ti ye*, sic verbottenus reddenda, *Nam hoc est meum corpus seu, mea corporea substantia*. Istis sic positis, liceat mihi quærere, an si Apostolorum Principes Petrus et Paulus in Sinam prædicaturi advenissent, non id facturi fuissent quod Romæ et Athenis fecerunt: et relicta lingua Hebræo-Syriaca, ut ibi usi sunt Græca et Latina, ita apud Sinas Sinica lingua in Sacris non fuerint usuri, hand quidem vulgari illa, sed Mandarinica et Provinciarum omnium eruditis viris communi?

18 Hand equidem diffiteor, prædictus pronuntiantis linguæ Latinæ difficultas magna ex parte posse superari a pueris, aliquo in Seminario erudiendis. Verum annorum septuaginta experientia nos docuit, ejusmodi in conatu alumnos simul et operam perdi. Nam et Macai et in Nanchæano Provinciæ Chekiam Collegio institutis ejusmodi Seminariis, aliud profectum est nihil, improbo tanti temporis labore maximisque impensis, quam quod inde sex septemve melioris indolis adolescentes fuerint ad gradum temporalis Adjuvatoris in Societatem admissi, præstituri domesticis servitiis operam, quam exiguo stipendio conducti infirmæ conditionis laici seculares præstare nobis potuissent. Movit ad id tunc temporis tentandum Moderatores nostros successus felicissimus ejusmodi Seminariorum in Japonia: ubi etiam viri Principes honori suæ familiæ ducebant, filios instituendos tradere Patribus nostris ad obsequium veræ Religionis sicuti ibidem Ethnici suos non dubitant credere Bonziis instituendos. Videbant ex ejusmodi apud Japones Seminariis tot tamque egregios produisse viros, qui fidem Christi fructuosissime prædicarunt, suumque pro ea sanguinem constantia plusquam Europæa fuderunt: supersedendum ergo tantisper censuerunt ab executione Paulini indulti. Sed iidem tandem, licet serius, agnoverunt, nec in Japonia quidem durable fuisse, quod pro Sacris lingua Latina celebrandis hand improspere susceptum consilium videbatur; expulsis tandem tam indigenis quam externis Sacerdotibus, et simul cum eis Latina lingua, aditque per annos supra quinquaginta ocluso; idemque viderunt non esse pari modo in Sinis practicabile, tum propter naturalem Gentis præ Japonica inconstantiam, maxime in adolescentia; tum propter fraudes molestiasque parentum et consanguineorum, pueros suis usibus suæque educationi reposcentium; tum denique propter exæstantis illa in ætate juvenutis Sinensis libidinem, quam contineri vix possibile sit.

Hæc ut viles si jubeas institui puerarum seminaria,

ut in Japonia factum,

rem etiam istic non durablem,

in Sinis etiam plane inutilis tentabilis:

19 Quocirca multo tutius expeditiusque videtur, hisce præsertim initiis, Sacra administranda committere viduis ac maturioris ætatis viris, quemadmodum et Apostoli ubique terrarum fecisse sciuntur. Quando enim aut ubi legimus eorum aliquem instituisse adolescentium Seminaria, ad Sacerdotes formandos vel linguam Syriacam eosdem docendam: quam si Græci aliqui Latine didicerunt, ideo solum id fecisse noscuntur, ut Sacra Biblia Rabinorumque commentarios Græce Latineve traducerent, sicut Europæos libros in Sinensem Europæi traducunt. Accedit quod eo modo Sacerdotes habiturissimi viros graves et honoratos, et ut tales suis popularibus

*cum possit vi-
ros graves ac
litteratos ad-
hibere Sacris,*

pularibus notos; cum e contrario alumnos colligere ex nobilioribus familiis difficillimum sit futurum; emere autem a parentibus parvulos, vel pauperum filios gratis suscipere, atque paulatim excultos et Latinaam edoctos linguam evehere ad ministeria sacrosancta, plurimum detrahet æstimationi status Ecclesiastici; cum illis enim, sic natis, sic educatis, litteraturæ autem Sinaensis expertibus, litteratus nemo, nemo nobilis volet agere, quantumvis Christianus.

20 His addo, quod minime sperandum sit, fore ut hæc Gens, tam politica, tam suspicax, tam aliena ab externis doctrinis ac ritibus, præsertim nunc temporis, patienter ferat apud se vigere usum peregrinæ linguæ: quam Judices urbiumque Præfecti nequeant intelligere, soli autem Europæorum hominum discipuli, ex hisque ordinati Sacerdotes intelligant; qui pereandem possint clandestina quælibet inter se consilia agitura, et sine arbitro conditiones moliri. Quoniam vero augescente (ut sperandum est) Christianorum numero necessarium erit alia atque alia seminaria singulis pene in civitatibus institui, quis obsecro persuadere sibi possit, id permissum iri a Sinis? Non aliter crede quam si vestitum Gallicum aut Hispanicum eo introducere vellet aliquis; cum neque Tartarus Imperator, qui toti jam China pacifice dominatur, nativam Gentis suæ linguam velit a Sinensibus disci, nisi forte a paucissimis aliquibus ex speciali indulgentia ac dispensatione sua. Itaque non solum erunt rei istiusmodi difficillima initia; sed, ut superentur labore improbo et pertinaci constantia quæcumque salubra, non poterit illa unquam diurnitatem sperare; verum, ut domus super arenam fundata, levi momento cito carruet tota, si non et ipsos fabricatores suos una pariter ruina involvat.

21 Denique, ut alia plurima prætermittam, demus possibile esse, quod hactenus impossibile conatus sum demonstrare, et Latinaam linguam multi ac facile apud Sinas discant; quot schismatum errorumque periculis exponetur religio Christiana per libros, quos illic certatim invehent Batavi atque Angli et heterodoxi alii, causa commerciorum affluxuri? Quid ibi istis non leget illa Gens, omnium que aspiciunt curiosissima, de Christianorum Principum dissensionibus ac bellis, de popularum integrorum ab Apostolicæ Sedis obedientia defectionibus, de scandalis per improbos Ecclesiasticos ubique terrarum etiam supra veritatem exaggeratis, de novis in fide ac religione opinionibus, de rituum quamvis alias bonorum piorumque diversitatibus. Eo contrario, si patrie sermone suisque litteris relinquantur, non plus profecte sciet, quam docebunt libri Sinaici, ab Europæis Missionariis editi edendique; adeoque millenis perplexitatibus novitatibusque, scandalis hæresibusque obstruetur via; nihilque in toto hoc vastissimo Imperio, quod fidem religionemque attinet, spectabitur, audietur, docebitur, quod (unam linguam excepio) non consentiat cum Ecclesiæ Romanæ ritu, consuetudine, atque doctrina.

22 Et hoc etiam nomine videri poterit nobilissima atque amplissima natio specialiori digna favere, quod præ aliis per totum Orientem populis, sancto quidem, proprio tamen ritu sacra facientibus, Romano quantaxat utetur illa; itaque a solis ortu ad occasum spectanda sit ac triumphatura communis Ecclesiarum omnium Mater, non solum in doctrina sua incontaminata atque sincera, sed etiam in suis omnibus præcipuis ritibus, non nisi quoad paucas minutias ex Pontificis summi et Cardinalium consensu leviter immutatis, pro majori utentium commo- et ædificatione spectantium: quando scilicet

*quia solum
Ecclesiæ Ro-
manæ doctri-
nam audient,*

contingit id quod decorum Europæis est, contumeliosum haberi Sinensibus, puta caput ad Sacra detegere; aut scandalum ipsis creare deberet, quod nobis innoxie usurpatur, ut est mulierum pedes nudare ad Uctionem supremam.

CCXXXVIII GREGORIUS XV.

Lin. Penult. adde — ac deinde translatus ad ecclesiam Collegii Romani Societatis Jesu, quam S. Ignatio Fundatori, per ipsum canonizato Card. Ludovisius nepos extrui mandavit.

Ab anno 1621,

CCXXXIX URBANUS VIII.

Num. 5 — adde — Videant autem iterandæ editionis curatores, Cavallerianas imagines forsitan omis- suri; an prædictum monumentum Barberinianum velint (quod ego sane aptarem) hoc loco spectandum exhibere, cum istis quæ dixi Nepotum Cardinalium schematicismis.

Ab anno 1623,

CCXLII CLEMENT IX.

*Pag. 162 ** post Elogium Chronologicum hujus Pontificis, addatur*

Ab anno 1667,

RELATIO AUTHENTICA

gloriosi exitus, quem sub hoc felici Pontificatu habuit accusatio Legis Christianæ apud Sinas.

Quoniam persecutionis, anno MDCLXV motæ contra Christianæ legis prædicatores in China, facta est mentio Dissertatione superiori, n. 9 eaque gloriosissime terminata fuit prius quam e vivis excederet Clemens IX; placet tam memorabilem, sub hoc, quamvis brevi, Pontificatu, historiam Tractatui præsentis intexere. Nam qui Latino-Sinice ea de argumento habentur libelli, anno MDCCXXII in Quam-cheu metropoli Provinciæ Quam tum excusi, rari admodum sunt: solaque Latinæ versio instrumentorum istis etiam Sinice productorum, abunde sufficiet iis, qui rem, variorum litteris et sermonibus in Europa vulgarissimam, authentice nasse cupiunt. Titulus libelli, Sinicis typis, id est ligneis formis excusi, hic est; Innocentia victrix, sive Sententia Comitiorum Imperii Sinici, pro innocentia Christianæ Religionis, lata juridice per annum MDCLXIX; jussu R. P. Antonii de Govea, Societatis Jesu ibidem Vice-Provincialis, Sinico-Latine exposita.

*Innocentia vi-
ctrix Latino-
Sinice excusa
in Quam cheu
unde habetur*

1 Accusaverat Evangelicos Præcones in China livor et impietas Ethnicorum, de ignorantia artis Astronomicæ, de meditata perduellione, de falsitate ac pravitate Religionis: verum, pugnaute pro suis illo qui ipsa est veritas, cælum quidem experimentaque cælestia, erroris et ignorantia convicerunt æmulos; suspicionem perduellionis, communis ubique Neophytorum quies, innocentia, patientiaque dispulit; calumniam falsæ pravæque Religionis, Christiana tam veritas, quam sanctitas oppressit: pœnas interim severissimas de perversis impiisque tum calumniatoribus tum etiam Judicibus exigente Deo, teste, iudice, et ultore; ac tandem innocentiam et æquitatem causæ, per illos ipsos, a quibus damnata olim fuerat, eo quo subjicimus ordine et modo, mirabiliter declarante, et in conspectu Sinarum revelante justitiam suam.

*quod post de-
cisam in regi-
ni Comitibus
causam,*

2 Multum quidem peccaverant quatuor Proceres, natione Tartari, a quibus, Imperatore etiamnum puero,

*Sublatis qui
Christi legem
damnarunt
Quatuor viris,*

puero, Sinica res administrata fuerat vicaria cum potestate. Verumtamen haud alia ulla re peccaverant gravius, quam quod innocentissimam Christi Legem, uti seditiosam pravamque, damnaverant. Neque tulit injuriam innocentiae vindex Deus. Unum ex ipsis, Soni vulgo nominabatur, mors, morbum consecuta, humano quidem eripuit iudicio supplicioque, at non divino. Alterum, Sucas a nomine, ipsemet Imperator, simul atque suscepit Imperium anno MDCLXVII, tota cum stirpe iussit interfici. Reliqui duo per anni spatium, non impuniti modo permanserunt, sed in gratia quoque ipsius Principis, cujus adolescentia indigere adhuc videbatur consilio ipsorum. Quoad anno MDCLXIX, is cui Patrocinium nec non Ngao-Pai nomen erat, conscientia meritorum suorum (quae utique non fuerant mediocria) in familiam hanc Imperatoriam Tartarorum, tumidus atque ins olens; jamque non auctoritatem modo Regiam, sed etiam potestatem visus affectare, idemque hostis acer et acerbus Christianae Religionis cecidit tandem aliquando; reusque agitatae defectionis, alios complures qui ipso nitebantur, nec non Collegam suum, Erpicum nomine, in eandem secum, minus tamen atrocem, suspicionem traxit et ruinam.

3 Edictum protinus, ut quicumque damni quidpiam ab alterutro passiessent, oblatis de more libellis id exponerent Imperatori. Plurimum passa fuerat Christiana res. Hujus ergo causam suscipiunt tres e Societate Jesu Sacerdotes, Ludovicus, Gabriel, Ferdinandus: qui destinato plane consilio Numinis iussi fuerant in Aula persistere; reliquis omnibus divinae Legis praecognitionibus, numero viginti quinque, in extremam Provinciarum Australium ablegatis. Commodissime etiam paucis ante mensibus acciderat, ut peritia singularis rei Astronomicae, qua pollebat Ferdinandus, eam denuo pertam reseraret Evangelio, quam cum olim aperuisset industria Societatis Jesu, Sinarum deinde superbia invidiaque Mahometanorum occluserat: sed nunc, demonstratis, sole prope ipso clarius, et borum et illorum erroribus, emerserat quodammodo, velut ex eclipsi sua annorum circiter quatuor, Astronomia Europaea; pristinoque usui et dignitati restituta, plurimorum studiis atque sermonibus, maxime quidem Tartarorum, celebrabatur. Erant jam isto nomine, non modo Ferdinandus, sed etiam duo Socii, perquam gratiosi apud Imperatorem: cui adeo, non per libellum supplicem; sed (quod rarissimae felicitatis est) coram et per se exponunt omnia, occasionem prorsus insperatam tantae rei offerente Deo. Et spem quidem successus optatam audientis attentio benignitasque fecerat: ea tamen haud contenti, exacto deinde biduo, Regulis sive Principibus stirpis Regiae, quibus suscipiendorum libellorum datum erat munus, de scripto quoque declarant acceptas in re Christiana injurias atque damna. *Hoc tenore.*

4 Offerunt libellum supplicem Ludovicus Bughus, Gabriel Magellanus, Ferdinandus Verbiest. Causa supplicandi multiplex: fraus imprimis, qua circumventus Princeps; et violentia, qua praecipitati in exilium innocentes, communi cum indignatione et offensa tam superum quam mortalium. Obtestamur itaque Majestatem Regiam, ut extinguat quidquid etiamnum latet nequitiae confederatae; et sic palam faciat causam innocentiamque Joannis Adami Schall, vita licet jam defuncti. Hoc igitur cum dolore gemituque non tres dicimus; annum jam agi quadragesimum octavum, quod popularis ille noster et longinquus advena Joannes Adamus, pervenit ab Occidente in hanc Anlam; et, imperante etiam tum familia superiore Mim, pro-

Propylum Moji.

tinus mandato Regio curam suscepit rei Astronomicae; deinde vero beneficio singulari novae hujus Familiae Tartaricae, novo jussu diplomate perseverare in illo munere; constanter annos viginti et amplius, nemine omnium vel adversante vel obtrectante, motus caelestes annuasque vicissitudines accurate supputatas, rite quetaannis vulgavit per Imperium; quoad (pro dolor!) tandem incidit in insidias ac manus improbi veteratoris Yam-quam-Sien. Qui quidem homo, imperante familia Mim, jussu Regio caesus fustibus, jam poenas semel dederat accusationis, absque justo fundamento et cum pervicacia institutae: et tamen idem nunc rursus, tyrannico fretus auctoritate unius maxime Patrocum, haud dubitavit erroris arguere Astronomiam Europaeam, eamque Regulam, quam praecedens Imperator ab annis decem et amplius stabiliverat, temere criminari: quoad indictis nuper Comitibus (in rem nostram sane feliciter) iussi sunt Principes primi et secundi Ordinis, nec non Regionum Tribunalium Praesides et Assessores, examinare denuo novam illam methodum; quae et a probata tunc fuit, summo cum assensu omnium; et ipse mox Ferdinandus, jussu beneficioque Regio, Astronomicae rei curam denuo suscepit; nec fas deinde cuiquam fuit movere amplius haec controversiam.

5 Sola nunc superest declaranda similiter Lex atque Religio Domini caelorum, de quo pervetustus ille codex vester ait, Supremus est et maximus Imperator, scilicet quidescens in haec inferiora tremendam suam Majestatem manifestat, estque ipse Conditor omnium rerum ac Dominus. In Occidente quidem nostro servant ipsius Legem triginta et amplius regna et satrapiae, unius omnes familiae adiinstar idque jam per annos mille ac trecentos, nec secus ac si foret dies una: ex quo etiam potest intelligi Legis ejusdem tam antiquitas quam amplitudo. Quid? quod imperante Van Liè Rege, existerat in hac China? suntque adeo jam anni octoginta et amplius, quod eam Doctor Europaeus Matthaeus Riccius, fixo hic domicilio, scripto verboque vulgavit. Summa porro Christianae Legis haec est, ut veneremur caeleste Numen, ac diligamus Proximum: nec alio fere spectant quae docet praeterea; quam ut nos vincamus ipsi, et impleamus naturae nostrae leges omnes, fidei imprimis erga Regem, obedientiae observantiaeque erga Majores, moderationis item modestiaeque, quae omnia praecipua sunt illius capita. Et talis quidem inter ipsa principia passim audiebat Lex nostra: quam adeo tum Nobilitas, tum etiam Magistratus habebant caram et in pretio. Xunchi certe, conditor hujus Familiae Imperatoriae, adivit saepenumero aedes nostras ac templum: et in hujus quidem atrio iussit ipse de censu Regio marmorem erigi monumentum suae erga nos benevolentiae: aliud item praefigi voluit ipsius foribus, quo aedes ipsa more gentis celebrabat, nimirum, SEDES ILLUSTRIS PENETRANTIS ARCANAE: ipsum denique Adamum honoravit novo hoc cognomento PRESTANTIS ET ARCANAE LEGIS DOCTOR. Quod si Religio Christiana perversa est ac falsa, quomodo virtus illa ac sapientia memorati Imperatoris non eam severo omnibus interdixit?

6 Et nunc tamen, propter ea quae Yam-quam Sien confinxit, concremati fuerunt libri divinae Legis aedesque destructae: quin et idem praeterea Yam-quam Sien reum agit Joannem Adamum meditatae perduellionis. Atqui nos ceterique Sociorum, tam remotis e regnis advenae, et qui terra marique posuimus annos omnino tres in hoc itinere stadiorum nonagies mille et amplius; nos, inquam, qui nunc

*petunt, ut qui
causam Astro-
nomiae nostrae,
temere erroris
accusatæ,*

*recognascent in
Comitiis jus-
serat;*

*idem faciat in
causa Religio-
nis,*

*unde quaque
sanctissimæ,*

*atque ab ejus
Patre lau-
datæ,*

*deinde in quo
iudicio oppres-
sæ;*

*et trium-
phante de æ-
mullis iterum
Astronomia
Europæa,*

*hujus curato-
res in Aula
Socii tres,*

*per supplicem
libellum Im-
peratoris obla-
tum*

in China degimus, homines dumtaxat viginti et aliquot, nati quidem in Occidente, sed viventes et morientes in hoc Oriente, quibus tandem alis instructi sumus, quibus obsecro subsidiis, ad suscipienda perduellionis consilia, et occupandum (armis scilicet) hoc Imperium? Et tamen os illud tortuosum subdolæque confictiones tantum effecerunt, ut innocentes isti advenæ, viginti et aliquot, ablegati sint in Provinciam Cantoniensem; ubi etiamnum hærent miseri, victorum instar, et nec progredi sinuntur nec regredi: cumque nullum crimen admiserint, quod bonorum publicationem mereatur; ædes tamen ipsorum traditæ sunt aliis incolendæ, loca sepulturæ destinata alii invaserunt. Quo magis etiam urgemur nos tres clara voce conqueri de tanta iniquitate. Cumque jam tyrannis illa Patrocum tandem protracta sit in lucem, et insignis illa insolentia solis instar jam patescat; obsecramus Majestatem Regiam, ut demittat sese, ac discooperiat hos qui etiamnum latitant dolos, riteque examinet ac declarat causam istam: ut sic patefacta defuncti jam ministri innocentia, deprædicet is ipse beneficentiam Regis sui, quam vivus mortuusque senserit. Offerebant hunc libellum, anno octavo Càm III Imperatoris, Lunæ quintæ die quinto, Salutis humanæ MDCLXIX, XXI Junii.

7 Exceperunt enim Reguli cum inusitata quadam significatione voluntatis erga nos suæ, quamvis id haudquaquam tunc probaretur Præsidi Concilii Rituum, quippe hosti capitali Christiani nominis: quo etiam acerbius ipsum deinde usserit, opinor, quod eundem libellum jussus ipsemet e Sinico reddere Tartaricum, referri viderit inter alios primi ordinis, ac primo loco recitandos Imperatori. Recitatus est igitur, et quidem ab eo qui nunc Colaos inter est primus, idemque patrum Imperatricis. Verum perspecta jam dudum erat Principi causa nostra et causæ æquitas. Placuit ipsi nihilominus (quo perennius, credo, esset firmiusque beneficium) referri de postulatis nostris ad Concilium, quod modo dixi, Rituum. Est illud inter sex majora Concilia Regia ordine tertium, propriumque illius munus de rebus ad Religionem spectantibus sententiam dicere: ceterum nunquam adhuc favere visum est rei Christianæ, postremis vero hisce temporibus adversari; damnoque esse persæpe. Hujus rei egregie conscii tres Patres, ubi delatam eo causam cognoverunt, angî animo atque æstuaræ scilicet. Nec mora: is, cui Ferdinando nomen, adit rursus Imperatorem, rogat eum lacrymis et obtestatur, ad aliud Tribunal causam traduci ut jubeat. Annuit: jubet traduci. Sed enim favorem benigni Principis celeritas inimicorum jam anteverterat. Prodit illico responsum, quo homines impii, ipsam illam sententiam quæ ante annos quatuor inique lata fuerat, tuentur et confirmant iniquius, in hæc verba.

8 Præses Concilii Rituum, cum suis Assessoribus suisque Consiliariis, libellum offert, quo exquirat reverenter voluntatem suam Majestatis. Ego subditus ac minister Regius ceterique administri, instituta communi consummatione, comperimus, secundum ea quæ referuntur in libello supplicæ Ludovici Buglii, Gabrielis Magellani, et Ferdinandi Verbiest, quod Lex et Reliqui Domini cœli jam existerat in China temporibus Vàn hiè, qui fuit superioris Familiæ Mim Imperator; jamque adeo effluxisse annos octoginta et amplius, quod Europæus Doctor Mattbæus Riccius pervenit in hunc Orientem, fixoque hic domicilio vulgare cœpit doctrinam suam, quam et scripto verboque declaravit: summam parvo Christianæ Legis hanc esse; venerari cœleste Numen ac diligere proximum; nec alio fero spectare quæ Lex ista præterea doceat quam ut vincamus vos ipsi, et impleamus

naturæ nostræ leges omnes, fidei imprimis erga Regem, et obedientiæ observantiæque erga Majores, nec non modestiæ et moderationis.

9 Nos interim, facta disquisitione, rursus comperimus, quod anno decimo tertio Xùn Cbi Imperatoris proxime defuncti, luna undecima; exceperimus venerabundi edictum Regium, quo præcipiebat is huic Rituum Concilio hisce verbis: Ego, ut administrum recte hoc Imperium, debeo ante omnia necessario dirigere probeque instituere subditorum meorum corda, adeoque rejicere doctrinas omnes artesque pravæ ac perversas. Et tres quidem sectæ, una Litteratorum scilicet, ac duæ quæ suo quæque ritu idola colunt, si pariter considerentur, omnes hoc efficiunt, ut agant homines quæ bona sunt, abjiciant quæ mala; ut avertant sese ab eo quod pravum est, et ad id quod est rectum convertant. Verum dantur præter istas aliæ quædam sectæ, aberrantes ac sinistrae, quæ confundunt imperitam multitudinem, quæ sociant inter se homines improbes, noctu congregantur, disperguntur orta luce. Ex harum sectatoribus, ii qui tenuiores sunt nummis fere inhiant, ac turpitudini dedunt sese: qui vero potentiores sunt, prorsus abjiciunt obedientiam Regi debitam, et clanculum meditantur defectiones. Porro adhibui ego sæpenumero severa quædam remedia: nondum tamen (utique præter meam opinionem) penitus extingui potuerunt reliquiæ istius mali. Totum hoc revera oritur ex eo, quod datur in ipsa Aula sectatores quidam, qui cum assistant Imperatori, patrocinantur interim illis hominibus, qui specioso nomine religiosarum supplicationum et oblationum, multa interim perpetrant temere et inverecunde, viris pariter ac feminis parum honeste concurrentibus etc. Nos igitur voluntati Regiæ tam disertæ reverenter morem gerentes, vulgavimus tunc severam interdictionem: extatque processus totius rei in archivio nostro.

10 Præterea fundator hujus novæ dominationis, Imperator defunctus, honoravit Joannem Adamum elogio marmori insculpto. Elogii pars una sic habebat: Ego dum lustro septa mea venatoria, sita ad meridionalem plagam Regiæ nostræ; forte transivi per templum quoddam, in quo vidi Spiritus cujusdam venerandam effigiem, similem hominibus illius regni (scilicet Europæis, estque sermo de picta Christi Salvatoris imagine) forma quoque templi et suppellex et ornamenta respondebant normæ illius regni: libri denique mensæ impositi dicuntur agere de rebus quæ spectant ad Legem Domini cœli. Joannes autem Adamus, qui ante decades aliquot annorum in Chinam est ingressus, præclare servat Legem istam, servitque dicto Spiritui (cui etiam exstruxit novum istud templum) non sine laude insignis observantiæ, integritatis, innocentiae, plane vir est egregia vitæ morumque constantia; ad hæc vere impiger ac sedulus, et denique vir prorsus emiuens: aliaque ibi dicuntur ejusdem fere sententiæ. Dicimus præterea, Ferdinandum Verbiest ne socios ipsius, prout ipsimet juridice interrogati professi sunt, admittere in Legem suam mares æque ac feminas: quo etiam tempore utentes aqua pura abluunt ipsis frontem, et sic remittunt eorundem peccata. Ad hæc quotiescumque, seu viri seu feminae, ex iis qui jam susceperunt Legem, quodpiam delictum commiserunt, ipsos tunc loco Dei solvere illud ac remittere: quotquot item ægrotant cum periculo, inungere illis oleo sacro organo quinque sensuum; et Deum, tunc procul dubio miseratum illos, ignoscere peccata. Ceterum iidem isti Christiani non cremant papyrus nvis suis ac majoribus vita functis (ridicula superstitio est, qua ii maxime, qui Bonzios audiunt fabulasque Pythagoricas, opitulari

respondet;
defuncti Imperatoris decreto,

vetitam legem Christi fuisse,

honores P. Adano tributos

et legis nostræ mysteria invidiose delibat,

eumque de neglectu Maorum accusat;

conantur

ac propter
eam exules
jubeat restitui
in integrum.

Ad acceptum
benigne libellum,
et Regi
ad gratiam
prono lectum,

jussus respondere
Præses
Concilii Rituum

relata eundem
summa

conantur suorum manibus, apud inferos detentis) quod est utique non observare legem honorandorum parentum : nec est interim quidquam ex quo dilucide patescat vel solutio peccatorum, vel opitulatio, vel alia quæpiam utilitas istius Legis ; sed pertinet ipsa ad sectas, a tribus supradictis diversas. Non est igitur vera Lex, lex Christiana : neque expedit eam admitteri.

11 Ad id vero quod præterea in libello suo prædicant tres Europæi homines, crematos fuisse libros suos, ædium suarum alias fuisse destructas, alias vero traditas certis hominibus qui incolerent ; loca item sepulturæ suæ destinata ab aliis fuisse occupata etc. Respondemus : Libros quidem qui tractant de Religione Europæa : item ærea numismata, tabulasque etiam libelli, de propagatione Religionis ejusdem novissime excusi ; hæc, inquam, omnia, tamquam res proprias Christianæ Religionis, jam tum fuisse concremata. Templum quoque ipsorum ac domicilium, quod ad plagam occidentalem Regiæ Pekinensis situm est, ex mandato Regio (quatuor scilicet dictorum Procerum, tunc vices gerentium Imperatoris pueri) tradita fuisse duobus summis Præsidibus (Tartaro et Sinæ) Collegii Astronomici : alterum vero eorumdem templum, situm ad plagam Orientalem ejusdem Regiæ, concessum fuisse Adamo, Ludovico, Gabrieli, Ferdinando incolendum : tertium denique templum, situm extra portam Feuchim dietam, traditum fuisse Concilio Regio operarum publicarum, a quo et venundatum est : emptor vero demolitus est illud in usum suum. Alia interim templa, extra Pekinensem provinciam sita, nos, obtemperantes mandato item Regio, nondum destruximus, sed habitari jussimus ab aliis : loca tamen destinata sepulturæ eorum, nondum cuiquam tribuimus, sed ipsis relicta sunt.

12 Præterea quod attinet ad Titulum, favore Regio præfixum foribus, SEDES ILLUSTRIS PENETRANTIS ARCANA ; simul cum altero Titulo, qui similiter collatus fuit ipsimet Joanni Adamo ; scilicet, PRÆSTANTIS ET ARCANÆ LEGIS DOCTOR ; uterque hic Titulus ideo collatus ei fuit a Fundatore novæ dominationis quia callebat ipse Astronomiam, non autem ut commendaret vel illustraret ipsius Religionem : quin imo propter illam ipsam causam, quod exerceret Joannes Adamus ac propagaret Christianam Religionem, ideo privatus fuit sua dignitate, et traditus criminum Tribunali ut castigaretur ; (veritatem hanc ex inimicis nostris audiat Europa, causamque persecutionis tm gloriosæ gratuletur nobis, qui utique gloriarum novimus, etiam inter Sinas, in cruce Domini nostri Jesu Christi) dum autem deliberatur de supplicio, nos interim Titulos modo dictos eradi jussimus. De reliquis interim hominibus Europæis numero supra viginti ; cum vereremur, ne si relinquerentur hic, denuo vulgareot legem et doctrinam suam ; nos, consulta prius Majestate Regia, ablegavimus illos in Provinciam Cantoniensem. (Invidenda sors nostra ! Exilium ter felix ! tametsi decennale fiat, quod jam nunc est quinquennale, quando talis fuit exulandi causa) Ad extremum quod attinet ad tres illos Regios ministros ; Tûm-quò ki (hæc tribus in provinciis, quos Prorex administraverat, impense faverat rei Christianæ, sumptusque fecerat in extruendas ædes sacras (Doctores item Hii cum cëm, Hii chi cïên, aliosque : hos omnes vel propter collatas pecunias in extruenda templa, vel quia susceperunt legem ipsam, vel propter conscriptum Procemium libelli supradicti de propagatione Religionis Christianæ, reos esse tunc judicavimus, adeoque privandos dignitate publica : neque est quod res istæ vocentur jam amplius in deliberationem. Quippe post examen accuratum latæ fue-

runt sententiæ, extatque Processus rei totius in archivio nostro. Ceterum par erat a nobis simul omnia sic exponi, et exquiri sententiam Majestatis Tuæ.

13 Hæc illi, multa nequidquam cogitantes consilia, quæ numquam stabilire potuerunt. Protinus enim cognovit vel Imperator ipse, vel certe privatum ipsius ac supremum Concilium (quod ex Colais fere coostat) non alio tendere ambages tam subdolas istorum Judicum, et narrationes nomini Christiano tam invidiosas quam ut tenebras offunderent anteo Principis adolescentis ; et inani quadam specie æquitatis, iniquitatem maximam superiorum temporum ac judiciorum offuscarent : parum interim memores peccari ab se hoc pacto, non solum adversus eum qui nunc imperat ; sed etiam adversus Xunchium, ejusdem patrem, et fundatorem Tartariæ dominationis ; dum sic perseverant reos agere doctrinæ falsæ perversæque homines illos, e quibus alterum filius, tanta cum significatione honoris ac benevolentia, rei Astronomicæ rursum præfecerat ; alterum pater ipse tam raris celebrat encomiis, iisque non ab una petitis Astronomia, sed multo etiam magis ab observantia cultus religiosi, ab eximia vitæ morumque constantia, innocentia, integritate, a præstantia denique ipsiusmet divinæ Legis (quam vox Kiao citra controversiam significat isto loco ; uti Sii vox altera, Magistrum seu Doctorem (qui adeo Legis auditores atque discipulos ei similiter permisisse dici debet : quam denique Legem, ut alia defuissent omnia, solæ septem voces, Regio præfixæ monumento, id est, MONUMENTUM INCISUM MARMORI PRO TEMPLO DOMINI CÆLORUM, satis superque et tueri debuerant et commendare ; cæcis interim hominibus impiisque nihil prorsus afferentibus, quo probarent innocentissimæ Legis pravitatem, prætor neglectum superstitionis unius, quam ipsamet Litteratorum Sinen-sium schola disertis verbis Kù siào, ridiculam atque inanem vocat. Sic ut miranda plane fuerit cæcitas ista hominum vere pertinacium ; et eo quidem magis miranda, quod suis ipsi oculis jam pœnas viderint justissimas, quas dederant (dederant autem non isto quidem rei nomine, vere tamem et illo rei, et occulto justoque judicio Dei vindicantis) homines illi, qui tribus ante annis, in utroque Concilio et Rituum et Criminum, causam rei Christianæ tam inique violenteque tractaverant ; omnes scilicet, præter unum qui nunc Præses erat, spoliati sua dignitate ; succedentibus in eorum locum hisce, qui, uti nunc videmus, et errare cum prioribus, et pugnare secum ipsi perseverabant.

14 Ceterum Imperator, multo plus tribuens æquitati causæ et Ferdinandi lacrymis, quam patronis impiis tot calumniarum et judicii tam perversi, jubet sine mora transferri causam a Tribunali Rituum ad Comitiam ipsius Imperii : quæ dum verbis edicit sane gravibus, ordiri voluit ab illo nomine, quod Consiliarii illi consulto malitioseque præterierant, veteratoris scilicet Yam quàm Siên, qui quidem dux et administer fuerat totius fraudis ac scele-ris. Mandatum Imperatoris tale erat. Superioribus mensibus jam semel in Comitibus Imperii, judicatus fuit Yam quam Siên reus esse gravioris criminis, atque adeo et capitis, quamvis id ei protinus condonatum fuerit, periniqua violentique sententia, non tam Imperatoris, quam duarum Procerum Patracum et Epicum, qui etiamnum dominabuntur : propter accusationem, quam instruxerat quondam contra Joannem Adamum. Qua quidem accusatione et processu judiciali homines item aliquot (quinque Mandarinum Christiani ex Collegio Astronomico) damnati fuerunt capitis aliique aliis addicti pœnis. Verum cum nunc aperte

Expensa responsum istius iniquitate,

et mira auctorum ejus per-viceacta,

Rex jubet ad Comitiam Imperii transferri causam :

dicatur,

et ideo erepta Patribus templa sua,

damnatum Adamum,

ablegatos Cantonem Sotos;

fautores iunitos.

dicatur, quod crimen et condemnatio Joannis Adami ex inimicitia calumniaque processerit; quomodo fas sit non examinare dilucide, num ita res habeat, nec ne? Quocirca præcipio Principi Comitiorum Præsidi, aliisque Principibus ac Primoribus stirpis Regiæ, item Præsilibus, *tam Sinis quam Tartaris*, Conciliorum nostrorum; nec non Censoribus Imperii nostri, ut coacte rito cœtu examinent denuo accurate singula, ac deinde faciant me de omnibus certierem. *Hactenus Imperator.*

15 Omnino sexies coactus est cœtus ille gravissimus, nec nisi ob res admodum graves solitus iudici. Tres Societatis Jesu Sacerdotes ter adesse jussi: et in secundis quidem iudiciis cum impio Yâm quàm Siên, præcipuo persecutionis administro, pugnatum fuit acerrime. Perduellionis simul ac falsæ religionis infame crimen, ejus ille nos reos agere perseverabat, egregie dilutum; sic prorsus, ut cum indignabundi Principes ac Primores Tartari calumniatorem tam gravem sine mora vincicodum esse judicarent, Judices autem Sinæ hic dissentirent; consulto per internuntios Imperatore et assentiente Tartaris, in ipso statim vestigio conspectuque omnium vinciretur. Confecta res erat, nisi fraus intercessisset. Cum enim Comitiam, quæ proxime secuta sunt, multa præclare statuissent in rem nostram; memoratus ille Præses Concilii Rituum, a nobis et a Christo alieni, alienissimus et ipse; dum Acta Comitiorum describit Imperatori recitanda, vobulo unius fraudulenta commutatione evertit rem nostram. Sed Imperator, fraudem, crede, suboderatus (Præses certe quidem non multo post dignitate sua privatus est) iterum jubet iterumque haberi Comitiam, ut quæ minus declarata videbantur rursus discuti. Prioribus iterum adstiterunt Patres, et pro libertate innocentiaque Christiana fortissime dimicaverunt: quo autem successu patebit ex sententia Comitiorum, quam subjungimus.

16 Ego summus Præses Comitiorum (*primus hic est princeps sanguinis Regii, idemque mirifice nunc favet hominibus nostris et rei Christianæ*) ceterique mecum Judices, obtemperantes mandato Imperatoris nostri, postquam coacte rite cœtu denuo instituimus disquisitiones et consultationes nostras; comparimus Yâm quàm Siên, hominem improbum et nequam, confictis maligne criminibus, importuno violenteque accusasse Religionem Christianam falsitatis ac pravitatis: quæ quidem Religio rejecta tum fuit et vetita per sententiam trium Conciliorum, cui deinde subscripsit Imperatoris nomine quatuor Procures, nunc autem perspicue nos cogovimus, quod professio illa Christianæ Religionis nihil prorsus contineat, quod pravum sit, vel ad defectiones vergat perturbationesque publicas. Quapropter par est rursus constituere, ut iis qui sequuntur Religionem Christianam, liceat eandem profiteri, pristino cum ritu ac libertate; sic tamen ut prohibeantur instituere cœtus majores; item spargere supradictum libellum de propagatione ejusdem Religionis; ærea item numismata; ne daretur ansa scilicet renovendæ suspicionis et calumniæ, qua nos jam absolvent, de agitata clam defectione. Cognovimus Joannis Adami, quo ipsum Xun chi Imperator honoris gratia quondam ornavit, scilicet PRÆSTANTIS ET ARCANÆ Legis Doctor, eidem restituatur. Curæ sit etiam Concilio Magistratum (*primum est inter sex Regia, propriumque illius munus dispensare Magistratus, et de eorumdem causis cognoscere*) ut eidem similiter restituatur gradus suus dignitasque pristina, tametsi vita jam pridem functo; more pervetusto gentis scilicet, quotiescumque post mortem comperta est cujusquam innocentia. Pari modo quod attinet Doctorem Hiu euen cem et alios (*circiter duodecim, Christianæ Legis*

causa dignitate privatos) mandetur dicto Concilio, ut exquirat ecquid publici muneris ipsi quondam gesserint, et restituatur unicuique munus suum.

17 Quod item attinet ad templum ac domicilium Societatis Jesu, sita quondam extra portam hujus Regiæ, Feû Chim dictam, restituantur, et pretium quo venundata fuerunt, a *Quæstore Regio, et ab emptore dein destructa*, et fundus ipse Ferdinando et sociis. Detur vero in mandatis supremo Cubernatori Provinciarum Quàm tùm et Quàm si, nec non Præregi proprio Provinciæ prioris, ut expellant aliquos e ministris suis, qui homines quinque et viginti, ob causam Religiosis Christianæ ablegatos in dictam Provinciam, deducant in hanc Aulam: quo ubi pervenerint, exquiret tunc Concilium Rituum voluntatem suæ Majestatis. Præterea Mandarinum Li çu pé, et aliis quatuor e Collegio Astronomico, *privatis publico munere, fortunis ac vita*, procreet Concilium Magistratum, ut singulis pro suo cujusque gradu ea impendatur beneficentia Regia, quæ mortuis consuevit impendi; filiique et fratres eorumdem ab exilio revocati, quotquot publicam gesserunt dignitatem, eam recipiant.

18 Jam si agatur rursus de Yâm quàm Siên, utique innixus ille fuit iniquo patrocinio gratiaque Patrocum. Nuper certe, cum per se examinasset Imperator quæ ab illo peccata fuerant, *variis in rebus spectantibus Astronomiam cui fuerat Præfectus, impune tamen peccata propter auctoritatem perfidi Patroni*; sine mora privavit hominem suo Magistratu, usurus deinceps opera Ferdinandi, ad Astronomicæ rei curam et administrationem. Ex quo potest intelligi, eundem Yâm quàm Siên, dum grassatus quondam fuit tot mendaciis et calumniis, id revera fecisse fretum auctoritate potentiaque perfidi Negáo pái, *sive Patrocum*: qui et auctor ipsi fuit ut sic faceret. Plane sic res habet. Innixus Yâm quàm Siên isti societati improborum atque rebellium, per meras fraudes et calumnias præcipitavit homines innocentes in interitum. Idem quoque suapte auctoritate demolitus est ac destruxit altare seu pegma sacrum, nec non marmoreum Monumentum in templo Domini cœli cum tamen ea mandato Regio vetita fuissent violari. Quæ cum ita sint, cum fuerint octo capita accusationum, ex odio et temeritate profectarum, quibus Yâm quàm Siên nocuit certis hominibus; cumque alias similiter iotruxerit calumnias paulo ante memoratas; ipse quidem plectetur capite, uxor vero et liberi exules abeant in Tartariam nostram Nim çu tà. *Hactenus Comitiam.*

19 Quid nunc aliud expectet, quisquis priora consideraverit attentius, quam promptissime subscripturum Principem æquitati justitiæque tam patienti? Poscebat id quidem res ipsa et ratio: sed enim voluit is vincere dumtaxat Innocentiam Christianam; triumphare (quod tamen erat justissimum) noadum voluit. *Ita ergo rescripsit.* Oportebat me quidem hic subscribere sententiis vestris, ipsumque Yâm quàm Siên morti addicere: verum tamen, considerata hominis ætate, admodum jam proventa (*erat septuagenario major inveteratus ille dierum malorum*) ego pro lenitate mea et clementia, ipsum hac quidem vice mortis supplicio; uxorem vero et liberos exilii pœna absolve. *At non absolvit Deus: quippe duobus post mensibus extinxit impium calumniatorem, sævo prorsus ac pestilenti morbo correptum.* Europæos homines quinque et viginti non est necesse adduci in Aulam. Ad Christianam Religionem quod attinet (excepto quidem Ferdinando et reliquis, qui eam sicut prius, ipsimet exercent licet) quoniam verendum est, ne foris in hac Provincia Pekinensi ceterisque denuo forte extruantur templa et suscipiatur ista Religio; mando rursus expediri diplomata, quibus

utque sexies coactis,

tandem per sententiam declaratur,

Lex Christi innocens esse

ideoque restituendos in integrum vexatos propter eam,

reddendas ecclesias,

calumniatorem Yâm quàm Siên,

plectendum capite.

Hic parci Imperatori jubet:

vetat idem Christi propagari,

*probat cetera
sententiæ ca-
pita,*

quibus id severe interdicitur. Cetera vero quæ censuistis (*de innocentia scilicet Legis Christianæ, atque adeo ut Sinis, qui Christiani jam sunt, perseverare liceat in illo more pristino; ut item recuperent suam libertatem, nec non honores pristinos ac facultates, quicumque ea propter Christianam Religionem nuper amiserunt*) omnia approbo et rata habeo.

20 Protinus itaque executioni mandata omnia, revocati exules, restituta bona, etc. Non respondit quidem hæc sententia spei nostræ, qui summa quæque (nec temere) speraveramus: fatendum tamen, ea nos id fuisse consecutos quod temporibus maxime secundis et per annos octoginta summis expetitur votis, numquam potueramus consequi; ut scilicet Innocentia Christianæ Legis, gravissimo testimonio Comitiorum Imperii et ipsiusmet Imperatoris, tandem confirmaretur. Regiis itaque diplomatibus vulgata per universam Chinam hæc sententia, adeo non dejecit animos Neophytorum (quod principio timuerant Socii) ut e contrario erexerit dejectos; et quæ Religio, apud Ethnicorum non paucos, in odio et contemptu fuerat, propter calumnias superiorum temporum, hæc tandem audita sententia cœpit esse in honore. Formidines interim nescio quæ, injectæ animo Principis, etiamnum adolescentis, ab uno alterove Consiliario, plus quam par erat politico, hic in causa fuerunt ne penitus explerentur spes nostræ et vota.

21 Verumtamen numquam fuit, neque nunc erit, consilium contra Dominum. Cœpit: utique perficiet. Sic sperare nos jubet ejusdem bonitas, summe sapiens, summe potens. Quin et ille ipse qui erravit; Imperator, inquam, creduli timoris ac facilitatis suæ quodammodo pœnitens, haud multo post coram solatus Ferdinandum, sperare illum jussit meliora. Et vero exploraverat ipse studiosius, quo animo ferrent Socii promulgandæ Legis Evangelicæ interdictionem; certoque cognoverat, instar acerbissimi fuisse vulneris. Quocirca spem datam quantocius confirmare volens, missis postridie duobus Avlicis ad ædes nostras, significari jussit suo nomine Sociis in genua provolutis (*sic enim mos est audire quidquid nuntiari jubet Sæcra Majestas*) æqua sibi videri, adeoque jam tum probari quæ postulabant: quo tamen ordinatius stabilisque fierent omnia, libellum de more supplicem denuo offerrent. Quibus quidem verbis inde etiam accedebat pondus, quod idem Princeps tribus ante diebus Apologiam nostram et Summam doctrinæ Christianæ, gemino comprehensas volumine, exhiberi sibi voluisset. Quamvis igitur hoc in negotio nunc quoque adversarios habeamus et acres et potentes; procul dubio tamen (sed favente Regum Rege) quæ nunc vicit Innocentia, brevi etiam triumphabit.

22 Favoris interim humani et spei etiam humanæ pignus haud exiguum, præter ea quæ paulo ante commemorata sunt, fuit eximius honor ille, sumptusque e fisco petitus Regio, quo celebrari jussit Sinensis Imperator memoriam et exequias P. Joannis Adami Schall; ejus nimirum viri quem tribus ante annis per tot raptatum tribunalia, tot oppressum calumniis et injuriis, quatuor illi Proceres, quamvis iniqui infestique, absolverunt tamen, primum quidem peracerbo mortis supplicio, ad quod ipsum calumniatrix (ut ita loquar) superstitio ceu reum perduellionis condemnaverat; quasi consulto scilicet diem infaustum designasset, ad funus efferendum infantis Regii: deinde vero absolverant ipso etiam crimine, quando nempe Imperatoris nomine declararunt, exercere judicarias observationes et electiones temporum, non esse munus proprium illius qui supremus Astronomiæ est Præses. Quem item virum Imperii Comitiam, uti modo

vidimus altero crimine, sed longe gloriosissimoliberaverant, promulgatæ Legis Christianæ, quatenus scilicet eam Legem sine ullo esse crimine pronuntiaverant. Et tandem Princeps ipse Sinarum simul ac Tartarorum, vita jam defunctum, tantis est persecutus, non modo laudibus, sed etiam gratiis; quantæ non solent nisi in viros summos optimeque meritos de Imperio conferri, per hoc Elogium exequiale.

23 Imperator deferri jubens honores funebres piis manibus Joannis Adami, ministri quondam sui ex primo ordine (*sunt autem Sinicæ dignitatis ordines omnino novem, primusque idem est qui supremus, adeoque paucissimorum*) nec non rerum Astronomicarum Præsidis supremi, sic ait: Impendere summa cum reverentia vires omnes animi corporisque, in obsequium Principis et utilitatem publicam, laus fuit atque opus illustre hujus ministri mei, *velut alterius Chii colcām, qui id olim sermone factoque usurpavit, et vir fuit integerrimæ fidei publicæque salutis, studiosissimus, et nulli prope eorum quos China deprædicat secundus; adeo ut Imperator Chio lic, jam moriturus anno Christi cccxxiii, sic cum reliquerit filio suo et heredi consiliarium, magistrum, et patrem, ut simul capescere juberet Coronam et Imperium dejecto filio, si quando is monitis illius haud obtemperaret.* Commiseratione vero nunc affici vita functi, meritisque ejus munus aliquod ac præmium rependere, est hoc vicissim meum Imperatoris præcipuum quoddam et officium et beneficium. Venisti huc, o Joannes Adame, a finibus Occidentis: et cum peritus esses Astronomiæ in eaque exercitatus, administratio suprema rerum Astronomicarum uni tibi fuit commissa: quin et condecoratus fuisti cognomento illo honorifico, Præstantis et arcanae Legis Doctor: quando ecce derepente longum illud a nobis iter moriens ingressus es. Ego sentio vehementer hanc mortem tuam, dataque opera collaturus tibi beneficium, cujusmodi solet in mortuos conferri, legavi unum ex ministris meis Regiis, qui honores hosce exequiales tibi meo nomine rite persolvat. Ab! Ab! Tu quidem inter nos immortalem famam relinquis ac gloriam nominis tui: at suscipe tamen hanc qualemcumque remunerationem constantis fidei, quam tuimet oblitus, totumque te utilitati publicæ quondam consecrasti: et quando is es, qui etiam nunc percipias sensum animi mei, potes utique venire, et quæ deferimus suscipere.

24 Hunc igitur in modum quatuor illi præcones innocentissimæ legis Christi, Adamus, Ludovicus, Gabriel, Ferdinandus (præter alios sex et viginti; quatuor scilicet ex sacra Divi Dominici familia, ex Seraphica S. Francisci unum, reliquos minimæ Societatis nostræ) cum Legatis ejusdem causa innocentes et ipsi, multas tamen gravesque ærumnas et contumelias passi essent præ reliquis in Regia Pekinensi; præ reliquis etiam honorati sunt in eadem Regia: volente sic ipsos honorari, non tam Sinico Rege, quam eo in cujus manu sunt omnium corda Regum: qui uti potuit, ita etiam voluit illustrare innocentiam Legis immaculatæ, innocentium-contumelia simul et honore: idque eo admirabilius, quo suavius fortiusque et accommodatius (ut ita loquar) ad ingenium Sinarum. Cujus quidem fortissimæ suavitatis, et quæ huic famulata est Regiæ voluntatis, adeo propensæ in rem nostram, et plerisque Magistratum jam perspectæ, non minus illustre quam recens argumentum hoc est, quod videamus interdictionem illam, seu potius suspensionem propagandæ Religionis Christianæ, sic esse vulgatam, ut timori quidem officioque politico factum sit satis, re autem vera propagetur ipsa Religio, numerusque Christianorum novis indies acces-

*exquisitis lau-
dibus eum
ornanda,*

*et mortem do-
lendo,*

*ipsum socios-
que declarat
fuisse inno-
ce des,*

*et fidem non
obstante de-
creto propa-
gari solent*

*quod sane non
parum fuit,*

*spem deinde
facit amplia-
ris gratiæ;*

*Adami defun-
cti memoriam
honorat,*

sionibus, tam in hac ceterisque Provinciarum, quam in ipsa Regia, nemine vel prohibente vel inquirente, feliciter augeatur.

CCXLIII CLEMENS X.

Ab anno 1670, *In corrigendis ad Synopsim Chronographicam ponatur, Clemens X, et ad tempus Sedis notentur men. 2 — tum mensis Mortis scribatur Julius, et Vacatia definiatur m. 2 d. 24.*

Post Commentariolum addatur :

RELATIO II.

De restitutione Præconum Evangelicorum apud Sinas in ecclesias suas an. 1671 *justu exemplar Latino-Sinice impressum in Quancheu Provinciae Cantoniensis Metropoli.*

Duobus circiter post mensibus, quam superior Narratio typis edita fuerat, cum nos, admodum suspensi nimio, successus novos expectaremus novorum conatum atque certaminum; tandem die ix Martianni hujus MDCLXXI, ex privatis publicisque multis cognovimus, desideratam diu potestatem nobis fieri ab Imperatore ad ecclesias ac stationes pristinas revertendi. *Quæ res quia primum Clementis X annum toti Ecclesie, pro Sinis jure sollicitæ, lætissimum reddidit, placet ipsam subtexere Pontificatus ejus, velut dignissimum quæ ad posterarum memoriam in hoc opere conservetur: tota enim contexta est ex authenticis documentis, quæ verbotenus conservari, non tantum historię ecclesiasticæ interest, sed etiam facit ad curiositatem Lectoris, formam forensis Sinensium in hoc specimine explicatam habituri.*

2 Annus erat eoque amplius, quod Socii Pekinenses conscripserant libellum, et ex consilio viro- rum prudentum atque amicissimorum sæpius ad limam revocatum, verbis instruxerant ac rationibus, ad ingenium utriusque gentis, Sinensis ac Tartaræ, mire accommodatis, quibus adeo gratiam illam ac facultatem supplices flagitabamus. Verum cum usitata ac prope necessaria offerendi libelli ratio ac via esset, ut per manus ejus, qui Rituum Concilio præsidebat, offerretur; nunquam hic, id ut faceret, exorari potuerat. Quare Socii, aliam ingressi viam patrociantes nobis tum patro Imperatricis eodem primo Imperii Administrato; tum etiam Principe stirpis Regiæ, qui Præses fuerat Comitiorum antecedentium; tandem assecuti sunt, ut admissus ab alio Magistratu, qui Tùm chim sù vel gó dicitur, libellus ad manus Principis perveniret. Magistratum cum, qui tertii est Ordinis, Latterati complures constituunt, quos quidem recte Magistros supplicationum voces: ipsorum namque munus est, admittere libellos supplices, admissos discutere; et, siquidem æqua postulari videantur, Colais ac Principi representare. *Libelli tenor hic erat.*

3 Nos Ludovicus Buglius, Gabriel Magellanius, Ferdinandus Verbiest, ceterique ex remoto Occidente subditi tui, reverenter ac supplices certiore facimus Tuam Majestatem, de rebus ad tuam ipsius spectantibus munificentiam, cui perdifficile est referre vices ac grates. Nos subditi tui, suspicimus admirabundi, reque ipsa experimur Imperatoriæ Majestatis Tuæ perspicacitatem, prudentiam, clementiamque amplissimam, nunc et olim semper unam et eandem. Sicut patuit nuper, quando scilicet ex-

minato progressu judiciali, quo Yám quàm Sién falsi criminis accusaverat Joannem Adamum Schall; post totam illam causam tuo jussu, per Principem Comitiorum Præsidentem, aliosque Principes ac Primores stirpis Regiæ, Præsides item Conciliorum tuorum, nec non Censores Imperii, coactis rite Comitii sigillatim et accurate discussam; iis quidem omnibus qui munere publico fuerant privati, restituta fuit dignitas pristina; qui vero in exilium ablegati, restituta patria; mortuis ea quæ solet impensa est miseratio, superstites autem (*eorum filii*) gaudent jam humanitatis et clementiæ tuæ munificentiaque donis (*censu paterno scilicet ac dignitate*) nihil denique tam fuit humile tamque exile, quo non pertigerit collustratio benignitatis tuæ. Soli ex omnibus Antonius (*de S. Maria scilicet, ex D. Francisci familia: qui cum persecutionis tempore primus in Aulam perductus fuisset, primum Regiis in Catalogis locum qui stylus est curiæ, mortuus quoque semper obtinuit*) ceterique homines Sacerdotes Europæi, supra viginti, multo jam tempore, victorum more detinentur in Provincia Cantoniensi. Obversantur autem assidue oculis mentis nostræ prædicti Socii: ex quibus multi jam nati sunt annos plus minus septuaginta vel octoginta; plures item quam decem artis Astronomicæ periti, anno decimo sexto imperantis Xûn chi, mandato ejusdem Chinam sunt ingressi; postquam nempe Concilium Rituum (cujus Acta etiamnum extant) voluntatem Regiam exquisiverat.

4 Porro nos, subditi tui, ab ineunte jam ætate nostra res omnes curasque humanas abjecimus, et disciplinæ religiosæ operam damus: cuiusque vitam hausserimus in Europa, tamen finimus illam in China; idque per annos prope centum, a temporibus familiæ Taimingæ ad hunc usque diem. Et defuncto quidem Imperatori Patri tuo penitus prospectum fuit, Legem divinam expertem esse labis omnis ac vitii: quocirca etiam benefice nobis concessit ipse templum, tribuit Titulum, foribus ejusdem præfixum, tribuit elogium marmoris incisum: repetitis etiam vicibus sacra Majestas illa accessit ad templum nostrum, et permisit nos ceterosque Sociorum commorari singulos in propriis templis, et vacare divino cultui studioque virtutum. Obsecramus ergo supplices Tuam Majestatem, ut dimittas in nos perennem illam magamque beneficentiam tuam: et benigne memor ærumnarum Antonii ac reliquorum omni culpa vacantium, digneris permittere, ut eadem cum libertate, qua tempore Imperatoris defuncti, liceat ipsis qui vegetioris quidem ætatis sunt, remigrare proprias ad ædes ac templa; qui vero senes atque decrepiti, ad loca sepulturæ suæ destinata: ut sic humanitas atque benignitas illa, qua Pater tuus, imperantis Familiæ conditor, homines externos complecti atque fovere consueverat, per te perpetuetur. Hoc pacto, si quid vitæ nobis omnibus subditis tuis erit reliquum, id omne virtutis tuæ, qua nos ad vitam quodammodo revocaveris, munus erit. Iterum hic supplices imploramus sapientiam tuam, qua expendas quæ modo proposuimus, et executioni mandari jubeas. Cœcilio quidem Rituum similiter exposueramus hæc omnia de scripto: sed impetrare non potuimus, ut referret ea pro nobis Majestati Tuæ. Quocirca nos ipsi, oblato reverenter libello, certiorum facimus Tuam Majestatem, ejusque mandatum præstelamur.

Ex remoto Occidente subditi,
Buglius, Magellanius, Verbiest;
Imperantis Cãm Hi anno ix, die xx mensis undecimi.

5 Libellum hunc admisit Imperator, et intimo

*ipsos quoque
fructus ejus gra-
tia,*

*et ad ecclesias
ac loca suæ
sepulturæ re-
mitti.*

*Pro restituo-
ne exulum
Cantonien-
sium*

*Scriptus libel-
lus Regiæ
oblatus*

*eidem indicat,
quam equum
ad te eris jam
restituis in
integrum,*

*Ad libellum
Concilio Ri-
tuum missum,*

ac supremo Colaorum Concilio perlectum, transmisit de more ad Concilium Rituum, Mandatum autem Imperatoris, quod prodiit ejusdem anni die xxviii, tale erat : Quæ continentur hoc libello Concilium Rituum consideret ac discutiat, nosque certiores faciat. Huic mandato cum necesse fuerit vel invites morem gerere ; patebit ex duplici quod hic subicimus Consulto, quanta cum pervicacia simul et calliditate homines politici adversati sint propensæ in rem nostram voluntati Regiæ, pristinaeque libertati ad Legem divinam suscipiendam. Primum sic legebatur.

6 Nos e Concilio Rituum subditi Majestatis Tuæ, instituta consultatione communi comperimus, qua ratione Buglius ac Socii exposuerint Majestati Tuæ, quod Antonius ceterique homines supra viginti, jam diu hæreant quasi vineti in Provincia Cantoniensi : ex quibus cum multi jam nunc sint quasi nati annos plus minus septuaginta vel octoginta, reputantes hoc ipsi apud animum suum, supplices rogant Majestatem Tuam, ut demittat perennem illam magnamque munificentiam, et recordetur ærumnarum Antonii ac Sociorum omni culpa vacantium, quibus adeo liceat, vegetioribus quidem remigrare ad templa sua, senioribus vero ad loca sepulturæ suæ designata etc. Quarum rerum per nos facta disquisitione, comperimus, quod, postquam nuper instituimus communem consultationem his ipsis de rebus, mentemque nostram exposuimus Tuæ Majestati ; edictum haud multo post prodiit, quo significabatur non esse necessarium, ut Antonius ceterique homines viginti quinque adducerentur in Aulam ; ad Religionem vero Christianam quod attinebat (excepto quidem Ferdinando et ceteris quibus fas esset eadem sicut prius exercere) quoniam verebatur Majestas Tua, ne foris, in hac Provincia Pekinensi reliquisque, denuo forte extruerentur templa, et Religio ista susciperetur ; mandabat iterum expediri diplomata, quibus id severe interdiceretur. Non itaque venerabundi morem gessimus huic mandato. Nunc autem, siquidem Antonius et ceteri jubeantur redire ad sua templa veremur et nos, ne lapsu temporis denuo instituant ipsi templa extruere et facere Christianos : res est saltem incerta. Quapropter ea quæ de Antonio ceterisque proposita sunt Tuæ Majestati, non vocentur amplius in deliberationem, sed reverenter procedatur secundum edictum præcedens. *At certe non edixit Imperator, ut ii quos innocentes declarat, ejecti domiciliis suis in exilio contabescerent, quæ vestra hic videtur esse sententia.*

7 Alterum consultum et responsum ejusdem Concilii tale erat. Rebus iterum discussis comperimus, quod sententia superiorum Conciliorum proposita Majestati Tuæ fuerit, ut restitueretur privatis dignitate dignitas pristina, ut exilibus restitueretur solum patrium, vita functis ut impenderetur solita miseratio, Antonio ceterisque etiamnum detentis in Provincia Cantoniensi, potestas ut fieret singulis ad propria templa redeundi. (*Liquet igitur, idque testimonio hominum tam acriter nobis adversantium, placuisse tunc Comitibus Imperii evocari nos Pekingum, eo maxime consilio, ut dimitteremur inde, majori cum honore et auctoritate, ad pristinas ecclesias et stationes nostras ; et quidem sine ulla prohibitione divinæ Legis propagandæ.*) Sed quoniam venerandum Majestatis Tuæ responsum deinde fuit ac placitum, vereri te, ne forte in hac aliisque Provinciis denuo extruerentur ab ipsis templa, atque indigenæ Legem istam susciperent, cumque adeo rursum præscriperit severam ejusdem prohibitionem ; censemus ei nos haud expedire, ut singuli revertantur ad sua templa. Verumtamen quia carituri illi sunt

communi noxarum condonatione et gratia, siquidem detineantur etiamnum in Provincia Cantoniensi ; et quia plures quam decem dicuntur esse inter ipsos periti Astronomiæ ; poterant satis convenienter evocari omnes in hanc Regiam, ut ibidem simul cum Ferdinando commorentur. Die xviii mensis xii.

8 Mitior aliquanto sententia, veram divinæ Legis promulgationi nostræque libertati non minus quam prior adversans. Quamquam sperari non poterat quidquam melius ab eo cœtu Consiliariorum, a quo nulla unquam secta vel religio legitime suscepta vel approbata fuisse dicitur, quamdiu stetithæc Monarchia, præter unam quæ Jü kiào nuncupatur, estque propria hominum litteratorum ac Magistratum : quantumvis interim multi sæpe Principes Imperii totios, quin et Præsides ac Senatores hujus ipsius Concilii, privata quadam superstitione, sectis aliis aliisque impense faverint. Secta porro Jü kiào, rationi legique naturæ satis consentanea, primis illis Monarchiæ temporibus, diu sane persistisse videtur inviolata (quantum nobis licet conjicere ex vetustissimis gentis libris ac monumentis) quoad lapso vitioque temporis depravari cœperunt, qui illam maxime profitebantur ; ac tot erroribus totque superstitionibus tandem inquinari, ut hoc tempore prisci quidem codices illam conservent ; Litteratorum vero multi solo illius nomine et focata quadam specie gloriantur : quo minus est mirandum, adversari tam constanter legi Gratia, qui Naturæ parere desierunt.

9 Accedit etiam, quod tam Sinæ quam Tartari, propriis insuper stimulis contra nos concitentur : Sinæ quidem, livoris ac invidiæ, dum se non æquari mudo, sed etiam superari vident ab iis quos in incultis barbarisque numeraverant ; dum item lux Evangelica suas vel invites exhibet maculas, ac palam facit quam tenue lumen fuerit prisca ipsorum Philosophiæ ; quam cum adeo deprædicant tumidi, suis tamen erroribus vitis que tam fœde commaculant. Tartaros perpetuæ quædam suspiciones agitant atque formidines, quas gignit paucitas sua conscientiaque occupati Imperii, et sic occupati : quo fit ut nihil ipsis videatur alienius ab omni prudentia cautioneque politica, quam homines externos, et quidem Magistros peregrinæ Legis, per urbes ac provincias suas dispergi. Malitiose interim callideque metus istos et curas nonnulli Sinarum exaggerant, non tam ut consulant publicæ incolumitati, quam ut barbari credulique victoris animus contra nos ferocius concitetur. Superstitio denique et demoniorum cultus multorum animos vehementer a nobis alienat (quamvis hoc ipsum mira tegant dissimulatione quoties jus dicunt ; ferunt enim peracerbe, quod ea numina, quæ ipsi tanta cum superstitione colunt, Christiana Religio spernat ac detestatur, et dæmonia esse doceat æternis inferorum suppliciis addicta.

10 Et his quidem aliisque de causis, ubi duo ista Senatus-consulta ad supremum intimumque Concilium delata sunt, tam ferociter ibi contra nos ac vota nostra pugnatum fuit ; ut ab amico nuntiaretur tribus Sociis, non posse jam diutius adolescentulum Principem, tam obfirmatis tot ac tantorum virorum sententiis reluctari. Constabat certe, Colaos omnino tres, natione Sinas, palam adversari rebus nostris : sic ut stupendum fuerit ac divinæ tribuendum potentia, evicisse bonum Principem, ut reditus nobis ad ecclesias, cum tam illustri testificatione innocentia nostræ, tametsi non cum ea qua par erat libertate, concederetur. Placitum Imperatoris ac sententia, data ejusdem mensis xii die xxxi, talis fuit. Secundum ea quæ nobis significata sunt a Ludovico Buglio ac Sociis, Antonius ac ceteri quos

*simul omnes
Pekini morari.*

*lus sperari
non poterat
ab obstinatis
odversariis,*

*tam Sinis
quam Tartari-
ris :*

erit nihilominus Rex,

*respondet
Præses,*

*nec manda-
tam sibi resti-
tutionem ta-
lem,*

*nec eam con-
venire stante
decreto non
propagandæ
legis,*

*ad gratiam
sufficere.
si permittan-
tur*

*dimittendos
exules.*

(quos inter multi sunt annos plus minus septuaginta vel octoginta nati) tam diu et absque culpa sua detinentur in Provincia Cantonieasi etc. Ex his igitur qui periti sunt rei Astronomicæ jubemus seligi ac venire in Regiam, una cum Ferdinando comminoratos; qui vero periti non sunt, iis gratiam facimus, ut revertantur singuli ad propria templa. Verum præter exercitia virtutum cultusque civini, propria Religioni ipsorum, haud permittimus ut quisquam in hac aliisque Provinciis suscipiat Legem istam, sed etiamnum vigere volumus priorem prohibitionem.

*restituendas
ecclesias,*

11 Effluxerant duo menses cum dimidio, post decretoriam hanc in causa nostra sententiam; quando perlatae sunt litterae Curiales ad Governatorem provinciae Cantonensis, a duobus ex parte Concilii Regis. Ratum scilicet Reique militaris, quibus executio sententiae de more demandata fuerat. Repetebatur autem dictis litteris magna cum fide supplex libellus noster; ac deinde recensentur nostra Sacerdotum Europaeorum nomina, nec non Provinciarum, in quibus dicata Deo habentur templa. Dignumque est animadversione, quod, cum similis enumeratio templorum, bona fide per nos facta in libello quodam paulo ante persecutionem edito, tam graviter offenderit, ac innocentiam nostram in suspicionem crimenque vocaverit: nunc, ubi declarata fuit innocentia, Iudices ipsimet in favorem nostrum eandem repetant provinciarum ac templorum enumerationem, hoc ordine.

*etque suas ex
ordine*

12 Nos, omni cum reverentia obsequentes mandato Regio, comperimus, quod annis superioribus degabant, in ecclesiis quidem provinciae Xân tûn, Antonius de S. Maria *Hispanus*, in *Cantonensi exilio defunctus*, Joannes Valat *Gallus*; in ecclesiis provinciae Xân si, Michael Trigault *Gallobelga*, defunctus ut supra, Christianus Hertrich *Austriacus*; in ecclesiis provinciae Nân kim, Emmanuel Georgius *Lusitanus*, Franciscus Rougemond *Flandrobelyga*, Joannes Dominicus Gabiani *Pedemontanus*, Franciscus Brancati *Siculus*, defunctus ut supra, Jacobus le Pavre *Gallus*, Felicianus Pachecus *Lusitanus*, Philippus Couplet *Flandrobelyga*; in ecclesiis provinciae Hûquâm, Jacobus Motel *Gallus*, in ecclesiis provinciae Kâm si, Petrus Canevari *Genuensis*, Adriannus Grelon *Gallus*, Prosper Intorcetta *Siculus*: In ecclesiis provinciae Chékiam, Humbertus Augeri *Gallus*, Dominicus Navarrete *Hispanus*, Philippus Leonardi *Hispanus*, Dominicus Sarpetri *Siculus*, in ecclesiis provinciae Fôkiên, Antonius de Gouvea *Lusitanus* Ignatius a Costa *Lusitanus*, defunctus ut supra: in ecclesiis provinciae Xên si, Franciscus de Ferrariis *Pedemontanus*, Claudius Motel *Gallus*; in ecclesiis provinciae Quâm tûm, Stanislaus Torrens *Romannus*, Andreas Lubelli *Lupiensis*.

*Litteris ad
Governatorem
Cantonensem
perlatis,*

13 Post hæc referentur ea, quæ duplici consulto statuorant Consiliarii, et quæ Imperator ipse cum supremo Colatorum Concilio decreverat: ac tandem hac sequenti clausula litterarum finiebantur. Ubi decretum hoc Regium debita cum veneratione delatum est ad Curiam nostram; oportuit nos pro officio expedire litteras ad Governatorem supremum provinciae Cantonensis; qui adeo perlectis litteris diligenter examinet, quam multi sint inter ipsos valde periti rei Astronomicæ, et curet ut honorifice deducantur in Aulam: efficiat etiam ut qui minus periti sunt Astronomicæ, ad suas singuli provinciae cujusque aedes ac templa revertantur. Nos itaque præmittimus hic causam totius seriem et acta. Governator autem provinciae istius non gravetur expendere omnia, et secundum ea quæ Imperatoris placito continentur, reverenter executioni mandare. *Hactenus Concilium.* Porro quod vix ausi fuimus spe-

rare, permissum nobis fuit eligere pro arbitrio qui pergerent in Aulam, nec coacti fuimus plures duobus eodem destinare; magno utique commodo rei Christianæ, in tanta Ministrorum penuria.

14 Dum hæc itaque prælo committuntur, ipsi nos ad iter accingimus: et alii quid em ad leucarum ducentarum iter, ad quadringentarum alii, multi etiam ad quingentarum eoque amplius. Qui Aulam petent expensis tribunt Regiis et singulari cum honore, quem Governatores oppidorum, urbium, provinciarum, ubique deferunt: reliquis etiam omnibus (quod modo nobis nuntiatur) Prorex hujus provinciae navigia, per trecentas circiter leucas, attribuenda esse edicto censens; simul docet id ita fieri oportere, ut ministri Regii cum exemplo ipsius Regis, benignæ fovendis exteros conformentur. Quoniam vero superioris argumenti litterarum ad Praefectos aliarum quoque Provinciarum sunt expeditæ; dubitari vix potest, quin, antequam revertamur ad ecclesias nostras, hæc cura ministrorum Regiorum (sic quidem sperare nos jubent Socii Pekinenses) vacuæ serventur in adventum nostrum.

*sumptu Regio
reducuntur
Patres.*

15 Quod interim prohibeantur inligentæ Legem Christi suscipere, nos usquequaque non angit: tum quia non vetantur in ea perseverare qui jam susceperunt; tum vero maxime, quod viri graves ac prudentes, et in his Ethnici, fidenter asserant, speciatenus id factum. Et vero qui potest fieri, ut quo edicto Lex ista tam serio tamque diserte pronuntiatur innocens, et innocentes qui illam profiteantur ac promulgamus, eodem ipsa edicto serio prohibeatur? Quod si post interdictum, anno MDCCLXX, prima vice vulgatum, tamen illo ipso anno, et quidem in Aula conspectuque Principis, tria circiter millia Christo sunt adjuncta, uti ex postremis Sociorum litteris accepimus, quid in terris ab Aula remotioribus erit sperandum? Necessaria tamen erit in posterum summaeque necessaria moderatio, prudentia, vigilantia singularis: verendum est enim, ne errore quamvis levi et peccato zeli præfesticantis atque præfervidi, sive eorum qui foris cum degant aditum sibi quærent in hæc missiones; sive horum qui filios suos in Christo, a quibus per exilium sex annorum fuerunt distracti, denuo jam revisent; Christiana res iterum adducatur in discrimen, et multo quidem gravius eo quo modo est perfuncta. Atque adeo quæ Sinarum claustra portæque Europæis hominibus adhuc quidem non fuerunt nisi æneæ, metuendum erit ne culpa nostra reddantur adamantinæ æternumque obseratæ, cum incredibili damno tot animarum, pro quibus mortuus est Christus; nec minori injuria divini nominis, dum atroces impiæque suspensiones et calumniæ, quæ in multorum animis non tam extinctæ quam consopitæ sunt, denuo (quod avertat Deus) suscitabuntur, et multo quam antea vehementius exardescunt. Cum e contrario sperare possimus, non libertatem modo pristinam, sed æmulam Constantiani quoque temporis pacem ac felicitatem, siquidem freti Deo, cum prudenti caritate Apostoli gentium, qui omnibus fiebat omnia, conjunxerimus mansuetudinem ac patientiam Christi Jesu; cujus innocentia, peccatorum alienorum pondere quondam oppressa et in crucem acta, tam gloriose vicit ac triumphavit, et triumphabit in æternum.

*Quod autem
prohibita ma-
neat propa-
gatio fidei,*

*solum monet
prudenter pa-
tienterque
agendum.*

DISSERTATIO XLIX.

De epikia seu discretionem, in prædicando
Sinis Tartarisque Evangelio tenenda.

Si Auctor præmissæ Relationis jure merito potuit formidare incommodum, rei Christianæ aliquando inferendum ab iis ipsis, qui, licet tot annis in ea gente versati, ad ecclesias tamen diu desideratas redituri, haud satis forte moderari possent fervori suo; quanto majora pericula metuenda erunt a novorum et inexpertorum hominum ingressu; maxime, si iidem persuasi viderent, alia omnino ratione, quam factum hactenus, tractari Nationem utramque debere, ad solidum in ea fructum faciendum. Hujus ergo periculosissimæ persuasionis susceptibiles ut faceret Europæos homines, in eam missionem ituros, hostis voserrimus, jam pridem capite de Evangelicis istis Prædicatoribus sinistros rumores disseminare, et quidquid non omnino ex usu nostro ab illis agitur in suspicionem vocare abusus. Inventi sunt etiam qui affirmarent occultari omnino apud Sinas Crucis Christi mysterium, quia illa non ubique in manibus est, nec passim ante oculos Gentilium ponitur. Quam bene nota Neophytis Cruz Dominica sit, doceat hic juncta forma earum, cum quibus jam pridem plerique sepeliuntur, posteritati quantumvis seræ testatam relinquere volentes fidem, sibi viventibus prædicatam. Quam prudenter Cruz eadem non exponatur ubique conspectui omnium, præsertim nudo et sine instructa, præclara Dissertatione Parisiis explicuit Doctor Theologus, per modum epistolæ scriptæ Gallice, cuidam in Chinam ituro Missionario, et super moribus illis tenendis, nonnullos ex haustis perperam præjudicii scrupulos moventi. Ea Dissertatio cum multam hoc tempore utilitatem habere possit, breviterque, de ea ac solide expediens plerasque difficultates, circa modum propagandi inter eas gentes Evangelii motas, doceat epikiam et discretionem, non solum in aliis rebus omnibus, sed etiam in Christo annuntiando tenendam; ipsam accipe, Latine redditam a R. P. Emmanuele van Outers S. J. hanc mihi operam commoendere dignato.

2 Studium illud ardens, Amicorum optime, quod te, relicta patria, ad extremos orbis hujus fines lustrandos impulit, ut emptas Christi sanguine animas in viam salutis revoces et reducas, eo laudabilius est, quo justo quodam moderationis, judicii, prudentiæ fræno temperatus; uno verbo (quoniam ita loqui cogor) quo discretius: quam virtutem in iis litteris, quas ad duos e discipulis animi fervidioris dedit, Apostolus Paulus tantopere commendat. Etenim diversi Regionum mores et vitæ consuetudines, longo seculorum usu inolitæ et confirmatæ, gravi solent esse hominibus obstaculo, quo minus Religionem amplectantur peregrinam; tum maxime, cum quis consilio, tam cæco quam præcipiti, seu potius inconsulto animi impetu, totum prioris vitæ genus, repente et uno quasi ictu convellit et invertit, etiam in iis rebus, quæ Religionem neque prosunt multum, neque incommodant, et vulgo dicuntur indifferentes.

3 Hæc agendi ratio tam parum Ecclesiæ menti respondet, et ei rationi, quam Christus in terris tenuit ejusque primi discipuli, ut, si vel obiter examines, prorsus videas aperteque pugnare. Singularis illius sapientiæ vim miror toties, quoties cum animo reputo Dei Filium (qui ea mente adierat has terras, ut dissipatæ Synagogæ ruinis novam Legem quodammodo inædificaret altiusque erigeret) totos triginta tres ætatis annos ex Judæorum præscriptis transegisse, nihilque in iis innovasse. Quemadmodum vixerat, ita vivere desiit, ritus Mosaicæ Legis observans. Neque templi velum ante mortem ejus scissum est, radiosque lucis admisit, quibus

Propylæum Maji.

conditæ veritates divinaque mysteria panderentur, quorum solis Judæi ducti fuerant promissis, et figuris inanibus allecti. An non et tu, mecum admirandus, prudens Apostolorum institutum suspicis, Christianismi fundamenta, stante, nec adhuc convulsa veteri Lege, molientium? Tingebatur quotidie templum victimarum sanguine, et spargebatur cineribus holocaustorum, etiam tum cum primi Servatoris discipuli æterno Patri, incruentam Filii hostiam sacrificabant. Baptismi salutaris usus viguit, circumcisio necdum abolita. Paulus ipse (qui Petrum graviter castigarat, quod Gentilium cervicibus ad meliora jam conversorum jugum intolerabile imponeret) inanes abrogatasque ceremonias non negligebat interdum, ne offensioni esset iis quibuscum viveret. Quot prisca Gentium ritus in nostros vel conversi sunt sancte, vel sapienter retenti; ne forte eorum exasperarentur ingenia, qui, cum nondum ita essent affecti animo, ut nuntium ceremoniarum omnibus remitterent, ad Ecclesiæ gremium tamen aspirabant?

4 Neque adeo te fugit, qui me quoque profundius id genus arcana scrutatus es, res esse quasdam, sine quibus Religio stare neque potest neque concipi, quasque in Scholis vocamus Essentiales; quasdam vero, quibus sine pernicie et incommodo graviori facile carere possit, dicitur solent Accidentales. Ex hoc genere nonnullas videmus ejusmodi, ut in natura spectatæ suæ, sint prorsus indifferentes; soloque hominis animo ad Deum verum dirigentis fiant bonæ, vel interdum (si alio vertantur) pessimæ, ut sunt ea quæ nobis cum hæreticis et idololâtris sunt communia: videlicet preces, vota, corporis afflictationes, supplicationes, templa, imagines, sacrificia, quæ nos omnia Deo reddunt commendabiles, illos vero dum abutuntur execrabiles. Unde sacra passim nomina mutuati sumus, si non a Gentilibus? Hiuc templa, ceremoniæ, liturgiæ, mysteria, sacramenta. Erant siquidem illi, primi earum linguarum magistri, quibus vel usa Religio, vel posteris tradita. Denique de rebus hisce dici jure videtur posse quod Philosophi veteres de Materia prima tradidere; esse nempe velut promiscuas, formarumque diversarum capaces, quæ bonas eas efficiant vel malas. Erigunt nos statuas et imagines, eriguntur et a Gentilibus. Erectas et nos colimus, et colunt illi: quanto tamen discrimine? Abominabiles Deo sunt istæ, quia vim quamdam altiorem et cœlestem numen in iis præsens Gentes venerantur: nostræ vero Cœlitibus Deoque acceptæ, qui nihil in iis cultu dignum agnoscimus, nisi id quod repræsentant. Reducunt eæ nobis in memoriam mysteria quædam, quibus animus altius attollitur, divinumque aliquid cogitat et veneratione prosequitur, quod imaginibus inesse nequiquam existimat. Numquam ille cultus noster, ut Gentilium solet, in simulacris ceterisque externis signis defixus hæret: et in iis honoribus, quos Sanctorum hominum memoriæ tribuimus, Deum veneramur maxime, sanctitatis omnis auctorem. Solemus enim tum potissimum cœlestis gratiæ virtutem admirari, qua mors eorum pretiosa redditur in conspectu Domini, et transacta vita velut exemplar quoddam imitationis nostræ dignum.

5 Artes eæ, quibus Evangelii præcones inter Sinas usi sunt, ut aditum Religionem panderent, humanæ nimis videntur, inquis; Astronomia nempe, et scientiæ quædam illustriores, quas Mathematicæ complectitur. Ita favorem Principis sibi conciliant et nationis, quæ cœli conversionibus plurimum tribuit, aliæque naturæ effecta, quæ prodigii loco sunt apud eos, qui sic ea observant, ut causas neque penetrent neque assequantur. S. Paulus, ut existimas, aliæque Apostolorum Principes adjumentis ejusmodi

Cruz sepelien-
dis Neophytis
addi solita,

falsi redar-
guit calum-
niatores Pa-
trum.

Doctor Theolo-
gus Parisiis,

iturum ad Si-
nas amicam
monet, circa
res usu apud
ipsos receptas,

cavendum ze-
lum indiscere-
tum;

exemplo Chri-
sti et Aposto-
lorum,

ritus Judai-
cos non dedi-
gatorum,

nec culpand-
um, quod
Astronomia
fulti Potres
favorem quæ-
sierint Religio-
ni;

*nec quia Apo-
stolos idolos
assumpsit
Christus,*

non legantur usi, dum per omnes orbis oras Christi nomen et fidei lumen spargebant, quas a se mutuo disjuncti post Magistri necem peragrarunt. Gentium Doctor aperte negat, ad Corinthios scribens, eloquentia se fretum sua venisse, aut persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis. Non inficior utique, et est verissimum, ad confutandam etsimul confundendam Ethnicorum callidam sapientiam Evangelii simplicissimis placitis, et ad Philosophorum superbiam Crucis ignominia domandam, non placuisse Christo nisi indoctam et humilem paucorum piscatorum manum, quæ fidei facem terris inferret, cœlitusque acceptas proderet veritates. Verum et tu considera, qualis is fuerit, qui hæc instrumenta, tam parum de se apta, ad rerum tam grandium molitionem adhibuit. Christus ipse, scilicet æterni Patris et virtus et sapientia, cui ut erat facilissimum stupidas discipulorum mentes subita arcanorum omnium intelligentia acere et illustrare, cumque iisdem patrandorum prodigiorum vim summam comunicare; ita non fuit difficile lapides istos, ut ejus phrasi loquar, in Abrahæ filios transformare. Cujus esset imprudentiæ, cujus arrogantiae sperare, nedum in animum inducere, idem nos ista via consecuturos? Fuerint discipuli rerum ignari omnium, eo quo vocati sunt tempore, et in filii Dei contubernium admissi: certe nihil erat illis doctus, nihil perspicacius, cum Apostoli jussi sunt. Spiritus sanctus singulis ultimam quasi manum imposuit, et ad sacræ eruditionis culmen, ut Magister multo ante prædixerat, perduxit. Et adhuc hodie in Epistolis Petri, Joannis, Jacobi, in Evangeliiis Matthæi et Joannis, ejusdemque Apocalypsi, non obscura Theologiæ admirandæ vestigia deprehendimus. Da mihi Missionarios, doctis talibus instructos, neque magnopere repugnare, quo minus ejus generis homines, simplices et ignorantes, ad stabilendum in exteris regionibus Christianismum destinentur. Verum ubi loci tandem aut temporis comperies, vel ab Apostolis vel ab Ecclesia munus Apostolici viri rudibus unquam esse commissum? istos in sacrorum præcones aut prædiles electos? Lucam sibi Paulus adjunxit, medicinæ peritum. Dionysius Areopagita non fuit tantum juris et justitiæ consultus, sed et Astronomicis disciplinis imbutus. Sanctus ipse Paulus, cujus nos exemplo moveri cupis, Gamahelem audierat cum Stephano; cujus tantus ardor visque in disputando, cum variis Hierosolymæ sectis, eo clarius emittit, quod esset in Lege sacrisque Vatribus versatissimus.

6 Et quoniam mentio cepit de Paulo fieri, quæ tibi videtur ejus viri, divino spiritu pleni, quantaque sapientiæ? Quam ille dextere, quam prudenter, quot, quamque diversis viis Christum pectoribus hominum inserit? Vide, qua potissimum ratione Athenienses aggrediatur, multarum disciplinarum homines, quales tuos tibi tu Sinenses fingis. Philosophorum testimonia citat, quos summo noverat apud eos esse in pretio: citat Poetarum, et ex inscriptione aræ ejusmodi, iuxta Deo consecratæ, occasione capta, cum Deum notum facit, cujus præpagatum nomen ibat. Vide rursus, quibus telis Judæos premat, in Epistola ad Hebræos. Geminum Christi Sacerdotium ex eorum placitis statuit et firmat; alterum, secundum ordinem Leviticum, quod in ipso finem acciperet; alterum, secundum ordinem Melchisedech, sempiternum. Quo demum impetu, quanto argumentorum pondere, quanta eloquentiæ vi Romanos instruit, ut e Judæorum animis, qui se Romam receperant, vanam fiduciam extorqueat, qua gloriabantur sibi solis venisse Servatorem: utque Gentilibus persuadeat, Philosophos, quos vitæ magistros sectabantur, voluntaria sese

*Paulum ad
Hebræos et
Romanos.*

vanissimarum opinionum nocte mersisse, ut eo peccarent liberius, atque ita excæcatis flagitiis omnibus contaminasse. Ductus exemplo tam sancto, non possum non suspicere prudentiam eorum, qui Sinensium Philosophorum scripta adhibent, ut in iis populis probent, Philosophos eos Deum verum solo naturæ lumine agnovisse; quamquam non ea, qua par erat, affecerint gloria. Id ipsum ad Romanos Apostolus inculcabat olim, eaque via est et facillima et rectissima, qua populos hos ad agnitionem veri Dei deducas, qui se gentium omnium existimant acutissimos et eruditissimos, quique magistrorum suorum veterum placitis adeo multum deferunt; Numen istud, quod colendum unice annuntias, demonstrare istis ipsis fuisse cognitissimum.

7 Quod de Astronomia censes, tamquam arte parum Christiana, et Religioni fundandæ minus idonea; nescio utrum notaveris aliquando, banc unam esse ex iis scientiis, quas Deus voluit nos ante alias cognoscere. Abrahamus, pater et dux piorum hominum, qui ante Legem per Moysen latam fuere, hanc inter Chaldæos didicit: Deusque olim, diserte jubens ut sol et luna vicissitudines temporum designarent, Judæorum ceremonias per novilunia et certas solis conversiones distinxit. Idem ille instituit, ut Agnus paschalis immolaretur, et manducaretur decima quarta lunæ post æquinoctium vernalis; unde necessaria fuit Sacerdotibus et Legis peritis quædam astronomicarum rerum intelligentia. An non et simile quid, circa Paschatis celebrandi tempus, in Ecclesia Christiana usus obtinuit? An non opus aliquando fuit peritissimis viris, qui nascentes de eo lites gravesque controversias dirimerent et consopirent, Victore Pontifice maximo, S. Irenæi temporibus, qui Romam ab Ecclesiis Galliæ legatus venit, ut, quid de toto hoc negotio sentiendum esset, edocerentur? Adeo artes hæc cum Christianismo non pugnant, ut ab iis ipse duxerit exordium. Unde sapientibus Magis Servatoris natalis innotuit, nisi per novum sidus, quod in Oriente observaverant? Unde potuissent illi discere, quid sibi vellet id ostenti genus, in quo nihil non erat extraordinarium, nisi corporum cœlestium naturam, cursum, motum apprime calluissent? Nati sunt tibi sermones, quos in Herodis aula solidis fundamentis nixos tenuerunt: notæ quæstiones objectæ legisperitis, quos in Regiam curiosus Princeps convocarat, unde opportunitas iis data est Servatoris nativitatem manifestandi et confirmandi, tum Prophetarum oraculis, tum sacrarum Litterarum testimoniis. Si sunt, ut affirmas, Sinenses adeo cœli observationibus dediti, per quid aliud possunt facilius adduci, ut cognoscant verum Deum, quam per ea prodigia, quæ quotidie deteguntur in cœlo? Nonne Firmamentum laudes ejus et gloriam tot linguis annuntiat, quot in eo videmus sidera? Solis Lunæque cursus tam constans, tamque apte per spatia dimensus; Stellarum varietas, magnitudine, lumine, influentiis, aspectibus, tamque diverso inter se situ et conjunctione discriminatarum, quæ sapientissimum quemque Sinarum stupentem detinet, nullumne poterit in Conditoris notitiam trahere? Aliane ratione Granatensis, facile seculi sui disertissimus, Theologos acutissimos innotuit, divinam Providentiam rerum omnium moderatricem, naturam ejus, potentiam, sapientiam stabilit, et demonstrat? Ex hoc fonte argumenta pleraque manant, quæ vocamus naturalia, quæque ille transtulit in admirabilem suum Catechismum, qui, tamquam perfectissimi operis singulare quoddam specimen, inter id genus pia opuscula, recensetur.

8 Si fieri debemus omnibus omnia, ut hominum animos asseramus Deo; quid interest, utrum sub astronomi

*utrumque
litteris egre-
gie usum;*

*utrumque Le-
gis Paschæ ex
astronomia
pendere.*

*per quam et
Christus inno-
tuit Magis;*

*neque Deum
facilius quam
ex cœli obser-
vatione cog-
nosceret.*

*et spiritualia
per res sensi-
biles apte do-
ceri ;*

astronomi habitu an militis, medici an mercatoris, philosophi an cujuslibet denique, populis illis, in errorum nocte degentibus, lucem Evangelii portem? Dei filius, qui studium animarum rebus comparat diversissimis, modo cælo ipsi, modo pecuniæ et nummis, alias ingentis pretii margaritæ, convivio alias, interdum ædificio, interdum expeditioni bellicæ, variam in tam variis industriam haud obscure probat, qua divitiis mancipentur homines obsequio. Neque refert, hæne via, an alia Deus verus innotescat; modo cognoscatur et honoretur ea ratione, qua cognosci ipse ab homine, et honorari desiderat. Quamquam Deus sit ab omni materia et concretione sejunctissimus, quamquam purissimus spiritus, atque adeo ab iis a quibus adoratur adorari velit in spiritu; mundum tamen hunc aspectabilem, velut imaginem magnitudinis suæ, oculis hominum objecit, in qua tamquam in speculo reluceret. Per has igitur sensibus quotidie expositas res, eque tot corporibus concretas, voluit intelligi, inaspectabilis ipse, et nulli materiæ obnoxius. Et profecto, quandoquidem Christus Jesus, dum nos coram instrueret, tot tamque varias similitudines miscuit, ab Agricultura, Itineribus longinquis, Medicina, Architectura, Astronomia petitas, ad illustranda quæ docebat arcana; quid tu adeo nos prohibes, per istiusmodi artes, captare opportunitatem vulgandæ veritatis? Agnoscis ultro, vastissimum Sinarum r. m, ubi ante annos centum circiter nullum erat Christianæ religionis vestigium, modo plenum esse Christi cultoribus. Constructa sunt innumera templa, sedesque quas oratoria nuncupamus, in quibus verum Numen adoratur; idque Mathematices et emendati Kalendarii beneficio. Quod majus poterat iis gentibus bonum, quam quod hæc artes peperere, procurari? Qui Moysen olim populi sui ducem et magistrum destinavit Deus, perque illum Ægyptiorum frangere contumaciam decreverat: priusquam illi potestas fieret patratorum prodigiorum, quibus et populum et religionem erigeret, voluit ut in Academiis Ægypti omnibus imbueretur scientiis, quas tum superba hæc natio, profitebatur. Sanctus Stephanus, in eloquenti illa disputatione quam ad convincendos Judæos instituit, nobis affirmat, hunc Hebræorum legislatorem, et Philosophum egregium extitisse et Astronomum excellentem, hasque ab eo scientias in Ægypti scholis haustas. Erat siquidem, *eruditus omni sapientia Ægyptiorum.* S. Franciscus Xaverius, qui in ipso Sinarum aditu, post promulgatum Indis et Japonibus Christum, exhaustam tot laboribus animam Deo reddidit; necessariam harum artium peritiã jam pridem agnoverat iis, qui gentibus hisce cuperent fidei veritates aperire. Etenim in litteris ad Academiam nostram datis, quibus et missionis suæ successum Doctoribus exponit, et ad culturam agri, a quo messis tam ampla speratur, invitatur; diserte notavit, opus esse viris rerum cælestium totiusque physices peritissimis: quoniam frequenter res esset cum Bonziis, Philosophiam professis, qui que gloriantur, se rationis unius lumine posse Religionis nostræ fundamenta subvertere.

9 Quis non videt opus esse periculose plenum aleæ, cum hoc hominum genere stupidos quosdam et humanarum scientiarum rudes committere? Quamlibet magno flagrent illi animarum studio, plus detrimenti Christianismi propagationi adferent quam obsequii, nisi vanam Doctorum horum sophisticen sciant detegere, detectamque expugnare, solutis, quas de natura rerum instituunt, quæstionibus. Hac naturæ peritiã Xaverius inter Japones utebatur tam dextere, ut ejus, quotquot essent, et ingenium mirarentur et scientiam. Si quos volebat apertius confutare, non aliud quam humanis mentibus indi-

*res maximas
peregrisse :*

et Xaverium,

tum rationis lumen adhibebat, petitis ab eo demonstrationibus: ita facile victi dabant manus, et convertebantur ad meliora; quemadmodum patuit in celebri disceptatione, de mundi opificio coram Bongi Rege instituta cum Bonzio quodam, qui mundum hunc contendebat esse sempiternum. Victus est Bonzius, Rex certaminis spectator cum plerisque aulicorum, hac occasione, ad Christum et veritatem accessit. Econtrario nuper accepimus, quantum damni passa sit Religio apud Persas, Missionariorum quorundam inscitia: qui cum nihil invenirent, quod quæstionibus de corporum cælestium observatione curiosioribus responderent; speraverant citharæ sambucæque, cum files non male pulsare didicissent, et reliquo musices apparatus, populos hosce in amorem et existimationem nominis sui pellicere. Verum non ita multo post, accepta insigni ignominia, regno toto pulsati sunt cum instrumentis musicis; coactique Christiani, vulnere tanto nec minore dolore percussi, Judæos, Astronomiam et naturalis Philosophiæ callentes, intuari in eorum locum substitutos. Neque a vero alienum, Missionarios hos, de quibus agis, si nihil aliud Sinenses populos docuissent præter Euclidis elementa aut Cæli accuratius systema, si quosdam dumtaxat aut de Sphæra tractatus aut de

*et sic Christiani
n.r. Legis li-
bros plures
jam Sinice
legi,*

igonometria Sinica lingua donassent, non magnum minimeque a me approbandum operæ pretium fecisse. Non erant inter tot pericula tam vasta maria transmitenda, ut de Mathematicis disciplinis in extremo orbe scholæ erigerentur. Verum ex libris inde huc delatis, qui in Vaticana Regiæque Bibliotheca custodiuntur, videmus illorum industria Sinice versum novum Testamentum, vim ingentem Catechismorum, et ante alios Concilii Tridentini, Summam S. Thomæ, diversos præcationum libros, orationis Dominicæ, Symboli Apostolici, præceptorum divinarum explanationes, vitam Jesu Christi et Sanctorum, Missale Romanum, et quædam sanctorum Patrum volumina, eadem lingua vulgata. Demum, primus liber, qui typis Sinicis editus est auctore Michaelæ Rogerio, anno salutis MDLXXXIV, sinceram sacræ legis Historiam complectebatur. Præcipua mysteria Verbi divini, hominem induti, et acerbissima pro nobis in Cruce morte defuncti, accuratione summa in eo elucidata leguntur.

10 Huic tuæ querimoniam, quæ spectabat artes, quibus prima jacta fuere apud Sinas Christianismi fundamenta, subnectis aliam multo graviorem, neque æquis auribus audiendam, si quid illi forte subsit veri. Missionarios, qui sedem in Sinis fixere, accusari ais, quod Christum populis non annuntient Crucifixum, sed Crucis opprobria quo possunt studio celebant. Nullum inter eos prætenta manibus Cruce verba facere, quod solenne est quibusdam aliis per Indiam Religiosis: Crucifixi imaginem in aris populi venerationi non exponi; neque baptismo jam initiatis neque neophytis quos instrunt iunculas hujus generis dari: quo profecto pacto Crucis inimicos, non Christi præcones sese exhiberent. Verum accipio rem habere secus, præconesque istos adeo Christi Crucifixi opprobria non celasse, ut aperte totam ignominiosam necis historiam figuris æneis insculptam vulgaverint, additis ad singula mysteria justis explicationibus. Hinc famosus ille Jam Quam Sien, capitalissimus hostis, quem toto Sinarum imperio nascens Christiana respublica habuit, occasionem avidè arripuit persequendi Missionarios. Detracta enim ex eorum libris Christi effigie, inter duos latrones in crucem suffixi, et ad hujus exemplar innumeris aliis excusis, librum scripsit, quem cum iis spargeret in vulgus; quo callide insinabat, homines ejusmodi, qui Deum crucifixum, latronibus latus utrumque stipantibus, adorarent, non tacite

*tantum vero
abesse ut Cru-
cifixus Sinis
non prædicetur,*

favere

ut hinc sumpta sit gravissima insectationis causa:

favere perduellioni Prædonum publicorum, qui tyrannidem apud Sinas ea tempestate affectabant, nonnullasque jam tum Provincias subegerant. Neque caruit successu tam astute compositum vaferrimi hominis scelus. Doctoribus Evangelii injectæ catenæ; Tutoribus Principis, necdum per ætatem Imperii capacis, calumniatorem sœventibus. Neque fuisset spes libertatis innocentibus, nisi cœlum inauditis prodigiis in miserorum patrocinium conjurasset. En tibi rem gestam seu factum, quod in duabus aut tribus rerum Sinicarum relationibus legi: et est una penes me litteris Sinicis latinisque in China impressa, quæ inscribitur INNOCENTIA VICTRIX, in qua se strenue Christi pugiles, adversus calumniam defendunt, et edicto Imperatoris declarantur immunes et innocentes. Disco insuper in plerisque Provinciis, in quibus admissa est et consita Religio, erecta esse Christi Patientis sodalitia, quæ Neophyti frequentant eo more, quo solent oratoria in Italia, diebus Veneris funestam Christi Crucifixi historiam meditaturi, ubi se flagellis excipiunt, participes futuri pœnarum et dolorum mortis ejus, per istos pœnitentiæ et Christianæ submissionis actus. Quod si populis adhuc ab Evangelio abhorrentibus partem aliquam mysteriorum tantisper subducimus, ut oculis lippientibus apertum solem, aut delicatiori stomacho solidiores cibis; imitatur Apostolos et primos Christianismi Magistros, qui tam parci luere cauti quo in communicandis Religionis arcanis cum iis qui necdum erant initiati aut Catechumeni; ut inde, quod nosti, præbita sit occasio nigerrimarum calumniarum, per quas accusabantur de puerorum cœlibus quos vorarent, et abominandis flagitiis quæ in cœtibus subterraneis committerent.

Testimonia ex Gentium litteris petita.

11 Quid est præterea quod Missionarius hosce culpes, si veterum Philosophorum Sinensium scriptis et testimoniis in Dei notitiam populos eos adducant, quibus naturalis ingenii lumen multo est subtilius et expeditius, quam gentibus ceteris minus humanitatis legibus excultis; penes quos est innumerabilium librorum copia, antiquitate ipsa venerabilium, ubi disseritur de natura divina, deque principio primo quod condidit res ceteras et auctor est omnis boni? Quid in eo, inquam, vituperatione dignum, si per Magistros Sinensium Sinenses doceant, Numen, quod annuntiant majoribus ipsorum non fuisse incognitum? Qua tandem alia ratione Paulus Apostolus Athenienses traduxit ad Christum? Hoc est obligare sibi Sinensium ingenia, nec mitiora dumtaxat sed et dicto audientiora reddere; Confucium, cujus tanta est iis veneratio, quem pro Sapientiæ oraculo colunt, testem adhibere dictorum; ex ejus vetustissimis libris Numen illud supremum adstruere, cujus mortalia hæc omnia agantur et temperentur imperio; qui et æternitatem ejus agnoverit, et majestatem, et justitiam, et sapientiam, et omnipotentiam; quique suos olim monuerit, qua reverentia, quo cultu par esset prosequi fontem bonorum omnium et auctorem rerum, qui malos suppliciiis, premiis afficeret bonos. Si tam præclare de Deo sensit hic Philosophus, docuitque tam præclare, ut tu ipse auctor es, qui monumenta ab eo posteris relicta lustraveris; adeo non reprehendo eos qui scripta tam illustria manibus terunt, eorumque cum laude meminerunt apud populos, qui memoriam tanti doctoris supra modum venerantur; ut vehementer probeam, præsertim cum in iis nihil sit cum Christi placitis aperte pugnans, quorum auctor vixerit ante natum Christum. Laudo enimvero et admiror novorum hujus ætatis Apostolorum prudentiam singularem et industriam, qui gentis hujus institutionem ab eo potissimum ordiantur, quod nullo negotio notitiam sempiterni Numinis menti-

ipsis instruendis efficaciter adhiberi:

bus insinuet, facileque convincat, unum esse Dominum, terrarum et cœli moderatorem, improborum vindicem, remuneratorem proborum. Harum eorum rerum perceptio justo naturæ ordine præcedit, et viam sternit ad agnoscenda secretiora multoque altiora, ut sunt Divini Verbi cum humana natura intima conjunctio, quam sancti Patres Incarnationem nominant, nativitas, vita, mors, resurrectio Christi Jesu; siquidem natura Divina ab æterno fuit, mysteria hæc omnia perfecta sunt in tempore. Rationi igitur prorsus consentaneum est, ante omnia demonstrare, Deum esse sempiternum, infinitum, omnipotentem, unum in natura, in personis trium, mundi opificem, angelorum atque hominum conditorem, statum integritatis et innocentiae, primi hominis fatale posteris peccatum, prius quam mentio de Christo fiat. His enim cautelis omissis, magnopere timendum foret, ne Sinesibus populis fieret lapis offensionis, et stultitiæ argumentum, ut fuerat olim Judæis et Gentilibus.

12 Considera, quæso, paulo attentius rationem prorsus diversam erudiendi populos, adhibito prudenti discrimine, quod Apostolis placuit, nunc Judæos, nunc Gentiles instituentibus. Sumendum erat apud Judæos statim ab ipsa Jesu Christi incarnatione, morte, resurrectione exordium: quoniam minime dubitabant illi, Deum esse, et esse unum, rerum mortalium moderatorem. Nitebantur oraculis, et vaticinia jactabant, quæ nasciturum Messiam, id est, gentis suæ liberatorem et servatorem promitterent: in iis legere erat vitæ totius mysteria, non obscuris indicis expressa, distinctaque. Baruch, incarnationem; Isaias, nativitatem, institutionem, miracula, mortem inter geminos latrones, et sepulcricloriam; Daniel, funestæ mortis tragœdiam, et adjuncta omnia; Michæas, locum natalem; Zacharias et Jeremias triumphalem in Hierosolymam ingressum, proditorem discipulum, proditionis pretium, discipulorum omnium fugam, longe ante ob oculos proposuerant: multa præcinerat regius Vates de crucis infami trabe, de injuriis et mortis opprobriis multa, de pedum manuumque plagis, de felle, de aceto, de sorte super vestibus missa, de morte denique et resuscitatione, et in cœlum ascensu, deque Judæorum reprobatione et electione Gentilium: Ozeas, tres defuierat dies quibus hæreret in sepulcro; Joel, Spiritus sancti in discipulos illapsum prænotarat etc. His itaque oraculis tantum expugnanda erat Judæorum pertinacia; quidquid iis promittitur, jam patratum: venisse Messiam, notum esse in Bethleem, hominem inter homines triginta tribus annis vixisse, tribus vitæ ultimis docuisse populos, salutarem doctrinam ejusque veritatem continuis miraculis stupendisque signis confirmasse, ab immemori et ingrata gente mori jussum, virtute sua factum redivivum; quæ omnia et singula mysticæ Vatum litteræ monebant. Hæc illa methodus est, quam concione sua prima, Spiritu sancto jam plenus, ipsa Pentecostes luce, sanctus Petrus tenuit. Admirare nunc, ut æquum est, prudentiam Apostolorum Principis, ejusque sodalium. Noverat ille, Judæis hæcenus fuisse incognitum grande illud sanctissimæ Trinitatis arcanum, sine quo Religio nostra nulla est, in quo peccatorum sordibus abluimur, quodque Sacramentorum primi et maxime necessarij formam unice constituit. Interim de eo verbum nullum. Subducitur tantisper hujus mysterii splendor animis, tantæ lucis adhuc impatientibus. De Christo agendum hæcenus: ejus divina virtus, vita, doctrina, mores demonstrandi prius sunt, iis omnibus conformari, quæ sacri Vates ante adventum ejus præsignificarant. In eo toti sunt: neque de Christo Crucifixo fit sermo, quin fiat de redivivo et immortalem gloriam

Apostolos, qui cum Judæis ex sacris litteris agebant,

quæ ex his docendi illi Christum erant;

riam consecuto. Addebant ea omnia quæ suaderent, mortem ejus, non humanitatem consiliis, sed sempiternis decretam, et ab ipso sponte susceptam, et centies ante prædictam. Ab hunc maxime modum Judæos Apostoli ingrediebantur.

13 Restat nunc ut videamus, qua via quibusque telis Gentiles sanctus Paulus oppugnet, præcipue Athenienses, multæ eruditionis multarumque litterarum quales tui Sinæ. De Christo, in ipso disputationis ingressu, altum silentium: de Deo omnia, quem colant, nec intelligunt: de natura ejus imensa, perque omnia diffusa: de potentia qua creavit res omnes: de justitia, deque judicio aliquando ab eo instituendo, in quo mortalium vita justo examine excutitur. Neque aliter actum est primis seculis ab Ecclesia, primæ Apostolorum disciplinæ tenacissima, sive cum Græcis, sive cum Romanis, quibus nihil erat doctius, nihil ad humanitatis leges exactius ea tempestate. Neque statim Constantinus ipse Crucis signum in vexillis explicuit, aut in palatio erexit. Nudum Christi nomen diademati suo, mouetæ, militaribus signis, Græcis duabus litteris indicuravit, obscurius expressum. Hæc illa est vetustissima Christianorum nota, quam licet observare veterum sepulcris inscriptam in cœmeteriis Romanis. Necdum id temporis Crux Christi a figura exprimebatur, qua constructa fuit, ut in ea ad mortem usque torqueretur. Similis fingebatur diademati, inclusa circulo, latera ejus expansa suis extremitatibus complexo. Omnes antiquæ Jesu-Christi imagines visuntur ad hunc modum coronatæ; atque hoc aliquando sanctum Paulinum impulit, ut hæc iisdem subscriberet, *Tolle Crucem, si vis auferre coronam*; circulum accipiens, qui Crucem completebatur, coronæ loco. Atque hoc illud est diadema, quo Sanctorum imagines insignimus. Adjectæ leguntur huic Cruci duæ litteræ Alphabethi Græci, prima nempe et postrema. A et Ω, quibus Dei filius usus est in Apocalypsi, ut mystice significaret se rerum omnium esse principium et finem. Crucifixi effigies neque sola est, neque vetustissima earum, quarum primis Christianismi seculis usus viguit in Ecclesia, quamvis signum Crucis in ceremoniis omnibus adhiberet. Quidquid Romæ est id genus monumentorum veterum et tabularum pictarum lustravi curiosius; et in omnibus passim Christum reperi, instar magistri, discipulorum corona cinctum, manu librum præferentem; aut habitu boni pastoris, gregem sollicite custodientis, et ovium unam humeris sustinentis. Peneas video Crucifixi imagines tantæ vetustatis: et si quæ forte sunt, ut est illa Lucensis, quæ creditur ab ipso Nicodemo, vel ab alio ejus jussu expressa, notandum, in ea exhiberi Christum longa toga indutum, capite coronato; acsi jam tum metuisset, ne Crucis ignominia cujus supplicium semper fuerat apud hos populos infame, aliquid detraheret venerationi debitæ generis humani Liberatori et Divinitati ejus tam firmiter credendæ. Et certe non sine mysterio tot prodigia portentaque Christi necem consequebantur, Repentinis tenebris obductum cœlum, siderum principibus contra ordinarias naturæ leges portentoso defectu subtracta lux: terra movit, suscitati mortui, velum templi ruptum; ut tot veluti ultimis subsidiis Auctori suo Natura succurreret, et acceptam in morte ignominiam quo posset modo solaretur; quæ cum esset tot ante seculis prænuntiata, eo quo subiretur modo, non potuit non in omnibus suis circumstantiis esse prorsus admiranda. Illa ipsa imago Crucifixi Lucensis magno mihi argumento est, quo probetur eorum institutum et a calumniis vindicetur, quibus

gravius est nudum corpus, in crucem extensum, populis exhibere spectandum, quorum oculos minima nuditas maxime lædit ac offendit; ita ut vel hæc sola satis interdum præbitura sit causæ, ut in acinum inducant suum, non esse Deum Christum Jesum, sed mortalium sceleratissimum et omnium abominatione dignum. Audio quod vel idcirco sacra Rituum Congregatio sapienti consilio permiserit Sacerdotibus, tecto capite in China sacrosanctis operari mysteriis, quod genus quoddam turpitudinis sit apud has gentes, aperire caput. Reverentiæ indicium est in istis regionibus ita aræ adstare Sacrificii Ministros, quemadmodum et apud nos, quando velato capite ex Apostoli præscripto mulieres sacris rebus intersunt.

14 Præbet hæc mihi digressio locum explicandi quæstionum tuarum alteram, de extrema Unctione videlicet. Quod Sacramentum Missionarii feminis Sinensibus ita impertiuntur, ut nunquam pedes ungant, quas ille semper studiosissime tegunt, et nudare hanc corporis partem parum verecundum et honestum putant. Quod si ita est, nihil utique video quod vituperare hac in parte debeam, multum vere quod laudare. Quippe, si solo pudoris respectu, diserte cavit Ecclesia, ne mulierum renes ungerentur, cum tamen soleat Oleo sacro viros in ea corporis parte linere; certum habeo, non esse ejusmodi reverentiæ cura, quæ ritum pervetustum abolevit in Baptismo, per immersionem fieri solito, cur non queat unam aliquam in extrema Unctione conferenda ceremoniam innovare? Cumque sola incommoda fieri nata in sacrosancti Sanguinis distributione in Communionem fidelium, Ecclesiam pertuerint impellere, ut Laicisum Catholicis denegaret, ita tamen ut Sacramenti integritati subtractum sit nihil: tunc existimes aliquid detractum iri Sacramenti hujus efficaciam, si Unctio una vel altera prætermittatur, ad causam tam gravem justamque, quantam præbet inveterata regionis universæ consuetudo? ubi ne medici quidem mica tantem feminarum venam explorant, nisi linteolo interposito: ubi mariti ipsi remedia applicant ægris, quæ manuum poscerent expertissimorum Chirurgorum? Age vero quantum torquerere, si cuperes ex sacrarum Litterarum testimoniis ostendere populis istis. Unctionem pedum esse necessariam? Quid enim habet Jacobus amplius, qui clarissime omnium hujus mysterii meminit, quam Sacerdotes advocandos, fundendas ad Deum preces, Oleo unguendum ægrum? An non sufficit, ut valeat Baptismus, si pars quæpiam corporis abluatur? An non anima sic abluta Deo protinus conciliatur, immunisque fit sordium peccati? Et quot moribundis accelerata repente mors et temporis angustia unam aut alteram hanc Unctionem invidit? Judicium etiam istorum probo, qui, dum sacro Lavacro Sinenses feminas abluunt, de more pectus haud linunt Oleo Catechumenorum. Non id enim solum hisce populis videretur peregrinum, sed natum foret ab hoc mysterio abalienare, et sacros Præcones ita reddere suspectos, ut causa non opus esset graviore toto regno exturbandi tamquam infames, qui ceremonias inducerent verecundiæ legibus tam nimicas.

15 Reliqui tui scrupuli ratione mihi videntur niti justiore; atque ille imprimis, qui te non medio critere cruciat; si tamen verum est, permittere Missionarios statuat adorari Confucii, celebris istius Philosophi, qui Sinensium mores ante annos amplius bis mille sanctoribus emendavit disciplinis. Est ea procul dubio idololatriæ quædam species: neque est quod malam populi fidem excuset Cruces, idolis aut statuis appositæ, quasi iste honores hos venando

cavendum autem ab istis ritibus, qui indecori videntur:

ideoque in feminis recte omitti pedum Unctionem,

quæ tanto offendiculo apud Sinas sit,

aque ac unctio pectoris in eorum baptismo

Nulla quidem ratione tolerandos cultus idololatriæ est

aliter cum Gentilibus egisse;

Constantinum illis non ostendisse Crucem, nisi Diademate cinctam:

Crucifixi imagine nuda viri usa prima 3 secula esse:

nerando Christi ligno redderet et non profanis simulacris. Abominanda prorsus hypocrisis, quæque parere possit in animis adstantium infidelium errores perniciosos et offendiculo plenos; facileque persuadere, simili nos deditos cultui, et eosdem habere pro diis, quos adorent ipsi. Odit germana pietas fucos tam periculosos: et vix inducor ut credam, inventum iri a Theologiscolores quospiam et titulos, quibus abominationes hujuscemodi videri queant tolerabiles. Quare, ut exactius respondeam, doceri per te primum volo, num Sinenses Confucium istum habeant pro Numine: utrum honores ii, quos tribuunt, divini sint, et quidam quasi Religionis actus; an, ut loquimur, pure civiles politicique. Hinc pendet omnis nodi hujus difficilis explicatio. Neque enim ignorare arbitror, esse quosdam adorandi modos mere civiles, quales esse solent ii, quibus rerum potentes et principes in terris colimus, dumcoram prosternimur. Nosti Romanos Pontifices, simul atque electi sunt, a Cardinalibus quodammodo adorari. Neque abs re fuerit, si breviter hic exposuero, quid in ceremonia simili egerit Alexandro VII, ad summum Pontificatum evecto. Cum translatus esset de more, ex sacello Conclavis ad S. Petri templum, ubi stabat in ara parata sedes, et in aræ quidem medio; voluit ille, ductus singulari quodam modestiæ et reverentiæ instinctu, sedem ad alterutrum latus dimovere, ne eodem prorsus in loco adoraretur, in quo Christus Jesus, Sacrificii divini tempore. Verum Franciscus Cardinalis Barberinus prudenter monuit, non exhiberi hos honores Fabio Chisio, sed vivæ Servatoris nostri imagini, ejus Vicarium ageret in terris; et fas ipsi esse eosdem illic admittere, ubi lignæ æneæque Crucifixi simulacra, quæ Dei filium non representent indicis tam illustribus, afficiuntur indies haud dissimilibus; utpote Christi vices gerenti, et summo Ecclesiæ in terris Capiti, et singulari Spiritus sancti afflatu in ejusdem administratione prævento. Haud diffiteor hujus generis honoribus, quos Pontificibus deferimus, haud parum hæreticos offendis. Nosti plus satis, quo proruperit insolentiæ Molinæus, ausus impudenter orbi toti Paulum V seu quoddam idolum Catholicorum Romanorum ostentare. Sed horum offensio tanti nobis esse non debet, ut ceremoniam Ecclesiæ tam vetustam antiquemus. Nec Pontifices solos veneratione simili prosequimur, verum etiam Reges seculi quoque Principes. Qui ministrant Angliæ Regibus, genua suppliciter incurvant: eodem corporis habitu tertii Ordinis delegati Galliarum Reges affantur. Et postquam accipio, vetustum esse Sinensium morem, natali ejusque die, coram parentibus se prosternero; quoties eos invisunt, et quotannis idem fieri coram Imperatoris nomine, litteris Sinicis in ampla tabula exposito, in atrio ad hanc ceremoniam destinato: fateor ingenue, si reverentiæ nomini et memoriæ Confucii deferri solita generis sit ejusdem, neque aliud per hunc cultum testentur Sinæ, quam virum magnum fuisse Confucium et sapientem Legislatorem; cujus memoria apud eos in veneratione sit, quorum mores reformarit; fateor, inquam, nihil in eo videri, quod idololatriam redolet. Quoniam aliunde Sinæ consentiunt, honorem hunc esse mere civilem, illique non dissimilem quo progenitores suos afficiunt, quos tanquam Deos colere haud volunt; quemque nos Regibus et nostræ Religionis Antistitibus exhibemus. Haud secus Episcopos honoras, quibus ad genua supplex accidis, ut, facta prius potestate, sacra obeundi munera, ad missionem properanti bene precentur.

16 Lubet hic mihi commemorare rem satis singularem, quæ Patavii contigit in honorem Titi Livii,

Historici perquam celebris, qui res Romanas, Augusto imperante, multis voluminibus complexus est. Abhinc duobus circiter seculis, nescio quo casu, in quodam angulo nobilis monasterii S. Justinæ, detecta est plumbea sandapila, ossa quædam servans. Additum erat Epitaphium, Titi Livii nomen præferens. Mox desiderium honorandi memoriam scriptoris tam clari impulit Patavinos, ut depositum tam carum in Curæ atrium transferrent, ubi magnificentum erexere monumentum. Andreas Dandulus Senator Venetus, tresque simul aut quatuor Equites, læti humeros feretro subjecere. Zacharias Trevisanus, et Leonardus Mocenigus, duo Reipublicæ Magistratus, funus inclitum prosequerentur, solenni cum pompa per nobiliores urbis vicus circumductum. Alphonsus Rex Aragonum, litterarum amator insignis et æstimator, simul atque thesaurum hunc erutum agnovit, transmitti sibi brachium postulavit per Antonium Panormitanum inclitum Poetam, qui legatione pro Rege ordinaria apud Rempublicam fugebatur. Datum id precibus Regis, missum brachium: cui longo post temporis intervallo monumentum statui curavit Jovianus Pontanus, erepto rebus humanis Alphonso, priusquam Neapolim navis appelleret, tanto insignis munere quod avide Princeps erat præstolatus. Minusne sit impium, imo non sit magis, Titi Livii reliquias ea veneratione excipere, qua solemus passim Sanctorum corpora, quam Confucii nomen honorare? Interim, neque Congregatio Rituum Patavinos demoliri sepulcrum jussit, neque legimus nobiles hos Venetos apud fidei Quæsitores idololatriæ postulatos, quod honores publicos tanta cum pompa Ethnici hominis ossibus detulissent. Sinensium vero ritum omni suspicione impietatis liberasse, quando videlicet, in Gymnasiis et Scholis publicis dumtaxat, affirmas, Confucii nomen adorari, additis septuaginta discipulorum nominibus illustratum, quibus paritor assurgitur; et Mandarinorum filios magno ambitu apud Imperatorem contendere, oblata sæpe grandi pecunia, ut parentum suorum nomina, qui civitates vexere, præcipuisque functi sunt magistratibus, iisdem mandentur tabulis, et inter tanti Magistris discipulos recenseantur, iisdem quibus discipuli augendi honoribus; tanquam qui sapienter, ex Philosophi hujus placitis, reipublicæ præfuerint, nomenque sint meriti dignum quod cum Magistri nomine transeat ad posteros. Addis insuper, Imperatoriis edictis diserte vetitum, ne quis in templis aut extra scholæ parietes hoc observantiæ et honorum genere utatur: ex quo manifeste licet cognoscere, non esse Confucium Sinensibus quasi quemdam Deum.

17 Quod funera spectat et officia in mortuos, nosti pervetustum Ecclesiæ morem: publice exponi corpora, indumentis iis induta, quorum usus est in pompis solennibus; Pontificum pedes per dies complures patere piorum hominum osculis in sacello ad S. Petri, adhiberi cereos accensos, thura, flores; neque tamen est quisquam qui nos ausit accusare idololatriæ, quamquam hæc ceremoniæ nobis sint cum Gentilibus communes. Quid de epulis dicam, quas mortuis Sinenses apparant? Nosti Galliæ consuetudinem, quidque Rege moro vetustus usus obtineat, nec opus longe exempla cæpetere. Excesserat e vivis Franciscus primus anno MXXV. Regis max effigies per undecim continuos dies collocatur in lecto, magnifice ad ostentationem composito: statis prandii cœnæque temporibus, velut in scena repræsentatum quidquid viro Principi solebat obsequi: strata mensa, per triclinii Præfectos, mensaria suppellex per Nobiles ad id munus destinatos illata: expeditur canistris ceres: aderat pincerna, structor aderat, qui dapes appositas delibaret et

Patavii translata solenniter T. Livii ossa,

et Brachium Aragoniæ Regi missum absque piaculo:

Confuctum certe non haberi pro Deo a Sinensibus,

quorum etiam funebria officia,

nihil plus habent iis quæ mortuis Franciæ Regibus impenduntur.

distri-

sed non omnem odorattonem idololatriæ esse,

nec illam quæ nominat Confucii defectur:

distribueret, præeunte apparitore Regio: deprompti scyphi, et inclinato de more reverenter corpore mensis impositi: exploratum vinum: pane in frusta secto, perque mensam distributo, inferuntur fercula, stipante Accenso Regis: Oeconomi, Pueri nobiles a cubicul, rei culinariae Praefectus, vasorum Custos stabant, suo quisque intentus muneri: mantile per Oeconomum viro, tum in aula Principi, oblatum, per quem Regi daretur in manus: recitatae per Cardinalem preces, quibus cibi consecrantur: aqua lavandis manibus sedili regio, non aliter acsi adesset, Porrecta: continuati tres ferculorum missus, ordinaria cum pompa, admotusque calix eo tempore quo solebat bibere, bis nempe relectionibus singulis: tandem gratis actis largitori bonorum omnium Deo, subiciebat Cardinalis Psalmum *De Profundis*. Ausis hasce tu ceremonias idololatriæ vel impiæ superstitionis condemnare? Quid dices denique, cum intelliges similes plane ritus observatos in funere Constantini, Christianorum Imperatorum primi, testante Eusebio?

18 Hic Imperator, ejurato falsorum Deorum cultu, Christum professus, ejusque in imperio et religione successores, titulum Pontificis Maximi retinere, ut legimus in veteribus numis. Interim hic ille erat ipse, quo Gentiles sacrorum suorum Principes supremosque arbitros donabant. Verum Ecclesiæ Præsides et Patres publico Religionis bono censuere conducibilis, non eripi Christianis Imperatoribus tantum dignitatis, cujus beneficio facibus auctoritatem sustinerent suam, et superstites falsorum Deorum cultus possent sensim sine sensu radicitus extirpare. Equidem non arbitror Mandarinum dignitatem apud Sinas vehementius adversari nomini Missionarii Apostolici, quando et ipsa facere tam vultum potest ad terminos veræ pietatis ampliandos, et Christianam rempublicam firmiter stabiliendam. Quippe et titulus quidam est, quo litterati homines supra vulgus efferuntur, et nos ipsi similibus honorum præmiis aliamus artes et ingenia. Videmus quotidie Sacerdotio initiatos, adeoque singulari cultu Christum professos, Academicis gradibus evehi, nec Doctores solum honorifice pronuntari, sed in tribunalibus regis conciliis Assessores, quos Consiliarios Ecclesiasticos dicimus. Sugerus Abbas S. Dionysii, S. Ludovico rerum potente, administer Imperii factus non putavit alienum ab instituto suo, ita volente Principe, tractare regni negotia habenasque moderari. Præpositus Generalis Fratrum Minorum, cujus nomen nil nisi modestiam et sonat et spirat, Magnatibus Hispaniæ accensetur. Neque unquam in Gallia, vel Germania, dignatio Principis, Ducis, Paris, Comitum, Dominique (ut loquimur) temporarii, credita est cum sacri Antistitis dignitate pugnare. Si necesse iudices ut personam tantam pro dignitate sustineas, splendore vestium pretiosiorum abuti, alere familiam serverumque manum, rerum multarum ostentare apparatus, ita exigentibus Sinensium ingenii, ne muneris Apostolici sanctitas veniat in contemptum: ego prorsus existimo, permittendas externas hasce excellentiæ cuiusdam et nobilitatis notas, ne vilior fiat Christiani Sacerdotii amplitudo apud populos, qui euncta splendore apparatusque externo metiuntur. Fuere quidam qui Benziorum, hoc est Siuensium Sacerdotum et religiosorum, vitam et institutum studuerant æmulari. Quo tandem operæ pretio? Nullo. Piguit incepti serius, postquam se videre vilissimo cuique despicabiles. Concedendum aliquid Evangelii dignitati, inter ingenia paupertatis et humilitatis intolerantia, quam Apostoli profitebantur.

19 S. Paulus, qui labore manuum victum quæritabat ne cuiquam esset oneri, Romanum se civem aliquando dixit hoc nomine ad Cæsarem appel-

lavit, ut iniquæ se Romani Præsidis sententiæ servitiæque subduceret: neque ausus est Præses reluctari. Ut civis Romanus, cujus tuenda sibi jura sumpserat, ductus est Romam, simulque occasione nactus, incognitam adhuc Jesu Christi Philosophiam in Neronis aula profitendi. S. Franciscus Xaverius (quo quis erat medestior?) usus est dignitate Legati Apostolici, adversus Governatorem Malacensem, injustas Evangelio moras injicientem. Ostentationem fastuosam excellentiæ, qua nihil vanius, studiose vitandam scio: sed Sacrorum majestas, quando ita opus est, quibusdam insignibus et ornamentis exquisitioribus neququam destituenda. S. Carolus Borromæus, perfectum quoddam Christianiæ modestiæ exemplar, festis majoribus, veste Cardinalitia galeroque prodibat insignis. Quin etiam diversa vestium et ornamentorum genera, pro diversitate ejusque Ordinis, quoties similis pompæ usus est, Ecclesia præscripsit. Pontifex Romanus, qui se servum servorum Dei toties nominat, tiaram gestat triplici corona aurea distinctam, vocaturque hæc Triregnum. Post hæc omnia profecto non viden, cur Patribus Dominicanis, Franciscanis, Jesuitis, Augustinianis seriæ vestium usus interdictus: neque fas sit alere domesticos, lecticaque gestari, vitamque ducere, cujus exterior species ab habitu Doctorum Sinicorum non discrepet; modo dumtaxat id conducat auctoritati Evangelii majori, neque prætextum præbeat vivendi mollius delicatiusque. Ad extremum, si ita est, ut dicis, serica corporum integumenta tam esse vulgaria inter Sinas, ut nec manuariis artibus dediti careant; Europaque, ex panno confecta simplicius, majoris pretii luxusque æstimanda; modestiæ quoddam genus est uti sericis. Sperandum insuper hos populos, postquam Christum Jesum penitus cognoverint, pluris Evangelica consilia facturos, neque tum amplius paupertatem vitamque humilem et abjectam Christi causa, tam fore despicabilem.

20 Insurgerem hoc loco altius, gravibusque verbis castigarem avaritiam, negotia quaestiosa et commercii quoddam genus illic exercentium Sacerdotum; si neglecto animarum lucro, de quibus fluxas opes solum captarent, aurum, gemmas, coralia, moschum, saccharum, ut accusari quospiam non semel audivi. Verum immensa hominum multitudo, tam brevi annorum spatio Christianiæ militiæ aggregata, quamvis apologia facundius demonstrat et efficacius, quantum fuerit eorum studium, quæ cura rerum divinarum, quamque animus vitio tam turpi altior. Adeo ut nihil magis hos populos in admirationem rapiat Christoque conciliet, quam dum manifeste vident, ab extremis orbis sibi oppositi finibus, per tot rerum discrimina, venisse tales viros, unico salutis suæ desiderio impulsos; qui, cum nihil sibi expetant, hoc unum agunt, ut vitæ post mortalem hanc alterius memores Religionem amplectantur Christianam, sine qua sperari obtinerique beata semperque felix non possit. Nec fuerit absurdum hic aliquod quærere diverticulum, et paucis exponere rem notatu dignam, quam nuper accepi. Europæus quidam recens erat in Chinam illapsus per insulam Formosam. Lustrat curiose vicinos portus. Aderant navigia complura, majoresque onerariæ, mercium plenæ. Videt immensam omnis generis sarcinarum vim, SOCIETATI inscriptam: spectabant autem ad Societatem Indicam mercatorum nostratum. Ille sibi fingere has Jesuitarum esse divitias, ductus ambiguitate nominis, quod per Gallias passim Jesuitæ, Patres Societatis appellantur. Neque opus habuit graviore argumento, ut Romam scriberet, Jesuitas in Sinis strenue negotiari et exercere mercaturam.

sic Paulum usum titulo Civis Romani:

et communiores Sinis sericas vestes non esse culpandas

De negotiatione quod obicitur.

ex errore ridiculo processisse;

Mandarinum dignitatem utillorem rei Christianæ esse,

quam Benziorum vilitatem;

ubi et de Cru-
cibus abditis
post idola,

21 Qua potui diligentia inquisivi in criminationem alteram, Romæ pariter ab ingeniis malæ fidei jactatam; Sinenses nempe Missionarios Neophytis permittere veterem idolorum cultum, modo sub statutis delitescerent Cruces, quas animo venerarentur, eo reverentiam omnem dirigentes. Deprehendi, memoram esse calumniam: pessimum hoc simulandæ et dissimulandæ Religionis artificum semper habitum esse damnatumque ut nefarium: arripi potuisse accusationis speciem ab homine calumniandi cupido, ex Christianorum consuetudine quadam; qui cum officii vel necessitatis causa egerentur ad hinc Gentilium domos, ubi tum sacra idolis fierent, erigebant in cubiculi sui mensa Crucifixi imaginem, et adorabant tamquam Deum suum. Memorabile est, quod in litteris Sinensibus nuper legi, Christianæ fortitudinis exemplum. Doctor Sui Colaui, et primus Sinici imperii administer, Mandarinorum Princeps, dederat Christo nomen. Evocatur subinde negotiorum causa in provinciam: instruitur in adven tum tanti hospitis magnificenti palatium, collocatis de more per omnia domus conclavia falsorum Deorum simulacris. Ille, ut ingressus est, viditque singula, raptis scalis in conspectu omnium Magistratum malleo diffringit; aperte professus, nullum sibi esse cum diabolis, ita vocabat, commercium, nedum communem domum. Simulacris collisis, erigi jubet in atrioingentem Crucem; et continuo, novies solum fronte feriens more Sinico, supplex veneratur. Pacinus tam audax, coram tot tantisque testibus, satis superque declarat, haud permitti Sinensibus Christianis pietatis cultum dissimulare, et colere modis tam perniciosis, quales sunt de quibus accusantur.

quæ Neophyti
fortiter dete-
stantur:

denique optan-
dum esse,

22 Denique, prius quam Epistolam proxam finio, non moleste feret, si libere aperiam animum, et ea qua par est inter amicos sinceritate et candore, quidquid sentio expromam. Optanda magnopere foret, quotquot iter illud arduum, quod aggredieris, instituunt, solo Christi spiritu animari, et caritatis stimulis agi; non rari interdum invidiæ et obrektionum affectibus, non partium studiis, quibus separari se jungique videmur toties in Europa. Utinam Ecclesiastici, quos da Clero dicimus, Dominicani, Jesuitæ, Franciscani, Augustiniani, et quotquot sunt alii, cum vestibus in China exuerent sui quisque Ordinis affectus, neque spectarent privatum decus vel emolumentum! Utinam eadem omnes lingua unice quaererent quæ Jesu Christi sunt! ejus gloriæ salutique amimarum unice studerent! id ex animo quidem opto; sed nescio an spe ducar improba, si consequi sperem. Apostoli hi vestri, sunt homines; humani nihil ab iis alienum. Et quoniam Apostolorum primos multis infirmitatibus vidimus obnoxios, quas Evangelium, quas Acta, quas Pauli Litteræ recensent, quid ab hisce nostris expectandum? Ceterum hic perspecta prudentia tua multis in rebus, facit ut mihi persuadeam, te neque illic ab ejus sapienti ductu declinaturum, neque aliam initurum viam quam qua processisti hactenus tam feliciter. Considera in iis regionibus sapientissimos quosque, et longa experientia magistra usos. Eorum vestigiis insistere judicem consultius, quam fidem habere quorundam narrationibus, qui cursim Siveusium littora explorarunt; cumque justis destituerentur præsiidiis et meritis, non potuere sedem figere: hinc, cum nulla veræ gloriæ spes affulgaret, umbram ejus in orbe nostro captant, vomen illorum calumniis obscurando, qui tanto jam tempore, fructu tam ubere, successuque tam fortunato, in hac Domini vinea excolenda desudarunt.

ut unanimes
omnes ad opus
Evangelii,

antecessorum
vestigis inha-
reant.

23 His a vero Catholico discretoque Doctore ex ratione evidenti deductis, placet gravissimæ pondus auc-

toritatis addere ab Apostolicæ Sedis judicio, expresso in sequenti Brevis Innocentii XI, adeo non improbantis præsidium Religioni ex Astronomicæ artis usu petitum, ut illius apud Tartaro Sinus Præsidentem Ferdinandum Verbiest, eundemque inter ipsos Vicarium Provinciam Societatis nostræ, vel eo nomine maxime collaudet. Brevis ipsius anno MDCCLXXXI signati, die III Decembris, tenor est ut sequitur: Dilcte Fili, salutem. Incredibilis prope argumentum lætitiæ attulerunt nobis litteræ, quibus, post devotas filialis tuæ erga nos observantiæ significationes, duplex ex amplissimo isto Sinarum Regno munus ad nos detulisti; Missale videlicet Romanum, Sinensi idiomate conscriptum; et imagines Astronomicas, Sinensi item more a te affabre delineatas, ad conciliandam Catholicæ Fidei favorem Gentis, in omni disciplina liberaliter excultæ, et ad omnem virtutem mirifice propensæ. Jucundissimum vero præ ceteris fuit ex iisdem Litteris cognoscere, quam sapienter atque opportune profanarum scientiarum usum, ad Sinesium populorum salutem, et ad Christianæ fidei incrementum utilitatemque deflexeris; earum beneficio repellens falsas criminationes et calumnias, quibus nonnulli in Christianum nomen invehantur; viamque tibi sternens ad eum gratiæ locum apud Sinarum Regem ejusque Consiliarios, ut solutus ipse gravibus molestiis, quas diu magno fortique animo pertulisti, sociosque tuos Missionarios ab exilio revocaveris, et religionem ipsam non solum pristinæ libertati dignitati que restitueris, sed etiam ad meliora indices speranda provexeris. Nihil enim est quod Dei adjutrice gratia sperari non possit, te tuique similibus viris apud Gentem istam Religionis causam agentibus, et Rege ipso ingenio tam solerti atque animo ad Christianam pietatem propenso, sicuti præ ceteris declarant, quæ is auctoritate consilioque tuo adversus hæreticos schismaticosque mandavit; cum e contra Catholicos Lusitanos omni amoris atque humanitatis significatione complexus sit. Reliquum est, ut merito, quod in commissa tibi Provincia gerenda egregium hactenus comparasti, recentibus quotidie religiosi zeli consuetæque industriæ documentis majorem cumulum adjungas: in quod opus omnia tibi a Pontificia caritate, et ab hac sancta Sede polliceri debes: cum nihil antiquius pro Pastoralis nostro munere habeamus, quam Christi fidem feliciter adulescere et propagari, in nobilissima ista et florentissima orbis terrarum plaga; quæ quidem quamvis a nobis immenso pene terrarum tractu sejuucta sit; proximo tamen, imò presentem facit caritas Christi, cujus impulsu in populorum Sinensium æternam salutem sollicitudinis nostræ oculos curasque continenter intendimus. Piis interim laboribus et conatibus tuis, tuorumque Sociorum, bene precamur; et paterni, quo vos et omnes Sinensis Regni Fideles in Domino complectimur, amoris indicem, Apostolicam Benedictionem, vobis peramanter imper-
timur.

Innocentius
XI laudat
Ferdinandum
Verbiest,

ob profanas
scientias ad
causam fidei
utiliter im-
pensus.

etique et sociis
vel ideo bene-
dicat.

24 Breve hoc Gallice nuper redditum vidimus, insertumque Defensionem Neophytorum Missionariorumque in China, Japonia, Indiisque, videlicet part. I cap. 3 art. 1 dictæ Defensionis, oppositæ iis calumniis, quibus utrorumque integritatem commaculare nixus est auctor hæreticus Theatri Jesuitici, nomen et titulum Episcopi Malacitani mentitus, quemadmodum Præsul iste clarissimus evidentur demonstravit edita mox ad S. D. N. Innocentium XI Querimonia Catholica adversus imposturam tam impudentem. Demonstrat autem Tractatus iste, similia etiam esse scripta ea omnia, quibus calumniæ, in Theatro isto propositæ, et ab auctore Moralibus Practicæ Jesuitarum citra examen creditæ, superstruuntur, velut fidelissimis et nemini suspectabili-

Plenior Neo-
phytorum Mis-
sionariorum-
que defensio
recens edita
indicatur.

bus

FORMA CRVCIS

ex argento, ære vel ligno factæ,
cum qua Plurimi Sincenses Neophyti sepeliuntur
ad perpetuum suscepta fidei Chriana monumentum.

FACIES ANTERIOR.

FACIES POSTERIOR.

I·N·R·I·

Sin
Vam
gnai
tiên chiu fân

信望愛

Crede,
Spero,
amo
guéi yé tì

ngò
Sii

我信

Ego
Crede

體一位三主天

Cæli Dnùm, trinum
nhiam
lay

仰賴

personis, unum essentia.
affectuose
innixus

ki^v
xeu
nân
yüü
yüü

其受難

eum
esse
Passum
etc
etc

Je
fu
xim
cum

耶穌聖功

Je
Su
Sanctis
Meritis,

Pi
tüm
xé
cú
kiá
fù

被釘十字架死

af-
fixum
decima
littera
Constructioni
id est Cruci
mortuum.

hó
chám
fem
chü
ngén
kién
fün
cúe
uám
fó

活常生之恩
堅信切望復

firmiter
credo,
ardenter
spero,
resur-
tionis
aterna
que
vitæ
gratiam.

畧
及斯彼利多
救我等於我仇
因罷德肋及費
號
天主我等主

以十字聖架
聖號經

息安所

天主仁慈
去世已行教禮賴

聖斐理伯在世卅歲
于康熙甲午年四月廿五日
申年八月十日領洗

松江人于順治
徐永昌

亞孟

Hen. Cause' sculp.

S. SIGNI ORATIO.

Per decimas litteras sancta Constructionis signum,
Cæli Dominus, Noster Dominus,
liberet nos de Inimicis Nostriis
In Patris et Filij et Spiritus sancti Nomine,
amen.

SIV YVM CHAM (est nomen defuncti)

sumki, mensis Ciris, xüüxü, Imperatoris) anno kiá kün dicto,
& luna 12 die baptizatus, scilicet nomen filij pe fuit in seculo 20 annis,
Imperantis Cüm hi anno kiá cu, 2 mensis, 25 die abijt e seculo,
postitam actam more Chriano confisus Cæli Dñi piæ misericordiæ,
Requiescat in Pacis loco.

bus testimoniis. Eum sane Tractatum operæ pretium fuerit Latina reddi, quo vindicata in solidum innocentia notitia tam late propagetur quam late sparsa fuit calumnia, cum universæ Ecclesiæ injuria; cui fraude tali subtraheretur justissima contra Sectarios gloriatio. Hi enim, cum Christiani nominari velint, pro Christiana tamen religione propaganda nihil agunt, nequidem in ipsis illis regionibus, quas suis commerciis operosissime aperuerunt et studiosissime obligatas tenent; dum interim solius Romanæ unionis professores, Gentium insulant conversioni, cum infuili laboris sanguinisque impendio nec fructu minori.

CCXLIV INNOCENTIUS XI.

Num. 1 servatis primis 4 lineis post — possunt ae

Ab anno 167

debent — expunge reliquas hujus numeri lineas jam superfluas, et absque ulla divisione adde ex num. 2. — Aliud quod posteris etc. — et in sine lege — ad finem tamen dumtaxat perductum anno MDCLXXXV, ac deinde iterum revocatum ad incudem, dum postremi duo Tomi mensis Maji pararentur prælo, Cum his autem atque cum Appendicibus tomorum præcedentium ejusdem mensis prodeunt hæc Paralipomena anno præsentis MDCLXXXVIII. Alteram editionem, ubi singula suis referantur corriganturque locis, optandam quidem scio a curiosioribus; sed hoc vicissim opto tam multos esse, ut distractis primæ editionis exemplaribus necessarium vel utile sit Bibliopolis secundam parare.

EPISTOLA CONSULTATORIA III

Ad Illustriss. D. Emmanuelem a Schelstrate, Vaticane Basilicæ Canonicum et Bibliothecæ Præfectum,

Pro majori elucidatione prioris Epistolæ, ponenda in Paralipomenis ad Apparatum pag. 26.

Volentibus Henschenianam sententiam tenere de 5 annis, vulgari Epochæ præponendis,

Non sine ingenti lætitia intellexi, ANTIQV secundis Tuis curis ILLUSTRATÆ, accessuras aliquot Dissertationes Chronologicas: in quibus Henschenii nostri, imo antiquitatis pene totius sententia, de Christo *Duobus Geminis Coss.* passe, atque adeo totis quinque annis et septem diebus ante Epocham æræ vulgaris nato, multipliciter confirmaturus sis, tamquam unice idoneam solvendis omnibus circa argumentum istud emergentibus difficultatibus; et adversas aliorum rationes, a Possino nostro in epitomen collectas, refutaturus. Idem acturum se mihi scripsit eruditissimus P. Antonius Pagi in sua, quæ nimium diu prodire cunctatur, Anatheoresi Critica ad Ecclesiasticos Annales Baronii. Equidem nihil libentius unquam viderim, quam inventum novo antiquum carissimi mei Magistri, probatum eruditis passim omnibus: et ideo in Conatu, ita me utrique sententiæ attemperavi, ut sive xxix anno vulgaris Æræ, seu xxxiii, salutifera contigerit Crucifixio, ducenda exinde primi Pontificatus Chronotaxis tale habeat principium, quod teneri cum utraque Epochâ possit.

æque ne uno solum anno prius natum Christum dicentibus,

2 Quod in secunda mea ad Possinum Epistola in communem Æram propensior, solum visus sim annum unum ei præponendum requirere; eo feci, ne, si dicenda de Magis atque Herode, deque Baptismo in Jordane, vellem (sicut facile poteram) etiam Henschenianæ sententiæ aptare; rem facerem minus versatis incommodam, et non necessariam iis qui pag. 6 Apparatus vidissent Christi universam ætatem per annos chronologicæ ab Henschenio explicatam. Eodem enim recidunt omnia, quoad prædictos articulos, sive uno sive quinque integris annis communem Æram præcesserit Nativitas Salvatoris; quia semper, plusquam integro anno, secuta eam fuerit mors Herodis; anno scilicet vel quarto vulgari Æræ prævio, vel primo ejusdem: quorum ultimum qui Christi primum fuisse asserunt, et extremum simul Herodis, nimium quantum arctantur tempore; dum constat Servatorem adhuc initio Februarii fuisse Hierosolymis præsentatum in templo, et Regem opinantur mense Martio, duabus ut minimum ante Pascha hebdomadis, expirasse.

convenit quod Herodes anno ejus 2 obierit.

3 Has angustias vehementer laxaret Volumen je-
Propylæum Maji.

juniorum Judaicorum; si verum sit, quod ibi dixi aliquis legi ad vii diem mensis Casleu (qui nostro circiter xxv Novembris respondet) quasi dies is ideo Judæis festivus sit, quia in eo Herodes. Sapientum persecutor, mortem obiit. Neque solis communis Æræ contra Henschenium Teque ipsum Patronis, comoda ea dilatio esset, ex hoc capite non amplius cogendis, quidquam præponere vulgari Epochæ: sed etiam mihi Tibique. Mihi autem specialiter, qui sic possem initium apparentis Stellæ, quod Annuntiationi Prodræmi adscripsi, ad sex menses differre, usque in ipsum Verbi incarnati momentum; Magosque ad Christum, menses xiv natum, adducere; xxiii ab ejus conceptione mense Martio, eodemque mense occisos Infantes dicere, a bimatu et infra, *se- ni tempus quod exquisierat a Magis crudelis Rex;* pnta ante xiii Martii, quam prægressa eclipsi Lunæ a Kepplero descripta, indicium fuisset malorum, tyranno divinitus imminentium; ita ut is ipsa die illa cæperit ægrotare, et usque in Novembrem protraxerit pœnas, in suum caput coacervatas.

Anno primo factum volent

prodesse tenere, quod ille obierit in Novembri,

ægrotare autem cæperit post eclipsim 13 Martii.

4 Sed quantumcumque mihi blandiatur congruentia illa, vetat tamen Josephus ei applicare animum. Hic cum lib. 17 Antiqu. Judaic. cap. 8 narrasset, quomodo Rex, post missos Romanos contra Antipatrum filium legatos, morbo correptus testamentum condidit; scribit, quod desperata deinde salute, magis fuerit efferatus; eo quod Judas et Matthias, Judæorum doctissimi, cognito ipsius incurabili morbo, juventutem ab ore suo pendentem induxerant, auream Aquilam ex tecto templi detraxerunt; cujus facinoris Auctores Sociosque vivos ille exussit, *qua nocte etiam luna defectum passa est.* Exinde refert, aggravato morbo providisse Regem, ne illamentatus moreretur; jubens, mox ut expirasset, Nobilium Judæorum multitudinem Circo clausam occidi. Litteris tamen Roma allatis, quibus ei permittebatur de Antipatro statuere ut vellet, re-creatum aliquantis per docet Caput 9; et Caput 10 complectitur mutatum continuo testamentum, cæsum Antipatrum, ac quinto post die mortuum Herodem: cujus funus Archelaus filius, Rex ex paterno testamento acclamatus, superbissima pompa extulit, atque continuos septem dies defunctum luxit,

Sed prohibet Josephus extremum Regis morbum

et mortem describens,

deinde conciliandis sibi per beneficia animis intendere cœpit.

5 Et hæc omnia acta esse ante Pascha ipsius illius anni quo obiit Herodes, certissimum fit ex Cap. II, si quid unquam ex ullo Josephi loco haberi certum potest. Dicit enim quod *INTEÆA* dum supra notata agebantur, conturbatus Archelaus fuerit, importunitate eorum, qui instante Paschate per ipsos Azymorum dies conglobati, ad mortem postulabant Herodis amicos, in ultionem Doctorum suorum Judæ et Matthiæ: in quos cum totum exercitum idem Archelaus immisisset, ac cæsis eorum tribus millibus dissipasset turbam, ad mare descendit una cum amicis, Romamque navigavit, quo paternum regnum sibi confirmari impetraret. Hæc autem navigatio, sicut immediate secuta est Pascha, sic ipsum immediate præcessit seditio jam dicta, et ante illam plus quam duodecim vel octodecim diebus non potest obiisse Herodes. Nec est quod aliquis suspicetur Archelaum, Herode sub finem Novembris mortuo, iter tam sibi necessarium propter instantem hiemem in anni tempestatem commodiorem distulisse, usque ad Pascha vel anni tertii ante Æræ vulgarem, vel ejusdemmet Æræ secundi. Nulla maris discrimina formidat cupido regnandi; maxime si periculum in mora sit, ut revera erat. Nam fratres Archelai, Herodes Antipas atque Philippus, non carebant amicis et patronis Romæ, per quos paterni regni partem poscerent; quam et obtinuerunt, dimidia solum parte Archelao relicta: qui nec hanc quidem multis annis tenuit, sed paucos post annos, accusantibus iisdem fratribus, eadem privatus, relegatusque in Galliam est; et, Judæa in provinciam redacta, cessavit penitus regnum Judæ.

6 Verum quid fiet Volumine jejuniorum? Cura, obsecro, examinari, satisne aut votus liber is sit, aut fideliter Latino reddita verba, quibus Herodis mors dicitur in eo consignari. Jam enim ex ipsius libri Titulo, suspicari incipio, diem *vi Casleu* ibidem notari, non ut festivo agendum gaudio, sed ut mæsto jejunie recolendum; utique non causa Herodis, qui *Sapientes occidit*; sed ipsorummet Sapientum, qui *ab Herode interempti fuerunt*. Et forte levi punctorum mutatione inveniatur factum, ut interpreti activum pro passivo obrepserit, et contrarius factus sit sensus. Vide etiam ut accuratum aliquem Ephemeridum Judaicarum calculatorem simul et Astronomum ex illa gente invenias: qui definiat in quem Romanum diem *septimus mensis Casleu* inciderit, duobus illis annis, quorum uter Herodi penultimus fuerit controversi potest. Nam et si alterutro inveniatur luna tali die passa eclipsim, pro indubitato habebimus, Sapientes, quorum istæ eades commemoratur, igni traditos tali anno fuisse; atque exinde ordiemur tempus quo ægrotavit Herodes, idque dicemus quadrimestre; ceteras autem eclipses omnes assignabiles rejiciemus, veluti ad historiam Herodis nil pertinentes, auctoritate prædicti Voluminis confirmata, ex tamen felici et hactenus nemini cogitato concursu; simul etiam habebimus definitum annum, post quem ante sequentis anni Pascha mortuus Herodes credi possit, adeoque et annum nati ante menses circiter quindecim Christi. Quod si nec istis nec aliis vicinis annis reperiamus eclipsim aliquam, die *vii mensis Casleu* notatam: potius quam tali die credam aut Herodem morbo correptum, aut Sapientes occisos, totum illud Judæorum Volumen abjiciam e manibus, et ad ceteras Judaicæ gentis quisquillas ablegabo. Tum vero quid supererit, nisi ut alterutro controversorum annorum aliam quæram eclipsim, quæ mortem Sapientum secuta, Herodis morbum prægressa sit? In

ea quam propugnandam suscepisti sententia, offertur eclipsis accurate supputata a Keplero: sed, nisi aliquam priorem invenias, non poterimus cum Josepho finem vivendi Herodi facere duabus aut tribus ante Pascha hebdomadis, nisi fateamur, brevissimum fuisse morbum illum, sub quo tam multa acta idem Josephus scribit. Econtrario, qui primo anno vulgaris Æræ mortuum Herodem dicunt, nullis hic laborabunt angustiis: duas enim ex Grandamico nostro eclipses dabunt eam mortem prægressas, unam 29 Decembris, qua die Infantum cædem Orientales colunt, alteram die 8, vel (ut Sethus Calvisius scribit) 10 Januarii, qua die possemus cæsos Infantes suspicari, si 6 Januarii Christum adoraverunt Magi, sed jam anniculum.

7 His ita positis, ut alterutra in sententia Christus natus sit mense xv ante obitum Herodis; primo mihi facile assensurum te credo, omnia quæ de Magis, de fuga, de Infantibus cap. 2 Matthæus narrat, facta esse ante ultimum morbum Regis, et quæ eundem præcessit eclipsim. Nunc quæro, num quid difficultatis reperias in eo, de quo posterius institueram consultare cum Possino; quod scilicet tria istæc aliquantis post Christi nativitate mensibus, idque intra paucos dies continuos, acta sint; sicut continuo uno tenere ab Evangelista narrantur, dum exposito Magorum recessu, *Ecce*, inquit, *Angelus Domini apparuit in somnis Joseph*; eoque et puero ac matre subductis in Ægyptum, *Herodes, videns quoniam illusus esset, iratus est valde, et mittens occidit omnes pueros*. De fuga, quod differri possit, facile mihi concedes, scio; quando nec vehementer reformidare te indicas, ab ea differenda usque ad xxviii vel xxix Decembris. De Magis fortasse dubitabis, obstante, quam Baronius præterevidetur, receptiori Ecclesiæ consuetudine, quod natus xxv Decembris mundi Salvator, decimo tertio post die sit adoratus in Bethleemica spelunca et quadragesimo præsentatus in templo; indeque a parentibus adductus in Nazareth, ibi manserit, quousque apprensus Josepho Angelus fugam præscripsit in Ægyptum. Nam qui hoc tenent (uti tenent Interpretum recentiorum plerique) etiam ex Nazareth fugam initam dicunt: eoque se cogi putant ab Evangelista Luca, dicente, quod Joseph et Maria, *ut perfecerunt omnia, Hierosolymis in templo, secundum legem Domini, reversi sunt in Galilæam, in civitatem suam Nazareth*. Puer autem crescebat etc.

8 Verum, quod ad Ecclesiæ consuetudinem attingit; Orientalis quidem Ecclesiæ ea antiquitas fuit, quam Armeni et Ægyptii ultra sex secula teneverunt, ut, uno die vi Januarii, simul recoleret Christi concepti nati, adorati, baptizati, atque in Cana manifestati mysteria: Occidentalis, licet prioribus duobus mysteriis proprium diem habuerit a principio assignatum, alia tamen tria sic conjunctim recoenda instituit, ut quid eorum tunc contigerit, ignerare se profiteretur, nec in iis videtur adoratio aliter priorem tenere locum, quam quia prior tempore fuit. Testis nobis S. Augustinus Serm. I in Epiphaniam sub initium, dum inquit, *Hodie illud colimus Sacramentum, quo se in homine Deus virtutibus declaravit, pro eo quod hac die sive in celo Stellam, ortus suis nuntium, præbuit; sive in Cœna Galilææ in convivio nuptiali aquam in vinum convertit; sive quad in Jordanis undis aquas ad reparationem humani generis suo baptismo consecravit*. Et Sermone Sequ. Dominicam, vel ipse vel potius S. Maximus: *Licet de solennitate diei hujus veterum sit diversa traditio, una tamen sanctæ devotionis est fides: et quam, quam nonnulli hodie Dominum Stella duce venientibus ab Oriente Magis æstiment adoratum, alii autem asserant eum aquas in vinum vertisse, quidam vero illum baptizatum a Joanne confirmari, in omnibus Dei filius credi-*

alterutro controversorum annorum inveniendam.

Tum vero quid oberit, quominus Magi, Fuga, Infantes diu post nativitatem differantur?

Non sane Ecclesiæ veteris sensus.

quam in Paschate seditio secuta sit;

et hac repressa, Archelai profectio Romam.

Jejunium 7 die Casleu, mortem non Herodis, sed occisorum ab eo Sapientum respicere dicitur,

si tali die inveniatur falsæ eclipsis luna;

si minus, seposito illo die, tenebimus eclipsim aliam,

tur. Festum porro Innocentium Occidentalis Ecclesia videtur non aliter affixisse Decembri, quam eidem affixit festum Joannis Evangelistæ, licet, secundum vetustiores fastos, in Junio mortui vel translati; ut scilicet continuatione festorum plurium Nativitas Domini evaderet solennior: in quo Romanos sunt imitati Orientales, quando Nativitatem eandem ab Epiphania distinguere didicerunt; pro Joanne Evangelista assumentes commemorationem Josephi, aliud nullum festum proprium apud ipsos habentis.

non antiquiores Patres,

9 Et hæc dicta de die adventus Magorum, ex usu Ecclesiæ tum indefinito nullam definitionem accipere idoneo, multo magis necesse est dicere de tempore. Nam quos ceteris habemus antiquiores Scriptores, Eusebium, Epiphanium, Augustinum, si tantum abest ut decimo tertio post nativitatem die Christum adoratum fuisse dicant; ut, dum eodem quod est atus est die primum apparuisse Stellam putant, non nisi ferme post expletum abinde biennium advenisse Magos in Bethleem statuunt. Hoc quidem teneri vetat Herodes, citius obiisse certiori demonstratione probatus. Constat tamen ex hoc ipso errore, quod veteribus istis nullus ex Lucæ textu scrupulus motus sit, quo minus Præsentationi in templo ab eo narratæ, et Nazarethanæ commorationi non nisi post mortem Herodes inchoandæ, totum id interjicerent quod Cap. 2 narrat Matthæus. Sive autem Hierosolymis in Bethleem relatus est infans, sive ad modicum tempus in Nazareth; oportet tamen ut inde ablati in Ægyptum sit, ubi erat futurum ut quæreret puerum Herodes ad perdendum eum: quæsitautem, non Nazarethano in oppido, procul in Galilæa posito: sed in proximo Hierosolymis Bethleemo et finibus ejus: et hic oportet ut fixum parentes Jesu habuerint domicilium, alioqui non diceretur, quod ex Ægypto revertens Joseph, timuerit in Judæam ire habitatum. Si enim ibi habitationem ante nullam habebat, nec cogitare quidem de ea debebat.

non ratio ulla;

10 De Herode etiam nimis benigne sentire mihi videtur, quisquis sibi potest persuadere, eum, non redeuntibus ad se ex condicto Magis, nihil commotum fuisse, donec scilicet intelligeret dicta in templo a duobus vetulis, facilius contemnendis, quam tam solenne Magorum indicium. Et hos ille licet visus sit incomitatos dimisisse, ne palam monstrata diligentia metum indicaret, atque jam conturbatam civitatem magis conturbaret; non potuit tamen homo suspicacissimus, et amittendi regni metuentissimus, non adjungere illis occultos exploratores: per quos tamen nihil aliud proficiens, quam ut illusum se videret a Magis, alia via clam regressis postquam invenerunt quod quæsierant; quomodo conceptam iram continere diu potuit, tam pronus in sanguinem fundendum, etiam proximorum? Ergo vel ex isto capite, non potest Matthæi textus interpolari Præsentatione pueri in templo; cumque præponi totus nequeat, debet postponi totus. Hoc autem dici nequit de textu Lucæ, cui nemo dubitat quin saltem interponenda sit fuga et infanticidium. Quid? quod Matthæus statim a discessu Magorum dicat, *Ecce Angelus Domini apparuit in somnis Joseph*: nescio autem an in toto Evangelio vel unicus monstrari possit locus, ubi τὸ *Ecce* non significet immediatam consequentiam: nam etiam ubi initio Capituli dicitur *Cum natus esset Jesus ... ecce Magi*, τὸ *Ecce* non simpliciter referri potest ad *Natus*; sed conjunctim ad verba sequentia in diebus *Herodis Regis*; quasi diceretur, *Paulo prius quam illi finirentur*.

non Evangelicus textus,

tantum habetur ratio et Christopherson;

11 Quanto autem prius? Hoc pendet ab ultimo Herodis mobro, cum eclipsi cæpto; qualis si alia nulla assignabilis sit in Henscheniana sententia, quam quæ accidit xiii Martii, non multis ante

obitum Regis hebdomadis (siquidem obiit, ut demonstratum est, ante Pascha) videtur posse Magorum adventus ultra primum Christi nati annum differri, ut revera adoratio acciderit die vi Januarii, eadem, qua postea vinum est ex aqua factum: si aulem potest inveniri eclipsis alia, vel vii die mensis Casleu, vel alio quocumque mense ante expletum annum quintum, vulgari Æræ prævium; quantum illa suaserit anticipare cædem Sapientum, adeoque et morbum Regis prolixiorum facere; tantum de ætate Christi detrahatur cum Henschenio oportet, qua adoratus a Magis sit, eaque occasione cæsi Infantes. In communiori vero sententia, si solum anno uno citius natus Christus dicatur (ita ut cum priori eatenus concordet, quatenus ipsum tenet explevisse annum xxxiii ac iii mensem ætatis suæ cum fuit crucifixus) si nequeas eclipsim habere mense Casleu sive Novembri nostro, illa qua oporteret die ad salvandam fidem Voluminis Jejuniarum, liberum erit eligere unam ex duabus eclipsibus, xxix Decembris et vii aut x Januarii se offerentibus; interimque statuere, malisne in ætatem conferre adventum Magorum et cetera mox secuta (ut crudelissimam Infantium cædem viderit Herodes in sua ipsius domo punitam præstantissimorum duorum filiorum plurimumque familiarium nece, a se pariter imperata, aliquot mensibus prius quam tot in eum morbi incurrerent) an vero in hiemem differre scelus, quod immediate morbus exceperit. Posterior conditio id commodi habet, quod diem vi Januarii adorationi Magorum relinquere poteris: prior, tam adducendis Magis, quom abduccendo Christo, tempestatem anni offeret commodiorem, ac faciendis itineribus aptissimam.

12 Tantum erit curandum, ut in ipso delectu ratio aliqua habeatur bimatus, a quo cæperit Stella Magis apparere, quando Herodes occidit Infantes. Diem ergo ortus ejus quæramus oportet ex Evangelio vel aliunde notabilem, qui nihilo minus ad Christum pertineat, quam Stella ejus nascituri et nati monstratrix. Talis autem dies vix potest alius concipi, quam quo vel Verbi divini incarnatio fuit annuntiata Mariæ, vel Domini venturi præmonstratio facta Zachariæ, cum ille promittebatur generandus, qui ejus adventum præcessurus erat. Interim stante dubio, inter antiquos ab olim versato, utrum Christus annum xxxiii ætatis suæ in sua passione transgressus sit tribus mensibus, aut solum inchoaverit: miror eos, qui unius anni discrimen reperiunt inter calculum Dionysii Exigui et Venerabilis Bedæ (a quo, si, verum fateri volumus, non autem illo usus hodiernus numerandorum annorum Christi exordium sumpsit) miror, inquam, eos rationem discriminis ab hoc petere, quod prior ab Incarnatione, alius a Nativitate instituerit annos numerandos; cum potius dicendum id fuisset factum ideo, quod prior annos xxxiii plenos, alius inchoatos dumtaxat putaret Christo convenisse. Nam ætatem hominis ab ejus conceptu numerare, nulli, quod sciam, nationi hactenus in mentem venit. Cur igitur hoc dicemus in Christo fecisse Dionysium? et non potius ipsum in ea fuisse sententia, quæ nobis hactenus verosimilior visa est, de plenis xxxiii annis? quorum trigesimum, currentem adhuc, vel solum xiii diebus expletum, connectens cum anno xxxv Tiberii Cæsaris, necesse habuerit Epocham suam uno anno prius figere, quam fixit Beda: ideo autem visus sit ab annuntiato Verbi conceptu, annum inchoasse, quia intentio ejus erat scribere de circulo Paschali, et docere qua die, unoquoque post Christi in carne adventum anno, celebrandum Pascha deinceps esset. Nam alioqui annus Romanis inchoabatur a Januario; nec nisi post extinctum

et bimatus in cæde infantum notati.

Dionysius Exiguus anno unam communitatem prævertens

non videtur ad conceptionem Christi, sed in civitatem respectisse.

Longobardorum in Italia regnum cœpti sunt ibidem anni, incertum quando, numerari a Paschate, idque difformiter; Pisanis ad novem menses prævenientibus Romani anni initium, Florentinis ad tres sequentibus, et utrisque ceteras Italicæ civitates in suum stylum bifariam distrahentibus.

13 Hæc sunt, *ILLUSTRISSIME DOMINE*, quæ Tibi volui considerata proponere, prius quam Dissertationes Tuas in lucem emittas; non ut ipsas ex illis corrigas, sed ut meæ in utramque partem sententiæ fundamentis omnibus distinctis cognitis, occasionem habeas certiora docendi, prævenitidique objectiones, quæ fortassis contra tuas assertiones farmarentur. Sciens autem quod hoc anno MDCLXXXVIII, impressa jam pridem Consultatoria mea secunda, cœperint inter nos eo de argumento litteris commere, quarum ultimæ datæ sunt vi Martii; non miraberis, multo minus indignaberis, spero, quod Tuo responso non expectato Epistolam hanc atxquerim hisce jamjam finiendis Paralipomenis, et in lucem dandis initio Aprilis.

Hæc occasione liceat mihi Lectorem meum monere, de quadam Observatione, addenda ad Pontificatum S. Gregorii, in nostris hisce Paralipomenis

Poy. 53 col. 2 post lin. 14 adde —

3 In Registro Epistolarum hujus Pontificis, quæ ibi universum supra octingentas numerantur, libri 9 Epistola 22 censetur Actus quidam judicialis, quo Probus quidam, Abbas monasterii SS. Andreae et Lucie, testandi petit et impetrat facultatem; cujus Actus hæc summa est: In nomine Domini Dei nostri ac Salvatoris Jesu Christi, imperantibus Domino Mauricio et Tiberio Augustis, anno Incarnationis Dominicæ sexcentesimo primo, eodemque Domno undecies Consule, sub die tertio Nonarum Octobrium, presidente beatissimo et Apostolico Papa Gregorio, atque considentibus reverendissimis, Menna Episcopo Telesino, et aliis Episcopis quatuor, Presbyteris autem Cardinalibus decem adstantibus etiam Diacono et Clero, Paterius Secundicerius annuntiat, Probum præsentandum consensui: qui introductus supplicem libellum offert legendum hoc exordio, In nomine Domini nostri Dei Jesu Christi, imperante Domino Mauricio et Tiberio piissimo Augusto, die tertia Octobris, Indictione quarta. Lecto libello paulisper abscedere jubetur Probus Abbas: itur in suffragia, et revocato adjudicatur quod postulaverat; Gregorio (cujus is conscientiam appellaverat, circa modum quo se dicebat Abbatem factum prius quam Monachum) exponente quid circa rem eam

recordoretur, et decernente sic ei licere testamentum condere, tomquam si monasterium ingressus non fuisset: et additur; Data mense Novembris Indictione IV. Quæ Indictio, Septembri præcedenti inchoata, nobis a Januario annum exordientibus signare annum adhuc sexcentesimo: unde Antonius Pagi in *Dissert. Hypatica* pag. 339, constare vult, quod Gregorius secutus est Dionysium Exiguum, qui Incarnationem anno Juliano XLV consignavit, eumque primum vocat Æræ Christianæ; quod non animadvertentes Onuphrius atque Baronius, hallucinati circa annum sint.

4 Ego vero existimo, et hos et illum hallucinatos, si crediderunt, Actum istum Gregoriano registro ab initio insertum fuisse; reclamante stylo totius Registri, quod mere ac simpliciter est epistolare, nec similem alium (quales tamen centenos exercuit Gregorius) uspiam habet admixtum Epistolis. Quamquam autem dubitare nolim, quin ea causa sic acta et decisa coram Gregorio sit; nego tamen, verbalem (ut nunc appellaremus) Processum, undecumque et quandocumque infartus Registro sit, ex sincero originali recte transcriptum haberi. Et hoc ultra concedere mihi videtur Pogius, cum agnoscit, male scribi, Imperantibus Mauricio et Tiberio Augustis, pro, Imperante Mauricio Tiberio Augusto; atque undecies Consule, pro sedecies: nec enim oliter inveniri potest Indictio IV, cujus Registro insertum instrumentum illud est. Huic autem aptare se volens is, qui sic corruptum contextum primum in lucem eruit ex veteri ac semiexesa membrana, et legibili formâ transcripsit ut melius poterat, numquid non debebat suspectus esse, ne Incarnationis annum adjecerit ex stylo suo proprio secundum Pisanos; potius quam affirmaret ex fide scripti, tam undequaque incerti, neque simile in toto Gregorio totque post secutis Pontificibus habentis, usum annorum Incarnationis pro tempore tam antiquo? Si nosse vis qualiter ipsemet Gregorius notaret Epistolas, eam consule, quam anno DXCVI scripsit S. Augustino Anglorum Apostolo, relatam in hujus Vita xxvi Mnji num. 7, unde et ex aliis a Beda relatis discas, plures Gregorianas epistolas intercidissee, neque innotuisse Collectori Registri; qui omissis fere ubique chronolacticis clausulis, satis habuit mensem et Indictionem subinde signasse. Integra autem subnotatio Gregoriana sic habet: Data die decima Kalendarum Augustarum, imperante Domino nostro Mauricio Tiberio, piissimo Augusto, anno decimo quarto, post Consulatum ejusdem Domini nostri anno decimo tertio, Indictione decima quarta.

Atque hic absolvatur etc.

ut mendosus est totus,

sic et interpolatus censeri debet,

nec probat usum annorum Christi sub Gregorio fuisse.

S. Gregorii Epistolæ insertus actus judicialis, sub nota anni 601,

et P. C. unde clis

INDEX

RERUM MEMORABILIUM

*Ubi numero paginarum præfixa littera A, Apparatum; C, Conatum, et cum ** Partem hujus secundam; P significat Paralipomena; † ante nomen, designat Sanctum.*

A

Abdicatio S. Clementis ultronea A 48, C 217, et S. Petri Celestini * * 66, Silverii concta 81: eam Episcopo licitam esse fingitur decrevisse Bonifacius IV, 95, esse patet ex facto.

Adamus Jo. Schall S. J. Mathematicorum Præses in China, funebri elogio a Rege honoratus P 133
Adulterum Regem Lotharium persecutur Ha drianus II C 142, P 71

Ægyptii

Ægyptii nativitate et epiphaniam Christi conjunctim colebant P 25
Ætate exigua Pontifex factus Benedictus IX C 184, Joannes XII P 79, nec ita pridem Sacerdos ordinatus 17 annorum adolescens P 84
Agnes Imp. mater Henrici IV excipit Stephanum IX, pro abolitione investiturarum ad se venientem C 194
Agnus Dei benedicendi origo et ratio P 20
Alba civ. Latii, a Paschale II recuperata, fugitivum eum excipit C 204, 207
Alifanis concessum corpus S. Sixti I, Aletrinis cedit, et utrisque pestilentiam tollit. P 36
Ambrosii Camaldul. Hodæporicon ex eoque descripta fuga Eugenii IV P 118
Amedeus ex Duce Sabaudia Eremita, tum Antipapa Felix, pacis causa se abdicat C * * 123
*Anagnia, patria Innocentii III C * * 33 et Alexandri IV, qui ibi palatium ædificat * * 49; in hoc captus a perduellibus Bonifacius VIII* * * 68
Anastasio Biliothecarii Codices quorum nobis usus fuit C 77 Sepulturæ Pontificiæ dies ab eo varie sumptus 24, multum is usus 3 Catalogo 73, ejus finis et continuatores 138
Andoinus de Burgundia Ab. Cluniac. Vicarius Innocentii VI in Italia C * * 90
Anconæ enormes Indulgentias dedisse fugitur Alexander III P 99
† Anna Christi avia ex stripe Aaron A 39, P 17
*Annorum Christi usus perperam afficit Gregorio I, C 154 et Pelagio II P 56, 148, induci coactus P 50: varie sumptum eorum initium a 25 Martii, aut 1 Januarii C 214, * * 65, * * 134, * * 140.*
Anthimi CP. Patr. hæretici restitutionem ante Pontificatum male spondet, factus Pontifex constanter negat Vigilius C 84
Antiochenus S. Petri Episcopatus C 12, 16
Apocrisiarii Apostol. CP. male ab Imper. habitu C 112
Apostolorum communis potestas in quo sita, et quomodo omnium Caput S. Petrus P 31, Divisio quando facta C 12, cur instituerint patria præcipuarum gentium lingua sacra dicenda 141
Aquæ frigidæ probatio non fuit ab Eugenio II instituta C 130
Arabica lingua usus in Perside concessus Carmelitis ab Urbano VIII P 70
Aretii obiit et colitur B. Gregorius X C * * 56
Archelaus filius Herodis quando patris regnum Romæ petierit A 7, 22, P 145
† Arialdus Martyr Mediol. canonizatus P 88
Armeni schismatici pertinaces in simul agenda Christi Nativitate et Epiphania ex opinione de una in eo natura P 25
Arnaldus de Servola auctor Societ. del Acquisito C 90
Arnaldus de Brixia, caput factionis Romanæ præstituenda suprema auctoritate Senatus P 98
Arnulfi Imp. expeditiones in Italiam P 75
† Arnulfus Episc. Meten. parens stirpis Regiæ apud Francos: hunc a Blithilde Clotharii I filia deducunt aliqui P 64, alius ex Sigeberto Merovæi primogenito 65
Atthonis Ep. Mediolan. epitaphium P 76
*Avenione electi Pontifices Benedictus XII C 84 86. Innocentius VI * * Clemens VI * * 89 Gregorius XI * * 94 et Benedictus XIII * * 105: ibi mortui Petrus de Corbaria Antipapa C * * 82 Benedictus XII * * 83, Clemens VII * * 103*
Augusti jocus de Herode, perperam traductus ad Infanticidium A 29
Aurelianus Comes Vir. Mil. etiam Princeps dictus, sub Trajano Christianorum persecutor, cum Aureliano Imp. male confusus. A 45

B

Baleares insulæ ab Aragoniis occupatæ C * * 88

Bambergensis Ep. postea Clemens II, illi suæ Ecclesiæ scribit P 85, Leo IX Pallium Episcopis et Canonicis mitras indulget 86
Baptismus Christi quando factus? juxta Henschenium 6 Jan. A 8, juxta nos potius Septembri præcedenti P 23 Constantinus Magnus non Romæ a Silvestro, sed Antiochiæ sub morte baptizatus est. P 34. Baptisterium ejus in Urbe sic dictum, quia ab eo conditum C * * 175
*Baronio Annaliam conditori habenda etiam dum refutatur reverentia C 1. Laus operum ejus C * * 33, sinceritas adversus figmenta citra respectum odii quod veritas parit. P 101, extremum volumen scribenti protestatio opposita accusatoribus ejus* P 102
† Benedicto Ab. perperam aptata vetus imago P 25, controversia de ejus corpore ubi sit, non est dirimenda per Bullas C 203. Ex ejus ordine Pontifices non adeo multi ut vulgo fertur. P 57
Bennonis contra Silvestrum II calumniæ C 179
Berengarii regnum in Italia C 153, 154
Berengarii Hæresiarchæ retractatio et relapsus frequens ac tandem seria penitentia P 89, 90, 91
*Bernardi Guidonis Ep. Ladoven. Pontificale, datur inde Vita Clementis V C * * 71, ejus finis* * * 78
*Bessarioni Card. pene facta Papæ, obsuit Græcum esse C * * 126*
Bethleemi non solum natus Christus, sed et educatus usque ad fugam in Ægyptum A 26, P 146
Bona Card. improbat Lectiones de lepra et baptismo Constantini C * * 175
† Bonifacius Ep. M. promovet usum anaorum Christi P 50
Bononiæ sepultus Alexander VI C * * 109
Bracarenis Archiep. Mauritius assumptus in Antipapam, ejus Vita a Baluzio collecta C 208
Breviarii Rom. errata si quæ sint, modeste indicanda, non canonizanda C 53, 136
Brutorum Vallis monast. unde sumptus Paschalis II, P 92
Bulgaris concessus in sacris usus Slavonicæ lingua: probante Apostolica Sede C 139 P 70. Eorum post Græcos Apostoli, Marinus et Formosus, postea Pontifices, C 144 hoc etiam in Episcopum constanter postulato, sed negato, ad Græcos illi transeunt P 72
Bullarum ante consecrationem forma P 104 cum titulo absoluto Episcopi 111 Sigillantur plumbo, Capitibus Apostolorum impresso 33, inscripto nominibus Pontificum 48, forma quadrata 8 seculo 59. Bullarum initium C 101. Circa eas innovata multa 11 sec. 192 P 86. Otthonis 1 Bulla aurea 151

C

Cajus Cæsar quando ultimum Consul dictus ab Augusto et ad Parthicum bellum profectus A 7, 22
Cajetani (Constant.) Ab. mala fides in veteri imagine, quæ verosimiliter Deipura est, S. Benedicto applicanda P 52 augendoque numero Pontificum ex suo Ordine 57
Canon Paschalis Victorii Aquitani P 46
Canonicorum Romanorum et Mediolanensium antiquus habitus P 95, 96
*Canonicus Regularis Eugenius IV C * * 118, P 122*
*Canonizationes Sanctorum, Udabrics C 174 aliarumque solennitate paulatim actiori; Ludovici Ep. * * 75, Thonæ Aquin. * * 77, Hedwigis * * 55 Vinc. Ferrerii et Edmundi Caatuar. * * Canonizationes SS. Kiliani, Trudberti et Suiberti perperam adscriptæ, Zachariæ, Stephano II, et Leoni III* * * 127
Capparum seu Pluvialium forma et usus P 95, cur cum ea Pontifices sculpti in nummis 105
Caput Ecclesiæ unicam Petrus: qui ei socium in hoc addidit Paulum, a Diana et de Marca refutat P 30
 Car-

INDEX RERUM MEMORABILIUM.

- Cardinalibus solis quanda concessum jus electionis Pontificia: C 198 : an eo privari possent disputatum nec probatum in Concilio Constantiensi P 117 : iis annumerari quando capti Episcopi C * * 24
- Carmelita an fuerit Benedictus vel V, vel XII C 167
- Carolo Magno Imperium destinat Hadrianus I, ab eo ut pater honoratus Epitaphiis C 126, reipsa confert Leo III 127, hujus et illius imagines Romæ ibid. et P 67
- Caroli Andegavensis in Regno Neapolitano fortuna C * 48, obitus * * 63
- Caroli Simplicis turbotissimum in Francia Regnum P 66
- Carolus Comes Simplicis nepos, ultimus Carolidarum a successione exclusus cum liberis, moritur Trajecti ad Masam P 67
- Carolus de Malatestis Dominus Arimini, protector, Gregorii XII P 116
- Casini an corpus S. Benedicti dubitatum C 203 : ibi obit Victor III 201
- Casularum seu Planetarum forma diu ratunda, quomodo capta ad latera aperiri P 95, 96
- Catalogi Pontificum qui vetustiores et cujus auctoritatis A 1, P 26, Catalogus Metricus Maniacutii C * * 27
- Catholici titulus Regibus Visigothis olim communis in Hispania, renovatus ab Alexandra VI P 120
- Cavallerii (J. B.) Icones Pontificum quam levis fidei C 9, P 29, 55
- Census in Christi nativitate, eamque prægressi A 6, 7, 21
- Centuracellis moritur S. Cornelius, non Romæ C 35
- Cerei Paschalis origo et usus C 9 P 19
- Childericus Merovingorum Regum in Francia ultimus videtur suæ depositioni consensisse, fuisse autem filius Chilperici II, non Dagoberti II aut III P 62
- Cleophas frater Josephi, patruus Mariæ, diversus ab hospite Christi in Emaus P 17
- Christi Genealogia per Josephum propatrum, legalis ad Salomonem, carnalis ad Nathan ducta : ex parte matris, per Joachimum ex Juda, per Annam ex Aaron A 31, P 16 : ejus Fratres et Sorores in Evangelio qui et quomodo A 37, Christo duobus Geminis Cass. crucifixum amnes fere antiqui tenent, idemque rursum defendit Henschenius A 6, ne parro defendent Schelstratius et Pagius P 144, 145 stante pro Avervulgarî Passina et alii A 13. Christo regnante quomodo scriptum 10 sec. C 162
- Christianæ Religionis innocentia, imperii Sinici comitus probata P 135
- Christianissimi titulus, jam olim Carali M. majoribus datus, et Francorum Regum exinde proprius, P 59, multo prius datus Hispanis Visigothis P 120
- † Chrysostomus (Joannes) promovet divisionem Nativitatis ab Epiphania P 24
- Cistercienses Papæ, Eugenius III, et Benedictus XII, C * * 21, * * 83
- Cluniaci Monachus, Paschalis II 200, sepultus Gelasius II C * * 9
- Cognati et Cognata dicuntur affines, non consanguinei A 40
- † Coleta visa ruit e throno Bened. Antipapa C * * 106
- Columnensium in Bonifacium VIII conspiratio C * * 68 ex ea familia Martinus V * * 112
- Compostellanorum Indulgentiarum initium P 69
- Conceptionis Christi, Baptistæ, ac Mariæ dies videntur ex natis Natalium diebus definiti P 25
- Conclavis præ electione Pontificia initium Viterbii, C * * 55, inchaudum nona die post mortem Pontificis, * * 69 ; Forma ejus et leges 15 sec. * * 69 . * *
- 128 Relationes Conclavium ab an. 1305 ad 1523 * * 71 * * 154
- Confirmatio Pontificum quomodo devoluta ad Reges C 68, quo casu peti prætermisssa 78, an petita ab Erarcho Ravennate 100
- Confucio, ut Magistro, haberi soliti apud Sinas honores, pure civiles sunt P 142
- Conradi Regis gesta et mors in Apulia C * * 40
- Consecrationis forma lingua Sinensi P 127
- Constantiense Concilium, nec ante trium Obedientiarum unionem generale fuit, nec synodaliter statuit ea quæ merito postea fuerunt improbata P 114
- † Constantini Magni lepra et baptismus Romæ, etiam Occidentalibus multis olim dubius C * * 175. Imagines ejus ex nummis a Wilthemio illustrata P 44. Donationis quæ ab eo Ecclesiæ facta fingitur, ætas et auctor 8 sec. C 49, 124
- Constantinopolis capta a Venetis C * * 34
- Consulibus signata tempora invenire quanti faciat Baronius A 2. Consules extraordinarii aut Urbani tantum, 8 sec. eum titulum Pogonatus potiore habet Imperiali C 117
- Copti qui et quales in fide C 3
- Corduba Maurorum in Hisp. Academix P 48
- Corona oblationis qui fuerit C 28
- Coronatio Pontificia, etiam in Feria fieri capta 16 sec. C * * 157
- Cosmi de Medicis egregia fides in reddendo deposito ergo Joannem XXIII C * * 112
- Cræscenius Consul Romæ infestus Pontificibus, C 172, 176, 178.
- Crociæ, cappæ nigræ Cardinalium C * * 149
- Crux Papalis novo invento triplex, sed in solis picturis, P 83 Cruces in Bullis una aut plures P 86, in primitiva Ecclesia diademata ? palam habentur in China P 144
- Crucifixum aminoprædicari Sinis, sed nudum minus congrue exhiberi P. d 141
- Cruciferorum institutio, qua fide adscripta S. Cleto ? P 34 Cruciatæ ab Urbana II publicata, C 202
- Cyborum familia illustris et vetus, P 120
- Cyriacus Papa Ursulanus merum figmentum, C 29 et seqq.
- † Cyrillus Ep. Hieros. consult S. Julium Papam de die natalis Dominici celebrandi, P 23, 44
- Cyrinus quando factus Præses Syriæ. Ab ea acti Census dua, A 6, 21

D

- Dagobertus ult. R. Fr. puer obiit, P. 64
- Dalmatia, patria S. Caji et Joannis IV C 41, 100
- Dalmaticæ forma, 6 et 14 sec. C 90, P 96
- † Damiani seu Fontis Crucis-avellanæ Ordo, ab aliquibus cum Cælestinis confusus. C * * 65
- Davidis posteritas omnis aut extincta aut ignota, A 37
- Decorî ratio habenda in ritibus sacris, et amittendum si quid offendant, P 141, 142
- Decretales veterum Pontificum confictæ pleræque : quis auctor quam sine scrupulo, nunc falsæ dicantur, quam ridiculæ in nomenclatura Consulum C 4, 19, 22 : eas nulla juvat Pontificum ipsis usarum auctoritas, qui tamen in ea usu excusandi 137, earundem ætas P 56
- Decretalium libri, jussu Gregarii IX compilati, addito sexto aucti a Bonifacio VIII, a Clemente V edi probati, C * * 36, * * 67, * * 73.
- Decretum Gratiani, ubi et quanda conditum C 187
- Decreta ficta aut suspecta, Bonifacii IV C 95, Stephani IV 129, Eugenii II 130
- Dedicandi Ecclesias et oratorin suburbicaria a Rom. Pontifice petenda facultas. C 174
- Dextri et Sinistri lateris quando mutata dignitas, C 127 quæ ratio eorum in Francia sub varia respectu, P 33

Diaconi vetus habitus P 96, in eo pictus fuisse videtur
Clemens V. P 107
 Dies mensis vulgari modo cæpti numerari C sec. C 87
 Dignitates seculares non semper dedecent personam
 ecclesiasticam, P 143
 Dionis corruptelæ circa Cajum Cæsarem, A 22
 Dionysii Exigui calculus annorum Christi, A 12, a
 vero differre annis 23 aliquando creditus, P 50
 Dionysiani monasterii archivio sua reddita æstimatio
 C 4
 Dioscorus cum Bonifacio III clectus, falso accusa-
 tus Simonix, P 49
 Diplomatica res a nobis ex occasione, nec sine
 erroribus delibata, a Mabillon ex professo accuratius
 pertractata, C 3
 Discretio necessaria præconibus fidei, præsertim apud
 cultiores gentes, P 137
 Diurnus Pontificius seu Formularium xi sec. C 135
 Dominicæ diei observantia ad Ordinationes Episco-
 pales exordium habet a S. Petro. C 4, 13, 52, 63, 97,
 124
 Donationis Constantinianæ falsitas, ætas, auctor
 C 124 P 43
 Donatistæ videntur finxisse lapsum S. Marcellini,
 C 44

E

Eccliesiarum Romanarum nunc penitus obliatarum
 Catalogus, P 42
 Eclipsis mortem Herodis prægressa, A 7, aliæ eodem
 pro sententiarum varietate referibiles, P 145, 146, Alia
 sub Leone II chronologiam firmans, C 107
 Electionis Pontificiæ libertas ab Odoacro haud im-
 pune sublata C 68 non faciendâ nisi 3 die a depositione
 decessoris 94, a Constantino Pogonato restituta, sed
 frustra 108. Relatio ad Principes de eadem, 107 Populi
 ac Militum et Optimatum ad eam jus 118 dies ex die
 sepulti decessoris petenda. 40. Ad eam requisiti Missi
 Principum, 128, 130 131, quod decreto sancit Joannes
 IX 146. Dies Electionis quam sero cæptus adhiberi ad or-
 diendos annos Pontificum C 4; ea non faciebat Pontificem
 primis xi seculis, C * * 9, faciendâ forma 12 sec. C * * 32
 Electum Pontificem omnia agere posse, etiam ante
 Ordinationem, statuit Nicolaus II, C 162
 Electorum Imperialium institutio, C * * 175
 † Elisabeth Cognata, i. Affinis id est, Deiparæ,
 A 39
 Emerentiana fingitur Deiparæ et Elisabethæ avia,
 A 38
 Epactæ et Concurrentes quando notari cæptæ P 60
 Epiphaniæ et Natalis Domini festa distinguere docet
 S. Julius Papa, P 23
 Episcopus Apostolicus post Papatum S. Clemens,
 ante eum Marinus, C 18. 144
 Episcopi in una civitate initio plures, sed subordinati,
 C 16. Translatio ab una Sede ad alteram inusitata pri-
 scis. Ibid. ejusdem exempla vetera falso allegata, 34
 Ipsa Canonibus contraria quidem, sed rationibus de-
 fensa, 156
 Episcoporum officium circa electionem Papæ sec.
 C * * 10 signandi Ordo C * *, 24 : nominantur illi
 Episcopi Urbis P 96
 Epistolæ Innocentii III a Baluzio vulgatæ, C * * 34
 Epistolæ fictæ præter decretales ante Sviricum sub
 nomine Anastasii I, C 61 Hormisdæ 70, Joannis I 71
 Bonifacii II, 78, Silverii 82, Pelagii I C * * 176,
 Pelagii II 89. Deudedit 96, Pauli I, 123 Forraosi,
 148 P 72
 Eva Reclusa Leodiensis promotrix festi Corporis
 Christi, C 53
 Eucharisticæ Hostiæ in cornem versæ miraculum
 Aletrii C * * 36. Aliud Bolsenæ sanguine fluentis * * 51.

Item Florentiæ ex non satis absterso calice, P 103
 Eusebii circa Marcellum et Marcellinum negligentia
 C 47
 Exarchi Ravennates Pontificias electiones, probant
 7 sec. C 100 : quomodo ad eos mitteretur Decretum 117
 Excommunicatio injusta humiliter tolerata a For-
 moso Episc. postea Papa, C 147
 Exemptio monasteriorum a jure Ordinarii, quam
 antiqua. C 103
 Ezechias R. Juda, solum legalis filius Achaz. A 33

F

Favoritus (Augustinus) æstimator hujus operis, C 4
 Felicis II inventio sanctitatem ejus confirmat, C 58
 Ferrariæ sepultus Urbanus III, C * * 29
 Ferdinandus Verbiest S. J. Collegii Mathematico-
 rum Præses in China, exules Missionarios restitui
 impetrat P 134, laudetur Brevis Innocentii IX, 144
 Fidei professio edita a Leone II ad altare S. Petri,
 C 108 et a Conone vel Sergio, 112
 Figlinum monumentum Benedicti V Hamburgi.
 C 166
 Fili nomine erga Imperatorem primus usus Felix
 III. et S. Leo III ergo Imperatricem C * * 176
 Fistula seu tubus opticus, Silvestri II inventum P
 84
 Flaviæ Domitillæ duæ, alia Virgo M. alia hujus
 patruo Fl. Clementi Cos. nupta, C 218
 Floboardi Remensis Pontificale metricum. et opus
 de Sanctis, P 69
 Florentia Archiepiscopatus titulo ornata, C * * 115 ;
 patria Clementis VII, Clementis VIII, Leonis XI, et
 Urbani VIII, C * * 156, * * 162. Ibi sepulti Victor II, Ste-
 phanus IX et Nicolaus II, * * 191 * * 195, item Baltha-
 sar Cossa, qu. Joannes XXIII, C * * 162, Florentini
 Concilii Acta * * 119. Exceptus ibi Eugenius IV P 12
 Fortunæ mire conversio circa Rogerium Sanseveri-
 natem, eversa familia exaltatum, C * * 42
 Fortunatis insulis Rex datus Ludovicus de la Cerda,
 a Clemente VI C * * 86
 Francia, patria Calisti II, et Martini V, C * * 14,
 * * 60 : ejus Regibus acceptum refert Paulus II patrimo-
 nium S. Petri, P. 91 : regnum eorum non fuit ab
 initio hereditarium P 92 : adjurantur a Stephano II
 Principes, ne aliunde quam ex Pippini posteris Reges
 accipiant P 92
 † Francisci Assisiatis festum auget Sixtus IV, C * * 36
 Fratri peste laboranti per se assistit Martinus I, C
 116
 Fridericus II fautor Saracenorum in Apulia ibidem
 moritur ejus filii nothi, C * * 40, * * 41 * * 46
 Fulco Remensis Achiep. Murino Papæ carus ; P
 71
 Fumonis Castrum, custodia Gregorii Antipapæ et
 Petri Cælestini, C * * 13, * * 65
 Fundi, patria S. Soteris, C 26
 Funebres ritus Sinensium, quales Francorum erga
 Regem defunctum, P 143

G

Garanta (Nicol.) prosequitur Pontificale Petrarchæ.
 P 109
 Galisa, patrii Martini I, C 144
 Geminis Coss. seu anno 29 Christum passum Pa-
 tres sere tenent, et Henschenio multæ persuaserunt ra-
 tiones ; quas dissolvere conatur Possinus, A 4, 10, 31
 et seqq.
 Genealogia Christi A 31
 Genealogiarum quanta cura Judæis et quare? A 35
 Geneva, patria Clementis VII antipapæ. Ibidem
 obiit Felix Antipapa, C * * 101, * * 123
 Genuæ castrum, patria Alexandri IV, C * * 49
 † Geor-

INDEX RERUM MEMORABILIUM.

† Georgii Mart. reliquiæ inventæ Romæ a Zacharia
Papa, et positæ in Diaconia ad Velum aureum P 61
Germania, patria Stephani VIII, et Leonis IX, C
161 et 161
Ghibellini et Guelfi unde dicti ? P 90
Glesum Germanis quid sit C 166
Glossa Juris Canonici ordinaria, quomodo correctæ,
C 33
† Gondulfi Ep. Traject. vita prorsus fabulosa, P 65
Gonzaga Vicarius Mantuæ institutus, an. 1338.
C 86
Gordianus, pater S. Gregorii I, ejus et uxoris effi-
gies C 90
Græcia, patria Telesphori, Hygini, Anteri, Sixti
II, Eusebi, Zozoni, Theodori, Joannis VI, Zachariæ
Pontificum, C 22, 33, 38, 47, 62, 101, 113, 121,
Græci cur Latina lingua minus usi 141
† Gregorii Magni avus Felix, non IV, sed III,
C 68 : ejus Imagines 90 P 54. Gregorianarum Mis-
sarum tricennarium quale reprobatur, C 92, 93, P 53
Gregorius Antipapa contra Benedictum VIII, C 19
Guido Imp. an. 891, C 153, distinguendus a Mar-
chione Spoletino fratris sui filio P 75
Guido Montefeltrius, Ecclesiæ rebellis domatur
C * * 62

H

Habitum Religiosum an in Papatu gestarint Eu-
genius III P 101 Innocentius V 106, Eugenius IV
124

Hæreticos Imperatores civili honore prosecuti Pon-
tifices, C 119. Collati ab Hæreticis Ordines non mi-
nus validi sunt quam eorum baptismus, 55

Hazartii (Cornelii) Triumphus Pontificum, Teu-
tonice edendus, occasionem dedit huic Conatui, C 103,
P 57

Hebdomadæ majoris Officia Papalia, C * * 99

Hedwigis Ducissæ Poloniæ Canonizatio, C * * 53

† Heleno nummi distinguendi a nummis Helenæ
uxoris Juliani Apostatae P 44

† Henrici Imper. coronatio, C 182

Heraclii Imper. coronatio, C 93

Herodis obitus ab Heuschenio et Alexandra aliquot
annis antequam vulgarem, a Passino ad ipsum æræ ini-
tium relatus A 7, 18. Fuit genere Judæus licet Asca-
lone natus, 37 : ejusdem graves ante obitum morbi,
statim a cæsis infantibus, A 28, ac rursus P 21,
145

Hetruria patria Leonis I, Sabini, Gregorii VII
C 68, 70, 93, 199, item Celestini II et Alexandri
III, * * 20 * * 25 : præter alios certis Hetruriæ civi-
tibus adscriptos.

† Hieronymus quando Romam venerit, et an ad
Damasum scripserit, petens gesta Pontificum ? Non
vertit Scripturas in linguam Slavicam, C 59,
140

Hierosolyma a Tito excisa an. 70 A 41

Hincmarus Remen. Archiep. Joanni VIII carus,
P 70

Hispaniæ Reges, dicti Catholici P 120, olim etiam
Christianissimi 120

Hispania, Patria S. Damasi, C 58

Honorii I laus et prætensa damnatio, C 98, Acta
vi Synodi circa eum depravata 106 111

Hunni similes Tartaris, prædas hominum ad quæ-
stum agere soliti, P 39

I

Idololatria calumniose afficta Sinensibus Neophytis
P 145 eorum unus palam idola comminuit. Ibid.

† Ignatii Antiocheni Epistolæ, sub triplici disci-

mine, quædam etiam interpolatæ, C 120

III. litteræ positæ pro nomine, ut nunc N. C 117

Imagines Christi et Apostolorum in habitu religioso
prohibet Urbanus VIII, C 5 : in Canonizationibus
quando cæptæ adhiberi ? 176 : inclinant se cadaveri
Formosi Papæ P 73. Imagines Pontificum a J. B.
de Cavalleriis editæ, cur operi huic permissæ C 10
quam exiguæ auctoritatis ac vetustatis P 29

Immemorable tempus excedere spatium 100

annorum, definit Urbanus VIII, C * * 172

Imperatoris annos non desinit primus notare Gre-
gorius VII, C 109

Indictio Pontificalis a Nativitate cæptanotari C 192

Indigenæ Sacerdotes soli apti ad firmandam apud
Sinæ religionem, 126

Indulgentia quid sit. Ecclesiam aliquam visitanti-
bus, primum ii sec. offerri cæpta, et roboratur ex Anastasii
et Diurni Pontificii silentio, C 134 quanta parcitate
dabatur 12 sec. 50, ad Sanctarum Canonizationes et
ecclesiarum dedicationes, quando adhiberi cæpti 175,
192. Falsitas earum quæ S. Silvestro tribuuntur, 50 ;
Stationarias justo antiquiores credidit Bonifacius VIII,
135. Non veras confirmans Pontifex facit ut sint,
C * * 16. Enormes affictæ Gregorio III C * * 122,
Alexandro III et Innocentio III P 100, 102 Ur-
bano V, P 111. Sixto IV, C * * 136 Initium earum
aliquod sec. 10 et 11, C 69

Infallibilitas Pontificum non extendenda ad quæ-
stiones puri facti, C 46

Infantes occisi ab Herode, uno anno aut octimestri
post Christum natum, A 7, P 21 eorum cædes dissi-
mulata a Josepho : quo astu patrata, 18, 28

Insulæ maritimarum Episcopatum quid ? C 211

In perpetuum, Monogrammate expressum, C 192

Insidia falso objecta Pontificibus, C 173

Insignia gentilitia ante Bonifacium VIII, usurpat
Adrianus V, et bullis insculpit Clemens VI C * * 58, * *
89

Inventio corporis, S. Stephani I P 4 S. Leonis I
C 66, Victoris III, 201

Investituræ non sunt Carolo M. ab Hadriana
concessæ, ut fingit Sigebertus et habet Decretum, C 126
pro eis abolendis in Germaniam ut Stephanus IX C 194
earum correctio 202 et abolitio, P 97

Itinerarium Urbani V metricum, P 110, Adria-
ni VI C * * 153, A 18

J

Jacobus Zebedæi, potuit ante martem ivisse in Hispa-
niam, A 11

Jannotius de Monettis scribit Vitam Nicolai V,
C * * 125

† Jacobus Ep. Hierosol. ex patre et matre Frater
Damiani, quando obierit A 11, 39

Jejunare Feria V in Quadragesima instituit Grego-
rius II : cur id ante vetitum C 116

Jesu Nomen quando seorsim ab imagine pingi cæp-
tum ? P 55

Jesuitæ, a Cantoniensi sex annorum exilio ad suas
ecclesias honorifice reducti. P 134, Discretus eorum præ-
dicandi modus a calumniis defensus, 141, 144 quam
ridicule accusati de negotiatione. Ibid.

† Joachimo Abbati suppositæ prophetiæ de Ponti-
ficibus, C 216

Joannæ Papissæ origo et fabulositas, C 114, 138
145

† Joannes Baptist. Consobrinus Christi per amitam
Annam, A 39

† Joannes et Jacobus Zebedæi Nephtalitæ, extranei
a Christi familia, A 40

Joannes plures Papæ ; in numero nominis eorum-
dem confusio, C 164, 178, 183

Jor-

Jordanus scribit *Vitam Martini I*, C** 61
 Joannis Card. Burgundi *Epitaphium*, Joanni XV
erronee tributum, C 172
 Joannes Brocardi Cler. *Cameralis describit con-*
clave Pii III. C** 143, et *Julii II*, [150
 † Joseph cognomento Panther P 16, *Deiparæ*
sponsus, ejusdem patruus et grandævus; fuit Legalis
filius Jacob, naturalis Heli: debuit in genealogia
Christi potius quam Joachim nominari, A 32, 33:
fuit ipse et Virgo fortunæ saltem mediocris, 26, 40,
ex Voto Virgo 32, 38, *iniit conjugium ex lege neces-*
sarium, Ibid.
 Joseph et Judas Barsabæ, an consobrini *Deiparæ*
ex patruo Saba? A 39, non videtur, P 19
 Joseph, S. Jacobi Adelphothei frater, A 39
 Josephi Judæi historici mala fides, an scripserit de
apparitione Angeli facta Zachariæ P 24
 Jubilæum instituit Bonifacius VIII; ad annum
quinguesimum illud contrahit Clemens VI. P 106
 C* 86
 † Judas, scriptor *Epistolæ, frater Jacobi ex alia*
matre, non Apostolus, A 39
 Judæi *cyclis depravatis usi*, A 5; *negat tamen Pos-*
sinus sic potuisse exerrare, ut vere obierit Christus 25
 Martii, A 15
 Julia, Augusti filia, *rea adulterii peracta* A 22

K

Kalendarium reformatio sub Gregorio XIII, C** 139
hæreticorum in ea recusanda pervicacia, P 121

L

Lambertus Imp. an. 893 in Italia, C 153
 Lateranensis Basilicæ restauratores Pontifices, præ-
sertim Sergius III et IV, C 49, 157, 184
 Latina lingua cur fidei prædicandæ suffecerit in
Occidente, non item in Oriente, C 141, *ejus ad Sinas*
introducendæ impossibilitas, imo et damnositas, P 126
 Legalis filiatio carnali potior Judæis, A 35
 Lemovica patria Clementis VI, Innocentii VI.
Urbani V, Gregorii XI, C** 86, ** 89, ** 91, ** 94
 Leoninorum versuum rudimentum C 56, et præci-
pua cultura sec. 12, C 96
 Leprosorum Machinatio contra sanos in Francia an.
 1321, C* * 77
 Librorum de imitatione, unus an plures auctores?
 C* * 82
 Liberii Papæ lapsus non satis certus, ejusdem ut
Sancti cultus, C 52, 55
 Livii historici ossa Patavii honorifice translata, P 145
 Lotharii Imper. coronatio 97
 Lotharingia, patria Stephani IX, C 192
 Luca, patria Lucii III, C* * 28. *Hujus an Lunen-*
sis S. Eutychianus? C 41
 Luciferiani finxerunt Martyrium S. Felicis II,
 C 57
 Lucius (Joannes) suasor hujus Conatus, C 2
 Ludovicus Balbus, numquam fuit Imperator corona-
tus, C 143
 Ludovicus Bavarus, excommunicatus a Joanne
 XXII, *petit absolvi a Benedicto XII*, C* * 78, ** 84
 Ludovicus f. Bozonis an. 900 Imp. in Italia,
 C 151
 Ludovicus Comes Flandriæ in obedientia Urbani
 VI, *constantissimus* C** 97
 Lugduni electus Joannes XXII, C* * 74

M

Mabilionis (Joannis) de re diplomatica opus in-
signe, cui non pœnitet occasionem dedisse C 3
 Magiæ falso insimulatus Silvester II C 179
 Prspylæum Maji.

Magorum adoratio Nativitati a Græcis jungitur
 A 7: *potest ea in æstate accidisse*, P 21
 Majolus Ab. ad Pontificatum invitatus ab Imp.
 P 80
 Majoricarum Rex Jacobus ejicitur, capitur, occidi-
 tur, C** 88
 † Malachiæ Episcopo suppositæ prophetiæ de Pon-
 tificibus, C 216
 Manfredus, sparso nuntio de morte nepotis, corona-
 tur Rex Siciliæ, C** 43
 Manfredoniæ superstitiose fundata et perfecta, de-
 solato ea causa Siponto, C** 43
 Maniacutii Nicolai versus de serie Romanorum
 Pontificum C** 27
 Manus cur lavet Sacerdos post susceptas Oblatas, P 16
 de Marca (Petrus scribit de primatu Petri supra
 Coapostolos alios, etiam Paulum P 30, Honorium
 volebat vindicare a nota hæreseos 58
 † Marcellini lapsus fictionis redargutus, C 49
 Marcellini et Faustini Presbb. Ilbellus C 52 eorum
 mala fides 59
 † Marci et Marcelliani Martyrum effigies ad S.
 Sebastiani P 81
 Mardocheus patruus Estherem neptem sibi educat
 in uxorem, A 32
 Mariæ Deiparæ festa serius instituta, nec recepta
 in Africa, P 25. *Nativitas videtur a S. Gelasio de-*
creta P 47. *Visitatio a Bonifacio IX*, C** 115. *Præ-*
sentatio a Gregorio XI, P 109 *Imago ad S. Sebastiani*
pro imagine S. Benedicti obtrusa P 52. *Ecclesia*
trans-Tiberim restaurata ab Innocentio II. C* * 17 *De-*
voti ei Pontifices, Gelasius I, Anastasius II, Gre-
gorius XI, Sixtus IV C** 68, ** 94, ** 136
 Mariæ Cleophæ, consobrini Deiparæ, an eadem
 quæ Maria Jacobi? A 39, P 17
 Mariani Scoti negligentia in annis notandis, C 143
 Maroccia, Sergii III Pontificis amasia, mater
 Joannis XI, C 158, P 121
 † Martha an fundatrix ecclesiæ Avenionensis?
 C** 72
 Martini Pontifices, quomodo quinque numerentur,
 P 105
 † Martini Turonensis pervetus Ecclesia Romæ,
 P 76
 Martinus Polonus, *Electus Gnezniensis: ejus alio-*
rumque ab eo allegatorum Chronica, C** 16, *mutatio*
*styli in ea * * 53 conclusio ejus* C* * 89
 Martyres non omnes ante Silvestrum Pontifices,
 imo nec Confessores; cur tamen ut tales colantur?
 C 48
 Martyrologium S. Hieronymi veros obituum Pon-
 tificatum dies notat, C 4, 25
 Mauritius Burdinus, Ep. Bracar. Antipapa Gre-
 gorius; Vita a Baluzio collecta, C** 13
 Massiliæ sepultus S. Urbanus V. C** 93
 Mediolanum, patria Alexandri II, C 198 Urbani
 III, Cælestini IV, Pii IV, Gregorii XIV, C** 29
 P 102, C* * 39, ** 158 ** 160. *Ipsum Schismate dis-*
tractum a Romuna Ecclesia per annos 200, sed im-
perfecto, C 195 P 88
 Mendacium in Vitis Sanctorum detestatur S. Pe-
 trus Damiani, P 41
 Memmius Regulus Cos. suffectus Sulp. Galbæ
 an. 33, A 24
 Militia Jesu Christi in Portugallia instituta
 C** 76
 Minorum Ordinis Pontifices, Nicolaus IV, Alexan-
 der V, Sixtus IV Sixtus V 64** 108, ** 134, ** 159
 Missalis Gelasiani vetus exemplum P 47, Slavoni-
 cum Romæ excusum, Sinense in China auctoritate
 Pauli V, P 123
 Mitræ Episcopalis forma medio ævo, C 210: ejus
 usus concessus Canonicis Bamberg. P 85

Monogrammata nominum Pontificiorum P 67
 Ex Monachis assumpti Pontifices qui dicantur, an
 et tales fuerint per aliquot continua secula P 57
 Mons-altus in Piceno, patria Sixti V, C ** 159
 Mons-fani in Piceno, patria Marcelli II, C ** 157
 Mortalitas universalis an. 1347, C ** 87
 Motu proprio cepit scribere Pius IV, C ** 158
 Mulieribus severe prohibitus ingressus intra ambi-
 tum monasterii Turonensis, C ** 159

N

Natalom Domini 25 Decembris celebrandum decernit
 Julius I, P 23, 44 : potuit is, uti et Baptistæ atque
 Deiparæ ex libris Romanorum Censuum certo sciri
 P 25, ab eo initium anni Ecclesiastici et Martyrolo-
 giorum Ibid. Fuit Orientalibus primo celebratus cum
 Baptismo, 6 Januarii Ibid.

Alexandri (Natalis) libri prohibiti, qualiter hic al-
 legati C 1, P 15

Neapolis patria Bonifacii V, C 96, Urbani VI,
 Bonifacii IX, Joannis XXIII, Pauli IV, C ** 95,
 ** 104, ** 110 ** 158 : ibi electus Bonifacius VIII, **
 67 ; Sepultus Innocentius IV, C ** 38

Negativi argumenti, præsertim universalis, quanta
 vis C 31, 95, 134, 179

Negotiari accusati Jesuitæ, ab eo qui viderat mercibus
 in scriptum titulum Societatis scilicet Mercatoris,
 P 143

Neophytus in Pontificatu quis C 165
 Neronis extrema acta et obitus, A 42

† Nicolai oratorium in Laterano : ejus picturæ qua-
 les C 94

Nicolai I error circa Decretales, C 138

Nicopolis in Græcia, patria S. Eleutheri C 27

Nobilitas maxima Callisti II, P 97

Nomen qui Pontifices primi mutarint C 131,
 178 : qui plumbo inscribere cæperint, P 46, 48

Nonantulæ sepultus colitur Hadrianus II, C 145 ;
 an etiam S. Silvester ? P 43

Norieum, patria Damasi II, et Victoris II, C 190
 193

Northumbrorum conversioni intendit Bonifa-
 cius V, C 97. Eorum Apostolus Paulinus Ibid.

Norwegio Apostolus Nicolaus Episcopus Albanensis,
 postea Honorius IV C ** 24

Nummis Leo, non I, sed III nomen impressit,
 P 46

Nuptiæ in Cana propriissime dicuntur Epiphania .i.
 Manifestatio Domini. P 23

O

Obitus Pontificii dies præ die sepulturæ 9 sec. no-
 tari captus. C 129

Oblatæ laicorum, panes ; quibus susceptis manus
 lavabat Sacerdos, P 38

Octavianus Antipapa, C ** 25

Odoacri R. casus ob imminutam Electionis Pon-
 tificis libertatem, C 68

Ordinatio etiam ab hæretico collata, valida æque ac
 baptismus : reordinatio, ceremonialis tantum : Epis-
 copalis solebat fieri in Dominica C 4, vel Sabbato post
 Vesperas Dominicæ P 43, die ejus Octava novus Papa
 faciebat sermonem ad populum, C 65

Officii Duplicis, Semiduplicis distinctio quando
 cepta C 51, P 44

Officium corporis Christi Bolsenæ compositum a
 S. Thoma, C 53 : aliud Florentiæ a Jo. Caroli,
 P 103

Orderici Vitalis Catalogus Pontificum P 28

Otonis I Coronatio et Bulla aurea C 216

Otonis II Coronatio P 84

P

Palli Pontificalis forma primis ac mediis seculis,
 sumpta a Toga Consulari, C 210, 211, P 93

Papæ nomen primus scitur usurpasse S. Siricius
 C ** 176

Pandulfus Aletrinus scribit Vitam Gelasii II C ** 9
 et Callisti II, ** 15

Papyri Ægyptiæ usus quamdiu durarit ? C 112

Paschalis ordo cereis inscriptus, Romæ proponeba-
 tur in Natali Domini, Mediolani in die Epiphaniæ,
 C 8, P 18.

Paschales Canones Victorii, Dionysii Exigui, et
 Bedæ, P 47

Paschasini Lilybitani Epistola ad Leonem I C 63

Pastorellorum secta in Francia, C ** 77

Patentæ vitreæ, argentæ, aureæ pro excipiendis
 Oblatis Laicorum, P 38

† Pauli Episcopatus Romanus qualis P 31

Paupertatem Evangelicam quando amplexus Chris-
 tus ejusque Mater, A 27, 40 : illam plus æquo restrin-
 gentes damnati, C ** 77

Pecuniam suo nomine qui Pontifices cudere cape-
 rint P 86

Persecutionis ultimæ inhumanitas ex Eusebio : prio-
 res non fuerunt continuæ, C 43, 48

Perusiæ electi, Cælestinus V, ** 65, Benedictus
 XI, ** 69, Clemens V, ** 70 : ibi consepulti tres Pon-
 tifices, Urbanus IV, Martinus IV, Benedictus XI
 C ** 34, ** 51, ** 60, ** 69

Petrarchæ (Francisci) Chronica de Vitis Pon-
 tificum et Imperatorum, P 110

† Petrus quando Romam profectus ex Henschenio,
 A 11 . ibi 15, non 25 annis verosimiliter sedit, C
 12 : occisus cum Paulo an. 65 A 42 : an eorum communi
 auctoritate utantur Pontifices Ibid. Capita ab Urbano V
 novis thecis ornata, C ** 91, quando in Bullis exprimi
 capta, C 209, P 51. Petri nomen nulli electo Pon-
 tifici fuit ante Joannem XIV, et Sergium IV, C 178,
 181

Petrus R. Aragoniæ Siciliam occupat invito Papa,
 C 63

Petrus de Corbaria Antipapa : ejus mores : an
 partem habeat in libris de imitatione Christi C ** 82

Petrus Leonis Antipapa, C ** 19

† Petri Luxemburg. Card. Sanctitas non juvat
 Schisma Clementinum, C ** 103

Philippici Imper. obitus, Anastasii et Theodosii
 successio CP. C 116

Philippus Pulcher R. Fr. ob injurias in Bonifa-
 cium VIII cito extinctus cum filiis, C ** 68

Philosophi, et cum iis Christianorum Magistri,
 Romæ pulsus sub Vespasiano, C 218 : eorum licet genti-
 lium testimonia valde utilia ad fidem persuadendam,
 P d. 140

Photius CP. iterum excommunicatus a Marino et
 Sergio III, C 157, P 71

Pierla prope Cortonam, an patria Leonis I P 46

Pilatus quando Judææ Procurator A 14

Pippini R, Fr. electionem probat Zacharias, ei con-
 firmat Stephanus II, P 62, 66

Pisa, patria Eugenii III C ** 21. Pisanorum
 expeditio in Baleares, C 106. Excipitur ibi Eu-
 genius IV P 118

Planetarum seu Casularum veterum formæ C 94

Placeatia, patria Gregorii X, et Vicedomini Electi
 C ** 56, ** 58 : Archiepiscopi Titulus Ecclesiæ illi
 datus, deinde ablatus P 83

Polychronii Episcopi Hierosolymit. persona et judi-
 cium fictitium C 46, 64

Pontificalis libri Auctor an Anastasius ? certe non
 Damasus, C 60

Pon-

INDEX RERUM MEMORABILIUM.

Pontifices Romani pauci annos 15 Sedis supergressi, cur seculo 7 plures exteri. Fallibiles in rebus puri facti, C 15, 100, 136, 138, 140, qui cum Papatu priorem suum Episcopatum retinuerint P 101
 Populi partes in eligendo Pontifice 14 sec. C ** 20
 Portugallia, patria Joannis XXI, C ** 59
 Possinus (Petrus) defensor vulgaris æræ, A I, præcipuus suasor ad hunc Conatum, C 1 : ejus Diallalecticon Theogeneologicum, obitus, opera postrema, posthumum imperfectum, A 31, P 26
 Prædicatorum ex Ordine Innocentius V, Benedictus X, Pius V, C ** 57, ** 69, ** 158
 Præfecti Urbis uno anno sæpe plures, C 59
 Prima Græci dicunt, quæ Latini Priora, A 6
 †† Primi et Feliciani translatio Roma Mediolanum sub Sergio II, P 75
 Provocatio ad futurum Concilium sub excommunicatione prohibita, P 118
 Provincia Galliarum, patria Clementis IV, C ** 53
 Prudentii hymnus ad incensum, non Cerei Paschalis, sed lucernæ inscribendus, P 20
 Ptolomæi Lucensis Historia, C ** 78

Q

Quadragesimæ Indulgentiarum quando dari cœpta? C 134, P 98

R

Ravenna, patria Joannis X : Episcoporum series sec. 10 correctæ C 58
 Rebaptizatio quando tentata ab Arianis? P 43,
 Recineti in Piceno sepultus Gregorius XII, C ** 107
 Rentii Tribuni Romani fortuna, C ** 88
 Religiosi Abbates dicti, non tamen ut distincti a secularibus Commendatariis, C 103
 Renuntiare Episcopatu an permiserit Bonifacius IV C 103
 Reliquiæ a grandine et pluvia intactæ, C 174 : eas transferendi facultas a Pontifice petenda. 185
 Residentiam Romæ resumendam qualiter persuasum Gregorio XI. C ** 94
 Rete contra machinas petrarias inventum, C ** 11
 Rhodus occupata ab Hospitalariis, C ** 72
 Riccii Card. judicium de hoc Tractatu, C 1
 Ripaliæ in Sabaudia sepultus Amedeus, alias Felix Antipapa, C ** 123
 Romanorum ecclesiarum solo nomine nunc notarum catalogus P 42. Earum per Pontificum in Gallia absentiam desolatio, C ** 96
 † Rosa Viterbiensis, quando mortua? C ** 50, P. 103
 Rosarii usum commendat Sixtus IV, C ** 137
 Rosweidi prima cogitata de Actis Sanctorum. C ** 171

S

Sabas, an frater Josephi et Joachim, pater Josephi et Judæ Barsabarum? A 39, P 18
 Sabbato vesperi vel die Dominica ordinandi Episcopi, P 45
 Sabina, patria Julii III, C ** 157
 Sabiniani nomen a calumnia vindicatum, C 93
 Salathiel solum legalis filius Jechoniarum R. A 34
 Salomone Papa, scriptum 10 sec. C 163
 Salutem et Apost. bened. scribendum non instituit S. Cletus, sed alii diu post illum, C 18
 Sannium, patria Felicis IV, C 72
 Sanctorum visio beatifica, dubitata a Joanne XXII, definita a Benedicto XII, C 79, 84. Cultus ad Canonizatos et Beatificatos restrictus ab Urbano VIII, C ** 171

Sardinia, patria Hilari et Symmachi, C 67, 68,
 Sarzana, patria Nicolai V, C ** 124
 Saturninus, quando Præses Syriæ, quis Census ab ea actus A 6, 20
 Savardunum diæces. Tolosanæ, patria Benedicti Papæ XII, C ** 83
 Savona, patria Sixti V et Julii II, C ** 134, ** 148
 Saxonia, patria Gregorii V et Clementis II C 176, 188
 Schelstratius (Emmauel) ex Canonico Antwerp. Vaticanæ bibliothecæ Custos, et Ecclesiæ Canonicus : ejus opere Antiquitas illustrata, C 4, P 145. Decreta Constantiensia explicata. C ** 111, eorundem Compendium Chronolog. P 113
 Schisma constatum contra Vigilium electo Pelagio, C 85, contra Urbanum VI, C ** 97
 Scientiæ profanæ non dedecent sed juvant Apostolicos viros, præsertim apud Sinas, P 142, 144
 † Sebastiani Mart. imago antiqua, P 52
 Sejanum ob impeditam Christi apothecosim occisum, ait Henschenius, negat Possinus, A 10, 23
 Senatus Romanus restitutum se scribit sub medium 12 seculi, P 99
 Senæ, patria Bonifacii VI, Pii II, et III, Alexandri VII, C 115, ** 132, ** 146, ** 162 P 73
 Sepulturæ dies cum die obitus non confundendus, C 4 : temporaria in Laterano, sollemnis in Vaticano, longo sæpe intervallo. C 60
 Sepulcrum Clementis II non impune violatum a Lutheranis, C 189 : Pontificalia monumenta extra Urbem ex ære hic representata, paginis variis.
 Sergii CP hæretici sigillum, P 59
 Sericæ vestis usus communis apud Sinas, P 143
 Sicilia, patria Agathonis, Leonis II, Conoais, et Stephani III, C 103, 107, 111, 124
 Sigebertus R. Franc. Ripuar. an caput Stirpis 2 regiæ in Francia, P 63
 Signia in Campania, patria S. Vitaliani, C 103
 † Simon et Judas Apostoli, quomodo fratres Domini A 39, P 18
 Silvia mater S. Gregorii I : ejus et viri effigies, C 99
 † Simeon Episcopus Hierosolymitanus, frater Jacobi senior, A 39, P 18
 Sinis quam necessario concedenda facultas, sacra celebrandi patria Eruditorum lingua C 141, P 123 : ejus linguæ proprietates 126, qualis apud eos sub Imperio Tartarorum fidei prædicandæ libertas 140
 Sinuessani contra S. Marcellinum Concilii fabulositas, C 44
 Slavonicæ linguæ usus in Sacris, Pontificibus probatus, C 139
 Societatis ambiguum nomen, ridiculæ in Jesuitas calumniæ fundamentum, P 144
 Stationum Romanarum initium, Indulgentiæ quando iis attributæ C 135
 Stella, quando videri a Magis cœpta, quomodo observata A 26 : alia Averii prænuntia venturæ ad monasterium B. Joannæ, A 30
 Stellæ (Joannis) opus de Pontificibus, C ** 199
 Suburbicariorum Episcoporum postea quam restricta C 174
 Sulmo patria Cælestini V, Innocentii VII, C ** 65, ** 106
 Symbola seu Sententiæ Pontificiæ, quando cœptæ Sigillis adscribi? P 86
 Symmachus quibus annis Urbis Præfectus fuerit, C 59
 Syria, patria Sisinnii, Constantini, Gregorii III. C 114, 117, 121

- T**abernaculorum festum, an aptum Joannis, adeoque et Christi conceptionem indicat? P 24
 Talionis pœna, Vigilio reddita, ob commissam in S. Silverium, C 83
 Tarvisium, patria Benedicti XI, C ** 69
 † Telesphori ut Carmelitæ vita, quomodo edita a Bollaudo? C 22
 Templariorum excidium, C * 71
 Tenebræ universales in Christi Passione notatæ a Phlegonte, A 15
 Terræ sanctæ totalis amissio, C ** 64
 Testes subscribi Bullis capti, C 192 P 92
 Thebæorum legio, a quo baptizata? C 41, 42
 Theodora, Joannis X ante et in Papatu amasia, C 158
 Theodorici Gothi R. funestus exitus, C 71, P 49
 Theodoricus R. Franc. ult. non fuit Filius Dagoberti III; sed vel II, vel Childerici II, P 63
 † Thomas Aquinas componit Officium Corporis Christi, C * 51 : ejus auctoritatem in rebus facti non curat Cajetanus, Thomista præcipuus, C 135
 Thomas a Kempis an auctor librorum de Imitatione? C * 82, Inventio ossium ejus, P 107
 Tiaræ Pontificiæ instar pilei, an auctor Constantinus C 49, P 44 monstrosa, afficta Joanni IV, P 56, C 100 ejus duplex ac triplex coronamentum quando captum? P 106
 Tiberio communicatum ab Augusto Imperium : hinc annos ejus numerari a Luca, ait Henschenius, negat Possinus, A 8, 13 : ejus obitus, 9
 Tibur, patria S. Simplicii, C 68
 Toga Consularis paulatim in largam fasciam mutata C 212
 Toletanus Archiepiscopus, Primas per regnum Hispaniæ, C 202 C ** 24
 Tolosana Ecclesia facta Archiepiscopalis C 76
 Trajani Imp. obitus, A 45
 Tranum translatum corpus S. Stephani I C 37, inde Pisas, P 44
 Treca in Gallia, patria Urbani IV, C * 51
 Treugam Domini contra Baronium defendendam susceperat Reinoldus Delinius, C 116
 Trinitatis festum, an 1334 institutum, C ** 78
 Tuder, patria S. Martini I, C 101
 Tungrorum amplitudo et desolatio fabulose exaggerata, P 65, 66
 in Turcos bellum suscitavit Callistus II, C ** 127 et Pius II, C 134
 Tusculum, patria Benedicti VIII, Joannis XIX, Benedicti IX. 182, 183, 184
 Tyranni plures dividunt Patrimonium S. Petri sub Clemente VI, C ** 86

U

- U**ltrajectum patria Adriani VI, C 155
 Ursulani Martyrii, quatenus prætensis revelationibus et titulis sepulchralibus nititur, fabulositas, C 32; Auctores, tempus, modus, verosimiliori conjectura definiti, P 39
 † Ursulina Parmensis Clementi Antipapæ mortem prædicit, C ** 102
 Uzestæ sepultus Clemens V, C * * 74

V

- V**acatio Sedis diuturnior post S. Sixtum men. 11, d. 17; post. S. Marcellinum an. 3, m. 6, d. 23. Item sec. 7 etc. propter jussionem Imperialem CP. expectandam, C 38, 42, 94
 Valentia, in Hispania patria Callisti III, et Alexandri VI C ** 141, * * 172
 Valentinus Borgia, Dux Pontificii exercitus, ditiones Ecclesiæ fortiter recuperat; mortuo patre Pontifice v. ria ejus fortuna, C * * 142 * * 144
 Valeria Marsorum, patria Bonifacii IV, C 95
 Vallis-Brutiorum, patria Paschalis II, C 92
 in Vaticana Basilica nemini nisi Pontificibus sepeliri licet, P 103, Indulgentiæ ei concessæ, C 92
 Valerianus Imp. etiam ante imperium persecutor Christianorum, ejus primus Consulatus, C 36, 38
 Vendelini (Godefridi) epistola de anno obitus Theodorici R. Francorum C 61
 Venetiæ, patria Gregorii XII, Eugenii IV, C * 107, * * 118 Pauli II. * * 133
 Vesperæ Siculæ, feræli monstro marino præsignatæ, C * * 61
 Viarum Auréliæ et Portuensis concursus C 39
 Vicariorum Episcopalium quanta necessitas in Ecclesiæ : nec iis repugnat Canon Nicænus, C 16, 220. Vicariatus Sede vacante forma antiqua, Presbyteris vel solis vel cum Electo præsidentibus, C 38
 Victor Tunnunensis in notandis Consulatibus parum accuratus magisque corruptus sub finem, C 66, 67
 † Victorinus Ep. Cænonian. auctor Canonis Paschalis, P 47
 Vicecomes (Luchinus) Vicarius Ecclesiæ in Lombardia 14 sec. item alius tunc Episcopus Mediolan. C * * 84, * * 86, * * 87
 Villanovæ Carthusiensis monast. fundator et in eo sepultus Innocentius VI, C * * 40
 † Vincentius Ferrerius Benedictum Antipapam deseruit, Callisti III Pontificatum prædicit, C ** 105, ** 126
 Virginum millia 32 ab Israelitis abacta ex sola Moabitudine, quidni 11 millia ab Hunnis ex Alemannia et Belgio? P 39
 Viterbii sepulti, Alexander IV, Clemens IV, Adrianus V, Vicedominus Electus, et Joannes XXI, C ** 49, C * * 53, ** 59
 Viterbiensibus scribit electus Martinus V, P 112
 Vulnerum Christi salutatio eum Indulgentiis S. Gregorio I afficta, C 92

W

- W**ilsachara, an hodie Spina-Lamberti? ibi obiit Adrianus II. C 145

Z

- Z**acharias, pater Baptistæ, Deiparæ consobrinus, A 39, non fuit summus Sacerdos, nec Angelum vidit in Sanctis Sanctorum, P 24
 Zorobabelis filii duo Nathanitarum familiam bifariam scindunt, A 16
 Zosimi circa Constantinum infidelis relatio P 44
 Zyfrarum quanta incertitudo in transcriptis, C ** 118

FINIS.

AD PROPYLAEUM MAII

INSTRUCTIO BIBLIOPEGI

CIRCA ORDINEM TABULARUM

NON SOLUM, IN HOC TOMO SOLITUM FRONTISPICIUM VIDERE TIBI EST NECNON SUMMORUM PONTIFICUM
ICONES QUARUM INDICEM IN PP. 20° ET 8° INVENIAS, SED ETIAM INNOCENTII PAPAE UNDECIMI (FOL. I),
CAROLI SECUNDI HISPANIARUM ET INDIARUM REGIS CATHOLICI (FOL. II),
ET ODESCALCI (FOL. III) ICONES, PIETATIS AUSTRIACAE HYPOTYPOSIN (FOL. III), NEC NON
CRUCIS CUM QUA PLURIMI SINENSES NEOPHYTI
SEPELIUNTUR (P. 95) ET CASULARUM FORMAS ROMANARUM POST ANNUM CHRISTI MCCC (P. 144)

BX4655.A2 VILLANOVA UNIVERSITY *v.013
3 9346 00067343 6

FOR REFERENCE
NOT TO BE TAKEN FROM THIS ROOM
CAT. NO. 1935 LIBRARY BUREAU

